

ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ ΒΩΚΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΟΥ

ΒΑΛΚΑΝΟΤΟΥΡΚΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

(ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΑ ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ)

ΜΕΤΑ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗΝ ΚΑΙ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ

ΤΗΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΝΤΑΕΤΙΑΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΥ Δ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ

56 — ΟΔΟΣ ΣΤΑΛΙΟΥ — 56

1914

ότος Δημ.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΒΩΚΟΣ

Πάν αντίτιπον μὴ φέρον τὴν ὑπογραφήν τοῦ ἐκδότου Δημ.

Δημητράκου καταδικάζεται ὡς κλεψίτυπον.

Handwritten text, possibly a signature or date, including the number 318.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΚΡΗΤΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

35761

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<p>ΕΙΣΑΓΩΓΗ – Η πολιτική και διπλωματική ιστορία της τελευταίας τεσσαρακονταετίας – Το έργο του Βίσμαρκ – Αι νεότεραι αποικιακαί τάσεις των Μ. Δυνάμεων – Εξασφάλις της Ευρωπαϊκής ειρήνης δια μεγάλων θυσιών – Εντοπισμός των εκάστοτε ταραχών εν τη Βαλκανική – Ο Σερβοβουλγαρικός πόλεμος – Η Ελληνική επιστράτευσις του 1885 – Το Κρητικόν ζήτημα – Το Αρμενικόν – Αι παλαιαί αντιθέσεις μεταξύ της Αγγλικής και Ρωσικής πολιτικής – Ο νέος επικίνδυνος αντίπαλος η Γερμανία – Το μέλλον της Γερμανίας εις την θάλασσαν – Η Γερμανική παγκόσμιος ηγεμονία – Ο αγγλογερμανικός ανταγωνισμός – Η Ευρωπαϊκή συναυλία – Αι Αυστρορωσικαί αντιζηλίες- Το έργο του Βασιλέως Εδουάρδου Η τριπλή συννενοήσις – Η Ευρώπη εις δύο αντίπαλα στρατόπεδα – η υπόθεσις του Ελληνισμού – Η Μακεδονική τραγωδία της τελευταίας δεκαπενταετίας – Ο Ιταλοτουρκικός πόλεμος – Νέα κρίσιμος εν Ευρώπη περίοδος – Τα τελευταία γεγονότα.</p>	7
<p>ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α' – Η ιδέα της Βαλκανικής ομοσπονδίας – Η ομοσπονδία επί των Βυζαντινών χρόνων – Η ομοσπονδία εις τας αρχάς του ΙΘ' αιώνος – Ο Ρήγας και ο Υψηλάντης – Η ομοσπονδία κατά τους νεότερους χρόνους – Ο Σέρβος πολιτευτής Ηλίας Γκαρασίν προτείνων την ομοσπονδίαν – Η ομοσπονδία και ο Χαρίλαος Τρικούπης – Ομοσπονδία και Συμμαχία – Η πραγματοποιήσις της Βαλκανικής συμμαχίας και ο Ελευθέριος Βενιζέλος.</p>	46
<p>ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β' – Τα προ του πολέμου - Η νεοτουρκική επανάστασις – Ελπίδες συμμετοχής της Τουρκίας εις την Βαλκανικήν ομοσπονδίαν – Επισκέψεις μοναρχών των Βαλκανικών κρατών εις Κων/πολιν – Η Ρωσική και η Αυστριακή πολιτική – Αι καταχρήσεις της νεοτουρκικής εξουσίας – Υπό φιλελεύθερον πολίτευμα νέα τυραννία- Το Μπούκοτάζ – Η ιστορία του μπούκοτάζ – Επειδείνωσις του Κρητικού ζητήματος – Οξύτης των Ελληνοτουρκικών σχέσεων – Απειλαί της Τουρκίας κατά της Ελλάδος – Εξέγερσις των Ελλήνων αξιωματικών – Η εσωτερική εν Ελλάδι επανάστασις – Επείγουσαι ναυτικά και στρατιωτικά προετοιμασίαι προς την πιθανότητα ενός νέου πολέμου – Άφιξις του κ. Βενιζέλου – Νέα πολιτική περίοδος – Πρόσκλησις ξένων οργανωτών – Το αδύνατον της διοικήσεως εν Κρήτη – Νέα κρίσις.</p>	62
<p>ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ' -Επιδείνωσις της κρίσεως. -Το ελεύθερον κράτος χάνει την επιβολήν του επί των υποδούλων πληθυσμών. Πρώτη απόπειρα - Συλληψις αυτών παρά των πλοίων των προστάτιδων Δυνάμεων. Αναβολή των εργασιών της Βουλής — Τα διάμεσα του Ιταλοτουρκικού πολέμου — Κατάληψις νήσων του Αιγαίου πελάγους παρά της Ιταλίας. — Εξέγερσις εν Σάμω - Το Αλβανικόν ζήτημα — Μία ιστορική αφήγησις, — Τα γεγονότα του 1878 - Αλβανία και Μαυροβούνιον. — Οι Αλβανοί δια της αντιστάσεως των εκμηδενίζουν την Συνθήκην του Βερολίνου - Εθνική αλβανική συνειδήσις - Βλέψεις των Αλβανών επί της Ηπείρου</p>	76

<p>ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ν Δ'. Οι Αλβανοί και το νεοτουρκικόν Σύνταγμα — Αλβανικόν Συνέδριον εις Μοναστήριον — Η Αλβανική γλώσσα — Αι πρώται αξιώσεις περί ελευθέρας Αλβανίας- Η αλβανική εξέγερσις του 1909.— Εκστρατεία του Τζαβίτ πασά - Εμπρησμοί και λεηλασίαι.— Η συνέλευσις της Δίβρης— Απόρριψις των αλβανικών αιτημάτων. — Η νέα εξέγερσις του 1910. - Εκστρατεία του Τουργούτ πασά. — Συστηματική καταστροφή της χώρας- Οι Αλβανοί ζητούντες άσυλον εις Μαυροβούνιον - Παρέμβασις της Αυστρίας υπέρ των Αλβανών — Ο Σουλτάνος επισκέπτεται την Αλβανίαν και υπόσχεται μεταρρυθμίσεις - Το ταξείδιον του υπουργού των εσωτερικών Χαχλή Αδήλ μπέη και της επιτροπής των μεταρρυθμίσεων - Ένοπλος επίθεσις των Αλβανών κατοχής επιτροπής - Έναρξις της μεγάλης Αλβανικής Επαναστάσεως του 1912</p>	<p>99</p>
<p>ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε' - Οι κίνδυνοι των εν Τουρκία εθνοτήτων.— Τα Βαλκανικά Κράτη συνασπίζονται- Η περιφημος έκθεσις του ανταποκριτού των «Καινών» του Λονδίνου κ. Μπάουχσερ — Άμεσος ανάμιξις αυτού εις τας συνεννοήσεις. — Ο κ Μπάουτσερ ως πολιτική προσωπικότης. - Τα αίτια τα προκαλέσαντα την συμμαχίαν — Η τυραννία των Νεότουρκων. — Τα μποϋκοτάζ .— Αι βλέψεις του κ. Βενιζέλου και η φιλειρηνική του πολιτική — Συμβουλαί του κόμητος Αίρενταλ προς τον Μέγαν Βεζύρην — Αι ιδέαι του κ. Βενιζέλου περί Βαλκανικής Ομοσπονδίας - Η πρώτη εξ Αθηνών έγγραφος πρότασις εις Σόφιαν - Επιστολαί προς τον Βασιλέα Φερδινάνδον και τον κ. Γκέσωφ — Η απόλυτος μυστικότης των συνεννοήσεων — Επίσημοι διαπραγματεύσεις μεχαζύ του κ. Γκέσωφ και του Έλληνοσ πρεσβευτού κ. Πανά — Η υπογραφή της συνθήκης — Η σερβοβουλγαρική συμμαχία</p>	<p>124</p>
<p>ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ' - Τα μετά την σύλληψιν των Κρητών βουλευτών. — Αντιπρόσωπος της Επαναστατικής Επιτροπής εν Αθήναις- Εμμονή των Κρητών εις την απόφασιν των περί εισόδου των εις το Ελληνικόν Κοινοβούλιον - Οι αφιχθέντες βουλευταί ενώπιον του κ Βενιζέλου. -Απειλαί Έλληνοσ πρωθυπουργού - Η κρίσιμος ημέρα της 19ης Μαΐου 1912 - Στρατιωτικά μέτρα της Κυβερνήσεως.— Αι Αθήναι εις κατάστασιν πολιορκίας - Δραματικά σκηναί προ της Βουλής - «Ζήτω η Κρήτη ! Ζήτω η ένωσις», —Αναβολή των εργασιών της Βουλής.— Και πάλιν το Αλβανικόν κίνημα — Επιδρομαί αλβανικών ληστρικών συμμοριών εις Βόρειον Ήπειρον - Στάσις εν τω τουρκικώ στρατώ - Νίκαι των Αλβανών και θριαμβευτική είσοδος αυτών εις Πρίστιναν Λιούμαν και Σκόπια, - Πλήρης αποσύνθεσις της διοικήσεως και του τουρκικού στρατού.</p>	<p>150</p>
<p>ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ' - Τα εν Κωνσταντινουπόλει — Αντίδρασις κατά του Νεοτουρκικού Κομιτάτου. — Το στρατιωτικόν πρόγραμμα της Κυβερνήσεως Σαΐχ πασά. — Καταπιεστικά μέτρα στρατολογίας εναντίον των Χριστιανών — Η στρατιωτική στάσις του Μοναστηρίου, - Λιποταξίαι αξιωματικών και στρατιωτών προς τους Αλβανούς, — Ίδρυσις «Στρατιωτικού Συνδέσμου» κατά το πρότυπον του εν Ελλάδι — Στρατιωτική συνωμοσία κατά της Κυβερνήσεως Σαΐτ πασά. - Παραίτησις του Σεφκίτ πασά. — Κυβερνητική κρίσις. — Επεισόδια εις την Τουρκικήν Βουλήν —</p>	<p>180</p>

<p>Παραίτησις της Κυβερνήσεως Σαΐτ πασά. — Οι αξιωματικοί ζητούντες την διάλυσιν της Βουλής. — Η νέα Κυβέρνησις του Γαζή Μουχτάρ πασά — Διαλλακτική πολιτική της νέας Κυβερνήσεως. Η εν Τουρκία, κατάστασις προκαλεί ανησυχίας εν Ευρώπη.— Μία παρέκβασις.</p>	
<p>ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η' - Τα αποτελέσματα της νεοτουρκικής κακοδιοικήσεως.— Ιδιωτικός άγων αμύνης εν Ηπειρώ.- Σειρά εγκλημάτων κατά των χριστιανικών πληθυσμών,— Δολοφονίαι και απόπειραι κατά της ζωής Ελλήνων Ιεραρχών,— Και ο αθώς μουσουλμανικός λαός θύμα της καταστάσεως. — Βουλγαρικαί αντεκδικήσεις — Αναβίωσις της παλαιάς βουλγαρικής τακτικής,— Βόμβαι και δυναμίτις.— Αναρχικόν βουλγαρικόν κίνημα εις τα Κοτοάνα. - Αντεκδικήσις των Τούρκων- Αι σφαγαί των Κοτοάνων. - Εξέγερσις εν Βούλγαρια.— Μέγα συλλαλητήριον εν Σόφια - Η πορεία του αλβανικού κινήματος - Απόπειρα των Αλβανών προς επέκτασιν της επαναστάσεως μέχρι της νοτίου Ηπείρου -Υποχώρησις της Πύλης— Αποδοχή των αλβανικών αιτημάτων.</p>	207
<p>ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ' - Νέα αφορμή δυσφορίας της εν Ελλάδι κοινής γνώμης —Το ζήτημα των νήσων του Αιγαίου. - Τα αιτήματα των νησιωτών. - Διάψευσις ελπίδων εκ της Ιταλικής κατοχής.— Το εν Πάτρω κοινόν συνέδριον των νησιωτών —Ψήφισμα υπέρ ιδρύσεως «Πολιτείας του Αιγαίου.— Σύλληψις των πληρεξουσίων παρά του στρατηγού Αμέλιο.— Αυστηρά μέτρα της Ιταλικής διοικήσεως. - Επανάστασις της μη καταληφθείσης παρά των Ιταλών μικράς νήσου Ικαρίας.— Ανακύρηξις της μετά της Ελλάδος ενώσεως.— Επιδεινώσις των ελληνοτουρκικών σχέσεων.— Έξαψις του φυλετικού μίσους μεταξύ Ελλήνων και Τούρκων.— Αιματηρά επεισόδια εν Κύπρω. — Έκρηξις επαναστάσεως εν Σάμω. — Αποβίβασις του Σοφούλη επί κεφαλής Κρητών οπλοφόρων και άλλων επαναστατών —Συμπλοκαί μετά του Τούρκικου στρατού. — Προκήρυξις του Σοφούλη προς τον Σαμιακόν λαόν.</p>	234
<p>ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι. - Σοβαρόν επεισόδιον μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας εν Σάμω. - Επίθεσις κατά του ελληνικού ατμόπλοιου «Ρούμελης» εις Βαθύ. - Προσβολή της Ελληνικής σημαίας.— Διαμαρτυρία της Ελληνικής Κυβερνήσεως εν Κωνσταντινουπόλει διά την προσβολήν της σημαίας.— Αι πολεμικαί επιχειρήσεις του Σοφούλη,— Μικρά ναυμαχία.— Απόβασις τούρκικου στρατού.— Τα ξένα πολεμικά εν Σάμω.— Υπογραφή ανακωχής μεταξύ των επαναστατών και του Τούρκικου στρατού.— Ο Σοφούλης κύριος της καταστάσεως. - Αναχώρησις του Τουρκικού στρατού.— Η Σάμος ελευθέρα.— Η δοθείσα ικανοποίησις παρά της Πύλης εις την Ελλάδα διά την προσβολήν της σημαίας. —Μέγα συλλαλητήριον εν Αθήναις διά τα Ηπειρωτικά και την εν γένει θέσιν του Ελληνισμού - Το ψήφισμα.</p>	267
<p>ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ' - Η πρότασις Μπέρτχολδ.— Σχόλια και ερμηνείαι περί αυτής εις τον παγκόσμιον τύπον. Σύστημα αποκεντρωτικής διοικήσεως διά την Τουρκίαν.— Πώς απεδέχθησαν την πρότασιν Μπέρτχολδ αι Δυνάμεις.— Η τριπλή</p>	289

<p>Συνεννόησις και η τριπλή Συμμαχία.— Γενική ανησυχία εν Ευρώπη.— Καθησυχαστικά διαβεβαιώσεις εκ Βιέννης.— Τι εσήμαινεν ο όρος περί διοικητικής αποκεντρώσεως.— Το εις Σινάγιαν ταξείδιον του κόμητος Μπέρτχολδ.— Η Ρουμανία και τα λοιπά Βαλκανικά Κράτη.— Μία ιστορική αναδρομή.— Η βαλκανική και δουναβική πολιτική της Ρουμανίας - Συνέντευξις Μπέρτχολδ και Μπέτμαν Χόλβεγκ.— Η Πύλη ανθίσταται εις τας εισηγήσεις και τας συμβουλάς του αυστριακού αρχικαγκελαρίου.— Η Βουλγαρία ύποπτος εν Ευρώπη, ότι ζητεί τον πόλεμον - Οι κίνδυνοι εκ του κρητικού ζητήματος.— Οι Κρήτες βουλευταί καταφθάνουν εις Αθήνας.— Το αδύνατον της ειρηνικής λύσεως.— Η Βαλκανική εις τας παραμονάς του πολέμου.</p>	
<p>ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ' - Συμπλοκαί εις τα ελληνοτουρκικά σύνορα.— Ανάλογα επεισόδια και εις τα σύνορα των λοιπών Βαλκανικών Κρατών.— Μία λεπτομέρεια επί της συνεντεύξεως του Μπουχλάου.— Το φιλοπόλεμον ρεύμα εν Βουλγαρία.— Διατήρησις βουλγαρικών εφεδρειών υπό τας σημαίας.— Ο βουλγαρικός στρατός περί του Φερδινάρδου: «να πολεμήση ή να απελαθεί εκ Βουλγαρίας». — Προπαρασκευαί της Σερβίας.— Κινητοποιήσις Τουρκικών στρατευμάτων.— Εν άρθρον του κ. Γκέσωφ.— «Το Μακεδονικόν πρόβλημα».— Η Μεγάλη Βουλγαρία.— Αι συνέπειαι εκ της Βερολινείου Συνθήκης.— Αι βουλγαρικά επαναστάσεις εν Μακεδονία.— Ο Θεόδωρος Δηλιγιάννης και το Βερολινειον Συνέδριον.— Η Ελλάς καμπτομένη υπό τα βάρη των ιδιωτικών εθνικών αγώνων και των εξοπλισμών.— Παρόμοια κατάστασις εν Βουλγαρία.— Η βουλγαρική πολιτική δεν φιλοδοξεί προσάρτησιν της Μακεδονίας».— Το πολίτευμα, το όποιον επρότεινε διά την Μακεδονίαν ο κ. Γκέσωφ. - Προσπάθειαι του προς άρσιν της δυσπιστίας των γειτονικών Κρατών.</p>	<p>325</p>
<p>ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'. - Αι σκέψεις του Έλληνος πρωθυπουργού περί της κατάστασεως.— Πώς έκρινε την πρότασιν Μπέρτχολδ ο κ. Βενιζέλος. Ο Ιταλοτουρκικός πόλεμος και τα Βαλκανικά Κράτη.— Συμβουλαί της ευρωπαϊκής διπλωματίας εις Σόφιαν και Βελιγράδιον.— Ο Σαζόνωφ εις Λονδινον.— Ακρόασις του Ρώσου υπουργού παρά τω Βασιλέα της Αγγλίας.— Συνεννόησις Γκρέν, Σαζόνωφ.— Η Ρωσία ζητεί παρά της Πύλης επέκτασιν των μεταρρυθμίσεων. - Αιφνιδία διακοπή των μεγάλων βουλγαρικών γυμνασίων.— Η Πύλη υπόσχεται μεταρρυθμίσεις, αλλά και ενισχύει τα σύνορα της.— Παρεμπόδισις μεταφοράς σερβικών πολεμοφοδίων εν Θεσσαλονίκη. - Απαισιόδοξαι δηλώσεις του κόμητος Μπέρτχολδ προς τας Κοινοβουλευτικάς Επιτροπείας.— Λόγος του Αυτοκράτορος Φραγκίσκου Ιωσήφ.— Απαισιοδοξία εν Βιέννη.— Η Τουρκία προαναγγέλλει μεγάλα γυμνάσια.— Παρέμβασις των Δυνάμεων της Τριπλής Συνεννοήσεως.— Ματαιώσις των γυμνασίων.— Συγκεκαλυμμένη κινητοποιήσις.— Νέα επικίνδυνος τροπή. — Γενική κινητοποιήσις της Τουρκίας.— Εσπευσμένη επάνοδος του Βασιλέως Γεωργίου εις Αθήνας.— Κινητοποιήσις του ελληνικού στόλου. - Γενική επιστράτευσις των Βαλκανικών Κρατών.</p>	<p>341</p>

<p>ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'. - Η εντύπωσις εκ της επιστρατεύσεως εν Ευρώπη.— Συνεννοήσεις των Δυνάμεων προς φιλικήν παρέμβασιν.— Παρεμπίπτον επεισόδιον σχεδιασθείσης ανακατοχής της Κρήτης.— Κρίσεις του Ευρωπαϊκού Τύπου επί της επιστρατεύσεως.— Δηλώσεις του Κίνταιρλερ -Βαίχτερ.— Η εντύπωσις εκ της επιστρατεύσεως εις τους βαλκανικούς λαούς.— Πανταχού οι έφεδροι προσέρχονται προθύμως υπό τας σημαίας.— Κατακράτησις ελληνικών εμπορικών ατμόπλοίων υπό της Πύλης.— Έντονος διαμαρτυρία του Έλληνοσ πρεσβευτού.— Αποκλεισμός ελληνικών εμπορικών ατμόπλοίων εις τον Εύξεινον και την θάλασσαν του Μαρμαρά.— Η επιστράτευσις εν Ελλάδι.— Ενίσχυσις του ελληνικού στόλου. -Οι Έλληνες πρίγκηπες ζητούν να υπηρετήσουν εις τον στρατόν.— Επαναφορά αυτών εις τας τάξεις.— Ματαιώσις ενεργού επεμβάσεως των Δυνάμεων.— Προσπάθειαι προς εντοπισμόν του πολέμου.— Λειπτομερής ανάλυσις του οργανισμού των προτεινομένων παρά της Πύλης μεταρρυθμίσεων.— Κοινόν διάβημα των Δυνάμεων προς τα Βαλκανικά Κράτη.— Το Μαυροβούνιον παρακούον τας συμβουλάς της Ευρώπης κηρύσσει τον πόλεμον.— Προκήρυξις του Βασιλέως Νικολάου προς τον λαόν του.</p>	354
<p>ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣΤ'. - Το κοινόν διάβημα των Δυνάμεων εν Κωνσταντινουπόλει - Άφιξις και υποδοχή του Βασιλέως Γεωργίου εις Αθήνας. Συνάντησις και συνεργασία Βασιλέως και Βενιζέλου κατά τον πλουν επί της βασιλικής θαλαμηγού. — Ο λόγος του Βασιλέως Γεωργίου προς τον Αθηναϊκόν λαόν.— Δηλώσεις του Πρωθυπουργού κ. Βενιζέλου.— Αναχώρησις του Διαδόχου διά τα σύνορα. Ενθουσιώδης προπομπή της Α.Υ. παρά του αθηναϊκού λαού. Προκήρυξις του εν Λονδίνω Βαλκανικού Κομιτάτου.— Η απάντησις των Βαλκανικών Κρατών προς το κοινόν διάβημα των Δυνάμεων.— Διακοίνωσις των Βαλκανικών Κρατών προς την Τουρκίαν. — Επεισόδιον του υπουργού των Εξωτερικών της Ελλάδος κ. Λάμπρου Κορομηλά και του εν Αθήναις πρεσβευτού της Τουρκίας.— Ο Τούρκος πρεσβευτής επιστρέφει την Ελληνικήν διακοίνωσιν.— Ο Έλλην Υπουργός αντεπιστρέφει το έγγραφον εις την Τουρκικήν πρεσβείαν.— Ο κ. Κορομηλάς τηλεγραφεί απ' ευθείας προς τον υπουργόν των Εξωτερικών της Τουρκίας.— Διακοπή των διπλωματικών σχέσεων.— Συνεδρίασις της Ελληνικής Βουλής.— Πανηγυρική είσοδος των Κρητών βουλευτών. Αγόρευσις του κ. Βενιζέλου.— Οι Κρήτες βουλευταί αρνούνται να συμμορφωθούν προς τας συστάσεις του κ. Πρωθυπουργού.— Διακοπή της συνεδριάσεως.— Δευτέρα συνεδρίασις της Βουλής.— Δηλώσεις των αρχηγών των κομμάτων.</p>	372
<p>ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ' - Απεγνωσμένα απόπειραι της Πύλης προς διάσπασιν του Βαλκανικού Συνδέσμου.— Προτάσεις του Κιαμήλ-πασά προς τον κ. Γρυπάρην.—«Δυστυχώς πλέον είναι πολύ αργά, ειπεν ο Έλλην πρεσβευτής».— Άλλα επεισόδια εν Αθήναις.—Αναχώρησις του πρεσβευτού της Τουρκίας. — Τελεσίγραφον της Ελλάδος προς την Τουρκίαν.— Αναχώρησις του κ. Γρυπάρη και των λοιπών πρεσβευτών των Βαλκανικών Κρατών εκ Κωνσταντινουπόλεως.— Αναγγελία τον πολέμου προς</p>	405

<p>τας Ευρωπαϊκὰς Δυνάμεις και τας Ηνωμένας Πολιτείας. — Διαταγαί προελάσεως πρὸς τον Αρχιστράτηγον Διάδοχον και προς τον αρχηγὸν τον εν Ηπειρῶ στρατοῦ.—Ὅμοιαι διαταγαί προς τα στρατεύματα των Βαλκανικῶν Κρατῶν.— Επιθεώρησις τον Ἑλληνικὸν στόλον παρά τον Βασιλέωσ εν Νέω Φαλήρῳ και απόπλους.— Το πρῶτον κατόρθωμα του ἑλληνικοῦ στόλου. — Δύο μικραὶ κανιοφόροι εισδύουν την νύκτα απαρατήρητοι εις τον Ἀμβρακικὸν κόλπον. — Το πρῶτον τηλεγράφημα του Διαδόχου της Ἑλλάδος αναγγέλλοντος την προέλασιν.— Ενθουσιασμός του Ἑλληνικοῦ λαοῦ.- Η Ἑλληνική Ἐκκλησία ευχόμενη υπέρ του αγώνος. Ο Ὑπουργὸς των εξωτερικῶν της Ἑλλάδος ομιλῶν περί της κηρύξεωσ του πολέμου εις την Βουλὴν. - Διάγγελμα τον Βασιλέωσ Γεωργίου προς τον λαόν. — Τα πρῶτα χαρμόσυνα αγγέλματα των επιτυχιῶν του Ἑλληνικοῦ στρατοῦ- Η ἑλληνική Βουλὴ προς τας Βουλὰς των Βαλκανικῶν Κρατῶν. — Τηλεγράφημα τον Βασιλέωσ Γεωργίου προς τους Βασιλεις Βουλγαρίας, Σερβίας και Μαυροβουνίου,— Τηλεγράφημα τον Πρωθυπουργοῦ της Βουλγαρίας προς τον κ. Βενιζέλον. - Αὶ ἀπαντήσεσι των Βασιλέων Βουλγαρίας, Σερβίας και Μαυροβουνίου προς τον Βασιλέα Γεώργιον. - Η βουλὴ του Μαυροβουνίου προς την βουλὴν της Ἑλλάδοσ. — Τα διαγγέλματα των βασιλέων των βαλκανικῶν Κρατῶν προς τους λαοὺσ των και τους στρατοὺσ.— Διάγγελμα του Σουλτάνου προς τον Τουρκικὸν στρατόν.</p>	
<p>ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ' - Αὶ στρατιωτικαὶ δυνάμεισ των εμπολέμων. - Ο τελευταίος οργανικός στρατιωτικὸς νόμοσ εν Τουρκία της 8ης Αυγούστου 1909 - Αὶ διάφοροι κατηγορίαι στρατευοῦσων. — Οὶ Χριστιανοὶ εν τῷ Τουρκικῷ στρατῷ, - Ο εν ειρήνῃ Τουρκικὸς στρατόσ και η κατὰ μονάδασ διάταξισ αὐτοῦ - Ο εν κινητοποιήσει Τουρκικὸς στρατόσ, - Η κατὰστασισ του Τούρκικου στρατοῦ, αρχομένου του πολέμου.- Ο Μαυροβουνιακὸς στρατόσ. - Η σύνθεσισ και οργάνωσισ του Σέρβικου στρατοῦ. Ο Βουλγαρικὸς στρατόσ. Ο Ἑλληνικὸς στρατόσ. Η συνομολόγησισ της Ἰταλοτουρκικῆσ ειρήνησ. - Οὶ κυριότεροι των ὄρων της συνθήκησ.</p>	432
<p>ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ' - Αὶ μεταξύ Μαυροβουνίου και Τουρκίας εχθροπραξίαι. Διατί το Μαυροβούνιον ἔσπευσε να κηρύξει τον πόλεμον. - Πόσον στρατόν ἐκίνητοποίησε το Μαυροβούνιον.- Ο βασιλεύσ Νικόλαοσ αρχιστράτηγοσ του μαυροβουνιακοῦ στρατοῦ. — Αὶ τρεὶσ μαυροβουνιακαὶ στρατιάι. Νότιοσ στρατιά, Μέση στρατιά, Βόρειοσ στρατιά. Πόσασ δυνάμεισ παρέταξεν η Τουρκία ἐναντι του Μαυροβουνίου. - Η Σκόδρα σκοπόσ της μαυροβουνιωτικῆσ ἐκστρατείασ. -Πὼσ ἦτο ὠχυρωμένη η Σκόδρα. - Αὶ επιχειρήσεσι της Βορείου Στρατιάσ. - Αὶ πρῶται μικραὶ μάχαι -Αὶ πρῶται νίκαι του μαυροβουνιωτικοῦ στρατοῦ. Πτώσισ της Βεράνασ - Μεγάλαὶ ἀπώλειαι των Τούρκων Κατάληπισ της Πλάβασ. - Παράδοσισ του Ἰπέκ. Προέλασισ προς την Διάκοβαν. Συνένωσισ των μαυροβουνιωτικῶν δυνάμεων. - Αὶ πρῶται πολεμικαὶ επιχειρήσεσι προς την Σκόδραν, -Πολιορκία της Σκόδρασ. - Καταστροφὴ μαυροβουνιωτικῆσ φάλαγγασ προ του φρουρίου Ταραμπόσ Βομβαρδισμός του Ταραμπόσ. Κατάληπισ</p>	448

<p>του Αγίου Ιωάννου της Μέδουας, Καθodos προς το Αλέσιον και το Δυράχιον, Η συνομολόγησις της ανακωχής. - Ο φρούραρχος του Ταραμπάς αρνείται να διακόψει τας εχθροπραξίας. - Η απεγνωσμένη απόπειρα εξόδου των Τούρκων.</p>	
<p>ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'. - Η σερβική κινητοποίησις. - Πώς ειδοποιήθησαν οι Σέρβοι έφεδροι, - Αθρόα αυτών προσέλευσις. - Εκπλήσσοντα δείγματα εθελουσίας, - 90,000 έφεδρων περισσότεροι των αναμενόμενων. - Αυτοκτονίαι αξιωματικών διότι δεν εστάλησαν εις τον πόλεμον. - Αι τέσσαρες σερβικαί στρατιαί. Διάταξις αυτών. - Αιφνιδία επίθεσις των Τούρκων δύο ημέρας προ της επισήμου κηρύξεως του πολέμου και ήττα αυτών. - Δολία χρήσις της λευκής σημαίας παρά των Αλβανών. - Ο βασιλεύς Πέτρος αρχιστράτηγος του σερβικού στρατού, - Σύνθεσις και δύναμις των τεσσάρων σερβικών στρατιών. Η διάταξις των έναντι των Σέρβων Τουρκικών δυνάμεων. - Αι πρώται συγκρούσεις. - Επιτυχία της Γ'. σερβικής στρατιάς. - Αιχμαλωσία τούρκικου τάγματος. Κατάληψις της Πριστίνας. Προέλασις της Β' στρατιάς. -Κατάληψις επικαίρων θέσεων προς το Κουμάνοβο. - Προέλασις της Α'. στρατιάς. Η μεγάλη μάχη του Κουμάνοβο. Οι Τούρκοι επιτίθενται ενωρίτερον των προβλέψεων του Σερβικού Επιτελείου. - Έναρξις και πορεία της μάχης. Οι Σέρβοι κλονίζονται προς το αριστερόν.— Λαβόντες εγκαίρως ενιοχύσεις αποκρούουν τας τουρκικές εφόδους και προελαύνουν.</p>	468
<p>ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ' - Συνέχεια των εντυπώσεων του πολεμικού ανταποκριτού κ. Ταμπουρνό. Νεκροί και τραυματία. επί του πεδίου της μάχης, - Τρομερά άποτελέσματα της δράσεως του Σερβικού πυροβολικού.-Τουρκικαί πυροβολαρχίαι εγκαταλειφθείσαι. Τραυματία Αλβανοί πυροβολούν - Είσοδος του πολεμικού ανταποκριτού εις Κουμάνοβο. - Απεγνωσμένη η τελευταία άμυνα των Τούρκων εντός της πόλεως. Θεάματα σφαγών και ωμοτήτων Τα αίτια της ήττης και του πανικού των Τούρκων. - Αφήγησις Τούρκου συνταγματάρχου. Το σερβικόν και Τουρκικόν πυροβολικόν. - Η παράδοσις των Σκοπειών και ο πανικός των Τούρκων. Είσοδος του Βασιλέως της Σερβίας και του διαδόχου Αλεξάνδρου εις Σκόπεια.</p>	488
<p>ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ' - Συνέχεια των επιχειρήσεων του σερβικού στρατού. Κατάληψις νέων επικαίρων θέσεων παρά των Σέρβων. - Απομόνωσις, υπερφαλάγγισις και υποχώρησις του 6ου Τουρκικού στρατιωτικού σώματος. - Κατάληψις του Φεριζοβιτς και των στενών του Κατσανίκ. -Νέα λάφυρα των Σέρβων. - Η μάχη του Περλεπέ. Κάθοδος του σερβικού στρατού εις Μοναστήριον. - Σέρβικη φάλαγγ καταλαμβάνει την Δοϊράνην. Απόσπασμα σερβικού ιππικού προς την Θεσσαλονίκην. - Συγκρούσεις παρά το Κίρτσεβο. Κραταία άμυνα των Τούρκων. - Η μάχη του Μοναστηρίου. Ηρωϊσμός του σερβικού πεζικού. - Είσοδος του Σέρβου Διαδόχου εις Μοναστήριον. Επίσκεψις του Έλληνος Διαδόχου προς τον πρίγκιπα Αλέξανδρον. - Αι μετά την μάχην του Μοναστηρίου σερβικαί επιχειρήσεις. - Η δράσις της Δ' στρατιάς - Κάθοδος προς την Αδριατικήν.</p>	512
<p>ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ' - Ο μεταξύ Τουρκίας και Βουλγαρίας πόλεμος. Αι δυνάμεις των εμπολέμων. Η δράσις του εν</p>	532

<p>Μακεδονία βουλγάρικου στρατού μεταξύ Αξιού και Μαρίτσα. - Επιχειρήσεις του στρατηγού Θεοδωρόφ.- Επιχειρήσεις του στρατηγού Κοβάτσεφ. Η διάταξις των βουλγαρικών και τουρκικών στρατευμάτων εν Θράκη - Η Αδριανούπολις και τα φρούρια της. - Το σχέδιον του Τουρκικού επιτελείου. - Το σχέδιον του Βουλγάρου αρχιστρατήγου Σαβώφ. Κάθοδος των βουλγαρικών στρατιών προς την Αδριανούπολιν και τας Σαραντά Εκκλησίας. - Επιχειρήσεις της Β' Βουλγαρικής στρατιάς μέχρι της αφνιδίας αυτής επιθέσεως κατά της Αδριανουπόλεως.</p>	
<p>ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ' - Από Λουλέ Μπουργκάς εις Τσατάλτοαν.— Τηλεγραφήματα εκ Σόφιας περί μαχών μεταξύ Λουλέ Μπουργκάς και Τσατάλτσας και κατατροπώσεως του Τουρκικού στρατού. Φανταστικά περιγραφαί Βουλγαρικών νικών του πολεμικού ανταποκριτού της εφημερίδος «Ράϊχποστ» εν Βίζα, Μηουνάρ Χισάρ και Τσερκέσκιοϊ,- Αληθινή περιγραφή του ανταποκριτού των «Τάϊμς» του μόνου αυτόπτου μάρτυρος, - Οχύρωσις της Τσατάλτσας - Μάχαι προ της Τσατάλτσας και δράσις του τουρκικού στόλου.</p>	564
<p>ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ' - Αι δύο Ελληνικαί στρατιαί: Η της Θεσσαλίας και η της Ηπείρου. Σκοπός της δράσεως αυτών.-Το σχέδιον της επιθέσεως. -Αι αντιμέτωποι δυνάμεις.— Τηλεγραφική αναγγελία της κηρύξεως του πολέμου προς τα στρατεύματα.— Παραίνεσις του Διαδόχου προς τα στρατεύματα. Διαταγή προς προέλασιν. - Εισβολή των Μεραρχιών εις το Τουρκικόν έδαφος. Συμπλοκαί παρά την μεθόριον. - Μάχη των εμπροσθοφυλακών εν Έλασσώνι. -Μάχη εις Διοκάτα. Μάχαι του Σαρανταπόρου. - Αι σφαγαί των Σερβίων. Κατάληψις αυτών υπό του Ελλην. στρατού. Συμπλοκαί εις τα στενά της Πέτρας.</p>	607
<p>ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΣΤ' - ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΝ 1) Άκρον αριστερόν 5η Μεραρχία προς κατάληψιν Οστρόβου και εξασφάλισιν του κυρίου σώματος από τα εν Μοναστηριώ εχθρικά στρατεύματα. 2) Κέντρον 2α, 3η, 4η, 6η, Μεραρχίαι διά Βερροίας, 3) Άκρον δεξιόν, 7η Μεραρχία διά Κατερίνης, Έλευθεροχωρίου. 4) Απόβασις εις τον κόλπον της Κασάνδρας διά Πολυγύρου και Γαλάτιστας: Μάχαι εν Τριποτάμω Ευρολειβαδιώ, Κατερίνη, Γιαντιτσά, Ναλμπάνκοϊ, Μπανίτση, υποχώρησις του Σόροβιτς.</p>	650
<p>ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ'. - Η Θεσσαλονίκη εντός σιδηρου κλοιού. Η διάβασις του Αξιού. Κατάστασις του εν Θεσσαλονίκη τουρκικού στρατού και ο πανικός της πόλεως προ της ιδέας επικειμένων σφαγών. Κατάπλους πολεμικών των Μ, Δυνάμεων εις τον Λιμένα Θεσσαλονίκης. Προτάσεις του Ταξιν Πασά προς παράδοσιν της πόλεως υπό όρους. -Δεύτεραι προτάσεις άνευ όρων. - Παράδοσις της πόλεως και του στρατού. - Τα πρωτότυπα των πρωτοκόλλων. Ο Βούλγαρος στρατηγός Θεοδωρόφ προ της Θεσσαλονίκης και η υπ' αυτού αίτησις ξενίας. Τηλεγράφημα του προς τον Βασιλέα Φερδινάνδου. - Έκθεσις του Θεοδωρόφ περί καταλήψεως της Θεσσαλονίκης. - Έκθεσις επιτελάρχου Λαγκλή</p>	698
<p>ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΗ'. - ΔΕΥΤΕΡΑ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ ΤΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ ΕΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, Μάχη εν Οστρόβω. Μάχη εν Κομάνω. Αψιμαχία εν Κατρανίτση.</p>	776

<p>Μάχη εν Γκορνιτσόβω. Μάχη εν Σόροβιτς. Κατάληψις της Φλωρίνης. Κατάληψις του Μοναατηρίου υπό των Σέρβων. Επίσκεψις τον Διαδόχου Κωνσταντίνου εν Μοναστηρίω προς τον Σέρβον Διάδοχον Αλέξανδρον. Αιχμαλωσία υπό του ημετέρου ιππικού της οπισθοφυλακής της υποχωρούσης Τουρκικής ατρατιάς του Τζαβήτ εν Πισοδερίω. Κατάληψις της Καστοριάς. Λήξις τής Μακεδονικής εκστρατείας. Συνωμοσία κατά του καθεστώτος εν Θεσσαλονίκη. Μεταφορά Τούρκων αξιωματικών εκ Θεσσαλονίκης εις Φάληρον και αιχμαλώτων στρατιωτών εις Παλαιάν Ελλάδα. Μεταφορά βουλγαρικού στρατού Θεσσαλονίκης εις Δεδεαγάτς διά του Ελληνικού εμπορικού στόλου.</p>	
<p>ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΘ'. - ΑΙ ΚΑΤΑ ΘΑΛΑΣΣΑΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ Ο Ελληνικός στόλος. Σύνθεσις αυτού και διαίρεσις εις Μοίρας. Μαχητική αξία του στόλου και προορισμός αυτού. Απόπλους του Στόλου του Αιγαίου. Κατάληψις της Λήμνου, Σαμοθράκης, Τυμβρου, Θάσου, Ψαρών, Αγίου Όρους. Κατάληψις Μυτιλήνης, Χίου και μάχαι εν τη νήσω ταύτη. Πρώτη ναυμαχία προ του Ελλησπόντου τη 3 Δεκεμβρίου 1912. Δευτέρα ναυμαχία παρά την Λήμνον 5 Ιανουαρίου 1913.</p>	792
<p>ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΙ' - Τελεία γνώσις της καταστάσεως του Ελληνικού στόλου υπό των Τούρκων. Παρασκευαί του Τουρκικού στόλου προς έξοδον.— Ενίσχυσις του Ελληνικού στόλου διά δύο νέων αντιτορπιλλικών και τεσσάρων ανιχνευτικών. -Η Τουρκική Κυβέρνησις πιεζόμενη υπό της εν Κωνσταντινουπόλει κοινής γνώμης διατάσσει τον στόλον να εξέλθη των Δαρδανελλίων. - Ναυμαχία προ του Ελλησπόντου της 3ης Δεκεμβρίου 1912 και ήττα των Τούρκων.— Σύγκρισις Ελληνικού και Τουρκικού στόλου. — Έξοδος του Χαμηδιέ. - Καταβύθισις εν Σύρω του εύδρόμου «Μακεδονία». — Οχύρωσις του Σαρώνικου διά υποβρυχίων τορπιλλών και επακτίων πυροβολείων.— Ναυμαχία παρά την Λήμνον τη 5η Ιανουαρίου 1913 και ήττα του Τουρκικού Στόλου. Το Χαμηδιέ ανά την Μεσόγειον.— Καταβύθισις ελληνικών μεταγωγικών εν Αγ. Ιωάννη της Μεδούσης. - Άλλοι Άθλοι του Χαμηδιέ. Κατάπλους του Χαμηδιέ εις ερυθράν θάλασσαν και φρούρησις της διάρυγας Σουέζ υπό ελληνικού στόλου.- Ο Ναυτίλος υπεράνω του Ελλησπόντου. Κατάληψις της Σάμου.— Προσβολή των Κυδωνιών υπό Ελληνικών αντιτορπιλλικών.</p>	848
<p>Η ΣΤΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ - ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΕΡΟΣ Ι. Συνοπτική αφήγησις της Ηπειρωτικής εκστρατείας. ΜΕΡΟΣ ΙΙ. Αι επίσημοι εκθέσεις και λεπτομερής εκ τούτων περιγραφή των εν Ηπείρω επιχειρήσεων. - Προέλασις εξ Άρτης — Κατάληψις των Στενών των Καμουζάδων. — Άλωσις Πρεβέζης. — Κατάληψις των Στενών των Πέντε Πηγαδιών.— Κατάληψις της Πρεβέζης. - Δηλώσεις των Αλβανών εν Ήπείρω, προ του Μπ-ζανίου.- Γενική επίθεσις 7 Ιανουαρίου.— Μία εικών του στρατοπέδου. - Άφιξις του Διαδόχου.— Σειρά επιθέσεων 22,23,24, 25, Ιανουαρίου.— Προπαρασκευή διά την Γεν. επίθεσιν.— Στρατηγική της τελικής επιθέσεως. - Ο αγών. - Πτώσις του Μπιζανίου. Η έκθεσις του Διαδόχου. Είσοδος εις</p>	893

<p>Ιωάννινα.— Αιχμάλωτοι και λάφυρα.— Η εντύπωση εν Ελλάδι και εν Ευρώπη. - Η από βορρά κάθοδος της 3ης και 5ης Μεραρχίας. — Κατάληψις της Κορυτσάς.— Μάχη εις τα στενά του Μοράβα.</p>	
<p>ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΘ'. - Κατάληψις της Νοτιοδυτικής Ηπείρου υπό των ανεξαρτήτων μικτών αποσπασμάτων Ηπίτου. Μάχη παρά το Γλυκύ. - Μάχη της Χόϊκας. Μάχαι Γαρδικίου- Καστρι. Κατάληψις Μαργαριταρίου, Παραμυθιάς, Αγ. Σαράντα.- Προς Αργυροκαστρον. Καταδίωξις του διαφυγόντος την εν Ιωαννίνους αιχμαλωσίαν τουρκικού στρατού. - Μάχη εν Χρυσοδάνη. Μάχη εν Γράζι. - Κατάληψις Δελβίνου. Συμπλοκή εν Γκορέτζι. - Καταδίωξις προς Τεπελένι. Κατάληψις Αργυροκάστρου. - Αψιμαχίαι εν Παλαιοκάστρω και Λουζάτι. - Κατάληψις Τεπελενίου. - Φυγή του εχθρού προς Βεράτιον.</p>	979
<p>Η ΑΝΑΚΩΧΗ - Ο Κιαμήλ πασσάς προσπαθεί να ανακόψη την προέλασιν δι' ανακωχής. Προσπάθειαι της Υ. Πύλης προς διάσπασιν της Ελλάδος. Μυστική αποστολή εις Αθήνας του βουλευτού Θεσσαλονίκης Χωναίου. Προσπάθειαι της Βουλγαρίας προς καταστολήν του εν Ευρώπη αρξαμένου φιλελληνικού ρεύματος δια της μειώσεως των Ελληνικών επιτυχιών. Η Βουλγαρία σπείρουσα ζιζάνια μεταξύ Ελλάδος και Ρουμανίας εκμεταλλευόμενη το ζήτημα των Κουτσοβλάχων. Η Βουλγαρία επιτυχάνουσα του σκοπού της δεν υπολογίζει την Ελλάδα. Συζητήσεις των όρων της ανακωχής υπό της Βουλγαρίας ως εντολοδόχου και της Σερβίας και Μαυροβουνίου. Υπογραφή της ανακωχής υπό της Βουλγαρίας. Η Ελλάς μη υπογράψασα την ανακωχήν συνεχίζει τας εχθροπραξίας μόνη. Δυσαρέσκεια εν Μαυροβουνίω δια την υπογραφήν της ανακωχής.— Ανατροπή του Υπουργείου Κιαμήλ εν Κωνσταντινουπόλει και δολοφονία του Ναζίμ-πασά υπό του Εμβέρ-βέη.</p>	997
<p>ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Λ' - ΠΟΛΕΜΙΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΩΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΣΕΡΒΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ 1) Επιχειρήσεις κατά την διάρκειαν της ανακωχής. —2) Επανάληψις των εχθροπραξιών και παράδοσις της Σκύδρας.— 3) Επιχειρήσεις του Σερβικού στρατού.</p>	1013
<p>ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΑ'. - Δολοφονία του Βασιλέως Γεωργίου εν Θεσσαλονίκη. Μεταφορά της σωρού της Α. Μ. εις Αθήνας. Κηδεία. Ορκωμοσία του νέου Βασιλέως Κωνσταντίνου.</p>	1039
<p>ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΒ'.ΑΙ ΠΕΡΙ ΕΙΡΗΝΗΣ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ Υπογραφή της προκαταρκτικής Συνθήκης της Ειρήνης μεταξύ των Συμμάχων και της Τουρκίας εν Λονδίνω. Το επίσημον κείμενον της Συνθήκης ταύτης. Υπογραφή της Συνθήκης της ειρήνης μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας εν Αθήναις. Το επίσημον κείμενον της Συνθήκης ταύτης των Αθηνών. Η πολιτική κατάστασις κατά την εποχήν ταύτην. Η Πρεσβευτική Διάσκεψις του Λονδίνου.</p>	1047

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Γράφοντας την ιστορίαν του Βαλκανικού Πολέμου παρέχομεν ἀπλῶς συμβολὴν εἰς τὰ σύγχρονα γεγονότα. Καὶ ἂν καὶ ἐπὶ τῶν νεκρῶν ἀκόμη συμβάντων τῶν ἀνηκόντων εἰς μακρυσμένον παρελθόν, ὁ ἱστορικὸς δὲν δύναται πολλάκις ν' ἀνεύρῃ τὴν ἑλλην ἀλήθειαν, εἶναι καταφανές, οὗ ὁ ἐξιστορῶν σύγχρονα γεγονότα ἐνδέχεται νὰ πληνηθῇ. Μία μόνον εἶναι ἡ ἀσφαλὴς μέθοδος νὰ προσεγγίσῃ τὴν ἀλήθειαν, ἡ εὐσυνείδητος ἐρευνα περὶ τὴν ἐξακριβώσιν τῶν πραγμάτων καὶ ἡ ἀντικειμενικὴ αὐτῶν ἀναπαράστασις. Πρὸς τοῦτο κατεβάλλομεν ἑλλην ἡμῶν τὴν ἐπιμέλειαν καὶ προσοχὴν. Κατ' εὐτυχίαν δὲ συγκυρίαν εἶχομεν καὶ ἰδίως ἡμῶν προσωπικὰς ἐντυπώσεις, αἱ ὅσαι κατὰ μὲν εἰς ἐδίδαξαν, εἰς δὲ τὸ σύνολον τῆς ἐργασίας προσετέθημεν εἰς τὸς αὐθεντικὰς πηγὰς τόσον διὰ τὰ ἀφορώμενα τὰ κατ' ἡμᾶς ὅσοι καὶ διὰ τὰ σχετιζόμενα μετὰ τὴν πολιτικὴν καὶ πολεμικὴν ἑρῶσιν τῶν συμμάχων Κρατῶν καὶ μετὰ τὴν παρέμβασιν, τὴν διαιτησίαν καὶ τὰ περὶ τὰς συμπερόντας τῶν Μεγάλων Ἑθνοπαϊκῶν Δυνάμεων, στοιχεῖα τὰ τελευταῖα ταῦτα ἀπαραίτητα διὰ τὴν βολικαὴν κατανόησιν τῆς ἱστορικῆς ταύτης περιόδου.

Ἐπιθεωρήσαμεν δὲ ἀπαραίτητον διὰ τὴν ἑγγὺ ὁ ἀναγνώστης ὅσοι τὸ δυνατόν εὐρυτέρας ἀπόψεις τῆς θέσεως τῶν ζητημάτων νὰ μὴ σχεδιδάσκημεν εἰδικειμένην μόνον εἰκόνα τῶν ἀφορώμενων τὰ κατ' ἡμᾶς καὶ τοὺς συμμάχους εἰς τὸ περιωρισμένον χρονικὸν ἔριον τῶν συγχρόνων ἡμερῶν, ὅτε καὶ ἦτο ἀπλῶς μόνον χρονολογικὴ ἢ ἐργασία ἡμῶν, ἀλλὰ νὰ τοποθετήσῃμεν τὰ ζητήματα ταῦτα εἰς τὸς εὐρυτέρας ἀπόψεις τῶν παγκοσμίων πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν συμπερόντων ἀπὸ τὰ

ὅποια καὶ ἐξαρτῶνται. Καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἡ ἱστορία δὲν εἶναι ἀκόμη, καθορισμένη, οὔτε εἶπε τὴν τελευταίαν τῆς λέξιν, ἀλλ' οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ἐκ τῆς πλειθῆος τῶν ἀναμφισβητήτων διπλωματικῶν στοιχείων, εἶναι δυνατὴ ἢ ἀνευ παραπλανήσεως διαδρομὴ εἰς τὰ ἔγκυρα γεγονότα.

Πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ τούτου ἐγράψαμεν τὴν *Εἰσαγωγήν*. Αὕτη δὲ ἐλπίζομεν ὅτι δὲν καθιστᾷ μόνον τὸν ἀναγνώστην ἱκανὸν νὰ κατανοήσῃ τὰ πράγματα, ν' ἀνεύρῃ τὰς αἰτίας αὐτῶν καὶ τοὺς τρόπους, οἱ ὅποιοι τὰ ἐπροκάλεσαν, ἀλλὰ καὶ νὰ καθοδηγηθῇ ἀκόμη εἰς τὰς προβλέψεις του ἐπὶ τῶν μεγάλων πολιτικῶν μεταβολῶν, αἱ ὅποια εἶνε ἐνδεχόμενον νὰ ἐπέλθουν ἐν Ἑυρώπῃ, καὶ εὐρύτερον ἐν τῇ κόσμῳ καὶ ἀπαιγῇ, τῶν ὁποίων δύνανται νὰ θεωρηθῶν τὰ τελευταῖα εἰς τὴν Βαλκανικὴν Χερσόνησον συμβῆναι.

έν είνκι
λ' ούδε-
πλωματι-
ή εις τὰ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

σαγωγήν.
κανόν να
τους τρέ-
ή ακόμη
Εσλών, αί
ύτερον έν
τὰ τελευ-

Ἡ πολιτική καὶ διπλωματικὴ ἱστορία τῆς τελευταίας τεσσα-
ρακονταετίας.—Τὸ ἔργον τοῦ Βισμαρκ.—Αἱ νεώτεραι ἀποικια-
καὶ τάσεις τῶν Μ. Δυνάμεων.—Ἐξασφάλις τῆς Εὐρωπαϊκῆς
εἰρήνης διὰ μεγάλων θυσιῶν.—Ἐντοπισμὸς τῶν ἐκάστοτε ταρα-
χῶν ἐν τῇ Βαλκανικῇ.—Ὁ Σερβοβουλγαρικὸς πόλεμος.—Ἡ
ἐλληνικὴ ἐπιστράτευσις τοῦ 1885.—Τὸ Κρητικὸν ζήτημα.—
Τὸ Ἀρμενικόν.—Αἱ παλαιαὶ ἀντιθέσεις μεταξὺ τῆς ἀγγλικῆς καὶ
τῆς ῥωσικῆς πολιτικῆς.—Ὁ νέος ἐπικίνδυνος ἀντιζήλος, ἡ
Γερμανία.—Τὸ μέλλον τῆς Γερμανίας εἰς τὴν θάλασσαν.—Ἡ
Γερμανικὴ παγκόσμιος ἡγεμονία.—Ὁ ἀγγλογερμανικὸς ἀντα-
γωνισμὸς.—Ἡ εὐρωπαϊκὴ συναυλία.—Αἱ Αὐστρορρωσικαὶ
ἀντιζήλαιοι.—Τὸ ἔργον τοῦ Βασιλέως Ἐδουάρδου.—Ἡ Τρι-
πλῆ Συνεννόησις.—Ἡ Εὐρώπη εἰς δύο ἀντίπαλα στρατόπεδα.
—Ἡ ὑπόθεσις τοῦ Ἑλληνισμοῦ.—Ἡ Μακεδονικὴ τραγωδία
τῆς τελευταίας δεκαπενταετίας.—Ὁ Ἰταλοτουρκικὸς πόλεμος.
—Νέα κλισίμος ἐν Εὐρώπῃ περίοδος.—Τὰ τελευταῖα γεγονότα.

Τὰ σύγχρονα γεγονότα, τῶν ὁποίων ἀπλὴν ἀφήγησιν ἀνελάβομεν,
ἐφ' ὅσον ἴτε δυνατόν νὰ ἐπιτόχομεν τὰς μάλλον ἐξηκριθεμένας πλη-
ροφίας, δὲν ἴδ' ἦσαν τελείως ὑπερτιμῆ, ἐὰν ὁ ἀναγνώστης ἀπέφυγε
νὰ ζητήσῃ τὴν προγενεστέραν καταγωγήν των εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ
διπλωματικὴν ἱστορίαν τῆς τελευταίας τεσσαρακονταετίας. Τὸ ἐν τῇ
Βαλκανικῇ Χερσονήσῳ καταλυθὲν διὰ τοῦ Βαλκανοτουρκικοῦ πολέμου
καθεστῶς, πλὴν τῆς ἐπιληθούσης τὸ 1885 μεταβολῆς διὰ τῆς προσαρ-
τήσεως τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμανίας, τὴν ὁποίαν ἐπέτυχε διπλωματικῶς
καὶ ἀνευ πολέμου ἡ Βουλγαρία, ὑπῆρξεν ἐπὶ μακρὰ ἔτη ὁποῖον ἐπι-
μορφώθη, διὰ τοῦ Βερολινεῖου Συναδρίου ἢ μάλλον ὁποῖον τὸ διεπλάσσε
ἡ πολιτικὴ μεγαλοφυΐα τοῦ Βίσμαρκ. Ἄλλ' ἐὰν δὲν ἐγένοντο ἔκτοτε
μέχρι τῆς σήμερον ἄλλαι ἐδαφικαὶ μεταβολαί, καὶ τοῦτο ἀπ' αἰτίας

δφείλομεν νά τὸ ἀποδώσωμεν εἰς τὸ ὅτι ἡ ἄρχουσα πλῆσιον ἡμῶν
 βωσοικὴ πολιτικὴ ἐστράτη τοῦ μακρονοῦς δρόμου πρὸς τὴν Ἰδιάν
 πραγματοποιοῦσα τὸ συμφῶνως πρὸς τὸ πνεῦμα τῶν ἡμερῶν σχέδιον
 τῆς μεγίστης ἐπεκτάσεως τοῦ ἀχανοῦς Κράτους, ἡ Βαλκανικὴ χερσό-
 νησος ὑπῆρξε πάντοτε τὸ θέατρον ταραχῶδους πολιτικῆς καὶ ἐθνολο-
 γικῆς κινήσεως καὶ ἄμεσος μὲν συνέπεια τῆς προσαρτήσεως τῆς Ἀνα-
 τολικῆς Ρωμιολίας ἐπῆλθεν ὁ ἄνευ ἑδαφικῆς μεταβολῆς Σερβοβουλ-
 γαρικὸς πόλεμος καὶ ἡ καταστρεπτικὴ διὰ τὴν Ἑλλάδα ἐπιστράτευσις
 ἡ χαλινάγωγηθεῖσα διὰ πανευρωπαϊκοῦ ἀποκλεισμοῦ τῶν παραλίω
 της, μετέπειτα δὲ ἄλλεπάλληλοι ταραχαὶ καὶ ἐπαναστάσεις ἐξερρά-
 γησαν. Τὸ κρητικὸν ζήτημα, κεφαλαιώδης καὶ ἀναπόσπαστος σκιανὴ
 αὐτῆς τῆς τραγωδίας, εἰς ἐξερράγη ἐπικινδύνως ἔσον ἀφορᾷ τὴν συ-
 σχέτισίν του ὡς πρὸς τὸ γενικώτερον ζήτημα τῆς εὐρωπαϊκῆς εἰρήνης
 καὶ ἀπαξ διὰ τῆς μεταβολῆς τοῦ Θερίσου ὡς τοπικὸν ζήτημα οὐχ'
 ἦντον ἐκινδύνων. Ἀποτέλεσμα τῆς δευτέρας κατὰ τὴν περίοδον ταύ-
 την κρητικῆς ἐπαναστάσεως δφειλομένης εἰς τὴν ἀφόρητον τουρκικὴν
 κακοδιαίτησιν καὶ εἰς τοὺς διαπραχθέντας ὑπὸ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ
 καὶ τοῦ μουσουλμανικοῦ ὄχλου φόνους καὶ ἐμπρησμούς, ὑπέρξεν ὁ
 Ἑλληνοτουρκικὸς πόλεμος τοῦ 1897 καὶ ἡ ἤττις τῆς Ἑλλάδος.

Πλὴν τοῦ κρητικοῦ ζητήματος, ἀπειλητικώτερον διὰ τὴν εἰρήνην
 τῆς Εὐρώπης ανεφάνη τὸ ἄρμενικὸν μὲ τὴν φοβερὰν ἐκείνην ἐπανά-
 στασιν τὴν ἐκτραχίσαν ἐν αὐτῇ τῇ Κωνσταντινουπόλει διὰ τῆς ἀνα-
 τινάξεως μὲ βρόμβας κατ' Ἀρμενίων ἐπαναστατῶν τῆς Ὀθωμανικῆς
 Ἰρακίτις κατ' Αὐγούστου τοῦ 1896, ἐπανάστασιν πνεύσαν εἰς τὸ
 αἷμα δι' ἄθροον σφαγῶν. Πράγματι ἐνομιόθη πρὸς στιγμὴν ἀνακόρυ-
 κτος ἡ σύγκρουσις μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Ρωσσίας ἐκ βλέψων ἀντι-
 θέτων ἐνδιαφερομένων διὰ τὴν τύχην τῆς Ἀρμενίας. Λίνα ὀκτὼ ἀγ-
 γλικὰ πολεμικὰ ἡκροβολίσαν εἰς Θεσσαλονίκην, ἔτοιμα νά διέλθουν
 τὰ στενὰ τῶν Δαρδανελίων, ἐν ᾗ ὁ ρωσικὸς στόλος ἐκινητοποιεῖτο
 ἐν Σεβάστουπόλει καὶ εἰς Ὀδησσὸν συνακεντρώθησαν 80,000 στρα-
 τιωτῶν. (*) Ἡ Γαλλία ἠδύνατο νά παρασυρθῇ παρὰ τῆς σημεῖου

(*) Διὰ τὴν συνοπτικὴν ἔκθεσιν τῶν πραγματικῶν γεγονότων καὶ συμβάντων
 συμβουλευόμεθα πολλάκις τὰ πλῆρη ὑπὸ τὴν ἐποφὴν τούτου ἔργα τοῦ κ.
 René Pinon : L'Europe et l'Empire Ottoman καὶ L'Europe et la jeune
 Turquie.

καὶ διεφάνη πρὸς στιγμὴν ὁ κίνδυνος ἐνὸς νέου Κριμαϊκοῦ πολέμου με χαρακτηριστικὴν μετακίνησιν τοῦ τρίτου τῶν παλαιῶν σημιάχων. Ὁ κίνδυνος δὲ κατέστη ἄμεσος ὅτε ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις τῶν Μπισσὸν καὶ Μπερτελὼ ἀπέστειλε τὸν στόλον τῆς Μεσογείου εἰς Σμύρνην. Ἄλλ' ἐν ἧ ἡ σύγκρουσις ἐθεωρήθη ἄφευκτος, ἡ Γερμανία ἀκολουθουμένη παρὰ τῶν συμμάχων τῆς ὑπεστήριξε τὰς πραγματικὰς βλέψεις τῆς Ρωσσίας καὶ οὕτω ἡ Εὐρώπῃ αἰκὴ διπλωματικὰ ἐνομιμένη ἐνέμεινε εἰς τὸ δόγμα τῆς τουρκικῆς ἀκεραιότητος ὑπεστηρίξασα τὴν ἀπειτακτητὴν παρὰ τῇ Πύλῃ αἰτήσιν τοῦ Ἄγγιστὸ περι κατακαύσεως τῶν σφαγῶν καὶ περιορισμοῦ ἐν Κρήτῃ τῶν στρατιωτικῶν κλιμακρωσίων, συγχρόνως δὲ ζητήσασα καὶ τὴν εἰσαγωγὴν μεταρρυθμίσεων ἐν Ἀρμενίᾳ. Αἱ σφαγαὶ καὶ αἱ ταραχαὶ κατέπαυσαν καὶ ὁ κίνδυνος ἐντοπίσθη. Πρὸς τὴν σημερινὴν περαιτέρω ἔκτασιν τῶν πολεμικῶν συμβάντων ἡ λιποψυχοῦσα ἐν τῇ ἐμοφωνίᾳ τῆς Εὐρώπῃ ἢ μᾶλλον ἡ πραγματικῶς ἀπισταμένη, τὸν ἐντοπισμὸν τῶν κινδύνων ἐπεξήγησε ἐν ἀγῶνι ἀδυνατούσα νὰ τοῖς προλάβῃ.

Ἐπιμύθερα τὰ ζητήματα περὶ τῶν ὁμοίων ἀνεφέρθη ἀνωτέρω, τὸ κρητικὸν καὶ τὸ ἀρμενικόν, σχετίζονται. Ἀλλὰ καὶ κατὰ χρονολογικὴν τάξιν σχεδὸν ταυτίζονται καὶ συμπίπτουν. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀποθέτησιν τῶν διὰ τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐπιβολῆς αἰ μὲν ἀρμενικαὶ μεταρρυθμίσεις ἐπαρξάν ἐν σχεδίῳ τῶν διπλωματικῶν ἐγγράφων, τὸ δὲ κρητικὸν ζήτημα κατόπιν πολλῶν διαπραγματεύσεων, αἱ ὁποιαὶ μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς ἐθεωροῦντο ἀμφίβολοι, ἔτυχε πραγματικῆς λύσεως διὰ τῆς ἀποστάσεως τῆς νήσου ἀπὸ τῆς Τουρκίας, τῆς παραδόσεώς τῆς εἰς τὴν Εὐρώπῃν καὶ τοῦ διορισμοῦ παρὰ ταύτης ὡς υἱῶν ἡμιστιοῦ τοῦ πρίγκηπος τῆς Ἑλλάδος Γεωργίου. Κατὰ τὴν ἐκρήξιν τοῦ ἀρμενικοῦ ζητήματος ἡ ἀγγλικὴ πολιτικὴ ὑπῆρξε δυσμενεστᾶτη πρὸς τὴν Τουρκίαν. Ἀπέμεινε παρομιμῶδες διὰ τὴν τραχύτητα καὶ τὸ ἀπειθήτικον τῆς ἐκφράσεως ὁ λόγος, τὸν ὁποῖον ὁ λόρδος Σόλσμυρ διαδεγόμενος εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἱεξωτερικῶν τὸν λόρδον Κιμπερλί, ἐξεφώνησεν εἰς Λούδρ τὸν Αὐγούστιον τοῦ 1811 κατὰ τὴν ἐναρξιν τῶν ἀρμενικῶν ταραχῶν : «Μὴ νομίσατε, ἔλεγε, εἰ προτίθασαι νὰ διαδραματίσω τὸ πρόσωπον τοῦ χειρουργοῦ..., ἀλλ' ὁ κίνδυνος δὲν ἔπαυσε διὰ τοῦτο νὰ ὑφίσταται καὶ ἢ ἐξαικολουθήσῃ ὑφιστάμενος. Ὑπάρχει κέντρον διαφθορᾶς ἐκείθεν ἢ ἀσθένεια καὶ ἡ ἀποσύστασις ἐδύναται νὰ ἐπικταθῆσιν

ἐπὶ τῶν ὑγιῶν μερῶν τῆς Εὐρώπῃ αἰκῆς κοινότητος.» Καὶ ὁ κ. Ρενέ Πινὸν παρατηρεῖ, ὅτι οἱ λόγοι αὐτοὶ ἦσαν κατὰ γράμμα οἱ πρὸ τεσσαρακονταετίας λόγοι τοῦ Ἰσάβου Νικολάου τοῦ Α΄. πρὸς τὸν σερ Ἀμιλτον Σέβιμουρ, τὸ προσέμιον τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου!

Ἀνεξαρτήτως τῆς λύσεως, ἣ ὅποια ἐδόθη εἰς τὸ κρητικὸν ζήτημα, εἰς τὴν ἔγνοιαν τῶν λόγων τοῦ λόρδου Σόλσβαρη διαβλέπομεν τὴν ἤδη ἀρξαμένην καταφάνως ἀντιζηλίαν μεταξὺ τῆς ἀγγλικῆς καὶ τῆς γερμανικῆς πολιτικῆς, ὅτε ἡ τελευταία ἐγένετο κυρίαρχος ἐν Κωνσταντινουπόλει πλησίον τοῦ ἐκπτώτου Σουλτάνου Ἀβδοῦλ Χαμίτ. Πράγματι νέος ἐπικίνδυνος παράγων ἀναφαίνεται εἰς τὴν ὅλιν τῶν αἰώνιων εὐρωπαϊκῶν ἀνταγωνισμῶν. Ἡ γερμανικὴ πολιτικὴ διὰ τοῦ βαρῶνου φὸν Μάρσαλ ἐκτοπίζει τὴν ἀγγλικήν. Ἐκτός τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ διὰ γερμανῶν προϋμιναστῶν, σιδηροδρομικὰ ἔργα καὶ δημόσια ἔργα ἐκχωροῦνται εἰς γερμανικὰς ἐταιρίας. Ὁ Ἀβδοῦλ Χαμίτ ἔχει ἕνα μέγαν φίλον του, τὸν Αὐτοκράτορα Γουλιέλμον. Ἡ στρατιωτικὴ ἰσχύς τῆς Τουρκίας εἶναι ἐγγύησις, ὅτι δὲν θὰ διαταραχθῇ τὸ καθεστῶς. Ἡ ἰσχύς αὐτὴ εὐνοεῖ πρωτίστως τὴν Γερμανίαν, ἣ ὅποια ἐπιθίδεται εἰς τὴν τραπεζικοποίησιν τοῦ μεγαλοῦργου σχεδίου τοῦ Βίσμαρκ, ὅτι τὸ μέλλον τῆς Αὐτοκρατορίας κεῖται εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀρχίζει τὴν νηυπήγησιν τοῦ σημερινοῦ κρατικοῦ τῆς στόλου. Ἡ ἰσχύς αὐτὴ εὐνοεῖ ἐπίσης τὴν Ρωσίαν, ἣ ὅποια χωρεῖ ὀλονὲν πρὸς τὴν Ἑβρῶν. Εἶναι νέαι στιγμὰὶ εἰς ἄλλου τῆς εὐρωπαϊκῆς ζωῆς ζητούσαι τὴν διεξόδον τῆς ἀνεργητικότητος τῆς πρὸς χώρας μακρονῆς, πέραν τῆς γηρασῆς καὶ ἐξητλημένης Εὐρώπης καὶ τῶν γειτονικῶν αὐτῆς μερῶν. Ἡ Γαλλία ἀσχολεῖται μὲ τὸ Μαρόκον. Ἡ Ἰταλίᾳ σχεδιάζει τὴν προσάρτησιν τῆς Τριπολίτιδος. Ὁ αὐτὸς κατακτῶμενος κόσμος ἔχει ὄρια, τὰ ὅποια δὲν ἀπειλοῦν πρὸς τὸ παρὸν νὰ φέρουν εἰς σύγκρουσιν τοὺς ἀνταγωνιστάς. Καὶ μόνον τὸ κέντρον τῆς παλαιῆς εὐρωπαϊκῆς διαμάχης, ἣ ἔργος Ἀνατολῆς γηραιαῖς ὡς τόπος διπλωματικῶν ραδιοῦργῶν. Πάν ὅμως ὅ,τι συμβαίνει ἐδῶ διαταράσσει τὰς βλέψεις τῆς Ρωσίας καὶ εἰς Πετρούπολιν ὁ ἐπίφοβος ἀντίπαλος εἶναι ἡ Ἀγγλία. Ἄλλ' ἡ ἀγγλικὴ πολιτικὴ ἣ τὸσον ἐνθαρρύνοντα τὸ ἀρμενικὸν κίνημα, ἣ ἐκδηλωθεῖσα πρὸ τινος διὰ τῆς ἀνησυχαστικῆς ἐκείνης ἀγροῦσεως τοῦ λόρδου Σόλσβαρη, μὲ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ κρητικοῦ ζητήματος καὶ τὴν ἀπειληθεῖσαν τότε ἐπίκτασιν

τῶν κινδύνων, συστέλλει τὰ ἰστία, γίνεται ἐφεκτικωτέρα καὶ ἡ εὐρωπαϊκὴ συναυλία παραμένει ἀδιατάρακτος. Οὐδὲν ἐπεισώδιον δύναται νὰ ἐπιδράσῃ ἐπ' αὐτῆς καὶ πᾶσα ἀπόπειρα μεταβολῆς τοῦ καθεστῶτος ματαιοῦται ἐγκαίρως διὰ κοινῆς παρεμβάσεως. Εἰς Κίναν δὲ δρῶσι πολεμικῶς ἡνωμένοι πᾶσαι αἱ Εὐρωπαϊκαὶ Δυνάμεις πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς τάξεως καὶ εἶναι τὸ γεγονός μοναδικὸν εἰς τὴν παγκόσμιον ἱστορίαν.

(Ὁ) βωσσοῦαπωνικὸς πόλεμος ἐπελήθην προῆρως διὰ τὴν Ρωσσίαν, ἡ ὅποια ἐξήλθεν αὐτοῦ συντετριμμένη, καὶ ἡ ἐπακολουθήσασα ἐσωτερικὴ ἐπανάστασις, ἔθεσαν ἐκτὸς μάχης τὸν προαιώνιον ἀντίπαλον τῆς Ἀγγλίας, ἀλλ' ἡ εὐρωπαϊκὴ ἰσορροπία δὲν διαταράχθη διὰ τοῦτο. Ἦδη μὲ τὴν κίνησιν τοῦ ἀσιατικοῦ κινδύνου διὰ τὴν Ἀγγλίαν χάρις εἰς τὸ Ἰαπωνικὸν ξίφος καὶ τὴν ἐσωτερικὴν ἐξέγερσιν τοῦ βωσσοῦαπωνικοῦ λαοῦ, ἡ συνενόγησις μεταξὺ Πεκροῦ ὅλεως καὶ Λονδίνου εἶναι εὐχερестέρα καὶ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δέον νὰ χρονολογήσῃται τὴν ἀπαρχὴν τῆς τριπλῆς λεγομένης Συννενοήσεως ὡς ἀντιρρόπον τῆς τριπλῆς Συμμαχίας. Τοῦτο ἦτο ἄλλως ἀνάγκη διότι ἐκτοτε κορυφούται ἡ Ἀγγλογερμανικὴ ἀντιζηλία. Ἐπὶ τοῦτοι πρὸς κατανοήσασιν πληρестέραν τῶν σημερινῶν γεγονότων, ἰστίως ἀπὸ τῆς ἐκρήξεως τοῦ Ἰταλοτουρκικοῦ πολέμου, καὶ διὰ νὰ ἐγγὺ ὁ ἀνεγνωστὴς τὴν ἰδέαν τῆς προβλέψεως τῶν μελλοντικῶν συμβάντων πρέπει νὰ θέσῃται πρὸ ὀφθαλμῶν του πλήρη τὴν εἰκόνα τῆς ἀντιζηλίας ταύτης, καταλληλοτέραν δὲ ἔκτισεν περὶ τοῦ θέματος δὲν εὐρίσκωμεν ἀπὸ τὴν δημοσιευμένην εἰς τὸ δευτέρον σήγμαμα τοῦ κ. Μονὸν «L'Europe et la jeune Turquie». Ἦδού ἐν περιλήψει περὶ τίνος πρόκειται:

«Μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Ρωσσίας αἱ παραδόσεις ὑπερῆσαν πάντοτε φιλικαί, συμμαχικαὶ καὶ ἐν ἀδελφώσει τῶν ἄλλων. Νόρην τῆς ἀγγλικῆς διαφορῆς ἡ Ρωσσία συντρέχεται ἐν Πόντῳ, ὁ Οὐγγαρικὸς καὶ ὁ Μπλουργεὶς βρίσκονται εἰς τὰς ἀγκάλας ἀλλήλων εἰς τὴν Belle Alliance. Ἡ βρεττανικὴ πολιτικὴ κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα εἶναι τὸς πρόδους τῆς ρωσσιακῆς δυνάμεως : ἡ Ρωσσία διαθέτει ἰσχυρὸν στρατὸν καὶ ὀλίγον χρέμα, δύναται λοιπὸν νὰ ἐξυπηρετήσῃ εἰς πᾶσαν ἀνάγκην περίσσειαν τῆ σκέδισι τοῦ ὑπουργείου τοῦ Λονδίνου, τὰ ἐξυπηρετεῖ δὲ πράγματι ταπεινούσα τὴν Αὐστρίαν, καταστρέφουσα τὴν Γαλλίαν. Ἡ συνθήκη τῆς Φρανκφούρτης χειροκροτεῖται ἐν Ἀγγλίᾳ κατὰ τῆς και-

νής γνώμης και γίνεται αποδεκτή παρά τῆς Κυβερνήσεως. Λὲν ἀπή-
 ρεσκε δὲ ἐν Λονδίνῳ, ὅτι ἡ νέα Αὐτοκρατορία διὰ τῆς προσαρτήσεως
 γαλλικοῦ ἐδάφους, ἦνοιξεν εἰς τὴν Γαλλίαν πληγρῆν ἀθεράπευτον. Ἐὰ
 δύο ἐχθρὰ ἔθνη ἢ ἀξεμηθευόμενα οὕτω, ἢ ἀφθιέροντο εἰς ἀδιάλλα-
 κτον ἐχθρότητα πρὸς μέγα ὄφελος τῶν θεατῶν. Αἰὰ ν' ἀναγκαιότης
 τὴν Ρωσσίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τοῦ Βοζαντίου ὁ Αἰσδρακέλης τὸ 1878 συ-
 νεφώνησε μετὰ τοῦ Βίσμαρκ. Ἐκ φόβου τῆς σλαυικῆς καθόδου πρὸς
 τὰς Ἰνδίας ἢ Ἀγγλίαν εἰς τὸ Συνέδριον τοῦ Βερολίνου εἰσήγαγε τὴν
 Γερμανίαν εἰς τὴν Μεσόγειον. Ἦτο ἡ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Βί-
 μαρκ ἐκαυχᾶτο, ὅτι μεταξὺ Γερμανίας καὶ Ἀγγλίας δὲν ὑπῆρξε
 καμμία σύγκρουσις συμφερόντων. Αἱ δύο βασιλικαὶ οἰκογένειαί ἦσαν
 συνδεδεμέναι διὰ τῶν στενωτέρων δεσμιῶν συγγενείας· μία τῶν Πηγα-
 τέρων τῆς βασιλείσσης Βικτωρίας ἢ ἀνήρχετο ἐπὶ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ
 γερμανικοῦ θρόνου. Καὶ τίποτε δὲν συνέβηκε εἰς τὴν πρόβλεψιν, ὅτι
 ὁμοφωνία, ἥτις ἐφαίνετο τόσον εὖνος εἰς τὰ συμφέροντα ἀμφοτέρων
 τῶν χωρῶν, ἠδύνατό ποτε νὰ διαταραχθῇ. Οἱ χρόνοι αὗτοι τῆς εὐλι-
 κροῦδος πολιτικῆς συνοχῆσεως καὶ συνεργασίας ἀνήκουν πλεον εἰς
 τὴν ἱστορίαν. Ἄλλ' ἡ ἱστορία αὕτη εἶναι ἀκόμη ἐγγύτατα πρὸς ἡμᾶς.
 Ἀρξάντων ἀναμνήσεις, πόθους, οἱ ὅποιοι διεμηθεύονται πολλὰκις δι'
 ἀποπειρῶν προσεγγίσεως καὶ συμφωνίας. «Τούτο δὲ πρόβλημα συνέβη
 καὶ τῶρα κατὰ τὴν κρισιμοτάτην στιγμὴν τοῦ Βαλκανοτουρκικοῦ πο-
 λέμου. Ἀμφοτέρω τὰ κράτη εὐρέθησαν σύμφωνα, προσέβησαν δὲ καὶ
 περαιτέρω εἰς ἐπισήμους σχέσεις καὶ κατηγορηματικὰς δηλώσεις περὶ
 τῆς ἀνάγκης τῆς ἐλαττώσεως τῶν ναυτικῶν τῶν ἐξοπλισμῶν, τοῦ
 ὑποργεῖν τῶν Ναυτικῶν τῆς Γερμανίας βαρῶνους γὰρ Ἴβριτες δηλώ-
 σαντες ὅτι αἱ ναυπηγήσεις τοῦ γερμανικοῦ στόλου ἢ ἠδύναντο νὰ
 γίνονται ἐφ' ἑξῆς κατ' ἀναλογίαν 10 ἄγγλικῶν πλοίων πρὸς 10 γερ-
 μανικά.

«Τὸ ἔτος 1878, ἐξήκολούθη ὁ κ. Πηνὺν, καὶ τὸ Συνέδριον τοῦ
 Βερολίνου σημειοῦν τὴν τελευταίαν κατάκτησιν, τὸ ἀπόβαιον τῆς βί-
 μαρκαίου πολιτικῆς. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἡ πολιτικὴ αὕτη καθί-
 σταται ἀμυντικὴ, συντηρητικὴ. Ἰδρῶναι τὴν Τριπλῆν Συμμαχίαν, δη-
 λαδῶ, συνδικάτων ἀμειβάλας ἐγγυήσεως τῶν ἀποκτηθέντων πλεονεκτη-
 μάτων διὰ τῶν συνθηκῶν τῆς Φραγκφούρτης καὶ τοῦ Βερολίνου. Ἡ
 γερμανικὴ δραστηριότης μὴ εὐρίσκουσα πλέον ἐν Ἑυρώπῃ ἐπαρκῆς

ἔδαφος ἐξαπλώσεως φέρεται ἔτι πρὸς τὰς ἠαλάσσας καὶ πρὸς τὴν οἰκονομικὴν κατάκτησιν. Νέα γενεὰ ἀνέρχεται, ἣτις δὲν συμμιέτεσχε τῶν μεγάλων στρατιωτικῶν θριάμβων, ἐκ τῶν ὁποίων προήλλεν ἡ Αὐτοκρατορία. Ἐὖρε τὴν ἔνωσιν ἔτοιμον καὶ ἔτι συντελεσθεῖσαν. Ζητεῖ τὰς ἐπιτυχίας τῆς εἰς ἄλλας ὁδοῦς. Ὁ Γουλλιέλμος Β΄ εἶναι ὁ ἀντιπροσωπευτικὸς ἀνὴρ τῆς γενεᾶς ταύτης. Τοῦς προγόνους του, οἱ ὁποῖοι ἐσφυρηλάτησαν τὴν Αὐτοκρατορίαν διὰ τοῦ σιδήρου καὶ τοῦ πυρὸς ὁ Αὐτοκράτωρ εἰς τοὺς λόγους του πανηγυρίζει ὡς ἱππότας, τοὺς συγκρίνει μὲ τοὺς ἦρωας τῶν Νιμητλοῦρκων. Ὁμιλεῖτε παραλείπει νὰ ἐορτάζη τὰς ἐπετείας των, ἀποκαλύπτει τοὺς ἀνδριάντας των, τοὺς ἀποδίδει λατρείαν ὡς πρὸς θεοὺς ἐφεστίας τῆς Αὐτοκρατορίας. Ἀλλὰ τοὺς κατατάσσει εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ ἂν ἐπιμένουν νὰ ἐπιζήσουν ὅταν πλέον ἢ ἄρα των παρήλλεν ἔσον ἔνδοξοι καὶ ἂν ἦσαν, ἢ πρὸς αὐτοὺς δυσμένεια ἢ ἀπροσχητὴ τοῦ θανάτου των.

Αὐτὸς ὁ Βίσμαρκ ἔσον ἐμφορὸς καὶ ἂν ὑπῆρξε κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Σουβάλοφ, ἔσυρε τὴν γῆραν του ἀπὸ τὸν «ἐπιπέτην τῶν εὐρωπαϊκῶν συνδυασμῶν», πρὸς τὴν ὁδὸν τῶν ἀποικιακῶν κατακτήσεων. Ἀπὸ τοῦ 1884 μέχρι τοῦ 1888 ἔλαθε τὸ μερίδιόν του ἐκ τῆς διανομῆς τοῦ κόσμου καὶ τὸ μερίδιον αὐτὸ δὲν ὑπῆρξε τὸ καλλίτερον. Ἡ Ἀγγλία ἐδέχθη μὲ εὐμενὲς πρόσωπον κατ' ἀρχὰς τὸν νεοερχόμενον αὐτὸν εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς ἀποικιακῆς ἐπεκτάσεως· δὲν διέκρινεν ἐν τῇ προσώπῳ του ἐπικίνδυνον ἀνταγωνιστὴν, ἀλλὰ μίλλον σύμμαχον, ὅστις ἢ τὴν ἐβοήθει νὰ συγκατήσῃ τὰς γαλλικὰς φίλοδοξίας. Μὲ τὸν Γουλλιέλμον Β΄, ὅλα ἐμελλον νὰ μεταβληθοῦν. Τὸν ἐχαρακτήριζον πρὸ τῆς ἀνκρησέως του εἰς τὸν θρόνον ὡς καλεμογαρή, ὡς παιθῆμιον μαθητὴν τοῦ Βίσμαρκ. Ὑπῆρξε τούναντιον εἰρημικὸς, ἀπεμύκρυνε τὸν Βίσμαρκ καὶ ἀφωσιώθη εἰς τὴν ἐμπορικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἐπέκτασιν. Τοῦ ἔργου ἐν Ἰνδία, ἐκπληρωθέντος, οὐδαμῖα ἄλλη ἀπομένει φροντίς παρὰ ἢ διατήρησις του, ἢ παρεμπόδις ἀπὸ τοῦ νὰ μειωθῇ, ἀλλ' ἐπιβάλλεται συγγρόνως ἢ ἀναζητήσεις μακρυνῶν διεξόδων διὰ τὰ προϊόντα τῆς βιομηχανίας, ἢ ὅποια αὐξάνει, καὶ γαιῶν διὰ τὸ περιπλέον τοῦ πληθυσμοῦ. Κατὰ τὴν ἀντίληψιν τοῦ Αὐτοκράτορος μεταξὺ τῆς ἰδικῆς του πολιτικῆς καὶ τῆς πολιτικῆς τοῦ πάππου του δὲν ὑπάρχει διαφορὰ φύσεως, ἀλλὰ μόνον διαφορὰ μέσων. Τοῦτο δὲ Γουλλιέλμος ὁ Β΄ διαβεβαίει ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν εἰς τὰς ἀγορεύσεις του : «Τὸ μέλλον ἡμῶν

κεῖται ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Ὅσον περισσότερο οἱ Γερμανοὶ θὰ διατρέχουν τὰς θαλάσσας, τόσοι τὸ καλλίτερον δι' αὐτοὺς. Λιότι ἔταν ὁ Γερμανὸς θὰ μάθῃ νὰ βλέπῃ μακρὰν καὶ νὰ βλέπῃ μεγάλα, θὰ παύσῃ ν' ἀπασχολῆται μὲ τὰς μικροφροντίδας τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Ἐπιφελήθημεν τῶν συνεπειῶν παντὸς ἔτι μᾶς ἀφῆκαν ὡς ἔργον τῶν προσωπικῶν ὁ αὐτοκράτωρ Γουλλιέλμος ὁ Μέγας, ὁ ἀθάνατος πάππος μου καὶ ὁ μέγας ἀνὴρ, τοῦ ὁποῦ προ μικροῦ ἀπεκαλύψαμεν τὸ μνημεῖον (ὁ Βίσμαρκ). Αἱ συνέπειαι δὲ αὐταὶ εἶναι ἔτι ἐγκατεστάθημεν ἐκεῖ ἐπὸθεν ἄλλοτε ἠναγκάσθημεν νὰ υποχωρήσωμεν, διότι ἡ Αὐτοκρατορία δὲν ἦτο οὔτε ζωντανή οὔτε ἰσχυρά. (*) »

« Ἀποτελέσμα τῆς πολιτικῆς ταύτης, λέγει ὁ κ. Πινόν, εἶναι διὰ τὴν Ἑυρώπην ἡ εἰρήνη. Χωρὶς τὴν εἰρήνην οὐδεμία ἐμπορικὴ ἐξάπλωσις εἶναι δυνατή, οὐδεμία ἀποικιακὴ κατάκτησις. Καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπρόθεσε κατὰ τὴν ἡγόρευσίν του ἐκεῖνην. « Αἱ αὐτὸ σήμερον τὸ κατήκον τοῦ οἴκου μου εἶναι νὰ ἐνθαρρύνῃ καὶ νὰ προστατεύσῃ τὸ ἐμπόριον εἰς τοὺς κόλπους εἰρήνης βασιλείας ἐπὶ μακρὰ ἔτη ». Λιεξόδους διὰ τὸ ἐμπόριον, ἀποικίας διὰ νὰ δεχθοῦν τοὺς Γερμανοὺς μετανάστas, λιμένας ἀφετηρίας διὰ τοὺς ἐμπορικοὺς καὶ πολεμικοὺς στόλους, ἰδοὺ τί ἐπεξήτησε κατ' ἀρχὰς ἡ πολιτικὴ Γουλλιέλμου τοῦ Β'. Ἀλλ' ἡ πολιτικὴ αὕτη ἔχει ἰδεώδες ὑψηλότερον ἀκόμη, εὐρύτερον καὶ μάλλον ἐπικίνδυνον. Λαὸς νικητῆς, λαὸς πολιτισμένους, ἐνδοξος ἔχει μόνον διὰ τῶν ὅπλων, ἀλλ' ἐπίσης διὰ τῶν σοφῶν του, τῶν φιλοσόφων του, τῶν συγγραφέων του, δὲν δύνανται νὰ μένῃ ἀδιάφορος δι' οὐδὲν τῶν ὅσων συμβαίνουσι εἰς τὴν ἑυρώγειον. Πανταχοῦ πρέπει νὰ εἶναι ὁ πρῶτος καὶ ὅστις θὰ ἐδυστρέπει νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ, ἐκτίθεται εἰς τὸν κίνδυνον « νὰ κτυπηθῇ διὰ τῆς φερούσης σιδηροῦν χειρόκτιον δεξιᾶς » τοῦ Γερμανοῦ. Αἱ νίκαι τῶν ἀνδρῶν τῆς ἡρωικῆς ἐποχῆς τοῦ ἐξησφάλισαν τὴν εὐρωπαϊκὴν ὑπεροχὴν, ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ τοῦτο μόνον ἡ παγκόσμιος ὑπεροχὴ πρέπει ν' ἀνήκῃ εἰς τὴν Αὐτοκρατορίαν : « Ἡ ἡμετέρα Βασιλικὴ ὑψηλότης (**) ἠδυνήθη νὰ πεισθῇ πόσον τὰ κύματα τοῦ ὕδατος πληττοῦν μετὰ βίας τὴν θύραν τοῦ λαοῦ μας καὶ τὸν ἐξανγκά-

(*) Ἀμβούργου 6 Ἰουνίου 1901.

(**) Προσφώνησις τοῦ Αὐτοκράτορος Γουλλιέλμου Β' πρὸς τὸν πρίγκηπα Ρουπρεχτ τῆς Βαυαρίας τὴν 21 Ἰουνίου 1900 κατὰ τὴν καθέλευσιν τοῦ βασιλεῦς « Βίττελσμπαγ ».

ζουν να διεκδική ως μεγάλος λαός την θέσιν του ἐν τῇ κόσμῳ καὶ νὰ ἔχῃ τὸν λόγον του εἰς τὴν παγκόσμιον πολιτικὴν. Ὁ Ὀυκεανὸς εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὸ μεγαλεῖον τῆς Γερμανίας. Ἄλλ' ὁ Ὀυκεανὸς μᾶς διδάσκει ὡσαύτως, ὅτι ἐπὶ τῶν κυμάτων καὶ ἐπὶ τῶν μακρυσμένων ἀκτῶν οὐδεμία πλέον μεγάλη ἀπόφασις δύναται νὰ ληφθῇ ἄνευ τῆς Γερμανίας, καὶ ἄνευ τοῦ Γερμανοῦ Ἀυτοκράτορος.

«Λὲν φρονῶ, ὅτι ἀσκόπως καὶ διὰ ν' ἀποκλεισθῇ ἐκ τῶν μεγάλων ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων ὁ λαὸς ἡμῶν πρὸ τριακονταετίας ὀδηγούμενος παρὰ τῶν πριγκήπων του ἐνίκησε καὶ ἔχρησε τὸ αἶμά του. Ἴδαν ὁ γερμανικὸς λαὸς ἀφίνετο νὰ τὸν μεταχειρισθῶν οὕτω, ἢ ἀπέτροχετο καὶ διὰ παντὸς τὸ τέλος τῆς παγκοσμίου ἰσχύος του καὶ δὲν ἐπίθιμῳ νὰ καταλήξῃ ἐκεῖ. Ἦν νὰ μεταχειρισθῶ, διὰ νὰ τὸν ἀποτρέψῃ, τὰ κατὰ-ληλα μέσα, ἐν ἀνάγκῃ τὰ ἔσχατα μέσα, εἶναι τὸ καθήκον μου καὶ τὸ ὑψαιότερόν μου προνόμιον καὶ πέποιθα, ὅτι ἐν τῇ ἐναντίᾳ περιπτώσει ἢ ἔχω ὀπισθὲν μου ἐνεργητικῶς ἀποφασισμένους νὰ μὲ ἀκολουθήσουν ἔλους τοὺς πρίγκηπας καὶ ἔλους τοὺς λαοὺς τῆς Γερμανίας.»

«Υπάρχει εἰς τὴν Γερμανικὴν ἐξάπλωσιν ἡ ὑλικὴ ἀποψις καὶ ἡ ἰδανικὴ ἀποψις... Ἡ ἔξις τῆς νίκης δίδει εἰς τοὺς λαοὺς τὸ ἐπιχειρηματικὸν πνεῦμα καὶ τὴν τόλμην τῆς εὐτυχούς πρωτοβουλίας. Ἡ βιομηχανικὴ ἀκμὴ τῆς δυτικῆς Γερμανίας ἐγεννήθη ἐκ τῆς ἐπιτυχίας τῶν Γερμανικῶν ὀπλων, ἀλλὰ συγχρόνως ἡ ἀκμὴ αὐτὴ ἐπροκάλεσε καὶ κατέστησεν ἀπαραίτητα τὴν ἐμπορικὴν καὶ ναυτικὴν ἐπέκτασιν. Ἡ γερμανικὴ βιομηχανία ἐγένετο ἐπικίνδυνος εἰς τὴν βρετανικὴν βιομηχανίαν καὶ τὸ ἐμπόριον, διότι διέθετε τὰς αὐτὰς πρώτας ὕλας, τὸν γαιάνθρακα καὶ τὸν σίδηρον καὶ διότι τὰ μηχανήματά τῆς ἐντελῶς νέα, ἐπιστημονικῶς κατασκευασμένα, μεθοδικῶς μεταχειριζόμενα ἔθετον τὰ γερμανικὰ ἐργοστάσια εἰς κατὰστασιν ὑπεροχῆς ἐπὶ τῶν ἀγγλικῶν, ἤδη παλαιῶν συνειθισμένων νὰ θριαμβεύουν ἄνευ ἀνταγωνιστῶν καὶ καταστάντων στερεοτύπων. Ἐκ τῶν μεταλλείων καὶ τῶν ἐργοστασίων τῆς Βεσφαλίας, τῶν παραρρηγνείων χωρῶν, τῆς Σαξωνίας, τῆς Σιλεσίας, τῶν λιμένων τῆς Βορείου Ἡαλάσσης, τῆς Βαλτικῆς καὶ τοῦ Ρήνου ἐξήλθε μία Γερμανία νέα, ἐμπορικὴ, ναυτικὴ, ἔτοιμος καθ' ἕνα νὰ διαμψισθητῆσθαι πρὸς τὴν Μεγάλην Βρετανίαν τὸ κράτος τῶν Ἡαλασσῶν καὶ τὸ κράτος τῶν ὑποθέσεων καὶ ἐπίσης πρὸς τοὺς φίλεργούς Ἡρώσσους τῆς Ἀνατολικῆς Γερμανίας τὴν διεύθυνσιν

της Αυτοκρατορίας. Ἡ νέα αὐτῆ Γερμανία μὲ τὸν αὐτοκράτορα Γουλιέλμῳ Β'. ζητεῖ ν' ἀναλάβῃ κατὰ τὴν ἰδίαν τῆς μέθοδον τὸ ἔργον τῆς γερμανικῆς κατακτήσεως καὶ νὰ ἐγείρῃ ἀξιώσεις ἐπὶ τῆς παγκοσμίου ἡγεμονίας.

» Ἡγεμονία : ἡ λέξις εἶναι ἐλληνική, ἐξέφραζε τὴν διευθύνουσαν ἐνέργειαν, τὴν ὅποیان διὰ τῆς δυνάμεως τῶν ὀπλῶν ἢ διὰ τῆς ἐπιβολῆς τῆς μεγαλοφυΐας τῶν πόλεις τινές, ἢ Σπάρτη, αἰ Ἀθηναί, αἰ Θήβαι καὶ βραδύτερον ἡ Μακεδονία ἐξήσκουν ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν μικρῶν ἐλληνικῶν κρατῶν. Ὁ λαὸς ὁ κατέχων τὴν ἡγεμονίαν ἔχει ὡσαύτως ἐπὶ τῶν ἄλλων εἶδος τι ἡθικῆς ὑπεροχῆς βασιζομένης ἐπὶ τῆς ὑπεροχῆς τῆς δυνάμεως, τοῦς εκπροσωπεῖ δὲ ἀπέναντι τῶν ξένων. Κατὰ τὸν μεσαίωνα ὁ Πάπας καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ μερίζονται ἢ διακρίσθηντο πρὸς ἀλλήλους τὴν ἡγεμονίαν τῆς Χριστιανωσύνης, τ αριστοὺν δὲ τὴν ἐνότιτά τῆς ἀπέναντι τῶν ἀπίστων. Εἰς τὴν νεωτέραν Εὐρώπην ὑπῆρξαν κατὰ τινὰς ὄρας ἔθνη, τὰ ὅποια ἐφάνησαν λαμβάνοντα τὴν ὑπεροχὴν ἀπέναντι τῶν ἄλλων, ὡς ἡ Ἰσπανία κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Καρόλου Ε', ἡ Γαλλία ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΑ' καὶ Ναπολέοντος, ἡ Ἀγγλία ὑπὸ τὴν βασιλίссαν Βικτωρίαν, ἀλλ' οὐδέποτε ἐξήσκησαν διεύθυνσιν πραγματικὴν, διγενεῆ, ἀποτελεσματικὴν ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν. Εἰς ἃ,τι καλεῖται «Εὐρώπη» ἡ ἔννοια τῆς ἰσορροπίας ἀναπληροῖ τὴν τῆς ἡγεμονίας. Ἡπανιστώσα τὴν Αὐτοκρατορίαν ἡ Γερμανία ἐπανεφέρε εἰς τὴν ζωὴν συγχρόνως καὶ ἀπὸ τὴν κυρίαρχον ἰδέαν τοῦ μεσαίωνα. Τὴν ἐπαναυρίσκομεν τὴν ἰδέαν αὐτὴν μὲ τὰς ἐπασχολήσεις τὰς μᾶλλον νεωτεριστικὰς καὶ τὰς μᾶλλον πραγματιστικὰς, εἰς τὸ πνεῦμα καὶ τοὺς λόγους τοῦ Γουλιέλμου Β'. «Ὅταν συνεχάλεσε τὸ ἔθνη νὰ ἐνωθοῦν διὰ νὰ σῶσουν ἐναντίον τοῦ ἀπειλητικοῦ Ρούδα «τὰ ἱερώτερον ἀγαθὰ αὐτῶν», ὅταν ἀπίσταιτε τὸν στρατάρχην του κόμητα Βαλδερσέα εἰς τὸ Πεκίνον διὰ νὰ ὀδηγήσῃ τὰ συμμαχικὰ στρατεύματα, ὁ Γουλιέλμος Β' διεδραμάτισε τὸ πρόσωπον ἀρχηγῶ τῆς Χριστιανωσύνης.

«Τὴν ἰδέαν αὐτὴν μίᾳς Γερμανίας κυριαρχούσης διὰ τῆς δυνάμεως, ἀλλὰ μεταχειριζομένης τὴν δύναμιν αὐτῆς διὰ νὰ μορφώσῃ ἀνώτερον τύπον πολιτισμοῦ κατειργασμένου διὰ τοῦ γερμανικοῦ πνεύματος, οἱ Γερμανοὶ τὴν εὐρίσκουν εἰς τοὺς μεγάλους τῶν φιλοσόφους. Ἀπὸ τοῦ Ἐγγεῶλ μέχρι τοῦ Νίτσε, ὀλόκληρος σειρὰ σοφῶν ἐπέβαλον

Πουλ-
έργον
αγκο-
ουσαν
έπιβο-
αι, αι
ου των
έχει
ης επί
ένων.
κιφι-
αστον
ήνρη-
νοντα
όνους
ντας,
κισαν
άλλων
απλη-
μανία
αν τοθ
λήσει
εις τθ
σε τθ
α «τθ
έμιγα
ματα,
ιστια-
Ευνά-
οφώση
πνεύ-
όφους.
θαλου

Η Δ. Μ. Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α

Η Α. Μ. Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΣΕΡΒΙΑΣ
ΠΕΤΡΟΣ

Η Α. Μ. Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΟΥ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΥ
ΝΙΚΟΛΑΟΣ

H. A. M. O. IZYATAN 22 MOAMEO E

H. A. M. O. SATHERY 235 BONGAPIS DEPUNANOT

Ο ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΘΡΟΝΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
Ίστορ. Βαλκανοτουρκικού πολέμου Γερ. Βάκου.

τὴν μεταφυσικὴν τῆς ἀγαθοποιῶν δυνάμεως καὶ τοῦ πολέμου ὡς δημιουργοῦ τάξεως καὶ προόδου.

Ἡ ἀντίληψις αὕτη, τὴν ὁποῖαν ἔφαλε ὁ Βάγνερ καὶ ὁ Βίσμארκ ἐπραγματοποίησε, διεδόθη διὰ τῶν καθηγητῶν τῶν Πανεπιστημίων μέχρι τῶν ἀποτέρων λαϊκῶν ομάδων.

Καὶ τῆρα διὰ τῶν γερμανικῶν συνταγμάτων καὶ τῶν θεωρητικῶν, διὰ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ναυτιλίας δεόν νὰ ἐξαπλωθῇ καὶ ν' ἀκμιᾶσθαι τὸ κράτος τῆς «Ἐπιστήμης» καὶ τοῦ γερμανικοῦ «πολιτισμοῦ».

«Αὐταὶ εἶναι αἱ δυνάμεις καὶ αἱ ἀντιλήψεις, αἱ ὁποῖαι ἤλλθον εἰς ἐπαφὴν καὶ εἰς σύγκρουσιν μὲ τὴν οἰκονομικὴν καὶ ναυτικὴν ὑπεροχὴν τῆς Μεγάλης Βρετανίας.»

Καὶ ἐνῶ ὁ νέος ἀντίπαλος προβαίνει εἰς τὴν ναυπήγησιν ἰσχυροῦ στόλου, ποιητικῶς δὲ τελείου λόγῳ τῆς αὐστηρᾶς ἐπιλογῆς καὶ τῆς βοληῆς μορφώσεως τῶν ἀξιωματικῶν καὶ τῶν πληρωμάτων, ἐν Ἀγγλίᾳ ἀνησυχούν, ἐφ' ὅσον δεῖ παρέρχονται τὰ ἔτη καὶ ὁ στόλος αὐτὸς ἐνισχύεται ἢ ἀνησυχία προσλαμβάνει μορφήν κινδύνου. «Ἦδη ἀπὸ τοῦ 1885 κατόπιν ἐρεύνης γενομένης ἐν Ἀγγλίᾳ ἐπὶ τῶν κινήσεων τῆς ἐκπτώσεως τοῦ βρετανικοῦ ἐμπορίου, λέγει ὁ κ. Πινόν, οἱ Ἀγγλοὶ ἐμπορευόμενοι ἤνοιξαν τοὺς ὀφθαλμοὺς των. Ἦ ἔρουνα αὐτῆ τοῦ ἀπεκάλυψε τὴν ἀπάθειάν των καὶ τὸ στερεότυπον τῆς ἐργασίας των, συγχρόνως δὲ τὴν δραστηριότητά, τὸν καλὸν ὀργανισμόν, τὰ ἀνώτερα μηχανήματα καὶ ὡσαύτως τὰς τολμηρὰς παραποιήσεις τῶν πωλητῶν τῆς «Camelote allemande». Προϊόντα συγγὰ κακῆς ποιότητος, ἀλλ' ὀλιγώτερον ἀκριβᾶ, προσαρμογὴ εἰς τὰ γούστα ἐκάστης χώρας καὶ ἐκάστης πολιτείας, ἐπιμελημένη συσκευὴ, μακροχρόνιοι πιστώσεις, τοιαῦτα εἶναι τὰ αἷτια, εἰς τὰ ὁποῖα ἢ γενομένη ἔρουνα ἀπέδωκε τὴν ἐπιτυχίαν τῶν γερμανικῶν προϊόντων. Ἐκάστη, νέα κατάκτησις τῆς γερμανικῆς βιομηχανίας ἀντηχεῖ ὡς πένθιμος κωδωνοκρουσίαις μέχρι αὐτῆς τῆς καρδίας τοῦ ἄστεως τοῦ Λονδίνου, τοῦ Μάντσεστερ ἢ τῆς Βιρμινγάμης. Ὅτ' ἐν μὲν πλοῖον ἐμφανίζεται φέρον τὴν σημαίαν τῆς ἐταιρίας Ἀμβούργου—Ἀμερικῆς καὶ διασχίζει τὸν Ὠκεανὸν ταχύτερον τῶν συναγωνιστῶν του τῆς Ὁυάιτ - Στάρ—καὶ τὸ νὰ χάσῃ ὁ Ἀγγλος ἕνα βεχὸρ ἔστω εἰς τὸ φουτ μπόλ ἢ εἰς τὸ μπόδ εἶναι εἰς αὐτὸν ἔθνικὴ συμφορὰ—ἄλλοτε πάλιν μία στατιστικὴ ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ λιμὴν τοῦ Ἀμβούργου κατέστη ὁ πρῶτος τοῦ κόσμου. Μέχρι τῶν

ἀποικιακῶν ἀγγλικῶν ἀγορῶν τὰ γερμανικὰ προϊόντα καταφιάνουσι εἰς μεγάλην ποσότητα ἐνῆ τὰ τιμολόγια Μάκ—Κίνλεϋ καὶ Λάγκλεϋ κλείουσι τὴν ἀγορὰν τῶν Ἰνωμένων Πολιτειῶν καὶ προπαρσκαυάζουσι τὴν φορὰν νέου τρομεροῦ ἀνταγωνισμοῦ. Ἀκόμη περισσότερο τὰ γερμανικὰ εἶδη κατακλύζουσι τὴν μητρόπολιν, ἐπίκειται δὲ ἡ ἡμέρα καὶ ἡν ἴθι ἀποδειχθῆ, ὅτι ἡ Ἀγγλία ἀγοράζει ἀπὸ τὴν Γερμανίαν περισσότερα ἀφ' ὅσα πωλεῖ εἰς αὐτήν. Ὁ πανικὸς ἐφθασε εἰς τὸ κατακόρυφον τὴν στιγμὴν καὶ ἦν ὁ Ἐδβιν Οὐίλλιαμς ἐρρωθε τὴν περίφημον κραυγὴν τοῦ κινδύνου «Made in germany» (*) καὶ ἔκου περιγράφει μὲ γραφικὴν ζωηρότητα τὴν εἰσβολὴν τῶν γερμανικῶν προϊόντων, προσέημιον τῆς εἰσβολῆς τοῦ αἰχμηροῦ κρόνου. Τὸ ἔτος 1897 εἶναι ἰδιαζόντως λαμπρὸν διὰ τὸ γερμανικὸν ἐμπόριον. Οἱ Ἀγγλοὶ πρόξενοι πολλαπλασιάζουσι τὰς ἀναφορὰς των : «Ὅλα μαρτυροῦσι τὴν τεραστίαν οικονομικὴν πρόοδον τὴν συντελεσθεῖσαν παρὰ τῆς Γερμανίας κατὰ τὴν τελευταίαν εἰκοσιπενταετίαν, ὅλα φανεροῦσι παντοῦ τὴν γιγαντιαίαν προσπάθειαν τῆς χώρας ταύτης ὅπως τελεθῆ εἰς κεφαλῆς τῆς βιομηχανικῆς κινήσεως καὶ ὑπερτερήσῃ τῶν ἀντιπάλων της».

Ἡ πάλιν μεταξὺ τῶν δύο λαῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐγένετο ἑκατέρωθεν τελείως συνειδητή. Τὸν Γερμανὸν κάθε καλὸς Ἀγγλος θεωρεῖ τώρα ὡς ἐχθρὸν του, αὐτὸς ἀπειλεῖ τὴν παρουσίαν του καὶ τὴν ζωὴν του. Οἱ λόγοι τοῦ Ἰωσήφ Ἰσάμπερλαιν, ἡ ἐκστρατεία του ὑπὲρ τελωνειακῆς ἐνώσεως τῆς Ἀγγλίας μετὰ τῶν ἀποικίων της, αἱ ὑπερβολαὶ του ὡς πολιτικοῦ, διασπείρουσι καὶ ὅλον τὸ Ἰνωμένον βραδέιον τὴν ἰδέαν ἀμέσου καὶ ἐπιχειμένου γερμανικοῦ κινδύνου. Ἐν Γερμανίᾳ οἱ λόγοι τοῦ Αὐτοκράτορος, ἡ προπαγάνδα τῆς ναυτικῆς ἐνώσεως, ἐξοικειώνουσι τὸ κοινὸν μὲ τὴν ἰδέαν τῆς ναυτικῆς ἐξεκλήσεως καὶ τὸ συνειλιζοῦσι νὰ θεωρῆ τὸν Ἀγγλον ὡς τὸν μόνον ἀντίπαλον, ὁ ὁποῖος τοῦ ἀποιμενεῖ διὰ τὰ ἐξασκήσει τὴν ὀλικὴν καὶ ἡλικὴν ἡγεμονίαν τοῦ πολιτισμένου κόσμου. Ἀπὸ ἐμπορικῆς ὡς ἦτο ἡ ἀντιζηλία καλλίσταται ἔθνη, κατανατᾶ δὲ εἰς γενικὴν ἐχθρότητα, εἰς καθολικὴν δυσπιστίαν, ἡ ὁποία φθάνει μέχρι τοῦ νὰ ἐμποδίζῃ τὰς συμφιλιοτικὰς προθέσεις τῶν ἡγεμόνων καὶ τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν.

(*) «Made in germany» σημαίνει ἐμπόρισμα κατασκευασμένον ἐν Γερμανίᾳ. Ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτο, ὁ κ. Οὐίλλιαμς ἐξέδωκε ἔργον, τὸ ἑπὶν ἐπρόκλεσε πολλὸν θόρυβον.

« Ἀπὸ τοῦ 1895 αἱ σχέσεις μεταξὺ τοῦ Γερμανοῦ Ἀυτοκράτορος καὶ τῆς Ἀγγλικῆς αὐτῆς ἐγένοντο ψυχρότεραι. Κατὰ τὴν διαμονὴν του εἰς Κόβ, τὸ θέρος, ὁ ἐγγονὸς τῆς βασιλίσσης Βικτωρίας ἐφάνη πλήρως περιποήσεων πρὸς τὴν μάμην του, ἀλλὰ λίαν ἐπιφυλακτικὸς ὡς πρὸς τὴν πολιτικὴν, ἀποφασισμένος νὰ μὴ θυσιάσῃ τίποτε ἐκ τῶν θαλασσίων σχεδίων του. Ἐν τῆ τηλεγράφημα πρὸς τὸν Πρόεδρον Κρούγερ (20 Δεκεμβρίου 1896) μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν Μπόερς εἰς Τζαζίμσον ἐξώργισεν ἀπελπιστικῶς τοὺς Ἀγγλοὺς. Συνεζητήθη πολὺ ἡ ἔμπνευσις καὶ ἡ σύνταξις τοῦ τηλεγραφήματος, ἀλλ' εἰς οἷονδήποτε καὶ ἂν ἀποδοθῆ ἢ εὐθύνῃ, εἶναι βέβαιον, ὅτι ὁ Ἀυτοκράτωρ ἀποστέλλων αὐτὸ ἤθελε νὰ ἐπιβεβαιώσῃ, ὅτι οἱ Μπόερς, οἱ ὅποιοι ἠγωνίζοντο ἐκεῖ κάτω ἐναντίον τῆς βρετανικῆς κυριαρχίας, ἦσαν ἔκγονοι γερμανικῆς φυλῆς καὶ ὡς τοιοῦτοι ἐδικαιοῦντο ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορικῆς προστασίας. Ἐπεζήτησε κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην νὰ συνενώσῃ εἰς τὰ στοιχεῖα εἰς ἡπειρωτικὸν σύνδεσμον ἐναντίον τῆς Ἀγγλίας, κατ' ἐπανάληψιν δὲ εἰς τοὺς προγενεστέρους μύθους ἀντιλλάγησαν διεθνῆ φιλοφρονήματα μεταξὺ Παρισίων καὶ Βερολίνου, διαπραγματεύσεις καὶ ἀκόμη συνεννοήσεις ἐπὶ ἐιδικίῳ σημείῳ. Ἐν ἔτος 1895 εἶχαν ἴδει τὴν συμφωνίαν μεταξὺ Ρωσίας, Γερμανίας καὶ Γαλλίας διὰ νὰ ἐξαναγκάσουν τὴν Ἰαπωνίαν νὰ σεβασθῆ τὴν ἀκεραιότητα τῆς Σινικῆς Ἀυτοκρατορίας, καθὼς καὶ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ ῥωσικοῦ καὶ γαλλικοῦ στόλου εἰς Κίεβ διὰ τὰ ἐγκαίνια τῆς διώρυγος. Ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Πητροπόλεως ὑπῆρχε προφανῶς διάστασις μεταξὺ Παρισίων καὶ Βερολίνου τίποτε δὲν ἐλησημονεῖτο ἐκ τοῦ παρελθόντος, ἀλλὰ συγχρόνως «συνεζήτουν», δὲν ἐφοβοῦντο νὰ βαδίζουσι ἀπὸ συμφώνου εἰς τὰ πέραν τῆς Εὐρώπης ζητήματα. Ἐν ὑπουργεῖον τοῦ Λονδίνου ζωντανῶς ὑποκινηθὲν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως Ριμπὸ-Λνοῦ νὰ ἐνωθῆ, μετὰ τὰς τρεῖς ἡπειρωτικὰς Δυνάμεις εἰς τὴν δρᾶσιν των κατὰ τὴν Ἑσθίαν εἶχαν ἀρνηθῆ, περικλεισθὲν εἰς τὴν ἀπομόνωσίν του. Εἰς Παρισίους ἐν τούτοις τὰ προκαταρκτικὰ διαβήματα, τὰ ὅποια ἐγένοντο μετ' ἐπιφυλάξεως, κατόπιν τοῦ τηλεγραφήματος πρὸς τὸν πρόεδρον Κρούγερ, δὲν εὐρον ἰσχύϊ παρὰ τῆ ὑπουργείῳ Μπουρζὸά-Μπερτελῶ. Ὁ Ἀυτοκράτωρ ἀπογοητευθεὶς, συνεφιλιώθη μετὰ τὸ Λονδίνον. Ἐβδομάδας τινὰς κατόπιν ἐνεθάρρυνεν ἀπροκαλύπτως τῆ αἰτήσῃ τοῦ Βασιλέως τῆς Ἰταλίας τὴν προέλασιν τῶν Ἀγγλοαίγυπτιακῶν στρατευμάτων εἰς Δόγκολαν.

«Οὕτω ἡ γερμανικὴ πολιτικὴ φαίνεται ἀβεβαία καὶ διερευνητικὴ. Ὅτε μὲν ὁ Γουλιέλμος Β΄. προσεγγίζει πρὸς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τότε ἐπακολουθοῦν ἀμοιβαῖαι ὑποχωρήσεις : ἡ Γερμανία καταλαμβάνει τὴν Ναυμάαν, τὴν Σαλάγαν, ἐγκαθίσταται εἰς Κίαιουτσάου, εἰς ἀντάλλαγμα ἡ ἐκστρατεία τοῦ Κίτσεναρ εἰς Χαρτούμ, πρόλογος τῆς ἐπιθέσεως τῆς Φάσοδας, ὁ πόλεμος τοῦ Τράνσβαλ, γίνονται μὲ τὴν συγκατάθεσιν τῆς Γερμανικῆς Κυβερνήσεως, ἡ δὲ σύμβασις τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1900 συνδέει τὰ συμφέροντα τῆς Γερμανίας καὶ τὰ Ἀγγλικά ἐν Κίνα. Ἄλλοτε πάλιν ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας ζητεῖ ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ρωσίᾳ συνδρομήν, τὴν ὁποίαν θὰ ἠὲ χαριστέιτο, ἐὰν ἐλάμβανε, ἀλλὰ τὴν ὁποίαν δὲν ἀποφασίζει νὰ πληρώσῃ.

«Παρὰ τὰ διαλείμματα ταῦτα τῆς χωλοκινήσεως συνεννοήσεως καὶ τῆς κεκαλυμμένης συγκρούσεως, ἡ ἀσυμφωνία μεταξὺ Γερμανίας καὶ Ἀγγλίας αὐξάνει. Ὁ ἀγγλικὸς τύπος δὲν παύει καταγγέλλων τὴν αὔξεισιν τοῦ γερμανικοῦ στόλου, ἡ κοινὴ γνώμη ἐκνευρισμένη, διεριμνεύει πάντα λόγον τοῦ αὐτοκράτορος, πᾶν ταξιδιόν του, πᾶσαν πρόδον τοῦ ναυτικοῦ του ὡς δείγμα ἤμιστα φιλικὸν ἐγκντι τῆς Ἀγγλίας· ὁ ἐφιάλτης γερμανικῆς ἀποδόσεως ἐπὶ τῶν ἕκτων τῆς βορείου θαλάσσης ταρασσεῖ τὴν χώνευσιν τῶν ἀσπῶν τοῦ Λονδίνου· τὸ ναυαρχεῖον ἀποφασίζει τὴν ἐνίσχυσιν τῶν σταθμιευόντων εἰς τὰς ἔθνικας θαλάσσας στόλων καὶ τὴν ἐγκατάστασιν εἰς Ρόσθ ἐν Σκωτίᾳ, νέας ναυτικῆς βράσεως· οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες ἐξοργίζονται μὲ τὴν καλουμένην παρὰ τοῦ τύπου «γερμανικὴν ἐκβίασιν». Ἐν τῇ Μεσογείᾳ, εἰς τὴν Αἴγυπτον, πιστεύουν, ἔτι ἀνακαλύπτουν γερμανικὴν βραδουργίαν εἰς τὴν ἀντίστασιν, τὴν ὁποίαν προβάλλει ὁ μουσουλμανικὸς κόσμος. Εἰς Κωνσταντινούπολιν ἡ γερμανικὴ ἐπιρροή ὑπεκατέστησε τὴν ἀγγλικήν, ἐκδηλοῦται δὲ διὰ τῆς παραχωρήσεως τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς τῆς Βαγδάτης. Τὰ δύο ἔθνη συνκντῶνται παντοῦ ὡς συναγωνιστά, ὡς ἀντίπαλοι, ὡς ἐχθροί... Ἀλλὰ τὸ γήρας τῆς βασιλείσεως Βικτωρίας καὶ τοῦ λόρδου Σόλσβαρου συγκατατοῦν τὰς ἀρχαίας διπλωματικὰς παραδόσεις. Ἡ ἀνάρρησις εἰς τὸν θρόνον τοῦ Ἐδουάρδου τοῦ Ζ΄. ἔδωκεν ἄλλην κατεύθυνσιν εἰς τὴν βρετανικὴν πολιτικὴν...

«Τὴν στιγμὴν κατ' ἣν ὁ Ἐδουάρδος Ζ΄. ἀνελέμβανε τὸ στέμμα, τὸ Κράτος συνεχλονόζετο καὶ ἡ Ἀγγλία ἐστρατεῖτο φίλων. Ἐν Γερμανίᾳ ἡ κοινὴ γνώμη, ἦτο συμπαιθὴς πρὸς τοὺς Μπέρσε· ὁ Αὐτοκρά-

τωρ ἡδύνατο νὰ μὴ εἶχε λησιμονήσει, ἔτι πρὸ τινος εἶχεν ἀποστείλει τὸ περίφημον ἐκείνο τηλεγράφημα πρὸς τὸν πρόεδρον Κρούγερ, ἡδύνατο ἀκόμη νὰ κινηθῆ ὑπὸ τοῦ τειρασμοῦ ν' ἀναγκαιώσει τὴν Ἀγγλίαν, νὰ ἐπιβάλῃ τὴν εἰρήνην ἢ νὰ ἐπωφεληθῆ τοῦ Ἀγγλο-βοερικοῦ πολέμου. Ἡ Ρωσία εἶχεν εὖρει παντοῦ ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου, τῆς Περσίας, τῆς Κίνας, τὴν Μεγάλην Βρετανίαν ἀποκλείουσαν εἰς αὐτὴν τὰς διεξόδους πρὸς τὴν θάλασσαν, ἡδύνατο ἐπίσης νὰ ἐπωφεληθῆ τῆς εὐκαιρίας διὰ νὰ πλῆξῃ καιρίως τὴν ἀντίπαλον εἰς τὰς Ἰνδίας, τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἰς τὴν ἀπωτάτην Ἀνατολήν. Ἡ Γαλλία ἐξ ἄλλου εἶχε νὰ ἐκδικηθῆ τὴν πρόσφατον προσβολὴν τῆς Φάσσοδας μνήμων τῆς ζηλοτύπου ἀντιδράσεως τῆς Ἀγγλίας πρὸς τὴν ἀποικικὴν τῆς ἐπέκτασιν ἐπὶ τοῦ Νίγηρος τοῦ Κογκό, τοῦ Νείλου καὶ τοῦ Μεκόγκ, ἡδύνατο ἀκόμη νὰ ἐγείρῃ τὸ ζήτημα τῆς Αἰγύπτου, νὰ λάβῃ κάποιον ἐνέχυρον, νὰ ἰδρύσῃ ἕνα ἡπειρωτικὸν σύνδεσμον, νὰ ἐγκαταστήσῃ μίαν ἑνωσιν οὐδετέρων. Περ' ἄλλα ταῦτα ἐξ αὐτῶν οὐδὲν ἔγινεν καὶ ὅλοι οἱ ἱστοριογράφοι τοῦ μέλλοντος ἢ ἀίσθανθοῦν μεγάλην ἐκπληξιν, ὅτι τὰ ἔβη, τὰ ὅποια ἢ ἐνόμιζον, ὅτι ἢ ἐδικαιοῦντο νὰ παραπονοῦνται κατὰ τῆς Ἀγγλίας, δὲν ἐπωφελέθησαν τῆς εὐκαιρίας ταύτης διὰ νὰ ἐπιβάλουν περιορισμοὺς εἰς τὸ κράτος αὐτῆς καὶ ἕρια εἰς τὴν ναυτικὴν τῆς ὑπεροχὴν. Εἰς τὴν περίφημον συνέντευξιν μετὰ τὸν «Ἡμερήσιον Τηλέγραφον», ὁ Γουλιέλμος Β'. ἐκινῶν, ὅτι κατὰ τὴν ἀποφασιστικὴν αὐτὴν κρίσιν ἠμποδίσαι τὴν Ρωσίαν καὶ τὴν Γαλλίαν νὰ ἐπέμβουν καὶ ἀπέκρουσε τὰς δελεαστικὰς προτάσεις τῆς Πατροῦ Ὀλεως. Ὁ κ. Δελκασσὲ πάλιν ἰσχυρίζεται, ὅτι χάρις εἰς τὴν εὐθύτητα τῆς γαλλικῆς πολιτικῆς ἢ Ἀγγλία ἐξήσφαλισαι τὴν ἡσυχίαν τῆς Εὐρώπης. Ἡ ὅλη αὐτὴ ὑπόθεσις ἢ κριθῆ μόνον τὴν ἡμέραν καθ' ἣν τὰ ἄρχεα ἢ ἀμιλήσουν...

«Ὅθεν καλλίτερον τοῦ βασιλέως Ἐδουάρδου ἠνέχθη τὸν κίνδυνον, οὐδεὶς περισσώτερον αὐτοῦ ἀνεξήτησε τὰ ἀποφασιστικὰ ψήφια. Καὶ πρῶτον ἔσπευσε νὰ κλείσῃ τὴν εἰρήνην, τελευταίαν ἐπιθυμίαν τῆς ἀποθησαυρεύσης βασιλείας. Ἡ θέλησις τοῦ τὴν ἐπέβαλε παρὰ πᾶσαν ἀντίστασιν. Ἐπεξήτησε δὲ αὐτὴν ἔντιμον δι' ἀμφοτέρους τοὺς ἀντιπάλους διὰ νὰ εἶναι δυνατόν νὰ καταστῆ ἐριστικὴ. Ἀποτελεῖ δὲ ὑψίστην τιμὴν διὰ τὴν Ἀγγλίαν, ὅτι πρὸ τοῦ παρέλθαι ἕξ ἔτη μετὰ τὸν πόλεμον ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ τῶν Μικρῶν ἡδυνήθη εἰς τὸ ἐμισπον-

διακόν Κοινοβούλιον τοῦ Ἀκρωτηρίου νὰ γείνη πρόεδρος νομιμόφρονος Κυβερνήσεως. Συναφθεΐσης τῆς εἰρήνης, ὁ Βασιλεὺς ἤρχισε πρῶτον μετὰ τοῦ λόρδου Λασδάου καὶ ἔπειτα μετὰ τοῦ σέρ Έδουάρδου Γ' κρέυ τὴν δεξιὰν διπλωματικὴν ἐργασίαν, ἣ ὅποια ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν, ἔθεσε τὴν Ἀγγλίαν εἰς τὸ κέντρον δικτύου συμμαχιῶν καὶ φιλιῶν, αἱ ὅποιαι τὴν ἐξασφαλίζουν εἰς πᾶσαν περίπτωσιν. Ἐξέλεξε τοὺς φίλους του, αἱ δὲ περιστάσεις τοῦ ἐπέβαλον τὸν ἀντίπαλόν του. (1) παντοτεινὸς νόμος τῆς Ἀγγλικῆς πολιτικῆς ἦτο νὰ πλῆξῃ τὴν γερμανικὴν ἡγεμονίαν ἐκεῖ ποῦ ἔτεινε νὰ ἐγκαθιδρυθῇ. Ἡ ἀνάγκη δὲ αὐτὴ ἡρμιονίζετο τελειῶς μὲ τὰς προσωπικὰς τάσεις καὶ συμπαθείας τοῦ Έδουάρδου Ζ'.

» Ἐνῶ ἡ Ἀγγλία ἡσχολεῖτο ν' ἀνεύρῃ φίλους συνέπεσε νὰ ἔλθῃ εἰς Εὐρώπην ὁ Μαρκήσιος Ἴτο πρὸς ἀναζήτησιν συμμάχου καὶ θαυνοῦ. Μόλις γενόμενος ἀκουστὸς ἐν Παρισίαις, παραπεμφθεὶς εἰς Πετροῦπολιν, ὅπου τοῦ ἐπαζήρευσαν μερικὰ ἑκατομμύρια, ὁ Ἴτακων Προσπουργὸς μετέβη εἰς Λονδίνον, ὅπου εἰς διάστημα ὀλίγων ἡμερῶν, ἡ συμμαχία συνετελέσθη. Ἴτο διὰ τὴν Ἀγγλίαν τοῦτο ἐξασφάλισις ἐναντίον τοῦ βῶσιαικοῦ κινδύνου ἐν Ἀσίᾳ, ἐγγύτης πρὸς διατήρησιν τῶν κτήσεών της εἰς τὸν Ἑβραϊκὸν καὶ τοῦ ἑμπορίου της ἐν Κίνα. Ἴνα γινωστὸν ποταὶ ὑπῆρξαν αἱ συνέπειαι καὶ ὡς ἡ Ρωσσία, ἡτεθεῖσα ἐν Μαντζουρίᾳ ἔτη τινὰ κατόπιν, προσήγγισε τὴν Ἀγγλίαν».

Βραδύτερον ἐκανονίζοντο τὰ μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας ἀκρεμῆ ζήτηματα, ὥστε ἡ προσβολὴ τῆς Φάσδας ἔμειναν ἀπλῶς ἀνεμνησις. « Ἡ Ἀγγλία ἐλάμβανε τὰ καλλίτερα τμήματα τῆς Ἀφρικῆς, ἀλλ' ἡ Γαλλία παρὰ τὴν ἀντίπαλόν της, ἐχάρασεν ἐπίσης ἐκαὶ ἀρκετὰ εὐρὸ κράτος, ἵνα ἐκατέρωθεν λησιμονηθεῖν «ἐκατὸν ἔτη ἀποικιακῆς ἀντιζήτησις», προσέτι δὲ καὶ αἱ βραϊότητες τῆς τελευταίας κρίσεως. Ἡ ὄρα τῆς προσεγγίσεως εἶχεν ἐπέλθει. Ἡ Γαλλία ἀντελήθη τοῦτο τὴν στιγμὴν, καὶ ἦν ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας ἀναζήτει ἡπειρωτικὸς φίλος. Αἱ πρῶται διαπραγματεύσεις ἤρχισαν ἐν Λονδίνω μὲ τὸν πρεσβευτὴν κ. Παῦλον Καμπὸν, τὴν δὲ 18 Ἀπριλίου 1901 ὁ βασιλεὺς Έδουάρδος ἐπεσκέπτετο τοὺς Παρισίους. Ἐν ἔτος σχεδὸν βραδύτερον συμφωνίαι ὑπεγράφοντο, αἱ ὅποιαι ὀριστικῶς ἐκανόνιζον τὰ τελευταία ἔχην μακροῦ ἀποικιακοῦ ἀνταγωνισμοῦ καὶ ἐπεσφράγιζον τὴν προσέγγισιν. Ἡ Ἀγγλία παρηταίτο ὑπὲρ τῆς Γαλλίας πάσης πολιτικῆς φιλοδοξίας εἰς τὸ Μαρτόκον καὶ ἀνεγνώριζεν εἰς αὐτὴν ἰδιαί-

τερα δικαιώματα. Μήνός τινας βραδύτερον διὰ συμφωνίας συνομολογηθείσης τῇ συνδρομῇ τῆς Βρετανικῆς διπλωματίας, ἢ Γαλλία καὶ ἢ Ἰσπανία συνεννοοῦντο διὰ τὴν χάραξιν ζωνῶν ἐπιρροῆς εἰς τὸ Μαρόκον (Ἰκτωβρίου 1904). Προγενεστέρα συμφωνία μετὰ τῆς Ἰταλίας εἶχε κατασιγάσει τὰς μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν ἀντιζηλίαν ἐπὶ τῆς Μεσογείου καὶ ἔφερε τὴν «λατινικὴν Ἰβήνην.»

«Ὅτι ἡ σφύρων καὶ ἀποφασιστικῇ συγχρόνως διπλωματία τοῦ βασιλέως Ἰδουάρδου ἐγκαθίστα νέον σύστημα συνεννοήσεων, τῶν ὁποίων ἡ Ἀγγλία ἦτο τὸ κέντρον. Ἡ ὁμάς τῶν δυτικῶν δυνάμεων καὶ ἡ γαλλορωσικὴ συμμαχία ἐστήριζον τὴν Ἑὐρωπαϊκὴν ἰσοροπίαν ἐπὶ νέων βάσεων, ἡ γερμανικὴ ἡγεμονία εἶχε συγκαταθῆ, καὶ περιορισθῆ εἰς δίκαια ὅρια. Ὅτε ἀρχίζει μετὰ τῶν νέων αὐτῶν συνδυασμῶν καὶ τῆς γερμανικῆς δυνάμεως λυσσώδης πάλη, ἡ ὁποία ἔχει τὸν κόσμον ὡς θέατρον, καὶ ἡ ὁποία ἐπεξηγεῖ ὅλα τὰ δραματικὰ ἐπεισόδια τὰ ἐπελλόντα ἔκτοτε...

«Τὸ Ὑπουργεῖον τοῦ Βερολίνου ἐπεξήγησεν αὐτοῦρε νὰ θέσῃ ὑπὸ δοκιμασίαν τὴν σταθερότητα τῶν νέων συμφωνιῶν, ν' ἀποδείξῃ ὅτι ὑπὸ οἰαοῦποτε περιστάσεως «οὐδεμία μεγάλη ἀπόφασις δύναται νὰ ληφθῆ ἄνευ τῆς Γερμανίας καὶ τοῦ Γερμανοῦ Αὐτοκράτορος.» Κατενόησε δὲ ὅτι τὸ σημεῖον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔπρεπε νὰ πλήξῃ ἦτο τὸ Μαρόκον, ἔπειτα ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Ἀγγλία εἶχον ἀναγνωρίσει εἰς τὴν Γαλλίαν δικαιώματα καὶ ἔπειτα ἡ Γερμανία ἢ ἀπαρνούσαστο ὡς διεκδικητὴς τοῦ γαινοῦ συμφέροντος ἐναντίον τῆς Γαλλίας, ἡ ὁποία, ἀλέγετο, ὅτι ἐπεξήτει νὰ οἰκαιοποιήῃ τὸ Μαρόκον πρὸς τὸ ἴδιόν της συμφέρον. Τὴν 18 Μαρτίου 1905 ὁ Αὐτοκράτωρ ἀπεβιβάσαστο εἰς Τάγγερ καὶ ἡ ὄψις κρῖσις ἤρχισε. Ἀλλὰ τὸ Μαρόκον ἦτο ἄλλη «πρόφασις», πρῶτον καὶ δὲ ἐπρόκειτο περὶ συγκρούσεως συμμαχιῶν, περὶ ἀγῶνος διὰ τὴν ἡγεμονίαν...»

Ἰκπεμείναμεν πολὺ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀγγλογερμανικῆς διαφορῆς ἢ μᾶλλον τοῦ ἀγγλογερμανικοῦ ἀνταγωνισμοῦ καὶ τὰ ἀνωτέρω ἐκτιθέμενα τόσον σαφῶς περὶ τοῦ κ. Πινὸν γεγονότα δὲν εἶναι ὅλα ὅσα ἢ ἐδίδον τὸν πλήρη χαρακτηρισμόν. Ἰκπεμείναμεν δὲ, διότι εἰς τὸν ἐπισημοῦντα ν' ἀναῶρη τὰ βαρύτερα αἰτία τόσον τῆς σημερινῆς παγκοσμίου καταστάσεως, ὅση καὶ ἐκείνης, τὴν ὁποίαν ἢ διακροφῶσι τὸ μέλλον, πρέπει εἰς ταῦτα κυρίως νὰ προσέξῃ.

Ο Διάδοχος του Σερβικού Θρόνου
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Ἡ διαφορὰ αὕτη ἔχει τὰς περιόδους τῆς ὀξύτητος καὶ τὰς περιόδους τοῦ κατευνασμοῦ. Ἡ ἀπειλὴ τοῦ πολέμου συχνὰ ἀναφέρεται, ὅπως καὶ ἡ ἐπιθυμία τῆς εἰρήνης διαδηλοῦνται ἐκάστοτε μὲ τὴν ἔκφρασιν τῶν μεγαλειτέρων πρὸς τοῦτο ἐγγυήσεων. Ἄλλ' ἐν εἶναι τὸ παράδοξον ὅτι, ἐνῶ θὰ ἔπεινε κανεὶς ἐκ τῶν καλλισηχαστικῶν διαθετικαῖσεων νὰ ἐκφέρῃ αἰσιόδοξον γνώμηγ, νέα ἐκπεσόντα ἐκρήγγονται ἐρχόμενα νὰ διαταράξουν τὰς ἀγαθὰς σχέσεις. Τὸ ζήτημα αἴφνης τῆς ἐλαττώσεως τῶν ναυτικῶν ἐξοπλισμῶν, τὸ ὁποῖον ἔβλεπεν ὁ ὑπουργὸς τῶν ναυτικῶν τῆς Γερμανίας, εἶχε συζητηθῆ εὐρύτατα καὶ μὲ τὰς ἀγαθοτέρας τῶν προθέσεων πρὸ τριετίας. Αἱ Κυβερνήσεις ἐκατέρωθεν ἐξέθησαν τὰς συμβιβαστικὰς τῶν γνώμας ἐπισήμως εἰς τὸ Κοινοβούλιον. Ἴδου αἴφνης πῶς ἠμίλησεν ὁ Γερμανὸς Ἀρχικαγκελάριος Μπέτριαν-Χόλβεργ εἰς τὸ Ράιχσταγ τὴν 16 Μαρτίου 1911 ἀπαντῶν εἰς ἐπερώτησιν σοσιαλιστοῦ βουλευτοῦ περὶ τοῦ ζητήματος τῶν ναυτικῶν ἐξοπλισμῶν.

«Κατὰ τὴν πρόοδον τῆς συζητήσεως ἐγένετο ἐπίσης μυσία τῶν δηλώσεων, εἰς τὰς ὁποίας ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἀγγλίας προέβη, ἐσχάτως εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ ἀφοπλισμοῦ. Ὁ Ἀγγλὸς Ὑπουργὸς ἐξέφρασε τὴν ἰδέαν, ὅτι ἀμοιβαία ἀνταλλαγὴ διακαινώσεων ἐπὶ τοῦ θέματος τῶν ναυπηγήσεων εἰς τὰς δύο χώρας, θὰ ἀποφύλασεν ἀπὸ πάσης δυσχερέστου ἐκπλήξεως, διότι ἀμφότεραι θὰ ἀπέκτειν τὴν πεποιθῆσιν, ὅτι ἡ μία δὲν θὰ ὑπερέβαλε τὴν ἄλλην. Αἱ λοιπαὶ δυνάμεις θὰ καθοδηγούοντο ἐκ τῶν συνεννοήσεων τούτων τῆς Ἀγγλίας καὶ Γερμανίας καὶ οὕτω ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν πληροφοριῶν θὰ ἦτο γενικῶς ἐπιωφελὴς διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς εἰρήνης. Συνάμειθα ν' ἀποδεχθόμεν τὴν ἰδέαν ταύτην τὴν τὸ ταχύτερον ὅσην τὸ ἡμέτερον πρόγραμμα τῶν ναυπηγήσεων ἐξετέθη πάντοτε φανερὰ καὶ ἐκηρύχθημεν ἕτοιμοι νὰ συνεννοηθῶμεν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου μετὰ τῆς Ἀγγλίας ἐπὶ τῇ ἐλπίδι, ὅτι μία τοιαύτη συνεννόησις θὰ ἔφερον εἰς τὰ πνεύματα τὴν πολλήν γαλήνην.

«...Ἡ Ἀγγλία τρέφει τὴν πεποιθῆσιν, ὅτι παρ' ἕλας τὰς εὐχὰς τοῦ περιορισμοῦ τῶν ἐξοπλισμῶν, ὁ στόλος τῆς ὀφείλει ἐν πάσῃ περιπτώσει, νὰ εἶναι ἴσος πρὸς πάντα δυνατὸν συνδυασμὸν ἐν τῷ κόσμῳ ἢ καὶ ἀκόμη, νὰ τοῦ εἶναι ὑπέρτερος. Εἶναι τὸ θεμιτὸν δικαίωμα τῆς Ἀγγλίας ν' ἀπολέσῃ πρὸς μίαν τοιαύτην θέσιν, ἀλλὰ διαφέρει τὸ πραγ-

μα, ἐὰν ἐπιθυμῇ μίαν τοιαύτην ἀρχὴν νὰ προβάλλῃ ὡς βῆσιν συμφωνίας.

»Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Γερμανίαν δὲν ἀρνεῖται τὴν συνεννόησιν, ὡς τὸ ἀποδεικνύουν αἱ νέαι ἔμπορικαὶ συνθήκαι... Ἄλλὰ καὶ δὲν δύναται κανεὶς ν' ἀποσβέσῃ τὴν *ultima ratio* τῆς ζωῆς ἐνὸς ἔθνους, ἀφελῆς νὰ προσπαθήσῃ ν' ἀπομακρύνῃ ἕσθ' τὸ δυνατόν τὸν χρόνον τούτων. Βεβαίως αἱ προαιρετικαὶ αὐταὶ συνθήκαι δύνανται νὰ συντελέσουν κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν διατήρησιν καὶ μονιμοποίησιν τῶν εἰρηνικῶν σχέσεων, ἀλλ' ἡ δύναμις προπαρασκευάζει κατὰ μέγα μέρος τὴν εἰρήνην.

»Τὸ ἀρχαῖον ῥητόν : ὁ ἀσθενὴς εἶναι θυμὸς τοῦ ἰσχυροῦ, ἔχει πάντοτε τὴν αὐτὴν ἀξίαν. Ἦδὼν ἓνα ἔθνος δὲν θέλῃ πλέον ἢ δὲν δύναται ν' ἀφιεροῖ τόσα διὰ τὸν στρατὸν του ὅσα καὶ ἦσαν ἀνεκτὰ διὰ τὴν διατήρησιν τῆς ἐπιρροῆς του ἐν τῇ κόσμῳ, μετακρίπεται πᾶσαν εἰς δευτέραν τάξιν. Ἄκριβως δὲ ἡμεῖς οἱ Γερμανοὶ μὲ τὴν προστιθεῖσαν θέσιν μας ἀφειλομεν ν' ἀποβλέψομεν ἀποφασιστικῶς πρὸς τὴν σκληρὰν αὐτὴν πραγματικότητά. Μόνον ὑπὸ τὸν ἔρον τούτου καὶ ἀντιρρήσομεν τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ὑπαρξίν.»

Μολονότι εἰς τὸ βαλλύτερον πνεῦμα τῶν λόγων τούτων ἐπιφέρει ἡ ἀνιγνυχία, καὶ ἐδυσκολούετο δὲ κανεὶς νὰ πιστεύσῃ μίαν βίβλικήν μεταβολὴν εἰς τὸ ἀρχικὸν πρόγραμμα, ἐν τούτοις καὶ ἠδύνατο νὰ εἶναι αἰσιόδοξος μόνον ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ ἰδέα τοῦ ἀποπλισμοῦ προσελάμβανεν ἐπίσημον χαρακτῆρα συζητήσεως. Ἄλλὰ δὲν καὶ ἐξήρκαν ὀλίγα ἡμέραι νὰ τοῦ δώσουν τὴν ἱκανοποίησιν πᾶσιν, ὅτι ἀρρόστον ἐπεισόδιον καὶ ἐπύρχετο νὰ μετακινήσῃ πᾶσαν ἐνπίδα. Καὶ πρὸς μὲν τὴν μίαν μετὰ τοιαύτην συζήτησιν ἐπέρχεται τὸ ἐπεισόδιον Ἰσθμῶν, τὸ ὅποσον ἠπείλησε τὴν εἰρήνην τοῦ κόσμου.

Ἄλλ' ἐν τῷσὶ περιπτώσει, παρ' ὅλα τὰ διήρησα παραγῶδη συμβάντα κατ' ἕλκον τὸ μακρὸν χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τοῦ Συνεδρίου τοῦ Βερολίνου ἢ εὐρωπαϊκῆς εἰρήνι, πλὴν τῶν μονιμοποιήσεων ἀσπιδάντων ἐπεισοδίων ἔμεινεν ἀδιατάρακτος.

Ἄς ἐπανέλθομεν ἤδη εἰς τὴν ἀπαρτίθωσιν τῶν ἐπεισοδίων τούτων. Ὅλα σχεδὸν ἐκτυλίσσονται πάντοτε πλησίον ἡμῶν εἰς τὴν ἄγρην Ἀνατολὴν καὶ ὅλα ἐπίσης σχετίζονται μὲ ἓνα ἄλλον ἀνταγωνισμὸν μὴ ἔχοντα τὴν δξύτητα τοῦ ἀγγλογερμανικοῦ, ἀλλ' ὅστις ἐσχάτως προσέλαθεν ἐπίσης ἐπικίνδυνον χαρακτῆρα. Πρόκειται περὶ τοῦ αὐστρορωσικοῦ ἀνταγωνισμοῦ, περὶ ἀνεξοφλήτων πρὸς τὴν Αὐστρίαν ὀφει-

λῶν παρὰ τῆς Ρωσσίας ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἀκόμη τοῦ Βερολινείου Συνεδρίου, ὅτε ἡ Δυναστεία Μοναρχία ἔλαθε μὲν τὴν Βοσνίαν καὶ Ἑρζεγοβίην ὑπὸ τὸν τύπον προσωρινῆς κατοχῆς καὶ ὡς ἀντάλλαγμα τῆς οὐδετερότητός της κατὰ τὸν βίωσοτουρκικὸν πόλεμον, εἶδεν ὅμως τὸ τείχος τῶν μικρῶν σλαβικῶν Κρατῶν ἐγειρόμενον εἰς προοπτικὴν ἐπικίνδυνον δι' αὐτὴν κατὰ τὸ περίφημον ἐκείνο διάγραμμα τῆς συνθήκης τοῦ Ἁγίου Στεφάνου ὅτε ἐφαίνεται ἰδρυμένη μία Μεγάλη Βουλγαρία. Ἄλλ' ὅ,τι ὑπῆρξε χρονία διαφορά ἀφισομένη νὰ λυθῇ ποτὲ εἰς τὸ μέλλον, δὲν ἴσχυσε νὰ μεταβάλλῃ εἰς τὸ φανερὸν τοῦλάχιστον τὰς εἰρηνικὰς διαθέσεις μεταξὺ Πετροπολέως καὶ Βιέννης καὶ δι' αὐτὸ εἰς τὴν μεγάλην μακεδονικὴν τραγωδίαν τῶν τελευταίων ἐτῶν μέχρι τῆς σιγῆς, καὶ ἦν μὲ τὴν ἔκρηξιν τῆς νεοτουρκικῆς ἐπαναστάσεως, ἡ Αὐστρία προσήρτησεν ὀριστικῶς τὴν Βοσνίαν καὶ Ἑρζεγοβίην, αἱ δὲ δύο δυνάμεις συνεργάζονται καὶ συμπράττουσι. Τῆς συνεργασίας δὲ καὶ συμπράξεως ταύτης ἡ ἐπίσημος διαπίστωσις εἶναι ἡ συμφωνία τῆς Μυρστένης. Πρὸς τοῦτο ὅλαί αἱ εὐρωπαϊκαὶ Δυνάμεις εὐρέθησαν σύμφωνοι καὶ ἡ λεγομένη εὐρωπαϊκὴ συναυλία ὑφίσταται ἀδιατάρακτος. Ἡ Ἑβρώπη παρὰ τὰς ἰδίαις προστριβὰς, προκειμένου διὰ τὰ περὶ αὐτὴν μικρὰ κράτη, ἀδιάφορον καὶ ἂν ἡ διπλωματικὴ τῆς πάλαις ἐν κρυπτῷ τὰ ὑποκίνοι, εἶναι σύμφωνος νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν θέλησίν της.

Τὰ γεγονότα τὰ ἀφορῶντα τὴν ἐγγὺς Ἀνατολὴν ὡς ἐξευλίθησαν, καὶ ἰδίως δι' ὅ,τι μὲς ἐπιφυλάσσει τὸ μέλλον, τὸ ὅποιον ἡμεῖς προβλέπομεν πλησιέστατον καὶ διὰ λύσεις μᾶλλον ὀριστικὰς, ἢ ἦσαν ὄχι τελειῶς ἀνυληπτὰ διὰ τὸν ἀναγκώστην, ἐὰν εἰς τὸ εἰσαγωγικὸν κεφάλαιον τῆς ἑξιστορίας ταύτης, παρελίπομεν μίαν πλήρη ἐκτίσιν τῶν ἀφορῶντων τὴν μακεδονικὴν τραγωδίαν τῆς τελευταίας δεκαπενταετίας. Τὸ τμήμα τῆς Ἑβρώπης ἐπὶ τοῦ ὅποιου ἐδέσποσε ἐπὶ αἰῶνας ὁ κατακτητὴς καὶ ἐκ τοῦ ὅποιου ἦδη ἐξ ἄλοκλήρου σχεδὸν ἀπεδιώχθη παρὰ τῶν ἠνωμένων συμμάχικων στρατῶν, διεξεδίκουν πλὴν τῆς ἑλληνικῆς τρεῖς ἄλλαι ἐθνότητες, ἡ σερβικὴ, ἡ βουλγαρικὴ, ἡ μουροβουνοτικὴ, μία ἀκόμη ἡ ἀλβανικὴ, ἣτις μέχρις οὗ ἀποκτήσῃ ἰδίαν καὶ αὐτὴν αὐτῆς ἐθνολογικὴν συνείδησιν, συνεταράσσεται διαρκῶς πρὸς ἀποκτητῆσιν προνομικῆς θέσεως, ἦδη δὲ ἐπιζητεῖ τὸ ἴδιον μερίδιον, καὶ ἀπὸ τινῶν ἐτῶν ἡ ρωμανικὴ ἀπαιτοῦσα πάντοτε παρὰ τῶν ἄλλων τὴν ἀναγκώρῃσιν χωριστῆς μεταξὺ τῶν ἐπίσης προνομικῆς εἰς ὅ,τι

ἀφορᾷ τὸ σχολεῖον καὶ τὴν ἐκκλησίαν ὑπάρξεως. Αἱ ἐθνότητες αὐταὶ ἡγωνίσθησαν πάντοτε κατ' ἰδίαν ἐναντίον τοῦ κατακτητοῦ, αἰδέποτε ὁμῶς ἡνωμένοι κατ' αὐτοῦ καὶ δικαίως ἢ τωρινῇ ὁμοσπονδιακῇ των πολεμικῇ ἐνέργειᾳ ἐθεωρήθη βαῦμα. Ἄλλ' ἂν ἡγωνίσθησαν εἰς τὸ παρελθὸν κατ' ἰδίαν πάντοτε ἐναντίον τοῦ κατακτητοῦ, περισσότερο κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἡγωνίσθησαν μεταξύ των εἰς φρικκλέον ἀλληλοσπαραγμὸν, ὃ ὅποιος ἀποτελεῖ τὴν περίπλοκον ὑπόθεσιν τῆς αἱματηρᾶς μακεδονικῆς τραγωδίας. Ἴσως δὲ ἡ ἐκδήλωσις τῶν τάσεων τῆς μιᾶς ἐκάστης κυριαρχίας, ἐνῷ ὑφίστατο ἀκόμη ὁ κοινὸς κυρίαρχος ἐπιχαίρων διὰ τὰς διαίρέσεις των, προήρχετο ἐκ τοῦ ὅτι ἡ εὐρωπαϊκῇ θέλησις ἦτο κοινὸν ἐπίσης ἐμπόδιον πρὸς μίαν ἀλλοεθνικὴν δράσιν καὶ ὅτι μόλις ἡ θέλησις αὐτῇ ἐξησθένεισε διὰ τῆς οὐσιαστικῆς, καὶ οὐχὶ ἀκόμη κατὰ πρόσχημα βίξεως τῆς ὁμοφωνίας, τὴν ὁποίαν ἀποκαλύπτει ὁ ἰταλοτουρκικὸς πόλεμος, αἱ ἐθνότητες αὐταί, ἐννοούμεν τὰς ἐξηρητημένους ἀπὸ ὀργανωμένα καὶ ἐλεύθερα Κράτη, ἡδυνήθησαν νὰ συννενοηθοῦν. Ἄλλὰ διηρητημένα ὡς ἦσαν καὶ ἐνεργῶς διὰ τῶν ὅπλων ἀντιπαλαίουςαι καὶ ἀλληλοσπαρασσόμεναι παρουσίᾳζον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων μοναδικὸν φαινόμενον νὰ ἐπιζητοῦν νὰ ἐπιλύσουν τὰς μεταξύ των διαφορὰς, ἐνῷ ὁ ἕναος ἑσπόμενος ἦτο ἀκόμη ἐγκαθηδρυμένος εἰς τὸν οἶκόν των. Ἄλλ' οἰοῦντο παραλογισμοῦ ὑπάρχουν ἐλατήρια, τὰ ὁποῖα ἢ ἡδύνωντο νὰ κλιθεῖν ἐπιεικέστερον. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Ἑλλάς συμμετέσχε αὐτῆς τῆς τραγωδίας, πρέπει νὰ δηλωθῇ εὐθὺς ἀμέσως καὶ τοῦτο εἶναι πανηολογούμενον — ἀνεγράφη δὲ καὶ παρ' ἑλλων ἔσοι ἡσχολήθησαν μὲ τὴν μακεδονικὴν ὑπόθεσιν καὶ παρὰ τῶν ἤμιστα συμπαιτικῶς διατεθειμένων πρὸς τὸ δίκαια τοῦ ἐλληγνισμοῦ—ὅτι τὸ σφάλμα δὲν ἦτο τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ὅτι ἐξηναγκάσθη αὐτὴ ὑπὸ τῆς βίας τῶν πραγμάτων νὰ ἐπέμνη.

Κατηγορήσαν τὴν Ἑλλάδα, ὅτι ἐκύτταξε κολῶ πρὸς τὸ νεκρὸν παρελθόν, πρὸς τὴν ἀρχαίαν εὐκλειαν καὶ δόξαν, ὅτι ἐπέδειξε κατὰ κόρον περγαμηνὰς καταγωγῆς. Τῇ ἀληθείᾳ δὲν ἢ ἀφθονοῦν δι' ὅλους τοὺς κατοικοῦντας τὸ ἔδαφός της ὅλα τὰ ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως ἔτη, νὰ διηγηθοῦν τὴν ἀρχαίαν τῆς πραγματικὴν δόξαν. Ἄλλ' ἀπατώνται ἔσοι νομίζουσι, ὅτι ὁ σύγχρονος ἐλληγνισμὸς εἶναι μόνον ἀρχαιότης καὶ νεκρὸν παρελθόν. (Ὁ) ἐλληγνισμὸς ὁ ζῆσας καὶ ὁ ζῶν ὑπὸ τὴν Τουρκίαν εἶναι μεγάλη ἠθικὴ ὑπόστασις, εἶναι τωρινῇ ζωῇ, γαμάτη σφρίγος καὶ

δύναμιν, εἶναι ἐκλεκτικῇ ἐν συγκρίσει ἀξία καὶ σεβαστῇ, πλειονότης ἀκόμη. Αἱ κοινότητές του, οὐχὶ παρείσχαστοι, ἀλλὰ ζῆσαι ἀπὸ αἰώνων εἰς τὸ ἴδιον πατρίων ἔδαφος, παρουσίασαν τὸ φαινόμενον ἀπὸ πάσης ἀπόψεως τοῦ τελειότερου δυνατοῦ πολιτισμοῦ δι' ὑποδόλους λαούς. Ἐπιστῆμαι, τέχναι, ἐμπόριον, βιομηχανία, αἱ συναλλαγαὶ ἐν γένει καὶ ἀπολύτως τὰ ἔργα τῆς κοινῆς ὠφελείας, ὅσα ἦτο δυνατόν νὰ ἰδρῶσθαι μίᾳ κοινότητι ὑπὸ ξένην διοίκησιν, ὅ, τι μαρτυρεῖ τέλος τὴν ὑπαρξίν ἐνός πολιτισμοῦ, εἶναι, δυνάμειν νὰ εἰπωμεν ἄνευ ὑπερβολῆς, ἀποκλειστικὰ γνωρίσματα τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, ἣ ἀποία ἐξῆσε ὑπὸ τὴν δουλείαν. Πᾶσα παραγωγώρισις τοῦτου ἀπὸ λόγων πρὸς αἰονόητοτε ξένον ἀλλοίωτον πολιτικὸν σιμῆρον—ἐννοούμεν τοὺς πολλοὺς ἀσχοληθέντας μὲ ἐγκληματικὴν καλλῆκας κακοπιστίαν διὰ τὰς ὑποθέσεις μας ξένους—εἶναι πράξις ἐπιμεμπτος, εἶναι δὲ καὶ πράξις ἀνόητος ἐφ' ὅσον ἢ ἐπρόκειτο μετὰ τὸσούτοι στοιχεῖα ζωῆς νὰ διατηρησθῆται τὸ δικαίωμα τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἑλληνισμοῦ, αὐτῇ ἢ ζωῇ μας ἐπὶ τῆς γῆς τῶν πατέρων μας. Ἄτυχως τοῦτο συνέβη καὶ ἔχει μόνον διὰ τῶν θεμιτῶν μέσων τῆς ἰδεολογικῆς συζητήσεως, τῆς ἀμίλλης περὶ τὴν διανοητικὴν καὶ ὕλικὴν ζωὴν, τῆς πολιτικῆς καὶ διπλωματικῆς διαμάχης, ἀλλὰ καὶ διὰ κακουργημάτων τοῦ κοινῶς δικαίου. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἢ ἦτο προτιμότερον ν' ἀφελώμεν εἰς τὴν ἀναμφισβήτητον ἀμεροληψίαν ἐνός ξένου νὰ μᾶς ἀγγιγῆται τὰ γεγονότα καὶ προτιμώμεν νὰ εἶναι οὗτος ὁ κ. Ρονὲ Πινὸν ὁ εἰδικῶς μελετήσας τὸ ζήτημα.

« Ἰδίως ἀπὸ τῆς ἐπιτυχίας τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμανίας, τὸ 1885, χρονολογεῖται ὁ σχηματισμὸς τῶν κομιτάτων εἰς τὴν ἡγεμονίαν τῆς Βουλγαρίας ἐπὶ τῇ σκοπῇ νὰ κροστομάσουσιν κίνημα ἐμοῖας φύσεως ἐν Μακεδονίᾳ. Ἦρχισαν νὰ ἐξασκοῦν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ διὰ προπαγάνδας διανοητικῆς, σχολικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ὑπὸ τὴν ἀνωτέραν ἐμπνευσίν τῆς Ἐξαρχίας καὶ τῶν ἐπισκόπων. Ἀπὸ τοῦ 1894 ἰδίως, ἡ μακεδονικὴ ὑπόθεσις ἀρχίζει νὰ προκλήῃ τὸ ἐμπαιθεῖς ἐνδιαφέρον τῶν Βουλγάρων τόσο μᾶλλον καθῆσον αἱ γενικαὶ περιστάσεις τῆς εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς καλλίστων περισσότερον ἀπῆσανον πάντοτε ἐνεργὸν ἐπέμβασιν τῶν Μ. Δυνάμεων διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν προβλεπομένων ὑπὸ τοῦ περιφήμου 21ου ἀρθρου τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου. Οἱ Μακεδόνες χωρικοὶ καταδιωκόμενοι,

ἐκτός πάσης πλέον ὑπομονῆς, κατέφευγον κατὰ χιλιάδας εἰς τὴν ἠγεμονίαν καὶ κατελάμβανον ὁλόκληρον συνοικίαν τῆς Σόφιας, ἣ δὲ ἀτυχία τῶν διήρκειεν ἐν τῇ ἠγεμονίᾳ συγκίνησιν τόσῃ μᾶλλον εἰλικρινῇ ὅσον ἡ παρουσία τῶν δὲν ἐβράδυνε νὰ καταστή ἑφορτικῇ. Ἐπὶ τὴν ἐπιρροήν των τὸ Συνέδριον τῆς Σόφιας τοῦ 1894, συνέτασσε κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος τὸ καταστατικὸν τῆς «Μακεδονικῆς καὶ Ἀδριανουπολιτικῆς Ὀργανώσεως», ἣ ὁποία ἀπέβλεπε εἰς τὸ νὰ προπαρασκευάσῃ τὴν αὐτονομίαν τῶν Βουλγαρικῶν ἐπαρχιῶν τῆς τουρκικῆς αὐτοκρατορίας, νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειαν τῶν καταδυναστευομένων Μακεδόνων καὶ νὰ ὑποκινήσῃ ἐπ' ὠφελείᾳ των τὴν εὐρωπαϊκὴν ἐπέμβασιν.

Ἡ «Ὀργάνωσις» διερρυθνέτο ὑπὸ «Ἀνωτέρου ἐξωτερικοῦ Κομιτάτου» ἐδρεύοντος ἐν Σόφια, ἀποτελουμένου δὲ ἀπὸ ἑξ μέλῃ ἐκλεγόμενα δι' ἐν ἔτος εἰς μυστικὴν ψηφοφορίαν κατὰ ἐνιαύσιον συνέλευσιν συνενοῦσαν τοῖς ἀντικειροσώποις ὅλοις τῶν σωματείων. Τὸ Κομιτάτον ἐξέλεξεν ἰδιαιτέρως τὸ προσωπικὸν γραφεῖον ἐπιφορτισμένου τὰ ἐκτελεστικὰ μέτρα καὶ ὑπευθύνου, ἀπέναντι τοῦ Συνεδρίου. Ὁ Τράϊκο Κιτάμιτσεφ, Μακεδὼν διδάσκαλος, ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἐκλεγείς πρόεδρος. Μέχρι περὶ τοῦ 1899 ἡ πολιτικὴ τοῦ Κομιτάτου ὑπῆρξε μισοπαθῆς καὶ πενηγνὸς εἰς τὰς συμβουλὰς τῆς Κυβερνήσεως τῆς Σόφιας. Ἀλλὰ ὁμᾶς ἐπαναστατικότερα, ὁμαδὸς τῆς βίας καὶ τῆς ἀμίσου δράσεως ἐπληθύνετο ὁλονὲν μεταξὺ τῶν προσφύγων καὶ μεταξὺ τῶν νεαρῶν ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ.

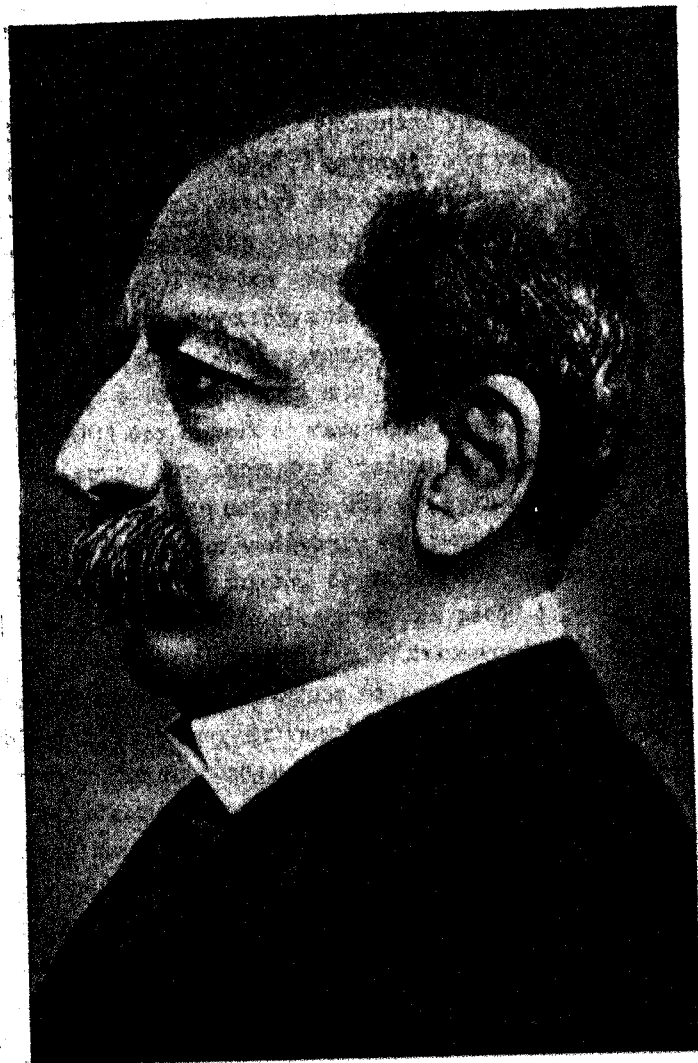
Ἀπὸ τοῦ 1895 ὁ ὑπολοχαγὸς Βόρις Σαράφωφ διερρυθνεν ἐπίθεσιν κατὰ τῆς μικρᾶς πόλεως Μελένικον καὶ τὴν κατελάμβανε διὰ τινος ὄρκου. Τοῦτο ὑπῆρξε δι' αὐτὸν ἡ ἀπαρχὴ τῆς δημοτικότητός του καὶ τῆς ἐπιρροῆς του (1). Τὸ 1899 τὸ τρίτον τῆς δράσεως ἐμπνεόμενον παρ' αὐτοῦ, τὸν προσελάμβανε καὶ ἤρχισαν τότε βιαιότητες ὡς ἡ δολοφονία τοῦ βλαχοφώνου Μακεδόνος καθηγητοῦ Μιχαηλεάκου, κατηγορηθέντος, ὅτι εἶχε καταγγεῖλει διὰ τῆς ἑφημερίδος του εἰς τὴν ἐκδόκῃσιν τῶν Τούρκων δύο Βουλγαρομακεδόνας, καὶ φονευθέντος εἰς τὰς ὁδοὺς τοῦ Βουκουρεστίου. Ταυτοχρόνως ἀνεπτύσσεται ἐν αὐτῇ τῇ Μακεδονίᾳ ἡ «Ἐσωτερικὴ Ὀργάνωσις» ὑπὸ τὴν αἰθρῆν δραστηρίου καὶ δημοφίλου ἀρχηγοῦ τοῦ Δέλτσεφ, ὅστις διάτραξε τὰ τρία βιλκέτια,

(1) Ὁ Σαράφωφ ἐδολοφονήθη τὴν 1 Ἀπριλοῦ 1907 ἐν Σόφ.

καταδιωκόμενος παρὰ τῶν Γούρκων, ἀλλὰ πάντοτε διασωζόμενος χάρις εἰς τὴν γενναιότητά του καὶ τὴν φανατικὴν ἀφοσίωσιν τῶν ὁπαδῶν του. Ἡ εὐρεία αὐτῆ στασιαστικῆ καὶ ἐπαναστατικῆ ὀργάνωσις διηρθύετο ὑπὸ τοῦ ἐσωτερικοῦ Κομιτάτου, ἐδρευόντος ἐν Θεσσαλονίκῃ, τὸ ὁποῖον εἶχε διαϊρέσει τὴν χώραν εἰς ὀκτὼ ἐπαναστατικὰ σαντζάκια (τὴν Θεσσαλονίκην, τὸ Μοναστήριον, τὰ Σκόπεια, τὰς Σέρρας, τὴν Αῤῥάμην, τὴν Στρούμιτσαν, τὸ Μενέλικον, τὴν Ἀδριανούπολιν ¹⁾) καὶ ἕκαστον σαντζάκιον εἰς δύο καζάδες. Ἐκάστον τοπικὸν κομιτάτον εἶχεν ἴδιαν αὐτονομίαν διὰ τὴν θρᾶσιν τῆς προπαγάνδας, ἀλλ' ὄφειλε ν' ἀποστέλλῃ ἀντιπρόσωπον εἰς τὴν ἐνιαύσιον γενικὴν συνέλευσιν. Ἐξ ἄλλου εἰς ἕκαστον σαντζάκιον τριμελὲς ἐξελεγκτικὸν Κομιτάτον ἦτο ἐπιφορτισμένον νὰ ἐξελέγῃ τὴν οἰκονομικὴν διαχείρισιν τῶν κομιτάτων τῶν καζάδων, νὰ ἐπιβλέπῃ τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀντιπροσώπων εἰς τὸ Συνέδριον, νὰ βοηθῇ τοὺς φυλακισθέντας, νὰ ἐπιτηρῇ τὰς πράξεις τῶν ὀθωμανῶν ὑπαλλήλων.

«Ὅθεν κατ' ἄλλην τὴν εὐρωπαϊκὴν Γουρκίαν ὀργανώσασθε ἕνα εἶδος ἱεράς ἐξετάσεως μὲ τὰ δικαστήριά της, τὴν ἐνοπλίον δύναμίν της, τὴν διοικήσιν της, ἐπιβάλλουσα φόρους ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ, κρίνουσα καὶ τιμωροῦσα τοὺς ἀρνούμενους νὰ τῇ ὑποταχθῶσιν ἢ ὅσους ὑποπτεύετο, ἔτι τὴν ἐπρόδιδον. Ὁ Σαράφιωφ καὶ οἱ ὁπαδοὶ του ἀνεθρόον εἰς τὴν ὀργάνωσιν ταύτην τὸ κατάλληλον ὄργανον διὰ τὴν πολιτικὴν ταῖν. Συνεπεῖα τῆς δολοφονίας τοῦ Μιχαηλόβου ὁ Σαράφιωφ κατηγορηθεὶς ὡς συνεργὸς καὶ ὑποβολεὺς τοῦ ἐγκλήματος καὶ ἀθροισθεὶς, ἠναγκάσθη νὰ δώσῃ τὴν παραίτησίν του ἐκ τῆς «Ἐσωτερικῆς Ὄργανώσεως», τῆς ὁποίας ὁ καθηγητὴς Μιχαηλόβου καὶ ὁ στρατηγὸς Γζόντσεφ εἶχον γένηαι οἱ ἀρχηγοί. Ἀλλὰ μέγας ἀριθμὸς τῶν κομιτάτων ἠρνήθησαν ν' ἀκολουθήσουν τὴν νέαν ταύτην διεύθυνσιν καὶ ἀπέτελεσαν νέον Κομιτάτον, τοῦ ὁποίου ὁ Σαράφιωφ παρέμεινε ὁ ἐμπνευστής. Μολονότι εἶναι δύσκολον νὰ καθορισθῶσιν ἐπακριβῶς πολιτικὴν, ἢ ὁποία ὑπῆρξε πάντοτε μυστικὴ καὶ τὴν ὁποίαν προσωπικὰ ζητήματα ἐπηρέασαν, εὐνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι τὸ κομιτάτον Μιχαηλόβου-Γζόντσεφ παρουσιάζε τάσιν μᾶλλον σύμφωνον πρὸς τὴν πολιτικὴν τῆς Κυβερνήσεως τῆς Ἡ-

(¹) Εἶναι φανερόν, ὅτι ἡ θρᾶσις τῆς «Ἐσωτερικῆς Ὄργανώσεως» ἐπεξετίετο ὄχι μόνον ἐν Μακεδονίᾳ, ἀλλ' ἐπίσης καὶ ἐν Θράκῃ (Βιλαέτιον Ἀδριανουπόλεως).

ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ

γεμονίας και άντέδρα κατά τών ενεργειών τής «Ήνωτερικής Ὀργανώσεως», ἐνθ' ἡ Κομιτάτον Σαράφωφ, συμπτράττον μετὰ ταύτης καθίστατο ἡ ψυχὴ τής. (1) Σαράφωφ και οἱ ὀπαδοὶ του ἰσχυρίζοντο, ὅτι ἐπετίγγανον διὰ τής ἐπαναστατικῆς δράσεως, ἐνθ' ἡ Κομιτάτον Μιχαηλόβση-Γζόντσεφ ἐπεξίτηι ἰδίως νὰ συγκινήσῃ τὰς Μεγάλας Λυνάμεις διὰ νὰ προκαλέσῃ τὴν ἐπέμβασίν των. «Θὰ χαθῶμεν μόνον και μόνον διὰ νὰ ἐπισύρωμεν τὴν προσοχὴν ἐφ' ἡμῶν», ἔλεγεν ὁ Μιχαηλόβση.

Τὸ σχίσμα αὐτὸ υπέθαλφεν ἀληθῆ ἔχθραν, ἕταν τὸ Κομιτάτον Μιχαηλόβση-Γζόντσεφ διὰ ν' ἀνακόψῃ τὰς προόδους και προλάσῃ τὰ σχέδια τής «Ήνωτερικῆς Ὀργανώσεως» και τοῦ Κομιτάτου Σαράφωφ, προπαρεσκευάσε και διγύθουε τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1902. Ὀπαδοὶ τῶν δύο αὐτῶν ἀντιζήλων συστημάτων πολιτικῆς ἐθεάθησαν ἐρχόμενοι εἰς χεῖρας. Ἄλλ' ἀντιθέτως ἀφ' ὅτι προσεδοκάτο, ὁ Σαράφωφ και ἡ «Ήνωτερικὴ Ὀργάνωσις» διγύθουε τὸ κίνημα τοῦ 1903, τὸ ὅτι οἶον ἐξεδηλώθη μετὰ τὰς διὰ δυναμίτιδας ἀποείρας τής «Πεσσαλονίκης (16 Ἀπριλίου) και μετὰ τὴν μεγάλην ἐξέγερσιν τοῦ μηνὸς Αὐγούστου. Προεκάλεσαν διὰ τής ἀπτηρήσεως τῶν γεγονότων τούτων τὴν προσοχὴν τής Εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς και ἔθεσαν τὸ ζήτημα εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν. Καθ' ὅλον τὸ θέρος και τὸ φθινόπωρον τοῦ 1903, αἱ ἐπαναστατικαὶ συμμορίαὶ εἶχον καταλάβει τὴν ὕπαιθρον χώραν, ἐνοσείρουσαι τὸν τρόπον, προσβάλλουσαι τὰ τουρκικὰ στρατεύματα, καταπτοῦσαι διὰ τῶν ἀνοικτιριμῶν ἐκτελέσεων τὰ χωρία τὰ δισταζόντα νὰ ὑπακούσουν εἰς τὰ Κομιτάτα και νὰ προμηθεύσουν εἰς αὐτὰ τὰ μέσα τής συντηρήσεως. Τὰ τουρκικὰ στρατεύματα, οἱ χωροφύλακες, οἱ βασιβουζοδοκοὶ ἐπέθησαν εἰς καταδίωξιν τῶν συμμοριῶν και ἐπιφελέθησαν τής εὐκαιρίας διὰ νὰ ἐκδικηθοῦν ἀγρίως ἐπὶ τῶν ἀόπλων χωρικῶν».

Πόσον υπέφερον οἱ ἄθροι ἑλληνικοὶ πληθυσμοὶ ἐκ μιᾶς τοιαύτης καταστάσεως εἶναι ἀπερίγραπτον. Αἱ βουλγαρικαὶ συμμορίαὶ ἐπεξίτουν εἰς τής βίας και τοῦ ἐγκλήματος νὰ μεταβάλλουν τοὺς κατοικοῦντας τὴν Βαλκανικὴν Ἑλληνίαν εἰς Βουλγάρους. Καὶ ἀληθῶς μία τοιαύτη φρικαλέα ἀπόπειρα εἶχε κατὰ τὴν ἱεράν ἐξέτασιν, διότι ἡμαῦρωσαν τὴν ἡεἶαν ἰδέαν τής ἠρησκείας ἐπιζητοῦντες πρωτίστως νὰ μεταβάλλουν αὐτὸ τὸ ἠρησκευτικὸν αἰσθημα τῶν κατοίκων. Ἰνωρίζοντες, ὅτι ἡ πλειονότης, ἡ ὅποια ἤρνετο νὰ συμμερισθῇ τὴν ὕποπτον ἐξέγερσιν των, υπήγγετο ἐκκλησιαστικῶς εἰς τὸ Πατριρχεῖον, ἐπίστευον

ὅτι ἀσφαλές μέσον πολιτικῆς ἐπιτυχίης ἦτο νὰ τοὺς μεταβάλουν εἰς πνευματικὰ τέχνα τοῦ Ἡξάρχου. Κατὰ τοιαύτης αἰμοχαροῦς, ἀλλὰ καὶ ἀνοήτου πολιτικῆς ὁ ἡγεμὼν Φερδινάνδος καὶ ἡ Κυβέρνησις του—ὑποχείριτοι ἄλλως εἰς τὰ ἐκθιαστικὰ ταῦτα κομιτάτα τὰ ὅποια διὰ τῆς ψευδοῦς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ πατριωτισμοῦ παρεπλάνουν ὀλόκληρον τὸν βουλγαρικὸν λαόν—ἦσαν προφανῶς ἀνίσχυροι ν' ἀντεπεξέλθουν. Αἱ συμμορίαι διέπραξαν φόνους, ἀκόμη γερόντων, γυναικῶν καὶ παιδιῶν, κατὰ τὴν ἀπαισιωτέραν διατάξιν τοῦ ἐγκλήματος, προέβησαν εἰς ἀποτροπαίους διαμελισμούς, ἀκρωτηριασμούς, ἐξορύξεις ὀφθαλμῶν καὶ τὰ παρόμοια, διέπραξαν ληστείας, ἐμπρησμούς καὶ παντὸς εἶδους ἐκθιάσεις ἐπὶ χρηματισμῷ. Μετέβαλον τὴν ὥραίαν γῆραν εἰς τόπον φρίκης καὶ κολάσεως. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν δὲ ταύτην βεβαίως κατήρθωσαν, ὡς ἀνωτέρω εἶδομεν ἔτι λέγει ὁ κ. Πινόν, νὰ ἐφελεύσουν τὴν προσοχὴν τῆς Εὐρώπης.

Τὰ ἀγγέλματα τῶν συμφορῶν τούτων προσκάλεσαν ἐν Ἑλλάδι κατάπληξιν κατ' ἀρχάς καὶ ἄλγος. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις διαμαρτυρήθη κατ' εὐθεῖαν εἰς Σόφίαν καὶ διὰ τῶν ἐν Ἀθήναις πρεσβευτῶν πρὸς τὰς Δυνάμεις. Ἄλλ' ἡ μὲν Κυβέρνησις τῆς Σόφιας ἀπεκήρυσσεν ἐπισήμως τὸ κίνημα καὶ ἔλεγε, ὅτι τοῦτο ἀπετέλει πατριωτικὴν ἐξέγερσιν λαϊκῆς μόνον πρωτοβουλίας, ἡ δὲ Εὐρώπη ἐθέληεν ἀπλῶς καὶ ἐν τῇ συνόλῳ, ἀδιαφοροῦσα διὰ τὰς λεπτομερείας, ἕνα κίνημα στασιαστικόν, ἀναγνωρίζουσα μόνον τὴν ἀνάγκην μεταρρυθμίσεων. Αἱ ταραχαὶ ἐν τούτοις καὶ τὰ ἐγκλήματα ἐξηκολούθησαν καὶ ἡ ἑλθὺς κατάστασις προσελάμβανε χαρακτῆρα μεγάλου κινδύνου διὰ τὴν ὑπαρξίν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἡ Ἑλληνικὴ λαὸς ἤρχισε πλέον ν' ἀγανακτῆ καὶ νὰ διψᾷ ἐκδικησίν. Εἰς ἀγῶν ἀμύνης ἐπεβάλλετο. Ἐκθεωρήθη δὲ ὄχι μόνον ὑπαγορευόμενος ὑπὸ τῆς ἀνάγκης, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τοῦ αἰσθηματος τῆς δικαιοσύνης. Τὸ ἄνθος τῶν Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν συμμετέσχε τοῦ ἀγῶνος τούτου καὶ ἡ μακεδονικὴ γῆ ἐποτίσθη μὲ τὸ τιμιώτερον ἑλληνικὸν αἷμα. Ἡ εἰσβολὴ τῶν ἑλληνικῶν ἀνταρτικῶν σιματῶν ἐγένετο πολλάκις τῇ σιωπηλῇ ἀνοχῇ τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν, ἀλλὰ τὰ θύματα τῆς ἐκστρατείας ταύτης ἔπεσαν ἕλα σχεδὸν ὑπὸ τὰς σφαίρας τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ. Ἡ πρόσφορος αἰσθητικὴ πολιτικὴ ὑπῆρξε ἕνα ἀπὸ τὰ λεπτότερα θέληγτρα τῶν διπλωματικῶν σχέσεων τοῦ ἐκπτώτου Σουλτάνου Ἀβδουλ Χαμίτ, διαθλέποντος εἰς αὐτὸν τὸν ἀλληλοσπα-

ραγμὸν τῶν ὑπὸ τὸ σκήπτρον τοῦ λαῶν τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ἐπ' αὐτῶν ἰδίας τοῦ ἐξουσίας. (Ὁ ἀνεπίσημοι ἀγῶνες δι' ἕνα λαόν, δι' ἕν Κράτος εἶνε κατ' ἀρχὴν μέγα σφάλμα, ἢ δὲ Ἑλλάς τῶν τελευταίων ἡμερῶν τῆς πολιτικῆς τῆς ἀναγεννήσεως διὰ τοῦ ἐκ Κρήτης Πρωθυπουργοῦ αὐτῆς κατέπνιξε πᾶσαν ἀπόπειραν ἰδιωτικοῦ κινήματος φυλακίσασα ἀκόμη καὶ παραπέμφασα εἰς τὰ ἰδιωτικὰ δικαστήρια τοὺς ἐπιζητήσαντας ὅπωςδῆποτε νὰ ἐπιδοθῶν εἰς ταρμολίαν ἀποπείρας. Ἄλλὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἄλλως εἶχον τὰ πράγματα. (Ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης ἤθελεν ἐξουσιάζεσθαι. Ἡ Ἑλληνικὴ πολιτικὴ διὰ τοῦ κ. Θεοτόκη ἐδίστασε κατ' ἀρχᾶς ν' ἀναλάβῃ τὸν ἀγῶνα ὄχι μόνον διὰ λόγους πολιτικῆς εὐθύτητος καὶ ἀσφαλείας τοῦ Κράτους, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ὑπὸ πᾶσαν ἐποψὴν ἐπικίνδυνον αὐτῶν, καὶ διὰ τὰς μεγάλας χρηματικὰς ἰσχύας, αἱ ὁποῖαι ἠπερίλησαν σπουδαίως τὴν μόλις ἀρχομένην οικονομικὴν ἀκμὴν τῆς χώρας. Ἄλλ' ἦτο τοῦτο ἀπαραίτητον καὶ μοιραῖον ἢ Ἑλλάς νὰ δοκιμασθῇ μίαν ἀκόμη φορὰν μετὰ ταρμολίαν ἐθνικὴν περιπέτειαν, πάντως μοναδικὴν κατὰ τὴν ἐκδήλωσιν τῆς.

Ἡ ἔνοπλος ἐπέμβασις ἔθεσεν εἰς σεβαστὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τὴν αὐθαριεσίαν τῆς ξένης ἐπεμβάσεως τὰ ἑλληνικὰ δίκαια καὶ οἱ ἑλληνικοὶ πληθυσμοὶ εἶδον ὅπωςδῆποτε τὴν σκίαν μετὰ προστασίας. Ἄλλὰ τὰ δευρὰ τῆς ἀναρχίας ἐν τῇ συνόλῳ ἐξακμολούθησαν ἐπὶ τῆς ἀτυχοῦς χώρας. (Ὁ τρόμος ἐξηπλώθη ἐπ' αὐτῆς. Αἱ ἀγροτικαὶ ἐργασίαι ἤλαττώθησαν εἰς βαθμὴν ἀπειλοῦντα τὴν κλήρη καταστροφῆν τοῦ τόπου. Τὸ ἐμπόριον ὑπέστη κλονισμόν. Πᾶσα σχεδὸν ἢ κίνησις ἐναχρήθη.

Ταῦτα ἀπὸ τῆς ἑλληνικῆς ἀπόψεως ὡς πρὸς τὰ αἴτια, διὰ τὰ ὁποῖα κατ' ἀνάγκην ὑπεκινήθη καὶ ἐξετελέσθη ὁ ἀγῶν αὐτός. Ἀπὸ εὐρωπαϊκῆς τὸ γεγονός διατηρεῖ τὴν ἐυρωπαϊκὴν ἡγεμονίαν, περισσώτερον δὲ τοῦτου ἐν ἀπολύτῃ ἀρμονίᾳ συνεργαζομένης τὰς δύο ἀντιθέτους διὰ τὰ βαλκανικὰ πράγματα Δυναμείας, τὴν Ρωσσίαν καὶ τὴν Αὐστρίαν, τόσον στενῶς συνεργαζομένης, ὥστε τὰ κατὰ περιόδους ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς κρίσεως διατυπωθέντα παρ' αὐτῶν προγράμματα μεταρρυθμίσεων καὶ ἡ τελικὴ τῶν συμφωνία τῆς Μυστέγγης ν' ἀντιταχθῶν ὄχι μόνον εἰς τὰς κατ' εὐρωπαϊκὴν βλέψεις, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν διατύπωσίν των ὡς πρὸς τὴν ἀντιταχθῶν τῶν προταθέντων παρὰ τῶν ἄλλων Δυναμειῶν. Ἡ ἀρχικὴ αὐτῆς ἀντιταχθῶν συμφωνία εἶνε τόσον ἐπιβλητικὴ ὥστε, κατόπιν τα-

Ξεϊδίου τοῦ Λάνσορφ εἰς Σύριαν, ὁ τότε Πρωθυπουργὸς τῆς Βουλγαρίας Λάνεφ συναινεῖ νὰ καταστειλῇ τὸν βουλγαρικὸν ἀγῶνα. Καὶ ἀρχίζει τὴν καταδίωξιν τῶν Κομιτάτων, κλείων διὰ τῆς βίας τὰ γραφεῖα τῶν, προβαίνων εἰς τὴν κατάσχεσιν τῶν ἀρχείων τῶν, συλλικηθέντων καὶ παραπέμπων εἰς τὴν δικαιοσύνην τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ κινήματος, ὡς τὸν Μιχαηλόβσκη, Ψόντζεφ, Στανίτσεφ, τὸν συνταγματάρχην Γιάγκοφ καὶ ἄλλους. Ἐννοεῖται, ὅτι ἡ εἰλικρινὴς αὐτῆ συμπεριφορὰ ἀπέναντι τῶν δύο Κυβερνήσεων τῆς Βιέννης καὶ τῆς Πετροπόλεως τοῦ εἰρημένου πολιτευτοῦ, τοῦ ὁποῦ το ὄνομα συνεδέθη στενότητα μετὰ τὰ μετέπειτα γεγονότα τοῦ βαλκανοτουρκικοῦ πολέμου, δὲν εἶχεν ἄμεσα ἀποτελέσματα, ἀλλὰ τοῦλάχιστον τὰ καταδωκτικὰ αὐτοῦ μέτρα προσεκάλεσαν ἀντιδράσιν διὰ τῆς ἐπεκτάσεως καὶ τῆς γενικέσεως τῶν ταραχῶν. Ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς κοινῆς γνώμης τὸ ὑπουργεῖον Λάνεφ ἀπεσύρετο, οἱ δὲ σταμιπουλισταί, οἱ ὁποῖοι τὸ διεδέχθησαν, ἐκλήροθησαν ὑπὲρ ἐνεργωτέρας πολιτικῆς καὶ ἤδη ἤρχισαν νὰ προβαίνουν εἰς πολεμικὰς παρασκευάς. Πρὸς στιγμὴν δὲ τότε ἀθεωρήθη ἐπιεικέμενος καὶ ἀναπόφευκτος ὁ πόλεμος μεταξὺ Τουρκίας καὶ Βουλγαρίας. Ἀλλὰ παρ' ὅλους τοὺς δισταγμοὺς τῆς ἐθνικαῖκῆς διπλωματίας, παρ' ὅλον τὸ ἦπιον τῶν μεταρρυθμίσεων, ὡς ἀθεωρήθησαν αἱ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην προταθεῖσαι παρὰ τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Ρωσίας, ὁ πόλεμος ἀπεσοδήθη καὶ ἡ εὐρωπαϊκὴ ἐπέμβασις ἐξησφάλισε μίαν ἀκόμη φοράν τὴν εὐρωπαϊκὴν εἰρήνην, κατευνασθεῖσθαι βαθυηδὸν τῆς σφοδρότητος τῶν ταραχῶν διὰ τοῦ προγράμματος τῆς Μυστέγγης, καταστάνας ἀκόμη ἐπιβλητικωτέρου καὶ αὐστηροτέρου διὰ τῶν ἀγγλικῶν εισηγήσεων, πρῶτον ὡς πρὸς τὸν διορισμὸν εὐρωπαϊκῶν ἐπιτρόπων ἐποπτευόντων τὴν διοίκησιν τοῦ Χιμίτ πασσά, ἔπειτα δὲ ὡς πρὸς τὸν οἰκονομικὸν ἔλεγγον, τὸν ἐξασφαλίζοντα τὴν καλὴν ἐφαρμογὴν τῶν μεταρρυθμίσεων, τοῦ ὅ ὅπερ, ἀνθισταμένου τοῦ Σουλτάνου, προσεκάλεσε τὴν ἔννοσιν εὐρωπαϊκῶν στέλων πλὴν τοῦ γερμανικοῦ, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Αὐστριακοῦ ναυάρχου Ρίττερ, καὶ τὴν κατάληψιν τῆς Μυτιλήνης καὶ τὴν κατάσχεσιν τοῦ τελωνείου αὐτῆς, τοῦ ταχυδρομείου καὶ τηλεγράφου, — ἡ εὐρωπαϊκὴ ἐπέμβασις ἐξησφάλισε μίαν ἀκόμη φοράν τὴν εἰρήνην, κατευνασθεῖσθαι βαθυηδὸν τῆς σφοδρότητος τῶν ταραχῶν.

Ἡ ἐξιστόρησις τοῦ μακεδονικοῦ ἀγῶνος ἀπαιτεῖ ἰδιαίτερον ἔκτε-

νές βιβλίον, ἡμεῖς καὶ οὕτω ἐξετάσθημεν πολὺ, ὁ δὲ σκοπὸς τῶν εἰση-
 γητικῶν τούτων γραμμῶν εἰς τὰ σύγχρονα γεγονότα τοῦ βαλκανο-
 τουρκικοῦ πολέμου δὲν εἶναι αὐτός. Ἰκαστὸς γνωρίζει, ὅτι τὰ καθ' ἡ-
 ἡμᾶς πράγματα εἶναι ἄπλᾶ ἐπεισόδια καὶ δευτερεύουσαι κινήσεις εἰς
 τὸν παγκόσμιον ἀγῶνα τῆς ἐπικρατήσεως. Λι' ἡμῶν, διὰ τῶν μικρῶν
 Κρατῶν, οἱ μεγάλοι πολιτεύονται καὶ μᾶς ἀντιθέτουν ἔναντι αὐτῶν ἀνα-
 λόγως τῆς βοπῆς τῶν ἰδίων των συμφερόντων. Ἡ φορὰ τῶν γεγονό-
 των ἔχει τὰς κρίσεις τῆς καὶ τὰς ἐπικρίσεις, τὰς συμπαθείας καὶ ἀν-
 τιπαθείας συμψήφως πρὸς τὰ συμφέροντα ταῦτα.

Διὰ τῶν γραμμῶν τῆς εἰσηγήσεως ταύτης ἡμεῖς κυρίως προτιθέ-
 μεθα νὰ χαράξωμεν τὴν ἑλληνὸς προοπτικὴν ἐπὶ μέρους τῆς ὁποίας ἀναρ-
 μονίζεται καὶ ἡ ἡμετέρη ἱστορία.

(Οὕτω δὲ εἶναι ἀποδειχθέντος ἀκόμη ἀπὸ τοῦ 1854, ἐνός τῶν
 κυριωτέρων σταθμῶν τῶν ἀπὸ τῆς ἀνεξαρτησίας ἡμετέρων ἀπελευθε-
 ρωτικῶν προσπαθειῶν, ὅτι πᾶσαι ἡμῶν αἱ κινήσεις εἶναι ἐξηρημαίναντι
 καὶ πλὴν τῆς σημερινῆς μοναδικῆς περιπτώσεως, πᾶν ὅ,τι ἐπετύχαιμεν
 τὸ ἐλάδομεν διὰ τῆς διπλωματικῆς εὐμενείας, κατόπιν πάντοτε ὑπερ-
 τάτων ἡμῶν ἠρωσῶν, ἐὰν δὲ ἀνεφέρομεν πολλοστὸν τούτων, ἢ ἀλέγο-
 μεν, ὄματα ἔπεσαν δύο Βασιλεῖς καὶ πλῆθος ἑλλήνων ἀγωνιστῶν καὶ
 μέγας ἀριθμὸς δυστυχῆσαντος λαοῦ.

Ὅριστικὸν τέρμα εἰς τὰς μακεδονικὰς ταραχὰς εἶδεν ἡ νεοτουρ-
 κικὴ ἐπανάστασις, ἡμεσοῦ συνέπεια τῆς ὁποίας ὑπήρξε διὰ τὴν γαλι-
 κωτέραν πολιτικὴν τῆς Εὐρώπης ἡ ὀριστικὴ προσάρτησις τῆς Βουλγαρίας
 καὶ Ἑρζεγοβίνης παρὰ τῆς Αὐστρίας, γεγονός οὐσιαστικῆς ἀσήμεν-
 τον, διότι ἡ προσάρτησις αὕτη ἦτο πρὸ πολλοῦ πράγμα, ἀλλὰ τὸ
 ὅμοιον διατάραξεν ἔκτοτε ἐκ βαθέων τὴν ἁρμονίαν τῶν ἀντροφορμισσι-
 κῶν σχέσεων. Ἡ νεοτουρκικὴ ἐπανάστασις, ἡ ἀνακήρυξις συνταγματι-
 κοῦ πολιτεύματος ἐν Τουρκίᾳ καὶ ἡ ἐπακολουθήσασα ἐκθρόνισις τοῦ
 Σουλτάνου Ἀβδουλ Χαμίτ, ἐχαίρεισθησαν μετ' ἐπιπολαϊότητος παρὰ
 τῆς κοινῆς γνώμης τῶν βαλκανικῶν Κρατῶν ὡς ἀληθινὰ ἐνδείξεις νέας
 φιλελευθέρου ἐποχῆς. Πράγματι δὲ ἡ νέα Τουρκία ἢ ἠδύνατο φερε-
 μένη μετὰ δικαιοσύνης πρὸς τοὺς ὑπ' αὐτὴν ἀλλοθιναίους καὶ ἀλλοθι-
 σκούς λαούς νὰ παρακάμψῃ, ἂν ἔχι διὰ παντός, τοῦλάχιστον ἐπὶ μα-
 κρὸν τὸν κίνδυνον τοῦ διαμελισμοῦ. Τῆς νεοτουρκικῆς κρίσεως εὐμετοῦς

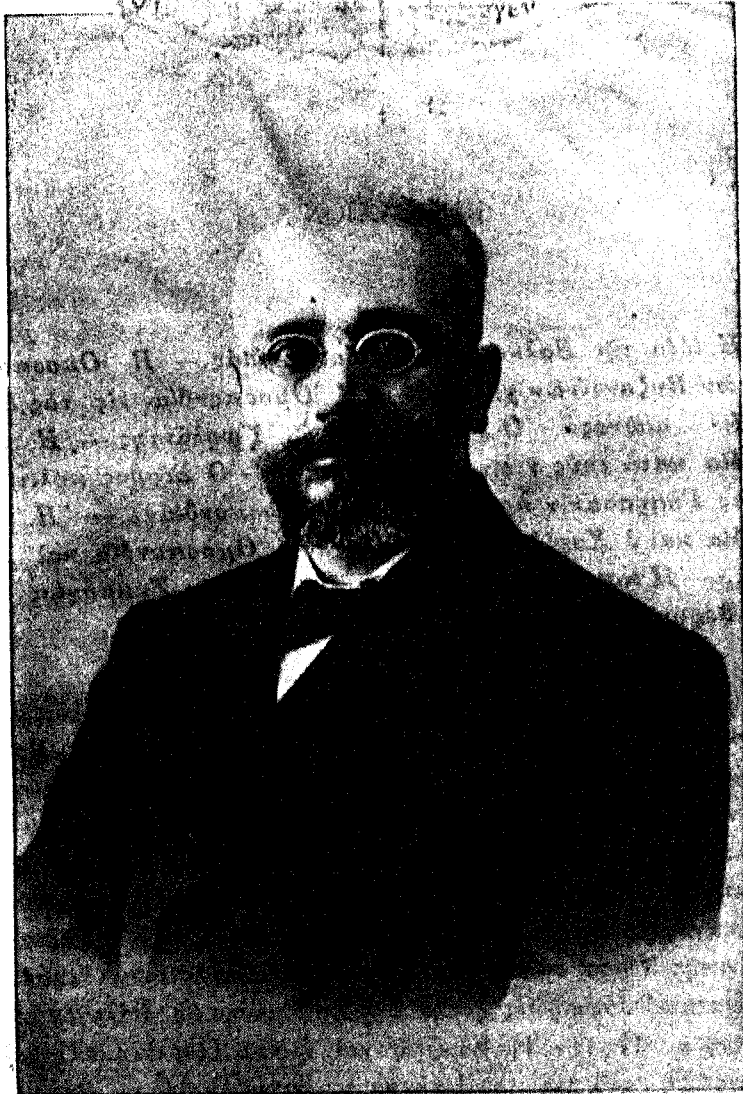
συνέπεια είναι ὁ Ἰταλοτουρκικὸς πόλεμος. Λέγομεν συνέπεια, ἐνθὺ ἴσως θὰ ἔπρεπε νὰ εἴπωμεν εὐκαιρία διὰ τὴν Ἰταλίαν.

Ἄλλ' ὁ πόλεμος αὐτός, χαρακτηριστικὸς ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς δηλωμένης πλέον εὐρωπαϊκῆς διαφωνίας, διότι αἱ Δυνάμεις ἀφῆραν ἀνυπεράσπιστον τὸ δόγμα τῆς τουρκικῆς ἀκεραιότητος καὶ δὲν ἐπενέβησαν ὡς ἄλλοτε νὰ τὸ ἐπιβάλουν, εἶναι ὁ πρόλογος νέας ταραχῆδος ἐποχῆς διὰ τὴν Εὐρώπην. Αἱ ὥραιαι ἡμέραι τῆς εἰρηνικῆς συμβιώσεως τῶν λαῶν αὐτῆς παρήλθον. Ὅλα εἰς τὸν κόσμον ἔχουν ἕν τέρμα καὶ ἡ βία, ἡ ὅποια θεωρεῖται ὡς κατ' ἀνάγκην ἀσφαλέστερος ῥυθμιστὴς τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων φαίνεται ὅτι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας ἀναλαμβάνει τὸ κράτος τῆς. Ἡ περίφημος εὐρωπαϊκὴ ὁμοφωνία οὐσιαστικῶς δὲν ὑφίσταται πλέον. Ἀλλὰ καὶ ὀλίγον πρὸ τοῦ Ἰταλοτουρκικοῦ πολέμου, τὸ ἐπεισόδιον τοῦ Ἀγαδέρ, τὸ ὅποιον θὰ ἦδύνατο νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς μία δοκιμαστικὴ διπλωματικὴ ἐνέργεια ἀπὸ μέρους τῆς Γερμανίας, ἦτο ὡς τὸ προμήνυμα τῶν σημερινῶν περιπετειῶν. Μέχρις οὗτο ἐπέλθῃ συμφωνία εἰς τὴν γαλλογερμανικὴν διαφορὰν ἢ συγκλίσεις ἐν τῇ κόσμῳ ὑπῆρξε μεγίστη, διότι ἡ Ἀγγλίη ἐνόμισεν, ὅτι ἐθίγετο ὡσαύτως. Εἰς τὴν Ἀγγλικὴν Βουλὴν ἤκουσθησαν σοβαρότατοι λόγοι παρὰ τοῦ Πρωθυπουργοῦ κ. Ἀσκουὴλ, τοῦ Λόυδ Τζώρτζ, τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἀντιπολιτεύσεως Μπάλφουρ καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος Μὰκ Ντόναλ συνοψιζόμενοι εἰς τοῦτα: ὅτι ἡ Ἀγγλία δὲν θὰ ἐδίσταζε ν' ἀναλάβῃ τὴν εὐθύνην ἐνεργωτέρα πολιτικῆς τὴν στιγμήν, καθ' ἣν θὰ ἐνόμιζε, ὅτι ἐκινδύνευον τὰ συμφέροντά τῆς. Εἰς τὴν Γαλλίαν ἀπήχθησαν φήμει πολέμου. Πανταχοῦ εἰς τὰ χρηματιστήρια ἐπέλθε πανικός. Εἰς τὴν Πετρούπολιν ἦσαν μετριοπαθέστεροι λόγοι τῆς ἐπασχολήσεώς των μὲ τὰ ἐν Κίνα πράγματα καὶ τοῦτο εἶναι χαρακτηριστικόν, ὅτι ἡ δοκιμαστικὴ αὐτὴ διπλωματικὴ ἐνέργεια διὰ τοῦ ἐπεισοδίου τοῦ Ἀγαδέρ ἀπεκάλυψεν ἐκκτοτε τὰς νέας φροντίδας τῆς βῶσσις πολιτικῆς, αἱ ὅποιαι κατ' ἀνάγκην θὰ συνεκράτουσαν αὐτὴν διστακτικὴν προκειμένου περὶ πάσης ἄλλης ἐνεργείας ἀλλαγῆ. Τοῦτο καὶ ἀπεδείχθη προφανῶς. Ἡ βῶσσις Κυβέρνησις ἐπέδρασε κατευναστικῶς εἰς Παρισίους. Ἡ Ἀγγλίη εἶδεν, ὅτι οὐδὲν πραγματικόν τῆς συμφέρον ἐκινδύνευε καὶ ἡ γαλλογερμανικὴ συμφωνία ἔκλεισε. Ὁ ὑπὸ ἀμφισβήτησιν ἐν Ἀφρικῇ γεωγραφικὸς χώρος δὲν εἶχε τὴν ἀξίαν τοῦ γενομένου ἁπορόθου, ἀλλ' ἔ

γενόμενος θύρβος ἀπεκάλυψε τὴν πραγματικὴν κατάστασιν ἐκάστης Δυνάμεως. Τοῦτο ἐπεξίτηι ἡ ἀδιάσπαστος Τριπλῆ Συμμαχία καὶ ἀπόδειξις τοῦ ἐπιτευχθέντος ἀποτελέσματος εἶναι ὁ ἀμέσως μετὰ τὸ ἐπεισόδιον τοῦ Ἀγαθῆρ ἐπακολούθησας Ἰταλοτουρκικὸς πόλεμος. Οὐδεμία ἐκ τῶν Δυνάμεων, αἱ ὅποιαι εἶχον ἀντίθετα συμφέροντα ἐτόλμησε νὰ παρεμποδίσῃ τὴν Ἰταλίαν, ὅχι μόνον ἔταν ἐφαίνετο, ὅτι περιόριζε τὸν πόλεμον εἰς τὴν ἀποικιακὴν κατάκτησιν τῆς Τριπολιτίδος, ἀλλ' ἔταν κατελάμβανε τὴν Ρόδον, τὴν Ἀστυπάλαιαν καὶ τὰς περὶ αὐτὰς νήσους, κίνημα σοβαρώτατον, διότι ἐπρόκειτο περὶ στρατιωτικὸν καὶ ναυτικὸν κυρίως σταθμὸν ἐγγύτατα πρὸς τὰς Ἀγγλικὰς κτήσεις τῆς Αἰγύπτου. Ἀλλ' ἤδη θίγομεν κεφάλαια τῆς ἱστορίας ἡμῶν καὶ διδομεν τέρμα εἰς τὴν εἰσήγησιν ταύτην. (Ὁ ἡμέτερον νὰ εἴπωμεν μεθ' ἑλοῦ τοῦ σήμερον ἀγωνιῶντος κόσμου πού ἀρά γε φέρεται ἡ Εὐρώπη μετὰ τὰ ταρχαῖα αὐτὰ γεγονότα καὶ τοὺς ἐπιταθέντας τελευταίους ἐξοπλισμούς τῆς ; (Ὁ Βαλκανοτουρκικὸς πόλεμος εἶναι τὸ τέρμα ἢ ἀνάγεται ἀπλῶς εἰς τὸ προσήμιον μεγαλύτερων κινδύνων, εἰς ὅ,τι ἀπὸ πολλοῦ ἔμφροδος ἀποβλέπει ἡ ἀνθρωπότης, εἰς ἓνα ἴσως εὐρωπαϊκὸν πόλεμον ;

Ἡ στιγμὴ νομίζομεν ἐπέστη διὰ τὴν ἀπάντησιν εἰς τὸ ἀνησυχαστικὸν αὐτὸ ἐρώτημα.

ΓΕΡ. ΒΩΚΟΣ.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

Πρωθυπουργός

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Ἡ ἰδέα τῆς Βαλκανικῆς Ὁμοσπονδίας.— Ἡ Ὁμοσπονδία ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν χρόνων.— Ἡ Ὁμοσπονδία εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος.— Ὁ Ρήγας καὶ ὁ Ὑψηλάντης.— Ἡ Ὁμοσπονδία κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους.— Ὁ Σέρβος πολιτευτὴς Ἡλίας Γκαρσάνιν προτείνων τὴν Ὁμοσπονδίαν.— Ἡ Ὁμοσπονδία καὶ ὁ Χαρίλαος Τρικούπης.— Ὁμοσπονδία καὶ Συμμαχία.— Ἡ πραγματοποίησις τῆς Βαλκανικῆς Συμμαχίας καὶ ὁ Κλευθέριος Βενιζέλος.

Πρὸ τοῦ ἀφηγηθῆμεν τὰ προκαλέσαντα τὴν ἐκρηξιν τοῦ Βαλκανοτουρκικοῦ πολέμου γεγονότα, τὰ διὰ τῆς ἀκαταγωνίστου αὐτῶν ἐπιβολῆς καὶ ἰσχύος συνενώσαντα τὰ Βαλκανικὰ Κράτη εἰς κοινὴν κατὰ τῆς Τουρκίας ἐνέργειαν, παρὰ τὰ ἴδια αὐτῶν ἀντίθετα συμφέροντα— ἱστορικὴ περίπτωσις, ἣ ὅποια κατέπληξε τὸν κόσμον— νομίζομεν, εἶναι ἐπ' ἀνάγκης νὰ γνωρίσῃ ὁ ἀναγνώστης τὸ ἱστορικὸν τῆς ἰδέας τῆς Βαλκανικῆς Ὁμοσπονδίας. Πρὸς τοῦτο καταλλήλοτέραν ἔκθεσιν δὲν ἡμῶν ἰσχύοντο ν' ἀνεύρῃ τις ἢ τὴν δημοσιευμένην ὡς ἐπίλογον εἰς τὸ ἔργον τοῦ κ. Πινῶν « Ἡ Εὐρώπη καὶ ἡ Νέα Τουρκία ». Ἡ μελέτη αὐτῆς ἐγγράφῃ πολὺ πρὸ τοῦ Βαλκανοτουρκικοῦ πολέμου, εἶναι ἕως πλῆρους καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς προβλέψαις ζωτικῆς ἐκφραστικῆς. Ἡμῶν προσκαλήσομεν νὰ δώσωμεν περίληψιν αὐτῆς.

« Ἡ ἰδέα τῆς ἐνώσεως τῶν διαφόρων λαῶν τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου, λέγει ὁ κ. Πινῶν, εἶναι ἀρχαιοτάτη, καὶ προγενεστέρα καὶ αὐτῆς τῆς ἐμφανίσεως τῶν Τούρκων ἐν Εὐρώπῃ. Ἀπὸ τῆς ρωμαντικῆς

ἐποχῆς τὴν εὐρίσκομεν ἐμπνέουσιν τὴν πολιτικὴν τῶν Αὐτοκρατόρων. Ἡ προσοικείωσις διὰ τοῦ γοήτρου τοῦ ἑλληνορωμαϊκοῦ πολιτισμοῦ τῶν βαρβάρων λαῶν, οἱ ὅποιοι ἐξ ἑλλων τῶν σημεῖων τοῦ ἐρίζοντος, ἐπήρχοντο κατὰ τῆς Αὐτοκρατορίας, ἢ μετατροπῆ τινος ἀπὸ ἐχθρῶν εἰς συμμάχους καὶ ὑποταγμένους, ἢ ἐγκατάστασις τινος ἐπὶ τῶν συνόρων διὰ τὸ ἀποκόπτουσι ἢ νὰ διοχετεύουσι τὸ βεῖμα τῶν νέων ἑθνῶν, ὑπῆρξεν ἢ τακτικὴ τοῦ Βυζαντίου. Βραδύτερον, ἔταν ἢ γηραιὰ Αὐτοκρατορία ἐξέλιπε, οἱ Σλαῦοι Ἰσάροι ἐφήρισαν τὸ αὐτὸ πρόγραμμα. Ὁ Στέφανος Λουσάν ἐπιζητεῖ νὰ ὀργανώσῃ Ὀμοσπονδίαν τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν καὶ νὰ τὴν στηρίξῃ ἐπὶ συμμάχιας μετὰ τῆς Βενετίας. Ζητεῖ ἀπὸ τὸν Πάπαν τὸν τίτλον τοῦ ἀρχιεροῦ τῆς Χριστιανοσύνης ἐναντίον τῶν ἐπιδρομῶν καὶ τῶν ἀπίστων. Ἐὸ σχίσμα ἕως μεταίωσι διπραγματεύσεις, αἱ ὅποιοι ἢ ἐλύτρωσαν ἴσως τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τῆς μωαμεθανικῆς εἰσβολῆς. Τῶν Τούρκων ἐγκαλιδρωθέντων ἐν Εὐρώπῃ, προσωρινὰ συμπράξεις γίνονται ἐνίοτε μετὰ τῶν ἀντικαλῶν τῶν, Οὐγγαρίας, Τρανσυλθανίας, Βλαχίας, Πολωνίας, ἀλλὰ δὲν ἐπιζῶσι ποσῶς τοῦ ἀμέσου κινδύνου, ὁ ὅποιος τὰς προκαλεῖ, καὶ μάλιστα βλέπομεν ἰδιαιτέρας συνεννοήσεις ἐπερχομένας μετὰ τοῦ Σουλτάνου καὶ τινος τῶν μικρῶν χριστιανικῶν Κρατῶν, τὰ ὅποια ἐπὶ τῶν συνόρων τῆς Τουρκίας μεταλλάσσουσιν τόσον συχνὰ μορφὴν καὶ δεσπότην. Οὐδεμία Ὀμοσπονδιακὴ διαρκὴς ὀργάνωσις ἀναφαίνεται. Μόνον κατὰ τὸ 1800 μετὰ τὴν ἀνάστασιν τῶν χριστιανικῶν ἑθνοτήτων τῆς χερσονήσου, καθορίζεται ἢ ἰδέα γενικῆς συνεννοήσεως τῶν βαλκανικῶν λαῶν. Λιευθύνεται πάντοτε ἐναντίον τῶν Τούρκων, τοὺς ὅποιους ἐπιζητεῖ ν' ἀποδιώξῃ ἐκ τῆς Εὐρώπης διὰ τὴν ἐκκαθάρσιν κατόπιν τῆς χριστιανικῆς Κράτη τὰ παρ' αὐτῶν καταστραφέντα. Πρόκειται ἐπιζῶντερον περὶ σχεδίων Ὀμοσπονδίας, μᾶλλον δὲ περὶ ἀποπειρῶν συμπράξεως, αἱ ὅποιοι γεννῶνται σχεδὸν πάντοτε ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Πετροπούλεως ἢ τῆς Βιέννης καὶ ἐκαίθην λαμβάνουσιν ὑποστήριξιν καὶ κατεύθυνσιν. Κανὼν δὲ ἐκ τῶν σχεδίων τούτων δὲν εἶδεν ἕσιν εἰς τὸν Τούρκον· εἶναι ὁ ἀντίπαλος· κατ' αὐτὸς συνεγείρονται· τὸ μίση, τὸ ὅποιον ἐμπνέει εἶναι τὸ μόνον συνδατικόν, τὸ ὅποιον φαίνεται ἀρκετὰ στερεὸν διὰ τὴν ἐνώσιν μετὰ τῶν πληθυσμῶν φυλῆς, Ουγκρίας καὶ συμπεφρόντων ἐντελῶς ἀντιθέτων. Μέχρι τῆς νεοτουρκικῆς ἀπαναστά-

σεως τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1908, τοῦτο ἀποτελεῖ τὸν κοινὸν χαρακτήρα εἰς ἕλα τὰ σχέδια τῆς βαλκανικῆς συνεννόησεως...

»Τὴν ἰδέαν ὁμοσπονδίας τῶν χριστιανικῶν λαῶν τῆς Βαλκανικῆς διὰ τὴν κοινὴν αὐτῶν ἀπελευθέρωσιν ἀνευρίσκομεν παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν ἀνδρῶν, οἱ ὅποιοι ἐν ὀνόματι τῆς ἐλευθερίας τῶν λαῶν, ἐκάλεσαν κατὰ τὸ πρῶτον ἤμισυ τοῦ 19^{ου} αἰῶνος τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς Σλαβούς πρὸς τὴν ἀνεξαρτησίαν· τὴν εὐρίσκομεν ὡς ἰδέαν τοῦ Καραγιώργη, τοῦ Μιλόε, τοῦ Ρήγγα καὶ τοῦ Ὑψηλάντου. Σλαβοὶ καὶ Ἕλληνες, ἠνωμένοι διὰ τῆς αὐτῆς θρησκείας, διὰ τοῦ αὐτοῦ ἰδεώδους τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ τῆς ἐλευθερίας, δὲν προέβλεπον ἀκόμη τὰς διενέξεις τοῦ μέλλοντος· ἡ ἔνωσις τοὺς ἐφαίνετο ἀπαραίτητος καὶ εὐχερής.

»Ἡ πρώτη ἀπόπειρα πραγματοποιήσεως ὁμοσπονδιακῆς ὀργανώσεως ἦλθεν ἐκ Σερβίας (*). Ὁ ἐνδοξος πατριώτης καὶ πολιτευτῆς Ἰλίας Γκαρασάνιν εἶχεν ἀπὸ τοῦ 1844 ἀναπτύξει πρόγραμμα ἐν τῇ ὁποίῃ εἰδέτετε τὴν ἀνάγκην διὰ τὸ Σερβικὸν βασίλειον τῆς στενῆς ἐνώσεως μετ' ἕλων τῶν ἄλλων σλαβικῶν χωρῶν τῆς Βαλκανικῆς. Ἐπίστευεν, ὅτι τὸ τουρκικὸν Κράτος πολὺ ταχέως ἢ ἢ διενέμετο ἢ ἢ ἀντικαθίστατο. Ἐὰν ἢ ἐγένετο διανομή, ἢ ἐγένετο αὕτη ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Αὐστρίας. Μία γραμμὴ, χαρασσομένη ἀπὸ τοῦ Βιδινίου ἐπὶ τοῦ Λουνάβεως, εἰς Θεσσαλονίκην ἐπὶ τῆς Χαλᾶσσας τοῦ Αἰγίου, ἢ ἐσημεῖον τὸ ἕριον τοῦ τμήματος, τὸ ὅποιον ἢ ἐλάμβανεν ἕκαστον τῶν δύο τούτων κρατῶν. Οἱ μικροὶ χριστιανικοὶ λαοὶ ἢ ἐθνοσιάζοντο· οἱ Σέρβοι ἢ ἀπερροφῶντο ὑπὸ τῆς Αὐστρίας, ἐπὶ ἢ Ρωσσία ἢ περιελάμβανε τοὺς Βουλγάρους καὶ ἢ κατήρχετο εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἐὰν ἕμμε ἢ Ὄθωμανικὴ Αὐτοκρατορία, ἀντὶ νὰ διανεμηθῇ, ἢ δύνάτο ν' ἀντικατασταθῇ διὰ Κράτους νεωτέρου καὶ ἕκων-τέρου ν' ἀντιτάξῃ ἀντίστασιν εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς φιλοδοξίας, ἢ κίνδυνος τῆς ἀπορροφῆσεως ἐν τῇ Μοναρχίᾳ τῶν Ἀψβούργων ἢ ἕλεν ἐκλείπει. Μόνη δὲ μία βαλκανικὴ Ὅμοσπονδία ἢ δύνάτο νὰ ὑποκατασταθῇ εἰς τὸ Ὄθωμανικὸν Κράτος. ἢ ἀπυκτετο δὲ διὰ τὴν ἕδρουσιν τῆς νὰ νικηθῇ ἢ ἀντίστασις τῆς Ρωσσίας, ἢ ὅποια ἢ ἐβλεπε κλειόμενον τὸν δρόμον πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ τῆς Αὐστρίας,

(*) The future of the Balkan, ὑπὸ Mil-II. Ivanovitch, Fortnightly Review, Ἰούλιος 1909.

ἢ ὅποια θ' ἀπεκλείετο τῶν Βαλκανίων καὶ συγχρόνως θὰ ἐφοβείτο τὴν ἐπίδρασιν τῶν Σλαύων τῆς χερσονήσου ἐπὶ τῶν ἀδελφῶν τῶν τῆς Κροατίας ἢ τῆς Λαλματίας. Τὸ σερβικὸν ἔθνος θὰ ἠδύνατο νὰ καταστῆ ὁ πυρὴν μίᾶς τοιαύτης ὁμοσπονδίας ἀναλαμβάνον οὕτω μετὰ πέντε αἰῶνας τὸ ἔργον τοῦ Λουσαν τὸ διακοπὴν εἰς Κόσσοβον.

» Ὁ Γκαρρασάν ἐβρεν ἐν τῇ προσώπῃ τοῦ Μιχαήλ Ὀβρένοβιτς, (*) ὅστις ἐβασίλευσεν ἐν Σερβίᾳ ἀπὸ τοῦ 1860 μέχρι τοῦ 1868, πρίγκιπα συμμεριζόμενον τὰς βλέψεις του καὶ προσπαθήσαντα μετ' αὐτοῦ νὰ τὰς πραγματοποιήσῃ. Ἀπὸ τοῦ 1859 ἤδη ἐν Λονδίνῳ ὁ πρίγκιψ Μιχαήλ εἶχε συνεννοηθῆ ἐπὶ τοῦ σχεδίου τούτου μετὰ τοῦ Κοσσούθ, ἐξορίστου. Ὁ φόβος τῆς Ρωσσίας καὶ τὸ μῖσος τῆς Αὐστρίας εἶχον προσεγγίσει τὸν Σέρβον πρίγκιπα καὶ τὸν Μαγυάρον πατριώτην. Ἡ ὑπόθεσις τῆς βαλκανικῆς Ὀμοσπονδίας καὶ τῆς Οὐγγρικῆς ἀνεξαρτησίας τοῦς ἐφάνησαν στενωτάτα συνδεδεμένα. « Ἔίναι ἀναντίρρητον γεγονός, ἔλεγεν ὁ Κοσσούθ, ὅτι τὸ μόνον ἔρεισμα ἐναντίον τῆς αὐστριακῆς καὶ τῆς ρωσικῆς εἰσβολῆς καὶ βεβαίως τὸ ἀποτελεσματικώτερον, θὰ ἦτο μίᾳ σειρά ἐλευθέρων χωρῶν καὶ μίᾳ ἀμυντικῆς συμμαχίας μεταξὺ τῆς Οὐγγαρίας, Κροατίας, Σερβίας καὶ Μολδαβίας, ἀνεξαρτήτων. Τοῦτο δὲ θὰ ἦτο καὶ μίᾳ ἐγγύτησι ἀσφαλείας τῆς Εὐρώπης ἐναντίον πάσης ἀποπειρᾶς κατακτήσεως προερχομένης ἐξ ἀνατολῶν. Δὲν πιστεύω δέ, ὅτι ἄνευ μίᾶς τοιαύτης Ὀμοσπονδίας καὶ ἄνευ τῆς ἐπανιδρύσεως τῆς Πολωνίας, θὰ ἦτο δυνατόν διὰ τὴν Εὐρώπην ὡς εἶναι συντεθειμένη, νὰ φθάσῃ εἰς κατὰ ἰκανοποιητικὸν ἐν Ἀνατολῇ... Κατὰ τὴν γνώμην μου τὸ ζωηρὸν ἔθνικόν κίνημα ἐν Βουλγαρίᾳ, Μαυροβουνίῳ καὶ Βοσνίᾳ καθιστᾷ πιθανωτέραν τὴν πραγματοποίησιν τοῦ συνδυασμοῦ τούτου (**). »

Ἦ γενόμενος πρίγκιψ ἡγεμονεύων τὸ 1860 ὁ Μιχαήλ Ὀβρένοβιτς ἐκάλεσεν εἰς τὴν Κυβέρνησιν τὸν Γκαρρασάν καὶ ἤρχισε μετ' αὐτοῦ δραστηρίαν προπαγάνδαν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ αὐτῶν σχεδίου τῆς βαλκανικῆς Ὀμοσπονδίας. Ἦδρον εἰς Βουλγαρίαν, ὑποτεταγμένην ἀκόμη εἰς

(*) Mil. R. Vesnitch : Le prince Michel Obrenovitch-Annales internationales d'histoire, N° 4. σελ. 232.

(**) Kossuth : Souvenirs et écrits de mon exil. Periode de la guerre d'Italie.

τοὺς Τούρκους, ἔδαφος ἐντελῶς προπαρασκευασμένον. Ἴδιον εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τοῦ Κομιτάτου τῆς Βουλγαρικῆς ἔθνικῆς προπαγάνδας τοῦ ὀργανωθέντος ἐν Βουκουρεστίῳ καὶ τὴν 14 Ἰανουαρίου 1868 καὶ ἀντιπρόσωποι τοῦ Βουλγαρικοῦ Κομιτάτου καὶ οἱ τῆς Σερβικῆς Κυβερνήσεως ὑπέγραψον τὸ κάτωθι πρόγραμμα :

«**ΑΡΘΡΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.**—Ὁ σερβικὸς καὶ βουλγαρικὸς λαὸς, οἵτινες εἶναι Σλαβοὶ καὶ συνδέονται διὰ τῶν δεσμῶν τοῦ αἵματος καὶ τῆς θρησκείας, οἵτινες ἔχουν τὴν αὐτὴν καταγωγὴν καὶ κατοικοῦν χώρας συνεχόμενας, καλοῦνται ὑπὸ τῆς θείας Προνοίας νὰ ζήσουν τοῦ λοιποῦ ὑπὸ μίαν Κυβέρνησιν καὶ ὑπὸ μίαν σημαίαν.

«**ΑΡΘΡΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.**—Λεδομένου, ὅτι ἀποτελοῦν ἐν μόνον σῶμα, ἐμπνεόμενον ὑπὸ τῶν αὐτῶν αἰσθημάτων καὶ τῶν αὐτῶν τάσεων καὶ ὅτι δὲν δύνανται νὰ ἐκπληρώσουν τὸν σκοπὸν τῶν εἰρήνῃ διὰ κεινῆς ὑπάρξεως, τὰ δύο ταῦτα ἀδελφὰ ἔθνη (ἢ φέρουν τοῦ λοιποῦ τὸ ὄνομα Σερβοβουλγαροὶ ἢ Βουλγαροσέρβοι καὶ ἢ κοινῇ αὐτῶν πατρίς (ἢ κληθῆ Σερβοβουλγαρία ἢ Βουλγαροσερβία.

«**ΑΡΘΡΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.**—Ἡ Α. Υ. ὁ πρίγκιψ Μιχαήλ, ὅστις ἔδωκε τόσα δείγματα τοῦ πατριωτισμοῦ του, ἀνακηρύσσεται ἀνώτατος ἀρχηγὸς τοῦ σερβοβουλγαρικοῦ ἔθνους καὶ τοῦ στρατοῦ.

«**ΑΡΘΡΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.**—Ἡ ἔθνικὴ σημαία (ἢ) ἀποτελεσθῆ ἐν συνδυασμῇ τῶν χρωμάτων τῆς Σερβίας καὶ Βουλγαρίας.»

«Ἐἶποντο ἄλλα ἄρθρα προβλέποντα ἕλας τὰς λεπτομερεῖας τῆς ὀργανώσεως.

«Νέα συνάθροισις τῶν Σέρβων καὶ Βουλγάρων ἀπεσταλμένων, γενομένη κατὰ Ἀπρίλιον ἐν Βουκουρεστίῳ, ἀπεδέχθη κατ' ἀρχὴν τὰς ἀποφάσεις τοῦ Κομιτάτου, ἀλλ' ἔδωκεν εἰς αὐτὰς μεγαλειτέραν εὐρύτητα. Ἡ ἔνωσις τῶν δύο ἔθνῶν (ἢ) ἐλάμβανεν ὡς τίτλον : Ἀυτοκρατορία τῶν Νοτιοσλαβῶν· πλήρης ἰσπολιτεία (ἢ) ἐξισφαλίξετα εἰς τὰ δύο ἀδελφὰ ἔθνη. Ἡ συμμετοχὴ τῶν δὲ εἰς τὴν Κυβέρνησιν καὶ τὴν ἀντιπροσωπεῖαν (ἢ) ἦτο ἀνάλογος τοῦ πληθυσμοῦ ἐκάστου αὐτῶν.

«Τὸ αὐτὸ ἔτος ὑπεγράφητο συνθήκη, μεταξὺ τῆς Σερβίας καὶ τοῦ Μαυροβουνίου. (Οἱ δύο λαοὶ ἀνελάμβανον τὴν ὑποχρέωσιν νὰ συνεργασθοῦν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν ὑπὸ τὸν ζυγὸν ἀδελφῶν τῶν ἡτόντες στερεὰ τὰ θεμέλια ἐνιαίου Σερβικοῦ Κράτους. Ὁ πρίγκιψ Νικόλαος (ἢ) παρῆλθε ὑπὲρ τοῦ πρίγκιπος Μιχαήλ, ἀλλ' ἐὼν οὗτος ἀπέθνη-

σθεν άνευ άμέσων διαδόχων, ό πρίγκιψ Νικόλαος θ' άνεκηρύσσετε βασιλεύς τής Σερβίας.

» Διαπραγματεύσεις άρχισασαι μετά τής Ελλάδος πατέληξαν τό φθινόπωρον τοῦ 1867 εἰς πολιτικὴν συμμαχίαν καὶ τό ἐπόμενον ἔαρ εἰς στρατιωτικὴν σύμβασιν.

» Οἱ Κροάται καὶ οἱ Ἄλβανοὶ εἶχον τὴν θέσιν των εἰς τό γιγαντιαῖον αὐτό σχέδιον. Διαπραγματεύσεις ἤρχισαν μὲ τὸν μέγαν ἀρχιεπίσκοπον τής Διάκοβας, αἰδ. Στροσμάγερ. Ὁ Βασιλεύς Κάρολος δῆλοι εἰς τὰ Ἀπομνημονεύματά του, ὅτι ἡ Ρουμανία ὄφειλε νὰ προσέλθῃ εἰς τὴν Ὁμοσπονδίαν. Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1867 ὁ πρίγκιψ Μιχαήλ ἐπεσκέφθη εἰς Βουκουρέστιον τὸν πρίγκιπα Κάρολον καὶ τὸν ἐμίγησε εἰς τὰ σχέδιά του. (*)

Συγγραφεὺς γενικῶς ἔχων καλὰς πληροφορίας περὶ τῶν ἀνατολικῶν ζητημάτων, ὁ κ. Ἐδουάρδος Ἑγγελαχτ ἀφηγεῖται ὅτι τὴν 8 Ἰανουαρίου 1868 συνενόησις συνημολογήθη μεταξύ Ρουμανίας καὶ Σερβίας. Ἡ Πύλη πτοηθεῖσα ἐδημοσίευσεν ἀπόκρυφον καίμενον τῆς συμφωνίας ταύτης, τοῦ ὁποῦ τοῦ τὰ άρθρα συνάψιζον ἐπιδεξιῶς πᾶν ὅτι αἱ καγγελαρῖαι ἐπίστευον ὅτι ἐγνώριζον ἢ ἐμάντευον (**).

Οἱ δύο συμβαλλόμενοι ἀνελάμβανον τὴν ὑποχρέωσιν νὰ δράτουν ἀπὸ κοινοῦ διὰ νὰ ἐπιτύχουν τὴν χειραφέτησιν τῶν χριστιανικῶν πληθυσμῶν τής Ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Τὸ Λέλιτς τοῦ Λουνάβεως καὶ τό μέρος τής Βουλγαρίας τὸ καίμενον μεταξύ Ρουχτσουκίου καὶ Βάρνας ἀπ' ἑνὸς καὶ ἐξ ἄλλου ἢ Μαύρη Θάλασσα θὰ ἦθοντο μετά τής Ρουμανίας. Ἡ παλαιὰ Σερβία, Βοσνία, ἢ Ἑρζεγοβίνα καὶ τό δυτικὸν τμήμα τής Βουλγαρίας θὰ προσηρτώντο εἰς τὴν Σερβίαν. Ἡ Ρουμανία θὰ ἤρχετο εἰς διαπραγματεύσεις μετά τής Ελλάδος, ἢ Σερβία μετά τοῦ Μαυροβουνίου διὰ νὰ εἰσέλθουν ἐπίσης εἰς τὸν συνδυασμὸν τοῦτον, τοῦ ὁποῦ κύριος σκοπὸς θὰ ἦτο ἢ ἀποκατάστασις διαρκεῶς συμποίας μεταξύ τῶν διαφόρων χριστιανικῶν λαῶν τής Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας καὶ ἢ ἀνεύρεσις λύσεως τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος.

» Ὁ θάνατος τοῦ πρίγκιπος Μιχαήλ, βολοφονηθέντος τὸν Ἰούνιον

(*) Baron Jehan de Witte: *Quinje ans d'histoire.*

(**) Engelhardt, *La Confederation balkanique*, εἰς τῆς *Revue d'histoire diplomatique* τόμος 2^{ος}. σελ. 36 (1892.)

τοῦ 1868 ὑπὸ τῶν ὁπαδῶν τοῦ Καραγιώργεβιτζ, ἀνέκοψε τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου τούτου, τοῦ ὁποίου τὸ κυριώτερον μειονέκτημα ἦτο ἡ διανομὴ τοῦ δέρματος ἄρκτου, ἡ ὁποία ἀπέδειξεν ἔκτοτε ἐν Πλεύνα, ὅτι εἶχεν ἔνυχας καὶ ὀδόντας. Ἡ κρητικὴ ἐπανάστασις ἐξεργάγη τὸ 1868 καὶ οἱ Ἕλληνες παραπονοῦνται, ὅτι δὲν εὗρον καμίαν ὑποστήριξιν ἀπὸ μέρους τῶν Σλαύων τῆς χερσονήσου. Μεταξὺ Ἑλλήνων Σέρβων καὶ Βουλγάρων, ἡ ἀμιλλα διὰ τὴν Μακεδονίαν προχωρεῖ ἔκτοτε ἐπὶ μᾶλλον δηλητηριαζομένη, ἐνῶ ἐξ ἄλλου οἱ Σέρβοι καὶ οἱ Μαυροβούνιοι διαμισητοῦν μεταξὺ τῶν τῆν Ἑρζεγοβίαν. Διαρκούσης τῆς κρίσεως τοῦ 1875—1879, ἕκαστος ὁρᾷ δι' ἴδιον λογαριασμόν καὶ πολιτεύεται χωριστά: οἱ Ἕλληνες τῆς Ρωμυλίας βοηθοῦν τοὺς βαζιλεύζουκους νὰ σφάζουν τοὺς Βουλγάρους ἐπαναστάτας (*). Ὁ πρίγκιψ Κάρολος εὖνοι τὴν βουλγαρικὴν ἐξέγερσιν, ἀλλὰ δὲν νομίζει, ὅτι ἐπέστη, ἡ ὥρα τοῦ διωγμοῦ τῶν Τούρκων ἐκ τῆς Εὐρώπης. Μὲ τὴν βασιτεῖαν καὶ ἀκριβῆ πολιτικὴν του διαίσθησιν, εἶνε τῆς γνώμης, ὅτι αἱ μεγάλαι Δυνάμεις θὰ ὄφειλον ν' ἀφήσουν «τὰ ὑπόδουλα εἰς τὴν Τουρκίαν κράτη καὶ τὰς ἀπορριμνομιμένους ἐπαρχίας νὰ κάμουν τὰς τρέλλας τῶν. Ἐὰν ἐπιτύχουν νὰ ἐξέλθουν νικηταὶ ἐκ τῆς πάλης ἐναντίον τοῦ κυρίου τῶν, τόσῃ τὸ καλλίτερον.» Ἄλλως δὲν ἀξίζουσι νὰ γείνουν ἀνεξάρτητα. Ἐὐν βόλον, τὸν ὁποῖον μία βαλκανικὴ Ὀμοσπονδία γρόνυτο νὰ διαδραματίσῃ, ὁ Ἀλέξανδρος Β' τὸν ἀνέλαβε. Ἐὐ ἀποτέλεσμα τοῦ πολέμου τοῦ 1877—1878, καὶ τοῦ Συνεδρίου τοῦ Βερολίνου ἔθεσαν τὴν Βοσνίαν καὶ τὴν Ἑρζεγοβίαν ὑπὸ τὴν ἐξάρτησιν τῆς Αὐστρίας καὶ τὴν ἀνέμειξαν στενωτέρον εἰς τὰς βαλκανικὰς ὑποθέσεις. Ὅστω γῆθέλησεν ὁ Βισμαρκ. Ἐὰ μικρὰ Κράτη παρεμερίζοντο ἐπὶ μακρὸν εἰς τὴν δευτέραν γραμμὴν, ἡ θέλησις τῶν λαῶν καταπνίγητο καὶ ἡ φράσις τοῦ Ἀλεξάνδρου Α' : «Ἐὰ ἴδια καθήκοντα τῆς Εὐρώπης εἶναι τὸ δίκαιον» μίαν ἀκόμη φορὰν ἐφηρμοζέτο ἐν ἀληθείᾳ εἰς τὴν ἀνατολικὴν πολιτικὴν.

Ἡ ἀπόπειρα τὴν ὁποίαν ἀνέλαβον ὁ πρίγκιψ Μιχαήλ καὶ ὁ Γκαρσάνιν, δὲν ἦτο ὀλιγώτερον ἐνδιαφέροντα. Ἀπὸ πρώτην καὶ μὴ-

(*) Σ. Σ. Ἡ τοσον κατηγορηματικὴ παρὰ τοῦ κ. Πιῶν ἐκτύπωσις ὀρισμένης καὶ τοιαύτης πολιτικῆς μάλιστα διὰ τὴν Ἑλλάδα δὲν ἀφορᾷ, ἐπιτίθουσα, ἐπισήμως ὑπεῖθεν ἐνεργείας, ἀλλ' οὔτε τὸ καιρὸν ἑλληνικὸν αἰσθημα κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκ τῆν.

Η Α. Υ. Ο ΠΡΙΓΚΗΨ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Ίστορ. Βαλκανοτουρκικού πολέμου Γεω Βώκου.

νην φορὰν σχέδιον τοῦ εἶδους τούτου εἶχε σοβαρῶς μελετηθῆ, εἶχε γένηναι τὸ ἀντικείμενον διαπραγματεύσεων λίαν προκεχωρημένων καὶ μάλιστα εἶχε καταλήξει εἰς ὁρισμένας συμφωνίας. Ὑπὸ τὸ φῶς τῶν δυστυχιῶν παντὸς εἶδους, αἱ ὁποῖαι συνῴδουσαν καὶ παρηκολούθησαν τὴν ἐνοπλον ἐπέμβασιν τῆς Ρωσσίας, ἐν τοιοῦτον προηγουμένον λαμβάνει ὄλην του τὴν ἀξίαν. Ἡ σχεδιασθεῖσα τὸ 1868 σύμπραξις ἢ ἀ διηυθύνετο ταυτοχρόνως ἐναντίον τῆς Τουρκίας, τῆς ὁποίας πάντας τοὺς χριστιανικοὺς λαοὺς προετίθετο ν' ἀπελευθερώσῃ, καὶ ἐναντίον τῆς Αὐστρίας, τῆς ὁποίας τοὺς Νοτιοσλαβικοὺς ἐσκόπευε νὰ διαίρησῃ. Ἡ Οὐγγαρία ἢ ἠδύνατο ν' ἀνεύρῃ εἰς τὴν σύμπραξιν ταύτην τὴν θέσιν τῆς, καὶ οἱ φίλοι τοῦ Κοσσοῦθι εἶχον ἤδη προσέλθει εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τῶν Ρουμούνων διὰ μίαν τοιαύτην συνεννόησιν. Μία τοιαύτη Ὁμοσπονδία ἢ ἦτο μᾶλλον δανουβιακὴ ἢ βλκκανικὴ. Ὁ ἀπετέλει ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Βελιγραδίου καὶ τῶν Ὁδρῆνοβιτς, τὸ μέγα σλαβικὸν Κράτος τοῦ Νότου, τὸ ὅποιον οἱ ὀπαδοὶ τοῦ «Τριαδισμοῦ» ἐνειροπολοῦν σήμερον νὰ δημιουργήσουν ὑπὸ τὸν νόμον τῶν Ἀψβούργων. Οἱ Βούλγαροι ἀπολυτρούμενοι τοῦ Ὁθωμανικοῦ ζυγοῦ τῆ παρεμβάσει τῶν Σέρβων ἢ συνεβιάζοντο προφανῶς ν' ἀνεύρουν εἰς τὸ σερβικὸν Κράτος ἐλευθέραν ζυγὴν Ὁθτω ἢ ἰδρύετο ἡ Αὐτοκρατορία τοῦ Λουσαν, ἡ ὁποία ἀναμφιβόλως δὲν ἢ ἐδράδυνε ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν Ὁθωμανικὴν Αὐτοκρατορίαν. Ἀλλὰ τὸν πρίγκιπα Μιχαήλ διεδέχθη, παρὰ τὰς προσπάθειας τοῦ Ναπολέοντος Γ', ὁ ὅποιος ἐπεθύμει νὰ ἴδῃ τὸ στέμμια περιερχόμενον εἰς τὸν πρίγκιπα Νικόλαον τοῦ Μικροβουνίου, ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Μιλάνου, ὁ ὅποιος ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Σερβίας ὑπῆρξε τὸ πειθίγιον ὄργανον τῆς πολιτικῆς τῆς Βιέννης. Ὁ σερβικὸς λαὸς, χωρισθεὶς εἰς πολλὰ τμήματα, ἐξασθενήσας διὰ μακροχρονίων ἐσωτερικῶν διχονοιῶν, δὲν φαίνεται ἔτοιμος ν' ἀνκλάβῃ εἰς τὰ Βαλκάνια τὸν βόλον, τὸν ὅποιον ὁ πρίγκιψ Μιχαήλ τοῦ εἶχε προετοιμάσει. Εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν μεταξὺ τῶν σλαβικῶν Κρατῶν τῶν Βαλκανίων φαίνεται σήμερον ἡ Βουλγαρία, ὁ στρατὸς τῆς καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς.

»Μετὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1877 καὶ τὸ Συνέδριον τοῦ Βερολίνου, τὰ σχέδια τῆς ἀνατολικῆς ἢ βλκκανικῆς ὁμοσπονδίας καθίστανται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πολυἀρήματα. Ὁ ἔθνισμός τῶν μικρῶν Κρατῶν ἀνεθάρρυσεν ἐκ τῆς ἡττῆς τῶν Τούρκων, ἐξ ἄλλου δὲ ἡ Ρωσία καὶ ἡ

Αυστρία μὴ δυναίμεναι νὰ ἐπιτύχουν ἀπ' εὐθείας τὸν σκοπὸν τῶν φιλοδοξιῶν των, ἐπιζητοῦν τοῦτο ἐμμέσως.

»Μεταξὺ τῶν σχεδίων τῆς βαλκανικῆς Ὁμοσπονδίας, πολλὰ εἶνε ἔργα τῶν πανσλαυιστῶν συγγραφέων καὶ ἐμπνέονται ἐκ τῶν βίωσικῶν συμφερόντων. Ὁ κ. Ν. Ρ. Δανιλέβσκη (*) χαράσσει τὸ σχέδιον συνδυασμοῦ ἐν τῇ ὁποίῃ εἰσάγει ἕλους τοὺς Σλαβούς: ἡ Κωνσταντινούπολις θὰ καθίστατο ἡ πολιτικὴ μητρόπολις καὶ ἡ ἱερὰ πόλις ἑλλων τῶν ὀρθοδόξων, ἀλλὰ προσωρινῶς μέχρις οὗ οἱ σύμμαχοι θὰ ἦσαν εἰς θέσιν νὰ τὴν ὑπερασπισθοῦν, θὰ καταλαμβάνετο ὑπὸ τῶν Ρώσων. Ὡς ὁ κ. Δανιλέβσκη, ὁ κόμης Καμαρόβσκη, καθηγητὴς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Μόσχας, διαβλέπει τὴν λύσιν τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος εἰς τὴν ἔξωσιν τῶν Τούρκων ἐκ τῆς Εὐρώπης. Ἡ Κωνσταντινούπολις θὰ καθίστατο ὡσαύτως ἡ πρωτεύουσα τῆς Βαλκανικῆς Ὁμοσπονδίας: ὁ λιμὴν αὐτῆς θὰ ἠνοίγετο εἰς τὸ ἐμπόριον ἑλλων τῶν ἐθνῶν τὰ φρούρια τῶν Λαρδαγελλίνων καὶ τοῦ Βοσπόρου θὰ καταδαφίζοντο. Μεταξὺ τῆς βίωσικῆς ἐπιρροῆς καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θὰ περνατίθετο μόνον σφραῖα μικρῶν Κρατῶν ἐπὶ τῶν ὁποίων θὰ διέλαμπαν ἡ ἐπιρροὴ τῆς μεγάλης σλαβικῆς Αὐτοκρατορίας. (Ἦτον τὸ ἔργον τοῦ Ἀρίστου Στεφάνου τὸ καταστραφέν ἐν Βερολίνῃ, θὰ ἐπανιδρώετο δι' ἄλλων μέσων καὶ ἐπὶ ἄλλου σχεδίου.

»Ἐν Γερμανίᾳ καὶ Αὐστρίᾳ ἄλλοι δημοσιολόγοι συνηγοροῦν καὶ αὐτοὶ ἐπίσης ὑπὲρ ὁμοσπονδίας, ἀλλὰ τὴν φορὰν αὐτὴν πρὸς τὸ συμφέρον τῶν Ἀψβούργων καὶ τοῦ γερμανισμοῦ. Ἀναθέτουν εἰς τὴν Αὐστρίαν τὸν ρόλον τοῦ προσκόπου τοῦ «γερμανικοῦ πολιτισμοῦ» εἰς τὴν Βαλκανικὴν. Ἀποτελουμένη ἡ Αὐστρία ἐκ πολλαπλῶν πληθυσμῶν φυλῆς καὶ γλώσσης διαφόρων, τοῦς φαίνεται ἀρμοδιωτέρα πάσης ἄλλης Δυνάμεως εἰς τὸ νὰ συνενώσῃ ὑπὸ τὸ σκήπτρον τῶν Ἀψβούργων τὰς δανουβιακὰς καὶ βαλκανικὰς ἐθνοτήτας. Θὰ τὰς ἀφομοίωσα βαθμηδόν, τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην καὶ θὰ ἐπραγματοποιεῖ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Αὐτοκρατορίας τὴν ἔνωσιν τῶν Νεοσλαβῶν. Ἐὰν πιστεύσῃ κανεὶς τοὺς σιδημιστὰς αὐτοὺς μόνῃ ἡ Αὐστρία θὰ ἤδύνατο νὰ ἐκπολιτίσῃ τοὺς βαλκανικοὺς λαοὺς, δηλαδὴ νὰ τοὺς φέρῃ, ἀκόμη καὶ ἂν δὲν τὸ γύχοντο, τὸ ἀνεκτίμητον ἀγαθὸν τοῦ γερμανικοῦ πολι-

(*) La Russie et l'Europe, St. — Pétersbourg 1889.

τισμοῦ. Εἰς αὐτὴν λοιπὸν πίπτει ὁ κλῆρος νὰ ὀργανώσῃ ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τῆς τῆν Βαλκανικὴν Ὁμοσπονδίαν. Εἶδομεν τὸ θέμα τοῦτο συζητούμενον τὸ 1908, διαρκούσης τῆς κρίσεως τῆς προκληθείσης ἐκ τῆς προσαρτήσεως τῆς Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοβίνης, εἰς τὴν στρατιωτικὴν καὶ πανγερμανιστικὴν Danzer's Armee Zeitung.

Εἰς ἄρθρον διεγείραν μέγαν θόρυβον ἡ ἑφημερίς αὐτὴ προσεχάλει τὴν αὐτοκρατορικὴν Κυβέρνησιν νὰ κτυπήσῃ ἐνόπλιως τὴν αὐθάδη, ἀντίστασιν τῆς Σερβίας διὰ νὰ τὴν ἀξαναγκάσῃ κατόπιν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Ὁμοσπονδίαν, ἡ ὁποία ἢ ἀργανθοῦτο ἐπὶ τοῦ τύπου τῆς ἀρχαίας γερμανικῆς Ὁμοσπονδίας. Αἱ ἀπαρχαὶ τῆς ἐνώσεως ταύτης ἢ ἐγίνοντο διὰ τελωνειακοῦ συνδέσμου μὲ κοινὸν «Zollparlament» καὶ Ὁμοσπονδιακὴν τράπεζαν. Ὅστω ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Ὑπουργείου τοῦ Βερολίνου ἢ ἐπραγματοποιεῖτο ἡ βισμάρκειος σκέψις. Μία ἰσχυρὰ γερμανικὴ παρέμβασις ἢ ἤνοιεν ὀλόκληρον τὴν κεντρικὴν Ἑυρώπην ἀπὸ τοῦ Ἀμβούργου μέχρι Κωνσταντινουπόλεως πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐμπορικῶν συμφερόντων καὶ τοῦ γερμανικοῦ «πολιτισμοῦ». Ἡ ἀτεμικότης καὶ οἱ πόθοι τῶν μικρῶν ἐθνότητων ἢ ἀθυσιάζοντο μίαν ἀκρόμῃ, φορᾶν.

Εἰς τὰ σχέδια ταῦτα ἐμπνευσμένα ὑπὸ τῶν αὐστριακῶν καὶ γερμανικῶν συμφερόντων εἶναι ἐνδιαφέρον ν' ἀντιτάξωμεν τὰ ἰταλικὰ ἢ «λατινικὰ» σχέδια. Ὡς ἐκπαλαὶ ὁ Λουδὴν ὑπελόγιζεν ἐπὶ τῆς συνδρομῆς τῆς Ἑνετίας, ὑπάρχουν σήμερον συγγραφεῖς ἢ πολιτικοὶ ἄνδρες εἰς τὰ Βαλκάνια, οἱ ὅποιοι ἢ ἦσαν διατεθειμένοι νὰ ζητήσουν ἐν Ρώμῃ ὑποστήριξιν ὀλιγώτερον ἐπαχθῆ, τῆς ἐν Πετροῦπόλει ἢ ἐν Βιέννῃ. Διαμέσου τοῦ Ἀδρια διαγράφεται ἰταλοσλαβικὴ, πολιτικὴ, τῆς ὁποίας τὰ ἔγνη ἀνευρίσκονται ἐν Γαλλίᾳ εἰς τὰ βιβλία τοῦ κ. Καρόλου Λοαζῶ.* Ὁ γάμος τοῦ Βασιλέως Βίκτωρος Ἑμμανουὴλ μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ πρίγκηπος τοῦ Μαυροβουνίου Ἑλένης, ἡ συμφωνία μεταξὺ Ρώμης καὶ Βελιγραδίου διὰ τὸν σιδηρόδρομον τοῦ Λουβάνας εἰς τὴν Ἀδριατικὴν,** τέλος ἢ συνένταξις τοῦ Τσάρου καὶ τοῦ Βασιλέως τῆς Ἰταλίας εἰς τὸ Παγκόσμιον τὴν 10—12 Ὀκτω-

* Le Balkan slave et la crise autrichienne καὶ L'équilibre adriatique.

** Ταῦτα πάντα ἐφ'ἡμέρᾳ συμβάντα πρωτορινῶν διπλωματικῶν βλέψεων διεφύσθησαν ἐκ τῶν σημερινῶν γεγονότων τοῦ βαλκανικοῦ πολέμου.

βρίου 1909 σημειούν τους σταθμούς και τὰς προόδους τῆς ἰδέας ταύτης. Ἦδη ἀπὸ τοῦ 1904 μεταξὺ τοῦ Ριτσιώτη Γαριβάλδη καὶ τοῦ κ. Τρέσκι Ράβιτσις ἐκ Κροατίας συνεζητήθη εἰς ἐπίσημους διαπραγματεύσεις σχέδιον βαλκανικῆς Ὁμοσπονδίας προωρισμένον νὰ ματαιώσῃ τὴν γερμανικὴν προέλασιν. Εἰς τὴν κίνησιν αὐτὴν τῶν ἰδεῶν ἀναφέρεται τὸ δημοσιευθὲν τὸ 1905 ἐν Γαλλίᾳ περίεργον βιβλίον ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον «Εἰς Λατίνος» παρὰ ρουμανικῆς προσωπικότητος. Ὁ συγγραφεὺς λαμβάνων ὡς ἀφετηρίαν τὴν ἀνεπανόρθωτον παρακμὴν τῶν Τούρκων ἐν Εὐρώπῃ, προτείνει τὴν ἀντικατάστασιν των δι' ἀνατολικῆς ὀμοσπονδίας ἐν τῇ ὁποίᾳ θὰ εἰσῆρχοντο τὰ σημερινὰ Κράτη τῆς χερσονήσου καὶ διὰ τῆς Μακεδονοαλβανικῆς τῆς αὐτῆς, ἢ ὁποία θὰ ἐξετείνεται ἀπὸ τῆς Ἀδριατικῆς μέχρι τοῦ Νέστου. Ἡ Κρήτη θὰ ἦνευτο μὲ τὴν Ἑλλάδα. Τὸ σαντζάκιον τοῦ Νοβιπάζαρ θὰ διενέμετο μεταξὺ Μαυροβουγίου καὶ Σερβίας κατὰ τρόπον, ὃ ὁποῖος θὰ ἔκλειε πρὸ τῶν αὐστριακῶν φιλοδοξιῶν τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θεσσαλονίκην. Ἡ Ρουμανία θὰ εἰσῆρχετο εἰς τὴν Ὁμοσπονδίαν ἕνεκα τῆς Λομπρούτζας καὶ τῶν Βλάχων τῆς Πίδου, τοὺς ὁποῖους δὲν θὰ ἤδύνατο νὰ ἐγκαταλείψῃ. Ἡ ἡγεμονία τῆς Ὁμοσπονδίας δὲν ἔσθ' ἀνήκειν οὔτε εἰς τὸν ἑλληνισμόν, οὔτε εἰς τὸν σλαυισμόν, οὔτε εἰς τὸν γερμανισμόν. Αἱ ἀξιώσεις των θὰ ὑπεχώρουν πρὸ τοῦ θριάμβου τοῦ λατινισμοῦ. Ἰταλὸς πρίγκιψ θὰ ἐθασίλευεν ἐπὶ τοῦ Μακεδονοαλβανικοῦ Κράτους. Ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας, ἀνακηρυσσόμενος Ἀυτοκράτωρ, θὰ ἐγένετο ὁ προστάτης τῆς Ὁμοσπονδίας, ἢ ὁποία θὰ εἶχεν ὡς ἀποστολὴν τὴν καταπολέμησιν τῶν φιλοδοξιῶν τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Αὐστρίας. Ἡ Κωνσταντινούπολις θὰ καθίστατο ἐλευθέρη πόλις μὲ τὴν θρησκὴν ὑπαίθριον χώραν καὶ θὰ ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ αὐτοκρατορικοῦ ἀντιπροσώπου. Ἡ σημαία τῆς Ἰταλίας θὰ ἐκυμᾶτιζεν ὑπεράνω τῆς Ἁγίας Σοφίας καὶ ἡ Ἰταλικὴ γλῶσσα θὰ ἦτο ἡ γλῶσσα τῆς Ὁμοσπονδίας. Ἐκαστὸν κράτος θὰ διατήρει τὴν αὐτονομίαν του, τὸν ἡγεμόνα του, τὸν στρατὸν του, τὴν σημαίαν του, τὴν διπλωματικὴν του ἀντιπροσωπείαν ὡς ἐπὶ τῆς γερμανικῆς Ὁμοσπονδίας μετὰ τὸ 1815. Ὁμοσπονδιακὸν Κοινοβούλιον θὰ συνακαλεῖτο διὰ πρώτην φοράν ἐν Ρώμῃ, κατόπιν εἰς πόλιν τῆς ἐκλογῆς του, τὴν Θεσσαλονίκην ἐπὶ παραδείγματι, μέχρις οὗ ἡ νομιμοποίησις τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἡ στρατιωτικὴ τῆς θέσις θὰ ἐξασφαλίζοντο, ὅτι

ὅα καλλίστατο αὐτῆ ἢ ὀριστικῆ ὁμοσπονδιακῆ πρωτεύουσα. Οὕτω ὅα εὐρίσκειτο τέλος ἢ λύσις τοῦ ἀνατολικοῦ προβλήματος. Ἡ Ρώμη ὅπως εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Λιμβίου-Παύλου, ὅα ἔφερον εἰς τὴν Ἀνατολὴν τὸν λατινικὸν πολιτισμὸν. Τὸ ἐπικὸν ὄνειρον τοῦ πρίγκιπος τοῦ Μαυροβουνίου ὅα ἐπραγματοποιεῖτο : « Ἡ αὐτοκράτειρα τῶν Βαλκανικῶν » ὅα ἦτο ἢ ἰδίᾳ του θυγάτηρ.

Τὸ σχέδιον τοῦτο μεγαλοφυῶς συντεθειμένον εἶναι περιέργως ἀποκαλυπτικὸν κάποιων τάσεων. Ἀλλὰ δὲν παρίσταται καὶ ἀνάγκη νὰ τανύσωμεν ἰδιαίτερος, ὅτι ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ἐκτοπίσεως τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Ρωσσίας ἐκ τῶν Βαλκανίων, εἰσάγει ἐν αὐτοῖς τὴν Ἰταλίαν, ἢ ὅποια δὲν ὅα ἦτο βαθύως περισσότερον διακριτικῆ. Ἡ ὄρα τῆς Λατινικῆς Αὐτοκρατορίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως παρῆλθεν ἀπὸ ἑπτὰ αἰώνων καὶ δὲν ὅα ἐπανέλθῃ πλέον.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν λύσιν ὡσαύτως σχέδια βαλκανικῆς Ὁμοσπονδίας εἶδον τὸ φῶς. Γενικῶς ἔχουν τὴν ἄξιαν, ὅτι εἶναι ἀνιδιοτελεῖ καὶ ὅτι παρουσιάζουν τὴν δυσχέρειαν ν' ἀπομείνουν κατ' ἀνάγκην πλατωνικά. Σχετίζονται σχεδὸν ὅλα μὲ τὴν κίνησιν τῶν φιλελευθέρων ἰδεῶν, ἀκόμη τὴν ἐπαναστατικὴν, μὲ τὸν διεθνισμὸν καὶ τὴν εἰρηνοποιήσιν. Τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος ἀποτελοῦντος πηγὴν διενέξεων, συγκρούσεων καὶ ἐξοπλισμῶν, ἦτο φυσικὸν οἱ ἄνθρωποι τῶν γενικωτέρων σκέψεων, οἱ ἀναζητοῦντες τὸν φιλοσοφικὸν λήθον τῆς παγκοσμίου εἰρήνης, νὰ προσπαθήσουν ν' ἀνεύρουν τὴν λύσιν του. Δὲν εἶναι ὅμως ποσὸς ἐκπληκτικόν, ὅτι δὲν τὸ κατώρθωσαν ἀκόμη. Ὁ Διεθνῆς σύνδεσμος τῆς Βιέννης καὶ τῆς Ἐλευθιρίας*, εἰς πολλὰ ἐκ τῶν συνεδρίων του, ἰδίως δὲ εἰς τὰ συγκροτηθέντα κατὰ τὰ ἔτη 1869, 1876, 1877, 1886, συνηγόρησαν ὑπὲρ τῆς ἰδέας τῆς Βαλκα-

* Ἰδοὺ τὰ ἔθρα Β καὶ Β τοῦ καταστατικοῦ : * Ἀρθ. 2ον. — Σκοπὸς τοῦ Συνδέσμου εἶναι νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν πραγματοποιήσιν ὁμοσπονδιῆς ὅλων τῶν λαῶν τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. — Ἀρθ. 3ον. — Οἱ λαοὶ αὗτοι εἶναι οἱ ἑξῆς : 1ον Ἡ Ἑλλάς μετὰ τῆς νήσου Κρήτης 2ον ἢ Σερβία μετὰ τῆς Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοβίνης, 3ον ἢ Βουλγαρία, 4ον ἢ Ρουμανία, 5ον τὸ Μαυροβούνιον, 6ον ἢ Μακεδονία καὶ ἢ Ἀλβανία, αἱ ὅποια : 6^α ἀπετέλουν ἐλεύθερον ὁμοσπονδιακὸν Κράτος, 7ον ἢ Θράκη μετὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὡς πόλις ἐλευθέρως καὶ ὡς ἔθρος τῶν ὁμοσπόντων, 8ον ἢ Ἀρμενία καὶ ἢ Μικρὰ Ἀσία μετὰ τῶν νήσων τῶν περὶ αὐτῶν της.

νικῆς Ὁμοσπονδίας. . . Τὸ 1895 ἰδρύθη ἐν Παρισίοις *Σύνδεσμος ὑπὲρ τῆς Βαλκανικῆς Ὁμοσπονδίας* τῆς συμπράξει τοῦ *Διεθνoῦς Συνδέσμου τῆς Ἐλθρήνης καὶ τῆς Ἑλευθερίας*. Ὁ πρόεδρος αὐτοῦ κ. Π. Ἀργυριάδης ἀναφέρει μεταξὺ τῶν προδρόμων τῆς Βαλκανικῆς ὁμοσπονδίας καὶ συνηγορησάντων ὑπὲρ αὐτῆς τοὺς Μισελέ, Λουδοβίκον Μπλάν, Κινέ, Λαμαρτίνον, Σαίν-Μάρκ Ζιραρδέν, Καττάνεο, Γαριβάλδην, Κάρολον Λεμονιέ, Βίκτωρα Οὐγγώ, Γαμβέτταν, τὸν στρατηγὸν Τύρ, τὸν Μαγγαλάεσ Λίμα, τὸν Λιμίλιον Ἀρνῶ κ.λ.π. λαμπρὰν οὐμάδα φιλοσόφων, συγγραφέων, πρωτοουργῶν τῆς ἰδέας, τῶν ὁποίων αἱ σκέψεις ὑπῆρξαν γενικῶς περισσότερον γενναϊόφρονες ἢ πρακτικαί. Ὑπέδειξαν ἐν παρόδῳ τὴν ὁμοσπονδικὴν λύσιν ὡς τὴν κατάλληλον νὰ φέρῃ εἰς ὀριστικὸν διακανονισμὸν τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος, ἀλλὰ δὲν ἐμελέτησαν οὔτε τοὺς τρόπους, οὔτε τοὺς ἔρους τῆς πραγματοποιήσεως. Πρέπει ἐν τούτοις νὰ διακρίνωμεν ὡς εἰδικώτερον ἐνδιαφερόσας τὰς ἰδέας τοῦ στρατηγοῦ Τύρ, ἐμπίστου τοῦ Κουσσάθι, οὗτινος καὶ ἀπικχεῖ τὴν σκέψιν. Συνηγορεῖ ὁ στρατηγὸς Τύρ ὑπὲρ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν δύο ὁμοσπονδιῶν τῆς μιᾶς Λουναδικῆς εἰς τὴν ὁποίαν ἡ Οὐγγαρία θὰ ἠδύνατο ν' ἀνεύρῃ τὴν θέσιν τῆς ἐμοῦ μετὰ τῶν διαφορῶν ἐθνικοτήτων τῶν ἀποτελουσῶν τὴν αὐστριακὴν Αὐτοκρατορίαν, καὶ τῆς ἑτέρας ἑλληνο-σλαυτοκρατικῆς, ἣ ὁποία θὰ ἐλάμβανε τὴν ὀνομασίαν τῆς Βαλκανικῆς Ὁμοσπονδίας. Ἐἶναι περιέργον νὰ σημειωθῇ, ὅτι εἰς τὰς σκέψεις ἐνὸς Μαγυάρου ἐπεφυλάσσετε θέσιν εἰς τὴν Ὁμοσπονδίαν καὶ διὰ τὴν Τουρκίαν, τῆς ὁποίας ἡ δικαιοσύνη φαίνεται ὡς τὸ κεφαλαίωδες ἄρθρον τοῦ σχεδίου.

Μεταξὺ τῶν καθηγητῶν τοῦ διεθνoῦς δικαίου, ἡ ἰδέα μιᾶς βαλκανικῆς ὁμοσπονδίας φαίνεται πολὺ εὐνοϊκῆ. Ὁ Ἰάκωβος Λόρμερ, ὁ ἀπεθανὸν καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Ἰδμπερούργου, ἐπραγματεύθη κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ βωσοτοκρατικοῦ πολέμου θέμα εἰς τὸ ὅποιον ἐπρότεινε τὸν «ἀποσθηνισμὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως», ἣ ὁποία θὰ καθίστατο οὕτω «κοινὴ ἰδιοκτησία τῆς πολιτισμένης ἀνθρωπότητος.» Ἐἰς συζήτησιν, τὴν ὁποίαν ὑπεστήριξαν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου μετὰ τοῦ καθηγητοῦ Μάρτενς, συνεφώνησε μετ' αὐτοῦ ὅπως συνηγορήσουν ὑπὲρ ἀγγλορωσικῆς συμμάχιας ἀνευ τῆς ἐπείρας οὐδεμίας εἰρηνικῆς λύσεως τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος ἢ ἐπὶ ποτε δυνατόν νὰ ἐπιτευχθῇ.

Τὰ περὶ Βαλκανικῆς Ὀμοσπονδίας σχέδια, τὰ ὁποῖα εἶδον τὸ φῶς ἀπὸ ἑνὸς αἰῶνος εἶναι τόσον πολυάριθμα ὥστε δὲν ἠδυνήθημεν ἐδῶ νὰ υποδείξωμεν ἢ τὰ μᾶλλον σημαίνοντα. Ὅλαι αὐταὶ αἱ ὥραιαι προτάσεις εἶναι ἢ ἡγῶ, ἐνίοτε ἀρκετὰ ἀφελῆς συμφερόντων ἐπακρῶδῶς καθωρισμένων, καὶ κρύπτουν ὑστεροβούλους σχέσεις εἰς τὰς ὁποίας δὲν εἶναι δύσκολον νὰ δεισδύσωμεν. Ὅπισθεν τοῦ γοητευόντος ἀξιωματος: «Τὰ Βαλκάνια εἰς τοῦς βαλκανικοῦς λαοῦς» ἀναφαίνεται σχεδὸν πάντοτε ἡ πολιτικὴ μᾶς τῶν Μεγάλων Λυνάμεων, τὴν ὁποίαν ἄλλαι σπεύδουσι ν' ἀποκλείσουσι.

Τὰ ἀνωτέρω ἀποτελοῦν τὸ ἱστορικὸν τῆς Βαλκανικῆς Ὀμοσπονδίας. (Ἡ δ' ἴδοιμεν περαιτέρω) ἔτι μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τῶν Νεοτούρκων καὶ τὰς ἐλπίδας, τὰς ὁποίας διήγειρεν αὕτη περὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ἐπεκράτησεν ἡ ἰδέα, ἔτι καὶ αὐτῇ ἡ Τουρκία ἠδύνατο νὰ συμμετάσχη τῆς Βαλκανικῆς Ὀμοσπονδίας. Τοῦτο τὸ ἐσκέφθησαν τόσον ἐν Πητρούπολει, ὅσον καὶ ἐν Βιέννῃ. Ἀλλ' εἰς ἔτι ἀφορὰ προγενεστέρως ἀποπειρᾶς πρὸς πραγματοποιήσιν τῆς Βαλκανικῆς Ὀμοσπονδίας, δὲν πρέπει νὰ λησμονηθῇ, ἔτι ὁ Ἕλλην πολιτευτὴς Χαρίλαος Τρικούπης μετὰ τὴν ὀδυνηρὰν δεξιμοσίαν, τὴν ὁποίαν ὑπέστη ἐκ τῆς ἐκρήξεως τοῦ κρητικῆς ζητήματος τὸ 1889, ταξιδεύων ὡς ἀρχηγὸς τῆς ἀντιπολιτευσεως ἐπεσκέφθη τὴν Σόφιν καὶ ἐπεζήτησε συνεννόησιν μετὰ τοῦ Σταμπούλωφ, ἀλλ' οὕτως χάριν μικρᾶς πολιτικῆς κερδοσκοπίας κατέδωκε τὴν συνεννόησιν ταύτην εἰς τὴν Πύλγν.

Ἐκτοτε οὐδεὶς τῶν ἐλλήνων πολιτευτῶν ἐσκέφθη τὸ δυνατόν ἐνὸς τοιοῦτου συνδυασμοῦ πρὸς τελικὴν λύσιν τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος τῆς Ἑλλάδος. Τοῦναντίον, ὡς εἶδομεν, ἐριστικὴ ὑπήρξεν ἡ πολιτικὴ τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν πρὸς ἄλληλα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Καὶ μόνον ὁ ἐκ Κρήτης κληθεὶς μετὰ τὴν ἐσωτερικὴν πολιτικὴν ἐπανάστασιν νὰ ζευθίονη τὰς τύχας τῆς χώρας κ. Ἐλευθέριος Βενιζέλος, πρὸ πολλοῦ εὐμενῶς ἔχων πρὸς τὴν ἰδέαν τῆς συνεργασίας τῶν Κρατῶν τοῦ Αἴμου ἐναντίον τοῦ καινοῦ ἐχθροῦ, ὅταν εἶδε, ἔτι πᾶσα συνεννόησις μετὰ τῆς Τουρκίας καθίστατο ἀδύνατος, ἔσπευσε νὰ προσχωρήσῃ εἰς τὴν Βαλκανικὴν Ὀμοσπονδίαν, τῆς ὁποίας ἡ βᾶσις εἶχεν ἤδη τεθῆναι ἐπὶ τῆς σερβοβουλῆς ἀρχικῆς συνεννοήσεως.

Η Α.Υ. Ο ΕΠΙΔΟΞΟΣ ΔΙΑΣΟΧΟΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΘΡΟΝΟΥ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ
ΥΠΟΛΟΧΑΓΟΣ ΤΟΥ ΠΕΖΙΚΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β.

Τὰ πρὸ τοῦ πολέμου.— Ἡ νεοτουρκικὴ Ἐπανάστασις.— Ἐλπίδες συμμετοχῆς τῆς Τουρκίας εἰς τὴν Βαλκανικὴν Ὁμοσπονδίαν.— Ἐπισκέψεις μοναρχῶν τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν.— Ἡ ῥωσικὴ καὶ αὐστριακὴ πολιτικὴ.— Αἱ καταχρήσεις τῆς νεοτουρκικῆς ἐξουσίας.— Ὑπὸ φιλελεύθερον πολίτευμα νέα τυραννία.— Τὸ μποῦκοτάζ.— Ἡ ἱστορία τοῦ μποῦκοτάζ.— Ἐπιδείνωσις τοῦ κρητικοῦ ζητήματος.— Ὁξύτης τῶν Ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων — Ἀπειλαὶ τῆς Τουρκίας κατὰ τῆς Ἑλλάδος.— Ἐξέγερσις τῶν Ἑλλήνων Ἀξιωματικῶν — Ἡ ἐσωτερικὴ ἐν Ἑλλάδι Ἐπανάστασις.— Ἐπείγουσαι στρατιωτικαὶ καὶ ναυτικαὶ προετοιμασίαι πρὸς τὴν πιθανότητα ἐνδὸς πολέμου.— Ἀφίξις τοῦ κ. Βενιζέλου.— Νέα πολιτικὴ περιόδος.— Πρόσκλησις ξένων ὀργανωτῶν.— Τὸ ἀδύνατον τῆς διοικήσεως ἐν Κρήτῃ. — Νέα κρίσις.

Ἡ νεοτουρκικὴ Ἐπανάστασις ἢ χαιρετισθεῖσα μετὰ πολλῶν ἐλπίδων, δυνάμεθα νὰ εἰπομεν καὶ μετ' ἐνθουσιασμοῦ, τόσον ἐν Ἑλλάδι ὅσον καὶ εἰς τὰ Βαλκανικὰ Κράτη, προσέκλεσεν ἐντελῶς νέας ἐκίψεις ὅσον ἀφορᾷ τὴν τύχην καὶ τὸ μέλλον τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου. Ἐπιστεῦθη πρὸς στιγμὴν, ὅτι ἀνταγωνισμένης τῆς Τουρκίας ὑπὸ τὸ νέον πολιτικακὸν καθεστῶς ἢ ἀ ἦτο δυνατόν νὰ συμμετάσχη καὶ αὕτη μίᾳς εὐρυτάτης Βαλκανικῆς Ὁμοσπονδίας. Φαίνεται ὡς τὸ προμήνυμα μίᾳς στενωτέρας συνεννόησεως. Ὁ Χιλμὺ πασσῶς ὃ ἐπὶ τῶν μεταρρυθμίσεων ἐν Μακεδονίᾳ ἐπόπτης καὶ ἀντιπρόσωπος τοῦ Σουλτάνου, πρῆγν δὲ Μάγας Βεζύργης, λέγει εἰς περι-

σινόν δημοσιογράφων τὰ ἐξῆς περὶ τοῦ ἐνδεχομένου μᾶς τοιαύτης Βαλκανικῆς Ὁμοσπονδίας. «Ἡ Ὁμοσπονδία τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν εἶναι ὄνειρον, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Τουρκίας καὶ ἕνα καλὸν στρατὸν—ἕνας καλὸς στρατὸς εἶναι ἀπαραίτητος—τὸ ὄνειρον αὐτὸ δύναται, ἐλπίζω, νὰ γείνη πραγματικότης».

«Μὲ τὴν ἐν Τουρκίᾳ πολιτικὴν μεταβολήν, παρατηρεῖ ὁ κ. Ρενὲ Πινόν, δλόκληρος ἡ πολιτικὴ τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Αὐστρουγγαρίας ἀπέναντι τῆς ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας μεταβάλλεται. (Ὡςτε ἢ μία, οὔτε ἢ ἄλλη τῶν δύο τούτων Λυνάμεων δύναται πλέον νὰ ἐλύκεται ὑπὸ τοῦ πειρασμοῦ, ὡς ἄλλοτε, νὰ δημιουργήσῃ μίαν βαλκανικὴν Ὁμοσπονδίαν μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι θὰ καλλίστατο αὕτη ὄργανον τῶν ἰδιαιτέρων τῆς βλέψεων. Ἄλλ' οὔτε ἢ μία, οὔτε ἢ ἄλλη θὰ εἶχον συμφέρον ν' ἀντιταχθῶν εἰς τὸν σχηματισμὸν Ὁμοσπονδίας εἰς τὴν ὁποίαν θὰ εἰσῆρχετο ἡ Τουρκία καὶ ἦτις θὰ ἐματαίω πᾶσαν ἰδιοτελεῖ ἀξίωσιν ἐπὶ τῆς χερσονήσου ἑθενόηποτε καὶ ἂν προήρχετο αὕτη. Λιὰ τὴν Ρωσσίαν παρήλθεν ὁ καιρὸς τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ ὄνειρου τοῦ Μεγάλου Πέτρου καὶ τῆς Λίκατερίνης τῆς Β'· ὁ δρόμος πρὸς τὸ Βυζάντιον εἶναι κλειστός. Οἱ Ρῶσοι κατενόησαν πλέον, ὅτι καὶ ἂν ποτε ἢ Κωνσταντινούπολις καὶ ἢ Πετρούπολις ἦνουντο ὑπὸ τὸ αὐτὸ σκῆπτρον δὲν θὰ ἠβύναντο νὰ παραμείνουν ἡνωμένοι καὶ ὅτι οἱ Σλαβοὶ τῶν Βαλκανίων εἶναι ἀποφασισμένοι νὰ ἐργασθῶν μόνον δι' ἑαυτοὺς καὶ ὅτι θὰ παραμείνουν φίλοι τῆς Ρωσσίας ἐφ' ὅσον αἱ συμπάθειαι αὐτῆς θὰ εἶναι ἀνιδιοτελεῖς καὶ ἡ προστασία τῆς ἀπὸ τῆς ἀπὸ τῆς ὑστεροβούλου σκέψεως κυριαρχίας. Πρόκειται περὶ πολιτικῆς ἐπιρροῆς, περὶ προστασίας τῶν Σλαύων, οὐχὶ δὲ περὶ ἀμέσου ἐπεκτάσεως, καὶ ἀπὸ τοῦ πολέμου τῆς Μαντζουρίας καὶ τῆς τουρκικῆς ἐπαναστάσεως τοιαύτην πολιτικὴν ἢ Ρωσσία φαίνεται διατεθειμένη νὰ υἰοθετήσῃ.

«Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Αὐστρίαν, εἰρικομένη αὕτη εἰς τὰς παραμονὰς περιόδου ἐσωτερικῆς μεταβολῆς καὶ ἀναδιοργανώσεως, ἀκολουθεῖ εἰς τὰ Βαλκάνια πολιτικὴν ἐκκαθάρισιν λογαριασμῶν. Τοῦτο τοῦλάχιστον κατ' ἐπανάληψιν ἐβεβαίωσεν ὁ κόμης Αἰρενταῖ τὴν στιγμὴν τῆς προσαρτήσεως τῆς Βενετίας καὶ Ἡρζεγοβίνης, ὅτε ὡς ἀντάλλαγμα παρηγεῖτο τῶν δικαιωμάτων, τὰ ὅποια ἡ συνθήκη τοῦ Βερολίνου παρέχει εἰς τὴν Αὐστρίαν ἐπὶ τοῦ σαντζακίου τοῦ Νόβι-Παζάρ. Ἀφῆκε

νά ἐννοηθῆ, ὅτι διὰ τῆς σημαντικῆς αὐτῆς διαβεβαίωσης ἐχάρασσε τὰ πρὸς μεσημβρίαν ἕρια, τὰ ὅποια ἢ αὐστριακῆ ἐπέκτασις δὲν θὰ ἐπεξήτει νὰ ὑπερβῆ.

Ἐν τῷ συμφέρον τῶν δύο Αὐτοκρατοριῶν εἶναι σήμερον νὰ βοηθηθῶσιν τὴν πραγματοποιήσιν τοῦ προγράμματος «Ἐὰν Βαλκάνια εἰς τοὺς Βαλκανικοὺς λαοὺς» καὶ νὰ ἐξασφαλίσουν οὕτω τὴν εἰρηνοποίησιν καὶ τὴν οἰκονομικὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν πλουσίων πεδιάδων τῆς Μακεδονίας. Ἡ Αὐστρία θὰ καρπωθῆ οὕτω τὰ κέρδη χωρὶς καὶ νὰ διατρέξῃ τοὺς κινδύνους. Ὡς ὁ δρόμος τῆς Κωνσταντινουπόλεως διὰ τὴν ἀντιπαλὸν τῆς, ὁ δρόμος πρὸς τὴν Θεσσαλονικίαν εἶναι δι' αὐτὴν ἐπικίνδυνος ἀντικατοπτρισμός».

Μὲ τὸ νέον ἐν Τουρκίᾳ καθεστῶς ἢ ἔδρουσις Βαλκανικῆς Ὀμοσπονδίας, συμμετεχούσης καὶ τῆς Τουρκίας, δὲν ὑπήρξε μόνον ἐλπίς, ἀλλὰ σχεδὸν πιθανότης. Ἴδού πῶς ἐσκέπτοντο μὲ τοιαύτην προϋπέθεσιν ἐν Εὐρώπῃ:

«Ἡ σύμπτυξις ὑπὸ μορφῆν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον στενὴν ὁμάδος τῶν διαφόρων Βαλκανικῶν Κρατῶν, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς Τουρκίας, φαίνεται τώρα εἴπερ ποτε εὐκταία πρὸς τὸ συμφέρον τῶν Μεγάλων Δυνάμεων καθῆς καὶ τῶν μικροτέρων. Ἐὰν ἢ Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία ἤθελε κατορθώσῃ νὰ φέρῃ εἰς καλὸν πέρας τὸ ἔργον τοῦ ἀνακαινισμού τῆς, πᾶσα ἐλπίς ἐπεκτάσεως εἰς τὴν Χερσονήσον ἀποκλείεται διὰ τὴν Βουλγαρίαν, τὴν Σερβίαν, τὸ Μαυροβούνιον, τὴν Ἑλλάδα. Παραιτούμεναι τῶν ἐλπίδων, αἱ ὅποια ἢ καλλίσταντο χιμαϊρικώτεροι ἐρ' ἔσον ἢ Τουρκία ἢ ἀνισχύεται, ἐκάστη τῶν χωρῶν τούτων ἢ ἐργασθῆ διὰ νὰ διοργανώσῃ τὴν οἰκονομικὴν τῆς ζωὴν, διὰ νὰ προσδύσῃ πραγματικὴν ἀξίαν εἰς τὸν φυσικόν τῆς πλοῦτον, διὰ νὰ βελτιώσῃ τὰς ὁδοὺς τῆς συγκοινωνίας καὶ τὰς διεξόδους τῆς πρὸς τὸ ἐξωτερικόν. Ἐἰς τὰς συνεντεύξεις, τὰς ὅποιας τότε ἔλαθεν ὁ Βασιλεὺς Φερδινάνδος μετὰ τῶν Τούρκων πολιτικῶν ἀνδρῶν, λέγεται ὅτι συνεζητήθησαν ἢ κατασκευὴ σιδηροδρομικῶν γραμμῶν καὶ ἐμπορικῶν συμβάσεις.

Ἡ ἔδρουσις Ὀμοσπονδιακῆς ἐνώσεως, ἢ τοῦλάχιστον ἢ συνομοσπονδίας ἀμυντικῆς συμμαχίας μετὰ τῶν βαλκανικῶν Κρατῶν ἤθελε διευκολύνει δι' ἐκάστην ἐξ αὐτῶν τὸ ἔργον αὐτὸ τῆς ἐσωτερικῆς περιόδου.

Ἐν Σερβίᾳ τὸ σχέδιον τῆς Ὀμοσπονδίας εὐρίσκει τοὺς θερμότε-

ρους οπαδούς, ὡς τοὺς Πιροτσανάτς, Νοβάκοβιτς, Πάσιτς καὶ μετὰ τοῦ τελευταίου τούτου ὀλόκληρον τὸ ριζοσπαστικὸν κόμμα, τὸ ὅποσον τὸν ἀναγνωρίζει ὡς ἀρχηγόν. Πράγματι δὲ εἰς τὴν Σερβίαν ἰδίως ἢ Ὁμοσπονδία θὰ ἦτο ἐπωφελής. Ἀπομεινωμένη ἐκ τῆς Βαλκάνου ἔχει περισσότερον παντὸς ἄλλου Κράτους ἀνάγκην τῆς ἀρωγῆς τῶν γειτόνων τῆς διὰ τὴν ἐξαγωγὴν τῶν κτηνῶν τῆς, τῶν χοίρων τῆς καὶ τῶν καρπῶν τῆς. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἡ μόνη, δυνάμεια νὰ εἴπωμεν τὸ αὐτὸ δι' ὅλα τὰ Βαλκανικὰ Κράτη, τὰ ὅποια δὲν συνεπλήρωσαν τὴν ἐθνικὴν τὴν ἐπέκτασιν. Πολλοὶ Σέρβοι, πολλοὶ Βούλγαροι ζῶσιν ἐξω τῶν συνόρων τῶν δύο βασιλείων. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ Μαυροβούνιον δὲν φαίνεται βιώσιμον μὲ τὰ σημερινὰ του ἔθνα. Ἡ Ἑλλὰς γεωγραφικῶς καλλίτερον τοποθετημένη, φθίνει* ἠθικῶς ἀποσυντηρημένη διὰ τῆς φλυαρίας τῶν πολιτικῶν τῆς καὶ τῆς ἀπειθαρχίας τῶν στρατιωτικῶν τῆς, κατεστραμμένη ἐξ ἄλλου διὰ φιλοδοξίων δυσαναλόγων πρὸς τὰς δυνάμεις τῆς. Ἡ Βουλγαρία καὶ ἡ Σερβία ἐξαντλοῦνται διὰ τῶν ἐξοπλισμῶν καὶ ἐμμένουν εἰς ἀδιέλλακτον ἀνταγωνισμὸν ἀνευ σκοποῦ, ἀφοῦ ἡ Μακεδονία ὑπὸ ἀναγεννηθεῖσαν Ἰουρκίαν, θὰ ἔμενον ἀναγκάσιμον τμήμα τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Αἱ διαφοραὶ τῶν αὐτῶν καὶ ἡ ἀντιζηλία σαφῶς υποθαλάσσονται διὰ τῆς λεπτῆς ἐπιτηδειότητος τῆς διπλωματίας, ἣτις ἐπωφελεῖται ἐξ αὐτῶν, δὲν στηρίζονται ἐπὶ ἀνεπανορθώτων αἰτίων. Ἑλλικρινῆς θέλησις πρὸς συμφωνίαν θὰ ὑπερέβαλεν ὀριστικῶς τὰς ἐπιπολαίους διαφοράς, αἱ ὅποια τὰς διαχωρίζουν. Ὀλιγώτερον βαθεῖαι ἀκόμη καὶ ὀλιγώτερον δικαιολογημέναι εἶναι αἱ δυσχέρειαι, αἱ ὅποια προκαλοῦν κάποιαν ἀξίτητα εἰς τὰς μεταξὺ Βελιγραδίου καὶ Κεττίνης σχέσεις. Μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ Σόφιας τὸ κυριώτερον ἀντικείμενον διχονοίας εἶναι ἡ Μακεδονία. Ἡ Ρουμανία τέλος θὰ εἴρισκεν εἰς βαλκανικὴν Ὁμοσπονδίαν σπουδαίαν ὑποστήριξιν ὀλικὴν καὶ ἠθικὴν εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ τύχη τῶν Ρουμούνων τῆς Τρανσυλθανίας καὶ τῆς ἐπαρχίας τοῦ Τεμεσβάρ θὰ προεχάλοι σοβαρὰς διαφωνίας μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Οὐγγαρίας. Τέλος ἡ Τουρκία, θέατρον κλασικῶν τῶν ἀεπαμβάσεων, αἱ ὅποια προωρισμέναι νὰ τὴν προστατεύσουν, εἶχον συγχρᾶ ὡς κύριον σκοπὸν

* Σ. Σ. Ἡ σκιερὰ αὕτη περί τῆς Ἑλλάδος εἰκὼν ἦτο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς τὴν συνείδησιν καὶ παντὸς Ἑλλήνος.

των να καθιερώσουν τὸν διαμελισμὸν τῆς, ἢ αἶχε πρώτη τὸ ἐνδιαφέρον να εἰσέλθῃ εἰς Ὀμοσπονδίαν ἢ εἰς συμμαχίαν, ἢ ὅποια ἢ εἰσκόπει να ἐπιφυλάξῃ τὰς βαλκανικὰς ὑποθέσεις εἰς τοὺς λαοὺς τῆς χερσονήσου. (Ὡς ἐξησφαλίζετο κατὰ πάσης ἀδιακρίτου ἀλλοτρίας ἐπεμβάσεως, ἢ αἴτο δὲ ἐλευθέρα να ἐπιδιώξῃ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἀσφαλείᾳ τὴν ἐπίμοχλον προσπάθειάν τῆς τοῦ ἀνακκινισμοῦ ἐπὶ τὸ «εὐρωπαϊκώτερον». Ἴδαν ἤθελεν ἐπιτύχει τοῦτο, ἐὰν ἤθελε κατορθώσῃ διὰ κοινωνικῶν καὶ διοικητικῶν μεταρρυθμίσεων να κερδίσῃ τὰς συμπαλλείας τῶν ἐθνοτήτων, αἱ ὁποῖαι ἕως τότε ἐπεδίωκον τὴν ἀπελευθέρωσίν των, ἢ ἀπέκτα φυσικῶς μεταξὺ τῶν συμμάχων τῆς ἐπιρροήν, τὴν ὅποian ἢ δύναμις τῶν πραγμάτων ἢ καθίστα ταχέως ἐπικρατεστέραν. Ἴδαν τοῦναντίον ἀπετύγχανεν, ἢ καταδίχη ἢ τούσκις καὶ πρὸ τούτου καιροῦ ἀπαγγελλοίσα ἢ καθίστατο ἐκτελεστή, καὶ ἢ ἐξηναγκάζετο τότε να ἐγκαταλείψῃ τὴν ἰδρώπην εἰς τοὺς χριστιανικοὺς λαοὺς καὶ να μεταβῇ να μεταρρυθμίσῃ ἑαυτὴν ἐν Ἀσίᾳ κατὰ τὸν «τουρκικὸν τρόπον».

Τοῦτο καὶ συνέβη κατὰ τὸ πλεῖστον μὲ τὴν ἐξέγερσιν τῶν βαλκανικῶν Κρατῶν ἐναντίον τῆς, ἐξέγερσιν βασισθεῖσαν ἂν ὄχι ἐπὶ ὁμοσπονδιακοῦ προγράμματος καθορισμένου διὰ τὴν περαιτέρω πραγματοποίησιν του ἐπὶ τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ τύπου, πάντως ὅμως ἐπὶ συμμαχικῶν δεσμιῶν, καὶ τούτων πάλιν μὴ ἀκριβῶς ἐκ τῶν προτέρων διαγεγραμμένων ὡς πρὸς τὰς ἐδαφικὰς ἀξιώσεις ἐκάστου τῶν Κρατῶν, ἴσως διότι δὲν ὑπῆρχε καιρὸς να γείνουν τοιαῦτα λεπτομερεῖς διαπραγματεύσεις ἢ ἂν ἐγίνοντο ἢ αἴτο φόβος αἱ ὑφιστάμεναι διαφοραὶ να ματαιώσουν τὸν γενικὸν σκοπὸν τῆς συμμαχίας.

Ἴδον νεοτουρκικὸν καθεστὸς μόλις ἀναφανέν, ἀφοῦ ἐξήντησε πᾶσαν σκληρότητα πρὸς τοὺς ἐσωτερικοὺς τοῦ ἀντιπάλου καὶ μετῴθη τρωμερὰς ἀντεκδικήσεις δῶσαν τὴν ἠλιθερωτέρα εἰκόνα τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος μεταβαλὼν τοῦτο εἰς νέαν τυραννίαν πολὺ χειροτέραν τῆς ἐπὶ τοῦ Ἀβδουλ Χαμίτ, τὴν ὅποian ἐφιλοδόξησε να καταργήσῃ, μετῴθη ὡς πρὸς τὰς ξένας ἐθνότητας καταβληπτικῶς συγκεντρωτικὴν πολιτικὴν. Μὲ πρόγραμμα μᾶς νέας ἰσχυρᾶς Τουρκίας μόνον ἐκ τοῦ ὁμογενοῦς στοιχείου ἀντλούσῃ τὴν δύναμίν τῆς ἐπεζητήθη ἢ ἐκτόπισις ἀπὸ τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων πάσης ξένης ἐθνότητος. Αἱ ἐκλογαὶ διεξήχθησαν πάντοτε μεροληπτικῶς πρὸς τὸν σκο-

πὸν τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῶν χριστιανῶν βουλευτῶν. Ἀλλὰ καὶ πρὸν ἡ θρησκευτικὰ, τὰ ὁποῖα ἐσεβάσθησαν ὅλοι οἱ Σουλτάνοι, καὶ τὸ νόμιμα ἐκπαιδευτικὰ καὶ τὰς ὑποθέσεις τοῦ οἰκογενειακοῦ δικαίου, ταῦτα πάντα ἐπίσης προσέβαλον, ἤδη δὲ ἡ θέσις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καθίσταται ἀφορήτως δυσχερής. Ἐπίσης ἡ φορολογία ἐρρυθμίζετο ὑπὸ ὄρους αὐθαιρέτους καὶ δυσθαστάτους, ζημιούοντας τὴν ἐξάσκησιν παντὸς ἐπαγγέλματος. Ἡ Νέα Τουρκία προφανῶς ἐπεδίωκε πολιτικὴν μεγαλομανίαν. Ἦδη ἐσχεδίαζε τὴν ναυπήγησιν μεγάλου στόλου καὶ ἔδωκε τὰς πρώτας παραγγελίας νηρήνωσι εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ἐπεθύμει οὐδεμίαν τῶν κτήσεις τῆς ν' ἀπολέσῃ τοῦ λαί- ποῦ, δι' αὐτὸ δὲ καὶ τὸ κρητικὸν ζήτημα πρὸ πολλοῦ διαφυγὸν τῆς δικαιοδοσίας τῆς καὶ ἐντελῶς ζήτημα πλέον τῆς Εὐρώπης οἱ Τούρκοι πολιτικοὶ τὸ ἐχαρακτήρισαν ὡς ἀναγόμενον εἰς αὐτὰς τὰς βλέψεις των· διὰ πᾶν ἐν Κρήτῃ συμβῆν καλλίστων ὑπεύθυνον τὴν Ἑλλάδα ἀπει- λούοντες πόλεμον. Οὕτω ὅλον ἐν ἀπειμακρύνετο πάσης πιθανότητος συν- διαλλαγῆς πρὸς τοὺς γείτονάς τῆς, αἱ δὲ καταχρήσεις τῆς διοικητι- κῆς ἐξουσίας ἔθιγον πάντα τὰ γειτονικὰ πρὸς αὐτὴν κράτη. Εἶναι ἀληθές, ὅτι εἰς τὸ μεταξὺ ἔργα τινὰ ἐκπολιτιστικὰ ὄσον ἀφ' ἑαυτῆς τὴν συγκαινωνίαν καὶ τὴν ἐξωτερικὴν παράστασιν τῆς διοικήσεως ἐξτε- λέσθησαν ἐν Τουρκίᾳ καὶ θὰ ἦτον ἀδικον νὰ τὸ ἀρνηθῆ κανεὶς. Ἀλλ' ἡ οὐσία τῆς ταιαύτης πολιτικῆς ἦτο διεφθαρμένη. Ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἐλειτούργει τὸ Στρατοδικεῖον ἐν Κωνσταντινουπόλει, διωγμοὶ δὲ καὶ ἐξοραὶ ἀλλοθρήσκων ὑπηκόων, ἀλλὰ καὶ ξένων ὑπηκόων διετάσσοντο μετὰ τῆς μεγαλειτέρας εὐκολίας.

Ἀλλ' ὅ,τι ἀπέδειξε τὴν τουρκικὴν ἐχθρότητα εἶναι ὡς ἔθνικόν ἔπλον ἀπὸ συστήματος διεθυνόμενον ἐναντίον ὅσων διέκρινον οἱ Νεό- τουρκοὶ, ὅτι προσέβαλον τὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα τῆς Αὐτοκρατο- ρίας, ἦτο τὸ μπουκοτάζ. Τὴν προσάρτησιν τῆς Βοσνίας καὶ Ἑρζε- γοβίνης ἐξεδικήθησαν οὕτω διὰ τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῶν αὐστρουγγρικῶν προϊόντων, ὅστις διήρκεσε μέχρι τῆς ὑπογραφῆς τῆς αὐστρουγγρικῆς συμφωνίας ζημιώσας καταπληκτικῶς τὸ αὐστρουγγρικὸν ἐμπόριον, ἀπειλήσας νὰ τὸ κακωτρέψῃ τελείως ἐν Ἀνατολῇ. Ὑπὸ τὴν ἐποψιν ταύτην ἡ Τουρκία πρώτη εἰσήγγεν ἐν Εὐρώπῃ καὶ εἰς τὰς μετὰ ἄλλων Κρατῶν σχέσεις τῆς τὸ νέον τοῦτο ἔπλον ἐξ ἑσῶ ἐπικίνδυνον ὡς τὰ ἔπλα τοῦ πολέμου, κυρίως δὲ ἐπικίνδυνον διὰ τὸν ἀναλαμβάνοντα αὐτό,

διότι ομοιάζει με μάχαιραν δίκροπον. Τὸ μπουκοτάζ ἐφήρμοσαν ἀδιάλ-
λακτοι οἱ Νεότουρκοι ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος ἐκδικούμενοι διὰ τὸ κρη-
τικὸν ζήτημα. Κέντρον τῶν τοιούτων ἐνεργειῶν ὑπῆρξεν ἡ Θεσσαλο-
νίκη, κατέστη δὲ παροιμιώδης ἡρως τῆς Νέας Τουρκίας ὁ ἐπὶ κεφα-
λῆς τῶν ἀχθοφόρων καὶ λεμβούχων τῆς πόλεως ταύτης Κερχίμ Ἀγάς
περὶ τοῦ ὁποίου ἐγένετο περισσότερον λόγος ἢ περὶ τοῦ ἐκάστοτε Με-
γάλου Βεζύρου. Ἄλλὰ τὸ μπουκοτάζ ἀμειλίχτως ἐφηρμόσθη καὶ ἐν
Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν Σμύρνῃ καὶ εἰς πάντας τοὺς λιμένας καὶ τὰ
ἐμπορικὰ κέντρα τῆς Αὐτακρατορίας. Ἐξήμιον τὴν ἐλληνικὴν παρα-
γωγὴν καὶ τὸ ἐλληνικὸν ἐμπόριον, ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ Ἕλληνες ἔμποροι
τῆς Τουρκίας ἦσαν περισσότερον πράκτορες τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἐμπο-
ρίου, τὸ μπουκοτάζ ἤρχισε νὰ ζημιώῃ τὴν Εὐρώπην κυρίως. Ἀπὸ τὸ
Λονδίνον ἔβου μετὰ τόσων ἐλπίδων εἶχε χαιρετισθῆ ἡ νέα διοικητικὴ
περίοδος ἠκούσθησαν ἔντονοι κραυγαὶ ἀπογοιτεύσεως καὶ οἱ καλλί-
τεροι φίλοι τῆς Τουρκίας δὲν ἀπέκρουσαν τὴν ἀπογοήτευσίν των. Ἴδι-
ὸν δὲ οἱ φυλετικοὶ γογγυσμοὶ τῶν ὑπὸ τὴν Τουρκίαν ξένων ἔθνοσύντων
ἀπετέλουσαν ἀλλήν σπουδαιωτάτην αἰτίαν ἀπογοιτεύσεως ἀπὸ μέρους
τῆς Εὐρώπης. Ἐπὶ πλέον παρατηροῦντο ἀνησυχαστικώτερα συμπτώ-
ματα ἀπαρχῶν τῆς ἀλβανικῆς ἐξεγέρσεως.

Τὸ μπουκοτάζ, τὸ ὅποιον ἀπεξένοισε τὴν Τουρκίαν πάσης εὐρω-
παϊκῆς συμπαθείας δὲν εἶναι τουρκικὴ ἐφεύρεσις, οὔτε τουρκικὴ δόξα.
Τὸ ἐπενόησαν καὶ τὸ ἐφήρμοσαν πρῶτοι κατὰ τὸ 1880 Ἴρλανδοὶ χω-
ρικοὶ ἐργαζόμενοι εἰς κτήμα πλουσίου Ἀγγλοῦ γαιοκτῆμονος, τοῦ
λόρδου Ἴρν εἰς τὴν κομητείαν τοῦ Μάινο. Ἐπιστάτης τοῦ κτήματος
τούτου ἦτο ὁ λοχαγὸς Μπούκοτ. Οὗτος ἐφέρετο μετὰ σκληρότητος
καὶ ἀπανθρωπίας πρὸς τοὺς ἐργάτας. Περιέκοπτε τὰ ἡμερομίσθιά των,
τοὺς ἀπέπαυε βραυύσας, ἤρνετο εἰς τοὺς κολλίγους ἀμειλίχτως πᾶ-
σαν ἐλάττωσιν τῆς εἰσφορᾶς. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὑπῆρχεν ἀγροτικὸν
ζήτημα ἐν Ἀγγλίᾳ, οἱ δὲ Μιχαήλ Λάβιτ καὶ Πάρναλ εἶχον ὀργανώσαι
τὸν Ἀγροτικὸν Σύνδεσμον καὶ ἐζήτησαν τὴν εὐκαιρίαν νὰ διαδηλώ-
σουν τὴν δύναμίν του με κάποιον καταγώδης γεγονός. Οὕτω δὲ ἐσκέ-
φθησαν νὰ ἐξεγείρουν τοὺς χωρικοὺς ἐναντίον τοῦ Μπούκοτ. Πάραυτα
αἱ γαῖαι τοῦ λόρδου Ἴρν ἠρμηλώθησαν. Οἱ βροσκοὶ ἐγκατέλειψαν τὰ
πολιμιά των, οἱ γεωργοὶ τὴν συγκομιδὴν των. Προσωπικῶς δὲ πρὸς

Η Α. Υ. Ο ΠΡΗΚΗΨ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ
Ο ΠΡΩΤΟΣ ΥΠΑΤΟΣ ΑΡΜΟΣΤΗΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Ίστορ. Βαλκανοτουρκικού πολέμου Γεω. Παπάου

τὸν Μπέουκος ὁ πεταλωτὴς ἤρνεϊτο νὰ πεταλώσῃ τὰ ἄλογά του, δὲ ἄρτοποιὸς νὰ τοῦ προμηθεύσῃ ἄρτον, ὁ γραμματοκομιστὴς νὰ τοῦ φέρῃ τὰς ἐπιστολάς του. "Ολοὶ τὸν ἐγκατέλιπον καὶ περὶ αὐτὸν ἐσχηματίσθη τρομερὸν κενόν. Ἡ Κυβέρνησις ἠναγκάσθη ν' ἀποστείλῃ 2000 στρατιωτῶν διὰ νὰ τὸν προστατεύσουν καὶ 50 ἐργάτας διὰ νὰ ἐργασθοῦν. Ἀλλὰ τοῦτο εἰς οὐδὲν ὠφέλησε. Ἡ ζωὴ καθίστατο ἀδύνατος δι' αὐτὸν καὶ ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ οἰοῦναι ἐξόριστος εἰς Ἀμερικὴν, ἀλλὰ τὸ ὄνομά του ἔμεινε διάσημον. Ὁ Λάβιτ ἠθέλησε νὰ χαρακτηρίσῃ διὰ μιᾶς λέξεως τὸ κίνημα τῶν Ἰρλανδῶν χωρικῶν, ὅτε εἰς ἱερεὺς εἰς τὸν ὅποιον εἶχε ἀνακοινώσῃ τὴν σκέψιν του ταύτην τοῦ ὑπέδειξεν, ὅτι καταλληλοτέρᾳ δὲ ἠδύνατο ν' ἀνευρεθῇ ἀπὸ αὐτὸ τὸ ὄνομα τοῦ Μπέουκος. Οἱ χωρικοὶ θὰ ἠγνῶσουν ἀμέσως περὶ τίνος ἐπρόκειτο καὶ πράγματι τὸ μπεουκοτάζ ἐπεκράτησεν ὡς γνωστῆς ἐννοίας ἕως ἀπαράλλακτα ἕως ὁ νόμος τοῦ Λόντ' εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας,

"Ἰκτοτε ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ μπεουκοτάζ ἐγενικεύθη*. Εἰς χεῖρας τῶν Ἰρλανδῶν χωρικῶν κατέστη τρομερὸν ὄπλον. Εἰς πάντα διὰ τὸν ὅποιον ὑπῆρχεν ὑπόνοια, ὅτι ἐπρόβιθε τὴν ἐθνικὴν Ἰρλανδικὴν ὑπόθεσιν, ἡ ζωὴ καθίστατο ἀδύνατος. Πᾶσα ἀνθρωπίνῃ σχέσις τοῦ ἀπηγορεύετο, ἐξηναγκάζετο δὲ εἰς ἐξορίαν ἢ εἰς ζωὴν ὑπὸ τὴν συνεχῆ προστασίαν τῆς ἀστυνομίας. Κάποτε μάλιστα ἐδέχετο μίαν σφαῖραν ἐκ τῶν ὀπισθεν μυστηριωδῶς χωρὶς ποτε ἢ δικαιοσύνη νὰ κατορθώσῃ ν' ἀνακαλύψῃ τὸν δράστην.

Ἡ Τουρκία ἐφαρμόζουσα τὸ μπεουκοτάζ δὲν ἤρκετο μόνον εἰς τὸ μέτρον τοῦτο ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος ἐξ αἰτίας τοῦ κρητικοῦ ζητήματος, ἐπιδεινωθέντος λόγῳ τοῦ ἐνωτικοῦ κινήματος, τὸ ὅποιον ἐπικολούθησε τὸ ἀδύνατον τῆς διοικήσεως ἐν τῇ νήσῳ ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ ἀρμωστιακοῦ πολιτεύματος, ἀλλ' ἀνὰ πάσαν στιγμὴν προέβαιναν εἰς ἀπειλὰς πολέμου, ὃ δὲ Τούρκος στρατάρχης καὶ Μέγας Βεζύρης Σαφκὲτ πασάς, ἐκπροσωπῶν τὴν στρατοκρατίαν καὶ οἰοῦναι ἐναπολοφρουρὸς τοῦ συντάγματος, ἔλεγε ἀνὰ πάσαν στιγμὴν, ὅτι ἦτο ἕτοιμος

* Ἐκ περικοπῆς εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦ κ. L. Paul-Dubois : L'Irlande et la question irlandaise (Maison René Pinon).

νά ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Ἀθηνῶν καυχώμενος κατὰ τινα φήμην, ὅτι θὰ ἔστηγε ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τὴν ἔνδοξον σημαίαν τῶν Ὀσμανιδῶν· ἐπειδὴ δὲ ἔφερε καὶ τὴν ἀνάμνησιν τῶν βουλγαρικῶν πρῶτος κατὰ τὴν συνταγματικὴν κρίσιν προθέσεων, ὅτε πράγματι ἡ Βουλγαρία ἤθελε νὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας, ἀλλ' ἀνεχαιτίσθη παρὰ τῆς Ρωσίας, ἠπέλκει δι' ὁμοίου κινήματος καὶ τὴν Σόφειαν.

Ὅτω ἡ ταπείνωσις τῆς Ἑλλάδος καθίστατο ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν καταθλιπτικωτέρα, ἡ δὲ κοινὴ ἐν αὐτῇ γνώμη εἶχε φθάσει εἰς νευρικὸν αὐτόχρημα παροξυσμὸν καὶ πολλοὶ ἔβλεπον τὴν μόνην διέξοδον εἰς ἓνα πόλεμον, ἀλλ' ὅλοι συνησιάνοντο τὸ ἀπροσπαράσκευον τοῦ Κράτους διὰ μίαν τοιαύτην κινδυνώδη ἐπιχείρησιν. Ἡ δυσφορία τότε ἐστράφη ἐναντίον τῆς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς καταστάσεως καὶ ἤρχισε νὰ κοινολογῆται ἡ ἔδρασις τοῦ Στρατιωτικοῦ Συνδέσμου ἐπὶ τῇ σκοπῇ τῆς ἐπιδιώξεως δι' εἰρηνικῶν μέσων μᾶς μεταβολῆς εἰς τὴν κατάστασιν ταύτην. Ἡ Κυβέρνησις Γεωργίου Θεοτόκη παρῆλθε ὑπὸ τὰς ἀπαρχὰς τῆς ἐξεγέρσεως αὐτῆς καὶ τὴν διεδέχθη ἡ Κυβέρνησις Δημ. Ράλλη, ἡ ὁποία ἐκραγέντος τοῦ κινήματος, ἔτε τὴν 14 Αὐγούστου 1909 οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ κατὰ ξηρὰν στρατοῦ καὶ τοῦ ναυτικοῦ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ συνταγματάρχου τοῦ πυροβολικοῦ Ν. Χορμπά κατελάμβανον μετὰ τῆς ἐν Ἀθήναις φρουρᾶς τὸ Γουδί, ταυτοχρόνως δὲ καὶ αἱ φρουραὶ τῶν ἐπαρχιῶν ἐξεγείροντο, ἐξηναγκάζετο εἰς παραίτησιν. Ἐὸ κίνημα, τὸ ὅπολον ἀμέσως συνεμερίσθη ἐλλοκλήτως ὁ ἑλληνικὸς λαὸς μετὰ τοῦ Βασιλέως, ἀπεριόρητο, ὡς σταθμὸς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Κυβέρνησις Κυριακούλη Μαυρομυγᾶλη, ἣτις διεδέχθη τὴν Κυβέρνησιν Ράλλη, ἐπελήθη τοῦ μεταρρυθμιστικοῦ ἔργου διὰ τινῶν ἐπιτυχῶν νομοθετημάτων καὶ ἐπαδόθη εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν στρατιωτικῶν καὶ ναυτικῶν προπαρασκευῶν ἀγοράσασα ἐν Ἰταλίᾳ τὸ ἠωρηχτὸν «Ἀβέρωφ» διὰ τοῦ ὁποίου ἤρχετο σχεδὸν εἰς ἴσιν μοῖραν τὸ ναυτικὸν τῆς Ἑλλάδος ἀπέναντι τοῦ ἐνισχυμένου τουρκικοῦ στόλου.

Ἀλλὰ μίᾳ τοιαύτῃ πολιτειακῇ θέσει τῶν πραγμάτων ἦτο πάντοτε ἀνόμαλος καὶ κρίσιμος, διότι ὁ Στρατιωτικὸς Σύνδεσμος ὤφιστατο καὶ μετ' αὐτοῦ ὑπέφερεν ἡ ἰδέα τῆς πειθαρχίας, οὐδεμίᾳ δὲ Κυβέρνησις ἠδύνατο νὰ ἐργασθῇ ἐντελῶς ἀνεπηρέαστος καὶ ἀνεξάρτητος.

Οὕτω δὲ κατ' ἀνάγκην παρητήθη ἡ Κυβέρνησις Μαυρομιχάλη καὶ ἐσχηματίσθη Κυβέρνησις Στεφάνου Δραγούμη περιλαβοῦσα τὸν ἀρχηγὸν τοῦ στρατιωτικοῦ κινήματος συνταγματάρχην Ζορμπάν ὡς ἀρχηγὸν ἐν αὐτῇ. Καὶ ἡ ἐπανάστασις ἐγένετο ἐπισημῶς Κυβέρνησις τῆς χώρας. (1) στρατιωτικὸς αὐτῆς χαρακτήρ ἐχάνατο ὁλονὲν ὑπὸ τὴν πολιτικὴν αὐτὴν μορφήν. Αἱ ἀντιθέσεις ἐσμικρύνοντο καὶ ἤδη μετὰ τὰς ἀγγελθεύσας ἐκλογὰς τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως καλουμένης ν' ἀναθεωρήσῃ τὸ Σύνταγμα ἢ πολιτειακὴ τάξις ἐπανελάμβανε τὸ κύρος τῆς. Ὑπὸ τὴν ἐπαφιν ταύτην ὁ κ. Δραγούμης εἰργάσθη εἰλικρινῶς φιλοδοξῶν νὰ ἄρῃ ἐκ τοῦ μέσου καὶ τὴν τελευταίαν κινδυνώδη ἀντιθέσιν ἐπιτυχῶν οὕτω τὴν διάλυσιν τοῦ Στρατιωτικοῦ Συνδέσμου.

Ἡ ἔλθῃ ἔτι αὐτῇ κατάστασις μολόντι τὸ κομματικὸν ψεῦδος ἐζήτησε νὰ καλυφθῇ ὑπὸ τὴν προσωπίδα τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ τὰ πλείστα ἐκλογικὰ ἀποτελέσματα τῆς πρώτης Ἐθνοσυνελεύσεως τοιαῦτα ὑπῆρξαν, συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ ἐνισχυθῇ ἢ ἤδη διαμορφωθείσῃ διὰ τῆς ἐπαναστάσεως νέα λαϊκὴ συνείδησις. Ἐπί πλέον ἡ στρατιωτικὴ πρωτοβουλία ἐφιλοδόχησε νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν τελικὴν ἐπιτυχίαν τῶν ἀγώνων ἀναζητήσασα νέον πολιτικὸν ἄνδρα διὰ νὰ διευθύνῃ τὰς τύχας τοῦ ἔθνους καὶ ἀνεθρῆν αὐτὸν ἐν τῇ προσώπῳ τοῦ Κριτὸς πολιτευτοῦ Ἰελευθερίου Βενιζέλου, ὅστις εἰσελθὼν δι' ἐκλογικῆς σχεδὸν παμπηφσίας εἰς τὴν πρώτην Ἐθνοσυνέλευσιν καὶ διακρίνας ἀμέσως τὰς ἐχθροπραξίας τῆς τάσεως κατεπολέμησε ταύτας, κληθεὶς δὲ παρὰ τοῦ Βασιλέως Γεωργίου ν' ἀναλάβῃ τὴν Κυβέρνησιν τῆς χώρας διέλυσε τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν καὶ διέταξε νέας ἐκλογὰς.

Ἡ ἀφιξίς τοῦ κ. Βενιζέλου εἰς Ἑλλάδα ὑπῆρξε πανηγυρικὴ, ὁμοίως καὶ ἡ ἀνακήρυξις του ὡς Πρωθυπουργοῦ. Οὐδεὶς ἐκ τῶν πολιτικῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος διήγειρε τόσον ἐνθουσιασμόν, ἴσως μόνον ἐν μέρει ὁ Χαρίλαος Τρικούπης, ἦσαν αὐτός.

Ἐπηγγέλλθη τὸ εὐαγγέλιον τῆς εἰλικρινοῦς καὶ πλήρους ἀναγεννήσεως τοῦ τόπου, ὑπεσχέθη μαζὺ μὲ πολλὰ μεταρρυθμιστικὰ διὰ τὴν διοίκησιν μέτρα ἀμερόληπτον καὶ πιστὴν ἐφαρμογὴν τῶν νόμων καὶ δι' ὧν εἶπε καὶ δι' ὧν ἐπραξε κατ' ἀρχὰς ἐφάνη, ὅτι ἦτον ἐν ἁρμονίᾳ τῶν πρὸς αὐτὸν εὐλόγων ἀξιώσεων. Ἡ ἀμεσὸς πρόσκλησις ξένων ὀργανωτῶν ὄχι μόνον διὰ τὸν στρατὸν καὶ τὸν στόλον, ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλας ὑπηρεσίας τοῦ Κράτους διεπίστισε τὴν καλὴν διαγνώ-

σίν του ως προς τήν τριαύτην ανάγκην. Προικισμένος με ἐπιμονήν, με καρτερίαν και θέλησιν, αεικίνητος και ἐργατικός, ἐπιλήσιμων ἑαυτοῦ και λιτοδλαιοτος ἔχων κάτι τοῦ ἀνωτέρου ἀνθρώπου τοῦ θυσιάζοντος ἑαυτὸν εἰς τήν ιδέαν τοῦ καθήκοντος, εἰργάσθη ἀπὸ πρωίας μέχρις ἑσπέρας πρὸς τὸν σκοπὸν του. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὰ ἐμπόδια δὲν ἔλειψαν, διότι τήν πολιτικὴν και κοινωνικὴν σύνθεσιν τῆς χώρας ἐσκίαζε ἀκόμη και ἐπέζε ως ἐφιάλτης τὸ παρελθόν. (Ὅδὲν θετικώτερον ὑπήρχε εἰμὴ ἢ διαμόρφωσις μιᾶς νέας λαϊκῆς συνειδήσεως εἰς τὰς ἀθώας μάζας τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ τοῦτο ὑποκριτικῶς ἐζήτησαν νὰ ἐκμεταλλευσθῶσι οἱ πολιτικοὶ και κοινωνικοὶ παράγοντες και οἱ στενώτατα συνδεόμενοι πρὸς τὸ παρελθόν ὑποκριτικῶς φέροντες τὸ προσωπεῖον τῆς ἀνορθώσεως. Ἀλλὰ και ἡ ἀξίωσις μιᾶς βραχθαίας πρὸς τήν τελειότητα μεταβολῆς ἢ ἴσο παράλογος ἀκριβῶς δι' αὐτὴν τήν ἀνυπέροβλητον αἰτίαν.

Ἐν τούτοις ἔ,τι ἐπέσπευδε, τοῦτο και ἐπεδίωξε μεθ' ἑλγης τῆς δυνατῆς ταχύτητος ὁ κ'. Βενιζέλος. Καλέσας τήν γαλλικὴν ἀποστολὴν διὰ τὸν στρατόν, ἀποτελουμένην ἀπὸ τὸ ἀνθος τῶν Γάλλων ἀξιωματικῶν ὑπὸ τήν ἀρχηγίαν τοῦ στρατηγοῦ Ἴντοῦ, και τήν ἀγγλικὴν διὰ τὸ ναυτικὸν με ἀρχηγὸν τὸν ναύαρχον Ἰώφνελ, ἔδωκεν εἰς αὐτὰς ἔλα τὰ μέσα και πλήρη ἐλευθερίαν ἐνεργείας. Λιευθύνων ὁ ἴδιος τὰ ὑπουργεῖα τῶν Στρατιωτικῶν και τῶν Ναυτικῶν ἐπέβλεπεν ἐκ τοῦ πλησίον τήν ἀναδιοργανωτικὴν προσπάθειαν ἀφιερῶσας εἰς τοῦτο κυρίως ἔλγην του τήν προσοχὴν και ἔλας του τὰς ἐλπίδας.

Αἱ ἰδέαι του ως πρὸς τήν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν ὑπῆρξαν πάντοτε ὑγιεῖς. Ἡ πρόβλεψις του εἰς ἔ,τι ἀφορᾷ τὸν σημερινὸν ἐλληνικὸν ἀγῶνα ἴσο ἀληθῆς ἐκ τῶν πραγμάτων. Ἄλλ' ἐπολιτεύθη πάντοτε εἰς τὰ ἐξωτερικὰ ζητήματα μετ' ἐπαινετῆς σωφροσύνης, ἀξιοθαυμάστου ἡρεμίας και πρωτοφανοῦς δι' Ἑλλήνα πολιτευτὴν εὐθύτητος. Ἡ μέγαλομανῆς πολιτικὴ τῶν Νεοτούρκων ἐνόμισεν, ἔ,τι ἠδύνατο νὰ τοῦ ἀντιτάξῃ ἐμπόδια και εἰς αὐτὴν τήν ἀνακήρυξίν του ὡς Πρωθυπουργοῦ τῆς Ἑλλάδος ἰσχυρισθεῖσα ἔ,τι ὡς λειτουργὸς τῆς κρητικῆς διοικήσεως, διατελοῦσης ὑπὸ τήν φαντασιώδη ἐπικυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου, δὲν εἶχε δικαίωμα ν' ἀναλάβῃ τοιοῦτον ἀξίωμα ἐν Ἑλλάδι. Ἡ ἀλήθεια εἶναι, ἔ,τι ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸν ἐφοβοῦντο. Ἀλλ' αὐτὸς ἐπολιτεύθη εὐθύτατα και ἀπέναντι τῆς Τουρκίας και ἀπέναντι ἔλλων τῶν βαλκανικῶν Κρατῶν. Ταχέως και ἀποτελεσματικῶς ἐπληξεν ἐν

τῇ γενέσει τῆς πάσαν ἀπόπειραν ἀναμιξέως ἀτόμων εἰς τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τοῦ Κράτους, φυλακίσας καὶ παραπέμψας εἰς τὸ Κακουργοδικεῖον τοὺς ἐπιζητήσαντας νὰ διεγείρουν ταραχὰς ἐν Μακεδονίᾳ. Ἐξ πάσας τὰς ἀγορεύσεις του καὶ ἐν Ἀθήναις καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας ὁσάκις ἐλάμβανεν ἀφορμὴν νὰ ὀμιλήσῃ περὶ ἐξωτερικῆς πολιτικῆς ἀπεκάλυπτε τὰς εὐλικρινεῖς του διαθέσεις περὶ εἰρηνικῆς συμβιώσεως μετὰ τῆς Τουρκίας καὶ τῶν βαλκανικῶν Κρατῶν.

Ὅτω καὶ αὐτὴ ἡ δυσπιστία τῶν Τούρκων ἐξέλιπε καὶ αἱ διπλωματικαὶ σχέσεις μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ Κωνσταντινουπόλεως, αἱ ὁποῖαι ἦσαν τεταμέναι, ἐγένοντο ἤπιώτεραι. Ἰδῶν ὁ ἀνακλήθειε συναπέλα τῆς ἀνακλήσεως τοῦ ἐν Ἀθήναις Τούρκου πρεσβευτοῦ Ναμιτῆ μπεῖ πρεσβευτῆς τῆς Ἑλλάδος ἐν Κωνσταντινουπόλει κ. Γρυπάρης, ὅστις διετύθωνε τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς Κυβερνήσεως Βενιζέλου, ἐπανήρχετο εἰς τὴν θέσιν του, ὁ δὲ νέος διπλωματικὸς ἀντιπρόσωπος τῆς Τουρκίας ἐν Ἀθήναις ἐγένετο ὁ προσωπικὸς θαυμαστῆς τοῦ κ. Βενιζέλου, ὁ τιμῶν τὴν πολιτικὴν του εὐθύτητα.

Ταῦτα πάντα λαμβανομένης ὑπ' ὄψει τῆς φορᾶς τῶν εὐρωπαϊκῶν πραγμάτων ὡς πρὸς τὴν γενικωτέραν παγκόσμιον πολιτικὴν ἐδημιούργησαν περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ Κράτους πεποίθησιν εἰς τὴν κοινὴν γνώμην τῆς Εὐρώπης, οὐδέποτε δὲ ἄλλοτε πολιτικὸς ἀνὴρ ἐν Ἑλλάδι ἤκουσε τὰ ἐγκώμια, καὶ ὅποια ἀνέγραψε ὁ παγκόσμιος τύπος διὰ τὸν κ. Βενιζέλον.

(c) Ἐκτραγεῖς ἰταλοτουρκικὸς πόλεμος υπῆρξε μίᾳ μεγάλῃ ἀνησυχίᾳ διὰ τὸν Ἑλληνα Πρωθυπουργόν. Μετὰ τὸ ἐπιστάδιον τοῦ Ἀγαθῆρ ἦτο τὸ προανάκρουσμα ταραχώδους ἐποχῆς διὰ τὴν Εὐρώπην. Μολονότι ἡ Ἰταλία ἐσπευσε διὰ τοῦ περιγῆμιου ἐκείνου ἀνακοινωθέντος νὰ δηλώσῃ, ὅτι τὰ βαλκανικὰ Κράτη ὄφειλον νὰ μὴ ὑπολογίζουσι εἰς τὸν πόλεμον αὐτὸν ὡς εἰς εὐκαιρίαν, ἡ ὅποια ὑὰ τοὺς ἐπέτρηπε νὰ ἐκπληρώσουσι τὰ ἐθνικὰ των ὄνειρα, μολονότι ἀκόμη ἡ ἰταλικὴ ὁρᾶσις ἐπεξετείνετο ἀπλῶς ἐπὶ ὀρισμένης περιοχῆς, ἡ κατάστασις ἤρχισε νὰ διαφαίνεται πλήρως κινδύνων διὰ τῆς μεγάλῃς αὐτῆς δοκιμασίας εἰς τὴν ὁποίαν ὑπεβάλλετο ἡ εὐρωπαϊκὴ ἁμοφωνία. Ἰδίως ἦταν ἡ Ἰταλία κατέλαθε τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου ἡ κρίσις κατέστη ἄμεσος.

Ἄλλὰ καὶ πρὸ τούτου μὲ τὴν ἐναρξίν τοῦ πολέμου ἄμεσώτερον ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἡ Πύλη ἐνόμισε, ὅτι ἤδυνάτο νὰ κινητοποιήσῃ

πρὸς τὰ σύνορα τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν καὶ τότε ὁ κ. Βενιζέλος ἔσπευσε ἄνευ δισταγμοῦ νὰ δώσει τὴν κατάλληλον ἀπάντησιν διατάξας μερικὴν κινητοποίησιν τοῦ στρατοῦ συνεπεία τῆς ὁποίας ὁ ἐν Ἀθήναις ἐπιτετραμένος τῆς Τουρκίας μετέβη παρ' αὐτῆ καὶ ἔδωκε τὰς μάλλον καθησυχαστικὰς διαβεβαιώσεις.

Εἰς τὸ μεταξὺ τὸ κρητικὸν ζήτημα ἐπεδεινοῦτο, συντέλεσε δὲ εἰς τοῦτο ἡ διαρρύθμισις, τὴν ὁποίαν ἔδωκεν αἱ Δυνάμεις ἀφήσασαι νὰ λειτουργῇ ἐκεῖ τὸ ἀντιπροσωπευτικὸν πολιτικὸν ἄνευ ἀνωτέρας ὁμοθυμῆτος ἐποπτείας. Οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες τῆς Κρήτης διεκλήρουσαν ἐπιχρέωκόνησαν καὶ ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιβληθῶν. Ἡ Ἐθνικὴ συνέλευσις διηύθυνε τὴν νῆσον διὰ προσωρινῆς ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία κατέληξε νὰ εἶναι μνησιακῆς διαρκείας, διότι οὐδὲν ὑπουργεῖον ἦτο δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ πέραν τοῦ χρονικοῦ τούτου διαστήματος! Ἀλλὰ καὶ ὁ τρόπος οὗτος τῆς διοικήσεως ἀναούγησε ταχέως. Ἐνωπλὰ συλλαλητήρια συνεκροτοῦντο πανταχοῦ τῆς νήσου ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως καὶ ἐλαμβάνετο ἡ ἀπόφασις ὅπως ἀποσταλοῦν Κρήτες βουλευταὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν Βουλὴν διὰ νὰ ἐπιστημοποιηθῇ τὸ ἐνωτικὸν καθεστῆς.

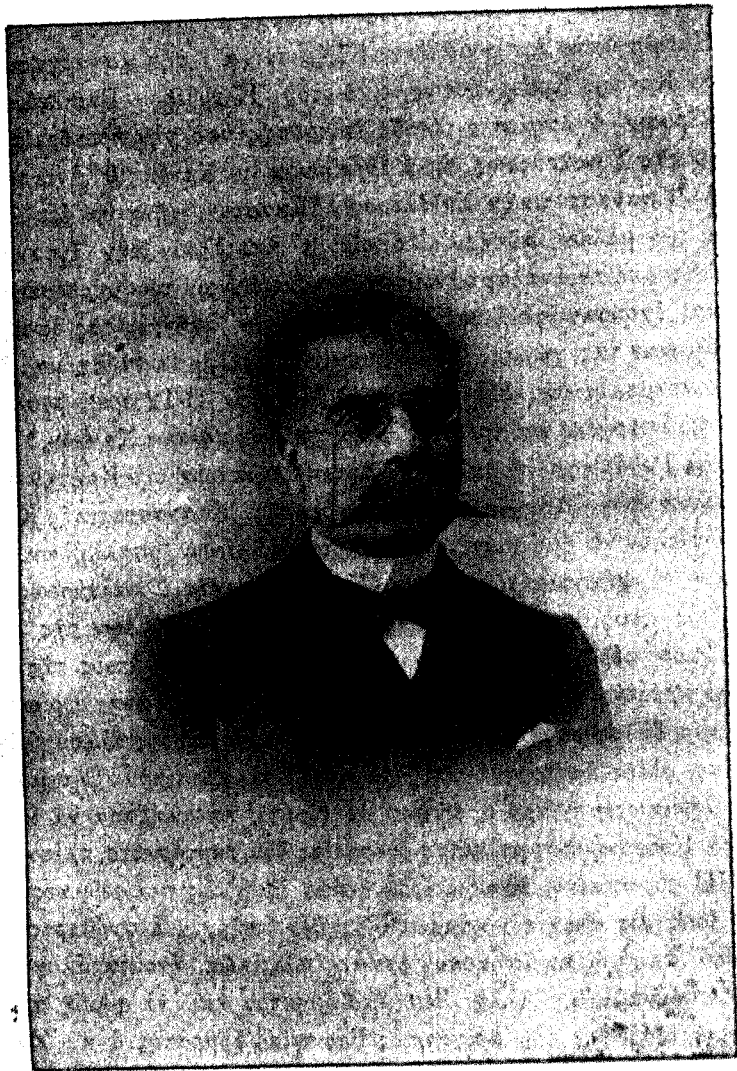
Ἡ κατάστασις οὕτω ἐγένετο κρίσιμος. Ἡ Τουρκία ἠπειλεῖ πάλιν πόλεμον εὐθὺς ὡς ἡ ἀπόφασις αὕτη ἤθελε πραγματοποιηθῇ, αἱ δὲ προστατίδες Δυνάμεις τῆς Κρήτης συναινούσης καὶ τῆς Ἰταλίας, ἡ ὁποία λόγῳ τοῦ πολέμου πρὸς τὴν Τουρκίαν δὲν ἀντιπροσωπεύετο πλέον δι' οὐδενὸς πλοίου εἰς τὰ ὕδατα τῆς Κρήτης, διὰ νὰ προλάβουν τὸ ἐνδεχόμενον τοῦτο ἠπειλοῦν ἐκβιαστικὰ μέτρα εὐθὺς ὡς ἡ ἀποστολὴ τῶν βουλευτῶν ἤθελε πραγματοποιηθῇ. Ἀλλ' οἱ Κρήτες ἔμενον ἀνένδοτοι, εἰς μάτην δὲ ὁ κ. Βενιζέλος ἔδιδε τὰς ἀντιθέτους συμβουλὰς. Ἡ κρίσις ἦτο καταφανής. Τὸ κῆρος τῆς ἐπιβολῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ Πρωθυπουργοῦ ἤρχισε νὰ μειοῦται ἰδίως ἔταν ἐδήλωσε, ἐπι ἦτον ἀποφασισμένος καὶ διὰ τῆς βίας ἀκόμη νὰ παρεμποδίσῃ ὁ ἴδιος τὴν εἰς Ἀθήνας ἀφίξιν τῶν Κρητικῶν βουλευτῶν, ἀπόφασις, ἡ ὁποία ὡς θὰ ἴδομεν ἐπραγματοποιήθη βραδύτερον ἐν μέρει. Λιὰ ν' ἀποφύγῃ ἐν τούτοις τὴν κρίσιν καὶ διὰ νὰ κερδίσῃ καιρὸν ὁ κ. Βενιζέλος ἀνέβαλε τὰς βουλευτικὰς ἐκλογὰς. Σπουδαῖα νομοθετήματα ἐκ τοῦ προγράμματός του παρέμενον ἐκκρεμῆ καὶ οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν, ὅτι τὸ ἐξωτερικὸν ζήτημα τῆς Ἑλλάδος παρενεθάλετο πάλιν ὡς ἀνυπέροχτον πρόσκομμα εἰς τὴν ταχέαν ἐπιδίωξιν τῆς ἀναγεννήσεώς τῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ἐπιδείνωσις τῆς κρίσεως.—Τὸ ἐλεύθερον Κράτος χάνει τὴν ἐπιβολὴν τοῦ ἐπὶ τῶν ὑποδούλων πληθυσμῶν. — Πρώτη ἀποπειρα ἀποστολῆς τῶν Κρητῶν βουλευτῶν εἰς Ἀθήνας. — Σύλληψις αὐτῶν παρὰ τῶν πλοίων τῶν Προστατῶν Δυνάμεων. — Ἀναβολὴ τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς. — Τὰ διάμεσα τοῦ ἰταλοτουρκικοῦ πολέμου. — Κατάληψις νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους παρὰ τῆς Ἰταλίας. — Ἐξέγερσις ἐν Σάμῳ. — Τὸ ἄλβανικὸν ζήτημα. — Μία ἱστορικὴ ἀφήγησις. — Τὰ γεγονότα τοῦ 1878. — Ἀλβανία καὶ Μαυροβούνιον. — Οἱ Ἀλβανοὶ διὰ τῆς ἀντιστάσεως τῶν ἐκμηθεύζουσιν τὴν Συνθήκην τοῦ Βερολίνου. — Ἐθνικὴ ἄλβανικὴ συνείδησις. — Βλέψεις τῶν Ἀλβανῶν ἐπὶ τῆς Ἡπείρου.

Αἱ ἐλπίδες πρὸς τὴν ἀπαιτουμένην ἡρεμίαν διὰ τῆς προσπάθειας τῆς ἐσωτερικῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος ἤρχισαν ὀριστικῶς νὰ διαφεύδωνται μὲ τὴν χειροτέραν ὁλονὲν τροπὴν, τὴν ὁποίαν ἐλάμβανε τὸ ἐξωτερικὸν ζήτημα. Ἡ ἐπιβολὴ τοῦ ἐλευθέρου Κράτους πρὸς τοὺς ὑποδούλους ἐλληνικοὺς πληθυσμοὺς ἐξεμηθεύσθη. Μετὰ τὴν ἐν Κρήτῃ ἐξέγερσιν ἢ ἐν Σάμῳ καὶ συγχρόνως αἱ ἐκδηλωθεῖσαι ἐν Ἀθήναις ἀνησυχίαι διὰ τὸ Ἡπειρωτικὸν ζήτημα ἀφ' ἑνὸς μὲν λόγῳ τῆς ἐν Ἡπείρῳ τουρκικῆς κακοδιοικήσεως, ἐξ ἄλλου δὲ ὡς ἐκ τῶν περιπετειῶν τῆς ἄλβανικῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῶν ἄλβανικῶν ἀξιώσεων πρὸς ἐπίκτασιν εἰς τὸ Ἡπειρωτικὸν ἔδαφος. Ἦτον αἰσθητὸν, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἔχανε τὴν ἐπιβολὴν τῆς καὶ ὅτι τὰ ἔθνικα ζήτηματα ἔτεινον καὶ πάλιν νὰ συζητοῦνται καὶ νὰ καθορίζωνται εἰς τοὺς ἀθηναίκοὺς δρόμους. Ἀλλὰ καὶ ἀνευ τούτου ἡ θέσις τοῦ ἐλληνικοῦ Κράτους ἦτο δυσχεραστάτη ἐναντι τῶν ἀπειλουμένων κινδύνων.

Κατὰ Μάρτιον τοῦ 1912 ἡ ἐν Κρήτῃ Ἐπαναστατικὴ Συνέλευσις

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΖΑΪΜΗΣ

Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΚΑΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΥΙΑΤΟΣ ΑΓΜΟΣΤΗΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

ην
6-
λ-
—
ο-
υς
ή-
—
ά-
κή
υ.

ίας
α-
ε τδ
πο-
ξέ-
ντι-
είρη
της
α-
Κυ-
μνον
χούς
ήτο
ουσις

προέβη εις κίνημα, τὸ ὅτι οἶον ἐνέσπειρε νέας σοβαρωτάτας ἀνησυχίας εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Διπλωματίαν. Ἐψήφισε: α') τὴν κατάργησιν χωριστῆς ἐν Κρήτῃ Κυβερνήσεως ἀπὸ τοῦ Ἐλευθέρου Βασιλείου καὶ β') τὴν ἔδρυσιν ὀγδοηκονταμελοῦς ἐπιτροπῆς ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Προέδρου τῆς Συνελεύσεως, ἣτις ἐδρεύουσα ἐν Χανίοις θ' ἀντεπροσώπησε τὴν Ἐπαναστατικὴν Συνέλευσιν. Ἐκάστον μῆνα θὰ ἐξελέγοντο πέντε ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς, οἱ ὅποιοι θ' ἀπετέλουν τὴν Ἐπαναστατικὴν Ἐπιτροπεῖαν ἀναλαμβάνουσαν τὴν διεύθυνσιν τῶν ὑποθέσεων τῆς νήσου καὶ ἔχουσαν τὸ δικαίωμα νὰ καλῇ ἐν ἀνάγκῃ τὰς ἐφεδρείας διὰ τὴν ἄμυναν τῆς χώρας. Τὸ ψήφισμα περιελάμβανεν ἀκόμη, ὅτι ἡ Ὀγδοηκονταμελής θὰ ἐξέλεγε τὴν 11 Μαρτίου 1912 τρεῖς βουλευτὰς ἐξ ἐκάστης ἐπαρχίας καὶ τρεῖς δι' ἐκάστην τῶν πόλεων Χανίων, Πρακλείου καὶ Ρεθύμνης, οἱ ὅποιοι θ' ἀντεπροσώπησαν τὴν Κρήτην εἰς τὸ Κοινοβόλιον τῶν Ἀθηνῶν. Τὰ μέλη δὲ τῆς Ἐπαναστατικῆς Κυβερνήσεως ἄφειλον νὰ ὁμώσουν τὸν ἕρκος τῶν ἐλλήνων ὑπαλλήλων.

Ὅταν τὸ ψήφισμα τοῦτο τῆς Ἐπαναστατικῆς Συνελεύσεως ἀνεκοινώθη εἰς τοὺς προξένους τῶν Προστατίζων Δυνάμεων τῆς νήσου δι' ἐγγράφου φέροντος τὰ διάσημα τοῦ ἐλευθέρου Κράτους τῆς Ἑλλάδος οἱ πρόξενοι ἐπέστρεψαν αὐτὸ μὴ θέλοντες ν' ἀναγνωρίσουν τὰ γενόμενα, ἡ δὲ εὐρωπαϊκὴ διπλωματία, ἡ ἔχουσα τόσους ἄλλους λόγους ἀνησυχίας, εἶδεν ἐπιπροσθέτως πρὸ αὐτῆς τὸ κριτικὸν ζήτημα ὑπὸ τὴν ἀπειλητικωτέραν του μορφῆν. Ἡ Κρήτη καταλήξασα νὰ κυβερνᾶται διὰ Κυβερνήσεως μηχανίας δικραεῖας δὲν ἐκυβερνᾶτο πλέον προφανῶς. Ἡ εὐρωπαϊκὴ ἀξίωσις διοικήσεως ἰδεώδους πολιτεύματος, μοναδικῆς ἰσως εἰς ἕλον τὸν κόσμον διότι δὲν ὑπῆρχεν ὁ ἀνώτερος ρυθμιστῆς του, ἀπὸ χώραν ἄπλαστον ἀκόμη πολιτικῶς, ἦτο παράλογος καὶ ἐνέφαινε ἀδυναμίαν. Ἀλλὰ δὲν ἦτο δυνατόν καὶ νὰ συμβῇ ἄλλως, ἀφοῦ καὶ ὁ διάδοχος τοῦ πρίγκηπος Γεωργίου ἀρροστῆς ὁ κ. Ζαΐμης εἶχεν ἀπέλθει τῆς νήσου καὶ ζήτημα νέου διοικητοῦ οὐκ ἔμενον δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ, ἀλλ' οὔτε θὰ ἦτο ἀνακτὸν ἐν Κρήτῃ. Ἡ Εὐρωπαϊκὴ διπλωματία κατ' ἐπιφάνειαν ὁμόφωνος, ἀλλὰ πράγματι διηρημένῃ ἀπὸ τοῦ Ἰταλοτουρκικοῦ πολέμου, δὲν εἶχε τὴν δύναμιν νὰ ἐπιβληθῇ, ἀλλ' οὔτε καὶ τὸν ἥρωϊσμόν νὰ καταρρίψῃ τὸ τελευταῖον τουρκικὸν πρόσημα ἀποδοχομένη τὴν μόνην δικαίαν τελικὴν λύσιν, τὴν ἑνωσιν τῆς Κρήτης μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ἀκριβῶς δὲ οὕτω προλαμβά-

νοσα τὴν ἔκρηξιν ταραχῶν ἐν τῇ Βαλκανικῇ ὡς ἐφαίνεται ὅτι ἐπεξή-
τει. Ἄλλ' ἢ ἀμφίβολος στάσις τῆς ὑπέθαλψε τὴν μοιραίαν ταύτην περι-
πέτειαν καὶ ἀληθῶς οὐδὲν ὑπάρχει κακὸν χωρὶς νὰ ἐνυπάρχη ἐν αὐτῇ
καὶ ἡ ἀγαθὴ ὄψις, διότι διὰ τῆς ὀλονὲν ἐντεινομένης πίεσεως ταύτης
ἐπὶ τῆς νήσου εἰς μὴ ἀναγνώρισιν τῶν ἀναμιφισβητήτων δικαιωμάτων
τῆς, ὁ ἐπελθὼν πόλεμος ἀπέδωκε τὴν ἐλευθερίαν εἰς πολὺ μεγαλειότερον
ἀριθμὸν ὑποδοῦλων.

Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Διπλωματία ἐν τῇ ἀδυναμίᾳ ν' ἀνεύρη ἐπὶ τέλους
μῖαν λύσιν εὐρέθη σύμφωνος κατὰ τοῦτο νὰ διατηρήσῃ τὸ καθεστῶς
πάσῃ θυσίᾳ παρεμποδίζουσα ἀκόμη καὶ διὰ τῆς βίας τὴν μετάβασιν τῶν
Κρητῶν βουλευτῶν εἰς Ἀθήνας. Ἡ τοιαύτη, ὅμως δῆλωσις δὲν ἔσχυσε
ν' ἀποτρέψῃ τὴν Ὀγδοηκονταμελῆ Ἑπιτροπὴν ἀπὸ τοῦ νὰ ἐκλέξῃ
τοὺς δι' Ἀθήνας προσωρισμένους βουλευτάς 69 ἐν ὅλῳ. Ἡ ἐκλογή ἐγένε-
το τὴν 11 Μαρτίου 1912, τὴν προαγγελθεῖσαν ἀκριβῶς ἡμέραν, ἡ
ὁποία ἦτο καὶ ἡ ἡμέρα τῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν ἐν Ἑλλάδι. Ἀπε-
φασίζετο δὲ συγχρόνως ὅπως οἱ βουλευταὶ ἀναχωρήσουσιν δι' Ἀθήνας
τὴν 15 Ἀπριλίου. Πρὸ τῆς σπουδαιότητος ταύτης ἀποφάσεως οἱ ἐν
Χανίοις πρόξενοι συνήρχοντο ἐκ νέου εἰς σύσκεψιν εἰς τὴν ὁποίαν ἐλάμ-
θανε μέρος καὶ αὐτὸς ὁ πρόξενος τῆς Ἰταλίας, οὗτω δὲ διὰ τῆς συμ-
μετοχῆς ταύτης ἐγένετο φανερὰ ἡ κακὴ θέλησις τῆς Ἑuropῆς πρὸς
διατήρησιν τοῦ καθεστώτος, αἱ δὲ Ἀυγῆμεις κατέστησαν γνωστὴν διὰ
διακοινώσεώς των πρὸς τὴν Ὀγδοηκονταμελῆ Ἑπιτροπὴν τὴν ἀπόφα-
σίν των ταύτην. Λιὰ τῆς διακοινώσεως εἰδοποιεῖτο ἀκόμη ἡ Κρητικὴ
Κυβέρνησις, ὅτι τὰ ἐν Χανίοις σταθμιζόμενα πολεμικὰ ἢ ἐλάμβανον τὰ
κατάλληλα μέτρα ὅπως παρεμποδίσουν τὴν ἀναχώρησιν τῶν βουλευτῶν.
Ὁ κ. Βενιζέλος ἀκολουθῶν τὴν αὐτὴν πολιτικὴν τῆς εὐθύτητος ὡς
πρὸς τὴν διατήρησιν τῆς εἰρήνης καὶ τῆς φιλικῆς μετὰ τῆς Τουρκίας
γειτνιασεως κατ' ἐπανάληψιν προέβη εἰς τὴν περίφημον δῆλωσιν, ὅτι
ἦτο σύμφωνος πρὸς τὰς ἀποφάσεις τῶν Ἀυγῆμειων καὶ ὅτι ἐπ' οὐδενὶ
λόγῳ θὰ ἐδέχετο εἰς τὴν Βουλὴν τοὺς συμπατριώτας τοῦ βουλευτάς
ἐκδιώκων αὐτοὺς ἀκόμη καὶ διὰ τῆς βίας. Ἡ θέσις του ἦτο, ὡς εἶπο-
μεν ἤδη, δυσχερεστάτη, κατὶ περισσώτερον τοῦτου, αὐτόχρημα δραμα-
τικὴ καὶ ἡ δημοτικότης του ἤρχισε νὰ ἐφίσταται αἰσθητῶν μείωσιν.
Ἄλλὰ προκειμένου περὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἐν Ἑλλάδι καταστάσεως, τὸ
σοβαριώτερον ἦτο, ὅτι τὸ κρητικὸν ζήτημα ἠπείλει νὰ ἐπαναφέρῃ αὐτὴν

εις τὰς πρὸ τῆς ἐκρίξεως τοῦ στρατιωτικοῦ κινήματος δυσχερέας, διότι τοῦτο εἶχε προσέλθει ἐξ ἐκείνου, ἦτο δὲ εὐκολον κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην νὰ ἐγκληθῆται ὁ κ. Βενιζέλος, ὅτι οὐδὲν ἠδυνήθη νὰ πράξῃ περισσύτερον τῶν ἀντιπάλων του. Αἱ μετὰ τῆς Τουρκίας ἐν τούτοις σχέσεις συνεπέα τῆς πολιτικῆς ταύτης τοῦ κ. Βενιζέλου ἐβελτιοῦντο ὀλονέν. Ἐπ' αὐκαιρίᾳ τῆς ἐπανόδου τοῦ κ. Γρυπάρη εἰς τὴν προτέραν ἐν Κωνσταντινουπόλει θέσιν του ὡς πρεσβευτοῦ, ἔλα τὰ ὄργανα τοῦ τουρκικοῦ τύπου ἐπλεον τὸ ἐγκώμιον τοῦ κ. Βενιζέλου διὰ τὴν πολιτικὴν του εὐθύτητα. Ἐγνωσεται, ὅτι κατ' οὐσίαν ἡ πολιτικὴ τῆς Πύλης, ἣ ὁποία παρέμενεν ὑποχείριος εἰς τὸ Κομιτάτον, δὲν ἔπαυσε νὰ εἶνε δυσμενῆς πρὸς τὸν Ἑλληνισμόν. Αἱ καταπιέσεις ἐναντίον τοῦ ὁμογενοῦς στοιχείου ἐξηκολούθουν, κατὰ δὲ τὰς ἐνεργηθείσας ἐν Τουρκίᾳ ἐκλογὰς κατεβλήθη πᾶν μέσον διὰ ν' ἀποκλεισθῶν οἱ Ἕλληνες. Καὶ εἰς τὴν Βόρειον Ἠπειρον τελεία ἐπεκράτει ἀναρχία συνέπεια τῆς ὁποίας ἦτο, ὅτι ὑπέφερον τὰ πάνδεινα οἱ ἐκεῖ ἐλληνικοὶ πληθυσμοί.

Ὡς πρὸς τὸ χρητικὸν ζήτημα δέον νὰ σημειωθῆ ὅτι ἐνῆ ἡ Ὀγδοηκονταμελῆς Ἐπιτροπὴ εἶχε προκηρύξει τὴν εἰς Ἀθήνας ἀποστολὴν τῶν βουλευτῶν διὰ τὴν 15 Ἀπριλίου, κατανοήσασα, ὅτι ἦτο πλέον βεβαίως, ὅτι τὰ ἐν Χανίοις ὄρμονται ξένα πολεμικὰ θὰ παρημποδίζον τὴν ἀναχώρησιν, ἔσπευσε νὰ ἐξαποστελῆ τρεῖς ἡμέρας πρὶν τῆς ἐξ 17 βουλευτῶν, οἱ ὅποιοι ἔφθασαν εἰς Ἀθήνας τὴν ἑσπέραν τῆς 13 Ἀπριλίου. Ταῦτοχρόνως ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀφ' ἑνὸς διὰ νὰ καταδείξῃ τὴν καλὴν τῆς θέλησιν πρὸς τὰς Ἀυγάμεις καὶ ἀφ' ἑτέρου διὰ ν' ἀποφύγῃ δυσαρέστους σκηνὰς ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν «Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως» Β. Διάταγμα διὰ τοῦ ὁποίου ἀνεβάλλετο ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας ἡ σύγκλησις τῆς Βουλῆς. Ἐνῆ ἐπρόκειτο αὕτη νὰ συνέλθῃ τὴν 21 Ἀπριλίου ἐκαλεῖτο διὰ τὴν 19 Μαΐου. Κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Συντάγματος ὁ Βασιλεὺς ἐξήνταει ὅτι τὴν τελευταίαν δυνατὴν προθεσίαν χωρὶς διὰ τοῦ μέτρου τούτου νὰ ἐξασφαλισταὶ ποσῆς ἢ κατάστασις. Ἐλέγη, μάλιστα τότε καὶ ἀνεγράφη, ὅτι ἐὰν οἱ Κρήτες ἐπέμενον, ὁ κ. Βενιζέλος ἤθελε παραιτηθῆ, ἀλλ' ἡ Κυβέρνησις ἔσπευσε δι' ἀνακοινωθέντος νὰ διαψεύσῃ τὰς τιαύτας δόξαις τῆς χαρακτηρίσασα τὴν παραίτησιν ὡς κίνημα πολιτικῆς ἀναγερίας. Ἀπεδεικνύετο ὅτι μίαν ἀκόμη φοράν, ὅτι ὁ κ. Βενιζέλος

ἡνός
του.
Γ
σεω
νίου
χώρ
ὑπό
πόν
τῆς
προ
σος
δρο
ρισ
ταύ
σαπ
ἐπλ
πρά
«Π
κατ
εἰς
τα
ν'
ἀγ
εἰ
βο
ὑπ
με
γῆ
τη
τι
ἐπ
σκ
τώ
δ

ήνοιε νά μή παρεϊκλίνη ποσώς τής αρχικώς χαραχθείσης πολιτικῆς του.

Παρ' ἔλλην τήν δυσμενῆ ταύτην στάσιν τής Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, παρὰ τὰς ὑπὸ τῶν Προξένων γνωστοποιηθείσας ἀρμοδίως ἐν Χανίοις ἀπειλὰς, ὅτι θὰ συναλαμβάνοντο οἱ Κρήτες βουλευταί, οὗτοι ἀνεχώρησαν ἐκεῖθεν πανηγυρικῶς τήν ὀρισθεῖσαν ἡμέραν προπεμπόμενοι ὑπὸ χιλιάδων λαοῦ. Ἐπέβησαν τοῦ ἐμπορικοῦ ἀτμοπλοίου «Πελοπόννησος» 19 ἐν Ἐλφ εἰς τὸν λιμένα τῶν Χανίων. Τὴν 1 καὶ 30' μ.μ. τῆς Κυριακῆς τὸ ἀτμόπλοιο ἀπῆρε ὑπὸ τὰς ἐπεφυγμίας τοῦ ἐπὶ τῆς προκυμαίας συγκεντρωμένου πλῆθους Ἄλλὰ πρὸ τοῦ ἡ «Πελοπόννησος» φθάσῃ εἰς Κάτω Μελέχαν, τὴν ἐπλησίασε τὸ ἀγγλικὸν καταδρομικὸν «Μινέρβα», τὸ ὅποιον διὰ σήματος τὴν ἐκάλεσε ν' ἀνακρωρίσῃ πρὸς ἀριστερά. Μόλις ἡ «Πελοπόννησος» ἐξετέλεσε τὴν κίνησιν ταύτην, τὸ ἀγγλικὸν καταδρομικὸν ἐσήμηνεν ἐκ δευτέρου: «Πλησιάσατε. Ἐχομεν νὰ σὰς ἀνακοινώσωμεν σπουδαία». Ἡ «Πελοπόννησος» ἐπλησίασε χωρὶς ἕμως καὶ ν' ἀνακόψῃ τὸν πλοῦν. Τοῦτο ἐθεωρήθη ὡς πράξις ἀνυπακοῆς καὶ τὸ ἀγγλικὸν ἔρριψε ἀσφαιρον βολήν. Τότε ἡ «Πελοπόννησος» ὑπακούσασα ἔμεινεν ἐπὶ τόπου. Ὁ διερχομῆς τοῦ καταδρομικοῦ ἐφώνησε πρὸς τὸν πλοίαρχον νὰ παρακολοθησῇ τοῦτο εἰς τὸν ὄρμον τῆς Σούδας. Ὁ πλοίαρχος συνεμορφώθη πρὸς τὴν διαταγὴν καὶ ὅταν ἡ «Πελοπόννησος» ἐφθασε εἰς Σούδαν διετάχθη, ν' ἀγκυροβολήσῃ μεταξύ τριῶν καταδρομικῶν, ἐνὸς γαλλικοῦ, ἐνὸς ἀγγλικοῦ καὶ ἐνὸς ρωσικοῦ. Ἀκατοὶ πολεμικῶς ἐξοπλισμέναι περιεκύκλωσαν τὸ ἀτμόπλοιο διὰ νὰ παρεμποδίσουν τὴν ἀπεβίασιν τῶν βουλευτῶν. Λύο ἦρας βραδύτερον Ἄγγλος ἀξιωματικὸς ἀκολουθούμενος ὑπὸ πολλῶν ναυτῶν ἀνήλθεν ἐπὶ τῆς «Πελοπόννησος» καὶ ἀπεφρονόμενος πρὸς τοὺς βουλευτὰς εἶπε: «Διετάχθη, κύριοι, νὰ σὰς ἀπαγγίσω ἐνώπιον τοῦ Ἄγγλου ἀρχικυβερνήτου». Ἐκείνοι ἐπήτησαν προθεσμίαν ἡμισείας ἦρας διὰ νὰ σκεφθῶν. Ὁ ἀξιωματικὸς συνήνεσε προθύμως. Παρελθούσης τῆς ταχθείσης προθεσμίας, ἐπανήλθε πρὸς αὐτοὺς καὶ τοὺς διέταξε νὰ παραλάβουν τὰς ἀποσκευὰς των καὶ νὰ τὴν ἀκολουθήσουν. Ἦσαν 13. Οἱ λοιποὶ ἐξ κτώρθωσαν νὰ διαφύγουν κρυβέντες ἐντὸς τοῦ ἀτμοπλοίου. Μόλις ἕμως ὁ Ἄγγλος ἀρχικυβερνήτης ἀντελήφθη τὴν ἀπουσίαν των, ἀπέστειλε καὶ

πάλιν τὸν ἀξιωματικόν. (Ὅτος ἐπανελθὼν ἐπὶ τοῦ πλοίου μὲ τὸ πολύκροτον ἀνὰ χεῖρας ἐπροχώρησε πρὸς τοὺς ἐναπομείναντας ἐν αὐτῇ βουλευτᾶς : «Κύριοι, τοὺς εἶπε, πᾶσα ἄρνησις ὑπακοῆς εἶνε περιττή. Ἔχω διαταγὴν νὰ σᾶς παραλάβω ἀκόμη καὶ διὰ τῆς βίας καὶ ἢ εἶμαι πολὺ δυστυχῆς ἐὰν μὲ φέρετε εἰς αὐτὴν τὴν δύσκολον θέσιν». Πᾶσα ἀντίστασις ἦτο ματαία καὶ οἱ ἕξ βουλευταὶ ἠναγκάσθησαν ν' ἀκολουθήσουν τὸν Ἄγγλον ἀξιωματικόν ἐπὶ τοῦ ἀγγλικοῦ καταδρομικοῦ. Συνεπεῖα συμβουλίου τῶν τριῶν κυβερνητῶν ἐπὶ τοῦ καταδρομικοῦ τούτου, ἀπεφασίσθη νὰ κρατηθῶν οἱ βουλευταὶ ὡς αἰχμάλωτοι καὶ 7 μὲν ἕξ αὐτῶν νὰ παραμείνουν ἐπὶ τοῦ ἀγγλικοῦ, ἕξ ἐπὶ τοῦ γαλλικοῦ «Ἐρρίκος Α΄.» καὶ οἱ λοιποὶ ἐπὶ τοῦ ρωσικοῦ. Εἰς τὰς διαμαρτυρίας τῶν βουλευτῶν ὁ Ἄγγλος ἀρχικυβερνήτης περιφρίσθη ν' ἀπαντήσῃ ἀπλῶς : «Ἐκτελῶ διαταγὰς τῶν ἀνωτέρων μου χωρὶς νὰ τὰς συζητῶ».

Τὸ γεγονός τῆς συλλήψεως τῶν Κρητῶν βουλευτῶν ἐπροκάλεσε, ὡς ἦτο ἐπόμενον, κατὰ πλῆξιν τόσον ἐν Κρήτῃ ὅσον καὶ ἐν Ἀθήναις. Ἐν Κρήτῃ μάλιστα ὑπῆρξε πρὸς στιγμὴν κίνδυνος διαταράξεως τῆς δημοσίας τάξεως, ἀλλ' ἡ ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ ἠδυνήθη νὰ κατισχύσῃ τῆς δυσχεροῦς περιστάσεως συμβουλευτάσα ἡσυγίαν καὶ γαλήνην καὶ εἰσακουσθεῖσα εὐτυχῶς. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐτηλεγράφησε πρὸς τὸν Βασιλέα Γεώργιον, εὐρισκόμενον τότε ἐν Κερκύρα, καθὼς καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν νὰ μεσολαβήσῃ πλῆξιν τῶν προστατῶν Ἀνάμειον διὰ τὴν ἀπόλειψιν τῶν Κρητῶν βουλευτῶν, ἀπτήθη δὲ συγχρόνως καὶ εἰς τοὺς προξένους ἔγγραφον διαμαρτυρικὸν ἐναντίον τῆς ἀθέτου ταύτης πράξεως.

Ἐνθὺ τὸ κρητικὸν ζήτημα εὐρίσκετο εἰς τὸ ἐπικίνδυνον τοῦτο σημείον, ἄλλο γεγονός γενικωτέρας σημασίας, ἀμέσως δὲ σχετιζόμενον πρὸς τὰ ἑλληνικὰ συμφέροντα παρεσκευάζετο, ἡ κατάληψις δώδεκα νήσων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, τῶν ἐγγὺς πρὸς τὴν Ρόδον, παρὰ τῆς Ἰταλίας. Τὸ σπουδαιότατον τοῦτο ἀπὸ διεθνούς ἀπόψεως συμβᾶν ἐκοινολογεῖτο ἤδη πρὸ πολλοῦ καὶ ἐπροσημαίνετο διὰ κινήσεων τοῦ Ἰταλικοῦ στόλου, ὅστις ἤδη καταλαμβάνει τὴν μικρὰν νήσον Ἀστυπάλαιαν εἶχε καταστήσει ταύτην ὀρμητήριόν του, ἐκεῖθεν δὲ πρόσκοποι καὶ καταδρομικὰ ἐπέλεον τακτικὰ πρὸς τὴν Ρόδον καὶ τὰς λοιπὰς νήσους, ὥς ὅτου τὴν 22 Ἀπριλίου 1912 τὸ ἀπόγευμα ἡ ὑπὸ τῶν ἀντιναύαρχ-

χον Βιάλε μοίρα τοῦ Ἰταλικοῦ στόλου ἐνεφανίσθη πρὸ τῆς Ρόδου, τὴν ὁποίαν μετὰ μικρὰν ἀψιμαχίαν πρὸς τὴν ἐκεῖ ἐκ 3,000 περίπου ἀνδρῶν φρουρὰν κατέλαβε ὁ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ἀμιέλιο ἀποβιβάσθεις στρατός. Μετὰ ἐννέα ἡμέρας καταλαμβάνοντο καὶ αἱ λοιπαὶ περὶ τὴν Ρόδον νῆσοι. Οὕτω τὴν 1 Μαΐου τὸ θωρηκτὸν «Νεάπολις» ἐνεφανίζετο πρὸ τῆς νήσου Τύλου, τὸ θωρηκτὸν «Ρώμη» εἰς Νίσσυρον, ἡ «Πίζα» εἰς Κάλυμνον, ὁ «Ἄγιος Μάρκος» εἰς Λέρον καὶ τὸ «Ἀρχαλίνο» εἰς Πάτμον, ἐξαναγκάσαντα τὰς φρουράς νὰ παραδοθῶν. Συγχρόνως ἠχμαλωτίζοντο αἱ ἀρχαὶ καὶ οἱ κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι.

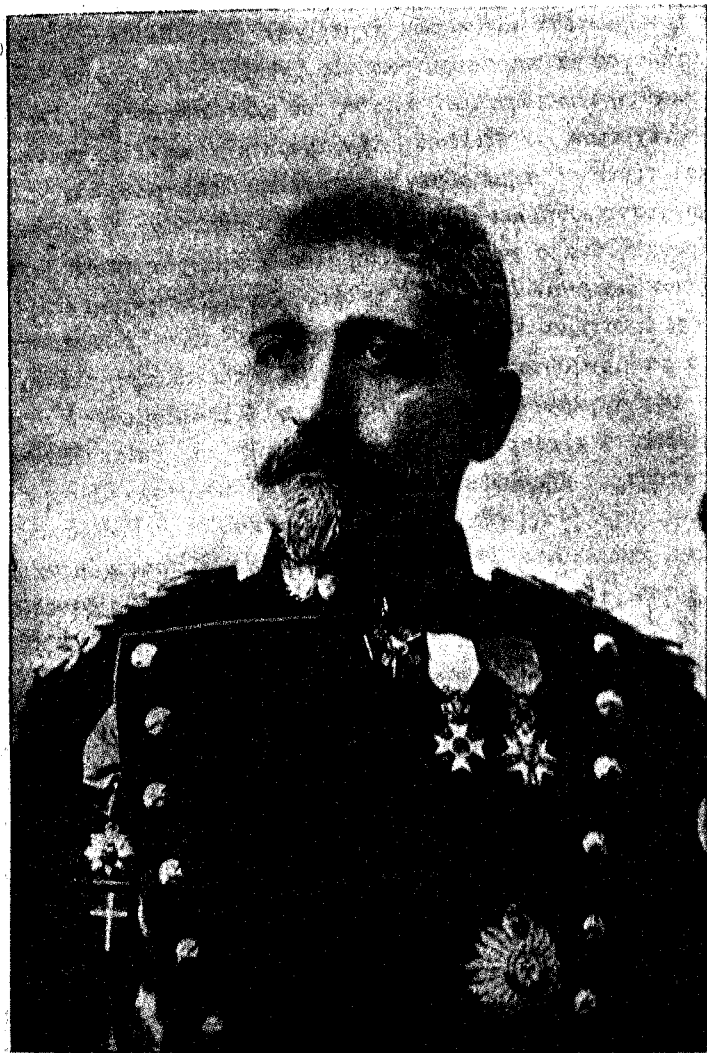
Αἱ πολιτικαὶ δηλώσεις τῆς Ἰταλίας, αἱ ὅσαι συνώδευσαν τὸ γεγονός τοῦτο, ἔτεινον νὰ τὸ ἀποξενώσουν πάσης γενικωτέρας σημασίας ἂν καὶ ἦτο προφανές ὅτι δι' αὐτοῦ διαταράσσεται ἡ ἰσορροπία εἰς τὴν Μεσόγειον καὶ αἱ Δυνάμεις αἱ ἔχουσαι ἀντίθετα συμφέροντα πρὸς τὴν Τριπλῆν Συμμαχίαν ἐθίγοντο δι' αὐτοῦ, ἀμεσώτερον ἢ Ἄγγλία, κατὰ δεύτερον δὲ αἱ δηλώσεις αὗται ἀνέφερον ἀπλῶς, ὅτι ἡ Ἰταλία καταλαμβάνουσα τὰς νήσους ἐπεζήτει νὰ καταφέρει καίριον πλήγμα ἐναντίον τῆς Τουρκίας ἐξαναγκάζουσα αὐτὴν νὰ παραδώσῃ τὴν Τριπολίτιν καὶ τὴν Κυρηναϊκὴν

Ἡ κοινὴ γνώμη ἐν Ἀθήναις διαμορφωθείσα ἐκ τῶν πρώτων ἐντυπώσεων διείδεν εἰς τὴν Ἰταλικὴν κατοχὴν κίνημα ἀπελευθερωτικόν, τὸ ὁποῖον συνίστατο εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς τύχης τῶν νησιωτῶν ὑπὸ πολιτισμένην διοίκησιν. Ἄλλ' ἡ κυβέρνησις τῶν Ἀθηνῶν διετύπωσε πολλάς καὶ σπουδαίας ἐπιφυλάξεις, αἱ ὅσαι δύνανται νὰ συνοψισθῶν εἰς τοῦτο: Τὰ ζητήματα, τὰ ὅσα προκαλεῖ ἡ στρατιωτικὴ κατάκτησις τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου παρὰ τῆς Ἰταλίας σχετίζονται ἀμέσως μὲ τὰς περιφθίμους δηλώσεις τὰς γενομένας κατὰ τὴν ἐναρξίν τοῦ πολέμου παρὰ τοῦ Σάν Τζουλιάνο ὡς πρὸς τὴν διατήρησιν τοῦ καθεστώτος εἰς τὰ Βαλκάνια, ἀλλὰ πρωτίστως σχετίζονται μὲ τὰ δικαιώματα ἐπὶ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ὅσον καὶ ἂν αἱ Δυνάμεις τῆς Εὐρώπης θὰ ᾔθελαν νὰ παρίδουν τὰ δικαιώματα τούτα, ποτὲ δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ κατορθώσουν νὰ μείνῃ ψυχρὸν καὶ ἀδιάφορον τὸ Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὸ ὁποῖον αὐτὴ ἡ Εὐρώπη ἔχει ἀναγνωρίσει τὸ δικαίωμα νὰ ἐκφέρει τὴν γνώμην του ἐπὶ τῆς τύχης τῶν ἑλληνικῶν πληθυσμῶν. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν «διατήρησιν τοῦ καθεστώτος εἰς τὰ Βαλκάνια» ἢ Ἰταλία φαίνεται, ὅτι ἐξαιρεῖ τοῦ δόγματος

τούτου τὴν ἰδίαν δρᾶσιν. Ἄλλὰ θὰ ἦτο ἔχι μόνον ἄδικον, ἀλλὰ κα ἐπιζήμιον διὰ τὰ συμφέροντα τῆς Εὐρωπαϊκῆς προσπαθοῦσης διὰ τῶσιν θουσιῶν νὰ τηρήσῃ τὴν εὐρωπαϊκὴν εἰρήνην, ἐὰν ἡ Ἰταλία ἀποχωροῦσα τῶν γήσων ἀφινε τοὺς ἐλληνικοὺς πληθυσμούς, τοὺς ἐκδηλώσαντας ἀπροκάλυπτον χαρὰν διὰ τὴν ἐκεῖ ἐμφάνισίν της, εἰς τὴν ἐκδίκησιν τῶν Τούρκων. Οὔτε ἡ Ἑλλάς, οὔτε καὶ τὰ λοιπὰ χριστιανικὰ κράτη τῆς Βαλκανικῆς, θὰ ἠδύναντο νὰ μείνουν ἀδιάφορα πρὸ ἐνός τοιούτου ἐνδεχομένου.

Ἡ τελευταία αὕτη δῆλωσις εἶνε φανερόν, ὅτι προδίδει τὴν διπλωματικὴν ἐνέργειαν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ὅπως ἐπιτύχῃ συνεννόησιν μετὰ τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν καὶ ἔτι ἡ συνεννόησις αὕτη εἶχεν ἤδη συντελεσθῆ κατὰ τὸ πλεῖστον. Πράγματι δὲ αἱ πρῶται εἰδήσεις περὶ τῆς συνεννόησεως ἐδημοσιεύοντο ἤδη εἰς Σόφειαν, καὶ μελοδοῦσι ἡ Βουλγαρικὴ Κυβέρνησις ἔσπευσε νὰ τὰς διαφύσῃ δι' ἐπισήμιον ἀνακρινωθέντος, δὲν ὑπῆρχε ἀμφιβολία, ὅτι τὸ ἀκριβὲς αὐτῶν ἦτο καὶ ἄλλως φανερόν ἐκ τῆς πλήρους συνδιαλλαγῆς καὶ τῆς ἁρμονικῆς συνεργασίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ τοῦ Ἐξάρχου ἐφ' ἑλίων τῶν ζητημάτων, τὰ ὅποια μέχρι τοῦδε τοὺς ἐχώριζον.

Τὴν ἐξιστόρησιν τῶν σηνεννοήσεων τούτων θὰ δημοσιεύσωμεν εὐθὺς περαιτέρω. Ἡδὴ ἐνδιαφέρει ν' ἀσχοληθῶμεν λεπτομερέστερον μετὰ τὰ αἷτια τὰ προκαλέσαντα τὴν ἀνάγκην τῆς συγκροτήσεως τοῦ Βαλκανικοῦ Συνδέσμου. Πάντοτε (ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὴν ὀξύτητα τῆς κρίσεως ἐπέφερον ἡ καταθλιπτικὴ καὶ συνήθως κακουργὸς πολιτικὴ τοῦ Νεοτουρκικοῦ Κομιτάτου, ἀφοῦ αἱ παντὸς εἴδους καταπίεσεις καὶ βολοφονίαι Χριστιανῶν ἦσαν τότε σίονι ἐρος sinoquia non τῆς ὑπάρξεώς του. Ὀλόκληρος ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία εἶχε μεταβληθῆ εἰς χῶραν ἀναρχομένην. Ἡ Σερβία καὶ τὸ Μαυροβούνιον ὑπέφερον ἐκ τοῦ Ἀλβανικῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ Ἱπείρος ἠπειλαίετο σοβαρῶς παρὰ τῶν Ἀλβανῶν ἐπιδρομῶν, οἵτινες ἄλλως διετύπων ἀξιώσεις καταλήψεως αὐτῶν τῶν Ἰωαννίνων εἰς περίστασιν ἐπιτυχίας τοῦ κινήματός των. Αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν ἐπαναστατῶν αὐτῶν ἐφθασαν μέχρι τῆς κοιλάδος τοῦ Ἄξιου. Ἡ Βουλγαρία ὡσαύτως εἶχε ἰσχυροὺς λόγους νὰ καταπτοῖται ἐκ τῆς καταδιώξεως τοῦ ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ βουλγαρικοῦ στοιχείου, καίτοι τοῦ Κράτους αὐτοῦ, τοῦ ὑποβάλλοντος σηπηματικῶς ὑπὸ τὸ πατριωτικὸν πρόσχημα τὰς ληστρικὰς καὶ βολο-

ΟΑΡΧΗΓΟΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ
Ν. ΖΟΡΜΠΙΑΣ
Συνταγματάρχης

φονικὰς συμφορὰς, ἔχει μόνον κατὰ τῆς τουρκικῆς κακοδιοικήσεως, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν παροικούντων ἀθῶν λαῶν ἢ προγενεστέρᾳ ὁρᾶσις υπῆρξεν ἢ κυριωτέρᾳ αἰτία τῶν σημερινῶν ἀντεκδικήσεων. (Ἡ) ἦτο ἕμως παράλογον νὰ παρασυρῆθῃ κανεὶς ὅπωςδῆποτε ὑπὸ τῆς οὐδέφως ἔτι μίᾳ τοιαύτῃ ἐλαττωματικῇ ἀποψίς τοῦ κοινοῦ ἀγῶνος ἡδύνατο, ἔστω καὶ ἐπ' ἐλάχιστον, νὰ ἐξιλεώσῃ τὴν τουρκικὴν κακοδιοίκησιν. Ἴσως μόνον, καὶ τούτο τὸ σημειοῦμεν μετὰ πολλοῦ δισταγμοῦ, ἐάν ἦτο ἄλλο τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει πνεῦμον πολιτικὸν πνεῦμα, ἢ τουρκικὴ Διπλωματία θὰ ἡδύνατο νὰ ἐπωφεληθῆ τῶν ἀναμφισβητήτων ὡς ἐκ τῶν περιστάσεων δισταγμῶν καὶ τῆς παλαιᾶς διχονοίας καὶ νὰ ἐπιτύχῃ ἐπὶ χρονικὸν τι διάστημα ἀναβολὴν τῆς μοιραίας τελικῆς καταστροφῆς.

Παρὰ τὰ μονιμώτερα, τὰ διαρκέστερα αἰτια τὰ προκαλέσαντα τὴν ἀνάγκην τῆς συγκροτήσεως τοῦ Βαλκανικοῦ Συνδέσμου, τὰ συμπτώματα καὶ διὰ τὰ τέσσαρα Βαλκανικὰ Κράτη, τὰ ἐπισπεύσαντα τὴν πραγματοποιήσιν τῆς ἐνώσεως, ἐπῆλθον ἄλλοθι. Ἦσαν δὲ συμπτώματα μεγάλης ἀνισυχίας, θέτοντα εἰς δοκιμασίαν τὴν Εὐρωπαϊκὴν Διπλωματίαν, ἀπειλοῦντα περιπλοκάς, ἅπαντα δὲ προσερχόμενα ἐκ τοῦ γεγονότος τοῦ Ἰταλοτουρκικοῦ πολέμου, ὡς τῆς κυρίως γενεσιουργοῦ αἰτίας.

Ἐν σχέσει πρὸς τὴν Ἑλλάδα, πλὴν τῆς Κρήτης, ἢ ὅποια φέρει καὶ μὲ ὀρίην πρὸς τὰς ἐνωτικὰς προσπάθειας, ἢ Σάμος μὴ ὑπακούουσα ὡσαύτως πρὸς τὰ κελεύσματα τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἀπειθήρχητος, καὶ κατὰ ἴδιαν βούλησιν ὄρωσα, ἐξεγείρεται πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν. Ἡ νῆσος αὕτη ἀπὸ τοῦ 1908 ἤδη, ἔδειξε τὰς ἐνωτικὰς τάσεις τῆς. Παρακαίρως τότε ἐδημιουργήθη ἐκεῖ ζήτημα διακινδυνεύσαν τὴν μετξὺ Τουρκίας καὶ Ἑλλάδος σχέσεις. Ὁ τουρκικὸς στόλος ἐνεῖ κινήσεται εἰς τὰ ὕδατα τῆς νήσου καὶ παρὰ τὸν ἀγγυητικὸν καὶ προνομικὸν χάρτην τῶν τριῶν Προστατιδίων Δυνάμεων ἀπεβιάζετο τουρκικὸς στρατός. Ὁ Ἕλλην ἡγεμὸν Κοπάσης, ὁ παραίτιος τῆς δυσφορίας καὶ τῆς ἐξεργέρσεως, ἀναλαβὴν καὶ μὲ τὸ νεοτουρκικὸν κλιθεστὸς ἔλην τὴν προτέρην του ἰσχύν, δικαιονίξει τὰς προεργὰς καὶ τὰς ἐξουσίας, καὶ προβαίνει εἰς νέας τοιαύτας διατηρῶν ἀσβεστον μνημονικὴν πρὸς τὸ ἐξεγερθὲν ἐναντίον του κόμμα, τοῦ ὅποιοι ἀρχηγὸς ἦτο ὁ ἐπὶ μακρὰ ἐτη πρωθυπουργὸς τῆς Σάμου, ὁφρηγίτης δὲ ἄλλοτε τῆς ἀρχαιολογίης εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστήμιον Θεμιστοκλεῆς Σαφοῦλης. Τὸ κατὰ

τοῦ Κοπάσης μῆσος τῶν νησιωτῶν ἐκορυφώθη μέχρι τοῦ ν' ἀπολύξει εἰς ἔγκλημα κατὰ τῆς ζωῆς του, τὸ ὁποῖον συνήθως ἢ ἱστορικῆ παραδόσει παλαιότερων χρόνων χαρακτηρίζει ὡς ἐξέργεσιν κατὰ τῆς τυραννίας. Ὁ Κοπάσης ἐδολοφονεῖτο τὴν ἑσπέραν τῆς Ἰῆς Μαρτίου, ὡρα ὅγῃ, ἐμπροσθεν τοῦ ἡγεμονικοῦ μεγάρου, ἐνθ' ἐπανάρχετο τῆς ἐκκλησίας. Ὁ δολοφόνος, Σάμιος, ἐπυροβόλησε κατ' αὐτοῦ διὰ κολυκρότου πεντάκις. Τρεῖς σφαῖραι ἐπέτυχον τὸν Κοπάσην, εἰς τὸ στήθος, τὸν βραχίονα καὶ τὴν κοιλίαν. Ἐξέπνευσε τὴν ἐπομένην. Ἄλλ' οὐδὲ νεκρὸς εὔρε χάριν παρὰ τῶν κατοίκων τῆς νήσου, οἱ ὅποιοι τὸν θάνατόν του ἐθαύρασαν ὡς ἀπολύτρωσίν των. Αἱ ἐφημερίδες ἀγγιζοῦνται, ὅτι ὁ λαὸς εἰς τὸ Βαθὺ εἶχεν ἀπαγερεύσει μνημιόσηνον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς του! Καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλ' ἀντιστρόφως ἐξηνάγκασε τοὺς ἱερεῖς νὰ δεηθῶν ὑπὲρ τοῦ δολοφόνου καὶ ἤνοιξε ἐπὶ πλεον κατάλογος εὐαγορῶν διὰ τὴν ἀνέργειαν μνημείου πρὸς τιμὴν του!

Ἦς ἀντικατάστασιν τοῦ Κοπάση διωρίσθη ὁ Γρηγόριος Παγερῆ ἐφένδης, πρῶτην γραμματεὺς τοῦ βασιλῆ Τραπεζούντος καὶ μουσεοκράτης Μερσίνας, τὸν ὁποῖον οἱ νησιῶται ὑπεδέχθησαν μετ' ἐπισημοῦ. Ἡ ὑποδοχὴ αὕτη ἐχαρακτηρίσθη ὡς διαδήλωσις ἀγαθῶν τοῦ Κοπάση καὶ ἐν γένει τοῦ παρελθόντος (*). Τριακοντομελὴς ἐπιτροπὴ ἀποτελούμενη ἐκ τῶν μάλλον σημειωθέντων προσώπων ἐξ ἀριστέρων τῶν κομμῶτων ἐπαρουσιάσθη τὴν ἐπαύριον ἐνώπιον τοῦ νέου ἡγεμόνος, ἤρκεσε δὲ ἡ πρώτη αὐτῆ γνωριμία νὰ ψυχρῶνῃ τὸν ἐπισημοῦ τὸν Σαρῶν περὶ εὐνοϊκῆς ἀποκαταστάσεως τῶν πραγμάτων, διότι ὁ Παγερῆ ἐφένδης ἀπαντῶν εἰς τὴν ἐξ ἀνάγκης τῆς ἐπιτροπῆς προσηύχθησιν τοῦ δικηγόρου (†), ἀσθενοῦ Μάλλη, ζήτησαντες ἡμῶν ἀμνηστία ὑπὲρ ἑκατὸν περίπου συμπατριωτῶν τοῦ καταδικασθέντος παρὰ τοῦ Κοπάση εἰς φυλάκισιν καὶ ἐξορίαν συναεῖα των συμμέσων τοῦ 1908, ἐδήλωσε μετ' ὑπεκφυγῶν ὅτι ἡ προσωπικὴ του ἐπιθυμία ἦτο νὰ δοθῇ γενικὴ ἀμνηστία πρὸς ἐπαναφορὰν τῆς γαλιῆς ἐν τῇ νήσῳ, ἀλλὰ ρητὴν ὑπόσχεσιν δὲν ἔδωκε καὶ συνέστησεν ἕλπις ὑπεροχῆς. Οἱ Σάμιοι μολονότι μετὰ δυσπιστίας καὶ ἀπογοητεύσεως ἤκουσαν τοὺς λό-

(*) Le Messager d'Athenes. Ἀπτομερείας περὶ πολλῶν συμβάντων εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο καὶ ἀλλοῦ, ὑπεῖλον εἰς τὴν γραμματικὴν ἐκρίσιν καὶ ἐπιμελῆ σύσταξιν τοῦ φύλλου τοῦτου.

γους του Ήγεμόνος, ήθέλησαν νά διατηρήσουν άμυδράν ελπίδα, ότι ή άμνηστεία, αποκλειστικόν ήγεμονικόν δικαίωμα, θ' άνηγγέλλετο τήν ήμέραν τής άναγκνώσεως του ψιρμανίου περί του διορισμού του Βεγλερή, εφένδη. Η τελετή αύτη προσδιορίσθη διά τήν πρώτην Κυριακήν μετά τή Πάσχα. Όλοι οι δήμαρχοι, καθώς και αντιπροσωπευτικά έπιτροπεί εξ όλων των δήμων τής Ήγεμονίας παρέστησαν κατ' αύτήν. Ένωθέντες μετά των κατοίκων του Βαθού και των γειτονικών δήμων άπετέλεσαν επίβλητικόν συλλαλητήριον, τό όποίον όμοφώνως εφήρισε αίτησιν περί άμνηστείας. Τό ψήφισμα έπεδόθη πάραυτα εις τόν Ήγεμόνα, όστις επανέλαθε ό,τι ειχεν ειπή, και εις τήν κατ' τό πρώτον παρουσιασθείσαν ένόμιον του έπιτροπήν των προδρόμων : «Τό ζήτημα τής άμνηστείας τόν άπισχόλει, διότι άντελαμύδανετο, ότι άνευ άμνηστείας ή άποκατάστασις τής τάξεως και τής διοικήσεως έν γένει ήτο αδύνατος». Τήν επομένην 20ήν Μαρτίου τό μέλη τής Συνελεύσεως, δηλαδή, του νομοθετικού σώματος τής νήσου, συναθροίντα έκτός συνεδριάσεως, διότι κατ' τήν εποχήν εκείνην δέν συνεδρίαζεν ή Συνέλευσις, απηρόθουν προς τόν Βεγλερή εφένδη άναφοράν δι' τής εζήτησιν τήν άμνηστείαν.

Ήδη εκαιολογείτο, ότι ό Ήγεμών άνέμεναν άπλωσ τήν κατ' τό ύψος συνάνεσιν τής Πύλης προς τήν όποίαν ειχεν υποβάλει τό σχέδιον τής άμνηστείας και ότι ή συνάνεσις αύτή, δέν ήλ εδράδυνε νά δοθή, του διατάγματος δημοσιευομένου άνωπερθέτως τήν 14ην Απριλίου επέτειον τής αναρρήσεως εις τόν θρόνον του Σουλτάνου Μεχμέτ Ε'. Ήλθεν όμως ή ήμέρα εκείνη και τό διάταγμα δέν εδημοσιεύθη. Είς τόν Μητροπολίτην μεταβάντα νά συγχαρή τόν Ήγεμόνα διά τήν επέτειον του Σουλτάνου ό Βεγλερή εφένδης ειπε ότι ή άμνηστεία ήτο δικαίωμα τής Πύλης, ή όποία δέν ειχε άπαντίσαι άκόμη εις τήν πρότασιν του. Οι λόγοι αύτοι έίσεπειραν γενικήν θλίψιν και άνησυχίαν. Έκρήθησαν, ότι διεμήνουσ τήν επίσημον κατάρτησιν τής σαμακής αυτονομίας. Έως τότε ούδεις εκ των ήγεμόνων τής νήσου μηδ' αυτού του Κοπάση εχειρουμένου, ειχε τολμήσει νά προφέρη δημοσίως τιαύτην άρχήν. Ο Κοπάσης μάλιστα άπαντων εις τήν Πύλην, ή όποία μετά τήν ανακήρυξιν του Συντάγματος έν Τουρκία του συνέστησε τήν άμνηστείαν, εδήλωσε τότε, ότι δέν ήλ τήν παρεχόμεν δια λόγους, τους όποιους αύτός εγνώριζε και οι όποιοι προφανώς ετεινον

πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς καταθλιπτικῆς του πολιτικῆς. Ὁ Κοπάσης καὶ ἡ Πύλη ἐγνώριζον ἐξ ἄλλου ὅτι, προκειμένου περὶ τῆς Σάμου τὸ δικαίωμα τῆς ἀμνηστείας δὲν ἀνῆκεν εἰς τὴν Τουρκίαν, διότι ἐὰν τοιοῦτόν τι συνέβαινε, οἱ Σάμιοι θὰ εἶχον ἀμνηστεφθῆ ἕπως ἔλοι οἱ ὑπῆκοοι τοῦ Σουλτάνου διὰ τοῦ διατάγματος τῆς γενικῆς ἀμνηστείας τοῦ ἐπακολουθήσαντος τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ Συντάγματος. Ὁ Ἰραδῆς αὐτὸς εἶχεν ἐφαρμοσθῆ διὰ τὰ πολιτικὰ ἐγκλήματα εἰς ἕλας τὰς τουρκικὰς ἐπαρχίας ἐξαιρέσει τῆς Σάμου. Καὶ ναὶ μὲν τότε ὁ ἐν Ἀθήναις πρεσβευτῆς τῆς Τουρκίας ἐδήλωσεν ὅτι ὁ Ἰραδῆς ἴσχυε καὶ διὰ τὴν Σάμον καὶ ὅτι ἠδύναντο οἱ ἐν ἔξορίᾳ Σάμιοι νὰ ἐπανέλθουν ἀπόθως εἰς τὰς ἐστίας των, οὐδεὶς ἕμως ἐξ αὐτῶν συνήνεσε νὰ ἐπιστρέψῃ, διότι ἐγνώριζον, ὅτι ὁ Ἰραδῆς δὲν εἶχε δι' αὐτοὺς καμμίαν πραγματικὴν ἰσχύιν, ἀφοῦ ἡ Σάμος λόγῳ τῶν ἠγγυημένων διὰ τῶν συνθηκῶν προνομίων τῆς, ἀπελάμβανε πλήρους αὐτονομίας.

Ἄλλὰ παρ' ἕλα ταῦτα, τὰ ὅποια ἠδύναντο ν' ἀναγκάσουν εἰς τὸν κόσμον τῶν θεωριῶν καὶ τῶν ἀκαδημαϊκῶν συζητήσεων, ἡ ἀλήθεια ἦτο, ὅτι ὁ ἐν Βαβυῶν τουρκικὸς στρατὸς ἀπατέλει τὴν ἐπισημιότεραν καὶ αὐθαδεστέραν κατάργησιν τῶν προνομίων τῆς νήσου, ἡ δὲ ἀρνήσις τῆς κατὰ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλον τρόπον παροχῆς ἀμνηστείας εἰς τοὺς ἐπὶ τόσα ἔτη ταλαιπωρουμένους ἦτο ἀπλῶς ἀνανεομένη κίεσις τῆς κοινῆς δυσφορίας, ἀπειλοῦσης ν' ἀπολήξῃ εἰς ἐπαναστατικὸν κίνημα ἕπως καὶ ἀπέληξε κατόπιν παρὰ τὰς ἀντιθέτους συμβουλὰς τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

Τὴν ἐν Σάμῳ ἐξέγερσιν, ἰδίᾳ ἐκ τῆς ἐκεί παρουσίας τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, εἶχεν ἤδη ἐνθαρρύνει σπουδαίως ἡ δράσις τοῦ ἰταλικοῦ στόλου, ἡ ὅποια ὑπῆρξεν ἡ καλὴ εὐκαιρία διὰ τὴν γένεσιν τοῦ μετ' ἐπειτα ἐκτραγέντος κινήματος, ὀφειλομένου εἰς τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ ἀλλοτε πρωθυπουργοῦ τῆς Σάμου Θεμιστοκλέους Σοφοῦλη, καθὼς καὶ ἄλλων ἐλλήνων πατριωτῶν μεταξὺ τῶν ἐπείων ἦτο καὶ ὁ ἐν Κρήτῃ πολιτευόμενος γνωστὸς ποιητῆς Κωνσταντῖνος Μάνος, ἡρῶα φυγῆ, ποιητῆ καὶ ἥρωος, εὐρῶν τραγικὸν θάνατον κατὰ τὸν βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον ἐκ πτώσεως ἀπὸ ἀεροπλάνου παρὰ τὴν Θεσσαλονικίην μετὰ τοῦ ἀεροπόρου Ἀργυροπούλου, καὶ Ἕλληγές τινες ἀξιωματικοὶ ἐκ τῶν συμμετασχόντων τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγώνος.

Ἐν ἰταλικὸν θωρηκτῶν καὶ τινὰ ἀντιτορρυλλικὰ εἶχον ἐμφανισθῆ

κατά τὴν ἐποχὴν ἐκείνην πρὸ τοῦ λιμένου τοῦ Βαθῦ. Ἐπὶ τῇ θέρῃ τῶν ἢ τουρκικῇ φρουρὰ κατελήφθη ὑπὸ πανικῶ. Ἐκ τῶν ἀποτελούντων αὐτὴν 1000 ἀνδρῶν οἱ 800 περίπου ἀπήχτησαν παρὰ τῶν ἀξιωματικῶν τῶν γὰ τοῦς ὁδηγήσουσι μακρὰν βολῆς τῶν τηλεβόλων τῶν πλοίων. (Ὅτω ἀπέμειναν εἰς Βαθῦ 200 στρατιῶται, ἐγκυκλοδοῦντες ὅλοι σχεδὸν τοῦς στρατιῶνάς τῶν καὶ τοποθετηθέντες ἐπισθεν τοῦ ἡγεμονικοῦ μεγάρου.

(Ὁ διοικητὴς τοῦ ἰταλικοῦ στόλου ἔδωκε εἰς τὴν τουρκικὴν φρουρὰν ὄμιρον προθεσίαν διὰ τὴν φύγην ἀπὸ τοῦ Βαθῦ. Ὅταν αἱ δύο ὥραι παρήλθον, τὰ ἰταλικά πολεμικά ἤρχισαν βομβαρδίζοντα τὸν στρατὸνα ὀπλισμένον διὰ τηλεβόλων Κρούπ καὶ κείμενον ἐντὸς τῆς πόλεως, τὸν ὁποῖον καὶ κατέστρεψαν. Ὁ βομβαρδισμὸς διήρκεσε ἐπὶ τρεῖς τέταρτα καὶ ὑπῆρξε σφοδρότατος. Ἔσσορες στρατιῶται ἐφρονεύθησαν καὶ τινες ἐπληρώθησαν. Μία μόνον αἰκία ἐβλάστη καὶ οἱ ἐν αὐτῇ διέτρεξαν τὸν ἐσχατὸν κίνδυνον. Ἐπίσης παρεκκλίνασαι δόξασε εὖρον τὸ Μουσεῖον καὶ τὸ Γυμνάσιον, ἀλλ' ἄνευ σπουδαίων ζημιῶν. Εἰς ἀρμένιος ἐτραυματίσθη κατ' ὄσον.

Ἐντὸς τοῦ λιμένου ἦτο ἡγκυροῦσθημένη μία τουρκικὴ βαλαμηγός. Ὁ κυβερνήτης ἐλέειπον τὸν κίνδυνον, τὸν ὁποῖον διέτρεχε τὸ μικρὸν σκάφος, διέτρεψεν αὐτὸ καὶ παρελάβον τὸ πλήρωμα ἀπεδιδόσθη εἰς τὴν ξηρὰν. Μετὰ τὸν βομβαρδισμὸν ἐν ἰταλικὸν ἀντιτορπουλικὸν κατεδύθησε τὴν τουρκικὴν βαλαμηγόν.

Ὅταν τὸ πῦρ ἔπαυσε, ὁ ἡγεμὼν ἀπέστειλε εἰς τὸ ἰταλικὸν ὑπορχοῦ τὸν τμηματάρχην τοῦ διοικητικοῦ τμήματος καὶ τὸν ἀρχηγὸν τῆς χωροφυλακῆς, διὰ τὴν ἐρωτήσουσι τὸν διοικητὴν τοῦ ἰταλικοῦ στόλου ποίαι ἦσαν αἱ προθέσεις του. Εἰς ἀπάντησιν ὁ Ἰταλὸς ναύαρχος ἀπήχτησε ὅπως ἢ τουρκικὴ σημαία ἢ κυματίζουσα ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν κειρίων καταβιδόσθη ἐντὸς βραχυτάτης χρονίας προθεσμίας μετὰ τὴν παρέλευσιν τῆς ὁποίας ὁ βομβαρδισμὸς ἢ ἀπαναλασθήσεται. Ὁ Ἰταλὸς ναύαρχος ἔλαθε τὴν ζητηθείσαν ἱκανοποίησιν πρὸ τοῦ ἀκόμην ἐκπεύσῃ ἢ προθεσίμῃ. Ἡ τουρκικὴ σημαία καταβιδόσθη ἀντικατασταθεῖσα ὑπὸ τῆς Σαρμακῆς. Ἀλλ' οὕτω τὸ ζήτημα δὲν ἐλύθη βεβαίως ὑπὲρ τῶν Σαρμίων. Ὁ τουρκικὸς στρατὸς παρέμεινεν ἐν τῇ νήσῳ καὶ κατόπιν μάλιστα, ὡς ἢ ἴδωμεν κατὰ τὴν ἀφῆγησιν τῆς ἐκτραγείας πλήρους ἀναρχίας καὶ ἀπαναστάσεως, ἐνισχύεται.

εἰς
ρα
Λυ
λία
κῶ
τα
ἔτι
ὅπο

ἐπο
του
πρ
νά
κα
Ἰ
οὔ
λο
ἡ
πα
πο
φα

μά
ἀνε
κίν
κῆ
Κρ
κα

ὅλο
παν
δὲν
Λι
ργ

Ἡ δράσις τοῦ ἰταλικοῦ στόλου ἐνεθάρρυνε ἀπλῶς τοὺς Σαρμάτους εἰς τὴν ἰδέαν μιᾶς ἐξεγέρσεως. Ἀπετέλεσε δὲ καὶ ἀφορμὴν γενικωτέρας διπλωματικῆς ὑποθέσεως, διότι παρὰ τῶν προστατῶν τῆς νήσου Λονάμεων, τῆς Γαλλίας, Ἀγγλίας καὶ Ρωσσίας ἐθεωρήθη, ὅτι ἡ Ἰταλία παρενέβαινε εἰς χώραν αὐτόνομον καὶ προστατευομένην δι' εἰδικῶν προνομιακῶν ἐγγυήσεων. Ἄλλ' ἡ Κυβέρνησις τῆς Ρώμης ἀνέταξεν ὅτι τὰ προνόμια αὐτὰ ἀκριβῶς εἶχε παραβιάσει ἡ Τουρκία, καὶ ὅτι ἐδικαιούτο νὰ προσβάλλῃ τὰς τουρκικὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις ὀπουδήποτε.

Ἡ ἐξέγερσις αὕτη ἐν Σαμῳ, ἢ καταλήξασα εἰς τὴν ἀναρχίαν καὶ ἐπανάστασιν, τὸ Κρητικὸν ζήτημα μὲ τὴν τόσον ἐπικίνδυνον τροπὴν του, αἱ καταπιέσεις καὶ τὰ ἐγκλήματα, ἰδίως τὰ λόγη τῶν ἐκλογῶν προκληθέντα ἐν Ἠπειρῳ, Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ, ἢ Ἀλβανικῇ ἐπανάστασις, ἢ ὑπονομεύουσα ὄχι μόνον τὴν τουρκικὴν διοίκησιν, ἀλλὰ καὶ ἀποτελοῦσα διαρκῆ ἀπειλὴν καὶ κίνδυνον ἐναντίον τῶν πρὸς τὴν Ἀλβανίαν γειτονικῶν χωρῶν, ἰδίως τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τῆς Σερβίας, οὐχ' ἦρτον δὲ τελευταῖον καὶ τῆς Ἑλλάδος, αὐτὸς ὁ ἐξακολούτων ἰταλοτουρκικὸς πόλεμος μὲ τὸν βομβαρδισμὸν τῶν Ἀκροναυλίων καὶ τὴν ἠρωϊκὴν ἀπόπειραν διεισδύσεως εἰς τὰ στενὰ καὶ ἐκτίσεως αὐτῶν παρὰ τῆς μοίρας τῶν ἰταλικῶν τορπιλοβόλων, ταῦτα πάντα καὶ ἄλλα πολλὰ ταραχώδη ἐπισόδια καὶ ἔκτροπα συμβάντα ἦσαν ἀπελπιστικῶν φαινόμενα καταστάσεως, ἢ ὅποια ἔτεινε πρὸς γενικωτέρας περιπέτειας.

Τὸ ἀλβανικὸν μόνον ζήτημα λόγῳ τῶν ἑλονῶν ἀξαναπόνητων ἀγυμμάτων τῶν Ἀλβανῶν, οἱ ὅποιοι ἐζήτησαν αὐτονομίαν ἴσην πρὸς πλῆθος ἀνεξαρτησίαν, καὶ τῆς πολιτικῆς τῆς Αὐστρίας, ἢ ὅποια ὑπέθελε τὸ κίνημα τοῦτο καὶ εἶχε εἰς τὸ πρόγραμμα τῆς ἐξωτερικῆς τῆς πολιτικῆς ὡς ἕρον τῆς πρώτης εὐκαιρίας τὴν ἔδρουν ἀλβανικοῦ ἀνεξαρτήτου Κράτους, ἢ ἄρκει μόνον αὐτὸ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς τὸ ἐναῖσμα τῆς αὐτοκαΐας, ἢ ὅποια ἐξερράγη κατόπιν.

Ὁ ἠρωϊκὸς, ὁ συγγενὴς ἀλβανικὸς λαὸς, τοῦ ὁποίου ἡ γλώσσα παρ' ὅλον τὸ σλαβικόν, τουρκικόν, λατινικόν καὶ ἑλληνικόν κράμα, εἶνε παναρχαία καὶ αὐτοτελής, αὐτὸ τοῦτο τὸ ἰδίωμα τῶν Παλαγγῶν, δὲν ἀπασχολεῖ τήρᾳ διὰ πρώτην φοράν τὴν σύγχρονον εὐρωπαϊκὴν διπλωμασίαν. Ὡς ἡ ἱστορία του κατὰ τὸ παρελθὸν ὑπέφερε πλῆθους ἐνδιαφέροντος καὶ ἐνδοξοῦ ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Μεγάλου Ἀλε-

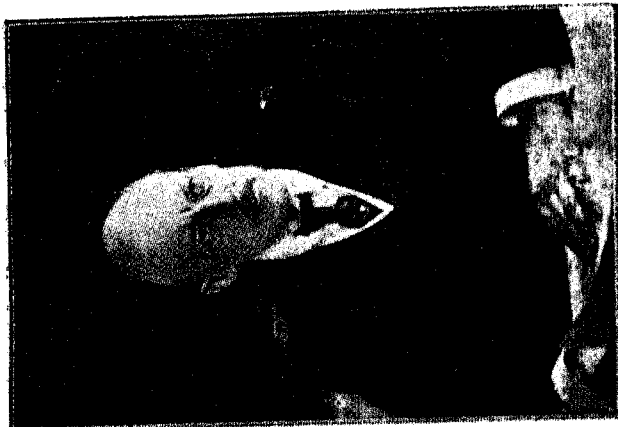
Ξάνδρου μέχρι τοῦ Πύρρου, ὁ ὁποῖος ἔκαμε τὴν ἀρχαίαν Γῶμην νὰ τρέμη, τὰ χρονικά τῶν ἀπαρχῶν τῆς νεωτέρας τοῦ ἱστορίας κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Γεωργίου Καστριώτη τοῦ Σκευδέρμπεη καὶ τοῦ Ἀλῆ-πασσά βραδύτερον, ἀναδεικνύουν τὸν λαὸν αὐτὸν διασπῶντα τὰς πατροπαράδοτους ἀρετάς, τῶν ὁποίων ἡ μικροτέρα δὲν εἶνε βεβαίως ὁ ἀσθεματός πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἔρωσ. «Λόγιη καταγωγῆς, γλώσσας, φρονήματος καὶ ἠθῶν, γράφει ὁ κ. Ρενὲ Πινόν, ὁ Ἀλθανὸς διακρίνεται τῶν ἄλλων λαῶν τῶν κατοικοῦντων τὴν Βαλκανικὴν Χερσόνησον.» Ἔχει ἰδίαν ἀτομικότητα. Συνορεύει πρὸς νότον μετὰ τῶν Ἑλλήνων, πρὸς βορρᾶν καὶ ἀνατολὰς μετὰ τῶν Σλαύων, ἀλλ' οὐδαμοῦ συγγέεται οὔτε μετὰ τῶν μὲν, οὔτε μετὰ τῶν δέ. Συμβαίνει ν' ἀφομοιωθῇ πρὸς αὐτὸν ἐκουσίως ἢ καὶ διὰ τῆς βίρας τοῦ γείτονός του, ἀλλὰ δὲν ἀφίεται ν' ἀφομοιωθῇ παρ' αὐτῶν. Ἦτος εἶνε Μέγας Βεζύρης εἰς Κωνσταντινούπολιν, εἶτε ποιμὴν εἰς τὰς ἐρημίας τῆς Πίνδου, ὁ Σκιπετάρ—οὕτω αὐτοκαλεῖται—παρὰμῆνει ἀριστοκράτης, ἀνὴρ ἐλεύθερος, εὐγενής. Ὁ Βούλγαρος εἰς τὰς κοιλάδας τῆς Μακεδονίας κλίνει ἐπὶ τοῦ ἀρότρου τοῦ καὶ καλλιεργεῖ τὴν γῆν τοῦ Τούρκου. Ὁ Ἀλθανὸς εἶνε ὁ βασιλεὺς τῶν βουνῶν· κυνηγὸς, ποιμὴν, στρατιώτης ἢ λιηστής, ἀποστρέφεται τὴν συνεχῆ καὶ ὑποχρεωτικὴν ἐργασίαν ἢ ὅποιον μεταβάλλει τὸν ἀνθρώπον εἰς σκλάβον. Ἔννοεῖ νὰ ὑπακούῃ μόνον εἰς τὰς συνήθειας τοῦ καὶ νὰ ἐξαρτᾶται μόνον ἀπὸ τὸ ἔπλον του.»

Κυρίως ἀλθανικὸν ζήτημα ὑπὸ τὴν μορφὴν τὴν σημερινὴν ἀναφαίνεται διὰ τὴν σύχρονον εὐρωπαϊκὴν διπλωματικὴν ἀπὸ τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου, ὅτε ἐπανειλημμέναι ἐπαναστάσεις συνετάραξαν ἀλόκληρον τὴν Ἀλθάναν. «Τέλος ἡ μεγάλη κρίσις τοῦ 1878 μέχρι τοῦ 1880, δεικνύει τὴν Ἀλθάναν πέρα καὶ πέρα ἠνωμένην διὰ ν' ἀντιμετωπίσῃ τὴν Ἑυρώπην καὶ ἐπιτυχάνουσαν τέλος νὰ ἐπιβάλῃ διὰ τῆς ἀντιστάσεώς της τὴν θέλησίν της εἰς τὰς μεγάλας Λυνάμεις. Ἴδοι ἐν συντομίᾳ τὰ γεγονότα: Ὁ γενναῖος μαυροβουνιωτικὸς λαὸς, ὡς σύμμαχος τῆς Ρωσσίας, εἶχε λάβει ἐνεργὸν μέρος εἰς τὸν κατὰ τῶν Τούρκων πόλεμον. Εἰς ἀνταμοιβὴν ἢ συνθήκῃ τοῦ Ἀγίου Στεφάνου τοῦ ἐξησφάλισε εὐρεταν ἐδαφικὴν μεγέθυνσιν. Τὸ Συνέδριον τοῦ Βερολίνου, ἐνῆ ἠλάττωσε σπουδαίως τὴν παραχώρησιν ταύτην, ἰδίως πρὸς τὸ Σαντζάκιον τοῦ Νοβιπαζάρ, τοῦ ἀφῆκε κατὰ μῆκος τῶν μεσημβρινῶν συνόρων, μακρὰν λωρίδα ἐδάφους, ἡ ὁποία

Ο ΚΟΜΗΣ ΑΙΡΕΝΤΑΙ

Ο κομης Αιρενταί των Ηνωμένων Πολιτειών
της Αμερικής.

Ο ΚΟΜΗΣ ΜΠΕΡΤΧΟΛΑ

Ο κομης Μπερτχολά των Ηνωμένων Πολιτειών
της Αμερικής.

διὰ τοῦ Ἀντιβάρους τοῦ ἐξιοφάλιζε τὴν ἔξοδον πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ τοῦ ἐδίδοε τὴν πόλιν τῆς Ποδγορίτσας καὶ τὰς ἐπαρχίας τῆς Πλάνας καὶ τῆς Γκουσσινιέ. Τὰ αὐτὰ προσαρτηθέντα εἰς τὸ Μαυροβούνιον διαμερίσματα κατοικοῦνται ἐξ ἐλοκλήρου ὑπὸ Ἀλβανῶν. Κατὰ τὴν δωδεκάτην συνεδρίαν τοῦ Συνεδρίου τοῦ Βερολίνου ὁ δευτερός ὀθωμανὸς πλῆρεξούσιος, ὁ Μεχμέτ-Ἀλῆς ἐπέτυχε νὰ σημειωθῇ εἰς τὸ πρωτόκολλον παρατήρησις τοῦ διὰ τῆς ἐποίας ἐξίτηι «ὅπως πρὸς ἐπαύξειν τοῦ ἐδάφους τοῦ Μαυροβουνίου παραχωρηθῶν εἰς αὐτὸ χῶραι, τῶν ἐποίων οἱ κάτοικοι νὰ εἶνε τῆς αὐτῆς φυλῆς καὶ κατὰ πλειονοψηφίαν τῆς αὐτῆς θρησκείας μὲ τοὺς Μαυροβουνίους· θεωρεῖ δὲ ὡς ἀδικίαν τὴν προσάρτησιν εἰς τὸ Μαυροβούνιον ἐδάφους κατοικοῦμένου παρὰ μουσουλμάνων ἢ καθολικῶν Ἀλβανῶν (*)...»

Ὅταν οἱ Μαυροβούνιοι ἀπετάθησαν πρὸς τοὺς Τούρκους ζητοῦντες παρ' αὐτῶν τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου, οἱ Ἀλβανοὶ ἀνέλαθον ν' ἀπαντήσουν. Διὰ νὰ παρέσχουν εἰς τὴν Αὐστρίαν καὶ τὴν Γαουσίαν εἰδὸς τι ἱκανοποιήσεως οἱ Τούρκοι ἀπέστειλαν ὡς ἐπίτροπον διὰ τὴν διαχώραξιν τῶν συνόρων τὸν ἴδιον τὸν Μεχμέτ-Ἀλῆν, ὁ ὅποιος κατὰ τὸ Συνέδριον τοῦ Βερολίνου εἶχεν ἀντιστῆ κατὰ τοῦ διαμελισμοῦ τῆς Ἀλβανίας. Ἐδολοφονήθη μετ' ἐλοκλήρου τῆς συνοδείας του εἰς Διάκοθαν τὴν 2ῃ Ἀυγούστου 1878. Κατὰ μυστικὴν εἰσήγησιν πρακτῶρων τῆς Ὀθωμανικῆς Κυβερνήσεως Ἀλβανικὸς Σύνδεσμος ἰδρύθη διὰ ν' ἀντιστῆ κατὰ τοῦ διαμελισμοῦ τοῦ ἀλβανικοῦ ἐδάφους ἐπ' ὀφειλῆα τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τῆς Σερβίας πρὸς βορρᾶν καὶ τῆς Ἑλλάδος πρὸς νότον. Τὸ Κεντρικὸν Κομιτάτον συνεκροτήθη τὴν 1ῃ Ἰουνίου 1879 εἰς Πρισρέναν. Τρία κομιτάτα ἔδραβοντα εἰς Πρισρέναν, Σκόδραν καὶ Ἀργυρόκαστρον ἐπιβλέπουσιν τὰ τρία ἀπειλούμενα σύνορα. Ἡ Πύλη παρέσχεν ὅπλα, πολεμοφόδια, ζωοτροφὰς καὶ χρῆμα. Ἀλλὰ τὸ κίνημα ἔπαξ ἐκράχεν ὑπερέβη ταχέως τὰ ὅρια εἰς τὰ ὅποια ἡ Κυβέρνησις τῆς Κωνσταντινουπόλεως θὰ γῆγματο νὰ τὸ συγκρατήσῃ. Ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Σουλτανοῦ πραγματικὴ ἀνεξάρτητος Ἀλβανία ὀργανώθη, ἀνελάμβανεν ἡ ἴδια τὴν διοίκησιν τῆς χώρας, καθήργει τοὺς φόρους καὶ ἤνευτο ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀπέκλιψιν τῆς Ἑβρώπης ἀναληφθείσας παρὰ τοῦ Σουλτάνου ὡς ἐχρῆσται. Οὕτως

(*) Max Gomblier, La question d'Orient depuis le traité de Berlin.

πάλιν
σκετο
ζήτημα
ἀλβαν
κάλυπ
εἶχε
ὑπογρ
νὰ ἐκ
κατα
συνερ
βοῦντ
Βοσνι
ἀλβα
τεινε
δας
καίμε
καθη
Αἰ κ
τας ὁ
χίας
τὰς

ἀπὴν
Κυβέ
ζοντο
ἀνεξ
Οἱ
τὴν
ἀναγ
ρειώ
ἴσχυ
βοῦν
νατο
σίνε
μενο

πάλιν ισχυρίζετο ἐνώπιον τῶν εὐρωπαϊκῶν Κυβερνήσεων, ὅτι εὐρέσκειτο πρὸ ἀντιστάσεως, τὴν ὁποίαν δὲν ἠδύνατο νὰ καταστείλῃ. Τὸ ζήτημα τῆς ἐφαρμογῆς τῆς Βερολινίου Συνθήκης, ἀνγκοπὲν διὰ τῆς ἀλβανικῆς ἀντιδράσεως, ἐτάρασσε δολόκληρον τὴν Εὐρώπην καὶ ἀπεκάλυπτε τὰς σοβαρὰς διαφωνίας, τὰς ὁποίας ἡ ἀθλιότης τοῦ Πρίμαρχ εἶχε καταπνίξει ἐν Βερολίῳ. Ἡ ἀντίστασις τῶν Ἀλβανῶν ἔθετε τὰς ὑπογραψάσας τὴν συνθήκην Λυνάμεις εἰς τὸ δίλημμα ἢ ν' ἀφίτσουν νὰ ἐκδηλωθῇ τὸ εὐθραστον τοῦ μόλις συντελεσθέντος ἔργου τῶν ἢ νὰ καταφύγουν εἰς στρατιωτικὴν συνεργασίαν. (Οἱ Ρώσοι ἤρχοντο τὴν συνεργασίαν ταύτην, ἀλλ' οἱ Αὐστριακοὶ καὶ οἱ Ἴταλοι τὴν ἐπιβοῦντο, οἱ μὲν λόγῳ τῶν δυσχερειῶν, τὰς ὁποίας ἠδ' ἐσπίνοντο ἐν Βοσνίᾳ καὶ Ἑρζεγοβίῳ, οἱ δὲ φόβῳ αὐστριακῆς δρᾶσεως ἐπὶ τῶν ἀλβανικῶν ἀκτῶν τοῦ Ἀδριατικοῦ. Ἡ Κυβέρνησις τῆς Γαλλίας ἐπρότεινε ἕνα συνδυασμὸν. Εἰς ἀντάλλαγμα τῶν διαμερισμάτων τῆς Πλόθας καὶ τῆς Γκουσσινιᾶ νὰ δοθῶν εἰς τὸ Μαυροβοῦνιον ἄλλα ἐδάφη κείμενα πρὸς βορρᾶν τῆς Σκόδρας καὶ κατεχόμενα ὑπὸ τῶν ἀλβανικῶν καθολικῶν φυλῶν. Ὁ Σουλτάνος συνήνεκεν, ἀλλ' ὄχι καὶ οἱ Ἀλβανοί. Αἱ καθολικαὶ φυλαὶ ἐνούμεναι κατ' ὀμίχλας πρὸς τοὺς ἡδ' ἀπελαττόμενους ἀλβανοὺς Μουσουλμάνους ἠχυρώθησαν εἰς τὰς ἀπειλούμενας ἐπιτοχίας καὶ ὅταν μαυροβουνιωτικὸν στρατιωτικὸν σῆμα παρουσιάσθῃ νὰ τὰς καταλάβῃ, τὸ ὑπεδέχθησαν διὰ πυροβολισμῶν καὶ τὸ ἀπέθνησαν.

»Εἰς τὴν Πύλῃν οἱ Ἀλβανοὶ ἐδήλωσαν ὅτι «θεύραρον ἐν τοῖς ἀπηλλαγμένους πάσης πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς τὴν ὀθωμανικὴν Κυβέρνησιν, ἀφοῦ δὲν ἦσαν πλέον ὑπήκοοί τῆς, καὶ ὅτι ἠδ' ὑπερασπίζοντο τὰ ὄρη τῶν δι' ἴδιον λοχριασμῶν καὶ πρὸς ἀδύνατον τῆς ἀνεξαρκησίας τῶν». Ἡ κατάστασις περιπλέκεται ἔτι μᾶλλον περισσώτερον. Ὁ Γάλλος πῦλοι πρὸς ἐνοπλίον ἐπέμβασιν ἡ λέξις Φιτωμάρις εἰς τὴν Συνδιάσκεψιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐξήτει ὅπως ἡ Εὐρώπη ἀναγνωρίσῃ εἰς τοὺς Ἀλβανοὺς ἡμιαυτονομίαν. Ἐν μέσῳ τῶν δυσχερειῶν τούτων ἡ Συνδιάσκεψις τοῦ Βερολίνου συνεβούησα τότε διὰ ν' ἀσχοληθῇ μὲ τὰ σύνορα τῆς Ἑλλάδος ἀπεφάσισεν ὅπως τὸ Μαυροβοῦνιον ἀντὶ τοῦ ἐδάφους, τὸ ὅποσον ἡ Πύλη δὲν ἠμείβετο ἢ ἐν ἡδύνατο νὰ τοῦ ἐκχωρήσῃ, λάθῃ τὸ παραθιλάσσιον διαμέρισμα τοῦ Λουλοσίνου. Πάραυτα ζήμῳ οἱ Ἀλβανοὶ πάντοτε τράχουν πρὸς τὸ ἀπειλούμενον σημεῖον, καταλαμβάνουν ἰσχυρῶς τὸ Λουλοσίνον καὶ θέτουν τὴν

Εθρώπηγ μίαν ακόμη φοράν ἐπὶ πλέον πρὸ τοῦ αὐτοῦ διλήμματος : ἢ γελοίαν συνθηκολογίαν μετὰ τῆς Τουρκίας καὶ τῶν Ἀλβανῶν ἢ ἔνοπλον ἐπέμβασιν μὲ ἕλας τὰς περιπλοκάς, αἱ ὁποῖαι ἢ ἀ γδύοντο νὰ προκύβουν. Πολεμικὰ πλοῖα τῶν Μεγάλων Δυνάμεων κατέπλευσαν πρὸ τοῦ Λουσιίνου, ἀλλ' εἶχον διαταχθῆ νὰ μὴ ρίψουν βολήν, οὐδὲ ν' ἀποβιάσων ἕνα ἄνδρα. Συγχρόνως ἐν Κωνσταντινουπόλει οἱ πρέσβεις ἐπέμενον ἀπειλοῦντες ὅπως τὸ Λουσιίνον παραχωρηθῆ εἰς τοὺς Μαυροβουνίους. Ἡ δὲ Ἀγγλία ἐπρότεινε τὴν κατάληψιν τοῦ λιμένος τῆς Σμύρνης. Ὁ Σουλτάνος φοβηθεὶς ὑπεχώρησε (τὴν 27 Σεπτεμβρίου 1880). Ὁθωμανὸς ἐπίτροπος ἀπεστάλη ἐπὶ τόπου μετὰ τινων ταγματῶν. Οἱ Ἀλβανοὶ δὲν ἀντεστησαν : εἰς τὸ Λουσιίνον εὗρισκοντο μακρὰν τῶν βουνῶν τῶν καὶ ἦσαν ἐκτεθειμένοι εἰς τὸ τηλεδύλον ἀπὸ τοῦ πελάγους. Ἀπεσφύθησαν καὶ μετὰ βραχείαν μάχην οἱ Λουσιινῶται ὑπετάγησαν. Οἱ Τούρκοι εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν, τὴν ὁποίαν παρέδωκαν εἰς τοὺς Μαυροβουνίους (14 Νοεμβρίου). Ὁθῶ ἐπὶ δύο ὁλόκληρα ἔτη ἢ ἐπίμονος ἀντίστασις τῶν Ἀλβανῶν συνεχράτησαν ἐν ἀποτυχίᾳ τὴν Εθρώπηγ καὶ τέλος ἐπέβαλαν εἰς αὐτὴν σπουδαίαν μεταβολὴν εἰς τὸ ἐπίσημως γινόμενον ἀποδεκτὸν καίμενον παρὰ τῆς Συνδιασκέψεως τοῦ Βερολίνου.

« Λιταρκούσης τῆς κρίσεως τοῦ 1879—1880 οἱ Ἀλβανοὶ ἔλαβον συνειδησιν τῆς ἐνότητός των καὶ τῆς ἐθνικῆς τῶν ἀλληλεγγύης ἐναντι τοῦ ἐξωτερικοῦ κινδύνου. Ἡ ἀνάμνησις τοῦ « Ἀλβανικοῦ Συνδέσμου » κυριαρχεῖ τῆς συγχρόνου ἱστορίας τῆς Ἀλβανίας. Ἐἶνε παράδειγμα, τὸ ὁποῖον ἢ ἀ συνεχίζετο ἐκ νέου τὴν ἡμέραν κατ' ἣν ἢ συνειδήσις κοινοῦ κινδύνου ἢ ἤρχετο νὰ τοὺς ταραξῆ. Ἔως τὸν Σύνδεσμον αἱ φυλαὶ προσήρχοντο ἄνευ διακρίσεως θρησκευμάτος *.

(*) Περὶ τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος τῶν Ἀλβανῶν ἢ κ. Ραυὲ Πιρὸ διδοὶ ἐπιτοχῆ χαρακτηρισμὸν : « Ἡ θρησκευτικὴ συνειδήσις τοῦ Ἀλβανοῦ, λέγει, εἶνε μᾶλλον φαινομενικὴ ἢ ὑφίσταται πράγματι. Ὁ Ἀλβανὸς εἰς τὸ βῆθος τῆς καρδίας του μένει προσηκολλημένος εἰς τὰς παλαιὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις, εἰς τὴν ἀρχαίαν πίστιν, ἣτις ἀποτελεῖ τὴν θρησκευτικὴν οὐσίαν τῆς ἐθνικῆς του φυγῆς. Ὅταν ἰδίως εὗρισκεται ἀντὶς τῶν πόλεων, ἔχει ἄλλην τὴν θεωρίαν πιστοῦ Μουσοῦλμάνου, ἀλλ' ἀγράμματος ὡς εἶνε, ἀγνωστὸν τὸ Κοράνιον ἢ θρησκεία του ἀπονάμει παράδοξον κῆμα χριστιανισμοῦ καὶ ἰσλαμισμού πιστεῖται τὸν Ἅγιον Γεώργιον καὶ τὸν Ἅγιον Νικόλαον καὶ ἔτι ἢ πολλὰ δὲν γινώ-

ἔθνη πρὸ τῶν ὀρθοκλειῶν» ἔλεγε τὸ 1892 μίᾳ προκήρυξις ἀπευθυνομένη ὑπὸ τῶν Κουτσοβλάχων τῆς Πίνδου πρὸς τοὺς Ἕλληνας...»

Ἡ σύγκρουσις τῶν διαφόρων ἐθνικοτήτων ἐν Μακεδονίᾳ ἀπὸ τοῦ 1902 ἐνίσχυσε τὴν ἐθνικὴν συνείδησιν τῶν Ἕλληνων, οἱ ὅποιοι φαίνονται συνεργαζόμενοι ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ρουμανικῆς προπαγάνδας μετὰ τὸν περιφθιμον Ἀπόστολον Μαργαρίτην. Ὁ κ. Πινδὸν ἀρνηγεται, ὅτι ἐν Βουκουρεστίῳ ἰδρύθη Ἕλλητικὸν Κομιτάτον ὑποστηριζόμενον ὑπὸ τῆς ρουμανικῆς Κυβερνήσεως (*). Συνεστήθησαν Ἕλληνικὰ σχολεῖα καὶ ἐξεδόθησαν Ἕλληνικαὶ ἐφημερίδες. Ὁὗτοι ἐδημιουργήθη βραβηρῶδὸν τάξις ἐκλεκτῶν Ἕλληνων πολιτῶν, οἱ ὅποιοι ἀνέπτυξαν παρὰ τῆν λαὸν τὸ ἐθνικὸν αἶσθημα. Σήμερον πλέον διὰ πανευρωπαϊκῆς ἀποστάσεως παρ' Ἑλλάς τὰς ὑφισταμένας διαφωνίας μεταξὺ Ἑθνοπαθῶν κινῶν Ἀννάμεων ἢ Ἕλληνας ἀνεκηρύχθη ἀνεξάρτητον Κράτος.

Τὸ Ἕλλητικὸν κίνημα, τὸ ὅποιον ἀπέληξεν εἰς αὐτὴν τὴν λύσιν,

ρίζει τοὺς ἔξορκισμοὺς διὰ τῶν ἰσλαμικῶν θά ἑραπειῶν τὴν ἄρρωστο πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἐν διστάξει νὰ τὸ φέρῃ πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν εἰς τὸν χριστιανικὸν καὶ ἑθνικὸν ἢ ἱερέα. Διατηρεῖ χριστιανικὰ ὀνόματα καὶ φέρει μεταλλία μετὰ τοῦ ταυροῦ. Σχεδὸν ὅλοι οἱ Μουσουλμάνοι Ἕλληνοὶ ἀνήκουσιν εἰς τὴν περιεγομένην αἰρίαν τῶν Μπεχτασή δερβίσιδων. Οὗτοι ἀντιπροσωπεύουσιν εἰς τὸν ἰσλαμικὸν τὴν ἀκαθάρτησιν, σχεδὸν τὸν σκεπτικισμόν. Ἡ ὀρθοκλειὰ τῶν ἀποβλέπει εἰς εἰδος ἀνθρωπιστικῆς φιλοσοφίας, ἢ ἰσοπλοῦς θεωρεῖ περιττὰ καὶ λειτουργικὰ σήματα καὶ παραδέχεται μόνον ὡς οὐσιώδη τὴν φιλανθρωπίαν, ἧς ἐπιπύρει εἰς τὴν βίβιν ὅλων τῶν προηγουμένων ὀρθοκλειῶν. Ἡ Ἕλληνας παραγγαγε πολιτικῶς ἄνδρας καὶ μεγάλους στρατηγούς, ἀλλὰ μέχρι τοῦδε ἔστω ὅτι ἄγιστοι, οὔτε μάρτυρας εἰς οὐδεμίαν ὀρθοκλειάν.

Ἄν εἴνε σπάνιον, προσθέτει ὁ κ. Πινδὸν, ἐλάλησε γοῖα θά μεταστρέψουν ἀπὸ τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὸν ἰσλαμικὸν καὶ Ἕλληνας οὕτω ὡς τὰ συμφοροῦντα τῶν ἢ αἱ παραδόσεις τῶν ἐκινδύλευον. Πρὸ ὀλίγων ἔτων τὴν γοῖαν τοῦ Μιρβιτοῦ Λούρια ἠσπάσθη τὸν ἰσλαμικὸν, διότι μίαν Κυριακὴν ἢ ἑρμηνεία τοῦ εἶχεν ἀρνηθῆ νὰ λειτουργήσῃ ἐκ δευτέρου διὰ τοὺς καθωστειρησάτους ἢ ἀκούσαν τὴν πρώτην λειτουργίαν !

(*) Τὰ σημερινὰ αὐτοχῆ γεγονότα εἰδὸν ἴσως ἰσλαμικὸν τέρμα εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἐθνικὰ ζητήματα, πολιτικὴν τὴν ὅποιαν κατ' ἀνάγκην ὑποστήριζον καὶ αἱ οἰκταὶ Κυβερνήσεις. Αἱ ἐν Λονδίνο ρηταὶ ὑποσχέσεις τοῦ κ. Βενιζέλου περὶ εἰδικῆς ὀρθοκλειτικῆς καὶ σχολικῆς προστασίας θάπτουν διὰ παντὸς ἀνάξιον ζήτημα διὰ τὸν πολιτισμὸν ὅσων Κρατῶν ὡς ἢ Ρουμανία καὶ ἢ Ἑλλάς καὶ τὸ ὅποισι πολλὰκις διατάραι τὰς μεταξὺ αὐτῶν ἀγαθὰς σχέσεις.

χρονολογείται ἤδη μικρὸν πρὸ τῆς ἐκρήξεως τῆς νεοτουρκικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1908. Ἀναφαίνεται δὲ δι' ὑπερβολικῶν ἀξιώσεων τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐπὶ χωρῶν καθαρῶς ἑλληνικῶν. Ἑλληνικαὶ συμμορίαὶ σχηματισθεῖσαι κατὰ τὴν ἀνοιξίαν τοῦ 1908 διένειμον ἐκεῖ προκηρύξεις μὲ τὸν δικέφαλον αἰετὸν ὡς ἑθελμα καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ Σκενδέρμπεη. Ἦρχισαν δὲ νὰ τρομοκρατοῦν τὴν βόρειον Ἠπειρον καὶ ἐξ αὐτῶν ὑπέφερε πολὺ τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον. Λιεκήρυσσον, ὅτι τὸ κίνημά των δὲν ἐστρέφετο κατὰ τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας, ἀλλ' ὅτι ἦτο προσπάθεια ν' ἀναγνωρισθῇ ἡ Ἑλληνικὴ ἐθνότης ὑπὸ μορφῇ γλωσσικῆν. Ὁ κ. Πινὸν εἶδει τὸν ἐξῆς ὄρασιον χαρακτηρισμὸν ἐπὶ τῆς τότε καταστάσεως: «Ἰταλικαὶ ραδιοῦργαὶ συμπλέκουσι τὰ νήματα των μετὰ τῶν Αὐστριακῶν ραδιοῦργῶν, προπαγάνδα τοῦ καθολικοῦ κλήρου τῆς Σκόδρας καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ὀρθοδόξου κλήρου, τοῦ σερβικοῦ καὶ τοῦ βουλγαρικοῦ κλήρου, ἀποστολαὶ τῶν ἀμερικανικῶν βιβλικῶν εταιρειῶν, ὑλοκινήσεις τῶν ἐπιτόξων μοναστήρων τοῦ Ἑλληνικοῦ ἠθῶν, ρωμανικὴ προπαγάνδα, βουλγαρικὴ προπαγάνδα, συμμορίαὶ διαφόρων ἐθνικοτήτων παρὰ τὰ μακεδονικὰ σύνορα, τοιαύτη ἦτο ἡ σύγχυσις ἐν τῇ ἐποίᾳ συναταράσσεται ἡ Ἑλλάς τὴν στιγμὴν καθ' ἣν τὸ Κομιτάτον «Ἐνωσις—Πρόσδος» ἀνεκίνησε τὴν ἐπανάστασιν».

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης διὰ περιέργου ἐφελέξεως, τὴν ἐποίαν ἡ ἀφηγηθῆμεν εὐθὺς ἀμέσως, ἐδημιουργήθη τὸ ἑλληνικὸν ζήτημα ὡς ἀνταρσία καὶ ἐπανάστασις κατὰ τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας, ὡς ἀνερχία ἀνυπόφορος διὰ τὰς γειτονικὰς χώρας τὴν Ἑλλάδα, τὴν Σερβίαν καὶ τὸ Μαυροβούνιον, ὡς ζήτημα τέλος πανευρωπαϊκῆς ἀντιστάσεως, τὸ ὅποιον μαζὺ μὲ τὸ κρητικόν, τὸ σαρματικόν, καὶ τῶνας ἄλλας κινδυνώδεις ὑποθέσεις, περὶ ὧν ὁμιλήσαμεν ἤδη ἐν γενικῇς γραμματεῖαι, ἀπέληξε εἰς τὸν κατὰ τῆς Τουρκίας πόλεμον τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν.

Συν
ται
τοῦ
λεῖ
νικῶ
τοῦ
Οἱ
σις
πιτε
ξείδ
τῆς
Ἄλ
νικῶ

λέγε
ἢ ἀ
εὐρε
ἢ σ
συνε
δονί
συνε
τὴν
ἀρχ

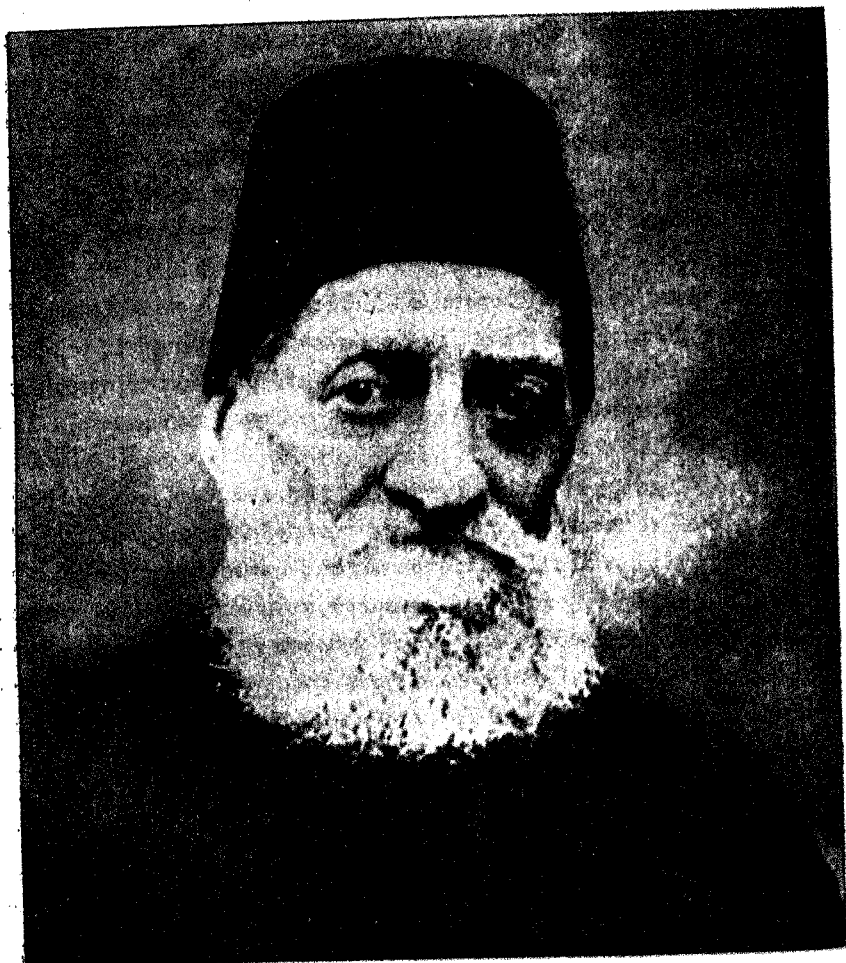
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Οἱ Ἀλβανοὶ καὶ τὸ νεοτουρκικὸν Σύνταγμα — Ἀλβανικὸν Συνέδριον εἰς Μοναστήριον. — Ἡ Ἀλβανικὴ γλῶσσα — Αἱ πρῶται ἀξιώσεις περὶ ἐλευθέρας Ἀλβανίας. — Ἡ Ἀλβανικὴ ἐξέγερσις τοῦ 1909. — Ἐκστρατεία τοῦ Τζαβίτ πασσᾶ. — Ἐμπρησμοὶ καὶ λεηλασίαι. — Ἡ συνέλευσις τῆς Δίβρης. — Ἀπόρριψις τῶν Ἀλβανικῶν αἰτημάτων. — Ἡ νέα ἐξέγερσις τοῦ 1910. — Ἐκστρατεία τοῦ Τουργούτ πασσᾶ. — Συστηματικὴ καταστροφή τῆς χώρας. — Οἱ Ἀλβανοὶ ζητοῦντες ἄσυλον εἰς Μαυροβούνιον. — Παρέμβασις τῆς Αὐστρίας ὑπὲρ τῶν Ἀλβανῶν. — Ὁ Σουλτάνος ἐπισκέπτεται τὴν Ἀλβανίαν καὶ ὑπόσχεται μεταρρυθμίσεις. — Τὸ ταξίδιον τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐσωτερικῶν Χατλή-Ἀδὴλ μπέη καὶ τῆς ἐπιτροπῆς τῶν μεταρρυθμίσεων. — Ἐνοπλιος ἐπίθεσις τῶν Ἀλβανῶν κατὰ τῆς ἐπιτροπῆς. — Ἐναρξίς τῆς μεγάλης Ἀλβανικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1912.

Κοινὸν αἰσθημα ἦρνε τοὺς Ἀλβανούς καὶ τοὺς Νεοτούρκους, λέγει, εἰς τὴν ἀφήγησίν του περὶ τοῦ Ἀλβανικοῦ ζητήματος ὁ κ. Πινόν. Ἡ ἀποστροφή πρὸς τὰς «μεταρρυθμίσεις» διαυθνομένης παρ' ἐπιπέσειν εὐρωπαϊκῶν ἀξιωματικῶν καὶ πρακτόρων. Ἐίπε γνωστὸν σίγησον, ἐπὶ ἡ συνέντευξις τοῦ Ρέδελ βρου ὁ Τσάρος καὶ ὁ Πασιλιό τῆς Ἀγγλίας συνεννοήθησαν ἐπὶ σχεδίου νέων μεταρρυθμίσεων εἰσακτέων ἐν Μακεδονίᾳ, ὡθῆσε τὸ Κομιτάτον Θεσσαλονίκης εἰς ἀρμεν ἔργασιν. Μεγάλη συνάθροισις ἐνόπλων Ἀλβανῶν ἐπὶ τῇ σκοπῇ ἀντιθέσεως ἐγένετο τὴν 12 Ἰουλίῳ εἰς Φερίζόβιτς τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ Σιμοή πασσᾶ, ἀρχηγοῦ τῆς μεραρχίας Μητροβίτσης, ἀλλ' οἱ ἀποσταλμένοι τοῦ Κο-

μιτάτου επέτυχον τόσον καλῶς νὰ μεταστρέψουν τὰ πνεύματα, ὥστε ἢ συνέλευσις ἀπέβη, ἀντιθέτως διαδήλωσις ὑπὲρ τοῦ συντάγματος καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν Σουλτάνον τὸ τηλεγράφημα τὸ ὁποῖον συνετέλεσε πολὺ εἰς τὴν συνθηκολόγησίν του. Ἡμέρας τινὰς βραδύτερον ὁ Σεμισὴ πασσάς, καταδικασθεὶς παρὰ τοῦ Κομιτάτου, ἐδολοφρονεῖτο εἰς Μογαστήριον. Εἰς μόνος Ἄλθανὸς μπέης ὁ Ἰσά Μπολεσίν, ὅστις εἶχεν ἐδεργετηθῆ παρὰ τοῦ Ἀδδούλ-Χαμίτ καὶ ἐλάμβανε παρ' αὐτοῦ μισθὸν ἐπίδομα 500 λιρῶν, ἀπεπειρήθη νὰ διακηρυχθῆ, ἀλλ' ἡ φωνή του κατεπνίγη καὶ βραδύτερον, ὡς θὰ ἴδοιμεν, οἱ Νεότουρκοι τὸν ἐξηνάγκασαν νὰ πληρώσῃ ἀκριτὰ τὴν στήσιν του.

Περὶ τοῦ Συντάγματος, ὅπως καὶ εἰς τοὺς χρόνους πρὸ τοῦ ἐπέσχετο διὰ νὰ τοὺς ἐλάσῃ περισσότερον πρὸς τὴν προσωπικὴν του ἐπαναστατικὴν πολιτικὴν ὁ Ἄλῃ-πασσάς, δὲν εἶχον τὴν ἐλαχίστην ἰδέαν οἱ ὀροσέβιοι αὐτοί. « Ἄλλ' οἱ Νεότουρκοι ἀξιοματικῶς ἐθέριμαν τὸν πατριωτισμὸν τῶν καὶ διεθέθησαν τὴν ξενόφοβαν πάθη των. Παρέστησαν εἰς αὐτοὺς τὸ Σύνταγμα ὡς τὸ μόνον μέσον ματαίωσης τοῦ προγράμματος τοῦ Ρέβελ καὶ ὡς τὸ τέλει τῆς ἀνακίψεως τῆς Ἑuropῆς εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Τὸ Σύνταγμα θὰ ἦτο ἡ ἐπιστροφή εἰς τὸν νόμον τοῦ Σεριάτ ὁ ἡγγυημένος σέβασμος τῶν ἐθίμων καὶ παραδόσεων, ἡ ἐλευθέρη λειτουργία τῶν ἀλβανικῶν σχολείων. Βραδύτερον οἱ Ἄλβανοὶ παρετήρησαν, ὅτι τοὺς εἶχον ἐξαπατήσει διὰ ψευδῶν ὑποσχέσεων καὶ ὅτι ἡ ἐπανάστασις εἶχεν ἀποκλειστικὸν τουρκικὸν χαρακτήρα, ἐθνικὸφρον καὶ ἀποκλειστικόν. Ὄθτι δὲ ἀπεδέχθησαν μετὰ χαρᾶς τὸ ἀντιεπαναστατικὸν κίνημα τῆς 1 Ἀπριλίου τοῦ 1909. Ἀλλὰ κατὰ τῆς πρώτης ἐξομότητος ὁ ἀνθουσιασμός ἦτο γενικός: Σύνταγμα καὶ ἀφοσίωσις εἰς τὰ ἔθνη καὶ τὰς παραδόσεις, εἰς τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ ἀλβανικὰ προνόμια ἦσαν ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πράγμα εἰς τὸ ἀφελὲς πνεῦμα τῶν Ἄλβανῶν. Ἐνῆ εἰς Θεσσαλονικίαν καὶ Κωνσταντινουπόλιν, τὸ Κομιτάτον « Ἐνωσις—Πρόδοσις » διακήρυσσε ὅτι δὲν ὑπῆρχον πλέον ἐν τῇ Αὐτοκρατορίᾳ Τούρκοι, Βούλγαροι, Ἀρμένιοι, Ἄλβανοί, Μουσουλμάνοι καὶ Χριστιανοί, ἀλλὰ μόνον Ὀθωμανοὶ πολῖται, πιστοὶ εἰς τὸν Σουλτάνον καὶ εἰς τὸ Σύνταγμα, ἐλεύθεροι καὶ ἴσοι ὡς πρὸς τὰ δικαιώματα, εἰς τὰ Ἴβρανα καὶ τὰ Ἰλμπασσάν ἑθνικὰ συλλαλητήρια διακήρυσσον, ὅτι ἡ ἀλβανικὴ ἔπρεπε νὰ εἶνε ἡ ἐπίσημος γλῶσσα τῆς Ἀλβανίας, ἐξήτουν τὸ ἀνοιγμα τῶν ἀλβανικῶν

ΚΙΑΜΗΛ ΠΑΣΣΑΣ ΜΕΓΑΣ ΒΕΖΥΡΗΣ

Ἀνατραπεὶς ὑπὸ τοῦ νεοτουρκικοῦ κομιτάτου Ἐλισσιῶ-Πρωίας

σχολείων και διένεμον βιβλία γραμμένα εις ἄλβανικὴν γλῶσσαν και τυπωμένα εις Σόφραν. Τὸν Νοέμβριον ἐπὶ τῇ προσκλήσει τῆς Ἀλβανικῆς Λέσχης τῆς Θεσσαλονίκης, πληρεξούσιοι τῶν Μουσουλιμάνων και Χριστιανῶν Ἀλβανῶν τῶν βιλαετιῶν Θεσσαλονίκης, Μοναστηρίου, Κοσσόβου και Ἰωαννίνων συνήρχοντο εις συνέδριον ἐν Μοναστηρίῳ διὰ τὰ συζητήσασιν τὴν παραδοχὴν τοῦ ἄλβανικοῦ ἀλφαβήτου. Δύο γινώμαι συνεζητήθησαν : ἡ μία ὑπεστήριξε τὴν διατήρησιν τοῦ λατινικοῦ ἀλφαβήτου και ἡ ἄλλη ἐξίτηται τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ ἀραβικοῦ ἀλφαβήτου. Τὸ Συνέδριον ἀπεφάνθη ὑπὲρ τοῦ λατινικοῦ ἀλφαβήτου, τῶν τουρκικῶν χαρακτήρων θεωρηθέντων ἀνεπαρκῶν διὰ τὴν ἀποδώσασιν ἄλβανικῶς τινὰς ἤχους. Ἐκτοτε ὁ Μιθᾶτ-μπέης, τριημιτάρχης τῶν πολιτικῶν ὑποθέσεων τοῦ βιλαετιῦ Θεσσαλονίκης και ἀνεψιὸς τοῦ διασήμεου λεξικογράφου και συγγραφέως Σαμὺ-μπέη, Φρακέρι ἐδημοσίευσεν ἐφημερίδα και περιοδικὸν εις Ἀλβανικὴν γλῶσσαν τυπωμένην μετὰ λατινικὰ στοιχεῖα.

Ἐις τὴν Σκόδραν, ἐπὶ τῇ ἀναγγελίᾳ τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ Συντάγματος, ἑμάδες ὄρεινῶν κατήλθον εις τὴν πόλιν, πυροβολοῦντες ἀπὸ ἐνθουσιασμοῦ εις τὸν ἀέρα, διατροπῶντες τὰς κηρυξάδας τῶν οἰκίῶν. Ἐπὶ εἴκοσι ἡμέρας διήρκεσαν τὰ τρομερὰ αὐτὰ κρίνια. Αἱ σφαῖραι ὡς ἐκ θαύματος ἐπλήρωσαν ἓνα μόνον ἄνθρωπον. Τῆς γενικῆς αὐτῆς χαρᾶς μόνον οἱ Μιρδῖται ἀπέσχον. Αὐτοὶ ἀνέμενον τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Ἐκανόνισαν ἕλας τὰς «διαφορὰς τοῦ αἵματος», γενικὴ «μπέσσα» προεκηρύχθη. Τὴν δὲ 13ην Αὐγούστου προσελήθη σοβαρὸν ἐπεισόδιον. Εἰς ἓνα συλλαλητήριον τοῦ Νεοτούρκου λοχαγοῦ Κιαζιμιμπέη εἰπόντος, ὅτι ἔλοι οἱ ραγιάδες ἦσαν τοῦ λοιποῦ Ὀθωμανοί, εἰς Μουσουλιμάνος Ἀλβανός, ὁ ἐθνικὸφρων δημοσιολόγος Λερβίς-Χίμα, τὸν διεέκοψε : « Οἱ Ἀλβανοί, ἐφώνησε, εἶνε μόνον Ἀλβανοί και τότε θὰ ἱκανοποιηθοῦν, ἔταν θὰ ζήσασιν ἐλεύθεροι εις ἐλευθέραν Ἀλβανίαν, ἐν μέσῳ τῆς Ὀμοσπονδίας τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν ἀναξαρτήτων, ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου ! » Τὴν ἐπαύριον αἱ ἀρχαὶ συνέλαβον τὸν ἄφρονα : οἱ Μουσουλιμάνοι τῆς Σκόδρας τὸν κατήγγελλον ὡς βουσεδομοῦντα μετὰ τῆς Αὐστρίας και ὁ κληρὸς ἐξίτηται τὴν κεφαλὴν του. Ἐδέχθη τὰ τὸν ἀποστελλοῦν εις Θεσσαλονικὴν διὰ τὰ δικαστῆν μετὰ τὴν αὐτῆς τῆς ἐξεγέρσεως. »

Δ
ἐπιστ
χηγῶ
κτοι
βρίου
ἀξιομ
ζήτημ
νον δ
Τετά
και Μ
ἐν Κ
προσ
δεσμ
σαν
ταύτ
τον κ
Μουσ
ἀποτ
τῶν
τέλη
τὰ κ
Βελε
τερο
τὸ Κ
σουλ
190
κων.
ἔθου
Πρό
σμό
σου
(
L'E

Διὰ τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Μιρδιτῶν Πρίνκ-πασσά (*), ἐπιστρέψαντος ἐκ Θεσσαλονίκης ὅπου εἶχε συνεννοηθῆ μετὰ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ Κομιτάτου « Ἐνωσις—Πρόσδος », οἱ δὴσπισται καὶ ἀδιάλλακτοι Μιρδίται ἔστρεψαν τέλος κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1908 νὰ ὀρκισθοῦν πίστιν εἰς τὸ Σύνταγμα ἐνώπιον δύο ἀξιωματικῶν τοῦ Κομιτάτου. Οὐδεὶς ὑπαιτιγμὸς ἔγεινε ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας καὶ τῆς ἀπλοφορίας. Ἰδέσθη μόνον ὄρκος διὰ τὴν ἀναστολὴν τῶν ἐκδικήσεων μέχρι τῆς Μεγάλης Τετάρτης τοῦ προσεχοῦς Πάσχα. Ἄλλ' ἤδη συνεκεία τῆς ἐν Σερβίᾳ καὶ Μαυροβουνίῳ ἐθνικῆς ἐξεγέρσεως διὰ τὰ γεγονότα τοῦ 1908, τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔδρεθον Κομιτάτον τῆς « Ἐνώσεως—Προσόδου » προσεκάλει τοὺς Ἕλληνας ν' ἀνασυστήσουν τὸν « Ἀλβανικὸν Σύνδεσμον » τοῦ 1879. Τρεῖς χιλιάδες Μουσουλμάνοι Ἕλληνας ἐνεγράφησαν ἀμέσως, ἀλλ' οἱ καθολικοὶ ἀπέσχον. Συνέπεια τῆς δυστροπίας ταύτης ὑπῆρξεν, ὅτι ὁ Πρίνκ-πασσὰς ἐγένετο ὑποπτος εἰς τὸ Κομιτάτον καὶ ἡ δυσμένεια αὐτῆ δυσηρέσται τοὺς πολυκλήτους ἀπαυούς του.

Κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ Δεκεμβρίου ἐξελέγησαν βουλευταὶ δύο Μουσουλμάνοι, μολονὶ τὴν πλειονοψηφίαν εἶχον οἱ καθολικοὶ. Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ἀφείλετο εἰς τὰς γνωστὰς ἐκλογικὰς ἐπερδάσεις τῶν Νεοτούρκων. Οἱ καθολικοὶ δυσηρεστήθησαν. Ὅταν δὲ περὶ τὰ τέλη Δεκεμβρίου ἦλθον εἰς Σκόδραν ἀπεσταλμένοι τοῦ Κομιτάτου διὰ νὰ κάμουν διάλεξιν ὑπὲρ τοῦ Συντάγματος, εἰς ἑξ' αὐτῶν ὁ χούτζας Βελεδὰν ἐφένδης ἐδήλωσεν, ὅτι τὸ Κράτος ἀφείλει νὰ παραμένῃ αὐτῶν ὡς πρὸς τὴν Ἠρησικίαν καὶ νὰ σέβεται ἐξ ἴσου τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὸ Κοράνιον. Τὸν ἐγιουγάισαν καὶ τὸν διπλόμπησαν τότε οἱ Μουσουλμάνοι ἔσον καὶ οἱ καθολικοὶ.

Κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἀντιδραστικῆς ἀποπειρᾶς, τὴν 1 Ἀπριλίου 1909 οἱ χούτζαδες ἤρχισαν νὰ διεγείρουν τὸν λαὸν κατὰ τῶν Νεοτούρκων, ἀλλ' οἱ ὄρειοι δὲν ἐκινήθησαν ἀδιάφοροι πρὸς πᾶν ἔτι δὲν ἔθιγεν ἀμέσως τὰ προνόμια τῶν καὶ τὰ ἔθιμα. Μάλιστα ὁ περίφημος Πρίνκ-πασσὰς θεωροῦν πάντοτε συμφερότερον τὸ νῆον καθιστῆς ἀληθινὸν τὰς δυσαρρεσκείας του καὶ ἔπεισε τοὺς ἀπαυούς του νὰ βαδίσουν κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως γνωστοποιήσας συγχρόνως εἰς τοὺς

(*) Συνοφίζομεν τὰ γεγονότα κατὰ τὴν ἀφείγησιν τοῦ κ. Ρενὲ Πιρόν: L'Europe et la jeune Turquie.

ἀντιδραστικούς Μουσουλμάνους μπέηδες τῆς Σκόδρας, ἔτι ἐὰν ἐκινουνοῦτο («ὡὰ τοὺς πετοῦσε μέσα στὴ λίμνη σὰν βατράχους»). Ἄλλ' ἢ ἐκθρόνισις τοῦ Ἄβδουλ Χαμίτ καὶ ἰδίως ἢ θανατικὴ ἐκτέλεσις ἐνὸς Ἄλθανοῦ, κατηγορηθέντος ὡς ἀντιδραστικοῦ, ἐξήγγειραν ζωνηροτάτην ἀγανάκτησιν καθ' ἑλλην τὴν χώραν καὶ ἰδίως εἰς Σκόδραν, τὴν ἀκρόπολιν αὐτὴν τοῦ μουσουλμανικοῦ φανατισμοῦ. Ἡ ἐξέγερσις ἐπετάθη, ἔταν κατὰ μέσα τοῦ Ἰουνίου ὁ βαλῆς Σκόδρας Μπεδρῆ-πασσᾶς ἐκάλεσε τοὺς στρατιωτικοὺς ἀρχηγοὺς καὶ τοὺς ἀνήγγειλε ἔτι θὰ προέβαινεν εἰς τὴν ἀπογραφὴν τῶν κατοίκων. Ἐπὶ τῇ ἀναγγελείᾳ ταύτῃ οἱ καθολικοὶ Ἄλθανοὶ ἐσίγησαν, ἀλλ' οἱ Μουσουλμάνοι ἐδήλωσαν, ἔτι οἱ ἐμόθυγοι τῶν οὐδέποτε θὰ παρεδέχοντο μέτρον ἐν τῇ ὁποίᾳ διέβλεπον τὸν πρόλογον τῆς ὑποχρεωτικῆς στρατιωτικῆς θητείας καὶ τῶν νέων φόρων, δηλαδὴ τὸ τέλος τῶν προνομίων τῶν. (β) βαλῆς τοῦς ἐξώρκισε νὰ ὑπακούσουν πρῶτον εἰς τὸν νόμον καὶ προσέθηκεν ἔτι, ἐὰν ἔδιδον τὸ παράδειγμα αὐτό, μετριασμοὶ τινεσ; θὰ γίνοντο νὰ ἐπενεχθοῦν κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν. Μεταξὺ τῶν Μουσουλμάνων δύο τάσεις ἐξεδηλώθησαν: οἱ μὲν ἀποδειλιάσαντες ἐκ τῆς στρατιωτικῆς ἀποστολῆς τοῦ Ἰζαβίτ-πασσᾶ ἐκκλινον πρὸς τὴν ὑποταγὴν, ἄλλοι οὖν ἤττον φανατισθέντες παρὰ τῶν χουζάδων ἐφώναζαν ἔτι θὰ ὑπεδέχοντο μὲ πυροβολισμοὺς τοὺς ὑπαλλήλους τῆς ἀπογραφῆς. Ἐὰ τηλεβόλα τοῦ φρουρίου ἐστράφησαν τότε κατὰ τῶν μουσουλμανικῶν συνοικιῶν: εἰς χότζας καὶ εἰς μπέης συνελήφθησαν καὶ οἱ Μουσουλμάνοι ἀποδειλιάσαντες ὑπετάγησαν. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς καθολικοὺς οὗτοι ἐδήλωσαν δι' ἀναφορᾶς τῶν, ἔτι ἦσαν ἔτοιμοι νὰ ὑποταχθοῦν εἰς τὸ νέον πολιτικὸν ἀποδεχόμενοι τοὺς φόρους καὶ τὴν στρατιωτικὴν θητείαν, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ἔρον τῆς ἴσης ἐφαρμογῆς τῶν μέτρων τούτων καὶ διὰ τοὺς Μουσουλμάνους.

Εἰς τὴν νότιον Ἄλθάνιαν καὶ τὴν Ἱππειρον ἢ διὰστασις μεταξὺ τῶν Τόσκιδων καὶ τῶν Νεοτούρκων δὲν ἐβράδυνα νὰ ἐπέληθ. Εἰς τὸ βιλαέτιον τοῦ Μοναστηρίου ἐξ ἄλλου ἢ ἀλβανικὴ προπαγάνδα συνεπέλα τοῦ περὶ γλώσσης Συνεδρίου, περὶ οὗ εἶπομεν ἔδην, κατέστη ζωνηροτάτη. Ἡράκτορες περιέτρεχον τὴν ὑπαίθριον χώραν παρακινούοντες τοὺς χωρικοὺς ν' ἀπαιτήσουν τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀλβανικῆς εἰς τὰ σχολεῖα καὶ τὴν χρῆσιν τῆς ἀλβανικῆς εἰς τὰ τεμένη. Τὴν προπαγάνδαν ταύτην ὑπεστήριζον καὶ οἱ Ἄλθανοὶ οἱ ἀνίχοντες εἰς τὸ Νεο-

τουρ
τὸν
τὴν
ρια.
τὴν
βλά

καὶ
κρη
Εὐρ
ρέσκ
στα
ὁπο
ἐπι
ζήτ
ἐλέγ
νὰ
ναικ
Κυβ
Μετ
ἀντ
διο
ἀνὰ
τοῦ
πρὸ
θέσ
ἀφα
εἶχε
τὸν
καὶ
συμ
ἐπά

νοῖσ

τουρκικὸν Κομιτάτον. Εἰς τὴν Κορυτζάν οἱ Ἄλβανοὶ χωρικοὶ ἐξεδίωξαν τὸν διοικητὴν, διότι δὲν ἦτο Ἄλβανός. Εἰς τὴν Κορυτζάν ἐπίσης καὶ τὴν Καστορίαν ἀπήτησαν τὴν χρῆσιν τῆς ἀλβανικῆς εἰς τὰ δικαστήρια. Ταυτοχρόνως δὲ διὰ τὰ ἀφορῶντα τὰ καθ' ἡμᾶς ἐγένετο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην συνασπισμὸς Βουλγάρων, Ἄλβανῶν καὶ Κουτσοβλάχων ἐναντίον τοῦ ἐλληνισμοῦ (*).

Πρὸς βορρᾶν εἰς τὰ διαμερίσματα τῆς Μιτροβίτσας, τῆς Πρισρένας καὶ τοῦ Ἰπέκ τὰ γεγονότα ἔλαβον σοβαρωτέραν τροπὴν. Ἴκει εἶχε κηρυχθῆ ὁ πόλεμος. Εἰς τὰ ἄγρια ἐκεῖνα μέρη εἰς τὰ ὁποῖα οὔτε οἱ Εὐρωπαῖοι εἰσδύουν, οὔτε ἔφθανάν ποτε Τούρκοι ὑπάλληλοι, ἡ δυσπρόσκεια ἐπγκολούθησε τὴν συνάθροισιν τοῦ Φερίζοβιτς: ἡ ἐπανάστασις δὲν ἦτο ἐκεῖνο ποῦ οἱ Ἄλβανοὶ εἶχον πιστεύσει, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον τοὺς ἔκαμαν νὰ πιστεύσουν. Ἀπέστειλαν ἀπὸ τῆς 19 Ἀυγύστου ἐπιτροπὴν εἰς Θεσσαλονίκην διὰ νὰ διατυπώσῃ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν. Ἐζήτησαν τὴν διατήρησιν τῶν προνομίων τῶν, τὴν καθύπαινον τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἐλέγχου, τὴν ἀπαγόρευσιν εἰς τοὺς μὴ Μουσουλμάνους καὶ τοὺς Σέρβους νὰ φέρουν ὄπλα, οὐδεμίαν μεταβολὴν εἰς τὴν ἀστυκίην (ἔσιν τῶν γυναικῶν, τὴν ἔθρυσιν ἀλβανικῶν σχολείων συντηρομένων παρὰ τῆς Κυβερνήσεως, τέλος τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὸν θρησκευτικὸν νόμον (Σερβ)). Μεταξὺ τοιούτων ἀπαιτήσεων καὶ τοῦ προγράμματος τοῦ Κομιτάτου ἡ ἀντίθεσις ἦτο κατάφορος. Οἱ Νεότουρκοι διέταξαν τὸν Ἰζαβίτ-πασσάν, διοικητὴν τῆς μεραρχίας Μιτροβίτσας νὰ προβῇ εἰς ἔνοπλον ἐπίδειξιν ἀνὰ τὰ ὄρη. Ἀνεφέραμεν προηγουμένως ὅτι κατὰ τὴν συνάθροισιν τοῦ Φερίζοβιτς ἕνας μπέης ὁ Ἰσσά Μπολετίν, εἶχε δευθῆ ἀντίθετος πρὸς τὰ σχέδια τοῦ Κομιτάτου. Ἀπεφάσισαν νὰ τὸν τιμωρήσουν, νὰ θέσουν τέρμα εἰς τὰς ἀντισυνταγματικὰς ἐνεργείας του καὶ νὰ τοῦ ἀφαιρέσουν τὸ κτήμα, τὸ ὁποῖον ὁ Σουλτάνος Ἀβδούλ Χαμίτ τοῦ εἶχε δωρήσει. Ἐἶνα τάγμα μετὰ δύο τηλεβόλων μετέβη νὰ καταστρέψῃ τὸν πύργον τοῦ Μπολετίν, κείμενον δύο ὥρας βορείως τῆς Μιτροβίτσας καὶ νὰ κατάσχῃ τὸ τζιφλίκι του. Πληρωθεὶς ὁ Μπολετίν κατὰ τὴν συμπλοκὴν ἐδραπέτευσε εἰς Λούμαν τὸν Νοέμβριον τοῦ 1908. Ἴκει ἐπάνω εἰς τὰ ἄγρια βουνὰ εἰργάσθη πρὸς ὀργάνωσιν ἐπαναστατικῆς

(*) Μόνον ὁ Ἰσμάιλ Κεμάλ μπέης ἦτο θιασώτης ἐλληνοαλβανικῆς συνεννόησεως.

κινήματος διὰ τὴν βαδίσειν κατὰ τῆς Μητροπόλεως. Ἄλλ' ὁ Ἰζαβίτ-
 πασσάς τὸν ἐπρόλαβε. Περὶ τὰ τέλη Μαρτίου ἐπροχώρησε ἐπὶ κε-
 φαλῆς τεσσάρων ταγματίων, δύο ἑλῶν καὶ 16 τηλεβόλων καὶ ἔκαυσε
 τὸ χωρίον ἔπου εἶχε καταφύγει ὁ Ἰσάκ. Εἰς τὸ διαμέρισμα τοῦ Ἰπέκ
 118 κύρτοι κατεδαφίσθησαν καὶ ὁ Ἰζαβίτ-πασσάς ἐκαιοποίησε διατα-
 γὴν ἀπαγορεύων τὴν ἀνέγερσίν των μὲ προμαχώνας καὶ τυφεκίθρας.
 (Ὅτι) δὲ ὑπὸ τὸ πρόσχημα, ὅτι κατεδίωκον ἕνα μπετὴν ἀντιδραστὶκὸν
 οἱ Τούρκοι προσέβαλον ἐλέγκτηρον τὸν ἀλβανικὸν φεουδαρχισμὸν. Εἰς
 τρίτην ἐκστρατείαν κατὰ τὸ θέρος ὁ Ἰζαβίτ-πασσάς περιήγαγε τὰ
 στρατεύματά του εἰς Λιάκοβαν καὶ εἰς τὴν χώραν τῶν Μαλισσόρων,
 ἀπαιτῶν τὸν ἀφοπλισμὸν, ἐπιβάλλων ἐκτὸς τῆς δεκάτης συμπληρωμα-
 τικὸν φόρον κατὰ δύο δέκατα καὶ ἡμισυ διὰ τὸν στρατὸν καὶ τὰ σχολ-
 εῖα. Τὴν 4ην Ἀυγούστου 3000 Ἀλβανοί, συνελθόντες εἰς Φερίζοβιτς,
 διὰ τὴν διακηρυχθεῖσαν ἐναντίον τῶν νέων αὐτῶν φόρων διεσκορπίθη-
 σαν διὰ κανονιστολισμῶν. Τὸν Σεπτέμβριον ὁ Ἰζαβίτ-πασσάς εἰσέβησε
 εἰς τὰ ἔρη τῆς Λιούμας ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἤρ-
 νοῦντο νὰ μεταβαίνουν ἀσπλοὶ εἰς τὴν ἀγορὰν τῆς Πρισρένας. Ἀλλὰ
 τὴν φορὰν αὐτὴν οἱ Ἀλβανοὶ ἤσαν ἀποφασισμένοι διὰ λυσσώδη ἀντί-
 στασιν. Τὰς γυναῖκας των καὶ τὰ τέκνα των ἀπέστειλαν ἐν ἀσφαλεῖς
 εἰς Νάσι καὶ ἔλοι οἱ ἀκμαῖοι ἄνδρες παρήμενιν μὲ τὸ ἔπλον ἀνά
 χεῖρας ὀπισθεν τῶν βράχων. Ἦτο ἡ 12η Σεπτεμβρίου. Οἱ Ἰζαβίτ-
 πασσάς μετὰ ζοιηρὰν μάχην καὶ τὴν λεηλασίαν χωρίων τινῶν, ἐπρο-
 φασίσθη τὸ φύγεσθαι καὶ ἐπανέφερε τὰ στρατεύματά του εἰς Μητροπόλιν.
 Αἱ ἐκστρατεῖαι αὐταὶ γινόμεναι κατὰ τὰς τουρκικὰς μεθόδους μὲ λεη-
 λασίαις καὶ βίαισιν εἰς χώραν, ἣ ὅποια πρώτη εἶχε προκηρῶσαι τὸ
 νέον πολιτεῖμα καὶ ἣ ὅποια δὲν εἶχε ζωσθῆ ἀπαρκῆ προσήματα διὰ
 τῆς αὐτῆς καταδίωξιν, ἀφῆκεν καθ' ἑλπὴν τὴν Ἀλβανικὴν ἀνεξέλιπτον
 μνησικακίαν. Κατὰ Νοέμβριον ἔλοι οἱ κατοικοῦντες τὴν ὄρσοιρὰν ἀπὸ
 Ἰπέκ εἰς Αἰθραν εἶχον ἐξαγερθῆ πνέοντες μένεα ἐκδικήσεως καὶ ἐτοι-
 μοι διὰ τὸν ἀγῶνα.

» Ἐξ ἑλῶν τῶν ἐπεισοδίων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τὸ σημαντικώτερον
 ὑπῆρξεν ἡ συνέλευσις τῆς Αἰθρῆς τὴν 14 Ἰουλίου 1909. Τὸν βαλκαν-
 νικὸν ἀγῶνα τὴν βασιλείαν τῆς Μακεδονίας Κομιτάτων ἀποφασισάντων νὰ
 συγκροτήσουν εἰς Αἰθρὴν γενικὴν συνέλευσιν—τὴν πρώτην μετὰ τὸ 1908
 εἰς Φερίζοβιτς—τὸ Κομιτάτων «Ἐνωσις—Πρόσδος» ἐπαζήτησε νὰ τὴν

μετα
 πλέ
 αἱ μ
 τὸ β
 ἀντι
 λοῦ
 που
 Ἡ
 ἔως
 κτῆ
 ἐγέ
 γὰς
 μῆ
 Ἡ
 ἰθα
 ἐθν
 ἡ ἔ
 νικ
 κλη
 κλη
 Συ
 ποι
 ἐπο
 τῶ
 Ἡ
 κα
 νο
 τα
 πρ
 ἡ ἔ
 κα
 εἰς
 νῶ

μετατρέψη πρὸς τὸ συμφέρον του δίδων εἰς αὐτὴν χαρακτῆρα ὄχι πλέον ἀλβανικοῦ συμφέροντος, ἀλλὰ γενικοῦ. Τῇ ἐπιμονῇ του ἔλαι αἱ μακεδονικαὶ κοινότητες προσεκλήθησαν ν' ἀντιπροσωπευθοῦν. Εἰς τὸ βιλαέτιον τοῦ Κοσόβου, οἱ Σέρβοι ἔλθον τῶν καζάδων ἀπέστειλαν ἀντιπροσώπους. Οἱ Βούλγαροι, ἐξαιρέσει τῶν κατοίκων τῆς Κιουπρουλοῦ καὶ τῶν Κοτσάνων, ἀπέσχον. Τὸ Κομιτάτον ἐξέλεξε ἀντιπροσώπους τὸν Νιαζή μπέγιν, τὸν ἥρωα τῆς Ρέσνας καὶ τινὰς ἀξιωματικούς. Ἡ μουσικὴ τῆς Πολυτεχνικῆς Σχολῆς τῶν Σκοπελιῶν ἐταξείδευσε ἕως ἐκεῖ προσδίδουσα διὰ τῆς παρουσίας τῆς ἐπίσημον σχεδὸν χαρακτῆρα. Πρόγραμμα παρασκευασθὲν διὰ τῶν φροντίδων τοῦ Κομιτάτου ἐγένετο κατ' ἀρχὰς ἀποδεκτόν, ἀλλὰ κατόπιν ἡ συνέλευσις ἐπεξεργάσθη συμπληρωματικὰ ἄρθρα, τὰ ὅποια ἔτεινον πρὸς αὐτονομίαν ὄχι μὴ κατηγορηματικῶς ζητηθεῖσαν, πάντως ὅμως ἐνεργῶς ἐπιβληθεῖσαν. Ἐζητοῦντο : διὰ τοὺς διορισμοὺς τῶν ὑπαλλήλων ἡ προτίμησις τῶν ἰθαγενῶν ὑποψηφίων, τὸ δικαίωμα δι' ἐκάστην ἐνορίαν νὰ διατηρῆ ἔθνικα σχολεῖα καὶ νὰ τελεῖ τὰς λειτουργίας εἰς τὴν ἑθνικὴν γλῶσσαν, ἡ ἴδρυσις σχολείων εἰς τὰ ὅποια ἡ διδασκαλία καὶ ἐγένετο εἰς ἀλβανικὴν, ἡ κατασκευὴ σιδηροδρόμων καὶ ὁδῶν καὶ ἡ ἐγκαθίστασις σύγκλησις εἰς μίαν τῶν μακεδονικῶν πόλεων ὑποδεικνυομένην διὰ κλήρου Ὀθωμανικοῦ Ἀλβανικοῦ Συνεδρίου τῆς Ἰνδύσεως καὶ τοῦ Συντάγματος.

» Εἰς τῶν ἀνωτέρω ἐξιστορηθέντων γεγονότων μία γενικὴ ἐντύπωσις ἐξάγεται. Ἀλβανοὶ καὶ Νεότουρκοι εὖν ἐγγόγησαν ἑαυτοὺς τὴν ἐπανάστασιν τῆς ὁποίας καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ συμμετέσχον. Μεταξὺ τῶν ὑπῆρξεν ὁμοφωνία ἐπὶ ἑνὸς μόνου ἀντικειμένου : ἔξω οἱ εἶναι. Ἐφ' ἑλλων τῶν ἄλλων σημείων ἡ ἀντινομία εἶνε βαρβαρὰ καὶ ριζικὴ καὶ ἐφ' ὅσον αἱ συνέπειαι τῆς ἐπαναστάσεως καταδειχνοῦντο, ἡ ἀντινομία αὕτη ἠξύνετο... »

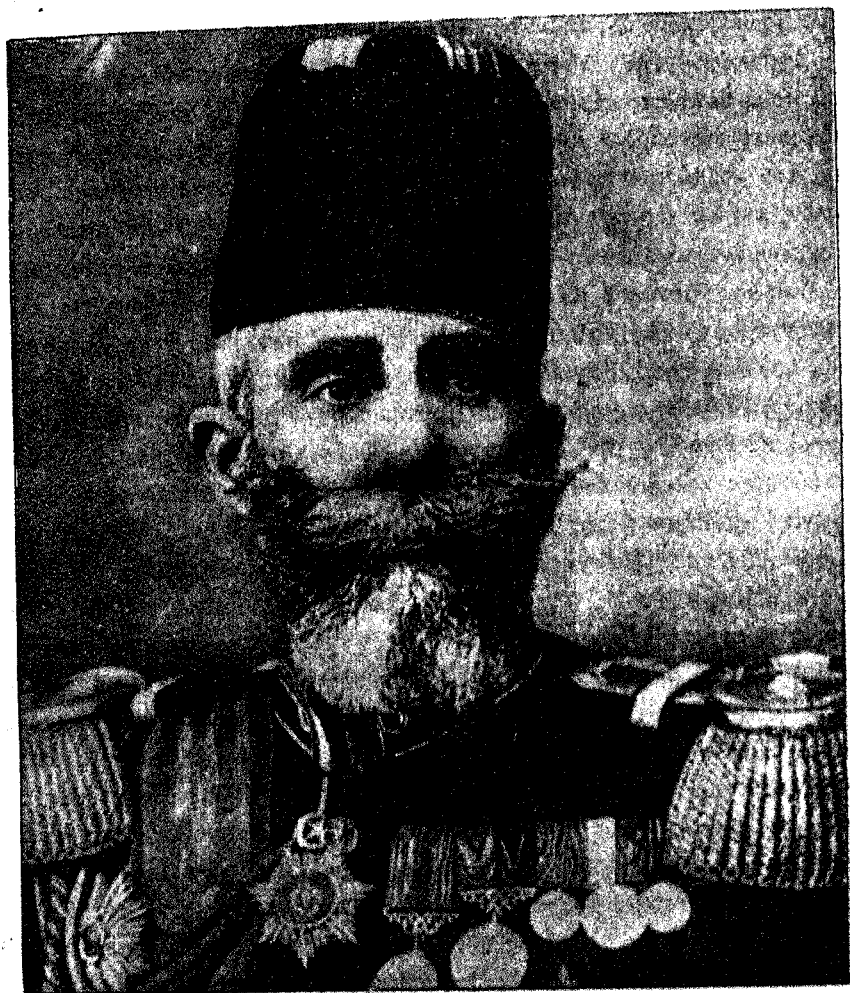
Ὡς πρὸς τὰ ἐπακολουθήσαντα ἔκτοτε ἐπαναστατικὰ γεγονότα ταῦτα ἐπήλθον ὡς ἀποτελέσματα τῶν μὴ ἐκκληρωθεισῶν ὑπεσχίσεων πρὸς τοὺς Ἀλβανούς καὶ τῆς ὀργῆς καὶ τοῦ μίσους, τὰ ὅποια ἀφῆκεν ἡ ἐκστρατεία τοῦ Τζαβὲ-πασσά. «Τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος τοῦ 1910 ἡ κατάστασις ἐπεδεινώθη ἀντὶ νὰ βαρβαρῶσῃ. Οἱ Νεότουρκοι ἐπέμειναν εἰς τὰς σκαιὰς καὶ βιαίας μεθόδους τῶν. Ὁ ἀφοπλισμὸς τῶν Ἀλβανῶν ἐγένετο μετὰ σκληρότητος παραδείγματα τῆς ὁποίας εὐρίσκει κα-

νεις μόνον εις τὸν τρόπον μὲ τὸν ὅποιον ἀφωπλίσθησαν οἱ χριστιανοὶ τῆς Μακεδονίας. Ὁ Τουρκοῦτ-πασσᾶς μετὰ 50,000 ἀνδρῶν καὶ ἰσχυροῦ ὄρειου πυροβολικοῦ, ἤρχισε τὴν συστημιατικὴν καταστροφὴν καὶ ἐξόντωσιν τῆς χώρας. Οἱ Ἄλβανοὶ κακῶς ὀπλισμένοι, ἐξησθενημένοι ἀπὸ τὰς ἐσωτερικὰς τῶν διαμάχας, δὲν κατόρθωσαν ν' ἀναχαιτίσουν τοὺς Τούρκους, οἱ ὅποιοι μεθοδικῶς, κατέλαβον δολόκληρον τὴν Ἄλβανίαν πλὴν τῶν βορείων καὶ βορειοδυτικῶν διαμερισμάτων. Οἱ ἀρχι-γοὶ διὰ ν' ἀποφύγουν τὰς ἀθρόας θανατικὰς ἐκτελέσεις κατέφυγον εἰς τὸ Μαυροβούνιον καὶ ἐξήτησαν ἄσυλον παρὰ τοῦ πατροπαραδότου ἐχθροῦ, χιλιάδες δὲ συμπατριωτῶν τῶν τοὺς ἠκολούθησαν. Ἐν τῷ γίμῳ, σχηματισθὲν εἰδικῶς παρὰ τοῦ βασιλῆ τῆς Σκόδρας διὰ τὴν φρούρησιν τῶν συνόρων εἰσῆλθεν ἔνοπλον καὶ μετὰ τῶν ἀποσκευῶν του εἰς Μαυροβούνιον. Ὁ χειμῶν 1910-1911 διέκοψε τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν Τούρκων χωρὶς ἕως καὶ νὰ φέρῃ τὴν εἰρήνην ἐπὶ τῶν ἀλβανικῶν ὄρειων. Τὸν Μάρτιον ἡ ἐκστρατεία ἐπανελήθη. Ἡ ἐναντίστασις ἐγενικεύθη εἰς τὰ βόρεια διαμερίσματα. Αἱ φυλαὶ τῶν Μελισσόρων, αἱ ὅσαι κατοικοῦν παρὰ τὰ μαυροβουνιωτικὰ σύνορα καὶ αἱ ὅσαι κατέφυγον εἰς τὰ τρομερὰ τῶν φυσικῶν ὄρεινῶν ὄχυράματα εἶχον λάθει τὰ ὄπλα (*). Μῆρος τῶν Μιρδιτῶν τοὺς ἠκολούθησεν. Ἐν δὲ τὸ σύνολον τῶν Μιρδιτῶν εἶχεν ἐξεγερθῆ τὰ συμβάντα θὰ ἐλάμβανον ἀκόμη σοβαροτέραν τροπὴν ..

» Ἡ ἐκστρατεία τοῦ Μαΐου καὶ Ἰουνίου τοῦ 1911 ὑπέρθε δυσχερῆς, δυσχερεστέρα παρ' ἔτιον οἱ Τούρκοι συνήνεσαν νὰ ἐμολογήσων. Ἡ Σκόδρα εἶδε καταφθανούσας διὰ τῆς λίμνης πολυληθεῖς λόντζας(**) φορτωμένας μὲ νεκροὺς καὶ ἀγωνιῶντας οἱ τραυματικῶς στεροῦμενοι τῶν πάντων ἀπέθνησκον τελευτήθημι. Ἡ ἐπικίνδυνος καὶ δυσχερῆς αὐτὴ κατάκτησις τῶν ἀπροσίτων καταφυγίων τῶν Μελισσόρων δὲν εἶχεν ἀκόμη συντελεσθῆ καὶ ἡ ἐξέγερσις τῶν Μιρδιτῶν καθίστα ἀναγκαίαν ἐκστρατείαν ἀκόμη δυσχερεστέραν. Ἀλλὰ τὴν στιγμήν καθ' ἣν ὁ στρατὸς καὶ οἱ Νεότουρκοὶ ἤρχισαν νὰ κουράζωνται ἀπὸ τόση δαπανηρὰν ἐπιχειρήσιν εἰς ἀνδρας καὶ γρόμημα καὶ ἡ ἐπεία δὲν εἶχεν

(*) Οἱ Μελισσοὶ εἶνε φυλαὶ καθόλου τὸ θρησκευτικὸν καὶ ἀριθμῶν περὶ τὰς 27,000 ψυχῶν.

(**) Λίμνη: ἐπιπλέκει μὲ ὑψηλὴν πρῆραν ἐν γρόμῳ εἰς τὴν λίμνην τῆς Σκόδρας.

ΣΕΦΚΕΤ ΠΑΣΣΑΣ Ο ΝΕΟΣ ΜΕΓΑΣ ΒΕΖΥΡΗΣ
Ἄρχηγος τοῦ νεοτουρκικοῦ κομιτάτου "Ἐνωσις — Πρῶτος

ἀπολήξει εἰς ἄλλο ἀποτέλεσμα εἰμὴ εἰς τὴν καταστροφὴν χώρας ἤδη τὸσον πτωχῆς, ἐπῆλθεν ἢ παρέμβασίς τῆς Αὐστρίας. Ἐν ἄρθρῳ τῆς «Ἑφημερίδος τῶν Ἑένων», ἢ ὁποῖα εἶνε ὄργανον τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἑξωτερικῶν τῆς Βιέννης, ἐξέφραξε σαφῶς καὶ κατηγορηματικῶς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς Αὐστροουγγρικής Κυβερνήσεως, ὅπως ἴδῃ τοὺς Τούρκους θέτοντας τέρμα εἰς τὰς ταραχὰς τῆς Ἀλβανίας καὶ ἀποφεύγοντες τὴν αἱματοχυσίαν. Τὸ ἄρθρον κατέληγεν εἰς ὑπαινιγμὸν περὶ τοῦ καθολικοῦ προτεκτοράτου, τὸ ὁποῖον, προκειμένου περὶ Ἀλβανῶν, ἀνήκει εἰς τὴν Αὐστρίαν καὶ δυνάμει τοῦ ὁποῖου ἔα ἴσο ἴσως ὑποχρεωμένη νὰ ἐπέμβῃ διὰ νὰ παρεμποδίσῃ τὴν ἐξέντισιν καθολικῶν φυλῶν. Συγχρόνως ὁ μαρκήσιος Παλαβιτόνι (*) ἀνεκοίνου εἰς τὴν Πύλῃν προφορικῶς καὶ ὑπὸ φιλικῶν τόνων τὰς σχέσεις τῆς Κυβερνήσεώς του ἐπὶ τῆς ἀλβανικῆς ὑποθέσεως. Ὀλίγας ἡμέρας πρότερον ἢ ρωσσικῆ Κυβερνήσις ἐξέφραζεν εἰς τὴν Πύλῃν διὰ τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς τὴν ἐλπίδα νὰ ἴδῃ τὴν Ὀθωμανικὴν Κυβέρνησιν «διαδηλοῦσαν ἀνευ βραδύτητος καὶ διὰ τοῦ μάλλον κατηγορηματικοῦ τρόπου τὰ ἐντελῶς εἰρηνικὰ αἰσθημάτων τῆς ἐναντι τοῦ Μαυροβουνίου». Τὸ διάδημα τῆς Κυβερνήσεως τῆς Βιέννης ὡς ἐὰν ἐγένετο ἀπὸ συμφώνου μετὰ τῆς Ὀθωμανικῆς Κυβερνήσεως, εἶχεν ἀμείσον ἀποτέλεσμα. Ἀπὸ τῆς 30 Ἰουλιανικῆς Κυβερνήσεως, εἶχεν ἀμείσον ἀποτέλεσμα. Ἀπὸ τῆς 30 Ἰουλιανικῆς καὶ ἐπὶ εὐκαιρίᾳ τοῦ εἰς Μακεδονίαν ταξιδίου τοῦ ὁ Σουλτάνου Μεχμέτ δ' Ε', παρεχώρει ἀμνηστειῶν εἰς ἕλους τοὺς πολιτικούς καταδικῶν ἢ ἐξορίτους τῆς Ἀλβανίας, ἐπίσης δὲ καὶ εἰς τοὺς ἀτάκτους ὑπὸ τὸν ἕρον νὰ καταθέσουν ἀμείσον τὰ ἔπλα. Συγχρόνως δὲ ἀνηγγέλλοντο εἰς τοὺς Ἀλβανοὺς ἀρχηγοὺς αἱ παραχωρηθεῖσαι παρὰ τοῦ Σουλτάνου μεταρρυθμίσεις: ὁ διορισμὸς Ἀλβανῶν εἰς τὰς θέσεις τοῦ βαλῆ καὶ τοῦ μουτσαρρίφη τῆς Σκόδρας, καθὼς καὶ εἰς ἄλλας τοπικὰς διοικητικὰς θέσεις ὡς τῶν ἐπὶ τῆς εἰσπράξεως τῶν φόρων ὑπαλλήλων· ἐλάττωσις τῆς φορολογίας ἀναλόγως τῆς θέσεως καὶ τῆς ἰκανότητος τοῦ πληθυσμοῦ· παραδοχὴ τοῦ λατινικοῦ ἀλφαβήτου εἰς τὰ σχολεῖα καὶ εἰς τὴν διοίκησιν· δικαίωμα ἐπιλοφίας· ἔσοδα 10,000 ἡρῶν τουρκικῶν ἐκ τοῦ ἰσχυτέρου ταμίου τοῦ Σουλτάνου διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν κτηρίων ἐν γένει τῶν κατα-

*) Πρεσβυτὸς τῆς Αὐστρίας ἐν Κωνσταντινουπόλει.

στρα
τὴν
νίου
φημ
τάφι
ἐπευ

σουλ
ἔθετ
τόπι
τὰς
τὴν
τὴν
περ
ἀκα
ἀνα
ἐν τ
ἢ I
ἀορ
δεῖν
ἐνε
τὸ
πρὸ
ἀπ
καὶ
λα
λῶ

116
ἢ
κα
τῆ

κα

στραφέντων κατά τὸν πόλεμον· δωρεὰ ἑτέρου χρηματικοῦ ποσοῦ διὰ τὴν κατάπαυσιν τῆς βενδέττας. Ἡμέρας τινὰς βραδύτερον τὴν 2 Ἰουνίου ὁ Σουλτάνος κατέφθανε εἰς Πριστίναν, μετέβαινε εἰς τὸ περίφημον πεδῖον τῆς μάχης τοῦ Κοσσόβου καὶ ἀφ' οὗ ἐδεξίθη εἰς τὸ κενότάφιον τοῦ Σουλτάνου Μουράτ, ἐπεθεώρησε 50,000 στρατοῦ ὑπὸ τὰς ἐπευφημίας τῶν Ἀλβανῶν».

Ἡ μεταστροφή αὕτη, ἣ τόσο ἐπισήμως ἐκδηλωμένη, διὰ τῆς σουλτανικῆς ἐπισκέψεως ἢ ἐνόμιζε κανεῖς, ὅτι ἦτο διαρκὴς καὶ ὅτι ἔθετε τέρμα εἰς τὸσον ἐπικίνδυνον κατάστασιν. Ἀλλὰ τὰ ἀμέσως κατόπιν ἐπελθόντα γεγονότα διέψευσαν ἕλας τὰς ἐλπίδας. Ἡ Πύλη μετὰ τὰς δοθείσας ὑποσχέσεις εἰς τοὺς Ἀλβανούς διώρισεν ἐπιτροπὴν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἑσωτερικῶν Κατ'ἣ Ἀδὴλ μετὰ τὴν λεγομένην «Ἐπιτροπὴν τὴν μεταρρυθμίσεων», ἣ ὁποία ἀνέλαβε νὰ περιδεύσῃ τὴν Μακεδονίαν, τὴν Ἀλβανίαν καὶ τὴν Ἡπειρον (*) ἔνα, ἀκούουσα τὰ παράπονα τῶν κατοίκων κατὰ τῆς διοικήσεως, πρὸς ἀναλόγως εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν μεταρρυθμίσεων. Πάντως ἦτο τοῦτο ἐν πρόσχημα, ἀλλ' οὐδεμίαν εἰλικρινῆς διάθεσιν. Πρωτίστως ἐπεζητεῖ ἡ Πύλη νὰ γενικεύσῃ τὴν ὑπόθεσιν τῶν μεταρρυθμίσεων καὶ διὰ τῆς ἀορίστου αὐτῆς ἐνεργείας νὰ τὴν ματαιώσῃ, ἐνῷ συγχρότως ἢ καταδεικνυεν εἰς τὴν Ἑυρώπην πραγματικὸν ἐνδιαφέρον οὐχὶ ὑπὲρ ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς φυλῆς χωριστά, ἀλλὰ γενικῶς ὑπὲρ ἕλων ὅμοιῳ. Καὶ ὑπὸ τὸ παλαιὸν ἀπολυταρχικὸν σύστημα εἶχον γίνεαι ἐκάστοτε ἀπόπειραι πρὸς εἰσαγωγὴν μεταρρυθμίσεων δι' ὀρισμένα διαμερίσματα, ἀλλ' ἀπέτυχον. Αἱ μόναι μεταρρυθμίσεις, αἱ ὁποῖαι εἶχον ἐκτελεσθῆναι καὶ διαρκῆ ἀποτελέσματα, ἦσαν μεταρρυθμίσεις γενικῆς τάξεως, περιλαμβάνουσαι τὸ σύνολον τῆς αὐτοκρατορίας, ὡς τοῦ τῶν διακυβίων τολῶν τοῦ Χάτι-σερίφ Γ'κουλνέ καὶ τοῦ Χάτι-Νουμαρισίμ.

Οἱ Ἀλβανοὶ διεγόμισαν ἐγκαίρως τὰς πραγματικὰς διαθέσεις τῆς Πύλης καὶ δὲν ἐβράδυναν νὰ ἐκδηλώσωσιν τὴν ἐπιστάσιασίν των. Ὅταν ἡ Ἐπιτροπὴ τῶν μεταρρυθμίσεων ἐπεσκέψθη τὰ βελῆται τοῦ Κοσσόβου καὶ τῆς Σκόδρας ἔνοστροι ἑμάδες Ἀλβανῶν τὴν προσέβαλον εἰς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τοῦ Ἰπέκ πρὸς τὴν Λιάνκοβαν καὶ τῆς Λιάνκοβας πρὸς τὴν

(*) Ἐτέρῃ ἐπιτροπῇ ἐσχηματίσθη διὰ νὰ περιλάβῃ εἰς τὴν Ἀνατολίαν καὶ τὴν Ρούμελην.

Πρισερέναν, εις τὴν θέσιν τὴν καλουμένην Γέφυρα τοῦ Βεζύρου. Ἰδῶν-
 γούντο παρὰ σημαινόντων ἀρχηγῶν τοῦ Μαχμουτ-Ζαΐμ, τοῦ Μπαϊ-
 ράμ-Λακλίμ, τοῦ Ζεκίρ-Χαλήλ, τοῦ Ζεφι-Βόγλη Λόδα, τοῦ Πέτρου-
 Τσελλί, ἔλων ἀνιχνόντων εἰς διάφορα θρησκευόμενα. Ἐν τού-
 ταις ἡ ἐπιτροπὴ εἶχε λάβει σοβαρώτατα προφυλακτικὰ μέτρα καταδει-
 κνύοντα, ὅτι ἐφοβήτο γενικωτέραν ἐξέγερσιν. Ἐρία τάγματα δὲν
 ἐλεπήθησαν ἐπαρκῆ νὰ τὴν φρουρήσουν. Λι' αὐτὸ τὴν προτεραίαν
 τῆς ἐκ Πρισερένας ἀναχωρήσεως ὁλόκληρος ταξιαρχία ἐστάλη πρὸς τὰ
 ἔμπρῳς ὑπὸ τὴν πρόφασιν μὲν νὰ καθάρσῃ τὸν δρόμον ἐκ τῶν ἀτά-
 κτων στοιχείων, πράγματι ἕμως διὰ ν' ἀντιμετωπίσῃ πιθανὴν ἐπιθε-
 σιν ὀργανωμένων ἐπαναστατικῶν ἐμάδων. Τὴν ἐπομένην ἡ Ἐπιτρο-
 πὴ προσεβάλλετο ἐπὶ τῆς πλεονεξίας ἐδοῦ, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀκολουθήσει
 ἐπὶ τῆς γεφύρας τοῦ Μεγάλου Βεζύρου καὶ τὰ μέλη τῆς μόλις διε-
 ξέφυγον τὸν θάνατον ἀποκρυβάντα ἐπισθεν τῶν βράχων, ἐνῆι οἱ
 συνοδεύοντες αὐτοὺς στρατιῶται ἤνοιξαν τὸ πῦρ κατὰ τῶν ἐπανα-
 στατῶν.

Ἡ ἀόρατος αὐτῇ ἀπειλὴ ἢ ἐπικρεμαμένη πανταχοῦ ἐπὶ τῆς Ἐπι-
 τροπῆς, ἢ καταφανὴς καὶ γενικὴ ψυχρότης, μεθ' ἧς ἐγένετο δεκτὴ,
 ὑληρέξαν τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ περιπετειώδους ταξιδίου τοῦ Χατζή-
 Ἀδὴλ μπέη διὰ μέσου τῆς Ἀλβανίας. Οὕτω μὴ εὐρισκόμενος ἐν ἀσ-
 φαλείᾳ ἐν μέσῳ τῶν ἰδίων του στρατευμάτων, ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐ-
 σσιπτερικῶν καὶ ἀντιπρόσωπος τοῦ Κομιτάτου, ἔκριεν, ὅτι τὸ καλλίτε-
 ρον καὶ ἀσφαλέστερον ἦτο νὰ θέσῃ τὰ τάγματά του, τὸ ἰππικόν του, τὰ
 τηλεβόλα του καὶ τὸ ἀτομὸν του ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν ἀρχηγῶν
 τῶν ἀλβανικῶν φυλῶν. Ἀπὸ τῆς Λιούμας μέχρι τῶν ἑρίων τοῦ μι-
 λαετίου τῆς Σκόδρας ὁ Χατζή-Ἀδὴλ ᾔδεισε ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ
 Μουσταφά-Αἰτα. Ἐκείθεν μέχρι τῆς πόλεως τῆς Σκόδρας τὸν ἐπρο-
 στάτευσε διὰ 500 ὀπαδῶν του Μιρδιτῶν ὁ Πρίγκ Λόδα-πασσάς. Με-
 ταξὺ Σκόδρας καὶ Τιράνων τὸν συνᾔδεισε ὁ Ἐσσατ-πασσάς. Ἡ
 προστασία αὐτῇ δὲν ἐδόθη ἀνευ ἀνταλλαγμάτων. Ὁ Μουσταφά-
 Αἰτα ἔλαβε 1200 ἄρας τουρκικῆς (30,000 φρ. περίπου) ὑπὸ τὴν πρόφα-
 σιν ἀποζημιώσεως δι' ἕσας ζημίας τοῦ ἀπρεξένισαν τὰ τουρκικὰ στρα-
 τεύματα κατὰ τὴν προγενεστέρην ἐκστρατείαν. Τοιαῦται ἀποζημιώσεις

εἰς
 κιν
 εἰς
 κα
 τα
 σου
 τα
 διὰ
 Σκ
 ρον
 τε

Ἄ
 τοῦ
 πρ
 τικ
 Ἐ
 σῆ
 πλ
 ἐν
 μα
 συ
 χολ
 τικ
 δέ
 μά
 δέ
 σου
 θρη
 συ
 των

εις τους αρχηγούς της Λιούμας ἐδόθησαν ἐν ἔληφ 15,000 λιρών τουρκικῶν (πλέον τῶν 340,000 φρ.)

Τόσαι περιπέτειαι ἔπρεπε νὰ διδάξουν κατὶ ἀπὸ μετριοπάθειαν εἰς τὸν Τοῦρκον Ὑπουργόν. Τὸναντίον ἔφθασε εἰς Σκόδραν, ὡς εἰς κατακτηθέντα τόπον, καὶ ἤξιώσεν ὅπως οἱ ἀρχηγοί, τῶν ὁποίων τόσον ταπεινῶς ἐδέχθη τὴν προστασίαν, προσέλθουν ἐνώπιόν του καὶ ἰκετεύσουν τὴν εὐσπλαγχνίαν του καὶ τὴν τῆς Πύλης. Οἱ ἀρχηγοί, ἐννοεῖται, ἀπέφυγον νὰ ὑπακούσουν καὶ ὁ Χατζῆ-Ἀδὴλ μπέγης ἐξεδικήθη διὰ λόγων ἀδίκου μομφῆς ἐναντίον τοῦ καθολικοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς Σκόδρας. Οὗτος ἀπήντησεν ὡς ἤρμοξε καὶ ἀπεχαιρέτησε τὸ ταχύτερον τὸν Ὑπουργόν. Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο εἰς πᾶν ἄλλο βεβαίως συνέτεινεν ἢ εἰς τὸ νὰ καθησυχάσῃ τοὺς Ἀλβανούς.

Ἡ Ἐπιτροπὴ τῶν μεταρρυθμίσεων μετέβη κατόπιν εἰς τὴν Νότιον Ἀλβανίαν καὶ τὴν Ἱπείρον. Πρὸ τοῦ κατευθυνθῆναι εἰς Ἰωάννινα διὰ τοῦ Ἀργυροκάστρου παρέμεινεν εἰς Βεράτιον. Ὁ Ὑπουργὸς ἤσυχολήθη πρῶτον νὰ συστήσῃ τοὺς «προσδευτικούς» ὑποψηφίους εἰς τοὺς ἠρησκευτικούς μουσουλμάνους ἀρχηγούς καὶ νὰ δώσῃ ψευδεῖς ὑποσχέσεις εἰς τὸν Ἑλληνα Μητροπολίτην, ὅστις συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν δημογερόντων προσήλθεν ἐνώπιόν του διὰ νὰ τοῦ ἐκφράσῃ τὰ παράπονα τῶν χριστιανικῶν πληθυσμῶν ἐναντίον τῆς διοικήσεως καὶ τῆς ἐπιδεινωμένης ἀπὸ τινος ἐν Ἱπείρῳ ἀναρχίας. Ἐπειτα ὁ Χατζῆ-Ἀδὴλ ἐπεσκέπη, μουσουλμανικὰ τινα τεμένη καὶ τεκκέδες, σκορπίζων πάντοτε ὑποσχέσεις καὶ συμβουλεύων τὴν διδαχὴν τῶν ὑψηλῶν ἀρχῶν τοῦ Ἰσλάμ. Ἰδίως ἤσυχολήθη με τὸ νὰ ἐξακριβώσῃ τὸν βασιμὸν τῆς ἐντάσεως τοῦ ἠρησκευτικοῦ αἰσθήματος παρὰ τοῖς Μουσουλμάνοις Ἀλβανοῖς καὶ νὰ σπουδάσῃ τὰ μέσα τῆς ἀναξιογονήσεώς του διὰ τοῦ κηρύγματός τῶν ἀλλεμάδων! Παρητηρήθη δέ, ὅτι ὁμίλει συνεχῶς περὶ ἰσλαμισμοῦ καὶ οὐδὲως περὶ μωαμεθανισμοῦ. Ἄλλ' οἱ Ἀλβανοί, ἀκόμη καὶ οἱ Μουσουλμάνοι Ἀλβανοί, οἱ ὅποιοι πολὺ ὀλίγον ἢ ἐνδιαφέροντο περὶ τοῦ ἠρησκευτικοῦ αἰσθήματος καὶ ἀνέμενον ν' ἀκούσουν κατὶ περισσώτερον συγκεκριμένον, ἀπεγοητεύθησαν. Καὶ ἀνακρινόμενοι τὰς ἐντυπώσεις τῶν δὲν ἀπέκρυπτον τὴν δυσαρέσκειάν των.

Τὸ εἰς Ἰωάννινα ταξεῖδιον τῆς Ἐπιτροπῆς εἶγεν ὡσαύτως τὰς πε-

ριπετείς του και υπήρξε μία μικρά δδύσσεια. Ἀπέφυγον νὰ διαβούν τον Ἄσιον, τοῦ ὁποίου ἡ διάβασις γίνεται ἐπὶ προϊστορικῶν σχεδιῶν. Ἀπὸ τῆς Πρεμετῆς μέχρι τοῦ Ἀργυροκάστρου ἐλλείπει ἄλλης ὁδοῦ ἠκολούθησαν ἀτραπὸν, ἡ ὁποία διέρχεται διὰ τῶν χιονοσκεπῶν κορυφῶν τῆς Νειμέρτσας. Ἡ διάβασις υπήρξε δυσχερεστάτη. Ὁ ὑπουργὸς καὶ τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς εἶδον ἡμίονους ἐκ τῶν φερόντων τὰς ἀποσκευὰς των νὰ κατακυλοῦν ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν κορυφῶν εἰς τὴν ἀβυσσον. Ἀντιθέτως ἕμως ἡ ὑποδοχὴ τῆς ὁποίας ἔτυχον παρὰ τῶν Ἑλλήνων τοὺς ἀπεξῆμίωσε δι' αὐτὴν τὴν περιπέτειαν καὶ τὸν κίνδυνον. Ἀπὸ Τεπελενίου μέχρις Ἰωαννίνων προσήλθον εἰς προεπάντησιν τοῦ Ὑπουργοῦ ἀπόροι οἱ Ἑλληνες χωρικοὶ μὲ τοὺς ἱερεῖς των καὶ τοὺς δημογέροντας ἐπὶ κεφαλῆς καὶ τοὺς μαθητὰς τῶν σχολείων εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν. Ἀνθοδέσμαι, ζητογρανακί, προσφωνήσεις, συμπόσιαι πᾶν ἔτι ἠδύνατο νὰ λαμπρύνῃ μὲν ὑποδοχὴν δὲν ἔλλειψαν. Ὁ ἐλληνικὸς πολιτικὸς Σύλλογος Ἰωαννίνων παρέβησε πρὸς τιμὴν τοῦ Τούρκου ὑπουργοῦ εἰς τὴν μεγάλην κτίουσαν τῆς Σχολῆς τῶν Ἰωσσιμαδῶν γεῦμα εἰς τὸ ὁποῖον παρεκλήθησαν ὁ Βασιλεὺς, οἱ Μητροπολίται Ἰωαννίνων, Κοκίτης καὶ Πρεβέζης, τὸ προξενικὸν σῶμα, αἱ στρατιωτικαὶ καὶ δημοτικαὶ ἀρχαί, ὁ κληρὸς, ὁ πρόεδρος τῆς Ἰσραηλιτικῆς κοινότητος καὶ οἱ πρόκριτοι τῆς ἐλληνικῆς κοινότητος, ἑκατὸν περίπου άτομα. Ὁ Μητροπολίτης Ἰωαννίνων ἔφερε πρόποσιν εἰς τὴν ὁποίαν ἔλεγεν: «Ἡ Τουρκία δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ καὶ νὰ εὐημερήσῃ εἰμὴ διὰ τῆς ἐλευθέρου ἀναπτύξεως τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῆς ἐθνότητων». Καὶ ὁ Τούρκος Ὑπουργὸς ἀπήντησεν ὡς ἑξῆς: «Λὲν εἴμεθα τόσον μωροὶ ὥστε νὰ πιστεύομεν, ἔτι δυνάμεθα ν' ἀπορρογήσομεν τῆς μὴ τουρκικῆς ἐθνότητος τῆς Ἀυτοκρατορίας. Αἱ καρδίαι ἡμῶν καὶ αἱ συνειδήσεις ἄς μὴ ταράσσονται ἐκ τῶν ἀντιθέτων γεγημῶν. Ἐν ὀνόματι τῆς συνταγματικῆς Κυβερνήσεως, ἐν ὀνόματι τοῦ πρώτου συνταγματικοῦ Μονάρχου, διαβεβαίω ἡμᾶς ἔτι θὰ σεβασθῶμεν τὰ ἰδρύματά σας, τὰς παραδόσεις σας, τὴν καθ'ἑστικὴν τέλος τάξιν τῶν πραγμάτων καὶ δὲν θ' ἀκολουθήσομεν ἄλλον σκοπὸν εἰμὴ τὴν ἀμοιβαίαν ἀγάπην, τὴν ὁμόνοιαν καὶ τὴν ἀδελφότητα τῶν διαφόρων φυλῶν διὰ τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν ἰσχύον τῆς κοινῆς πατρίδος».

Ἀναμνηστικῶν κανεῖς τὸ λόγον τοῦτον θὰ ἠπόρει πῶς Κράτος ὡς ἡ Τουρκία ἔχον τοιοῦτους ὑπουργοὺς ἀπόλατο. Ἀλλ' ὁ Χατζῆ-Ἀδελ

μπέρ
πολι
τουρ
θὰ ἐ
τοῦ
τέρει
ταξῶ
νον
τέλει
Ἐν
ἐνφ
ριζε
ἠδύν
ἦσαν
καὶ

παρὰ
ὑποδ
αὐτο
Τὸ δ
ἐξελι
λήνω
γων
τος
λυστ
στεῖα
Ξειδι
κοαλ
θμα
διοικ
τάξιν
ἐπιθε

(*)
τριωτ
κεφάλ

μπέτης δὲν ἐβράδυνε νὰ φανερώσῃ τὰς ἀληθείας, τὰς πραγματικὰς του πολιτικὰς ἀρχάς. Εἰς συμπόσιον δοθὲν πρὸς τιμὴν του παρὰ τοῦ Νεοτουρκικοῦ Κομιτάτου εἶπε: «Ἀκόμη καὶ διὰ τῆς βίας τὸ Κομιτάτον θὰ ἐπιβάλλῃ τὸ πρόγραμμά του». Ὅταν δὲ ὁ Μητροπολίτης Ἰωαννίνων τοῦ παρουσίασεν ὑπόμνημα αἰτημάτων, τὰ ὅποια ἔτεινον εἰς καλλιτέρευσιν τῆς διοικήσεως ὡς πρὸς τοὺς χριστιανικοὺς πληθυσμοὺς, μεταξὺ δὲ τῶν αἰτημάτων τούτων εἰδικῶς ἀνεφέρετο ὁ διορισμὸς Ἑλλήνων εἰς τὰ δικαστήρια τοῦ βιλαετίου, ἔπει τοῦ ἑλληνικὸν στοιχεῖον ἀπετέλει τὴν μεγίστην πλειοψηφίαν, ὁ Τούρκος ὑπουργὸς κατεξάνεστη. Ἐν πρώτοις παρετήρησε, ὅτι τὸ ὑπόμνημα ἠμίλει περὶ Ἑπείρου, ἐνῶ ἡ τουρκικὴ διοίκησις ἠγνόει ταιαύτην ἱστορικὴν διαίρεσιν, ἐγνώριζε μόνον βιλαέτιον Ἰωαννίνων. Ἐπειτα ὑπεδέχλωσεν ὅτι ἡ Πύλη δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἐμπιστοσύνην πρὸς Ἑλληνας ὑπαλλήλους ἐκτὸς ἐάν ἦσαν ἀπολύτως βέβαια τὰ αἰσθητάματα τῆς ἀφοσιώσεώς των πρὸς αὐτήν καὶ ὡς παράδειγμα ἀνέφερε τὸν Κοπάσιν.

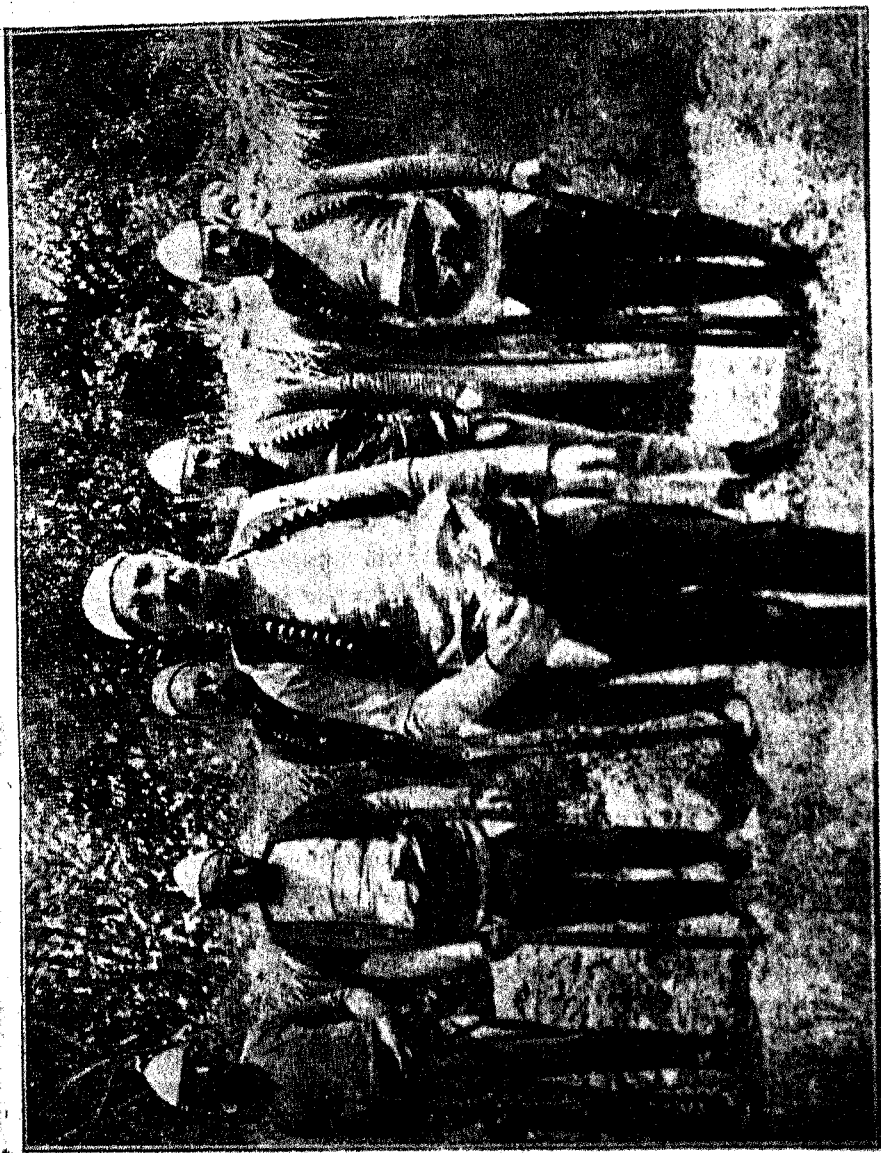
Ἦτο προφανὲς ὅτι οἱ Ἑπαιῶται οὐδὲν ἠδύναντο ν' ἀναμένουν παρὰ τῆς Πύλης πρὸς καλλιτέρευσιν τῆς θέσεώς των καὶ ἕλη αὐτῇ ἡ ὑποδοχὴ εἶχεν ὑπαγορευθῆ μάλλον ἀπὸ τὴν ἀνάγκην κοινοῦ ἐνστίκτου αὐτοσυντηρήσεως ἢ ἀπὸ τὴν ἐλπίδα ὅτι ἡ διοίκησις θὰ ἐθελοτύχοι. Τὸ ἀλθανικὸν ζήτημα δὲν ἦτο μόνον ἐπεὶ τὸ εἶδομεν μέχρι τοῦδε ἐξελισσόμενον. Εἶχε καὶ ἄλλην ὄψιν. Ἐστρέφετο καὶ κατὰ τὸν Ἑλλήνων τῆς Ἑπείρου τόσῃ διὰ τῶν διατυπωμένων ἀπὸ τινος παραλόγων ἀξιώσεων τῶν Ἀλθανῶν, ὅπως μίαν ἡμέραν ἰδρόντας ἴδιον Κράτος φθάσουν μέχρις Ἰωαννίνων καὶ Πρεβέζης (*), ἔση καὶ διὰ τῶν ληστρικῶν ἐπιδρομῶν εἰς Ἑπείρον. Καθ' ἐκάστην ἀνηγγέλλοντο ληστεῖαι καὶ ἐγκλήματα κατὰ τῆς ζωῆς εἰς τὴν βόρειον Ἑπείρον. Ταξιδιωταὶ ἐληστεύοντο καὶ χωρὰ ὁλόκληρα ἐλεγκταῦντο παρὰ τουρκοαλθανικῶν ληστρικῶν συμμοριῶν, αἱ ὅποια ἀπεμόνωσαν καλυφθέντα χωρὰ διακόψασαι τὰς μεταξὺ των συγκοινωνίας. Ἡ τουρκικὴ διοίκησις ἐφωρᾶτο ὁλονὲν περισσότερον ἀνίσχυρος νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν τάξιν. Οἱ ἑλληνικοὶ πληθυσμοὶ ὑπέφερον τὰ πάνθεινα. Ἦτο λοιπὸν ἐπιβεβλημένον ἐκ τῶν πραγμάτων νὰ ἐπιζητήσουν τὴν προστασίαν τῆς

(*) Αὕτη δὲν ἦτο ἀκριβὴς ἡ γνώμη τοῦ Κεμάλ, οὐδὲ ἄλλων Ἀλθανῶν πατριωτῶν. Τοιαῦται παράλογοι βλέψεις ἀφέροντο ὡς ἀξιώσεις τῶν μάλλον θερμοκεφάλων, ὑπεθάλλοντο δὲ καὶ ἐκ Σόφιας.

ἐξουσίας καὶ ἐπωφελοῦμενοι τοῦ ταξειδίου τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἑσω-
τερικῶν νὰ τοῦ διατυπώσουν ἐλπίδας περὶ βελτιώσεως τῆς τύχης τῶν.
Ἄλλ' εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐκυβέρνα πάντοτε τὸ Νεοτουρκικὸν
Κομιτάτον καὶ ὑπῆρξε διὰ τοὺς ἀτυχεῖς Ἱππερώτας πολὺ ὀδυνηρο-
τέρα βάσανος τῶν κοινῶν Ἀλβανῶν ἐγκληματιῶν. Οὕτω ὀλόκληρος
ὁ ἐν Ἱπείρῳ ἀνώτερος κλῆρος διετέλει ὑπὸ κατασκοπεῖαν. Μεταξὺ τῶν
στενωτέρα ἐπιτηρουμένων ἦτο ὁ Μητροπολίτης Βέλλας καὶ Κονίτης.
Πᾶς χριστιανός, ὅστις μετέβαινε εἰς Κόνιτσαν ἢ εἰς τὸ Μοναστήριον
Βέλλας ἐθεωρεῖτο ὡς ὑποπτος ἢ ὡς κομιστής ἐπιστολῶν διὰ τὸν Μη-
τροπολίτην. Τὸν ὑπέβαλλον εἰς σωματικὴν ἔρυναν καὶ ἀνακρίσεις.
Τὸν Μητροπολίτην τὸν ἠπέλιθσαν κατ' ἐπανάληψιν διὰ θανάτου. (1)
ἐν Ἰωαννίνοις ἀρχηγὸς τῆς χωροφυλακῆς δι' ὑποθεσετέρου ὄργανου
τοῦ τὸν παρηκολούθει εἰς τὰσαν κίνησιν, εἶχε διατάξει νὰ κατάρχε-
ται ἢ ἀλληλογραφία του καὶ ἐπιζητηῶν πᾶν μέσον διὰ νὰ τὸν ἐξον-
τώσῃ ἐφίλασε μέχρι τοῦ ν' ἀφοπλίσῃ τὸν Ἀλβανὸν καθάσιν, ὅστις
τὸν παρηκολούθει εἰς τὰς ποιμαντορικὰς του περιοδείας.

Ἡ παρεμπύπτουσα δράσις τοῦ ἰταλικοῦ στόλου ἀνὰ τὰς ἀσιατικὰς
ἀκτὰς καὶ τὰς νήσους, ἰδίᾳ δὲ ὁ βομβαρδισμὸς τῶν Λαρδανελλίων καὶ
ἡ ἀπόπειρα ἐκβιάσεως τῶν στενῶν παρὰ τῆς μούρας τῶν ἰταλικῶν
τορπιλλοδόλων, ἤρχισαν νὰ ἐξάπτουν ἐπικινδύνως τὸν φανατισμὸν τῶν
Τούρκων. Εἰς τὰ Ἰρεθενὰ μόλις ἐγνώσθη ἡ εἰδησις τοῦ βομβαρδι-
σμοῦ, οἱ Μουσουλμάνοι καὶ ἰδίᾳ οἱ στρατιωτικοὶ ἐξηγέρθησαν δι' ἀ-
πειλῶν καὶ ὕβρεων ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν καὶ πρωτίστως κατὰ τοῦ
κλήρου καὶ τῶν διδασκάλων. Ἐφώναζον εἰς τὰ καφενεῖα καὶ εἰς ἄλ-
λα κέντρα συναθροίσεων, ὅτι ἂν οἱ ἰσχυροὶ τοὺς ἐξηγνάγκαζον νὰ ἐγκα-
ταλείψουν τὴν Εὐρώπην, ἢ ἄφινον ὑπισθῆν τῶν πτόματα μόνον καὶ
ἐρείπια. Διὰ νὰ καθυψυχάσουν δὲ τὸν ἐξεγερθέντα ὄχλον οἱ ἀξιωμα-
τικοὶ ἔλεγον, ὅτι ἂν οἱ Ἴταλοι ἐπροχώρουν, δύο τάγματα τῶν ἤρκων
διὰ νὰ φθάσουν εἰς Ἀθήνας καὶ νὰ ὑπαγορεύσουν ἐκεῖ τοὺς ὄρους τῆς
εἰρήνης. Ἦδη ἐφαντάζοντο ἕνα πόλεμον μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ
πάντοτε μὲ τὴν ἀπατηλὴν αὐτὴν πρόβλεψιν, τὴν ὁποῖαν τσακίς εἶχε
διαδηλώσει ὁ ἥρωας τοῦ νεοτουρκικοῦ κινήματος Σαφκὲτ πασσάς.

Ὅχι πλέον αἱ παρεκτροπαί, αἱ καταπιέσεις καὶ αἱ καταγρήσεις τῆς
νεοτουρκικῆς ἐξουσίας, ἀλλὰ καὶ περισσότερο τούτου, ὑπεθάλπτο
μῆ γενικωτέρα καὶ εἰς ἄλλα βιλαέτια ἐξέγερσις τοῦ ὄχλου κατὰ τῶν

Ό ορεινός έρμηνς των Αλβάνων της Μυρβίτσας
ΙΣΙΑ ΜΠΟΛΕΤΙΝ ή ΜΠΟΛΕΤΙΝΑΣ και οι σωματεργάτες του.

χριστιανῶν. Εἰς μίαν τῶν συνεδριάσεων τοῦ ἐν Μοναστηρίῳ τμήματος τοῦ Νεοτουρκικοῦ Κομιτάτου, τῆς ὁποίας προήδρευεν ὁ Ναζήμι μπέης καὶ εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον κληθῆ ὄργανα τοῦ Κομιτάτου ἐκ διαφόρων διαμερισμάτων, ἀπεφασίσθη νὰ παρακληθῆ ἡ Κυβέρνησις νὰ ἐξοπλισθῶν τοὺς Τούρκους, ὅτινες εἶχον ἐγγραφή ὡς ἐθελονταί, ὡς καὶ τοὺς νέους ἀπὸ 15 μέχρι 18 ἐτῶν καὶ ὅλους τοὺς παρήλικας ἀπὸ 45 μέχρις 60, ὅτινες δὲν ἀποτελοῦν μέρος οὔτε τῆς ἐφεδρείας, οὔτε τοῦ ἐνεργοῦ στρατοῦ. Τοῦτο δὲ καὶ ἐγένετο.

Ὡς πρὸς τὸ κυρίως ἄλθανικὸν ζήτημα, τὸ ὁποῖον ἡ Πύλη ἐνόμισεν, ὅτι ἡδύνατο νὰ ἐπιλύσῃ εὐχερῶς διὰ μίαν ἀπλῆς περιουσίας τῆς περιφέρειας « Ἐπιτροπῆς τῶν Μεταρρυθμίσεων » καὶ διὰ τῶν φευδῶν ὑποσχέσεων, ἡ κατάσταση περιπλέκετο καὶ ἐδεινῶτο ἐκ νέου. Ὅτιον ἐνῶ παρὰ τῶν Μιρδιτῶν εἶχε δοθῆ πρὸς τοὺς λοιποὺς Ἄλθανοὺς ὄρκος νὰ μὴ ἀναλάβῃ κανεὶς ἐξ αὐτῶν ποτὲ ὑπηρεσίαν ἐν τῇ χωροφυλακῇ, 90 Μιρδίται ἀνέκοντες εἰς τρία διάφορα χωρία κατετάχθησαν. Μανιώδεις οἱ λοιποὶ Μιρδίται ἀπεφάσισαν νὰ καθύσουν τὰς οἰκίας τῶν ἐπιόρκων, ἐὰν οὗτοι δὲν παρηγοῦντο μέχρι τῆς 17 Ἀπριλίου. Ἐννεὰ ἐκ τῶν οὕτω ἀπειληθέντων ἐγκατέλειπον τὰς θέσεις των φυγόντες λάθρα ἐκ Σκόδρας καὶ παραλαβόντες τὸν ὅπλισμόν των. Διὰ νὰ προστατεύσῃ τοὺς λοιποὺς ὁ βαλῆς ἀπέστειλεν ἐσπευσμένως τὴν νύκτι πρὸς τὰ ὄρια τῆς χώρας τῶν Μιρδιτῶν τάγμα πεζικοῦ μετὰ τηλεβόλων καὶ μυδραλιοβόλων. Συγχρόνως οἱ Μαλισσόροι, μὴ βλέποντες τὴν πρᾶγματοποίησιν τῶν δεθείσων παρὰ τῆς Πύλης ὑποσχέσεων, ἀφοῦ ἔλη ἐκεῖνη ἡ περιουσία τῆς « Ἐπιτροπῆς τῶν Μεταρρυθμίσεων » ἀπέληξε εἰς τὸ νὰ συστήσῃ αὐτῇ τὴν αὐξήσιν τῆς δυνάμεως τῆς χωροφυλακῆς, τὴν δημιουργίαν διοικητικῶν τινῶν θέσεων, τὴν ἐπισκευὴν τεκνέδων τινῶν καὶ τὴν χάραξιν εὐαρίθμων ὁδῶν, εἶχον ἀρχίσει νὰ προστοιμάζωνται πρὸς νέον κίνημα. Ἡ ἀναρχία ἦτο πλήρης. Καθ' ἐκάστην ἀνηγγέλλοντο πάλιν φονικώταται συμπλοκαὶ μετὰ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ διαφόρων ἄλθανικῶν συμμοριῶν. Φυλαί τινες θεωροῦσαι, ὅτι διὰ τοὺς Μαλισσόρους εἶχον γαίνα εὐμενεῖς παραχωρήσεις, τὴν στιγμὴν ἀκριβῶς καθ' ἣν οἱ Μαλισσόροι ἐξεγείροντο, διότι ἐθεώρουν ταύτας ἀνεπαρκεῖς, ἐλάμβανον τὰ ὅπλα καὶ συνηπτον ἀληθεῖς μάχας μετὰ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ. Ἐπέτυχον μέχρι τοῦ νὰ προστάλουν τὴν Λιζκόβαν καὶ νὰ τὴν πολιτοκρήσουν. Τρία τάγματα πεζι-

κοῦ ἐδάδισαν κατ' αὐτῶν, ἀλλ' ἢ χιῶν καὶ ἢ κακοκαίρια τὰ ἠνάγκασαν νὰ υποχωρήσῃ. Τότε αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ ἔβησαν εἰς χεῖρην ὅπλον τὸ ὁποῖον ἔκρινον ἀσφαλέστερον : τὸ χρέμα. Ἀλλὰ καὶ πάλιν εἶδον, ὅτι δὲν ἐπετύγχανον πάντοτε. Ἐλέγετο ὡς βέβαιον (*), ὅτι ὁ Τζαβιτ Ταγιάρ, μουτσεσαρβής τοῦ Ἰπὲν προσέφερον εἰς τὸν προσωπικόν του ἐχθρὸν Μαχμοῦτ Ζαΐμ μπέην, τὸν ἥρωα τῆς ἐναντίας τῆς « Ἐπιτροπῆς τῶν Μεταρρυθμίσεων » ἐπιθέσεως, 16,000 φρ. διὰ νὰ καταθέσῃ τὰ ὅπλα. Ἡ πρότασις ἀπεκρούσθη. Ὁ Μαχμοῦτ Ζαΐμ μπέης ἀπήντησεν, ὅτι μεταξὺ τῶν καθολικῶν ἀρχηγῶν εἶχε συμφωνηθῆ νὰ μὴ καταθέσῃ τὰ ὅπλα, ἐὰν ἡ Πύλη δὲν παραχώρει τὰ αὐτὰ προνόμια, τὰ ὁποῖα ἔτυχον οἱ Μαλισσόροι, πᾶν ἄλλο ἢ εὐχρηστημένοι, ὡς εἶδομεν, ἐξ αὐτῶν. Καὶ τὴν 3 Ἀπριλίου 1912 τὸ νέον κίνημα ἤρχισε. Αἱ τρεῖς φυλαὶ αἱ πολυπληθέστεραι καὶ αἱ ἰσχυρότεραι τοῦ διαμερίσματος τῆς Λιάκοβας, οἱ Χάσιδες, οἱ Κρανίτικηδες καὶ οἱ Μπετουζαῖοι ἀπέστειλαν ἐπιτροπὴν πρὸς τὸν καϊμακάμη τῆς Λιάκοβας ἀπαιτοῦντες τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ὑποσχέσεως, τὴν ὁποίαν ἡ Κυβέρνησις εἶχε δώσει κατ' ἐπανάληψιν εἰς τοὺς Ἕλληνας τῆς Λιάκοβας νὰ ἐπεκτείνῃ καὶ ἐπ' αὐτῶν τὰ δεθέντα εἰς τοὺς Μαλισσόρους προνόμια καὶ τὰ ὁποῖα συνίσταντο : α') εἰς τὸ δικαίωμα τῆς ὀπλοφορίας· β') εἰς τὸ νὰ ὑπηρετοῦν ὡς στρατιῶται εἰς τὸ βιλαέτιον τῆς διαμονῆς των· γ'), εἰς τὸν διορισμὸν Ἕλληνων ὑπαλλήλων· δ'), εἰς τὴν ἰδρυσιν σχολείων· ε'), εἰς ἀποζημιώσεις διὰ τὰς ζημίας, πᾶς ἐποίας ὑπέστησαν κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1910, ς'), εἰς γενικὴν ἀμνηστειαν· ζ'), εἰς ἀσυδοσίαν ξυλεύσεως ἀπὸ τῆς ἐξουσίας τοῦ Κράτους.

Τὰ ἐξ πρώτα αἰτήματα οἱ Ἕλληνοὶ τὰ εἶχον διατυπώσει πολλῶν, ὡς πρὸς τὸ τελευταῖον, τοῦτο ἐξήτησαν συνεπείᾳ ἀπαγορευτικῆς διαταγῆς τῆς Κυβερνήσεως περὶ ἐλευθέρως ξυλεύσεως, ἣ ὁποία ἠπαύλει νὰ καταστρέψῃ τὰ ὄρατα Ἕλληνα ἐξουσία.

Ὅταν ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπαρουσιάσθη ἐνώπιον τοῦ καϊμακάμη, αὐτὸς ἐξήτησε προθεσίαν καὶ τοῦ παραχωρήθη δεκαπενθήμερος τοιαύτη. Τὴν 18 Ἀπριλίου, ληξάσης τῆς προθεσμίας, ἡ ἐπιτροπὴ ἐπανήρχετο καὶ ὁ καϊμακάμης ἐδήλου πρὸς αὐτήν, ὅτι ἡ Πύλη ἀπέρριπτε τὰ ὑποβληθέντα αἰτήματα καὶ ἤρνετο πᾶσαν παραχώρησιν. Τότε τρι-

(*) Le Messager d'Athènes.

σχίλοι περίπου Ἄλβανοὶ συνηγνήθησαν εἰς Κιάφα Προυσίτ πρὸς βορρᾶν τῆς Λιάκοβας. Ἐκεῖθεν δὲ διηρημένοι εἰς μικρὰς ομάδας ἐβάδι-
σαν ἐναντίον τῆς πόλεως ταύτης, τὴν ὅποیان ἐπολιόρκησαν, ἀφού
ἀπέκοψαν τὰς μετὰ τῆς Πριστίνας συγκοινωνίας. Ἐπὶ τῇ προβλέψει
τοῦ κινήματος τούτου καὶ πρὸ τοῦ ἐκπνεύσει ἢ ὀρισθεῖσα παρὰ τῆς
Ἐπιτροπῆς προθεσμία, δύο τάγματα πεζικοῦ ἐπέστειλον ὡς ἐνίσχυσις
ἀπὸ τὴν Πρισρέναν εἰς Λιάκοβαν. Τὴν 23 Ἀπριλίου ἀπεστάλησαν
ἀκόμη, ἐκ Σκοπελίον δύο πεδινὰ πυροβολαρχία καὶ μία ὀρεινὸν πυρο-
βολικοῦ τὴν 24 δύο τάγματα πεζικοῦ, μία πεδινὴ πυροβολαρχία, μία
τῆν 25 εἰς λόγος μηχανικοῦ καὶ εἰς λόγος γεφυροποιῶν. Ἡ τελευ-
ταία αὕτη, ἀποστολῇ τοῦ λόγου τῶν γεφυροποιῶν ἐγένετο, διότι οἱ
ἐπαναστάται εἰχον κατορθώσει νὰ καταστρέψουν τὴν μεγάλην γέφυραν
τοῦ (ἦρα Βεζυρίτ ἐπὶ τῶν ὀρίων τῶν βίλαετίων Σκόδρας καὶ Κοσσό-
βου ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ παρεμποδίσουν τὴν εἰσβολὴν τοῦ στρατοῦ εἰς τὰ
παρὰ τῶν Χάσιδων κατοικούμενα ἐδάγη.

Ὁ τουρκικὸς στρατὸς δὲν ἐδράδωνε ν' ἀντιληφθῇ τὸ ἄδύνατον τῆς
προσβολῆς τῶν Ἄλβανῶν, οἱ ὅποιοι ἦσαν πολυπληθέστατοι καὶ μετε-
κινουνοτο εὐκλόως, δι' αὐτὸ δὲ καὶ περιερίσθη ν' ἀμυνθῇ τῆς Λιά-
κοβας περίε τῆς ὅποιος ἦρυξε χαρακώματα.

Ταῦτοχρόνως μὲ τὸ κίνημα τῆς Λιάκοβας τὸ πῦρ ἦνοιγε εἰς τὸ
Ἰπέκ ὑπὸ ἄλλην μὲν πρόφασιν, ἀλλὰ διὰ τὰ αὐτὰ πάντοτε αἷτια. Οἱ
Ἄλβανοὶ ἐπυροβολήσαν ἐναντίον ἐργατῶν, οἱ ὅποιοι ἐγκαθίστων τη-
λεγραφικὴν γραμμὴν εἰς τὸ Ἰστέκ τοῦ καζά τοῦ Ἰπέκ καὶ ἐφένευσάν
τινας ἐξ αὐτῶν. Ὅταν ὁ στρατὸς ἐφθασαν ἐπὶ τόπου εὐρήθη πρὸ με-
γάλης συγκεντρώσεως ἐπαναστατῶν, οἱ ὅποιοι τὸν ὑπεδέχθησαν διὰ
πυκνῶν πυροβολισμῶν, παραγγεῖλαντες συγγρόνως εἰς τὸν μωτεσσα-
ρίφηγ, ὅτι δὲν ἤθελον οὔτε τηλεγράφον, οὔτε ὀρμίους, οὔτε κανονοὺς
εἰδους δημόσια ἔργα καὶ ὅτι ἦσαν ἀποφασισμένοι νὰ μὴ ἐπιτρέψουν
τὴν ἐκτέλεσίν των, διότι δὲν ἠνείχοντο κἀμμίαν μεταρρώμισιν ἐφ'
ἦσαν δὲν ἐξεπληροῦντο ἅλα τὰ αἰτήματά των.

Εἰς τὴν Αἰβέρην ἐπίσης ἢ ἐξέγερσις ἦτο πλήρης. Τοῦ κινήματος
ἦγαιτο ἀκεῖ ὁ πρῶην βουλευτῆς Μπασρί μπέτης ἀκολουθούμενος ὑπὸ
1500 ἐπαναστατῶν. Ἐπίσης ὁ Χασάν μπέτης καὶ ὁ Νεντζήμα Αράγ-
γας, πρῶην βουλευτῆ Πρισρένας, εὐρίσκοντο ἔζη ἐπὶ τῶν ὀρίων ἐνο-

πλοι μετὰ πολλῶν ἄλλων σημανόντων ἀρχηγῶν καὶ πολυαρίθμων ὁπαδῶν.

Τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν ἐσκέπτετο ν' ἀποστείλῃ εἰς Ἑλλάδα ἑκατὸν ἑκατομμύρια ἑκατομμύρια ἐκ 30 ἑλλῶν ταγματῶν, πλεον δεκάδῃ τῶν 20,000 ἀνδρῶν, λαμβανομένων ἐκ τῶν στρατιωτικῶν σωματίων Κωνσταντινουπόλεως, Θεσσαλονίκης καὶ τῆς στρατιωτικῆς περιφέρειας Σμύρνης. Ἀρχηγὸς δὲ τῆς νέας αὐτῆς ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων ἐκστρατείας διορίζετο ὁ Ἀβδουλλάχ πασῶς. Παρὰ τῇ Πύλλῃ, τὴν ὁποίαν ἐπιβίαζον αἱ γυνῆαι τῶν στρατιωτικῶν κύκλων, φρονούντων, ὅτι τὰ ἤθια μέσα συνέτεινον εἰς τὴν ἐνθάρρυνσιν τῶν ἐπαναστατῶν, ἐπεκράτησε ἰδέαι βιαίας καὶ ἀμέσου καταστολῆς τῆς ἐπαναστάσεως, ἣ ἐποὶα μολοῦσε στερουμένη πλήρους ὁργανώσεως, ἦτο φόβος νὰ ἐπεκταθῇ ἐφ' ἑλλῶν τῶν ἀλβανικῶν διαμερισμάτων, τινὰ τῶν ὁποίων παρέμενον ἀκόμη ἤσυχα καὶ ἀπλῶς καιροσκοποῦντα, ὡς τὸ σανατζάκιον τοῦ Ἑλμκασσάν, τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι τόσοι οἱ Χριστιανοί, ἔσταν καὶ οἱ Μουσουλμάνοι μετὰ τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν αἵρεσιν τῶν Μπεχτασίδων, ἐπροσέθεντο τότε μόνον νὰ ἐξεγερθῶν, ἐάν μίᾳ σοβαρᾷ ἐπιτυχίᾳ ἦνθῶσι τὸ κίνημα τῶν ὄρειων Ἑλλήνων. Πουχία ἐπίσης ἐπεκράτησε εἰς τὸ σανατζάκιον τοῦ Λυρραχίου. Οἱ Μουσουλμάνοι τοῦ διαμερισματος τούτου, φανατικοὶ εἰς ἰδιοσυγκρασίας, ἐφανασίτησαν ἀκόμη περισσότερο ὑπὲρ τῆς τουρκικῆς Κυβερνήσεως ἕνεκα τοῦ ἰταλοτουρκικοῦ πολέμου. Ἐν ταῦταις ἐλαφρᾷ ἐξέγεσιν παρετηρεῖτο εἰς τὸν καζάν τῶν Ἐιρῶνων διαθυλακία μὲν παρὰ τῶν ἀστροφίλων μπεγδῶν. Ἀλλ' ἡ μεγάλη πλειονοφύγεια τοῦ πληθυσμοῦ δὲν ἦσαν ποσῶς διατελλεμένοι νὰ ἐπαναστατήσων καίτοι ἐφανασίτησαν παρὰ τῶν Χατζάδων, οἱ ὅποιοι ἐκατήχον πρός αὐτοὺς τὴν ἀνάγκην τῆς ἐνώσεως ἑλλῶν τῶν μουσουλμανικῶν ἐνώμασιν ἐναντίον τοῦ χριστιανικοῦ Κράτους, τὸ ὅποιον εἶχε κηρύξει τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας.

Ἡδὴ ὡς πρός τοὺς ἐν ἐξέγεσιν Ἑλλήνοισι, τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ προελαύνοντος, ἀνηγγέλλοντο ἀποτυχίαι τῶν ἐπαναστατῶν ἐκ τῶν ὁποίων τοὺς περὶ τὸ Ἰπέκ συνηθροισμένους διασκόρπισαν κατέβην πεισματῶδους συγκρούσεως ὁκτὼ τάγματα, ἔταν δὲ ὁ στρατηγὸς Φαζιλ πασῶς ἔφθανε μετὰ δέκα ταγματῶν εἰς τὸ Ἰπέκ ἐν συνήτησιν κἀνείνα ἐπαναστάτην.

Ἀλλ' αἱ ἀλβανικαὶ ἐξέγεσιν ὁμοιάζον καὶ μὲ πυρκαϊάν, ἣ

ὅποια ἐνῆ κατεσθένυτο πρὸς τὸ ἓνα σημεῖον ἤγαπτε εἰς μεγαλειτέραν ἔκτασιν πρὸς τὸ ἄλλο. Ὄβτω οἱ Μαλισσόροι ἐξηγγέθησαν καὶ πάλιν τὴν στιγμὴν καὶ ἦν ἄλλαι φυλαὶ ἢ ἤρτωντο ἢ ἐπέειχον τοῦ κινήματος. Τὰς ἀρχὰς Ἰωνίου συνήφθη εἰς τὸ Μάτι μεταξὺ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ τῶν Μαλισσόρων, βοήθειουμένων ὑπὸ τῶν Μιρδιτιῶν καὶ τῶν Μαλισσόρων τῆς Κρόγιας, σφοδρὰ μάχη. Αἱ ἀπώλειαι τοῦ στρατοῦ ὑπῆρξαν σημαντικαί. Ὁ διοικῶν αὐτὸν καθῶς καὶ δύο ἀξιωματικοὶ ἐφρονεύθησαν. Πλείστοι περιέπεσαν αἰχμάλωτοι εἰς χεῖρας τῶν ἐπαναστατῶν, οἱ ὅποιοι ἐκυρίευσαν ἐπίσης μεγάλην ποσότητα πολεμιφοδίων καὶ δύο μυδραλιοδόξα, ἐπέτυχον δὲ ν' ἀποκόψουν καὶ τὰς τηλεγραφικὰς γραμμὰς.

Λέον νὰ σημειωθῆ ἀκριθῶς ἐπὶ τοῦ χρονολογικοῦ τούτου σημείου τῶν ἐν Ἑλλάδι διαδραματιζομένων, ὅτι ἡ Πύλη ἤρξατο ν' ἀνητυχῆ σπουδαίως ἐκ πληροφοριῶν, αἱ ὅποια περιήλθον εἰς αὐτήν, ὅτι τὰ Βαλκανικὰ Κράτη ἔνεκα τῶν ἀπειλητικῶν ὡς πρὸς αὐτὰ τόσων ζητημάτων προέβαινον ἤδη εἰς συνεννοήσεις μεταξὺ τῶν καὶ ὅτι αἱ συνεννοήσεις αὗται ἔτεινον ν' ἀπολήξουν εἰς θετικὸν ἀποτέλεσμα συνολογώσεως συμμαχίας, καὶ ἐπεζητήσε νὰ συνεννοηθῆ μετὰ τῶν Ἑλλήνων μετριάζουσα τὴν αὐστηρὰν στρατιωτικὴν πολιτικὴν τῆς. Αἱ τῶ Ἰσμαήλ Φαζίλ πασσά ἐπροτείνετο πρὸς τοὺς ἐπαναστάτας συνεννοήσε καὶ εἰδικοὶ ἀπεσταλμένοι τῆς ἔβαινον πρὸς συνάντησίν των, αἱ ὅποια ἠξίωσαν τήρα περισσοτέρας παραχωρήσεις, τὰς ἐξῆς: α') Λοκαίωμα ἐπιφορῆς· β'), Ἀποζημιώσιν δι' ὅσας ὑπέστησαν ζημίας κατὰ τὴν τελευταίαν ἐπανάστασιν· γ'), Ἐκπλήρωσιν τῆς στρατιωτικῆς τῶν ὑποχρεώσεως μόνον ἐντὸς τῆς ἑλληνικῆς χώρας· δ'), Ἀνάκλησιν ἔλων τῶν ὑπαλλήλων καὶ ἀντικατάστασιν αὐτῶν ἀποκλειστικῶς δι' ὑπαλλήλων ἑλληνικῆς καταγωγῆς· ε'), Λιθασκαλίαν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς τὰ δημοσία σχολεῖα· ς') Ἀνάκλησιν τῶν χωροφυλάκων τῶν ἐξεληθόντων ἐκ τοῦ Σχολεῖου τῆς χωροφυλακῆς· ζ'), Λοκαίωμα ἐλευθέρως ἐπιλέξεως εἰς τὰ δάστη· η'), Ἐλάττωσιν τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν ἀμνῶν ἀπὸ 25 γροσίων κατὰ κεφαλὴν εἰς τρία· θ'), Ἐλάττωσιν τοῦ φόρου τῆς δεκάτης κατὰ 80%. Ἐνῆ δὲ οἱ ἀπεσταλμένοι τῆς Πύλης ἐδέχοντο καὶ συνεζήτουν τὰς ἀξιώσεις ταύτας, προσεπάθειον συγγρόνως διὰ προσωπικῶν ὑποσχέσεων καὶ δωρεῶν νὰ ἐπιφέρουν διαίρεσιν μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων φυλάκων. Συγγρόνως ἐδίδοτο καὶ μικραὶ πα-

ραχωρή
ἢ ἐκείνο
στατικῶ
σεις πρ
τέρω τῆ
νότων,
πρὸς τῆ
ἀπὸ ἑλλ

ραχωρήσεις ἀπαλλαγῆς ἐκ τῆς φορολογίας εἰς τοὺς κατοίκους τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ διαμερίσματος. Ἄλλ' ἐφ' ὅσον ἡ Πύλη ἐφαίνεται διστακτικὴ νὰ ἐγκρίνη ὅλας τὰς ζητούμενας μεταρρυθμίσεις, αἱ συγκρούσεις πρὸς τὸν στρατὸν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐξηκολούθουν. Ἡ δὲ ἴδιωμεν περαιτέρω τὴν μέχρι τῆς ἐκρήξεως τοῦ πολέμου ἐξέλιξιν τῶν σχετικῶν γεγονότων, καθὼς καὶ τὴν ἐπίδρασιν τῆς Ἀλβανικῆς ἐξεγέρσεως λόγῳ τῶν πρὸς τὴν Ἱπείρον παραλόγων ἀξιώσεων τῶν Ἀλβανῶν, ὡς πρὸς τὰ ἀπὸ ἑλληνικῆς ἀπόψεως αἷτια τοῦ πολέμου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Οι κίνδυνοι τῶν ἐν Τουρκίᾳ ἐθνοτήτων.— Τὰ Βαλκανικὰ Κράτη συνασπίζονται.— Ἡ περίφημος ἔκθεσις τοῦ ἀνταποκριτοῦ τῶν «Καιρῶν» τοῦ Λονδίνου κ. Μπάουτσερ.— Ἄμεσος ἀνάμιξις αὐτοῦ εἰς τὰς συνεννοήσεις.— Ὁ κ. Μπάουτσερ ὡς πολιτικὴ προσωπικότης.— Τὰ αἷτια τὰ προκαλέσαντα τὴν συμμαχίαν.— Ἡ τυραννία τῶν Νεοτούρκων.— Τὸ μποῦκοτάξ.— Αἱ βλέψεις τοῦ κ. Βενιζέλου καὶ ἡ φιλειερηνικὴ του πολιτικὴ.— Συμβουλαὶ τοῦ κόμητος Αἰρενταλ πρὸς τὸν Μέγαν Βεζύρην.— Αἱ ἰδέαι τοῦ κ. Βενιζέλου περὶ Βαλκανικῆς Ὀμοσπονδίας.— Ἡ πρώτη ἐξ Ἀθηνῶν ἔγγραφος πρότασις εἰς Σόφιαν.— Ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν Βασιλέα Φερδινάνδον καὶ τὸν κ. Γκέσωφ.— Ἡ ἀπόλυτος μυστικότης τῶν συνεννοήσεων.— Ἐπίσημοι διαπραγματεύσεις μεταξὺ τοῦ κ. Γκέσωφ καὶ τοῦ Ἑλληνος πρεσβευτοῦ κ. Πανᾶ.— Ἡ ὑπογραφή τῆς συνθήκης.— Ἡ σερβοβουλγαρικὴ συμμαχία.

(Οἱ ἀπειλοῦντες τὸ ἑλληνικὸν Κράτος κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην κίνδυνοι περὶ τῶν ὁπίων ἐν γενικαῖς γραμμαῖς καὶ ἐν λεπτομερείαις τῶν μερικῶν συμβάντων ὅσα μέχρι τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1912 ἐξεδηλώθησαν, ἐγράφωμεν ἀνωτέρω, κίνδυνοι ἐπίσης θανατοὶ καὶ διὰ τὰ λοιπὰ Βαλκανικὰ Κράτη καὶ τοὺς ὁπίους πρὸ ἡδονάμεθα ἐπιτυχῶς νὰ συνεισφέρωμεν εἰς τὴν φράσιν: ἀποτελέσματα τῆς νεοτουρκικῆς ἀφορήτου κακοδιοικήσεως, ἠνάγκασαν τὸν Ἑλληνα Προσπουργγὸν νὰ ἐπιζητήσῃ διέξοδον διὰ τῆς συνομιλογίσεως συμμαχικοῦ συνδέσμου τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν. Τὸ ἔδαφος ἦτο πρόσφορον πρὸς τοῦτο ἴδιον ἀπὸ

ΝΑΖΙΜ ΠΑΣΣΑΣ

Υπουργός των στρατιωτικών της Τουρκίας.

του 1910, ότι δύναται να θεωρηθῆ, ότι ἐγένετο ἡ πρώτη προσέγγισις τῶν ὑπὸ αἰματηρᾶς φυλετικᾶς ἐριδας διαφόρων ἐθνότητων τῆς Βαλκανικῆς.

Ἐπὶ τοῦ προκειμένου πιστῇ ἐκθεσί: Ἐγγλοῦ δημοσιογράφου, τοῦ ἀνταποκριτοῦ τῶν «Καιρῶν» τοῦ Λονδίνου κ. Μπάουτσερ. Ὁ δημοσιογράφος οὗτος διεδραμάτισε σπουδαῖον πρόσωπον κατὰ τὴν τελευταίαν εἰκοσαετίαν τῆς πολιτικῆς ζωῆς τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν. Χάρη εἰς τὰς σχέσεις του, αἱ ὁποῖαι ὑπῆρξαν σταθεραὶ καὶ ἀκρας ἐμπιστοσύνης, καὶ λόγῳ τοῦ τίτλου τῆς ἐφημερίδος, τὴν ὁποίαν ἀντεπροσώπευε, ἀλλὰ πρωτίστως λόγῳ τοῦ χαρακτήρος του, ἐμπνέοντος μεγάλῃν πεποίθησιν, καὶ τῆς ἰδιαζούσης πολιτικῆς τοῦ μορφώσεως, προκαλοῦσης βασιτεῖαν ἐκτίμησιν, ἐγένετο τρόπον τινὰ ἀνεπίσημος διπλωματικὸς σύμβουλος πολλῶν ἐκ τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν καὶ τελευταῖον ὁ προσωπικὸς φίλος τοῦ βασιλέως Φερδινάνδου. Ὁ κ. Μπάουτσερ ἐξηκμηρέτησε πάντοτε καὶ ἰδίᾳ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ὅσον οὐδεὶς ἄλλος, τὴν ἀγγλικὴν παράδοσιν μίαις μεγάλῃς καὶ ἰσχυρᾶς Βουλγαρίας. Καὶ πιστεύσας εἰς τὸ πολιτικὸν τοῦτο ἰδεώδες, ὑπερέβη τὰ ὅρια τῆς ἀντικειμενικῆς παρατηρήσεως καὶ δύναται κανεὶς νὰ εἴπῃ, ὅτι ἐπερμάτισε τὸ στάδιόν του ὑπὸ τὴν ἐντύπωσιν, ἡ ὁποία πρωτίστως ἀπεγοῦντευσε βραδύτερον αὐτὸν τὸν ἴδιον, τῆς διαφύσεως ἑλῶν τῶν προβλέψεών του διὰ τῆς καταστροφῆς τῆς Βουλγαρίας μετὰ τὸν ἀδικὸν πόλεμον, τὸν ὁποῖον τὸ σύμμαχον τοῦτο Κράτος ἐκήρυξε βραδύτερον κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ Σερβίας. Ὁ κ. Μπάουτσερ τόσον εἶχε πιστεύσει εἰς τὴν βουλγαρικὴν ἰσχύν ὥστε, καλῆ τῇ πίστει ἐτηλεγράφησε πρὸς τὴν ἐφημερίδα του ἀνακριθεὶς εἰδήσεις περὶ ὀπίσθησιν τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ, τὰς ὁποίας τοῦ ἔδοκε τὸ βουλγαρικὸν ἐπιτελεῖον, ἐπὶ ἡμέρας δὲ τὸ ἀγγλικὸν δημοσίον ἠγγύει τὴν ἐπιθεσθῆσιν τῆς ἀληθείας τῶν πολεμικῶν ἀποτελεσμάτων καὶ ἐναντιῆτο ἀντὶ τῶν κατακλητικῶν ἀπολασῶν τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ, ὅτι οὗτος ἐκυρίευσεν ἑλληρικὰς κρηνοπολιτικὰς καὶ ἡμιμακρότερας ἑλληρικὰς συντάγματα. Ὁ κ. Μπάουτσερ ἐν καιρῷ ἐγγίθει συγγνώμην ἀπὸ τοῦ ἀναγκώσεως του. Ἀλλ' εἰς ἑλπὴν τὴν πρὸ τοῦ βαλκανοτουρκικοῦ πολέμου πολιτικὴν ἱστορίαν ἠδυνήθη νὰ ἐξαρθῆ εἰς ἀνεπίσημον διπλωματικὴν προσωπικότητα, τίποτε τὸ ἐλαγώτερον μεταβλήθει εἰς μυστικὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ βασιλέως Φερδινάνδου, δι' αὐτὸ δὲ καὶ ἡ ἐκθεσίς

του περὶ
τοὺς «Κα

Ἐκ
μετὰ ἐφ'
«Κατὰ τ
των ἐπὶ
χίαν. Τῆ
νικῆς ἐπ
τιωτικαί
διότι ἡ
ἀφοπλίσ
βανία.

»Τὸ

λοτε συ
κοὺς τῶ
περὶ τῆ
σιεύσει
ὑπὸ τοῦ
νετο ἐλ
τὰ κοιν
Οὕτω ἡ
νὰ εἶπ
Βαλκαν
κῶν. Ὁ
μέρος τ
τριαρχ
κοινότη
συνεν
κανῶν

»Π
νομιλῆ
δοτις ἔ
ολίας
τοτε τ

του περὶ τοῦ πῶς ἔγεινε ἡ βαλκανικὴ συμμαχία, ἡ δημοσιευθεῖσα εἰς τοὺς «Καιροὺς» τοῦ Λονδίνου εἶνε ἀθροιστικὴ.

Ἐκ τῆς ἐκθέσεως ταύτης παραλαμβάνομεν τὰ κυριώτερα σημεῖα ἐφ' ὧσιν θεμάτων δὲν διεπραγματεύθημεν ἡμεῖς μέχρι τοῦδε : «Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1910, γράφει ὁ κ. Μπάουτσερ, σειρὰ γεγονότων ἐπῆλθεν ἐν Μακεδονίᾳ, ἧτις ἐπέσπευσε τὴν Βαλκανικὴν συμμαχίαν. Τὴν ἀνοίξιν τοῦ ἔτους ἐκείνου μετὰ τὴν καταστολὴν τῆς Ἀλβανικῆς ἐπαναστάσεως δι' ἀνηκούστων σκληροτήτων, αἱ τουρκικαὶ στρατιωτικαὶ ἀρχαὶ μετέστρεψαν τὴν προσοχὴν των εἰς Μακεδονίαν. (Ὅχι διότι ἡ ἐπανάστασις ἐξερράγη εἰς τὴν χώραν ἐκείνην, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀφοπλίωσιν τοῦς κατοίκους, δι' ἧν μεθόδων ἐφήρμοσαν ἐν Ἀλβανίᾳ.

»Τὸ πλῆθος τῶν ἠμοσίων, αἱ ὁποῖαι ἔλαβον χώραν οὐδέποτε ἄλλοτε συνέβησαν. Αἱ Μ. Λυγνίαις, αἵτινες ἀπέσυραν τοὺς ἀξιωματικούς των ἐκ τῶν μερῶν ἐκείνων χωρὶς νὰ ζητήσωσι κάμμιαν ἐγγύτησιν περὶ τῆς καλῆς διοικήσεως κατὰ τὸ μέλλον, ἔπαυσαν καὶ νὰ δημοσιεύωσι τὰς ἐκθέσεις τῶν προξένων των καὶ συναμοσίᾳ σιγῆς ἐγένετο ὑπὸ τοῦ μεγαλειτέρου μέρους τοῦ εὐρωπαϊκοῦ τύπου. (Ὁδυσσεὺς διεφαίνεται ἐλπίς καὶ αἱ κοινὰ βίασαναι τῶν ἐν Μακεδονίᾳ κληθυσίων καὶ τὰ κοινὰ δεινοπαθήματα τοῦς ἔκαμαν νὰ λησμονήσωσι τὰς ἐριδίας των. Οὕτω ἡ συμφιλίωσις ἐπῆλθεν ἐκ τῶν κάτω καὶ δὲν ἦν ἴσο ὑπερβολὴ νὰ εἴπη τις, ὅτι οἱ χωρικοὶ τῆς Μακεδονίας ὑπῆρξαν οἱ ἰδρυταὶ τῆς Βαλκανικῆς Συμμαχίας. Οἱ ἄλλοι ἠκολούθησαν τὸ ἔργον τῶν χωρικῶν. Ὁ κλήρος προσετέθη καὶ αἱ ἀνώτεροι κλάσεις ἐκλινον πρὸς τὸ μέρος τοῦτο. Σχετικαὶ συνεννοήσεις διεξήχθησαν μεταξὺ τοῦ Πατριάρχου καὶ τοῦ Βουλγάρου Ἐξάρχου. Κοινὰ διαμαρτυρεῖται ἀνεκοινώθησαν πρὸς τὴν Πύλιν ὑπὸ τῶν πνευματικῶν ἀρχηγῶν καὶ συνεννοήσεις ἐγένοντο μεταξὺ τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῶν Βαλκανίων.

»Περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους, ὁ γράφων ἔσχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ συνομιλήσῃ μετὰ τοῦ Ἀποστόλου, τοῦ περιφήμου βουλγάρου ὀπλαρχηγού, ὅστις ἐπὶ μῆνας φεύγων τὴν τουρκικὴν καταδίωξιν εὗρε στέγην εἰς οἰκίαν ἑλλήνων χωρικῶν ἐν Μακεδονίᾳ. Οἱ Ἕλληνας θεωροῦν πάντοτε τὸν Ἀποστόλ ὡς τὸν κάμιστον ἐχθρὸν των. Θὰ φανῇ ἐπομένως

τὸ γενόμενον θαῦμα. Ἄλλ' ἦτο ἀπλούστατα δεῖγμα ἀξιοθαυμάστου μεταβολῆς τῶν αἰσθημάτων.

» Κατὰ τὸ ἐπόμενον φθινόπωρον ἡ παρουσία τοῦ βασιλέως Φερδινάνδου καὶ τῶν διαδόχων τῆς Σερβίας καὶ Ἑλλάδος κατὰ τὴν τελευτὴν τοῦ ἰωβιλαίου τοῦ βασιλέως Νικολάου ἐν Κεττίγγη, συνέτεινε νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν ἀρμονίαν μεταξὺ τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν.

» Ὀλίγους μῆνας μετὰ ταῦτα ἡ ἀναγγελία, ὅτι ἡ Ρουμανία θὰ παρεῖχε τὴν τολεμικὴν συνεργασίαν τῆς εἰς τὴν Τουρκίαν καὶ ἦν περίπτωσιν περιεπλέκετο εἰς πόλεμον μετὰ τὴν Βουλγαρίαν, προὐκάλεσε ζοηροτέρας σκέψεις εἰς τοὺς πολιτικοὺς ἀνδρας τῶν Βαλκανίων.

» Ἐὰν ἡ Βουλγαρία ὑπέκυπτεν εἰς τὴν Τουρκορρουμανικὴν σύμπραξιν ποῖα θὰ ἦσαν αἱ συνέπειαι διὰ τὰ ἀδελφὰ Κράτη; Ἦτο προφανές, ὅτι τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο θὰ ἠναγκάζοντο ν' ἀποδέχωνται οἰονδήποτε ἔρον ἐπιβαλλόμενον αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ νεοτουρκικοῦ σφεινισμού.

» Ἰσθὲν ἠδύναντο ν' ἀναμείνωσιν ἀπὸ τῶν Ἑὐρωπαϊκῶν Ἄρσιων Πάγων, ὅστις εἶχεν ἐκλείψει πλέον ἕνεκα τοῦ κρατοῦντος πολιτικοῦ καὶ ἐμπορικοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων ἐν Κωνσταντινουπόλει. Τὸ ἐνοστικτον τῆς αὐτοσυντηρήσεως εἶχεν ἐξεγερθῆ. Ἦ στιγμή εἶχε πλησιάσει διὰ τὴν συνομιλόγησιν τῆς βαλκανικῆς συμμάχιας.

» Περὶ τὸ τέλος τοῦ ἔτους 1912 ἡ ψυχολογικὴ στιγμή διὰ συνεννότησιν μεταξὺ τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν, εὕρισκετο προφανῶς λίαν ἐγγύς. Αἱ φρικαλεότητες, αἵτινες ἔλαβον χώραν ἐν Μακεδονίᾳ κατὰ τὸ θέρος καὶ τὸ φθινόπωρον τοῦ ἔτους τούτου, εἶχον ἀνοίξει τὸν δρόμον εἰς νέαν κίνησιν, τείνουσαν εἰς συμφιλίωσιν τῶν δύο κυριωτέρων στοιχείων ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν Ἑλλήνων. Ἀτυχῶς δὲν ὑπῆρχέ τι νέον εἰς τὴν ἀξιοθρήνητον κατάστασιν τῆς χώρας. Ἦ θέσις τῶν πραγμάτων κατὰ τὸ 1903 ἦτο πιθανῶς χειροτέρα καὶ καταλογίσθη εἰς βάρος τῶν Νεοτούρκων τὸ γεγονός, ὅτι αἱ στατιστικαὶ τῶν δολοφονιῶν ἠῤῥησαν κατὰ τὸν χρόνον τῆς διοικήσεώς των. Τοῦτο κυρίως ὀφείλεται εἰς τὴν χαλάρωσιν τῆς ἐχθρότητος μεταξὺ τῶν χριστιανικῶν ἔθνοτήτων, χαλάρωσιν ἐπακολουθήσασαν τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1908 καὶ εἶτα εἰς τὴν βαθμιαίαν συμφιλίωσίν των, ὅταν ὁ χαρακτήρ τοῦ νέου πολιτεύματος ἐγένετο κατάδηλος. Ἦτο προφανές, ὅτι μία πολιτικὴ κατισχύσεως ἀγούσα εἰς τὴν πλήρη κατάρχησιν παντὸς ἔθνικοῦ αἰσθημάτων μεταξὺ τῶν ὑπάρχοντων λαῶν, ἐγγρ-

μόσθη συστῆμα λουθήσῃ, τότε α τες ἐπὶ σειρὰν γ

» Ὁ ἐπικεῖμ κυριωτέρων χρυ σιν, τὴν ὑπόταν εἶχε κατορθώσῃ ἐρημητηρίῳ τοῦ καὶ Βουλγάρων Σφάγμα ἀδιόρνωτο νὰ αἰσθα διανομὴν τῆς λ

» Ὅχι μόν θινισμού ὑπελό Κατὰ τὴν διάρ μεταξὺ τῶν δύο προσφορὰς στρ ὑπὸ τῆς Πύλν σαν εἰς τὰ Ἦ τεύσεις μετὰ κατέληξαν εἰς πολλαὶ προσβ νὰ ἐκτελέσῃ μακεδονικῶν σκευὴ μεταξὺ ὅπως καὶ ἡ ἀλλὰ ἡ Τουρ ναντήσεως τ Ἄθῃναι ἔμε

» Ἦ κυρ εἰς τὴν ἐχθρ ματὰ τῆς ἐν δικήσεις τῆς ρίου, καὶ τὸ

μόσθη συστηματικῶς, καὶ ἐὰν ἡ ἐνίσχυσις τῆς ἐπετρέπετο νὰ ἐξακολουθήσῃ, τότε αἱ ἐλπίδες, τὰς ὁποίας ἔθρεψαν αἱ χριστιανικαὶ εἰθιότη-
τες ἐπὶ σειρὰν γενεῶν (ὡς ἐξηφανίζοντο διὰ παντός.

» Ὁ ἐπικείμενος τοιοῦτος κίνδυνος ἔφερε τὸν συνδυασμὸν τῶν δύο κυριωτέρων χριστιανικῶν στοιχείων ἐν Μακεδονίᾳ καὶ τὴν συνεννόη-
σιν, τὴν ὁποίαν πάντοτε ὁ Σουλτάνος Ἀβδουλ Χαμίτ ἐφοβεῖτο καὶ εἶχε κατορθώσει νὰ προλάβῃ. (Ὅταν ὁ ἐκθροπισθεὶς μονάρχης ἐν τῇ ἐρημητηρίῳ του ἐν Θεσσαλονίκῃ ἤκουσε περὶ συνεννοήσεως Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων, δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποκρύψῃ ἔκφρασιν χαίρεκακίας. Σφάλμα ἀδιόρθωτον διεπράχθη ὑπὸ τοῦ νέου πολιτεύματος. Ὡς γὰρ νατο νὰ αἰσθανθῇ καὶ νέαν εὐχαρίστησιν, ἂν συνεχροῦντο κατὰ τὴν διανομίην τῆς λείας.

» Ὅχι μόνον ὑπὸ τοῦ ἐν Μακεδονίᾳ ἔργου τοῦ Νεοτουρκικοῦ σπιθινισμοῦ υπεβλάπτετο ἡ προσέγγισις μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ φιλοσοφίου 1910 αἱ σχέσεις τῆς Τουρκίας μεταξὺ τῶν δύο Κρατῶν ἦσαν ἐκτάκτως τεταμέναι καὶ ταχέως πρὸς τὴν προσφορὰς στρατιωτικῆς βοήθειας ὑπὸ τῆς Ρουμανίας, μετακλήθησαν ὑπὸ τῆς Πύλης μεγάλαι στρατιαὶ ἀπὸ τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ διανεμήθησαν εἰς τὰ Ἑλληνικὰ καὶ Βουλγαρικὰ σύνορα. Μακρὰ διαπραγματεύσεις μετὰ τῆς Βουλγαρίας διὰ τὸ ζήτημα ἐμπορικῆς συνθήκης, κατέληξαν εἰς προσωρινὴν ρύθμισιν τῶν πραγμάτων, ἀφ' ὧς ἐκατέρωθεν πολλαὶ προεβάλλοντο ἀντιρρήσεις, τῆς Τουρκίας ἐπιμόνως ἀρνούμενης νὰ ἐκτελέσῃ τὰς ὑποσχέσεις τῆς διὰ τὴν ἔνωσιν τῶν βουλγαρικῶν καὶ μακεδονικῶν συνόρων, μολοντοὶ μικρὰς γραμμῆς ὑπελείπετο ἡ κατασκευὴ μεταξὺ Κουμανόβου καὶ τῶν βουλγαρικῶν συνόρων. Ἡ Ἑλλὰς ὅπως καὶ ἡ Βουλγαρία κατασκεύασε σιδηρόδρομον εἰς τὰ σύνορά της, ἀλλὰ ἡ Τουρκία δὲν ἤθελε νὰ συναινέσῃ νὰ ἐξακολουθήσῃ, μέχρι συναντήσεως τῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης—Μοναστηρίου, οὕτω ὡς αἱ Ἀθήναι ἔμενον μεμονωμέναι.

» Ἡ κυριωτέρα διαφωνία μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἐν τοῦτοις ἐπέκειτο εἰς τὴν ἐχθρικὴν στάσιν τῆς Τουρκίας, ὅσον ἀφορᾷ τὰ σικιδνὴ δικαιοματὰ τῆς ἐν Κρήτῃ, ἐπιδεικτικῶς δὲ ἐκδηλοῦσα ἡ Τουρκία τὰς δικαστικὰς τῆς ἀνήργει οἰκτρὸν μπουκοτὰς κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐμπορίου, καὶ τὸ μπουκοτὰς τοῦτο διευθύνετο ἀπὸ τὸν Κερίμ ἄγαν, τὸν

ἀρχιχιθοφόρον Θεσσαλονίκης, πολλές ζυγμάς ύφισταμένων τῶν ἐλλήνων ἔλων τῶν κοινωνικῶν τάξεων.

»Αἱ προστάτιδες τῆς Κρήτης Λυμάμεις ἐρρύθμιζον τὴν στάσιν των κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὥστε νὰ εἶνε εὐάρεστοι εἰς τοὺς Νεοτούρκους...»

Ἐνταῦθα ὁ κ. Μπάουτσερ ἀφηγεῖται τὰ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Στρατιωτικοῦ Συνδέσμου ἐν Ἑλλάδι, τὴν ἀφίξιν τοῦ κ. Βενιζέλου καὶ τὰς προσπάθειάς τοῦ πολιτικοῦ τούτου ἀνδρὸς διὰ τὴν στρατιωτικὴν καὶ ναυτικὴν ὀργάνωσιν τῆς χώρας. Πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ του ὁ Ἑλλην Πρωθυπουργὸς εἶχεν ἀνάγκη εἰρήνης καὶ ἐδήλωσεν ἐν τῇ Βουλῇ τὴν ἀπόφασίν του νὰ καταβάλῃ πᾶσαν προσπάθειαν ἕως ἀποφύγη παρεξηγήσεις πρὸς τὴν Τουρκίαν.

»Κατὰ παράδοξον σύμπτωσιν, ἐξακολουθεῖ ὁ κ. Μπάουτσερ, ὁ κ. Γκέσωφ, ὅστις εὗρίσκετο τότε ἐν τῇ ἀντιπολιτεύσει, ἐξεφώνησε λόγον εἰς τὴν Σεδράνε διὰ τοῦ ὁποῖου συνηγόρησεν ὑπὲρ φιλικῆς στάσεως πρὸς τὴν Τουρκίαν καὶ ἀπεκήρυξε πᾶσαν πολιτικὴν προκλήσεως. Κατὰ τὸν προσεχῆ Μάρτιον ὁ Γκέσωφ ἐγένετο πρωθυπουργός. Ἀνέχασε καιρὸν, ἵνα πραγματοποιήσῃ τὸ εἰρηνικὸν του πρόγραμμα.

»Πᾶσα προσπάθεια ἔτεινε πρὸς συμφιλίωσιν πρὸς τὴν Τουρκίαν, καὶ ὁ σχιματισμὸς συμμοριῶν ἐν Βουλγαρίᾳ εἶχεν ἀπαγορευθῆ. Πρὸς εἰρηνεῖαν τῆς τύχης οἱ δύο ὑπεράγαν εἰρηνικοὶ ἀνδρες τῶν Βαλκανίων ἦσαν προηρισμένοι ν' ἀνοίξωσι τὴν ὁδόν, διὰ τὸν λαμπρότερον πόλεμον τῆς συγχρόνου ἐποχῆς. Μετὰ τὴν ρουμανικὴν δῆλωσιν τὴν ἤδη γενομένην πρὸς τὸν κ. Μακλίνωφ, τὸν προκατόχον τοῦ κ. Γκέσωφ, ἤρξαντο συνηνοήσεις μετὰ τῶν Κυβερνήσεων Ἀθηνῶν καὶ Σόφιας μετὰ προσπάθειαν πρὸς συνεννόησιν. Ἀλλὰ μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Βρατιάνου κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1912, ὁ κίνδυνος ἐκ μέρους τῆς Ρουμανίας, ἀφάνετο μειωθεὶς καὶ ὁ κ. Γκέσωφ ἔθηκε τέρμα εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῶν διαπραγματεύσεων. Οἱ Νεότουρκοι ἐν τούτοις ἐφάνησαν ἀνίκανοι νὰ ἐπιωφεληθῶσι τῆς εὐνοϊκῆς ταύτης συμπτώσεως, ἥτις ἐδόθη λόγῳ τῆς ταυτοχρόνου ἀνάδου εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ κ. Γκέσωφ καὶ τοῦ κ. Βενιζέλου. Ἐθελῶν ἡγήσθαι ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἔταν ὁ κ. Βενιζέλος ἀνέλαβε τὴν ἀρχὴν. Περιεγράφετο δὲ τὸ γεγονός οὕτω ὡς προσβολὴ κατὰ τῆς Τουρκίας καὶ τὸ ἀνθελληνικὸν μισοκοταξ διεξήγετο μετὰ διπλάσιας ἐντάσεως. Αἱ δολοφονίαι τῶν ἐπιφανῶν χριστιανῶν ἐν Μακεδονίᾳ ἐγένοντο πολυαριθμότεραι, καὶ ἡ «Ἐπίσημη» ἐδήλου, ὅτι ἡ πο-

λιτικὴ π
πρέπει
γαρία π
τοτε ἀν
νικόβλυ
φθινόπω
μέρους
Τούρκοι
νωσις τ
συνεννό
ραστάσι
Βιέννης

»Ἰ

σλαυικ
Ἑλλάδι
ἐπιβλα
σπαθί
νομένη
περὶ τῆ
κῆς ἐπι
θῆ· ἐξ
στάσεις
τιλεγγ
μοὺ Σ
λωσε τ
λώσεις
ἐνεκα
πρότερ

»Κ

ταύτας
εὔρε π
Βενιζέ
σχελε
κινημ
λάβει

λιτική τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς συγκαταβάσεως ἐν τῇ χώρᾳ ἐκεῖνην πρέπει νὰ ἀποκατασταθῇ διὰ πίεσεως μέχρις ἐσχάτων. Ἡ Αὐστρουγγαρία πάντοτε ἄγρυπνος καὶ πάντοτε καλῶς πληροφορημένη καὶ πάντοτε ἀνήσυχος δι' ἐκρηξιν βαλκανικῆς συγκρούσεως νῶν κατέστη πανικόβλητος. Ὅταν ὁ Μ. Βεζύργης, ἐπεσκέφθη τὴν Βιέννην κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1910, ἐγένετο ἀντικείμενον θερμῆς παραινέσεως ἐκ μέρους τοῦ κόμητος Αἰρενταλ, ὅστις παρεπονέθη διὰ τὴν στάσιν τῶν Τούρκων ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἐξῆρεν ὅτι ἢ ἐπὶ πλέον ἐπιδεινωσὶς τῶν ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων, ἢ ἀπροεκάλει ἑλληνοβουλγαρικὴν συνεννόησιν, ἂν οὐχὶ βαλκανικὴν συμμαχίαν. Ὅλιγον ἀργότερον παραστάσεις διετυπώθησαν εἰς τὴν Ὑ. Πύλιν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως τῆς Βιέννης.

» Ἐσημειούτο, ὅτι καθ' ἣν στιγμὴν ἢ ἰδέα τῆς ἐνώσεως τῶν σλαυϊκῶν κρατῶν τῶν βαλκανίων, ἐπετύγχανε νὰ περιλάβῃ καὶ τὴν Ἑλλάδα εἰς τοιοῦτον συνδυασμόν, ὃ' ἀπέβαινε τὸ πρᾶγμα ἐξόχως ἐπιβλαβὲς εἰς τὰ συμφέροντα τῆς Τουρκίας, ἢ ὅποια ὄφειλε νὰ προσπαθήσῃ νὰ συμφιλιωθῇ μὲ τὴν Ἑλλάδα, ὅπως διασπάσῃ τὴν ἀναμενομένην σύμπραξιν. Ἡ Τουρκία ἦτο καλῶς πλέον πληροφορημένη περὶ τῆς ἀξίας τῆς Ἑλλάδος, ὡς μέσου ἀντιδράσεως κατὰ τῆς σλαυϊκῆς ἐπιδράσεως ἐν Μακεδονίᾳ. Ἄλλ' οἱ Νεότουρκοι εἶχον ἀποτυφλωθῇ· ἐξ ἐπιθυμίας δὲ νὰ φανῶσιν εὐάρεστοι πρὸς τὰς αὐστριακὰς παραστάσεις μετέβαλον γλώσσαν πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐδημοσιεύθησαν τηλεγραφήματα ἀγγέλλοντα ἑλληνοτουρκικὴν συνεννόησιν. Ὁ Μαχμούτ Σεφκέτ ἐπεσκέφθη τὸν Πατριάρχην καὶ ὁ Ἀχμέτ Ριζά ἐξετέλωσε τὴν ἐπιθυμίαν του νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Ἑλλάδα. Ἄλλ' αἱ ἐκδηλώσεις αὗται εὐμενέας προὐκάλεσαν μικρὰν ἐντύπωσιν ἐν Ἀθήναις ἕνεκα τοῦ ἀνθελληνικοῦ μισοκοτάξ, τὸ ἔπολον ἐξηκολούθει ὅπως καὶ πρότερον. Αἱ δὲ ἐν Μακεδονίᾳ πιέσεις δὲν ἐφαίνοντο καταπαύουσαι.

» Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔαρος τοῦ 1911, ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας, ὅστις εἶχε διέλθει ἕλον τὸν προηγηθέντα χειμῶνα ἐν Σόφίᾳ, εὗρε πολλάκις τὴν εὐκαιρίαν νὰ συζητήσῃ ἐν Ἀθήναις μετὰ τοῦ κ. Βενιζέλου ἐπὶ ὄλης τῆς βαλκανικῆς καταστάσεως. Ἡ Τουρκία ἀπυσχολεῖτο σοβαρῶς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκαίνην ἐκ τῶν ἐπαναστατικῶν κινήματων ἐν Ὑεμένῃ καὶ ἐν Ἀλβανίᾳ, ἐνθα οἱ Μαλισσόβοι εἶχον λάβει τὰ ὅπλα. Ἄλλ' ἢ κυρίως ἀπειλοῦσα τὸ μέλλον θέσις τῶν τρα-

γμάτων ήτο ή άσκουμένη πίεσις και αί βιαιοπραγίαι αί μετά τόσης αμότητος έκτελούμεναι έν Μακεδονία τή συγκαταθέσει, άν ούχι τή σιωπηρή άποδοχή των Δυνάμεων. Ο έκπατρισμός των Βουλγάρων και των Έλλήνων προύχόντων εις τόν όποιον εξηναγκάζοντο από τους πιστούς των κατά τόπους νεοτουρκικών κομιτάτων, εξηκολούθει άδιάκοπος, άνεμένετο δέ έπαυξήσις τής έξόδου ταύτης των χριστιανικών πληθυσμών. Η έγκατάστασις στρατιωτικών έκ Ροσνίων σωματίων έν τή καρδιά των χριστιανικών διαμερισμάτων εξώθει εις μεγαλειτέραν μετανάστευσιν· επί τή έλπίδι όπως παρασχεθή έρεισμά τι εις τάς χριστιανικές καινότητας, αίτινες ήπειλοδντο έν τή έθνικότητι αυτών άν ούχι εις άπόλυτον άφανισμόν, ό κ. Βενιζέλος άπεφάσισε νά επικαλεσθή τήν συνεργασίαν τής βουλγαρικής Κυβερνήσεως.

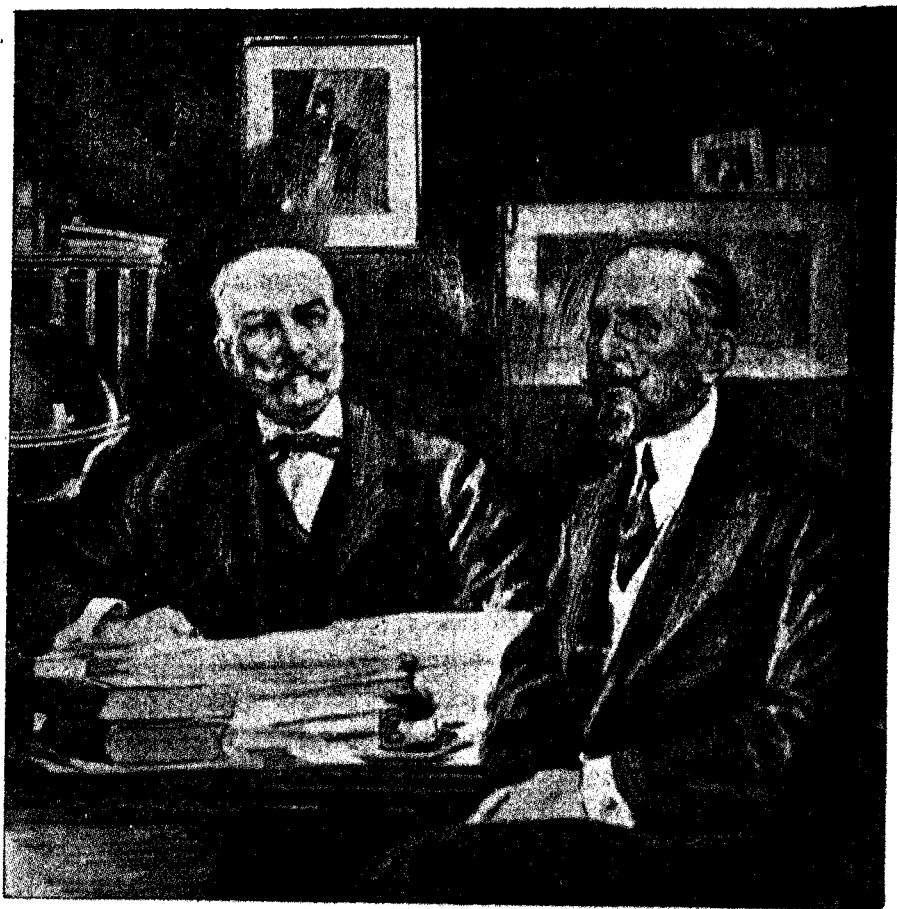
«Ο κ. Βενιζέλος ύπήρξεν ένθουσιώδης θαυμαστής του Τρικούπη και έπίστευεν εις τήν πραγματοποιήσιν του σχεδίου εκείνου προς συγκρότησιν Βαλκανικής συμμάχιας εναντίον τής Τουρκίας, Άλλ' ό πόλεμος δάν ήτο δυνατός κατά τόν καιρόν εκείνον, ή δέ σκέψις τής συμπράξεως τής Σερβίας εφαινετο άπομεμακρυσμένη, τοσούτω μάλλον καθ' όσον ή Σερβία έπωφελήθη έκ τής έντάσεως των τουρκοβουλγαρικών σχέσεων, ώστε νά ενεργήσθι αντιβουλγαρικήν προπαγάνδαν έν τή βορειανατολική Μακεδονία.

«Έπομένως ή ένέργεια απέβαινεν εις έξασφάλισιν ειρηνικής μετά τής Βουλγαρίας συνεργασίας, εις επιβολήν τής πίεσεως επί τής Πύλης, υποβοηθούντων και των πνευματικών άρχηγών έν Κωνσταντινουπόλει, αίτινες έν άρμονία ειργάζοντο εις επιτυχίαν συμφιλίωσης μεταξύ των δύο έν Μακεδονία χριστιανικών στοιχείων. Συγχρόνως εγένετο έργασία προς κοινήν έκ μέρους των δύο κρατών υποβολήν παραστάσεων προς τάς Δυνάμεις. Έφ' όσον αί προτάσεις αύται εγένοντο εις τήν Σόφιαν, ό κ. Βενιζέλος ήλπικεν ότι ή συνεννόησις ήδύνατο πιθανώς νά εξελιχθή εις άμυντικήν συμμάχιαν και νά έξασφαλίση από πιθανής τουρκικής επιθέσεως εναντίον του ενός ή του άλλου των δύο Κρατων.

«Συνεπεία τούτου κατά τόν Άπρίλιον του 1911, πρότασις προς τόν σκοπόν τούτον διαβιβάσθη εις Σόφιαν μέσφ ιδιωτικής χειρός. Το έγγραφον ήτο βραχύ. Λι' αυτού προτείνεται: α') συνεννόησις προς κοινήν ένέργειαν τένουσαν προς υποστήριξιν των προνομίων των έν Τουρκία χριστιανών· β') εις ένδεχομένην άμυντικήν συμμάχιαν, προ-

Ο κ. Τ

Ίστορ.

Ὁ κ. ΤΖΙΛΙΟΤΗ πρωθυπουργὸς καὶ ὁ κ. ΣΑΝΤΖΟΥΑΙΑΝΟ (ὁ διωπτερινός)
ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Ἰταλίας.

βλέπουσαν ἀμυντικὴν ἐπίθεσιν ἐναντίον ἑνὸς τῶν συμβαλλομένων Κρατῶν. Ταῦτοχρόνως μακρὰ ἰδιωτικὰ ἐπιστολαὶ ἐγράφοντο πρὸς τὸν βασιλέα Φερδινάνδον καὶ τὸν κ. Γκέσωφ ἐξαίρουσαι τὰς περιστάσεις, αἱ ὁποῖαι ἐπέβαλλον προσέγγισιν μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν καὶ αἱ ὁποῖαι ἠδύναντο νὰ υποδείξωσι τὸ ἀντέρεισμα, ἕπερ ἢ ἀψοδοτο ἐκ μιᾶς Βαλκανικῆς Συμμαχίας. Δὲν εἶνε δυσχερὲς νὰ βεβαιώσῃ τις, ὅτι ἡ ἐπιδοκιμασία τοῦ βασιλέως Γεωργίου ἐξησφαλίσθη πρὶν ἢ γείνη τὸ διάδημα. Ἐκτὸς τῆς Α. Μεγαλειότητος καὶ τοῦ κ. Βενιζέλου οὐδεὶς ἐγνώριζε τί συνέβαινε. Ὁ διπλωματικὸς κόσμος οὐδὲν ἐγνώριζε. Μετ' ὀλίγον χρόνον ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει πεπειραμένος πρέσβυς κ. Γρουπάρης, ὅστις ἐπὶ τινὰς μῆνας διετέλεσεν Ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν ἐν Ἀθήναις, ἔλαβε γνῶσιν τοῦ μυστικοῦ.

Ἐν τῷ ἔγγραφον ἐστάλη ἐνσφράγιστον διὰ χειρὸς ἀμπεπιστευμένου προσώπου μὲσω Κερκύρας εἰς γνωστότατον Ἀγγλον ἐν Βιέννῃ, ὅστις τὸ παρέδωκεν εἰς τὴν Βουλγαρικὴν πρεσβείαν, ὅπως ἀπεστάλη πάντοτε ἐνσφράγιστον εἰς τὸν κ. Γκέσωφ.

Ἐτόσον ἐν Σόφίᾳ ἦσαν καὶ ἐν Ἀθήναις πλήρης μυστικότης ἐτηρήθη ἐν σχέσει πρὸς τὴν πρότασιν καὶ βραδύτερον, ὅταν αἱ διαπραγματεύσεις ἔλαβον διπλωματικὴν βᾶσιν, τὰ πλείστα ἐκ τῶν μελῶν τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως οὐδὲν ἐγίνωσκον περὶ τῶν διατρεχόντων. Οἱ δύο Πρωθυπουργοὶ συνέγραφον κρυπτογραφικῶς καὶ μετέφραζον οἱ ἴδιοι μεταξὺ τῶν ἔγγραφα καὶ εἰς οὐδὲνα ἐκ τῶν ὑφισταμένων ἐπιτρέπη νὰ ἴδῃ ταῦτα. Ἡ αὐτὴ ἐπιφύλαξις ἐτηρήθη καὶ ἐν Βελιγραδίῳ, ὅτε ὀλίγους μῆνας ἀργότερον ἤρξαντο διαπραγματεύσεις διὰ τὴν σύναψιν Σερβοβουλγαρικῆς συμμαχίας, ὡς ἀντιστάθμισμα τῆς μελετωμένης Ἑλληνοβουλγαρικῆς καὶ κατὰ συνέπειαν δύο ξένα πρεσβεῖα ἐπληροφοροῦντο περὶ τῶν μελετωμένων.

Ἐἰς τὴν περίστασιν ταύτην, καθὼς καὶ εἰς τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἑλληνικὴ πρότασις δὲν ἀνεκοινώθη ἐν Βελιγραδίῳ μέχρι ἐσχάτων κατὰ τὰς διαπραγματεύσεις τὰς Σερβοβουλγαρικὰς, δύναται νὰ ἀποδοθῇ τεπλανημένη ἐντύπωσις, ὅτι ἡ Βαλκανικὴ Συμμαχία ἔλαβε γένεσιν ἐκ Σερβοβουλγαρικῆς συνεννόσεως καὶ ὅτι αἱ πρῶται προτάσεις προήλθον ἐκ Βελιγραδίου.

Ἐὰν ἡ ἑλληνικὰ πρότασις προηγήθησιν τῶν Σερβοβουλγαρικῶν διαπραγματεύσεων κατὰ πέντε τοῦλάχιστον μῆνας.

»Ἡ Ἑλληνικὴ πρότασις εἰς γενικὰς γραμμὰς διατυπωμένη δὲν ἀπεδέχεται ἄμεσον ἀπάντησιν τῆς Βουλγαρίας.

»Υπῆρχον ἐν τούτοις ἐνδείξεις, ὅτι ὁ βασιλεὺς Φερδινάνδος ἦτο διατεθειμένος νὰ ἀποδεχθῇ τὰ ἐν αὐτῇ προτεινόμενα λόγῳ τῆς συμπτώσεως τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ βλέψεων καὶ τῆς πολιτικῆς αὐτοῦ ὀξυδερκείας. Ἄλλ' ἡ τοιαύτη ἐπιφύλαξις πρέπει νὰ ἀποδοθῇ καὶ εἰς τὸν βουλγαρικὸν χαρακτήρα καὶ εἰς τὰς ἀμφιβολίας, τὰς ὁποίας ἐνέπνεον οἱ Ἕλληνες εἰς τοὺς Βουλγάρους, τοὺς ὁποίους ἐφοβοῦντο καὶ δῶρα φέροντας. Ἡ φιλοπόλεμος τάσις τῶν Νεοτούρκων διὰ τὸ κρητικὸν ζήτημα ἐφαίνετο προάγγελος ἐλληνοτουρκικοῦ πολέμου, ἀλλὰ μολονότι ἡ Βουλγαρία συμπαιθῶς διέκειτο πρὸς τὰς ἐλληνικὰς βλέψεις διὰ τὴν Κρήτην, ἐν τούτοις δὲν ἦτο προπαρεσκευασμένη νὰ διακινδυνεύσῃ διὰ τὴν πραγματοποίησίν των.

»Ἀμφιβολαὶ τινὲς ἐπίσης ἐφαίνοντο ὑπάρχουσαι ὅσον ἀφορᾷ τὴν στρατιωτικὴν βοήθειαν, τὴν ὁποίαν ἡ Ἑλλὰς ἠδύνατο νὰ δώσῃ ἐν περιπτώσει συρράξεως πρὸς τὴν Τουρκίαν.

»Ὁ κ. Βενιζέλος ὄντως εἶχε δώσει Ἰάλλους καὶ Ἄγγλους ἐκκαιδευτὰς εἰς τὸν στρατὸν καὶ τὸν στόλον, ἀλλ' ἀνεμένετο νὰ ἴδῃ τις καὶ ποῦαι εἶχον ἐπιτελεσθῆ πρόοδοι εἰς τὸν κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν στρατὸν τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὴν διοίκησιν αὐτῶν.

»Συνεπεία τούτου ἡ Βουλγαρία ἐτήρησε παθητικὴν στάσιν καὶ ἐπὶ τινὰς μῆνας ἀκόμη δὲν προώδευσαν αἱ διαπραγματεύσεις πρὸς συγκρότησιν Βαλκανικῆς Συμμαχίας.

»Μολαταῦτα κατὰ μῆνα Αὐγούστου ὁ βασιλεὺς Φερδινάνδος ἔλαθε ἀπὸ τὴν μεγάλην Σοβράνιαν τὴν συγκροτηθεῖσαν ἐν Γυρνόβη τὸ συνταγματικὸν δικαίωμα διὰ τοῦ ὁποίου τῇ ἐπιτρέπετο νὰ συνομολογῇ μυστικὰς συνθήκας. Ἄλλ' αἱ σχέσεις μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας ἐξηκολούθουν βελτιούμεναι. Κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον βούλγαροι φοιτηταὶ ἐπεσκέφθησαν τὰς Ἀθήνας ἐνθα καὶ ἐγένοντο δεκτοὶ μετ' ἐπισημοσύνης. Κατὰ μῆνα Μάϊου διὰ πρώτην φοράν ἐν τῇ συγχρόνῳ ἱστορίᾳ ὁ Ἑλλην Πατριάρχης, ὁ Βούλγαρος Ἐξαρχος, ὁ Χαλδαῖος καὶ Ἀρμενίων Πατριάρχης προσέβησαν παρὰ τῇ Πύλῃ εἰς κοινὰς παραστάσεις ἀφορώσας τὰ δίκαια τῶν ἐν Τουρκίᾳ χριστιανικῶν κοινοτήτων.

»Περὶ τὸ τέλος τοῦ Σεπτεμβρίου ἐπῆλθε γεγονός, τὸ ὁποῖον προκάλεσε παρὰ τοῖς Βαλκανικοῖς Κράτεσι τὴν σκέψιν τοῦ ἐξοπλισμοῦ

των, ἦτο δὲ τοῦτο ὁ ἔκτραγεις πόλεμος μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ἰταλίας.

»() Βασιλεὺς Νικόλαος τοῦ Μαυροβουνίου προέτεινε τότε ἀμέσως εἰς τοὺς ἀδελφούς του Βασιλεῖς ἄμεσον κινητοποίησιν καὶ πᾶσαι αἱ χριστιανικαὶ φυλαὶ τῆς Ἑὐρωπαϊκῆς Τουρκίας ἐπίστευσαν, ὅτι ἐσόμενον ἦ ἡρα τῆς ἐλευθερίας των.

»Ἰὼς τὸ πρῶτον προμίνυμα πολέμου, ἡ Τουρκία ἐξαπέστειλε στρατεύματα πρὸς τὰ ἑλληνικὰ καὶ τὰ βουλγαρικὰ σύνορα, ἐκέλεσε δὲ ὑπὲρ τὰ ἔπλα ἀρκετὰς ἡλικίας τῶν ἐν Μακεδονίᾳ ἐφεδρῶν. Ἄλλ' ἡ εἰρήνη, ἐν τοῖς Βαλκανίοις ἔμεινεν ἀδιὰτάρακτος. Ἡ Ἰταλία εἶχε δηλώσει, ὅτι θὰ σεβασθῆ τὸ βαλκανικὸν καθεστὸς καὶ αἱ Δυνάμεις εἰς ἀπάντησιν παραστάσεων τῆς Βουλγαρίας παρέσχον ἐν Σόφια ἐγγυήσεις ὅσον ἀφορᾷ τὰς τουρκικὰς προθέσεις. () κ. Λάνεφ συνεπέλα τοῦτου ἀπεστάλη εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅπως προβῆ εἰς διαβήματα συμφιλίωσης μετὰ τῶν Νεοτούρκων καὶ ἄλλων ἀργότερα ὁ κ. Ἑλ. Βενιζέλος εἰς πρόγραμμα αὐτοῦ διὰ τὰς ἐσωτερικὰς ἐν Ἑλλάδι μεταρρυθμίσεις, ἐτόνισεν ἐμφατικῶς, ὅτι πρὸς πραγματοποιήσιν αὐτῶν ὑπῆρχεν ἀνάγκη εἰρήνης. Ἐὐὐ ἄλλῃθις εἶνε, ὅτι ὁ κ. Βενιζέλος ἦτο πεπεισμένος κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον, ὅτι ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς καὶ τὸ ἑλληνικὸν ναυτικὸν εἶχον ἀνάγκην τριετοῦ προπαρασκευῆς ὑπὸ τοὺς ξένους ἐκικαιδευτὰς, πρὶν ἢ ἐπιτευχθῆ δι' αὐτῶν τὸ πηλητὸν ἀποτέλεσμα.

»() Ἐξακολουθῶν πόλεμος ἐν Τριπολίτιδι ἐξώλησε τὰ βαλκανικὰ Κράτη, ἵνα πεισθῶσι πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς ἀνάγκης οὐσιαστικωτέρας συνεννοήσεως ἀντὶ τῶν ἀορίστων διπλωματικῶν διαπραγματεύσεων, αἵτινες διεξήγοντο, νὰ ἀρχίσωσι πραγματικῆς βάσεως τριαυτέτι. Ἡ ἑλληνικὴ πρὸς τὴν Βουλγαρίαν πρότασις, ἦτις ἦτο καὶ ἡ μόνη καθορισμένη, εὖρα τότε πρόθυμον εἰς συνομολόγησίν τῆς τὸν βασιλέα Φερδινάνδον, ὅστις εἰς δεδομένας στιγμὰς εἶνε περισσότερο Βουλγαρος καὶ τῶν Βουλγάρων. Ταῦτοχρόνως δὲ, ὁρθῶς λίαν ὁ κ. Γκέσμπ ἀπεφάσισε νὰ λάβῃ καὶ τὴν ὑποστήριξιν τῆς Σερβίας, ἦτις ἦτο ἀναπόδραστος διὰ τὰς προϋποθέσεις τῆς προτεινομένης συμμαχίας.

»Περὶ τῶν σερβοβουλγαρικῶν διαπραγματεύσεων θὰ ἐμιλήσωμεν κατωτέρω. Πρὸς τὸ παρὸν εἶνε ἀρκετὸν νὰ γνωρίζωμεν, ὅτι μετὰ τὴν ἀρτίξιν τοῦ Σπαλακόβιτς, τοῦ νέου πρέσβους τῆς Σερβίας εἰς Σόφιαν, κατὰ μῆνα Νοέμβριον, αἱ συζητήσεις ταχέως προώδευον καὶ κατὰ τὰς

ἀρχὰς
ἔτος «
τεθῆ.

»

τῶν Βο

τοῦ Δι

γίσεως

ἀμοιβα

»

ἀπῆλθ

ἀπὸ το

τῆς Ἰ

καὶ νο

ὁποῖα

πρὸς ε

ληνικ

πρέσβ

»

τὸν Α

βουλγ

στάσι

δύο χ

»

γωγῆ

ἐπωφε

μικρό

κατωρ

μεταξ

Βουλγ

σεις.

λάβει

λιώσε

τοῦ σ

θέμα

ζητηθ

ἀρχὰς τοῦ 1912, τὸ ὁποῖον ὁ βασιλεὺς Φερδινάνδος εἶχεν ὀνομάσει ἔτος «ἀνιγματοικόν», αἱ βάσεις σερβοβουλγαρικῆς συμμαχίας εἶχον ἤδη τεθῆ.

» Ἡ παρουσία τοῦ Λιαδόχου Κωνσταντίνου καὶ ἄλλων Λιαδόχων τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν ἐν Σόφια, κατὰ τὰς ἐορτὰς τῆς ἐνγληκιώσεως τοῦ Λιαδόχου Βόριδος ἐν μηνί Φεβρουαρίῳ, ἦσαν συμπτώματα προσεγγίσεως, τὰ ὅποια ἐφαίνοντο προωρισμένα διὰ ὀριστικὰς ἀναλήψεις ἀμοιβαίων ὑποχρεώσεων.

» Ἀμέσως μετὰ τὰς ἐορτὰς ἐκείνας ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας ἀπῆλθεν ἐκ Σόφιας διὰ τὰς Ἀθήνας, λαθῶν προφορικὴν ἀνακοίνωσιν ἀπὸ τὸν κ. Γκέσωφ, ὅστις τοῦ εἶπε τὰ ἑξῆς: « Αἱ σχέσεις μας μετὰ τῆς Ἑλλάδος εἶνε ἐξαιρετοί, ἀλλ' ἐπιθυμῶ νὰ συσφιγθῶσιν αὐταὶ καὶ νὰ καταστῶσι μᾶλλον ἐγκάρδιοι. Θιερῶμεν, ὅτι αἱ προτάσεις, αἱ ὅποιαί μας ἐγένοντο, ὑμετέρᾳ μεσολαθήσει, παρέχουσιν ἰσχυρὰν βᾶσιν πρὸς ρύθμισιν τῶν πραγμάτων καὶ ἡμᾶς ἤμουν ὑπόχρεως, ἐὰν ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἡμᾶς ἐπεθύμει τήρᾳ νὰ διαβάσῃ ἡμῖν ταύτας διὰ τοῦ πρέσβους αὐτῆς κ. Πανᾶ. »

» Ὁ κ. Πανᾶς εἶχε διορισθῆ πρέσβυς τῆς Ἑλλάδος ἐν Σόφια κατὰ τὸν Αὐγουστον τοῦ 1910. Εἶχε κατακτήσει τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως, ἡ δεξιότης δὲ καὶ ἡ συμφιλίωτικὴ αὐτοῦ στάσις συνετέλεσαν ἅπαν εἰς τὴν διαρρύθμισιν τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν.

» Οἱ λόγοι τοῦ κ. Γκέσωφ ἀπετέλουν ὄψιν πρόσκλησιν εἰς διεξαγωγὴν διαπραγματεύσεων καὶ ὁ κ. Βενιζέλος δὲν ἔχασε καιρὸν ἕως ἐπιωφεληθῆ ταύτης. Μὲ τὴν ἀρχικὴν πρόθεσιν ἕως περιορίσῃ εἰς τὸν μικρότερον δυνατὸν ἀριθμὸν τοὺς δυναμένους νὰ λάβωσι γνῶσιν τοῦτου κατωρθώθη, ὥστε ὁ κ. Πανᾶς ν' ἀποβῆ τὸ μόνον μεσάζων πρόσωπον μεταξὺ τῶν δύο Πρωθυπουργῶν. Ὁ τοσοῦτον δὲ ἰκανὸς πρέσβυς τῆς Βουλγαρίας κ. Κατζίμητσεφ δὲν ἔλαθε μέρος εἰς τὰς διαπραγματεύσεις. Ὅλιγους μῆνας πρότερον ἡ ρωσικὴ Κυβέρνησις, ἥτις δὲν εἶχε λάβει γνῶσιν τῶν ἑλληνικῶν προτάσεων, εἴθε τὸ ζήτημα τῆς συμφιλίωσης μεταξὺ ἑλληνικῆς καὶ βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας διὰ τῆς ἄρσεως τοῦ σχίσματος. Τοὺς λόγους τῆς τριαύτης ρωσικῆς πολιτικῆς ἐπὶ τοῦ θέματος τοῦτου δὲν ἡμᾶς συζητήσωμεν τήρᾳ. Ἐὐθένα τοῦτου εἶχεν ἐπιζητηθῆ πρὸς λύσιν εἰς ποικίλας περιστάσεις καὶ εἶχεν ἐπιδιωχθῆ μετὰ

πολλής δραστηριότητας, καθ' ὃν χρόνον εἶχεν ἀναγνωρισθῆ ἡγεμὼν Φερδινάνδος ὑπὸ τῶν Λυνάμεων. Ἦτον ἐπιθεβλημένον νὰ ἐννοισθῆ, ὅτι ἡ πρότασις αὕτη τῆς συμφιλίωσης ἠδύνατο νὰ ἀποβῆ ἐπιζημία ἢ εἰς ἀργοπορίαν τῆς ἐπιδιωκόμενης συμμαχίας καὶ ὅπως διασαφηνισθῆ τὸ πρᾶγμα, ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας, διερχόμενος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἔσχε μακρὰς συνδιαλέξεις μετὰ τοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ καὶ τοῦ Βουλγάρου ἐξάρχου Ἰωσήφ. Αἱ ἀγαθώτεραι τῶν σχέσεων ὑφίσταντο μετὰ τῶν ἀρχηγῶν τῶν δύο ἐκκλησιῶν καὶ ὁ Πατριάρχης, ὅστις πάντοτε ὑπεῖρξεν ἀντίθετος τῆς πολιτικῆς, ἤτις εἶχεν ἀφορίσει τὸς Βουλγάρους, ἐδήλωσε τὰς σκέψεις του « ἐὰν ἦτο ἀνάγκη νὰ καταργησῆ τὸ σχίσμα », ἀλλὰ πειθάνον ἐξ εὐλαθείας πρὸς τὰς ἄλλοτριας γνώμης ἐξήρτησε τὴν ἀποφασίν του μὲ ἔρους, τοὺς ὁποίους οὐδέποτε οἱ Βούλγαροι θὰ ἐδέχοντο καὶ συζήτησις ἐπὶ τῶν λεπτομερειῶν μετὰ τοῦ Ἐξάρχου ἐπεθεβάλισε τὴν τοιαύτην ἐντύπωσιν.

« Ἦπρεπε νὰ ἐγκαταλειφθῆ πάσα προσδοκία λύσεως τοῦ ζητήματος, τὸ ὅποιον θὰ προεκάλει ζωντὴς ἀντιρρήσεις, ἐν συνόλῳ δὲ ἐφαίνετο προτιμότερον νὰ ἐγκαταλειφθῆ τοῦτο καὶ νὰ γείνη ἀποδεκτὴ ἡ ἀρχὴ « μὴ ἴγχε τὰ εὐ κείμενα ».

« Αἱ διπλωματικαὶ διαπραγματεύσεις διεξαχόμεναι μὲσθ τοῦ κ. Πανὰ καὶ αἵτινες ἤρξαντο κατὰ τὴν τελευταίαν ἐβδομάδα τοῦ Φεβρουαρίου ἔβαινον ὁμαλῶς καὶ περὶ τὰ μέσα τοῦ Ἀπριλίου ἤχθησαν εἰς πραγματικὸν ἀποτέλεσμα. Ἡ συνθήκη τῆς συμμαχίας ὑπεγράφη τέλος ἐν Σόφια ὑπὸ τοῦ κ. Γκέσιου καὶ τοῦ κ. Πανὰ τὴν 29 Μαΐου 1912.

« Ἀπετελεῖτο ἐκ τοῦ προομίου αὐτῆς, 4 ἄρθρων καὶ ἐνὸς παραρτήματος. Ἦν τῆ προομίου βεβαιούται, ὅτι τὰ δύο Βασιλείαι ἐπιθυμοῦσι τὴν εἰρήνην ἐν τῇ Βαλκανικῇ Χερσονήσῳ, καὶ ὅτι ὁ σκοπὸς αὐτῶν δύναται κάλλιον νὰ ἐπιτευχθῆ δι' ἀμυντικῆς συμμαχίας. Ἡ εἰρηνικὴ συμβῶσις τῶν διαφόρων ἐν Τουρκίᾳ ἐθνικοτήτων, βασιζομένη ἐπὶ πραγματικῆς καὶ ἀδιαταράκτου πολιτικῆς ἰσότητος καὶ σεβασμοῦ τῶν δικαιωμάτων τῶν κτηθέντων διὰ συνθηκῶν ἢ συμβάσεων ἢ προνομίων παραχωρηθεισῶν εἰς τὰς χριστιανικὰς ἐθνότητας τῆς Αὐτοκρατορίας, ἀπετέλει τὴν ἀναγκαίαν πρῦπόθεσιν διὰ τὴν παγίωσιν τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ πραγμάτων.

« Ἐκ τούτου ἡ σύμπραξις τῶν δύο Βασιλείων ὀρμημένον ἀπὸ τὴν ἀνοι σκέψιν ὄφειλε νὰ τείνῃ εἰς ἀνάπτυξιν καλῶν σχέσεων μετὰ τῆς

ἑθωμανικ
σέγγισιν

» Συν
λαμβάνον
καθαρῶς
συμμαχία
τῆς συνθ
εἰλικρινει
θείας τῶ
καὶ προκ
ἐν τῶν δ
σει, εἴτε
των δικα
τὰ δύο
πάσας τ
κοινῆς τ

» Τὸ

μὲν ν' ὁ

πληθυσμ

μεταξὺ

κρατορί

ριξιν κα

ἀπευθυ

ἀνακτῆ

ἢ ἄλλω

γαρικὰ

τικῶν ἐ

» Ἐ

καὶ δύν

ἐὰν με

» Ἐ

τῆς ἐκ

» Ἐ

μείνῃ

δθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας καὶ νὰ διευκολύνη καὶ συσφίξει τὴν προσέγγισιν μεταξὺ τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ βουλγαρικοῦ στοιχείου ἐν Τουρκίᾳ.

»Συνεπεῖα τούτου ἡ Ἑλληνικὴ καὶ Βουλγαρικὴ Κυβέρνησις ἀνελάμβανον τὴν ἀμοιβαίαν ὑποχρέωσιν οὐχὶ ἐπιθετικῆς στάσεως, ἀλλὰ καθαρῶς ἀμυντικῆς συμφωνίας καὶ ἀπεφάσισαν νὰ συνομομογήσωσι συμμαχίαν πρὸς εἰρήνην καὶ ἀμοιβαίαν προστασίαν. Ἐὸ πρῶτον ἄρθρον τῆς συνθήκης προβλέπει ὅτι καθ' ἣν περίπτωσιν, παρ' ἑλοῦς τοῦς εἰλικρινεῖς πόθους τῶν συμβληθέντων Κρατῶν καὶ παρὰ τὰς προσπάθειας τῶν Κυβερνήσεών των νὰ ἀποφύγωσιν πᾶσαν πρᾶξιν ἐπιθέσεως καὶ προκλήσεως πρὸς τὴν Ὀθωμανικὴν Αὐτοκρατορίαν, προσεδάλετο ἐν τῶν δύο Κρατῶν ὑπὸ τῆς Τουρκίας εἴτε ἐν τῇ ἑδαφικῇ αὐτοῦ κτήσει, εἴτε διὰ συστηματικῆς ἀνατροπῆς τῶν ἀπὸ συνθηκῶν ἀπορροδῶν δικαιωμάτων του ἢ ἀπὸ θεμελιώδεις ἀρχὰς τοῦ διεθνoῦς δικαίου, τὰ δύο συμβαλλόμενα Κράτη ἀνελάμβανον νὰ βοηθήσωσιν ἀλλήλα μὲ πᾶσας τὰς δυνάμεις αὐτῶν καὶ νὰ μὴ συνομολογήσωσιν εἰρήνην ἀνευ κοινῆς πράξεως καὶ κοινῆς συγκαταθέσεως.

»Ἐὸ δεύτερον ἄρθρον ὑποχρεοῖ τὰ συμβαλλόμενα Κράτη, ἀφ' ἑνὸς μὲν ν' ἀσκήσωσι τὴν ἠθικὴν αὐτῶν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν ὀμοεικῶν αὐτῶν πληθυσμῶν ἐν Τουρκίᾳ ὅπως ἀποκαταστήσωσι εἰλικρινῆ εἰρηρικὴν μεταξὺ των συμβίωσιν ὡς καὶ μετὰ τῶν ἄλλων πληθυσμῶν τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ παρέχωσιν ἀλλήλοις ἀμοιβαίαν ὑποστήριξιν καὶ ἀπὸ κοινοῦ νὰ προβαίνωσιν εἰς πᾶσας τὰς παραστάσεις τὰς ἀπευθυνόμενας ἐν Τουρκίᾳ ἢ εἰς τὰς Μ. Δυνάμεις, ἐπὶ σκοπῇ ν' ἀνακτήσωσιν ἢ νὰ ἐξασφαλίσωσι τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἀπὸ συνθηκῶν ἢ ἄλλως πως παρασχεθέντων δικαιωμάτων εἰς τὰς ἑλληνικὰς καὶ βουλγαρικὰς ἐθνικότητας χάριν τῆς πολιτικῆς ἰσότητος καὶ τῶν συνταγματικῶν ἐγγυήσεων.

»Ἐν τῇ τρίτῃ ἀρθρῷ ἀναφέρεται, ὅτι ἡ ἰσχὺς αὐτῆς εἶνε τριετῆς καὶ δύναται σιωπηρῶς ν' ἀνανεωθῇ δι' ἑν ἔτος μετὰ τὴν λήξιν, ἑκτὸς ἐὰν μετὰ τὴν λήξιν τῆς περιόδου ταύτης καταγγελθῇ.

»Ἡ καταγγελία πρέπει ν' ἀνακοινωθῇ τοῦλάχιστον ἑξ μηνῶν πρὸ τῆς ἐκπνεύσεως τοῦ τρίτου ἔτους.

»Ἐν τῇ τετάρτῃ ἀρθρῷ ἀναγράφεται, ὅτι ἡ συνθήκη πρέπει νὰ μείνη μυστικὴ, ὅτι δὲν δύναται ν' ἀνακοινωθῇ ἐν συνόλῳ ἢ ἐν μέρει

εις τρίτην Λύναμιν ἢ νὰ δημοσιευθῆ ἄνευ τῆς συναινέσεως καὶ τοῦ ἑτέρου τῶν συμβαλλομένων.

»Εἰς δὴλωσιν προσηρτημένῃν εἰς τὴν συνθήκην ἀναγράφεται, ὅτι καθ' ἣν περίπτωσιν πόλεμος ἤθελεν ἐκραγῆ μεταξύ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας ἐξ ἀφοριστῆς οἰουδήποτε ζητήματος εἴτε τῆς ἀποδοχῆς τῶν Κρητικῶν βουλευτῶν εἰς τὸ ἑλληνικὸν Κοινοβούλιον, αἱ ὑποχρεώσεις, τῆς Βουλγαρίας ἀπέναντι τῆς Ἑλλάδος ἠδύναντο νὰ περιορισθῶσιν εἰς εὐμενῆ οὐδετερότητα.

»Τόσον ἐξ ἀνακινήσεως πρὸς διευθέτησιν τοῦ Κρητικοῦ ζητήματος ὅσον καὶ ἐπὶ θεμάτων προερχομένων διὰ τῶν γεγονότων τοῦ 1908, συνδεομένων δὲ μὲ τὰ συμφέροντα τῆς εἰρήνης καὶ μὲ τὴν διεθνή κατάσταση, ἡ Βουλγαρία οὐδόπως θὰ παρακωλύσῃ τὰς πρὸς τιαύτην τινὰ κατεύθυνσιν προσπάθειάς τῆς Ἑλλάδος. Οἱ ἄρροι τῆς συνθήκης ἐπαρκῶς ἐνδεικνύουσι τὰς εἰρηνικὰς τάσεις τῶν συνομολογησάντων αὐτῆν.

»(Ὅχι μόνον ἦτο ἀπολύτως καὶ καθαρῶς ἀμυντικὸς χαρακτήρος ἡ σύμβασις αὕτη, ἀλλὰ τὰ δύο Κράτη ἀνελάμβανον τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἀποφύγῃσι πᾶσαν ἀφοριστὴν ἐπιθέσεως ἢ προκλήσεως κατὰ τῆς Τουρκίας, συγχρόνως δὲ νὰ πείσῃσι τοὺς ἄλλοις ἐν τῇ Αὐτοκρατορίᾳ ὅπως συμβῶσιν εἰρηνικῶς μὲ τοὺς ἐν αὐτῇ Τούρκους.

»Ἡ συνθήκη, ἐπομένως ὑπεχρέου εἰς κοινὰς διπλωματικὰς πιέσεις πρὸς τὴν Πύλιν καὶ τὰς Λυνάμεις ὑπὲρ εὐημερίας τῶν χριστιανικῶν ἐν Τουρκίᾳ πληθυσμῶν. Πᾶσα δὲ χρῆσις ἐνόπλου δυνάμεως ἐναντίον τῆς Τουρκίας ἐξηρτάτο ἐκ τῆς ἀπροκλήτου ἐπιθέσεως ἐκείνης.

»Ἄλλ' ἰδοὺ ὅτι μετὰ πάροδον ὀλιγοτέραν τῶν τεσσάρων μηνῶν ἀπὸ τῆς ὑπογραφῆς τῆς συνθήκης, ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Βουλγαρία εὐρισκόντο εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν μετὰ τῆς Τουρκίας.

»Ἀφηγούμενος τὴν συνομολόγησιν τῆς συνθήκης μεταξύ Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας ἐξέθηκα τὴν σειρὰν τῶν γεγονότων. Μολοντί αἱ ἑλληνικαὶ ἀνεπίσημοι πρᾶξεις πρὸς τὴν Βουλγαρίαν πρὸς κοινὴν ἐνέργειαν ἐναντίον τῆς Τουρκίας, εἶχον ὑποβληθῆ πολὺ πρότερον τῆς πρώτης προσπάθειάς πρὸς συζήτησιν μεταξύ τῶν Σέρβων καὶ Βουλγάρων πολιτικῶν ἀνδρῶν, αἱ ἐπίσημοι συγγενήσεις μεταξύ Σερβίας καὶ Βουλγαρίας προηγήθησαν τῶν μεταξύ Βουλγαρίας καὶ Ἑλλάδος καὶ ἡ ὑπογραφή τῆς Σερβοβουλγαρικῆς συνθήκης ἐγένετο πρὶν ἢ ὑπογραφῆ

Ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ Προέδρου τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου
Ὁ κ. ΠΟΥΑΝΚΑΡΕ πρωθυπουργὸς τῆς Γαλλίας καὶ ὁ κ. ΣΑΖΟΝΩΦ
ὕπουργός τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ρωσσίας συζητοῦνται περὶ τῆς βελλικιαῆς κρίσεως.

ἢ μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἀρχόμενοι τῶν διαπραγματεύσεων μετὰ τῆς Σερβίας ὁ βασιλεὺς Φερδινάνδος καὶ ὁ κ. Γκέσωφ ἐγίνωσκον ἤδη, ὅτι ἠδύναντο νὰ ὑπολογίσωσι καὶ ἐπὶ ἄλλου συμμάχου. Αἱ σερβικαὶ ἀπαιτήσεις δὲν ἦσαν ἐντελῶς ὅμοιαι πρὸς τὰς ἑλληνικὰς τοιαύτας. Ἄλλ' ἢ βουλγαρικὴ πολιτικὴ διπλωματία κατέγεινε νὰ περιστείλῃ ἀμφοτέρωθεν τὰς ἀπαιτήσεις καὶ νὰ δεῖξῃ συνδυασμὸν, διὰ τοῦ ὁποῦ ἐπετεύχθη ἡ ἀποτίναξις τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ ἐν Ἑυρώπῃ. Εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν πλείστων Σέρβων ἢ Αὐστρίων, εἰς τὴν εἶνε ὑπότελὲς μέγα μέρος τῆς σερβικῆς φυλῆς, ὑπῆρξε πάντοτε ὁ κατ' ἐξοχὴν ἐχθρὸς. Τὸ σερβικὸν στοιχεῖον ἐν Τουρκίᾳ ἦτο μικρὸν ἐν παραβολῇ, καὶ μοιολογεῖτο ἢ ἐθνικὴ ὀργὴ εὐλόγως ἐξηγεῖτο διὰ τῆς ἀτιμωρησίας, ἣτις παρείχτο εἰς τοὺς Ἀλβανοὺς ἐπαναστάτας τοῦ Κοσόβου καὶ τῆς παλαιᾶς Σερβίας, ἐν τούτοις ἢ ἐχθρότητι κατὰ τῆς Τουρκίας εἶχε δευτέραν θέσιν ἐν τῇ λαϊκῇ συνειδήσει. Μάλιστα δὲ ἡ ἰδέα τῆς προσκλήσεως τῆς τουρκικῆς συνδρομῆς ἐναντίον τῆς Αὐστρίας, ἐπῆρχτο εἰς τοὺς Σέρβους καὶ προτάσεις πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἐγένοντο ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὸ 1908. Καὶ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς συμφιλίωσεως τῆς Βουλγαρίας μετὰ τῆς Τουρκίας, ἐν ἔτει 1895, αἱ ἐπανεπιλημμένα προσπάθειαι, αἵτινες ἐγένοντο πρὸς ἐπίτευξιν Σερβοβουλγαρικῆς προσεγγίσεως, ὠφείλοντο ὡς ἐν τῇ παρουσίᾳ περιστάσει, εἰς τὴν ρωσικὴν ἐμπνευσιν. Αἱ βλέψεις τῆς Σερβίας ἦσαν πρακτικῶς ὅμοιαι πρὸς τὰς τῆς Ρωσσίας. Ἰλιπίζετο νὰ ἐπιτευχθῇ ἑλληνικὴ ἐνότητι ἐν τοῖς Βαλκανίοις, προωρισμένη νὰ ἐξουδετερώσῃ τὴν αὐστριακὴν πολιτικὴν καὶ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐπίφοβον πρόσδόν τῆς πρὸς τὴν Θεσσαλονικὴν καὶ ἐπομένως νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἔνωσιν τῆς σερβικῆς φυλῆς. Τὸ βουλγαρικὸν πρόγραμμα καὶ τὸ ἐμφανὲς καὶ τὸ κρυφίον ἦτο κάπως διάφορον. Ἐπεκράτει καὶ ἐκεῖ ὁ φόβος τῆς αὐστριακῆς ἐπανεγγίσεως, ἀλλ' ὁ Τούρκος ἦτο ὁ ἐχθρὸς.

» Ἡ ψυχὴ τοῦ ἔθνους ἦτο μετὰ τῶν δυναστευομένων ὁμοεθνῶν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ ὁ πόθος τῶν ἦτο ἢ ἀπελευθερώσεως τῶν. Πρὸς ἐπιτυχίαν διατηρήσεως ἀθέκτων τῶν ὁρίων τῆς φυλῆς, ὡς ταῦτα καθιέρωσαν ἢ εἰρήνην τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, ἡ Βουλγαρία ἀπεμάκρυνε πᾶσαν ἰδέαν προσαρτήσεως καὶ ἐζήτησε τὴν Μακεδονικὴν αὐτονομίαν.

» Ἡ πολιτικὴ αὕτη, ἀναμφιβόλως ἐβασίζετο ἐπὶ λίαν καλῶς ὑπολογισθείσῃς παραιτήσεως, ὅτι μίαν ἡμέραν ἢ αὐτόνομος Μακεδονία θὰ

ἐνώση τ
της μετε
ἐζήτησα
ἐπιρροή
ποίησιν
Βουλγα
κληρονο

» Δ
ἐλέθρια
μεταξὺ
βουλγα
ηγούμε
ἐν Σίπκ
γαρία κ
βουλγα

»
Βουλγα
Μακεδ
ἢ ἐπαν
φίαι ὑπ

» I
Φερδιν
σπάθει
νίαν ἐξ
ταξὺ τ
μερίσ,
ἐπυρπα
τοῦ πα
ματίξο
τῶν ἐλ
ἐμετρί
ἐπέφερ

»
κίνδυν
των κ

ένωση τὰς τύχας τῆς μετὰ τοῦ Βουλγαρικοῦ Κράτους. Τῆς ἰδέας ταύτης μετέχον ἡ Σερβία καὶ ἡ Ἑλλάς καὶ ἐπομένως ἀμφοτέρω τὰ Κράτη ἐζήτησαν τὴν διανομὴν ἐν τῇ μέλλοντι καὶ τὸν καθορισμὸν σφαιρῶν ἐπιρροῆς ἐπὶ τοῦ παρόντος. Τὰ γεγονότα ἐπίνεγκον τὴν πραγματοποίησην τοῦ βουλγαρικοῦ προγράμματος, ἡ διανομὴ ἐπέκειτο, καὶ ἡ Βουλγαρία κινδυνεύει τὴν ἀπώλειαν μέρους τῆς ὑπεσχυμένης αὐτῆς κληρονομίας ἐν τῇ Δυτικῇ Μακεδονίᾳ.

» Αἱ διαφοραὶ τῶν ἀπαιτήσεων, αἵτινες πάντοτε ἀπεδείχθησαν ἐλέθριαι εἰς πᾶσαν ἀπόπειραν ἀποκαταστάσεως ἐγκαρδίων σχέσεων μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν, κατεδείχθησαν κατὰ τὸ 1903 τὸ ἔτος τῆς βουλγαρικῆς ἐπαναστάσεως ἐν τῇ Δυτικῇ Μακεδονίᾳ. Κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος, κατ' ὅσειρὰ ρωσσοφίλων διαδηλώσεων ἔλαβε χώραν ἐν Σίπκᾳ, ἡ ἐπιρροὴ τῆς Ρωσσίας ἔφθασε εἰς τὸ κατακόρυφον ἐν Βουλγαρίᾳ καὶ ὑπὸ τὴν πατρῷτητα αὐτῆς συζητήσεις ἤρξαντο πρὸς σερβοβουλγαρικὴν συνεννόησιν.

» Ἄλλ' αἱ ἑορταὶ ἐν Σίπκᾳ ἐδημιούργησαν τὴν πεποίθησιν ἐν Βουλγαρίᾳ καὶ Μακεδονίᾳ, ὅτι ἡ Ρωσσία ἐπέδωκε τὴν ἀναγέννησιν Μακεδονίας κατὰ τὴν συνθήκην τοῦ Ἁγίου Στεφάνου. Ἐπιηκολούθησε ἡ ἐπανάστασις ἐν τῇ βίλαετιᾷ τοῦ Μοναστηρίου καὶ αἱ σερβικαὶ ὑποφίαι ὑπεκαύθησαν διὰ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ βουλγαρικῶν προσπαθειῶν.

» Παρὰ τὴν συνάντησιν τοῦ Βασιλέως Πέτρου καὶ τοῦ πρίγκηπος Φερδινάνδου εἰς Νύσσαν, κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος, καὶ παρὰ τὴν προσπάθειαν τῆς ἐνώσεως κατὰ τὸ 1905, ἡ ἀντιζηλιὰ διὰ τὴν Μακεδονίαν ἐξηκολούθησε ν' ἀποτελῇ πρόσκομμα εἰς τὰς καλὰς σχέσεις μεταξὺ τῶν δύο Κρατῶν. Κατὰ τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔτος σερβικὴ ἔφημερίς, ἣτις ἐτόλμησε νὰ συνιγορήσῃ ὑπὲρ Μακεδονικῆς αὐτονομίας ἐπυροπολήσῃ δημοσίᾳ εἰς τὰς ἑδoὺς τοῦ Βελιγραδίου καὶ διαρκούντος τοῦ πολέμου κατὰ τὸ 1905—1908 μεγάλαι σερβικαὶ συμφοραὶ ἐσχηματίζοντο καὶ ἐστέλλοντο ἐν Μακεδονίᾳ, ἔπου συνειργάζοντο μετὰ τῶν ἐλληνικῶν τοιούτων. Ἡ Νεοτουρκικὴ ἐπανάστασις κατὰ τὸ 1908 ἐμετρίασε προσωρινῶς τὸν εὐρωπαϊκὸν ἀνταγωνισμὸν, ἀλλὰ μικρὸν ἐπέφερε μεταβολὴν εἰς τὰς σερβοβουλγαρικὰς σχέσεις.

» Οἱ Νεοτουρκοὶ θεωροῦντες τοὺς Βουλγάρους, ὡς τὸ μᾶλλον ἐπικίνδυνον στοιχεῖον ἐν Μακεδονίᾳ, ἠθρόνισαν τοὺς Σέρβους ἐπὶ ζημιῶν καὶ πολλὰ ἐκ τῶν βουλγαρικῶν ἐκκλησιῶν, σχολείων καὶ μονα-

στηρίων παρεδόθησαν εις τούς Σέρβους. Κατὰ τὰ τρία τελευταία ἔτη ἡ Σερβία ἐκαλλιέργει φιλικὰς μετὰ τῆς Τουρκίας σχέσεις, αἵτινες δὲν ἦσαν μόνον ὀφέλσιμοι, ἀλλ' ἀναπόφευκτοι, καθ' ὅσον ὡς ἐκ τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἐκ τῶν αὐστριακῶν συνόρων τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου τῶν σερβικῶν χωρίων κατὰ τὸ 1906, ἐξήρτατο ἀπὸ τὴν Τουρκίαν πᾶσα ἐμπορικὴ τῆς μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ κίνησις. Ἦτο ἐπίσης ὑβρεθισμένη ἐκ τῆς ἐμφανοῦς ὑποστηρίξεως τῆς Βουλγαρίας ἐν τῇ ζήτηματι τῆς προσαρτήσεως τῆς Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοβίνης εἰς τὴν Αὐστρίαν, καὶ αἱ σχέσεις τῆς μετὰ τῆς γείτονος αὐτοκρατορίας πολὺ ἀπειχον τοῦ νὰ εἶνε ἐγκάρδιοι. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δὲν ἦτο γνωστὸν ἐν Βελιγραδίῃ, ὅτι ὁ Βασιλεὺς Φερδινάνδος ἀπέρριψεν αὐστριακὰς προτάσεις, τεινούσας εἰς τὴν πλήρη κατάλυσιν τῆς σερβικῆς ἀνεξαρτησίας.

«Ὅπως εἶχον τὰ πράγματα, ἔταν ὁ δραστήριος πρέσβυς τῆς Ρωσίας ἐν Βελιγραδίῃ κ. Χάρτβιγκ ἀφίκετο εἰς τὴν πρωτεύουσαν ταύτην κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1909. Ὁ κ. Χάρτβιγκ δὲν ἔχασε καιρὸν εἰς τὰς προσπάθειάς του, ὅπως ἐπιτύχῃ προσέγγισιν μεταξὺ τῶν τριῶν σλαβικῶν κρατῶν τῆς χερσονήσου καὶ ἡ γνώμη αὕτη συνεζητήθη μεταξὺ τοῦ κ. Ἰσδόλοσκυ καὶ τοῦ κ. Μιλοβάνοβιτς, τοῦ Σέρβου πρωθυπουργοῦ, ὅταν οὗτος συνώδευσε τὸν Βασιλέα Πέτρον εἰς τὴν ἐπίσκεψίν του εἰς Πετρούπολιν κατὰ Μάρτιον τοῦ 1910. Κατὰ τὴν ἀνοξίαν τοῦ 1911, μετὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς ὑπὸ τὸν κ. Γκέσωφ Κυβερνήσεως, συνεννοήσεις φιλικαὶ διεξήχθησαν μεταξὺ Βουλγάρων καὶ Σέρβων διπλωματῶν, ἀλλ' οὐδεμίαν ὀριστικὴν ἐπὶ τῆς διαπραγματεύσεως μέχρι τῆς ἐκρήξεως τοῦ Ἰταλοτουρκικοῦ πολέμου κατὰ τὸ τέλος τοῦ Σεπτεμβρίου, ὅταν ὁ κ. Μιλοβάνοβιτς προέτεινε σερβοβουλγαρικὴν συνεννόησιν μὲ τὸν σκοπὸν τῆς ἐξασφαλίσεως τῶν συμφερόντων τῶν δύο κρατῶν. Ὁ κ. Γκέσωφ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο ἀπὸν εἰς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην, ἀλλ' ἐπανερχόμενος εἰς τὴν Σόφιαν τὴν 11 Ὀκτωβρίου συνήντησε τὸν κ. Μιλοβάνοβιτς ἐντὸς τῆς ἀμαξοστοιχίας κ. ἰ. οἱ δύο πολιτικοὶ ἄνδρες συνεταξείδωσαν εἰς τὸ Λίμκοβον παρὰ τὴν Νύσσα. Οὐδὲν ὀριστικὸν σχέδιον κατεστρώθη κατὰ τὴν συνδιάλεξίν των, ἀλλὰ συμφωνήθη νὰ ἀρχίσωσιν αἱ διαπραγματεύσεις, καὶ ἡ συνάντησις δύναται ἐπομένως νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀφετηρία τῆς Σερβοβουλγαρικῆς συμμάχιας.

«Ἐπὶ τὸν κατόπιν ὁ κ. Σπαλαίκοβιτς, πρέσβυς τῆς Σερβίας ἐν Σόφιᾳ,

ἔλαβεν ὁ
σις τῆς
κόσμος
δύο μόνον
Θεοδωρῶν
ὁ μόνος
τοῦ νέου
παρουσία
τῆ ἐνγλ
μέγα γε
δρέας Η
ἡμέρας
τοῦ κ.
πρὸς τῆ
ἰδέαν ρη
ἀποκλει
ἀνὴρ δὲ
τος, εἰς

«Αὐ
Μαρτίου
φονία ἐ
δος ἤδη
κοῦ χαρ
κατὰ τῆ
σφάλισι
ὀφειλομ
Ἰδιλίτε
τὴν μετ
συμφων
Τουρκί
Πάσιτς
Βουλγα
αὐτῆ μ
ἐγένετα
πρόγρα

ἔλαβεν ὁδηγίαν πρὸς ἑναρξιν ἐπισήμων διαπραγματεύσεων. Ἡ ἔγκρισ-
σις τῆς Ρωσσίας ἦτο ἤδη ἐξησφαλισμένη, ἀλλ' ὁ διπλωματικὸς
κόσμος ἐν γένει οὐδὲν ἐγίνωσκε περὶ τῶν συμβαινόντων. Ἐν Σόφια
δύο μόνον ἐκ τῶν συναδέλφων τοῦ κ. Γκέσωφ, ὁ δρ Λάνεφ καὶ ὁ κ.
Θεοδωρῶφ ἐγίνωσκον τὸ μυστικόν. Ἐν Βελιγραδίῳ ὁ κ. Πάσιτς ἦτο
ὁ μόνος μυστικὸς σύμβουλος τοῦ κ. Μιλοβάνοβιτς. Κατὰ τὰς ἀρχὰς
τοῦ νέου ἔτους, τοῦ αἰνιγματικοῦ ἔτους τοῦ βασιλέως Φερδινάνδου, ἡ
παρουσία τῶν Διαδόχων ἄλλων τῶν βαλκανικῶν Κρατῶν ἐν Σόφια ἐπὶ
τῇ ἐνγληκίῳσει τοῦ πρίγκηπος Βόριδος ἐφαίνετο προσημαίνουσα τὸ
μέγα γεγονός, ἀλλὰ ἐξ ἄλλων τῶν ἐπισήμων ξένων ὁ Μ. Λουξ' Ἀν-
δρέας Βλαδιμήροβιτς ἐγίνωσκε τὰ τῶν διαπραγματεύσεων. Ὀλίγας
ἡμέρας πρὶν, ὁ γράφων εἶχε μακρὰν συνδιάλεξιν ἐν Βελιγραδίῳ μετὰ
τοῦ κ. Μιλοβάνοβιτς, ὅστις καίτοι ψυχῇ τε καὶ σώματι σύμφωνας
πρὸς τὴν ἰδέαν τῆς Βαλκανικῆς Συμμαχίας, ἐφαίνετο φοβούμενος τὴν
ἰδέαν ρήξεως πρὸς τὴν Τουρκίαν, ἣτις θὰ ἐπέφερε τὸν ἐμπορικὸν
ἀποκλεισμόν τῆς Σερβίας. Ἀτυχῶς ὁ διακεκριμένος οὗτος πολιτικὸς
ἀνὴρ δὲν ἐπέζησε διὰ τὴν ἰδίαν τὸν θρίαμβον τοῦ Βαλκανικοῦ ἑταίρι-
τος, εἰς ὃ εἶχε προσφέρει ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας.

«Αἱ σερβοβουλγαρικαὶ διαπραγματεύσεις ἐπερατώθησαν τὴν 31
Μαρτίου 1912 διὰ τῆς ὑπογραφῆς συνθήκης περὶ συμμαχίας. Ἡ συμ-
φωνία ἐν ταῖς γενικαῖς αὐτῆς γραμματικῇ ὁμοίᾳ τῇ μετὰ τῆς Ἑλλά-
δος ἤδη ἀναγραφείσας συμφωνίαν. Ἡ συμμαχία ἦτο καθαρῶς ἀμυντι-
κοῦ χαρακτῆρος. Αἱ δύο Λυνάμεις συνεφώνησαν ν' ἀπόσχῃσι πάσης
κατὰ τῆς Τουρκίας ἐπιθέσεως, βοηθεῖσαι ἢ μὲν τὴν ἄλλην πρὸς ἐξα-
σφάλειν ὑπὲρ τῶν ὁμοεθνῶν αὐτῶν ἐν τῇ ὀθωμανικῇ Κράτει, τῶν
ὀφειλομένων εἰς αὐτοὺς πολιτικῶν καὶ συνταγματικῶν δικαιωμάτων.
Ἰδιαιτέρον χαρακτηριστικὸν ἐν τῇ συνθήκῃ ταύτῃ ἐν συγκρίσει πρὸς
τὴν μετὰ τῆς Ἑλλάδος συναφθεῖσας, ἦτο ἡ πρόβλεψις περὶ ἐδαφικοῦ
συμφωνιῶν ἐν περιπτώσει ἐπιτυχοῦς ἐκβάσεως πολέμου κατὰ τῆς
Τουρκίας. Αἱ συμφωνίαι αὗται ἐγένοντο τῇ ἐπιμονῇ τοῦ κ.
Πάσιτς, ὅστις λόγῳ τῆς μεγαλειτέρας στρατιωτικῆς δυνάμεως τῆς
Βουλγαρίας ἐπεθύμει νὰ ἐξασφαλίσῃ διὰ τὴν Σερβίαν τὸ ἀναλογεῖον
αὐτῇ μέρος ἐν ταῖς κατακτηθησομέναις χώραις. Ἀπόκειρα ἐπομένως
ἐγένετο πρὸς συνδυασμὸν τοῦ σερβικοῦ σχεδίου περὶ διανομῆς πρὸς τὸ
πρόγραμμα τῆς Βουλγαρίας περὶ αὐτονομίας ἐν Μακεδονίᾳ. Ἄπαν τὸ

πρὸς βορρᾶν μέρος τοῦ Σάρου, δηλαδή τῆς Παλαιᾶς Σερβίας καὶ σταντζακίου τοῦ Νόβι-Παζάρ παρεχωρεῖτο εἰς τὴν Σερβίαν καὶ ἕλη ἡ γῆ πρὸς μεσημβρίαν καὶ ἀνατολὰς τῆς Ροδόπης καὶ τοῦ Στρυμῶνος καταμοῦ εἰς τὴν Βουλγαρίαν. Ἡ διάμεσος ἕκτασις θ' ἀπετέλει τὴν κλητόνομον Μακεδονίαν, ὡς ἐπεθύμει ταύτην ἡ Βουλγαρία, ἀλλ' ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἡ αὐτονομία δὲν ἦτο δυνατή, ἐχαράσσεται γραμμὴ ἀπὸ τοῦ σημείου ἔπου τὰ σερβικὰ, βουλγαρικὰ καὶ τουρκικὰ σύνορα συναντῶνται βορειοδυτικῶς τοῦ Κιουνστελδῆν εἰς τὴν Στρούγαν, πρὸς τὴν βορειοτέραν ἄκρην τῆς λίμνης Ὀχρίδος, ἀφίνοσα τὸ Κράτοβον, Βελεσσά, Μοναστήριον, καὶ Ὀχρίδα εἰς τὴν Βουλγαρίαν, ἐνῶ ταυτοχρόνως ἡ τελευταία ἀπόφασις περὶ τινῶν διαμερισμάτων πρὸς βορρᾶν τῆς γραμμῆς ταύτης, κυρίως οἱ καζάδες Κοιμανόβου, Σκοπίων Κιρσέβου καὶ Αἰθέρης καὶ τοῦ Ναχιέ τῆς Στρούγας ἀφίεντο εἰς τὴν διαίτησίαν τοῦ Ἰσάρου τῆς Ρωσσίας. Ἡ προθυμία τοῦ Ἰσάρου ὡς διαίτητοῦ ἐγνωστοποιήθη εἰς τοὺς συμβαλλομένους περὶ τὰ τέλη Ἀπριλίου τοῦ 1912.

Ἡ συνθήκη προσέλαβε πρόσθετον ἐπισημότητα διὰ τῶν ὑπογραφῶν τῶν βασιλέων Σερβίας καὶ Βουλγαρίας.

Ὁ ὁδεὶς λόγος ἐγένετο ἐν τῇ συμβάσει περὶ Ἀλβανίας ἢ τοῦ νομοῦ Ἀδριανουπόλεως.

Ἡ στρατιωτικὴ συμφωνία μεταξὺ τῶν δύο Λυνήμεων διεγράφησαν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐν ἰδιαιτέρᾳ συμβάσει, ἣτις ἐπεγράφη ὡς παράρτημα τῆς συνθήκης καὶ ὑπεγράφη τὴν 12 Μαΐου 1912. Ἡ Βουλγαρία ὑπεσχέθη νὰ κινητοποιήσῃ διακοσίκας χιλιάδας ἀνδρῶν, ἢ δὲ Σερβία 150 χιλ. Οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι ἀντεπροσώπευον βεβαίως μικρὸν ἀριθμὸν, ἐπειδὴ δὲ ἦτο βέβαιον, ὅτι τὰ δύο κράτη δὲν ἤδύναντο νὰ ἀντιμετωπίσωσι μεγάλην αὐτοκρατορικὴν Στρατιωτικὴν δύναμιν μετὰ αὐτάς δυνάμεις, ὡς κατεδείχθη, ἀμφότερα τὰ κράτη ἐκινητοποίησαν πλείονας τοῦ διπλασίου τῶν ὑπ' αὐτῶν ὀρισθέντων ἀριθμῶν. Ἀπεφασίσθη ἔπως ἡ Βουλγαρία ἀποστείλῃ 100 χιλ. εἰς τὴν Θράκην καὶ ἑτέρας 100 εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ἡ ἰδέα ἐπεκράτησεν, ὅτι τὸ κύριον σημεῖον τῶν ἐχθροπραξιῶν μεταξὺ τῶν Συμμάχων καὶ τῆς Τουρκίας θὰ ἦτο ἡ Μακεδονία, «καὶ ὅτι ἡ Ρωσσία θὰ ἐλάμβανε μέρος πρὸς ἀνατολὰς.»

»Ποῦ
ἐνδεχομ
αὐτὴ δὲ
Σερβίαν
στείλῃ
κίας. Α
καθόσον
συνθήκη
Ἦτο κ
κὴν αὐ
τὴν τελ
θρίου,
τουρκικ
ῶσιν ἐ
στρατι
»
αὐτῆς
1912.
δὲ Ἐλ
κρατῶ
τούτων
νὰ ἐφ
τελετα
βαίως
βολῆς
στελλ
Θεσσα
τούτοι
νάμει
»
Αἰγα
Μικρ
»
οὕτω
τεύσε

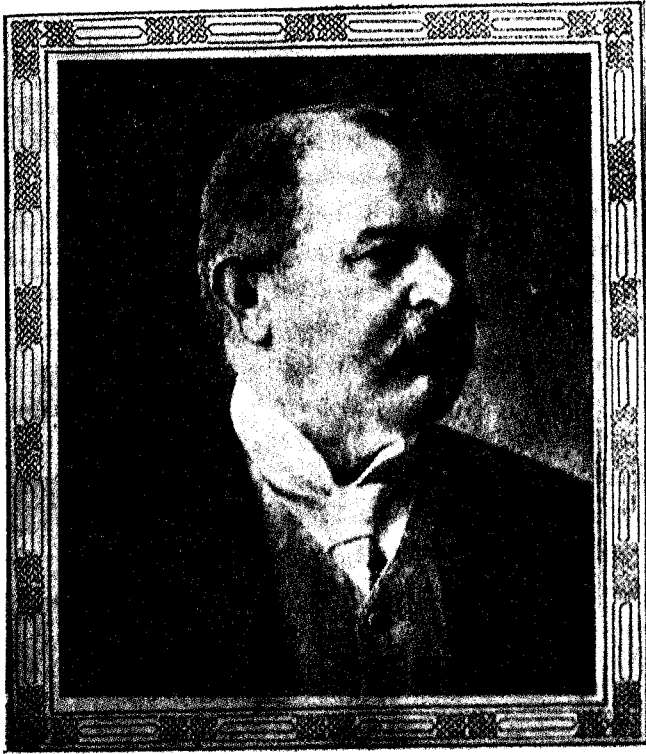
»Ποιοι λόγοι υπήρχον πρὸς τοῦτο εἶνε δύσκολον νὰ εἴπη τις. Εἰς ἐνδεχομένην αὐστριακὴν στρατιωτικὴν ἐπέμβασιν (μολονότι ἡ Δύναμις αὕτη δὲν ἀνεφέρετο ρητῶς) ἡ Βουλγαρία ὑπεχρεοῦτο νὰ βοηθήσῃ τὴν Σερβίαν μὲ διακοσίας χιλ. ἀνδρας. Ἐξ ἄλλου ἡ Σερβία ὑπεσχέθη νὰ στείλῃ 100 χιλιάδας πρὸς ὑποστήριξιν τῆς Βουλγαρίας κατὰ τῆς Τουρκίας. Αἱ συμφωνίαι αὗται ἔχουσι σήμερον μόνον ἱστορικὸν ἐνδιαφέρον, καθόσον ἠκυρώθησαν κατόπιν διὰ συμβάσεων, συμφωνίων πρὸς τὴν συνθήκην, ὑπὸ τῶν στρατιωτικῶν ἐπιτελείων Σερβίας καὶ Βουλγαρίας. Ἦτο καταφανές, ὅτι ἡ Τουρκία συνεχέντρον τὴν κυρίαν στρατιωτικὴν αὐτῆς δύναμιν ἐν τῇ διαμερίσματι τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ κατὰ τὴν τελευταίαν τῶν συμβάσεων τούτων, ἦτις ὑπεγράφη τῇ 28 Σεπτεμβρίου, ἦτοι τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν γνῶσιν παρὰ τῶν Συμμάχων τῆς τουρκικῆς ἐπιστρατεύσεως, συμφωνήθη ὅπως ἀμφότερα τὰ κράτη ὧσιν ἐλεύθερα νὰ διαθέθωσι τὰς δυνάμεις τῶν συμφώνως πρὸς τὰς στρατιωτικὰς ἀνάγκας.

»Ἡ σερβοβουλγαρικὴ στρατιωτικὴ σύμβασις εἶχε τὸ ἀντίστοιχον αὐτῆς ἐν τῇ ἑλληνοβουλγαρικῇ, ἦτις ὑπεγράφη τῇ 22α Σεπτεμβρίου 1912. Ἡ Βουλγαρία ἀνελάμβανε νὰ κινητοποιήσῃ 300 χιλιάδας, ἡ δὲ Ἑλλάς τοὐλάχιστον 120 χιλιάδας. Ἐκαστον τῶν συμβαλλομένων κρατῶν ὑπεχρεοῦτο νὰ βοηθήσῃ τὸ ἕτερον δι' ἕλκιν τῶν δυνάμεων τούτων ἐν περιπτώσει τουρκικῆς ἐπιθέσεως, ἀλλ' εἶχε καὶ ἐλευθερίαν νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ ἰδικόν του στρατιωτικὸν σχέδιον. Συγγρόνως τὸ ἐπιτελεῖα τῶν δύο στρατῶν εἶχον τὴν ὑποχρέωσιν νὰ πληροφρονῶνται ἀραιβαίως περὶ τῶν στρατιωτικῶν ἐνεργειῶν τῶν καὶ περὶ οἰκισθῆκατε μεταβολῆς ἐπιβαλλομένης ὑπὸ τῶν περιστάσεων. Ἡ Βουλγαρία ἢ ἀπέστελλεν ἰκανὴν δύναμιν εἰς τὰ βιλαέτια Κοσσόβου, Μοναστηρίου καὶ Θεσσαλονίκης, ἀλλ' ἐὰν ἡ Σερβία διαθέτεν 120 χιλ. ἐν τῇ ἐπιπέδῳ τούτοις, ἡ Βουλγαρία ἀφίνετο ἐλεύθερα νὰ συγκεντρώσῃ αὐτὰς τὰς δυνάμεις τῆς ἐν τῇ διαμερίσματι τῆς Ἀδριανουπόλεως.

»Τὸ κύριον ἔργον τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου ἦτο νὰ καταλάβῃ τὸ Αἰγαῖόν πέλαγος καὶ νὰ παρεμποδίσῃ τὴν συγκοινωνίαν μεταξὺ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας.

»Αἱ στρατιωτικαὶ συμφωνίαι μεταξὺ τῶν τριῶν Κρατῶν ἔλαβον οὕτω ὀριστικὸν τύπον ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς γενικῆς αὐτῶν ἐπιστρατεύσεως, τῆς 30 Σεπτεμβρίου 1912».

Ἐνταῦθα λήγει ἡ ἔκθεσις τοῦ κ. Μπάουσερ. Ἐὰν ἐν τῇ μεταξὺ γεγονότα, τῶν ὁποίων θὰ ἐπαναλάβωμεν τὴν ἀφήγησιν εὐθὺς ἀμέσως καὶ ἄτινα προεκάλεσαν τὴν βαλκανικὴν συμμαχίαν, εἰς τὴν ὁποίαν προσεχώρησε καὶ τὸ Μαυροβούνιον, προσελάμβανον ὁλονὲν ἰξύτερον χαρακτῆρα καὶ ἐπέσπευσαν τὸν πόλεμον.

ΚΙΝΔΕΡΛΕΝ ΒΑΙΧΤΕΡ
Υπουργός τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Γερμανίας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ΄.

Τὰ μετὰ τὴν σύλληψιν τῶν Κρητῶν βουλευτῶν.— Ἀντιπρόσωπος τῆς Ἐπαναστατικῆς Ἐπιτροπῆς ἐν Ἀθήναις.— Ἐμμονὴ τῶν Κρητῶν εἰς τὴν ἀπόφασίν των περὶ εἰσόδου εἰς τὸ ἑλληνικὸν Κοινοβούλιον.— Οἱ ἀφιχθέντες εἰς Ἀθήνας Κρήτες βουλευταὶ ἐνώπιον τοῦ κ. Βενιζέλου.— Ἀπειλαὶ τοῦ Ἑλληνος Πρωθυπουργοῦ.— Ἡ κρίσιμος ἡμέρα τῆς 19ης Μαΐου 1912.— Στρατιωτικὰ μέτρα τῆς Κυβερνήσεως.— Αἱ Ἀθήναι εἰς κατάστασιν πολιορκίας.— Δραματικαὶ σκηναὶ πρὸ τῆς Βουλῆς.— «Ζήτω ἡ Κρήτη! Ζήτω ἡ ἔνωσις!».— Ἀναβολὴ τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς.— Καὶ πάλιν τὸ ἄλβανικὸν κίνημα.— Ἐπιδρομαὶ ἄλβανικῶν ληστρικῶν συμμοριῶν εἰς Βόρειον Ἡπειρον.— Στάσις ἐν τῷ τουρκικῷ στρατῷ.— Νίκαι τῶν Ἀλβανῶν καὶ θρησκευτικὴ εἰσόδος αὐτῶν εἰς Πριστινάν, Πρισερῆναν, Διούμαν καὶ Σκόπεια.— Πλήρης ἀποσύνθεσις τῆς διοικήσεως καὶ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ.

Ἐκ τῆς ἀνωτέρω δημοσιευομένης ἀποκαλυπτικῆς ἐκθέσεως τοῦ κ. Μπούουτσερ περὶ τῆς Βαλκανικῆς Σημηχίας, εἶνε φανερὸν ὅτι ὁ κ. Βενιζέλος παρ' ἑλθὼν τὴν εἰρημικὴν του πρὸς τὴν Τουρκίαν πολιτικὴν ἀποθανόντος κλέωντος τοῦ κινδύνου ἐκ τοῦ ἑξωτερικοῦ τῆς τήματός, καὶ ἰδίᾳ τοῦ κρητικοῦ, διὰ τῆς τροπῆς, τὴν ἐποίαν ἐλήθησαν τοῦτο ἐκ τῆς ἀνταποκρίσεως τῶν Κρητῶν πρὸς τὰ συμβουλὰς καὶ ὁδοῖας του, προσπαθῆσαι νὰ ταῦ ἐγκαίρως ὑπὸ τὴν ἀγίδα τῆς Σημηχίας. Ἡ ἀγωνιστικὴ κατὰ τὴν ἀσπρὴν ἐκείνην διαφορὰ του ἴσο εὐλόγου, ἐάν κρινόμεν ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι αἱ περὶ σημηχίας διαπραγμα-

τεύσ
τὴν
βουλ
νικῆ
βλη
19 Μ
τῶν
ἡμέρ
οἴκει
δε' α

ἐλάμ
ράχ
Ἄθη
πειρ
λιον
ριστ
ριπε
ἐγκ
ων,
μῆγο
ἀδιο
τροπ
γίαν
Πατ
Προ
ἐγκ
πικ
λαο
ους
σθά
καὶ
τοῦ
νέδρ

τεύσεις δὲν εἶχον ἀκόμη λήξει καὶ τὸ κρητικὸν ζήτημα προσελάμβανε τὴν ἀπειλητικωτέραν του μορφήν ἀφ' ἑνὸς διὰ τῆς ἀφίξεως Κρητῶν βουλευτῶν εἰς Ἀθήνας ἐ. ἰ τῆ σκοπῇ νὰ παρακαθήσονται εἰς τὴν ἐλληνικὴν Βουλὴν, ὅτε εὐρέθη παρὰ τοῦ κ. Βενιζέλου διέξοδος ν' ἀναβληθοῦν αἱ ἐργασίαι ταύτης ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας, μέχρι δηλαδή τῆς 19 Μαΐου 1912, καὶ ἀφ' ἑτέρου διὰ τῆς συλλήψεως παρὰ τῶν κυβερνητῶν τῶν ἐν Σούδα ξένων πολεμικῶν ἄλλης ὁμάδας βουλευτῶν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς πανηγυρικῆς ἐκ Χανίων ἀναχωρήσεώς των. Ἡ δὲ Πόλις οἰκαιοποιουμένη πάντοτε ζήτημα, τὸ ὅποιον οὔτε ἑλαττωτικὴν εἶχε πλέον δε' αὐτὴν σημασίαν, ἠπεῖλει ἔνεκα τῆς Κρήτης πόλεμον.

Πολιτικῶς διὰ τὴν ἐλληνικὴν Κυβέρνησιν τὰ ἐν Κρήτῃ πράγματα ἐλάμβανον ὄλον ἐν δυσάρεστον τροπὴν καὶ μολονότι ἡ τάξις δὲν διαταράχθη εἰς τὴν μεγαλόνησον, ὁ κίνδυνος τῶν παραχῶν μετετίθητο εἰς Ἀθήνας. Συνέβησαν πράγματι δραματικώταται σκηναὶ κατὰ τὴν ἀπόπειραν τῆς εισόδου τῶν Κρητῶν βουλευτῶν εἰς τὸ ἐλληνικὸν Κοινοβούλιον, ἀλλὰ πρὸ τοῦ ἀφηγηθῆμεν ταύτας εἶνε ἐνδιαφέρον καὶ χαρακτηριστικὸν νὰ παρακολουθήσομεν τὴν ὑπόθεσιν κατ' ἄλλας αὐτῆς τὰς περιπετειώδεις ἐκδηλώσεις. Μετὰ τὴν σύλληψιν τῶν βουλευτῶν καὶ τὴν ἐγκλιθεῖρξίν των ἐπὶ τῶν πολεμικῶν πλοίων τῶν Προστατίων Λυνάμειων, ἡ Κρητικὴ Κυβέρνησις, τῆς ὁποίας τὰ μέλη ἐξελέγοντο δι' ἕνα μῆνα—μέχρι τοῦ θλιβεροῦ τούτου σημείου εἶχε γένηται τὸ ἐν Κρήτῃ ἀδιοίκητον—καὶ ἤτις ἐτίτλοφορεῖται Λοικητικὴ Ἐπαναστατικὴ Ἐπιτροπὴ, ἀποτελουμένη κατὰ μῆνα Ἀρτέμιον ἐκ τῶν κ.κ. Γ. Αἰσωνογιάννη, ὡς προέδρου, καὶ τῶν κ.κ. Α. Αἰσωνόκη, Μ. Σχοῦρου κ. Μ. Παπαδερῶ ὡς μελῶν, ἀπερῆθη ἐγγράφον διαμαρτυρίαν πρὸς τὰς Προστάτιδας Λυνάμεις. Ἐχαρακτήριζε τὸ γεγονός τῆς συλλήψεως καὶ ἐγκλιθεῖρξος τῶν βουλευτῶν ὡς ἀδικαιολόγητον παραβίασιν τῆς δημοκρατικῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀλευθέρως ἐκφράσεως γνώμης τοῦ κρητικοῦ λαοῦ, ὅστις ἐγένετο ἄξιος τῶν δικαιοδικαίων ταύτων ματὰ μακροχρονίους ἀγῶνας καὶ θυσίας καὶ τὸν ἔπειον παρ' ἄλλην τὴν Πόλιν. Ἡ ἠσθάνθη ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου, τίποτε δὲν δύναται ν' ἀποθαρρῆνη καὶ ν' ἀποτρέψη ἀπὸ τοῦ νὰ ἐμμείνῃ ἀκλόνητος εἰς τὴν ἀσφαλίαν τοῦ ν' ἀποστείλῃ τοὺς νομίμους ἀντιπροσώπους του εἰς τὸ ἄθνηκόν Συνέδριον. Ἐν τέλει ἡ Ἐπαναστατικὴ Ἐπιτροπὴ ἐξέφραξε τὴν ἐλπίδα.

ὅτι ἡ δικαιοσύνη, ἤθελε θριαμβεύσει καὶ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην ἐξή-
τησε τὴν ἀπόλυσιν τῶν κρατουμένων βουλευτῶν.

Συγχρόνως ἡ Ἰσπαναστατικὴ Ἰκπιτροπή ἀπέστειλε τὸν ἐκ τῶν
μελῶν αὐτῆς κ. Λυονάκη πρὸς τοὺς δυνάμοντας νὰ φθάσουν εἰς Ἀθή-
νας Κρήτας βουλευτὰς, ἵνα κοινοποιήσῃ πρὸς αὐτοὺς ἔγγραφον ἐντο-
λήν της περὶ τῆς στάσεως, τὴν ὁποίαν ἠφείλον αὐτοὶ ν' ἀκολουθή-
σουν. (1) κ. Λυονάκης συνεκάλεσε τοὺς συναδέλφους του καὶ τοὺς
ἀνέγνωσε τὸ ἔγγραφον, τοῦ ὁποίου ἦτο κομιστής, καὶ τὸ ὁποῖον ἔλε-
γε, ὅτι ἡ ὁμόθυμος γνώμη τοῦ κρητικοῦ λαοῦ παρέμενε πάντοτε στα-
θερὰ εἰς τὴν ἀπόφασίν της ὅπως ἀπροσωπῆται εἰς τὸ ἐλληνικὸν Κοι-
νοβούλιον καὶ ὅτι καμμία ἀνθρωπίνη δυνάμις δὲν ἠδύνατο νὰ τὴν
ἀποτρέψῃ, ἐκ τῆς ἀποφάσεως ταύτης, ὅτι ἡ σύλληψις καὶ ἡ κράτησις
τῶν συναδέλφων τῶν εἰς τὰ πλοῖα τῆς διεθνούς ναυτικῆς μίρας τὰ
ὄρμουντα ἐν Σούδα ἀδόλοισ μετέβαλε ὅ,τι ἤδη εἶχεν ἀποφασισθῆ
παρὰ τοῦ πληθους τῆς νήσου. Τὸν κενεῖον ἠγγέλυσεν ἐκ τῆς δοκι-
μασίας ταύτης νέας δυνάμεις διὰ τὴν διεκδικήσιν τῶν προαιωνίων πό-
θων, οἵτινες ὑπέδειξαν τὴν ἀποστολὴν ἀντικροσώπων τῆς Κρήτης εἰς
τὴν ἐλληνικὴν Βουλὴν. Τέλος προσεκαλοῦντο οἱ ἐν Ἀθήναις Κρήτες
βουλευταὶ ὡς ἀπὸ ἱεροῦ καθήκοντος νὰ παραμείνουν μέχρι τῆς ἐνάρ-
ξεως τῶν ἔργασίων τῆς Βουλῆς ὁμοῦ μετὰ τῶν λοιπῶν ἀντικροσώπων
τοῦ Κράτους, ὅ,τι ἐσθῆποτε καὶ ἂν ἤθελε συγκαλήθῃ αὐτῇ. Ἀφοῦ ἀνέ-
γνωσε τὸ ἔγγραφον τοῦτο ὁ κ. Λυονάκης εἶπε πρὸς τοὺς βουλευτὰς :
«Φροντίσατε νὰ μὴ δώσατε εἰς κἀνέναν τὸ δικαίωμα νὰ εἴπῃ, ὅτι ἀνή-
κατε εἰς κόμισα. Πρεθεῖναι εἰς τὴν σύστασιν ταύτην, διότι ἐτόλμησαν
τινας νὰ ἰσχυρισθῶν, ὅτι ἤλιθμεν μὲ τὸν σκοπὸν νὰ ρίψωμεν τὴν Κυ-
βέρνησιν, ἐνῶ ἡμεῖς εἰς ἓν καὶ μόνον ἀποβλέπομεν εἰς τὴν πραγμα-
τοποιήσιν τῶν πόθων μας. Γνωρίζω τὸ ἔκτροπον σας, δὲν ἤλιθον εἶναι διὰ
νὰ πᾶς ἐπιτηρῶναι ἀπλῶς, ἀλλὰ διὰ νὰ εἶναι ἐπίσημά τινα πρόσωπα
μετὰ τῶν ὁποίων εἶνε ἀνάγκη νὰ συναναγοθῶν».

(1) κ. Λυονάκης ἀγγεγρήθη κατόπιν συνέντευξίν του, τὴν ὁποίαν
εἶχε λάβει μετὰ τοῦ κ. Βενιζέλου, ἀνακοινώσαντος εἰς αὐτόν, ὅτι ἡ
Βουλὴ δὲν ἠδύνατο καὶ ὅτι ἠδύνατο καὶ ὅτι ἠδύνατο τὴν ἠρισμένην ἡμέραν,
ἀλλ' ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἦτο ἀποφασισμένη νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς Κρήτας
βουλευτὰς νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν Βουλὴν ἀκόμη καὶ διὰ τῆς βίας.
«Ἀλλὰ σεις, ἐπρόθεστον ὁ Κρῆς ἀπεστακόμενος, δὲν ὀφείλατε νὰ ὑπο-

χωρήσετε
ἀντιτάξετε
ἀκόμη καὶ
λόγχασις.

Μετ'
τας βουλε
Τὴν ἐσπε
κρινόμεν
τιωτικῶν
τῆς ὄρας
ζέλος ἀν
τυχίαν τ
ἀδυναμία
Ὁ κ. Ι
μέσα πλ
θηκεν, ὡ
Κυβερνή
τὸ ἐπέθα
κῶν δικα
ρεμποδίσ
τος. Ἀλ
πειστοὶ
των ὁμί
δοσις π
ἀπετέλει
θουν οἱ
στάσεις
τίον ὑπῆ
δέχετο τ
λευτῶν,
Καὶ ὁ κ
ὁποῖους
πόλεμος
δυσόμεν
πάσης π

χωρήσετε και ούτε θα υποχωρήσετε. Πρωτίστως έχετε καλήχηον να μη, αντιτάξετε την παραμικράν αντίστασιν, άλλ' άοπλοι θα επιμεινετε ακόμη και αν επρόκειτο να πέσετε διάτρητοι από τας έλληνικάς λόγχας.»

Μετ' ολίγας ήμέρας ο κ. Βενιζέλος εκάλει παρ' αυτή τούς Κρήτας βουλευτάς ανερχομένους εις τόν αριθμόν τών πεντήκοντα περίπου. Την έσπέραν τής 15 Μαΐου τεσσαράκοντα τρεις εξ αυτών, ανταποκρινόμενοι εις την πρόσκλησιν μετέβησαν εις τò υπουργείον τών Στρατιωτικών. Η συνδιάλεξις μετά του κ. Πρωθυπουργού διήρκεσε πλέον τής ώρας. Οι Κρήτες εξέθησαν τὰ επιχειρήματά των και ο κ. Βενιζέλος αντέταξε τὰ ιδικά του. Περιέγραφαν εκείνοι την μεγάλην δυστυχίαν τής πατρίδος των, τò άδιέξοδον εις τò όποιον ευρίσκετο, την αδυναμίαν της να υπάρξη και να αναπτυχθή δια τών ιδίων της πόρων. Ο κ. Βενιζέλος τούς υπέδειξεν εν τούτοις, ότι υπήρχον και άλλα μέσα πλην τής βίας δια να επιτύχουν την ένωσιν. Η Κρήτη, προσέθηκον, ήφειλε να συμμορφωθή προς τας συμβουλάς τής ελληνικής Κυβερνήσεως, διότι ή Ελλάδα δέν θα έδίσταζε, αν αι περιστάσεις τò επέβαλλον, να υποστή πάσαν θυσίαν δια να υπερασμινή τών κρητικών δικαίων. Ήδηλώσε δέ, ότι ή απόφασις τής Κυβερνήσεως να παρεμποδίση την είσοδον τών βουλευτών εις την Βουλήν ήτο άμετάκλητος. Άλλά και αυτοί δέν παρέλειψαν να δηλώσουν, ότι ήσαν ήμετάπειστοι και ότι ήγνούσαν να εισέλλθουν εις την Βουλήν. Εξ ανάγκης των ήμίλει προς τόν κ. Βενιζέλον ο συνταγματάρχης κ. Λιμαρίτης, όστις παρετήρησεν, ότι ή περίπλοκος εν τή Ανατολή κατάστασις άπετέλει ευνοϊκήν εύκαιρίαν δια την πολιτικήν, την οποίαν ήκολούθουν οι Κρήτες. Επὶ τούτου ο κ. Βενιζέλος αντέταινεν, ότι αι περιστάσεις δέν ήσαν τόσον ευνοϊκαί όσον εφαντάζετο ο ήμιλιον. Τούτωντίον υπήρχον ένδειξεις πείθουσαι, ότι αν ή ελληνική Κυβέρνησις άπεδέχετο τò ελληνικόν κίνημα δια τής αναγνωρίσεως των Κρητιών βουλευτών, ή Τουρκία θα εκήρυσσε τόν πόλεμον κατά τής Ελλάδος. Καί ο κ. Πρωθυπουργός επεξήγγισε κατόπιν τούς λόγους δια τούς όποιους εις την Ελλάδα δέν συνέφερε κατά την εποχήν εκείνην ο πόλεμος. Ο κυριώτερος τών λόγων τούτων ήτο, ότι ή Ελλάδα άποδυσμένη εις πόλεμον μόνον δια τò κρητικόν ζήτημα θ' άπεξενόστο πάσης πιθανότjτος συμμαχικής βοήθειας και ότι δέν ήτο ακόμη ούτε

στρατιωτικῶς, οὔτε ναυτικῶς ἔτοιμος διὰ νὰ ἐπιχειρήσῃ μόνον πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας.

Εἰς ταῦτα ἀντίτεινεν ἕτερος τῶν Κρητῶν πληρεξουσίων ὁ κ. Πολογιώργης εἰπὼν, ὅτι ἡ Τουρκία δὲν ἦτο εἰς κατὰστασιν νὰ πολεμήσῃ καὶ συνεπῶς αἱ φόβοι τῆς Κυβερνήσεως ἦσαν ἀδικαιολόγητοι. Ἄλλ' ὁ κ. Βενιζέλος παρετήρησε, ὅτι καὶ εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ εἰσβολὴ τῶν Κρητῶν βουλευτῶν εἰς τὸ ἐλληνικὸν Κοινοβούλιον δὲν θὰ ἔφερε εἰς πόλεμον, ἡ Τουρκία ἤδύνατο νὰ λάβῃ ἄλλα μέτρα, τὰ ὅποια θὰ καθίστανον δυσχερῆ τὴν θέσιν τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ ἐλληνισμοῦ. Ἐτέλος τοῖς ἐξώρτισε ν' ἀπαρνηθεὶν τὸ σχέδιόν των ὑπερεκόντες οὕτω τὰ γενικὰ συμφέροντα τῆς κοινῆς πατριδος.

Εἰς μόνον ἐκ τῶν Κρητῶν βουλευτῶν ὁ κ. Μακρᾶκης εὐρέθη σύμφωνος μὲ τὰς γνώμας τοῦ κ. Προβουλευτοῦ. Οἱ λοιποὶ ἔμεινον ἀνένδοτοι. (Ἦσαν δὲ οὐδεμία ἐλήφθη ἀπόφασις κατὰ τὴν πρώτην αὐτῆν συνέντευξιν καὶ ἀπεφασίσθη ἐκατέρωθεν ἐπιτροπὴ ἐξ ἑπτὰ βουλευτῶν νὰ ἐπανέλθῃ τὴν ἐπομένην 16ην Μαΐου. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ὁ κ. Βενιζέλος δὲν ἤδυνήθη, νὰ τοῖς μεταπέσῃ, καὶ κατέστησεν αὐτοὺς ὑπευθύνους δι' ἃ, τι ἤθελε συμβῆ.

Ἐν τῷ μεταξὺ αἱ Κρήτες βουλευταὶ κατέθεσαν κατάλογον τῶν ἐνομιμάτων των εἰς τὸ προεδρεῖον τῆς Βουλῆς καὶ ἐπέδωκαν εἰς τοὺς πρεσβυτέρους τῶν Ἡρωστατίδων Λυγόμενον μακρὸν ὑπόμνημα ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἀποδοχῆς των ἐν τῇ ἐλληνικῇ Βουλῇ.

Ἦδη μετὰ τὴν τελευταίαν παρὰ τῷ κ. Βενιζέλῳ ἀκρόασίν των ἦτο πλέον ἡ βέβαιον, ὅτι ἦσαν ἀποφασισμένοι νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν Βουλὴν διαίως. Δύο ἡμέραι ὑπελείποντο μέχρι τῆς ἐνάρξεως τῶν κοινοβουλευτικῶν ἐργασιῶν. Τὸ ἀθηναϊκὸν κοινὸν ἐγνωρίζε τὴν ἀμετάσπαστον ἀπόφασίν των νὰ ἐκδιώσουν τὴν εἰσδόν των εἰς τὴν Βουλὴν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιμονὴν τοῦ κ. Βενιζέλου νὰ τοὺς ἐκδιώξῃ ἐκείθεν ἀκόμην, καὶ διὰ τῆς λόγγης, καὶ ἡγωνία ἀναμείνον τὴν ἐκπύλιξιν των σημαντικῶν. Ἦτο δὲ δραματικὴ ἡ θέσις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἰς τὰς τάξεις τὰς ὅποιας ἐξεργηγῶντο ἐπὶ πλέον ἔνεκα τοῦ ζητήματος μερικῆς κρίσεως. Λοῦτι ἐάν ἐπραγματοποιουθῶ αἱ ἀπειλαὶ αὐτῆς καὶ ἡ δημοσία τάξις διαταράσσεται, ὡς ἀμεσος συνέπεια θὰ ἐπύρχετο ἡ παραίτησις τῆς. Ἦδη ἡ ἐπραγματοποιουμένη μερικῆ ὑπουργικῆ κρίσεως τὴν εἶχεν ὑπονομεύσει ἄρκετὰ διὰ νὰ μὴ ὑπολείπεται ἡ τὸ μοιραῖον γεγονός αἰ-

ματηρᾶς ο
κοῦ στρατ
ἔλεθρον τ
ταί, ὡς ἀ
κατὰ, δὲν
των μάλισ
τῆς ἐντίμ
νοι, ὠθού
μεθ' ὅτα
φαινον ἐν
πάντοτε κ
καθημερι
ρίζουν τῇ
ἀδυσώπητ

Τὸ 0.

ἔξῃς : Κ
ἀπέλγξεν
μεταρρυσ
Δύο ἡμέρ
Μαΐου σ
μέτρων,
βουλευτᾶ
πουλος ο
περὶ ἀπο
βέρνησις
κατ' αὐ
εἰς τοὺς
κατὰ τῇ
εἶνε συν
ἀκόμην
μαινε ἀ
τυπικῆ
ἡδύνατο
κόψῃ τῷ
τὴν γνώ

ματηρᾶς συγκρούσεως μεταξύ τῶν Κρητῶν βουλευτῶν καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ εἰς τὴν συντρίψιν ὀλοσχερῆς. Καὶ ἢ ἦτο τοῦτο πρὸς ἄλεθρον τῆς Ἑλλάδος, περίπτωσις κατάδηλος, ἕτι οἱ Κρήτες βουλευταί, ὡς ἄλλως τὰ σύγχρονα εὐτυχή γεγονότα ἢ τοὺς τὸ ἐδίδοξαν ἀρκετά, δὲν ὄφειλον νὰ παρακούσουν εἰς τὰς συμβουλὰς συμπατριώτων τῶν μάλιστα πολιτικοῦ ἀνδρός, ὅστις ἐτίμα αὐτοὺς διὰ τῆς σφύρονος, τῆς ἐντίμου καὶ προβλεπτικῆς πολιτείας του. (ὅτι δὲ πάλιν καὶ ἐκεῖνοι, ὠθούμενοι ἀπὸ ἀνθρωπίνως ὄχι ἀδικαιολόγητον ἀνυπομονησίαν μεθ' ὅσα μαρτύρια ὑπέστη καὶ ὑφίστατο ἡ ἰδιαιτέρα των πατρίς, ἐξῆφανον ἐν τῇ παραφορᾷ τοῦ πατριωτικοῦ τῶν αἰσθήματος, κυριάρχου πάντοτε καὶ ἐπιτακτικοῦ ἀναμέσον πάσης ταπεινοτέρας ἐλέφως τῆς καθημερινῆς πολιτικῆς, μίαν ἀπὸ τὰς πολλὰς τραγωδίας τοῦ χαρακτηρίζουσι τὴν διπλὴν πάλιν πρὸς τὸν τύραννον κατακτητὴν καὶ τὴν ἀδυσώπητον Λιπλωματίαν, εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς πατρίδος.

Τὸ ἠλιθερώτατον ἐν πάσῃ περιπτώσει ἐπεισόδιον ἐξετυλίχθη ὡς ἐξῆς : Καὶ πρῶτον ὡς πρὸς τὴν μερικὴν ὑπουργικὴν κρίσιν, ἡ ὁποία ἀπέληξεν εἰς τὴν παραίτησιν ἱκανοῦ συναρχατοῦ τοῦ κ. Βενιζέλου, τοῦ μεταρρυθμιστοῦ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης ὑπουργοῦ κ. Λημνητρακαπόλου. Δύο ἡμέρας πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς, τὴν 17 Μαΐου συνήλθεν ὑπουργικὸν Συμβούλιον διὰ ν' ἀποφασίσῃ περὶ τῶν μέτρων, τὰ ὅποια ἢ ἀλαμβάνοντο πρὸς παρεμπόδιον τῶν Κρητῶν βουλευτῶν ἀπὸ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ σχεδίου των. (Ὁ κ. Λημνητρακάπουλος συμμεριζόμενος κατ' ἀρχὴν τὴν γνώμην τῶν συναδέλφων του περὶ ἀποκλεισμοῦ τῶν Κρητῶν ἐκ τῆς Βουλῆς, ὑπέδειξεν, ἕτι ἡ Κυβέρνησις ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ὄφειλε νὰ μετέλλῃ βίαν καὶ ἕτι ὑπάρχει κατ' αὐτὸν τρόπον νὰ παρακαμφθῇ ὁ κίνδυνος ἤρκει δὲ νὰ ἐπιτραχῆ εἰς τοὺς Κρήτας βουλευτάς νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Βουλῆς κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς τελετῆς ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῶν ἐργασιῶν τῆς, ἕτι εἶνε συνήθεια καὶ ἄτομα ξένα πρὸς τὸ βουλευτικὸν ἄξιωμα καὶ κυρίαι ἀκόμη νὰ παρακλήθωνται ἐν τῇ αἴθουσῃ. Τοῦτο βεβαίως δὲν ἢ ἐσθμυαίνει ἀναγνώρισιν καὶ ἀποδοχὴν τῶν Κρητῶν, ἢ ἦτο ἀπλῶς μία τυπικὴ παρουσίασις των, ἐνῷ ἐξ ἄλλου ἡ Κυβέρνησις, ἡ ὁποία δὲν ἦδύνατο νὰ μὴ συγκαλέσῃ τὴν Βουλὴν, ἢ κατάρθει οὕτω νὰ διακόψῃ τὰς συνεδριάσεις τῆς. Ἄλλ' ὁ κ. Βενιζέλος διεφώνησε πρὸς τὴν γνώμην ταύτην τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης Ἰσχυρισθεὶς, ἕτι ἡ

Κυβέρνησις κατὰ τὸ Σύνταγμα δὲν ἠδύνατο ν' ἀναβάλῃ δις ἐντὸς μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς Συνόδου τὰς κοινοβουλευτικὰς ἐργασίας χωρὶς νὰ ἐκδηλωθῇ ἢ πρὸς τοῦτο συγκατάθεσις τῆς Βουλῆς καὶ πᾶσα τοιαύτη ἀπόφασις καθίστατο ἀδύνατος ἐφ' ὅσον τὸ προεδρεῖον δὲν εἶχε καταρτισθῆ. Πρὸ τῶν ἀντιρρήσεων τούτων ὁ κ. Δημητρακόπουλος ἀπεχώρησε τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου, δηλῶν, ὅτι παραιτεῖται, καὶ τὴν ἐπομένην ὑπέβαλε ἐγγράφως τὴν παραίτησίν του, ἣ ὁποία κατόπιν συνεννοήσεως τοῦ κ. Βενιζέλου μετὰ τοῦ ἀντιβασιλέως Λιαδόχου ἐγένετο ἀποδεκτὴ, ἀνατεθέντος τοῦ ὑπουργείου τῆς Λικαιοσύνης εἰς τὸν βουλευτὴν Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας κ. Ρακτιζάν.

Τὰ κατόπιν γεγονότα προσέλαβον ὄψιν ἀληθινῆς τραγωδίας. Οἱ μὲν Κρήτες βουλευταὶ ἤρχισαν νὰ συσκέπτονται περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἤθελον ἐκβιάσει τὴν εἰσόδον τοῦ Βουλευτηρίου, τὸ δὲ ὑπουργικὸν Συμβούλιον ἐλήρησε τὰ κατάλληλα στρατιωτικὰ μέτρα, ὅπως ματαιώσῃ τὴν ἀποπειράν των. Ἀπεφασίσθη, ὅπως ἡ φρουρά τῶν Ἀθηνῶν, ἀποτελουμένη ἐκ 2000 ἀνδρῶν, ἀπολείψῃ τὸ Κοινοβούλιον καταλαμβάνουσα ἕλας τὰς περίξ αὐτοῦ διόδους, ἀφινωμένου μόνον ἐλευθέρου τοῦ πρὸ τῶν προφυλακῶν τῆς κυρίας εἰσόδου γήρου, ὅστις πάλιν θὰ ἐφρουρεῖτο διὰ μεγάλης δυνάμεως. Πρὸς ἐπίσχυσιν τῆς φρουρᾶς Ἀθηνῶν μετεκλήθη ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ἓν τάγμα. Ὁ διαυθυντὴς τῆς ἀστυνομίας καὶ ὁ εἰσαγγελεὺς τῶν Ἐφετών ἐνετάλησαν νὰ παρίστανται πρὸ τῆς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου κυκλιδωτῆς εἰσόδου, ἕτοιμοι νὰ διατάξουν τὴν σύλληψιν παντός, ὅστις ἤθελεν ἀποπειραθῆ νὰ διαταράξῃ τὴν τάξιν, διότι ὑπῆρχεν ὑπόνοια, ὅτι ἤθελεν ἐπιφεληθῆ τοῦ κινήματος τῶν Κρητῶν βουλευτῶν ἄτακτα ἀντιπολιτευτικὰ στοιχεῖα ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ προκαλέσουν ταραχάς. Παρηγγέλθη δὲ καὶ ὁ νομάρχης Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας νὰ συμπαρίσταται διὰ νὰ διατάξῃ, ἐάν τὸ ἐκάλει ἡ ἀνάγκη καὶ ὡς ἴτε δικαίωμά του τὴν διάλυσιν πάσης ὑπόπτου συναθροίσεως. Ἐντὸς τῆς Βουλῆς θὰ ἐφρουρεῖ τὰς διόδους, τὴν κίθουσαν καὶ τὰ θεωρεῖα εἰς λόγος πεζικοῦ. Μεγάλη δὲ δύναμις ἀστυνομικῆ διατίθετο διὰ τὴν εἰσόδον καὶ τὰ περίξ τῆς Βουλῆς.

Ταῦτα πάντα διατάχθησαν πράγματι οὕτω κατὰ τὴν κρίσιμον ἡμέραν τῆς 19 Μαΐου 1912. Ἀπὸ πρωΐας ἡ Βουλὴ καὶ ἡ περίξ μεγάλη περιοχὴ τῆς πόλεως κατελήφθησαν στρατιωτικῶς ἢ μᾶλλον ἐτίθησαν εἰς κατάσταση πολιορκίας. Πᾶσα κίνησις πολιτῶν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου

καὶ τῶν πλησιεστέρων ὁδῶν εἶχεν ἀπαγορευθῆ εἰς μεγάλην ἀκτίνα. Ἀντιθέτως πλῆθος κόσμου εἶχε καταλάβει τοὺς ἐξώστους καὶ τὰ παρθέσια τῶν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου οἰκιῶν. Τὰ πεζοδρόμια καὶ τὰς παρόδους ἔφρασσον διπλοὶ στίχοι στρατιωτῶν μὲ τὴν λόγχην ἐφ' ὄπλου. Ὅμοια ἀποσπάσματα, καθὼς καὶ ἔλαι ἵππικῶ ἀνὰ ἑκατὸν μέτρα εἶχον παραταχθῆ κατὰ πλάτος τῆς ὁδοῦ.

Οἱ Κρήτες βουλευταὶ ἀνέμενον εἰς τὸ παρὰ τὴν πλατεῖαν τῆς Ὀμιονείας καὶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου ξενοδοχεῖον «Ἅγιος Γεώργιος». Εἶχεν ἀνακοινωθῆ εἰς αὐτοὺς ἐπιστολὴ τοῦ κ. Βενιζέλου εἰς ἀπάντησιν ἀναφορᾶς τῶν, τὴν ὁποίαν μετὰ τοῦ καταλόγου τῶν ὀνομάτων τῶν εἶχον ὑπεβάλει εἰς τὸν πρόεδρον τῆς Βουλῆς ἀναγγέλλοντες εἰς αὐτόν, ὅτι ἢ προσήρχοντο νὰ παρακαθήσουν ὡς βουλευταὶ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐνάρξεως τῆς Συνόδου. Ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς εἶχεν ἀποστείλει τὴν ἀναφορὰν ταύτην πρὸς τὸν κ. Πρωθυπουργόν, ὅστις ἀπήντησεν ὡς ἑξῆς: Ἐπέστρεψε τὴν ἀναφορὰν παρακαλῶν νὰ γνωστοποιηθῆ εἰς τοὺς ἀναφερομένους, ὅτι ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἢ ἀπετρέπετο νὰ παρακαθήσουν εἰς τὴν Βουλὴν ὡς μέλη αὐτῆς. Κατὰ τὸ ἰσχύον Σύνταγμα ἔγραφεν ὁ κ. Βενιζέλος, ἡ Βουλὴ ἀπαρτίζεται ἐκ βουλευτῶν ἐκλεγμένων διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας. Αἱ ἐκλογαὶ ἐγένοντο ἤδη τὴν αὐτὴν ἡμέραν καθ' ἕνα τὸ Κράτος καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκλεγέντων βουλευτῶν εἰς ἕκαστον νομὸν ἦτο ὁρισμένος διὰ νόμου ἐπὶ τῆ βᾶσει τοῦ πληθυσμοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Ἑλλάς δὲν εἶχεν ἀποδαχθῆ ἀκόμη τὸ ἐνωτικὸν φήγισμα τῶν Κρητῶν, ἡ Κρήτις καὶ ἀπὸ ἀπόψεως δημοσίου δικαίου καὶ ἀπὸ ἀπόψεως διεθνούς τοιοῦτου δὲν ἤδύνατο νὰ θεωρηθῆ ὡς ἀποτελοῦσα μέρος τοῦ ἐλληνικοῦ Βασιλείου καὶ ἀπομένως ἔχουσα συμφωνίαν πρὸς τὸ Σύνταγμα τὸ δικαίωμα ν' ἀντιπροσωπεύεται ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Ἀθηνῶν. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη εἶχε προσαρτηθῆ εἰς τὸ ἐλληνικὸν Κράτος οἱ ἄξιοντες νὰ τὴν ἀντιπροσωπεύσουν εἰς τὸ Κοινοβούλιον δὲν ἢ ἐγένοντο δεκτοί, ἀφοῦ δὲν ἐξελέγησαν κατὰ τὰς ἐκλογὰς, αἱ ὁποῖαι διεξήχθησαν τὴν 11 Μαρτίου καθ' ἕνα τὸ βασιλεῖον, οὔτε διὰ τῆς μυστικῆς καθολικῆς ψηφοφορίας. Ἐξελέγησαν μόνον δι' ἡμέρας καὶ φανερᾶς ψηφοφορίας γενομένης παρὰ ἑκπενταστατικῆς Ἑθνοσυνελεύσεως, ἡ ὁποία ἐπίσης εἶχε προᾶλθαι ἐκ γενικῆς ἀπέρας ψηφοφορίας. Καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν εἶνε τριπλάσιος ἑκαίνου, τὸν ὅστιον ἢ εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλιθῆ ἡ νῆρος ἀναλόγως τοῦ πλη-

θυσμοῦ αὐτῆς ἄδυναται νὰ

Ὁ κ. Β. σταθερὰν ἀπ. Βουλῇ. Τοῦ βιαίαν πραγ. τίον ἡς καὶ καθήκον τῆς εὐρίσκειτο εἰς

(Ὁδὸν ἡ βουλευτῶν.

τὰς τελευτα

διέσπων τοῦ παρ' αὐτῶ

περὶ ἄραν ἔ σέλθει οἱ ἔ

σιμὸν, ἡ μὴ πλῆθους. Ἀ

σαν ἀκαλύ μικῶν συνῶ

ἕλην ἵππικη ματήσουν,

Ἴππεῖς τιν ἠρωϊκοὶ μ

ἐπροχώρου πρὸς τὰ ἐ

καὶ τρίτον Τὰ πρῶτα

τας, ἀλλ' τικῆς ἐλο

στασαν νὰ μικρὰ φάλλ

δὲν συνέ Βουλῆς ἐ

κὸν πρὸς

ΣΕΡ ΕΔΟΥΑΡΔΟΣ ΓΚΡΕΪ
Υπουργός των Ἐξωτερικῶν τῆς Ἀγγλίας

θυσμοῦ αὐτῆς. Δι' ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους ἡ ἐλληνικὴ Κυβέρνησις ἀδυνατεῖ νὰ δεχθῇ τοὺς Κρήτας βουλευτάς.

Ὁ κ. Βενιζέλος ἐν τέλει τῆς ἐπιστολῆς του ἐπανελάμβανε τὴν σταθερὰν ἀπόφασίν του νὰ μὴ δεχθῇ τοὺς συμπατριώτας του ἐν τῇ Βουλῇ. Τοὺς ὑπεθυμίζε δέ, ὅτι πᾶσα ἀπόπειρα ἐκ μέρους των πρὸς βιαίαν πραγματοποιήσιν τῶν σχεδίων των ἢ ἀπετέλει ἐγκλημα ἐναντίον τῆς καθοστηκυίας τάξεως τῶν πραγμάτων ἐν Ἑλλάδι καὶ ὅτι ἦτο καθήκον τῆς Κυβερνήσεως νὰ υπερασπιθῇ τῆς τάξεως ἀκόμη καὶ ἂν εὐρίσκατο εἰς τῆς θλιβερὰν ἀνάγκην νὰ μεταχειρισθῇ τὴν ἐνοπλίον βίαν.

Ὅθεν ἦτο πλέον δυνατὸν νὰ μεταβάλῃ τὴν ἀπόφασιν τῶν Κρητῶν βουλευτῶν. Εἰς τὸ ξενοδοχεῖον ὁ « Πρίγκιψ Γεώργιος », ἀντιῆλθεν τὰς τελευταίας σκέψεις των. « Ὅλοι ὁμοῦ, ἔλεγον οἱ ζωνηρότεροι, θὰ διέσπων τοὺς στοίχους τῶν στρατιωτῶν ἀκόμη καὶ ἂν ἐπιυροβολούντο παρ' αὐτῶν. Ἐπὶ κεφαλῆς ἐτέθη ὁ συνταγματάρχης Λιπρίτης καὶ περὶ ἑξῆς ἐνδεκάτην τῆς πρωΐας, ἐνῷ ἤδη εἰς τὴν Βουλὴν εἶχον προσέλθει οἱ βουλευταὶ καὶ οἱ ὑπουργοὶ καὶ οἱ ἱερεῖς ἐτέλουν τὸν ἁγισμὸν, ἡ μικρὰ φάλαγξ ἐξεκίνησε πρὸς τὰ ἐκεῖ ὑπὸ τὰς ἐπεφυγμίας τοῦ πλῆθους. Μέχρι τινὸς ἡ ὁδὸς Σταδίου ἦτο ἐλευθέρα καὶ ἐπροχώρησαν ἀκωλύτως. Ἄλλ' ὅταν ἐφθασαν παρὰ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν συνήντησαν τὸν πρῶτον στοίχον στρατιωτῶν καὶ περαιτέρω μίαν ἄλλην ἰππικῶν. (Οἱ διοικοῦντες ἀξιωματικοὶ τοὺς παρεκάλουν νὰ σταματήσουν, ἀλλ' οὗτοι δι' ὀρμητικὸν κινήματός διέσπασαν τὰς τάξεις. Ἰσπεῖς τινες ἤρχισαν νὰ σπαθίζουσι, ἀλλ' οἱ ἐξοικειωμένοι μὲ τὰ ὅπλα ἡρωϊκοὶ μαχηταὶ τῶν κρητικῶν ὁρέων παρήρχοντο τὰ κινήματα καὶ ἐπροχώρουσι. Ἦτο ἡ πρώτη κατ' ἐπιείκειαν διέβασίς των τοῦ στρατοῦ πρὸς τὰ ἐκεῖ διαταχθέντος νὰ μὴ πυροβολήσῃ. Ὅταν ἀνταματώσων καὶ τρίτον στοίχον ἡ στιγμὴ ὑπέβηε κρισιμωτέρα καὶ ἀπελευθερικῆ. Τὰ πρῶτα προστάγματα τοῦ κινδύνου ἐδόθησαν πρὸς τοὺς στρατιώτας, ἀλλ' εἶπε διότι οἱ ἀξιωματικοὶ δὲν ἐπρόβλεπον ὡς ἐκ τῆς ὀρμητικῆς ἐλόνεν πρὸς τὰ πρόσω κινήσεως τῶν Κρητῶν, εἶτα διότι ἐδίστασαν νὰ ὑπερβοῦν τὴν ἀνθρωπίνην εὐθύνην μὲς ἀδελφικότητος, ἡ μικρὰ φάλαγξ τῶν ἐπαναστατῶν παρήλθε καὶ πάλιν ἀκινδύνως. Ἀλλὰ δὲν συνέβη τὸ αὐτὸ καὶ πρὸ τῆς πρώτης κυκλιδότης εἰσόδου τῆς Βουλῆς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου. Ἐκεῖ οἱ στρατιῶται ὑπὸ ἀποφασιστικῶν προστάγματι ἐπρότειναν τὰς λόγχας των καὶ ἐγείμωσαν τὰ ὅπλα

των, ἐνῶ τινὲς τῶν Κρητῶν ἐφάνησαν ἔτοιμοι ν' ἀντιτάξουν ἄμυναν ἐπίσης διὰ τῶν ὅπλων. Τότε συνέθη σκηρὴ δραματικωτάτη. Πολλοὶ τῶν ἀξιωματικῶν, οἱ ὅποιοι προσήρχοντο διὰ τὴν παραστοδὴν εἰς τὴν τελετὴν τῆς ἐνάρξεως τῆς Βουλῆς, ὡς εἶναι συνήθεια, ἐρρίφθησαν μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν Κρητῶν. Καὶ τοὺς μὲν στρατιώτας διέτασσον νὰ μὴ κτυπήσουν τοὺς ἀδελφούς των, εἰς δὲ τοὺς Κρήτας ἔλεγον νὰ μὴ ἐπιμείνουν εἰς τὴν ἀπόφασίν των. Ἀξιωματικοί, στρατιῶται, θεαταὶ ὅλοι ἔκλαιον. Τότε οἱ Κρήτες συγκινημένοι παρητήθησαν τοῦ σχεδίου τῆς ἀθρόας καὶ βιαίας εἰσβολῆς καὶ ἐζήτησαν νὰ τοὺς ἐπιτραπῇ ν' ἀποστείλουν πενταμελὴ ἐπιτροπὴν διὰ νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ Προέδρου. Ἡ αἰτησίς των ἐνεκρίθη. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ἐντὸς τῆς Βουλῆς ἡ τελετὴ τοῦ ἀγιασμοῦ εἶχε λήξει καὶ ὁ κ. Βενιζέλος ἀνεγίνωσκε τὸ διάταγμα τῆς ἐνάρξεως τῆς Συνόδου. Μετὰ τοῦτο ἡ συνεδρίασις διεκόπη καὶ ὁ κ. Βενιζέλος μετέβη εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Προέδρου νὰ δεχθῇ τὴν ἐπιτροπὴν. Ἴκει ἐξήρκεισε ἐκ νέου τοὺς Κρήτας νὰ παύσουν τὴν ἀντίστασίν των καὶ τοὺς ἀνήγγειλεν ὅτι ἡ Βουλὴ μετὰ τὴν ἐκλόλῃν τοῦ Προέδρου ἢ διακόψῃ τὰς ἐργασίας τῆς μέχρι τῆς 14 Ὀκτωβρίου. Τότε οἱ Κρήτες ἐξέφρασαν εὐχαρίστησαν καὶ ἐδήλωσαν, ὅτι παραιτοῦνται τῆς ἀποφάσεώς των μετὰ τὴν ἀπίσταν, ὅτι μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης αἱ περιστάσεις ἤθελον ἐπιτρέφει εἰς αὐτοὺς νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν Βουλὴν. Οὗτοι δὲ καθίστατο φανερόν, ὅτι τὸ ζήτημα ἀνεβάλλετο, ἀλλὰ δὲν εἶχε λήξει καὶ ὅτι τὸν προσεχῆ Ὀκτωβρίου ἡ Κυβέρνησις ἢ εὐρίσκατο καὶ πάλιν πρὸ νέων καὶ τὴν φορὰν αὐτὴν ἀνυπερέβλητον δυσχεραίων.

Καθ' ἣν στιγμὴν διεκόπητο ἡ συνεδρίασις εἰς τὴν Κρητῶν βουλευτῶν ὁ κ. Παπαδάκης ἀγνωστον πῶς κατορθώσας νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Βουλῆς, ἐφώνησε: «Ζήτω ἡ Κρήτη! Ζήτω ἡ ἔνωσις!».

Ἐνῶ ταῦτα συνέβαινον ἐν Ἀθήναις, ἕνα μῆνα προκείμενον οἰκονομικῆς κρίσεως ἐξερράγη ἐν Κρήτῃ λόγῳ τοῦ ἰσχυρότος ἐκεῖ μοναρχικοῦ συστήματος μνηστίας Κυβερνήσεως, εἰς τὸ ὅποιο ἦτο ἐπόμενον, καὶ παρὰ πᾶσαν πρόβλεψιν, ν' ἀπλόγη τὸ περίφημον πολιτικὸν τῆς Κρήτης τὸ ἀφεθῆν χάρις εἰς τὴν διαστακτικὴν πολιτικὴν τῶν Προστατίων Λυγάρων ἀνευ ἀνωτέρου ρυθμιστοῦ. Ἡ κρίσις ἤρπει ν' ἀπλόγη εἰς ταραχάς, ἐκρίθη δὲ ἀπαραίτητον νὰ μετακληθῇ ἐξ Ἀθηνῶν πρό-

σωπον ἐπιβ
λέγη ὁ ἐκ
νημα τῆς
Βουλῆς.
γηραιὸς π
ἀπεῖχε τῶ
τὸ εἰς Μα
ἀνταλλαγ
τὴν νέαν
πρόεδρος
τῆς Δημοσ
ἐπὶ τῶν Ἰ
τῶν Οἰκο
Κυβέρνησι

Ταῦτα

Ὡς πρὸς
λοῦ, προ
ἐλληνικῶν
κίνδυνος
ἀνηγγέλλ
Ὅτω μετ
Ἰουλίου
τοὺς κατα
μανοὶ χω
ματα παρ
τῶν ἀνδρ
κάτοχοι
Ἄλλῃ συ
σοβον.
νάγκασε
Ἄλῃ-Φα
πενταμελ
παρὰ τὴν
σιτηρὰ κ
ριθμὸς δὲ

σωπον ἐπιβαλῆς διὰ νὰ κατευνάσῃ τὰ πνεύματα καὶ ὡς τοιοῦτος ἐξε-
λέγη ὁ ἐκ Κρήτης ὑποστράτηγος κ. Θ. Λιμπρίτης ὁ διευθύνων τὸ κί-
νημα τῆς ἐμφανίσεως τῶν Κρητῶν βουλευτῶν πρὸ τῆς ἐλληνικῆς
Βουλῆς. Ἐπὶ τῇ ἀναγγελίᾳ τῆς καθόδου τοῦ ἡ γαλήνῃ ἐπανήλλα. Ὁ
γῆραιὸς πολιτευτῆς Χατζῆ-Μιχάλης Γιάνναρης, ὅστις ἀπὸ πολλοῦ
ἀπεῖχε τῶν συνεδριάσεων τῆς Ὀγδοηκονταμελοῦς Ἐπιτροπῆς, ἀφῆκε
τὸ εἰς Μαλάμαν κτήμιά του καὶ κατήλθεν εἰς Χανία. Μετὰ βραχείαν
ἀνταλλαγὴν σκέψων ἡ Ὀγδοηκονταμελῆς Ἐπιτροπὴ ἐξέλεξε ὡς ἐξῆς
τὴν νέαν Ἐπαναστατικὴν Κυβέρνησιν: Χατζῆ-Μιχάλης Γιάνναρης,
πρόεδρος καὶ ἐπίτροπος ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης, Λιμπρίτης ἐπίτροπος ἐπὶ
τῆς Δημοσίου Ἀσφαλείας καὶ τῶν Δημοσίων ἔργων, Ἄντ. Μιχαηλιδάκης
ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν, Κουδούρος ἐπὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως καὶ
τῶν Οἰκονομικῶν. Ὅλα τὰ κόμματα ἀντεπροσωπεύοντο εἰς τὴν νέαν
Κυβέρνησιν, ἡ ἐξουσία τῆς ὁποίας ἔληγε τὴν 15 Σεπτεμβρίου 1912.

Ταῦτα ὡς πρὸς τὸ κρητικὸν ζήτημα μέχρι τῆς ἐποχῆς ἀκείνης.
Ὡς πρὸς τὸ ἀλβανικόν, τοῦ ὁποίου τὴν ἐξέλιξιν εἶδομεν μέχρι τοῦ Ἰου-
λίου, προσελάμβανε τοῦτο δυσάρεστον τροπὴν διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν
ἐλληνικῶν πληθυσμῶν τῆς Ἠπείρου καὶ καθίστατο νέα οὐχ ἥτιον ἐπι-
κίνδυνος πρόκλησις πρὸς τὴν ἐλληνικὴν Κυβέρνησιν. Κατ' ἐκάστην
ἀνηγγέλλοντο ληστρικαὶ ἐπιδρομαὶ Ἀλβανῶν εἰς χωρῖα τῆς Ἠπείρου.
Ὅττω μεταξὺ ἄλλων ἡ συμμορία Σαλή Μουράτ εἰσέβαλε περὶ τὰ μέσα
Ἰουλίου κατὰ τὴν νύκτα εἰς τὸ χωρίον Βοδίτσα καὶ ἐτρομοκράτησε
τοὺς κατοίκους ληστεύσασα τὰς οἰκίας των. Πολλοὶ Ἕλληνες καὶ ὀθω-
μανοὶ χωρικοὶ ἐκακοποιήθησαν. Ὅταν οἱ λησταὶ δὲν εἴρισκον χρή-
ματα παρελάμβανον τὰ οἰκιακὰ σκεύη καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ ἐνδύματα
τῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν λέγοντες, ὅτι θὰ τὰ ἐπίστραψον, ὅταν οἱ
κἀτοχοὶ των θὰ ἦσαν εἰς θέσιν νὰ τὰ ἐξαγοράσουν διὰ χρήματων.
Ἄλλῃ συμμορία ἐκ δίδεκα Ἀλβανῶν εἶχεν ἐμφανισθῆ, εἰς τὸ Κεράσο-
σοβον. Ἀφεὺ ἀπεργύμνωσε τοὺς ποιμένας τῶν ἐνδυμάτων των τοὺς ἐξη-
νάγκασε νὰ τὴν ἐφοδιάσουν μὲ τρόφιμα. Ἡ διαβόητος συμμορία τοῦ
Ἀλῆ-Φαρμάκη, ἔδρα ἐπὶ τῶν ἡπειρομακεδονικῶν συνόρων, ἐνῶ ἄλλῃ
πενταμελῆς συμμορία Κουτσοβλάχων συνέλαβε πλησίον τῆς Φούρκας
παρὰ τὴν Κόνιτσαν τέσσαρας ἡπειρώτας μεταβαίνοντας ν' ἀγοράσουν
σιτηρὰ καὶ τοὺς ἀφῆρεσε ὅσα χρήματα ἔφερον μετ' ἑαυτῶν. Πολυά-
ριθμος δὲ τουρκοαλβανικὴ συμμορία ἐνεδρεύουσα παρὰ τὸ Κάντζικο

ἡμικλήωτης καραβάνιον, τὸ ὅποιον εἶχε πωλήσει κρυθὴν καὶ τὸ ἐλγ-
στευσε. Λεύτερον καραβάνιον, τὸ ὅποιον ἤγγυει τὴν τύχην τοῦ πρώτου
διελθὼν ἐκείθεν, ἐλγστεύθη ἐπίσης.

Ἐξ ἄλλου ὁ ἀριθμὸς τῶν φυγοδίκων ἤβησε καταπληκτικῶς καὶ
ἐκάστην. Οὗτοι δὲ ἐτρέποντο πρὸς τὸν ληστρικὸν βίον. Ἄνδ' τῆς ἐβρύ-
σεως τοῦ σταντζακίου τοῦ Ρεσαδιῆ τὸ ἐγκλημα δὲν κατεδιόχετο σχε-
δὸν καὶ ἡ ἀτιμωρησία ἤβησε τὸν ἀριθμὸν τῶν κακοποιῶν. Ἐὰ θύματα
δὲ ἐσιώπων ἐκ φόβου μὴ ἐπισύρουσιν ἐφ' ἑαυτῶν περισσότερα δεινά. Εἰς
τὸ διαμέρισμα τῶν φιλιατῶν ἡ κατάστασις ἦτο ἀκόμη χειροτέρα.
Ὁ τέως Μουτσεσπαρίης τοῦ Ρεσαδιῆ εἶχεν ἀναλάβει ν' ἀποκαταστήσῃ
τὴν δημοσίαν τάξιν. Ἰνόμισε δὲ, ὅτι τὸ καλλίτερον πρὸς τοῦτο μέ-
σον ἦτο νὰ ἐλθῇ εἰς ἂπ' εὐθείας διαπραγματεύσεις μετὰ τοῦ περιφθι-
νηστῆρος Μουχαρέμ Ρεσιῆ, διαβεβαιῶν αὐτὸν, ὅτι ἢν τοῦ ἐδίδεν
ἀμνηστία, εὖν ἐκανήρχετο εἰς τὴν νόμιμον τάξιν! Ἐὖν κομικώτερον
δὲ διὰ τὴν διοικητικὴν ἀντίληψιν τοῦ ἀνωτέρου αὐτοῦ Τούρκου ἠπαλ-
λῆλου ἦτο, ὅτι ἐνῆ ὁ μετανοῶν δῆμιον ληστής τοῦ ἀπέστειλεν, ὡς
ἦτο ἐπόμενον, κατάλογον τῶν ληστῶν, τῶν φυγοδίκων καὶ τῶν κα-
κούργων ἐν γένει, οἱ ὅποιοι ἀπήρτιζον τὸ ἐπιτελεῖόν του, καὶ ἐξῆτε
ὑπὲρ ἄλλων αὐτῶν ἀμνηστία, ὁ Μουτσεσπαρίης ἐπέμπετο ν' ἀμνηστεύσῃ
αὐτὸν μόνον καὶ ἐξ ἑκ τῶν ὀπαδῶν του! Οὗτω δὲ αἱ μοναδικαὶ αὐταὶ
διαπραγματεύσεις διεκόπησαν.

Ἄλλὰ καὶ εἰς τὰ λοιπὰ διαμερίσματα τῆς Ἡπείρου ἡ ζωὴ τῶν
ἀτυχῶν κατοίκων ἐτρομεκρατεῖτο. Ἡ τουρκικὴ διοίκησις ἦτο τελείως
ἀνίκανος νὰ παράσῃ προστασίαν. Οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ ὑπελόγηται ἐπὶ
τῆς χωροφυλακῆς, ἡ ὅποια εἶχεν ἀποτύχει εἰς τὰς προσπάθειάς της
διδοῦν τὰ πλεῖστα τῶν ὀργάνων τῆς ἤγγυου καὶ τὸν τόπον καὶ τὴν
γλώσσαν. Οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ ταξειδεύσῃ, ἀσπίδος καὶ ἀνοῦ συνοδείας
ἰδίῳν σηματοφυλάκων. Ἀφοῦ καὶ αὐταὶ ἀκόμη αἱ γυναῖκες ἦσαν
ὀπλισμέναι καὶ πολλὰκις ἐμάχοντο κατὰ τῶν ληστῶν. Ἀναφέρεται,
ὅτι εἰς τὸ χωρίον Κοῦτσι ἐνεφανίσθησαν ἀπροόπτως ἐξ ἡσυχίας. Εἰς ἑ
αὐτῶν διηρθύθη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ προέχοντος Ζωιγίου καὶ τὸν δι-
τάξε νὰ μεταβῇ εἰς συνάντησιν τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς συμμορίας. Ἐκείνος

ἐδίσταζε
κῆπον ἀ-
φερειν ἐν-
νὰ ἐκδικ-
εργάτιδα

Αἱ λ
εἰς ἼΠε
ρακτῆρο
ἐνδειξις
ὅτι καὶ
εἰς ὁ Ἴα
τῆς Ἑλλ
τως ἀθῶ
ὑποκινη
ἐλληνικ
τῶν δια
νὰ προσ
σχέδιόν
ἦθελε π
μάλιστα
Ἄλλ' ἡ
της εἰς
Εἰς Κέρ
μηθεύετ
ἀνέκαθε
συνεννό
γειῶν κ
μεν περ
εἶχεν ἐ
φρόνημ
Ἄπ
ἀφορᾶ
τῆς Ἄ
νώση τ
διετίας

εδίσταζεν, ή δὲ γυναικαδέλφη του, ή όποία εκεί πλησίον ἐπότιζε τόν κήπον ἀντιληφθεῖσα τόν κίνδυνον ἔδραμεν εἰς βοήθειάν του καί κατέφερον ἐναντίον τοῦ ληστοῦ θανατηφόρα κτυπήματα μέ τὸ λισγάρι. Αἰά νά ἐκδικηθοῦν τόν σύντροφόν των οἱ λησταί κατέσφαξαν τέσσαρας ἐργάτιδας καί ἐτραυματίσαν θανάσιμως τήν ἡρωίδα.

Αἱ ληστρικά αὐταί ἐπιδρομαί καί τὰ ἐγκλήματα τῶν Ἀλβανῶν εἰς Ἑπίρειον, ἐχαρακτηρίζοντο παρ' αὐτῶν ὡς κινήματα ἐθνικοῦ χαρακτήρος, οἱ δὲ λησταί ὡς ἡρώες. Ἡ τρομοκρατία αὐτή ἐθεωρεῖτο ὡς ἐνδειξις τῆς ἀλβανικῆς ὑπεροχῆς ἐν Ἑπίρῳ, τὸ δὲ παράδοξον εἶνε, ὅτι καί αὐτοὶ οἱ πολιτικοὶ ἀρχηγοὶ τῆς ἀλβανικῆς ἐπαναστάσεως, ἐν εἰς ὁ Ἰσμαήλ Κεμάλ μπέης, ὅστις ἐφρόνει, ὅτι ἐπεβάλλετο ἡ μετὰ τῆς Ἑλλάδος συνεννόησις, ἐλησιμόνουν, ὅτι τὰ θύματα ἦσαν πρωτίστως ἄθῳοι Ἑλλήνες. Ἀλλ' ἀκόμη παραδοξότερον οἱ πολιτικοὶ αὐτοὶ ὑποκινηταί ἤρχισαν νά λησιμονοῦν καί ἐν ἄλλοι : ὅτι ἡ Ἑπίρειος ἦτο ἐλληνική. Εἶχον δὲ ἐκλέξει τήν Ἑλλάδα ὡς τόπον τῶν ἀστόχων αὐτῶν διαβουλιῶν των. Σχεδ' ἄζοντες Ἀλβανικὸν Συνέδριον ἐσεζήτουν νά προσελκύσουν εἰς αὐτὸ καί Ἑπιρώτας, εἰς τὸ ἀφελὲς δὲ τοῦτο σχέδιόν των ἀπέδιδον ὑψίστην πολιτικὴν σημασίαν, διότι ἠλπίζον, ὅτι ἤθελε πιστευθῆ ὅτι ἐν Ἑπιρώτῃ, ὅτι ἡ Ἑπίρειος ἦτο ἀλβανική. Τινὲς μάλιστα ὑπεδεικνυον καί ὡς μέλλουσαν πρωτεύουσαν τὴν Ἰωάννιναν. Ἀλλ' ἡ ἀλβανικὴ πολιτικὴ εἶχε καί τὴν θετικῶς πρακτικωτέραν ἔφην τῆς εἰς ὅτι ἀφορᾷ τὴν τομηρὰν αὐτὴν ἐν Ἑλλάδι ἐκδήλω ἐν τῇ Κέρκυρῃ, ἀκόμη καί ἐν Ἀθήναις, τὸ Ἀλβανικὸν Κομιτάτον ἀρρομηθεύετο ὅπλα καί πολεμοφόδια. Ἡ ἐλληνικὴ Κυβέρνησις, ἡ ὁποία ἀνέκαθεν ὡς καλὴν παράδοσιν εἶχε τὴν μετὰ τῶν Ἀλβανῶν φιλίαν συνεννόησιν, εἰρέθη εἰς πολὺ δόξαλον θέσιν ἀπέναντι τοιαύτων ἀεργειῶν καί ἐφάνη ἔκτοτε δυσμενῆς τῶσιν μᾶλλον κατ' ἄρῃ, ὡς ἢ ἔσμεν περαιτέρω, ἡ ἐγκληματικὴ προπαγάνδα τῶν Ἀλβανῶν ἐν Ἑπίρῳ εἶχεν ἐξεγεῖρει μέχρις ἐπικινδύνου σημεῖον τὸ ἐν Ἑλλάδι ἐμψόχον φρόνημα.

Ἀπὸ γενικωτέρας ἀπόψεως κατὰ τὴν ἐπαγγὴν ἐκείνην καί ὅταν ἀφορᾷ τὴν περαιτέρω ἐπέκτασίν του τὸ ἀλβανικὸν κίνημα πρὸς βορρῆν τῆς Ἀλβανίας παρὰ τὰ μικροβουνοιωτικά σύνορα ἡπίεται νά ἐπιτείνωσιν τὰς μετὰ τῆς Τουρκίας σχέσεις τοῦ Μικροβουνοῦ, ὡς καί πρὸ διετίας. Ἐπειδὴ διωκόμενοι παρὰ τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων κα-

τέφευγον και πάλιν ἄλθανοὶ ἐπαναστάται ἐκ τῆς γειτονικῆς φυλῆς τῶν Μαλισσόρων εἰς τὸ Μαυροβούνιον, ἢ Πύλγῃ εἶχε δώσει αὐστηρὰς διαταγὰς εἰς τὸν στρατὸν νὰ ἐποπτεύῃ τὰ σύνορα. (Ὅτι τῇ 3 Ἰουλίου δύο Μαυροβουνιώται ἀσχολούμενοι εἰς γεωργικὰς ἐργασίας παρὰ τὴν γραμμὴν διέβησαν ταύτην πρὸς τὸ τουρκικὸν ἔδαφος. Οἱ Τούρκοι στρατιῶται εἶτε ἐκλαβόντες αὐτοὺς ὡς Ἄλθανούς, εἶτε ὡς μεσάζοντα πρόσωπα συνεννόησεως μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν, ἐπυροβόλησαν κατ' αὐτῶν ἐκ τοῦ γειτονικοῦ σταθμοῦ καὶ τοὺς ἐτραυμάτισαν. Πολυάριθμοι Μαυροβούνιοι ἔσπευσαν τότε εἰς βοήθειαν τῶν θυμάτων, ἀλλ' οἱ Τούρκοι στρατιῶται ἐπυροβόλησαν καὶ κατ' αὐτῶν. Οἱ Μαυροβούνιοι ἔντες ἀσπλῆ ὑπεχώρησαν. Τότε οἱ Τούρκοι στρατιῶται διέβησαν τὰ σύνορα καὶ ἀπετελείωσαν διὰ τῆς λόγχης τοὺς τραυματίας παραμορφώσαντες φρικτωδῶς τὰ πτώματά των. Ἢ ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου παραχθεῖσα ἀνὰ τὸ Μαυροβούνιον συγκίνησις ὑπέβηε μεγίστη.

Ἦδη ὡς πρὸς τὴν ἄλθανικὴν ἐν γένει ἐπανάστασιν διαμερισμάτῃ τινα, τὰ ὅποια εἶδομεν, ὅτι ἀπέειχον τοῦ κινήματος, ὡς τὰ σκντζάκια τοῦ Λυρραχίου καὶ Ἐλμκασάν, ὅπου οἱ γοτζίδες εἶχον φανατισεῖ τοὺς Τουρκαλθανούς κηρύσσοντες εἰς αὐτοὺς τὴν ἀνάγκην τῆς ἐνώσεως ὡς ἐκ τοῦ κινδύνου, ὃ ὅποιοι ἤπειλοι τὸν μωαμεθανισμόν ἕνεκα τοῦ μετὰ τῆς Ἰταλίας πολέμου, ἤρχισαν νὰ ἐξεγείρονται. Ἐφ' ὅσον ὁ πόλεμος αὐτὸς παρετείνετο καὶ προσελθόνταν χρόνιον χαρακτῆρα, εἶχε δὲ παύσει καὶ ἡ δράσις τῆς Ἰταλίας εἰς τὸ Ἀρχιπέλαγος, καὶ μάλιστα ἐδίδοντο ἐπίσημοι διαβεβαιώσεις περὶ σεβασμοῦ τῆς ἀκεραιότητος τῆς Τουρκίας εἰς τὴν Βαλκανικὴν, οἱ Τουρκαλθανοὶ ἔπαυσαν νὰ ἐνδιαφέρονται. Ἐπαναστατικοὶ πράκτορες ἐξ ἄλλων ἄλθανικῶν διαμερισμάτων διεβεβαίουν αὐτοὺς, ὅτι ἡ Τουρκία μὴ ἔχουσα στόλον ἴσο καταδικασμένην νὰ χάσῃ τὴν Τριπολίτιδα καὶ συνεπῶς ἢ στάσις τῶν Ἄλθανῶν δὲν ἰθύνετο νὰ ἔχῃ κἀμμίαν ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ ἀποτελέσματος τοῦ πολέμου. Ἐπειτα, προσέθετον, δὲν ἐπρόκειτο περὶ χωρισμοῦ τῆς Ἀλθανίας ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ Κράτους, ἀλλὰ περὶ αὐτονομίας αὐτῆς.

(Ὅτι τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα ἀνὰ τὴν μεσημερινὴν Ἀλθανίαν προσέχτα νέους ὁπαδοὺς. Κατὰ Ἰούλιον τετρακισχίλιοι ἐπαναστάται ἦσαν συγκεντρωμένοι ἐπὶ τῶν ὄρεων τῆς Κρόγιαις, μεταξύ δὲ αὐτῶν εὐρίσκοντο σημαίνοντες μπεῆδες τῶν Τυράνων ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ

Η Τορναύ Βασιλ. Στρατιά.

πανισχύρου ἐκ Κρόγιας Ἀδδῆ-μπέη. Ἀπὸ τὸ Λυρράχιον κατέφθασε συνενωθεὶς μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν πράκτωρ τοῦ Ἑσσάτ πασσά, ὅστις ἀνεμένετο νὰ ἔλθῃ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως διὰ ν' ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κινήματος.

(Ο) στρατιωτικὸς διοικητὴς τῆς Κρόγιας ἠρώτησε δι' ἀπεσταλμένου του τοὺς ἐπαναστάτας περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς συγκεντρώσεώς των. Οὗτοι δὲ ἀπήντησαν, ὅτι ἐσκόπουν τὴν ὑπεράσπισιν ἀκόμῃ καὶ διὰ τῆς βίας τῶν δικαιωμάτων των ὡς πολιτῶν. Ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τοῦ Σιάκ, μίαν ὥραν περίπου μακρὰν τῶν Τυράνων καὶ εἰς Σήλιταν ἦσαν συγκεντρωμένοι πλέον τῶν 800 ἐπαναστατῶν. Τὴν νύκτα κατήρχοντο εἰς τὴν πεδιάδα προσβάλλοντες καὶ λεηλατοῦντες τὰς στρατιωτικὰς ἐφοδιοπομπάς. Τὰ δὲ τουρκικὰ στρατεύματα κατ' ἀριθμὸν ἀνεπαρκῆ, περιωρίζοντο μόνον εἰς ἄμυναν. Ἐν τούτοις περὶ τὰ τέλη Ἰουνίου συνήφθη ἀληθὴς μάχη παρὰ τὴν Κρόγιαν. Τρία τάγματα μετὰ τεσσάρων τηλεβόλων ἀποσταλέντα ἐκ Σκόδρας, ἀφού ἐβομβάρδισαν συνοικισμούς τινας πέριξ τῆς Κρόγιας, ἐπετέθησαν κατὰ σώματος ἐπαναστατῶν διοικουμένου παρὰ τοῦ Ρεφίκ-μπέη. Ἡ συμπλοκὴ διήρκεσεν ἐπὶ ἑπτὰ ὥρας καὶ οἱ Τούρκοι ἀπώλεσαν 100 ἄνδρας εἰς νεκροὺς καὶ τραυματίας. Ἐν τέλει ὅμως τὰ τουρκικὰ στρατεύματα ἠδυνήθησαν νὰ προχωρήσουν πρὸς τὴν Κρόγιαν, ἀλλὰ δὲν εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν ἀναχαιτισθέντα παρὰ ἐπαναστατῶν, οἱ ὅποιοι καταίχον τὰ ὑψώματα τοῦ Σάρα-Σαρτίκ. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐνίσχυσις ἐκ Σί(ι) ἄνδράν ἀποσταλεῖσα ἐκ Τυράνων ἠναγκάσθη νὰ σταματήσῃ ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τῆς Κρόγιας.

Εἰς ἐκ τῶν σημειούντων Ἀλβανῶν, ὁ Μαζάρ-μπέης, προσεκάλει διὰ κήρυκος εἰς τὸ Μάτι πάντας τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ συμμετάσχουν τοῦ κινήματος διὰ νὰ τοὺς διανεμήσῃ χρήματα καὶ ὄπλα. Πράγματι δὲ οἱ ἐπαναστάται εἶχον ἐν ἀφθονίᾳ τὰ πολεμικὰ ταῦτα ἐφόδια. Τὰ χρήματα ἔδιδον πλοῦσοι μπέηδες ἐκδικούμενοι ὅτι τὸ Κομιτάτον διὰ τὰς ταπεινώσεις, τὰς ὁποίας εἶχον ὑποστῆ παρ' αὐτοῦ, ἐλπίζοντες ἐν τέλει νὰ συνεργασθοῦν καὶ μετὰ τῶν δυσχεραστῶν ἀξιωματικῶν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ τῆς φρουρᾶς Μοναστηρίου, ἕπου ἀπὸ τινος παρετηρεῖτο σοβαρὸν κίνημα στρεφόμενον κατὰ τοῦ Κομιτάτου. Λιβεβαίου μάλιστα, ὅτι ἦσαν ἤδη συνεννοημένοι μετ' αὐτῶν, ἐπιζητούντων τὴν εἰσαγωγὴν πραγματικῶν μεταρρυθμίσεων ἐν

Τουρκί
ρόν, ὅτ
εὑρισκε
ἴδωμεν
ἐν Του
ἠναγκά
σχυρος

ΠΔ

παρὰ τ
αὐτῆν
ἀξίωσε
των. Μ
κοῦ στ
πίσαντ
πτοντο
σαντζά
σημαίν
ἔλους
τοὺς, ἔ
Ἄλδα
κρατορ
νοϊαν.
δὲ ἐκ
καὶ ἀξ
στατῶ
τως σο
εἰς δύο
τίν, Μ
ματα
φυλάρ
Μιτρο
νίου ἤ
φουν
σφοδρ
τάγμα

Τουρκία. Ούτω διὰ τὴν οἰκτρὰν τύχην τῆς Αὐτοκρατορίας ἤτο φανερόν, ὅτι ἡ Κυβέρνησις ταύτης ὄργανον ἀνευθύνου ὁμάδος ἀξιωματικῶν εὗρισκε παρόμοιον ἀντίπαλον διὰ νέων ἀντιπειθαρχικῶν τάσεων. Θὰ ἴδωμεν κατωτέρω πῶς εἰς τοῦτο ἀκριβῶς τὸ ἀναμεταξὺ ἕνεκα τοῦ νέου ἐν Τουρκίᾳ κινήματος ἀνετράπη ὁ Μ. Βεζύργης Σαῖτ πασσᾶς καὶ πῶς ἠναγκάζετο νὰ παραιτηθῇ τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν ὁ πανί-σχυρος δικτάτωρ τῆς Συνταγματικῆς μεταρρυθμίσεως Σεφκὲτ πασσᾶς.

Πλὴν τῆς διανομῆς χρημάτων καὶ ἔπλων εἰς τοὺς ἐπαναστάτας παρὰ τῶν πλουσίων ἀλβανῶν μπέηδων παρετηρεῖτο κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν καλλιτέρα ὀργάνωσις τοῦ κινήματος, μίᾳ ταυτότητι βλέψεων καὶ ἀξιώσεων μεταξὺ τῶν ἐπαναστατῶν ἑλων τῶν ἀλβανικῶν διαμερισμά-των. Μολονότι δὲ οἱ ἐπαναστάται ὑφίσταντο ἀτυχήματα, τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ αἰφνης κατορθώσαντος νὰ εἰσέλθῃ εἰς Ἰράνα, καὶ ἐκτα-πίσαντος αὐτοὺς εἰς τὸ Σκοδρι εἰς δεκάκωρον ἀπόστασιν, δὲν ἐκμί-πτοντο ἐν τούτοις. Αἱ συγκεντρώσεις τῶν πανταχοῦ ἠβῆσαν. Εἰς τὸ σπαντάκιον τοῦ Ἰλιμπασσᾶν συμμετείχον ἤδη τοῦ κινήματος ἔλοι οἱ σημαίνοντες μπέηδες, οἱ ὅποιοι προσεπάθουν νὰ προσηλυτίσουν καὶ ἄλλους τοὺς δυσήρεστημένους κατὰ τοῦ Κομιτάτου διακλαστικῶν αὐ-τοῦς, ὅτι ἡ σκοπὸς τῶν δὲν ἦτο μόνον ἡ διοικητικὴ αὐτονομία τῆς Ἀλβανίας, ἀλλὰ καὶ ἡ βελτίωσις τῆς γενικῆς καταστάσεως τῆς Αὐτο-κρατορίας καὶ ἡ ἐπαναφορὰ τοῦ Συντάγματος εἰς τὴν ἀληθῆ του ἐν-νοίαν. Οὕτω τὸ κίνημα ἐλάμβανε μεγάλας διαστάσεις, ὑπεβουλεύετο δὲ ἐκ τῆς εὐνοϊκῆς περιστάσεως, ὅτι πολλοὶ ἀλβανοὶ στρατιῶται ὡς καὶ ἀξιωματικοὶ ἀλβανοὶ ἐλιποτάκτου, καὶ ἤνοῦντο μετὰ τῶν ἐπανα-στατῶν. Εἰς Μιτροβίτσαν, πρὸς τὴν βόρειον Ἀλβανίαν, ἐγένετο ὡπλι-στὴς σοβαρὰ σύγκρουσις τὴν 11 Ἰουλίου. Οἱ ἐπαναστάται ἀνερχόμενοι εἰς δύο χιλιάδας καὶ διοικούμενοι παρὰ τῶν φυλάρχων Ἰσά Μπουλα-τίν, Μπαϊράμ Χούρα, Ζεϊνουλλάχ μπέη καὶ ἄλλων, κατείχον τὰ ὄρθη-ματα τῆς Σολολίσσας, πλησίον τοῦ Μπουλατίν, γενεθλίου χωρίου τοῦ φυλάρχου Ἰσά. Ἐκεῖθεν ἐπεχείρησαν ἐπίθεσιν ἐναντίον τοῦ πρὸ τῆς Μιτροβίτσης ἐστρατοπεδευμένου στρατοῦ. Ἦν ἐσπέραν τῆς 11 Ἰου-λίου ἦνοιξαν πῦρ, ἀλλὰ τὸ ἐπελθὼν σκότος τοὺς ἠνάγκασε νὰ διακό-ψουν αὐτό. Ἦν ἐπομένῃν ἐπανελάθον τὴν ἐπίθεσιν μετὰ μεγάλης σφοδρότητος, μέχρι τῆς νυκτός. Οἱ Τούρκοι εἶχον παρατάξει πέντε τάγματα πεζικοῦ, τρεῖς πυροβολαρχίας καὶ μέγαν ἀριθμὸν μυδραλλιο-

βόλων, κατώρθωσαν δὲ νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸ χωρίον Μπουλατίν, ἀλλ' οὐδένα εὗρον ἐκεῖ. Οἱ Ἄλβανοὶ εἶχον ἐξαφανισθῆ παραλαβόντες, ὡς συνειλιζέται παρ' αὐτοῖς, τοὺς νεκροὺς καὶ τραυματίας των. Αἱ ἀπώλειαι τοῦ στρατοῦ ἀνῆλθον κατὰ τὴν σύγκρουσιν ταύτην εἰς ἓνα ἀξιωματικόν, εἴκοσι νεκροὺς στρατιώτας καὶ πεντήκοντα τραυματίας.

Οἱ ἐπαναστάται φεύγοντες ἐκ Μιτροβίτσης συνεκεντρώθησαν εἰς τὰ στενὰ τοῦ Σάλοβα — Μπουτοβάκ πρὸς βορρὰν τῆς Πριστίνας. Λιὰ τοῦ ἐπιτηδείου αὐτοῦ ἐλιγμοῦ των κατελάμβανον τὰ νῦτα πολυαριθμοῦ σώματος στρατοῦ, τὸ ὅποιον εἶχεν ἀπομείνει ἐκεῖθεν τῶν στενῶν καὶ διέκοπτον τὴν ἐπικοινωνίαν τῶν ἐφοδιοποιμῶν του, ἐφῆ καὶ ὁ διοικητὴς τῶν στρατευμάτων τῆς Πριστίνας ἀπεφάσισε ν' ἀνοίξῃ δίοδον. Ἐσσαρα τέγμια πεζικοῦ μετὰ πυροβόλων καὶ μυδραλιοβόλων διετέθησαν πρὸς τὸν σκοπὸν τούτου. Προσέβαλον τὴν 16 Ἰουνίου τοῦς ἐπαναστάτας εἰς τὸ χωρίον Βιρνίτσα, ἀλλ' ἡ ἀπειλητικὴ στάσις τῶν Ἄλβανῶν τῆς Πριστίνας ἠνάγκασε τὸν διοικητὴν νὰ παύσῃ τὰς ἐχθροπραξίας. Ὁ ἀρχιστράτηγος Ἰσμαήλ Φαχίλ πασσάς, ὁ ὅποιος εὗρίσκετο εἰς Μιτροβίτσαν πληροφορηθεὶς περὶ τῶν συμβάντων, ἔσπευσε πάραυτα εἰς Πριστίναν. Διέταξε δὲ τὴν ἐξακαλοῦθαι τῆς ἐπιθέσεως πρὸς ἐκτοπισμὸν τῶν ἐπαναστατῶν. Ἡ μάχη ἐπανελήφθη μετὰ μεγαλειτέρας σφοδρότητος καὶ οἱ ἐπαναστάται ὑπεχώρησαν. Ἐν τούτοις τὸ 3ον τάγμα τοῦ 37ου συντάγματος τῆς Θεσσαλονίκης, τὸ ὅποιον περιελάμβανε κλειστους Ἄλβανούς, ἠρνήθη νὰ βαδίσῃ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. (*) Τότε ὁ Ἰσμαήλ Φαχίλ πασσάς διέταξε νὰ τυφεκίσουν τοὺς στασιάσαντας στρατιώτας. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐφονεύθησαν, οἱ δὲ ἐπιζήσαντες, ἀφοπλισθέντες, ᾤδηγήθησαν εἰς Πριστίναν διὰ ν' ἀποσταλοῦν ἐκεῖθεν εἰς Θεσσαλονίκην. Αἱ ἀρχαὶ προσεπάθησαν ν' ἀποκρύψουν τὸ τραγικὸν αὐτὸ καὶ τόσῃ μάρτυρον διὰ τὴν πειθαρχίαν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ ἐπεισέδιδον, ἀλλ' αὐτόπται μάρτυρες ἐβεβαίωσαν αὐτό.

Συνεπαῖα τῶν ἀνωτέρω γεγονότων οἱ Ἄλβανοὶ κάτοικοι τῆς Πριστίνας κλείσαντες τὰ καταστήματά των συνῆλθον εἰς συλλαλητήριον. Ἀπέστειλαν δὲ τηλεγράφημα πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν Σουλτάνον ἐξαι-

(*) Πᾶσαι αἱ ἐκ Κατίνης ἀνταποκρίσεις τοῦ «Messager d'Athènes» αἰ περιλαμβάνουσι τὰς λεπτομερείας ταύτας ἔχων προφανῶς ἀξιόπιστον προέλευσιν.

τούμενοι
μωρίαν τ
τῶν μελῶ
ἀγορὰ τῆ
τροβίτση
τῶν ἐπαν
γραφικαί

Ὁ ἐ
μακάμηγ
τολὴν διῶ
των. Τοῦ
τῆ μεταδ
Γκιλλάν
οἱ ἐκ Λι
βορρά,
Κατσαν
Ὁστὼ δλο
ναστατῶν
στικὸν κ

Ἰάγμ
οἱ ἀξιωμα
λεμος (θᾶ
φὴν τῆς
λαετίου
καὶ ἐμίσ
ὑποπτοι.
ρῶσουν
ἔτι ἡδύνο

Ἐὰ
ἐγγύτατα
πρὸ τῆς
προϋχόντ
τῶν ληπ
ραρχίας
του προκ

τούμενοι τὴν ἀποστολὴν ἀνακριτικῆς ἐπιτροπῆς πρὸς ἀναζήτησιν καὶ τιμωρίαν τῶν ὑπευθύνων, οἱ ὅποιοι εὑρίσκοντο μεταξὺ τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν μελῶν τῆς Κυβερνήσεως. Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐκλείσεν ἡ ἀγορὰ τῆς Πριστίνας, ἐκλείσαν δὲ ὡσαύτως καὶ αἱ ἀγοραὶ τῆς Μιτροβίτσας, τῆς Γκιλλάνης καὶ τῆς Πριζρένας, ἢ ὅποια ἠπειλεῖτο ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν. Ἐξ ὧν δὲ αὐτῶν τῶν πόλεων ἐστέλλοντο τηλεγραφικαὶ διαμαρτυρίαι πρὸς τὸν Σουλτάνον.

Ὁ ἐκ Γκιλλάνης φύλαρχος Ἐδρίς Σεφέρ ἀπέστειλε πρὸς τὸν καίμακάμην καὶ τὸν ἀρχηγὸν τῆς χωροφυλακῆς τῆς πόλεως ταύτης ἐπιστολὴν διὰ τῆς ὁποίας τοὺς προσεκάλει νὰ παραιτηθῶσιν τῶν ἀξιοματιῶν των. Τοὺς ἠπειλεῖ δὲ ἐναντίᾳ περιπτώσει νὰ καθῶσιν τὴν πόλιν. Ἐν τῇ μεταξὺ οἱ ἐναναστάται τοῦ σαντζακίου τῆς Πριστίνας, ἰδίως οἱ ἐκ Γκιλλάνης, καὶ οἱ ἐπαναστάται τοῦ σαντζακίου τῆς Πριζρένας, ἰδίως οἱ ἐκ Λιούμας, ἐσχεδιάζον νὰ ἐαθίσουν ταυτοχρόνως, ἐκεῖνοι μὲν ἀπὸ βορρᾶ, αὐτοὶ δὲ ἐκ νότου, διὰ νὰ καταλάβουν τὴν κλειστέραν τοῦ Κατσανίκ καὶ ματαιώσουν τὴν ἀποστολὴν ἐνισχύσεων εἰς τὸν στρατὸν. Οὕτω δολόκληρος ἡ Ἀλβανία θὰ περιήρχετο εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν ἐπαναστατῶν, λαμβανομένου ὑπ' ὄψει, ἔτι εἰς τὸν στρατὸν τὸ στρασιαστικὸν κίνημα ὁλονὸν ἐπεξετείνετο.

Τάγματα δολόκληρα ἤρνοοντο νὰ ὑπακούσων, καὶ ἄλλων ἄλλιν οἱ ἀξιοματικοὶ ἐδήλουν ἀπεριφρόσως, ἔτι ὁ ἀδελφοκίονος αὐτοῦ πόλεμος θὰ κατέληγεν εἰς γενικὴν ἐπανάστασιν καὶ εἰς τὴν καταστροφὴν τῆς Ἀυτοκρατορίας. Ἐὰν τρεῖς τέσσαρα τῶν στρατευμάτων τοῦ ριλαετίου τοῦ Κοσσόβου ἀπέβλεπον συμπλοκῆς πρὸς τοὺς ἐπαναστάτας καὶ ἐμίσουν τὴν Κυβέρνησιν. Τρεῖς δὲ μεραρχίαι ἦσαν ἰδιαίτως ὑποπτοί. Τὰς ἀπεμάκρυναν κατὰ μικρὰ τμήματα διὰ νὰ τὴς ἀνακληρῶσυν δι' ἄλλων μονάδων ἐπὶ τῶν ὁρίων ἡ Κυβέρνησις ἐνόμιζεν, ἔτι ἠδύνατο νὰ βασισθῇ.

Τὰ Σκόπεια ἦσαν ἐν κινδύνῳ. Πλήθος ἐπαναστατῶν εὑρίσκετο ἐγγύτατα τῆς πόλεως ταύτης εἰς τὰ στενὰ τοῦ Κατσανίκ. Ὁ βαλῆς πρὸ τῆς ἀπειλουμένης καταστροφῆς συνεκάλεσε συμβούλιον ἐκ τῶν προϋχόντων Ἀλβανῶν τῶν Σκοπέων διὰ νὰ συσχεθῇ μετ' αὐτῶν περὶ τῶν ληπτέων μέτρων. Ἐξ ἄλλου ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐδρευούσης ἐκεί μεραρχίας Σαῖτ μπένης ἐζήτησε νὰ μάθῃ τὸς γνώμας τῶν ἀξιοματικῶν του προκειμένου ν' ἀναλάβῃ τὴν ἐπίθεσιν. Οὗτοι ἐδήλωσαν ὅτι σαφῶς

καὶ ἄνευ περιστροφῶν, ὅτι, καίτοι ἀπείχον τῆς πολιτικῆς, ἢ γνώμη τῶν ἴπτο, ὅτι ἔπρεπε νὰ παύσουν αἱ ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων ἐχθροπραξίαι καὶ συγχρόνως νὰ ψηφισθοῦν ὑπὲρ αὐτῶν εἰδικοὶ νόμοι σύμφωνα πρὸς τὰ ἔθιμα τῆς χώρας.

Ἡ ἀπάντησις αὕτη, καταδεικνύουσα ἐπαρκῶς τὰς συμπαθείας τῆς μεραρχίας Σκοπείων ὑπὲρ τοῦ ἁλβανικοῦ κινήματος, ὑψῆσεν τὰς ἀνησυχίας τῶν ἀρχῶν τῆς πόλεως.

Συγχρόνως εἰς τὴν Λιάκοβαν εἰσέλαυνον οἱ ἐπαναστάται. Ἀπεδίωξαν τὸν καϊμακάμην, κατήγγησαν τὰς ἀρχάς καὶ διήρπασαν τὰς ἀποθήκας ὕλικου πολέμου. Τὰ στρατεύματα τῆς Λιάκοβας, τὰ ὅποια εἶχον ἀποσπασθῆ ἐκ τοῦ 1ου στρατιωτικοῦ σώματος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀντὶ νὰ καταδιώξουν τοὺς ἐπαναστάτας, ἠδελφώθησαν μετ' αὐτῶν, ζητοῦντα ὡς ἐκεῖνοι τὴν διάλυσιν τοῦ Νεοτουρκικοῦ Κομιτάτου.

Ἐἰς τὴν Πριστινάν ἐπίσης οὐδὲ σικὰ ἀρχῶν ὑπῆρχε πλέον. Χιλιάδες ἐπαναστατῶν εἶχον εἰσελάσει καὶ ἐκεῖ. Μόνος ὁ φύλαρχος Ζεϊνουλλάχ μπέτης ἠδῆγγει περὶ τὰς 5000. Αἱ ἀποθήκαι ὅπλων ἐλεγκλήθησαν, ὁ δὲ στρατιωτικὸς διοικητὴς ἐγκαταλείφθη παρὰ τῶν στρατιωτῶν του.

Ἐἰς τὴν Πριζρέναν ἡ κατάστασις δὲν ἦτο καλλιτέρα. Καὶ ἐκεῖ πᾶσα ἐξουσία εἶχεν ἐκλείψει. Λαθὸς καὶ στρατὸς συνέπραττον μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν. Αἱ συγκοινωνίαι μετὰ τοῦ Φερίζόιτς εἶχον διακοπῆ.

Ἐἰς ὅλας τὰς πρωτεύουσας τῶν καζάδων, εἰς τὰς κυριώτερας πόλεις τοῦ βλακίτου τῶν Σκοπείων αἱ ἀγοραὶ ἐκλείσθησαν. Ἐπέκειτο δὲ καὶ τὸ κλείσιμον τῆς ἀγορᾶς τῶν Σκοπείων. Καὶ πανταχοῦ ὁ κρημνισμὸς τῶν ἐπαναστατῶν ὁλονὲν ἠῆξανε. Ὁ Ἀβδουραχμάν μπέτης εἶχεν ἐξέλθει τοῦ Καλχανδῆλι μετὰ 300 ἀνδρῶν. Ὁ πλοῦσιος καὶ ὁ ἐξασκίων μεγάλην ἐπιρροὴν Μεγδόμικ μπέτης ἐστρατολόγησεν εἰς τὰ Σκόπεια 200. ἄτεροι δὲ 400 τὸν συνήγαγον ἐκτὸς τῆς πόλεως. Βοηθούντος πάντοτε τοῦ στρατοῦ, οἱ ἐπαναστάται ἦσαν πλέον κύριοι τῆς καταστάσεως. Ἀντὶ τούτου οὐδέποτε νὰ συνέλθουν ἢ εἰς Πριστινάν ἢ εἰς Φερόβιτς ἢ εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Κοσσόβου καὶ ἐκεῖ ἀπαρτίζοντες γενικὴν συνέλευσιν νὰ ζητήσουν τὴν διάλυσιν τῆς Βουλῆς. Πρὸς τοῦτο δὲ ἀνεχώρουν ἄρτι κατὰ πολυαριθμους ὁμάδας ἐκ Λιάκοβας καὶ ἐξ ἄλλων μερῶν.

Ὅσον ἀφ' ἑαυτῆς μεραρχία σώμα Σκοπεῖων νὰς μόνον εἰς 19ης μεραρχίας βέβαιον, ὅτι ἀπὸ αὐτῶν εἶναι ὅτι αὐτὸς ὁ ἀπὸ αὐτῶν ἦδη πρὸς

Ὁὕτω πλὴν ἡ μεραρχία ἐν αὐτῇ θὰ ἠδύνατο νὰ εἰς τὸν κόσμον ἦλθε διὰ τῶν ραδύσεων τῆς παικῆς ἰδέας, ῥότερα δεινά. συνθέσεως στρῆναγκάσθη ν' ἀνεγνώσθη ἐν τοῦτοιας. Τὸ χροῖνον ἐξελίξε

»Στρατιῶ

»Συνεπέλα

πρὸς τὰς συντελέσεις τῆς Γενικῆς ἐπιτροπῆς, πρεσβευτῆς Μεγάλου Βεζ

»Θεωρῶντες ὅτι ἀποτελεσθῆ ἐπιτροπῆς τῶν θέσεων τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἡμερῶν παντὸς ἐπιτροπῆς

»Χθὲς αἰ

(*) Ἡ παρὰ τὸν ἄνω μέρους κατω

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν στάσιν τοῦ στρατοῦ ἦτο ἐξηκριθῆναι, ὅτι ἡ 1η μεραρχία (Κωνσταντινουπόλεως), ἡ 20η καὶ ἡ 21η (στρατιωτικὸν σῶμα Σκοπείων) εἶχον κηρυχθῆ κατὰ τῆς Κυβερνήσεως. Μονάδες τινὲς μόνον εἰς τὸ Ἴπὲκ παρέμενον πισταὶ εἰς αὐτήν. Καὶ τμήμα τῆς 19ης μεραρχίας (πόλις Σκοπείων) ἐφαίνετο ἐπιφυλακτικόν, ἀλλ' ἦτο βέβαιον, ὅτι ἀπέκλινε μᾶλλον πρὸς τὴν ἐπανάστασιν. Ἐλέγετο ἀκόμη, ὅτι αὐτὸς ὁ ἀρχιστράτηγος Φαζιλ πασᾶς εἶχε παρασυρθῆ καὶ συνεπάθει ἤδη πρὸς τὸ κίνημα.

Οὕτω πλήρης ἦτο ἡ ἀποσύνθεσις τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ. Ἡ πειθαρχία ἐν αὐτῷ εἰς τὸ πρὸ μικροῦ ἀκόμη παρελθὼν διὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἠδύνατο νὰ καυχιθῆ ἔσον καὶ οἱ καλλίτερον ὀργανωμένοι στρατοὶ εἰς τὸν κόσμον, εἶχεν ἐκλείψει. Τὸ πολιτικὸν σκάνδαλον, τὸ ὁποῖον ἦλθε διὰ τῶν Νεοτούρκων εἰς χίραν, ἦτις λόγιμ τῶν προαιωνίων παραδόσεών τῆς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ οἰκειοποιηθῆ εὐλικρινῶς τὰς εὐρωπαϊκὰς ιδέας, προσεκάλεσε ἀνάλογον ἀντίδρασιν, ἡ ὅποια ἐπέφερε χειρότερα δεινά. Καὶ οὐδὲν βεβαίως ὑπῆρχε χειρότερον τῆς τοιαύτης ἀποσύνθεσεως στρατοῦ συμμαχοῦντος μὲ ἐπαναστάτας. Αὐτὸς ὁ Σουλτάνος ἠναγκάσθη ν' ἀπευθύνῃ ἐκκλησίαν πρὸς τοὺς στρατιώτας του, ἡ ὅποια ἀνεγνώσθη ἐν πάσι ἐπισημότητι εἰς ὅλας τὰς φρουράς τῆς αὐτοκρατορίας. Τὸ χαρακτηριστικὸν αὐτὸ ἐγγράφον τῆς ἐν Τουρκίᾳ ἀξιοθρηνητοῦ ἐξελιξέως τῶν πολιτικῶν πραγμάτων ἔλεγε.

»Στρατιῶται!

»Συνεπεῖα τῆς παραίτησεως τοῦ ὑπουργείου (*) καὶ συμφώνως πρὸς τὰς συνταγματικὰς διατάξεις καὶ ἀφοῦ συνεβουλεύθη, τοὺς πρόεδρους τῆς Γερουσίας καὶ τῆς Βουλῆς, προσεκάλεσα τὸν Τεβφικ πασᾶν, πρεσβευτὴν τῆς Τουρκίας ἐν Λονδίνῃ, ν' ἀναλάβῃ τὸ ἀξίωμα τοῦ Μεγάλου Βεζύρου.

»Θεωρῶ εὐκταῖον καὶ ἀπαραίτητον, ὅπως τὸ νέον Ὑπουργεῖον ἀποτελεσθῆ ἐκ προσωπικοτήτων κερτιμένων εὐρεῖαν πείραν τῶν ὑποθέσεων τοῦ Κράτους, γνώμην τελείως ἀνεξάρτητον, καὶ ἀπηλλαγμένην παντὸς εἶδους εἰδικῆς ἐπιρροῆς.

»Χθὲς αἰτήματα διετυπώθησαν ἐξ ὀνόματος ἀξιωματικῶν τινῶν,

(*) Ἡ παραίτησις τῆς Κυβερνήσεως Σαΐτ πασᾶ περι τῆς ὁποίας θὰ ἠμίσωμεν κατωτέρω.

αιτήματα, τὰ ὁποῖα ἀντίκεινται πρὸς τὸν Συνταγματικὸν Χάρτην καὶ πρὸς τὰ δικαιώματα τοῦ Καλιφάτου καὶ τοῦ Σουλτάνου, δικαιώματα, τὰ ὁποῖα δεόν νὰ εἶνε σεβαστὰ εἰς ὅλους.

»Πεπεισμένος, ὅτι δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἐν τῇ στρατῷ, τοῦ ὁποῖου εἶμαι ὁ ἀνώτατος ἀρχηγός, οὐδὲ εἰς στρατιώτης ἱκανὸς νὰ διατυπώσῃ ἀξιώσεις ἀντιθέτους πρὸς τὸν Συνταγματικὸν Χάρτην πρὸς τὸν ὁποῖον ὄμοσα πῖστιν, ὑποθέτω, ὅτι οἱ συμμετασχόντες τοῦ διαβήματος ἐκείνου, γενομένου πιθανώτατα ἐν ὀνόματι ἀσημάντου μειονοψηφίας, ἐλησμένῃσαν πρὸς στιγμὴν τὰ στρατιωτικὰ τῶν καθύκοντα, ἀλλοούμενοι ἀναμφιβόλως πρὸς τοῦτο ἐκ παραξήγησεων. Ἡ βᾶσις τοῦ στρατοῦ εἶνε ἡ πειθαρχία καὶ ἡ ὑποταγὴ ὡς καὶ ἡ ἀφοσίωσις εἰς τὸ Καλιφάτον καὶ τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον. Ὁ στρατιώτης ὀφείλει ν' ἀπέχῃ τῆς πολιτικῆς, νὰ ἐκτελῇ κατὰ γράμμα τὰς διαταγὰς τῶν ἀνωτέρων του, ν' ἀφιερῶται εἰς τὴν ἀμυναν τῆς πατρίδος καὶ νὰ θυσιάζεται χάριν αὐτῆς. Πᾶσα ἀντίθετος πρὸς τὰς ἀρχὰς ταύτας ἐνεργεῖα εἶνε προδοσία πρὸς τὸ ἔθνος καὶ τὴν πατρίδα.

»Αἱ τάσεις αἱ ἐκδηλωθεῖσαι συνεπείᾳ τῶν σοβαρῶν αὐτῶν ἐπεισεδίων ἐνεθάρρυναν ἀκριβῶς τὸν ἐχθρὸν, ὅστις καιροφυλακτεῖ τὰς εὐκαιρίας, ν' ἀποτολήσῃ νὰ ἔλθῃ κατὰ τὴν χθесινὴν νύκτα μέχρι τῶν πυλῶν τῆς πρωτευούσης ἡμῶν (*) καὶ ν' ἀποπειραθῇ νὰ εἰσδύσῃ ἐν αὐτῇ, γεγονός πολλὰ προμηνύον.

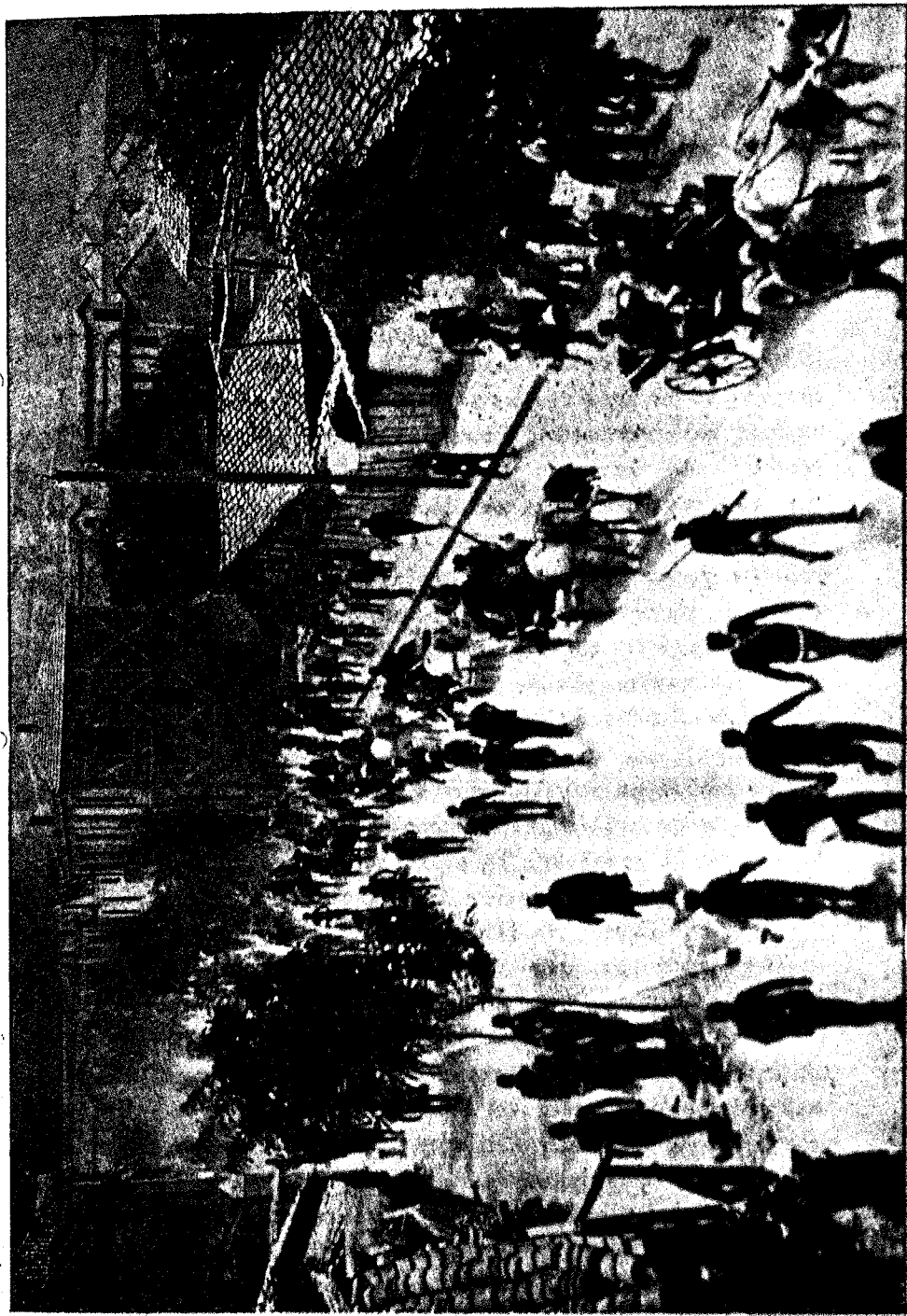
»Ἐπιφορτίξω τὸν ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν ν' ἀναγκάσῃ αὐτοπροσώπως τὸν αὐτοκρατορικὸν τοῦτον Ἰραδὴν εἰς ὅλας τὰς φρουρὰς τῆς πρωτευούσης καὶ νὰ τὸν καταστήσῃ γνωστὸν δι' ἡμερησίας διαταγῆς του εἰς τὰ στρατεύματα τῆς αὐτοκρατορίας.»

{ 3 Σεπτέμβριον 1920
6)19 Ἰουλίου 1912

ΜΕΧΜΕΤ ΡΕΣΑΔ

Εἰς τὰ παρὰ τῶν ἐπαναστατῶν ἀπειλούμενα Σκόπεια ὁ Ἰραδὴς ἀνεγνώσθη ἐν μέσῳ γενικῆς στρατιωτικῆς παρατάξεως. Ἡ φρουρὰ μετὰ τοῦ πυροβολικοῦ εἶχε παραταχθῆ ἐμπροσθεν τοῦ μεγάρου τῆς δικικῆσεως. Περὶστοιχιζόμενος ὑπὸ τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀρχῶν ὁ Βαλῆς ἀνέγνωσε τὴν αὐτοκρατορικὴν ἐκκλήσιν, συνοδεύσας τὴν ἀνά-

(*) Ἡ ἡρωϊκὴ ἀπόπειρα ἐκτίσσεως τῶν στενῶν τῶν Διεθνελλίων παρὰ τοῦ στολίσκου τῶν ἰταλικῶν τορπιλοβόλων.

mercaderes en la calle de México, México, 1912.

γνωσιν δι' ἰδιαιτέρων ἐξορκισμῶν τοῦ Σουλτάνου πρὸς τοὺς Ἀλβανούς καὶ διὰ τῆς διαθεβαιώσεως, ὅτι ἡ Α. Μ. ἐπρονόγησε νὰ διορίσῃ ἐπιτροπήν, ἡ ὁποία θὰ περιήρχετο τὴν Ἀλβανίαν διὰ ν' ἀκούσῃ τὰ παράπονα τῶν κατοίκων. Ἐννοεῖται, ὅτι ταῦτα πάντα οὐδένα ἔπεισαν καὶ τὸ κίνημα ἠκολούθησε τὴν φοράν του, ἱκανὸν αὐτὸ καὶ μόνον νὰ καταστρέψῃ τὴν Αὐτοκρατορίαν.

(Ὅτω πανταχοῦ ἐπεκράτει πλήρης ἀναρχία. Εἰς τὴν Λιούμαν τὸ πλῆθος ἐξεδίωξε τὸν καϊμακάμην. Εἰς τὸ Καλκανδηλί ἀπεπειράθη νὰ ἐμπρήσῃ τὸ μέγαρον τῆς διοικήσεως, ὅπου εἶχε καταφύγει ὁ μουτεσσαρίφης καὶ στρατιωτικὸς διοικητῆς Πριζρένας. Οὗτος πρὸ τῆς ἐξεγέρσεως τῶν κατοίκων Πριζρένας εἶχεν ὑποβάλει τὴν παραίτησίν του εἰς τὴν Κυβέρνησιν καὶ ἐδραπέτευσεν ἐσπευσμένως εἰς Σκόπεια ὑπὸ τὴν προστασίαν δύο λόγων πεζικοῦ καὶ πολυαρίθμων ἐφιππίων χωροφυλάκων. Ἄλλ' ἢ ἰσχυρὰ αὐτὴ συνοδεία δὲν ἠδυνήθη ν' ἀντιστῇ εἰς τὴν ἐπίθεσιν τῶν ἐπαναστατῶν, οἱ ὅποιοι συνέλαβον τὸν μουτεσσαρίφην ἐπὶ τῆς ὁδοῦ πρὸς τὸ ὄρος Σάρ καὶ ἠδῆγησαν αὐτὸν εἰς τὸ Καλκανδηλί, ὅπου τῇ μεσολαβήσει ἐνὸς φίλου του Ἀλβανοῦ, τὸν ἀφήκαν ἐλεύθερον. Ἐκείθεν ὁ φίλος του τὸν ἐφυγάδευσε πρὸς τὰ Σκόπεια.

Τὸ 1ον τάγμα τοῦ θίου συντάγματος μεταβαίνειν ἐκ Πριζρένας εἰς Λιούμαν προσεβλήθη παρὰ ἐπαναστατῶν τῆς Λιούμας, οἱ ὅποιοι τὸ ἠγάγκασαν νὰ παραδοθῇ. Τὰ στρατεύματα τοῦ Ἰπέκ, συμποσούμενα εἰς δώδεκα τάγματα, ἀπέμεινον ἐν τούτοις ἀκόμη πιστά.

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Πριστίνας, γενομένην ἀναμιμάκτως κατόπιν μακρῶν διαπραγματεύσεων τοῦ πολιτικοῦ διοικητοῦ Νιαζή μπέη, μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν καὶ ὅπου ὁ ἀρχηγὸς τῆς χωροφυλακῆς, Ἀλβανὸς τὴν καταγωγὴν, ἤνοιξε τὰς θύρας τῶν φυλακῶν καὶ ἀπηλευθέρωσε ὑπὲρ τοῦ 400 καταδικαίους ἐξοπλίσας μάλιστα αὐτούς, περὶ τὰς 30.000 Ἀλβανῶν εἶχον συγκεντρωθῆ ἐκεῖ ἀναμείνοντες τὴν νέαν κυβερνητικὴν ἐπιτροπήν διὰ νὰ ὑποβάλουν εἰς αὐτὴν τοὺς ἄρτους των, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ πρῶτος καὶ ἀπκραιτέτος ἦτο ἡ διάλυσις τῆς Βουλῆς. Εἶχον δὲ ἀποφασίσει νὰ μὴ ἔλλοιεν εἰς συζήτησιν, ἐὰν ἐκ τῶν προτέρων δὲν ἐγένοντο ἀποδεκτὰ τὰ αἰτήματά των. Ἀλλὰ παρὰ τὴν ἀπόφασιν ταύτην διὰ τὴν ὁποίαν ἦσαν ἔλοι σύμφωνοι, ἠγγέρθη διαφωνία μεταξὺ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ κινήματος, ἰδίως τῶν Ριζῶ μπέη, καὶ Μπαϊράμ Χούρα καὶ

τῶν κατο
πραγματε
Πριστίνας
οἱ ἀρχηγ
εἰς δόλκλ
παρομοίω
πρὸς τὴν
νικᾶς κοι
σώπους ε
νόητες ο
ζρένας ἀ
1 Ἑλληγ
ρους καὶ
νῶν, ὅπα
πὸν νὰ κ
ὑπῆρχε
σμός. Ὡ
νὰ καταλ

Ἐν
ναστατῶ
μερισμάτ
σαν καὶ
πόλεως
σαν τέσ
μικρὰ α
φρουρὰ
καὶ πολ

Πα
δουας κ
βούμενο
Σκόδρα
ἔλον τὸ

Πρ
ἐκδηλου
ἐζήτησε

των κατοίκων τῆς Πριστίνας ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τοῦ τύπου τῶν διαπραγματεύσεων μετὰ τῆς Κυβερνητικῆς Ἐπιτροπῆς. Οἱ κάτοικοι τῆς Πριστίνας διεξεδίκουν τὴν τιμὴν ταύτην ὑπὲρ τῆς πόλεως των, ἐνῶ οἱ ἀρχηγοὶ ἐπρότειναν νὰ καταληφθοῦν καὶ τὰ Σκόπεια διὰ νὰ δοθῇ εἰς δλόκληρον τὸ βιλαέτιον τοῦ Κοσσόβου ἄλβανικὸς χαρακτήρ. Ἐκ παρομοίων σκέψεων ὀρμώμενοι εἶχον ἤδη ἀναλάβει καὶ τὰς γνωστὰς πρὸς τὴν Ἱππειρον ἐνεργείας των, προσκαλέσαντες ἕλας τὰς χριστιανικὰς κοινότητας, ὅπου εὑρίσκοντο Ἄλβανοι ν' ἀποστείλουν ἀντιπροσώπους εἰς τὴν ἐπαναστατικὴν συνέλευσιν τῆς Πριστίνας. Αἱ δὲ κοινότητες συγκατετέθησαν πράγματι. (Ὡς δὲ τὸ διαμέρισμα τῆς Πριζρένας ἀντεπροσωπεύετο παρὰ 12 Ἄλβανῶν μουσουλμάνων, 2 Σέρβων, 1 Ἑλλήνων, καὶ 1 καθολικοῦ. Τὸ Καλκανδηλί ἀπέστειλε 4 Βουλγάρους καὶ Ἰσαρηίμους τὸ Γ'κοστινάρ. Ἡ τοιαύτη πρόσκλησις χριστιανῶν, ὅπως συμμετάσχουν τοῦ κινήματος, ἀπέβλεπε κυρίως εἰς τὸν σκοπὸν νὰ καταδειχθῇ, ὅτι ἀνεξαρτήτως τῆς διαφορᾶς τοῦ θρησκευματος ὑπῆρχε καὶ ἕλα ἐκεῖτα τὰ διαμερίσματα ἀμιγῆς ἄλβανικὸς πληθυσμός. Ὡς πρὸς τὴν κατάληψιν τῶν Σκοπείων ἐπεκράτησεν ἡ γνώμη νὰ καταληφθῇ καὶ ἡ πόλις αὕτη.

Ἐν τῇ μεταξὺ μικροσυμπλοκῇ ἐξηκολούθησαν μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν καὶ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ ἐπ' ἕλλων τῶν ἄλβανικῶν διαμερισμάτων. Τὰ ὄψιμα τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τῆς Μέδουας κατελήφθησαν καὶ ἐκεῖθεν οἱ ἐπαναστάται ἐπυροβόλησαν κατὰ τῆς φρουρᾶς τῆς πόλεως ταύτης φονεύσαντες ὀκτώ στρατιώτας. Οἱ πυροβολισμοὶ διήρκεσαν τέσσαρας ὥρας περίπου μετ' ὅ οἱ ἐπαναστάται ἀπεχώρησαν. Ἡ μικρὰ αὕτη ἐπιχειρήσις ἐγένετο πρὸς τὸν σκοπὸν ν' ἀπασχληθῇ ἡ φρουρὰ διὰ νὰ ἐπιτύχῃ ἢ εἰς τὰς ἀκτὰς περαιτέρω ἀποβίσεις ἕλλων καὶ πολεμοφοδίων.

Πᾶσα ἐμπορικὴ κίνησις κατέπαυεν εἰς Ἄγιον Ἰωάννην τῆς Μέδουας καὶ εἰς Ἀλέσιον, ὅπου αἱ ἀγοραὶ ἐκλείσαν· οἱ δὲ κάτοικοι φοβούμενοι δεινότερα ἐγκατέλειψαν τὰς οἰκίας των καὶ κατέφυγον εἰς Σκόδραν. Συγκρούσεις ἐπίσης ἐγένοντο καὶ περὶ τοῦ Ἰσμί καὶ καθ' ἕλον τὸ διαμέρισμα τῶν Μιρδιτῶν.

Ἐπὶ τοιαύτης ἐπεκτάσεως καὶ ἐπιτυχίας τοῦ κινήματος, πρὸ τῆς ἐκδηλουμένης τελείας ὀλονέν παραλυσίας τοῦ στρατεύματος, ἡ Πύλη ἐζήτησε κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὸ ἐξιλαστήριον ἴθμα καὶ τὸ ἀναθ-

ρεν ἐν τῇ προσώπῳ τοῦ στρατηγοῦ Φαζίλ πασσαῦ, τὸν ὁποῖον ἐκίρρυσεν ὑπεύθυνον διὰ τὰ συμβαίνοντα καὶ παρὰ τοῦ ὁποῖου ἀφῆρσε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ ἀναθέσασα αὐτὴν εἰς τὸν Νεκκὴ πασσαῦ. Ἄλλ' ὁ Φαζίλ πασσαῦς ἐσχυρίζετο οὐχὶ ἄνευ ἐπαρκoῦς δικαιολογίας, ὅτι τὸ ἀντιπειθαρχικὸν πνεῦμα μετέδωκαν εἰς τὰ ὑπ' αὐτὸν στρατεύματα τῆς Ἀλβανίας οἱ ἀξιωματικοὶ τῶν ἀποσταλέντων ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τμημάτων τῆς 1ης μεραρχίας. Οἱ ἀξιωματικοὶ οὗτοι ἀνήκοντες εἰς τὸν «Στρατιωτικὸν Σύνδεσμον» ἤρχισαν ζοηρὰν προπαγάνδαν μεταξὺ τῶν συναδέλφων των, ἔταν δὲ ὁ Φαζίλ πασσαῦς ἐζήτησε τὴν ἀνάκλησίν των, ἦτο πολὺ ἀργά. Τὰ στρατεύματα δὲν ἐπειθάρχουν πλέον. (*)

Τὴν ἑσπέραν τῆς 30 Ἰουλίου ἐγένετο ἡ κατάληψις τῶν Σκοπέων παρὰ τῶν ἐπαναστατῶν ἀναμιχάτως, διότι αἱ ἀρχαὶ εἶχον διαταγὰς νὰ μὴ ἀντιτάξουν ἀντίστασιν. Σοφικὰ ἐκ 1000 ἐνόπλιον εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν, ἕτερον δὲ ἐκ 300 εἶχον ἐξέλθει πρὸς συνάντησίν των καὶ γνῶθῃ μετ' αὐτῶν. (1) Βαλῆς εἰδοποίησε τοὺς ἀρχηγούς, ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἀπεδέχετο ὅλα τὰ αἰτήματά των καὶ τοὺς παρεκάλει νὰ μὴ εἰσέλθουν ἐν τῇ πόλει.

Τὰ αἰτήματα ἤδη περιελάμβανον μεγαλειτέρας ἀξιώσεις τῶν γνωστών, διατυπωθέντα δὲ κατὰ τὴν ἐπαναστατικὴν συγκέντρωσιν τῆς Πριστίνας εἶχον ὡς ἑξῆς : 1ον) Ἐγγύχαις, ὅτι αἱ παραχωρηθησόμεναι μεταρρυθμίσεις οὐδέποτε θ' ἀνασταλοῦν. — 2ον) Ἀμνηστειὰ πρὸς πάντας τοὺς καταδικασθέντας ἐν Ἀλβανίᾳ διὰ πολιτικὰ ἐγκλήματα καὶ ἐγκλήματα τοῦ κοινοῦ δικαίου. — 3ον) Ἀμνηστειὰ εἰς πάντας τοὺς ὑπαλλήλους, πολιτικοὺς καὶ στρατιωτικοὺς, οἱ ὅποιοι ἐγκατέλειπον τὴν θέσιν των διὰ νὰ συμμετάσχουν οἰωνοῦποτε ταραχῶν. — 4ον) Ἐλευθερία ἐπιφορέας. — 5ον) Ἰδρυσις ἀλβανικῶν σχολείων εἰς τὰ βίλαετια τῆς Σκόδρας, τῶν Ἰωαννίνων καὶ τοῦ Κοσσόβου καὶ εἰς ἐκάστην πρωτεύουσιν βίλαετιου ἀλβανικῶν γυμνάσιον. Ἡ διδασκαλίη θὰ γίνεται διὰ τοῦ ἀλβανικοῦ ἀλφαβήτου εἰς τὴν μητρικὴν γλῶσσαν τῶν μαθητῶν. — 6ον) Χρήσις τῆς ἀλβανικῆς εἰς τὰ δικαστήρια. — 7ον) Λιπορισμὸς ὑπαλλήλων γνωριζόντων τὴν γλῶσσαν, τὰ ἔθνη καὶ τὰ ἔθιμα τῶν Ἀλβανῶν. — 8ον) Στρατιωτικὴ ὑπηρεσίη διὰ τοὺς Ἀλβανούς,

ἐξαιρέσει
κία.—9ον)
ρίων.—10
τωσις τοῦ
φόρων.—1
κητοῦ ἐκλ
Ἄλλὰ
στάτας τῆ
ν' ἀπόσχο
τες, ὅτι τ
ἀναβάλει
δὲν θ' ἀπ
δοχῆς τῶν

Ἄπο
τροπῆς ε
μένων ἐπ
μενον νὰ
ματι τὴν
φει τὰ π
τὰς ὁποῖ
νοίας τὸ
σώματα,
Σκόπεια

Μετὰ
πανταχό
ξαν καὶ
μένους ε
των. Δύ
θην τῆς
Ἰσοά Μ
μάξης, τ
τῶν ἐπα

*) «Le Messenger d'Athènes».

ἐξαιρέσει τῆς περιπτώσεως πολέμου, μόνον ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Τουρ-
κίᾳ.—9ον) Διορισμὸς ἐπιθεωρητῶν τῆς ἀστυνομίας καὶ τῶν Λικαστη-
ρίων.—10ον) Ἐλλάττωσις τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν ἀμυνῶν. 11ον) —Ἐλλάτ-
τωσις τοῦ φόρου ἐπιτηδεύματος. — 12ον) Ἐλλάττωσις τῶν ἐγγείων
φόρων.—13ον) Διορισμὸς διὰ τὰ τέσσαρα βιλαέτια (*) γενικοῦ διοι-
κητοῦ ἐκλεγομένου κατὰ τετραετίαν παρὰ τοῦ λαοῦ.

Ἄλλὰ μολοντί ὁ Βαλῆς Σκοπείων ἐθεάσθη πρὸς τοὺς ἐπανα-
στάτας τὴν παραδοχὴν τῶν αἰτημάτων τούτων καὶ ἐξῆγει παρ' αὐτῶν
ν' ἀπόσχουν τῆς εἰσόδου τῶν ἐν τῇ πόλει, ἐκείνοι ἠρνήθησαν λέγον-
τες, ὅτι τοῦτο ἦτο ἀπαραίτητον ἀφοῦ ἡ Κυβέρνησις τοσάκις εἶχεν
ἀναβάλλει τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὑποσχέσεών της. Ἐδῆλωσαν δέ, ὅτι
δὲν θ' ἀπῆρχοντο ἐκείθεν, ἐὰν δὲν ἐλάμβανον ἐγγύησιν περὶ τῆς ἀπο-
δοχῆς τῶν αἰτημάτων τῶν.

Ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἡμερῶν πρὸ τῆς ἀφίξεως τῆς Κυβερνητικῆς Ἐπι-
τροπῆς εἰς Πριστίναν εἶχεν ἀποφασισθῆ τμήμα τῶν ἐκεῖ συγκεντρι-
μένων ἐπαναστῶν νὰ βαδίσῃ κατὰ τῶν Σκοπείων, διότι ἦτο ἐνδεχό-
μενον νὰ διακοποῦν εἰς τὸ μεταξὺ αἱ διαπραγματεύσεις, ὡς καὶ πράγ-
ματι τὴν 27 Ἰουλίου διεκόπησαν σχεδόν, διότι ἡ Πύλη, εἶχεν ἀπορρί-
ψει τὰ πλείστα τῶν αἰτημάτων καὶ εἶχε προβῆ, εἰς ἀντιπροτάσεις εἰς
τὰς ὁποίας οἱ Ἄλβανοὶ δὲν εἶχον ἀκόμη ἀπαντήσαι ἴνα λόγων προ-
νοίας τὸ τμήμα ἐκείνο τῶν ἐπαναστατῶν εἶχε διακριθῆ εἰς μικρότερα
σώματα, τὰ ὅποια ἐπροχώρησαν ἐκ διαφόρων διευθύνσεων πρὸς τὴν
Σκόπειαν διὰ ν' ἀποφύγουν συνάντησιν μετὰ τοῦ στρατοῦ.

Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως πλήθος ἐπαναστατῶν συνέρρασε
πανταχόθεν ἐν αὐτῇ. Πᾶσα ἐξουσία κατηργήθη. Οἱ ἐπαναστάται ἤρρι-
ξαν καὶ ἐδω-τάς φυλακὰς καὶ ἀπέλυσαν τοὺς καταδίκους συμπεσοῦ-
μένους εἰς 1000 περίπου. Τοῦτο ὑπῆρξε τὸ πρῶτον καὶ κύριον ἔργον
τῶν. Δύο ἡμέρας μετὰ τὴν κατάληψιν, τὴν 1 Αὐγούστου περὶ ὅραν
ἦν τῆς ἐσπέρας, εἰσῆρχοντο θριαμβευτικῶς εἰς Σκόπειαν αἱ ἀρχαῖοι
Ἰσά Μπολατινάτς καὶ Γιακοβάλη Ριζά, ὁ τελευταῖος οὗτος ἐφ' ἁ-
μάξης, τὴν ὁποίαν περιεστοίχιζεν ἡ ἰδιαιτέρα του σηματοφυλακὴ. Μετὰ
τῶν ἐπαναστατῶν διέτρεχον τὰς ὁδοὺς ἐν ζήτημαρυγαῖς ἀξιωματικαί,

(*) Ἐδῶ καθιερίζοντο ἐπαρκῶς αἱ ἐθνολογικαὶ ἀξιώσεις τῶν Ἄλβανῶν.

στρατιωται και χωροφύλακες λιποτάκται, καθως και υπάλληλοι ἐγκυκλοπαιδικοί καταλείφοντες τὰς θέσεις των. Ἐπειτα οἱ ἐπαναστάται διεσκορπίσθησαν εἰς τὰ τεμένη, τὰς ἱερατικὰς σχολὰς, τὰ σχολεῖα τῶν διαφόρων κοινοτήτων, τὰ ξενοδοχεῖα, τὰ καφενεῖα, τὰς κενὰς οἰκίας, παντοῦ τέλος ἔβουον ἰδύναντο νὰ εὑρουν στέγην. Ἠνάγκασαν δὲ καὶ τὴν δημοτικὴν ἀρχὴν νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς διατροφῆς των. Αὕτη ἐπενόησε πρωτότυπον πρὸς τοῦτο τρόπον. Ἀπὸβύθουεν ἐγκύκλιον πρὸς ἕλας τὰς κοινότητας ζητοῦσα παρ' ἐκάστης εἰδικὴν καταναγκαστικὴν εἰσφορὰν εἰς χρέμα διὰ τὴν διατροφήν καὶ τὴν ἐν γένει περίθαλψιν τῶν ἐπαναστατῶν. Ὅστω ἡ βουλγαρικὴ κοινότης ἐνεγράφη δι' 700 τουρκικὰς λίρας (16,000 φρ.), ἡ σερβικὴ διὰ 300 (6,900 φρ.) καὶ ἡ ἑλληνικὴ διὰ 200 (4,600 φρ.). Κυρίως εἰπεῖν δὲν ἐνεγράφησαν, ὑπεχρεώθησαν νὰ ἐγγραφοῦν διὰ τὰ ποσὰ ταῦτα. Ἡ ἑλληνικὴ κοινότης ἀφοῦ κατέβαλε πολλὰς προσπάθειας καὶ εἰσῆλθεν εἰς εἰδικὰς διαπραγματευτικὰς, κατώρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐλάττωσιν τοῦ ποσοῦ εἰς τὸ ἥμισυ. Ἐφορολογήθησαν ἐπίσης καὶ οἱ σημαίνοντες Νεότουρκοὶ τῆς πόλεως ἐξιλεούμενοι ὅστω ἐν μέρει διὰ τὰς πολιτικὰς τῶν ἁμαρτίας.

Ὅστω μὲ τὴν εἰς Σκόπειαν εἰσβολὴν οἱ Ἄλβανοὶ ἦσαν κύριοι τῆς καταστάσεως. Ἄλλ' ὁ ἠρῖαμβὸς των ἀρχίζει νὰ ἔχῃ καὶ τὰ σημεῖα διὰ τὰς μεταξὺ τῶν ἀρχηγῶν των βλάβεις ἕναντι τῶν πρὸς τὴν Πύλιν ἀξιώσεσιν των. Παρατηρήθη, ὅτι μεταξὺ τῶν εἰς Σκόπειαν συγκεντρωθέντων ἀρχηγῶν τοῦ κινήματος δὲν παρίσταντο ὁ Μεχμέτ πασῶς τοῦ Καλκάνδηλι καὶ ὁ Γιαχία ἀγάς τῆς Πριζρένας. Ἐπίσης δὲν προσήλθεν ὁ Χασσάν μπέης τῆς Πριστίνας, ὁ ὅποιος μετὰ τοῦ τοῦ Ριζᾶ μπέη, ἦτο ὁ κυρίως ὑποκινητὴς τῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ ἀπουσία τοῦ Χασσάν μπέη, ἀφείλετο εἰς σοβαρὰν διαφωνίαν του πρὸς τὸν Ριζᾶ μπέην. Ἐβλεπεν ἀντιπαθὴν κατὰ τῆς εἰς Σκόπειαν εἰσβολῆς ἐνῶ ὁ Ριζᾶ μπέης ἐπρότεινε ταύτην καὶ τὴν ἐπραγματοποίησε. Διαφωνοῦν κυρίως εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἄλβανικῆς αὐτονομίας, τὸ ὅποιον περιελαμβάνετο εἰς τὸν ἀνωτέρω δημοσιευόμενον κατάλογον τῶν αἰτημάτων, οὐχὶ ἕως καὶ εἰς τὸν κατάλογον, τὸν ὅποιον ὑπέβαλεν εἰς τὴν Κυβερνητικὴν Ἐπιτροπὴν ὁ Χασσάν μπέης, διότι ὑπεβλήθησαν τρεῖς διάφοροι κατάλογοι, σύμφωνοι ἕως καὶ οἱ τρεῖς ἐπὶ τῆς ἀμνηστίας, τῆς ἐλευθέρου ὀπλοφορίας, τῆς στρατιωτικῆς ὑποχρεώσεως, τῆς ἰδρύσεως σχολείων εἰς τὰ τέσσαρα βιλαέτια, τῆς διδασκαλίας τῆς ἄλβανικῆς, τῆς

νικῆς, τῆς
περιελαμ
πασῶ ε
δὲν ἀπέ
τῆς Βουλ
θαιρεσιῶ
ἐθεώρει

Ὅστω
διεστῶσα
κώτερον
τῆς ὑποθ
κία γεγ
καὶ κινδ
νικῶν Κ
ἐπιτυχία
φήσουν.
νικὴ τῶ
τὰς ἡμέρ
εἰσαγωγ
στριακῆ
κινήματο

νικῆς, τοῦ διορισμοῦ Ἑλλήνων ὑπαλλήλων, εἰς τὸν ἕνα δὲ ἐπὶ πλεόν περιλαμβάνατο καὶ ἡ ἀπαίτησις τῆς παραπομπῆς τοῦ ὑπουργοῦ Σαῖτ πασσᾶ εἰς εἰδικὸν δικαστήριον. Ὁ Χασσᾶν μπέης συντηρητικώτερος δὲν ἀπέβλεπε πρὸς τὴν αὐτονομίαν. Ἐπιτυχῶν αὐτος τὴν διάλυσιν τῆς Βουλῆς ἐκ τῆς ὁποίας εἶχεν ἀποκλεισθῆ διὰ τῶν ἐκλογικῶν αὐθαιρεσιῶν τῶν Νεοτούρκων, ἤλπιζε τώρα νὰ ἐκλεγῆ ἀσφαλῶς καὶ ἐθεώρει περιττὸν νὰ στενοχωρήσῃ περισσότερο τὴν Κυβέρνησιν.

Οὕτω ἡ Κυβερνητικὴ Ἐπιτροπὴ προσεπάθει νὰ συμβιβάσῃ τὰς διεστώσας γνώμας καὶ νὰ ἐξεύρη ἕδαφος συνεννοήσεως. Ἀλλὰ γενικώτερον οἱ Ἕλληνοὶ ἤρχισαν νὰ διαβλέπουσιν ἐκ τῶν συγχρόνως μετὰ τῆς ὑποθέσεως τῶν ἐκτυλισσομένων κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐν Τουρκίᾳ γεγονότων, τὰ ὅποια συνεσώρευον ἀτυχήματα ἐπὶ ἀτυχημάτων καὶ κινδύνους ἐπὶ κινδύνων, τὴν ἀπειλὴν ἐκ τῆς στάσεως τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν ἀπέναντι τῆς Αὐτοκρατορίας, ὅτι ταῦτα ἐν περιπτώσει ἐπιτυχίας ἠδύναντο νὰ σφετερισθοῦν ἐδάφη των καὶ νὰ τοὺς ἀπορροφήσουν. Ἡ ἰδέα μιᾶς ταχείας συνεννοήσεως μετὰ τῆς Πύλης ἦτο γενικὴ τώρα μεταξὺ αὐτῶν, πρὸς τοιαῦτον δὲ σκοπὸν, συμπασούσης κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας καὶ τῆς προτάσεως τοῦ κόμητος Μπέρτχολδ περιεσαγωγῆς ριζικῶν μεταρρυθμίσεων καθ' ἕλλην τὴν Τουρκίαν, ἡ αὐστριακὴ πολιτικὴ κατέβαλλε πᾶσαν προσπάθειαν πρὸς περιστολὴν τοῦ κινήματος. Θὰ ἴδωμεν δὲ ἐφεξῆς πῶς ἀπέλυξε τοῦτο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

Τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει — Ἀντίδρασις κατὰ τοῦ Νεοτουρκικοῦ Κομιτάτου. — Τὸ στρατιωτικὸν πρόγραμμα τῆς Κυβερνήσεως Σαῖτ πασσᾶ. — Καταπιεστικὰ μέτρα στρατολογίας ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν. — Ἡ στρατιωτικὴ σιάσις τοῦ Μοναστηρίου. — Διποταξίαι ἀξιωματικῶν καὶ στρατιωτῶν πρὸς τοὺς Ἀλβανούς. — Ἰδρυσις «Στρατιωτικοῦ Συνδέσμου» κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ ἐν Ἑλλάδι. — Στρατιωτικὴ συνωμοσία κατὰ τῆς Κυβερνήσεως Σαῖτ πασσᾶ. — Παραίτησις τοῦ Σεφκὲτ πασσᾶ. — Κυβερνητικὴ κρίσις. — Ἐπεισόδια εἰς τὴν Τουρκικὴν Βουλὴν. — Παραίτησις τῆς Κυβερνήσεως Σαῖτ πασσᾶ. — Οἱ ἀξιωματικοὶ ζητοῦντες τὴν διάλυσιν τῆς Βουλῆς. — Ἡ νέα Κυβέρνησις τοῦ Γαζή Μουχτάρ πασσᾶ. — Διαλλακτικὴ πολιτικὴ τῆς νέας Κυβερνήσεως. — Ἡ ἐν Τουρκίᾳ κατάστασις προκαλοῦσα ἀνησυχίας ἐν Εὐρώπῃ. — Μία παρέκβασις.

Τὸ Νεοτουρκικὸν Κομιτάτον, κυριαρχοῦν διὰ τῆς Βουλῆς εἰς τὴν ὅποιαν εἶγεν εἰσαγγᾶν τοὺς πλείστους τῶν ὀπαδῶν του διαστρέφαν καὶ πλαστογραφῆσαν τὰ ἐκλογικὰ ἀποτελέσματα καὶ μὴ διστάσαν πρὸς τοῦτο νὰ κατέλλῃ καὶ μέχρις ἐγκλημάτων τοῦ κοινοῦ δικαίου, δεσπόζον ἀκόμη διὰ τῆς Κυβερνήσεως, ἣ ὅποια ἦτο ὑποχείριος εἰς αὐτό, συνήνεγκε τὴν πρώτην κατ' αὐτοῦ πραγματικὴν ἀντίδρασιν εἰς τὰς ἡμέρας καθ' ἃς τὸ γόητρόν του συνετρίβετο διὰ τῶν συμφορῶν, τὰς ὁποίας ἐπασφύρευσεν ὁ Ἰταλοτουρκικὸς πόλεμος καὶ ἡ ἄλβανικὴ ἐπανάστασις. Ἦϊς τὴν κατ' αὐτοῦ καινοβουλευτικὴν ἐπίθεσιν ἢ ἀδύνατον ν' ἀντιέξῃ ἐκ' ἀπειρον, ἀφοῦ ἀπετόλμησε καὶ νὰ διαλύσῃ τὴν

Ο ΠΡΙΓΚΗΨ ΣΑΜΠΑΧΕΔΙΝ

Ἀρχηγὸς τοῦ ἐν Τουρκίᾳ κινήματος τῶν Φιλελευθέρων.

προγενεστέραν Βουλήν, ἔσαν εἶδεν, ἔτι ἡ ἀντιπολίτευτις ἀντιπροσω-
 πευομένη, ἀπὸ ἀφόβου καὶ ἐπιθετικῶς ῥήτορας ὡς τοὺς Λουφτή, Φι-
 κρή, Ριζᾶ Νούρ, τὸν δὲ Ριζᾶ Τεβφίκ, τὸν Ἰσμαήλ Χακή, τὸν Ἀλ-
 βανδὸν Μπαρρή ἐφένδην καὶ τοὺς Ἑλληνας βουλευτὰς Γεώργιον Μπού-
 σιον καὶ Μ. Κοσμιδίην, ἐφθανε τὸν ἀριθμὸν τῶν 110 βουλευτῶν, τέλ-
 μημα, τὸ ὅποιον ὑπερέβη διὰ τῶν ἐκλογικῶν πλάστογραφικῶν καὶ ἐκ-
 βιάσεων δι' ὧν κατήρτισε τὴν νέαν Βουλήν. Ἀλλ' ἡ μείωσις τῆς ἐδα-
 φικῆς ἀκεραιότητος τῆς Αὐτοκρατορίας διὰ τῆς ἀπωλείας τῆς Τριπο-
 λιτιδος καὶ τῆς Κυρηναϊκῆς, διὰ τῆς καταλήψεως τῶν νήσων τοῦ Αἰ-
 γαίου Πελάγους παρὰ τοῦ ἰταλικοῦ στόλου, καὶ πρὸς τοῦτοις τὸ ἄλο-
 γον ἐπεκτεινόμενον καὶ ἐπιτυγχάνον ἁλθαικὸν κίνημα, δὲν ἦσαν γε-
 γονότα τῶν ὁποίων τὴν εὐθύνην ἠδύνατο ἢ ἀποφύγη ἢ γὰρ συγκα-
 λύψῃ. Ἡ ἀντίδρασις ἐγκυμονεῖτο ροδερωτέρα παρ' ὅσον τὴν ἐφ' ἀντά-
 ζοντο αἱ ὀπαδοὶ τοῦ Νεοτουρκικοῦ Κομιτάτου, διότι ἀκριβῶς προήλ-
 θεν ἐκ τοῦ στρατοῦ, τοῦ μόνου πραγματικοῦ στηρίγματος τῶν Νεο-
 τούρκων. Ἐξ ἴσθιαν μετ' ἄλλων τὰ σχετικὰ συμβῆντα.

Ἡ Κυβέρνησις τοῦ Σαὶτ πασσά, ὄργανον πάντοτε τοῦ Νεοτουρ-
 κικοῦ Κομιτάτου, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν κυριωτέρων αὐτοῦ παραγόντων
 ἐν εἰς καὶ ὁ Σαφκὲτ πασσάς, ὁ διευθετῶν τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρα-
 τιωτικῶν, προσεπάθει ἐπὶ τινῶν σημείοις τῆς πολιτικῆς τῆς, ἰδίᾳ τῆς
 ἀφορώσης πρὸς τὰς σχέσεις πρὸς τοὺς γείτονάς τῆς, ὡς ἀπὸ ἀνάγκης τῶν
 διαδραματιζομένων δυσμενῶν διὰ τὴν Τουρκίαν γεγονότων, γὰρ γίνε-
 ται μετριοπαθῆς, ἐκδήλωσις ὀφειλομένη εἰς τὰς προσωπικὰς πολιτικὰς
 ἀρετὰς καὶ τὴν πείραν τοῦ Μ. Βαζύρου. Τὸ ὑποκρυπτόμενον ὅμως πρό-
 γραμμά τῆς, χειριζόμενον παρὰ τοῦ Σαφκὲτ, ἦτο στρατιωτικόν, καὶ εὐ-
 δαιμία ὑπῆρχε περὶ τούτου ἀμφισβόλια. Οἱ ἐκ τῆς Ἰταλίας κίνδυνος δὲν
 ἦσαν πλέον ἀμεσοί, ἀλλ' ἡ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ παρατηρουμένη τάσις τῶν
 βαλκανικῶν λαῶν πρὸς συνεννόησιν, ὡς καὶ ἡ τυραγνιδίης στρατιωτικῆς
 προπαρασκευῆ τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν καὶ τὰ θρυλλούμενα περὶ
 ἐνεργειῶν πρὸς συμμαχικὸν τῶν τῶνδεσμον, οἴθουν τὴν Τουρκικὴν Κυ-
 βέρνησιν πρὸς στρατιωτικὰς καὶ ναυτικὰς προετοιμασίας. Ὑλικὸν πο-
 λέμου καὶ παντὸς εἶδους στρατιωτικῆς ἐπιμηθείας ἐφθάνον καθ' ἐξά-
 στην ἐκ Γερμανίας. Ἐδαπανῶντο δὲ πρὸς τοῦτο μὲν πρὸς τὰ
 ὅποια δὲν ἦτο εὐκόλον γὰρ ἐξουδεκτικῶνται πάντοτε, ἐκαλύπτοντο δὲ

διὰ θανατοῦ
 ταναγκασ

Ἄλλ

τερικὴν α

μενον ἀπέ

διαίρεσις

Ὁ Ὑπου

ραίτησιν

τουρκικῶν

Παρισίων

θυνας ἀνά

ἐφθόδιζε

ἐντεῦθεν

Νεοτουρκ

δοκῶν τῆ

Συνετέλει

Ναήλ μπ

πασσά μὴ

στρατιωτι

ἔδρα τῶν

πεν ἀπό

Τὰς

φου, ὡς

Κατῆ

μὴ ἐκρυμ

τοῦ 15.

φῆν τῶν

δοσια κα

νικῶν ἐκ

στρατευσ

μειυτικὸν

λαγῆν τ

ἦτο αὐθα

καθεστῶτ

διὰ δανείων, ἀλλὰ καὶ τούτων ἡ πηγὴ εἶχε στερεύσει, καὶ διὰ καταναγκαστικῶν εἰσφορῶν, αἱ ὁποῖαι ἐπεβάρυνον τοὺς Χριστιανούς.

Ἄλλ' ἐνῆν τὸ κῶρος τῆς τουρκικῆς Κυβερνήσεως ὡς πρὸς τὴν ἔξωτερικὴν αὐτῆς φήμην ἦτο μηδαμινόν, ἀμφίβολον δὲ καὶ ὀλιγὸν μειω-
μενον ἀπέναντι τοῦ ὀθωμανικοῦ λαοῦ, δὲν ἐβράδυναν ν' ἀναγκασθῶν
διαρρέσεις εἰς τὰς τάξεις τῆς, αἱ ὁποῖαι τὴν ἐκλόνησαν περισσότερον.
Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν Ναήλ μπέης ἐξηναγκάζετο εἰς πα-
ραίτησιν διὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ δανείου τῶν 10,000,000 λιρῶν
τουρκικῶν, τὸ ὅποιον διεπραγματεύετο πρὸς τραπεζικὴν ὀμάδα τῶν
Παρισίων. Ὁ Ὑπουργὸς οὗτος εἶχε τεισθῆ ἑμμέλως, ὅτι ἡ ἀνεύ-
θυνος ἀνάμειξις εἰς τὰ τῆς διοικήσεως τοῦ Νεοτουρκικοῦ Κομιτάτου, ἂν
ἐφθόδιζε κατὶ περισσότερον εἰς τὴν κόσμον, αὐτὸ ἦτο τὸ χρέμα, καὶ
ἐνετύθην ἡ ἀποτυχία του διὰ τὴν συναμιελόγησιν τοῦ δανείου. Ἄλλ' αἱ
Νεότουρκοι ἤρνοοντο τὴν ἀναμεισιθῆτητον αὐτὴν ἀλλάθειαν καὶ ἀπέ-
δωκαν τὴν ἀποτυχίαν εἰς προσωπικὴν ἀνικκνότητα τοῦ Ὑπουργοῦ.
Συνετέλεσε δὲ πολὺ εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ ἀδύνατον τὴν θέσιν τοῦ
Ναήλ μπέης εἰς τὸ Ὑπουργεῖον ἢ ἐκδηλωμένη δυσφορία τοῦ Σουλτᾶ
πασσά μὴ δυναμένου ν' ἀνταποκριθῆ εἰς τὴν ἐγκαίριον πληρωμὴν τῶν
στρατιωτικῶν προμηθειῶν, διὰ τῶν ὁποίων πλουσίως ἐφωδιάζοντο αἱ
ἔδραι τῶν διαφόρων διοικήσεων τοῦ στρατοῦ. Πράγματι δὲ οὐδὲν ἔλει-
πεν ἀπὸ τῶν τουρκικῶν στρατῶν.

Τὰς ἀνάγκας τῶν μεγάλων τούτων προμηθειῶν ἐγγύρουν νὰ καλύ-
ψουν, ὡς εἶπομεν, καὶ διὰ καταναγκαστικῶν εἰσφορῶν.

Κατηρτίσθη νόμος διὰ τοῦ ὁποίου ἐκκλούντο εἰς τὰς τάξεις καὶ εἰ
μὴ ἐκγυμνασθεῖσαι ἡλικίας τῶν Χριστιανῶν ἀπὸ τοῦ ἔτους 20 μέχρι
τοῦ 45. Οἱ μouxτάρηδες διετάχθησαν νὰ προβαῖν εἰς τὴν καταγρα-
φὴν τῶν πολιτῶν τούτων, ἀπερίγραπτος δὲ ὑπῆρξεν ἡ ἀπόγνωση, ἡ
ὁποία κατέλαβε τὰς χριστιανικὰς κοινότητας. Αἱ ἐφορεταὶ τῶν ἀρμα-
νικῶν ἐκκλησιῶν ἠρνήθησαν νὰ δώσουν καταλόγους τῶν Ἀρμενίων
στρατευομένων. Ἄλλ' ὁ στρατολογικὸς οὗτος νόμος εἶχε μάλλον τα-
μειυτικὸν σκοπὸν. Οἱ καλούμενοι ἠδύναντο νὰ ἀπιτόχουν τὴν ἀπο-
λαγὴν τῶν καταβάλλοντες ἀνάλογον ἀντιστάσιμα. Ἄλλὰ καὶ τούτο
ἦτο αὐθαίρετον καὶ τυραννικόν, διότι πάντες οὗτοι ἐπὶ τοῦ παλαιοῦ
καθεστώτος εἶχον καταβάλλει τὸν κεφαλικὸν φόρον καὶ ὑπεχρεούοντο

τόρα νὰ πληρώσουν δις διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. Εἰς 10,000,000 λιρῶν ὑπελογίζετο ἡ τοιαύτη πρόσοδος.

Ἄλλ' ἐν ταῦτα πάντα καθίστων μισήτην τὴν Κυβέρνησιν τοῦ Σαὶτ πασσά, τὸ καίριον κατ' αὐτῆς πλήγμα καὶ συνεπίς καὶ κατὰ τοῦ Νεοτουρκικοῦ Κομιτάτου κατέφερον ἡ ἐκραγεῖσα εἰς Μοναστήριον στρατιωτικὴ στάσις καὶ ἡ πρὸ αὐτῆς συνεννόησις πολυαριθμοῦ ὁμάδος ἀξιωματικῶν, οἱ ὅποιοι ἀπετέλεσαν «Στρατιωτικὸν Σύνδεσμον» κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ ἑλληνικοῦ τοιούτου, τοῦ πρωτοστατήσαντος εἰς τὸ γνωστὸν ἐν Ἑλλάδι ἀνατρεπτικὸν τοῦ παλαιοῦ κομιτατικοῦ καθεστώ-
τες κίνημα. Ὁ τουρκικὸς «Στρατιωτικὸς Σύνδεσμος» εἶχεν ὡς σκοπὸν τὴν κατάργησιν τοῦ Κομιτάτου καὶ τὴν ἀπόταξιν τῶν παλαιότερων ἀξιωματικῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων περιελάμβανον πρωτίστως αὐτὸν τὸν Μαχμούτ Σεφκέτ πασσάν, τὸν ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν, τὸν ὅποιον ἐθεώρουν ὡς τὴν ψυχὴν τοῦ Κομιτάτου. Ἦδη δὲ ἀξιωματικοὶ τῆς φρουρᾶς τοῦ Μοναστηρίου ζητοῦντες ἐπιτακτικῶς τὴν διαλύσιν τοῦ Νεοτουρκικοῦ Κομιτάτου, εἰδοποιῶν τὸν Σεφκέτ, ἔτι ἐὰν εἶχε πρὸς τοῦτο δισταγμοὺς ἢ ἐὰν δὲν ἤδύνατο, πᾶ ἐύρισκοντο αὐτοὶ εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ τὸ διαλύσουν.

Ἡ ἀπειλὴ αὕτη, ἡ προδίδουσα ἐπαρκῶς τὸ ἐπικρατοῦν ἐν τῷ στρατῷ ἀντιπειθαρχικὸν πνεῦμα, κατέληξεν εἰς σοβαροτάτην στρατιωτικὴν στάσιν ἐν Μοναστηρίῳ. Ἐν πρώτοις ἐσημειώθησαν ἀπὸ τῶν λιποταξίαι ἀξιωματικῶν, ὑπαξιωματικῶν καὶ στρατιωτῶν κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἰουνίου τοῦ 1912 ἄχι μόνον εἰς τὴν φρουρὰν Μοναστηρίου, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς φρουρὰς τοῦ Περλεπέ καὶ τῆς Δόδρης. Ἐπίσημον ἀνακοινωθὲν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Γραφείου τοῦ Τύπου ἀναεῖδαξε τὸν ἀριθμὸν τῶν λιποτακτῶν εἰς 1 λοχαγόν, 9 ἀνθυπολοχαγούς καὶ καὶ 80 στρατιώτας. Στρατὸς ἐστάλη πρὸς καταδίωξίν των, κατορθώθη δὲ ἡ σύλληψις 2 ἀξιωματικῶν καὶ 10 στρατιωτῶν. Οἱ λιποτάχται καὶ οἱ στασιασταὶ τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς καθ' ἑκάστην ἠξίωσαν ἴσχυοντο μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἐπαναστατῶν. Χαρακτηριστικὸν τῆς ἐξήψεως τῶν πολιτικῶν παθῶν μεταξὺ τῶν ἀντιφρονούντων ἀξιωματικῶν εἶνε, ἔτι τὴν νύκτα τῆς 11 Ἰουνίου ἐν τῇ φρουρᾷ τοῦ Μοναστηρίου ὁ Ἐλαρχος Κατζῆ Ἄλῆς ἐφόνευσ τὸν λοχαγὸν τοῦ παζικοῦ Χασσάν Μπαρῆ, ἄλλανόν*.

* Le Messager d'Athènes.

Οἱ μ
στασιαστο
θάση εἰς
ματὰ των
γενίκευσι
τοῦ ὑπου
νων καὶ ὁ
γῶν. Δι
τὰ κόμμα
κρυσις τ
Γενικὸς
«Ἐνωσις
σεως. Ἐ
θερία εἰς

Ὡς γ
φερε τὸν
Τὸ διοικη
κτον συνε
Ὁ πρόεδ
φορίας, τ
φώνου ε
σταντινου
τάχται ἀ
σιν τῆς Κ
Ἰθθαδαί
ἀναφερομ
εἰς τὸν Ι
θὰ ἴγγων
Ἡ π
τότε ἐν τ
σθη ἡ κο

* Ὡς

μῆτησιν το
λελευθέρων

Οἱ μετὰ τῶν Ἀλβανῶν ἐπαναστατῶν ἐνούμενοι λιποτάττειν καὶ στασιασταὶ ἀξιωματικοὶ εἰδοποιοῦν τὸν Βαλῆν Μοναστηρίου νὰ διαβιβάσῃ εἰς τὸν Σουλτάνον τὰ κατωτέρω ὑπὸ τύπον τελεσιγράφου αἰτήματα των, τῶν ὁποίων ἢ μὴ ἐκπλήρωσις θὰ εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν γενίκευσιν τοῦ κινήματος καὶ μεγαλειτέρας συνεπειάς: « Ἀποπομπὴ τοῦ ὑπουργείου καὶ σχηματισμὸς νέου τοιούτου ἐξ ἀνδρῶν διακεκριμένων καὶ ἀμερολήπτων. Λιάλυσις τῆς Βουλῆς καὶ ἐνέργεια νέων ἐκλογῶν. Διορισμὸς ἀνωτέρων ὑπαλλήλων ἐκ τῶν μὴ σχετιζομένων πρὸς τὰ κόμματα. Ἀπομάκρυνσις τοῦ στρατοῦ ἐκ τῆς πολιτικῆς. Ἀπομάκρυνσις τῶν ἀξιωματικῶν ἐκ τῶν πολιτικῶν θέσεων. Ἐκκαθάρισις τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου τοῦ στρατοῦ. Ἀπαγόρευσις εἰς τὸ Κομιτάτον « Ἐνωσις—Ἱερόδοξ » ν' ἀναμιγνύεται εἰς τὰς πράξεις τῆς Κυβερνήσεως. Ἐλεγχος ἐπὶ τῶν λογαριασμῶν καὶ τῶν ἐράνων. Πλήρης ἐλευθερία εἰς τὰς ἐθνότητας ».

Ὡς ἦτο ἐπόμενονον ἢ ἐκρηγῆς τῆς στρατιωτικῆς αὐτῆς στάσεως ἐπέφερε τὸν πανικὸν εἰς τὰς κυβερνήσας τάξεις ἐν Κωνσταντινουπόλει. Τὸ διοικητικὸν συμβούλιον τοῦ Κομιτάτου συνήλθεν ἡμέσως εἰς ἐκτακτον συνεδρίασιν, τῆς ὁποίας συμμετέσχον καὶ τινες ἐκ τῶν ὑπουργῶν. Ὁ πρόεδρος τοῦ Κομιτάτου καὶ οἱ ὑπουργοὶ ἀνεκοίνωσαν τὰς πληροφορίες, τὰς ὁποίας εἶχον λάβει περὶ τῆς στάσεως καὶ αἱ ὅσοιαι συναφῶνουν εἰς τοῦτο, ὅτι τὸ κίνημα ἐγένετο κατόπιν ὁδηγῶν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τοῦ κόμματος τῶν φιλελευθέρων* καὶ ὅτι οἱ λιποτάττει ἀξιωματικοὶ ἦσαν Ἀλβανοὶ ἐπιδιώκοντες πρωτίτως τὴν πτῶσιν τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἰδίως τὴν τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν. Ἐθεδαίοτο δὲ ἀκόμη, ὅτι οἱ εἰρημῆνοι ἀξιωματικοὶ ἔμοῃ μετὰ τῶν ἀναφερομένων αἰτημάτων των πρὸς τὸν Σουλτάνον εἶχον ἀποσταλέναι εἰς τὸν Βαλῆν τοῦ Μοναστηρίου καὶ τὴν ἐπιπρόσθετον ἐγγύωσιν, ὅτι θὰ ἡγωνίζοντο ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἀλβανίας.

Ἡ πολιτικὴ κοιμῆδία, ἣ ὁποία ἐπαίχεται ἐν Τουρκίᾳ, ἐπαρκαυσίως τότε ἐν τῶν μάλλον ἐκπληκτικῶν ἐπεισοδίων τῆς. Ἀφοῦ ἀπεφασίσθη ἢ καταδίωξις τῶν στασιαστῶν, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς ἦτο πολὺ

* Ὡς ὁ « Στρατιωτικὸς Σύνδεσμος » καὶ τὸ κόμμα τοῦτο ἰδρύθη κατ' ἀπομνησιν τοῦ ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ κ. Βενιζέλου κόμματος τῶν φιλελευθέρων.

μαγκλιότερος ἢ ὅσον εἶχεν ἀνακρινωθῆ ἐπισήμως, τὸν λιποτακτικῶν στρατιωτῶν ἀνερχομένων εἰς 1000, ἐπίσης δὲ καὶ ἡ ἀνάκλησις τοῦ διοικητοῦ τῆς φρουρᾶς Μοναστηρίου Σακερῆ πασσά, θεωρηθέντος ὑπόπτου ἢ καὶ ἀπλῶς διότι δὲν ἤδυνήθη νὰ προλάβῃ τὸ κίνημα, ὁ Σακερῆ πασσάς ἐκρίναν, ὅτι εἶχεν ἐπιστῆ ἢ σιγγιῆ τήρα, ὅτε καὶ οἱ μὴ ἀποφρονούντες πρὸς αὐτὸν ἀξιωματικοὶ καὶ τὸ Κομιτάτον ἤρχισαν νὰ κολιταῖονται, νὰ ὑποβάλῃ νομισχέδιον εἰς τὴν Βουλῆν δι' ὃ ἀπαγγεράετο ἐπὶ αὐστηρᾷ ποινῇ ἢ ἐπισηδῆστα ἀνάμειξι τῶν ἀξιωματικῶν εἰς τὴν πολιτικῇ. Ὁ περίφημος αὐτοῦ νόμος, ὁ οὗτος βεβαίως εὐδέστες ἐπρόκειτο νὰ ἐφαρμοσθῆ διὰ τοῦ ἀξιωματικοῦ τοῦ φίλικῶς διακημένου πρὸς τὸ Νεστορικὸν Κομιτάτον, περιελάμβανε τὰ ἑξῆς δύο ἄρθρα: (α) Οἱ γενικὸι ἀξιωματικοὶ, οἱ ἀνώτεροι καὶ κατώτεροι, καὶ οἱ πρὸς τοῦτον ἐφορισθέντοι, καὶ οἱ στρατιῶται, οἵτινες ἤμελλον φοραθῆ, συμμετέχοντες συναθροίσεσιν καὶ πολιτικῶν διαδηλώσεσιν, καὶ ἀναμνησθέντοι εἰς τὴν πολιτικῇ, τιμωροῦνται διὰ φυλακίσεως δύο μῆχρι τεσσάρων μηνῶν. Συγγρόνως δὲ μετακίθονται εἰς ἄλλο στρατιωτικὸν σῶμα χωρὶς νὰ διακινῶνται ἀποζημιώσεως διὰ τὴν ὀλιγορικῆν τῶν ἑσόδων. Ἐν ὑποτροπῇ πάντως οἱ στρατιωτικοὶ βαρυσφύροι διακροῦνται τοῦ ματρώου τῶν ἀξιωματικῶν καὶ τιμωροῦνται διὰ φυλακίσεως δύο μῆχρις ἑξ μηνῶν. (β) Οἱ ἀπαξιωματικοὶ, οἱ δεκανεῖς καὶ οἱ στρατιῶται τιμωροῦνται διὰ καταναγκαστικῶν ἔργων ἑξ μηνῶν καὶ διὰ διολασισμοῦ τῆς ἡμετέρας τῶν. (γ) Οἱ γενικὸι ἀξιωματικοὶ οἱ ἀνώτεροι καὶ κατώτεροι καὶ οἱ πρὸς τοῦτον ἐφορισθέντοι, οἵτινες ἤμελλον φοραθῆ ἀνήκοντες εἰς πολιτικὰ κόμματα ἀναγνωρισμένα ἢ καὶ μὴ ἀναγνωρισμένα παρὰ τῆς Κυβερτήσεως, διακροῦνται τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ καὶ τιμωροῦνται διὰ φυλακίσεως δύο μῆχρις ἑξ μηνῶν. (δ) Οἱ ἀπαξιωματικοὶ, οἱ δεκανεῖς καὶ οἱ στρατιῶται τιμωροῦνται διὰ καταναγκαστικῶν ἔργων ἑξ μηνῶν καὶ μετακίθονται εἰς ἄλλο στρατιωτικὸν σῶμα ἐπιθερυνόμενοι συγγρόνως διὰ διολασισμοῦ τῆς ἡμετέρας τῶν.

Ἡ ἀναγγελία τῆς ὑποστάσεως τοῦ νομισχέδιου τούτου, καθὼς καὶ τὸ αὐστηρὸν μέτρα, τὸ ἕσται ἀνήγγελλον ὁ Σακερῆ πασσάς, ὅτι ἡ ἀλάμταναν ἐπὶ τῇ προδότης τῆς ψυχρῆσεως του, δὲν ἔφερε τὸ προσδοκώμενον ἀποτέλεσμα. Τὸν αὐτὸν εἰς πολλὰς φρουρὰς τῆς Μακεδονίας ἐφασκίνοντα συναμοσίου μεταξὺ τῶν ἀξιωματικῶν, νῆαι λιποταξίαι ἀναγγελλόντες καὶ ἡ στάσις ἀπὸ νὰ περιορισθῆ ἀλάμταναν δαινότερον

χαρὰ
νὲν δ
ταίω
Παρι
Τραπ
μόνο
σης τ
τὴν
τῶν
στια
ἐξωτ
σπρῶ
τουρ
σοχ
που
ταύτ
νίζο
ἐξεγ
νετα
λγθ
ἢ δ
μαν
προ
λγθ
Του
παρ
μέν
τῆς
Συ
λῆς
ὄπο
ουσ
ἀνά
μῆρ

χαρακτήρα. Ὑπὸ πᾶσαν δὲ ἐποφιν τὰ πράγματα ἐχειροτέρευον ὅλον ἐν διὰ τὴν Τουρκικὴν Κυβέρνησιν. Χρήματα δὲν ὑπῆρχον καὶ ματαίως ἐζητοῦντο εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἐνὸς ταξειδίου εἰς Παρισίους τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ τῆς «Αὐτοκρατορικῆς Ἰθιομανικῆς Τραπεζῆς» ἐλέγετο, ὅτι οὗτος ἠναγκάσθη νὰ ταξειδέυσῃ μόνον καὶ μόνον διὰ τὴν ἀποφύγη τὰς ἀφορήτους πιέσεις τῆς Κυβερνήσεως ζητούσης προκαταβολὰς ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει τῆς πρώτης τυχούσης ἐγγυήσεως.

Ἄλλὰ δὲν ἦτο μόνον ἡ ἄλλειψις χρημάτων, ἡ ὅποια κατεπτόει τὴν Πύλιν. Ἰσοθάνοντο οἱ περὶ αὐτὴν τὸν κίνδυνον τῆς συνεννοήσεως τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν, τὴν ὅλον ἐγκουμένην ἐχθρότητα τῶν χριστιανικῶν ἐθνοτήτων, καὶ ἐπὶ πλέον, ὅσον ἀφορᾷ γενικώτερον τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν, τὴν καταφανῆ δυσμένειαν καὶ ἐχθρὰν τῆς Αὐστρίας. Ἰδοὺ πῶς ἐπὶ τοῦ προκειμένου καθιέρωσε τὴν κατάστασιν ἡ τουρκικὴ ἐφημερὶς «Ἰκτιὰμ»: «Ὅ,τι πρωτίστως ἐφευκνύει τὴν προσοχὴν μας εἶνε αἱ βουλγαρικαὶ τάσεις, αἱ προδιδόμεναι παρὰ τοῦ τύπου τῆς Σόφιας καὶ καθιστάμεναι ὅλον ἐν σφοδρότεροι τὰς τελευταίας ταύτας ἡμέρας. Αἱ ἐφημερίδες τῆς βουλγαρικῆς πρωτεύουσας ἀπεικονίζουσι μὲ τὰ ζοφερότερα χρώματα τὴν ἐν Τουρκίᾳ κατάστασιν καὶ ἐξεγείρονται κατὰ κυβερνήσεως, ἡ ὅποια ἀπὸ ὑπερβολικὴν εὐμένειαν πρὸς τὴν Ἰθιομανικὴν αὐτοκρατορίαν, δὲν σκέπτεται νὰ ἐπιφευλθῇ τῆς σημερινῆς θέσεως τῶν πραγμάτων, ἐνῶ ἡ Κυβέρνησις αὐτῆ, ἡ δὲ ἦεν τουρκόφιλος, φαίνεται τοῦναντίον ἀπηλπισμένη, ἐκ τῆς Ἰθιομανικῆς διοικήσεως καὶ οἱ κ. κ. Λουτκάνωφ καὶ Γιάσωφ, ἐπίσημοι προσωπικότητες, διακηρύσσουσι δημοσίᾳ, ὅτι εἶνε ἕτοιμοι νὰ ἐπιφευλθῶν τῆς πρώτης τυχούσης περιστάσεως διὰ νὰ καταστρέφουσι τὴν Τουρκίαν. Ἐν Αὐστρίᾳ ἐπίσης μὲ ἐπίταξις ἀνιτουρκικῆς δράσεως παρατηρεῖται ἀπὸ τινῶν ἡμερῶν. Ἡ Αὐστρία ἀπέστειλεν ἐπιφορτισμένον μὲ εἰδικὴν ἀποστολήν, σημαίνον πρόσωπον πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Ρουμανίας, τῆς φίλης ταύτης τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Τριπλῆς Συμμαχίας. Ἐφημερίδες τινὲς ἰσχυρίζονται, ὅτι σκοπὸς τῆς ἀποστολῆς ταύτης εἶνε νὰ ληφθῶν πληροφορίαι περὶ τῶν δυνάμεων, τὰς ὅποιας δύναται νὰ διαθέσῃ ὁ ρουμανικὸς στρατός, καὶ νὰ γείνη ἡ δέουσα συνεννόησις πρὸς κοινὴν δράσιν τῶν δύο στρατῶν ἐν περιπτώσει ἀνάγκης. Ἐτέλος εἶνε ἐπίσης συμμαχικώταται δι' ἡμᾶς κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἡ ἐπίσκεψις εἰς Βιέννην τοῦ Προσφυγοῦ τῆς Ρουμα-

νίας και αἱ ἀλλεπάλληλοι συνεντεύξεις του μετὰ τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ τῆς Αὐστρίας, τόση μᾶλλον καθ' ἕσον τὸ ἀποτέλεσμα τῶν συνεννοήσεων τούτων ἀποβλέπει κατὰ τὰς ἐφημερίδας εἰς τὴν σύναψιν συμφωνίας πρὸ πολλοῦ προσδοκωμένης μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν, συμφωνίας βραχυμενῆς ἐπὶ τῆς διατηρήσεως τῆς εἰρήνης καὶ τοῦ βαλκανικοῦ καθεστώτος, ἀλλ' ἥτις ἢ ἀπέβαλλεν ὑποχρεώσεις τινὰς εἰς τὴν Ρουμανίαν ἔναντι ἀνταλλαγμάτων ἐν περιπτώσει ταραχῶν.... Ἄλλὰ ποῖα ἀρὰ γε νὰ εἶνε ἡ αἰτία τῆς κινήσεως αὐτῆς μεταβολῆς γνώμης πρὸς ἡμᾶς ἀπὸ μέρους τῶν γειτόνων μας καὶ τῶν φίλων μας; Διὰ νὰ τὴν ἀνεύρη κανεὶς δὲν ἀπετεῖται νὰ εἶνε σαφές. Ἦνε ἀπλουσιότης. Διὰ τοῦς μὲν εἶνε ἡ ἐλπίς, διὰ τοῦς ἄλλους δὲ ἡ ἀπελπισία, τὴν ὁποίαν προκαλεῖ τὸ ἀδύνατον τῆς ἐξακολούθησεως τοῦ σημερινοῦ πολιτεύματος ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ, ἀπελπισία, ἡ ὁποία ὄλησε καὶ αὐτοὺς ἀκόμη τοῦς ἀλλήλους μας φίλους νὰ μᾶς λησμονήσουν διὰ νὰ σκεφθοῦν μόνον τὰ ἴδια τῶν συμφέροντα. Ἀν ἤμενοι νὰ ἐξετάσωμεν, ἐὰν ἡ γνώμη αὐτὴ εἶνε δικαιολογημένη, ἢ ὄχι. Ἄλλὰ δὲν δυνατότητα ἢ νὰ βεβαιώσωμεν, ὅτι ζῶμεν εἰς κρισιμοτάτην ἱστορικὴν ὥραν καὶ ὅτι βαρύτερον καθήκον καὶ μεγίστην εὐθύνην ὑπέχουν οἱ κρατούντες εἰς χεῖρας τῶν τῆς τύχης τοῦ Κράτους». Ταῦτα ἔλεγε μία τουρκικὴ ἐφημερίς, ἀλλ' εἶνε καταφανὲς ἀδιαφόρως τοῦ τίς τὰ ἔλεγεν, ὅτι μεγαλειότερα προφητεία ἐξ αὐτῆς τῆς τουρκικῆς σκέψεως δὲν ἤκουσθη κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην περὶ τῶν ἐν Τουρκίᾳ πραγμάτων.

Καὶ ἡ κατάστασις ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ὀλοὴν ἐχειροτέρευε. Ὑπάρχον ἀκόμη καὶ ὁρῆς ἀδιαλλάκτων ἀξιοματικῶν, ἡ ὁποία ἐξήγει τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ Σουλτάνου. Ἄλλ' ἡ συνομοσία ἡ ἐπιμένοντα εἰς τὴν ἀνατροπὴν τῆς Κυβερνήσεως καὶ τὴν διάλυσιν τῆς Βουλῆς, ἐξηκολούθη εἰς ἅλα τὰ στρατιωτικὰ σώματα τῆς Ἀδριανουπόλεως, τοῦ Ἰκονίου, τῆς Σμύρνης, τοῦ Ἐρζουρούμ. Οἱ εἰς αὐτὰ ἀνήκοντες ἀξιωματικοὶ εἰδοποιῶν τὴν Κυβέρνησιν, ὅτι ἦσαν σύμφωνοι μετὰ τῶν συναδέλφων τῶν τῆς προῦρας Μοναρχίᾳ.

Ἦδὲν, ἐπεδείκνυον καὶ τὸν διάδοχον τοῦ Σαῖτ πασά. Ἦθειον Κυβέρνησιν ὑπὸ τὸν Κιαμίλ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Φερὶτ πασά καὶ τοῦ στρατηγοῦ Ναζὶμ πασά διὰ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν. Ἐξήτουν δὲ πλὴν τῆς διαλύσεως τῆς Βουλῆς, τὴν ἐνέργειαν

Ο κ. ΚΟΣΜΙΔΗΣ

Επίτο βολιούτις τίς τῶ Ὀβωλιανῶν
Καθεδρῶν.

Ο κ. Γ. ΜΠΟΥΣΙΟΣ

Επίτο βολιούτις τίς τῶ Ὀβωλιανῶν
Καθεδρῶν.

ΓΑΖΗ ΜΟΥΧΤΑΡ ΠΑΣΣΑΣ

Μέγα: Βεζύργης

ελευθέρων και ανεπηρεάστων εκλογών, απόλυτον ελευθεροτυπίαν και κατάρχησιν των στρατοδικείων.

Τὸ Νεοτουρκικὸν Κομιτάτον ἀντελαμβάνετο πλέον ἐπαρκῶς, δι' ἣτο ἀδύνατον ν' ἀντεπεξέβλην κατὰ τοιαύτης κρίσεως, ἢ ὅποια ἠπαίλει νὰ τὸ συντρέψῃ. "Ἦρχισαν τότε οἱ διευθύνοντες τὰ κατ' αὐτὸ νὰ ζητοῦν τὸ ἐξιλαστήριον ἠθικῶν καὶ ὁ κλήρος ἔπεσαν ἐπαξίως ἐπὶ τὸν Σεφικὲτ πασῶν. Ἰσχύοντες πάντοτε καὶ ραδιουργουότες ἐν τῇ αὐτῇ ἔπειταν τὸν Σουλτάνον νὰ ὑποδείξῃ εἰς τὸν ὑπουργὸν του, ὅτι πρὸς κατευνασμὸν τῶν πνευμάτων καὶ σωτηρίαν τῆς χώρας ὄφειλε νὰ παραιτηθῇ. Καὶ ὁ Σεφικὲτ πασῶς ὑπέσχετο πρᾶγματι τὴν παραίτησίν του τῆν 26 Ἰουνίου 1912. (*)

Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἴყო ἀρκετὸν. Τὴν ἐκραγεῖσταν μερικὴν ὑπουργικὴν κρίσιν δὲν ἠδυνήθησαν οἱ Νεοτουρκοὶ νὰ καλύψουν. Μάτην ἀνεξήγησαν διάδοχον τοῦ παραιτηθέντος ὑπουργοῦ. Ἀπετάθησαν εἰς πολλούς, ἀλλ' οὐδαίς ἐτόλμα ν' ἀναλάβῃ τοιαύτην εὐθύνην. Μεταξὺ ἄλλων ἐσκέφθησαν καὶ τὸν υἱὸν τοῦ γαῖῃ Μουχτάρ πασῶν, τὸν Μαχμούτ Μουχτάρ, ὑπουργὸν ἄλλοτε τῶν Νικητικῶν ἐπὶ τῆς Κυβερνή-

(*) Τὸ ἔγγραφον τῆς παραίτησεως, τὸ ἔπειον ἐναχύθαι πρὸς τὸν Μίγαν Βεζιρῆν, ὁ Σεφικὲτ πασῶς εἶχεν ὡς εἴη :

« Ἐφηλότατε.

« Τὸ νομισθῆσαι, τὸ ἔπειον συνέταξαι ὡς παραίτημα τοῦ ἡνωμένου στρατιωτικοῦ κώδικος, συνεπαίει τῆς ἀναγνωρισθείσης κατὰ τῆς τελευταίας ταύτης ἡμέρας ἀνάγκης ὅπως ἀπαγορευθῇ νομῆραι εἰς τὰ μέλη τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στρατοῦ ν' ἀσπρῶνται μὲ τὴν πολιτικὴν ἐπίστασιν ὅποιας ἐστὶν παρὰ τῆς Βουλῆς, φημισθῆν δὲ καὶ παρὰ τῆς Γερουσίας, ὅτι τὴν ἐπίστασιν αὐτοῦ εἰς ἀρραγοῆν.

« Ἐν ταύταις ἐργαῖς διευθύνων ἄλλως ἀπὸ τριετίας το ὑπουργεῖον τοῦ Στρατιωτικοῦ, θεωρῶ προτιμότερον νὰ ἐμπιστευθῇ τῆν ἐκτέλεσιν τῶν διατάξεων τοῦ νέου νόμου εἰς νέον ὑπουργόν.

« Διὰ τὸν λόγον τοῦτον καὶ ὡς ἐκ τῆς μεγίστης κοπώσεως εἰς τὴν ἑπιάν ὑπεβλήθηρ συνεπαίει τῆς ἐξακρίτητικῆς ἐργασίας τῶν τελευταίων τούτων ἡμερῶν, καὶ ὑπεβέβηαι τὴν παραίτησίν μου. Παρακαλοῦν δὲ ὑμῶς νὰ δεχθῆτε αὐτὴν ἡμῶς μὲ τὴν ἐκφρασιν τῆς εὐγνωμοσύνης μου διὰ τὴν εὐμένειαν, μὲ τὴν ἑπιάν ἢ ἡμετέρῃ ἐφηλότῃ δὲν ἔπαυσα νὰ μὲ περιβάλλῃ κατὰ τοὺς ἐννοῶ μῆνας καθ' ὅσο συνεργάσθηρ ματ' αὐτῆς καὶ διὰ τὰς εὐελείας καὶ τὴν συνδρομῆν, τῆν ἑπιάν μου παρέσχε κατὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθήκόντων μου, εὐγνωμικὴν ἐπιταυγῆν ἐπακολούθησιν τοῦ ἔργου Σας.»

(** Le Messager d'Athènes.

σεως Κια
λαδὲν μπέ
λέγεται, ἔ
τιμότερον
ἀλλὰ καὶ

Μὴ δ
βέρηνης
λευθέρων
ρου τοῦ ἔ
δώσουν τ
χώρας κα
τοκρατορ
ρεξηγήσε
καίων το
λου νὰ
σεως κα
αὐτῶν ἐ
νουπόλει
συναδέλ
στρατοῦ,
παρετείν
προβοδὸν
τὸν Σου
ἢ διέλυ
ζον ν' ὁ
Λέν
μείον),
ἐξαχνίσι
κόμη ἐ
ποῦ ἐφ
νητικῇ
ἐφ' ἔσον
πετο σε
τοτε κα
κῶν ἀν

σεως Κιαμλ πασᾶ καὶ πρήην διοικητὴν Σμύρνης. Ὅταν ὁ Ταλαὰτ μπέης τοῦ προσέφερε τὸ χαρτοφυλάκιον, ὁ Μαχμουὶτ Μουχτὰρ λέγεται, ὅτι τὸν συνεβούλευσε νὰ εἴπῃ εἰς τοὺς ἰδιούς του, ὅτι προτιμότερον δι' αὐτοὺς ἦτο νὰ ἐγκαταλείψουν ὄχι μόνον τὴν ἐξουσίαν, ἀλλὰ καὶ τὸν τόπον, (***) καὶ ἴσῃ τὸ δυνατόν ταχύτερον.

Μὴ δυνηθεῖσα νὰ παρακάμψῃ τὴν μερικὴν ταύτην κρίσιν ἡ Κυβέρνησις ἔφθασεν εἰς τὸ ἀδιέξοδον. Τὰ μέλη τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων συνήρχοντο εἰς διάσκεψιν ἀπαιτοῦντα τὴν τῶσιν ἐλοκλήρου τοῦ ὑπουργείου, ἀπειλοῦντα καὶ διακηρύσσοντα, ὅτι ἠθύναντο νὰ δώσουν τὴν διαδοχὸν Κυβέρνησιν. Ὑπέσχοντο τὴν ἀναγέννησιν τῆς χώρας καὶ ὁμίλουν περὶ ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, ἣτις ἢ ἀ ἐσώζε τὴν αὐτοκρατορίαν καὶ ἣτις ἢ ἀ συνίστατο εἰς τοῦτο: εἰς τὴν ἄρσιν πάσης παρεξηγήσεως πρὸς τὰ γειτονικά Κράτη καὶ εἰς τὸν σεβασμὸν τῶν δικαιῶν τῶν ἐθνότητων. Ἵσος δὲ ἦτο ὁ πατριωτισμὸς τῶν ὥστε ἠπείλουν νὰ φθάσουν εἰς τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν τῶν καὶ δι' ἐπαναστάσεως καὶ δι' ἐκθρονίσεως τοῦ Σουλτάνου! Οἱ μάλλον ἀδιάλλακτοι ἐξ αὐτῶν ἐθεβαίουν, ὅτι εὐάριθμοι ἀξιωματικοὶ τῆς φρουρᾶς Κωνσταντινουπόλεως δὲν εἶχον ἀκόμη συμμερισθῆ τὸ κίνημα τῶν ἐπαναστατῶν συναδέλφων τῶν, οἱ ὅποιοι ἀπετέλουν σχεδὸν τὴν ὀλομέλειαν τοῦ στρατοῦ, καὶ προσέθετον ἀπειλητικῶς, ὅτι ἐὰν ἡ κατάστασις αὐτὴ παρατείνετο καὶ ἡ Κυβέρνησις δὲν παρηταίτο, ἢ ἀ ἠναγκάζοντο νὰ προβοῦν εἰς τὴν σύλληψιν ἑλῶν τῶν ὑπουργῶν καὶ νὰ ἐπιβάλλουν εἰς τὸν Σουλτάνον νέαν Κυβέρνησιν, τῆς ὁποίας ἡ πρώτη πράξις ἢ ἦτο ἡ διάλυσις τῆς Βουλῆς. Ἴδὸν ὁ Σουλτάνος ἀνθίστατο δὲν ἢ ἀ ἐβλαπτόν ν' ἀπαλλάσθαι καὶ αὐτοῦ.

Λὲν ἦτο ἀνάγκη τὰ πράγματα νὰ φθάσουν μέχρι αὐτοῦ τοῦ σημείου, ἂν καὶ αἱ προθέσεις τοῦ νέου κόμματος τοῦ ὑποσχόμενου νὰ ἐξαγνίσῃ τὸ Σύνταγμα διὰ στρατιωτικῶν στάσεων καὶ προσωπικοῦ ἀκόμη ἐκθιασμοῦ ἐναντίον τοῦ ἀνωτάτου ἄρχοντος, καταδείκνουν σαφῶς ποῦ ἐφέρετο ἡ Τουρκία, διὰ νὰ ἐπέλθῃ ἡ κυρίως ἐπιζητούμενη κυβερνητικὴ μεταβολή. Ὁ Μέγας Βεζύρης Σαῖτ πασᾶς σέβόμενος ἑαυτὸν, ἐφ' ἔσον ἐκ τῆς συρρήτης τῶσιν ἀξιοθρηνητῶν συμβάντων, τοῦ ὑπελάμπετο σεβασμὸς πρὸς τὴν ἰδίαν του προσωπικότητα, καὶ διασώζων πάντοτε κἀτι ἐκ τῆς μετριοκαλείας καὶ τῆς συνέσεως τῶν παλαιῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς Τουρκίας, ὑπέβαλε εἰς τὸν Σουλτάνον τὴν παραίτησιν

του και μετ' αὐτῆς και τὴν παραίτησιν δλοκλήρου τοῦ ὑπουργείου χω-
ρις μάλιστα νὰ ἐρωτήσῃ τοὺς ὑπουργοὺς του και νὰ λάβῃ τὴν συγ-
κατάθεσίν των.

(1) Σουλτάνος ἀποδεχθεὶς τὴν παραίτησιν τῆς Κυβερνήσεως, ἣ
ὁποία κατὰ δυσολωνον σύμπτωσιν συνέπεσε μετὴν ἀπόπειραν εισβο-
λῆς τοῦ στολίσκου τῶν ἰταλικῶν τορπιλλοβόλων εἰς τὰ στενὰ τῶν
Λαρδανελλιῶν, ἐστράφη καθ' ὑπόδειξιν πάλιν τῶν Νεοτούρκων πρὸς
τὸν ἐν Λονδίῳ πρεσβευτὴν τῆς Τουρκίας Τεβρικ πασσάν, και τόσῃ
ἤτο ἡ σπουδὴ και ἡ ἀγωνία τῶν παραιτηθέντων ὑπουργῶν ν' ἀνεύρουν
εὐμενῆ πρὸς αὐτοὺς διάδοχον ἐν τῇ προεδρείᾳ τῆς νέας Κυβερνήσεως,
ὥστε προεξοφλήσαντες τὴν γνώμην τοῦ πολιτικοῦ τοῦτου και διπλω-
μάτου, ἀνήγγελλον εἰς τὸν Σουλτάνον τὴν συγκατάθεσίν του, εἶδομεν
δὲ ὅτι ὁ Σουλτάνος ἐν τῇ πρακτικῷ τὴν ὁποίαν ἠναγκάσθη ν' ἀπευ-
θύνῃ εἰς τὸν στρατὸν ἀκριβῶς ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ, λόγω τῆς γε-
νικευθείσης στρατιωτικῆς στάσεως, ἀνήγγελλε τὴν πρόσκλησιν τοῦ
Τεβρικ πασσά εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ Μεγάλου Βεζύρου. Ἄλλ' ὁ Τεβρικ
πασσάς ἠρνήθη νὰ δεχθῇ. Τότε ὁ Σουλτάνος ἐστράφη πρὸς τὸν Γ'αζή
Μουχτάρ πασσάν και ἡ νέα Κυβέρνησις, ὑποστηριζομένη παρὰ τοῦ
κόμματος τῶν Φιλελευθέρων ἀπετελέσθη ὡς ἑξῆς: Μέγας Βεζύρης
Γ'αζή Μουχτάρ πασσάς, Σεγχομισλάμης Κεμαλεδίν, Πρόεδρος τοῦ
Συμβουλίου τῆς Ἐκτετατικῆς Κιαιμήλ πασσάς, ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτε-
ρικῶν Νουραδογκιάν ἐγγένδης, τῶν Ἐσωτερικῶν Φερίτ πασσάς, τῆς
Δικαιοσύνης Χιλιμή πασσάς, τῶν Στρατιωτικῶν Ναζήμ πασσάς, τῶν
Ναυτικῶν Μιχμοὺτ Μουχτάρ πασσάς, τῶν Δημοσίων ἔργων Λαμιὰτ
Σερήφ πασσάς και τῆς Γεωργίας Νεσίτ πασσάς.

Οἱ νέοι ὑπουργοὶ συνήλθον ἀμέσως εἰς συμβούλιον ἐν τοῖς Ἄνκ-
κτόροις ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Σουλτάνου. Συνεζήτησαν ἐφ' ἔστων
τῶν ζητημάτων, κυρίως δὲ ἐπὶ τοῦ Ἀλβανικοῦ, τῆς γενικῆς ἀμνη-
στίας και ἐν γένει ἀνέπτυξαν τὸ προγράμμα των. Τὸ ζήτημα τῶν
ἐθνοτήτων τοὺς ἀπασχόλησε ἐπὶ μακρὸν. Ὅλοι εὐρίθησαν σύμφωνοι,
ὅτι ἔπρεπε ν' ἀποτελέσῃ σπουδαῖον μέρος τοῦ προγράμματός των. (1)
Σουλτάνος ὑπέδειξεν εἰς αὐτοὺς, ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο, τὸ ὁποῖον περι-
οδικῶς συνετάρασσε τὴν αὐτοκρατορίαν ἔπρεπε νὰ λάβῃ ὀριστικὴν λύ-
σιν διὰ τοῦ ἀπολύτου σεβασμοῦ εἰς τὸ μέλλον τῶν δικαιωμάτων τῶν
ἐθνοτήτων. Οἱ ὑπουργοὶ συγκατετέθησαν. Λι' αὐτοὺς ἕμως πρωτίστως

τὸ σκάνδα-
σως, διότι
τικοὶ και
σίαν, δὲν
τοὶ τοὺς
τῆς Ἄδρ
τοῦ ἦσαν
ἀπειλητι-
τὸν Σύνδ
τὸν Πρόε
σμός μα
παρὰ τῆ
« Ἐνώσε
ἡμῶν εἰν
μιαρόν σ
ἀποδεξε
ριωτέρου
τῆς λέσ
πείσετε,
ρῶσωμεν

Υ. Π
μεν πρὸ
ἀξίαν».

(1)
ζουσαν
ἀξίωμα
δὲν ἐπ
ζωὴν το
ἐπευφή
νον με
θυσίας
διὰ πα

τὸ σκάνδαλον ἦτο ἡ Βουλὴ. Αὐτὸ προσεπάθουν νὰ διαφύγουν ἀμέσως, διότι τὴν διάλυσιν τῆς Βουλῆς ἐζήτουν οἱ στασιάζσαντες ἀξιωματικοὶ καὶ ὁ λαός. Ἐπὶ οἱ Νεότουρκοι, οἱ ὅποιοι ἔχασαν τὴν ἐξουσίαν, δὲν ἔχασαν καὶ ὅλην τὴν δύναμιν ἐν τῇ στρατῷ. Εἶχον καὶ αὐτοὶ τοὺς ὀπαδοὺς τῶν. Ἐλέγετο μάλιστα, ὅτι ὀλόκληρος ἡ φρουρὰ τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ μέγα μέρος τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει στρατοῦ ἦσαν ὑπὲρ αὐτῶν. Μρὸ μικροῦ ἡ Βουλὴ εἶχεν ἀναστατωθῆ ἔξ ἀπειλητικῆς ἐπιστολῆς, τὴν ὁποίαν ἀξιωματικοὶ ἐκ τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸν Σύνδεσμον, ἐχθροὶ τοῦ νεοτουρκικοῦ καθεστώτος, ἀπέστειλαν εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Βουλῆς Χαλῆλ βέην. Τοῦ ἔγραφον : « Ὁ Σύνδεσμός μας γνωρίζει τὰς προσπάθειάς σας καὶ τὰς ραδιουργίας σας παρὰ τῇ Α. Μεγαλειότητι κατόπιν τῶσων ἀπαισίων ἐνεργειῶν ἐν τῇ « Ἐνώσει καὶ Προόδῳ » καὶ ἐν τῇ Κοινοβουλίᾳ. Καίτοι ἡ διαγωγὴ ὑμῶν εἶνε ἀξία τιμωρίας ἀποφεύγομεν ἐν τούτοις νὰ χύσωμεν τὸ μαρὸν σας αἷμα. Σὰς εἰδοποιουμένον, ὅτι ἐὰν ἐντὸς 48 ὡρῶν δὲν ἀποδειχθετε, ὅτι δὲν φέρετε ἐμπόδια εἰς τὴν πραγματοποιήσασιν τοῦ κυριωτέρου σκοποῦ ἡμῶν, ὅστις εἶνε ἡ διάλυσις τῆς Βουλῆς ἢ μαλλον τῆς λέσχης καὶ τοῦ θεάτρου τοῦ φιντικῆ καὶ ἀκόμη, ἐὰν δὲν μᾶς πείσετε, ὅτι ἐργάζεσθε πρὸς ἀποδοχὴν τῶν αἰτημάτων μας, ἡ ἐκπληρωσώμεν τελείως τὸ πατριωτικὸν καθήκον, τὸ ὅπολον μᾶς ἐπιβάλλεται.

Ὁ Σύνδεσμος τῶν ἐλευθερωτῶν ἀξιωματικῶν

Υ. Γ'.—Λάβετε ὑπ' ὄψιν ὅτι θεωροῦμεν ἀνωφελὲς ν' ἀπευθυνθῶμεν πρὸς ἀνθρώπους πρὸς τοὺς ὁποίους δὲν ἀναγνωρίζομεν καμμίαν ἀξίαν».

11)24 Ἰουλίου 1912.

Ὁ πρόεδρος ἀνακοινῶν τὴν ἐπιστολὴν ταύτην πρὸς τὴν συνεδριάζουσαν Βουλὴν ἀνήγγειλεν, ὅτι τὴν ἀφῆκεν εἰς τὴν οἰκίαν του εἰς ἀξιωματικὸς, προσέθεσε δὲ ἐν μέσῳ μεγάλου ἰσχύου, ὅτι ἔχει μόνον δὲν ἐπιτόθῃ ἔξ αὐτῆς, ἀλλ' ὅτι ἦτο πρόθυμος νὰ ἰστιάσῃ καὶ τὴν ζωὴν του ὑπὲρ τῆς πατρίδος. (Ὅι βουλευταὶ τὸν ἐχειροκρότησαν καὶ τὸν ἐπευφήμησαν, τινὲς δὲ καὶ ἐφώνησαν, ὅτι εἶνε ἔτοιμοι νὰ συναποθάνουν μετ' αὐτοῦ! Ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο τῆς ἐπιμονῆς καὶ τῆς αὐτοθυσίας ὡμίλησαν καὶ ἔλοι οἱ ῥήτορες! Ἐν τέλει ἡ Βουλὴ ἀπεφάσισε διὰ παμφήφρας νὰ προσκληθῶν ὁ Μέγας Βαζύργης καὶ ὁ ὑπουργὸς τῶν

Στρατιωτικῶν νὰ δώσουν ἐξηγήσεις, συγχρόνως δὲ εἰς ἔνδειξιν διαμαρτυρίας πρὸς τὸν Στρατιωτικὸν Σύνδεσμον νὰ συνεδριάξῃ συνεχῶς. Ὅπως ἀπεδείκνυε πρὸς τοὺς ἐπιβουλευομένους τὴν σύστασίν της καὶ ἐπιζητοῦντας τὴν διάλυσίν της, ἔτι ἤγνοι νὰ ὑπεραμυνθῇ τῶν δικαιωμάτων της.

Ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν ἔσπευσε νὰ δηλώσῃ, ὅτι ἐθεώρει τὸ κίνημα τῶν ἀξιοματικῶν καὶ τὴν ἀπειλὴν τῶν ὡς ἀνάξια σημεσίας καὶ ὅτι διέτασσε τὴν ἐνέργειαν ἀνακρίσεων πρὸς ἀνακάλυψιν καὶ παραδειγματικὴν τιμωρίαν τοῦ κομιστοῦ τῆς πρὸς τὸν Πρόεδρον ἀπειλητικῆς ἀπιστολής, καθὼς καὶ τῶν συνταξάντων αὐτήν. Ἐπίσης ὑπεσχέθη τὴν ποινικὴν καταδίωξιν τῶν ἐφημερίδων, αἱ ὅποιαι τὴν ἐδημοσίευσαν. Ἡ Βουλὴ ἐπεδοκίμασε τὸν λόγον τοῦ καὶ ἀνέειλε τὰς συνεδριάσεις της ἐπὶ δύο ἡμέρας.

Ἦτο προφανές, ὅτι οἱ βουλευταὶ ἐπαίξον κομφορτί. Οἱ μεγάλοι κινήτων λόγοι περὶ αὐτεθυσίας καὶ θανάτου ὑπὲρ τῶν ἁερῶν τῆς χώρας, ἀνθημύθιοντες ἐν τῇ δυνατῇ τῆς ἀναλογίας ὁμοίᾳ πολιτικῆς περιόδου ἐν Ἑλλάδι, ἦσαν ἀλλοθίστατα ρητορικῆ. Ἦδη ἦσαν καὶ ὁ παρόντων ἐπαθεὶ τῆς νέας Κυβερνήσεως. Τὸ περιβήμιον Σύνταγμα ἐγελωτοποιεῖτο καὶ κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην. Ὁ δὲ Κοιλιτικός διέκρινεν εὐχαρίστως, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη ἀδυναμία παρέχει πολλὰς διέξόδους ὑπὸ συνταγματικὸν πολιτεύμα εἰς τὸν ἐν ἀπορίᾳ καὶ κινδύνῳ εὐρισκόμενον ἡγεμόνα. Αἱ αὐτὰς τὰς ἀγκυράς μεταστροφῆς τῶν πολιτικῶν συνειδήσεων εἰς τὸ ἕκτερον τοῦ φινικιῆ, ὡς ἀπεκάλουν τὴν Βουλὴν αἱ στασιασταὶ ἀξιοματικοί, ἡ Α. Μ. ἐπιτακτικῶς πάντοτε, ἀνακοφάστως καὶ ἐμφοδῶς, ὡς ὁ προκάτοχός του, παρὰ τὰ διακρίνοντα αὐτὸν ἀγαθὰ αἰσθημάτων, ἐνόμισα ἔτι διέταξε τὸν σκόπελον τῆς διαλύσεως Βουλῆς, τῶν ἀνέμων καὶ παρὰ τὸ Σύνταγμα συνταθείσης. Τὴς πράγματι ἐξ ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων ἔνσταται νὰ ληρομένησῃ, ὅτι παρεμοίως κρῖσις διέταξε μέχρις ἐσχάτων καὶ ἡ χώρα ἡμῶν :

Μετὰ δύο ἡμέρας, ἐπαναληφθεῖσάν τῶν συνεδριάσεων τῆς Βουλῆς, ὁ νέος Μέγας Βεζύρης Γαζή Μουχτάρ πασοῦ, ἐξέθεταν ἐνώπιον αὐτῆς τὸ πρόγραμμά του. Βαθεῖα καὶ εὐμενῆς συγγῆ ἐκάλυπτε τοὺς λόγους του. Ἀφοῦ ἀπακόνισε δι' ἐντόμων χρωμάτων τὴν κατάστασιν ὑπέδειξε τὰ μέσα τῆς θεραπείας. Ἐν πρώτοις ἐθεώρει ἀπαραίτητον

ὅ,τι ἄλλως ἐκ τῆς πολυγύγειε ὅποια εἶχε νόμου καὶ τητα δι' ὅ τῆς Ἰταλίας τὸ Κράτος τὴν ἀξιοπρ ἐπὶ τῶν δι της ἐπ' ὅ ἀσυζητητε πρὸς τὴν

Ἄλλ'

γείου πρὸ του φόβου τοὺς ἀξίω ἱκανοποιεῖ ὅποια ἐλο τῶν, αἱ ὅ λυε τὴν Ἰ νίκης ἀνα πρωτεῦου Ἄλθανοῦ καίτησιν

Ὅπως

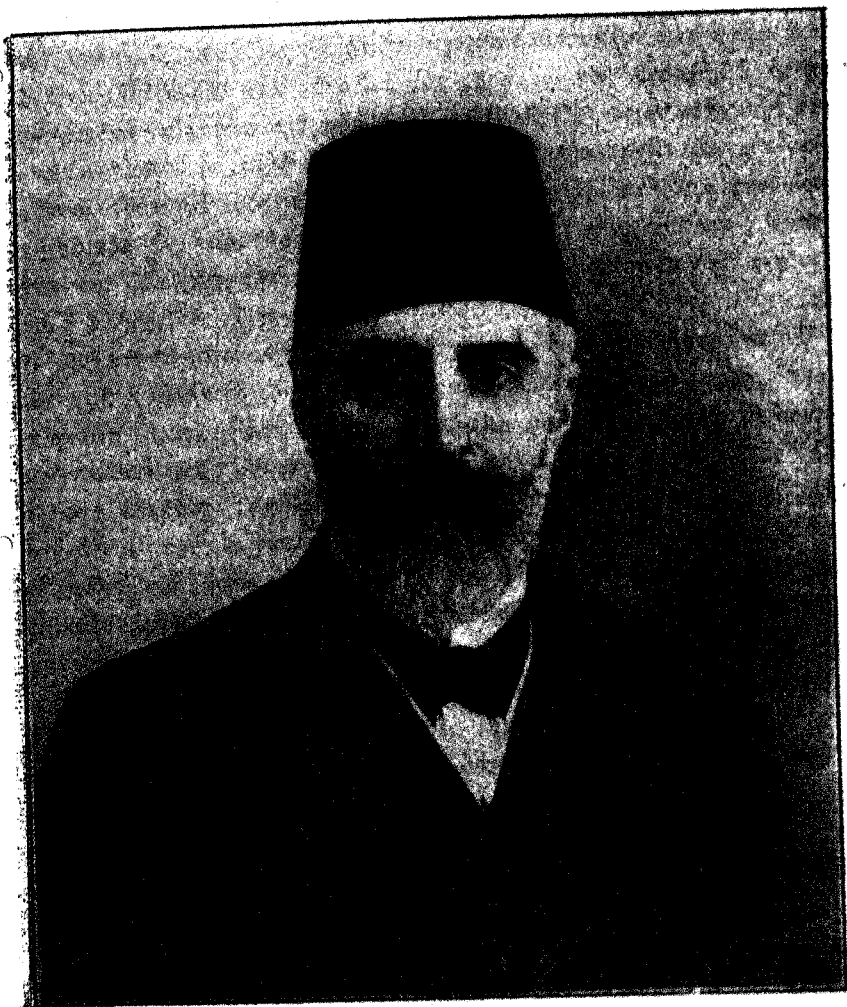
ἐβρηνσις σίαν, τὴν τὴν παρὰ ρώσσα ἦτο ν' ἀ τὴν προγ βερά συμ διασώση αὐτοκρα

ὅ,τι ἄλλως καὶ ὁ προκάτοχός του, τὸν ἀποκλεισμὸν τῶν ἀξιοματικῶν ἐκ τῆς πολιτικῆς, καθὼς καὶ τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων. Ἐπειτα ἀνήγγειλε τὴν κατάργησιν ὅλων τῶν ἀντισυνταγματικῶν μέτρων, τὰ ὅποια εἶχε λάβει ἢ προγενεστέρα Κυβέρνησις, ἰδίως τοῦ στρατιωτικοῦ νόμου καὶ τῶν περιορισμῶν τῆς ἐλευθεροτυπίας, καὶ ὑπεσχέθη ἰσότητά δι' ὅλας τὰς ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ ἐθνότητας. Ὡς πρὸς τὸν μετὰ τῆς Ἰταλίας πόλεμον εἶπεν, ὅτι οὗτος ἤθελεν ἐξακολουθήσει ἕως οὗ τὸ Κράτος δυνηθῆ νὰ ἐπιτύχῃ εἰρήνην ὑπὸ ἕρως συμβιβαστομένους μετὰ τὴν ἀξιοπρέπειάν του. Ἐν τέλει ἐζήτησεν ἄμεσον ψήφον ἐμπιστοσύνης ἐπὶ τῶν δηλώσεών του. Καὶ ἡ Βουλὴ, ἀφ' οὗ διέκοψε τὴν συνεδρίαν της ἐπ' ὀλίγον διὰ νὰ σκεφθοῦν κατ' ἰδίαν οἱ βουλευταί, ἐψήφισαν ἀσυζητητὲ ἡμερησίαν διάταξιν δι' ἧς ἐξεφράζετο ἡ ἐμπιστοσύνη της πρὸς τὴν Κυβέρνησιν διὰ ψήφον 113 κατὰ 45.

Ἄλλ' ἡ μετριότητα καὶ λύπη τοῦ συμβιβασμοῦ τοῦ νέου ὑπουργείου πρὸς τὴν ὑπάρχουσαν Βουλὴν, ὑπαγορευθεῖσα παρὰ τοῦ Σουλτάνου φόβῳ τῶν Νεοτούρκων, ἤδη ἀπειλούντων ἐξέγερσιν, ἀπήρσεν εἰς τοὺς ἀξιοματικοὺς τοῦ «Συνδέσμου», εἰς τὸν λαὸν καὶ συγχρόνως δὲν ἱκανοποιεῖ τοὺς Ἕλληνας. Ἐκ τῶν πρώτων τηλεγραφημάτων, τὰ ὅποια ἔλαβεν ὁ Μουχτάρ πασάς, ἴτε τὰ τῶν Ἑλλήνων ἐπαναστατῶν, αἱ ὅποιοι τὸν εἰδοποίησαν, ὅτι εἰς περίστασιν κατ' ἴσιν δὲν διέλυε τὴν Βουλὴν ἐντὸς πέντε ἡμερῶν ἢ ἐξῆδιζον κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης ἀνταρτήσαντες τὸν Ἀἰδούλ Χαμίτ ὡς Σουλτάνον μὴ νῦν πρωτεύουσαν τῆς αὐτοκρατορίας τὴν Θεσσαλονίκην. Καὶ μαζί με τοὺς Ἕλληνας ἐπαναστάτας τὸ πλεῖστον τοῦ στρατοῦ ἐπρόσβαλε τὴν καίτησιν αὐτήν.

Ὅτω ἡ διάλυσις τῆς Βουλῆς καθίστατο ἀπαραίτητος καὶ ἡ Κυβέρνησις ἐπιζητούσα ἐν νόμιμον πρόσχημα ἐστράφη πρὸς τὴν Γερουσίαν, τὴν ὅποιαν ἐκάλεσε ν' ἀποφανθῆ, ἐὰν ἡ Βουλὴ αὐτὴ διαλύσθαι τὴν παρὰ τοῦ Σαῦτ διαλυθεῖσαν ἠδύνατο ἐπίσης νὰ διαλυθῆ ὡς ἐκκληρώσασα τὸν περιορισμὸν της. Κατὰ τὴν Κυβέρνησιν ὁ περιορισμὸς της ἴτε ν' ἀποφανθῆ μόνον, ἐὰν ὁ Σουλτάνος εἶχε δικαίωμα νὰ διαλύσῃ τὴν προγενεστέραν Βουλὴν! Ὅποια κομφιδία ζυγίσσα εἰς τὰς ἠλιθερά συμβάντα! Ἡ ὅλη προσπάθεια τῆς τουρκικῆς πολιτικῆς ἴτε νὰ διασώσῃ τοὺς συνταγματικοὺς τύπους ὑπὸ τοὺς ὁποίους κατέρρεεν ἡ αὐτοκρατορία.

Ἡ Γερουσία συνήλθε πράγματι εἰς μυστικὴν συνεδρίαν ὑπὸ με-
γάλας προφυλάξεις εἰς τρόπον ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ Νεότουρκοὶ τὸ ἠγνό-
ουν. Κεκλεισμένων τῶν θυρῶν, οἱ γερουσιασταὶ ἐκλιναν πρὸς τὴν ἐμ-
βριθεστέραν ἐρμηνείαν τοῦ Συντάγματος, ἣ ὁποία κυρίως ἦτο νὰ σώ-
σουν τὴν χώραν ἐκ τῶν καταστροφῶν, αἱ ὁποῖαι τὴν ἠπέλλουν, καὶ
ἀνεύηρον ὅτι ἐνῶ ὑπῆρχε συνταγματικὴ διάταξις ὀρίζουσα ὑπὸ τὰς συ-
νήθεις περιστάσεις τὰς ἐργασίας τῆς Βουλῆς ἀπὸ 1 Νοεμβρίου μέχρι
τέλους Ἀπριλίου, τὸ Σύνταγμα οὐχ ἦττον δὲν ἐπρόβλεπε περὶ τῆς
διαρκείας Βουλῆς καλουμένης εἰς συνεδρίαν ἐντὸς τριῶν μηνῶν μετὰ
τὴν διάλυσιν τῆς προγενεστέρας. Καὶ ἐπειδὴ ὁ περιορισμὸς τῆς Βουλῆς
αὐτῆς ἦτο ν' ἀποφυνθῇ ἐπὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ Στέμματος ὡς πρὸς
τὴν διάλυσιν τῆς προηπαρξάσης, δὲν ὑπῆρχε λόγος διὰ νὰ διατηρηθῇ
ἐπὶ πλεον εἰς τὴν ζυγὴν. Ὁ Σουλτάνος λοιπὸν ἦτο ἐν τάξει καὶ μὲ
αὐτὸν καὶ ἡ Κυβέρνησις του. Μόλις ἐλήφθη ἡ ἀπόφασις τῆς Γερου-
σίας, συνετάχθη καὶ ὑπεγράφη ὁ ἰσραδὲς τῆς διαλύσεως, ὁ δὲ Μέγας
Βεζύρης ἔσπευδε δι' ἐγκυκλίου του ν' ἀνακοινώσῃ εἰς τοὺς διοικητὰς
τῶν βιλαετιῶν τῆς αὐτοκρατορίας τὸ χαριόσουνον γεγονός, ἀφοῦ προ-
ηγουμένως ἀνέγνωσε τὸν ἰσραδὲν καὶ ἐνώπιον τῆς Βουλῆς, μαινομένης
πλεον διὰ τὸν πρόωρον θάνατον καὶ ἀπειλοῦσας, καὶ ἐνώπιον τῆς Γε-
ρουσίας, εἰς τὴν ἐγκυκλίον του ὁ Μ. Βεζύρης δὲν παρέλειψε νὰ ὑπο-
μνήσῃ τὰς παρανομίας καὶ αὐθαιρέσιαις δι' ἃν εἶχε καταρτισθῇ ἡ δια-
λυθεῖσα Βουλὴ καὶ νὰ καταστήσῃ προσεκτικῶς τοὺς διοικητὰς τῶν
νομῶν ἐπὶ ἰδίᾳ των εὐθύνη, ἵνα μὴ ἐπαναληφθῶσιν αὐταὶ κατὰ τὰς νέας
ἐκλογὰς. Ἐπίσης καὶ ἄλλας ἀγαθὰς συμβουλὰς τεινούσας νὰ διαπι-
στῶσιν τὸ ἀπροσωπώληπτον τῆς δικαιοσύνης καὶ συνοψίζούσας τὸ πρό-
γραμμα τῆς Κυβερνήσεως, εἶχεν ἀπευθῆναι ὁ Μ. Βεζύρης πρὸς τὰ
ὄργανά του διὰ προγενεστέρου ἐγγράφου. Ἀπῆται τὴν πιστὴν ἐφαρ-
μογὴν τοῦ Συντάγματος καὶ τῶν νόμων, τὴν μετ' ἀκριθείας καὶ προ-
σοχῆς ἐκτέλεσιν ὅλων τῶν ὑποδεικνυομένων μέτρων διὰ τὴν ἐπαναφο-
ρὰν τῆς τάξεως καὶ τήρησιν ἐν γένει τῆς δημοσίας ἀσφαλείας, ἀμε-
ρόληπτον ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης, ἐξασφάλισιν συμφώνως πρὸς τὰς
συνθήκας τοῦ ἀπαραβιάστου τῶν ξένων ὡς πρὸς τὸ ἄτομον αὐτῶν καὶ
τὴν περιοσίαν. Μετὰ τὰς ἀορίστους αὐτὰς συστάσεις, εἰδικώτερον ὡς
πρὸς τὰ συνταράσσοντα τὴν χώραν γεγονότα ὁ Μ. Βεζύρης ἀνήγγελ-
λεν, ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἐθεώρει ὡς ἀσυμβιβάστον πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς

ΑΧΜΕΤ ΡΙΖΑ ΜΠΕΗΣ
Πρόεδρος της Τουρκικής Βουλής

δικαιοσύνης τὴν ἐξακουσούθησιν τῶν ἀδελφοκτόνων συγκρούσεσιν μετὰ τῶν Ἀλβανῶν. Συνεπῶς ἀπεφάσισε: 1ον) ν' ἀναστέλλῃ πᾶσαν καταδύξιν 2ον) ν' ἀνοικοδομήσῃ τὰς οἰκίας τῶν Ἀλβανῶν τὰς καταστραφείσας κατὰ τὰς τελευταίας στρατιωτικὰς ἐπιχειρήσεις 3ον) νὰ ἐξετάσῃ τὰ παράπονά των ὡς πρὸς τὰς ἐκλογὰς καὶ νὰ εἰσάγῃ λύσιν ἀνάλογον πρὸς τὸν νόμον (*) 4ον) νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν σωτηρίαν καὶ τὴν εὐτυχίαν τῆς αὐτοκρατορίας ὡς καὶ τῆς Ἀλβανίας, ἣ ὅποια εἶνε ἡ ἰσχυρωτέρα καὶ κατ' ἐξοχὴν ἐκλεκτὴ ἐπαρχία τοῦ Κράτους 5ον) ν' ἀποστείλῃ ἐπιτροπὴν εἰς τὸ βιλαέτιον τοῦ Κοσσόβου νὰ ἐξετάσῃ τὰ παράπονα τῶν κατοίκων καὶ ν' ἀντιληφθῇ τὰς πραγματικὰς τῶν ἀνάγκας.

Ἡ ἀναγγελία τῆς διαλύσεως τῆς Βουλῆς ἠκούσθη πανταχοῦ τῆς αὐτοκρατορίας μετ' ἀνακουφίσεως καὶ χαρᾶς ὡς ἀπᾶλλαγὴ ἀπὸ προσωρινοῦ ἐφιάλτου, ὅχι ὅμως καὶ ὡς πρόβλεψις πραγματικῆς σωτηρίας. Ἄλλ' αἱ Νεότουρκοι κατὰ τῶν ὁποίων κατεφέρετο οὕτω καίριον κτύπημα, μολοντοὶ δὲν διέθετον ἐπαρκῆ δύναμιν πρὸς σοβαρὰν ἀντίδρασιν, δὲν παρέμειναν καὶ ἀντελῶς ἀδρανεῖς. (Ὅταν ἡ νὰς Κυβέρνησις ἐπαρουσιάσθη ἐνώπιον τῆς Βουλῆς διὰ ν' ἀναγγίωσῃ τὸν Ἰραδὲν τῆς διαλύσεως οἱ βουλευταὶ τὴν ὑπεδέχθησαν μετὰ θορυβωδῶν ἀποδοκιμασιῶν, ὁ δὲ Πρόεδρος ἐδήλωσεν, ὅτι ἡ Βουλὴ θεώρει τὴν Κυβέρνησιν ὡς ἀντισυνταγματικὴν, λησιμονῶν, ὅτι πρὸ μικροῦ μόλις εἶχε τύχει αὕτη τῆς ἐμικιστοσύνης τῆς, καὶ ὅτι ἦτο ἠναγκασμένη νὰ μὴ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὸν Ἰραδὲν τῆς διαλύσεως, συγκαλῶν ἐκ νέου τὴν Βουλὴν εἰς συνεδρίασιν εὐθὺς ὡς ἤθελε καταρτισθῆ ἄλλη κυβέρνησις νομίμως συντεταγμένη. Ἐν τῇ μεταξὺ τῆ Βουλῆ ἤρε δὲ πηφοφορίας τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς ἀπὸ τῆς Κυβερνήσεως. Συγχρόνως ἀξιωματικοὶ ἐκ τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸ Κομιτάτον «Ἐνωσις—Πρόδος» προέβαινον εἰς ἐπιδεικτικὴν διαδήλωσιν ἐπὶ τοῦ λόφου τῆς «Ἐλευθερίας», ἐνῶ ἄλλοι συνάδελφοί των, καθὼς καὶ οἱ μαθηταὶ τῶν Στρατιωτικῶν Σχολῶν, τοὺς ἐμμερόντο τὴν ἐπομένην, καταλαμβάνοντες καὶ τὸν ἀσύρματον τηλεγράφον καὶ προσπαθόντες νὰ ἔλθουν εἰς συνεννόησιν, ἐπὶ τῇ σκοπῇ ἐπαναστατικοῦ κινήματος, μετὰ τοῦ ἐπιτελεῖου τοῦ ἠμερικτοῦ «Μεσσοῦδέ».

(*) Τὸ ἔργαρον τοῦτο ἐστὶν ἡ δὲ τὴν πρὸ τῆς διαλύσεως τῆς Βουλῆς.

Ἰάρα
ὁποῖον εἶχ
νούπολιν.
σχας τῶν
τὰς συνεδ
νελήφθησ
σεις.

Ἡ Κ
δρῶσιν τ
λειψις ἐμ
συνεδριά
κάλεσε α
νομένη ἡ
τοῦ Στέμ

Ὅστι
τοῦ θορύ
θέσιν τῆ
ρας διει
σχαὶ ἦρ
ἐγκυκλί
ἔλεγε :

σεως—
ρύσσει ἐ
μεθ' ἐλο
γενομέν
δι' ἐκβ
ὡς ἔχον
αὐταὶ α
χεν ἀπο
μόνον ε

Ὡς
τῶν ἐν
σης ἀπ
χείας σ
ἐπὶ Σα

Πάραυτα ἡ Κυβέρνησις ἐπανεφέρε τὸν στρατιωτικὸν νόμον, τὸν ὅποιον εἶχεν ἀναστῆλαι, κατέλαβε δὲ στρατιωτικῶς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἡ ἀστυνομία διετάχθη νὰ ἐπιτηρῇ τὰς οἰκίας καὶ τὰς λέσχας τῶν Νεοτούρκων, ὅτινες ἠπέλουν τώρα, ὅτι θὰ ἐξήκολούθουν τὰς συνεδριάσεις τῆς Βουλῆς εἰς Ἀνδριανούπολιν ἢ εἰς Ἄγκυραν. Συνελήφθησαν καὶ ὅλοι οἱ ἀξιοματικοί, ἔσοι εἶχον προβῆ εἰς διαδηλώσεις.

Ἡ Κυβέρνησις ἐξ ἄλλου ἐθεώρησεν ὡς μὴ γενομένην τὴν συνεδρίασιν τῆς Βουλῆς κατὰ τὴν ὁποίαν εἶχε ἐκφρασθῆ κατ' αὐτῆς ἐλλειψίς ἐμπιστοσύνης, ἐφ' ἣ καὶ δὲν ἐδημοσίευσεν τὰ πρακτικὰ τῆς συνεδριάσεως εἰς τὴν ἐπίσημον ἐφημερίδα, ταύναντίον μάλιστα ἐπροκάλεσε αὐτοκρατικὸν διάταγμα διὰ τοῦ ὁποίου ἐθεωρεῖτο ὡς μὴ γενομένη ἡ ψηφοφορία ἐκείνη καὶ ἐθεβαιώθη ἐκ νέου ἡ ἐμπιστοσύνη τοῦ Στέμματος πρὸς τὴν Κυβέρνησιν.

Ὅστιν τὸ ἀντιδραστικὸν κίνημα τῶν Νεοτούρκων ὑπῆρξεν ἀνάξιον τοῦ θορύβου, ἔστις τὸ προανήγγειλε. Ἡ Κυβέρνησις ἔμεινεν εἰς τὴν θέσιν τῆς ἀπρόσβλητος καὶ ἡ τάξις κατ' ἔλας αὐτὰς τῆς χραιμῶν ἡμέρας διετηρήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει. Αἱ διάφοροι νεοτουρκικαὶ λέσχαι ἤρχοντο εἰς τὸ νὰ ἐκφέρουν ἀπειλὰς καὶ εἰς τὸ ν' ἀποστέλλουν ἐγκυκλίους. Μία ἐξ αὐτῶν τοῦ ἐν Σμύρῃ τμήματος τοῦ Κομιτάτου ἔλεγε : «Τὸ κεντρικὸν Κομιτάτον τῆς ὀθωμανικῆς ἐταιρείας «Ἐνώσεως—Προόδου» τοῦ βιλαετίου Ἀἰδινίου, ἐδρεῖον ἐν Σμύρῃ, διακηρύσσει ἐντόνως, ὅτι συνελθὼν εἰς συνεδρίασιν κατόπιν συνανοήτως μεθ' ἑλῶν τῶν λοιπῶν, τμημάτων, ἀπεφάσισε νὰ μὴ ἀναγνωρίσῃ ὡς γενομένην τὴν διάλυσιν τῆς Βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων, ἐπιβληθέντων δι' ἐκδιάσεως καὶ παρανόμων μέσων, καὶ νὰ θεωρῇ τοὺς βουλευτὰς ὡς ἔχοντας ἀκόμη τὸ κῶρος τῆς ἐθνικῆς τῶν ἀποστολῆς.» Ἄλλ' ἔλας αὐταὶ αἱ ἐγκυκλίαι ἄφινον ἀδιάφορον τὸν τουρκικὸν λαόν, ὁ ὅποιος εἶχεν ἀπαρνηθῆ τὸ Κομιτάτον, ἀρῆμοδὸν τοῖς φανατικοῖς τοῦ ἀπαθεῖς μόνον εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ.

Ὡς πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν ἡ νέα Κυβέρνησις ἔπεισε διὰ τῶν ἐν Εὐρώπῃ πρεσβυτῶν τῆς νὰ καταστήσῃ γνωστὰς τὰς ἀπὸ πάσης ἀπόψεως διαλλακτικὰς τῆς διαθέσεις. Ἐγένετο λόγος περὶ ταχέως συνομολογήσεως τῆς εἰρήνης μετὰ τῆς Ἰταλίας καὶ ὅτι αἱ ἡδὲ, ἐπὶ Σαὺτ πασσά ἀρξάμεναι μυστικαὶ διαπραγματεύσεις ἐν Ἐλβετίᾳ

μεταξύ άνεπιστήμων τρόπον τινα πληρεξουσίων από μέρους μὲν τῆς Ἰταλίας τῶν Φουζινάτο, Μπερτολίνι γερουσιαστοῦ, Λουτσάττι πρῶτην Πρωθυπουργοῦ καὶ Βέσπρι, διευθυντοῦ τῆς «Τραπεζῆς τῆς Ρώμης», ἀπὸ μέρους δὲ τῆς Τουρκίας τοῦ Αἰγυπτίου πρίγκηπος Σαΐτ πασσά Χαλήμι, ἐπρόκειτο νὰ λάβουν ἐπίσημον χαρακτῆρα καὶ νὰ συνεχισθοῦν ἐν Ηκρυσίοις. Ἡ ἀγγλικὴ Κυβέρνησις γυῖνθει τὴν τροπὴν ταύτην, συστήρασα εἰς τὸν ἐν Λουδίνῳ πρεσβευτὴν τῆς Τουρκίας Τεβφικ πασσάν τὴν ἀμεσον σύναψιν τῆς εἰρήνης ἀνευ τῆς ὁποίας ἐφρόνει, ὅτι ἡ Τουρκία δὲν θὰ εἶχε τὴν ἀπαιτουμένην γαλήνην ὅπως πραγματοποιήσῃ τὰς ἀπαραιτήτους διοικητικὰς μεταρρυθμίσεις πρὸς σωτηρίαν τῆς αὐτοκρατορίας. Ἐπειγέτο δὲ καταφανῶς ἡ ἀγγλικὴ Κυβέρνησις νὰ διευκρινισθῇ ὅτι τὸ ἀμέσως ἦγον αὐτὴν εἰς τὰ ἐν τῇ Μεσογείῳ συμφέροντά της ζήτημα τῆς παρὰ τῆς Ἰταλίας κατοχῆς τῶν νήσων τοῦ Ἀρχιπελάγους. Κατὰ τὴν πρὸς τὴν Πόλιν σχετικὴν ταύτην ἀνακοίνωσιν τοῦ Τεβφικ πασσά ἀνεφέρετο ἀκόμη, ὅτι συνπεῖα τῆς ἐπεληούσης κυβερνητικῆς μεταβολῆς, ἥτις καθήργει τὴν ἐξουσίαν τοῦ Κομιτάτου, πλήρη μεταστροφὴ εἶχεν ἐπέλθει εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως, ἡ ὁποία ἐφαίνετο ἤδη, εὐνοοῦσα τὴν Τουρκίαν.

Ἄλλὰ καὶ ἀπολύτως εἰλικρινεῖς, ἐὰν ἦσαν αἱ προθέσεις τῆς νέας Κυβερνήσεως ὡς πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν προγράμματος πραγματικῶν ἐσωτερικῶν μεταρρυθμίσεων διὰ τοῦ σεβασμοῦ ἰδίως πρὸς τὰ δικαιώματα τῶν ξένων ἐθνοτήτων καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐπιδίωξιν συνδιαλλακτικῆς πολιτικῆς ἐναντι τῶν γειτονικῶν Κρατῶν, ἦτο πλέον πολὺ ἀργά. Ἐὰ ἐπελήθοντα γεγονότα καὶ τὰ καθ' ἑκάστην διαδραματιζόμενα παραχρῆμα ἐπεισόδια, καταδεικνύοντα τὴν πλήρη παράλυσιν τῆς διοικήσεως, ἦσαν ἱκανὰ νὰ ἐκμηδενίσουν πᾶσαν καλὴν θέλησιν καὶ ἀξιώπαινον προσπάθειαν. Ἡ Κυβέρνησις ἐπεζῆται ἐν μετριπαθείᾳ νὰ κατασταλή τὸ ἀλθανικὸν κίνημα, νὰ κλείσῃ ταχῶς τὴν μετὰ τῆς Ἰταλίας εἰρήνην, ἀλλὰ τὰ ἀκόμητα καὶ προαιώνια μίσση, τῶν ὑπὸ τὴν τουρκικὴν διοίκησιν ξένων λαῶν ἦτο ἀδύνατον νὰ κατασταλοῦν διὰ μιᾶς ἀπλῆς μεταβολῆς Κυβερνήσεως καὶ διὰ τῆς ἀναγγελίας καὶ τῶν ὑποσχέσεων τιμίου κυβερνητικοῦ προγράμματος. Οἱ ὑπὸ δουλείαν λαοὶ ἔβλεπον ἐνώπιόν των τὴν παλαιὰν παντοτεινὴν τυραννίαν, καὶ κατ' αὐτῆς ἐξεγείροντο μὴ συναινέοντες νὰ ὑπακούσουν εἰς τὰς συμβουλὰς τῶν οἰκειῶν Κρατῶν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἀκριβοῦς ταύτην συμπίπτουν, διὰ τὰ

ἀφορῶν
σιν τῶν
ματα, ἀ
λύσιν τῆ
τῆς βεβα
ναληφθῆ
τῆς Ἑλ
θαιρέτων
νησιωτι
νότος, ἀ
μικρὰς
κα ταῦ
φυλετικ
μακεδον
μάτων κ
ἀντιδρῶ
τὰ ἄλλο
ρηρικὴν
στανται
λιτικὴν

Ἡ
βολία,
ὅποιαν ἔ
μαστον
κρινον
ἐξ αὐτῶ
διαύγει
καὶ κατ
τειας ὅ
τὴν τῆ
φράσθη
τελευτα
περὶ τῆ
τόσον δ
Κωνστο

ἀφορῶντα αἴφνης τὴν Ἑλλάδα γεγονότα παρὰ τὴν αἰσθητὴν βελτίω-
 σιν τῶν ἐπισήμων σχέσεων μετὰ τῆς Τουρκίας, ἔλα ἐκεῖνα τὰ ζητή-
 ματα, ἅτινα προεμήνουσιν ὡς μόνην ἀποτελεσματικὴν καὶ ὀριστικὴν
 λύσιν τὴν διὰ τῶν ὅπλων σύγκρουσιν : τὸ κριτικὸν μὲ τὴν ἀπειλὴν
 τῆς βεβαίας ἐπαγόδου τῶν Κρητῶν βουλευτῶν εὐθὺς ὡς ἤθελον ἐπα-
 ναληφθῆ αἱ ἐργασίαι τῆς Βουλῆς, τὸ ἡπειρωτικὸν διὰ τῆς πανταχοῦ
 τῆς Ἑλλάδος παρατητουμένης ἐπικινδύνου ἐξεγέρσεως ὡς ἐκ τῶν αὐ-
 θαιρέτων καὶ ἀπλήστων βλέψεων τῶν Ἑλλανοῶν πρὸς τὴν Ἱπείρου, τὸ
 νησιωτικὸν διὰ τοῦ ἐν Σάμῳ κινήματος καὶ τῆς ἀσημάντου ὡς γεγο-
 νότος, ἀλλὰ τόσον μεγάλῃς ἀπὸ ἡθικῆς ἐννοίας ἐπαναστάσεως τῆς
 μικρᾶς νήσου Ἰκαρίας, ὡς ἀκόμη καὶ τὰ ἐν Κύπρῳ διαδραματισθέντα
 κα ταῦτα ἐμμέσως ἀπὸ τινος ἀπόψεως χαρακτηριστικὰ τοῦ ἀσθέτου
 φυλετικοῦ μίσους μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων, καὶ πρὸ πάντων τὸ
 μακεδονικὸν ζήτημα τῆς Ἑρζάκης ὡς ἐκ τῶν ἀτελευτήτων δεινοπαθη-
 μάτων καὶ μαρτυριῶν τῶν ἐκεῖ χριστιανικῶν ἰθνησμιῶν, ἤδη ὄλονεν
 ἀντιδρώντων καὶ ἐξεγειρομένων εἰς τρόπον ὥστε, ὡς ἡ Ἑλλάς, καὶ
 τὰ ἄλλα βαλκανικὰ Κράτη τὰ ἀμέσως ἐνδιαφερόμενα, παρὰ τὴν εἰ-
 ρηνικὴν πολιτικὴν, τὴν ὁποῖαν ἠκόλουθουσι, νὰ μὴ εὐνῶνται ἢ νὰ ἐπι-
 στανται τὴν ἐπίδρασιν τῆς κοινῆς γνώμης, ἀπαιτούσης δραστηκὴν πο-
 λιτικὴν .

Ἡ Τουρκία ἦτο πρὸ ἀληθινοῦ χάους ὅπου οὐδεμία ὑπῆρχεν ἀντι-
 βολία, ὅτι θὰ συνετρίβετο ἐν τῇ ὀρμῇ τῆς ἀναδημιουργίας πρὸς τὴν
 ὁποῖαν ἐφέροντο οἱ ὑπ' αὐτὴν λαοὶ εἰς τὴν ἐπίμονον καὶ ἀκαταλό-
 μαστον ἐκζήτησιν τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἐλευθέρου ζωῆς. Πάντας διέ-
 κρινον πλέον τὴν ἐπικειμένην καταστροφὴν καὶ ἔχι ὀλιγώτερον καὶ
 ἐξ αὐτῶν τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς Τουρκίας ἔσαι διέσωζον κάποιαν
 διαύγειαν κρίσεως. Αὐτὸς ὁ Κιαμὴλ πασσάς, πρῶτον μέγας Βεῦλῆς,
 καὶ κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῆς ἐπικρα-
 τείας ὑπὸ τὴν Κυβέρνησιν Μουχτάρ πασσά, ἐπισκεφθεὶς τὸν πρεσβευ-
 τὴν τῆς Ἑλλάδος, κ. Γρυπάρην ἐν τῇ ἑλληνικῇ πρεσβείᾳ, ἀφοῦ ἐξε-
 φράσθη μετ' ἀνεπιφυλάκτου θαυμασμοῦ περὶ τῶν γεννημένων κατὰ τὰ
 τελευταῖα ἔτη προόδων ἐν Ἑλλάδι, ἠμίλησε μετὰ πατριωτικοῦ ἄλλους
 περὶ τῆς ἀξιοθρηγῆτου καταστάσεως τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας
 τόσον ἀπὸ ἐσωτερικῆς ἔσφ καὶ ἀπὸ ἐξωτερικῆς ἀπόψεως. Ὁ δὲ ἐν
 Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας σὲρ Γεράλδος Λόουερ,

φάγον ἐπ' ἀδείᾳ καὶ ἐπισκεφθεὶς τὸν Κιαμίλ πασάν δὲν ἀπέκρυψε τὰς ἀπαισιόδοξους προβλέψεις του διὰ τὴν σημερινήν κατάστασιν τῶν ἐν Τουρκίᾳ πραγμάτων. Οὐδαμῶς δὲ ἀληθῶς εἰς τὰς κρίσεις τῶν ξένων καὶ ἐπιστήμων διὰ τῶν Κυβερνήσεων καὶ ἐν τῇ κοινῇ γνώμῃ δι' ἃν ἐξεφράζετο ἡ παγκόσμιος δημοσιογραφία, εἵρισκε χάριν πλέον ἢ Τουρκία καὶ ἐφαίνετο, ὅτι ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἀτεξενούτο ὅλων τῶν φίλων τῆς.

Αἱ Λυνάμεις τῆς Τριπλῆς Συνεννόησεως, πρωτοστατούσης τῆς Ρωσσίας, βλέπουσαι τὴν ἀφηνεχτὸν καταστροφὴν, ἐνήργησαν καὶ ἐπέτυχον, ὡς εἶδομεν, νὰ ἐνώσουν τὰ διασπόμενα Βαλκανικὰ Κράτη εἰς συμμάχικαν, καὶ περὶ ἐνὸς μόνου ἐφροντιζόν πῶς ν' ἀπομακρύνουν τὴν μαιριάκην στιγμὴν τῆς συγκρούσεως. Ἡ ἔνωσις αὕτη τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν ἐφάνη ἀρχικῶς ὡς ἰσχυρὸν προύργιον ἱκανὸν νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν εἰρήνην καὶ ἐπισπεύθῃ, ὅταν Λυνάμεις ὡς ἡ Ἰταλία, ἀνήκουσα εἰς τὸν ἀντιξίλον εὐρωπαϊκὸν Σύνδεσμον καὶ διαδοραματίσασα ἔναντι τῆς Τουρκίας πάντοτε ἀφανὲς πρόσωπον ἀνοχῆς, μετέβαλε ταπεινὴν, ἤργατο ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὡς νέος πρωτεῖον παράγων καὶ παραξενύουσα μακροχρόνιον πανευρωπαϊκὴν ἀγκυροχῆν ἐν νυκτὶ τοῦ κατακτητοῦ ἀφῆραι παρ' αὐτοῦ ἀπεράντους κτήσεις, ὑπενόμειν τὴν ἀνότητά του πρὸς τὰ ἀρκαϊκὸν στοιχεῖον καὶ ἄπερ σπουδαϊότερον, ἰδίᾳ διὰ τὰ παραδόσεις τῆς ρωσικῆς πολιτικῆς, ὑπεκαθίστατο εἰς ταύτην, ἀποσκοπῶσα τῆς τουρκικῆς διοικήσεως ἑλληνικῆς γήσου τοῦ Αἰγαιῶ καὶ παρεχούσα αὐτῷ θάρρος καὶ ἐλπίδας πρὸς τὴν ἀθηνικὴν τὸν ἀποκατάστασιν εἰς ἔτους τοῖς ὑπὸ δουλείαν χριστιανικοῦ λαοῦ. Ἡ ἀντίληψις αὕτη, παρὰ τὴν ἐπίσημον ἰταλικὴν διακρίνωσιν, ὅτι τὰ Βαλκανικὰ Κράτη ὄφειλον νὰ μὴ παρασυρθεῖν ἐν τῶν γεγονότων ταύτων πρὸς πραγματοποίησιν τῶν πατριωτικῶν τῶν ἀνείρων, παρὰ τὴν παρατηρούμενην κατάρτασιν τῆς κατοχῆς τῶν καταληφθεισῶν γήσων, ὑπῆρξεν ἐν ταύταις ἀληθῆς. Ὁ κατακτητὴς ἐδίωκε τὴν ἐπίθεσιν χριστιανικῆς Λυνάμεις ἄσπερα ἀπὸ τόσον ἐτῶν ἀνοχῆν, ὅσοις δ' ἀκόμη καὶ εἶνοιαν. Καὶ ἦτο πλέον δύσκολον νὰ συγκαταθεθῶν οἱ καταδυναστευόμενοι λαοὶ ἀπὸ τοῦ νὰ μὴ ἐφευρθῶν πρὸς ἐπιδίωξιν τῶν πρὸς τὴν ἐλευθερίαν δικαιωμάτων του.

Ἀδιαφόρως τοῦ σκοποῦ δι' ὃν γινόνθη, ἀπὸ διεθνούς ἀπόψεως καὶ ἐπισπεύθη, ἡ συμμάχικὴ ἔνωσις τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν, αὕτη δὲν

ἦτο δυν
 τία τῆς
 τικῶν π
 θέτως δι
 ἔποψιν
 σημειωθ
 γεννόησ
 τῶν ὅσο
 τῶν ἀν
 σημμαχ
 γης. Τὸ
 πραγμά
 ἔπειτα
 τιμὴν τ
 τὴν ἡμέ
 τος και
 καὶ στρ
 ρισμὸν
 σικῆς σ
 Γάλλου
 πλῆξ Σ
 ναυτικῆ
 Λυνάμει
 ὡς μία
 ὅτι πρ
 καὶ διέ
 λογισμο
 δραστη
 καὶ εἰς
 ἀποικια
 λων πλ
 εἰς Ηετ
 συζήτη
 διεθνῶ
 σχυσις

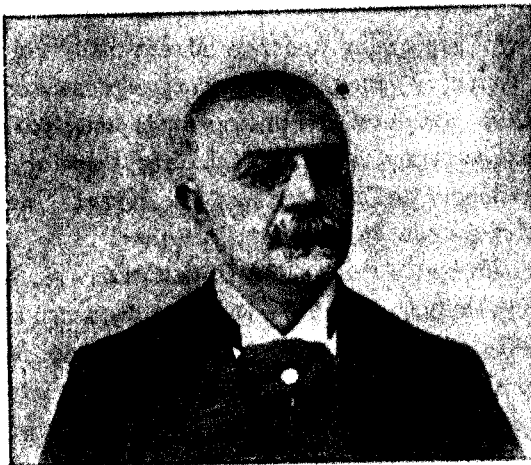
ήτο δυνατόν ν' αποτελέσει ἐγγύησιν εἰρήνης, ὡς ἤλπιζεν ἡ διπλωμα-
 τία τῆς Τριπλῆς Συνεννόσεως, καὶ ἕνεκα τῆς ἐξελίξεως τῶν διοικη-
 τικῶν πραγμάτων ἐν Τουρκίᾳ καὶ λόγῳ τῆς ἰταλικῆς ἐπιθέσεως, ἀντι-
 θέτως δὲ ὑπῆρξε τὸ ἀσφαλέστερον προμήνυμα τοῦ πολέμου. Ὑπὸ τὴν
 ἔποψιν τῆς διεθνοῦς καταστάσεως κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δέον νὰ
 σημειωθῇ, ὅτι ὁ ἕτερος τῶν εὐρωπαϊκῶν συνδυασμῶν, ἡ Τριπλῆ Συ-
 νεννόσις παρὰ τὰ προβλεπτικὰ μέτρα, τὰ ὅποια ἐλάμβανε καὶ ἐν
 τῶν ὁσίων ήτο πολιτικῶς ἡ ἄρις τῶν μεταξὺ τῶν Βαλκανικῶν Κρα-
 τῶν ἀντιθέσεων καὶ ἡ συμμαχική των ἐνέργεια ὑπὸ τύπον ἀμυντικῆς
 σημμαχίας, εἶχεν ὡς σταθερὸν πρόγραμμα τὴν διατήρησιν τῆς εἰρή-
 νης. Τὰς ἐλπίδας δὲ μιᾶς εἰρηρικῆς γενικωτέρας διευθετήσεως τῶν
 πραγμάτων ἐξέφρασε σαφῶς ὁ Πρωθυπουργὸς τῆς Γαλλίας καὶ μετ'
 ἔπειτα Πρόεδρος τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας κ. Ποανκαρὲ εἰς τὸ πρὸς
 τιμὴν του δοθέν ἐν τῇ Δημαρχείῳ τῆς Λουγκέρνας συμπόσιον κατὰ
 τὴν ἡμέραν τῆς ἐκ Πετρούπολεως ἐπανόδου του. Ἀπηγεῖτο ἐξ ἅπαν-
 τος καιρὸς διὰ νὰ καλυφθῇ τὸ ἀνέτοιμον τῆς συμμάχου τῆς Γαλλίας
 καὶ στρατιωτικῶς, ἀλλ' ἰδίως ναυτικῶς. Πρὸς ἀκριβέστερον δὲ καθο-
 ρισμὸν τοιούτων παρασκευῶν ἐπὶ τῶν σχετικῶν ἔργων τῆς γαλλορωσ-
 σικῆς συνθήκης εἶχε γείνει τότε τὸ εἰς Πετρούπολιν ταξείδιον τοῦ
 Γάλλου Πρωθυπουργοῦ. Ἡ προκλητικὴ διὰ τὰ συμφέροντα τῆς Τρι-
 πλῆς Συνεννόσεως ἐμφάνισις τῆς Ἰταλίας εἰς τὴν Μεσόγειον ὡς
 ναυτικῆς κυριάρχου Λυνάμεως, ἐπέβαλλε διὰ τὰς τρεῖς ἀντιζήλου,
 Λυνάμεις τὴν ἐνίσχυσιν ἰδίως τῶν ναυτικῶν των ἐξοπλισμῶν. Ἦτον
 ὡς μία ἀφύπνισις πρὸ κινδύνου, ὃ ὅποιος ἐπῆλθεν ἀνωριότερον ἀφ'
 ὅ,τι προεβλέπετο. Ἡ Ρωσσία κατήρτισε νέον ναυτικὸν πρόγραμμα
 καὶ διέθεσε πρὸς πραγματοποίησίν του μεγάλα ποσὰ ἐκ τοῦ προϋπο-
 λογισμοῦ τῆς. Ἐἰς τοὺς γαλλικοὺς ναυστάθμους παρατηρήθη, ἀσυνήθης
 δραστηριότης, ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἀναυτηγούντο νέα σκάφη, ὁμοίως
 καὶ εἰς τοὺς ἀγγλικούς, καταρτιζομένου ἤδη καὶ εἰδικοῦ στόλου τῶν
 ἀποικιῶν, καὶ ἡ Ρωσσία ἔδιδε τὰς παραγγελίας τῆς τῶν νέων μεγά-
 λων πλοίων. Τὸ ζήτημα τῶν ναυτικῶν ἐξοπλισμῶν ἐκ' εὐκαιρίας τῆς
 εἰς Πετρούπολιν μεταθέσεως τοῦ κ. Ποανκαρὲ ἐπροκάλει ἐρωτήτην
 συζήτησιν ἐν τῇ παγκοσμίῳ τύπῳ. Ἀκριβῶς δὲ διὰ τὴν θέσιν τῆς
 διεθνοῦς πολιτικῆς ὡς πρὸς τὸν ἀνταγωνισμὸν τῶν Λυνάμεων ἡ ἐνί-
 σχυσις τοῦ ρωσικοῦ στόλου ἐπροξένοι χαρὰν ἐν Ἀγγλίᾳ, ἥτις ἀλ-

λωσ ειχεν ειδοποιηθη) περι του τοιουτου σχεδιου, δια το οποιον και υπεγραφη ειδικη γαλλορωσικη συμβασις. ενθι αντιθετως αι δυο συμ-μαχει Δυναμεις απεφυγον να προβου εις ομοιαν ανακοινωνισιν προς την γερμανικην Κυβερνησιν, εφ' η και ο γερμανικος τυπος εξεφρασε ζωνταν ανησυχιαν. Την ακριβη δε ιδεαν της επιτάσεως των ναυτι-κων εξοπλισμων απο μερους της Τριπλης Συνεννόσεως ανευρίσκομεν εις οσα σχετικως εγραφε μια εφημερις του Λονδίνου, η «Σημαία»: «Κατά τους πολέμους του τελευταίου αιώνος μετά την καταστροφήν του γαλλικού και ισπανικού στόλου εν Τράφαλγαρ, το ναυτικόν διε-δραμάτισε δευτερεθον μέρος. Πραγματικώς εις μόνον μέγας στόλος υπήρχε. Μεταξύ του 1805 και 1905 η τύχη των κρατών και των δυναστειών εκρίθη, διὰ των στρατών μάλλον η δια των στόλων. Κατά τους πολέμους μεταξύ της Αυστρίας, της Γαλλίας και της Ιταλίας, μεταξύ της Πρωσίας και της Αυστρίας, της Γερμανίας και της Γαλ-λίας, της Ρωσίας και της Τουρκίας, τα αποτελεσματικά κτυπήματα κατηνέχθησαν κατά ξηράν... 'Αλλ' οι θροι αυτοι κατά τας ημέρας μας τείνουν να μεταβληθούσιν. Δέν υπάρχουν σήμερα εις μόνον η το πολυ δυο μεγάλοι στόλοι, αλλ' ημίσεια δωδεκάς μετ' άλλων ακόμη, οι οποιοι αναπτύσσονται άστραπιαώς. 'Η Θάλασσα εινε κονίστρα κα-ταλληλοτέρα δια τας εχθροπραξιας η η ξηρά, κονίστρα εν τη οποια εν κτύπημα αποφασιστικόν δύναται να κατενεχθη ταχύτερον. 'Εν τη θαλάσση η τριπλή Συμμαχία επιτελει τας μάλλον φιλοδόξους της προσπάθειας. 'Ο κολλοσιατος στόλος της Γερμανίας τείνει να καταστή επι μάλλον γιγαντιαιος. 'Η Αυστρία και η Ιταλία ναυπηγούν φοβε-ρους στόλους εκ πλοίων νεωτέρου τύπου. 'Αλλά και η Ρωσία άσχύ-τως επιχειρει ήδη δια θαυμαστής προσπάθειας ν' ανακτήσῃ την ναυ-τικήν της θέσιν, την οποιαν απώλεσε κατά τον άναντίον της Ιαπω-νίας πόλεμον. 'Η Γαλλία άνανεσι, ενδυναμόνει και αναπτύσσει τας ναυτικάς της δυνάμεις. 'Οση ισχυρά και αν εινε εν τη θαλάσση η Τριπλή Συμμαχία, η Διπλή Συμμαχία—δια να μη εϊπωμεν η Τριπλή Συνεννόησις—θα εινε εντός ελίγων ετών ισχυρωτέρα ακόμη.».

'Η παρέχουσις αυτη εις ην προέβημεν χωρίς ν' απομακρυνθώμεν εντελώς του θέματος μας, θα υπήρξεν επαρκώς διαφωτιστική, δια τον αναγνώστην ώστε να κατανοήσῃ πως η Τριπλή Συνεννόησις παρά τα προβλεπτικά μέτρα, τα οποια ελαβεν ενόσπον τα Βαλκανικά Κράτη

ΝΟΥΡΑΔΟΓΚΙΑΝ ΕΦΕΝΔΗΣ
Υπουργός των Εξωτερικών της Τουρκίας.

Ι. ΓΚΕΣΙΩΦ
Πρωθυπουργός της Βουλγαρίας.

εἰς συμμαχίαν, κατέβαλλεν ἐν τῇ μεταξὺ πάσαν προσπόλειαν ὅτι ἀπο-
τρέψῃ, τὴν μοιραίαν σύγκρουσιν ἢ τοῦλάχιστον νὰ μεταθέσῃ, ταύτην εἰς
εὐθετώτερον χρόνον, θὰ ἴδωμεν περαιτέρω τὰς σχετικὰς διπλωματικὰς
ἐνεργείας ἐφ' ἧλων τῶν ζητημάτων, τὰ ὅποια προανήγγελλον τὸν πό-
λεμον. Ἡ τελευταία ἐλπίς τῆς εἰρηνικῆς διευθετήσεως τῶν πραγμά-
των ἦτο αὐτὴ ἢ νὰ τουρκικὴ Κυβέρνησις, ἀλλ' ἐλπίς ἀσιτιστάτη
δὲ ἐκείνου ἀκριβῶς, αἵτινες εὐνοήσαντες τὸ νέον ἐν Τουρκίᾳ καθε-
στὸς διὰ τῆς νεοτουρκικῆς ἐπανάστασεως, τελειῶς ἐξ αὐτοῦ ἐπεπι-
σθέντες κατόπιν, προσεπάθησαν διὰ μιᾶς κυβερνητικῆς μεταβολῆς, ὡς
ἐάν μόνον τὸ μέσον τοῦτο ἦτο ἀρκετὸν, νὰ ἴδουν ἀκμάζον ἐν Τουρ-
κίᾳ ἔτι οἱ Νεότουρκοι διὰ παντὸς διέφευσαν καὶ ἐπρίδωσαν, μίαν
ἀνεκτὴν διοίκησιν.

Ὅμοιαι δὲ τὰ ἐπελθόντα γεγονότα ὑπῆρξαν ἀνώτερα τῶν τοιούτων
προσλήψαν. Καὶ ἐνθὺ μὲχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης πᾶσα πρόκλησις
πρὸς τὴν δικτάτοριν τῆς εἰρήνης προήρχετο παρὰ τῆς Ἰταλίας, ἀλλή
Δύναμις, ἀποκλειστικῶς ἐνδιαφερομένη διὰ τὰ βαλκανικὰ πράγματα
ἢ Αὐστρία, ἀφροὺ διὰ τοῦ νέου ἀρχικαγκελαρίου αὐτῆς τοῦ κόμητος
Μπέρχολδ ἐπανελάμβανεν ἔτι ὁ προκάτοχος τοῦτου κόμητος Λίρενταλ
εἶχε διαβηλώσει καὶ ὑποσχέσθαι, ὅτι μετὰ τὴν προσάρτησιν τῆς Βοσνίας
καὶ Ἑρζεγοβίνης ἢ κατακτητικῆς τῆς πολιτικῆς, εἶχε τερματισθῆ καὶ
οὐδεμίαν ἐδαφικὴν ἐπέκτασιν ἐσκόπει τοῦ λοιποῦ ἐν τῇ Βαλκανικῇ,
πρόβλαινεν εἰς τὴν περιφέρειαν πρότερον Μπέρχολδ τῆς ἀνάγκης ρι-
ζικῶν διὰ τὴν Τουρκίαν ἐσωτερικῶν μεταρρυθμίσεων ἐπὶ τῇ σκοπῇ
εἰρηνεύσεως, ἀλλὰ πράγματι ἐπιφελομένη ἀκριβῶς τοῦ ἀπαρκακίου
στρατιωτικῶς καὶ ναυτικῶς τῆς ἀντιξήλου τῆς Γουσσίας, διὰ νὰ ἐπι-
σπεύσῃ τὴν σύγκρουσιν καὶ ἀναλάβῃ, ὡς καὶ ἀνάλαβε, πρωτεύον μέρος
κατὰ τὴν διευθέτησιν τοῦ βαλκανικοῦ ζητήματος.

Ἄλλ' ἐτροχωρήσαμεν πάλυ. Ὁφείλομεν ἀκόμη, εἰς τοὺς ἀναγκώ-
στας μετὰ τὴν χρονολογικὴν σειρὴν ἄλλων γεγονότων πρὸ τοῦ γηθήσωμεν
εἰς τὸ κεφαλαιώδες τοῦτο σημεῖον τῆς ἱστορίας μας. Τὰ γεγονότα
ταῦτα ἀνάγονται εἰς τὴν ἀπεικόνισιν τῆς ἐσωτερικῆς πάντοτε κατα-
στάσεως τῆς Τουρκίας, καὶ εἰνε τὰ συσσωρευθέντα πλείστα ἀφορμὰς
πολέμου καὶ καταστήσαντα τοῦτον ἀναπόφευκτον.

Τὰ ἀ-
τικὸς ἀγ-
χριστιαν
ζωῆς Ἐ
δῶμα τῆ
βιωσις τ
μίτις.—
Ἄντιδ
Ἐξέγερο
Ἡ πορε
πρὸς ἐπ
Ἐποχῶ

Ἐκ
τῆς δειν
φέροντο
ἐν Μακ
σιωπέρα
ἔλα ἐκε
θέντα, ο
ἀγωνία
εἰς τὸ α
ρικῆς π
δογῆ εἰ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙ'.

Τὰ ἀποτελέσματα τῆς νεοτουρκικῆς κακοδιοικήσεως.— Ἰδιω-
τικὸς ἀγὼν ἀμύνης ἐν Ἡπείρῳ.— Σειρὰ ἐγκλημάτων κατὰ τῶν
χριστιανικῶν πληθυσμῶν.— Δολοφονίαι καὶ ἀπόπειραι κατὰ τῆς
ζωῆς Ἑλλήνων ἱεραρχῶν.— Καὶ ὁ ἀθῶος μουσουλμανικὸς λαὸς
θῦμα τῆς καταστάσεως.— Βουλγαρικαὶ ἀντεκδικήσεις.— Ἀνα-
βίωσις τῆς παλαιᾶς βουλγαρικῆς τακτικῆς.— Βόμβαι καὶ δυνα-
μίτις.— Ἀναρχικὸν βουλγαρικὸν κίνημα εἰς τὰ Κάτωανα.—
Ἀντεκδικήσεις τῶν Τούρκων.— Αἱ σφαγαὶ τῶν Κοτσάνων.—
Ἐξέγερσις ἐν Βουλγαρίᾳ.— Μέγα συλλαλητήριον ἐν Σόφια.—
Ἡ πορεία τοῦ ἀλβανικοῦ κινήματος.— Ἀπόπειρα τῶν Ἀλβανῶν
πρὸς ἐπέκτασιν τῆς ἐπαναστάσεως μέχρι τῆς νοτίου Ἰλκίρου.—
Ὑποχώρισις τῆς Πύλης — Ἀποδοχὴ τῶν ἀλβανικῶν αἰτημάτων.

Ἰνὰ παραλλήλου πρὸς τὴν ἀλβανικὴν ἐπανάστασιν καὶ τὰ ἐκ ταύ-
της δεινὰ διὰ τοὺς χριστιανικοὺς πληθυσμοὺς, διὰ τοὺς ὁποίους ἐνδι-
φέροντο ἡ Ἑλλάς, ἡ Σερβία, τὸ Μαυροβούνιον καὶ ἡ Βουλγαρία, ἡ
ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ κατάστασις ἐπαρουσίαζε μίαν ἀπὸ τῆς ἐπι-
σιωτέρας τραγηδίας, τὰς ὁποίας ἐγνωρίσεν ποτε ἡ ἀνθρωπότης. Πρὸς
ἐλα ἐκεῖνα τὰ μέρη, ἠραιότερα καὶ τόσον ὑπὸ τῆς φύσεως εὐνοη-
θέντα, ἀπὸ πολλῶν ἡδὴ ἐτῶν ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων ἦτο μίᾳ διαρκείᾳ
ἀγωνία. Ὁ αἰματηρότατος ἀνταγωνισμὸς τῶν ἐθνοτήτων, ἐφειλόμενος
εἰς τὸ αὐθαίρετον καὶ ἐγωϊστικὸν πρόγραμμα ἐπεκτάσεως τῆς βουλγα-
ρικῆς πολιτικῆς, ὑπῆρξεν ἴσως ἡ μεγίστη τῶν συμφορῶν. Καὶ ἡ δια-
δοχὴ εἰς τὴν παλαιὰν τουρκικὴν κακοδιοίκησιν τῶν Νεοτούρκων μὲ

τάς ἀφομοιωτικὰς καὶ τυρανικὰς τῶν τάσεις, συνεπλήρωσε τὴν καταστροφήν.

Ἄλλ' εἶπε προτιμότερον ν' ἀφίσημεν τὰ γεγονότα νὰ διμυλήσωμεν ἀφ' ἑαυτῶν. Παραλαμβάνομεν τὴν ἀπὸ Ἰουνίου 1912 περίοδον, ὅτε ἡ ἄλβανικὴ ἐπανάστασις ἦτο εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς.

Μεταξὺ τῶσων ἄλλων αὐθαιρεσιῶν τοῦ τῷ Νεοτουρκικῷ Κομιτάτου ἐπέβαλλεν εἰς τοὺς χριστιανοὺς καταναγκαστικὴν εἰσφορὰν ὑπὲρ τοῦ στόλου. Πλείστοι ἀπέτιον τὸν φόρον χάριν τῆς προσωπικῆς τῶν ἀσφαλείας, ὅσοι δὲ ἐτόλμων ν' ἀρνηθεῖον ἐξέθετον τὴν ζωὴν τῶν εἰς κίνδυνον. Ὅργανα τοῦ Νεοτουρκικοῦ Κομιτάτου, καταχρῶμενα τῶν εἰσφορῶν τούτων, δὲν ἐδίσταζον νὰ φθάνουν μέχρι ἐγκλήματος κατὰ τῶν ἀρνούμενων νὰ ὑπακούσουν. Ἰσοῦ ἐν ἑκ τῶν πολλῶν ἐπεισοδίων τῆς τρομοκρατίας. Ἐπανερχόμενοι ἐκ τῶν ἀγρῶν τῶν εἰς τὸ χωριὸν τῶν Λισσολάι ὁ γεωργὸς Δημήτριος Ἄτσκος, καὶ τὸ παιδίον Γιὸβάν ἐφρονεῦθησαν, ὃ δὲ συνοδεύουν αὐτοὺς Λήμος Ἰσκαούλεφ ἐτραυματίσθη βαρῶς. Οὗτος ἔμως κατέρηθη νὰ φθάσῃ μέχρι τοῦ χωριοῦ, ὅπου εἰδοποίησε περὶ τοῦ ἐγκλήματος. (Ὁ χωρικοὶ προσέτρεξαν ἐπὶ τόπου καὶ ἐξηκρίθωσαν, ὅτι τὰ τραύματα εἶχον γείνει δι' ἑπλων Μάουζεφ. (Ὁ δολοφόνου ἦσαν ὄργανα τοῦ Κομιτάτου, διέπραξαν δὲ τὸ κακούργημα διὰ νὰ τρομοκρατήσουν ἔλους τοὺς Ἕλληνας τοῦ διαμερίσματος ἐκείνου, εἴτινες δις ἠρνήθησαν νὰ καταβάλουν τοὺς ζητηθέντας παρ' αὐτῶν ἐράνουσ διὰ τὸ ταμεῖον τοῦ στόλου. Εἶχον ἀποταθῆ, μάλιστα αἱ πτωχοὶ αὐτοὶ χωρικοὶ εἰς τὸν Μητροπολίτην Πελαγονίας ἰκατεύοντες αὐτὸν νὰ μεσιτεύσῃ, ὅπως ἀπαλλαγῶν φόρου, τὸν ὅποιον δὲν ἔδυναντο νὰ πληρώσουν.

Καθ' ἑλτὴν τὴν περιφέρειαν Μοναστηρίου, πρὸς τὸ Μελένικον, παρὰ τῆς Σέρρας, τουρκικαὶ ληστρικαὶ συμμορίαι διέπραγον τοὺς ἀγροὺς, ἐνσπείρουσαι τὸν τρόμον. Πολυάριθμα ἐξηκριβώθησαν ἐγκλήματα διαπραχθέντα παρ' αὐτῶν κατὰ τῆς ζωῆς, τῆς περιουσίας καὶ τῆς τιμῆς τῶν ἀτυχῶν χωρικῶν. Αἱ συμμορίαι αὐταὶ συνεργάζοντο μετὰ τῶν ὀπαδῶν τοῦ περιφύμου Βουλγάρου ληστοῦ Σανδάσκι, ὅσοι ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ ἀρχηγοῦ πατριωτικῆς ὀμάδος ἔκρινεν, ὅτι ἡ μόνη συμφέρουσα διὰ αὐτὸν πολιτικὴ ἦτο ἡ ἐξόντωσις τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου.

Εἰς τὴν σειρὰν παρομοίων κακούργημάτων, εἰς τὴν πολιτικὴν

ἐκδίκησιν καὶ ἀποδοθῆ ἡ ἰσχυρὰ Μητροπολίτις φιν καὶ ὁ ἐκπλήρωσιν τῆς ἐκκλήσεως του. Αἱ ἀρριῶν μία τῶν Ἄλλὰ κατὰ ἐκληφθεῖσα πτευον τὸν τεδιώθη ἐ τρεῖς ἐκ τῶ

Ἐπὶ τῶν τουρκοὶ εἰς κεδονικῶν ἐξαναγκασματικὴ βοσσεως ἦτο σημεῖου διὰ ἀναγνώρισι τοῦ Μπεκί ἐλευθεριαντικὰς τῶν ἐποψιν ταῦ Ἄνθρωπο Οἱ βαζιδορῆβαλον τῶ ἡδύναντο ρικῆς ἀντι

(*) Δ τοῦ κ. Βεν διατήρησιν ραίτητος κῶν ληστρ

ἐκδίκησιν καὶ εἰς τὴν ἔλλειψιν πάσης δημοσίου ἀσφαλείας δέον ν' ἀποδοθῆ ἢ δολοφονία ἐνὸς ἐκ τῶν ἐξοχωτέρων ἐλλήνων ἱεραρχῶν τοῦ Μητροπολίτου Γρεβενῶν. Τὸν αὐτὸν κίνδυνον διέτρεξε κατ' ἐπανάληψιν καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Βέλλας καὶ Κονίτης Σπυρίδων κατὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἱερῶν του καθηκόντων, ὅτε μετέβαινεν εἰς τὰ χωρία τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐκείνης περιφέρειας διὰ νὰ κατηχήσῃ τὸ ποιμνίον του. Αἱ ἀρχαὶ ἦσαν εἰς πλήρη συνεννόησιν μετὰ ληστρικῶν συμμοριῶν μία τῶν ὁποίων εἶχεν ἀναλάβει τὸν φόνον τοῦ ἀρχιεπισκόπου. Ἄλλὰ κατὰ παράδοξον μεταστροφὴν τῆς τύχης ἢ συμμορία αὐτῆ ἐκληφθεῖσα ὡς ἐλληνικὸν ἀνταρτικὸν σῆμα, διότι οἱ Τούρκοι ὑπέπτευον τὸν αἰδ. Σπυρίδωνα ὡς ὑποθάλλοντα τοιαύτας ομάδας, (*) κατεδιώχθη ἐκ παρεξηγήσεως παρὰ τῆς τουρκικῆς χωροφυλακῆς καὶ τρεῖς ἐκ τῶν ληστῶν ἐφονεύοντο δύο δὲ συνελαιμβάνοντο αἰχμάλωτοι.

Ἐπὶ τῶν θλιβερῶν τούτων συμβάντων ἡ ἀλήθεια εἶνε, ὅτι οἱ Νεότουρκοι εἶχον σκεφθῆ, ὅτι λόγῳ τῆς προγενεστέρως δράσεως τῶν μακεδονικῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων, τὴν ὁποίαν ἀπὸ μέρους τῆς Ἑλλάδος, ἐξαναγκασθείσης πρὸς τὴν ἐσχάτην ἄμυναν, εἶχεν ἐπιβάλει ἡ ἐγκληματικὴ βουλγαρικὴ πολιτικὴ τὸ ἀποτελεσματικώτερον μέσον ἀντιδράσεως ἦτο ἡ ὀργάνωσις ἐπιτοπίων ομάδων ἀντεπιθέσεως. Ἀπὸ τοῦ σημείου δὲ τούτου καὶ διὰ τοιαύτης δικαιοδοσίας ἀρχεται ἡ ἐπίσημος ἀναγνώρισις τῆς ληστείας ἐν Τουρκίᾳ. Αἱ συμμορίαι τοῦ Γιουνούφ καὶ τοῦ Μπεκλήρ-ἀγά ἔμειναν ὀνομασταὶ ἐν Μακεδονίᾳ διὰ τὴν πλήρη ἐλευθερίαν δράσεως τῶν ὁπαδῶν των, δικαιουμέναν κατὰ τὰς κατριοδικὰς των ἐνεργείας νὰ ἐπιδίδωνται εἰς τὸ κοινὸν ἐγκλημα. Ὑπὸ τὴν ἐποψὴν ταύτην Σέρβοι, Βούλγαροι, Ἑλλήνες ἦσαν ἀδιακρίτως ὁ ἐχθρὸς. Ἄνθρωποι φιλήσυχοι, ἀσπλοι καὶ ἀθῆοι ἐκίπτον καθ' ἑκάστην ἡμέραν. Οἱ βαζιδουζοοικοὶ ὑπὸ τὸ νεοτουρκικὸν Σύνταγμα ἀνέζησαν καὶ ὑπερέβαλον τὴν περὶ αὐτῶν τρομερὰν παράδοσιν. Ἰσως οἱ Νεότουρκοι ἠδύναντο νὰ καυχῆσθον, ὅτι τὸ παράδειγμα ἔλαβον παρὰ τῆς βουλγαρικῆς ἀντιλήψεως ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς ἐθνολογικῆς ἐπεκτάσεως

(*) Δέον νὰ σημειωθῆ, ὅτι παρὰ πᾶσαν ἀνενέργειαν τῆς Κυβερνήσεως τοῦ κ. Βενιζέλου, ὅστις εἰργάζετο διὰ ν' ἀποδείξῃ τὴν ἀγαθὴν του θέλησιν πρὸς διατήρησιν φιλικῶν σχέσεων μετὰ τῆς Τουρκίας, ἐθεωρήθη παρὰ ἰδιωτῶν ἀπαιτήτος καὶ ἐπιβλαβῆς ἢ ἐπὶ τόπου ἐν Ἠπείρῳ ἄμυνα κατὰ τῶν ἀλλοεικῶν ληστρικῶν συμμοριῶν καὶ ἑμάδες ἐνόπλιων ἐξήλθον πρὸς τὸν σκοπὸν ταύτον.

καὶ τῆς ἀπολύτου κυριαρχίας κατὰ τὰς μαύρας ἡμέρας τοῦ τρομεροῦ ἐν Μακεδονίᾳ φυλετικοῦ ἀλληλοσπαραγμοῦ. Τοῦτο πιθανῶς νὰ ἦτο ἀνεκτὸν ὡς ἡ μόνη δικαιολογία, ἀνεπαρκῆς πάντοτε νὰ καλύψῃ κοινὰ ἐγκλήματα κατὰ ἀθίων ὑπάρξεων. Ἡμεῖς δὲ ὡς Ἕλληνες ὑποχρεωμένοι ν' ἀπρηγοῦμεθα τοιαῦτα ἀποτρόπαια συμβάντα, ἐν δυνάμει πρὸς τιμὴν τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς νὰ ἰσχυρίζομεθα χωρὶς κἀνείς νὰ δύναται ν' ἀμφισβητήσῃ τὴν ἀμερολήψειαν κατὰ τὴν ἐξιστόρησιν τῶν γεγονότων παρ' Ἕλληνας, ὅτι ἡ συμμετοχὴ τῆς Ἑλλάδος εἰς τοιοῦτον ἀγῶνα ἐπεβλήθη ἀπὸ τὸ ἱερόν δικαίωμα τῆς ἀμύνης. Ἐὰν δ' ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἔσῃν ἡ εὐρωπαϊκὴ Διπλωματία ἠδύνατο νὰ ἐκφέρῃ μισοφίαν κατὰ τοῦ ἀσμενιάστου τοιοῦτων ἐνεργειῶν πρὸς τὴν εὐθύνην τοῦ ἐλληνικοῦ Κράτους, ἡ γκαγκασμένου μάλιστα ν' ἀποκρόπῃ τὴν συμμετοχὴν του καὶ νὰ μὴ ἀνομιολογῇ τὴν ἀλλήθειαν κατὰ τὰς ἐπισήμους του σχέσεις, δὲν γνωρίζομεν πῶς θὰ ἠδύνατο ἡ Διπλωματία αὐτὴ νὰ καλύψῃ τὴν ἰδίαν τῆς εὐθύνην καὶ νὰ ἐξέλθοι, διὰ τὴν μακροχρόνιον ἀνοχίαν τῆς. Ὅταν μάλιστα ὡς ἀπὸ ἀπαρξιάστου δόγματος διὰ τὴν ἐρίφτημον αὐτῆς συμφωνίαν ἠνέχθη τὴν τυραννίαν. Τοῦλάχιστον ὅς μὴ ἀνεφαίνετο ὅνὰ πάσαν στιγμὴν μὲ τὴν ἀξίωσιν τοῦ ἡθικοῦ διετηρητοῦ καὶ τοῦ ἀσθηροῦ συμβούλου.

Ἀλλὰ πέραν ἑλῶν αὐτῶν τῶν ἀτιωτέροι αἰτίων τόσῳ ἔοφαρὰς καταστάσεως, καταισχυνοῦσθε δλόκληρον τὴν πολιτισμένην ἀνθρωπότητα, πέραν τῆς τοιαύτης ἀφηρημένης πολιτικῆς ἰδεολογίας πάντοτε ψευδοῦς καὶ ἀδικαιολογήτου, ἀκόμη, δὲ καὶ ὑπεράνω τῆς ὅτι τὴν ἔννοιαν τοῦ πατριωτισμοῦ συμκρύψεως τῶν ἀλλήλων, τῶν διαρχεστέροι καὶ ἴσως αἰώνιων ἀνθρωπίνων συμφερόντων, ἔσα ἐν Τουρκίᾳ διεπραγματίζοντο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ μονομερῶς λαμβανόμενα καὶ ὡς τοπικὰ ἀπλῶς συμβάντα καὶ ἐξῆς πάσης σχέσεως πρὸς τὴν διπλωματικὴν κίνησιν τοῦ κόσμου, ἦσαν ἀπαραδειγματίστα καὶ τελειωτικὰ κατὰ τοῦτο, ὅτι ἐσήμενον τὴν ὑστάτην πλῆεν ὄραν καθ' ἣν εὐδαμεία παράτασις τῆς διπλωματικῆς ἀνοχῆς ἦτο ἀνεκτὴ.

Ἐὰν ἠθέλομεν ν' ἀπρηγοῦμεθα ἕλας τὰς λεπτομερείας τῶν θὰ ἔπρεπε ἴσως νὰ γράφομεν μίαν εἰδικευμένην ἱστορίαν αὐτῶν τῶν γεγονότων. Ἀλλὰ καὶ εἴς οἱαδήποτε βραχυτάτης ἀπρηγήσεως θὰ ἦτο ἀνεπαρκῆς ἢ ἀνύπωσις, ἐὰν εἰς γενικότητα τῆς ἐκφράσεως ἐπισημῶνται ἢ πιστὴ χρονολογία τῶν συμβάντων. Ταῦτα δὲ δὲν ἀφεώρω

πλέον μόν
πανταχοῦ εἰ

Ἰδοῦ τ
ματος, φυλ
κρατίαν κα
Ἐντὸς μιᾶ
μπιανη (κα
ἐφορευόντο
ἐδιείχετο τ
ἐστρατοπεδ
ραν, τὴν
τῆς πόλεω
ματα τοῦ σ
δρου. Τὴν
Τουρκος ἀ
κὸν ἐπιστ
φύλαξ ἐφό
γαρον χωρ
ἀνευ ἀποστ
κῶν σχολε
τὴν ἐξηκρ
Τουρκος γ
Πλασοτόθ
Ἰδοῦ Ἰδὸν
διαπραχθέν
ἀριθμοὺς κ
λάκων, ἐπ
ρίαν. Ἐἰς
ἕως εἰς τὸ
τῶν τῶν σ
τικὸν πρό
φρονούντα
δρων, ἐλγ
Λιποτάκτο
αὐτῶν ἐξε

πλέον μόνον τὴν Μακεδονίαν, ἀλλ' ἐπεξετείνοντο κατ' ἀναλογίαν πανταχοῦ ἔπου ἔζων χριστιανοί.

Ἰδοὺ τώρα καὶ μία πρόχειρος καὶ ὠχρὰ στατιστικὴ τοῦ ἐγκλήματος, φυλετικοῦ πάντοτε καὶ κατὰ σύστημα τελουμένου πρὸς τρομοκρατίαν καὶ ἐξόντωσιν τῶν ἐν Τουρκίᾳ χριστιανικῶν πληθυσμῶν: Ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας, τὴν 24 Ἰουνίου εἰς τὰ χωρία Μπορεσνίτσα, Βέρμπιανη (καζᾶς τοῦ Περλεπέ) καὶ Σαπάρι, παρὰ Τούρκων ληστῶν ἐφορεύοντο εἰς ἀλθανὸς ἀγροφύλαξ, δύο Βούλγαροι χωρικοὶ καὶ ἐδιάζετο παρὰ στρατιωτῶν, ἀνηκόντων εἰς τὰ παρὰ τὸ Μοναστήριον ἐστρατοπεδευμένα τάγματα, μία Βουλγαρὶς χωρική. Μετὰ μίαν ἡμέραν, τὴν 25 Ἰουνίου, νεαρὰ Ἰσραηλίτις ἐδιάζετο ἐπίσης ἐξώθεν τῆς πόλεως τοῦ Μοναστηρίου παρ' ἐξ στρατιωτῶν καὶ ὑπὸ τὰ ἕμματα τοῦ συζύγου τῆς, τὸν ὁποῖον οἱ βιασταὶ εἶχον δέσει ἐπὶ ἐνὸς δένδρου. Τὴν ἐσπέραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας, παρὰ τὸ Μοναστήριον ἐπίσης, Τούρκος ἀγροφύλαξ ἐτραυμάτιζε θανασίμως ἀθῆον Βούλγαρον χωρικὸν ἐπιστρέφοντα ἐκ τοῦ χωρίου Γ'ακοτίνα. Ἄλλος Τούρκος ἀγροφύλαξ ἐφόρευε εἰς τὸ Ἰσπίγκοβο (καζᾶς τοῦ Περλεπέ) ἕνα Βούλγαρον χωρικὸν καὶ ἐτραυμάτιζε ἕτερον. Ἡυρεβολισμοὶ ἐρρίφθησαν, ἄνευ ἀποτελέσματος, κατὰ τῆς οἰκίας τοῦ διευθυντοῦ τῶν βουλγαρικῶν σχολείων Γιαννιτσῶν. (Οἱ ἀποπειραθέντες τὴν τρομοκρατίαν αὐτὴν ἐξηκριβώθη, ὅτι ἦσαν ὄργανα τοῦ Νεοτουρκικοῦ Κομιτάτου. Εἰς Τούρκος χωροφύλαξ ἀπήγαγε τὴν σύζυγον Ἑλληνας ἐκ τοῦ χωρίου Πλασοῦτοβο παρὰ τὰ Γιαννιτσά.

Ἄρα νὰ σημειωθῇ, ὅτι δὲν ἀναφέρομεν τὰ κατὰ Μουσοῦλιμάνων διαπραχθέντα ἐγκλήματα, κατεδεικνύοντα διὰ τοῦ μεγάλου αὐτῶν ἀριθμοῦ καὶ διὰ τῆς συμμετοχῆς εἰς ταῦτα στρατιωτῶν καὶ χωροφυλάκων, ὅτι δημοσία ἀσφάλεια δὲν ὑπῆρχε καθ' ἑλγὴν τὴν Αὐτοκρατορίαν. Εἰς τὸν νομὸν Τραπεζοῦντος αἱ ληστρικαὶ συμμορίαι ἐφθάνον ἕως εἰς τὰ πρόθυρα τῆς πόλεως. Πλὴν τῶν ἐκ Μουσοῦλιμάνων θιμάτων τῶν συμμοριῶν τούτων, αἱ ὁποῖαι, φαίνεται, εἶχον καὶ ἴδιον πολιτικὸν πρόγραμμα, διότι συνελάμβανον κατὰ προτίμησιν πόλιντας φίλα φρονούντας πρὸς τὸ Κομιτάτον καὶ ἀπηγγχόνιζον αὐτοὺς ἀπὸ τῶν δένδρων, ἐληστεύετο εἰς Ἑλληνα ἱερεὺς Γεώργιος Σιδερόπουλος ὀνόματι. Λιποτάχται τοῦ στρατοῦ ἐτρέποντο πρὸς τὸν ληστρικὸν βίον. Εἰς ἐξ αὐτῶν ἐξεβίασε πολλοὺς Ἑλληνας ἐκ Τραπεζοῦντος, λαθῶν παρ' αὐ-

των μεγάλα χρηματικά ποσά, ήμίσεε δὲ καὶ πολλὰς γυναίκας. Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Τυρνόβου πρὸς τὴν Ἀγαθούπολιν (βιλαέτιον Ἀδριανουπόλεως) ἀλγιστεύθη τὸ ταχυδρομεῖον. Αἱ ἀρχαὶ ἰσχυροῦσθησαν, ὅτι Βούλγαροι κομιτατζήδες διέπραξαν τὴν ληστείαν αὐτῆν. Παρὰ τὸ χωρίον Κουκούκλια, πλησίον τῆς Προύττης, ληστρικὴ συμμορία ἐλγιστευσεν ἄλλους τοὺς εὐπόρους Ἕλληνας κατοίκους τοῦ χωρίου τούτου. Εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ τρύγου καὶ τῆς ἀποξηράνσεως τῆς σταφίδος οἱ κάτοικοι τῆς περιφερείας Βουρλά παρὰ τὴν Σμύρνην συνειθίζουσι νὰ διαμένουν εἰς τοὺς ἀμπελώνας των, οἱ μὲν εὐπορώτεροι εἰς τὰς ἐπαύλεις των, οἱ δὲ πτωχοὶ εἰς τὰς καλύβας των. Κατὰ τὸ θέρος ἐκεῖνοι οὐδεὶς ἐτόλμησε νὰ μεταβῇ ἐκ φόβου τῶν στρατιωτῶν, οἱ ὅποιοι πεινῶντες καὶ ἀπειθήρχητοι ἐξετρέποντο εἰς λεηλασίαν, βιαιοπραγίαν καὶ βιασμούς γυναικῶν.

Ταῦτα ἦσαν ἐγκλήματα ἰδιωτῶν, ἣ δὲ ἀνωτέρω ἀτελεστάτη στατιστικὴ περιλαμβάνει χρονικὸν διάστημα ὀλίγων ἡμερῶν εἰς ἓνα μῆνα. Περὶσσότεραι ἦσαν αἱ αὐθιχασαίαι καὶ τὰ ἐπίσημα ἐγκλήματα. Εἰς τὰς φυλακὰς ἔλθον τῶν πόλεων μεταξὺ τῶν κατηγορουμένων ἢ καὶ καταδικασθέντων διὰ πραγματικὰς ἀξιοποιήσεως πράξεις, εἶχον ἀσπλάγχυνος ἐγκληματῶν καὶ ἄθιοι Χριστιανοί, Ἕλληνες, Βούλγαροι, Σέρβοι, ἐπὶ τῇ ἀπλῇ ὑπόψει, ὅτι ἐνεῖχοντο εἰς πολιτικὰ ἐγκλήματα, ὅτι ἦσαν ὄργανα ἐθνικῆς προπαγάνδας. Ἄλλον ἐπίσης νὰ σημειωθῇ διὰ τὴν πληρεστέραν ἀπεικόνισιν τῆς ἀποσυλλέξεως εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε περιέλθει ἡ τουρκικὴ διοίκησις ὅτι ἡ ἐξουσία καὶ ἰδιαιτέρως ἡ χωροφυλακὴ ἦσαν ἀνίκανοι νὰ καταδιώξουν τοὺς πραγματικοὺς ἐγκληματίας, καὶ μεταξὺ τούτων φυγοδικούντες ὑπήρχον πολὺ ἀριθμοὶ λησταί ἐκ τῶν μερῶν ἐκείνων, καὶ Ἕλληνες καὶ Βούλγαροι, λυμαινόμενοι ἐλόκληρον τὴν Μακεδονίαν. Παντὸς ἄλλου ξένου πληθυσμοῦ ὀλιγώτερον δὲν ὑπέφερον ἐκ τούτων οἱ φιλήσυχοι, οἱ ἄποροι καὶ δυστυχεῖς Μουσουλμάνοι γεωργοί.

Ἡδὲ, δὲ τὸ κοινὸν ἐγκλημα ἐλάμβανε χαρακτηριστὰ φυλετικῆς ἐξεγέρσεως. Οἱ Βούλγαροι προπαγανδίζονται ἐκδικούμενοι τοὺς ὀμοφύλους των καὶ ἐπιφοιτούμενοι τῆς ἐλλείψεως πάσης ἐξουσίας ἀπανελάμβανον τὸν ἀπὸ ἐτῶν γνωστὸν εἰς αὐτοὺς τρόπον κακούργου δράσεως διὰ τῆς βίβλας καὶ τῆς δυναμίτιδος. Ἡ πρώτη ἀπόπειρα ἐγένετο τὴν 8 Ἰουλίου 1912 περὶ τὴν ἕκτην ἀσπερινὴν ὄρην εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ Ἀδ-

Ἐπί
υπό-
βούλ-
οφίον
ουσεν
τὴν
σοικαι
ίνου
ν, οἱ
τόλ-
καί
μοῦς

στα-
ῆνα.
Εἰς
καί
λάγ-
Σέρ-
θι
τὴν
πε-
οφυ-
τίας,
τῶν
τηρον
ὑπέ-
ιάνοι

ἔξε-
ύλους
σανον
κ τῆς
Ἰου-
Ἰαδ-

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΡΥΠΑΡΗΣ

Πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Ἱστορ. Βαλκανοτουρκικοῦ πολέμου Γ. Βάκου.

ζαλάρ, εἰς τὸ ἴδιον χιλιόμετρον τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἀπὸ Σκοπείων πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην. Βούλγαροι κομιτατζήδες ἐτοιοθέτησαν βόμβαν ἐπὶ τῆς γραμμῆς, προτιθέμενοι προφανῶς νὰ καταστρέψουν τὴν ἐμπορικὴν ἀμαξοστοιχίαν, ἀλλ' ἄλλη ἀμαξοστοιχία ἐκτακτος διήλθε πρὸ ταύτης καὶ ἡ βόμβα ἐξερράγη ὑπ' αὐτήν. Αἱ ζημίαι ὑπῆρξαν μόνον ὕλικαι καὶ ἀνευ σημασίας. Ἐὖ τραῖνον ἠδυνήθη, νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν δρόμον του μὲ μικρὰν ταχύτητα. Ἀρχηγὸς τῆς κακούργου αὐτῆς συμμορίας ἦτο ὁ ἐπιθεωρητὴς τῆς «Βουλγαρικῆς Ὀργανώσεως» τοῦ βίλαετλου Ἰόδα Ἀλεξανδρόφ, ὅστις ὀλίγας ἡμέρας πρὶν εἶχε θεαθῆ ἐπὶ τόπου.

Τὴν 13 Ἰουλίου τρεῖς βόμβαι ἐκ τεσσάρων τοποθετηθεισῶν ἐπὶ τῆς μικρᾶς γεφύρας τοῦ σιδηροδρόμου μεταξὺ Μιρόφτσας καὶ Γευγελῆς ὑπὸ τῆς συμμορίας τοῦ Βουλγάρου Πόπε, ἐξερράγησαν. Αἱ σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ ἐξετοπίσθησαν καὶ μέρος τῶν κτιστῶν βλήτρων τῆς γεφύρας καταστράφη. Ἀνευρέθη δὲ γραπτὴ δῆλωσις τοῦ Βουλγαρικοῦ Κομιτάτου, φέρουσα τὴν σφραγίδα τοῦ τμήματος Γευγελῆς, καὶ ἀναγγέλλουσα, ὅτι αἱ ἀπόπειραι θὰ ἐξηκολούθουν πολυαριθμότεραι, εἰάν αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ ἐπέμενον ν' ἀγνοοῦν τὴν ἰσότητά καὶ δικαιοσύνην.

Εἰς τὴν Πέσαν ἐτοποθετήθη, καὶ ἐξερράγη ἄλλη βόμβα πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ καιμακᾶμη, τῆς ὁποίας κατέστρεψε τὴν πρόσοψιν.

Ἄλλ' ἡ φοβερωτέρα τῶν τοιούτων ἀνερχικῶν πράξεων, αἵτινες ἐθεωροῦντο παρὰ τῆς κακούργου βουλγαρικῆς προπαγάνδης ὡς μέσα πολιτικῆς ἐπιβολῆς, ἀλλ' αἱ ὁποῖαι ἔτεινον νὰ καταστήσουν ἀδύνατον πᾶσαν φιλικὴν συνεννόησιν μεταξὺ Βουλγαρίας καὶ Τουρκίας, ἰδίως εἰς τὰς ἡμέρας κατ' ἄν εἶχεν ἐμφανισθῆ ἡ νέα Τουρκικὴ Κυβέρνησις τοῦ Γαζή Μουχτάρ μὲ πρόγραμμα συνδιαλλαγῆς πρὸς τὰ γειτονικὰ Κράτη, ὑπῆρξεν ἡ διαδραματισθεῖσα εἰς τὰ Κότσανα παρὰ τὸ διαμίσσημα τοῦ Κοσουφοπέδιου. Τὴν 21 Ἰουλίου Βούλγαροι κομιτατζήδες ἔρριπτον δύο βόμβας εἰς τὴν ἀγορὰν τῆς μικρᾶς ταύτης πόλεως, κατοικουμένης ὑπὸ πολλῶν Βουλγάρων. Ἡ ἐπιβλήθησα καταστροφή εἰς ἀνθρώπινα θύματα ὑπῆρξε τρομερά. Ἐφονεύοντο καὶ ἐτραυματίζοντο τεσσαράκοντα Βούλγαροι, εἴκοσι περίπου Τούρκοι καὶ εἰς Ἐθραῖος. Ἡ ἀναγνώρισις μεταξὺ τῶν ἠμετέρων τόπων Βουλγάρων ἠδύνατο πρὸς στιγμὴν ν' ἀγῆσῃ ἀμφιβολίας, εἰάν οἱ δράσται ἦσαν Βούλγαροι, ἂν καὶ ἡ προσπάθεια πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς καταγωγῆς τῶν ἐνόχων προ-

κειμένο
μοριῶν
στατῶν
ἐν τούτῳ
ὄχλος
τὸν στρ
κατὰ τ
σφαγεῖ
ἸΕ

τραγικῶ
βόμβα
γελλε ν
σια μίετ

Εἰς
ἀξίωμα
παρὰ τ
στρατιῶ
ὀπλιζόμ
δηροῦς
σφῶν ὁ
περίπου

Πε
τῶνα κ
φρουρᾶ
τὰς ἐξ
ἢεν ν'

(Ο),
(Ο) στρα
γάνων
τὸν ὑπο
παζὸν ὁ
τέφερον
φανῆ ὁ

Οἱ
κείμενα

κειμένου περί τῆς ἀποδεδειγμένης τυφλῆς ἐγκληματικότητος τῶν συμμοριῶν τῆς «Βουλγαρικῆς Ὀργανώσεως», αἱ ὅποιαι ἐκ τοιοῦτων ἀναστατώσεων ἐπεδίωκον καὶ ληστρικὰ κέρδη, ἤτο περιττή. Ἰδεοκλιούτο ἐν τούτοις, ὅτι οἱ δράσται ἦσαν Βούλγαροι. Τότε ὁ μινιστριανικός ὄχλος κατελήφθη ὑπὸ τῆς μηχανῆς τῆς ἐκδικήσεως καὶ ἔχων συνένοχον τὸν στρατὸν καὶ τὴν χωροφυλακὴν προέβη εἰς ἀνοικτίριμονα σφαγὰς κατὰ τῶν Βουλγάρων. Τὰ Κότσανα μεταβλήθησαν εἰς ἀνθρώπινον σφαγεῖον, ὡς πρὸ ἔτους εἶχε μεταβληθῆ τὸ Ἰστίε.

Ἰδοὺ ἐν λεπτομερείᾳ ὑπὸ ταύταις περιστάσεσι διεδραματίσθη τὸ τραγικὸν αὐτὸ συμβῆναι: Τὴν 10ην πρωΐνῃν ἦσαν ἐξεορράγη ἡ πρώτη βόμβα ἐν τῇ λαχαναγορᾷ. Πέντε λεπτὰ ἑραδότερον νέος κρότος ἀνήγγελλε νέαν ἐκρηξιν εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν σιτηρῶν ἀπέχουσαν πεντακόσια μέτρα. Πάραυτα ἤρχισε ἡ κατὰ τῶν Βουλγάρων ἐπίθεσις.

Ἐἰς τὴν λαχαναγορὰν εἰρήσικται: καφενεῖον, ὅπου ἐσόνναζον οἱ ἀξιοματικοί. Ἐκ τοῦ καφενεῖου τούτου ἐβόη, τὸ σύνθημα τῆς σφαγῆς παρὰ τινος ἀξιοματικοῦ Κούρδου τοῦ Φεῖκ ἐφφένδη. Ἀξιοματικοί, στρατιῶται, χωροφύλακες, ἀστυφύλακες, ὁ μινιστριανικός ὄχλος, ὀπλιζόμενοι μὲ ἔτι εὐρισκον πρόχειρον μὲ ρόπαλα, μὲ λίθους, μὲ σιδηροὺς μοχλοὺς ἐφώρμησαν κατὰ τῶν Βουλγάρων. Ἐκρούσαν εἰς τὸν σπυρὸν ἀδιακρίτως κατὰ ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ παιδίων ἐπὶ ἡμίσειαν πεπύου ἦσαν.

Περὶ τὴν ἐνδεκάτην ἠκούσθη σάλλισμα προσκλήσεως εἰς τὸν στρατῶνα καὶ ὄλιγον ἑραδότερον τὰ δύο τάγματα, τὰ ὅποια παρέμεινον ὡς φρουρὰ εἰς τὰ Κότσανα περιεκύκλωσαν τὴν πόλιν ἀποκλείσαντα ἕλας τὰς ἐξόδους. Περικολοῦν ἤρχισαν νὰ περιφέρονται ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἔχοντες ν' ἀποκαταστήσουν τὴν τάξιν καὶ ν' ἀποκαλύψουν τοὺς ἐνόχους.

Ὅ,τι συνέβη τότε ἐπὶ ἐπὶ ἐπὶ ἐξοκλήσεως ἦρας ὑπῆρξε φοβερὸν. Οἱ στρατιῶται βοηθούμενοι ὑπὸ τοῦ τσιρκικοῦ ὄχλου καὶ τῶν Ἀθηγάνων εἰσῆρχοντο εἰς τὰς οἰκίας, καὶ τὰ καταστήματα, ἐφόνεον μὲ τὸν ὑποκόπανον τῶν ἐπιλῶν τῶν ἢ μὲ ρόπαλα τοῖς ἐνοίκους καὶ διήρπαζον ἔτι εὐρισκον ἐπιπλα, ἐμπορεύματα, ἐνδύματα, γρήματα. Ματέφερον δὲ κατόπιν τοῖς νεκροῖς ἐπὶ τοῦ τόπου τῶν ἐκρήξεων διὰ νὰ φανῇ οὕτω ὅτι εἶχον πλῆρη ἀπὸ τὰς ἐκρηγῆσεως δύο βόμβας.

Οἱ Βούλγαροι ἐφύεγον ὑπὸ τὸ κράτος τράλλου πανικοῦ, καταδιωκόμενοι ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, τῶν χωροφύλακων καὶ τοῦ ὄχλου.

Ὀλόκληρος ἢ ἀγορὰ ἐλεγκτήθη. Ἐπίσης δὲ αἱ πλείους τῶν οἰκιῶν καὶ ἄλλα τὰ καταστήματα διηρπάγησαν. Ἀπόσπασμα στρατιωτῶν εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Βουλγάρου ἐφημερίου, ἐξέσχιον ἄλλα τὰ ἐγγράφα, τὰ ὅποια εἶδεν ἐπὶ τοῦ γραφείου του, ἔθραυσε ἐν ἐρμάριον καὶ ἀφῆρεσε 12 λίρας, αἱ ὅσαι ἐφυλάσσοντο ἐν αὐτῇ. (1) ἐφημερίος ἡμίγυμος ἐσύρθη εἰς τὸν δρόμον ἐκ τῆς γενειάδος.

Πολλὰ ἐκ τῶν προημάτων ἦσαν οἰκτρῶς διαμελισμένα καὶ παραμορφωμένα, μὲ τὸ κρανίον ἔθραυσμένον, τοὺς βραχίονας ἐστραγγαλισμένους καὶ τὰ ὄτα ἐκρίζομένα.

Εἰς ἑλλην, ὁ Ἑπιειρώτης Νούσης Γκέτης ὑπέρθε μεταξὺ τῶν θυμάτων τῆς λεγκασίας. Στρατιῶται εἰσῆλθεν εἰς τὸ κατάστημά του, τὸ διήρπασαν, ἔσπασαν τὸ χρηματοκιβώτιον καὶ ἀφῆρεσαν ὀγδοήκοντα λίρας.

Τὰ θύματα τῆς προμερᾶς αὐτῆς σφαγῆς, ἐκ Βουλγάρων ἀποκλειστικῶς, ὑπερέβησαν τοὺς 200.

Ἐπόμενον ἦτο παρόμοιον γεγονός, νὰ προκαλέσῃ πανταχοῦ κατάπληξιν, νὰ ἐνισχύσῃ τὴν κρατοῦσαν ἀπελευθερίαν περὶ τοῦ ἀδυνάτου τῆς ἀνορθώσεως τῶν ἐν Τουρκίᾳ πραγμάτων καὶ ν' ἀναβαρμάνῃ τὰ φυλετικὰ μίση, μέχρι βαθμοῦ ἀγαλινώτου πλέον ἐξεγέρσεως. Τοῦτο συνέβη, ἐν Βουλγαρίᾳ, ὅπου ἡ κοινὴ γνώμη, κατεξανέστη, ζητοῦσα παρὰ τῆς Βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως νὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας. Ἐπίτεινε δὲ τὴν λαϊκὴν ἀγανάκτησιν ἡ στάσις τῆς Πύλης, ἢ ὅποια ἠρνήθη νὰ δώτῃ ἐξιγρήσεις, ὅταν ἡ Κυβέρνησις τῆς Σόφιας ἐξήτησε τὴν αὐστηρὰν τιμωρίαν τῶν ἐνόχων. Ἡ Πύλη, ἰσχυρίσθη, ὅτι ἡ ὑπόθεσις τῶν Κοτσάνων, ἀναγομένη, εἰς τὴν ἐσωτερικὴν τάξιν ἐν Τουρκίᾳ, δὲν ἐπιδέχεται παρέμβασιν ἀπὸ μέρους ἕνους Κράτους. Ἀντιθέτως, πρὸς τὰς διαμαρτυρίας τοῦ Ἐξάρχου, ἡ Πύλη ἐφάνη, ὅτι εἶδε κάποιαν προσοχὴν ἀναγνωρίζουσα τὴν ἐπὶ τοῦ ποιμνίου τοῦ δικαιοδοσίαν του. (2) Ἐξάρχος ἀνεβίβασε τοὺς σφαγέντας Βουλγάρους εἰς 200, ἐξήτησε δὲ καὶ αὐτὸς τὴν τιμωρίαν τῶν ἐνόχων, συστήσας ὅπως ἢ ἀποσταλεῖσα εἰς Ἀθῶνιαν ἐπιτροπὴν, ὅπως ἐπιτόχη τὴν μετὰ τῶν Ἀθῶνων ἐπαναστατῶν συνδιαλλαγὴν διέβη, καὶ ἐκ Κοτσάνων καὶ πρὸς εἰς ἀνάκρισιν ἐπὶ τῶν διαδραματισθέντων. Ἡ Πύλη ἐνάγκρισε τὴν σύστασιν ταύτην ὑποσχεθεῖσα νὰ περιλάβῃ, μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ δύο Βουλγάρους.

Ἄλ

θούσαν
τὴν ἐν
τον συλλ
τῶν συμ
καὶ συν
έστησαν
κατείχε
Κομιτάτ
τὸν λαό
ἀπελευθ
γάριας
βουλγα
ἀνθος τ
ἡμᾶς σ
Μακεδό
σοφίαν

Πο
ρίου τὰ
πενθίμα
τὴν πλ
κίσεως
κίαν. Ἡ
μὴς το
(1)
κραύγα
σχίς ἐ
(2)
σιν νὰ
τόρων
ἐλθόντι
ἔστις ὁ
ἐξήγει
πεν εἰ
μεν δι

Ἄλλὰ τὸ ἐν λόγοις μόνον καὶ τόσῃ δυσανάλογον πρὸς τὴν ἐπελ-
 θούσαν καταστροφὴν ἐνδιαφέρον τῆς Πύλης δὲν ἴτο δυνατόν νὰ μειώσῃ
 τὴν ἐν Βουλγαρίᾳ παραχθείσαν ὄδυνυρὰν ἐντύπωσιν. Πολυπληθέστα-
 τον συλλαλητήριον συνεκροτήθη ἐν Σόφια. Τριάκοντα χιλιάδες πολι-
 τῶν συμμετέσχον αὐτοῦ. Πολυάριθμα σωματεῖα καὶ ὄλαι αἱ ἐργασι-
 καὶ συντεχνίαι μὲ τὰς σημαίας των κεκαλυμμένας διὰ πένθους παρ-
 ἔστησαν κατ' αὐτό. Ἐπὶ πλῆθος ἐκραύγαζε : « Ζήτω ὁ πόλεμος ! », κατείχετο δὲ ὑπὸ τῆς μαχίας τῆς ἐκδικήσεως. Ἡ προκήρυξις τοῦ Κομιτάτου τοῦ ὀργανώσαντος τὸ συλλαλητήριον ἢ διανεμηθεῖσα εἰς τὸν λαόν, ἔλεγε : « Πόλεμος κατὰ τῆς Τουρκίας, πόλεμος διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἀδριανουπόλεως. Πόλεμος τῆς ἐλευθέρας Βουλ-
 γαρίας ἐναντίον τῆς βαρβάρου Τουρκίας. Ἡ Μακεδονία κοίτις τῆς βουλγαρικῆς ἀναγεννήσεως εἶνε ἀκόμη δοῦλη, ἢ Ἀδριανούπολις, τὸ ἄνθος τῶν βουλγαρικῶν πόλεων, στενάζει ὡς εἰς ἀλιθὴ κόλασιν. Πρὸς ἡμᾶς στρέφει ἡ Εὐρώπη, τὰ βλέμματά τῆς διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Μακεδονίας, καλούμεθα ὑπὸ τῆς Εὐρωπαϊκῆς συνειδήσεως νὰ σαρώ-
 σουμεν ἐκ τῆς Εὐρώπης τὸν βάρβαρον Ἀσιάτην ».

Ποῦ πρὸ τῆς ὀρθοθεΐας ὄραε διὰ τὴν ἐναρξιν τοῦ συλλαλητη-
 ρίου τὰ καταστήματα ἐκλείσαν, αἱ κώδιναες τῶν ἐκκλησιῶν ἐκρόνοντο πενήθιμος καὶ ἐξ ἑλῶν τῶν ἐδῶν κήμιατα ἀνθρώπων συνέρρεον πρὸς τὴν πλατεῖαν τοῦ Σφάτι Κράλ, κατεχόμενα ὑπὸ τῆς μαχίας τῆς ἐκδι-
 κήσεως, κραυγάζοντα : « Ζήτω ὁ πόλεμος ! », ὀρρίζοντα τὴν Τουρ-
 κίαν. Ἡ ἀστυνομία ἢ γρουρούσα τὰς παρόδους παρεῴθη, ὑπὸ τῆς ὀρ-
 μῆς τοῦ πλῆθους καὶ ἐπὶ τέλους ἀφῆκε εἰς αὐτὸ ἐλευθέραν διάβασιν.

Ὅταν αἱ διαδηλώσαι διήλθον πρὸ τῆς Ἰταλικῆς πρεσβείας ἐξήτω-
 κραύγασαν ὑπὲρ τῆς Ἰταλίας. Ἐπίσης πρὸ τῆς Στρατιωτικῆς Λέ-
 σχης ἐξεργάγησαν εἰς ἀπευφημίαν ὑπὲρ τοῦ στρατοῦ.

Οἱ ῥήτορες ἠμίλησαν μὲ βρασιότητα ὕφους καλοῦντες τὴν Κυβέρνη-
 σιν νὰ λύσῃ τὸ Μακεδονικὸν ζήτημα διὰ τῶν ὀπλων. Ματαξὶ τῶν ρη-
 τῶρων ὑπῆρχον καὶ ἀντιρρόσωποι ἐπαρχιακῶν σωματείων ἐπὶ ταύτῃ
 ἐλθόντες εἰς τὴν πρωτεύουσάν. Ὁ ἐν ἀποστρατεῖᾳ στρατηγὸς Βαζῶφ,
 ἕστις ἠμίλησε τελευταίος, ὑπῆρξε κατ' ἐξοχὴν βίσιος. Πηλαμικώτατος
 ἐξήγγειρε μέγαν ἐνθουσιασμόν. « Εἰς τὰς σφαγὰς τῶν ἀδελφῶν μας, εἶ-
 πον εἰς μίαν ἐκ τῶν πολλῶν του ἀποστρεφῶν, ἐφείλομεν ν' ἀπαντήσω-
 μεν διὰ βροχῆς σφαιρῶν ».

Ἐν τέλει ἐγένετο δεκτὸν ψήφισμα, τοῦ ὁποῖου ἀντίγραφον ἀπεστάλη, πρὸς τὸν Βασιλέα καὶ τὴν Κυβέρνησιν. Λιὰ τοῦ ψηφίσματος ἀπεικονίζετο ἡ ἔλλα, ἐν Μακεδονίᾳ κατὰστασις, αἱ συνεχεῖς προκλήσεις τῶν Τούρκων παρὰ τὰ σύνορα, ἡ ἀναδελφικὴ καὶ χλιαρὰ στάσις τῆς Ἡθῆς πρὸς τὰς δικτατορικὰς τῆς Βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως, ἡ διανομὴ ὀπλίων εἰς τοὺς Μουσουλμάνους, ὁ σχηματισμὸς Τουρκικῶν συμμοριῶν καθ' ἣν στιγμὴν ὁ βουλγαρικὸς πληθυσμὸς τῆς Μακεδονίας ἀφοπλιζέτο, αἱ καθημεριναὶ δολοφονίαι, αἱ σφαγαί, αἱ συνεχεῖς καταδιώξεις αἱ ἐξαναγκάζουσαι τοὺς κατοίκους ἐλοκλήρων χωρίων τῆς Μακεδονίας καὶ τοῦ βιλαιτίου τῆς Ἀδριανουπόλεως νὰ μεταναστεύσων εἰς Βουλγαρίαν ἐνῷ συγχρόνως ἐπαΐχεται ἡ ἐξόντωσις καὶ ὁ ἀφανισμὸς τοῦ βουλγαρικοῦ στοιχείου ἐν γένει διὰ τοῦ ἀπεικισμοῦ Τουρκικῶν ἐθνικῶν ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ ἐξερκενισθῇ ὁ βουλγαρικὸς ἐθνικὸς χαρακτὴρ τοῦ πληθυσμοῦ. Τὸ ψήφισμα κατέληγεν εἰς τὴν ἀπειλήν, ὅτι ἐν ἡ περιπτώσει ἡ Βουλγαρικὴ Κυβέρνησις παρέμεινεν ἀβραυγῆ καὶ εἰς ἐπαΐχεται διὰ πάσης ἰουσίας ν' ἀπελευθερώσῃ τὴν Μακεδονίαν καὶ τὸ βιλαιτίον τῆς Ἀδριανουπόλεως τοῦ Τουρκικοῦ ψηφοῦ ὁ λαὸς τῆς Σόφιας ἦτον ἀποφασισμένος νὰ ἐπαναστατήσῃ καὶ ν' ἀκατέψῃ τὰ πάντα βέβαιως, ὅτι ἢ εἴχε τὴν ἐπιθυμίαν ὑποστήριξιν ἐλοκλήρων τοῦ ἔθνους.

Τὴν ἐπομένην τοῦ συλλοκλητηρίου ἔλαί αἱ ἐφημερίδες ἐξεδόθησαν μὲ πένθημα περιθώριον, διὰ τοιοῦτος δὲ ἀπρωτογραφικῶς ἐθεθεῖον, ὅτι ὁ βουλγαρικὸς λαὸς ἦτον ἀποφασισμένος πρῶτον καὶ νὰ προβῇ εἰς τὰ ἔσχατα εἰς τὸσον ὁ Βασιλεὺς, ὅσοι καὶ ἡ Κυβέρνησις εἰς ἐπίθουτο νὰ λάθων ἀπάναν τῆς Τουρκίας ἐναρξον στάσιν.

Ἐξ ἄλλου παρ' ἔλλην τὴν μεγάλην συμφορὰν τῆς σφαγῆς τῶν Κεσοάνων αἱ ἐπαθεῖ τῆς «Βουλγαρικῆς Ὀργάνωσης» παρέμειναν ἀσφαγεῖ καὶ ἀδυσόπητοι, ἐξικολομήσαντες τὰς κακοήγους ἀσφαγῆς τῶν.

Ὀλίγαις ἡμέραις μετὰ τὴν ἐκρήξιν τῶν δύο βρυθῶν εἰς τὰ Κέσοανα ἀλλῆ βρύθια ἐξερραγνίστο ἐπὶ τῆς αἰθιροδωρικῆς γραμμῆς μετὰ τὸ τῶν σταθμῶν Ζαλλάνικου καὶ Κισουροῦ ἐπὶ τῆς ἐξῆς περιστάσει: Ἐμπορικὴ ἄμαξοστασίς τῆς ἐποίας ἐπέβαινον πολλοὶ ἐπιβάται, ἀναχωρήσαντες ἐκ Θεσσαλονίκης κατηύθιντο εἰς Σκόπεα. Ὅταν ἐφθασε εἰς τὸ μῦθον χιλιομέτρων ἐπέθην ἡ τρομαρὰ ἐκρηξις. Πολλὰ βαγόνια ἀνετινόθησαν εἰς τὰ ἄρα, ἐντὸς τῶν ὁποῖων εἰς ἐπίθουτο

-ται, και ελόκληρος ή άμαξοστοιχία εξετροχιάσθη. Η άτιμομηχανή και τὰ τέσσαρα μετ' αὐτήν βαγόνια εβλάβησαν μόνον σοβαρῶς. Εὐτυχῶς ἐν Θύβια ὑπῆρξεν, ὁ βοηθὸς τοῦ ὁδηγοῦ, φρονεθεῖς.

Οἱ Τούρκοι και πάλιν ἐξεμάνησαν, ἔδειξαν δὲ διαθέσεις νὰ ἐπα-
ναλάβουν τὴν ἐκδίκησιν τῶν Κοτσάνων, ἀλλὰ τὴν φορὰν αὐτὴν αἱ ἀρ-
χαὶ βοηθούμεναι παρὰ τοῦ στρατοῦ ἠδυνήθησαν νὰ ἐμποδίσουν νέας
σφαγὰς τῶν Βουλγάρων.

Ὅλαι αὐταὶ αἱ κκκουργαὶ και άτιμοιτικαὶ ἀπόπειραι ἐδικαιολο-
γοῦντο παρὰ σημαίνοντων Βουλγάρων τῆς Μακεδονίας ἐκ τοῦ ὅτι τὸ Μα-
κεδονικὸν ζήτημα ἢ ἀθέπτετο ἐὰν ή Πύλη καθήρθου ν' ἀποκαταστήσῃ
τὴν τάξιν ἐν τῇ ἐσωτερικῇ. Τοῦναντίον ἔλεγον, (*) ἔτι ή Λιπλωμα-
τία ἢ ἀναγκάζετο νὰ ἐπέμβῃ διὰ νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὴν Μακεδο-
νίαν πολίτευμα ἀνάλογον ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἢ παρεχωρεῖτο κατ'
ἀνάγκην εἰς τὴν Ἀλβανίαν. Ἐπρεπε λοιπὸν ή τρομοκρατία νὰ ἐξα-
κολουθήσῃ. Καὶ ἐπειδὴ ὑπῆρχε πολὺς στρατὸς ἐν Μακεδονίᾳ μόνον
διὰ τῆς βόμβας και τῆς δυναμίτιδος ἠδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ.

Ὅ,τι δῆποτε και ἂν συνέβαινε και και' αἰονδῆποτε ἀπάνθρωπον
τρόπον και ἐὰν ἐτελεῖτο ὁ ἀγὼν αὐτός, ή νέα Κυβέρνησις εὕρισκετο
πρὸ μεγαλειτέρων κινδύνων ή ή προγενεστέρα. Ὡς πρὸς τὸ ἀλβανι-
κὸν ζήτημα εἶδομεν πῶς κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἐμφανίσεώς
τῆς αἱ κυριώτεραι πόλεις τοῦ διαμερίσματος Κοσσυφοπέδου κατελαμ-
θάνοντο παρὰ τῶν ἀλβανῶν ἐπαναστατῶν και πῶς οὗτοι καθήρθησαν
νὰ εἰσβάλουν και εἰς τὰ Σκόπεια ἀπειλοθοντες και αὐτὴν τὴν Θεσσα-
λονίκην, ἐὰν ή Κυβέρνησις, δὲν διέλυε τὴν Βουλῆν. Εἶδομεν ἐπίσης
τὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν παράγαγεν ή κοινοποιηθεῖσα διάλυσις τῆς
Βουλῆς και τὰς γνώμας τῶν διαφόρων ἰσχυρῶντων ἀλβανῶν φυλάρχων
ἐναντι τῆς ἀποσταλείσης ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῇ σκοπῇ νὰ ἐπιτύχῃ μετ' αὐ-
τῶν συνεννόσιν. Η μετριοπάθεια αὕτη, τὴν ὁποίαν εἰς τὰς ἐνεργείας
του εἶχεν ἀποκαλείσει τὸ Νεοτουρκικὸν Κομιτάτον, ἔτεινε ἀσφαλῶς
πρὸς μίαν κυβερνητικὴν ἐπιτυχίαν, ἀλλὰ δὲν παρελείψαμεν νὰ παρα-
τηρήσωμεν ἐγκλίρωσ, ὅτι ἐκτὸς τοῦ ὅτι ή ἐπιτυχία αὕτη ἢ ἐξησφα-
λίζετο διὰ μεγάλων θυσιῶν, αἵτινες ἢ ἐπληττον καιρίως τὰ κυριαρ-
χικὰ δικαίωματα τοῦ Σουλτάνου προκειμένου ν' ἀναγνωρισθῇ μία

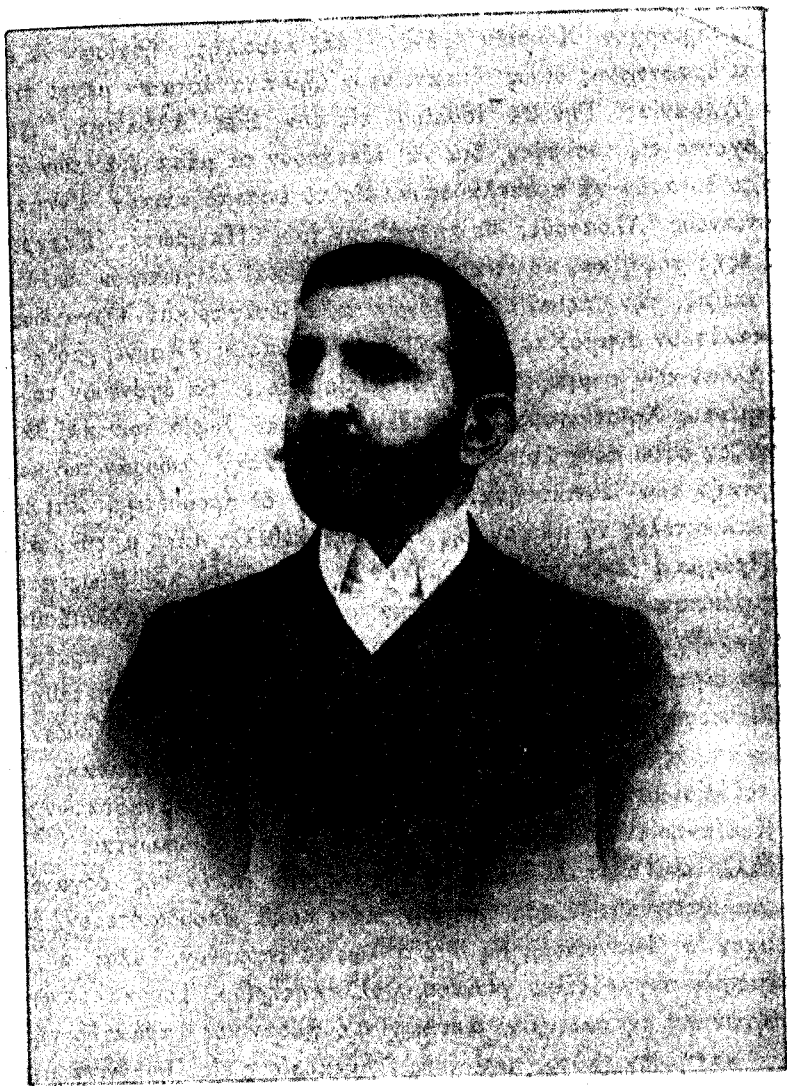
(*) Le Messager d'Athènes

τόσον εύρετα ἄλβανικὴ αὐτονομία, ἴσως οὐδέποτε θὰ ἐπύρχεται, ἐὰν οἱ ἄλβανοὶ προαισθηθῶσιν ἐκ τῶν διαδηλωθέντων εἰς τὸ μεταξὺ τῶν σχετικῶν γεγονότων τὴν ἐξέγερσιν τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν δὲν ἔκρινον ὡς προσφορώτερον διὰ τὰ ἔθνικα τῶν συμφέροντα ἂν μὴ νὰ ὑποστηρίξουν εἰλικρινῶς τὴν κινδυνεύουσαν αὐτοκρατορίαν, νὰ ττηρήσουν τοῦλάχιστον ἐφεκτικὴν στάσιν. Καὶ εἰς τὸ θαυώτερον τοῦτο πνεῦμα πολιτικῆς ὑφείλεται ἢ καταστολῇ τοῦ κινήματός τιν.

Ἄλλὰ πρὸ τοῦ φθάσωμεν μέχρι τοῦ σημείου τοῦτου ὑφείλομεν νὰ εἰσώσωμεν εἰς τὸν ἀναγνώστην πλήρη τὴν εἰκόνα τοῦ ἄλβανικοῦ κινήματος καὶ πρὸς νότον, τῆς ἐπεκτάσεώς του ἐπὶ τῆ βάσει τῶν σφαιροστικῶν βλέψεων τῶν Ἄλβανῶν πρὸς τὴν Ἠπειρον. Ἐἶδομεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀπόψεαι τινὰς ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν ἄλβανικῶν ληστρικῶν συμμοριῶν καὶ τὰ ὅσα ὑπέφερον δεινοπαθήματα ἐξ αὐτῶν οἱ ἑλληνικοὶ πληθῆσοι καὶ τῆς διαμαρτυρίας τοῦ ἀνωτέρου κλήρου πρὸς τὴν Κυβέρνησιν τοῦ Σαὶτ πασσά ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ περιγήμεου ἐκείνου ταξειδίου τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἑσωτερικῶν Χατζή-Λεῖλ μπέη.

Ταῦτα ἦσαν τὸ μικρότερον κακόν. Αἱ ἄλβανικαὶ ἀξιώσεις ὡς πρὸς τὴν ἐπέκτασιν πρὸς νότον ἐπὶ τῆ προβλέψει τοῦ αὐτονομίου πολιτεύματος καὶ φυσικὰ διὰ τὸ μᾶλλον, τῆς πλήρους ἀνεξαρτησίας, ἐλάμβανον τὴν μᾶλλον ἀνησυχαστικὴν μορφήν. Πολυάριθμοι Μουσουλμάνοι πρόδρομοι τῶν Ἰωαννίνων κατόπιν συσχέσεως τῶν ἀπέστελλον πρὸς τὴν Πόλιν τηλεγραφικὴν ἀναφορὰν δι' ἧς ἀνακοίνουν, ὅτι οἱ Ἄλβανοὶ τῶν Ἰωαννίνων, συνεπῶς καὶ αὐτοὶ, ἀπαδέχοντο τῆς ἄλβανικῆς ἀξιώσεως καὶ ἐξήτουν, ὅπως τὰ Ἰωάννινα ἀποτελέσουν ἀνεκδόσαστον μέρος τῆς Ἀλβανίας. Κατὰ τὴν πρώτην συνεδρίασιν τοῦ νομαρχιακοῦ συμβουλίου ὁ βαλῆς τοῦ εἰδικῆν ἐκ τῶν προτέρων τὴν ἀπάντησιν τῆς Πόλεως : « Ἄτιμοι καὶ ἀπάτριδες, ἦσαν τὰ ἐλαφρότερα ἐπίθετα μὲ τὰ ὅποια ὁ γενικός Λοικητῆς ἐχαρακτήρισεν τοὺς συμμετέχοντας τοῦ Συμβουλίου Μουσουλμάνους. Πρῶτοι οἱ Ἕλληνας, προσέθηκε, δὲν θὰ σᾶς ἐπιτρέψουν ποτὲ νὰ πραγματοποιήσατε τῆς ἀξιώσεως αὐτάς. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Τουρκίαν καὶ διὰ τῆς βίας ἀκόμη, θὰ ὑποστηρίξῃ τὸ καθεστὸς » *.

Ἐἰς τὸ Ἀργυρόκαστρον παρετηρηθεὶς ἀκόμη σοβαρώτερον κίνημα

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΤΡΑΤΟΣ
Ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν

ώς πρὸς τὴν ἰδέαν τῆς ἐπεκτάσεως. Κατὰ τηλεγραφικὰς ὁδηγίας ληφθεύσας ἐξ Ἀθῶνων καὶ Βερατίου οἱ Τουρκαλθανοὶ Ἀργυροκάστρον μὲ τὸν δήμαρχον Χουσεὶν ἐφένδην ἐπὶ κεφαλῆς, ἤρχισαν νὰ ἐργάζονται δραστηρίως ὅπως ἐπεκτείνουν τὴν ἐπανάστασιν μέχρι τῆς νοτίου Ἀλβανίας. Τὴν 24 Ἰουλίου εἰς τὴν ἐκεῖ Ἀλβανικὴν Λέσχην συνήρχοντο εἰς σύσκεψιν διὰ νὰ ἐξετάσουν τὰ μέσα διὰ τῶν ὁποίων ἢ ἐστὶ δυνατόν νὰ προσελκύσουν εἰς τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα τοὺς Χριστιανοὺς Ἀλβανούς, ὡς ἀπεκάλουν τοὺς Ἱππειώτας. Ἐπεκράτησε δὲ ἡ ἐξῆς σοφὴ καὶ πολιτικωτάτη, ὄχι δὲ καὶ ὀλιγώτερον φιλόανθρωπος σκέψις, τὴν ὁποίαν ἢ ἀφθόνην αἱ «Βουλγαρικαὶ Ὀργανώσεις»: Νὰ καλέσουν συμμορίας Γκέγκηδων, αἱ ὁποῖαι ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν ἀλβανικῶν συμμοριῶν τοῦ διαμερίσματος, ἢ ἀφθόνην τοὺς ἀνησταμένους Χριστιανούς, ἢ καταλάβωσαν τὰ χωρὶς τῶν καὶ ἢ ἐξηνάγκασον ὅστω τοὺς λοιπούς ν' ἀπαρνηθῶν τὴν γλώσσάν των καὶ τὴν ἑλληνικὴν τῶν ἐθνικότητα. Ἐσκέφθησαν δὲ προσθέτως, ὅτι εἰν ἢ ἦσαν ἀλυσιτελεῖς τὸ μέτρον τῆς ἐπιβολῆς ἀνθελληνικοῦ μπουκατάς.

Πράγματι δὲ ἐκτοτε κατ' ἕλλην τὴν Ἱππειον καὶ ἰδίως παρὰ τὸ Ἀργυροκάστρον αἱ τουρκαλθανικαὶ συμμορίαὶ ἐπολλαπλασιάσθησαν. Ἐν παρήρχετο ἡμέρα χωρὶς νὰ σημειωθῆ μία λεηστρικὴ πράξις. Ἐξ τῆς διαμαρτυρίας τῶν μελῶν μικτῆς ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία ἀπετάθη πρὸς τὸν Μουτσεσαρβήν, οὗτος ἠναγκάσθη νὰ ἐμολογήσῃ, ὅτι οὐδὲν ἔδυνάτο νὰ πράξῃ, τὸ μὲν διότι ἡ χωροφυλακὴ ἦτο ἀναπαρκής, τὸ δὲ διότι οἱ λεησταὶ ἐπαρουσιάζοντο ὑπὸ τὴν μορφήν ἐπαναστατῶν καὶ ἡ νέα Κυβέρνησις εἶχε δώσει διαταγὰς νὰ μὴ καταδιώκωνται.

Ἄλλ' οἱ Τουρκαλθανοὶ Ἀργυροκάστρου πλὴν τῆς ὁργανώσεως τῶν συμμοριῶν αὐτῶν κατήρθωσαν καὶ πολὺ σπουδαιότερον. Ἀφ' οὗ ἀπέτυχον ἐν Ἰωαννίνοις, ὡς ἦτο ἄλλως τε ἐπόμενον. Ἐλαί αἱ ἀπειραὶ πρὸς συγκρότησιν γενικοῦ συλλαλητηρίου Τουρκαλθανῶν καὶ Ἑλλήνων ἐπὶ τῷ σκοπῷ ν' ἀποδειχθῆ ὁ ἀλβανικὸς χαρακτήρ τῆς πόλεως, κατήλθον αὐτοὶ παρὶ τοὺς τριακοσίους εἰς Ἰωάννινα μὲ συμμετοχὰς καὶ μουσικὰς, καὶ συνεκαυτρώθησαν εἰς τὸν κήπον τοῦ Ἰεῦ Μεσαμπά-Χαϊδάρ. Μετὰ λόγον, τὸν ὁποῖον ἀπέγγειλεν εἰς ἕκ τῶν ὁργανωτῶν τοῦ συλλαλητηρίου, ὑπέγραψαν ἀναφορὰν πρὸς τὴν Πύλιν. Ἀπὸ τῆς ἀναφορᾶς ταύτης, ἀφ' οὗ ὑπευθύνθησαν τὰς ὑπερησίας, τὰς ἐπειάς προσέφερον εἰς τὴν ἀτοκρατορίαν οἱ «Νότιοι Ἀλβανοί»,

ἐδύλ
Προσ
δύλω
καὶ ἔ
ἀνάγ
συφο
νγισ
τῶν
σεις
τὴν
μέχρ
νὰ κ
«Νότι
εἰς τ
τῶν
Ἄλβ
καὶ ἔ
δευτέ
χωρο
στέρ
ἀνυπ
γράφ
ὁποῖ
ἐκπλ
πρῶγ
τυρι
ἀνευ
πασσ
δρεία
φικῆ
ἀπαί
σχη
ταύτ
των

εδήλουν, ὅτι συνεμερίζοντο τὰ αἰτήματα τῶν Βορείων Ἀλβανῶν. Προσέθετον δέ, ὅτι ἐὰν ἡ Κυβέρνησις ἤρνεϊτο νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὴν δῆλωσίν των ταύτην «ὀλόκληρον τὸ σαντζάκιον τοῦ Ἀργυροκάστρου καὶ ὀλόκληρον τὸ βιλαέτιον τῶν Ἰωαννίνων θὰ εὑρίσκοντο εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ συμμετάσχουν ἐνεργῶς τοῦ κινήματος τῶν βιλαετίων Κοσσυφοπέδιου, Σκόδρας καὶ Μοναστηρίου». Πράγματι δὲ τοιαύτη κίνησις παρετηρήθη βραδύτερον. Οἱ Τουρκαλθανοὶ Ἀργυροκάστρου καὶ τῶν περὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἐκτελέσουν τὰς γνωστὰς ληψθείσας ἀποφάσεις των. Συγκέντρωσις συμμοριῶν ἐγένετο εἰς τὸ χωρίον Κούτσι μὲ τὴν ἀπειλὴν τῆς ἐπιθέσεως κατὰ τῶν Χριστιανῶν.

Αἱ φιλοδοξίαι ἕως τῶν Τουρκαλθανῶν τῆς Ἠπείρου ἐφίλον καὶ μέχρι Πρεβέζης. Εἰδοποιήθησαν δὲ οἱ ἐκεῖ Ἀλβανοὶ νὰ εἶναι ἔτοιμοι νὰ καταργήσουν τὰς τουρκικὰς ἀρχὰς καὶ νὰ ζητήσουν καὶ διὰ τὴν «Νότιον Ἀλβανίαν» τὰ αὐτὰ προνόμια, τὰ ὅποια θὰ ἐχορηγοῦντο εἰς τὴν Βόρειον Ἀλβανίαν. Ἔγνομαι, ὅτι ἡ πρώτη ἐκ τῶν δύο αὐτῶν συστάσεων δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐκπληρωθῇ, διότι οἱ ἐν Πρεβέζῃ Ἀλβανοὶ ἦσαν ἐλάχιστοι, ἀποτελούμενοι ἐκ δωδεκάδος ὑπαλλήλων καὶ ἄλλων τινων ἀτόμων ξένων πρὸς τὸν τόπον, ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν δευτέραν τῆς διεκδικήσεως τῶν αὐτῶν προνομίων, τὰ ὅποια θὰ παρεχωροῦντο εἰς τὴν Βόρειον Ἀλβανίαν, τὴν σύστασιν αὐτὴν ὡς εὐχεραστεράν ἀνέλαβε νὰ ἐκτελέσῃ ὁ Χουσσείν πασσὰς Ντίνο. Ἐν ὀνόματι ἀνυπάρχτου ἁλβανικῆς Λέσχης, τῆς ὁποίας ἦτον ὁ πρόεδρος, ἐτηλεγράφησε πρὸς τὸν Μουχτάρ πασάν συμφώνως πρὸς τὰς ὁδηγίας, τὰς ὁποίας ἔλαβε. Μολονότι ὁ Ἀλβανὸς αὐτὸς πατριώτης ἐφρόντισε νὰ ἐκπληρώσῃ ἐν πάσῃ μυστικότητι τὴν ἀνατεθείσαν αὐτῷ ἐντολήν, τὸ πρῶγμα ἐγνώσθη μετὰξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ διήγειρε θύελλαν διαμαρτυριῶν. Πληθος ἐξ αὐτῶν μετέβη παρὰ τὴν Μητροπολίτη ἀπαίτησάν, ἀνευ ἀναβολῆς, ἄμεσον ἀποδοκιμασίαν τοῦ δικαίωματος τοῦ Χουσσείν πασσᾶ. Πάραυτα τὰ κοινοτικὰ συμβόλια συνήλθον ὑπὲρ τὴν προεδρείαν τοῦ Μητροπολίτου καὶ ἀπέστειλαν πρὸς τὴν Πόλιν τηλεγραφικὴν διαμαρτυρίαν. Ἀφού ἐξέφραζον τὴν κατάκληξίν των διὰ τὴν ἀπαίτησιν τοῦ φανταστικοῦ προέδρου τῆς ἀνυπάρχτου Ἀλβανικῆς Λέσχης τῆς Πρεβέζης, ἐδήλουν, ὅτι διεμαρτύροντο κατὰ τῆς ἀποπειρας ταύτης πρὸς πλαστογράφειν τοῦ ἑλληνικοῦ χαρακτῆρος τῆς πατρίδος των Ἠπείρου, ἐνθα καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ Μουσουλμάνοι ὀμίλου τὴν

ἐλληνικήν, καὶ ἐξέφραζον τὸν πόθον των καὶ τὰς εὐχὰς περὶ εὐλοκί-
νοῦς ἐφαρμογῆς τοῦ Συντάγματος, περὶ πλήρους πολιτικῆς ἰσότητος
καὶ βελτιώσεως τῆς διοικήσεως συμφώνως πρὸς τὰ αἰτήματα τοῦ Οἰ-
κουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Οἱ μπέδεις τῆς Αὐλώνας ἐξ ἄλλου μετ' ἄλλων ὁπαδῶν τοῦ κινή-
ματος κατελάμβανον τὴν 16 Ἰουλίου τὸ τηλεγραφεῖον τῆς πόλεως
ταύτης καὶ δι' Ἀλβανοῦ τηλεγραφητοῦ, συμμετέχοντος τῆς ἐπανα-
στάσεως, διεβίβασαν πρὸς τὴν Πύλιν ὀλόκληρον ὑπόμνημα. Κατ'
ἀρχὰς διετύπωσαν τὴν τολμηρὰν ἀξίωσιν νὰ ἐπικοινωνήσουν ἀπ' εὐ-
θείας μετὰ τοῦ Σουλτάνου. Ἐὶς ὑπασπιστὴς τοῦ διεβίβασε τὴν ἀντι-
σιν τῆς Α. Μ. Τότε αὐτοὶ ἐτηλεγράφησαν ἀνεπιλαθεῖς ἐκφράσεις ἐναν-
τίον τοῦ προσώπου τοῦ Σουλτάνου.

Τὸ ὑπόμνημά των ἀντίγραφον τοῦ ὁποῦ ἐπέδωκεν εἰς τοὺς προ-
ξένους τῆς Αὐλώνας ἔλεγε: «Ἦνε πασίγνωστον, ὅτι ἀπὸ τοῦ ἐπι-
διετηρήσαμεν τὴν τιμὴν τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας καὶ ὑπερα-
σπίσθημεν τὰ σύνορά τῆς χωρὶς ποτὲ ν' ἀναλογισθῶμεν τὴν ἑσπέραν
τοῦ αἵματός μας καὶ ὅταν πρὸ μικροῦ ἀκέραια ἢ Τουρκία ἀκινδύνουσι
νὰ διαμελισθῇ καὶ νὰ καταστραφῇ, ἡμεῖς μόνον οἱ Ἀλβανοὶ συνετά-
χθημεν πρὸς τὴν ἰδέαν τῆς ἀκεραιότητός τῆς καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς.
Ἐνῶ δὲ ἡμεῖς ὑπῆρξαμεν οἱ πρῶτοι καὶ κύριοι ὑποκινηταὶ τοῦ συν-
ταγματικοῦ πολιτεύματος, ἡμεῖς ὑπῆρξαμεν τὰ πρῶτα καὶ μόνα ὄψα-
τα αὐτῆς τῆς φαντασιοπληξίας. Αἱ πισταὶ ἡμῶν ὑπηρεσίαι δὲν ἀνε-
γνωρίσθησαν καὶ ἐκακοποιήθημεν καὶ ἐταπεινώθημεν παρὰ τινῶν ἀπί-
μων καὶ διεφθαρμένων ὑπαλλήλων, οἱ ὅποιοι κρατοῦντες εἰς τὰς χεῖ-
ρας των τὰ ἔθνη τοῦ Κράτους δὲν ἐξεπλήρωσαν τὸ καθήκον των ἐπί-
μους καὶ εὐσυνείδητος. Συνεπεία τῶν ἀδικημάτων αὐτῶν τῆς σκληρῆς
καταπίεσεως καὶ τῆς ἐσχάτης ἡμῶν ἀπελπισίας ἠναγκάσθημεν ν' ἀνέ-
θωμεν εἰς τὰ ἔθνη διὰ νὰ ὑπερασπισθῶμεν τὰ παραβιασθέντα δικαιώματά
μας. Ἐν τούτοις ἢ Κυβέρνησις ὄχι μόνον ἀπέχετο νὰ συνεννοηθῇ με-
τῆς μας μετὰ τῆς ἐπιβαλλομένης εἰς αὐτὴν συνέσεως καὶ συμφροσύνης,
ἀλλὰ τοῦναντίον ἔργασε τὰς παλαιὰς καὶ γνωστὰς μεθόδους, τὰς ὁποίας
δὲν μετεχειρίσθη, ποτὲ οὐδ' αὐτὸς ὁ ἐκλιρονιστὴς Σουλτάνος, κάκουσα
καὶ λεγλατοῦσα τὰ χωρία, καταδιώκουσα καὶ φονεύουσα ἄθωον λαόν,
ἀτιμάζουσα ἐντίμους καὶ σεβαστὰς γυναῖκας καὶ διαπράττουσα παντὶς
εἴδους ἀδικήματα καθ' ἡμῶν. Ἄλλοι δὲ παρ' ἡμῶν πάλιν κατηγο-

ροῦνται,
τῆς Αὐσ
εἰς τὰς
καὶ τοῦ
βουλευτά
σφαλλση
ἀτυχῆς
Συντάγμ
μεν τὸ ο
χώρας τ
τίσωμεν
βουνα δ
παλλήλο
τά μας.
χρὶς οὐ
σεις ἀσ
τες, ἐτι
ζητοῦμε
Καὶ
» 1)
ταγματι
σεως κ
πρὸς π
μένας δ
συνγθε
» 2)
αὐτοῦ
Αὐτοκρ
» 3)
οὐδενός
ἀριθμὸ
» 4)
ἐκπαιδ
ἰδιωτικ
των κα

ρευνται, ὅτι πληρώνονται παρὰ τῶν Κυβερνήσεων τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Αὐστρίας διὰ τὰ ἐξυπηρετήσουν ἀλλοτρίους σκοποὺς καὶ ρίπτονται εἰς τὰς φυλακάς; Τέλος ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις μᾶς ἀπεστέρησε καὶ τοῦ ἀπλουστεροῦ μας δικαιώματος τὰ ἐκλέγειν ἐλευθέρως τοὺς βουλευτάς μας καταδιώκουσα καὶ φυλακίζουσα τοὺς ἐκλογεῖς, ἵνα ἐξασφαλίσῃ καὶ ἐπιτύχῃ οὕτω τὴν ἐκλογὴν φιλικῶν τῆς προσωπῶν, ἐνῆ ὁ ἀτυχῆς λαὸς ἤλπιζε ν' ἀνεύρῃ ἐλευθερίαν ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Συντάγματος. Ἡμεῖς, ὅστινες εἰς ἓν νεῦμα τοῦ Σουλτάνου ἐθουσιάσαμεν τὸ αἶμά μας χωρὶς νὰ φεισθῶμεν αὐτοῦ, παντοῦ ἔπου ἡ τιμὴ τῆς χώρας τὸ ἐπέβαλλε, καὶ δὲν ἀφύσασμεν σπιθαμὴν γῆς χωρὶς νὰ τὴν ποτίσωμεν μὲ αἷμα, εἴμεθα ἠναγκασμένοι σήμερον ν' ἀνέλθωμεν εἰς τὰ βουνὰ διὰ τὰ ζητήσωμεν καὶ ὑπερασπισθῶμεν τὰ ἀνευ λόγου παρὰ ὑπαλλήλων τῆς συνταγματικῆς Κυβερνήσεως σφετεριζόμενα δικαιώματά μας. Εἴμεθα δὲ ἀποφασισμένοι νὰ παραμείνωμεν εἰς τὰ βουνὰ μέχρι οὗ ἀναγνωρισθῶν τὰ δικαιώματά μας καὶ δοθῶν δι' αὐτὰ ἐγγυήσεις ἀσφαλείας τόσοι διὰ τὸ παρὸν ὅσον καὶ διὰ τὸ μέλλον, φρονούντες, ὅτι πᾶν μέσον εἶνε θεμιτὸν μέχρις οὗ φθάσωμεν εἰς τὸν σκοπὸν μας ζητοῦμεν τὴν παραδοχὴν τῶν κατωτέρω αἰτημάτων».

Καὶ εἶπετο ὁ ἐξῆς κατάλογος αἰτημάτων :

«1) Ἐγγυήσεις ἐναντίον τῆς ἐπαναλήψεως εἰς τὸ μέλλον ἀντισυνταγματικῶν μέτρων καὶ πράξεων ἀπὸ μέρους τῆς κεντρικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν τοπικῶν ἀρχῶν καθ' ἑλὴν τὴν Ἀλβανίαν. Σεβασμὸς πρὸς πάσας τὰς θρησκείας, τὰ ἔθνη καὶ τὰς παραδόσεις, τὰς ἡγγυημένας διὰ τοῦ Συντάγματος καὶ καθιερωμένας διὰ τῶν νόμων καὶ τῆς συνθηθείας.

»2) Ἀναγνώρισις τῆς ὑπάρξεως Ἀλβανικῆς ἐθνότητος ὑπὸ τοῦς αὐτοῦς τίτλους καὶ μὲ τὰ αὐτὰ δικαιώματα τῶν λοιπῶν ἐθνότητων τῆς Αὐτοκρατορίας.

»3ον) Ἀπόλυτος ἐλευθερία διὰ τοὺς Ἀλβανούς νὰ ἐκλέγουν ἀνευ οὐδενὸς προσκόμματος, οὐδὲ μειώσεως τοῦς βουλευτάς τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς ἢ εἶνε ἀνάλογος πρὸς τὸν πληθυσμὸν.

»4ον) Πλήρης καὶ ἀπεριόριστος ἐλευθερία διὰ τοὺς Ἀλβανούς νὰ ἐκπαιδεύωνται καὶ νὰ μορφοῦνται εἰς τὴν ἰδίαν τῶν γλώσσων ἰδρύοντας ἰδιωτικὰ καὶ δημόσια σχολεῖα ἀπολαμβάνοντα τῶν αὐτῶν πλεονεκτημάτων καὶ προνομίων μὲ τὰ σχολεῖα τοῦ Κράτους.

» 8ον) Ὁργάνωσις τῆς διοικήσεως τῶν παρ' Ἑλλήνων κατοικουμένων βιλαετίων ἔχουσα ὡς βᾶσιν σύστημα διοικητικῆς ἀποκεντρώσεως ἀνταποκρινόμενον εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς χώρας καὶ πρὸς τὰς βλέψεις τῶν κατοίκων, καὶ συνδυάζον τοὺς γενικοὺς κανόνας τῆς διοικήσεως τοὺς προβλεπομένους παρὰ τοῦ Συντάγματος μὲ τὰς καλλιερωθείσας διὰ τοῦ χρόνου συνηθείας εἰς τινὰ διαμερίσματα.

» 9ον) Ἱεράλογη τῶν βαλχθῶν καὶ ἄλλων ὑπαλλήλων μεταξὺ τῶν μᾶλλον διακεκριμένων καὶ ἰκανωτέρων ὑπαλλήλων τοῦ Κράτους διδομένης τῆς προτιμήσεως εἰς τοὺς γνωρίζοντας τὴν γλώσσαν καὶ τὰ ἔθνη τῶν ἁλβανικῶν χωρῶν. Λιουρισμὸς τῶν λοιπῶν ὑπαλλήλων πολιτικῶν, οἰκονομικῶν καὶ δικαστικῶν ἐκ τῶν ἁλβανικῆς καταγωγῆς τῶν κεκτημένων τὰ πρὸς τοῦτο προσόντα. Στρατολογία χωροφυλάκων, ὀργάνων τῆς ἀστυνομίας, ὡς καὶ αἰρετῶν ὑπαλλήλων ἐκ τῶν ἰκανωτέρων κατοίκων τοῦ διαμερίσματος.

» 10ον) Λιουρισμὸς ἀντιπροσώπου τοῦ Σουλτάνου ὡς γενικοῦ ἐπιθετητοῦ διὰ τινὰ χρονικὴν περίοδον μὲ τὴν ἐντολήν νὰ ἐπιπέτη τὴν πιστὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ὀργανικοῦ νόμου καὶ τὴν παρὰ τῶν βαλχθῶν καὶ λοιπῶν ὑπαλλήλων ἐκλήρωσιν τῶν καθηκόντων των, ὡς καὶ τὴν τήρησιν τῆς τάξεως καὶ τὸν σεβασμὸν πρὸς τὴν τιμὴν τῶν διαφόρων ἠθικῶν στοιχείων τῶν ἐγκατεστημένων εἰς τὰ διάφορα εὐλαετία.

» 11ον) Χρήσις τῆς ἐπιτοπίου γλώσσης μεταξὺ ἀναφερομένων καὶ τοπικῶν ὑπαλλήλων, καθὼς καὶ διὰ τὰς συζητήσεις καὶ τὴν συνηγορίαν εἰς τὰ τοπικὰ δικαστήρια ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν τουρκικὴν γλώσσαν, ἣ ὁποία εἶνε καὶ παραμένει ἡ ἐπίσημος γλώσσα τῆς Κυβερνήσεως.

» 12ον) Ὑποχρεωτικὴ στρατιωτικὴ ὑπηρεσία δι' ὅλους τοὺς Ἑλλήνους μὲ τὸ σύστημα τῆς ἐν τῇ τόπῃ παραμονῆς ἐν καιρῷ εἰρήνης καὶ εἰδικοῦ ὀργανισμοῦ διὰ τοὺς κατοίκους τῶν γειτονικῶν περιφερειῶν πρὸς τὰ Βαλκανικὰ Κράτη, εἰς τοὺς ὁποίους ἢ ἀπαράγεται ἢ εὐκολοῦν ἢ ἀποτίσουν τὴν στρατιωτικὴν τὸν ἠθελῶν ἰσασῦτως ἐπὶ τόπου ἐποπτεύοντες συγχρόνως τὴν ἀσφάλειαν τῶν συνόρων καὶ ἀμυνόμενοι αὐτῶν. Ἐλευθέρα ἐξάσκησις τῶν ἠρησκευτικῶν καθηκόντων τῶν ἐφέδρων ὡς καὶ σεβασμὸς πρὸς τὰς συνηθείας των καὶ τὰ ἔθνη.

» 13ον) Λιάσεις ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῆς χώρας ἔλων τῶν προσόδων πλὴν τῶν τελωνιακῶν, τῶν ἐκ τῶν ταχυδρομείων καὶ τηλεγρά-

φων, τῶν ὑπεγγύων μᾶτων τῶν συνόλου τῶν δαμ ὑπὲρ δηροδρόμο

» 11ον
προὔπρλο

Ἐν τῆ
σεως τῶν
τῆς ἐπιστρ
ὀπλοφοία

Ὀβτω
τον, αἱ δὲ
κάλου εἰς
ἐξέγερσιν,

Διὰ τῶ
καὶ ὅτι ἡ
Ἰμπραῖμ
τει μετὰ τ

πρὸς παρὰ
σκοπίμω
σεις των.

σκοπὸν κα
ἠπέλου τ
μένου τῆ
κανικῶν κ

ἢ ὁποία ἐτ
Ἄρχα
νεξήτου δ

πράγματι
ζύρου Μου
Ἰμπραχῆμ

Ἐξακολου
ὁποιοί φαί

φων, τῶν ἐκ τοῦ καπνοῦ καὶ αἰνοπνευματωδῶν ποτῶν καὶ ἄλλων ἤδη ὑπεγγύων εἰς ἄλλας εἰδικὰς ὑπηρεσίας. Διάθεσις μέρους τῶν πλεονασμάτων τῶν ἀνωτέρω ἀναφερομένων ὑπεγγύων προσόδων, ὡς καὶ ἐκ τοῦ συνόλου τῶν φόρων τῆς ὁδοποιΐας καὶ τῶν συμπληρωματικῶν προσόδων ὑπὲρ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως καὶ τῆς κατασκευῆς ὁδῶν καὶ σιδηροδρόμων τοπικῆς χρήσεως.

« 11ον) Δικαιοδοσία τῶν Γενικῶν Συμβουλίων νὰ ἐπιβλέπουν τὸν προϋπλογισμὸν τῶν βιλαετιῶν καὶ νὰ ἐξελέγχουν τὰ δαπάνας.

Ἐν τέλει ἐπαναλαμβάνοντο τὰ γνωστὰ αἰτήματα τῆς ἀνοικοδομήσεως τῶν ἐκ τῶν ἐπαναστάσεων καταστραφειῶν οἰκιῶν, καθίης καὶ τῆς ἐπιστροφῆς τῶν κατασχεθέντων ὄπλων καὶ τοῦ δικαίου καὶ τῆς ὀπλοφορίας.

Ὅπως εἶχεν ἡ κατάστασις ὡς πρὸς τὸ ἄλβανικὸν κίνημα πρὸς νότον, αἱ δὲ πρὸς τὴν Ἑπειρον παράλογοι ἀξιιώσεις τῶν ἄλβανῶν ἐπρόκάλουν εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα ἀγανάκτησιν καὶ διαμαρτυρίας, ἀληθῆ ἐξέγερσιν, περὶ τῆς ὁποίας ἡμᾶς εἶπομεν εἰς τὸν κατάλληλον χῶρον.

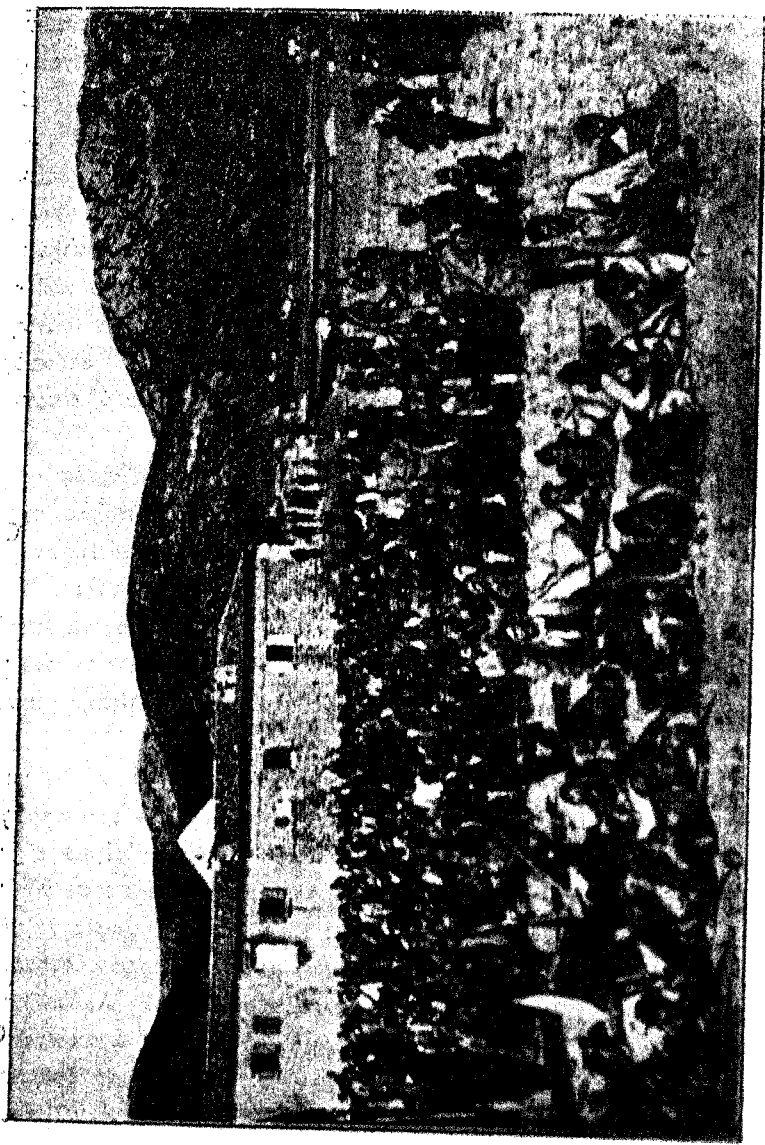
Διὰ τὸ κίνημα ἐν τῷ συνόλῳ εἶδομεν, ὅτι τοῦτο εἶπεν εἰς ἕσπερον καὶ ὅτι ἡ ἀποσταλεῖσα κυβερνητικὴ ἐπιτροπὴ, ἀποτελουμένη, ἐκ τοῦ Ἱμπραῖμ πασσά, τοῦ Σουλεϊμάν πασσά καὶ τοῦ Λαυὸς μπέη συνεζήτει μετὰ τῶν διαφόρων φυλάρχων, στερομένων ἤδη καὶ χρημάτων πρὸς παράτασιν τῆς ἀντιστάσεως, καὶ παρείλασε καὶ τὰς συζητήσεις σκοπίμως διὰ νὰ τοὺς ἐξαντλήσῃ περισσότερον καὶ μειώσῃ τὰς ἀξιώσεις των. Εἶδομεν δὲ ὅτι ἡ διχογνωμία τούτων συνετέλει πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν καὶ πρωτίστως ἡ ἰδέα ἐκ τῶν ἐξωτερικῶν κινδύνων, οἱ ὅποιοι ἠπεύλουν τὴν αὐτοκρατορίαν καὶ ἐπομένως καὶ αὐτοὺς ἐκ τοῦ ἐνδεχόμενου τῆς κττακτικῆς ἄλβανικῶν χωρῶν παρὰ τῶν γειτονικῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν ἰδίᾳ τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τῆς Σερβίας περίστασις, ἡ ὁποία ἐπέβαλεν εἰς αὐτοὺς ν' ἀντιμετωπίσουν ἄλλους ἐχθρούς.

Ἄρχας Αὐγούστου τοῦ 1912 εἴκοσι ἑννέα ἄλβανοὶ φυλάρχοι συνεζήτουν ἀκόμῃ, μετὰ τῆς Κυβερνητικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐφαίνοντο δὲ πράγματι δεκνύοντες διαλλακτικὰς τάσεις. Εἰς ἐρώτησιν τοῦ Μ. Παύρου Μουχτάρ πασσά περὶ τῆς πορείας τῶν διαπραγματεύσεων ὁ Ἱμπραχίμ πασσά ἀπάντησεν : « Ἡ τάξις ἀρχίζει ν' ἀποκαθίσταται. Ἐξακολουθοῦμεν διαπραγματευόμενοι μετὰ 200 ἄλβανων ἀρχηγῶν, οἱ ὅποιοι φαίνονται διαλλακτικοί. Πρὸ τῆς ἐνάξεως τῶν διαπραγματεύ-

σεως μᾶς διέφευσαν, ὅτι ἔχουν ὡς πρόγραμμα ν' ἀποσπασθοῦν τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους. Μᾶς διεβεβαίωσαν τὸναντίον καὶ μᾶς ἐπανέλαβον πολλάκις, ὅτι μακρὰν τῶν σκέψεών των εἶνε τοιαύτη πολιτικὴ ἀποχωρισμοῦ. Οἱ δεσμοί, μᾶς εἶπον, οἱ ὅποιοι τοὺς ἐνώνουν πρὸς τὴν αὐτοκρατορίαν εἶνε ἀδιάσπαστοι καὶ ὅτι ἐννοοῦν νὰ ἐμμεῖνουν συνδεθεμένοι πρὸς αὐτήν.»

Ἦτο ἤδη προφανές, ὅτι οἱ Ἄλβανοὶ ἀπεμακρύνοντο καὶ παρηγοῦντο προσωρινῶς τοῦ σχεδίου πλήρους αὐτονομίας μὲ ἴδιον ἴγμεμόνα καὶ ἡ Ἐπιτροπὴ κατώρθωσε νὰ εὕρῃ, ἔλους συμφώνους ὡς πρὸς τὸ σχέδιον περιορισμένης πολιτικῆς αὐτονομίας, ἡ ὅποια διευποθετο καλύτερον εἰς τὸ ἐξ Αὐλῶνος διαβιβάσθην τηλεγραφικῶς ὑπόμνημα πρὸς τὴν Πύλγην. Ὁ Μ. Βεζύρης ἀπήντησε πᾶραυτα εἰς τοὺς ὑποβαλόντας αὐτῷ τὸ ὑπόμνημα τοῦτο διὰ τοῦ ἐξῆς τηλεγραφήματος: «Ἐλάβομεν τηλεγράφημα ἐξ Αὐλῶνος φέρον 400 ὑπογραφὰς καὶ ἕτερον ἐκ Φιέρι ἀπὸ μέρους Ἄλβανῶν, οἵτινες μᾶς καθυποβάλλουν ὀρισμένα αἰτήματα. Ἡ Κυβέρνησις ἀπέστειλεν ἤδη, εἰς Ἀλβανίαν ἐπιτροπὴν ἐξ Ἀλβανῶν διὰ νὰ μελετήσῃ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴν κατάστασιν καὶ νὰ συζητήσῃ τὰ αἰτήματα ἱκανοποιούσα τοὺς Ἀλβανούς. Συνεπῶς οἱ Ἄλβανοὶ ὀφείλουσιν νὰ παραμείνουν ἤσυχοι, ἀπὸ ἧς Κυβέρνησις ἀνγκυρωθεὶς τὸ νόμιμον τῶν αἰτημάτων των καὶ φαίνεται εὐμενῶς διατεθειμένη ἀπέναντι των ἀποσύρασα μάλιστα τὸν στρατόν. Ἄλλ' εἰς περίπτωσιν καὶ ἢν ἤθελον ἐπιμείνει εἰς τὰ βίαια μέσα, ἡ Κυβέρνησις θὰ τοὺς χαρακτηρίσῃ ὡς κακοποιὰ στοιχεῖα διαταράσσοντα τὴν τάξιν καὶ θ' ἀποστελεῖ στρατεύματα πρὸς καταδίωξίν των».

Ἡ τελευταία αὕτη ἀπειλὴ τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως, μολοντοὶ καὶ διαπραγματεύσεις ἐπροχώρουν ὑπὸ διαλλακτικῶν πνεύμα καὶ πλέον τοῦ ἡμίσεως τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἠορείου Ἀλβανίας εἶχε κηρυχθῆ κατὰ τοῦ κινήματος, οἱ κάτοικοι δὲ πολλῶν χωρίων τῆς περιφέρειας τῆς Κρόγιας ἐδήλωσαν μάλιστα, ὅτι θὰ ἐνωθοῦν μετὰ τοῦ στρατοῦ διὰ νὰ κτυπήσουν τοὺς ἐπαναστάτας—ἐπραγματοποιήθη ἐν μέρει. Πρὸς τὰ Βελέσσα ἤρχισε πολυπληθὴς συγκέντρωσις στρατευμάτων. Τρεῖς μεραρχίαι ἐβάδισαν πρὸς τὰ Σκόπεια καὶ εἰς ἔλους τοὺς περὶ τῆς πόλεως ταύτης λόφους παρατάχθησαν πυροβολαρχίαι. Ὁ Ἰμπράῆμ πασᾶς ἔταξε τότε ὡς ἕρον τῆς προόδου τῶν διαπραγματεύσεων τὴν διάλυσιν τῶν ἐπαναστατῶν καὶ τὴν ἀποχώρησίν των ἐκ Σκοπείων. Ἄλ-

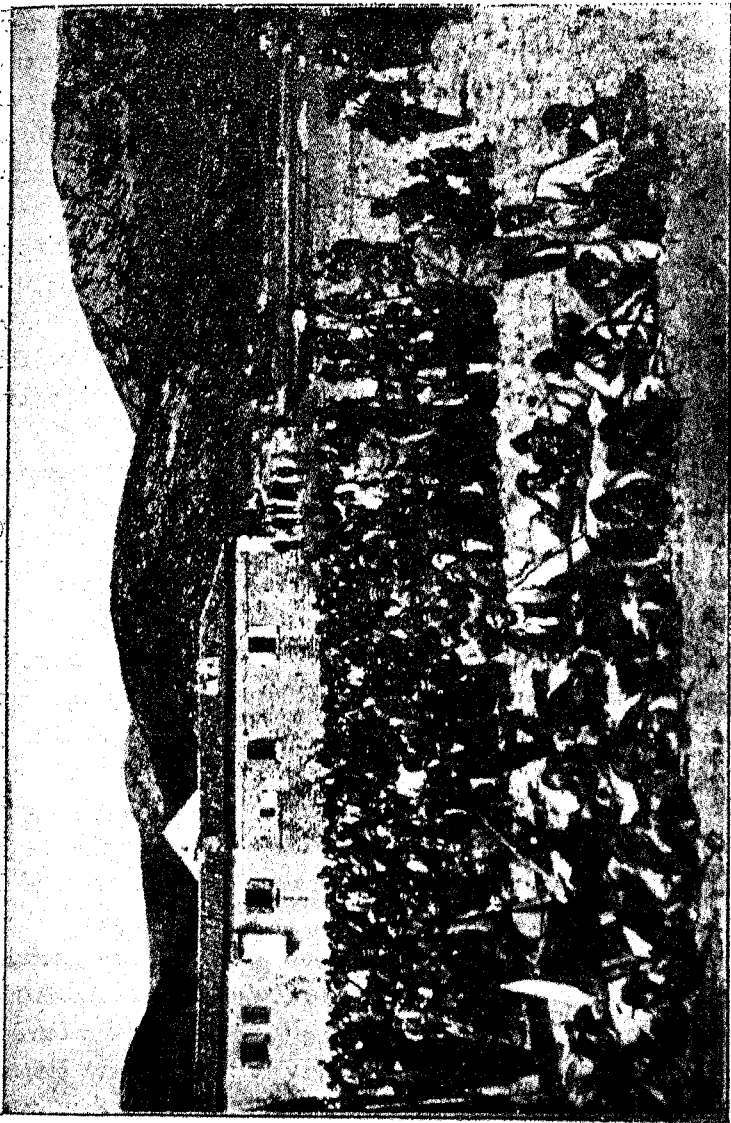

Οι στρατοί των Βουλγάρων και των Σέρβων.

σεως μᾶς διέφευσαν, ἔτι ἔχουν ὡς πρόγραμμα ν' ἀποσπασθοῦν τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους. Μᾶς διεβεβαίωσαν τοῦναντίον καὶ μᾶς ἐπανέλαβον πολλάκις, ἔτι μακρὰν τῶν σκέψεών των εἶνε τοιαύτη πολιτικὴ ἀποχωρισμοῦ. Οἱ θεσμοί, μᾶς εἶπον, οἱ ὅποιοι τοὺς ἐνώνουν πρὸς τὴν αὐτοκρατορίαν εἶνε ἀδιάσπαστοι καὶ ἔτι ἐννοοῦν νὰ ἐμμεῖνουν συνδεδεμένοι πρὸς αὐτήν.»

Ἦτο ἤδη προφανές, ἔτι οἱ Ἕλθανοὶ ἀπεμακρύνοντο καὶ παρηγοῦντο προσωρινῶς τοῦ σχεδίου πλήρους αὐτονομίας μὲ ἴδιον ἡγεμόνα καὶ ἡ Ἐπιτροπὴ κατῴρθωσε νὰ εὕρη ὄλους συμφώνους ὡς πρὸς τὸ σχέδιον περιορισμένης πολιτικῆς αὐτονομίας, ἡ ὅποια διετυποῦτο καλλίτερον εἰς τὸ ἐξ Ἀδλῶνος διαβιβασθὲν τηλεγραφικῶς ὑπόμνημα πρὸς τὴν Πύλην. Ὁ Μ. Βεζύρης ἀπήντησε πάραυτα εἰς τοὺς ὑποβαλόντας αὐτῷ τὸ ὑπόμνημα τοῦτο διὰ τοῦ ἐξῆς τηλεγραφήματος: «Ἐλάδομεν τηλεγράφημα ἐξ Ἀδλῶνος φέρον 400 ὑπογραφὰς καὶ ἕτερον ἐκ Φιέρι ἀπὸ μέρους Ἕλθανῶν, οἵτινες μᾶς καθυποβάλλουν ὠρισμένα αἰτήματα. Ἡ Κυβέρνησις ἀπέστειλεν ἤδη εἰς Ἕλθανίαν ἐπιτροπὴν ἐξ Ἕλθανῶν διὰ νὰ μελετήσῃ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴν κατάστασιν καὶ νὰ συζητήσῃ τὰ αἰτήματα ἱκανοποιουσα τοὺς Ἕλθανούς. Συνεπῶς οἱ Ἕλθανοὶ ὀφείλουσι νὰ παραμείνουν ἡσυχαι, ἀφοῦ ἡ Κυβέρνησις ἀναγνωρίζει τὸ νόμιμον τῶν αἰτημάτων των καὶ φαίνεται εὐμενῶς διατεθειμένη ἀπέναντί των ἀποσύρασα μάλιστα τὸν στρατόν. Ἄλλ' εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἤθελον ἐπιμείνει εἰς τὰ βίαια μέσα, ἡ Κυβέρνησις θὰ τοὺς χαρακτηρίσῃ ὡς κακοποιὰ στοιχεῖα διαταράσσοντα τὴν τάξιν καὶ θ' ἀποστείλῃ στρατεύματα πρὸς καταδίωξίν των».

Ἡ τελευταία αὕτη ἀπειλὴ τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως, μολοντοὶ καὶ διαπραγματεύσεις ἐπροχώρουσι ὑπὸ διαλλακτικὸν πνεῦμα καὶ πλέον τοῦ ἡμίσεως τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Βορείου Ἕλθανίας εἶχε κηρυχθῆ κατὰ τοῦ κινήματος, οἱ κάτοικοι δὲ πολλῶν χωρίων τῆς περιφερείας τῆς Κρόγιας ἐδήλωσαν μάλιστα, ἔτι θὰ ἐνωθοῦν μετὰ τοῦ στρατοῦ διὰ νὰ κτυπήσουσι τοὺς ἐπαναστάτας—ἐπραγματοποιήθη ἐν μέρει. Πρὸς τὰ Βελέσσα ἤρχισε πολυπληθὴς συγκέντρωσις στρατευμάτων. Τρεῖς μεραρχαὶ ἐβάδισαν πρὸς τὰ Σκόπεια καὶ εἰς ὄλους τοὺς περίξ τῆς πόλεως ταύτης λόφους παρετάχθησαν πυροβολαρχαί. Ὁ Ἰμπραῆμ πασσᾶς ἔταξε τότε ὡς ὄρον τῆς προόδου τῶν διαπραγματεύσεων τὴν διάλυσιν τῶν ἐπαναστατῶν καὶ τὴν ἀποχώρησίν των ἐκ Σκοπέων. Ἕλθ.

Οι παρὰ τὴν προτέραν ἐν Βιόλαρη(ν) Σέρμοι ἐπιμαστίται.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΚΡΗΤΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

λως ἠπειλήσεν, ὅτι ὁ στρατηγὸς Σαῖτ πασοᾶς εἶχεν ἐντολήν νὰ τοὺς προσβάλλῃ. Εἰς τὰ Σκόπεια πρὸς στιγμὴν ἐγεννήθη πανικὸς τῶν ἀρχηγῶν μὴ ἐννοούντων ν' ἀποχωρήσουν. Οἱ κάτοικοι φοβούμενοι σφαγὰς ἤρχισαν νὰ ἐγκαταλείπουν τὴν πόλιν. Ἄλλοι κατέφυγον εἰς τὰ προξενεῖα. Ἡ ἀπειλή τῆς ἐπιθέσεως τοῦ στρατοῦ ἐπανελήφθη ἐντονώτερον καὶ οἱ ἐπαναστάται λαβόντες ἄλλως καὶ τὴν ὑπόσχεσιν, ὅτι κατ' ἀρχὴν τὰ αἰτήματά των εἶχον γείνει δεκτὰ ἤρχισαν ἀποχωροῦντες ἡσύχως. Μάλιστα πολλοὺς ἐξ αὐτῶν ἐφρόντισεν ὁ Ἱμπραήμ πασοᾶς ν' ἀποστείλῃ δωρεὰν σιδηροδρομικῶς εἰς τὰ χωρία των καὶ οὕτω φεύγοντες δὲν ἐπεδόθησαν εἰς καταστροφὰς τῶν πέριξ. Τὴν 6 Αὐγούστου οὐδεὶς πλέον ἐξ αὐτῶν εὗρίσκειτο εἰς Σκόπεια. Ὁ στρατὸς ἐν τούτοις ἔσπευσε νὰ καταλάβῃ τὰ στενὰ τοῦ Κατσανικ δια ν' ἀποκρούσῃ ἐνδεχομένην ἐπανάδοδόν των.

Τοῦναντίον ζωνρὰ ἐπαναστατικὴ κίνησις ἤρχισε νὰ παρατηρηταί εἰς τὴν Νότιον Ἀλβανίαν. Εἰς τὸ διαμέρισμα Βερατίου πολλοὶ σημαίνοντες φύλαρχοι, ἀπέχοντες μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἠνώθησαν μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν καὶ κατώρθωσαν νὰ καταλάβουν τὴν πόλιν. Ἄλλὰ πρὸς τὰ μέρη ἐκεῖνα δὲν ὑπῆρχε διὰ τὴν Πύλιν κίνδυνος νὰ ἐπιτύχῃ ἡ ἐπανάστασις καὶ ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους καὶ ὡς ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τῶν Τόσκηδων, οἱ ὁποῖοι ἔσπευον τῆς πολεμικῆς ἱκανότητος τῶν βορείων συμπατριωτῶν των.

Ἄλλὰ καὶ τὸ ἐναντίον ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ συμβῇ, ὁ ἐκδοθεὶς περὶ τὰ μέσα Αὐγούστου σουλτανικὸς ἱραδὲς ὁ ἀναγνωρίζων τὴν παραχώρησιν προνομίων εἰς τοὺς Ἀλβανούς, ἔδωκεν ὀριστικὸν τέρμα εἰς τὴν τόσον ἐπικίνδυνον κατάστασιν. Ὁ Ἱμπραήμ πασοᾶς ἔσπευσε ν' ἀνακοινώσῃ εἰς τοὺς φυλάρχους τὸν ἱραδὲν, ἐν τῇ ὁποίῳ, χωρὶς νὰ γίνεταί λεπτομερῆς μνεῖα τῶν παραχωρουμένων μεταρρυθμίσεων, ἐβεβαίωτο μόνον ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἀπεδέχθη τὰ αἰτήματα τῶν Ἀλβανῶν καὶ ἤθελε μεριμνήσει περὶ τῆς ἀκριβοῦς ἐφαρμογῆς των. Δι' ἀνακοινώσεως δὲ τῆς Πύλης ἐγίνετο γνωστόν, ὅτι εἶχεν ἀποφασισθῆ νὰ δοθῶν τὰ ἐξῆς προνόμια : 1ον) Εἰδικὴ νομοθεσία διὰ τὴν Ἀλβανίαν βασιζομένη ἐπὶ τῶν τοπικῶν ἐθίμων. 2ον) Ἐκπλήρωσις τῆς στρατιωτικῆς θητείας ἐν καιρῷ εἰρήνης εἰς Ρούμελιν. 3ον) Δικαίωμα ἐλευθέρου ὀπλοφορίας. 4ον) Διορισμὸς εἰς τὰ βιλαέτια Σκόδρας, Ἰωαννίνων, Μοναστηρίου καὶ Κοτσόβου Ἀλβανῶν ὑπαλλήλων ἢ κατόχων τῆς

ἀλβανικ
Σεράι
καθ' ἡν
βον) Ἄ
σις ἱερα
γίνετα
Κατασ
(δήμου
μογῆ τ
Ἄποζ
ἸΥ
ποιητικ
ὑπόσχε
νῆσεων
Οὐ
τῆς Πύ
νατὸν
κὸν χα
νίων
δύο τε
ἔθετε
Ἑλλά
κῆς. Ο
ιδέα»
Οἱ Σέρ
στηρι
Ἑλλά
ἐπὶ τῶ
συνθήκ
ἀγνοῦ
Ἡ
ζουσα
προστ
σις τ
γουν τ
ἐξεγέρ
ἐπίδρα

άλβανικῆς. 5ον) Ἰδρυσις λυκείου κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ Γαλατᾶ-
 Σεράϊ εἰς ἕκαστον τῶν τεσσάρων βιλαετίων, καὶ δύο εἰς περίπτωσιν
 καθ' ἣν ὁ πληθυσμὸς τοῦ βιλαετίου ὑπερέβαινε τὰς 300,000 κατοίκων.
 6ον) Ἀναγνώρισις τῆς ἀλβανικῆς ὡς ἐπισήμου γλώσσης. 7ον) Ἰδρυ-
 σις ἱερατικῶν σχολῶν (μενδρεσέδων) εἰς τὰς ὁποίας ἡ διδασκαλία θὰ
 γίνεται εἰς ἀλβανικὴν γλῶσσαν. 8ον) Ἐλευθερία διδασκαλίας. 9ον)
 Κατασκευὴ ὁδῶν καὶ σιδηροδρόμων. 10ον) Ὑποδιαίρεισις εἰς ναχιέδες
 (δήμους) τῶν καζάδων τῶν τεσσάρων βιλαετίων. 11ον) Ἀυστηρὰ ἐφαρ-
 μογὴ τοῦ Σεριά καὶ μέτρα προστατευτικὰ τοῦ ἱεροῦ νόμου. 12ον)
 Ἀποζημίωσις διὰ τὰς ἐκ τῶν δύο ἐκστρατειῶν καταστροφάς.

Ὑπῆρχε καὶ τελικὴ παραχώρησις ἢ μᾶλλον ὑπόσχεσις, ἱκανο-
 ποιητικὴ τοῦ μένουσ τῆς πολιτικῆς ἐκδικήσεως τῶν Ἀλβανῶν, ἡ
 ὑπόσχεσις παραπομπῆς εἰς εἰδικὸν δικαστήριον τῶν μελῶν τῶν Κυβερ-
 νήσεων Χακῆ καὶ Σαίτ πασοῦ. Ἐδίδετο δὲ καὶ γενικὴ ἀμνηστία.

Ὅπως ἔληγεν ἡ ἀλβανικὴ ἐπανάστασις διὰ πλήρεις ὑποχωρήσεως
 τῆς Πύλης εἰς τὴν ἀναπόδραστον ἀνάγκην, - τὴν ὅποιαν δὲν ἦτο δυ-
 νατὸν ν' ἀποφύγη, πολλῶ μᾶλλον, ἐὰν ἤθελε ν' ἀρνηθῆ, τὸν ἀλβανι-
 κὸν χαρακτήρα τῶν τεσσάρων βιλαετίων Σκόδρας, Κοσσόβου, Ἰωαν-
 νίνων καὶ Μοναστηρίου, πρᾶγμα ἀναμφισβήτητον ἐθνολογικῶς διὰ τὰ
 δύο τελευταῖα, ἀλλὰ τὸ ἀδύνατον δι' αὐτὴν πάσης ἐπιφυλάξεως τὴν
 ἔθετε τὴν ἀντιμέτωπον τοῦ Μαυροβουνίου, τῆς Σερβίας καὶ τῆς
 Ἑλλάδος εἰς τὰ δικαιώματα καὶ τὰς βλέψεις τῆς ἐθνικῆς των πολιτι-
 κῆς. Οἱ Μαυροβούνιοι ἠτένιζον πρὸς τὴν Σκόδραν ἥτις ἦτο ἡ «μεγάλῃ
 ἰδέα» διὰ τὸ μικρὸν αὐτὸ Κράτος καὶ τὸ αἰώνιον πατριωτικὸν ὄνειρον.
 Οἱ Σέρβοι ἔβλεπον πρὸς τὸ βιλαέτιον τοῦ Κοσσόβου καὶ τοῦ Μονα-
 στηρίου ὡς πρὸς τὴν φυσικὴν ἐπέκτασιν τοῦ Κράτους των. Καὶ ἡ
 Ἑλλὰς ὄχι μόνον εἶχε δικαιώματα ἀνώτερα πάσης ἀμφισβήτησεως
 ἐπὶ τῶν Ἰωαννίνων, ἀλλὰ καὶ ἐπίσημον τούτων ἀναγνώρισιν διὰ τῆς
 συνθήκης τοῦ Βερολίνου καὶ ἐπὶ πάσης τῆς Ἡπείρου, ὑποὺ χιλιάδες
 ἄγνου ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ κατοικοῦν.

Ἡ Πύλη ὑπεχώρει εἰς τὴν ἀφευκτον ἀνάγκην, ἀλλ' ἀναγνωρί-
 ζουσα τόσα πολλὰ εἰς τοὺς Ἀλβανοὺς ἐδημιούργει νέα ζητήματα
 προστριβῶν πρὸς τὰ γειτονικὰ Βαλκανικὰ Κράτη καὶ ἂν αἱ Κυβερνή-
 σεις των μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης ἐπέιχον προσπαθεῖσαι ν' ἀποφύ-
 γουν τὴν μοιραίαν σύγκρουσιν, ἡ δημοσία γνώμη εἰς τὰ Κράτη ταῦτα
 ἐξεγείρετο καὶ αἱ Κυβερνήσεις δὲν ἦτο δυνατὸν ἢ νὰ ὑφίστανται τὴν
 ἐπίδρασίν τῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Νέα ἀφορμὴ δυσφορίας τῆς ἐν Ἑλλάδι κοινῆς γνώμης. — Τὸ ζήτημα τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου. — Τὰ αἰτήματα τῶν νησιωτῶν. — Διάψευσις ἐλπίδων ἐκ τῆς Ἱταλικῆς κατοχῆς. — Τὸ ἐν Πάμφω κοινὸν συνέδριον τῶν νησιωτῶν. — Ψήφισμα ὑπὲρ ἰδρύσεως «Πολιτείας τοῦ Αἰγαίου». — Σύλληψις τῶν πληρεξουσίων παρὰ τοῦ στρατηγοῦ Ἀμέλιο. — Αὐστηρὰ μέτρα τῆς Ἱταλικῆς διοικήσεως. — Ἐπανάστασις τῆς μὴ καταληφθεῖσης παρὰ τῶν Ἱταλῶν μικρᾶς νήσου Ἰκαρίας. — Ἀνακήρυξις τῆς μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἐνώσεως. — Ἐπιδείνωσις τῶν ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων. — Ἐξαισις τοῦ φυλετικοῦ μίσους μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων. — Αἰματηρὰ ἐπεισόδια ἐν Κύπρῳ. — Ἐκρηγξίς ἐπαναστάσεως ἐν Σάμῳ. — Ἀποβίβασις τοῦ Σοφοῦλη ἐπὶ κεφαλῆς Κρητῶν ὀπλοφόρων καὶ ἄλλων ἐπαναστατῶν. — Συμπλοκαὶ μετὰ τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ. — Προκήρυξις τοῦ Σοφοῦλη πρὸς τὸν Σαμιακὸν λαόν.

Ἡ ἐν Ἑλλάδι δημοσία γνώμη, ἣ τείνουσα ὅλον ἐν τῇ παρασύρῃ εἰς παράκαιρον κίνημα τὴν Κυβέρνησιν τοῦ Ἐ. Βενιζέλου παρὰ τὰς προσποιητὰς φιλειργινικὰς προσπάθειας τοῦ πολιτικοῦ τούτου ἀνδρός, καλύπτοντος διὰ τῆς διπλωματικῆς συνέσεως τὴν ἰδίαν του ἀγωνίαν καὶ ἀνυπομονήσιν, εἶχε σοβαροῦς λόγους νὰ ἐκδηλωθῆται οὕτω. Εἰς δὲ ἐκ τῶν πολλῶν λόγων ἦτο καὶ τὸ δημιουργηθὲν μετὰ τὴν κατάληψιν παρὰ τῆς Ἱταλίας τῶν δωδεκανήσων τοῦ Αἰγαίου ἐθνικὸν ζήτημα σχετιζόμενον μὲ τὴν ἐκδήλωσιν τοῦ πόθου τῶν νησιωτῶν διὰ τὴν μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἔνωσιν καὶ τὰ καταθλιπτικὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα συνεπελά τούτου ἔλαβεν ἡ Ἱταλικὴ διοίκησις.

εἰβα
σμός
ἀπεδ
ρισθε
ἦδη,
Ἱταλ
ἀπελ
δεκα
ἐναντ
τ
τῆς Ε
σκαφ
γείας
παρελ
Ἱταλι
ὑπό
πλωμ
ἀντιλ
παραλ
κραυγ
αὐτῶν
καίαν
τὸν τ
στρατ
φωσύν
καὶ ἀ
σεων
διότι
σιν ἐκ
νην ὁ
Τούρκ
κάτοι

Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἐχαιρέτισεν ὡς ἐλευθερωτὰς τοὺς Ἱταλοὺς ἀποβιβαζομένους εἰς τὰς νήσους. Ἐν Ἀθήναις ἐξηγγέρθη μέγας ἐνθουσιασμός διὰ τὸ γεγονός αὐτό, τὸ ὁποῖον καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀπεδέχθη ὡς χαρμόσυνον προμήνυμα νέων ἐθνικῶν ἡμερῶν περιορισθεῖσα εἰς τὰς γνωστὰς ἐπιφυλάξεις περὶ τῶν ὁποίων ἀνεφέραμεν ἤδη, καὶ πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἡ πολεμικὴ αὐτῆ ἐπιχειρήσις τῆς Ἱταλίας ἐθεωρήθη ὡς ἀπελευθέρωσις. Οἱ δὲ Ἱταλοὶ ἐφρόντισαν ὡς ἀπελευθερωταὶ πράγματι νὰ παρουσιασθοῦν πρὸ τῶν κατοίκων τῶν Δωδεκανήσων, ἐξασφαλίσαντες καὶ κατὰ τὰς μικρὰς αὐτῶν πολεμικὰς ἐναντίον τῶν Τούρκων ἐπιχειρήσεις τὴν υποστήριξίν των.

Τὴν πρώτην τῆς 12 Ἀπριλίου 1912, ἡ πόλις καὶ οἱ λιμένες τῆς Ρόδου ἦσαν περικυκλωμένοι ὑπὸ 32 ἐν ἑλῶ ἰταλικῶν πολεμικῶν σκαφῶν. Ἡ τοσάκις κυκλοφορήσασα εἰδησις περὶ πολεμικῆς ἐνεργείας τῆς Ἱταλίας ἐπραγματοποιεῖτο ἤδη. Ὑπὸ δὲ τὸ σκότος τῆς παρελθούσης βροχερᾶς νυκτὸς διενηργήθη ἀπόβασις 10—12 χιλιάδων ἰταλικοῦ στρατοῦ εἰς τὸν πρὸς νότον τῆς νήσου κόλπον τῆς Καλλιθέας ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατηγοῦ Ἰ. Ἀμέλιο μᾶλλον κακοῦ διπλωμάτου ἢ καλοῦ στρατηγοῦ. Μόλις ἡ ἀπόβασις αὕτη ἐγένετο ἀντιληπτὴ ἐκ μέρους τῶν κατοίκων τοῦ πλησιεστέρου πρὸς τὴν παραλίαν χωρίου Καλλιθέα, χαίροντες προσέδραμον οὔτοι ζητωκραυγάζοντες ὑπὲρ τῆς ἀδελφῆς Ἱταλίας καὶ τῶν ἐλευθερωτῶν αὐτῶν, πρόθυμοι πρὸς πᾶσαν συνδρομὴν ἐνδεικνυομένην καὶ ἀναγκαίαν πρὸς ταιαύτας περιστάσεις, καθ' ὅς ξένοι πρὸς τὸ ἔδαφος καὶ τὸν τόπον οἱ ἀποβιβασθέντες εἶχον ἀνάγκην αὐτῆς. Δυσπιστῶν δὲ στρατηγὸς Ἀμέλιο πρὸς τὴν προσφερομένην συνδρομὴν καὶ τὴν ἀδελφωσύνην, ἣν ἐδείκνυον οἱ κάτοικοι, ἐδίστασε κατ' ἀρχὰς νὰ δεχθῆ καὶ ἀκολουθήσῃ τὰς ἐνεργείας τῶν Ἑλλήνων χωρικῶν περὶ τῶν θέσεων καὶ τῶν δυνάμεων τῆς ἐν Ρόδῳ τουρκικῆς φρουρᾶς, καὶ τοῦτο διότι κατὰ τὰς προξενικὰς, ὡς λέγεται, πρὸς τὴν ἰταλικὴν Κυβέρνησιν ἐκθέσεις, οἱ κάτοικοι τῆς Ρόδου πάντες Ἕλληνες, εἰς ἐνδεχομένην ἀπόβασιν καὶ κατάληψιν τῆς Ρόδου θὰ συνετάσσοντο μετὰ τῶν Τούρκων... Ἄλλ' ἀκριβῶς τὸ ἐναντίον ἀπεδείχθη, διότι τόσοι οἱ κάτοικοι τῆς Ρόδου, ὅση καὶ ἕλων ἀνεξαίρετως τῶν ὑπὸ τῆς Ἱταλίας

(*) Γερ. Δ. Δρακίδου : Λεύκωμα τῶν Δωδεκανήσων. Ἀθήναι 1913.

καταληφθεισῶν νήσων προεκινδύνευσαν και εἰς τὰς δύο τῶν ἰταλικῶν στρατευμάτων μετὰ τῶν Τούρκων μάχας, ἐν Ἀσγούρω και Ψίνθῳ.

» Μὲ ὑπερμεγέθη στρατιωτικὸν και ναυτικὸν ὄγκον, εὐμενῶς δὲ και συντρέχον περιβάλλον τῆς ὑπαίθρου ἑλληνικωτάτης νήσου, ἀποβί-
 βασθέντες εἰς Ρόδον οἱ Ἴταλοι ἐν διαστήματι 15 ἡμερῶν ἐγένοντο κά-
 τοχοὶ αὐτῆς, αἰχμαλωτίσαντες 800 ἐκ τῆς τουρκικῆς φρουρᾶς τῆς
 καταφυγούσης εἰς Ψίνθον ἀνερχομένης ἐν ὄλῳ εἰς 1200. Εἰς τὴν μά-
 χην ταύτην ἔλαβον μέρος 12,000 ἰταλικοῦ στρατοῦ, βοηθούτων και
 προπορευομένων τῶν κατοίκων τῆς νήσου, συμβοηθούτος ἐκ δύο με-
 ρῶν τοῦ ἰταλικοῦ στόλου. Οἱ ἐκ τῆς τουρκικῆς φρουρᾶς ἐναπομείναν-
 τες και διασκορπισθέντες εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς νήσου 400 στρατιῶ-
 ται συνελήφθησαν ὑπὸ τῶν ἑλλήνων χωρικῶν και παρεδόθησαν εἰς τὸν
 στρατηγὸν Ἀμέλιο, ὅστις κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δὲν εὔρισκε λό-
 γους νὰ ἐκφράσῃ τὰς εὐχαριστίας του πρὸς τὸν οὕτω αὐθορμήτως και
 ἀδελφικῶς συντρέχοντα ἑλληνικὸν πληθυσμόν. Μεταξὺ τῶν ὑπὸ τῶν
 χωρικῶν συλληφθέντων Τούρκων ἦτο και ὁ γενναῖος λιμενάρχης Ρόδου,
 ὁ ὁποῖος ὡς ἐβελοντῆς εἶχεν ἐξέλθει, ἵνα πολεμήσῃ κατὰ τῶν Ἴταλῶν.

Τοιαύτας ὑπηρεσίας, ἀλλὰ πρωτίστως καλὴν ὑποδοχὴν, παρέσχον
 οἱ Ρόδιοι πρὸς τὸν Ἴταλὸν στρατηγόν, ὅστις ἐνόμισεν, ὅτι ἦτο πολι-
 τικὸν ἐκ μέρους του νὰ τοὺς ἐνισχύσῃ τὰς ἀπελευθερωτικὰς ἐλπιδας
 και δι' αὐτὸ τὴν 4ην Μαΐου, ἔταν συντελεσθείσης ἐξ ὀλοκλήρου τῆς
 στρατιωτικῆς καταλήψεως τῆς νήσου, ἐπέστρεφεν εἰς τὴν πόλιν τῆς
 Ρόδου προσεφώνει ἀπὸ τοῦ Διοικητηρίου τὸν ζητωκραυγάζοντα και
 χειροκροτοῦντα ὑπὲρ τῆς Ἰταλίας και αὐτοῦ λαὸν ὡς ἐξῆς : «Εὐχα-
 ριστῶ ὑμᾶς διὰ τὸν ἐνθουσιασμόν, τὰ χειροκροτήματα και τὰς ζητω-
 κραυγὰς σας, ἅτινα δὲν ἀνήκουσιν εἰς ἐμέ, ἀλλὰ εἰς τὸν γενναῖόν
 μου στρατόν, και τὴν εὐμενῆ ὑποδοχὴν τοῦ Ρωδιακοῦ λαοῦ δι' ὃν συ-
 νετελέσθη τὸ στρατιωτικὸν ἔργον. Ἡ Ἰταλία ἐβάδισε και θὰ βαδίσῃ
 τὴν ὁδὸν τοῦ πολιτισμοῦ.» Συγχρόνως δὲ ἐδημοσίευσεν τὴν ἐξῆς προ-
 κήρυξιν εἰς ἑλληνικὴν, τουρκικὴν και ἰταλικὴν γλῶσσαν :

» Κάτοικοι τῆς νήσου Ρόδου.

» Ἡ Ἰταλία συνδεομένη μεθ' ἡμῶν δι' ἐνδόξων ἀναμνήσεων και
 συγγενοῦς πολιτισμοῦ ὀθεῖται ὑπὸ τῆς ἐξελίξεως τοῦ πολέμου εἰς τὴν
 κατάληψιν τῆς νήσου σας. Κατὰ διαταγὴν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως

Βίκτωρος Ἐμμανουὴλ τοῦ Ι΄. Σεπτοῦ Κυριάρχου μου, ἀναλαμβάνω μεταξὺ ἡμῶν τὰ ὑψιστα δικαιώματα πολιτικά καὶ στρατιωτικά, δηλῶ δὲ ὅτι ἡ Ἰταλία καίτοι διεξάγουσα πόλεμον κατὰ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ ὀθωμανικοῦ στρατοῦ θεωρεῖ φίλον τὸν εἰρηνικὸν καὶ φιλόσυχον κληθυσμὸν τῆς Ρόδου, καὶ εἰς τοῦτον ἐννοεῖ νὰ δώσῃ τὰ μεγαλειότερα δείγματα εὐμενείας, ἐξασφαλίζουσα ἀπὸ τοῦδε τὸν ὑψιστον σεβασμὸν τῆς θρησκείας σας, τῶν ἐθίμων ἡμῶν καὶ τῶν παραδόσεών σας.

» Ὅθεν ἕκαστος ἐξ ὑμῶν προσκαλεῖται ἵνα παραδώσῃ τὰ ὄπλα, ἅτινα τυχὸν κατέχει, καὶ νὰ ἀπέχη πάσης πράξεως εὐνοϊκῆς πρὸς τοὺς ἐχθροὺς μας, συντρέχων οὕτω εἰς τὴν τήρησιν τῆς δημοσίας τάξεως.

» Ὁ σεβασμὸς τῆς Ἰταλίας πρὸς τοὺς νόμους καὶ τὰ ἔθιμα τοῦ πολέμου γνωστὸς εἰς τὸν πεπολιτισμένον κόσμον, μὲ κάμνει νὰ ἀναμείνω ἀπὸ ὑμᾶς ἀμεσον καὶ εὐκρινῆ συμμόρφωσιν πρὸς τὴν πρόσκλησιν, τὴν ὅποιαν σᾶς ἀπευθύνω. Μία διαφορετικὴ στάσις θὰ μὲ ὑπεχρέου νὰ προφύγω εἰς μέσα δραστήρια, ἅτινα δὲν θὰ διστάσω, καίτοι μετὰ λύπης νὰ ἐφαρμόσω ἀμέσως καὶ ἀπληγῶς ὅπως φέρω εἰς πέρας τὴν ἐμπιστευθεῖσάν μοι ἐντολήν.»

Ὁ δὲ ἀντιναύαρχος Ἐρνέστος Πρεσβύτερο διὰ προκηρύξεως πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς νήσου Καλύμνου ἔδιδε ὑποσχέσεις αὐτοδιοικήσεως. Ἴδου ἡ προκήρυξις αὕτη :

» Πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς νήσου Καλύμνου.

» Κατὰ διαταγὴν τῆς Α.Μ. τοῦ βασιλέως τῆς Ἰταλίας, ἡμεῖς ἀντιναύαρχος Ἐρνέστος Πρεσβύτερο διὰ τῶν ὑπὸ τὴν διοίκησίν μου πλοίων ἠχμαλωτίσαμεν τὸν διοικητὴν, τὴν φρουρὰν καὶ τοὺς ὑπαλλήλους τῆς ὀθωμανικῆς Κυβερνήσεως.

» Ἀπὸ σήμερον παύει πᾶσα ἐξουσία τῆς ὀθωμανικῆς Κυβερνήσεως ἐπὶ τῆς νήσου, ἤτις ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τῆς Ἰταλικῆς Κυβερνήσεως θὰ αὐτοδιοικῆται.

» Ἀνεκoinώσαμεν εἰς τοὺς κ. κ. Δημάρχους Καλύμνου ὁδύγίας, ἃς δεόν προσωρινῶς νὰ ἀκολουθήσωσι διὰ τὴν διοίκησιν τῆς νήσου.

» Ἐλπίζοντες, ὅτι διοικουμένη ἐλευθέρως ἡ νῆσος αὕτη θὰ προσδεύσῃ εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς συναλλαγὰς, εὐχόμεθα ἀπὸ καρδίας εἰς πάντας τοὺς εὐγενεῖς κατοίκους νέαν πρόοδον καὶ εὐτυχίαν.»

Αἱ πρῶται ἡμέραι τῆς ἰταλικῆς κατοχῆς ὑπῆρξαν ἡμέραι πρα-

γματικῆς χαρᾶς διὰ τοὺς νησιώτας. Ἐπεκράτει ζωηρότατος ἐνθουσιασμός ὑπὲρ τῆς Ἰταλίας καὶ οἱ στρατιῶται ἐζητωκραύγαζον ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος. Διαδηλώσεις τῶν ἐλλήνων διδασκάλων καὶ μαθητῶν ἐγένοντο πρὸ τοῦ Διοικητηρίου, ὅπου ἡ ἰταλικὴ μουσικὴ ἐπαιάνιζε τὸν ἐλληνικὸν ὕμνον καὶ συνώδευε τοὺς μαθητὰς φάλλοντας αὐτόν, οἱ δὲ Ἰταλοὶ ἀξιωματικοὶ ἐχειροκρότου. Εἰς τοὺς ἐπισκεφθέντας αὐτόν τὸν πρῶτον δημογέροντα τῆς Ρόδου ὁ στρατηγὸς Ἀμέλιο ἐδήλωσεν, ὅτι ἡ τουρκικὴ κυριαρχία ἔληξεν ἐπὶ τῶν νήσων καὶ ὅτι τὸ μέλλον αὐτῶν θὰ ἦτο ἡ αὐτονομία καὶ ἡ αὐτοδιοίκησις.

Ἴδον καὶ ἄλλαι λεπτομέρειαι αὐτῆς τῆς εὐαρέστου σκηνοθεσίας, τὴν ὁποίαν ἐφρόντισεν ἐν ἀρχῇ νὰ διατάξῃ ἡ ἰταλικὴ κατοχὴ: "Ὅτε ἡ ἐλληνικὴ Κοινότης Ρόδου (*) τελούσα πάνδημον μνημόσυνον ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῆς Μητροπόλεως ὑπὲρ τῶν πεσόντων τριῶν ἰταλῶν στρατιωτῶν ἐν τῇ μάχῃ τῆς Ψίνθου, αὐτὴν δὲ ταύτην τὴν ἡμέραν ἡ Κοινότης Ἀρχαγγέλου ἐτέλει μνημόσυνον διὰ τὸν πεσόντα Ἕλληνα Κανδάκη τοῦ χωρίου Ἀρχαγγελοῦ ἐν τινι μετὰ τῶν Τούρκων συμπλοκῇ, τῶν ἐπιδραμόντων κατὰ τοῦ χωρίου, διαρκουσῶν τῶν ἐχθροπραξιῶν, ἐγένετο δεξιῶσις ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ μεγάρῳ, παραστάντος εἰς τοῦτο τοῦ στρατηγοῦ Ἀμέλιο τοῦ ναύαρχου Ἄστε Στέλλα, τοῦ Δουκὸς τῆς Γενούης καὶ πολλῶν ἄλλων ἐπιτελῶν καὶ ἀξιωματικῶν, ὁ στρατηγὸς Ἀμέλιο ἀπέστειλεν αὐθορμήτως τὴν στρατιωτικὴν μουσικὴν, ὅπως παιανίσῃ ἐν τῷ περιβάλλῳ τοῦ Μητροπολιτικοῦ μεγάρου καὶ συνεδύσῃ τοὺς μαθητὰς ἄδοντας πατριωτικὰ ᾄσματα. Τὸ Μητροπολιτικὸν μέγαρον ἦτο κεκοσμημένον δι' ἐλληνικῶν καὶ ἰταλικῶν σημαίων. Ἡ ἰταλικὴ στρατιωτικὴ μουσικὴ ἐπαιάνισε τὸν ἐλληνικὸν ὕμνον ὑπὸ τὰς ζητωκραυγὰς τοῦ πλήθους, ὁ δὲ στρατηγὸς Ἀμέλιο, ὁ Δοῦξ τῆς Γενούης, ὁ ναύαρχος καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ συμμετεῖχον τῆς ἑορτῆς.

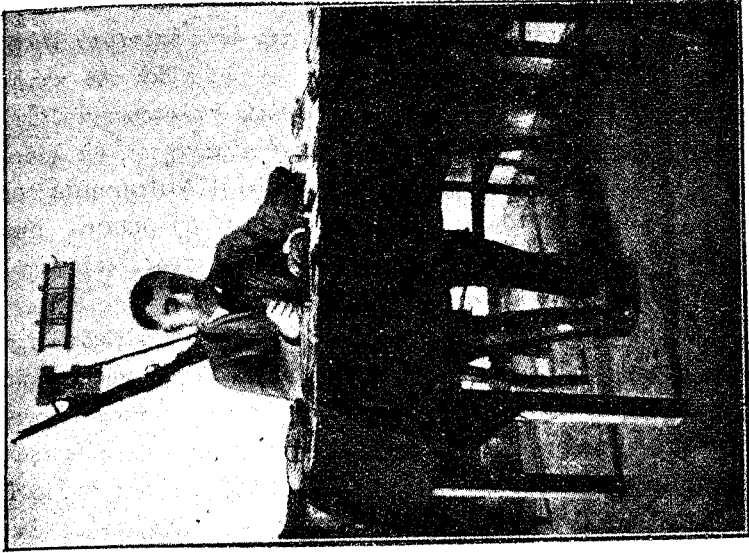
Ἦτο δὲ καταφανές, ὅτι εἰς τὸ πνεῦμα τῶν νησιωτικῶν ταῦτα πάντα ἐσήμαινον, ὅτι ἦσαν τὰ προεόρτια τῆς ἐθνικῆς τῶν ἀποκαταστάσεως.

Εἰς τὴν πρώτην δ' αὐτοῦ ἐπίσκεψιν πρὸς τὸν νεοδιορισθέντα Μητροπολίτην Ρόδου αἰδ. Βενιαμὴν ὁ στρατηγὸς Ἀμέλιο, παρούσης καὶ

(*) Γερ. Δ. Δρακίδου: Ἡ νῆσος Ρόδος. Τὰ κατὰ τὴν προσωρινὴν ἰταλικὴν κατοχὴν. Δεύκωμα τῶν Δωδεκανήσων. Ἀθῆναι 1913.

Ο Σάμιος πολιτευτής ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ ΣΟΦΟΥΛΗΣ

Το γραφείον του επανασταστικῦ ἀρχηγείου εἰς τὸς Μυτιλήνας

τῆς δημογεροντίας προέβη ἐκ δευτέρου εἰς τὴν ἐξῆς ἐπίσημον δήλωσιν περὶ τοῦ μέλλοντος τῶν νήσων : « Διαβεβαιῶ ὑμᾶς διὰ τοῦ κατηγορηματικωτέρου τρόπου, ὅτι μετὰ τὴν λήξιν τοῦ ἰταλοτουρκικοῦ πολέμου, αἱ προσωρινῶς ὑπὸ τῆς Ἰταλίας κατεχόμεναι νῆσοι, θὰ λάβωσιν αὐτόνομον πολίτευμα » (Avrebbero uno stato d'Autonomia come par esempio Samos, e il Turco non ritornerà mai). Ταῦτα σᾶς λέγω καὶ ὡς στρατηγὸς καὶ ὡς χριστιανός, καὶ τοὺς λόγους μου νὰ θεωρήσητε ὡς λόγους εὐαγγελίου ».

Εἶνε ἀξιοσημείωτον, ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, εἰς τόσῳ βραχὺ χρονικὸν διάστημα μετὰ τὴν ἰταλικὴν κατάληψιν τῶν νήσων, ὑπῆρχεν ἤδη διπλωματικὸν ζήτημα ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου συγκινοῦν δλόκληρον τὴν Εὐρώπην. Δὲν ἦτον ἐπεισόδιον ἀπομεμονωμένον, ἀφορῶν ἀμέσως μὲν τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Τουρκίαν, ἐμμέσως δὲ τὴν Ἑλλάδα. Ἦτο ζωτικωτάτη ὑπόθεσις ἐπιρροῆς καὶ κυριαρχίας ἐν τῷ Αἰγαίῳ, ὑπὸ τὴν ἐποψιν δὲ ταύτην γνωρίζει ἤδη ὁ ἀναγνώστης, ἐξ ὧν εἶπομεν, τὴν σιμασίαν, τὴν ὁποίαν ἐλάμβανεν ἐν σχέσει πρὸς τὴν ὅλην εὐρωπαϊκὴν κατάστασιν καὶ ὅτι ἐπέσπευσε τὰς ἀπὸ μέρους τῆς Ρωσσίας καὶ συνεπῶς καὶ Τριπλῆς Συνεννοήσεως ἐνεργείας πρὸς συνολόγησιν συμμαχίας μεταξὺ τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν.

Ὁ ἀγγλικός, ὁ γαλλικὸς καὶ ὁ ρωσικὸς τύπος ἐξέφραζε τὴν δυσφορίαν τοῦ διὰ τὴν ἰταλικὴν κατοχὴν. Μία σπουδὴ εὐλογος κατεδεικνύετο καὶ ζωηρὸν ἐνδιαφέρον ἐξεδηλοῦτο περὶ τοῦ ποῖα θὰ ἦτο ἡ τύχη τῶν νήσων μετὰ τὴν ἐκείθεν ἀναχώρησιν τῶν Ἰταλῶν, καὶ ἐνῶ κυρίως τὸ θέμα ἦτο ἡ ἀμφισβολία ἐὰν θὰ ἐφευγον ἐκείθεν ἡ ὑποστηριζόμενοι ὑπὸ τῶν συμμάχων τῶν θὰ διακόνιζον τὴν κατοχὴν, ἡ ἄρσις ταύτης ὑπετίθετο, ὅτι ἦτο ἐκτὸς συζητήσεως καὶ ὅτι πρωτίστως ἐνδιέφερε νὰ μὴν ἐπανέλθουν αἱ νῆσοι εἰς τὴν Τουρκίαν, ἀλλ' ἢ νὰ δοθῇ εἰς αὐτὰς εὐρυτάτη αὐτονομία ἢ νὰ ἐνωθοῦν μετὰ τῆς Ἑλλάδος.

Τὴν πολιτικὴν ταύτην, τὴν συνταυτιζομένην πλήρως πρὸς τὰ ἐλληνικὰ δίκαια, ἐθεώρησαν καθήκον των νὰ διαδηλώσουν καὶ οἱ νησιῶται, ἡ δὲ ἐλληνικὴ Κυβέρνησις καὶ ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ δώσῃ ὑπότινας ἐπόψεις καὶ ὡς πρὸς τὸν χρόνον τῆς ἐκδηλώσεως συμβουλὰς μετριοπαθείας, οὐδέποτε θὰ εἰσηκούετο, πολὺ δὲ περισσότερον καὶ ἐπιτοιαύτης ὑποθέσεως διὰ τὴν ὁποίαν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐχγῇ διάφο-

ρον γνώμην. Παρατηροῦμεν, ὅτι καὶ ὁ Ε. Βενιζέλος, ὡς οἱ προκάτοχοί του, ἐξηναγάζετο νὰ ἔχῃ διπλὴν πολιτικὴν καὶ ἡ ἑτέρα αὐτῆς ὅψις ἦτο νὰ μαντεύηται εὐχερῶς ὅ,τι κατὰ τοὺς διπλωματικούς τύγους ἔπρεπε νὰ παραμένῃ ἀνομολόγητον. Ἄλλ' ἡ θετικὴ διάνοια τοῦ Βενιζέλου καὶ ὁ ἰσχυρὸς αὐτοῦ χαρακτήρ, εἰς ἐδέχοντο τοιαύτην μετατροπὴν πρὸς τὰς ἀρχικὰς του ἰδέας, ὡς πρὸς τὴν πολιτικὴν εὐθύτητα ἐπιβαλλομένην, καὶ διὰ τὰς ὑποχρεώσεις τῶν ἐξωτερικῶν σχέσεων, ἡ ὑποχώρησις αὕτη δὲν ἦτο ἄλλο ἢ συναίσθησις ἀνθρωπίνου δικαίου καὶ πέραν τοῦ αἰσθηματικοῦ τούτου μέρους, συναίσθησις δυνάμεως, διότι ὁ Ἕλληγ Πρωθυπουργὸς εἶχε πλέον ἐξασφαλίσαι τοὺς συμμαχικούς δεσμούς τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῶν λοιπῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν. Τέλος δὲ καὶ ἡ ἐν Τουρκίᾳ ἐπικρατοῦσα ἀναρχία δὲν ἦτον εὐνοϊκὴ, ἀλλ' οὐδὲ καὶ ἀνεκτὴ περίστασις, ἡ ὅποια ἠδύνατο νὰ ἐμπνεύσῃ πεποίθησιν εἰς τὸν Ἕλληγα Πρωθυπουργὸν περὶ διαρκεστέρων εἰρηνικῶν σχέσεων μετὰ τῆς ὁμόρου αὐτοκρατορίας, πανταχόθεν ἐκτεθειμένης εἰς τὸν κίνδυνον βεβαίας καταστροφῆς.

Ἐξασκουντες τὸ πατριωτικὸν τῶν καθήκων οἱ νησιῶται ἐλάμβανον διὰ μυστικῶν συνεννοήσεων τὴν ἀπόφασιν νὰ διαδηλώσουν τὸ ἔθνικόν των φρόνημα εἰς γενικὴν συνέλευσιν. Ἐξέλεξαν ὡς τόπον τῆς συνελεύσεως τὴν ἱεράν μονὴν τῆς Ἀποκαλύψεως Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἐν Πάτμῳ καὶ συνῆλθεν ἐκεῖ ἀνὰ εἰς ἀντιπρόσωπος ἐξ ἑκάστης νήσου. Μετὰ βραχεῖαν συζήτησιν συνέταξαν καὶ ὑπέγραψαν τὸ κάτωθι ψήφισμα :

«Τὸ κοινὸν τῶν νησιωτῶν τοῦ Αἰγαίου ἢ Γ'. Συνέδριον τῶν πλείστων ἐξ αὐτῶν.

» Ἀποτελούμενον ἐκ τῶν πληρεξουσίων τῶν ὑπὸ τῆς Ἰταλίας καταληφθεισῶν νήσων.

» Συνελθὸν ἐν τῇ ἐν Πάτμῳ Ἱερῷ τῆς Ἀποκαλύψεως Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου συμφώνως πρὸς τὴν θέλησιν καὶ τὴν ἐντολὴν τοῦ λαοῦ αὐτῶν, ψηφίζει :

» Α') Ἐκφράζει πρὸς τὸ ἀδελφὸν Ἰταλικὸν Ἔθνος, τὸν Βασιλέα καὶ τὴν Κυβέρνησιν αὐτοῦ, τὴν ἀπειρον εὐγνωμοσύνην τῶν κατοίκων τῶν εἰρημένων, ἐπὶ τῇ ἀπελευθερώσει αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ἀφορήτου τουρκικοῦ ζυγοῦ.

» Β') Διαδηλοῖ τὴν στερεὰν ἀπόφασιν τοῦ λαοῦ τῶν χριστιανικῶν

τούτων νήσων ὅπως ὑποστῆ πᾶσαν θυσίαν ἵνα μὴ ἐπανέλθῃ ὑπὸ τὴν φρικώδη τυραννίαν τῶν Τούρκων.

»Γ') Διακηρύττει τὸν προαιώνιον ἐθνικὸν τῶν νησιωτῶν πόθων τῆς ἐνώσεως μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος.

»Δ') Κηρύσσει τὴν πλήρη αὐτονομίαν τῶν ἀπελευθερωθεῖσων νήσων, βασιζόμενον ἐπὶ τῶν ἐπισήμων ἐγγράφων τε καὶ προφορικῶν δηλώσεων τοῦ στρατηγοῦ Ἀμέλιο καὶ τῶν ναυάρχων καὶ κυβερνητῶν τοῦ κρατικοῦ στόλου τῆς Ἰταλίας, ἔτι δὲ ἐπὶ τῶν ἐπ' αἰῶνων κεκτημένων προνομίων αὐτοδιοικήσεως καὶ τοῦ καθιερωθέντος δόγματος τῆς μὴ ἐπαγόδου ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγὸν τῶν ἄπαξ ἀπαλλαγείσων τούτου χριστιανικῶν χωρῶν.

»Ε') Ὀνομάζει τὸ σύνολον τῶν οὕτω αὐτονομουμένων νήσων «Πολιτείαν τοῦ Αἰγαίου».

»ΣΤ') Ὅριζει ὡς σύμβολον μὲν τῆς Πολιτείας ταύτης σημαίαν κυανὴν μετὰ λευκοῦ ἐν τῷ μέσῳ σταυροῦ, ὡς ἔμβλημα δὲ τὸν Ἀπόλλωνα Ἥλιον.

»Ζ') Καθιεροῖ μετὰ τῶν μέχρι τοῦδε ἰδιαιτέρων κοινοτικῶν νόμων καὶ ἐθίμων τοὺς νόμους τῶν λοιπῶν ἐλευθέρων ἀδελφῶν Ἑλλήνων.

»Η') Ἐπικαλεῖται τὴν εὐμενῆ ἀποδοχὴν καὶ ὑποστήριξιν τοῦ παρόντος ψηφίσματος ὑπὸ τῆς εὐεργέτιδος Ἰταλίας καὶ τῶν λοιπῶν πεπολιτισμένων Δυνάμεων, πρὸς ἀναγνώρισιν καὶ ἐγγύησιν τῆς «Πολιτείας τοῦ Αἰγαίου».

»Θ'.) Ἀναβάλλει εἰς εὐθετον χρόνον τὴν ἀπόφασιν περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἀνωτάτου ἀρχοντος καὶ τοῦ Νομοθετικοῦ Σώματος τῆς Πολιτείας.

»Ι'.) Διακόπτει ἐπὶ τοῦ παρόντος τὰς ἐργασίας αὐτοῦ καὶ ἐπιφορτίζει τοὺς πρηρεξουσίους κ. κ. Μ. Θ. Ὀλυμπίτην, ἔμπορον, Γεώργιον Δ. Δρακίδην, Ν. Πετρίγγην, ἔμπορον, ὅπως ἐπιδώσωσι τὸ παρὸν ψήφισμα ἐν ἀντιγράφῳ εἰς τὸν ἐν Ρόδῳ ἀρχηγὸν τῶν ἰταλικῶν στρατευμάτων, μετὰ τῆς παρακλήσεως ἵνα οὗτος εὐαρεστούμενος τὸ διαβιβάσῃ πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα τῆς Ἰταλίας, τὰς Βουλὰς του φιλελευθέρου καὶ ἐνδόξου ἰταλικοῦ ἔθνους, καὶ τὴν Β. Ἰταλικὴν Κυβέρνησιν,

ἔτι δὲ οἱ αὐτοὶ πληρεξούσιοι περιμνησωσιν εἴτα πρὸς ἐπίδοσιν ἀντιγρά-
φου ὡσαύτως τοῦ παρόντως καὶ πρὸς τὰς λοιπὰς Μεγάλας Δυνάμεις.

Ἐγένετο καὶ ὑπεγράφη τῇ 1ῃ Ἰουλίου 1912

Οἱ πληρεξούσιοι

Κάσου, Κ. Ἀρβανιτόπουλος.—Ρόδου, Γεωρ. Δ. Δράκιδης.—Λέ-
ρου, Ἰω. Ἀμπελᾶς.—Καρπάθου, Γ. Πρωτόπαπας.—Σύμης, Ν.
Πετρίδης.—Κῶ, Σ. Κογιόπουλος.—Πάτμου, Μ. Μ. Μαλανδρά-
κης.—Χάλκης, Π. Ἰ. Πιπῖνος.—Τήλου, ἱερομόναχος Μακάριος.—
Καλύμνου, Μ. Ὀλυμπίτης.—Νισύρου, Ν. Πετρίδης.

Ἄλλ' ἐνῶ οἱ πληρεξούσιοι εὐρίσκοντο ἀκόμῃ ἐν Πάτμῳ συσκε-
πτόμενοι ὁ στρατηγὸς Ἀμέλιο ἐπληροφορεῖτο, ὅτι δῆθεν ὑποκινούμε-
νοι παρὰ τῆς Ἀγγλίας προέβαινον εἰς τὴν ἐκδήλωσιν αὐτὴν καὶ ἀπέ-
στειλεν εἰς Πάτμον ἀντιτορπιλικόν, τὸ ὁποῖον ἔφερε τοὺς πληρεξου-
σίους τοῦ Συνεδρίου αἰχμαλώτους εἰς Ρόδον. Τινὲς ἐξ αὐτῶν ἐπρόλα-
βαν νὰ φύγουν διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου «Πατρὶς», τὸ ὁποῖον τοὺς εἶχε
μεταφέρει εἰς Πάτμον.

Ἐν Ρόδῳ ὁ στρατηγὸς ἐπετίμησε τοὺς συλληφθέντας διὰ δριμυ-
τάτων ἐκφράσεων καὶ ἐφάνη καθησυχάσας μόνον, ὅταν ἀνέγνωσε τὸ
ψήφισμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἠρνήθη ν' ἀναγνωρῆσῃ ἐπίσημον χαρακτήρα,
αὐτοὺς ὅμως ἀφήκεν ἐλευθέρους. Οἱ πληρεξούσιοι ἔσπευσαν τότε νὰ
διαδιβάσουν τὸ ψήφισμα εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς Κυβερνήσεις καὶ ἡ ὑπόθε-
σις των ἔγεινε ἀντικείμενον ζωνηρᾶς συζητήσεως εἰς τὸν εὐρωπαϊ-
κὸν τύπον.

Ἐκτοτε ἡ σκηνοθεσία μετεβλήθη. Ὁ στρατηγὸς Ἀμέλιο ἤλλαξε
τόνον, καθιέρωσεν αὐστηρῶς στρατιωτικὴν διοίκησιν τείνουσαν νὰ κα-
ταπνίξῃ πᾶσαν ἐκδήλωσιν τοῦ αἰθνικοῦ αἰσθήματος τῶν νησιωτῶν καὶ
δλα κατεδείκνυον, ὅτι ἡ ἰταλικὴ κατοχὴ θὰ παρετείνετο. Ἄλλ' ἰδίως
τὴν ἀνησυχίαν περὶ τῆς τύχης τῶν νήσων μετὰ τὴν συνομολόγησιν
τῆς ἰταλοτουρκικῆς εἰρήνης ἐξέφραζον καὶ οἱ ἐν τῇ ἐλευθέρῃ Ἑλλάδι
καὶ ἀλλαχοῦ κατοικοῦντες νησιῶται δι' ἄλλεπαλλήλων ὑπομνημάτων
των, τὰ ὁποῖα ἐπέδιδον πρὸς τὸν ἐν Ἀθήναις πρεσβευτὴν τῆς Ἰτα-
λίας καὶ πρὸς τοὺς πρεσβευτὰς τῶν λοιπῶν Μεγάλων Δυνάμεων.

Ἄλλὰ τὸ νησιωτικὸν ζήτημα ἐλάμβανε καὶ ἄλλην ἀνησυχαστικὴν καὶ οὐχ ἤττον παράδοξον τροπὴν, διὰ τὰς μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας σχέσεις. Ἡ μικρὰ νῆσος Ἰκαρία, γειτνιάζουσα πρὸς τὰς λοιπὰς νήσους τὰς παρὰ τῆς Ἰταλίας καταληφθείσας, ἀνέμενε καὶ αὐτὴ τὴν παρὰ τῶν Ἰταλῶν ἀπελευθεροσίν της ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ σύμφωνα μὲ τὴν ἀρχικὴν πανελληνιον ἀντίληψιν ὡς πρὸς τὸ ἰταλικὸν πραξικόπημα. Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας οἱ γενναῖοι ἀπόγονοι τοῦ Ἰκάρου, ἔπου τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα διείδε πρὸ μυθικῶν πλέον χρόνων τὸ δυνατόν τοῦ πορεύεσθαι διὰ τοῦ αἰθέρος, περιέφερον τὰ βλέμματά των πρὸς τὸν δρίζοντα ματαίως ἐλπίζοντες νὰ διακρίνουν τὰ ἰταλικά ἀπελευθερωτικὰ πλοῖα. Εἰς τοῦτο τὸ μεταξὺ αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ διαισθανόμεναι τοὺς πόθους τῶν νησιωτῶν ἐφέροντο πρὸς τοὺτους μετὰ σκληρότητος. Οἱ προὔχοντες τότε τῆς νήσου, διερμηγεύοντες τὸ λαϊκὸν φρόνημα, ἀπεφάσισαν κατόπιν συσκέψεως ν' ἀποτινάξουν τὴν τουρκικὴν τυραννίαν, ἐὰν μέχρι τῆς 15 Ἰουλίου 1912 δὲν ἐνεφανίζετο ὁ ἰταλικὸς στόλος. Ἐν μυστικότητι ἐργασθέντες ἐσχημάτισαν δύο ἐπαναστατικὰς φάλαγγας καὶ ἡ μία ἐξ αὐτῶν τὴν νύκτα τῆς 15 Ἰουλίου πρὸς τὴν 11ην ἐπορεύθη ἐν σιγῇ πρὸς τὸ χωρίον Εὐδυλος, ἔπου εὗρίσκετο εὐάριθμος τουρκικὴ φρουρά. Τὴν πρωΐαν οἱ Τούρκοι νομίσαντες, ὅτι εἶχον προσβληθῆ ὑπὸ ληστῶν ἐपुरοδόλησαν κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν φονεύσαντες ἕνα ἐξ αὐτῶν, καὶ τραυματίσαντες τινάς. Οἱ ἐπαναστάται ἀντεपुरοδόλησαν καὶ ἡ φρουρὰ ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῆ ἄνευ περαιτέρω ἀντιστάσεως.

Ἡ δευτέρα φάλαγξ ἐπαναστατῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἱερέως Κουλούλια εἶχε ταυτοχρόνως πολιορκήσει τὸ χωρίον Ρακές, ἔπου αἱ ἀρχαὶ μὲ τὴν πρώτην ἐπίθεσιν παρεδόθησαν ἀμέσως.

Τὴν πρωΐαν αἱ δύο φάλαγγες ἐνωθεῖσαι εἰς Ρακές ἐβάδισαν πρὸς τὴν πρωτεύουσαν. Χωροφύλακές τινες, οἱ ὅποιοι ἠδυνήθησαν νὰ δραπέτευσουν ἀπὸ τὸ χωρίον Εὐδυλος, εἰδοποίησαν τὸν Καϊμακάμην περὶ τῆς σοβαρότητος τοῦ κινήματος, ὅστις καὶ ἔσπευσε νὰ λάβῃ μέτρα τινὰ ἀμύνης τελείως ἀνεπαρκῆ ἀπέναντι τῆς δυνάμεως τῶν ἐπαναστατῶν, οἵτινες τὰ ἐξήμερώματα εἰσῆρχοντο θριαμβευτικῶς εἰς τὴν πόλιν κραυγάζοντες: «Ζήτην ἢ ἐλευθερία!» καὶ ἀφυπνίζοντες διὰ τῶν χαρμωσύνων αὐτῶν κραυγῶν τοὺς κατοίκους. Ἐβάδιζον ἐν στρα-

τιωτικῇ παρατάξει πρὸς τὴν μικρὰν πλατεῖαν τοῦ Διοικητηρίου, μὲ βῆμα ὀρμητικόν, χαρούμενοι καὶ ὑπερήφανοι ὡς ἂν ἦσαν παλαιοὶ στρατιῶται. Ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει των ἑξαμελῆς ἐπιτροπῇ προϋχόντων ἐπαρουσιάσθη ἐνώπιον τοῦ Καϊμακάμη, Θουκυδίδου ἐφένδη Δημητριάδου, Ἕλληνας τὴν καταγωγὴν καὶ ἐζήτησε παρ' αὐτοῦ νὰ παραδοθῇ μετὰ τῶν ὑπὸ τὰς διαταγὰς του ὑπαλλήλων καὶ στρατιωτῶν. Οὗτος δὲν ἐφάνη, ὅτι ἀπέδιδε τὴν δέουσαν σπουδαιότητα εἰς τοὺς λόγους τῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἤρχισε μάλιστα νὰ ὀμιλῇ πρὸς τοὺς ἀποτελοῦντας αὐτὴν εἰρωνικῶς. Ἄλλ' αὐτοὶ τὸν προσεκάλεσαν τότε καὶ τοῦ ἐπέδειξαν τοὺς πολιορκοῦντας κάτω τὸ Διοικητήριον ἐπαναστάτας καὶ τοῦ συνέστησαν καὶ πάλιν νὰ παραδοθῇ ἀποφεύγων περιττὴν αἱματοχυσίαν. Πυροβολισμοὶ ριφθέντες κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐπεβεβαίουν τοὺς λόγους τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς.

Ὁ Καϊμακάμης τότε βλέπων πᾶσαν ἀντίστασιν ματαίαν ἐδήλωσεν, ὅτι παραιτεῖται ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ μὴ κακοποιηθοῦν οἱ ὑπάλληλοι καὶ οἱ λοιποὶ μωαμεθανοὶ κάτοικοι. Ἡ ἐπιτροπὴ ἐδέχθη προθύμως τὸν ὄρον τοῦτον ὑπομνήσασα, ὅτι οἱ ἐπαναστάται αὐτοπροαιρέτως εἶχον ἤδη πράξει τοῦτο εἰς Εὐδύλον καὶ εἰς Ρακές.

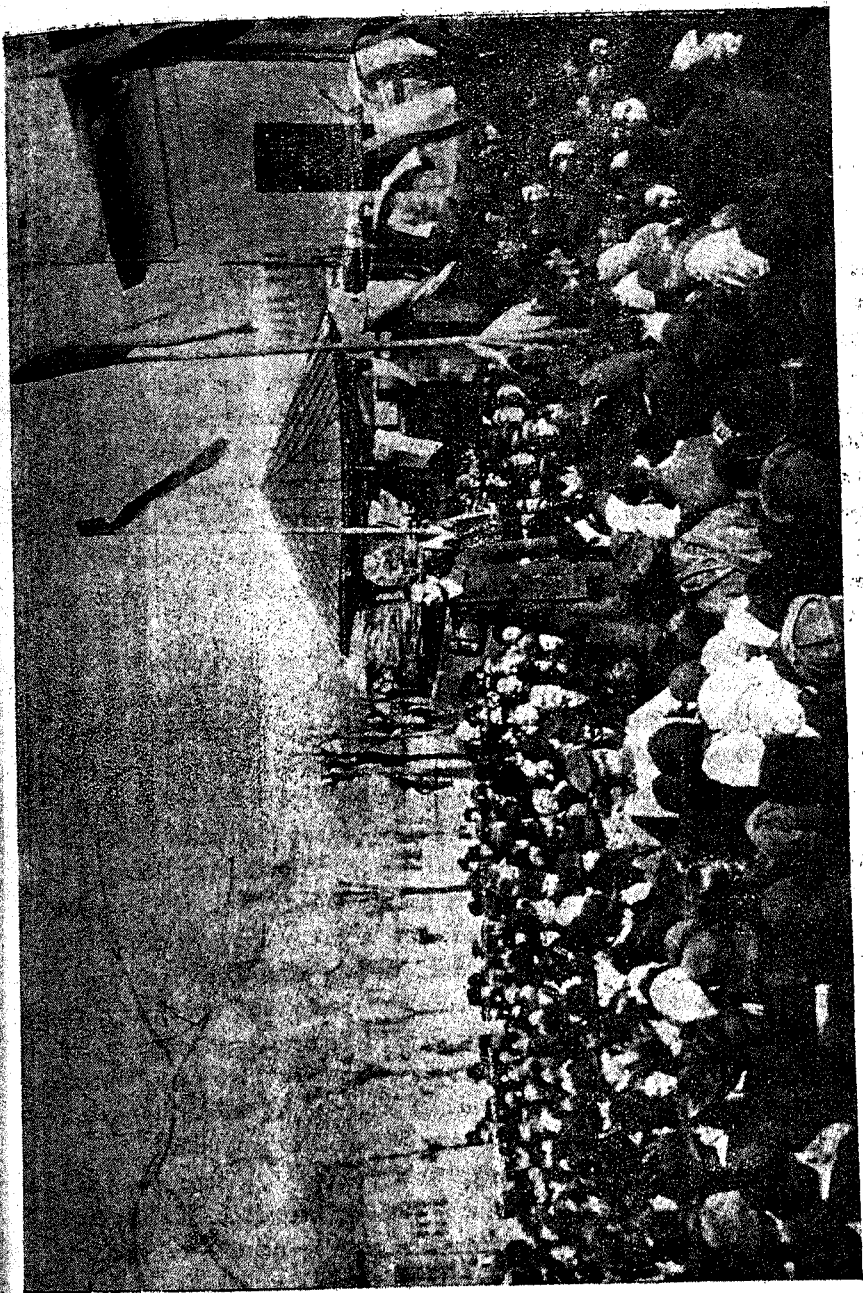
Ἐντὸς ὀλίγον ὥρων οἱ στρατιῶται ἀνερχόμενοι εἰς 50 παρέδιδον τὰ ὄπλα τῶν καὶ ἐτίθεντο ὑπὸ τὴν φρουρῆσιν τῶν ἐπαναστατῶν. Οὕτω ἡ ἐξουσία τοῦ Σουλτάνου ἐπὶ τῆς μικρᾶς αὐτῆς μυθολογικῆς γῆσου κατηργεῖτο. Οἱ δημογέροντες ἐσχημάτιζον προσωρινὴν Κυβέρνησιν καὶ ἡ κυανόλευκος σημαία τῆς «Πολιτείας τοῦ Αἰγαίου» ὑψοῦτο ἐφ' ὄλων τῶν δημοσίων καταστημάτων. Χαρὰ καὶ ἐθουσιασμός ἐπεκράτην, ἀλλὰ καὶ πνεῦμα πολιτικῆς σωφροσύνης καὶ ἀνωτέρου ἀνθρωπισμοῦ διηύθυνε τὰς πράξεις τῶν ἐπαναστατῶν, διότι ἐδέχθησαν αἰκτιρμονες καὶ φιλόανθρωποι πρὸς τοὺς τούρκους ὑπαλλήλους καὶ στρατιώτας σεβασθέντες τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματά των, καὶ παραχωρήσαντες εἰς αὐτοὺς πᾶσαν δυνατὴν ἄνεσιν εἰς τὴν διστυχίαν των. Τέλος τοῦξ ἐπεβίβασαν εἰς σακολέβας καὶ τρεχαντήρια καὶ τοὺς μετέφεραν ἐπὶ τουρκικοῦ ἐδάφους, εἰς τὴν ἀπέναντι ἀκτῆν.

Ἄλλ' οἱ ἀγαθοὶ καὶ γενναῖοι κάτοικοι τῆς Ἰκαρίας δὲν ἠρέεσθησαν μόνον εἰς τὴν ἰδίαν ἀπελευθέρωσιν. Ἐνόμισαν, ὅτι εἶχον καὶ ἄλλην ἀνωτέραν ἀποστολὴν νὰ βοηθήσουν τὸν ἑλληνικὸν ἀπελευθερωτι-

κόν ἀγῶνα εἰς τὸ Αἰγαῖον, οὕτω δὲ ἀμέσως ἡ μικροσκοπικὴ στρατιά των, ἐκ 50 ὄχι περισσοτέρων ἀνδρῶν ἀποτελουμένη, ἐπιδιδασθεῖσα ἐλαφρῶν πλοιαρίων διεξεπεραιώθη εἰς τὰς γειτονικὰς πρὸς τὴν Ἰκαρίαν μικρὰς νήσους Κόρσια καὶ Φούρνους, ἀριθμούσας ἐν τῷ συνόλῳ 1000 κατοίκους, ἠχμαλώτισε τὴν εὐάριθμον τουρκικὴν φρουρὰν καὶ ἀφοῦ ἐν ἀσφαλείᾳ, τὴν ἀπεβίβασε ἀπέναντι ἐπὶ τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς, ἀνεκῆρυσσε τὴν αὐτονομίαν. «Ζήτω ἡ ἐλευθερία!», ἦτο τὸ σύνθημα, καὶ τὸ ἱερὸν σύμβολον ἡ κυανόλευκος σημαία τῆς «Πολιτείας τοῦ Αἰγαίου».

Ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἰκαρίας, ἀναλαμβάνουσα καὶ ἀνάλογον διπλωματικὴν δρᾶσιν ἐπέδωκε τὴν 31 Ἰουλίου ὑπόμνημα πρὸς τοὺς ἐν Ἀθήναις πρεσβευτὰς τῶν Μ. Δυνάμεων. Δι' αὐτοῦ ἔλεγεν, ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῆς νήσου Ἰκαρίας ἀποτελούμενος ἀποκλειστικῶς παρ' ἑλλήνων δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποφέρῃ πλέον τὴν τουρκικὴν τυραννίαν, ἥτις παραβιάσασα τὰ διὰ συνθήκης ἀναγνωρισμένα προνόμια τῆς νήσου, μετέβαλε τὴν παρανόμως ἐγκατεστημένην διοίκησιν εἰς φωλεὰν κακοποιῶν, οἵτινες μετέρχονται τὰ ἀπεχθέστερα τῶν μέσων διὰ νὰ καταπνίξουν πᾶσαν ζωὴν καὶ ἐμποδίσουν πᾶσαν πρόοδον. Ἐχων συνειδησιν τῶν δικαιωμάτων του, τοῦ ἀνωτέρου του πολιτισμοῦ, καὶ δικαιούμενος ν' ἀμυνθῇ ἐναντίον Κράτους ἀνικάνου νὰ διοικήσῃ καὶ νὰ ὠθήσῃ πρὸς τὴν πρόοδον καὶ τοὺς ὁμοθρήσκους του ἀκόμη καὶ ὁμοφύλους του πληθυσμούς, πολὺ περισσότερον χριστιανικοὺς πληθυσμοὺς μετὰ τῶν ὁποίων οὐδὲν τὸ συνδέει, ὁ λαὸς τῆς Ἰκαρίας ἐπανεστάτησεν ἐναντίον τῆς βαρβαρότητος καὶ τυραννίας τῶν Τούρκων.

Εἰς τὸ ὑπόμνημα γίνεται μνεῖα τῶν ἐπαναστατικῶν γεγονότων καὶ ἐν τέλει ὁ λαὸς τῆς Ἰκαρίας ἐκφράζει τὸν προαιώνιον πόθον του τῆς ἐνώσεως μετὰ τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος, Ἄλλ' ἐὰν αἱ Δυνάμεις πρὸς τὸ παρὸν δὲν ἐνέκριναν τοῦτο, παρακαλεῖ ν' ἀναγνωρίσουν εἰς αὐτὸν τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ὁποίαν ἀνέκτησε λυτροῦσαι αὐτὸν τῶν ἀφορήτων δεινοπαθημάτων, τὰ ὁποῖα τὸν ἐπληξάν ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τῶν Τούρκων.

ΣΥΛΛΑΛΗΤΗΡΙΟΝ ΕΝ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

Ο ῥήτωρ ἐνθουσιᾷ τὸ πλῆθος καὶ παρακινεῖ αὐτὸ νὰ λάβῃ τὰ ὄπλα πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγὸν ἀδελφῶν τῶν.

Τὸ ἐπεισόδιον αὐτὸ τῆς νήσου Ἰκαρίας, ἴσως τὸ ὠραιότερον τῆς τραγικῆς ἐποποιίας τοῦ ἤρχιζε μὲ τόσα τρομερὰ συμβάντα, τοῦ ἦσαν ὡς ὁ μοιραῖος πρόλογος τῶν ἐπερχομένων συμφορῶν καὶ τοῦ ἐπικειμένου πολέμου, ὑπῆρξε νέα ἀφορμὴ ἐπιδεινώσεως τῶν ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων. Ὁ τουρκικὸς τύπος, πραγματευόμενος καὶ γενικώτερον τῷ ζήτημα τῶν νησιωτῶν μὲ τὰς ἐκδηλωθείσας τάσεις των πρὸς τὴν πλήρη αὐτονομίαν ἐμαίνετο κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Πύλη διεμαρτύρητο πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνα πρεσβευτὴν καὶ ὁ κ. Βενιζέλος παρ' ὅλας τὰ ἀγωνιώδεις του προσπαθείας νὰ προλάβῃ τὰς ἐκδηλώσεις αὐτὰς τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας, ἠσθάνετο, ὅτι δὲν εἶχε πλέον καμμίαν πρὸς τοῦτο ἐξουσίαν καὶ ἤδη προπαρασκευάζετο δραστηρίως ὅπως ἀντιμετωπίσῃ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἀπειλουμένου πολέμου. Ἀξιωματικοὶ τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ ναυτικοῦ ἐστέλλοντο εἰς εὐρωπαϊκὰς πόλεις πρὸς προμήθειαν εἰδῶν τοῦ πολέμου, αἱ φρουραὶ τῶν συνόρων ἐνισχύοντο καὶ μεγάλαι ποσότητες πολεμοφοδίων μετεφέροντο πρὸς τὰ ἐκεῖ. Ταῦτα πάντα ἐγένοντο μετὰ δραστηριότητος καὶ ἐν ἀναλογίᾳ τῶν προβλέψεων τοῦ κινδύνου.

Οἱ διωγμοὶ τῶν Ἑλλήνων ἐν Τουρκίᾳ εἶχον ἐπαναληφθῆ καὶ ἡ ἔκρηξις τοῦ φυλετικοῦ μίσους παρέσυρε καὶ τὴν νέαν Τουρκικὴν Κυβέρνησιν εἰς αὐθαιρέσιαις. Ὁ φόβος ὑπὸ τὸν ὁποῖον διετέλει, ἡ ἀποξένωσις τῶν εὐρωπαϊκῶν συμπαθειῶν, τὴν ὁποίαν ὀλονὲν ἠσθάνετο ὀδυνηροτέραν, τὴν καθίστα καθύποπταν. Ἐπανήρχοντο διὰ τοὺς χριστιανοὺς ἐν γένει αἱ μαῦραι ἡμέραι τοῦ Νεοτουρκικοῦ Κομιτάτου. Τὰ πλεῖστα τῶν ὀργάνων τῆς τουρκικῆς διοικήσεως, κατωτέρας πολιτικῆς ἡθικῆς, πανταχοῦ διέβλεπον στασιαστὰς καὶ συνωμότητας καὶ αἱ ἤδη ἄλλως ἐκ χριστιανῶν ὑπερπλήρεις φυλακαὶ δὲν εἶχον χῶρον νὰ περιλάβουν νέα θύματτα. Τὸ φυλετικὸν μῖσος ἀνεξωγόνει μίαν ἰδέαν τοῦ παρελθόντος, θαυματουργὸν ἴσως ὡς δύναμιν πολιτικὴν καὶ πολεμικὴν, τὴν ἰδέαν τῆς θρησκευτικῆς ἀντιθέσεως μεταξὺ χριστιανισμοῦ καὶ ἰσλαμισμού, ἰδέαν ἀνήκουσαν εἰς τὴν ἱστορίαν, μὴ ἀνεκτὴν ὅμως σήμερον ἀπὸ τὸ γνήσιον ἑλληνικὸν πνεῦμα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ ἀγνὸν θρησκευτικὸν αἰσθημα. Ὁ πόλεμος προεβλέπετο ὡς νέα Σταυροφορία!

Ὡς ἔνδειξις πολιτικῆς ἡ ἔκρηξις τοῦ φυλετικοῦ μίσους ἦτο χαρακτηριστικὸν φαινόμενον τῆς κρίσεως ἐκείνης περιόδου. Καὶ ἀσχέτως πρὸς τὴν διπλωματικὴν εὐθύνην τῆς Ἑλλάδος ἐν Κύπρῳ καὶ πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν νησιωτῶν μιᾶς διοικήσεως μᾶλλον φιλελευθέρως ὡς πρὸς τὰς τοπικὰς πραγματικὰς ἀνάγκας, μὲ τὴν παντοτεινὴν ἐπὶ πλέον ἐκδήλωσιν τοῦ ἔθνικοῦ πόθου περὶ ἐνώσεως μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ταρα-

καὶ ἐξ
κῆς α
λεγομ
μνασί
ἐξέδρα
λιόμε
ὑπὸ τ
σαν κ
πλοῖ
ἡγούμ
ἐφθασ
ἐκ τῶ
ταὶ ἐφ
που οἱ
Ἡ ἀσ
λοὺς
τοὺς
ἐπόμ
μεταξ
λύση
Ἑλλ
ἐκατέ
ροβόλ
ἐτραυ
μνασί
ἀγών
τιωτι
κῶς
σοὺς
πλοκ
Τ
αὐτῶ
νω
Τουρ
σημα
ἐδειν
καὶ
Κυβ

καὶ ἐξεργηγνύοντο μεταξύ Ἑλλήνων καὶ Μουσουλμάνων τῆς ἑλληνικῆς αὐτῆς μεγαλονήσου. Κατὰ τὴν ἐθνικὴν ἑορτὴν τῶν Ἄγγλων τὴν λεγομένην Empire Day οἱ μαθηταὶ τῆς ἀνωτέρας τάξεως τοῦ Γυμνασίου Λευκωσίας, συνοδευόμενοι παρὰ δύο ἐκ τῶν καθηγητῶν των, ἐξέδραμαν μέχρι τῆς Μονῆς τοῦ ἁγίου Χρυσοστόμου ὑπὲρ τὰ δέκα χιλιόμετρα μακρὰν τῆς πόλεως. Τὴν ἑσπέραν ἐπανήρχοντο εἰς Λεμεσόσιν ὑπὸ τὸν ἦχον τῶν σαλπγγῶν ὅταν εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου ἐπετέθησαν κατ' αὐτῶν εἴκοσι Τούρκοι ποιμένες ὠπλισμένοι. Οἱ μαθηταὶ ἀοπλοὶ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν. Τινὲς ἐπανήλθον εἰς τὴν μονὴν ὅπου ὁ ἡγούμενος τοὺς ἐπροστάτευσε, ἄλλοι περὶ τὴν 10ην νυκτερινὴν ὥραν ἐφθασαν εἰς Λευκωσίαν, ὅπου ἀνήγγειλαν τὰ διαδραματισθέντα. Εἰς ἐκ τῶν καθηγητῶν εἶχε πληγῶδη βαρέως διὰ μαχαίρας. Πολλοὶ μαθηταὶ ἔφερον ἐλαφρότερα τραύματα. Εἰς βοήθειάν των ἔσπευσαν ἐπὶ τόπου οἱ γονεῖς καὶ οἱ συγγενεῖς των καὶ ἄλλοι Ἕλληνες ἐκ Λευκωσίας. Ἡ ἀστυνομία ἀποτελουμένη κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ Τούρκους ὑπαλλήλων ἐπενέβη πολὺ ἀργὰ καὶ τοῦτο ὄχι διὰ τὴν καταδιώξιν καὶ συλλάβην τοῦ ποιμένας, ἀλλὰ διὰ τὴν προλάβη ἀντεκδικήσεις. Αἱταὶ ὅμως ἦτον ἐπόμενον νὰ συμβοῦν καὶ ἐν Λευκωσίᾳ ἐπὶ πληθὺν αἱματηραὶ ταραχαὶ μεταξύ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων. Εἰς ἀστυνόμος ἀποπειραθεὶς νὰ διαλύσῃ νυκτερινὴν συνάθροισιν ἐτραυματίζετο εἰς τὴν κεφαλὴν. Δύο Ἕλληνες ἐφονεύθησαν καὶ εἰς τούρκος, ἐν ὄλῳ δὲ ἐτραυματίσθησαν ἑκατέρωθεν 74, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὅμως Τούρκοι. Ἡ ἀστυνομία ἐτυροβόλησε καὶ ἐκ τῶν σφαιρῶν τῶν ὄπλων τῶν ἀστυνομικῶν ἰδργάνων ἐτραυματίσθησαν 10 Ἕλληνες μεταξὺ τῶν ὁποίων εἰς μαθητῆς τοῦ Γυμνασίου καὶ εἰς νέος. Ὀλυμπιονίκης τῶν ἐν Ἀθήναις Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων, ἀποθανόντες τὴν ἐπομένην ἐκ τῶν τραυμάτων των. Ὁ στρατιωτικὸς νόμος ἐκηρύχθη καὶ ἡ ἀγγλικὴ φρουρὰ κατέλαβε στρατιωτικῶς τὴν πόλιν. Διὰ παρομοίαν αἰτίαν τῆς ἐξάψεως τοῦ φυλετικοῦ μίσους βραδύτερον συνέβαινον εἰς τὴν ὑπαιθρον χώραν καὶ ἄλλαι συμπλοκαί.

Τὰ ἐπεισόδια ταῦτα ἀνεφέραμεν ὡς ἐν παράδῳ διὰ τὸν φυλετικὸν αὐτῶν χαρακτήρα καὶ ὡς ἐνδειξιν τῆς ὀλονέν προχωροῦσης ἐπικινδύνως διαστάσεως εἰς τὰ πολιτικὰ καὶ ἐθνικὰ πράγματα Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας. Ἄλλα γεγονότα ἀμειωτέρας πολιτικῆς καὶ διπλωματικῆς σημασίας ἐπὶ ἤρχοντο τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο. Ἡ ἐν Σάμφω κατάστασις ἐδεινοῦτο. Ἐν νέον κρητικὸν ζήτημα ἐπρόβαλε ἐκεῖ, διὰ τὸ πλῆθος καὶ τὸ μέγεθος τῶν μεριμνῶν, τὰς ὁποίας ἔδιδεν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν.

Εἶδομεν τὴν διοικητικὴν ἐν Σάμῳ κρίσιν μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Κοπάση, τὴν ἐμφάνισιν τοῦ νέου ἡγεμόνος Βεγλερῆ ἐφένδῃ, συνεχίζοντος τὴν τυραννίαν τοῦ δολοφονηθέντος προκατόχου του, ἀρνούμενου νὰ ἐφαρμόσῃ αὐτοπροαιρέτως τὰ ἐκ τοῦ καταστατικοῦ Χάρτου τῆς νήσου ἀπορρέοντα δικαιώματά του καὶ νὰ χορηγήσῃ τὴν αἰτουμένην παρ' ἕλων τῶν κατοίκων ἀμνηστειάν πρὸς τοὺς ἐξορισθέντας παρὰ τοῦ Κοπάση Σαμίους. Εἶδομεν ἀκόμη τὸ παρεμπύπτον σπουδαιότατον συμβῆναι τοῦ βομβαρδισμοῦ τοῦ ἰταλικοῦ στόλου, τὴν φυγὴν πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς νήσου τοῦ μεγαλειτέρου μέρους τῆς τουρκικῆς φρουρᾶς καὶ τὴν ἀπαίτησιν τοῦ Ἰταλοῦ ναυάρχου ὅπως ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν κτιρίων ἀνυψωθῇ ἀντὶ τῆς Τουρκικῆς ἢ σημαία τῆς Σαμιακῆς αὐτονομίας.

Ἐκ τοῦ τελευταίου τούτου γεγονότος οἱ Σάμιοι ἐνεθαρρήθησαν πολὺ εἰς τὴν ἰδέαν μιᾶς ἐξεγέρσεως πρὸς ἀνάκτησιν τῶν προνομίων των. Κατ' ἐπανάληψιν ὑπέμνησαν εἰς τὸν Βεγλερῆ ἐφένδῃν τὸ ζήτημα τῆς ἀμνηστείας, ἀλλ' αὐτὸς ἐπέμενε ἐξαρτῶν τοῦτο ἐκ τῶν ἀποφάσεων τῆς Πύλης. Ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει ἀπέκλειε τῆς ἀμνηστείας τὸν πρῶην πρωθυπουργὸν τῆς Σάμου Θεμιστοκλῆ Σοφούλην. Συνεπεῖρα τοῦ ἀποκλεισμοῦ τούτου ὁ κ. Δ. Γεωργιάδης, εἰς ἐκ τῶν τεσσάρων ὑπουργῶν, ὑπέβαλεν εἰς τὸν ἡγεμόνα τὴν παραίτησίν του. Ὁ Βεγλερῆ ἐφένδῃς εἰς τὴν πρόκλησιν ταύτην ἀπήντησε κινήτοποιῶν τὴν μικρὰν τουρκικὴν φρουράν. Ἀπόσπασμα ἐκ 30 ἀνδρῶν κατέλαβε τὸν μικρὸν λιμένα Τηγάνη, ὅπου ἦτον ἐνδεχόμενον ν' ἀποβιβάσθῃ ὁ Σοφούλης εἰσερχόμενος εἰς Σάμον παρὰ τὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ ἡγεμόνος.

Ἀλλὰ παρὰ τὸ μέτρον τοῦτο, τὸ ὅποιον ὁ Βεγλερῆ ἐφένδῃς ἐνόμισεν ὡς μέτρον προνοίας εἶνε βεβαιωμένον, ὅτι ἐπὶ τοῦ ἐτέρου ζητήματος τῆς ἀπομακρύνσεως ἐκ τῆς νήσου τῆς τουρκικῆς φρουρᾶς, ἐνήργει παρὰ τῇ Πύλῃ ὅπως ἀνακληθῇ ἡ φρουρὰ αὕτη, ὑποδεικνύων τὸν κίνδυνον, ὅτι ἐφ' ὅσον ὑπῆρχον τουρκικὰ στρατεύματα ἢ Ἰταλία ἡδύνατο νὰ καταλάβῃ τὴν νήσον. Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος τῆς ἀπομακρύνσεως τῆς τουρκικῆς φρουρᾶς ἢ Σαμιακῆ Συνέλευσις εἶχεν ἀπευθύνει ὑπόμνημα πρὸς τὰς τρεῖς Προστάτιδας Δυνάμεις, τὴν Γαλλίαν, Ρωσίαν καὶ Ἀγγλίαν, αἱ ὁποῖαι ἀναγνωρίζουσαι τὸ δίκαιον τῆς αἰτήσεως πρόβησαν εἰς φιλικὰς παρὰ τῇ Πύλῃ συστάσεις.

Χάρις δὲ εἰς τὴν παρέμβασιν ταύτην καὶ διὰ τὸν κίνδυνον, τὸν ὅποιον ὑπεδείκνυεν ὁ Βεγλερῆ ἐφένδῃς ἢ Πύλη ἀπέσυρε τὸ ἡμισυ μόνον τῆς φρουρᾶς καὶ περὶ τὰς ἀρχὰς Ἰουλίου ἀπέμενον πάλιν ἐν Σάμῳ 950 στρατιῶται.

Ἄλλ' ἐκτὸς τοῦ ὅτι καὶ ἡ διατήρησις τῆς φρουρᾶς ἦτον παραβίασις τῶν προνομίων τῆς νήσου, μολοντί ἡ Πύλη τῇ σιωπηλῇ συγκαταθέσει τῶν Προστατίδων Δυνάμειν ἐθεώρει τοῦτο ὡς ἀνεγνωρισμένον καθεστὸς μετὰ τὰ γεγονότα τοῦ 1908, τὸ μέτρον τῆς ἐλαττώσεως αὐτῆς ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἦτο ἀνεπαρκὲς ἐλαμβάνετο ἀργὰ καὶ ἴσως μόνον ὑπὸ τὸν φόβον ἰταλικῆς δράσεως. Οὐδεμίαν δὲ ἐπιρροὴν ἠδύνατο νὰ ἔχη πρὸς ἤδη ληφθείσης σταθερᾶς ἀποφάσεως τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ πρώην πρωθυπουργοῦ τῆς Σάμου παρασκευάζοντος ἐν συνεννοήσει μετὰ Κρητῶν πολιτευομένων καὶ ὀπλαρχηγῶν ἐπαναστατικὸν κίνημα δι' ἀποβάσεως Κρητῶν ἐπαναστατῶν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς νήσου. Ἡ Κρήτη ἐπρόκειτο ν' ἀπελευθερώσῃ τὴν Δάμον καὶ ἦτο ὠραῖον τὸ παράδειγμα τῆς μικρᾶς νήσου Ἰκαρίας.

Πρὸ τοῦ ὅμως ὀργανωθῆ τὸ κίνημα περιτῆλθεν εἰς γνῶσιν τῆς Πύλης καὶ αὕτη ἔσπευσε νὰ ζητήσῃ τὴν συνδρομὴν τῶν Δυνάμειν προβάλλουσα τὸν ἰσχυρισμὸν, ὅτι μὴ διαθέτουσα στόλον λόγῳ τοῦ ἀποκλεισμοῦ τούτου παρὰ τοῦ ἰταλικοῦ ἑσπερεῖτο τῶν μέσων νὰ προστατεύσῃ τὰ κυριαρχικὰ αὐτῆς ἐπὶ τῆς Σάμου δικαιώματα. Αἱ Κυβερνήσεις τῶν τριῶν Προστατίδων Δυνάμειν δὲν ἐδίστασαν τότε χάριν τῆς προλήψεως περαιτέρω ταραχῶν, ὡς ἰσχυρίζοντο, καὶ διὰ νὰ διαφυλάξουν ἀπρόσβλητον τὸ δόγμα τῆς ἄκεραιότητος τῆς Τουρκίας, ἀφοῦ καὶ διὰ τὴν Ἰταλίαν εἶχεν οἶονεὶ διαγραφῆ χωρὸς πολεμικῆς δράσεως, νὰ διαδραματίσουν τὸ ἄχαρι πρόσωπον τοῦ χωροφύλακος τῆς Τουρκίας. Ἐπαίγουσαι καὶ ἔντονοι διαταγαὶ ἐδόθησαν τηλεγραφικῶς πρὸς τοὺς ἐν Χανίοις Γενικοὺς προξένους τῶν τριῶν Προστατίδων Δυνάμειν νὰ παρέμβουν παρὰ τῇ Κρητικῇ Κυβερνήσει, ὅπως πάσῃ θυσίᾳ παρεμποδίσῃ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Κρητῶν ἐπαναστατῶν, καὶ τὰ εἰς τὰ κρητικὰ ὕδατα ὀρμούντα πολεμικὰ ἐτέθησαν εἰς κίνησιν. Οἱ πρόξενοι πρέβησαν εἰς τὰς συστάσεις των καὶ περαιτέρω, ἐπρότειναν εἰς τὴν Κρητικὴν Κυβέρνησιν νὰ τὴν ἐνισχύσουν καὶ δι' ἀγνημάτων. Συνηλθον εἰς σύσκεψιν ἐν Χανίοις καὶ ἐκάλεσαν καὶ τὸν ἐκπροσωποῦντα κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας τὴν Κυβέρνησιν κ. Κούνδουρον, ἀλλ' οὗτος ἀπέκρουσε τὴν προσφερομένην βοήθειαν ὑποδείξας, ὅτι ὑπῆρχεν ἄλλος καταλληλότερος τρόπος διὰ τὰς Δυνάμεις νὰ προλάβουν καὶ ματαιώσουν τὴν ἀναχώρησιν τῶν Κρητῶν ἐὰν ἐξηνάγκαζον τὴν Τουρκίαν ν' ἀποσύρῃ τὸν στρατὸν τῆς ὀλοσχερῶς καὶ νὰ σεβασθῇ τὰ προνόμια τῆς Σάμου.

Ἐν τέλει ἐδήλωσεν εἰς αὐτούς, ὅτι ἦτον ἀδύνατον διὰ τὴν τουρκικὴν Κυβέρνησιν νὰ προστρέξῃ εἰς τὴν βίαν δι' ἀτομικὸν κίνημα βασιζόμενον ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς ἀλληλεγγύης. Ὁ ἀγγλὸς πρόξενος τότε

παρετήρησεν, ὅτι αἱ Δυνάμεις ἀναγνωρίσασαι τὸ καθεστῶς μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ Συντάγματος ἐν Τουρκίᾳ, δὲν ἐξήρουν τὸ δικαίωμα τῆς Πύλης τοῦ νὰ διατηρῆ στρατὸν ἐν Σάμῳ. Τέλος ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις, συνιστώσα μετριοπάθειαν καὶ ὑπομονὴν ὑπέσχετο, ὅτι ἡ τύχη τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου θὰ ἐκλονίζετο μετὰ τὸ πέρασ τοῦ Ἰταλοτουρκικοῦ πολέμου.

Ὡς προληπτικὰ μέτρα τοῦ κινήματος αἱ Προστάτιδες Δυνάμεις ἐλάμβανον ἐν τῷ μεταξύ τὴν ἀποστολὴν πλοίων εἰς Σάμον. Οὕτω δὲ τὸ γαλλικὸν καταδρομικὸν «Αἰπρουῖξ» καὶ τὸ ἀγγλικὸν «Μήδεια» διατάχθησαν νὰ καταπλεύσουν εἰς τὴν νῆσον.

Τὴν ἑσπέραν τῆς 14 Αὐγούστου ἐνεφανίζετο πρὸ τοῦ λιμένος Βαθῆως ὄλως ἀπροσδοκῆτως τὸ ἀγγλικὸν «Μήδεια». Ὁλόκληρος ἡ πόλις ἔσπευσεν εἰς τὴν προκυμαίαν ὅπως ὑποδεχθῆ αὐτό, διότι ἐν ἀρχῇ ἐκυκλοφόρησεν ἡ διάδοσις καὶ ἐπιστεύθη, ὅτι τὸ πλοῖον ἐκεῖνο ἦτο τὸ ἐκ Κρήτης ἀναμενόμενον «Ἅγιος Νικόλαος», τὸ ὁποῖον ἐπρόκειτο νὰ μεταφέρῃ τοὺς Κρήτας ἐπαναστάτας 600 ἐν ὄλῳ. Πλὴν ὁ μέγιστος ἐνθουσιασμός (*), ὅστις κατεῖχε τὸ πλῆθος συνετρίβη ὡς διὰ κεραυνοῦ, ὅτι τὸ καταδρομικὸν πλησιάσαν ἀνεγνωρίσθη ὡς πολεμικὸν καὶ ἐπὶ τῆς πύρας τοῦ διεκρίθη κυματίζουσα ἡ σημαία τῆς γηραιᾶς Ἀλβιόνας. Τὸ ἀγγλικὸν πολεμικὸν ἐχαιρέτισε διὰ κανονιοβολισμοῦ τὴν σημαίαν τῆς ἡγεμονίας τῆς Σάμου.

Αἰφνης διεδόθη, ὅτι καὶ ἕτερον πολεμικὸν ἀνεφάνη καταπλέον. Ἄκρα νευρικότης ἤρchiσε νὰ καταλαμβάνῃ τὰ πλήθη, ἅτινα δὲν ἠδύναντο νὰ ἐξηγήσουν τὴν ἀφίξιν τῶν ξένων πολεμικῶν καὶ ἰδίως ἐπειδὴ ἔβλεπον, ὅτι οἱ Κρήτες δὲν ἤρχοντο. . . Ἐν τῷ μεταξύ οἱ ἀξιωματικοὶ τῆς «Μηδείας» κατελθόντες εἰς τὴν προκυμαίαν εἶπον, ὅτι ἀνεζήτουν πανταχοῦ τοὺς Κρήτας, ἀλλ' οὐδαμοῦ ἠδυνήθησαν ν' ἀνακαλύψωσι αὐτοὺς καὶ ὅτι ἤλθον εἰς Σάμον μὲ τὴν ρητὴν ἐντολὴν νὰ ἐμποδίσουν τὴν ἀπόβασιν τῶν Κρητῶν.

Τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὸν κατάπλου τοῦ ἀγγλικοῦ, τὴν 17 Αὐγούστου, περὶ τὴν 7ην πρωϊνὴν ὥραν κατέπλευσεν εἰς Βαθὺ ἀτμόπλοιον προερχόμενον ἐκ Σμύρνης. Ἐπ' αὐτοῦ ἐπέβαιναν ὁ γενικὸς πρόξενος τῆς Ρωσσίας ἐν Σμύρῃ κ. Κάλ.

Μετὰ τὴν ἀφίξιν τοῦ Ρώσου Προξένου εἰσηλθὲν εἰς τὸν λιμένα τὸ γαλλικὸν καταδρομικὸν «Μπρουῖξ». Ἀφοῦ ἐχαιρέτισε τὴν σημαίαν τῆς

(*) Πιστὴ ἀφήγησις ἀνταποκριτοῦ τῆς εφημερίδος «Ἀθηνῶν» παρακολούθησαντος τὸ κίνημα.

Ἡγεμονίας διὰ κανονιοβολισμοῦ, ἠγκυροβόλησε πλησίον τοῦ ἀγγλικοῦ.

Τὴν 10 π. μ. ὁ Ἡγεμὼν Βεγλερὴ πασσᾶς ἐπεσκεψθῆ τοὺς ξένους πλοιαρχούς. Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν ἀνήρχοντο ἐπὶ τῶν ξένων πολεμικῶν οἱ βουλευταὶ τῆς Σάμου Γεωργιάδης, Ὀρφανός, Ἀδαμίδης καὶ Νικολῆς. Οὗτοι ἐπέδωκαν πρὸς τοὺς κυβερνήτας καὶ τὸν πρόξενον τῆς Ρωσσίας ἐκτενὲς ὑπόμνημα, τὸ ὁποῖον εἶχον συντάξει τὴν προηγουμένην νύκτα ἐν μακροτάτῳ συμβουλίῳ. Διὰ τοῦ ὑπομνήματος τούτου ἀνεφέρετο, ὅτι διὰ τῆς συνθήκης τῆς 10 Δεκεμβρίου τοῦ 1832 παρεχωρήθη εἰς τὴν Σάμον ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῶν Προστατῶν Δυνάμεων Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσσίας πολίτευμα αὐτονόμου Ἡγεμονίας ἀσφαλιζόν πληρῆ διοικητικὴν ἀνεξαρτησίαν εἰς τὴν νῆσον καὶ παρέχον πᾶσαν ἐγγύησιν πρὸς τὴν εὐημερίαν τοῦ σαμιακοῦ λαοῦ.

«Ἄτυχῶς μετὰ αὐτόνομον βίον ὀγδοήκοντα ἐτῶν, ὁ σαμιακὸς λαὸς παρέστη εἰς τὴν ὀδυνηρὰν ἀνάγκην νὰ ὁμολογήσῃ σήμερον διὰ τῶν νομίμων αὐτοῦ ἀντιπροσώπων, ὅτι οὔτε ἡ διοικητικὴ ἀνεξαρτησία τῆς Ἡγεμονίας εἶνε ἠσφαλισμένη συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὸ γράμμα τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου, οὐδὲ ὄντως ὑφίστανται αἱ ἄλλαι ἐγγυήσεις, αἷτινες διὰ συνετῆς καὶ εὐμενοῦς Κυβερνήσεως προανήγγελλον τὴν εὐημερίαν καὶ τὴν πρόοδον τοῦ σαμιακοῦ λαοῦ. Ἄλλ' οὐ μόνον ἡ προσδοκωμένη αὕτη πρόοδος δὲν ἐπραγματοποιήθη, οὐ μόνον δὲν ἐπετεύχθη ἡ εὐημερία τῆς νήσου ἢ δυνατὴ διὰ τῶν προνομίων τῆς αὐτονομίας, ἀλλ' ἀκόμη ἐξητμίσθη πᾶσα ἐγγύησις στοιχειώδους ἀσφαλείας καὶ ἐννόμου τάξεως».

Περαιτέρω τὸ ὑπόμνημα κατεδείκνυεν, ὅτι ὑπὸ τοιοῦτους ὄρους ἡ Σάμος ἔβαινε πρὸς τὴν πληρῆ κυβερνητικὴν ἀποσύνθεσιν καὶ τὴν καταστροφὴν καὶ ὅτι μόνον ἡ εὐμενὴς ἐπέμβασις τῶν Προστατῶν Δυνάμεων ἠδύνατο νὰ περισώσῃ τὴν κατάστασιν. Ὅσον ὁ σαμιακὸς λαός, ὅσοι καὶ οἱ νόμιμοι αὐτοῦ ἀντιπρόσωποι διχβλέπουν καὶ ἐλπίζουν τὴν πληρῆ τοῦ τόπου εὐδαιμονίαν ἐν μόνῃ τῇ πληρώσει τοῦ πόθου, ὅστις εἶνε κοινὸς πόθος πάντων τῶν ἀδελφῶν τῆς αὐτῆς φυλῆς. Οὐχ ἤττον μέχρι οὗ ἀποφασισθῆ ὀριστικῶς ἡ τύχη τῆς νήσου καὶ συντελεσθῆ ἡ ἐθνικὴ ἐνότης, ὁ σαμιακὸς λαὸς ὀφείλει νὰ ἐπιζητήσῃ τὴν βελτίωσιν τῆς θέσεως αὐτοῦ ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ Συντάγματος καὶ τῶν ὑποχρεώσεων πρὸς τὴν ἐπικυρίαρχον ἀρχήν: «Ἡ πρωτίστη καὶ κεφαλαίωδης αἰτία, ἣτις παρεκώλυσε τὴν πρόοδον τοῦ τόπου καὶ ἐδημιούργησε τὸν παρόντα μαρασμόν, εἶνε ἡ ἔλλειψις Ἡγεμονικῆς ἐξουσίας ἀνεξαρτήτου καὶ ἀμετακινήτου. Ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῶν Προστατῶν Δυνάμεων παρεχωρήθησαν τῷ ὄντι, πολῦτιμα προνόμια καὶ θεσμοὶ πλήρους καὶ

ἀκεραίας αὐτονομίας· οὐχ ἦττον ἢ ἐνεργητικὴ αὐτῶν ἐνέργεια ἐξαμι-
 ζεται καὶ ἐκμηδενίζεται, διότι ἐν τῷ Ὀργανικῷ Χάρτῃ ἐλησμονήθη νὰ
 προνοηθῆ, ἵνα ὁ θεσμὸς οὗτος, εἰς ὃν ἐνεπιστεύθη ἢ εἰλικρινῆς ἐφαρ-
 μογὴ τοῦ αὐτονόμου συντάγματος, δηλαδὴ ὁ θεσμὸς τῆς Ἡγεμονικῆς
 Ἐξουσίας, ἐκπροσωπῶν τὴν ὑψίστην ἐκφρασίαν τῆς αὐτονομίας τοῦ τό-
 που, τεθῆ ὑπὸ τὴν ρητὴν ἐγγύησιν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων».

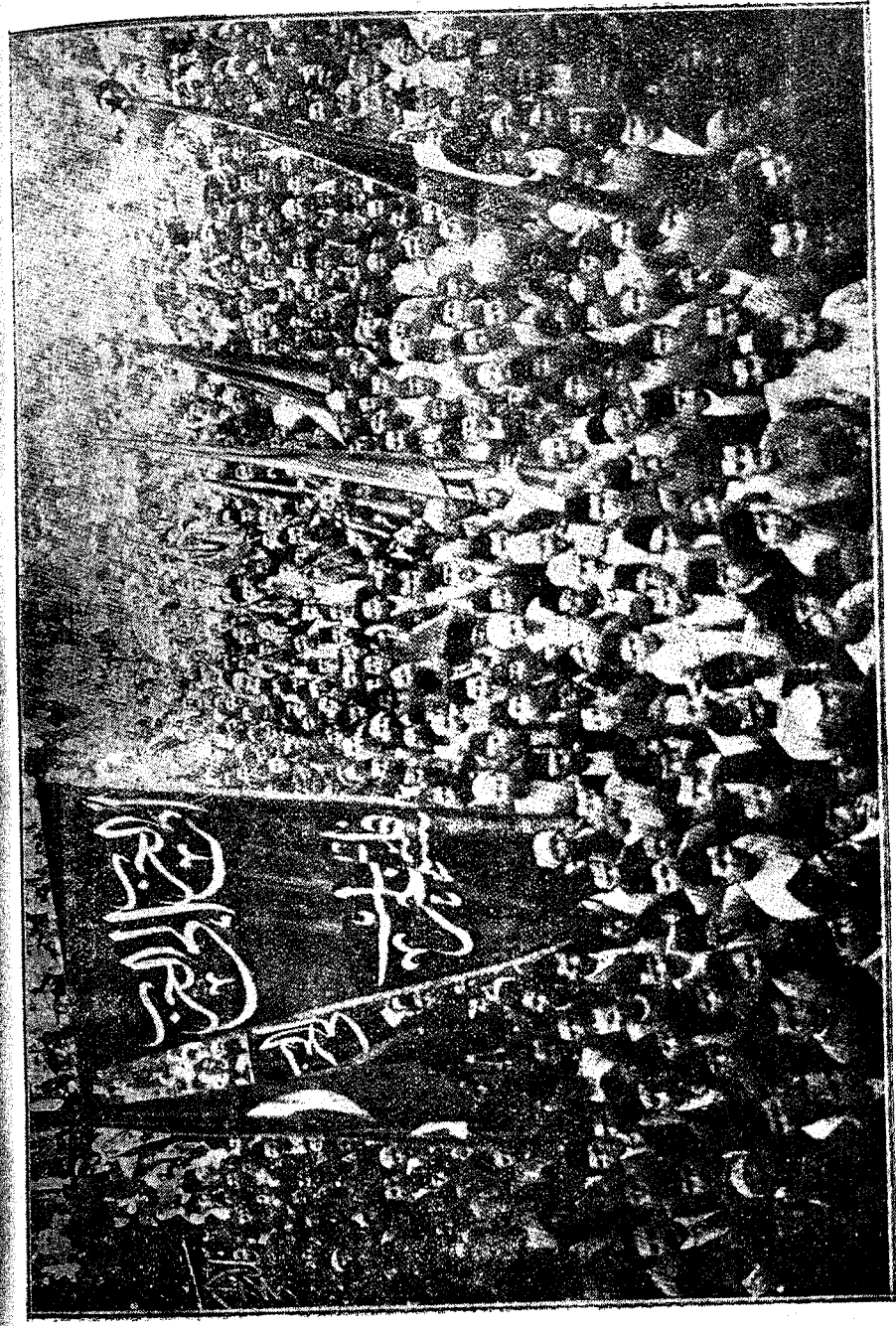
Βαθμηδὸν δὲ διὰ τῆς σιωπηρᾶς ἀνοχῆς τῶν Μεγάλων Δυνάμεων
 ἀφέθη εἰς τὴν Πύλην ἀνεξέλεγκτον τὸ δικαίωμα νὰ κανονίζῃ πάντα τὰ
 σχετικὰ μὲ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ἡγεμόνος ζητήματα εἰς τρόπον ὥστε «ἡ
 θέσις τοῦ Ἡγεμόνος οὐδαμῶς σήμερον διαφέρει τῆς θέσεως οἰουδήποτε
 κατωτέρου ὑπαλλήλου τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, δὲν ζητοῦνται
 δὲ διὰ τὸν Ἡγεμόνα ἢ ἰκανότης καὶ τὰ προσόντα, ἅτινα ἀπαιτοῦνται
 αὐστηρῶς ἀπὸ τὸν ἔσχατον μουδίρην τῆς Αὐτοκρατορίας. Ἐντεῦθεν δὲ
 συνέβη ν' ἀνέλθουν εἰς τὸ ὕπατον ἐν τῇ Σαμιακῇ Πολιτεῖα ἀξίωμα
 ἀνθρωποὶ ὑποδέστεροι εἰς ἰκανότητα καὶ μέρφωσιν ἀπὸ τὸν τελευταῖον
 ὑπάλληλον τῆς Ἡγεμονίας».

Διὰ τοὺς λόγους τούτους ὁ Ἡγεμὼν δὲν ἔχει προσωπικὴν θέλησιν
 καὶ ἐν τῇ συνειδήσει, ὅτι εἶνε ἀπλοῦς ὑπάλληλος τῆς Πύλης καὶ οὐ
 δὲν κυβερνᾷ ὡς αὐτόνομος Ἡγεμὼν τοῦ τόπου, δὲν δύναται νὰ ἐργα-
 σθῆ πρὸς τὴν πρόοδον καὶ τὸ καλὸν τῆς νήσου, ἀλλὰ μόνον πρὸς τὰ
 συμφέροντα τῆς Τουρκίας ἀνευ τῆς γνώμης τῆς ὁποίας εἰς οὐδεμίαν ἐνέρ-
 γειαν προβαίνει κατὰ τοὺς ὅρους Συντάγματος. Ἐνεκα δὲ τούτου οἱ
 ἄριστοι νόμοι τῆς Πολιτείας ἀπέβησαν ἄγονοι. Ἐπὶ πλεόν ἢ γενικότης
 μεθ' ἧς ἐν τῷ Καταστατικῷ Χάρτῃ διαγράφονται τὰ προνόμια, παρέ-
 χουσα πᾶσαν ἐλευθερίαν διακανονισμοῦ εἰς τὸν Ἡγεμόνα, κατήργησε
 κατ' οὐσίαν καὶ τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν τοῦ σαμιακοῦ λαοῦ, ἀφοῦ ἡ
 κύρωσις τῶν νόμων ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ Ἡγεμόνος, δηλαδὴ ἐκ τῆς Πύλης.
 Οὕτω ἢ Ἐκτελεστικὴ ἐξουσία ἐμπαιζομένη συμμορφοῦται πρὸς τὸν
 χαρακτῆρα ἐκάστου Ἡγεμόνος, λαμβάνουσα ἄλλοτε τὴν μορφήν δεσπο-
 τισμοῦ καὶ τυραννίας ἀναρχικῆς καὶ ἄλλοτε λαμβάνουσα μορφήν ἀντι-
 θετον. Ἡ τοιαύτη πλήρης ἐξάρτησις τοῦ Ἡγεμόνος ἀπὸ τῆς Πύλης
 συνεπάγεται καὶ τὸ ἕτερον ἄτοπον, ὅτι οἱ Ἡγεμόνες ἵνα ἀσφαλίσωσι
 καὶ τὸ ἕτερον στοιχεῖον, πλὴν τῆς εὐνοίας τῆς Πύλης, πρὸς παραμο-
 νὴν ἐν τῷ ἀξιώματι αὐτῶν, δηλαδὴ τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ λαοῦ, ἐπιδι-
 δονται εἰς τὴν σύμπηξιν κόμματος προσωπικοῦ, παρέχοντες πᾶσαν διὰ
 συναλλαγῆς ἐνίσχυσιν εἰς τὸ ἐν τῶν ὑπαρχόντων κομμάτων καὶ κατα-
 δυναστεύοντες τὰ λοιπά. Ὑπὸ τοιούτους ὅρους ἢ διακυβέρνησις τῆς νή-
 σου εἶνε ἀδύνατος καὶ ἡ σωτηρία αὐτῆς καθίσταται ἀνέφικτος ἐφ' ὅσον

ζατμί-
 θη νά
 έφαρ-
 νικης
 ου τό-

 άμειων
 ντα τά
 στε κή
 ήήποτε
 ούνται
 ούνται
 εν δέ
 ξίωμα
 υταίον

 έλγησιν
 αι θτι
 έργα-
 ρός τά
 ένέρ-
 του οί
 κότης
 παρέ-
 ργησε
 φού ή
 ύλης.
 ς τόν
 εεσπο-
 άντι-
 ύλης
 λίσωσι
 ραμο-
 έπιδι-
 αν διά
 κατα-
 θης νή-
 ούσον

**ΜΕΓΑ ΣΥΛΛΑΛΗΤΗΡΙΟΝ ΕΝ ΒΗΡΥΤΟ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΑΜΕΣΟΥ ΚΗΡΥΞΕΩΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ
 ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

'Ο Τουρκικός όγλος μαινόμενος περιέβλεται τας όδοις τής Βηρυτού μετά σημαίων
 εν αίς κυριαρχεί ή επιγραφή *Κάτω ή Έλλάς!*

ὁ θεσμὸς τῆς Ἡγεμονικῆς ἐξουσίας δὲν τεθῆ ὑπεράνω πάσης πίεσεως.

Τὸ ὑπόμνημα εἶχε καὶ δεύτερον μέρος ἀναφερόμενον εἰς τὴν παραμονὴν ἐν τῇ νήσῳ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ τρίτον μέρος ἐξιστοροῦν τὸ ἀρχέγονον τῆς νομοθεσίας καὶ τὴν ἐν γένει κακὴν διοίκησιν.

Μετὰ τὴν ἐπίδοσιν τοῦ ὑπομνήματος εἰς τοὺς κυβερνήτας τῶν ξένων πολεμικῶν καὶ τὸν Γεν. Πρόξενον τῆς Ρωσσίας οἱ ὑπουργοὶ ἐξῆλθον εἰς τὴν προκουμαίαν ἔνθα μέγα πλῆθος λαοῦ εἶχε συναθροισθῆ. Ὁ λαὸς ὑπεδέχθη διὰ χειροκροτημάτων καὶ ἐπευφημιῶν τοὺς τέσσαρας βουλευτὰς καὶ ἀμέσως ἐσχηματίσθη μακροτάτη διαδήλωσις, ἣτις εἶχε σκοπὸν νὰ ἐπικροτήσῃ καὶ διὰ βοῆς τὸ ὑπόμνημα.

Ἡ διαδήλωσις ἐκινήσασα τῆς ἀποβάθρας κατήργητο πρὸς τὴν προκουμαίαν ἔνθα τὸ ἡγεμονικὸν ἀνάκτορον. Ὁ ἡγεμὼν ὅμως Βεγλερῆς φοβηθεὶς ταραχὰς διέταξε περὶ τοὺς δέκα πέντε χωροφύλακας νὰ σπεύσουν καὶ διαλύσουν τοὺς διαδηλωτὰς. Οἱ χωροφύλακες συνεμορφώθησαν πρὸς τὴν δοθεῖσαν διαταγὴν, ἀλλ' ὁ ὄγκος τῶν διαδηλωτῶν παρέσυρεν αὐτοὺς καὶ τὸ πλῆθος ἤρχισε νὰ τοὺς ἀφοπλίξῃ βιαίως. Εἰς ἐκ τῶν χωροφυλάκων προσεπάθησε νὰ πληρώσῃ τὸ ὄπλον του καὶ νὰ πυροβολήσῃ. Ἡ προσπάθειά του ὅμως ἀπέβη εἰς μάτην, διότι εἰς τῶν διαδηλωτῶν ἔσπευσε καὶ διὰ ν' ἀναχαιτίσῃ αὐτὸν τὸν ἐτραυμάτισε ἐλαφρῶς εἰς τὸ στήθος διὰ μαχαίρας.

Ὁ ἡγεμὼν Βεγλερῆς παρηκολούθει τὰς σκηνὰς ἀπὸ τινος τῶν παραθύρων τοῦ ἄνω ὀρόφου τοῦ ἡγεμονικοῦ μεγάρου καὶ ἰδὼν, ὅτι οἱ ἀπεσταλμένοι χωροφύλακες ἐξεμηδενίσθησαν ὑπὸ τῶν διαδηλωτῶν, διέταξε νὰ εἰδοποιηθῆ τμημα ἐκ τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ νὰ σπεύσῃ νὰ διαλύσῃ τούτους. Μετὰ ἐν τέταρτον, ἐνῶ ἤδη ἤρχισαν οἱ διαδηλωταὶ διαλυόμενοι ἀνεφάνη ὁ ἐκ τριάκοντα στρατιωτῶν καὶ δύο ἀξιωματικῶν τουρκικὸς στρατὸς προσερχόμενος ἐν πλήρει πανοπλίᾳ ἐκστρατείας. Τοῦτο ἐξηρέθισε τοὺς Σαμίους διαδηλωτὰς, οἵτινες συναθροισθέντες ἐκ νέου ἐπετέθησαν ἐναντίον τῶν Τούρκων στρατιωτῶν καὶ ἐξηνάγκασαν αὐτοὺς ν' ἀποσυρθοῦν εἰς τὸν ἄνω τῆς πόλεως εὐρισκόμενον στρατῶνά των.

Τὴν ἐσπέραν οἱ ξένοι πλοίαρχοι προσκαλέσαντες καὶ τὸν Γεν. Πρόξενον τῆς Ρωσσίας ἀντήλλαξαν σκέψεις ἐπὶ τῆς ἐν γένει καταστάσεως, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς στάσεως, τὴν ὅποίαν ἔπρεπε νὰ τηρήσουν. Μετὰ ταῦτα τόσον οἱ ξένοι πλοίαρχοι, ὅσον καὶ ὁ Πρόξενος τῆς Ρωσσίας ἀπέστειλαν μακρὰ τηλεγραφήματα πρὸς τὰς Κυβερνήσεις των, ἐκδιέτοντες τὰ συμβάντα καὶ ζητοῦντες ὁδηγίαις.

Ἀκολούθως οἱ ξένοι πλοίαρχοι δι' ἐπισήμου ἀπεσταλμένου των συνέστησαν εἰς τὴν Ἡγεμόνα Βεγλερῆν, ὅπως τηρήσῃ στάσιν συμβιβαστι-

κὴν μᾶλλον καὶ ζητήσῃ διὰ παντὸς τρόπου νὰ καθησυχάσῃ τὰ πνεύματα, ἅτινα ἦσαν εἰς ἐπιφοβὸν σημεῖον ἐξημμένα. Ἐπίσης αἱ αὐταὶ συστάσεις διεβιβάσθησαν καὶ εἰς τοὺς τέσσαρας ὑπουργοὺς, ὅπως μεσολαβήσωσι παρὰ τῷ λαῷ καὶ παροτρύνουν αὐτὸν νὰ ἡσυχάσῃ.

Ἄλλ' ἐνῶ ταῦτα συνέβαινον καὶ οἱ ὑπουργοὶ ἐζήτουν νὰ κατευνάσουν τὰ πνεύματα, ἐν αὐτῇ τῇ ἀποβάθρᾳ, εἰς Σάμιος ἐπετέθη ἐναντίον ἐνὸς χωροφύλακος καὶ τὸν ἐφόνευσε πλήξας αὐτὸν διὰ μαχαίρας. Ὁ φόνος οὗτος ἐξῆψεν ἐτι μᾶλλον τὰ πνεύματα.

Τὴν 17 Αὐγούστου ὁ Γεν. Πρόξενος τῆς Ρωσσίας ἐκοινοποίησε πρὸς τὸν λαὸν τῆς Σάμου, ὅτι ἀπεφασίσθη ἵνα ὁ τουρκικὸς στρατὸς ἐξ 900 ἀνδρῶν ἀποχωρήσῃ τῆς νήσου ἅμα τῇ λήξει τοῦ Ἰταλοτουρκικοῦ πολέμου. Τὴν τοιαύτην ὅμως κοινοποίησιν οὐδόλως ἐπεκρότησε καὶ ὁ Σαμιακὸς λαὸς, ὅστις ἐπέμεινε εἰς τὴν ἀπαίτησίν του νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐντὸς ἡμερῶν τὸ πολίτευμα τῆς νήσου, τὸ ὅποιον αἱ τρεῖς προστάτιδες Δυνάμεις ἠγγυήθησαν.

Πρὸ τῆς τροπῆς ταύτης τῶν πραγμάτων ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως Γεωργιάδης μετέβη ἐπὶ τῶν ξένων πλοίων καὶ παρουσιασθεὶς πρὸ τῶν κυβερνητῶν ἐδήλωσεν εἰς αὐτοὺς, ὅτι ὁ σαμιακὸς λαὸς προτιμᾷ νὰ ἴδῃ εἰς τὸ ἔδαφός του ἄγῃμα μικτὸν ἐκ τῶν τριῶν Προστατίδων Δυνάμεων ἢ νὰ ὑποφέρῃ ἔστω καὶ δι' ὀλίγα ἀκόμη ἡμέρας τὴν παραμονὴν τοῦ στρατοῦ εἰς τὴν νήσον, διότι καὶ εἰς στρατιώτης ἂν μείνῃ ἐν Σάμῳ τοῦτο σημαίνει κατάφωρον παραβίασιν τοῦ καταστατικοῦ χάρτου τῆς ἡγεμονίας τῆς νήσου.

Τὴν 18 Αὐγούστου ὁ τουρκικὸς στρατὸς ἠθέλησε νὰ εἰσελθῇ βία ἐντὸς τοῦ Μαραθοκάμπου ἵνα δῆθεν ἐμποδίσῃ τὴν ἀποβίβασιν τῶν Κρητῶν ὀπλοφόρων. Οἱ κάτοικοι ὅμως τοῦ Μαραθοκάμπου ἐξαναστάντες καὶ ὠπλισμένοι δι' ὀπλων γκρᾶ καὶ περιστροφῶν ἐξεδίωξαν τοὺς τούρκους στρατιώτας.

Τὴν πρωΐαν τῆς 19 Αὐγούστου διεδόθη αἴφνης, ὅτι οἱ Κρητὲς ὀπλοφόροι παρὰ πᾶσαν παρεμπόδισιν ἠδυνήθησαν ν' ἀναχωρήσωσιν ἐκ Κρήτης καὶ ν' ἀποβιβάσθωσιν εἰς Μαραθοκάμπον.

Πληροφορηθεὶς τὴν εἴδησιν ταύτην ὁ πλοίαρχος τοῦ γαλλικοῦ καταδρομικοῦ «Μπρουῖξ» ἀπήρθε τοῦ λιμένος Βαθῆως καὶ ἀφοῦ διήλθε τὸ Τηγάνι ἠγκυροβόλησεν εἰς Μαραθοκάμπον.

Ἄλλ' ἡ διάδοσις δὲν ἦτο καθ' ὀλοκληρίαν ἀκριβής, διότι ὄντως εἰς τὸν λιμένα τῆς πόλεως ταύτης ἐγένετο ἀπόβασις, ἀλλ' ὀπλοφόρων κατοίκων τοῦ Μαραθοκάμπου, οἵτινες πρὸ ἐβδομάδων εἶχον δημιουργήσει ἐπαναστατικὸν κίνημα ἐν Μαραθοκάμπῳ καὶ οἱ ὅποιοι μετὰ ταῦτα κρυ-

φίως ἀναχωρήσαντες ἐκ Σάμου ἀπεβιβάσθησαν εἰς Ἰκαρίαν, ὅπου ἐβόηθησαν τοὺς ἐπαναστάτας. Ἡ ἐπιστροφή δὲ αὐτῶν ἠνωμένων καὶ μετὰ πολλῶν Ἰκκρωτῶν ὀπλιτῶν, ἐδημιούργησε τὴν φήμην περὶ ἀποβάσεως Κρητῶν ὀπλοφόρων.

Τὴν μεσημβρίαν τῆς 19 Αὐγούστου περὶ τοὺς πεντήκοντα Τούρκοι στρατιῶται εἰσήλθον ἐντὸς τοῦ Καρλόβασι μετὰ τὴν αὐτὴν δῆθεν πρόφασιν νὰ ἐμποδίσουν ἀπόβασιν Κρητῶν ὀπλοφόρων. Τὴν εἴσοδον ταύτην τῶν Τούρκων στρατιωτῶν, οἵτινες παρήλασαν διὰ τῶν ὁδῶν τῆς πόλεως ὑπὸ τοὺς ἤχους σάλπιγγος καὶ ἠθέλησαν νὰ καταλάβωσι τὴν προκυμαίαν δὲν ἠνέχθη ὁ λαὸς τοῦ Καρλόβασι καὶ συναθροισθεὶς διὰ κωδωνοκρουσίαις τῶν ναῶν καὶ φέρων ὄπλα γκρᾶ καὶ περίστροφα περιέκυκλωσε πανταχόθεν τὸν τουρκικὸν στρατὸν καὶ δι' ἰαχῶν καὶ ἀπειλῶν, ὅτι θὰ φονεύσῃ μίχρως ἐνδὸς πάντας τοὺς μωαμεθανοὺς ὀπλίτας, ἐξηνάγκασεν αὐτοὺς νὰ ἐξέλθουν ἐκ τῆς πόλεως καὶ ν' ἀποσυρθοῦν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς νήσου.

Ὅτῳ ἡ Σάμος εἰρίσκετο ἐν πλήρει ἐπαναστάσει. Ταραχῶδη τινα ἐπεισόδια διεδραματίσθησαν ἡμέρας τινὰς μετὰ τὰ ἀνωτέρω ἀναφερόμενα, ἐν οἷς καὶ ἡ διαρπαγὴ τοῦ Τελωνείου, καθ' ἣν τοῦ στρατοῦ πυροβολήσαντος ἐφονεύθησαν δύο τούρκοι στρατιῶται, ὅτε τέλος τὴν πρωΐαν τῆς 7ης Σεπτεμβρίου ἀπεβιβάζετο εἰς Σάμον ὁ κ. Σοφούλης ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Κρητῶν ὀπλοφόρων καὶ ἄλλων ἐπαναστατῶν. Ἴδου πῶς ἀφηγείται τὰ γεγονότα συντάκτης τῆς ἐφημερίδος «Ἀθῆναι» παρακολουθήσας τὴν ἐκστρατείαν :

» Ἀνεχωρήσαμεν ἐκ Πειραιῶς τὴν 8ην ἑσπερινὴν ὥραν τῆς 4 Σεπτεμβρίου διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου «Αἰγίον» τοῦ ἰδιοκτῆτου πλοιάρχου κ. Ἀννίβα Παπαδοπούλου. Πρώτος ὁ κ. Θεμιστοκλῆς Σοφούλης μετὰ τῶν στενῶν καὶ ἐνθουσιωδῶν αὐτοῦ φίλων κ. κ. Καρσιβεδᾶ, ἐφέδρου ἀξιωματικοῦ καὶ πρῶην βουλευτοῦ, Καραῖτη, Κουδῆ καὶ Σειμένη, Κρητῶν ὀπλορχηγῶν, Λουκιανοῦ Μαγκρίνι, εἰδικοῦ ἀπεσταλμένου τοῦ «Αἰῶνος» τοῦ Μιλάνου καὶ ἄλλων δέκα ἀνδρῶν ἐκ τῶν πολεμιστῶν τῆς Μακεδονίας. Ἐπὶ τοῦ πλοίου ἐτηρήσαμεν ἄκραν μυστικότητα. Μάλιστα ὑπεκρίθημεν καὶ σχετικὴν ἄγνοιαν μεταξύ ἡμῶν, ἵνα μὴ ἐξεύρωμεν τὰς ὑπονοίας τῶν ἄλλων ἐπιβατῶν τοῦ πλοίου καὶ οὕτω δημιουργηθῶσιν ἀπρόοπτα, πάντως δυσάρεστα δι' ἡμᾶς καὶ ἐπιβλαβῆ διὰ τὸν σκοπὸν τῆς ἀποστολῆς. Τὸ ταξίδιον μέχρι τῆς Σύρον ὑπῆρξε κανονικώτατον. Ἡ ψυχικὴ ταραχὴ, ἣτις συνείχεν ἡμᾶς, καίτοι βίᾳ συνεκρατεῖτο, οὐδόλως ὄμως ἐγένετο ἀντιληπτὴ ὑπὸ τῶν μὴ μεμνημένων.

» Τὴν πρωΐαν τῆς Τετάρτης (5 Σεπτεμβρίου) ἐφθάσαμεν εἰς Σύρον.

Ὀδδεις ἐξ ἡμῶν κατήλθεν εἰς τὴν προκουμικίαν ἐκτὸς τῶν κ.κ. Καραβίτη, Κρητὸς ὀπλαρχηγοῦ καὶ Λουκιανοῦ Μαγαρίνι, δημοσιογράφου, οἵτινες εἶχον εἰδικὴν ἐντολὴν νὰ ἐκτελέσωσι. Δηλαδή νὰ προμηθευθῶσι κιβώτια τινα συμπληρωματικὰ τῶν πολεμοφοδίων μας. Μετὰ ἡμῶν, μετὰ τὴν κάθοδον τῶν δύο συντρόφων ἡμῶν εἰς τὴν προκουμικίαν, τέσσαρες ἄνδρες φέροντες ἀποσκευὰς βραεῖας καὶ ὑπόπτους ἐπεβιβάσθησαν λέμβου καὶ κτηροβύθησαν εἰς τὸ πλοῖόν μας. Ἦσαν ὁ πρῶτος ἐπαναστάτης τοῦ Μαραθοκάμπου Γικριᾶς Διαμαντῆς, ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Ἰωάννης Διαμαντῆς καὶ δύο ἐκ τῶν σωματοφυλάκων των, φέροντες ἅπαντες ἐντὸς δεμάτων τὰ μάουζερ αὐτῶν μετὰ πολλῶν πολεμοφοδίων.

» Ἀναχωρήσαντες ἐκ Σύρου ἐφθάσαμεν περὶ τὸ μεσονύκτιον εἰς τὸν λιμένα τῆς Ἰκαρίας. Πλείστοι ὀπλοφόροι ἀνέμενον εἰς τὴν προκουμικίαν. Ἐνθουσιώδεις ζητωκραυγαὶ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἐνώσεως ὅλων τῶν νήσων τοῦ Ἀρχιπελάγους μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος παταγωδῶς ἤκούοντο συνεχῶς. Μεταξὺ τῶν ὑποδεχθέντων ἡμᾶς, ὑπήρχον δέκα ὀπλοφόροι ἐκ Μιτυλήνης, εἴκοσι Σάμιοι καὶ εἴκοσι πέντε ἐξ Ἰκαρίας. Τοὺς Σαμίους ὀπλοφόρους ἔλαβεν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ὁ ἐκ Μαραθοκάμπου ὀπλαρχηγὸς Γικριᾶς Διαμαντῆς, τοὺς δὲ ἐκ Μιτυλήνης καὶ Ἰκαρίας, εἰς ὀπλαρχηγὸς Πολύδωρος ὀνόματι, ἐκ Κυθωνίων καταγόμενος. Εἰς τὴν Ἰκαρίαν παρελάβομεν 100 κιβώτια πλήρη πολεμοφοδίων, 10 κιβώτια χειροβομβιδίων καὶ 10 κιβώτια πλήρη ὅπλων συστήματος «γκρά» καὶ «μάνλιχερ».

» Μόλις ἀπεβιβάσθημεν ὁ κ. Θεμιστοκλῆς Σοφούλης παρεκάλεσε τὸν Δήμαρχον Ἰκαρίας κ. Μαλακίαν, ὡς καὶ τὴν προσωρινὴν κυβερνητικὴν νὰ κηρῶξωσι τὸν λιμένα τῆς πόλεως ἐν ἀποκλεισμῷ, ἀστυρηῶς δὲ νὰ ἀπαγορευθῆ τόσον ἡ ἐξοδος, ὅσον καὶ ἡ εἰσοδος εἰς αὐτόν.

» Ἐν τῇ πόλει καὶ εἰς τὸ κυριώτερον αὐτῆς κερνεῖον ἐμείναμεν μέχρι τῆς 3ης μεταμεσονυκτίου ὥρας, ὅποτε τῇ διαταγῇ τοῦ κ. Σοφούλη ἐν μέγα καίκιον ἀνεχώρησε τοῦ λιμένος μετὰ τεσσάρων ἀνδρῶν, λαθόντων τὴν διαταγὴν νὰ ἀποκόψωσι τὰ τηλεφωνικὰ σύρματα μεταξὺ Καρλόθου καὶ Βαθέως...

» Τὴν ἐβδόμην πρωϊνὴν τῆς Πέμπτης (6 Σεπτεμβρίου) ἤρχισαμεν τὰς προετοιμασίας ἡμῶν. Αἴφνης πρὸ τοῦ Ἀγγελικοῦ καὶ ἀκριβῶς ἔναντι τοῦ Ἁγίου Κυρίκου ἐμφανίζεται τὸ ἰταλικὸν θωρηκτὸν «Πόλις τῆς Μεσσηνίας», τὸ ὁποῖον καὶ ἀγκυροβολεῖ εἰς τὴν θέσιν αὐτήν. Μετὰ ἐν τέταρτον τῆς ὥρας ἀτμάκατος, ἐν πάσῃ ταχύτητι, εἰσέρχεται εἰς τὸν λιμένα, ἀποβιβάζει ἕνα ἀξιωματικόν, ὅστις ἀναζητεῖ τὸν δήμαρχον κ. Μαλακίαν μετὰ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Κυβερνήσεως, τοὺς ὁποίους ἐπεθύμει νὰ ἴδῃ

ὁ πλοίαρχος τοῦ θωρηκτοῦ Τζοβανίνι ὀνόματι. Ὁ κ. Μαλκίσις μετὰ τῶν λοιπῶν ἀντιπροσώπων τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως ἐπέβησαν τῆς ἀτμακάτου καὶ ἐγένοντο δεκτοὶ μετὰ μεγάλων τιμῶν παρὰ τοῦ πλοίαρχου.

»Μέχρις ὅμως τῆς καθόδου αὐτῶν ἀπὸ τοῦ θωρηκτοῦ εἶνε ἀληθές, ὅτι τρομερὰ ἀνησυχία καὶ ὑποψία ἐβασάνιζον τὸν νοῦν μας, διότι ἐφοβούμεθα πάντες μὴ παρεμβλήθῃ ἐν ὁποιοδήποτε ἐμπόδιον εἰς τὸν σκοπὸν τῆς ἀποστολῆς ἡμῶν. Εὐτυχῶς μετὰ ἡμίωρον ὁ κ. Δήμαρχος μετὰ τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως ἐπέστρεψαν καὶ ἀφοῦ διηγήθησαν ἡμῖν τὰ τῆς ὑποδοχῆς, ἀνεκοίνωσαν, ὅτι οἱ Ἴταλοὶ οὐδὲν ἐγνώριζον, ὅσον ἀφορᾷ τὰ σχέδια ἡμῶν.

»Ὅπως αἱ προετοιμασίαι ἐξηκολούθησαν καὶ ὁ κ. Σοφούλης ἔκαμε τὴν κλῆσιν τῶν παρισταμένων ὀπλοφόρων. Εὐρέθημεν περὶ τοὺς ἑβδομήκοντα. Τὸ μεσονύκτιον ἐπεδιβάσθημεν τοῦ μικροῦ ἰδιοκτῆτος τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως πλοίου «Κλεοπάτρα». Ἡ ἀναχώρησις ἡμῶν ὑπῆρξε συγκινητικὴ. Ἡ νύξ ἦτο σκοτεινὴ. Ἀνεμένομεν τὴν δύσιν τῆς σελήνης. Μόλις αὕτη ἔδυσε, τὸ πλοῖον ἐξεκίνησε. Τινὲς ἐκ τῶν ὀπλοφόρων ἤρχισαν φάλλοντες ἄσματα μακεδονικά. Οἱ ὀπλοφόροι οὗτοι εἶχον ἄλλοτε πολεμήσει ἐν Μακεδονίᾳ. Ὅταν ἐξήλθομεν τοῦ λιμένος, σκότος βαθύ, μυστήριον καὶ ἀγρία σιγὴ περιέβαλεν ἡμᾶς. Ὁ πλοῦς ἡμῶν ὑπῆρξε φαντασμογορικὸς. Οὐδὲν φῶς ἦτο ἀνημμένον ἐπὶ τοῦ πλοίου. Οὐδεμία ἑμιλία ἐπετρέπετο. Οὐδεὶς ἐκάπνιζεν. Ἀπὸ στιγμῆς δὲ εἰς στιγμὴν τινὲς ὑφίσταντο ὀραματισμούς, καὶ ἐνόμιζον, ὅτι πρὸ τοῦ μικροῦ ἡμῶν πλοίου ἀνεφαίνετο αἴφνης ἐν ἰταλικῶν θωρηκτόν. Φόβοι καὶ ρίγη κατελάμβανον ἡμᾶς. Ἐνομιζάμεν, ὅτι θὰ σὺλληφθῶμεν, καὶ οὕτω ἡ ἀποστολὴ ἡμῶν θὰ ἀποτύχῃ. Ἀλλ' ἡ ὀφθαλμαπάτη διελύετο. Τὸ πέλαγος ἦτο ἔρημον καὶ σκοτεινόν.

»Τὴν 2αν μετὰ μεσονύκτιον ἐφθάσαμεν εἰς τὰς νησίδας Φοῦρνοι. Εἰς αὐτὰς ἐτόχομεν θερμότητος ὑποδοχῆς. Ἀφοῦ δὲ παρελάβομεν καὶ ἐτέρους δέκα ὀπλοφόρους ἀνεχωρήσαμεν τὴν 2^{1/2} διὰ Μαραθόκαμπον.

»Ὅταν πάλιν ἀνήχθημεν εἰς τὴν ὠραίαν θάλασσαν, αἴφνης δέσμη ἠλεκτρικοῦ γαλακτώδους φωτὸς περιβάλλουσιν ἡμᾶς. Ἦτο φῶς ἠλεκτρικοῦ προβολέως. Εἶχομεν λοιπὸν ἀνακαλυφθῆ; Ἀπελπισία κατέλαβεν ἡμᾶς. Τὰ ὄψα ἡμῶν, ἐκ τῆς νευρικῆς ταραχῆς, ἀπέδιδον ἀορίστους κρότους ἐντὸς τοῦ σκοτεινοῦ ἐκείνου περιβάλλοντος, ἐνομιζόμεν δέ, ὅτι εἰς ἄγνωστος κολοσσαϊὸς ἐχθρὸς μᾶς παρηκολούθει πανταχοῦ. Τὸ μυστηριώδες ἐκείνο φῶς δὲν ἀνεφάνη πλέον. Ἀπέμεινε δι' ἡμᾶς ἀνεξήγητον μυστήριον.

»Τὴν 3ην πρωϊνὴν ὥραν (7 Σεπτεμβρίου) εἴμεθα ἤδη ἐκτὸς τοῦ λι-

μένους Μαραθοκάμπου. Αΐφνης τρία καΐκια αναφαίνονται πρὸ ἡμῶν πλήρη ἀνθρώπων, οἱ δὲ κρότοι τῶν ὄπλων φοβίζουσιν ἡμᾶς, ὅτι πρόκειται περὶ ἀτόμων ἐτοιμῶν πρὸς ἐπίθεσιν.

» Ἡ στιγμή εἶνε κρίσιμος.

» Εἰς τὸ ψυχρὸν σκότος ἀκούεται ἡ ἀνακραυγή.

— » Ποιοὶ εἶσθε! Ἄλτ!... Πυροβολοῦμεν!

» Ἡ κραυγή ἐκείνη θὰ μείνῃ ἀλησμόνητος εἰς ὅσους ἤκουσαν αὐτήν.

» Ἐδηλώσαμεν τὴν ἰδιότητά μας.

» Ἐν «Ζήτω ἡ Ἐλευθερία!» οὐρχνόμηκες ἠκούσθη τότε. Ἦσαν ἐπαναστάται ἐκ Καρλοθασίου, Τηγαίου καὶ Βαθέως, οἵτινες ἤρχοντο εἰς προῦπάντησίν μας. Ἡ συνάντησίς μας ὑπῆρξεν ἐγκαρδιωτάτη, ἀδελφική. Ἐρρίφθημεν συγκεκινημένοι εἰς τὰς ἀγκάλας ἀλλήλων καὶ πολλοὺς ἀσπασμοὺς ἀντηλλάξαμεν. Οἱ ὀπλοφόροι οὗτοι ἀνῆρχοντο εἰς ἐβδομήκοντα. Εἴμεθα ἤδη ἐντὸς τοῦ λιμένος τοῦ Μαραθοκάμπου. Αΐφνης ὅμως ὁ πλοίαρχος ἀνακόπτει τὸν πλοῦν... Εἶχεν ἴδει εἰς τὴν ἀκτὴν δύο ἀνεμομόλους καὶ εἶχεν ἐκλάβει αὐτοὺς διὰ τουρκικὰ σώματα, ἤρνεϊτο δὲ νὰ προσεγγίσῃ εἰς τὴν ἀκτὴν καὶ ἀποβιβάσῃ ἡμᾶς. Ὁ κ. Σοφούλης ὠρτισμένος, πληροὺ τὸ μάνλιχερ, ὄπλον του, καὶ σκοπεύσας τὸν πλοίαρχον ἐπιτάσσει αὐτὸν νὰ προχωρήσῃ εὐθὺς ἀμέσως καὶ προσεγγίσῃ εἰς τὴν ἀποβάθραν.

» Ὁ πλοίαρχος τρέμων πρὸ τοῦ ἀμέσου κινδύνου, ὅστις ἠπειλεῖ τὴν ζωὴν του, ὑπήκουσεν.

» Ὅταν ἐξήλθομεν εἰς τὴν ἀκτὴν ἐπληροφορήθημεν, ὅτι τὸ ἐκ πενήκοντα ἀνδρῶν ἀπόσπασμα τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ εἶχε φύγει ἀτάκτως πρὸ ἡμῶν. Ὁ κ. Σοφούλης μαθὼν τοῦτο συγκροτεῖ εὐθὺς ἀμέσως πολεμικὸν συμβούλιον, ἀποφασίζεταί δὲ κατ' αὐτὸ ἡ ἀποστολὴ εἰς Ἅγιον Δημήτριον εἰκοσάδος ὀπλοφόρων δι' ἑνὸς καΐκιου, ὅπως ἀνακόψωσι τὴν ὑποχώρησιν τῶν φευγόντων Τούρκων, τρεῖς δὲ ἐκ τῶν Κρητῶν ὀπλαρχηγῶν μετ' ἀναλόγου δυνάμεως ἐπαναστατῶν νὰ καταδιώξωσι τοὺς Τούρκους.

» Αὐτοὶ ἤρχισαν τρέχοντες νὰ φεύγωσι πρὸς τὸν Ἅγιον Κωνσταντῖνον. Οἱ Κρητὲς ὀπλαρχηγοὶ ἰδόντες τὴν προτροπάδην φυγὴν τούτων κατέλαβον μόνον τὰ ὑφώματα χωρὶς νὰ καταδιώξωσι περισσότερον τὸν φεύγοντα στρατόν. Οἱ εἰς Ἅγιον Δημήτριον ὅμως ἀποσταλέντες διὰ καΐκιου κωτώρωσαν ἐν καιρῷ νὰ εὐρεθῶσιν ἐνώπιον τῶν φευγόντων Τούρκων. Συμπλοκὴ συνήφθη. Ἐκ τῶν Τούρκων ἐφρονεῦθησαν εἰς καὶ ἐπληρώθησαν δύο. Μετὰ ταῦτα ὁ στρατὸς διεσκορπίσθη εἰς τοὺς ἀγροὺς φεύγων πρὸς τὸ Βαθύ.

» Τὴν 10 1/2 πρωϊνὴν ὄραν ὀλόκληρον τὸ σῶμα τοῦ κ. Σοφούλη ἀνερχόμενον τώρα εἰς 350 ὀπλοφόρους — πανταχόθεν δὲ καὶ νέοι προσήρ-

χοντο — εισήλθον ἐντὸς τῆς πόλεως τοῦ Καρλόβασι. Ἡ ὑπόδοχή ὑπῆρξεν ἐνθουραστή. Πάντες οἱ κάτοικοι ὑπεδέχθησαν τοὺς ἐπαναστάτας καὶ ἀφ' οὗ ἔθραυσαν τὰς θύρας τοῦ ἐν τῇ πόλει εὐρισκομένου μεγάρου τοῦ Ἡγεμόνος, ὠδήγησαν ἐντὸς αὐτοῦ θριαμβευτικῶς τὸν κ. Σοφοῦλην.

«Μετὰ τινὰ ὥραν οἱ κάτοικοι συνήλθον εἰς πάνδημον συλλαλητήριον, μεθ' ὃ μέσῳ ζητωκραυγῶν ἐψηφίσθη τὸ κατωτέρω ψήφισμα :

»Ὁ Λαὸς τοῦ τμήματος Καρλοβασίου συνελθὼν αὐθορμήτως σήμερον εἰς πάνδημον συλλαλητήριον ἐνοπλον, ὅπως λάβῃ τὰς τελευταίας καὶ ἀμετακλήτους ἀποφάσεις αὐτοῦ πρὸς περιφρούρησιν τῶν καταπατηθέντων προνομίων τῆς νήσου ἡμῶν, ψηφίζει: 1) Νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐν τῇ πλήρει καὶ ἀληθεῖ αὐτοῦ ἐννοίᾳ ὁ προνομιακὸς Χάρτης τοῦ 1832. 2) Ν' ἀπομακρυνθῇ ὀλοτελῶς ἐκ τῆς νήσου ἡμῶν ὁ παρὰ τὰς ρητὰς διατάξεις τοῦ προνομιακοῦ Χάρτου παραμένων ἐν αὐτῇ τουρκικὸς στρατός. 3) Νὰ δοθῶσιν αἱ προσήκουσαι ἐγγυήσεις περὶ τῆς τηρήσεως καὶ ἐφαρμογῆς ἐν τῷ μέλλοντι τῶν προνομίων ἡμῶν, καθισταμένου μονίμου καὶ ἀνεπιβεβαστοῦ πάσης ἐπεμβάσεως τοῦ ἡγεμονικοῦ θεσμοῦ. 4) Δηλοῖ, ὅτι ἔχει ἀμετατρέπτου ἀπόφασιν, ὅπως ἐὰν καὶ νῦν δὲν εἰσκακοσθῶσι τὰ δίκαια αἰτήματά του νὰ διεκδικήσῃ τὰ κατακτούμενα δίκαιά του διὰ παντός μέσου καὶ πάσης θυσίας. 5) Παρέχει πλήρη πληρεξουσιότητα εἰς τὸν κ. Θεμιστοκλῆ Π. Σοφοῦλην ὅπως ἐνεργήσῃ πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν αἰτημάτων των. 6) Ἐκλέγει ἐπιτροπεῖαν τοὺς ὑπογεγραμμένους, εἰς οὓς ἀναθέτει τὴν ἐντολήν νὰ ὑποβάλωσι τὸ παρὸν εἰς τὴν ἐντιμον Βουλὴν τῶν Σαμιῶν καὶ πρὸς τοὺς κ.κ. Προξένους τῶν ἐν Σάμῳ προστατιδῶν Δυνάμεων.

Ἡ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

Ἰ. Χατζηγιάνης, Γ. Κ. Νικολάου, Ἐ. Βλιάμος, Ἄλεξ. Κεντοῦρης, Ν. Κ. Χατζιδάκης, Δ. Σ. Πανέρης, Κ. Νικολάου, Δ. Κατεβαίνης, Κ. Α. Μορμούρης, Γ. Ι. Ἀποστόλου, Ν. Σαράντου, Π. Γιαννῆς, Ἐμμ. Π. Νικολάου, Σ. Διακοσταμίτης, Γ. Α. Νικολαΐδης, Β. Ἀναγνώστου, Στ. Ἰγγλέζης, Ἄρ. Ἰωαννίδης, Στ. Κατεβαίνης.

Ὁ κ. Θ. Σοφοῦλης ἐκ τοῦ στρατοπέδου τοῦ ἀπηθύουσε πρὸς τὸν Σαμιῶν λαὸν τὴν κατωτέρω προκήρυξιν, ἣτις ἐκτυπωθεῖσα εἰς πλείστα ἀντίτυπα ἀπεστάλη πανταχοῦ τῆς νήσου :

ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΑΜΙΑΚΟΝ ΛΑΟΝ

«Ὑπακούσατε πρὸς τὴν φωνὴν τῆς πετρίδος ἔσπευσα νὰ κατέλθω καὶ νὰ συμμερισθῶ τὸν εὐγενῆ καὶ τίμιον ἡμῶν ἀγῶνα.

Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ Ι. ΑΜΕΛΙΟ

Σάμιοι,

« Ἀδελφωμένοι καὶ ἠνωμένοι εἰς μίαν ἰδέαν καὶ ἓνα κοινὸν πόθον, καλεῖσθε σήμερον νὰ καθαριάσετε διὰ νέων θυσιῶν τὴν κληρονομίαν, τὴν ὁποίαν κατέλιπεν εἰς ἡμᾶς ἕως ἱερὰν παρακαταθήκην ἢ ἡρωϊκὴ ἀρετὴ τῶν πατέρων μας καὶ ἡγγυήθη ἢ εὖνοια τῶν Προστατῶν Δυνάμεων.

» Ἡ ἔξωθεν ἐπιβολὴ καὶ ἡ βία εἰργάσθησαν μὲ ἀκαταπόνητον ἐπιμονὴν νὰ ἀποστερήσωσι τὸν Σαμιακὸν λαὸν τῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ, τῶν ἀποκτηθέντων δι' ἀνυπολογίστων θυσιῶν αἵματος ὀλοκλήρου φυλῆς καὶ νὰ ἐπιβάλωσιν εἰς τὸν Σαμιακὸν λαὸν τὴν πλέον ἄδοξον καὶ τὴν πλέον τυραννικὴν δουλείαν.

» Ἡ αὐτονομία τῆς Σάμου δὲν ὑφίσταται σήμερον ἢ ἀπλῆ μόνον σκιά, ὡς ἱστορικὴ μόνον ἀνάμνησις καὶ οὔτε ὑφίσταται ἔννοια αὐτοδιοικήσεως, ὅταν ἡ Σαμιακὴ αὐτονομία ὑπόκειται εἰς διπλὴν δουλείαν, δουλείαν πρὸς τὴν ὑψηλὴν Πύλην καὶ δουλείαν πρὸς τὸν Ἡγεμόνα ἐξηρητημένον ἐκ τῶν διαταγῶν καὶ ὑπηρετῆν τῆς Ὑψ. Πύλης.

» Ἡ κακοδαιμονία αὕτη τῆς Σάμου ἢ κορυφωθείσα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἶνε ἀνεξήγητος ὅταν ἀναλογισθῇ τις, ὅτι ὁ ἐκάστοτε ἄρχων τῆς Πολιτείας, ὁ Ἡγεμὼν, δὲν εἶνε, ὡς ὀφείλει, ὁ προστάτης καὶ ἐπιρητῆς τῶν αὐτονόμων θεσμῶν τῆς χώρας, ἀλλὰ τὸ ἄβουλον καὶ ἀνεύθυνον ἀπέναντι τοῦ τόπου ὄργανον τῶν διαταγῶν τῆς Ὑψ. Πύλης, εὐρισκόμενος ἕνεκα τούτου εἰς ἄκραν ἀντίθεσιν καὶ φανεράν ἐχθρότητα πρὸς τὰ γενικὰ συμφέροντα καὶ τὰς ἐλευθερίας τοῦ Σαμιακοῦ λαοῦ.

» Ὅ,τι δὲ τελείως ἐκμηδενίζει τὴν αὐτονομίαν τῆς χώρας εἶνε ἢ κατὰ προφανῆ καταπάτησιν τοῦ καταστατικοῦ χάρτου τῆς Νήσου παρουσία τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ἔπεμβαίνοντος εἰς πᾶσαν πράξιν τῆς ἐσωτερικῆς διοικήσεως καὶ διὰ τῆς λόγῃς παρακωλύοντος πᾶσαν ἐλευθερίαν καὶ νόμιμον τοῦ Σαμιακοῦ λαοῦ ἐνέργειαν. Ἡ κατὰ τὰ τελευταῖα δὲ ἔτη συμπεριφορὰ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ ἐν Σάμῳ ὑπῆρξε συμπεριφορὰ ἀνηλεῶς κατακτητοῦ ἀυθαρέτως καὶ βία καταλαβόντος ὄχι μόνον τὰ δημόσια, δημοτικὰ καὶ ἰδιωτικὰ κτίρια, ἀλλ' ἔτι καὶ αὐτὰς τὰς ἱερὰς μονὰς, κατακτητοῦ μὴ εὐλαβομένου ὄχι μόνον τὰ δίκαια τῆς αὐτονόμου ἡμῶν πολιτείας καὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀτόμου, ἀλλ' οὐδ' αὐτὰ τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα τοῦ λαοῦ.

διεμ
ραβι
καὶ
οική
γεια
νην
λαοῦ
στα
ἢ ἔ
τέρμ
βον
ἡμε
ἐγγυ
νὰ σ
πατέ
»
εἶμε
ὄπλ
ζόμε
στάφ
πατι
ἐγγυ
ναντ
νομι
καθ
τίστ
καὶ
λίτη
κατό
νον
ακοι
φιλο

Σάμιοι

»Πολλάκις κατὰ τὸ παρελθόν, καὶ τὸ ἀπώτερον καὶ τὸ πρόσφατον, διεμαρτυρήθημεν πρὸς τὰς Προστατίδας Δυνάμεις κατὰ τῶν ἔξωθεν παραβιάσεων τῶν αὐτονόμων ἡμῶν θεσμῶν καὶ ἰδίως κατὰ τῆς παρουσίας καὶ τῆς ἐπεμβάσεως τοῦ ὀθωμανικοῦ στρατοῦ εἰς τὰ τῆς ἐσωτερικῆς διοικήσεως τῆς νήσου. Μάτην ὅμως, ἐξηντλήσαμεν πᾶσαν εἰρηνικὴν ἐνέργειαν, ἐκλιπαροῦντες δικαιοσύνην. Ἄλλὰ σπανίως εὐρίσκουν δικαιοσύνην οἱ δειλοὶ παρὰ τῶν ἰσχυρῶν. Ἡ ἐλευθερία δὲν ἀπονέμεται εἰς τοὺς λαοὺς ὡς ὀβολὸς τῆς ἐπαιτείας. Ἡ χορηγηθεῖσα δὲ παρὰ τῶν Προστατίδων Δυνάμεων αὐτονομία εἰς τὴν πατρίδα μας δὲν ἦτο τίποτε ἄλλο, ἢ ἐπιβράβευσις τῆς γενναιότητος, τῆς ἀνδρείας καὶ αὐτοθυσίας τῶν πατέρων μᾶς. Τὴν ἐγγύησιν δὲ καὶ τὴν προστασίαν τῆς αὐτονομίας ἀνέλαβον αἱ Δυνάμεις, ὑπὸ τὸ πνεῦμα βεβαίως καὶ τῆ προϋπόθεσιν, ὅτι καὶ ἡμεῖς τὰ τέκνα τῶν ἐλευθερωτῶν τῆς Πατρίδος ἡμῶν εἴμεθα ἄξιοι τῶν ἐγγυημένων ἐλευθεριῶν, εἴμεθα δηλαδὴ ἱκανοὶ καὶ δι' ἰδίων δυνάμεων νὰ σώσωμεν καὶ στηρίξωμεν αὐτάς καὶ διαφυλάξωμεν τὰ ὑπὸ τῶν πατέρων ἡμῶν κτηθέντα ἀγαθὰ τῆς ἐλευθερίας.

»Δὲν εἴμεθα ταραξίαι, ζητοῦμεν μόνον δικαιοσύνην, ζητοῦμεν νὰ εἴμεθα κύριοι ἐν τῇ ἰδίῃ ἡμῶν οἴκῳ. Ἀγωνιζόμενοι σήμερον διὰ τῶν ὅπλων, ἀφοῦ δὲν εἰσακούωνται αἱ εἰρηνικαὶ ἡμῶν παρακλήσεις, ἀγωνιζόμενοι διὰ τῶν ὅπλων νὰ ἀπομακρύνωμεν τῆς πατρίδος τοὺς σφετεριστὰς τῶν δικαιωμάτων ἡμῶν, ἀγωνιζόμενοι νὰ ἀνακτήσωμεν τὰς καταπατηθείσας ἡμῶν ἐλευθερίας ἐπὶ θάσεως ἀσφαλεστέρας διὰ τὸ μέλλον ἐγγυήσεως, ἐνεργοῦμεν ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ἄκρας νομιμότητος καὶ ἀπέναντι τῆς Πύλης καὶ ἀπέναντι τῶν Προστατίδων Δυνάμεων.

»Ἐν τῇ ἐνεργείᾳ ἡμῶν ταύτῃ εἴμεθα ἡμεῖς μόνον νομοταγεῖς καὶ νομιμόφρονες, εἴμεθα τὰ συντηρητικὰ στοιχεῖα, διότι ἀμυνόμεθα ὑπὲρ καθιερωμένων δικαίων. Ὅπως δὲ πᾶς ὀθωμανὸς πολίτης νομίζει πρωτίστην ἱερὰν ὑποχρέωσιν νὰ προστατεύῃ καὶ περιφρουρῇ τὸ Σύνταγμα καὶ νὰ ἀποκρούῃ πᾶσαν ἐπιβουλήν κατ' αὐτοῦ οὕτω καὶ πᾶς Σάμιος πολίτης ἔχει τὸ δικαίωμα καὶ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ σκέπτεται καὶ νὰ ἐνεργῇ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὑπὸ ἀναλόγου ὄρους.

»Ἡ προθυμία μὲ τὴν ὁποῖαν σπεύδετε νὰ ἐξυπηρετήσετε μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς ὑμῶν μίαν εὐγενῆ ἰδέαν τιμᾶ τὴν φιλοπατρίαν τοῦ Σαμιακοῦ λαοῦ· ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ τοῦτο, ὀφείλετε νὰ ἀποδείξετε, ὅτι μετὰ τῆς φιλοπατρίας καὶ γενναιότητος ἔχετε ἀχώριστον καὶ τὴν φρόνησιν καὶ

τὴν ἰκανότητα νὰ διεκδικήτε τὰς ἐλευθερίας καὶ τὰ δίκαια ὑμῶν ὡς λαὸς ἐξευγενισμένος καὶ πεπολιτισμένος.

»Ὅπως εἶθε οἱ γενναῖοι προστάται τῶν ἐλευθεριῶν τῆς πατρίδος, ὀφείλετε νὰ εἶθε καὶ οἱ ἄγρυπνοι φρουροὶ καὶ αὐστηροὶ προστάται τῆς νομίμου τάξεως, συντελοῦντες εἰς τὴν πληρεστάτην ἀσφάλειαν ζωτῆς, τιμῆς καὶ περιουσίας τοῦ ἀτόμου.

»Διηγύσαμεν μακρὸν βίον μεγάλων συμφορῶν, ἀδικίας, καταθλίψεως καὶ τυραννίας. Ἄλλ' ὅλαι αἱ σκληραὶ δοκιμασίαι δὲν ἦσαν ἰκαναὶ νὰ ἀποξενώσωσι τὸν Σαμιακὸν λαὸν ἀπὸ τὰς μεγάλας αὐτοῦ παραδόσεις. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι ἡ μεγάλη αὕτη στιγμή θὰ συγκλονίσῃ καὶ πάλιν ἐκ μυχιαιτάτων τὴν Σαμιακὴν ψυχὴν καὶ θὰ ἀφυπνίσῃ τὰς εὐγενεῖς καὶ γενναίας ὀφθαλμοὺς, αἵτινες καθοδηγοῦν δι' ὅλων τῶν αἰώνων τὸν Σαμιακὸν λαὸν εἰς μεγάλα καὶ ἔνδοξα κατορθώματα.

Ἐν Καρλοβασίῳ τῇ 7 Σεπτεμβρίου 1912.

Θεμιστοκλῆς Π. Σοφοῦλης

»Τὴν νύκτα τῆς 8ης Σεπτεμβρίου οἱ ἐπαναστάται ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ κ. Σοφοῦλης ἔφθασαν καὶ κατέλαβον θέσεις εἰς τὸ χωρίον Μιτυληνίου, ἀπέχον δύο καὶ ἡμίσειαν ὥρας ἐκ τῆς πρωτεύουσας. Μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν εἶχον ἐνωθῆ αὐτομολήσαντες πρὸς αὐτοὺς οἱ πλείστοι τῶν χωροφυλάκων.

»Οἱ τούρκοι στρατιῶται διαθέτοντες καὶ τρεῖς ὄρεινὰ πυροβόλα ὤχρωθήσαν ἐν τῷ μεταξὺ εἰς τὰ περίξ τοῦ Βαθῆος ὑψώματα Γκιολά, Μπαῖραχτάρη, Προφήτην Ἥλιαν καὶ Μύλους. Ἐν τῇ πόλει ὑπῆρχον περὶ τοὺς τετρακοσίους ἔνοπλοι Σάμιοι, ἔτοιμοι ἐν ἀνάγκῃ ν' ἀντιταχθῶσι κατὰ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ὀπισθοχωροῦντος τυχόν ἐἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς πόλεως... Τὸ ἡγεμονικὸν μέγαρον ἐφυλάσσετο ὑπὸ τῶν μὴ αὐτομολησάντων εἰς τοὺς ἐπαναστάτας χωροφυλάκων, τὸ δὲ τηλεγραφεῖον ἐφρουρεῖτο ὑπὸ δέκα πέντε Τούρκων στρατιωτῶν».

Ὁὕτω ἡ Σαμιακὴ ἐπανάστασις ἐλάμβανε ἐπικίνδυνον τροπὴν, ἀποτελοῦσα ἐν ἐπὶ πλέον γεγονός ἀνησυχιῶν εἰς τὴν ὅλην βαλκανικὴν κρίσιν, τείνουσαν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν νὰ κατκλήξῃ μοιραίως εἰς τὸν πόλεμον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

Σοβαρόν επεισόδιον μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας ἐν Σάμῳ. — Ἐπίθεσις κατὰ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀτμοπλοίου «Ρούμελης» εἰς Βαθὺ. — Προσβολὴ τῆς Ἑλληνικῆς σημαίας. — Διαμαρτυρίαι τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐν Κωνσταντινουπόλει διὰ τὴν προσβολὴν τῆς σημαίας. — Αἱ πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις τοῦ Σοφούλη. — Μικρὰ ναυμαχία. — Ἀπόβασις τουρκικοῦ στρατοῦ. — Τὰ ξένα πολεμικὰ ἐν Σάμῳ. — Ὑπογραφή ἀνακωχῆς μεταξὺ τῶν ἐπαναστατῶν καὶ τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ. — Ὁ Σοφούλης κώριος τῆς καταστάσεως. — Ἀναχώρησις τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ. — Ἡ Σάμος ἐλευθέρα. — Ἡ δοθεῖσα ἱκανοποίησις πρὸς τῆς Πόλης εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τὴν προσβολὴν τῆς σημαίας. — Μέγα συλλαλητήριον ἐν Ἀθήναις διὰ τὰ Ἡπειρωτικὰ καὶ τὴν ἐν γένει θέσιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. — Τὸ ψήφισμα.

Ἐν ᾧ τὰ ἐν Σάμῳ πράγματα εὐρίσκοντο εἰς τὸ κρίσιμον αὐτὸ σημειον, ἤδη ἀπασχολοῦνται σοβαρῶς δλόκληρον τὴν Εὐρωπαϊκὴν Διπλωματίαν, διότι ἔδιδον εἰς τὸ ζήτημα τῶν νήσων τοῦ Ἀρχιπελάγους νέαν ὄψιν, τείνοντα καὶ ἀκουσίως τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως πρὸς γενικώτερον ἀπελευθερωτικὸν κίνημα, ἀπρόοπτον γεγονός ἐπήρχετο ἐν αὐτῇ τῇ ἐν ἐξεργέσει νήσῳ διὰ τὴν καταστήσιν δυσχερεστέρας τὰς μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας σχέσεις.

Τὴν 10 Σεπτεμβρίου ὁ Τουρκικὸς στρατὸς ὁ ὠχρωμένος εἰς Βαθὺ ἐπετίθετο ἀναίτιως διὰ συνεχῶν πυροβολισμῶν κατὰ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀτμοπλοίου «Ρούμελη» τῆς Ἐταιρείας Παντολέοντος, τὸ ὁποῖον ἐκτελοῦν τὸ σύνθημα δρομολόγιόν του προσήγγισεν εἰς τὸν λιμένα.

Ἴδου πῶς ὁ πλοίαρχος τῆς «Ρούμελης» Γ. Μακρῆς ἀφηγγεῖται τὸ επεισόδιον αὐτὸ : «Κατεπλεύσαμεν εἰς τὸν λιμένα Βαθῆος τῆς Σάμου τὴν 3 καὶ 1/2 μ. μ. τῆς 10 Σεπτεμβρίου. Ὅτε εὐρισκόμην ἔξω εἰς τὸ Πρακτορεῖον, εἶδον τὸν κόσμον νὰ τρέχη διὰ τὴν κλεισθῆ εἰς τὰς οἰκίας

του, διότι αἱ προφυλακαὶ τῶν ἀναστατῶν εἶχον ἤδη συγκρουσθῆ μετὰ τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ, ὅστις εἶχεν ἐξέλθει τοῦ στρατῶνος καὶ εἶχε καταλάβει τὰ περίξ τῆς πόλεως ὑψώματα καὶ ἐπυροβόλει ἤδη κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν. Ἦκούοντο τῷ ὄντι ἀλλεπάλληλοι οἱ πυροβολισμοί. Ἔσπευσα ἀμέσως μετ' ἄλλων ἐπιβατῶν νὰ ἐπιβιβασθῶ τῆς λέμβου διὰ νὰ μεταβῶ εἰς τὸ ἀτμόπλοιο, ἀλλὰ μόλις ἀπεμακρύνθημεν τῆς προκυμαίας ραγδαῖοι πυροβολισμοὶ ἐρρίπτοντο καθ' ἡμῶν ἐκ μέρους μερικῶν Τούρκων στρατιωτῶν εὐρισκομένων εἰς διάφορα σημεῖα τῆς πόλεως ἢ τῆς παραλίας, πρὸ πάντων ὅμως ἐκ μέρους τοῦ ἐν τῷ φρουρίῳ στρατοῦ. Ἀφοῦ οὕτω διετρέξαμεν τὸν ἔσχατον κίνδυνον καὶ ἡ λέμβος ἐτροπήθη εἰς διάφορα μέρη ἀπὸ σφαίρας Μάουζερ, ἐφθάσαμεν εἰς τὸ ἀτμόπλοιο ὅπου ὅλοι οἱ ἐπιβάται καὶ τὸ πλήρωμα κατάτρομοι εἶχον κλεισθῆ εἰς τὰ ἐσωτερικὰ διαμερίσματα, διότι εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς μεταξὺ ἐπαναστατῶν καὶ Τουρκικοῦ στρατοῦ συγκρούσεως, ὃ ἐν τῷ φρουρίῳ στρατὸς συνεννοηθεὶς προηγουμένως μετὰ τῶν ἐν τοῖς ὑψώμασι ἀποσπασμάτων, ἤνοιξε σφοδρότατον πῦρ κατὰ τοῦ πλοίου χωρὶς οὐδεμία ἀπολύτως νὰ ὑπάρξῃ αἰτία, οὐδὲ νὰ δοθῇ ἀφορμὴ τις ἐκ μέρους τοῦ πληρώματος. Θὰ ἐδικαιολογεῖτο ἴσως ἡ ταιαύτη βάρβαρος καθ' ἡμῶν ἐπίθεσις ἂν καθ' οἷονδῆποτε τρόπον εἴχομεν λάβει μέρος ὑπὲρ τῶν ἐπαναστατῶν, εἴτε διὰ τῆς μεταφορᾶς ὀπλοφόρων, εἴτε πολεμοφοδίων, εἴτε ὀπωσδῆποτε ἄλλως. Ἄλλ' οὐδὲν τοιοῦτον συνέβαινεν, οὔτε εἶχον ἀφορμὴν οἱ Τούρκοι κατὰ τοῦ πλοίου. Τοῦναντίον μάλιστα ἡ πράξις τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ ἀποβάνει ἐτι μᾶλλον βαρεῖα, καθόσον ἐπὶ τοῦ πρῶταιοῦ ἰστοῦ εἶχεν ὑψωθῆ ἡ Ἑλληνικὴ σημαία εἰς ἔνδειξιν ὅτι ἐπίσημον πρόσωπον ἐπιβαίνει ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου ὅπερ ἦτο ὃ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Γεν. Πρόξενος κ. Ἄντ. Σακτούρης, ὅστις συνώδευεν ἐν αὐτῷ τὴν βαρυνενθούσαν οἰκογένειαν τῆς ἀδελφῆς του κ. Νικολαΐδου, τοῦθ' ὅπερ ἐπληροφορήθησαν οἱ Τούρκοι, οἵτινες τοιουτοτρόπως ἐγνώριζον, ὅτι τὸ πλοῖόν μας εἰς οὐδεμίαν ὑπέπεσε παρεκτροπὴν δικαιολογοῦσαν τὴν βάρβαρον κατὰ ἀόπλων καὶ γυναικοπαίδων ἐπίθεσιν, καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ πρόξενος τῆ Σάμου ἐλθὼν πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς συγκρούσεως ἵνα ἐπισκεφθῆ τὸν κ. Σακτούρη, καὶ ἀναχωρήσας εὐθὺς ὡς ἠκούσθησαν οἱ πρῶτοι πυροβολισμοί, ἐδέχθη ἐπὶ τῆς λέμβου βροχὴν σφαιρῶν, ἀγνοοῦμεν δὲ ἂν κατάρθρωσε ν' ἀποβιβασθῆ σώως. (*)

(*) Ὁ Πρόξενος διεσώθη, ἀλλ' ἐκ τῶν ριφθέντων πυροβολισμῶν ἐφονεύθησαν καθ' ὅδον γυναῖκες καὶ παιδία.

»Οἱ ἀκατάπαυστοι κατὰ τοῦ πλοίου πυροβολισμοὶ ἔθεσαν ἡμᾶς ἐν μεγίστῳ κινδύνῳ καὶ ἐν διλήμματι, διότι ἐνῷ ἀφ' ἑνὸς ἠσθανόμην τὴν ἀνάγκην νὰ παραμείνω ἐν τῇ λιμένι ἵνα ἐν περιπτώσει ἐπιθέσεως τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ κατὰ τῆς πόλεως φροντίσω νὰ παραλάβω τὰ γυναικόπαιδα, ἢ διαμονὴ μου ἀπέβαινεν ἀδύνατος, διότι οἱ ἐν τῇ πλοίῳ ἐπιβάται καὶ τὰ γυναικόπαιδα, κατόπιν τοῦ γνωστοῦ κακουργήματος κατὰ τοῦ «Τεξᾶς» ἐν Σμύρνῃ ἐκλαίον καὶ ἀπῆλθον ν' ἀναχωρήσωμεν ἀμέσως.

»Ἀφ' ἑτέρου ὁμως ἦτο ἀνέφικτος ἡ ἀναχώρησις, διότι ὑπὸ βροχὴν σφαιρῶν δὲν μοι ἐπετρέπετο ἢ ἐπὶ τῆς γεφύρας διαμονὴ μου καὶ ἢ ἀπαρσις. Ἐν τῇ μεταξύ οἱ πυροβολισμοὶ κατὰ τοῦ πλοίου καθίσταντο πυκνότεροι, διετρέχομεν δὲ τὸν μέγιστον κίνδυνον ἐπὶ τῆς γεφύρας ὑπὸ τὴν χάλαζαν τῶν σφαιρῶν. Ἐν τούτοις κατώρθωσα νὰ ἀπάρω μὲ ἴτην πρόθεσιν ν' ἀναμείνω ἐκτὸς βολῆς τηλεβόλου τὴν ἐξέλιξιν τῶν γεγονότων, ἀλλ' εἰς ἀπόστασιν, οὐχὶ μακρὰν τοῦ λιμένος, συνήντησα γαλλικὸν θωρηκτὸν διευθυνόμενον εἰς Βαθὺ καὶ οὕτω ἐθεώρησα περιττὸν νὰ παραμείνω, ἐξακολουθήσας τὸ δρομολόγιόν μου, διότι τὸ γαλλικὸν θωρηκτὸν θὰ ἠδύνατο νὰ προστατεύσῃ τὴν πόλιν. Οἱ κατὰ τοῦ ἀτμοπλοίου πυροβολισμοὶ ἐρρίπτοντο ἐκ τοῦ φρουρίου καὶ ὑπὸ τῶν ὀλιγαρίθμων ἐν τῇ πόλει Τούρκων στρατιωτῶν, εἶχον δὲ διεύθυνσιν ἀποκλειστικῶς ἐναντίον τῆς γεφύρας, τοῦ πηδαλίου, τοῦ διαμερισματός μου, τοῦ καπνιστηρίου καὶ τῆς πρώτης θέσεως.

»Ἐπὶ τῆς γεφύρας πλείσται σφαῖραι ἐπροξένησαν μικρὰς ζημίας. Ἐπίσης ἐπὶ τοῦ χειριστηρίου τοῦ πηδαλίου, εἰς δὲ τὸ καπνιστήριον ἐθραύσθησαν μερικὰ ἀντικείμενα. Πλείστα κιβώτια τῶν ἐπιβατῶν τῆς γ' θέσεως εἶνε διάτρητα ἐκ σφαιρῶν.

»Ἡ πλευρὰ τοῦ πλοίου, ἡ ὁποία ἦτο ἐστραμμένη πρὸς τὸ φρούριον, ἦται τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ πλοίου, φέρει τὰ ἴχνη ἀπειραρίθμων σφαιρῶν. Ἐκ τῶν πυροβολισμῶν εὐτυχῶς οὐδεὶς ἐπαθὲ τι. Ὁ ναύτης Νικόλαος Γεωργιάς ἐκ Σίμης ὑπέστη μικρὰν ἀμυχήν ἐπὶ τοῦ μικροῦ δακτύλου τῆς δεξιᾶς χειρὸς.

»Μία σφαῖρα διήλθε παρὰ τὸν λαιμὸν τῆς Βασιλικῆς Ἰσαμπακάκη καὶ διέτρησε τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς της χωρὶς νὰ τὴν ἐγγίσῃ.

»Τὴν 5 1/2 μ. μ. κατιπλεύσαμεν εἰς Καρλόβασι, τὴν 8 1/2 μ. μ. εἰς Ἰκαριαν. Ἐκεῖ εὔρον σταθμεῖον ἰταλικῶν πολεμικῶν τὸ ὅποσον πληροπορηθὲν παρ' ἡμῶν τὰ διατρέξαντα μᾶς ἀπέστειλεν ἀξιωματικόν, ὅστις ἔλαβε παρ' ἡμῶν ἀκριβεῖς περὶ τῶν συμβάντων πληροφορίας».

Ἐν Ἀθήναις, ὡς ἦτο ἐπόμενον, τὲ γεγονὸς αὐτὸ τῆς ἀδίκου ἐπιθέσεως καὶ τῆς προσβολῆς κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς σημαίας ἐπροκάλεσε

κατάπληξιν. Συνεκροτήθη ύπουργικόν συμβούλιον και άπεφασίσθη να δοθή έντολή εις τόν έν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτήν τής Έλλάδος να ζητήση Ικανοποιήσιν παρά τής Πύλης. Ο κ. Γρυπάρης έσπευσε να διαμαρτυρηθή προς τόν ύπουργόν τών Έξωτερικών τής Τουρκίας Νουραδαγκιάν έφένδην, άλλ' ούτος δέν έδέχθη αυτόν κατ' άρχάς.

Έν τῷ μεταξύ ή έν Σάμφ έπανάστασις γενικευθεΐσα εξετυλλίσσεται υπό τās έξής περιστάσεις: Προηγουμένως κατά τήν άπόβασιν τών έπαναστατών ήταν οι Τούρκοι στρατιῶται κατεδιώχθησαν πανταχόθεν τραπείντες προς τό Βαθύ, εις τόν Άγιον Κωνσταντίνον έγένετο σύγκρουσις, καθ' ήν έφονεύθησαν 11 έξ αυτών και έπληγώθησαν 4. Εΐδομεν δέ, ότι ο κ. Σοφούλης, άναλαβών και τό πολεμικόν μέρος, ειχεν έγκαταστήσει τό στρατηγεΐόν του εις Μυτιληνιούς.

Ήδη οι Σάμιοι ήσαν κύριοι τής υπαΐθρου χώρας πλην τής πόλεως Βαθέος. Ο κ. Σοφούλης άμα έγκατασταθείς εις Μυτιληνιούς διάταξε κατόπτειυσιν του έδάφους, και συγχρόνως άπέστειλε σώματά τινα να διακόψουν τήν συγκοινωνίαν του στρατου μετά τής υπαΐθρου χώρας.

Ήδού έπίσημος έκθεσις του κ. Σοφούλη (*) περι τών διαδραματισθέντων έν γένει από τής 8 Σεπτεμβρίου:

«Τήν 9 Σεπτεμβρίου λόχος πολιτοφυλάκων υπό τόν Δημ. Αυτιαν κατέλαβε τήν θέσιν «Ζερβοῦ» και έπλησίασε τούς προμαχώνας Μπαϊραχτάρι, άπέχοντος του στρατου κατά πεντακόσια μέτρα.

»Τήν 10 Σεπτεμβρίου συνεκροτήθη μάχη εις τήν θέσιν «Ζερβοῦ» κατά τήν όποίαν άντηλλάσσοντο προκλητικαί στιχομυθίαι μεταξύ Τουρκοκρητών και Σαμίων προσεγγισάντων εις έγγυτάτην άπόστασιν. Τήν αυτήν ήμέραν έπηκολούθησε τό έπεισόδιον τής «Ρούμελης».

»Τήν 11 Σεπτεμβρίου συνεκροτήθη μάχη σημαντική μεταξύ στρατου και άποσπασμάτων υπό τόν Γεώργιον Σοφούλην, όστις και έπληγώθη. Έν τούτοις ήρωϊκώτατα μαχόμενος διέσπασε τήν ζώνην του στρατου και εισηλθεν εις τό Βαθύ πυροβολούμενος από τεσσάρων σημείων και υποστάς προς τούτοις έπίθεσιν δια λόγχης υπό του στρατου τών προμαχώνων.

»Τήν αυτήν ήμέραν έτερον άπόσπασμα του πέμπτου λόχου του Χατζημιχάλη έπετέθη εναντίον του Μπαϊραχτάρι από τής θέσεως Τσακαλι και εξετόπισε τούς εκεί εύρισκόμενους Τούρκους.

»Τήν 12 Σεπτεμβρίου συνεκροτήθη μάχη εις τό Παλαιόκαστρον τών Κουτσομύλων άρχηγούντος του Κατσιγάρη. Έξ άλλου ό Άνα-

(*) Έφημερις «Αθήναι».

η να
λάδος
πευσε
ρχίας
άς.
σσετο
έπα-
ν τρα-
κρου-
δομεν
έγκα-

όλεως
έταξε
να να
ας.
αματι-

Αύτιαν
Μπαϊ-

«Ζερ-
μεταξὺ
τασιν.

μεταξὺ
εις και
ζώνην
σάρων
στρα-

ου τοῦ
θάσεως

αστρον
Ἄνα-

Η ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΠΑΤΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΥΠ' ΑΥΤΗΝ ΣΠΗΛΑΙΟΝ ΤΗΣ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΩΣ

στάσιος Σοφούλης σταλείς μετά 25 ἀνδρῶν πρὸς φρούρησιν ἐξετόπισεν ἡρωϊκῶς τοὺς Τούρκους ἐκ τῆς θέσεως «Τζόκ». Τρίτη δὲ μάχη συνεκροτήθη εἰς τοῦ «Ζερβοῦ» διαρκέσασα ἐπὶ ὀκτώωρον, συμμετασχόντων τῶν ὀπλαρχηγῶν Μανωλέ, Χατζημανώλη, Καραβίτου, Σεϊμένη, Καρασεβδά, Κασούδη, Ἀ. Σοφούλη, Αὐτιά καὶ Φιάγα μετὰ 350 πολιτοφυλάκων. Εἰς τὴν μάχην ταύτην ἀρξαμένην τὴν 7ην ἐσπερινὴν καὶ διακοπεῖσαν τὴν 8ην μεταμεσονύκτιον ἔλαβε μέρος ὀλόκληρος ὁ τουρκικὸς στρατὸς μετὰ ἴδου πυροβόλων. Τὸ ἀγγλικὸν καὶ γαλλικὸν πολεμικὰ «Μπρουῆξ» καὶ «Μήδεια» παρηκολούθουν τὴν ἐξέλιξιν τῆς μάχης διὰ τῶν ἠλεκτρικῶν προβολέων. Ἡ μάχη διεξήχθη ἀκριβῶς ἀνωθεν τοῦ Βαθέος. Οἱ ὀπλαρχηγοὶ Καρασεβδάς καὶ Πολύδωρος Καραβίτης διεπεραιώθησαν εἰς Ἰκαρίαν δι' ὕπηρεσίαν τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐπίσης εἰς Ἰκαρίαν διεπεραιώθη καὶ ὁ ὀπλαρχηγὸς Σεϊμένης ὀδηγῆσας ἐκεῖ τὸν τραυματισθέντα ὀπλαρχηγὸν Μανωλὲν καὶ ἐπιστρέψας ἀμέσως εἰς Σάμον.

»Τὸ ἀπόγευμα τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὁ κ. Θεμιστοκλῆς Σοφούλης περιστοιχιζόμενος ὑπὸ εἴκοσι ἐπαναστατῶν κατήλθεν εἰς Τηγάσιον, ὅπως διαπραγματευθῆ τὴν ἀγορὰν ἀτμοπλοίου χάριν τῶν ὕπηρεσιῶν τῆς ἐπαναστάσεως, διερχομένου δ' ἐκεῖθεν τοῦ ἀτμοπλοίου «Αἰγαίου» τοῦ Παντολέοντος κατέλαβεν αὐτὸ βίᾳ καὶ πλεύσας πρὸς τὰ στενὰ τοῦ Μουλά-Ἰμπραήμ, διέκρινε διὰ τῶν διοπτρῶν τοῦ στολίσκον ἐξ ἐπτὰ καϊκιῶν, κάμπτοντα τὸ ἀκρωτήριον τῆς Μυκάλης με πρόθεσιν ἀποβίβασεως στρατοῦ εἰς τὴν σαμιακὴν ἀκτὴν. Πάραυτα ὁ κ. Σοφούλης διέταξε κατεῦθουνσιν ἐναντίον τῶν καϊκιῶν. Πέντε ἐκ τούτων ὀπισθοχώρησαν, τὰ δ' ἐπίλοιπα δύο ἐπροχώρησαν μέχρις ἀποστάσεως 400 μέτρων ἀπὸ τοῦ «Αἰγαίου», ἐκ τοῦ ὁποίου σφοδροὶ πυροβολισμοὶ ἐρρίφθησαν κατ' αὐτῶν ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν. Ἐκ τῶν πυροβολισμῶν τούτων ἐφονεύθησαν 25 στρατιῶται.

»Συγχρόνως ὁμοῦ ὁμοβροντῆται τεσσάρων πυροβόλων ἐκ τῆς Μυκάλης καὶ δύο ἐκ τῶν ὕψωμάτων Μουλά-Ἰμπραήμ ριφθεῖσαι ἐκατέρωθεν κατὰ τοῦ «Αἰγαίου» ἐνέβαλον αὐτὸ εἰς μέγαν κίνδυνον.

»Ἐκ τῶν πυροβολισμῶν τούτων ἐβυθίσθη διατηρηθεῖσα ὑπὸ ὀβίδος ἢ ἀτμάκατος «Μπορντερά» φέρουσα γαλλικὴν σημαίαν καὶ διατελοῦσα ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῶν ἐπαναστατῶν, ἐτραυματίσθη δὲ βαρέως ὁ γενναῖος ἀρχηγὸς Γεώργιος Ἀναγνωστάκης, ἀδελφὸς τοῦ Κρητὸς βουλευτοῦ. Ὁ κ. Θ. Σοφούλης ἐσώθη ὡς ἐκ θαύματος εἰς τὸν ἅγιον Κωνσταντῖνον.

»Μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ «Αἰγαίου» τὰ πέντε καϊκία ἀπεβίβα-

σαν εις Μουλα-Ίμπραήμ 300 στρατιώτας, βραδύτερον δὲ ἔκτον καίκιον ἀπεβίβασε 40 Τουρκοκρήτας καὶ 3 πυροβόλα.

»Κατὰ τὴν αἱματηρὰν αὐτὴν ναυμαχίαν ἐφονεύθησαν 80 Τούρκοι στρατιῶται καὶ ἐτραυματίσθησαν 50, ἐκ δὲ τῶν Σαμίων ἐφονεύθησαν 25 καὶ ἐτραυματίσθησαν 48.

»Ἐπίσης ἐφονεύθη ὁ Τούρκος ὑπολοχαγὸς Ὅμὲρ ἐμπρηστής τῶν Κυδωνίων.

»Τὴν 10 Σεπτεμβρίου, ἡμέραν τοῦ ἐπεισοδίου τῆς «Ρούμελης» οἱ κυβερνῆται τῶν πολεμικῶν «Μπρουῖξ» καὶ «Μήδεια» εἶχον ζητήσῃ τὸν κ. Σοφούλην, ἀλλ' ἀντ' αὐτοῦ ἀπεστάλη ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ λαοῦ Βαθέος πενταμελὴς ἐπιτροπή, πρὸς ἣν οἱ κυβερνῆται παρέστησαν, ὅτι εἶνε ἀνάγκη νὰ συναντηθῶσι μετὰ τοῦ κ. Σοφούλη.

»Ὅντως δὲ πεισθεὶς ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ὁ κ. Σοφούλης ἐπέβη γαλλικῆς ἀτμακάτου ἀναμενούσης αὐτὸν ἐν Κοκκαρίῳ καὶ διεπεραιώθη ἐπὶ τοῦ «Μπρουῖξ», ἔνθα ἀνεμένον καὶ οἱ πρόξενοι Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας.

»Οἱ κυβερνῆται τῶν ξένων πολεμικῶν ἀνεκοίνωσαν εἰς τὸν κ. Σοφούλην, ὅτι ἔχουν διαταγὰς ὅπως προστατεύσουν τὴν πόλιν τοῦ Βαθέος, συμφώνως δὲ πρὸς τὰς διαταγὰς ταύτας ἀπὸ δύο ἡμερῶν ἀπεβίβασαν ἀγῆματα, προσέθηκάν δὲ ὅτι ἐπιθυμοῦν ὅπως ἀποκατασταθῇ ἡ εἰρήνη.

»Ὁ κ. Σοφούλης ἀπήντησεν, ὅτι ἡ εἰρήνευσις ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰς Προστατίδας Δυνάμεις, ἀναγνωριζομένων τῶν καταπατηθέντων δικαίων τῆς νήσου καὶ ἐφαρμοζομένου τοῦ καταστατικοῦ χάρτου τοῦ 1832, ὁ ἡγεμὼν νὰ διορίζεται τοῦ λοιποῦ ὑπὸ τῶν Προστατίδων Δυνάμεων καὶ οὐχὶ ὑπὸ τῆς Τουρκίας.

— «Δὲν κάμνω ἐπανάστασιν, εἶπεν ὁ κ. Σοφούλης, χάριν διασκεδάσεως. Δὲν ἀρέσκομαι θλέπων συγγενεῖς καὶ φίλους πίπτοντας νεκροῦς. Ἐχομεν ἐντούτοις ἀπόφασιν νὰ μὴ ὑπεχωρήσωμεν πρὶν ἢ ἀποκαταστήσωμεν τὰ δίκαια τῆς ἐλευθερίας, μὴ ἀρκούμενοι εἰς ὑποσχέσεις».

»Μετὰ ταῦτα οἱ κυβερνῆται συσκεφθέντες μετὰ τῶν ὑποπροξένων, πρότειναν εἰς τὸν κ. Σοφούλην συνομολόγησιν πενθημέρου ἀνακωχῆς ὅπως ἐν τῇ μεταξὺ συνεννοηθῶσι μετὰ τῶν Κυβερνήσεών των, ὧν αἱ ὁδηγίαι μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἦσαν περιορισμένοι. Ἡ πρότασις αὕτη ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τοῦ κ. Σοφούλη.

»Κληθεὶς ἀκολούθως ἐπὶ τοῦ «Μπρουῖξ» ὁ χιλιάρχος τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ ὅπως ὑπογράψῃ τὴν ἀνακωχὴν ἡρηγήθη, δηλώσας, ὅτι στερεῖται τοῦ δικαιώματος τούτου, καθόσον διατελεῖ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἡγεμόνος Βεγλερῆ.

»Μετὰ ταῦτα κληθεὶς ὁ Ἡγεμὼν καὶ ἀρνηθεὶς νὰ προσέλθῃ, ὠδηγήθη εἰς ἐπὶ τοῦ πολεμικοῦ ὑπὸ ἀγῆματος, τὸ ὁποῖον ὁ Γάλλος πλοίαρχος ἀπέστειλεν εἰς Βαθύ.

»Ὁ Ἡγεμὼν ἠναγκάσθη νὰ ὑπογράψῃ τὸ πρωτόκολλον τῆς ἀνακωχῆς ἔχον ὡς ἑξῆς :

«Δυνάμει τοῦ παρόντος πρωτοκόλλου κηρύσσομεν πενθήμερον ἀνακωχὴν τῶν ἐχθροπραξιῶν μεταξὺ τῶν δύο ἐμπολέμων μερῶν, τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ τῶν ἐνόπλων τῆς Σάμου. Δυνάμει ἐπίσης τοῦ παρόντος πρωτοκόλλου ἡ ἔνοπλος Σάμος μένει κυρία ὅλης τῆς ὑπαίθρου χώρας καὶ οἱ Τούρκοι τῶν ὑπερθεν τῆς πόλεως προμαχῶνων».

Αἱ ὑπογραφαὶ

Ντελάζ, Κίν, Σοφούλης, Βεγλερῆς.

»Ἀποσπάσματα γαλλοαγγλικὰ κατέλαβον δλόκληρον τὴν προκουμαίαν ἀπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ Προξενείου μέχρι τῆς γεφύρας Ρεῖζη. Τὸ Βουλευτήριον κατέλαβον οἱ Γάλλοι. Ἐπίσης κατελήφθη τὸ Γυμνάσιον, τὸ Τηλεγραφεῖον καὶ τὸ Νοσοκομεῖον, ἀγῆματα δ' ἐτάχθησαν πρὸ τῶν τουρκικῶν στρατώνων.

»Πανταχοῦ ὑψώθησαν σημαῖαι γαλλικαὶ καὶ ἀγγλικαὶ ἔχουσαι ἐν τῇ μέσῳ τὴν σαμιακὴν. Οἱ κυβερνήται ἔθεσαν εἰς οὐδετερότητα τὸν Ἡγεμόνα Βεγλερῆν, δηλώσαντες πρὸς τὴν Σαμιακὴν Κυβέρνησιν ὅπως ἐν τῇ μέλλοντι συνενοῶνται μετ' αὐτῶν.

»Συνέστη στρατιωτικὴ ἀστυνομία ὑπὸ Γάλλων ἀξιωματικῶν, ὑπὸ τῶν κυβερνητῶν δὲ καὶ τῶν Προξένων ἐσχηματίσθησαν αἱ ὑπηρεσίαι τῆς πόλεως».

Μετὰ τὴν παρέμβασιν ταύτην τῶν ξένων κυβερνητῶν ἡ τάξις δὲν ἀπεκατέστη ἀκόπως, διότι ὁ ἀποθιβάσθεις ἐκ τῆς ἀπέναντι ἀκτῆς τῆς Μ. Ἀσίας τουρκικὸς στρατός, ὅταν τὸ «Αἰγαῖον» ἠναγκάσθη νὰ προσορμισθῇ εἰς Ἅγιον Κωνσταντῖνον διὰ ν' ἀποθιβάσῃ τὸν κ. Σοφούλην καὶ τοὺς ἐπαναστάτας, ἐπετέθη ὀρμητικῶς κατὰ τούτων συμπράττοντος καὶ τοῦ λοιποῦ ἐν τῇ νήσῳ τουρκικοῦ στρατοῦ, ὅστις παρεξέτραπῃ εἰς βιαιότητος καὶ κακουργῆματα ἐναντίον γυναικῶν καὶ ἀόπλων χωρικῶν. Κατόπιν δὲ κατωρθώθη ἡ ἀπόδασις καὶ ἄλλου στρατοῦ, παραθιβάσθεις οὕτω τῆς συνομολογηθείσης ἀνακωχῆς, ἀλλ' οἱ ξένοι κυβερνήται ἐλάμβανον ρητὰς διαταγὰς παρὰ τῶν Κυβερνήσεών των, αἱ ὁποῖαι προέβησαν ἐν τῇ μεταξὺ εἰς ἐντόνους παραστάσεις παρὰ τῇ Πύλῃ, ὅπως ζητήσουν ἐπιτακτικῶς τὴν ἀπομάκρυνσιν ὀλοκλήρου τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ ἐκ

τῆς νήσου ἐπὶ ἀπειλῇ τοῦ ἀφοπλισμοῦ τούτου. Πράγματι δὲ τὰ τουρκικὰ στρατεύματα ἐγκατέλιπον τὸ Βαθὺ καὶ διεπεραιώθησαν εἰς τὴν ἀσιατικὴν ἀκτὴν διὰ μικρῶν πλοιαρίων.

Τὸ γεγονός γνωσθὲν ἐνέπνευσεν αἰσθήματα ἐνθουσιασμοῦ καὶ χαρᾶς. Ὀλόκληρος ἡ πόλις ἐσημαιοστολίσθη καὶ ἐφωταγωγήθη. Οἱ ἐπαναστάται ἀφ' οὗ ἀφῆκαν τὸν ὄπλισμόν των εἰς Ἄνω Βαθὺ εἰσῆλθον εἰς Βαθὺ ἐν θριάμβῳ, γενόμενοι δεκτοὶ παρὰ τῶν κατοίκων δι' ἀποθεωτικῆς υποδοχῆς. Ὁ κ. Σοφοῦλης ἦτο ὁ ἥρωὸς αὐτῶν τῶν λαϊκῶν ἐκδηλώσεων. Οἱ προσωπικοὶ τοῦ ἀγῶνος οἱ ἀρξάμενοι ἀπὸ τοῦ 1908 ἐπέφερον ἤδη ὑπὸ τῆς τελικῆς ἐπιτυχίας, διότι ἡ ἡρωϊκὴ Σάμος καὶ ἀσχέτως τοῦ ὅλου βαλκανικοῦ ζητήματος, ἀνέκτα τὴν ἐλευθερίαν τῆς. Ὁ μετριόφρων αὐτὸς ἄνθρωπος ὁ σπουδᾶσας ἀρχαιολογίαν, ὁ ἐπὶ μακρὰ ἔτη ζήσας ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν μέσῳ ἡμῶν ὡς ἐπιστήμων καὶ φιλόλογος, ἀνεδεικνύετο ἀληθῆς ἥρωὸς τῆς ζωῆς, ἡ ὁποία δὲν δύναται νὰ υπάρξῃ ἄνευ τῆς ἐλευθερίας. Τὸ διάβημά του ἀπὸ ἀπόψεως πολιτικῆς καὶ διπλωματικῆς ἐπιφυλάξεως ἦτο παράτολμον καὶ ἴσως παράκαιρον ἐφ' ὅσον ὑπῆρχεν υπεύθυνος διεύθυνσις τῶν ἐξωτερικῶν υποθέσεων τοῦ Κράτους, ἀλλὰ καὶ ἡ ἱστορία τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων δὲν ἀναγνωρίζει ἄλλας ἀσφαλεστεράς ἐπιτυχίας πλὴν ἐκείνων τὰς ὁποίας ὑπηγόρευσε ἡ τόλμη, ὅταν ἡ τοιαύτη ὁρμὴ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς εἶχε τὴν καταγωγὴν τῆς ἐκ τοῦ θεοῦ δικαίου. Καὶ ὡς ὁ κρητικὸς καὶ ὡς ὅλοι οἱ ἀπὸ αἰῶνων ἀγῶνες τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὁ σαμιακὸς ἐκεῖθεν εἶχε τὴν καταγωγὴν του. Ἦτο δὲ ἐπὶ πλέον ἄριστος οἰωνός, ὡς προηγήθη ἀπελευθερωτικὸν κίνημα, τοῦ μεγάλου καὶ γενικοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος εἰς τὸν ὁποῖον ἐπεδίδοντο ἡδὴ οἱ βαλκανικοὶ λαοὶ κατὰ τοῦ προαιωνίου κατακτητοῦ.

Πρὸς τοὺς διαδηλοῦντας τὴν χαρὰν των καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν Σαμίου ὁ κ. Σοφοῦλης εἶπε τοὺς ἐξῆς ῥηρατοὺς λόγους :

«Ἡ ἀπομάκρυνσις τῶν ὀθωμανικῶν στρατευμάτων ὀφείλεται κυρίως εἰς τὴν εὐμένειαν τῶν Προστατίδων Δυνάμεων καὶ εἰς τὴν συνετήν καὶ φιλοδικαίαν μεσολάβησιν τῶν ἐν Σάμῳ ἀντιπροσώπων αὐτῶν Προξένων καὶ Κυβερνητῶν, ὀφείλεται ὅμως οὐδὲν ἥττον καὶ εἰς τὴν ὁμόνοιαν, τὸ θάρρος καὶ τὴν καρτερίαν τοῦ Σαμιακοῦ λαοῦ.

» Ἀνεξάλειπτος θὰ παραμείνῃ ἡ εὐγνωμοσύνη ἡμῶν διὰ τὴν νέαν ταύτην εὐεργεσίαν τῶν Προστατίδων Δυνάμεων, διαρκῆς ὁ ἔπαινος πρὸς τοὺς γενναίους ἐν ὅπλοις προμάχους, καὶ ἱερὰ ἡ μνήμη τῶν εὐγενῶν θυμάτων, ἅτινα διὰ τοῦ αἵματος αὐτῶν ἐπότισαν τὴν ἐλευθερίαν τῆς Πατρίδος.

» Καὶ τώρα, λαὸ τῆς Σάμου, πατεῖς ἐλεύθερον καὶ πάλιν τὸ ἔδαφος

και αναπνεύεις ἀμόλυντον τὸν ἀέρα τῆς πατρίδος. Τὴν ἐλευθερίαν μὲ τὴν ὁποῖαν εἶχε ζυμωθῆ ἢ ψυχὴ σου, ἐστερήθης ἐξ ἀνωτέρας βίας, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀνομημάτων τῶν πολιτικῶν ἡγετῶν σου. Τὴν ἐλευθερίαν αὐτὴν ἀνέκτησας καὶ πάλιν διὰ τῆς ἰδίας σου ἀρετῆς . . .»

Μετὰ τὸν λόγον τοῦ Σοφοῦλη ὁ λαὸς διελύθη ἡσυχῶς. Ἡ ἐξουσία τοῦ Ἡγεμόνος εἶχεν ἐκμηδενισθῆ. Ὁ Βεγλερῆ πασσᾶς ἐφρουρεῖτο κατάκλειστος εἰς τὸ ἡγεμονικὸν τοῦ Μέγαρον ὑπὸ μικρᾶς φρουρᾶς ἐκ ξένων ἀγγημάτων.

Τὴν ἐπομένην ὁ Σοφοῦλης ἀναλαβὼν αὐτὸς τὴν ἑλλην πολιτικὴν ἐξουσίαν ἐξέδωκε τὸ κάτωθι διάταγμα περὶ συγκλήσεως Διπλῆς Συνελεύσεως :

«Ἐντολῆ τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ δυνάμει τῆς χορηγηθείσης ἡμῶν πληρεξουσιότητος διὰ πανδήμων λαοψηφισμάτων, συγκαλοῦμεν Διπλὴν τῶν Σαμιῶν Συνέλευσιν, ὀρίζομεν δὲ ἡμέραν ἐνάρξεως αὐτῆς τὴν 30 Σεπτεμβρίου.

»Αἱ ἐκλογαὶ ἐνεργηθήσονται διὰ γενικῆς ψηφοφορίας καὶ διὰ ψηφοδελτίου (*). . .

»Ἡμέρα τῆς ἐκλογῆς ὀρίζεται ἡ 28 Σεπτεμβρίου.

»Ἀνατίθεται εἰς τοὺς κ. Δημάρχους ἡ ἐνέργεια τῶν κέκανονισμένων πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ παρόντος.

»Ἐγένετο καὶ ἐξεδόθη ἐν λιμένι Βαθῆος Σάμου τῆ 25 Σεπτεμβρίου 1912.

Θεμιστοκλῆς Σοφοῦλης.

Ἡ ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΣΑΜΙΩΝ

Δ. Γεωργιάδης, Δ. Ὀρφανός, Ἐμμ. Ἀδαμίδης, Δ. Νικολῆς.

Ἡ δὲ Βουλὴ τῶν Σαμιῶν ἀπηθύθυε πρὸς τοὺς Δημάρχους κανονιστικὸν διάταγμα τῶν ἐκλογῶν.

Ἄλλὰ τὰς ἐνεργείας ταύτας, ὡς καὶ τὴν παρὰ τοῦ Σοφοῦλη ἀνάληψιν τῆς ἑλλης πολιτικῆς ἐξουσίας ἐν τῇ νήσῳ, δὲν ἐνέκριναν οἱ Πρόξενοι, ἐνῶ ὁ Ἡγεμὼν Βεγλερῆς δι' ἐγκυκλίου του πρὸς τὸν Σαμιακὸν λαὸν διεμαρτύρετο κατὰ τοῦ πραξικοπήματος καὶ ἐθεώρει ἀκυρὸν τὴν συγκληθεῖσαν Συνέλευσιν.

Ἄλλὰ ταῦτα οὐδεμίαν εἶχον σημασίαν πλέον. Ἡ Σάμος ἦτον ἐλευθερά ν' αὐτοκυβερνηθῆ καὶ τοιαύτην διαθεβαίωσιν ἔφεραν πρὸς τὸν Σαμιακὸν λαὸν οἱ ἐν Σμύρνῃ Γεν. Πρόξενοι τῶν Προστατῶν Δυνάμεων,

(*) Ἐνταῦθα ἀναφέρονται αἱ ἐκλογικαὶ περιφέρειαι καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκλεγίμων ἐν ἐκάστη αὐτῶν βουλευτῶν.

οἱ ὅποιοι ἐλθόντες εἰς Βαθὺ ἀνήγγειλαν, ὅτι αἱ Δυνάμεις ἐνέκριναν καὶ ἀπεδέχθησαν ὅλα τὰ αἰτήματα τῶν Σαμίων καὶ μόνον ἡ ἔνωσις μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἀνεβάλλετο δι' εὐθετωτερον χρόνον.

Ταῦτα δὲ συνέβαινον εἰς τὰς παρχμονὰς τοῦ πόλεμου, κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς ἐπιστρατεύσεως καὶ τῶν πρώτων πολεμικῶν συγκρούσεων εἰς τὰ Μαυροβουνιωτικὰ σύνορα. Ἀλλὰ πρὸ αὐτῶν εἶδομεν, ὅτι τὸ γεγονός τῆς ἀδείκου ἐπιθέσεως κατὰ τοῦ ἀτμοπλοίου «Ρούμελης» καὶ τῆς προσβολῆς τῆς ἐλληνικῆς σημαίας ἠνάγκασε τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν νὰ ζητήσῃ ἱκανοποίησιν παρὰ τῆς Πύλης, εἰς τὰ ἐπανειλημμένα διαβήματα καὶ τὰς ἐντόνους διαμαρτυρίας τοῦ Ἑλληνοῦ πρεσβευτοῦ κ. Γρυπάρη πρὸς τὸν ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸν τῆς Τουρκίας Νουράδογκιὰν ἐφένδην, οὗτος μετὰ τινὰς ὑπεκφυγὰς ἀπήντησε τέλος ἐκφράζων τὴν λύπην τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως διὰ τὸ συμβάν, τὸ ὅποιον ἐζήτησε νὰ δικαιολογήσῃ ὡς προσελθὸν ἐκ τῆς συγχύσεως, ἡ ὁποία ἐπεκράτει εἰς τὰς τάξεις τῆς ἐν Βαθὺ τουρκικῆς φρουρᾶς λόγῳ τῆς ἐπαναστάσεως, ὑπεσχέθη δὲ νὰ διατάξῃ ἀνακρίσεις πρὸς ἀνακάλυψιν καὶ τιμωρίαν τῶν ἐνόχων. Τοιαύτην δὲ ἱκανοποίησιν εἶχε ζητήσῃ διὰ προφορικῆς διακοινώσεως ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ ἱκανοποίησις ἐν τούτοις ἐθεωρήθη ἐν Ἀθήναις ἀνεπαρκής, οὔτε ἦτο δυνατόν νὰ χαρακτηρισθῇ ἄλλως ἐν μέσῳ τόσων κρίσιμων γεγονότων, τὰ ὅποια ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἔτεινον ν' ἀπολήξουν πρὸς τὴν ἀναπόφευκτον σύγκρουσιν, εἶχον δὲ ἤδη προκαλέσει ἐν Ἀθήναις γενικὴν ἐξέγερσιν. Ὁ κ. Βενιζέλος ἐρωτηθεὶς περὶ τῆς ἀρχικῶς παρατηρηθείσης δυστροπίας τῆς Πύλης τοῦ νὰ παράσχῃ ἱκανοποίησιν, ἔδωκε τὸν ἐξῆς χαρακτηρισμὸν περὶ τοῦ ἐπεισοδίου: «Τὸ ζήτημα αὐτό, εἶπε, δὲν εἶνε εἰμὴ παρωνυχὶς εἰς τὴν πληθὺν τῶν ἄλλων σπουδαίων ζητημάτων».

Πράγματι πλείστα καὶ σπουδαιότατα ἦσαν τὰ ζητήματα μεταξὺ τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν καὶ τῆς Τουρκίας, τὰ ὅποια ἠπειλοῦν τὴν εἰρήνην. Πάντως δὲ διὰ τὴν Ἑλλάδα ἡ Ἀλβανικὴ ἐπανάστασις καὶ αἱ ἐκ τῆς ἐπιτυχίας ταύτης ἀπορρέουσαι παράλογοι καὶ ἀσύστατοι ἐθνολογικῶς καὶ ὑπὸ τοὺς ὄρους ἰδίως τῆς σημερινῆς ἀξιώσεως τῆς ζωῆς τῶν Ἀλβανῶν περὶ ἐπεκτάσεως εἰς Ἑλληνικὰς χώρας καὶ ἐν Μακεδονίᾳ, ἀλλ' ἰδίως ἐν Ἠπείρῳ, προεκάλεσαν ὄχι μόνον τὰς ἀνησυχίας καὶ μερίμνας τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνον ἔξαψιν παρὰ τῆ Κωνη Γνώμη. Ὅ,τι δὲ ἐπέτεινε τὴν ἔξαψιν ταύτην ἦτον ἡ ἀναγγελία, ὅτι Βαλῆς Ἰωαννίνων διωρίζετο παρὰ τῆς Πύλης ὁ Ἀλβανὸς Χασάν, Ταχσὶν πασᾶς, στρατηγὸς ἐν τῷ τουρκικῷ στρατῷ.

Μεγάλα και επιβλητικά διὰ τῆς συρροῆς χιλιάδων λαοῦ και διὰ συμμετοχῆς ἕλων τῶν πατριωτικῶν και ἐργατικῶν σωματείων συνεκροτήθησαν συλλαλητήρια τὴν 26ην Αὐγούστου τόσον ἐν Ἀθήναις, ὅσῳ και εἰς τὰς κυριώτερας πόλεις τῆς Ἑλλάδος και εἰς πολλὰς ἑλληνικὰς παροικίας τοῦ ἐξωτερικοῦ, κατὰ τῶν τουρκικῶν αὐθαιρεσιῶν ἐν Μακεδονίᾳ, Θράκῃ και Ἡπειρῷ.

Εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις συλλαλητήριον γενόμενον εἰς τοὺς στόλους τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς συνέρρευσαν ὑπὲρ τὰς τριάκοντα χιλιάδας λαοῦ. Ἀπὸ τῆς 4ης ἐσπερινῆς ὥρας τῆς ὥς ἄνω ὀρισθείσης ἡμέρας Κυριακῆς πλήθη κόσμου ἤρχισαν προσερχόμενα ἐκ τῶν συνοικιῶν τῆς πόλεως πρὸς τὰς κεντρικὰς ὁδοὺς. Ἐπίσης κατέφθανον ἐκ Πειραιῶς χιλιάδες λαοῦ. Τὰ ἐργατικά και πατριωτικά σωματεία μὲ τὰς σημαίας των και τὰ λάβαρα συνεκεντροῦντο εἰς τὰς ὀρισθείσας πρὸς τοῦτο πλατείας. Ἦσαν δὲ τὰ σωματεία ταῦτα τὰ ἐξῆς: Ὁ Πανηπειρωτικὸς Σύλλογος τοῦ «Ζαλόγγου», τὸ Σωματεῖον τῶν Συντεχνιῶν Ἀθηνῶν και Πειραιῶς, ἡ «Ἀδελφότης τῶν Κουρέων», ὁ «Πανθρακικὸς Σύλλογος», ἡ «Συντεχνία τῶν ἄρτοποιῶν Ἀθηνῶν», ὁ «Σύλλογος τῶν ἐργατῶν ἄρτοποιῶν», ἡ «Κοινωνικὴ ἄμυνα», οἱ «Φαρμακευτικοὶ βοηθοί», ὁ «Σύνδεσμος τῶν Λεσδίων», ἡ «Ἡπειρωτικὴ Ἀδελφότης Ἀθηνῶν», οἱ «Ἑλληγες Ἀρτοποιοί», ἡ «Κρητικὴ Ἀδελφότης», ὁ «Παμμακεδονικὸς Σύλλογος», ὁ «Σύλλογος τῶν Ροδίων», ὁ Σύλλογος τῶν ἐν Πειραιεὶ Κρητῶν «Ὀμόνοια», ὁ «Παντζουμερικωτικὸς Σύλλογος ὁ Πύρρος», και πᾶντα τὰ σωματεία και οἱ Σύλλογοι Ἀθηνῶν και Πειραιῶς.

Τὴν 5ην ἐσπερινὴν ὥραν δλόκληρος ὁ πρὸ τῶν στηλῶν τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς χώρος ἐκαλύφθη ὑπὸ τοῦ πλήθους. Διεκρίνοντο πλείστοι Αἰγαιοπελαγίται νησιῶται, Κρήτες, Μικρασιάται, Ἡπειρώται, Μακεδόνες, ὡς και πολλοὶ μετανάσται ἐπανελθόντες ἐξ Ἀμερικῆς.

ὑπὸ τοὺς στόλους εἶχον ἀναπετασθῆ αἱ σημαίαι και τὰ λάβαρα τῶν σωματείων. Ἐκεῖ πλησίον ἴσταντο εἰς ἀρχιερεὺς και πολλοὶ ἱερεῖς, οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν ὑποδούλων ἑλληνικῶν χωρῶν. Τὸ θέαμα ἦτο ἐπιβάλλον και συγκινητικόν.

Ὁ Πρόεδρος τοῦ «Παμμακεδονικοῦ Συλλόγου» Ἰωάννης Δέλιος, ἀνεκοίνωσεν, ὅτι ὁ καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Γεώργιος Σωτηριάδης, ἐκ Μακεδονίας, θὰ ὤμλει ἀπὸ μέρους τῆς ὀργανωτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Συλλαλητηρίου.

Ὁ ρήτωρ, διὰ μακροῦ λόγου ἐξέφρασε τὴν ἰδυσφορίαν τοῦ ἔθνους διὰ τὰ διαδραματιζόμενα και ἀπεικόνισε τὰς συμφορὰς και τὰ δεινοπα-

ΡΟΔΙΟΙ ΧΩΡΙΚΟΙ ΟΔΗΓΟΥΝΤΕΣ ΤΟΝ ΙΤΑΛΙΚΟΝ ΣΤΡΑΤΟΝ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΜΑΧΗΝ ΤΗΣ ΨΙΝΘΟΥ

ΡΟΔΙΟΙ ΧΩΡΙΚΟΙ ΒΟΗΘΟΥΝΤΕΣ ΤΟΝ ΙΤΑΛΙΚΟΝ ΣΤΡΑΤΟΝ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΜΑΧΗΝ ΤΗΣ ΨΙΝΘΟΥ

θήματα τῶν ἐν Τουρκία ζώντων Ἑλλήνων. Ἴδου πῶς ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἀπέδωκε τὴν θλιβεράν εἰκόνα:

«Ἀπὸ τὰ ἠρωϊκὰ φυτώρια τῶν ἱερῶν βουνῶν τῆς Ἠπείρου, ὡς τὰς αἵματοβρέκτους πεδιάδας τῆς περιμαχήτου Μακεδονίας, ὡς τὰς ἀπεράντους ἐκτάσεις τῆς Θράκης καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὅπου ἀδελφοί μας ζοῦν, στεναγμοὶ μόνον συνέχουν τὸ πάσχον Ἔθνος. Τὸ μαρτυρολόγιον τοῦ Ἔθνους μας ὑπῆρξε πάντοτε ἀτελείωτον ἀφότου ἢ σκληρὰ εἰμαρμένη τῆς ἱστορίας, σκληρὰ διὰ τοὺς δισεγγόνους καὶ τρισεγγόνους τόσον ὅσον καὶ διὰ τοὺς πατέρας ποτὲ καὶ πάππους καὶ προπάππους, ἔφευρον εἰς τὴν γῆν αὐτὴν τὸν ἀμειλικτον τύραννον, τὸν ἄγριον κατακτητὴν. Τὸ μαρτυρολόγιον αὐτὸ αὐξάνει σήμερον φοβερὰ μὲ τὸ πλῆθος τῶν θυμάτων του. Τί ἀκούομεν καθ' ἡμέραν; Τί ἀναγιγνώσκομεν πρωτὶ καὶ βράδου στῶν ἐφημερίδων τὰ πένθημα δελτία; Φόνοι φανεροί, δολοφονίαι ψυχραὶ προμελετημέναι καὶ θηριωδῶς ἐκτελούμεναι, ληστεῖαι ὀργανωμέναι μὲ εὐρὸ σχέδιον ἐξολοθρευμοῦ καθολικοῦ ἀτόμων καὶ οἰκογενειῶν, ἐρημώσεως χωρίων καὶ ἀποδεκατίσεως συνοικισμῶν, ἐπιβουλῆς φανερᾶς κατὰ περιουσίας, ζωῆς, τιμῆς, ἐξασθενίσεως τῆς δυνάμεως τοῦ πληθυσμοῦ τῶν ἀδελφῶν μας διὰ φορολογιῶν ἀφορήτων, δι' ἀρπαγῶν νομιμοποιημένων, πρὸς ἀποξήρανσιν πάσης ἱκμάδος εὐημερίας τοῦ ὑπὸ τοὺς δυστυχεστάτους ὄρους τῆς ἀτομικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς ἐργαζομένου ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ. Ἡ Θρησκεία ἐμπαίζεται, ἡ Ἐκκλησία διώκεται, οἱ λειτουργοὶ τῆς ἀπειλοῦνται καὶ δολοφονοῦνται, οἱ πρόκριτοι τῶν χωρίων ἀπάγονται εἰς τὰ ὄρη καὶ σφάζονται, πᾶσα δικαιοσύνη ἀναιρεῖται, πᾶν νόμιμον ἀθετεῖται, ἄγων μὲ πλῆρες σχέδιον τῆς πολιτείας νὰ μὴν ἀφήσῃ ἀδέδηλον ὅ,τι εἶνε ἱερὸν διὰ τὸ Ἔθνος, νὰ μὴν ἀφήσῃ ἀπρόσβλητον ὅ,τι ἀποτελεῖ τὸ πενιχρὸν καταστὰν κεφάλαιον τῆς ὕλικῆς του ὑπάρξεως, τῆς ἠθικῆς του ἰσχύος.

»Πέρασεν ἄλλοτε, πρὸ τεσσάρων μόλις ἐτῶν, διὰ τοὺς ἀδελφούς μας περίοδος μακρὰ τοῦ καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς Τούρκους μισητοῦ γενομένου Χαμιτικοῦ καθεστῶτος. Χλεύη τοῦ Ἔθνους, περιρρόγησις ὄλων του τῶν δικαιωμάτων, ἐξευτελισμὸς τοῦ ἐθνικοῦ ὀνόματος, συστημάτικη ὑπονόμευσις τῆς αὐθιπαρξίας του, ἦτο τὸ πρόγραμμα τῆς πολιτικῆς ἐκείνης τῶν Τούρκων πρὸς ἡμᾶς. Συνεβάδιζεν ἢ προσπάθεια πρὸς ὕλικὴν τῶν ἀδελφῶν μας ἐξάντλησιν, ἀσφαλὲς μέσον καὶ ἠθικοῦ ἐκνευρισμοῦ, μὰς μὲ τὸν ἐξευτελισμὸν τῆς ἐθνικῆς των ἀξιοπρεπείας, διὰ τῆς σατανικῆς ἐνισχύσεως ὄλων τῶν ἐναντίον πρὸς ἡμᾶς τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους στοιχείων. Εἶχε φθάσει δὲ ἡ ἐπίμονος ἐργασία τῆς πρὸς τὸ τέρμα τῆς μὲ τὴν ταπεινώσιν τοῦ προαιωνίου συνεκτικοῦ μας ἐθνικοῦ κέντρου, τῆς

Ἐκκλησίας τοῦ Γένους, ὅτε μία ἑξαψις ἄλλοπροσάλων αἰσθημάτων τῶν κρατούντων πρὸς τὰ θύματα τῆς φρικτῆς των πολιτείας ἐφάνη, ὅτι προεκάλει θεμελιώδη μεταβολὴν εἰς τὴν ἀπέλπιδα κατάστασιν τῶν ἀδελφῶν μας.

»Νὰ ὀνομάσω τὴν ἑξαλλον αὐτὴν μεταβολὴν; Εἶνε ὁ περίφημος Νεοτουρκισμός, ὅστις δαγκάνει τῶρα τὰς ἀλύσεις ποῦ ἔρριψαν εἰς τὸν λαμόν του οἱ ἴδιοι, τὴν μαιοφόνον ἰταμιότητά του πτοηθέντες ὁμόφυλοι καὶ ὁμόθησκόι του. Τὰ φιλελεύθερα διαλαλήματά των καὶ τὰς θεατρικὰς ἐπιδείξεις των περὶ ἰσονομίας καὶ ἰσοπολιτείας διαθέσεων των, ἐδέχθημεν τότε ὡς εἰλικρινεῖς προθέσεις τῆς πολὺ καλὰ γνωστῆς εἰς ἡμᾶς τοῦς βασανισμένους δούλους τῆς Ἀνατολῆς ἀναλλοιώτου ἀντιχριστιανικῆς ψυχῆς τοῦ Μουσουλμάνου Τούρκου, ὅχι βέβαια ἐξ εὐπιστίας καὶ μωρίας. Ἀνόποπτοι, μὲ πλήρη μάλιστα ἐμπιστοσύνην εἰς τὰς ὁμολογίας καὶ υποσχέσεις ἐκείνας παρουσιάστημεν πρὸς τοὺς θαυμάσια τότε ὑποδυθέντας τὸ πρόσωπον τῶν ἐξευρωπαϊσθέντων νέων ἀνδρῶν τῆς Τουρκίας, μόνον διὰ νὰ δελξώμεν εἰς αὐτοὺς ὅλην τὴν εἰλικρινῆ διάθεσίν μας, πρὸς συνεργασίαν ὑπὲρ τῶν φιλελευθέρων ἰδεῶν των, μὴ ἀξιούντες παρ' αὐτῶν τίποτε ἄλλο, παρὰ μόνον τὸν σεβασμὸν τῶν κεκτημένων ἀπὸ αἰῶνων δικαιωμάτων μας, πρὸς τήρησιν τῆς προσφιλεστάτης εἰς ἡμᾶς ἐκκλησιαστικῆς καὶ σχολιακῆς αὐτονομίας. Τίποτε ἄλλο. Ἀντάλλαγμα δὲ πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν ἀγαθῶν τούτων ἐδίδομεν καὶ τὸ αἷμά μας. Ὁ Ἑλληνισμός, ὁ δούλος καὶ βασανισμένος, ἐζήτησεν ὁ ἴδιος νὰ παράσχη εἰς τὴν Πολιτείαν τῶν Νεοτούρκων τὴν ἀσφαλεστάτην ἐγγύησιν τῆς ἀφοσιώσεως εἰς τὰ μετ' οὐ πολὺ τερατώδη ἀποδειχθέντα ἰδεώδη τῆς ὀθωμανικῆς πατρίδος, ἀπαιτήσας νὰ υποβληθῇ εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν ὑπὸ τὸ σκήπτρον τῶν Μουσουλμάνων ἀρχόντων του. Θυσία φοβερά, θυσία τῆς ὁποίας τὸ μέγεθος μᾶς κάμνει νὰ φρίττωμεν, ὅταν ἀναλογισθῶμεν πρὸς τίνας βρωμεροὺς Τουρκομάνους, ἀνευ ἐλαχίστου ἀνθρωπισμοῦ κτηνώδεις ἀνθρώπους, παρέδιδον Ἑλληνίδες μητέρες τὰ τέκνα των διὰ νὰ συζήσουν εἰς τοὺς στρατώνας των, διὰ νὰ διανυκτερεύσουν ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην μὲ τοὺς βδελυροὺς ἐκείνους...»

Ἀνεφέρε κατόπιν ὁ ρήτωρ τοὺς διωγμοὺς κατὰ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐθνότητος ἐν Τουρκίᾳ, μετ' ὃ ἐξηκολούθησεν ὡς ἑξῆς:

«Ἄς εἶπω τὰ πράγματα ταῦτα καθαρὰ. Ποία εἶνε ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἂν εἶνε νεοτουρκικὴ ἢ παλαιοτουρκικὴ ἢ νόθος τις παλαιονέα, τῆς δῆθεν σωτηρίας ἢ τῆς καταστροφῆς πράγματι, εἶνε ὅλως διόλου ἀδιάφορον διὰ τὸν Ἑλληνισμόν. Εἶνε

Τούρκοι καὶ οἱ παλαιοὶ καὶ οἱ νέοι καὶ οἱ μεσάζοντες, καὶ αὐτοὺς εἶνε ὁ μόνος χαρακτήρ των, ἐνῶ ἡμεῖς εἶμεθα καὶ μένομεν οἱ γκιαοῦρ, οἱ σκύλλοι δι' αὐτούς. Συμβιβασμὸν νὰ ζητήσωμεν ἢ ἡμερότητα νὰ ἐλπίσωμεν εἶνε τόσον μωρὸν σήμερον καὶ τόσον μωρὸν θὰ εἶνε διὰ τὸ μέλλον, ὅσον ὑπῆρξε πάντοτε διὰ τὸ παρελθόν. Τὸ σχέδιον εἶνε τὸ αὐτὸ πάντοτε ἐπιτυχὸν πρὸς ἀνεπανόρθωτον τοῦ Ἑλληνισμοῦ βλάβην καὶ μείωσιν ἐγὼς τῶν ὀρίων τῆς παλαιᾶς των ζωῆς καὶ ἐπιρροῆς, τὸ ὅποιον μᾶς ἐφερενεῖς ὀριστικὴν ἀπώλειαν τοῦ ἡμίσεος τῆς Θράκης καὶ γενικὴν ὀπισθοδρομήσιν εἰς τὴν Μακεδονίαν. Τὰ αἰτήματα τῶν Ἀρναούτων γίνονται σήμερον δεκτὰ ὑπὸ τῆς Πύλης, ἰδίως καθ' ὅσον διὰ τῆς αἰσχροῦς ταύτης πολιτικῆς, ἣτις καταστρέφει πρῶτον αὐτούς τοὺς Τούρκους, παραδίδεται εἰς τοὺς Ἀρναούτας ὡς ἔρμαιον ἀδέσποτον ὁ Ἑλληνισμὸς μᾶς δλοκλήρου, αὐτοτελοῦς ἀνέκαθεν ἑλληνικῆς χώρας, χώρας ἱστορικῶς ἑλληνικῆς, γλωσσικῶς ἑλληνικῆς, τῆς χώρας τῶν ἱερωτάτων παραδόσεων τῆς νέας ἑλληνικῆς ἐθνότητος. Συμπολιταὶ εἰς τοὺς Ἀρναούτας παραδίδεται ἢ Ἡπειρος, εἰς τοὺς Βουλγάρους ἐδίδοτο ἄλλοτε βεράτια Μητροπολιτῶν, ἠλογοῦντο αἱ πύλαι ἐκκλησιῶν καὶ σχολείων, παρεδίδοτο τεμάχια χωρῶν.

»Εἰς τοὺς Ἀρναούτας παραδίδεται ἀνευ συζητήσεως, ἀνευ ἀνάγκης καὶ βίας πολέμου μία χώρα δλοκλήρης, ἡ χώρα ἑλληνικῆ, ἡ χώρα εἰς τὴν ὅποιαν ἢ νέα Ἑλλάς ἦντλησε τὴν δόξαν τῆς, ἡ χώρα εἰς τὴν ὅποιαν ὁ Μάρκος Μπότσαρης ἐγεννήθη, ὁ Τζαβέλας ἐθαυματούργησεν, ὁ Σαμουὴλ ἐμαρτύρησε, τὸ Σουλι ἠκτινοβόλησεν, αἱ πάναγνοι τῆς Ἑλλάδος ἠρωῖδες τὸν χορὸν τοῦ Ζαλόγγου ἐχόρευσαν, οἱ Ζωσιμάδες, οἱ Ριζάραι, οἱ Καπλάνοι, οἱ Ζάμππαι, οἱ Τσιτσίτσι διὰ τὴν ἀγάπην τῆς μητρὸς Ἑλλάδος ἔζησαν, ἔδρασαν, ἀπέθαναν, ἡ χώρα εἰς τὴν ὅποιαν τὸ ἀθάνατον ἄσμα τῆς ἀνδρείας, τῆς τιμῆς, τοῦ ἠρωῖσμοῦ ἡ ἑλληνικὴ μουσα ἐγέννησε καὶ ἔθρεψε.

»Τὸ ποτήριον τῆς πικρίας, τοῦ ἐξευτελισμοῦ, τῆς ἀτιμίας τῆς φυλῆς μας ἐπληρώθη. Θὰ τὸ πῖωμεν μέχρι τρυγός, ἀπνευστί, ὡς ἐξουθενωμένοι καὶ ταπεινῆς μόνον τύχης ἄξιοι ἄνθρωποι, θὰ ἀφήσωμεν μέχρι τέλους νὰ μᾶς ἀφαιροῦνται ἐν πρὸς ἐν ὅλα τὰ ἀναφαίρετα δίκαια καὶ ἱερά μας δικαιώματα, ὑποχωροῦντες διαρκῶς εἰς τὴν αἰσχροὴν αὐτὴν φυγὴν, ἕως ποῦ; Εἶνε ἢ ὄχι καθήκον τιμῆς, ἔθνος ἡμεῖς ὄχι ἀπλῶς μὲ τὰς ἱερωτάτας, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰς ἠρωϊκωτάτας τῶν παραδόσεων καὶ κατ' ἀριθμὸν ἀκόμη ἀσυγκρίτως πολλαπλάσιον τῶν ὀλίγων χιλιάδων τῶν ληστρικῶν ὀρδῶν τῆς μουσουλμανικῆς Ἀλβανίας, ἀνώτερον πολὺ ἐν συνόλῳ κατ' ἀριθμὸν ὄλων τῶν ἐν τῇ Χερσονήσῳ ταύτῃ ἀνταγωνιστῶν μας, νὰ ὑποκύψωμεν μὲ μόλις ἀκουσμένους γογγυσμοὺς εἰς τὸν προ-

φανῆ ἔλεθρον ὄχι μόνον τῆς ἐθνικῆς ἀσημότητος καὶ ἠθικῆς ἐξουδενώσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς ἄλλης πολιτικῆς ἀνυπαρξίας;»

Ὁ ρήτωρ ὑπεστήριξε κατόπιν, ὅτι οὐδὲν δύναται νὰ ἐλπίζῃ καὶ ν' ἀναμένῃ πλέον ἢ Ἑλλάς παρὰ τῶν ἰσχυρῶν καὶ ὅτι ὀφείλει διὰ τῶν ἰδίων τῆς δυνάμεων νὰ ἐπιδιώξῃ καὶ προστατεύσῃ τὰ δίκαιά της.

»Τὸ χειρόκτιον πρὸς τὸν ἀγῶνα, κατέληξε λέγων, μᾶς ρίπτουν σήμερον κατὰ πρόσωπον. Νὰ τὸ ἀναλάβωμεν λοιπὸν εὐθαρσῶς. Καὶ αὐτὸ ὀφειλομεν νὰ δηλώσωμεν μετὰ παρρησίας πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς, οἱ ὅποιοι κοπτόμενοι πολὺ ὑποκριτικῶς καὶ πολὺ ὀλίγον εὐλικρινῶς διὰ τὴν διατήρησιν ἀτίμου καθεστώτος εἰς τὴν Ἀνατολήν, ἀφήνουν ληστὰς καὶ μισαιφόνους νὰ ἐρημώνουν τὴν χώραν μας, τὴν χώραν τὴν ἑλληνικὴν καὶ νὰ κρουροῦν τοὺς ἀδελφούς μας. Ἀκόμη θαρραλεώτερα ὅμως ἄς τὸ εἴπωμεν προσωπικῶς πρὸς τὴν Κυβέρνησίν μας, ἐνθυμίζοντες εἰς αὐτὴν καθήκοντα ὕψιστα, τὰ ὅποια ἔχει πρὸς τὸ ἔθνος ὅλον, πρὸς τὸ ἔθνος, τὸ ὅποιον ἀπὸ τὰ Λευκὰ Ὄρη ἕως τὴν Χειμάρραν καὶ ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα ἕως εἰς τὸ Μοναστήρι καὶ τὰς Σέρρας καὶ τὴν Ἀδριανούπολιν, καὶ ἀπὸ τὴν Μαύρην Θάλασσαν καὶ τὴν Τραπεζοῦντα καὶ τὸν Ἑλλησποντον ἕως εἰς τὴν Ρόδον καὶ τὴν Ἀστυπαλαίαν καὶ τὴν Κύπρον καὶ τὸ Καστελόρριζον μίαν ἔχει πνευματικὴν πολιτείαν, ὅπως ἔχει μίαν γλωσσάν, μίαν θρησκείαν, μίαν παράδοσιν ἀναγνωρίζει, ἓνα ἐθνικὸν πόθον, τὴν πολιτείαν τὴν ἑλληνικὴν, καὶ μίαν ἀναγνωρίζει Κυβέρνησιν, τὰς τύχας τοῦ εἰς τὰς χεῖράς της κρατοῦσαν, τὴν Κυβέρνησιν τὴν Ἑλληνικὴν.

»Ὁ Ἑλληνισμὸς παρὰ τῆς Κυβερνήσεώς του ζητεῖ τὴν γενναίαν προστασίαν τῆς ἐθνικῆς του ἀξιοπρεπειας, τὴν προστασίαν τῆς πωλουμένης σήμερον εἰς φανεροὺς ἀρπαγὰς καὶ ὑποκρυπτομένους μεσότητας ὑπάρξεώς του. Ὁ Ἑλληνισμὸς δὲν ἐννοεῖ νὰ καταπλακωθῇ εἰς τὰ ἐρείπια, τὰ ὅποια συσσωρεύουν εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν των οἱ Τοῦρκοι, οὔτε—ὠρισμένως τοῦτο—νὰ γείνη τὸ θῦμα ληστρικῆς φυγοδοξίας ὀλίγων χιλιάδων Ἀρναούτων μουσουλμάνων, τῶν ὁποίων αἱ συμμορίαι δεσπόζουν σήμερον πανταχοῦ, ὅπου ἢ ἀποσυντεθεισα καὶ τυπικῶς ἀκόμη καταλυθεισα τουρκικὴ ἀρχὴ ἀφίνει εἰς αὐτὰς πᾶσαν πῶλιν ἀνοικτήν. Ἐνας Βαλῆς Ἀρναούτης εἰς τὰ Ἰωάννινα, τὸν ὅποιον ἢ δολιευομένη τοὺς χριστιανοὺς πάντοτε τουρκικὴ Κυβέρνησις ἔστειλε πρὸ μικροῦ μόλις ἔκει διὰ ν' ἀντικαταστήσῃ τὸν Τοῦρκον προκατόχον του—ἀδιάφορον ἂν ὁ Ἀρναούτης οὗτος εἴη καλὸς ἢ κακὸς—εἴη ἢ ἐπίσημος ἄδεια τῆς ἀκωλύτου εἰσόδου καὶ εἰς τὴν Ἡπειρον τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι λυμαινόμενοι σήμερον τὰ Σκόπεια καὶ τὴν Μητροδίτσαν. Αὐτὸ δύναται νὰ

γείνη ἡ ἀρχὴ τοῦ τέλους καὶ τὴν προσοχὴν τῆς ἡ Ἑλληνικῆ Κυβέρνη-
 σις ὀφείλει ἐκεῖ τόσον νὰ ἐπιστήσῃ, ὥστε εἰς τὴν πρώτην στιγμὴν νὰ
 μὴ διστάσῃ, λαλοῦσα πρὸς τὰς δυνάμεις διὰ τῆς διπλωματίας τῆς, τὴν
 γλῶσσαν, τὴν σαφῆ γλῶσσαν τῶν πραγμάτων, νὰ προβῆ εἰς τὴν κινη-
 τοποίησιν ὄλων τῶν δυνάμεων τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὄχι τοῦ Κράτους ἀπλῶς,
 πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ὑστάτου μας καθήκοντος ὑπὲρ τῆς ὑπάρξεώς μας,
 μὲ τὰ ὄπλα εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ὄχι πλέον μὲ ἰδικὰ μας ψηφίσματα καὶ
 μὲ τὰς ἰδικὰς τῆς εἰρηνικὰς διαβεβαιώσεις. Ζητοῦμεν ὡς ἔθνος τὸ δι-
 καίωμα τῆς ζωῆς, τὸ ὁποῖον δὲν ἐννοοῦμεν νὰ προδώσωμεν οὔτε εἰς
 τῶν Δυνάμεων τὰς εἰρηνευτικὰς δῆθεν προσπαθείας στηριζόμενοι, οὔτε
 εἰς τὴν δολίαν ἀντιχριστιανικὴν πάντοτε, ἀνύπαρκτον ἄλλως σήμερον,
 Τουρκικὴν Κυβέρνησιν, ἀποβλέποντες, οὔτε τὰς χεῖρας ἐκατευτικὰς πρὸς
 τοὺς Ἄρναούτας ληστὰς ὠρέγοντες.

»Αὐτὴ εἶνε ἡ θέλησίς μας σήμερον, συμπολίται, θέλησις τῶν
 ἀντιπροσώπων τοῦ πάσχοντος Ἑλληνισμοῦ, θέλησις τοῦ ἑλληνισμοῦ
 τοῦ Βασιλείου, τὸ ὁποῖον ἀντιπροσωπεύετε ἐδῶ σεῖς ὁ λαὸς τῆς πρωτευ-
 οῦσης καὶ τοῦ Πειραιῶς.

»Διὰ τίτων ἀποφάσεων νομίζετε σεῖς σήμερον, ὅτι ἐπιτρέπεται καὶ
 δύνασθε νὰ ἐκφράσετε τὴν θέλησίν σας ταύτην πρὸς τὴν Κυβέρνησιν
 τοῦ Κράτους, τὴν πραγματικὴν ἀντιπρόσωπον καὶ διὰ διεθνῶν ἀκόμη
 πράξεων ἀναγνωρισθεῖσαν προστάτιν τῶν δούλων ἐν Τουρκίᾳ ἀδελφῶν,
 ἃς γνωματεύσουν οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν σωματείων σας ἐνταῦθα. Ἐγὼ
 ὅμως ὡς ἐρμηνευτὴς τῆς κοινῆς θελήσεως τῶν δούλων ἀδελφῶν καὶ
 τῶν πολιτῶν τοῦ Κράτους ἐν μόνον ὀφείλω νὰ φωνάξω ἐνταῦθα, τὸ
 ὁποῖον αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἀκούω ψιθυριζόμενον εἰς τὰ χεῖλη
 ὄλων:

»Ὁ ἀλύτρωτος Ἑλληνισμὸς καὶ οἱ Ἕλληγες τοῦ Βασιλείου ἐχόρτα-
 σαν πλέον λόγους, ψηφίσματα, ὑπομνήματα, διαμαρτυρίας. Εἶνε και-
 ρὸς πλέον καὶ ἡ Κυβέρνησις του νὰ δηλώσῃ, ὅτι ἐχόρτασε καὶ αὐτὴ
 ἀπὸ τὰ πιστοποιητικὰ τῆς ἀφόγου στάσεως ποῦ τῆς ἐκδίδου καθε φορὰν
 οἱ ξένοι. Εἰς τὰ μέτρα τῆς διόλου δὲν ἔχομεν δικαίωμα νὰ ἐπέμβωμεν.
 Ἔχει τὴν πρὸς τοῦτο ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην τοῦ ἔθνους. Ἄλλὰ
 τὴν ἀπόφασίν τῆς ἀπαιτοῦμεν νὰ δηλώσῃ ἀνδρικῶς καὶ ἀποφασιστι-
 κῶς ἀμέσως καὶ παντοῦ ὅπου πρέπει».

Μὲ τὰς λέξεις αὐτὰς ἐτελείωσε τὴν ἀγόρευσίν του ὁ ρήτωρ, τὸ δὲ
 πλῆθος ἐχειροκρότησεν αὐτὸν καὶ ἐζητωκραύγασε ὑπὲρ τοῦ ἔθνους καὶ
 τοῦ ἐλευθέρου Βασιλείου, τινὲς δὲ ἐζητωκραύγασαν καὶ ὑπὲρ τοῦ πολέ-
 μου. Ἦτο προφανὲς ὅτι ἐπρόκειτο περὶ μεγάλης, γενικῆς λαϊκῆς ἐξε-

γέρωσος καὶ ἡ Κυβέρνησις, μετὰ τὴν στάσιν τῆς μάλιστα εἰς τὸ κρητικὸν ζήτημα, δὲν θὰ ἠδύνατο ν' ἀντιστῆ εὐχερῶς εἰς αὐτήν.

Τὸν ἐνθουσιασμόν τοῦ πλήθους ἐκ τοῦ λόγου τοῦ καθηγητοῦ κ. Σωτηριάδη ἐπέτεινε θέαμα ἀσύνηθες ἀκόμη διὰ τὰς Ἀθήνας, ἡ κατὰ σύμπτωσιν πτήσεις κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ὑπεράνω τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς τοῦ ἀεροπλάνου τοῦ Ἑλληνος ἀεροπόρου Καραμανλάκη, ὁ ὁποῖος βραδύτερον εὑρίσκει τραγικὸν θάνατον εἰς τὰ νερὰ τοῦ Κερυνθιακοῦ κόλπου κατὰ ἐναέριον ταξίδιον, τὸ ὁποῖον ἐπεχείρησε ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Πάτρας. Ἐπευφημῖαι καὶ χειροκροτήματα ἐχαιρέτισαν τὴν ὥρασαν διὰ βασιν εἰς τὸν καταγάλανον ἀπτικὸν αἰθέρα τοῦ τολμηροῦ ἀεροπόρου.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀγορεύσεώς του ὁ κ. Σωτηριάδης ἐνεχείρισεν εἰς τὸν Πρόεδρον τοῦ «Παμμακεδονικοῦ Συλλόγου» κ. Ἰ. Δέλλιον τὸ ψήφισμα τοῦ συλλαλητηρίου, τὸ ὁποῖον οὗτος ἀνέγνωσε καὶ ὕπερ ἐπεκροτήθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ διὰ βοῆς.

Τὸ ψήφισμα εἶχεν οὕτω:

»Οἱ ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεὶ ἐγκατεστημένοι Ἕλληνες ἐκ Τουρκίας, καὶ ἅπας ὁ λαὸς Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς, βλαβῶς συγκεκινημένοι καὶ ἐν ἀγανακτῆσει ὄντες ἐκ τῆς οἰκτροτάτης καταστάσεως, εἰς ἣν περιήλθον τὰ πράγματα τῶν ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ Κράτει ἀδελφῶν ὁμογενῶν αὐτῶν.

»Συνελθόντες σήμερον εἰς πάνδημον συλλαλητήριον ἐψήφισαν ὁμοφώνως.

ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΟΝΤΑΙ

1ον) Διὰ τὴν ἀπὸ ἐτῶν ὑφισταμένην ἀναρχίαν, ἕνεκα τῆς ὁποίας ποικιλῶνμοι συμμοριαί, ληστρικά καὶ ἄλλα, ἀνενοχλήτως ἄγουσι καὶ φέρουσι τὸν τόπον, καθ' ἑκάστην διαπράττονται ἐκβιασμοί, ἐμπρησμοί, φόνοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν ὡς ἐκ τούτου περιήλθον εἰς ἐσχάτην κακοδαιμονίαν.

2ον) Διὰ τὴν ἀδικαιολόγητον αὐθαιρεσίαν ἢ ἀδιαφορίαν τῶν ἐπισημῶν ἀρχῶν πρὸς τοὺς χριστιανικοὺς ἐν γένει πληθυσμούς, τὴν ἔλλειψιν ἀληθοῦς δικαιοσύνης, τὴν ἀσκουμένην τρομοκρατίαν καὶ παντοίας πιέσεις πρὸς αὐτούς, ὧν ἐπακόλουθα εἶνε ἡ τελεία ἠθικὴ καὶ ὕλική κατὰστασις τῶν εἰρηνικῶν κατοίκων.

2ον) Διὰ τὴν ὡς ἐκ τῆς καταστάσεως ταύτης προερχομένην ἔλλειψιν πάσης ἀσφαλείας, τιμῆς καὶ περιουσίας.

4ον) Διὰ τὴν καταπάτησιν τῶν γενικῶν προνομίων τοῦ γένους ἡμῶν ὡς καὶ τῶν ἰδιαιτέρων ὧν χώραι τινες ἀποκλειστικῶς ὑπὸ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ οἰκοῦμεναι ἀνέκαθεν ἔτυχον.

5ον) Διὰ τὴν μὴ εἰλικρινῶς ἐφαρμογὴν τῶν ἐκάστοτε εἰσαγομένων μεταρρυθμίσεων, δι' ὧν ἐπηγγέλλετο ἡ πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ βελτίωσις τῶν χριστιανικῶν ἐν γένει πληθυσμῶν, ὅπως ἐν μείζονι ἢ ἄλλοτε βαθμῶ ἐγένετο καὶ μὲ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ συνταγματικοῦ Πολιτεύματος.

» Ἀξιοῦσι δὲ παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ὅπως δι' ὧν αὕτη γινώσκει μέσων ἐνεργήσῃ.

1ον) Ὅπως γίνωσι δεκτὰ ὑπὸ τῆς Πύλης τὰ δίκαια αἰτήματα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, τὰ ὑποβληθέντα αὐτῇ ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, δι' ὧν ζητοῦνται ἀσφαλεῖς ἐγγυήσεις περὶ τῆς ὀριστικῆς καὶ ἀμετακλήτου ἀναγνώσεως τῶν δικαίων τῶν ἔθνοτήτων καὶ τῆς αὐθυπαρξίας αὐτῶν ἐν τῷ Ὄθωμανικῷ Κράτει, ὡς καὶ περὶ τῆς εἰλικρινοῦς παροχῆς εἰς τοὺς χριστιανικοὺς ἐν γένει πληθυσμοὺς τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀτόμου καὶ τοῦ πολίτου.

2ον) Ὅπως ἐξασφαλισθῇ ἡ ἐφαρμογὴ πάσης μεταρρυθμίσεως δι' Εὐρωπαϊκῆς ἐγγυήσεως, ἵνα ἐν γένει καταστῇ ἀνθρωπινώτερος ὁ βίος τῶν ὁμογενῶν ἡμῶν, καὶ ἵνα μὴ οἴτοι ἐξανάγκασθῶσιν εἰς ἀπονενομημένα κινήματα, ὁπότε δυσχερῆς θὰ καταστῇ καὶ ἡ θέσις τοῦ ἐλευθέρου Βασιλείου.

» Διαβεβαιῶσιν τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ὅτι δύνανται ἐν τῇ προασίσει τῶν δικαίων τοῦ ἔθνους νὰ στηρίζεται εἰς τὴν φιλοπατρίαν καὶ ἐθελοδουσίαν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

» Αναθέτουσιν εἰς τριμελῆ ἐπιτροπὴν ὅπως ἐπιδώσῃ τὸ ψήφισμα τοῦτο εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

Ἡ διοργανωτικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ συλλαλητηρίου ἀποτελουμένη ἐκ τῶν κ. Ἰ. Δελλίου, προέδρου τοῦ «Παμμακεδονικοῦ Συλλόγου», Ἐμμ. Παπαντωνίου, προέδρου τοῦ «Πανθρακικοῦ Συλλόγου», Γεωργίου Γάγαρη, ἀντιπροέδρου τῆς «Ἡπειρωτικῆς Ἀδελφότητος», Δ. Γεωργιά, ἀντιπροσώπου τῆς Μονίμου ἐν Ἀθῆναις ἐπιτροπῆς τῶν Αἰγαιοπελαγονικῶν καὶ Θωμᾶ Σταύρου, προέδρου τοῦ «Κεντρικοῦ Μακεδονικοῦ Συλλόγου», μετέβη εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν καὶ ἐπέδωκε τὸ ψήφισμα εἰς τὸν κ. Πρωθυπουργόν.

Ὁ κ. Βενιζέλος ἀναγνώσας αὐτὸ ἀπήντησε : « Ἡ Κυβέρνησις ἀποδέχεται τὸ ψήφισμα τοῦ λαοῦ Ἀθηναίων καὶ Πειραιῶς, διαβεβαιῶ δ' ὑμᾶς, ὅτι θὰ πράξῃ τὸ ἐπ' αὐτῆ, ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἐν τῷ ψήφισματι διαλαμβανόμενα.

ἡμῶν
γικαῖ

μένων
ελτίω-
ελλοτε
λιτεύ-

αὐτή

οὔ Ἐλ-
Ιατρι-
ς καὶ
θυπαρ-
ῶς κα-
ῶν τοῦ

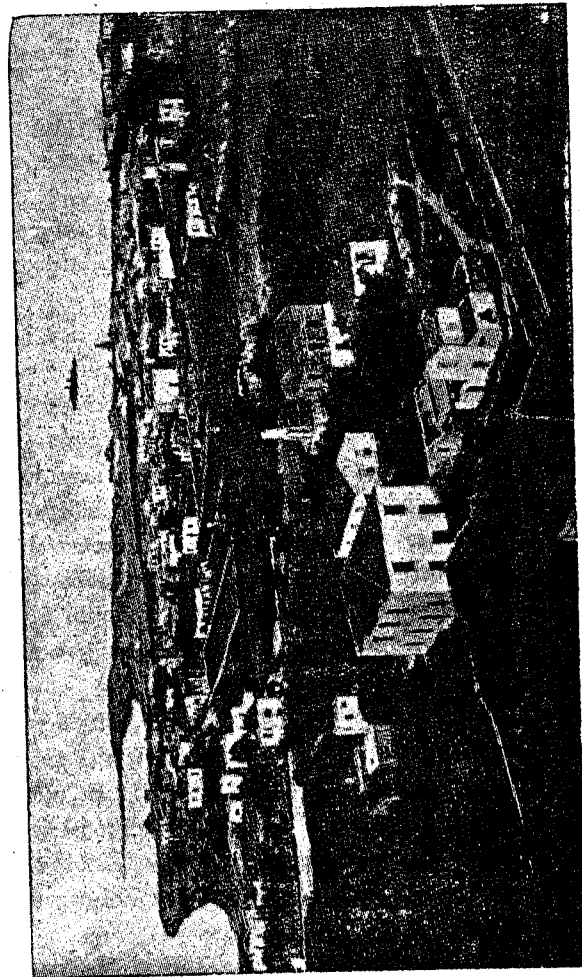
ως δι'
ὀβίος
ονενη-
υθέρου

ἡ προ-
λαν καὶ

ἡφισμα

νη ἐκ
Ἐμμ.
ου Γά-
ἔωργα.
πελαγι-
Συλλό-
τὸ ψή-

ς ἀπο-
δ' ὄμας,
λαμβα-

Ἡ ΝΗΣΟΣ ΡΟΔΟΣ — Ἄποψις μέρους τῆς πόλεως.

νόμενα. Τὸ Κράτος ἐν πάσῃ περιπτώσει εἶνε καθ' ὅλα ἔτοιμον σήμερον νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν κατάστασιν καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπιβολὴν τῶν δικαίων τοῦ ἔθνους. Ἐν τούτοις ἡ Κυβέρνησις ἐπιθυμεῖ νὰ διατηρήσῃ τὰς φιλικὰς σχέσεις, αἵτινες συνδέουσιν αὐτὴν σήμερον μετὰ τῆς δόξου ἐπικρατείας πρὸς ἐξασφάλισιν αὐτῆς τῆς εὐημερίας ὅλων τῶν χριστιανικῶν ἔθνοτήτων τῶν ἐπαρχιῶν τῆς εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας καὶ πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν ἐσωτερικῶν δυνάμεων τοῦ Κράτους».

Τὴν ἐπομένῃ ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ Συλλαλητηρίου ἐπέδωκε τὸ ψήφισμα μεταφρασμένον εἰς τὴν γαλλικὴν πρὸς τοὺς πρεσβευτὰς τῶν Μ. Δυνάμεων.

Ἄλλ' ὁ διὰ παρομοίων συλλαλητηρίων λαϊκὸς συναγερμὸς ἦτο γενικὸς καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ὡς εἶπομεν, καθὼς καὶ εἰς παροικίας τοῦ ἔξω ἑλληνισμοῦ μέχρι καὶ τοῦ Σουδάν ἀκόμη.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν, πρωτοστατούντων τῶν Ἡπειρωτῶν, διωργανοῦντο συλλαλητήρια εἰς Πάτρας, Μεσολόγγιον, Βῶλον, καθ' ἃ συνετάσσοντο ψηφίσματα ἀνάλογα τοῦ ἐν Ἀθήναις. Πανταχόθεν διὰ τοῦ αὐτοῦ τόνου ἐζητεῖτο ἡ ἐνεργὸς παρέμβασις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

Ἐξ ἄλλου καὶ εἰδικῶς διὰ τὸν διορισμὸν τοῦ Ἀλβανοῦ Χασάν Ταξιν ὡς γενικοῦ διοικητοῦ Ἰωαννίνων, οἱ Ἕλληνες τῶν καζάδων τῆς Ἡπείρου Ἰωαννίνων, Κονίτσης, Ἀργυροκάστρου, Ἰεσκιόβικου, Πρεβέζης, Φιλπιιάδος, Δελβίνου, Πρεμετῆς, Χειμάρρας, Μετσόδου, Παραμυθίας, Ρεσαδιέ, Φιλιατρῶν, Μαργαρίτη διεμαρτύροντο διὰ τὸν διορισμὸν τοῦτον. Καὶ τῆς κοινῆς αὐτῶν διαμαρτυρίας ἐλάμβανον γνῶσιν οἱ γενικοὶ Πρόξενοι Ἰωαννίνων.

Ἦτο προφανὲς καθ' ὅλην αὐτὴν τὴν κίνησιν, ὅτι ὡς πρό τινας ὁ ἐκραγεὶς Ἰταλοτουρκικὸς πόλεμος, τῶρα ἡ πρότασις τοῦ αὐστριακοῦ ἀρχικαγγελαρίου κόμητος Μπέρτχολδ περὶ εἰσαγωγῆς ριζικῶν μεταρρυθμίσεων ἐν Τουρκίᾳ ἀπετέλει νέαν ἐνθάρρυνσιν διὰ τοὺς λαοὺς τῆς Βαλκανικῆς. Καὶ ὡς ἐν Ἀθήναις καὶ εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα, καὶ εἰς τὰ ἄλλα Βαλκανικὰ κράτη τὸ ἀντιτουρκικὸν κίνημα ἐλάμβανεν ἡμέρα τῆ ἡμέρα μεγαλειτέρας διαστάσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Ἡ πρότασις Μπέρτχολδ.—Σχόλια καὶ ἐρμηνεῖαι περὶ αὐτῆς εἰς τὸν παγκόσμιον τύπον. Σύστημα ἀποκεντρωτικῆς διοικήσεως διὰ τὴν Τουρκίαν.—Πῶς ἀπεδέχθησαν τὴν πρότασιν Μπέρτχολδ αἱ Δυνάμεις.—Ἡ τριπλῆ Συνεννόησις καὶ ἡ τριπλῆ Συμμαχία.—Γενικὴ ἀνησυχία ἐν Εὐρώπῃ.—Καθησυχαστικαὶ διαβεβαιώσεις ἐκ Βιέννης.—Τί ἐσήμαινεν ὁ ὅρος περὶ διοικητικῆς ἀποκεντρώσεως.—Τὸ εἰς Σινάγιαν ταξείδιον τοῦ κόμητος Μπέρτχολδ.—Ἡ Ρουμανία καὶ τὰ λοιπὰ Βαλκανικὰ Κράτη.—Μία ἱστορικὴ ἀναδρομή.—Ἡ βαλκανικὴ καὶ δοναβικὴ πολιτικὴ τῆς Ρουμανίας.—Συνέντευξις Μπέρτχολδ καὶ Μπέτμαν Χόλβεγκ.—Ἡ Πύλη ἀνδίσταται εἰς τὰς εἰσηγήσεις καὶ τὰς συμβουλὰς τοῦ ἀυστριακοῦ ἀρχικαγκελαρίου.—Ἡ Βουλγαρία ὑποπίπτει ἐν Εὐρώπῃ, ὅτι ζητεῖ τὸν πόλεμον.—Οἱ κίνδυνοι ἐκ τοῦ κρητικοῦ ζητήματος.—Οἱ Κρήτες βουλευταὶ καταφθάνουσι εἰς Ἀθήνας.—Τὸ ἀδύνατον τῆς εἰρηνικῆς λύσεως.—Ἡ Βαλκανικὴ εἰς τὰς παραμονὰς τοῦ πολέμου.

Ἀλλὰ ποία ἦτο ἡ περίφημος αὐτὴ πρότασις Μπέρτχολδ ἡ γενομένη πρὸς τὰς Δυνάμεις, εἰς τὰς ἡμέρας καθ' ἃς ἡ γενικὴ ἐξέγερσις τῶν ἐν Τουρκίᾳ ἐθνοτήτων ἐναντίον τοῦ τουρκικοῦ καθεστώτος κατεδείκνυε τὴν ἀνάγκην τῆς λήψεως ριζικῶν μέτρων; Καὶ ἡ ὁποία πρότασις ἐπροκάλεσε μέγαν θόρυβον εἰς τὸν παγκόσμιον τύπον, ὡς ἀπαρχὴ σπουδαίων γεγονότων, ἐνέβαλε δὲ εἰς ἀνησυχίαν τὴν εὐρωπαϊκὴν Διπλωματίαν, ὡς θέτουσα ἐπικίνδυνον ὄριον πέραν τοῦ ὁποίου δὲν ἠδύνατο αὐτὴ νὰ ὑποχωρήσῃ μὲ κίνδυνον νὰ ἴδῃ ἴσως μονομερῆ ἀυστριακὴν δρᾶσιν.

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν συμφερόντων τῆς Τριπλῆς Συμμαχίας ἐρμηνεύσαμεν ἄλλαχού τὴν πρότασιν ταύτην. Ἦτο ἡ δευτέρα πρόκλησις μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου παρὰ τῆς Ἰταλίας, καὶ διὰ τὸ ὄχι καὶ ἡ ἐπιτηδαιοτάτη δοκιμασία ὡς πρὸς τὴν ἐσπευσμένην πρωτοβουλίαν τῆς Ρωσσίας νὰ ἐνώσῃ τὰ Βαλκανικὰ Κράτη εἰς κοινὸν σύνδεσμον.

Ἐκ τῶν Δυνάμεων τῆς Τριπλῆς Συνενοήσεως ἡ Ἀγγλία, πιστὴ εἰς τὸ ἀρχικὸν καὶ στερεότυπον πρόγραμμα τῆς εἰσαγωγῆς τῶν μεταρρυθμίσεων ἐν Τουρκίᾳ, ἔσπευσε ν' ἀποδεχθῆ εὐμενῶς καὶ προθύμως τὴν πρότασιν τοῦ αὐστριακοῦ Ἀρχικαγκελαρίου, ὅστις προέβη εἰς τὸ διάδημά του ἐν πλήρει γνῶσει τοῦ πνεύματος τῆς ἀγγλικῆς πολιτικῆς, φιλειρηνικοῦ εἰς ἄκρον, ἀσχέτως καὶ τοῦ ἂν ἢ σιγμὴ ἦτο εὐθετος διὰ τοιοῦτον ἐγχείρημα. Εἰς Πετροῦπολιν διὰ τόσας αἰτίας, τὸ ἔδαφος δὲν ἦτο κατάλληλον, οὐδὲ φιλικόν, διὰ μίαν τοιαύτην συνενοήσιν, ἣτις ἄλλως ἐφαίνετο, ὅτι ἔδιδε τὴν πρωτοβουλίαν ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος εἰς τὴν Αὐστρίαν, καὶ ὄχι μόνον ἢ ἀπὸ αἰῶνων παράδοσις, ἀλλὰ καὶ ἡ συγχρονικὴ πολιτικὴ τῆς Ρωσσίας δὲν ἐπέτρεπον, ἵνα ἄλλη Δύναμις, ἀκριβῶς ἢ ἀντίζηλος, νὰ λάβῃ τοιαύτην πρωτοβουλίαν. Δι' αὐτὸ ἡ αὐστριακὴ πρότασις ἐγένετο δεκτὴ μετὰ δυσπιστίας, καὶ ἄλλη διέξοδος δὲν ὑπῆρχε πλὴν τῆς ἐνθαρρύνσεως τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν νὰ προοῦν περαιτέρω. Ἀλλὰ πρὸ τούτου προηγήθη ἰκανὸν χρονικὸν διάστημα δισταγμῶν μέχρι τῆς ἐκρήξεως τοῦ πολέμου.

Ἡ πολιτικὴ τῆς Γαλλίας ἦτον ἐπιφυλακτικὴ. Ἡ σύμμαχος ἠκολούθει προφανῶς τὰς ἐκ Πετροῦπόλεως ἐμπνεύσεις καὶ συγχρόνως κατέβαλλε πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως μὴ διαταραχθῆ ἡ εἰρήνη. Ἀλλ' ἦτο πλέον ἀργά. Ἡ πρότασις τοῦ αὐστριακοῦ ἀρχικαγκελαρίου δὲν ἐνεθάρρυνε μόνον τοὺς λαοὺς τῆς Βαλκανικῆς εἰς τὴν ὅλον ἐγκουμένην ἐξέγερσιν των, ἀλλ' ἦτο καὶ ἔμμεσος ἐνθάρρυνσις διὰ τὰς Κυβερνήσεις τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν, αἱ ὁποῖαι ὄχι μόνον θὰ ἠδύναντο πλέον, ἀλλὰ καὶ ὄφειλον νὰ τηρήσουν ἀπέναντι τῆς Πύλης, ἄλλην θαρραλεωτέραν, καὶ ἴσως καὶ μᾶλλον ἐνεργὸν στάσιν.

Ἡ πρότασις Μπέρτχολδ ἦτο διάμεσος σταθμὸς, πλήρης κινδύνων, διὰ τὴν Ὀθωμανικὴν Αὐτοκρατορίαν μολοντί ὡς διετυπώθη, ἐφαίνετο, ὅτι καὶ ταύτην ἐξίτηι νὰ καλύψῃ. Ὁ κόμης Μπέρτχολδ δὲν ἔπαυε καὶ αὐτὸς ὡς ὁ Γκρέϋ, καὶ ὁ Πουανκαρέ καὶ ὁ Σαζόνωφ διακηρύσσων τὴν ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῆς εἰρήνης ἀγαθὴν του θέλησιν. Ἴσως δὲ ἐὰν ἡ ἀμέσως ἀπὸ τῆς συστάσεώς της ναυαγήσασα λόγῳ τῆς ἰσχύος τῶν γεγονότων Τουρκικῆ Κυβερνήσεως τῶν φιλελευθέρων κατενόει τὴν ἀληθῆ σημασίαν καὶ τὸν ἀκριβῆ σκοπὸν τῆς προτάσεως τοῦ αὐστριακοῦ διπλωμάτου, δεινοῦ μαθητοῦ τοῦ Βίσμαρκ καὶ δεινοτέρου ἀπογόνου τοῦ Μέτερνιχ, καὶ ἀπεδέχετο ταύτην, νὰ ἐπρολαμβάνετο ὁ καταστρεπτικὸς δι' αὐτὴν πόλεμος. Ὁ ἐγκλειστος ἀκόμη κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκεῖνην εἰς τὸ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐρημητήριόν του ἐκπτωτος Τοῦρκος Μονάρχης ὁ Ἀβδούλ Χαμίτ, ὁ ἦριστος φιλελεύθερος καὶ κατ' ἐξοχὴν δεσποτικὸς, θὰ

ἡδύνατο πιθανῶς ν' ἀποδεχθῆ ἀσυζητητὴ τὰ προτεινόμενα μὲ τὴν κρυφίαν ἐλπίδα νὰ μετριάσῃ τὰ βάρη των καὶ διαιωνίσῃ τὴν πραγματοποιήσιν των. Πάντως θὰ ἐπολιτεύετο κατ' ἄλλον τρόπον ἢ ὡς ὁ ἀγαθός, ἀλλ' ἀνίσχυρος πολιτικῶς διάδοχός του καὶ οἱ νεωτέρου συνταγματικοῦ τύπου πολιτικοὶ ἄνδρες τῆς Τουρκίας.

Πάσας τὰς σκέψεις ταύτας ὀφείλομεν νὰ τὰς περιορίσωμεν εἰς τὰ καθ' ἡμᾶς ἐν τῇ Βαλκανικῇ πράγματα καὶ τότε θὰ εἶχον τὴν ἀξίαν ἀσφαλεστέρας ἱστορικῆς κρίσεως. Ἐὰν ὅμως θέλωμεν ν' ἀνεύρωμεν τὰς ἀληθεῖς αἰτίας τῶν διαδραματισθέντων, ἐὰν βλέπωμεν, ὅπως καὶ ἐπιβάλλεται νὰ βλέπωμεν, τὸν κόσμον εἰς τὴν ἀντίθεσιν τῶν μεγαλειτέρων διαφορῶν καὶ συμφερόντων, αἱ ὁποῖαι τὸν χωρίζουν, τότε εἶνε ἐπιβεβλημένον ν' ἀνατρέχωμεν εἰς τὸ παρελθόν, καὶ οἱ ἀνάγνώσται ἡμῶν δὲν θὰ εἶχον ἢ νὰ ἐνθυμηθοῦν ὅσα ἀνέγνωσαν ἐν τῇ «Ἐισαγωγῇ» τῆς ἱστορικῆς ταύτης συμβολῆς πρὸς τὰ σύγχρονα γεγονότα. Θὰ ἡδυνάμεθα νὰ ὑπενθυμίσωμεν, ὅτι ἀπ' ἧς ἡ Ἀγγλία διὰ τὸν κίνδυνον τοῦ γερμανικοῦ ἀνταγωνισμοῦ, πρωτοστατοῦντος τοῦ Βασιλέως Ἐδουάρδου Ζ', προσεχώρησεν εἰς τὴν Διπλὴν Συμμαχίαν, τὴν γαλλορωσικὴν, ἣ περιφρῆμος εὐρωπαϊκὴ συναυλία ἐχαλαρώθη ἕως ὅτου ἤλθε στιγμή καθ' ἣν διὰ τῆς ὀριστικῆς προσαρτήσεως τῆς Βοσνίας καὶ Ἐρζεγοβίνης παρὰ τῆς Αὐστρίας πρῶτον καὶ ἔπειτα διὰ τῆς κηρύξεως τοῦ ἰταλοτουρκικοῦ πολέμου ἕκαστος τῶν παικτῶν ἤρχισε νὰ κάμνῃ αἰσθητὰς παραφωνίας. Οὕτω ἡ συναυλία διετώθη μέχρι τῶν ἡμερῶν μας κατ' ὄνομα μόνον. Οὐσιαστικῶς ἀπωλέσθη ἡ ἀρμονικὴ αὐτῆς ἐνότης καὶ ἴσως ἐγγὺς εἶνε ἡ ἡμέρα καθ' ἣν ὁ ὄρος θ' ἀνήκῃ πλέον εἰς τὴν ἱστορίαν.

Τὸ βαλκανικὸν δράμα ἐν τούτοις παρὰ τὸν περιωρισμένον χώρον εἰς τὸν ὁποῖον ἐξετυλίχθη, παρὰ τοὺς μικροὺς πολιτικοὺς καὶ στρατιωτικοὺς παράγοντας, οἱ ὁποῖοι ἐπαιξάν πρόσωπα πρωταγωνιστῶν, δὲν παύει νὰ εἶνε αὐτοτελὲς δράμα καὶ εἰς αὐτὸ ὁ τρόπος δι' οὗ ἐπεξήτησε νὰ τὸ λύσῃ ὁ αὐστριακὸς Ἀρχικαγκελάριος ὑπῆρξεν ἀντιθέτως ἢ μοιραία ὤθησις ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἐξετυλίχθη πρὸς μεγαλειτέρας καταστροφάς.

Ἡ πρότασις Μπέρτχολδ ἐνῶ ἦτο σαφῆς ἀπ' ἑαυτῆς, ἐπροκάλεσε, ὡς εἶπομεν ἀτελεύτητα σχόλια, ἴσως διότι ἡ τόσον συντηρητικὴ Δυναδικὴ Μοναρχία ἀνελάμβανε νὰ ἡγήθῃ φιλελευθέρου κινήματος. Καὶ τὸ τελευταῖον τοῦτο ἰδιαζόντως ἐπροκάλει καὶ πολλὴν δυσπιστίαν.

Ἐν τούτοις αἱ ἐκ Βιέννης καθησυχαστικαὶ διαβεβαιώσεις καὶ ἐπισημῶς διὰ τῆς διπλωματίας, καὶ πρὸς τὸ παγκόσμιον δημόσιον διὰ τοῦ τύπου ἦσαν ἀλλεπάλληλοι. Μετὰ δὲ τὰς πρώτας ἐντυπώσεις καὶ τοὺς πρώτους δισταγμοὺς ἔλαι αἱ Δυνάμεις κατέληξαν ν' ἀποδεχθοῦν εὐμένως

τὴν πρότασιν, τὴν ὁποῖαν ὁ διπλωμάτης τῆς Μπαλπλάτς ὑπεδείκνυεν ὡς τὸ μόνον δυνατὸν μέσον σωτηρίας καὶ προλήψεως περαιτέρω δεινῶν βραδύτερον δὲ ὅταν ὁ πόλεμος ἐφαίνετο πλέον ἀναπόφευκτος, ὁ Πουανκαρὲ σχεδὸν οἰκειοποιήθη τὴν πρότασιν καὶ ὑπὸ παρόμοιον πνεῦμα ἐφάνη προσπαθῶν νὰ προλάβῃ τὴν σύγκρουσιν, δι' ἣν ἐφοβεῖτο ἄλλας δεινότερας συνεπείας, τὴν ἐξάπλωσιν τῶν ταραχῶν καὶ τὴν διατάραξιν τῆς παγκοσμίου εἰρήνης.

Ἡ πρότασις Μπέρτχολδ εἶχε τοῦτο τὸ καινοφανές, ὡς διατύπωσις, τὸ ὁποῖον ἔδωκε λαβὴν εἰς ἀτελευτήτους ἐρμηνείας καὶ ἀντιρρήσεις, δι' ὧμλει περὶ διοικητικῆς ἀποκεντρώσεως ἐν Τουρκίᾳ ἀναλόγως τῶν τοπικῶν ἀναγκῶν ἐκάστης ἐθνότητος. Ἐσχολιάσθη οὕτω παρὰ πολλῶν δυσμενῶς, προβλεπομένης τῆς συγχύσεως, ἡ ὁποία θὰ ἐπήρχετο εἰς τοπικὰς περιφερείας ὅπου συνέζων πολλαὶ ἐθνότητες καὶ ὅπου ἡ κατ' ἀναλογίαν συμμετοχὴ εἰς τὴν διοίκησιν θὰ ἐπροκάλει ἐπικινδύνους ἀντιζηλίας καὶ ἀσφαλῶς θὰ ὥπλιζε τὴν μίαν ἐθνότητα ἐναντίον τῆς ἄλλης.

Ἄλλ' ἐκ Βιέννης ἐδόθησαν ἐξηγήσεις: Ἐν πρώτοις ἡ πρότασις τοῦ κόμητος Μπέρτχολδ ἐχαρακτηρίζετο ὁμοθυμῶς παρὰ τοῦ αὐστριακοῦ τύπου κατὰ προφανῆ ἐπίσημον ἔμπνευσιν, ὡς ἔργον ἑξόχως εἰρηνικόν. «Θάττον ἡ βράδουον, ἔγραφον αἱ αὐστριακαὶ ἐφημερίδες, εὐθύς ὡς αἱ πρῶται παρεξηγήσεις ἤθελον παρέλθει, ἡ πρότασις αὕτη θὰ ἐγίνετο ἀποδεκτὴ παρ' ἕλων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἐπιθυμοῦν τὴν εἰρήνην ἐν Τουρκίᾳ καὶ τὴν εἰρήνην ἐν Εὐρώπῃ. Ἡ περίσκεψις ἀκόμη καὶ ἡ λεπτότης, μεθ' ἧς ὁ κόμητος Μπέρτχολδ ὑπέβαλε τὴν πρότασιν του εἰς τὰς λοιπὰς ἐνδιαφερομένας εὐρωπαϊκὰς Κυβερνήσεις, εἶνε ἀπόδειξις, ὅτι αἱ σκέψεις του πᾶν ἄλλο ἐνέφαινον ἢ ἐπάνοδον εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς παρεμβάσεως ὁποία εἶχεν ἐκδηλωθῆ αὕτη κατὰ τὴν μᾶλλον πρόσφατον μορφήν διὰ τῆς λεγομένης δικαιονώσεως τοῦ προγράμματος τῶν μεταρρυθμίσεων τῆς Μυρστέγης, ἡ ὁποία ἐπεδόθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν 9 Ὀκτωβρίου τοῦ 1903 παρὰ τῶν πρεσβευτῶν τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Ρωσσίας. Ἄλλ' οὐχὶ μόνος ὁ κόμητος Μπέρτχολδ φιλοδοξεῖ νὰ διαδραματίσῃ τὸ πρόσωπον τοῦ ἐντίμου μισίτου εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν, οὐχὶ μόνον ἡ Αὐστρουγγαρία καὶ αἱ Δυνάμεις τῆς Τριπλῆς Συμμαχίας, ἀλλ' ἕλαι αἱ Δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι ἐνδιαφέρονται διὰ τὴν διατήρησιν εὐρωπαϊκῆς εἰρήνης καὶ συνεπῶς διὰ τὴν θεραπείαν καὶ τὴν πρόοδον τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Οἱ δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει δὲν θὰ παρῶν βεβαίως, ὅτι ἡ συνδρομὴ τῶν φιλικῶν καγαγελαριῶν εἶνε τόσῃ μᾶλλον συμφέρουσα κατὰ τὴν ὥραν ταύτην ἔφ' ὅσον τὸ ζήτημα τῶν

έθνοτήτων ἐν Τουρκία, ἀκόμη καὶ μετὰ τὴν μεταβολὴν τοῦ Ὑπουργείου δὲν παρουσιάζεται ὑπὸ καλλιτέρους ὄρους ἢ πρότερον».

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἐν τῇ προτάσει Μπέρτχολδ ἀναφερόμενον ὄρον τῆς «διοικητικῆς ἀποκεντρώσεως» ἐδίδετο ἡ ἐξῆς ἐρμηνεία: «Ἡ πρωτοβουλία τοῦ κόμητος Μπέρτχολδ διὰ τὴν νέαν Τουρκίαν εἶπε, ὅτι ὑπῆρξε τὸ ἄρθρον 23 τῆς Βερολινείου συνθήκης διὰ τὴν παλαιάν. Ἡ ἐπέμβασις τῶν Δυνάμεων ἦτο κανὼν διὰ τὴν παλαιάν Τουρκίαν· ἀλλ' ἡ μέθοδος αὐτῆ δὲν εἶπε πλέον δυνατὴ μὲ τὴν «νέαν Τουρκίαν», ἡ ὁποία παρουσιάζεται ὡς συνταγματικὴ χώρα. Τὸ ἄρθρον 23 ἐπέβαλλε τὴν εἰσαγωγὴν αὐτονόμων ὀργανισμῶν εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας. Σήμερον πρόκειται μόνον περὶ ἀποκεντρώσεως: Ἐν ἄλλοις λόγοις θὰ παραχωρηθοῦν εἰς τὰς διαφόρους ἐθνοτήτας διοικητικὰ δικαιώματα, δηλαδὴ ἡ ἄμεσος συμμετοχὴ αὐτῶν εἰς τὴν διοίκησιν, χωρὶς νὰ παρίσταται ἀνάγκη τῆς δημιουργίας τοπικῶν αὐτονόμων μονάδων. Πρόκειται ἐν ἐνὶ λόγῳ ν' ἀναγνωρισθοῦν ἐθνικαὶ μονάδες, παρεχομένων εἰς ἐκάστην ἐθνοτητα δικαιωμάτων, εἰς τὰ ὁποῖα ἤθελον συμμετέχει ὅλα τὰ ἄτομα τὰ ἀνήκοντα εἰς τὴν ἐθνοτητα ταύτην ἀνεξαρτήτως τῆς σημασίας καὶ ἐπιβολῆς τῆς τοπικῆς ομάδος ὅπου ἀνήκουν. Τὸ μέτρον τοῦτο ἐνδείκνυται ἰδιαιτέρως διὰ τὰς ἐπαρχίας μικτοῦ πληθυσμοῦ ὡς αἱ ἐν Μακεδονίᾳ. Καὶ τὴν στιγμὴν καθ' ἣν λέγεται, ὅτι τάσσονται τέσσαρα βιλαέτια εἰς τὴν αὐτόνομον Ἀλβανίαν, ἡ πρότασις Μπέρτχολδ παρέχει εἰς τὰς ἄλλας ἐθνοτητας, τὰς ὁποίας θὰ ἐζημιουῖ ἡ δημιουργία παρομοίας Ἀλβανίας, τὴν ἐγγύησιν, ὅτι ἡ Εὐρώπη λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τὰ δικαιώματά των καὶ ὅτι δὲν θὰ ἐπιτρέψῃ ν' ἀπορροφηθοῦν ἐν τῇ Ἀλβανίᾳ οὔτε τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον τῆς Ἠπείρου, οὔτε γενικώτερον τὰ μὴ ἀλβανικὰ χριστιανικὰ στοιχεῖα εἰς ἄλλα διαμερίσματα τῆς Ρούμελης».

Ἡ ἐρμηνεία αὐτῆ ἦτον ἀπολύτως καθησυχαστικὴ δι' ὅλας τὰς ξένας ἐν Τουρκίᾳ ἐθνοτητας, ἀλλ' ἀπεδείκνυε τὸ ἀπὸ πρακτικῆς ἀπόψεως δυσχερὲς εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς προτάσεως. Ἦτο ὁπωσδήποτε μία διέξοδος διὰ τὴν τόσῃ δυσχερῆ θέσιν τῶν ἐν Τουρκίᾳ ἐθνοτήτων.

Ὅλιγον μετὰ τὴν ὑποβολὴν τῆς προτάσεώς του διὰ τὴν ὁποίαν καὶ ἐπαρρησιμασθεῖτο παρὰ τοῦ Καίσαροβασιλέως, ὁ κόμητος Μπέρτχολδ μετέβη εἰς Σινάγιαν πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ βασιλέως τῆς Ρουμανίας Καρόλου, παρὰ τῇ ὁποίᾳ ἔτυχε μακρᾶς ἀκροάσεως. Πρὸ τῆς ἐπισκέψεως ταύτης εἶχεν, ὡς γινώσκῃ ἤδη ὁ ἀναγνώστης, προκληθῆ ἡ ἐπίσκεψις τοῦ ἐπιτελάρχου τοῦ αὐστριακοῦ στρατοῦ.

Τὸ εἰς Ρουμανίαν ταξεῖδιον τοῦ κόμητος Μπέρτχολδ ἐσχολιάσθη, ὡς καὶ ἡ περίφημος πρότασις του, διὰ μακρῶν παρὰ τοῦ παγκοσμίου τύ-

που, ὅστις διείδεν ἐν αὐτῷ τὴν θετικωτέραν ἐκδήλωσιν ἀνησυχίας διὰ τὴν ἄλλην ἐν τῇ Βαλκανικῇ κατάστασιν. Πολλοὶ δὲ ἐγένοντο ὑποθέσεις περὶ αὐτοῦ. Οἱ μὲν ἔλεγον, ὅτι ἡ Αὐστροουγγρική Κυβέρνησις ἐπρότεινεν εἰς τὴν Ρουμανίαν κοινὴν δρᾶσιν τῶν δύο Κρατῶν εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ συζήτησις τῆς προτάσεως Μπέρτχολδ ἤθελε καταστήσει τὴν δρᾶσιν ταύτην ἀναγκαίαν. Ἄλλοι, ὅτι ἡ Αὐστροουγγαρία ἐζήτησε περισσοτέραν ἀκρίβειαν εἰς τὴν ἤδη συνομολογηθεῖσαν (*) σύμβασιν περὶ κοινῆς στρατιωτικῆς δράσεως. Ἄλλοι ἀκόμη—ὑπόθεσις ἐντελῶς ἀπίθανος—ὅτι ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Αὐστροουγγαρίας μετέδῃ νὰ παρακαλέσῃ τὴν Ρουμανικὴν Κυβέρνησιν, ὅπως λόγῳ τῶν φιλικῶν αὐτῆς σχέσεων μετὰ τῆς Πύλης προτρέψῃ ταύτην εἰς τὴν ἀποδοχὴν τῆς προτάσεώς του. Καὶ οἱ ὀρθότερα κρινόντες ἔγραφον, ὅτι ἐπρόκειτο ἀπλούστατα περὶ συνεννοήσεως μεταξὺ Αὐστροουγγαρίας καὶ Ρουμανίας ἐναντι τῶν ἐνδεχομένων νὰ συμβῶν ἐν τῇ Βαλκανικῇ. Τοσαύτῃ δὲ ἦτο ἡ περὶ τούτου ἀνησυχία ἐν Εὐρώπῃ ὥστε ἤδη περὶ τὰ τέλη Αὐγούστου ἐκοινολογεῖτο ὁ ἐπιχειρούμενος πόλεμος. Εἶνε ὑπὸ τὴν ἐποψίν ταύτην χαρακτηριστικὸν τὸ τηλεγράφημα, τὸ ὁποῖον ἀπέστειλεν εἰς τοὺς «Καιροὺς» τοῦ Λονδίνου ὁ ἐν Πιερουπόλει ἀνταποκριτὴς τῆς ἐφημερίδος ταύτης: «Αἱ φῆμαι πολέμου, ἔλεγε τὸ τηλεγράφημα τοῦτο, Βουλγαρίας, Σερβίας, Ἑλλάδος κατὰ τῆς Τουρκίας ἐπηρέασαν τὸ Χρηματιστήριον. Εἰς τοὺς καλῶς πληροφορημένους κύκλους αἱ φῆμαι αὗται παρακολουθοῦνται μετὰ προσοχῆς, ἀλλ' ἡ Ρωσικὴ διπλωματία ἐξακολουθεῖ νὰ ἐξασκῇ κατευαστικὴν ἐπιρροήν». Ἐν Ἀθήναις αἱ φῆμαι αὗται διεφεύσθησαν ἡμιεπιστήμως διὰ τοῦ τύπου. Ἄλλ' ἐκ τῶν γεγονότων, τὰ ὁποῖα ἐξιστορήσαμεν ἤδη καὶ τὰ ὁποῖα ἠκολούθησαν ἀλλεπάλληλα τὴν πρότασιν τοῦ αὐστριακοῦ Ἀρχικαγκελαρίου, οὐδεὶς ἀμφεβαλλεν, ὅτι ἡ μοιραία σύγκρουσις καθίστατο ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ ἀναπόφευκτος.

Ὡς πρὸς τὰ ἐν Ρουμανίᾳ διαδήματα τοῦ κόμητος Μπέρτχολδ ἐναντι τοιοῦτου ἐνδεχομένου, σήμερον ὁ ἀναγνώστης δύναται νὰ ἔχη σαφὴ γνῶμην ἐξ ὧν συνέβησαν. Ἡ Ρουμανία μέχρι τοῦ δευτέρου συμμαχικοῦ πολέμου, ὅτε ἀνεμίχθη, ἔμεινεν ἐν οὐδετερότητι καὶ ἐπιφυλακῇ. Χριστιανικὸν Κράτος δὲν ἦτο δυνατόν οὐδὲ παρὰ τῆς Αὐστρίας νὰ ὑποκινήθῃ καὶ ἐὰν ἀκόμη ἡ Δύναμις αὕτη εἶχε τοιαύτην πολιτικὴν ὅπως ἀντιδράσῃ εἰς τὸν κοινὸν ἀγῶνα τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν κατὰ τῆς Τουρκίας. Θὰ ἔπρεπε δὲ πρὸς τιμὴν του τώρα νὰ ἠδυνάμεθα ἐξ ὧν ἔχο-

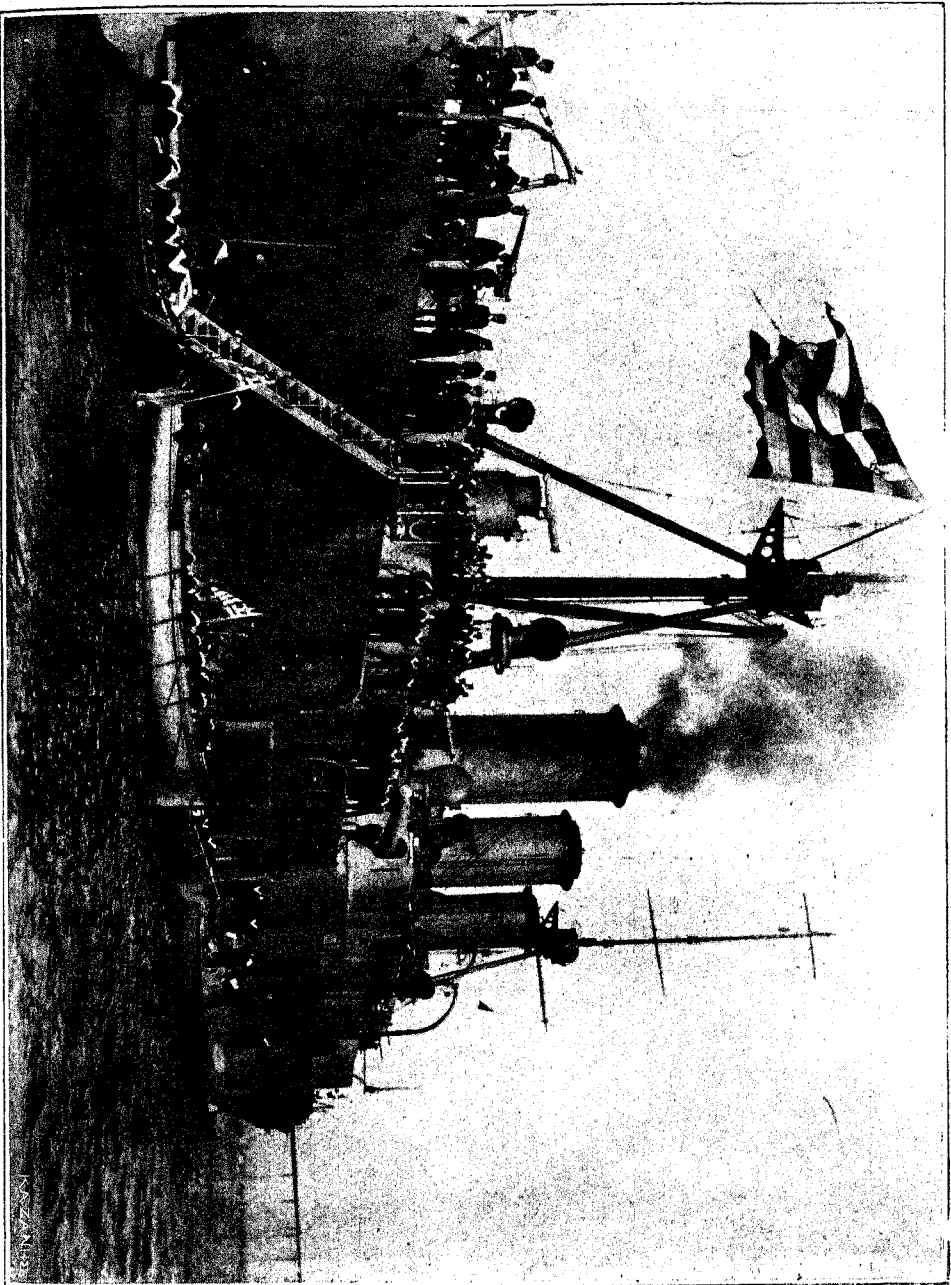
(*) Περίληψις τῶν γνωμῶν τοῦ παγκοσμίου τύπου παρὰ τοῦ «Messenger d'Athènes»

ΕΝ Ν. ΦΑΛΗΡΑ: Ὁ Ἀββαρ μετὰ τὴν ἐπιθεώρησιν τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ πρωθυπουργοῦ καὶ
θρουγῶν τῶν Ναυτικῶν ἐψῶσαν τὸ σῆμα τοῦ Ναυάρχου, ἀποπλεῖ πρὸς δεξιὰν
ἐπὶ κερφαλῆς θλονήσου τοῦ Στάλου.

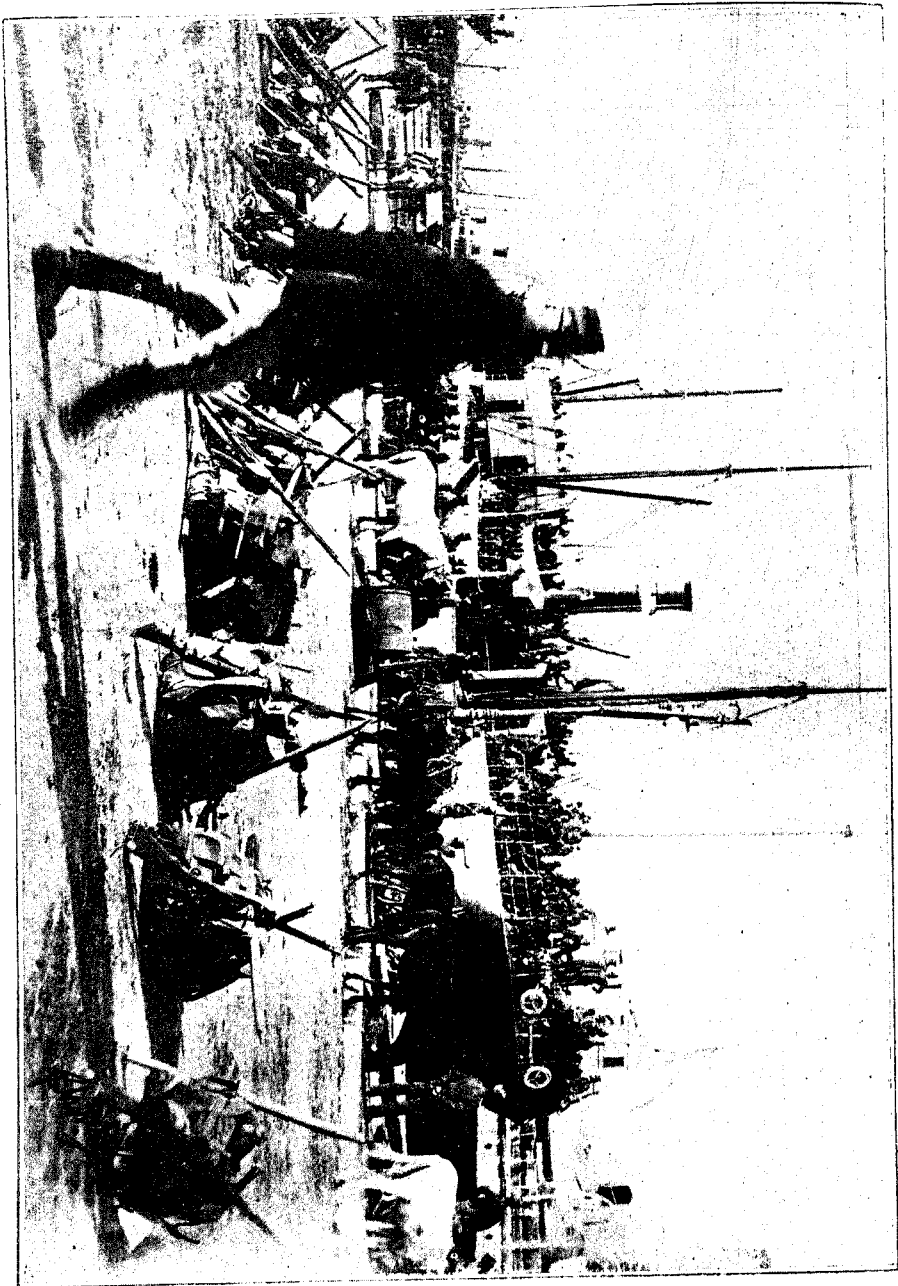
ΚΑΖΑΝΗΣ

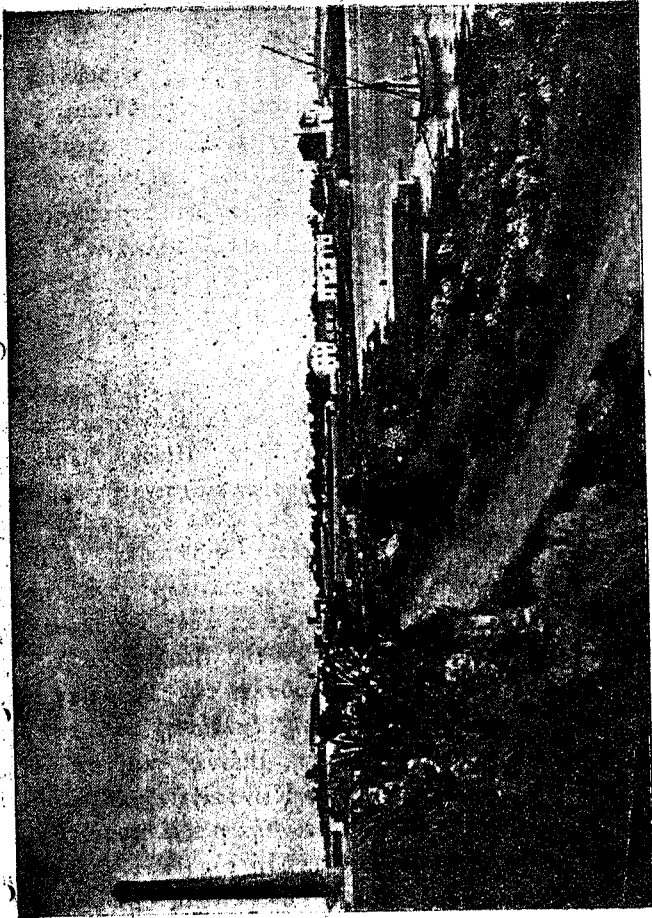
ΕΝ Ν. ΦΑΛΗΡΑ: Ὁ Πρωθυπουργὸς Ἐλ. Βενιζέλος καὶ ὁ θρουγῶς τῶν Ναυτικῶν Ν. Στάτος
θεώμενοι ἐκ τῆς ἀγαυατοῦ τὸν ἀποπλεῖ τοῦ Στάλου.

ΕΝ Ν. ΦΑΛΗΡΩ : 'Ο 'Αρκτούριον μετά τήν επιβεβαίωσιν του βασιλέως και του πρωθυπουργού και
θρυση των Ναυτικών θύρων το σήμα του Ναυάρχου, αποπλέει προς δεξιά
και κεραίες διοικήσου του Στόλου.

ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ: Ήταβιβασαίς σφραγισθὲν ἐπὶ μεταγωγικῶν.

Η ΝΗΣΟΣ ΡΟΔΟΣ — Άτοπος μέρος της πόλεως.

μεν ὑπ' ὄψει συμβάντων νὰ σχηματίσωμεν καὶ τὴν πεποιθησιν, ὅτι καὶ εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἤττωντο τὰ Βαλκανικὰ Κράτη—περίπτωσις ὅλως ἀπίθανος—θὰ παρενέβαινε ὑπὲρ αὐτῶν. Τιοιαύτη πολιτικὴ, πᾶν ἄλλο ἢ αἰσθηματικὴ, θὰ ἦτο ἡ συμφέρουσα διὰ τὴν Ρουμανίαν ὁση καὶ ἂν ὑποθέσωμεν, ὅτι θὰ ἦτο δύσκολον νὰ ἐπιτύχη. Ἀλλὰ τὰ πράγματα δὲ ἦτο κίνδυνος νὰ φέρουν εἰς τὴν ἀνάγκην παρομοίας ἐκδηλώσεως, καὶ ἡ Ρουμανία ἔμενεν ἄθικτος στρατιωτικὴ δύναμις διὰ νὰ ρυθμίσῃ τὰ μετὰ ταῦτα, ὡς καὶ ἐρρύθμισεν αὐτά, ὑποτιθεμένου δὲ ὅτι εἶχεν ἢ καὶ ἔχει ἀκόμη συνταυτίσει ὑπὸ ὄρους τὴν τύχην τῆς πρὸς τὴν Τριπλῆν Συμμαχίαν, ἦτο πάντοτε παράγων στρατιωτικὸς ἔτοιμος νὰ βοηθήσῃ τὴν Αὐστρίαν, ἐὰν ἡ καθ' ὄλην τὴν βαλκανικὴν κρίσιν κινήτοποιήσασα τὰ στρατεύματά της Δύναμις αὕτη ἐφέρετο εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὴν Ρωσσίαν. Τὸ πᾶν δὲ ἐξηρτάτο ὑπὸ τὴν ἐποψίν ταύτην ἐκ τῆς ρωσικῆς πολιτικῆς.

Ἀλλὰ ποία ἦτο πράγματι ἡ συμμαχικὴ θέσις τῆς Ρουμανίας ἐν τῇ Βαλκανικῇ; Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου πολλὰ ἐλέχθησαν καὶ ἐγράφησαν. «Τὴν 4 Σεπτεμβρίου 1910, γράφει ὁ κ. Πινόν, (*) μίᾳ παρισινῇ ἐφημερίδι ἡ «Πρωτὰ» ἔθετεν εἰς κυκλοφορίαν εἰδητιν, ἡ ὁποία ἐπροκάλεσε μεγάλην ἐνετύπωσιν: «Κατὰ πληροφωρίας ἐξ ἀσφαλεστάτης πηγῆς, ἐγραφεν ἡ ἐφημερίς αὕτη, τὰς ὁποίας λαμβάνομεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἡ Τουρκία συνωμολόγησε στρατιωτικὴν συνθήκην μετὰ τῆς Ρουμανίας. Ἡ συνθήκη αὕτη ἐξασφαλίζει εἰς τοὺς Τούρκους τὴν συνδρομὴν τοῦ ρουμανικοῦ στρατοῦ ἐναντίον τῆς Βουλγαρίας εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ Δύναμις αὕτη ἤθελε προσβάλει τὴν Τουρκίαν. Μᾶς διαβεβαιοῦν ἐξ ἄλλου, ὅτι ἡ συμφωνία αὕτη ἐκλείσθη ὑπὸ τὴν ἐμπνευσιν τῶν Κυβερνήσεων τοῦ Βερολίνου καὶ τῆς Βιέννης καὶ ὅτι ὁ βαρῶνος Μάρσαλ, πρεσβευτῆς τῆς Γερμανίας ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπῆρξεν εἰς ἐκ τῶν κυριωτέρων πρωτεργατῶν. Ἡ συνθήκη εἶνε μυστικὴ...» Ἀφοῦ ἡ εἰδησις αὕτη ἐσχολιάσθη καὶ συνεζητήθη εὐρύτατα, διεψεύσθη τέλος παρὰ τῶν ἐνδιαφερομένων κυβερνήσεων. «Κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν, προσθέτει ὁ κ. Πινόν, οὐδεμία γραπτὴ συνθήκη συνωμολογήθη· ἀλλ' ὅταν ὑπάρχει κοινότης συμφερόντων, ὡς καὶ ὑπάρχει, δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ προστρέξῃ κανεὶς εἰς συμβολαιογραφεῖον».

Ἐκ τοῦ ἐπεισοδίου τούτου λαμβάνων ἀφορμὴν ὁ διαλεκριμένος συγγραφεὺς ἀφιερῶ μελέτην περὶ τῆς πολιτικῆς ἐν γένει τῆς Ρουμανίας

(*) «La Roumanie dans la politique danubienne et balkanique» εἰς τὸ σὺγγραμμά του: L'Europe et la Jeune Turquie.

καὶ ὡς πρὸς τὰς δύο Μεγάλας Δυνάμεις τὴν Ρωσσίαν καὶ τὴν Αὐστρίαν καὶ ὡς πρὸς τὰ Βαλκανικὰ ἐν γένει κράτη. Ἄδου ἀληθῶς διαφωτιστικώταται σελίδες καὶ οἶονεὶ προφητικαὶ εἰς πολλὰ σημεῖα ἐπὶ τῶν βραδύτερον ἐπελθόντων γεγονότων: «Ἡ Ντομπρούτζα, ἡ χέρσος αὐτῆ καὶ ἐλῶδης ἔκτασις, τὴν ὁποῖαν ἡ συνθήκη τοῦ Βερολίνου ἔδωκεν εἰς τοὺς Ρουμούνους καὶ τὴν ὁποῖαν ἡ ἀποικιακὴ των δραστηριότης μετεμόρφωσεν ἤδη, ἐκπληροῖ σημαίνουσαν ἀπαστολὴν ἐν τῇ πολιτικῇ ἰσορροπίᾳ τῆς Εὐρώπης: διαχωρίζει τὴν σλαυϊκὴν Ρωσσίαν τῆς σλαυϊκῆς Βουλγαρίας. Εἰς ἓνα Βούλγαρον, ὅστις ἐξέφραξε τὴν λύπην του, διότι ἡ συνθήκη τοῦ Βερολίνου δὲν εἶχεν ἐκχωρήσει τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Δουνάβεως εἰς τὴν Βουλγαρίαν, ὁ Σταμπούλωφ ἀπήντησε: «Δοξάζετε τὸν Θεόν, παῦ ἡ Ντομπρούτζα σὰς χωρίζει ἀπὸ τὴν Ρωσσίαν». Οἱ πόθοι τοῦ φοβεροῦ δικτάτορος ἐξεπληρώθησαν ἡ βουλγαρικὴ πολιτικὴ παρέμεινε τελείως ἀνεξάρτητος τῆς ρωστικῆς, ἀλλ' αἱ ἀναμνήσεις τῆς ἡρωϊκῆς ἐποχῆς, αἱ ὁμοιότητες φυλῆς, θρησκείας καὶ συμπερόντων, δύνανται εἰς δοθεῖσαν στιγμὴν νὰ φέρουν τὰς δύο χώρας εἰς συμμαχίαν, ἣτις θὰ ἠδύνατο νὰ καταστή ἑπικίνδυνος διὰ τὴν Ρουμανίαν. Εἶνε τοῦτο μία πιθανότης, πρὸ τῆς ὁποίας τὸ Κράτος τοῦτο ὀφείλει νὰ λάβῃ προληπτικὰ μέτρα. Καὶ ἔχει ἐν μόνον μέσον νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τῆς Αὐτροουγγαρίας, ἣτις ἀντίπαλος τῆς Ρωσσίας εἰς τὰ Βαλκάνια, ἔχει τὸ αὐτὸ μετὰ τῆς Ρουμανίας συμφέρον. Πράγματι ὁ Βασιλεὺς Κάρολος καὶ οἱ Ὑπουργοὶ του ἤλθον ἀπὸ μακροῦ ἤδη χρόνου εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τῆς Κυβερνήσεως τῆς Βιέννης ἐπὶ τῇ προβλέψει νέας ρωστικῆς καθόδου πρὸς τὸν Βόσπορον. Στρατιωτικὴ συνθήκη συνομολογηθεῖσα τὸ 1891 προβλέπει, ὅτι εἰς περιπτώσιν ρωστικῆς εἰσβολῆς, ὁ αὐστρικὸς καὶ ὁ ρουμανικὸς στρατὸς θὰ ἐβοήθουν ἀλλήλους. Ἀντιπαρθέτοντες ρουμανικὸν ἔδαρος μετὰξὺ Ρωσσίας καὶ Βουλγαρίας, οἱ πληρεξούτιοι τοῦ Βερολίνου ὤθησαν τὴν Ρουμανίαν πρὸς τὴν Αὐτροουγγαρίαν ἐκ τῆς ὁποίας σπουδαιότατα ἄλλα συμφέροντα θὰ ἔπρεπεν ἴσως νὰ τὴν ἀπομακρύνουν. Ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι κατέχει τὴν Ντομπρούτζαν ἡ Ρουμανία καθίσταται φυσικῶς ὁ προκεχωρημένος σύμμαχος τῆς Τριπλῆς Συμμαχίας ἀπέναντι τοῦ Σλαυϊσμοῦ. Ἐξ ἄλλου συνδέεται μετὰ τῆς Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας διὰ δυναστικῶν δεσμῶν, ἀλλ' ὑπάρχουν λόγοι βαρύτεροι γεγραμμένοι ἐν τῇ συνθήκῃ τοῦ Βερολίνου, οἵτινες τῆς ἐπέβαλον ὡς ἀκαύτην τὴν ἀποδοχὴν πολιτικῆς πρὸς τὴν ὁποῖαν τὴν ὄθουν ἤδη αἱ προτιμήσεις τοῦ ἡγεμόνος τῆς.

«Οἱ Τοῦρκοι μὲ τὸν ἀναδιοργανωθέντα στρατὸν των βαρύνουν σημαντικῶς ἐπὶ τοῦ ἀναλογικοῦ ποσοῦ τῶν δυνάμεων ἀπὸ τῶν ὁποίων

ἐξαρτάται ἡ ἰσορροπία ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Χωρίζονται ἀπὸ τῶν Ρουμάνων διὰ τῶν Βουλγάρων. Δὲν ἔχουν λοιπὸν τίποτε νὰ φοβοῦνται ἐκ τῶν πρώτων, ἐνῶ αἱ ἀξιώσεις τῶν δευτέρων τοὺς πιεσοῦν. Οὐδὲν ἐπιμένως φυσικώτερον δι' αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ νὰ συγεννογηθοῦν μετὰ τῶν Ρουμάνων διὰ νὰ συγκρατήσουν τὰς φιλοδοξίας τῶν Βουλγάρων καὶ παρεμποδίσουν τὴν ἀνάδοξον τῶν Ρώσων πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἀφίνοντες κατὰ μέρος τὸ ἐνδεχόμενον συμμαχίας μεταξὺ Ρωσσίας καὶ Βουλγαρίας καὶ ὑποθέτοντες, ὅτι ἡ Βουλγαρία μόνη προσβάλλει τὴν Τουρκίαν, βλέπομεν, ὅτι ἡ Ρουμανία ἔχει ὡς πρόγραμμα πολιτικῆς, ὅτι καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν ἀκόμη ταύτην συμφέρον τῆς εἶνε νὰ συμβαδίσῃ μετὰ τῆς Πύλης. Ἐλάβεν ὡς θεμελιώδη ἀρχὴν τῆς πολιτικῆς τῆς τὸν καιónα, τὸν ὁποῖον ἡμεῖς οἱ Γάλλοι ἐλησημοιήταμεν δυστυχῶς τὸ 1836, ὅτι ἡ ἐπαύξησις ἐνὸς Κράτους ἀποτελεῖ ἴρσο facto ἐλάττωσιν διὰ τοὺς γείτονάς του μεταβαλλομένων τῶν ἀναλογιῶν, ἡ ἰσορροπία καταστρέφεται. Ἀλλὰ δὲν συμφέρει, ὡς ἔπραξεν ὁ Ναπολέων ὁ Γ'. νὰ ἐφαρμόσῃ κανεὶς τὴν ἀρχὴν ταύτην μετὰ τοιοῦτον γεγονός, ἀρεῖλει νὰ προνοήσῃ ἐν καιρῷ, καὶ ὁ βασιλεὺς Κάρολος δὲν παρέλειψεν ἀπὸ τοῦ νὰ προνοήσῃ. Ἐλέχθη πολλάκις περὶ τῆς Βουλγαρίας, ὅτι εἶνε ἡ Πρωσία τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν. Ὁ Χοεντζόλλερν, ὁ ὁποῖος βασιλεύει ἐν Βουκουρεστίῳ εἶνε ἀποφασισμένος νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ νὰ συντελεσθῇ ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς Πρωσίας ταύτης τῆς Βαλκανικῆς, ὅτι ὁ Χοεντζόλλερν τοῦ Βερολίνου ἐπραγματοποίησεν ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς Πρωσίας καὶ ἐπὶ ζημίᾳ τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Γαλλίας. Συγκρινομένη πρὸς τὴν Βουλγαρίαν, ἡ Ρουμανία εὐρίσκεται σήμερον ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῶν γενικῶν πόρων ἐν τῇ ἀναλογίᾳ τοῦ ἐπὶ πρὸς τέσσαρα. Ἐχει ἐπτὰ ἑκατομμύρια κατοίκων ἐνῶ ἡ Βουλγαρία ἀριθμεῖ ὀλιγώτερα τῶν τεσσάρων. Δὲν θέλει νὰ ἴδῃ τὴν ἀναλογίαν ταύτην μεταβαλλομένην ἐπὶ ἐλαττώσει τῆς ἰδίας τῆς θέσεως. Μία βουλγαρικὴ νίκη, ἡ ὁποία ἤθελεν ἀναστήσει τὴν Μεγάλην Βουλγαρίαν τοῦ Ἀγίου Στεφάνου, θὰ ἔθετε τὴν Ρουμανίαν εἰς κατωτέραν μοῖραν. Θὰ ἐκινδύνευε νὰ πύθῃ ἀπὸ ἀτρύξιαν μεταξὺ τῶν δύο μεγάλων σλαβικῶν κρατῶν θὰ ἐφοβεῖτο ἀκόμη, ὅτι ἡ Βουλγαρία νικήτρια θὰ ἐπέδωκε νὰ καταλάβῃ τὴν Ντόμπρουτζαν ὑπὸ τὸ πρόσχημα, ὅτι μέρος τοῦ ἐκεῖ πληθυσμοῦ εἶνε Βούλγαροι.

»Οἱ Ρουμᾶνοι στρεφόμενοι πρὸς τοὺς γείτονάς των Βουλγάρους ὁμιλοῦν πρὸς αὐτοὺς μὲ τὴν ἐξῆς περίπου γλώσσαν: «Ἐπιθυμοῦμεν νὰ εἴμεθα φίλοι σας, πάντοτε θὰ βλέπωμεν μετ' εὐχαριστήσεως τὰς οικονομικὰς καὶ κοινωνικὰς προόδους σας, τὴν ἐπαύξησιν τοῦ πλοῦτου σας, τῶν σιδηροδρόμων σας, τῶν συναλλαγῶν σας, ἀλλ' ἐὰν προτίθεσθε νὰ

πολεμήσετε ἐναντίον τῶν Τούρκων διὰ τὰ ἐπικτείνετε τὰ σύνορά σας μέχρι τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, ἰδρύοντες τὴν Μεγάλην Βουλγαρίαν τῶν ὀνείρων σας ἢ δημιουργοῦντες ἀνεξάρτητον Μακεδονίαν, ἢ ὅποια κατ' ἀνάγκην θὰ ἦτο βουλγαρικὴ Μακεδονία, προσέξατε: θὰ κινητοποιήσωμεν τότε τὰ στρατεύματά μας καὶ ἐνῶ σεῖς θὰ κατέρχεσθε πρὸς τὴν Ἀδριανούπολιν, ἡμεῖς θὰ βαδίσωμεν κατὰ τῆς Σόφιας, θ' ἀπειλήσωμεν τὰ νῶτα τοῦ στρατοῦ σας, ἀναχαιτίζοντες τὴν προέλασίν του, ἢ τοῦλάχιστον θὰ κρατήσωμεν ἐν ἐνέχυρον, τὸ ὅποιον θὰ μᾶς ἐξατφάλιζε τὸ δικαίωμα νὰ παρέμβωμεν κατὰ τὴν συνομολόγησιν τῆς εἰρήνης καὶ νὰ μὴ μείνωμεν μὲ κενὰς τὰς χεῖρας ἐνῶ σεῖς θὰ ἔχετε πλήρεις τὰς ἰδικὰς σας»... Κατ' ἐπιανάληψιν τὰ τελευταῖα ἔτη ἡ Κυβέρνησις τοῦ Βασιλέως Καρόλου ἐκιοινοποίησε τὰς προθέσεις ταύτας εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Πετρούπολεως μετὰ τῆς ὁποίας διατελεῖ εἰς σχέσεις λίαν ἐμπιστευτικὰς. Αἱ δὲ φιλειρηνικαὶ συμβουλαί, τὰς ὁποίας εἰς διαφόρους περιπτώσεις ἔδωκεν ἡ Κυβέρνησις τοῦ Τσάρου ἐν Σόφια ἐτηγρίζοντο οὕτω ἐπὶ ἐπιχειρήματος κατ' ἐξοχὴν ἰσχυροῦ. Ἐξεπλάγησαν ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἀληθινὴ ἀγανάκτησις παρετηρήθη μετὰ τῶν κύκλων τῶν ἐθνικοφρόνων Βουλγάρων, ὅταν ὁ βασιλεὺς Φερδινάνδος δὲν ἐπωφελήθη τῆς ἀποστολῆτος εἰς τὴν ὁποίαν εὕριστετο ὁ τουρκικὸς στρατὸς μετὰ τὴν ἐπιπάτασιν τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1908 ἢ μετὰ τὸ πραξικόπημα τοῦ Ἀβδουλ Χαμίτ κατὰ Ἀπρίλιον τοῦ 1909, διὰ τὰ βαδίσῃ κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὑπογράψῃ ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ μίαν νέαν συνθήκην τοῦ Ἁγίου Στεφάνου. Τὴν ἀληθῆ αἰτίαν τῆς ἀποχῆς ταύτης πρέπει νὰ τὴν ζητήσῃ καλεῖς ἐν Ρουμανίᾳ.

Ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, ἡ πολιτικὴ ἀγῆ τῆς Ρουμανίας ἡ τότε καλῶς διαγραφεῖσα παρὰ τοῦ Γάλλου συγγραφέως, ἐπραγματοποιήθη βραδύτερον κατὰ τὸν ἐτραγέοντα συμμαχικὸν πόλεμον τὸν μετὰ τὴν Ἑλλάδος καὶ Σερβίας κατὰ τῆς Βουλγαρίας, ἢ ὅποια περιέστη εἰς τὴν τύχην τῆς Τουρκίας δεχθεῖσα πανταχόθεν τὴν ἐπίθεσιν μέχρι καὶ τοῦ ν' ἀνακτῆσῃ καὶ αὐτὴ ἢ ἡττηθεῖσα Τουρκία τὴν Ἀδριανούπολιν, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀπῆλθει κατὰ τὸν πρῶτον πόλεμον.

Ὡς πρὸς τὴν πρότασιν Μπέρτχολδ ἐναντι τῆς Πόλης, αὕτη οὐδὲν ἠθέλησε ν' ἀκούσῃ, αἱ δὲ ἐπανειλημμένοι συστάσεις τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβως τῆς Αὐστρίας ὑπῆρξαν ἀτελεσφόρητοι. Ἡ πρότασις αὕτη ἐξ ἄλλου, ἐνεθάρρυνε τὰς Κυβερνήσεις τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν, αἱ ὅποια ἐνέτεινον τὰς πολεμικὰς των παρὰ τὴν ἐπίθεσιν ἐπὶ τῇ προβλέψει πολέμου: Εἰς τὴν Βουλγαρίαν ἐξεφέροντο ἀπειλαὶ κατὰ τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Κυβερνήσεως, ὅτι ἐδίσταζον ν' ἀκολουθήσουν ἐνεργωτέραν πολιτικὴν· αἱ σφαγαὶ τῶν Κοτσάνων εἶχον καταστήσει τὸν βουλγαρι-

κόν λαὸν ἀδιάλλακτον πρὸς πᾶσαν ἰδέαν μετριοπαθείας καὶ ὑποχωρήσεως. Ἰδοὺ πῶς περιέγραφε τὴν κατάστασιν ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν Λουδκάνωφ ἐρωτηθεὶς παρὰ τῆς ἐφημερίδος Νόβε Βρέ μια τῆς Πετροπόλεως. «Ἡ θέσις τῶν Χριστιανῶν καὶ ἰδίως τῶν Βουλγάρων ἐν τῇ Ὄθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ κατέστη ἀφόρητος. Εἶνε δὲ ἐξ ἄλλου ἀδύνατον νὰ συγκρατήσωμεν τὴν ἐγερθεῖσαν παρὰ τῷ βουλγαρικῷ λαῷ ἀγανάκτησιν ὡς ἐκ τῶν σφαγῶν τῶν Κοτσάνων. Ἡ ὄλη δὲ αὐτὴ κατάστασις θέτει εἰς δεινὴν δοκιμασίαν τὰς εἰρηνοφίλους προσπαθείας τῆς Βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως. Ἄλλ' ἢ Βουλγαρία δὲν εἶνε μόνη ἔναντι τῶν δυσχερειῶν αὐτῶν. Μετ' ὀλίγον τὸ Κρητικὸν ζήτημα θὰ προβάλλῃ ἐκ νέου πρὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Αἱ ἀταξίαι καὶ ἡ ἀδιακρισία τῶν Ἀλβανῶν ἐπροκάλεσαν συγκίνησιν ἐν Σερβίᾳ καὶ ἔνοπλον σύγκρουσιν ἐν Μαυροβουνίῳ. Τὰ μόνα φωτεινὰ σημεῖα εἰς αὐτὴν τὴν σκοτεινὴν κατάστασιν εἶνε ἡ συνεργασία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μετὰ τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας ὡς καὶ αἱ ἐκδηλώσεις τῆς συμπαθείας αἱ γινόμεναι πρὸς τὴν Βουλγαρίαν παρὰ τῆς δημοσίας γνώμης ἐν Ἑλλάδι, Σερβίᾳ καὶ Μαυροβουνίῳ, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ ἰωβιλαίου τοῦ Βασιλέως Φερδινάνδου. Αἱ Δυνάμεις αἱ ὑπογράφασαι τὴν Βερολίνοιον Συνθήκην, συνεπέρανεν ὁ κ. Λουδκάνωφ, θὰ ἠδύνατο, παρέχουσαι τὴν ἐγγύησίν των, νὰ συμβάλουν ἰσχυρῶς εἰς τὴν ἐλευθέραν καὶ εἰρηνικὴν ἀνάπτυξιν τῶν χριστιανικῶν ἐθνότητων ἐν Τουρκίᾳ.»

Μία τοιαύτη κατάστασις ἐπέτεινε τὰς ἐν Εὐρώπῃ ἀνησυχίας ὅπου ἐφοβοῦντο, ὅτι τὰ Βαλκανικὰ Κράτη ἐξέθουον ἐπὶ τούτῳ τὰ πράγματα πρὸς πόλεμον θέλοντα νὰ ἐπωφεληθῶν τῶν ἐσωτερικῶν δυσχερειῶν τῆς Τουρκίας. Ὑπὸ τοιοῦτον πνεῦμα ἔγραφεν ὁ ἡμιεπίσημος «Χρόνος» τῶν Παρισίων ἀγκαλῶν τὴν Βουλγαρικὴν Κυβέρνησιν ὡς τείνουσαν νὰ διαταράξῃ τὴν εἰρήνην. Τὸ ὄργανον τοῦ Βουλγάρου Πρωθυπουργοῦ κ. Γκέσωφ ἢ ἐν Σόφίᾳ ἐνδιδομένη ἐφημερίς Μίρ ἀπήντα εἰς τὴν πρόκλησιν ταύτην λέγον, ὅτι «ἐάν ἡ Βουλγαρία ἐπεθύμει ν' ἀποδυσθῇ εἰς πόλεμον θὰ ἔπραττε τοῦτο» τὸ 1908, ὅτε θὰ εἶχε μεγαλειτέρας ἐλπίδας ἐπιτυχίας, διότι τότε ἀκριβῶς ἢ ἐν Τουρκίᾳ κατάστασις ἦτο πολὺ δυσχερεστέρα τῆς σημερινῆς. Ἄλλ' ὅ,τι συγκινεῖ σήμερον τὸν βουλγαρικὸν λαὸν καὶ προκαλεῖ τὸ ἐνδιαφέρον του δὲν εἶνε αἱ δυσχέρειαι τῆς Ὄθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ἀλλ' ἡ ἀπελπιστικὴ θέσις τῶν ἐν Τουρκίᾳ συμπατριωτῶν του. Καὶ τοῦτο ἢ γαλλικὴ ἐφημερίς ἀποφεύγει νὰ ἐξετάσῃ. Ἐπίσης σφάλλεται εἰς τὴν κτήμησίν της ὅσον ἀφορᾷ τὰς μεταξὺ τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν σχέσεις καὶ συνενογήσεις. Τὰ κράτη

ταύτα
Βαλκ
ἀμοι
ἐν Τ
μον
σμών
νὰ τ
Εὐρω
σιαν
Του
ὅτι
μεν
καί
εἰς
δυσ
νεια
μετ
πτώ
μεν
φιλ
ἐπί
«Χ
τος
εἰλ
εἰν
περ
δρο
δρο
ἐλ
σε
κα
μέ
κτ
ρυ
σι
να
π

ταῦτα ἐκρίνοντο πρὸ μικροῦ ὡς τὰ ἀμεσώτερον ὑπεύθυνα διὰ τὴν ἐν τῇ Βαλκανικῇ ἀξιοθρήνητον κατάστασιν λόγῳ τῶν διενέξεων των καὶ τοῦ ἀμοιβαίου αὐτῶν μίσους. Καὶ τώρα ὅτε τὸ μῖσος αὐτὸ ἐξέλιπεν, οἱ δὲ ἐν Τουρκίᾳ ὁμοεθνεῖς των ἔπαυσαν τὸν μεταξὺ των ἀδελφοκτόνον πόλεμον ἀντὶ ν' ἀκούουν ἐνθαρρύνσεις πρὸς σύσφιγξιν τῶν νέων αὐτῶν ἑσμῶν, εἶνε ἐκτεθειμένοι εἰς τὰς ἐξωθεν ραδιουργίας, αἱ ὁποῖαι τείνουσι νὰ τοὺς διαχωρίσουν. Αἱ δὲ ἀπειλαὶ τοῦ «Χρόνου», ὅτι ἢ πίσεις τῆς Ἑβρώπης θὰ ἐξηνάγκαζε τὴν Σερβίαν, τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ Μαυροβούνιον νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν Βουλγαρίαν μόνην εἰς πόλεμον μετὰ τῆς Τουρκίας δεικνύουν παρομοίας τάσεις. Ἀλλὰ πάντες ὅσοι ἰσχυρίζονται, ὅτι εἶνε φίλοι μας θρῆσκον νὰ γνωρίζουν, ὅτι εἰς τὸ μέλλον θὰ κωφεύωμεν εἰς τὰς συμβουλὰς των περὶ ὁμονοίας τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν καὶ ὅτι θὰ ζητήσωμεν τὴν θεραπείαν ἐκεῖ τοῦ θ' ἀνεύρωμεν αὐτὴν καὶ εἰς τοὺς εὐνοϊκωτέρους συνδυασμοὺς διὰ τὰ ἴδια ἡμῶν συμφέροντα. Ἡ δυστοχία ἡμῶν προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι ἐπιστεύσαμεν εἰς τὴν εἰλικρινεῖαν τῶν Δυνάμεων, αἵτινες μᾶς συνεβούλευον νὰ ζῶμεν ἐν ὁμοφωνίᾳ μετὰ τῶν ἄλλων χριστιανικῶν Κρατῶν τῆς Βαλκανικῆς. Ἐν πάσῃ περιπτώσει δὲν ἀπελπίζομεθα. Θὰ φθάσωμεν μέχρι τῶν ἄκρων διὰ νὰ ἴδωμεν καὶ πεισθῶμεν, ἐὰν ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους ἐθρῆσκον ἀφελῶς ὡς φίλους μας ἐπιθυμοῦν εἰλικρινῶς τὴν ἡσυχίαν ἐν τῇ Βαλκανικῇ ἢ ἀπλῶς ἐπιζητοῦν νὰ ἐξασφαλίσουν μεγαλύτερον μερίδιον ὠφελγημάτων... Ὁ «Χρόνος» δηλοῖ, ὅτι αἱ Δυνάμεις ἀσχολοῦνται ἤδη περὶ τοῦ ζητήματος τῶν ἐν Μακεδονίᾳ Ἑθνοτήτων. Ἡ δῆλωσις αὕτη δὲν φαίνεται εἰλικρινεστέρα τῶν πρωγενεστέρων συμβουλῶν περὶ ὁμονοίας. Ἀλλ' εἶνε πράγματι ἀποφασισμένοι αἱ Δυνάμεις νὰ δράσουν σοβαρῶς ἢ περιορίζονται εἰς ἀπλὴν ἀνταλλαγὴν βλέψεων; Ἐπιζητοῦν ἀληθῶς διὰ δραστηκῶν μέτρων ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῆς Ἑβρώπης νὰ δημιουργήσουν ὅρους ἀνεκτῆς ζωῆς διὰ τοὺς χριστιανοὺς τῆς Τουρκίας... Ἐὰν ναί, ἐλύθη τὸ ζήτημα.»

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω εἶνε καταφανὴς ἡ ἐξάσκησις διπλωματικῆς πίεσεως ἐπὶ τῆς Βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὡς καὶ ἡ ἀπαίτησις τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν τὸ πρῶτον ἤδη διατυπωμένη περὶ εὐρωπαϊκοῦ ἐλέγχου ἐν τῇ περιπτώσει ἣθ' ἐλεγε παραδεκτὴ ἢ πρότασις Μπέρτχολδ παρὰ τῆς Πύλης περὶ εἰσαγωγῆς μεταρρυθμίσεων. Εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀποκρούοντες τὰς εἰτηγήσεις καὶ συστάσεις τῆς αὐστριακῆς διπλωματίας ὡς πρὸς τὴν μόνην ταύτην δυνατὴν διέξοδον ἐκ τῶν ἀπειλούντων τὴν αὐτοκρατορίαν κινδύνων, προσεποιούοντο, ὅτι ἐμελέτων καὶ ἐσχεδιάζον ἀφ' ἑαυτῶν καὶ χωρὶς τὴν ξέ-

νην ἐπέμβασιν τὴν ἐπέκτασιν τῶν παραχωρηθεισῶν εἰς τοὺς Ἕλληνας, τοὺς Σέρβους καὶ τοὺς Γιουλγόρους, ὑπέσχοντο δὲ νὰ ἐφαρμόσουν μετὰ τῶν δι' Ἀθῆνας πρᾶξιμῶν καὶ τὰς μεταρρυθμίσεις ταύτας.

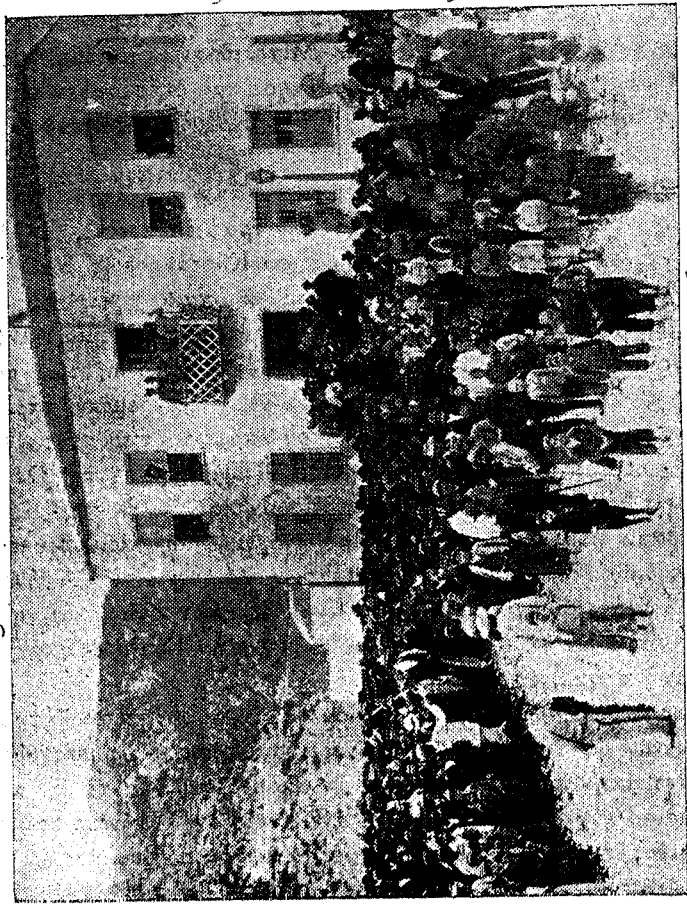
Ἐν τῷ μεταξύ ὁ κόμης Μπέρτχιλδ κατέβαλλε πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως ὑποστηρίξῃ καὶ ἐπιβάλῃ τὴν πρότασιν του εἰς τὰς λοιπὰς εὐρωπαϊκὰς Κυβερνήσεις, προσῆλθε δὲ καὶ εἰς ἰδιαιτέρας καὶ προσωπικὰς συνεννοήσεις μετὰ τοῦ Γερμανοῦ ἀρχικαγκελαρίου Μπέτμαν Χόλβεγκ πρὸς συνάντησιν τοῦ ὁποίου μετέβη εἰς Μπουχλάου μετὰ τὸ εἰς Βουκουρεστίον ταξιδεῖόν του. Ἐπίσημον ἀνακοινωθὲν ἀνήγγειλεν ἐν ταῦτοις, ὅτι ἡ συνέντευξις τῶν δύο διπλωματῶν ἐστρεφεῖτο πολιτικῆς σημασίας, οὐχ ἦντιν προσετίθετο, ὅτι ἡ αὐστρογερμανικὴ πολιτικὴ ἔτεινε πρὸς τὴν διατήρησιν τοῦ ἐν Τουρκίᾳ καθεστώτος.

Ἄλλ' αἱ δηλώσεις αὗται οὐδένα κατησύχασαν, διότι τόσον ἡ στάσις τῆς Πύλης, ὅσο καὶ τὰ σοβαρώτατα ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἔθετον ἀντιμέτωπα ταύτης πάντα τὰ Βαλκανικὰ Κράτη, ἐπρόδιδον, ὅτι πᾶς συμβιβασμὸς ἦτο ἀδύνατος. Ὁ ἀναγνώστης γνωρίζει ἤδη ἐκ προγενεστέρων σελίδων ταῦτα πάντα λεπτομερῶς. Θὰ ἔπρεπε νὰ σημειωθῇ ἐπιπλέον, ὅτι ἡ διὰ τὸ Ἠπειρωτικὸν ζήτημα ἀγανάκτησις ἐν Ἑλλάδι ἐκορυφουτο λόγῳ τῶν ἐλονέν πληθυνομένων ἐγκλημάτων κατὰ τῆς ζωῆς καὶ τῆς περιουσίας τῶν ἀτυχῶν Ἠπειρωτῶν. Ἀπειλητικὸν δὲ ἐπρόβαλλε πάλιν τὸ Κρητικὸν ζήτημα.

Ἐν Κρήτῃ εἶδομεν εἰς προηγούμενον κεφάλαιον, ὅτι ἡ ἐσωτερικὴ κατάστασις μόλις διεσώθη διὰ σχηματισμοῦ Κυβερνήσεως ἐπιβολῆς ἐξ ὧν τῶν κομμάτων εἰς τὴν ὁποῖαν τυμμετέσχε κατελθῶν ἐξ Ἀθηνῶν καὶ ὁ στρατηγὸς Λιμπρίτης. Ἀλλὰ καὶ ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς Κυβερνήσεως ταύτης τὰ πράγματα δὲν ἐφαίνοντο καὶ πάλιν καλῶς ρυθμισμένα. Διότι ὁ πρῶτος τῆς Κυβερνήσεως Χατζη-Μιχαῆλης Γιάνναρης παρητήθη, σχεδὸν μίλις ἀνελχε τὸ ἀξίωμα του. Τὴν παραίτησίν του ἐδικαιολόγησε ἐπιβαλλομένην ἐκ λόγων ὑγείας, ἀλλ' ἡ ἀλήθεια ἦτο, ὅτι διεφώνησε πρὸς τοὺς συναδέλφους του, οἱ ὁποῖοι ἀπέρριψαν πρότασιν του περὶ ἀποστολῆς πρεσβείας εἰς Εὐρώπην πρὸς συνηγορίαν ὑπὲρ τῆς κρητικῆς ποθέσεως ἀπέναντι τῶν εὐρωπαϊκῶν Κυβερνήσεων.

Ἡ νέα αὐτὴ κυβερνητικὴ κρίσις δὲν ἔσχισε νὰ διαταράξῃ τὴν δημοσίαν τάξιν ἐν Κρήτῃ χάρις εἰς τὰ πρὸς ἡλιθιὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα ἐκ τοιαύτης τινὸς προβλέψεως ἔλαβεν ἡ Κυβέρνησις, ἀλλὰ συνετέλεσεν

ανούς
τοῦς
ἐφαρ-
μίσεις
εἰδὲν
εὐρω-
πικὰς
Βουλ-
ν τοῦ-
σημα-
ἔτεινε
στά-
θετον
τι πάς
ογενε-
εωθῆ
λλὰ δι
τῆς
κόν δὲ
τερικὴ
λῆς ἐξ
θηνῶν
σχῆ-
σο καὶ
κατῆ-
του.
γείας,
ου; οἱ
ώπην
ωπαί-
ν δη-
τα ἐκ
ίλεσεν

ΤΟ ΕΝ ΚΑΡΠΘΩ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ ΣΥΛΛΑΛΗΤΗΡΙΟΝ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ

εις τὸ νὰ προκαλέσῃ νέας ἀνησυχίας καὶ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν γενικὴν πεποιδῆσιν περὶ τοῦ ἀδυνάτου πάσης διοικήσεως ἐν Κρήτῃ. Πράγματι δὲ περὶ τὰ μέσα Ἰουλίου συνέβη τὸ ἐξῆς κωμικὸν ὡς πρὸς τὴν ἐκπροσώπησιν τῆς Κρητικῆς Κυβερνήσεως. Μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ προέδρου αὐτῆς Χατζῆ-Μιχάλη Γιάνναρη ἐναπέμειναν τέσσαρες ὑπουργοί, ἀλλὰ ἐκ τούτων ὁ μὲν κ. Σχαιανάκης ἀπίσχε νὰ ἐμφανισθῇ εἰς Χανία παραμένων εἰς Ἡράκλειον, ὁ κ. Μιχελιδάκης μετέβη εἰς τὸ ἐν Ροδιᾷ κτήμά του, ὁ κ. Λιμπρίτης ἠσθένησε καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας, καὶ οὕτω ἀπέμειναν εἰς ὑπουργὸς ὁ κ. Κούνδουρος διευθύνων ταυτοχρόνως καὶ τὰ πέντε ὑπουργεῖα !

Ἄπο ἄλλης ἀπόψεως ἦτο ἰδεῶδες τὸ θέαμα τοῦ λαοῦ, ὅχι μόνον πλέον διάγοντος ὑπὸ πολίτευμα ἄνευ ἀνωτέρας ἐποπτείας, ἀλλὰ καθ' ὅλας ἐκείνας τὰς ἡμέρας διενικουμένου ἄνευ Κυβερνήσεως καὶ ἱκανοῦ νὰ διαφυλάσῃ ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν τάξιν καὶ νὰ ὑπακούῃ εἰς τοὺς νόμους τῆς Πολιτείας. Ἄλλὰ καὶ οὐδὲν ἄλλο ζήτημα, καὶ οὐδεμία ἄλλη ὑπόθεσις συνεκίνουν αὐτόν πλην τῆς τελικῆς ἐκπληρώσεως τῶν προαιωνίων πόθων του περὶ ἐνώσεως, δι' αὐτὸ δὲ καὶ οὐδεμίαν παρέλειπεν εὐκαιρίαν νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν σταθεράν του ἀπόφασιν περὶ τῆς ἀντιπροσωπεύσεως του εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Κοινοβούλιον. Ἐπὶ τῇ προβλέψει, ὅτι αἱ Δυνάμεις θὰ ἠδύναντο νὰ παρεμποδίσουν καὶ πάλιν τὴν εἰς Ἀθήνας μετάβασιν βουλευτῶν, διὰ τὴν ἐπανάληψιν τῶν κοινοβουλευτικῶν ἐργασιῶν, ὁμᾶς ἐξ αὐτῶν ἐκ δεκατεσσάρων ἀφικνεῖτο εἰς Ἀθήνας περὶ τὰς ἀρχὰς Σεπτεμβρίου. Οὕτω ἦτον ἀναπόδραστος πλέον, ὅτι οἱ Κρητες βουλευταὶ θὰ εἰσῆρχοντο εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Βουλὴν παρὰ πᾶσαν ἀντίστασιν καὶ διὰ πάσης θυσίας.

Καὶ ὡς ὀρθῶς προεβλέπετο ἐν Βουλγαρίᾳ, τὸ Κρητικὸν ζήτημα ἦτο προσωρισμένον ὡς ἐκ τῆς ἐπικινδύνου αὐτοῦ τροπῆς νὰ ματαιώσῃ πᾶσαν φιλειρηνικὴν προσπάθειαν, καὶ ἂν ἀκόμη καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ζητήματα ἐλόγοντο εὐχερῶς. Ἐναγωνίως ἀνεμένετο ἐν Ἀθήναις καὶ πανταχοῦ ἡ ἡμέρα τῆς ἐπαναλήψεως τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς.

ΣΥΝΘΗΚΗ ΦΙΛΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΜΜΑΧΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΣΕΡΒΙΑΣ

Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς Φερδινάνδος Α΄ βασιλεὺς τῶν Βουλγάρων καὶ ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς Πέτρος Α΄ βασιλεὺς τῆς Σερβίας, πεισθέντες περὶ τῆς κοινότητος τῶν συμφερόντων καὶ τῆς ταυτότητος τῶν τυχῶν τῶν Κρατῶν τῶν καὶ τῶν δύο ἀδελφῶν λαῶν Βουλγαρικοῦ καὶ Σερβικοῦ, ἀποφασισμένοι δὲ νὰ υπερασπίσωσιν ἀλληλεγγύως μὲ κοινὴς δυνάμεις τὰ συμφέροντα ταῦτα καὶ ἀγάγωσι ταῦτα εἰς καλὸν τέλος συνεφώνησαν τὰ ἑξῆς:

Ἄρθρον 1ον. Τὸ Βασίλειον τῆς Βουλγαρίας καὶ τὸ βασίλειον τῆς Σερβίας ἐγγυῶνται ἀμοιβαίως τὴν πολιτικὴν τῶν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὴν ἀκεραιότητα τοῦ ἐδάφους τῶν ὑποχρεούμενων κατὰ τρόπον ἀπόλυτον καὶ ἀνευ οἰουδήποτε περιορισμοῦ νὰ παράσχωσιν ἀμοιβαίαν βοήθειαν διὰ τοῦ συνόλου τῶν δυνάμεών των, ἐν πάσῃ περιπτώσει, καθ' ἣν ἐν τῶν δύο βασιλείων ἤθελε προσβληθῆ παρ' ἐνὸς ἢ πλείονων Κρατῶν.

Ἄρθρον 2ον. Τὰ δύο συμβαλλόμενα μέρη ὑποχρεοῦνται ἐπίσης νὰ παράσχωσιν ἀμοιβαίαν βοήθειαν διὰ τοῦ συνόλου τῶν δυνάμεών των, εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν μίᾳ οἰκδῆποτε τῶν Μ. Δυνάμεων ἤθελεν ἐπιχειρήσει νὰ προσαρτήσῃ ἢ καταλάβῃ ἢ λάβῃ κατοχὴν διὰ τοῦ στρατοῦ τῆς, ἔστω καὶ προσωρινῶς ἀδιάφορον ποῖον μέρος τῶν ἐδαφῶν τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου εἰρυσκόμενον ἤδη ὑπὸ τὴν Τουρκικὴν κυριαρχίαν ἐὰν τὸ ἐν ἑκ τῶν συμβληθέντων μερῶν ἤθελε θεωρήσει τὸ γεγονός τοῦτο ἀντιτιθέμενον εἰς τὰ ζωτικὰ του συμφέροντα καὶ ἀποτελοῦν ἀφορμὴν πολέμου.

Ἄρθρον 3ον. Τὰ δύο συμβαλλόμενα μέρη ὑποχρεοῦνται νὰ μὴ συνομολογήσωσιν τὴν εἰρήνην εἰμὴ ἀπὸ κοινοῦ καὶ μετὰ προκαταρκτικὴν συνεννόησιν.

Ἄρθρον 4ον. Στρατιωτικὴ σύμβασις διὰ συνομολογηθῆ πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς παρούσης συνθήκης κατὰ τρόπον πλήρη καὶ μᾶλλον σύμφωνον πρὸς τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπόν. Ἡ σύμβασις αὕτη διὰ καθορίσῃ πᾶν ὅ,τι ἐπιχειρηθῆ ἐκατέρωθεν ἐν περιπτώσει πολέμου, ὡς καὶ πᾶν ἔχον σχέσιν πρὸς τὴν στρατιωτικὴν ὀργάνωσιν, τὴν διάλυσιν καὶ κινητοποίησιν τῶν στρατευμάτων καὶ τὰς σχέσεις τῶν ἀνωτέρων διοικήσεων δεόν νὰ κανονισθῆ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς εἰρήνης διὰ τὴν παρασκευὴν καὶ τὴν καλὴν διεξαγωγὴν τοῦ πολέμου.

Ἡ στρατιωτικὴ σύμβασις θὰ ἀποτελέσῃ μέρος ἀναπόσπαστον τῆς παρούσης συνθήκης. Ἡ ἐπεξεργασία τῆς θὰ ἀρχίσῃ τὸ βραδύτερον 15 ἡμέρας μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς παρούσης συνθήκης καὶ θὰ περ-
τωθῇ τὸ βραδύτερον μετὰ δύο μῆνας.

Ἄρθρον Ἰον. Ἡ παρούσα συνθήκη καὶ ἡ στρατιωτικὴ σύμβασις θὰ ἰσχύουν ἀπὸ τῆς ὑπογραφῆς των μέχρι τῆς 31ης Δ)βρίου τοῦ 1920 συμπεριλαμβανομένης. Δὲν θὰ δύνανται νὰ πικραταθῶσι πέραν τῆς προθεσμίας ταύτης ἢ κατόπιν συμπληρωτικῆς συνεννόησεως ρητῶς ἐπι-
κυρωμένης τῶν δύο συμβαλλομένων μερῶν. Ἐν τοῖτοις, εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν τὴν ἡμέραν τῆς ἐκπνεύσεως τῆς συνθήκης καὶ τῆς στρατιω-
τικῆς συμβάσεως τὰ δύο μέρη ἤθελον εὐρεθῆ ἔν πολέμῳ ἢ χωρὶς νὰ ἔχουν ἐκκαθαρίσει τὴν ἐκ τοῦ πολέμου πηγάζουσαν κατάστασιν, ἡ συν-
θήκη καὶ σύμβασις θὰ διατηρηθοῦν ἐν ἰσχύϊ μέχρι τῆς ὑπογραφῆς τῆς εἰρήνης ἢ μέχρι τῆς ἐκκαθαρίσεως τῆς ἐκ τοῦ πολέμου καταστάσεως.

Ἄρθρον Ιον. Ἡ παρούσα συνθήκη θὰ καταρτισθῇ εἰς δύο ὅμοια ἀντίτυπα συντεταγμένα ἀμφοτέρω εἰς Σερβικὴν καὶ Βουλγαρικὴν γλῶσ-
σαν. Θὰ ὑπογραφῆ ὑπὸ τῶν μοναρχῶν καὶ τῶν ὑπουργῶν τῶν Ἐξωτε-
ρικῶν τῶν δύο Κρατῶν. Ἡ δὲ στρατιωτικὴ σύμβασις ἐπίσης εἰς δύο ἀντίτυπα Σερβιστὶ καὶ Βουλγαριστὶ, ἀμφοτέρω, θὰ ὑπογραφῆ ὑπὸ τῶν
μοναρχῶν, τῶν ὑπουργῶν τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ τῶν εἰδικῶν στρατιω-
τικῶν πληρεξουσίων.

Ἄρθρον Ιον. Ἡ παρούσα συνθήκη καὶ ἡ Στρατιωτικὴ σύμβασις δὲν θὰ δύνανται νὰ δημοσιευθοῦν ἢ ἀνακοινωθοῦν εἰς ἄλλα Κράτη εἰμὴ μετὰ συνεννόησιν προηγουμένην τῶν δύο συμβαλλομένων καὶ τοῦτο ἀπὸ
κοινῶ συγχρόνως.

Συνεννόησις προηγουμένη θὰ εἶνε ἐπίσης ἀναγκαία διὰ τὴν πα-
ραδοχὴν τρίτου Κράτους εἰς τὴν Συμμαχίαν.

Ἐγένετο ἐν Σόφια τὴν 29 Φεβρουαρίου 1912.

ΠΡΟΣΑΡΤΗΜΑ ΜΥΣΤΙΚΟΝ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΦΙΛΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΜ- ΜΑΧΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΣΕΡΒΙΑΣ.

Ἄρθρον Ιον. Εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ταραχαὶ ἐσωτερικαί, φύσεως
δυναμένης νὰ θέσῃ εἰς κίνδυνον τὰ ἐθνικὰ ἢ τὰ συμφέροντα τοῦ Κρά-
τους τῶν συμβαλλομένων μερῶν ἢ τοῦ ἑνὸς ἐξ αὐτῶν ἤθελον συμβῆ
ἐν Τουρκίᾳ ὡς καὶ ἐν περιπτώσει καθ' ἣν δυσχέρειαι ἐσωτερικαὶ ἢ
ἐξωτερικαὶ ἤθελον περιπλέξει τὴν Τουρκίαν κατὰ τρόπον διακινδύ-

νεύοντα τὴν διατήρησιν τοῦ καθεστώτος ἐν τῇ Βαλκανικῇ Χερσονήσῳ ἐκείνο ἐκ τῶν δύο συμβαλλομένων Κρατῶν τὸ ὁποῖον ἤθελε καταλήξει πρῶτον εἰς τὴν πεποιθῆσιν ὅτι πρέπει νὰ ἐπιχειρηθῇ στρατιωτικὴ ἐνέργεια ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου θὰ ἀποταθῇ δι' ἡτιολογημένης προτάσεως εἰς τὸ ἕτερον μέρος τὸ ὁποῖον θὰ προέλθῃ ἀμέσως εἰς ἀνταλλαγὴν βλέψεων καὶ ἂν δὲν συμφωνήσῃ μετὰ τοῦ συμμάχου του θὰ παράσχη αὐτῷ ἡτιολογημένην ἀπάντησιν.

Ἐὰν ἐπέλθῃ συνεννόησις πρὸς ἐνέργειαν ἢ συνεννόησις αὕτη ὑποχρεωτικῶς θὰ ἀνακοινωθῇ εἰς τὴν Ρωσσίαν καὶ εἰς περιπτώσιν καθ' ἣν ἡ Δύναμις αὕτη δὲν ἤθελεν ἀντιταχθῆ εἰς ταύτην ἢ ἐνέργεια θὰ ἐπιχειρηθῇ συμφῶνως πρὸς τὴν γενομένην συνεννόησιν καὶ ἐμπνεομένη ἐν πάσιν ἐξ αἰσθημάτων ἀλληλεγγύης καὶ κοινότητος συμφερόντων. Ἐν ἐναντία περιπτώσει ἂν δηλ. δὲν ἤθελεν ἐπέλθῃ συνεννόησις τὰ δύο Κράτη θὰ προέλθωσιν εἰς ἔκκλησιν πρὸς τὴν γνώμην τῆς Ρωσσίας ἢ ὁποία γνώμη θὰ εἶνε, ἂν καὶ ἐφ' ὅσον θὰ ἀποφανθῇ ἢ Ρωσσία ὑποχρεωτικὴ διὰ τὰ δύο μέρη.

Ἐν περιπτώσει καθ' ἣν τῆς Ρωσσίας ἀπεχούσης νὰ ἐκφράσῃ γνώμην καὶ τῆς συνεννόησεως καθισταμένης ἀδυνάτου, τὸ μέρος ἐκείνο τὸ ὑπὲρ ἐνεργείας δὲν ἀποφασίσῃ νὰ ἀναλάβῃ ταύτην μόνον καὶ ἐπὶ ἰδίῳ κινδύνῳ τὸ ἕτερον μέρος θὰ ὑποχρεωθῇ νὰ τηρήσῃ οὐδετερότητα φιλικὴν ἀπέναντι τοῦ συμμάχου του, νὰ προβῇ ἐπὶ τόπου εἰς κινητοποιήσιν ἐντὸς τῶν ὑπὸ τῆς στρατιωτικῆς συμβάσεως προβλεπομένων ὁρίων καὶ νὰ προσέλθῃ με' ὄλας του τὰς δυνάμεις εἰς ἐπικουρίαν τοῦ συμμάχου του ἐὰν τρίτον Κράτος λάβῃ τὸ μέρος τῆς Τουρκίας.

Ἄρθρον 2ον. Ὅλαι αἱ ἐδαφικαὶ αὐξήσεις, αἱ ὁποῖαι θὰ ἐπραγματοποιοῦντο διὰ κοινῆς ἐνεργείας ἐν τῇ πνεύματι τῶν ἀνδρῶν 1ου καὶ 2ου τῆς συνθήκης καὶ τοῦ πρώτου ἄρθρου τοῦ παρόντος μυστικοῦ προσαρτήματος περιέρονται ὑπὸ τὴν κοινὴν κυριαρχίαν (κοντομίνιουμ) τῶν δύο συμμάχων Κρατῶν. Ἡ ἐκκαθάρισις θὰ γίνῃ ἄνευ βραδύτητος ἐντὸς τριῶν μηνῶν κατ' ἀνώτατον ὅρον μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς εἰρήνης καὶ ἐπὶ τῶν ἀκολούθων βάσεων.

(Ἐπειτα ἀκριβῆς καθορισμὸς τῶν εἰς ἕκαστον ἐκχωρουμένων ἐδαφῶν καθὼς καὶ ἡ μνεία ὅτι ἐν περιπτώσει διαφωνίας ἔσται ὑποχρεωτικὴ ἢ διαιτητικὴ ἀπόφασις τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ρωσσίας).

Ἄρθρον 3ον. Ἀντίτυπον τῆς συνθήκης καὶ τοῦ παρόντος μυστικοῦ προσαρτήματος θὰ ἀνακοινωθῇ ἀπὸ κοινοῦ εἰς τὴν Αὐτοκρατορικὴν κυβέρνησιν τῆς Ρωσσίας, ἢ ὁποία θὰ παρακληθῇ ταυτοχρόνως νὰ ἀναλάβῃ ὑπὸ τὴν εὐνοϊάν της τοὺς ἐπιδιωκομένους σκοποὺς καὶ ὁ Αὐτοκρά-

τῶρ τῆς Ρωσσίας θὰ παρακληθῆ νὰ εὐαρεστηθῆ νὰ δεχθῆ καὶ ἐγκρίνη τὰ εἰς Αὐτὸν καί-εις τὴν κυβέρνησιν του, ἀναγνωριζόμενα δικαιώματα ὑπὸ τῶν ἄρθρων τῶν δύο τούτων πράξεων.

* Ἄρθρον 4ον. Πᾶσα διαφορά ἣτις ἤθελε προκύψει ὡς πρὸς τὴν ἐρμηνείαν καὶ τὴν ἐκτέλεσιν ἑνὸς οἰουδήποτε ἄρθρου τοῦ παρόντος μυστικοῦ προσαρτήματος καὶ τῆς στρατιωτικῆς συμβάσεως θὰ ὑποβληθῆ εἰς τὴν ὀριστικὴν ἀπόφασιν τῆς Ρωσσίας, ἀφ' ἧς τὸ ἐν τῶν δύο μερῶν ἤθελε δηλώσει ὅτι θεωρεῖ ἀδύνατον συνεννόησιν δι' ἀπ' εὐθείας διαπραγματεύσεως.

* Ἄρθρον 5ον. Οὐδεμία τῶν διατάξεων τοῦ μυστικοῦ προσαρτήματος δύνανται νὰ δημοσιευθῆ ἢ ἀνγκυρωθῆ εἰς ἕτερον Κράτος ἄνευ προηγουμένης συνεννοήσεως τῶν δύο μερῶν καὶ τῆς συναινέσεως τῆς Ρωσσίας.

Ἐγένετο ἐν Σόφια τῇ 29 Φεβρουαρίου 1912.

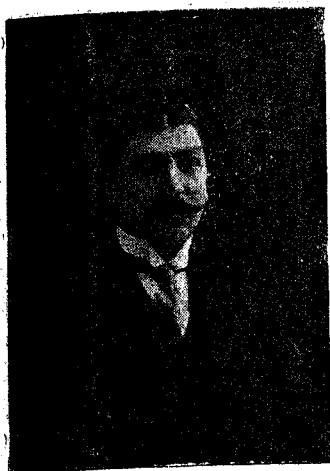
Η ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΒΑΣΙΣ

Τὴν ἐπομένην τῆς δημοσιεύσεως τῶν ἀνωτέρων κειμένων, τοῦ τῆς Συνθήκης Συμμαχίας καὶ τοῦ Μυστικοῦ Προσαρτήματος, ἡ Παρισινὴ «Πρωτὰ» ἐδημοσίευσε καὶ τὸ κείμενον τῆς Στρατιωτικῆς Συμβάσεως μεμαξὺ Σερβίας καὶ Βουλγαρίας τῆς ὁποίας σπουδαιότατα ἄρθρα εἶνε τὰ ἑξῆς.

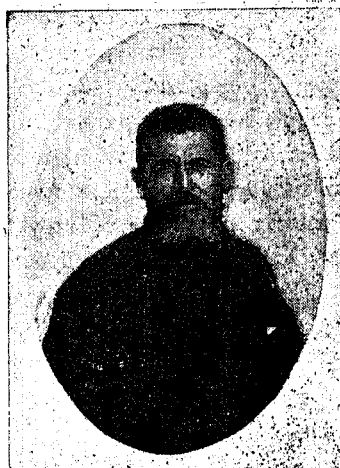
ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΒΑΣΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΣΕΡΒΙΑΣ

Συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἄρθρου 3ου τῆς συνθήκης φιλίας καὶ συμμαχίας μεταξὺ τοῦ Βασιλείου τῆς Βουλγαρίας καὶ τοῦ Βασιλείου τῆς Σερβίας, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ ἐξασφαλίσωσι καλλίτερον καὶ μετ' ἐπιτυχίας τὴν διεξαγωγὴν τοῦ πολέμου, νὰ πραγματοποιήσωσι δὲ πληρέστερον τοὺς σκοποὺς, τοὺς ὁποίους ἡ συμμαχία προτίθεται, τὰ δύο συμβαλλόμενα μέρη συνμολογοῦσι τὰ κατωτέρω, τὰ ὁποῖα θὰ ἰσχύωσιν ὡς καὶ αἱ διατάξεις αὐτῆς ταύτης τῆς συνθήκης.

* Ἄρθρον 1ον. Τὸ Βασίλειον τῆς Βουλγαρίας καὶ τὸ Βασίλειον τῆς Σερβίας ὑποχρεοῦνται κατὰ τὰς περιπτώσεις τὰς προβλεπομένας παρὰ τῶν ἄρθρων 1ου καὶ 2ου τῆς συνθήκης συμμαχίας καὶ παρὰ τοῦ ἄρθρου 1ου τοῦ μυστικοῦ προσαρτήματος τῆς συνθήκης ταύτης νὰ βοηθήσωσιν ἀλληλα, ἡ μὲν Βουλγαρία μετὰ στρατιωτικῆς δυνάμεως, ἣτις δεόν νὰ μὴ εἶνε κατωτέρα τῶν διακοσίων χιλιάδων ἀνδρῶν, ἡ δὲ Σερβία μετὰ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΔΡΑΚΙΔΗΣ
(Πληρεξούσιος Ρόδου)

ΙΩΑΝ. ΑΜΠΕΛΑΣ
(Πληρεξούσιος Λέρου)

Κ. Ν. ΑΡΒΑΝΙΤΟΠΟΥΛΟΣ
(Πληρεξούσιος Κάσου)

ΝΙΚΗΤΑΣ Ν. ΠΕΤΡΙΔΗΣ
(Πληρεξ. Σύμης και Νισύρου)

τοῦ σερβικοῦ στρατοῦ νὰ δράσουν εἴτε ἐπιθετικῶς εἴτε ἀμυντικῶς ἐναντίον τῆς Αὐστροουγγαρίας.

Ὡσαύτως ἡ Βουλγαρία ἀναλαμβάνει τὴν ὑποχρέωσιν ἐναντι τῆς Σερβίας εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ Αὐστροουγγαρία ὑπὸ οἰονδήποτε πρόσχημα, συμφώνως ἢ καὶ ἄνευ τῆς συναινέσεως τῆς Τουρκίας, ἤθελεν εἰσδύσῃ διὰ τῶν στρατευμάτων τῆς εἰς τὸ σαντζάκιον τοῦ Νόδι-Παζάρ καὶ συνεπῶς ἡ Σερβία ἤθελεν ἀναγκασθῆ νὰ κηρύξῃ ἐναντίον αὐτῆς τὸν πόλεμον ἢ πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν συμφερόντων τῆς νὰ διευθύνῃ τὰ στρατεύματά τῆς εἰς τὸ σαντζάκιον τοῦτο καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου ἤθελε προκληθῆ ἐνοπλος σύγκρουσις μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Αὐστροουγγαρίας.

Εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ Τουρκία ἤθελεν ἐπιτεθῆ κατὰ τῆς Σερβίας, ἡ Βουλγαρία ὑποχρεοῦται νὰ διαδῆ πάραυτα τὰ τουρκικὰ σύνορα καὶ νὰ ἀποσπάσῃ ἐκ τῶν στρατευμάτων τῆς κινητοποιουμένων συμφώνως πρὸς τὸ πρῶτον ἄρθρον τῆς παρούσης συμβάσεως, στρατιὰν τοῦλάχιστον ἐξ ἑκατῶν χιλιάδων ἀνδρῶν, ἢ ὅποια θὰ διευθυνθῇ εἰς τὸ θέατρον τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ Ἀξιοῦ.

Ἐὰν ἡ Ρουμανία ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς Σερβίας, ἡ Βουλγαρία ὑποχρεοῦται νὰ προσδάλῃ τὰ ρουμανικὰ στρατεύματα εὐθὺς ὡς, διαδαινόντα τὸν Δούναβιν, ἤθελον εἰσδύσει ἐντὸς τοῦ σερβικοῦ ἐδάφους.

Ἐὰν ἡ Βουλγαρία εἰς μίαν οἰονδήποτε περίπτωσιν ἐκ τῶν προβλεπομένων παρὰ τοῦ ἄρθρου τούτου, εὐρεθῆ μόνῃ ἢ καὶ ἀπὸ συμφώνου μετὰ τῆς Σερβίας εἰς πόλεμον μετὰ τρίτου Κράτους, ὑποχρεοῦται νὰ ἐξαποστείλῃ εἰς βοήθειαν τῆς Σερβίας ὅλα αὐτῆς τὰ διαθέσιμα στρατεύματα.

Ἄρθρον 4ον. Ἐὰν ἡ Βουλγαρία καὶ ἡ Σερβία, μετὰ προγενεστέραν συνεννόησιν, κηρύξωσι τὸν πόλεμον ἐναντίον τῆς Τουρκίας, ἀμφότεραι ὑποχρεοῦνται, πλὴν ἐὰν ἄλλως ἔχει ἀποφασισθῆ δι' εἰδικῆς συμφωνίας, νὰ διαθέσωσιν ἐκ τῶν στρατευμάτων αὐτῶν, κινητοποιουμένων συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ πρώτου ἄρθρου τῆς παρούσης συμβάσεως, δύναμιν τοῦλάχιστον ἑκατῶν χιλιάδων ἀνδρῶν ἀποστελλομένων εἰς τὸ θέατρον τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ Ἀξιοῦ.

Ἄρθρον 5ον. Εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἐν τῶν συμβαλλομένων μερῶν ν. θὰ ἐκήρυσσε τὸν πόλεμον ἐναντίον τρίτου Κράτους ἄνευ προηγουμένης συνεννόησεως καὶ ἄνευ τῆς συναινέσεως τοῦ ἐτέρου τῶν συμβαλλομένων μερῶν, τοῦτο ἀπαλλάσσεται τῶν προβλεπομένων παρὰ τοῦ πρώτου ἄρθρου τῆς παρούσης συμβάσεως ὑποχρεώσεων, ἀλλ' ὀφείλει νὰ τηρῇ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου φιλικὴν οὐδετερότητα ἐναντι τοῦ συμμάχου, ὡσαύτως δὲ καὶ νὰ κινητοποιήσῃ ἄνευ βραδύτητος δύναμιν

τουλάχιστον πεντήκοντα χιλιάδων ἀνδρῶν, ἢ ὅποια θὰ συγκεντρωθῆ κατὰ τρόπον ἐξασφαλιζόντα ὅσῳ τὸ δυνατόν καλλίτερον τὴν ἐλευθερίαν τῶν κινήσεων τοῦ συμμάχου του.

* Ἄρθρον βον. Εἰς περίπτωσιν κοινοῦ πολέμου, οὐδέτερον τῶν συμβαλλομένων κρατῶν δύναται νὰ συνάψῃ μετὰ τοῦ ἐχθροῦ ἀνωικωχὴν μακροτέραν τῶν 24 ὡρῶν, ἀνεπροηγουμένης συνεισηγήσεως μετὰ τοῦ ἐτέρου καὶ τῆς συναινέσεως αὐτοῦ.

Εἶνε δὲ ἀναγκαία προηγουμένη, ἔγγραφος πάντοτε, συνεννόησις διὰ τὴν ἐναρξιν τῶν διαπραγματεύσεων περὶ εἰρήνης καὶ τὴν ὑπογραφὴν τῆς συνθήκης τῆς εἰρήνης.

* Ἄρθρον Γον. Διαρκούντος τοῦ πολέμου, τὰ στρατεύματα ἑκατέρου τῶν συμβαλλομένων μερῶν θὰ διοικῶνται καὶ αἱ ἐπιχειρήσεις τῶν θὰ διευθύνονται παρὰ τῶν οικείων ἀρχηγῶν.

* Ὅταν σώματα στρατοῦ ἀνήκοντα εἰς τὰς στρατιάς τῶν δύο Κρατῶν θὰ δράσουν ἀπὸ κοινοῦ ἐναντίον τοῦ αὐτοῦ στόχου, τὴν ἀρχηγίαν θὰ ἔχῃ διὰ τὰς μονάδας τῆς αὐτῆς σπουδαιότητος, ὁ ἀρχαιότερος κατὰ βαθμὸν ἀρχηγός, καὶ διὰ τὰς μονάδας διαφόρου σπουδαιότητος ὁ ἀρχηγὸς ὁ ἀρχαιότερος ἐν σχέσει πρὸς τὸ εἶδος τῆς ἐξασκουμένης ἀρχηγίας.

* Ὅταν μία ἢ καὶ πλείονες διακεκριμέναι στρατιαὶ ἀνήκουνται εἰς ἓν τῶν συμβαλλομένων μερῶν θὰ θεθοῦν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἐτέρου μέρους θὰ διοικῶνται παρὰ τῶν οικείων ἀρχηγῶν, οἵτινες διὰ τὴν στρατηγικὴν διεύθυνσιν τῶν ἐπιχειρήσεων, θὰ ὑπακούουν εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῆς στρατιάς διὰ τὴν ὅποιαν θὰ διατεθοῦν.

* Ἐν περιπτώσει κοινοῦ πολέμου ἐναντίον τῆς Τουρκίας, τὴν ἀνωτάτην ἀρχηγίαν ἐπὶ τοῦ θεάτρου τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ Ἀξίου θὰ ἔχῃ ἢ Σερβία ἐὰν ἡ κυρία σερβικὴ στρατιὰ δρᾷ ἐπὶ τοῦ θεάτρου τούτου καὶ ἂν εἶνε ἀριθμητικῶς ἰσχυροτέρα τῶν βουλγαρικῶν στρατευμάτων ἐπὶ τοῦ θεάτρου τούτου, συμφώνως πρὸς τὸ 4 ἄρθρον τῆς παρούσης συνθήκης. Ἄλλ' ἐὰν ἡ κυρία σερβικὴ στρατιὰ δέν δρᾷ ἐπὶ τοῦ θεάτρου τούτου καὶ εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἐκεῖ θὰ εἶνε ἀριθμητικῶς ἀθνεστερα τῶν βουλγαρικῶν στρατευμάτων, τὴν ἀνωτέραν ἀρχηγίαν ἐπὶ τοῦ θεάτρου τούτου θὰ ἔχῃ ἢ Βουλγαρία.

* Ἄρθρον δον. Εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν τὰ στρατεύματα τῶν δύο συμβαλλομένων μερῶν θὰ εὐρίσκωνται ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀρχηγοῦ, εἶναι αἱ διαταγαὶ καὶ εἶναι αἱ ὁδηγαὶ αἱ σχετιζόμεναι μετὰ τὴν στρατηγικὴν πορείαν τῶν κοινῶν ἐπιχειρήσεων θὰ συντάσσονται εἰς ἀμφοτέρας τὰς γλώσσας — εἰς βουλγαρικὴν καὶ σερβικὴν.

* Ἄρθρον θον. Διὰ τὰ ἀφορῶντα τὴν ἐπιμελητείαν καὶ τὰ τρόφιμα,

ἐν γένει, τοὺς στρατωνισμούς, τὴν ὑγειονομικὴν ὑπηρεσίαν, τὴν μεταφορὰν τῶν τραυματιῶν καὶ ἀσθενῶν ἢ τὴν ταφὴν τῶν νεκρῶν, τὴν μεταφορὰν τοῦ ὕλικου πολέμου καὶ ἄλλων παρομοίων ἀντικειμένων, ὁ στρατὸς ἐκάστου τῶν συμβαλλομένων μερῶν θ' ἀπολαύη τῶν αὐτῶν δικαιωμάτων καὶ εὐκολιῶν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ ἑτέρου μέρους καὶ διὰ τῶν αὐτῶν μέσων ὡς τὰ στρατεύματα τοῦ τελευταίου τούτου μέρους, συμφώνως πρὸς τοὺς τοπικοὺς νόμους καὶ κανονισμούς. "Ὅλαι αἱ ἐπιτόπιοι ἀρχαὶ ὀφείλουσι νὰ παράσχουν τὴν ὑποστήριξίν των εἰς τὰ σύμμαχα στρατεύματα πρὸς ἐπιτιώξιν τοῦ αὐτοῦ σκοποῦ.

Ἡ πληρωμὴ τῶν τροφίμων θὰ κανονίζεται πρὸς ἑκάστου μέρους διὰ λογαριασμόν του συμφώνως πρὸς τὰς τοπικὰς τιμὰς, κατὰ προτίμησιν εἰς εἶδη καὶ εἰς ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις ἐπὶ τῇ βάσει ἀποδείξεων.

Ἡ μεταφορὰ τῶν στρατευμάτων καὶ παντὸς ὕλικου πολέμου, τροφίμων καὶ ἄλλων ἀντικειμένων διὰ τοῦ σιδηροδρόμου καὶ τὰ σχετικὰ ἔξοδα θὰ ἐπιβαρύνουν ἑκείνον ἐκ τῶν συμβαλλομένων ἐπὶ τοῦ ἐθνικοῦ ἐδάφους τοῦ ὁποίου ἐγένετο ἡ μεταφορὰ.

*Ἄρθρον 10ον. Τὰ λάφυρα ἀνήκουν εἰς τὴν στρατιάν, ἡ ὁποία τὰ κατέλαβε.

Εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἐκυριεύθησαν διὰ κοινῆς ἀγῶνος ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐδάφους, οἱ δύο στρατοὶ διαμοιράζονται αὐτὰ ἀναλόγως τῆς δυνάμεως τῶν ἀνδρῶν, οἱ ὁποῖοι συμμετέσχον τῆς μάχης.

*Ἄρθρον 11ον. Διαρκούντος τοῦ πολέμου ἕκαστον μέρος θ' ἀντιπροσωπεύεται δι' εἰδικῆς ἀπεσταλμένου εἰς τὸ ἐπιτελεῖον τοῦ γενικοῦ στρατηγείου ἢ εἰς τὰ διάφορα ἀρχηγεία τῶν στρατῶν. Οἱ εἰδικοί οὗτοι ἀντιπρόσωποι θὰ εἶνε οἱ σύνδεσμοι μεταξὺ τῶν δύο στρατῶν καθ' ὅσας αὐτῶν σχέσεις.

*Ἄρθρον 12ον. Αἱ στρατηγικαὶ ἐπιχειρήσεις καὶ αἱ μὴ προβλεπόμεναι περιπτώσεις, καθὼς καὶ αἱ ἀμφισβητήσεις, αἱ ὁποῖαι θὰ ἠδύναντο νὰ ἐγερθοῦν θὰ κανονίζονται παρὰ τῶν δύο ἀρχηγῶν.

*Ἄρθρον 13ον. Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἐπιτελείων τῶν συμμαχῶν στρατῶν ἢ ἀρχίσουν συνεννοούμενοι εὐθὺς μετὰ τὴν συνομολόγησιν τῆς παρουσίας συμβάσεως περὶ τῆς κατανομῆς τῶν κινητοποιουμένων στρατευμάτων συμφώνως πρὸς τὸ πρῶτον ἄρθρον τῆς παρουσίας συμβάσεως, τῆς συγκεντρώσεως των εἰς τὴν ἐπὶ τούτῳ ὀριζομένην ζώνην ἀναλόγως τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθειμένων περιπτώσεων, τῆς ἐπισκευῆς ὁδῶν καὶ κατασκευῆς νέων τοιοῦτων, ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὴν ταχίστην συγκέντρωσιν ἐπὶ τῶν συνόρων καὶ τὰς περαιτέρω ἐπιχειρήσεις.

*Ἄρθρον 14ον. Ἡ παροῦσα σύμβασις ἰσχύει ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς

υπογραφῆς τῆς καὶ ἀφ' ὅσον καὶ ἡ συνθήκη φιλίας καὶ συμμαχίας τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ ἀναπόσπαστον συμπλήρωμα.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΠΙΤΕΛΕΙΩΝ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ ΚΑΙ ΣΕΡΒΙΑΣ

Συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 13ον τῆς μεταξὺ τοῦ βασιλείου τῆς Βουλγαρίας καὶ τοῦ βασιλείου τῆς Σερβίας ὑφισταμένης συμβάσεως, οἱ παρ' ἀμφοτέρων τῶν μερῶν διορισθέντες πληρεξούσιοι συνεφώνησαν τὰ ἑξῆς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν σχεδίων τῶν σχετικῶν ἐπιχειρήσεων:

Ἐν περιπτώσει πολέμου μεταξὺ τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Σερβίας ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς Τουρκίας ἀφ' ἑτέρου:

Ἐπὶ τῇ ὑποθέσει καθ' ἣν τὸ κύριον σῶμα τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ ἤθελε συγκεντρωθῆ εἰς τὰ διαμερίσματα Σκοπείων, Κουμανόβου, Κράτοβο, Κοτσάνων, Βέλες, τὰ συμμαχικὰ στρατεύματα τὰ προωρισμένα νὰ δράσουν εἰς τὸ θέατρον τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ Ἄξιου θὰ κατευθυνθοῦν ὡς ἔπεται:

1ον. Σερβικὴ στρατιὰ ἐκ δύο μεραρχιῶν θὰ βαδίσῃ διὰ τοῦ Καρα-Ντάγκ πρὸς τὰ Σκόπεια. Ἡ στρατιὰ αὕτη θ' ἀποτελῆ τὴν δεξιὰν πτέρυγα τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων.

2ον. Ἐτέρα σερβικὴ στρατιὰ ἐκ πέντε μεραρχιῶν πεζικοῦ καὶ μιᾶς μεραρχίας ἵππικοῦ θὰ προχωρήσῃ διὰ τῆς κοιλάδος τῆς Μοραβίτζας καὶ τῆς Πισίνας πρὸς τὸ μέτωπον Κουμανόβο-Κράτοβον. Ἡ στρατιὰ αὕτη θ' ἀποτελέσῃ τὸ κέντρον τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων, θὰ ἔχῃ δὲ ὡς ἀποστολὴν νὰ προσβάλλῃ τὸν ἐχθρὸν κατὰ μέτωπον.

3ον. Βουλγαρικὴ στρατιὰ ἐκ τριῶν μεραρχιῶν θ' ἀποτελέσῃ τὴν δεξιὰν πτέρυγα τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων, θὰ ἔχῃ δὲ ὡς ἀποστολὴν νὰ προσβάλλῃ τὴν δεξιὰν πτέρυγα καὶ τὰ νῶτα τοῦ ἐχθροῦ, κατὰ τὰς κατευθύνσεις Κιουστενδιλ-Ἐγρι-Παλούκα-Σκόπεια καὶ Κιουστενδιλ-Τζαρέβο-Σέλο-Κότσανα.

4ον. Οἱ δύο ἀρχηγοὶ τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου θὰ προβοῦν ὁμοῦ εἰς ἀναγνώρισιν τοῦ διαμερίσματος Κιουστενδιλ καὶ Βράνια καὶ ἂν ἡ ἀναγνώρισις αὕτη ἀποδείξῃ τὸ δυνατόν τῆς διαθέσεως μεγάλων ὁμάδων κατὰ τὴν διεύθυνσιν Κιουστενδιλ-Ἐγρι-Παλούκα-Σκοπείων, αἱ δύο σερβικαὶ μεραρχίαι αἱ προωρισμέναι νὰ δράσουν διὰ τοῦ Καρα-Ντάγκ ἐναντίον τῶν Σκοπείων, θὰ διαθεθοῦν, ἐὰν ἡ γενικὴ κατάστασις τὸ ἐπιτρέψῃ πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος τῶν συμμαχικῶν στρατευ-

μάτων και θά συγκεντρωθῶσι πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον πλησίον τοῦ Κιουστενδῶ.

5ον. Διὰ τὴν κάλυψιν τῆς δεξιᾶς πτέρυγος τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων, ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιτελείου τοῦ σερβικοῦ στρατοῦ θά χρησιμοποίησιν καταλλήλως τὰς διαθέσιμους τρεῖς ἐφεδρικὰς μεραρχίας.

6ον. Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιτελείου τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ ὑποχρεοῦται νὰ ἐνεργήσῃ τάχιστα διὰ τὴν καλὴν κατάστασιν τῆς ὁδοῦ ἀπὸ Μπρσοιλεγκράδ εἰς Βλάσσιαν.

7ον. Ἐὰν ἡ κατάστασις ἀπαιτῇ τὴν ἐνίσχυσιν τῶν βουλγαρικῶν στρατευμάτων ἐπὶ τοῦ θεάτρον τῶν ἐπιχειρήσεων Μαρτζας καὶ ἐὰν διὰ τὸ θέατρον τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ Ἄξιου, ὅλα τὰ ἀνωτέρω ἀναφερόμενα στρατεύματα δὲν εἶνε ποσῶς ἀπαραίτητα, αἱ ἀναγκαῖαι μονάδες θά μεταφερθοῦν ἐκ τοῦ τελευταίου τούτου θεάτρον τῶν ἐπιχειρήσεων εἰς Μαρτζαν. Ἀντιστρόφως ἐὰν ἡ κατάστασις ἀπαιτῇ τὴν ἐνίσχυσιν τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων τῶν ὄρωντων ἐπὶ τοῦ θεάτρον τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ Ἄξιου καὶ ἐὰν ἡ διάθεσις ὅλων τῶν στρατευμάτων τῶν ἐνδεδειγμένων διὰ τὰς ἐπιχειρήσεις Μαρτζα δὲν εἶνε ἀπαραίτητος, αἱ ἀναγκαῖαι μονάδες θά μεταφερθοῦν ἐπὶ τοῦ θεάτρον Ἄξιου.

*Ἐπονται δευτερεύουσαι ὑπηρεσιακαὶ ὁδηγίαι.

Βάρνα τῆ 19 Ἰουνίου 1912.

Στρατηγὸς P. Πούτικ

» Φίσιεφ.

Ἰδοὺ καὶ τὸ κείμενον τῆς συνθήκης ἐπιμαχίας μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας, ληφθὲν παρὰ τοῦ ἐπισήμου φακέλλου τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος, ὡς καὶ τὸ παράρτημα τῆς συνθήκης ταύτης ἡ στρατιωτικὴ μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας σύμβασις:

Λαμβανομένου ὑπ' ὄψει, ὅτι τὰ δύο Βασίλεια ἐπιθυμοῦσι σταθερῶς τὴν διατήρησιν τῆς εἰρήνης ἐν τῇ Βαλκανικῇ Χερσονήσῳ καὶ δύνανται δι' ἐπιμαχίας (ἀμυντικῆς συμμαχίας) σταθερᾶς κάλιον νάνταποκρίθωσιν εἰς τὴν ἀνάγκην ταύτην.

Λαμβανομένου ὑπ' ὄψει κατὰ τὸν αὐτὸν συνειρμὸν ἰδεῶν, ὅτι ἡ εἰρηνικὴ συνύπαρξις τῶν δικαίωρων ἐθνοτήτων ἐν Τουρκίᾳ, ἐπὶ τῇ βᾶσει πραγματικῆς καὶ ἀληθοῦς πολιτικῆς ἰσότητος, καὶ ὁ σεβασμὸς τῶν δικαιωμάτων, ἀπηγάξουσιν ἐκ συνθηκῶν ἢ ἐξεχωρήθησαν ἄλλως εἰς τὰς Χριστιανικὰς ἐν τῇ Αὐτοκρατορίᾳ ἐθνότητας, ἀποτελοῦσιν ἀναγκαίους ὅρους πρὸς παγίωσιν τῆς τάξεως πραγμάτων ἐν Ἀνατολῇ.

Λαμβανομένου ἐν τέλει ὑπ' ὄψει, ὅτι ἡ σύμπραξις τῶν δύο Βασιλείων ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω ἔννοιαν ἐνδείκνυται οὐ μόνον πρὸς αὐτὸ τὸ συμφέρον τῶν σχέσεων αὐτῶν μετὰ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ἀλλὰ καὶ πρὸς διευκλύνειν καὶ πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἐν Τουρκίᾳ Ἑλληνικῶν καὶ Βουλγαρικῶν πληθυσμῶν.

Ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τῶν Βουλγάρων συνυπόσχονται, ὅπως μὴ προσδώσωσιν οἰκονομικὴν ἐπιθετικὴν μορφήν εἰς τὴν συμφωνίαν αὐτῶν, τὴν καθαρῶς ἀμυντικὴν καὶ, ἀποφασίσασαι, ὅπως συνάψωσι συμμαχίαν εἰρήνης καὶ προστασίας ἀμοιβαίας, ὑπὸ τοῦς κατωτέρω σημειουμένους ἔρους, διώρισαν ὡς πληρεξούσιους Αὐτῶν:

Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότητος ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων τὸν κύριον Δημήτριον Πανᾶν, ἔκτακτον Αὐτοῦ ἀπεσταλμένον καὶ πληρεξούσιον ὑπουργὸν ἐν Σόφια ταξίαρχην τοῦ Βασιλικῦ Τάγματος τοῦ Σιωτήρος κτλ. καὶ ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότητος ὁ Βασιλεὺς τῶν Βουλγάρων τὸν κύριον Ἰβάν Εὐστράτιεφ Κκέσωφ, Πρόεδρον τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου Αὐτοῦ καὶ ὑπουργὸν ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ ἐπὶ τῶν Ἐρησκευμάτων, Μεγαλόσταυρον τοῦ Τάγματος τοῦ Ἁγίου Ἀλεξάνδρου κτλ. αἰτίνες ἀναλλάξαντες τὰ πληρεξούσια αὐτῶν, συνωμολόγησαν τὰ ἐπόμενα:

Ἄρθρον 1ον. Ἐἶν, παρὰ τὴν εἰλικρινῆ ἐπιθυμίαν τῶν δύο συμβαλλομένων Ὑψηλῶν Μερῶν καὶ παρὰ τὴν στάσιν τῶν Κυβερνήσεων αὐτῶν, στάσιν παρακάμπτουςαν πᾶσαν ἐπιθετικὴν πράξιν καὶ πᾶσαν πρόκλησιν κατὰ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ἀν ἐν τῶν δύο κρατῶν προσεβάλλετο ὑπὸ τῆς Τουρκίας ἐν ταῖς χώραις αὐτοῦ, ἢ συστηματικῶς ἐν τοῖς δικαιοῦμασιν, ἢ πηγάζουσιν ἐκ τῶν Συνθηκῶν ἢ ἐκ τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν τοῦ Λιεθνοῦς Δικαίου τὰ δύο συμβαλλόμενα Ὑψηλὰ Μέρη ὑποχρεοῦνται ἀμοιβαίως νὰ παράσχωσιν ἀλλήλοις συνδρομὴν διὰ τοῦ συνόλου τῶν στρατιωτικῶν αὐτῶν δυνάμεων καὶ κατ' ἀκολουθίαν νὰ μὴ συνάψωσιν εἰρήνην, εἰ μὴ ὁμοῦ καὶ ἐκ συμφώνου.

Ἄρθ. 2ον. Τὰ δύο συμβαλλόμενα Ὑψηλὰ Μέρη ἀναλαμβάνουσιν ἀμοιβαίως τὴν ὑποχρῆσιν ἀπ' ἑνὸς μὲν ν' ἀσκήσωσι τὴν ἐπιρροὴν αὐτῶν παρὰ τοῖς ἐν Τουρκίᾳ ὁμοφύλοις αὐτῶν, ὅπως οὗτοι εἰλικρινῶς συντελέσωσιν εἰς τὴν εἰρηνικὴν συνύπαρξιν τῶν στοιχείων, ἅπερ συγκροτοῦσι τὸν πληθυσμὸν τῆς Αὐτοκρατορίας, ἀπ' ἑτέρου δὲ νὰ παράσχωσιν ἀλλήλοις ἀμοιβαίαν συνδρομὴν καὶ νὰ προέλθωσιν ἐκ συμφώνου εἰς πᾶν διάβημα παρὰ τῆς Ὀθωμανικῆς Κυβερνήσει ἢ εἰς πᾶσαν ἐνέργειαν ἀπόσκοποῦσαν τὴν πραγμάτωσιν τῶν δικαιωμάτων, ἢ πηγάζουσιν ἐκ τῶν Συνθηκῶν ἢ ἀνεγνωρίσθησαν ἄλλως εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐθνο-

τητα και εις την Βουλγαρικην, την επιβολην της πολιτειακῆς ἰσότητος και τῶν συνταγματικῶν ἐγγυήσεων.

Ἄρθρον 3ον. Ἡ παρούσα συνθήκη θὰ ἔχη διάρκειαν τριῶν ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ὑπογραφῆς αὐτῆς και θὰ ἀνανεωθῆ σιωπηρῶς ἐπὶ ἕν ἔτος, ἐν περιπτώσει μὴ καταγγελίας αὐτῆς. Ἡ καταγγελία αὐτῆς δεόν νὰ κοινοποιηθῆ τρεῖς τοῦλάχιστον μηνῶν πρὸ τῆς λήξεως τοῦ τρίτου ἔτους ἀπὸ τῆς ὑπογραφῆς τῆς συνθήκης.

Ἄρθρον 4ον. Ἡ παρούσα συνθήκη θὰ τηρηθῆ μυστικῆ. Δὲν δύναται νὰ ανακοινωθῆ εἰς τρίτην Δύναμιν, ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῆς ἢ ἐν μέρει, οὐδὲ νὰ κοινολογηθῆ ἐν συνόλῳ ἢ ἐν μέρει, ἐὰν μὴ τῇ συγκαταθέσει τῶν δύο συμβαλλομένων Ὑψηλῶν Μερῶν.

Ἡ παρούσα Συνθήκη θὰ κυρωθῆ ὡς οἰόν τε τάχιστα. Αἱ κυρώσεις θὰ ανταλλαγῶσιν ἐν Σόφια (ἢ ἐν Ἀθήναις).

Ἐφ' ᾧ οἱ αἰκτεροὶ πληρεξούσιοι ὑπέγραψαν τὴν παρούσαν συνθήκην και ἐσφράγισαν αὐτήν.

Ἐγένετο ἐν Σόφια εἰς διπλοῦν τῇ δεκάτῃ ἕκτῃ Μαΐου 1912.

Δ. Πανᾶς

Ι. Γκέσωφ

Δ Η Λ Ω Σ Ι Σ

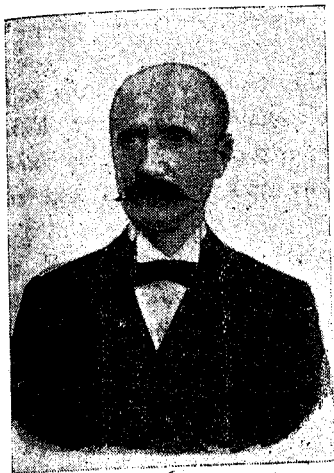
Τὸ πρῶτον ἄρθρον οὐδὲν ἀναφέρεται εἰς τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν θὰ ἐπῆρχετο πόλεμος μεταξὺ τῆς Ἑλλάδος και τῆς Τουρκίας, τῇ θελήσει τῆς Ὀθωμανικῆς Κυβερνήσεως. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἡ Βουλγαρία ὑποχρεοῦται νὰ τηρήσῃ εὐμενῆ οὐδετερότητα ἐναντι τῆς Ἑλλάδος. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐκκαθάρισις τῆς κρίσεως τῶν Ἀνατολικῶν πραγμάτων, κρίσεως ἐπελθούσης κατόπιν τῶν γεγονότων τοῦ 1908 ἐν τῇ περιλαμβάνεται και τὸ Κρητικὸν ζήτημα, ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν ἐν τῇ Βαλκανικῇ Χερσονήσῳ παγίωσιν, χάριν τῆς εἰρήνης, τῆς διεθνοῦς καταστάσεως, ἡ Βουλγαρία (ἀνεξαρτήτως πρὸς τὰς ἀναλαμβανόμενας παρὰ τῆς παρουσίας συνθήκης ὑποχρεώσεις) ὑπόσχεται, ὅπως κατ' οὐδένα τρόπον παρεμποδίσῃ ἐνδεχομένην ἐνέργειαν τῆς Ἑλλάδος, τεινύσαν εἰς τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου.

Δ. Πανᾶς

Ι. Γκέσωφ

Η ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΒΑΣΙΣ Ε Λ Λ Α Δ Ο Σ Κ Α Ι Β Ο Υ Λ Γ Α Ρ Ι Α Σ

Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων και ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ Βασιλεὺς τῶν Βουλγάρων, ἐπιθυμοῦντες νὰ συμπληρώ-

Μ. ΜΑΛΑΝΔΡΑΚΗΣ
(Πληρεξούσιος Πάτμου)

ΣΕΒΑΣΤ. ΚΟΓΙΟΠΟΥΛΟΣ
(Πληρεξούσιος Κώ)

ΠΙΠΙΝΟΣ ΙΩ. ΠΙΠΙΝΟΣ
(Πληρεξούσιος Χάλκης)

ητος
ετων
ηρωδ
αυ.
του
δύ-
έρει,
έσει
ώσεις
νθη.

καθ'
ς, τή
ει, ή
ι τής
λικών
1908
τήν
ς διε-
βανο-
σπως
λάδος,

Αυτού
ληρώ-

σωσι διὰ συμβάσεως στρατιωτικῆς τὴν Συνθήκην ἐπιμαχίας, τὴν διομολογηθεῖσαν ἐν Σόφια τῇ 16 Μαΐου 1912 μεταξύ τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ βασιλείου τῆς Βουλγαρίας, διώρισαν ἐπὶ τούτῳ ὡς πληρεξουσίου αὐτῶν.

Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων τὴν Α. Ε. τὸν κ. Δ. Πανᾶν, ἑκτακτον ἀπεσταλμένον καὶ πληρεξούσιον ὑπουργὸν τῆς Ἑλλάδος ἐν Σόφια, ταξιάρχην τοῦ Βασιλικοῦ τάγματος τοῦ Σωτήρος κλπ., καὶ τὸν κ. Γ. Μεταξᾶν, λοχαγόν, ὑπασπιστὴν τοῦ ὑπουργοῦ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ Βασιλεὺς τῶν Βουλγάρων τὴν Α. Ε. τὸν κ. Ἰβ. Εὐ. Γκέσωφ, Πρόεδρον τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ὑπουργὸν ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν τῆς Βουλγαρίας, Μεγαλόσταυρον τοῦ τάγματος τοῦ Ἁγίου Ἀλεξάνδρου κτλ. καὶ τὸν κ. Ἰβ. Φίτσεφ, στρατηγόν, Ἀρχηγὸν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ, Μεγαλόσταυρόν τοῦ τάγματος τῆς Στρατιωτικῆς Ἀξίας κτλ. οἵτινες ἀνακοινώσαντες πρὸς ἀλλήλους τὰ πληρεξούσια αὐτῶν, εὐρεθέντα ἐν τάξει, συνωμολόγησαν τὰ ἑξῆς.

Ἄρθρον 1ον. Ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν, συμφώνως πρὸς τὰς ὑποχρεώσεις, αἰτίνας πηγάζουσιν ἐκ τῆς Συνθήκης ἐπιμαχίας, τῆς διομολογηθείσης ἐν Σόφια τῇ 16 Μαΐου 1912 μεταξύ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Βουλγαρίας, ἡ Ἑλλὰς θὰ ἐπενέβαινε στρατιωτικῶς κατὰ τῆς Τουρκίας ἐν πολέμῳ Βουλγαροτουρκικῷ ἢ ἡ Βουλγαρία κατὰ τῆς Τουρκίας ἐν πολέμῳ Ἑλληνοτουρκικῷ, τὰ δύο Κράτη, τὸ Ἑλληνικὸν καὶ τὸ Βουλγαρικόν, ὑποχρεοῦνται νὰ βοηθήσωσιν ἀλλήλα, ἦτοι ἡ μὲν Ἑλλὰς διὰ δυνάμεως ἀνερχομένης κατ' ἐλάχιστον ὄρου εἰς ἑκατὸν εἴκοσι χιλιάδας ἀνδρῶν, ἡ δὲ Βουλγαρία διὰ δυνάμεως τοῦλάχιστον τριακοσίων χιλιάδων ἀνδρῶν· αἱ δυνάμεις αὗται δεόν νὰ ὦσιν ἐπιτήδευοι οὐ μόνον ὅπως ἐκστρατεύσωσι κατὰ τῶν συνόρων, ἀλλὰ καὶ ὅπως συμμετάσχωσι τῶν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων ἔξω τῶν ὁρίων τοῦ ἑθνικοῦ ἐδάφους.

Τὰ μνημονευόμενα στρατεύματα δεόν νὰ συγκεντρωθῶσιν ἐν τοῖς συνόροις καὶ νὰ ὦσιν ἔτοιμα ὅπως διαβῶσιν αὐτὰ τὴν εἰκοστὴν ἡμέραν, τὸ βραδύτερον, ἀπὸ τῆς κινητοποιήσεως ἢ ἀπὸ τῆς ἀναγγελίας ὑπὸ τινος τῶν συμβαλλομένων μερῶν, ὅτι ἡ συμμαχικὴ αἰτία (κάζους φεύτερης) παρήχθη.

Ἄρθρον 2ον. Ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἡ Ἑλλὰς ὑφίστατο ἐπίθεσιν παρὰ τῆς Τουρκίας, ἡ Βουλγαρία ὑποχρεοῦται νὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμον κατὰ τῆς τελευταίας ταύτης δυνάμεως καὶ νὰ ἐκστρατεύσῃ κατ' αὐτῆς μετὰ τοῦ συνόλου τῶν δυνάμεων, τῶν ὀριζομένων, συμφώνως πρὸς τὸ

πρώτον ἄρθρον, εἰς τριακοσίας χιλιάδας ἀνδρῶν κατ' ἐλάχιστον ὄρον, προσαρμόζουσα τὰς πολεμικὰς αὐτῆς ἐπιχειρήσεις εἰς τὸ ἐπισημηθὲν σχέδιον ὑπὸ τοῦ Βουλγαρικοῦ ἐπιτελείου.

Ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἡ Βουλγαρία ὑφίστατο ἐπιθεσὶν πὰρὰ τῆς Τουρκίας, ἢ Ἑλλάς ὑποχρεοῦται νὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμον κατὰ τῆς τελευταίας ταύτης δυνάμεως καὶ νὰ ἐστρατεύσῃ κατ' αὐτῆς μετὰ τοῦ συνόλου τῶν δυνάμεων τῶν ὀριζομένων συμφώνως πρὸς τὸ πρῶτον ἄρθρον εἰς ἑκατὸν εἴκοσι χιλιάδας ἀνδρῶν, προσαρμόζουσα τὰς πολεμικὰς αὐτῆς ἐπιχειρήσεις εἰς τὸ ἐπισημηθὲν σχέδιον ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐπιτελείου. Ὁ κύριος σκοπὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου δέον νὰ τείνῃ πάντως εἰς τὴν κυριαρχίαν τοῦ Αἰγαίου Πελάγους καὶ εἰς τὴν διακοπήν τῶν συγκοινωνιῶν διὰ τῆς θαλάσσης ταύτης μεταξὺ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας.

Κατὰ τὰς περιπτώσεις, τὰς προβλεπομένας ὑπὸ τῶν δύο προηγουμένων παραγράφων, ἡ Βουλγαρία ὑποχρεοῦται νὰ ἐνεργήσῃ ἐπιθετικῶς μετὰ σημαντικοῦ μέρους τοῦ στρατοῦ αὐτῆς κατὰ τῶν τουρκικῶν δυνάμεων, τῶν συγκεντρωμένων ἐν τῇ περιφερείᾳ τῶν βιλαετιῶν Κοσσυφοπεδίου, Μοναστηρίου καὶ Θεσσαλονίκης. Ἐὰν ἡ Σερβία, δυνάμει τῶν μετὰ τῆς Βουλγαρίας συμφωνιῶν αὐτῆς, συμμετάσχη τοῦ πολέμου, ἡ Βουλγαρία θὰ διαθέσῃ τὸ σύνολον τῶν στρατιωτικῶν αὐτῆς δυνάμεων ἐν Θράκῃ, ἀλλ' ἐν τριαύτῃ περιπτώσει ἀναλαμβάνει διὰ τῆς προκειμένης πράξεως τὴν ὑποχρέωσιν ἐναντι τῆς Ἑλλάδος, ὅπως στρατιωτικαὶ Σερβικαὶ δυνάμεις, ἀνερχόμεναι τοῦλάχιστον εἰς ἑκατὸν εἴκοσι χιλιάδας μαχητῶν, ἐνεργήσωσιν ἐπιθετικῶς κατὰ τῶν στρατιωτικῶν τουρκικῶν δυνάμεων τῶν συγκεντρωμένων ἐν τῇ περιφερείᾳ τῶν τριῶν μνησθέντων βιλαετιῶν.

Ἄρθρον Βον. Ἐὰν ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ Βουλγαρία, κατόπιν προηγουμένης συνεννοήσεως, κηρύξωσι τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας, ὑποχρεοῦνται ἀμφότεραι—ἐφ' ὅσον εἰδικὴ συμφωνία δὲν ὀρίξῃ ἄλλως— νὰ κινητοποιήσωσι πρὸς ἐκστρατείας τὰς δυνάμεις, τὰς προβλεπομένας ὑπὸ τοῦ πρώτου ἄρθρου τῆς προκειμένης Συμβάσεως.

Αἱ διατάξεις τῶν δύο τελευταίων παραγράφων τοῦ ἄρθρου 2 ἰσχύουσιν ἐπίσης κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην.

Ἄρθρον 4ον. Ἐν περιπτώσει καθ' ἣν μία τῶν συμβαλλομένων Κυβερνήσεων ἐκήρυτε τὸν πόλεμον κατὰ Κράτους ἄλλου, οὐχὶ τῆς Τουρκίας, ἄνευ προηγουμένης συνεννοήσεως καὶ ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῆς ἐτέρας Κυβερνήσεως, ἢ τελευταία αὕτη ἀπηλλάσσετο τῶν ὑποχρεώσεων, τῶν ἀναφερομένων ἐν τῇ πρώτῃ ἄρθρῳ, ἀλλ' οὐδὲν ἤττον ὑποχρεοῦται

νά τηρήσῃ καθ' ἅπασαν τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου φιλικὴν οὐδετερότητα ἔναντι τοῦ συμμάχου αὐτῆς.

*Ἄρθρον 5ον. Ἐν περιπτώσει κοινοῦ πολέμου, οὐδέτερον τῶν συμμάχων Κρατῶν δύναται νὰ συνάψῃ ἀνακωχὴν διαρκείας μεγαλειτέρας τῶν εἴκοσι τεσσάρων ὥρῶν, ἄνευ προηγουμένης συνεννοήσεως καὶ ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ ἑτέρου συμμάχου Κράτους.

Ἡ συνεννόησις τῶν δύο συμβαλλομένων μερῶν, ἀναγραφομένη ἐν ἐγγράφῳ συμφωνίας, ἔσεται ἐπίσης ἀναγκαία ὅπως ἐν αὐτῶν διεξαγωγῇ διαπραγματεύσεις πρὸς εἰρήνην ἢ πρὸς σύναψιν συνθήκης περὶ εἰρήνης.

*Ἄρθρον 6ον. Ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Βουλγαρίας κινητοποιουσῶν τὰς στρατιωτικὰς αὐτῶν δυνάμεις ἢ ἐκστρατευουσῶν, ἡ Ἑλλὰς ὑποχρεουμένη νὰ κανονίσῃ τὸ Κρητικὸν ζήτημα συμφώνως πρὸς τὰς εὐχὰς τοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου, προσεβάλλετο ὑπὸ τῆς Τουρκίας, ἡ Βουλγαρία ὑποχρεοῦται νὰ βοηθήσῃ αὐτήν, συνφῶν τῷ πρώτῳ ἄρθρῳ τῆς παρούσης Συμβάσεως.

*Ἄρθρον 7ον. Οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου τῶν ἐλληνικῶν καὶ βουλγαρικῶν στρατευμάτων ὀφείλουσι νὰ πληροφωρῶσιν ἀλλήλους, ἐν δεόντι χρόνῳ, περὶ τῶν σχεδίων τῶν ἐπιχειρήσεων αὐτῶν ἐν περιπτώσει πολέμου. Ὀφείλουσιν ἐπίσης ν' ἀνακοινοῦσιν ἀμοιβαίως κατὰ πᾶν ἔτος τὰς γενομένας τροποποιήσεις ἐπὶ τῶν σχεδίων, κατόπιν νέων περιστάσεων.

*Ἄρθρον 8ον. Ἡ προκειμένη Σύμβασις ἀποβαίνει ὑποχρεωτικὴ δι' ἀμφότερα τὰ συμβαλλόμενα μέρη ἅμα ὡς ὑπογραφῇ ἔσεται δ' ἐν ἰσχύϊ καθ' ἅπασαν τὴν διάρκειαν τῆς Συνθήκης περὶ ἐπιμαχίας τῆς 16 Μαΐου 1912 εἰς ἣν προσαρτᾶται ὡς ὀλοκληρωτικὸν μέρος.

Ἐγένετο ἐν Σόφίᾳ εἰς διπλοῦν τῇ 21 Σεπτεμβρίου 1912.

Δ. Πανᾶς
Ι. Μεταξᾶς

Ι. Γκέσωφ
Ι. Φίτσοφ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Συμπλοκαὶ εἰς τὰ ἑλληνοτουρκικὰ σύνορα.— Ἀνάλογα ἐπεισόδια καὶ εἰς τὰ σύνορα τῶν λοιπῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν.— Μία λεπτομέρεια ἐπὶ τῆς συνεντεύξεως τοῦ Μπόνχλάου.— Τὸ φιλοπόλεμον ῥεῦμα ἐν Βουλγαρίᾳ.— Διατήρησις βουλγαρικῶν ἐφεδρειῶν ὑπὸ τὰς σημαίας.— Ὁ βουλγαρικὸς στρατὸς περὶ τοῦ Φερδινάνδου : « Ἡ νὰ πολεμήσῃ ἢ ν' ἀπέλθῃ ἐκ Βουλγαρίας ». — Προπαρασκευαί τῆς Σερβίας.— Κινητοποιήσις Τουρκικῶν στρατευμάτων.— Ἐν ἄρθρον τοῦ κ. Γκέσωφ.— « Τὸ Μακεδονικὸν πρόβλημα ». — Ἡ Μεγάλῃ Βουλγαρία.— Αἱ συνέπειαι ἐκ τῆς Βερολινείου Συνθήκης.— Αἱ βουλγαρικαὶ ἐπαναστάσεις ἐν Μακεδονίᾳ.— Ὁ Θεόδωρος Ἀηλιγιάννης καὶ τὸ Βερολινεῖον Συνέδριον.— Ἡ Ἑλλὰς καμπτομένη ὑπὸ τὰ βάρη τῶν ἰδιωτικῶν ἐθνικῶν ἀγῶνων καὶ τῶν ἐξοπλισμῶν.— Παρομοία καταστάσεις ἐν Βουλγαρίᾳ.— Ἡ βουλγαρικὴ πολιτικὴ δὲν φιλοδοξεῖ προσάρτησιν τῆς Μακεδονίας.— Τὸ πολιτευμα, τὸ ὁποῖον ἐπρότεινε διὰ τὴν Μακεδονίαν ὁ κ. Γκέσωφ.— Προσπάθειαι τοῦ πρὸς ἄρσιν τῆς δυσπιστίας τῶν γειτονικῶν Κρατῶν.

Διὰ τὰ εἶνε πλήρης ἡ ἀφήγησις τῶν γεγονότων, τῶν προηγηθέντων τοῦ πολέμου, θὰ ἔπρεπε ν' ἀναφέρωμεν καὶ ἐπεισόδιά τινα εἰς τὰ ἑλληνοτουρκικὰ σύνορα, τὰ ὁποῖα διεδραματίσθησαν περὶ τὰ μέσα Αὐγούστου 1912 καὶ τὰ ὁποῖα ἐνετοπίσθησαν μὲν ἀμέσως, συνετέλεσαν ὅμως πολὺ εἰς τὸ νὰ ἐξάψουν καὶ τὸ ἐκ τῶσων ἄλλων ἀφορμῶν καθιστάμενον ὄλον ἐν ἀδιάλλακτον φυλετικὸν μίσος.

Τὴν 15 καὶ 16 Αὐγούστου ἐνεκεν ἐπουσιῶδους αἰτίας ἀναγομένης εἰς τὰ τῆς ὑδρεύσεως τοῦ μεθοριακοῦ τουρκικοῦ σταθμοῦ τοῦ Προφήτου Ἡλίου, ἐπύλθον συμπλοκαὶ ἐκατέρωθεν κατὰ τὰς ὁποίας ἐφρονεύθησαν ἐκ τῆς ἑλληνικῆς φρουρᾶς εἰς ἀνθυπολοχαγὸς τοῦ πεζικοῦ ὁ Εὐάγγελος Βραχνός, εἰς λοχίας τῶν εὐζώνων, τρεῖς εὐζωνοὶ καὶ τέσσαρες στρατιῶται τοῦ πεζικοῦ. Ὑπὸ τραγικὰς ὄλως περιστάσεις συνέβη ὁ φόγος τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ Βραχνοῦ, τὸν ὁποῖον ἐπανερχόμενον τὴν νύκτα

τῆς 15 Αὐγούστου ἐκ κατοπιεύσεως τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ ἐφόνευσεν ἐκ παρεξηγήσεως, μὴ ἀναγνωρίσας αὐτὸν εἰς τὸ σκότος, ὃ φρουρὸς εὐζωνος τοῦ ἑλληνικοῦ σταθμοῦ.

Ἐπίσης συμπλοκαὶ ἐγένοντο εἰς τὰ σημεῖα Παλαιοχώρι, Δερελή, Ἀργυροπούλι, καθὼς καὶ εἰς τὰ Ἑπειρωτικὰ σύνορα. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις διεμαρτυρήθη πρὸς τὴν Πύλην, ἣ ὅποια ἀπήντησεν, ὅτι ἡ εὐθύνη τῶν γενομένων ἐπιτετε ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν φρουρῶν, ἀφοῦ καὶ οἱ νεκροὶ τῶν φονευθέντων ἀνευρέθησαν ἐπὶ τουρκικοῦ ἐδάφους. Ἐν τούτοις αἱ δύο κυβερνήσεις ἔδωκαν αὐστηρὰς διαταγὰς εἰς τὰς οἰκείας στρατιωτικὰς ἀρχὰς ἵνα παρόμοια ἐπεισόδια μὴ ἐπαναληφθῶσιν εἰς τὸ μέλλον, συνηντήθησαν δὲ ἐκατέρωθεν καὶ ἐπιτροπαὶ ἀξιωματικῶν, αἱ ὅποια ἀφοῦ πρόέδυσαν εἰς τὰς σχετικὰς ἀνακρίσεις, ἐκανόνισαν καὶ τὰ ζητήματα τῆς ἰδρύσεως καὶ ξυλεύσεως τῶν σταθμῶν:

Ἀνάλογα ἐπεισόδια διεδραματίσθησαν κατ' ἐπανάληψιν καὶ εἰς τὰ μετὰ Μαυροβουνίου, Σερβίας, Βουλγαρίας καὶ Τουρκίας σύνορα. Οὕτω εἰς τὸν μαυροβουνιωτικὸν μεθοριακὸν σταθμὸν τοῦ Τσαφκὲς περὶ τὰ τέλη Αὐγούστου μία συμπλοκὴ μετὰ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ ἔλαβε διαστάσεις ἀληθοῦς μάχης. Ἐκ τῶν Τούρκων ἐφόνευσαν περὶ τοὺς 100 καὶ περὶ τοὺς 50 ἠχμαλωτίσαντο. Τὴν 31 Αὐγούστου εἰς τὰ σερβοτουρκικὰ σύνορα πλησίον τῆς Ράσκας τουρκικὸν ἀπόσπασμα εἰσέβαλλεν εἰς τὸ σερβικὸν ἔδαφος. Ἐπηκολούθησε σύγκρουσις καθ' ἣν πολλοὶ ἔπεσαν ἐκατέρωθεν νεκροὶ καὶ τραυματίαι.

Αἱ συγκρούσεις αὗται, καταδεικνύουσαι ἐπαρκῶς ἀπὸ ἄλλης ἀπόψεως τὴν κρισιμότητα τῆς καταστάσεως, δὲν ἐξήπτον μόνον τὰ φυλετικὰ μίση, ἀλλ' ἔδιδον τὸν τόνον, ὅτι αἱ ἐλπίδες τοῦ συμβιβασμοῦ καὶ τῆς συνδιαλλαγῆς ὀλγνὲν ἐμειοῦντο. Κατὰ σύμπτωσιν δὲ τὰ γεγονότα ταῦτα διεδραματίζοντο τὰς ἡμέρας τῆς εἰς Μπουχλάου συναντήσεως τῶν δύο Ἀρχικαγγελλαρίων Μπέτμαν Χόλβεγκ καὶ Μπέρτχολδ. Ἐπὶ τῆς συναντήσεως ταύτης, χαρακτηρίζουσης ἐπαρκῶς τὴν σοβαρότητα τῆς καταστάσεως, παραδέτομεν ἤδη τὴν λεπτομέρειαν, ὅτι ἀπὸ Σαλτζβούργου εἰς Βιέννην συνεταξείδευσε μετὰ τοῦ Γερμανοῦ Ἀρχικαγγελλαρίου ὁ Διάδοχος τῆς Αὐστρίας καὶ ἀρχηγὸς τοῦ αὐστριακοῦ στρατοῦ, συνεννοηθεὶς διὰ μακρῶν μετ' αὐτοῦ. Ἡ Αὐστρία μετὰ τὴν βεβαίαν πλέον ἀρνήσιν τῆς Πύλης ν' ἀποδεχθῆ τὰς πρὸς τὸ αὐστριακοῦ Ἀρχικαγγελλαρίου προτεινομένας μεταρρυθμίσεις, ἐσχεδίαζε προφανῶς προληπτικὰ στρατιωτικὰ μέτρα πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἰδίων ἀξιώσεων. Ἐξ ἄλλου αἱ δύο Ἀρχικαγγελλάριοι κατὰ τὴν εἰς Μπουχλάου συνέντευξίν των, ὅπου πρὸ τετραετίας εἶχε γείνει ἡ ἱστορικὴ συναντήσις:

Αϊρενταλ και Ἰσθόλσκυ, δις και ἐπὶ δύο συνεχεῖς ἡμέρας διὰ μακρῶν ἀντήλλαξαν σκέψεις. Ἡ πρότασις Μπέρτχολδ ὑπεδείκνυεν ἀφ' ἐαυτῆς και τὰς εὐθύναις τῶν συνεπειῶν και ταύτας ἐπεζήτησαν ν' ἀντιμετωπίσουν ἐγκαίρως διὰ πλήρους συνεννοήσεως οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες τῶν δύο συμμάχων αὐτοκρατοριῶν. Τὸ δημοσιευθὲν τότε ἡμεπίσημον ἀνακοινωθὲν ἐπὶ τῆς συνετεύξεως ταύτης εἶχεν ἐπὶ λέξει ὡς ἐξῆς: «Ἡ διήμερος ἐπίσκεψις τοῦ κ. Μπέτμαν Χόλβεγκ πρὸς τὸν κόμητα Μπέρτχολδ παρέσχεν εἰς τοὺς ἰθύνοντας πολιτικούς τῶν δύο συμμάχων Δυνάμεων εὐκαιρίαν πρὸς λεπτομερῆ συζήτησιν ἐπὶ πάντων τῶν ἤδη ἐκκρεμῶν ζητημάτων τῆς ἐξωτερικῆς τῶν δύο χωρῶν πολιτικῆς, ἰδίᾳ δὲ ἐπὶ τῶν ἀφορώντων τὴν ἐγγὺς Ἀνατολήν. Ἐπὶ πάντων τῶν σημείων τῆς συζητήσεως ἐπεκράτησε πληρεστάτη συμφωνία».

Ἐλέχθη τότε μάλιστα και ἐπιστεύθη ἐν τῷ εὐρωπαϊκῷ τύπῳ, ὅτι ἡ Αὐστρία ἐτχεδιάζεν ἀφνειὰν εἰσβολὴν εἰς τὸ τουρκικὸν ἔδαφος ὑπὸ τὸ πρόσχημα νὰ ὑποστηρίξῃ τὸ πρόγραμμα τῶν μεταρρυθμίσεων, πράγματι δὲ διὰ νὰ ἐπιδιώξῃ σλοποὺς κασακτικητοὺς. Ἐγράφετο δὲ εἰς τὸν ἀγγλικὸν τύπον, ὅτι καθήκον τῆς Τριπλῆς Συνεννοήσεως ἦτο ἠνωμένη νὰ περιφρουρήσῃ τὴν εἰρήνην.

Τὴν πρὸς πόλεμον φορὰν τῶν πραγμάτων κατεδείκνυεν ἐκφραστικώτερον τὸ ἐν Βουλγαρίᾳ ὀγκούμενον ὄλον ἐν φιλοπόλεμον βέθυμα. Προηγήθησαν στρατιωτικῶν γυμνασιῶν εἰς εὐρείαν κλίμακα, ἀνηγγέλλετο ἤδη, ὅτι ἡ Βουλγαρικὴ Κυβέρνησις ἐλάμβανε τὴν ἀπόφασιν νὰ μὴ ἀπολύσῃ τοὺς χάριν τῶν γυμνασιῶν τούτων κληθέντας ἐφέδρους, διατάξασα τὴν ἐπ' ἀόριστον παραμονὴν αὐτῶν ὑπὸ τὰς σημαίας. Συγχρόνως ἀπηγορεύετο ἡ διὰ τῶν συνόρων διάβασις τῶν Τούρκων και πᾶσα μεθοριακὴ συγκοινωνία μετὰ τῆς ὁμόρου Αὐτοκρατορίας διεκόπτετο. Ταῦτα ἐνέφαινον, ὅτι ἡ Κυβέρνησις Γκέσωφ εἶχεν ἀρχίσει νὰ ἐνδύσῃ εἰς τὴν πίεσιν τῆς κοινῆς γνώμης, τὴν ὁποίαν πανηγυρικῶς ἐξέφραζον Βούλγαροι πολιτευταὶ και σύμπας ὁ βουλγαρικὸς τύπος, και ἦτις ἐπιμόνως ἐζήτηει ἐνεργὸν ἐπέμβασιν και δράσιν ἐν Μακεδονίᾳ.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω προληπτικῶν μέτρων ἐνδεχομένης πολεμικῆς συρράξεως, ἡ Βουλγαρικὴ Κυβέρνησις ἤρχισεν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν Σεπτεμβρίου ἀποστέλλουσα πρὸς τὰ σύνορα ἕλας τὰς διαθέσιμους στρατιωτικὰς δυνάμεις.

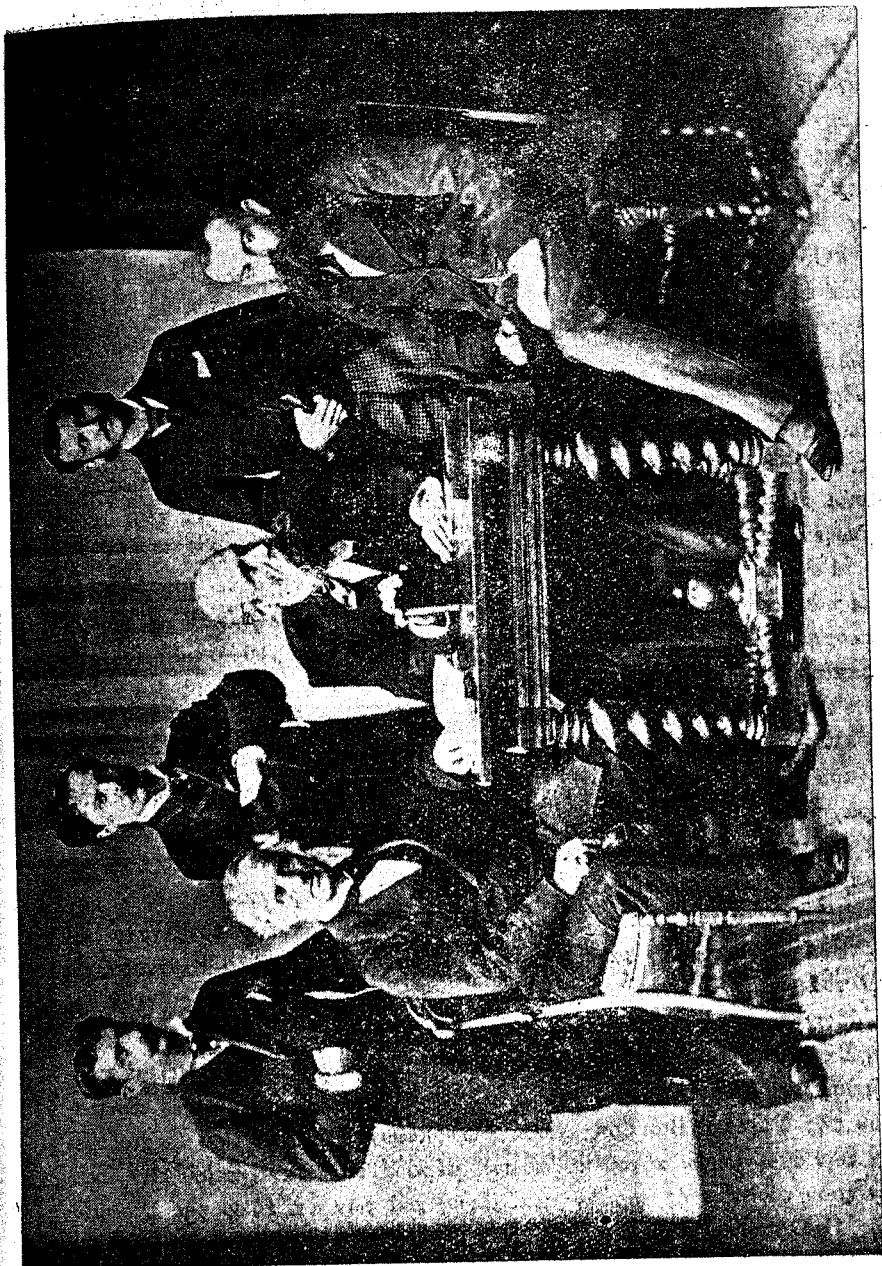
Ὡσαύτως και εἰς τὰς τάξεις τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ παρατηρεῖτο ἐπικίνδυνος πολεμικὸς ὄργανισμός, φαίνεται δὲ, ὅτι αἱ ἀπροκάλυπτοι ἐκδηλώσεις ἀξιοματικῶν ζητούντων ἐπιμόνως τὸν πόλεμον, ἠνάγκασαν τὴν Κυβέρνησιν τῆς Σόφιας παρὰ τὰς φιλειργηνικὰς αὐτῆς πρὸς τὴν Εὐρώ-

πην διαβέβαιώσεις, τὰς ὁποίας ἐκ παραλλήλου ἔδιδε καὶ ἡ σερβικὴ Κυβέρνησις, ν' ἀρχίσῃ ἐνεργωτέραν στρατιωτικὴν πολιτικὴν. Τὸ δημοσιογραφικὸν ὄργανον τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ ἔγραφεν ἀνεπιφυλάκτως ὅτι ὁ Βασιλεὺς Φερδινάνδος ἔπρεπε νὰ κατανοήσῃ, ὅτι ὤφειλε νὰ ἐκλέξῃ ἐν ἑκ τῶν δύο ἢ νὰ πολεμήσῃ ἢ ν' ἀπέλθῃ διὰ παντὸς ἐκ Βουλγαρίας.

Ἄλλὰ καὶ ἡ σερβικὴ Κυβέρνησις παρὰ τὰς φιλειρηνικὰς τῆς διαβεβαιώσεις ἤρχισε καὶ αὐτὴ προπαρασκευαζομένη εἰς πόλεμον. Ἐπίσης δὲ καὶ ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἠμολονότι δὲν ἔπαυσε διπλωματικῶς χειριζομένη τὰ ζητήματα ἐν ἄκρᾳ γαλήνῃ καὶ ὁ ἀναγνώστης γνωρίζει ἤδη ἐξ ὄσων ἀφηγήθημεν, ὅτι καὶ εἰς μεταγενέστερα καὶ σοβαρώτερα γεγονότα τῶν ἤδη ἀναφερομένων, ἡ γαλήνη οὐδέποτε ἀπέλιπεν αὐτήν, ἐπεδόθη εἰς δραστηρίαν στρατιωτικὰς ἐνεργείας, καὶ αἱ μικραὶ παρὰ τὰ σύνορα δυνάμεις ἦσαν ἀνά πᾶσαν στιγμὴν ἐτοιμοπόλεμοι.

Ἀπαντῶσα εἰς τὰς μεθοριακὰς συγκεντρώσεις βουλγαρικοῦ στρατοῦ ἡ Τουρκία ἤρχισεν ἐσπευσμένως ἀποστέλλουσα στρατεύματα εἰς Ἀδριανούπολιν. Ἐδικαιολογεῖτο δὲ ἐναντι τῆς Εὐρώπης διὰ τὰς ἐνεργείας αὐτάς, ὅτι ἐπεβάλλοντο ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τῆς ἀμύνης, ἐνῶ ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Νουραδαγκιὰν ἐφένδης δὲν παρέλειπεν εὐκαιρίαν ἀπὸ τοῦ νὰ δηλώσῃ δημοσίᾳ, ὅτι ὁ πόλεμος ἤθελεν ἀποσοθῆθαι καὶ ὅλα τὰ ζητήματα καθ' ἑλκύοντο εἰρηνικῶς. Ἡ Πύλη δὲ πάλιν ἤρχισε ν' ἀπασχολῆται σοβαρῶς μὲ τὸ ἀλβανικὸν ζήτημα, διότι ἐνῶ τοῦτο ἔφαινετο ὅτι εἶχε λυθῆ ὀριστικῶς κατὰ τὴν μεγαλειτέραν ἑκτασίαν του, πρὸς τὰ βορειότατα τῆς Ἀλβανίας ἀίφνης οἱ Μαλισσόροι θεωροῦντες ἀνεπαρκεῖς τὰς παραχωρηθείσας μεταρρυθμίσεις καὶ δυσπιστοῦντες περὶ τῆς πλήρους ἐφαρμογῆς αὐτῶν, ἐξεγείροντο καὶ ἐπετίθεντο κατὰ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ἀπειλοῦντες τὴν Σκόδραν, τὴν ὁποίαν καὶ ἐπολιορκήσαν, καὶ τὸ Δυρράχιον. Μετὰ τινὰς ὅμως συμπλοκὰς ὁ τουρκικὸς στρατός, λαθὼν ἐνισχύσεις, ἠδυνήθη νὰ τοὺς ἐκτοπίσῃ ἐκεῖθεν καὶ νὰ διαλύσῃ τὴν πολιορκίαν.

Ὡς πρὸς τὰς ἐν γένει στρατιωτικὰς παρασκευὰς τῆς Τουρκίας αὐταὶ ἐξηκολούθουν μετὰ μεγάλης δραστηριότητος. Πρὸς τὰ βουλγαρικὰ σύνορα ἐλαμβάνοντο σύντονα ἀμυντικὰ μέτρα. Εἰς Μουσταφᾶ-πασσᾶ συνεκεντροῦντο συντάγματα πυροβολικοῦ. Οἱ μεθοριακοὶ σταθμοὶ ἐνισχύοντο διὰ νέων φρουρῶν, καθ' ἑκάστην δὲ κατέφθανον καὶ νέα στρατεύματα. Τὰ τραῖνα, τὰ ὁποῖα εἰσῆρχοντο ἐκ Βουλγαρίας εἰς τὴν Τουρκίαν ἐπετηροῦντο αὐστηρῶς. Μυστικοὶ πράκτορες τῆς ἀστυνομίας ἐπέβλεπον τοὺς ἐπιβάτας καὶ ἐξήταζον τὰς ἀποσκευὰς των, πολλοὶ δὲ Βούλγαροι συνελαμβάνοντο ὡς ὑποπτοί. Εἰς τὰ φρούρια τῆς Ἀδριανουπόλεως

ΘΕΩΔΩΡΟΣ Π. ΔΗΛΗΓΙΑΝΝΗΣ

Ὡς πληρεξούσιος τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ Συνέδριον τοῦ Βερολίνου 23 Ἰουνίου (5 Ἰουλίου) 1878

μετὰ τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς Ἑλλην. ἀποστολῆς.

Πρώτος ἐξ ἀριστερῶν Δ. Πανάς, 2) Ἀλέξ. Γαργαβῆς, 3) Ἰ. Γεννάδιος, 4) Θ. Δημηγιάνης, 5) Ἀλέξ. Σκουζῆς 6) Ἀργέλιος Βαλάνος.

κάτεσκευάζοντο νέα πυροβολεία, ώρύσσοντο δὲ χαραιώματα πέριξ τῆς πόλεως.

Τῆς ὁλονὲν ἐπιδεινουμενῆς καταστάσεως καὶ ἐν γένει τῶν ἀπασχολούντων τὴν εὐρωπαϊκὴν κοινὴν γνώμην βαλκανικῶν ζητημάτων ἐμφραστικὴν εἰκόνα ἔδιδε τὸ κατωτέρω ἄρθρον τοῦ Πρωθυπουργοῦ τῆς Βουλγαρίας κ. Γκέσωφ περὶ τοῦ «Μακεδονικοῦ προβλήματος» δημοσιευθὲν κατὰ τὰς ἀρχὰς Σεπτεμβρίου εἰς τὸ ἀγγλικὸν περιοδικόν: «Ἐπιθεώρησις τῶν Ἐπιθεωρήσεων».

«Οὐδεμίᾳ ἀφήγησις τῆς ἐξελίξεως, ἔγραφεν ὁ κ. Γκέσωφ (*), ἡ ὁποία ἔφερεν εἰς τὴν σημερινὴν ἐν Μακεδονίᾳ κατάστασιν, θὰ ἦτο καταληπτὴ, ἄνευ βραχείας ἀνασκοπῆς τῶν ἐντονωτέρων ἀντιφάσεων τῆς εὐρωπαϊκῆς διπλωματίας ἐν ἔτει 1877 καὶ 1878, ὡς καὶ τοῦ μοιραίου χονδροειδοῦς σφάλματος, τοῦ διαπραχθέντος ὑπὸ τοῦ Βερολινείου Συνεδρίου. Δὲν προτίθεται βεβαίως νὰ ψέξω τὴν πολιτικὴν τῆς ἐντίμου εἰρήνης, ἣν ἠκολούθησαν οἱ ἐν τῷ Συνεδρίῳ Βρεττανοὶ ἀντιπρόσωποι, οἱ κύριοι οὗτοι δράσται τοῦ χονδροειδοῦς σφάλματος, οὔτε νὰ τοὺς ὑποτιμήσω ἐνώπιον τοῦ ἀγγλικοῦ κοινοῦ.

»Γεγονὸς ἐν τούτοις εἶνε, ὅτι ἡ πολιτικὴ ἐκεῖνη οὔτε συνεπής, ἀλλ' οὔτε κἂν ἀνθρωπιστικὴ ἦτο, ὕστεροῦσα καὶ εἰς λογικὴν καὶ εἰς προβλεπτικότητα. Αὐτὴ δὲ καὶ μόνῃ ἔσπειρε τὸν σπόρον τοῦ σημερινοῦ ἀποτροπαίου θερισμοῦ, τοῦ αἵματοκυλίσματος καὶ τῆς διηνεκοῦς ἀνησυχίας

»Ἄλλ' ἄς ἀφήσωμεν νὰ ὀμιλήσουν τὰ γεγονότα:

»Εἰς τὴν Διάσκεψιν τοῦ 1876-77, ὁ λόρδος Σόλσβαρου τῇ συναίνεσει τοῦ λόρδου Βήκονσφιλδ, ὅχι μόνον ἔστρεψεν εἰς τὴν γνώμην ὅπως παραχωρηθῆ τῇ Βουλγαρίᾳ αὐτόνομος Κυβέρνησις, ἀλλὰ συνεφώνησε καὶ εἰς τὸ ὅτι ἡ οὕτω δημιουργουμένη Βουλγαρία εἶνε σχεδὸν ὅσον μεγάλη διεγράφη ὑπὸ τῆς Συνθήκης τοῦ Ἁγίου Στεφάνου.

»Περιελάμβανε δὲ τὸ σχέδιον τοῦτο δύο βιλαέτια· τὸ Ἀνατολικὸν ἀποτελούμενον ἐκ τῶν σαντζακίων τοῦ Ρουχτσουκίου, τοῦ Τυρνάβου, τῆς Τούλτσας, τῆς Βάρνας, τῆς Σλίδνου, τῆς Φιλιππουπόλεως (πλὴν τῶν καζάδων τοῦ Σουλτάν-Γερῆ καὶ Ἀσῆρ-Τσελεπή) καὶ τῶν καζάδων τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν, Μουσταφᾶ πασοῦ καὶ Κιζιλ-Ἀγάς, με πρωτεύουσαν τὸ Τύρνοβον· καὶ τὸ Δυτικόν, ἀποτελούμενον ἐκ τῶν σαντζακίων τῆς Σόφιας, Βιδίνιου, Νίσας, Σκοπείων, Μοναστηρίου (ἐξαιρουμένων τῶν δύο νοτιῶν αὐτοῦ καζάδων), μέρους τοῦ σαντζακίου τῶν Σερρών (τῶν τριῶν πρὸς βορρᾶν καζάδων) καὶ τῶν καζάδων τῆς Στρωμνίτης, Βελεσσῶν καὶ Καστορίας, με πρωτεύουσαν τὴν Σόφειαν.

(*) Μετάφρασις ἐκ τῆς ἐφημερίδος «Ἐστίας».

Ἐγράφων τὴν 4ην Ἰανουαρίου τοῦ 1877 ἐκ Κωνσταντινουπόλεως πρὸς τὸν λόρδον Ντέρμπυ, ὑπουργὸν ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν, ὁ λόρδος Σώλοβαρυ, συνηγῶρει ὡς ἐξῆς ἐπὶ τοῦ σχεδίου τῆς μεγάλης ταύτης Βουλγαρίας: «...Ἡ προτεινομένη διαρρυθμίσις καὶ διαίρεσις τῆς περιφέρειας, ἥτις ἐσφαλμένως εἶνε γνωστὴ ὡς Βουλγαρία, ἀποτελεῖ τὸ μόνον ὑπολειπόμενον θέμα πρὶν ἢ συμπληρώσω τὴν ἔκθεσίν μου.

Ἡ ἰδέα τοῦ περιορισμοῦ τῶν ἐγγυήσεων κατὰ τῆς κακοδιοικήσεως εἰς μόνον τὴν πρὸς βορρᾶν τῶν Βαλκανίων χώραν ἀπεδείχθη οὐχὶ σύμφωνος πρὸς τὴν λογικὴν, διότι αἱ χειρότεροι ὑπερβασίαι εἶχον διαπραχθῆ εἰς τὰ σαντζάκια τῆς Φιλιππουπόλεως καὶ τοῦ Σιλίβνου, εὐρισκόμενα πρὸς νότον τοῦ ὄρους Αἴμου. Ὁμοίος λόγος καθίστα ἀναγκαίαν τὴν ἐπέκτασιν τῶν ἐγγυήσεων τούτων ἐπὶ τοῦ σαντζακίου τῶν Σκοπείων, πρὸς δυσμάς, ἐπίσης δὲ ἐπὶ τινων καζάδων ἄλλων γειτονικῶν σαντζακίων.

Ἡ ἔκτασις αὕτη τῶν ἐγγυήσεων δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ προκαλέσῃ σοβαρὰς ἀντιρρήσεις, ἀφοῦ ἡ εὐημερία τῶν κατοίκων ἤθελεν ὕλικῶς προαχθῆ, ἡ δὲ Σουλτανικὴ αὐθεντία δὲν ἤθελε περισταλῆ προσβλητικῶς διὰ τῆς περιλήψεως μεγαλειτέρας ἐκτάσεως ἐδάφους εἰς τὰς μεταρρυθμίσεις.

Πολὺ σοβαρώτερον ζήτημα ἀνεφύη ὡς πρὸς τὴν κατανομήν τοῦ ἐδάφους ἐπὶ τοῦ ὁποίου θὰ ἐπεξετείνοντο αἱ ὡς ἄνω μεταρρυθμίσεις. Ἐν πρώτοις ἐπροτάθη ἡ Ἰδρῦσις μιᾶς ἐπαρχίας—Βουλγαρίας—ἐκτεῖ. Ὑομένης ἀπὸ τοῦ Δουναβέως μέχρι τῆς Θεσσαλονίκης. Εἰς τὴν πρότασιν ταύτην μοι ἐφάνη, ὅτι ἀντετίθεντο ἀνυπερβλητοὶ ἀντιρρήσεις. Ὑπὸ σύστημα αὐτοδιοικήσεως ἡ ἐπαρχία αὕτη θὰ εὕρισκετο εἰς τὰς χεῖρας σλαυικῆς πλειονοψηφίας. Ἡ πλειονοψηφία αὕτη θὰ καεῖχε τὰς στρατηγικώτερας θέσεις τῆς χώρας, ὁ δὲ ἀριθμὸς τοῦ πληθυσμοῦ τῆς καὶ ἡ ἔκτασις τῆς χώρας αὐτῆς, ἐπίσης δὲ τὸ μέγα ποσὸν τῶν πόρων τῶν Σλαύων κατοίκων ἤλεθε καταστήσει τὴν θέσιν των πραγματικῶς ἀνεξάρτητον ἔναντι τοῦ Σουλτάνου.

Διὰ τοῦτο ἐπέμεινα ὅπως ἡ χώρα διαιρεθῆ εἰς δύο, ἡ δὲ γραμμὴ τῆς διαιρέσεως, τὴν ὁποίαν ἐπρότεινα, ἐχαράχθη οὕτως, ὥστε τὸ ἀνατολικὸν αὐτῆς τμήμα νὰ ἀφεθῆ εἰς χεῖρας μὴ σλαυικοῦ πληθυσμοῦ. Μόνον οἱ Μωαμεθανοὶ θὰ ἦσαν ἰσχυροὶ, ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες εἰς πᾶν ζήτημα πολιτικῆς συγκεντρώσεως θὰ συνεργάζοντο ἀσφαλῶς μετ' αὐτῶν, ἀποτελοῦντες οὕτω μετὰ τῶν Μουσουλμάνων ἀπόλυτον πλειονοψηφίαν.

Ἡ ἐκ παραδόσεως ὑπεροχὴ τῶν Μουσουλμάνων καὶ τὰ ἀνώτερα πνευματικὰ προσόντα τῶν Ἑλλήνων θὰ παρῆχον ὀριστικὸν χαρακτήρα εἰς τὴν ἐπικράτησιν τοῦ μὴ Σλαυικοῦ πληθυσμοῦ. Ἡ ἀνατολικὴ ἐπαρ-

χία, ἡ οὕτω καταρτιζομένη, θὰ περιελάμβανε τὴν παραλία, ἥτις ἀπὸ τῶν Βαλκανίων ὁρέων προσεγγίζει πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐπίσης δὲ μέρος τοῦ κάτω Δουνάβου, τὸν ὁποῖον ἐπιδρομεύς τις δὲν θὰ ἠδύνατο ν' ἀφήσῃ εἰς ἐχθρικὰς χεῖρας.

«Διὰ τοῦτο ἐφρόνουν, ὅτι ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν συμφερόντων τῆς Τουρκίας ἢ διαρρυθμισίς αὕτη εἶχε κάποιαν σημασίαν».

»Οὕτω, κατὰ τὸν λόρδον Σόλσβαρου, ἐξακολουθεῖ ὁ κ. Γκέσωφ, μόνον τὸ Δυτικὸν μέρος τῆς Βουλγαρίας ταύτης θὰ παρέμενε Σλαυικόν, ἐνῶ τὸ Ἀνατολικὸν θὰ περιελάμβανε περισσοτέρους Ἕλληνας καὶ Τούρκους παρὰ Βουλγάρους. Καὶ ὁμοίως, κατὰ παράδοξον ἐξέλιξιν τῶν πραγμάτων, ἡ Δυτικὴ ἐπαρχία μετὰ τοῦ πλείστου μέρους τῆς Μακεδονίας κατὰ τὸ Βερολίνειον Συνέδριον ἐπανερρίφθη ὑπὸ τὴν τουρκικὴν κυριαρχίαν.

»Αὐτὸς ὁ λόρδος Σόλσβαρου, ὅστις ἐν τῇ ἀνακοινώσει του τῆς 4 Ἰανουαρίου 1877 ἔγραφεν, ὅτι ἡ ἱστορία δὲν παρεῖχε προηγούμενον διὰ νὰ πιστευθῇ «ὅτι ἡ παροχὴ πραγματικῆς αὐτοδιοικήσεως εἰς τὰς βουλγαρικὰς ἐπαρχίας ἠθελεν ἀναπτύξει εἰς τὰς ἐπαρχίας αὐτὰς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς συγχωνεύσεως ἐν τῇ Ρωσικῇ Αὐτοκρατορίᾳ», μετέβαλε γμώμην εὐθὺς ὡς εἶδε τὴν αὐτὴν Μεγάλην Βουλγαρίαν ἀναπηδῶσαν ἐκ τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου καὶ τῶν διαπραγματεύσεων τοῦ ἀγίου Στεφάνου, καί, ἀντιφάσκων πρὸς πᾶσαν λέξιν γραφεῖσαν παρ' αὐτοῦ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1878, ἐπέμεινεν ἐπὶ τῆς «ὕλικῆς περιστολῆς κράτους ὑποκειμένου νὰ περιπέσῃ ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῆς Ρωσσίας.»

»Ἡ ἱστορία θὰ συνεχώρει ἴσως τὴν ἀποστασίαν αὐτὴν τοῦ λόρδου Σόλσβαρου ἀπὸ τῶν ἀρχῶν, τὰς ὁποίας τόσον θερμῶς εἶχεν ὑποστηρίξει ἐν Κωνσταντινουπόλει, εἰάν ἐπέμενε, τοῦλάχιστον, ἐπὶ ὁμοίου συστήματος διοικήσεως διὰ τὴν Μακεδονίαν πρὸς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὁ λόρδος Ντόφφεριν, τῇ βοήθειᾳ γαλλικοῦ στρατοῦ κατοχῆς ἐγκαθίδρυσεν ἐν τῇ τουρκικῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Λιθάνου.

»Ἄτυχῶς, ὄχι μόνον ἔμεινεν ἱκανοποιημένος μὲ τὸ 23 ἄρθρον τῆς Βερολινείου, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοσοῦτον προέβη ἐν τῇ κατὰ τῆς Ρωσσίας ἐχθρότητι αὐτοῦ, ὥστε ἠρνήθη τὴν συγκατάθεσίν του εἰς τὴν πρότασιν τοῦ κόμητος Σουβαλώφ περὶ ἐκτελέσεως αὐτοῦ, πρότασιν τυχούσαν τῆς ὑποστηρίξεως τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Αὐστρίας.

»Ὁ πρῶτος πληρεξούσιος ἀντιπρόσωπος τῆς τελευταίας Δυνάμεως κόμης Ἀνδράσσου προέτεινε τὰ ἐπόμενα :

«Αἱ Ὑψηλαῖ συμβαλλόμεναι Δυνάμεις θεωροῦν τὸ σύνολον τῶν ἄρθρων τῆς συνθήκης ταύτης, ὡς ἀποτελοῦν ἄθροισμα διατάξεων, τῶν

ὅποιον τὴν ἐκτέλεσιν ἀναλαμβάνουν νὰ ἐλέγχουν καὶ νὰ ἐπιτηροῦν.»
 »Ὁ λόρδος Σόλσβαρου δὲν ἠδυνήθη νὰ κατανοήσῃ τὸν σκοπὸν τῆς
 προτάσεως ταύτης.

«Ἡ Ἐξοχότης του—λέγει τὸ δέκατον ὄγδον πρωτόκολλον τοῦ
 Βερολινείου Συνεδρίου—δὲν γνωρίζει ἐπισημοτέραν καὶ ἰσχυροτέραν
 ἐπικύρωσιν ἀπὸ τὴν ὑπογραφὴν τῆς Κυβερνήσεώς του, προτιμᾷ δὲ διὰ
 τοῦτο ὅπως μὴ δεχθῆ ὑποχρέωσιν, ἣτις φαίνεται εἰς αὐτὸν εἶτε ἄσκο-
 πος, ἀφοῦ εἶνε προφανές, ὅτι ἡ Μεγάλη Βρεττανία ἐννοεῖ νὰ ἐκτελεσθῆ
 ἡ Συνθήκη, ἡ ἔχουσα σημασίαν λίαν ἀορίστου ἐννοίας.» Χάρις δὲ εἰς
 τὴν εἰδικὴν ταύτην ἀντίρρησην, τὸ Συνέδριον ἀπέρριψε τὴν πρότασιν.

»Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀπορρίψεως ταύτης ἦτο δυνατόν νὰ τὸ ἀνα-
 μένη τις. Ἡ Τουρκία ἠρνήθη νὰ ἐφαρμόσῃ τὸν νόμον ἐπὶ τῶν εὐρω-
 παϊκῶν αὐτῆς ἐπαρχιῶν, τὸν καταρτιζθέντα κατὰ τὸ 1880 παρὰ τῆς
 Διεθνoῦς Ἐπιτροπῆς, τῆς ὁρισθείσης ἐκ τῶν διατάξεων τοῦ 23 ἄρθρου
 τῆς Βερολινείου Συνθήκης.

»Ἐπειδὴ δὲ οὐδεὶς ἀνέλαβε τὸν ἐλεγχον καὶ τὴν ἐπίβλεψιν τῆς ἐκτέ-
 λέσεώς του, ὁ νόμος παρέμεινεν—ὅπως εἰς τῶν ὑπογραψάντων αὐτόν,
 ὁ λόρδος Ἐδμονδ Φιτζμώρις, εἶχε προεῖπει—«νέον παραμῦθι μεγάλων
 προσδοκιῶν.»

»Ἐπὶ δεκαπέντε μακρὰ ἔτη οἱ ἐξαπατηθέντες κάτοικοι τῆς Μακε-
 δονίας καὶ τοῦ βιλαετίου Ἀδριανουπόλεως ἔτρεφον ἐλπίδας φροῦδας καί,
 παρὰ τὰ διδάγματα τῆς ἱστορίας, ἐπίστευσαν ὅτι «ἡ ἐπίσημος καὶ ἰσχυ-
 ρὰς ὑποχρέωσις ἐξυπονοοῦσα κήρωσις», ἡ δοθεῖσα εἰς τὴν Βερολινεῖον
 Συνθήκην παρὰ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, θὰ ἑτερομάτιζε τὰ δεινὰ των.

»Ἄλλ' ἡ ὑπομονὴ των ἐξηγητήθη ἐπὶ τέλους. Κατὰ τὸ 1895 ἐξερ-
 ράγη ἡ πρώτη ἐπανάστασις, τὴν ὅποιαν ἐπηκολοῦθησαν ἰδίως κατὰ τὸ
 1902 καὶ τὸ 1903, αἱ γενικαὶ ἐξεργεσίαι, εἰς αὐτὰ ἐκείναι τὰ διαμερί-
 σματα, ἅτινα ὁ λόρδος Σόλσβαρου κατεκύρωσεν εἰς τὴν Βουλγαρίαν τοῦ
 1877, ἐξ αἰτίας τοῦ παρ' αὐτῶν ἐπιδειχθέντος ἐπαναστατικοῦ πνεύμα-
 τος καὶ τῶν δεινῶν, τὰ ὅποια ὑπέστησαν : εἰς τοὺς καζάδες τῶν Σα-
 ράντα Ἐκκλησιῶν καὶ τοῦ Μουσταφᾶ-πασσᾶ, εἰς τὰ βιλαετία Σκοπείων
 καὶ Μοναστηρίου, εἰς τοὺς τρεῖς βορείους καζάδες τῶν Σερρῶν καὶ εἰς
 τινὰ σημεῖα τῶν καζάδων Στρωμνίτης, Τίκφης καὶ Καστορίας.

»Ἄν αἱ φρικαλεότητες, αἵτινες διεπράχθησαν κατὰ τὴν τρομερὰν
 καταστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως—ἡ πυρπόλησις 215 χωριῶν, ἡ δῆλωσις
 19,410 οἰκιῶν καὶ ὁ φόνος ἢ τραυματισμὸς 25 χιλιάδων κατοίκων—
 υπέπιπτον ὑπὸ τὴν προσοχὴν ἀμερολήπτου παρατηρητοῦ, οἷος ὁ δόκτωρ
 Ἀλλων, «ὡς θανάσιμα δράματα διαφαινόμενα διὰ τῆς μεμολυσμένης

ὑπὸ πανώλους ἀχλύος τῆς κολάσεως», δύναται τις εὐκόλως νὰ φαντασθῇ τὴν βαθεῖαν συγκίνησιν, τὴν ὁποίαν παρήγαγον ἐπὶ τῶν 15 χιλιάδων ἐκ Μακεδονίας καὶ Ἀδριανουπόλεως ἐγκατεστημένων ἐν Βουλγαρίᾳ καὶ παρὰ τοῖς Βουλγάροις τῆς ἡγεμονίας ἀρόμῃ . . .

»Ἡ ἐκ τῶν ὑπερβασιῶν τούτων παραγομένη ἐντύπωσις ἐπὶ πληθυσμοῦ δμαίμονος πρὸς τοὺς παθόντας καὶ ἡ ἐκ ταύτης προκαλουμένη κοινωνικὴ καὶ οἰκονομικὴ κρίσις περιεγράφησαν κατὰ τὸ Βερολίνειον Συνέδριον, μὲ τὴν προφανῆ ἔγκρισιν τῆς Συνελεύσεως, παρὰ τοῦ Ἑλληνος πληρεξουσίου Θεοδώρου Δηλιγιάννη. Ὅμιλῶν οὗτος περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς δημοσίας γνώμης ἐκ τῶν ἀναγγελιῶν τῶν ὑπερβασιῶν καὶ τῶν φρικαλεοτήτων, αἵτινες διεπράττοντο πέραν τῶν ἑλληνικῶν συνόρων, εἶπεν: «Οἱ ἐν Ἑλλάδι ἐγκατεστημένοι ἰθαγενεῖς τῶν ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ἀριθμοῦνται κατὰ χιλιάδας. Μέγα μέρος αὐτῶν κατέχει ὑψηλὰς θέσεις εἰς πάντας τοὺς κλάδους τῆς Διοικήσεως, εἰς τὸν Στόλον καὶ εἰς τὸν Στρατόν. Ἄλλοι, οὐχὶ ὀλιγώτερον πολυάριθμοι, διακρίνονται ἐπὶ τῇ ἐμπορικῇ καὶ βιομηχανικῇ αὐτῶν δραστηριότητι. Ἡ ἀπήχησις μιᾶς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἐν Τουρκίᾳ παράγει ἐν τῇ καρδίᾳ των ἀντίκτυπον ἰσχυρότατον καὶ ἐξόχως συγκινοῦντα αὐτούς. Καὶ τότε τινὲς ἐξ αὐτῶν παρὰσύρονται εἰς τὴν διάβασιν τῶν μεθορίων, ὅπως συνενωθῶσι μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν. Ἄλλοι ἀδειάζουν τὸ χρηματοφυλάκιόν των διὰ τὸν κοινὸν ἀγῶνα. Ἡ ἐξέγερσις αὕτη τάχιστα μεταδίδεται εἰς ὅλους τοὺς κατοίκους τῆς χώρας, καίτοι δὲν κατάγονται ἐκ τῶν ἀγωνιζομένων ἐπαρχιῶν, καὶ ὀλόκληρος ὁ πληθυσμὸς τοῦ βασιλείου, ὅστις δὲν δύναται νὰ λησμονήσῃ τί ὀφείλει εἰς τοὺς προτέρους ἀγῶνας τῶν ἀποκληρωθέντων τούτων ἀδελφῶν, οὔτε νὰ μείνῃ ἀπαθὴς πρὸ τοῦ ἀγῶνος διὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν των, ὀρμᾶ ὅπως ἐνισχύσῃ τὰς τάξεις των καὶ τοὺς βοηθήσῃ ν' ἀνακτήσουν τὴν ἐλευθερίαν των. Τοιαύτη κατάστασις πραγμάτων παρέχει ἐκάστοτε ἀφορμὴν εἰς σοβαρὰς κρίσεις ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Βασιλείᾳ, αἵτινες καθιστῶσι τὴν θέσιν τῆς Κυβερνήσεως δυσχερεστάτην. Ἀνίκανος αὕτη ὅπως ἀρνηθῇ τὴν συμπάθειάν της πρὸς τοὺς Ἕλληνας τῶν Ὀθωμανικῶν ἐπαρχιῶν, ἠνωμένους διὰ δεσμῶν ἱστορίας, φυλῆς καὶ κοινῶν δεινοπαθημάτων μετὰ τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος· ἀνίκανος ὅπως ὑποκρίνεται ἀδιαφορίαν, ἥτις θὰ τὴν ἐστέρει τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ θὰ κατέπνιγε τὰς δικαίας ἐλπίδας τῶν ἐν Τουρκίᾳ Ἑλλήνων, τὰς ὁποίας οὔτοι στηρίζουν ἐπὶ τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος, πᾶσα ἑλληνικὴ Κυβέρνησις εὐρίσκειται ἐν ἀδυναμίᾳ ὅπως ἀντιπαλαίσῃ κατὰ τοῦ λαϊκοῦ ρεύματος.

«
τοῦτο
ἀνετ
χώρα
νησί
αἱ πε
καὶ τ
μόνο
παρε
«
ἐκ το
ρητα
τους
γεγα
πρόσ
κίμ
ἀνω
μετ
τῶν
σιον
δημ
τῆς
εὐθ
συν
τελε
Ἑλ
τωπ
ἐδᾶ
παρ
ὄχι
δαπ
θε
κα
κο
θε
ἀπ

«Καὶ ἂν ἀκόμη ἤθελε πιστεῦσαι, ὅτι καθήκον της εἶνε νὰ πράξῃ τοῦτο, θυσιάζουσα πολυτιμότερα συμφέροντα τοῦ Βασιλείου, πάλιν θ' ἀνετρέπετο ὑπὸ τοῦ ρεύματος, τὸ ὁποῖον θὰ παρέστρεφεν ὀλόκληρον τὴν χώραν εἰς τὸν ἀγῶνα τῶν ἐπαναστατημένων ἐπαρχιῶν. Καὶ ἂν ἡ Κυβέρνησις εἶχε τὴν δύναμιν νὰ θέσῃ φραγμὸν εἰς τὸ ἐθνικὸν ρεῦμα, πᾶσαι αἱ προσπάθειαι της θὰ ἔμενον ἀτελεσφόρητοι, λόγῳ τῆς ἐκτάσεως καὶ τῆς ἐδαφικῆς διαπλάσεως τῶν συνόρων τοῦ Βασιλείου, τὰ ὁποῖα μόνον στρατὸς 100 χιλιάδων θὰ ἠδύνατο νὰ φρουρήσῃ κατὰ τρόπον παρεμποδίζοντα τὴν μυστικὴν διάβασιν τῶν ἐθελοντῶν.

«Ἡ κατάστασις ἡ δημιουργηθεῖσα διὰ τὴν ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ἐκ τῶν ἐπαναστατικῶν τούτων κινήματων, εἶνε δυσχερεστάτη καὶ ἀφόρητος καὶ ἀπὸ οἰκονομικῆς ἔτι ἀπόψεως. Ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ Κράτους πλειστάκις ἐδοκίμασε, δοκιμάζει δὲ καὶ τώρα τὴν ἐπίδρασιν τῶν γεγονότων. Ἡ χρηματικὴ βοήθεια ἡ ἐλάχιστος παρεχομένη εἰς τοὺς πρόσφυγας ἐκ τῶν ἐπαναστατημένων ἐπαρχιῶν καὶ εἰς τοὺς ἐπανάκλιμπτοντας ἀγωνιστάς, καὶ οἱ ἐξοπλισμοὶ οἱ προκαλούμενοι ἐκ τῆς ἀνωμόλου ταύτης καταστάσεως καὶ τῶν ἄπως τεταμένων σχέσεων μετὰ τῆς γείτονος Ἐπικρατείας — τὰ προκύπτοντα ἐκ τῶν ἐπαναστατῶν — συχνὰ κατεβρόχθησαν ἀρκετὰ ἑκατομμύρια, ἠϋξήσαν τὸ δημόσιον χρέος καὶ ἐδαπανήθησαν εἰς ἄκαρπον χρῆσιν μέγιστα ποσὰ τῶν δημοσίων ἐσόδων, ἅτινα, ὧν ἐχρησιμοποιοῦντο διὰ τὴν ὕλικὴν ἀνάπτυξιν τῆς χώρας, μεγάλως ἠθελον ἀναπτύξει τὰς προσόδους της καὶ τὴν εὐημερίαν της.

»Ἄν μεγάλα καὶ πλούσια Κράτη μεθ' ὧν ἡ Ἑλλάς δὲν δύναται νὰ συναγωνισθῇ, ὑπὸ ἀναλόγους περιστάσεις ἠσθάνθησαν τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα ὁμοίας φύσεως ἐξόδων, εἶνε πολὺ φυσικόν, ὅτι τὸ πτωχὸν Ἑλληνικὸν Βασίλειον, τὸ ὁποῖον πλέον ἢ ἄπαξ ἠναγκάσθη ν' ἀντιμετωπίσῃ τοιαύτας ὑποχρεώσεις, καὶ τὸ ὁποῖον διατηρεῖ σήμερον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ 30 χιλιάδας πρόσφυγας, προβαίνειν εἰς στρατιωτικὰς παρασκευὰς δυσαναλόγους πρὸς τὰς δυνάμεις του, εἶνε λίαν φυσικόν ὅτι ὄχι μόνον θὰ ἠσθάνετο βαρύτατα τὴς συνεπέας τῶν ἐκτάκτων τούτων δαπανῶν, ἀλλὰ καὶ θὰ συνετρίβετο ἐξ αὐτῶν».

»Ἀνέφερα, ἐξακολουθεῖ δ κ. Γκέσωφ, ἐν ἐκτάσει τὴς δηλώσεως τοῦ Θεοδώρου Δηλιγιάννη, διότι παρέχουν ἀκριβῆ ἰδέαν τῆς ἀξιοθρηνητοῦ καταστάσεως, τῆς δημιουργηθείσης ἐν Βουλγαρίᾳ ἐκ τοῦ Μακεδονικοῦ ἀδιεξόδου. Ἡ ἀβεβαιότης περὶ τοῦ πολιτικοῦ μέλλοντος, ἡ ἀσάφεια τῆς ὑφισταμένης εἰρήνης μεταξύ κυριάρχου καὶ δυναστευομένου ἀποτελοῦν ἕτερον λόγον δι' ὃν ἡ Βουλγαρία ἐπιθυμεῖ ν' ἀπαλλαγῇ τοῦ

ἀδιακόπου καὶ καταθλιπτικοῦ ἐφιάλτου τοῦ ἀδιεξόδου τούτου. Πάντες ἀναμένουν πόλεμον μετὰ τῆς Τουρκίας καὶ κανεὶς δὲν ἀποφασίζει νὰ διαθέσῃ τὸ χρήμά του πρὸς βοήθειαν τῆς ἀναπτύξεως τῶν φυσικῶν πόρων τῆς χώρας. Τὰ μεταλλεῖά της δὲν πωλοῦνται· ἡ παραγωγή των δὲν δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ. Οἱ ποταμοὶ της ἔχουν ἔλλειψιν ἐργοστασίων· τὰ ἐργοστάσιά της πύσχουν ἔλλειψιν ἀνδρῶν καὶ κεφαλαίων. Ἡ Βουλγαρία δὲν δύναται νὰ μείνῃ ἡσυχος, οὔτε νὰ εὐημερήσῃ ἐφ' ὅσον ἡ Μακεδονία ἀναταράσσεται καὶ καταδυναστεύεται. Προσθέσατε εἰς ταῦτα τὴν συστηματικὴν ἐξολόθρευσιν τοῦ ἐν τοῖς βιλαετίοις τῆς Μακεδονίας καὶ Ἀδριανουπόλεως βουλγαρικοῦ στοιχείου καὶ θὰ κατανοήσατε τὸ μέγιστον συμφέρον τῆς Βουλγαρίας ἐν τῇ ταχείᾳ καὶ ἱκανοποιητικῇ λύσει τοῦ μακεδονικοῦ προβλήματος.

»Τὸ ἐνδιαφέρον τῆς συχνάκις παρηρμηνεύθη. Συχνότατα ἡ Βουλγαρία κατηγορήθη ὡς ἀποβλέπουσα εἰς τὴν προσάρτησιν τῆς Μακεδονίας, ὡς ἀναταράττουσα τὴν εἰρήνην καὶ τὴν εὐημερίαν τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου. Καὶ αἱ κατηγορίαι αὗται δὲν ἀπέβησαν ἀνευ ἐπιδράσεως ἐπὶ τῶν γειτόνων μας ἐπὶ τῆς ἐπιλύσεως αὐτοῦ τούτου τοῦ Μακεδονικοῦ ζητήματος. Ἄλλ' ἀμφοτέραι αἱ κατηγορίαι αὗται εἶνε ἀσθητικοί. Ἡ Βουλγαρία δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ προσαρτήσῃ τὴν Μακεδονίαν. Ἡ Βουλγαρία δὲν ταράττει τὴν εἰρήνην τῆς Ἀνατολῆς. Βούλγαροι δημοσιογράφοι πιθανὸν σποραδικῶς νὰ ὠμίλησαν περὶ κατακτητικῶν συμφερόντων τῆς χώρας των ἐν περιπτώσει διαλύσεως τῆς Ὀθωμανικῆς Ἀυτοκρατορίας. Βούλγαροι νέοι πιθανὸν σποραδικῶς νὰ ἠνώθησαν μετὰ τῶν Μακεδονικῶν σωμάτων. Ἄλλ' οὐδὲν ἱστορικὸν προηγούμενον—ὡς θὰ ἔλεγεν ὁ λόρδος Σόλσβαρου—παρέχει τὸ ἐνδόσιμον τῆς παιδείσεως, ὅτι ἡ Βουλγαρία ὡς ἔθνος, τυφλώττει πρὸς τοὺς κινδύνους τῆς πολιτικῆς τῆς προσαρτήσεως καὶ ὅτι ἐλαφρᾶ τῇ καρδίᾳ ὑπεκκαίουσα τὴν Μακεδονικὴν ἐπανάστασιν, προπαρεσκεύασε δι' ἑαυτὴν τὰς δυσχερείας, ὑφ' ἃς σήμερον δεινοπαθεῖ.

»Δὲν εἶνε ἡ Βουλγαρία ἡ διαταράζουσα τὴν εἰρήνην τῆς Βαλκανικῆς ἀπὸ τοῦ Βερολινίου Συνεδρίου. Ὁ Ἡγεμὼν Ἀλέξανδρος, εἶνε ἀληθές, εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ρωμυλίαν μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Φιλιππουπόλεως κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1885—ἐπανάστασιν, τὴν ὁποίαν ἡ Βουλγαρία δὲν ἐνεθάρρυνεν—ἀλλ' ἠναγκάσθη νὰ πράξῃ τοῦτο ὅπως σώσῃ τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην ἐκ τῆς ἀναρχίας. Ὅταν ὁμως ἡ τότε Βουλγαρικὴ Κυβέρνησις εἶπεν, ὅτι ἡ Εὐρώπη δὲν ἐπεδοκίμαζε τὴν ἔνωσιν, ἀπεφάσισε νὰ ἐπαναφέρῃ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ρωμυλίᾳ τὸ

καθεστώς· και θὰ τὸ ἐπραττεν, ἂν ὁ Βασιλεὺς Μιλᾶνος τῆς Σερβίας δὲν ἐκίηρρυτε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Βουλγαρίας.

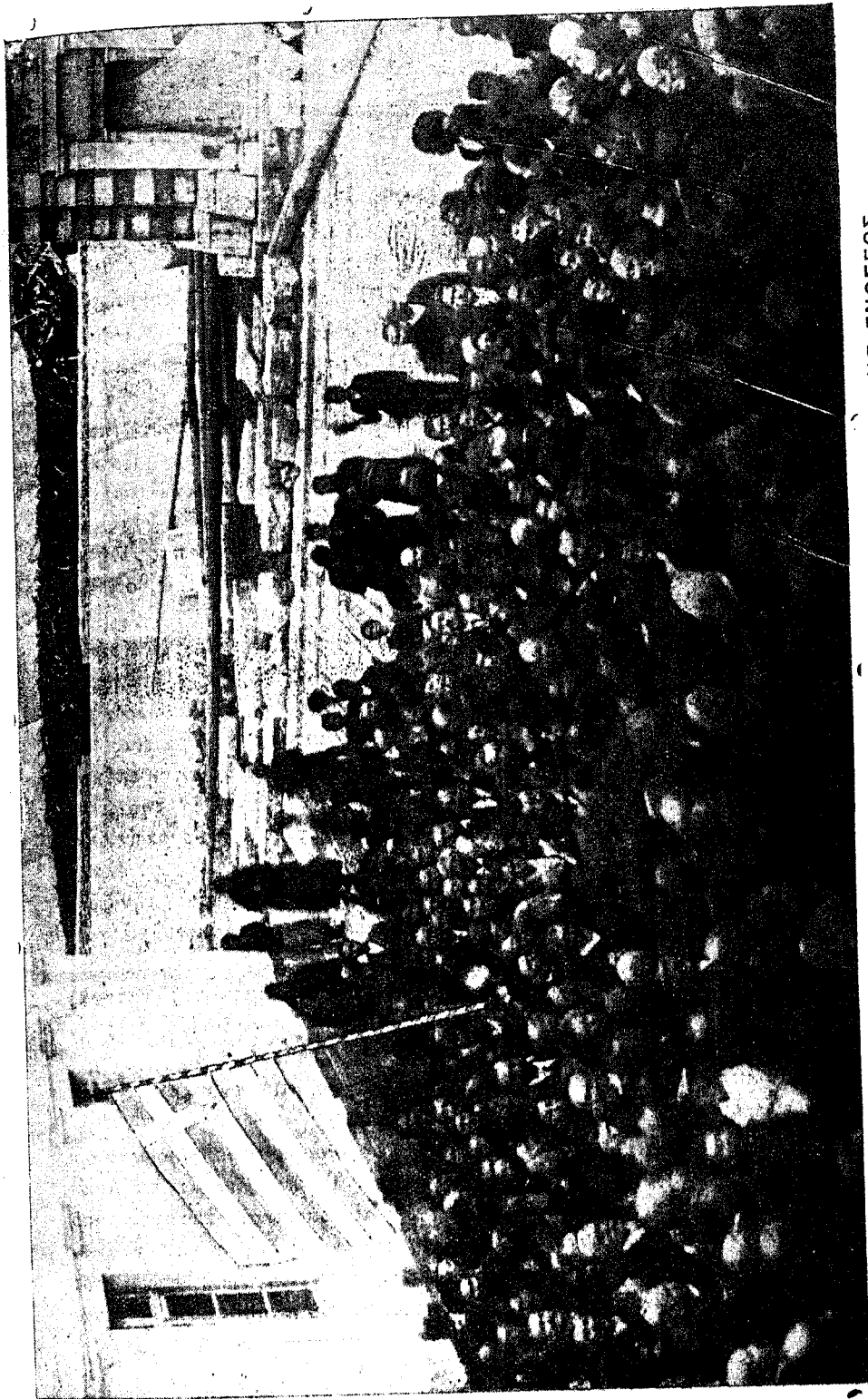
» Ἡ Βουλγαρία ἀπὸ τοῦ 1885 δὲν ἐκινήθη, παρὰ τοὺς ἰσχυροὺς πειρασμοὺς, τοὺς ὁποίους ἐδοκίμασεν ἐκ τοῦ ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου τοῦ 1898, καὶ παρὰ τὴν τεραστίαν ἔξαψιν, τὴν ὁποίαν προὐκάλεσεν ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ἡ Μακεδονικῆ ἐπαγίαςτασις τοῦ 1903. Οὔτε ἡ Ἑλλάς, οὔτε ἡ Σερβία ἐνήργησαν τόσον συνετῶς κατὰ τὸ 1854, τὸ 1885 καὶ τὸ 1897. Ἀκόμη καὶ αὐταὶ αἱ Ἠνωμέναι Πολιτεῖαι δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀντιστοῦν κατὰ τὸ 1898 κατὰ τῆς δοκιμασίας, εἰς ἣν ὑπεβλήθη ἡ ὑπομονὴ των, καὶ κατὰ τῆς συγκινήσεως, τὴν ὁποίαν παρήγαγεν ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ των ἡ ἔκθεσις τοῦ γερουσιαστοῦ Πρόκτορ περὶ τῶν δεινοπαθημάτων τῆς Κούδας καὶ περὶ τῆς φυλακίσεως καὶ δραπετεύσεως τῆς μὲς Σιανέρος.

» Τὰ αἷτια τῆς Μακεδονικῆς ἀκαταστασίας εἶνε τόσον προφανῆ καὶ παγκοινῶς γνῶστά, ὥστε νὰ μὴ παρίσταται ἀνάγκη ὑπονοίας, ὅτι ἐνέχονται εἰς αὐτὰ καὶ φιλόδοξοι βλῆψεις τῆς Βουλγαρίας.

» Αἱ ἐν Βερονίῳ δοθεῖσαι ἐπίσημοι ὑποσχέσεις, ἡ εἰς τὴν Κρήτην παραχωρηθεῖσα αὐτονομία παρὰ τῶν Δυνάμεων, παρὰ τὸν ἀτυχή πόλεμον τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ 1897, ἡ πεποιθήσις, ὅτι ἡ ἐλευθερία ἔξαγοράζεται μόνον μετὰ βαρείας θυσίας, ἡ ἀνάπτυξις τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, ἡ πρόδος τῶν γειτονικῶν χριστιανικῶν κρατῶν, ἡ ἐπέκτασις τῶν σκέψεων καὶ τῶν ἰδεῶν τῆς ἐσπερίας, — συνέπεια τῆς βελτιώσεως τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας — ἡ ἀνικανότης τῶν Τούρκων ὅπως μόνον διορθώσωσι τὴν διοίκησιν των, καὶ τελευταῖον, ἀλλ' οὐχὶ ἐλάχιστον, αἱ ἀδιάκοποι ὑπερβασίαι τῶν Τούρκων αἱ καθεστῶσαι τὴν ζωὴν βάρος ἀφόρητον — μὴ δὲν συναποτελοῦν πάντα ταῦτα ἀρκετοὺς λόγους ἐξηγήσεως τῶν ἐν Μακεδονίᾳ ταραχῶν;

» Οἱ γείτονες ἡμῶν διατείνονται, ὅτι ἐνεθαρρύναμεν τὰς ταραχὰς αὐτὰς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ ν' ἀφομοιώσωμεν τὴν Μακεδονίαν πρὸς τὴν Ἀνατολικὴν Ρωμυλίαν καὶ ἔπειτα νὰ ἐπαναλάβωμεν τὸ πραξικόπημα τῆς Φιλιππουπόλεως τοῦ 1885. Ἐπαναλαμβάνω, ὅτι ἡ ἐνθάρρησις αὐτὴ δὲν εἶνε δυνατὸν ν' ἀποδειχθῇ.

» Βεβαῶν, ὅτι δὲν ἐποθυμοῦμεν νὰ Ἀνατολικορρωμυλιοποιήσωμεν τὴν Μακεδονίαν, ἀλλὰ νὰ τὴν Διβανοποιήσωμεν. Τὸ παράδειγμα τοῦ Λιβάνου ὡς καὶ τὸ τῆς Σάμου ἀκαδεικνύει, ὅτι αἱ τουρκικαὶ ἐπαρχίαι ὑπὸ χριστιανὸν διοικητὴν δύνανται νὰ διατηρηθοῦν ἐπὶ ἔτη, χωρὶς ν' ἀναπτυχθῇ παρὰ τῆ πληθυσμῶ των ἡ ἐπιθυμία τῆς συγχωρεύσεως» πρὸς γειτονικῶν χριστιανικῶν Κράτος. Τρία τέταρτα τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἀνα-

ΤΟ ΕΝ ΚΑΛΥΜΝΩ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ ΠΑΝΔΗΜΟΝ ΣΥΛΛΑΛΗΤΗΡΙΟΝ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ

τολικῆς Ρωμυλίας ἦσαν βουλγαρικά. Δὲν εὐρίσκετο στρατὸς τουρκικὸς εἰς τὴν χώραν, οὔτε φρουραὶ ὀθωμανικαί. Ἡ ἐθνικὴ συγκρότησις καὶ οἱ συνοριακοὶ ὄροι τῆς Μακεδονίας εἶνε τοιοῦτοι, ὥστε ν' ἀποκλείεται νέα ἐκδοσις τοῦ ἐγχειρήματος τῆς Φιλιππουπόλεως τοῦ 1885.

»Διὰ ταῦτα ἡ πολιτικὴ τῶν γειτόνων μας δὲν πρέπει νὰ ἐμπνέεται ἐκ φόβου νέας διαταράξεως τῆς ἰσορροπίας ἐν τῇ Αἴμῳ καὶ ἐκ δυσπιστίας πρὸς τὰ Βουλγαρικὰ σχέδια. Ἰσως φανῆ παραδοξολογία, ἀλλ' εἶνε πράγματι ἀληθές, ὅτι, ἐν σχέσει πρὸς τὴν Μακεδονίαν, ἡ Βουλγαρία εἶνε ἡ περισσότερον συντηρητικὴ καὶ ἥκιστα ἀνατρεπτικὴ πάντων τῶν νοτίως τοῦ Δουνάβεως χριστιανικῶν Κρατῶν.

»Εἶνε κατὰ τῆς διανομῆς τῆς Μακεδονίας, κατὰ πάσης μεταβολῆς τοῦ παρόντος χάρτου τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου. Ἄν ἔτεινεν εὐήκοον οὖς εἰς παροτρύνσεις δοθείσας εἰς αὐτὴν διαρκούντος τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου τοῦ 1897, ὁ χάρτης οἷτος θὰ εἶχε προφανῶς μεταβληθῆ. Ὅτι ζητεῖ εἶνε ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ 23 ἄρθρου τῆς Βερολινείου συνθήκης καὶ ἡ παρὰ τῆς Εὐρώπης ἐπανάληψις πειράματος, τὸ ὅποιον ἐπέτυχεν ἐν Ἀσίᾳ καὶ θ' ἐπιτύχῃ ἀσφαλῶς καὶ ἐν Εὐρώπῃ. Δὲν βλέπω τὸν λόγον διατι ἡ πολιτικὴ αὕτη νὰ διεγείρῃ τὰς ὑπονοίας τῶν γειτόνων μας. Εἶνε πολιτικὴ, ἦτις θ' ἀπέβανε συμφέρουσα εἰς πάντας, διότι πάντες ὑποφέρουν, τοῦλάχιστον ἐκ τινῶν τῶν δυσχερειῶν, τῶν ὀφειλομένων εἰς τὸν Μακεδονικὸν κίνδυνον. Πάντες ἔπρεπε νὰ ἐνωθοῦν ὅπως θέσωσι τέρμα εἰς τὴν τελευταίαν καὶ χειροτέραν κατάραν τῆς Μακεδονίας, τὴν ἀλληλοσφαγὴν τῶν διαφόρων ἐν αὐτῇ χριστιανικῶν ἔθνη-τήτων—κατάστασιν ὑπενηθμιζούσαν τὰς θλιβερωτέρας σελίδας τῆς ἀλληλεξολοθρεύσεως τῶν Δρούσων καὶ τῶν Μαρονιτῶν τῆς ἐπαρχίας τοῦ Λιβάνου πρὸ τεσσαρακονταπέντε ἐτῶν.

»Πάντες πρέπει νὰ ἐνώσουν τὰς προσπάθειάς των, ὅπως παράσχουν καὶ εἰς τὴν Μακεδονίαν τὴν θεραπείαν τοῦ Λιβάνου, ὅπως ἐπιτύχουν ὑπὲρ αὐτῆς τοιαύτας μεταρρυθμίσεις, ὥστε νὰ ἐξατφαισθῆ διὰ τε τοὺς Βουλγάρους, τοὺς Ἕλληνας, τοὺς Σέρβους, τοὺς Βλάχους καὶ τοὺς Μουσουλμάνους, ἰσὴ ἀσφάλεια ζωῆς, τιμῆς καὶ περιουσίας καὶ ἴσαι πιθανότητες προόδου καὶ εὐημερίας...»

Ὁ κ. Γκέσιφ καταλήγων ἐπανελάμβανεν «ὅτι πάντες οἱ Βούλγαροι ἐπιθυμοῦν νὰ ἴδουν τὴν Μακεδονίαν ἀποδιδομένην εἰς τοὺς Μακεδόνας ὑπὸ καλὴν αὐτοδιοίκησιν, ἰσότητά δι' ὅλας τὰς γλώσσας, ἐλευθερίαν δι' ὅλας τὰς θρησκείας, ἐν γένει δὲ νὰ ἴδουν αὐτὴν μεταβαλλομένην εἰς Εὐρωπαϊκὸν Λίβανον ὑπὸ τὸν ἑλεγχον τῆς Εὐρώπης. Τὴν λύσιν ταύτην αἱ Δυνάμεις ὀφείλουσαν νὰ ἐπιτύχουν ἐνασχοῦσαι ἠθικὴν πίεσιν ἐπὶ τῆς Τουρ-

κίας. Ἐάν ἡ ἠθικὴ αὐτὴ πίεσις δὲν ἐπέφερε τὸ προσδοκώμενον ἀποτέλεσμα, τότε ἡ Εὐρωπαϊκὴ ὁμοφωνία θὰ ἠδύνατο νὰ προβῇ εἰς μέσα ἐνδεικνυόμενα παρὰ τῆς ἐξελίξεως τῶν γεγονότων. Αἱ Δυνάμεις εὗρον τρόπον εἰρηνεύσεως τοῦ Λιδάνου καὶ τῆς Κρήτης. Ἐχόντες δὲ ὑπ' ὄψει τὴν ἐπιτυχίαν τῶν πειραμάτων τῆς Κρήτης καὶ τοῦ Λιδάνου δυνάμεθα νὰ ἐλπίζωμεν, ὅτι ἡ εἰρηνεύσις τῆς Μακεδονίας δὲν ὑπερβαίνει τὴν πολιτικὴν ἰκανότητα τῶν Δυνάμεων, ἐὰν πᾶσαι εἶνε διατεθειμέναι — ὅπως εἶπεν ὁ λόρδος Σόλσβαρου — «νὰ καταστήσωσιν ἐμφαντικὰς τὰς ἀξιώσεις των ὑπὲρ τῶν δικαίων τοῦ ἀνθρωπισμοῦ» καὶ νὰ τερματίσωσι «τὴν διαρκῆ ἀπειλὴν κατὰ τῆς εἰρήνης τῆς Εὐρώπης», ὡς καλεῖται τὸ Μακεδονικὸν ζήτημα».

Αὗται ἦσαν αἱ ἰδέαι τοῦ κ. Γκέσωφ προσπαθοῦντος νὰ φέρῃ εἰς λήθην τὰ παλαιὰ φυλετικὰ μίτη τῶν ἤδη ἀποφασισμένων νὰ δράσωσιν ἀπὸ κοινοῦ Βαλκανικῶν ἐθνῶν, ἐπιδιώκοντος ἀκόμη νὰ καθησυχάσῃ τὴν Εὐρώπην ὡς πρὸς τοὺς σκοποὺς τῶν συμμάχων, καὶ νὰ εἶνε ἐν ἀρμονίᾳ μὲ τὸ παλαιὸν δόγμα περὶ ἀκεραιότητος τῆς Τουρκίας, τὸ ὁποῖον ὑπωπτεύετο, ὅτι ἡ Εὐρώπη ἐνωμένη ἤθελε καὶ πάλιν περιφρουρήσει. Δυστυχῶς τὰ βραδύτερον καὶ μετὰ τὸν νικηφόρον Βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον ἐπακολούθησαντα συμβάντα ἀπέδειξαν, ὅτι αἱ ἰδέαι τοῦ ἦσαν ἐντελῶς ἀτομικαὶ καὶ ὅτι λέγομεν θετικὴν ἐκπροσώπησιν τῆς πολιτικῆς θελήσεως ἐνὸς ἔθνους ἀπεδείχθη αὐθαίρετον, ἰδιοτελὲς καὶ περιορισμένων βλέψεων μέχρι τοῦ σημείου ἢ παρὰ πᾶσαν ἐθνολογικὴν ἀλήθειαν διεκδικήσις γεωγραφικοῦ χώρου νὰ ματαιώσῃ τὴν πραγματοποιήσιν τῆς Βαλκανικῆς Ὁμοσπονδίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Αἱ σκέψεις τοῦ Ἑλληνοῦ Πρωθυπουργοῦ περὶ τῆς καταστάσεως.— Πῶς ἔκρινε τὴν πρότασιν Μπέρτχολδ ὁ κ. Βενιζέλος.— Ὁ ἰαλοτουρκικὸς πόλεμος καὶ τὰ Βαλκανικὰ Κράτη.— Συμβουλαὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς διπλωματίας εἰς Σόφιαν καὶ Βελιγράδιον.— Ὁ Σαζόνωφ εἰς Λονδῖνον.— Ἀκρόασις τοῦ Ρώσσου ὑπουργοῦ παρὰ τῷ Βασιλεῖ τῆς Ἀγγλίας.— Συνεννόησις Γκρέϋ, Σαζόνωφ.— Ἡ Ρωσσία ζητεῖ παρὰ τῆς Πύλης ἐπέκτασιν τῶν μεταρρυθμίσεων.— Αἰφνιδία διακοπὴ τῶν μεγάλων βουλγαρικῶν γυμνασίων.— Ἡ Πύλη ὑπόσχεται μεταρρυθμίσεις, ἀλλὰ καὶ ἐνισχύει τὰ σύνορά της.— Παρεμπόδισις μεταφορᾶς σερβικῶν πολεμοφοδίων ἐν Θεσσαλονίκῃ.— Ἀπαισιοδόξοι δηλώσεις τοῦ κόμητος Μπέρτχολδ πρὸς τὰς Κοινοβουλευτικὰς Ἐπιτροπείας.— Λόγος τοῦ Ἀυτοκράτορος Φραγκίσκου Ἰωσήφ.— Ἀπαισιοδοξία ἐν Βιέννῃ.— Ἡ Τουρκία προαναγγέλλει μεγάλα γυμνάσια.— Παρέμβασις τῶν Δυνάμεων τῆς Τριπλῆς Συνεννόησεως.— Μатаίωσις τῶν γυμνασίων.— Συγκυκαλυμμένη κινητοποίησις.— Νέα ἐπικίνδυνος τροπὴ.— Γενικὴ κινητοποίησις τῆς Τουρκίας.— Ἐσπευσμένη ἐπάνοδος τοῦ Βασιλέως Γεωργίου εἰς Ἀθήνας.— Κινητοποίησις τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου.— Γενικὴ ἐπιστράτευσις τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν.

Ἐκ παραλλήλου πρὸς τὰς ἀνωτέρω ἐγγράφους δηλώσεις τοῦ Βουλγάρου Πρωθυπουργοῦ, ὁ κ. Βενιζέλος εὕρισκεν ἐπίσης τὴν εὐκαιρίαν δι' ἀνακωνιώσεων του καὶ συνεντεύξεων πρὸς ξένας ἐφημερίδας νὰ ἐκφράξῃ τὰς γνώμας του ἐπὶ τῆς τόσον ἀνησυχαστικῆς καταστάσεως.

Οὕτω πρὸς τὸν ἐν Ἀθήναις ἀνταποκριτὴν τῆς ῥωμαϊκῆς «Τριμποῦνας» ὁ Ἑλληὴν Πρωθυπουργὸς ἐβεβαίωσε τὴν προσέγγισιν τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν. Αἱ χριστιανικαὶ ἐν Τουρκίᾳ ἐθνότητες, εἶπε, κατασιγάσασαι τὰς μεταξύ των ἀντιζηλίαις, συνεσφίχθησαν εἰς μάζαν συμπαγῆ πρὸς ὑποστήριξιν τῶν δικαίων των. Ὡς πρὸς τὴν πρότασιν τοῦ κόμητος

Μπέρτχολδ παρατήρησεν, ὅτι δὲν ἠδύνατο ἀκόμη νὰ ἐρμηνεύσῃ ἀκριβῶς τὸ κείμενον αὐτῆς καὶ ὅτι διέφευγεν ἐκ τῆς ἀντιλήψεώς του τὸ πνεῦμα καὶ ὁ σκοπὸς πρὸς τὸν ὁποῖον ἡ πρότασις αὕτη ἔτεινε. Ἐθεώρει δὲ πρόωρον πᾶσαν κρίσιν ἐπὶ τῶν ἔρων τῆς προτάσεως, οἱ ὁποῖοι ἦσαν κατὰ τὴν γνώμην του ἀόριστοι. Ἐν τούτοις προσέθεσεν, ὅτι ἡ Ἑλλάς ἦτο διατεθειμένη νὰ συνεργασθῇ πρὸς οἰανδήποτε ἀπόπειραν σκοποῦσαν νὰ εἰρηνεύσῃ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ μίαν πολιτικὴν ὑπόστασιν εἰς τοὺς πολυαριθμοὺς ὁμογενεῖς τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας.

Διὰ τὸν Ἰταλοτουρκικὸν πόλεμον εἶπε, ὅτι ἀπετέλει διὰ τὰ Βαλκανικὰ Κράτη μέγαν πειρασμόν. Γενικῶς δὲ καὶ διὰ τὴν ἐν τῷ συνόλῳ κατάστασιν ἔκρινεν, ὅτι ἡ στιγμή ἦτο ἀπὸ τὰς σοβαρωτέρας. Ὁ πολεμικὸς ἀνεμος, ὁ ὁποῖος ἔπνεεν ἐν τῇ Βαλκανικῇ, ἠγάγκαζε καὶ τὴν Ἑλλάδα νὰ εἶνε ἔτοιμος διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ ἐπιτελέσῃ τὸ καθήκον της: «Πρέπει νὰ θέσωμεν διὰ παντὸς τέρμα, παρατήρησεν, εἰς τὴν περίοδον ἐκείνην, καθ' ἣν ἡ Ἑλλάς ἐζήτει εὐεργεσίας παρὰ τῆς Εὐρώπης χάρις εἰς τὴν ἰδιότητα μιᾶς παραδόσεως, ἡ ὁποία δὲν εἶνε ἀρκετὴ πλέον διὰ τὸν θέλοντα νὰ ὑποστηρίξῃ δικαιώματα ὑπάρξεως».

Οὕτω διὰ παρομοίων δηλώσεων καὶ ἐπιστημότερον ἐβεβαιούτο ἡ φιλοπόλεμος τάσις τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν. Ὁ Εὐρωπαϊκὸς τύπος ἐξανήγγελλε τὰς ἀνησυχίας τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τοῦ ἐνδεχομένου τῆς ἐκρήξεως τοῦ πολέμου, ἀφίνετο δὲ νὰ ὑπονοηθῇ, ὅτι ὑφίστατο ἀκόμη ἡ παλαιὰ εὐρωπαϊκὴ ὁμοφωνία, ἡ ὁποία διὰ τῆς ἐπιβολῆς της θὰ ἠδύνατο νὰ προλάβῃ τὸν πόλεμον. Ἦτο ὅμως βέβαιον, ὅτι ἤδη εἰς Σόφιαν καὶ εἰς Βελιγράδιον οἱ ἐλεῖ πρεσβεύται τῶν Δυνάμεων προσέβαινον εἰς φιλικήν κινήσιν καὶ συμβουλάς πρὸς τὴν Βουλγαρικὴν καὶ τὴν Σερβικὴν Κυβέρνησιν, ἀλλὰ πέραν τῶν συστάσεων τούτων καὶ συμβουλῶν, αἱ ὁποῖαι ἐδίδοτο ὑπὸ φιλικὸν πνεῦμα, οὐδεμία πραγματικὴ πῆσις ἐξησκήθη. Τὴν στιγμήν καθ' ἣν τοιαύτη πῆσις θὰ ἐξησκειτο πραγματικῶς θὰ ἔπρεπε νὰ μὴν ὑπάρχουν ἴδιαι βλέψεις, θὰ ἔπρεπε νὰ μὴν ὑφίσταται ἀλβανικὸν ζήτημα διὰ τὴν Αὔστριαν, θὰ ἔπρεπε νὰ μὴν εἶχεν ἐκτραγῆ ὁ Ἰταλοτουρκικὸς πόλεμος μετὰ τὸ ἀνησυχαστικὸν διὰ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Διπλωμασίαν ἐπεισόδιον τῶν Ἰταλοκρατουμένων νήσων. Ἀλλὰ τὰ διπλωματικὰ διαβήματα τῆς Εὐρώπης ἴσως ἐπεδίωκον ἀπώτερον σκοπὸν, τὸν ἐντοπισμὸν τοῦ πολέμου ἀφοῦ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ προληφθῇ οὗτος, ἀφοῦ ἡ εὐρωπαϊκὴ ὁμοφωνία ἐντείνουσα τὰς προσπάθειάς της νὰ συγκαταστήσῃ τὰ Βαλκανικὰ Κράτη θὰ ἐκινδύνευεν ἀσφαλῶς νὰ διακυβέσῃ τὴν εἰρήνην εἰς τὰς ἰδίας χώρας καὶ τοῦτο δὲν θὰ ἦτο μόνον ἀποτρό-

παιον και τρομερόν δια τήν ανθρωπότητα, αλλά δεδομένου, ότι ή ήθικη πρόοδος εν τῷ κόσμῳ δὲν ἔφθασε μέχρι τοῦ ἰδεώδους νὰ καταδικάσῃ δια παντός τὸν πόλεμον, τινὲς τῶν Δυνάμεων ἦσαν ὡς πρὸς τοὺς ἐξοπλισμούς των ἀνέτοιμοι νὰ ἐπιδοθοῦν εἰς παρόμοιον ἐγχείρημα.

Τῶν συνεννοήσεων Μπέτμαν Χόλβεγκ και Μπέρτχολδ ἀνάλογον κίνημα ἦτο ή εἰς Λονδίνον τήν 7 Σεπτεμβρίου ἀφίξις τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ρωσσίας Σαζόνωφ πρὸς συνάντησιν τοῦ σέρ Ἐδουάρδο Γκρέυ. Ὁ Ρῶσσοσ Πρωθυπουργός μόλις ἀφίχθεις εἰς τήν ἀγγλικήν πρωτεύουσαν ἐπεσκέφθη τὸν ἐκεῖ πρεσβευτὴν τῆς Τουρκίας, κατόπιν δὲ ἐξήτησεν ἀκρόασιν παρὰ τῷ Βασιλεῖ τῆς Ἀγγλίας και μετέβη πρὸς τοῦτο εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Μπάλμοραλ. Κατὰ τήν ἀκρόασιν ταύτην παρέστη και ὁ Ἄγγλος Ὑπουργός. Οἱ «Καιροὶ» τοῦ Λονδίνου διέγραψαν ἐκ προσομίλου τήν βᾶσιν τῶν συνεννοήσεων. Αὗται ἀπέβλεπον εἰς τήν διακανόνισιν τοῦ περσικοῦ ζητήματος, τὸ ὁποῖον ἐπαρουσίαζε ἀκόμη οὐσιώδεις διαφορὰς ὡς πρὸς τὰ συμφέροντα τῶν δύο Δυνάμεων, και εἰς τήν ἀντιμετώπισιν τοῦ βαλκανικοῦ, τὸ ὁποῖον ἐνέφαινε τόσους κινδύνους. Ὡς πρὸς τοῦτο αἱ Δυνάμεις εἶχον κεχαραγμένην σαφή φιλειρηνικήν πολιτικήν, ἀποστέρουσαι πᾶσαν πολεμικήν δρᾶσιν τῆς Βουλγαρίας και ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο εἶχον ἤδη προβῆ εἰς παραστάσεις ἐν Σόφια δηλώσασαι, ὅτι ἐπεθύμουν ὅπως δοθῆ εἰς τήν Τουρκίαν καιρὸς νὰ ἐφαρμόσῃ τήν πολιτικήν τῆς παροχῆς προνομίων εἰς τὰς ἐθνότητας.

Ἐπίσης ἀνηγγέλλετο, ὅτι τὸ πρόβλημα τῆς τύχης τῶν παρὰ τῆς Ἰταλίας καταληφθεισῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, θίγον τὰ ναυτικά συμφέροντα τόσον τῆς Ἀγγλίας ὅσον και τῆς Ρωσσίας, ἐπρόκειτο ν' ἀπασχολήσῃ τοὺς δύο ὑπουργούς.

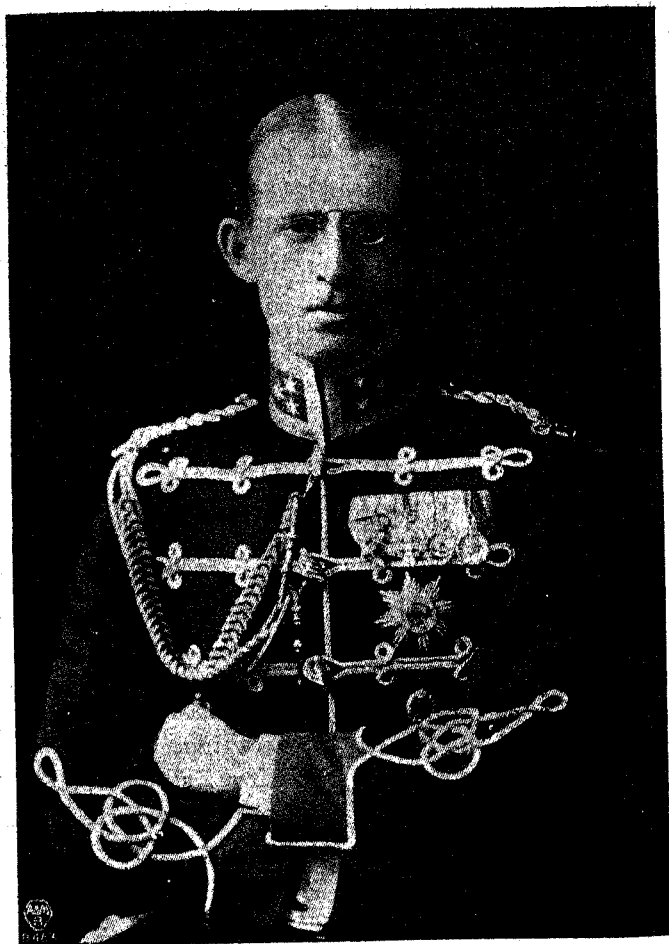
Εἶνε καταφανὲς ἐκ τούτων, ὅτι ή ρωσική πολιτική, ή ὁποία ὑπῆρξε τόσον προορατική ὥστε νὰ ἐνώτῃ ἐν καιρῷ τὰ Βαλκανικά Κράτη, διέκρινε τώρα, ὅτι ταχύτερον ἐφ' ὅσον ὑπελόγιζεν, ἴσως ή ἄλλη κατάστασις και τὰ ἐπεληθόντα ἐν τῇ μεταξὺ γεγονότα ἔφερον μοιραίως πρὸς πόλεμον. Λαμβανομένου δὲ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ή ἀγγλική και ή γαλλική πολιτική εἶχον προδιαγεγραμμένον φιλειρηνικὸν πρόγραμμα, ή Ρωσσία ἤνωσε τὰς προσπάθειάς της πρὸς τὰς δύο ταύτας Δυνάμεις και εὐθὺς μετὰ τήν συνέντευξιν Γκρέυ και Σαζόνωφ βλέπομεν, ὅτι ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτὴς τῆς Ρωσσίας προβαίνει ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰς ζωνηρὰς παραστάσεις συνιστῶν τήν ἐπέκτασιν τῶν παραχωρηθεισῶν εἰς τήν Ἀλβανίαν μεταρρυθμίσεων και εἰς τὰ ἄλλα βιλαέτια. Συγχρόνως δὲ ή ρωσική Διπλωματία συμβουλεύουσα μετριοπάθειαν κατορθώνει, ὅπως διακοποῦν τὰ ἀρξάμενα ἐν Βουλγαρίᾳ μεγάλα στρατιωτικά γυμνάσια, θεω-

ρηθέντος, ὅτι ἡ παρουσία τῶν ἐφέδρων ὑπὸ τὰς σημαίας ἠδύνατο ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν νὰ προκαλέσῃ ἐκρηξίν πολεμικήν, τὴν ὁποίαν ἡ Βουλγαρική Κυβέρνησις θὰ εὐρίσκειτο ἐν τῇ ἀδυναμίᾳ νὰ καταστείλῃ.

Τῶν φιλειργητικῶν τούτων προσπαθειῶν ἀποτέλεσμα, ἀλλ' ἐφήμερον καὶ στιγμιαῖον καὶ ἀνεπαρκές ὑπῆρξεν, ὅτι ἡ Πύλη ἐνδίδουσα εἰς τὰς συστάσεις τῆς Τριπλῆς Συνεννότητος ἀνήγγειλεν, ὅτι ἀπεφάσισε τὴν εἰσάγωγὴν μεταρρυθμίσεων καθ' ἕλον τὸ κράτος. Ἐπὶ τούτῳ ἐδόθησαν εἰς τοὺς κυβερνητικούς ὑπαλλήλους αἰκατάλληλοι ὁδηγίαὶ πρὸς λήψιν μέτρων, ἀρόντων τοὺς λόγους τοὺς παρακωλύσαντας τὴν πρὸς ἀλλήλας συνεννόησιν τῶν διαφόρων ἐθνικοτήτων μετὰ τῆς Κυβερνήσεως πρὸς δίκαιον διακανονισμόν τῶν υποθέσεων αὐτῶν, ἐξασφάλειν τῆς τάξεως ἐν Μάκεδονίᾳ καὶ ἐφαρμογὴν καθ' ἕλους τοὺς νομοὺς τῶν περὶ τῆς Ἀλβανίας λήφθεισῶν ἀποφάσεων, ἀναλόγως τῶν ἐπιτοπιῶν ἀναγκῶν. Αἱ μεταρρυθμίσεις κατ' ἐπίσημον ἀνακοινώσιν (*) ἦσαν αἱ ἐξῆς: α') Ἀνετέθη εἰς τὸν ὑπουργὸν τῆς Δικαιοσύνης ὁ καταρτισμὸς νομοσχεδίου περὶ ἐκδικάσεως κατὰ τὰ ἐγχώρια ἔθιμα τῶν υποθέσεων εἰς τὴν Ἀλβανίαν καὶ τοὺς λοιποὺς νομοὺς, ἐνθα δὲν ὑπάρχει εἰσέτι δικαστικὴ ὀργάνωσις· ὅπου δὲ ὑπάρχει ἰσχύουν αἱ διατάξεις τῶν νόμων. β') Ἡ ἐπιτιτᾶται προσοχὴ κατὰ τὸν διορισμὸν τῶν κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων, ὅπως προτιμῶνται, ἀδιακρίτως φυλῆς καὶ θρησκευήματος, οἱ ἔχοντες τὰ ἀναγκαῖα προσόντα καὶ γνωρίζοντες τὰ ἥθη, τὴν γλώσσαν καὶ τὰς ἀνάγκας ἐκάστου τόπου. γ') Ἡ ἔδρασις εἰς τὰ κέντρα τῶν νομῶν καὶ τῶν διοικήσεων τῶν ἐχούσων 300 χιλιάδας κατοίκων, λυκείων καὶ γεωργικῶν σχολῶν, εἰσαγομένης καὶ τῆς διδασκαλίας τῆς ἐγχωρίου γλώσσης, ὅπου δὲ ὑπάρχει ἀνάγκη καὶ ἱεροδιδασκαλείων. δ') Διὰ τῶν νομαρχῶν νὰ δηλώσουν εἰς τὸ Ἰνστιτούτον τῶν Δημοσίων Ἔργων, ποῦ ὑπάρχει ἀνάγκη κατασκευῆς σιδηροδρόμων, ὁδῶν καὶ ἄλλων ἔργων ἀρδευτικῶν καὶ ἐκμεταλλεύσεως δασῶν καὶ μεταλλείων. ε') Εἰς τὸν ὑπουργὸν τῶν Ἐσωτερικῶν ἀνατίθεται ἡ ἐξέτασις τοῦ ποῦ ὑπάρχει ἀνάγκη συνενώσεως χωρίων πρὸς ἀποτελέσειν νὰ χέδων (δήμων) καὶ ποῖα ἢ ἐνδεικνυομένη ἐκάστου αὐτῶν ἔδρα. ς') Εἰς τοὺς ὑπουργοὺς τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ Στρατιωτικῶν ἀνατίθεται ὅπως δηλώσουν διὰ τῶν νομαρχῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, ὅτι οἱ κληρωτοὶ τῶν νομῶν αὐτῶν ἐπιτρέπεται πλὴν μόνον ἐν καιρῷ ἐκστρατείας νὰ ἐκτελῶσι τὴν θητεῖαν αὐτῶν εἰς τὰ στρατιωτικὰ σώματα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας.

Ταῦτα ἀνήγγελλεν ἡ Πύλη, καὶ ὡς ἀπάντησιν τῆς προτάσεως

(*) Ἐφήμερις «Ἐστία».

Η Α. Υ. Ο ΠΡΙΓΚΗΣ ΑΝΔΡΕΑΣ

Μπέρτχολδ, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν ἦτο καταφανές, ὅτι ἐπρόκειτο μᾶλλον περὶ ἀορίστων προσπαθειῶν πρὸς βελτίωσιν τῆς διοικήσεως ἢ περὶ ριζικῶν μεταρρυθμίσεων. Οὐδεμία δὲ ἀνεφαίνετο βεβαίωτης περὶ τελικῆς πραγματοποιήσεως καὶ τῶν μεταρρυθμίσεων αὐτῶν.

Ἄλλὰ καὶ ἡ συρροὴ νέων γεγονότων ἦτο δυσμενῆς πρὸς τὰς ὑστάτας φιλειρηνικὰς προσπάθειάς τῆς Εὐρώπης. Ἀκριδῶς κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἐπῆλθεν ἡ ἐπανάστασις τῆς Σάμου, τὴν ὅποιαν ἐν λεπτομερεῖα ἐξιστορήσαμεν ἤδη, καὶ ὅλαι αἱ γνωσταὶ ἀφορμαὶ τῆς ἀσυμιβιάστου πλέον ἀντιθέσεως μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας. Ἐνῶ δὲ ἐν Βουλγαρίᾳ ἀνεστέλλοντο τὰ μεγάλα στρατιωτικὰ γυμνάσια, τὴν ἄλλην ἡμέραν ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν ἐπεδίδοτο εἰς μέτρα προμηγνούντα γενικὴν ἐπιστράτευσιν. Εἰς τοῦτο δὲ ἔδιδε ἀφορμὴν ἡ ὀλονέν ἐπιτειναμένη ἐνίσχυσις τῶν τουρκικῶν συνόρων. Ἐκ Θεσσαλονίκης περὶ τὰς ἀρχὰς Σεπτεμβρίου ἀπεστέλλοντο ἐκεῖ ἐξ τάγματα καὶ ἐξ πυροβολαρχίαι πεδινῶ πυροβολικῶ. Ἔτερα δὲ δύο τάγματα πεζικοῦ ἀπεστάλησαν ἐκ Μοναστηρίου.

Συγχρόνως γεγονὸς ἄλλο, ἀπρόοπτον καὶ αὐθαίρετον, ἐπέρχεται νὰ ἐπιδεινώσῃ τὰς μεταξὺ Σερβίας καὶ Τουρκίας σχέσεις. Εἴκοσι βαγόνια μεταφέροντα ἐκ Θεσσαλονίκης πολεμοφόδια εἰς τὴν Σερβίαν, διαταγῇ τῆς Πύλης, ἐσταμάτησαν καθ' ὁδόν. Τοῦτο ἐξῆψε ἔτι μᾶλλον τὴν κατὰ τῆς Τουρκίας δημοσίαν γνώμην ἐν Σερβίᾳ, ὅπου ἤδη ὁ φιλοπόλεμος ὀργασμὸς εἶχε τόσῃ ἐντασιν καὶ ἐπίδρασιν ὥστε νὰ ἐπιφέρῃ καὶ νέκρωσιν τῶν συναλλαγῶν. Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Σερβίας καὶ ἡ Τράπεζα Ὀνπράδα-Φόντοβα εἶχον περιστελεῖ σπουδαίως τὰς χρηματικὰς αὐτῶν ἐργασίας λόγῳ τοῦ ἀβεβαίου τῆς καταστάσεως.

Νέα δὲ πάντοτε ἐπεισόδια διεδραματίζοντο εἰς τὰ σερβοβουλγαρικὰ σύνορα, ὅπου τουρκικὴ περίπολος, κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, ἐφόνευσε τρεῖς Σέρβους χωροφύλακας, ἕτερα δὲ τρεῖς στρατιώτας.

Καὶ ἐκ τούτων ὄλων ἐν ἔμεινεν ἐπιφόβως βέβαιον, ὅτι ἡ πρόληψις τοῦ πολέμου καθίστατο ἡμέρα τῆ ἡμέρα ἀδύνατος. Ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν συνέντευξιν τοῦ Μπαλμῶλαρ τὸ εὐρωπαϊκὸν δημόσιον ἐλάμβανε γνώσιν τῶν σκέψεων τοῦ αὐστριακοῦ ἀρχικαγκελλαρίου περὶ τῆς καταστάσεως. Τὴν 11 Σεπτεμβρίου ὁ κόμης Μπέρτχολδ ὤμειλε πρὸς τὰς Κοινοβουλευτικὰς Ἐπιτροπείας περὶ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς Αὐστρίας καὶ ἐν γένει περὶ τῶν ἀνατολικῶν ζητημάτων. Ἐτόνισεν ἐν ἀρχῇ τὴν φιλίαν ὑπὸ τῆς ὁποίας διεπνέετο ἡ Αὐστρία πρὸς τὴν Τουρκίαν καὶ ἐξέφρασεν ἐλπίδα περὶ ταχείας συνομολογήσεως τῆς εἰρήνης μετὰ τῆς Ἰταλίας. Ἀναφέρων εἶτα τὴν σύγκρουσιν τῆς Πύλης πρὸς τὰς πα-

ραδός
διεπί
νοπου

Α

δια κ

σαν τ

ροχῆ

προτ

ἡ

παρέ

κῶν,

τὰς

δια ε

κνύε

τὴν

μίμο

,

Γερμ

στεύ

ἐτόν

νίας

ὅτι

δεσμ

κατ

συσ

τῆς

ρον

ὅτι

ἀσφ

λευ

κίσι

πλί

Πρ

κίσι

χα

τὰς

θε

ραδόσεις τῶν Ἀλβανῶν καὶ τοὺς ἐκ ταύτης δημιουργηθέντας κινδύνους, διεπίστευσε τὴν προθυμίαν τῆς νέας Τουρκικῆς Κυβερνήσεως, ὅπως ἰκανοποιήσῃ τὰς Ἀλβανικὰς ἀπαιτήσεις.

Αἱ σφαγαὶ ὅμως τῶν Κοτσάνων, προσέθηκε, τὰ μεθοριακὰ ἐπεισόδια καὶ αἱ ἐν Ἠπειρῷ συγκρούσεις Ἑλλήνων μετ' Ἀλβανῶν, ἠνάγκασαν τὴν Αὐστρίαν ὅπως στραφῆ πρὸς τὰς Δυνάμεις συνιστώσα τὴν παροχὴν κοινῶν συμβουλῶν πρὸς τὴν Πύλῃν. Εἰς τὰς αὐστριακὰς ταύτας προτάσεις συνήνεσαν ἅπαντα τὰ Ἀνακτοβούλια, ἰδιαίτατα δὲ ἡ Ρωσσία.

Ἐκ τῆς συμφωνίας ταύτης, ἐξηκολούθησεν ὁ κόμης Μπέρτχολδ, παρέχεται ἡ ἐλπίς περὶ ἀποσοδήσεως τῆς βιαίας λύσεως τῶν Ἀνατολικῶν, ἥτις θὰ ἐπέφερε σοβαρὰς ἐπιπλοκάς. Τὰς προσπαθείας ὅμως ταύτας δυσχεραίνει ὁ ἐν τῇ Βαλκανικῇ ἐρεθισμός, ὅστις παρεμβάλλει ἐμπόδια εἰς τὰς συνετὰς Κυβερνήσεις τῶν Κρατῶν τούτων. Τοῦτο ἀποδεικνύει, ὅτι οἱ κίνδυνοι δὲν ἐξέλιπον, ἡ δὲ Τουρκία ὀφείλει νὰ κατανοήσῃ τὴν σοβαρότητα τῆς καταστάσεως, σπεύδουσα νὰ ἰκανοποιήσῃ τὰς νομίμους ἀξιώσεις τῶν ἐθνοτήτων, διὰ νὰ σώσῃ τὴν ἀκεραιότητά της.

Ἐβεβαίωσεν ἀκόμη ὁ αὐστριακὸς ἀρχικαγκελάριος, ὅτι ἡ σύμμαχος Γερμανία εἶνε πληρέστατα σύμφωνος πρὸς τὴν Αὐστρίαν, ὡς διεπιστεύθη κατὰ τὴν ἐν Μπουχλάου συνάντησιν τῶν δύο ἀρχικαγκελαρίων, ἐτόνισε δὲ καὶ τὴν φιλικωτάτην πρὸς τὴν Αὐστρίαν στάσιν τῆς Ρουμανίας, τοὺς πολιτικοὺς τῆς ὁποίας ἐπεσκέφθη αὐτοπροσώπως, δηλώσας, ὅτι προτίθεται νὰ ἐπισκεφθῆ προσεχῶς τὴν Ἰταλίαν πρὸς σύσφιξιν τῶν δεσμῶν τῶν δύο συμμάχων χωρῶν. Ἐν τέλει δὲν ἀπέκρυψεν, ὅτι ἡ κατάστασις εἶνε λίαν ἀνησυχητικὴ καὶ ὅτι αἱ ἀστραπαὶ τοῦ Αἴμου συσκοτίζουν πάντα τὰ λοιπὰ διεθνῆ πραθλήματα. Ἡ δὲ Αὐστρία λῶγῃ τῆς ἐγγυτέρας αὐτῆς θέσεως πρὸς τὴν Ἀνατολήν, αἰσθάνεται πλειότερον τῶν ἄλλων Δυνάμεων τοὺς ἐπαπειλουμένους κινδύνους, γνωρίζει δὲ, ὅτι μόνον ἐξοπλιζομένη κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν δύναται νὰ εἶνε ἀσφαλής.

Μετὰ τὴν ἀγόρευσιν ταύτην τοῦ κόμητος Μπέρτχολδ αἱ Κοινοβουλευτικαὶ Ἐπιτροπεῖαι ἐπαρουσιάζοντο ἐνώπιον τοῦ Αὐτοκράτορος Φραγκίσκου Ἰωσήφ. Οἱ δύο πρόεδροι συνέστησαν τὴν πίστιν πρὸς τὴν Τριπλῆν Συμμαχίαν, ἥτις ἀποτελεῖ ἐγγύησιν διὰ τὴν εἰρήνην, ὁ δὲ Οὐγγρος Πρόεδρος ἐξέφρασε τὴν λύπην του διὰ τὸν μεταξὺ Ἰταλίας καὶ Τουρκίας ὑφιστάμενον πόλεμον. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐβεβαίωσε τὸν εἰρηνικὸν χαρακτήρα τῆς Τριπλῆς Συμμαχίας καὶ ἐξέφρασε τὴν χαρὰν του διὰ τὰς παρά τε τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Τουρκίας καταβαλλομένας προσπαθείας πρὸς σύναψιν ἐντίμου εἰρήνης. Ὁ Αὐτοκράτωρ μὴ ἀποκρύπτων

τὰς ἀνησυχίας του προσέθηκεν, ὅτι γενικὴ ἐπιθυμία εἶνε ἡ διατήρησις τοῦ Βαλκανικοῦ καθεστῶτος.

Τόσον αἱ δηλώσεις τοῦ κόμητος Μπέρτχολδ, ὅσοι καὶ ὁ λόγος τοῦ Αὐτοκράτορος ἐνέτειναν τὴν κρατοῦσαν γενικῶς ἀνησυχίαν διὰ τὴν ἐν τῇ Ἀνατολῇ κατάστασιν. Ζωηρότατα ἐσχολιάσθη παρὰ τῶν ἐν Βιέννῃ πολιτικῶν κύκλων ἡ ἔνδειξις, ὅτι καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ ὁ Ἀρχικαγκελλάριος ἐφάνησαν ἀπροκαλύπτως ἀπαισιοδοχοὶ εἰς τὰς δηλώσεις των, γενικῶς δὲ παρετηρήθη, ὅτι οὐδέποτε ἀπὸ τῶν πρῶτων τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου κατὰ τὸ 1877 ἐδείχθη τσαψύτη ἀπαισιοδοξία ἐν Αὐστρίᾳ. Εἶχε δὲ ἐπιπροσθετως γνωσθῆ, ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ ὁμιλῶν ἰδιαιτέρως μετὰ τοῦ Προέδρου τῶν ἐπιτροπειῶν κατόπιν τῆς ἐπισήμου δεξιώσεως εἶπεν, ὅτι ἡ ἐν γένει κατάστασις παρουσιάζει δυσχερεῖας σοβαρωτέρας παρὰ ποτέ.

Πράγματι παρὰ πᾶσαν φιλειρηνικὴν προσπάθειαν τῶν Δυνάμεων, παρ' ὅλας τὰς διαβεβαιώσεις των, ὅτι δὲν ἤθελεν ἐπιτραπῆ ἡ διατάραξις τῆς εἰρήνης, τὰ ἀνησυχαστικὰ γεγονότα, τὰ τείνοντα νὰ διαφεύσουν τὰς διαβεβαιώσεις ταύτας ὑπῆρχοντο ἀλλεπάλληλα. Ἡ Τουρκία ἀπεφάσισε τὴν ἐκτέλεσιν μεγάλων γυμνασίων εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Ἀδριανουπόλεως. Ἀλλὰ τοῦτο ἦτο πρόσχημα καλῶτερον συστημικῶς ἐνεργείας πολεμικῶν προπαρασκευῶν. Ἀξιωματικοὶ τοῦ τουρκικοῦ ἐπιτελείου μετέβησαν εἰς τὰ βουλγαρικὰ σύνορα καὶ αἱ προετοιμασίαι διεξήγοντο τόσον ραγδαίως ὥστε οὐδεὶς ἀμφέβαλλε πλέον, ὅτι ἀντὶ ἀπλῶν φθινοπωρινῶν γυμνασίων ἡ Τουρκία προετοίμαζε πόλεμον.

Ἡ ἀναγγελία τῶν Τουρκικῶν γυμνασίων ἐθεωρήθη ἐν Βουλγαρίᾳ ὡς ἀληθὴς πρόκλησις, ἀπεφασίσθη δὲ ἐν Σόφίᾳ ἡ λήψις ἀναλόγων μέτρων ἀθροῦς συγκεντρώσεως στρατευμάτων εἰς τὰ σύνορα, ὅπου νέα αἵματηρὰ ἐπεισόδια συγκρούσεων μεταξὺ τοῦ τουρκικοῦ καὶ βουλγαρικοῦ στρατοῦ διεδραματιζόντο. Συγχρόνως ἡ Σερβία ἀπέστειλεν ἀνωτέρους ἀξιωματικοὺς εἰς Σόφιαν, ὅπως συνεννοηθοῦν μετὰ τοῦ Βουλγάρου ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν δι' ἐνδεχομένην κοινὴν τῶν δύο Κρατῶν στρατιωτικὴν δράσιν.

Αἱ Δυνάμεις τῆς τριπλῆς Συνεννοήσεως ἐτέθησαν καὶ πάλιν εἰς κίνησιν ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ ματαιώσουν τὰ τουρκικὰ γυμνάσια. Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας προσέβη εἰς ζωηρὰς ἐπιτότις συστάσεις πρὸς τὴν Πύλῃν, ἡ δὲ Ἰπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Τουρκίας Νουραδογκιὰν ἐφ' ἧς ἠναγκάζετο νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι τὰ γυμνάσια ἀπετέλουν μέτρον ἀμύνης κατὰ τοῦ ἐν Βουλγαρίᾳ ἐπικρατοῦντος φιλοπολέμου ὄργανου. Πρὸς τοῦτο δὲ τὸ Σαρασκεράτον ἤρ-

χισε νὰ
δων δλο
σφευτοῦ
συνέστν
μνασίω
σια ἐν
καὶ ἐν
κινήτο
στολῆς
μέτρων
ἐπῆλθε
ρανε π
σβολῆς
ἐν λεπ
πρεσβε
πτωμα
Τέ.
θράκη
του ἐθ
θέτησι
ἐπειγο
γοῦ πο
ὑπὸ φ
τευσοῦ
ἐνεργε
κ. Πο
ἀναπτ
λαι Δ
συμβο
πραγμ
θυπου
Μπέρ
βαινε
Ἐ
μείον
τοῖς ἐ
πυρετ
μενοί

χισε νὰ προπαρασκευάζῃ τὴν κινητοποίησιν τῶν κλάσεων τῶν ρεδίφιδων ὄλων τῶν μεραρχιῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας. Πλὴν τοῦ Πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας, καὶ οἱ πρεσβεῖται τῆς Ἀγγλίας καὶ Ρωσίας συνέστησαν ἐντόνως πρὸς τὴν Πύλην νὰ παραιτηθῇ τῶν μεγάλων γυμνασίων. Αὕτη ἐνέδωκεν, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ καταμερῆσῃ τὰ γυμνάσια ἐν Μακεδονίᾳ διὰ τῆς συμπληρώσεως τῶν στελεχῶν ἐξ μεραρχιῶν καὶ ἐν Θράκῃ τεσσάρων. Τοῦτο ἦτο ἀπλούστατα μία συγκεκαλυμμένη κινητοποίησις καὶ πλὴν τῆς παροδικῆς πρώτης ἐντυπώσεως ἐκ τῆς ἀναστολῆς τῶν μεγάλων γυμνασίων, ὁ κίνδυνος ἐκ τῆς λήψεως τοιούτων μέτρων ἔγεινεν ἐν Εὐρώπῃ αἰσθητότερος καὶ εἰς τὰ χρηματιστήρια ἐπῆλθε σοβαρὰ ὑποτίμησις τῶν ἀξιῶν. Τὴν ὄλην κατάστασιν ἐδισχέρανε πολὺ τὸ κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας ἐπισυμβάν ἐπεισόδιον τῆς προσβολῆς τῆς Ἑλληνικῆς σημαίας ἐν Σάμῳ, τὸ ὁποῖον ἀφηγήθημεν ἤδη ἐν λεπτομερείᾳ. Αἱ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἔντονοι διαμαρτυρίαι τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐκρίνοντο ἐν Εὐρώπῃ ὡς ἐν ἐπὶ πλέον σύμπτωμα κινδύνου διὰ τὴν ὄλην κατάστασιν.

Τέλος τὴν 15 Σεπτεμβρίου ἡ Τουρκία ἤρχισε κινητοποιοῦσα τὰς ἐν Θράκῃ καὶ Μακεδονίᾳ ἐφεδρείας, ἡ δὲ ἀναγγελία τοῦ γεγονότος τούτου ἐθεωρήθη ὡς ἡ τελικὴ διάφθευσις πάσης ἐλπίδος πρὸς εἰρηνικὴν διευθέτησιν τῶν πραγμάτων. Αἱ Δυνάμεις δὲν παρέλειψαν νὰ ἔλθουν εἰς ἐπείγουσας νέας συνεννοήσεις, ἀλλ' ὁμοφωνία περὶ κοινῆς αὐτῶν ἐνεργου παρεμβάσεως δὲν ἐπετεύχθη καὶ ἠρκέσθησαν εἰς νέας συστάσεις ὑπὸ φιλικῶν τόνων τόσον ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅσο καὶ εἰς τὰς πρωτεύουσας τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν, περὶ τῆς συμμαχικῆς τῶν ὁποίων ἐνεργείας ἐν περιπτώσει πολέμου οὐδεμία πλέον ὑπῆρχεν ἀμφιβολία. (Ο) κ. Ποσκαρὲ συνεχάλει εἰς ἑκτακτον συμβούλιον τοὺς ὑπουργοὺς του, ἀναπτύσσων εἰς αὐτοὺς πάντα τὰ σημεῖα ἐφ' ὧν συνεννοοῦντο αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις πρὸς διατήρησιν τῆς εἰρήνης. Ἀπεφασίσθη δὲ κατὰ τὸ συμβούλιον τοῦτο νὰ ζητηθῇ παρὰ τῆς Τουρκίας ἐπιμόνως ἡ εἰσαγωγὴ πραγματικῶν μεταρρυθμίσεων καὶ ἤδη μετὰ ἓνα μῆνα ὁ Γάλλος Πρωθυπουργὸς ἀνελάμβανε νὰ ὑποστηρίξῃ φεικτικῶς πλέον τὴν πρότασιν Μπέρτχολδ. Ἄλλ' ἦτο πλέον ἀργά. Ἡ δύναμις τῶν πραγμάτων ὑπερέβαινε τὴν ἀνθρωπίνην φέλησιν.

Ἐν Σόφια αἱ φιλοπόλεμοι τάσεις διετηροῦντο εἰς τὸ δεξύτερον σημεῖον, ἀναμενόμενη τῆς ἐκρήξεως ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν. Παρὰ τοῖς ἐπισήμοις κύκλοις παρετηρεῖτο μεγάλη ἀνησυχία, διεξήγοντο δὲ πυρετωδῶς πᾶσαι αἱ προκαταρκτικαὶ ἐργασίαι τῆς κινητοποιήσεως, ἀναμενομένου ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τοῦ σχετικοῦ διατάγματος. Εἰς τὰ σύ-

νορα ἀπεστέλλοντο ἐν τῇ μεταξὺ ἐνισχύσει καὶ δλόκληρον τὸ ὑπὸ τὰς σημαίας ἵππικόν. Ἡ Ρουμανία εἶχε προβῆ ἐπίσης εἰς μερικὴν κινητοποίησην χάριν μεγάλων γυμνασίων, ἀλλὰ ταῦτα ἀνεβλήθησαν ἕνεκα ἐπελθουσῶν πλημμυρῶν. Ἡ ἀναβολὴ αὕτη καθησούχασε τὴν Βουλγαρικὴν Κυβέρνησιν, ἣ ὁποία ἐφοβεῖτο ρουμανικὴν ἐπίθεσιν ἐκ τῶν νώτων, ἦτο δὲ εὐδαίμωνος προαναγγελία δι' ἕλα τὰ Βαλκανικὰ Κράτη, ὅτι ἐν περιπτώσει πολέμου ἡ Ρουμανία ἤθελε τηρήσει εὐμενῆ οὐδετερότητα.

Ὁ Βασιλεὺς τοῦ Μαυροβουνίου Νικήτας προσβαιεν εἰς τὴν δῆλωσιν πρὸς τοὺς παρ' αὐτῷ πρεσβευτὰς τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, ὅτι ἡ στάσις τῆς Τουρκίας ἐδυσχέραине τὰ μέγιστα τὰς φιλειρηνικὰς προσπαθείας τῶν Κυβερνήσεων τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν.

Ἐν Σερβίᾳ ὁ πολεμικὸς ὄργανισμὸς ἐπετείνετο ὡσαύτως. Ἐπὶ ἐπιβολῇ δὲ ἀντιποίνων κατεκρατοῦντο παρὰ τῆς Σερβικῆς Κυβερνήσεως πολεμοφόδια προωρισμένα διὰ τὴν Τουρκίαν καὶ μετὰκομιζόμενα μέσῳ Βελιγραδίου σιδηροδρομικῶς. Ὁ πρεσβευτὴς τῆς Τουρκίας διεμαρτυρήθη, ἀλλὰ τοῦ ἐδόθη ἡ ἀπάντησις, ὅτι ἡ Σερβία θ' ἄφινε ἐλεύθερα τὰ καταματηθέντα πολεμοφόδια, ἐὰν καὶ ἡ Πύλη ἀπέδιδε τὰ κατασχεθέντα ἐν Θεσσαλονίκῃ σερβικὰ.

Ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος Γεώργιος Α' εὕρισκόμενος κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἐν Κοπεγχάγῃ ἀνεχώρησεν ἐπείγοντως δι' Ἀθήνας τὴν ἑσπέραν τῆς 10 Σεπτεμβρίου κατόπιν τηλεγραφημάτων τῆς Κυβερνήσεώς του. Εἰς φίλον του, ἐν Κοπεγχάγῃ, ὁ Βασιλεὺς ἀναχωρῶν ἀνεγνώρισε τὴν κρισιμότητα τῆς καταστάσεως, ἐξέφρασεν ὅμως καὶ τὴν ἐλπίναν, ὅτι ἦτο ἀκόμη δυνατὸν ν' ἀποσοδηθῆ ἡ ρῆξις.

Συγχρόνως αἱ πολεμικαὶ προπαρασκευαὶ ἐν Ἑλλάδι ἐξηκολούθουν πυρετωδῶς. Ἐν ἑλληνικῶν ὑποβρύχιον ὁ «Δελφίν», ναυπηγηθὲν ἐν Γαλλίᾳ, ἀπέπλεεν ἐν σπουδῇ διὰ τὰ ἑλληνικὰ ὕδατα. Ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἐκινητοποιεῖτο. Συνιστῶντο δύο μοῖραι αὐτοῦ, ἡ τοῦ Αἰγαίου καὶ ἡ τοῦ Ἀμβρακικοῦ. Ἡ πρώτη περιελάμβανε πάντα τὰ θωρηκτὰ σκάφη, τὸν τορπιλικὸν στολίσκον, τὸ καταδυόμενον, τὸ πλοῖον τοῦ ἐφοδισμοῦ τῶν τορπιλικῶν σκαφῶν, ἐν ναρκοδόλον καὶ τὰ λοιπὰ βοηθητικὰ σκάφη. Ἡ δευτέρα μοῖρα ἀπετελεῖτο ἀπὸ τὰς ἀτιμοδάριδας «Ἀκτιον» καὶ «Ἀμβρακία». Ὁ πλοίαρχος Παῦλος Κουντουριώτης διοριζέτο ἀρχηγὸς τοῦ στόλου τοῦ Αἰγαίου, ὁ δὲ πλοίαρχος Πέτρος Γκίνης ὡς μοῖραρχος ὑποτεταγμένος παρὰ τῇ αὐτῇ στόλῳ. Ἀρχηγὸς τῆς μοῖρας τοῦ Ἀμβρακικοῦ διοριζέτο ὁ πλοίαρχος Ἰωάννης Δαμιανὸς καὶ διοικητὴς τοῦ τορπιλικοῦ στολίσκου ὁ πλοίαρχος Ἰωάννης Βρατσάνος.

Ὀλίγας ὥρας μετὰ τὴν ἀναγγελίαν τῆς κινήσεως τοῦ ἑλλη-

νικοῦ
νητοπ
ἐκινητ
ἐπιστρ
νωθέν
γεν δ
σεως
μάτων
αὐτὰ
τῶν,
πίσω
κλήτ
χώρα
ἠδύν
ἔσωτ
τοῦ ἔ
κατα
τοῦ
τῆς
γορί
σμέν
θεσμ
τάτο
τῶν
σεω
καὶ
ἀνε
ὑπή
μοσ
οίε
καὶ
τερ
μετ
σε
πα

νικου στόλου τὰ Βαλκανικά Κράτη ἀπαντώντα εἰς τὴν τουρκικὴν κινήσασιν, ἤδη πλήρη ὄλων τῶν ἐν Τουρκίᾳ στρατιωτικῶν σωμάτων ἐκινήσασιν ταυτοχρόνως. Ἐν Ἀθήναις τὰ διατάγματα τῆς γενικῆς ἐπιστρατεύσεως ἐδημοσιεύετο τὴν νύκτα τῆς 17 Σεπτεμβρίου. Ἀνακοινωθὲν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, αἰτιολογοῦν τὴν ἐπιστράτευσιν, ἔλεγεν ὅτι: «Ἡ ἀπόφασις τῆς γείτονος Αὐτοκρατορίας περὶ ἐπιστρατεύσεως πάντων τῶν ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ στρατιωτικῶν αὐτῆς σωμάτων ἐπέβαλεν εἰς τὰ Βαλκανικά Κράτη, ἐν ἐπιγνώσει τοῦ ἀπειλοῦντος αὐτὰ κοινου κινδύνου καὶ ἐν πλήρει συναισθήσει τῆς ἀλληλεγγύης αὐτῶν, τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐπιστρατευθῶσιν ἐκ συμφώνου, ὅπως ἀντιμετωπίσωσι πᾶσαν περιπέτειαν, ἣν ἠδύνατο νὰ δημιουργήσῃ δι' αὐτὰ ἢ προκλητικῆ αὐτῆ συγκέντρωσις τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τῆς γείτονος χώρας καὶ ἢ ἐξαιρετικῶς ἀνώμαλος ἐσωτερικῆ αὐτῆς κατάστασις, ἣτις ἠδύνατο νὰ τὴν ὠθήσῃ εἰς ἐξωτερικὸν πόλεμον ὡς διεξέοδον ἀπὸ τῶν ἐσωτερικῶν δυσχερειῶν».

Ἡ Ἑλλάς ἐκάλει ὑπὸ τὰ ὅπλα πάσας τὰς κλάσεις τῆς ἐφεδρείας τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, πλὴν τινῶν ἐξαιρέσεων τῶν ἐχόντων ἀναβολὴν κατατάξεως καὶ τῶν ἀπαλλαγέντων, τοὺς διαθεσίμους τῶν ἀπογραφῶν τοῦ ἐν εἰρήνῃ στρατοῦ, πάντας τοὺς ὑπαξιωματικοὺς τῆς ἐφεδρείας καὶ τῆς ἐθνοφρουρᾶς, ὡς καὶ τοὺς ἐφέδρους ἀξιωματικοὺς καὶ τινὰς κατηγορίας ὀπλιτῶν τῆς ἐθνοφρουρᾶς ὀρισμένων διαμερισμάτων καὶ δι' ὀρισμένην ὑπηρεσίαν, τὴν φρούρησιν τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν. Προθεσμίᾳ διὰ τὴν προσέλευσιν τῶν καλουμένων ὑπὸ τὰ ὅπλα καὶ τὴν κατάταξιν αὐτῶν οὐδεμίᾳ ὥριζετο. Ἡ σχετικὴ ἐγκύκλιος τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν καθιέρωσε μόνον τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἐπιστρατεύσεως ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ μεσονυκτίου τῆς 17 πρὸς τὴν 18 Σεπτεμβρίου καὶ διέταξε τοὺς στρατευομένους νὰ προσέλθωσιν εἰς τὰ σώματά των ἄνευ ἀναβολῆς καὶ διὰ τῶν συντομωτέρων μέσων συγκοινωνίας. Πάντες ὑπήκουσαν προθύμως καὶ ἔσπευδον ἀπὸ τῶν πρώτων ὥρῶν τῆς δημοσιεύσεως τοῦ διατάγματος τῆς ἐπιστρατεύσεως νὰ προσέλθωσιν εἰς τὰ οἰκεία των σώματα. Ἡσύχως, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐκδηλώσεως θορυβώδους καὶ ἐπιδεικτικῆ ἐνθουσιασμοῦ ὡς στρατιῶται, ὑπακούοντες εἰς τὴν ἐσωτερικὴν φωνὴν τοῦ καθήκοντος.

Συγχρόνως οἱ σιδηρόδρομοι ἐκηρύσσοντο ἐν ἐπιστρατεύσει διὰ τὴν μεταφορὰν στρατευμάτων καὶ ἤρχισεν ἡ ἐπίταξις κτηνῶν, μεταγωγικῶν, σκευοφόρων. Ἐπετάχθησαν δὲ καὶ ἐμπορικὰ ἀτιμόπλοια.

Ὅλη ἡ ὅσον πολὺπλοκος κίνησις τῆς ἐπιστρατεύσεως διεξίχθη μετὰ παραδειγματικῆς τάξεως, παρὰ δὲ τὴν προπαρασκευαστικὴν προγενε-

στέραν εργασίαν πρὸς τοῦτο τοῦ ἐπιτελείου συνειργάσθησαν πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ τῆς Γαλλικῆς στρατιωτικῆς ἀποστολῆς.

Ἡ διακοίνωσις τῆς ἐπιστρατεύσεως ἐκινήτοποίησεν ἀμέσως καὶ τοὺς ἀπανταχοῦ τῆς γῆς Ἕλληνας στρατευσίμους, αὐθημερόν δὲ ἀνηγγέλλετο, ὅτι ἐκ Νέας Ὑόρκης ἀνεχώρουν ἤδη ὀκτὼ χιλιάδες γυμνασμένων ἀνδρῶν ἐκ τῶν ἀποτελούντων τὸν Ἱερὸν Λόχον μετὰ τῶν ὄπλων καὶ πάσης τῆς πολεμικῆς αὐτῶν ἀποσκευῆς.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὅλος ὁ ἑλληνισμὸς εἶχεν ἐξεγερθῆ. Ἱερὸς ἐνθουσιασμὸς κατεῖχε τοὺς πάντας. Ὅλαι αἱ τάξεις τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας ἠσθάνθησαν βαθύτατα τὰς μεγάλας ὑποχρεώσεις τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος. Καὶ ὅλοι ἐφαίνοντο κατεχόμενοι ὑπὸ τῆς πεποιθήσεως τῆς ἐπιτυχίας του. Ἄλλ' οὐδεὶς θόρυβος, οὐδεμία παραφορὰ, οὐδὲν ἀτακτον καὶ ἀνήσυχον κίνημα. Ὁ συνήθης ζωηρὸς καὶ θερμόαιμος λαὸς τῶν Ἀθηνῶν ἦτον ἀγνώριστος. Οἱ ἄνθρωποι ἐφαίνοντο ὑπακούοντες ὅλοι εἰς μίαν ἐσωτερικὴν σκέψιν, τὴν ὁποίαν ἀπέφευγον νὰ ἐκδηλώσουν ἐπιδεικτικῶς.

Τὴν αὐτὴν νύκτα τῆς 17 Σεπτεμβρίου, ὅτε ἐδημοσιεύθη τὸ διάταγμα τῆς ἐπιστρατεύσεως, οἱ ἐν Ἀθήναις ἑφεδροὶ, οἱ μεταδαινόντες εἰς τὰ ἐπαρχιακὰ συντάγματα, ἔσπευδον νὰ προετοιμάσουν τὴν ἀναχώρησιν των ἐγκαταλείποντες τὰς ἐργασίας των, καὶ ἀπὸ ὄρθρου βαθέως τῆς ἐπομένης εὐρίσκοντο εἰς τοὺς σιδηροδρομικοὺς σταθμούς. Ἐπίσης ὅλοι οἱ ἐν Ἀθήναις ἀξιωματικοί, ὅσοι ἐστέλλοντο εἰς τὰ σύνορα, ἀνεχώρουν τὴν αὐτὴν πρωτῶν. Εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ Λαφισσαϊκοῦ μεγάλη κίνησις. Βαρέα ἐμπορικὰ τραῖνα ἀναχωροῦντα ἐκ τῶν στρατῶνων τοῦ Ρούφ, πλήρη τηλεβόλων καὶ ἵππων διήρχοντο. Ἄλλα μετέφερον τοὺς ἀξιωματικούς καὶ ὄπλιτας καὶ τότε συγκινητικώταται σκηναὶ ἀποχωρισμοῦ ἀπὸ τῶν προπεμπουσῶν αὐτοὺς οἰκογενειῶν των παρετηροῦντο, ἐνῶ περίξ τοῦ σταθμοῦ πλήθη λαοῦ εἶχον προσέλθει θεώμενα.

Ἄλλ' ἡ ἐπιστράτευσις δὲν ἦτο ἀκόμη ὁ πόλεμος. Ἦδη ἡ διπλωματία, ἂν ὄχι εἰλικρινῶς ἐν τῷ συνόλω, φαινομενικῶς τοῦλάχιστον ἐξήτει νὰ τὸν προλάβῃ.

αι-
ης
ύς
ων
αι
ός
οι-
θε-
ως
τα-
ός
λοι
πι-
μα
τά
σιν
της
λοι
ουν
σις.
ύφ,
μα-
λπό
του
λω-
ήτει

ΤΑ ΑΝΤΙΤΟΡΠΙΛΙΚΑ ΜΑΣ ΑΝΟΙΚΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ
«ΠΑΝΘΗΡ» «ΛΕΩΝ» «ΙΕΡΑΣ» «ΑΕΤΟΣ»

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ΄.

Ἡ ἐντύπωσις ἐκ τῆς ἐπιστρατευσέως ἐν Εὐρώπῃ.— Συνεννοήσεις τῶν Δυνάμεων πρὸς φιλικὴν παρέμβασιν.— Παρεμπόδιον ἐπεισόδιον σχεδιασθείσης ἀνακατοχῆς τῆς Κρήτης.— Κρίσεις τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Τύπου ἐπὶ τῆς ἐπιστρατεύσεως.— Δηλώσεις τοῦ Κινταϊλερ-Βαϊχτερ.— Ἡ ἐντύπωσις ἐκ τῆς ἐπιστρατεύσεως εἰς τοὺς βαλκανικοὺς λαούς.— Πανταχοῦ οἱ ἔφεδροι προσέρχονται προθύμως ὑπὸ τὰς σημαίας.— Κατακράτησις ἑλληνικῶν ἐμπορικῶν ἀμπολοίων ὑπὸ τῆς Πύλης.— Ἐντονος διαμαρτυρία τοῦ Ἑλλῆνος πρεσβευτοῦ.— Ἀποκλεισμός ἑλληνικῶν ἐμπορικῶν ἀμπολοίων εἰς τὸν Εὐξεινον καὶ τὴν θάλασσαν τοῦ Μαρμαρᾶ.— Ἡ ἐπιστρατεύσις ἐν Ἑλλάδι.— Ἐνίσχυσις τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου.— Οἱ Ἕλληνες πρὶν κηπες ζητοῦν νὰ ὑπηρετήσουν εἰς τὸν στρατόν.— Ἐπαναφορὰ αὐτῶν εἰς τὰς τάξεις.— Μатаίωσις ἐνεργοῦ ἐπεμβάσεως τῶν Δυνάμεων.— Προσπάθειαι πρὸς ἐντοπισμόν τοῦ πολέμου.— Δεπτομερῆς ἀνάλυσις τοῦ ὄργανισμοῦ τῶν προτεινομένων παρὰ τῆς Πύλης μεταρρυθμίσεων.— Κοινὸν διάβημα τῶν Δυνάμεων πρὸς τὰ Βαλκανικὰ Κράτη.— Τὸ Μαυροβούνιον παρακοῦον τὰς συμβουλάς τῆς Εὐρώπης κηρύσσει τὸν πόλεμον.— Προκήρυξις τοῦ Βασιλέως Νικολάου πρὸς τὸν λαόν του.

Πράγματι ἡ ἀναγγελία τῆς κοινῆς ἐπιστρατεύσεως τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν, ἂν καὶ τὸ γεγονός δὲν ἦτον ἐντελῶς ἀπροσδόκητον, κατέπληξε ὀλόκληρον τὴν Εὐρώπην. Ἐν Βιέννῃ ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Αὐστρίας μετὰ τοῦ γενικοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ αὐστριακοῦ Ἐπιτελείου, ἀνελθόντες ἀμέσως εἰς τὰ Ἀνάκτορα ἔσχον πολὺν χρόνον ἀκρόασιν παρὰ τῷ Αὐτοκράτορι, καὶ τὴν αὐτὴν νύκτα συνεκροτήθη πολεμικὸν συμβούλιον, τοῦ ὁποίου συμμετέσχον πάντες οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ αὐστριακοῦ στρατοῦ. Συγχρόνως ἀνηγγέθη ἀνάλογον στρατιωτικὸν ἐνδιαφέρον ἐν Πετροπόλει, ἐνῶ πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης ἡ Διπλωματία, μολονότι ἀσύμ-

φωνος, προσεπάθει διὰ τελευταίας ματαίας καὶ ἐκ τῶν πραγμάτων ἀπο-
πείρας νὰ προλάβῃ τὸν πόλεμον.

Αἱ Δυνάμεις, καθ' ἃ προέκυπτε ἐκ τοῦ τόνου τῶν ἐπισημοτέρων
δημοσιογραφικῶν ὀργάνων, δὲν ἐφαντάζοντο τόσον προχωρημένας τὰς
μεταξὺ τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν συνεννοήσεις, ἰδίως δὲ ἐπροκάλει κατά-
πληξιν ἢ ταυτόχρονος ἐπιστράτευσις καὶ αἱ ἐπίσημοι ἀνακοινώσεις τῶν
Βαλκανικῶν Κυβερνήσεων, αἱ δικαιολογοῦσαι τὴν ἐπιστράτευσιν ὡς
προῖόν ἀλληλεγγύης ὑφισταμένης ἤδη μεταξὺ των. Ὡς πρὸς τὴν τελευ-
ταίαν ἀπόπειραν τῶν Μ. Δυνάμεων διὰ τὴν πρόληψιν τοῦ πολέμου, αὕτη
ἀπέβλεπεν εἰς φιλικὴν αὐτῶν παρέμβασιν κατ' ἀρχὰς διὰ κοινῆς διαβή-
ματος. Ἀλλὰ περὶ μέτρων ἐχθραστικῶν οὐδεὶς ἐγένετο λόγος, διότι ὡς
ἐκ τῆς μεταξὺ τῶν Δυνάμεων πραγματικῆς ἀσυμφωνίας τοιαύτη ἀπόφα-
σις ἦτο ἀδύνατον νὰ ληφθῇ.

Ἀνεξαρτήτως τῶν συνεννοήσεων καὶ τῶν προθέσεων τῶν Δυνάμεων,
αἱ Κυβερνήσεις τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν εἶχον ἀποφασίσει τότε μόνον
νὰ διακόψουν τὰς πρὸς πόλεμον ἐνεργείας των, ἐὰν ἐν τῇ μεταξὺ διὰ
τῆς διπλωματικῆς ὁδοῦ ἤθελον ἱκανοποιηθῆ ὅλαι αὐτῶν αἱ δίκαιαι
ἀξιώσεις.

Συγχρόνως παράδοξος εἶδησις ἐν ἀναλογία τῆς δημιουργηθείσης
καταστάσεως ἐκυκλοφόρει περὶ ἀνακατοχῆς τῆς Κρήτης παρὰ τῶν ἐνα-
πομεινασῶν τριῶν Προστατῶν τῆς νήσου Δυνάμεων. Ἐλέγετο δέ, ὅτι
εἰς τὸ σχέδιον τοῦτο ἔχον τὴν προσέλευσίν του ἐκ Λονδίνου, εἶχε προσ-
χωρήσει καὶ ἡ Ρωσικὴ Κυβέρνησις διὰ τοῦ κ. Σαζόνωφ. Τὸ σχέδιον
τοῦτο ἀπέβλεπε τὴν βεβαίαν νέαν ἀπόπειραν τῶν Κρητῶν βουλευτῶν
περὶ εἰσόδου των εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Βουλὴν, καὶ τῶρα ἐλέγετο, ὅτι
ἐπεσπεύδετο ἡ πραγματοποίησις του λόγῳ τῶν ἐπακολουθησάντων γεγο-
νότων καὶ τῆς ἐπιστρατεύσεως τῆς Ἑλλάδος. Αἱ τρεῖς Προστάτιδες Δυ-
νάμεις ἐφοβοῦντο, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις (ὅα μετέβαλε τὴν ἀπέναντι
τοῦ Κρητικοῦ ζητήματος πολιτικὴν τῆς.

Ἐκυκλοφόρησεν ἀκόμη ἡ φήμη, ὅτι οἱ ἐν Χανίους γενικοὶ Πρόξε-
νοι ἐζήτησαν νὰ ἐξακριβώσουν ἐπισήμως καὶ τὴν κινητοποίησιν τῆς
κρητικῆς πολιτοφυλακῆς, ὅπως προληφθῇ ὑπὸ τῶν ἀγχημάτων τῶν Δυ-
νάμεων ἢ ἀποστολῇ τῆς πολιτοφυλακῆς ταύτης εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἡ περὶ ἀνακατοχῆς εἶδησις γνωσθεῖσα ἐν Κρήτῃ ἐπροκάλεσε ἐρε-
θισμὸν μεταξὺ τοῦ πλῆθους καὶ συσκέψεις μεταξὺ τῶν πολιτευομένων
περὶ τοῦ πρακτέου. Ὅλοι δὲ ἀπέληξαν εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ μετέλθουν
ἐν ἀνάγκῃ καὶ μέτρα ἐσχάτης ἀπογνώσεως.

Τὴν χαρακτηριστικὴν ἐντύπωσιν ἐκ τῆς ταυτόχρονης ἐπιστρατεύσεως

τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν καὶ τῶν πιθανῶν ταύτης συνεπειῶν ἔδιδεν ἐν τῷ μεταξὺ ἢ ἄρθρογραφία τοῦ εὐρωπαϊκοῦ τύπου. Ὁ ἡμιεπίσημος «Χρόνος» τῶν Παρισίων, ἀφοῦ ἐζήτησε δηλώσεις τῶν ἐκεῖ πρεσβευτῶν τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν, οἱ ὁποῖοι ἀνεκρίνωσαν, ὅτι παρὰ τὴν σοβαρότητα τῆς καταστάσεως δὲν ἀπεκλείετο ἡ ἐλπίς τῆς διατηρήσεως τῆς εἰρήνης, ἐξέφραξε τὴν βεβαιότητα, ὅτι ἐν περιπτώσει ρήξεως, αὕτη δὲν ἦτο φόβος νὰ ἐπεκταθῇ ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ μεταξὺ τῶν Μ. Δυνάμεων. Αἱ ἀντιζηλῖαι των, ἔλεγε, θ' ἀφυπνισθῶσι τὴν στιγμήν, καθ' ἣν θὰ πρόκηται νὰ ρυθμίσουν τὴν τύχην τῶν νικητῶν καὶ τῶν ἡττημένων.

Ἡ «Ἐφημερίς τῶν Συζητήσεων» ἰσχυρίζετο, ὅτι θὰ ἦτο δυνατὴ ἡ ἀποσόβησις τῆς συρράξεως, ἐὰν μερικαὶ Δυνάμεις δὲν ἦσαν συνένοχοι εἰς αὐτήν.

Ὡς πρὸς τὸν ἀγγλικὸν τύπον ὅλαι αἱ ἐφημερίδες ἐξέφραζον μεγάλους φόβους. Ἐκ τοῦ τόνου τῶν ἄρθρων τῶν προέκυπτε τὸ συμπέρασμα, ὅτι οὐδὲ ὡς πιθανότητα ἐδέχοντο πρότερον τὴν ἐπελθοῦσαν μεταξὺ τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν συνεννόησιν.

Ὁ συντηρητικὸς «Ἡμερήσιος Τηλέγραφος» κρίνων τὴν κατάστασιν εὑρίσκει τὴν ἔλπιν ἀποφιν τῶν ἐν τῇ Βαλκανικῇ Χερσονήσῳ πραγμάτων ζοφερωτάτην. Ἡ ἀφροσύνη τῶν Νεοτούρκων, ἔλεγε, ἐπέφερεν ὡς ἀναγκαῖον ἐπακολούθημα τὴν συνεννόησιν καὶ τὴν σύμπραξιν τῶν κρατῶν τοῦ Αἴμου. Ἡ σύμπραξις δὲ αὕτη μετέβαλεν ἐκ βάθρων τὴν ἔλπιν κατάστασιν. Ὅπου δὲ ἐφθασαν τὰ πράγματα, μόνον εἰλικρινῆς ἀπὸ κοινοῦ ἐπέμβασις τῆς Αὐστρουγγαρίας καὶ τῆς Ρωσσίας θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ σώσῃ τὴν κατάστασιν. Τοιαύτη ὅμως συνεργασία μεταξὺ τῶν δύο τούτων Δυνάμεων ὄχι μόνον ἀμφίβολος ἦτο, ἀλλὰ καὶ δυσχερεστάτη.

Ὁ ἐπίσης συντηρητικὸς «Πρωῖνὸς Ταχυδρόμος» ἐστήριζε πολλὰς ἐλπίδας διὰ τὴν ἀποτροπὴν τοῦ πολέμου εἰς τὴν ἐπελθοῦσαν συνεννόησιν καὶ τὴν ἐπικρατήσασαν πλήρη συμφωνίαν μεταξὺ τοῦ Σαζόνωφ καὶ τοῦ σερ Ἐδουάρδου Γκρέυ. Ἡναγκάζετο ὅμως νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι ἡ κατάστασις περιεπλάκη ὑπὲρ πάσαν πρόβλεψιν. Οὔτε ἦτο καὶ πολὺ εὐκολὸν νὰ προῖδη τις, ὅτι πάντα τὰ Βαλκανικὰ Κράτη ἐκ συμφώνου θὰ ἐπεστρατεύοντο εἰς ἀπάντησιν τῆς ἀλόγου ἀπειλῆς τῆς Τουρκίας, φαντασθεῖσης ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ ἐνσπείρῃ τὸν τρόμον εἰς τοὺς γείτονάς της μὲ τὴν κινητοποιήσιν της πρὸς τὰ βουλγαρικὰ σύνορα. Καὶ αἱ Δυνάμεις, προσέθετε τὸ εἰρημένον φύλλον, εὑρίσκονται τώρα πρὸ διλήμματος δυσαρέστου ἢ ν' ἀναλάβουν καὶ νὰ ἐπιβάλουν τὴν τήρησιν τοῦ καθεστώτος, ὅπερ θὰ ἦτο ἰδιαιτέρως δυσάρεστον διὰ τοὺς βαλκανικοὺς λαοὺς, ἢ νὰ ἐπιβάλουν αὐταὶ εἰς τὴν Τουρκίαν μεταρρυθμίσεις ριζικὰς διὰ τὰς εὐρω-

παϊκᾶς αὐτῆς κτήσεις. Ἄλλ' ἦτο φόβος κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτὴν περίστασιν νὰ εὐρεθοῦν ἀντιμέτωποι τῆς Τουρκίας, ἣ ὁποία θὰ ἐχαρᾶ- κτήριζε τὰς τοιαύτας μεταρρυθμίσεις ἀπαρᾶδέκτους.

Τὰ φιλελεύθερα κυβερνητικὰ ἀγγλικά φύλλα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν ἀντικυβερνητικὸν συντηρητικὸν τύπον, μετεχειρίζοντο γλῶσσαν πλέον συνάδουσαν ὀπωσδήποτε πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ δίκαιον. Οὕτω ὁ «Ἡμερήσιος Χρονογράφος» ἐξετάζων τὴν ὅλην τῶν πραγμάτων κατὰστασιν, κατέληγεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις εἶχον τὴν ὑποχρέωσιν νὰ μὴ ἀρκεσθοῦν εἰς μόνον τὰς δυσχερεστάτας ἄλλως τε προσπαθείας τῶν πρὸς διατήρησιν τῆς εἰρήνης, ἀλλ' ὄφειλον νὰ μεριμνήσουν περὶ τῆς ὀριστικῆς βελτιώσεως τῆς τύχης τῶν ἐν Τουρκίᾳ χριστιανῶν. Διότι ἡ κατάστασις τῶν ὅπως ἐξηκολούθησε καὶ ἐπετάθη μάλιστα ἐπὶ τῆς Συνταγματικῆς Τουρκίας ἀπετέλει αὐτόχροημα εὐρωπαϊκὸν σκάνδαλον.

Δριμύτερον ἀκόμη ἔγραφον κατὰ τῆς Τουρκίας τὰ «Ἡμερήσια Νέα», τὸ κατ' ἐξοχὴν δημοσιογραφικὸν ὄργανον τῶν φιλελευθέρων. Μὴ παραλείποντα νὰ ὑπενθυμίσουν καὶ τοῦ Γ' λάδστωνος τὴν πολιτικὴν ἀπειναντιῶν χριστιανικῶν ἐθνοτήτων τοῦ Αἴμου, κατέκρινον διὰ ζωηρῶν ἐκφράσεων τὴν κατόπιν πολιτικὴν τῆς Ἀγγλίας, ἣ ὁποία ἐγκατέλειψε πᾶσαν φροντίδα περὶ τῆς τύχης τῶν χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς, λαβούσα ὡς ἀντάλλαγμα τῶν τοιούτων πρὸς τὴν Τουρκίαν ὑπηρεσιῶν τῆς τὴν Κύπρον.

Καὶ αἱ ἐφημερίδες τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν χωρῶν αἱ γερμανικαί, ἀστριακαὶ καὶ ἰταλικαὶ ἔγραφον ὑπὸ πνεῦμα ἀπαισιοδοξίας διατηροῦσαι ἐλαχίστας ἐλπίδας, ὅτι ἦτο δυνατόν ν' ἀποσοβῆθῃ ὁ πόλεμος.

Εἰς κατηγορηματικὴν δήλωσιν περὶ τοῦ ἀναποφεύκτου τοῦ πολέμου μετὰ τὴν ἐξέλιξιν, τὴν ὁποίαν ἠκολούθησαν τὰ πράγματα, προέβαινον ὁ καγγελάριος τῆς Γερμανίας Κίνταιρλεν Βαίχτερ. Ἐκ Πητροπόλεως δὲ ἀνηγγέλλετο, ὅτι ἡ Ρωσικὴ Κυβέρνησις εἶχε δηλώσει διπλωματικῶς ὅτι ἦτο ἀδύνατον εἰς αὐτήν, ὡς ὅπως δόλου ἀτυμβίβαστον πρὸς τὰς παραδόσεις τῆς διπλωματίας τῆς, ν' ἀναλάβῃ ἀντιχριστιανικὴν πολιτικὴν καὶ νὰ φανῇ κατ' οἰονδήποτε τρόπον προστατεύουσα τὴν Ἡμισέληνον ἀπέναντι τῶν ὁμοθρήσκων λαῶν τῆς Ἀνατολῆς. Ἐπεθύμει οὐχ ἦττον νὰ συνεργασθῇ μετὰ τῶν λοιπῶν Δυνάμεων πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ πολέμου διὰ τῆς εἰσαγωγῆς πραγματικῶν μεταρρυθμίσεων ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ.

Εἰς τὸ Βερολίνον ἐφρόνου, ὅτι ἡ σύρραξις θὰ ἐπῆρχετο μόνον καθ' ἣν περίπτωσιν ἡ Τουρκία θ' ἀπέκρουε τὴν ἀξίωσιν περὶ παροχῆς αὐ-

τονομίας εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ἐν Βιέννῃ ὁ Ἀρχικαγκελάριος κόμης Μπέρχτολδ ἀνεκρίνου, ὅτι αἱ Δυνάμεις θὰ κατέβαλον πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως ἀποσοβήσουν τὴν σύγκρουσιν. Ἄλλ' οὐδεμίαν θετικὴν διαβεβαίωσιν περὶ τοῦτου ἐδίδοτο.

Ἦτο ἐκ τῶν ἀνωτέρω καταφανές, ὅτι τὰ Βαλκανικὰ Κράτη δὲν ἐφοβοῦντο βιάσιν εὐρωπαϊκὴν ἐπέμβασιν. Ἐν τούτοις ἡ διπλωματία αὐτῶν, ἐξακολουθοῦσης τῆς ἐπιστρατεύσεως, δὲν ἀπέσχε, ὡς θὰ ἴδωμεν τῶν ὑστάτων διπλωματικῶν προσπαθειῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπιστράτευσιν, αὕτη ἐγένετο ἀπροσκόπτως καὶ εἰς τὰ λοιπὰ Βαλκανικὰ Κράτη, ὅπου οἱ ἔφεδροι προσήρχοντο προθύμως ὑπὸ τὰς σημαίας καὶ ἀνεχώρουν διὰ τὰ σύνορα μετὰ μέγαλον ἐνθουσιασμοῦ.

Εἰς Κεττίγγην ἡ εἰδησις τῆς γενικῆς κινήσεως τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐπροκάλεσε ζωηρὰς ἐκδηλώσεις χαρᾶς, κατ' ἀλληλεγγύην δὲ μετὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ πρὸς διαφύλαξιν τῶν συμφερόντων τοῦ Μαυροβουνίου ὁ Βασιλεὺς Νικόλαος διέταξε αὐθημερὸν τὴν γενικὴν κινήσεισιν τοῦ μαυροβουνιωτικοῦ στρατοῦ. Εἰς τὴν Σόφιαν ἐπίσης τὴν αὐτὴν ὥραν ἐδημοσιεύοντο τὰ οὐκάζια τὰ διατάσσοντα τὴν ἐπιστράτευσιν καὶ κηρύσσοντα τὴν κατάστασιν πολιορκίας καθ' ὅλον τὸ Κράτος. Ζητωκραυγαὶ ὑπὲρ τοῦ πολέμου ἠκούοντο ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τῆς βουλγαρικῆς πρωτευούσης καὶ διαδηλώσεις παρήρχοντο πρὸ τῶν πρεσβειῶν Ἑλλάδος καὶ Σερβίας. Ἡ Σοβράνιε ἐκαλεῖτο ἐκτάκτως διὰ τὴν 22 Σεπτεμβρίου.

Εἰς τὸ Βελιγράδιον ἦτον ἀνάλογος ἡ κίνησις καὶ ὁ αὐτὸς ἐπεκράτει ἐνθουσιασμός. Τὸ ζήτημα δὲ τῶν κατακρατουμένων παρὰ τῆς Πύλης σερβικῶν πολεμοφοδίων ἠπείλει πρόωρον ἔκρηξιν τῶν ἐχθροπραξιῶν. Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτὴς τῆς Σερβίας εἶχε ζητήσῃ ὅπως τὰ σερβικὰ πολεμοφόδια παραδοθοῦν εἰς τὴν Σερβίαν ἢ νὰ ἐπιστραφοῦν εἰς Μασσαλίαν ἐντὸς 48 ὥρων. Ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Τουρκίας Νουραδογιάν ἐφένδης ἔδωκεν ἀόριστον ἀπάντησιν, ὅτι τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον ἤθελε συσκεφθῆ ἐπὶ τοῦ ζητήματος, οὐχ ἔττον ἐβεβαίωσε, ὅτι ἡ Πύλη ἐπεθύμει νὰ διατηρήσῃ ἀγαθὰς μετὰ τῆς Σερβίας σχέσεις.

Ἐξ ἄλλου τὸ διάταγμα τῆς σερβικῆς ἐπιστρατεύσεως ἔφερεν ὡς δικαιολογίαν καὶ τὴν κατακράτησιν τῶν πολεμοφοδίων, ὡς καὶ τὴν συγκέντρωσιν τουρκικῶν στρατευμάτων εἰς τὸν νομὸν Κοσσυφοπέδου καὶ παρὰ τὰ σερβικὰ σύνορα.

Ἀνάλογον πραξικόπημα αὐθαιρεσίας πρὸς τὸ σερβικὸν διέπραξεν ἡ

Πύλη τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος ἀρνηθεῖσαν ἀ ἐπιτρέψῃ τὸν ἀπόπλουον διὰ τὰ ἑλληνικὰ ὕδατα τῶν εἰς τὰ Δαρδανέλλια εὐρεθέντων ἑλληνικῶν ἀτμοπλοίων. Τὴν 19 Σεπτεμβρίου κατεκρατοῦντο ἐν Κωνσταντινουπόλει 24 ἐν ὄλῳ φορτηγὰ ἀτμόπλοια, τρία ἱστοφόρα καὶ μέγας ἀριθμὸς φορταγίδων καὶ μικρῶν ἄλλων πλοιαρίων, τὸ δὲ ἀτμόπλοιον «Σκαρμαγκᾶς» τῆς Πανελληνίου εἰσπλέον εἰς τὸν Βόσπορον καὶ ἐπιχειρήσαν ν' ἀνακρούσῃ πρύμναν ἠμποδίσθη κρατηθὲν ἐπὶ τῇ προφάσει, ὅτι μόνον ἄδειαν εἰσπλου εἶχεν, οὐχὶ δὲ καὶ ἔκπλου.

Ὁ παρὰ τῇ Πύλῃ πρεσβευτῆς τῆς Ἑλλάδος διεμαρτυρήθη ἐντόνως δι' ἐγγράφου διακοινώσεως διὰ τῆς ὁποίας ἡ πρᾶξις αὕτη τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῶν ἑλληνικῶν ἀτμοπλοίων ἐχαρακτηρίζετο ὡς ἐχθρικὴ ἀπέναντι Κράτους μετὰ τοῦ ὁποίου διετέλει εἰς φιλικὰς σχέσεις καὶ ὡς ἀντιβαλνουσα εἰς τὰ διεθνή νόμιμα.

Ἡ αὐθαίρεσία αὕτη εἶχε καὶ ἄλλο ἐπὶ πλεον ἐπιζήμιον διὰ τὴν Ἑλλάδα παρακολούθημα, ὅτι ὑπὲρ τὰ 70 ἄλλα ἐμπορικὰ ἀτμόπλοια ἀπεκλείσθησαν εἰς τὸν Εὐξείνιον καὶ τὴν Θάλασσαν τοῦ Μαρμαρᾶ.

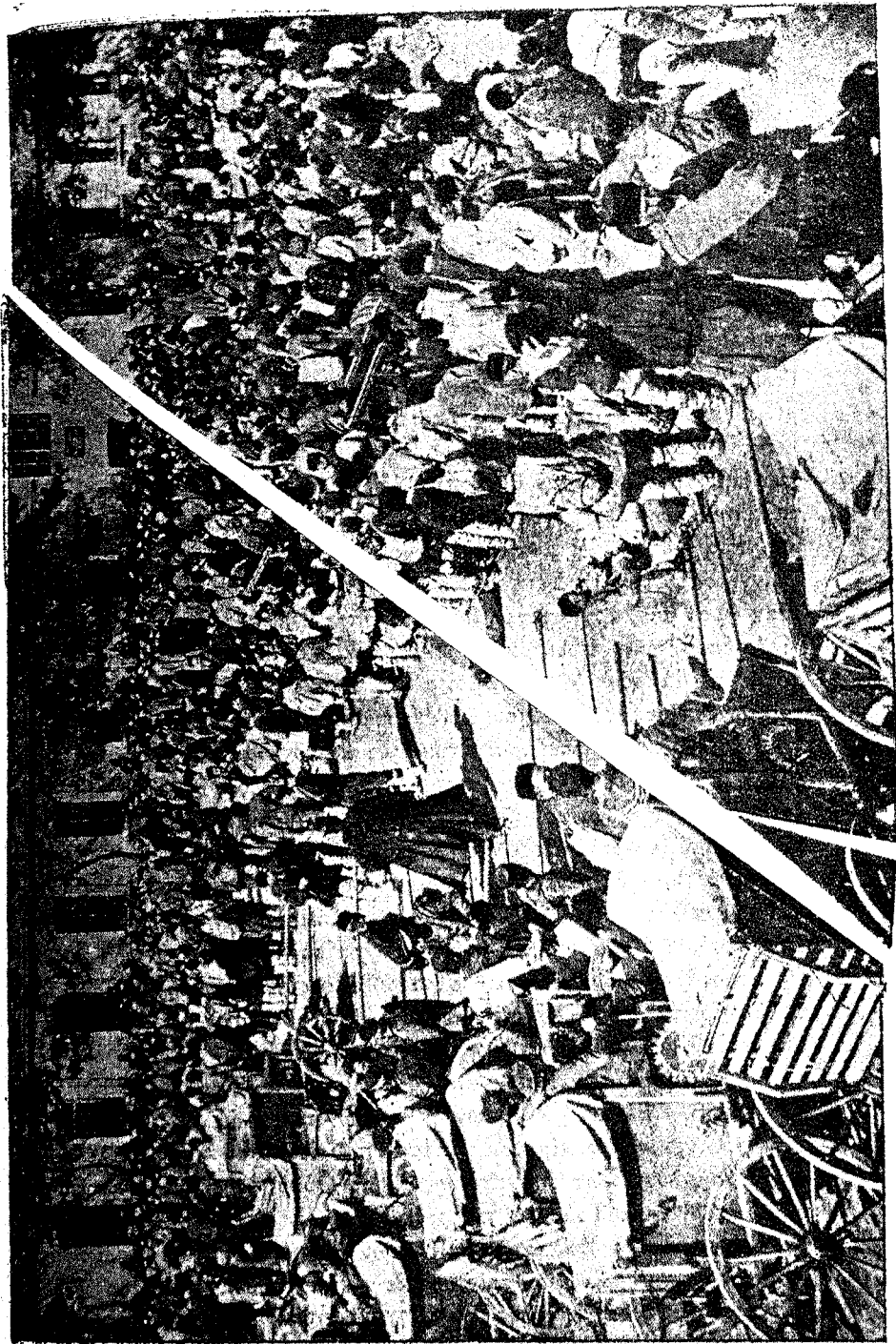
Παρόμοια γεγονότα οὐδεμίαν ἄφιναν ἀμφιβολίαν ἔτι εἰς Κωνσταντινουπόλιν ἔτρεφον ἐπιθετικὸς σκοποὺς, ἀλλ' ἐν τῇ πολιτικῇ παραζάλῃ εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκοντο δὲν ἠδύναντο ἀκόμη νὰ πεισθοῦν ἐντελῶς, ὅτι ἡ συμμαχία τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν ἦτον ἀδιάσπαστος καὶ ἠλπιζον ἂν μὴ τι ἄλλο ν' ἀποσπάσουν ἔστω καὶ τὴν τελευταίαν στιγμὴν, τὴν Ἑλλάδα ἐξ αὐτῆς. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἴσως ἐπίστευον, ὅτι ἠδύναντο νὰ διαθέσουν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον τὴν Κρήτην, ἀγαθόν, τὸ ὅποιον πρὸ πολλοῦ εἶχε διαφύγει τῆς δικαιοδοσίας των.

Ἡ κίνησις τῆς ἐπιστρατεύσεως ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν καὶ ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν συνεχέντερου ὄλονεν ὄλας τὰς δυνάμεις τοῦ ἔθνους. Πλὴν τῶν σιδηροδρόμων τὰ ἐφεδρικὰ στρατεύματα μεταφέροντο διὰ τοῦ πλήθους, τῶν ἐπιταχθέντων ἐμπορικῶν ἀτμοπλοίων, τὰ ὁποία διωργανώθησαν τάχιστα ὡς πολεμικά. Τὴν μεγάλην αὐτὴν κατὰ Θάλασσαν θηνικὴν ἰσχὺν τῆς Ἑλλάδος θὰ ἠδύνατο ἴσως νὰ φθονήσουν μεγαλείτερα Κράτη. Ἡ ἰδιοφυῖα, ὁ ζήλος καὶ ἡ ἀφοσίωσις πρὸς τὸ καθήκον τῶν ἀξιωματικῶν καὶ τῶν πληρωμάτων μετὰ βαθυτάτου αἰσθητήματος τάξεως καὶ πειθαρχίας, συναπετέλεσαν πάραυτα καὶ οἶονε ἐκ τοῦ προχείρου ἀξιοθαύμαστον ὄργανισμὸν.

Τὴν δευτέραν ἡμέραν τῆς ἐπιστρατεύσεως ἡ Ἑλλάς ἔσπευσε νὰ ἐνισχύσῃ καὶ τὸν πολεμικὸν τῆς στόλον δι' ἀγορᾶς τεσσάρων ἀντιτορπιλικῶν ἀνοικτῆς θαλάσσης. Τὰ σκάφη ταῦτα εἰς τὰ ὁποία ἐδόθησαν τὰ ὀνόματα «Λέων», «Πάνθηρ», «Ἄετός» καὶ «Ἱέραξ» ἠγοράσθησαν τὴν 19

Σεπτεμβρίου ἀπὸ τὰ εἰς Birkenhead (ἀντικρὺ τοῦ Λιθερποῦλ) ναυπηγεῖα Cammel, Laird et Co, εἶχον δὲ ναυπηγηθῆ κατὰ παραγγελίαν τῆς Ἀργεντινῆς Δημοκρατίας. Ἦσαν τὰ μεγαλείτερα τοῦ κόσμου. Ὁμοία δύο εἶχε παραγγεῖλει ἡ Ἰαπωνία καὶ ἐν τῇ Ρωσσίᾳ. Ἔχουν ἐκτόπισμα 1055 τόννων κατὰ μέσον ὄρον, μῆκος 293 ποδῶν, βάθος 17 καὶ ταχύτητα 31 μιλίων. Ἡ δύναμις τῶν μηχανῶν των εἶνε 32 χιλιάδων ἵππων, ἕκαστον δὲ φέρει 4 ταχυβόλα τῶν 102 χιλιοστομέτρων καὶ 4 τορπιλλοβλητικὸς σωλήνας. Ἔχουν πέντε λέβητας, τῶν ὁποίων ὁ εἰς ἀναφλεγόμενος διὰ πετρελαίου, οἱ δὲ λοιποὶ λειτουργοῦντες διὰ λιθανθράκων. Ἐπὶ πλέον εἶνε ἐφοδιασμένα δι' ἀσρμάτου τηλεγράφου, ἠλεκτρικῶν ἀνυψωτήρων, ψυγείων προφυλακτικῶν τῆς πυρίτιδος καὶ ὄλων τῶν νεωτάτων μηχανημάτων, ἐν ἐνὶ λόγῳ τέλεια πλοῖα τοῦ εἶδους, σπουδαίως ἐνιχύσαντα τὴν δύναμιν τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου καὶ ἐξατραλίσαντα τὴν ὑπεροχὴν του ἀπέναντι τοῦ τουρκικοῦ.

Τοῦ μεγάλου καὶ γενικοῦ ὡς πρὸς τὴν ἐπιστράτευτιν συναγερμού ἐν Ἑλλάδι χαρακτηριστικὸν ἐπεισόδιον εἶνε τὸ ἐκ τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας δοθὲν παράδειγμα. Εἶνε γνωστὸν, ὅτι ἡ στρατιωτικὴ ἐπανάστασις εἶχεν ἀποκλείσει τοὺς βασιλόπαιδας ἐκ τοῦ στρατοῦ, ἀφαιρέσασα παρ' αὐτῶν τὰς ὑπευθύνους θέσεις. Ἀλλὰ τώρα ποῦ ὄλοι οἱ Ἕλληγες ἔσπευδον νὰ ταχθοῦν ὑπὸ τὰς σημαίας, ἔσπευσαν νὰ προυνσιασθοῦν καὶ οἱ βασιλόπαιδες ὡς ἀπλοὶ πλέον ἰδιῶται. Τὸ ὥραϊον αὐτὸ παράδειγμα, ὡς ἀντιπροσωπεύων καὶ τοὺς ἀδελφούς του, ἔδωκεν ὁ πρίγκηψ Ἀνδρέας. Ἐπανελθὼν τὴν ἑσπέραν τῆς 19 Σεπτεμβρίου ἐκ Κερκύρας, κατόπιν τηλεγραφικῆς προσκλήσεως τοῦ Διαδόχου, ἐπαρουσιάσθη τὴν πρωτῶν τῆς ἐπομένης ἐνώπιον τοῦ Πρωθυπουργοῦ κ. Βενιζέλου εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν. Ὁ πρίγκηψ συγκεκινημένος διέτύπωσε πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν πατρίδα του τον^{τως}, ὅτι ἔχει καὶ κάθε δικαίωμα πρὸς τοῦτο ὡς ἕλλην πολίτης εἰς οὐδεμίαν ποτὲ ὑποπεσὼν ἀτιμωτικὴν πρᾶξιν. «Καὶ ἤλθον, κύριε Ὑπουργέ, νὰ τεθῶ εἰς τὴν διάθεσίν σας.» εἶπεν. Ὁ κ. Βενιζέλος ἔσπευσε ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὴν Α. Υ., ὅτι ὄχι μόνον δικαίωμα νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν πατρίδα του εἶχε, ἀλλὰ καὶ καθήκον καὶ ὅτι θὰ ὑφίστατο τὰς συνεπείας τοῦ Νόμου ἐὰν δὲν προσήρχετο καθὰ ἀνήκων εἰς τὴν ἐφεδρικὴν δύναμιν τοῦ στρατεύματος: «Ὡς πρὸς δὲ τὸν Νόμον, Ὑψηλότατε, προσέθηκεν ὁ κ. Βενιζέλος, τὸν παρεμβάλλοντα μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης ἐμπόδιον εἰς τὴν δικαιοτάτην ἀξίωσιν καὶ ἐπιθυμίαν σας, ἡ Κυβέρνησις ἔχει ἤδη λάβει ἀπόφασιν νὰ ζητήσῃ μεθαύριον ἀπὸ τὴν Βουλὴν τὴν ἀνάλογον αὐτοῦ

ΕΝ ΣΟΦΙΑ — ΔΙΑΝΟΜΗ ΠΡΟΣΕΡΧΟΜΕΝΟΥΣ ΕΦΕΔΡΟΥΣ

τροποποίησιν». Συγκεκινημένος ὁ πρίγκηψ εὐχαρίστησε τὸν Ὑπουργὸν καὶ ἀνεχώρησε.

Ἀνήγγειλαν ἐπίσης τὴν εἰς Ἀθήνας ἐπάνοδόν των ἐξ Εὐρώπης οἱ πρίγκηπες Γεώργιος ὁ πρῶτος ἀρμοστής τῆς Κρήτης, Νικόλαος καὶ Χριστόφορος. Ἐπίσης ἀνεχώρησεν ἐκ Βερολίνου, ὅπου ἐσπούδαζε ὑπηρετιῶν εἰς τὰς τάξεις τοῦ πρῶτου στρατοῦ, καὶ ὁ ἐν ἐνεργείᾳ ὑπολοχαγὸς τοῦ πεζικοῦ ἐπίδοξος Διάδοχος Γεώργιος.

Ἐξ Ἀθηναίων ἀπουσίαζε κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας καὶ ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος, τοῦ Διαδόχου Κωνσταντίνου ἐκτελοῦντος χρέη Ἀντιβασιλέως. Ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ἦτο εἰς τὸ ἐτήσιον θερινὸν χάριν θεραπείας καὶ ἀναφυγῆς ἀνὰ τὴν Εὐρώπην ταξιδιδίον του, τὸ ὅποιον εἶχεν ἀναλάβει μετὰ μακρὰν διακοπὴν, ὀφειλομένην εἰς τὴν μετὰ τὴν στρατιωτικὴν ἐπανάστασιν ἐπελθοῦσαν ἀνώμαλον κατάστασιν τῶν ἐσωτερικῶν πραγμάτων. Ἡ ἀναγγελία τῆς ἐπιστρατεύσεως εὔρεν αὐτὸν ἐν Βιέννῃ ὅπου τὴν 19 Σεπτεμβρίου ἐδέχθη εἰς ἀκρόασιν διαρκέσασαν ἐπὶ μίαν ὥραν τὸν ἀρχικαγγελάριον κόμητα Μπέρτχολδ. Ἐπίσης τὸν Βασιλέα ἐπεσκέψθη ὁ Αὐτοκράτωρ Φραγκίσκος Ἰωσήφ, παραμείνας παρ' αὐτῷ ἐπὶ μακρόν. Αἱ ἐπίσημοι αὗται ἐπισκέψεις λόγῳ τῆς κρισιμότητος τῶν περιστάσεων εἶχον ἀφ' ἑαυτῶν ἐξαιρετικὴν ὄλως σημασίαν. Ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος προσωπικῶς ἐφαίνετο καταβάλλον πᾶσαν ἐνεργειαν ὑπὲρ τῆς εἰρηνικῆς λύσεως, ὑπεστήριζε δὲ ὅτι ἐὰν ἡ Τουρκία ἐνέδιδεν εἰς τὸ κρητικὸν ζήτημα καὶ εἰς τὸ ζήτημα τῆς παραχωρήσεως εἰλικρινῶν μεταρρυθμίσεων, ὁ πόλεμος ἠδύνατο ν' ἀποτραπῆ. Ἐν Ἀθήναις ὁ Βασιλεὺς ἀνεμένετο ἀνυπομόνως, προετοιμάζετο δὲ εἰς αὐτὸν πάνδημος ὑποδοχή. Τὴν ἐπάνοδον τῆς Α. Μ. εἰς τὴν πρωτεύουσαν θὰ ἐπηκολούθει ἡ ἀναχώρησις τοῦ Διαδόχου εἰς τὰ σύνορα, ὅπως ἀναλάβῃ τὴν ἀνωτάτην ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ. Πρὸς τὸν Διάδοχον ἐστρέφοντο τὰ βλέμματα πάντων μετὰ πεποιθήσεώς διὰ τὴν ὑπερτάτην αὐτὴν ὑπηρεσίαν ἐκ τῆς ὁποίας ἐξηρτῶντο τὰ πάντα.

Ἡ ἐν τῷ μεταξὺ πορεία τῆς διπλωματικῆς ἐν γένει καταστάσεως ἐν Εὐρώπῃ ἀπέναντι τῶν νέων γεγονότων εἶχεν ὡς ἑξῆς: Ἐν πρώτοις ἀνηγγέλλετο ὡς ἐπικείμενον τὸ τέλος τοῦ ἰταλοτουρκικοῦ πολέμου διὰ τῆς συνομολογήσεως τῆς εἰρήνης εἰς τὸ Οὐσσί. τῆς Ἑλβετίας μεταξὺ τῶν Ἰταλῶν καὶ Τούρκων πληρεξουσίων. Ἡ Ἰταλία διαβλέπουσα εἰς τὴν ἐξέγερσιν τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν τὴν καλλίστην εὐκαιρίαν ὅπως τερματίσῃ ἐπιζήμιον ὑπόθεσιν ἀφῆκε νὰ ὑπονοηθῆ κατὰ τὰς διαπραγματεύσεις, ὅτι ἐὰν ταχέως δὲν ἔληγον αὗται, ὁ στόλος αὐτῆς θὰ ἐπαγελάμβανε τὴν δρᾶσίν του. Τοῦτο φοβουμένη καὶ ἡ Τουρκία ἤρchiσε νὰ

φαίνεται
νικαι

ρων τ

Ω

Κρατῶ

παρέμ

Κυβέρ

διαβή

Βαλκ

χето

στρια

μέσον

τὴν Ε

στρια

ἀνατε

ἀπὸ

ἐνεργ

ἐντολ

ρυθμ

βήμα

ἐπετυ

παρὰ

ὅτι δ

ἐλπίζ

Ἐννο

ἀρχή

εἰς π

κὸν

διπλ

πραγ

ὑπὸ

ἦτον

Κρή

τὴν

4

δίνω

ν' ἀ

ὀρισ

φαίνεται ἐνδοτικὴ καὶ ἤδη τὴν 21 Σεπτεμβρίου ἀνηγγέλλετο, ὅτι αἱ γε-
νικαὶ γραμμαὶ τῆς εἰρήνης εἶχον τεθῆ καὶ ὅτι οἱ πληρεξούσιοι ἀμφοτέ-
ρων τῶν μερῶν ἐζήτησαν τὴν τελικὴν ἐγκρισιν τῶν Κυβερνήσεών των.

Ὡς πρὸς δὲ τὴν στάσιν τῆς Εὐρώπης ἐναντι τῶν Βαλκανικῶν
Κρατῶν, ἦτο πλέον ἐξηκριβωμένον, ὅτι πᾶσα συμφωνία πρὸς ἐνεργὸν
παρέμβασιν τῶν Δυνάμεων καθίστατο ἀδύνατος, ἐφ' ᾗ καὶ ἡ Γαλλικὴ
Κυβέρνησις ἀνέλαβε τὴν πρωτοβουλίαν, ὅπως διὰ κοινοῦ εὐρωπαϊκοῦ
διαβήματος πεισθῆ ἡ Πύλη ν' ἀποδεχθῆ τὰς προτεινομένας παρὰ τῶν
Βαλκανικῶν Κρατῶν μεταρρυθμίσεις. Οὕτω ὁ κ. Πουανκαρέ ἐπανήρ-
χето εἰς τὴν πρότασιν Μπέρτχολδ. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἡ αὐ-
στριακὴ πολιτικὴ ἡδύνατο νὰ καυχᾶται, ὅτι ἐν καιρῷ εἶχε προτείνει τὸ
μέσον τῆς θεραπείας, ἀλλ' ἡ ἐγερωθεῖσα τότε δυσπιστία παρημπόδισε
τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τοῦ ν' ἀποδεχθῆ εἰλικρινῶς τὴν πρότασιν τοῦ αὐ-
στριακοῦ ἀρχικαγκελαρίου. Ἡδὴ ὁ κ. Πουανκαρέ προσεπάθει ὅπως
ἀνατεθῆ ἐκ μέρους μὲν τῆς Τριπλῆς Συνεννοήσεως εἰς τὴν Ρωσσίαν,
ἀπὸ μέρους δὲ τῆς Τριπλῆς Συμμαχίας εἰς τὴν Αὐστροουγγαρίαν νὰ
ἐνεργήσουν αἱ δύο αὗται Δυνάμεις ἀπὸ κοινοῦ παρὰ τῇ Τουρκίᾳ, ὡς
ἐντολοδόχοι καὶ τῶν ἑξ Μ. Δυνάμεων, διὰ τὴν ἀποδοχὴν τῶν μεταρ-
ρυθμίσεων. Ἄλλ' ἐξεφράζοντο ἀμφιβολαὶ περὶ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ δια-
βήματος τοῦ Γάλλου ὑπουργοῦ, ἦτο δὲ ὡσαύτως ἀμφίβολον καὶ ἐὰν
ἐπιτυχᾶνετο ἡ κοινοπραξία αὐτή, μέχρι τίνος σημείου θὰ ἐφθάνει ἡ
παρὰ τῇ Πύλῃ ἐνέργειά των. Ἐν μόνον ἡδύνατο νὰ θεωρηθῆ βέβαιον,
ὅτι ὁ πόλεμος ἠθελεν ἐντοπισθῆ καὶ εἰς τοῦτο τέλος ἐστράφησαν μετὰ
ἐπιζομένης ἐπιτυχίας δλαὶ αἱ ἐνέργειαι τῆς γαλλικῆς Διπλωματίας.
Ἐννοεῖται, ὅτι ἐτίθετο καὶ ἡ παλαιὰ αὐστηρά, ὡς ἀπαράβατος δῆθεν
ἀρχή, τὴν ὁποίαν ἡ εὐρωπαϊκὴ πολιτικὴ ἀνελάμβανε νὰ σεβασθῆ, ὅτι
εἰς πᾶσαν περίπτωσιν ὁ πόλεμος δὲν θὰ ἴσχυε νὰ μεταβάλλῃ τὸ ἔδαφι-
κὸν καθεστῶς. Παρεμπιπτόντως πρὸς τὴν τοιαύτην ἀντίληψιν τοῦ δλου
διπλωματικοῦ ζητήματος καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὴν Κρήτην, ἀπεσοβεῖτο ἡ
πραγματοποιήσις τῆς ἀγγλικῆς προτάσεως περὶ ἀνακατοχῆς τῆς νήσου
ὑπὸ διεθνούς στρατοῦ ὡς ἐκ τῆς νέας τροπῆς τῶν πραγμάτων. Οὐχ
ἦτον ἀνηγγέλλετο, ὅτι παρακινδυνευμένον τυχὸν διάβημα εἶτε τῶν ἐν
Κρήτῃ εἶτε ἐκ τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος θὰ ἐπανάφερε ὑπὸ συζήτησιν
τὴν ἀγγλικὴν πρότασιν.

Διὰ τὸν ἐπιδικωκόμενον ἐντοπισμὸν τοῦ πολέμου ἐπεκράτει ἐν Λον-
δίῳ ἡ πεποίθησις, ὅτι αἱ Δυνάμεις ἠθελον ἐπιτύχει τοῦτο. Ἄλλὰ διὰ
ν' ἀποτρέψουν τὸν πόλεμον ἦτον ἐντελῶς ἀδύνατον ἀφοῦ ἀπεκλείετο
ὀριστικῶς ἡ πιθανότης ἐνεργοῦ ἐπεμβάσεως με' ὕλικὴν βίαν καὶ πίεσιν

καὶ θὰ ἐδίδοντο ἀπλῶς φιλικαὶ συμβουλαί. Αἱ προσπάθειαι τῆς γαλλικῆς Κυβερνήσεως ἔτεινον ὅπως πεισθῶν ἢ Ἀδερσοσυγγαρία ἀπ' ἐνός καὶ ἡ Ρωσσία ἀπ' ἑτέρου νὰ συμπράξουν πρὸς τήρησιν τῆς εἰρήνης. Τοιαύτη ἐπιτεύξις εὐκρινούς συμπράξεως μετὰ τῶν δύο αὐτοκρατοριῶν ἐκείνων ἦτο δυσχερεστάτη. Ἀκριβῶς διὰ τὰς δύο αὐτὰς Δυνάμεις τὰς ἀμέσως ἐνδιαφερομένας διὰ τὰ βαλκανικὰ πράγματα ἐπήρχeto ἡ κρίσιμος στιγμή τῆς ἀντιθέσεως τῶν συμφερότων των. Καὶ ἐὰν αὐταὶ δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ συμφωνήσουν, δὲν ἦτο ὡσαύτως δυνατόν νὰ ἐπιτευχθῇ εὐρωπαϊκὴ ὁμοφωνία.

Τοῦ πολέμου θεωρουμένου ἀφεύκτου, αἱ διπλωματικαὶ ἐν τούτοις ἐνέργειαι πρὸς ἀποσόδησίν του, μολονότι ἄνοιαι καὶ μονομερεῖς, δὲν ἔπαυσαν. Οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευταὶ Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσσίας, τὴν 22 Σεπτεμβρίου παρεκάλουν τὸν ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Τουρκίας εὐρισκόμενον ἐν ὑπουργικῇ συμβουλίᾳ νὰ τοὺς δεχθῇ ἀμέσως καὶ συνέστησαν εἰς αὐτὸν τὴν ἐφαρμογὴν μεταρρυθμίσεων. Ὁ Νουραδογκιὰν ἐφένδης ἐδήλωσεν, ὅτι ἡ Πύλη θὰ ἦτο πρόθυμος νὰ ἐφαρμόσῃ πάσας τὰς μεταρρυθμίσεις τὰς ὀριζομένας ὑπὸ τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ 1880.

«Ὁ ὀργανισμὸς οὗτος, γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα «Νομοσχέδιον περὶ Βιλαετιῶν τῆς Ρούμελης» (*) (1880) συνετάχθη μὲν ὑπὸ τῆς Πύλης ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Γαλλικῆς Διοικητικῆς Νομοθεσίας, ἀλλ' ἐτροποποιήθη ὑπὸ τῆς Διεθνούς Ἐπιτροπῆς τῆς συσταθείσης πρὸς σύνταξιν τοῦ Ὄργανικοῦ Χάρτου τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας δυνάμει τοῦ ἀρθροῦ 18 τῆς Βερολινείου Συνθήκης καὶ ἐχούσης ἐκ τοῦ ἀρθροῦ 23 τῆς αὐτῆς Συνθήκης τὸ δικαίωμα ν' ἀποφανθῇ περὶ τῶν κανονισμῶν τῶν ἐφαρμοσθησομένων ἐν ταῖς λοιπαῖς Εὐρωπαϊκαῖς ἐπαρχίαις τῆς Ὄθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Τὸ τελειωτικὸν σχέδιον τοῦ περὶ Βιλαετιῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας Ὄργανικοῦ Νόμου ἐνεκρίθη καὶ ὑπεγράφη ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ Εὐρωπαίων πληρεξουσίων τῇ 11/23 Ἀυγούστου 1880.

»Ἡ ἐκθεσις τῆς Διεθνούς Ἐπιτροπῆς (Αὐγούστος 1880) περὶ τοῦ νομοσχεδίου περιέχει περιληπτικὴν ἀνάλυσιν τῶν ἀρχῶν ἐφ' ὧν ἐστηρίχθη αὕτη πρὸς τροποποίησιν τοῦ τουρκικοῦ σχεδίου: «Μετέβαλον τὸ σχέδιον τοῦτο καὶ προσέθεσαν εἰς αὐτὸ ἀρθρα καθορίζοντα ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ εὐρυτέραν διοικητικὴν ἀποκέντρωσιν χωρὶς ὅμως καὶ νὰ κλονισθῇ ἡ ἐξουσία καὶ ἡ ἐνότης τῆς Ὄθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας».

»Κατὰ τὸ 23 ἀρθρον τῆς Βερολινείου Συνθήκης, ἡ Πύλη ἔπρεπε ν'

(*) Σημείωμα εἰδικοῦ συνεργάτου τῆς «Ἐστίας».

ἀναθεσ
λεπτομ
παρ' α
»Α
τὰς Εὐ
ἀπέστε
ἐπιτρο
πνεύμα
ἐπιτρο
πῶν Ἰα
»Κ
τίων τῆ
Κρήτης
τούτου
»Ἡ
ταρτιθ
τινα με
σταντιν
Παζάρ
»Α
Ἐπιτρο
»Δ
οικονομ
»Ε
καὶ ἐθ
κῶτων
σις τοῦ
»Σ
»Μ
βαυλιού
»Δ
»Ε
»Ε
τῶν Στ
Το
φουν τ
μάζον
των, σ

ἀναθέσει εἰς εἰδικὰς ἐπιτροπὰς ἐν ἐκάστη ἐπαρχίᾳ τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν λεπτομερειῶν τοῦ Ὁργανικοῦ Νόμου πρὸ τῆς ὀριστικῆς συντάξεώς του παρ' αὐτῆς καὶ τῆς γνωμοδοτήσεως τῆς Ἑυρωπαϊκῆς Ἐπιτροπῆς.

Ἐντὶ τούτου ἡ Πύλη, ἀφοῦ συνέταξε σχέδιον Ὁργανικοῦ Νόμου διὰ τὰς Ἑυρωπαϊκὰς ἐπαρχίας ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας, ἀπέστειλε τούτο εἰς τινὰς ἐπαρχίας, ἔνθα συνεκλήθησαν ὑπὸ τῶν ἀρχῶν ἐπιτροπαὶ ἀποτελούμεναι τὸ πλεῖστον ἐκ δημοσίων ὑπαλλήλων (παρὰ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀρθροῦ 23) ὅπως ἀποφανθῶσιν. Ἀπεφάνθησαν δὲ μόνον αἱ ἐπιτροπαὶ Θεσσαλονίκης καὶ Ἀδριανουπόλεως. Περὶ τῆς γνώμης τῶν ἐπιτροπῶν Ἰωαννίνων, Κοσσυφοπέδου καὶ Μοναστηρίου, ἡ Πύλη οὐδὲν ἀνεκοίνωσε.

Καίπερ τοῦ 23 ἀρθροῦ ὀρίζοντος, ὅτι ὁ ὀργανικὸς νόμος τῶν Βιλαετιῶν τῆς Ρούμελης εἶδει νὰ ἔχη ὡς πρότυπον τὸν ὀργανικὸν νόμον τῆς Κρήτης τοῦ 1868, παρατηροῦνται ἱκαναὶ καὶ οὐ πικρῶδες διαφοραὶ μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ τουρκικοῦ νομοσχεδίου.

Ἡ Διεθνὴς Ἐπιτροπὴ ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτῆς ἀποφαίνεται, ὅτι τὸ κατ'ἰσθὲν παρ' αὐτῆς νομοσχέδιον δὲν δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς τινὰ μέρη τῆς Ἀλβανίας, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τοῖς περιχώροις, ὅτι δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐν Νόδι Παζάρ καὶ ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου.

Ἀί γενικαὶ ἀρχαὶ ἐφ' ὧν στηρίζεται τὸ ὑπογραφέν ὑπὸ τῆς Διεθνοῦς Ἐπιτροπῆς σχέδιον εἶνε αἱ ἑξῆς:

Διοικητικὴ ἀποκέντρωσις μετὰ ἡμικρατειῶν διοικητικῶν συμβουλιῶν, ὀικονομικὴ αὐτονομία περιορισμένη.

Ἐλευθερία τοῦ ἀτόμου, ἀλλὰ καὶ ὑποταγὴ τῶν πάσης θρησκείας καὶ ἐθνότητος ἀτόμων εἰς ὁμοίομορφον σύστημα διοικήσεως, καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν εἰδικῶς ἐνδιαφερουσῶν τὴν ἐθνότητα ὑποθέσεων. Κατάργησις τοῦ προνομιακοῦ καθεστώτος τῶν θρησκευτικῶν ἀρχηγῶν.

Συμμετοχὴ καὶ τῶν Χριστιανῶν εἰς τὴν Διοίκησιν.

Μερικὴ διοικητικὴ αὐτονομία διὰ τοῦ Γενικοῦ Νομαρχιακοῦ Συμβουλίου, ἐπέχοντος θέσιν καὶ νομοθετικοῦ σώματος.

Δημοτικὴ αὐτοδιοίκησις μετὰ περιορισμῶν.

Ἐξρηγοδικεῖα, Πρωτοδικεῖα καὶ Ἐφετεῖα μετὰ αἰρετῶν παρέδρων.

Ἐπαρχιακὴ Χωροφυλακὴ, ὑπαγομένη ὅμως καὶ εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν».

Τοιαῦται παραχωρήσεις τῆς Πύλης δὲν ἦσαν προωρισμένα νὰ καλύψουν τὰς δικαίας ἀξιώσεις τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν, τὰ ὅποια προετοιμαζόν ἤδη νὰ ἐπιδώσουν πρὸς τὴν Πύλην ὑπόμνημα τῶν αἰτημάτων των, συνοδευόμενον καὶ ὑπὸ ταῦτοσῆμου διακαινώσεως ὀρίζουσας προ-

θεσμίαν ἀπαντήσεως. Τὸ ἴδιον ὑπόμνημα εἰς τὸ ὁποῖον ἐξετίθεντο αἱ λεπτομέρειαι τῶν ζητουμένων εὐρυτάτων μεταρρυθμίσεων θὰ ὑπεδάλετο καὶ πρὸς τὰς Δυνάμεις.

Ἐν τῇ μεταξὺ αἱ προσπάθειαι τοῦ Γαλλικοῦ ὑπουργείου περὶ κοινοῦ εὐρωπαϊκοῦ διαδήματος πρὸς ἀποσόδησιν τοῦ πολέμου ἐστέφοντο ὑπὸ ἐπιτυχίας, κατωρθοῦτο δηλαδή νὰ συμφωνήσουν αἱ Δυνάμεις ὅπως προβοῦν εἰς παρόμοιον διάδημα χωρὶς νὰ εἶνε καὶ ἡ ἐπιτυχία τοῦ διαδήματος τούτου ἐξησφαλισμένη. Τὸν κ. Πουανκαρὲ ὑπεστήριξεν ἐνθέρμως εἰς τὰς ἐνεργείας του ὁ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς τῆς Ἀγγλίας σὲρ Ἐδουάρδος Γκρέυ, ἔχων σύμφωνον τὴν αὐστριακὴν πολιτικὴν. Ὁ Γκρέυ ὡς ἐξῆς καθόριζεν ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Κοινοτήτων τὴν στάσιν τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τῶν Βαλκανικῶν :

«Κατὰ τὰ γενόμενα διαδήματα ὑπὸ τῶν Δυνάμεων ἐπεστήθη ἡ προσοχὴ αὐτῶν κυρίως ἐπὶ τῶν ἐξῆς δύο σημείων :

»1) Ἡ μεγάλη αὐτῶν ἀποδοκιμασία δι' οἰανδήποτε διατάραξιν τῆς εἰρήνης.

»2) Ἡ ἐπιδίωξις τῶν μεταρρυθμίσεων ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ, ἀνάγκη, τὴν ὁποίαν αὐτὴ αὐτὴ ἢ Τουρκία ἀναγκωρίζει.

»Ἡ δυσκολία τῆς καταστάσεως, προσέθετε, ἔγκειται ἀφ' ἑνὸς ἐν Τουρκίᾳ, ὅπως αὐτὴ προβῇ εἰς τὰς μεταρρυθμίσεις ἀπέναντι τῆς κινητοποιήσεως τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὰ Βαλκανικὰ Κράτη, ὅπως πεισθοῦν ταῦτα, ὅτι αἱ μεταρρυθμίσεις, τὰς ὁποίας ὑπόσχεται, θὰ ἐξασφαλίσουν τὴν εὐημερίαν τοῦ μακεδονικοῦ πληθυσμοῦ».

Ὁ κ. Γκρέυ ἐπιπροσθέτως ἀνήγγειλεν, ὅτι ἐπῆλθεν ὀριστικὴ συμφωνία ὡς πρὸς τὸ κοινὸν διάδημα τῶν Μ. Δυνάμεων ὅπως ὑπερνικηθοῦν μέγισται δυσκολαὶ διὰ παραστάσεων εἰς τὰ Βαλκανικὰ Κράτη καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει καθ' ὅσον ἐκεῖναι τῶν Μ. Δυνάμεων, αἵτινες ἀμεσώτερον ἐνδιαφέρονται διὰ τὰ βαλκανικὰ ζητήματα εἰχον τὸ ζωηρότερον ἐνδιαφέρον ὅπως ἡ εἰρήνη διατηρηθῇ. Τοῦτο δὲ ἀκριβῶς ἦτον ἐγγύησις, συνεπέρανεν ὁ Ἀγγλὸς ὑπουργός, ὅτι ἐὰν ἡ εἰρήνη ἤθελε διαταραχθῇ, σὺδμεῖα τῶν Μ. Δυνάμεων ἤθελε παρατυρῆθῃ εἰς πόλεμον.

Τὸ κοινὸν διάδημα πράγματι τῶν Δυνάμεων ἐγένετο ἐν Ἀθήναις τὸ ἀπόγευμα τῆς 25 Σεπτεμβρίου ὑπὸ τῶν πρεσβευτῶν Ρωσσίας καὶ Αὐστροουγγαρίας ὡς ἐντολοδόχων καὶ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης. Οἱ δύο πρέσβεις ἐπέδωκαν εἰς τὸν ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος διακοίνωσιν, διὰ τῆς ὁποίας αἱ Μ. Δυνάμεις ἐδήλουν ρητῶς, ὅτι ἀνελάμβανον τὴν πραγματοποιήσιν μεταρρυθμίσεων ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ ἐπὶ τῇ βᾶσει τοῦ ἀρθροῦ 23 τῆς Βερολινεῖου Συνθήκης ὑπὸ τὸν ὄρον

δμως, ἐ
διακόν
δήλωσι
τὰ πρῶ
Τουρκί
Ἐκ

τοῦ πρ
του διο
τας συ
μεις ἡ
μῖσεις.
εἰς ἀκ
ἀναμφ
ἐξετίθε
ριν τῶ
ἡδύνα

Το
πρόβλε
κῶν Κ
μάτων
σικὴν
τοῦ ὑπ
διπλω
τῶν δὲ
ἐξασκ
Εὐρωπ

II
εἰς τὰ
σιν πρ
φάσι
ἐν Κ
κίας
δὲ ὁ
πρωτ
ἀφού
Μαυρ
μερὸ
στάν

θμως, ὅτι δὲν θὰ ἐθίγεται ἡ ἀκεραιότης τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους. Ἡ διακοίνωσις ἀπεδοκίμαξε πᾶσαν βιαίαν θράσιν καὶ κατέληγεν εἰς τὴν δῆλωσιν, ὅτι ἐὰν ἦθελον περιπλακῆ, παρὰ τὰς συμβουλάς τῶν Δυνάμεων, τὰ πράγματα καὶ γείνη πόλεμος, οὐδεμία μεταβολὴ ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ ἤθελεν ἐπιτραπῆ ὡς συνέπεια τοῦ πολέμου.

Ἐκτὸς τῆς διακοίνωσεως ταύτης τῶν Μ. Δυνάμεων ἐγένετο καὶ παρὰ τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Ρωσσίας καὶ προφορικῆ ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεώς του διακοίνωσις ἔχουσα τύπον παραινετικόν. Κατὰ τὰς ἰδιαιτέρας ταύτας συστάσεις ἡ Ρωσσία ἐδήλου πρὸς τὰ Κράτη τοῦ Αἴμου, ὅτι αἱ Δυνάμεις ἦσαν τελείως σύμφωνοι ὅπως πραγματοποιηθῶσι σοβαραὶ μεταρρυθμίσεις. Τούτου δοθέντος, πᾶσα θράσις τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν θὰ ἦτον εἰς ἄκρον ἀσύνετος, διότι ἡ Κυβέρνησις τῆς Πετροπόλεως ἐθεώρει ἀναμφισβήτητον ὅτι τὰ Βαλκανικὰ Κράτη ἀποδύμενα εἰς ἀγῶνα θὰ ἐξετίθεντο εἰς πολλοὺς κινδύνους καὶ ἐξ ἄλλου δὲν θὰ ἐπετύγχανον χάριν τῶν χριστιανικῶν πληθυσμῶν περισσότερα τῶν ὅσων αἱ Δυνάμεις θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιτύχουν παρὰ τῆς Πύλης.

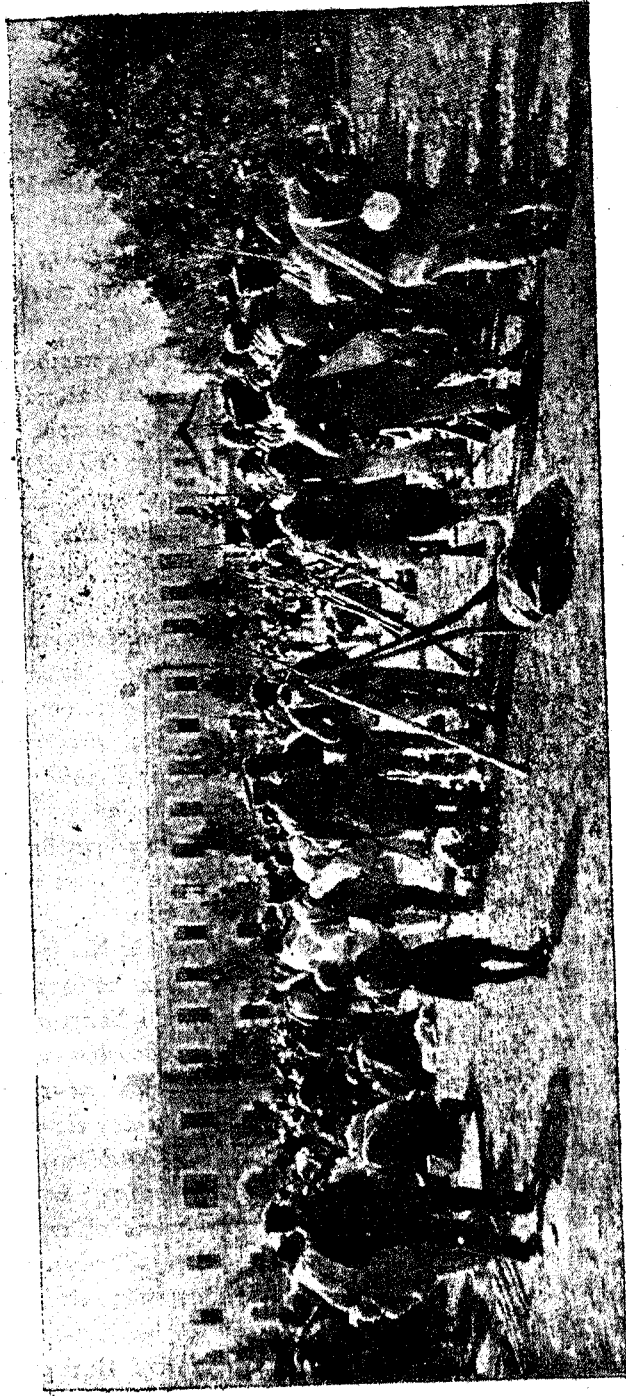
Τοιαύτη ἦτο ἡ ρωσσικὴ πολιτικὴ, φιλειρηνικὴ κατ' ἀρχήν, μετὰ τὴν πρόβλεψιν, ὡς ἀλλαχοῦ ἐσημειώσαμεν τοῦ συνασπισμοῦ τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ὁ πόλεμος καθίστάτο ἐκ τῶν πραγμάτων ἀναπόφευκτος. Περὶ τούτου ἔχομεν σήμερον καὶ ἐπίσημον ρωσσικὴν βίβλον. Ἡ βίβλος αὕτη ἐδημοσιεύθη εἰς ρωσσικὴν γλῶσσαν παρὰ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ρωσσίας καὶ περιλαμβάνει σειρὰν διπλωματικῶν ἐγγράφων ἐν σχέσει πρὸς τὴν βαλκανικὴν κρίσιν. Ἐξ αὐτῶν δὲ ἀποδεικνύεται, ὅτι ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς κρίσεως ἡ Ρωσσία ἤρχισεν ἐξασκοῦσα τὴν ἐπιρροὴν τῆς πρὸς εἰσαγωγὴν μεταρρυθμίσεων εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν.

Παρόμοιον διάδημα τῶν Δυνάμεων, ὡς τὸ ἐν Ἀθήναις, ἐγένετο καὶ εἰς τὰς πρωτεύουσας τῶν λοιπῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν, ἀλλ' οἶονεὶ ὡς ἀπάντησιν πρὸς οἰανδήποτε συμβιβαστικὴν λύσιν, ὁ Βασιλεὺς τοῦ Μαυροβουνίου ἀπεφάσιζεν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου ν' ἀνακαλέσῃ τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτὴν του καὶ διακόψῃ τὰς μετὰ τῆς Τουρκίας διπλωματικὰς σχέσεις κηρύσσων πάραυτα τὸν πόλεμον. Πράγματι δὲ ὁ ἐπιτετραμμένος τοῦ Μαυροβουνίου κ. Πλαμιενάτς ἐπέδωκεν τὴν πρῶταν τῆς 25 Σεπτεμβρίου εἰς τὴν Πύλιν τὴν κάτωθι διακοίνωσιν καὶ ἀφοῦ ἐνεπιστεύθη τὰ ἀρχεῖα τῆς πρεσβείας καὶ τὴν προστασίαν τῶν Μαυροβουνίων ὑπηκόων εἰς τὴν Ρωσσικὴν πρεσβείαν ἀνεχώρησεν αὐθημερὸν μετὰ τοῦ προσωπικοῦ τῆς πρεσβείας ἐπιθύησθεις τοῦ διὰ Κωνσταντινῶν ἀτμοπλοίου.

«Αυπούμαι, ἔλεγεν ἡ διακοίνωσις αὐτῆ, ὅτι ἡ Βασιλικὴ Κυβέρνησις τοῦ Μαυροβουνίου ἐξήγγηλεν ἀνωφελῶς πάντα τὰ φιλικὰ μέσα, ἵνα διευθετήσῃ φιλικῶς τὰς πολυαριθμούς παρεξηγήσεις καὶ συγκρούσεις, αἵτινες ἐπιμόνως ἀνανεοῦνται μετὰ τῆς Τουρκίας. Συμφώνως πρὸς τὴν ἐξουσιοδότησιν τοῦ Βασιλέως τοῦ σεβαστοῦ μου Κυριάρχου, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ πληροφρήσω τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα, ὅτι ἀπὸ τῆς σήμερον ἡ Βασιλικὴ τοῦ Μαυροβουνίου Κυβέρνησις διακόπτει πᾶσαν μετὰ τῆς Τουρκίας σχέσιν, ἐπαφίνουσα εἰς τὴν τύχην τῶν ἑμαυροβουνιωτικῶν ὅπλων τὴν ἀναγνώρισιν τῶν δικαίων τῆς, καὶ τῶν ἀπὸ αἰῶνων ἀνεγνωρισμένων τοῖς ἐν Τουρκίᾳ ἀδελφοῖς αὐτῆς δικαίων. Καταλείπω τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἡ Βασιλικὴ Κυβέρνησις θέλει δώσει τὰ διαβατήρια τῶ ἐν Κεττίγγῃ Ὁθωμανῶ ἀντιπροσώπῳ.»

Τὴν ἐπομένην τῆς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀναχωρήσεως τοῦ ἐπιτετραμμένου τοῦ Μαυροβουνίου ὁ ἐν Κεττίγγῃ ἐπιτετραμμένος τῆς Τουρκίας ἐγκατέλειπε τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Μαυροβουνίου ἐμπιστεύειν τὰ ἀρχεῖα τῆς πρεσβείας καὶ τὴν προστασίαν τῶν Τούρκων ὑπηκόων εἰς τὴν Γερμανικὴν πρεσβείαν.

Ὁ Βασιλεὺς τοῦ Μαυροβουνίου ἐξέδωκε προκήρυξιν πρὸς τὸν λαόν του, δικαιολογῶν τὸν πόλεμον καὶ προτρέπων τοὺς γενναίους ὑπηκόους του νὰ βαδίσουν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν ἀδελφῶν των. Ὁ ποιητὴς Βασιλεὺς ἔγραψεν, ὅτι «ἦτον ἀδύνατον πλέον εἰς τὸν λαόν του νὰ ὑπομείνῃ περισσότερον τὰς κραυγὰς τοῦ πόνου, τὰς προερχομένας ἐκ τῶν καταπιεζομένων ἀδελφῶν αὐτοῦ τῆς παλαιᾶς Σερβίας. Ἡ πρὸς τὴν πατριδα ἀγάπη ἐπέβαλλεν εἰς τοὺς Μαυροβουνίους νὰ σπεύσουν πρὸς βοήθειάν των. Οἱ Μαυροβούνιοι θὰ εἶχον πράξει τοῦτο πρὸ πολλοῦ, ἂν δὲν ἀνέμενον τὸ ἀποτέλεσμα τῶν εἰρηρικῶν τοῦ Βασιλέως προσπαθειῶν πρὸς προστασίαν τῶν πέραν τῶν συνόρων μαρτύρων. Ἡ ἐλπίς τοῦ Βασιλέως, ὅτι ἤθελεν ἐξέβρει τὰ μέσα προστασίας τῶν Σέρβων τῆς Τουρκίας δὲν ἐπραγματοποιήθη. Ὁ Βασιλεὺς λυπεῖται πολὺ, ὅτι ἦτο ἠναγκασμένος νὰ διαταράξῃ τὴν εἰρήνην καὶ νὰ σύρῃ τὴν σπάθην. Ὁ Βασιλεὺς καλεῖ τοὺς Μαυροβουνίους ὅπως τὸν ἀκολουθήσουν καὶ τείνουν χεῖρα βοήθειας πρὸς τοὺς καταδυναστευομένους αὐτῶν ἀδελφούς, ὡς καὶ πρὸς τοὺς γενναίους Μαλισσόρους, οἵτινες ἀπὸ δύο ἐτῶν ἀγωνίζονται ὡς λέοντες διὰ τὰ δίκαιά των, τὴν ἐλευθερίαν των καὶ τὴν μετὰ τοῦ Μαυροβουνίου ἐνωσίν των. Τὸ Μαυροβούνιον δὲν εἶνε μόνον. Μετ' αὐτοῦ ἐτάχθησαν τὰ χριστιανικὰ βαλκανικὰ κράτη, πρὸς τὰ ὅποια τὸ Μαυροβούνιον συνεμάχησεν. Ὁ Βασιλεὺς ἐπεξήγησε πάντοτε τὴν συμμαχίαν ταύτην, τὴν ὁποίαν πάντες οἱ Βαλκανικοὶ λαοὶ προσεδόκουν ἀπὸ τῆς εἰσδο-

ΕΝ ΣΟΦΙΑ— ΠΡΟ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΣΤΡΑΤΩΝΟΣ

Ἐφεδρῶι Βοῦβ. γαροῖ προσερχόμενοι πρὸς κατὰ ταξιν.

λῆς τῶν Ἀσιανῶν. Ὁ Βασιλεὺς ἔχει τὴν ἐλπίδα, ὅτι τὰ τέκνα τῶν παλαιῶν του στρατιωτῶν θὰ δυναθῶσιν εἴπερ ποτε σήμερον ν' ἀναδείξουν τὸ γόητρον τῆς πατρίδος καὶ νὰ καλύψουν μὲ νέας δάφνας τὰ Μαυροβουνωτικὰ ὅπλα.

»Ἀπαιτεῖται θάρρος ὅπως ἀγωνισθῶμεν ἐναντίον μεγάλης Αὐτοκρατορίας, ἀλλὰ τὸ ἔργον εἶνε ἄξιον τοῦ Μαυροβουνίου, ὅπερ πάντοτε ἐγνώρισε τὴν πρὸς τοὺς ἀδελφούς ἀφοσίωσιν.

»Αἱ συμπάθειαι τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου θὰ περιβάλλωσι τὸ Μαυροβούνιον, ὅπως καὶ αἱ τῆς Σερβίας δλοκλήρου καὶ πάντων τῶν Σλαύων. Εὐγενῶς ὀπλισμένοι διὰ ξίφους χεῖρες τείνονται πρὸς αὐτὸ ὑπὸ τοῦ Βασιλέως τῆς Σερβίας, τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Ἑλλάδος, ὧν οἱ λαοὶ συνηνῶθησαν ἀδελφικῶς ἐν τῇ μετὰ τοῦ Μαυροβουνίου ἐπιχειρήσει ταύτῃ. Τὸ Μαυροβούνιον δὲν ἐπιτίθεται κατὰ τῆς Τουρκίας ἐξ ἀλαξογείας, ἀλλ' ἐξ εὐγενεστέρων αἰσθημάτων, ὅπως ἐμποδίσῃ καὶ μόνον τὴν τελευταίαν καταστροφὴν τῶν ἀδελφῶν του».

Τὸ τέλος τῆς βασιλικῆς προκηρύξεως ἐκάλει δι' ἐνθουσιωδῶν λόγων τοὺς Μαυροβουνίους, ὅπως βαδίσουν πρὸς πόλεμον ἐν τῇ παλαιᾷ Σερβίᾳ, ὅπου θὰ συνηγῶντο μὲ τοὺς ἐν Σερβίᾳ ἀδελφούς των, ὀδηγούμενους ὑπὸ τοῦ εὐγενοῦς τῶν Βασιλέως, προσφιλοῦς αὐτοῦ γαμβροῦ. Ἐκεῖ κάτω οἱ Μαυροβούνιοι θὰ ἐναγκαλισθῶσιν τοὺς ἐν Σερβίᾳ ἀδελφούς των, φέροντες πρὸς τοὺς καταπιεζομένους τὴν ἐλευθερίαν.

Ἐπερατοῦτο δὲ ἡ βασιλικὴ προκήρυξις μὲ τὴν ἐπίκλησιν ὅπως ὁ οὐρανὸς εὐλογήσῃ τὸ ἀρχόμενον ἔργον, ὅπερ ὁ βασιλεὺς ὀνειροπόλει ἐκ παιδικῆς ἡλικίας καὶ προέβλεπεν εἰς τὰ ποιήματά του.

Μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς προκηρύξεως ὁ Βασιλεὺς Νικήτας καὶ ὁ πρίγκηψ υἱὸς του Μίρκος ἀνεχώρουν ἐσπευσμένως διὰ τὸ στρατόπεδον τῆς Ποδογρίτσης καὶ αἱ ἐχθροπραξίαι ἤρχίζον τὴν 26 Σεπτεμβρίου.

Ἡ ἀναγγελία τῆς διακοπῆς τῶν σχέσεων Μαυροβουνίου καὶ Τουρκίας, ὡς καὶ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐχθροπραξιῶν ἐνέσπειρε πανταχοῦ τοῦ κόσμου τὴν γενικὴν ἀπελπισίαν καὶ οὐδεὶς ἐπίστευε πλέον εἰς τὸ δυνατόν τῆς διατηρήσεως τῆς εἰρήνης. Οἱ «Καιροὶ» τοῦ Λονδίνου ἔγραφον, ὅτι δὲν ἐπρόφθασεν ὁ εὐρωπαϊκὸς κόσμος ν' ἀναθαρρήσῃ ἐκ τῶν δηλώσεων τοῦ σερ Ἐδουάρδου Γκρέϋ, ἀνακτῶν τὴν αἰσιοδοξίαν του, καὶ ἰδοῦ ἡ διακοπὴ τῶν σχέσεων Τουρκίας καὶ Μαυροβουνίου. Οὐδεμίαν πράγματι ἐπετρέπετο ἐμπιστοσύνη ἐπὶ τὴν διατήρησιν τῆς εἰρήνης. Καὶ ἡ τελευταία ἐλπίς ἀπέμεινεν εἰς τὸν τρόπον καθ' ὃν θὰ ἐγίνετο δεκτὸν ἀπὸ μέρους τῶν Κρατῶν τοῦ Αἴμου καὶ ἰδιαίτατα τῆς Βουλγαρίας τὸ διάδημα τῶν αὐστρωσικῶν συστάσεων μολονότι ἦτον ἐκ τῶν προτέ-

ρων ἀμφίβολον, ὅτι οἱ σύμμαχοι θ' ἀπεδέχοντο τὰς μεταρρυθμίσεις τοῦ 1880 ἄνευ ἐγγυήσεων τῆς Εὐρώπης.

Καὶ ἀληθῶς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου τούτου ἐπεδίωκον τὰ Βαλκανικὰ Κράτη προετοιμάζοντα τὴν πρὸς τὴν Πύλην διακοίνωσίν των, συνοδευομένην ὑπὸ τελεσιγράφου ὡς πρὸς τὸν χρόνον τῆς ἀπαντήσεως, ἣ ὅποια δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εἶνε ἡ ἀρνητικὴ, δεδομένου, ὅτι ἡ ἐγκατάστασις εὐρωπαϊκοῦ ἐλέγχου ἐν Κωνσταντινουπόλει μετὰ συμπαρέδρων ἐν αὐτῇ τῶν διπλωματικῶν ἀντιπροσώπων τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν, θὰ ἰσοδυναμεί πρὸς κατάργησιν τῆς αὐθυπαρξίας τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣΤ΄.

Τὸ κοινὸν διάβημα τῶν Δυνάμεων ἐν Κωνσταντινουπόλει.—
 Ἐπισημὰ καὶ ὑποδοχὴ τοῦ Βασιλέως Γεωργίου εἰς Ἀθήνας.—
 Συνάντησις καὶ συνεργασία Βασιλέως καὶ Βενιζέλου κατὰ τὸν
 πλοῦν ἐπὶ τῆς βασιλικῆς θαλαμηγοῦ.— Ὁ λόγος τοῦ Βασιλέως
 Γεωργίου πρὸς τὸν ἀθηναϊκὸν λαόν.— Δηλώσεις τοῦ Πρωθυπου-
 ροῦ κ. Βενιζέλου.— Ἀναχώρησις τοῦ Διαδόχου διὰ τὰ σύνορα.—
 Ἐνθουσιώδης προπομπὴ τῆς Α. Υ. παρὰ τοῦ ἀθηναϊκοῦ λαοῦ.—
 Προκήρυξις τοῦ ἐν Λονδίῳ Βαλκανικοῦ Κομιτάτου.— Ἡ ἀπάντησις
 τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν πρὸς τὸ κοινὸν διάβημα τῶν Δυνά-
 μεων.— Διακοίνωσις τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν πρὸς τὴν Τουρ-
 κίαν.— Ἐπεισόδιον τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος
 κ. Λάμπρου Κορομηλά καὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις πρεσβευτοῦ τῆς Τουρ-
 κίας.— Ὁ Τοῦρκος πρεσβευτὴς ἐπιστρέφει τὴν ἑλληνικὴν διακοί-
 νωσιν.— Ὁ Ἕλληνας ὑπουργὸς ἀντεπιστρέφει τὸ ἔγγραφον εἰς τὴν
 Τουρκικὴν πρεσβείαν.— Ὁ κ. Κορομηλᾶς τηλεγραφεῖ ἀπ' εὐθείας
 πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Τουρκίας.— Διακοπὴ
 τῶν διπλωματικῶν σχέσεων.— Συνεδρίασις τῆς Ἑλληνικῆς Βου-
 λῆς.— Πανηγυρικὴ εἴσοδος τῶν Κρητῶν βουλευτῶν.— Ἀγόρευσις
 τοῦ κ. Βενιζέλου.— Οἱ Κρήτες βουλευταὶ ἀρνοῦνται νὰ συμμορφω-
 θοῦν πρὸς τὰς συστάσεις τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ.— Διακοπὴ τῆς
 συνεδριάσεως.— Δευτέρα συνεδρίασις τῆς Βουλῆς.— Δηλώσεις τῶν
 ἀρχηγῶν τῶν κομμάτων.

Ἐνάλογον διάβημα τῆς Εὐρώπης, τοῦ πρὸς τὰ Βαλκανικὰ Κράτη,
 ἐγένετο ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν ἑσπέραν τῆς 27 Σεπτεμβρίου. Οἱ
 ἐκεῖ ἀντιπρόσωποι τῶν Μ. Δυνάμεων διὰ τοῦ συναδέλφου των τῆς Αὐ-
 στρουγγαρίας Μαρκησίου Παλαβιτσίνι ὡς πρυτάνεως, ἐπέδωκαν πρὸς
 τὴν Πύλιν ταυτόσημον ἀνακοίνωσιν σχετικῶς μὲ τὴν πρότασιν τῆς Τουρ-
 κίας περὶ ἐφαρμογῆς μεταρρυθμίσεων ἐπὶ τῇ βᾶσει τοῦ 23 ἄρθρου τῆς
 Βερολινείου Συνθήκης.

Αἱ Κυβερνήσεις τῶν Δυνάμεων προέβαινον εἰς τὴν δήλωσιν, ὅτι ἔλαβον ὑπὸ σημεῖωσιν τὰς προτάσεις τῆς Πύλης περὶ εἰσακτέων μεταρρυθμίσεων καὶ ὅτι ἐπεφυλάσσοντο ἐν καιρῷ νὰ συζητήσουν μετ' αὐτῆς ἐπὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἐν λόγῳ μεταρρυθμίσεων.

Τὴν μορφήν τοῦ διαβήματος τούτου, κριθέντος γενικῶς ἀνεπαρκεστάτου ἔδωκεν ἡ ἀγγλικὴ πολιτικὴ, ἥτις διὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτοῦ τῆς Ἀγγλίας δὲν ἔπαυσε συνιστῶσα εἰς τὸν Νουραδογκιὰν ἐφένδην τὴν ἀνάγκην τῶν μεταρρυθμίσεων καὶ συνεπέα τῶν συστάσεων τούτων ἡ Πύλη ἔσπευσε νὰ δηλώσῃ, ὅτι οἰκειοθελῶς τρόπον τινὰ προτείνει τὰς μεταρρυθμίσεις.

Πλὴν πάντα ταῦτα, οὐδεμίαν πρακτικὴν σημασίαν εἶχον πλέον καὶ οὐδὲν ἄλλο ἐνέφαινον εἰμὴ τὴν συνήθη ἀπὸ παραδόσεως τακτικὴν τῆς εὐρωπαϊκῆς Διπλωματίας, ὅπως καὶ παρὰ τὴν ἐπιτευχθεῖσαν ἀθρόαν ἐξέγερσιν τῶν Κρατῶν τοῦ Αἴμου καταβάλλη ὑστάτην προσπάθειαν πρὸς προστασίαν τοῦ δόγματος τῆς ἀκεραιότητος τῆς Τουρκίας.

Αἱ συνεννοήσεις τῶν Κυβερνήσεων τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν διὰ τὴν διατύπωσιν τῆς τελευταίας διακοινώσεώς των πρὸς τὴν Πύλην, ὡς ἐπιβεβλημένου, ἀπὸ τὰς ἀπαντήσεις τῆς εὐρωπαϊκῆς Διπλωματίας, ἀλλὰ καὶ ἐντελῶς ματαίωσι μέτρου, ἐξηκολούθουν ἐν τῷ μεταξῷ, ἀνεμένετο δὲ ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος εἰς Ἀθήνας διὰ νὰ προσλάβουν τὸν ὀριστικὸν τῶν τύπον.

Ἐν μέσῳ μεγάλης συρροῆς πλήθους πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ἔφθανε εἰς Ἀθήνας τὴν ἑσπέραν τῆς 26 Σεπτεμβρίου. Τῆν 1 μ. μ. τῆς αὐτῆς ἡμέρας κατήλθεν εἰς Πειραιᾶ ὁ Πρωθυπουργὸς κ. Βενιζέλος καὶ ἐπιβίβασθεὶς τοῦ ἀντιτορπιλικοῦ «Βέλου», διηρμήθη πρὸς τὸν πορθητὸν τῆς Κορίνθου διὰ νὰ συναντήσῃ τὴν φέρουσαν τὸν Βασιλέα θαλαμηγῶν «Ἀμφιπέριτην», τὴν ὁποίαν καὶ συνήνεγκε τὴν 4 μ. μ. εἰς τὸ Καλαμάκι. Ἐντὸς τῆς θαλαμηγῶ ὁ Πρωθυπουργὸς ἀνελοίωσεν εἰς τὸν Βασιλέα ἕλγην τὴν πολιτικὴν καὶ διπλωματικὴν κατάστασιν καὶ συνεννοήθη μετ' αὐτοῦ.

Εἰς Πειραιᾶ ὁ Βασιλεὺς ἐπεβίβασθη περὶ τὴν 9 ἑσπερινὴν ἐπευφημηθεὶς παρὰ τοῦ λαοῦ. Εἰς Ἀθήνας ἡ παρασκευασθεῖσα εἰς τὴν Α. Μ. ὑποδοχὴ ὑπῆρξε μεγαλοπρεπεστάτη. Πολὺ πρὸ τῆς 4 μ. μ. κόσμος πάσης τάξεως καὶ ἡλικίας ἤρχισεν συρρέων εἰς τὸν πρὸ τοῦ σταθμοῦ τοῦ Ἡλεκτρικοῦ σιδηροδρόμου χώρον, πρὸς τὸ μέρος τῆς ὁδοῦ Ἀθηνᾶς καὶ τὴν πλατεῖαν τῆς Ὀμονοίας. Πρὸ τοῦ σταθμοῦ κατέλαβον θέσιν αἱ συνεχνίαι καὶ τὰ σωματεῖα μετὰ τῶν σημικῶν καὶ λαδάρων των. Ὅλοι οἱ πρόσβεις πλὴν τοῦ τῆς Τουρκίας Μουχτάρ βέη αἱ ἀρχαὶ καὶ οἱ ἀξιω-

ματικοὶ τῶν ξένων ἀποστολῶν παρευρέθησαν. Περί τὴν 8 κατέφθασε δι' αὐτοκινήτου ὁ Ἀντιβασιλεὺς Διάδοχος Κωνσταντῖνος μετὰ τῆς πριγκηπίσσης Σοφίας καὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἑλλήνης. Ἀληθῆς φρενίτις ἐπεκράτησε τὴν σσιγμὴν ἐκείνην. Ζητωκραυγαὶ ἐνθουσιώδεις καὶ χειροκροτήματα ἀντήχουν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον. Ἐπὶ τῆς μορφῆς τοῦ Διαδόχου ἐξωγραφίζετο βαθυτάτη συγκίνησις. Ὁ Διάδοχος καὶ οἱ πριγκηπες κατῆλθον εἰς Πειραιᾶ πρὸς προὔπαντησιν τοῦ πατρὸς των.

Ὀλίγον μετὰ τὴν ἐννάτην τὸ φέρον τὴν βασιλικὴν συνοδείαν ἠλεκτρικὸν ὄχημα κατέφθασεν εἰς τὸν σταθμὸν. Ἐντὸς αὐτοῦ εὐρίσκοντο ὁ Βασιλεὺς, ὁ Διάδοχος, οἱ πριγκηπες, αἱ πριγκήπισσαι καὶ ὁ Πρωθυπουργός. Ὁ Βασιλεὺς ἐξεληθὼν ἠσπᾶσθη τὴν χεῖρα τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν, ὅστις διερμηνεύων τὸ λαϊκὸν αἶσθημα, ἀφοῦ ἠύχθη εἰς τὴν Α. Μ. τὸ «ὡς εὖ παρέστης» εἶπεν, ὅτι ὁ λαὸς μετ' ἀγαλλιάσεως ὑποδέχεται τὸν Βασιλέα. Ἡ Α. Μ. ἠὐχαρίστησε ἐκφράσας τὴν λύπην του διὰ τὴν ἀργοπορίαν τῆς ἀφίξεως ὀφειλομένην εἰς τὴν βραδύτητα τῆς θαλαμηγού.

Ἀλλὰ μὲ ὄλην αὐτὴν τὴν ἀργοπορίαν τὸ πλῆθος ἀνέμενε καρτερικῶς καὶ αἱ τάξεις του ὄλονεν ἐπυκνοῦντο διὰ τῆς ὁδοῦ Σταδίου πρὸς τὰ Ἀνάκτορα, ὁπόθεν ἀνεμένετο νὰ ὀμιλήσῃ ὁ Βασιλεὺς πρὸς τὸν λαόν. Καίτοι ὄλοι διησθάνοντο, ὅτι ὁ πόλεμος ἦτο βέβαιος, ἐν τούτοις αἱ καταβαλλόμεναι διπλωματικαὶ προσπάθειαι πρὸς ἀποσόδησίν του, ἄφινον ἀμφισβολίας περὶ τοῦ ἐπακριβοῦς καθορισμοῦ τῆς καταστάσεως καὶ ταῦτα ἀνέμενον ὄλοι ν' ἀκούσουν ἐκ τῶν λόγων τοῦ Βασιλέως.

Μία ἐπιβλητικὴ καὶ πολυπληθεστάτη συνοδεία ἐσχηματίσθη κατὰ τὴν ἐκ τοῦ σταθμοῦ ἐξοδὸν τῆς Α. Μ. Εἰς τὴν ὠραίαν, τὴν γαλήνιον ἐκείνην νύκτα ὑπὸ τὰς λάμπεις τῶν ἠλεκτρικῶν φώτων, αἱ ἐλαφρῶς ἀνεμιζόμεναι σημαῖαι καὶ τὰ διάχρυσα λάβαρα τῶν συντεχνιῶν, ἔδιδαν ἓνα φανταστικὸν τόνον εἰς τὴν ἡγεμονικὴν αὐτὴν παρέλασιν. Μὲ βῆμα ταχὺ ὁ λαὸς ἠκολούθει τὰς βασιλικὰς ἀμάξας καὶ αἱ ζητωκραυγαὶ ἀντήχουν πανταχόθεν. Κάτωχρος ἐφαίνετο ὁ Βασιλεὺς ὡσὰν σκέψεις ἀβεβαιότητος, τῆς αἰωνίου αὐτῆς βασάνου τῶν μακρῶν ἐτῶν τῆς βασιλείας του ὑπὸ τόσον δυσχερεῖς πολιτικὰς καὶ ἐθνικὰς περιστάσεις, καὶ σκέψεις μεγάλων εὐθυνῶν, νὰ ἐτάρασσον τὴν φωτεινὴν του διάνοιαν. Ἡ συγκλήσις του ἔγεινεν αὐτόχρονα τραγικὴ, ὡς ἡμεῖς αὐτοὶ εἴχομεν ἀντιληφθῆ, ὅταν ἀνεφάνη εἰς τὸν ἐξώστην, ἐν μέσῳ τοῦ Διαδόχου καὶ τῶν πριγκήπων διὰ νὰ ὀμιλήσῃ πρὸς τὸν λαόν.

Ἀναγινώσκων ἀπὸ χειρογράφου ἐξεφώνησε τότε ὁ Βασιλεὺς μὲ

φωνήν, τῆς ὁποίας οἱ παλμοὶ ἀπέδιδαν ὄλην τὴν κατέχουσαν αὐτὸν συγκίνησιν τὸν ἐξῆς λόγον:

«Εὐχαριστῶ ἐγκαρδίως τὸν ἀγαπητόν μου λαὸν διὰ τὴν θερμὴν ὑποδοχὴν, τὴν ὁποίαν μοῦ ἔκαμε καὶ διὰ τὴν νέαν ταύτην ἐκδήλωσιν τῶν αἰσθημάτων του.

»Εἶμαι πεπεισμένος, ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς, τοῦ ὁποίου τὸν πατριωτισμὸν ἐξετίμησα κατὰ τὸν μακρὸν χρόνον τῆς Βασιλείας μου, θὰ ἐπιτελέσῃ ὡς πάντοτε τὸ καθήκον του. Ἡ δὲ ψυχραϊμὸς καὶ ἀνδρική στάσις του εἶνε ἡ μόνη ἀρμόζουσα εἰς τὸν εὐγενῆ ἑλληνικὸν λαὸν καὶ μάλιστα κατὰ τὰς παρούσας λίαν κρισίμους περιστάσεις. Ἔχω δὲ τὴν πλήρη πεποίθησιν εἰς τὴν Κυβέρνησίν μου, ἡ ὁποία ἔδωκε τόσα δείγματα τῆς πατριωτικῆς της μερίμνης. Ὁ Παντοδύναμος Θεὸς σκέπη καὶ εὐλογίησιν τὴν φιλιτάτην Πατρίδα.

»Ζήτω ἡ Ἑλλάς!»

Ζωηραὶ ζητωκραυγαὶ καὶ παταγώδη χειροκροτήματα ἀντήχησαν μετὰ τὰς τελευταίας λέξεις τοῦ Βασιλέως καὶ ὄλον τὸ πλῆθος κατευθύνθη ἐν θορυβῶδει διαδηλώσει εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Πρωθυπουργοῦ κ. Βενιζέλου.

Ἐκεῖ ἐπιμόνως ἐζήτησε ν' ἀκούσῃ τὸν Πρωθυπουργὸν ὁμιλοῦντα. Τότε ὁ κ. Βενιζέλος κατόπιν τῆς ἐπιμονῆς τοῦ λαοῦ ἐξῆλθεν εἰς τὸν ἐξώστην καὶ εἶπε τὰ ἐξῆς διακοπτόμενος συχνὰ διὰ ζητωκραυγῶν καὶ χειροκροτημάτων.

«Ὑστερον ἀπὸ τὸν ἔπαινον τοῦ Βασιλέως διὰ τὴν ψυχραϊμον, ἀλλὰ καὶ ἀνδρικήν ἐν ταύτῃ στάσιν σας, δὲν ἀπομένει εἰς ἐμὲ νὰ προσθέσω τι ἐπὶ πλεόν. Ἐλπίζω πάντοτε, ὅτι ἡ εἰρήνη δύναται ἀκόμη νὰ διατηρηθῇ ἀφοῦ καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ σύμμαχοι καὶ φίλοι ἡμῶν δὲν ἀποβλέπομεν εἰς σκοποὺς κατακτητικoὺς, καὶ ἀφοῦ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ζητοῦμεν ἀνταποκρίνονται καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ καλῶς ἐννοούμενον συμφέρον τῆς γείτονος Αὐτοκρατορίας καὶ ἀποτελοῦν ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν τῆς εἰρηνικῆς συμβιώσεως τῶν ἑλληνικῶν λαῶν μετ' αὐτῆς. Ἄλλ' ἐὰν αἱ ἐλπίδες ἡμῶν αὐταὶ ἤθελον διαψευθῆ, ὁ ἑλληνικὸς λαὸς γνωρίζει, ὅτι δύναται νὰ ἔχῃ ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν στρατὸν καὶ τὸν στόλον αὐτοῦ ὡς ἱκανοὺς ἂν ἢ περιστάσις τὸ καλέσῃ νὰ προασπίσουν τὴν ἑθνικὴν τιμὴν καὶ τὰ ἑθνικὰ συμφέροντα.

»Ἐπὶ τούτοις καλῶ ὑμᾶς ν' ἀναφωνήσετε μετ' ἐμοῦ:

»Ζήτω ὁ στρατός!

»Ζήτω ὁ στόλος!

»Ζήτω τὸ Ἔθνος!

Μέγας ἐνθουσιασμὸς κατέλαβε τὸ πλῆθος ἐκ τῶν πολιτικῶν τούτων

δηλώσεων τοῦ Πρωθυπουργοῦ καὶ ζωηροτάτη μέχρι τῶν πρωϊνῶν ὥρῶν ἐπεκράτησε κίνησις καθ' ὅλην τὴν πόλιν, πικναὶ δὲ ὁμάδες πολιτῶν ἐτχολιάζον τοὺς βασιλικοὺς λόγους καὶ τὰς δηλώσεις τοῦ Πρωθυπουργοῦ.

Ἐνταῦθα δέον νὰ σημειωθῇ, ὅτι ὅτάν ὁ Πρωθυπουργὸς ἀνεκοίνωσεν ἐπὶ τῆς θαλαμηγοῦ « Ἀμφιτρίτης » ἐντὸς τριῶν τετάρτων τῆς ὥρας τῆς ἐν γένει πολιτικῆς καταστάσεως εἰς τὸν Βασιλέα καὶ εὐρέθη σύμφωνος μετ' αὐτοῦ, ἡ Α. Μ. εἶπε εἰς τὸν κ. Βενιζέλον ὅτι θὰ ἦτον ἀνάγκη νὰ ἐκφωνήσῃ λόγον πρὸς τὸν λαὸν καὶ ὅτι ἤδη ἐσκέφθη περιτοῦτου διατυπώσας ὁ ἴδιος ὀλίγας λέξεις. Ὁ Πρωθυπουργὸς εἶχεν ἐπίσης κομίσει μεθ' ἐκείνου σχέδιον βασιλικοῦ λόγου διὰ τὴν εὐκαιρίαν ταύτην, ἀλλ' ὅταν ἀνέγνωσε τὸ βασιλικὸν σχέδιον δὲν εὔρεν οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον, ἐφ' ὃ ἦτο δυνατόν νὰ ἐξῆ ἀντίρρῃσιν καὶ δι' αὐτὸ οὐδὲ κἄν λόγον ἔκαμε περὶ τοῦ ἰδικοῦ του σχεδίου. Αἱ χαρακτηριστικαὶ αὗται λεπτομέρειαι ἀνεκοινώθησαν τότε διὰ τοῦ τύπου εἰς τὸ κοινόν, διότι ἡ ἐσωτερικὴ πολιτικὴ ἐν Ἀθήναις ὠμίλησε περὶ ἀσυμφωνίας τοῦ Στέμματος καὶ τῆς Κυβερνήσεώς του ἐπὶ τόσῳ σπουδαίῳ ζητημάτων, παρατηρήσασα ἀκόμη, ὅτι οἱ βασιλικοὶ λόγοι ἐστεροῦντο ἐμπνεύσεως καὶ ἐνθουσιασμοῦ. Ἄλλ' ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ἦτο καὶ κατὰ τοῦτο ἀκόμη μέγας δυστυχῆς, ὅτι κατὰ τὸν μακρὸν χρόνον τῆς βασιλείας του ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ λέγῃ πάντοτε πολὺ ὀλιγώτερα τῶν ἔσων ἡσθάνετο.

Τὴν δευτέραν ἡμέραν μετὰ τὴν εἰς Ἀθήνας ἀφίξιν τοῦ Βασιλέως ἐδημοσιεύθη Β. Διάταγμα διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Διάδοχος τοῦ Θρόνου ὠνομάζετο ἀρχηγὸς τοῦ ἐν Θεσσαλίᾳ στρατοῦ. Καὶ εὐθὺς τὴν ἐπομένην ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ διατάγματος τούτου, τὴν πρωΐαν τῆς 29 Σεπτεμβρίου ἡ Α. Β. Υ. ἀνεχώρει ἐξ Ἀθηνῶν μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ ἐπιτελείου στρατηγοῦ Δαγκλῆ καὶ τῶν ἐπιτελῶν ἀξωματικῶν, ὅσοι εὐρίσκοντο ἀκόμη κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἰς τὴν πρωτεύουσαν. Τὸν Διάδοχον ὁ ἀθηναϊκὸς λαὸς ἐζήτηε νὰ προπέμψῃ πανηγυρικῶς. Ὡς ὦρα ἀναχωρήσεως εἶχεν ἀναγγελθῆ παρὰ τῶν ἐφημερίδων ἡ 10 πρωϊνὴ, ἀλλ' ἡ Α. Β. Υ. ἠθέλησε νὰ φύγῃ ἀθορύβως προτιμήσας τὴν ἀμαξοστοιχίαν τῆς 8, διὰ τῆς ὁποίας θὰ ἠδύνατο ἀκόμη νὰ εἶνε αὐθεσπερεὶ εἰς τὴν Λάρισσαν. Ἀλλὰ καὶ με' ὅλην αὐτὴν τὴν μεταβολὴν τῆς ὥρας τῆς ἀναχωρήσεως, πλῆθος πολὺ εἶχε συγκεντρωθῆ ἐνωρίτατα εἰς τὰς κυριωτέρας ὁδοὺς καὶ περίξ τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ Λαρίσσης, καὶ ἡ ἀναχώρησις ὑπῆρξε καὶ πάλιν οὕτω πανηγυρικὴ διὰ θερμῆς καὶ ἐνθουσιώδους λαϊκῆς προπομπῆς, ἡ ὁποία ἀπέδειξε μίαν ἀκόμη φορὰν τὴν ἀγάπην τοῦ λαοῦ πρὸς τὸν Διάδοχον.

Εἰς τὸν σταθμὸν πολὺ πρὸ τῆς 8 ἤρχισαν νὰ καταφθάνουν οἱ ὑπουρ-

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ — ΕΝ ΤΩ ΣΙΔ. ΣΤΑΘΜΩ ΤΟΥ ΛΑΡΙΣΑΪΚΟΥ
Ἡ Α. Υ. ὁ Διαδόχος Κωνσταντῖνος ἀναχωρῶν διὰ τὰ σύνορα προπέμπεται ὑπὸ τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου.

γοί και αἱ ἀνώτεροι στρατιωτικαὶ ἀρχαί. Ἐπίσης ὁ ἀρχηγὸς τῆς Γαλιλικῆς στρατιωτικῆς ἀποστολῆς Ἐντοῦ και ὁ ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἀποστολῆς ταύτης και ὑπαρχηγὸς τοῦ Ἐπιτελείου κ. Μποσκιέ, ὡς και ἄλλα μέλη τῆς ἀποστολῆς και οἱ Ἴταλοὶ ἀξιωματικοὶ οἱ διοργανωταὶ τῆς Χωροφυλακῆς.

Ἐκ τῶν μελῶν τῆς Βασιλικῆς Οἰκογενείας πρῶτος ἔφθασεν ὁ πρίγκηψ Χριστόφορος, ἀμέσως δὲ μετ' αὐτὸν ὁ πρίγκηψ Νικόλαος μετὰ τῆς πριγκηπίσσης Ἐλένης. Τοὺς πρίγκηπας ὑπεδέχθη τὸ πλῆθος διὰ ζωρῶν χειροκρατημάτων και ζητωκραυγῶν. Τέλος ἐνεφανίσθη τὸ αὐτοκίνητον τοῦ Διαδόχου. Παρὰ τὸν ὁδηγὸν τοῦ αὐτοκινήτου ἐκάθητο οὐκ ἄλλο τοῦ Διαδόχου πρίγκηψ Γεώργιος, φέρων στολὴν ὑπολοχαγοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Ἢ ἐμφάνισις τοῦ νεαροῦ πρίγκηπος και ἐπιδόξου Διαδόχου ἐγένετο ἀφορμὴ νέων ζητωκραυγῶν και ἐκδηλώσεων συμπαθεία μεταξὺ τοῦ πλήθους.

Ἀμέσως σχεδὸν μετὰ τὴν ἀφίξιν τοῦ Διαδόχου ἔφθασε και ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος μετὰ τῆς πριγκηπίσσης Ἀλίκης και τοῦ πρίγκηπος Ἄνδρέα. Ὁ Διάδοχος ἐχαίρεισε στρατιωτικῶς τὸν πατέρα του και ἔπειτα ἀποκαλυπτόμενος τὸν ἠσπάσθη δὶς.

Ἡ συνοδεία εἰσήλθε τότε εἰς τὴν σταθμὸν και ἐκεῖθεν κατηυθύνθη εἰς τὸ ὑπόστεγον. Ὁ Διάδοχος συνωμίλησε ἐπ' ὀλίγον μετὰ τοῦ Βασιλέως και κατόπιν μετὰ τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ. Ἡ στιγμὴ ἦτο συγκινητικὴ δι' ἑλοὺς τοὺς παρισταμένους, οἱ ὅποιοι βεβαίως ἐσκέπτοντο ποία ἀρὰ γε τύχη ἀνέμενε τὸν τόσον ταλαιπωρηθέντα τὸ 1897, ἀτυχῆ αὐτὸν πρίγκηπα και διηγοῦνται ὅτι εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς του ὑπῆρχε κάτι ὡς ἀπὸ παγερᾶς σταθερότητος ἀποφάσεως, ἡ ὁποία ἐπρόδιδε μίαν τελικὴν αὐτοθυσίαν εἰς τὴν περίστασιν, τίς οἶδε, μίᾳς νέας δυσμενοῦς τροπῆς τοῦ πεπρωμένου.

Ἡκοῦσθη ὁ πρῶτος συριγμὸς τῆς ἀτμομηχανῆς. Ὁ Διάδοχος ἠσπάσθη και πάλιν ἀποκεκαλυμμένος τὸν Βασιλέα, τὴν πριγκηπίσσαν Σοφίαν, τοὺς ἀδελφοὺς του και τὸν υἱὸν του και ἀνήλθεν εἰς τὴν εἰδικὴν βασιλικὴν ἄμαξαν, ἐνῶ τὸ πλῆθος ἔξωθεν ἐχειροκρότει και ἐζητωκραύγαζε.

Ἡ ἀμαξοστοιχία ἐξεκίνησε ἐν μέσῳ θερμοτάτων ἐκδηλώσεων. Τὸ ἐκεῖθεν τοῦ σταθμοῦ ὕψωμα κατελημμένον ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἔδιδε τὴν ἐντύπωσιν ὡραίου θεάματος. Ἐνῶ ὁ συρμὸς ἔβαινε βραδέως πῆλαι ἐκ-

νοῦντο εἰς τὸν ἀέρα καὶ κυρίαι μὲ τὰ μανδήλια τῶν ἀπεχαιρέτιζον τὸν ἀπερχόμενον ἀρχηγὸν τοῦ στρατοῦ.

Ὁ Διάδοχος ὄρθιος καὶ μὲ τὴν κεφαλὴν ἔξω τῆς θυρίδος ἀπεχαιρέτα τὸ πλῆθος μέχρις οὗτου ἢ ἀμαξοστοιχία ἐξηφανίσθη εἰς τὴν στροφὴν τοῦ δρόμου.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ κινήτοποίησις τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐπροχώρει δραστηρίως ἐξ ὄλων τῶν σημείων. Ἡ στάσις ὀλοκλήρου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἔναντι τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ ὑπερτάτου πρὸς τὴν πατρίδα καθήκοντος ἐκρίνετο ὡς θελήματι καὶ ὑπερήφανος. Ἦτο ἐξηκριθωμένος, ὅτι ὅλοι οἱ κληθέντες ὑπὸ τὰ ὄπλα εὐρίσκοντο ἤδη εἰς τὰς τάξεις τῶν καὶ ὅλοι ὅσοι δὲν εἶχον κληθῆ ἐπειθάρχουν ὄχι ὀλιγώτερον τῶν πρώτων εἰς βαθὺ καὶ ἀθρόμβον συναίσθημα πατριωτισμοῦ. Εἰς τὰ θεσσαλικά χωρία καὶ πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἡ ἐπιστράτευσις ἐγένετο ἐντὸς ὀλίγων ὥρων. Οἱ χωρικοὶ ἀφῆκαν τὰς ἐργασίας τῶν καὶ ἐπαρουσιάσθησαν ἀμέσως εἰς τὴν πρώτην πρόσκλησιν. Τὰ χρονικά τῶν ἡμερῶν ἐκείνων διηγοῦνται, ὅτι δὲν ἀπέμεινε κανεὶς εἰς κανένα ἐκ τῶν νομῶν φυγὸς στρατος.

Ἦδη ὑπῆρέτουν ὑπὸ τὰ ὄπλα 130 χιλιάδες ἀνδρῶν μὲ πλήρη ἱματισμὸν καὶ ἐφοδιασμὸν, τελείως ὀπλισμένοι καὶ ἔτοιμοι εἰς πρῶτον παράγγελμα. Χαρακτηριστικὴν τῆς προθυμίας τῆς προσελεύσεως τῶν ἐπιστράτων ἦτο, ὅτι ἐντὸς τοῦ πρώτου τριημέρου εἶχον προσέλθει 85 χιλιάδες ἐρέδρων. Πλὴν δὲ τῆς πραγματοποιηθείσης κινήτοποίησεως 130,000 ἀνδρῶν ἐξηκολούθει ἡ κατάταξις ἐπιστράτων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, προσερχομένων ἀθρόως.

Ἡ ἀναχώρησις τοῦ Ἑλληνος διαδόχου εἰς τὰ σύνορα ὑπῆρξε διὰ τὴν εὐρωπαϊκὴν Διπλωματίαν καὶ ἐν γένει διὰ τὸ εὐρωπαϊκὸν δημόσιον ἐν ἀκόμῃ δυσοίονον σύμπτωμα. Εἰς τὸ Χρηματιστήριον τῶν Παρισίων ἐξερράγη πανικὸς μεταδοθεὶς καὶ εἰς τὸ ἐν Λονδίῳ. Ὅλαι αἱ ἀξίαι κατέπεσαν.

Τὴν γενικὴν ἀνησυχίαν εἶχεν ἤδη ἐπιτείνει τὸ ἄτονον ἐν Κωνσταντινουπόλει διάδημα τῶν Δυνάμεων. Οἱ Ἄγγλοι ριζοσπάσται ἐδυσφόρου εἰς μεγάλον βαθμὸν διὰ τὴν συμβιβαστικὴν πολιτικὴν τῆς ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως, τὴν ὅποیان ἐχαρακτῆριζον ὡς φιλότουρκον. Τὴν δυσφορίαν τῶν δὲ ταύτην διηρημήνευε μανιφέστον τοῦ «Βαλκανικοῦ Κομιτάτου», ἐμπνευσθὲν ὑπὸ τοῦ φιλελευθέρου βουλευτοῦ καὶ προέδρου τοῦ Κο-

μιτάτου κ. Μπῶξτον, καὶ τὸ ὁποῖον ἐξεδόθη τὴν 29 Σεπτεμβρίου.

Ἐν τῇ προκηρῦξει του ταύτη τὸ «Βαλκανικὸν Κομιτάτο» ἐδήλω, ὅτι ὁ ἐπικείμενος πόλεμος θὰ ἦτον ἀγὼν φυλετικὸς μετὰ καταπίσεις αἰῶνων. Ἀπὸ ἱστορικῆς ἀπόψεως ἡ εὐθύνη ἐδάρυε τὰς Δυνάμεις καὶ εἰς μεγαλείτερον βαθμὸν τὴν Ἀγγλίαν, λαμβανομένης ὑπ' ὄψει τῆς ἀπὸ τοῦ Βερολινίου Συνεδρίου πολιτικῆς τῆς. «Ἡ ἐμφάνισις τῶν Νεοτούρκων ἐπεδείνωσε τὴν κατάστασιν διὰ τῆς καταρρακώσεως τοῦ Συντάγματος καὶ μεταξὺ ἄλλων τοῦ ἀνθελληνικοῦ ἐμπορικοῦ ἀποκλεισμοῦ. Αἱ Δυνάμεις οὐδὲ τὴν στιγμὴν ταύτην ἦσαν σύμφωνοι ἐπὶ τοῦ σχεδίου τῶν μεταρρυθμίσεων καὶ τῆς ἀποτελεσματικότητος αὐτῶν». Τὸ «Βαλκανικὸν Κομιτάτο» προέβαινε περαιτέρω εἰς τὴν δῆλωσιν, ὅτι θὰ εἰργάζετο ὅση αὐτῷ δύναμις, ὅπως προσεταιρισθῇ τὴν δημοσίαν γνώμην εἰς τὴν πολιτικὴν, τὴν ὁποῖαν ἐθεώρει ὡς τὴν μόνην σύμφωνον πρὸς τὰ ἀληθῆ αἰσθήματα τοῦ τόπου. «Ἐπέστη ὁ καιρὸς ὅπως τεθῇ τέρμα εἰς τὴν διαβίωσιν ὑπὸ τὴν δεσποτεῖαν ἀναξίας κυβερνώσεως τάξεως φυλῶν, αἱ ὁποῖαι πολλὰ ὑπόσχονται. Μόνη δὲ τελικὴ λύσις τοῦ ζητήματος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας θὰ ἦτο ἴσως αὐτονομία ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῶν Δυνάμεων». Τὸ «Βαλκανικὸν Κομιτάτο» ἐτόνιζεν ἐν τέλει, ὅτι τὸ θαῦμα τῆς ἐνώσεως τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν ἀπετέλεσεν ἢ κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον τουρκικὴ κακοδιοίκησις.

Ἡ «Σαββατιαία Ἐπιθεώρησις» τὸ ἀπὸ πολιτικῆς ἀπόψεως ἔγκριτον τοῦτο περιοδικὸν κατέκρινε τὸν σὲρ Ἐδουάρδον Γκρέυ ὡς πιστεύσαντα εἰς τὸν Νεοτουρκισμόν καὶ τὰς ἐπαγγελίας του: «Οὐδὲ ἦτο μόνον αὐτὸ τὸ διπλωματικὸν σφάλμα τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν. Ὁ Γκρέυ εἶχεν ἀποτύχει οὐκ ὀλίγως καὶ εἰς τὸ Βοσνιακὸν ζήτημα, κατέστησε δὲ τὴν Αὐστρίαν τόσον ἰσχυρὰν διὰ τῆς ἀποτυχίας του ἐκεῖνης, ὥστε σήμερον οἱ ἐν Βιέννῃ νὰ προσβλέπουν μετὰ καταφρονήσεως τὴν Ἀγγλίαν».

Τὸ φιλελεύθερον, ἐπίσης ἑβδομαδιαῖον φύλλον, «Ἐθνος» δὲν ἦτο μετριοπαθέστερον εἰς τὴν ἐπίκρισιν τῆς πολιτικῆς τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν. Ἡ στάσις τοῦ σὲρ Ἐδουάρδου Γκρέυ, ἔγραφεν, ἐξησθένισε καὶ τὴν ὁμοφωνίαν τῶν Δυνάμεων. Καὶ διὰ τὴν τοιαύτην πολιτικὴν του ἡ χώρα ἤθελε ζητήσῃ μίαν ἡμέραν εὐρυτάτας εὐθύνας καὶ ἐξηγήσεις.

Ἀντιθέτως ὁ τόνος τῶν πλείστων ἀγγλικῶν ἑφημερίδων ἦτο πιερόχολος κατάκρισις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Διπλωματίας μὴ δυνηθείσης νὰ προ-

λάβη
μερίδ
τῆς σ
Ἡ
τικῆς
σεως
τὴν Π
ἀξίωσ
Τ
τῆς Ἰ
πῶν
Δυνάμ
ριστια
συγκλ
σιν τ
τέρω
«προ
διον
Τουρ
πρεσ
Τ
ἐπεδ
τῶν
ἀντιπ
εἰς τ
ταρρ
Ἐξω
καὶ ἔ
κρίνω
ὡς ἔ
στρο
τοῖς
(pre

λάβη τὸν πόλεμον, θεωρούμενον ἤδη ἄφεικτον. Τινὲς μάλιστα τῶν ἐφημερίδων τούτων ἐξέφραζον καὶ ἀπροκάλυπτον τὸν φόβον γενικεύσεως τῆς συρράξεως.

Ἡ ἐν Ἀθήναις παρουσία τοῦ Βασιλέως Γεωργίου ἐπέσπευσε τὰς σχετικὰς διπλωματικὰς ἐνεργείας διὰ τὴν διατύπωσιν ἀφ' ἑνὸς τῆς ἀπαντήσεως εἰς τὸ γενόμενον παρὰ τῶν Μ. Δυνάμεων διάδημα καὶ διὰ τὴν πρὸς τὴν Πύλην διακοίνωσιν, ἣ ὁποία θὰ περιελάμβανε τὰς δικαίας αὐτῶν ἀξιώσεις.

Τὴν 30 Σεπτεμβρίου, μετὰ μεσημβρίαν, ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος κ. Λάμπρος Κορομηλάς καὶ οἱ συνάδελφοί του τῶν λοιπῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν, ἐπέδιδον εἰς τοὺς πρεσβευτὰς τῶν Μεγάλων Δυνάμεων τὴν ἀπάντησιν εἰς τὴν διακοίνωσίν των. Ἐξέφραζον τὰς εὐχαριστίας των πρὸς τὰς Μ. Δυνάμεις διὰ τὴν φιλικὴν των παρέμβασιν καὶ συγχρόνως προέβαινον εἰς τὴν δήλωσιν, ὅτι πρὸς ὀριστικὴν ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ καὶ πρὸς ἀποσώθῃσιν περαιτέρω περιπλοκῶν καὶ διατήρησιν τῆς εἰρήνης ἔκριναν σκόπιμον νὰ «προσκαλέσων» τὴν Πύλιν ν' ἀποδεχθῆ καὶ ἐφαρμοστῆ εὐρύτατον σχέδιον μεταρρυθμίσεων ἀνεὶ τῶν ὁποίων ἦτο ἀδύνατος ἡ εἰρηνικὴ μετὰ τῆς Τουρκίας συμβίωσις τῶν λαῶν τῆς Βαλκανικῆς. Ἀνεκοινοῦτο δὲ εἰς τοὺς πρεσβευτὰς τὸ σχέδιον τοῦτο.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν, περὶ ὥραν ἀπὸ τῆς 7 μέχρι τῆς 8 ἑσπερινῆς, ἐπεδίδετο καὶ ἡ πρὸς τὴν Τουρκίαν διακοίνωσις τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν διὰ τῶν ἐν Ἀθήναις, Σόφια καὶ Βελιγραδίῳ διπλωματικῶν αὐτῆς ἀντιπροσώπων. Ὑπῆρχε δὲ καὶ ἐπεξηγηματικὸν σημεῖωμα, συνημμένον εἰς τὴν ρηγματικὴν αὐτὴν διακοίνωσιν, περὶ τῶν ὑποδεινυομένων μεταρρυθμίσεων.

Ἐν Ἀθήναις κατὰ τὴν μνησθεῖσαν ὥραν ὁ παρὰ τῇ ὑπουργείῳ τῶν Ἐξωτερικῶν γραμματεὺς κ. Καρατζᾶς μετέβη εἰς τὴν τουρκικὴν πρεσβείαν καὶ ἐπέδωκε εἰς τὸν πρεσβευτὴν τῆς Τουρκίας Μουχτάρ βέην τὴν διακοίνωσιν καὶ τὸ ἐπισυνημμένον σημεῖωμα, τὰ ὁποῖα εἶχον ἐπὶ λέξει ὡς ἑξῆς:

«Παρὰ τὸ διάδημα, εἰς 3, τῇ μεσολαβήσει τῶν Κυβερνήσεων Ἀυτοκρατορίας καὶ Ρωσσίας, αἱ 3 Μεγάλαι Δυνάμεις προσέβησαν παρὰ τοῖς Βαλκανικοῖς Κράτεσι, διάδημα δι' οὗ ὑπισχυόνται νὰ ἀναλάβωσι (prendre en main) τὴν πραγματοποίησιν μεταρρυθμίσεων ἐν τῇ διαι-

κήσει τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, αἱ Κυβερνήσεις τῆς Βουλγαρίας, τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Σερβίας θεωροῦσιν οὐχ ἥττον καθήκον αὐτῶν ν' ἀπειθουσὶν ἀπ' εὐθείας τῇ Αὐτοκρατορικῇ Κυβερνήσει τῆς Α. Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου, ὅπως τῇ δηλώσωσιν, ὅτι μόνον ριζικαὶ μεταρρυθμίσεις εὐκρινῶς καὶ ἀκεραίως ἐφαρμοσθησόμεναι δύνανται πράγματι νὰ βελτιώσωσι τὴν ἀθλίαν κατάστασιν τῶν χριστιανικῶν πληθυσμῶν τῶν βιλαετιῶν τῆς Αὐτοκρατορίας, νὰ ἐγγυηθῶσι τὴν τάξιν καὶ τὴν ἡσυχίαν ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ, ὡς καὶ νὰ ἐξασφαλίσωσιν ἐδραίαν τὴν εἰρήνην μεταξὺ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας καὶ τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν, πρὸς τὰ ὅποια ἡ Ὑψηλὴ Πύλη πολλάκις ἔλαβε στάσιν ἀθάλακτον καὶ προκλητικὴν.

»Αἱ Κυβερνήσεις τῆς Βουλγαρίας, τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Σερβίας, λυπούμεναι ὅτι ἡ Μαυροβουνιωτικὴ Κυβέρνησις δὲν δύναται ὡς ἐκ τῶν ἐπελθόντων συμβεβηκότων νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὸ διάδημα, προσκαλοῦσι τὴν Ὑ. Πύλιν νὰ προσῆ ἀμέσως ἐκ συμφώνου μετὰ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων καὶ τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν καὶ εἰσαγωγὴν διὰ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν τῶν ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 23 τῆς Βερολινεῖας Συνθήκης προβλεπομένων μεταρρυθμίσεων, λαμβάνουσα ὡς βάσιν τὴν ἀρχὴν τῶν ἐθνικῶν αὐτονομιῶν (διοικήσις αὐτόνομος, ἐπαρχιακὰ καὶ γενικὰ αἰρετὰ συμβούλια, ὀργανωτὰ Βέλγοι ἢ Ἑλβετοί, αἰρετὰ ἐπαρχιακαὶ συνελεύσεις, ἐλευθέρᾳ ἐκπαίδευσις, χωροφυλακὴ καὶ πολιτοφυλακὴ) καὶ ἐμπιστευομένη τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῶν εἰς ἀνώτερον συμβούλιον, ἀποτελούμενον ἐκ Χριστιανῶν καὶ Μωαμεθανῶν, ἐν ἴσῳ ἀριθμῷ, ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν δὲ τῶν πρεσβευτῶν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων καὶ τῶν τεσσάρων Βαλκανικῶν Κρατῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει.

»Εὐελπιστοῦσιν ὅτι ἡ Τουρκία θὰ δυνήθῃ νὰ δηλώσῃ, ὅτι δέχεται τὴν αἴτησιν καὶ ὅτι ἀναλαμβάνει τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐφαρμόσῃ τὰς ἐν τῇ παρουσίᾳ διακοινώσει καὶ τῇ συνημμένῃ σημειώματι μεταρρυθμίσεις ἐντὸς προθεσμίας ἑξ μηνῶν· εἰς ἀπόδειξιν δὲ τῆς συγκαταθέσεώς της ταύτης θὰ εὐαρεστηθῇ νὰ ἀνακαλέσῃ τὸ περὶ κινήτοποιήσεως τοῦ στρατοῦ αὐτῆς διάταγμα.

»Ὁ ὑποφαινόμενος δράττεται τῆς εὐκαιρίας, ὅπως ἐπαναλάβῃ τὰς διαβεβαιώσεις τῆς ἐξόχου αὐτοῦ ὑπολήψεως.

Λάμπρος Κορομηλάς.

Τὸ κείμενον τοῦ ἐπεξηγηματικοῦ τῆς διακοινώσεως ταύτης σημειώ-
ματος ἦτο τὸ ἑξῆς :

«α.) Ἐπικύρωσις τῆς ἐθνικῆς αὐτονομίας τῶν ἐθνοτήτων ἐν τῇ Αὐ-
τοκρατορίᾳ μεθ' ὧν τῶν συνεπειῶν αὐτῆς.

»β.) Ἀναλογικὴ ἀντιπροσώπευσις ἐκάστης ἐθνοτήτος ἐν τῇ Ὀθωμα-
νικῇ Κοινοβουλίᾳ.

»γ.) Διορισμὸς χριστιανῶν εἰς πάντα τὰ δημόσια ἀξιώματα ἐν ταῖς
ἐπαρχίαις ταῖς οἰκουμέναις ὑπὸ χριστιανῶν.

»δ.) Ἀναγνώρισις ὡς ἰσοβάθμων πρὸς τὰ ὀθωμανικὰ σχολεῖα οἰου-
δήποτε βαθμοῦ τῶν σχολείων τῶν χριστιανικῶν κοινοτήτων.

»ε.) Ὑποχρέωσις τῆς Πύλης νὰ μὴ προσπαθῆσῃ νὰ μεταβάλῃ τὸν
ἐθνολογικὸν χαρακτήρα τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Αὐτοκρατορίας διὰ τοῦ ἐποι-
κισμοῦ μωαμεθανικῶν πληθυσμῶν.

»ς.) Τοπικὴ στρατολογία χριστιανῶν πρὸς ἐτετέλεσιν τῆς στρατιωτι-
κῆς ὑπηρεσίας μετὰ στελεχῶν χριστιανικῶν. Μέχρι τοῦ σχηματισμοῦ
τῶν στελεχῶν τούτων ἀναστολὴ στρατολογίας.

»ζ.) Ἀναδιοργάνωσις τῆς χωροφυλακῆς ἀνὰ τὰ βιλαέτια τῆς Εὐρω-
παϊκῆς Τουρκίας ὑπὸ τὴν πραγματικὴν ἀρχηγίαν διοργανωτοῦ Ἑλβετοῦ
ἢ Βέλγου.

»η.) Διορισμὸς ἐν τοῖς κατοικουμένοις ὑπὸ χριστιανῶν βιλαετοῖς βα-
λῆδων Ἑλβετῶν ἢ Βέλγων, τῇ ἐγκρίσει τῶν Δυνάμεων, καὶ παρ' αὐτοῖς
συμβουλίων γενικῶν ἐκλεγομένων ὑπὸ τῶν ἐκλογικῶν διαμερισμάτων.

»θ.) Ἰδρυσις παρὰ τῇ Μ. Βεζυρείᾳ ἀνωτέρου συμβουλίου, ἀπαρτι-
ζομένου ἀπὸ Χριστιανῶν καὶ Μωαμεθανῶν ἐν ἴσῃ ἀρίθμῳ, πρὸς ἐπίβλε-
ψιν τῆς ἐφαρμογῆς τῶν μεταρρυθμίσεων ἢ λειτουργία καὶ ἐργασία τοῦ
ἐρημένου συμβουλίου (ὅα παρακολουθῆται ὑπὸ τῶν πρεσβευτῶν τῶν Με-
γάλων Δυνάμεων καὶ τῶν τεσσάρων Βαλκανικῶν Κρατῶν ἐν Κωνσταν-
τινουπόλει).

Ὁ πρεσβευτὴς τῆς Τουρκίας ἐδέχθη τὴν ἐπιδοθεῖσαν διακοίνωσιν
καὶ περεκάλεισε μάλιστα ὅπως διατεθῆ τῇ τηλεγραφικῇ γραμμῇ διὰ τὴν
ἐγκαιρον μεταβίβασίν της. Μετὰ πάροδον ὁμοῦ τεσσάρων ἡρῶν, ἀφοῦ,
φαίνεται, ἐμελέτησε καλῶς τὸ κείμενον, διὰ τοῦ πρώτου τοῦ γραμμα-
τέως διεμήνυσε εἰς τὸν ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν, ὅτι ἐθέλει προτι-
μότερον νὰ μὴ διαβιβάσῃ εἰς τὴν Κυβέρνησιν του τὴν διακοίνωσιν οὕτω
συντεταγμένην καὶ τὴν ἐπέστρεφεν ἵνα ἐπιδοθῆ ἀπ' εὐθείας.

Ὁ κ. Κορομηλάς ἠσθάνθη ἐκπληξιν καὶ τὸ γεγονός γνωσθὲν εἰς τοὺς ἐν Ἀθήναις διπλωματικούς κύκλους ἐπροκάλεσε ἀνάλογον ἐντύπωσιν.

Ὁ κ. Κορομηλάς ἀπήντησεν εἰς τὸν ἀπεσταλμένον τοῦ Τούρκου πρεσβευτοῦ, ὅτι ἐφ' ὅσον κατ' ἀρχὴν αὐτος εἶχε δεχθῆ τὸ ἐγγραφον, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ τὸ ἐπιστρέψῃ μετὰ τετράωρον. Καὶ ἐπόμενος εἰς τὴν γνῶμην του ταύτην ὁ κ. Ὑπουργὸς ἀντεπέστρεψε τὴν διακοίνωσιν δι' ὑπαλλήλου τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν εἰς τὴν πρεσβείαν, ὁπόθεν ὁμοῦ καὶ ἐκ δευτέρου ἐπεστράφη εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν μετὰ τὸ μεσονύκτιον.

Ἐζητήθη ἐξήγησις τῆς παραδόξου διπλωματικῆς συμπεριφορᾶς τοῦ Μουχτάρ βέη καὶ ὄχι ὀλιγώτερον ἐπεκράτησεν ἡ σκέψις, ὅτι ὠφέλιτο αὕτη εἰς τὴν ιδιότητά του ὡς ἀφωσιωμένου καὶ φανατικοῦ Νεοτούρκου. Ἦτο δὲ ἐξηκριβωμένον, ὅτι οὐδεμίαν εἶχε λάβει σχετικὴν ὁδηγίαν ἀπὸ τὴν Κυβέρνησίν του μεταξὺ τῆς 7 καὶ τῆς 11 ἑσπερινῆς, διότι καθ' ὅλον τοῦτο τὸ χρονικὸν διάστημα οὐδὲν τηλεγράφημα εἶχε ληφθῆ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως πρὸς τὴν Τουρκικὴν Πρεσβείαν. Ὁ κ. Κορομηλάς εὐρεθεὶς πρὸ τοιαύτης φελησεως, τὴν ὁποίαν διπλωματικῶς ἔκρινεν ἀσυνεπῆ καὶ ἀσυνείδητον, ἠναγκάσθη νὰ προβῆ μετὰ τὸ μεσονύκτιον εἰς διάβημα ἐπίσης ἀσύνηθες, ἀλλὰ τὸ ὁποῖον ἐνόμιζεν, ὅτι τοῦ ἐπέβαλεν ἡ περίστασις. Ἀπέστειλεν ἀνοικτὸν τηλεγράφημα πρὸς τὸν ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουργὸν τῆς Τουρκίας, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀφηγούμενος τὰ τοῦ ἐπεισοδίου ἐξέφραζε τὴν κατάπληξιν του διὰ τὴν τοιαύτην συμπεριφορὰν τοῦ διπλωματικοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Τουρκίας καὶ κατέληγεν εἰς τὴν πρότασιν, ὅτι ἡ Ὄθωμανικὴ Κυβέρνησις ἠδύνατο ἀν ἤθελε νὰ ζητήσῃ τηλεγραφικῶς ἀπὸ τὸν ἐν Ἀθήναις ἀντιπρόσωπόν της τὸ περιεχόμενον τῆς διακοινώσεως, οὗτινος βεβαίως δὲ εἶχεν οὗτος γνωστὴν ἀφοῦ ἐκράτησε τὸ κείμενον ἐπὶ τετράωρον παρ' αὐτῇ.

Ἐννοεῖται, ὅτι ταῦτα πάντα ἦσαν ἀσκιποὶ ἐνέργειαι τῆς τελευταίας παραχῶδους στιγμῆς καὶ ἀπὸ τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἕκαστος ἠδύνατο νὰ εἶνε βέβαιος, ὅτι ἡ τελικὴ, ἡ μοιραία διάστασις εἶχεν ἐπέλθει πλέον. Διότι ὅλα ἀκριβῶς πρὸς τοῦτο ἐγένοντο διὰ νὰ τὴν προκαλέσουν.

Καὶ ἡ εὐρωπαϊκὴ ἀντίληψις τοιαύτη ἦτο. Τηλεγραφήματα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀνήγγειλον, ὅτι μετὰ τὴν νέαν τροπὴν τῆς βαλκανικῆς κρίσεως οἱ παρὰ τῆ Πύλλῃ ἀντιπρόσωποι τῆς Ἑλλάδος, Βουλγα-

εν εἰς
ν ἔν:
όρκου
αφον,
ἰς τὴν
τιν δι'
πόθεν
ρικῶν
ἄς τοῦ
εἰλετο
σοτούρ-
ηγιαν
καθ'
θῆ ἐκ
μηλᾶς
ν ἄσυ-
ιον εἰς
ἔβαλεν
πτι τῶν
τά τοῦ
επιφο-
γεν εἰς
νά ζη-
περιε-
ν ἄφου
ευταίς
ατο νά
πλέον.
ον.
κ Κων-
αλακι-
βουλγα-

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ — ΣΥΛΛΑΛΗΤΗΡΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΣΤΥΛΟΥΣ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΙΟΥ ΔΙΟΣ
ΔΙΑ ΤΑΣ ΕΝ ΗΠΕΙΡΩ ΑΛΒΑΝΙΚΑΣ ΘΗΡΙΩΔΙΑΣ

ρίας και Σερβίας ετοιμάζοντο ἤδη ν' ἀπέλθουν ἐκεῖθεν, τῆς ἐπιστροφῆς τῆς διακοινώσεως θεωρουμένης ὡς αἰτίας πολέμου. Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληὴν πρεσβευτῆς κ. Γρυπάρης ἤρχισε παραδίδων τὰ ἀρχεῖα τῆς Ἑλληνικῆς πρεσβείας εἰς τὴν Γαλλικὴν, τῆς Κυβερνήσεως τῆς Δημοκρατίας ἀποδεχθεῖσης τὴν προστασίαν τῶν συμφερόντων τῶν ἐν τῇ Αὐτοκρατορίᾳ Ἑλλήνων ὑπηκόων.

Ἀναλόγους ὁδηγίας εἶχον καὶ οἱ παρὰ ταῖς πρωτεύουσαις τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν πρεσβευταὶ τῆς Τουρκίας. Οὕτω ὁ Μουχτάρ βέης παρέδωκε τὴν νύκτα τῆς 30 Σεπτεμβρίου τὰ ἀρχεῖα τῶν γραφείων του εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Γερμανικὴν πρεσβείαν καὶ ἦτον ἔτοιμος πρὸς ἀναχώρησιν.

Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε συγκληθῆ ἡ Βουλὴ καὶ ἤδη ἀνεμένετο ἡ πρώτη συνεδρίασις διὰ τὴν 4 μεταμεσημβρινὴν ὥραν τῆς 1 Ὀκτωβρίου. Τὸ πολιτικὸν τοῦτο γεγονός, εἶχεν ὡς ἐκ τῶν περιστάσεων ἐξαιρετικὴν σημασίαν. Ὅχι μόνον διότι θὰ ἐξεδηλοῦτο ἐν σχέσει πρὸς τὰ πράγματα, ἀλλὰ διότι θὰ ἐνεφανίζετο καὶ πάλιν τὸ Κρητικὸν ζήτημα ὡς ὑπόθεσις μεμονωμένη ἐντελῶς μεταξὺ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν Προστατῶν Δυνάμεων. Πῶς ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις θ' ἀντιμετώπιζε τὸ ζήτημα τοῦτο; Ἡ Κρήτη ἦτον ἐν ἐπιστρατεύσει ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, ἡ ἠρωϊκὴ μεγαλόνησος ἦτον ἐτοιμὴ ν' ἀποστείλῃ τὰ τέκνα τῆς ν' ἀγωνισθοῦν μετὰ τῶν ἀδελφῶν των Ἑλλήνων στρατιωτῶν. Αἱ Προστάτιδες Δυνάμεις δὲν ἐφαίνοντο, ὅτι ἐσκόπουν νὰ παρεμποδίσουν τὸ κίνημα τοῦτο. Ἄρ' ἔγε θὰ ἦσαν διατεθειμέναι καὶ ν' ἀποδεχθοῦν τὸ κήρυγμα τῆς ἐνώσεως ἀντηχοῦν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Βουλὴν ἐπισήμως καὶ νὰ ἴδουν τοὺς Κρήτας βουλευτὰς παρακαθημένους ἐν αὐτῇ χωρὶς νὰ φέρουν ἀντίρρησης; Ἡ παντοτεινὴ ἐνέργειά των περιωρίζετο εἰς τὸ ν' ἀποκρούουν τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐνδεχόμενον ὑπὸ εὐλογαφονῆ δικαιολογίαν, ὅτι ἡ Τουρκία ἠδύνατο νὰ θεωρήσῃ τὸ γεγονός ὡς αἰτίαν πολέμου, ἀλλ' ἤδη διὰ τόσα ἄλλα σπουδαιότερα αἰτία ὁ πόλεμος ἦτον ἐπὶ θύραις. Ἀνεμένετο λοιπὸν ἐναγωνίως ἡ στάσις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐναντι τοῦ πάντοτε διπλωματικῶς λεπτοτάτου τούτου ζητήματος.

Ἦδη ἀπὸ τῆς 19 Σεπτεμβρίου οἱ ἐν Ἀθήναις συγκεντρωμένοι Κρήτες βουλευταὶ εἶχον συντάξει καὶ ἀπευθύνει πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Βουλῆς τὴν ἐξῆς δῆλωσιν:

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΚΥΡΙΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟΝ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Κύριε Πρόεδρε,

»Δαμβάνομεν τὴν τιμὴν νὰ ἐγκλείσωμεν ὑμῖν συνημμένως ᾧδε κατάλογον ὀνομαστικῶν τῶν ἐν Ἀθήναις παρόντων Κρητῶν βουλευτῶν, ἵνα, εὐαρεστούμενος προσκαλέσητε αὐτοὺς καὶ συμμετάσχωσι τῶν ἐργασιῶν τῆς ὅσον οὕτω συνεργουμένης ἀντιπροσωπείας τοῦ Κράτους.

»Ἡ ἐντολή, ἣν ἐλάβομεν ἐκ Κρήτης καὶ αἱ παρουσιαζόμεναι εὐτυχεῖς Ἐθνικαὶ περιστάσεις αἴρουσι πάντα ἕισταγμόν, ὅπως ἡ Κρήτη ριφθῆ εἰς τὰς ἀγκύλας τῆς μητρὸς τῆς καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς παρακαθήσωσι μετὰ τῶν ἀδελφῶν τῶν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Συνεδρίῳ.

Οἱ ἐν Ἀθήναις Κρητὲς βουλευταὶ -

Ἦτο ἐκ τῶν ἀνωτέρω κατάδηλον, ὅτι οἱ Κρητὲς βουλευταὶ ἐνέμενον εἰς τὴν ἀπόφασίν των νὰ ἀναγνωρισθοῦν ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Κοινοβουλίῳ ὡς Ἑλληνες βουλευταὶ. Τὴν πρώτην τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἐπρόκειτο νὰ συνεδριάσῃ ἡ Βουλὴ συνήλθον εἰς τὸ ζυθοπωλεῖον «Πανελληνιον», ἐκ νέου δὲ καὶ τὸ ἀπόγευμα, καὶ συσκεφθέντες ἀπεφάσισαν νὰ μεταβοῦν ἐν σώματι εἰς τὴν Βουλὴν.

Ἐπίσης τὴν πρώτην τῆς αὐτῆς ἡμέρας οἱ ἀντιπολιτευόμενοι Ἑλληνες βουλευταὶ συνεκεντρώθησαν εἰς τὰς οἰκίας τῶν ἀρχηγῶν τῶν ὅπως συζητήσουν καὶ κανονίσουν τὴν στάσιν των.

Ἡ κίνησις τοῦ λαοῦ, ἐναγωνίως ἀναμείνοντος νὰ πληροφορηθῆ τὰ τῆς συνεδριάσεως εἶχεν ἀρχίσαι ἀπὸ τὴν ὁδὸν Σταδίου ἀπὸ τῆς 2 μ. μ. Ὅλος ὁ περίξ τῆς Βουλῆς χώρος καὶ αἱ πάροδοι εἶχον καταληφθῆ ὑπὸ ἀναριθμήτου πλήθους. Ἐπίσης ὅλοι οἱ ἐξ ὕσται τῶν περίξ οἰκιῶν καὶ γραφείων καὶ καταστημάτων ἦσαν πλήρεις θεατῶν, ἰδίᾳ κυριῶν.

Ἀναμένεται ἡ ἐμφάνισις τῶν Κρητῶν βουλευτῶν, οἱ ὅποιοι περὶ τὴν 3 ὥραν θεῖνται ἀνερχόμενοι τὴν ὁδὸν Σταδίου εἰς πικνὴν μάζαν ἔχουσαν ἐπὶ κεφαλῆς τὸν κ. Πολογιώργην. Μία ζητωκραυγὴ ἀτελεύτου διεέσειε τότε τὸν ἀέρα καὶ παταγώδη χειροκροτήματα ἐποίκιλον τὴν βοὴν αὐτὴν τοῦ ἐνθουσιασμοῦ. (Ὅποια ἱερὰ συγκιῆ! Μόνον ἐὰν ἤθελε νὰ σκεφθῆ κανεὶς τοὺς αἰῶνας ποῦ παρήλθον τῶν μαρτυριῶν δι' αὐτὴν τὴν προσδοκίαν, θὰ ἤσθάνετο, ὅτι τὸ θέαμα αὐτὸ ὡς πρόδηλον μᾶς τελικῆς ἀπολυτρώσεως, εἶχε κατὰ ἐνθεον ἐπιστημότητα. Καὶ ἦσαν ὅλοι

ώραίοι ἄνδρες μὲ ἀδρᾶν κατατομὴν ποῦ ἐφώτιζαν ἀστραπηβόλα βλέμματα, τὰ βλέμματα τὰ ἐπίμονα, τὰ θεληματικὰ πρὸς τὸ ὀριστικὸν τέρμα τῶν προαιωνίων ἀγώνων, καὶ ἡ κίνησις τῶν ἤτο ὀρμητικὴ εἶχε καὶ ἀπὸ τὰς τολμηράς, τὰς βιαίας πορείας ποῦ ἐνθύμιζαν αὐτοὺς τοὺς ἀγῶνας.

Οὐδεὶς ἀντέστη τὴν φορὰν αὐτὴν, ὡς πρὸ τιῶν μηνῶν, εἰς τὴν διάβασίν των. Οἱ Κρηῖτες βουλευταὶ, ἐπευφημούμενοι, ὑπὸ ἀτελευτήτους ζητωκραυγᾶς, ὡς εἰς μίαν ἀποθέωσιν, ἔστησαν πρὸ τῶν βαθμίδων τῶν προφυλακίων τοῦ Βουλευτηρίου καὶ ἐξ αὐτῶν ὁ κ. Πολογιώργης παρεκάλεσε τὸν ἐπὶ τῆς τάξεως ἀξιωματικὸν νὰ ἐρωτήσῃ τὸν Πρόεδρον τῆς Βουλῆς ἐὰν ἤτο διατεθειμένος νὰ τοὺς ἐπιτρέψῃ τὴν εἴσοδον. Μετ' ὀλίγον ὁ ἀξιωματικὸς ἐπανελθὼν ἔφερε τὸ χαρμόσυνον ἀγγελμα, ὅτι ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς ἐπέτρεπε τὴν εἴσοδον. Συγκεινημένοι οἱ Κρηῖτες βουλευταὶ εἰσήλθον εἰς τὸ Κοινοβούλιον.

Πανηγυρικὴ ἤτο ἐπίσης ἡ ὄψις τῆς αἰθούσης τῶν συνεδριάσεων. Ὅλα τὰ θεωρεῖα ἦσαν πλήρη. Εἰς τὸ διπλωματικὸν διεκρίνοντο ὁ Πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας σὲρ Ἑλλιοτ, ὁ τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας κ. Δεβίλ, ὁ τῆς Σερβίας κ. Μπόσκοβιτς, καὶ ὁ τῆς Βουλγαρίας κ. Κατζίμητσεφ καὶ ἄλλοι, στρατιωτικοὶ καὶ διπλωματικοὶ ἀκόλουθοι τῶν Πρεσβειῶν. Τὰ ἐδώλια τῶν βουλευτῶν εἶχον καταληφθῆ ὅλα. Ἐνωρίτατα εἶχον προσέλθει οἱ ἀρχηγοὶ τῶν κομιμάτων κ. κ. Γ. Θεοτόκης, Κυρ. Μαυρομιγάλης, Δ. Ράλλης καὶ Ἀλέξανδρος Ζαΐμης. Ψέθυρος ζωηρῶν διαλόγων ἀκούεται καὶ ὄλων τὰ βλέμματα φαίνονται ἐστραμμένα πρὸς τὴν εἴσοδον, ἐπόθεν ἔμελλε νὰ ἐξελιχθῆ ἡ μεγαλοπρεπὴς σκηνὴ τῆς εἰσόδου τῶν Κρητῶν βουλευτῶν. Περὶ ὥραν 4 ἐμφανίζονται οὗτοι καὶ τότε ἡ αἰθουσα ἐσεισθη ἀπὸ τὰς ἐπευφημίας καὶ τὰ χειροκροτήματα: «Ζήτω ἡ Κρήτη!.. Ζήτω ἡ Ἐνωσις!.. Ζήτω τὸ Ἔθνος!..» ἀκούονται ἐξ ὄλων τῶν σημείων, ἀπὸ τῶν θεωρείων καὶ τῆς αἰθούσης. Εἶνε ὥσάν νὰ συνηρπάσθησαν ὅλοι ἀπὸ τὴν αὐτὴν ἰερὰν συγκίνησιν, ὡς ἐὰν εἰς ὑπῆρχε μόνος μέγας παλμὸς τῶν καρδιῶν των, ὡς ἐὰν μία ψυχὴ, ἡ ψυχὴ ἡ Ἑλληνικὴ διεδήλου τὴν μεγάλην θέλησιν πρὸς τὴν ἐπιστημοποίησιν τὸσφ ὑπερέχου γεγονότος. Καὶ πολλοὶ κλαίουσιν, ἀφήνουν δάκρυα συγκινήσεως καὶ χαρᾶς καὶ δὲν ὑπάρχει εἰς ἄνθρωπος δυνάμενος ν' ἀντιστῆ εἰς αὐτὴν τὴν σφοδρὰν συγκίνησιν ἀπὸ τῶν ἐπιστήμων λειτουργῶν τοῦ Κράτους, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ διπλωματικὴ ἀνάγκη ἴα ἐπέβαλεν ὅσως ἐπιφυλάξεις, μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν παρισταμένων ἀντιπροσώπων τῆς ξένης

διπλωματίας. «Ζήτω ἡ ἔνωσις τῆς Κρήτης!..» ἐπανελάμβανεν ἡ ἡχώ, ἐνῶ γυναικεῖα ὠρατὰ χεῖλη ἔβαλλον τοὺς πλέον χαρμωσοῦνους τόνους.

Ὅταν ἐπῆλθε διάμεσον σχετικῆς ἡσυχίας, ἐνεφανίσθη εἰς τὴν αἴθουσαν ὁ Πρωθυπουργός, μὴ δυνάμενος καὶ οὗτος ν' ἀποκρύψῃ τὴν συγκίνησιν ὑπὸ τῆς ὁποίας διεκατείχεται, ἀνὴρ ἐπαγγελματικῶς εἰθισμένος νὰ τηρῇ τὸ πολιτικὸν προσωπεῖον τῆς γαλήνης... Μὴ δὲν ἦσαν αὐτοὶ οἱ παλαίμαχοι συμπολεμισταὶ του μὲ τοὺς ὁποίους ποτε ἐπάνω εἰς τοὺς κυματοβρέχτους βράχους τοῦ Ἀκρωτηρίου, αὐτὸς φέρων τὸ ὄπλον τοῦ ἐπαναστάτου, ἀντίκρυζε τὰς λάμπεις τῶν τηλεδῶλων τῶν ξένων πλοίων, τοῦ ἀσπλαγχνά ἀντὶ νὰ βάλλουν κατὰ τῆς τυραννίας, ἔβαλλον κατὰ τῆς μικρᾶς ομάδος τῶν ἀνδρείων στρατιωτῶν τῆς Ἐλευθερίας; Μήπως ἀπὸ ἄλλης ἀπόψεως ὡς ἀνὴρ χειριζόμενος ἐξ ἴσου ἐπιτηδεῖως, ὡς τὸ ὄπλον του, τὴν λεπτὴν γραφίδα τοῦ πολιτικοῦ καὶ τοῦ διπλωμάτου, δὲν εἶχεν αὐτὸς τοὺς ἰδίους ὡς συνεργάτας, εἰς τὴν αὐτὴν πάντοτε, τὴν αἰωνίαν προσπάθειαν τῆς ἀπελευθερώσεως; Καὶ πρὸ μικροῦ ἀκόμῃ, εἰς τὴν ἀντιστροφὴν τῶν περιστάσεων δὲν εἶχεν ἀπέναντι τῶν ἰδίων διαδραματίσῃ τραγικὸν πρόσωπον, χάριν ἀνωτέρων συμφερόντων, μεταβληθεὶς εἰς δεσμοφύλακα, αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἐφιλοδοξεῖ νὰ εἶνε ὁ Λυτρωτὴς των;...

Οἱ βουλευταὶ καὶ τὸ πλῆθος ἀπὸ τῶν θεωρείων χειροκροτοῦν ἐνθουσιωδῶς τὸν κ. Βενιζέλον, τὸν ὁποῖον ἀκολουθεῖ ὀλόκληρον τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον. Ὁ προσωρινὸς Πρόεδρος τῆς Βουλῆς κ. Παπαϊωάννου, ἐκήρυξε τότε τὴν ἔναρξιν τῆς συνεδριάσεως, ἀναγνῶσας μετὰ τοῦτο πλὴν ἄλλων τινῶν ἐγγράφων καὶ τὰ διατάγματα τῶν ὑπουργῶν τῶν Στρατιωτικῶν καὶ Ναυτικῶν τὰ ἀναγγέλοντα τὴν ἐπιστράτευσιν. Ἐπειτα ἀνέγνωσε τὸν χαιρετισμὸν τῆς Βουλγαρικῆς Σοβράνιε πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν βουλὴν ὡς καὶ τὴν ἀπάντησιν ταύτης πρὸς ἐκείνην. Τὰ δύο ταῦτα τηλεγραφήματα εἶχον ὡς ἑξῆς.

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ

«Τὰ μέλη τῆς Σοβράνιε, συνηθόντα εἰς ἔκτακτον συνεδρίασιν γενομένην ἐπὶ τῆ εὐκαιρίᾳ τῶν ἱστορικῶν περιστάσεων, τὰς ὁποίας διερχόμεθα, ἀποστέλλουν εἰς τοὺς συναδέλφους τῶν Ἀθηναίων τοὺς ἀδελφικοὺς χαιρετισμοὺς των καὶ ἐλπίζουν, ἔτι τὰ χριστιανικὰ Κράτη τοῦ Αἴμου

ήνωμένα ἀδιαρρήκτως εἰς τὸν ἀγῶνα ἐναντίον τῆς ἀναρχίας καὶ τῆς τυραννίας, ὑπὸ τὴν ὁποίαν στενάζουσιν αἱ ἐθνότητες αὐτῶν ἐν Τουρκίᾳ, θὰ κατορθώσουν νὰ θριαμβεύσῃ ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἐλευθερία.

Ὁ Πρόεδρος
Δάνεφ»

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

«Κύριον Πρόεδρον τῆς Βουλῆς

Σόφριαν

»Σπεύσω ν' ἀπαντήσω εἰς τοὺς ἀδελφικοὺς χαιρετισμοὺς, τοὺς ὁποίους εὐηρεστήθητε νὰ μοὶ διαβιβάσητε ἐξ ὀνόματος τῶν μελῶν τῆς Σοβράνιε διὰ ν' ἀνακοινωθοῦν εἰς τὰ μέλη τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων.

»Ἄμα τῇ ἐπαναλήψει τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς θὰ ἐπιτελέσω τὸ καθήκον ν' ἀνακοινώσω τὸν ἐγκάργιον χαιρετισμὸν τῆς Βουλγαρικῆς Βουλῆς εἰς τὰ μέλη τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων καὶ δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ἡ Βουλὴ θὰ μὲ ἐπιφορτίσῃ νὰ σὰς διαβιβάσω τὰ πλέον ἐνθέρμα αὐτῆς εὐχαριστήρια καὶ νὰ διερμηνεύσω τὴν εὐχὴν νὰ ἴδῃ τὰ Βαλκανικὰ Κράτη ἀδιαρρήκτως ἠνωμένα εἰς τὸν εὐγενῆ ἀγῶνα τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἀθῆναι 25 Σεπτεμβρίου 1912.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων
Θ. Παπαϊωάννου

Τὴν ἀνάγνωσιν τῶν δύο τούτων τηλεγραφημάτων ἐπηκολούθησαν χειροκροτήματα καὶ ζητωκραυγαί, μεθ' ὃ δὲ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς ἔδωκε τὸν λόγον εἰς τὸν κ. Πρωθυπουργόν. Ἐν μέσῳ βαθυτάτης σιγῆς ὁ κ. Βενιζέλος εἶπεν τὰ ἑξῆς :

«Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ἀνακοινώσω καὶ προφορικῶς εἰς τὴν Βουλὴν, ὅτι διὰ Β. Διατάγματος τῆς 17 Σεπτεμβρίου ἐκηρύχθη γενικὴ ἐπιστράτευσις τοῦ στρατοῦ τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης. Εἰς τὸ μέτρον τοῦτο προέβημεν ἐκ συμφώνου μετὰ τῶν Κυβερνήσεων Βουλγαρίας, Μαυροβουνίου καὶ Σερβίας, εἰς ἀπάντησιν ἀρξαμένης κινητοποιήσεως τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, κινητοποιή-

σεως, τὴν ὁποίαν τὰ Κράτη τὰ χριστιανικὰ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἀνατολῆς ἔκριναν ὡς ἐπικίνδυνον διὰ τὴν ἀσφάλειαν αὐτῶν. Ἄλλ' ἅπαξ ἐπιστρατευθέντα τὰ χριστιανικὰ Κράτη ἐνόμισαν, ὅτι ἐπεβάλλετο εἰς αὐτὰ νὰ μὴ ἀποστρατευθῶσι πρὶν ἢ ἐπιτύχωσι τὴν ἐπιβολὴν ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ μεταρρυθμίσεων βιζικῶν, πραγματικῶν καὶ ἡγγυημένων, δυναμένων νὰ ἀσφαλίσωσι βίον καλλίτερον καὶ νὰ βελτιώσωσι τὴν ἀθλίαν ἄλλως τύχην τῶν Χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς. Πρὶν ἢ τὰ σύμμαχα Κράτη συνεννοηθῶσι περὶ τῆς διατυπώσεως τῶν μεταρρυθμίσεων, ἃς ἐπρόκειτο νὰ ζητήσωσιν, αἱ ἑξ̄ Μεγάλαι Δυνάμεις διὰ τῶν ἐν ταῖς πρωτεύουσiais τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν ἀντιπροσώπων τῆς Αὐστρουγγρικῆς Μοναρχίας καὶ τῆς Ρωσικῆς Αὐτοκρατορίας, ἐνεργουσῶν ὡς ἐντολοδόχων, ἐδήλωσαν ὅτι ἐνεργῶς ἀποδοκιμάζουσιν πᾶν μέτρον, τὸ ὅποιον ἠδύνατο νὰ ἀγάγη εἰς διατάραξιν τῆς εἰρήνης, στηριζόμεναι δὲ εἰς τὸ ἄρθρον 23 τῆς Συνθήκης τοῦ Βερολίνου, θὰ ἀναλάβωσιν εἰς χεῖράς των ἐν τῷ συμφέροντι τῶν πληθυσμῶν τὴν πραγματοποίησιν μεταρρυθμίσεων ἐν τῇ διοικήσει τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, ἐννοουμένου καλῶς ὅτι αἱ μεταρρυθμίσεις αἵται δὲν θὰ θίξωσι τὴν κυριαρχίαν τῆς Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου καὶ τὴν ἐδαφικὴν ἀκεραιότητα τοῦ Ὄθωμανικοῦ Κράτους. Ἀτυχῶς μὲ τόσας ὑποσχέσεις, τόσον ἐπανελημμένως δοθείσας, ἀλλὰ καὶ τόσον ἐπανελημμένως παραβιασθείσας ὑπὸ τῆς Τουρκίας, μετὰ ὑποσχέσεις, αἱ ὁποῖαι ἦσαν καὶ ὠχυρωμέναι διὰ διεθνῶν πράξεων, τὰ χριστιανικὰ Κράτη τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου δὲν ἐνόμισαν ὅτι ἠδύνατο νὰ ἀρκεσθῶσι [καὶ πάλιν εἰς τὴν ὑπόσχεσιν μεταρρυθμίσεων, οὔτε ἐνόμιζον ὅτι τὸ σχέδιον, τὸ ἐκπονηθὲν πρὸ 30 ὄλων ἐτῶν, μετὰ τὸ Συνέδριον τοῦ Βερολίνου ἠδύνατο σήμερον νὰ ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν νέαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων τὴν δημιουργηθεῖσαν μετὰ τσαῦτα ἔτη. Ἐκρίναν δὲ ὡς ἐκ τούτου, ὅτι ἐπεβάλλετο εἰς αὐτὰ, ἀφοῦ ἔκφράσωσι τὴν εὐγνωμοσύνην των πρὸς τὰς Μεγάλαις Δυνάμεις διὰ τὸ ἐπιδειχθὲν καὶ πάλιν ἐνδικέρον των ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς, ν' ἀπευθυνθῶσιν ἐν τούτοις αὐτὰ ταῦτα πλέον τὰ Χριστιανικὰ Κράτη τοῦ Αἴμου πρὸς τὴν Ὄθωμανικὴν Αὐτοκρατορίαν ἀμέσως, διὰ νὰ διατυπώσωσι πρὸς αὐτὴν τὰς ἀρχάς, ἐπὶ τῶν ὁποίων νομίζουσιν ὅτι ἔπρεπε νὰ βασισθῶσιν αἱ εἰσακτέαι μεταρρυθμίσεις, καὶ τὰς ἐγγυήσεις, τὰς ὁποίας θεωροῦσιν ἀναγκαίας νὰ δοθῶσι διὰ τὴν εἰλικρινῆ αὐτῶν ἐφαρμογὴν.

»Αἱ μεταρρυθμίσεις αὗται, αἵτινες διὰ διακοινώσεως τῶν συμμάχων Κρατῶν ἐζητήθησαν χθές παρὰ τῆς Ἑψηλῆς Πύλης, εἶναι αἱ ἐπόμεναι :

»1ον) Ἐπιβεβαίωσις τῆς Ἐθνικῆς αὐτονομίας τῶν ἐθνοτήτων τῆς Αὐτοκρατορίας μεθ' ὄλων τῶν συνεπειῶν αὐτῆς.

»2ον) Ἀναλογικὴ ἀντιπροσώπευσις ἐκάστης ἐθνότητος ἐν τῷ Ὄθωμανικῷ Κοινοβουλίῳ.

»3ον) Παράδοχῃ πάντων τῶν Χριστιανῶν εἰς πάντα τὰ δημόσια ἀξιώματα.

»4ον) Ἀναγνώρισις ὡς ἰσοβαθμίων πρὸς τὰ Ὄθωμανικὰ σχολεῖα οἰουδήποτε βαθμοῦ τῶν σχολείων τῶν μὴ Ὄθωμανικῶν κοινοτήτων.

»5ον) Ὑποχρέωσις τῆς Πύλης νὰ μὴ ἐπιχειρήσῃ ἀλλοίωσιν τοῦ ἐθνολογικοῦ χαρακτῆρος τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Αὐτοκρατορίας διὰ τοῦ ἀποικισμοῦ Μωαμεθανικῶν πληθυσμῶν.

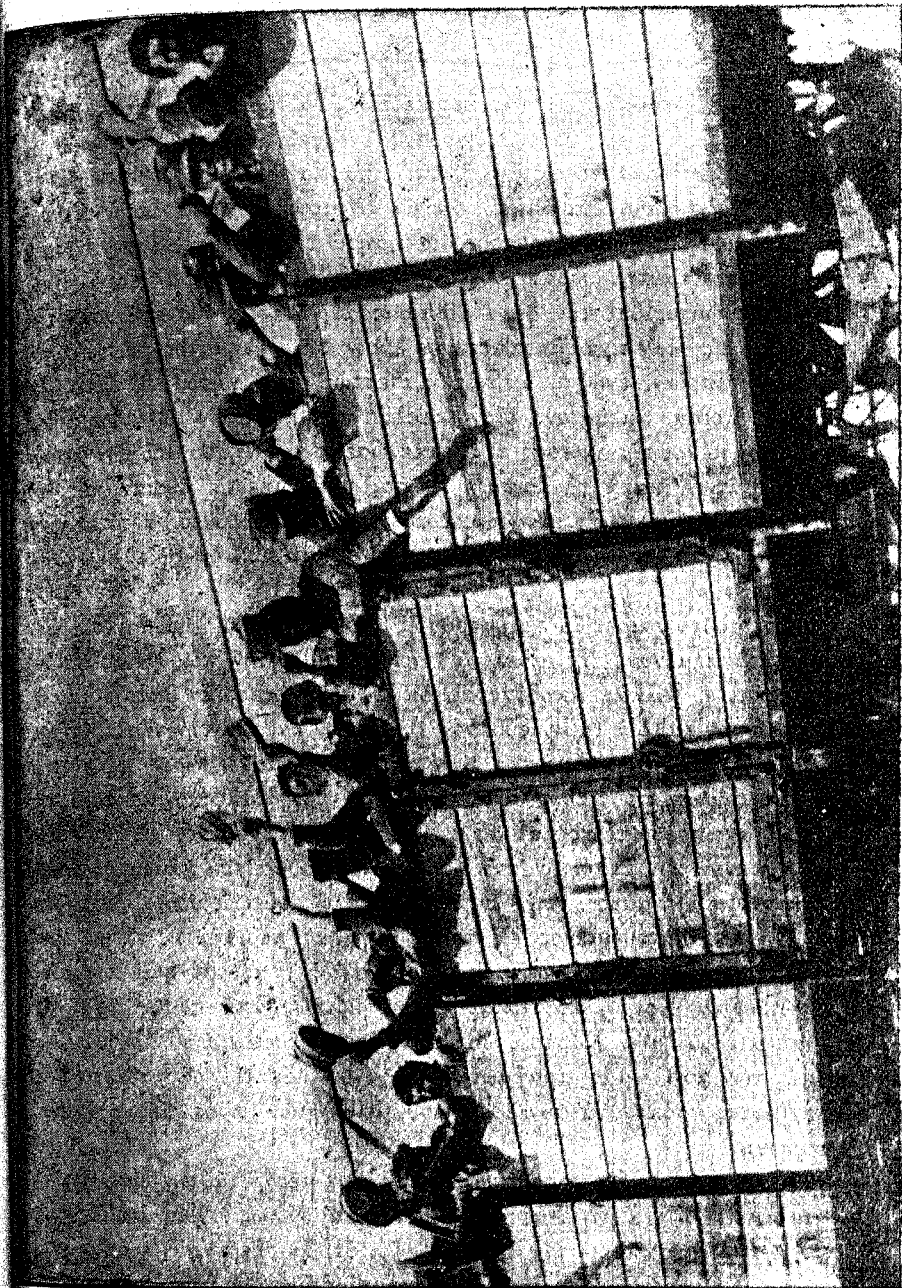
»6ον) Πολιτοφυλακὴ μετὰ περιοχικῆς στρατολογίας τῶν Χριστιανῶν μετὰ Χριστιανικῶν στελεχῶν μέχρι σχηματισμοῦ τῶν στελεχῶν τούτων ἀναστολῆ τῆς στρατολογίας τῶν Χριστιανῶν.

»7ον) Ἀναδιοργάνωσις τῆς χωροφυλακῆς κατὰ βιλαίτια τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας ὑπὸ τὴν πραγματικὴν διοίκησιν ὀργανωτῶν Ἑλβετῶν ἢ Βέλγων.

»8ον) Διορισμὸς ἐν τοῖς κατοικουμένοις ὑπὸ Χριστιανῶν βιλαετίοις βαλῆδων Ἑλβετῶν ἢ Βέλγων τῇ ἐγκρίσει τῶν Δυνάμεων μετὰ διοικητικῆς αὐτονομίας καὶ αἰρετῶν συμβουλίων.

»9ον) Ἰδρυσις παρὰ τῇ Μ. Βεζυρεῖα ἀνωτάτου συμβουλίου ἀπαρτιζομένου ἀπὸ Χριστιανῶν καὶ Μουσουλμάνων ἐν ἴσῳ ἀριθμῷ πρὸς ἐπίβλεψιν τῆς ἐφαρμογῆς τῶν μεταρρυθμίσεων. Ἡ λειτουργία καὶ τὰ ἔργα τοῦ συμβουλίου τούτου θὰ παρακολουθῶνται ὑπὸ τῶν Πρεσβυτῶν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων καὶ τῶν τεσσάρων Βαλκανικῶν Κρατῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει.

»Ἀλλὰ, καθ' ἣν στιγμὴν ἀπεφασίζετο ἡ ἐπιδιώξις τῶν ριζικῶν τούτων μεταρρυθμίσεων, αἵτινες κυριώτατα ἐπέσυρον τὴν προσοχὴν ἡμῶν, ἦτο φανερόν, ὅτι δὲν ἠδυνάμεθα νὰ ἀφήσωμεν ἀνευ ἰδιαιτέρας μερίμνης τὸ ἀπασχολοῦν ἡμᾶς Κρητικὸν ζήτημα. Καίτοι δὲ ἐν τῇ ἐπιδιώξει καὶ τῆς ριζικῆς ἀκόμῃ λύσεως τοῦ Κρητικοῦ ζητήματος, τῆς συμφώνως πρὸς τοὺς ἀναλλοιώτους πόθους τῶν Κρητῶν, ἡ Ἑλλάς δὲν θὰ εὕρισκετο

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ — ΕΦΕΔΡΟΙ ΑΠΕΡΧΟΜΕΝΟΙ ΔΙΑ ΤΟΥ ΛΑΡΙΣΣΑΓΙΚΟΥ ΕΙΣ ΤΑ ΣΥΝΟΡΑ

μόνη, ὅπως ἀντιμετωπίσῃ τὰς περιπετείας, αἵτινες ἠδύναντο νὰ παρουσιασθῶσιν ἐκ τῆς εἰς τοῦτο τεινούσης ἐνεργείας αὐτῆς, ἐκρίναμεν ἐν τούτοις ὅτι ἐπεβάλλετο εἰς ἡμᾶς, ὅπως παράσχωμεν πρόσθετον δειγμὰ τῆς σταθερᾶς ἡμῶν ἐπιθυμίας, νὰ μὴ δημιουργήσωμεν νέας δυσχερείαι· εἰς τὰς κοινὰς προσπάθειάς πρὸς διατήρησιν τῆς εἰρήνης, ἔστω καὶ κατὰ τὴν ὑστάτην ταύτην ὥραν, ἐκρίναμεν, λέγω, ὅτι ἐπεβάλλετο εἰς ἡμᾶς νὰ ἀρκεσθῶμεν, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι τὰ πράγματα δὲν θὰ ἐφθάνον μέχρι πολέμου, εἰς νέαν τινα μεταβατικὴν λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου, λύσιν, κατὰ τὴν ὁποίαν, ἐνῶ τὸ διεθνὲς καθεστῶς τῆς γῆσου θὰ διετηρεῖται κατὰ τὰ λοιπὰ ἀμείωτον, οἷον διεπλάσθη ὑπ' αὐτῶν τῶν προστατιῶν Δυνάμεων μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς ἐκκενώσεως τῆς γῆσου ὑπὸ τῶν διεθνῶν στρατευμάτων, κατὰ τὰ λοιπὰ ἡ γῆσος θὰ διαρκεῖται οὐσιαστικῶς ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος, οἱ δὲ ἀναιπρόσωποι αὐτῆς θὰ ἐδικαιοῦντο νὰ συνεδρεύουν μετὰ τῶν ἀναιπρόσωπων τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου ἐν τῇ ἐθνικῇ ταύτῃ Βουλευτηρίῳ.

»Διὰ τοῦτο χαιρετίζων σήμερον ἐξ ὀνόματος τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ τοὺς ἀπεσταλμένους τῆς ἀδελφῆς γῆσου καὶ ρηγῆν ποιούμενος τὴν ἐγγλωσσιν, ὅτι ἡ Ἑλλάς ἀποδέχεται, ὅπως τοῦ λοιποῦ ἐν ὑπάρχει κοινὸν κοινοβούλιον καὶ διὰ τὸ Ἐλεύθερον Βασίλειον καὶ διὰ τὴν γῆσον Κρήτην, καλῶ τοὺς ἀπεσταλμένους τῆς Κρήτης, ὅπως ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν γῆσον, ἵνα φέρωσι πρὸς τοὺς συμπολίτας των τὸν ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν τῆς ἐθνικῆς ἀναιπροσωπείας καὶ ἀσχοληθῶσι τὸ ταχύτερον εἰς τὴν διεξαγωγὴν κανονικῶν ἐκλογῶν, ἵνα λάβωσι τὸ ἔνδυμα τοῦ γάμου, τὸ ὅποσον θὰ ἐπιτρέψῃ εἰς αὐτοὺς τὴν ἐν τῇ περιθόλῳ ταύτῃ εἰσοδον. Διότι, ἐσὶν καὶ ἂν εἶμαι διατεθειμένος εἰς τόσον μεγάλας περιστάσεις νὰ μὴ προσκόψω ἐνώπιον τυπικῶν κωλυμάτων, δυστυχῶς ἢ γενομένη ἐκλογὴ ἀναιπροσώπων ἐν Κρήτῃ ἀφίσταται τόσον ριζικῶς ἀπὸ πάσης ἀρχῆς τοῦ Καταστατικοῦ ἡμῶν Χάρτου, ὥστε θὰ ἦτο ἀδύνατον ἄνευ ἀληθοῦς ἀνατροπῆς τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων νὰ γίνοντο δεκτοὶ οἱ κατὰ τοιοῦτον ἐκλεχθέντες τρόπον νὰ συνεδρεύωσι μεθ' ἡμῶν πρὸς ψήφισιν νόμων ἐγκύρων.

«Ἐἶνε περιττὸν νὰ προσθέσω, ὅτι εἰς τὴν μέσσην ταύτην λύσιν ἀρκούμεθα, ὡς εἶπον, ἵνα μὴ ἐλαττώσωμεν τὰς καὶ ἄλλως ἰσχυρὰς ἐλπίδας περὶ διατηρήσεως περαιτέρω τῆς εἰρήνης, ὅτι δέ, ἂν ἐξερρήγνυτο ὁ πόλεμος, οὔτε ἡ ἐν Ἑλλάδι οὔτε ἡ ἐν Κρήτῃ κοινὴ γνώμη θὰ ἦσαν διατεθειμέναι

νά ἀρκεσθῶσιν εἰς μέσην λύσιν, τὴν δριστικὴν δὲ λύσιν τοῦ Κρητικοῦ ζητήματος θὰ καθώριζε τότε ἡ ἐκβασίς τοῦ πολέμου.

»Κύριοι. Γνωρίζετε πόσον εἰλικρινῶς καὶ ὁ Λαὸς ὁ Ἑλληνικὸς καὶ ἡ παροῦσα Κυβέρνησις ἦσαν ἀφοσιωμένοι εἰς τὰ ἔργα τῆς εἰρήνης καὶ πόσον ἐπιθυμοῦμεν πάντες, ὅπως ἡ περίοδος αὕτη τῆς εἰρήνης εἶνε μακρά, ἵνα συντελέσωμεν ἐντὸς αὐτῆς τὴν ἐσωτερικὴν ἡμῶν ἀνάπλασιν.

»Οὔτε παραγνωρίζομεν, κύριοι, καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ σύμμαχοι καὶ φίλοι ἡμῶν τὰς δυσχερεῖας καὶ τοὺς κινδύνους, τοὺς ὁποίους δυνάμεθα νὰ συναντήσωμεν ἐν τῇ ἐπιδιώξει τοῦ κοινου ἡμῶν προγράμματος. Ἄλλ' ἡ κατάστασις εἶχεν ἀποβῆ ἄληθῶς ἀφόρητος, ἀφόρητος ὄχι μόνον διὰ τοὺς ὁμογενεῖς ἡμῶν ἐν Τουρκίᾳ τῶν παθημάτων τῶν ὁποίων κατ' ἀντανάκλασιν ὑφιστάμεθα καὶ ἡμεῖς τὸν ἀντίκτυπον, ἀλλ' ἰδιαίτερος ἀφόρητος καὶ ἔνεκα τῆς πρὸς τὸ Ἐλεύθερον τοῦτο Βασίλειον συμπεριφορᾶς τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Δὲν ὑπήρξε παραβίασις τοῦ διεθνοῦς δικαίου, τὴν ὁποίαν νὰ μὴ μετῆλθε καθ' ἡμῶν τὸ γείτον κράτος. Δὲν ἔχω ἀνάγκην νὰ ὑπομνήσω πρὸς ὑμᾶς τὸν ἐμπορικὸν ἀποκλεισμόν, τὸν παραταθέντα ἐπὶ ἐν καὶ ἡμισυ ἔτος, τὴν διηνεκῆ προσβολὴν τῶν ὑπὸ τοῦ διεθνοῦς δικαίου καὶ τῶν μετ' αὐτῆς συμδράσεων ἠσφαλισμένων δικαίων τῶν ὑπηκόων ἡμῶν, τὰ χθεσινὰ γεγονότα τοῦ ἐν Σάμῳ στρατοῦ, πυροβολούντος πλοῖον ἐμπορικόν, φέρον καὶ ἀνώτατον ὑπάλληλον τοῦ Κράτους, τὴν κατάσχεσιν ἀκόμη χθὲς τῶν πλοίων ἡμῶν. Ἄλλ' ἐὰν ἐμνημόνευσα ταῦτα τὸ ἐπραξα ὄχι διὰ νὰ εἶπω πρὸς ὑμᾶς, ὅτι ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ τὴν ὁποίαν ἐδημιούργησεν ἡ ἀφόρητος αὕτη κατάστασις, ἐφθάσαμεν μέχρι τῶν μέτρων, εἰς τὰ ὁποῖα ἐφθάσαμεν καὶ τὰ ὁποῖα εὐνόητον εἶνε ὅτι δύνανται αὐριον νὰ ἀγάγωσιν ἡμᾶς εἰς τὸν πόλεμον. Ὑπελογίσαμεν, κύριοι, ψυχρῶς τὰ πράγματα· εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν ὄλων τῶν δυσχερειῶν καὶ τῶν κινδύνων, τοὺς ὁποίους δὲν παραγνωρίζομεν, ἔχομεν νὰ ἀντιτάξωμεν τὴν ἔνωσιν τὴν στενὴν τῶν χριστιανικῶν λαῶν τῆς Ἰλλυρικῆς χερσονήσου, ἣτις εἶνε ἀληθῶς κοσμοϊστορικὸν γεγονός.

»Καὶ δικαιοῦμεθα νὰ πιστεύσωμεν ὅτι, ἐὰν ἡ διαίρεσις τῶν κατοικούντων τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἀνατολὴν λαῶν δὲν κατῴρθωσεν νὰ προλάβῃ τὴν ὑποταγὴν αὐτῶν ὑπὸ τὸν ξένον ζυγὸν πρὸ πέντε αἰῶνων. ἡ εἰλικρινῆς ἔνωσις αὐτῶν σήμερον παρέχει στερεὸν ἔδαφος, ὅπως ἐπιδιωχθῇ διὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν δυνάμεων ἡ ἀνάπλასις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἀνατολῆς.

»Κύριοι. Καὶ κατὰ τὴν ὑστάτην ταύτην ὥραν θὰ ἡμεθα εὐτυχεῖς, ἂν

ἡ γείτων αυτοκρατορία ἤθελε νὰ συμπράξῃ μεθ' ἡμῶν εἰς τὸ ἔργον τοῦτο τῆς ἀναπλάσεως παρέχουσα τὰς ἀναγκαίας ἐγγυήσεις περὶ τῆς εὐλικρινείας τῆς συνεργασίας αὐτῆς. Θὰ ἀπεφεύγοντο δὲ οὕτω θυσίαι καὶ καταστροφαί, τὰς ὁποίας εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴ συνεπαγάγῃ μεθ' ἑαυτοῦ εἰς πόλεμος, ὁ ὁποῖος θὰ εἶνε βεβαίως δεινός. Ἀλλὰ καὶ ἂν τὸ γείτον Κράτος ἀρνηθῇ τὴν τοιαύτην σύμπραξιν, ἡ ἠθικὴ, ἀλλὰ καὶ ἡ ὕλική δύναμις τοῦ συνασπισμοῦ τῶν χριστιανικῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς εἶνε ἀρκετὴ, ὅπως ἐξασφαλίσῃ τὴν νίκην.

»Θὰ ἦτο παράληψις ἐκ μέρους μου, κύριοι, ἂν κατὰ τὴν σειγμὴν ταύτην δὲν ἀνακουνῶσω πρὸς ὑμᾶς ὅλην τὴν χαρὰν, τὴν ὁποίαν πάντες ἠσθάνθημεν, διότι ἡ ἐπιστρατεύσις τοῦ στρατοῦ ἡμῶν συνετελέσθη μετὰ τοσαύτης ἐπιτυχίας, ὥστε ὄχι μόνον ἡ δύναμις, ἡ ἄλλοτε ἀνελοίνωσα εἰς τὴν Βουλγὴν ὡς παρατάξιμον ἐν ἀνάγκῃ, νὰ εὑρίσκειται ὑπὸ τὰς σημαίας ἀπὸ τῆς ἑκτῆς ἡμέρας τῆς ἐπιστρατεύσεως, ἀλλὰ καὶ ἡ συγκέντρωσις αὐτῆς νὰ εἶνε ἠσφαλισμένη δύο ἡμέρας ἐνωρίτερον ἐκείνης, τὴν ὁποίαν πάντες ὑπελογίζαμεν. Ἀλλὰ καὶ ὁ στρατὸς τῆς θαλάσσης ἡμῶν εἶναι ἕτοιμος. Δὲν εἶναι δὲ μόνον ἕτοιμος ὡς πρὸς τὰ πλοῖα, τὰ ὁποῖα εἶχε τέως, ἀλλ' ἐνισχύθη ὁ ἀντιτορπιλικὸς ἡμῶν στολίσκος ὄχι μόνον διὰ τῆς καταπλεύσεως τοῦ καταδυσομένου, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἀποκτήσεως δύο ἀντιτορπιλικῶν τῶν παραγγελθέντων ἐσχάτως εἰς τὰ ναυπηγεῖα Βουλκάν, — πρὸς τὰ ὁποῖα αἰσθάνομαι τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἀπευθύνω καὶ ἐντεθεὶν εὐχαριστίας, διότι παρέδωκαν τὰ πλοῖα ἕνα μῆνα ἐνωρίτερον τῆς συμπεφωνημένης προθεσμίας, — ἔτι δὲ καὶ διὰ τῆς ἀγορᾶς τεσσάρων νεοτεύκτων μεγάλων ἀντιτορπιλικῶν τοῦ Ὀρλεανοῦ πλοίων, τὰ ὁποῖα ἐν τῷ τύπῳ αὐτῶν εἶναι τὰ ἰσχυρότερα τῶν πλεόντων ἐν τῇ Μεσογείῳ.

»Διὰ τῶν πλοίων τούτων ἡ δύναμις τοῦ ἀντιτορπιλικοῦ ἡμῶν στολίσκου ἐτριπλασιάσθη. Ἀλλὰ πλὴν τῆς δυνάμεως ταύτης τῆς στρατιωτικῆς, ἐπὶ τῆς ὁποίας στηρίζεται κατὰ πρῶτον λόγον ἡ Ἑλλάς, ἡ ἠθικὴ ἐνότις, τὴν ὁποίαν παρουσιάζει ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην περίοδον τοῦ ἐθνικοῦ βίου, εἶνε ἐν πρόσθετον στοιχεῖον δυνάμεως διὰ τὴν διέπουσαν σήμερον τὰ πράγματα Κυβέρνησιν.

»Ὁ ἀγὼν, κύριοι, ἂν μὴ πρόκειται νὰ λυθῇ εἰρηνικῶς, ὁ ἀγὼν, ἂν πρόκειται νὰ ὑποδυθῇ πολεμικὴν μορφήν, θὰ εἶνε βεβαίως ἀγὼν περὶ τῶν ὅλων, ἀγὼν δεινός. Ἀλλὰ μὲ τὰ στοιχεῖα ταῦτα, τὰ ὁποῖα ἀπηριθ-

μησα πρὸς ὑμᾶς. μετὴν ἐμπιστοσύνην πρὸς τὸν στόλον καὶ τὸν στρατὸν ἡμῶν, μετὴν ἐνότητά τὴν ἐθνικὴν, μετὴν ὅποιαν ἐμφανίζεται τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην περίστασιν καὶ τὸν συνασπισμὸν πρὸς τοὺς συμμάχους ἡμῶν πιστεύω ὅτι ἡ Ἑλλάς καὶ τὸ Ἔθνος ὁλόκληρον δύναται μετ' ἐμπιστοσύνης νὰ ἀποβλέπη εἰς τὴν ἔκβασιν τῆς σημερινῆς κρίσεως».

Αἱ αὐταὶ ζωηρόταται ἐπευφημίαι ἐκάλυψαν τὸ τέλος τῆς πρωθυπουργικῆς ἀγορεύσεως, μεθ' ἧς συνεδρίασις διεκόπη μοιολογίᾳ ἐπρόκειτο νὰ ὁμιλήσῃ ὁ ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τῶν κομμάτων κ. Κυρ. Μαυρομιχάλης, προβαίνων εἰς σχετικὰς δηλώσεις ἐπὶ τῆς καταστάσεως. Ἡ διακοπὴ αὕτη τῆς συνεδριάσεως ἐγένετο κατὰ παραγγελίαν τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ, ὅστις ἠλπίζεν ὅτι οἱ Κρητες βουλευταὶ μετὰ τὰς δηλώσεις τοῦ ἠθελον ὑπακούσῃ εἰς τὰς συστάσεις του καὶ ἀποχωρήσῃ τῆς αἰθούσης.

Ἄλλ' οὗτοι εἶχον σταθερὰν ἀπόφασιν νὰ παραμείνουν, ἐκδηλοῦντες μάλιστα διὰ φερουσῶν διαλόγων καὶ χειρονομιῶν, αἱ ὅποιαι ἐπρόδιδον ἐξέγερσιν, τὴν ἀπρῆσκειάν των. Ὅτε ἡ συνεδρίασις διεκόπη, ἐγένετο εἰς αὐτοὺς διὰ τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς διάβημα ὅπως πεισθοῦν καὶ ἀποχωρήσουν. Ὁ Πρόεδρος τοὺς ἐκάλει πρᾶγματι ἰδιαιτέρως καὶ τοὺς συνέστησε, ὅτι ἐκρίνετο ὀρθὸν πλέον ὅπως μετὰ τὰς δηλώσεις τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως τὰς τόσον σαφεῖς καὶ κατηγορηματικὰς, ἀποχωρήσουν τῆς συνεδριάσεως καὶ ἐπανέλθουν εἰς Κρήτην, διὰ νὰ περιβληθοῦν μετὰ τὸ κύρος νομίμου ἐκλογῆς, μετὰ τὸ κανονικόν, ὡς εἶπεν ὁ κ. Πρωθυπουργός, ἔνδυμα τῆς εἰσόδου αὐτῶν εἰς τὸ Κοινοβούλιον. Οἱ Κρητες ὅμως πρὸς ἐκπληξιν τοῦ κ. Προέδρου τῆς Βουλῆς ἐδήλωσαν, ὅτι ἐθεώρουν, ὅτι ἡ ἀποστολὴ αὐτῶν δὲν εἶχε λήξει, διότι ἐπὶ πλέον εἶχον ἀντιληφθῆ ὅτι εἰς τὰς δηλώσεις τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ δὲν ἔγεινε κατηγορηματικὴ ἀποδοχὴ τῆς ἐνώσεως, διότι, ἐὰν πρᾶγματι τοιοῦτον τι ἦν ὁ κ. Πρωθυπουργός, ὤφειλε νὰ τοὺς δεχθῆ ὡς νομίμως ἐκλεγέντας.

Ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Βουλῆς μετεβίβασε εἰς τὸν κ. Βενιζέλον τοὺς λόγους τῶν Κρητῶν βουλευτῶν. Ἡ Κυβερνήσις τότε ἐβουλοδοσκόπησε ἰδιαιτέρως ἕνα ἕκαστον τῶν ἀρχηγῶν τῶν κομμάτων ποῖαν γνώμην εἶχε ἐπὶ τοῦ ζητήματος, πάντες δὲ ἀπήντησαν ὅτι συνεμερίζοντο τὴν γνώμην τῆς Κυβερνήσεως. Τοῦτου γενομένου ἐκρίθη ἀπαραίτητος ἡ λύσις τῆς συνεδριάσεως. Οἱ Κρητες βουλευταὶ ἀπῆλθον ἡσυχῶς, ἐπιτροπῇ

δὲ ἐξ αὐτῶν τὴν νύκτα ἐπαρουσιάσθη ἐνώπιον τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ. Ἄνευ προοιμίου τινὸς ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἐδήλωσεν ὅτι ἡ διαγωγή τῶν Κρητῶν βουλευτῶν ἐν τῇ βουλῇ, τοῦ εἶχε προξενήσῃ κατάπληξιν, διότι ἤλπιζε ὅτι μόλις ὁ Προεδρεύων ἤθελε τοὺς παρακαλέσῃ νὰ ἀποχωρήσουν ὅπως ἡ βουλή προβῇ εἰς τὴν ἐκλογὴν τακτικοῦ Προέδρου, οὗτοι ἤθελον συμμορφωθῆ καὶ ἀποχωρήσει. Δυστυχῶς δὲν ἠθέλησαν νὰ ὑπακούσουν εἰς τὸ γενικὸν πρόσταγμα τῆς Πατρίδος καὶ ὁ κ. Βενιζέλος πάλιν ὑποδύμενος τὸ πρόσωπον τοῦ κατ' ἀνάγκην αὐστηροῦ τιμητοῦ, καταδεικνύων ὅλην τὴν θῆλῃσιν τοῦ ἀρχικοῦ ἀνδρὸς ἣτις τὸν χαρακτηρίζει εἶπεν ἀπεριφράστως ὅτι, ἐπαναλαμβανομένων τῶν συνεδριάσεων τῆς Βουλῆς, εἰς πᾶν νέον κίνημά των ἀνυπακοῆς καὶ βιαίας εἰς τὸ Κοινοβούλιον εἰσόδου, δὲν θὰ ἐδίσταζε νὰ ἀντιτάξῃ ὡσαύτως βίαν, ἐφ' ᾧ καὶ διέταξε ὀλόκληρον τάγμα πεζικοῦ, τὸ ὁποῖον ἐπρόκειτο νὰ ἀναχωρήσῃ τὴν πρωΐαν διὰ τὰ σύνορα νὰ παραμείνῃ ἐν Ἀθήναις διὰ τὴν πιθανότητα ἐνὸς τοιοῦτου ἐνδεχομένου.

Ἄλλ' ἡ ἀνάγκη τοιοῦτου αὐστηροῦ μέτρου, εὐτυχῶς δὲν παρέστη, διότι οἱ Κρήτες βουλευταὶ μετὰ ἰδιαίτεραν αὐτῶν σύσκεψιν ἀντιλαμβανόμενοι ἤδη καλῶς τὴν κρισιμότητα τῶν περιστάσεων καὶ μεταγνώσαντες ἀπέσχον νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὴν Βουλὴν τὴν ἐπομένην 2^ο Ὀκτωβρίου, ὅτε αἱ ἐργασίαι αὐτῆς ἐπανελήφθησαν.

Ἡ δευτέρα αὕτη συνεδρίασις τῆς Βουλῆς ἐπίσης σπουδαία ὡς ἡ πρώτη, ἐγένετο μετὰ μεσημβρίαν τὴν συνήθη ὥραν. Ὁ προσωρινὸς Πρόεδρος ἀνέγνωσε τηλεγραφήματα τῆς Κρητικῆς συνελεύσεως πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Βουλὴν ἔχον οὕτω:

Πρόεδρον Βουλῆς

Ἀθήνας

«Πρῶτον βῆμα εὐχάριστον, κοινὴ Βουλὴ ἱκανοποιεῖ μέρος Ἑθνικῶν πόθων. Λαὸς πρόθυμος πρὸς πᾶσαν θυσίαν παραμένει καὶ εὐχεται αἰσίαν ἐπιτυχίαν παντὸς ζητήματος.

Ἀποστέλλομεν ἀδελφικὸν ἀσπασμόν.

*Πρόεδρος Συνελεύσεως
Παπαδόπουλος*

Μετὰ τὴν ἀνακοίνωσιν ταύτην, ὁ Πρόεδρος ἔδωκε τὸν λόγον εἰς τὸν ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τῶν κομμάτων κ. Κυρ. Μαυρομιχάλην ἐγγεγραμμένον ἐπὶ τῶν προχθεσινῶν δηλώσεων τῆς Κυβερνήσεως.

«Ἡ ἀπόφασις, εἶπεν ὁ κ. Μαυρομιχάλης, ἦν ἔλαβεν ἡ Κυβέρνησις ὅπως ἐπιστρατεύσῃ τὴν Χώραν, εἶνε τοσοῦτον συμαντικὴ καὶ ὑπέχει τοιαύτας εὐθύναις, ὥστε ἀδυνατοῦμεν νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι ὁ κ. Πρωθυπουργὸς δὲν ἀνεμέτρησε τελείως τὰ πράγματα καὶ δὲν ἐστάθμισε καλῶς τὰς διαστάσεις αὐτῶν.

»Ὡς ἐπίσης δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι ἐν ταῖς συζητήσεσι καὶ ταῖς συνεννοήσεσιν αὐτοῦ πρὸς τὰ Βαλκανικὰ Κράτη ἢ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐφρόντισε καὶ ἐμερίμνησε ὅπως μὴ παροραθῶσι τὰ ἀπαράγραπτα δικαιώματα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, μὴ λησμονηθῶσι δὲ καὶ οἱ ἥρωϊκοὶ καὶ προαιώνιοι τῆς Κρήτης ἀγῶνες, τῆς Κρήτης, τῆς ὁποίας τὴν ἐπίσημον ἐμφάνισιν εὐφροσύνως ἐχαιρετίσαμεν χθὲς ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ μετὰ τῆς γλυκυτάτης ἐλπίδος, ὅτι αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις καὶ ἡ Εὐρώπη, ἥτις κατ' ἀρχὰς μὲν ἐφάνη τοσοῦτον εὐγενῆς, κατόπιν δὲ τοσοῦτον δυσμενῆς πρὸς τὴν Κρητικὴν ὑπόθεσιν, θέλει σπεύσει τέλος πάντων, ὅπως ἀποδώσῃ δικαιοσύνην εἰς λαόν, ὅστις ἀπὸ αἰώνων δὲν παύει ὑπερανθρώπως ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς Ἑθνικῆς αὐτοῦ ἀποκαταστάσεως.

»Ἀληθῶς τὸ μέτρον τῶν ὀνειδισμῶν καὶ τῶν ταπεινώσεων εἶχεν ὑπερπληρωθῆ, ὡς πολὺ ὀρθῶς παρατήρησε χθὲς ὁ κ. Πρωθυπουργός. Ἡ δὲ πρὸ τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου κατακράτησις τῶν ἐμπορικῶν πλοίων ἢ ἀντικειμένη πρὸς πάντα τὰ διεθνή νόμιμα, ἀποτελεῖ πράξιν, ἥτις ἐκμηδενίζει κατ' ὄλοκληρίαν, τὴν ὑπόστασιν ἡμῶν ὡς κράτους αὐτονόμου.

»Ἐάν δὲ οἱ πάντες ἔχουσι τὸ καθήκον ἐν τῇ κρισιμοτάτῃ ταύτῃ Ἑθνικῇ περιπετεῖα νὰ συντρέξωσι καὶ εὐκολύνωσι τὴν Κυβέρνησιν τῆς Χώρας, ὀφείλομεν κατὰ μείζονα λόγον νὰ πράξωμεν τοῦτο ἡμεῖς, οἵτινες προσφάτως ἐν προκηρύξει, ἣν εἶχομεν ἀπευθύνει πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν, ἐζητήσαμεν καὶ συμβουλευσαμεν, ὄχι μόνον τὴν ἀφύπνισιν τοῦ πατριωτικοῦ φρονήματος τοῦ τόπου, ἀλλὰ καὶ τὴν ἄμυναν ὑπὲρ τῶν ἑθνικῶν δικαιῶν.

»Σήμερον λοιπὸν κόμματα δὲν ὑπάρχουσιν. Ὑπάρχει μόνον ἡ Ἑθνικὴ σημαία, πέραν τῆς ὁποίας οἱ πάντες ἔχομεν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ συγκεν-

τρωθῶμεν. Τοσούτω μάλλον καθ' ὅσον δὲν πρέπει ποτὲ νὰ λησιμονήσωμεν, ὅτι ἡ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι, ἤτις ἠτύχησε νὰ ἐκπροσωπήῃ ἐν τῇ κόσμῳ τὴν φαινωτέραν τῆς ἀνθρωπότητος ἱστορίαν, ὀφείλει νὰ εἶνε τὸ ὀρμητήριον καὶ ὄχι τὸ κοιμητήριον τοῦ Ἑλληνισμοῦ.»

Ἡ Βουλὴ ἐπευφήμησε τὸν ἀγορευόμενον, μετ' ὃ προέβη εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Προεδρείου, τακτικῶς αὐτῆς Προέδρου ἐκλεγέντος τοῦ ἐκ Κερκύρας βουλευτοῦ κ. Ζαβιτσάνου, ὅστις εἶπε μεταξὺ ἄλλων τὰ ἑξῆς:

«Δὲν ὑπερβάλλω οὐδόλως τὰ πράγματα καὶ ἀντὶ τὸ δικαίωμα ἐκ τῶν διδαγμάτων τοῦ παρελθόντος νὰ εἶπω ὅτι ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Ἑλλήνων ἀνέκαθεν ὑπὸ τὸ κράτος ὁμοίων περιστάσεων ἢ ἔννοια τῆς κομματικῆς συνθέσεως ὑπὸ τὴν φιλοπατρίδα στοργὴν τῶν πολιτικῶν ἀρχηγῶν τελείως ἐξηφανίσθη. Ἦδη διακλέπω εἰς τὸ βάθος τῆς συνειδήσεως πάντων ὑμῶν ἀρετὴν τὴν ἐπίγνωσιν ὅτι οὐδέποτε ἀπὸ τῆς ἐθνικῆς ἀποκαστάσεως ἢ Πατρίδος καὶ τὸ Γένος ἡμῶν ὁμοίας διήλθον περιστάσεις καὶ αἰσθάνομαι ὅτι σὺν τῇ μεμελημένῃ πρακτικῇ προνοίᾳ, ὅπως ἀνταποκριθῶμεν εἰς τὰς περιστάσεις ταύτας, αἵτινες τοσούτον σαφῶς διεγράφησαν διὰ τῶν ἀπὸ τῆς γῆθῆς ἀνεξιτήλων ἐν ταῖς καρδίαις πάντων ἡμῶν λόγων τοῦ ἀξιολύτου κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, κυριαρχεῖ ἐν ἡμῖν ζῶσα ἢ ἐλπίς, ἀπέραντος δὲ ἢ πίστις, ὅτι διαρκούσης τῆς κοινοβουλευτικῆς ταύτης περιόδου θὰ πραγματοποιηθῶσι τὰ προαίκονια ἰδεώδη τῆς ἡμετέρας φυλῆς καὶ θὰ ἐπακολουθήσωσι τὰ γεγονότα, τὰ ὅποια θὰ ἀποτελέσωσι σταθμὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ πολιτισμοῦ.»

Ὁ λόγος ἐδόθη κατόπιν πρὸς τὸν κ. Γεώργ. Θεοτόκην.

«Εἰς ὃ σημεῖον, εἶπεν οὗτος, τὰ πράγματα περιήλθον, πρέπει, κύριοι, νὰ ταχθῶμεν παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Κυβερνήσεως, παρέχοντες αὐτῇ πρόθυμον τὴν συνδρομήν, πρὸς εὐδοσίαν τοῦ ἔργου, τοῦ βαρυτάτου, ὅπερ ἀνέλαβε, εὐχόμεθα δὲ ἐκ μέσης καρδίας, ὅπως τὰ Ἑλληνικὰ ὄπλα θριαμβεύσωσι καὶ ἐπιτευχθῶσι ἀποτελέσματα, ἀντάξια τῶν μεγάλων θυσιῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ.»

Ἡ Βουλὴ καὶ ὁ λαὸς ἀπὸ τῶν θεωρειῶν ἐχειροκρότησαν καὶ ἐπευφήμησαν τὸν πρῶτον Πρωθυπουργὸν τῆς Ἑλλάδος. Ἐπειτα ἔλαβε τὸν λόγον ὁ ἐξ Ἀρκαδίας βουλευτὴς καὶ τέως ὑπουργὸς τῆς Κυβερνήσεως Βενιζέλου, κ. Ν. Δημητρακόπουλος, ὡς ἀρχηγὸς μικρᾶς κοινοβουλευτικῆς ομάδος.

«Δὲν θὰ ἦτο ἴσως εἶπε, δυσχερές, κύριοι βουλευταί, νὰ διαγνώσῃ

νήσωμεν,
σμοφ τήν
μητήριον

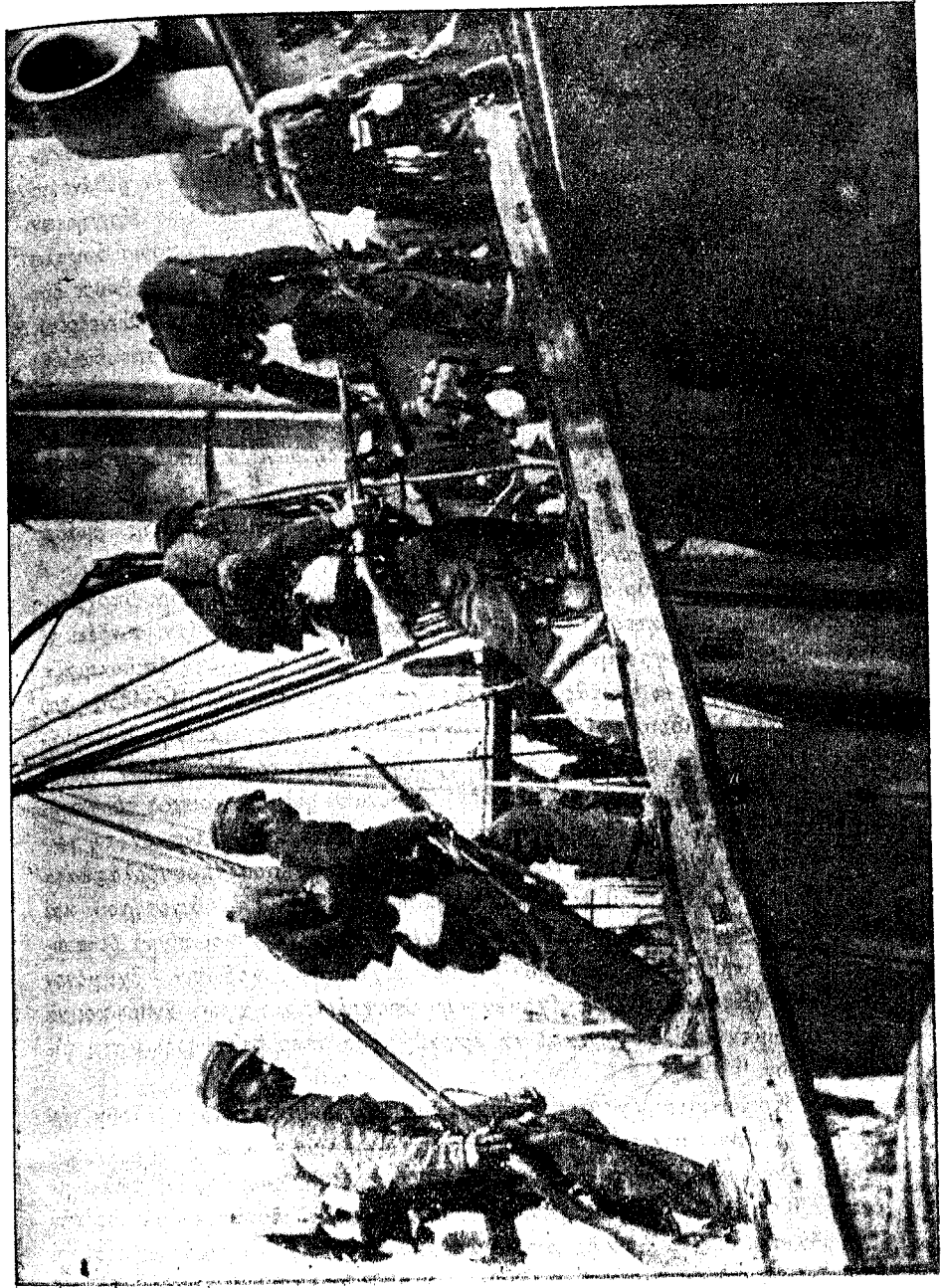
τήν έκλο-
έκ Κερ-
ξής:

άωμα έκ
ν Ἑλλή-
ς κομμα-
άρχηγῶν
εως πάν-
ς ἀποκα-
άσεις καί
νταποκρι-
γράφησαν
ῶν λόγων
μιν ζῶσα
υλευτικής
ῆς ἡμετέ-
ἀποτελέ-

έπει, κύ-
οντες αὐτῆ
του, ὅπερ
κά ὅπλα
μεγάλων

καί ἐπευ-
ἔλαθε τὸν
δερνήσεως
οδουλευτι-

διαγνώση

ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ — ΕΦΕΔΡΟΙ ΕΠΙΒΙΒΑΖΟΜΕΝΟΙ ΜΕΤΑΓΩΓΙΚΩΝ

τις, ὅτι αἱ χθεσιναὶ δηλώσεις τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, παρὰ πᾶσαν τὴν γενικότητα αὐτῶν, ἔσχον ὁμοίαν ἀπήχησιν εἰς τὴν ψυχὴν ὁλοκλήρου τῆς Ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας. Πολλοὶ ἐξ ἡμῶν θὰ ἠσθάνοντο βεβαίως τὴν ἀνάγκην περισσοτέρων πληροφοριῶν, πλειόνων ἐξηγήσεων ἐπὶ τῶν δηλώσεων τούτων, ἵνα ἐπὶ τῇ βάσει τούτων σχηματίσωσι ἀσφαλῆ γνώμην περὶ τῆς καταστάσεως ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῆς νὰ κανονίσωσι τὴν πορείαν αὐτῶν καὶ τὴν ψήφον των ὡς μελῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Συνεδρίου, προκειμένου μάλιστα περὶ ζητήματος ἀκροτάτης ἐθνικῆς σπουδαιότητος. Οὐδεὶς ὅμως μὴ ἀναγνωρίζων, ὅτι εἰς περιστάσεις τοιαύτας τὰ ὅρια τῶν ἀνακοινώσεων κανονίζει ἡ Κυβέρνησις τοῦ Κράτους, καὶ ὅτι οὐδὲν δύναται νὰ ζητήσῃ ἢ Βουλὴ, πέραν ἐκείνων τὰ ὅποια ἡ Κυβέρνησις νομίζει ἀνακρινώτεα».

Ἀκολούθως ὁ λόγος ἐδόθη εἰς τὸν ἐκ τῆς Κοινωνιολογικῆς ὁμάδος βουλευτὴν κ. Ἀραβαντινόν, ὅστις εἶπε τὰ ἑξῆς:

«Αἰσθάνομαι, κύριοι βουλευταί, τὴν στιγμὴν ταύτην τὴν ὑποχρέωσιν, ὅπως ἐξ ὀνόματος τῆς εὐαριθμοῦ ὁμάδος, τὴν ὅποιαν συνδέει τὸ κοινωνιστικὸν πρόγραμμα, διαδηλώσω, ὅτι ἡ ὁμάς ἡμῶν ἐπιδοκιμάζει καὶ προσυπογράφει εἰς τὰς χθεσινὰς δηλώσεις τοῦ κ. Προέδρου τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ τὰς ἐξαγγελθείσας ἐνεργείας τῆς Κυβερνήσεως. Οὐδεὶς θὰ δυνηθῇ νὰ κατηγορήσῃ ποτὲ τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος καὶ τὴν Κυβέρνησιν αὐτοῦ, ὅτι δὲν ἐξεκένωσε μέχρι τρυγῶς τὸ πατήριον τῆς ὑπομονῆς ἀπέναντι τῆς ἀφορήτου καταστάσεως τῆς ἐν τῇ γείτονι Ἐπικρατεῖα, ἀφορήτου ὄχι μόνον διὰ τὰς ἀμέσους προσβολὰς κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους καὶ τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ, ἀλλ' ἀφορήτου καὶ διὰ τὴν ἄρνησιν παντός, καὶ τοῦ στοιχειωδেষτερου ἀνθρωπίνου δικαιώματος εἰς πληθυσμούς, περὶ τῶν ὁποίων εἶχομεν ὑποχρέωσιν, ὄχι μόνον διότι εἶνε ὁμοεθνεῖς, ἀλλ' εἶχομεν τὴν ὑποχρέωσιν καὶ ὡς ἄνθρωποι νὰ συμπάσχωμεν μετ' αὐτῶν καὶ νὰ ἐργαζώμεθα ὑπὲρ βελτιώσεως τῆς τύχης αὐτῶν.

»Οἱ Κοινωνισταί, ἔχοντες ἀναγεγραμμένην ἐν τῇ σημαίᾳ αὐτῶν τὴν ἀρχὴν τῆς οικονομικῆς ἀπελευθερώσεως τῶν κοινωνικῶν τάξεων, δὲν δύνανται παρὰ νὰ ταχθῶσι παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Κυβερνήσεων τῶν συμμάχων Κρατῶν, αἱ ὁποῖαι ἐπιδιώκουν διὰ λαοὺς δυναστευομένους τὴν ἐξασφάλισιν τῆς πολιτικῆς αὐτῶν ἀπελευθερώσεως· οἱ Κοινωνισταί, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἀναγεγραμμένην ἐν τῇ σημαίᾳ αὐτῶν τὴν κατάρριψιν τοῦ

φρουδαρχικοῦ καθεστῶτος καὶ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν ἀτόμων καὶ τῶν τάξεων ἐν τῷ οἰκονομικῷ πεδίῳ, δὲν εἶνε δυνατόν παρὰ τὴν χαιρετισίω-
 μεν εὐφρυσύνως τὴν ἀρχὴν τῶν προσπαθειῶν πρὸς κατάρρυσιν τοῦ
 φρουδαρχικοῦ καθεστῶτος ἐν τῇ γείτονι Ἐπικρατείᾳ καὶ ἐγκλιθεῖσιν
 πραγματικῆς ἰσοπολιτείας· οἱ Κοινωνισταί, αἵτινες διακηρύττουσι, ὅτι ἐν
 τῇ κοινωνικῇ διαπάλῃ οἱ μικροὶ ὀφείλουσι νὰ συνεγῶνται εἰς συναπι-
 σμούς, ὅπως ἀμύνωνται καὶ ἀντεπεξέρχωνται κατὰ τῆς ἐκμεταλλεύσεως
 τῶν δυνατῶν, δὲν δύνανται εἰμὴ ἐκ βάθους ψυχῆς νὰ συγχαρῶσι διὰ τὸ
 πρῶτον βῆμα, τὸ ὁποῖον συνετελέσθη, ὅπως τὰ προλετάρια Κράτη τοῦ
 Αἴμου συνασπισθῶσιν ἀμυνόμενα ὑπὲρ ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων ἐναντίον
 τῆς παντοδαπῆς ἐκμεταλλεύσεως, τῆς συντελουμένης εἰς βάρος τῶν
 Βαλκανικῶν λαῶν· ἰδιαίτερος δὲ οἱ Κοινωνισταί, οἱ ἔχοντες ἀναγε-
 γραμμένην ἐν τῇ σημαίᾳ αὐτῶν τὴν ἀρχήν, ὅτι πρέπει οἱ λαοὶ νὰ προσ-
 διορίζωσι τὸ δημόσιον αὐτῶν δίκαιον, συγχαίρουσι κατὰ τὴν στιγμὴν
 ταύτην, διότι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δέχεται νὰ συμπράξῃ τὸ καλὸν
 ἑαυτῆν, ὅπως ὁ Κρητικὸς Λαὸς ἀποκτήσῃ τὸ δημόσιον ἐκεῖνο δίκαιον,
 ὑπὲρ τοῦ ὁποῖου πανηγυρικῶν ἐξέφρασε γνώμην.

»Φρόντισον καὶ ἡμεῖς πρὸ τῶν δεινῶν τοῦ πολέμου καὶ τῶν ἀνη-
 κούστων συμφορῶν, αἵτινες θέλουσι ἐπακολουθήσει, ἀλλ' ὁ καιρὸς παρήλ-
 theoretical ἦν 12 ὥρα ἐσήμερον. Ὑπάρχουν ἐν τῇ πεπολιτισμένῃ Εὐρώπῃ, ἐν
 τῷ Νέῳ Κόσμῳ, κόμματα ἰσχυρά, ἐμπνεόμενα ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἀρχῶν,
 ὑπὸ τῶν ὁποίων καὶ ἡ εὐάριθμος ὁμάς, εἰς τὴν ὁποίαν ἔχω τὴν τιμὴν
 καὶ ἐγὼ νὰ ἀνήκω. Εἰς τοὺς ὁμόφρονας ἡμῶν ἐν τῇ πεπολιτισμένῃ Εὐ-
 ρώπῃ καὶ τῷ Νέῳ Κόσμῳ ἐμπιστευόμεθα ἡμεῖς οἱ σύντροφοι αὐτῶν
 κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην, ὅπως διὰ τῆς ὀρθῆς αὐτῶν ἀντιλήψεως,
 ὅπως διὰ τῶν θερμῶν αὐτῶν αἰσθημάτων, ὅπως διὰ τῆς ἰσχυρᾶς αὐτῶν
 φωνῆς ὑποστηρίξουν ἕνα ἐκ τῶν ὀγκυδωστέρων ἀγώνων, τοὺς ὁποίους
 εἶδεν ἡ ἀνθρωπότης.»

Ἡ ἀξιωμαγιμώμενος αὐτῆ, ἡ ἱστορικὴ συνεδρίασις ἐλύθη διὰ δηλώ-
 σεων, τοῦ ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν Ὑπουργοῦ κ. Στράτου, ἐπὶ τῆς καταστά-
 σεως τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου. Ὁ κ. Ὑπουργὸς εἶπε ὅτι ἡ Κυβέρνησις
 εὐρεθείσα ἐνώπιον πιθανῆς συρράξεως δὲν ἠθέλησε νὰ παρῆδῃ τὴν ὑπερο-
 πλοῖαν καὶ διὰ τοῦτο προέδῃ εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν τεσσάρων νέων ἀντι-
 τορπιλικῶν, διὰ τὰ ὁποῖα ἐβεβαίωσε, ὅτι οὐδεμία ναυτικὴ δύναμις ἐν
 τῇ Μεσογείῳ θαλάσσῃ διέθετε παρόμοια, προσθέσας ἐπὶ τούτοις, ὅτι

καὶ διὰ τοῦ κατάπλου τῶν πρό τινας ναυπηγηθέντων δύο ἀκόμη πλοίων, τῆς «Νέας Γενναῆς» καὶ τοῦ «Κεραυνοῦ» ὁ Ἑλληνικὸς στόλος εἶχε ἀκαταμάχητον τὴν ὑπεροχὴν ἐπὶ τοῦ ἀντιπάλου στόλου. Ἀπέναντι τιαυτῆς ἀσφαλούς ὑπεροπίας, ὑπῆρχεν ἀναμφισβητήτως καὶ ὑπεροχὴ ναυτική, ἰδιοφυῖα καὶ σύγχρόνως ὑπεροχὴ ἐκπαιδεύσεως, ἡδυνήθη δὲ νὰ βεβαιώσῃ τὴν Βουλὴν, ὅτι συνετελέσθη πρὸς τοῦτο ἐν τῇ Ναυτικῇ συστηματικῇ ἐργασίᾳ:

«Τὸ φρόνημα τῶν ἐπιτελείων τοῦ Ναυτικοῦ, εἶπε, καὶ τῶν πληρωμάτων τοῦ ἐνεργοῦ Ναυτικοῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐφεδρικῶν πληρωμάτων, εἶνε ἀκμαῖον, δύναμαι δὲ νὰ παράσχω εἰς τὴν βουλὴν τὴν διαβεβαίωσιν, ὅτι ἅπαν τὸ Β. Ναυτικόν, ἀπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Μοίρας τοῦ Αἰγαίου καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Μοίρας τοῦ Ἰονίου, μέχρι τοῦ τελευταίου ναύτου διαδιαπνέεται ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ πέσῃ μαχόμενον ὑπὲρ τῆς σημαίας αὐτοῦ, καὶ τῆς ἐπιθυμίας νὰ τιμήσῃ τὴν σημαίαν αὐτοῦ.»

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ΄.

Ἀπεγνωσμένοι ἀπόπειραι τῆς Πύλης πρὸς διάσπασιν τοῦ Βαλκανικοῦ Συνδέσμου. — Προτάσεις τοῦ Κιαμήλ-πασσᾶ πρὸς τὸν κ. Γρυπάρην. — «Δυστυχῶς πλέον εἶνε πολὺ ἀργά, εἶπεν ὁ Ἕλλην πρεσβευτής». — Ἄλλα ἐπεισόδια ἐν Ἀθήναις. — Ἀναχώρησις τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Τουρκίας. — Τελεσίγραφον τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν Τουρκίαν. — Ἀναχώρησις τοῦ κ. Γρυπάρη καὶ τῶν λοιπῶν πρεσβευτῶν τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. — Ἀναγγελία τοῦ πολέμου πρὸς τὰς Εὐρωπαϊκὰς Δυνάμεις καὶ τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας. — Διαταγαὶ προελάσεως πρὸς τὸν Ἀρχιστρατήγον Διάδοχον καὶ πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ ἐν Ἠπειρῷ στρατοῦ. — Ὅμοιαι διαταγαὶ πρὸς τὰ στρατεύματα τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν. — Ἐπιθεώρησις τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου παρὰ τοῦ Βασιλέως ἐν Νέῳ Φαλήρῳ καὶ ἀπόπλους. — Τὸ πρῶτον κατόρθωμα τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου. — Ἄυο μικραὶ κανιοφόροι εισδύουν τὴν νύκτα ἀπαρτήρητοι εἰς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον. — Τὸ πρῶτον τηλεγράφημα τοῦ Διαδόχου τῆς Ἑλλάδος ἀναγγέλλοντος τὴν προέλασιν. — Ἐνθουσιασμός τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. — Ἡ ἑλληνικὴ Ἐκκλησία εὐχομένη ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος. — Ὁ Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος ὁμιλῶν περὶ τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου εἰς τὴν Βουλὴν. — Διάγγελμα τοῦ Βασιλέως Γεωργίου πρὸς τὸν λαόν. — Τὰ πρῶτα χαρμόσυνα ἀγγέλματα τῶν ἐπιτυχιῶν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ. — Ἡ ἑλληνικὴ Βουλὴ πρὸς τὰς Βουλὰς τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν. — Τηλεγράφημα τοῦ Βασιλέως Γεωργίου πρὸς τοὺς Βασιλεῖς Βουλγαρίας, Σερβίας καὶ Μαυροβουνίου. — Τηλεγράφημα τοῦ Πρωθυπουργοῦ τῆς Βουλγαρίας πρὸς τὸν κ. Βενιζέλον. — Αἱ ἀπαντήσεις τῶν Βασιλέων Βουλγαρίας, Σερβίας καὶ Μαυροβουνίου πρὸς τὸν Βασιλέα Γεώργιον. — Ἡ βουλὴ τοῦ Μαυροβουνίου πρὸς τὴν βουλὴν τῆς Ἑλλάδος. — Τὰ διαγγέλματα τῶν βασιλέων τῶν βαλκανικῶν Κρατῶν πρὸς τοὺς λαοὺς των καὶ τοὺς στρατοὺς. — Διάγγελμα τοῦ Σουλτάνου πρὸς τὸν Τουρκικὸν στρατόν.

Ἡ διπλωματικὴ ἐξέλιξις τῆς κρισιμοτάτης καταστάσεως εἶχεν ἐν τῷ

μεταξύ ὡς ἐξῆς: Τὴν 1ην Ὀκτωβρίου, ἐπομένῃ τῆς ἐπιδόσεως τῆς πρὸς τὴν Τουρκίαν διακοινώσεως τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν, ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτῆς τῆς Ἑλλάδος κ. Γρυπάρης, ἐπέδωκε πρὸς τὴν Πύλῃν τελεσίγραφον τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἰκοσιτετραῶρον προθεσμίας σχετικὸν πρὸς τὴν κατακράτησιν τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων. Διὰ τοῦ τελεσιγράφου τούτου ἐζητεῖτο ἡ ἄμεσος ἀπελευθέρωσις τῶν πλοίων, ὡς καὶ ἀποζημίωσις διὰ τὰς προξενηθείσας μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης ζημίας.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπεκράτει αὐτόχρονον μεταξὺ τῶν ἐπισήμων κύκλων πανικός. Οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες τῆς Σταμπούλ οἱ ὅποιοι τὸ πᾶν ἤδη εἶχον πράξει διὰ νὰ ὠθήσουν τὰ πράγματα μέχρι τοῦ ὀλεθρίου αὐτοῦ διὰ τὴν Τουρκίαν σημείου, ἐν τῇ ἀπογνώσει, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκοντο, ἐφαντάσθησαν ἔτι ἠδύνατο ἂν μὴ τι ἄλλο, ἔναντι τῆς καταπλησσοῦσης συμφορᾶς τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν νὰ διασπάσουν κατὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν τὸν Βαλκανικὸν Σύνδεσμον λυτρούμενοι τοῦ ἀπὸ Νότον καὶ τῆς Θαλάσσης τόσου ἐπιφύθου δι' αὐτοὺς ἔχθρου, τῆς Ἑλλάδος. Οὕτω κατ' ἐντολὴν τοῦ Τουρκικοῦ Ὑπουργείου ὁ Κιαμὴλ Πασσᾶς, ἐπεχείρησε κατ' ἐπανάληψιν ἀπὸ τῆς 28ης Σεπτεμβρίου νὰ ἴδῃ τὸν κ. Γρυπάρην. Ἐπειδὴ δὲ οὗτος τὸν ἀπέφευγε δι' εὐνοήτους λόγους, συνισταμένους εἰς τοῦτο κυρίως, ἔτι οἱ περὶ τὴν Πύλῃν διέδιδον, ἔτι ἡ Ἑλλὰς ἀπεσπᾶτο τοῦ Συμδέσμου τῶν Κρατῶν τοῦ Αἴμου, ὁ Κιαμὴλ Πασσᾶς μετέβη ὁ ἴδιος εἰς τὸ μέγαρον τῆς Ἑλληνικῆς Πρεσβείας, τὴν 29ην Σεπτεμβρίου. Καὶ ἐκεῖ ὅμως τὸν ἐπληροφόρησαν ἔτι, ἀτυχῶς ὁ πρέσβυς ἀσθενῶν δὲν ἠδύνατο νὰ δεχθῇ τὴν Ὑψηλότητά του. Ἀλλὰ τὴν πρόφασιν ταύτην, ἀποτελοῦσαν συνήθη τρόπον διπλωματικῆς ὑπεκφυγῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει, δὲν ἐπίστευσεν ὁ Κιαμὴλ Πασσᾶς καὶ ἔκρινε καλὸν νὰ τοποθετήσῃ ἄνθρωπον τῆς ἐμπιστοσύνης του πρὸ τοῦ Μεγάρου τῆς Ἑλληνικῆς Πρεσβείας ὡς φρουρόν, αὐτὸς δὲ, λέγουσι τὰ χρονικά, νὰ κρυφθῇ εἰς γειτονικὴν οἰκίαν καὶ νὰ περιμένῃ. Καὶ τοῦτο μολοντί ὁ κ. Γρυπάρης εἶχε εἰδοποιήσῃ τὸν Κιαμὴλ Πασσᾶν νὰ τοῦ παραγγεῖλῃ διὰ τρίτου, ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν ἴδῃ, ἔτι εἶχε νὰ τοῦ εἴπῃ.

Ὀλίγην ὥραν μετὰ τὸ τέχνασμα τοῦ Κιαμὴλ Πασσᾶ, ὁ κ. Γρυπάρης ἐξήρχετο τῆς Πρεσβείας ἀνύποπτος διὰ νὰ μεταβῇ πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ Βουλγάρου συναδέλφου του, ὅταν ὁ ἐμπιστευμένος ἄνθρωπος τοῦ Κια-

μὴλ Πασσᾶ τὸν ἐπλησίασε ὑποκλινόμενος καὶ τοῦ ἀγγέγειλεν ὅτι ἡ Ἀ. Ὑψηλότης τὸν ἀνέμενε εἰς τὴν παράπλευρον οἰκίαν διὰ τὰ τοῦ ἀνακοινώσῃ καὶ σπουδαίον. Ὁ κ. Γρυπάρης δυσφορῶν καὶ καταστενοχωρημένος ἠκολούθησε ἐκὼν ἄκων τὸν ἀπεσταλμένον τοῦ Κιαμὴλ καὶ παρέμεινε μετὰ τοῦ Πασσᾶ συνδιαλεγόμενος ἐπὶ τέταρτον καὶ πλέον τῆς ὥρας εἰς τὴν ὑποδειχθεῖσαν οἰκίαν.

Ἐγνώσθη θετικῶς, ὅτι κατὰ τὴν συνέντευξιν ταύτην ὁ Κιαμὴλ Πασσᾶς ἐξέφρασε παράπονον πικρὸν πρὸς τὸν κ. Γρυπάρην, ὅτι ἐνῶ ἡ Ἑλλάς ἠδύνατο νὰ κανονίσῃ ὅλας τὰς ὑποθέσεις τῆς καὶ νὰ λύσῃ ὅλα τῆς τὰ ζητήματα ἀπ' εὐθείας μετὰ τῆς Τουρκίας, «τῆς ὁποίας νὰ εἶνε πάντοτε καὶ τὸ δεξιὸ χέρι», ἐπροτίμησε νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὸν ἀντιτουρκικὸν συνασπισμὸν τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν.

Ὁ κ. Γρυπάρης κατὰπληκτος δι' ὅσα ἤκουσε ἄκρως ἀντίθετα τῆς τουρκικῆς ἐμπραγμάτου πολιτικῆς τῶν τελευταίων ἐτῶν, πολιτικῆς διηγετικῶν διωγμῶν κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου, δὲν παρέλειψε νὰ ἐκφράσῃ τὴν κατὰπληξίν του πρὸς τὸν Τοῦρκον διπλωμάτην, ἀλλ' αὐτος στενάχας τοῦ εἶπε: * «Ἐχετε δίκαιον αὐτὰ ὅλα ὅμως τὰ ἔκανε ἢ κακοκεφαλιά τῶν Νεοτούρκων,» καὶ ὁ κ. Γρυπάρης, ἐτοιμαζόμενος πρὸς ἀναχώρησιν εἶπε: «Δυστυχῶς πλέον εἶνε πολὺ ἄργά.»

Οὕτω ἔληξε τὸ περίεργον αὐτὸ ἐπεισόδιον. Ἐν Ἀθήναις μολοῦντι ἡ διακοπὴ τῶν σχέσεων ἦτο βεβαία ὁ Πρεσβευτὴς τῆς Τουρκίας Μουχτάρ Βέης δὲν παρέλειψε νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ νὰ διαμαρτυρηθῇ πρὸς αὐτὸν διὰ τὸ ζήτημα τῆς εἰσόδου τῶν Κρητῶν βουλευτῶν εἰς τὴν Βουλὴν. Ἐπὶ τῇ ἐρωτήσει τοῦ κ. Κορομηλά, ἐὰν εἶχε ἐπὶ τούτῃ ῥητὰς ἐδηγίας τῆς Κυβερνήσεώς του, ὁ κ. πρεσβευτὴς ἐβεβαίωσεν ὅτι δὲν εἶχε νεωτέραν ἐντολήν, ἀλλὰ διεμαρτύρητο βασιζόμενος ἐπὶ τῶν ἀρχικῶν γνωστῶν ἐδηγιῶν τῆς Πύλης, ὅτι αὕτη ἤθελε πάντοτε θεωρήσῃ ὡς πρόκλησιν τὴν παραδοχὴν τῶν Κρητῶν βουλευτῶν.

Κατὰ τὴν ἀκρόασιν ταύτην, ὁ Μουχτάρ Βέης, ἀνεκοίνωσεν ἐπίσης εἰς τὸν κ. Κορομηλᾶν, ὅτι εἶχε λάβει τηλεγράφημα τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν Νουραδογκιὰν Ἰφένδη, διὰ τοῦ ὁποίου ἐδίδετο ἀπάντησις εἰς τὸ ἀνοικτὸν τηλεγράφημα πρὸς αὐτὸν τοῦ κ. Κορομηλά, τὴν ἐσπέραν καθ' ἣν ἐπεστερέφετο ἐκ τῆς Τουρκικῆς πρεσβείας ἡ διακοίνω-

* Ἐφημερίς «Ἐστία»

σις τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν Πύλῃν. Τὸ τηλεγράφημα τοῦ Τούρκου Ἰ. πουργοῦ ἦτο ἐπίσης ἀνοικτὸν καὶ ἔλεγε: ἂν ἐπρόκειτο περὶ διακοινώσεως ὁμοίας πρὸς τὴν τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Σερβίας, ἐπερίττειεν ἢ διαδόρασις τῆς, ἂν ὅμως περὶ νέας τινας, ἢ Τουρκικῆ Κυβέρνησις θὰ τὴν ἐδέχετο προθύμως ἐπιτιδομένην παρὰ τοῦ κ. Γρυπάρη.

Εἰς τὴν διακοίνωσιν τοῦ κ. Γρυπάρη περὶ κατακρατήσεως τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων, ἢ Πύλῃ οὐδεμίαν ἔδωκε ἀπάντησιν. Ἐπίσης ἡ Πύλῃ ἀπέρριπτε τὰ αἰτήματα τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν τὰ διατυπωθέντα διὰ τῆς ἐπιδοθείσης ταυτόσημου διακοινώσεως περὶ εἰσαγωγῆς μεταρρυθμίσεων ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ καὶ ἀπεφάσιζε νὰ διακόψῃ τὰς διπλωματικὰς σχέσεις προστρέχουσα εἰς τὰ ὅπλα. Τηλεγραφικῶς τὴν 3ην Ὀκτωβρίου ἀνεκαλοῦντο αἱ ἐν Ἀθήναις, Βελιγραδίῳ καὶ Σόφια πρεσβευταὶ τῆς Τουρκίας. Οὕτω ὁ ἐν Σόφια πρεσβευτὴς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν τὴν ἑσπέραν τῆς ῥηθείσης ἡμέρας, ὁ δὲ ἐν Ἀθήναις Μουχτάρ βέης παρήγγειλε ἐννέα θέσεις δι' αὐτὸν καὶ τὸ προσωπικὸν τῆς Πρεσβείας εἰς τὸ Ῥωσικὸν ἀτιμόπλοιον τῆς γραμμῆς Ἀλεξανδρείας Κωνσταντινουπόλεως ἀφοῦ δι' ἐγγράφου τοῦ πρὸς τὸν ἐπὶ τῶν Ἑξωτερικῶν Ἰπουργὸν κ. Κορομηλᾶν ἐζήτησε παρ' αὐτοῦ τὰ διαβατήριά του. Τότε συνέβει πάλιν μικρὸν ἐπεισόδιον δυνάμενον νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἀνταπόδοσις ἐκ μέρους τοῦ κ. Κορομηλᾶ πρὸς τὴν διπλωματικὴν τακτικὴν τοῦ Τούρκου πρεσβευτοῦ, ὅταν ἐπέστρεψε τὴν διακοίνωσιν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Ὁ κ. Κορομηλᾶς δὲν ἐδέχθη τὸ ἔγγραφο τοῦ Μουχτάρ βέη καὶ ὁ γραμματεὺς τῆς Τουρκικῆς Πρεσβείας ἐπανήρχετο ἐκεῖ μὲ τὸ ἔγγραφο ἀνὰ χεῖρας. Μετ' ὀλίγον ὅμως ἐνεφανίζετο καὶ πάλιν εἰς τὸ Ἰπουργεῖον τῶν Ἑξωτερικῶν ζητῶν ἐπιμόνωσις τὰ διαβατήρια τῆς Α. Ἐ. Ἀλλ' ὁ κ. Κορομηλᾶς ἠρνήθη νὰ δεχθῇ τὸν ἀπεσταλμένον τοῦ Τούρκου πρέσβους καὶ νὰ παραχωρήσῃ καὶ τὰ διαβατήρια. Ἐγένετο καὶ τρίτη ἀπόπειρα, ἀλλὰ καὶ αὕτη εἰς μάτην. Τότε ὁ Μουχτάρ βέης ἐγκατέλειπε τὰς Ἀθήνας ἀνευ διαβατηρίων.

Ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν διπλωματικὴν αὐτὴν ἐνέργειαν τῆς Πύλης αἱ Κυβερνήσεις τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν δι' ἀνοικτῶν τηλεγραφημάτων παρήγγελλον πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιπροσώπους νὰ ἐπιδώσων πρὸς τὴν Πύλῃν τὴν πρωτὴν τῆς 5ης Ὀκτωβρίου ταυτόσημον δῆλωσιν κηρύξεως πολέμου. Τὸ ἔγγραφο τοῦτο καὶ ἀπὸ μέρους τῆς Ἑλλάδος εἶχεν ὡς ἐξῆς:

γ.
νώ-
ν ή
πτήρ
Ελ-
α-
διά
ρου-
δι-
βήρ
ευ-
πήρ
ήγ-
ισ-
α-
κε-
μι-
ους
ρε-
ως.
δ
σα-
Υ-
Ε.
ου
Κεγ
πε
δ-
γη-
νά
ον
ής

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΜΙΧΕΛΙΔΑΚΗΣ

Ὁ Κρης πολιτευτής

«Τῆς Ὑψηλῆς Πύλης μὴ δούσης ἀπάντησιν εἰς τὴν ταυτόσημον διακοίνωσιν, ἣν αἱ Κυβερνήσεις Βουλγαρίας, Ἑλλάδος καὶ Σερβίας ἔσχον τὴν τιμὴν ὡς ἀπευθύνωσιν αὐτῇ ἀπὸ τῆς 30ῆς Σεπτεμβρίου ἐπὶ τῆς καταστάσεως, ἣτις ἦτο λίαν σοβαρὰ ἕνεκα τῆς παρὰ τὸ διεθνὲς δίκαιον κατασχέσεως τῶν Σερβικῶν πολεμοφοδίων καὶ τῆς κατασχέσεως τῶν ἑλληνικῶν πλοίων, ἀποδόσης ἔτι μᾶλλον ἀπειλητικῆς ἐκ τῶν ἐν τοῖς συνόροις ἐπιθέσεων τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων κατὰ τῶν σερβικῶν καὶ βουλγαρικῶν προφυλακῶν, ὡς καὶ ἐκ τῆς διακοπῆς τῶν διπλωματικῶν σχέσεων, εἰς ἣν παρὰ τὰ διεθνή νόμιμα προέβη ἡ Τουρκία, ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων ἀναγκάζεται πρὸς μεγίστην αὐτῆς λύπην νὰ προστρέξῃ εἰς τὴν δύναμιν τῶν ὅπλων ἐπιρρίπτουσα τὴν ἐπὶ τούτῳ εὐθύνην εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν Κεβέρνησιν. Ἐχω τὴν τιμὴν ὡς ἀνακοινῶσω, ὅτι ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ἡ Ἑλλάς εὐρίσκειται εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν πρὸς τὴν Τουρκίαν καὶ ὅτι κρίνων τὴν ἐντολήν μου λήξασαν ἀπέρχομαι τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Γρυπάρης»

Ἡ Πύλη καὶ πρὸ τῆς ἐπιδόσεως τοῦ ὡς ἄνω ταυτοσήμου ἐγγράφου περὶ τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου παρὰ τῶν πρεσβευτῶν τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν, λαβοῦσα γνῶσιν περὶ τοῦ ἐπικειμένου διαβήματος, ἐκ τῶν πρὸς αὐτοὺς σταλέντων ἀνοικτῶν τηλεγραφημάτων, ἔσπευσε νὰ προλάβῃ τὸ διάβημά των κοινοποιήσασα εἰς αὐτοὺς τὰ διαβατήριά των. Τὸ ἐξ Ἀθηνῶν παρόμοιον τηλεγράφημα πρὸς τὸν κ. Γρυπάρην ἐβράδυνε, ἐφ' ὃ καὶ ἡ Πύλη δὲν ἔλαβε τὸ αὐτὸ μέτρον διὰ τὸν Ἑλληνα πρεσβευτὴν. Ἀλλὰ καὶ αἱ οὕτω ἀποδιωχθέντες τρόπον τινὰ παρὰ τῆς Πύλης πρεσβευταὶ Βουλγαρίας καὶ Σερβίας, ἀδιαφοροῦντες πρὸς τὴν διπλωματικὴν αὐτῆς τακτικὴν ἀπέστειλαν τὴν αὐτὴν ὄραν, καθ' ἣν καὶ ὁ Ἑλληνας συναδέλφός των τὴν ταυτόσημον δήλωσιν τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου.

Μετὰ τὴν ἐπίδοσιν τῆς δηλώσεως ταύτης ὁ κ. Γρυπάρης ἀνεχώρησε μετὰ τοῦ προσωπικοῦ τῆς Πρεσβείας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως αὐθημερὸν διὰ τοῦ Ἀστριακοῦ.

Ταυτοχρόνως αἱ Κυβερνήσεις τῶν τριῶν συμμάχων Κρατῶν διεδίδασαν πρὸς τοὺς ἀνὰ τὰς Εὐρωπαϊκὰς πρωτεύουσας καὶ τὰς ἑνωμένας Πολιτείας διπλωματικούς των ἀντιπροσώπους τὴν ἐπιδοθείσαν πρὸς τὴν Πύλην δήλωσιν, ὡς καὶ ἰδιαίτερον ἐγγραφον περὶ τῆς ἀνάγκης εἰς τὴν

ὅποια περιέστησαν νὰ κηρύξουν ἐναντίον τῆς Τουρκίας τὸν πόλεμον.

Τὸ ἔγγραφον τοῦτο εἶχε ὡς ἐξῆς:

» Ἐπειδὴ ἡ ἀναρχία, ἡ βασιλεύουσα ἐν Τουρκίᾳ, ἡ ὅποια ἐκ βάθρων διαταράσσει τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῶν γειτονικῶν αὐτῆς Κρατῶν, ἐπετάθη ἀπό τινος καιροῦ, αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις ἔκριναν ἀναγκαῖον ν' ἀναλάβουν αὐταὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν μεταρρυθμίσεων τῶν προβλεπομένων ὑπὸ τοῦ 23ου ἄρθρου τῆς Βερολινίου Συνθήκης.

» Ἀπαντήσα εἰς τὴν ὁμόθυμον ταύτην ἐπιθυμίαν τῆς Εὐρώπης ἡ Ὑ. Πόλη κατέφυγε εἰς προηγούμενον, τὸ ὅποιον τῇ ἐχρησίμευσε ἤδη πλέον ἢ ἅπαξ.

» Ἐδήλωσε, ὅτι θὰ ἐφαρμόσῃ σοβαρὰς μεταρρυθμίσεις τόσον ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ ὅσον καὶ εἰς τὰς ἐν Ἀσία κτήσεις αὐτῆς, ἀλλ' ὅτι δὲν θεωρεῖ ἀναγκαῖαν ξένην ἐπέμβασιν ἐν τῇ ἐφαρμογῇ αὐτῶν.

» Ἡ ὑπόσχεσις αὕτη τῆς Ὀθωμανικῆς Κυβερνήσεως νὰ ἐφαρμόσῃ μόνη σοβαρὰς μεταρρυθμίσεις, ἐπροκάλεσε τὴν δυσπιστίαν ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου, δυσπιστίαν, περὶ τῆς ὁποίας ἔκαμε λόγον καὶ ὁ κόμης Ἀνδράς εἰς τὴν διακοίνωσίν του τῆς 30ῆς Σεπτεμβρίου 1875.

» Ἐν τῶν κυριωτέρων αἰτίων τῆς τοιαύτης δυσπιστίας, τῆς θαθεῶς ἐρριψομένης, ἔλεγε ἐν πλήρει δικαίῳ ὁ πρόην καγκελάριος τῆς Αὐστρουγγαρίας, πρέπει ν' ἀναζητηθῇ εἰς τὸ γεγονός, ὅτι πλεονα τοῦ ἐνδὸς μέτρα ἐκ τῶν ἀναγγελθέντων διὰ τῶν τελευταίων σουλτανικῶν φερμανίων ἐφηρμόσθησαν ἤδη, χωρὶς ἕως εἰς τὴν τύχην τῶν Χριστιανῶν νὰ ἐπέλθῃ αἰσθητὴ τις βελτίωσις.

» Ἐπὶ 37 ἔκτοτε ἔτη τὰ γεγονότα ἀφθονώτατα κατέδειξαν τὸ ὄρθον τῆς τοιαύτης γνώμης.

» Ὡς ἐκ τούτου αἱ Βαλκανικαὶ Κυβερνήσεις τῆς Βουλγαρίας, τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Σερβίας μὴ δυνάμεναι πλέον νὰ ἀνεχθῶσι τὰ βάσανα τῶν ἐν Τουρκίᾳ δημοφύλων των καὶ μίαν κατάστασιν πλήρη κινδύνων διὰ τὸ μέλλον αὐτῶν, ἀπεφάσισαν νὰ ζητήσουν ἐπαρκῆ ἐλεγχον διὰ τὸν καταρτισμὸν καὶ τὴν πραγματοποίησιν τῶν δυνατῶν ῥυθμικῶν μεταρρυθμίσεων, τῶν μόνων δυναμένων νὰ βελτιώσουν τὴν ἀξιοθρήνητον τύχην τῶν Χριστιανῶν καὶ νὰ εἰρηνεύσουν τὴν Βαλκανικὴν Χερσόνησον.

» Ἐπειδὴ ἕως ἡ τελευταία αὕτη ἀπόπειρα, τῆς ὁποίας ἡ μετριότητα εἶνε ἐντελῶς ἀντίθετος πρὸς τὴν προκλητικὴν στάσιν τῆς Τουρκίας, ἣτις ἐκινητοποίησεν ἄνευ σοβαροῦ λόγου τὸν στρατὸν τῆς ἐναντίον τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν, ἐνανάγησε καὶ ἐπὶ ἤθε προκληθεῖσα ὑπὸ τῆς

Πύλης, διακοπή των διπλωματικῶν αὐτῶν σχέσεων, αἱ Βαλκανικαὶ Κυβερνήσεις τῆς Βουλγαρίας, Ἑλλάδος καὶ τῆς Σερβίας εὐρίσκονται μὲ μεγάλην αὐτῶν λύπην εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ προστρέξουν εἰς τὰ ὄπλα.

» Ὁ ἐπιδιωκόμενος διὰ τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου σκοπὸς συμπίπτει πρὸς τὰ συμφέροντα ὅλων τῶν πεπολιτισμένων λαῶν. Οἱ ξένοι, αἱ κατοικοῦντες εἰς τὰ διαμερίσματα, ἡ παντοτεινὴ εἰρήνευσις τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ τὸν σκοπὸν τοῦ πολέμου τούτου, θὰ ἐπωφεληθῶσι καὶ αὐτοὶ τῆς τοιαύτης εἰρηνεύσεως.

» Ὑπὸ διαίτησιν τάξεως, ἐλευθερίας καὶ προόδου τὰ συμφέροντα ὅλων τῶν ἐθνότητων ἔχουν τὴν βεβαιότητα, ὅτι θὰ προστατευθῶσιν, ἡ ὕλικὴ δὲ εὐημερία καὶ ἡ διανοητικὴ ἀνάπτυξις ἀναμφισβητήτως θ' ἀποτελέσουν τὸν σκοπὸν διαρκοῦς καὶ πεφωτισμένης μερίμνης.

» Κατ' ἀκολουθίαν ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος φρονεῖ, ὅτι δύναται νὰ ὑπολογίσῃ ἐπὶ τῶν συμπαθειῶν τῶν φίλων ἐθνῶν καὶ ἀπευθύνεται πρὸς τὴν Κυβέρνησιν τῆς * παρακαλοῦσα, ὥπως μὴ τῇ ἀρνηθῆ ἂν τὴν εὐμενῆ αὐτῆς οὐδετερότητα εἰς τὸν δύσκολον ἀγῶνα, εἰς τὸν ὁποῖον ἀποδύεται.»

Ὁὕτω ὁ πόλεμος εἶχε κηρυχθῆ πλεον ἐπισήμως.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀνεχόινου πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ ἐν Θεσσαλίᾳ Στρατοῦ, ὡς καὶ πρὸς τὸν ἐν Ἠπείρῳ τὴν νύκτα τῆς 4ης Ὀκτωβρίου τὴν παρὰ τοῦ κ. Γρυπάρη ἐπίδοσιν πρὸς τὴν Πύλιν τῆς πολεμικῆς δηλώσεως. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἀνεχώρει διὰ τὰ σύνορα ὁ Ἐπίδοξος Διάδοχος Γεώργιος. Ἐν μέσῳ μεγάλου ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἀπειροπληθοῦς συρροῆς κόσμου, εὐκαιρία διὰ νὰ ἐκδηλωθῆ ὁ ἐνθουσιασμὸς οὗτος, τὸν ὁποῖον ἐπροκάλεσε ἡ κήρυξις τοῦ πολέμου, ἐγένετο τὴν πρωτὴν εἰς τὸ Ν. Φάληρον ἡ ἐπιθεώρησις τοῦ ἐκεῖ προσορμισμένου Ἑλληνικοῦ Στόλου παρὰ τοῦ Βασιλέως Γεωργίου, συνοδευομένου ὑπὸ τοῦ Στρατιωτικοῦ αὐτοῦ Οἴκου, τοῦ Πρωθυπουργοῦ καὶ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν κ. Βενιζέλου καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν κ. Ν. Στράτου.

Εἰς τὸν ὄρμον τοῦ Νέου Φαλήρου ἐπὶ τῶν ἡρεμούντων κυμάτων τοῦ Σαρωνικοῦ πρὸς ὀρίζοντα καταφώτιστον ἀπὸ τὸ ἀπλετον φῶς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἡλίου μὲ τὴν ἀκτὴν καὶ τοὺς βράχους τῆς Καστέλλας κατὰ μεστα θεωμένου λαοῦ, ὡς ἀπὸ θεωρείων ἔπου ἡτένιζαν θαυμάσια

* Ἀναφέρονται τὰ ὑνόματα ἐκάστης τῶν Ἑθρωπαϊκῶν Κυβερνήσεων.

βλέμματα, ὡς τι παρόμοιον ἀπὸ αἰῶνων ἱστορικῆς ἐπιστροφῆς, ὅταν οἱ Ἄρχαοὶ Ἀθηναῖοι ἔτρεχον πρὸς τὰς ἐτοίμους νὰ ἐξορμίσουν κατὰ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν βαρβάρων τριήρεις, εἰς ὠραίαν τάξιν ἀγκυροβολίας, εἰκῶν ἐπιβάλλουσα, συγκινοῦσα καὶ προκαλοῦσα τοὺς παλμοὺς ὄλων τῶν καρδιῶν, ἦσαν παρετεταγμένα τὰ Ἑλληνικὰ σκάφη, ἀπὸ τῶν ὀποίων διὰ τὸν πόλεμον τοῦτον ἐξηρτάτο τὸ πᾶν. Ἦσαν ἐκεῖ τὰ θωρηκτὰ «Ἀβέρωφ», «Υἶρα», «Σπέτσαι», «Ψαρά» καὶ τὰ ἀντιτορπιλικὰ «Θυέλλα», «Ναυκρατοῦσα», «Δόξα», «Ἄσπρις», «Νίκη», «Σφενδόνη», «Βέλος», καὶ «Λύγχη».

Τὸ κομψὸν ἀκάτιον τὸ φέρον τὸν Πρωθυπουργὸν καὶ τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ναυτικῶν ἐχαιρέτισαν τὰ πλοῖα διὰ κανονιοβολισμῶν, ἐνῶ τὸ πλῆθος ἔξω ἐξητωκραύγαζε.

Ἐπὶ τοῦ «Ἀβέρωφ» εἶχον συγκεντρωθῆ τὰ ἐπιτελεῖα καὶ τῶν τριῶν ἄλλων θωρηκτῶν καθὼς καὶ διμοιρίαι ναυτῶν ἐξ αὐτῶν. Ἄμα τῇ ἀνόδῳ του ἐπὶ τῆς Ναυαρχίδος ὁ κ. Βενιζέλος ἔδωκε διὰ χειραφίας ἐγκάρδιον χαιρετισμὸν πρὸς τὸν Πλοῖαρχον καὶ ἀρχηγὸν τοῦ Στόλου κ. Παῦλον Κουντουριώτην καὶ τοὺς ἀξιωματικούς του. Ἐπειτα διηυθύνθη εἰς τὴν πρῦμνην, ἔπου πρὸ τοῦ παρετεταγμένου πληρώματος, ὁ Ἀρχιμανδρίτης τοῦ Στόλου ἔφαλε δέησιν καὶ ἀπηύθυνε σύντομον προσλαλιὰν πρὸς τοὺς ἀξιωματικούς καὶ τοὺς ναύτας. Ὁ δὲ Ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν κ. Στράτος, ἀφοῦ εἶπε ὀλίγας ἐνθουσιώδεις λέξεις πρὸς τὰ πληρώματα ἐπλησίασε πρὸς τὸν κ. Κουντουριώτην καὶ ἐνεχείρισε πρὸς αὐτὸν Βασιλικὸν Διάταγμα, διὰ τοῦ ὀποίου ὁ ἐνδοξος σήμερον ναύτης, προήγετο εἰς Ὑποναύαρχον. Ἦκούετο ὁ Ἑθνικὸς ὕμνος κατὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην στιγμὴν. Ὁ κ. Βενιζέλος κατόπιν ἀποτεινόμενος πρὸς τὰ πληρώματα ὑπέμνησεν εἰς αὐτὰ τὸ καθήκον των μὴ παραλείψας νὰ τοὺς ἐνθυμήσῃ παλαιὰ τρόπαια καὶ νὰ ζητήσῃ παρ' αὐτῶν νὰ τὰ ἀνανεώσουν. Ζητωκραυγαὶ ἀντήχησαν ὑπὲρ τοῦ Βασιλέως καὶ τοῦ Στόλου.

Μετ' ὀλίγον κατήλθεν ἐξ Ἀθηνῶν ὁ Βασιλεὺς, τὸν ὀποῖον ἐχαιρέτισαν τὰ τηλεβόλα ὄλων τῶν θωρηκτῶν καὶ ἐγένετο δεκτὸς εἰς τὴν κλίμακα τῆς Ναυαρχίδος ὑπὸ τοῦ Ναυάρχου, τοῦ Πρωθυπουργοῦ καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ. Ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς ἀξιωματικούς καὶ τοὺς ναύτας εἶπε, ὅτι ἔχει πάντα λόγον νὰ πιστεύῃ ὅτι θὰ φανοῦν ἀντάξιοι τῆς μεγάλης των ἀποστολῆς καὶ ἐξέφρασε τὴν ἀπε-

ριόριστον πεποίθησίν του ἐπὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Στόλου καὶ τέλος τυνέ-
στησε εἰς πάντας τὴν πιστὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος. Σύνθημα
ζητωκραυγῶν ὑπὲρ τοῦ Βασιλέως ἔδωκεν ὁ Ναύαρχος, ἐνῶ ἡ μουσικὴ
ἀνέκρουε τὸν Ὕμνον τῆς Ἑλλάδος καὶ ὅλοι οἱ παριστάμενοι, ὡς εἰς
ἱερὰν ἀληθῶς τελετὴν ἡσθάνοντο νὰ κατέχη τὴν ψυχὴν των βαθεῖα
συγκίνησις καὶ ὑψίστη εὐθύνη ἐνὸς μεγάλου ἔργου.

Πρὸς τὴν ἑσμέραν ὁ Στόλος ἀπῆρε καὶ μαζί του ἐπὶ τῶν κυμάτων
ἀκολουθοῦσαν ὡς εὔνουν καὶ εὐοδοτικὸν πνεῦμα αἱ ἐλπίδες ὅλων τῶν
Ἑλλήνων.

Προκειμένου περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, τῆς συνθέσεώς του, τῆς
δυνάμεώς του ὡς καὶ τῆς ἰδιοφυΐας τῶν ἀξιωματικῶν του καὶ τῶν πλη-
ρωμάτων του, δεόν νὰ σημειώσωμεν ἐνταῦθα σπουδαῖον κατόρθωμά
του,* τὸ ὅποιον ἐπετέλεσαν δύο αὐταὶ μικρόταται μονάδες τῆς ὑπὸ τὸν
πλοίαρχον κ. Δαμιανὸν Μαίρας τοῦ Ἴονίου, πρὸ τῆς ἐνάρξεως ἀκόμη
τῶν ἐχθροπραξιῶν. Κατὰ τὰς πρωϊνάς ὥρας τῆς 4ης Ὀκτωβρίου αἱ κα-
νονιοφόροι Α. καὶ Δ. εἰσήλθον εἰς τὸν Ἀμβρακικόν. Ἐντὸς τοῦ κόλπου
ὑπῆρχε Τουρκικὸν τορπιλλοβόλον ἢ «Ἀττάλεια» ἀπομείναν ἐκεῖ ἀπὸ
τοῦ Ἰταλοτουρκικοῦ πολέμου. Τὸ τορπιλλοβόλον ἦτο ὠπλισμένον μὲ 2
πυροβόλα τῶν 37, εἶχε δὲ ὑπὸ τὰς διαταγὰς του καὶ δύο βενζινακάτους
ἐπὶ τῶν ὁποίων οἱ Τοῦρκοι εἶχον τοποθετήσει ἀνὰ μιαν μυδραλιοβόλον.
Διὰ τῆς μικρᾶς ταύτης δυνάμεως ἦσαν ἐν τούτοις κύριαί τοῦ κόλπου.

Ἐντὸς τοῦ Ἀμβρακικοῦ εἶχον ἀποκλεισθῆ ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς
διαταγῆς τῆς Τουρκικῆς Κεθερνήσεως περὶ κατασχέσεως πάντων τῶν
Ἑλληνικῶν ἐμπορικῶν ἀτιμοπλοίων καὶ τέσσαρα ἢ πέντε μικρὰ Ἑλλη-
νικά, ἐκτελοῦντα τὴν συγκοινωνίαν καὶ συγχρόνως χρησιμεύοντα διὰ
τὸν ἐπισιτισμὸν τοῦ στρατοῦ μεταξὺ Καρθασαρά, Κοπραίνης καὶ Μεν-
δίου. Τὰ πλοίαρτα ταῦτα ἦτο βεβαίως ὅτι θὰ ἐγίνοντο λεία τοῦ Τουρ-
κικοῦ τορπιλλικοῦ, τὸ ὅποιον πρὸς τοὺς ἄλλους θὰ παρηνώχλει καὶ τὰς
ἐφοδιοπομπὰς Καρθασαρά καὶ Ἄρτης.

Ἠλθὼν τούτων ἐντὸς τοῦ κόλπου ὑπῆρχεν ἀκόμη καὶ ἕν ἄλλο Τουρκι-
κὸν ἀντιτορπιλλικὸν τὸ «Ἰουάτ» τὸ ὅποιον εἶχε βυθίσῃ ὁ Δουξ τῶν Ἀμ-
βρουζίων καὶ ἔκτοτε εἶχεν ἀνελευσθῆ χωρὶς ὕμνος καὶ νὰ καταστή δι-
νατὴ ἀαδῆποτε χρησιμότης του.

* Ἐφημερὶς «Ἐστία»

Ἐκρίθη σιλόπιμον δύο κανονιοφόροι, ὑπὸ κυβερνήτας τοὺς κ. κ. Ν. Μακκῶν καὶ Κ. Μπούμπουλην νὰ διαταχθοῦν νὰ διέλθουν τὰ στενὰ καὶ νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸν κόλπον, ἵνα προστατεύσουν τὰ ἐν αὐτῷ ἀποκεκλεισμένα πλοιάρια καὶ τὰ πλευρὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτο ἐκάστη κανονιοφόρος ἐφωδιάσθη καὶ μὲ ἐν ταχυδρόλον τῶν 10 ἑκατομέτρων δυνάμενον νὰ βάλλῃ ἄνω τῶν 20 βολῶν κατὰ λεπτόν.

Ἦτο γνωστὸν ἐκ τῶν προτέρων, ὅτι τὸ ἐγχεῖρημα ἦτο ἀπὸ πάσης ἀπόψεως δυσχερέστατον καὶ δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἐστάλησαν δύο κανονιοφόροι ἵνα εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἢ μία ἐδουθίζετο ὑπὸ τῶν Τουρρικῶν πυροβολείων, ἢ ἄλλη ἤθελε ἴσως κατορθώσῃ νὰ διέλθῃ. Αἱ κανονιοφόροι: εἶχον πρῶτον νὰ διέλθουν τὰ ἀβαθῆ πρὸ τοῦ στομίου ὕδατα, παρουσιάζοντα πλεύσιμον δίοδον 200 μόλις μέτρων, καὶ αὐτὴν εἰς ἀπόστασιν 500 μόνον μέτρων ἀπὸ τῶν Τουρρικῶν πυροβολείων, κατόπιν ἔπρεπε νὰ διέλθουν τὸ στενὸ μεταξὺ Ἀκτίου καὶ προμαχώνος τοῦ Παντοκράτορος εἰς ἀπόστασιν μόλις 240 μέτρων ἀπὸ τοῦ Τουρικοῦ πυροβολείου, ἔπειτα δὲ ἕτερον στενὸν μεταξὺ τοῦ Ἀκρωτηρίου τοῦ Ἀκτίου καὶ τοῦ νέου φρουρίου τῆς Πρεβέζης πρὶν ἢ κάμψουν καὶ ἐξερχόμεναι τῆς ἐπικυνδίνου ζώνης προχωρήσουν εἰς τὸν κόλπον τῆς Ἄρτης, εἰς τὴν Βόνιτσαν, ὅπου εἶχον διαταγὴν νὰ ἀγκυροβολήσουν.

Τὸ ἐγχεῖρημα ἐπετεύχθη, ἀνευ οὐδὲ τῆς ἐλαχίστης ζημίας, ὑπὸ τῶν δύο κανονιοφόρων, μεταξὺ τῆς 2ας καὶ 4ης πρωϊνῆς ὥρας τῆς βίβλεισης ἡμέρας ὑπὸ τοὺς περιεργότερους τῶν ὄρων:

Ἐφ' ὀλοκλήρου τῆς σειρᾶς τῶν Τουρρικῶν φρουρίων Χαμιδιέ, Παντοκράτορας, Ἁγίου Γεωργίου, Παλγασάραγα, τῆς πόλεως Πρεβέζης καὶ τῆς Βρυσοῦλας ἠγγρύπνουν οἱ Τοῦρκοι, ἐκτελοῦντες μάλιστα ὑπὸ ἄπλετον φῶς καὶ διάφορα συμπληρωματικὰ ἔργα, ἀποβλέποντα ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἀκοπιτέραν παρεμπόδισιν καὶ καταδόθισιν τῶν Ἑλληνικῶν πολεμικῶν, χωρὶς ἐν τούτοις καὶ νὰ τὰ ἀντιληφθοῦν διερχόμενα, ἀκριβῶς καθ' ἣν ὥραν εἰργάζοντο ὅπως τὰ παρεμποδίσουν.

Ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἀκτῆς ἦσαν τεταρμῆνοι φρουροὶ μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀκτίου, εἰ ὅποιοι παρηκολούθουν τὰς κινήσεις τῶν κανονιοφόρων διὰ νὰ τηλεγραφήσουν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον. Πάντες δὲ οὗτοι μετ' ἀγωνίας ἔβλεπον προχωροῦντα τὰ δύο μικρὰ πολεμικά, χρειασθέντα μίαν ὥραν καὶ τινα λεπτὰ διὰ τὸν διάπλουν τῆς ἐπικυνδύνου ζώνης ἐκτελεσθέντα ἐν πλήρει ταχύτητι. Καὶ μόλις ἐξήλθον τῆς ζώνης τῶν Τουρ-

κικῶν πυροβολείων τὰ τηλεγραφήματα ἤρχισαν νὰ ἔρχονται ἀλεπάλληλα. Χαρακτηριστικώτερον δὲ ὄλων ἦτο τὸ τοῦ τηλεγραφητοῦ τῆς ἀπέναντι Λευκάδος, ἀναγγειλαντος: «Κανονιοφόροι διήλθον ἀδλαβεῖς. Τοῦρκοι κοιμοῦνται γλυκὰ—γλυκὰ.»

Ἐνῶ ἦτο βέβαιον ὅτι οἱ Τοῦρκοι φρουροὶ ὄχι μόνον δὲν ἐκοιμῶντο, ἀλλὰ καὶ εἰργάζοντο διὰ νὰ ἐμποδίσουν τὴν διάδοσιν.

Τὰ μικρὰ Ἑλληνικὰ πολεμικὰ μετὰ τὸ κατόρθωμά των ἐκυριάρχουν τοῦ κόλπου, ἐνῶ τὸ Τουρκικὸν τορπιλικὸν «Ἀττάλεια» μετὰ τῶν βενζινακάτων του ἠναγκάσθη νὰ προσορμισθῆ εἰς ἀπρόσιτον τινα ὄρμισκον, προστατευόμενον ἀπὸ τὰ φρούρια Πρεβέζης καὶ τῆς Βρυσοῦλας ἀπλησίαστον ἐκεῖ, ἀλλὰ καὶ τελείως ἀκίνδυνον διὰ τὸν Ἑλληνικὸν στολίσκον. Ἡ ἐπιτυχία αὕτη ἦτο τοσοῦτο μᾶλλον σημαντικὴ καθ' ὅσον πλὴν ἄλλων αἱ Ἑλληνικαὶ κανονιοφόροι θὰ ἐπροστάτεον ἢ ἀκριβέστερον θὰ παρημπόδιζον πᾶσαν ἀπὸ θαλάσσης παρενόχλησιν καὶ ἐπὶ τῶν ἐφοδιοπομπῶν Καρθασσαρᾶ.—Ἄρτης, ἐνῶ τὰ τέσσαρα πέντε μικρὰ ἀτμόπλοια τοῦ κόλπου θὰ ἠδύναντο ἐλεύθερα νὰ ἐξακολουθήσουν τοὺς μικροὺς των πλάας συγκοινωνίας καὶ ἐπισιτισμοῦ.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω γεγονότων οὐδὲν ἕτερον ἐμεσολάδησε ἀπὸ τῆς 27ης Ὀκτωβρίου, ἥτις ὑπῆρξεν ἡ ἐπίσημος ἡμέρα τῆς διακοπῆς τῶν διπλωματικῶν σχέσεων μετὰ τῆς Τουρκίας καὶ τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου, ὅτε πλὴν τῆς ἀνακρινώσεως τῆς ἀποφάσεως ταύτης πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Ἠπείρῳ στρατῶν, ἐδόθη συγχρόνως εἰς αὐτοὺς ἡ διαταγὴ τῆς προελάσεως, ἥτις καὶ ἤρχισε τὴν 6ην πρωϊνὴν ὥραν τῆς ῥηθείσης ἡμέρας.

Τὴν μεσημβρίαν ὁ ἀρχιστράτηγος Διάδοχος Κωνσταντῖνος ἀπέστειλε πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν ὡς καὶ τὸν Βασιλέα Πατέρα Του τηλεγράφημα ἐπιβεβαιοῦν τὴν προέλασιν. Ὁ Βασιλεὺς μάλιστα ἐπιθεωρῶν τὸν Στόλον ἐν Νέῳ Φαλήρῳ εἶχε τὸ τηλεγράφημα τοῦτο μετ' ἑαυτοῦ.

Ἡ εἶδησις τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐχθροπραξιῶν ἐγνώσθη εἰς τὸν Ἀθηναϊκὸν λαὸν περὶ τὴν δεκάτην πρωϊνὴν ὥραν. Ἀπερίγραπτος ὑπῆρξεν ἡ συγκίνησις καὶ ὁ ἐνθουσιασμός ὄλων. Ἡ Ἑλληνικὴ ἐκκλησία, ἡ ὁποία εἰς ὄλους τοὺς Ἑλληνικοὺς ἀγῶνας ὑπῆρξε πάντοτε ἐνθαρρύνων πρόσκοπος καὶ γενναῖος συναγωνιστής, ἐκάλει τὸν λαὸν εἰς δέησιν ὑπὲρ ἐπιτυχίας τῶν Ἑλληνικῶν ὄπλων. Διαταγὴ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητρο-

ἀλ-
θ-
εις.
το,
ουγ
εν-
ου,
λη-
ον.
ων
ση-
ων
ου
ων
ης
δι-
έ-
η-
ώ-
ώ-
λε
ου
ω-
ου-
η-
εν
δ-
ον
ερ
ου-

ΜΑΝΟΥΣΟΣ ΚΟΥΝΔΟΥΡΟΣ

Κρής πολιτευτής

πολίτου Ἀθηνῶν κ. Θεοκλήτου, οἱ κώδωνες ὄλων τῶν ἐνοριακῶν ἐκκλησιῶν Ἀθηνῶν, Πειραιῶς καὶ ὄλων τῶν περιχώρων ἀντήχουν χαρμῶν, καλοῦντες τὸ ὀρθόδοξον πλήρωμα εἰς τοὺς ναοὺς, ὅπως δεηθῶν ὑπὲρ εὐοδοσεως τοῦ ἀγῶνος. Ταυτοχρόνως ἡ Ἀστυνομία εἰδοποιεῖ ὅλα τὰ Καταστήματα νὰ κλείσουν μέχρι τῆς μεσημβρίας. Εἰς τὴν Μητρόπολιν ἐχοροστάτησε ὁ ἴδιος Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης ἀκολουθούμενος ὑφ' ὀλοκλήρου τῆς ἱεραῆς Συνόδου. Μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἐπισκόπων παρευρίσκειτο ἐν τῷ ναῷ καὶ ὁ Ρῶσος ἀρχιμανδρίτης. Ὡραῖον ἦτο ἐκεῖ τὸ θέαμα μὲ τὴν Ἀγίαν Τράπεζαν κεκαλυμμένην διὰ τῆς Ἑλληνικῆς Σημαίας. Μετὰ τὸν Ὑμνον ἐψάφη δέησις ἰδιαιτέρα ἐπὶ τῇ περιστάσει, τὴν ὁποῖαν τηλεγραφικῶς εἰδοποιηθέντες ἐψαλον οἱ ἱερεῖς ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Κρήτης. Μεταξὺ ἄλλων ἡ δέησις αὕτη ἔλεγε τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικὰ τοῦ συμμαχικοῦ πολέμου, εἰς τὸν ὁποῖον ἐδίδετο ὡς ἀπὸ μακροχρονίου παραδόσεως καὶ θρησκευτικὸς χαρακτήρ: «... Μὴ κατασχύνῃς ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἡμῶν, διὰ τὸ ὄνομά Σου τὸ ἅγιον, ἀλλὰ δεῖξον ἡμῖν τὰ ἀρχαῖα ἔλεῃ Σου. Μὴ ἐπιλάβῃς τῆς ταλαιπωρίας τῶν δούλων Σου ἀδελφῶν ἡμῶν, ἀλλὰ ρῦσαι αὐτοὺς ἐκ τῆς καταδυναστείας τῶν ἀσεδῶν, συμμαχῶν μετὰ τοῦ φιλοχρίστου ἡμῶν κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν στρατοῦ καὶ ἀνυψῶν τὸ κέρας αὐτοῦ καὶ συντριβῶν ὑπὸ τὸ σημεῖον τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ Σου τὰς ἐναντίας δυνάμεις. Χάρισε, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, τῷ εὐσεβεῖ στρατῷ ἡμῶν ὑγείαν, ὑπακοήν, θάρρος καὶ αὐταπάρνησιν. Σὺ, Παντοδύναμε Βασιλεῦ, ὁ ἐγχαράξας ἐν τῷ οὐρανῷ διὰ τῶν ἀστέρων τὸν τύπον τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ καὶ δεῖξας τοῦτον τῷ εὐσεβεῖ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ εἰπῶν: «Τούτῳ νίκα», αὐτὸς καὶ νῦν εὐδόωσον τὸν ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ αὐτοῦ ἀηττήτου ὅπλου ἀγωνιζόμενον κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν φιλόχριστον στρατὸν ἡμῶν εἰς θρίαμβον τοῦ Σταυροῦ Σου καὶ δόξασον αὐτὸν καὶ ἀνάδειξον νικητὴν καὶ προπαιούχον κατὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ ἐπιβούλων τῆς ἀγίας σου πίστεως, ὅπως ἂν ἀνταναιρεθῇ ἡ ἡμισέληνος, ἡμεῖς δὲ πάντες τῆς ἐπουρανίου δωρεᾶς τῆς ἐλευθερίας ἀπολαμβάνοντες καὶ ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ ἠνωμένοι ὑπὸ τὸν θεοσεδέστατον καὶ φιλόχριστον ἡμῶν Βασιλέα Γεώργιον τὸν Α.' ὃν ἐδικαιώσας βασιλεύειν ἐφ' ἡμᾶς, δοξάζωμεν καὶ ἀνυμνῶμεν τὸ πανάγιόν Σου ὄνομα νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν».

Ἐπίσης ἐφάλετο δέησις εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Ἰσραηλιτικὴν συναγωγὴν ὑπὲρ τοῦ θριάμβου τῶν Ἑλληνικῶν ὅπλων.

Ἐπισημοτάτη ὑπῆρξε καὶ ἡ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐλείνην συνεδρίασις τῆς Ἑλληνικῆς Βουλῆς. Ἐν μέσῳ ἀσφηκτικῆς συρροῆς ἀκροατῶν, ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Λάμπρος Κορομηλάς, προέβη εἰς τὰς ἐξῆς δηλώσεις: «Τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος ἐκ συμφώνου πρὸς τὴν Βουλγαρίαν καὶ Σερβίαν, τοῦ Μαυροβουνίου προἰγγηθέντος ἐκῆρξε χθὲς τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας, (χειροκροτήματα ἐκ τῆς ἀθουσίης καὶ τῶν ἀκροατηρίων).» Ὁ κ. Ὑπουργὸς ἀνέγνωσε κατόπιν τὸ κείμενον τῆς πρὸς τὴν Πόλιν σχετικῆς δηλώσεως τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ προσέθεσε: «Τὸ τηλεγράφημα ἐστάλη χθὲς τὴν νύκτα. Μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης ἡ Τουρκία ἠλπισε, ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ κλονίσῃ τὸν συνασπισμὸν τῶν τοῦ Αἴμου Κρατῶν, δὲν ἐφείσθη δὲ διαβαμάτων οὐδὲ ὑποσχέσεων ἵνα ἀπομακρύνῃ τὴν Ἑλλάδα τῶν συμμάχων αὐτῆς. Δὲν ἀντελήφθη ἡ Τουρκία, ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἔχουσα ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ πλείονας ὁμοίμονας ἐν τῷ Ὀθωμανικῷ Κράτει, οὐχὶ ὀλιγώτερον ἀλλὰ περισσότερον τῶν λοιπῶν Κρατῶν, θὰ ἠσθάνετο τὸν ἀνείκτυπον καὶ τῆς δουτυχίας εἰς ἡνπερίεπεσον οἱ Χριστιανικοὶ πληθυσμοὶ τῆς ἐπικρατίας καὶ οὐχὶ ὀλιγότερον τῶν λοιπῶν Κρατῶν θὰ ἠνόει, ὅτι μόνον ἡ ἐνοπλος ὑποστήριξις τῶν περὶ μεταρρυθμίσεων ἀιτημάτων, θὰ ἠδύνατο νὰ βελτιώσῃ τὴν τύχην τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν. (εὐγε, εὐγε, χειροκροτήματα ζωηρά).

» Ἡ ἀπροσδόκητος ταχύτης τῆς συμπράξεως τῶν τοῦ Αἴμου Κρατῶν, ἥτις τόσον ἐξέπληξε τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Τουρκίαν, προῆλθεν ἐκ τῆς πλήρους ἀντιλήψεως τῶν κοινῶν κινδύνων, οἵτινες ἠπειλοῦν πάντας ἐκ τῆς πολιτείας τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Κυβερνήσεως καὶ τῆς διαρκῶς ἐπιτεινομένης ἐν πᾶσι τοῖς βιλαετίοις ἐνόπλου ἀναρχίας.

» Σπανίως εὐγενέστερος καὶ ὑψηλότερος σκοπὸς συνήνωσε τὰς Κυβερνήσεις Κρατῶν πρὸς κοινὴν ἐνέργειαν, καὶ δικαίως ἐξήρθη ὡς μέγα ἐν τῇ συγχρόνῳ ἱστορίᾳ τὸ γεγονός τοῦτο. Ἡ σταυροφορία τῶν τοῦ Αἴμου ὀρθοδόξων Κρατῶν εἶνε ἡ σταυροφορία τῆς προόδου, τοῦ πολιτισμοῦ, τῆς ἐλευθερίας κατὰ τῆς Ἀσιατικῆς καταστάσεως, ἥτις ἀφοῦ ἠπειλήσῃ τὴν Εὐρώπην μέχρι Βιέννης ἄλλοτε, ἐπικαθεται ἀκόμη ἐπὶ λαῶν πολὺ μᾶλλον τοῦ κατακτητοῦ προηγμένων, καταστρέφουσα καὶ καταπνίγουσα τὴν ἐλευθέρην αὐτῶν ζωὴν. (εὐγε, εὐγε. Χειροκροτήματα ραγδαία.) Ἡ ἠθικὴ δύναμις, ἥτις συνοδεύει τὰ τέσσαρα Κράτη δι-

πλασιάζει τὴν ὑλικὴν αὐτῶν δύναμιν, ἣτις ἐντὸς δεκαπέντε ἡμερῶν ἐ-
θεσεν ἐπὶ ποδῶς 600,000 στρατοῦ καὶ ἠύξησεν ἐντὸς δύο ἐβδομάδων τὴν
ναυτικὴν τῆς Ἑλλάδος δύναμιν.

» Δὲν ἔχομεν ἀμφιβολίαν, ὅτι πάντες οἱ πεπολιτισμένοι λαοὶ θὰ εἶνε
ὀλοφύχως ὑπὲρ τῶν Κρατῶν καὶ τῶν λαῶν τοῦ Αἴμου, τῶν Κρατῶν τοῦ
Αἴμου δεικνυόντων νῦν, ὅτι ἠνδρώθησαν ἀρκούντως καὶ πολιτικῶς καὶ
στρατιωτικῶς, ὥστε νὰ δύνανται νὰ ὑπερασπίζωσιν ἐν τῇ Ἠπειρῷ τῆς
Εὐρώπης τὰ δίκαια τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀσφάλειαν.
Αἱ πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις ἤρξαντο ἀπὸ τῆς πρωτῆς τῆς σήμερον. Ἐ-
χίμεν τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἡ νίκη θὰ στέψη τὰ ὅπλα τῆς Ἑλλάδος καὶ
τῶν συμμάχων αὐτῆς καὶ ὅτι τὰ ἀπο-ελέγματα τοῦ πολέμου θὰ εἶνε ἀν-
τάξια τοῦ χυθιτρομένου τιμίου καὶ εὐγενοῦς αἵματος τοῦ στρατοῦ καὶ
τοῦ ναυτικοῦ ἡμῶν. (Ζωηρόταται ἐπιδοκιμασίαι καὶ χειροκροτήματα
πανταχόθεν).

Μετὰ τὸν κ. Κορομηλᾶν ἀνήλθε τὸ βῆμα ὁ κ. Πρωθυπουργός, ὅστις
ἀνέγνωσε τὸ ἀκόλουθον διάγγελμα τοῦ Βασιλέως πρὸς τὸν λαόν:

« Πρὸς τὸν Λαόν μου.

» Αἱ ἱεραὶ ὑποχρεώσεις πρὸς τὴν φιλότιμην Πατρίδα, πρὸς τοὺς ὑ-
ποδοῦλους ἀδελφούς μας καὶ πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα, ἐπιβάλλουσιν εἰς
τὸ Κράτος, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῶν εἰρηνικῶν προσπαθειῶν του πρὸς
ἐπίτευξιν τῆς ἐξασφαλίσεως τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, τῶν ὑπὸ τὸν
Τουρκικὸν ζυγὸν Χριστιανῶν, ὅπως διὰ τῶν ὀπλων θέσῃ τέρμα εἰς τὴν
δυστυχίαν, τὴν ὁποίαν οὗτοι ὑφίστανται ἀπὸ τόσων αἰῶνων.

» Ἡ Ἑλλὰς πάνοπλος μετὰ τῶν συμμάχων τῆς, ἐμπνεομένων ὑπὸ
τῶν αὐτῶν αἰσθημάτων καὶ συνδεομένων ὑπὸ κοινῶν ὑποχρεώσεων ἀνα-
λαμβάνει τὸν ἱερὸν ἀγῶνα τῶν δικαίων τῆς ἐλευθερίας τῶν καταδυνα-
στευομένων λαῶν τῆς Ἀνατολῆς. Ὁ κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν στρα-
τὸς ἡμῶν ἐν πλήρει συναισθήσει τοῦ καθήκοντος αὐτοῦ πρὸς τὸ Ἔθνος
καὶ τῇ Χριστιανοσύνῃ, μνήμων τῶν Ἐθνικῶν αὐτοῦ παραδόσεων καὶ ὑ-
περήφανος διὰ τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ ὑπεροχὴν καὶ ἀξίαν, ἀποδύεται μετὰ
πίστεως εἰς τὸν ἀγῶνα, ὅπως διὰ τοῦ τιμίου αὐτοῦ αἵματος ἀποδώσῃ
τὴν ἐλευθερίαν εἰς τοὺς τυραννομένους. Ἡ Ἑλλὰς μετὰ τῶν ἀδελφῶν
συμμάχων Κρατῶν θὰ ἐπιδιώξῃ πάσῃ θυσίᾳ τὸν ἱερὸν αὐτὸν σκοπόν.

» Ἐπικαλούμενοι δὲ τὴν ἀρωγὴν τοῦ Ἰψίστου ἐν τῷ δικαιοτάτῳ τούτῳ ἀγῶνι τοῦ πολιτισμοῦ ἀνακράζομεν:

— Ζήτω ἡ Ἑλλάς. Ζήτω τὸ Ἔθνος.

Ἀθῆναι 5ῃ Ὀκτωβρίου 1912.

Γ Ε Ω Ρ Γ Ι Ο Σ

Τὸ Ἰπουργικὸν Συμβούλιον

Βενιζέλος, Κορομηλάς, Ρέπουλης, Τσιριμῶκος, Μιχαλακόπουλος, Ρακτιβάν, Διομήδης, Στράτος.

Οἱ Βουλευταὶ καὶ τὰ πλήθη τῶν θεωρείων ἀτλεπεῖς καὶ ὄρθιοι πάντες, χειροκρότησαν καὶ ἀνευφήμησαν ἐπὶ ὄραν πολλήν. Συγχρόνως δὲ κ. Πρωθυπουργὸς ἀνεκοίνωσε τὰ πρῶτα χαρμόσυνα ἀγγέλματα, περὶ τῶν ὁποίων εἰς ἄλλο κεφάλαιον περαιτέρω θὰ ὁμιλήσωμεν λεπτομερῶς, τὰ ἀφορῶντα τὴν νικηφόρον προέλασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ εἰς τὸ ἐχθρικὸν ἔδαφος. Ὁ δὲ Ἰπουργὸς τῶν Ναυτικῶν κ. Στράτος προέβαινε εἰς τὴν ἐξῆς δήλωσιν περὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ ἀπόπλου τοῦ Στόλου:

« Ἀνακοινῶ εἰς τὴν Βουλὴν ὅτι σήμερον ἡ Μοῖρα τοῦ Αἰγαίου καὶ ἡ Μοῖρα τοῦ Ἰονίου ἐτέθησαν εἰς κίνησιν καὶ ἀπέπλευσαν ἤδη πρὸς τὸ καθήκον των. Ἐπιθυμία τῶν ἀξιωματικῶν καὶ τῶν πληρωμάτων εἶνε ὁ Τουρκικὸς Στόλος νὰ ἐξέλθῃ τῶν ὀρμητηρίων του. » Νέαι ζητωκραυγαὶ καὶ χειροκροτήματα ἠκούσθησαν, τελευταῖος δὲ ὢλων εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἐπισήμων τούτων ἀνακοινώσεων ἠγέρθη ἀπὸ τῆς θέσεώς του ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς κ. Ζαβιτσάνος καὶ εἶπε, ὅτι πρὸ τοῦ ἡ Βουλῆ προβῆ εἰς τὰ σημερινὰ ἔργα αὐτῆς, θέσῳρει καθήκον του νὰ ὑποβάλλῃ ὑπὸ τὴν κρίσιν τῶν βουλευτῶν τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα, ὅπερ ἀποστέλλει εἰς τὰ σύμμαχα Κράτη:

« Οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους βουλευόμενοι ὑπὸ τὴν ἡχὴ τῶν κροτούντων τηλεδόλων, στρέφουν ὄλας αὐτῶν τὰς σκέψεις καὶ ἀφιερῶνουν δλόκληρον τὴν καρδίαν των πρὸς τὰς τύχας τῶν συμμαχικῶν ἔπλων καὶ πρὸς τὸν μέγαν ἀγῶνα, εἰς τὸ τέλος τοῦ ὁποίου ἀιχτέλλουν τὰ σύμβολα τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ Χριστοῦ.

»Με τὴν βοήθειαν τοῦ Μεγάλου Θεοῦ ἰσχυροὶ, ἀδελφωμένοι, ἄς διέλθωμεν μέχρι τῆς τελευταίας σπιθαμῆς πάσαν τὴν γῆν, τὴν ὅποιαν ἐπὶ αἰῶνας ἐπότισε τὸ αἷμα τῶν θυμάτων τῆς τυραννίας καὶ τοῦ δεσποτισμοῦ».

Συγχρόνως μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς Βουλῆς ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος ἀπέστειλε πρὸς τοὺς Βασιλεῖς Βουλγαρίας, Σερβίας καὶ Μαυροβουνίου τὸ κάτωθι τηλεγράφημα:

**ΠΡΟΣ ΤΑΣ Α. Α. Μ. Μ. ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩ ΤΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ, ΣΕΡΒΙΑΣ
ΚΑΙ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΥ**

Σόφιαν, Κετιγγην, Βελιγράδιον

«Τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Διαδόχου ὁ στρατὸς διέρχεται τὰ σύνορα, ὁ λογισμὸς μου στρέφεται πρὸς τὴν Ἑμετέραν Μεγαλειότητα καὶ χαιρετίζω ἐν Αὐτῇ τὸν φίλον καὶ σύμμαχον. Οἱ ὀρθόδοξοι λαοὶ μας ἐξεγερθέντες ἐν τῇ αὐτῇ ὁρμῇ ἐνοῦνται ἐν κοινῇ συμπονοῖα καὶ διὰ δεσμῶν ἀδιαρρήκτων ἀδελφότητος καὶ ἀφοσιώσεως, αἱ δὲ δεήσεις τῶν τεσσάρων Ἐθνῶν οὕτω στενῶς συναδελφομένων, ἀνέρχονται πρὸς τὸν Παντοδύναμον ἐν εὐσεβῇ καὶ θερμῇ κατανώξει, ἐπικαλούμεναι τὴν εὐλογίαν Του ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης σταυροφορίας. Εἴθε ὁ Ὑψιστος ἐν τῇ ἀπέριφῃ εὐσπλαχνείᾳ Του νὰ στέψῃ τὴν ταυτόχρονον προσπάθειαν τῶν στρατῶν μας καὶ νὰ συντελέσῃ εἰς τὸν θρίαμβον τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ τῆς ὀρθοδοξίας διὰ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν καταθλιβομένων ἀδελφῶν μας.

»Ὁ λαὸς μου, ὁ στρατὸς μου καὶ ἐγὼ, ἀπευθύνομεν πρὸς τὴν Ἑμετέραν Μεγαλειότητα, πρὸς τὸ Ἑμέτερον Ἔθνος καὶ τὸν γενναῖον στρατόν του, ἀσπασμὸν ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ τὰ βλέμματα ἔχοντες προσηλωμένα πρὸς τὸ σῆμα τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, ἄς ἔχωμεν ὡς σύμβολον «Ἐν τούτῳ νίκα».

Γεώργιος

Ἐκ Σόφιας ὁ Πρωθυπουργὸς τῆς Βουλγαρίας κ. Γκέσωφ ἀπέστειλε πρὸς τὸν κ. Βενιζέλον τὸ ἐξῆς τηλεγράφημα :

Αὐτοῦ Ἐξοχότητα Κύριον Βενιζέλον. Πρόεδρον τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων.

Ἄ θ ἦ ν α ς

«Δοξολογία ἐψάλη σήμερον ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ ὑπὲρ τῆς νίκης κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ, ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς Βασιλίσσης, τῶν πρέσβων τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Σερβίας, τῶν Ἀρχῶν καὶ μεγάλης συρροῆς πολιτῶν.

» Ὁ Μητροπολίτης Σόφιας ἀπηύθυνεν εἰς τὸν Παντοδύναμον θερμὰς εὐχὰς ὑπὲρ τῆς ὑγείας τῶν τεσσάρων συμμάχων Ἡγεμόνων καὶ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ρωσίας Νικολάου Β', προστάτου τῶν ὀρθοδόξων λαῶν, ὡς καὶ ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τῶν τεσσάρων συμμάχων στρατῶν καὶ Ἔθνῶν.

» Εὐτυχῆς διότι δύναμαι νὰ ἀναγγείλω ὑμῖν τὴν συγκινοῦσαν ταύτην τελετὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία ἠύλόγησε γεγονός, ὅπερ πρώτην φοράν ἐδόθη εἰς τὴν ἱστορίαν νὰ ἀναγράφῃ ἐν τῇ Βαλκανικῇ Χερσονήσῳ, παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε ὅλα τὰ συγχαρητήρια καὶ τὰς εὐκρινεῖς εὐχὰς μου, ὅπως ἀγαθὸν καὶ εὐτυχὲς τέλος ἐπιστέψῃ τὸ ἔργον, τοῦ ὁποίου ἡ ἀρχικὴ πρωτοβουλία ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα καὶ εἰς τὴν Κυβέρνησιν ἧς προέστασθε.

» Ἴκετεύω τὸν Παντοδύναμον ὅπως οἱ σύμμαχοι στρατοὶ ἐξέλθουν νικηταὶ ἐκ τῆς πάλης, τὴν ὁποίαν ἀνελάβομεν δι' ὑπόθεσιν ἢ ὁποία δὲν ἠμπορεῖ παρὰ νὰ εἶνε εὐγενῆς καὶ ὑψηλῆ, ἀφοῦ ἠδυνήθη νὰ συνενώσῃ τέσσαρας πεφωτισμένους Ἡγεμόνας καὶ τέσσαρας ἐργατικὸς καὶ φίλους τῆς προόδου λαούς.»

Ὁ Πρόεδρος τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου

Γ Κ Ε Σ Ω Φ

Ἐξ ἄλλου οἱ Βασιλεῖς Βουλγαρίας, Σερβίας καὶ Μαυροβουνίου ἀπέστειλαν πρὸς τὸν Βασιλέα Γεώργιον τὰ κάτωθι τηλεγραφήματα:

A. M. Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων.

« Βαθέως συγκεινημένος ἀπὸ τοὺς ὠραίους καὶ συγκινητικούς λόγους, τοὺς ὁποίους ἡ Ὑ. Μεγαλειότης μοὶ ἀπέστειλεν, ἐκφράζω ἐκ βάθους καρδίας εἰς τὸν κραταῖόν μου φίλον καὶ σύμμαχον τὴν πλέον ζωηρὰν καὶ εἰλικρινῆ μου εὐγνωμοσύνην κατὰ τὴν στιγμήν, κατὰ τὴν ὁποῖαν οἱ λαοὶ μας ἐνοῦνται εἰς ἓν αἶσθημα ὑψίστης ἀφοσιώσεως καὶ ἐμπιστοσύνης ἀμοιβαίας. Ζητοῦν ἀπὸ τὸν Παντοδύναμον ὑπερασπιστὴν τῶν δικαίων τῶν ἀσθενῶν, προστάτην τῶν καταδυναστευομένων, νὰ ἐπακούσῃ τῶν δεήσεων, τὰς ὁποίας ἀναπέμπουσιν εἰς τὸν θρόνον του τὰ τέσσαρα σύμμαχα Ἔθνη καὶ νὰ εὐδοκήσῃ νὰ στέψῃ δι' ἐπιτυχίας τὴν κοινὴν προσπάθειαν τῶν στρατῶν μας ὑπὲρ τοῦ θριαμβοῦ τοῦ δικαίου ἱεροῦ τούτου σκοποῦ, πίστεως καὶ ἐλευθερίας.

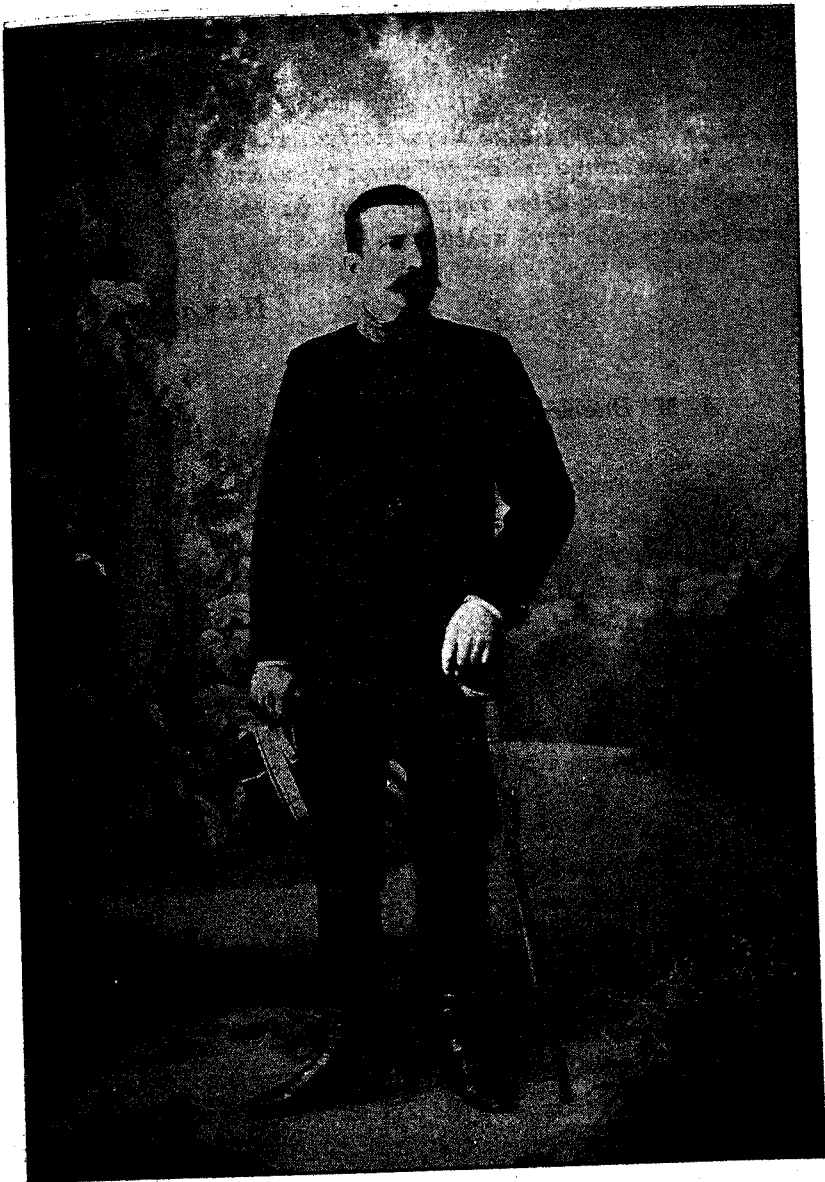
» Κατεχόμενον ὑπὸ τοῦ αἰσθήματος τούτου τὸ Βουλγαρικὸν Ἔθνος, ὁ στρατός του καὶ ὁ ἀρχηγός του ἀπευθύνουσιν εἰς τὴν Ὑ. Μεγαλειότητα εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος καὶ εἰς τὸν ἀνδρείον Στρατὸν του τὰς ἀδελφικὰς εὐχαριστίας, λαμβάνουν δ' ὡς ἐκεῖνοι σημαίαν τῶν καὶ ὡς ὁδηγὸν εἰς τὴν νέαν ταύτην ἐλευθερίαν τὸ ἱερὸν σύμβολον τῆς ἀπολυτρόσεως.»

Φερδινάνδος

A. M. Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων.

» Ἐνῶ δίδω διαταγὰς εἰς τὰ στρατεύματά μου νὰ διέλθουν τὴν μεθόριον γραμμὴν, βαδίζοντα πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν καταδυναστευομένων ἀδελφῶν μας, ἡ σκέψις μου φέρεται πρὸς τὴν Ὑ. Μεγαλειότητα, τὸν κραταῖόν μου φίλον καὶ σύμμαχον, εἰς τὸν ὁποῖον κατὰ μέγα μέρος ὀφείλεται ἡ εὐγενὴς αὕτη προσπάθεια.

» Ἐλπίζω εἰς τὸν Ὑψιστον, ὅτι αἱ Δυνάμεις τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν συνηνωμένοι διὰ τῶν ἀρρήκτων δεσμῶν τῆς θρησκείας, ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πατροπαράδοτου αἰσθήματος τῶν λαῶν των, θὰ θριαμβεύσωσιν εἰς τὸ γενναῖον αὐτῶν ἔργον.

Ο ΛΙΜΠΡΙΤΗΣ ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΙΣΟΔΟΥ
ΤΩΝ ΚΡΗΤΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΝ'ΑΘΗΝΑΙΣ ΒΟΥΛΗΝ
Ίστορ. Βαλκανοτουρκικού πολέμου Γερ. Βώκου.

» Ἀτενίζω μετ' ἐμπιστοσύνης εἰς τὸν ἀρξάμενον κοινὸν ἀγῶνα εὐχόμενος πλήρη ἐπιτυχίαν εἰς τὸν γενναῖον Ἑλληνικὸν στρατὸν. Σπεύδω νὰ διαβιβάζω εἰς τὴν Ἑμετέραν Μεγαλειότητα, εἰς τὸν Διάδοχον ἀρχηγὸν τοῦ στρατοῦ, ἐπίσης καὶ εἰς τὸ ἔθνος τῆς κλασικῆς Ἑλλάδος τοὺς χαιρετισμούς μου τοὺς πλέον συμπαιθεῖς καὶ τὰς καλλιτέρας εὐχὰς ὑπὲρ τῆς κατευδόσεως τοῦ ἱεροῦ πολέμου.»

Πέτρος

Α. Μ. Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων.

« Μετ' ἀπεριγράπτου χαρᾶς Ἐγώ, ὁ λαὸς μου καὶ ὁ στρατός μου, ἐμάθομεν παρὰ τῆς Ἑμετέρας Μεγαλειότητος ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς στρατός ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Διαδόχου διέβη ἤδη τὴν μεθόριον γραμμὴν, κατ' αὐτὴν τὴν ὕψιστην καὶ σπουδαίαν σιγμὴν διὰ τὴν τύχην τῶν Κρατῶν μας καὶ τῶν καταθλιβομένων ἀδελφῶν μας.

» Ὁ Λαὸς μου, οἱ Στρατιῶται μου καὶ Ἐγώ, ἀπευθύνομεν συγγνωμένοι ἀδιάρρηκτως διὰ τῶν δεσμῶν τῆς ἀδελφότητος καὶ τῆς συμμάχιας πρὸς τὴν Ἑμετέραν Μεγαλειότητα, τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν, καὶ τὸν τόσον γενναῖον Στρατὸν, ἓνα ἀδελφικόν, ἓνα ἐγκάρδιον ἀσπασμὸν μετὰ τῶν πλέον εὐκρινῶν εὐχῶν, ὑπὲρ τῆς νίκης τῶν ἀναξίων ἀπεγόνων τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ τοῦ Μιλτιάδου.

» Εἶθε ὁ Ὑψιστος νὰ συντελέσῃ εἰς τὸν θριαμβικὸν τῶν προσηλαίων μας ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ τούτου σκοποῦ.»

Νικόλαος

Εἰς δὲ τὴν Βουλὴν κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτῆς συνεδρίασιν τῆς 8ης Ὀκτωβρίου ἀπεστάλη παρὰ τῆς Βουλῆς τοῦ Μακεδουλοῦ τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα, τὸ ἄποστον ἀνεγνώσθη εἰς τοὺς βουλευτὰς ἐν μέσῳ θυέλλης χειροκρατημάτων:

Πρόεδρον Βουλῆς Ἑλλήνων.

Ἄθηναις

» Ἡ ἐνθεος προσευχή, ἣτις ὑπὸ τὸν κρότον τοῦ τηλεδύλου τοῦ ελευθερωτοῦ ἀφικνεῖται εἰς ἡμᾶς ἐκ τῶν βεγγεντιμένων καὶ ἐνδόξων ἀκτῶν τῆς ἡμετέρας χώρας, εἰσέδονται εἰς τὴν καρδίαν παντὸς Μαυροβουλίου καὶ ἀντήχισεν ἀνὰ πάσας τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων μας.

» Βύβλογημένη ἔστω ἡ ἡμέρα, καὶ ἦν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἱεροῦ συμβόλου τῆς ὑπερτάτης πίστεως ἡμῶν, τῆς ἐπιτεγαζούσης πάντας τοὺς προαιωνίους πόθους τῆς φυλῆς μας, οἱ ἀδελφοὶ ἠνώθησαν μετὰ τῶν ἀδελφῶν πρὸς ἀνάκτησιν τῶν ὑπερτάτων ἀγαθῶν, τὰ ὅποια οἱ μὲν ἡμέτεροι πρόγονοι εἶχον ἀπολέσει ἐπὶ τῆς κατακτῆσεως τῶν ἀσπλάγγων βαρβάρων, ἡμεῖς δὲ τὰ τέλεια ἐρμευρήσασθε καὶ διὰ τῆς τελείας ἀνώσεως τῶν καρδιῶν μας καὶ τῶν βραχιόνων μας ἀνευρίσκωμεν διὰ τοῦ ἀδελφοῦς μας ὑπὸ τῆς πενυχῆς τῆς σιμακίας τοῦ Χριστοῦ.

Διὰ τὸν Πρόεδρον τῆς Σκουφίναις

Ὁ Ἀντιπρόεδρος

Σ. Μαρτίνοβιτς

Τὸ κήρυγμα τοῦ πολέμου διὰ διαγγέλματός τοι πρὸς τὸν Βουλγαρικὸν στρατὸν ἀνεκοίνωσε καὶ ὁ Βασιλεὺς Φερδινάνδος τὴν τὴν Ὀκτωβρίου:

«Βούλγαροι, ἔλεγε τὸ διαγγέλιμα τοῦτο, κατὰ τὰ εἰκοσι καὶ ἕντος τῆς βασιλείας μου ἐξήτησα πάντοτε ἐν εἰρηνικῇ ἐργασίᾳ τὴν πρόσθου, τὴν εὐτυχίαν καὶ τὴν δόξαν τῆς Βουλγαρίας. Ἐπίθου πάντοτε νὰ βλέπω ἐν τῇ ὁδῷ ταύτῃ σταθερῶς ὀκίνον τὸ Βουλγαρικὸν ἔθνος. Ἄλλ' ἢ ἡμεῖς πρόνοια ἄλλως ἔκρυψε.

» Ἐφίθασεν ἡ σιμυγή, καὶ ἦν ἡ Βουλγαρικὴ φυλὴ ἐκλήθη νὰ ἐγκαταλείπῃ τὰ ἀγαθὰ τῆς εἰρήνης καὶ νὰ ἀναλάβῃ τὰ ὀποκαὶ τὴν ἐπίλυ-

σιν μεγάλου προβλήματος. Πέραν τοῦ Ρῦλου καὶ τῆς Ροδόπης οἱ ἀπὸ αἵματος καὶ θρησκείας ἀδελφοὶ ἡμῶν δὲν ἠδυνήθησαν μέχρι σήμερον, δηλαδὴ τριάκοντα καὶ πέντε ἔτη ἀπὸ τῆς ἐλευθερώσεώς μας, νὰ ἀποκτήσωσι δικαίωσιν ἀνθρωπίνην καὶ ὑποφερτὴν. Πάσαι αἱ προσπάθειαι αἱ τείνουσαι πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τόσον ὑπὸ τῶν Μ. Λυνάμεων, ὅσον καὶ ὑπὸ τῶν Βουλγαρικῶν Κυβερνήσεων δὲν ἐδημιούργησαν συνθήκας εἰς ἐπιτρεπούσας εἰς τοὺς Χριστιανοὺς τούτους νὰ ἀπολαμβάνουν τῶν δικαίων τῆς ἐλευθερίας. Οἱ στεναγμοὶ τῶν ἑκατομμυρίων Χριστιανῶν δὲν ἠδύναντο εἰμὴ νὰ συγκινήσωσι τὰς ψυχὰς ἡμῶν, τοὺς ὁμοφύλους καὶ ὁμοθρήσκους, οἵτινες καὶ συνειργάσθησαν διὰ τὴν εἰρηνικὴν ὑπαρξίν μας, ὡς μεγάλης χριστιανικῆς ἀπελευθερωτικῆς δυνάμεως. Τὸ Βουλγαρικὸν Ἔθνος ἀνεμνήσθη τῶν προφητικῶν λόγων τοῦ ἐλευθερωτοῦ Τσάρου «τὸ ἱερὸν ἔργον πρέπει νὰ ὀδηγηθῆι μέχρι τέρατος».

» Ἡ πρὸς τὴν εἰρήνην προσήλωσις ἡμῶν ἐξηκολούθη διὰ τὰ ἐλλομεν ἐπίκουροι τῶν χριστιανικῶν πληθυσμῶν τῆς Τουρκίας, δὲν ἀπομένει ἄλλο μέσον εἰμὴ νὰ στραφῶμεν πρὸς τὰ ὅπλα, ἀνιχνυρίζοντες ὅτι διὰ τούτου μόνον τοῦ τρόπου δυνάμεθα νὰ ἐξασφαλίσωμεν αὐτοῖς προστασίαν τῆς ζωῆς καὶ τῆς εὐημερίας. Ἡ ἀναρχία εἰς τὰς Τουρκικὰς ἐπαρχίας ἠπειλήσῃ καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν ἐθνικὴν ζωὴν. Μετὰ τὰς σφαιρὰς τοῦ Ἰστίπ καὶ τῶν Κοτσάνων, ἀντὶ νὰ δοθῆι δικαιοσύνη καὶ ἰκανοποίησις εἰς τοὺς παθόντας πληθυσμοὺς, ὡς ἡμεῖς οἱ Ἰλλιοὶ ἐζητήσαμεν, ἡ Ὄθωμανικὴ Κυβέρνησις διέταξεν ἐπιστράτευσιν.

» Ἡ μακρὰ ἡμῶν ὑπομονὴ ἐτέθη οὕτω ὑπὸ σκληρὰν δοκιμασίαν, τὰ ἀνθρώπινα χριστιανικὰ αἰσθήματα, τὸ ἱερὸν καθήκον νὰ συνδράμωμεν τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ἀπειλούμενους ὑπὸ ἐξοντώσεως, ἡ τιμὴ καὶ ἡ ἀξιοπρέπεια τῆς Βουλγαρίας μοὶ ἐπέβαλον τὸ καθήκον νὰ κλέσω ὑπὸ τὰ ὅπλα τὰ τέκνα ἡμῶν τὰ προσηλωμένα διὰ τὴν ἀμυναν τῆς Πατρίδος.

» Τὸ ἔργον ἡμῶν εἶνε δίκαιον, μέγα καὶ ἱερὸν, στηριζόμενον μετὰ πίστεως ἐπὶ τῆς προστασίας καὶ τῆς συνδρομῆς τοῦ Παντοδυνάμου. Ἡ Ὑψηλὴ Πύλη γνωρίζει, ὅτι τὸ Βουλγαρικὸν Ἔθνος δὲν ἐκήρυξε τὸν πόλεμον εἰμὴ ἵνα ἀμυνθῆι ὑπὲρ τῶν ἀνθρωπίνων δικαίων τῶν χριστιανῶν τῆς Τουρκίας. Λιατάσω τὸν γενναῖον στρατὸν τῆς Βουλγαρίας νὰ ἐδεύσῃ ἐπὶ τοῦ τουρκικοῦ ἐδάφους. Παρὰ τὸ πλευρὸν ἡμῶν καὶ μετ' ἡ-

μών θὰ συμπολεμήσωσιν ἐπὶ τῇ αὐτῇ σκοπῇ κατὰ τοῦ κοινού ἐχθροῦ τὰ στρατεύματα τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν, συμμάχησαντα μετὰ τῆς Βουλγαρίας, ἢ Σερβίας, ἢ Ἑλλάδος καὶ τὸ Μαυροβούνιον.

»Ἐν τῇ ἀγωνίᾳ δὲ τοῦτοῦ τοῦ Σταυροῦ κατὰ τῆς ἡμιτελήσου, καὶ τῆς ἐλευθερίας κατὰ τῆς τυραννίας, θὰ ἔχωμεν τὰς συμπαθείας πάντων ἐκείνων, οἵτινες ἀγαπῶσι τὴν εὐημερίαν καὶ τὴν πρόοδον.

Ἰσχυρὸς ἐκ τῶν συμπαθειῶν τούτων, ἄς ἀναμιμνήσκηται ὁ Βούλγαρος στρατιώτης τὰς ἡρωϊκὰς πράξεις τῶν πατέρων καὶ τῶν προγόνων αὐτοῦ καὶ τοῦ ἡρωϊσμοῦ τῶν ἐλευθερωτῶν καὶ κυρίων αὐτοῦ Ρώσων καὶ ἄς προβαίνει ἀπὸ νίκης εἰς νίκην. Ἐμμερὸς.

»Ὁ Θεὸς ἔστω μετ' ἡμῶν».

Φερδινάνδος

Ἡ προκήρυξις τὴν ἐποικὴν ἀπηύθυνεν ἐπίσης ὁ Βασιλεὺς τῆς Σερβίας πρὸς τὸν λαόν του κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐχθροπραξιῶν, ἐκτενεστάτη, ἀνέφερεν ἐν λεπτομερεῖα τὰ δεινὰ τῆς Τουρκικῆς κακοδοτικῆσεως διὰ τοῦς ἐν τῇ Ἰσλαμικῇ Τουρκίᾳ Σέρβοις, τοὺς διωγμοὺς ὅλων ἀνιξαρτέως τῶν Χριστιανῶν καὶ τὰς ἀκάρτους ἀπὸ ἐτῶν ἐνεργείας παρὰ τῇ Πύλῃ καὶ πλησίον τῶν Δυνάμεων ὑπὲρ βελτιώσεως τῆς τύχης τῶν καὶ κατέληγεν ὡς ἑξῆς:

« Διὰ τοῦς λόγους τούτους, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, εὐσταθεῶς τὸν γενναῖον Σερβικόν Μοῦ νὰ προχωρήτη εἰς ἱερὸν κόλεμον ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν ἀδελφῶν μας καὶ πρὸς ἐφατράλιον μεγαλητέρας εὐημερίας καὶ προόδου τοῦ βασιλείου τῆς Σερβίας. Οἱ ἀδελφοί μας Μαυροβούνιοι, ἔστωσαν ἡσυχίαν νὰ εὐχαριστοῦν τὴν κατηφόρην αἰματίας τῶν Μελ' ἡμῶν προχωροῦν ἐπίσης οἱ γενναῖοι στήμαχοι ταρακῆ τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Ἑλλάδος. Τὴ προαύσια δεινὴ ὑπερβαίνει γὰρ οἱ ἀκαταίας καὶ κοινὰ σμύφερατα μας, συνδέουν. Διὰ τούτοις καὶ τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας καὶ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου εἶνε κοινὸν εἰς ἅπαντας.

« Ὁ στρατὸς Μοῦ θὰ εὖρη ἐν τῇ Παλαιῇ Σερβίᾳ πλησίον τῶν Χριστιανῶν Σέρβων καὶ Σέρβους Μουτσουλμάνους, οἵτινες μὰς εἶνε ἐξ Ἰσου

προσφιλείς, και επίσης Ἄλβανούς Χριστιανούς και Μουσουλμάνους, μετὰ τῶν ὁποίων τὸ ἔθνος μας ζῆ ζοὴν κοινὴν ἀπὸ δεκατριῶν αἰῶνων, μεριζόμενον σχεδὸν πάντοτε μετ' αὐτῶν τὴν εὐτυχίαν και τὸν πόνον.

» Φέρομεν πρὸς πάντας τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ἀδελφωσιν και τὴν ἐνότητα, τὴν ὁποίαν φέρομεν και πρὸς τοὺς Σέρβους.

» Ἡ Σερβία μας θὰ φέρῃ ἐκεῖ τὴν ποιητικὴν γαλήνην και τὴν πρόοδον, τὴν ὁποίαν ἔφερε εἰς τὰς ἐπαρχίας τὰς ἐλευθερωθείσας τὸ 1877 και 1878. Ἐκεῖ ζοὺν ἤδη πολῖται ἐλεύθεροι και εὐτυχεῖς. Τὴν ἰδίαν ζοὴν πρόκειται νὰ ἐγκαταστήσωμεν εἰς τὰς ὀχθὰς τοῦ Λάμπ, τῆς Σιτινίτσας, τοῦ Δρίνου και τοῦ Ἄξιου.

» Σὰς καλῶ, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, νὰ βοηθήσητε πάσῃ καρδίᾳ τὸν γενναῖον στρατὸν Μου. Ζήτω τὸ ἀγαπητὸν μου Σερβικὸν ἔθνος.»

Πέτρος

Και ὁ Σουλτάνος Μεχμέτ Ρεσάδ ὁ 6'. ὡς ἀνώτατος ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ του, ἐπὶ τῇ γενικῇ κινητοποιήσει τούτου, εἶχεν ἀπευθῆναι τὸ ἔξης διάγγελμα:

« Εἶνε γνωστὴ εἰς ὅλον τὸν κόσμον ἢ πρὸς τὴν εἰρήνην ἀγάπη τῆς Τουρκίας. Οἱ Ὀθωμανοὶ σέβονται τὰ δίκαια πάντων τῶν λαῶν εἰς ἀντάλλαγμα δὲ θέλουν τὴν ὕψ' ὅλων τῶν λαῶν εὐλάβειαν πρὸς τὰ Ὀθωμανικὰ δίκαια.

» Οἱ Ὀθωμανοὶ οὐδεμίαν τρέφουν ὑστεροβουλίαν κατ' οὐδεμιᾶς Κυβερνήσεως και οὔτε ἐμποροῦνται κακῶν προθέσεων, δικαιῶνται δ' ἐπομένως ν' ἀπαιτῶσιν ὅπως και αἱ ἄλλαι Κυβερνήσεις μὴ φέρονται ἀνειλικρινῶς. Οἱ Ὀθωμανοὶ δὲν ἐπιθυμοῦν νὰ διαταράξουν τὴν εὐημερίαν και τὴν πρόοδον οὐδεμιᾶς φυλῆς, θέλουν δὲ ὅπως και οἱ ἄλλοι συμπεριφέρωνται ὁμοίως πρὸς αὐτοὺς.

» Παρὰ τὰς μεγάλας δυσχερείας, εἰς ἃς ἡ Πατρίς μας εἶνε διαρκῶς ἐκτεθειμένη, ἐφαρμόζομεν ἐφ' ὅσον τούτο μας εἶνε δυνατὸν και βαθμιαίως τὰς μεταρρυθμίσεις, τῶν ὁποίων ἀνάγκην ἔχει ἡ χώρα. Ἔργασόμεθα ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας τοῦ ἡμετέρου λαοῦ.

» Ἐν τούτοις οἱ μικροὶ μας γείτονες ἐποφθαλμιῶντες τὴν πατρίδα

μας και βλέποντες ότι αι πρόοδοί μας ήλ παρεμποδίσουν την πραγμα-
τοποίησιν του παραβόλου σχεδίου των, ζητούν να έμποδίσουν τὰς με-
ταρρυθμίσεις μας και επωφελοόμενοι των δυσχερειών μας σιναεφώνη-
σαν να προσβάλλουν τὰς εμίρους επαρχίας μας.

»Οί ούτοπισται της Βουλγαρίας, της Σερβίας, του Μαυροβουνίου,
και της Ελλάδος, χωρών αλίτινες από (18) έτων υπήρξαν το θέατρον
των άλλων των Οθωμανών, λησιμονοῦντες πόσον ακριβὰ πωλοῦσι οί Οθω-
μανοί την ζωήν των και ότι από έτους ἤδη μάχονται ήρωϊκῶς ἐν
Τριπολίτιδι, απέστειλαν στρατούς εις τὰ σύνορά μας, έξαναγκάζοντες
ούτως ήμάς να κινητοποιήσωμεν τον ήμετερον στρατόν, τον φρουρόν
τουτον της τιμής του έθνους.

»Δι' ο και διατάσσωμεν την εξ ολοκλήρου κινητοποίησιν των επί-
δρων και των έθνοφρουρών της δευτέρας στρατιωτικής επείθεωρήσεως
και μέρος της τρίτης. Έδ προς υπερασπισιν της πατρίδος καθήκον, χά-
ριν του όπου οι ήμέτεροι πρόγονοι έχουσαν το πολύτιμον αίμά των, Σας
επιβάλλεται σήμερα και το καθήκον σας τοῦτο είνε να μη επιτρέψητε
εις τον έχθρόν να κατακτήσῃ το ίερόν τοῦτο έδαφος, έκαστον βήμα
του όπου είνε ζημιωμένον με τὰ λείψανα των προγόνων σας, έμποδίζον-
τες να προσβληθῇ το έδαφος της Οθωμανικής κληρονομίας.

»Οί έχθροί μας συναιρούζονται εις τὰ μειθόριά μας, θέλοντες ν'
άρπάσωσιν εκ των χειρών σας την κληρονομίαν των πατέρων σας, κα-
ταστρέφοντες την εὔτιχίαν των τέκνων και των επιγόνων σας. Όφεί-
λετε ως και οι απόγονοί σας να υπερασπίτετε γενναίως την πατρίδα.
Όφείλετε να τρέξετε προς την μειθόριον δια να κόψετε με το ξίφος την
άπλουμένην κατά της πατρίδος χείρα. Όφείλετε όπως οι ἐν Τριπολίτιδι
μαχόμενοι αδελφοί Σας ν' αποδείξετε ότι εἶσθε ἀντάξιοι εκείνων. Είμαι
πέβαιος ότι εις τὴν νίκαν των προγόνων σας ήλ προσθέσετε νεαὴ νίκαν.

»Ο Θεός να σας παρέχῃ πάντοτε την νίκην και να χαρακτηρῇ τοὺς
Οθωμανούς δια των κατακτήσεών σας.

Μωάμεθ Ρεσάτ ο Ε'.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ΄.

Αἱ στρατιωτικαὶ δυνάμεις τῶν ἐμπολέμων.— Ὁ τελευταῖος ὀργανικὸς στρατιωτικὸς νόμος ἐν Τουρκίᾳ τῆς 8ης Αὐγούστου 1909.— Αἱ διάφοροι κατηγορίαι στρατευσίμων.— Οἱ Χριστιανοὶ ἐν τῷ Τουρκικῷ στρατῷ.— Ὁ ἐν εἰρήνῃ Τουρκικὸς στρατὸς καὶ ἡ κατὰ μονάδας διάταξις αὐτοῦ.— Ὁ ἐν κινήτοισι Τουρκικὸς στρατὸς.— Ἡ κατάστασις τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ, ἀρχομένου τοῦ πολέμου.— Ὁ Μαυροβουνιωτικὸς στρατὸς.— Ἡ σύνθεσις καὶ ὀργάνωσις τοῦ Σερβικοῦ στρατοῦ.— Ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς.— Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς.— Ἡ συνομολόγησις τῆς Ἰταλοτουρκικῆς εἰρήνης.— Οἱ κυριώτεροι τῶν ὄρων τῆς συνθήκης.

Τὰ Βαλκανικὰ Κράτη κηρίσσαντα τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας ἐγνώριζον, ὅτι εἶχον πάντοτε ἐπικίνδυνον στρατιωτικὸν ἀντίπαλον, μολοντί κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, καὶ ὀρισμένως ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Νεοτουρκικοῦ καθεστώτος, ὃ Τουρκικὸς στρατὸς ἀντιμύχθεις εἰς τὴν πολιτικὴν εἶχεν ἀπολέση τὰς καλὰς ἐπιότητας ἐκπαιδείσεως, συντάξεως καὶ πνεύματος πειθαρχίας, τὰς ὁποίας εἶχε δώσει εἰς αὐτὸν ἢ ὑπὸ τὸν Γερμανὸν ἀρχιστράτηγον Φίον Ντέρ Γκάλτ; παρὰ τὴν Γερμανικὴν στρατιωτικὴν ἀποστολήν.

Ἡ ἀρχικὴ ὀργάνωσις τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ εἶχε μεταβληθῆ διὰ τοῦ νόμου τῆς 8ης Αὐγούστου 1909.

* Der Balkankrieg 1912 von Immanuel

* La guerre Turco—Balkanique 1912 par le Lt Colonel breveté Boucaffille.

Πρότερον ἐξηγοῦντο τῆς στρατιωτικῆς ὑποχρέωσης οἱ Ἄραβες τοῦ Χεδζάζ καὶ τῆς Ἰερμένης, οἱ Ἄλβανοί, οἱ κάτοικοι Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐν γένει οἱ Χριστιανοί.

Ἄλλ' ὁ εἰρημένος νόμος κατέστησε τὴν θητεῖαν ὑποχρεωτικὴν δι' ἅλους. Ἡ μεταρρύθμισις αὕτη ὑπέσχετο νὰ διπλασιάσῃ σχεδὸν τὴν δύναμιν τοῦ Ὀθωμανικοῦ στρατοῦ καὶ ἡ ἐν αὐτῇ κατάταξις Χριστιανῶν ἐπραγματοποιήθη βαθμηδόν. Τὸ 1911 τὰ συντάγματα περιελάμβανον μόνον 25 ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν Χριστιανῶν στρατευσίμων καὶ οὗτοι πάλιν ἀπεστέλλοντο μακρὰν τοῦ γεννηθῆναι τῶν τόπου.

Ἡ κυριωτέρα πηγὴ τῶν δυνάμεων τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ εἶνε πάντοτε ἡ Ἀσιατικὴ Τουρκία.

Ἀριθμοῦνται ἐκεῖ 17 ἑκατομμύρια κατοίκων, ἀναγομένων εἰς τὰς ἑξῆς ἐθνότητας *

1	Ἑκατομμύριον	Ἑλλήνων
3	Ἑκατομμύρια	Ἀρμενίων
7	»	Τούρκων
3	»	Ἀράβων
3	»	Κούρδων, Ἰσπερκέζων κλπ.

Αἱ Εὐρωπαϊκαὶ ἐπαρχίαι ἠρῶνται 6,130,000 κατοίκων, ἐκ τῶν ὁποίων εἰς ἀριθμοὺς περίπου:

2,000,000	Τούρκων
1,452,000	Βουλγάρων
600,000	Σέρβων
1,300,000	Ἑλλήνων
260,000	Ρουμάνων
310,000	Ἄλβανῶν Χριστιανῶν

Συμφάνως πρὸς τὸν προαναφερθέντα νέον νόμον καθολικῆς στρατολογίας, εἰς τὴν ὁποίαν ὡς εἴπομεν ὑπήγοντο καὶ οἱ χριστιανοί, ἡ θητεία περιελάμβανε τοὺς ἀγόντας τὸ 20ον ἔτος μέχρι καὶ τοῦ 39ου ἡτοί:

* Στατιστικὴ ἐκ τοῦ Der Balkankrieg 1912 von Immanuel. Ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν Ἑλλήνων κατοίκων τῆς Μ. Ἀσίας βεβαίως ὁ ἀριθμὸς οὗτος τοῦ ἐνός ἑκατομμυρίου εἶνε κατώτερος τοῦ πραγματικοῦ.

Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΕΝΤΟΥ ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ
ΠΡΟΣ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΙΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ

- 3 έτη εις τὸν ἐνεργὸν στρατὸν (Νιζάμιδες)
- 6 » εις τὴν ἐφεδρείαν τοῦ ἐνεργοῦ στρατοῦ (Ιχτιγιὰδ)
- 9 » εις τὴν ἐθνοφρουρὰν (Ρεδίφηδες τάξ. Α')
- 2 » εις τὴν ἐφεδρείαν τῆς ἐθνοφρουρᾶς (Μουστεχαφίς)

Ἡ ὅλη δύναμις διαιρεῖται εἰς δύο κατηγορίας ἐκ τῶν ὅποιων ἡ πρώτη μόνον ὑπηρετεῖ εἰς τὸν ἐνεργὸν στρατὸν.

Ἡ ἐθνοφρουρά (Ρεδίφηδες) περιλαμβάνει τοὺς ἀνδρας τῆς 1ης κατηγορίας ἀπὸ τοῦ 30ου μέχρι τοῦ 38ου ἔτους καὶ τοὺς τῆς 2ας κατηγορίας ἀπὸ τοῦ 21ου μέχρι τοῦ 38ου ἔτους. Οἱ ἄνδρες τῆς 2ας κατηγορίας ὑποχρεοῦνται εἰς ὑπηρεσίαν ἕως 9 μηνῶν εἰς τὸν ἐνεργὸν στρατὸν καὶ ὅλοι οἱ ἄνδρες τῆς ἐθνοφρουρᾶς θρεῖθουν νὰ συμπληρώσουν περίοδον ἐκπαιδευτικῆς ἐνός μηνός καθ' ὅλα τὰ ἔτη. Ἄλλ' ἐν τῇ ἐφαρμογῇ αἱ περίοδοι αὗται δὲν τηροῦνται. Ἡ διάρκεια τῶν γενικῶς ἐπεκτείνεται περισσότερον.

(1) ἐν εἰρήνῃ στρατός τῆς Τουρκίας, πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ πολέμου περιελάμβανε τὰς ἑξῆς δυνάμεις :

308	τάγματα Νιζάμιδων διατεταγμένα εἰς συντάγματα	15,000 ἄξιωμα.
43	ἐκτὸς συνταγμάτων	
109	στελέχη ταγμάτων Νιζάμιδων	171,000 ἄνδρες
358	Ρεδίφιδων Α' κατηγορίας	328 πολυ-
175	Β'.	ὄπλα ὄπλα.

82 λόχοις μηδραλιστῶν
 200 ὄπλα ὑπαικού. 1000 ἄξιωματικοὶ 20,000 ἄνδρες

171	πεδινὰ πυροβόλαρχαί με τιμὸς ὄπλα νέου συστήμ.	
96	καλιῶ	1,700 ἄξιωματ.
36	ὄρεινὰ	
35	καλιῶ	58,000 ἄνδρες
12	ἔφιπποι	
18	πολιορμητικὰ	1,172 τιμὸς ὄπλα

152	φρουρικῶν πυροβολικῶν	
4	σιδηροδρομικὰ τάγματα	420 ἄξιωμα.
16	λόχοι τηλεγραφητῶν	
52	γεωμετρικῶν καὶ μηχανικῶν	11,000 ἄνδρες

15 $\frac{2}{3}$ τάγματα έπιμελητείας 100 άξιωματικοί 4,700 άνδρες.

51 λόχοι φρουρών των μεθοριακών σταθμών . . 200 άξιωματ. 10,200 άνδρες.

Τò σύνολον λοιπόν του έν ειρήνη στρατού ήτο 19.000 άξιωματικοί, 282.000 άνδρες, άλλ' ό τελευταίος ούτος αριθμός έν τή πραγματικότητα δέν υπερέβαινε τάς 220.000 άνδρας.

Είς τάς δυνάμεις ταύτας δέν νά προστεθοῦν τò άτακτον Κουρδικόν έπιπικόν με 24 συντάγματα έκ 5 ήλων έκαστον, ή χωροφυλακή και τά Άραβικά στρατεύματα.

Η έν ειρήνη διάταξις των στρατευμάτων περιελάμβανε:

3 Στρατιάς. (Όρντο) (Κωνσταντινούπολις Θεσσαλονίκη και Έρζιντζίκον έν Άρμενία με
13 Στρατιωτικά σώματα, έκ των όποίων έπικ έν Εύρώπη ήται άνά έν:

Είς Κωνσταντινούπολιν,

Είς Ραιδεστόν,

Είς Κιρκλιστσέ, (Σαράντα Ηέικλησία),

Είς Άρδιανούπολιν,

Είς Θεσσαλονίκην,

Είς Μονατήριον,

Είς Σκόπειαν,

ή 22α, ή 23η και ή 24η Μεραρχία άνεξάρτητοι έν Άλόαζία.

Τά λοιπά στρατιωτικά σώματα έφείδον έν Άσία. Τò όλον λοιπόν ό έν Νιζάμιδων άποτελούμενος στρατός (έκ τής Άράβων και των έν Τριπολιτιδος στρατευμάτων) συνεποσθοντο είς 13 στρατιωτικά σώματα με 38 Μεραρχίας και 14αξ Ταξιαρχίας έπιπικού.

Τά στρατεύματα τής έθνοφρουράς (των Ρεδίφηδων) προκειμένου περί έπιστρατεύσεως είχον ώς έξής και έπρεπε νά άποτελέσουν τάς κάτωθι διαιρέσεις:

Στρατιὰ ἐνεργοῦ στρατοῦ	Στρατ. Πεδερφιδῶν	1η Κατηγορία						2α Κατηγορία					
		Εὐρωπ. στρατ.			Ἀσιατ. στρατ.			Εὐρωπ. στρατ.			Ἀσιατ. στρατ.		
		Μεραρχ.	Συντάγμ.	Πυροβολ.	Μεραρχ.	Συντάγμ.	Πυροβολ.	Μεραρχ.	Συντάγμ.	Πυροβολ.	Μεραρχ.	Συντάγμ.	Πυροβολ.
1	1	1	3	9	10	31	93	4	13	40	2	6	16
2	5	5	15	49	57	159	466	13	40	119			
3	3				8	24	66						
4	4				4	12	29						
Ἐν ὅλῳ		6	18	58	34	104	300	17	53	159	2	6	16
		40 Μερ., 122 Συντ. 358 πυρ.						40 Μερ., 59 Συντ. 175 Πυρ.					

Διὰ τὴν κινητοποίησιν ἀπελόγιζε τὸ τοιοῦτον ἐπιπέδον τῆς ἐξῆς δυνάμεις:

1η Στρατιὰ ἐν Ἑλλάδι ἐναντίον τῶν Βουλγάρων:

α) 4 σώματα στρατοῦ (12 μεραρχίαι Νιζάμιζων) 5 ταξιαρχίαι ἵππικῶς

β) 11 μεραρχίαι Πεδερφιδῶν (ἐθνοφυρουράς) 1ης κατηγορίας ἤτοι ἐν ὅλῳ 220.000 ἀνδρῶν, 451 τηλεδύα.

- 2α Στρατιά ἐν Μακεδονίᾳ
- α) 1 στρατιωτικὰ σώματα (συμπεριλαμβανομένου τοῦ ἐν Δαμασκῷ ἐδρευόντος τοῦ σώματος)
 - β) 3 ἀνεξάρτητοι Ἀλβανικαὶ μεραρχίαι, τὸ ἕλιν μὲ τὰς συμπεριλαμβανομένας εἰς τὰ 4 ἀνωτέρω σώματα 15 μεραρχίαι Νιζάμιδων καὶ 4 ταξιαρχίαι ἵππικῶν.
 - γ) 17 μεραρχίαι Ρεδίφιδων (ἐθνοφρουρᾶς 1ης κατηγορίας) ἐν συνόλῳ διὰ τὴν 2αν στρατιάν 310.000 ἀνδρῶν καὶ 506 τηλεβόλα.
- 3γ Στρατιά εἰς Κουρδιστάν:
- α) 3 Στρατιωτικὰ σώματα, περιλαμβάνοντα ἐν συνόλῳ 7 μεραρχίας Νιζάμιδων καὶ 3 ταξιαρχίας ἵππικῶν.
 - β) 8 μεραρχίαι Ρεδίφιδων (ἐθνοφρουρᾶς) 1ης κατηγορίας ἐν ἔλῳ 107.000 ἀνδρῶν 376 τηλεβόλα.
- 4γ Στρατιά ἐν Μετοποταμίᾳ:
- α) 2 Στρατιωτικὰ σώματα, περιλαμβάνοντα ἐν ἔλῳ 1 μεραρχίας Νιζάμιδων καὶ 2 ταξιαρχίας ἵππικῶν.
 - β) 4 μεραρχίαι Ρεδίφιδων ἐν ἔλῳ ἢ δυνάμεις τῆς 1ης Στρατιάς 51.000 ἀνδρῶν καὶ 188 τηλεβόλα.

Αἱ δυνάμεις αὗται, εἰς τὰς ὁποίας ἔπρεπε νὰ προστεθοῦν 6 μεραρχίαι Ρεδίφιδων (ἐθνοφρουρᾶς) 2ας κατηγορίας διὰ τὴν 1ην Στρατιάν καὶ 13 μεραρχίαι Ρεδίφιδων 2ας κατηγορίας διὰ τὴν 2αν Στρατιάν, ἀνήρχοντο πλὴν τῶν 2ας κατηγορίας ἐπιπροσθέτων τούτων ἀριθμῶν ἐθνοφρουρᾶς εἰς 700.000 ἀνδρῶν μετὰ 1500 τηλεβόλων.

Ἐπι πλεόν ἤρχοντο 19 μεραρχίαι Ρεδίφιδων 2ας κατηγορίας εἰς 8.000 ἀνδρῶν ἐκάστη, ἐν ἔλῳ 150.000 ἀνδρῶν. Ἀλλὰ αἱ δυνάμεις αὗται ἀρχομένου τοῦ πολέμου κατ' ἔξαρσίνην ἐκ τῆς προσελεύσεως ἐφέδρων καὶ ἐθνοφρουρῶν ἐκ Μ. Ἀσίας καὶ Ἀνατολῆς δὲν ἴσαν συμπληρωμένοι, ὅπου δὲ ἀντὶ τῶν 220.000 ἐν Θράκῃ ὑπάρχον 200.000 καὶ ἀντὶ τῶν 310.000 ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Ἀλβανίᾳ 150.000 μόνον. Ἰγνoscεται, ὅτι αἱ ἀσθενεῖς αὗται δυνάμεις ἐφ' ὅσον κατέρθανον θαυμαστὰ στρατεύματα εἰς Ἀσίας ἐνισχύοντο. Ἀλλὰ τοῦτο ἐγένετο ἑραδῆως καταδεικνύον τὸ ἀσθενές τῆς Τουρκικῆς ὀργανώσεως.

Ἐκάστη ἐν κινήσει μεραρχία Νιζάμιδων ἀποτελεῖτο ἐκ τῶν ἑξῆς μερῶν:

3 συνταγματῶν πεζικοῦ (ἐκάστου ἐκ 3 ταγματῶν καὶ 1 λόχου
μυδραλιοβόλων)

1 τάγματος ἐλευθέρων σκοπευτῶν

1 λόχου ἐφίππων σκοπευτῶν

1 συντάγματος πυροβολικοῦ δυνάμεως ἢ πυροβολαρχιῶν

1 λόχου μηχανικοῦ

1/2 τηλεγραφετῶν

Ἐκάστου τάγματος ὑπολογιζομένου εἰς 800 ἄνδρας, ἢ ἕλην δύναμιν
τῆς μεραρχίας ἀνήρχετο περίπου εἰς 10,000 ἄνδρων.

Ἐκαστος ἐν κινήσει ποιεῖ στρατιωτικὸν σῆμα (Νιζάμιδων) περι-
λάμβανε:

3 μεραρχίας Νιζάμιδων

1 σύνταγμα ἐλευθέρων σκοπευτῶν ἐκ 3 ταγματῶν καὶ ἑνὸς
λόχου μυδραλιοβόλων

1 ταξιαρχίαν ἵππικοῦ (ἐκ 2 3 συνταγματῶν ἐκ 4 ἢ 5 ἑλῶν
ἐκάστου καὶ ἐπὶ πλέον ἐκ 2 ἐφίππων πυροβολαρχιῶν)

2 μοίρας ὄρειου πυροβολικοῦ ἐκ 3 πυροβολαρχιῶν ἐκάστης

1 τάγμα δλημοβόλου πυροβολικοῦ ἐκ τριῶν πυροβολαρχιῶν

1 τάγμα μηχανικοῦ

1 λόχον τηλεγραφετῶν

ἐν ἕλην δυνάμειν 31,000 ἄνδρων.

Δὲν ἦτο γνωστὸν προκειμένου περὶ συνθέσεως μεραρχιῶν ἵππικοῦ
πόσαι ταξιαρχίαι τοῦ ἔπλου τούτου ἐγρησιμοποιεῖντο.

Αἱ ἐκ Ρεδίφιδων (ἐθνοφυλακῆς) μεραρχίαι ἀποτελοῦντο 35 1) ταγμα-
των, 1 ἑλην καὶ ἡ πυροβολαρχιῶν.

Τὰ πεζικὰ στρατεύματα (Νιζάμιδες καὶ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν
Ρεδίφιδων 1ης κατηγορίας) ἦσαν ὀπλισμένα μὲ τυφέκια Μάουζερ τῶν
7,65. Αἱ μεγαλύτεραι κατηγορίαι ἐφέδρων καὶ ἐθνοφυλακῶν, ἔφερον τὸ
αὐτὸ ἔπλον ἀτελεστέρως κατασκευῆς τοῦ 1887.

Τὰ μυδραλιοβόλα ἦσαν συστήματος Μαξίμ καὶ Νόβτσικ.

Οἱ ἵπποι ἦσαν ὀπλισμένοι μὲ καραμπίνες Μάουζερ τῶν 7,65, μέ-
ρος δὲ αὐτῶν μὲ καραβίνας παλαιότερου συστήματος. Τὰ περισσότερα
συντάγματα ἵππικοῦ ἦσαν λογγυφόρα.

Τὸ πεδινὸν πυροβολικόν, τὸ ἀποτελούμενον ἐκ τῆς κλάσεως τῶν
Νιζάμιδων, εἶχε τηλεβόλα τῶν τῷ χιλιοστομέτρων Κρόπ. Ἐκάστη πυ-

ροβολαρχία ήρθημε 6 τηλεβόλα και 9 βλητοφόρα. Υπήρχον ακόμη και παλαιότερα τηλεβόλα συστήματος Κρούπ. Το θρεινό πυροβολικόν εν μέρει ήτο ερμηδιασμένον με τηλεβόλα Κρούπ νεωτέρας κατασκευής. Το βαρὺ πεδινόν πυροβολικόν είχε βλήτους Κρούπ τῶν 120.

Γενικῶς ἡ κατάστασις τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ ἀρχομένου τοῦ πολέμου εἶχεν ὡς ἑξῆς:

1ον Πλείστα ἦσαν μόνον ἐπὶ τοῦ χάρτου γεγραμμένα ὄσα ἀνεφέροντο ἐπὶ τῆς μαχητικότητος τοῦ στρατοῦ.

2ον Οἱ ὑπολογισόμενοι ἀριθμοὶ δὲν ἐπραγματοποιήθησαν.

3ον Ἡ ἰκανότης τοῦ στρατεύματος λόγω τῆς εἰς τὴν πολιτικὴν ἀναμίξεως μεγάλου μέρους τῶν ἀξιωματικῶν εἶχεν ἐπηρεασθῆ βλαβερῶς.

4ον Ὁ ἐνθουσιασμὸς εἰς τὸ μέγα πλῆθος τῶν στρατιωτῶν ἔλειπε. Ὁ πόλεμος ἐν γένει ὄσον ἀφορᾷ τὴν μεταφορὰν τῶν στρατευμάτων, τὴν ἐπιμελητεῖαν καὶ ἐν γένει τὴν κατεύθυνσίν του δὲν εἶχε προμελετηθῆ ἐπαρκῶς.

Αὗται ἦταν αἱ ἰσχυρίαι τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ τοιαύτη ἡ κατάσταση τοῦ.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἀνείπαλα κράτη τῆς Τουρκίας, τὸ Μαυροβούνιον, χώρα μικρὰ ἐκ μόνου 9,080 τετραγωνικῶν χιλιομέτρων, διέθετε περὶ τὰς 37.000 ἀνδρῶν.

Ὁ Μαυροβουνιωτικὸς στρατὸς εἶνε πολιεοφιλικῆς ἤτις συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ στρατιωτικοῦ νόμου τοῦ Μαΐου 1910 περιλαμβάνει ὅλους τοὺς ἀξιωματικοὺς ἀνδράς ἀπὸ 18 ἐτῶν μέχρι 62.

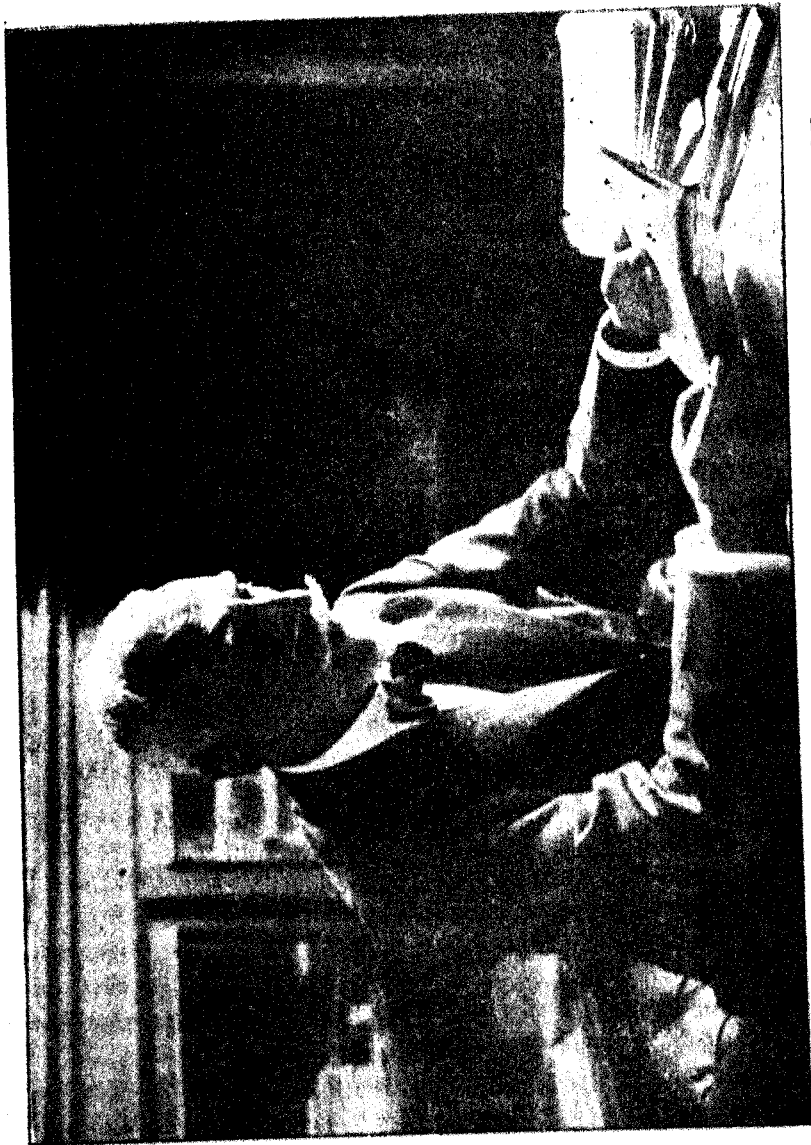
Ἀπὸ τοῦ 18ου μέχρι τοῦ 55ου ἔτους ὁ Μαυροβούνιος στρατιώτης ἀποτελεῖ μέρος τοῦ ἐνεργοῦ στρατοῦ καὶ ἀπὸ 55ου μέχρι τοῦ 62ου ὑπάγεται εἰς τὴν ἐφεδρείαν.

Αἱ 37,000 ἀνδρῶν, τοὺς ὁποίους ἠδύνατο νὰ κινητοποιήτῃ ἡ μισρὰ αὕτη χώρα, ἔπρεπε κατὰ τὸν ἰσχύοντα ὀργανισμὸν νὰ διαιρεθῶν εἰς 4 Μεραρχίας, ἐλάστη των ὁποίων ἦα περιελαμβάνανε 11 ταξιαρχίας ἱππικοῦ πλὴν τῆς 4ης Μεραρχίας, ἣτις ἦ ἀποτελεῖτο ἐκ 2 μόνου ταξιαρχιῶν.

Ἐκάστη ταξιαρχία ἀριθμεί:

Τέσσαρα μέχρι ἕξ ταγματῶν ἐκ τεσσάρων μέχρι οὐκὼ λόχων ἑκαστον.

Ἐν τάγμα ἐφεδρείας.

ΛΑΜΠΡΟΣ ΚΟΡΟΜΗΛΑΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΤΩΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἱστορ. Βαλκανιστικῆς καὶ καλλιμ. Γ.ρ. Βόλου.

* Απόσπασμα εφίππων προσκόπων.

* Απόσπασμα γεφυροποιῶν καὶ τηλεγραφητῶν.

Μίαν ὄρεινὴν πυροβολαρχίαν καὶ μίαν ὀλμοδόλων τηλεβόλων.

* Απόσπασμα μυδραλιοβόλων.

* Κάστρο δὲ Μεραρχία περιλαμβάνει ἐπὶ πλέον :

Οὐλαμὸν ἱππέων.

Τμήμα μηχανικοῦ.

Τμήμα τηλεγραφητῶν.

Συστοιχίαν ἐκ 4 μυδραλιοβόλων

* Ὀλμοδὸλον πυροβολαρχίαν.

Τάγμα ἐπιμελητείας.

Λόχον ἐφοδιοποιητῶν.

Τὸ πεδινὸν καὶ ὄρεινὸν πυροβολικὸν ἔχει ἐν συνόλῳ τηλεβόλα Κραυτ παλαιοῦ συστήματος, πλὴν :

Δύο πεδινῶν Ρωστικῶν πυροβολαρχιῶν τῶν 76 μὲ ἀπαναληπτικὴν βολήν.

Τριῶν πεδινῶν Ἰταλικῶν πυροβολαρχιῶν τῶν 90.

Τεσσάρων ῥωστικῶν ὄρεινῶν πυροβολαρχιῶν μὲ ἀπαναληπτικὴν βολήν.

Τριῶν Ἰταλικῶν ὄρεινῶν πυροβολαρχιῶν.

Τὸ Μαυροβούνιον διέθετε ὡς πρὸς εὐχρηστικὰ τηλεβόλα βαρέως πυροβολικὸν ἦτο :

Τέσσαρες ὀλμοὺς Ἰταλικοῦ συστήματος τῶν 220.

Δώδεκα ὀλμοὺς τῶν 230 ῥωστικοῦ συστήματος.

Τρεῖς ὀλμοὺς τῶν 150 Ἰταλικοῦ συστήματος.

Τρεῖς ἢ τέσσαρες πυροβολαρχίας τῶν 150.

Τρεῖς πυροβολαρχίας τῶν 120

* Ἰπτικὸν δὲν ὑπῆρχε ἐν τῇ Μαυροβουνιωτικῇ στρατῷ, οὔτε τὰ κατάλληλα μηχανήματα ἐφοδιασμοῦ πλὴν παναρχαίων φορητῶν ἀμαξῶν, οὔτε καλῶς διοργανωμένη ὑγειονομικὴ ὑπηρεσία.

* Ὑπὸ τοιαύτους ἔρους ὁ Μαυροβουνιωτικὸς στρατὸς δὲν ἦτο κατάλληλος πρὸς ἐπιθετικὴν ὡς ὀργανωμένον σύνολον, ἀλλ' ὁ Μαυροβούνιος στρατιώτης ἀτομικῶς ἐξεταζόμενος ἦτο ἐπίφοβος μαχητὴς διὰ τὴν ἀνδρείαν του, τὴν ἀντοχήν του καὶ τὸν φλέγοντα πατριωτισμὸν του.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν Σερβικὸν στρατὸν, οὗτος ἦτο ὁργανωμένος ἐπὶ τῇ βάρσει τὸ νόμιον τῆς 13ης Νοεμβρίου 1886, ὅπως ἔκτοτε ὑπέστη πολλὰς τροποποιήσεις, τελευταίαν δὲ τὸ 1901.

Ὡς τὸν Σερβικὸν στρατὸν ἡ θητεία εἶνε ὑποχρεωτική, περιλαμβά-
νουσα ἡλικίας ἀπὸ τοῦ 17ου μέχρι τοῦ 50ου ἔτους ἤτοι:

Ἀπὸ τοῦ 21ου μέχρι τοῦ 31ου ἔτους εἰς τὴν 1ην κατηγορίαν τῆς ἐφεδρείας.

Ἀπὸ τοῦ 31ου μέχρι τοῦ 38ου εἰς τὴν 2αν κατηγορίαν.

Ἀπὸ τοῦ 38ου μέχρι τοῦ 45ου εἰς τὴν ἀθροφρουρᾶν καὶ

Ἀπὸ τοῦ 17ου μέχρι τοῦ 21ου καὶ ἀπὸ τοῦ 45ου μέχρι τοῦ 50ου ἤτοι ἐπὶ δέκα ἔτη εἰς τὴν ἐφεδρείαν τῆς ἀθροφρουρᾶς.

Ἦν τῇ ἐνεργῇ στρατῇ ἡ θητεία εἶνε διετής διὰ τὰ ἔριπκα σώματα καὶ δεκαοκτάμηνος διὰ τὰ λοιπὰ ὅπλα.

(*) ἐν ἐνεργείᾳ στρατὸς περιλαμβάνει:

ἡ μεραρχία τοῦ ἐνεργοῦ στρατοῦ σχηματιζομένης ὡς ἑξῆς:

Ἦν 2 ταξιαρχίῳν, ἐκάστη τῶν ὁποίων ἀριθμεῖ 2 συντάγματα ἐκ 4 ταγματίων

1 Συντάγματος ἵππικῶν ἐκ τριῶν ἑλῶν

1 " πυροβολικῶν ἐξ 1 πυροβολαρχίῳν

1 λόχου μηχανικῶν καὶ ἄλλων ὑπηρετικῶν σωματίων

Ὀλικὸς ἀριθμὸς δυνάμεως ἐκάστης μεραρχίας 17,000 ἀνδρῶν 530 ἵππων, 36 τηλεβόλων.

1 μεραρχίαν τῆς ἐφεδρείας ἀποτελομένην ἐξ ἐφεδρῶν τῆς 1ης κατηγορίας τῶν 10 πρώτων στρατευσίων ἡλικίῳν μὴ κατατασσόμενων εἰς τὰς ἐνεργότας μεραρχίας καὶ ἧτις ἐφεδρικῇ μεραρχία ἔχει ἀνάλογον σύνθεσιν πρὸς τὴν τῶν πρώτων ἡ μεραρχίῳν

1 μεραρχίαν ἵππικῶν, δυνάμεως 2 ταξιαρχίῳν, ἐκ 2 συνταγματίων ἐκ 4 ἑλῶν ἕκαστον, καὶ 2 πυροβολαρχίῳν.

ἡ μεραρχία τῆς δευτέρας κατηγορίας τῆς ἐφεδρείας, ἀπὸ τοῦ 31ου ἕως τῆς 38ου ἔτους στρατευσίων ἡλικίῳν, ἐκ 3 συνταγματίων πεζικῶν ἐκάστη, 1 συντάγματος ἵππικῶν καὶ μέρους πυροβολικῶν.

ἡ μεραρχία τῆς ἀθροφρουρᾶς ἐκ 3 συνταγματίων πεζικῶν ἐκάστη καὶ 1 αἰετῆς ὄλης.

- 1 σύνταγμα θρεινού πυροβολικού
- 1 σύνταγμα ελμοβόλου πυροβολικού
- Στρατεύματα ἐφοδιοπομπῶν καὶ ἐπιμελητείας: ἐν γένει, τῶν δ. παίων ἢ δύναμις ἀνέρχεται εἰς 20,000 ἀνδρας καὶ 600 ἀξιωματικούς.

Ἡ 1η κατηγορία τῶν ἐφεδρικῶν στρατευμάτων εἶνε ὠπλισμένη μετὰ ὅπλα Μάουζερ τῶν 7 κατασκευῆς 1900.

Ἡ 2α κατηγορία τῆς ἐφεδρείας, φέρει ὄπλον Μάουζερ Κόικα κατασκευῆς τοῦ 1880.

Καὶ ἡ ἔθνοφρουρά εἶνε ὠπλισμένη μετὰ ὄπλον Μπερδάν.

Τὸ πυροβολικὸν ἔχει τηλεβόλα ἐπαναληπτικῆς βολῆς Σνάϊδερ τῶν 75, κατασκευῆς 1908.

Μένει ἄδη γὰ ἀξετάσθημεν ἐκ τῶν ἐμπολέμων τὴν δύναμιν τοῦ Βουλγαρικῆ καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Ὁ νόμος περὶ ὀργανισμοῦ τοῦ βουλγαρικῆ στρατοῦ χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1891. Μεταρρυθμίθη δὲ κατὰ τὸ 1897, 1901 καὶ 1903.

Ἡ διάρκεια τῆς ὑποχρεωτικῆς ἠητείας εἶνε 2½ ἐτῶν, ἀπὸ τοῦ εἰκοστοῦ μέχρι τοῦ τεσσαρακοστοῦ ἔκτου ἔτους, καὶ καταλέγεται ὡς ἑξῆς:

— 2 ἔτη ἐνεργοῦ ὑπηρεσίας (πραγματικῆ ὑπηρεσία 18 μόνον μηνῶν) διὰ τὸ πεζικὸν τοῦ ἐνεργοῦ στρατοῦ καὶ 3 ἔτη (πραγματικῆ ὑπηρεσία 30 μόνον μηνῶν) διὰ τὰ λοιπὰ ὄπλα.

— 18 ἔτη ὑπηρεσίας διὰ τὸ πεζικὸν τῆς ἐφεδρείας καὶ 4 ἔτη διὰ τὰ λοιπὰ ὄπλα.

— 3 ἔτη διὰ τὸ πεζικὸν τῆς πρώτης κατηγορίας τῆς ἔθνοφρουρῆς καὶ 4 ἔτη διὰ τὰ λοιπὰ ὄπλα.

— 3 ἔτη διὰ ὅλα τὰ ὄπλα τῆς δευτέρας κατηγορίας τῆς ἔθνοφρουρῆς.

Τὸ πεζικὸν περιλαμβάνει:

— 36 σύντάγματα ἐκ 2 τάγματων ἕκαστον καὶ 1 ἀπόσπασμα ἐκ 2 μυδραλιοβόλων, τὰ ὅποια τάγματα κατὰ τὴν ἐν πολέμῳ κινητοποίησιν ἀνέρχονται εἰς 4, διπλασιαζομένου καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μυδραλιοβόλων,

— 36 σύντάγματα ἐφεδρείας.

— 36 τάγματα ἔθνοφρουρῆς τῆς 1ης κατηγορίας

— 36 δυνάμεις ἡλαττωμένης κατὰ τὸ ἦμισυ τῆς ἐφεδρείας τῆς ἔθνοφρουρῆς.

Τὸ ἵππιον ἀριθμῆται ἐμπόλεμον δυνάμει:

— 10 συντάγματα ἐκ 4 ἑλών,

— 1 σύνταγμα τῆς βασιλικῆς φρουρᾶς

— 1 μοῖραν ἐκ 1 μυδρακλιοδόλου, δι' ἑκαστον σύνταγμα.

Τὸ πυροβολικὸν κινητοποιεῖ ἐν καιρῇ πολέμου:

— 9 συντάγματα πεδινὰ ἐκ 1 μοιρῶν ἑκαστον δυνάμει: 2 πυροβολο-
λαρχιών

— 3 ὄρεινὰ συντάγματα ἐκ 3 μοιρῶν δυνάμει: 2 πυροβολαρχιών,

— 3 φρουρικὰ τάγματα

— ἐπὶ πλέον 3 πεδινὰ συντάγματα μὲ δόμοδολοις πυροβολαρχίας

τῶν 12.

Ἡ κινητοποίησις περιλαμβάνει εἰς μεγάλας μονάδας τὰς ἑξῆς δυνάμεις:

— 9 μεραρχίας ἐκ 3 ταξιαρχιών ἐκαστῆς τῆς ὁμοίως ἢ μία εἰς ἐ-
φεδρική). Ἡ ταξιαρχία ἀποτελεῖται ἐκ 2 συνταγματικῶν πεζικοῦ, 9 πυ-
ροβολαρχιών καὶ 2 λόχων μηχανικοῦ καὶ ἄλλων ὑπηρετικῶν ἀποσκευ-
σμάτων.

— 2 ἐφεδρικὰ μεραρχία τοῦ ἑλληνικοῦ

— 1 ἐφεδρική συνταξιαρχία.

— 1 μεραρχία ἑκαστοῦ ἐκ 1 συνταγματικῶν τῆς λοιπῆς δυνάμεις
τοῦ ἵππιου καταλειμμένης εἰς τὰς μεραρχίας τοῦ πεζικοῦ.

Ἡ ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἑλληνικὸν στρατὸν, ἡ δυνάμεις τοῦτου προσδέτεται
ὑπὸ τοῦ ὀργανικοῦ νόμου τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 1912, τεθέντος ἐν ἰσχρῇ
τῆν 2αν Φεβρουαρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Ἡ ἠγεσία εἶνε προσωπική καὶ
ὑποχρεωτική ἀπὸ τοῦ 21 τοῦ μέχρι τοῦ 5 τοῦ αὐτοῦ καὶ κατανέμεται ὡς ἑξῆς:

2 ἔτη εἰς τὸν ἐνεργὸν στρατὸν,

10 » εἰς τὴν πρώτην κατηγορίαν τῆς ἐφεδρείας,

9 » εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν,

7 » εἰς τὴν ἐθνοφρουράν,

7 » εἰς τὴν ἐφεδρείαν τῆς ἐθνοφρουρᾶς

Ἡ ἐν εἰρήνῃ στρατὸς περιελάμβανε 4 μεραρχίας ἦτο:

— 12 συντάγματα πεζικοῦ

— 4 » πυροβολικοῦ

— 3 » μηχανικοῦ

- 3 συντάγματα ἰππικοῦ
- 6 τάγματα εὐζωνικοῦ
- Ἐκάστη μεραρχία ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν ἐξῆς στοιχείων:
- 3 συνταγμάτων πεζικοῦ ἐκ 3 ταγμάτων ἑκάστον
- 1 ἢ 2 εὐζωνικῶν ταγμάτων
- Ἐκ μοίρας μυδραλιοβόλων
- 1 συντάγματος ἰππικοῦ
- 1 » πυροβολικοῦ ἐξ 8 πυροβολαρχιῶν
- 1 τάγματος μηχανικοῦ
- 1 Ἀποσπάσματος ἐφοδιοπομπῶν
- Ἐκ τμήματος ὑγειονομικῆς ἰπηρεσίας.

Τὸ πυροβολικὸν εἶχε τηλεβόλα νεοτάτου Γαλλικοῦ τύπου Σνάϊδερ—Καννέ. Τὸ δὲ τυφέκιον ἦτο συστήματος Μάνλιχερ τῶν 6, 5 κατασκευῆς τοῦ 1903.

Διὰ τὴν ἐμπόλεμον κατάστασιν ὁ ἀριθμὸς τῶν μεραρχιῶν θὰ ἡῤ-ξανε.

Τοιοῦται ἦσαν αἱ δυνάμεις, τὰς ὁποίας οἱ ἐμπόλεμοι ἠδύναντο νὰ κινητοποιήσων. Ἡ δὲ ἰδίωμεν περαιτέρω καὶ πόσας ἠδυνήθησαν νὰ κινητοποιήσων καὶ πόσα ἦτο ἡ διάταξις αὐτῶν κατὰ τὴν ἑναρξιν καὶ τὴν πρόοδον τῶν ἐχθροπραξιῶν.

Ἦδη εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο ἀφείλομεν νὰ συμπληρώσωμεν, τὰ ἀφορώντα τὴν διπλωματικὴν ἐν γένει κατάστασιν τῆς Εὐρώπης κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας καὶ ἔν γεγονὸς μένει πρὸς συμπλήρωσιν ἢ συνομολόγησις τῆς ἰταλοτουρκικῆς εἰρήνης, ἣτις ἐγένετο εἰς τὸ Οὐσσὸ τῆς Ἑλβετίας τὴν 5ην Ὀκτωβρίου.

Ἰδοῦ μέρος τοῦ κειμένου τῆς συνθήκης ταύτης, τὸ σχετιζόμενον μὲ τὰ εἰθνικὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος, λόγῳ τοῦ θροῦ τῆς ἀποδόσεως τῶν ὑπὸ τῆς Ἰταλίας καταληφθεισῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου:

Ἐἰς τὸν 1ον. Αἱ δύο Κυβερνήσεις ὑποχρεοῦνται νὰ λάθωσιν ἀμέσως μετὰ τὴν ὑπογραφήν τῆς παρούσης Συνθήκης, τὰ ἀπαιτούμενα μέτρα διὰ τὴν ἀμεσον καὶ σύγχρονον κατάπαυσιν τῶν ἐχθροπραξιῶν. Ἐξιδίκοι Ἐπίτροποι θὰ ἀποσταλέωσιν ἐπὶ τόπου, ὅπως παραστήσωσιν κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ρηθέντων μετρῶν.

Ἐἰς τὸν 2ον. Αἱ δύο Κυβερνήσεις ὑποχρεοῦνται νὰ δώσωσιν ἀμέσως

μετὰ τὴν ὑπογραφήν τῆς παρουσίας Συνθήκης τὴν διαταγήν τῆς ἀνακλήσεως τῶν ἀξιοματικῶν τῶν καὶ τῶν στρατευμάτων τῶν, ὡς καὶ τῶν πολιτικῶν ὑπαλλήλων τῶν, ἀφ' ἐνὸς μὲν ἢ Ὀθωμανικῆ Κυβέρνησις ἐκ τῆς Τριπολίτιδος καὶ τῆς Κυρηναϊκῆς καὶ ἢ Ἰταλικῆ Κυβέρνησις ἐκ τῶν νήσων, τὴς ὁποίας κατέλαβεν αὕτη ἐν τῇ Αἰγαίῳ πελάγει.

Ἡ πραγματικὴ ἐκκένωσις τῶν βηθικῶν νήσων ἐκ μέρους τῶν Ἰταλῶν ἀξιοματικῶν, πολιτικῶν ὑπαλλήλων καὶ ἰταλικῶν στρατευμάτων, θὰ λάβῃ χώραν ἀμέσως μετὰ τὴν ἐκκένωσιν τῆς Τριπολίτιδος καὶ τῆς Κυρηναϊκῆς ὑπὸ τῶν Ὀθωμανικῶν στρατευμάτων».

Οἱ ὅροι οὗτοι καὶ πλέον τοῦ ἔτους μετὰ τὴν τερματισμὸν τοῦ Βαλκανοτουρκικοῦ πολέμου δὲν ἐξεπληρώθησαν.

ερ-
ατα-

ηδ-

να
κι-
τὴν

ἀ-
κατὰ
ομο-
τῆς

ενο
σεως

ἀμέ-
μέ-
κι-
τὴν

σως

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.*

Αἱ μετὰ τὸ Μαυροβούνιον καὶ Τουρκίας ἐχθροπραξίαι. — Διατὶ τὸ Μαυροβούνιον ἐσπευσε νὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμον. — Πόσον στρατὸν ἐκίνητοποίησε τὸ Μαυροβούνιον. — Ὁ βασιλεὺς Νικόλαος ἀρχιστράτηγος τοῦ μαυροβουνιωτικοῦ στρατοῦ. — Αἱ τρεῖς μαυροβουνιωτικαὶ στρατιά. Νότιος στρατιά, Μέση στρατιά, Βόρειος στρατιά. — Πόσας δυνάμεις παρέταξεν ἡ Τουρκία ἐναντι τοῦ Μαυροβουνίου. Ἡ Σκόδρα σκοπὸς τῆς μαυροβουνιωτικῆς ἐκστρατείας. — Πῶς ἦτο ὠχυρωμένη ἡ Σκόδρα. Αἱ ἐπιχειρήσεις τῆς Βορείου Στρατιάς. Αἱ πρῶται μικραὶ μάχαι. Αἱ πρῶται νίκαι τοῦ μαυροβουνιωτικοῦ στρατοῦ. Πεῶσις τῆς Βεράνας. Μεγάλαι ἀπώλειαι τῶν Τούρκων Κατάληψις τῆς Πλάβας Παράδοσις τοῦ Ἰπέκ. Προέλασις πρὸς τὴν Λιάκωβαν. Συνέτισσις τῶν μαυροβουνιωτικῶν δυνάμεων. Αἱ πρῶται πολιμικαὶ ἐπιχειρήσεις πρὸς τὴν Σκόδραν. Πολιορκία τῆς Σκόδρας. Καταστροφή μαυροβουνιωτικῆς φάλαγγος πρὸ τοῦ φρουρίου Ταραμπός Βομβαρδισμὸς τοῦ Ταραμπός. Κατάληψις τοῦ Ἰγίου Ἰωάννου τῆς Μέδονας. Κίθοδος πρὸς τὸ Ἀλέσιον καὶ τὸ Ἀνιράχιον. Ἡ συνομολόγησις τῆς ἀνακωχῆς. Ὁ φρούραρχος τοῦ Ταραμπός ἀρνεῖται νὰ διακόψῃ τὰς ἐχθροπραξίας. Ἀνεγνωσμένη ἀπόκρισις ἐξόδου τῶν Τούρκων.

Προκειμένου ν' ἀρρηθῶμεν ἐπὶ τῶν ἐχθροπραξίαι μετὰ τῶν ἐμπολέμων, ὅς περιγράψωμεν τὸ ἔργον ἐπὶ μετὰ Τουρκίας καὶ Μαυροβουνίου ἐπιχειρήσεις.

* La guerre Turco-Balkanique 1912 par le Lt Colonel breveté Bouca-beille.

Der Balkankrieg 1912 von Immanuel

ΕΙΣΟΔΟΣ ΤΩΝ ΚΡΗΤΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΒΟΥΛΗΝ

Τὸ Μαυροβούνιον κηρύξαν, ὡς εἶδομεν, πρῶτον τὸν πόλεμον καὶ ἀνεξαρτήτως τῶν λοιπῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν, τὴν 25ην Σεπτεμβρίου εἶχε ἀπέναντι αὐτοῦ ἀσθενεῖς Τουρκικὰς δυνάμεις καὶ μάλιστα ταύτας ἀποτελουμένας ἀποκλειστικῶς ἐξ ἐφεδρικῶν στρατευμάτων (Ρεδίφγῶν). Τὸ πρόσωρον τοῦτο κίνημα εἶχε καὶ λόγον πολιτικόν, διότι οὕτω ἐξουδετερώθησαν αἱ τελικαὶ προσπάθειαι μέρους τῆς διπλωματίας τῆς Εὐρώπης ζητούσης νὰ ματαιώσῃ τὸν πόλεμον, ὅποτε ἢ θέσις τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν, θὰ καθίστατο δυσχερεστέρα.

Τὸ Μαυροβούνιον ἠδυνήθη πράγματι νὰ κινητοποιήσῃ ὅσας δυνάμεις παρέβλεπε ἢ στρατιωτικῆ του ὀργάνωσις, περὶ τῆς ὁποίας ἀνεφέραμεν ἄνωτέρω* ἦται 37.000 ἀνδρῶν καὶ μάλιστα ὑπερέβη τὸν ἀριθμὸν τοῦτον στρατολογήσαν μέχρι τοῦ 60οῦ ἔτους.

Ἀρχιστράτηγος τοῦ Μαυροβουνιωτικοῦ στρατοῦ ἦτο αὐτὸς ὁ Βασιλεὺς Νικόλαος.

Αἱ κινηθεῖσαι δυνάμεις διηρέθησαν ὡς ἑξῆς:

Νότιος στρατιά

Στρατηγὸς Γιούροβιτς

Μία Μεραρχία ἐκ 3 ταξιαρχιῶν, (ἐν ὅλῃ 15 τάγματα), 3 ταγματῶν προσκόπων, 6 πυροβολαρχιῶν, ἀποσπάσματα μηχανικοῦ καὶ τηλεγραφετῶν, 2 ἢ 3 πυροβολαρχιῶν βαρέως πυροβολικοῦ.

Μέτωπον τῆς στρατιάς ταύτης πλησίον τοῦ Μπίρ Παζάρ πρὸς τὸν σκοπὸν ἐπιθέσεως κατὰ τῆς Σκόδρας νοτίως τῆς λίμνης τῆς Σκόδρας.

Μέση στρατιά

Στρατηγὸς ὁ Προίγκηψ Δανῆλος

Δύο Μεραρχίαι ἐκ 5 ταξιαρχιῶν διαφόρου συνθέσεως δυνάμεων (ἐκ τριῶν ἕως 6 ταγματῶν), ἐν ὅλῃ 22 τάγματα 5 ταγματῶν προσκόπων, 11 πυροβολαρχιῶν, ἀποσπάσματα μηχανικοῦ καὶ τηλεγραφετῶν, ἐν ὅλῃ

* Κεφαλαῖον III'.

12,000 ανδρών μέτωπον εις Ηοδγορίτσαν προς τὸν σκοπὸν ἐπιθέσεως ἐναντίον τῆς Σκόδρας ὁριζῶς τῆς λίμνης Σκόδρας.

Βόρειος στρατιά Στρατηγὸς Βούκοιτις

1 Μεραρχία, 1) ἀνεξάρτητα ταξιαρχίαι, 5 Σερβικὰ τάγματα, ἀπει-
πασμένα ἐκ τῶν εἰς τὸ Σαντζάκιον τοῦ Νοβιπαζάρ Σερβικῶν στρατευ-
μάτων, ἐν ἑλίῃ 22 τάγματα, 3) τάγματα προσκόπων, 2) πυροβολαρχίαι,
ἀποσπάσματα μηχανικοῦ καὶ τηλεγραφητῶν, ἤτοι ὀλική δύναμις 10,000
ἀνδρῶν.

Ἡ Τουρκία, ἣ ὅποια εἶχε παρατάξῃ ἐν ἑλίῃ ἔννεμι τῶν συμμάχων
καὶ ἀναλόγως πρὸς τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν 1 στρατιάς τὴν Ἀνατολικήν, τὴν
Μέσην, τὴν Νοτιοδυτικὴν καὶ τὴν Βορειοδυτικὴν, διέθετε εἰς τὴν Βό-
ρειον Ἀλβανίαν ἔννεμι τῶν Μαυροβουνίων μίαν Μεραρχίαν ἀνεξάρτητον
τὴν 21ην ἐνισχυθείσαν διὰ μιᾶς μεραρχίας Πεδιφηδων, ἢ ἑνὸς συντάγ-
ματος Πεδιφηδων ἐν ἑλίῃ δύναμιν ἐκ 33 ταγμάτων καὶ 36 τηλεβόλων
ἤτοι ἐν ἑλίῃ 21,000 ἀνδρῶν.

Εἰς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον δεόν νὰ προστεθῇ καὶ μικρὰ δύναμις Ἀλ-
βανῶν ἐθελοντῶν. Ἀποσπάσματα ἐκ τῆς μεραρχίας ταύτης, τῆς ὁποίας
κύριος σκοπὸς ἦτο ἡ ἄμυνα τῆς Σκόδρας, διεσπέντο καὶ ἐναντίον τῶν
Σέρβων.

Ἀρχηγὸς τῶν Τουρκικῶν ἔννεμι τοῦ Μαυροβουνίου στρατευμάτων
ἦτο ὁ Χασάν Ριζά Πατιτᾶ.

Διὰ τῆς στρατιωτικῆς ἐπιχειρήσεως τοῦ Μαυροβουνίου ἡ Σκόδρα
ἦτο τὸ κυριώτερον σημεῖον κατακτήσεως. Ἦτο οὕτως εἶπειν ἀπὸ πο-
λιτικῆς ἀπόψεως ἢ περιόψεως ὑπόθεσις ἢ ἀναγκασμένη εἰς τὰ ἔθνη τῆς βου-
ρα τοῦ Μαυροβουνιακοῦ λαοῦ, καὶ ἀπὸ πρακτικῆς μία ἔθνη ἐπιχει-
ρησις πρώτης τάξεως, διότι διὰ τὸ πτωχὸν Μαυροβούνιον ἕλη αὐτὴ ἢ
εἴφερος ἔκτασις ὑπέσχετο πολλὰ.

Ἀπὸ στρατιωτικῆς ἀπόψεως ἡ Σκόδρα, τοποθετημένη πρὸς νότον
τῆς ὁμοιόμοιου λίμνης δὲν εἶχε μεγάλην ἀξίαν. Βορειοανατολικῶς καὶ ἀπὸ
νότου τὴν ὑπερέσπιζον σειρὰ ὄχυραματικῶν ἔργων καὶ φρουρῶν (Γκο-

λέμι, Μπαρνταντζολί, Μπρεντίτσα), δυτικῶς τὸ φρούριον Νταραμπός, κείμενον πρὸς τὴν νότιον ἄκραν τῆς κορυφογραμμῆς τῶν ὄρεων, τὰ δὲ ποῖα ἀπὸ τῆς πλευρᾶς ἐκεῖνης δεσπόζουσιν τῆς πόλεως καὶ τῆς λίμνης εἰς ὕψος πλεόν τῶν 100 μέτρων. Τὸ σύνολον τοῦ ὄχρου τοῦτου μετῴπου ἔχει ἕκτατον 25 περίπου χιλιομέτρων.

Πρὸς βορρᾶν, ἔνκει τῆς Ποδγορίτσας, ἐπὶ τῶν μαυροβουνιωτικῶν συνόρων ὑψοῦται σειρά ὄχρωμάτων (Ντέττιτς, Ρογλάϊ, Σιπιανίχ, Βλάντινα, Βράνια, Χέλιμ) περιβάλλουσα τὸ Τοῦζι ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον μὲ κατεθύουσιν ἐκ δυτικῶν.

Ἦν Σκόδρα καὶ εἰς τὴν πέριξ κοιλάδα ὁ πληθυσμὸς ἀποτελεῖται κατὰ πλειονοψηφίαν ἐκ Μουτολιμάνων. Ἄλλ' ὅλη ἡ ἕσταις ἀνατολικῶς καὶ βορειοανατολικῶς τῆς χώρας κατοικεῖται ὑπὸ τῶν Μαλισσόρων,* καθολικῶν τὸ θρήσκευμα, ὡς γνωστῶν, εἴτινες καὶ σινοπολέμησαν μετὰ τῶν Μαυροβούνων, ἐπὶ ἀντιθέσεως τοῦ Ἀλβανίου Μουτολιμάνοι ἐπὶ ἠλιχί μὲ τὸ μέρος τῶν Τοῦρκων.

Λόγω τῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ χαρῆκίους τοῦ Μαυροβουνιωτικοῦ στρατοῦ ὁ ἀγὼν πρὸς τὸ μέρος εἰς αἰὸν παρῴτιζαι ὄφιν πολέμου ἐπιπέσει καὶ εἶναι κατὰ κράτος εἰς ὠριμένην κατὰ τήτην γεωγραφικῶν χώρων καὶ εἰς τὴν ἐπιλήρητον πολιτικῶν σκοποῦ, ἀμφοτέρω ὡς εἴπομεν ἀναρόμενα ἐκ προσομοίου εἰς τὰς ἐθνικὰς ἀλέφεις τοῦ Μαυροβούνου.

Ὁ πόλεμος πρὸς τὰ εἰρη δὲν ἐπαρῴτιζαι κοινὴν στρατιωτικὴν δράσιν. Αἱ προσπάθειαι τῆς προελάσεως τῶν αἰσίων καταμερίζονται εἰς διάφορα σημεῖα πρὸς τὴν Ηλεθλιέ (βορειοδυτικῶς τοῦ Σαντζακίου τοῦ Νόβιπαζάρ). Μπιελοπολιέ, Βεράναν, Πιάσαν, Γκουζινιέ καὶ τέλος πρὸς τὴν Σκόδραν διὰ τῶν δύο ὄχρων τῆς λίμνης.

Αἱ πρὸς τοῦτο καταρτιθῆναι τρεῖς στρατιᾶ περὶ ὧν ἀνεφέραιμεν ἀνωτέρω, διετέθησαν πρὸς τοῦτο, ἡ δὲ κινησοποίησις τῶν καὶ ἡ συγκέντρωσις ἀρχαμένη τὴν 18ην Σεπτεμβρίου ἐπαρῴτιζαι τὴν 25ην. Ἡ παρακολούθησιμην πρώτων τὰς πρὸς βορρᾶν ἐπιχειρήσεις τοῦ στρατηγοῦ Βούκοιτς, ἀρχηγοῦ τῆς λεγομένης βορείου στρατιᾶς καὶ εἶτα θὰ ἴμι-

* Ἡ λέξις Μαλισσόρος εἶνε ἀπλή τοπικὴ μετάφρασις τοῦ ἔρου «ἀρεινός».

λήσωμεν περὶ τῆς δράσεως τῶν ἐγκυρίων τῆς Σκόδρας στρατευμάτων.
Αἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ στρατηγοῦ Βούσιου· εἰς τὸ Σκινδύακον τοῦ
Νοβιπαζάρ περιλαμβάνουν:

Ἐπέθετον ἐγκυρίων τοῦ Ἰπέκ, τριτοχρόνως διὰ Βεράνας καὶ
Πλάδας.

Συναγὴ ἀγῶνα πρὸς θορρᾶν τοῦ Σκινδύακιστοῦ ἐπὶ τῷ τριτοῦ ἐπι-
διώξεως ἐλείθεον τῶν Τουρκικῶν φρουρῶν, καταλήψασθαι τῆς περιφερείας
καὶ συνενώσεως μετὰ τῶν Σερβικῶν στρατευμάτων τῶν ἐχθρῶν τῆ
αὐτὴν κατεύθυνσιν.

Προέλαυν ἀπὸ Ἰπέκ πρὸς Διάκοβον καὶ τὴν Πριτρίτσι, ἐπι-
θεν θύει ἤθελε ἀπομεινῆ διαθέσιμον ἐν τῶν Μαυροβουνιωτικῶν ἐπιπέδων
θὰ ἐλαλεῖτο εἰς Σκόδραν, διὰ τὰ ἐπιχρῆστη τοῦ πολιτομηκεῶν στρατίου.

Ἡ κατάληψις τοῦ Ἰπέκ προῦπέθεσε τὴν ἄλλοιαν εἰς πρὸ αἰτίου
ὀχυρῶν θέσεων Βεράνας, Πλάδας, Μπιελοπολιέ καὶ Πλεδλιέ. Ἰπὸ τὸν
ἐκεῖ φρουρῶν ἐκ νιζάμιδων ἐπιτρίθειται ὑπὸ Ρεδίφηδων καὶ ἑπιφρου-
ρῶν, (Μουστεχαρῆς) ὡς καὶ Ἀλβανῶν ἐπιφρουρῶν. Ἡ ὅλη δύναμις ἀνήρ-
χεται εἰς δωδεκάδα ταγμάτων (6 μέχρι 8 χιλιάδων ἀνδρῶν). Ἡ χώρα
πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο εἶναι ὁρεινὴ, διακοπτομένη ὑπὸ χαράδρων κα-
τάλληλος δὲ διὰ πόλεμον ἐνέδρας καὶ δι' ἀφηνεδιασμοῦ. Ἡ ἀνήκουτα
εἰς τὴν ὄρειον Μαυροβουνιωτικὴν στρατικὴν μεραρχίαν, ἡ 3η καὶ μέρος
τῆς 4της μεραρχίας, εἶχον συγκεντρωθῆ εἰς Κολαζίν, πλησίον τῶν Μαυ-
ροβουνιωτικῶν συνόρων καὶ ἐνταυτῶν ἀκρίτως τῆς Βεράνας. Τῆν 21ην
Σεπτεμβρίου φάλαγγες ἀνεχώρησαν εἰς τῆς πόλεως τῆς νουτιανασ-
λικῶς πρὸς τὴν Ἀνδριέδισταν καὶ ἐλείθεον ὁρειῶς πρὸς τὴν Βεράναν,
καὶ νοτίως πρὸς τὴν Πλάσαν.

Πρὸς τὸ μέρος τῆς Βεράνας, μόλις διαδύνει τὰ τῦνορα οἱ Μαυρο-
βούνιοι ἔδωκαν σειρὰν μικρῶν μαχῶν, χάρις εἰς τὰς ὁδοὺς μετὰ ποταμῶν
δυσχερестаτῆν καὶ ὁραδυστάτῆν προέλαυν ἠδυνήθησαν νὰ καταλάβουν
τὰ ὑψόμενα Πογάνα (δυτικῶς τῆς Βεράνας) ἔπος ἐπιφύεσαν δύο ἐπι-
λεδία.

Τὴν πρωΐαν τῆς 3ης Ὀκτωβρίου ὁ ἀγὼν ἐπανελήφθη. Διακοπῆ-
σης τῆς νυκτὸς τῆς αὐτῆς ἡμέρας, 1500 2000 ρεδίφηδες καὶ θαυ-
βουζοῦχοι ἀποκαμόντες εἰς τὸν ἀγῶνα ἐπάτησαν εἰς φυγὴν πρὸς τὴν

διεύθυνσιν τῆς Ρογκάης. Καταδιωχθέντες ἀπεσυνετέθησαν, ἐγκαταλείψαντες 200 αἰχμαλώτους καὶ 3 τηλεβόλα.

Ἐξ Βεράναν λόχοι τινὲς νιζάμιδων ὀχυρωμένων εἰς τὰ χαρακώματα των, δὲν ἤδυνήθησαν ν' ἀντιστοῦν πρὸ τῶν μεγαλητέρων μαυροβουνιωτικῶν δυνάμεων, μοιολότι προσεπάθησαν ν' ἀμυνθοῦν τῶν θέσεών των κατόπιν ἐπανειλημμένων ἐφόδων τῶν ἀντιπάλων των. Ὑπερφαλαγισθέντες καὶ περικυκλωθέντες παρεδόθησαν 500 ἐν 80 ἀνδρες μετὰ 14 τηλεβόλων καὶ 700—800 ἔπλων.

Ἐν ἀριθμῷ ἀπόσπασμα ἐξ αὐτῶν ἠδυνήθη ν' ἀνοίξῃ δίοδον καὶ νὰ διαφύγῃ παραλαμβάνον μετ' ἑαυτοῦ μικρὸν ἀριθμὸν τηλεβόλων.

Ἐκ τοῦ Ἰπέκ ἐν τούτοις Τουρκικὸν ἀπόσπασμα πρὸς ἐνίσχυσιν ἐστάλη εἰς Βεράναν.

Προσβληθὲν βορειοδυτικῶς τοῦ Ρούγκοβ (15 χιλιόμετρα δυτικῶς τοῦ Ἰπέκ), καταλήφθην ἐντὸς βραχέως στενωποῦ με ἀνυπερβλήτους ἑκατέρωθεν παρειάς καὶ τῆς ὁποίας οἱ Μαυροβούνιοι κατεῖχον τὰς διόδους, σχεδὸν κατεστράφη ἐξ ὀλοκλήρου. Διακόσιοι αἰχμαλῶται μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ διοικητὴς τοῦ ἀποσπάσματος τούτου Ἀσῆμι Μπέης, περισσότεροι τῶν χιλίων νεκρῶν καὶ τραυματιῶν, αὐταὶ ἦσαν αἱ ἀπώλειαι τὰς ὁποίας οἱ Τούρκοι υπέστησαν κατὰ τὸ σημεῖον τοῦτο.

Διὰ τὰς ἐπιτυχίας ταύτας ὁ στρατηγὸς Βούκοβιτς ἐτιμήθη παρὰ τοῦ Βασιλέως Νικολάου διὰ τοῦ μεταλλίου "Ομπλιτς, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὴν ὑψηλοτέραν στρατιωτικὴν τιμὴν εἰς τὸ Μαυροβούνιον.

Δεξιὰ τῆς ἀνωτέρω περιγραφείσης κινήσεως τῶν μαυροβουνιωτικῶν στρατευμάτων, ἑτέρα φάλαγξ ἐβάδισε κατὰ τῆς Ἠλλάδας καὶ τῆς Γκουζινιέ.

Διὰ νὰ φθάσῃ ἕως ἐκεῖ ἄφειλε νὰ ἐκμηδενίσῃ τὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους Βιζιτόρ ἀμυναν τῶν Τούρκων, ἣ ὁποία ὑπῆρξε κραταιοτάτη. Τὴν 1ην Ὀκτωβρίου κατῴρθωσε νὰ διασπάσῃ τὴν ἀμυναν καὶ νὰ διαβῇ τὸ ὄρος τοῦτο, κυριεύσασα καὶ 4 μυδραλιοβόλα.

Τὴν 6ην Ὀκτωβρίου κατόπιν ἐλιγούρου ἀλλὰ σφοδρᾶς μάχης ἤτις ἐστοίχισε εἰς τοὺς Τούρκους 200 αἰχμαλώτους, ἡ Ἠλέβα κατελήφθη. Τοὺς Τούρκους κατὰ τὴν μάχην ταύτην ἐδοθήθησαν μετὰ ἀγρίου μένους οἱ Ἄλθανοι καὶ ὑπάρχουν ἐκθέσεις τοῦ Μαυροβουνιωτικοῦ στρατοῦ, αἱ

ὅποιοι ἀναβιβάζονται τὰς ἀπολείας τῶν Τούρκων εἰς 600 νεκροῦς, θεωροῦν ὅτι εἰς τὰς ἐχθρικὰς τάξεις ἀνευρέθησαν γυναῖκες καὶ παιδιὰ νεκρὰ μὲ τὰ ὅπλα ἀνὰ χεῖρας. Ἦσαν αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιὰ Ἀλβανῶν ἐθελοντῶν.

Κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις ταύτας ἐναντίον τῆς Βεράνας καὶ τῆς Πλάβας, οἱ Μαυροβούνιοι ἀπώλεταν περὶ τοῦς 100 νεκροῦς καὶ ἔσχον 300 τραυματίας.

Αἱ φάλαγγες τῆς Βεράνας καὶ τῆς Πλάβας ἐχώρησαν κατόπιν συγκεντρωτικῶς πρὸς τὸ Ἰπέκ ἐκτὸς τοῦ ἐξ αὐτῶν ἀποσπάσματος τοῦ βαδίσαντος πρὸς τὴν Ρογκάνην, ἣτις κατελήφθη ἀνευ ἀντιστάσεως. Ἔπυεσε ἐπίσης τὸ Ἰπέκ τὴν 24ην Ὀκτωβρίου τοῦ στρατηγοῦ Βούκοιτις καταλαβόντος αὐτὸ ἀνευ ἀντιστάσεως.

Πρὸς βορρὰν μετὰ μάχην ἐκεῖθεν τοῦ Μοῦκοβίτς οἱ Μαυροβούνιοι κατέλαβον τὴν Μπιελοπολιέ τὴν 1ην Ὀκτωβρίου ἐγκαταστήσαντες ἐν αὐτῇ πολιτικὴν καὶ στρατιωτικὴν διοίκησιν.

Βορειότερον ἀκόμη μία φάλαγγς ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατηγοῦ Μπόγιοβιτς διήλθε τὸν ποταμὸν Τάρα διὰ τῆς γαφύρας τοῦ Λέβερ, κατέλαβε τὰ ὑψώματα τοῦ Τσερνίβρ καὶ ἀπώθησε τὴν τουρκικὴν φρουρὰν πρὸς τὴν Πλεβλιέ, πρὸς τὴν ὅποιαν οἱ Σέρβοι ὀρμηθέντες ἐκ Σιενίτσα ἐπλησίαζον ἤδη ἀπὸ ἀνατολῶν.

Τὴν 10ην Ὀκτωβρίου ἡ δεξιὰ πτέρυξ τοῦ στρατηγοῦ Μπόγιοβιτς ἐρρίφθη ἐναντίον τῆς φρουρᾶς τῆς Πλεβλιέ ἀποτελουμένης ἐκ 1000 ἀνδρῶν καὶ καλῶς ὀχυρωμένης. Ἡ ἐπίθεσις ὑπῆρξε σφοδρῆ. Αἱ τουρκικαὶ τάξεις διασπασθεῖσαι ἀφήκων τοῖς Μαυροβούνοις νὰ εἰσδύσουσιν ἐντὸς τῆς πόλεως, ἔποντο παρετάθη μέχρι τῆς ἐσπέρας μάχην διὰ τῶν ὁδῶν.

Ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν θανάτων, αἰτίαι· ἔλαβον μέρος, αἱ ἀπώλειαι ὑπῆρξαν σοβαρώταται, ὀλίγοι δὲ ἦσαν οἱ αἰχμάλωτοι.

Ἡ Πλεβλιέ ἤτοι ἡ τελευταία ὀχυρὰ θέσις, τὴν ὅποιαν διετήρουν οἱ Τούρκοι εἰς τὴν Σαντζάκιον τοῦ Νοβιπαζάρ. Ὅλοι αἱ λοιπαὶ εἶχον ἤδη ἐκκενωθῆ παρ' αὐτῶν. Πάντες ὅσοι διάφυγον τὸν θάνατον καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν ἐκ τῶν τουρκικῶν ἐκείνων στρατευμάτων, 1200 στρατιῶται ἐν ὄλῳ καὶ 77 ἀξιομαχικοὶ, διήλθον τὴν Βοσνιακὴν μεθόριον παρληφθέντες ὑπὸ τῶν αὐστριακῶν ἀρχῶν, αἱ ὅποιοι κατ' ἀποσπάσμα-

τα τοῦ ἀπέστειλαν καὶ τοῖς ἐνέκλεισαν εἰς διαφόρους φρουράς τῆς Οὐγγαρίας.

Ταυτοχρόνως ἐπετελεῖτο ἡ ἐνωσις τῶν δύο σιμηάτων στρατῶν, τοῦ Μικροβουκουρινικοῦ καὶ τοῦ Σερβικοῦ, διὰ Μπιελοπολιέ καὶ Ρογκάης ἀπ' ἐξῆς, καὶ Σιένιτσας καὶ Νόουπαζάρ ἀπ' ἐξέρου.

Ἄλλ' τοῦ ἴπεκ ἔπον οἱ Σέρβοι ἐρχόμενοι εἰς Μιτροβίτσης, ἔφθασαν τὴν ἐπύριον τῆς ἀλώσεως τῆς πόλεως ταύτης, ὁ στρατηγὸς Βούκοις ἐξηκολούθησε τὴν προσέλασιν τοῦ πρὸς τὴν Διάκουαν.

Τὴν 21ην Ὀκτωβρίου ἐνῶ εἶχε διακινήσῃ τὸ μέτον τοῦ δρόμου, εἰς τὸ μονατήριον τοῦ Βιζόκι Δελάκι συνήγαγε ἀπόστραμα Τουρκοῦ στρατοῦ, τὸ ὅποιον ἡ ταξιαρχία Βατσόριεβιτς εἶχε τρεψῆ μόνη εἰς φυγὴν, προξενήτατα ἀπωλείας (6) νεκρῶν καὶ 8.) τραυματιῶν.

Ἡ Διάκουα ἐπιλώθη κατόπιν ἀπὸ βορρᾶ μὲν ὑπὸ τοῦ στρατηγῶ Βούκοις, ἀπὸ νότου δὲ ὑπὸ σερβικῆς ψάλλητος ἐλλοῦτης ἐκ Πριτρένας ἀποτελωμένης ὁμοῦς ἐκ πυροβολικοῦ, καὶ ἔπετε μετὰ ταυτάωνον μάχην.

Τὰ στρατεύματα τῆς τοῦ στρατηγῶ Βούκοις καταρρίβθησαν πρὸς τὴν Σκόδραν διὰ τοῦ χωρίου Λάας καὶ τῆς κοιλάδος τοῦ Δρίνου, ἐνῶ σερβικὰ στρατεύματα καταρρίβνοντο πρὸς τὸ Ἀλέσιον, μέρος μὲν αὐτῶν ἀκολούθηον τὸ αὐτὸ δρομολόγιον τοῦ Μικροβουκουρινικοῦ στρατοῦ, μέρος δὲ διὰ τοῦ Λευκοῦ Δρίνου καὶ τῆς χώρας τῶν Μιρδικίων.

Ὡς πρὸς τὰς στρατιωτικὰς ἐπιχειρήσεις περὶ τῆς λίμνης τῆς Σκόδρας καὶ τὴν πολιορκίαν τῆς πόλεως ταύτης, εὐ διαδραματιζόμενα γεγονότα ἔχον ὡς ἑξῆς:

Δεκαπέντε ἡμέρας πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐπιχειρημάτων οἱ Τούρκοι ἀπέστειλαν εἰς Τοῦζι 4 (6) τάγματα, τὰ ὅποια ἀπὸ τῆς 21ης Σεπτεμβρίου ἤρχισαν νὰ συμπλέκωνται μετὰ τῶν Μοντενέγρων. Τὴν 21ην Σεπτεμβρίου, περὶ ὥραν 8ην τῆς πρωῆς ἡ μεραρχία τοῦ στρατηγῶ Λαζάροβιτς ἀνεχώρησεν ἐκ Ποδγορίτσας διὰ νὰ προστάλῃ τὰς τουρκικὰς θέσεις πρὸς βορρᾶν τοῦ Τοῦζι. Ἡ Ποδγορίτσα πόλις παραμεθόριος ἀριθμεῖ 5,000 κατοίκους. Αἱ ἐπὶ τοῦ λόφου Γκορίτσα τοῦ δεσπόζοντος τῆς πόλεως καὶ ἐπισθεν διεκρίνοντο αἱ πρῶται ἐκαταὶ τουρκικαὶ θέσεις. Μία πυροβολαρχία* διοικουμένη ὑπὸ τοῦ νεοτέρου πρίγκιπας τοῦ Μου-

* Quinze jours avec l'armée Monténégrine par G. Babén.

...ός της
 ...των, το
 Ρογκάης
 ...έφθασαν
 Βούκοις
 ...ου, εις τ
 ...ουρκι
 ...μόνη ει
 ...ρατηγ
 ...ριτρέλι
 ...μάχη.
 ...την π
 ...ου, έ
 ...εν αυ
 ...ού, μέ
 ...ης Σ
 ...α γε
 ...Τούρ
 ...Σεπτε
 ...ήην Σε
 ...ού Λα
 ...ουρκ
 ...όριος
 ...πύλο
 ...είθε
 ...του Μ

Ι. ΜΕΤΑΞΑΣ ΛΟΧΑΓΟΣ ΤΟΥ ΜΗΧΑΝΙΚΟΥ Ο ΥΠΟΓΡΑΦΑΣ ΩΣ ΑΝΤΙ-
 ΠΡΟΣΩΠΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΝ
 ΣΥΝΘΗΚΗΝ

Ι. ΦΙΤΣΕΦ Ο ΒΟΥΛΓΑ-
 ΡΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΣ
 ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ Ο Υ-
 ΠΟΓΡΑΦΑΣ ΤΗΝ ΜΕ-
 ΤΑΞΕΥ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ
 ΚΑΙ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΡΑ-
 ΤΙΩΤΙΚΗΝ ΣΥΝΘΗΚΗΝ

ροβουνίου Πέτρου ανθυπολοχαγού του πυροβολικού, έτοποθετήθη επί του λόφου παρουσία του γηραιού Βασιλέως και του πρίγκηπος Μίρκου. Ο νεαρός πρίγκηψ έσκόπευσε τότε κατά της Πλανινίτσας, το πλησιέστερον όχυρόν σημείον της τουρκικής παρατάξεως και το πρώτον τηλεβόλον άντήχησεν ώς χαιρετισμός προς την νίκην. Έπειτα ή πρώτη γραμμή των ύψωμάτων προς βορράν των όχυρωμάτων του Ντέτις και της Ρογκάης (ύψώματα της Πλανινίτσας) έκυριεύθη άστραπιαίως.

Καταλαβόντες τα όχυρά ταύτα σημεία οι Μαυροβούνιοι προήλασαν από βορρά προς νότον.

Την 27ην Σεπτεμβρίου μετά δεκατετράωρον άγώνα κατέλαβον το όχύρωμα του Ντέτις, όπου έκυρίευσαν 4 τηλεβόλα.

Την έπομένην περί την μεσημβρίαν έπεσε το όχύρωμα της Ρογκάης. Την 29ην ή δράσις άνεπτόχη έφ' όλου του όχυρωμένου μετώπου των Τούρκων μέχρι της Βράνιας, ή οποία άφου έκανονισολήθη καθ' ελην την ήμέραν και ύπέστη έφοδον την νύκτα, παρεδόθη την πρωίαν της 1ης Οκτωβρίου.

Κατά την αυτήν ήμέραν, την 29ην πίντοτε Σεπτεμβρίου, ή επίθεσις, ελευτέρα παντός φόβου προβολής των πλευρών αυτής και δεσπόζουσα του τελευταίου σημείου της άνιστάσεως, επέτιχε να συγκεντρώση το πύρ ή πυροβολαρχίαν κατά του όχυρώματος Σιπτανίκ. Κατά το αυτό δέ χρονικόν διάστημα το δεξιόν της μαυροβουνιωτικής στρατιάς έδρασε κατά του χωρίου Χέλι ενή χιλιάδες τινές Μαλισσόρων, έπετίθεντο κατά της πόλεως Άρζα και του χωρίου Χότιτ. Ούτω δέ ή υποχώρησις των Τούρκων προς την Σκόδραν άπεκόπιετο.

Ο διοικητής της φρουράς Σιπτανίκ απέστειλε κήρυκας και εξήτησε να του παραχωρηθή ή ελευτέρα υποχώρησις προς την Σκόδραν. Ο πρίγκηψ Λανήλος άρχηγός της Μαυροβουνιωτικής στρατιάς ήνέθη. Ο βομβαρδισμός έπανήρχισε τότε και την μεσημβρίαν της 1ης Οκτωβρίου έγένετο έτοιμασία προς γενικήν έφοδον, ότε οι Τούρκοι εδήλωσαν, ότι παραδίδονται άνευ όρων.

Την έπαύριον 3ην Οκτωβρίου το Χέλι παρεδόθη επίσης. Αί μαυροβουνιωτικάί άπώλειαι άνήλθον εις 200 νεκρούς και 600 τραυματίας. Αί των Τούρκων εις 500—600 νεκρούς. Άφήκαν εξ άλλου εις χείρας των νικητών 3,000 αίχμαλώτους εκ των οποίων 624 ξωματικούς, 7,000 όπλων, δωδεκάδα τηλεβόλων, όλκόν πολέμου κλπ.

Μετά τὴν νίκην ταύτην ἐχρειάσθησαν περισσότερο τῶν 4 ἡμερῶν εἰς τὴν Ξαν μεραρχίαν διὰ τὸ νὰ διέλθῃ τὴν λίμνην καὶ ἔλθῃ, τὰ ὁποῖα γειτνιάζουσιν πρὸς τὸ Χέλμ καὶ συγκεντρωθῇ εἰς Κόπλιε, ὁπόθεν ἀνεχώρησε τὴν 7ην Ὀκτωβρίου ὑπερφαλαγγίσασα τὴν ἀμυνομένην τῆς Βράκα Τουρκικὴν φρουρὰν διὰ τὸ μεταβῆναι καὶ πολιορκήσῃ τὴν Σκόδραν ἐπὶ τοῦ νοτιοανατολικοῦ αὐτῆς μετώπου.

Ἐνθὺ τὰ γεγονότα ταῦτα ἐξελίссοντο βορειοανατολικῶς τῆς λίμνης, ἡ μεραρχία Μαρτίνοβιτς ἀναχωρήσασα ἐκ Λουσίνοβιτς καὶ Ἀντιβάριος διήλθε τὴν μεθόριον, τὴν 27ην Σεπτεμβρίου, εἰς δύο σημεία: Ἡ κυριωτέρα φάλαγξ πλησίον τῆς λίμνης τῆς Σκόδρας καὶ νοτιώτερον ὀλιγαριθμωτέρα φάλαγξ διέβη τὰ σύνορα διὰ γεφυροσκευῆς ἐκ λέμβων ῥιφθείσης ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μπογιάνα.

Πρώτη εὐτυχὴς συμπλοκὴ πρὸς τὴν Σκιὰ ἐπὶ τῆς ὄχθης τῆς λίμνης ἔφερε τὴν κυρίαν φάλαγγα πλησίον τῆς Ζογκάτζε. Τὴν 28ην Ὀκτωβρίου ἡ φάλαγξ αὕτη ἐπεχείρησε νικητερίων ἀγνιδισμῶν κατὰ τὸ φρουρίον τοῦ Ταραμπός. Χίλιοι ἄνδρες, οἵτινες ἀπετέλεσαν τὴν δύναμιν τῆς ἐπιθέσεως ταύτης, ἔπεσαν ἐπὶ τοῦ τομέως τῶν τουρκικῶν ἠλεκτρικῶν προβολέων καὶ ὑπὸ τὸ σφοδρὸν πῦρ τῶν βλητῶν, τῶν μυδραλιοβόλων καὶ τῶν τηλεβόλων. Εἰς ὀλίγας στιγμὰς οἱ Μαυροβασίνοιο ἀπώλεσαν 300 νεκροὺς καὶ 600 τραυματίας. Μολὺς 100 ἐξ αὐτῶν ἠδυνήθησαν νὰ διαφύγουν τῆς καταστροφῆς.

Ἡ ἀποτυχία, τὴν ὁποίαν ὑπέστη ὁ στρατηγὸς Μαρτίνοβιτς τὸν ἠνάγκασε νὰ σκεφθῇ, ὅτι τὸ Ταραμπός δὲν ἦτο δυνατόν νὰ κυριευθῇ ἄλλως, εἰμὴ διὰ τακτικῆς ἐπιθέσεως. Τὸ Ταραμπός οἷς φρουρίον ἦτο ἰσχυρότατον. Ἄψφος ὕψους 576 μέτρων, εἶχε τὰ πλεῖρά αὐτοῦ ὀχυρωμένα κατὰ νεώτερον σύστημα ἐπὶ τῇ βάσει σχεδίων τοῦ Φον-Ζερ-Γκόλτς πασῶ. Ταῦτα δὲν ἀπαρονοιάζον οὔτε ἐρείσματα, οὔτε πύργους τηλεβόλων, οὔτε προτειχίσματα. Εἶχον μόνον χαράκρας, τάφρους καὶ ἀβάθειες προμαχῶνας ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους, ἢ τὰ παρωμοιαῖε κανεὶς πάντα ταῦτα πρὸς ἰδιότροπον γεωμετρικὸν σχῆμα. Ἐκείθεν γράφει ὁ πολεμικὸς ἀνταποκριτῆς τῆς Γαλλικῆς «Κημερίδος» τὴν μεγάλην πολιορκητικὰν τηλεβόλα, περὶ τὰ 100 μυδραλιοβόλα καὶ 15.000* ἄνδρων, ἀποτελουμένων κατὰ τὸ ἕν τρίτον ἐκ Μουσουλμάνων Ἀλβανῶν,

* Οἱ ἀριθμοὶ ο἗τοι εἰνε ὑπερβολικαί.

κατά τὸ ἕτερον ἐκ Νιζάμιδων ἢ Ρεδίριδων, καὶ τὸ ὑπόλοιπον ἐκ Βασιβουζούκων, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἰσσάτ Μπέη καὶ τοῦ Χασσάν—Ριζᾶ—Μπέη, ἀνέκοψαν τὴν πρόδον 20,000 Μαυροβουνίων καὶ Λιαλισσόρων... 10 χιλιόμετρα πρὸς τὰ περίξ κυκλικῶς, εἰς τὴν πεδιάδα καὶ ἐπὶ τῆς λίμνης, τὸ Ταραμπὸς πάντοτε ἰσχυρὸν καὶ ἀπόρρητον ἐνσπείρει τὸν πανικὸν καὶ τὸν θάνατον.

Ἐκ τοῦ χωρίου Σούμα τὸ βλέμμα τοῦ θεατοῦ βυθίζεται πρὸς τὴν κορυφογραμμὴν τῶν ὄχυνων θύσεων, αἱ ὁποῖαι περισφίγγουν τὸ γιγαντιαῖον φρούριον τὸ ἐπαγρυπνοῦν ἐπὶ τῆς Σκόδρας.

» 12 χιλιόμετρα περίξ, ἀπόστασις ἀσήμαντος ἥττο ἀϊθριον καιρὸν καὶ μὲ τὴν βοήθειαν καλοῦ τηλεσκοπίου, τὸ Ταραμπὸς ἐγείρει τὴν ἀπειλητικὴν κεφαλὴν του. Λεξιὰ ἰσοῦ ἢ τραχεῖα καὶ δύσβατος Κράγια καὶ ἀπώτερον ἢ Σιρόκα Γκόρα. Τὸ δὲ ἄλλο ἐκεῖνο αἰχμηρὸν σημεῖον ἀριστερὰ εἶνε ἡ Μουριτσάνα πρῶτον καὶ ἔπειτα ἡ ἀκροτάτη βελσειδῆς Ὀμπλικα.

» Καὶ θὰ ἔλεγα, ὅτι τὸ θέαμα αὐτὸ μοῦ ἐνθιμίζει εἰκόνα ταυρομαχίας μὲ τὰ τέσσαρα αὐτὰ φυσικὰ ὄχυρά σημεῖα, ποῦ ὡς ἐριπτοὶ λογιχοφόροι ταυρομάχοι περικυκλώνουν, ἐβελίζουσιν τὸ Ταραμπὸς, ταυρὸν ἀκινήτουνα μὲ δύο κέρατα σιδηρᾶ.

» Ἐκ Μουριτσάνας εἰς ἀπόστασιν βολῆς τηλεβόλου, διακρίνεται καλλίτερον ὁ φοβερὸς αὐτὸς σλιερὸς βράχος ὁ ἐγειρόμενος εἰς ὄρειαν ἀπόκρημνον κορυφῆν, προσομοιάζων κατὰ τι πρὸς τὸν τοῦ Γιβραλτάρ.

Διὰ τὴν σχεδιασθεῖσαν ἐπίθεσιν, τηλεβόλα μεγάλου διαμετρήματος ἐκομίσθησαν διὰ τῆς λίμνης ἐκ Ηλαμίττας εἰς Σικιά. ὑπὸ τὴν προστασίαν μαυροβουνιωτικοῦ πλοιαρίου, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποστολῆς του ταύτης συνεκρούθη μὲ εὐτυχὴ ἀποτελέσματα πρὸς τουρκικὴν κανονιοφόρον. Ἐκ Σικιά ἐχαράχθη ὁδὸς διὰ δυναμίτιδος μέχρι τῆς Κράγιας καὶ τῆς Σιρόκα, αἱ ὁποῖαι δεσπόζουσιν τοῦ Ταραμπὸς, ἀλλὰ χωρίζονται τούτου δι' ἀποκρήμνων κορυφῶν. Διὰ τὴν μεταφορὰν τοῦ πολιορκητικοῦ πυροβολικοῦ οἱ Μαυροβούνιοι ἐχρησιμοποίησαν καὶ τὴν ὁδόν, ἣτις ἀναχωροῦσα ἐκ τοῦ Δουλίνου καταλήγει διὰ τῆς ἐλώδους κοιλάδος τοῦ ποταμοῦ Μπογιάνα εἰς τὰ ὄχυρά σημεῖα τῶν χωρίων τῆς Μουριτσάνας καὶ τῆς Ὀμπλικας.

Δεξιὰ τὸ ἀπόσπασμα, τὸ ὁποῖον διήλθε τὸν Μπογιάνα εἶχε προορισμὸν νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ἐπίθεσιν καὶ τὴν τὴν Ὀκτωβρίου κατέλαβε τὰ ὑψώματα τοῦ Μπελάζ.

Ἀνατολικῶς τῆς λίμνης ἡ Βα μεραρχία προσέβαλε τὴν Βράια καὶ ἤρχισε νὰ βεμβαρδίσῃ τὴν πόλιν καὶ ἰδίως τὴν τουρκικὴν συνοικίαν.

Ἰσπείτα ἐπὶ τὴν περίεδοξ βροχῶν, ἡ ὁποία ἐπεβράδυνε τὰς ἐπιχειρήσεις. Ἴδον μίαν ἐκφραστικὴν ἐντύπωσιν περὶ τῶν βροχερῶν ἐκείνων ἡμερῶν, αἱ ὁποῖαι ἐκράτησαν ἐν ἀπελπισίᾳ τὰ μαυροβουνιωτικὰ πολι-ορκητικὰ στρατεύματα:

«Βρέχει* μίαν παγωμένην βροχήν, ἀνάμικτην μὲ κομιμάτια χιονιοῦ ποῦ τὰ διώχνει μακρῶδης πουνέντες. . . . σὲ ἄλλη αὐτὴ τὴν ἔτσιαι εἶνε ἀπλωμένη μίαν μεγάλην σιωπῇ, ποῦ μὲ τὴ βροχὴ ἐκπλήττει ἀπάνω ἑστὰ εἰς βουνά, πέραν ἐστὰ ἀσταρῆ καὶ ἀόριστα διαστήματα. Κι' ἐγὼ σκέπτομαι εἰς ἐπάνω σ' ἐκείνες τὶς κορυφὰς βλέμματα ὑπόμονα κατασκοπεύουν καὶ δὲν ἀφίνουν τίποτε νὰ τοῦ; ξεφύγῃ. Ἦρω μου μερικὰ κανόνια εἶνε καταχωμένα πίσω ἀπὸ προχώματα ποῦ τὰ σκεπάζει χῶμα καὶ χλόη. Ἄργο πὸς μπροστὰ σὲ ἀπόστασι 200 μέτρων, περὶμακα ζῶων δεῖχνουν τὸ ἕριον ποῦ δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ περάσῃ χωρὶς ν' ἀποθάνῃ. Στὸ ἐλάχιστο κίνημα ἀπὸ τὴν μίαν ὄχθην πρὸς τὴν ἄλλη μὲ τρομερὴ ἐκρηξίς βολιδόφοροι δόξιδος ζωντανεῦσι τὴ ζοφερὴ ἐρημίαν, συνταράττει τὴν παγωμένην βροχὴν. Ἦνα κοπάδι ἀπὸ κοράκια ὑψώνεται, ρίπτεται ἐπὶ τῆς πενήμιου κειλάδος. Ἦστερα πάλιν εἰς ἀναλαμπάνουν τὴν ἴδια ἦτυχη ὄψιν, ἐδῶ κοντὰ ὀχιμὰ ἀπὸ τὴ βροχὴν, πέρα πέρα δλόλαιμτρα καὶ σσιλπνὰ ἀπὸ τὸ χιόνι. Καὶ εἰς ἄλλη αὐτὴ τὴ μεγάλη τοποθεσίαν δὲν θὰ ὑπῆρχε τίποτε διαφερετικὸ τοῦ ὅτι ὑπάρχει συνήθως αὐτὴ τὴν ἐποχὴν, ἐν ἡ ὁποία αὐτὴ ποῦ ξεφύγῃ μὲ οὐρασιασμὸ δὲν ἔφινε ν' ἀνέστη ἕνας λευκὸς θάμνος μετὰ τὴν βροχὴν. Πλυνόμεναι ἔτσι τυχαία ἐνὲ βρέχει πάντα ραγδία καὶ πηγαίω ἀπὸ πυροβολαρχία σὲ πυροβολαρχία κάτω ἀπὸ τὰ προχώματα τὰ σκεπασιμένα ἀπὸ χλόη ἔπου προφυλάσσονται οἱ πυροβοληταὶ καὶ ἀφ' ὅπου ἔστιν ἐφικτῶδης ὀσιμὴ ἀπὸ δέρματα καὶ βρεγμένο μαλλί, ἀπὸ μπαρούτι, ἀπὸ τυρὶ καὶ κρεμμύδια. Σιεγνῶνω μίαν στιγμὴν τὰ ρούχά μου σὲ μίαν πυρὰ γιὰ νὰ πάω κατόπιν σὲ ἄλλο καταφύγιον. Καὶ δὲν ἔχω ἄλλο ἀπὸ ἕνα δένδρον, μίαν χουδρὴν ἐρημιτὴ ἐλγὰ, ποῦ ὑψώνεται σ' ἕνα χιονισμένο μικρὸ κατήφορον, καὶ ὅπου πάντα πρὸς τὰ ἐκεῖ στρέφονται τὰ βλέμματά μου ὡς πρὸς τὸ μόνον ζωντανὸ πρᾶγμα ποῦ ἤμποροῦσε νὰ σταματήσῃ ἡ σκέψις μου».

* Jérôme et Jean Tharaud: «La bataille à Scutari d' Albanie».

Τὴν 11ην Ὀκτωβρίου οἱ Μαυροβούνιοι καταλαμβάνουν τὴν Σιρόκα, πρὸς βορρᾶν καὶ τὴν Μουριτσάνα πρὸς δυσμᾶς, καὶ ἀρχίζει ὁ βομβαρδισμὸς τοῦ Ταραμπὸς.

Κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡ τηλεβόλα εἶχον τοποθετηθῆ εἰς Βράκα, μία πυροβολαρχία εἰς Κράγιαν, 12 τηλεβόλα εἰς Μουριτσάναν, καὶ τινες πυροβολαρχίαι ταχυβόλων εἰς Σιρόκα.

Τὴν 12ην Ὀκτωβρίου τὸ ὄψιμα τῆς Ὀμπλικας εἶχε καταληφθῆ καὶ ἡ κύκλωσις τοῦ Τουρκικοῦ φρουρίου εἶχε γείνη στενωτέρα. Ἄλλαι πρὸδοι τῆς ἐπιθέσεως κατὰ τοῦ Ταραμπὸς τοὐλάχιστον ἦσαν ἀσήμαντοι. Ὅλα περιωρρίζοντο εἰς ἐπιθέσεις καὶ ἀντεπιθέσεις ἀνευ μεγάλων ἀποτελεσμάτων καὶ ἡ μόνη ἐπιτυχία τῶν στρατευμάτων τοῦ Βασιλέως Νικολάου συνίστατο εἰς τοῦτο, ὅτι βραδέως κατελαμβάνοντο, βῆμα πρὸς βῆμα ὀχυρωματικὰ τινὰ ἔργα τῶν Τούρκων ἐπὶ τῆς πεδιάδος καὶ τοῦ βορειοανατολικοῦ καὶ νοτίου μετώπου τοῦ φρουρίου οὐχ ὅμως καὶ κύρια τοιαῦτα.

Τὴν 13ην καὶ 14ην Ὀκτωβρίου ἀπεκρούσθησαν νικητερινοὶ αἰφνιδιασμοὶ πρὸς ἔξοδον, τὰς ὁποίας ἐπεχείρησαν οἱ πολιορκούμενοι πρὸς τὴν Σιρόκαν ἐπὶ τῇ σκοπῇ νὰ καταστρέψουν τὰ ἔργα τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν Μαυροβουνιωτικῶν πυροβολαρχιῶν.

Τὴν 14ην ὁ στρατηγὸς Μαρτίνοβιτς προσέβαλε εἰς μάτην τὴν Μπρεδίτσαν, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς τοῦ ποταμοῦ Μπογιάνα, ἐνῆ ἡ 2α μεραρχία ἀνατολικῶς τῆς λίμνης βοηθημένη ὑπὸ τῶν Μαλιτσόρων κατέλαβε τὸ χωρίον Μποξι καὶ ἀπέκρουσε ἀντεπιθέσειν τριῶν μέχρι τεσσάρων ἑθνικῶν ταγμάτων.

Τὴν 17ην Ὀκτωβρίου ἡ αὐτὴ μεραρχία ἐπεχείρησε ἔξοδον πρὸς τὸ ὄρος Μπαρδανζολί. Ἐκπλαγίσαιζε ἤδη τὸ ἐπ' αὐτοῦ κύριον ὀχύρωμα, ἔταν συνεπείᾳ ἀντεπίθεσεως τῶν Τούρκων ἢ διότι οἱ Μαυροβούνιοι ἠπατήθησαν ἐκ δολίας χρήσεως τῆς λευκῆς σημαίας αἱ πρώται αὐτῶν γραμμαὶ ἐτυφεκίσθησαν ἐκ τοῦ συστάθην. Ἀφῆκαν ἐκεῖ 200 νεκροὺς καὶ τραυματίας, ἐνῆ τὸ Μπαρδανζολί ἀπέμεινε εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων.

Ἐν τῇ μεταξὺ καταβάλλεται προσπάθεια νὰ προκαλέσουν συνθηκολόγησιν τοῦ ἐμυνομένου Τούρκου στρατηγοῦ:

Τὴν 18ην Ὀκτωβρίου διηγείται ὁ πολεμικὸς ἀναποκριτὴς τῆς παρισινήσ «Ἐφημερίδος» μετὰ σφοδρὰν μονομαχίαν τοῦ πυροβολικοῦ, ἡ-

τις διήρκει από πρωίας καθ' ἑλλην τὴν ἡμέραν, ὁ βασιλεὺς Νικόλαος ὕψωσε τὴν λευκὴν σημαίαν καὶ ἀπέστειλε κήρυκας.

«... Ἡ ἀντίστασις σας εἶνε ἀξία (καυματιοῦ), παρήγγειλε πρὸς τὸν Ἔσπάρ μπέη* ἄλλ' αἱ προσπάθειά σας εἶνε μάταιαι. Δὲν ἔχετε ν' ἀντιτιτῆτε κατὰ τῆς πείνης καὶ τοῦ καιροῦ. Παραδοθῆτε λοιπόν. Ἔξ; Σαράντα Ἐκκλητίας, εἰ; Κομιάνοβον, αἱ ἀδελφοί σας παρητήθησαν τῆς ἀντιστάσεως.

* (Ὁ Ἔσπάρ μπέης ἀπήγγειλε:

«... Εἰμαι ὁ μόνος κύριος εἰς τὸ φρούριόν μου). Ἐφ' ὅσον ἐγὼ ἢ αὐτὸ ζῶ τὸ Ταρσιμπὸς δὲν ἔξ παραδοθῆ ποτέ!

Ἐτὸ Ταρσιμπὸς κατὰ τὴν ὕβραν ταύτην, προσπέτει ὁ εἰρημένος ἀνταποκριτής, σὴζει τὴν τιμὴν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ.

Καὶ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐλόκληρος συνοικία τῆς Σκόδρας, ὕψωσε τὴν λευκὴν σημαίαν ὁ Χασσάν δὲν ἐδίστασε, νὰ τηλεόβλα τοῦ Ταρσιμπὸς ἐστράφησαν πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς πόλεως καὶ ἐδοιμάρησαν τοὺς λιτοψυχήσαντας.

Ὅτις λοιπὸν ἐπειδὴ τὸ φρούριον δὲν ἦτο δυνατὸν οὔτε νὰ παραδοθῆ οὔτε νὰ καταληφθῆ, τὸ Μαυροβουνιωτικὸν ἐπιτελεῖον ἐσκέφθη νὰ τὸ ἐξαναγκάσῃ πρὸς τοῦτο διὰ τῆς πείνης. Ἀλλὰ καὶ ἡ σκέψις αὕτη καθίστατο ἀπραγματοποίητος λόγῳ τῶν πενητῶν μέσων, τὰ ὅποια διέθετε ὁ μαυροβουνιωτικὸς στρατός. Διότι αἱ πρὸς ἀνατολὰς πολιορκία ἦτο ἀσθενεστάτη καὶ ὑπῆρχε ἀκόμη μετὰ τῆς Μπρεδίτσας καὶ τοῦ Μπαρδανζόλι, δηλαδὴ μετὰ τῶν ἀκροτάτων σημείων, τὰ ὅποια ἐπολιόρκουν ἡ 1η καὶ 2α μεραρχία, κενὸν ἐκτάσεις πλέον τῶν 10 χιλιομέτρων. Ὅτις δὲ ἡ πρὸς νότον ὁδὸς, ἡ ὁδὸς πρὸς τὸ Ἀλέσιον καὶ τὸ Δυρράχιον ἀπέμεινε ἀνοιχτὴ καὶ δι' αὐτῆς κατέρφθηκαν εἰς Σκόδραν τροφίμα ἐπὶ πλέον δὲ καὶ ἐφεδρικὰ ἐπιτήρηται.

Ἐσκέφθη λοιπὸν τὸ Μαυροβουνιωτικὸν ἐπιτελεῖον νὰ καταλάβῃ τοὺς λιμένας τούτους καὶ τὴν 18ην Ὀκτωβρίου ἀπόσπασμα τῆς μεραρχίας Μαρτινόβιτς διέβη τὸν ποταμὸν Μπογιάννα πλησίον τῶν ἐλλοίων του καὶ ἀπώθησε τουρκικὴν δύναμιν ἐκ 2 ταγματίων πρὸς τὴν κλιτὸν τοῦ ὑψώματος τοῦ λεγομένου Μπαρμπάλουτσι πλησίον τοῦ ὁμωνύμου χωρίου.

* Πρόκειται βεβαίως περὶ τοῦ Χασσάν—1ης, διευθύνοντος τὴν ἀμυναν, παρατηρεῖ ὁ ἔξιστορὸν τὰς πολεμικὰς ταύτας ἐπιχειρήσεις ἀντισυνταγματάρχης κ. Boucabeille.

Ἄλλα ταλαιπωρούμενον ὑπὸ τῶν πλημμυρῶν τῶν ποταμῶν Δρόνου καὶ Μπογιάνας, στενοχωρούμενον ἀπὸ ἐχθρικῆς ὀμάδας καὶ ἐκ φόβου μήπως ἀποκοπῇ κατὰ τὴν συνοχὴν τοῦ, τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο εἰσῆλθε εἰς τὰς μαυροβουνιωτικὰς γραμμὰς τὴν 26ην Σεπτεμβρίου μετὰ κανονικὴν ὑπεχώρησιν προστατευομένην ὑπὸ ὀπισθοφυλακῆς, ἣ ὁποία ἐδοκιμάσθη πολὺ ἐκ τῆς διώξεως τῶν Τούρκων.

Ἡ ἀπόπειρα ἐπανεληφθῆ ἡμέρας τινὰς βραδύτερον διευθινομένη τὴν φορὰν αὐτὴν καλῶς παρὰ τοῦ στρατηγοῦ Ζουράσκοβιτς διαθέτονος ἐν ὄλῃ δυνάμει 4 ταγματῶν καὶ 2 πυροβολαρχιῶν. Μετὰ ἐπίπνον πορεῖαν ἀνάμεσα ἀπὸ δρόμου: βορβορώδεις, ἣ φάλαγξ αὐτὴ εἰσέδυσεν ἀμαχητὶ τὴν 3ην Νοεμβρίου, εἰς τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τῆς Λεδοῦσης, ὅπου ἡ βασιλικὴ θαλαμηγὸς «Ροιμέρζα» ἦτο ἠγκυροβολημένη.

Τὴν 5ην Νοεμβρίου ἡ φάλαγξ αὐτὴ διεκινήθη πρὸς τὸ Ἄλεσιον. Λίω χιλιόμετρα μακρὰν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου ἀπώθησε τουρκικὴν ὀπισθοφυλακὴν, ἔπειτα ἐπέπεσε κατὰ τῆς μεγάλης μύτης τῶν ἐχθρικῶν δυνάμεων, 1000 περίπου ἀνδρῶν, οἵτινες ἠπέλθον ἤδη ἐκ τῶν ὀπισθεν τὰ σερβικὰ στρατεύματα τὰ προσερχόμενα ἐκ Διάκοβας καὶ Πρισρίνας. Ὁ ἀγὼν ὑπῆρξε ζοηρότατος, τῶν Μαυροβουνίων ὑποστάντων ἠπώλειαις περὶ τοὺς ἑκατὸν νεκροὺς καὶ τραυματίας.

Σέρβοι καὶ Μαυροβούνιοι εἰσῆλθον ὁμοῦ εἰς τὸ Ἄλεσιον, τοῦ ὁποῦ ἡ τουρκικὴ φρουρὰ παρεδόθη. Οἱ Σέρβοι ἀφῆκαν ἐκεῖ πολυάριθμον φρουρὰν, τμήμα τῆς ὁποίας κατέλαβε τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τῆς Μέδουας φροντίζοντες διὰ τὴν ἰδίαν ἀσφάλειαν, τὴν ὁποίαν οἱ Μαυροβούνιοι δὲν ἠδύνατο νὰ τοῖς παράσχουν, ἀπέσπασαν πρὸς ἑορτὴν ἀριθμὸν τινὰ στρατιωτῶν, οἱ ὁποῖοι ἐτοιμασθήθησαν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὀχθῆς τοῦ Δρίνου μεταξὺ τοῦ Μπαριπαλούτσι καὶ Μπουζάτσι, ἵνα ἐκείθεν ἐξασφαλίσουν τὴν πόλιν.

Ἐν τῇ μεταξὺ ἐπιπέδῳ τινὰ διαδραματίζονται πρὸ τῆς Σκόδρας, ὅπου ἡ ἐγκατάστασις τοῦ πολιορκητικοῦ πυροβολικοῦ ἔχει ἤδη σχεδὸν συντελεσθῆ.

Τὴν 18ην Ὀκτωβρίου οἱ Τούρκοι ἐπεχείρησαν νὰ καταλάβουν τὴν Σκόδραν, ἀλλ' ἀπέτυχον ὡς καὶ κατὰ τὰς προηγουμένας ἀντεπιθέσεις. Τὴν 22αν Ὀκτωβρίου οἱ Μαυροβούνιοι ἀπώθησαν, ἀλλ' ἔχει ἄνευ ἀπωλειῶν, ἐπιθέσει τῆς Τουρκικῆς φρουρᾶς πρὸς τὸ Μπαρδανζολί τὴν 3ην ἐπέτυχον, ἂν καὶ προσωρινῶς νὰ δεσπόσουν τοῦ ἑναντι τοῦ Γκολέμι

καί
πώς
τάς
ύπι-
άσθη

ιένη
ίτον-
νον
ισεν
ύγης,

σιον.
θπι-
κίων
σίπεν
νας.
ελάς

οίου
ημον
ουας
εδέν
τινά
Δρι
αλί-

ρας,
εδόν

τήν
σεις.
έπω-
βην
λάμι

Ο ΠΡΙΓΚΗΣ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΚΑΙ Ο ΥΠ' ΑΥΤΟΥ ΛΟΧΟΣ ΠΡΟ ΤΗΣ ΜΑΧΗΣ

προχώματος. Τέλος τὴν 13ην καὶ 19ην Νοεμβρίου μὲ ὀρμὴν προσέβαλον τὰ ὀχυρώματα τῆς Ὀμπλικας ὑποστάντες σημαντικὰς ἀπώλειας.

Καὶ ἔκτοτε τὸ πυροβολικὸν ἐκατέρωθεν ἐπιβραδύνει τὸ πῦρ. Οἱ Τούρκοι, μὴ στενοχωρούμενοι πολὺ παρὰ τῶν ἀντιπάλων των, δύνανται ἐλευθέρως νὰ φεῖδονται τῶν πυρομαχικῶν των, ἐξασφαλίζοντες οὕτω παράτασιν τῆς ἀντιστάσεώς των. Ἀλλὰ καὶ οἱ πτωχοὶ Μαυροβούνιοι ἔχον ὀλιγώτερον ἦσαν ἠναγκασμένοι εἰς τοιαύτην φειδῶ ὑπολογίζοντες δυσὸύμως πόσον τοὺς ἐστοίχιζε ἐκάστη βολὴ μεγάλου τηλεβόλου.

Οὕτω ἡ ἀναγγελία τῆς ἐπελθούσης τὴν 20ην Νοεμβρίου ἀνακωχῆς ἐγένετο δεκτὴ μετὰ χαρὰς εἰς τὸ μαυροβουνιωτικὸν στράτευμα, λέγει ὁ κ. Μπουκαμπέιγ ἂν μὴ παρὰ τῶν ἀρχηγῶν, τοὺς ὁποίους ἴσως ἡ ἀποτυχία τοὺς εἶχε στενοχωρήσει, ἐξάπαντος ὅμως παρὰ τῶν στρατιωτῶν, οἷτινες τόσον εἶχον ταλαιπωρηθῆ κατὰ τὸ τρίμηνον αὐτὸ διάστημα τῆς ἡρωικῆς πάλης, πρὸς τὴν ὁποίαν μὲ τόσην βιαιότητα εἶχον ἀντεπεξέλθει οἱ Τούρκοι.

Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς παρατηρεῖ, ὅτι φημαι ἐκυκλοφόρησαν τότε ἐπιμόνως, ὅτι ὁ Μαυροβουνιωτικὸς λαὸς ἔναντι τῶσαν ἀνωφελῶν θυσιῶν εἶχεν ἀρχίσῃ νὰ δυσφορῇ καὶ ὅτι τὴν δυσφορίαν του ταύτην ἔστρεφε κατὰ τοῦ γηραιοῦ ἡγεμόνος.

Ἀλλὰ παρ' ὅλην τὴν ἀναγγελίαν τῆς συνομολογηθείσης ἀνακωχῆς ὁ διευθύνων τὴν ἄμυναν τῆς Σκόδρας Χασσάν—Ριζά πασσάς, ἠρνήθη νὰ διακόψῃ τὰς ἐχθροπραξίας, ἐξαποστείλας ἀπράκτους τοὺς ἀποσταλέντας πρὸς αὐτὸν κήρυκας τοῦ βασιλέως Νικήτα. (Οὕτω δὲ τὴν 25ην τὴν 27ην καὶ τὴν 28ην Νοεμβρίου ἐπανελάβε τὰς ἐπιθέσεις του κατὰ τῆς Σερόκας καὶ τῆς Ὀμπλικας μὲ τὸν σκοπὸν προφανῶς νὰ καταλάβῃ τὰ ἐκεῖ ἐχθρικά ὀχυρώματα. Τὰ τηλεβόλα τοῦ Ἰαραμπὺς καὶ τῆς Μπρεντίτσας ὑπεστήριζον τὸ Τουρκικὸν πεζικόν, τὸ ὁποῖον ὅμως ἀνεχαίτιζον πάντοτε τὰ ἐκεῖ ὀχυρωμένα μαυροβουνιωτικὰ στρατεύματα μετὰ πυροβολικοῦ, τοῦ ὁποῦ ἢ δράσις ἐξησθένιζε ὀλονέν. Μεγάλαι δὲ πάντοτε ἦσαν αἱ ἀπώλειαι τῶν Μαυροβουνίων.

Τὴν 3ην Δεκεμβρίου οἱ παλιορκοῦμενοι ἐπεχείρησαν ἔξοδον πρὸς νότον ἀποκρούσαντες τὰς σερδικὰς προφυλακὰς, ἀγγαρεύσαντες καὶ λεηλατήσαντες τὰ καθολικὰ χωρὶα τῶν ὀχθῶν τοῦ Δρίνου, τὴν Στάζκα τὸ Κουλαί, τὸ Χαζμελί, τὸ Πιστοῦλι, τὸ ὁποῖον καὶ ἐπυρπόλησαν.

Ἀπὸ τὸ Ἀλέσιον κατέφθασαν σερδικὰ ἐνισχύσεις καὶ τὴν 9ην Δε-

κεμβρίου πρὸς βορρᾶν τοῦ Μπαρμπαλούτσι ἐπιηκολούθησε ἀγῶν, ὅστις διήρκεσε μέχρι τῆς 11ης, τῶν Τούρκων καταδιωχθέντων μέχρι τοῦ φρουρίου Ταραμπός. Κατὰ τὴν σύγκρουσιν ταύτην οἱ Σέρβοι ἀπώλεσαν 6 ἀξιωματικούς καὶ 200 ἄνδρας εἰς νεκροῦς καὶ τραυματίας.

Τὴν 12ην Δεκεμβρίου οἱ Τούρκοι ἐπεχείρησαν ἐπίθεσιν πρὸς βορρᾶν καὶ κατόρθωσαν νὰ τρομοκρατήσῃν τὸ στρατόπεδον τῆς 2ας μεραρχίας βορείως τοῦ Γκολέμι.

Ἄλλαι ἐξοδοὶ ἐγένοντο τὴν 19ην καὶ 21ην πρὸς τὴν Ὀμπλικαν.

Θὰ ἴδωμεν εἰς ἄλλο κεφάλαιον, ἡτέοντες ἤδη ὡς πρῶτον ὄριον ἀφῆγῆσεως τῶν ἐπιχειρήσεων τῶν Συμμάχων τὴν συνόμολογηθεῖσαν ἀνακωχὴν, πῶς ἔπεσε τὸ ἡρωϊκὸν Ταραμπός καὶ μετ' αὐτοῦ ἡ Σκόδρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ' . *

Ἡ σερβικὴ κινητοποίησις. — Πῶς εἰδοποιήθησαν οἱ Σέρβοι ἐφεδρῶν. — Ἀθρόα αὐτῶν προσέλευσις. — Ἐμπλήσσοινα δειγµατα ἐθελουθυσίας. — 90,000 ἐφέδρων περισσότεροι τῶν ἀναμενομένων. — Ἀντοκτονίαι ἀξιοµατικῶν διότι δὲν ἐστάλησαν εἰς τὸν πόλεμον. — Αἱ τέσσαρες σερβικαὶ στρατιαί. — Λιάταξις αὐτῶν. — Αἰφνίδια ἐπιθέσεις τῶν Τούρκων δύο ἡμέρας πρὸ τῆς ἐπισήμου κηρύξεως τοῦ πολέμου καὶ ἤττι αὐτῶν. — Ὅλλα χρῆσις τῆς λευκῆς σηµαίας παρὰ τῶν Ἀλβανῶν. — Ὁ βασιλεὺς Πέτρος ἀρχιστρατήγος τοῦ σερβικοῦ στρατοῦ. — Σύνθεσις καὶ δύναμις τῶν τεσσάρων σερβικῶν στρατιῶν. — Ἡ διάταξις τῶν ἐναντι τῶν Σέρβων Τουρκικῶν δυνάµεων. — Αἱ πρῶται συγκρούσεις. — Ἐπιτυχία τῆς Γ' σερβικῆς στρατιᾶς. — Αἰχµαλωσία τουρκικοῦ τάγµατος. — Κατάληψις τῆς Πριστινάς. — Προέλασις τῆς Β' στρατιᾶς. — Κατάληψις ἐπικαίρων θέσεων πρὸς τὸ Κουµάνοβο. — Προέλασις τῆς Α' στρατιᾶς. — Ἡ μεγάλη μάχη τοῦ Κουµάνοβο. — Οἱ Τούρκοι ἐπιτίθενται ἐνωρίτερον τῶν προβλέψεων τοῦ Σερβικοῦ Ἐπιτελείου. — Ἐναρξίς καὶ πορεία τῆς μάχης. — Οἱ Σέρβοι κλονίζονται πρὸς τὸ ἀριστερόν. — Ἀβόντες ἐγκαίρως ἐνισχύσεις ἀποκρούουν τὰς τουρκικὰς ἐφόδους καὶ προελαύνουν.

Ἡ Σερβικὴ κινητοποίησις ἐγένετο γνωστὴ αὐθιγµερῶν καὶ εἰς τὰ πλεον ἀποµεµακρυσµένα σηµεῖα τῆς Σερβίας. Τοῦτο ἐπετεύχθη χάρις

* De Coum anovo Monastir par M. J. de Tabourno Conférence donnée le 5 Décembre au Cercle Militaire de Saint-Petersbourg

— Lt — Colonel breveté Boucabeille: La guerre Turco-Balkanique 1912.

— Die Serben in Balkankrieg von A. Kutschbach.

εἰς πυράς, τὰς ὁποίας μὲ τὸ πρῶτον σύνθημα ἤναψαν ἐφ' ἑλκων τῶν ὑψωμάτων καὶ κορυφῶν, διὰ νὰ λάβουν γινῶσιν οἱ χωρικοὶ τῶν ἀπωτέρω χωρῶν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον μίαν ὥραν μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ διατάγματος τῆς ἐπιστρατεύσεως, δολόκληρος ἡ Σερβία εἶχε εἰδοποιηθῆ.

Τὴν αὐτὴν νύκτα οἱ Σέρβοι ἐφεδρὸι διηυθύνθησαν πρὸς τὰ ἐνδεδειγμένα κέντρα διὰ νὰ τελοῦν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἀρχῶν. Ἔβλεπε δὲ περιεργον ὅτι ὄχι μόνον οἱ ἔχοντες στρατιωτικὴν ὑποχρέωσιν ἐπαρουσιάζοντο ἀλλὰ καὶ πάντες ὅσοι ἠδύνατο νὰ προσφέρουν μίαν αἰανδήποτε ὑπηρεσίαν χρήσιμον εἰς τὸν πόλεμον.

Ὅτω οἱ καλούμενοι ἐφεδρὸι προσήρχοντο ἀκολουθούμενοι ἀπὸ τοῦς πατέρας τιν, τοῦς ἀδελφούς τιν, τοῦς ἵππους τιν, τοῦς θόα: καὶ τὰς ἀμάξας τιν. Ἄλλὰ καὶ οἱ ἐντελῶς ἀκτῆμονες ἤρχοντο ἐπίσης προσφέρόμενοι νὰ ὀδηγῶν καὶ περιποιῶνται τοῦς ἵππους καὶ τὰ ζῶα ἐν γένει ἢ καὶ νὰ χρησιμεύσουν ὡς νοσοκόμοι. Ὅλοι δὲ προσέφερον τὰς ὑπηρεσίας τιν ἀνευ οὐδεμιᾶς ἀξιώσεως ἀμοιβῆς. Κανεὶς δὲν ἐσκέπτετο τὸν ἑαυτὸν του, οὔτε τὴν παρουσίαν του εἰς αὐτὴν τὴν ὀρμητικὴν ἐξέγερσιν.

Ὁὐδεμία ἠκούετο κραυγῆ, οὐδεὶς θόρυβος, οὐδεὶς ἐπιδεικτικὸς ἐνθουσιασμός. Ἐκάστος συνηθιζέμετο τὰς σοβαρὰς δυσχερείας τοῦ ἐπικειμένου ἀγῶνος καὶ εἶχε τὴν σταθερὰν φιλησιν νὰ νικήσῃ ὅποιανδήποτε καὶ ἂν θὰ ἦσαν αἱ θυσίαι, αἱ ὁποῖαι ἤθελον τοῦ ζητηθῆ. Εἰς ἑλκιν δὲ αὐτὴν τὴν μεγάλην κίνησιν, οὐδεμία ἀνάγκη ἀστεινομικῆς ἐποπτείας παρέστη, διότι πάντες εἶχον τὴν συνείδησιν τοῦ πρὸς τὴν πατρίδα καθήκοντος.

Λίγα ἡμέρας ἀπὸ τῆς διαταγῆς τῆς ἐπιστρατεύσεως δολόκληρος ἡ ἐπιστρατευομένη Σερβία ἦτο ὑπὸ τὰς σημαίας. Ἐφ' ὅσον οἱ ἐφεδρὸι προσήρχοντο διενέμοντο εἰς αὐτοὺς ὄπλα καὶ ἐφόδια, ἀλλ' ἔταν τοῦς ἠρθιμῆσαν παρατηρήθη, ὅτι εἶχον προσέλθῃ 90.000 περισσότεροι τῶν ἀναμενομένων εἰς τὸν τρόπον ὥστε δὲν ὑπῆρχον πλέον ἐπαναληπτικά ὄπλα δι' αὐτούς. Ὁ ἀριθμὸς οὗτος δὲν ἦτο βεβαίως ἀπαραίτητος κατ' ἀρχάς, ἀλλ' ὑπῆρξε τοιοῦτος βραδύτερον διὰ τὴν φρούρησιν τῆς χώρας καὶ τῶν κατακτηθέντων μερῶν. Πρὸς αὐτούς λοιπὸν ἐδόθησαν παλαιὰ καὶ ὄπλα ρωσικοῦ συστήματος, αἱ δὲ στολαὶ ἔλειπον ἐντελῶς. Ὅτω αἱ προκεχωρημένοι ἡλικίαι τῶν ἐφέδρων ὑπηρετοῦν μὲ τὰ πολιτικὰ τῶν ἐνδύματα. Ἄλλ' οὗτοι πάντες ἐδυσφόρουν, διότι ἐζήτουν ἐπιμάνως νὰ

ένώθουν μετὰ τοῦ ἐνεργοῦ στρατοῦ καὶ νὰ λάβουν μέρος εἰς τὸν πόλεμον. Ὁ πολεμικὸς ἀνταποκριτὴς κ. Ταμπούρνὸ βεβαίωσεν ἀκόμη, ὅτι καὶ ἀξιωματικοὶ ἐκ τῶν μὴ συμμετασχόντων τῆς ἐκστρατείας διὰ σωματικὴν ἀνεκανότητα ἢ δι' ἄλλον λόγον ὑπερσειακόν, ἠὺτοκτόνησαν ἐξ ἀπελπισίας.

Ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ἐπαρουσιάσθησαν ἐκ τῶν κληθέντων ἐφέδρων 95 % . Καὶ μόνον 2 % εὐρέθησαν ἀσθενεῖς καὶ μεταξὺ αὐτῶν πάλιν πολλοὶ ἐξήχουν νὰ καταταχθοῦν μετὰ τὴν ἐλπίδα ν' ἀκολουθήσουν τὴν ἐκστρατείαν. Ἀλλὰ καὶ οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ οἰκεῖοι τῶν προσερχομένων οὐδεμίαν ἠσθάνθησαν λιποφυχίαν. Καὶ ἂν ἐκλαυσαν τινές, τὰ δάκρυά τιν ἦσαν δάκρυα χαρᾶς καὶ ἐνθουσιασμοῦ.

Ἐν Σερβίᾳ οἱ ἐφεδρῶν τοῦ ἱππικοῦ παρουσιάζονται εἰς τὰ συντάγματα τῶν φέροντες ἰδικούς τιν ἵππους καὶ ἰδικὰς τιν ἵπποσκευάς. Ἦτο δὲ ἐκπληκτικὸν τὸ φάσμα τῆς θάυμασιμης καταστάσεως τῶν ζώων τούτων ὡς καὶ ἡ ὠραιότης τιν ἰδίῃ καλλιέργειας τοῦ ἐκλεκτοῦ γένους.

Ἡ δὲ ἑλεγε κανεῖς, ὅτι οἱ ἵπποι αὗτοι ἠγοράσθησαν εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Ἡ δὲ σερβικὴν κράτος ἐπὶ τῇ σκοπῇ νὰ βελτιώσῃ τὸ γένος τῶν ἵππων, διανέμει τοιοῦτους καθαροὺ ἀἵματος εἰς τοὺς εὐπόρους χωρικοὺς ὄλων τῶν διαμερισμάτων.

Ἐξ ὄλων αὐτῶν εἶνε προφανές, ὅτι ἡ Σερβία εἶχε τελείως προπαρασκευασθῆ διὰ τὸν πόλεμον. Ὅπλα, ἱματισμοί, πολεμοφόδια, ἐπιμελητεῖα, ὅλα ἦσαν εἰς ἐπαρκῆ ποσότητα καὶ ἐξαιρετὸν ποιότητα. Ὁ δὲ προβολογισμὸς τοῦ Σερβικοῦ κράτους διέθετε περίσσευμα ἐπὶ τῇ προβλέψει τοῦ πολέμου πλεον τῶν ἑκατῶν ἑκατομμυρίων. Ἡρέπει νὰ σημειωθῇ, ὅτι πρὸ τετραετίας, τὴν στιγμὴν τῆς προσαρτήσεως τῆς Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοβίνης παρὰ τῆς Αὐστρίας, ἡ Σερβία ἔσπερευε τῶν πάντων. Ἀλλ' ἔκτοτε ἐφωδισθῆ μεγάλης ποσότητας, ἂν μὴ καὶ εἰς τελείαν ποιότητα, δι' ὄλων τῶν ἀπαραιτήτων ἐφοδίων.

Τὴν ἡμέραν Ὀκτωβρίου, δηλαδὴ 7 ἡμέρας μετὰ τὴν ἑναρξίν τῆς κινήσεως, ὁ Σερβικὸς στρατὸς ἦτο καθ' ὅλα ἑτοιμὸς ν' ἀναλάβῃ τὸν ἀγῶνα. Ἡ ταχὴ αὐτῆ πολεμικῆ ὀργάνωσις τοῦ ἦτο τοσοῦτο μᾶλλον ἀξιοθαύμαστος καθ' ὅσον ἐν Σερβίᾳ, ὡς καὶ ἐν Βουλγαρίᾳ οἱ σιδηροδρομοὶ ἀπὸ ἀπόψεως μεταφορᾶς στρατευμάτων δὲν λειτουργοῦν καλῶς. Ἀλλ' ὅτι ἔλειπε ἀπὸ τεχνικῆς ἀπόψεως εἰς τὴν κανονικὴν λειτουργίαν τῶν σιδηροδρομικῶν μέσων μεταφορᾶς, ἀνεπληρώθη διὰ τῆς

εθουνειδησίας του προσωπικού, της συντόνου εργασίας του, της σιδηράς του θελήσεως και χάρις εις τούτο οι σιδηρόδρομοι εξεπλήρωσαν την στρατιωτικὴν των ἐργασίαν ἀνευ οὐδενὸς ἀτυχήματος.

Αἱ σερβικαὶ δυνάμεις διηρέθησαν εἰς τέσσαρας στρατιάς, αἱ ὅποια ἐπρόκειτο νὰ καλύψουν μέτωπον διακοσίων χιλιομέτρων.

Ἡ δευτέρα στρατιὰ διοικουμένη παρὰ τοῦ στρατηγοῦ Στεπάνοβιτς κατέλαβε τὸ ἀριστερὸν κατευθυνθὲν πρὸς τὰ Βουλγαροτουρκικὰ σύνορα διὰ τῆς Βουλγαρίας και μέσῳ τοῦ Κιουστενδιλ.

Ἡ πρώτη στρατιὰ ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ διαδόχου τοῦ θρόνου πρίγκηπος Ἀλεξάνδρου και ἡ τρίτη ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Γιάγκοβιτς, ἀπετίλεσαν τὸ κέντρον.

Τέλος ἡ τετάρτη στρατιὰ, διοικουμένη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Γάιρκοβιτς κατέχε τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα ἐπὶ τῶν συνόρων τῆς Βοσνίας.

Μία τοιαύτη κατὰ χώρον ἀνάπτυξις μεθόνην 250,000 ἀνδρῶν μόνον δὲν ἴτο καθυστασιακὸν φαινόμενον διὰ τούτῳ εἰδόμενα, οἱ ὅποιοι ἐροδοῦντο μὴ τυχόν οἱ Τούρκοι συγκεντρούμενοι ἐπιτελοῦν χωριστὰ κατὰ μίαν ἐκάστην τῶν σερβικῶν τούτων στρατιῶν. Ἀλλὰ τὸ Σερβικὸν ἐπιτελεῖον ἐγνώριξε ἐκ τῶν προτέρων καλῶς τὰς κινήσεις τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ και συνεπέειχ τούτου διέθεσε ἀκριβῶς, ὡς διέθεσε τὰ σερβικὰ στρατεύματα. Ἐπὶ τὸν ἕμισον πάντοτε ἀνησυχία λόγῳ τῆς τοπογραφίας και τῶν δυσχερειῶν, τὰς ὁποίας ἤθελε συναντήσῃ ὁ σερβικὸς στρατὸς στεροόμενος καλῶν ὁδῶν συγκοινωνίας, ἐνῶ οἱ Τούρκοι διέθετον ἕνα σιδηρόδρομον ἂν μὴ τελείου ὕλικού, πέντως ἕμισον διήκοντα παραλλήλως τῶν συνόρων, δηλαδὴ παραπορευόμενον τοῦ σερβικοῦ στρατοῦ. Ὁ σιδηρόδρομος οὗτος ἠὰ ἐπέτρεπεν εἰς αὐτοῦ νὰ συγκεντροῦν τὰ στρατεύματά τιν και νὰ τὰ βίπτουν ἐνταίον ἐκείνης ἐκ τῶν σερβικῶν στρατιῶν, τὴν ὅποιαν ἀπειροῦν συμπερόερον νὰ προσβάλλουν.

Οἱ Τούρκοι κυρίως δὲν ἐκήρυξαν τὸν πόλεμον, ἀλλὰ δύο ἡμέρας πρὸ τῆς ἐπισήμου ἐνάρξεως τῶν ἐπιτροπραξιῶν ὑπὸ τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν, προσέβαλον τὰ σερβικὰ στρατεύματα τῆς τρίτης στρατιάς πλησίον τοῦ ὄρους Μερδάρ εἰς τὸ σημεῖον ἕπον ἐπρόκειτο νὰ κατασκευασθῇ ὁ σιδηρόδρομος τῆς Ἀδριατικῆς, ἐπὶ τῇ σκοπῇ νὰ φέρουν σύγχριν εἰς τὴν σερβικὴν κινητοποίησιν. Ἡ προσβολὴ ἐγένετο μετὰ δυνάμειον σχετικῶς σπουδαίων (εἴκοσι σχεδὸν χιλιάδες Ἀλβανῶν και πάντα ἕως 25 χιλιάδες τακτικῶν στρατιωτῶν) μετὰ πολλῶν τηλεβόλων και παρετηρή-

θη ζωηρά ὀρυμὴ τῶν ἐπιτιθεμένων. Ἐἰς τοῦτο δὲ ἰδίως διεκρίνοντο οἱ Ἄλβανοί. Ἡ μάχη διήρκετε δύο ἡμέρας· καὶ ἔληξε διὰ τελείας ἤττης τῶν Τούρκων καὶ υποχωρήσεως αὐτῶν μετὰ μεγάλων ἀπωλειῶν. Ἄλλὰ καὶ οἱ Σέρβοι ἀπώλεταν κατὰ τὴν σύγκρουσιν ταύτην πολλοὺς ἀνδρας.

Κατὰ τὴν μάχην ταύτην πικρηνήθη ὅτι καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας μάχας τοῦ πολέμου τούτου, ἡ δολία χρήσις τῆς λευκῆς σημαίας ὡς σημείου παραδόσεως ἐκ μέρους τῶν Ἀλβανῶν. Ἄφριναν τοῖς Σέρβοις νὰ πλησιάζουν καὶ ἤθουσαν κατ' αὐτῶν σφοδρὸν πῦρ. Διὰ τοῦ θόλου τούτου τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐπρονοήθη εἰς Σέρβος διοικητῆς συνάγματος.

(Ὁ συγγραφεὺς παρὰ τοῦ ὁποίου ἀνυπόμειλε τὰς πληροφορίας ταύτας παρατηρεῖ, ὅτι οὐδὲν τὸ ἐκπληκτικόν, ἐν ἑταυτοῖς οἱ Σέρβοι μετεχειρίσθησαν ἀνευ ὀλιτοῦ καὶ σιληρώς τοῖς Ἀλβανοῖς· καὶ δὲν ἐπρόσεξαν τοῦ λοιποῦ εἰς τὴν ἀνυπόμωτην λευκῆς σημαίας, ἂν καὶ διαρκούντος τοῦ πολέμου πλέον ἢ ἅπαξ ἀλόγη ἐξηπατήθησαν διὰ τοῦ ἀπαρηγόου τούτου τεχνάσματος.

Ἡ σύνθεσις καὶ ἡ ἐμπόλεμος διοίκησις τῶν Σερβικῶν στρατοῦ, τοῦ διαιρηθέντος ὡς εἴπομεν εἰς τεσσάρων στρατιῶν ὡς καὶ τὸ σχέδιον τοῦ πολέμου εἶχον ὡς ἐξῆς: Ἀρχιστράτηγος ἦτο ὁ Βασιλεὺς, ἀρχηγὸς τοῦ Σερβικοῦ ἐπιτελείου ὁ στρατηγὸς Ραδομίρ Πούτινικ καὶ ὑπαρχηγὸς τοῦ ἐπιτελείου ὁ συναγματάρχης Μήτσις.

Τρεῖς ἐκ τῶν τεσσάρων στρατιῶν χρησιμοποιοῦνται ὅλον τὸ δίκτυον τῶν ὁδῶν ὄφειλον νὰ δράσων συγκεντρωτικῶς εἰς τὴν περιοχὴν Σκοπίων. Ἰστὶν, ὅπου συνεκεντρώθη ἡ Δυναμὴ τουρκικῆ Στρατιά.

Ὅσων ἡ πρώτη ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ διαδόχου Ἀλεξάνδρου στρατιὰ μὲ τὸν στρατηγὸν Μπόγιονις, ὡς ἀρχηγὸν τοῦ ἐπιτελείου, συνεκεντρώθη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἄνω Μοράβα. (Ὁ ἄξιον τῆς κινήσεώς τῆς διεγράφετο ἀναλόγως τῆς φορᾶς τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Νίστης Σκοπίων. Ἡ στρατιὰ αὕτη ἐξ ἄλλου ἦτο ἡ εἰρηγενερά πατῶν. Περιελάμβανε πέντε μεραρχίας.

Τὴν Μεραρχίαν Μοράβας τὴν συγκεκριμένην ἐκ στρατευμάτων τοῦ ἐνεργοῦ στρατοῦ, τὴν μεραρχίαν τοῦ Δουνάβεως καὶ τοῦ Ἀρῖνου ἀποτελουμένην ὡσαύτως ἐκ στρατευμάτων τοῦ ἐνεργοῦ στρατοῦ, τὴν μεραρχίαν τοῦ Δουνάβεως ἀπαρτιζομένην ἐξ ἐφεδρικών στρατευμάτων, μίαν ἀκόμη μεραρχίαν καὶ μίαν μεραρχίαν ἱππικῆς διοικουμένην παρὰ τοῦ πρίγκηπος Ἀρσενίου Κοραγεωφόρεβις ἐν ἑλίῳ δυνάμεις ἀνδρῶν 120,000.

Ἡ δευτέρα στρατιὰ συνεκεντρώθη πρὸς τὸ Κιουστενδιλ εἰς τὸ βουλ-

ΠΡΟ ΤΟΥ ΑΠΟΛΛΟΥ: Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΕΠΙΘΕΩΡΩΝ ΤΟΝ ΣΤΟΛΟΝ ΕΝ Ν. ΦΑΛΗΡΩ. Η. Α. Μ.
ΕΚ ΤΗΣ ΕΞΕΔΡΑΣ ΕΠΙΒΙΒΑΖΕΤΑΙ ΑΤΜΑΚΑΤΟΥ, ΙΝΑ ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΘΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΑΒΕΡΩΦ

γαρικόν, ὡς εἶπομεν ἤδη, ἔδαφος. Ἦτο ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατηγοῦ Στεφάνου Στεφάνοβιτς, περιελάμβανε δὲ τὴν μεραρχίαν τοῦ Τιμόκ ἀποτελουμένην ἐξ ἐφεδρικών στρατευμάτων τῆς 1ης κατηγορίας, ἐν ἧσιν 4 συντάγματα μὲ τμήμα μυδραλισβόλων ἕκαστον, ἀνάλογον δόναμιν ἵππικῶν, 1 σύνταγμα πυροβολικοῦ, ἡμισυ τάγμα μηχανικοῦ, λόχον τηλεγραφητῶν κλπ. Ἐπὶ πλέον μὲ τὴν στρατιάν ταύτην συνειργάζετο μία βουλγαρικὴ μεραρχία.

Ἡ τρίτη στρατιὰ συνεκεντρώθη πρὸς τὸ Κουρσομιλιέ (νοτιοδυτικῶς τῆς Νίσσης). Ἦτο ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατηγοῦ Μπόζα Γιαγκοβιτς καὶ περιελάμβανε 3 μεραρχίας καὶ μίαν ταξιαρχίαν.

Τέλος ἡ τετάρτη στρατιὰ ἀνεξάρτητος τῶν προηγουμένων καὶ ἰσχυρὰ ἐκ 4 συνταγμάτων πεζικοῦ, 2 ἑλῶν ἵππικῶν, 2 μοιρῶν πυροβολικοῦ καὶ τῶν ἀναλόγων βοηθητικῶν ὑπηρεσιῶν, συνεκεντρώθη πρὸς τὸ Κράλιεβο (βορειῶς τοῦ Νοβιπαζάρ). Διοικητὴς αὐτῆς ἦτο ὁ στρατηγὸς Τσίγκοβιτς.

Ἀναφέρεται ἀκόμη καὶ ἡ ταξιαρχία Ταδὸρ μὲ διοικητὴν τὸν ἀντι-συνταγματάρχην Ἀγγέλοβιτς.

Ἐναντι τῶν σερβικῶν τούτων δυνάμεων ὁ Τούρκος ἀρχιστράτηγος Ἄλη Ριζά πασσάς, ἀφοῦ ἐκ τῶν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατευμάτων τῆς δευτέρας στρατιᾶς περιλαμβάνουσης τὸ ἴσον στρατιωτικὸν σῶμα (Θεσσαλονίκη), τὸ ἴσον (Μοναστήριον), καὶ τὸ 7ον (Σκοπεῖα), ἀφῆκε ἔναντι τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Μαυροβουνίων τρεῖς ἀνεξαρτήτους τῶν ἀνωτέρω στρατιωτικῶν σωματίων μεραρχίας καὶ τρεῖς μεραρχίας Ρεδίφιδων, ἐξαποστείλας συγχρόνως φρουρὰς εἰς διάφορα σημεῖα πρὸς βορρᾶν καὶ ἰδίως εἰς τὸ σαντζάκιον τοῦ Νοβιπαζάρ—διέθεσε ἕλας τὰς ὑπολοίπους δυνάμεις του ἔναντι τῶν Σέρβων, καταλείψας αὐτάς ὡς ἐξῆς:

Εἰς τὸ κέντρον κυρίαν δύναμιν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ζεκκὴ πασσά, ἐσφηνομένην μεταξὺ Ἰστιπ καὶ Σκοπεῖων, καὶ περιλαμβάνουσαν:

—Τὸ ἴσον στρατιωτικὸν σῶμα (διοικητὴς ὁ Τζαβίτ μπέης).

—Δύο μεραρχίας (τὴν 19ην καὶ 21ην) τοῦ 7ου στρατιωτικοῦ σώματος (διοικητὴς ὁ Φετὴ πασσάς).

—Τὴν 15ην μεραρχίαν ἐκ Ρεδίφιδων τῆς 2ας κατηγορίας τῶν διαμερισμάτων Θεσσαλονίκης, Μοναστηρίου, Σκοπεῖων καὶ Ἰστιπ.

—Μίαν μεραρχίαν ἵππικῶν (διοικητὴς Φεῖκ) πρὸς βορρᾶν τοῦ Κουμάνοβο.

Ἀριστερῶ πρὸς τὴν Πριστίναν δ' Ἀλλή - Ριζᾶ παρέταξε τὴν 3ην μεραρχίαν τοῦ Του σώματος καὶ τὰς μεραρχίας τῶν Ρεδίφιδων τῆς 2ας κατηγορίας τῶν διαμερισμάτων Πριστίνας καὶ Γκιλάν. Διοικητὴς τῆς δυνάμεως ταύτης ἦτο ὁ Φερὶκ - Τεφίκ.

Δεξιῶ δ' Ὁύρκος ἀρχιστρατῆγος διέθεσε τὸ ἴσον στρατιωτικὸν σῶμα, τοῦ ὁποῦ τοῦ 14η μεραρχία εὑρίσκετο εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Στρουμόνος ὑπὸ τὸν Ἀλλή - Ναδίρ, αἱ δὲ 13η καὶ 14η μεραρχίαι, ἐνισχυθεῖσαι καὶ διὰ δύο μεραρχιῶν Ρεδίφιδων τῆς 2ας κατηγορίας ἀπετέλουν πρὸς τὴν Ραδοβίτσαν (μεταξὺ Ἰστίπ καὶ Στρουμίτσας) τὴν δεξιάν πτέρυγα τοῦ κυρίου σώματος τῆς ὅλης παρατάξεως. Ἡ δύναμις αὐτὴ ἦτο ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Καρὰ - Σαῖτ.

Τέλος ἐπισήθεν πρὸς τὸν Ηερλεπέ ἦσαν παρατεταχμέναι μεραρχίαι τινὲς Ρεδίφιδων ὡς ἐφεδρεῖαι.

Ἀνωτέρω ἐσημειώσαμεν, ὅτι αἱ Ὁύρκοι ἐπὶ τῇ σκοπῇ νὰ φέρουν σύγκρουσιν εἰς τὴν σερβικὴν κινητοποίησιν, προσέβαλον πρὸς τῆς ἐπισήμου κηρύξεως τοῦ πολέμου εἰς δύο σημεῖα τὸν σερβικὸν στρατὸν καὶ ἀνεφέραμεν τὴν εἰς τὸν ἀγχένα τοῦ Μιρδάρ σύγκρουσιν. Συμπληροῦντες τὴν ἀφήγησίν μας προσθήτομεν ὅτι τὴν 1ην Ὀκτωβρίου ἔλαβε χῆραν ἡ ἑτέρα σύγκρουσις περὶ ὦραν ἴσην τῆς πρωίας πρὸς τὸ μέρος τῆς Βράντζας παρὰ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν Νίσσης - Σκοπελιῶν, πρὸς τὴν Ριζετοκάβα. Ἐν σύνταγμα τοῦ Του στρατιωτικοῦ σώματος διηγήθη τὴν μεθόριον. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν συνήντησε πρὸ αὐτοῦ φρουρὸς τινὰς τῶν συνόρων καὶ τελωνοφύλακας, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον τὸ 2ον σύνταγμα τοῦ σερβικοῦ πεζικοῦ προσέτρεξε ἔχον ἐντολὴν νὰ προστατεύσῃ τὴν Βράντζα, χωρὶς βίμως καὶ νὰ ἀναλάβῃ ἀνταπεκρίσειν ἐντὸς τοῦ τουρκικοῦ ἐδάφους. Ἡ μάχη διήρκεσε ἀπὸ πρωίας μέχρι ἑσπέρας καὶ ἐπερατώθη δι' ὑποχωρήσεως τῶν Ὁύρκων, οἵτινες ἠναγκάσθησαν νὰ διαβοῦν τὴν μεθόριον ἐπιστρέφοντες εἰς τὰ ἴδια. Οἱ Σέρβοι ὑπέστησαν ἱκανὰς ἀπώλειαι, ἐν ὅλῃ περίπτῳ 811 νεκροὺς καὶ 100 τραυματίας.

Ἐκ τῆς παρὰ τοῦ Ὁύρκου ἀρχιστρατῆγου γενομένης ἀρχικῆς παρατάξεως τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων, ὡς ἐξετέθη αἴτη ἀνωτέρω, δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἐξαγαγάωμεν συμπέρασμα ὡς πρὸς τὴν στρατηγικὴν ἀντίληψιν πρὸς τὴν ἐποικίαν ἀνταπεκρίνετο ἡ παράταξις αἴτη. Ἀλλὰ καὶ ἡ περαιτέρω ἐξέλιξις τῶν ἐπιχειρήσεων δὲν ἐπιτρέπει νὰ τὴν ἐξακριβώσωμεν. Ἀνίκανος διὰ μεγάλας κινήσεις, καὶ τοῦτο βεβαίως ἐ-

νεκα λόγων άτελοῦς οργανώσεως, ὁ ἐν Μακεδονίᾳ τουρκικὸς στρατὸς ἔμεινε ἀποκαθηλωμένος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ὑπέστη παιθητικῶς τὸ δόμικεντρον κτύπημα τῶν σερβικῶν στρατευμάτων. Ὅσον ἀφορᾷ ταῦτα ἢ Α'. σερβικὴ στρατιὰ, ἢ Β'. καὶ ἢ Γ'. ὀρμηθεῖσαι ἐκ τῶν βάσεων, τὰς ὁποίας ἀνεφέραμεν ἤδη, ἐπρόκειτο νὰ βαδίσουν πρὸς τὸ διαμέρισμα τῶν Σκοπείων, ἐνθ' ἢ Δ'. στρατιὰ εἶχεν ἀποστολὴν νὰ καθάρσῃ ἐκ τῶν ἐχθρικῶν στρατευμάτων καὶ νὰ καταλάβῃ τὸ σαντζάκιον τοῦ Νοβιπαζάρ ἐνουμένη μὲ τοὺς Μαυροβουνίους.

Θὰ ἀσχοληθῶμεν διαδοχικῶς μὲ τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν τριῶν πρώτων στρατιῶν, ἐν ἀρχῇ μὲν διὰ τὰς μέχρι τοῦ Κουμάνοβο, εἶτα δὲ διὰ τὰς ἀπὸ Κουμάνοβο μέχρι Μοναστηρίου. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐπιχειρήσεις τῆς Δ'. στρατιᾶς, αὗται θ' ἀποτελέσουν τὸ ἀντικείμενον ἰδιαιτέρας μελέτης.

Ὁ μεταξὺ Σερβίας καὶ Τουρκίας πόλεμος ἐκηρύχθη ἐπισημῶς τὴν 8ην Ὀκτωβρίου. Αἱ ἐπιχειρήσεις ἤρχισαν τὴν αὐτὴν ἡμέραν, τῶν δύο στρατιῶν τῶν πτερύγων ἀναλαβουσῶν τὴν ἐπίθεσιν ἐνωρίτερον τῆς Δ'. στρατιᾶς.

Ἡ Γ'. στρατιὰ (στρατηγὸς Γιαγκοβιτς) διήλθε τὸν αὐχένα τοῦ Μερδάρ. Ἀντικείμενον τῆς ἐπιθέσεώς της εἶνε τὸ ἀριστερὸν τῶν Τούρκων κατὰ τοῦ ὁποίου βαδίζει διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ ποταμοῦ Λάμπ (Μαλακόσσοβο).

Ὁ ἀγὼν ἤρχισε τὴν 8ην Ὀκτωβρίου, ἀνατολικῶς τοῦ Παδιέβο καὶ ἔληξε τὴν ἐπομένην διὰ τῆς ἀποσυνθέσεως καὶ φυγῆς τῶν Τούρκων, οἵτινες ἐκτὸς ἐνὸς τάγματος αἰχμαλωτισθέντος, ἀφήκαν ἀκόμη εἰς χεῖρας τῶν νικητῶν μεγάλην ποσότητα ὄπλου πολέμου καὶ τροφίμων.

Τὴν 8ην Ὀκτωβρίου αἱ προφυλακαὶ τῆς αὐτῆς στρατιᾶς προήλασαν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Λάμπ. Τὴν 9ην ἐλόκληρος ἢ Γ'. στρατιὰ συνεκρούσθη εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Κοσσόβου μετὰ τοῦ μεγαλειτέρου μέρους τοῦ ἀριστεροῦ τῶν Τούρκων τοῦ ἀποτελουμένου ὡς εἶπομεν ὑπὸ τῆς 3ης μεραρχίας τοῦ 7ου στρατιωτικοῦ σώματος καὶ τῶν μεραρχιῶν Ρεδίφιδων τῆς 2ας κατηγορίας τῶν διαμερισμάτων Πριστίνας καὶ Γκι-

λάν, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Φερικ—Τερικ. Οἱ Τούρκοι ἠττηθέντες ὑπεχώρησαν πρὸς νότον.*

Προελαύνοντες οἱ Σέρβοι μετὰ τὴν νίκην ταύτην κατέλαβον αὐθήμερον περὶ ὥραν 5 καὶ 30 τὴν Πριστίναν. Οἱ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ Ἄλβανοὶ ἀντέταξαν ἐπίμονον ἀντίστασιν καὶ οἱ Σέρβοι ἐμιόχθησαν πολὺν χρόνον κατὰ λάβουσαν μίαν πρὸς μίαν τὰς οἰκίας ἐκ τῶν ὑπογειῶν τῶν ὀπίσθων οἱ Ἄλβανοὶ ἐπυροβόλουν.

Ἡ Γ' στρατιὰ ἐξηκολούθησε κατόπιον τὴν προέλασιν τῆς, μέρος μὲν αὐτῆς πρὸς τὸ Γκιλάν καὶ μέρος πρὸς τὸ Κατσανίκ.

Κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ἡ Β' στρατιὰ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Στεφάνοβιτς διηγήθη τὴν μεθόριον, τὴν 7ην Ὀκτωβρίου, διηρημένη εἰς δύο φάλαγγας, αἵτινες διηυθύνθησαν, ἡ μὲν πρὸς τὸ Κράτοβο διὰ τῆς ὀροσειρᾶς τοῦ Ρουέν, ἡ δὲ πρὸς τὴν Ἑγριπαλάγκαν διὰ τῆς ἀνω κοιλάδος τοῦ ποταμοῦ Κρίβα. Ἡ προσβολὴ κατὰ τῆς Ἑγριπαλάγκας γενομένη τὴν 1ην πρωϊνὴν ὥραν ἐνέσπειρε τὸν πανικὸν εἰς τὸν μουσουλμανικὸν πληθυσμὸν, ὅστις ἐτράπη εἰς ἀπεγνωσμένην φυγὴν ἐγκαταλείψας καὶ μικρὰ ἀκόμη παιδιὰ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τοῦ Κουμάνοβο.

Ἀριστερᾶ τῆς Β' στρατιᾶς, πρὸς νότον τῆς ὀροσειρᾶς Ὀζίγκοβα ἀπόσπασμα βουλγαρικοῦ στρατοῦ διηγήθη τὴν μεθόριον πρὸς τὸ χωριὸν Τσάρεβο—Σέλο καὶ κατηυθύνθη πρὸς τὰ Κότσανα διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ ποταμοῦ Μπρεγκαλνίτσα. Κατόπιον διαφόρων συγκρούσεων τῶν προφυλακῶν ἡ μὲν φάλαγγξ τῆς δεξιᾶς τῆς Β' στρατιᾶς κατέφθασε τὴν ἐσπέραν τῆς 9ης Ὀκτωβρίου εἰς Στρατσίν, εἰς ἀπόστασιν περίπου τριάκοντα χιλιόμετρον ἀπὸ τοῦ Κουμάνοβο, ἡ δὲ φάλαγγξ τῆς ἀριστερᾶς εἰς Κράτοβο, ὅπου εἰσῆλθε τὴν 11ην πρωϊνὴν ὥραν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Α' στρατιάν αὕτη ἐτέθη εἰς κίνησιν ἀναχωρήσασα ἐκ Βράνζας τὴν 7ην Ὀκτωβρίου. Τὴν ἡμέραν αὐτὴν αἱ προφυλακαὶ τῆς ἀπεθίσθησαν ἐκ Μπουζάνοβιτς καὶ Ρουζάν τὰ ἐκεῖ τουρκικὰ στρατεύματα, τὰ ὅποια ὑπεχώρησαν εἰς Τριμπανόβιτσε ἀνατινάξαντα

* Ἡ αὕτη κοιλὰς τοῦ Κοσσόβου εἶχεν ἰσθμὸν τὸ 1389 τὴν ἤτταν τοῦ Τσάρου Στεφάνου Θ' παρὰ τοῦ Σουλτάνου Ἀμουράτ Α', ὅστις ἀφονεύθη μετὰ τὴν μάχην παρὰ τοῦ Σέρβου ἥρωος Ὀμπλιτσα. Εἰς καὶ ὁ αὐτὸς τάφος ἀγκυλοῖ τοὺς νεκροὺς τοῦ Σουλτάνου καὶ τοῦ ἥρωος καὶ κατέστη τόπος προσκυνήματος. Τὴν ἐσπέραν τῆς δευτέρης αὐτῆς μάχης τοῦ Κοσσόβου οἱ Σέρβοι ἔταξαν φρουρὰν περὶ τὸν τάφον τοῦτον ἀφοῦ ἀπέδωκαν τὰς τιμὰς.

τὴν γέφυραν τοῦ σιδηροδρόμου. Ἀλλὰ τὸ σερβικὸν μηχανικὸν ἐπεσκεύασε τὴν γέφυραν ταύτην ἀμέσως.

Τὴν 9ην Ὀκτωβρίου αἱ προφυλακαὶ τῆς Α'. στρατιᾶς ἤλθον εἰς ἐπαφήν μετὰ τὰς τουρκικὰς προφυλακὰς χιλιόμετρα τινὰ βορείως τοῦ Κουμάνοβο.

Ἡ μάχη τοῦ Κουμάνοβο ἤρχισε τὴν Τετάρτην 10ην Ὀκτωβρίου, περὶ ὥραν 2 $\frac{1}{2}$ μ. μ., εἰς ἀπόστασιν 6 χιλιομέτρων περίπου βορείως τῆς πόλεως, πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ταμπανόβτσε καὶ Ναγκοριτσάνας. Οἱ Τούρκοι δὲ πρῶτοι ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ζεκὴ πασσᾶ ἀνέλαβον τὴν ἐπίθεσιν. Ἦτο τὸ 7ον τουρκικὸν στρατιωτικὸν σῶμα, τὸ ὅπολον ἐρρήφθη κατὰ τῆς Α'. στρατιᾶς.

Ἡ ἐπίθεσις τῶν Τούρκων ὑπῆρξε ἀπρόοπτος διὰ τοὺς Σέρβους. Τὸ Σερβικὸν Ἐπιτελεῖον εἶχε πληροφορηθῆ, ὅτι μέρος τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων εὐρίσκετο εἰς τὸ Κουμάνοβο, ἀλλὰ δὲν ὑπέθετε, ὅτι γενικὴ μάχη θὰ ἐδίδετο ἐκεῖ. Τοῦναντίον ὑπελόγιζεν, ὅτι ἡ μάχη θὰ ἐλάμβανε χώραν πρὸς τὸ Ὄβτσεβο ἔπου κατὰ τὰς πληροφορίας, τὰς ὁποίας εἶχε, εὐρίσκοντο συγκεντρωμένοι 40,000 τουρκικοῦ στρατοῦ. Αἱ ἀναγνωρίσεις δὲ τὰς ὁποίας ἐνήργει τὸ Σερβικὸν Ἐπιτελεῖον δὲν ἀπέφερον τὰς προσδοκωμένας πληροφορίας. Ἐν γένει ἐπεκράτει ἡ γνώμη εἰς τὸ Ἐπιτελεῖον τῆς Α'. στρατιᾶς ν' ἀναμένουν ἐπὶ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας τὴν I". στρατιάν, ἡ ὁποία εὐρίσκετο τὴν 8ην Ὀκτωβρίου, ὡς εἴπομεν ἤδη, εἰς Πριστίναν.

Οὕτω ἡ ἐπίθεσις τοῦ Ζεκὴ πιστὰ ἦτο τρίπον τινὰ ἀπροσδόκητος διὰ τὴν Α'. σερβικὴν στρατιάν. Περὶ τὴν 10ην πρωϊνὴν ὥραν προσεβλήθη πρῶτον ἡ μεραρχία τοῦ ἱππικοῦ, ἣτις ἦτο παρατεταγμένη πρὸς τὸ ἀριστερόν. Λιὰ ν' ἀποκρούσων τοὺς Τούρκους πεζοὺς οἱ Σέρβοι ἱππεῖς ἠναγκάσθησαν ν' ἀφιππέυσουν. Ἡ ἐπίθεσις ἀκόμη ἐγένετο ἐναντίον τῆς μεραρχίας τοῦ Δουνάβεως, ἡ ὁποία περιελάμβανε στρατεύματα τῶν πρώτων ἐφεδρικῶν τάξεων καὶ ἣτις κατεῖχε, τὸ ἀριστερόν, καθὼς καὶ ἐναντίον τῆς μεραρχίας τῆς Μορβόβας, ἣτις ἦτο παρατεταγμένη εἰς τὸ κέντρον. Οἱ Σέρβοι εἶχον τὴν ταραχώδη, ἐντύπωσιν τῆς αἰφνιδίας καὶ ἀπρόοπτου προσβολῆς, ὑποκείμετες μάλιστα τὰς τουρκικὰς δυνάμεις ἀσημάντους. Ἐπίστευον μάλιστα, ὅτι ἐπρόκειτο περὶ ἀπλῆς ἐπιδείξεως δι' αὐτὸ καὶ παρέταξαν κατ' ἀρχὰς μικρὰς μονάδας. Μόνον δὲ κατὰ τὴν προμνησθεῖσαν ὥραν, 2 $\frac{1}{2}$ μ. μ. ἠδυνήθησαν νὰ

ἐκτιμήσουν κατὰ προσέγγισιν τὰ τουρκικὰ στρατεύματα καὶ τότε ἤρχισαν ἀναπτυσσόμενοι. Τρεῖς μεραρχίαι πεζικοῦ καὶ μία ἱππικοῦ εὗρισκοντο ἤδη εἰς τὴν ἀκτίνα τῆς δράσεως. Κατέλαβον γραμμὴν τριάκοντα περίπου χιλιομετρῶν ἀπὸ τοῦ χωρίου Κλενόβστου μέχρι τοῦ χωρίου Γιακτσίντσου. Δύο δὲ μεραρχίαι παρέμενον ὡς ἐφεδρεία.

Διαρκούσης τῆς ἐπιπέσεως τῶν Τούρκων λεπτὴ βροχὴ ἐπίπτε καὶ συγχρόνως ομίχλη ἤρχισε νὰ συσκοτίξῃ τὸν ὁρίζοντα, τοῦθ' ὕπερ καθίστα δυσχερῆ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐπιτιθέμενων. Ἡρόλιμον δὲ οἷτοι δύνανται ἐν ὅλῳ 7 μεραρχιῶν πεζικοῦ νιζάμιδων καὶ Ρεζίφιδων (70,000 ἀνδρῶν περίπου) καὶ 3 συνταγματίων ἐλευθέρων σκοπευτῶν ἐν ὅλῳ 75—80,000 πεζῶν. Μετὰ τοῦ πυροβολικοῦ 3ῆ, τοῦ ἱππικοῦ καὶ ἐν γένει τῶν εἰδικῶν ὅπλων βεβαίως οἱ ἐπιτιθέμενοι δὲν ἦσαν ὀλιγώτεροι τῶν 90—95,000 ἀνδρῶν καὶ 15—20,000 Ἀλβανῶν καὶ ἐθελοντῶν, εἰς τρόπον ὥστε ἀπετελεῖτο ἐν ὅλῳ δύναμις μαχητῶν 105—115,000 καὶ περίπου 200 τηλεβόλων.

Αἱ σερβικαὶ δυνάμεις ἀνῆρχοντο εἰς 120,000 ἀνδρῶν καὶ 200 τηλεβόλων. Εἰς τὴν ἀκτίνα τῆς δράσεως οἱ Σέρβοι εἶχον παρατάξῃ 80,000 ἀνδρῶν ἐνῆ οἱ Τούρκοι ἐπετίθεντο δι' ὅλων αὐτῶν τῶν δυνάμεων.

Τὴν πρωτὰν τῆς ἐνάρξεως τῆς μάχης, δηλαδὴ τὴν 10ην Ὀκτωβρίου αἱ ἐπιπέσεις τῶν Τούρκων ἐναντίον τοῦ ἀριστεροῦ τῶν Σέρβων ὑπῆρξαν ἰδιαζόντως ἐπίμονοι καὶ πεισματώδεις. Κατ' ἀρχὰς τὸ σερβικὸν πυροβολικὸν δὲν ἠδύνατο νὰ βάλῃ ἀποτελεσματικῶς ἕνεκα τῆς ομίχλης καὶ τῆς βροχῆς.

Ἐνῆ τὸ 7ον σῆμα τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ προσέβαλλε κατ' ἐπανάληψιν τὸ ἀριστερὸν καὶ τὸ κέντρον τῶν Σέρβων, τὸ 10ον σῆμα ἐξετέλει στρατηγικὴν κίνησιν ἐπὶ τῇ σκοπῇ ὑπερφαλαγγίσεως τοῦ δεξιοῦ τῶν Σέρβων.

Αἱ κατὰ τοῦ ἀριστεροῦ τῆς σερβικῆς παρατάξεως ἐπιπέσεις διεξήγοντο ἐνίστη μετὰ ἰσιαίτης σφοδρότητος, ὥστε οἱ Σέρβοι ἤρχισαν νὰ κλονίζονται εἰς τὴν πεποιθησὶν των, ἔτι ἠδύνατο νὰ τὰς ὑποστοῦν μέχρι τέλους. Ἄλλ' ἐνισχύσεις στελλόμεναι ἐγκαίρως ἐξεμηδένιζον τὴν ὀρμὴν των Τούρκων. Ἐν σερβικὸν σύνταγμα τὸ 10ον τὸ ὅποιον εἶχε ταλαιπωρηθῆ πολὺ καὶ εἶχεν ἀπωλίσει τὸ πλεῖστον τῶν ἀξίωματικῶν του, ἤρχιστε νὰ ἐνδίδῃ καὶ νὰ ὑποχωρῇ. Ἀλλὰ τὴν στιγμὴν ἐκεῖνην ὁ καιρὸς ἐγένετο αἰθριὸς καὶ δύο σερβικὰ τηλεβόλα ἐτέθησαν

εις τὴν γραμμὴν ἔτοιμα νὰ βάλουν. Ὁ διοικητὴς τῆς πυροβολαρχίας, βλέπων τὴν ὑποχώρησιν τοῦ συντάγματος, ἀπέστειλε διαταγὴν εἰς τὸν ἀξιωματικόν, ὥστες διηύθυνε τὰ δύο ταῦτα τηλεβόλα νὰ ὑποχωρήσῃ. Ἄλλ' ὁ ἀξιωματικὸς διακρίνας ἐν τῇ μεταξὺ τὴν ἀφίξιν τῶν ἐνισχυσεων ἀπεφάσισε νὰ μὴ μετακινήσῃ ἐκ τῆς θέσεώς του μὲ προφανή κίνδυνον νὰ χάσῃ τὰ τηλεβόλα του ἐν περιπτώσει ἀποτυχίας, ἀλλὰ καὶ ἐν ἐπιτυχίᾳ νὰ σώσῃ τὴν κατάστασιν. Ἦνοιξε λοιπὸν πῦρ κατὰ τουρκικῆς πυροβολαρχίας, ἣ ὁποία ἀπεδεκάτιζε τὰς σερβικὰς τάξεις. Ἐντὸς 2 ἢ 3 λεπτῶν συνεχοῦς πυρός ἐπέβαλε σιγὴν εἰς τὴν τουρκικὴν πυροβολαρχίαν. Ἐστράφη κατόπιν ἐναντίον τοῦ ἐφαρμιόντος τουρκικοῦ πεζικοῦ, τὸ ὅποιον ἐκάλυψε διὰ βολεδοσφαιρῶν ὀρίδων, ἔθαναγκάζον αὐτὸ νὰ ὑποχωρήσῃ καὶ εἶδον καιρὸν εἰς τὸ 18ον σερβικὸν σύνταγμα, ἐνισχυθὲν ἐν τῇ μεταξὺ ν' ἀναλάβῃ ἀντεπίθεσιν. Κατ' αὐτὸν τὴν τρόπον τὸ ἀσθενὲς σημεῖον τῶν Σέρβων ὑπεστηρίχθη ἐπιτυχῶς.

(C) Σερβικὸς στρατὸς ἐν ἐκδήμητι πρὸς τὰ ἐκεῖ καὶ οἱ Τούρκοι οὐ μόνον ἀπεκρούσθησαν, ἀλλὰ καὶ ἐστράφησαν εἰς φυγὴν ἐγκαταλείποντες τὴν πυροβολαρχίαν των. Ἦνε οὕτω πιθανόν, ὅτι ὁ ἀξιωματικὸς ἐκεῖνος τοῦ πυροβολικοῦ, ὁ παρακούσας τὴν διαταγὴν τοῦ ἀνωτέρου του, διὰ τοῦ δεξιοῦ χειρισμοῦ τῶν τηλεβόλων του ἔσωσε τὴν κατάστασιν.

Περὶ ὥραν 3ην μ. μ. αἱ κατὰ τοῦ ἀριστεροῦ τῶν Σέρβων ἐπιθέσεις τῶν Τούρκων ἤρχισαν νὰ ἐξασθενίζον καὶ εἰς τινὰς θέσεις οἱ Σέρβοι ἀπὸ ἀμυνομένων ἔγειναν ἀντεπιτιθέμενοι. Ἀνεγνώρισαν δὲ ἐγκαίρως τὴν στρατηγικὴν κίνησιν ὑπερφύλαξις τοῦ θου στρατιωτικοῦ σώματος καὶ ἔλαβον διὰ νὰ τὴν ἀποκρούσιν τὰ κατάλληλα μέτρα χάρις εἰς τὰ ὅποια οἱ Τούρκοι ἠναγκάσθησαν νὰ παραιτηθῶν τῆς κινήσεώς των κατ' ἐκείνην τὴν διεύθυνσιν.

Περὶ ὥραν 5ην τῆς ἑσπέρας ἡ μάχη κατέπαυσε. Οἱ Σέρβοι οὐ μόνον διετήρησαν τὰς θέσεις των, ἀλλ' ἀκόμη ἐπὶ τινῶν σημείων καὶ ἐκέρδιον ἔδαφος.

Ὁ οὐρανὸς ἔγεινε γαλήνιος, ἡ σελήνη ἀνεφάνη καὶ ἐφάνισε τὸ πεδίον τῆς μάχης. Περὶ ὥραν 7ην οἱ Τούρκοι ἐπεχείρησαν νυκτερινὸν αἰφνιδιασμὸν ἐναντίον τῆς μαρμαρχίας τοῦ Δουνάρας, ἣς κατεῖχε τὸ ἀριστερόν. Ἐτὸ τουρκικὸν πεζικὸν ὑπεστηρίχθητο ὑπὸ πυροβολικοῦ. Οἱ Σέρβοι τὸ ὑπεδέχθησαν διὰ σφοδρωτάτου πυρός, ἐβλάβε δὲ συγχρόνως κατ' αὐτῶν καὶ τὸ σερβικὸν πυροβολικόν. Ἡ μάχη διήρκεσε μέχρι τῆς

αρχίας,
εις τὸν
ωρήσῃ.
ἐνισχύ.
ροφανή
λά και
τουρκι
ντὸς 2
τυροβο.
ὄ πεζι.
αὐτὸ νὰ
ἐνισχυ-
πτον τὸ
και ὄχι
ίποντες
ἐκείνος
διὰ τοῦ
τιθίσεις
Σέρβοι
καίρω
τοῦ σώ.
κα χάρις
νήσεως
αι ὄχι
των και
ισε τὸ
περινδὸν
εχε τὸ
οῦ. (1)
χρόνω
ρι τῆς

ΕΝ ΤΗ ΠΛΑΤΕΙΑ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ: ΕΠΙΤΑΞΙΣ ΚΤΗΝΩΝ

ένδεκάτης καὶ ἡμισείας τῆς ἑσπέρας, ὑπῆρξε πεισματωδестаτή, διότι οἱ Τούρκοι ἐπιτίθεντο γενναίως, ἀλλ' οἱ Σέρβοι στρατιῶται τοὺς ἀντέκρουον σθεναρῶς καὶ ἐνίστε ἀντεπετίθεντο.

Ἡ δρᾶσις τοῦ σερβικοῦ πυροβολικοῦ κατὰ τὴν νύκτα ὑπῆρξε λίαν ἀποτελεσματικὴ καὶ εἰς τοῦτο ὑπεβοήθησε ἡ διαίγεια τῆς ἀτμοσφαίρας.

Ὁ σερβικὸς στρατὸς προετοιμάσθη κατὰ τὴν νύκτα αὐτὴν διὰ ν' ἀναλάβῃ τὴν πρωτὰν τὴν ἐπίθεσιν καὶ προσβάλλῃ τὰ τουρκικὰ στρατεύματα καθ' ἑλὴν τὴν γραμμὴν.

Ὁ καιρὸς ἦτο ψυχρὸς, ἀλλὰ δὲν ἦναψαν πυράς. Ἦσαν ἔλοι παγωμένοι ἀνάμεσα σὲ διάβροχα ἐνδύματα, ἀπὸ τὴν βροχὴν τῆς προηγουμένης ἡμέρας. Ἄλλ' ἐξήντηλμένοι ἐκ τοῦ καμάτου τῶν ἀλλεπαλλήλων συγκρούσεων ἠδυνήθησαν νὰ κοιμηθῶν. Τὴν αὐγὴν ἡ διαίγεια τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἡ λάμψις τῶν ἀστρῶν, ποὺ ἔσβυναν, ἐπρομήγυναν μίαν ὥραίαν ἡμέραν.

«Βισήλθα εἰς τὸ στρατιγγεῖον, ἐξακολουθεῖ τὴν ἀφῆγγσίν του ὁ πολεμικὸς ἀνταποκριτὴς κ. Ταμπουρνό, τοῦ ὁποῦ τοῦ σύγγραμματα ἀνεφέραιεν ἀνωτέρω, εἰς ἓνα Τουρκικὸν στρατῶνα μὲ τὴν πρόθεσιν ν' ἀποστελλῶ ἐκθεσιν περὶ τῶν διαδραματισθέντων, ἀλλὰ δὲν εὐρήκα κανένα διὰ νὰ παραλάβῃ τὸ τηλεγράφημά μου, ὁδὲ στρατιωτικῶς τηλεγράφος δὲν ἐδέχετο ἰδιωτικὰ τηλεγραφήματα.

Ἄδύνατον νὰ κοιμηθῶ. Ἡ ἰδέα τῆς μάχης, ἡ ὁποία ἐδίδετο τὴν ἐπαύριον μοῦ ἐβασάνιζε τὸν νοῦν. Ἐὰν εἶχε κατὰ τὴν γνώμην μου καιρὸν σήμασαν, πρὸ παντός ἠθικὴν. Διότι ἦτο ἡ πρώτη σοβαρὰ μάχη τῶν σερβικῶν στρατευμάτων ἐναντίον τοῦ τακτικοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ. Ἐὰν ἤθελαν νικήσει οἱ Τούρκοι, ἐσκεπτόμην. Ἄλλ' ἡ ἐμπιστοσύνη μου πρὸς τὸν σερβικὸν στρατὸν ἠῤῥεξε ἐφ' ὅσον ἐνθυμοῦμαι τὰ γεγονότα, τὰ ὅποια εἶχον συντελεσθῆ. Μὲ τὰ χαράγματα ἤμιον ἐπὶ ποδῶν. Ὁ πρόγρηψ Ἀλέξανδρος εἶχεν ἦδη ἀφιπνισθῆ καὶ τὸ αὐτοκίνητόν του τὸν ἀνέμενε. Μόλις ἐφώτισε, ἀπῆλθε διὰ τὸ πεδῖον τῆς μάχης συνοδευόμενος παρὰ τοῦ συνταγματάρχου Μπαϊνιτς, ἀρχηγοῦ τοῦ ἐπιτελείου τῆς στρατιάς του.

...Τοὺς ἠκολούθησα ἐφ' ἀμέλειας μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ὀρειονομικῆς ὑπηρεσίας τῆς Α'. στρατιάς ἀντισυνταγματάρχου Τσέδα - Τζόρτζεβιτς καὶ τοῦ συνταγματάρχου τῆς ἐπιμελητείας Ἰβάνοβιτς.

» Ὑπῆρχε ἀπόστασις 15 χιλιομέτρων ἀπὸ τοῦ στρατηγείου μέχρι τοῦ πεδίου τῆς μάχης.

» Δὲν εἶχομεν ἀκόμη διακύνσει τὸ ἥμισυ τοῦ δρόμου, ὅτε οἱ κανονισβολισμοὶ ἀντήχησαν ἐφ' ἑλίου τοῦ μετώπου. Ἡ μάχη εἶχεν ἀρχίσει. Ἡ κοιλὰς συνεταράσσετο ἀπὸ τὴν ἤχῃ τῶν μυκηθμῶν τῶν τηλεβόλων.

» Καθ' ὁδὸν συναντῶμεν ἐφεδρικὰ στρατεύματα, τὰ ὅποια ἐχώρουν πρὸς τὴν μάχην, καὶ μακρὰν σειρὰν σκευοφόρων ἀμαξῶν γεμάτων ἀπὸ θβίδας καὶ ἀντικείμενα χειρουργείου, αἱ ὁποῖαι ἐξελίττοντο ἐν πλήρει τάξει.

» Ἐφ' ὅσον ἐπλησιάζομεν ἐπὶ τοσοῦτον αἱ ἐκπυρσοκροτήσεις τῶν ἐπλων καὶ ὁ κρυγμὸς τῶν μυδραλισθόλων ἐγένοντο ἀντιληπτὰ μολονότι τοὺς ἐκάλυπτεν ἡ βοή χιλίων περίπου τηλεβόλων.

» Μετ' ὀλίγον ἀνεφάνησαν στρατιῶται φέροντες ἐλαφρὰ τραύματα καὶ βαδίζοντες μόνον πρὸς τὰ χειρουργεῖα, τὰ ὅποια εὕρισκοντο εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἐπὶ χαμηλοῦ ἐδάφους πλησίον τοῦ χωρίου Ταμπανόβστου. Σταθιμῶμεν ἐκεῖ ὀλίγας στιγμὰς διὰ τὴν ἀνάσθησιν ὁ ἱατρὸς διαταρᾶς καὶ νὰ ὑποδείξῃ τὴν τοποθέτησιν τῶν χειρουργείων.

» Ἐπειτα προχωροῦμεν ἀκόμη καὶ φθάνομεν ἐπὶ τῶν θέσεων, τὰς ὁποίας κατεῖχον οἱ Σέρβοι τὴν πρώτην.

Ἦνεν ἤδη ἐβδόμη καὶ ἡμίσεια πρωΐνῃ. Ἡ στρατεύματα ἔχουν προχωρήσῃ πολύ. Δὲν συναντῶμεν πλέον οὔτε ἐληγοφόρα, οὔτε ἀμάξας ἐπιμελητείας, οὔτε στρατιώτας. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐφιππος ἀγγελιοφόρος μεταβιβάσκειν διαταγὰν διέρχεσθαι καλπάκων. Τραυματῆται τοὺς ὁποίους δὲν ἔλαβον καιρὸν ν' ἀποκομίσουν, κείνται κατὰ γῆς. Ἐπίσης διακρίνομεν νεκρούς. Αἰσθανόμεθα ἠλίψιν εἰς αὐτὴν τὴν ἀπομόνωσιν καὶ τόσο πλησίον τοῦ πεδίου ἀιματηρᾶς καὶ ἀνοικτήριμος μάχης. Ἄλλ' ἡ ψυχὴ μας εἶνε ἤσυχος, διότι οἱ ἱδικοί μας προχωροῦν.

Διατρέχομεν ἀκόμη δύο χιλιόμετρα. Οἱ τραυματῆται εἶνε τώρα πολυπληθέστεροι. Ἦνας στρατιώτης πληγωμένος εἰς τὸν βραχίονα ὀδηγεῖ ἄλλον πληγωμένον εἰς τὴν κνήμην, τρίτος τὴν σφύραται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους γεμάτος αἷματα. Ἰδοὺ ἄλλος βαρέως τραυματισμένος φέρεται ἐπάνω εἰς ξυλοκρέβατο. Τραυματῆται παντὸς τραυματῆται.

Ἦνας στρατιώτης προχωρημένης ἡλικίας βαδίζει μετὰ κόπου, ὄλο τὸ πρόσωπόν του εἶνε διάδροχον ἀπὸ αἷμα, ἀλλ' ἀπύρῳθησε, δὲν δύναται πλέον νὰ σφύραται μόνος, ἐδάδισε οὕτω τρεῖς χιλιόμετρα πεζός. Κατα-

πίπτει εξηντηλημένος. Ήξερχόμεθα ἐκ τῆς ἀμάξης καὶ ὁ ἰατρὸς τὸν ἐξετάζει, παραμένει δὲ ἐκπληκτός, διότι ἡ σφαῖρα διατρήσασα τὸ μέτωπον ἐξήλθε πλησίον τοῦ αἰχένος.

Καλοῦνται νοσοκόμοι μὲ ἕνα φορεῖον. Ἐναποθέσων ἐπ' αὐτοῦ τὸν τραυματίαν, ἀλλὰ μόνις οὗτος ἀνέκλινε τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ὀπίσω ἐξέπνευσε. Οὐδείς στεναγμός, οὐδεμία κραυγὴ πόνου, μίᾳ καταπλήσσοσα ὑπομονή.

»Βύρισκόμεθα ἤδη ἐγγύτατα ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀκούομεν τὸν συριγγιὸν σφαίρας, ἣ ὅποια διέρχεται πολὺ ὑψηλά. Βολιδοφόροι ὀπίθετες ἐκρήγνυνται μετὰ πατάγου ἀνωπεν τῶν κεφαλῶν μας. Ήξερχόμεθα τῆς ἀμάξης καὶ προχωροῦμεν ἤμισυ ἀκόμη χιλιόμετρον περὶ.

»Φθάνομεν ἤδη ἐπὶ τῆς κορυφῆς. Ἴκειθεν ὄλο τὸ θέαμα τῆς μάχης ἐκτυλίσσεται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας.

»Οἱ Τούρκοι εὗρισκονται ἐπὶ τῆς ἀπέναντι κλιτύος, εἰς ἀπόστασιν δύο χιλιομέτρων περίπου. Τὰ στρακτικὰ στρατεύματα κατέρχονται ἐντὸς τῆς κοιλάδος.

»Ἀνερχόμεθα ἐπὶ λόφου πλησίον τοῦ χωρίου Κοπιαρι ὀπίθεν δυνάμεθα νὰ βλέπωμεν ὀλόκληρον τὸ μέτωπον τῆς μάχης. Ἡ κυρία σύγκρουσις συνετελεῖτο ἤδη πάλιν εἰς τὸ ἀριστερὸν καὶ τὸ κέντρον, ἦτο δὲ ὀλιγώτερον ἔντονος εἰς τὴν δεξιὰν πτέρυγα.

»Παρατηρῶ μὲ τὰς διόπτρας μου καὶ ἐπιμένω εἰς τὸ νὰ παρακολουθῶ τὸ θέαμα, τὸ ὅποιον ἐπαρουσίαζε ἡ ἀπέναντι κλιτύς. Οἱ Τούρκοι ἐγκατέλειπον τὰς θέσεις των τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην καὶ οἱ Σέρβοι ἐπροχώρουν διαρκῶς χωρὶς ν' ἀναπαύονται.

»Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἤκούετο ἡ κραυγὴ Ἑμίτρος! Τέλος οἱ στρατιῶται μας ἀναφαίνονται ἐπὶ τῆς ἀπέναντι κλιτύος· ὅλα καταδείκνουν ὅτι οἱ Τούρκοι εἰχον ἤδη ἀπωλέσει τὴν μάχην. Ἀλλ' οἱ Σέρβοι ἠπειλον ἀκόμη νὰ καταλάβουν γραμμὴν ὑψηλοτέρων λόφων. Διεκρίνομεν καλῶς τὴν θρᾶσιν τῶν ἀντιπάλων στρατῶν. Ὁ τρόπος μὲ τὸν ὅποιον οἱ Σέρβοι ἐπετίθεντο ἦτο ἐν εὐάρεστον θέαμα. Σπανίως ὠχυροῦντο, διότι ἡ ἐπίθεσις ἦτο τόσο σφοδρὰ ὥστε δὲν ἀπέμενε εἰς αὐτοὺς καιρὸς νὰ δρῶσσουν χαρκαώματα. Κατέπιπτον πρηγεῖς, ἐπιροδόλων καὶ ἐπροχώρουν ἐκ νέου διὰ νὰ ἐπαναλάβουν κατόπιν μετ' ὀλίγον τὸ αὐτὸ κίνημα. Φθάν-

νοντες μέχρι των ύψομάτων, τὰ ὅποια κατελάμβανον ὑπὸ τὴν κραυγὴν «Ἐμπρός!» ὄρμιον μὲ τὴν λόγχην ἐφ' ὄπλου καὶ οἱ Τούρκοι ἐρπυγον.

» Ἀκριβῶς ἀπέναντί μας τὸ 13ον σύνταγμα ἐξετέλει ἐφοδον. Εἰς ἵππεδς διέρχεται καλπάζων πλησίον μας: «—Μήπως εἶδατε, μὰς ἐρωτᾷ, κανένα ἀμάξι μὲ πυρομαχικά; Τὸ 13ον σύνταγμα ἔμεινε χωρὶς πυρομαχικά» Τοῦ ἀπαντῶμεν ἀρνητικῶς. Ὁ ἵππεδς προχωρεῖ μακρύτερα. Ἄλλος ἵππεδς ἐρχεται κατόπιν ἀπευθύνων πρὸς ἡμᾶς τὴν αὐτὴν ἐρώτησιν καὶ παρέχων τὴν πληροφορίαν, ὅτι τὸ σύνταγμα στερεῖται πυρομαχικῶν. Καὶ τὰ ὄχηματά τοῦ ἀνεφοδιασμοῦ οὐδαμοῦ ἀναφαίνονται. Τέλος ὁ συνταγματάρχης τῆς ἐπιμελητείας τρέχει αὐτοπροσώπως πρὸς ἀναζητήσιόν των, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος.

» Ὅσον ἀφορᾷ ἐμὲ παρατηρῶ τὴν μαχομένην φάλαγγα καὶ ἐκ τοῦ κρηγμοῦ τοῦ πυρὸς αἰσθάνομαι, ὅτι τὰ πυρομαχικὰ θὰ ἐξαντληθοῦν.

» Ἦδὼν ὄρμιθυσαν διὰ τῆς λόγχης ἐσκέφθην. Καὶ μὲ τὴν σκέψιν αὐτὴν ἤκουσα τὴν κραυγὴν τῆς προσελάσεως: «Ἐμπρός!», Ἡ φάλαγξ ἠγγέρθη καὶ ὄρμησε τροχάδην ἀνερχομένη ἐπὶ τοῦ ὑψώματος. Ἀπόστασις: 400 μέχρι 500 βημάτων τὴν ἐχώριζε ἀπὸ τὰς τουρκικάς θέσεις. — Ζήτω!» ἀνέκραξα ἀκουσίως. Οἱ Τούρκοι ἐρπυγον καὶ περὶ ὤραν 11ην ἤτο πλήρης ἢ ἤττα αὐτῶν.

» Ἰκαίθην τῶν ὑψηλῶν λόφων, βοηθούμενος ἀπὸ τὰς διόπτρας μου, διακρίνω τὰς συμπαγεῖς μάζας, αἱ ὅποια ἀποσύρονται.

» — Ἄλλ' αὐτοὶ φεύγουν ἀτάκτως, εἶπα πρὸς τοὺς συντρόφους μου! Ὁ Στρέφωτὴς διόπτρας μου πρὸς τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν, εἰς τὸ δεξιόν μου καὶ διακρίνω σαφῶς μίαν τουρκικὴν πυροβολαρχίαν τοποθετημένην πλησίον τῆς γραμμῆς. Θίλει προφανῶς νὰ καλύψῃ τὴν ὑποχώρησιν. Σκέπτομαι, ὅτι δὲν θὰ τὸ κατορθώσῃ.

» Ἐὰ στόμικ τῶν τηλεβόλων ἐκπέμπον πύρ, τὰ 4 τηλεβόλα ἐκπιρσοκροτοῦν ἑμοῦ.

» Ζητοῦμεν τὴν κατεΐθηνσιν τῆς βολῆς των καὶ παρατηροῦμεν, ὅτι βάλλουν ἐναντίον τῆς σερβικῆς φάλαγγος, ἥτις εἰρίσκειται ἀπιναντί μας. Ἡ φάλαγξ αὕτη προφυλακισμένη ἐπισθὲν πτυχῆς ἰθάφους ἀπὸ τὰ πύρ τοῦ ἐχθροῦ ἔστη προφανῶς διὰ μίαν στιγμὴν διὰ νὰ ἀναλάβῃ δυνάμεις νέας προσελάσεως. Ἐὰ ἐχθρικὰ πύρ ἀλλεπαλλήλως καὶ συνεχῶς στρέφονται κατ' αὐτῆς. Λιγοτομείται καὶ τὸ ἓν μέρος προχωρεῖ, ἐνῶ τὸ ἕτερον φάνεται, ὅτι κόμπτεται καὶ στρέφει μέτωπον πρὸς ἡμᾶς.

»Μὲ τὰ βλέμματά μου πάντοτε προσηλωμένα ἐπὶ τῆς φάλαγγος ταύτης μόλις ἀναπνέω. Σοζητήσεις γίνονται περίξ μου. Ἄλλὰ οὐδὲν δύναμαι ν' ἀκούσω. Βλέπω μόνον. Λύο ἀξιωματικοὶ ἀνασποῦν τὰ ξίφη των, διακρίνω τὴν λάμψιν.—(ὅτε ἀκούω τὰς δοθείσας διαταγὰς—δίδονται πολὺ μακρὰν διὰ νὰ μὴ δύναμαι νὰ τὰς ἀκούσω. Ἄλλὰ μαντεύω, ὅτι οἱ ἀξιωματικοὶ κραυγάζουν: «Ἄλτ! Ἐμπρὸς ἀδελφια». Ἡ φάλαγξ πράγματι ἀνακόπτει τὴν ὑποχώρησιν, στρέφεται πάλιν καὶ ὑπὸ τὰς κραυγὰς. «Ἐμπρὸς!», ἀστραπιαίως μὲ τὴν λόγχην ἐφ' ἔπλου ρίπτεται κατὰ τοῦ ἐχθροῦ.

»(Ὁδὲποτε ἄλλοτε εἶχον ἰδῆ θέαμα τόσον ἐκπληκτικὸν καὶ ὁ Θεὸς γνωρίζει, ἐὰν εἰς τὸ μέλλον θὰ ἴδω παρόμοιον.

»Ἐνῶ παρετήρουν, ἡ τουρκικὴ πυροβολαρχία, ἥτις ἀπεδεκάτιζε τὴν σερβικὴν φάλαγγα καὶ παρ' ὀλίγον νὰ τὴν ἐξαναγκάσῃ εἰς ὑποχώρησιν ἐσίγησε.

»Τώρα ἐπὶ τῆς πυροβολαρχίας ταύτης συνεχέντρωνα ὄλην μοι τὴν προσοχὴν. Καὶ ἰδοὺ τί εἶδα: 10 ἕως 15 μέτρα ὑπεράνω τοῦ μέρους ἔπου εὗρίσκετο τοποθετημένη ἡ τουρκικὴ πυροβολαρχία, ὑπῆρχε ὡς θόλος λευκοῦ καπνοῦ. (Ὁ καπνὸς αὐτὸς προήρχετο ἐκ τῶν βολιδοφόρων ὀβίδων, τὰς ὁποίας ἐξέπεμπε σερβικὴ πυροβολαρχία παρατεταγμένη ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ. Ὅλα ἔσα διηγοῦμαι συνέθησαν εἰς πολὺ ὀλιγώτερον χρόνον ἂν ἔτι ἀπαιτεῖται διὰ νὰ τὰ γράψω. Διέκρινα σαφῶς τοὺς Τούρκους ν' ἀποσύρωνται ἐγκαταλείποντες τὰ τηλεβόλα των. (Ὁ Σέρβοι ἐπροχώροσαν πάντοτε καὶ εἶδα, ὅτι ἐπλησίαζαν ἓνα σιδηροδρομικὸν σταθμὸν. (Ὁ σταθμὸς εἶνε κενός. Τὰ τραίνα, τὰ ὁποία ἐστάθμευαν ἐκεῖ ἀνεχώρησαν φέροντα τὰ τουρκικὰ στρατεύματα.

»Περὶ ὥραν πρώτην μετὰ μεσημβρίαν τὸ πῦρ φαίνεται ὀλιγώτερον ἔντονον. (Ὁ κρότος τῶν ἔπλων ἠνέσκει εἰς τὴν ἀπόστασιν καὶ μετ' ὀλίγον παύει ἐντελῶς.

»Κυττάζω τὸ ὥρολόγιόν μου, εἶνε δύο ἀκριβῶς. Δύο ὥρας τοῦ ἀπογεύματος τῆς 11ης Ὀκτωβρίου 1912.

»Ἐπὶ δὲ ἐτῶν οἱ Τούρκοι ἔχι μακρὰν τοῦ μέρους τούτου, ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης τοῦ Κοσσόβου ἐνίκησαν τὰ σερβικὰ στρατεύματα καὶ ἡ σερβικὴ Αὐτοκρατορία κατέπεσε. Ἡ σημερινὴ μάχη εἶνε ἡ μεγαλειτέρα ἐξ ἔσων ἐδόθησαν ἔκτοτε μεταξὺ Σέρβων καὶ Τούρκων καὶ ἡ σιμασία τῆς θὰ εἶνε ἴσως τόσον μεγάλη ὅσον καὶ ἡ μάχη τοῦ Κοσσόβου.

Ἡ χρονολογία τῆς μάχης τοῦ Κοιμάνοβο θὰ ἀπομείνῃ ἱστορικὴ διὰ τοὺς Σέρβους. Ἐννὸν ἀνέμενον ἐπὶ μακρόν, σχεδὸν ἐπὶ πέντε αἰῶνας καὶ εἶχον ἰκετεύσῃ τὸν Θεὸν νὰ τοὺς παραχωρήσῃ μίαν τοιαύτην ἡμέραν. Ὁ Θεὸς τοὺς εὐσπλαγγνίσθη τέλους καὶ τὴν 11ην Ὀκτωβρίου 1912 αὐτοὶ ἐβίβαν τὸν εἰσιγμοῦσθησαν.

»Ὁσον καλῶς καὶ ἂν εἶνε κανεὶς τοποθετημένος διὰ νὰ παρατηρήῃ τὸ πεδίου τῆς μάχης, μόνον ἐπεισόδια τινὰ κατορθύνει ν' ἀντιληφθῇ. Ἐντὸ σύνολον τοῦ διαφεύγει καὶ τοῦ εἶνε ἀδύνατον νὰ κρίνῃ τὰ αἷτια τῆς ἐπιτυχίας ἢ τῆς ἥττης. Καὶ διὰ νὰ ἔχῃ μίαν πλήρη ἐντύπωσιν εἶνε ἀπαραίτητον ἐκτὸς τῶν προσωπικῶν του παρατηρήσεων νὰ συλλέξῃ πληροφορίας καὶ ἄλλων αὐτοπτῶν μαρτύρων συμμετασχόντων τῆς μάχης ἐφ' ὃ καὶ ἐγὼ χάρις εἰς τὸ σύνολον παρατηρήσεων, τὰς ὁποίας συνέλεξα καὶ εἰς τὰς δύο στρατιάς καὶ εἰς τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ἠδυνήθηκα νὰ ἐξαγάγω συμπεράσματα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἀκριβῆ.

Ἐποταῦ ἀφίγγῃ τὰ συμπεράσματα ταῦτα ἐπιθυμῶ νὰ χαράξω μερικὰς εἰκόνας καίτοι γνωρίζω, ὅτι ἡ ἀφίγγίσις μου θὰ εἶνε ἄχρηστὰ ἀπέναντι τῆς πραγματικότητος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ΄.

Συνέχεια τῶν ἐντυπώσεων τοῦ πολεμικοῦ ἀνταποκριτοῦ κ. Ταμπουρνό. Νεκροὶ καὶ τραυματῆαι ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. — Τρομερὰ ἀποτελέσματα τῆς δράσεως τοῦ σερβικοῦ πυροβολικοῦ. — Τουρκικαὶ πυροβολαρχίαι ἐγκαταλειφθεῖσαι. Τραυματῆαι Ἀλβανοὶ πυροβολοῦντες. Εἴσοδος τοῦ πολεμικοῦ ἀνταποκριτοῦ εἰς Κουμάνοβο. Απεγνωσμέ·η τελευταία βεντα τῶν Τούρκων ἐντὸς τῆς πόλεως. Θεάματα σφαγῶν καὶ ὀμοιότητων. Τὰ αἶλια τῆς ἡττῆς καὶ τοῦ πανικοῦ τῶν Τούρκων. Ἀφήγησις Τούρκου συνταγματάρχου. Τὸ σερβικὸν καὶ Τουρκικὸν πυροβολικόν. — Ἡ παράδοσις τῶν Σκοπειῶν καὶ ὁ πανικὸς τῶν Τούρκων. Εἴσοδος τοῦ Βασιλέως τῆς Σερβίας καὶ τοῦ διαδόχου Ἀλεξάνδρου εἰς Σκόπεια.

Αἱ ἐντυπώσεις αἱ ἐκτιθέμεναι εἰς τὴν κοινῶς ῥηθῆναι κεφάλαιον, τοῦ παρακολουθήσαντος τὴν μάχην τοῦ Κουμάνοβο, περιλημμοῦ ἀνταποκριτοῦ κ. Ταμπουρνό, ἐξακολουθεῖν ἤδη εἰς τὰ μετὰ τὴν μάχην ἰσχυρικὰ καὶ εἰς τὴν ἐπισκόπησιν τοῦ χώρου ἐξ ὧν ἐκτιθέσθαι αἴτιον.

» Ὡς ἴδωμεν τήρα πρὸς παντὸς ἄλλου λέγει ὁ κ. Ταμπουρνό, αἱ ἀπέγεινε ἡ τουρκικὴ πυροβολαρχία, εἰς τὴν ἐποίαν ἐπέβλεπε σιγὴν τὸ σερβικὸν πυροβολικόν.

» Ἐν πρώτοις ἐπείλομεν νὰ κατέλθομεν τοῦ ἀρχικοῦ μας παρατηρητηρίου πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ ποταμοῦ Μπανιάσκι πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς ὑποχωρήσεως τῶν Τούρκων καὶ τῆς ἐπιθέσεως τῶν Σέρβων.

Ο ΕΛΛΗΝ ΠΟΛΙΤΕΥΤΗΣ ΚΑΙ ΠΡΩΗΝ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ
κ. ΚΥΡΙΑΚΟΥΛΗΣ Π. ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗΣ

Ίστορ. Βαλκανοτουρκικού πολέμου Γρα. Βόλου

»Γίνεται καταμέτρησης τῶν Σέρβων νεκρῶν. Μεταξὺ τῶν νεκρῶν τῶν Τούρκων διακρίνονται πρωτίστως Ἄλβανοί. Οἱ Τούρκοι τραυματῆται εἶνε σπάνιοι καὶ φέρουν ὄλοι βαρέα τραύματα. Ὁ τουρκικὸς στρατὸς εἶχε φροντίζει νὰ περισυλλέξῃ τοὺς πλείστους τῶν τραυματιῶν. Οἱ Σέρβοι τραυματῆται εἶνε πολυάριθμοι καὶ βαρέως ἐπίσης τραυματιζόμενοι. Ὅσοι εἶχον τραυματισθῆ ἑλαφρῶς ἠδυνήθησαν ἢ ἀπέθληον μόνοι.

»Εἰς τὸν σερβικὸν στρατὸν τὰ στρατεύματα, τὰ συμμετασχόντα τῆς μάχης δὲν ἀπέσυραν τοὺς τραυματίας ἐκ τοῦ πεδίου ἢ φροντὶς αὐτῇ ἀπέμεινε ἀποκλειστικῶς διὰ τὰ φορητὰ χειρουργεῖα, τὰ ὅποια, τὸ λέγομεν ἐν περὶδῳ, ἀποφεύγουν ὅσον δύνανται νὰ ἐκθλήνται εἰς τὸ πῦρ.

»Ἀντιθέτως εἰς τὸν τουρκικὸν στρατὸν, οἱ στρατιῶται παραλαμβάνουν τοὺς τραυματίας ἐκ τῶν τάξεων. Ἡ δὲ ἦτο ἴσως προτιμότερον νὰ ἐφνημιόζετο καὶ ἐκεῖ ὅ,τι καὶ εἰς τὸν σερβικὸν στρατὸν, διότι ἐφ' ὅσον ὁ ἀριθμὸς τῶν τραυματιῶν ἠῤῥεξε ἐπὶ τοσοῦτον αἱ τάξεις ἠραιούντο.

»Οὐδὲν ἀχώρημα διακρίνω, εἰς τὸ ὅποιον τὰ σερβικὰ στρατεύματα νὰ δύνανται νὰ κρυφθῶν.

»Ἡ ἐπιθεσις λοιπὸν τῶν Σέρβων ἐγένετο ἀπροκάλυπτος προστατευομένη μόνον ὑπὸ τοῦ ἐδάφους, τὸ ὅποιον εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα ἐλαχίστην ἢ μᾶλλον οὐδεμίαν παρείχε προστασίαν. Ἡ πιθανότης δραστηρίας προσβολῆς μὴ κεκαλυμμένου πεζικοῦ ἐπραγματοποιήθη τελείως κατὰ τὴν μάχην τοῦ Κοιμάνοβο.

»Πλησιάζομεν τώρα πρὸς τὴν σιγήσασαν τουρκικὴν πυροβολαρχίαν. Μακρόθεν ἐκτὸς τῶν τηλεβόλων, διακρίνομεν πολυάριθμα μαύρα ἀντικείμενα. Ἐφ' ὅσον δὲ πλησιάζομεν περισσότερον, ἐπὶ τοσοῦτον ἢ εἰκῶν τῆς φοβερᾶς δράσεως τοῦ σερβικοῦ πυροβολικοῦ, ἀπυκαλύπτεται εὐκρινεστέρα πρὸ τῶν ἐφθαλαμῶν μας. Ἴδού τὸ πρῶτον τηλεβόλον. Ὁ σκοπευτῆς μὲ τὸ κρᾶνιον διερωχημένον, κατὰκειται ἐπ' αὐτοῦ ὀπισθὲν του, ὡς ἀπολιθωμένος ἄλλος στρατιώτης, κρατῶν μίαν δόξιν ἀνὰ χεῖρας, ἀπέμεινε κεραυνόπληκτος. Ὀλίγον μακρότερα ἀκόμη τρίτος στρατιώτης εἶνε ἐξηπλωμένος κατὰ γῆς. Παρόμοιον θέαμα ἐκτελείσεται περίξ τῶν 4 τηλεβόλων ὅπου εἴκοσι ὑπέρχεται αὐτῶν κείνται νεκροὶ εἰς διαφόρους στάσεις. Οὐδεὶς ἕμως ὑπῆρχε τραυματίας, διότι εἶχον ἀποκαταίσει ὄλοις.

»Ἡεραιτέρω ἀκόμη φαίνονται ἵπποι νεκροὶ ἢ τραυματῆται ὄλοι ἀποσυνοδεδεμένοι. Ἰσχυροπέσθησαν ὅσων προφανῶς, διότι ὁ θάνατος τοῦ κατέλαβε τὴν σιγμὴν κατ' ἣν τὸ πῦρ τῶν δόξιν τοὺς εἶχε τρέψῃ εἰς φυ-

γῆν. Πλησιέστατα τῶν τηλεβόλων ἔπεσαν ἕξ ἵπποι ὁμοῦ ἐξευγημένοι. Τούτους εἶχον βεβαίως προετοιμάσει διὰ νὰ σύρουν ἐν τηλεβόλων. Ἐσσαρες ἦσαν νεκροὶ καὶ δύο τραυματαί. Τούτους τελευταίους τούτους ἐφρονεύσαμεν.

»Γενικῶς ἐντὸς δύο ἢ τριῶν λεπτῶν δραστηικοῦ πυρὸς τῆς σερβικῆς πυροβολαρχίας; ἔλοι σχεδὸν οἱ ὑπερέται τῆς τουρκικῆς εἶχον φρονεῖσθαι ὡς καὶ οἱ ἵπποι των. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο καταφανές.

»Διευθυνόμεθα πρὸς τὴν μάχην τοῦ Κουμάνοβο. Ἐφ' ὅσον πλησιάζομεν συναντῶμεν τουρκικὰ πτώματα.... Ἡ ἀναλογία εἶνε εἰς Τούρκος στρατιώτης, δύο Ἀλβανοί. Ὁλάχιστοι φαίνονται τραυματαί. Ἐδῶ καὶ ἐκεῖ μερικὰ πτώματα Σέρβων, ἀλλ' ἰδίως τραυματαί. Τὰ φορητὰ χειρουργεῖα παραλαμβάνουν μόνον τοὺς πληγωμένους, οἱ ὅποιοι φέρουν βαρῆα τραύματα. Καὶ ἐδῶ οὐδεὶς ἀκούεται γογγυτιμῶς.

»Ἰδοὺ ἀκόμη μιὰ τουρκικὴ πυροβολαρχία. Βλέπομεν ἐν αὐτῇ ὀλιγώερα πτώματα, πέντε ἢ ἕξ τὸ πολὺ, καὶ ὀκτὼ ἵππους.

»Μὲ τὰς διόπτρας μου παρατηρῶ ἀκόμη, ἄλλην πυροβολαρχίαν ἐγκαταλειφθεῖσαν. Τώρα δὲ μόλις δύναμαι νὰ προσανατολισθῶ καὶ νὰ ἐννοήσω τὰ διαδραματιζόμενα γεγονότα. Πρόκειται περὶ πικνωληθείας τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων.

»Ὁ ἥλιος εἶνε περὶ τὴν δύσιν του, εἶνε καιρὸς νὰ εἰσέλθῃ εἰς Κουμάνοβο.

»Διασχίζομεν τὸ πεδῖον τῆς μάχης. Δεξιὰ καὶ ἀριστερᾶ ἀντιλαμβάνομεθα πυροβολισμοὺς εἰς τὸ διάστημα. Ἀλβανοὶ τραυματαί πυροβολοῦν καθ' ἡμῶν καὶ οὕτω προκαλοῦνται θάνατοι. Ἄλλοτε Σέρβοι τραυματαί ἐπυροβόλουν διὰ νὰ ἐφελκύσουν τὴν προτοχήν μας καὶ μὴ μείνουν ἐγκαταλειμμένοι τὴν νύκτα ἐπὶ τοῦ πεδίου. . .

»Ἰδοὺ, ὅτι ἐπλησιάσαμεν πρὸς τὴν πόλιν. Ἐν αὐτῇ δὲν ὑπάρχουν ποσῶς σερβικὰ στρατεύματα, δὲν τοὺς ἐδόθη ἀκόμη καιρὸς νὰ τὴν καταλάβουν, διότι καταδιώκουν τὸν φεύγοντα ἐχθρόν.

»Ἐισερχόμεθα εἰς τὴν πόλιν. Ὁ πληθυσμὸς ἔρχεται εἰς προῦπάντησίν μας μὲ τὸν δήμαρχον ἐπὶ κεφαλῆς καὶ μᾶς συγχαίρει. Μᾶς φαυτάζονται ὡς ἐλευθερωτὰς καὶ εἰμεθα ἀπλῶς περιπατηταί. Ἀκολουθοῦμεν μίαν ὁδόν. Αἰφνης πυροβολισμοὶ ἀντηχοῦν. Ἀπὸ ποῦ ἄρα γε πυροβολοῦν;

»— Ἀπὸ τὰ σπίτια καὶ τὰ τζαμιά, λέγει ὁ δήμαρχος. Ἐκλείσθησαν ἐκεῖ μέσα καὶ δὲν θέλουν νὰ παραδοθῶν.

»Κάμπομεν τὴν γωνίαν ἐνὸς σπιτιοῦ καὶ δὲν γνωρίζομεν τί νὰ πρά-

ξωμεν: νά ὀπισθοχωρήσωμεν εἶνε ἐντροπή, νά προχωρήσωμεν, κίνδυνος.

Ἐπὶ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἀπόσπασμα ἐλλεοντων πλησιάζει. Τότες διηγή-
μεθα τί συμβαίνει. Σκορπίζονται ἀμέσως εἰς τὴν πόλιν. Καὶ ἀντιχρῶν
πυροβολισμοί. Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν ἡ ὁδὸς εἶνε ἐλευθέρη καὶ προχω-
ροῦμεν περαιτέρω.

Ἐφ' ὅσον προχωροῦμεν εἰς τὴν στενὴν καὶ ρυπαρὰν ὁδὸν, τειχιμέ-
νην ἀπὸ ξύλινα σπιτάκια, κολλημένα τὸ ἓνα πλησίον τοῦ ἄλλου καὶ τὰ
ὅποια δὲν ἔχουν πλέον κανένα ἄλλον προσρισμὸν ἀπὸ τοῦ νὰ καοῦν ἴσως
μόνον, αἰσθημα φρίκης μᾶς συναρπάζει καὶ γινόμεθα σπληνοι ἐπὶ τῇ
θεᾷ τῶν ὁμοτήτων, αἱ ὅποια ἐκτυλίσσονται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας.

Ἰδοὺ γηραιὸς χωρικός κατακείμενος μετὰ τὴν κεφαλὴν διεσπασμένην.

Ἰπλοσίον νεαρὰ κόρη ἢ νεαρὰ γυνὴ μετὰ τοὺς μακτοὺς ἀποκοιμιέ-
νους. Μακρύτερα ἀκόμη παιδάκι 11 περίπου ἐτῶν διαμελισμένο. Ἐ-
πειτα πάλιν τὸ πτώμα γέροντος. Καὶ μία γυναίκα ἀπαισιῶς παραμορφω-
μένη. Καὶ τέλος ζευγὸς συζύγων κείνται παραπλευρῶς καὶ εἶνε τότες
παραμορφωμένοι ὥστε καθίστανται ἀγνώριστοι.

Ὁ δὴμαρχος μᾶς ὀδηγεῖ εἰς ἓνα ὑπόγειον, ἔπου δύο οἰκογένεια
εἶχον ζητήσεως καταφύγιον. Διωδεκάς παιδίων καὶ γυναικῶν καὶ εἰς γέ-
ρων κατέκειντο ἔλοι νεκροί, ἀγνώριστοι ἐκ τοῦ διαμελισμοῦ. Τοὺς εἶχον
κατασφάξῃ οἱ Ἕλληνας....

Ὁ πολεμικός ἀνταποκριτὴς ὁμιλεῖ κατόπιν περὶ τῶν αἰτίων τῆς ἡτ-
της καὶ τοῦ πανικοῦ τῶν Τούρκων:

Ὁ τουρκομακεδονικός στρατός, λέγει, ἡττήθη εἰς τὴν μάχην τοῦ
Κουμάνοβο, ἡ ὅποια ἦτο ἡ κυριώτερα μετὰ τὸν Σέρβων καὶ Τούρκων ἐπὶ
τοῦ πολεμικοῦ θεάτρον τῆς Μακεδονίας. Αἱ δυνάμεις τῶν δύο στρατῶν
ἦσαν ἴσαι, τότε λόγῳ ἀριθμοῦ ἀνδρῶν ὅτε καὶ τηλεῶλλον.

Ἀφ' ἐνὸς τὰ τουρκικὰ στρατεύματα γενναῖα μετὰ πολεμικὴν τήρησιν
δικαίως κτηθίσαν καὶ τελείως ἐφοδιασμένα. Ἀφ' ἑτέρου τὰ σερβικὰ
κατὰ τὸ ἥμισυ ἀποτελούμενα ἐξ ἑθνοφρουρῶν περὶ τῶν ὁπλῶν ἐγίνετο λό-
γος ὡς περὶ ποιότητος καταφρονητέας.

Οἱ Τούρκοι ἐξέλεξαν μόνον τὸ πεδῖον τῆς μάχης διὰ τὸ ὅτι οὐκ ἐφρή-
νουν, ὅτι τοὺς ἦτο τὸ εὐνοϊκώτερον.

Ἐπὶ τοιούτους ἔρους πῶς νὰ ἐξηγηθῇ παρομοίᾳ ἦστα, παρομοίᾳ
καταστροφῆς; Ἐγκαταλείψαντες ἐπὶ τοῦ πεδίου 112 τηλεῶλα, μεγάλην
ποσότητα δόλων καὶ ὑλικῶν πυροβολικῶν, τέσσαρα χειρουργεῖα ἑκστρα-
τείας, μέγαν ἀριθμὸν ἔπλων, σκηνῶν κλπ. ἀπέδειξαν, ὅτι ἐφυγαν φυγὴν

κατεσπυσιμένην και καταπτανημένην, ἐνῆ αἱ ἀνωτέρω ποσότητες κατεδείκνυον ἀριθμητικῶς στρατὸν ἀνώτερον τῶν ἑκατὸν χιλιάδων ἀνδρῶν.

»Αἱ ἀνώτεροι καλαὶ ἰδιότητες τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ εἶνε γνωστα ἀπὸ πολλοῦ ἤδη. Ἀλλὰ τὴν φορὰν αὐτὴν πᾶσα ὑπεροχὴ του εἶχε παραλύσῃ λόγῳ ἐλλείψεως ἠθικῆς παρορμητικῆς και ὡς ἐκ τῆς ἐξησθενημένης αὐτοῦ πειθαρχίας ἠφειλομένης εἰς τὰς πολιτικὰς ταραχάς, αἵτινες συνετάρατσαν ἐσχάτως τὴν Τουρκίαν, ὡς και εἰς τὴν Τουρκικὴν μωρολατρείαν. Καὶ ὅμως παρ' ὅλα ταῦτα οἱ Τούρκοι τὴν 10ην Ὀκτωβρίου διητύθησαν ἀριστεὰ τὴν ἐπίθεσιν, μὲ θάρρος και κατὰ τρόπον, ὃ ὅποιος ἐφανέρωσεν, ὅτι ἐγνώριζον τί ἐπραττον.

»Τὸ στρατηγικὸν σχέδιον τῆς μακεδονικῆς ἐκστρατείας ἦτο κατὰ τὴν γνώμην μου πολὺ καλὰ ὑπολογισμένον ἐν σχέσει μὲ τὴν διάθεσιν τῶν σερβικῶν δυνάμεων. Τῶν Σέρβων διαιρεσάντων τὰς δυνάμεις των εἰς τέσσαρας στρατιάς ἐπὶ μετώπῳ Β' (η) περὶ τῶν χιλιομέτρων, οἱ Τούρκοι δὲν ἐτοποθέτησαν εἰμὴ ἀπληεῖς σχετικῶς δυνάμεις ἐναντίον τῆς 1^{ης} και 4^{ης} στρατιάς, αἱ ὅποιαι διευθύνοντο πρὸς τὸ Σκιπιάκιον τοῦ Νότιο παζάρ. Ἡλπίζον ὅτι, ὅτι οἱ Ἄλβανοί, αἵτινες ἀνῆρχοντο εἰς 40000 θὰ τοῦς ὑπετερίψουν. Οἱ Τούρκοι ὑπελόγιζον ἐπὶ τῶν δυνάμεων τούτων διὰ τὸ ἀποκρούσειν πᾶσαν ἐπίθεσιν ἐκ τῶν δύο ἐξησθενημένων σερβικῶν στρατιῶν κατ' ἐλείψην τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων, τῶν ὁποίων προορισμὸς ἦτο νὰ κατατρέφουν τὴν 4^{ην} σερβικὴν στρατιάν, τὴν ἰσχυροτέραν, διότι ἀπεσελεύσατο εἰς τοὺς ἡμέτερος τῶν σερβικῶν δυνάμεων. Καταστρεφόμενης τῆς 4^{ης} στρατιάς, περὶ τοῦ ὁποίου δὲν ἀμφέβαλλον, ἐτάκοντο νὰ ρωφθοῦν ἐναντίον τῆς 3^{ης} στρατιάς, τῆς ἐρχομένης ἐκ Κιουστενδιλ με Ριέθ-θουγι πρὸς τὸ Ὄβλι και νὰ κατατρέφουν και ταῦτην. Μετὰ τοῦτο θὰ ἦτο εὐκαλοῦν νὰ ἐπιτηδένισον και τὰς δύο ἄλλας στρατιάς ἐξησθενημένας ἐκ τῆς πάλιν, πρὸς τοὺς Ἄλβανούς, και τὰ τουρκικὰ τακτικά στρατεύματα, τὰ ὅποια ὑπετερίψαν τούτους. Ὡς εἶνε φανερόν, τὸ σχέδιον ἦτο τελείως σήμερον πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς τακτικῆς ἐπιτήδεως και εἶχε διαγραφῆ ὑπὲρ ἐξαιρέτου στρατηγῶ. Τὸ ἀφάλμα ὅμως συνέστατο εἰς τοῦτο, ὅτι οἱ Τούρκοι δὲν ἐξεύρισαν ποτὶς κατὰ τὴν πραγματικὴν των ἀξίαν τὰς ἐχθρικὰς δυνάμεις και εἶχον ὑπερτιμῆσθαι πολὺ τὰς ἰδικὰς των.

Ἦτο τοῦτο τὸ ἀφάλμα, τὸ ὅποιον ἡ ἱστορία πολλάκις ἤκαστε και τὸ ὅποιον πάντοτε ἀπέληξε εἰς καταστρεφτικὰ ἀποτελέσματα. Τὸ σερβικὸν

Ἐπιτελείον ἐπίστευε, ὅτι ἐγνώριζε, ὅτι ἡ πρόθεσις τῶν Τούρκων ἦτο νὰ δώσουν μεγάλην μάχην πρὸς τὸ Ὄθτσε—Πολιέ βορείως τῶν Σκοπέλων. Τὸ σχέδιον αὐτὸ μὲ ἐξέπληττε πάντοτε. Ἐὰν ἦτο δυνατόν νὰ ἐκτελεσθῆ, δὲν θὰ ἦτο ἐπίσης δυνατόν νὰ γίνεται συγχρόνως λόγος περὶ ἐπιθέσεως τῶν Τούρκων, διότι οὕτω ἤθελον καταδικάσῃ αὐτοὺς εἰς τὴν ἄμυναν. Συγχρόνως θὰ ἐπέτρεπον εἰς τοὺς Σέρβους νὰ τοὺς προσβάλουν τὴν στιγμήν, καθ' ἣν αἱ στρατιαὶ τούτων, τοῦλάχιστον ἡ Α' καὶ Β'. θὰ ἠνοῦντο παρουσιάζονται ἑμοῦ σχεδὸν 180.000 μαχητῶν. Ἔβλε λοιπὸν ἀμφίβολον, ὅτι ὑπὸ τὰς περιστάσεις ταύτας ἀκόμη καὶ ἂν ἐπλανῶντο ὡς πρὸς τὴν ἀξίαν τῶν σερβικῶν στρατευμάτων, οἱ Τούρκοι θὰ ἠδύναντο νὰ ὑπολογίζων ἐπὶ εὐχεροῦς νίκης τόση μᾶλλον καθ' ὅσον οἱ Σέρβοι εἶχον τὴν βεβαιότητα νὰ ἐνισχυθοῦν διὰ βουλγαρικῆς μεραρχίας, ἡ ὁποία διευθύνετο ἐκ Βουλγαρίας εἰς Μακεδονίαν. Αἱ σχέψεις αὐταὶ μὲ ἐτάρασσον ὅταν τὴν 7ην καὶ 8ην Ὀκτωβρίου ἐμαθῆ τὴν δημοκεντρον πορείαν τῶν στρατιῶν πρὸς τὸ Ὄθτσε—Πολιέ καὶ αἱ ἀμφιβολαὶ μου ἠβξήσαν.

Ἦτο προσπονητὴ κίνησις ἐκ μέρους τῶν Τούρκων ἢ πράγματι ἐπεξήτουν ν' ἀναμείνουν τοὺς Σέρβους πρὸς τὸ Ὄθτσε—Πολιέ. Δὲν γνωρίζω τίποτε. Ἐὰν κρίνω ἐκ τῆς ἐκφράσεως τοῦ Φετι πάσσᾶ εἰς τὴν ἐκθεσὶν τοῦ πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τῆς μακεδονικῆς στρατιᾶς, ὅτι «ἡ ἦτα εἰς τὴν κυριωτέραν μάχην» (εἶνε αὐτὴ αὕτη ἡ ἐκφρασις τοῦ Φετι πάσσᾶ) «εἰς τὴν μάχην τοῦ Κουιάνοβο κατέστρεφε ὅλο τὸ σχέδιον τοῦ Καρασαῖτ πάσσᾶ, τοῦ διοικητοῦ τοῦ στρατιωτικοῦ σώματος Θεσσαλονίκης», δυνάμεθα νὰ υποθέσωμεν, ὅτι ὑπῆρχε ἄλλο σχέδιον. Ἔβλε πιθανόν, ὅτι ἀρχικῶς ἐσκέφθησαν νὰ δώσουν τὴν μάχην εἰς Ὄθτσε—Πολιέ, διότι καθ' ὅλους τοὺς πολέμους τοῦ παρελλήοντος αἰῶνος, οἱ Τούρκοι ἐπροτίμησαν πάντοτε τὴν ἄμυναν (καὶ πάντοτε ἔχασαν τὰς μάχας).

Ἄλλὰ τὰ συγκεντρωμένα εἰς Ὄθτσε—Πολιέ στρατεύματα διηρθύθησαν εἰς τὸ Κουιάνοβο, ὅπου, κατέφθασαν τὴν προτεραίαν τῆς μάχης πρὸς τὴν 8ην ἢ 9ην Ὀκτωβρίου. Περιελάμβανον 40.000 ἀνδρῶν περίπου. Εἰς τὸ Ὄθτσε—Πολιέ εἶχον ἀψήσαι τὸ στρατόπεδον μὲ τὰς σκηνάς, τὰ χειρουργεῖα ἐκστρατείας καὶ πολλὰ τάγματα. Ὑποθέτω, ὅτι ὁ Καρασαῖτ πάσσᾶς, ὅταν ἐμαθῆ, ὅτι μία τῶν ἐχθρικῶν στρατιῶν ἐβάδιζε πρὸς Ὄθτσε—Πολιέ, βορειοανατολικῶς, ἀπεφάσισε νὰ τελειώσῃ τὸ ταχύτερον μὲ τὴν Α', σερβικὴν στρατιάν. Ἄλλ' εἶνε ἀμφίβολον πάντοτε, ὅτι τὸ σχέδιον τοῦ Καρασαῖτ πάσσᾶ θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ ἀκόμη καὶ ἂν

οί Τούρκοι ήθελον καταγάγει μεγάλην επιτυχίαν εις Κοιμάνοβο, διότι ή Β' σερβική στρατιά εύρισκετο τήν 9ην ή 10ην Οκτωβρίου εις απόστασιν 40 ή 45 χιλιομέτρων από τοῦ Κοιμάνοβο δηλαδή εις κατεσκευασμένην πορείαν, καί ήδύνατο καταβάλλουσα υπερτάτην προσπάθειαν νά υπερφαλαγγίσῃ τοὺς Τούρκους. (Ἔτσι δὲ δὲν διέθετον δυνάμεις διὰ νά υπερασπίσθουν τὰ νώτα των συγκεντρώσαντες ἑλκας πρὸς τὸ Κοιμάνοβο. Δι' ἑλκας αὐτοῦς τοῦς λόγους (ἃ ήδύναμεθα νά πιστεῦσθωμεν, ὅτι ὁ Καρασαϊτ πασσάς θραδέως ἐλάμβανε τήν ἀπόφασίν του. Πράγματι ἀπὸ τῶν σερβικῶν συνόρων μέχρι τοῦ Κοιμάνοβο δὲν υπήρχε θέτις κατάλληλος ὡς πεδῖον τῆς μάχης διὰ μεγάλας μονάδας. Δὲν ἐθράδυνε λοιπὸν ὁ Καρασαϊτ πασσάς νά ἀποφασίσῃ. Ἀλλὰ τῆς Α' σερβικῆς στρατιάς προχωροῦσης διὰ κατεπεισμένης πορείας, ὡς καί τῆς Β'. οἱ Τούρκοι δὲν ήδυνήθησαν νά προσβάλουν τήν πρώτην πρὸ τῆς 11ης Οκτωβρίου χωρὶς νά ἐκτελοῦν εις ἀποτυχίαν.

Ὡς εἶπα ἀνωτέρω, οἱ Τούρκοι ἐξετίμων ἐλάχιστα τὰ σερβικὰ στρατεύματα. Φαίνεται δὲ ὅτι οἱ Τούρκοι ἀξιωματικοὶ ἔλεγον εἰς τοὺς στρατιώτας των, ὅτι ἀρκεῖ εἰς Τούρκους διὰ πέντε Σέρβους. Ἐν τοῦτοις οἱ λογικώτεροι ἐξ αὐτῶν ἀνεγνώριζον τήν μεγάλην ὑπεροχὴν τοῦ σερβικοῦ πυροβολικοῦ, παρετήρησαν δὲ καί ἐκ τῶν πραγμάτων ὅτι καί τὸ σερβικὸν πυροβολικὸν δὲν ήτο κατώτερον, ὅτι μάχεται καλῶς. Καί ὅμως τήν ἡμέραν ἐκείνην οἱ Τούρκοι εἶχον ἐπιτυχίαν τινά. Διότι τὸ σερβικὸν πυροβολικὸν δὲν δύναται νά θράσῃ καλῶς λόγω τοῦ ὀμιχλώδους καιροῦ καί τῆς βροχῆς. Ἀλλ' ἰδοὺ, ὅτι ή ὀμίχλη διαλύεται. Καί τὸ πυροβολικὸν ἀρχίζει νά γίνεαι ἀσθητὸν διεκκλόνον κατὰ τὴν Τούρκων πύρ δρασεικόν. Τήν στιγμὴν ἐκείνην τὸ σερβικὸν πεζικὸν ἀναλαμβάνει τήν ἐπίθεσιν. Ἐ συνέβη λοιπὸν τοῦ εἶναι ή πεπολλημισ ἐκείνη κατὰ τήν ὁποίαν εἰς Τούρκους ἀξίζει πέντε Σέρβους; Τὸ ἀπροσδόκητον τῆς στάσεως αὐτῆς τοῦ σερβικοῦ πεζικοῦ προκαλεῖ μεγίστην ήθικὴν ἐνθουσιαν ἐπὶ των Τούρκων. Δὲν ἔχουν πλέον τήν αὐτὴν ὀρμὴν, τήν αὐτὴν βεβαιότητα. Τὸ μικρόδιον τοῦ φόβου ἐπέδρασε εἰς τὰς τάξεις των καί συμπλήροί ταχέως τὸ ἔργον του.

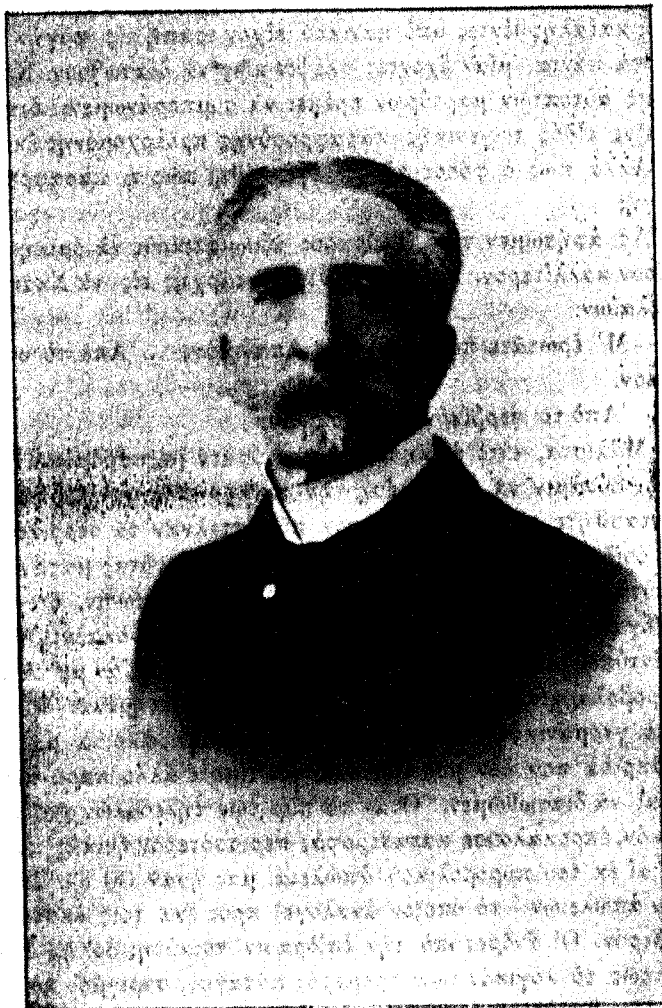
Ἐξ ἄλλου ἐφείλομεν νά ἐνθυμηθώμεν, ὅτι ὀλοκλήρος ὁ σερβικὸς λαὸς ήτο ἐνθουσιᾶς. ὅτι εἶχε τήν συνείδησιν τῆς ἀνάγκης μιᾶς νίκης, τήν μεγάλην ὀρμὴν νά ἐπιτύχῃ. Καί ή ὀρμὴ αὐτή, καί ὁ ἐνθουσιαστικὸς αὐτῶς καί ὁ πόθος τῆς νίκης κατέστησαν τὰ σερβικὰ στρατεύματα ὅτι εἶνε

σήμερον. Διότι ἐπὶ τέλους τὰ σερβικὰ στρατεύματα ἀπαρτίζονται κατὰ τὸ ἥμισυ ἐξ ἐφεδρῶν τῆς δευτέρας κατηγορίας καὶ ἐθνοφυρουῶν σχετικῶς ἐλάχιστα γυμνασμένων πλὴν τοῦ πυροβολικοῦ. (1) Δὲ ἀριθμὸς τῶν ἀξιωματικῶν εἶνε πολὺ περιορισμένος ὅσον ἱκανοὶ καὶ ἂν εἶνε οὗτοι. Ἐπὶ πλεόν ἐπικρατεῖ πειθαρχία ἰδιούτοπος, πολλὴ δημοκρατικὴ καὶ τὴν ὁποίαν στρατοὶ ἄλλου τύπου ἤθελον θεωρήσῃ ὡς ἀσπληνῆ. Ἄλλ' ἔλα μετεβλήθησαν ὑπὸ τὸ κράτος βαλῆμας ἐθνολογικῆς καὶ θερμοῦ αἰσθητικῆς τοῦ καθήκοντος. Οὕτω δὲ ἡ πειθαρχία ὑπήρξε παραδειγματικὴ. Χωρικοί, δικασταί, δικηγόροι, διευθυνταὶ γραφείων, μηχανικοί, ὑπηρέται, ἐργάται ἔλοι ἄνευ ἐξαιρέσεως τάξεως, μετὰ τῆς αὐτῆς ἀκρίβειας ἐξετέλεσαν τὰς διαταγὰς τῶν ἀνωτέρων τῶν ἄνευ γοργητισμοῦ, μὲ μεγάλην μάλιστα προθυμίαν, ὅση καὶ ἂν ἦταν σκληραὶ αἱ διαταγαὶ αὗται. Καὶ πᾶσας τὰς στερήσεις ἀπεδέχθησαν ἄνευ παραπόνου. Αἱ ἐν καιρῷ ἐρήνης συνήθειαι μεμψιμοιρίαι ἐξέλειπον. Παρτηρεῖται ἔλλειψις ἄρτου. Κανεὶς δὲν λέγει τίποτε. Σημαίνει, ὅτι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ φέρονται, ὅτι δὲν ἐδόθη καιρὸς πρὸς τοῦτο. Κανεὶς ἕμως δὲν σκέπτεται, ὅτι τοῦτο ἀποτελεῖ ἀταξίαν, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἔχουν ἄρτον κλπ, ὅχι, τὰ ὑποφέρουν ἔλα, συμμορφοῦνται ἀθρόμβως μὲ τὰς ἐλλείψεις τῆς ἐπιμελητείας, καὶ πεινασμένοι προχωροῦν, δὲν πρέπει νὰ ἀπωλεσθῇ οὔτε στιγμὴ, δὲν πρέπει ν' ἀφείθῃ εἰς τὸν ἐχθρὸν ὁ καιρὸς ν' ἀναπνεύσῃ. Πρέπει νὰ κταχθῶσιν. Καὶ ὡς ἔλοι εἰχον προσφέρει μετ' αὐταπαρνήσεως ὅτι ἠδυνήθησαν διὰ τὸν ἄγων, ὁμοίως οἱ στρατιῶται ὑπέφεραν ἐν καρτερίᾳ ἔλα τὰς στερήσεις, ὅλας τὰς ἀθλιότητας καὶ τὰ δεινοπαθήματα. (2) Θεὸς ἔδωκε εἰς αὐτοὺς τὴν νίκην ἀλλὰ δὲν ἐπεξέτεινε τὸ ἔλεός του μὲντι καὶ νὰ τοὺς χάρισῃ καλὸν καιρὸν. Χιόνι, βροχαί, βόρβορος κατ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐκστρατείας καὶ οἱ δρόμοι ἔλοι ἦσαν ρυπαροὶ καὶ οἱ ἄγροι ἐλώδεις.

»Εἰς τὴν μάχην τοῦ Κοιμάνοβο ἐγώ, ὁ ὁποῖος ἤμουν ἐλεύθερος νὰ ἐκλέξω ὅποιον δρόμον ἤθελα, εἶχα ἐπὶ τῶν ὑποδημάτων μου λάσπην, ἢ ὅποια ἐξήγγιζε 4 ἢ κοιλὰ. Δύνασθε νὰ φαντασθῆτε τί ὑπέφεραν οἱ στρατιῶται, οἱ ὅποιοι ὤφειλαν νὰ ἀνταρραχθῶν ἐπὶ λόφων καὶ νὰ διέλλουν ἀγροὺς καλλιεργημένους.

»Τὰ σερβικὰ στρατεύματα ἀντιθέτως πρὸς τὴν ἀνείληψιν τῶν Τούρκων, ἐγνώριζον ὅτι εἶχον ἀπέναντί των γενναίους καὶ ἀντέχοντας στρατιώτας, καὶ ὅτι ὁ ἄγων ἦτο δεινός.

»Τὴν ἐπαύριον τῆς μάχης τοῦ Κοιμάνοβο ἦτο προφανές, ὅτι οἱ

Ο ΕΛΛΗΝ ΠΟΛΙΤΕΥΤΗΣ ΚΑΙ ΠΡΩΗΝ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ
κ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΘΕΟΤΟΚΗΣ

κατά
επι-
των
Επι
σίαν
βλή-
του
κοί,
άται
τάς
σρα
τάς
Πεις
έγει
τρος
πρε-
ορύ-
οίν,
έχ-
εί-
όνα,
ετής
κην
και-
εία;
ρος
λά-
εφε-
καί
ύρ-
ρα-
εί

Τούρκοι καταληφθέντες ὑπὸ πανικοῦ εἶχον τραπή εἰς φυγὴν ἐγκαταλεί-
φαντες τὰ πάντα, μίαν ἔχοντες σιέψιν πῦρς νὰ διασωθῶσιν. Κατὰ τὰς ἀ-
φηγήσεις αὐτοπτῶν μαρτύρων πρέπει νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ὁ πανικός
αὐτὸς εἶνε εἰδὸς τι γενικῆς παραφροσύνης προερχομένης ἐκ τοῦ φόβου.

» Ἄλλὰ πῶς ὁ φόβος αὐτὸς ἐγεννήθη; πῶς ἢ παραφροσύνη αὐτὴ
ἐξερράγη;

» Ἄς ἀφήσωμεν τοὺς Τούρκους ἀξιωματικούς νὰ ὀμιλήσωσιν, αὐτοὶ
γνωρίζουν καλλίτερον. Γηραιὸς συνταγματάρχης εἰς τὰ Σκόπεια μοῦ ἐ-
λεγε κλαίων:

»—Μ' ἐρωτᾶτε πῶς ἐγεννήθη ὁ πανικός;... Ἐπὶ τὸ σερβικὸν πυ-
ροβολικόν.

»—Ἐπὶ τὸ σερβικὸν πυροβολικόν;

»—Μάλιστα, αὐτὸ ἐνίκησε καίπιστεύσατέ με, παρόμοιον πυροβολικὸν
ἔχει τὴν δύναμιν νὰ προκαλέσῃ τὴν φρίκην ἐνὸς πανικοῦ. Λέν δύνασθε
νὰ φαντασθῆτε ποῖον καταχθόνιον πῦρ ἔστελναν τὰ σερβικὰ τηλεβόλα,
πῶς αἱ δόξιδες τῶν ἐτρομοκρατοῦντων τῶν στρατιῶτα μαζ' ἐνῆν τὰ τηλε-
βόλα αὐτὰ ἔμειναν ἀφανῆ, πῶς εἶχαμεν τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι αἱ δόξιδες
αὐταὶ ἔβγαιναν ἀπὸ ἄδυσσον. Τὸ ἀόρατον αὐτὸ προκαλεῖ μεγίστην ἡ-
θικὴν ἐντύπωσιν. Τὰ φοβερά αὐτὰ κανόνια ἐσκέπαζαν μὲ τὰ πυρὰ τῶν
τὰς πυροβολαρχίας μας, αἱ ὁποῖαι ἦσαν τοποθετημέναι ἀπροκάλυπτοι
κατὰ τὸ γερμανικὸν σύστημα, τὸ ὁποῖον τόσον ἀκριβὰ μᾶς ἐστόλισε
τόσον ἀκριβὰ ποῦ δὲν μᾶς ἔμεινε πλέον τίποτε ἄλλο παρὰ πῶς νὰ φύ-
γωμε καὶ νὰ διασωθῶμεν. Ὅταν τὸ πῦρ τῶν τηλεβόλων σας προσέβαλλε
τὸ πεζικόν, ἐπροκαλοῦσε καταστροφὰς περιττότερον ἡθικὰς παρὰ ὕλικας,
ὅν καὶ αἱ ἐκ τοῦ πυροβολικοῦ ἀπώλειαί μας ἦσαν ! (1) οἱ ἐπὶ τοῦ συνό-
λου τῶν ἀπωλειῶν—τὸ ὁποῖον ἀναλογεῖ πρὸς ἓνα τοῖς ἑκατὸ, ἀποτελε-
σμα φοβερόν. (2) Ἄνδρες ὑπὸ τῆς ἐπίδρασιν τοιαύτης βολῆς ἔχονον κυ-
ριολεκτικῶς τὸ λογικόν των: τρομερὸς πάταγος, συριγμοὶ καὶ οὐρλιασ-
μοί, σφαῖραι θανάσιμοι ποῦ ἔπεσαν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ ἀπὸ τὰς ὁ-
ποίας δὲν ὑπῆρχε τρόπος νὰ προφυλαχθῆ κανεὶς εἰς κανὲν μέρος. Ἴδού
ὁ κυριώτερος λόγος τῆς ἡττῆς, ἴδού ἢ πηγὴ τοῦ πανικοῦ καὶ τῆς δια-
νοητικῆς ταραχῆς. Ναὶ ἐξηκολούθει ὁ συνταγματάρχης τὸ ψάξαι τοῦ
συστήματος τοῦ γερμανικοῦ πυροβολικοῦ εἶνε κτερακίτζ. Πρὸς τὸ πα-
ρὸν ἢ νίκη ὀφείλεται εἰς τὸ γαλλικὸν σύστημα εἰς τὰ τηλεβόλα Σνάϊ-
δερ—Κρεζώ.

» — Ἀλλὰ τὸ σερβικὸν πεζικὸν αὐτὸ τάχα δὲν ἔκανε τίποτε; ἢ ἡ δρᾶσις τοῦ ὑπῆρξε ἀσήμαντος;...

» — Ἀπεναντίας πολὺ μεγάλη. Τὸ πυροβολικὸν μόνον δὲν ἴδονατο ν' ἀποφασίσῃ τὴν μάχην. Προπαρετκεύαζε τὴν ἠθικὴν ἦταν καὶ τὸ πεζικὸν ἐπέφερε τὴν φυσικὴν ἦταν. Τότε δὲ ἦτο πολὺ εὐκολον δι' αὐτὸ νὰ θέσῃ ἐκτὸς μάχης ἀνθρώπους, τῶν ὁποίων ἡ διάνοια εἶχε ἤδη προσβληθῆ. Ἐπὶ πλέον τὸ σερβικὸν πεζικὸν ἀπεδείχθη ἀξιοθαύμαστον, θαρραλέον, εὐφυὲς καὶ διευθυνόμενον ὑπὸ λαμπρῶν ἀξιωματικῶν. Ἐγνωρίζομεν, συνεπέραναν ὁ συνταγματάρχης, ὅτι οἱ Σέρβοι εἶχον τέλειον πυροβολικόν, ἀλλὰ δὲν ἴδονάμεθα νὰ γνωρίζωμεν ἐπίσης, ὅτι καὶ τὸ πεζικὸν τῶν ἦτο ἀντάξιον. Τὰ δύο αὐτὰ ὅπλα ἀμιλλῶνται».

» Ἀξιοσημείωτος ἐμπιστοσύνη, ἐξακολουθεῖ ὁ πολεμικὸς ἀνταποκριτῆς κ. Ταμπούρνὸ, ἀπειλατεστάθῃ ἐν τῇ σερβικῇ στρατῇ μεταξὺ τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τοῦ πεζικοῦ. Τὸ πεζικὸν λατρεῖ τὸ πυροβολικόν του. Εἶνε ἡσυχον ὅταν ἀκολουθῆται ἀπὸ τηλεβόλα, καὶ τὸ πυροβολικὸν ἐπίσης εἶνε ἡσυχον ὅταν βλέπῃ τὸ πεζικὸν του πρὸ αὐτοῦ.

» Μοῦ συνέβη πολλάκις νὰ ἰδῶ πεζικοὺς ἀσπαζομένους τὰ τηλεβόλα, πρὸ τῶν ὁποίων παρήλαυνον, μὲ τὴν λατρίαν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν θὰ εἰδένυσον πρὸς ἱερὰ ἀντικείμενα. Ἐν εὐχισμῷ πεζικοῦ διέρχεται, οἱ στρατιῶται πλησιάζουσιν τὰ τηλεβόλα καὶ τὰ ἀπάζονται λέγοντες: «Αὐτὰ εἶνε ἡ ἐλπίδα μας». Ὁ διοικητὴς τῆς πυροβολαρχίας δίδει τότε τὴν διαταγὴν: «Ἀποκαλυφθῆτε» καὶ εἶχε τὸ ὕψος ὡς ἔδωκε λέγει: «Ἀποκαλυφθῆτε πρὸ ἐνὸς Ἁγίου, ὁ ὁποῖός μας προστατεύει». Ἐνὰ γενικὸν «Ζίβιο» ἐκρήγγυται, οἱ πεζικοὶ καὶ οἱ πυροβοληταὶ ἀνταλλάττον ἀπκαμίον.

» Ἡ ἐμπιστοσύνη τοῦ ἐνὸς ὅπλου πρὸς τὸ ἄλλο ἔχει σπουδακιοτάτην σημασίαν. Ἐκίστη δὲ στρατικὴ ὀφείλει νὰ ἐπιζητῆ καὶ νὰ καλλιεργῆ τὴν ἐμπιστοσύνην ταύτην. Εἶνε τὸ ἐχέγγυον τῆς νίκης. Πέραν δὲ τῆς καλῆς ταύτης ιδιότητος παρετήρησα καὶ δύο ἄλλα ἀκόμη προτόντα εἰς τὸν σερβικὸν στρατόν, τὰ ὁποῖα ὀφείλουσαν ν' ἀποδεχθῶν καὶ ν' ἀναπτύξουσιν εἶσι οἱ στρατοί.

» Τὸ πρῶτον εἶνε ἡ πεποιθήσις, ὅτι ὁ ἀξιωματικὸς εἶνε ἡ δύναμις, ἢ ὁποῖα ὀδηγεῖ πρὸς τὴν νίκην. Διὰ τὸν λόγον δὲ τούτον οἱ Σέρβοι στρατιῶται ἐπεραιοῦντο πολὺ τοῦς ἀξιωματικοῦς τῶν καὶ ἐπὶ τοσούτῃ μάλλον καθ' ὅσον μεταξὺ αὐτῶν ἐπῆλθον μεγάλαι ἀπίστικαι. Οἱ στρατιῶται δὲν ἔπαυον νὰ λέγουν εἰς αὐτοῦς: «Μὴν ἐκτίθεσθε τόσον, φυλαχθῆτε· εἰμ-

ποροῦμε νὰ προχωροῦμε μόνον». Ἡ μέριμνα αὐτὴ ὑπὲρ τῶν ἀξιωματικῶν ἔχει τοῦτο τὸ καλόν, ὅτι συντελεῖ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς πρωτοβουλίας τῶν στρατιωτῶν. Θέλουν νὰ προφυλάξουν τὸν ἀξιωματικόν διὰ νὰ μὴ ἐκτίθεται εἰς τὸν κίνδυνον καὶ διὰ νὰ δύναται νὰ ἔχη τὴν γενικὴν διεύθυνσιν. Κατὰ γενικὸν κανόνα αἱ σχέσεις μεταξὺ ἀξιωματικῶν καὶ στρατιωτῶν ἐν τῷ σερβικῷ στρατῷ ἔχουν ἐγκάρδιον χαρακτήρα. Ἐξ τῶν σερβικῶν στρατῶν, ὅπως καὶ εἰς τὸν Ρωσικόν, ὁ ἀξιωματικὸς λέγει πάντοτε εἰς τοὺς στρατιώτας «Καλὴν ἡμέραν». Τοὺς ἀπευθίνει ἀκόμη τοὺς ἐξῆς λόγους: «Ὡ! Θεὸς βοηθός». Καὶ οἱ στρατιῶται ἐπαναλαμβάνουν τὴν εὐχὴν ταύτην. (Ὡ! ἀὐτὰ ἀπηχῶν εἰς τὸνον ἀπρωτύτου). Ἦνε ἐξ ἄλλου ἐκτάκτως σπουδαίον νὰ κατανοήτῃ ὁ στρατιώτης, ὅτι τὸ νὰ ὑποχωρήσῃ εἶνε περισσύτερον ἐπικίνδυνον τοῦ νὰ προχωρή. Καὶ ὁ Σέρβος στρατιώτης ἠγνόησε τοῦτο μόνον. Ἐξηγητάται τὴν πεποθήτην. ὅτι τὸ σερβικόν πυροβολικόν εἶνε ἐξαιρετικόν, καὶ ὅτι ἐν καιρῷ ἐρήνης ἐγινεάζετο καλῶς. Κατὰ τὴν μάχην οἱ Σέρβοι ἀξιωματικοὶ τοῦ πυροβολικοῦ εἶχον πᾶρξον/η) καλὸν σύστημα. Ἐξηγουνοὶ εἰς τὴν σκοποβολὴν πρὸς τὰ σημεῖα εἰσεῖνα, ὅπου κατὰ τοὺς ὑπολογισμούς τινι ἦθύνετο ν' ἀναφανῆ ὁ ἐχθρός, διὰ νὰ εἶνε εἰς θέσιν νὰ ὑπολογίζον τὴν ἀπόστασιν, καὶ κατὰ τὴν ἐμφάνισίν του νὰ διευθύνουν κατ' αὐτοῦ βολὴν ἀτραπιαίαν καὶ ἀσφαλῆ.

Κατὰ τὴν μάχην τοῦ Κοιμάνοβο, χάρις εἰς τὸ σύστημα τοῦτο οἱ Σέρβοι ἐπέφεραν εἰς τὸν ἐχθρὸν σπουδαίας ἀπωλείας. Κατέστρεψαν ἐπὶ παραδειγματι δλοκλήρον βλην ἱππικόν, ἐμφανισθεῖσαν ἐπὶ ἐδάφους σημανθέντος παρὰ τοῦ πυροβολικοῦ καὶ ἡ βολὴ ὑπῆρξε τόσον ἀκριβὴς καὶ τόσον ἀφοδρά, ὥστε οἱ αὐτόπται μάρτυρες θεόαιον, ὅτι οὐδεὶς ἱππεὺς ἠδυνήθη νὰ διασωθῇ.

Ἐξῆς τὴν περιέργειαν νὰ ἐρωτήσω ποίαν ποσότητα πυρομαχικῶν κατανάλισκε τὸ σερβικόν πυροβολικόν ἐν καιρῷ ἐρήνης. Φαίνεται δέ, ὅτι κατανάλλσκει πολὺ μεγαλειότεραν ἢ οἱ ἄλλοι στρατοί. Καὶ γνωρίζετε τὸ ἀποτέλεσμα τούτου; Ἦνε, ὅτι ἔχει μόνον τὸ πῆρ τῶν Σέρβων ἐνέσπειρε τὸν τρόμον, τὸν πανικὸν καὶ τὸν θλετρον, ἀλλὰ εἰς οὐδένα πόλεμον ἐγένετο χρήσις τόσον ὀλίγων δάιδων. Ἡ Σερβία ἐδαπάνησε μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὀλιγώτερον τῶν 8 % τῆς προμηθείας τῶν πυρομαχικῶν, τὴν ὅποιαν διέθετε. Ἐκάστη ριπτομένη ὄβις εἶχε ὑπολογισθῆ ἐκ τῶν προτέρων. Ὡσαύτως τὸ πεζικόν ἐπείθετο τῶν φουσιγγίων του. Ἦξ

των ἑνωτέρων δυνάμειθα νὰ ἐξαγάγωμεν τὸ ἀξίωμα: Περὶ σφόδρα πηρομα-
χικὰ διαπικνύνται ἐν καιρῷ εἰρήνης, περιττότερα ἐξοικονομοῦνται ἐν
καιρῷ πολέμου. Ἰβὲ οὐ πάλιν προκίπτει τὸ συμπέρασμα: Μὴ φεῖσθε
πυρομαχικῶν ἐν καιρῷ εἰρήνης.

»Συνταγματάρχης τοῦ πυροβολικοῦ τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ μὲ ἀφη-
γετὰ ὅτι δύο ἔτη πρὸ τοῦ πολέμου εἶχε παρατεῖ κατὰ τὰ γυμνάσια
βολῆς τοῦ σερβικοῦ πυροβολικοῦ, ὡς καὶ κατὰ τὰ μεγάλα γυμνάσια.
Ἰκτότε δὲ εἶχε προεῖπει, ὅτι τὸ σερβικὸν πυροβολικόν, ἢ ἡδύναξ νὰ
κατατεῖ μίαν ἡμέραν τὸ καλλίτερον ὄλοκληρῶν τῆς ἰδρύσεως. Καί
αἱ πρόβλεψεις μου ἐπηλήθευσαν ὅλαι προσέθηκεν ὁ συνταγματάρχης

»Ὁ ἀναγνώστης ἐπιθυμῶν ἴσως νὰ μάθῃ ποία εἶνε ἐπὶ τέλος τὰ
πλεονεκτήματα τοῦ πυροβολικοῦ Σινάδερ Κρεζῶ, τοῦ παραδεξιμένου
παρὰ τῆς Σερβίας, τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Ἑλλάδος (καθὼς καὶ τῆς
Ρωσσίας) ἐπὶ τοῦ γερμανικοῦ πυροβολικοῦ Κρουπ μὲ τὸ ὄπλον ἦτο ἐ-
φοδιασμένος ὁ τουρκικὸς στρατός. Πῶς εἶνε δυνατὸν εἰς τὸν γερμανικὸν
στρατὸν τὸν θεωρούμενον ὡς τὸν πρῶτον ὄλοκληρῶν τῆς ἰδρύσεως, τὸ
πυροβολικὸν νὰ εἶνε κατωτέρον συστήματος; Ὁ γερμανικὸς στρατός εἶνε
ὁ καλλίτερος τῆς ἰδρύσεως; Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ φέρῃ κρίσιν ἐπὶ τοῦ θέμα-
τος τούτου; ἀλλ' εἶνε ἐκτὸς πάσης ἀμφισβητήσεως, ὅτι τὸ τουρκικὸν πυ-
ροβολικὸν ἐφοδιασμένον μὲ γερμανικὰ τηλεβόλα, ἦτο πολλὸ κατώτερον
τοῦ σερβικοῦ πυροβολικοῦ, τὸ ὄπλον εἶχε γαλλικὰ τηλεβόλα. Ἡ ὑπε-
ροχή τοῦ σερβικοῦ πυροβολικοῦ ἐπὶ τοῦ τουρκικοῦ πυροβολικοῦ συν-
σταται πρὸ παντός εἰς τὴν καλλιτέραν προπαρασκευῆν τοῦ προσωπικοῦ
τοῦ πυροβολικοῦ καὶ ἔπειτα εἰς τὸ σύστημα τῶν τηλεβόλων (ὅχι εἰς τὴν
ποιότητά του).

»Ἡ ἐκπαίδευσις τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ σερβικοῦ πυροβολικοῦ τότεν
ἀπὸ τεχνικῆς ὕπου καὶ ἀπὸ πρακτικῆς ἀπόψεως εἶνε τελεία. Ἡ ὑπερέ-
τα τῶν τηλεβόλων γνωρίζουν ἀριστερὰ τὸν χειρισμὸν τῶν χάρις εἰς τὰ
ἐπανειλημμένα γυμνάσια βολῆς ἐν καιρῷ εἰρήνης.

»Μοῦ εἰσέθη εἰς κίρρα νὰ παρακολουθήσῃ τὸ ἔργον τῶν ὑπηρετῶν
κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μάχης. Ὁ σκοπὸς ἐγνώριζε τί ἔπρεπε νὰ πράξῃ,
εἰργάζετο ἡσύχως, αὐτομάτως ὡς τροχὸς μίσε μηχανῆς.

»Οἱ Σέρβοι λοιπὸν ἔχουσιν ἰδιαιτέραν ἔριμα διὰ τὸ πυροβολικόν. Φαί-
νονται προκίσιμένοι μὲ ἰδιαιτέραν κλίσιν διὰ τὸ ὄπλον τοῦτο.

»Οἱ Τούρκοι πυροβολοῦνται εἶνε ἀτελῶς προπαρασκευασμένοι αἱ ἀ-

σκήσεις αὐτῶν εἰς τὴν βολὴν ἐν καιρῷ εἰρήνης ὑπῆρξαν ἀσήμαντοι. Ἐκαστον τουρκικὸν τηλεβόλον ἔχει ἰδιαίτερον σημειωματάριον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐγγράφεται ὁ ἀριθμὸς τῶν ριφθεισῶν βολῶν καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῶν (σημειωματάριον γερμανικὸν προσερχόμενον ἐκ τοῦ ἐργοστασίου). Ὅσα σημειωματάρια ἐν τούτοις ἔτυχε νὰ φυλλομετρήσω εἶχον ὀλίγας τοιαύτας σημειώσεις. Τὰ περισσότερα μάλιστα ἐξ αὐτῶν εἶχον μόνον τὰς σχετικὰς μὲ τὰς δοκιμὰς βολῆς τὰς γενομένας εἰς τὸ ἐργοστάσιον κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς παραδόσεως. Τοῦτο δὲν πρέπει ν' ἀποδοθῆ εἰς ἀμέλειαν, διότι εἰς Τουρκίᾳ ἀξιωματικὸς μοῦ ἔλεγε, ὅτι ἐκάστη βολὴ ἐτημειοῦτο ἀκριβῶς. Ἄλλ' οἱ Τούρκοι γενικῶς ἀνέβαλλον εἰς ἀόριστον τὰς ἀσκήσεις βολῆς τοῦθ' ἕπερ ἐν μέρει ἐξηγῆται τὰ θλιβερὰ ἀποτελέσματα.

»Ὅσον ἀφορᾷ τὴν μέθοδον τῆς μάχης τοῦ πυροβολικοῦ, τὸ ζήτημα δεόν νὰ ἐξετασθῆ ὑπὸ δύο ὀψεως. Ἡ πρώτη ἀφορᾷ αὐτὴν τὴν βολὴν, ἡ δευτέρα τὸ σύστημα τῶν τηλεβόλων.

»Ἡ τουρκικὴ μέθοδος συνίσταται νὰ βάλλουν αἱ πυροβολαρχαὶ ἀπροκάλυπτοι κατὰ τὸ γερμανικὸν σύστημα, τὸ ὁποῖον ἀποδέχεται, ὅτι τὸ νὰ καλύπτονται τὰ τηλεβόλα ἢ κάλλιον νὰ τοποθετοῦνται κεκαλυμμένα διὰ νὰ βάλλουν, παρουσιάζει πρῶτον τὸ μειονέκτημα τῆς ἐνωφελούς χρήσεως πυρομαχικῶν πρὶν ἢ εὐρεθῆ ἢ ἀποτελεσματικὴ βολὴ καὶ ἔπειτα τῆς διασκορπίσεως τῶν ὀβιδῶν ἐπὶ ἐπιφανείας ὑπερμέτρως μεγάλης. Ἐνῶ τὸ ἀπροκαλύπτως βάλλειν ἐπιτρέπει εὐκολώτερον τὸν κανονισμὸν τῆς βολῆς καὶ τὴν ἐλάττωσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ματαίως ριπτομένων ὀβιδῶν. Ἐπὶ πλέον ἡ βολὴ καθίσταται εὐχερεστέρα, ἢ ζώνη τοῦ στόχου δύνανται νὰ ἐλαττωθῆ, τοῦθ' ἕπερ εἶδει ὡσαύτως σπουδαίαν οἰκονομίαν ἀπὸ ἀπόψεως χρήσεως πυρομαχικῶν καὶ συγχρόνως ἐξασφαλίζει θετικώτερον ἀποτέλεσμα βολῆς.

»Οἱ Γερμανοὶ σκέπτονται, ὅτι μίᾳ πυροβολαρχίᾳ βάλλουσα κεκαλυμμένη, δύνανται εὐκόλως νὰ καταστραφῆ παρ' ἐχθροῦ βάλλοντος ἀκαλύπτως πρὶν ἢ εὐρη καιρὸν νὰ κανονίσῃ τὴν βολὴν τῆς. (Ὅση ἀμόρφωτον καὶ ἂν ἦτο τὸ προσωπικόν, ὅση ἀτελής καὶ ἂν ἦτο ἡ ἀνωτέρα διοίκησις τοῦ τουρκικοῦ πυροβολικοῦ, τὰ πλεονεκτήματα τοῦ παρὰ τῶν Γερμανῶν παραδεδομένου συστήματος θὰ ἐγίνοντο ὅπως δῆποτε αἰσθητά. Πολλοὶ Τούρκοι ἀξιωματικοὶ ἐσπούδασαν ἐν Γερμανίᾳ. Ὁ τουρκικὸς στρατὸς εἶχε Γερμανοὺς διδασκάλους. Τέλος τὰ γεγονότα μᾶς ἐδί-

δαξαν, ότι κατά την έκστρατείαν ταύτην Γερμανοὶ ἀξιωματικοὶ ἔλαβον μέρος καὶ μεταξὺ αὐτῶν ἀξιωματικοὶ τοῦ πυροβολικοῦ. Καὶ μὲλα ταῦτα ὡς βλέπετε ἐκ τῶν παρατηρήσεών μου, τὰ ἐπιτευχθέντα ἀποτελέσματα ὑπῆρξαν ἀρνητικά. Τὸ σερβικὸν πυροβολικόν, ὄρων κεκαλυμμένον, ἐκάνονιζε τάχιιστα τὴν βολὴν του, καὶ εἰς δύο ἢ τρία λεπτὰ ἐπέβαλλε σιγὴν οὐ μόνον εἰς τὰ ὄρατὰ τηλεβόλα τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλ' ἀφήρει παρ' αὐτοῦ πᾶσαν πιθανότητα νὰ τὰ διασώσει, διότι συγχρόνως κατέστρεφε τὸ πλεῖστον τῶν ὑπηρετῶν καὶ τῶν ἵππων.

Ἐὰν εἶμαι εἰδικός, ἀλλ' ἐξάγων τὰ συμπεράσματά μου κατόπιν προσωπικῶν μου παρατηρήσεων καὶ ἐκ τῶν δεδομένων, τὰ ὅποια μοῦ ἐπαρχωρήθησαν ἐπὶ τόπου, φρονῶ, ὅτι τὰ ἰδιάζοντα γνωρίσματα τῶν δύο προμνημονευθέντων συστημάτων Σνάϊδερ - Κρεζὼ καὶ Κρούπ, δύνανται νὰ συνοψισθῶσιν ὡς ἑξῆς: Τὸ ἰδιάζον γνωρίσμα τοῦ νεωτέρου πυροβολικοῦ, κοινὸν δι' ἀμφότερα τὰ συστήματα, εἶνε ἡ ταχεῖα βολή. Εἰς ἕν λεπτὸν ἕκαστον τηλεβόλον δύνανται νὰ βάλῃ εἰκοσι καὶ πλέον βόλβας. Ἐκαστον τηλεβόλον παλαιῶ συστήματος κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς βολῆς εἶχε τὸ ἐλάττωμα νὰ ὀπισθοχωρῇ καὶ ἐπρεπε νὰ ἀπαναφέρεται εἰς τὴν θέσιν του, τοῦθ' ὅπερ ἐπροκάλει σημεῖνον βραδύτητα. Πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἀτελείας ταύτης ἐπεζητήθησαν νὰ ἐφέρουν μηχανήματα, τὰ ὅποια νὰ παρεμποδίζῃ τὴν ὀπισθοχώρησιν αὐτῶν καὶ νὰ διατηρῇ τὸ τηλεβόλον εἰς τὴν ἀρχικὴν του θέσιν. Μόνον παρομοίᾳ ἐφέρεσις ἢ ἀ γδύνατο νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ταχεῖαν ἐπαναληπτικὴν βολὴν χωρὶς νὰ παρίσταται ἀνάγκη νέας σκοπέσεως μετ' ἑκάστην νέαν ἐκτυροκρότησιν.

Ἐμετὰ μακροχρονίους καὶ κοπιώδεις ἐρεῦνας καὶ δοκιμὰς ἐφεῦρον τέλος καὶ ἀπεδέχθησαν δύο διάφορα μηχανήματα ἐκπληροῦντα τὸν σκοπὸν τοῦτον. Τὸ ἕν εἶνε γαλλικὸν καὶ ἐφαρμόζεται εἰς τὰ τηλεβόλα Σνάϊδερ - Κρεζὼ καὶ τὸ ἕτερον γερμανικὸν καὶ χρησιμεύει διὰ τὰ τηλεβόλα Κρούπ.

Τὰ γερμανικὰ τηλεβόλα Κρούπ ἔχουν ἀναδοχέα, ὅστις δέχεται τὴν ὁρμὴν τῆς ὀπισθοδρομήσεως ἐπὶ εἰδικῶν ἐλατηρίων, τὰ ὅποια συστέλλονται κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς βολῆς. Διαστελλόμενα δὲ κατόπιν ἐπαναφέρουν τὸ τηλεβόλον εἰς τὴν ἀρχικὴν του θέσιν.

Τὰ γαλλικὰ μηχανήματα ἔχουν ἀναδοχέα ὑδροπνευματικόν.

Ἐμετὰ τὸν ἐλατήριον, ὅσην στερεὴν καὶ ἂν εἶνε χάνει τὴν ἀρχικὴν του ἐλασικότητα ἕνεκα τῆς ἐπαναληπτικῆς βολῆς, ἐνῆ ὁ ἄλλος εἶνε ἰσο-

ἥδες ελατήριον, τὸ ὅποιον οὔτε θραύεται, οὔτε καταπονεῖται. Θεωρητικῶς δὲ ὑδροπνευματικὸς ἀναδοχὸς ἤ ἀνάδερ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὁ καλλίτερος. Ἡ δὲ θεωρητικὴ αἴτη ὑπεροχὴ κατεδείχθη ἐξόχως ἐν τῇ πράξει. Τὸ σερβικὸν πυροβολικὸν ἔσκαλε πολλὰς ἐλασσινάδας βολῶν χωρὶς τὰ τηλεβόλα νὰ μετακινήθουν τῶν (ἴετε ἐν τ.ο) οἷδ' ἐπ' ἐλάχιστον, ἐνῶ ἐξ ἄλλου αἱ δριβδες ἔφθανον ἐπακριβῶς τὸν σκοπὸν.

Ἡ βολὴ τοῦ τουρκικοῦ πυροβολικοῦ ἦτο πολὺ διάφορος. Μία ἢ δύο δριβδες εὑρισκον τὸν στόχον, ἐνῶ αἱ λοιπαὶ ἔπιπτον πλαγίως ἢ καὶ πέραν. Τοῦτο δέον ν' ἀποδοθῇ ἀπολλειστικῶς εἰς τὴν ἀτέλειαν τοῦ ἀναδοχέως. Ἀνεξαρτήτως δὲ τούτου ἡ δριβδοντία κίνησις τοῦ στομίου τοῦ τηλεβόλου Κροὺπ ἔχει τόσον βολῆς κατὰ πολὺ βλιγώτερον ἐκτεταμένον τοῦ γαλλικοῦ τηλεβόλου.

Γενικῶς τὸ γαλλικὸν σύστημα ἔδωκε ἀνώτερα ἀποτελέσματα. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν βολὴν πρὸς ἀόρατον στόχον, δηλαδὴ βολὴν ἐκπεπομένην ἐκ τηλεβόλων, τὰ ὅποια εὑρίσκονται κεκαλυμμένα καὶ τὴν μὲ τὸν τρόπον τούτον ὑπέριμετρον κατακλύωσιν δριβδῶν, ἡ πραγματικότης ἀπέδειξε, ὅτι μετὰ τῶν ἢ τρεῖς βολῶν καὶ συνήθως κατὰ τὴν δευτέραν, οἱ Σέρβοι πυροβοληταὶ ἐπετύγχανον τὸν στόχον. Τοῦτο βεβαίως ὀφείλεται εἰς τὴν πείραν τῶν πυροβολητῶν καὶ εἰς τὴν καλὴν ποιότητα τῶν μηχανημάτων καὶ ἐξαρτημάτων τῶν τηλεβόλων, πλεονεκτήματα ταῦτα διακρίνοντα τὸ γαλλικὸν πυροβολικόν. Τὰ τουρκικὰ τηλεβόλα κατέχοντα πάντοτε ἀποκεκαλυμμένα θέσεις, ἐβρομβαρδίζοντο παρὰ τοῦ σερβικοῦ πυροβολικοῦ μόλις τούτο τὸ διακρίνε. Καὶ ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ τὰ διακρίνῃ μόλις ταῦτα ἔβαν, ἐνῶ οἱ Τούρκοι σπανίως ἀνεκάλυπτον τὰ τηλεβόλα τῶν ἀντιπάλων των, τὰ ὅποια ἦσαν κεκαλυμμένα διὰ τῶν λόφων.

Ἀκόμη ἔν γεγονὸς πολὺ ἀξιοσημείωτον. Εἶχα τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἰδῶ εἰς τὸ τουρκικὸν στρατόπεδον γαλλοὺδίνους θώρακας, προηρισμένους νὰ προσφυλάσσουν τοὺς πυροβολητὰς ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦ πεζικοῦ. Οἱ θώρακες αὗτοι εἶχον διατρηθῆ ὑπὸ σφαιρῶν. Εἷς ἕνα ἐξ αὐτῶν ἡ σφαῖρα εἶχε ἀνοξῆ ὅπην καὶ ἐφόνευσε τὸν σκοπευτήν. Οὐδεμία ἑμὸς ἀσπίς σερβικοῦ τηλεβόλου εἶχε διατρηθῆ...

Ἡ μάχη τοῦ Κουμάνοβο, ἐξακολουθεῖ ὁ πολεμικὸς ἀνταποκριτὴς κ. Ταμπουρνό, εἶχεν ἀποθαρρύνῃ καὶ ἀποσυνῆθη τὸν τουρκομακεδονικὸν στρατὸν, ὅστις πλέον ἦτο ἀνίκανος νὰ νικήσῃ. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΑΚΚΑΣ ΑΡΧΙΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΥΠΟΠΛΟΙΑΡΧΟΣ ΤΩΝ ΚΑ-
ΝΟΝΙΟΦΟΡΩΝ Α' ΚΑΙ Β' ΕΙΣΕΛΘΩΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΜΒΡΑΚΙΚΟΝ ΚΟΛ-
ΠΟΝ ΤΗΝ ΝΥΚΤΑ ΤΗΣ 3 4 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ.

Ίστορ. Βαλκανοτουρκικού πολέμου Γραφ. Βόικου

σερβικὸν δὲν ἀπέμεινε εἰς αὐτὸν εἰμὴ τελευταία μεγάλη, κατὰ τὸ μάλ-
λον καὶ ἤττον, προσπάθεια. Ὡς πρὸς τὸ ἔριστικὸν ἀποτέλεσμα, τοῦτο
ἦτο γνωστὸν ἐκ τῶν προτέρων.

»Ἡ μάχη τοῦ Κουμάνοβο ἔδωκε ὡς λίαν πολέμιον 100) σχεδὸν ἀξιο-
ματικούς, ἀλλ' ὀλίγους στρατιώσας αἰχμαλώτους, μόνον 2,000 περίπου
156 τηλεβόλα ἐπαναληπτικῆς βολῆς ἐκ τῶν ὁποίων 18 ὀλμοβόλα τῶν
12 ἑκατοστομέτρων, 72 σιδηρᾶς λήμβους γεφυροσκευῆς, 4 φορητὰ χει-
ρουργεῖα, ὑλικὸν στρατοπεδείσεως μεταξὺ τοῦ ὁποῦ 1000) μεγάλα
τουρκικὰ σκηναί, 60,000) σχεδὸν ἐπαναληπτικῶν ἔπλων, ποσότητα
πυρομαχικῶν πυροβολικῶν, φυσικῶν, στολῶν, ἐργαλείων μηχανικοῦ,
δυναμίτιδος, τροφίμων, νομῆς διὰ τὰ ζῆα κ.λ.π.

»(Ὁ Φετι πασσᾶς ἀνεκοίνου) τὴν 10ην Ὀκτωβρίου, ὅτι ὁ σερβικὸς
στρατὸς εἶχεν ἠττηθῆ, ὅτι οἱ Σέρβοι ὑπεχώρουν, ἐγκαταλείποντες τὸ
πυροβολικὸν καὶ ὅτι τὰ τουρκικὰ στρατεύματα τοὺς κατεδίωκον. Δὲν ἔ-
λειπε ἄλλο δι' ἀπὸ τὰς πληροφουσίας ταύτας εἰμὴ νὰ ἐρισθῆ ἀκριβῶς ἡ
ἡμέρα, καθ' ἣν τὰ τουρκικὰ στρατεύματα θὰ εἰσῆρχοντο θριαμβευτι-
κῶς εἰς τὸ Βελιγράδιον...

»Ἦνεν ἐν τούτοις ἡμιστὰ παραδεκτόν, ὅτι ὁ Φετι πασσᾶς ἠδυνήθη
νὰ ψευσθῆ κατὰ παρόμοιον τρόπον παρὰ τὴν σερβικὴν παρουσίαν, ἡ
ὅποια λέγει «φεύγεις σὺν Τούρκος». Τὸ Κουμάνοβο δὲν εἶνε βεβαίως
εἰς τὴν ἄλλην ἄκρην τοῦ κόσμου, ἀπέχει μόνον μίαν ὥραν σιδηροδρο-
μικῶς τῶν Σκοπειῶν. Κάτοικοι τινὲς τῶν Σκοπειῶν θὰ εὗρισκοντο ἐ-
κεῖ. Ἡ τακτικὴ λοιπὸν τοῦ Τούρκου στρατηγοῦ ἐξηγεῖται ἐκ τῆς ἐμπι-
στοσύνης, τὴν ὁποῖαν εἶχε ἐπὶ τῶν στρατευμάτων του καὶ γράφων, ὅτι
ἔγραφε, ἐπίστευε εὐλικρινῶς, ὅτι τοῦτο ἠθέλε πραγματοποιηθῆ ἀπὸ μᾶς
στιγμῆς εἰς τὴν ἄλλην.

»Ἦνεν αὐτὸς οἷος ὁ στρατηγὸς Φετι πασσᾶς, ὅστις εἶχεν εἰπῆ εἰς
τοὺς φίλους του ἐν Βελιγράδιον, ὅπου ἐπὶ μακρὸν κατεῖχε τὴν Πέτιν τοῦ
πρεσβυτεῦ τοῦ Τούρκου. ὅτι παρ' ἑλπί τὴν λύπην τὴν ὅποian ἠθῆ-
νετο καὶ ἦτοι προήρχετο ἐκ τῆς ἀγάπης του πρὸς τοὺς Σέρβους. Ἡ ἦτο
ὑποχρεωμένος μίαν ἡμέραν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ Βελιγράδιον μετὰ τῶν στρα-
τευμάτων του.

»Καὶ δὲν ἠπατήθη τὴν φορὰν αὐτήν, διότι πράγματι τὰ τουρκικὰ
στρατεύματα κατέφθασαν εἰς τὴν περικλῆν πρωτεύουσιν, ἀλλ' ἄλλοίμο-

νον! οὐδεὶς ἐπειρήμησεν αὐτά, διότι δὲν ἐφθασαν ὡς νικηταί, ἀλλ' ὡς αἰχμάλωτοι.

Ἡ εἰδησις, τὴν ὁποίαν μετεβόλασε ὁ Φετι πασσάς, κατέβληψε τοὺς χριστιανούς κατοίκους τῶν Σκόπειων. Ὅλοι ἐκρύβησαν εἰς τὰς οἰκίας των, καὶ οὐδεὶς ἐφαίνετο εἰς τοὺς δρόμους, διότι ὅλοι ἀπέφυγον νὰ ἴδουν τὴν θριαμβευτικὴν ἔκφρασιν τῶν Τούρκων.

Ἐν τούτοις οἱ Τούρκοι δὲν ἐφαίνοντο ποσῶς εὐθυμοὶ. Οἱ κατοικοῦντες μάλιστα εἰς τὰ Σκόπεια δὲν εἶχον τὸ ὕψος, ὅτι ἀπέδιδον πίστιν εἰς τὰς πληροφορίας τοῦ πασσά των καὶ ἀπήντων εἰς τὰς ἐρωτήσεις δι' ὑπεκφυγῶν.

Τὴν 12ην Ὀκτωβρίου φήμη ἐκυκλοφόρησε εἰς Σκόπεια, ὅτι κατὰ τὴν μάχην τοῦ Κοιμιάνοβο ὁ τουρκικὸς στρατὸς εἶχεν ὑποστῆ ἀποτυχίας τινάς. Ἀποσπάσματα ἀνεφάνησαν, ἀλλ' εἰς ποίαν ἠλιθερᾶν κατάσκειν! ἀνευ τυροβολικοῦ, ἀνευ ὀπλων, μὲ ξεσχισμένας στολάς, ἐπονημένα. Οἱ χριστιανοὶ ἐμάντευσαν τότε τὴν ἀλήθειαν, τόση μᾶλλον κατ' ἔσον τὸ πλείστον τῶν στρατευμάτων διήλθον τὴν πόλιν χωρὶς νὰ σταματήσουν, μὴ ὑπακούοντα εἰς τὰς διαταγὰς τῶν ἀνωτέρων των καὶ κατεβλήθημενα πρὸς τὰ πλείστον χωρὶς. Διότι μέγα μέρος τῶν στρατιωτῶν κατήγγοντο ἐξ αὐτῶν καὶ ἠρνοῦντο νὰ ἐξακολουθήσουν τὸν πόλεμον.

Ὁ Φετι πασσάς ἐτάκτετο ἤδη τι ἄφειλε νὰ πράξῃ, νὰ παραδώσῃ τὰ Σκόπεια ἀμαχίητι ἢ νὰ ἀμυνθῇ αὐτῶν;

Ἰδοὺ τὸ ζήτημα, τὸ ὁποῖον συνετάραξε τοὺς Τούρκους. Καὶ ὁ Φετι πασσάς ἐτηλεγράφησε εἰς τὸν ἀρχιστρατῆγον τοῦ Μακεδονικοῦ στρατοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ, ὅτι ἐξ ὅλου τοῦ στρατοῦ κατέβλησαν εἰς τὰ Σκόπεια μόνον 40,000 ἀνδρῶν· ὅτι ἐπελήμει ν' ἀνταρχηματίσῃ τὰς μονάδας καὶ ὅτι ἐτάκτετο νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν πόλιν μέχρι καὶ τῆς τελευταίας ρανίδος τοῦ αἵματός του.

Ὁ ἀρχιστρατῆγος ἀπήντησε, ὅτι ἦτο κεραινόπληγτος ἐκ τῆς εἰδήσεως τῆς ἡττῆς κατὰ τὴν γενικὴν μάχην, ἀλλὰ τοῦτο δύναται νὰ συμβῇ εἰς πάσαν ἐκστρατείαν, ὅτι κατὰ τὴν γνώμην του δὲν ἔπρεπε ν' ἀποθαρρυνθῆναι, ἀλλ' ὅτι ἄφειλον νὰ ὑπερασπίσων τὰ Σκόπεια, ἤθελε δὲ φρονεῖσθαι ν' ἀποσταλάσῃ νέα στρατεύματα. Συνεβούλευσε ἀκόμη τὴν ἀποστολὴν χροστᾶδων διὰ νὰ κηρύξουν τὸν ἱερόν πόλεμον. Πλὴν παρ' οὗτε ἡ κήρυξις τοῦ ἱεροῦ πολέμου, οὔτε οὐδεμίαν ἐνθάρρυνσιν, οὔτε ἡ ἀπόπειρα τοῦ ἐκ νέου σχηματισμοῦ στρατοῦ μὲ ἀποσυντεθειμένα στρα-

τεύματα ἠδύναντο νὰ σώσουν τοὺς Τούρκους. Ὁφείλον νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν πόλιν ἀμαχητὶ παρὰ τὴν θέσιν αὐτῆς τὴν ἀπολύτως εὐνοικίην δι' ἄμυναν.

•Οἱ προὔχοντες τῆς πόλεως συνήλθον εἰς διάσκεψιν τὴν 12ην Ὀκτωβρίου ἕτε πλεόν ἢ κατάστασις ἦτο φανερά. Δὲν ἔβλεπον ἕμιως οὐδεμίαν διέξοδον.

•Ἡ πόλις εἶχε πληρωθῆ φυγάδων, οἱ ὅποιοι κατέφθονον μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των καὶ τῶν πραγμάτων των ἐξ ἑλλων τῶν σημείων, τὰ ὅποια προσέβαλλε ὁ ἐχθρός. Ἦν ἕλη ἦσαν ἐντὸς τῶν Σκοπείων 150.000 ἐξ αὐτῶν.

•Ἡ ἐπίμονος ἐπιθυμία τοῦ Φετι πασσά νὰ δώσῃ διὰ πάσης θυσίας μάχην ὑπὸ τῆ τείχει τῆς πόλεως δὲν ἠδύνατο ἢ ν' ἀπολύξῃ εἰς νέον ἀσχος. Ὁ βομβαρδισμὸς τῆς πόλεως ἠδ' ἐστοχίεζε τὴν ζωὴν πολλῶν ἀνθρώπων καὶ ἠδ' εἶχε δυσχερέτους συνεπειάς. Δι' ἑλλους αὐτοὺς τοὺς λόγους οἱ προὔχοντες ἔκτευσαν τὸν Φετι πασσάν νὰ παραιτηθῆ τοῦ σχεδίου τῆς ἀμύνης καὶ ν' ἀποσυρθῆ μικρότερον. Ὁ Φετι πασσάς δὲν συνήνεσε. Ὅτε οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς πόλεως ἀπέρθησαν πρὸς τὴν Πόλιν τηλεγράφημα, παρακαλοῦντες νὰ διαταχθῆ ὁ Φετι πασσάς νὰ ὑποχωρήσῃ, τῆς ἀντιστάσεως καθισταμένης ἀνωφελοῦς.

•Ἀπάντησις δὲν ἐλήφθη.

•Ὁ Φετι πασσάς χωρὶς νὰ εἰδοποιήσῃ κανένα ἐγκατέλιπε τὴν πρωτὴν τῆς ἐπαύριον τὴν πόλιν, διότι ἡ ὀργάνωσις ἀντιστάσεως ἦτο ἀδύνατος.

•Οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς πόλεως διηρηθίνθησαν εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ γενικοῦ προξένου τῆς Ρωσσίας Καλιμικίφ παρακαλοῦντες αὐτὸν νὰ λάβῃ τὴν πόλιν ὑπὸ τὴν προστασίαν του καὶ νὰ μεταρῆ εἰς τὸ στρατηγεῖον τοῦ σερβικοῦ στρατοῦ ἀναγγέλλων τὴν παράδοσιν αὐτῆς.

•Τὴν ἐπαύριον τῆς κινητοποιήσεως αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ εἶχον δηγήσει εἰς Σκόπεια καὶ φυλακίσει ἐκεῖ ἑλλους τοὺς χριστιανοὺς τοὺς ἐπωσθήποτε σημαίνοντας ἐκ τῶν περιχώρων τῆς πόλεως, ἐφαρμόζοντας τὸ μέτρον τοῦτο ὡς ἀντίποινον τρόπον τινὰ τῆς δεδηλωμένης συμπαθείας τῶν φυλακισθέντων διὰ τὰ σήμματα Βαλκανικῆς Κράτης. Κατὰ τὴν λογικὴν αὐτὴν ἔπρεπε βεβαίως νὰ φυλακίσουν ἑλλους τοὺς χριστιανοὺς τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας.

•Ἡ συγκέντρωσις ἐντὸς τῆς πόλεως Τούρκων στρατιωτῶν καὶ ἀτά-

αλεί-
 ούσι-
 κτω-
 ούδε-
 των
 α δ-
 0.000
 υσίας
 ον αλ-
 ον αν-
 ος λό-
 ο σχε-
 ον συ-
 ούλην
 τοχω-

των Ἀλβανῶν ἐπροκάλει τὸν φόβον ἐνδεχομένης σφαγῆς κατὰ τῶν ἐγκαθειρέκτων χριστιανῶν. Ὁ πρόξενος τῆς Ρωσσίας ἀπήτησε ἀπὸ τὸν Βαλῆ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν χριστιανῶν. Τότε ἠπῆρχε ἄλλος κίνδυνος τὴν στιγμὴν τῆς ἀπελευθερώσεώς των τὸ πρὸ τῶν φυλακῶν συνηγμένον πλήθος νὰ ὀρμήσῃ ἐναντίον των. Ἐπὶ τῇ προβλέψει ταύτῃ ὁ πρόξενος τῆς Ρωσσίας μὲ κίνδυνον τῆς ἰδίας του ζωῆς μετέβη εἰς τὰς φυλακάς καὶ διέταξε τὴν ἐπὶ παρουσίᾳ του ἔξοδον τῶν χριστιανῶν κατὰ μικρὰς ὀμάδας, αἱ ἔποιαι διηυθύνθησαν ἀπαρατήρητοι πρὸς τὰ προξενεῖα Ρωσσίας, Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας. Καὶ μέχρι τῆς ἐξόδου τῆς τελευταίας ὀμάδος παρέμεινε ἐκεῖ ἐπιβλέπων ὁ πρόξενος τῆς Ρωσσίας...

»Τὴν 12ην Ὀκτωβρίου ὁ βαλῆς τοῦ βιλαετίου τῶν Σκοπελίων ἐπαρουσιάσθη ἐνώπιον τοῦ Ρώσου προξένου διὰ νὰ τοῦ ζητήσῃ συμβουλήν: ἔπρεπε νὰ παραμείνῃ ἢ νὰ φύγῃ;

»Ὁ πρόξενος τοῦ ἔδωκε τὴν ἀκόλουθον γνῶμην: ν' ἀναχωρήσῃ δι' ἐκείνην τῶν πόλεων τοῦ νομοῦ, ἣ ἔποια δὲν εἶχε καταληφθῆ ὑπὸ τῶν Σέρβων: « Δὲν ἠμπορῶ νὰ φύγω, ἀπήντησεν ἐκεῖνος, διότι ὁ στρατὸς ἔκαμε γενικὴν ἐπίταξιν. — « Ἦν τοιαύτη περιπτώσει ἦν σὰς δανείσω τὴν ἄμαξάν μου καὶ τὸν ἄμαξήλατόν μου, εἶπε ὁ πρόξενος, καὶ πηγαίνετε εἰς τὴν πλησιέστατον πόλιν, τὸ Καλχανδηλί.

»Ὁ βαλῆς καὶ ὁ γραμματεὺς του κατέλαβον θέσιν εἰς τὴν ἄμαξαν τοῦ προξένου. Διερχόμενοι τὴν γέφυραν τὴν ριφθῆσαν ἐπὶ τοῦ Ἀξιοῦ, εἰς ἀπόστασιν μάλιστα 200 ἢ 300 μέτρων ἀπὸ τῆς οἰκίας τοῦ προξένου ἐπυροβολήθησαν παρὰ Τούρκου ἢ μᾶλλον Ἀλβανοῦ καὶ αἱ σφαῖραι διέτρησαν τὴν ἄμαξάν. Ὁ γραμματεὺς τοῦ βαλῆ ἐπρονοήθη καὶ ὁ ἄμαξήλατος τοῦ ρωσικοῦ προξενεῖου ἐτραυματίσθη.

»Ὁ δυστυχεὺς βαλῆς ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ ρωσικὸν προξενεῖον.

Ἀλλὰ ποῖον ἠπῆρχε τὸ ἀποτέλεσμα τῶν πυροβολισμῶν αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι ἐρίπτοντο εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν Σκοπελίων;

Αὐτότης μάρτυς μοῦ ἀφηγγήθη, ὅτι οἱ πυροβολισμοὶ αὐτοὶ ἔδωκαν ἀναμενόμενον σὴνθημα.

Ἀἰετοὶ ἐπληρώθησαν ἀμέσως ἀπὸ φόβου καὶ τεταραγμένον πλήθος, ἤκούετο ἀπαίσιας μηχανημῶς ἀπειρῶν γυναικῶν. Ἐκραύαζον, ἔτρεχαν χωρὶς νὰ γινώσκουν πού.

Ἐἰς τὸ Ρωσικὸν Προξενεῖον καὶ τὰ λοιπὰ Προξενεῖα

οί Τούρκοι αξιωματικοί εισήρχοντο, ἐθρήνουν: οί Σέρβοι, οί Σέρβοι! ἐπαναλάμβανον ὄλοι.

Δέκα ἕξ ἐλμοβόλα καθ' ὄλον αὐτὸν τὸν χρόνον διήλαινον διὰ τῆς πόλεως κατευθιγόμενα πρὸς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν. Ἐπρόκειτο νὰ φορτωθῶν καὶ ν' ἀποσταλοῦν κατὰ τὴν διεύθυνσιν Θεσσαλονίκης, ἀν καὶ κατὰ βάρητος κανεὶς δὲν ἐγνώριζε ἀκριβῶς ποῦ κατευθύνοντο. Μὲ τοῦς πρώτους πυροβολισμοὺς ἀντήχησαν αἱ κραυγαὶ οἱ Σέρβοι, οἱ Σέρβοι! Οἱ ἐδῆγοι τῶν ἐλμοβόλων καταληφθέντες ὑπὸ πανικοῦ ἀπέκοψαν τοὺς χαλινούς, ἐγκατέλειψαν τὰ τηλεβόλα καὶ ὤρμησαν πρὸς τὸν σταθμὸν. Φιτάσαντες ἐκεῖ δύο ἐφιπποὶ πυροβοληταὶ εἰσῆλθον διὰ τῆς θύρας καὶ ἀπέκλεισαν τὴν δίοδον. Θόρυβος τότε, κραυγαί, ἀταξία ἀπερίγραπτος, ἀληθινή τρέλλα.

Τάχιστα διευκρινίσθησαν ἔλα, ἀλλ' ἦτο πλέον ἀδύνατον διὰ τοῦς ἐλάτας νὰ ἐπιστρέψουν καὶ ἕξ ἄλλοι κανεὶς δὲν ἐνδιεφέρετο.

Τὰ ἐλμοβόλα ἀπέμειναν καθ' ὄδον μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν οἱ Σέρβοι τὰ κατέσχον.

Καὶ ὁ βαλῆς; Οὗτος δὲν ἐτόλμα νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ προξενεῖον. Ὁ πρόξενός μας ἀπεφότισε τότε παραλαμβάνων τοὺς καθ' ἑαυτοῦ τοῦ νὰ τὴν ὀδηγήσῃ εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν τὸ ἴδιον ἐκείνο βράδυ, ἐποφελούμενος τοῦ τραίνου, τὸ ὅποιον παρελάμβανε τοὺς Τούρκους.

«Ὅταν ἐφιτάσαμεν εἰς τὸν σταθμὸν, μοῦ διηγήθη ὁ πρόξενος, εὐρήκαμεν πλείστους ἀξιωματικούς καὶ στρατιώτας, οἱ ὅποιοι ἀνέμεναν τὴν ἀναχώρησιν τοῦ τραίνου. Ἐφόρτωσαν μερικὰ πεδινὰ τηλεβόλα, τὰ ὅποια εἶχον περισπῆθῃ ἐκ τῆς καταστροφῆς. Θόρυβος, κλαγγὴ σπαθιῶν, αἰφνιδίως μιὰ κραυγὴ ἀντήχει ἀπὸ τραίνου ἐν κινήσει, ἡ κραυγὴ «Ἄλτ!» εἰς σερβικὴν γλώσσῃ. Ἐπρεπε νὰ ἰδῆτε τότε τί συνέβη μὲ ὄλους αὐτοὺς τοὺς ἀξιωματικούς καὶ στρατιώτας, οἱ ὅποιοι πρὸ μῆς μόλις στιγμῆς ἐθροῦβουν!

Σιγὴ θανάτου ἐπεκράτησε, μιὰ πένθημος ἡσυχία ἀπλώθη καὶ ψευδισμὸς μόλις αἰσθητὸς ἐπανελάμβανε οἱ Σέρβοι, οἱ Σέρβοι! Τοῦτο διήρχεσε ἐπὶ δύο λεπτὰ περίπου. Τὸ πρόσταγμα ἐκείνο εἶχε δώσει Σέρβος ὀδηγός. Μετ' ὀλίγον ὁ θόρυβος ἐπανήρχισε, ἡ κλαγγὴ τῶν σπαθιῶν ἀντήχησε καὶ τὸ τραῖνο τὸ φέρον τὸν ἀτυχῆ βαλῆν ἐξεκίνησε.

Τὴν 13ην Ὀκτωβρίου οἱ πρόξενοι τῆς Ρωσσίας, τῆς Γαλλίας, τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Αὐστρίας μετὰ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς πόλεως ἐπα-

ρουσιάζοιτοσαν εἰς τὴν ἀρχηγὸν τῆς πρώτης σερβικῆς στρατιᾶς, τὸν διάδοχον Ἀλέξανδρον καὶ τοῦ ἐπρότειναν νὰ καταλάβῃ τὰ Σκόπεια ἀνεβραδύτητος καὶ νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν τάξιν, προλαμβάνων τὴν ἀναρχίαν. (Ὁ πρίγκιψ Ἀλέξανδρος ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Ἰβου συντάγματος, τοῦ φέροντος τὸ ὄνομα τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτος Νικολάου Β', εἰσῆλθε τὴν αὐτὴν ἡμέραν εἰς τὴν πόλιν ὑπὸ τὰς ἐνθουσιώδεις κραυγὰς τοῦ χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ, ραϊνόμενος μὲ ἀνθή.

Ἡμέρας τινὰς βραδύτερον ἐγένετο ἡ θριαμβευτικὴ εἰσοδος τοῦ Βασιλέως Πέτρου εἰς τὴν παλαιὰν πρωτεύουσαν τοῦ ἀρχαίου βασιλείου τῆς Σερβίας, ὅπου ὁ Σέρβος Τσάρος Δουσάν ὁ Ἰσχυρὸς τὸ 1346 ἐνεπνεύσθη καὶ ἐσχεδίασε τὸ περίφημον νομοθετικὸν τοῦ σύγγραμματος. Ὑποδεχόμενος τὸν βασιλέα Πέτρον ὁ πρῶτος δήμαρχος Σκοπίων, εἰς τοῦρκος εἶπε: «Πρὸ πέντε αἰώνων οἱ Ὀθωμανοὶ κατέλαβον διὰ τοῦ ξίφους τὴν χώραν ταύτην. Τὴν φορὰν αὐτὴν ἡ τύχη ἐπρόδωκε τὰ μουσουλμανικὰ ἔπλα. (Ὁ,τι διὰ τοῦ ξίφους κατεκτήθη, διὰ ξίφους ἀναλαμβάνεται τὸ ἀποδίδομεν λοιπὸν εἰς ἐκεῖνον παρὰ τοῦ ἑσποῦ τὸ ἐλάβομεν».

Ὁ ὅταν μετὰ 532 ἔτη τουρκικοῦ ζυγοῦ τὰ Σκόπεια ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Σερβίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ.*

Συνέχεια τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ σερβικοῦ στρατοῦ. Κατάληψις νέων ἐπιχειρήσεων θέσεων παρὰ τῶν Σέρβων. Απομόνωσις, ὑπερφυλάγγοις καὶ ὑποχώρησις τοῦ ἑνὸς Τουρκικοῦ στρατιωτικοῦ σώματος. Κατάληψις τοῦ Φερίζοβιτς καὶ τῶν σιωνῶν τοῦ Κατανίκ. Νέα λάφυρα τῶν Σέρβων. Ἡ μάχη τοῦ Ηερλεπέ. Κάθοδος τοῦ σερβικοῦ στρατοῦ εἰς Μοναστήριον. Σερβικὴ φάλαγγς καταλαμβάνει τὴν Λοϊράνην. Αποσπασμα σερβικοῦ ἑλληνικοῦ πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην. Συγκρούσεις παρὰ τὸ Κίτσοβο. Κραταῖα ἄμυνα τῶν Τούρκων. Ἡ μάχη τοῦ Μοναστηρίου. Ἡρωϊσμός τοῦ σερβικοῦ πεζικοῦ. Εἴσοδος τοῦ Σέρβου Διαδόχου εἰς Μοναστήριον. Ἐπίσκεψις τοῦ Ἑλλήνου Διαδόχου πρὸς τὸν πρίγκιπα Ἀλέξανδρον. Αἱ μετὰ τὴν μάχην τοῦ Μοναστηρίου σερβικαὶ ἐπιχειρήσεις. Ἡ δράσις τῆς Δ' στρατιάς. Κάθοδος πρὸς τὴν Ἀδριατικὴν.

Μετὰ τὴν μάχην τοῦ Κομπάνοβο, συνέπεια τῆς ἑποίας, ὡς εἶδομεν ἤτοι ἡ κατάληψις τῶν Σκοπίων, ἡ δεξιὰ τοῦ σερβικοῦ στρατοῦ βαίνουσα κατὰ πόδας τοῦ τοῦ τουρκικοῦ σώματος κατέλαβε μίαν πρὸς μίαν τὰς ἐγκαταλειφθείσας παρ' αὐτοῦ διχωρημένας θέσεις ἐπὶ τῶν ὄρμημάτων τοῦ Ματζέλι. Ἀπομονωθὲν δέ, ὑπερφυλαγγισθὲν καὶ τὸ ἑνὸς στρατιωτικὸν σῶμα, ἠναγκάσθη καὶ αὐτὸ εἰς ὑποχώρησιν.

* Lt Colonel breveté Bouabaille. La guerre Turco-Balkanique 1912. De Koumanovo à Monastir par Jean Tabourno.

ΣΑΪΤ ΠΑΣΣΑΣ Ο ΠΑΡΑΙΤΗΘΕΙΣ ΜΕΓΑΣ
ΒΕΖΥΡΗΣ

ήλη
ς, ύ
κοῦ
σσα
αδο-
κα-
αρός
αιά
τοῦ
ατή-
'Α-
έπι-
'Α-

ομεν
νο-
μίαν
μά-
τρα.

» Ἀνωτέρω ἐγράψαμεν ἐκ τῶν ἐντυπώσεων τοῦ πολεμικοῦ ἀνταποκριτοῦ κ. Ταμπουρνὸ περὶ τῆς ἀτάκτου ὑποχώρησης τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ μετὰ τὴν μάχην τοῦ Κουμάνοβο. Ἦδη συμπληροῦντες τὰς ἐντυπώσεις ἐκεῖνας σημειοῦμεν, ὅτι ὑποχώρησις ἐγένετο κατὰ γενικὴν κατεύθυνσιν πρὸς τὸ Μοναστήριον, μέρος μὲν διὰ τοῦ Καστόβου, μέρος δὲ διὰ τοῦ Περλεπέ.

» Ἴδού τώρα καὶ ἄλλη ἐντύπωσις ὡς πρὸς τὴν ἀτακτον αὐτὴν ὑποχώρησιν καὶ τὴν ἀποσύνθεσιν τοῦ 7ου στρατιωτικοῦ σώματος: « Ἰαρέστημεν μάρτυρες, γράφει εἰς Γάλλος ἐκ Σκοπείων* τῆς τρομερᾶς φυγῆς τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ τοῦ Κουμάνοβο. « Ὅλοι οἱ φυγάδες μετὰ τὸ τέλος τῆς μάχης ἐδραπέτευον διὰ τῆς ὁδοῦ ἀπὸ Κουμάνοβο εἰς Σκόπεια. Ἐβάδισαν ἐλόκληρον τὴν νύκτα νήστευσι καὶ τώρα τοὺς βλέπομεν νὰ καταφθάνουν ὡς πλημμυρίζον κῶμα ἐντὸς τῶν ὁδῶν τῶν Σκοπείων. Εἶνε ἀτελείτητος παρέλασις πληγωμένων στρατιωτῶν, οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουν πλέον ἀρχηγούς, οἱ ὅποιοι ἀποθνήσκουν ἐκ πείνης (πολλοὶ ἐκ τῶν στρατιωτῶν τούτων δὲν εἶχον φάγει ἀπὸ δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν), ἵππων πλανωμένων... Ὅδὲν ἀπόσπασμα στρατοῦ παρήρχето ἐν τάξει καὶ πεύθαρχα, ἀποσύνθεσις τρομακτικὴ καὶ θλιβερά παρατηρεῖτο πανταχοῦ. « Ὅλοι αὐτοὶ οἱ στρατιῶται καθ' ὁμίλους ἀνά δύο ἢ τρεῖς, ἀνευ ἀξιωματικῶν καὶ ὑπαξιωματικῶν, διευθύνονται πρὸς τὸν σταθμὸν τῶν Σκοπείων.

Ἰδόμεν ἐκ τῆς περιγραφῆς τοῦ κ. Ταμπουρνὸ τί συνέβη ἐκεῖ. Ἰξῆσον ἀκόμη γράφει ὁ ἐπιστέλλον εἰς τὴν γαλλικὴν « Ἐφημερίδα τῶν Συζητήσεων » παραλαμβάνομεν τὸ ἐξῆς χαρακτηριστικὸν ἐπεισόδιον περὶ τῆς ἀποσύνθεσις τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, διαδραματισθὲν εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν τῶν Σκοπείων. Πλήθος φυγάδων ἀνευ ἀξιωματικῶν εἶχον καταφύγει εἰς ἕνα τραίνο καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἀνήρχοντο ἐπὶ τῆς στέγης τῶν σιδηροδρομικῶν ἀμαξῶν. Μετὰ ὥρας τέλος, τὴν 2αν μεταμεσημβρινὴν προσήλθον οἱ ἀξιωματικοὶ τῶν, οἱ ὅποιοι ἰκοῦσθησαν νὰ λέγουν πρὸς τοὺς φυγάδας: « Πηγαίνετε ὅπου θέλετε, δὲν εἶσθε πλέον στρατιῶται δὲν σὰς χρειαζόμεθα ». Τότε ὅλοι ἕκαστοι οἱ ἄνδρες ἔρριψαν κάτω τὰ ὅπλα τῶν, τὰ φυσίγγιά τῶν, ἔβγαλιν τὰς στολὰς τῶν, ἐφάρεσαν πολιτικὰ ἐνδύματα μέσα εἰς τὸν σταθμὸν καὶ ἔφυγαν πρὸς τὸ Καλχανδηλί.

»Εἶπομεν ὅτι ὁ τουρκικὸς στρατὸς ὑπεχώρησε πρὸς τὸ Μοναστήριον. Ἡ ὑποχώρησις αὕτη ἐγένετο δι' ὄλων τῶν ὁδῶν, αἵτινες ἀπὸ Κουμάνοβο ἢ Σκοπείων ἔφερον πρὸς τὸν Περλεπὲν καὶ πρὸς τὸ Τέτοβο (Καλκανδηλί).

»Ἡ ἀριστερὰ πτέρυξ ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Φερικ - Γερικ ἐγκατέλειψε εἰς ὀπισθοφυλακὴν τὴν φροντίδα τῆς ἀμύνης τοῦ Φερτζοβιτς, ὡς καὶ τῶν στενῶν τοῦ Κατσανικ καὶ κατέληξε κατὰ τὸ μεγαλύτερον αὐτῆς μέρος πρὸς τὸ Τέτοβο. Τὴν κατεδίωξε κατὰ πόδας ἡ Γ'. σερβικὴ στρατιὰ, ἣ ὅποια τὴν 13ην Ὀκτωβρίου κατέλαβε τὸ Φερτζοβιτς ὅπου ἀπώλεσε περὶ τοὺς τριάκοντα ἄνδρας καὶ ἐκυρίευσεν ἑξήκοντα τηλεβόλων. Αὐθήμερον κατελήφθησαν τὰ στενά τοῦ Κατσανικ ἀμαχητὶ, ὡς καὶ ἡ πόλις τῆς Γκιλάνης πρὸς βορρᾶν. Συγχρόνως ἡ αὐτὴ Σερβικὴ στρατιὰ ἀπέστειλε ἀπόσπασμα πρὸς τὴν Πρισρέναν.

Πρὸς ἀνατολὰς αἱ δυνάμεις τοῦ Καρὰ Σαῖτς, διωκόμεναι παρὰ τῶν Βουλγάρων ὁρμιούμενων ἐκ Κοστάνων καὶ τῆς Β'. σερβικῆς στρατιᾶς, ἣτις προχωρεῖ πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ Οὐιτς, ὅπου ἀπώλει τὰς ὀπισθοφυλακὰς πρὸς τὸ Κριζελὶ συμπουτισμέναις ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ἄκτῆς τοῦ Ἀξιού διὰ τοῦ Γκράτσλο. Τὸ Ἰστίπ, τοῦ ὁποίου ὁ πληθυσμὸς ἐξηγέρθη ὑπὲρ τῶν συμμάχων κατελήφθη τὴν 13ην Ὀκτωβρίου.

Ἐκ τὸ κέντρον ἡ μεραρχία τοῦ σερβικοῦ ἵππικοῦ διοικουμένη ὑπὸ τοῦ πρίγκιπος Ἀρσενίου Καραγεώργεβιτς, ριφθεῖσα ἀπὸ τῶν Σκοπείων εἰς καταδίωξιν τῶν Τούρκων κατὰ νοτιανατολικὴν διεύθυνσιν καὶ προηγουμένη ἐπ' ὀλίγον τῆς μεγάλῃς μάζῃς τῆς Α'. στρατιᾶς προτέβαλε τὴν 13ην Ὀκτωβρίου καὶ ὑπερβαλλόμενος δύο ἢ τρεῖς τουρκικὰς μεραρχίας, αἱ ὁποῖαι ἀπεπειράθησαν ν' ἀντιστοῦν εἰς Κουμπουλοῦ. Ἦσαν αἱ μεραρχίαι αὗται τὰ τελευταία στοιχεῖα τὰ ἀπαρτιθέντα ἐκ τῆς στρατιᾶς τοῦ Ζεκὴ πασά, τῆς ἐν ὑποχωρήσει πρὸς τὸν Περλεπὲν καὶ ἐκ τῶν ὁποίων τὸ σερβικὸν ἵππικὸν ἠχμαλώτισε ἑκατοντάδας τινὰς βραδυπορούντων καὶ φυγάδων.

Τὴν 13ην καὶ 14ην Ὀκτωβρίου αἱ τουρκικαὶ στρατιαὶ ἢ ἀνατολικῆ καὶ δυτικῆ ἐχωρίσθησαν ὁριστικῶς. Ἦδη ἡ κυριαρχία τῆς Παλάστιης, τὴν ὁποίαν εἶχον ἐξασφαλίσῃ αἱ Ἑλληνας, ἢ διακοπὴ τῆς σιδηροδρομικῆς συγκοινωνίας εἰς Δημοτικὰ παρὰ τοῦ βουλγαρικοῦ ἵππικοῦ εἶχον μεταϊώσῃ πᾶσαν ἐλπίδα τῆς ἀνατολικῆς στρατιᾶς νὰ λάβῃ ἐνισχύσεις καὶ προμηθείας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως.

Φαίνεται εξ άλλου, ότι εις πᾶσαν περίπτωσιν ἡ στρατιὰ αὐτὴ εἶχε συμφέρον νὰ υποχωρήσῃ πρὸς νότον. Ἡ ἐκλογή δὲ τῆς κατευθύνσεως ταύτης δικαιολογεῖται ἐκ τῶν ἐξῆς προβλέψεων: α'.) Προσέγγισις πρὸς τὴν Ἀλβανίαν ἐκ τῆς ὁποίας θὰ ἤθύναντο νὰ λάβουν τρόφιμα καὶ ἐπι-σχύσεις εἰς ἄνδρας. β'.) Κατάλληλος φύσις τοῦ ἐδάφους εὐνοοῦντος ἐπι-χερῆ ἄμυναν. γ'.) Δρυμύτης τοῦ χειμῶνος, ὅστις εἶχεν ἐπέλθῃ προῦτως καὶ ὅστις ἠβῆκε τὰς δυσχερεῖας τῶν ἐπιχειρημάτων λόγῳ τῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους καὶ δ'.) τὸ δυνατόν τῆς ἐνώσεως τῶν δυνάμεων, αἵτινες διὰ τοῦ Τέτοβο καὶ τῶν κοιλάδων τῆς Γρέκας καὶ τῆς Βαδίσκας εἶ-χον ἀποσυρθῆ εἰς Μοναστήριον.

Ἡ ἐπιθυμία, τὴν ὁποίαν εἶχον οἱ Σέρβοι νὰ προσελάσων πρὸς τὴν Ἀδριατικὴν Θάλασσαν τοὺς ἠνάγκαζε νὰ καταδιώκων τὰ τουρκικὰ στοι-χεῖα τὰ τείνοντα νὰ ἀναδιοργανωθῶν εἰς Μοναστήριον. Ἡ πρὸς τὰ ἐ-κεῖ ἄλλως κἀποδοῦ τῶν θὰ ἐπέτρεπε εἰς αὐτοὺς νὰ δώσουν τὰς χεῖρας εἰς τοὺς Ἰλλήνας. Πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ τούτου δὲν ἦτο πο-σῶς ἀνάγκη νὰ μεταχειρισθῶν ἐν σύλλογον τῶν δυνάμεων, τὰς ὁποίας ἠδῆ ἤγαγον πρὸς τὴν μάχην τοῦ Κοιμάνοβο. Συναπῶς τὸ πολεμικὸν σχέ-διον τῶν Σέρβων μεταβλήθη κατὰ τι.

Ἡ Α'. στρατιὰ, ἡ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ διαδόχου Ἀλεξάνδρου μετὰ τεσσάρων μεραρχιῶν ἐξ ἐφέδρων τῆς πρώτης κατηγορίας (με-ραρχία τοῦ Δρίνου, τοῦ Λουνάβεως, τῆς Νορῶβας καὶ τοῦ Τιμόκ) ἀ-πομένει πάντοτε ἡ κυρία στρατιὰ καὶ κατατεθῆνεται εἰς Περλεπίν.

Ἡ Β'. στρατικὴ δυνάμις δύο μεραρχιῶν τῆς δευτέρας κατηγορίας τῆς ἐφεδρείας (μεραρχία Λουνάβεως καὶ Τιμόκ) ὑπὸ τὴν διαίτησιν τοῦ στρατηγοῦ Στεφάνοβιτς ἐστάλη πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ πρὸ τῆς Ἀδριανου-πόλεως βουλγαρικοῦ στρατοῦ, μέσῳ Κιουστενδὶλ.

Ἡ Γ'. στρατιὰ εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον συγχωνευθῆ στοιχεῖα τινὰ πε-ρισσεύοντα τῆς Δ'. στρατιάς, ἐσχηματίσθη ἐκ τριῶν μεραρχιῶν τῆς δευτέρας κατηγορίας τῆς ἐφεδρείας (μεραρχία Δρίνου, Σοιμαδίας, Μοράβας). Ὑπὸ τὴν ἀρχηγείαν τοῦ στρατηγοῦ Γιάγκοβιτς ἐτάξις δε-ξιά τῆς Α'. στρατιάς.

Τὸ ὑπόλοιπον τοῦ σερβικοῦ στρατοῦ διετέθη πρὸς φρούρησιν τοῦ κατακτηθέντος ἐδάφους.

Μία φάλαγξ περιλαμβανούσα ἀριθμὸν τινὰ πεζῶν καὶ ἵππων, ἡ ὁποία δὲν εἶχε συμμετάσχη τῶν ἐπιχειρήσεων τῆς περιφερείας Μονα-

στηρίου, κατηνθύνθη πρὸς νότον, πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην. Συνήντησε τὴν 22αν Ὀκτωβρίου, εἰς τὰ στενὰ τοῦ Λεμιρ—Καπού, τουρκικὸν ἀπόσπασμα προερχόμενον ἀναμφιβόλως ἐκ Στρωμνίτιδος, καὶ τὸ ὅποιον ὁ Καρα—Σαΐτ εἶχε ἀφήσει ἐκεῖ διὰ τὰ ἐπιτηρῆ καὶ καλύπτῃ τὸ δεξιὸν του.

Ἐπερφαλαγγισθέντα παρὰ τοῦ ἱππικοῦ καὶ προσβληθέντα κατὰ μέτωπον παρὰ τοῦ πεζικοῦ τὰ εὐαρίθμα αὐτὰ τουρκικὰ τάγματα ἐτρέπησαν εἰς φυγὴν. Τὸ πλεῖστον τῶν στρατιωτῶν τῶν ἡχμαλωτίσθη παρὰ τοῦ σερβικοῦ ἱππικοῦ, ὅ,τι δὲ ἀπέμεινε καὶ ἠδυνήθη γὰρ φύγη διηυθύνθη πρὸς ἀνατολὰς.

Τέλος τὸ σερβικὸν ἱππικὸν προηγούμενον καὶ τοῦ πεζικοῦ, τὸ ὅποιον τὸ ἠκολούθει, καὶ τοῦ βουλγαρικοῦ πεζικοῦ, τὸ ὅποιον ἀπὸ Ἰστίπ κατέφθασε εἰς Στρωμνίτσαν, κατερχόμενον ἐκεῖθεν πρὸς Θεσσαλονίκην—ἐφθάσε εἰς Δοβράνην, ὅπου τὴν 23ην Ὀκτωβρίου ἢ ἐκεῖ τουρκικὴ φρουρὰ ἀχμαλωτισθεῖσα παρὰ τῶν κατοίκων παρεδόθη εἰς τὸν συνταγματάρχην Ζόλοβιτς, διοικητὴν τοῦ 1ου συντάγματος ἱππικοῦ τοῦ Λουάβεως.

Ἐκ διωγμῶν ἢ πρὸς τὸ Μοναστήριον προέλασις ἐξετελέσθη:

— Δεξιᾷ μὲν διὰ τριήματος τῆς Γ'. στρατιάς μὲ κατεύθυνσιν πρὸς τὸ Τέτοβο, τὸ Κόστοβο καὶ τὸ Κίρτσεβο.

— Ἀριστερᾷ δὲ διὰ τῆς Α'. στρατιάς μὲ κατεύθυνσιν πρὸς τὴν Κουπροουλοῦ καὶ τὸν Περλεπέν.

Τὴν 19ην Ὀκτωβρίου τὸ Τέτοβο καὶ τὴν 22αν τὸ Κόστοβο (Γ'οστιβάρ) κατελήφθησαν παρὰ τῆς Γ'. στρατιάς. Εἰς ἀπόστασιν 40 χιλιομέτρων ἐκεῖθεν δώδεκα τουρκικὰ τάγματα κατέφθασαν εἰς Κίρτσεβο καὶ ἐνωθέντα μετὰ τῆς ἐκεῖ φρουρᾶς ἐκ 2 ἢ 3 ταγμάτων, ὠργάνωσαν ἀντίστασιν, ὑποστηριζόμενα ὑπὸ πέντε πυροβολαρχῶν τοποθετημένων ἐπὶ ὄψωμάτων δεσποζόντων τοῦ ἐδάφους εἰς ὕψος 700 μέχρις 800 μέτρων.

Ἢ ἀφίξις τῶν ἐσημάνθη ἀπὸ τῆς ἑσπέρας τῆς 21ης Ὀκτωβρίου παρὰ σερβικῆς προφυλακῆς, ἣτις προτεβλήθη παρ' αὐτῶν καὶ ἐφάνη μάλιστα, ὅτι ὑπέκυψε εἰς τὴν ἐπίθεσιν των. Τὴν 22αν Ὀκτωβρίου οἱ Σέρβοι πρὸς βόρειον εἰς τουρκικὰς θέσεις κατὰ μέτωπον καὶ κατὰ τὸ ἀριστερόν, διὰ τῆς Ἰαμιπίτσας. Τὴν κατὰ μέτωπον ἐπίθεσιν διήρμηνεῖ συνταγματάρχης Νέντιτς, τὴν δὲ πλευρικὴν ἐταγματάρχης τῶν ἐπιτελῶν Μόριτς. Ἐπὶ τὴν ἀπειλὴν τῆς πλευρικῆς ταύτης κινήσεως οἱ Τούρκοι ὑπεχώρησαν

ἀφήσαντες ἐπὶ τοῦ πεδίου χιλιάδα νεκρῶν καὶ τραυματιῶν. Κατὰ μέγα μέρος ἀπεσιρῆθησαν εἰς Μοναστήριον, οἱ δὲ Σέρβοι ἀπόλεσαν εἰς τὰς συγκρούσεις ταύτας 250 ἄνδρας.

Ἡ Α΄ στρατιὰ κατηυθύνθη διὰ τοῦ Σταριγκράδ καὶ τοῦ Ροζαμάν πρὸς τὸν Περλεπέ, ὅπου οἱ Τούρκοι εἶχον συναθροίσει περὶ τὰ εἰκοσι τάγματα καὶ ἰσάριθμα τηλεβόλα καὶ ὅπου ὠργάνωσαν ἰσχυρὰν ἄμυναν ὀπισθοφυλακῆς εἰς περιοχὴν εἰς τὴν ὁποίαν βουνὰ καὶ βράχοι ἀποτελοῦν τὰ καλλίτερα φυσικὰ ὀχυρώματα.

Ἡ σύγκρουσις ἐπῆλθε τὴν 23ην Ὀκτωβρίου.

Περὶ τῆς μάχης ταύτης ὁ πολεμικὸς ἀνταποκριτὴς κ. Ταμπουρνὸ ἀφηγεῖται τὰς ἐξῆς προσωπικὰς ἐντυπώσεις:* «Ἦλ' ἦτο πάρα πολὺ μακρὸν ν' ἀναφέρω ὅλα τὰ ἐπεισόδια καὶ ὅλας τὰς συγκρούσεις. Ἦλ' περιορισθῶ λοιπὸν εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς δοθείσης παρὰ τὸν Περλεπέ μάχης, ἣτις δὲν ὁμοιάζει ποσὸς πρὸς τὴν μάχην τοῦ Κουμάνοβο καὶ εἶνε ἐντελῶς ἄλλου εἶδους.

«Μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν Σκοπείων ἢ Α΄ σερβικὴ στρατιὰ ἐξηκολούθησε τὴν καταδίωξιν τῆς τουρκομακεδονικῆς ἐν ἀποσυνθέσει στρατιάς, ἣτις ὑπεχώρει κατὰ μῆκος τῆς κοιλάδος τοῦ Ἄξιου. Εἰς τὰ Βελεσσά παρ' ὅλον τὸ ὀχυρὸν τῆς θέσεως οἱ Τούρκοι δὲν ἐσταμάτησαν καὶ ἐξηκολούθησαν τὴν ὑποχώρησίν των, ἀλλὰ πρὸς τοῦτο δὲν διέβησαν τὴν κοιλάδα τοῦ Ἄξιου, ἀλλὰ ἐστράφησαν νοτιοδυτικῶς πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ Περλεπέ. Ἡ ἀλλαγὴ αὕτη κατευθύνσεως ἄφινε νὰ ὑπονοηθῆ, ὅτι ὁ διοικητὴς τῆς μακεδονικῆς στρατιάς ἤθελε νὰ ἐπιχειρήσῃ τι εἰς Μοναστήριον ὅπου εὑρίσκετο μέρος νέων στρατευμάτων, τὰ ὅποια δὲν εἶχον ἀκόμη ὑποστει ἦσαν. Ἡ ὁδὸς Μοναστηρίου διέρχεται διὰ τῆς πόλεως τοῦ Περλεπέ. Ἡ σερβικὴ στρατιὰ τοῦ διαδόχου Ἀλεξάνδρου διηυθύνθη εἰς Περλεπέ διὰ δύο διαφόρων ὁδῶν μέρος αὐτῆς ἠκολούθησε τὸν κατ' εὐθείαν δρόμον ἐκ Βελεσσῶν πρὸς τὸν Περλεπέ καὶ μέρος διὰ τοῦ Κριβολάκ. Ἡ πρώτη ὁδὸς εἶνε βραχυτέρα τῆς δευτέρας. Ἐκ Περλεπέ εἰς Μοναστήριον ὑπάρχει εἰς μόνον δρόμος κατὰ μῆκος τῆς κοιλάδος τοῦ ποταμοῦ Ζέρνα. Τὴν 20ην Ὀκτωβρίου ἢ πρῶ-

* Ὁ ἀναγνώστης δέον νὰ προσέξῃ μόνον εἰς τὰς γενικωτέρας ἐντυπώσεις, τὰς ὁποίας δίδει ἡ περιγραφὴ αὕτη, διατηρῶν ὡς πρὸς τὰ λοιπὰ εἰς τὴν ἀντιθέτῳ ἐκτεθειμένην ἐπιστημονικῶς ἀφήγησιν τοῦ ἑτέρου ἀντισυνταγματάρχου τῶν ἑπιτελῶν κ. Μπουκαμπέγ.

τη φάλαγγ, ἢ ἀκολουθοῦσα τὴν πρώτην ὁδόν, ἐπλησίασε τὴν ὁδὸν Μπαμπινὲ Πλανινέ, ἢ ὅποια εὑρίσκεται βορειοανατολικῶς τοῦ Περλεπέ εἰς ἀπόστασιν 12 μέχρι 14 χιλιομέτρων πρὸς τῆς πόλεως ταύτης. Τὸ ὕψος τῆς διόδου ταύτης εἶνε περίπου 1,200 μέτρων, ἐνῶ τὸ ὕψος τῆς κοιλάδος τοῦ ποταμοῦ Ζέρνα, τοποθετημένης νοτιοανατολικῶς τῆς διόδου ταύτης καὶ εἰς ἀπόστασιν πέντε χιλιομέτρων, εἶνε 600 μέτρων. Ἡ ἄνοδος λοιπὸν εἶνε δυσχερεστάτη. Ἡ κοιλάς τοῦ ποταμοῦ, ὅστις διέρχεται τὸν Περλεπέν καὶ λαμβάνει τὴν ἀρχὴν τῆς πλησίον τῆς διόδου ταύτης εὑρίσκεται ἑσπυρίως εἰς ὕψος 600 μέτρων.

»Εἰς τὴν κλεισίθριαν, ἣτις ὀδηγεῖ πρὸς τὴν ὁδὸν ταύτην εἶχε κατασκευασθῆναι τετθλασμένη ὁδὸς κάκιστα συντηρουμένη. Ἐκ τῶν δύο πλευρῶν τῆς διόδου ὑψοῦνται ὑψηλὰ βουνά τινά τῶν ὁποίων φθάνουν εἰς ὕψος 1,500 μέτρων.

»Ἡ ὁδὸς ὡς καὶ τὰ περίξ ὑψώματα εἶχον καταληφθῆναι παρὰ τῶν Τούρκων. Κατὰ τὰς ἐπισήμους ἐκθέσεις 20,000 εὑρίσκοντο εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο μετὰ πολλῶν ὄρειων τηλεβόλων.

»Οἱ Σέρβοι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ σκεφθοῦν νὰ μεταχειρισθῶσιν ἐκεῖ τὸ πεδινόν των πυροβολικῶν. Ὅρεινὰ δὲ τηλεβόλα διέθετον ἐλάχιστα καὶ ἐξ ἄλλου δὲν ἔχον καὶ ποῦ νὰ τοποθετήσουν ταῦτα, διότι τὰ ὑψώματα τὰ ἐνχοσιμόντα ἐλεύθερα εὑρίσκοντο ἔναντι τῶν παρὰ τῶν Τούρκων κατεχομένων ὑψωμάτων εἰς ἀπόστασιν μὴ ἐπιτρέπουσαν τὴν κάλυψιν τοῦ στόχου. Ὅστω δὲ οἱ Σέρβοι ἠδυνήθησαν νὰ μεταχειρισθοῦν δύο μόνον ὄρεινὰ τηλεβόλα, τὰ ὅποια δὲν τοῦς προσέφεραν σπουδαίαν ὕψηρεσιαν.

»Ἐπίσης δὲν ἠδύναντο νὰ ἐπισηληθοῦν τῆς ἀριθμητικῆς ὑπεροχῆς τῶν στρατευμάτων των, τὰ ὅποια ἦσαν σχεδὸν διπλάσια τῶν τουρκικῶν, διότι δὲν ὑπῆρχε μίσην ἀναπτύξεως αὐτῶν. Τοιοῦτο ἦτο τὸ ἔδαφος.

»Ἐπρεπε λοιπὸν κατ' ἀνάγκην τὸ σερβικὸν Ἐπιτελεῖον νὰ καταμερίσῃ μικρὰ τμήματα πεζικοῦ ἐκ δύο ἢ τριῶν λόχων ἕκαστον καὶ νὰ τὰ ρίψῃ πρὸς ἄλλωσιν των κατεχομένων παρὰ τῶν Τούρκων ὑψωμάτων.

»Ἐπὶ τρεῖς κατὰ συνέχειαν ἡμέρας οἱ Σέρβοι ἐπάλασαν ἐπιμόνως. Ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας διήρκεσαν αἱ ἡρωϊκαὶ ἐφοδοὶ, αἱ ὅποια ἦσαν ἀλλεπάλληλοι.

»Μία φάλαγγ εἰθεῖτο προσεγγίζουσα εἰς ἀπόστασιν 400 μέχρι 500

μέτρων ἀπὸ τῆς ἐπιβουλῆς τῆς Πάσης. Μὴ δυναμένη γ' ἀναισθη εἰς τὸ πῦρ ὑπεχώρει. Μετὰ μίαν συγγιγνὴν ἀναπύσεως ἐφρίπτετο ἐν νεύου πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ ἐπεχείρει οὕτω πένυε ἡδὲ ἀλλεπαλλήλους ἐφόδους ἕως οὗ τοῦ τέλους καθήρθηεν γὰρ ἐλασπίτη τοῦ Τούρκου ἐκ Πάσης ἐν πράγματι ἀπορρήτων.

Ἐπὶ πλέον ὑπῆρχε διὰ τὰς ἐφόδους ταύτας μεγίστη δυσχέρεια δυσαναβάτων, σχεδὸν καθέτων ἀνωφερειῶν κεκαλυμμένων ὑπὸ γίνου. Διὰ γ' ἀναρριχθῆσαν ἐπὶ τῶν ὑψομιμάτων ἐκείνων εἰ στρατιώται ἠναγκάζοντο γὰρ μεταχειρίζονται ὡς στηρίγματα τὰ ὅπλα των, οὕτω ἦτο δύσκολο εἰς αὐτοὺς γὰρ συγκρατοῦναι ἐν ἰσορροπίᾳ.

Ἐπροχωροῦσαν ἡμέματα τινὰ στηριζόμενοι ἐπὶ τῶν ὀπλων των, ἔπειτα ἐπιρροῦλλον, ἐπροχωροῦσαν ἀκόμη ἐπ' ὀλίγον καὶ οὕτω ἔδαινον πάντοτε βραδέως ἕως οὗ ἐπῆρχετο ἡ νύξ. Ἰλασμένοι ἐκεῖ ὅπως ἐμποροῦσαν διὰ γὰρ ἐπαναλάθου τὴν ἐπαύριον εἰς τραμερῶν αὐτῶν πορείαν.

Ἡ τιτάνιος αὐτῆ ἐπιθετικῆς διήρκεσε τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας. Τὴν τρίτην ἡμέραν περὶ τὴν ἑσπέραν, ὅταν οἱ ὀχλοὶ Πάσης τῶν Τούρκων εἶχον καταληφθῆ ὑπὸ τοῦ περδικίου πεζικίου, τὸ ὅποιον καθ' ἕλας ἐκείνας τὰς ἀξιωματιμονεῦτος ἡμέρας εἶχε καταληφθῆ ὑπὸ ἀθανάτου δόξης. Ἦτο τῆ ἀληθείᾳ ὑπεράνθρωπος ἡ προσπέλεια ἐκείνη, σχεδὸν ἀπίστευτος.

Ἐὰν ὁ Τούρκος συνταγματάρχης μετὰ τοῦ ὀποίου ἠμίλητα εἰς Σκόπεια εὐρίσκετο ἔδω, ἢ ἔλεγε ἀναμνηστικῶς: Τὸ περδικίον πυροβολικὸν εἶνε ἀξίον λόγου, ἀλλὰ τὸ πεζικίον τὸ ὑπερβαίνει. Πράγματι δὲ δὴν ἢ ἡδύνατο κανεῖς γὰρ εἶπη τι εὐχρηστότερον, οὕτω οὕτως λόγος ἢ ἦτο ἰκανὸς γὰρ ἐπαυξήσῃ τὴν ἐκ τοῦ Πάσης ἐκείνου ἐντύπωσιν.

Ἐκ Περλεπέ οἱ Τούρκοι ὑπεχώρησαν μέχρι Μοναττήριου ἔπον τὰ ἔργα τῆς ὀχυρώσεως εἶχον ἤδη ἀρχῆσαι.

Ἐἶνε προφανές, ὅτι εἶχον ἀναισθη εἰς τὴν θέσιν τοῦ Μπαμπινέ - Πλανινέ κυρίως διὰ γὰρ συγκρατήσων ἐκεῖ ἐπὶ τινὰς ἡμέρας τοὺς Σέρβους καὶ γὰρ ὀχυρώσων τὸ Μοναττήριον, ἔπον ἡπίκτον, ἂν μὴ γὰρ σώσων τὴν κατάστασιν, τοὐλάχιστον, ὡς ἐλέγητο γὰρ σώσων τὰ προσχήματα.

Ὁ Περλεπὸς ἐστόχευε πολὺ ἀκριβῶς εἰς τοὺς Σέρβους, ἀλλὰ ἐὰν λάθωμεν ὑπ' ὄψει τὰς ἀπορρήτους Πάσεις, τὰς ὁποίας ἐκυρίευσαν ἀπὸ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ: ΕΠΙΤΑΞΙΣ ΚΤΗΝΩΝ

τὸ
ρὸς
δ-
αυ

δου-
Διὰ
γτο
εἰς

ε-
γυ
εἰ-
πο-

ας.
τῶν
αὐτῶν
τοῦ
ἄ-

εἰς
λο-
θῆ
ὀζ

τὰ

ἔ-
ἰερ-
σι-
χί-

ἔθν
ἀπὸ

τοὺς Τούρκους, θὰ ἠδύνατο νὰ ὑποστοὸν μεγαλειτέρως ἀκόμη ἀπώλειαι τόσον εἰς ἀνθρώπινα θύματα ὅσον καὶ εἰς χρόνον.

Ἡ μυθικὴ σκιὰ τοῦ βασιλέως Μάρκου ἠδύνατο νὰ εἶνε ὑπερήφανος. Ὁ Περλεπὲς εἶνε ἡ πατρὶς τοῦ βασιλέως Μάρκου. Μία σερβικὴ παράδοσις ἀναφέρει, ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐλείνος ἀπεκοιμήθη καὶ ὅτι θὰ ἀφυπνίζετο τὴν ὥραν τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Σερβίας.

Κατὰ τὴν μάχην τοῦ Περλεπέ θὰ ἀφυπνίσθη βεβαίως διὰ τινος στιγμῆς. Θὰ ἠτένισε πρὸς τοὺς γενναίους ἐλείνους Σέρβους, οἵτινες ἐμάχοντο, θὰ ἐμεϊδίασε πρὸς αὐτοὺς μὲ μεϊδίαια εὐτυχίας, καὶ ὅ ἀπεκοιμήθη καὶ πάλιν λέγων: «Δὲν ἐτελείωσαν ὅλα ἀκόμη, ἢ συμπλήρωσις τοῦ ἔργου μου μένει διὰ τὸ μέλλον».

Ἡ εἰς Περλεπέ εἴσοδος τοῦ σερβικοῦ στρατοῦ ἐγένετο τὴν 23ην Ὀκτωβρίου. Οἱ Σέρβοι ἐθυσίασαν διὰ τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως ταύτης περὶ τοὺς 3.000 ἀνδρας, τεθέντας ἐκτὸς μάχης. Αἱ ἀπώλειαι τῶν Τούρκων ἀνῆλθον εἰς 6.000 νεκρῶν καὶ τραυματιῶν.

Καὶ ἤδη περὶ τῆς μάχης τοῦ Μοναστηρίου.*

Αἱ δύο τουρκικαὶ ὀπισθοφυλακαί, αἱ ὅποια ἐπολέμησαν εἰς Κίρτσεβο καὶ εἰς Περλεπὲν ἔδωκαν εἰς τὸν διοικητὴν τῆς Δυτικῆς στρατιᾶς τὸν ἀπαιτούμενον καιρὸν ὅπως συγγενθρώσῃ εἰς Μοναστήριον ὅλας τὰς διαθέσιμους ἀκόμη δυνάμεις καὶ ὅλα τὰ διαθέσιμα τηλεβόλα, ἤτοι ἐν ὅλῃ δυνάμει περίπου 60.000 ἀνδρῶν, εἰς τὴν ὁποίαν συμπεριλαμβάνοντο αἱ φρουραὶ, οἱ ρεζιφίδες, οἱ Ἄλβανοί, τὰ λείψανα τῆς στρατιᾶς τοῦ Κουμάνοβου καὶ 80 τηλεβόλα παντὸς συστήματος.

Τὸ Μοναστήριον εἶνε ἀνοικοδομημένον ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Ἐριγόνος εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Μπαμπά κατὰ τὴν εἰσοδὸν τῆς κλεισωρείας, ἣτις ὁδηγεῖ εἰς Ρέσαν καὶ ἀνοίγει τὸν δρόμον πρὸς τὴν Ἀλβανίαν. Τοῦ Μοναστηρίου δεσπόζει πρὸς ἑσπρὰν γραμμὴ κορυφῶν, αἱ ὅποια ὑψοῦνται παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Σέμνικα.

Αἱ βροχαὶ τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου γῆξησαν τὰ ὕδατα τῶν ποταμῶν καὶ ὅλο τὸ χαμηλὸν ἔδαφος ἤτο πλημμυρισμένον.

Οἱ Τούρκοι ὄρυξαν χαρακώματα εἰς τὴν κοιλάδα πλησιοντῶν σημείων διαβάσεως τοῦ ποταμοῦ Ἐριγόνος κατεσκευάσαν δὲ καὶ ὀχυρωματικὰ ἔργα

* Lt Colonel breveté Boucabeille. La guerre Turco-Balkanique 1912.

ἐπὶ τῶν ὑψομάτων πρὸς βορρᾶν τοῦ Μοναστηρίου, τὸ ὅποιον ἄλλως ἦτο ὠχυρωμένον διὰ συστηματικῶν ἔργων ὀχυρώσεως τινὰ τῶν ὁποίων ἦσαν θωρακισμένα.

Ἡ Ριζᾶ πασσᾶς διέταξε ὡς ἑξῆς τὰς δυνάμεις του:

— Ἄριστερὰ τὸ ἵον στρατιωτικὸν σῶμα ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἰζα-βιτ μπέτη.

— Ἐξ τὸ κέντρον τὸ Ἴον στρατιωτικὸν σῶμα ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Φετι πασσᾶ.

— Δεξιὰ τὸ ἵον στρατιωτικὸν σῶμα ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ζεκκὴ πασσᾶ.

— Ὅπισθεν ἀπόσπασμα εἶχε μέτωπον πρὸς τὸν ἑλληνικὸν στρατόν, ὅστις ἐπροχώρει διὰ τῆς Μπάνιτσα.

Πρὸς τὸ μέρος τῶν Σέρβων τὸ τμήμα τῆς 1^{ης} στρατιᾶς τῆς ὀδηγη-θεύσης εἰς Μοναστήριον ἠκολούθησε τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Ἐριγόνος ἐν ᾗ ἡ 1^η στρατιὰ παρέβη διὰ τῆς ἀριστερᾶς ὄχτης. Ἀπὸ τοῦ Περλεπέ ἰδίως ἡ 1^η στρατιὰ εἶχε νὰ διακνήσῃ ἐπιπονώτατον δρόμον βαίνοντα ἀνα μέσον τῆς χιόνος δι' ὁδῶν, αἱ ὁποῖαι εἶχον μετασχηματισθῆ εἰς ἔλα καὶ τέλιματα.

Ἡ κατὰ τὴν μάχην ἀνάπτυξις τῶν σερβικῶν δυνάμεων περιέλαβε κατὰ γραμμὴν ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερὰ τὴν μεραρχίαν τοῦ Μοράβα (1^η στρατιὰ), τὴν μεραρχίαν τοῦ Δρίνου καὶ τὴν μεραρχίαν τοῦ Δουνάβειος (1^η στρατιὰ). Ἡ μεραρχία τοῦ Τιμόκ παρέμεινε ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Περλεπέ ὡς ἐφεδρεία.

Τὰ ἀντίπαλα στρατεύματα ἦλλον εἰς ἐπαρῆν τὴν 31ην Ὀκτωβρίου διὰ τοῦ σερβικοῦ ἵππικοῦ, τὸ ὅποιον παραπορευόμενον τῆς ἀριστερᾶς ὄχτης τοῦ ποταμοῦ Ἐριγόνος συνήντησε πλησίον τοῦ Ντομπρομιρ τωρ-κικὸν ἀπόσπασμα, συνεπλάκη μετ' αὐτοῦ, τὸ ἀπώθησε πρὸς τὴν γέφυραν τοῦ Νοβάκ καὶ τέλος τὸ ἠγχιμαλώτισε ἐκεῖ.

Ἡ μάχη ἤρχισε τὴν 1ην Νοεμβρίου ἐπὶ μετώπῳ 50 χιλιομέτρων περιπέου. Ἡ σερβικὴ ἀνάπτυξις συνήντησε μεγάλας δυσχερείας καὶ ἐπεβραδύνθη λόγῳ τῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ εἰσόδου, τὰς ὁποίας ἦδη ἀνεφέρα-μεν. Πρὸς τὸ δεξιὸν ἐν τούτοις ἡ μεραρχία τοῦ Μοράβα διεκπερατώθη ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχτης τοῦ ποταμοῦ Σέμνικα εἰς Γκόπες καὶ εἰς Κρά-ντσε ἐνῆ πρὸς τὴν ἄκραν ἀριστερὰ προσέβαλε καὶ κατέλαβε τὸ Κεμαλί.

Τὸ κέντρον ἐρρίφθη πρὸς τὸ Κύρκλινο καὶ ἡ κίνησις του ἐξετυλίχθη

διὰ μέσου ελώδους ζώνης γειτνιαζούσης πρὸς τὸν ποταμὸν Σέμνικα παρὰ τὸν κανονισβολισμὸν τὸν διευθυνόμενον κατ' αὐτοῦ ἐξ ἑλων τῶν ὑψωμάτων, τὰ ὅποια κατεῖχον οἱ Τούρκοι.

Τὴν νύκτα τῆς 2ας πρὸς τὴν 3ην Νοεμβρίου ἢ ἀριστερὰ πτέρυξ (Μεραρχία Μοράβα) ἐκυρίευσε τὰ ὑψώματα τὰ κείμενα μεταξὺ Ὁμπλάκοβο καὶ Κότσιστα. Τὴν πρωτὰν τῆς 3ης ἢ κύκλωσις τῶν Τούρκων εἶχε συντελεσθῆ. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης οἱ Σέρβοι φεῖδονται τοῦ πεζικοῦ τῶν καὶ θέτουν κυρίως εἰς ἔργον τὸ πυροβολικόν τῶν.

Διὰ νέου νυκτερινοῦ ἀφηνιδιασμοῦ τὴν νύκτα τῆς 3ης πρὸς τὴν 4ην Νοεμβρίου κατέλαβον τὸ ὑψωμα τῆς Κυρὰ Μαρίκας, τὸ ὅποιον ἐκυρίευσε ἢ μεραρχία Μοράβα καὶ τὸ ὑψωμα Κύρκλινο, τὸ ὅποιον ἐκυρίευσε ἢ μεραρχία Δρίνου.

Τὴν 4ην Νοεμβρίου οἱ Τούρκοι ἐγκαταλείψαντες τὸν ἀγῶνα ἐπέζητησαν νὰ εὔρουν διέξοδον ἐκ τῆς κυκλώσεως.

Ὁ Ζεκκὴ πασσαῖς δεξιὰ διέταξε τὴν ὑποχώρησιν πρὸς τὴν Φλώριαν. Χάρις εἰς πυκνὴν ἡμίχλην ὅκτι ἕως δέκα τάγματα, δύο ἑλαι ἵππικῶν καὶ δύο πυροβολαρχαὶ κατήρθησαν νὰ χωρήσουν πρὸς νότον, ἀλλὰ τὰ στρατεύματα ταῦτα κατέφθασε μετ' ὀλίγον τὸ σερβικὸν ἵππικόν, τὸ ὅποιον ὑποστηριζόμενον ὑπὸ μέρους τῆς μεραρχίας τοῦ Δρίνου, τὰ διεσκόρπισε εἰς Μετζιλί καὶ ἐκυρίευσε τὰ τηλεβόλα τῶν. Ὅ,τι περισσώθη ἐκ τῶν τουρκικῶν τούτων δυνάμεων εὐρέθη ἀντιμέτωπον τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλλῃ πρὸς τὰς κλεισθεῖας τοῦ Πισοδένι ἑμοῦ μετὰ τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς Μπάνιτσα.

Τὰ στρατεύματα τοῦ Τζαβίτ καὶ τοῦ Φετι ἀποπειρῶνται σχεδὸν ματαίως νὰ εὔρουν διέξοδον πρὸς τὴν Ρέσναν. Ἀπολλοῦμενα πρὸς τὸ ἕρος Μπαμπά δὲν δύνανται νὰ διαφύγουν πρὸ τῆς δεξιᾶς τῶν Σέρβων, ἧτις κατέχουσα τὰ ὑψώματα καὶ ἐγκαταστήματα ἐπ' αὐτῶν ἐλόκληρον τὸ πυροβολικόν τῆς διατηρεῖ τὴν διόδον ὑπὸ τὴν ἀκτίνα τῶν πυρῶν του.

Δὲν ἀπομένει λοιπὸν εἰς τοὺς Τούρκους ἄλλη διέξοδος εἰμὴ νὰ ἐπιχειρήσουν νὰ διαφύγουν διὰ τῶν ἀτραπῶν τοῦ ἕρους. Πολυάριθμοι εἶνε ὅσοι εὐρίσκουν οὕτω μέσον προσωρινῆς σωτηρίας καὶ μεταξὺ αὐτῶν ὁ ἴδιος Τζαβίτ μπέης, ἀλλὰ καταδικασμένοι τὰς ἐπομένας ἡμέρας ὑπὸ ἐλαφρῶν ἐλληνικῶν καὶ σερβικῶν φαλάγγων, αἱ ὅποιαι ἐρρίφθησαν κατ' αὐτῶν, πολλοὶ συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι ἢ καὶ παρεδόθησαν μόνον τὰς ἐπομένας ἡμέρας.

Ὅσοι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ διαφύγουν παρεδόθησαν ἐν Μοναστηρίῳ τὴν 5ην Νοεμβρίου.

Ὁ ἀγὼν διήρκεσε ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, κατ' αὐτὸν δὲ οἱ μὲν Σέρβοι ἔσχον 8,000 ἀνδρῶν ἐκτὸς μάχης, οἱ δὲ Τούρκοι 10.000, ἀπολέσαντες κατ' αὐτὸν καὶ 51 τηλεβόλα, ἐκ τῶν ὁποίων βίβη ἐκυρίευσεν ἡ μεραρχία τοῦ Δρίνου.

Συμφώνως δὲ πρὸς τὰ σερβικὰ ἀνακινωθέντα ἡχμαλωτίσθησαν 10.000 Τούρκοι, ἐν οἷς 8 στρατηγοὶ μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Φετιπασσάς.

Αὐτόπτης μάρτυς* ἀφηγείται τὴν ἀνδρείαν τὴν ὁποίαν ἐπέδειξε κατὰ τὰς περιπτώσεις ταύτας τὸ πεζικὸν τοῦ διαδόχου Ἀλεξάνδρου καὶ τὰ κατορθώματα τοῦ σερβικοῦ πυροβολικοῦ, τὸ ὁποῖον ἐδυστήριξε: «Βίβη ἀδύνατον, λέγει νὰ περιγράψωμεν λεπτομερῶς τὴν μεγάλην αὐτὴν μάχην, ἣ ὁποία διήρκεσε τέσσαρας ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας ἀνευ ἀναπαύσεως τὴν διὰ τοῖς ἐπιτιθεμένοις ὄσση καὶ διὰ τοῖς ἀμυνομένοις, ἀνάμετα εἰς τὴν ὀμίχλην, εἰς τὴν λάσπην καὶ τὰ ἔλη. Τὰ σερβικὰ στρατεύματα διετήρησαν τὴν ὀμίχλην τῶν, τὸ φρόνημά τιν καὶ τὴν αὐτοπεποίθησιν. Βίβη ἀπόστασιν πλέον τοῦ χιλιόμετρον, εἰς τὴν πλημμυρισμένην κοιλάδα κρεσσόντες ὑψηλὰ τὰ ὄπλα τῶν καὶ τὰ φυσίγγιά τιν προχωροῦν θοισιμένοι μετὰ εἰς τὴν νερὰ μέλρι τῆς μικρῆς, ἄδοντες καὶ ἀδιαφοροῦντες πρὸς τὸ πῦρ τῶν τουρκικῶν μυδραλιοβόλων, τὸ ὁποῖον τοῖς ἀπεδεκάκιζε. Ὑπεράνω αὐτῶν αἱ σερβικαὶ ὀβίδες ἀπαντούσαν εἰς τὸ πῦρ τῶν τουρκικῶν πυροβολαρχικῶν. (Ὅταν οἱ ὄσση βαδίζοντες Σέρβοι πεζοὶ κατέφθανον ἐπὶ στερεοῦ εδάφους παρετάσσοντο ὡς ἐάν εἶχετέλων γυμνάσια καὶ ἤρχίζον τὰς ἐφόδους κατὰ τῶν ὄχυρῶν θέσεων, τὰς ὁποίας ὄφειλον νὰ κεραιήτουν, καὶ αἶνανε εὐρίστουτο εἰς ὕψος μέλρι 1,280 μέτρων. Κατὰ τὰς ἐφόδους τῶν ταύτας ἐκ τῆς ἄλλης πλευρᾶς τῆς κοιλάδος τοῖς ἐδυστήριξε μόνον μία πυροβολαρχία ἐκ μικρῶν τηλεβόλων τῶν 75.

Ἀφῆρις ἡ πυροβολαρχία αὐτῆ διέφερε σύνεργμα τουρκικοῦ ἐπιπολοῦ, τὸ ὁποῖον ἐπροχώρει ἀράτον παρὰ τῶν Σέρβων πεζῶν μόνις χωρίζομενον ἐξ αὐτῶν διὰ μικρὰς ποσῆς τοῦ εδάφους. Βίβη ἀξιωματικὸς ἐπιπέτων ἠαμιάσιν λευκῶν ἵππων, καλπάζων κατὰ μέσσωπον ἔδιδε τὰς τελευταίας διαταγὰς εἰς τοῖς ἵπποις τῶν, πρὸ τῆς ἐπελάσεως. Ἐπειτα ἦλλο

* Ὁ πολεμικὸς ἀνταποκριτὴς τῆς παρισίνης «Ἐφημερίδας».

καὶ ἐτοποθετήθη εἰς τὸ κέντρον. Φαίνονται ἢ ἀστραπὲς τῶν σπαθῶν ποῦ ἀνασύρονται ἐκ τῆς θήκης. Κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ὁ διοικητὴς τῆς σερβικῆς πυροβολαρχίας ἐξηκριθῶσε τὴν ἀπόστασιν, ἣτις ἦτο 3,500 μέτρων. Ὑπόκιφος κρότος ἠκούσθη. Ἡ βολὴ ὁμοῦς ὑπερέβη τὸν στόχον καὶ διήλθε ἀνωθεν τοῦ ἐχθροῦ. Ὁ ἀξιωματικὸς μὲ τὰς διόπτρας ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἔδωκε νεώτερα καὶ μᾶλλον ἐξηκριθωμένα παραγγέλματα. Ἐὐ δεῦτερον τηλεβόλον βάλλει. Τώρα πλέον εἰς ἀπόστασιν εἴκοσι περίπου μέτρων ἔμπροσθεν τῶν ἵππεων φαίνεται ἐγειρομένη εὐκρινῶς τολύπη καπνοῦ καὶ κονιορτοῦ. Διακρίνομεν διὰ τῶν τηλεσκοπίων τὸν ἵππον τοῦ ἀξιωματικοῦ νὰ συστρέφεται ἐνῶ τὸ σύνταγμα κάμπτεται ἤδη. Ἐξαφνα τὰ τέσσαρα τηλεβόλα τῆς πυροβολαρχίας ἀντιχούσθαι ὁμοῦ. Οἱ Ἰουρκοὶ ἵπποι στρέφονται καὶ ἐξαφανίζονται ἀνάμεσα εἰς νεφέλην καπνοῦ. Διὰ δευτέραν φοράν τὰ τέσσαρα τηλεβόλα ἐκσφενδονίζουσι τοὺς μύδρους τῶν καὶ ἔπειτα σιωποῦν. Ἔγιναν τέλος ὁ καπνὸς διελύθη. Ὁ λευκὸς ἵππος ἐξηφανίσθη καὶ μᾶζαι συνεχόμεναι καὶ συγκεχυμέναι διακρίνονται μόνον ἐπὶ τῆς θέσεως, ἔπου ἓν λεπτὸν πρότερον ὀλόκληρον σύνταγμα ἦτο ἕτοιμον νὰ διασκορπίσῃ τὸ σερβικὸν πεζικὸν εἰς τὴν κοιλάδα.

Ἐν τούτοις τὸ σερβικὸν πεζικὸν προχωροῦν πάντοτε καὶ μὲ τὴν αὐτὴν ἀκρίβειαν ἀναμένει τὴν στιγμὴν νὰ ὀρμήσῃ μὲ θῆμα ἐφόδου. Ὅβρι δὲ διατηροῦν πανταχοῦ τὴν αὐτὴν ψυχραιμίαν καὶ τὴν αὐτὴν εὐρυθμίαν τῶν κινήσεων κατέλαβε τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην τὰς τουρκικὰς θέσεις.

Τὴν ἡγν Νοεμβρίου ὁ διάδοχος Ἀλέξανδρος εἰσῆλθεν ἐπισήμως εἰς Μοναστήριον, ἔπου τὴν ἐπαύριον ἑορταὶ ἐδόθησαν πρὸς τιμὴν τοῦ ἑλληνικοῦ διαδόχου Κωνσταντίνου ἐλθόντος νὰ χαιρετίσῃ τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως Πέτρου.

Μετὰ τὴν μάχην τοῦ Μοναστηρίου οἱ Σέρβοι ἠσυχολήθησαν ν' ἀφοπλίσουν τοὺς Ἀλβανούς καὶ νὰ καταλάβουν τὴν Ἀλβανίαν. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἡ μεραρχία τοῦ Μοράβα διηρμύνηθη ἐκ Μοναστηρίου πρὸς τὴν Ρέσναν, ἔπου κατέφθασε τὴν ἡγν Νοεμβρίου, καὶ ἐκεῖθεν ἐξηκολούθησε τὴν πορείαν τῆς μὲ κατεύθυνσιν πρὸς τὴν Ὀχρίδα, ἔπου ἀφίχθη τὴν 16ην Νοεμβρίου.

Συγχρόνως μία ἀνεξάρτητος ταξιαρχία ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ συνταγματάρχου Μιλοβάνοβιτς ἐβάδιζε ἀπὸ τὸ Κίρτσεβο πρὸς τὴν Δίβραν.

Τὴν 15ην Νοεμβρίου πρὸ τῆς Δύρας ἢ ταξιαρχία αὐτὴ ἀπόθησε μετὰ σφοδρὰν μάχην ἀποσπάσματα τουρκικὰ ἐνισχυθέντα δι' Ἀλβανῶν ἐθελοντῶν.

Πρὸς δυσμὰς αἱ σερβικαὶ καὶ μαυροβουνιωτικαὶ φάλαγγες διήλθον ἤδη καὶ ἐκαθάρισαν τὴν χώραν, ὡς θὰ ἴδωμεν περαιτέρω. Πολλοὶ ἐκ τῶν φυγάδων τοῦ Μοναστηρίου προσέρχονται ἔκτοτε καθημερινῶς καὶ παραδίδονται εἰς τὰς σερβικὰς ἀρχὰς ἢ αἰχμαλωτίζονται παρὰ ἀστυνομιῶν ἀποσπατριάτων, τὰ ὅποια ὠργάνωσαν αἱ ἀρχαὶ αὐταί. Περὶ τὰ μέσα Δεκεμβρίου ἀκόμη 90 ἀξιωματικοὶ καὶ 250 στρατιῶται παρεδόθησαν εἰς τὸν διοικητὴν τῆς μικρᾶς σερβικῆς φρουρᾶς τοῦ Πογκραδέτς, πρὸς νότον τῆς λίμνης Ὀχρίδος.

Ἡ Δ' σερβικὴ στρατιά, εἶχε ἀποστολὴν νὰ καταλάβῃ τὸ σαντζάκιον τοῦ Νοβιπαζάρ ἐκδιώκουσα ἐκεῖθεν τὰς θηριακικὰς φρουρὰς καὶ ἐνουμένην μετὰ τῶν Μαυροβουνίων.

Ἀποτελεῖτο ἐκ δύο κυρίων διμάδων: τῆς τοῦ Κράλιεβο, τῆς λεγομένης στρατιᾶς τοῦ Ἰμπάρ, σκοπῆς τῶν ἐπιχειρήσεων, τῆς ὁποίας ἦτο τὸ Νοβιπαζάρ, καὶ ἐκ τῆς στρατιᾶς τῆς Πόζεγκα, ἣ ὅποια ἀπέβλεπε πρὸς κατάληψιν τῆς Σιένιτσας.

Ἡ πρώτη διὰς ἀναχωρήσασα ἐκ Κράλιεβο διαβάλλει παρὰ τὸν ποταμὸν Ἰμπάρ, διέρχεται τὰ σύνορα πρὸς τὴν Ράτσα τὴν 5ην Ὀκτωβρίου καὶ φθάνει τὴν 8ην πρὸ τῆς πόλεως τοῦ Νοβιπαζάρ, τὴν ὁποίαν ὑπερασπίζουσι τρία ἕως τέσσαρα τάγματα τακτικοῦ στρατοῦ καὶ περὶ τὰς 3,000 ἕως 4,000 Ἀλβανῶν. Διὰ νὰ καταλάβουσι τὴν πόλιν οἱ Σέρβοι ἐδέγησε νὰ παλαίσουσι ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, ματαίως δὲ ἐσομβάρδιζον αὐτὴν καθ' ἑλθὴν τὴν ἡμέραν τῆς 9ης Ὀκτωβρίου. Ἡ τουρκικὴ φρουρὰ ἀνεργήθη εἰς τὰ παλαιὰ ὀχυρώματα τὰ ὑπερασπιζόμενα τὰ ἄκρα τῆς πόλεως καὶ ὑπέκυψε μόνον εἰς ἔρροdon ἀτελεσθεῖσαν τὴν 10ην Ὀκτωβρίου.

Οἱ Τούρκοι ἀπόλεσαν 1,000 ἀνδρας, 25 ὄν 300 νεκροὶ καὶ 700 τραυματαῖαι, οἱ δὲ Σέρβοι 500 εἰς νεκροὺς καὶ τραυματίας. Ὅλα τὰ τηλεβόλα τῆς θέσεως ταύτης περιέπεσαν εἰς χεῖράς των.

Ἡ στρατιὰ τοῦ Ἰμπάρ ἐξηκολούθησε τὴν προέλασίν τῆς πρὸς τὴν Μηροβίτσαν, τὴν ὁποίαν κατέλαβε τὴν 13ην Ὀκτωβρίου καὶ ἐκείθεν πρὸς τὸ Ἰπέκ, 8 ποῦ κατέφθασε τὴν ἐπαύριον τῆς καταλήψεως τῆς πόλεως ταύτης παρὰ τῶν Μαυροβουνίων.

Ἡ ὁμάς Ποζέγκα διηρέθη εἰς δύο τμήματα: Νότιον τμήμα, τὸ ὁποῖον διὰ τῶν στενῶν τοῦ ὄρους Γιαθὸρ ἐβάδισε πρὸς τὴν Σιένιτσαν καὶ βόρειον τμήμα, τὸ ὁποῖον διὰ τῶν στενῶν τοῦ Νόβα Βαρὸς ἐβάδισε πρὸς τὴν Πριεπολιέ.

Τὰ ὀχυρώματα τὰ ὑπερασπίζοντα τὰ στενὰ τοῦ Γιαθὸρ ἐκυριεύθησαν τὴν 9ην Ὀκτωβρίου. Ἐν τουρκικὸν τάγμα ἡμιμαλωτίσθη ἐκεῖ. Ἡ Σιένιτσα προσεβλήθη τὴν 11ην καὶ ἠλώθη τὴν αὐτὴν ἡμέραν, τὼν Σέρβων κυριεύσαντων 13 τηλεβόλα καὶ δύο ὀμβρόβλα.

Τὴν ἐπαύριον τὸ τμήμα τοῦτο ἠνώθη μετὰ μᾶς τῶν φαλάγγων τοῦ Μαυροβουνίου στρατηγοῦ Βούκοιτις.

Τὸ βόρειον τμήμα ἐκυρίευσεν τὸ φρούριον τοῦ Νόβα Βαρὸς τὴν 7ην Ὀκτωβρίου ἄνευ μεγάλων δυσχερειῶν.

Τὴν 14ην Ὀκτωβρίου ἔφοδος ἐγένετο κατὰ τῆς Πριεπολιέ καὶ οἱ Σέρβοι ἠδυνήθησαν νὰ εἰσέλθουν αὐθημερόν εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν κυριεύσαντες 6 τηλεβόλα.

Μετὰ δύο ἡμέρας ἔπεσε ἡ Πλελίε ὑπὸ τὴν συνδυαζομένην δράσιν τῶν σερβικῶν καὶ Μαυροβουνιωτικῶν δυνάμεων.

Ἡ ὀλόκληρον τὸ στανιζάκιον κατεκτήθη οὕτω. Μέγα μέρος τῆς Δ' στρατιᾶς ἐγκατελείφθη ἐκεῖ διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ὀλοσχερὴν κατάληψιν, νὰ ἐγκαταστήσῃ φρουράς καὶ νὰ παρέχῃ συγχρόνως κινητὰς φαλάγγας ἀναγκαίας πρὸς καταδίωξιν τῶν Ἀλβανικῶν συμμοριῶν.

Ἐπανέλωμεν πρὸς νότον. Ἀπὸ τοῦ Καστανιέ ἡ 1^η στρατιὰ ἀπέσπασεν τὴν 11ην Ὀκτωβρίου δυνάμεις πρὸς τὴν Πριεπέναν, αἱ ὁποῖαι συνεκρότησαν τὴν 17ην μάχην ἐναντίον εὐαρίθμων τακτικῶν τουρκικῶν στρατευμάτων ὑποβοηθουμένων ὑπὸ εὐαρίθμων Ἀλβανῶν τῆς Λιούμας. Ἡ πόλις κατελήφθη τὴν ἑσπέραν τῆς 17ης μετὰ σφοδρῶτάτην μάχην εἰς τὰς ὁδοὺς αὐτῆς καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ σερβικὰ στρατεύματα καταδιώκοντα τὸν ἐχθρὸν εἰσῆλθον διὰ τῆς ὁδοῦ εἰς τὸ Ἀυστριακὸν προξενεῖον, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου ἀφῆραν τὸν θυρεὸν καὶ ἔπει κατέσφαξαν παρὰ τὰς διαμαρτυρίας τοῦ προξένου κ. Πρωστάκα τοὺς καταφυγόντας ἐκεῖ διὰ νὰ ζητήσουν ἄσυλον Ἀλβανούς.

Ἐπὶ τῇ ἀναγγελίᾳ ἔτι οἱ Μαυροβούνιοι θαδίζουσιν ἐκ τοῦ Ἰπέκ πρὸς τὴν Διάκοδον σερβικὸν ἀπόσπασμα περιλαμβάνον ἰδίως πυροβολικὸν κα-

τὸ δ-
αν και
τε πρὸς
θήσαν
Σιέ-
βέρων
ων τοῦ
ἴν ἴην
και οἱ
ην κυ-
δράσιν
ἴης Δ'.
κατά-
λά φά-
λ ἀπέ-
δοποιαι
ρλικῶν
ισόμας.
μάχην
α κα-
προξε-
ν παρὰ
ἔχει
πρὸς
κὸν κα-

ΑΠΟ ΤΑ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑ ΓΥΜΝΑΣΙΑ — ΝΙΖΑΜΙΔΕΣ

τευθύνεται πρὸς τὴν τελευταίαν αὐτῆν πόλιν καὶ συνεργάζεται μετὰ τῶν Μαυροβουνίων πρὸς κατάληψιν αὐτῆς ἀλωθείσης τὴν 24ην Ὀκτωβρίου.

Ἐκ Διάκοβας καὶ Πρισρένας ἀπῆλθον τότε κατεσπευσμένως δύο σερβικαὶ φάλαγγες πρὸς τὴν Ἀδριατικὴν μὲ κύριον σκοπὸν νὰ καταλάβουν τὸ Ἀλέσιον ἔπου καὶ ἐπρόκειτο νὰ ἐνωθοῦν.

Ἡ δεξιὰ φάλαγξ ἀνεχώρησεν ἐκ Διάκοβας τὴν 24ην Ὀκτωβρίου καὶ ἐπροχώρησε μετὰ τῶν Μαυροβουνίων διὰ τοῦ χωρίου Λάτς καὶ τῆς κοιλάδος τοῦ Δρίνου. Ἡ φάλαγξ αὕτη περιελάμβανε ὀκτὼ τάγματα τῆς μεραχίας τοῦ Δρίνου (2α κατηγορία τῆς ἐφεδρείας).

Ἡ ἀριστερὰ φάλαγξ, ἣ τῆς Πρισρένας ἠκολούθησε διὰ μέσου τῆς χώρας τῶν Μιρδιτῶν τὰς κοιλάδας τοῦ Λευκοῦ Δρίνου καὶ τοῦ Μάτι. Ἡ δύναμις αὐτῆς ἀπετελεῖτο ἐξ ἑπτὰ ταγμάτων ἀνηκόντων εἰς τὴν μεραρχίαν τῆς Σουμαδιάς (2α κατηγορία τῆς ἐφεδρείας).

Τὸ σύνολον τῶν δυνάμεων τῶν δύο φάλαγγων περιελάμβανε ἐπὶ πλέον ἑξ ἄλλου μυδραλιοβόλων, δύο πεδινὰς πυροβολαρχίας καὶ δύο πυροβολαρχίας ὀμβρόλων, τρεῖς ἑλας ἑπιπικῶν, τὸ σύνολον ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατηγοῦ Παύλοβιτς.

Πλέον τῶν ἑκατὸ χιλιομέτρων διέτρεξαν αἱ φάλαγγες αὐταὶ εἰς ὀρεινὴν ἑκτασιν, μὲ πλημμυρισμένους ποταμούς, πολλάκις ἀνεὶ ὀδῶν καὶ γεφυρῶν.

«Οἱ στρατιῶται, γράφει εἰς ἀνταποκριτῆς τῶν «Γάιμς», συνήντησαν ἀπίστευτα προσκόμματα, τὰ ὅποια ὑπερένικησαν μετὰ ὑπερανθρώπων προσπαθείας, καταδεικνύοντες ἐξαιρετικὸν θάρρος καὶ ἀντοχήν. Πολλάκις ἠναγκάσθησαν νὰ σύρουν διὰ τῶν χειρῶν τὰ τηλεβόλα καὶ τοὺς ἑππους, τοὺς ὅποιους ἐμπόδιζε ἡ χιὼν νὰ προχωρήσουν, χιὼν ἣ ὅποια εἰς πολλὰ σημεῖα ἐφθάνε τὸ ὕψος ἑνὸς σχεδὸν μέτρου. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἑκτασις, τὴν ὅποiam διήρχοντο ἦτο σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου ἔρημος ἠναγκάζοντο ὡσαύτως νὰ ἐλαττώσων πολλάκις τὸ αἰτηρέσιόν των εἰς τὸ ἥμισυ.

Παρὰ τὸ ψύχος, τὸ ὅποion ἐφθάνε δέκα πέντε βαιθμοὺς ὑπὸ τὸ μηδέν, παρὰ τὰς στερήσεις καὶ τὰς δυσχερείας τῆς πορείας, τὰ στρατεύματα ἐπέδειξαν πάντοτε ἀδιάλειπτον ὀρμὴν καὶ ἀντοχήν».

Ἰδόμεν κατὰ τὴν ἐκθεσιν τῶν τουρκομαυροβουνιωτικῶν ἐπιχειρήσεων τὴν ἀφίξιν τῶν σερβικῶν φάλαγγων εἰς Ἀλέσιον.

Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως ταύτης οἱ Σέρβοι ἀφήκαν ἐκεῖ ἰσχυρὰν φρουράν. Τὰ μαυροβουνιωτικὰ στρατεύματα ἐπανήλθον πρὸς τὴν Σκόδραν ἐνῆ τὰ περισσεύοντα μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν σερβικὰ ἐβάδισαν πρὸς τὸ Λουράτσο, ὅπου εἰσῆλθον τὴν 15ην Νοεμβρίου ἀφοῦ προηγουμένως ἀπώθησαν εἰς τὴν ὁδοῦν τοῦ Μάτι τάγματα τινὰ νιζάμιδων.

Εἰς τὸ Δουράτσο ἦλθον κατόπιν μικραὶ τινες φάλαγγες ἀναχωρήσασαι ἐκ Λίβρης καὶ Ὀχρίδος.

Ἀπὸ τῆς ἀφίξεώς των εἰς τὴν Ἀδριατικὴν ἀκτὴν οἱ Σέρβοι ἐτροφοδοτήθησαν ὡς ἴθ' ἰδόμεν εἰς εἰδικὸν κεφάλαιον περαιτέρω, παρὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΙ'.*

Ὁ μεταξὺ Τουρκίας καὶ Βουλγαρίας πόλεμος. Αἱ δυνάμεις τῶν ἐμπολέμων. — Ἡ δρᾶσις τοῦ ἐν Μακεδονίᾳ βουλγαρικοῦ στρατοῦ μεταξὺ Ἀξιού καὶ Μαρίτσα. — Ἐπιχειρήσεις τοῦ στρατηγοῦ Θεοδωρώφ. — Ἐπιχειρήσεις τοῦ στρατηγοῦ Κοβάτσεφ. — Ἡ διάταξις τῶν βουλγαρικῶν καὶ τουρκικῶν στρατευμάτων ἐν Θράκῃ. — Ἡ Ἀδριανούπολις καὶ τὰ φρούριά της. — Τὸ σχέδιον τοῦ Τουρκικοῦ ἐπιτελείου. Τὸ σχέδιον τοῦ Βουλγάρου ἀρχιστρατήγου Σαβώφ. Κάθοδος τῶν βουλγαρικῶν στρατιῶν πρὸς τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ τὰς Σαράντα Ἐκκλησίας. — Ἐπιχειρήσεις τῆς Β' Βουλγαρικῆς στρατιᾶς μέχρι τῆς αἰφνιδίας αὐτῆς ἐπιθέσεως κατὰ τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Ἡ βουλγαρικὴ κινητοποίησις διετάχθη τῇ 17ῃ Σεπτεμβρίου, ἀμέσως δὲ ἠκολούθησε καὶ ἡ στρατιωτικὴ τῶν στρατευμάτων.

Κιῶμεν εἰς προγενέστερον κεφάλαιον τῆς διαίτησις τῶν μονάδων κατὰ τὴν βουλγαρικὴν κινητοποίησιν. Ἐξ αὐτῶν ἡ 7ῃ μεραρχία συνεκεντρώθη πρὸς τὸ Κιοιτσενδὺλ. Ἡ αὐτὴ προωφτημένη γὰρ δρᾶτι ἐν Μακεδονίᾳ μετὰ δύο ταξιαρχῶν τῆς ἐφεδρείας. Ἡ δευτέρη μεραρχία καὶ δύο ταξιαρχαὶ τῆς ἐφεδρείας συνεκεντρώθησαν νοτίως τῆς Φιλιππουπόλεως. (Ὡς ἴδωμεν εὐθὺς ἀμέσως τὴν δρᾶσιν τῶν δύο τούτων μεραρχιῶν.

Αἱ ὑπολειπόμεναι βουλγαρικαὶ δυνάμεις ἀπετάλαξαν τρεῖς στρατιᾶς

* Lt. Colonel breveté Boucabeille: La guerre Turco-Balkanique. 6e édition Paris: Librairie Chapelot.

τῶν ὁπλοίων ἢ κατὰ τὴν μάχην διάταξις ὑπέστη διαρκούτης τῆς εἰς τρά-
 τείας πολλὰς μεταβολὰς τόσῃ λόγῳ στρατηγικῆς ἀνάγκης ὅσῳ καὶ λόγῳ
 τῆς συνεισφορᾶς τῶν σερβικῶν δυνάμεων, τῶν ὁπλοίων στοιχεῖα τινὰ ἵπ-
 πικὸν ἐχρησιμοποιοῦνθησαν παρὰ τῆς Α'. στρατιᾶς. Ἡ σερβικὴ συνδρομὴ
 καθίσταται ἰδιαιτέρως σημεῖον μετὰ τὴν μάχην τοῦ Κουμάνοβο, ὅτε
 καὶ ἐπέτρεψε ὅπως βουλγαρικαὶ μεραρχίαι ἀπέλθουν τῶν πρὸ τῆς Ἀ-
 δριανουπόλεως ἐπιχειρήσεων καὶ συνενωθῶν μετὰ τῶν στρατευμάτων
 τὰ ὁποῖα ἔδρων πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ἡ Α'. βουλγαρικὴ στρατιὰ ἰσχυρὰ ἐκ τριῶν μέχρι τεσσάρων μεραρ-
 χιδῶν, σχηματισθεῖσα ἰδίως ἐξ ἐφεδρικῶν στρατευμάτων κινητοποιηθέντων
 πρὸς τὴν Σόφίαν καὶ τὴν Φιλιππούπολιν συνεκεντρώθη νοτίως τῆς Ἰάμ-
 πολῆς. Ἡ στρατιὰ αὕτη διετέλει ὑπὸ τᾶς διαταγᾶς τοῦ στρατηγοῦ Κου-
 τίντσεφ.

Ἡ Β'. στρατιὰ ἰσχυρὰ ἐκ δύο μεραρχιδῶν ὑπὸ τᾶς διαταγᾶς τοῦ στρα-
 τηγοῦ Ἰβάνοφ συνεκεντρώθη πρὸς το Ὑρόβο καὶ ἀνατολικῶς τῆς πό-
 λεως ταύτης.

Ἡ Γ'. στρατιὰ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ράτκο Δημήτριεφ συνεκεντρώθη
 ἀνατολικῶς τοῦ Κιζιλαγκας. Περιελάμβανε τρεῖς ἢ τέσσαρας μεραρχίας
 πεζικοῦ καὶ μίαν μεραρχίαν ἵππικῶν.

Ἡ συγκέντρωσις τῶν στρατευμάτων ἐπερατώθη τὴν 1ην Ὀκτωβρίου.

Συγκέντρωσις καὶ κινητοποιήσις μόλις ἀπῆλθον δεκαπέντε ἡ-
 μέρας.

Ἀρχιστράτηγος τῶν βουλγαρικῶν στρατευμάτων ἦτο ὁ στρατηγὸς
 Σαβῶφ, ἐνθερμὸς ὁπαδὸς τοῦ Σταμπούλωφ καίτοι προσωπικῶς εἶχε ἄλ-
 λοτε δυσαρτηθῆ μετὰ τοῦ βουλγάρου τούτου δικτάτορος διὰ λόγους ἐ-
 σωτερικῆς τάξεως. Αὐτὸς ὡς ὑπουργὸς τῶν στρατιωτικῶν εἶχε ἐπιληφθῆ
 τῆς ἀνχιδραχίαιας τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ. Περιπλεχθεὶς εἰς τὰ
 πολιτικὰ μύθη, τὰ ὁποῖα ἐξεδηλώθησαν μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Στα-
 μπούλωφ κατέφυγε εἰς Ρωσίαν, ὅπου παρηκολούθησε τὰ μαθήματα
 τῆς στρατιωτικῆς ἀκαδημίας τοῦ Τσάρου Νικολάου καὶ διετέλεσε ἐκεῖ
 μαθητὴς τοῦ στρατηγοῦ Δραγαμυρόφ.

Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου στρατηγὸς Φίστεφ ἐκαλειποῖη-
 σε τὰς σπουδὰς τοῦ εἰς τὴν Ἐπιτελικὴν Σχολὴν τοῦ Τσάρου.

Ἐναντι τῶν ἀνωτέρω ἀναφερομένων βουλγαρικῶν δυνάμεων ἡ Τουρ-
 κία παρέταξε ἐν Θράκῃ τὰς ἑξῆς:

α.) Τὰ στρατεύματα τοῦ ἐνεργοῦ στρατοῦ εἰς στρατιωτικῆς περιφε-
 ρείας, ἦτοι τέσσαρα σώματα: 1ον σῶμα (Κωνσταντινουπόλεως), 2ον σῶ-

δυνάμεις
 ὁ στρα-
 τηγοῦ
 διάντα-
 ράκη.—
 Τουρκι-
 ον Σα-
 ρινοῦ-
 Βουλ-
 κατὰ τῆς

ἀμέ-

μονάδων
 εἰς συνε-
 ν Μακε-
 καὶ δύο
 πύλεως.

στρατιᾶς

ἡ edition

(Ραιδεστού), 3ον σώμα (Σαράντα Έκκλησιών), και 4ον σώμα (Άδριανουπόλεως). Έκαστον τῶν στρατιωτικῶν τούτων σημάτων περιελάμβανε τρεῖς μεραρχίας και ἓν σύνταγμα ἐλευθέρων σκοπευτῶν.

— 6'.) Ὁκτὼ μεραρχίας ρεδίφινδων, ἐκ τῶν ὁποίων δύο μεραρχίαι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, αἵτινες συγκροτοῦνται ἄνευ προθεσμίας και ἕξ μεραρχίαι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας (Ἡράκλεια, Κασταμούνιον, Ἄγκυρα, Οὐσάκ, Σμύρνη, και Ἄφιδον Καραϊσάκ). Αἱ τελευταῖαι αὐται μεραρχίαι κατέφθασαν ἀλληλοδιαδόχως και μετὰ μεγάλης βραδύτητος. Ἐν τούτοις τμήματα τινὰ αὐτῶν συνενωθέντα ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ 1θου στρατιωτικοῦ σώματος συμμετέσχον τῶν ἐπιχειρήσεων τῶν Σαράντα Έκκλησιῶν, τὰ δὲ λοιπὰ τμήματα κατόρθωσαν νὰ φθάσουν τὸν προορισμὸν των μόνον μετὰ τὸ τέλος τῆς μάχης τοῦ Λουλέ—Μπουργκάς, χωρὶς και νὰ συμμετάσχουν ταύτης, και ἀπετέλεσαν τὸ 17ον στρατιωτικὸν σώμα.

Ἡ τουρκικὴ αὕτη στρατιὰ ἦτο ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Ἀβδουλλάχ πασᾶ διατελοῦντος ὑπὸ τὰς ἀνωτέρας διαταγὰς τοῦ στρατηγτοῦ Ναζήμ πασᾶ. Συνκεντρώθη εἰς τὸ τετράγωνον Ἀδριανουπόλεως Σαράντα Έκκλησιῶν—Δημοτικά—Λουλέ—Μπουργκάς ἴθι:

— Τὸ 1ον στρατιωτικὸν σώμα ὑπὸ τὸν Γιαφέρ πασᾶν νοτιοδυτικῶς τῶν Σαράντα Έκκλησιῶν πρὸς τὸ Καβακλί και τὴν Γενιτζέ.

Τὸ 2ον σώμα ὑπὸ τὸν Σεφκέτ—Τουργοῦτ πασᾶν μεταξὺ Τούρκμητη και Καραγκάτς.

— Τὸ 3ον σώμα ὑπὸ τὸν Μαχμούτ—Μουχτάρ πασᾶν εἰς Μπουναρχισάρ.

— Δύο μεραρχίαι τοῦ 4ου σώματος ὑπὸ τὸν Ἄμποῦκ πασᾶν εἰς Λουλέ—Μπουργκάς.

Ἡ συγκέντρωσις αὕτη τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων ἐπετεύχθη μετὰ μεγάλης βραδύτητος. Ἐκαλύπτετο παρὰ τοῦ ἀνυχωρημένου μετώπου Σαράντα Έκκλησιῶν—Ἀδριανουπόλεως, πρὸ τοῦ ὁποίου εἶχον χωρῆσαι ἀποσπάσματα τινὰ ὡς και μία μεραρχία ἑπικουρῆ, τῆς ὁποίας τὸ μεγαλύτερον τμήμα ἔδρασε βορειοδυτικῶς τῶν Σαράντα Έκκλησιῶν.

Προτὸ ἀφηγηθῶμεν τὴν ἐν Ἑράκχ βρᾶσιν τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ θὰ ἀναφέρωμεν περὶ τῶν ἐπιχειρήσεων τῶν ἐν Μακεδονίᾳ βουλγαρικῶν μεραρχιῶν, αἱ ὁποῖαι εἶδομεν ὅτι εἶνε, ἡ 7η ἢ συγκεντρωθεῖσα πρὸς τὸ Κουστανεδίλ και ὑποβοηθουμένη παρὰ δύο ταξιαρχιῶν ἐξ ἐφεδρικών στρατευμάτων, και ἡ 2α μετὰ δύο ἐπίσης ταξιαρχιῶν ἐξ ἐφε-

δρικών στρατευμάτων ή συγκεντρωθεῖσα νοτίως τῆς Φιλιππουπόλεως. Αἱ δυνάμεις αὗται διετέλουν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν στρατηγῶν Θεοδώρου καὶ Κοβάτσεφ.

Τὸ θέατρον τοῦ πολέμου ἐν Μακεδονίᾳ ὡς καὶ αἱ δυνάμεις τῶν ἀντιπάλων αἱ ἀναπτύχθησαν ἐν αὐτῇ ἔδιδον τὰς ἑξῆς παρατηρήσεις :

Ὁ σιδηρόδρομος Σόφιας Φιλιππουπόλεως—Τυρνόβου, τὸν ὅποιον ἠκολούθησε τὸ μέγα ρεῦμα τῆς κινήσεως τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ, ἀντικρύζει τὸ τουρκικὸν μέτωπον εἰς μέσην ἀπόστασιν τριάκοντα ἕως τεσσαράκοντα χιλιομέτρων. Τὰ ληφθέντα ἀμυντικὰ μέτρα πρὸς φροῦρησιν τῆς σιδηροδρομικῆς ταύτης γραμμῆς ἦσαν κατ' ἀρχὴν ἀρκετὰ πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν τεχνικῶν ἔργων ἰδίως ἐναντίον ἐνδεχομένης ἀποπειρας ἐχθρικῶν ἀποσπασμάτων, ἀλλὰ δὲν θὰ ἐπάρκουν ποσῶς διὰ μιαν ἰσχυροτέραν ἐπίβλησιν μεγαλειτέρων δυνάμεων.

Ἡ Σόφια καὶ ἡ Φιλιππούπολις, ἰδίως ἡ τελευταία αὕτη γεινιάζουσι πρὸς τὴν μεθόριον. Ὅλα τὰ πολεμικὰ ἐφόδια, τὰ ὅποια εἶνε συσσωρευμένα ἐκεῖ δέον νὰ εἶνε καλῶς ἐξητφαλισμένα, καὶ ἂν ἡ Β'. σερβικὴ στρατιὰ ἢ πρὸς τὸ Κιουσεινδὶλ καὶ τὴν κοιλάδα τοῦ Κρίβα ἐπροστάτειε τὰ πέριξ τῆς Σόφιας νοτιοδυτικῶς, ἦτο ἐπίσης ἀπαραίτητον ἕπως ἐξασφαλισθοῦν αἱ δίοδοι αἱ πρὸς νότον τῶν ἄνω κοιλάδων τοῦ Στρυμόνος καὶ τοῦ Νέστου. Ἐξ ἄλλου πᾶσα νικηφόρος ἐπίβησις τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς Φιλιππουπόλεως θὰ μετέβαλλε, ἐκθέτουσα αὐτὴν εἰς κίνδυνον, τὴν κυρίαν συγκέντρωσιν τῶν βουλγαρικῶν δυνάμεων, ἢ ὅποια ἐγένετο πρὸς τὸ Τύρνοβο καὶ ἀνατολικῶς τοῦ διαμερίσματος τούτου.

Βεβαίως ἡ φύσις τοῦ ἐδάφους τούτου ἔπου ὕψονται ἕρη πολλά, ἡ ἔλλειψις σιδηροδρόμου, ἀκόμη καὶ ὁδῶν ἐν καλῇ καταστάσει, αἱ ὅποια θὰ διηκίλυνον τὸν ἐφοδιασμὸν τοῦ στρατεύματος, τὴν ἐπικοινωνίαν αὐτοῦ καὶ τὰς κινήσεις, καθιστοῦν τὰς ἐν λόγῳ ἐκτάσεις ἀκαταλλήλους διὰ μεγάλας ἐπιχειρήσεις. Ἄλλως τε εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Στρυμόνος καὶ πρὸς τὸ ἄνω ρεῦμα τοῦ Ἄρδρα ἢ Τουρκία εἶχε συναθροῖσαι σημαντικὸν σχετικῶς ἀριθμὸν στρατευμάτων.

Συνεπῶς ἡ Βουλγαρία συνέστησε τὰς ἀναγκαίας μονάδας ἕπως ἀντιμετωπίσῃ τοὺς κινδύνους τούτους καὶ συμφῶνως πρὸς τὴν ἀρχήν, τὴν ὅποian θὰ ἴσθιεν ἐφαρμοζομένην παρ' ἑλθῶν τῶν στρατιῶν αὐτῆς διέ-

ταξε αὐτόχρονον προσβολήν κατὰ τὸν δὺο κυριακῶν συγκεντρώσεων, αἱ ὁποῖαι εἶχον ἐπιτελεσθῆ νοτίως τῆς Σόφικας καὶ τῆς Φιλιππουπόλεως.

Δυτικῶς πρὸς τὴν Δούμπλισταν, πρὸς τὴν Β' σερβικὴν στρατιάν, πρώτη ὁμάς βουλγαρικῶν στρατευμάτων ἐπληρωμένη ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατηγοῦ Θεοδώρου. Ὁ πυρὴν τῆς ὁμάδος ταύτης ἀπετελέσθη ἐκ τῆς 7ης μεραρχίας, εἰς τὴν ὁποίαν συμπεριελήφθησαν αἱ ἐνυχύσεις περὶ ὧν ἀνωτέρω ἀνερέχμεν. Ὁ λόγος ἔξω τῆς ἐπιχειρήσεως τῆς ἡσο ἢ κοιλῆς τοῦ Σερμάνος, ὁ δευτερευόν ἀξων ἢ κοιλῆς τοῦ Μπρεγκαλνίτσα καὶ ὁ σκεπὸς τῆς κατεβλήσεως τῆς ἢ Θεσσαλονίκης.

Τὸ ὑπὸ τὸν Θεοδώρου τμήμα τοῦτο τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ ὡς ἀντίστασιν τῆς προελάσεως του εὔρε μόνον προῦρας τινὰς τουρκικὰς ρεσλοριτιμένας εἰς τὰς κοιλῆδας, τὰς ὁποίας αἱ πύλαγγες του διήρχοντο, καὶ ἀποπάσματα ἀποτελούμενα ἐκ στρατευμάτων εἰς τῆς 1-ης τουρκικῆς μεραρχίας τῆς ἐπὶ τοῦ Σερμάνος τοῦ Ἰλλη Ναδρ εἶτε παρὰ τοῦ τμήματος τοῦ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Καρλ Μαίε, τοῦ ἐστρατοπεδευμένου παρὰ τὸν ποταμὸν Μπρεγκαλνίτσα. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν τουρκικῶν τούτων δυνάμεων ἀνεκλήθη πρὸς ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῆς 7ης βουλγαρικῆς μεραρχίας καὶ ἀπεστάλη μέρος μὲν πρὸς τὰ Γιαννιστὰ διὰ τὴν ἀνακόψῃ τὴν πενήτηρον πορείαν τῶν Ἰλλήνων, μέρος δὲ πρὸς τὸ Κομάνοβο διὰ τὴν ἀνεπεξέλλῃ κατὰ τῆς σερβικῆς ἐπιθέσεως.

Πρὸς ἀνατολὰς δευτερον τμήμα βουλγαρικοῦ στρατοῦ εὐρείως συντεθειμένον κατὰ δύο κυρίας μάζας, τῆς μίτης πρὸς νότον τῆς Φιλιππουπόλεως, τῆς ἑτέρας πρὸς τὸ Νάσινο ἔχον ὡς πυρῆνα τὴν 2αν μεραρχίαν τοῦ ἐνεργοῦ στρατοῦ καὶ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατηγοῦ Κόβάτσεφ, εἶχε ὡς πρώτην ἀποστολὴν τὴν διελθῆ τῶν τουρκικῶν συγκεντρώσεως τοῦ Ἄρδρα καὶ τὴν πραγματικαίτη κατόπιν τὴν κατελήφῃ ὁλοκλήρως τῆς χώρας μεταξὺ τοῦ Νάσινο πρὸς ἄνω καὶ τοῦ Μαρίτσα πρὸς ἀνατολὰς. Αἱ ἀντιμέτωποι πρὸς τὸ τμήμα τοῦτο τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ τουρκικαὶ δυνάμεις ἦσαν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Γιαννίτσα καὶ ἀνίσχοντο περίπου εἰς 16.000 ἄνδρας, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ 13.000 εἰς τὸ Κιρτσαλλ καὶ 3.000 πρὸς τὸ Πασμακλί βεραϊδοτικῶς. Αἱ 13.000 τοῦ Κιρτσαλλ περιελάμβανον δύο τάγματα νιζάμιδων, ἑννέα ρεδίφιδων, ἕξ μουσταχαρίδων καὶ δύο πεδινῶν πυροβολαρχιῶν, αἱ δὲ 3.000 τοῦ Πασμακλί ἐν τάγμα νιζάμιδων, τρεῖς μουσταχαρίδων καὶ μίαν ὄρεινὴν πυροβολαρχίαν.

ρώσεων,
 υπόλευς.
 στρατιάν,
 διαταγὰς
 λέσθη ἐκ
 νυχύσεις
 ἐπιχειρή-
 ριλάς τοῦ
 σαλονίκη.
 οῦ ὡς ἀν-
 ριχὰς ριε-
 τήχοντο,
 τῆς τουρ-
 ῖτε παρὰ
 τραπεπε-
 ρον μέρος
 ἔπαφῆν
 πρὸς τὰ
 ὠν, μέρος
 ἐπιθέ-
 οὐς συντε-
 λικποπό-
 μεραρχίαν
 Κιόβάτσεφ,
 ρώσεις τοῦ
 ἰλοκλήρωι
 πρὸς ἀ-
 οῦ στρατοῦ
 καὶ ἀνήρ-
 εἰς τὸ Κιρ-
 τοῦ Κιρ-
 ν, ἔξ μου-
 Πασμακλι
 ευροβολαρ-

ΣΕΡΒΙΚΟΝ ΠΕΖΙΚΟΝ ΕΝ ΠΟΡΕΙΑΙ

Θ' ἀφιγγθῶμεν πρῶτον τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ στρατηγοῦ Θεοδοῦρου καὶ εἶτα τὴν δρᾶσιν τοῦ στρατηγοῦ Κοβάτσεφ.

Ὁ στρατηγὸς Θεοδοῦρος τὴν προτεραιάν τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου εἶχε τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν δυνάμεων του συγκεντρωμένον πρὸς βορρᾶν τῆς Τζούμας καὶ ἐν μικτὸν ἀπόσπασμα εἴκοσι χιλιόμετρα δυτικώτερον.

Τὴν 5ην Ὀκτωβρίου τὰ δύο ταῦτα τμήματα διήλθον τὴν μεθόριον.

Δεξιὰ τὸ δευτερεθὸν τμήμα κατέλαβε αὐθημερὸν τὸ Τσάρεβο—Σέλο. Εἰδόμεν δὲ κατὰ τὴν ἀφήγησιν τῶν σερβικῶν ἐπιχειρήσεων ὅτι τὴν 11ην Ὀκτωβρίου εἶχε συγκρουσθῆ εἰς τὰ Κότσανα καὶ ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας εἶχεν εἰσέλθῃ εἰς Ἰστίπ. Ἡ δὲ ἴδωμεν εἰ ἔπραξε τὸ τμήμα τοῦτο, ἔταν περαιτέρω χαράξωμεν τὸ δρομιολόγιόν του πρὸς τὴν Θεσσαλονικὴν διὰ τοῦ Στρυμόνος, τῆς Δοϊράνης καὶ τοῦ Κουκούτσ.

Ἀριστερᾷ τὸ κύριον τμήμα προσέκοψε τὴν 5ην Ὀκτωβρίου κατὰ ἀντιστάσεως τοῦ ἐχθροῦ, τῆς ὁποίας τὸ κέντρον εὐρήτκετο εἰς τὸ συνοριακὸν ὄχυρῶμα τοῦ Μπαρακλί. Κατενίκησε εὐχερῶς τὴν ἀντίστασιν ταύτην, ἐκυρίευσε τρία τηλεβόλα καὶ ἠχμαλώτισε ἑκατὸ ἄνδρας.

Διὰ νέας συγκρούσεως ἡμέρας τινὰς κατόπιν τὸ τμήμα τοῦτο κατέλαβε τὴν Κρούπνικα παρὰ τὸν Στρυμόνα ποταμὸν. Συγχρόνως δὲ μία φάλαγξ παραπλευρῶς βαίνουσα ἐγένετο κυρία τῆς ἀνω κοιλάδος τοῦ Νέστου καὶ ἤλωσε τὴν Μαχαμίαν, ἔπου δύο λόχοι τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ παρεδόθησαν, καὶ ὁπόθεν ἐχώρητε πρὸς τὸ Νευροκόπιον, τὸ ὁποῖον κατέλαβε τὴν 19ην Ὀκτωβρίου.

Τὸ κύριον σῶμα προήλασε πρὸς νότον καταλαβὸν τὰ στενὰ τῆς Κρέσνας. Δεξιὰ τὸ Πέτσοβον καὶ ἀριστερᾷ τὸ Μελένικον κατελήφθησαν κατὰ τὴν προέλασιν τὴν 11ην Ὀκτωβρίου. Ἦδη δὲ κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς 14ης τουρκικῆς μεραρχίας ἐξεκένωσε τὴν κοιλάδα τοῦ Στρυμόνος καὶ ἡ ἀντίστασις τὴν ὁποίαν συνήντησε καθ' ἕλον τοῦτο τὸ διάστημα ἡ φάλαγξ Θεοδοῦρου ὑπῆρξε ἀσήμαντος.

Πρὸς τὸ Πατριτσι καὶ τὸ Σάγκοβο καθυθύνθη ἕτερον ἀπόσπασμα ἔχον ἀποστολὴν νὰ συνδεθῇ μετὰ τοῦ βαδίζοντος πρὸς τὴν Δοϊράνην καὶ νὰ φθάσῃ εἰς Θεσσαλονικὴν ἀπὸ βορρᾶ.

Ἐπίσης κατελήφθη τὸ Ροῦπτελ καὶ τὸ Δεμιρ-Ἰσάφ κατόπιν συγκρούσεων τῶν προφυλακῶν. Ταῦτοχρόνως ἐγένετο καὶ ἡ κατάληψις τῶν Σερρών.

Τὴν 26ην Ὀκτωβρίου τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν βουλγαρικῶν δυνάμεων εἶχε διαβῆ τὸν Στριμόνα διὰ τῆς γεφύρας τοῦ Ὀρλιακοῦ. Τὸ βουλγαρικὸν ἱππικὸν ἀνεγνώρισε τὴν κατάληψιν τῶν ὑψομάτων Ἀϊβαλί, Ἀρακλί καὶ Λάζνας καὶ ἤλθεν εἰς ἐπαφὴν βορειότερον μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ ἱππικοῦ.

Τὴν 27ην Ὀκτωβρίου ἀγὼν ἤρχισε μετὰ τῶν Τούρκων καὶ Βουλγάρων, ὁ ὁποῖος ἔληξε τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ὁ στρατηγὸς Θεοδώρῳ λαβὴν μετὰ μίαν ἡμέραν γυνῶσιν τῆς παραδόσεως τῆ Ἡεσσαλονίκης πρὸς τοῦ Ἰαχτοῦν πασσαῖ, ἠτομιάζετο νὰ καταδιώξῃ μέχρι τῆς πόλεως ταύτης τὰ ἀποσπάσματα τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, τὰ ὅποια ἀντέστησαν εἰς αὐτόν.

Θὰ ἴδωμεν εἰς τὸ εἰδικὸν κεφάλαιον περὶ τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ τὰ τῆς εἰσόδου τοῦ στρατηγοῦ Θεοδώρῳ εἰς Ἡεσσαλονίκην.

Ὡς πρὸς τὰς φάλαγγας τοῦ στρατηγοῦ Κοβάτσεφ, αὐταὶ εἰσῆλλον ταυτοχρόνως εἰς τὸ τουρκικὸν ἔδαφος τὴν ἡμέραν τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου.

Δύο φάλαγγες φέρονται ἢ μία πρὸς τὸ Κιρτσάλι, ἢ ἄλλη πρὸς τὸ Πασμακλί, ἐν ἣ ἢ τρίτη φάλαγγε εἰσδύσαντα εἰς τὴν ὄχυρὰν στενωπὸν τοῦ Ἰάμιριτς, τὴν ὅποιαν σχηματίζει ἢ μεθόριος γραμμὴ βορειοδυτικῶς τῆς Φιλιππουπόλεως ἐκαθάρισε τὴν στενωπὸν ταύτην ἐξ ἕλων τῶν ἀποσπασμάτων τακτικοῦ στρατοῦ καὶ ἰδίως τῶν συμμοριῶν τῶν ἀτάκτων, αἵτινες εὑρισκον ἄτυλον εἰς τὰ πλησίον ὄρη.

Τὴν 6ην καὶ 7ην Ὀκτωβρίου σειρὰ συγκρούσεων ἐγένετο. Δεξιὰ κατελήφθη τὸ Κιρτσάλι καὶ αἱ Βούλγαροι ἐπέτυχον ἐκεῖ πολλὰ λάφυρα. Εἰς τὴν ἄκραν ἀριστερὰν αἱ Τούρκοι ἀντέστησαν εἰς τὸ Ντοβλέμ. Ἡ ἀντίστασις τῶν ὑπῆρξε ἰδιαίχοντως σθεναρά. Ἡ μάχη ἐφαίνεται ὅτι εἶχε τερματισθῆ, ὅτε εἰσβολὴ τῶν Πομάκων* καὶ ἐπιθεσις αὐτῶν κατὰ τὸ νότον τῶν Βουλγάρων παρ' ὀλίγον νὰ ἀνατρέψουν τὸ ἀποτέλεσμα.

Ἀπὸ τῆς 7ης μέχρι τῆς 13ης Ὀκτωβρίου ἔλαι αἱ παρόχθιοι ἐκτάσεις τοῦ Ἄρδρα καὶ τῶν βορείων παραποταμίων του κατελήφθησαν. Αἱ δυνάμεις τοῦ Γιαβέρ πασσαῖ διελύθησαν. Τὸ πλεῖστον τῶν στρατιωτῶν του ἐπράπη εἰς φυγὴν. Ἀπέρριψαν τὰ ὅπλα των καὶ τὰς στολὰς

* Βούλγαροι ἀξιολαμοθέντες

των και εξήγησαν καταφύγιον εις τὰ ὄρη. Καὶ μόλις κατὰ τὴν ἰδίαν του ἑμολογίαν ἤδυνήθη νὰ συναθροίσῃ 2.000 ἄνδρας νοτίως τοῦ Μαστανλί, ὅπου ἤλλοι καὶ τὸν ἐνίσχυσαν ἑπτὰ τάγματα ρεδίφιδων τῆς Ἀνατολῆς δυνάμεως ἕκαστον 600 ἕως 700 ἀνδρῶν.

Τὰ βουλγαρικὰ στρατεύματα διηρέθησαν τότε εἰς τρεῖς φάλαγγας ἡ μία ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατηγοῦ Γκένεφ, ὄφειλε νὰ βαδίσῃ κατ' εὐθείαν πρὸς νότον καὶ ὀρισιμένως πρὸς τὴν Γκιουμουλτζίναν, ἡ ἄλλη ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ συνταγματάρχου Γάνεφ περιλαμβάνουσα δλόκληρον σχεδὸν τὸ ἱππικὸν ὄφειλε νὰ φθάσῃ εἰς Μαρτίσαν ἀνατολικῶς καὶ ἐκείθεν νὰ κατευθυνθῇ πρὸς τὸ Φερετζικ καὶ τὸ Δεδεαγάτς, ἡ τρίτη τέλος ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατηγοῦ Κοβάτσεφ (ὃ κατηυθύνετο πρὸς τὴν κάτω κοιλάδα τοῦ Νέστου καὶ διὰ τῆς Ξάνθης) ὃὰ ἐτρέπετο πρὸς ἀνατολάς.

Τὸ σχέδιον τοῦ Γιαβέρ πασσᾶ ἔταν ἀνεσυνέστησε τὰ στρατεύματά του, ἦτο ν' ἀναλάβῃ τὴν ἐπιθεσιν ἐκείθεν τοῦ Μαστανλί, ὑποβοηθῶν τὴν κατὰ μέτωπον ταύτην δράσιν διὰ πλευρικῆς δράσεως, τὴν ὁποίαν εἶχε ἐμπιστευθῆ εἰς ἀπόσπασμα βαδίσαν πρὸς τὸ Παλάζ.

Ἡ παρεπομένη τῆς ὀργανώσεως τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων βραδύτης, τὸ ἀδύνατον τῆς τροφοδοτήσεως αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐφοδιασμοῦ διὰ τῶν μέσων, τὰ ὁποῖα παρεῖχε ἡ χώρα, ἡ φρικώδης κατάστασις τῶν ὁδῶν ἐπιδεινωθεῖσα ἀκόμη ὑπὸ τῶν φθινοπωρινῶν βροχῶν, ἐπεβράδυναν τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου τούτου καὶ ἀφῆκαν τὴν προτεραιότητα τῆς δράσεως εἰς ὀλοκλήρου εἰς τοὺς Βουλγάρους.

Ἡ ἀντίστασις, τὴν ὁποῖαν ἀντέταξε τὸ κύριον τουρκικὸν σῆμα πρὸς τὸ Μαστανλί ἐπέτρεψε πράγματι εἰς τὸ ἀπόσπασμα τοῦ Παλάζ νὰ πραγματοποιήσῃ σχεδὸν τὴν ἀποστολὴν του. Ἐκυρτέυσε τὰς διόδους τῶν ὁρέων ἐπὶ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἄρδρα ἔναντι τοῦ σημείου τούτου. Ἄλλ' ἤδη ἡ φάλαγγξ τοῦ στρατηγοῦ Κοβάτσεφ εἶχε φθάσει κατὰ τὴν Σίλην Ὀκτωβρίου τὴν γέφυραν τοῦ Μπούκ ἐπὶ τοῦ Νέστου ματαιώσασα πᾶσαν τὴν τουρκικὴν ἀντίστασιν.

Ὁ Γιαβέρ πασσᾶς ὠδήγησε τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν στρατευμάτων του πρὸς τὸ Ναρλί, ἐξαποστειλάς πλευρικῶς πρὸς τὴν Ξάνθην ἰδιον τιμῆμα διὰ νὰ καλύψῃ τὴν ὑποχώρησιν τοῦ εἰς Παλάζ ἀποσπάσματος τοῦ ἀφῆμων συγχρόνως ἰσχυρὰς ἐπιθηφυλακὰς εἰς τὸ ὄρος Καρλικ διὰ ν' ἀποκόψῃ τὴν κατ' εὐθείαν ὁδὸν τοῦ Μαστανλί. Ἐπειτα συναθροί-

σας ἔλα τὰ στρατεύματά του ἢ σχεδὸν ἔλα ἐστράπη πρὸς τὸ Φερετζίκι· Ἀκολουθῶν αὐτὸν κατὰ πόδα, ὁ στρατηγὸς Γκένεφ κατέλαβε τὴν Γκιουμουλτζιναν. Ἐκ δυσμῶν κατέφθασε ὁ στρατηγὸς Κοβάτσεφ, τοῦ ὁποῦ ἀποσπάσματα κατέλαβον ἐν τῇ μεταξὺ τὴν Δράμιαν ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης καὶ τὴν Καβάλαν παραλλήως, Ἀνατολικῶς ἢ φάλαγξ Τάνεφ κατέλαβε ἤδη τὸ Σουφλί τὴν 3ην Νοεμβρίου καὶ ἤρχισε βαδίζουσα πρὸς νότον, ἐνῶ ἐκ Ραιδεστοῦ μικτὴ φάλαγξ περιλαμβάνουσα μίαν ταξιαρχίαν πεζικοῦ, μίαν ταξιαρχίαν ἵππικοῦ καὶ μίαν πυροβλαρχίαν ὑπὸ τῆς διαταγῆς τοῦ συνταγματάρχου Σαλαμπάτσεφ, δυνάμεις αἰτινες ἐλήφθησαν ἐκ τῆς ἰσχυρᾶς φρουρᾶς, τὴν ὁποίαν ἢ Α'. στρατιὰ εἶχεν ἀποστείλει πρὸς τὰ μέρη ἐκεῖνα, ἐβάδιζε ἐξ ἀνατολῶν πρὸς τὴν Μαλγάρα.

Ἐπιβαρυνόμενος κατὰ τὴν πορείαν του ὑπὸ χιλιάδος ἀμαξῶν, αἱ ὁποῖαι ἔφερον πάσχοντας καὶ Μωαμεθανοὺς χωρικοὺς φυγάδας, τοὺς ὁποῖους δὲν ᾔθελε νὰ ἐγκαταλείψει, ὁ Γιαβέρ πασσᾶς ἐπροχώρει μετὰ μεγάλου κόπου. Τὴν 11ην Νοεμβρίου τὸ μεγαλειότερον μέρος τῶν δυνάμεών του εὐρίσκετο εἰς Βοδνία βρβίως τοῦ Δεδεαγάτς. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν συμμορία Βουλγάρων ἐθελοντῶν εἶχε προσέλθῃ καὶ λεηλατήσῃ τὸ Δεδεαγάτς. Ὁ δὲ Γιαβέρ πασσᾶς ἐνόμιζε ὅτι ἐπρόκειτο περὶ σοβαρωτέρων ἐχθρικών δυνάμεων καὶ δὲν ἐτόλμησε νὰ πλησιάσῃ. Τὴν 12ην Νοεμβρίου ἢ φάλαγξ τοῦ στρατηγοῦ Γκένεφ ἐγκατέλειπε τὴν Γκιουμουλτζιναν, τέσσαρας δὲ ἡμέρας βραδύτερον ἢ φάλαγξ αὐτῆ ὑπερφαλάγγιζε ἀπὸ βρβρὰ τὰ στρατεύματα τοῦ Γιαβέρ βραδύως βαδίζοντα χιλιόμετρα τινὰ ἀνατολὶ ὡς πρὸς τὰ Βοδνία, ὅπου ἐπρόκειτο νὰ γιθάσῃ ὁ στρατηγὸς Κοβάτσεφ.

Ἀπὸ τὸ Σουφλί ὁ στρατηγὸς Τάνεφ κατέφθασε εἰς Φερετζίκι καὶ ἐξαπέστειλε ἀπόσπασμα πρὸς τὸ Δεδεαγάτς ὅταν μαιθῶν τὴν ἐκεῖ ἀφίξιν τοῦ στρατοῦ τοῦ Γιαβέρ, ἀπεφάσισε νὰ χωρήσῃ πρὸς βρβρὰν τοῦ Φερετζίκι.

Τέλος πρὸς ἀνατολὰς ἢ φάλαγξ ἢ ἐρχομένη ἐκ Ραιδεστοῦ ἀποῦ κατέλαβε τὴν 13ην Νοεμβρίου τὴν Μαλγάρα προσέβαλε μετὰ τρεῖς ἡμέρας τὰ περίξ τοῦ Μαρίτσα.

Τὴν 13ην Νοεμβρίου ὁ Γιαβέρ πασσᾶς προέβη πρὸς τὸ Φερετζίκι καὶ ἐκεῖθεν κατηυθύνθη πρὸς τὸ Σουφλί.

Τὴν 14ην ἐπίτοχε ν' ἀποβίβασῃ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ἐχθῆς τοῦ ποτα-

μοῦ ἐν τάγμα πεζικοῦ μίαν πεδινήν πυροβολαρχίαν καὶ ἀπόσπασμα μυδραλιοβόλων. Τοῦ ἀπέμεναν μόνως 6000 πεζῶν ἐκ τῶν ὁποίων πραγματικοὶ στρατιῶται ἦσαν μόνον 2.000, ἐξηγνητῆμένοι καὶ οὗτοι ἐκ συνεχοῦς, ἐπὶ τεσσαράκοντα πέντε ἡμέρας, ἀγῶνος ἐκ πορειῶν, ταλαιπωριῶν καὶ στερήσεων. ἔιχε ἀκόμη εἰς τὴν διάθεσίν του δωδεκάδα τηλεβόλων καὶ 900 βολὰς, μόνως δὲ 200 φυσίγγια πεζικοῦ δι' ἕκαστον ἄνδρα καὶ τρῶφιμα διὰ μίαν ἡμέραν.

Πλέον τῶν εἴκοσι χιλιάδες Βουλγάρων μετὰ πέντε πυροβολαρχιῶν ἤρchiσαν τὴν ἐπίθεσιν τὴν πρῶταν τῆς 1-ης Νοεμβρίου εἰς Μερχαμλί καὶ εἰς ἀπόστασιν δέκα χιλιομέτρων βορείως τοῦ Φερετζίκ. Ἡ ἀντίστασις διήρκεσε μέχρι τῆς 2-ης ἡρας μετὰ μεσημβρίαν. Ὁ Γιαβέρ ἀνεγνώρισε τότε τὸ ἀνωφελὲς τοῦ ἀγῶνος καὶ ἤρchiσε διαπραγματεύσεις, αἱ ὁποῖαι ἀπέληξαν τὴν ἐπαύριον εἰς τὴν παράδοσιν καὶ αἰχμαλωσίαν του. Μετ' αὐτοῦ ἡχμαλωτίσθησαν 6 ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιτελείου του Χαμδί μπένης, αἱ δύο διοικηταὶ τῶν μεραρχιῶν συνταγματάρχαι Ρασσιλί καὶ Ἐμισούρ, 265 ἀξιωματικοί, 10000 ἄνδρες, ἐκυριεύοντο δὲ 1500 Ἴπποι καὶ ὀλόκληρον τὸ ὄπλον. Εἰς τοὺς Ἰούρκους ἀξιωματικούς ἐπετράπη νὰ διατηρήσουν τοὺς Ἴππους των καὶ τὰς ἀποσκευὰς των εἰς δὲ τοὺς στρατιώτας τὸν ἐξαρτισμὸν των.

Αὕτη ὑπῆρξεν ἡ θράσις τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ ἐν Μακεδονίᾳ. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐν Θράκῃ ἐπιχειρήσεις ταῦται διεξήχθησαν ὑπὸ τὰς ἐξῆς περιστάσεις:

Ἐίδομεν, ὅτι ἡ συγκέντρωσις τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων τῆς Θράκης ἐπετεύχθη μετὰ μεγάλῃ βραδύτητι καὶ ὅτι ἐκαλύπτετο ὑπὸ τοῦ ὀχυρωμένου μετώπου Σαράντα Ἐκκλησιῶν Ἀδριανουπόλεως.

Αἱ Σαράντα Ἐκκλησίαι δὲν εἶνε ὀχυρὰ θέσις ὑπὸ τὴν κυρίαν σημασίαν τῆς λέξεως. Δύο ἀνάξια λόγου φρούρια μὲ τηλεβολοστάσια καινοῦ τύπου ἀποτελοῦν ἄπλοον μέτωπον ἀμύνης, εἶνε δὲ τὰ δύο ταῦτα φρούρια τὸ τοῦ Σκοπού καὶ τῆς Ἐρακλίνης τοποθετημένα ἀμφοβαθῶν πρὸς ἀνατολὰς τὸ ἓν τῆς πόλεως καὶ βορειοδυτικῶς ἕτερον εἰς ἀπόστασιν μεταξύ των 4,500 μέτρων, ἐνόημενα ἀμφοτέρω δια περιβολῆς.

Τοῦναντίον ἡ Ἀδριανούπολις ἐσπειραμένως ὀχυρωθεῖσα τὸ 1878 παρὰ τοῦ Μπλόρι πασσα, ὀχυρώθη καλλίτερον καὶ συστηματικώτερον ἀπὸ τοῦ 1903 καὶ ἰδίως ἀπὸ τοῦ 1911. Μόλα ταῦτα καὶ ἡ νέα αὐτῆς ὀχύρωσις ἀπέχει πολὺ τοῦ νὰ παρουσιάσῃ τὴν ἀμυντικὴν ἀξίαν, τὴν

ὅποιαν θὰ ἐδικαιοῦτο κανεῖς νὰ ζητήσῃ παρὰ νεωτέρας ὀχυρᾶς θέσεως ἀνταξίας τοῦ ὀνόματος. Ἐγχειρομένη ἡ πόλις αὕτη ἐπὶ τῆς συμβολῆς τῶν ποταμῶν Μαρτίσα, Ἄρδρακαὶ Τούντζα, ἀριθμεῖ, λαμβανομένων ὑπ' ὄψει τῶν προκεχωρημένων θέσεων, περίμετρον ἴσθι σχεδὸν χιλιομέτρων, ἀλλὰ στερεῖται ἔργων ὀχυρωματικῶν καλῶς ἐκτισμένων καὶ τεθωρακισμένων εἰς τὴν πλήρη σημασίαν τῆς λέξεως. Δύο μόνον νέα φρουρία βορειοδυτικῶς παρουσιάζουν σημαντικὴν ὕψος δῆποτε ἀξίαν καίτοι δὲν δύνανται νὰ συγκριθοῦν καὶ μὲ τὰ ἀσθενέστερα τῶν παλαιῶν φρουρίων ἐρωπαϊκῶν κρατῶν.

Ἡ φρουρὰ τῆς Ἀδριανουπόλεως διετελεῖ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Σουκρὶ πασσᾶ καὶ ἀπετελεῖτο ἐκ τῆς 10ης καὶ 11ης μεραρχίας νιζάμιδων (τον στρατιωτικὸν σῶμα) καὶ ἐκ τριῶν μεραρχιῶν ρεδίφιδων τῆς 2ας κατηγορίας κινητοποιηθεισῶν ἐκ τῶν πέριξ μερῶν.

Ἡ φρουρὰ αὕτη διετέτε 200 περίπου φρουριακὰ τηλεβόλα καὶ 300 πεδινῶ πυροβολικῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ὀργανωτικὰς καὶ βοηθητικὰς ὑπηρεσίας τοῦ ἐν Θράκῃ τουρκικοῦ στρατοῦ αὗται εἶναι οὕτως εἰπεῖν ἀνύπαρκτοι.

Ὅστε ἡ κινητοποίησις, οὕτε ἡ συγκέντρωσις εἶχον ἀποπερατωθῆ ὅταν τὴν 8ην Ὀκτωβρίου ἐδόθησαν αἱ διαταγαὶ τῆς γενικῆς ἐπιθέσεως διὰ τὸν τουρκικὸν στρατὸν, παρὰ τὴν γνῆμην τοῦ Ἀβδουλλὰχ πασσᾶ καὶ τοῦ Μαχμούτ-Μουχτάρ, σιωπρόνων ὀπαδῶν ἀμύνης παροδικῆς ἐπὶ τῇ προβλέψει τῆς ἐποίας εἰς τὸ δεξιὸν ἰδίως εἶχον ληφθῆ τὰ κατάλληλα μέτρα πρὸς τὴν Πάκλικα καὶ τὰς Σαράντα Ἐκκλησίας.

Συμφώνως μὲ τὰς δοθείσας διαταγὰς τῆς ἐπιθέσεως τὰ τέσσαρα τουρκικὰ στρατιωτικὰ σώματα τὰ ἀρχικῶς ὀδηγηθέντα πλησίον τῆς διαγωνίου Ἀδριανουπόλεως—Σαράντα Ἐκκλησιῶν, ὄφειλον νὰ κατευθύνθοῦν ἐπὶ μᾶς μόνον γραμμῆς βορειοδυτικῶς ἦτοι τὸ 3ον στρατιωτικὸν σῶμα πρὸς τὴν Ἐσχίπολο, τὸ 2ον ἀριστερὰ τοῦ 3ου πρὸς τὸ Κερεμετλί, τὸ 1ον πρὸς τὴν Σελιολοῦ καὶ Δεμερανλίτζα, τὸ 4ον τέλος πρὸς τὴν Δεμερανλίτζα ὡσαύτως καὶ πρὸς δυσίαν, ἀριστερὰ δὲ τούτου ἡ μεραρχία τοῦ ἵππικοῦ τοῦ Σαλιχ πασσᾶ.

Ἡ πρὸς τὰ πρόσω κίνησις ἐκεῖθεν τῆς διαγωνίου Ἀδριανουπόλεως Σαράντα Ἐκκλησιῶν ὄφειλε ν' ἀρχίσῃ τὴν 9ην Ὀκτωβρίου. Πράγματι ἡ κίνησις αὕτη ἔφερε ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μετόπου τὰ 3ον, 1ον καὶ 4ον στρατιωτικὰ σώματα, τοῦ 2ου μένοντος ὀπισθεν τοῦ 3ου καὶ 1ου.

Παρακολουθώντας εὐθὺς ἀμέσως τὴν ἐπιθετικὴν δράσιν τῶν βουλγαρικῶν στρατευμάτων θὰ ἴδωμεν ποῦ ἀπέληξε ἡ ἀνωτέρω κίνησις τῶν τουρκικῶν.

Αἱ ἐπιχειρήσεις ἤρχισαν τὴν 5ην Ὀκτωβρίου δηλαδὴ ἀμέσως μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου.

Ἡ Β' καὶ Γ' βουλγαρικαὶ στρατιαὶ κατηυθύνθησαν πρὸς τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ τὰς Σαράντα Ἐκκλησίας. Ἡ Α', στρατιὰ εὗρισκετο εἰς τὸ κέντρον ὡς σύνδεσμος αὐτῶν.

Ἡ ἀστραπιαία ἐπίθεσις τοῦ στρατηγοῦ Σαβόφ, προσβάλλοντος πανταχοῦ κατευθελαν ἐμπρὸς του, κατέλαβε τοὺς Τούρκους κατὰ τὴν συγκέντρωσιν αὐτῶν καὶ ἀνέτρεψε τὸ ἀσθενὲς οἰκοδόμημα τῶν ἀφελῶν τῶν συνδυασμῶν.

Οἱ Τούρκοι παρ' ὅλα ὅσα εἶχον διδαχθῆ παρὰ τοῦ φόν ντέρ Γκόλτς ἐκ προσφάτων γυμνασίων, τὰ ὅποια ὁ στρατηγὸς οὕτως εἶχε διευθύνει πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο, δὲν ἐπίστευσαν εἰς τὸ δυνατόν τῆς κινήσεως διὰ μέσου τῆς θρείνης ζώνης βορείως τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν, μάχης τόσον σημαντικῆς ὅσον ἦτο ἡ Γ'. βουλγαρικὴ στρατιὰ, συγκεντρωθεῖσα, εἶνε ἀληθῆς, πρὸς τὸ ἀριστερὸν τῶν λοιπῶν βουλγαρικῶν στρατιῶν ὑπὸ τοῦς ὄρους τῆς ἐχειριθίας, τοῦς ὁποίους ἠνόησε τὸ γεγονός τῆς συγκροτήσεώς τῆς ἐκ στοιχείων, τὰ ὅποια εἶχον λάβῃ μέρος εἰς τὰ γυμνάσια τῆς Σούμλας. Τὸ τουρκικὸν ἐπιτελεῖον εἶχε πληροφορηθῆ ἐν τούτοις τὴν πορείαν διαφύρην καὶ πολυκρήμιον ραλλάγγιον πρὸς τὸ Καϊμπιλάρ καὶ πρὸς ἀνατολάς, δὲν ἀπέδωκε ἡμῶς ἀναμφιβόλως εἰς τὴν πληροφορίαν ταύτην, τὴν σημασίαν, τῆς ὁποίας ἦτο ἀξία ἢ ἐπίστευσε ὅτι θὰ ἠδύνατο διὰ τῆς ἐπιθέσεως τὴν ὁποίαν εἶχε διατάξει κατὰ βορειοδυτικὴν διεύθυνσιν, ὥσπ' ἐσπευσμένη καὶ ἂν ἦτο ἡ ἐπίθεσις αὕτη, νὰ ἐκμηδενίσῃ τὸν κίνδυνον τὸν ἐπαπειλούμενον ἐκ τοῦ ἀντιθέτου μέρους.

Προκειμένου περὶ τῆς δράσεως τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ θ' ἀσφαλῆθωμεν διαδοχικῶς:

— Μὲ τὰς ἐπιχειρήσεις τῆς Β' στρατιᾶς μέχρι τῆς ἀποπαίρας αὐτῆς πρὸς αἰφνιδίαν ἐπίθεσιν κατὰ τῆς Ἀδριανουπόλεως.

— Μὲ τὰς ἐπιχειρήσεις τῆς Α' στρατιᾶς εἴτα τῆς Γ'. μέχρι τῆς πώσεως τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν.

— Μὲ τὰς προπαρασκευαστικὰς κινήσεις τῆς μάχης τοῦ Λουλέ Μπουργκᾶς καὶ μὲ τὴν μάχην ταύτην.

ων βουλ-
κίνησις

σως μετά

την Ά-
εύρισκε-

ντος παν-
την συγ-
ελών των

ερ Γκόλτς
διευθύνει
ήσεως διά
ιάζης τό-
εραιθείσα,
ατιών υπό
συγκρο-
γυμνάσια
ν ταύτοις
αίμπιλιάρ
πληρο-
σε ζτι θά
ρρεισδυτι-
γι, να έκ-
μέρους.

αίρας αϊ-

της πτώ-

ος Λουλιέ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ: Ο ΣΟΥΛΤΑΝΣ ΕΦ' ΑΜΑΞΗΣ ΕΠΙΘΕΩΡΕΙ ΤΑ ΔΙΑ ΤΑ ΣΥΝΟΡΑ
ΑΝΑΧΩΡΟΥΝΤΑ ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΑ

—Με τὰς κινήσεις ἀπὸ Λουλέ—Μπουργκάς εἰς Τσατάλτσαν.

—Με τὴν κατὰ τῆς Τσατάλτσας ἐπίθεσιν.

—Τέλος μετὴν κανονικὴν πολιορκίαν Ἀδριανουπόλεως.

Ἡ Β'. στρατιὰ ἐβάδισε πρὸς τὴν Ἀδριανουπόλιν διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Μαρτίτσα (8η μεραρχία) καὶ διὰ τῆς δεξιᾶς ὀχθῆς τοῦ Τούντζα (9η μεραρχία).

Ἡ μετόριος ἐσχημάτιζε πρὸς τὸ μέρος τοῦτο ὀρθὴν γωνίαν ἀνοικομένην πρὸς τὸ βουλγαρικὸν ἔδαφος καὶ τῆς ὁποίας τὴν κορυφὴν ἐσημείωνε τὸ φρούριον τοῦ Μουσταφᾶ πασσᾶ εἰς ἀπόστασιν 6 χιλιομέτρων ἐκείθεν ἐντὸς τοῦ τουρκικοῦ ἔδαφους. Κατὰ τὴν διαχώριον ῥεεὶ ὁ ποταμὸς Μαρτίτσας εἰς ἐμαλὴν σχεδὸν κοιλάδα. Κατὰ μῆκος τῶν πλευρῶν τῆς γωνίας ταύτης δηλαδὴ ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον καὶ ἀπὸ ἀνατολῶν πρὸς δυσμᾶς ἐκτείνονται διαδοχικῶς οἱ λόφοι τοῦ Σακαρπλανίνα, τοῦ ὁποίου, ἢ κορυφῆ εἰς ἀπόστασιν εἰκοσάδος χιλιομέτρων πρὸς βορρᾶν τοῦ Μουσταφᾶ φθάνει εἰς ὕψος 824 μέτρων, καὶ οἱ λόφοι τοῦ Μπέτο—Τεπέ (μέγιστον ὕψος 815 μέτρα). Ὅπισθεν δὲ τῶν τελευταίων τούτων λόφων πρὸς βορρᾶν τοῦ χωρίου Κιούρκκιὺ εὐρίσκεται τουρκικὸν ὄχυρον, τὸ λεγόμενον φρούριον τῶν Λύκων μετὰ φρουρὴν ἐν αὐτῷ ἑκατὸν περίπου ἀνδρῶν.

Ἐπὶ τοῦ Μουσταφᾶ πασσᾶ ὑπῆρχε δύναμις ἐνὸς περίπου τάγματος.

Εἰς ἐπαρὴν ἤλιον πρῶτα τὰ στρατεύματα τῆς 8ης μεραρχίας, ἦτις, ἐπροχώρει εἰς τρεῖς φάλαγγας ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατηγοῦ Κιρκώφ. Δύο ἐκ τῶν φαλάγγων τούτων ἠκολούθησαν τὴν δεξιάν καὶ τὴν ἀριστερὰν ὀχθὴν τοῦ Μαρτίτσα. Ἡ τρίτη ἐμπρὸς καὶ δεξιᾶ κατηυθύνθη διὰ τοῦ ὕψωματος Γκρατίστε πρὸς τὸ ὄχυρον τῶν Λύκων. Ἡ προσβολὴ ἐγένετο τὴν πρῶταν τῆς 8ης Ὀκτωβρίου.

Μόνη ἢ φάλαγγς τοῦ δεξιοῦ, ἢ ὁποία ἐπλησίασε τὸν ἐχθρὸν πρῶτη εἶρε ἀντίστασιν τινά, τῆς ὁποίας ἕως ἐπιτάμβευσε ταχέως.

Ὁ 7ος λόχος τοῦ 30οῦ συντάγματος κατέλαβε τὸ ὄχυρον προξενήσας εἰς τοὺς ἀμυνομένους ἀπώλειαν, περίπου 50 νεκρῶν καὶ τραυματιῶν, τῶν λοιπῶν ἀνδρῶν αἰχμαλωτισθέντων.

Τὰ τουρκικὰ στρατεύματα, τὰ ὅποια εὐρίσκοντο εἰς τὴν κοιλάδα ἀπεσυρθησαν μόλις ἐβεβαιώθη ἢ ἐπιτυχία τῆς προχωρησάσης κατὰ τοῦ ἀριστεροῦ τῶν ἐπιθέσεως καὶ ἐγκατέλειψαν τὸ φρούριον Μουσταφᾶ πασ

σα, όπου εισήλθον πάραυτα βουλγαρικάι τινες ίλαι ακολουθούμεναι εκ του σύνεγγυς παρά του πεζικού.

Η ύπαχώρησις των Τούρκων υπήρξε τόσοσ έσπευσμένη ώστε έλησμόνησαν ν' ανατινάξουν τρεις γεφύρας του σιδηροδρόμου επί των παραποταμιών του Μαρίτσα, καιτοι τά έργα της ανατινάξεως είχαν παρασκειασθή εκ των προτέρων. Μία μόνον ύπόνομος έξερράγη προκαλέσασα άσημάντους ζημίας, τās όποίας ταχέως επηνόρθωσε το βουλγαρικόν μηχανικόν.

Τηλεβόλα τινά παλαιού τύπου εκυριεύθησαν εις Μουσταφά πασά.

Η δράσις διήρκεσε από της 10ης πρωΐνης μέχρι της 5ης έσπερινής.

(Ο βασιλεύς Φερδινάνδος, ό όπολος ειρίσκετο εις το στρατηγειον της Β. στρατιάς, ήλθεν επί αυτοκινήτου να παραστή από ύψώματος γειτονικού του χωρίου Χαμιπίτσεβο, εις την πρώτην επιτυχίαν του στρατου του, επιτυχίαν ειχερή, έξαγορασθείσαν δια της ήθυσίας ειςσάδος μόνον νεκρών και τραυματιών (6 Οκτωβρίου).

Η καταδίωξις ήρχισε πάραυτα δια των δύο όχιθών του Μαρίτσα μεκρά δε σύγχροναις διπιστοφυλακής εις Τσεριμέν ήλγησε επ' ήφελειν των Βουλγάρων.

Η Β. στρατιά στραφείσα προς ανατολάς κατήήθη την δια του Ορτάκιού και της δεξιās όχιθης του Αρδρα πτέρυγá της προς δυσμάς της Αδριανούπολεως, ένθι το ήπόλοιπον της στρατιάς έχώρησε ειθέως προς την Αδριανούπολιν, το μέν κέντρον δια του ποταμού Μαρίτσα, ή δε άριστερά πτέρυξ δια του Τούντζα.

Κατά την διάρκεια της κινήσεως ταύτης ή δεξιá πτέρυξ συνήντησε εις το Ορτάκιό τουρκικόν απόσπασμα αποκοπέν εκ της θέσεως ταύτης και το απόβησε μετά ήραχλειαν μάχην. Εκτός 1.200 αιχμαλώτων εκυρίευσε και τηλεβόλα τινά.

(Ο στρατηγός Ήβανόφ απεράτισε να επιχειρήση αιφνιδίαν επίθεσιν επί του δυτικού και νοτιοδυτικού τομιέως. Είνε ακριβώς ό χώρος αυτός ό διασχίζόμενος παρά του σιδηροδρόμου. Εάν ή αιφνιδία αυτή επίθεσις ήθελεν αποτύχει, έν ήθελε περασθή ανάγκη προσωγής εις το πολεμικόν μέσον τηςπολιορκίας και συνεπώς να γείνη χάσις των έσχηρών άλλή βαρέων τηλεβόλων, τα όποια ή πολιορκία απαιτεί, ή ήτο συμφέρον να ήροϊθετηθούν εις τον άμεσον πλησιέστερον χώρον της σιδηροδρομικής γραμμής τα τηλεβολοστάσια της επίθέσεως. Συνεπώς πά-

σα μερική επιτυχία της αϊφνιδίως επιθέσεως, ἢ ἀγένετο ἐπ' ὄφελος τῆς τακτικῆς ἐπιθέσεως, ἐὰν ἡ πρώτη ἔπρεπε νὰ διελθῆι τὰ ὅρια ταύτης.

Ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς τοῦ Ἄρδρα, μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ τοῦτου καὶ τοῦ Μαρτίσα, οἱ Τούρκοι ὠργάνωσαν τὸ δούρωμα τοῦ Παπὰ ἐπὶ κορυφῆς ἢ ὁποῖα δεσπόζει ἐκ τῶν ὀπίσθεν τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ καὶ εἰς τὴν κρηπίδα τοῦ προαστείου Μαρῆς τοῦ ποταμοῦ Μαρτίσα. Βορειοδυτικῶς μετὰ τῆς δεξιᾶς ὀχθῆς τοῦ Ἄρδρα καὶ τῆς δεξιᾶς ὀχθῆς τοῦ Μαρτίσα εὐρίσκεται τὸ δούρωμα Καρτάλ.

Ταῦτα ἦσαν τὰ δύο κύρια σημεῖα τὰ ἐνδείκνυμένα διὰ τὴν ἐπιθεσιν.

Ὁ ἀγὼν ἤρχισε τὴν 10ην Ὀκτωβρίου διὰ συμπλοκῆς δυτικῶς τοῦ χωρίου Γιουρούς, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας τὸ βουλγαρικὸν πυροβολικὸν τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς τοῦ Μαρτίσα ὑπεστήριξε καὶ διηκούλωνε τὴν πορείαν τοῦ πεζικοῦ τῆς δεξιᾶς ὀχθῆς. Ὁ ἀγὼν ἐπανελήφθη τὴν 10ην Ὀκτωβρίου, τὴν νύκτα τῆς αὐτῆς ἡμέρας πρὸς τὴν 11ην καὶ τέλος τὴν πρωΐαν τῆς 11ης. Προχωρημένα τινὰ δούρωματα ἔπεσαν εἰς χεῖρας τῶν Βουλγάρων, οἱ ὅποιοι ὅμως δὲν ἠδυνήθησαν νὰ κυριεύσουν τὰ δύο σπουδαιότερα δούρωματα τοῦ Παπὰ καὶ τοῦ Καρτάλ.

Πρὸς βορρᾶν δὲν ἠδυνήθησαν νὰ προχωρήσουν περισσότερον τοῦ Χατζίσκιοι καὶ τοῦ Μουρκενλάρ, ὀπίσθεν ἐξήστεισαν τουρκικὰ τινὰ ἀποσπάσματα, παρὰ τῶν ὁποίων ἐκφύευσαν περὶ τὰ 12 τηλεβόλα.

Ὅτε ἡ αϊφνιδιατικὴ ἐπίθεσις ἀπέτυχε καὶ οἱ ἐπιτιθέμενοι ὄφελον πλέον νὰ καθυποταχθῶσι εἰς τὴν βραδύτητα καὶ εἰς τὴν παράτασιν ἐν γένει ἀπλῆς κλιώσεως ἢ καὶ τακτικῆς πολιορκίας. Ἐπιτυχῶς ὅμως χάρις εἰς τὴν νύκτα τῶν Σαράντα Ἑκκλησιῶν, ἢ πτώσις τῆς Ἀδριανουπόλεως, δὲν ἐπεβάλλετο πλέον ὡς ἐπείγουσα. Παρὰ τὴν ἀντίστασιν τῆς ὀχυρᾶς ταύτης θέσεως καὶ ἀρκοῦμενα μόνον εἰς τὴν κύκλωσιν αὐτῆς, τὰ βουλγαρικὰ στρατεύματα ἦσαν ἐλεύθερα ἀνευ μεγάλης στενοχωρίας νὰ ἀκολουθήσουν τὴν προέλασιν των μὲ κατεῦθουνσι πρὸς νότον καὶ νοτιοανατολικῶς τοῦ Τούνεζα μέχρι τοῦ Καμπιλάρ. Ἐβάδισε εἰς ἐξτάρακα φάλαγγα καὶ ἐπὶ δύο διαδοχικῶν γρημμῶν πρὸς τὰς διεθνήσεις Δεμίρκοι, Λαχανᾶ, Πούζάκοι, Χατζῆ, Ταλιμάν, καὶ Βαϊσάλ, ἡ 1η μεραρχία ἀριστερὰ καὶ 3η δεξιᾶ.

Ἡ μεραρχία τοῦ Τουρκικοῦ ἱππικοῦ ἦλθεν ἐπανειλημμένως εἰς ἐ-

παφὴν καὶ ἐπεχείρησε παρακαίρους τινὰς καὶ καλλυστερημένας ἐπιθέσει ἐναντίον τῶν προφυλακῶν τῶν Βουλγαρικῶν φάλαγγων.

Αἱ πρῶται σύγκρουσις ἐγένετο τὴν 7ην Ὀκτωβρίου κατὰ τὰς πρωτὰς ὥρας νοτίως τοῦ Βαϊσάλ μεταξὺ τῆς μεραρχίας ταύτης, ὑποστηριζομένης παρ' ἐνὸς τάγματος τοῦ 4ου συντάγματος τῶν ἐλευθέρων σκοπευτῶν, καὶ τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς τῆς 1ης Βουλγαρικῆς μεραρχίας. Ὑποχωρήσασα πρὸς τὸ Σελιμέν, ὅπου εὗρισκοντο τὰ δύο ἄλλα τάγματα τῶν κυνηγῶν, ἡ τουρκικὴ μεραρχία ἀντιμετωπίζει ἐκ νέου τὸν ἐχθρὸν τὴν 7ην Ὀκτωβρίου, γίνεσθαι μάλιστα ἐπιθετικῆ, ἀναχαιτίζουσα τὴν προελαύνουσαν Βουλγαρικὴν φάλαγγα κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς 8ης Ὀκτωβρίου.

Τὴν 9ην Ὀκτωβρίου ἡ 1η βουλγαρικὴ μεραρχία παρέταξε πρὸς μάχην τὰς δύο ταξιαρχίας τοῦ ἀριστεροῦ τῆς, ὑποστηριζομένη ἐκ τῆς δεξιᾶς φάλαγγος τῆς 1^{ης} στρατιάς (2α ταξιαρχία τῆς 4ης μεραρχίας). Ἡ γενικὴ ἐπιθεσις, τὴν ὅποιαν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἀνέλαβον οἱ Τούρκοι, ἔφερον ἐναντι τῶν ἀνωτέρων βουλγαρικῶν δυνάμεων τὴν μόννη μεραρχίαν Ὀσμάν τοῦ 1ου στρατιωτικοῦ σώματος κατὰ τὴν ἀριξίαν τῆς ὁποίας ἡ μεραρχία Σαλιχ πασσά, ἀποκαλύπτουσα τὸ μέτωπόν τῆς, κατηύθυνθη πρὸς τὴν Δεμερανλίζαν.

Ἡ σύγκρουσις ἐπῆλθε πρὸς τὸ Σελισιού. Προσδληθείσα κατὰ μέτωπον καὶ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ αὐτῆς παρὰ τῆς 1ης βουλγαρικῆς μεραρχίας, ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ δὲ παρὰ τῆς 4ης, ἡ μεραρχία Ὀσμάν ἀντέστη γενναίως καθ' ἑλθὴν τὴν ἡμέραν τῆς 9ης Ὀκτωβρίου. Ἡ μάχη ἐν τούτοις ἔληξε ἐπ' ὀφελείᾳ τῶν Βουλγάρων, χάρις εἰς νυκτερινὴν αὐτῶν ἐπίθεσιν καὶ ὑπὸ ραγδαίαν βροχὴν. Τὴν ἐπίθεσιν ἐξετέλεσαν τὰ συντάγματα 1ου, 3ου καὶ 10ου, τὰ ὅποια κατίσχυσαν. Οἱ Τούρκοι ὑπεχώρισαν ἐν ἀταξίᾳ πρὸς τὸ Ἰσκιμπαμπά καὶ τὰς Σαράντα Ἐκκλησίας.

Συγχρόνως αἱ φάλαγγες τοῦ ἀριστεροῦ τῆς 3ης μεραρχίας ὤρμησαν πρὸς τὴν Δεμερανλίζαν κατὰ τῆς 12ης μεραρχίας τοῦ 4ου τουρκικοῦ στρατιωτικοῦ σώματος, μετὰ τῆς ὁποίας εἶχεν ἐνωθῆ ἡ μεραρχία τοῦ ἱππικοῦ, ὡς ἐλέχθη ἤδη. Καὶ ἐδῶ ἀκόμη οἱ Τούρκοι ἐπέδειξαν γενναίαν ἀντίστασιν κερδίσαντες μάλιστα καὶ ἔδαφος ἐπὶ τινων σημείων. Τὴν νύκτα ἡ μεραρχία Ἀζίζ (ἡ 2α) τοῦ 1ου στρατιωτικοῦ σώματος, ἡ ὁποία ἀπέβλεπε πρὸς τὸ αὐτὸ τέρμα πορείας, τὴν Δεμερανλίζαν, ὡς ἡ φάλαγγς τοῦ δεξιοῦ τοῦ 4ου στρατιωτικοῦ σώματος, κατέφθασεν ἐπὶ τοῦ πεδίου

τῆς μάχης. Τότε συνέβη δραματικὸν ἐπεισόδιον: ἡ 12η καὶ 2α μεραρχία ἐξεληφθησαν ἀμειβάτως ὡς βουλγαρικὰ στρατευματα καὶ ἤρχισαν νὰ πυροβολοῦνται μεταξύ των. Πανικὸς ἐπικολούθησε καὶ ἡ τουρκικὴ ἀριστερὰ πτέρυξ δὲν ὑφίστατο πλέον.

Τὴν ἑσπέραν τῆς 10ης τὸ κέντρον καὶ ἡ ἀριστερὰ τῆς Βουλγαρικῆς στρατιάς κατέφθασαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἀδριανουπόλεως εἰς Σαράντα Ἐκκλησίας διὰ τοῦ Κουκιέρ. Ἡ δεξιὰ πτέρυξ τῆς 3ης μεραρχίας, μετὰ σύγκρουσιν βορείως τοῦ Μουρατσιλάρ καὶ Καζπὰ ἐναντίον τῶν στρατευμάτων τῆς Ἀδριανουπόλεως, μετέβη διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Πραβοδονικα νὰ συμμετάσχη τῆς ἐναντίον τῶν φρουρίων ἐπιθέσεως. Ἐτέλος μία μεραρχία τῆς 2ας γραμμῆς διὰ τοῦ Χάσκοϊ, Χάψα καὶ Κλιζελί συνεπλήρωσε πρὸς νότον καὶ νοτιοανατολικῶς τὴν κύκλωσιν τῶν φρουρίων.

Ἡ 1^η βουλγαρικὴ στρατιὰ διήλθε τὴν μεθόριον βραδύτερον τῶν λοιπῶν βουλγαρικῶν στρατευμάτων, ἤτοι τὴν 3ην Ὀκτωβρίου πρὸς τὸ Καμπιλάρ καὶ ἀνατολικῶς αὐτοῦ. Κατὰ τὴν διάταξιν τῶν ἀποτελούντων αὐτὴν σωμάτων ἡ 5η μεραρχία ἔδρανε πρὸς ἀριστερά, ἡ 4η δεξιὰ καὶ ἡ 6η ὀπισθεν εἰς ἀπόστασιν πορείας μιᾶς ἡμέρας περίπου.

Ἡ 4η μεραρχία, συνεπτηγμένη εἰς μίαν μόνον φάλαγγα, ἐβάδισε πρὸς τὰ Καράμτσα, ἡ 5η διηρημένη εἰς δύο φάλαγγας, ἐκάστη τῶν ὁποίων εἶχε δύναμιν δύο ταξιαρχίων, ἐχώρισε πρὸς τὸ Ἐρικιέρ καὶ ἡ ἄλλη ἀποτελουμένη ἐκ μιᾶς ταξιαρχίας ἔλαβε κατεύθυνσιν πρὸς τὸ Ἀλιματζίκ.

Ἐκ τῶν Τουρκικῶν στρατευμάτων τὸ βον στρατιωτικὸν σῶμα ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Μαχμούτ Μουχτάρ εἶχε γενικὴν κατεύθυνσιν πρὸς τὸ Ἰσκιπολόζ. Ἡ κίνησις αὕτη ἐξετελέσθη, διαιρεθέντος τοῦ σώματος τούτου εἰς τρεῖς φάλαγγας. Δεξιὰ ἡ 7η μεραρχία (διοικητῆς Χιλμί μπέης), ἡ μόνη μεραρχία ἡ ὅπως δῆποτε πλήρως κατηρτισμένη ἐβάδισε πρὸς τὸ Ἐρικιέρ ἔχουσα ἀποστολὴν νὰ καλύψῃ τὴν ἔξωτερικὴν πλευρὰν τοῦ στρατιωτικοῦ σώματος. Εἰς τὸ κέντρον ἡ 9η μεραρχία (διοικητῆς ὁ Χασσάν — Ἰτζέτ) ἐχώρησε πρὸς τὸ Ἰσκιπολόζ. Τόσον ὁ ἀρχηγὸς αὐτῆς ὡσὺ καὶ οἱ ἑφεδροὶ κατεύθασαν εἰς τὰς τάξεις τῶν μόλις τὴν νύκτα τῆς 3ης πρὸς τὴν 5ην Ὀκτωβρίου. Ἀριστερὰ ἡ μεραρχία τῶν ρεδιφιδων τοῦ Ἀφιοῦμ — Καραϊσάρ (διοικητῆς ὁ Σουκρὶ μπέης) ἐβάδισε πρὸς τὸ Τσεχμέκιοϊ. Ἡ μεραρχία αὕτη ἠρθῆναι τότε μόλις 6 τάγματα ἀριστερὰ τὴν προτεραίαν. Εἰς δευτέραν γραμμὴν ἡ 8η μεραρχία (ἀρχηγὸς

ὁ Φουάτ—Ζιά) ἔχουσα δύναμιν 4 ταγματῶν μόνον παρέμενε ὡς γενική ἐφεδρεία.

Τὴν 11ην Ὀκτωβρίου ἀπέσπασε ἐκ Καράμζα πρὸς τὸ Σελιολοῦ, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω τὴν 2αν αὐτῆς ταξιαρχίαν καὶ ἐξηκολούθησε μετὰ τῶν δύο λοιπῶν (τῆς 1ης καὶ τῆς ἐφεδρικῆς ταξιαρχίας) τὴν πορείαν τῆς πρὸς τὸ Ἴσκιπολόζ. Περὶ τὴν μεσημβρίαν ὁ ἀγὼν ἤρχισε πρὸς τὸ μέρος τοῦτο. Ἡ βουλγαρική ἐμπροσθοφυλακή, (4τον σύνταγμα) ἀνεπύχθη νοτιανατολικῶς τῆς Καράμζας, ὑποστηριζομένη ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ τῆς μεραρχίας. Μετ' ὀλίγον ἐπεξετάθη ἀριστερᾶ διὰ τῆς πρώτης ταξιαρχίας ἣτις ἐβάδισε πρὸς τὸ Ἴσκιπολόζ διὰ τῶν δύο ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ Τεκέ. Τὸ 4τον σύνταγμα ἀπέμεινε προσωρινῶς ὡς ἐφεδρεία.

Ἡ κίνησις τῶν τουρκικῶν φαλάγγων ἐπισημάνθη τῶν περιστάσεων ὑπὸ τῆς ὁποίας διετάχθη. Ὁ διαχωρισμὸς αὐτῶν δὲν ἐγένετο εἰς τὰς προδιαγραφείσας ὥρας καὶ ἦ διάλλεσις των, ἣτις ὑπῆρξε ἀποτέλεσμα τούτου κατὰ τὴν στιγμήν τῆς ἐπαφῆς ἀφῆκε ὡς θέλος, μὲ κατεύθυνσιν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς τῶν βουλγαρικῶν στρατευμάτων, τὴν μεραρχίαν τοῦ Σουκρί πασσά, ἐνῶ ἡ 7η μεραρχία τοῦ δεξιῦ διετίθετο εἰς ἀπομειμακρυσμένον κλιμάκιον.

Ὁ ἀγὼν συνεπῶς τῆς 11ης Ὀκτωβρίου δὲν ὑποστηρίχθη ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ μέρους εἰμὴ διὰ τινων ταγματῶν τῶν φαλάγγων τοῦ κέντρου καὶ τοῦ ἀριστεροῦ, τὰ ὅποια ἐν τούτοις ἐπέτυχον νὰ χαλιναγωγήσουν τὴν ἐπίθεσιν τῆς 11ης βουλγαρικῆς μεραρχίας. Ἀπλᾶ ἀψιμαχίαι ἔλαβον χώραν νοτίως τοῦ Ἡρικλέρ μεταξὺ τῆς 7ης τουρκικῆς μεραρχίας καὶ 8ης βουλγαρικῆς.

Ἐκατέρωθεν τόσον παρὰ τοῦ στρατηγοῦ Δημήτριεφ, ὁ ὁποῖος εἶχε τὸ στατηγεῖόν του εἰς Καράμζα, ὅσο καὶ παρὰ τοῦ Μαχμούτ—Μουχτάρ, ἐδόθησαν τὴν νύκτα τῆς 11ης πρὸς τὴν 10ην Ὀκτωβρίου διαταγαὶ ἐπιθέσεως διὰ τὴν ἐπομένην ἡμέραν. Ὁ Μαχμούτ—Μουχτάρ μολονῶτι εἶχεν εἰδοποιηθῆ περὶ τῆς ἀφίξεως τῶν ἀντιπάλων φαλάγγων πρὸς τὸ Ἡρικλέρ καὶ τὸ Ἄλματζικ ἐπέμεινε εἰς τὴν κατὰ τοῦ κέντρου ἐπίθεσιν, πρὸς τὸ Ἴσκιπολόζ καὶ ἐνίσχυσε τὴν 11ην μεραρχίαν διὰ στοιχείων ληφθέντων ἐκ τῆς 7ης. Ὁ δὲ στρατηγὸς Δημήτριεφ προσέβαλλε ἐφ' ὄλου τοῦ μετώπου ὡθίων πρὸς τὰ ἐμπρὸς τὸ ἀριστερόν του.

Κατὰ τοὺς πρώτους πυροβολισμοὺς τοὺς ριφθέντας τὴν πρώτην τῆς 10ης ἡ μεραρχία τοῦ Ἀφιοῦμ—Καραϊσάρ ἀπεσυνετέθη. Οἱ ρεδίφιδες

ἔξηνεγκλιμένοι ἐκ τοῦ κόπου καὶ τῆς πείνης, ὑποστάντες κατ' ὄλην τὴν νό-
κτα χειμαρώδη βροχὴν, κατελήφθησαν ὑπὸ τρελλοῦ πανικοῦ.

Ἡ προσωπικὴ ἐπέμβασις τοῦ Μαχμούτ Μουχτάρ, ἡ ἀντοχή τῶν
μεραρχιῶν 9ης καὶ 7ης ἡ δευτέρα αὕτη μάλιστα εἰς ὠριμισμένην στιγ-
μὴν ἐκέρδιτε ἔδαφος ἐπέτρεψαν τὴν υποχώρησιν τοῦ βου στρατιωτι-
κοῦ σώματος ἐπὶ ὠχρωμένων θέσεων ἀπὸ Ράκλικας μέχρι Γιουντάρας.
Ἐντὸς δύο ὡρῶν ἡ τάξις σχεδὸν ἀπεκατέστη. Ὁ Μαχμούτ Μουχτάρ
χρησιμοποιοῦν τὰ ἐφεδρικά του στρατεύματα (8η μεραρχία) ἀνέλαβε τὴν
ἐπιβλεψιν βορείως τῆς Ράκλικας. Οἱ Βούλγαροι ἀρχίζουσιν νὰ υποχωροῦν
εἰς ἐπιστημασιμένα ἐκ τῶν προτέρων σημεία. Ἄλλ' ἀγνωστον πῶς περὶ
τὴν ἵσην ὥραν πανικὸς ἐκτραγεῖ ἐπέφερε ταραχὴν καὶ ἀποσύνησιν εἰς
ὀλόκληρον τὴν 7ην τουρκικὴν μεραρχίαν, τὴν καλλιτέραν τοῦ βου στρα-
τιωτικοῦ σώματος καὶ ἴσως καὶ ὀλοκλήρου τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ. Ἡ
νύξ ἐπιβέησε τὴν ἀσάξιν. Οἷτο δὲ καὶ ἡ δεξιὰ τουρκικὴ πτέρυξ δὲν ἰ-
πὴρχε πλέον.

Ἔολος αὐτὸς ὁ φεύγων στρατὸς ἐεράπη πρὸς τὸ Μπουναρχιστάρ καὶ
ἰδίως πρὸς τὸ Ἰσάκίμπιππα.

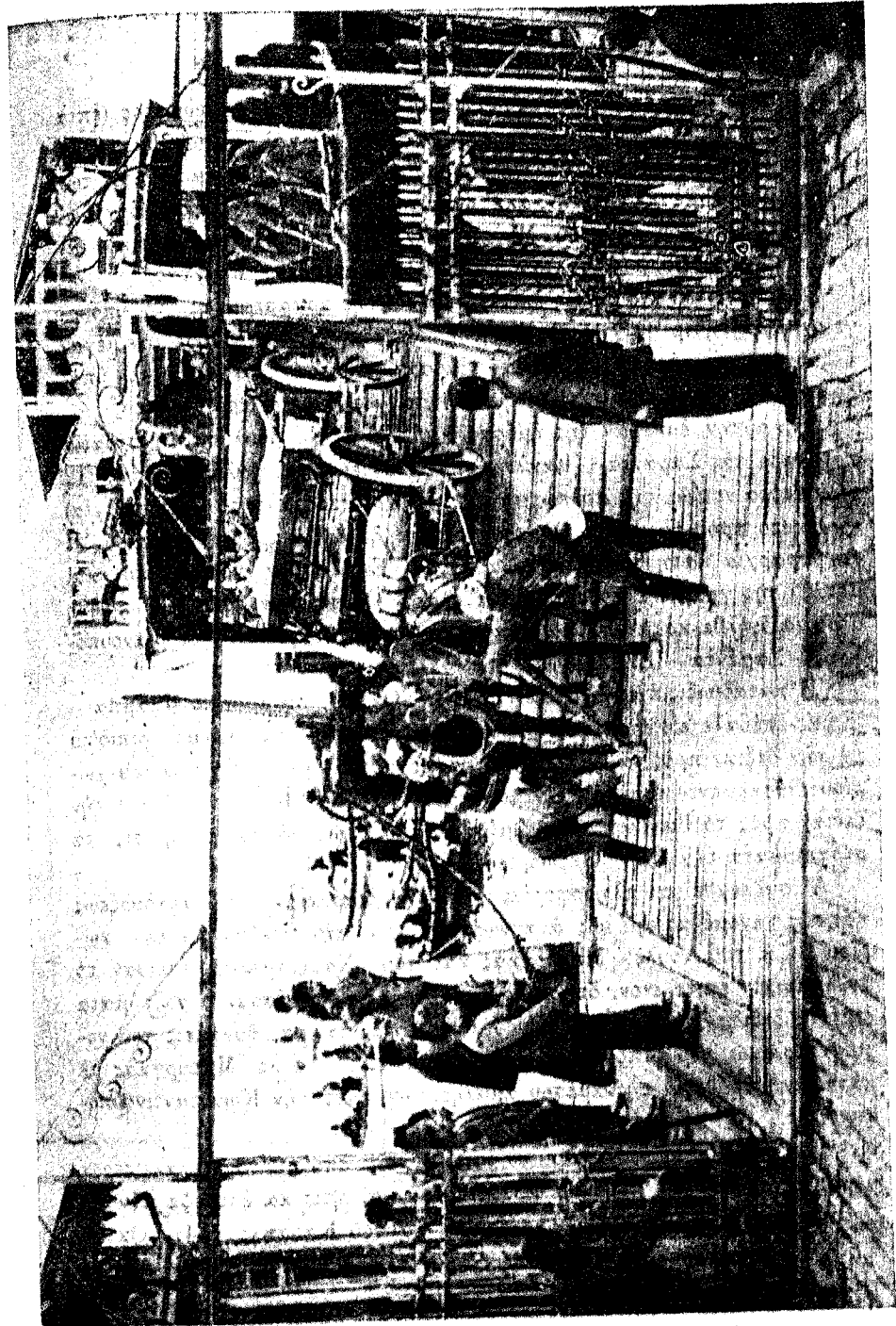
Μόλις εἰ φυγάδες ἀνεφάνησαν, διηγείται ὁ πολεμικὸς ἀνταποκρι-
τὴς τῆς παριτυνῆς ἑφημερίδος, ὁ πληθυσμὸς μὲ τὴν μουτσαρλίφην
ἐπὶ κεφαλῆς, κατελήφθη ὑπὸ πανικοῦ καὶ ἔφυγε.

«Οἱ στρατιῶται καὶ οἱ κάτοικοι προσέτρεξαν εἰς τὸν σταθμὸν, κα-
τέλαβον ἐξ ἐφόδου ἐν τράϊνον ἕτοιμον πρὸς ἀναχώρησιν. Ἀλλὰ ἐν χι-
λιόμετρον ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ τὸ τράϊνον ἐξετροχιάσθη. Οἱ φυγάδες ἠ-
ναγκάσθησαν νὰ ἐγκαταλείψουν αὐτὸ καὶ ἐβάδισαν περὶ ἐπὶ 12 ἢ 15
ὥρας μέχρις ἔτου φθάσουν εἰς τὸ Ἰσάκίμπιππα καὶ εἴθρον ἐκεῖ τὴν ἀ-
μαξοστοιχίαν, ἥτις ὑὰ τοῦς ᾠδήγει εἰς τὸ Λουλέ Μπουργκάς.

«Εἰς τὸ Λουλέ Μπουργκάς διεβραματίσθη ἀξιοθρήνητον ἐπεισῶδιον
ὅταν τὸ φεύγον τουρκικὸν ἰπτικὸν εἰσῆλθεν ἐκεῖ. Τὰ στρατεύματα τοῦ
Λουλέ Μπουργκάς τὸ ἐξέλαβον ὡς βουλγαρικὸν ἰπτικὸν καὶ ἤνοιξαν
κατ' αὐτοῦ σφοδρὸν πῦρ. Ὅταν ἀνεγνώρισαν τὴν πλάνην τῶν σφραεία
πιωμάτων ἐκάλυπτε τὴν γέφυραν, ἥτις εὑρίσκετο κατὰ τὴν εἴσοδον
τῆς πόλεως».

Αἱ τουρκικαὶ ἀπώλειαι περίξ τῶν Σαράντα Ἑκκλησιῶν ἀγγέλλουν
περίπου εἰς 1.500 νεκροὺς καὶ τραυματίας καὶ 2.000 μέχρι 3.000 αἰχ-
μαλώτους, ἐπὶ πλέον δὲ εἰς σημαντικὴν ποσότητα ὀλικοῦ παλέμου με-

ν τὴν νό-
 χή τῶν
 νην σιγ-
 ρατιωτι-
 ντάρας.
 Μουχτάρ
 λαθε τὴν
 οχωροὺν
 πῶς περὶ
 (θεσὶν εἰς
 οὐ στρα-
 τοῦ. Ἢ
 ἔδεν ἰ-
 τάρ και
 σαπορι-
 σαρλίφην
 ἰόν, κα-
 ἂ ἔν χι-
 ἄδες ἡ-
 ἢ ἰθ
 εἰ τὴν ἔ-
 κεισὸδιον
 κα τῶ
 ἦνοιξαν
 σαρεία
 εἴσοδον
 ἀνγλίον
 (ΚΚ) αἰχ-
 ἔμου με-

ΕΝ ΚΟΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ—ΑΠΟΒΙΒΑΣΙΣ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ ΜΕΤΑΦΕΡΟΜΕΝΟΥ ΕΚ ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ

ταξὺ τῶν ὁποίων δλοκλήρον πυροβολικὸν στρατιωτικὸν σώματος (ἐπὶ πυροβολαρχαὶ τηλεβόλων ἐπαναληπτικῆς βολῆς) καὶ πολυάριθμα ἄλλα ἐφόδια ἀνόμοια, καταδεικνύοντα ἀναμφιβόλως διὰ τῆς ἀνομιότητός των φυγὴν πλεόν ἢ ἐσπευσμένην, ἀλλ' ὡσαύτως καὶ τὴν παράδοξον ὀργάνωσιν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ. Μεταξὺ ἄλλων ἀνευρέθησαν τιμητικὸν ξίφος δωρηθὲν ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου πρὸς τὸν Μαχμοῦτ - Μουχτάρ.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ τῇ εἰδήσει τῆς καταστροφῆς τὸ ὑπουργεῖον παρητήθη. Ὁ γηραιὸς Κιαμὴλ πασπᾶς ἀντεκατέστησε τὸν μέγαν θεζούρηγ Γαζὶ Ἄχιμέτ - Μουχτάρ πασπᾶν. Διακόσιοι στρατιῶται, ὑπαξιωματικοὶ καὶ ἀξιωματικοὶ ἐτυφεκίσθησαν ὡς ὑπάτιοι τοῦ πανικοῦ.

Τὴν αὐτὴν ἐπέραν τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἦ ἡ 1^η, βουλγαρικὴ στρατιὰ κατέλαβε τὰς Σαράντα Ἐκκλησιὰς ἐξαπέστειλε τὰς φάλαγγάς τῆς 12 χιλιομέτρα νοτίως τῆς πόλεως ταύτης. Ἡ ἀριστερὰ αὐτῆς (ἡ μεραρχία) εὗρίσκετο πρὸς τὸ χωρίον Οὐσκουπντερέ, ἡ δὲ δεξιὰ πρὸς τὸ Καβακλί. Ἡ ἡ μεραρχία κατηρθύνθη ἀπὸ Σαράντα Ἐκκλησιῶν νοτιοδυτικῶς καὶ μεταξὺ τῆς γραμμῆς πρὸς τὸ Τεκεζέλαρ. Ὅπισθεν καὶ δεξιᾷ ἡ πρώτη στρατιὰ διήλθε κατὰ ἑλαφρὰν ἀπόκλισιν τὴν διαγώνιον Ἀδριανουπόλεως - Σαράντα Ἐκκλησιῶν.

Ἡ καταδίωξις ἐνεργήθησα τὴν 12ην Ὀκτωβρίου πρὸς τὸ Μπαμπά - Ἴσκι, ἐπέβαλε εἰς τὴν 1^η στρατιάν νὰ ἀναπτυχθῇ εἰς σχήμα ριπιδίου μετὰ τὴν δεξιάν πρὸς τὰ ἔμπροσ. Ἡ ἡ μεραρχία ἔμεινε πλείον τοῦ χωρίου Οὐσκουπντερέ μετὰ τὸ κέντρον πρὸς τὸ χωρίον Καβαντερέ καὶ τὴν δεξιάν πρὸς τὸ Γιενκιοῦ. Μία ἡμέρα ἀναπαύσεως παρεχωρήθη εἰς τὰ στρατεύματα τὴν 13ην Ὀκτωβρίου.

Αἱ συλλεχθεῖσαι πληροφορίαι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς καταδίωξεως καὶ τὰς γενομένας ἀμέσως ἀναγνωρίσεις πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ χωρίου Βιζά, τοῦ Λουλέ - Μπουργκάς καὶ τοῦ Χαζιραμπολί ἐπεισαν τὸ βουλγαρικὸν ἐπιτελεῖον, ὅτι οἱ Τούρκοι, χωρὶς ν' ἀφήσουν στρατεύματα ἐπὶ τῆς δεξιᾷς ὀχθῆς τοῦ Ἐργίνου, συνεχέντροισαν τὰς δυνάμεις των νοτιοανατολικῶς τοῦ Μπουναρ Χισσάρ καὶ πρὸς τὸ Λουλέ Μπουργκάς μετὰ καταφανῆ πρόθεσιν τῆς ἀμέστου ἀμύνης των πρὸς τὴν Κωνσταντινουπόλιν ὁδῶν.

Ἡ μεραρχία τοῦ βουλγαρικοῦ ἵππικοῦ, τῆς ὁποίας τὸ μεγαλύτερον μέρος εἶχεν ὀρμήσῃ πρὸς τὸ Ἴσκιμπαμπά καὶ ἦτις κατέστρεψε τὸν σιδηρόδρομον μεταξὺ τῆς γεφύρας ταύτης καὶ τοῦ Καβακλί (14η Ὀκτω-

βρίου) είδε τὰς πληροφορίας αὐτῆς ἐπιθεθασιμιένας διὰ τῆς ἀναγνωρίσεως τὴν ὁποίαν αὐτοχρόνως ἐξετέλεσε ἢ ἐξ Ἀδριανουπόλεως ἀναχωρήσασα ταξιαρχία Ἰάνερ πρὸς τὸ χωρίον Δημοσικὰ καὶ ἐκείθεν.

Ἡ Ἀδδουλλάχ παττὰς εἶχε πράγματι συμπτῶξει τὸ ἀριστερόν του ἀπὸ Μπαμπασελι κατὰ διεύθυνσιν νοτιοανατολικήν καὶ συγχρόνως συνήθρισε πρὸς τὸ δεξιόν του ὀλόκληρον τὸ 3ον στρατιωτικὸν σῆμα, τὸ ὁποῖον ἀνεμένοντο νὰ ἐνιχίσουν μεραρχίαι ρεδίφιδων ἀναμενόμεναι εἰς Μίδιαν καὶ αἱ ὁποῖαι ἐπρόκειτο νὰ σχηματίσουν τὸ 17ον καὶ τὸ 18ον στρατιωτικὰ σήματα. Διέταξε συγχρόνως τὸν Μαχμούτ-Μουχτάρ νὰ ἐπιχειρήσῃ ἐπιθετικὴν ἀπὸ Βιζὰ πρὸς τὸ Μπουναρ-Χιστάρ.

Ἐν τῇ μεσῆ ἢ Ἀ' στρατιᾷ εἰσδύονσα ἀνατολικῶς τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἀπέστρα κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πορείας αὐτῆς στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐκίχλωναν τὸ φρόνιον ἐξ ἀνατολῶν καὶ νοτιοανατολικῶς, ἐνῆ ἢ Β' στρατιᾷ ἐπραγματοῦοι τὴν κύκλωσιν ἀπὸ δυσμῶν.

Συνεπεία τῆς νέας θέσεως τῶν πραγμάτων τῆς δημοσυργηθείσης διὰ τῶν διαταχθεισῶν παρὰ τοῦ Ἀδδουλλάχ παττὰ κινήσεων, ἢ Ἀ' καὶ ἢ Ἰ' βουλγαρικαὶ στραταὶ κατόπιν διαταγῆς τῆς ἐσπέρας τῆς 13ης Ὀκτωβρίου προανατολίθησαν νοτιοανατολικῶς. Κατὰ τὴν κίνησιν αὐτῆν ἢ Ἰ' στρατιᾷ εἰρήσκειτο κλιμακωδῶν ἐμπροσθεν καὶ ἀριστερᾷ τῆς Ἀ' στρατιᾶς καὶ ἀνέλαθε γενικὴν ἐπίθεσιν κατ' ὀλόκληρον τὸ ἔχθρικόν μετώπον, ἐπὶ τῇ σιοπῆ: α'.) νὰ ἀποκαταστήτῃ ἀριστερᾷ σκαλῆρόν στήριγμα διὰ τὴν γενικὴν κίνησιν καὶ β'.) νὰ προπαρασκευάσῃ δεξιᾷ τὴν εἰσόδον εἰς τὴν παράταξιν τῆς Ἀ' στρατιᾶς. Μόναι δὲ παρέμενον διαθέσμαι εἰς τὴν Ἀ' στρατιᾷν ἢ 1η καὶ 10η μεραρχίαι, ἢ τελευταία αἰτη ἐπισθεν καὶ δεξιᾷ τῆς 1ης. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν 3ην μεραρχίαν αὐτῆ ἤτο προσωρινῶς ἀπηχολημένη μετὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀδριανουπόλεως εἰς τὸν βορειοανατολικὸν τομέα.

Δεξιᾷ ἢ κίνησις τῆς Ἰ' στρατιᾶς εἶδε νὰ καλυφθῇ παρὰ τῆς μεραρχίας τοῦ ἰππικοῦ, ἢ αἱ καὶ ἢ ἀπεξέτεινε ἐπὶ πλεον τὴν κίνησιν αὐτῆν.

Πρὸς πραγματοποιήσιν τῆς κινήσεως τῆς ὑποδεικνυομένης ἐν τῇ διαταγῇ τῆς 13ης Ὀκτωβρίου, ἢ 3η μεραρχία κατηρήθη ἀπὸ Γιάννα εἰς Μπουναρ-Χιστάρ. Ἡ πορεία αὐτῆς διηκολούθη ἐκ τῆς καλῆς σχετικῆς καταστάσεως τοῦ δρόμου Σαράντα Ἐκκλησιῶν Βιζὰ. Ἐπροχώρησε λοιπὸν ἢ μεραρχία αὕτη περιττότερον τῶν μεραρχιῶν τοῦ κέντρου καὶ

της δεξιάς, των οποίων η πορεία επεδραδύνθη λόγω της βροχής και του βορβορώδους των άτραπών. Την 17ην (Οκτωβρίου) κατέλαβε το ΜπουναρΧισσάρ, υπεραπειζόμενον παρά του τουρκικού ίππικού και διέβη το παραποτάμιον του χωρίου Καραγκάτζ, αλλά εις την δυτικήν άκραν του δάσους του Σουδετζάκ συνεκρούσθη προς σφηναιούσας τουρκικάς δυνάμεις, αί όποίαι άπετέλουν την έμπροσθοφυλακήν του Ηου στρατιωτικού σώματος.

Διά της συγκρούσεως ταύτης ήρχιζεν η μάχη του Λουλέ - Μπουργιάς.

Το σχέδιον του Άρδουλλάχ πασά, είπομεν ότι ήτο, να άντιστή εις το κέντρον και άριστερά και να αναλάβη την επίθεσιν διά του δεξιού, το όποιον επρόκειτο να επιβλήη διά μεραρχιών ρεδίφιδων (του Ηου στρατιωτικού σώματος πρώτον), αί όποίαι εήρτίσκατο προς την Βιζά ήδη από της 17ης Οκτωβρίου, ως και διά της ταξιαρχίας του ίππικού της διοικουμένης παρά του Ήμπραήμ. Το μέγα μέρος της δεξιάς ταύτης πτέρυγος εήρτίσκατο εις Βιζά, αί δε προφυλακαί εις το δάσος του Σουδετζάκ.

Το παρά των Τούρκων κατεχόμενον έδαφος ήτο εκεῖνον όπου το 1878 άντέστησαν επί έννέκ ημέρας κατά των Ρώσων.

Το παραποτάμιον του χωρίου Καραγκάτζ κλεισιόταται επί της άριστεράς του όχθης δι' όροπέδιον το όποιον δεσπόζει αύτου εις τρόπον ώστε εινε δυσχερής η διάβασις πλην των σημείων όπου υπάρχουν γέφυραι, ως το Λουλέ - Μπουργιάς, το Τούρκμει και το Σεφλίκατεπε.

Επί της δεξιάς όχθης το έδαφος παρουσιάζεται υπό το σχήμα εφρέων κυματισμών, όπου εί παράλληλοι ρύακες προς το παραποτάμιον του Καραγκάτζ, όλοι διατεταί εις όλα τα σημεία, σημειούδη έλαφράς έδαφικας προσχώσεις.

Το Λουλέ - Μπουργιάς εήρτίσκαται έντός κοιλάματος, άμπελώνες και μηλέαι το περιβάλλον από βορρά και δυτήν. Το Τούρκμει εήρτίσκαται προς το βάθος χαράδρα; όπου ρέει το παραποτάμιον του χωρίου Καραγκάτζ και δεσπόζουν αύτου επί της άριστεράς όχθης κυματισμοί τινές έδάφους επί των κορυφών των οποίων υπάρχουν μηλέαι. Τέλος το όροπέδιον ανατολικώς το χωρίον Καραγκάτζ καλύπτεται υπό δενδρύλιον, τά όποια εις τινα σημεία δίδουν την έντύπωσιν δάσους. Εινε το δάτος του Σουδετζάκ, το όποιον όνομαζομεν ήδη.

Ὁ Ἀβδουλλάχ πασσάς ἐγκατέστησε τὸ στρατηγεῖόν του εἰς τὸ Σακισιοὶ δωδεκάδα χιλιόμετρων νοτιοδυτικῶς τοῦ Τούρκμπεϊ. Δὲν διαθέτει οὐδεμίαν τηλεγραφικὴν ἢ τηλεφωνικὴν συγκοινωνίαν, καὶ συνεπῶς δὲν θὰ δύναται εἰς οὐδεμίαν στιγμὴν νὰ γνωρίζῃ ποῦ ἀκριβῶς δίδεται ἡ μάχη. Τὰ τρόφιμα λείπουν καὶ τὰ βλητοφόρα τοῦ πυροβολικοῦ δὲν εἶνε ἐφοδιασμένα εἰμὴ μόνον δι' ἀγῶνα μιᾶς ἡμέρας.

Ἐκ δεξιῶν πρὸς ἀριστερὰ διέθεσε τὰ στρατεύματά του κατὰ τὴν ἀκόλουθον τάξιν:

—Τὸ 3ον, τὸ 17ον καὶ τὸ 18ον σῶμα, τὰ δύο τελευταῖα ἀσυμπλήρωτα, ἰδίως δὲ τὸ 18ον ἀπετέλουν τὴν ἀνατολικὴν στρατιὰν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Μουχτάρ πασσά.

—Τὸ 2ον στρατιωτικὸν σῶμα μὲ κέντρον πρὸς τὸ Καραγκάτς.

—Τὸ 1ον σῶμα ἔναντι τοῦ Τούρκμπεϊ.

—Τὸ 4ον πρὸς βορρᾶν μὲν μέχρι τοῦ Σαράνι καὶ τὸ κέντρον αὐτοῦ εἰς Λουλέ Μπουργκάς.

—Τὴν μεραρχίαν τοῦ ἵππικοῦ ὑπὸ τὸν Σαλιχ πασσάν ἤδη φθάσασαν δύναμιν τριῶν ταξιαρχιῶν παρέταξε εἰς Λουλέ Μπουργκάς πλησίον τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ.

Ὁ στρατηγὸς Χριστόφ, διοικητὴς τῆς 5ης βουλγαρικῆς μεραρχίας ἀπέκρινε κατ' ἀρχὰς ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἀμυντικῆς στάσεως, τὴν ὅποیان εἶχε διασχίῃ νὰ τηρήσῃ, ἕλθῃ τὴν ἐπιθετικὴν ἐνεργητικότητα τὴν ἀπαραίτητον διὰ τὴν ἀναγνώρισιν τῶν τουρκικῶν δυνάμεων μετὰ τῶν ὁποίων συνεργούσῃ. Αἱ προσπάθειαι τοῦ ἐναντίου τοῦ δάσους τοῦ Σουτζὰκ παρέμειναν ἀκαρποφόρηται καὶ ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ ἐπὶ τῶν ὄρων ἠέπειν. τὰς ὁποίας εἶχεν ὀργανώσῃ ὀπισθεν, ἐπὶ τοῦ ὄροπεδίου, τὸ ὅποιον ἐκτείνεται πρὸς νότον καὶ ἀνατολικῶς τοῦ Μπουρνάρχισσάρ.* Κατὰ τὴν νέαν ταύτην παράταξιν ἢ μὲν ἐπεδρική ταξιαρχία εὐρισλεο πρὸς βορρᾶν τῆς ὁδοῦ πρὸς τὸ Σερλικτεπέ, αἱ δύο ἄλλαι ταξιαρχίαι πρὸς ἀνατολὰς (ἢ 1η) καὶ πρὸς νότον (ἢ 2α) τοῦ Μπουρνάρ Χισσάρ μέχρι τοῦ Μουραγκάς.

* Κατὰ τὴν ἀφήγησιν τοῦ κ. Μπουκαμπέγ στηριζομένην προφανῶς ἐπὶ βουλγαρικῶν ἐκθέσεων, ἐκτελουμένης τῆς ὑποχωρήσεως ταύτης τὰ νοσοκομεία τῆς 5ης μεραρχίας περιέπεσαν εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων, οἱ ὅποιοι κατέσφαξαν ἕλους τοὺς τραυματίας.

Καθ' ἑλλην τὴν ἡμέραν τῆς 5ης Ὀκτωβρίου ὁ Χριστόφ ὑπέστη ἐκεῖ ὄλας τὰς ἐπιθέσεις τοῦ 3ου καὶ 17ου στρατιωτικοῦ σώματος ὑπὸ τὸν Μουχτάρ, ὅστις ὅμως δὲν κατόρθωσε νὰ διαβῆ τὸ δάσος.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν τὸ 2ον τουρκικὸν στρατιωτικὸν σῶμα διήλθε τὸ χωρίον Καραγκάτς καὶ ἐρρίφθη περὶ τὴν 11ην ὥραν ἐναντίον τῆς 4ης μεραρχίας, ἣ ὅποια ἀνεπύεξε δεξιᾷ τῆς 5ης τὰς δύο ταξιαρχίας τῆς, τὰς ἀποτελουμένας ἐξ ἀνδρῶν τοῦ ἐνεργοῦ στρατοῦ διαφυλάξασα ἐν δευτέρᾳ γραμμῇ τὴν ἐφεδρικήν τῆς ταξιαρχίαν. Ἡ τουρκικὴ αὐτὴ ἐπιθέσις ἀνεχαίτιστε εὐχερῶς τὴν βουλγαρικὴν προέλασιν.

Ἡ 1η αὐτῆ βουλγαρικὴ μεραρχία δὲν ἠδυνήθη νὰ παρατάξῃ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης τὸ πυροβολικὸν τῆς λόγῳ τοῦ βορβοῦρου, ὅστις ἐκάλυπτε τὸ ἔδαφος.

Δεξιᾷ τῆς 4ης μεραρχίας εἰσῆλθε εἰς τὴν τάξιν τῆς μάχης ὀλίγον τι ὑραδύτερον ἢ ἡ μεραρχία, ἣτις ἀνεπύεθη μέχρι τοῦ Λουλέ - Μπουργκάς καὶ μεταίως προτεπάλθητε νὰ καταλάβῃ τὸ Τούρκμπεϊ.

Καθ' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν στιγμὴν ἐλύθη τὸ πολεμικὸν αὐτὸ πρόβλημα εἰς τὸ ἀριστερὸν τῶν Τούρκων. Ἡ προφυλακὴ τῆς Α' βουλγαρικῆς μεραρχίας προσέβαλε τὸ Λουλέ Μπουργκάς, ἀπώθητε τοὺς ἀμυνομένους πρὸς βορρᾶν τῆς κοιλάδος καὶ κατέλαβε τὰ ἐκεῖ ὄχυράματα, τὰ ὅποια ὑπερήσπιζε ἐν τουρκικὸν τάγμα. Τὸ βουλγαρικὸν πυροβολικὸν ἔδραλλε ἀπὸ τῶν κορυφῶν καὶ ὄπισθεν τοῦ πεζικοῦ του καὶ κατεσίγησε τάχιστα τὰς πυροβολαρχίας τοῦ 4ου σώματος. Περὶ τὴν 2αν ὥραν τὸ Λουλέ - Μπουργκάς ἠλώθη.

Νοτιώτερον ἀκόμη ἢ μεραρχία τοῦ ἵππικοῦ τοῦ Σαλί πασσά ἐπολέμησε καθ' ἀρχὰς πεζῇ καὶ ἀντέταξε ἀντίστασιν εἰς τὴν κυκλωτικὴν κίνησιν τῶν Βουλγάρων νοτίως τοῦ Λουλέ Μπουργκάς. Ἐπειτα μαχομένη ἄφιππος ἐπύλασε κατὰ τὴν πλέον προκεχωρημένων βουλγαρικῶν δυναμειῶν εἰς τρόπον ὥστε νὰ δώσῃ καιρὸν εἰς τὸ πεζικὸν νὰ καταλάβῃ τὰς ἀπειλούμενας κορυφὰς καὶ τέλος ἐξηντημένη ἀφού ἐξεπλήρωσε τὴν ἀποστολὴν τῆς ἀπεσύρθη τῆς μάχης ὄπισθεν καὶ μακρὰν πρὸς τὸ Κούτς - Καρισδιδάν.

Τὴν 5ην ὥραν ὁ Ἄμπον πασσά ἀρχηγὸς τοῦ 4ου σώματος, διέταξε μίαν ἐκ τῶν μεραρχιῶν αὐτοῦ νὰ ἀντεπιτεθῇ κατὰ τοῦ Λουλέ - Μπουργκάς, τὸ ὅποιον κατελήφθη καὶ πάλιν. Ἐπεληύθη τῆς νυκτὸς αἱ Τούρκοι ἀπεσύρθησαν πρὸς τὰς ὄχρὰς τῶν ἡέσεως ἐπὶ τοῦ ὄροπεδίου καὶ τὴν

νόκτα αὐτὴν τὸ Λουλέ—Μπουργκάς δὲν εἶχε καταληφθῆ οὔτε παρὰ τοῦ ἐνὸς ἀντιπάλου οὔτε παρὰ τοῦ ἄλλου.

Πρὸς τὸ Καραγκάτς κατὰ τὸ ἀπόγευμα οἱ Βούλγαροι ἐπετέλεσαν προόδους τινάς. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ μέρους ἐκείνου ἀντεπίθεσις γενομένη κατὰ τὴν 4ην ὥραν παρὰ τοῦ 2ου στρατιωτικοῦ σώματος τοῦς ἀπώθησε ἐπὶ τῆς ἀρχικῆς των θέσεως. Ἐπελθούσης τῆς νυκτὸς νέα καὶ ὀρμητικὴ ἐπίθεσις ἀπέδωκεν εἰς αὐτοὺς ὀλοκλήρον τὸ ἀρχικῶς κατεχόμενον παρ' αὐτῶν ἔδαφος.

Ὡς πρὸς τὸ σύνολον τῶν ἐπιχειρήσεων τῆς ἡμέρας αὐτῆς ἡ πλάστιγξ ἀπέμεινε ἀμφίβλος. Ἀλλ' οἱ Τούρκοι εἶχον ὥστε ὀλοκλήρουσθε σχεδὸν τὰς δυνάμεις των εἰς τὴν μάχην ταύτην πλὴν εἰς τὸ δεξιὸν των, ὅπου τὸ 3ον σῶμα διετήρησε σημαντικὰς ἐφεδρείας.

Εἰς τὰ Τουρκικὰ στρατιωτικὰ σώματα 4ον, 1ον καὶ 2ον παρατηρεῖτο ἔλλειψις πολεμοφοδίων. Μόνη δὲ ἐναπολειφθεῖσα ἐλπίς εἰς τὸν Ἀβδουλάχ—πασσάν ἦτο τῶρα ἡ ἐπιτυχία ἐπιθέσεως τῶν πρὸς ἀνατολὰς δυνάμεών του, τὴν ὅποیان διέταξε διὰ τὴν ἐπαύριον.

Οἱ Βούλγαροι εἶχον ὡσαύτως κοινὰ ἀλλὰ τὰς μόννας δυνάμεις, τὰς ὁποίας εἶχον παρατάξει ἦσαν αἱ τῆς Γ' στρατιάς. Ἡ Α' στρατιὰ μόλις κητώρθωσε νὰ φθάσῃ εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης, ἐτέθη δὲ εἰς παράταξιν ἀπὸ τῆς ἐπαύριον. Ἡ παρουσία αὐτῆς ἐπέτρεψε ν' ἀνανεωθοῦν αἱ προσπάθειαι ἐφ' ὀλοκλήρου τοῦ μετώπου καὶ νὰ καταστήθῃ δυνατὴ δρᾶσις κατὰ τῆς ἀριστερᾶς Τουρκικῆς πτέρυγος διὰ τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς τοῦ Ἑργίνου.

Τὴν 17ην λοιπὸν Ὀκτωβρίου ἡ Α' στρατιὰ ἤρχισε νὰ ἀναπτύσσεται ἐπὶ τοῦ μετώπου Σαράνι, Λουλέ—Μπουργκάς, Κερά—Νεαλιμέτ. Ἐκαλύπτειτο ἐπὶ τῆς ἐκείθι πλευρᾶς τῆς διὰ τῆς μεραρχίας τοῦ ἵππικοῦ, ἣτις ἐφθασε μέχρι τοῦ Σαίντ-Ἐρ. Ἡ δεξιὰ τῆς βουλγαρικῆς στρατιᾶς (10ῃ μεραρχία) ἀπεδιδάσθη ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς τοῦ Ἑργίνου, ἐνῶ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὀχθῆς νέα στρατεύματα ἐπεπέλασαν ἐπὶ τῆς ἐπιθέσει τοῦ Λουλέ—Μπουργκάς καὶ πρὸς νότον αὐτοῦ.

Διὰ ν' ἀντιμετωπίσῃ τὴν διπλὴν ἐπίθεσιν, τὴν ὅποیان ὑφίστατο τὸ 4ον τουρκικὸν σῶμα ἐστράφη ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὀπισθεν καὶ ἀριστερά· περὶ τὴν δεξιὰν τὸν ἄκρον αὐτοῦ εἶχε λοξοῦσαι πρὸς τὰ ὀπίσω ἀμυνομένην.

Ὁ Ἀβδουλάχ πασσάς δὲν εἶχε πλέον νὰ τοῦ ἀποστείλῃ καμμίαν βοήθειαν. Ἀναμένει τὸ πᾶν ἐκ τῆς ἐπιθέσεως τοῦ 3ου σώματος, τὸ δ-

ποτον αρχίζει να εμφανίζεται όλιγον μετά μεσημέριαν, και δια να βοηθήσῃ τὰς ἐνεργείας του, διατάσσει τὸ βον σώμα, νὰ ἐπαναλάβῃ τὰς ἐπιθέσεις του ἐκείθεν τοῦ Καραγάτς.

Τὸ πυροβολικὸν βον τοῦ τουρκικοῦ σώματος ἐπαναρχίζει σφοδρῶς τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῶν Βουλγάρων δι' ὁμοβροντιῶν δια νὰ ὑποβοηθήσῃ τὴν προσέλασιν τοῦ πεζικοῦ, ἀλλὰ τὸ βουλγαρικὸν πυροβολικὸν, δι' εὐστόχου πυρός, τὸ ἠνάγκαζε νὰ σιγήτῃ παρευθὺς. Τὸ τουρκικὸν πεζικόν, καίτοι δὲν βοηθεῖται πλέον ὑπὸ πυροβολικοῦ, ἐξακολουθεῖ μόνον τὴν ἐπίθεσιν, καταλλάττει κατ' ἀρχὰς τὰς βουλγαρικὰς γραμμὰς και καταλαμβάνει τὸ πρὸ αὐτῶν μικρὸν διάστημα ἐμπίπτει ὅμως μεταξὺ τῶν ἠνωμένων πυρῶν τοῦ πυροβολικοῦ, τοῦ πεζικοῦ καὶ τῶν μυδραλλιοδόλων τῶν Βουλγάρων σύγχυσις και ἀταξία ἐπέρχεται ἀμέτρητος ὡς ἦτο ἐπόμενον, μεταξὺ αὐτοῦ τουρκικὰ τινὰ πυροβόλαια προσπαθοῦν ἀνωφελῶς πλέον, νὰ ἀνοίξουν πῦρ διὰ νὰ προσκατεύουν τὴν ὑποχώρησιν, καταστράσαν φονεωτικὰτῆν ἐκ τοῦ σφοδροτάτου πυρός τοῦ βουλγαρικοῦ πυροβολικοῦ, τὸ ἐποίησεν ἐξάλλε κατὰ τῶν ὑποχωρούντων μὲ ἔλαττον ἀρθίθειαν και μεθοδικότητα.

Τὸ Τούρκικὸν πίπτει εἰς τὰς χεῖρας τῆς ἡγῆς βουλγαρικῆς μεραρχίας.

Ταῦτοχροῦτως ἡ ἀνατολικὴ τουρκικὴ στρατιὰ ἐπιχειρεῖ ματαίως νὰ ἀνοίξῃ διόδον πρὸς τὸ Μπουναρ-Χιστάρ· αἱ προσπάθειαι τῆς θραύονται πρὸ τῆς ἀντικατάσεως τῆς μεραρχίας Χριστιῶν. Μία νέα προσπάθεια τοῦ βου σώματος ἐπιχειρήσαντος νὰ τὴν βοηθήσῃ καταλήγει εἰς νέαν ἀποτυχίαν.

Ἡ νύξ ἐπέρχεται. Ὁ τουρκικὸς στρατὸς εἶναι κατὰκόπος, αἱ στρατιῶται εἶναι ἐξηρηλωμένοι ὑπὸ τῆς πείνης και τῆς κοπώσεως.

Περὶ τὴν ἡγῆν ὥραν τῆς ἑσπέρας, ἡ ταξιαρχία τῶν δεξιῶν τῆς 11ης στρατιᾶς, ἐπιθυμοῦσα νὰ τελειώσῃ τὸ ταχύτερον μὲ τὴν ἀντίστασιν τὴν πρὸ τοῦ Τούρκικου, ἀναχωρεῖ πρὸς ἐπίθεσιν.

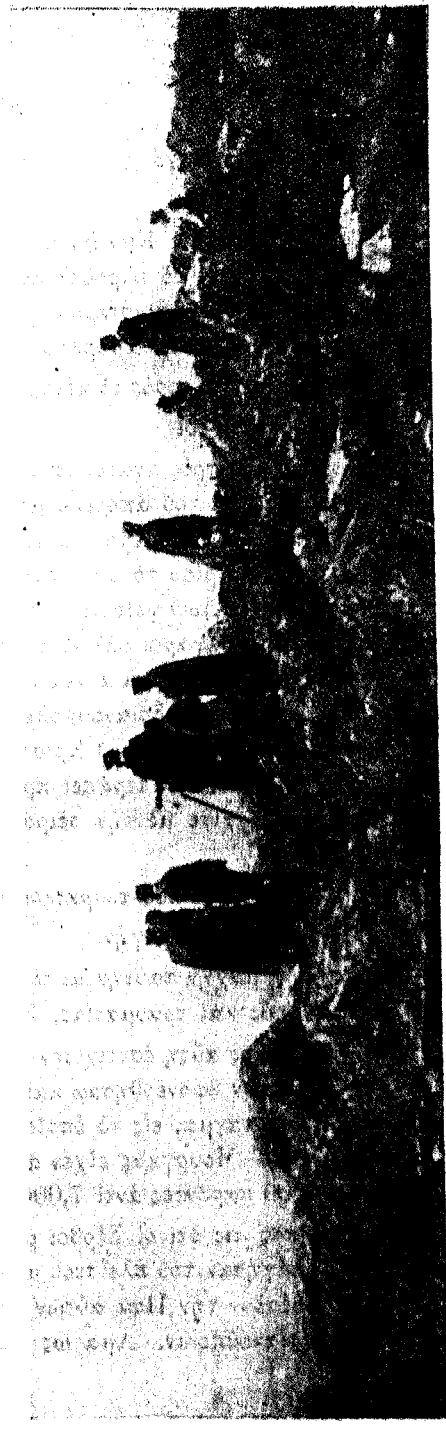
Τὴν 11ην ὥραν, χωρὶς νὰ πέσῃ ἔπλον, τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ διατελοῦντος ὑπὸ τὸν πανικὸν τῆς προτεραιᾶς, καταλαμβάνονται ὑπὸ τῶν βουλγάρων τὰ ὑψώματα καὶ δεσπόζοντα τοῦ Τούρκικου μετὰ τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς τοῦ Καραγαττνσερεζί.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης δὲν ὑπάρχει πλέον ἀντίστασις εἰς τὸ ἀριστερὸν και εἰς τὸ κέντρον τῶν Τούρκων. Ἡ βουλγαρικὴ ταξιαρχία κατεσκέασε παρευθὺς στερεὸν ὀχύρωμα· κατ' ἄλλην τὴν νύκτα, πεζικὸν και πυροβολικὸν διέρχεται τὸν ποταμὸν και ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου τῆς

νά βοή-
 τας επι-
 ρώς την
 ψήφισή
 ουστόχου
 , και οι
 επιβλεπ-
 άγει το
 πρώτων
 λγαρίων
 αήτοβ·
 άνοιξουν
 άτην έκ
 έβαλλε
 τα.
 αρχία·
 αίως να
 αύονται
 εια τοβ
 άποτυ-
 τρατιώ-
 Ηης
 σιν την
 τοβ δια-
 υπό των
 άριστε-
 τό άρι-
 α κατε-
 κδυ και
 λίου της

ΕΝ ΚΟΥΜΑΝΟΒΙ—ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΥΡΟΒΟΛΡΧΙΑ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΜΜΕΝΗ

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΑΙ Ο ΠΡΙΓΚΗΨ ΜΙΚΡΟΣ ΠΑΡΑΤΗΡΟΥΝ ΕΚ ΤΗΣ ΚΟΡΥΦΗΣ ΤΗΣ ΓΑΣΡΙΤΣΑΣ ΤΟΝ ΠΡΙΓΚΗΨΑ ΠΕΤΡΟΝ ΡΗΠΤΟΝΤΑ ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΤΗΛΕΒΟΛΟΝ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΙΚΩΝ ΠΡΟΦΥΛΑΚΩΝ

18ης Ὀκτωβρίου, ἐργάζεται νά μεγεθύνῃ τὸ εἰς τὸ τουρκικὸν μέτωπον ἐπενεχθὲν ρήγμα.

Δεξιὰ ὁ στρατηγὸς Κουτίνκεφ, φθάσας μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ Κιουμγιάρ, τοποθετεῖ τὸ πυροβολικὸν του ἐπὶ τῶν βορειοδυτικῶν κορυφῶν καὶ βάλλει κατὰ τοῦ ἀριστεροῦ τῶν Τούρκων, τὸ ὅποσον δὲν βραδύνει νὰ ὑποχωρήσῃ πρὸς τὸ Τσορλοῦ.

Μία νέα ἐφοδος πρὸς τὸ κέντρον ἀνοίγει εἰς τοὺς Βουλγάρους τὴν ὁδὸν πρὸς τὸ Τοπαίκοι.

Ἐν τοσοῦτῃ πρὸς ἀνατολὰς ὁ Μουχτάρ πασσαῶς συγκρατεῖται πάντοτε. Βέβαιος περὶ τοῦ ἀποτελέσματος ὠθεῖ πρὸς τὰ ἔμπρὸς τὸ δεξιὸν του καὶ ἀνακτᾷ εἰς τὸ μέρος τοῦτο ἕλον τὸ ἔδαφος μέχρι τοῦ Καραγκάτς. Τὴν 19ην Ὀκτωβρίου τὸ ἀριστερὸν του (17ον σῶμα) παρεσύρθη ὑπὸ τῆς ὑποχωρήσεως τῶν γειτονικῶν σημάτων καὶ ἤρχισε νὰ διαλύεται. Ἐν τῇ κέντρῳ οἱ Βούλγαροι δὲν κινοῦνται πλέον. Εἰς τὸ δεξιὸν ὅμως, περὶ τὴν ἑσπέραν, ἐπιφαίνεται μία νέα ταξιαρχία (τῆς 3ης μεραρχίας), ἣ ὁποία ὀδηγουμένη ἐξ Ἀδριανουπόλεως μὲ βήμα ταχὺ καὶ τεθεῖσα ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατηγοῦ Χριστιῶφ, ἐφόρμησεν ἀπὸ Γιάννα ἐπὶ τοῦ Σουντιάκ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἐτράπει πρὸς νότον: τὸ 3ον στρατιωτικὸν σῶμα τῶν Τούρκων ἤρχισε μὲ τὴν σειρὰν του νὰ ὑποχωρῇ ἐν τάξει (20 Ὀκτωβρίου 1912).

Εἰς τὸ ὑπόλοιπον τοῦ τουρκικοῦ στρατεύματος ἡ ὑποχώρησις μεταβάλλεται εἰς ἀτακτον φυγὴν.

Κατὰ τὴν μάχην ταύτην αἱ τουρκικαὶ ἀπώλειαι ὑπολογίζονται εἰς 25,000 νεκροὺς καὶ τραυματίας, 3,000 αἰχμαλώτων καὶ 42 τηλεδῶλα.

Ἡ νίκη ὅμως αὕτη ἐστοίχισεν ἀκριβᾶ καὶ εἰς τοὺς Βουλγάρους 15.000 ἐκ τούτων ἐφρονεύθησαν καὶ ἐτραυματίσθησαν. Ἴσως τὸ 1ον καὶ 2ον πεζικὸν σύνταγμα, εἰς τὸ ὅποσον τὴν ἑσπέραν μετὰ τὴν λήξιν τῆς μάχης τοῦ Λουλέ—Μουργκάς εἶχεν ἀπομείνει τὸ δέκατον τῆς ἀιχμικῆς του δυνάμεως (700 παρόντες ἀντὶ 7,000).

Ἐννοεῖ πᾶς τις ὅτι οἱ Σέρβοι μετὰ τὴν νικίαν αὐτῶν εἰς τὸ Κουμάνοβον ἀπηλλάγησαν τοῦ πλείστου μέρους τοῦ ἀγῶνος των καὶ δύνανται ἤδη νὰ διαθέσουν τὴν Παν αὐτῶν στρατιάν, τὴν ὅποσαν καὶ ἀποστέλλουν εἰς Ἀδριανούπολιν. Ἄμα ὡς ὁ Σερβικὸς στρατὸς φθάσῃ πρὸ τῆς

πολιορκουμένης ταύτης πόλεως, οί Βούλγαροι θα αποσύρουν εκ τής πολιορκίας της δύο από τας εκεί μεραρχίας των. Έκτός τούτου τὸ διάταγμα τής επιτετρατεύσεως τής 12 Ὀκτωβρίου, τὸ ὁποῖον καλεῖ ὑπὸ τής σημαίας τὰς κλάσεις τοῦ 1912 καὶ 1913 θὰ δώσῃ εἰς τὴν Βουλγαρίαν κατὰ τὰς μετριωτέρας ὑπολογισμοὺς 80.000 ἄνδρας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ΄.

Ἐκ Λουλέ Μπουργκάς εἰς Τσατάλτσαν.—Τηλεγραφήματα ἐκ Σόφιας περὶ μαχῶν μεταξὺ Λουλέ Μπουργκάς καὶ Τσατάλτσας καὶ κατατροπώσεως τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ. Φανταστικαὶ περιγραφαὶ Βουλγαρικῶν νικῶν τοῦ πολεμικοῦ ἀνταποκριτοῦ τῆς ἔφημερίδος «Ράιχποστ» ἐν Βίτσα, Μπουνάρ Χισάρ καὶ Τσερκέσκιοϊ.—Ἀληθῆς περιγραφή τοῦ ἀνταποκριτοῦ τῶν «Τάϊμς» τοῦ μόνου αὐτόπλου μάρτυρος. Ὀχύρωσις τῆς Τσατάλτσας.—Μάχαι πρὸ τῆς Τσατάλτσας καὶ δρᾶσις τοῦ τουρκικοῦ στόλου.

Κατὰ τὰ ἐκ Σόφιας τηλεγραφήματα, ἡ καταδίωξις τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ ὑπῆρξε σύντομος καὶ καταστρεπτικὴ.

ΣΟΦΙΑ, 24)6 Ὀκτωβρίου 1912

«Τὰ Βουλγαρικὰ στρατεύματα ἀπώθησαν γρη῏ς τὸ σῆμα τῆς Τουρκικῆς ὀπισθοφυλακῆς, ἡ ἧποία ἀνεπύσσετο πρὸ τῆς Τσατάλτσας».

ΣΟΦΙΑ, 24)6 Ὀκτωβρίου 1912

«Ἐιδήσεις ἐξ ἐπιτήμιων πηγῶν ἀναγγέλλουν ὅτι ἔλαβε χώραν μάχη μεταξὺ Σαράι καὶ Τσορλοῦ, καὶ ὅτι οἱ Τούρκοι μετὰ ἀπεγνωσμένην ἀντίστασιν ἠττήθησαν καὶ κατεδιώχθησαν πρὸς τὴν Τσατάλτσαν. Αἱ ἀπώλειαι εἶναι μέγισταί ἐκατέρωθεν καὶ πολὺ ἀνώτεραι τῶν τῆς μάχης τοῦ Λουλέ—Μπουργκάς».

Ὁ ἀνταπκριτῆς τῆς «Ράιχποστ» ἔγραψεν τὴν 21 Ὀκτωβρίου

«Τὸ κύριον σῶμα τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ ἐξακολουθεῖ νὰ καταδιώ-
 »κη συντόμως τὰς Τουρκικὰς δυνάμεις, πρὸς τὰς ἀπώλειας καὶ τὴν ἐ-
 »ξανεληγικὴν κόπωσην τῶν ἀνδρῶν, μαχομένων συνεχῶς ἐπὶ τρεῖς ἡμέ-
 »ρας περίξ τοῦ Λουλέ—Μπουργκάς. Ἡ καταδιώξις ἐκτελεῖται κατόπιν
 »γενικῶν ὁδηγιῶν τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατηγείου ἀπὸ Λουλέ—Μπουρ-
 »γκὰς καὶ Βιζά.

«Τὸ νότιον στρατιωτικὸν σῶμα προχωρεῖ ἀπὸ Τσορλοῦ πρὸς ἀνατο-
 »λάς, ἐνῆ ταυτοχρόνως ἕτερον σῶμα θαδίζει ἀπὸ Σαράϊ καὶ Ἰστράντζας.
 »Ἦς μίαν ἔφοδον τοῦ μετώπου, στηριζομένην εἰς κυκλωτικὴν κίνησιν
 »ἢ νότιος στρατιᾶ ἐπέουχε νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαρῆν μὲ τὴν Τουρκικὴν ὀ-
 »πισθοφυλακὴν ἐν Καριτυιρὰν πρὸς βορρᾶν τοῦ Τσορλοῦ. Αἱ προ..εχω-
 »ρημέναι Τουρκικαὶ γραμμαὶ ὀπισθοχώρησαν, καὶ οἱ Τούρκοι ἐρρίφθη-
 »σαν πάλιν ἐν ἀταξίᾳ ἐκεῖθεν τοῦ ποταμοῦ Τσορλοῦ.

«Τὸ βόρειον στρατιωτικὸν σῶμα τῶν Βουλγάρων, τὸ καὶ πολυπλη-
 »θέστερον, προχωρεῖ ἀπὸ Σαράϊ καὶ ἡ ἀριστερὰ αὐτοῦ πτέρυξ, δυνά-
 »μειως μίας καὶ ἡμιτείας μεραρχίας (54000 ἀνδρῶν), ἔφθασεν ἤδη εἰς
 »τὰ ὑψώματα τῆς Ἰστράντζας. Μία φάλαγξ ἀρκετὰ πυκνὴ διετάχθη νὰ
 »ὀδράσῃ πρὸς νότον ἐν Τσερκέτσιοι καὶ Γενίλιοι. Αἱ σύνθετοι αὐταὶ κι-
 »νήσεις ἐκτελεσθεῖσαι μετὰ ταχύτητος κερκυνοδόλου ἐπέφερον τελείαν
 »σύγχυσιν εἰς τὰς Τουρκικὰς ταξεῖς. (Ὁ)τον ἀφορᾷ τὸ μεγαλύτερον μέ-
 »ρος τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ, ἀγνοοῦν ἐξ ὀλοκλήρου τὴν θέσιν τοῦ κυρίου
 »Τουρκικοῦ σώματος, προχωρεῖ διὰ τῆς Ἰστράντζας, διευθινομένου πρὸς τὸ
 »μέρος τὸ ὅποιον κεῖται ὀπισθεν τῆς λίμνης τῶν Δερκίων καὶ τῶν χα-
 »ρακωμάτων τῆς Τσατάλτζας, ἐνῆ ἡ μεσημέριον φάλαγξ εἰνε ἐπιφορτι-
 »σμένη νὰ ἐπιτελῇ κατὰ μέτωπον εἰς τὸ κυριότατον σημεῖον τῆς Τσα-
 »τάλτζας κατὰ μῆκος τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Κωνσταντινουπόλεως
 »καὶ διὰ τοῦ Καδίκοι, τὸ ὅποιον κεῖται δέκα χιλιόμετρα περίπου πρὸς
 »δυσημὰς τῆς πόλεως Τσατάλτζας. (Ὁ) σκοπὸς τῆς κινήσεως ταύτης εἶναι
 »ν' ἀναγκάσωσι τὰ τουρκικὰ στρατεύματα, τὰ ὅποια εἰσέτι εὑρίσκονται
 »πρὸς δυσημὰς τῆς Τσατάλτζας, νὰ πολεμήσωσι πρὸ τῶν ὀχυρωμάτων.

«Ἐὰν τὸ κίνημα τοῦτο ἀπειύγχανεν, οἱ Βούλγαροι θὰ προσέβαλλον
 »τὰ χαρακώματα τῆς Τσατάλτζας μὲ τὸ θαρὺ των πυροβολικόν».

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας, νέαι λεπτομέρειαι, τοῦ ἔθλου ἀνταποκριτοῦ ἀ-
 ναφέρουν:

«Μετὰ τριήμερον μάχην περίξ τοῦ Λουλέ-Μπουργκάς, τῆς Βιζας καὶ

του Μπουνάρ - Χισσάρ, και μετά την διήμερον μάχην, ή οποία έγινε εις την Βίξαν, εις την άριστεράν πτέρυγα των Βουλγάρων, το τρίτον σώμα, το αποτελούν την πτέρυγα ταύτην επροχώρησε εις το Σαραϊ και του Σουλταμπαξέ προς την Ιστράντζαν, να ανακόψη την υποχώρησιν των Τούρκων, οι οποίοι έσπευδον να φθάσουν εις τα χαρακώματα της Τσατάλτζας.

Συγχρόνως, το κέντρον και ή δεξιή πτέρυξ, συνιτάμενα από το πρώτον σώμα, το όποιον ειχε ενταχθή διά στρατευμάτων εκ των πολιορκούντων την Άδριανούπολιν, διακειμένα εις πολλές φάλαγγας επροχώρησαν κατά μήκος της σιδηροδρομικής γραμμής ενή μία φάλαγγ διευθυνομένη προς νότον ειχε σταλή εκ Καϊρούμι, να προσβάλη εκ των πλαγίων την τουρκικήν στρατιάν την άχυρωμένην περίξ του Τσερκέτιοι, δια να υπερασπίση την προς την Τσατάλτζαν υποχώρησιν.

Μάχαι έγινον εις τα περίξ της θέσεως ταύτης, την 20 την 21 και την 22 Οκτωβρίου. Οι Τούρκοι, διοικούμενοι υπό του Ναζίμ πασά, έπολέμησαν παρά προσδοκίαν μετά την ήτταν της τελευταίας μάχης — με θάρρος και γενναίότητα άπαράμυλλον. Όταν ή Βουλγαρική φάλαγγ ή επιφορτισμένη να προστάλλη εκ των άπισθεν τους Τούρκους, διευθυνομένη προς νότον, ήλθεν εις επαφήν μετά του έχθρου, οι Τούρκοι έξετέλεταν γενναίαν κίνησιν από το Καπακλί Μπουνάρ, προς βορράν του Τσερκέτιοι, εναντίον του Ούζούμι Χατζί, να κατορθώσωσι την διάσπασιν του Βουλγαρικού κέντρου.

Το κίνημα τούτο απέτυχεν πρό του καταστρεπτικού πυρός το όποιον έβάλλε το πυροβολιόν και το πεζικόν των Βουλγάρων. Κατά τον χρόνον τούτον, το τρίτον σώμα, έλθόν εκ δυτικών της Ιστράντζας, επετέθη κατά του κέντρου της δεξιάς πτέρυγος των Τούρκων, προς βορράν του Πενίκιοι, και το άπώθησε προς το Τσερκέτιοι. Το κίνημα τούτο μετέβαλλε την άποτυχίαν της τουρκικής επιθέσεως εναντίον του Ούζούμι Χατζί εις άλληλή κατατρόπωσιν.

Τα σώματα τα όποια έλαβον μέρος καταστράφησαν έντελώς, και εις την ήτταν ταύτην πρέπει να αποδώσῃ τις τον υπέρογκον αριθμόν των άπολειών των Τούρκων κατά την μάχην ταύτην.

Η καταστροφή της δεξιάς πτέρυγος του κέντρου των Τούρκων επέφερε άμέσως την γενικήν υποχώρησιν αυτών, μελονότι ούτοι κατείχον άκόμη άχυράς θέσεις. Η υποχώρησις αυτή άρχίσασα την πρωίαν

»τῆς 22 Ὀκτωβρίου ἠκολούθησε τὴν διεύθυνσιν τῆς πρὸς τὸ Σινεκλί
 »σιδηροδρομικῆς γραμμῆς χωρίου κειμένου περὶ τὰ 25 χιλιόμετρα βο-
 »ρειοδυτικῶς τῆς Τσατάλτζας. Ἡ ἄκρα ἀριστερὰ πτέρυξ ὠπισθοχώρησε
 »διὰ τοῦ Τσάντα, κειμένου 15 περίπου χιλιόμετρα νοτιοανατολικῶς τοῦ
 »Σινεκλί.

»Ἡ πρώτη στρατιὰ καὶ ἡ φάλαγξ ἣ ὁποία προσέβαλε τοῖς Τούρκοις
 »ἐκ τῶν ὀπισθεν ἀπὸ νότου ἐπίεσαν ἐκ τοῦ πλησίον τὸν ἐχθρὸν κατὰ τὴν
 »ὀπισθοχώρησιν καὶ μετέβαλλον αὐτὴν ἣ ὁποία ἤρχισεν ἦδη νὰ ἐκτελεθ-
 »ται κανονικῶς εἰς ἄτακτον φυγὴν.

»Ὅλαι αἱ προσπάθειαι τὰς ὁποίας κατέβαλε ὁ Ναζιμι πασσάς, ἵνα
 »ἐγκατασταθῇ εἰς Σεῖμὲν κείμενον 15 χιλιόμετρα ἀνατολικῶς τοῦ Τσορ-
 »λοῦ, διὰ νὰ καλύψῃ τὴν ὑποχώρησιν τῶν στρατευμάτων του ἀπέβησαν
 »μάταιαι καὶ τὸ ἑσπέρας τῆς 22 Ὀκτωβρίου αἱ ἐναπομείνουσαι τουρκικαὶ
 »ἐπεδρεῖαι ἐπιφορτισμέναι νὰ βοηθήσωσι τοὺς ὑποχωροῦντας ἀπεδεκα-
 »τίσθησαν ἐκ τῶν διὰ τῆς λόγχης προσβολῶν τῶν Βουλγάρων. Ἀπὸ τῆς
 »συγκιμῆς ταύτης τὰ λείψανα τῆς τουρκικῆς στρατιᾶς ὠπισθοχώρησαν
 »ἀτάκτως πρὸς τὰ χαρακώματα τῆς Τσατάλτζας, διαρκῶς ἐνοχλούμενα
 »ὑπὸ τῶν Βουλγάρων.

»Τὴν ὥραν ταύτην, αἱ φάλαγγες τοῦ τρίτου σώματος τῶν Βουλγάρων
 »ἐνεργοῦσαι πρὸς νότον τῆς λίμνης τῶν Δερκίων, ἔχουσι γίνει κύριαι ἡδῆ
 »τῶν θέσεων τοῦ Δελιγιουνούς τῶν κειμένων εἰς τὴν δεξιὰν πτέρυγα τῶν
 »Τούρκων, ἐνῆι τὸ πρῶτον σῶμα ἐξακολουθεῖ τὴν νικηφόρον πορείαν του
 »πρὸς νότον...

»Αἱ μάχαι αἱ ὁποιαὶ ἐξετελέχθησαν πρὸς βορρὰν τῶν χαρακωμάτων
 »τῆς Τσατάλτζας ὑπῆρξαν ἐκ τῶν πεισματωδεστάτων. Ἰδίως εἰς τὰ δάση
 »ἐμάχοντο σῶμα πρὸς σῶμα, καὶ τότε ἀταξία ἐπεκράτει ἐκατέρωθεν ὡ-
 »στε οἱ ἄνδρες ἐπέτων τὰ ὄπλα των καὶ ἐρρίπτοντο ἐναντὶον ἀλλήλων.
 »Ἡ ἄλωσις τῆς Ἰστράντζας καὶ αἱ μάχαι αἱ ὁποιαὶ ἐπηκολούθησαν κατὰ
 »τὴν νικηφόρον προέλασιν τῶν Βουλγάρων βορειοδυτικῶς τοῦ Καπα-
 »κλί—Μπουναρ ἔγιναν κίτται τρομερῶν σκηναῶν. Προσβαλλόμενα ὑπὸ
 »ἀνωτέρων δυνάμεων ἐκ πέντε μερῶν συγχρόνως, τὰ τουρκικὰ στρατεύ-
 »ματα ἐτράπησαν εἰς ἄτακτον φυγὴν διευθυνόμενα πρὸς τὸ Καπακλί
 »Μπουναρ, ἀλλὰ πρὶν δυνηθῶσι νὰ φθάσωσι, ἀπεδεκατίσθησαν κυριο-
 »λεκτικῶς ὑπὸ τοῦ πυρός τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τοῦ πεζικοῦ τῶν Βουλ-

οργάνων. Χάρης εις τὴν ὀρμητικότητά αὐτῶν, οἱ Βούλγαροι διέλυσαν σπαντελῶς τὰ διάφορα σώματα τῆς στρατιᾶς τοῦ Ναζίμ πικρῶς.

Ἡ λεπτομερὲς αὐτὴ ἀφήγησις τιμᾶ βεβαίως τὸν γράψαντα αὐτὴν ἀνταποκριτὴν διὰ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν φαντασίαν αὐτοῦ ἀλλ' ὅμως καὶ διὰ τὴν φιλαλήθειάν του. Ἴδου τί περὶ τούτου λέγει ὁ πολεμικὸς ἀνταποκριτὴς τῶν Τόκμις: ὁ μόνος αὐτόπτης μάρτυς.

«ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ, 2 Νοεμβρίου 1912. Ἐίναί εἰς ἄκρον ἀποβαρυντικὸν νὰ ἐξακολουθῇ νὰ ἀπατάται ὀλόκληρος ὁ Ἀγγλικὸς κόπος ἀπὸ τὰ βουλγαρικὰ πηγῆς δημοσιεύματα τῆς Ράιχποστ.

Ἦσαν πιστεύθητι εἰς τὰς πληροφορίες ταύτας, ἔγινε ἕνας ἀδιάκοπος πόλεμος τῆς τουρκικῆς ὀπισθοφυλακῆς καὶ μίᾳ ἐπιμόνου καταδιώξεως ἐκ τοῦ Λουλέ Μπουργκάς μέχρι τῆς Τσορλόου καὶ ὅλην τὴν τελευταίαν ἐδοξιάδα. Ἡ ἀλήθεια, εἶναι ὅτι οὐδεμία καταδιώξις ἔλαβε χώραν, καὶ ὅτι ὁ ἀνταποκριτὴς τῆς Ράιχποστ ἐφαντάσθη ὅλας αὐτὰς τὰς μάχας καὶ τὰς ἐνδόξους νίκας τῶν φίλων του Βουλγάρων κατὰ τὴν ἀπὸ Λουλέ Μπουργκάς πρὸς τὸ Τσορλόου πορείαν του.

Οἱ Βούλγαροι, διὰ λόγους τοῦ ὁποῖου δὲν διατρίβωμαι ὅτι εἰρήνευα κατὰ ἑαυτοὺς, δὲν ἐπροχώρησαν πέραν τοῦ Λουλέ Μπουργκάς πρὸς τὴν 25 Ὀκτωβρίου. Τὴν 24ην Ὀκτωβρίου ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας ἀνεχώρησε, μετὰ πολλῶν Τούρκων ἀξιωματικῶν, τὰς προφυλακὰς τῶν Βουλγάρων εἰς τὸ Λουλέ Μπουργκάς. Ἡ ὀπισθοφυλακὴ τῶν Τούρκων, τῆς ἐπιπέτῃ ἀπὸ μίαν μεραρχίαν πεζικοῦ, ἐγκατέλειψε τὸ Τσορλόου χωρὶς νὰ ρίψῃ πιστολιὰ ἐπὶ εἰς ἡμέρας τὴν ἐπιχώριον, οἱ Βούλγαροι προδύωρησαν πρὸς τὰ ἔμπροσθ' καὶ ἡ ἀνεξάρτητος μεραρχία τοῦ τουρκικοῦ ἵππικοῦ ἀπεχώρησαν ἔμπροσθεν αὐτῶν ἐκ τοῦ Τσορλόου. Ὅλων τούτων, ὑπὲρθε αὐτόπτης μάρτυς, ἐρριψοκινδύνευτα ἐμάλιτα νὰ δεχθῶ μίαν σφαίραν ἀπὸ βουλγαρικὴν περιπολίαν, ἐπὶ διηρηθὴ νόμιμη εἰς Ραιδεστόν. Ἐξ τὸ μέρος τούτου οἱ Βούλγαροι ἀπώλεσαν μίαν ἐκ τῶν σπανίων περιττάσεων τῶν παρουσιαζομένων εἰς νικηφόρον στρατόν. Διατί; ἴδινα εἰς τῆς ἐπιμόνου ἀντεστάσεως τοῦ ἡμῶν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ.

Δυστυχῶς, τρεῖς ἀνταποκριταὶ μόνον εἰς τὰ τουρκικὰ στρατεύματα εἶδον μέρος τῆς μάχης, ἐνῶ οἱ ἄλλοι δὲν εἶλεπον παρὰ μόνον μίαν ἀστακτον φηγήν.

Τὰ διηγήματα τὰ ὁποῖα ἔγραψαν οἱ ἀνταποκριταὶ οὗτοι ἐδέκοντο

...είλυσαν
 ...στην άν-
 ...και διά
 ...άνταπο-
 ...άλρον
 ...γγλικός
 ...διάκο-
 ...ακαλήνω-
 ...ίλην την
 ...ελαθε
 ...αυτάς
 ...κατά την
 ...ζει αζη-
 ...πουργιάς
 ...ε γραμ-
 ...ετας προ-
 ...θεωρηλα-
 ...εργασί-
 ...την επική-
 ...ξάρτητος
 ...ον έλ του
 ...ανόνηεντα
 ...έτη δι-
 ...απόλ'εταν
 ...νιληρό-
 ...ετας του
 ...ατεόμια
 ...μίας ά-
 ...έτις εν τω

ΕΝ ΒΡΑΝΙΑΙ - ΣΕΡΒΟΙ ΠΑΙΔΕΣ ΠΑΙΖΟΝΤΕΣ ΤΟΝ "ΠΟΛΕΜΟΝ"

πιθανότατα τὸν ἀνταποκριτὴν τῆς Ράιχποστ, ἵνα ἀποτελεθῇ εἰς τὴν ἐφημερίδα τοῦ τὸ ἀνωτέρω εὐφυῆς διήγημά του.

Ἐντεῦθεν προήλθον καὶ φευδεις εἰδήσεις ὅτι ἡ Ραιδεστός κατελήφθη τὴν 21ην Ὀκτωβρίου καὶ ὅτι ἐπολέμησαν εἰς τὴν Τσατάλτζαν πρὸ δακτῶ ἡμερῶν. . . .

Αἱ βουλγαρικαὶ δυνάμεις κατέλαβον τὸ Τσορλόυ καὶ τὸ Μουρατλί τὴν 21ην καὶ 22ην Ὀκτωβρίου ἄνευ ἀντιστάσεως, ἤρχισαν δὲ ἀμέσως νὰ ἀναζητοῦν πρὸς ἐπίταξιν ζῶρα καὶ κημάξια, ἀλλὰ ματαίως, διότι πάντα ταῦτα οἱ Τούρκοι τὰ εἶχον παραλάβει μετ' ἑαυτῶν κατὰ τὴν ἐγκαταλείψιν τῆς Ραιδεστός χρησιμοποιήσαντες ταῦτα διὰ τὴν μεταφορὰν των.

Καταλήγων νῦν εἰς τὴν παροῦσαν κατάστασιν εἰς τὴν εὕρισκεται ἐπὶ ἀριστερὸν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, εὕρισκω ὅτι ὁ στρατὸς οὗτος φεγομαχεῖ πρὸ δέκα ἡμερῶν. Ἐν πρώτοις εἰς Τσερκέτσιοι, κατόπιν εἰς Τσατάλτζαν μετὰ τὴν διόψυσιν τῆς εἰδήσεως ὅτι ὁ Μαχμούτ Μουκτάρ ἐνίκησεν εἰς τὸ δεξιόν.

Ἐξ τὸ ἀριστερὸν, ὁ ἐν ὑποχωρήσει στρατὸς δὲν ἔρριψε ὄπλον ἀπὸ τῆς 18 Ὀκτωβρίου μέχρι τῆς 21ῆς ὅπου οἱ Βούλγαροι ἀνιχνεύονται ἤλθον εἰς ἀπαφὴν μετὰ τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς τῶν Τούρκων εἰς τὸ Καμπανακκίσι. Ἐξ ὧτων ἠδυνάμεθα νὰ γνωρίζω, ἀφοῦ εὕριστόμην μετὰ τῶν δύο ἀντιμαχομένων στρατῶν, οἱ Βούλγαροι δὲν κατεδίωξαν τὴν δεξιὰν πτέρυγα τῶν Τούρκων ἔταν αὕτη ὑπεχώρει. Πρέπει οἱ ἀνιχνώσται τῶν ἐφημεριδῶν νὰ ἐξαλείψωσι ἐκ τῆς μνήμης των ἕως τοῦ μύθου τῶν ἐπιθέσεων τοῦ Ἰσπικίου καὶ τῶν διὰ τῆς λόγχης καταλήψεων ἠέσεων .

Διὰ τὸ οἱ Βούλγαροι ἔκριναν εὐλογον νὰ μὴ καταδιώξωσι τὸν ἐλθρὸν εἶνε εὐκολον νὰ τὸ διακινήσῃ τις φυσικὴ κούρασις, ἐξάντησις τῶν προμηθειῶν, δυσκολία νὰ παρακολουθῶσι τὰ στρατεύματα τῆς καταδιώξεως αἱ ἐφοδιοπομπαί εἰνε ἰα τῆς ἀνωμαλίας των ὁδῶν, καὶ τέλος τὸ καὶ κυριώτερον ἔλαιον, ἡ ἔλλειψις γενναίων στρατιωτῶν· αἱ τελευταῖαι ἐφεδρῆσαι διεκινδύνευσαν εἰς τὴν μάχην, καὶ παρ' ἔλθην τὴν νίκη, ἐξήλθον ἐξ αὐτῆς διεσπαρμένοι τῆδε κακειτε.

Εἶνε ἀνάγκη νὰ ἀνατυπώξωσι τὰ στρατεύματα προτοῦ τιναντήσωσι νέαν ἀνέστασιν των Τούρκων ἤτις προφανῶς. Ἡ ἀναφανῆ βραδύτερον εἰς τὰ χαρακώματα τῆς Τσατάλτζας καὶ ἴσως μάλιστα καὶ ἐδῶ. Τοῦτο εἶνε μία ἐργασία ἡ ὅποια ἀπαιτεῖ κινρὸν καὶ τὸ κανονικὸν εἶνε ὑπερα

ἀπὸ μιαν βραχεῖαν ταυτικὴν καταδίωξιν, ἀποσπάσματα ἵππικῶν νὰ ἐμ-
ποδίζωσι τὴν ἐπαρτήν.

Τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἀναμφιβόλως ἡ Βουλγαρικὴ διοίκησις τροποποιεῖ
τὴν σύνθεσιν τῶν στρατιωτικῶν τῆς δυνάμεων διὰ τῆς προσθήκης στοι-
χείων ἐκ τῶν πολιορκοῦντων τὴν Ἀδριανούπολιν, καὶ καθορίζει τὸ σχέ-
διον τῆς μάχης διὰ τοῦ ὁποῖου τὰ στρατεύματά τῆς (ἂν εὐρεθῶσιν) ἐμ-
προσθεν τῆς Ἰσατάλτζας.

— Ἀριστερὰ ἡ 111η στρατιά, μετὰ τῆς 1ης μεραρχίας (Χριστιῶφ),
τῆς 3ης (Σαράφωφ), τῆς 9ης (Σερακῶφ) καὶ τῆς 4ης (Μπογιάδιεφ).

— Δεξιὰ, ἡ 1η στρατιά, μετὰ τὴν 6ην, 1ην, καὶ 10ην μεραρχίαν καὶ
τὴν μεραρχίαν τοῦ ἵππικῶ.

Τὰ δύο ταῦτα σῆματα εὐρίσκονται ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν στρατηγῶν
Ράτκο Δημητρήεφ καὶ Κουτέντσεφ.

(1) στρατὸς λοιπὸν τοῦ Ἀβδουλλάχ ὑποχωρεῖ εἰς δύο φάλαγγας ἀ-
νενόητους.

Πρὸς ἀνατολὰς τὸ Ἴον σῆμα καὶ τὰ προσηλωθέντα εἰς αὐτὸν στοι-
χεῖα ἢ τὰ καλ' ὁδὸν ὑπ' αὐτοῦ συλλεγόμενα, ἀκολουθοῦν τὴν ὁδὸν ἀπὸ
Βίζα Σεράι Τσερκέτσιο. Ἐν Τσερκέτσιο ἡ φάλαγγε αὕτη εἰσχωρεῖ
εἰς κεκαλυμμένον μέρος καὶ κρύπτεται ἐν ἀτραπέῳ ὑπὸ δατύλλιον ἢ
μᾶλλον θαμνιώδη ἔκτασιν ἀπὸ ὀξέας καὶ δρύος.

Πρὸς δυσημᾶς, τὰ λείψανα τοῦ 1ου, τοῦ 1ου καὶ 2ου σήματος συρ-
ρέουν ἐκ Τσορλού καὶ Ἰσάντας εἰς Ἰσατάλτζαν.

Τὸ Ἴον σῆμα εἶπε σχεδὸν ἐν τάξει, ἄλλως τε ἐγκατεστάθη κατὰ
τάξεις συντεταγμένα. Ἄλλ' ἡ δυτικὴ φάλαγγε παρουσιάζει τὸ θέμα
ὀρθῶν ἐνὸς πραγματικοῦ συρφετοῦ πειναλέων ἀνδρῶν, τοῦ ὁποῖου αἱ κα-
τακλιπματίζονται βροχαί, αἱ ὁποῖαι ἀρχίζουσιν τὴν 11ην Ὀκτωβρίου καὶ διαρ-
κοῦν πλέον τῆς ἐβδομάδος, ἀξάνουσιν τὴν κόπωσιν καὶ τὰς βασάνους.

Ἀπὸ Τσορλού, γράφει ὁ κ. Μπάρτελε εἰς τὸν Ἡμερήσιον Τηλέγρα-
φον Delu Telegraph, πάντες ἔφυγον, τὴν 21 Ὀκτωβρίου. Τὸ Τσορλού
οὐδμοιάζει πρὸς νεκροταφεῖον. (Ὅσο τὸ δυνατόν γρηγορώτερα συναθροί-
ξω τὰς ἀποσκευὰς μου ἐνὸς τῆς ἀμάξης μου, καί, μετὰ ἡμίσειαν ὥραν
προχωρῶ ταχέως πρὸς τὸ Τσερκέτσιο. Μετ' ἄλλων ἐφθασα τὸ ὑπόλοι-
πον τοῦ στρατεύματος. Διανύσας, μετὰ συνεχῆ πορείαν, τριάκοντα μιλ-
λια διέρχομαι διὰ μέσου νοσηρῶν ἀνδρῶν· πολλοὶ ἐξ αὐτῶν εἶχον ἀπορ-
ρίψει τὰ ὄπλα των καὶ τὰ πολεμοφόδια των· ἄλλοι εἶπε τραυματισμέ-

νοι και κλέωσι εις τὸ αἰμά των ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, 40 μίλια ἀπισθην, μετὰ μεγάλης δυσκολίας ἐσθρήθησαν ἕως ἐδῶ. Ἡ νύξ, ἣ ὅποια προμητρύεται παγερά, ὠρισμένως ἢ ἐπιταχύνῃ τὸν θάνατόν των.

Ἐγὼ διέβαινα ἀπὸ τὸ μέρος τοῦτο δῆπρος μου ἀφηνίασε και ὀρθοῦται πρὸ τῆς θέας τῶν πτωμάτων κατὰ τὸ ἥμισυ κεκαλυμμένων ὑπὸ τῆς λάσπης και τῶν ὁπίων οἱ πόδες εἶχον στραγγαλισθῆ. Συγκεκινημένοι ἐκ τοῦ φρικτοῦ τούτου θεάματος, σπεύδομεν γὰ φθάσωμεν εἰς Ἰσπερκέτσιοι με τὴν ἐλπίδα διὰ ἢ εἴρωμεν τέλος κατόπιν τῶν τρομερῶν τούτων σκηνῶν, και στρατὸν ὀργανωμένον. Ἄλλ' ἐνῆ πλησιάζομεν πρὸς τὸ Ἰσπερκέτσιοι, ἣ σήγγησι ἀξάνει, και ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ χωρίον εὐρωμεν ἐρημίαν μόνον και οὐχὶ στρατόν.

Ὅλοι αἰδοῦναι αἱ ἄγονται πρὸς τὸν σταθμὸν ἦσαν πλήρεις στρατιωτῶν, ὀρθῶν φηγάδων, οἱ ὅποιοι συνηθίζοντο περὶ τὸν σταθμὸν και διεπληκτιζόντο ποιοι πρώτοι γὰ πλησιάζῃ τὴν ἐμαξοστοεχίαν.

Μέσα εἰς ἓνα ὄχημα βανου (wagon lits) τὸ ὅποιον ἄλλοτε ἦτο ἔν τῶν βαγονίων τοῦ ἐσπρὸς τῶν Ἀνατολικῶν Σιδηροδρόμων, διακρίνω τὸν Ναζίμι παστάν μετ' ὀλοκλήρω τοῦ ἐπιτελείου του. Ὅπισθεν αὐτοῦ ἀναφαίνονται δύο πολυτελεῖ ἀποκίνητα ἐπὶ ἀμπορικῶν βαγονίων.

Ἐἰς ἓνα ἄλλο ὄχημα βανου (wagon lits) εἶναι ἔλοι οἱ στρατιωτικαὶ ἀκόλουθοι. Αἱ ἐπόμεναι τέσσαρες ἐμαξοστοεχίαι αἱ ὅποια ἀναμένουν εἰς τὴν γραμμὴν γὰ φέρων ἢ μίξ κατόπιν τῆς ἄλλης διὰ Κονσταντινούπολιν εἶναι πλήρεις ἀστῆρι μετ' ὀλοκλήρω ὀπου δὲν ἠμπορεῖ γὰ φαντασίῃ ἀνθρώπων γοῆ. Αἱ στέγαι τῶν ὀχημάτων, αἱ ἐξῶσται, αἱ κλίμακες εἶναι κατὰφορτοὶ μετ' ἀνθρώπων, μᾶλλον. Αἱ γυναῖκες και τὰ παιδία εἶναι ἐπιτοκισμένοι μετὰ εἰς τὰ κηλιδοτὰ βαγόνια τῶν ζῶων μετὰ τὰς ἀποσκευὰς των φέρων μέρδην. Ἀναμπερόδοι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἢ ἐσκασαν ἐκ τοῦ ἀποτροπαίου τούτου στυάγματος. Οἱ τραυματῆται εἶχον ριφθῆ ἀτάκτως εἰς τὰ βαγόνια τῆς δευτέρας θέσεως. Οὐδὲν ἔχνος τάξεως και ἐπιμελείας. Ἐνὲς κἀθηρται ἐπὶ ὄνου, ἄλλοι δὲ ἐπὶ ἵππων. Οἱ περισσότεροι ἀπέβαλον τὰ ἐσχημένα ὀποθήματα των και περιπατοῦν μετ' ἀμεινωμένως περικνημίδας. Ἐνὲς κεδινὸν περιβόλον σῆρεται ἀπὸ δύο ἵππους και δύο βόας.

Στρατιῶται, γυναικαῖοι, ἀποσκευαί, ἐμαξία, ἵπποι, ὄνοι, βόες θλα ἀναμειξ. τὸ ἔν ἐπὶ τοῦ ἄλλου εἰς ἓνα σιρόν, φεύγουν πρὸς τὴν Σταμπούλ.

Είναι μετανάστευσις ολοκληρώου λαοῦ. Είναι ἡ ἐπιστροφή τοῦ Τούρκου εἰς τὴν Ἀσίαν.

Ἡ μεραρχία τῆς ὀπισθοφυλακῆς ἀρικομένη ἀναμφιβόλως ἐκ Κωνσταντινουπόλεως — στρατοπεδεύει πρὸς τὸ Τσορλοῦ καὶ τὸ Τσερκέσκιοι. Ἐμπρὸς καὶ ἀριστερὰ εὐρίσκεται ἡ μεραρχία τοῦ ἱππικοῦ τοῦ Σαλιχ πασσᾶ. Δεξιὰ εἰς τὸ δάσος, πρὸς τὴν Ἰσπράντζαν, μερικὰ ἀποσπάσματα καλύπτουσι ἀμέσως τὴν ὑποχώρησιν τοῦ βουσώματος.

Ἡ ὀπισθοφυλακὴ αὕτη, καθὼς εἶδομεν, δὲν ἠνωχλήθη διόλου ὑπὸ τῶν Βουλγάρων. Τὸ πεζικὸν ταύτης ὑπεχώρησε τὴν 24 Ὀκτωβρίου χωρὶς νὰ ἐνοχληθῇ παρ' οὐδενός, τὴν ἐπομένην δὲ ἡμέραν τὸ παρηκολούθησε καὶ τὸ ἱππικόν.

Ὁ μετολαθῆσας οὗτος ἐν ἀπραξίᾳ χρόνος ἔδωκε καιρὸν εἰς τοὺς Τούρκους νὰ ἀναστηλαχθῶσιν εἰς τὰ χαρακτηριστικά τῆς Ἰσατάλτζας, καὶ νὰ ἐνισχυθῶσι ἀπὸ στρατεύματα καθὼς ἤσκημένα, τὰ ὅποια ἦλλον ἐκ τῆς Ἀσίας· ρεδίφιδες τῆς Ἑρζερούμι καὶ τῆς Συρίας καὶ ἀκόμη νιζάμινδες ἐκ Σιύρνητ. Δυστυχῶς ἀξιωματικοὶ δὲν ὑπάρχουν καὶ πολλὰ συντάγματα μένουσιν ἀσύντακτα, τινῶν δὲ ἀνέλαθον τὴν διοίκησιν ἀξιωματικοὶ κατωτέρου βαθμοῦ.

Ὁ Νάζιμ πασσᾶς ἀντικαταστά τὸν Ἀβδουλλάχ εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ στρατεύματος.

Ὁ ἐπισιτισμὸς καὶ ἀνεφοδιασμὸς ἔχρουσι πλέον ἐξασφαλισθῆ. Τὰ στρατεύματα ἔχουν ἀφοδιασθῆ μὲ σιγνῆς. Ἡ κατασκήνωσις ἐγένετο ἰδίως ἐπὶ ὑψομάτων ὁπόθεν ἢ ἀ ἐβλεπον εὐχερῶς τὰς θέσεις ἐπὶ τῶν ὁπίων ἢ ἀ ἐστρατοπεδεύεν ὁ Βουλγαρικὸς στρατός. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἡ χολέρα καὶ ἡ δυσεντερία ἐνέστησαν αἰ φοβεραὶ αὗται μάστιγες — δὲν ἔλαβον θμῶς ποτὲ τὰς φανταστικὰς διαστάσεις τὰς ὑπὸ τῶν ἐφημερίδων ἀναγραφείσας καὶ αἰ ἴσονται, ἀναμφιβόλως, διεδόθησαν ὑπ' αὐτῶν τῶν Τούρκων. Ἐξ ἄλλου προσεβλήθησαν μόνον αἰ ἐπιδρομαίαι, διότι δὲν προσφιλᾶθησαν ἐπικρῶς καὶ διότι παρημελήθησαν τὰ στοιχειώδη μέτρα τῆς ὑγιεινῆς.

Τὸ πυροβολικὸν ὄργανήθη ἐκ νέου μὲ 52 γαλλικὰ πυροβόλα Κρεζὸ καὶ ὅποια ἀνήκον εἰς τοὺς Σέρβους, καὶ τὰ ὅποια κατεκράτησαν οἱ Τούρκοι κατὰ τὴν μεταφορὰν ἐκ Θεσσαλονίκης εἰς Σερβίαν πρὸ τοῦ πολέμου. Ἐνθυμοῦνται οἱ ἀναγκῆσαι εἶτι τοῦτο ὑπῆρξε μία ἐκ τῶν ἀφρομῶν τοῦ πολέμου.

μῖλια δ-
ἡ ὅποια
των.

καὶ ὀρθο-
ν ὑπὸ τῆς
κινημένοι
ερκέσκιοι
τούτων
πρὸς τὸ
χωρίον εὐ-

στρατιω-
ν καὶ διε-

σε ἡτοῦ ἐν
κρίνω τὸν
αὐτοῦ ἀνα-

στρατιωτι-
ἀναμένον
Κωνσταντι-
νῆν ἡμπορεῖ
ῆσται, αἰ
κας καὶ τὰ
τῶν ζώων
ἐξ αὐτῶν
αἰαίαι εἶχον
νος τάξεως
(Ὁ περισ-
ν μὲ αἰμα-
δὲ ἱππους

ι, θόες θλα
Σταμπούλ.

Ἐπικαλοῦνται οἱ Τούρκοι ἀξιωματικοὶ τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα τῶν στρατιωτῶν διερωτῶνται ἂν πρέπει νὰ κηρύξωσι ἱερὸν πόλεμον ἀρχοῦνται θύμῳ πάντοτε εἰς τὴν φροντίδα ταύτην καὶ ἐκαιοποιοῦνται μὲ τὸ νὰ στείλωσι εἰς Καδέμικοι ἑκατοντάδες σὺλλεμάδων, οἱ ὅποιοι μὲ εὐφραδεῖς «καὶ πειστικὰς λόγους νὰ ἀναπτέρωσιν τὸ ἥθικόν συναίσθημα καὶ νὰ «ἐξεγείρωσι τὸ πολεμικὸν μένος τῆς αὐτοκρατορικῆς στρατιᾶς τῆς μό-
»λις συγκεντρωθείσης ἐν Τσατάλτζα.

»(Οἱ σὺλλεμάδες ὑφείλουν νὰ ἐνηλικρύνουν τὰ στρατεύματα εἰς γλώσ-
»σαν ἐννοουμένην εὐκόλως ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν. (Οἱ ῥήτορες ἐξελέγησαν
»μεταξὺ τῶν καλλιγητῶν τῆς θεολογίας, καὶ τῶν πλέον διακεκριμένων
»χοτζάδων τῆς πρωτευούσης.

Ἡρὸ παντὸς δὲ ἀσχολοῦνται νὰ ἀκρῖνώσωσιν ὅσον δύνανται τὴν Τσα-
τάλτσαν.

Τὰ ὀχυρωματικὰ ἔργα τῆς Τσατάλτσας ἀρχίζουσιν ἀπὸ τῆς ἀνατολι-
κῆς ἄκρας τῆς πεδιάδος, τῆς ἐπιμηματιμένης ὑπὸ τῆς λίμνης Τσερκιμεν-
τζῆ πρὸς νότον καὶ καταλήγουσιν πρὸς βορρᾶν εἰς τὴν λίμνην τῶν Δέρ-
κων. Ἡ μεταξὺ τῶν δύο λιμνῶν ἀπόστασις εἶναι 20 χιλιόμετρα.

Τὸ ὑψηλότερον μέρος μεταξὺ τῶν δύο τούτων λιμνῶν εἶναι τὸ χω-
ρίον Δαγ-Γενιζέκιοῦ πρὸς τὰς πηγὰς τοῦ ποταμοῦ Καταρχιντερέ. Ἀπὸ
τοῦ χωρίου Δαγ-Γενιζέκιοῦ μέχρι τῆς λίμνης Τσερκιμετζῆ εὐρίσκονται
δύο τεληματώδεις ἐκτάσεις ἐξ ὧν ἡ μία ἔχουσα μῆκος 8 περίπου χιλιόμε-
τρων εὐρίσκεται μεταξὺ τοῦ Τσερκιμετζῆ καὶ τῆς συμβολῆς τοῦ Καρατσοῦ
καὶ τοῦ Καταρχιδερέ· ἡ ἄλλη, ἐκτείνεται κατὰ μῆκος τοῦ ἑσπερινοῦ
ρεύματος τοῦ ποταμοῦ τούτου μεταξὺ τοῦ Ἰσῆτιν καὶ τοῦ Ἰνρτζονλί.
Μεταξὺ τῶν δύο τούτων τεληματώδων ἐκτάσεων καὶ ἐπομένως, πρὸς τὸ
κέντρον τῆς πεδιάδος, τὸ ἔοχος εἶναι ἀποκεκαλυμμένον καὶ σχετικῶς
εὐκόλον εἶνε νὰ προσεγγίσῃ τις αὐτό.

Προεσχεδιασμένα ἀπὸ τοῦ Πρωτο-τουρκικοῦ πολέμου, ἀλλὰ θραδύτε-
ρον ἐκτελεσθέντα κατὰ τὸ 1878, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Μπλαῦμ πασᾶ, τὰ
χαρᾶκώματα τῆς Τσατάλτσας διατηροῦνται ἀπλῶς ὡς στρατιωτικὰ ἔργα
ἀμύνης μὲ στρατώνας πλησίον κειμένους, πρὸς τὸ Καδέμικοι καὶ τὸ Μπου-
γιανλί.

Ἡ γραμμὴ τῶν κυριωτέρων ὀχυρωματικῶν ἔργων τῆς Τσατάλτσας
ἀκολουθεῖ λοφοσειρᾶν μέσου ὕψους περίπου 200 μέτρων ἐξ ἀνατολῶν
τῆς λίμνης Τσερκιμετζῆ μέχρι τοῦ Καραμπουργιού, πρὸς ἀνατολὰς τῆς

λήμνης τῶν Δέρκων, ἐπὶ τῆς Μαύρης Θαλάσσης. Τινὰ τῶν ὀχυρωμάτων τούτων ἀκολουθοῦνται ἀπὸ τεύχη λίθινα μὲ τὰ διάμεσα αὐτῶν πεπληρωμένα χώματος.

Οἱ Τούρκοι δὲν ἐπρόφθασαν νὰ συμπληρώσωσι τὰ ὀχυρώματα ταῦτα μὲ νέα ἀμυντικά ἔργα, ἐκτὸς τῶν πρὸς βορρᾶν, τὰ ὅποια περιβάλλονται μὲ συρματοπλέγματα.

Ἡ κορυφή ἐπὶ τῆς ὁποίας εὐρίσκεται ἡ κυριώτερα ἀμυντικὴ γραμμὴ σχηματίζει προεξοχὴν γωνιώδη, καλύπτεται δὲ πρὸς τὰ ἔμπροσ ἐπὶ σειρᾶς δευτερευόντων ἔργων, τὰ ὅποια εἶναι πολλάκις ἀπλάι τάφροι ἡμικατεστραμμένα χωρὶς λιθοδομήν.

Προσκληθεις κατὰ τὸ 1882 νὰ ἐκπονήσῃ σχέδιον μονήμιου ἀμύνης τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ στρατηγὸς Μπριαλιόν, πρότερον τότε τὴν τροποποιήσιν πέντε ἐκ τῶν φρουρῶν τῆς Ἰσατάλτσας, κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς νεωτέρας πολεμικῆς τέχνης· ἐλλείψει ὅμοις χρημάτων, ἀναμφιβόλως, τὰ πρῶτα ἔμειναν εἰς τὴν προτέραν τῶν θέσιν, καὶ τὴν στιγμήν τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐχθροπραξιῶν εὐρέθησαν εἰς κατάστασιν μετρίαν, ἀν ὄχι κακίην.

Ἡδη, διὰ τὰ ἐνδεχόμενα τοῦ ἀρξαμένου πολέμου, ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ Ὀκτωβρίου, προσέβησαν εἰς ἐσπευσμένα ἐπισκευάς. Πυροβολεῖα κατεσκευάσθησαν καὶ τὰ φρούρια ἠνώθησαν διὰ τάφρων καὶ καθ' ἕλην τὴν ἔκτασιν τῶν χαρακωμάτων, ἐκτὸς ἐλαχίστων ἐξαίρεσεων ἐτοποθετήθησαν πεδινὰ τηλεβόλα.

(Ὁ ἀνασυνταχθεὶς Τουργικὸς στρατὸς διετέθη κατὰ τὴν ἐξῆς τάξιν:

Τὸ πρῶτον σῶμα (2α καὶ 3η μεραρχία) ὑπὸ τῆς διαταγᾶς τοῦ Γιαβέρ πασσά ἐγκατεστάθη πρὸς νότον τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς.

Τὸ 2ον σῶμα (4η, 5η καὶ 12η μεραρχία) ὑπὸ τῆς διαταγᾶς τοῦ Χαμιδη πασσά κατέλαβε τὴν ἀπὸ Ἀχμέτ-πάς ἕως τὸ Γιάς-Οὐρέκ ἔκτασιν. Τὴν ἀπὸ Γιάς-Οὐρέκ μέχρι τῆς Μαύρης Θαλάσσης ἀμυναν ἀνέλαβε τὸ 3ον σῶμα (7η 8η καὶ 9η μεραρχία) ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Μαχμούτ-Μουχτάρ πασσά.

Τρία σῶματα στρατιωτικὰ κατέχουσι τὴν δευτέραν ἀμυντικὴν γραμμὴν ἧτοι:

—Τὸ 3ον μικτὸν σῶμα (Μεραρχία: Ἀφιοῦμι-Καραχισάρ, Φατιχ καὶ Σελιμέ) ὑπὸ τῆς διαταγᾶς τοῦ Ἰτζέτ-Φουάτ-πασσά ἔχει τοποθετηθῆ ἔμπροσθεν τοῦ 1ου στρατ. σώματος.

Τὸ 2ον μικτὸν σῶμα (Μεραρχίας Ἀμιρσεϊζ, Σαμψούντος, Πιοσγκάτ καὶ 30ῆ Μεραρχία) ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Σουλεϊμάν-παττᾶ εὐρίσκεται ἐπιπλεον τοῦ 2ου στρατ. σώματος.

Τὸ 1ον μικτὸν σῶμα (μεραρχία 21ῆ καὶ Ἐβρεγλίη) ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἀχμέτ Ἀμπούκ παττᾶ ἐπιπλεον τοῦ 3ου. Ἡ ἐφεδρεία περιλαμβάνει μίαιρας τινὰς πυροβολικοῦ καὶ τινὰς ἑλας ἱππικοῦ.

Τὸ Γενικὸν στρατηγεῖον ἔχει ἐγκατασταθῆ εἰς Χαδέμκιοῦ.

Τὰ Βουλγαρικὰ στρατεύματα μετὰ μικρὰν ἀπραξίαν ἐπὶ τῆς γραμμῆς Βεζᾶ-Τοφικλί-Σαλιτσκί ἐπανελάσαν τὴν γενικὴν ἐπιπέτην τὴν 21 Ὀκτωβρίου καὶ δὴ ἡ μὲν 3ῆ στρατικὴ κατὰ τοῦ μετώπου Τσερτσέσλιοῦ-Ιστράντζα, ἡ δὲ 1ῆ κατὰ τοῦ δεξιοῦ τοῦ ἐχθροῦ, μὲ τὸ κέντρον κατὰ τοῦ Τσερλιού.

Ἡ 3ῆ στρατικὴ ἀπετέθη διακισθεῖται εἰς δύο πτέρυγας, εἰς δεξιὰν ἀποτελεσθεῖσαν ἀπὸ τὴν 1ην καὶ 9ην μεραρχίαν καὶ εἰς ἀριστερὰν ἀπὸ τὴν 3ην καὶ 10ην. Τὸ πρὸς ἐπραξία καὶ ἡ 1ῆ στρατικὴ, τῆς ὁποίας ἡ μὲν 3ῆ μεραρχία ἀπετέλεσε τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα, ἡ δὲ 1ῆ ἀκολουθημένη ὑπὸ τῆς 10ῆς ἀπετέλεσαν τὴν δεξιάν.

Εἰς τὸ ἄκρον δεξιὸν τῆς Βουλγαρικῆς παρατάξεως δυνάμεις στρατιωτικαὶ ἀποσκευασθεῖσαι ἐκ τῆς πτέρυγος ταύτης φθάνουσιν εἰς τὴν παραλίαν καὶ ἀναβαίνουσι πρὸς κατάληψιν τῆς Ραιδεστού, τοῦ Σερφυλί καὶ τοῦ Ἐβεκλίη.

Ἐν Ραιδεστού παραμένει ἓν τουρκικὸν τάγμα τὸ ὁποῖον κυρίως προσταθεῖται τὰς ἐν ἀσφῆ μεγάλας ποσότητας τῶν προμηθειῶν καὶ τῶν πολεμοφοδίων, διότι ὡς γνωστὸν ἡ Ραιδεστούς ἐχρησίμευσεν ὡς βάσις ἐφοδιασμοῦ ἀσπληθροῦ τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ μέγροι τοῦ Λουλέ Μπουργιάς. Τὰ θωρηκτὰ Μεστωιδί καὶ Χιμηιδί καὶ τὸ καταδρομικὸν Ἀσσόρ-Ἰ-Τερήε εἶναι ἠγκυροβολημένα ἐκεῖ.

Τὴν 27ην Ὀκτωβρίου τὰ Βουλγαρικὰ στρατεύματα κείμενον τὴν πρώτην τὸν ἐμπέτην, προηγουμένης φάλαγγος προερχομένης ἐκ Μουραλίου. Ἡ φάλαγγς αὕτη ἐπιπέταται τὴν ἐπομένην τῆς ἐμφανίσεως.

Οἱ Τούρκοι τῆς Ραιδεστού εὗρον καιρὸν ἐν τῇ μεταξῇ γὰ ἐπιβιβάσασθαι ἐπὶ ἀναμενόντων πλοίων σχεδὸν πάντα τὰς προμηθείας τῶν καὶ τὴν φρουρὰν τῆς πόλεως. Ἀλλὰ κυρίως εἰς τοῦτο συνετέλεσαν τὰ τηλεβόλα τῶν ἀλλομενισμένων ἐν Ραιδεστού Τουρκικῶν θωρηκτῶν, τὰ ὁποῖα

Γιοσγκάτ
βρίσκεται

τάς διατα-
περιλαμ-

ε γραμμής
24 'Οκτω-
νι-Ιστράν-
κατά τοσ

εξιάν απο-
ν από την
ή μὲν βή
υιμένη υπό

ε στρατιω-
παραλίαν
κί τοσ 'Ε-

ορίως προ-
τήν πολε-
σις ἐφοδια-
πουργιάς.
ον 'Ασσάρ

έμισον την
ς ἐκ Μου-
σεως.

α ἐπιβιδά-
α των και
αν τὰ τηλε-
α, τὰ ὁποία

ΕΝ ΚΕΤΤΙΓΝΗ — ΤΡΑΥΜΑΤΙΑΙ ΕΝ ΤΩΙ ΝΟΣΙΟΚΟΜΕΙΩΙ ΤΟΥ ΕΡΥΘΡΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ

ἀνέκοψαν τὴν πρόδοον τῶν Βουλγαρικῶν στρατευμάτων καὶ ἐξησφάλισαν τὴν ἀμυναν τῆς πόλεως.

Μόνον δὲ τὴν ἐπομένην, οἱ Βούλγαροι ἤδυνήθησαν νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν ἐκκενωθεῖσαν ἴδην Ραιδεστόν.

Κατὰ τὸν αὐτὸν σχεδὸν χρόνον, ἀλλὰ δυτικώτερον, τμημα στρατοῦ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Κοβάτσεφ, κατερχόμενον ἐκ τοῦ Ἰβόρου, κατελάμβανε ἀναμιμῶτι τὸ Διδυμότειχον καὶ τὸ Σουφλί.

Πρὸς νότον τῆς Ἰστράντζας διὰ μέσου τῆς δασώδους ζώνης, ἐπὶ ὁδῶν ἢ μᾶλλον ἐπὶ ἀτραπῶν ἡμικατεστραμμένων, αἱ 7 βουλγαρικαὶ μεραρχαὶ ἐξακολουθοῦν τὴν ἐπομένην βαδίζουσαι πρὸς ἀνατολὰς, προσπαθοῦσαι μετ' ἑλα ταῦτα νὰ σύρῳσιν ὀπισθὲν τῶν καὶ μίαν μοῖραν πυροβόλων τῶν 120 χ.μ.

Τὴν 28ην Ὀκτωβρίου, ἡ τρίτη στρατιὰ διέρχεται τὸ τεῖχος Ἀναστασίου τοῦ Σουλτανοῦ. Τὸ τεῖχος τοῦτο σήμερον εἶναι πανταχοῦ κατηρειπωμένον, ἀλλοτε ἕως ἤτε σημαντικόν, ἀνεγερθὲν ὑπὸ τῶν ὑπερασπιπτῶν τοῦ Βυζαντίου, κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Βουλγάρων.

Οἱ Τούρκοι σχεδὸν οὐδόλως ἀμύνονται καὶ ἀφίενον τὰ Βουλγαρικὰ στρατεύματα νὰ καταλαμβάνουν ἐδάφη, κατὰλληλα πρὸς ἀμυναν. Τὴν 28ην Ὀκτωβρίου ἡ Τουρκικὴ δύναμις ἡ εἰρικομένη ἐν Καλφάκιοι ἐγκαταλείπει τούτο ὑποχωροῦσα πρὸ τῶν προφυλακῶν τῆς 3ης Βουλγαρικῆς στρατιᾶς. Τὴν 29ην Ὀκτωβρίου ἕτερον σῶμα στρατοῦ ἐκκενώνει τὸ Κούρδκιοι πρὸ τῶν προφυλακῶν τῆς 1ης Βουλγαρικῆς στρατιᾶς, τῆς ἀκολουθοῦσης τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν.

Τὴν 30ην Ὀκτωβρίου τὸ μέτωπον τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ προσβάλλει τὴν γραμμὴν Τάρφα, Καλφάκιοι, Κούρδκιοι. Τμημα στρατοῦ ἀποσπασθὲν ἐκ τοῦ ἄκρου δεξιοῦ εἰσέρχεται εἰς Σουλβόριαν, μὲ τὸν σκοπὸν ὅπως ὀρμώμενον ἐντεύθην καὶ καταλαμβάνον τὸ Ἀρναούκιοι, δυναρῶτῃ ἐκεῖ πρὸς προστασίαν τοῦ δεξιοῦ ἀπὸ ἐνδεχομένης ἀποδόσεως τουρκικοῦ στρατοῦ. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν αἱ προφυλακαὶ τῶν ἐλλήρικῶν στρατευμάτων ἤλθον εἰς ἐπαφὴν εἰς πλείονα τοῦ ἐνὸς σημείου, ἐκτεινόμενα ἀπὸ τῆς λίμνης τῶν Δέρκων μέχρι τῆς Τσατάλτζας, πρὸ τῆς ἀμυντικῆς γραμμῆς τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ.

Τ Σ Α Τ Α Λ Τ Σ Α

Διὰ τὰ ἐξέλιξις ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς δολόκλητος ἐκ τοῦ δάσους, ἀπαιτοῦνται 4 ἢ 5 ἡμέραι.

Κατὰ τὸν χρόνον αὐτὸν, τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον τῆς 3ης στρατιάς ἐγκαθίσταται εἰς τὸ Ἑρμενίκιοι. Τὸ στρατηγεῖον τῆς πρώτης στρατιάς ἐγκαθίσταται εἰς Φένερ· ἐνθὺ τὸ Ἱκπιτελεῖον κατὰ τὴν 1, 2 καὶ 3 Νοεμβρίου ἀσχολεῖται εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τῶν θέσεων τοῦ ἐχθροῦ, τοῦ ἐδάφους, τῆς ζώνης τῆς προσβολῆς καὶ τῶν θέσεων τὰς ὁποίας ἔπρεπε νὰ καταλάβῃ τὸ πυροβολικὸν ὅπως δυναθῇ μετ' ἐπιτυχίας νὰ ὑποστηρῆξῃ τὴν ἐπίθεσιν.

Αἱ ἀναγνωρίσεις αὗται γίνονται διὰ πυροβολισμῶν μὲν κατ' ἀρχάς, διὰ κανονιστικῶν δὲ κατὰ τὴν 3ην Νοεμβρίου. Διὰ τῶν ἀναγνωρίσεων τούτων προσεπάθει τὸ Βουλγαρικὸν ἐπιτελεῖον νὰ καθορίσῃ τὰ σημεῖα τῆς πρώτης ἀμυντικῆς γραμμῆς ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐτάκουν οἱ Τούρκοι νὰ ἀντιστοῦν καὶ τὰς ζώνας ἐντὸς τῶν ὁποίων ἢ ἐπεχειρεῖτο ἐκβίασις τῶν τουρκικῶν ἀμυντικῶν γραμμῶν. Ἡ μέθοδος αὕτη ἐφαρμοσθεῖσα ἐπέτυχε κατὰ τὰς μάχας τῶν Σαράντα Ἑκκλησιῶν καὶ ἰδίως τοῦ Λουλέ-Μπουργκῶς.

Τὸ Ἱκπιτελεῖον τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ καθορίζει δύο διευθύνσεις ἐπιθέσεων, τὴν μίαν πρὸς νότον καὶ τὴν ἄλλην πρὸς βορρᾶν ἐπὶ τῆς τελματώδους ἐκτάσεως τοῦ Καρταρχιντερέ, τοῦ περιλαμβανομένου μεταξὺ τοῦ Ἑξτεν καὶ Οὐρτζουμλί. Ἡ πρώτη ἐπίθεσις ἢ ἐλάμβανε χώραν ἐντὸς τῆς ζώνης τῆς δράσεως τῆς 1ης στρατιάς καὶ κατὰ τῆς γραμμῆς Τσατάλτζας-φρουρίου Μαχμουδιζέ. Ἡ δευτέρα τελομένη ἐντὸς τῆς ζώνης τῆς δράσεως τῆς τρίτης στρατιάς ἢ διευθύνετο κατὰ τοῦ φρουρίου καὶ τῶν στρατώνων τοῦ Ἀρντετεπέ (ἰδικῶς τοῦ Μπουγιανλί, ἐπιτελεμένη κατ' ἀρχὰς κατὰ τῶν ὀχυρωματικῶν ἔργων τῶν κειμένων πρὸς βορρᾶν τοῦ Οὐρτζουμλί καὶ κατὰ τῶν νοτιοανατολικῶς τοῦ Ἀζῆρκοι.

Ἐκ τῶν Βουλγαρικῶν θέσεων, αἱ ὁποῖαι ἐν τῇ συνόλῳ δεσπόζουσιν ἀπὸ ὕψους 100 μέτρων τῶν θέσεων τοῦ ἐχθροῦ, δύνανται τις νὰ διακρίνῃ ἀρκετὰ καλὰ σχεδόν, ἔλα τὰ τελούμενα ἐντὸς τῶν ὀχυρωματικῶν γραμμῶν τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ, ὅχι ὅμως πάντοτε. Λόγῃ τοῦ πλεονε-

κτήματος τούτου ή πρώτη στρατιά πρό παντός θά έγκαταστήσῃ εἰς τήν ἀπροκάλυπτον πεδιάδα τῆς πυροβολαρχίας τῆς, τῆς προσωρισμένης νά ὑποστηρίξουν τήν προέλασιν τοῦ πεζικοῦ τῆς.

Καθ' ὅν χρόνον ἐτελοῦντο αἱ προπαρασκευαστικαί αὗται ἐργασίαι, οἱ Τούρκοι ἀποστελλοῦν πληρεξούσιον κομίζοντα προτάσεις πρός σύναψιν ἀνακωχῆς.

Οἱ Βούλγαροι ὅμως στρατηγοὶ ἀποπέμπον εὐσχήμως δηλοῦντες ὅτι δέν ἔχουν πληρεξουσιότητα νά συζητήσουν ἀνακωχήν, τῆς προτάσεις των ὅμως ταύτας θά ἀποστείλουν εἰς Σύριαν, ὅπόθεν ἡ Βουλγαρικὴ Κυβέρνησις θά ἀπαντήσῃ, ἀφ' ὅ προηγουμένως συνεννοηθῆ μετὰ τῶν συμμάχων Κυβερνήσεων.

Τὴν 3ην Νοεμβρίου αἱ προπαρασκευαστικαὶ τῶν Βουλγάρων ἐργασίαι περατοῦνται. Ἡ πρώτη στρατιά ἔχει διατάξει ὡς ἑξῆς τὰς ζυγάμεις τῆς. Εἰς τὸ ἀριστερὸν καὶ δεξιῶς τοῦ Ἐτζετιν ἔχει τοποθετηθῆ ἡ 1η μεραρχία. Ἡ 1η μεραρχία ἔχει καταλάβει τὸ κέντρον. Εἰς τὸ δεξιὸν καὶ ὀπισθεν ἔχει τοποθετηθῆ ἡ δεκά η μεραρχία, εἰς δὲ τὴν ἄκραν δεξιάν ἡ μεραρχία τοῦ ἰππικοῦ, ὅπως εἶπομεν ἀνωτέρω, τμήμα στρατοῦ κατέλαβε τὸ Ἀρναούτκιο καὶ ἀχυρωσθὲν ὁρειοανατολικῶς τῆς πόλεως, εἶναι ἑτοιμον νά ἀποκρούσῃ ἀπὸ τῆς Τουρκικῆς στρατοῦ, ὅτις ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν τηλεβόλων τῶν Τουρκικῶν θωρηκτῶν, θά ἐπεχειρεῖ ἀφηνιδιασμὸν κατὰ τῶν νότων τῆς Βουλγαρικῆς παρατάξεως.

Ἡ τρίτη στρατιά ἀφ' ἑτέρου ἔχει παρατάξει εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν δύο μεραρχίας, πρός τὰ δεξιὰ καὶ δεξιῶς τῆς Καστανιάς τὴν 9ην Μεραρχίαν ἀριστερὰ δὲ καὶ δεξιῶς τοῦ Λαζαρκιοῦ τὴν 11ην μεραρχίαν. Ἡ 9η καὶ 11η κατέχουν τὴν δευτέραν γραμμὴν καὶ ἡ 9η ἢ μὲν 9η πρός τὰ ἀριστερὰ πλησίον τῆς Τύρρας, ἡ δὲ 11η πρός τὰ δεξιὰ πλησίον τοῦ Ἀκαλάν. Σημειωτέον ἔτι ἡ 11η μεραρχία ἐδέησε ν' ἀνασυνταχθῆ, διότι εἶχε διασκορπισθῆ κατὰ τὰς ἀναγκασίσεις τῆς 1, 2 καὶ 3 Νοεμβρίου, τὰς ἐπεχείρησεν αὕτη νά ἐκτελέσῃ.

Κατὰ τὴν νύκτα τῆς 3 πρός τὴν 4 Νοεμβρίου γένησαν αἱ ἐχθροπραξίαι. Αἱ προφυλακαὶ τῶν ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ μεραρχιῶν προελαύνουσαι ἔρχονται εἰς σύγκρουσιν πρός τὰς Τουρκικὰς προφυλακάς, αἱ ὅποσαι κατέχουν τὴν κοιλάδα. Αἱ Βουλγαρικαὶ προφυλακαὶ προήλθσαν μετὰ τὸν σκοπὸν ὅπως ἐκδιώκουσιν τὰς Τουρκικὰς ἐκ τῆς κοιλάδος κατα-

στήσωσι ἀκίνδυνον τὴν τοποθέτησιν καὶ ἀνάπτυξιν πρὸς τὸ μέρος τῆς πρώτης στρατιάς, τῶν πυροβολαρχιῶν των, αἱ ὅσαι εἶχον ἐρισθῆ ὕπως διὰ τῶν πυρῶν των βοηθήσουσιν τὴν προέλασιν τοῦ πεζικοῦ των κατὰ τὴν ἐπομένην. Ἐπίσης καὶ πρὸς βορρᾶν ἐγένετο πολεμικὴ ἐπιχείρησις ἐκ μέρους τῶν προφυλακῶν τῆς πρώτης μεραρχίας σκοπούσης τὸν ἐκβιασμὸν τῆς ἐπὶ τοῦ Καρασοῦ καὶ πρὸς τὸ Μπαξικιοῦ σιδηροδρομικῆς γεφύρας.

Τὴν πρωτὰν τῆς 1ης Νοεμβρίου ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς ἐπιχειρεῖ γενικὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῶν δυτικῶν τουρκικῶν χαρακωμάτων. Περὶ τὴν 9-10 ὥραν τῆς πρωίας ἤρξατο καὶ τὸ πυροβολικὸν ἐἶλλον κατ' ὄλοκληρον τῆς ἐχθρικῆς γραμμῆς.

Ἡ 1η στρατιὰ συγκεντρώνει τὰς μεγαλυτέρας δυνάμεις τῆς πρὸς τὸ ἀριστερὸν καὶ προσβάλλει κυρίως τὸ φρούριον Μαχμουδιέ. Εἰς τὴν προσβολὴν ταύτην γενομένην μεταξὺ τοῦ Ἐσζετιν καὶ τῆς σιδηροδρομικῆς τοῦ Καρασοῦ καὶ τοῦ Καταρχιντερέ, βοηθεῖ καὶ ἡ 1η μεραρχία.

Πρὸς νότον, αἱ ἀποτυχούσαι νικηταίαι ἐπιχειρήσει πρὸς κατάληψιν τοῦ Καρασοῦ σιδηροδρομικῆς γεφύρας, ἐπαναλαμβάνονται ἀπὸ Παπὸς-Μπουργκάς πρὸς τὸ Μπαξικιοῦ.

Ἄλλ' ἡ ἐπέμβασις τῶν ἠγκυροβολημένων εἰς τὸν ὄρμον τοῦ Τσερκμεντζέ δύο Τουρκικῶν θωρηκτῶν Μιεσουδιέ καὶ Βαρβαρόσσα παραλίνει τὰς πρὸς τὸ μέρος τοῦτο ἐνεργείας τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ καὶ ἐμποδίζει τὴν προέλασιν αὐτοῦ, ἢ ὅποια ναυαγεῖ, ἀφοῦ ἄλλως τε μετὰ δυσχερείαις ἐξετελεῖτο ἕνεκα τῆς ραγδαίας βροχῆς καὶ τοῦ ἐλώδους τοῦ ἕδαφους.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἰδίας ἡμέρας, ἀποβιβάζονται 200 Τούρκοι στρατιῶται διὰ λέμβων διὰ μέσου τῆς λίμνης Τσερκμεντζέ. Τὴν ἀπόβασιν ταύτην ὑπεστήριξαν ἀρκετὰ ἐπιτυχῶς τὰ τηλεβόλα τῶν δύο Τουρκικῶν θωρηκτῶν. Δὲν ἠδυνήθησαν ὅμως οὔτε ἐπὶ 100 μέτρα νὰ προχωρήσουσιν μάλισ' ἀπεβιβάσθησαν οἱ ἐν λόγῳ Τούρκοι στρατιῶται, διότι προσεβλήθησαν πανταχόθεν ὑπὸ τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ, περικυκλώσαντος αὐτούς. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐφρονεύθησαν, οἱ δὲ λοιποὶ ἠχμαλωτίσθησαν. Αἱ λέμβοι μαντεύσασαι τὴν τύχην τῶν στρατιωτῶν τοῦς δολοφονοῦντες εἶχον ἀποβιβάσει, ἔσπευσαν νὰ πομακρυνθοῦν ἐκ τοῦ κινδυνώδους

ἐκείνου μέρους συμπαραλαβούσαι καὶ ἄγγημα ναιτωῶν, τὸ ὁποῖον ἐσκό-
πουν νὰ ἀποβιβάσουν.

Πρὸς βορρᾶν, ἡ 1η στρατιὰ ἐσημείωσε κατ' ἀρχᾶς ἐπιτυχίᾳς τινας.
Ἀλλὰ τὸ πυροβολικὸν τοῦ 2ου Τούρκικοῦ σώματος βάλλον μετ' ἐπιτυ-
χίας αὐτὴν τὴν φοράν καὶ εὐρισκόμενον ἐκτὸς βολῆς τοῦ Βουλγαρικοῦ
πυροβολικοῦ, κατῴρθωσε νὰνακόψῃ τὴν ραγδαίαν προέλασιν τοῦ πεζι-
κοῦ τῶν Βουλγάρων. Λίγνιδιασμιδὸς γενόμενος ὑπὸ τῶν Τούρκων νοτίως
τοῦ Νακίσκοι τρέπει εἰς φυγὴν τὸ Βουλγαρικὸν πεζικόν, τὸ ὁποῖον ἐν
τῇ ἀτάκτῃ φυγῇ του ἐγκαταλείπει δύο πυροβολαρχίας, ἐξ ἐκείνων τὰς
ὁποίας ἡ 1η Βουλγαρικὴ στρατιὰ εἶχε τοποθετηθεῖ εἰς τὴν πεδιάδα
πρὸς ὑποστήριξιν τῆς προελάσεως τοῦ πεζικοῦ της.

Τρεῖς φορές οἱ Τούρκοι ἐγένοντο κύριοι τῶν πυροβόλων τούτων καὶ
τρὶς ἠναγκάσθησαν νὰ τὰ ἐγκαταλείψουν. Σχεδὸν καθ' ὅλον τὸ ἀπό-
γευμα δ' ἀγῶν διεξήχθη περὶ τὰ πυροβόλα ταῦτα, τὰ ὁποία σημειωτέον
ἦτο ἀδύνατον ἀνεῖν ἔππων νὰ ἐξαχθῶσιν ἐκ τοῦ ἐδάφους. Περὶ λήγων
ἀφᾶς οἱ Τούρκοι ἐπιχειροῦν διὰ μίαν ἀκόμη φοράν νὰ γίνωσι κύριοι
τῶν πυροβολαρχιῶν τούτων, ἀλλ' ἀνεῖ ἐπιτυχίας. Τὴν νύκτα τὰ δύο
ἀντίπαλα στρατεύματα εὐρίσθησαν κατέχοντα, ἃς θέσεις κατείχον κατὰ
τὴν πρώϊαν.

Ἀπέναντι τῆς 3ης Βουλγαρικῆς στρατιάς, ἡ ἄμυνα τῶν Τούρκων
παρουσιάζει μίαν γραμμὴν ἐκτεινομένην ἐπὶ ὑψομάτων καὶ ὑποστηρι-
ζομένην ὑπὸ δύο ὀχυρωμάτων, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἐν κείτῃ νοτιοανατο-
λικῶς τοῦ Λαζάρκοι, τὸ δὲ ἕτερον ἐπὶ χαμηλῆς τινος κορυφογραμμῆς
βορείως τοῦ Οὐρτζουνλίη. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων ὀχυρωμάτων ὑπάρ-
χουν πλεῖστα ὀρύγματα καὶ πρὸς τούτων ἕτερα τοιαῦτα. Ὅπισθεν τῆς
πρώτης ταύτης γραμμῆς εὐρίσκεται ἡ κυρίως ἀμυντικὴ γραμμὴ τῶν
φρουρῶν ἐκτεινομένη ἐπὶ τῆς κορυφογραμμῆς τῶν ὑψομέτρων 172
καὶ 207. Πρὸς τὸ πρῶτον ὑψόμετρον εὐρίσκεται μικρὰ δύναμις Τούρ-
κικοῦ πυροβολικοῦ. Ὁμοίως ἕτερα δύναμις πυροβολικοῦ εὐρίσκεται βο-
ρείως καὶ νοτίως τοῦ Καρατζαλή καὶ τρίτῃ μεταξὺ τοῦ Ἀρντέτεπε καὶ
τῆς πρώτης ἀμυντικῆς γραμμῆς.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἔδαφος, ἡ στρατιὰ αὕτη (3η) πλεονεκτεῖ κατὰ πολὺ
τῆς πρώτης, διότι ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶναι στερεὸν τὸ ἔδαφος ἐπὶ τοῦ ὁποῖου
δρᾷ, παρουσιάζει τούτοις πρὸς τούτοις καὶ ὀχυρὰ σημεῖα καὶ ὑψώματα
δεσπόζοντα τῶν ἐπιρρικῶν θέσεων τὰ ὑψώματα ταῦτα καταλαμβάνον

τὸ πυροβολικόν της, δύναται νὰ βάλλῃ ἀνέτως εἰς μεγάλην ἀπόστασιν
 Τὸ πλεονέκτημα τοῦτο τὸ προερχόμενον ἐκ τοῦ ἐδάφους θὰ διευ-
 καλύνη κατὰ πολὺ τὸν ἀγῶνα τῆς 3ης στρατιάς καὶ κατὰ συνέπειαν
 θὰ παρουσιασθῇ αὐτός ἐνεργητικώτερος καὶ σοβαρώτερος τοῦ ἀγῶνος τῆς
 1ης στρατιάς.

Ἐίπομεν καὶ ἀνωτέρω ὅτι ἡ κορυφή ἐπὶ τῆς ὁποίας εἶναι ἐγκατεστη-
 μένη ἡ πρώτη ἀμυντικὴ γραμμὴ τῶν Τούρκων σχηματίζει προεξοχήν.
 Ἐὰν λοιπὸν οἱ Βούλγαροι κατορθώσωσι νὰ ἀναβιβάσωσι τὰ πυροβόλα
 τῶν ἐπὶ τοῦ ὑψομέτρου 267, δλόκληρος ἡ ἀμυντικὴ ὀχύρωσις τῆς Τσα-
 τάλτζας θὰ καταρρεῖσῃ. Ἴδού λοιπὸν εἰς ἀκόμη λόγος διὰ τὸν ὅποιον
 ἡ ἐπιθέσις τῆς 3ης στρατιάς πρέπει νὰ εἶναι ὀρμητικώτερα καὶ ἀπο-
 φασιστικώτερα τῆς ἐπιθέσεως τῆς 1ης.

Ἡ ἐπιθέσις τῆς III στρατιάς ὑποστηρίζεται 1) παρὰ τοῦ πυροβολι-
 κοῦ τῆς 3ης μεραρχίας, τοποθετημένου νοτιοδυτικῶς τοῦ Λαζάρκοι 2)
 παρὰ τοῦ πυροβολικοῦ τῆς 1ης Μεραρχίας, τοποθετημένου ἐπὶ τῶν δυ-
 τικῶς τῆς Κανάκκας ῥάχων καὶ 3) παρὰ μιᾶς μοίρας πυροβόλων τῶν
 120 καὶ ἄλλων τινῶν πυροβολαρχιῶν τῆς 4ης μεραρχίας, εὑρισκομένων
 ἐπὶ τῶν δυτικῶς τῆς Καστανιάς κορυφογραμμῶν.

Ἀπέναντι τῆς τοιαύτης Βουλγαρικῆς παρατάξεως εὑρίσκεται τὸ βῶν
 σῆμα τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ, τὸ σῆμα δηλαδὴ τοῦ ὁποίου τὸ ἡθικόν
 παρέμεινε ἀκλόνητον ἢ μάλλον ἐνισχύθη σημαντικῶς κατόπιν τῶν ἡμε-
 πιτυχιῶν τῆς ὁποίας ἐσημείωσε κατὰ τὴν μάχην τοῦ Λουλέ-Μπουργκάς.

Περὶ τὴν 10ην πρωινήν ὥραν ἡ 3η μεραρχία καταλαμβάνει τὸ Λα-
 ζάρκοι καὶ κατὰ τὰς πρώτας μεταμεσημβρινὰς ὥρας ἀρχίζει προελαί-
 νουσα πρὸς κατάληψιν τοῦ ὀχυρώματος τοῦ εὑρισκομένου νοτιοανατολι-
 κῶς τοῦ χωρίου τούτου.

Ἄλλ' εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς συναντᾷ δυσκολίας, αἱ ὁποῖαι τὴν ἐμποδίζουν
 νὰ ἐξορμήσῃ ἐκ τοῦ Λαζάρκοι ὑπὸ τὰς βολὰς τοῦ Τουρκικοῦ πυροβο-
 λικοῦ ὡς ἐκ τούτου ἀναγκάζεται βραδέως προελαίνουσα νὰ πλησιάσῃ
 μικρὸν κατὰ μικρὸν τὰ δάση τὰ κείμενα δυτικῶς τοῦ χωρίου. (Ὅταν τέ-
 λος κατόπιν μόχθων κατόρθωσι νὰ φθάσῃ εἰς τὰ ἀνατολικά ὄρια τῶν
 δασῶν τούτων, εἰρήθη ἐκτεθειμένη εἰς τὸ πυκνὸν πῦρ Τουρκικοῦ στρα-
 τοῦ βάλλοντος ὀχυρωμένου ὀπισθεν πυκνῶν ὀρυγματῶν καὶ εἰς τὰς βολὰς
 τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ. Τὸ συνοδεῖον αὐτὴν πυροβολικὸν εἶναι ἀνί-

κανον νά σιγήσῃ τὰ Τουρκικὰ πυροβολεῖα καὶ ἐπερχομένης τῆς νυκτὸς ἔσται κατὰ τὴν ἡγ. μ. μ. ὥραν ἡ μεραρχία αὐτὴ θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ παραμείνῃ ἐκεῖ, εἰς τὰ ἀνατολικά ὄρια τοῦ δάσου, εἰς τὰ ὅποια κατ'ἄρτιον νὰ φθάσῃ τὸσον ταχέως.

Εἰς τὴ δεξιόν, ἡ 11η μεραρχία ὀρμηθεῖσα ἐκ Καστανιάς προελαίνει πρὸς ἄλυσιν τοῦ νοτίως τοῦ Οὐρτζουνλή ὀχυρώματος. Τὴν ἐπίθεσιν ἐνεργεῖ ἡ πρώτη ταξιαρχία ἀποτελουμένη ἐκ τοῦ 4ου καὶ 17ου συντάγματος. Ἀλλὰ μόλις ἡ ταξιαρχία αὕτη ἐπλησίασε τὸ Καταρχιντερέ προσβάλλεται ὑπὸ των πυρῶν τοῦ πεζικοῦ τοῦ ὀχυρωμένου ἐντὸς τῶν χαμηλῶν καὶ εἰς τὸς πρόποδας τοῦ ὀχυρώματος κειμένων ὀρυγμάτων. Ἀλλὰ καὶ τὸ πυροβολεῖον τοῦ ὀχυρώματος ἐπιφέρει θραύσιν εἰς τὴν προελαύνουσαν ταξιαρχίαν δάλλον μετ' ἐπαινετῆς ἀκριθείας, παρὰ τὰς δυσμενεῖς συνθήκας. Εἰς τὴν κρίσιμον αὐτὴν στιγμήν αἱ ἐν Καστανιά Βουλγαρικαὶ πυροβολαρχίαι συγκεντρώνουσιν τὰ πυρὰ των κατὰ τοῦ τουρκικοῦ πυροβολεῖου τὸ αὐτὸ πρᾶττει καὶ ἡ μοῖρα τῶν πυροβόλων τῶν 120, ἡ ὅποια ἐπιτίθει πρὸς τὴν αὐτὴν διεθύνοντι βροχίθρον δόξας μελιλίδου. Ἀλλ' αἱ προσπάθειαι αὗται τῶν Βουλγάρων ἀποδεικνύονται μάταιαι. Τὸ τουρκικὸν πυροβολεῖον παραμένει ἀπρότρητον. Πολύκις περιπίπτει εἰς σαρμακίαν σιγήν, διὰ νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ πῦρ σφοδρότερον.

Ἡ πρώτη ταξιαρχία τῆς 11ης Μεραρχίας κατορθώνει ἐν τούτοις ἀλλὰ μὴ θυτήσας ὑπερόγκους νὰ πλησιάσῃ τὴν ἀριστερὰν ὀρίθην τοῦ Καταρχιντερέ μὴ ἐνισχυθεῖσα ὅμως ἀμέσως, ἀναγκάζεται νὰ παραμείνῃ ἐκεῖ χωρὶς νὰ δύναιται οὔτε νὰ προελάτῃ, ἀλλ' οὔτε καὶ νὰ ὑποχωρήσῃ.

Αἱ ἀνωτέρω πολιορκικαὶ ἐπιχειρήσεις ἐγένοντο μέχρι τῆς ἡμ. μ. ὥρας.

Εἰς τὴν ἡγ. ὅπως καὶ εἰς τὴν 11ην μεραρχίαν ἐδόθη διαταγὴ νὰ ἐπικαλύδουσιν τὴν ἐπίθεσιν διαρκούτως τῆς νυκτὸς κατὰ τῶν ὀχυρωμάτων, τὰ ὅποια δὲν γίνονθῆσαν νὰ πλησιάσουσιν κατὰ τὴν ἡμέραν.

Συμφώνως πρὸς τὴν διαταγὴν ταύτην ἡ 11η μεραρχία ἀρχίζει τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τὰς τελευταίας ὥρας τῆς νυκτὸς τῆς 4 πρὸς τὴν ὁ Νοεμβρίου. Ἡ ἐπίθεσις αὕτη γενεμένη με ὀρμὴν ἐπέστη ὑπὸ ἐπιτυχίας. Τὰ ὀρύγματα καὶ τὸ ὀχύρωμα τοῦ Λαζάρου αἰ κίπτουν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Βουλγαρικοῦ στατοῦ σχεδὸν ἀμέσως.

Ἀλλὰ τὴν πρωΐαν ὁ Μπαχμούτ - Μουχτάρ πασσας ἀπωφεληθεὶς τῆς ἐπικρατούσης πυκνοτάτης ἐμίχλης συγκεντρώνει πλησίον τοῦ ἀλωθέντος

της νυ-
θη εις την
υς, εις τα

προελαύνει
επίθεσιν ε.
ου συντάγ-
τερη προσ-
των χαμη-
των. Άλλα
προελαύ-
της δυσμε-
ξ Βουλγα-
τουρικού
ον 120, ή
μελενιτιδος.
άταικι. Τό
περιπίπτει
ον.

ύτοις άλλα
Καταρχιν-
μεινη εκεί
ρήση.
γς 5 μ. μ.

αγή να έ-
εάν οχρω-
μέραν.
άρχίζει την
ην 5 Νοεμ-
τουχλας. Τά
είρας του

εληθεας της
αλωθέντος

ΟΙ ΜΙΚΡΟΙ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΙ ΝΟΣΟΚΟΜΟΙ ΤΗΣ ΠΟΔΓΟΡΙΤΣΑΣ

δημιόμαχοι, Ικανώς δυνάμεις, επί κεφαλής των οποίων τεθείς ο ίδιος ανεπιτίθεται αιφνιδιαστικώς κατά των Βουλγαρίων. Τὸ Βουλγαρικὸν πεζικὸν καταληφθὲν ὑπὸ πανικῆ ἐγκαταλείπει τὰς ἀλλοθίτσας θέσεις καὶ τρέπεται εἰς ἀτακτον φυγὴν. Ἰὼς ἐπίμετρον δὲ τὸ Βουλγαρικὸν πυροβολικὸν, λόγω τῆς ἐπικρατούσης διέχλις ἐκλαθὼν τὸ φεῦγον Βουλγαρικὸν πεζικὸν ὡς ἐχθρικὸν ἤρξατο βάλλον κατ' αὐτοῦ!...καὶ ἐπιταχύνει οὕτω τὴν φυγὴν του. Οἱ Τούρκοι ἐν τῇ μεταξὺ τίθενται εἰς ὀρμητικὴν καταδίωξιν τοῦ φεύγοντος ἐχθροῦ καὶ τὴν πρώτην τῆς 5 Νοεμβρίου οἱ Τούρκοι καταλαμβάνουν καὶ πάλιν τὰς θέσεις τὰς ὁποίας κατείχον τὴν προηγούμενην. Μερικὰ τάγματα κατεδίωξαν τὸν Βουλγαρικὸν στρατὸν μέχρι τοῦ Κοιρελδερῆ, ἐπέθεν ὁμοῦς ἠναγκάστησαν νὰ ἐπανέλθουν εἰς Λαζάρκιοι.

Κατὰ τὴν ἐφοδον ταύτην ὁ Μαχμοὺτ Μουχτάρ πασσά εἶλαβε δύο τραύματα.

Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ταύτης ἡ 3η Βουλγαρικὴ μεραρχία δὲν ἐπανέλαβε τὴν ἐπίθεσιν. Ὡστόσο καὶ ἡ 3η μεραρχία διετήρησε ἀπαθὴ ρόλον, μὴ συμμεταχούσα οὐδεμιᾷ ἐχθροπραξίᾳ. Ὡστε εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἀσταμάτησεν ἡ δράσις των πρὸς τὸ μέρος τοῦτο Βουλγαρικῶν δυνάμεων.

Εἰς τὴν 3ην μεραρχίαν αἱ μερικαὶ ἀπεδρικαὶ δυνάμεις τοῦ 4ου συντάγματος περὶ τὴν 11ην νυκτερινὴν ὄραν τῆς 4ης Νοεμβρίου ἐπιτίθενται μετ' ἐπιτυχίας κατὰ τοῦ δημιόματος Ὀηρτζουνλή καὶ ἀποκορῶουν παρευθὲς τὴν ἀντιπίθεσιν των Τούρκων. Ἀλλὰ κατὰ τὴν διμυκλῶδη αὐγὴν τῆς ἐπομένης (5 Νοεμβρίου) τὸ 4ον σύνταγμα εὐρέθη βαλλόμενον κατὰ μέτωπον καὶ πλευρικῶς παρὰ τοῦ πυροβολικοῦ τοῦ Καρατζάλη, συγχρόνως δὲ ἐκ των νότιων παρὰ τοῦ πεζικοῦ τοῦ Ὀηρτζουνλή, ἔπερ κατείχον ἀκόμη οἱ Τούρκοι. Εὐρείθην οὕτω ἐκθηθειμένον καὶ ἐκλλόμενον πανταχόθεν τὸ σύνταγμα τοῦτο τρέπεται εἰς φυγὴν, εἰς τὴν ὁποίαν συμπαράσφει καὶ τὸ 17ον.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην τὸ πυροβολικὸν τῆς Καστανιάς ἐπαναλαμβάνει τὴν δράσιν του. Ὑπὸ τὴν προστασίαν του ἡ ὑποχώρησις τοῦ 4ου καὶ 17ου συντάγματος ἐγένετο τακτικῆ, μίᾳ δὲ ταξιαρχία τῆς 4ης μεραρχίας ἐπαναλαμβάνει τὴν ἐφοδον, ἀνευ ἐπιτυχίας ὁμοῦς, διότι πρὶν ἀκόμη πλησιάσῃ τὸ Καταρχιντερὲ ἀναγκάζεται νὰ ἀναστῆλῃ τὴν προ-

έλασιν μὴ δυνήθεσσα νὰ ἀνακαταλάβῃ τὰς θέσεις τὰς ἀλωθείσας κατὰ τὴν προηγουμένην νύκτα.

Καὶ πρὸς τὸ μέρος τοῦτο αἱ ἐχθροπραξίαι ἀνεστάλησαν τελείως κατὰ τὰς πρώτας μεταμνημονεύσας ἡμέρας. Ὡστε κατὰ τὴν 5ην Νοεμβρίου οὐδὲν σοβαρὸν γεγονός ἐσημειώθη πρὸς τὸ μέρος τοῦτο.

Οἱ Βούλγαροι κατὰ τὰς ἐπανειλημμένας ταύτας ἐφόδους ἀπώλεσαν 10000 ἄνδρας φονευμένους καὶ τραυματίας. Ὑπολογίζεται ὅτι οἱ Τούρκοι ἔσχον κατὰ τι μικροτέρας ἀπωλείας.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐξάγεται ὅτι αἱ συμπλοκαὶ τῆς 4ης Νοεμβρίου καὶ τῆς νυκτὸς τῆς 4ης πρὸς τὴν 5ην Νοεμβρίου ὑπῆρξαν σφοδραὶ καὶ ἐστούχισαν ἰδίως εἰς τὰς Βουλγαρικὰς μεραρχίας μεγάλας ἀπωλείας εἰς ἄνδρας. Ἀναφέρεται μάλιστα καὶ τὸ χαρακτηριστικὸν ὅτι κατὰ τὰς ἀνωτέρω συμπλοκάς ἐν σύνταγμα τῆς 5ης μεραρχίας ἀπέμεινε μόνον μὲ 13 ἄνδρας.

Παρ' ὅλας ὅμως τὰς ἀπωλείας τιν αἱ ἀνώτεροι ἐπιθέσεις δὲν ἤμποροῦν νὰ ὀνομασθῶν σοβαρῶς μάχαι ὑπῆρξαν ἀπλούστατα συμπλοκαὶ μεταξὺ τῶν προφυλακῶν, τὰς ὁποίας ἀμφοτέρωθεν ὑπετήριξε καὶ πυροβολικόν.

Τὸ Βουλγαρικὸν ἀρχηγεῖον βεβαίως δὲν ἠθέλησε νὰ ἐξακολούθησῃ τὴν ἐπιθετικὴν δράσιν τῆς ὁποίας ἀρχὴν ἔκαμον αἱ προφυλακαὶ τοῦ. Καὶ ἐν τούτοις αἱ συμπλοκαὶ αὗται ὑπέβλησαν ἀρκετά, διότι ἐγένοντο ἀφορμὴ νὰ γνωρίσουν οἱ Βούλγαροι τὸ σημεῖον ἢ τὰ σημεῖα μᾶλλον ὅπου οἱ Τούρκοι προσέβαλλον μεγαλυτέραι ἀντίστασιν.

Τῶν ἀνωτέρω συμπλοκῶν μετέσχον μόνον πέντε ἢ ἕξ ταξιαρχίαι, εἰς δὲ τῶν 7 μεραρχιῶν μόνον 4. Διότι, ἐὰν μία ταξιαρχία τῆς 4ης μεραρχίας μετέσχε τὴν πρώτην τῆς 5ης Νοεμβρίου εὖν ἐχθροπραξίῶν, ἠναγκάσθη νὰ πράξῃ τοῦτο μόνον καὶ μόνον πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ κενοῦ τοῦ ὁποῖον ἐδημιούργησαν εἰς τὴν πρώτην μάχην γραμμὴν ἢ ἀκκείσχετος ὑποχώρησις τοῦ 4ου καὶ 17ου συντάγματος. Ἀπεδείχθη δὲ ὅτι ἡ ἀνωτέρω ταξιαρχία δὲν εἶχε διαταχθῆ νὰ πράξῃ τοῦτο.

Ὅλαι λοιπὸν αἱ κατὰ τὰς δύο προειρημέναις ἡμέρας γενόμεναι συμπλοκαὶ, ἐγένοντο κυρίως πρὸς ἀναγνώρισιν τοῦ βαθμοῦ τῆς ἀντιστάσεως τοῦ ἐχθροῦ. Οὐδεμίαν δὲ ἐξ αὐτῶν ἠμπορεῖ νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς μάχη, διότι τὸ περικλόν καὶ τὸ πυροβολικὸν δὲν συνειργάσθησαν μετ'

ἐπιμονῆς καὶ ἀποφασιστικότητος εἰς ἐπιθέσειν καὶ ὠρισμένον τινοσ σημείου τῆς ἀμυντικῆς γραμμῆς τῶν Τούρκων.

Διατὶ ἕμιως;

Ἀπλούστατα διότι ἤρξαντο ἤδη αἱ περὶ ἀνακωχῆς διαπραγματεύσεις καὶ ἐλπίζεται γενικῶς ὅτι, ὅποιοιδήποτε καὶ εἶναι οἱ ὄροι τῶν Τούρκων, ἡ ἀνακωχὴ εἶναι λίαν προσεχῆς. Ἐν τῇ ἀνακωχῇ δὲ ὁ στρατὸς διαβλέπει καὶ τὴν εἰρήνην.

Ἄλλωστε εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ Κωνσταντινούπολις εἶναι ἀπηγορευμένος καρπός. Ἡ Ρωσσία δὲν θὰ ἠδύχαριστεῖτο ποσῶς μανθάνουσα τὴν ἄλωσιν καὶ τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως ταύτης.

Ἐκτὸς τούτου ἡ χολέρα καὶ ἡ δυσεντερία ἔκαμνον θραύσειν εἰς τὰ στρατόπεδα καὶ ἰδίως εἰς τὸ Βουλγαρικόν. Τὰ ἐν Σόφια νοσοκομεία εἶναι ὑπερπλήρη τραυματιῶν καὶ ἀσθενῶν.

Βεβαίως ὑπὸ τοιούτοις ὄροις ἐκρίθη φρόνιμον νὰ μὴ ἐπιβληθῶν εἰς τὸν Βουλγαρικὸν στρατὸν θυσίαι, τὰς ὁποίας ἄλλως τε δὲν ἀπῆτουν ἐπιτακτικαὶ ἀνάγκαι.

Ἐν τούτοις, δὲν ὑπῆρχε κανεὶς ὁ ἀντιφρονῶν ὅτι καταλαμβανομένης τῆς Τσατάλτζας οἱ ὄροι τῆς εἰρήνης θὰ ἠδύοντο νὰ εἶναι πλεόν εὐνοῦ καὶ διὰ τὴν Βουλγαρίαν. Διότι καταλαμβάνοντες οἱ Βούλγαροι τὴν Τσατάλτζαν δι' ἑνὸς καὶ μόνου ἔλματος θὰ εὐρίσκοντο ἐντὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Μέχρι τοῦδε οἱ Τούρκοι εἰς κανὲν μέρος δὲν εἶχον ἐπιδείξει σημεῖα κρατερῆς καὶ ἔρωμένης ἀνιστάσεως· ὑπελογίζετο δὲ ὅτι καὶ τὸ ἠθικὸν τῶν Τούρκων θὰ εὐρίσκετο εἰς τὴν ἰδίαν ἐλεεινὴν κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν τὸ εἶχον περιεαγάγει αἱ μάχαι τῶν Σαράντα-Ἐκκλησιῶν καὶ τοῦ Λουλέ-Μπουργᾶς.

Εἰς τοιαύτας ἕμιως περιστάσει· ἡ διορατικότης εἶναι πολύτιμος καὶ οἱ Βούλγαροι αὐτὴν τὴν φοράν ἀντελήφθησαν ὅτι οἱ Τούρκοι τῆς Τσατάλτζας ἀμύνονται σοβαρῶς. Ἐκρίναν λοιπὸν φρόνιμον νὰ μὴ ἐπιμείνουν.

Μετὰ τὴν ἀποτυχόσαν ταύτην ἀπόπειραν, οἱ Βούλγαροι ἤρχισαν ἀποσύροντες τὸ μέγιστον μέρος τῶν δυνάμεων εἰς μίαν ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν Τουρκικῶν θέσεων, ποικίλλουσαν μεταξὺ 7 καὶ 8 χιλιομέτρων. ἤρχισαν ἐπίσης νὰ ἐκκενῶνουν τὴν πεδιάδα, ἐνῶ ταυτοχρόνως αἱ πυροβολαρχαὶ ἀποσυρόμεναι ἐκ ταύτης κατελάμβανον τὰ γύρω ὑψώματα.

Ἡ ἐκκένωσις ἐγένετο βραδέως κατὰ τὴν 6, 7 καὶ 8 Νοεμβρίου. Τὴν

ὀποχώρησιν ταύτην τῶν Βουλγάρων ἐπροστάτευσαν αἱ πυροβολαρχίαι βάλουσαι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὲ πῦρ ἔντονον καὶ αἱ ὠχυρωμένα ὀπισθοφυλακαί. Οἱ Τούρκοι ἐν τῇ μεταξὺ ἀσχολοῦνται εἰς ἀναγνώσεις ἐπεχείρησαν ὅμως καὶ τινὰς ἐπιθετικὰς κινήσεις, ὅπως ἐξακριβώσουν τὴν ὀποχώρησιν τῶν Βουλγάρων, εἰς τὴν ὀποῖαν ἠδυνάτουσαν νὰ πιστεύσουν. Ἐκ τῆς τοιαύτης ἐπιθετικῆς στάσεως τῶν Τούρκων προὐκλήθησαν μικροσυμπλοκαὶ τινες, ἐκ τῶν ὀποῖων μία, ἀρκετὰ σφοδρά, ἀρχίσασα πρὸ τοῦ φρουρίου Μαχμουδιᾶ ἐπεξετάθη μέχρι τοῦ σταθμοῦ τῆς Τσατάλτζας, ὅπου καὶ κατέπαυσε διὰ τῆς ἐρρωμένης ἀντιστάσεως τοῦ συντάγματος τοῦ πρίγκηπος τοῦ Βάττεμπεργ, ἡ ὀποία ἔθεσε τέρμα εἰς τὴν τρόπον τινὰ καταδιωκτικὴν ἐξοδὸν τῶν Τούρκων.

Τὴν 9ην Νοεμβρίου, ἰσχυρὰ δύναμις Τουρκικοῦ ἱππικοῦ, ἀσχολομένη εἰς ἀναγνώσεις προκαλεῖ διὰ τῆς ἐπιθετικῆς τῆς στάσεως τὴν εἰσβολὴν Βουλγαρικῶν τινῶν πυροβολαρχιῶν εἰς τὸ Ἔτζετίν. Κατὰ τὴν νύκτα ὅμως Τουρκικὸς στρατὸς ἐκ Κούρδων ἐπελαύνει κατὰ τοῦ χωρίου Ἔτζετίν, αἰχμαλωτίζει μέρος τῆς Βουλγαρικῆς φρουρᾶς καὶ ἐπανέρχεται δρομικῶς εἰς τὴν ἐν Τσατάλτζᾳ θέσιν τοῦ, συναποκομιζῶν καὶ περὶ τὰ 100 ὄπλα φυσίγγια ὡς λάφυρα. Τὸ τοιοῦτον εἶναι καὶ τὸ τελευταῖον ἀξιοσημειωτόν σημεῖον τοῦ πρὸ τῆς Τσατάλτζας ἀγώνος.

Οἱ Τούρκοι περισσότερον παντὸς ἄλλου ἐξεπλάγησαν διὰ τὴν αἰφνιδίαν κατάπαυσιν τῆς ἐπιθέσεως τῶν Βουλγάρων. Μετ' ὄλην ὅμως τὴν ἀνδρείαν τὴν ὀποῖαν ἐπέδειξε τὸ Τουρκικὸν πεζικὸν κατὰ τὰς συμπλοκάς τῆς 4ης καὶ 5ης Νοεμβρίου καὶ μετ' ὄλην τὴν εὐθυβολίαν τὴν κατὰ τὰς ἰδίας ἡμέρας ἐπιδειχθεῖσαν παρὰ τοῦ πυροβολικοῦ, ὁ Ναζήμ πασσᾶς δὲν ἠδύνατο ἀκόμη νὰ πιστεῖσῃ μετὰ πεποιθήσεως εἰς τὴν τελικὴν ἐπιτυχίαν τοῦ. Ὁ Ναζήμ πασσᾶς ἀνέμενε ἰσχυρὰν ἐφοδὸν κατὰ τοῦ βου σώματος ἐκ μέρους τῶν Βουλγάρων. Μὴ ἀρκούμενος λοιπὸν εἰς τὴν συγκέντρωσιν ἐφεδρικών στρατευμάτων πρὸς τὸ Γιας-Ἄϊρεν ἤρχισε τὴν ἐγκατάστασιν καὶ τὴν διοργάνωσιν δευτέρας καὶ τρίτης ἀμυντικῆς γραμμῆς ὀπισθεῖν τῆς Τσατάλτζας.

Οἱ Τούρκοι δὲν ἐδίστασαν νὰ χαρακτηρίσουν ὡς μεγάλην ἐπιτυχίαν τὴν ἀντίστασιν τὴν ὀποῖαν προέβαλον κατὰ τὴν 4ην καὶ 5ην Νοεμβρίου, ὅσονδήποτε παθητικὴ καὶ ἂν ὤπηρεξεν αὐτῇ. Οἱ Τούρκοι εἶχον ἀνακτῆσαι πλῆρες τὸ ἠθικὸν τιμὸν, τὸ τοιοῦτον δὲ δὲν ἠδυνήθησαν νάντι-

ληφθῶσιν οἱ Βούλγαροι ἀπεκδυθέντες εἰς τὰς γνωστάς κατὰ τῶν Τουρ-
κικῶν προμαχώνων ἐφόδους.

Ἐν Ὑσατάλτζα τὰ πρὸς διοργανῶσιν τῆς ἀμύνης μέτρα ἐξακολου-
θοῦν, ὅπως ἐξακολουθεῖ καὶ ἡ κατ' ἐκάστην εἰσρροή τῶν ἐξ Ἀσίας ἀ-
ποστελλομένων στρατευμάτων. Ὁ Ναζῖμι - πασσάς ἐπὶ τοῦ ὅλου Τουρ-
κικοῦ στρατοῦ προέβη εἰς αὐστηροτάτην ἐπιλογὴν. Τοῦς μὲν σωματι-
κῆς καὶ ἠθικῆς ἀνδρείου ἐκράτησε, τοῦς δὲ δευλοῦς, τοῦς ἀνικάνους
καὶ τοῦς καχεκτικοῦς ἀπέπεμψεν ἀνοικτιρμόνως. Ὡσαύτως ἡ γραμμὴ
τῆς Ὑσατάλτζας καὶ αἱ τελευταῖαι ἀμυντικαὶ γραμμαὶ ἐνισχύθησαν.

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι μετ' ὅλα τὰ τοιαῦτα μέτρα ὁ Τουρκικὸς
στρατὸς παρέμεινεν ἀπαίδευτος στρατιωτικῶς, ὅτι τὰ στελέχη κατὰ ποι-
ότητα ἔμειναν ὅπως ἦσαν, ὅτι τὸ πυροβολικὸν παρέμεινεν ἀρὴνητι-
κῶς ἀνεπαρκές, καὶ δὲν ἐφοδιάσθη ἀρκούντως διὰ πυρομαχικῶν καὶ
ἔπιτων ὅπως ὠικτύως εἶναι ἀληθὲς ὅτι καὶ ἡ ὑγειονομικὴ ὑπηρεσία καὶ
ἡ ὑπηρεσία τῆς ἐφοδιοπομπῆς παρέμειναν ἀτελεῖς ὥστε νὰ μὴ δύναν-
ται νὰ ἀκολουθήσωσι πᾶσαν ἐπιθετικὴν κίνησιν τοῦ Τουρκικοῦ στρα-
τοῦ. Ἐν τούτοις ὅμως ἐκ τούτων δὲν ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ συμπεράνη ὅτι
ἡ ἀμυνα τῶν Τούρκων ἐν Ὑσατάλτζα ἢ εἶναι χαλαρὰ εἰς ἐνδεχομέ-
νην ἐπίθεσιν τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ. Ὁ Τουρκικὸς στρατὸς ὁ ἀμι-
νόνητος ἐν Ὑσατάλτζα δὲν εἶναι πλέον ὁ Τουρκικὸς στρατὸς τῶν Σα-
ράντα - Βακλυσίων καὶ τοῦ Λουλέ Μπουρχάζ.

Πρέπει ὅμως νὰ προσθήσωμεν, διὰ νὰ ἔχη ὁ ἐκτιμητὴς ὅλας τὰς
βάσεις εἰς τὰς χεῖρας του, ὅτι καὶ ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς ἀνεδιόργα-
νώθη καὶ συνεπλήρωσε τὰ κενὰ του διὰ τῆς ἀφίξεως τῶν κληρωτῶν τῶν
κλάσεων 1912 καὶ 1913. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου ἡ 7η μεραρχία (12000
περίπου ἄνδρες) ἐπιβραβεύεται ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐπὶ Ἑλληνοκῶν ἐλοίων
μετεφέρθη καὶ ἀποβιβάσθη εἰς Λεδακίτζε. Ἐπιλογίζεσθαι ὅτι ἡ μεραρ-
χία αὕτη ἢ εὐχάστῃ πρὸς τῆς Ὑσατάλτζας πρὶν ἀκόμη ἐκπνεύσῃ ὁ Νο-
έμβριος.

Ἐκτὸς τούτου ἡ ἐπικράτησις τῆς σιδηροδρομικῆς συγκοινωνίας Δι-
δομοτείχου - Θεσσαλονίκης ἐπιτρέπαι μετ' ἄλλην τὴν ἀμυνα τῆς Ἀδρια-
νουπόλεως τὴν ἀπ' εὐθείας ἐκ Σόφιας διὰ Κομμανόβου μεταφορὰν πο-
λεμφοδίων καὶ πυρομαχικῶν. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι τὰ πυρομαχικὰ ταῦτα
διὰ νὰ μεταφερθοῦν εἰς Ὑσατάλτζαν πρέπει νὰ κάμουν ἐλόκληρον
γύρον, ἀλλ' ἐν τούτοις εἶναι ἡ προτιμοτέρα ὁδός.

Ἄλλὰ καὶ οἱ Σέρβοι καὶ οἱ Ἕλληνες ἔχουσι πλέον ἐλευθέρως τὰς χεῖρας. Τὸ ἔργον τῶν ἐν Μακεδονίᾳ ἔχει λήξει αὐτίως. Ἡ Ἑλλάς, ἢ κυρίαρχος τῆς θαλάσσης ἀνήκει πλέον εἰς τοὺς συμμάχους. Τοῦτο εἶναι μέγα πλεονέκτημα διὰ τὴν Βαλκανικὴν συμμαχίαν.

Ἡ ΑΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Ἡ Ἀδριανούπολις, ὅπως ἐλέχθη ἤδη, κείται ἐπὶ τῆς συμβολῆς τοῦ Ἐβρου μετὰ τοῦ ποταμοῦ Τούντζα ἀριστερὰ καὶ τοῦ Ἄρδα δεξιὰ.

Ὁ Βλοὺμ-πασσᾶς, ἀπὸ τοῦ Ρωσσο-Τουρκικοῦ πολέμου ἤδη εἶχε περιζῶσει τὴν πόλιν αὐτήν διὰ ζώνης μικρῶν φρουρίων. Τὰ μὲν ταῦτα μικρὰ φρούρια στέφουν τὰ δεσπόζοντα ἀμέσως τῆς πόλεως δυτικῶς καὶ ἀνατολικῶς ὑψώματα, καὶ διέρχονται ὀλίγον τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν κατὰ μῆκος, ἀλλὰ δὲν ἀποτελοῦν βεβαίως τὸ οὐτωςδύστηρον τμήμα τοῦ φρουρίου τῆς πόλεως.

«Περιστοιχιζομένη εἰς ἑκτασιν ἢ ἢ ἡ ἑκατομμύριον, ὑπὸ μετρίου ὕψους ὑψωμάτων ἢ Ἀδριανούπολις, ἐκιδέται δὲ ἐπισκεφθεὶς αὐτήν Μεσομυ—παρουσιάζει ἀρκετὰ ὀχυρὰν θέσιν, τῆς ὁποίας ἢ ἀμύνη διευκολύνεται τὰ μέγιστα ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἢ πρὸ αὐτῆς ἑκτασις στερεῖται ἐντελῶς δασῶν, ὑψωμάτων, τειχῶν καὶ δένδρων ἀκόμη καὶ δὴ εἰς ἀπόστασιν τὴν ὁποίαν δὲν δύναται νὰ περιλάβῃ τὸ βλέμμα.

»Κατὰ τὸ 1911 ἐγένοντο προστάλλειαι πρὸς ἀνακαίνισιν τοῦ ἀμύνη-τικοῦ συστήματος τῆς πόλεως.

»Μικρὸς σιδηρόδρομος μὲ στενὴν γραμμὴν θέσει εἰς σημερινῶν τὰ διάφορα φρούρια. Αἱ μεγάλης ὀγκῆς πυροβολαρχίαι εἶναι πολλά καὶ ἄριστα ἐφοδισμέναι. Πλὴν τῶν τοιμῶν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἢ ἐπίθεσις γίνε-ται πιθανώτερα, ἔχον ἑγκατασταθῆ πυροβολαρχίαι μεγάλης ὀγκῆς καὶ εἰς τρόπον ὅστε νὰ εἶναι ἀόραται, εἰς τὸν ἔχθρον. Αἱ πυροβολαρχίαι αὗται ἀντεκατέστησαν εἰς τοὺς τοιμῶν τοῦτοις τὰς παλαιὰς τακτά-τας, λίαν εὐδιακρίτους εἰς τὸν ἔχθρον.

» Ἐκτὸς τούτου πυκνότατα συρματοπλέγματα παρέχουν τὴν προστασίαν των εἰς ἕλα τὰ ὀχυρώματα ταῦτα. τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ καταστῶσιν κυριολεκτικῶς δυσάλωτα, ἐὰν ὀπισθεν τῶν συρματοπλεγμάτων καὶ ἐντὸς τάφρων καὶ ὀρυγμάτων πεζικὸν ἄξιον λόγου διὰ τοῦ πυρὸς τοῦ ἐμποδίσῃ τὴν καταστροφὴν τῶν συρματοπλεγμάτων.

» Ἐὐλοῦσθε τοὺς προβολεῖς τοῦ τελειοτάτου συστήματος καὶ ἰσχυροτάτης ἐντάσεως δύνανται διὰ τῶν λάμψεων των νὰ ἐξερευνηθῶσιν ἀνὰ πάντα στιγμὴν τὸ ἔδαφος τῆς πιθανῆς προβολῆς.

» Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ ὀχύρωσις τῆς Ἀδριανουπόλεως εἰς τινὰ τμήματα αὐτῆς παρουσιάζει ἀνέφικτον τελειότητα. Ἐἰς ἄλλα δὲ μὲν τμήματα τῆς ὀχύρωσεως ταύτης παρουσιάζονται κλειτταὶ ὄσαι ἐλλείψεις καὶ ἐλαττώματα.

Δὲν ὑπάρχουν, εἰμπορεῖ νὰ εἴπη κανεὶς, τάφροι εἰδικαὶ μὲ escarpe καὶ contrescarpe διὰ νὰ προστατεύουν τὰ φρούρια ἀπὸ πεζικόν. Παράπλευρως τῶν νέων τηλεβολοστασιῶν εὐρίσκονται ἡρεισιμμένα ἀξιολογώτατα ἀρχαῖα φρούρια. Ἐἰς δὲ τὰ νεώτερα καὶ σπουδαιότερα ὀχυρώματα τὰ μετῶν, τὰ προσωρισμένα νὰ ἀντέχουν καὶ εἰς τὰ μεγαλείτερα βλήματα, ἔχουν κατασκευασθῆ μὲ τοιαύτην παιδαριώδη οικονομίαν τὴν ὀποῖαν δευτερευόντως δὲν ἐκέρδιεν ὁ προῖπολογισμὸς τῆς αὐτοκρατορίας ὥστε ὁ βλέπων ταῦτα νὰ αἰσθάνεται ἐνδομύχως ἀγανάκτησιν, ἀντὶ οἴκτου, κατὰ τῶν ἡττηθέντων.

Δύο ἐκ τῶν νέων τούτων φρουρίων, τὸ Σεϊτάν Τεπέ καὶ τὸ Καζάλ - Τεπέ κελταὶ μετὰ τὸ Ἔβρον καὶ τὸ Τουντζα, φράσσονται πρὸς τὸ Μουσταφά - πασσά ὁδοῦ. Τρίτον φρούριον, τὸ Παπαττεπέ ὀλιγώτερον ἰσχυρὸν τῶν προηγουμένων, κείται μετὰ τῶν ποταμῶν Ἄρδα καὶ Μαρτζα νοτιοδυτικῶς τῆς πόλεως, ἐφωδιασμένον μὲ ἀμυντικὸν σύστημα ἰδιαζούσης σημασίας. Ἐἰς τὴν ἐκείνου ταύτην ἔχουν ὀρυχθῆ σειρὰ τάφρων καὶ ἄλλων προμαχώνων, αἱ ὁποῖαι κλείουν τὴν κορυφὴν ἀπὸ τοῦ ὀψηλοτέρου σημείου τοῦ Παπαττεπέ μέχρι τῶν ἄκρων τοῦ Μαρτζα, εἰς τὸ ὄψομετρον 125.

Νοτιώτερον εὐρίσκεται ἄλλο φρούριον τὸ Καρεαλ - τελέ, τὸ ὁποῖον μετὰ τοῦ Παπαττεπέ κλείει τὴν διαβαστὴν διὰ τῆς δημοσίας ὁδοῦ ἢ τῆς ἐκκτέρωθεν τοῦ Ἄρδα ἐκτάσεως.

Τὸ Βουλγαρικὸν ἐπιτελεῖον ὑπελόγησεν ὅτι ἡ Ἀδριανούπολις ἢ παρέλασσε πρὸς ἀμυναν περὶ τὰ 2000 πολιτοκρατικὰ πυροβόλα, ἐκ τῶν ὁποίων

τήν προστα-
νά καταστή-
σπλεγμάτων
του πυρός

στάτης εντά-
σαν στιγμήν

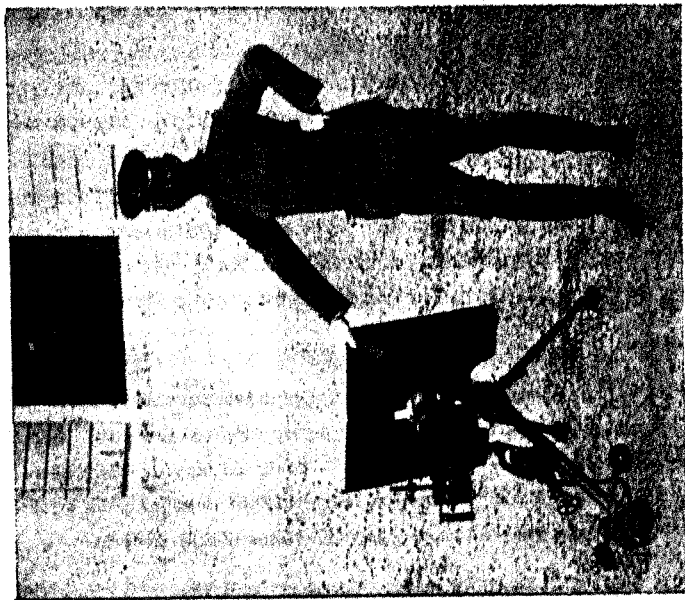
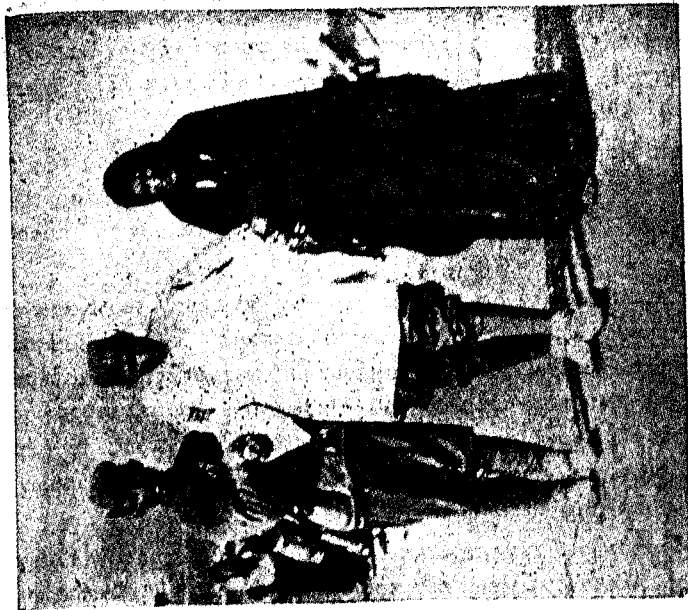
τινα τμή-
ως τμήματα
φεις και έ-

ιέ escarpe
ικόν. Παρα-
α αξιολογώ-
όχυρώματα
ερα βλήμα-
τήν έποί-
ας ώστε ο
ύκτου, κατά

τό Καζάλ -
τα τας προς
πέ ελιγώτε-
ν "Αρδα και
ικόν σύστη-
υχή σειράι
ρήν από του
Μαράς, εις τό

ί, τό όποιον
όδου ή της

πολις ή ά πα-
των έποίων

ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΤΡΑΥΜΑΤΙΑ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΙ ΜΕΤΑΦΕΡΟ-
ΜΕΝΟΙ ΕΙΣ ΠΟΔΓΟΡΙΤΣΑΝ

Ο ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΔΑΝΙΛΟΣ ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΟΥ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΩΤΙ-
ΤΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ ΔΕΙΚΝΥΟΝ ΜΥΘΡΑΛΛΙΟΒΟΛΟΝ
ΤΟΥΡΚΙΚΟΝ ΛΑΦΥΡΟΝ.

πολλά μεγάλης ὀκτῆς ἢ ἀπορήχοντο ἐκ τῶν φρουρίων τῶν Δαρδανελίων καὶ ἕτερα 300 πεδινά. Ἐπίσης ἢ ἠδύνατο κάλλιστα νὰ χρησιμοποιήσῃ διὰ τὴν ἄμυναν καὶ 40 πυροβολεῖα.

Οἱ Τούρκοι ἐπιφεληθέντες τῆς περιόδου τῆς ἐκκρεμότητος τῶν πολιτικῶν γεγονότων συνεπλήρωσαν τὰς ἐλλείψεις τῆς πρώτης ἀμυντικῆς γραμμῆς, σκάψαντες τάφρους διὰ τὸ πεζικόν, ὀρύγματα διὰ τὸ πυροβολικόν καὶ ἄλλα ἀμυντικὰ ἔργα.

Ἦρέπει νὰ προσθέσωμεν ὅτι τὸ νοτιοδυτικῶς καὶ πέραν τοῦ Καραγάτς ἔδαφος εὐρισκόμενον εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ποταμοῦ Ἐδρου, διασπείρεται ὑπὸ τελμάτων καὶ εἶναι κεκαλυμμένον ὑπὸ πυκνοτάτης βλαστήσεως Λί θροχαὶ αἱ συνήθεις περὶ τὰ μέσα τοῦ Ὀκτωβρίου ἢ μεταμορφώσουν τὸ ἔδαφος τοῦτο εἰς ἀχανῆ ἐλώδη ἔκτασιν, ὥστε ἡ φύτις πρὸς τὸ μέρος τοῦτο τῆς Ἀδριανουπόλεως δημιουργεῖ πρὸς ὄφελος τῶν Τούρκων ἀμυντικὸν μέσον πρώτης τάξεως.

Διὰ νὰ τερματίσωμεν τὴν περιληπτικὴν ταύτην περιγραφὴν τῆς καταστάσεως τῆς Ἀδριανουπόλεως δὲν κρίνομεν ἄσκοπον νὰ ἀναφέρωμεν ὅτι ἡ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Σουκρῆ-Πασσά φρουρὰ τῆς πόλεως ἀποτελεῖται καθ' ἣν στιγμὴν ἀρχεται ἡ πολιορκία ἐκ δύο μεραρχιῶν νιζάμηδων, τοῦ 4ου συντάγματος καὶ 3 μεραρχιῶν ρεδίφηδων ἐντοπίων ἦτοι ἐν συνόλῳ ἐκ 50,000 ἀνδρῶν ὡς ἔγγιστα. (*)

Εἶναι προφανές ὅτι ἐπὶ τοῦ νοτιοανατολικοῦ μετώπου τῆς ἀμύνης ἡ ἐπίθεσις ἠδύνατο νὰ ὑπερισχύσῃ, ἐὰν ἠδύνατο νὰ διαθέσῃ ἰσχυρὰ πυροβόλα πολιορκίας.

Ἀλλὰ πῶς νὰ μεταφερθῶσι τὰ πυροβόλα ταῦτα; Ἡ μεταφορὰ πυροβόλων πολιορκίας, ἔ ἀνεροδιατιμὸς τῶν ἀξηγράφων τούτων τεράτων, οἷα εἶναι τὰ κολοσσαία ταῦτα τηλεβόλα, ἀπαιτοῦσι εἰδικὰ μέσα μεταφορᾶς καὶ μόνον τὰ παρακείμενα μέρη, διασχισθέντα ὑπὸ σιδηροδρομικῆς γραμμῆς.

(*) Ἀκριβῶς: Ἡ 10η μεραρχία νιζάμηδων περιλαμβάνουσα τὸ 4ον σύνταγμα—11η μεραρχία νιζάμηδων, πλὴν τοῦ 3iou συντάγματος ἀποσταλέντος εἰς Κιρτζελή καὶ 8οο ταγμάτων ρεδίφηδων τῆς Πρόθεσης—Τρεῖς μεραρχίας ρεδίφηδων Ἀδριανουπόλεως, Ἐσκιπαμπά καὶ Γιουμουλτζίνας—11,000 πυροβολητῶν φρουρῶν 3 ἑλαί ἱππικῶν—2 σύνταγματα ἔθνοφρουρῶν. Ἐν ὅλῳ 56800 ἀνδρας.

Δαρδανελ-
Χρησιμο-

ς των πο-
άμυντικῆς
ο πυροβο-

Καραγάτς
διασπεί-
λαστήσεως
μορφώσουν
τό μέρος
οὐρχων ἀ-

ὴν τῆς κα-
ναφέρωμεν
ως ἀποτε-
ὴν νιζάμη-
ῶν ἦτοι ἐν

ἀμύνης ἢ
χυρὰ πυρο-

πορὰ πυρο-
ράτων, ὅλα
μεταφορᾶς
μικρῆς γραμ-

σύνταγμα -
εις Κιρτζα-
αδιφθῶν Ἄ-
ῶν φρουρίου
ας.

μῆς, ἐπιτρέπουν τὴν πρόσφορον ἀνάπτυξιν πολιορκητικοῦ προσωπικοῦ, τὴν τοποθέτησιν ἐπὶ τοῦ κατάλληλου τόπου καὶ τὸν εὐκόλον ἀναφοδια-
σμὸν τῶν μεγάλων καὶ μικρῶν τηλεβόλων, τῶν οὐδοβόλων, τῶν ἐκτο-
ξευόντων καὶ ἑλάττην τύπος ὀλοκλήρους πυρομαχικῶν. Ὅλα τὰ ἐ-
δάφη δὲν εἶναι κατάλληλα διὰ τοιαῦτα βάρη ἢ πρὸς τὴν Ἀδριανούπο-
λιν ἀλολο Μουτς τὸ ρεῦμα τοῦ Μαρτίου κοιλῆς εἶναι κατάλληλος.

Ἦναι εὐνόητον λοιπὸν διαεὶ τὸ Βουλγαρικὸν ἐπιτελεῖον, ἔχον ὑπ'
ὄψιν τοῦ ὅλα τὰ ἀνωτέρω, ἐξέλεξεν ἐκ τῶν προτέρων ὡς μέγιστον ἐπι-
θέσεως τουτέστιν ὡς τοιμέα πρὸς συγκέντρωσιν σχεδὸν ὀλοκλήρου τοῦ
στρατεύματος, τὸ τμήμα τοῦ μεγίστου τὸ περιλαμβανόμενον μεταξὺ τῶν
ποταμῶν Ἰνδρον (Μαρτίσα) καὶ Τσοῦτζα, ἀν καὶ τὸ τμήμα τοῦτο ὡς ἐκ
τῆς ἰσχυρᾶς ἀχυρῶσεως τοῦ ἐπιελε νὰ παρουσιάσῃ μεγίστην ἀντίστασιν.
Ἦν πάσῃ περιπτώσει ὁ στρατηγὸς Ἰβάνωφ πιστεύει ὅτι ἢ κατὰ τοῦ
μεγίστου ἐπιπλεῖς θύναται νὰ παρουσιάσῃ εὐχάριστα ἀποτελέσματα, ἐὰν
ἐκ τοῦ Παπῆς-τεπέ, κορυφῆς εὐαλότου ἴσως, πυροβολαρχαί τινες Βουλ-
γαρικαὶ βάλῳσιν κατὰ τῶν πλευρῶν τοῦ φρουρίου Κασάλτεπε.

Λιγότερον δὲ ὑπ' ὄψιν εἶναι καὶ τὸ Παπῆς-τεπέ βοηθούμενον ὑπὸ
τοῦ Κασάλ-τεπέ, φρουρίου ἀπομεμονομένου καὶ κειμένου μεταξὺ τῶν
ποταμῶν Ἄρδα καὶ Ἀκρίτζα, ἢ θύναται μετ' ἀποτελεσματικότητος νὰ
συντελέσῃ εἰς τὴν πρόδον τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ,
δὲν ἢ φανῆ παραδόξον τὸ γεγονός ὅτι τὸ Βουλγαρικὸν στραταρχεῖον
εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν πολιορκητικῶν ἐνεργειῶν ἔεινε τὰς προ-
σταθείας του, ὅπως ἄλλοτῃ ἐκ δύο ταῦτα σημεία, ἐπὶ τῶν ὁποίων πλει-
στας εἶναι ἑπίδες ἐτηρέζοντο. Δύο κυριευομένων τῶν δύο ἀνωτέρων
σημείων οἱ Βούλγαροι εὐκόλως ἢ θύναται νὰ μετατοπίσωσι τὰς ἐξυπο-
πραξίας εἰς τὸν κύριον τοιμέα.

Ὅλη ἢ ἱστορία τῆς πολιορκίας τῆς Ἀδριανουπόλεως θύναται νὰ
περιληφθῇ εἰς τὰς κατωτέρω ὁλίγας γραμμάς.

Βεβαίως, ὁ Σουκρή-παττᾶ εἶδωκε κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πολιορκ-
ίας τῆς Ἀδριανουπόλεως δείγματα εὐχόλου ἐμπειρίας καὶ γενναιότητος.
Ὡστόσο, τὰ πολιορκούμενα Τουρκικὰ στρατεύματα ἀνεδείχθησαν ἡρω-
ικὰ εἰς ἐφόδους καὶ κρατερὰ εἰς ἀμυναί. Ἀλλὰ δὲν ἔπεται ἐκ τούτου
ὅτι ἀπολειπτικῶς καὶ μόνον εἰς τὴν δεξιότητα τοῦ Σουκρή-παττᾶ καὶ
εἰς τὴν γενναίότητα τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ ὀφείλεται τὸ μακροχρόνιον
τῆς πολιορκίας τῆς πόλεως ταύτης. Τοῦτο ὀφείλεται ἐξ ἴσου εἰς τὴν ἀ-

νεπάρκειαν τῶν πολιορκητικῶν μέσων τὰ ὅποια ἔβλεπτο εἰς ἐνέργειαν οἱ Βούλγαροι κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς πολιορκίας. Οἱ Βούλγαροι ἤρχισαν ἀναπτύσσοντες δραστηριότητα καὶ υποβαλλόμενοι εἰς τὰς ἀναγκαίας θυσίας ἀμέσως μετὰ τὴν ἄρσιν τῆς προσορινίης ἀνακωχῆς καὶ τὴν ἐπανάληψιν τῶν ἐχθροπραξιῶν.

Διαρκούσης τῆς ἀνακωχῆς οἱ Βούλγαροι ἐλάχιστον πυροβολικὸν εἶχον παρατάξει πρὸ τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ δὴ περὶ τὰ 30 βυδοβόλα πεδινὰ τῶν 12 ἐκ. περὶ τὰ 10 πυροβόλα ὄραχ' ἑκά τῶν 15 ἐκ. καὶ ἰσάριμμα πυροβόλα μακρὰ ἴσης πρὸς τὰ ἀνωτέρω ὄραχ' ἑκά. Σημειωτέον διὰ τὰ πυροβόλα ταῦτα διέφερον τόσον κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τῆς κατασκευῆς ὅσον καὶ κατὰ τὸ σύστημα. Ἐκτός τούτων οἱ Βούλγαροι εἶχον παρατάξει καὶ 5-7 πυροβολαρχίας τοποθετημένας ἐπὶ κλιμάκων δι' εἰδικῶν ὀθράκων τεθωρακισμένων. (Ὅλα αὐτὰ εἶναι ὀλίγα διὰ τοιαύτην ἐπιχείρησιν, ἂν ὄχι κατ' ἀριθμὸν, κατὰ δύναμιν ὅμως θεβαίως.

Περιεγράψαμεν ἤδη εἰς τὰς γενικὰς αὐτῶν γραμμὰς τὸν τρόπον κατ' ὃν ἐγένετο κύκλωσις τῆς πόλεως. Διαδοχικῶς καὶ μικρὸν κατὰ μικρὸν, ἰδίως πρὸς ἀνατολὰς, ὁ ἀριθμὸς τῶν Βουλγαρικῶν μεραρχιῶν ὄλοεν ἠῶξανεν. Ἀργότερον δέ, ὅτε πλέον δόλοκληρος ὁ ἐν Μακεδονίᾳ Τουρκικὸς στρατὸς εἶχε τελεῖ ἔκτος μάχης, τὸ πλεῖστον τοῦ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Στεφάνοβιτς Σερβικοῦ στρατοῦ ἤλθε καὶ ἀντεκατέστησε πρὸ τῆς Ἀδριανουπόλεως τὰς Βουλγαρικὰς μεραρχίας, καὶ ὅποια καθυβώθησαν πρὸς τὴν Γαστάλτζαν, ὅπως μετὰ τῶν τοῦ τελικοῦ κατ' αὐτῆς ἀγώνος. Μέχρι τῆς συνάψεως τῆς ἀνακωχῆς τῆς 20ης Νοεμβρίου ἡ πολιορκία τῆς Ἀδριανουπόλεως ἐγένετο ὑπὸ τῆς 8ης καὶ 11ης Βουλγαρικῆς μεραρχίας καὶ ὑπὸ τῆς 5ης καὶ ὑπὸ μιᾶς μεραρχίας Σερβικοῦ ἐφεδρικοῦ στρατοῦ (μεραρχίαι τοῦ Τιμέα καὶ τοῦ Δονάβεως).

Πρὸ τοῦ κυρίως μετώπου τῆς ἐπιθέσεως τὴν 9ην Βουλγαρικὴν μεραρχίαν ἀντεκατέστησεν ἡ 5η Σερβική. Ἡ τελικὴ ἐπίθεσις κατὰ τοῦ μεταξὺ Ἄρδα καὶ Μαρτζα; καί μιν τοῦ Προφίτου τοῦ Παπατιπέ ἔχει ἀνατεθῆ εἰς τὴν ἐφεδρικήν Σερβικὴν μεραρχίαν. Νοτιώτερον, ἡ ἐπίθεσις κατὰ τοῦ Καρτάλ-τεπέ μεταξὺ Ἄρδα καὶ Μαρτζα ἔχει ἀνατεθῆ εἰς τὴν 8ην Βουλγαρικὴν μεραρχίαν (στρατηγὸς Κίρκωφ) ἡ ὅποια κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς πολιορκίας κατεῖχε εἰς τὸν τομέα τῆς ἑδαφὸς καταληφθῆν ὑπὸ τῆς 5ης Σερβικῆς μεραρχίας. Τέλος ἡ πολιορκία τοῦ ἀνατολικῶν τμήματος μεταξὺ δηλαδὴ Τούντζα καὶ Μαρτζα, ἔχει ἀνατεθῆ εἰς τὴν 11ην Βουλ-

γαρικὴν μεραρχίαν, τῆς ὁποίας ὁ στρατηγὸς Βέλτσερ ἔχει ἐγκαταστήσει τὸ στρατηγεῖον εἰς τὸ Γκέμππελερ. Ἡ 11η μεραρχία ὡς γνωστὸν εἶναι ἢ ἀντικαταστήσασα τὴν 3ην μεραρχίαν πρὸς τὸ τμήμα τοῦτο.

Μέχρι τῆς συγγιῆς κατ' ἴναι αἱ πολιορκουσαι τὸ δυτικὸν τμήμα τῆς πόλεως δυνάμεις ἠνθώθησαν πρὸς νότον μὲ τὰς πολιορκουσας τὸ ἀνατολικόν, μία ταξιαρχία ἱππικοῦ τῆς 3ας στρατιάς ὑπὸ τὸν Τάνερ ἠσχολεῖτο εἰς τὸ νὰ παρεμποδίσῃ πάντα ἐπικοινωνίαν τῶν πολιορκουμένων μετὰ τῶν ἐν Κοινσταντινουπόλει.

Ἡ 8η μεραρχία ἀποτελεῖται ἀπὸ 6 συντάγματα καὶ 9 πυροβολαρχίας, ἡ 11η ἀπὸ 6 συντάγματα καὶ 6 πυροβολαρχίας. Αἱ Σερβικαὶ μεραρχίαι ἀπ' ἑτέρου ἀποτελοῦνται ἀπὸ 3 συντάγματα ἐκ 4 ταγματῶν ἑκαστὸν καὶ 5 πυροβολαρχίας. Ἰσχυρὸς τούτων ὁ στρατὸς τῆς πολιορκίας ἠρθῆμεν καὶ μικτὴν ταξιαρχίαν ἱππικοῦ περιλαμβάνουσαν τὸ Βουλγαρικὸν ἱππικὸν σύνταγμα τῆς Βασιλικῆς φρουρᾶς καὶ τὸ 3ον Σερβικὸν ἱππικὸν σύνταγμα.

(1) ὀλίκοις ἔμοις ἀριθμοῖς τοῦ πολιορκουμένου Βουλγαρικοῦ καὶ Σερβικοῦ στρατοῦ ποσὲ δὲν ἔφθικε τὰς 150,000 στρατιωτῶν - ἀλλὰ τὶ στρατιωτῶν!!

«(1) μεταβαλίνων πρὸς πολιορκίαν τῆς Ἀδριανουπόλεως στρατός, γράφει ὁ Κορ Δὲ Σεγκουνζάκ, δὲν ἦτο τίποτε ἄλλο εἰμὴ ἕνα σύμφυρμα ἀνδρῶν πάσης ἡλικίας καὶ μορφῆς. Πολλοὶ ὀλίγοι ἦταν ἐλεῖνοι οἱ ὁποιοὶ ἔφερον στρατιωτικὴν ἐνδυμασίαν. Οἱ λοιποὶ ἔφερον τὰς ἐθνικὰς ἑσων ἐνδυμασίας ἤτοι τὸ γνωστὸν εἰς ἡμᾶς ρατογέλεκο ἀπὸ ἕμοιον ὕφασμα πλάτῃ παντελῶν τοῦ ὁποίου αἱ περινημίδες περιεβάλλοντο ὑπὸ χονδρῶν λωρίδων τοῦ ἰδιοῦ ὑφάσματος καὶ τὰ γνωστὰ γουρουνόστρουχα.

Μερικοὶ ἔχουν κοντὰ ἐπανιφόρια ἀπὸ δέρμα προβάτου ἢ ἄλλου ζώου, ἄλλοι μακρὰ κουρνούρια μάλλινα. Ἰέροντες ὑπερβάντες τὸ ἔθλον ἔτος συμφύρονται μὲ νεανίσκους μόλις δεκαοκταετείς. Δὲν εἶναι ἕμοις μόνον ἢ ἐνδυμασία ἢ ὁποία παρουσιάζει καταπληκτικὴν ποικιλίαν. Μέτα εἰς αὐτὸ τὸ μωτακὸν τῶν μορφῶν καὶ τῶν ἐνδυμασιῶν ἠδύνατο νὰ συναντήσῃ κανὲν παντὸς εἶδους καπέλλο ἀπὸ τοῦ θαυσίμου ἐξ ἑρυθροῦ ἢ πρασίνου ἀστραχῶν μέχρι τῆς περιέρου μαλλίνης κοικούλας τῆς ὁποίας τὰ λουρὶὰ διατραυρούμενα περὶ τὸ στήθος προτῶνοντι ἐπὶ τῶν γούτων. (Οἱ) ἕμοις αὐτοὶ φέρουν κρεμαζμένον εἰς τοὺς ὤμους τὸν μὲ κῆποιαν ὑπερηφάνειαν τὸ ἔπλον των, ἔπλον Μάουζερ

μὲν μὲ θραχεῖαν ξυρολόγγην οἱ ἔφεδροι τῶν πρώτων κλάσεων, ὄπλου Μπερτᾶν δὲ μετὰ μακρᾶς λόγχης οἱ ἔφεδροι τῶν τελευταίων κλάσεων.

Ἄλλ' ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἐκπλήττει εἶναι τὸ παράστημα τὸ ὅποιον παρουσιάζουν οἱ ἵπποι. Ἀνεύασιμένοι ὑψηλὰ εἰς τοὺς ὑπερηγάνους ἵππους τῶν οἱ ἵπποι, χωρὶς γὰρ ἔχουν ἀνάγκην οὔτε σέλλας οὔτε ἀναβατήρων, οὔτε χαλινῶν, βαδίζουσιν κατὰ τετράδας οὔτω μὲ κρεμαζμένους στοὺς πόδας. Καὶ ὅπισθεν τοῦ ἵππικοῦ ἀκολουθεῖ τὸ θαιμάσιον θέαμα τῆς ἀτελειώτου γραμμῆς τῶν μεταγωγικῶν ἀμαξῶν τῶν συρομένων ὑπὸ ἰσοῦν, ρουβάλων, ἵππων. Ἐὰ μεταγωγικὰ ταῦτα κάρρα ἀποτελοῦν ἀτελειώτον γραμμὴν τῆς ὁποίας τὸ τελευταῖον ἄκρον μάλιστα διακρίνεται κινούμενον εἰς τὴν βάλαν τῆς πεδιᾶδος, τὴν ἡτυλίαν τῆς ὁποίας ἀντικαθίστα ὁ βορῶδης καὶ ἐκκωφαντικὸς κρότος τῶν κινουμένων τροχῶν. Ἐὰ μεταγωγικὰ τσερώνται ἀρχικῶν ἀκολουθοῦν τοὺς ὁδηγοὺς τῶν ἰσοῦν, οἱ ὁποῖοι ὅταν κοραπλοῦν σταματοῦν πρὸς ἀνάπαυσιν εἰς ἓνα ἄκρον τῆς ὁδοῦ...

Αἱ μάχαι τῆς 11ης Νοεμβρίου ἀφίνουσιν εἰς χεῖρας τῶν Βουλγάρων θέσαις τινὰς προκεχωρημένας ἀπέναντι τῶν φρουρῶν Καρταλτεπέ καὶ Παπαττεπέ.

Ἦμπορεῖ γὰρ εἶπη κανεῖς, ἕμως ὅτι ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης σχεδὸν κατ' ἐκάστην ἐπὶ διαφόρων σημείων τῆς περιμέτρου τῆς λαμβάνουσι χώραν συγκρούσεις μεταξύ πολιορκουμένων καὶ πολιορκουμένων, οἱ ὁποῖοι θὰ διαμφισβητοῦσι τὸ ἔδαφος σπιθαμῶν πρὸς σπιθαμῶν. Ὅσοι οἱ πολιορκούμενοι θὰ καταστήσῃσι τὴν πολιορκίαν ἕτον δύνανται μακροχρόνιον, μέχρι ὅτου πολλαπλασιάζοντες τὰς προσπάθειάς τινος ἐκδιώξουσιν τὸν ἐχθρόν.

Τὴν 16 Ὀκτωβρίου ἡ φρουρὰ τῆς πόλεως ἐπιχειρεῖ ὁμηρικὴν ἔφοδον νοτιοδυτικῶς τῆς πόλεως ἕως ἀναλόφῃ τὴν προέλασιν τῶν Βουλγαρικῶν δυνάμεων καὶ μετακίση τὴν καρ' αὐτῶν κατὰληψιν σημείων τινῶν ὄχυρῶν. Ἡ κατὰληψις τῶν σημείων τούτων ὑπὸ τῶν Βουλγάρων θὰ ἐπέφερε κλονισμὸν σημαντικὸν εἰς τὴν ἀμυναὴν τῶν Τούρκων. Μία ἐπιτυχὴς κίνησις 10 Τουρκικῶν συνταγματῶν προέκινούντων ἐκατέρωθεν τῶν δύο ὄχλων τοῦ ἴσου μετακίνηται ὑπὸ τῶν Βουλγαρικῶν ἀεροπλάνων. Ἡ μάχη συγκροτεῖται κατ' ἀρχὰς ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχλης τοῦ ἴσου, νοτίως τοῦ Γιουρούς, περὶ τὴν μεσημβρίαν ἕμως μεταφέρεται ἡ μάχη ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχλης τοῦ ἴσου περικυβερτικῶς τοῦ Καζάλτεπε καὶ τοῦ Σαϊτάντεπε καὶ ἐπὶ μετώπου 30 ὡς ἔγρηστα χιλιομέτρων. Ἐὰ

πυροβολεία τῶν φρουρῶν τῆς πόλεως βάλλοντα διαρκῶς σπουδαίως ἐνίσχυσαν τὰ Τουρκικὰ στρατεύματα εἰς τὴν ἐπιβίωσίν των. Ἐὸ διαμφισβητούμενον ἔδαφος παρέμεινε εἰς τοὺς Βουλγάρους, οἱ ὅποιοι ὅμως σημειωτέον τὸ ἐπλήρωσαν ἀκριβῶς διὰ τοῦ αἵματος 2000 φονευμένων καὶ τραυματισμένων. Οἱ Βούλγαροι ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰ χαρακώματα καὶ τὰ ὀρύγματα, τὰ ὅποια εἶχον ἀρχίσει νὰ κατασκευάζουν ἀπὸ τῆς 10 Ὀκτωβρίου ἤδη.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν καὶ περὶ τὴν ἰδίαν σχεδὸν ὄρον ἐτέρα ἐφοδος νοτιοανατολικῶς τῆς πόλεως ἀπετύγχανεν ὡσαύτως.

Τὴν 21ην Ὀκτωβρίου οἱ πολιορκούμενοι ἀποπειρῶνται ἐκ νέου νὰ ματαιώσωσι τὰς πολιορκητικὰς ἐργασίας τῶν Βουλγάρων ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ἑθρου, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἠττώνται.

Οἱ Βούλγαροι κατὰ προτίμησιν ἔχουν τοποθετήσῃ τὸ πλείστον τοῦ θαρρέως πυροβολικοῦ των εἰς τὴν κοιλότιττα Κεμάλ - Καραμου. Πρὸ τῆς κοιλότιττος ταύτης καὶ ἐπὶ τῆς δυτικῆς τοῦ Καραμελέ κορυφῆς ἔχει χαρακωτῆ τὸ Βουλγαρικὸν πεζικὸν, εὐρισκόμενον εἰς ἄρχειυτάτην ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν πρώτων γραμμῶν τοῦ Τουρκικοῦ πεζικοῦ τοῦ κατέχοντος τὴν κοιλάδα τοῦ Καραμελέ.

Ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ τῆς Ἀδριανουπόλεως λειτουργεῖ μόνον μέχρι τοῦ σταθμοῦ Καδίκιοι.

Πλησίον τοῦ σταθμοῦ τούτου ἐπὶ τοῦ Μαρτίτσα ἔχει κατασκευασθῆ γέφυρα διὰ λέμβων, ἐπὶ δὲ τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς τοῦ Μαρτίτσα ἔχει κατασκευασθῆ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ πλάτους 0.60 τοῦ μέτρου. Ἡ σιδηροδρομικὴ αὕτη γραμμὴ χρησιμεύει διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἐφοδιασμοῦ τῶν πυροβόλων πολιορκίας τοῦ μετώπου τῆς ἐπιπέσεως.

Μετ' ἔλας τὰς δυσχερείας τὰς ὁποίας εὕρισκε ἢ συγκοινωνία οἱ Βούλγαροι κατήρθωσαν νὰ μεταφέρουν ἀπέναντι τῶν φρουρῶν Παπάστεπε καὶ Καρτάλεπε καὶ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὀχθῆς τοῦ Μαρτίτσα δύο ἢ τρεῖς μᾶλλον πυροβολαρχίας μεγάλης ὀκλής (ἦτοι μίαν πυροβολαρχίαν διδιδρόλων καὶ ἑτέραν τῶν 120 χμ). Ὡσαύτως γέφυρα ἐκ λέμβων κατασκευασθεῖσα ὑπὸ τοῦ Βουλγαρικοῦ μηχανικοῦ πρὸς τὸ Σημενλί ἐξασφαλίζει τὴν συγκοινωνίαν μεταξὺ τῶν δύο ὀχθῶν τοῦ Ἄρδα.

Τὴν 24 Ὀκτωβρίου ἡ φρουρὰ τῆς Ἀδριανουπόλεως ἐπεχείρησεν καὶ ἄλλην ἐξοδὸν ἄλλ' αὐτὴν τὴν φοράν πρὸς τὴν δεξιάν ὀχθὴν τοῦ

Ἐθέρου καὶ πρὸ τῶν φρουρίων Πακαστεπέ καὶ Καρταλτεπέ. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς τοιαύτης ἐξέδου ὑπῆρξαν δλεθρία διὰ τοὺς Τούρκους.

Πράγματι καθ' ἕλρον τὸ ἀπόγειμα Τούρκοι καὶ Βούλγαροι ἐμάχοντο μετὰ λύσεως σχεδὸν ἐπὶ τῶν θέσεων τὰς ἑποίας κατέλαβον αἱ Τουρκικαὶ προφυλακαὶ κατὰ τὴν ἀνάπτυξίν των.

Κατὰ τὴν νύκτα ἕως οἱ Βούλγαροι διὰ δύο διαδοχικῶν καὶ ὀμητικωτάτων ἐφόδων κατορθώνουσι νὰ ἐνισχύσουν τὸν ἀγῶνα τὸν ὁποῖον διεξήγγον τὰ στρατεύματα των πρὸς ἑορρᾶν καὶ νοτίως τοῦ ποταμοῦ Ἄρδα.

Αἱ δύο αὗται ἐφοδοὶ τρέπουσι εἰς ἄτακτον φυγὴν τὸν Τουρκικὸν στρατόν. Οἱ μόνον δὲ τοῦτο ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς καταδιώκων κατὰ πόδας τοὺς φεύγοντας Τούρκους κατορθώνει νὰ διεισδύσῃ εἰς τὰ ὀχυρωματικὰ ἔργα τοῦ Καρταλτεπέ καὶ εἰς τὸ μετωπιαῖον χαρακωμα τοῦ Πακασ-τεπέ. Τὰ δύο ταῦτα ἐσχυρότατα φρούρια δὲν παρουσίασαν κρατερὰν ἀντίστασιν, διότι βαλλόμενα σφοδρῶς ἀπὸ ἡμερῶν καὶ ἰδίως κατὰ τὴν προηγουμένην τῆς μάχης ὑπὸ τοῦ Βουλγαρικοῦ πυροβολικοῦ εἶχον ὑποστῆ σοβαρὰς ζημίας.

Τὴν ἐπομένην τῆς μάχης τὸ Καζάλτεπέ ἤρχισε ἄλλον μετὰ σφοδρότητος κατὰ τῶν κατεχόντων τὸ Πακαστεπέ Βουλγαρικῶν δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι ὡς ἐκ τῆς σφοδρότητος τοῦ πυρὸς ἠναγκάσθησαν νὰ ἐκκενώσωσι τὸ φρούριον. Δὲν τὸ ἐξεκένωσαν ἕως διὰ νὰ ἐπανακαταληφθῆ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ, διότι ἔλαβον πάντα τὰ κατάλληλα μέτρα ὥστε τὸ φρούριον νὰ μὴ δύναται νὰ περιέλθῃ καὶ πάλιν εἰς χεῖρας τοῦ Τουρκικοῦ πεζικοῦ.

Ἡ πτώσις τοῦ Καρτάλτεπέ εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἀπετέλεσε σημαντικὸν γεγονός διὰ τὸν πολιορκουμένον στρατόν, ἀλλὰ τὸ κατόρθωμά του τοῦτο τὸ ἐπλήρωσε μὲ 1500 τραυματίας καὶ φονευμένους.

Μετὰ τὴν ἀτυχίαν ταύτην αἱ ἀποτελοῦσαι τὴν πρώτην γραμμὴν Τουρκικὰ δυνάμεις ἀπεσύρθησαν ἐπιώτερον τοιουτοτρόπως τὸ μὲν δεξιὸν αὐτῶν κατέλαβε τὰ περὶ τὸ χωρίον Ντουρντζιάρ, ὑποστηριζόμενον ὑπὸ τοῦ Πακασ-τεπέ, τὸ δὲ ἀριστερὸν τὰ περὶ τοῦ χωρίου Ντιμυρνιές, ὑποστηριζόμενον ὑπὸ τῶν μικρῶν φρουρίων τῆς δευτέρας ἀμυντικῆς γραμμῆς, τὴν κατὰ κλιμακωτὴν τάξιν κειμένων κατὰ μῆκος τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς.

πέ. Τὰ ἀπο-
ύρκους.

ροι ἐμάχοντο
αὶ Τουρκικαὶ

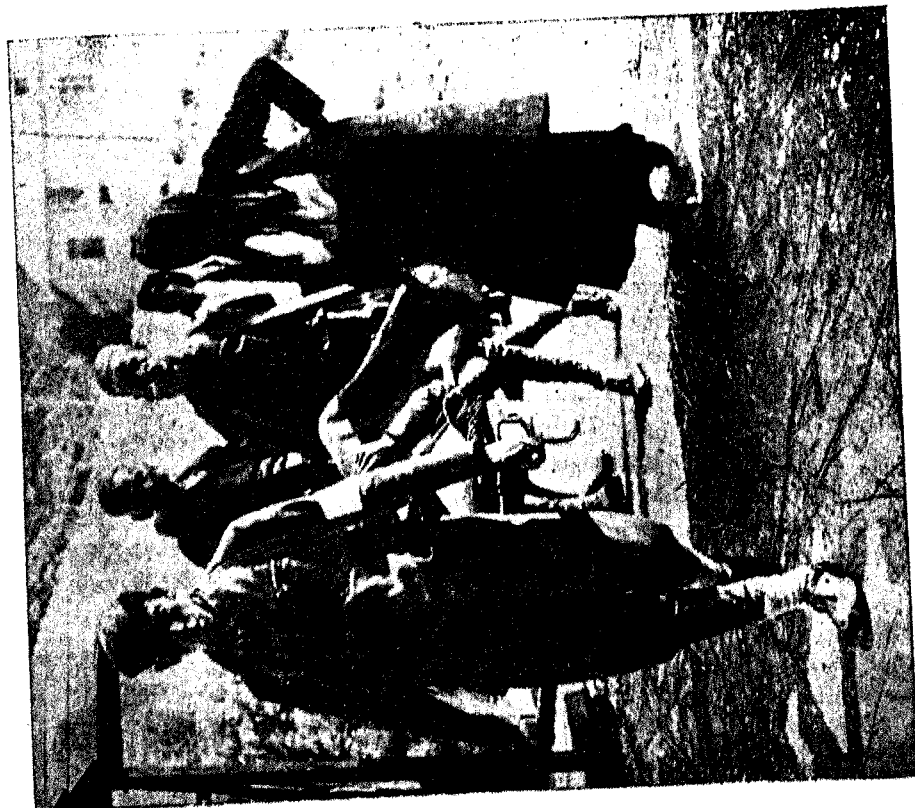
ὄν καὶ ὀρυγ-
α τὸν ὄποτον
τοῦ ποταμοῦ

ν Τουρκικὸν
διώκων κατὰ
εἰς τὰ ὄχυ-
ἀράκωια τοῦ
ουσίασαν κρα-
κί ἰδίως κατὰ
βουλικοῦ εἰχον

ν μετὰ σφο-
ῶν δυνάμεων,
ν γὰρ ἐκκενώ-
νακκαταληφθῆ
ὰ κκατάλληλα
άλιν εἰς χει-

ε σημαντικὸν
μιά του τοῦτο

στην γραμμὴν
ως τὸ μὲν δε-
ἰπρωστηριζόμε-
πρίου Ντεμιρ-
τέρως ἀμυντι-
τὰ μύχος τῆς

ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΙ ΤΡΑΥΜΑΤΙΑΙ

ΣΥΝΑΕΓΟΥΣΑ ΤΟ ΠΤΩΜΑ ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ

Τὴν 29ην Ὀκτωβρίου οἱ Τούρκοι ἐπιτίθενται ἐκ νέου κατὰ τῶν Βουλγάρων βορειοδυτικῶς τοῦ Σαϊταντεπέ.

Τὴν 5ην Νοεμβρίου ὁ φρουράρχος τῆς Ἀδριανουπόλεως Σουκρή-πασσάς προσβάλλει τὴν 11ην Βουλγαρικὴν μεραρχίαν ἐπιτελλεὶς κατὰ τῆς δεξιᾶς πτέρυγος αὐτῆς.

Ἄλλ' ἀμφότεραι αἱ ἄνω ἔξοδοι τῶν Τούρκων δὲν ἔτχον ἄλλα πρακτικὰ ἀποτελέσματα, ἐκτὸς σοβαρῶν ἀπολλειῶν εἰς ἄνδρας ἀμφοτέ-ρωθεν.

Μετά τινος ἡμέρας ὁ στρατηγὸς Ἰβάνωφ ἀποφασίζει νὰ συνεχίσῃ κέραν τοῦ Καρτζατεπέ τὴν ἐπιτυχίαν τὴν ὅποιαν εἶχε σημειώσῃ κατὰ τὴν 25ην Ὀκτωβρίου. Πρὸς τοῦτο διατάσσει ἐπιθεσιν κατὰ τὸν νοτιοδυ-τικὸν τῆς ἀγῶνης μετὰ τῶν ποταμῶν Ἄρδα καὶ Μαρίτζα.

Τὴν ἐπιθεσιν ἐκὴν διεξήγαγεν ἡ 8η μεραρχία τῆς ὁποίας τὸ ἴδιον σύνταγμα ἐγκατεστάθη εἰς τὰ πρὸ τοῦ Καρτζατεπέ ὄρθημα, τὰ κεί-μενα ἀπέναντι τῆς νέας ἀμυντικῆς γραμμῆς τῆς ἐκτεινομένης ἀπὸ τοῦ Ντουρτζαράς μέχρι τοῦ Ντεμερνεζ. Ὡς γνωστὸν εἰς τὴν ἀμυντικὴν κἀ-την γραμμὴν ἐγκατεστάθησαν οἱ Τούρκοι μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῶν τῆς 25ης Ὀκτωβρίου, καὶ ἦν ἀπώλεσαν τὸ Καρτζατεπέ.

Ὅπισθεν τοῦ ἴδιου συντάγματος παρατάχθησαν τὰ τρία τάγματα τοῦ 52ου συντάγματος.

Κατὰ τὴν νύκτα τῆς 10—11 Ὀκτωβρίου εἶχον ὀρισθῆ αἱ θέσεις τὰς ὁποίας ἐμελλε νὰ καταλάβῃ τὸ πυροβολικόν, διὰ νὰ σκοπηθῇ ἡ ὄ-σον τὸ δυνατόν λυσιτελέστερον τὴν ἐπιθεσιν. Τὴν ἐπομένην τὸ Βουλγα-ρικὸν πυροβολικὸν κατέλαβε τὰς εἰς τὰς θέσεις καὶ μάλιστα μίαν πυροβο-λαρχίαν δευτεροβάθου τῆς δευτέρας κλιτῆς τὸν Καρτζατεπέ μίαν πυροβολαρχίαν προκεκαλυμμένην τῶν 70 χμ. ἐτοποθετήθη ἀνατολικῶς τοῦ Κιορ-μουτ νότιως δὲ τοῦ αὐτοῦ σημείου καὶ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἄρδα ἐτοποθετήθη πυροβολαρχία τῶν 120 χμ.

Τὴν προῖαν τῆς ἐπομένης ἤρξατο ἡ ἐπιθεσις τὸ ἴδιον Βουλγαρικὸν σύνταγμα ἤρξατο προελθόν κατὰ τὴν ὀρισθεῖσαν αὐτῶ διεύθυνσιν.

Τὰ πυροβόλαια τοῦ Πακαστεπέ ἀντιληφθέντα τὸ γεγονός ἤνοιξαν ἀμέσως σφοδρὸν πῦρ κατὰ τὸ προελθόντος Βουλγαρικοῦ συντάγμα-τος. Τὸ αὐτὸ ἔπραξαν καὶ τὰ πυροβόλαια τὰ πρὸς δεξιὰ τοῦ κυριωτέ-ρου τομῆος τῆς ἐπιθέσεως νότιως τοῦ φρουρίου Κεμάλ.

Μεθ' ὅλον τὸ σφοδρὸν τοῦ Τουρκικοῦ πυρός ἐν τούτοις τὸ Βουλγα-

ρικόν πεζικόν πλησιάζει τὸ Ντουρτζαρόν, τὸ ὁποῖον Ντουρτζαρόν βάλ-
 λεται ἐπὶ τινὰς στιγμὰς καὶ ἀπὸ μέρους τοῦ Βουλγαρικοῦ πυροβολικοῦ
 προσπαθοῦντος νὰ φέρῃ ἀταξίαν εἰς τοὺς Τούρκους, οἱ ὅποιοι εἶχον
 ἀρχίσει νὰ ὑποχωροῦν ἐλαφρῶς πρὸς ἀνατολὰς, καὶ ἀπὸ μέρους τοῦ
 Τουρκικοῦ πυροβολικοῦ πειρωμένου νὰ ἀναχαιτίσῃ τὴν προέλασιν τοῦ
 Βουλγαρικοῦ πεζικοῦ.

Κατὰ τὴν κρισιμιωτέραν τέλος στιγμὴν κυκλωτικὴ κίνησις ἐπιτυχῆς
 διενεργηθεῖσα ὑπὸ τοῦ 52 Βουλγαρικοῦ συντάγματος πρὸς ἀνατολὰς τοῦ
 Ντουρτζαρόν θέτει τέρμα εἰς τὸν ἀγῶνα, τέρμα ὅμοιον τὸ ὁποῖον κατέ-
 στησεν ἔνδοξον ἢ ἀχιμαλωτίαν 1,200 Τούρκων στρατιωτῶν κεκριμένων
 εἰς κοιλότητα τινὰ τοῦ ἐδάφους, ἀνατολικῶς τοῦ Ντουρτζαρόν.

Ἡ ἀριστερὰ πτέρυξ τῶν Τούρκων οὐδόλως μετεκινήθη τῆς θέσεως
 τῆς, ἡ δεξιὰ ὅμοια πτέρυξ ὑπεχώρησε κωνοικῶς πρὸς τὸ Κορρέκιοϊ.

Τὴν νύκτα τῆς 19 Νοεμβρίου ἐρρίφθησαν οἱ τελευταῖοι κωνοισβο-
 λισμοί.

Τὴν 27 Νοεμβρίου καὶ ἀπὸ πολλοῦ διεξαγόμενοι Τουρκοβουλγαρικαὶ
 διαπραγματεύσεις κατέληξαν εἰς τὸ νὰ καθαρῶσιν τὰ ὅρια τῆς διὰ τῆς
 ἀνακωχῆς ὁρισθεῖσης ὀδετέρας ζώνης, τῆς περιλαμβανομένης ἐντὸς τοῦ
 νοτιοδυτικοῦ τοιμέως τῆς ἀμύνης.

Ἐν τῇ συνόλῳ, ἡ πολιορκία τῆς Ἀδριανουπόλεως ἐτοίχισε μέχρι
 σήμερον εἰς μὲν τοὺς Τούρκους 11,000 φρονιθέντας, πληρωθέντας καὶ
 ἀχιμαλωτισθέντας, ἦτοι τὸ 1/1 τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν πολιορκουμένων,
 εἰς δὲ τοὺς Βουλγάρους περὶ τοῦ 10,000 ἀνδράς.

ΝΑΥΤΙΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΕΝ ΤΩ ΕΥΞΕΙΝΩ ΠΟΝΤΩ

Τουρκικὰ θωρηκτὰ βομβαρδίζοντα τὰς Βουλγαρικὰς πόλεις
 Βάρναν, Καβάρναν, Μπαλτσίκ. — Διαμαρτυρίαι τῶν συμμάχων
 πρὸς τὰς Δυνάμεις διὰ τὸν βομβαρδισμόν ἀνοχυρῶτων πόλεων. —

“Εν Βουλγαρικόν τορπιλλοδόλον τορπιλλίξει τὸ «Χαμηδιέ». — ‘Ο Βουλγαρικὸς στόλος.

Τὴν 6 Ὀκτωβρίου καὶ περὶ ὥραν 10ην πρωϊνὴν μοῖρα τοῦ Τουρκικοῦ στόλου περιλαμβάνουσα δύο θωρηκτὰ σκάφη ἐν τῶν ὁποίων ἦτο τὸ θωρηκτὸν Βαρβαρόσας ἐμφανίζεται πρὸ τῆς Βάρνας, τρέψασα εἰς φυγὴν δύο Βουλγαρικὰ τορπιλλοδόλλα (*) τὰ ὁποῖα καταφεύγουν εἰς τὸν λιμένα τῆς Βάρνης. Ἡ Τουρκικὴ μοῖρα προσπαθοῦσα πάντοτε νὰ εὑρισκεται εἰς ἀπόστασιν 10 μιλλίων ἀπὸ τῆς ἀκτῆς ἤνοιξε πῦρ κατὰ τῶν Βουλγαρικῶν τορπιλλοδόλων, μετ’ ὧ ἀντήχη εἰς τὴν ἀνοικτὴν ἑλάσσαν.

Τὴν 8 Ὀκτωβρίου καὶ περὶ ὥραν 7ην πρωϊνὴν ἡ αὐτὴ Τουρκικὴ μοῖρα ἐμφανίζεται πρὸ τῆς Καθάρνας. Ἡ Καθάρνα εἶναι μικρὸς ἀνοχύρωτος λιμὴν, πλησίον τῶν Ρουμανοβουλγαρικῶν συνόρων, φυλάσσεται δὲ ὑπὸ ἐλαχίστης φρουρᾶς, ἀριθμοῦσῆς μόνον 20 ἀνδράς.

Ἡ Τουρκικὴ μοῖρα ἐπλησίασε πρὸ τοῦ λιμένος εἰς ἀπόστασιν βολῆς τηλεβόλου. Ἀπὸ τῆς ἀποστάσεως δὲ ταύτης ἤρχισε βομβαρδίζουσα τὴν πόλιν. Ὁ βομβαρδισμὸς οὗτος διαρκέσας ἐπὶ τρίωρον κατέστρεψε τὴν ἀποθήκην, μετέβαλεν εἰς ἐρείπειαν τὸν στρατῶνα, τὸ τηλεγραφεῖον, ἐν κατὰστήμα ἀποικιακῶν καὶ τέλος τὰ ἄλλα ἰδιωτικὰ καταστήματα καὶ οἰκίας.

Ἄμα κατέπαυσεν ὁ βομβαρδισμὸς δύο λέμβοι ἀποσπασθεῖσαι ἐκ τῶν πλευρῶν τῶν θωρηκτῶν ἤρχισαν νὰ διευθύνωνται πρὸς τὸν λιμὴν. Οἱ Τούρκοι προσεπάθησαν νὰ πείσουν τὰς ἀρχὰς τῆς Καθάρνας ὅτι αἱ λέμβοι ἔφερον πληροῦς τῶν, οἱ Βούλγαροι δὲ μὴ πιστεύοντες ἐπέμεινον νὰ πιστεύωσιν ὅτι ἐπὶ τῶν λέμβων εὑρίσκοντο ἀποδοτικὰ ἀγύμματα ἐρχόμενα ὅπως κατὰλάβουν τὴν πόλιν. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ μικρὰ φρουρὰ τῆς πόλεως διὰ σφοδρῶς κωρὸς ἠνάγκασε τὰς λέμβους νὰ ἐπιστρέψωσιν ὅθεν ἐξέκίνησαν, ἀνευ οὐδεμιᾶς ἀντεπιθέσεως.

(*) Σημ. Ὁ Βουλγαρικὸς στόλος διευθύνόμενος παρὰ τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπάρχει ἰδιαιτέρον τμήμα «Ναυτικόν», περιλαμβάνει: ἓν μικρὸν θωρηκτὸν τὸ Ναυτιέτζα 700 τόνων, τοῦ ὁποῖου τὸ θαρὶ πυροβολικὸν ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο τηλεβόλα τῶν 100, καὶ 6 τορπιλλοδόλλα τῶν 100 τόνων, ταχύτης 26 κόμβων.

«...». — 'Ο

Ἐν τῶν θωρηκτῶν τότε ἀποσπᾶται κατευθυνθὲν πρὸς σιγγιὴν πρὸς τὸ Μπκλτζικ, λιμένα ἀνοχύρωτον καὶ αὐτὸν κείμενον δυτικῶς τῆς Καθάρνας. Τὸ ἕτερον θωρηκτὸν συνεννοῦται μετὰ τῆς λοιπῆς μοίρας ἀνοιγμένης περὶ τὸ ἀκρωτήριο Γκιουλγράδ. Μεθ' ὃ, συμπεπληρωμένη καὶ πάλιν ἡ μοῖρα, ἐξηφανίσθη, λαθοῦσα διεύθυνσιν νοτίαν.

Περὶ τὴν 11ην πρωϊνὴν ἐμφανίζεται διὰ δευτέρην ἤδη φοράν πρὸς τῆς Βάρνας καὶ βομβαρδίζει ὠρισμένα σημεῖα τῆς πόλεως: ἦτοι τοῦ στρατῶνας Βύξεινογράδ, τὴν μονὴν τοῦ Ἁγ. Κωνσταντίνου, τὸ τελευτεῖον, τὰ ὅποια ὑπέστησαν πλεῖστας ὄσας ζημίας.

Ἡ βομβαρδισμὸς οὗτος διήρκεσε κατ' ὄλον τὸ ἀπόγευμα. Τὴν νύκτα ἡ μοῖρα ἀφίνει τὴν Βάρναν κατευθυνθεῖσα πρὸς ὁρρᾶν.

Αἱ Κυβερνήσεις τῶν Συμμάχων Βαλκανικῶν κρατῶν, θεωροῦσαι ὅτι βομβαρδισμὸς ἀνοχύρωτου πόλεως ἀντιβίβει πρὸς τὰς ἀποφάσεις τῆς Διεθνούς Διασκέψεως τῆς Χάγης, διεμαρτυρήθησαν πρὸς τὰς Μεγάλας Δυνάμεις καὶ ἐφέλικυτον τὴν προσοχὴν αὐτῶν διὰ τὰς συχνὰς παραβάσεις κανόνων τοῦ Διεθνούς Δικαίου ὑπὸ τοῦ Τουρκικοῦ στόλου καὶ ἰδίως διὰ τὸν βομβαρδισμὸν τῆς Καθάρνας.

Μετὰ τὰ κητορθώματα ταῦτα, ὁ Τουρκικὸς στόλος περιώρισε τὴν δρᾶσιν του ἀρκεσθεὶς νὰ ἀποκλείσῃ τὰς Βουλγαρικὰς ἀκτὰς εἰς τρόπον ὅστε νὰ καθίσταται ἀδύνατος ὁ διὰ θαλάσσης ἐπισιτισμὸς τῶν συμμάχων στρατιωτικῶν δυνάμεων τῶν ἐνεργουσῶν κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὅταν ἕμως ἡ Τουρκικὴ ἄμυνα περιορίσθη εἰς τὴν Τσατάλτζαν, δύο τουρκικὰ θωρηκτὰ ἀνέλαβον νὰ ὑποστηρίξουν ἐκ τοῦ ὄρου τοῦ Τσεκιμετζὲ τὸ ἀριστερὸν τῆς ἀμυντικῆς γραμμῆς βάλλοντα κατὰ τοῦ δεξιοῦ τῆς Βουλγαρικῆς παρατάξεως.

Ἡ τοιαύτη συνεργασία τοῦ Τουρκικοῦ στόλου μετὰ τῆς ἀμυντικῆς γραμμῆς τῆς Τσατάλτζας ἐξησφαλίσθη προηγουμένως διὰ συστήματος σημάτων, τὰ ὅποια ὑφούμενα ἐπὶ καθορισθέντος ὑψηλοῦ σημείου θὰ ἐκάνοντο ἐκάστοτε τὴν διεύθυνσιν τῶν βολῶν τῶν θωρηκτῶν κατὰ τῶν ἀοράτων σημείων τῆς Βουλγαρικῆς παρατάξεως.

Κίθουμεν ἐν τοῖς προηγουμένοις τὴν τοιαύτην δρᾶσιν τοῦ Τουρκικοῦ στόλου καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς, τὰ ὅποια ναὶ μὲν ὑπῆρξαν μέτρια ἀλλ' ὄχι καὶ ἐστερημένα παντελῶς σημασίας.

Ἡμέρας τινὰς μετὰ τὰ γεγονότα ταῦτα μία τῶν καλλιτέρων μονά-

δων τού Τουρκικού στόλου, τὸ θωρηκτὸν «Χαμιδιέ» ὑφίστατο σήμαντικὴν βλάβην εἰς μίαν συνάντησίν του μετὰ Βουλγαρικῶν τορπιλλοδόλων.

Τὸ «Χαμιδιέ» εἶχε διαταχθῆ εὐρισκόμενον εἰς τὸ Καραμπουρνού, πρὸς τὸ δεξιὸν τῆς ἀμυντικῆς γραμμῆς τῆς Τσατάλτζας, νὰ ἐμποδίσῃ πάλιν θωρῆα τὴν μετὰ τῆς ἀκτῆς καὶ τῆς Αἰώνης τῶν Δέρκων δίοδον Βουλγαρικοῦ στρατοῦ, προτιθεμένου νὰ ἐπιτεθῆ ἐκ τῶν νότων κατὰ τῆς βορείας πτέρυγος τῆς ἀμύνης.

Τὴν 8ην Νοεμβρίου καὶ κατὰ τὰς πρώτας προϋνάς ἡρας, τρία Βουλγαρικὰ τορπιλλοδόλα, βοηθούμενα καὶ ὑπὸ τῆς ἐπικρατούτης κατὰ τὰς ἡρας ἐκείνας πικιστάτης διμήλις, κατόρθωσαν νὰ πλησιάσωσι τὸ θωρηκτὸν κατὰ τορπιλλοδόλων, τοῦ ὁποίου τὴν θέσιν εἶχον δυναθῆ νὰ καθορίσωσι κατὰ τὰς προηγουμένως ἡμέρας.

Τὸ «Χαμιδιέ» ἀντιληφθὲν τὴν μελετωμένην ἐπίθεσιν ἔστρεψεν ἀμέσως τὰ τηλέβια του κατὰ τῶν μικροσκοπικῶν τορπιλλοδόλων. Αἱ ἐπίσημοι τουρκικαὶ ἐκθέσεις θεοδοιοῦν ὅτι ἐν τῶν τορπιλλοδόλων τούτων ἐβοήθηθη. Τὸ τελευταῖον ὅμως διεφύθη κατηγορηματικώτατα ὑπὸ τῶν ἐν Σόφια.

Ἐν πάτη ὅμως περιπτώσει τὸ γεγονός παραμένει ἥτοι ἐν τῶν Βουλγαρικῶν τορπιλλοδόλων κατόρθωσι νὰ πλησιάσῃ τὸ «Χαμιδιέ» κατὰ τοῦ ὁποίου ἐξαφανίζοντε τορπίλλην, ἣτις προσέθεκε τὸ θωρηκτὸν εἰς τὸ ὀπισθεν μέρος τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ πλευρᾶς καὶ κάτωθι ἀκριβῶς τῶν ἐσάλων αὐτοῦ.

Ἐντυχῶς ὅμως ἔκου ἡ θάλασσα ἦτο γαληνιαία καὶ οὕτω τὸ πλοῖον ἠδυνάθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὸν Κεράτιον κόλπον τεθὲν ἐκτὸς μάχης διὰ πολλὰς ἐβδομάδας.

Ἡ ὑπογραφεῖσα τὴν 20 Δεκεμβρίου ἀνγκυρῆ ἀνέστειλε τὰς ἐν τῇ Μάκρῃ θαλάσῃ ἐχθροπραξίας. Ἡ Ἑλλὰς μὴ μετασχοῦσα τῆς ἀναγκῆς ἐξηκολούθησε τὰς ἐχθροπραξίας, ὅπερ ἐξηνάγκασε τὸν Τουρκικὸν στόλον νὰ μεταφέρῃ τὸ θέατρον, τῆς . . . δράσεώς του εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος.

ταρο σημαντι-
ορπιλλοδόλων.
αρχαιπουροῦ.
νά ἐμποδίση
Δέρκων διόδον
νότων κατὰ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ'

*Αἱ δύο Ἑλληνικαὶ στρατιαί: Ἡ τῆς Θεσσαλίας καὶ ἡ τῆς Ἡ-
πειρου. — Σκοπὸς τῆς δράσεως αὐτῶν. — Τὸ σχέδιον τῆς ἐπιθέ-
σεως. — Αἱ ἀντιμέτωποι δυνάμεις. — Τηλεγραφικὴ ἀναγγελία τῆς κη-
ρύξεως τοῦ πολέμου πρὸς τὰ στρατεύματα. — Παραίνεσις τοῦ Δια-
δόχου πρὸς τὰ στρατεύματα. Διαταγὴ πρὸς προέλασιν. — Εἰσβολὴ
τῶν Μεραρχιῶν εἰς τὸ Τουρκικὸν ἔδαφος. Συμπλοκαὶ παρὰ τὴν
μεθόριον. Μάχη τῶν ἐμπροσθοφυλακῶν ἐν Ἐλασσῶνι. — Μάχη
εἰς Δισκάτα. Μάχαι τοῦ Σαρανταπόρου. — Αἱ σφαγαὶ τῶν Σερ-
βίων. — Κατάληψις αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Ἑλλην. στρατοῦ. — Συμπλοκαὶ
εἰς τὰ στενὰ τῆς Πέτρας.*

Ἦτοι ἐν τῶν
τὸ «Χαμιδιέ»
ε τὸ ἠικρηκτὸν
τωθε ἀκριβῶς

Ἦτοι τὸ πλοῖον
τὸς μάχης διὰ

εἰλε τὰς ἐν τῇ
τῆς ἀναγκῆς
Τουρκικὸν στό-
δ Αἰγαίον πέ-

Ἡ Ἑλληνικὴ ἐπιστράτευσις ἀρξάμενη τὴν 18 Σεπτεμβρίου 1912 ἐπερκατόλη τὴν 24ην τοῦ ἰδίου μηνός. Ἡ ἀπὸ ἐπιτελείας γενομένη ἀθρόου περισυλλογὴ δι' ἐργασίας ἀόκνου κατέστησε τὴν μικρὰν Ἑλλὰδα ἱκανὴν ἕνα εἰς ἐλάχιστον χρονικὸν διάστημα (μῆα: ἑβδομάδος) δυνατὴ νὰ συγκεντρώσῃ μεθοδικῶς καὶ ἐπὶ τῇ βάσει ὀρισμένου σχεδίου δύναιμι 135000 στρατοῦ, ἀνελλοστῶν διαδοχικῶς εἰς 185000 καὶ πλέον. Πλὴν τούτων οἱ ναυσύλληκτοι τοῦ 1913 προσεβλήοντες ἐνωρίτερον ἀπέδωκαν περὶ τὰς 20000 ἀνδρῶν, ἔτεροι δὲ 25000 προσήλθον ὡς ἐβελονταὶ ἐκ Κρήτης καὶ περὶ τὰς 5,000 Ἑλληνας Γαριβαλδῖνοι ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ βουλευτοῦ Ζακύνθου Ἀλεξάνδρου Ρώμα.

Τὸ θέατρον τῶν κατὰ ξηρὰν Ἑλληνικῶν ἐπιχειρήσεων δικαιούμενον εἰς δύο ζώνας ὑπὸ τῆς ὁρσεύσεως τῆς Πύλδου περιλαμβάνει δύο στρατιάς:

1) **Τὴν στρατιάν τῆς Θεσσαλίας** πρὸς ἀνατολὰς, εἰς ἑπτὰ μεραρχιῶν (1ης, 2ας, 3ης, 4ης, 5ης, 6ης καὶ 7ης) ὑπὸ τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν τοῦ Διαδόχου τοῦ Ἡρόνου Κωνσταντίνου ἀναλαμβάνοντος τὴν διοίκησιν αὐτῆς

τὴν 29ην Σεπτεμβρίου, μετὰ τὸ ἀρχιηγείον τῆς ἐν Αζρίστγη, ἔχουσαν ἀποστολὴν νὰ δράσῃ ἐπιθετικῶς ἐναντίον τῶν πέραν τῶν συνόρων Τουρκικῶν δυνάμεων, ἐνῆσι Βοσβλγχοι, οἱ Σέρβοι καὶ οἱ Μαυροβούβιοι θὰ ἔδρουν ἀπὸ βορρᾶ, βορειοανατολικῶς καὶ βορειοδυτικῶς.

2) **Τὴν στρατιὰν τῆς Ἡπείρου** πρὸς ὄψιμα ἀποτελουμένην ἐκ μιᾶς μεραρχίας τῆς μετονομασθείσης ἑρκώτερον 8ης ὑπὸ τὴν ἀρχιηγίαν τοῦ ὑποστρατήγου Σακουντζάκη μετὰ προσρισμὸν νὰ καταλάβῃ τὰ Ἰωάννινα. Ἔς ἐνίσχυνται τῆς μεραρχίας τάχους προσήλθον τὰ σώματα τῶν Κρητῶν καὶ τῶν Γαριβαλδινῶν.

Οἱ Τούρκοι διέθετον ἀρχικῶς δύο ἀνεξαρτήτους μεραρχίας: Τὴν 22αν μετὰ ἔδραν τὴν Κοζάνην καὶ τὴν 23ην μετὰ ἔδραν τὰ Ἰωάννινα. Ἡ στρατιὰ αὕτη τῶν Τούρκων ἐνισχύθη ὑπὸ δύο νέων μεραρχιῶν, μιᾶς στρατολογηθείσης ἐπιτοπίως καὶ ἑτέρας ἐκ Μ. Ἀσίας, μεταφερθείσης ἐκ Κ)πόλεως σιδηροδρομικῶς εἰς Βέρροισιν τὴν 7ην Ὀκτωβρίου 1912.

Ἡ μεραρχία αὕτη, ἅμα τῇ ἀφίξει τῆς, ἔλαβε μέρος εἰς τὰς κατὰ τῆς ἐπιτιθεμένης στρατιᾶς τοῦ Διαδόχου μάχας.

Τὰ στρατεύματα ταῦτα μετὰ τὰ ὅποια ἠγνώθησαν καὶ στίφη Ἀλβανῶν διηυθύνοντο ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Χατάν Ταξίν Πασσά ἄλλοτε διοικητῆς ἐν Ἡπείρῳ χωροφυλάκῃς. Ἦδη κατὰ τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου ὁ Ταξίν Πασσάς ἦτο Βαλῆς Ἰωνανίων περὶ τὸς δὲ τὴν διοίκησιν τῆς πόλεως καὶ τῶν στρατευμάτων τῆς Ἡπείρου εἰς τὸν Ἰσπᾶτ περικτᾶν καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Βαγγῆ Βέην ἀνεχώρησεν εἰς Κοζάνην ὅπου παρέλαβε τὴν ἀρχιηγίαν τῶν κατὰ τῶν Ἑλλήνων Τουρκικῶν δυνάμεων. Αἱ πραγματικαὶ δυνάμεις τῶν Τούρκων αἱ ἀντιμέτωποι τῆς στρατιᾶς τοῦ Διαδόχου δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωσταί. Καὶ ἐδῶ ὅμως ὅπως παντοῦ ἢ ὀργάνωσις τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ εἶναι πλημμελής· στερεῖται ὑπηρεσίας, ἰδίως ὑγειονομικῆς, ἐπιτελισμοῦ καὶ ὀρειαντικῶν πυροβολικῶν.

ΤΟ ΣΧΕΔΙΟΝ ΤΗΣ ΔΡΑΣΕΩΣ

(1) πόλεμος ἐκηρύχθη τὴν 7ην Ὀκτωβρίου 1912. Περὶ τὸ μεσονύκτιον δὲ τῆς ἰδίας τὸ ἑσπέρας ἢ εἰδησις ἐτηλεγραφήθη εἰς τὰ διάφορα σώματα τὰ ὅποια ἠρξάντο ἀμέσως ἐτοιμαζόμενα πρὸς προέλασιν. Ταυ-

ουτων &
των Τουρ-
κων θα

ένην εκ
αρχηγών
& Ίωάν-
να των τών

αυτῶν: Τὴν
αὐτῶν. Ἡ
αὐτῶν, μὲν
αὐτῶν ἐπιπέσει
τοῦ 1912.
αὐτῶν κατὰ

ἀδελφῶν
διοικη-
τικῶν δ
αὐτῶν τῆς
αὐτῶν πρὸς
αὐτῶν ἔχου
ἀνάμνησιν.
αὐτῶν τριτάτῃ
αὐτῶν πρὸς
αὐτῶν ὑπὸ
αὐτῶν ἑλκῶν.

μετονο-
μασία
αὐτῶν

ΤΟΥΡΚΟΙ ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΙ ΜΕΤΑΦΕΡΟΜΕΝΟΙ ΕΙΣ ΠΟΛΙΟΡΙΤΣΑΝ

τοχρόνως και ο στόλος απέπλεετο ο Φαληγρικός θρμου το απόγευμα της επομένης 5ης Οκτωβρίου όπως, δράτη εν τε τῇ Αίγλιῳ και Τονίῳ πελάγει. Τὴν δρᾶσιν ἐκατέρωσ στρατιάσ καθὼς κατέτην τοῦ στόλου θὰ ἐξετάσωμεν ἰδιαιτέρως. Τώρα θὰ παρακολουθήσωμεν τὴν στρατιάν τοῦ Διαδόχου.

Ἡ στρατιὰ τῆς Θεσσαλίας εἶχεν ὡς ἀποστολήν, ὅπως ἤδη ἀνεφέρημεν ἀνωτέρω, τὴν κατατροφήν τῶν δυτικῶν Τουρκικῶν δυνάμεων συμπράττουσα μετὰ τῶν Σερβοβουλγαρικῶν και Μαυροβουνιωτικῶν στρατευμάτων. Αἱ κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ μετώπου Τουρκικαὶ δυνάμεις ἐκτὸς τῶν 4 προμνηθειῶν μεραρχιῶν ὑπὸ τὸν Χατάν Ταξίν πασᾶν και Ἐστᾶτ πασᾶν περιελαμβάνον ὡς ἐνεργητικὰς μονάδας και τὰ ὑπὸ τὸν Ζεκκὴ πατᾶν ἴσον, ἴσον και Τον σίμηκα ὑπὸ τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἀλη Ριζᾶ πασᾶ.

Εἰς τὴν πορείαν τῆς στρατιάσ τοῦ Διαδόχου διακρίνομεν δύο περιόδους.

Εἰς τὴν πρώτην περίοδον ἡ στρατιὰ αὕτη ἀποπέει τὰς δυνάμεις τοῦ Ταξίν πασᾶ και διευθύνεται πρὸς Θεσσαλονίκην. Ἡ ἰδιότροπος αὕτη ἐνέργεια ἐπεβλήθη θεβχίως εἰς τὸν Διάδοχον ὑπὸ σπουδαίων πολιτικῶν, θρησκευτικῶν, και στρατηγικῶν λόγων. Πολιτικῶν διότι ἡ Θεσσαλονίκη, δευτέρα πρωτεύουσα τῆς Τουρκίας ἐν Ἑλλάδι, περιλαμβάνει εἰς τὸν πληθυσμὸν τῆς ἀνω τῶν 40.000 Ἑλλήνων και ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἀναπτύσσεται ἐκ τῆς ὀριστικῆς κατοχῆς τοῦ σημαντικοῦ λιμένος τῆς πόλεως ταύτης, θὰ εἶχε νὰ προτάξῃ πρὸς τοὺς συμμάχους τῆς, και ἰδίως τοὺς Βουλγάρους, κατὰ τὴν δικαιομένην τῶν κατακτηθέντων, τὴν κατάκτησιν διὰ τῶν ὅπλων. Θρησκευτικῶν, διότι ἡ Θεσσαλονίκη εἶνε ἡ ἀρχαία Μητρόπολις τῶν ὀρθοδόξων. Στρατηγικῶν, διότι ἡ κατοχὴ τῆς Θεσσαλονίκης διηκόλυσε τὸν ἐφοδισμὸν τῶν πρὸς τὸ Μοναστήριον δρόμων σημαχικῶν στρατευμάτων, ἐνῶ ταύτοχρόνως διακόπτει τὴν συγκοινωνίαν τῶν δυτικῶν Τουρκικῶν δυνάμεων μετὰ τὴν θάλασσαν και τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Κατὰ τὴν δευτέραν περίοδον αἱ Ἑλληνικαὶ δυνάμεις βεδίξουν ἀπὸ Θεσσαλονίκης πρὸς τὸ Μοναστήριον ὅπου συνεκεντρώθησαν, μετὰ τὴν ἕκτα των ὑπὸ τῶν Σέρβων, τὰ λείψανα τῆς στρατιάσ τοῦ Ζεκκὴ-πασᾶ.

Ἡ στρατιὰ τοῦ Διαδόχου συνεκεντρώθη εἰς τὴν πρὸς δυσμὰς τῆς Λαρίσσης ἔκτασιν. Διὰ τὴν προχωρήσῃ ἀπὸ Λαρίσσης εἰς τὸ ἐχθρικὸν ἔδαφος ὄφρῃ νὰ διέλθῃ ἀνώμικλα καὶ ὄρεινὰ ἔδαφη, τὰ ὅποια σχηματίζονται ὑπὸ τῶν διακλαδώσεων τοῦ Ὀλύμπου. Τὰ μέρη ταῦτα διέρχεται μία μόνη ὁδὸς ἀμαξιτή, ἡ ὁδὸς Λαρίσσης—Ἐλασσῶνος διὰ τῶν στενῶν τῆς Μελοῦνας καὶ τινεὶ ἡμιονικαὶ ὁδοί, ὡς ἡ τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ, τοῦ Δαμασουλίου κ. τ. λ. καταλήγουσαι εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ξηριά.

Ἡ ἐπίθεσις λοιπὸν τοῦ Διαδόχου εἶχε κατεύθυνσιν Ἐλασσῶν—Σέρβια. Ἡ τετάρτη καὶ πέμπτῃ μεραρχία θὰ ὑπεστήριζον τὴν κατὰ μέτωπον ἐπίθεσιν καταλαμβάνουσαι τὰ νῶτα τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἐξασθενούσαι τὴν ἀντίστασιν, τὴν ὅποιαν οὗτος πιθανὸν νὰ ἀντέτασεν ἐν Μελοῦνᾳ.

ΕΙΣΒΟΛΗ

Ἡ προέλασις ἐγένετο εἰς φάλαγγας καὶ ταχθρόνως ὁλοῦ τοῦ στρατοῦ κατὰ τὴν ἐξῆς τάξιν:

1η Μεραρχία ὑπὸ τὸν ὑποστράτηγον Ἐμμ. Μανουσογιαννάκην προήλασε διὰ τῆς ἀμαξιτῆς ὁδοῦ Μελοῦνας πρὸς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τῆς πεδιάδος τῆς Ἐλασσῶνος μέχρι Ἰσαριτσαίνης.

2η Μεραρχία ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Κ. Μηλιώτην ἀκολουθεῖ τὴν πρώτην.

3η Μεραρχία ὑπὸ τὸν ὑποστράτηγον Κ. Καλλάρην διὰ τῶν στενῶν τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ καὶ τοῦ Μπουγαζίου τοῦ Ἰουρναίου εἰς Σκόμπαν.

4η Μεραρχία ὑπὸ τὸν ὑποστράτηγον Κ. Δαμιανὸν διὰ τοῦ στενοῦ τοῦ Ρεβενίου, δυτικώτερον τῆς δευτέρας, εἰς Δομένικον.

5η Μεραρχία ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Κλεομένην Κλεομένην ὡς ἐφεδρεία.

6η Μεραρχία ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Δημ. Ματθαίουπυλον διὰ τῶν στενῶν Ρεβενίου δυτικώτερον τῆς 3ης, εἰς Δαριάτιον.

7η Μεραρχία ὑπὸ τὸν ὑποστράτηγον Κ. Μοσχόπουλον ἐκκινήσασα ἐκ Ζάρκου τὴν 6 π. μ. διήλθε τὰ σύνορα παρὰ τὸν σταθμὸν τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου καὶ διηυθύνθη διὰ Ἐλευθεροχωρίου εἰς Βλαχογιάννην.

1η Φάλαγγε

2α Φάλαγγε

Τὴν προέλασιν ταύτην εἰς τὸ τουρκικὸν ἔδαφος ἀνήγγειλεν εἰς Ἀθήνας ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιτελείου τῆς στρατιάς τοῦ Διαδόχου Δαγκλῆς διὰ τῶν ἐξῆς δύο τηλεγραφημάτων.

Ἐπιτελεῖον Στρατιωτικῶν Ἀθῆνας.

Δευτέρα Μεραρχία διὰ Προφήτου Ἰλίου καὶ Μπογαζίου Τυρνάβου προχωρεῖ διὰ Δαμιαίου πεδίου πρὸς Γκόλαν.

Τρίτη Μεραρχία προελάνει δι' ἀμφοτέρων τῶν ὄχθων τοῦ Κουτσοχέρου καὶ εὐρῶσα ἄθικτον τὴν γέφυραν Ρεβενίου κατέλαβε τὸ χωρίον Δαμιὰσι καὶ προχωρεῖ πρὸς Μολογοῦσταν.

Πρώτη Μεραρχία, διαβάσα Μελόναν, προχωρεῖ εἰς Τσαρίτσιναν. Δύο ἔτι Μεραρχίαι εἰσέβαλον ἐπίσης. Ἀντίστασις οὐδεμίαν οὐδαμοῦ

Ἀρχηγὸς Ἐπιτελείου ΔΑΓΚΛΗΣ

ΤΥΡΝΑΒΟΣ. — (Δελτίον ἡμερησίωνσυνμβάντων).

Ἦεντε Μεραρχίαι διήλθον σήμερον ἀπὸ πρωῒα· τὰ σύνορα εἰσβαλοῦσαι ἄνευ σχεδὸν ἀντιτάσεως εἰς τὸ Τουρκικὸν ἔδαφος. Ἡ πρώτη Μεραρχία ἐφίκατε μέχρι τριῶν χιλιομέτρων βορείως Τσαρίτσινης, ἡ δευτέρα μέχρι Σκόμπας, ἡ τρίτη μέχρι Δομενίκου, ἡ τετάρτη δι' Ἐλευθεροχωρίου μέχρι Βλαχογιάννη καὶ ἡ πέμπτη ἐν δευτέρᾳ γραμμῇ μέχρι Ρεβενίου.

**Ἀρχηγὸς Ἐπιτελείου
ΔΑΓΚΛΗΣ Ἀντιστράτηγος**

(1) Ταξὶν παστάς δὲν προώθησε πρὸς Ἐλαττῶνα, εἴτε ἐνεκὰ δυσκολιών διὰ τὸν ἐπισιτισμὸν εἴτε δι' ἄλλον λόγον, εἰμὴ τὰς ἐμπροσθοφυλακάς τοῦ 5—6 τάγματα μετὰ δύο πυροβολαρχιών. Τὸ κύριον σῆμα τοῦ στρατοῦ του, ἐξ 20 ταγμάτων καὶ 3 μοιρῶν πυροβολικοῦ, ἐγκτεστάθη 15 χιλ. βορειότερον παρὰ τὸ χάνι Χατζῆ Γόγου, διὰ τὰ ὑπερκαψίση τὴν διάβασιν τῆς ὑψηλῆς κοιλάδος τοῦ Σαργανταπόρου, δυναμικτῆς διὰ τὰς πτυχὰς καὶ τὰς κλίσεις τοῦ ἔδαφους τῆς καὶ τοῦ ἀποτόμους βράχους τῆς.

Τὸ σύνολον τῶν οὕτω ὑπὸ τῶν Τούρκων κτεχομένων θέσεων παρουσιάζεται ὑπὸ τύπον μεγάλου κοιλώματος διευθυνομένου ἀπὸ Βορρὰ πρὸς Νότον καὶ κλειομένου πρὸς τὸ κέντρον ὑπὸ τῶν ὕψιματων τῆς Ἐλαττῶνος.

Ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ κατεῖχε τὰ ὑψώματα ταῦτα, ἐνῶ τὸ κυρίως σῆμα, τὸ πρὸς βορρᾶν σῆμα:

Ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ εἶχεν ὀχυρώτη τὴν Ἐλασσῶνα καὶ ἰδίως τὸν λόφον Ἀλατεπέ, εἶχε δὲ κατασκευάσει χαρακίματα παρὰ τοὺς πρόποδας τῶν Ἀνατολικῶν καὶ Δυτικῶν ὑψωμάτων τῆς Ἐλασσῶνος. Τὸ πυροβολικὸν εἶχε καταλάβει κατάλληλον θέσιν παρὰ τὸ μοναστήριον τῆς Παναγίας. Πρὸ τῆς θέσεως ταύτης πρὸς νότον καὶ νοτιοανατολικῶς τοῦ Ἀλατεπέ ἐκτείνεται πεδιάς διαμέτρου 5-6 χιλιομέτρων ἄδενδρος καὶ καλλιεργημένη.

Τὴν 5ην 8)θρίου ἡ πορεία τῶν Ἑλληνικῶν φαλάγγων ἐξετελέσθη χωρὶς κινὸν ἀξιοσημείωτον γεγονὸς. Τουρκικὰ ἀποσπάσματα καὶ ἑλληνικὰ προφυλακὰ ἀντήλλαξαν μερικὸς πυροβολισμοὺς.

Ἰδίως παρὰ τοὺς μεθοριακοὺς σταθμοὺς τῆς Μελοῦνας, τοὺς ὁποίους οἱ Τούρκοι ἐγκατέλειψαν ἀμέσως, ἀφοῦ πρῶτον τοὺς ἐπυρπόλησαν.

(Ὡς τὴν ἑσπέραν τῆς 5ης 10)κτοβρίου τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα κατεῖχον τὰς θέσεις Τσαρτζαίνα, Σκόμπια, Δομένικον, Δαριάσιον, Βλαχογιάννη.

ΜΑΧΗ ΕΛΑΣΣΩΝΟΣ

Ἡ μάχη ἀρχίζει τὴν 6ην 8)θρίου.

Ἡ 1η Μεραρχία προσβάλλει τὸν ἐχθρὸν κατὰ μέτωπον καὶ μετ' ὀλίγον εὐρίσκειται ἐκτεθημένη εἰς τὸ ἐχθρικὸν πυροβολικόν, τοῦ ὁποίου τὸ πῦρ καίτοι κλιῶς κεκαυνοσιμένον δὲν προξενεῖ εἰς αὐτὴν σημαντικὰς ζημίας, τὸ μὲν, διότι αἱ δόιδες δὲν ἐκρήγνυνται, τὸ δέ, διότι ἐκρήγνυνται πολὺ ὑψηλά. Μετ' ὀλίγον καταφθάνει τὸ Ἑλληνικὸν πυροβολικὸν καὶ ἀφοῦ κτελέσθαι κατάλληλον θέσιν βάλλει κατὰ τοῦ Τουρκικοῦ καὶ τὸ ἀναγκάζει ἀμέσως νὰ σιγήσῃ.

Ἡ 2α Μεραρχία προχωρεῖ ἐναντίον τοῦ δεξιοῦ τοῦ ἐχθροῦ, ἐνῶ σῆμα εὐζώνων πρὸς ἀνατολὰς τῆς Τσαρτζαίνης καὶ τῶν παρὰ τὸ Κουκούλι κλιτύων ἐπιχειρεῖ νὰ ὑπερφαλαγγίσῃ τὸ ἀριστερὸν καὶ νὰ καταλάβῃ τὴν γραμμὴν τῆς ὑποχωρίσεως τῶν Τούρκων, οἱ ὁποῖοι τέλος ὑποχωροῦν, πρὶν αἱ εὐζῶνοι προλάβουν νὰ τοὺς καταλάβουν τὰ νῶτα. Ἡ

μάχη διήρκεσε 4 ώρας. Περὶ τὴν ἐσπέραν οἱ Ἕλληνες εἰσέρχονται εἰς Ἑλλάσσινα. Ἐξ χειρὰς τῶν περιήλων 7 ἔθνηκ᾽ τηλεδόλα, τὰ ὅποια οἱ ἠττηθέντες Τούρκοι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ παραλάβουν μετ' ἑαυτῶν, καὶ 40 ἀλχημαλωτοὶ. Αἱ ἀπώλειαι τῶν Ἑλλήνων ἀνέρχονται εἰς 2¹/₂ ἀξιωματικούς καὶ 15 ὀπλίτας φονευμένους καὶ εἰς 65 πληγωμένους.

ὑπὸ τοῦ Ἑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν ἐδόθη πρὸς δημοσίευσιν εἰς τὸν τύπον τῆ 7 Ὀκτωβρίου 1912 τὸ κάτωθι τηλεγράφημα.

Τσαρτίσινα, 5 μ. μ.

Μετὰ τετράωρον ἀγῶνα, ἡ 1η Μεραρχία, βοηθουμένη ὑπὸ τῆς 2ας ἐξεδίωξε τὸν ἐχθρὸν ἐκ τῶν παρὰ τὴν Ἑλλάσσινα ὀχυρωτάτων αὐτοῦ θέσεων καὶ κατέλαβε ταύτην. Ἡ Α. Β. Υ. ὁ Λιάδοχος διηύθυνεν αὐτοπροσώπως τὸν ἀγῶνα. Ὁ ἐπίδοχος Λιάδοχος Γεώργιος ἔλαβε τὸ βάπτισμα τοῦ πυρός. Ὁ στρατὸς ἔδειξεν ὁρμὴν καὶ γενναϊότητα ἀπαράμιλλον.

(Ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου

ΛΑΓΚΑΗΣ

Τὴν ἐπομένην δὲ τὸ ἐπόμενον τηλεγράφημα.

Ἑπουργεῖον Στρατιωτικῶν Ἀθῆνας

Ὁ στρατὸς προελύνει. Καθ' ὁδὸν συναντᾷ ἐγκαταλελειμμένον ὕλικὸν ἐκ σκηνῶν, ἐνδημάτων, κλινοσκεπασμάτων καὶ σκελετικῶν ἐργαλείων. Ἐπίσης οἱ Τούρκοι φεύγοντες ἐγκατέλιπον δύο βλητοφόρα καθ' ὁδόν.

Ἐν Ἑλλάσσινι εὐρέθησαν περὶ τὸ ἑν ἑκατομύριον φισίγγια Μάουζερ.

Κατὰ τὰς πρὸς διαύβασιν τῶν στρατευμάτων μας συμπλοκῆς καὶ τὴν μίχην τῆς Ἑλλάσσινος ἐφρονεύθησαν δύο ἀνθυπολοχαγοὶ τοῦ πεζικοῦ, οἱ Μπούκης καὶ Μαυροδήμος, καὶ 15 ὀπλίται, ἐπληρώθησαν δὲ περὶ τοὺς 65.

Κατὰ τὴν πρὸς κατάληψιν τῆς Δεσκάτης συμπλοκῆν τῶν εὐζωνικῶν ταγματῶν ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην κ. Γενναΐδην ἐφρονεύθησαν ὁ λοχαγὸς Δημ. Μανουσάκης καὶ εἰς δεκαεὺς, ἐπληρώθησαν δὲ περὶ τοὺς 10 ὀπλίται.

Κατὰ τὰς συμπλοκάς τῆς ταξιαρχίας τοῦ ἑλληνικοῦ ἐρονεύθησαν 4 ὀπλίται καὶ ἐπληρώθησαν δύο.

Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Ἐπιτελείου
Δαγμῆς

Ἐν Ἑλλάσῳμι ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω εὐρέθησαν καὶ οἱ χάρται τοῦ Τουρκικοῦ Ἐπιτελείου). Παραστατικώτατα καὶ πιστικώτατα περιγράφει τὴν εἰσβολὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ τὴν μάχην τῆς Ἑλλάσῳνος ἢ κατωτέρω ἐπιστολῇ Ἑλληνος στρατιώτου ἀποσταλείσα ἐξ Ἑλλάσῳνος πρὸς τὸν πατέρα του, περιληψίς τῆς ὁποίας ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῶν Σωζητήσεων καὶ εἰς τὸ La guerre Balkanique par Colonel breveté Boucabeille.

» Σεβαστέ μοι πάτερ!

» Δὲν ἐφανταζόμην ποτὲ ὅτι θὰ εἶχον τὴν εὐτυχίαν νὰ σοῦ γράψω ἀπὸ τὴν Ἑλλάσῳνα. Εἶμαι σίγῃ καὶ ὑγιῆς μετὰ μίαν φονικωτάτην μάχην.

» Αἱ συγκινήσεις τὰς ὁποίας ἤσθάνθημεν ὅλοι οἱ ἄνδρες κατὰ τὴν «διάρκειαν τῶν ἡρῶν τούτων δὲν περιγράφονται. Ἡ μεραρχία μας εἶχε «συγκεντρωθῆ εἰς Τύρναβον. Προχθὲς ἦν Ὀλτωβρίου μᾶς ἐξέπνυσαν εἰς «τὰς 2 τὸ μεσονύκτιον καὶ ἀφοῦ ὁ λοχαγὸς μᾶς ἀνέγνωσε παραίνεσιν τοῦ «Διαδόχου καὶ μᾶς εἶπε καὶ αὐτὸς ὀλίγους ἐνθουσιώδεις λόγους μᾶς «ἀνήγγειλεν ὅτι τὸ πρῶτὸ θὰ διαδῶμεν τὰ σύνορα.

» Ἡ παραίνεσις τοῦ Διαδόχου ἔλεγε τὰς ἐξῆς:

» Ἀξιωματικοί, ὑπαξιωματικοί, καὶ στρατιῶται!

» Ἡ ἀκεραϊότης τῆς Πατρίδος ἀπειλεῖται, τῶν ὑποδούλων ἀδελφῶν «ἡμῶν κινδυνεύει ἢ ὑπαρξίς, καὶ ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς συνεκεντρώθη «εἰς τὰ σύνορα ὅπως ὑπερασπίσῃ τὴν ἐπιθεσίαν τῆς Ἑλλάδος.

» Τοῦ στρατοῦ τούτου ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς ἡμῶν ἠδρόκησε νὰ τάξῃ ἐμὲ ἀρχηγόν.

» Ἀναλαμβάνω σήμερον μετὰ θάρρους καὶ πεποιθήσεως τὴν ἀρχι- «γίαν ἡμῶν, διότι γνωρίζω ὅτι ἡγήσῃμαι ἀνδρῶν ἀποφασισμένων νὰ κα- «ταστήσωσι σεβαστὰ τὰ δίκαιά μας. Ἡ πρὸς ἡμᾶς πεποιθησίς μου ἐνι- «σχύεται ἀκόμη καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἐν καιρῷ εἰρήνης ἐξησκήθητε εἰς τὴν «πολεμικὴν δράσιν καὶ χειρίζεσθε τὰ τελειότερα τουφέκια καὶ τὰ τελει- «ότερα πυροβόλα.

» Ἐμμείνατε μέχρι τέλους εἰς τὴν ἰδέαν ὅτι διὰ τῶν ὅπλων σας θὰ

ἐπιβάλλετε, ὅταν διαταχθῆτε, τὴν θέλησιν τοῦ κράτους καὶ οὐδεμία
 ὀστέρησι, οὐδὲν ἐπιπόδιον (ὃ εἶνε ἱκανὸν νὰ μειώσῃ τὴν δύναμιν τῆς
 ἀποφάσεώς σας ἐπιμένοντες, ἐπιμένοντες μέχρι τέλους, καὶ μετὰ σιδη-
 ρῶς πειθαρχίας συσσωματούμενοι περὶ τοῦ ἀρχηγού σας.
 Ζήτω ὁ Βασιλεὺς!!

Κωνσταντῖνος Αἰάδοχος

Ἡ πορεία μας, μέχρις ὅτου φοιτήσῃ, γενομένη ἐν ἀπολύτῃ σιωπῇ
 ὑπὸ σκότους θαλῆ καὶ διὰ μέσου ἀτραπιῶν εἶχέ τι τὸ συγκινητικόν.

Ἐφεξέ! Κόσμος πολὺς ἐκ τῶν πέριξ χωρίων, ὃ ὅποιος εἶχε πλη-
 θορροφηθῆ περὶ τῆς εἰσβολῆς, εἶχεν καταλάβει τὰ διάφορα ὑψώματα διὰ
 τὴν ἴσῃ τὸ Παναμίσιον θέαμα.

Αἱ μεραρχίαι 1η καὶ 2α ἀπετέλουν τὴν πρωτοπορίαν τοῦ στρατοῦ
 μας. Ἡ ἐκκλίνουσα τῶν δύο μεραρχιῶν ὑπέβη σχεδὸν ταυτοχρόνος. Ἡ
 1η μεραρχία ὑπὸ τὸν ὑποστράτηγον κ. Μανουσογιαννάκη ἐβάδισε διὰ
 τῆς ἀμειλιτῆς ὁδοῦ τῆς Μελοῦνας πρὸς τὴν ἐξοδὸν τῆς στενωποῦ εἰς τὴν
 πεδιάδα τῆς Ἐλασσόνας καὶ μετ' ἐξήλθον πρὸς τὰ δεξιὰ αὐτῆς. Προη-
 γείται πρὸς τὰ δεξιὰ τὸ 4ον πεζικὸν σύνταγμα καὶ ἔπειτα τὸ 5ον. Ἀ-
 ριστερῶς προελάνει τὸ 2ον πεζικόν. Ἰδίως τὸν σταθμὸν Λοσρακίου εὐρί-
 σκονται 10 ἄνδρες, οἵτινες προσπαθοῦν ν' ἀντιτάξουν ἄμυναν. Κλείου-
 νται ἐντὸς, ἀλλ' οἱ ἡμέτεροι τοῦς παλιουροῦν. Εὐρίσκουν ὅτιω καιρὸν
 οἱ ἐντὸς κεκλεισμένοι καὶ πυροβολοῦν ἐκ τῶν παραθύρων. (Ἐνταῦθα ἐ-
 τραυματίσθη εἰς εἰς τὴν χεῖρα ἑλαφρῶς). Φθάνομεν εἰς τὸν σταθμὸν
 Ἁγίου Γεωργίου καὶ πυροβολοῦμεν δοκιμαστικῶς. Οἱ ἐντὸς Τούρκοι ἀ-
 σπαντοῦν διὰ τεσσάρων ἕως πέντε πυροβολισμῶν καὶ τρέπονται εἰς φυ-
 γήν. Ἐκείθεν φθάνομεν εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ Προφήτου Ἠλίου, ὅπου
 οὐδεμίαν ἀντίστασιν εὐρίσκομεν καὶ καταλαμβάνομεν καὶ τοῦτον. Μεθ'
 ὃ προχωροῦμεν πρὸς τὸν σταθμὸν Μελοῦνας. Εὐρίσκονται ἐκεῖ περὶ
 τοῦς 50 ἄνδρες, οἵτινες ἀνίστανται πυροβολοῦντες. Ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου
 ἀναγκάζονται νὰ ἐγκαταλείψουν τὸν σταθμὸν. (Ἐνταῦθα ἐπαγγεῖθη εἰς
 ἰδικὸς μας ἑλαφρῶς εἰς τὸν πόδα). Διευνητεροῦσάμεν πέριξ τῆς Τσα-
 ριτσάλνης.

Χθὲς 6 Ὀκτωβρίου ἡ Μεραρχία μας (1η) προσέβηκε τὸν ἐν Ἐλασσό-
 νῃ ἐχθρὸν κατὰ μέτωπον, ἐνῆ τὸ 4ον τάγμα τῶν Βύζωνων ἐπεχεί-
 ρει κυκλωτικὴν κίνησιν πρὸς ἀνατολὰς τῆς Τσαριτσάλνης καὶ ἔνα κα-

ει σύδεσμα
γαμιν της
μετά σιδη-

δοχος

στη σιωπή
τικόν.

είχε πληρ-
ρώματα δια

στρατού
χρονος. Η

βάδισε δια
ποδ εις τήν

ετή. Προη-
τό τον. Α-

ακίου εύρι-
ν. Κλειού-

τω καιρόν
Κωνσταντα

εν σταθμόν
Τούρκου ά-

νται εις φυ-
λιού, όπου

ροσσαν. Μεθ'
έκει περι

έντος άλλου
εληγήθη εις

της Τσα-

ον εν Έλασ-

όνον επεχεί-
κχι ένα κα-

1) Πρωθυπουργός της Σερβίας, 2) Στρατηγός Ραδ. Πούτινκ, άρχηγ. Γεν. Έπιτε-
λείου, 3) Στρατηγός Μήτσιφ, ύπαρχηγός Γεν. Έπιτελείου, 4) Στρατηγός Μιλ.
Μπογιάννοβιτς, 5) Π. Γιούριτσιτς Στούμν άρχηγός Μεραρχίας Δοίνου, 6) Στρα-
τηγός Γάσκοβιτς άρχ. Μεραρχίας Μοράβα. 7) Στρατηγός Α Μιλιβόγιεβιτς άρχ.
πυροβολικού, 8) Στρατηγός Μπόγιεβιτς ύπουργός Στρατιωτικών, 9) Στρατηγός
Μπ. Γιάγκοβιτς άρχ. 3ης Στρατιάς.

αταλάβη τά νῦτα τοῦ ἐχθροῦ. Ταυτοχρόνως ἡ 2α Μεραρχία ἐκκινήσασα εἰς Σακίμιας ἐπετίθετο κατὰ τοῦ πρὸ τῆς Ἐλασσόνας ὄχυρωμένου ἐχθροῦ παρὰ τὸν λόφον Ἄλατεπέ.

Ἐν τὴν πεδιάδα τῆς Ἐλασσόνας ἐπρόβαλαν ταυτοχρόνως τμήματα τοῦ 2ου πεζικοῦ συντάγματος τῆς 1ης Μεραρχίας καὶ τὸ 4ον πεζικὸν τῆς 2ας Μεραρχίας. Τὸ θέμα ἦτο ἐξόχως γραφικόν. Πραγγοῦντο οἱ ἀξιωματικοὶ μὲ γυμνὰ τὰ ξίφη, ἐνθαρρύνοντες διὰ τοῦ παραδειγματος τοῦ ἀνδρα εἰς τὴν προέλασιν ἀκολουθοῦντας κατὰ διμοιρίας καὶ προχωροῦντας πάντοτε ἐμπρὸς ἐντὸς τῆς πεδιάδος μὲ μέτωπον 5000 περίπου ἀμέτρων, ἐνῆ τὰ Τουρκικὰ κανόνια μᾶς ἐθέριζαν κυριολεκτικῶς, διότι ἐδατοδίζομεν ἐντελῶς ἀκάλυπτοι ἐπὶ πεδιάδος καλλιεργημένης ἐν κντίον ἐχθροῦ ὄχυρωμένου εἰς τὰ πέριξ ὑψώματα. Ἐνῶ εἶδομεν πραγματικῶς ὅλοι τὸν θάνατον μὲ τὰ μάτια μας, ἐν τούτοις ἀμέσως ὁ καλλιένης ἀπεπάσισε τὸν ἑαυτὸν του καὶ οὕτω ὅλοι ἐπροχωροῦσαμεν ὡς νὰ πηγαίνομεν εἰς τελευτήν, καίτοι αἱ ἐχθρικοὶ βόμβαι ἐπύριζον ὀλόγυρά μας ὡς δαίμονες τῆς κολάσεως. Πρόσεγγίζομεν ὁλονὲν τὸν ἐχθρόν, ὅτε ἐξέρχονται εἰς τὴν πεδιάδα ἐκ τῆς στενωποῦ τῆς Μελοῦνας δύο πυροβολαρχαὶ τῆς 1ης Μεραρχίας μας, καὶ ὅπουτι ἀπὸ ἐξέσεως καταλλήλους θέσεις, ἤρχισαν ἀλλάσσειν διὰ προδροτάτου πυρὸς ἐν κντίον τὸν πυροβολαρχῶν τοῦ ἐχθροῦ.

Ἄλλαλαχημοὶ χαρᾶς καὶ ζητωκραυγαὶ ἐνθουσιώδεις ὑπεδέχθησαν τὴν ἐμφάνισιν τοῦ πυροβολικοῦ μας.

Ἡ ἐνίσχυσις τοῦ ἡλθεν ἐπικαίρως. Τὸ Τουρκικὸν πυροβολικὸν ἐσίγησεν ἀμέσως. Ἡ μάχη διήρκασε τέσσαρας ὥρας, καὶ ἰσοῦ ἡμεῖς ἐπροφθάσαμεν ἤδη πρὸ τῆς πόλεως. Ὁ ἐννατος λόχος καὶ ὁ ἰδικὸς μας διεπτάθησαν νὰ κάμουν κυκλωτικὴν κίνησιν.

Τὰ πυρὰ ἔχουν ἀρχισθῆ. Ἐἴναι 1 μ. μ. τμήματα τοῦ δευτέρου καὶ τρίτου συντάγματος εἰσηλθόντες εἰς τὴν πόλιν, ἐνῆ οἱ Τούρκοι ἔφυγον πανικόβλητοι πρὸς τὸ Σαραντάπορον. Αἱ μουσικαὶ σαλπίζουσι: παύσατε πύρ. Δυστυχῶς ἡ ἀκατάσχετος αὕτη ὀρμὴ μας παρέσυρε τοὺς Τούρκους, πρὶν προφθάσων οἱ Ἑβραῖοί μας νὰ τοὺς κυκλώσων, καὶ οὕτω διέφυγον τὴν ἀλχημασίαν. Ζητωκραυγαὶ οὐρανομήκειαι συγκλονοῦν τὴν πεδιάδα περισσότερον καὶ ἀπὸ τοῦ ἤχου τῶν πυρῶν τῆς μάχης. Οἱ κώδωνες τῶν ἐκκλησιῶν ἤχουσι χαριστῶνως, κινεῖς δὲν δύναται ἀλλὰ συγκρατήσῃ τὰ δάκρυά του. Οἱ κάτοικοι ὄντροι ὡς φαντάσματ' ἐ-

»Ξήρχοντο τῶν οἰκίων των, μᾶς ἐνηγκλιζόντο καὶ μᾶς κατεφίλου, μᾶς
 »ἤνοιξαν τὰ σπίτια των καὶ μᾶς εἶδον ὅτι εἶχον καὶ δὲν εἶχον. Κανείς
 »δὲν ἤμπορεῖ νὰ φαντασθῆι συγκινητικωτέραν σκηνήν. Πολλοὶ Τούρκοι
 »ἐφρονεύθησαν καὶ πολλοὶ ἠγματοπίστησαν. Ἐκ τῶν ἰδικῶν μας φαίνε-
 »ται ὅτι ἔχομεν περὶ τοὺς 60 πληγωμένους. Ἔτερον οὐδέν.

»Σοὺ ἀσπάζομαι τὴν δεξιάν.

»Γ. Γ. ἐνταῦθα μᾶς συνέβη καὶ ἐν μικρὸν ἔπεισόδιον. Εἷς φαντακὸς
 »χόντζας ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ μιναρὲ πυροβολῶν ἀδιακρίτως κατὰ τῶν
 »στρατιωτῶν μας ἐτραυμάτισε δύο στρατιώτας καὶ ἐφόνευτεν ἕνα λοχίαν.
 »Ὁ Χόντζας οὗτος πυροβολήθεις ὑπὸ τινος στρατιώτου μας ἐφρο-
 νεύθη».

Ἡ ἐν Ἑλασσάνῳ μάχη τῆς 6ης Ὀκτωβρίου δὲν ἦτο εἰμὴ σιμπλοκή
 τῶν προφυλακῶν τοῦ Τάξιον πασσα μετὰ τῶν τοῦ Διαδόχου, ὡς εἴπομεν
 ἤδη ἢ πραγματικὴ μάχη ἔλαβε χώραν τὴν μεθεπομένην εἰς τὸ Σκραντά-
 πορον.

ΣΑΡΑΝΤΑΠΟΡΟΝ

Τὰ στενὰ τοῦ Σκρανταπόρου, γράφει ὁ J. Leune εἰς τὴν Illustration, ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἐν μέγα ὄροπέδιον ἐγκυκτεπερικρμένον μεθ' ἀ-
 μινους, τὸ ὅποιον κατέρχεται πρὸς τὴν πεδιάδα τῆς Ἑλασσάνου μεθ' ἑλα-
 φρὰν κλίσιν 7 χιλιομέτρων. Ἐκατέρωθεν τοῦ ὄροπέδιου εὐρίσκεται ἀνὰ
 μία χαράδρα βαθυτάτη εἰς τὴν ὅποιαν δὲν δύναται τις νὰ κατέλθῃ διότι
 αἱ πλευραὶ αὐτῆς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ εἶναι ἀπότομοι καὶ διότι μεθ' ὀνόμου
 τηλεθόλου τοποθετημένα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ δύναται ὁ ἐκτὸς πλευροκοπὸν νὰ κα-
 τκρεουργήτῃ ἀνηλεῶς τὰ ἐπιτιθέμενα στρατεύματα, ὅσον δήποτε πολυά-
 ριθμικαὶ ἀνείκη καὶ ὅσον δήποτε ἀποφασισμένον νὰ ριφικινδυνεύσῃ. Λοι-
 πὸν διὰ νὰ περῶσιν οἱ Ἕλληνες τὰ στενὰ ταῦτα ἐσπερε νὰ κρησθάλ-
 λουν τὸ ὄροπέδιον κατὰ μέτωπον καὶ αὐτὸ ἔκτισε ὁ Διάδοχος. Οἱ Τούρ-
 κοὶ εἶχον ἠλικιστὸν χαρακωτῆν εἰς τὴν κορυφὴν τῶν κλιτύων τοῦ στε-
 νοτέρου μέρους εἰς τρόπον ὥστε νὰ δύνανται νὰ βάλλουν κατ' ὅλην τὴν
 ἔκτασιν. Τὸ μέρος ἔπει εἶχον τοποθετήσῃ τὰς πυροβολαρχίας των, ἐ-

ξαιρετικῶς ἐπιτυχές, εἶναι ἐκλεγμένον ὑπὸ τῶν ὀργανωτῶν τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ Περμανῶν, (1) οἱ ὅποιοι ἦσαν βέλαιοι ἐκ τῶν προτέρων διὸ ὄχι μόνον θὰ σταματήσουν ἐδῶ τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα, ἀλλ' ὅτι καὶ θὰ ἀποδεκατισθοῦν. Τὰ Τουρκικὰ τηλεβόλα ἦσαν χωσμένα μέσα εἰς παμιμέγιστα ὀρύγματα κεκαλυμμένα ἀπὸ θάμνους. Τὸ πεδῖον τῆς βολῆς τῶν ἤτο ὑπέροχον, καὶ λόγῳ τῆς ἐξόχου τοποθεσίας ὅπου ἠδύναντο νὰ βάλλουν ταῦτοχρόνως ὅλα πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις, ἀλλὰ καὶ διότι οἱ Τούρκοι εἶχον ἐπιστημίανει ὅλα τὰ σημεῖα δι' ἃν θὰ ἐγένετο ἡ ἐπίθεσις ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, εἰς τὴν ἐπιστήμην δὲ ταύτην συνετέλεσε τὰ μέγιστα τὸ ὅτι τὸ ἔδαφος ἦτο κεκαλυμμένον ὑπὸ δενδρουλλίων. Κατωτέρω καὶ μεταξὺ τῶν θέσεων τούτων τῶν τηλεβόλων εὐρίσκονται τὰ χαρκώματα τοῦ πεζικοῦ. Ἀντίπεραν, ἡ ὁδὸς προσκολλάται εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων χιλιομέτρων εἰς τὴν κρημνώδη πλευρὰν ἐνδὸς βουνοῦ. Δεξιὰ τὸ βουνὸν ἀνέρχεται καθέτως, ἀριστερὰ ἡ χαράδρα κατέρχεται εἰς βάθος μέγα, ἐπίσης καθέτως. Ἡ ὁδὸς λοιπὸν εἶναι ἡ μόνη πρακτικὴ διάβασις ἡ ὅποια ἐνταῦθα κάμνει ἀπέριον στραφὰς τὴν μίαν ἀνωθεν τῆς ἀλλῆς ἔπειτα κατέρχεται ὀφειοειδῶς πρὸς ἕνα ποταμίσκον μὲ ἕνα γεφυράκι, κείμενον ἔμπροσθεν ἐνδὸς νέου ὄροπεδίου, ἐπὶ τῶν ἀντικρῶν πλευρῶν τοῦ ὀποίου εὐρίσκειται τὸ Τουρκικὸν στρατόπεδον.

Ἰδοὺ πῶς διεξήχθησαν αἱ περὶ τὸ Σαραντάπορον ἐπιχειρήσεις. (2)

Τὴν ἑσπέραν τῆς 7ης Ὀκτωβρίου, δηλαδὴ τὴν ἰδίαν ἡμέραν τῆς ἐξόδου τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ εἰς τὴν Ἑλλάσσηνα, ὁ στρατὸς κατέλαχε τὰς ἐξῆς θέσεις:

Μεραρχία 1η μεταξὺ, Γαριτσάνης καὶ Ἑλλάσσηνος (μὲ πρωτοπορεῖαν τὸ ἀπόσπασμα Κωνσταντινοπόλου).

Μεραρχία 2α καὶ 6η, εἰς Ἑλλάσσηνα.

Μεραρχία 3η, παρὰ τὸ Παλαίκαstron.

Μεραρχία 4η, Κεφαλόβρυτον.

Μεραρχία 5η, Βαλανίδια.

(1) Ὁ ὀργανωτὴς τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ φόν δερ Γκόλτζε - πεισρὰς διεκήρυσεν ἀναπιφυλάκτως ὅτι: ἂν ποτε ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ἀπαχάραι νὰ διαβῇ τὰ στανα ταῦτα, τὸ Σαραντάπορον θὰ ἐγένετο ὁ τάφος του.

(2) J. Lemne, une Revanche, une étape.

Μεραρχία 7η, ὀπισθεν Ἑλασσῶνος.

Τὴν 8ην τὸ πρῶτ' ὄλος ὁ στρατὸς ἐκκινεῖ, εἰς τρόπον ὥστε νὰ εὑρεθῇ εἰς τὰς ὀρισμένους διὰ τὴν ἐπίθεσιν θέσεις του τὴν 9ην.

Τὸ σχέδιον τοῦ Διαδόχου εἶναι ἀπλούστατον: τὸ στενὸν τοῦ Σαρανταπόρου δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἐκβιασθῇ κατὰ μέτωπον, λοιπὸν, θὰ κυκλωθῇ. Καὶ θὰ κυκλωθῇ κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ὁ ἐχθρὸς ὅστις εὑρίσκεται ἐκεῖ νὰ μὴ δυνηθῇ νὰ διαφύγῃ.

Διὰ νὰ ὑποχωρήσουν πρὸς τὰ Σέρβια οἱ Τούρκοι δὲν ἔχουν παρὰ τὴν μεγάλην ὁδόν, ἣ ὁποία, πρὶν φθάσῃ εἰς τὴν πόλιν, διέρχεται δι' ἑνὸς ἄλλου στενοῦ, τοῦ στενοῦ τῆς Πόρτας, καὶ μίαν ἀτραπὸν διερχομένην διὰ Λαθανίτσας. Μόνῃ δὲ ἡ μεγάλη ὁδὸς εἶνε κατάλληλος διὰ τὸ πεδινὸν πυροβολικόν. Ἀλλὰ μετὰ τὰ Σέρβια πεζικὸν καὶ πυροβολικόν, διὰ νὰ ἐπιχειρήσουν τὴν πρὸς βορρᾶν ὑποχώρησίν των, δὲν ἔχουν ἄλλον δυνατόν πόρον πρὸς διάβασιν τοῦ Ἀλιάκιμονος παρὰ τὴν μόνην γέφυραν τοῦ ποταμοῦ τούτου.

(1) *Διάδοχος*: λοιπὸν διατάσσει τότε τρεῖς κυκλωτικὰς κινήσεις.

Ἡ πρώτη ἐκ τοῦ δεξιοῦ, ἣ ὁποία θὰ ἐκτελεσθῇ ἀπὸ δύο τάγματα εὐζώνων, θὰ παρακάμψῃ τὸ στενὸν πρὸς ἀνατολὰς διὰ νὰ καταλήξῃ εἰς Λαθανίτσαν. Τοῦ σημείου τούτου καταλαμβανομένου, πᾶσα ὑποχώρησις ἐκ τοῦ μέρους τούτου ἀποκόπτεται εἰς τὸ ἐχθρικὸν πεζικόν.

Ἡ δευτέρα παρὰ τῆς 4ης Μεραρχίας ἐξ ἀριστερῶν, θὰ παρακάμψῃ τὸ στενὸν πρὸς δυσμίας, διὰ νὰ καταλάβῃ τὰ στενὰ τῆς Πόρτας. Τὸ πυροβολικὸν τοιοῦτοτρόπως θὰ ἀλχιμαλωτισθῇ.

Τέλος μία **τρίτη** κυκλωτικὴ κίνησις, δυτικώτερον, θὰ ἐκτελεσθῇ ὑπὸ τῆς 5ης Μεραρχίας καὶ τοῦ ἱππικοῦ, τὰ ὁποία θὰ διέλθουν τὸν Ἀλιάκιμονα διὰ τοῦ πόρου Χαμιπουρδο. Τὸ ἱππικὸν θὰ καταλάβῃ τὴν γέφυραν τῶν Σερβίων διὰ ν' ἀποκόψῃ ὀριστικῶς πᾶσαν ὑποχώρησιν εἰς τοὺς Τούρκους εἰς περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ κατέρωθον, παρ' ὅλ' αὐτὰ, νὰ διαφύγουν ἀπὸ τὸ Σαραντάπορον. Καὶ ἂν ἀκόμη προφθάσουν οἱ τοὶ νὰ διαβοῦν τὴν γέφυραν καὶ καταλάβουν θέσεις εἰς τὴν ἀριστερὰν ὀχθὴν τοῦ ποταμοῦ, ἣ τὴν Μεραρχία ὄφειλε νὰ ὑπερφαλαγγίσῃ πάλιν τὰς νέας ταύτας θέσεις, διὰ νὰ τοὺς ἀναγκάσῃ νὰ παραδοθῶν.

Ἐνῆ αἱ κινήσεις αὗται θὰ συντελοῦνται, σφοδρὰ κατὰ μέτωπον ἐπίθεσις θὰ συγκρατήσῃ τοὺς Τούρκους εἰς τὰς πρὸ τοῦ στενοῦ θέσεις των, διὰ νὰ εἶνε τοιοῦτοτρόπως ἀσφαλεστέρα ἢ ἀλχιμαλωσία των....

Τοιαύτη εἶνε ἡ κυριαρχήσασα ἰδέα εἰς τὰς κινήσεις τῆς μάχης ταύτης τοῦ Σαρανταπόρου, ἰδέα ἣτις προϋθίνει εἰς τὸν Διάδοχον Κωνσταντινον μέγιστα καὶ πραγματικώτατα χαρίσματα στρατηγικῆς τακτικῆς...

Αἱ κινήσεις λοιπὸν τῶν στρατευμάτων κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς 8ης Ὀκτωβρίου ἔχουν ὡς ἑξῆς:

Κυκλωτικὴ κίνησις τῆς ἄκρας δεξιᾶς: Ἀπόσπασμα Κωνσταντινοπούλου (2 συντάγματα εὐζώνων): Ἐλασσών-Δειμυράδες-Καλόβια.

Στρατεύματα προωρισμένα νὰ ἐνεργήσουν τὴν κατὰ μείωπον ἐπίθεσιν εἰς τὸ στενόν:

Δεξιόν: 1η Μεραρχία: Ἐλασσών-Δειμυράδες.

Κέντρον: 2α Μεραρχία: Ἐλασσών μεγάλη ὁδός, μεταξὺ **Μαλεσίου** καὶ **Λακκοῦδι**.

Ἀριστερόν: 3η Μεραρχία: Παλαιόκαστρον-Δράνοβον-**Λακκοῦδι**.

Ἐφεδρεία: 6η Μεραρχία: Ὀτσιθελ 2ας Μεραρχίας.

Κυκλωτικὴ κίνησις τοῦ ἀριστεροῦ: 4η Μεραρχία: Κεφαλόβρυστον-Κλεισοθρα-Γιαννιωτᾶ.

Κυκλωτικὴ κίνησις τοῦ ἄκρου ἀριστεροῦ: 5η Μεραρχία: Βαλανῖδια-Κρανιά-**Λουτρό**.

Ταξιαρχία ἵππικῆς: Κεφαλόβρυστον-**Δισκάτα**.

ὑποστῆριξις ὑπὸ δύο ταγματῶν εὐζώνων τῆς Ταξιαρχίας Γενιάδη, ἣ ὅποια κατέλαβε τὰ Δισκάτα τὴν προτεραίαν, 7ην Ὀκτωβρίου.

Τὴν πρωτὰν τῆς 8ης Ὀκτωβρίου τὸ κέντρον ἐκκινεῖ βαδίζον πρὸς τὸ στενόν, τοῦ ὁποίου τὴν εἴσοδον ὑπερασπίζουσιν οἱ Τούρκοι ἐπὶ τῆς γραμμῆς Βίγλας (ὕψωμέτρον 985)-**Γλυκόβου**.

Ἡ 1η Μεραρχία ἐκκινεῖ ἀπὸ Δειμυράδες διευθυνομένη βορειοδυτικῶς τῆς ἀριστερᾶς τῆς πτέρυγος προπορευομένης πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς Βίγλας.

Ἡ 2α Μεραρχία θὰ ἐπιτελή διὰ τῆς μεγάλης ὁδοῦ.

Ἡ 3η βαδίξει πρὸς τὸ Γλυκόβον.

Τὸ πεδινὸν πυροβολικὸν ἀκολουθεῖ τὴν δευτέραν Μεραρχίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἐκατέρωθεν τῆς ὁποίας τὸ ἔδαφος, φυσικῶς διασχιζόμενον ἀπὸ φάργγας καὶ χειμάρρους, εἶχε μεταβληθῆ κατὰ τὰς τελευταίας ἰδίως ἡμέρας εἰς λασπώδες τέλμα ἕνεκα τῶν μεγάλων καὶ συνεχῶν βροχῶν.

Ἐπὶ τοιαύτας ἐλλεινάς συνθήκας τὸ πυροβολικὸν δὲν ἔμπορει οὔτε

νά κινηθῆι οὔτε νά τοποθετήσῃ κανέν πυροβόλον πρὸς μάχην. Διὰ νά τὸ πράξῃ, ἀνάγκη νά περιμένη ἕως τὸ πεζικὸν προχωρήσῃ ἐπὶ τοῦ ὀροπεδίου, τὸ ὅποσον προχωρεῖ ἀνωφερῶς πρὸς τὰς τουρκικὰς θέσεις, καὶ ἔπου μόνον εἶνε δυνατὴ ἡ τοποθέτησις μερικῶν πυροβόλων ὡς ἐκ τοῦ πετρώδους καὶ ξηροῦ ἐδάφους.

Λοιπὸν τὸ πεζικὸν ὄρμα πρὸς τὰ ἔμπροσ, ὑποστηριζόμενον μόνον ὑπὸ τοῦ πυρὸς δύο ὀρειβατικῶν πυροβολαρχιῶν.....

Ἐπὶ τὴν ἐποψίν των ἀριθμητικῶν δυνάμεων ἡ ἐπίθεσις περιλαμβάνει 3 μεραρχίας, δηλαδὴ 36.000 ἄνδρας περίπου.

(1) ἐχθρὸς διαθέτει 20 περίπου χιλιάδας ἄνδρας (ἕως 10.000 ἐν ἐφεδρείᾳ εἰς τὸ στενόν), ἀσφαλῶς ἀχυρωμένους εἰς τὰς θέσεις Βίγλα- Γλύκιστον, θέσεις ἀληθῶς ὀχυράς, ὑπερασπιζομένης ὑπὸ 24 πυροβόλων ταχυβόλων τῶν 75, ἀφανῶν καὶ καλῶς προκεκαλυμμένων, καὶ ἀπὸ μέγαν ἀριθμῶν μυδραλλιοβόλων.

Ἡ ἐπίθεσις ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται τοιοῦτοτρόπως ὑπερέχουσα ἀριθμητικῶς κατὰ πολὺ τῆς ἀμύνης, πρὸ πάντων ἔταν ληφθῶν ὑπ' ὄψιν αἱ δυνάμεις αἱ ἐνεργοῦσαι δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν τὰς τρεῖς κυκλωτικὰς κινήσεις.

Πραγματικῶς ἕως τὸ πρᾶγμα ἡ δὲν ἔχει οὕτω. Διότι ἡ σχηματισμὸς τοῦ ἐδάφους, τεμνομένου ἀπὸ φάραγγας ἢ εἰς στενὰ ὀροπέδια, εἶνε τοιοῦτος, ὥστε τὰ στρατεύματα τῆς ἐπίθεσεως δὲν δύνανται νά ἀναπτύχθωσαν κανονικῶς. Πρέπει νά ὑπολογισθῆι ὅτι τὸ ἥμισυ μὲν τοῦ ταχθέντος διὰ τὴν ἐπίθεσιν στρατοῦ ἠδυνήθη νά λάβῃ μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα, τοῦ ἄλλου ἡμίσεως ἀποτελέσαντος ἐδῶ κ' ἐκεῖ μερικὰς ἐφεδρείας μὴ δυνάμενας νά μετᾶσχουν τῆς μάχης.

Ἐπὶ ἐδάφους λοιπὸν ἀκαλύπτου, μήκους 7 χιλιομέτρων, αἱ ἐνεργήσαντες τὴν ἐπίθεσιν ἀνῆρχοντο πραγματικῶς εἰς 18.000 ἄνδρας, ὑποστηριζομένου ἀπὸ 8 ὀρειβατικὰ πυροβόλα καὶ μερικὰ μυδραλλιοβόλα.

Αὗτοι εἶνε αἱ ἐπιτεθέντες ἐναντίον 20.000 Τούρκων, δυναμένων νά ὑπολογισθῶν ὡς διπλασίων περίπου ὡς ἐκ τοῦ πλεονεκτήματος τοῦ ὅτι ἦσαν ἀμυνομένοι, καλῶς προκεκαλυμμένοι εἰς τὰ χαρακώματά των, πυροβολούντες ὡς ἐν πεδίῳ ἑοῦλης καὶ ὑποστηριζόμενοι ὑπὸ τοῦ καταχθονίου πυρὸς 24 πυροβόλων τῶν 75 καὶ πολλῶν μυδραλλιοβόλων. Τοῦτο ἀποδεικνύει ποῖον κρατερόν ἀγῶνα εἶχον νά διεξαγάγουν αἱ Ἕλληνες....

"Υπό βροχήν σιδήρου και πυρός τὸ ἑλληνικὸν πεζικὸν ἀρχίζει τὴν προέλασίν του. Οἱ ἀξιωματικοὶ προπορεύονται τῶν ἀνδρῶν διὰ νὰ τοὺς ἐνθαρρύνουν. Πρέπει νὰ δώσουν τὸ παράδειγμα." Λεὺν τοῦτου τὸ ἐνστικτὸν τῆς ἀποσυνηθίστου ἢ ἀκράτει τοὺς στρατιώτας πρηνεῖς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Καὶ τὸ πρᾶγμα ἢ ἀ ἴσο πολὺ φυσικόν... Οἱ ἀξιωματικοὶ δεικνύουν τοιοῦτοτρόπως εἰς τοὺς ἀνδρας τῶν πῶς πρέπει νὰ βαδίζουν ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ, πῶς ὀφείλουν νὰ πράξουν τὸ καθήκον των καὶ πῶς πρέπει ν' ἀποθηνήσκουν ἐν ἀνάγκῃ... Διότι μέγα μέρος ἐξ αὐτῶν πίπτουν, θεωροῦμενοι ὡς ὁ ἀντιπαραγματάρχης Κυριακούλης Μαυρομυχάλης, τοῦ ὁποῦ ἢ οἰκογένεια ἔχει ἤδη δώσει τόσους ἥρωας εἰς τὴν Ἑλλάδα...

Δὲ ἑλμέων, ὀραδέων, ἥρωϊκῶς, τὸ πεζικὸν προχωρεῖ, κερδίζει ἔδαφος. Σχεδὸν δὲν πυροβολεῖ... Πρὸς τίς ὁ ἐχθρὸς εἶνε ἀθέατος ἐντὸς τῶν χαρακτηρημάτων του.

Ἡμερῶς, παιδιὰ! Ἡμερῶς! Σαὶ φωτιά! Σαὶ φωτιά!

Ἰδοὺ αἱ λέξεις αἱ ὁποῖαι διακρίθουν τὴν ἑλληνικὴν γραμμὴν....

Καὶ οἱ ἄνδρες ἀποτόμως ἀγείρονται... Ἐἰς ἑλληρικῶς καταγιγνησόμενος... Ἐἰς, δύο, τρεῖς, δέκα στρατιώται κλονίζονται, πίπτουν καὶ κλύονται ἐπάνω εἰς τοὺς λίθους, πληγιομένοι, φονημένοι ἴσως. (Οἱ συναδελφοὶ των ἀσυγκλήτοι προχωροῦν ὀλίγα μέτρα καὶ πίπτουν ἐκ νέου) πρηνεῖς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους....

Χρειάζονται δύο ὄρι διὰ 200 ἕως 300 μέτρων προέλασιν. Δὲν εἶνε φοδερὸν...

Τέλος περὶ τὰς 3 μετὰ μεσημέριαν, ὅταν τὸ πεζικὸν κατέκτησε μικρὸν μέρος τοῦ ὄρειου ὀρέου τοῦ ὁποῦ εἶνε προσιτὸν τὸ στενόν, τὸ πεδινόν πυροβολεῖται ληρῶς ἠέτιν. Ἀνοίγει ἡμέσως πῦρ καὶ τὰ πράγματα ἀλλάσσουν πρηνεῖς ὄψιν.

Μὴ ἀκρόβατον καὶ ταχύτητα ἐκείνου οἱ μαθηταὶ τοῦ παραγματάρχου Λεπινεῖ, στέλλουν ὀφέλια ὀφέλου εἰς τὰς τουρκικὰς πυροβολαρχίας καὶ τὰ τουρκικὰ χαρακτηρηματα.

Τὸ ἑλληνικὸν πεζικὸν δύναται εἴρω νὰ προέλθῃ ταχύτερον, τῶν πυρῶν τῶν ἐχθρικῶν πυροβόλων στραφέντων διὰ ν' ἀπαντήσουν εἰς τὰς βολὰς τῶν Σανάδερ...

Ἐἰς τὰ χαρακτηριστικά των οἱ Τούρκοι ἀρχίζουν νὰ ἐκκλήττονται βλέποντες τὴν ἀνερχομένην πλημμυρίδα, τὴν ὁποῖαν δὲν ἤμποροῦν νὰ σταματήσουν. Ἡ

ρχίζει τήν
ιά νά τοῦς
ου τὸ ἔν-
πρηνεῖς ἐπὶ
ξίωματικοί
ἀ θαδίζου
των καί
αὐτῶν πύ-
Μαυρομυχά-
ς τήν ἑλ-

ρχίζει ἔδα-
ἐντός τῶν

ήν.....
καιγιτιμός...
υλίζονται ἐ-
θελφοί των
πρηνεῖς ἐπὶ

ν. Δὲν εἶνε

ἐκτησε μι-
στενόν, τὸ
τῆ πράγ-

ταγματάρ-
ούλαρχίας

ων, τῶν πυ-
εῖς τὰς βιο-

ι βλέποντες
ατήρουν. Ἠ

ΕΙΣ ΝΙΚΗΤΗΣ ΚΟΥΡΑΙΜΕΝΟΣ: ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ ΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΑΚΡΟΝ ΜΙΑΣ ΟΔΟΥ ΕΝ ΑΛΒΑΝΙΑ.

βολή των γίνεται νευρικωτέρα, λυσσώδεστερα, και έπομένως ολιγώτερον ακριβής... Οι «Σαΐτόν», (οί σατανάδες) όπως απέκαλουν την ήμέραν έκεινήν τους "Έλληνας, προχωρούν, προχωρούν πάντοτε. "Έμπρός!... Στη φωτιά! Νέοι άνδρες πίπτουν κάθε στιγμήν. "Αλλά αυτό δεν σημαίνει τίποτε. Οι άλλοι εξακολουθούν να προχωρούν.

Τό ήθικόν των Τούρκων κατέρχεται όπως και ό ήλιος... "Όταν έπιθθεν ή νύξ, άποφασίζουσι να εγκαταλείβουν τάς θέσεις των Βέγγλας-Γλυκόδου και ν' άποσυρθούν προς τό έσωτερικόν του στενού, δια ν' άντιτάξουν νέαν άντίστασιν. Διότι αι θέσεις όπου κατέχουν ήδη δεν ήμπορούν να κρατήθουν πλέον: οι "Έλληνες εύρίσκονται τώρα εις άπόστασιν από των χαρακωμάτων των παικίλλουσαν μεταξύ 500 και 600 μέτρων. Μερικά μάλιστα τμήματα της δευτέρας Μεραρχίας έχουν πλησιάσει μέχρις άποστάσεως μικροτέρας των 300 μέτρων. Νυκτερινή επίθεση: έκ μέρους των εινε δυνατή. Είς τάς 6 λοιπόν τό βράδυ τό τουρκικόν πυροβολικόν άρχίζει δι' όλίγας στιγμάς καταλυσιμαίον πύρ καθ' έλας τάς διεύθυνσεις. "Υπό την βοήθην αύτήν των τηλεόφων του ό έγθρός έκκενώνει τάς θέσεις του...

Επί πολλά χιλιάμετρα ή όδός έλίσεται εις βραχώδεις πλαγιάς, παρυσιάζουσα από τό ένα μόν μέρος άνερχομένας άποκρήμινους κλιτύς και από τό άλλο κρημνώδη επίσης την φάραγγα εις βάθην άπίστευτα και ελκεγιάδη. Κατόπιν κατέρχεται έλικειδώς δια μέτου δάσους ύλοτομημένου επί των κλιτύων του όρου:.... Απέναντι, ή άλλη πλευρά της φάραγγος, κατάφυτος, άνέρχεται εις ύψος 700 και 800 μέτρων... Τό θέαμα εινε όνειρώδες, μεγαλοπρεπές, μοναδικόν... Διέρχεται τις τόν Σαραντάπορον επί μικράς γεφύρας. Μετά τούτο ή όδός άνέρχεται και πάλιν προς ένα εύρύ και άνώμαλον όροπέδιον, άποτελούν τό εξέχον σημειον του δευτέρου τούτου μέρους του στενού.

Επί του όροπέδιου αύτου ήτο κατηλιτισμένη ή τουρκική εφεδρεία. Πρò αύτου ειχεν όργανισθή δευτέρα άντίστασις προς παρεμπόδισιν των έλληνικών στρατευμάτων από του να διεέλθουν τόν Σαραντάπορον. Οι Τούρκοι διέθετον λαμπράς θέσεις και δια τό πεζικόν και δια τό πυροβολικόν αύτων. "Ο έλληνικός στρατός δεν ήδύνατο να φθάση εις την γέφυραν του Σαρανταπόρου άλλως ειμή κατά πυκνάς φάλαγγας επί μιας μόνης όδοσ και χωρίς να δύναται να τοποθετήση ούτε έν πυροβόλον...

"Αλλά την στιγμήν όπου ό έγθρός έκαμνε τους ήρραίους αυτούς και βασίμους συλλογισμούς, του ήρχετο ή ειδησις ότι τά έλληνικά στρατεύ-

ΠΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΑ

ματα τόν ειχον κυκλώσει, τὰ μὲν βαδίζοντα πρὸς τὴν **Λαβανίτσον**, τὰ δὲ πρὸς τὸ **Ράχοβον**..

Μετ' ὀλίγας ὥρας ἡ ἐκ τοῦ στενοῦ ἔξοδος ἤα εἶνε ἀδύνατος... Δὲν ὑπάρχει οὔτε στιγμή διὰ χάσιμον.... Ἡ ὑποχώρησις πρὸς τὰ Σέρβια διατάσσεται ἀμέσως... Ὁ καιρὸς ἐπέγει: δὲν λύνονται κἀν αἱ σκιναί, ἀφίνονται ἐπὶ τόποι αἱ ἀποσκευαί... Ἄναχωροῦν, τρέχουν... Φυγή. Ἐἶνε ὁ πανικὸς μέσα εἰς νύκτα σκοτεινὴν καὶ φρικώδη, ὑπὸ ραγδαίαν βροχήν.

Τὸ πρροβολικὸν διευθύνεται ἕστον ἤμπορει ταχύτερον πρὸς τὸ στενὸν τῆς Πόρτας, πρὸς τὸ Δεμῖρ Καπού, μ' ἕνα τμήμα πεζικῶ, ὡς στήριγμα.

Ἡπειδὴ ἡ Λαβανίτσα δὲν εἶχε καταληφθῆ ἀκόμη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ἔλον τὸ τουρκικὸν πεζικὸν, διὰ τὸ ταχύτερον, φεύγει πρὸς τὰ Σέρβια διὰ τῶν μονοπατίων τὰ ὁποῖα διέρχονται ἀπὸ τὸ μὴ καταληφθῆν ἀκόμη χωρίον...

Μὲ τὴν αἰγὴν αἱ πρῶται τουρκικαὶ πυροβολαρχαὶαί φθάνουν ἀπέναντι τοῦ Δεμῖρ Καπού. Αἱ Ἑλληνικαὶ προφυλακαὶ ζῆως εὐρίσκονται ἐπὶ τῆς ὁδοῦ. Τὸ τμήμα τοῦ πεζικῶ ἤα δυνήθη ἴσως νὰ διέλθῃ μαχόμενον. Ἄλλὰ τὸ πυροβολικὸν ἀπωλέσθη...

Περίτρομαι τότε αἱ ὁδηγοὶ ἀποξεύθουν τοὺς ἵππους, ἐκεῖ ἔπου εὐρίσκονται. Οἱ περυστότεροι κόπτουν τοὺς ἵμάντας, εἶναι ἀπλούτερον καὶ ταχύτερον... Πυροβόλα καὶ βλητοφόρα, παρατυρόμενα ὑπὸ τοῦ θάρους των, κωλύονται ἄλλα μέτρα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ... Μίξ πέτρα ἕνα οἰονδήποτε ἐμπόδιον τὰ παρεστρέπει... Μερικὰ στρατεύων εἰς τὸ μέτον τῆς ὁδοῦ. Ἄλλα κωλύονται εἰς τὴν τάφρον. Οἱ πυροβοληταὶ φεύγουν πρὸς τὰ ὀπίτω. Παρσπύρουν δὲ εἰς τὴν ἐξάλλον φυγὴν των ἔλουν τοὺς συναδέλφους των τοὺς ὁποίους συναντοῦν. Καὶ ἔλοι ἐξαφανίζονται πρὸς τὰ Σέρβια διὰ Λαβανίτσης.

Ἐπὶ τῆς μεγάλης ὁδοῦ τότε, ἀπὸ τοῦ ὁροπεδίου μέχρι τοῦ Δεμῖρ Καπού, 21 μεγαλοπρεπῆ πεδινὰ πυροβόλα Κροῦπ, τελείως καινούργη, τοῦ τελευταίου τύπου, ὑπάρχουν ἐγκατεστημένα εἰς ἕλας τὰς θέσεις, μὲ τὰ κλειστὰ των, τὰ βλητοφόρα, τοὺς ἵμάντας κατὰ γῆς. Τὰ ἔχνη τῆς ἀτάκτου φυγῆς!... Ἄλλ' αἱ φυγάδες δὲν ἀφῆκαν τὸ ὕλικόν των μόνον. Διὰ νὰ τρέχουν ταχύτερον ἐλαφρώθησαν, ἐπέταξαν ἀπὸ ἑπάνω των ὅ,τι ἤδύνατο νὰ τοὺς στενοχωρῆ, γυλιούς, σακκίδια, φυσηγυλιόθηκας, κουβέρτας, ἐνδύματα.

Τοιοῦτοτρόπως αἱ Τούρκοι τοῦ Σαρανταπόρου, τῶν ὁποίων ἡ πλεονεκτοῦσα ἀμυντικὴ θέσις πρὸ τοῦ στενοῦ συνέτειεν ὥστε νὰ ὑποστοῦν

σχετικῶς μικρὰς ἀπικλείας, κατήρθωσαν νὰ διαφύγουν τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν Ἑλλήνων καὶ νὰ καταφύγουν εἰς Σέρβια. Ἡ δὲ νὰ εἶμεθα ἀκριβέστεροι, ἢ σωτηρία τῶν θρεῖται εἰς τὸν ἐλευθὲρον καιρὸν.

Ἐφ' ὅντι, ἀπὸ τῆς πρώτης τῆς 9 Ὀκτωβρίου οἱ εὐζωνοὶ τοῦ συνταγματάρχου Κωνσταντινοπούλου εἶχον θαδίσει διευθυνομένοι ἀπὸ Καλύβια εἰς Λειβάδι, χωρίον κείμενον ἐπὶ θέσεως ἐξόχως ὀχυρᾶς εἰς ὕψος 905 μέτρων, ὁπόθεν διὰ μᾶς φοβερᾶς ἀτραποῦ ἀνερχομένης μέχρι 1200 μέτρων ὑπελόγιζον νὰ φθάσουν εἰς Λαβανίτσαν.

Ἄλλ' εἰς τὸ Λειβάδι εἶχον καταλάβει ἀτραπεὶς θέσεις δύο τοιρικὰ τάγματα, τὰ ὅποια ἀντέταξαν ἀπελπιστικὴν ἀντίστασιν εἰς τοὺς Ἑλληνας διότι ἐγνώριζον ἔτι ἢ ὑποχώρησίν τῶν ἐξέθετεν εἰς αἰχμαλωσίαν τοὺς ὑπερασπιζομένους τὸ στενόν. Ἡ ἐπίθεσις ἄνω τῶν εὐζωνῶν ὑπῆρξεν ἐξ ἴσου ἡρωικὴ ὕπον καὶ ἡ ἄνινα. Μετὰ πολὺν χρόνον μάχην τὰ δύο τοιρικὰ τάγματα κατεστράφησαν τελείως. Ἄλλ' ἡ καταστροφὴ τῶν ἐστοίχισε πλέον τῶν 1.500 ἀνδρῶν εἰς τοὺς Ἑλληνας.

Τὸ ἀπόσπασμα ἐτέθη ἀμέσως εἰς πορείαν πρὸς τὴν Λαβανίτσαν. Ἄλλ' ἡ βροχὴ ἐπιτετε ραγδαίωσάτη. Ἡ ἀτραπὸς ἦτο χαραγμένη μόνον καὶ σχεδὸν ἄβατος ἐκ τῆς λάσπης· ἔπειτα εἶχε σχηματισθῆ. Οἱ ἄνδρες ἐπροχώρουν μὲ πολλὴν δυσκολίαν, ὀλισθαίνοντες, πλίντοντες σχεδὸν εἰς κάθε βῆμα. Αἱ ἀνωφέρειαι εἰς μερικὰ σημεῖα ἦσαν πολὺ δύσβατοι κατὰ τὴν ἀνάβασιν, αἱ δὲ κατωφέρειαι κινδυνώδεις κατὰ τὴν κατάβασιν... Ἐξ ἐπίμετρον τὴν βροχὴν διεδέχθη ἡ ὀμίχλη, πράγμα ἔπειτα ἐπεβράδυνε περισσότερο ἀκόμη τὴν πορείαν. Ὅτι ἡ νύξ ἐπῆλθε χωρὶς τὸ ἀπόσπασμα νὰ δυνηθῆ νὰ φθάσῃ εἰς Λαβανίτσαν.

Ἐκεῖνο λοιπὸν τοῦ ἔτισε τοὺς Τούρκους ἐκ τοῦ μέρους τούτου ἦτο ἡ κακοκαιρία.

Ἀρσιτερά ἡ 4 Μεραρχία ἡδυνήθη εὐτυχῶς νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀνατεθειαν εἰς αὐτὴν ἐντολήν. Αὐτῆς δὲ ἡ ἐπιτυχία εἶνε ἡ συντελέσασα νὰ πέσῃ εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων ἔλον τὸ πυροβολικὸν καὶ τὸ ὀλικὸν τῶν Τούρκων.

Ἐξ μίαν ἐπιστολιμαίαν ἔλαβον, γεγραμμένην γαλλιστί, τὴν ὁποίαν ἐλάβομεν ἐν Ἀθήναις τὴν προτερείαν τῆς ἀναχωρήσεώς μας, ὁ λοχαγὸς Πραντούνας (τοῦ 3ου) τάγματος τοῦ 8ου πεζικοῦ συντάγματος, μαθητῆς τῆς ἐν Παρισίοις ἀνωτέρης πολεμικῆς ἡμῶν Σχολῆς), μᾶς περιέγραψε

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

τὴν δρᾶσιν αὐτοῦ καὶ τῆς μεραρχίας κατὰ τὰς 9 καὶ 10 Ὀκτωβρίου οὕτω:

«... Ἦτο ἡ 8η Ὀκτωβρίου, βράδυ. Ἡ 4η Μεραρχία ἦτο κατηλιμένη εἰς τὸ χωρίον Γιαννωτά. Ὁ στρατηγὸς Μοσχόπουλος, μᾶς ἀναγινώσκει τὴν διαταγὴν τοῦ Διαδόχου:

«Αὔριον! Ὀκτωβρίου γενικὴ ἐπίθεσις κατὰ τοῦ Σαρανταπόρου ὑπὸ τῶν Μεραρχιῶν τοῦ πεζικοῦ 1ης, 2ας καὶ 3ης. Εἰς τὴν 4ην Μεραρχίαν ἀνήκει ἡ τιμὴ νὰ ἐπιπέσῃ ἐγκαίρως κατὰ τῶν πλευρῶν καὶ ἰδίως κατὰ τῶν νότιων τοῦ ἐλθροῦ, πρὸς τὸ στενὸν τῆς Πόρτας, διὰ ταχείας πορείας, ὅπως τὸν ἀναγκάσῃ νὰ καταθέσῃ τὰ ὅπλα καὶ παραδοθῇ».

«Ὁ στρατηγὸς Μοσχόπουλος κατέληξεν, ἠλεκτριζῶν ὅλους τοὺς παρισταμένους διὰ λόγων πατριωτικῶν καὶ στρατιωτικῶν, ὅτι ὁ ἀναχωρήσωμεν τὴν ἡγὴν προῖνῃν καὶ ὅτι πρέπει νὰ εἰμεθα ἔλοι ἔτοιμοι νὰ καταικήσωμεν κάθε ἐνδεχόμενον ἐμπόδιον μὲ πᾶσαν θυσίαν...

«Πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως ὁ συνταγματάρχης τοῦ 8ου συντάγματος ἐξηγεῖ εἰς τοὺς ἄνδρας τοῦ τὴν μεγάλην σπουδαιότητα τῆς ἀποστολῆς τῆς Μεραρχίας καὶ τοῦ συντάγματος του καὶ ὑπεθυμίζει εἰς αὐτοὺς τὸ προέχον αἰτήθημα τοῦ ἐπιθετικοῦ πνεύματος τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

«Τὴν ἡγὴν λοιπὸν ἡ Μεραρχία ἀναχωρεῖ ἀπὸ Γιαννωτᾶ λίαν πρωτὶ ὑπὸ ραγδαίαν βροχὴν καὶ ἀνέρχεται τὸ ὄρος διὰ μιᾶς ἀτραποῦ, χαραγμένης μόλις. Ἡ πορεία εἶνε ἀπὸ τὰς κοπιωδестέρας. Ἐπάνω εἰς τοὺς βράχους ἢ μέσα εἰς τὴν λάσπην οἱ ἄνδρες σκοντάπτουν, πίπτουν, κτυποῦν ἢ καὶ πληγνῶνονται ἀκόμη. Προχωροῦν ἐν τούτοις ἐνθαρρυνόμενοι ὑπὸ τῶν ἀξιωματικῶν των καὶ ὑπὸ ἐνός ἀξιωματικοῦ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου, εἰς τὸν ὅπολον ὁ Διάδοχος εἶχε δώσει τὴν ἐντολὴν νὰ ὀδηγήσῃ τὴν μεραρχίαν πρὸς τὰ ἐμπρὸς μὲ πᾶσαν θυσίαν. Ἐν ὑπερεντάσει λοιπὸν ἐνεργητικότητος καὶ θελήσεως ἡ προέλασις ἐπιτελεῖται, θραδέως μὲν, ἀλλ' ἐπιτελεῖται καὶ κατόπιν μάχη. Εἰς τὰς 10 καὶ 30' τῆς πρωίας ὁ ἐχθρὸς ἔχει ἐκτοπισθῆ ἀπὸ τὸν αὐχένα τοῦ Μόκρου. Ἐκδιώκεται κατόπιν ἐκ τοῦ χωρίου Μεταξά, παρὰ τὴν ἀγρίαν αὐτοῦ ἀντίστασιν. Εἰς τὰς 3 μετὰ μεσημβρίαν αἱ τουρκικαὶ φάλαγγες διακρίνονται ὑποχωροῦσαι πρὸς τὰ Σέρβια διὰ τῆς ὁδοῦ Λαζαράδων. (Ἐποχωροῦν πρὸ τῆς 5ης Μεραρχίας).

Ἐνταῦθα ὁ λοχαγὸς Πραντούνας παρατηρεῖ τὰ ἑξῆς:

«ὦ! πόλλ' ἀλλ' δυστυχῆς τὸ σχεδὸν ἴμοιον μὲ τὸ ἰδικόν μας χρῆμα

μαλωσίαν
εἶτα ἀκρι-

ὁ συνταγ-
πὸ Καλύ-
εἰς ὕψος
ἔχρι 1200

τουρκικὰ
Ἑλληνας
σίαν τοὺς
ὕπηρξεν
δύο τουρ-
ῆ των ἐ-

σαν. Ἄλλ'
καὶ σχε-
ἐπροχώ-
εἰς κάθε
κατὰ τὴν
... Εἰς ἐ-
ἀδυνε πε-
ἀπόσπα-

ούτων ἦτο

τὴν ἀνατε-
λέσασα νὰ
ικόν των

ὅποιαν ἐ-
δ λοχαγὸς
μαθητῆς
επιέγραψε

τῆς στολῆς τοῦ ἐχθροῦ μᾶς παράσχει πολλὰς δυσκολίας.

Ἡ Μεραρχία προχωρεῖ...

Ἐν τῇ μεταξύ μερικοὶ Ἕλληνες ποιμένες μᾶς βεβαιώνουν ὅτι δὲν ἔχομεν τίποτε νὰ φοβούμεθα πρὸς τὸ δεξιόν μας ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν κορυφῶν τοῦ Σαρανταπόρου.

Τὸ θὸν ἀπετέλει τὰς προφυλακὰς καὶ ὁ λοχαγὸς Πραντούνας ἐβάδιζε μετὰ τῆς κεφαλῆς. Ὁ ἐχθρὸς ἀνθίσταται πρὸ τοῦ Παχόβου.

... Ἡ μάχη εὐρίσκεται εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς. ἔχομεν ὑπὲρ ἡμῶν τὴν διασταύρωσιν τῶν πυρῶν, τὸν ἀερινδιαστῆν, τὸ ἐπιθετικὸν πνεῦμα. Παρακολούθων τὴν μάχην διὰ τοῦ ἐλέμματος, ἔλεπτο τὸν ἐχθρὸν ἐτοιμάζοντα κίνησιν ὑπερβαλλομένην τοῦ δεξιοῦ μας. Ἰδὼς τὸ ἀριστερόν μου καὶ ἐπὶ τοῦ μετώπου ὅλα ἐπήγγαιναν κατὰ ὄριμν λαιπὸν διὰ μικρῶν ἀλμάτων καὶ τροχάδην ἐναντίον τοῦ ἀριστεροῦ τοῦ ἐχθροῦ μὲ ὄλον τὸν ἐπεδρικὸν λόχον μου ἀνεπαρμένον, ὑπερβαλλομένην τοιοῦτοτρόπως τὸν ἐχθρὸν ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ του. Κεντρίζω τὸν κρήην ἐπεδρικὸν λόχον μου πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Παχόβου καὶ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἄλλου λόχου τοῦ μετώπου, παρασύρω ὅλους πρὸς τὸ Παχόβου, καταδιώκων τροχάδην τὸν ἐχθρὸν, ὁ ὅποιος μετὰ ὄπλα κλπ. εἰς τοὺς πόδας μας φεύγων ἐν ἀταξίᾳ, τῶν ἄλλων λόγων καταδιωκόντων, ἐννοεῖται. ἐπίσης αὐτὸν συγκεντρικῶς πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς φάραγγος Καλοτάδων.

Ἐκτὸς τὴν διάρκειαν τῆς μάχης αὐτῆς τὸ ὑπόλοιπον τοῦ συντάγματος καθὼς καὶ τῆς μεραρχίας, ἀγόμενον ἐκ τοῦ ἐπιθετικοῦ πνεύματος, ἐκ τοῦ αὐτοῦ σκοποῦ καὶ τῶν κινήσεων ἀίσθημάτων ἀλληλεγγύης, ὄριμν ἐπίσης ὀπισθεν τοῦ ἐν λόγῳ τάγματος, ὀδηγούμενον αὐτοπροσώπως εἰς τὸ πῦρ καὶ συγκεντρούμενον ὑπὸ τὰς καλύτερας συνήκας τῆς τακτικῆς ὑπὸ τοῦ γενναίου συνταγματάρχου Καμπάνη καὶ τοῦ στρατηγού Μοσχοπόλου, ἐγκλίρωσ δὲ ὅπως ἐνισχύσῃ ἐν ἀνάγκῃ τὸ εἰρημικὸν τάγμα... Ἐπὶ τὴν βροχὴν, ἣ ὀσιεῖ δὲν ἐπικυσε κατ' ὅλην τὴν ἡμέραν, ἡ μεραρχία καταυλίζεται τὴν ἐκέρων αὐτὴν ὀπισθεν τοῦ Παχόβου.

Ἐν ὑπαίθρῳ, χωρὶς πυρὰ καὶ χωρὶς νὰ γίνῃ χρεαί, τῶν ἀντικινήτων, ὑπὸ βροχὴν ραχθαίαν, ἀνεμῶν σφοδρῶν μὲ βροντὰς καὶ ἀστραπαῖς κατ' ὅλην τὴν νύκτα, αἱ προφυλακαὶ ἀγρυπνοῦν μέχρι πρωτῆς...

Τὴν ἐπομένην πρωτῆν 10 Ὀκτωβρίου, ἄμικ τῇ αὐγῇ, αἱ προφυλακαὶ

αὐται βλέπουν Τουρκικὸν πεζικὸν καὶ πυροβολικὸν πορευόμενον διὰ τῆς ὁδοῦ Ἑλασσάνος Σερβίαν καὶ διευθυνόμενον πρὸς τὸ ὕψωμα 549. Ἡ 4η Μεραρχία ἐπιτίθεται ἀμέσως. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐπιθέσεως αὐτῆς τὸ εἶδομεν ἀνωτέρω. Τέλος ὁ ἐχθρὸς ἐκδιώκεται καὶ ἀπὸ τὸ ἀντέρρειαζ τοῦ Δερβιρ Κετιού. Εἰς ἀκτίνῃ 1200 μέτρων ὑπῆρχον πλέον τῶν 1000 Τούρκων νεκρῶν καὶ 1500 τραυματιῶν. Αἱ ἀπώλειαι τῆς τετάρτης Μεραρχίας ἦταν ἴσαι περίπου.

«Μετὰ μίαν ὥραν ὄλος ὁ στρατὸς τοῦ Διαδόχου διήρχετο νικηφόρος διὰ τοῦ ἀμικτοβάφου στενοῦ, ἐγκαθιστάμενος καὶ διαχυνόμενος ὡς κατακτητῆς ἐφ' ἄλλης τῆς πεδιάδος...»

Ἡ ἀπήγγησις αὕτη τοῦ λοχαγοῦ Πραντούνα δεικνύει τὴν ἐπίμοχθον ἔργον εἶχεν ἐμπιστευθῆ ὁ Διάδοχος εἰς τὴν 4ην μεραρχίαν.

Ἡ 4η μεραρχία λοιπὸν ἐξεπλήρωσε κατ' ὀλοκληρίαν τὴν ἐντολήν της. Τὴν 10 Ὀκτωβρίου, ἐνῶ οἱ Τούρκοι ἐγκατέλειπον τὸ στενόν, αἱ μεραρχίαι 1η, 2η, καὶ 3η, αἱ ὁποῖαι εἶχον ἐνεργήσει τὴν προτεραιάν τὴν κατὰ μέτωπον ἐπίθεσιν, εἰσεχώρουν εἰς αὐτὸ λίαν πρῶν.

Ἡ 4η μεραρχία, ἣ ὁποῖα δὲν εἶχεν ἀκόμη συμπλακῆ, ἐστάλη εἰς καταδίωξιν τοῦ ἐχθροῦ. Ἠκολούθησε δὲ καὶ ἡ 2α μεραρχία.

Αἱ ἄλλαι δύο, ἡ 1η καὶ ἡ 3η αἱ ὁποῖαι εἶχον ὑποστή μεγάλας ἀπωλείας, μετέβησαν καὶ κατέλαβον τὸ ὁροπέδιον ὅπου οἱ Τούρκοι εἶχον πρὶν τὰς ἐφεδρείας των, ἐγκατασταθεῖσαι ἐκεῖ πρὸς ἀνάπαυσιν, δικαιοτάτην ἄλλως τε ἐπειτα ἀπὸ τὸ κατόρθωμά των. Μετ' αὐτῶν ἔμεινε καὶ ὁ Διάδοχος μετὰ τοῦ Ἡμιτελείου Του.

Τὸ δειλινὸν τῆς ἡμέρας ἡ 6η μεραρχία ἐγκαθίστατο εἰς τὰ Σέρβια, ἐνὸς λόχου καταλαβόντος τὴν γέφυραν.

Τὴν 11 ὁ Διάδοχος εἰσήρχετο πανηγυρικῶς εἰς τὴν πόλιν, ἐνῶ δύο ἑλαι ἵππικοῦ κατέδωκον τὸν ἐχθρὸν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς Κοζάνης καὶ ἤρχοντο εἰς ἐπαφὴν μετ' αὐτοῦ πλησίον τοῦ Τσιτσιλάρ, ὅπου κατέλαβον δύο πυροβόλα.

Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ σύνολον τῶν μαχῶν καὶ συμπλοκῶν αἱ ὁποῖαι κλοῦνται γενικῶς: **Μάχη τοῦ Σαρανταπόρου**. Σύνολον μαχῶν φονικωτάτων, ἀφ' ἑτοίχισεν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν στρατὸν ὀλικὸν ἀριθμὸν ἀπωλειῶν ἢ περίπου χιλιάδων ἀνδρῶν, ἀλλὰ μαχῶν ἀπέριωτος ἐνδόξων, αἱ ὁποῖαι περιποίησαν μεγίστην τιμὴν εἰς τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα,

εις τους αξιωματικούς των και εις τον αρχηγόν αυτών Διαδόχον...

Είνε λυπηρόν ότι τά σχετικά πρός την μάχην αυτήν ανακοινωθέντα, τά σταλέντα υπό του γενικοῦ στρατηγείου, ἦσαν τόση λακωνικά. Ομοιογῶ δὲ ὅτι ἐκ μόνων τῶν ἐκ τῶν ανακοινωθέντων αὐτῶν πληροφοριῶν κάθε ἄλλο ἡδυνάμην νὰ φαντασθῶ ἀπὸ ἕτι εἶδον ἐπὶ τόπου. Τὰς ἀφαντάστους δυσκολίας τὰς ἐκ τοῦ ἔδαφους καὶ τοῦ καιροῦ, τὴν σπουδαιότητα τῆς μάχης, ἔπειτα δὲ τὴν ἄτακτον φυγὴν τῶν Τούρκων κ.τ.λ. τίποτε ἀπὸ ὅλ' αὐτὰ δὲν ἔλεγον τὰ τηλεγραφήματα τοῦ ἐπιτελείου.

Διὰ τοῦτο πολλοὶ εἰς τὰς Ἀθήνας διηρωτώντο: «Διατί θραδῶνει λοιπὸν ἢ κατάληψις τῶν Σερβίων; Αὐτὸ τὸ τὸ στενὸν τοῦ Σκρανταπόρου δὲν φαίνεται ν' ἀποτελῆ μέγα ἐμπόδιον, ἀφοῦ ἀρκεῖ νὰ κυκλωθῇ διὰ νὰ πέσῃ κλπ.»

Τώρα ἐννοῶ διατί ὁ στρατός, ἀνχωρήσας τὴν πρωτὰν τῆς 8ης Ὀκτωβρίου εἰς Ἑλασσῶνας, δὲν εἰσῆλθεν εἰς τὰ Σέρβια παρὰ τὴν 10ην καὶ 11ην Ὀκτωβρίου.

Διὰ νὰ εἶμαι μάλιστα περισσότερον ἀκριβής, ἀπορώ πῶς εἰς τόσον ὀλίγον χρόνον ἤλπισε θέσει; τότε φοβερά;...

Τὴν ὁδὸν αὐτὴν ἀπὸ Σκρανταπόρου εἰς Σέρβια τὴν διήνυστα μετὰ πάραδον ἀρκετῶν ἡμερῶν ἀπὸ τῆς μάχης. Ἐν τούτοις τὸ θέμα ἔπου προσέπεσεν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου εἶνε κάτι ἀπίστευτον, ἀπερίγραπτον, θέμα ἤττις φοβερά; ἀποσυνθέσεως. Καὶ ἕμεις διήλθον ἤδη ἀπ' ἐδῶ ὅλας ὁ Ἑλληνικὸς στρατός. Μεμονωμένα άτομα, μεταγωγικά, χωρικοὶ διέρχονται καθεκάστην καὶ ὅλοι αὐτοὶ δὲν παραλείπουν νὰ λαμβάνουν μερίδιον λαφύρων ἀπὸ ἕτι μένει. Καὶ ἐν τούτοις τὸ ἔδαφος εἶνε ἀκόμη ἐσπαρμένον ἀπὸ κραιβάτανα σκηνῶν, φορέματα, στρατιωτικὰς ἐνδυμασίας, πανταλόνια, στολὰς, ἐσώθρακα, ὑποκάμισα, ὑποδήματα, γυλιούς, φυσιογιοθήκας κλπ. τόσον πολλὰ δέ, ὥστε ἐπὶ πολλὰ χιλιόμετρα βαδίζω πατῶν ἐπάνω εἰς τοιαῦτα ἀντικείμενα λασπωμένα καὶ ὄχι ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τῆς ὁδοῦ...

Εἰς τὰ ἄκρα τῆς ὁδοῦ λαμπροὶ ταξιδιωτικοὶ σάκκοι ἀμερικανικοὶ ἀξιωματικῶν, φέροντες ἀκόμη τὰς ἐτικέτας τῶν μεγάλων ξενοδοχείων τοῦ Λονδίνου, τῶν Παρισίων ἢ τοῦ Βερολίνου, ἔπου αἱ διαταγαὶ τῆς κινητοποιήσεως εἶρον τοὺς ἰδιοκτήτας αὐτῶν φύλλα χάρτου, ἀρχεὶα λόγων ἢ συνταγμάτων, κάλυκες φυσιογίων, βλητοφόρα ἀνοικτά, μετὰ βλήματα κατὰ γῆς, μέσα εἰς τὰς ἀχυρίνας θήκας τῶν...

...
 ενωθέν-
 κά. Ό-
 ηροφο-
 ου. Τὰς
 σπου-
 κ.τ.λ.
 ου.
 ραδύνει
 κνταπό-
 κλωθη
 8ης Ό-
 0ης κχι
 5 τόνον
 ιετὰ πά-
 του προ-
 ραπτον,
 π' ἐδῶ
 χηρικοί
 μιδάνουν
 ε ἀκόμη
 ἄς ἐνδυ-
 α, γυλι-
 λιόμετρα
 ὄχι ἐπὶ
 ικχνικοί
 οδοχείων
 γχι τῆς
 ἀρχεῖτ
 ἄ, με τὰ

ΤΟΥΡΚΟΣΕΡΒΙΚΟΝ ΜΕΤΩΠΟΝ: ΚΑΤΑΥΛΙΣΜΟΣ ΣΕΡΒΙΚΩΝ ΕΦΟΔΙΟΠΟΠΩΝ ΕΝ ΒΡΑΝΙΑΙ ΠΑΡΑΤΟΝ ΠΟΤΑΜΟΝ ΜΟΡΑΒΑΝ

Βαδίζομεν καὶ οἱ πόδες μας δὲν ἐγγιζοῦν τὴν γῆν, διότι πατοῦμεν πάντοτε ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων καὶ ἐπέταξαν οἱ Τούρκοι! Τὴν θριαμβευτικὴ ἀγλήθως πορεία ἢ ἀπὸ αὐτῆ διὰ τοὺς νικητὰς, ἢ διὰ θάλασσαν τῶν ἀπὸ ἐδῶ, διὰ μέσου τῶν σκευῶν τῶν τούρκων ἀξιοματικῶν, ἔπου εὐρισκέ τις γούνας, τεραστίως προμηθεύειας ζαχαρωτῶν, μυρωδικά, ποῦδρας καὶ ψιμμύθια, παιγνιόχαρτα, ζατρίκια, χάρτας, στρατιωτικὰς διόπτρας, ξίφη κλπ. διὰ μέσου ἑκατοντάδων στρατιωτικῶν στολῶν εἰς καλὴν κατάστασιν, μανδύων φοδραρισμένων μὲ δέρματα, ἔπλων καὶ δὲν ἤξεῖρον τί ἄλλο ἀκόμη! Τὴν θριαμβευτικὴ πορεία ἢ παρέλασιν αὐτῆ ἐμπρὸς ἀπὸ 24 κυροῦλα ταπεινωμένα, ἐγκυαλειφθέντα μὲ τὰ βλιγοφόρα τῶν ἐν εἶδει τιμητικῆς φρουρᾶς παρτατεταγμένης ἐκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ.

Καὶ δὲν ἐνεπνεύματι. Διερχόμεθα τὸ Δεμερ Καπού, τὸ στεγνὸν τῆς Πόρτας....

Ὅταν αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ τῶν Σερβίων ἔμαθον ὅτι ἡ Ἰκλασσὸν εἶχε καταληφθῆ ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων, ἔστειλαν χοιροφύλακας νὰ παρακαλέσων μερικὸς ἀπὸ τοὺς ἐξέχοντας χριστιανούς, ἀνδρας καὶ γυναίκας, καὶ πάντες ἱερεῖς νὰ μεταβῶν εἰς τὸ κονάκι. Τοῦτο δὲ διὰ νὰ καταστήσουν ὁδὴν γνωστὰ εἰς ἅλους μὲν τὰ μέτρα τὰ ὅποια ἐπρόκειτο νὰ ληφθῶν.

Τοιοῦτοτρόπος ἐνεγίνοντο ἀνδρες, γυναίκες καὶ ἱερεῖς συνήχθησαν εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ διοικητηρίου, ὅπου καὶ ἐκλειδώθησαν μὲν εἰς τὴν αἴθουσαν.

Ἦσαν αἰχμάλωτοι.

Ὅταν οἱ πρῶτοι φυγάδες τοῦ Σαρανταπόρου ἔφθασαν εἰς τὴν πόλιν, τρέχοντες ὡς παρὰ φρονεας, παρέδωκαν εἰς τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν τοὺς ἐνεγίνοντο τοῦτους κρατούμενους διὰ νὰ ἐκσπάσῃ ἐπὶ Ἑλλήνων ἢ ὀργῆ τῶν διὰ τὸν τρόπον ὅπου εἶχον ὑποστη.

Οἱ δυνευχεῖς αὐτοὶ ἐσφύθησαν ἕνα-ἕνα ἐξῆς τῆς φυλακῆς καὶ ὑπεβλήθησαν εἰς βρετανιστήρια ἀφηνάστου ἡμέτετης. Αἱ γυναίκες δὲ διασφύθησαν ἔπειτα δὲ ἀπεκαφαλίσθησαν ὅλοι...

Τὰ ἀκρωτηριασμένα κτώματα ἐρρίφθησαν ἐδῶ κ' ἐκεῖ ὅπου ἔτυχε, καὶ δὲ αἰμοσταγεῖς κεφαλαί, φρικῶδως μορμύζουσαι, μὲ τὰ χαρακτηριστικὰ συνεσπασμένα ὑπὸ τῆς δούνης. Ἐπισπλετήθησαν κατὰ γῆς ὡς παρὰ τὰς φρίκης, ἐκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ ἀπὸ τῆς ὁποίας ὁ ἐλληνικὸς στρατὸς ἐμελλε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πόλιν, διὰ νὰ εὐχρηθῶν τὸ «καλῶς ὤρισκατε» εἰς τοὺς νικητὰς.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Όταν τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα, ἀγκλιώοντα διὰ τὴν νίκην των, εἰσῆλθον εἰς τὰ Σέρβια καὶ εἶδον τὸ ἀπείσιον θέαμα, μὴ ἀνέκφραστος κραυγὴ φρίκης ἐξῆλθεν ἀπὸ τὰ στήθη ἁλων. Τίποτε δὲν ἠμποροῦσε νὰ συγκρατήσῃ τοὺς ἀνδρας. Καὶ ὀλίγας στιγμὰς κατόπιν αἱ περισσότεροι ἀπὸ τὰς τουρκικὰς οἰκίας τῆς πόλεως εἶχον παρὰδοθῆ εἰς τὰς φλόγας.

Τὴν ἐπομένην ὁ Διάδοχος διέταξε τὴν ἐπίσημον κήθειν των μικρῶν αὐτῶν. Κατὰ τὴν κηδεῖαν δὲ αὐτὴν ὁ στρατηλάτης κρίκην ἔκλαυσε.

Ἐκ Σερβίων, ὥρα 9 μ. μ.

Ἐπιτελεῖον Στρατιωτικῶν Ἀθῆνας.

Καταστάσεις φρονιμένων καὶ πληρωμένων δὲν ἠδυνήθηται νὰ υποβάλλωσιν ἡμῖν ἀκόμη. Διετάχθησαν νὰ υποβάλλωσι ταύτας μέγροι μεσημβρίας αἴριον. (Ὡ ἀξιωματικοὶ ἀνέρχονται εἰς 600 περίπου, αἵτινες ἀποστέλλονται θαλινηρῶν εἰς Ἰλλυρῶνα πρὸς ἀποστολὴν ἐκεῖθεν εἰς τὸ ἑσωτερικὸν τῆς Ἰλλυρίας.

Ἡ Α. Β. Γ. ὁ Διάδοχος εἰσῆλθεν σήμερον εἰς Σέρβια ἐν μέτρῳ ἐπιθουσιωδῶν ζητωκραυγῶν τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ. Αἱ Ὀθωμανικαὶ οὐλοῦμαι ἐγκατέλιπον τὴν πόλιν.

Σήμερον ἐγένετο ἐπιβλητικὴ ἡ κηδεῖα τῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων λόγῳ ἐδικίσεως σφαγέντων 70 πολιτῶν καὶ 5 ἱερῶν τῆς πόλεως Σερβίων, παρουσία τῆς Α. Β. Γ. τοῦ Διαδόχου, τῶν προκλήτων καὶ τοῦ Ἰππικολέου. Ὁ στρατὸς κατέχει τὴν πόλιν καὶ τὴν κηδεῖα τοῦ Ἀλιόμονος.

Ἀρχηγὸς Ἐπιτελείου ΔΑΓΚΛΗΣ

Τὴν ἐπομένην νεώτερον τηλεγράφημα πρὸς τὸ Ἐπιτελεῖον τῶν Στρατιωτικῶν κατέστρεψε γνωστὰς τὰς ἀπωλείας ἡμῶν κατὰ τὰς μάχας ταύτας τοῦ Σαραϊεπόρου. Κατὰ τὸ τηλεγράφημα τοῦτο ἐφρονεῖθησαν 18 ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιωτικοὶ (10). (Ὁπλῆται δὲ ἐφρονεῖθησαν 109 καὶ ἐτραυματίσθησαν 1037.

Ὅσον ἀναρᾷ τὴν δόξαν τῆς ἡμερᾶς, αἱ παρακόλου ἰστορίαι τὴν ἐκθεσιν τοῦ μεράρχου τῆς, Δ. Μαθησιποβίου εἰς τὴν πόλιν ἀγεγονότα ἐκτίθενται ἐν πύτῃ λεπτομερεῖα.

Ἡ ἡμερᾶς, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ἐπεδρικῶν συνεχημάτων

απεξικοῦ 16, 22 καὶ 23ου, μιᾶς μοίρας πεδινοῦ πυροβολικοῦ, μιᾶς ὀρειβατικῆς πυροβολαρχίας, ἡμιλαρχίας ἱππικοῦ, ἑνὸς λόχου Μηχανικοῦ καὶ τῶν βοηθητικῶν αὐτῆς ὑπηρεσιῶν, πλὴν συζυγαρχίας πυροβολικοῦ, συνεκεντρώθη περὶ τὸ χωρίον Χατζηλάρ Ν. Δ. τῆς Λαρίσης, ἐκτὸς τῆς πεδινῆς μόνον μοίρας πυροβολικοῦ, μενούσης ἐν Λαρίσῃ πρὸς συμπλήρωσίν της.

Ἐπὶ τὴν 1ην Ὀκτωβρίου διαταχθεῖσα καὶ ἐκκινήσασα ἐκ Χατζηλάρ, συναντήσασα δὲ τὴν πεδινὴν αὐτῆς μοῖραν τοῦ πυροβολικοῦ παρὰ τὴν ὁδὸν Λαρίσης Τρικκάλων διέβη τὸν Πηγειὸν παρὰ τὸν πόρον Ἀδελφάρα διὰ γεφύρας ἐπὶ βυτίων, περὶ τῆς ἡμερῶν τινῶν παρὰ τῆς ὑπηρεσίας τῆς ὀχυρώσεως Θεσσαλίας. Εἰσέβαλε διὰ τῆς στενωποῦ Κουτσοχέρου εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ρεθενίου καὶ πορευθεῖσα διὰ αὐτῆς κατηλύσθη τὴν νύκτα τῆς 6 πρὸς τὴν 6 Ὀκτωβρίου 1912 εἰς Δαμασίον, τῶν διαφόρων σωματίων τῆς καταυλισθέντων παρὰ τὴν ὁδὸν κατὰ τὴν τάξιν πορείας ἦν εἶχον. Προφυλακαὶ δὲν ἐτέθησαν παρὰ μόνον φυλάκια ἀσφαλείας τῶν καταυλισμῶν, διότι πρὸ τῆς 5ης προηργεῖτο ἕτερα μεραρχία.

Ἐπὶ τὴν 6ην Ὀκτωβρίου ἐκκινήσασα ἐκ Δαμασίου, ἐβάδισε πρὸς τὸ χωρίον Συκιά, ἔβη καὶ κατηλύσθη μεταξὺ τῶν χωρίων Περτόρι καὶ Συκιάς παρὰ τὴν ὁδὸν καὶ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Τιταρησίου (Σηριά). Ἐκεῖ ἐλήφθη διαταγὴ τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου, ἵνα τὸ μὲν πεδινὸν πυροβολικὸν ἀποσπασθῆ τῆς Μεραρχίας καὶ μεταξὺ ὅπως ἐνοήθη παρὰ τὴν Ἐλατιώνα μετὰ τοῦ λοιποῦ πεδινοῦ πυροβολικοῦ τῆς Στρατιάς, ἐγκαταλείψωμεν δὲ τὰ πεδινὰ μεταγωγικὰ καὶ τὸ πεδινὸν τμήμα τῆς ἐφοδιοπομπῆς. Τὸ πεδινὸν πυροβολικὸν ἀνεχώρησε. Ἐπειδὴ τὰ ὀρεινὰ τμήματα τῶν μεταγωγικῶν ἦσαν ἀνεπαρκῆ πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκῶν τῆς μεραρχίας, προέβημεν εἰς τὴν ὕσιν ἕνεστι συμπλήρωσιν τούτων διὰ τῆς ἀγορᾶς σαχημάτων ἐκ τῶν πέριξ χωρίων, χρησιμοποιοῦσαντες ὡς φορητὰ καὶ ὕσους ἵππους ἐλάσεως εἶχομεν εἰς τὰ μεταγωγικὰ.

Ἐπὶ τὴν ἐπομένην 7ην Ὀκτωβρίου ἐκκινήσασα ἡ Μεραρχία, ἂν καὶ ἡ ἡμέρα ἐκεῖνη εἶχεν ὀρισθῆ ὡς ἡμέρα ἀναπαύσεως, ἐφίτασε καὶ κατηλύσθη εἰς Κεφαλόβρυτον ἔβη συνηγμένη μετὰ τῆς ἐκεῖ ἐπίσης κατηυλισμένης 4ης Μεραρχίας.

Διέταξα συνέχειαν τῆς πορείας τὴν 7ην διότι ἀπ' ἐνὸς μὲν ἐκ τῆς

»κακῆς καταστάσεως τῶν ὁδῶν ἢ πορεία εἶχεν ἐπιβραδυνθῆναι ὀλίγον καὶ
 »ἀφ' ἑτέρου ἔτιωσ διανύσιμην μέρος τῆς ὁδοῦ, ἣν ἢ ἀγκυλοῦσθαι μὲν τὴν
 »ἐπομένην, ἐν ἣ ἢ πορεία ἢ ἦτο δυσχερῆς ἕνεκεν τοῦ ὄρειου τοῦ ἐδά-
 »φους, ἔπερ ἢ διετρέχομεν.

»Τὴν ἐπομένην ὁδὸν τοῦ μὴνὸς ἀνεχωρήσαμεν πρὸς Λουτρό πρὸς ὃ
 »ἔνευεν τοῦ ὄρειου τοῦ ἐδάφους καὶ διὰ λόγους ἀσφαλείας τῆς πο-
 »ρείας τῆς Μεραρχίας ἐβαδίσσαμεν διὰ δύο φαλάγγων, ἐξ ὧν ἢ μὲν ἐκ
 »τοῦ Ἰθίου Συντάγματος συνισταμένη ἠκολούθησε τὴν ὁδὸν Βαλανίδας—
 »Δισκάτης μέχρι τοῦ ποταμοῦ τῆς Δισκάτης, κάμψασα ἐκεῖθεν πρὸς τὸ
 »χωριὸν Λουτρό, ἢ δὲ ἑτέρα, ἣν τὸ ὑπόλοιπον τῆς μεραρχίας ἀπετέλει,
 »ἐβάδισε πρὸς τὸ Λουτρό διὰ Βελανίδας καὶ Κρανιάς. Τὴν πρώτην τῆς
 »ἀναχωρήσεώς μας ἀφήκαμεν τὴν ἄτην Μεραρχίαν εἰς Κεφαλόβρυσον
 »ἀναμεινόμεν ὡς μοὶ εἶπον διαταγὴν ἔτιωσ βαδίσῃ διὰ Κλεισούρας εἰς
 »Μόχρον.

»Ἡ πρὸς τὸ χωριὸν Λουτρό πορεία ὑπῆρξε δυσχερῆς ὡς ἐκ τοῦ
 »ἀνωμαλοῦ καὶ διακεκομμένου ἐδάφους καὶ τῆς ἀλλιότητος τῶν φυσικῶν
 »ὄρειων ὁδῶν, ἢ δὲ ἐπιμήκυνσις τῆς φάλαγγος μὲν ἢ ἔλας τὰς προσπα-
 »θείας τῶν στελεχῶν τεραστία.

»(Ὁ)χ ἦτο ἕνεκεν τῆς κατὰ τὴν προηγουμένην ἡμέραν γενομένης
 »πορείας καλ' ἦν ἀρκετὸν τμήμα τῆς διανυτέας ὁδοῦ διήλλομεν, ἦδου-
 »νήθημεν πρὸ τῆς ὁδοῦ τοῦ ἡλίου τῆς ἡμέρας (Ὀκτωβρίου) νὰ καταλάβω-
 »μεν καὶ ὑπερβῶμεν τὴν πρὸς Β. τοῦ χωριοῦ Λουτροῦ κορυφογραμμὴν
 »τῶν Καμάουρων ὀλίγον βερεϊότερον τῆς ὁδοῦ καὶ ἐτοποθετήσαμεν
 »τὰς προφυλακὰς τῆς Μεραρχίας καταλιθεύσας περὶ τὸ χωριὸν Λου-
 »τρό.

»Ἐς Λουτρό ἐπληροφορήθημεν ὅτι Τουρκικὸς Στρατὸς κατεῖχεν
 »ὑποχωρημένους τὴν γριμὴν Ἀζαράδες Πάδη, κατέχων συνάμα διὰ
 »μικροῦ ἀποσπάσματος καὶ τὸ χωριὸν Μόχρον.

»Ἡ ἀκρίθεια τῶν περὶ τοῦ ἐχθροῦ πληροφοριῶν μας ἦτο μοναδι-
 »κὴ χάρις εἰς τὴν ἔκτακτον γενναϊότητα, δραστηριότητα καὶ νοημοσύ-
 »νην τῶν ἀξιωματικῶν τῆς ἡμιλαρχίας, οἱ ὅποιοι βοηθούμενοι ἐν ταῖς
 »ἀναγνωρίσει καὶ ὑπὸ τῶν κατοίκων κατόρθωσαν νὰ εἰσδύσωσι καὶ
 »εἰς αὐτὰς τὰς τάξεις τοῦ Τουρκικοῦ Στρατοῦ περὶ τὸ Ἰλνκόβον.

»Δυστυχῶς βραδύτερον καὶ πολὺ ἔνωρις ἀπωλέσθησαν καὶ οἱ δύο

«πολύτιμοι αὐτοὶ ἀξιωματικοὶ Κορδῆς καὶ Σούλης, ἔμην πρῶτος πηγεῖς
 «κατὰ τὴν διάβασιν τοῦ Ἀλιόκμιονος μεταβαίνων πρὸς ἀναγνώρισιν καὶ
 «ἀψηφίστας ὡς ἐτυνήθηξε πάντα κίνδυνον, ὁ δὲ δεύτερος δολοφονηθεὶς
 «παρὰ δευτέρως τινὸς τῆς ἡμιλαρχίας μετὰ τινὰς ἡμέρας ὅτε ἐβασίσαμεν
 «πρὸς Κοζάνην.

ΜΑΧΗ ΛΑΖΑΡΑΔΩΝ

«Τὴν 9ην Ὀκτωβρίου ἀφίταντες εἰς Λουτρό τὰ μετχωγικὰ σώ-
 «ματτα καὶ λοιπὰς ἑοθητικὰς ὑπηρεσίας ἐβασίσαμεν πρὸς κατάληψιν
 «τοῦ χωρίου Λαζαράδων ὡς εἶχομεν διαταχθῆ.

«Γνωρίζοντες ὅτι τῆ 4ῃ Μεραρχία (ὡς ἐβασίειε πρὸς Μόκρο καὶ ἵνα μὴ
 «συνκνηθώμεν μετ' αὐτῆς ἠκολούθησαμεν ὁδὸν μὴ σημειομένην ἐπὶ
 «τοῦ χάρτου ἐκίνουσαν ἀπ' εὐθείας ἀπὸ Λουτροῦ εἰς Λαζαράδες καὶ
 «διερχομένην νοτιώτερον τῆς σημειομένης ὁδοῦ Μόκρου Πάδη.

«Περὶ τὴν 11 π. μ. ἀντιλήθησαν οἱ πρῶτοι πυροβολισμοὶ μεταξὺ
 «τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς μας καὶ τῶν περὶ τὴν Πάδην εὐρισκόμενων Τούρ-
 «κων. Τὸ ἔδαφος κατ' ἐξοχὴν διακεκομιμένον καὶ διατχιζόμε-
 «νον παρὰ ἐκθειῶν χαραδρῶν περριεγε μεγίστης δυσκολίας εἰς τὴν προέ-
 «λασιν συντεταγμένων τηχημάτων.

«Κατόπιν ταχέως ἀναγνωρίσαμεν γενομένης παρ' ἐμοῦ συνοδοσιμέ-
 «νου ὑπὸ τοῦ ὑπιδάρχου Σούλης διέταξα τὰ δύο τῶν Συντεχημάτων νὰ
 «ἐπιτεθῶσι τὸ μὲν 16ον πρὸς τὸ ἀριστερὸν τοῦ ἐχθροῦ ὅπερ κτεριεγε τὰς
 «πρὸ τοῦ Πάδης θέσεις τὸ δὲ 26ον κατὰ τῶν πρὸ τῶν Λαζαράδων θέ-
 «σεων αὐτοῦ, ἐνῶ τὸ 22ον ἐκράτητε ὡς ἐφεδρεῖαν τάξας τοῦτο ὀπίσω
 «καὶ μᾶλλον πρὸς τὸ δεξιόν. Τὸ πυροβολικὸν ταχθῆν ὀπίσω τοῦ ἀρι-
 «στεροῦ ἤρξατο περὶ τὴν 12 (Μεσημέριον) ὁάλλον κατ' ἀρχὰς μὲν κατὰ
 «τῶν συντεταγμένων ἐφεδρεῶν τοῦ ἐχθροῦ ἀπὸ ἀποστάσεως 4000 περί-
 «που μέτρων, εἶτα δὲ ἄμα τῆ ἐνάρξει τῆς προτοπαλάσεως τοῦ πεζικοῦ μας
 «κατὰ τῶν περὶ τοῦ Λαζαράδες ὁχυρωματίων αὐτοῦ, ἄτινα ἰδίως δὲ τὰ
 «Δυτικῶς τοῦ χωρίου Λαζαράδων εὐρισκόμενα ἐπλευροκόπει τελείως.

«Τὸ πῦρ τοῦ πυροβολικοῦ ὑπερῆε κατ' ἀμφοτέρως τὰς περιστάσεις

»λίαν εὐστοχον ἀναγκάσαν κατὰ μὲν τὴν πρώτην περίοδον αὐτοῦ τὰς
 »ἐφεδρείας τοῦ ἐχθροῦ νὰ ὑποχωρήσῃσι καὶ ταχθεῖν ὀπισθεν ἐδαφι-
 »κῶν ἀνωμαλιῶν βορείως τοῦ χωρίου Λαζαράδες, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν
 »βάλλον τὸν ἐχθρὸν ἐντὸς τῶν ὄχυρωμάτων αὐτοῦ καὶ ἀπὸ ἀποστάσεως
 »οὐχί μεζονος τῶν 1600 μέτρων.

»Μετὰ μεσημέριαν περὶ τὴν Ξαν ὦραν τὸ δεξιὸν μας εἶχε κατορθώ-
 »σει νὰ ἐκτοπίσῃ τὸν ἐχθρὸν ἐκ τῶν πρώτων περὶ τὴν Πάδην ὄχυρωμά-
 »των του καταλαβὸν ταῦτα. Τὸ ἀριστερὸν προχωροῦν ἐφίλασε πρὸ τῶν
 »Ἀνατολικῶν τῶν Λαζαράδων ὄχυρωμάτων, χωριζόμενον αὐτῶν διὰ
 »βαθείας χαράδας.

»Περὶ τὴν ἄην μεταμεσημεριανὴν ὦραν ἐβάνησαν ἐκ τῆς ὁδοῦ Λι-
 »σκάτης τμήματα εὐζωνικά ἐκ τοῦ ἀποσπάσματος τοῦ Συνταγματάρχου
 »Γεννάδη προχωροῦντα πρὸς Λαζαράδες. Διέταξα τὸ πυροβολικὸν καὶ
 »ἐβάλλε τὰ πρὸ αὐτῶν ὄχυρώματα πρὸς ὑποστήριξιν τῆς προελάσεως
 »του. Ἡ ἐπιτυχία τῶν πυρῶν τοῦ πυροβολικοῦ, διαρρηχθείσων δαίδων
 »τινῶν ἐντὸς τοῦ ἐσωτερικοῦ ὄφρατος τῶν ὄχυρωμάτων ἐξέτόπισε τοὺς
 »Τούρκους εἰς αὐτῶν. Ὑπερδύ ἕως πυροβολῶν τι ἐκ τῶν ἡμετέρων
 »μετακινήθη μετὰ τινα πυροβολισμὸν ἔρριψε μίαν ἢ δύο δόλους ἐκτὸς
 »καὶ πρὸ τῶν Τουρκικῶν ὄχυρωμάτων ἀντελήφθη ἔτι τὰ τε ἡμέτερα
 »εὐζωνικά τμήματα ὡς καὶ τὰ Τουρκικὰ τοιαῦτα ἤρξαντοφεύγοντα κατ'
 »ἀντιθέτους διευθύνσεις. Τοῦτο ἀντιλήφεις ἄμα τῇ πρώτῃ ἐκφυγούτῃ
 »βολῇ διέταξα τὸν διοικητὴν τοῦ πυροβολικοῦ λοχαγὸν Καλλιπάζην
 »νὰ διατάξῃ τὴν διόρθωσιν τῆς βολῆς, οὗτος δὲ ἀντιλήφεις ταυτοχρό-
 »νως τὰ γεγόμενα ἔστρεψε τὰ πυρὰ του ἐναντίον τῶν φευγόντων πρὸς
 »Λαζαράδες καὶ πρὸς τὴν ὁδὸν Σερβίαν Τούρκων.

»Τὴν ἐπομένην ἀπέδιδον οἱ τῶν εὐζωνικῶν τὴν ὑποχώρησιν τῶν τμη-
 »μάτων των εἰς τὰ ἐκφυγόντα ἐγγύματα τοῦ πυροβολικοῦ τῆς μεραρχίας.
 »Οὐχ ἴτεον παρακολούθῳ τὴν βολῆν τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τὰ συμβέ-
 »νοντα, ἀντελήφθη ἔτι τὰ εὐζωνικά τμήματα δὲν εἶχον προχωρήσει
 »εἰς τὴν θέσιν ἔπεσαν τὰ διαφυγόντα ἐν τῇ δύο ἐγγύματα τοῦ πυροβολικοῦ
 »ἡμῶν ὥστε νὰ ὑποστώσιν ἐκ τούτων ἀπωλείας, ἀλλ' ἔτι ἡ ὑποχώρησις
 »τῶν εὐζωνικῶν ἀφείλεται εἰς τὰ εὐστοχα πυρὰ τοῦ πεζικοῦ τῶν ἀμυνομέ-
 »νων Τούρκων, οἱ ὅποιοι ἕως ἐληθέντες ἐπιτυχῶς παρὰ τοῦ πυροβολικοῦ
 »τῆς μεραρχίας ἐξετοπίσθησαν ἀνγκασθέντες νὰ ὑποχωρήσῃσι κατ' ἀντί-
 »θετον διεύθυνσιν ταυτοχρόνως μετὰ τῶν ὑποχωρούντων εὐζωνικῶν.

» Ἐν ᾧ ταῦτα ἐγίνοντο τὸ δεξιὸν μας ἐξηκολούθει νὰ μάχηται κατὰ
 » τοῦ ἀμυνομένου ἐπὶ τῶν ὀχυρωμάτων τῆς Βας γραμμῆς ἀριστεροῦ τῶν
 » Τούρκων. Τούτου ἕνεκα διέταξα τὸ ἀριστερόν μας νὰ προχωρήσῃ, ὀ-
 » περ ἕνωσι μετὰ δυσκολίας ὡς ἐκ τοῦ ἐκτάκτως ὡς ἀνέφερον προηγου-
 » μένως ἀνωμίалу δάφους ἐγένετο. Ἐπειδὴ δὲ ἤρξατο ἐπερχόμενον καὶ
 » τὸ σκότος ἐστειλάτησε τὴν προσπέλασιν διεκόπη δὲ καὶ τὸ πῦρ πρὸς τὸ
 » δεξιὸν μας.

» Ἐπελθόντος τοῦ σκότους ἤρξατο καὶ ραγδαία βροχή. Διέταξα τὰ
 » σώματα νὰ παραμείνωσιν εἰς ἃς θέσεις εὑρίσκονται σχηματίζοντα προ-
 » φυλακὰς μάχης, ἐν δὲ τῶν τεχημάτων ὅπως εἶπε ἕτοιμον, ἔνα τὴν ἐπο-
 » μένην λίαν πρῶτὶ διευθυνθῆ καὶ ἐπιτεθῆ ἀπὸ τῆς ὁδοῦ Δισκάτης — Λα-
 » ζαράδες ἐφ' ἧς εἶχον προχωρήσει τὰ ἐξῆς κινῶν τμήματα.

» (Ὁ ἐχθρὸς εἰς μὲν τὸ δεξιὸν του εἶχε ὑποχωρήσει εἰς τὸ χωριὸν
 » Λαζαράδες καὶ ὀπίσω αὐτοῦ, μεγάλης μάλιστα δυνάμεως ἐξ αὐτοῦ
 » ἀπὸ τὸ ἀπόγειμα ὑποχωρησάτης ἀτάκτως πρὸς τὰ Σέρβικα, εἰς δὲ τὸ ἀ-
 » ριστερόν του εἶχεν ἐπίσης ὑποχωρήσει ἀρίστως μικρὰ τινα μόνον τμή-
 » ματα ἐπὶ τῶν ὀχυρωμάτων του, ὡς τοῦτο ἐγένετο ἀντιληπτὸν ἐκ τῆς
 » ἐλαττώσεως τῶν πυρῶν αὐτοῦ, χωρὶς ἕνωσι νὰ καταστήθῃ δυνατὴ καὶ ἡ
 » ἐξαρκρίθωσις τῆς ἐναπολειφθείτης δυνάμεως ὡς ἐκ τῆς διαμορφώσεως
 » τοῦ δάφους.

» Περὶ τὴν 11 νυκτερινὴν ὥραν ἠκούσαμεν ἐκ τοῦ χωρίου Λαζαρά-
 » δες συμπτωροκροτήσεις καὶ ὡς καὶ κινήσιν, ἀντελήφθημεν δὲ ὅτι καὶ
 » ὁ ὑπόλοιπος ἐχθρὸς ἔβηνε πρὸς τὰ Σέρβικα. Ἡ γὰρ ἡ βροχή καὶ τὸ
 » λίαν ἀνωμίалу τοῦ δάφους ὅν μοι ἐπέτρεπον νὰ προσλήσω ὅτε μι-
 » κρὰ τμήματα, ἀνέμενον ἐπὶ τὴν πρῶταν ἕνα ἐξαρκρίθωσι τὴν κατὰστα-
 » σιν καὶ λάβω ἀνάλογα πρὸς τὴν ἐπιμέτρην. Τὴν πρῶταν βεβαιωθέντες
 » περὶ τῆς γενικῆς ὑποχωρήσεως τοῦ ἐχθροῦ κατὰ τὴν γραμμὴν Λαζα-
 » ράδες-Πάδη ἐξαικινήσαμεν καὶ κατελάβομεν τὸ χωριὸν Λαζαράδες, προ-
 » σπῆσαντες τὰς ἀνεγνωρίσεις μας μέχρι τῶν χωρίων Τρανόβαλο καὶ
 » Μικρόβαλο, ἅτινα εὑρομεν κενὰ ἐχθροῦ καὶ ἐπὶ ὧν ἐπρομηθεύθημεν
 » νομὴν διὰ τὰ κτήνη τῆς Μερκελίνης καὶ τὰ ἄλλα ἄλλα ἐπιτεθείσα. Εἰς
 » Λαζαράδες ἐπίσης εὑρομεν μικρὰν ποσότητα πυροβόλου, ἧτις διενεμήθη
 » εἰς τοὺς ἀνδρας ὅστινες εἶχον ἀνάγκην, οἷοι ὡς ἐκ τῆς ἐσπευσμένης
 » πορείας παρουσιάσθησαν δυσχέρειαι εἰς τὴν προμηθειαν ἄρτου ἐκ τῆς

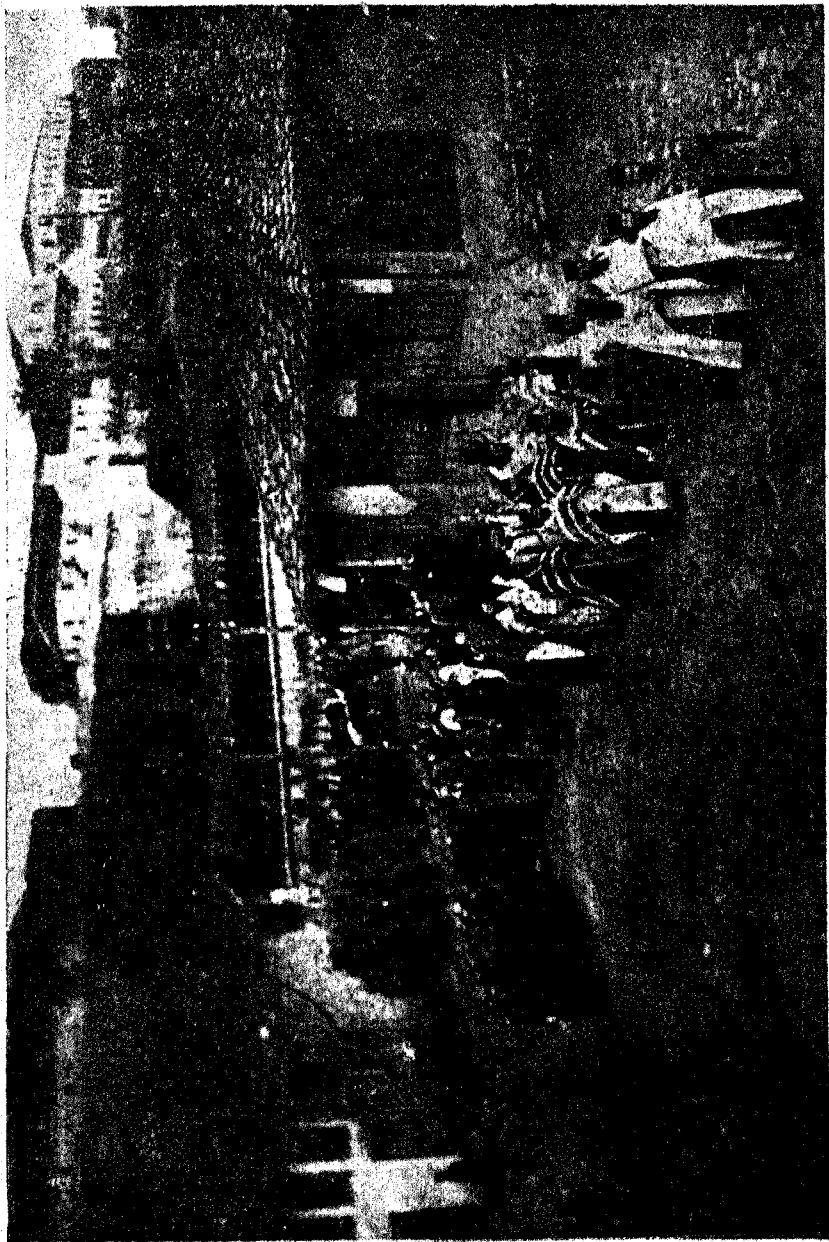
και κατά
ερωδ των
ρήση, ε-
τρονηγου-
ενον και
πρός το

ταξα τα
ντα προ-
ήν έπο-
ης - Λα-

χωριον
αυτου
δὲ τὸ ἀ-
ρον τιμή-
ἐκ τῆς
ἡ και ἡ
φώσεως

Λαζα-
δτι και
και το
δτε μι-
ατάστα-
ωλέντες

Λαζα-
ε, προ-
ατο και
όθημεν
α. Εἰς
νεμύθη
σημένης
ἐκ τῆς

ΟΙ ΣΕΡΒΟΙ ΕΝ ΣΚΟΠΙΟΙΣ: ΕΙΣΟΔΟΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΕΤΡΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΒΑΣΙΑ, ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΑΚΟΛΟΥ-
ΘΟΥΝΤΩΝ ΟΠΙΣΘΕΝ ΤΟΥ ΚΛΗΡΟΥ, ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑΝ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑΝ ΤΗΣ ΣΕΡΒΙΑΣ

ἀπεδοσομίας, ἐπρομηθεύθη δὲ ἡ Μεραρχία τοιοῦτον ὡς καὶ τυρὸν ἐκ
ἐτῶν χωρίων Λουτροῦ, Κρανιάς, Λοζανῆ, ὅπου ἀπέστειλα ἀξιωματι-
κοὺς καὶ ἐπρομηθεύθησαν ἐκ τούτων.

Ἐἰς Λαζαράδας ἀφίχθησαν ἐπίσης ἀπὸ τῆς προῖας τῆς 10ης τοῦ μη-
νὸς καὶ τὰ εὐζωνικά ὑπὸ τὸν Συνταγματάρχην κ. Πεννάδην, περὶ τὴν
μεσημβρίαν δὲ καὶ ἡ ταξιαρχία τοῦ ἱππικοῦ, ἣς ὁ διοικητὴς μοὶ ἀνε-
κόλουσεν ἕτι παραμένον εἰς Λοζανῆν ἤκουσε τοῦς κλονισμοῦσι
καὶ εἰδοποίησε τὰ εἰς Διπλάταν μένοντα εὐζωνικά ὅπως προσδράμωσι,
αὐτὸς δὲ ἀνέμενον ὅπως ἀνοίξωμεν αὐτῷ τὴν ὁδὸν ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ καὶ
ἐπροχωρήσῃ ὡς ἔχων τοιαύτας διαταγὰς. Ἐγνώρισα αὐτῷ ὅτι τὰ χω-
ρία Τρανόβαλτο καὶ Μικρόβαλτο ἦσαν ἐλευθέρω καὶ μετ' ὀλίγην ὥραν
ἐξεκίνησε μετὰ τῆς ταξιαρχίας τοῦ ἱππικοῦ πρὸς αὐτὰ μὴ πεισθεὶς
κακίῳ ἐπιέρισθαι συνέστησα αὐτῷ τοῦτο ὅπως προσελθόντων καταλάβῃ
διὰ τῆς ταξιαρχίας τὴν μεγάλην τοῦ Ἀλιτάκιονος γέφυραν, ἵνα ἀποκό-
ψῃ τὴν ὑποχώρησιν τοῦ ἐν Σαρνταπόρῳ ἐχθροῦ, ἐσχυρίζομενος ἀφ'
ἑνὸς μὲν ὅτι τοῦτο ἦτο ἐπικίνδυνον καὶ ὅσον ἦτο δυνατὸν νὰ ἐληθῆ
ἀπὸ τῶν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ἔχθης ὑψομάτων, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι εἶχε
διαταγὰς νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ προσελθόνον πεζικόν. Περιτυλλέξαντες
τοῦς νεκροὺς μας ἐθάψαμεν αὐτοὺς εἰς τὸ χωρίον ὑποβαλόντες συνάμα
καὶ κατάλογον τῶν ἀπολειῶν μας.

Ἐπειδὴ δὲ ρητὴν εἶχομεν διαταγὴν νὰ περιμεινωμεν εἰς Λαζαρά-
δας ἐμείνωμεν ἐκεῖ βήβωσι πλέον ὄντες καὶ περὶ τῆς πτώσεως τοῦ Σα-
ρνταπόρου καὶ τῶν Σερβίων, ἂν καὶ ἠγροοῦμεν τὰ ἐκεῖ συμβαινόντα
οὕτως ἐκ τῆς ἀποστάσεως καὶ τῆς ἐλλείψεως συγκοινωνίας.

Οὕτω διὰ τῆς νύκτας τῶν Λαζαράδων, γενομένης τὴν πρώτην ἡμέραν
τῆς ἐπιθέσεως τοῦ κυρίου Στρατοῦ κατὰ τοῦ Σαρνταπόρου, ἦτοι τὴν
9ην Ὀκτωβρίου ἐπέβη τὸ εὐτυχὲς γεγονός τῆς ὑποχωρήσεως τῶν Τούρ-
κων τὴν νύκτα τῆς 9ης πρὸς τὴν 10ην ἐκ τοῦ Σαρνταπόρου καὶ ἐκ
ἐτῶν θέσεων τῶν Νοτιοδυτικῶς αὐτοῦ καιμένων διότι ἐφοβήθησαν ὡς καὶ
οὐκ συνέβαινε τὸν ἀποκλεισμὸν τῶν ἐντὸς τῆς στενωποῦ, ἐκ τοῦ Κυρίου
Σώματος Στρατοῦ ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς ἡμῶν βεδιζόντων ἐκ Λα-
ζαράδων.

Τὴν ἐπομένην τῆς μάχης, ἦτοι τὴν δεκάτην Ὀκτωβρίου, καὶ τῆς
ὑποχωρήσεως τῶν Τούρκων ἐκ τοῦ Σαρνταπόρου καὶ τῶν δυτικῶς

αὐτοῦ θέσεων ἢ βῆ μεραρχία προελάσασα συνήντησε τοὺς τελευταίους
 »τῶν φευγόντων καὶ ὄν καὶ ἔβαλλεν.

»Ἐκ Αὐζαράδων ἀπεστειλαμεν ἀναγνωρίσεις ἑπικουρῶν ἀφ' ἐνὸς πρὸς
 »τὰ Σέρβια καὶ ἀφ' ἐτέρου διὰ τοῦ πόρου Νάμπουρδο ἐπὶ τῆς πέραν
 »τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἀλιάκιμονος χώρου.

»Αἱ ἀναγνωρίσεις μᾶς ἐπληροφόρησαν τὴν ὑποχόρησιν τοῦ ἐχθροῦ
 »ἐκ Σερβίων καὶ τὴν ἀνυπαρξίαν τοιοῦτου ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης
 »τοῦ Ἀλιάκιμονος μέχρι τοῦ χωρίου Κάλλιανης ὅπου ἐφίχσαν αἱ ἀνα-
 »γνωρίσεις μᾶς.

»Ἀναμμένων εἰς Αὐζαράδες διαταγὴν ἐπιχειρήσεων, ἀπέστειλα τὴν
 »πρωτὰν τῆς 11ης τὸν λόχον τοῦ μηχανικοῦ καὶ τὸν Τεχνικτάρχην τοῦ
 »Μηχανικοῦ Ἀλκ. Ἰωαννίδην, ὅπως ζεῦξῃσι τὸν Ἀλιάκιμονα εἰς τὸν
 »πόρον Νάμπουρδο, ἐν ᾧ δὲ μοι ἀπέφρασαν ὅτι ἢ ἀπετραχάνατο ἢ ζεῦξῃς
 »αὐτοῦ ἐντὸς τῆς ἡμέρας, ἐφ' οὗ καὶ στηριχθεὶς διετάξα τὴν ἐπομένην
 »τὴν ἐκκίνησιν τῆς Μεραρχίας ὅπως μεταβῆ διὰ Κάλλιανης εἰς Κοζά-
 »νην εἰς ἐκτέλεσιν δουλείας μοι διαταγῆς, εἶρον ἐκεῖ ἀφικόμενος ὅτι
 »οὐ μόνον δὲν εἶχε ζευχθῆ ὁ ποταμὸς, ἀλλὰ καὶ διείδον ὅτι ἢ ἦτο ἀ-
 »δύνατος ἢ ζεῦξῆ του καὶ ὄν τρόπον προεπάθειον νὰ ἐπιτύχωσι ταύ-
 »την. Τοῦτο δὲ διότι ἐξελέγη πρὸς πῆξιν τῆς γεφύρας τὸ στενωτέρον
 »τοῦ ποταμοῦ μέρος καὶ φυσικῶς τὸ δριμυτικώτερον, πικρὸν τοῦ
 »δάσπακα καὶ μικροῦν πᾶσιν προεπάθειαν ζεῦξῃς διὰ προχείρων
 »μέσων. Ἐκεῖ ἐμάθειον ὅτι ὁ ἀνθυπὶλαρχος Κορδῆς Πελέτης νὰ διέλθῃ
 »τὴν πρωτὰν τὸν ποταμὸν, πρὸς ἐκτέλεσιν ἀναγνωρίσεως πέραν τοῦ πο-
 »ταμοῦ καὶ ἐναγτίον τῶν συστάσεων τῶν παρευριστομένων, παρεσῆθη
 »ὑπὸ τοῦ ρεύματος μετὰ τινων ἐκ τῶν ὑπέων τοῦ καὶ ἐπύνη.

»Ἐνεργήσας μόνος μου ἀναγνωρίσιν ἐξέλεξα τόπον κατάλληλον διὰ
 »τὴν ζεῦξιν, εἶτα δὲ χρητισμοποίησα ξυλεῖν ἐκ δένδρων καὶ ἐκ δο-
 »κῶν ληψθησιῶν ἐκ τινων στεγῶν καὶ αὐτοπροσώπως ἐπιβλέψας, καθήρ-
 »σα ἐντὸς τῆς ἡμέρας νὰ κατασκευασθῇ γέφυρα ἐκ βυστάκων μήκους
 »114 βημάτων, ὑπερβληθησιῶν μεγάλων δυσχερεσιῶν, ἀφοῦ διὰ τὴν το-
 »ποθέτησιν τῶν βυστάκων ἐβυθίζοντο γυμνοὶ οἱ ἄνδρες τοῦ μηχανικοῦ
 »μέχρι τῶν ὀμων.

»Τὴν 15ην διήλθεν ἄλόκληρος ἡ μεραρχία διὰ τῆς γεφύρας ταύτης
 »τὸν ποταμὸν καὶ ἐβόλτασα κατηλύθη τὴν νύκτα μετὰ τῶν χωρίων
 »Κάλλιανης καὶ Μπαξέ. Ἐξ τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐμεινεν ἡ ἡμιλαρχία.

«Έκει τὸ ἑσπέρας τῆς 13ης δεκανεὴς τῆς τῆς ἡμιλαρχίας ἐδολοφόνησε
 «τὸν διοικητὴν τῆς ὑπὲλαρχον Σούλην ὡς αὐστηρῶς φερόμενον πρὸς τὸν
 «δεκανεὴ τοῦτον.

«Τὴν 14ην ἐκκινήσαντες ἐφθάσαμεν εἰς Κοζάνην ὅπου εὗρισκετο καὶ
 «τὸ Γενικὸν Ἀρχηγεῖον, κατὰ κλιθεῖντες εἰς ὄψιν καὶ βορρῆως τῆς πό-
 «λεως. Ἐκεῖ ἐκ τῶν Τουρκικῶν λαφύρων συνεπληρώσαμεν δι' ὕλικῶν
 «τὰ χειρουργεῖά μας, ἅτινα ἐστεροῦντο παντελῶς σχεδὸν τοιούτων. Τὸ
 «Γενικὸν Ἀρχηγεῖον διέταξε τότε τὴν μὲν ὀρεινὴν πυροβολαρχίαν μας,
 «ν' ἀποσπασθῇ τῆς μεραρχίας, προστεκόλλησε δὲ εἰς τὴν Μεραρχίαν μου
 «πάντε πεδινὰς πυροβολαρχίας».

Τὴν 12ην Ὀκτωβρίου τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν ἐλάμβανε
 τὸ κάτωθι τηλεγράφημα.

«Σέρβια, 12.10 μεσημέριος. Ταξιαρχία ἱππικῆς προελάσασα εἰς
 «Κοζάνην καὶ εὐρούσα ταύτην κενὴν ἐχθροῦ, τὴν κατέλαβε.

«Ἐνθουσιασμῶς κατοίκων ἀπερίγραπτος.

Δαγκλῆς

Μετὰ τρεῖς δὲ ἡμέρας ἦτοι τὴν 15ην Ὀκτωβρίου ὁ Βασιλεὺς Γεώρ-
 γιος ἐτηλεγράφηε πρὸς τὸν πρωθυπουργὸν τὸν ἐν Κοζάνῃς οὕτως:

«Σὰ πέμπτῳ χαιρετισμῶν ἐν Κοζάνῃς. Ἔμαι ὑπερήφανος διὰ τὸν
 ἀνδρείον στρατὸν μου, ὅτις ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ προσηλυτιστάτου μου
 «υἱοῦ Διαδόχου ἐφάνη ἀντάξιός τῶν προσδομιῶν τῆς φιλότιμης Πατρίδος
 «καὶ ὅτις πλήρως ἐνθουσιασμῶς χωρεῖ ὅπου ἡ τιμὴ καὶ τὸ καθήκον
 «τὸν κχλοῦσι.

Γεώργιος

Κοζάνη! γράφει ὁ ἀπειραχμῆνος τῆς illustration I. Leune:Une
 Revanche, une Étape μία ὥρα καὶ κομμοπολίς, τῆς ὁποίας ἡ θέα εἶνε
 πολὺ χαριτωμένη καὶ εἰς τὴν ὁποίαν κανεὶς δὲν ὑψώνεται μινάρης, διότι
 ἐδῶ μόνον Ἕλληνας κατοικοῦν.

Ἐἰς ἅλα τὰ παράθυρα σιμιαῖαι ἑλληνικαί. Ἐξώθεν δὲ τῶν ὁδῶν λω-
 ρίδες, γιφλάνδαι κυαναὶ καὶ λευκαί, μεγάλαι ἐπιγραφαί: «Ζήτω ὁ στρα-
 τὸς μας! Ζήτω ὁ Διάδοχος μας Κωνσταντῖνος! Ζήτω ὁ Βασιλεὺς μας
 Γεώργιος!» κλπ.

ΠΑΡΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΙΣ

Ἡ πόλις πανηγυρίζει. Ποία διαφορὰ θέας ἀπὸ τὴν Ἑλασσῶνα καὶ τὰ Σέρβια! Ἐδῶ οὔτε πυρκαϊαὶ οὔτε ἔχνη καταστροφῆς. Λόγος τούτου εἶνε ὅτι τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ εἰς τὸ Σαραντάτορον ἡττηθέντος τουρκικοῦ στρατοῦ ὑπεχώρησεν ἐν ἀταξίᾳ ἀπὸ Σερβίαν κατ' εὐθείαν εἰς Βέρροϊαν. Μόνον μερικὰ τάγματα διήλθον ἐκ Κοζάνης, τὴν ὁποίαν ἔσπευσαν νὰ ἐγκαταλείψουν ἀμέσως διὰ νὰ μὴ συλληφθοῦν ὑπὸ τοῦ ἐλληνικοῦ ἰππικοῦ τὸ ὁποῖον ἤρχετο νὰ καταλάβῃ τὴν πόλιν. Περιερχόμεθα τὴν πόλιν, οἱ δρόμοι τῆς ὁποίας εἶνε γεμᾶτοι ἀπὸ κόσμον πολλὸν καὶ στρατιώτας, χαρῶτους ἄλλους. Εἰς εὐρείας κενὰς ἐκτάσεις εἶνε κατηρυσμένα στρατεύματα, ζῆα δὲ καὶ μεταγωγικὰ ἐφοδιοπομπῶν ἀποτελοῦν ἓνα εἶδος φραγῆς.

Ἦνα εὐμορφον σπῆτι μὲ περιστύλιον, κληροδοτηθὲν ἀπὸ ἓνα πλοῦσιον Ἑλληνα τοῦ τόπου εἰς τὴν κοινότητα διὰ νὰ γείνη νοσοκομεῖον, χρησιμεύει ἐπὶ τοῦ παρόντος ὡς ἀνάκτορον τοῦ Βασιλέως Γεωργίου. Εἰς τὴν θύραν τοῦ κήπου εἰς μεγαλοπρεπῆς εὐζώνος μὲ κυανθὴν στολὴν φρουρεῖ.

Ἐδῶ τῶς ὅτι ὑπάρχει ἐδῶ ἓνα τοιοῦτον νοσοκομεῖον. Τοιοῦτοτρόπως οἱ τραυματῆται εὐρίσκουν τὴν πρέπουσαν περίθαλψιν εἰς αὐτό. Τόσῃ δὲ μᾶλλον, καὶ ὅσον ἢ Α. Β. Υ. ἢ πριγκήπισσα Ἀλίκη εὐρίσκεται ἐδῶ τῶρα ἀκριβῶς διὰ νὰ διοργανώσῃ τὸ νοσοκομεῖον αὐτό.

Καὶ ἡ πριγκήπισσα κάμνει κατὶ καλύτερον ἀπὸ τὴν ἀπλὴν διοργάνωσιν: πηγαίνει καὶ ἡμέραν καὶ ἐπισκέπτεται τοὺς πληγωμένους, ἐπιδαφιδεύουσα εἰς αὐτοὺς ἐνθαρρύνσεις καὶ θωπείας. Καμμίαν νύκτα δὲν συνέβη ν' ἀναπαύσῃ ὀλίγον πρὸ τῆς ὄρας πρωΐνης. Διὰ τοῦτο καὶ λατρεύεται δικαίωτα ἀπὸ ἄλλους ὅσοι τὴν βλέπουν νὰ κοπιᾷ τῶς.

Διακεκριμένοι δὲ Ἀθλοῖδες τὴν βοήθειαν, ὅπως ἡ κυρία Σχλημαν, ἡ χήρα τοῦ διασήμεου ἀρχαιολόγου, καθὼς καὶ αἱ θυγατέρες καὶ αἱ νύμφαι τῆς, ὅπως ἡ κυρία Ἀνδρομάχη Μελά, χήρα τοῦ ἦρωος ἀρχηγοῦ ἀνταρτῶν Παύλου Μελά, καὶ ἄλλαι.

Τὴν σιγμὴν ἔπου ἀναχωροῦμεν ἀπὸ τὸ νοσοκομεῖον φθάνει ὁ Βασιλεὺς, συνοδευόμενος παρὰ τῶν ὑπασπιστῶν του. Οἱ τραυματῆται, μέσα εἰς τὰς ἀλλοῦσας τοῦ πόνου, θὰ χαροῦν καὶ πάλιν, διότι ὁ Ἄναξ εὐρίσκει πάντοτε ἓνα παρηγορητικὸν λόγον διὰ τὸν καθένα.

Εἰς ἓνα δρόμον συναντῶμεν τὸν κόμητα Ἰσβερνοβιτς, σταυλάρχην τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος. Τὸν χαιρετῶμεν καὶ μένομεν νὰ φλυαρήσωμεν ὀλίγον μετ' αὐτοῦ.

Τι θριαμβοί, μᾶς λέγει χαρωπός, ἐνῶ τὸ πρόσωπόν του ἐφώτιζεν ἀγαθὸς γέλως, εὐλικρινής καὶ ἀβολός. Πῶς θὰ φανῆ τὸ πρᾶγμα εἰς τὰς μεγάλας Δυνάμεις; μετὰ τὸ αἰώνιον τοῦ statu quo.... Τι χρεωκοπία, Θεέ μου! Τι χρεωκοπία!... Ὁ Βασιλεύς, ξέβρετε, εἶνε κτενθουσιχημένος. Εἶνε ἀληθινὸν ὄνειρον δι' αὐτὸν νὰ περιπατῆ σήμερον ὡς ἡγεμῶν φρενιτωδῶς ἐπευφημούμενος εἰς ὅλα κῆτὰ τὰ μέρη τὰ πρὸ πολλοῦ δοῦλα, τῶν ὁποίων τὴν ἀπελευθέρωσιν κανεῖς δὲν ἐτόλμη νὰ ἐλπίζῃ τόσον σύντομον... Καὶ ἀπὸ τὴν Λάριτταν ἔως ἐδῶ δὲν ἤμπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε πόσον θριαμβευτικὴ ὑπῆρξεν ἡ διέλευσις τοῦ Βασιλέως. Εἰς τὴν Ἑλλάσσωνα καὶ τὰ Σέρβια οἱ κάτοικοι ἐξήλθον εἰς προῦπάντησίν του μετὰ ἐορτάσματά των. Οἱ μαθηταὶ τῶν σχολείων καὶ τὰ κοράκια ἐνδεδυμένα μετὰ ἐθνικὰ χρώματα ἀπειλοῦν τὴν παρὰ τῶν... Καὶ οἱ δυστυχεῖς κάτοικοι σπινθηροῦντο διὰ νὰ ἤμπορέσων νὰ πλησιάσων τὸν Βασιλέα των, νὰ τοῦ φιλήσων μετὰ θρησκευτικὴν εὐλάβειαν, τὰς χεῖρας ἢ καὶ ἀπλῶς νὰ ἐγγίσων τὰ φορέματά του. Σὰς θεοκίω ὅτι τὰ θεάματα αὐτὰ, μετὰ τὴν ἀειλαϊκότητα καὶ τὸ κῆρυγμα τοῦ παρουσίζον, ἦσαν συγκινητικώτατα.... Εἰς τὰ πρόθρα τῆς Ἑλλάσσωνος ἡ Μεγαλειότης Του ἐγενε δεκτὴ ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου (θεοφιλετάτου) Νεοφύτου, ὑπὸ τοῦ ἤχου τῶν κωδῶνων τοῦ μεγάλου μοναστηρίου τῆς Παναγίας καὶ ὄλων τῶν ἐκκλησιῶν. Κατόπιν ὁ Μητροπολίτης ὠδήγησε τὸν Βασιλέα εἰς τὴν Μητρόπολιν, ὅπου ἐβῆ εὐχολογία. Καὶ τότε διὰ πρώτην φοράν ἀφ' ὅτου ἔπεσε τὸ Βυζάντιον ἡ Μητρόπολις τῆς Ἑλλάσσωνος ἤκουσε νὰ ἀντηχῆ ὑπὸ τοῦ θόλου τῆς τῆς τῆς Πολυχρόνιον... ὦ! τὸ θέμα ἦτο ἐξόχως συγκινητικὸν καὶ ὄρατον. Ὅλος ὁ κόσμος ἐκλαίει, καὶ ἐγὼ μὲν μετὰ τοῦ ἄλλου. Ἀπὸ τοῦ Βυζαντινοῦ χρόνου! Τι ἀναιμνήσεις!... Ἀλλὰ ἐδῶ εἰς τὴν Κοζάνην εἶδατε τι ἀποθεωτικὴ ὑπεδοχὴ ὅπου ἴσως ἐγενε... ὦ! ἡ διπλωματία, ἡ γηροκία αὐτὴ κυρία δὲν προσεῖδα τίποτε. Τι χρεωκοπία! Τι χρεωκοπία!...

Προχωροῦμεν ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ μετ' ἄλλων φθάνομεν πρὸ τοῦ Δημαρχίου ὅπου κόσμος πολλὸς συγκεντρωμένος ἀνακινῶσκει ἕνα χρεῖ τι τοιχοκόλλημένον. Πλησιάζομεν. Εἶνε ἡ προκήρυξις τοῦ Διαδόχου Κωνσταντίνου:

« Ἀδελφοὶ Μακεδόνες.

« Κατάλυοντες τὴν Τουρκικὴν Διοίκησιν εἰς τὰς κατεχομένους γῆρας,

»φέρομεν τὴν ἐλευθερίαν, τὴν πρόσοδον, τὸν πολιτισμὸν εἰς πάντας τοὺς
»κατοίκους τῆς Μακεδονίας. Αἱ πιέσεις, τὰ κακὰ τοῦ ἡγῶν τὴν χώραν
»εἰς τὴν καταστροφὴν θέλουν παύσει.

»Ὅλοι οἱ Μακεδόνες εἶνε ἀδελφοὶ μας. Ἐὖ ἴδιον αἷμα ρεῖ εἰς
»τὰς φλέβας μας.

»Ὅποιανδήποτε γλώσσαν καὶ ἂν λαλοῦν, ὁποιανδήποτε θρησκείαν
»καὶ ἂν πρεσβέουον, ὁ ἀπολαύσουσιν τὰ αὐτὰ δικαιοῦματα ὑπὸ τὴν ἐλ-
»ληνικὴν διοίκησιν.

»Οἱ μουσουλμᾶνοι οἰασδήποτε ἀποχρώσεως ἢ εἶνε ἴσοι πρὸς τοὺς
»χριστιανούς καὶ ἢ ἴδουσιν τὴν ἀληθινὴν πρόσοδον τὴν ὅποιαν ἢ Τουρ-
»κία δὲν ἠδυνήθη γὰρ τοῖς ἐξασφαλίσῃ.

»Καλοῦμεν ὅλους τοὺς κατοίκους γὰρ ἐπαναλάβουσιν τὰ εἰρηνικὰ ἔργα
»των. Δὲν ἔχουσι γὰρ φοβήθουσι καμμίαν τιμωρίαν, ἐφ' ὅσον δὲν ἀπειθοῦσι
»εἰς τὰς διαταγὰς τῶν ἐλληνικῶν ἀρχῶν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Διάδοχος».

Μία ἄλλη προκήρυξις, τὴν ὅποιαν ἀναγινώσκει μεγαλοφώνως ἔνας
δημόσιος κήρυξ μετ' ἡχηρὰν φωνήν, εἶνε τοῦ Δημιάρχου Κοζάνης.

Πρόκειται περὶ ἐκκλήσεως εἰς τὸν πατριωτισμὸν τῶν κατοίκων: ἀ-
ποφασισθέντος τοῦ σχηματισμοῦ ἑνὸς «Λόχου τῆς Κοζάνης», μέλλοντος
γὰρ διοικῆσαι ὑπὸ ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ, ὅλοι οἱ δυνάμενοι γὰρ φέρουσι
ὅπλα παρακαλοῦνται γὰρ προσέλθουσι εἰς τὸ Δημαρχεῖον τὸ ταχύτερον
διὰ γὰρ ἐγγραφοῦν ὡς ἐθελοταί. Ἡ γνώσις τοῦ ἔχουσι τοῦ τόπου ἢ ἐ-
πιτρέψῃ εἰς αὐτοὺς γὰρ συγκρατήσουσι εὐδόλως τοὺς Τουρκοὺς πληθυ-
σμοὺς τῶν πέριξ χωρίων εἰς τοὺς ὅποιους (ἢ ἤτο δυνατόν γὰρ ἐπέβη ὁ
πειρασμὸς τῆς ἐξεγέρσεως. Τοιοῦτοτρόπως οἱ ἄνδρες τοῦ ἐλληνικοῦ στρα-
τοῦ τοῦ ὁ ἀπησχολοῦντο διὰ τὴν ὑπηρεσίαν αὐτῆν (καὶ ἢ ἔπρεπε γ'
ἀφειθοῦσι πολλοί, ἕνεκα τοῦ ἀγνώστου τῶν μερῶν) ἢ εἶνε ἐλεύθεροι διὰ
γὰρ θαδίσουσι ἐμμερό.

Τοιοῦτοτρόπως οἱ Κοζάνηται ἢ ἔχουσι τὴν εὐκαιρίαν γ' ἀρχίσουσι πλη-
ρώνοντες ἀμέσως εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν ὀφειλῆν τῆς εὐγνωμοσύνης μετ' ἡν
ὅποιαν τοὺς ἐδέξαμεν πρὸς αὐτῆν ἢ ἀπελευθέρωσας τῶν».

Ἐξασφαλίσῃ εἰς τὸ Δημαρχεῖον. Χωρικοί, ἔμποροι, νέοι, καὶ ἂν

δρες ώριμοι, προσέρχονται ήσυχως διὰ νὰ καταταχθῶν. Τοῦς δίδεται μία σημείωσις μετὴν ὁποῖαν ἀναχωροῦν μεταθινόντες εἰς τὸ Φρουραρχεῖον διὰ νὰ ὀπλισθῶν καὶ ἐνδύθῶν μετὰ ἐνδύματα καὶ ὄπλα Τουρκικά, τὰ ὁποῖα ἐν ἀφθονίᾳ εἴρον οἱ Ἕλληγες εἰς Ἰκλαστῶνα. Ἐμπρὸς εἰς τὸ φέσι διπλωμένον ἐν εἴδει σκούφου ἔχουν ἓνα λευκὸν σταυρὸν καὶ περιόρχιόνιον μετὴν λέξιν «Κοζάνη» μετὰ λευκὰ γράμματα.

δίδεται μία
συρραχέιον
κικά, τὰ δ-
εί; τὸ φέσι
κί περιδρα-

Πρίγκηψ Γεώργιος

Πρίγκηψ Ἀλέξανδρος

Πριγκίπισσα Ἑλένη

ΕΝ ΣΚΟΠΙΟΙΣ: ΟΙ ΥΙΟΙ ΚΑΙ Η ΘΥΓΑΤΗΡ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΕΤΡΟΥ ΤΗΣ ΣΕΡΒΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΙ ΕΛΕΝΗ ΕΞΕΡΧΟΜΕΝΟΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΣΤ'.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΝ

1) Ἄκρον ἀριστερόν 5η Μεραρχία πρὸς κατάληψιν Ὀστρόβου καὶ ἐξασφάλισιν τοῦ κυρίου σώματος ἀπὸ τὰ ἐν Μοναστηρίῳ ἐχθρικά στρατεύματα. 2) Κέντρον 2α, 3η, 4η, 5η, 6η, Μεραρχίαι διὰ Βερροίας. 3) Ἄκρον δεξιόν, 7η Μεραρχία διὰ Κατερίνης, Ἐλευθεροχωρίου. 4) Ἀπόβασις εἰς τὸν Κόλπον τῆς Κασάνδρας διὰ Πολυγύρου καὶ Γαλάστιας: Μάχαι ἐν Τριποτάμῳ Συρολειβαδίῳ, Κατερίνῃ, Γιαντισά, Ναλμπάνκοι, Μπανίτοη, ὑποχώρησι, τοῦ Σόροβις.

Ἡ υποχώρησις τῶν Τούρκων ἐγένετο μέρος μὲν πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῶν Καϊαρίων, πρὸς Βορρᾶν, μέρος δὲ πρὸς Βέρροϊαν πρὸς ἀνατολάς. Ὁ Διάδοχος ἐβεβαίωθη ὅτι ἰσχυραὶ ἐχθρικά δυνάμεις εὐρίσκοντο περὶ τὸ Μοναστήριον. Ἡ πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην λοιπὸν πορεία αὐτοῦ ἀπῆται προφυλάξις, καὶ πρὶν εἰ διευθινθῆ πρὸς ἀνατολάς, ἔπρεπε νὰ ἀντραλισθῆ ἀπὸ Βορρᾶν, ὅθεν ἡ πέμπτῃ Μεραρχία διατάχθη νὰ καλύψῃ τὸ ἀριστερόν τοῦ στρατεύματος καὶ προελθόντα πρὸς Βορρᾶν νὰ καταλάβῃ τὰ στενὰ τοῦ Ὀστρόβου πλὴν τούτου ἡ κατάληψις τῶν στενῶν τοῦ Ὀστρόβου ὑπὸ τῆς 7ης Μεραρχίας ἐνείχε καὶ πρόνοιαν τοῦ Διαδόχου, ἵνα μὴ αἱ Τούρκοι προελαύνοντες τὰ στενὰ ταῦτα παρείχον δυσχερεῖας εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν Διάδοχον, ὅτε ἢ ἀποσπῆται ἀπὸ Θεσσαλονίκης μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς πρὸς Μοναστήριον. Ἡ πρὸς τὴν Βέρροϊαν πορεία τοῦ Διαδόχου ἐγένετο εἰς δύο φάλαγγας. Ἡ πρώτη φάλαγγξ ἀκολούθησεν πρὸς τὴν Καστάνειαν ὁδὸν τῶν στενῶν τοῦ Τριποτάμου ἀπετελείτο ἀπὸ τὴν 1ην μεραρχίαν δεξιὰ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὁχθῆς τοῦ Ἄλι-

ἀξιμονος, τὴν 2αν Μεραρχίαν διὰ τῆς δημοσίας ὁδοῦ Κοζάνης—Βερροίας καὶ τὴν 3ην ὡς ἐφεδρίαν. Ἡ δευτέρα φάλαγξ ἀποτελουμένη ἐκ τῆς 4ης καὶ 6ης Μεραρχίας ἠκολούθησε βορειότερον τὴν πρὸς Ἐπιρολίβαδον ἡμιονικὴν ὁδόν. Καὶ ἐν Τριποτάμῳ μετὰ τῆς 2ας Μεραρχίας καὶ ἐν Ἐπιρολειβαδίῳ μετὰ τῆς 4ης, ἔλαβον χώραν ἀψιμαχίαι μετὰ τὰς ὀπισθοφυλακάς τῶν Τούρκων. Ἐν Καστάνια μάλιστα τὴν 15ην Ὀκτωβρίου οἱ ἰσχυροὶ ἐκυρίευσαν μέγαν ἀριθμὸν ἐχθρικών ἐφοδιοπομπῶν. Περὶ τὴν μεσημέριον τῆς 16ης Ὀκτωβρίου κατελήφθη ἡ Βέρροια ἀμαχητεί. Τὴν κατάληψιν ταύτην ὁ Διάδοχος ἀνήγγειλεν διὰ τοῦ ἐξῆς τηλεγραφήματος:

Ἐκ Κοζάνης. 16 Ὀκτωβρίου 1912. Ὥρα 5 μ. μ.

» Ἐπιχειρῶν Στρατιωτικῶν Ἀθῆνας.

» Μετὰ τὴν χθεσινὴν ἀναγγελθεῖσαν ἀψιμαχίαν μεταξὺ ἡμετέρου καὶ ἐχθρικοῦ ἀποσπάσματος ἐκ Πεζικοῦ καὶ Πυροβολικοῦ, κατέχοντας στενὸν Τριποτάμιον, καὶ μετὰ ἐξέρχον ἀψιμαχίαν μεταξὺ ἡμῶν καὶ μικροῦ ἐχθρικοῦ τμήματος ἐν Ἐπιρολειβαδίῳ, ἐλήθη ὑπεχώρησε τὴν νύκτα ἐγκαταλείψας Βέρροϊαν, εἰς τὴν εἰσῆλθον σήμερον.

» Λαὸς ἐνθουσιωδῶς ὑπεδέχθη. Ὀθωμανοὶ κάτοικοι διέμειναν ἐν τῇ πόλει, οἱ δὲ προῦχοντες ἐξ αὐτῶν παρουσιασθέντες ἐδήλωσαν ὑποταγῆν.

» Κατὰ τὰς χθεσινὰς ἀψιμαχίας ἐπληρώθησαν 12 ὄπλιται.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Διάδοχος

Μόλις ἔλαθε γινώσκων τῆς κατάληψης τῆς Βερροίας, ἡ Νίκουσα, πόλις Ἑλληνικὴ πρὸς Β. τῆς Βερροίας, ἐξεδίωξε τοὺς Τούρκους ὑπαλλήλους καὶ ἐμήνυεν εἰς τὸν Διάδοχον ὅτι τὸν ἀναμένει ἀνυπομόνητος, πρὸς δὲ ἀποτέλλει ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐλευθέρως πρὸς τὸν ἐλευθερωτῆν στρατὸν 25.000 δρ. ἡμερησίως.

Ἡ συγκοινωνία τοῦ Νεοκλή παστᾶ μετὰ τὴν Θεσσαλονίκην, τὴν κυριότεραν βάνην τοῦ ἀνεφοδιασμοῦ τοῦ διεκόπη οὕτω διὰ τῆς κατάληψης τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς. Τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα ἐγκατέστησαν κέντρον προμηθειῶν αὐτῶν τὸ ἐπὶ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου Ἰβλιντζουχώριον, τὸ ὁποῖον εἶχε καταληφθῆ ὑπὸ τῆς 7ης Μεραρχίας τῆς ἀποτελούσης τὸ ἄκρον δεξιὸν τῶν στρατευμάτων τοῦ Διαδόχου.

Ἡ 7η αὐτῆ Μεραρχία μὴ λαβοῦσα μέρος εἰς τὰς μέχρι τῆς στιγμῆς ἐπιχειρήσεις καὶ διαμένουσα ἐν Ἰλασσῶνι προήλασεν ἐκ τῆς πόλεως ταύτης πρὸς Κατερίνην διὰ τῶν στενῶν τῆς Πέτρας καὶ μετὰ ἐπιτυχεῖς ἀψιμαχίας ἐντὸς τῶν στενῶν τούτων κατέλαβεν τὴν 14ην Ὀκτωβρίου τὴν Κατερίνην, ὑπερασπιζομένην ὑπὸ Τουρκικοῦ ἀποσπάσματος, μετὰ μάχην τριῶν ἕως τεσσάρων ἡρῶν.

Τέλος, ἑλληνικὰ στρατεύματα ἀπεβίβασθέντα εἰς τὸν κόλπον τῆς Κασσάνδρας, τὰ ὁποῖα εἶχον διαταγὰς νὰ βαδίζουσι πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην διὰ τοῦ Πολυγύρου καὶ Γαλάτιστας. Ταυτοχρόνως Σερβικὸν ἱππικὸν διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀξιῶ καὶ Βουλγαρικὰ στρατεύματα, ὑπὸ τὸν Θεοδωρῶφ, διὰ τοῦ Στριμίνοσι συνετέλουν εἰς τὴν περισφοξίν τῆς Θεσσαλονίκης.

ΜΑΧΗ ΓΙΑΝΙΤΣΩΝ

Διὰ νὰ ἐξαπχλίση τὰ νώτὰ του, νὰ καλύψῃ αὐτὰ βορειοδυτικῶς καὶ νὰ ἀποφύγῃ νὰ προσβάλλῃ κατὰ μέτωπον τὰς ἐχθρικὰς δυνάμεις τὰς ἐγκατεστημέναις ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Λουδία (Καρὰ — Ἐσμάκ) παρὰ τὴν νοτιοανατολικὴν ἐξόδον τῆς λίμνης τῶν Γιανιτσῶν, ὁ Διάδοχος ἐλοξοδρόμησε πρὸς Νιάουσαν, κατέλαβε τὰ Βοδενά, ἔπειτα διηρηθῆναι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἐγκατεστημένου παρὰ τὴν πόλιν τῶν Γιανιτσῶν εὐριστικομένην εἰς τὸ βόρειον ἄκρον τῶν τελμάτων τῆς ὁμωνύμου λίμνης. (*)

Ὁ Γαξίν-κισσὰς εἶχε συγκεντρώσῃ ἐκεῖ στρατὸν περὶ τὰς 30 χιλιάδας, ὑπολειμματα τῆς 22αε μεραρχίας, τάγματα τῆς φρουρᾶς Θεσσαλονίκης καὶ τμήματα τοῦ πέμπτου σώματος τῆς φρουρᾶς τοῦ Στριμίνοσι. Διέθετε πρὸς τούτοις καὶ περὶ τὰ τριάκοντα τηλεβόλα. Τὸ ἀριστερὸν του ἐστηρίχθητο ἐπὶ τῆς λίμνης τῶν Γιανιτσῶν, τὸ δὲ δεξιὸν ἐπὶ τοῦ πρὸς βορρᾶν ὄρου.

Ἡ μάχη ἤρχισε τὴν 14ην Ὀκτωβρίου καὶ ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως ἡ ἀντίστασις τῶν Τούρκων ἦτο ἰσχυρὰ καὶ ἐπίμονος καθ' ἑλλην τὴν ἡμέραν.

(*) Lt Colonel breveté BOUCABEILLE La querre Turco — Balkanique

Ἡ νύξ ἐπῆλθε καὶ Ἕλληνες δὲν εἶχον κατορθώσει νὰ ἐκτοπήσωσι τὸν ἐχθρὸν ἀπὸ τὰς θέσεις των.

Ταυτοχρόνως ἡ ἐβδόμη μεραρχία ἢ πορευομένη διὰ τῆς παραλίας τοῦ Θερμικικοῦ εἶχε φθάσει εἰς Γιδᾶ καὶ προήλαυεν, ἵνα καταλάβῃ τὰς παρὰ τὸ χωρίον Πλατὺ δύο γεφύρας τοῦ Λουδία (Καρᾶ—Ἀσιμάκι), τὴν σιδηροδρομικὴν καὶ τὴν τῆς δημοσίας ὁδοῦ. Ἡ μάχη ἐπανκλαμβάνεται τὴν 20ῃν Ὀκτωβρίου καὶ οἱ Τούρκοι λαβόντες γνῶσιν τῶν κινήσεων τῆς ἐβδόμης Μεραρχίας ἐτραπήσαν εἰς ἄτακτον φυγὴν πρὸς τὴν Θεσσαλονικίην ἐγκαταλείψαντες ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης περὶ τὰς 2,000 φονευμένους, 500 αἰχμαλώτους, 24 τηλεβόλα καὶ 4 μιδραλλιοβόλα. Αἱ ἀπώλειαι τῶν Ἑλλήνων ἀνέρχονται εἰς 8 ἀξιωματικοὺς φονευμένους, 31 πληγωμένους, 154 στρατιώτας φονευμένους καὶ 787 πληγωμένους.

ΤΟ ΠΕΔΙΟΝ ΤΗΣ ΜΑΧΗΣ

Ἰππερᾶνω τοῦ ὀρίζοντος ὑψώνεται ἕξαφωνα μία φαίδιμουρος στήλη κωνοῦ. Φαίνεται ὅτι μάχονται μέσα εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν καὶ αἱ οἰκίαι πυρπολοῦνται ἤδη.

Ἀπὸ ἕνα ὑψωμα τὸ ὅποιον ἀνερχόμεθα βλέπομεν τὰ Γιαντισᾶ καὶ τοὺς μινχρέδες τῶν τζαμιῶν. Ἐδῶ κ' ἐκεῖ διακρίνονται πυρκαϊαί. (1)

Εἰς τὴν πεδιάδα πρὸ τῆς πόλεως καὶ βορειότερον ἐπὶ τῶν κλιτύων τῶν λόφων διακρίνομεν κάλλιστα μὲ τὰς διόπτρας ἀμικρὰς γραμμὰς στρατευμάτων ποῦ προχωροῦν. Πυροβολαρχίαι διευθύνονται μὲ καλπαμόν πρὸς τὴν πόλιν.

Φαίνεται ὅτι πυροβόλα τοποθετημένα πρὸς νότον βάλλουν πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγοῦτης ἀπὸ Γιαντισῶν πρὸς τὸν Ἀξιόν. Οἱ Τούρκοι ἔχουν χωρὶς ἄλλο τραπή εἰς φυγὴν πρὸς τὸ μέρος αὐτὸ.

Ἦνε ἡ πρώτη φορά ποῦ παριστάμεθα εἰς μάχην. Ἦνε ἡ πρώτη φορά ποῦ ἔχομεν τὴν αἰσθησιν τῆς μεγάλης αὐτῆς σφαγῆς.

Ἀναμένομεν ἔλοι μὲ περιέργειαν τὴν πρώτην αὐτὴν ἐντύπωσιν, διότι

(1) Jean Leune une Revanche, une Étape.

ή ήσυχος ζώη μᾶς ἔχει συνιθίσει, ὅπως καὶ πολλοὺς ἐκ τῶν συγχρόνων μᾶς, γὰρ θεωροῦμεν τὸν πόλεμον μὲ φρίκην.

Κατ' ἀντίθεσιν ὅμως πρὸς ἕκκεινο ποῦ ἐφηνταζόμεθα, τὸ θέλημα αὐτὸ τῆς μάχης δὲν μᾶς προερεῖ διόλου φρίκην. Ἡ πολεμικὴ ἀτμόσφαιρα εἰς τὴν ὁποίαν ζώομεν ἀπὸ τινων ἡμερῶν ἔχει ἤδη τροποποιήσει τὴν διανοητικότητά μας, ἀμβλύνει τὴν εὐχισθησίαν μας. Ἡ πνευματικὴ μᾶς κατάστασις ἐνηθρομένη πρὸς τὴν πνευματικὴν κατάστασιν τῶν περὶ ἡμᾶς ἀνθρώπων.

Τί εὐτόχημα ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἤμπορεῖ νὰ μεταβάλλεται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἰς μερικὰς περιστάσεις. Ἐὰν αὐτὸ δὲν συνέβαινε, πῶς θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ὑπερασπίσῃ τις τὴν Πατρίδα του;

Προχωροῦμεν ἐν σκοπῷ. Ἰδοὺ τώρα ἡ μεγάλη ὁδὸς ἡ ἀγροῦσα ἀπὸ Βοδενῶν εἰς Γιαντισᾶ, γεμάτη, ἀπὸ στρατεύματα καὶ μεταγωγικά. Ὅλοι διευθύνονται πρὸς τὴν πόλιν τὴν ὁποίαν ἀποκρύπτει μὲν ἀπὸ τὸ μέρος αὐτὸ σειρὰ χιμαλῶν λόφων, ἀλλ' ἀποκαλύπτουν αἱ στραβολιζόμενα τολύπαι τῆς πυρκαϊᾶς.

Ἐἰς τοὺς ἀγρούς, δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ, πτόμητα, καὶ σειραὶ τραυματισομένων ὀδηγούντων ἐπὶ τῶν φορέων των τραυματικῆς μὲ πρόχειρον ἐπίδεσιον.

Ἀρχίζει νὰ σκοτεινιάσῃ, ἕνα σκοτεινισμα χιματόχρον ἀπὸ τὰς ἀνταυγαίας τῆς καιομένης πόλεως. Ταχύτατα τὸ χειρουργεῖον ἐγκαθίσταται πλησίον τῆς ὁδοῦ. Ἐἰς ὁλίγας στιγμὰς τὰ ζῶα ἔχουν ἀκροσθῆθαι αἱ σκηναὶ ἔχουν στηθῆ, καὶ πρὸ αὐτῶν τοποθετοῦνται εἰς γριμῆν τὰ φορεία τῆς ὁδοῦ.

Βαδίζομεν πρὸς τὴν πόλιν ἔπου ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀντιχρον προβολισμοὶ ἐκ μέρους Ἰούρκων, αἱ ὁποῖαι προβολοῦν ἀκόμη ἀπὸ τὰ παράθυρα ἐναντίον τῶν νικητῶν.

Μεταξὺ δύο στοιχείων καιομένων οὐκίων, μεταξὺ δύο φλογισμένων τοίχων εἰσχωροῦμεν εἰς τὴν πόλιν. Κάμνει ζήτην φρικώδη, ἡ ὁποία μᾶς καίει τὸ πρόσωπον καὶ τοὺς ὀφθαλμούς.

Ἐἰς μερικὰς στενάς διόδους πέφκαλα φθάνουν μέχρι τῶν ἐνδομιάτων μᾶς, σπιλοβολήματα ἔρχονται νὰ σταθῶν ἡμερὸς εἰς τοὺς πόδας μας. Μὴ ὀσμὴ ὀσμιαίς, ἀποτρόπαιος. Χαλασμοί, τραγικοὶ πένθημοι.

ΠΑΡΕΠΙΣΤΑΣΙΩΝ ΚΑΙΤΙΣ

Θυρόφυλλα μαγαζείων έχουν αποσπασθή. Είς τὸ ἐσωτερικὸν εἶλε εἶνε σπασμένα, εἶλα ἄνω κάτω.

Τοῦρκοι φυγάδες θὰ εἶχον καταφύγει ἐκεῖ καὶ οἱ νικηταὶ ἀνέσκαφαν τὰ πάντα διὰ τὰ τοῦ ἀνακκλώψου.

Κάτι κινεῖται εἰς τὸ σκότος... "Ἐν κινώτιον πίπτει... Μερικὰ ὑπόκωφα κτυπήματα ἐπάνω εἰς τοὺς γεμάτους πετρέλαιον τενεκέδες... Μία φρικώδης θημὴ πετρελαίου διαχύνεται. Μία ἀνθρωπίνη μορφή ἐμφανίζεται. "Ἐνταῦθα χωρικὸς ἐλεηλάτει τὸ μικρὸν μαγαζεῖον.

Ἠέλομεν τὰ τοῦ ἠμιλήσωμεν, ἀλλὰ δὲν μᾶς ἔγνωσε, διότι εἶνε Βοὺλγαρος, τὸ μειδίαμά του ἐν τούτοις, μειδίαμα ἀνθρώπου εὐχαριστημένου, μαρτυρεῖ τὴν χαρὰν του. "Ἐχει ἐκδικηθῆ τῶρα. Τεῖνει τὴν κεφαλὴν διὰ τὰ ἰδῆ μὴπως ἔρχεται καμμία περίπολος. "Ἐνθαρρυνθεὶς, ρίπτει μὲ μίαν ὀριητικὴν προσπάθειαν τὸν σάκκον του μὲ τὰ λάφυρα ἐπὶ τῶν ὤμων. Κατόπιν μὲ μεγάλους διατκελισμούς, μὲ βήματα ἀθόρυθα ἐξαφανίζεται ταχύτατα.

Παρέρχονται μερικὰ δευτερόλεκτα... Μία ὑπόκωφος ἐκρηξίς ἀκούεται ἀπὸ τὴν οἰκίαν τοῦ ἐγγύθεν ὁ ἀνθρώπος ἐκεῖνος. Μικρὰ γλώσσα ἀναθρόσκει πρὸς τὸ μέρος τῆς ὁδοῦ. Τὸ μικρὸν μαγαζεῖον εἶνε τῶρα μία εὐρεία ἀνθρωπιά.

Προχωροῦμεν μετὰ προφυλάξεων. Τὰ καπνίζοντα καὶ καίοντα συντρίμματα εἶνε ἐπικίνδυνα διὰ τοὺς πόδας.

Ἐξῆνοι περνοῦν, εὐκίνητοι καὶ χαρικοί. "Ἐπιφυλακτικὰ προσδίδει εἰς τὰ πρόσωπά των μίαν ὄψιν δικηολικὴν. "Ἐνταῦθα εἰς αὐτῶν θέλει ν' ἀνάψῃ ἕνα σιγάρον. Ρίπτει βλέμμα τρυφῶν του. Τὰ εὐρεῖται μίαν οἰκίαν ἐκεῖ πλησίον καπνίζου ἀκόμη. Μὲ μεγάλωπρητὴ ἀδικοφορίαν ὁ εὐξῆνος, διὰ τὰ ἀνάψῃ τὸ σιγάρον του, σκύθει καὶ λαμβάνει ἕνα δαυλόν. Κατόπιν κατακλύθει πάλιν τὰς τάξεις του, χωρὶς κλῆν τὰ τινάξῃ τὴν χεῖρά του τὴν ὁποῖαν ἡ ἠερμὴ ἐμυήρισε.

"Ἐνταῦθα πυροβολισμὸς ἀκούεται ἐξῆνος εἰς τὸν ὅποιον ἀπαντᾷ ἐκρηξίς γέλωτος. Οἱ εὐξῆνοι εἰς τὴν σφαιρὴν τοῦ ἐπέβρυσεν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς των ἀπαντοῦν εὐθὺς... **Ὡρα καλή.**

Σιδηροὶ τροχοὶ σφαιροσκοποῦν ὀπισθὲν μὲ τὸ ἡχηρὸν λιθότροπον. Πυροβόλα μᾶς ἐγγίζου μὲ τοὺς χάλυδάς των τοὺς δονομημένους ἀκόμη ἀπὸ τὰς τελευταίας βολῆς... Βλητοφόρα... Μεταγωγικά. "Ὅλος αὐτός

ὁ στρατός διευθύνεται πρὸς τὸν Ἄϊόν, διότι ἀπὸ τὸ πρῶτ' ὁ ἐχθρὸς κα-
ταδιώκεται πρὸς τὴν διευθύνουσαν αὐτήν.

Τοιοῦτοτρόπως τὰ Γιαννιτᾶ, ἡ Ἱερὰ πόλις τῶν Μουσουλμάνων, πε-
ριέρχεται καὶ πάλιν εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἀπὸ τοῦ ὁποῦτος οἱ Τούρκοι
τὴν ἀφήρσαν ὀρηγθέντες εἰς Ἀσίαν κατατιθήσαντες αὐτὴν πρωτεύουσαν
τῆς Μακεδονίας. Ἐντεῦθεν δὲ ἀκριβῶς ὁ Σουλτάν Μουράτ Β', πατὴρ
Μωάμεθ τοῦ κατὰκτητοῦ, ἀνεχώρησε πρὸς κατὰκτησιν τῆς Θεσσαλονί-
κης μὲν ὡραίαν πρῶτον τοῦ ἔτους 1430...

Ἄλλὰ καὶ διὰ τοῦς Ἕλληνας ἐπίσης τὰ Γιαννιτᾶ εἶνε πόλις Ἱερὰ,
διότι εἰς 10 χιλιομέτρων ἀπὸ τῶν τειχῶν τῆς ἀπόστασιν, πλησιέστατα
τῆς πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην ὁδὸν καὶ τοῦ χωρίου Ἁγιοὶ Ἀπόστολοι,
πιθανολογεῖται ὅτι ἔκαίτο ἄλλοτε ἡ Πέλλα, πρωτεύουσα τοῦ Βασιλέως
Φιλίππου τῆς Μακεδονίας καὶ κοιτὴ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου...

Ἀῦριον ἀπὸ τὰ Γιαννιτᾶ καὶ πάλιν ὁ ἀνχωρήθη ὁ νέος κατὰκτη-
τὴς διὰ τὰ κατὰλόγη, διὰ τὰ ἐλευθερώσθη τὴν Θεσσαλονίκην, διὰ τῆς
αὐτῆς ὁδοῦ τὴν ὁποίαν ἠκολούθησε πρὸ 482 ἐτῶν ὁ Σουλτάν Μουράτ...

Πρόκειται περὶ τοῦ Βυζαντίου ἀνγενομένου ὀλίγον κατ' ὀλίγον.
(Ὁ) δικέφαλος αἰετὸς ὁ ἀποπληννημένος καὶ αἰχμηάλωτος μετὰ εἰς τὴν Ἀ-
γίαν Σοφίαν ἤρχισε τὰ φριμάττη.

Ἡ τουρκικὴ συνοικία ἐξακολουθεῖ νὰ κτίεται. Χωρὶς ἀμφιβολίαν
μόνον ἡ ἑλληνικὴ οἰκίαν ἢ ἠμπορέθη νὰ σταματήσῃ τὴν τουρκικάν.

Ἐν χειρουργεῖον ἑλληνικὸν εἶνε ἐγκατεστημένον εἰς τὴν κλιτὸν τῶν
λόφων ποῦ περιβάλλουσι τὴν πόλιν. Εἰς ἄλλην κλιτὸν, ἔχει μακρὰν ἀπὸ
ἡμῶν, ὑπάρχει ἓν μουσουλμανικὸν νεκροταφεῖον. Ἐκεῖ ἀκριβῶς, ἀνά-
μετα εἰς τοὺς τάφους, εἶχον τὸ στρατόπεδόν των οἱ Τούρκοι.

Μεγάλοι κύκλοι στρωμένοι μὲ ἄχρη ποδοπατημένα, τεμάχια κρέα-
τος, κόκκιλα καὶ ἀσκορρήμιχα διάφορα, ἀκατονόμηστα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ,
δεικνύουσι τὴν τοποθεσίαν τῶν πτηνῶν. Ὑπάρχουσι ἐκεῖ καὶ καπλώματα
λερωμένα, κλαπέντα ἀπὸ τοῦς χριστιανοῦς τῆς πόλεως καὶ τῶν περι-
χώρων.

Χαρακτηριστικὸν τοῦ στρατοπέδου φρικώδης ἀκαθαρσία. Ἡ δυσσο-
μίαια ποῦ ἀναδίδεται ἀπὸ ἕνα αὐτὰ τὰ ἴχνη τῆς στρατοπεδεύσεως σὲ ἀ-
ναγκάζει ν' ἀπομακρυνθῆς ἐκεῖθεν τὸ ταχύτερον.

Ἐδῶ ἡ γῆ ἔχει προσηλωθῆ ἀνατκαλευθῆ. Εἶνε τάφοι στρατιωτῶν:
τὸ σκελετωμένον χέρι κάποιου δουτιχοῦς Ἀνατολίτου ἐγείρεται στυγερόν

ήρος κα-

ων, πε-
Τούρκοι
εύουσιν
πατήρ
σταλονί-

ε ιερά,
μιέσττα
όστολοι,
κσιλέω;

...
κτακτη-
διά της
ουράτ...
όλιγον.
τήν Α-

ριβολίχ
άν.

τών τών
ράν από
ανά-

α κρέκ-
πό πολύ,
λίωμετα
ν περι-

Η δυσσο-
σε ά-

τιωτών:
τυγερόν

ΕΝ ΣΚΟΠΙΟΙΣ: ΚΑΤΑΓΛΙΣΜΟΣ ΣΕΡΒΩΝ ΥΠΟ ΒΡΟΧΗΝ

πρὸς τὸν οὐρανὸν εἰς μίαν κίνησιν ἀγρίας ἀπελπισίας, κίνησιν πικροῦ παραπόνου.

Ἐκεῖ πτόματα βοῶν σφαγμένων κείνται κατὰ τὸ ἥμισυ τεμαχισμένα. Κεφαλαὶ εἶνε πεταμένα ἐδῶ κ' ἐκεῖ. Ἰντόστια, ἐξογκωμένα, στίλβουν εἰς τὸ πρωῖνόν φῶς.

Ἦμπορεῖ τις ἀπὸ ἐδῶ νὰ σχηματίσῃ μίαν ἰδέαν τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον ζοῦν οἱ δυστυχεῖς τοῦρκοι στρατιῶται εἰς τὰ στρατόπεδά των. Δὲν εἶνε ἀπορίας ἄξιον τὸ ἔτι διαχύνοντι τοιαύτην δυσσομίαν γύρω των. Οἱ τοῦρκοι τραυματίζονται τοῖς ὁποίοις ἔφεραν χθὲς τὸ βράδυ ἦσαν σχεδὸν ἀπροσπέλαστοι.

Ἐξερχόμεθα τῶν Γιαντισίων ἀκολουθοῦντες τὴν πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην ἀμαξιτὴν ὁδόν. Ἰλιγγιον ἐξώθη τῆς πόλεως χωρικοὶ διατρέχουν τὸ πεδῖον τῆς μάχης. Σκόθουν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν. Κατὰ τὸν χρόνον ποδόμενον ἀνακαλιγμένοι ἢ γονατισμένοι φαίνεται κινούμενοι, καταβάλλοντες μεγάλας προσπάθειάς ὡσάν διὰ νὰ τραβήξουν κάτι πρὸς ἑαυτοῦς. Κατόπιν ἐγείρονται καὶ ἀπέρχονται. Ἀλλὰ κάθε φοράν τοῦ σηκώνονται ὁ σάκκος τὸν ὁποῖον φέρουν εἰς τὴν αλάτην γίνεται ὀγκωδέστερος.

Ἦνε σιλητὰ τῶν πτωμάτων, κατὰ τὸ πλεῖστον Βούλγαροι διὰ τοῦς ὁποίους ἔλα εἶνε καλά, ὑποδήματα, ἐνδήματα, ὑποκάμισα, γυλιό, φυσγγροθήκαι κλπ. Ἦνε ἀποτρόπαιον νὰ τοῖς ἐλέπη κανεὶς τοῖς δυστυχεῖς αὐτοῖς, τοῖς ὁποίοις ὁ Τούρκος ἔως τώρα ἐκράτει εἰς φρικώδη πτωχεῖαν, τοῖς δυστυχεῖς αὐτοῖς διὰ τοῖς ὁποίοις μία στολὴ κομματιασμένη εἰς τὸ στήθος ἀπὸ θραύσμα δόιδος ἢ ἓνα ὑποκάμισον καταματωμένον ἀποτελοῦν ἐν τοῦτοις ἐνδήματα ἀνέλπιστα. Ἦνε ἀποτρόπαιον νὰ τοῖς ἐλέπη τις εἰς τὴν πένθημον ἐργασίαν των, ἔταν ἀπαγυμνώνονον σκαλιῶς τὰ ἀδρανῆ ἔλαινα πτόματα.

Μερικοὶ συνάξουν ἐπίσης κάλυκα δόιδων. Τοῖς στρέφουν τοῖς παρτηροῦν καὶ φαίνονται διερωτώμενοι εἰς τί ἦμποροῦν νὰ τοῖς χρησιμοποήσουν. Μπα! κάτι ἢ ἦμποροῦν νὰ χρησιμεύσουν πάντοτε. Καὶ δὲν χάνουν τὸν καιρόν των σκεπτόμενοι. Τοῖς παίρνουν καὶ ἀπέρχονται.

Νὰ καὶ ἄλλοι χωρικοὶ τοῦ ἐπανέρχονται ἀπὸ τὴν πόλιν. Ἔχουν ὀχήματα φορτωμένα μὲ ἐπιπλα παντοειδῆ. Αὐτοὶ ἔχουν λεηλατήσῃ οὐκίας αἱ ὁποῖαι τὴν εἶνε ἀναμφισβότως παρανάλωμα τοῦ πυρός.

Μερικοὶ ὀδηγοῦν πρὸ αὐτῶν ἀγέλας βοῶν ἢ βουβάλων, ποίμνια προβάτων, ἀποτελεσθέντα ἀπὸ ζῶα κλαπέντα ἀπ' ἐδῶ καὶ ἀπ' ἐκεῖ. Ἀλλὰ

στρατιώται ἔρχονται εἰς συνάντησίν των, καὶ οἱ χωρικοὶ, ἔχοντες συναίσθησιν τῆς ὑπερβασίας των, ἐγκαταλείπουν τὰ λάφυρά των καὶ τρέπονται εἰς φυγὴν. Ἐνα μέγα ποίμνιον σχηματίζεται τοιοῦτοτρόπως ὀλίγον ἔξωθεν τῆς πόλεως: δίκαιον εἶνε τὰ ζῆα ποῦ ἐγκατελείφθησαν ἀπὸ τοῦς νικημένους νὰ χρησιμεύσουν εἰς τὸν νικήσαντα στρατόν.

Στρατιώται κατὰ ὀμίλους διατρέχουν τὴν πεδιάδα. Ἄλλὰ δὲν ἔχουν διόλου ὄπλα καὶ οἱ ὄμοι των φέρουν ἀξίνιας καὶ πτύα. Συχνὰ σταματοῦν ἔπειτα σκάπτουν.

Μὲ ἀπείρους προφυλάξεις καταιδάζουν εἰς τὸν νεοσκαφῆ λάκκον τὸν συναδέλφον τὸν ὅποιον μίᾳ σφαίρα ἢ θραύσμα ββίδος ἐθέρισε. Ρίπτεται ἐπάνω του ὀλίγον χῶμα ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐμπήγεται ἕνας χονδροκαμιμένος ἀπὸ κλάδους δένδρων σταιρός.

Ἐνας παππᾶς φθάνει τότε καλιτάζων ἐπάνω εἰς ἕνα μικρότατον ἱππάριον. Ἀμέσως κατέρχεται, κάποιε καὶ πίπτει, πλησίον τοῦ ὀμίλου. Περνᾷ τὸ πετραχίλι εἰς τὸν λακκὸν του. Ἀποκαλύπτονται τότε ὄλοι καὶ δίερεῖς εὐλογοῖ τὸν γενναῖον στρατιώτην, ὃ ὅποιος ἠ' ἀναπαύεται τοῦ λοιποῦ ἐκεῖ, εἰς τὴν γῆν ποῦ ἔπιε τὸ αἷμά του.

Προχωροῦμεν πρὸς τὸ χωρίον Ἰσεκρί.

Ἐπισθεν μικροῦ ὑψώματος πρὸς τὸ νοτιοδυτικὸν μέρος τῆς πόλεως μεγάλη ποσότης καλύκων ὀβίδων. Μία ἑλληνικὴ πυροβολαρχία ἦτο παρατεταγμένη ἐδῶ, ἀναμείνοντα κατάλληλον εὐκαιρίαν διὰ νὰ ἀρχίσῃ βάλλουσα.

Ἐξάρμα χῆδὲς τὸ πρῶτ' ὃ λοχαγὸς διακρίνει δύο τουρκικὰ συντάγματα ὑποχωροῦντα ἐν τάξει εἰς 2000 μέτρα μόνις ἀπόστασιν πρὸ αὐτοῦ. Ἀρχίζει τότε φοβερὸν πῦρ διὰ τῶν τεστάρων πυροβόλων του ἐναντῖον τῆς ἀμυράς ἐκείνης μάστιγι, ἢ ὅποια δὲν ὑπόπτειε τὴν παρουσίαν του. Μὲ ταχύτητα εἰσσι πυροβολισμῶν κατὰ πυροβόλον καὶ κατὰ λεπτόν ἐξακοντίζεται βροχὴ ὀβίδων, ἄλλοτε ἐκρηκτικῶν καὶ ἄλλοτε βολιδοφόρων.

Οἱ Τούρκοι πίπτουν κατὰ ἑκατοντάδας. Προσπαθοῦν νὰ διαφύγουν Ἄλλὰ ἡ καταχθόνιος πυροβολαρχία τοῦς καταδιώκει ἀνηλεῶς μὲ τὴν ἀκρίθειαν τῆς βολῆς τῆς. Καὶ οἱ ἄνδρες ἐξακολούθησεν νὰ πίπτουν... Ἐκ τῶν δύο συνταγμάτων μόνον ὀλίγοι τυχηροὶ ἐσώθησαν οἱ ὅποιοι κατόρθωσαν ν' ἀπομακρυνθῶν πλέον τῶν 6000 μέτρων ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ πυροβόλα....

Τὸ ἔδαφος εἶνε ἀκόμη κατεσπαρμένον ἀπὸ πτώματα. Τὰ περισσότερα ἔχουν φρικωδῶς ἀκρωτηριασθῆ ὑπὸ τῶν ὀβίδων. Κεφαλαὶ συντριμμένα βραχίονες καὶ κνήμαι σκορπισμέναι. Μερικὰ σώματα δὲν εἶναι πλέον παρὰ σιωρὸς σαρκὸς ἀσπαιρούσης, μὴ διατηρούμενα τίποτε τὸ ἀνθρώπινον. Ἐδῶ παρ' ὀλίγον νὰ πατήσωμεν ἐπάνω εἰς ἀνθρώπινον ἐγκέφαλον ἐκεῖ εἰς ἓνα χέρι.

Ἠθάμα ἀπαίσιον! (Ὅτε εἰς τὸ ὄνειρόν μας δὲν ἴατο δυνατὴ δι' ἡμᾶς τοιαύτη ὄπτασις, καταστροφῆς, μεκελλεῖον καὶ θανάτου).

Τὸ πυροβολικὸν εἶνε ἀληθῶς ὄπλον τρομερόν, καὶ πρὸ πάντων εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων, εἰ ὅποιοι εἰς τὸν πόλεμον αὐτὸν ἐφάνησαν πυροβοληταὶ ἀπαράμιλλοι. Τὸ ἀπέδειξαν ἄρδη εἰς τὸ Σαραντάπορον. Τὸ ἐπεβεβαίωσαν τώρα εἰς τὰ Γιανιτᾶ.

Η ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΤΗΣ ΜΑΧΗΣ

Ἀπὸ Βερροίας μέχρι Θεσσαλονίκης ἐκτείνεται μία μεγάλη ἐλώδης πεδιάς τριγωνικοῦ σχήματος. Θεσσαλονίκη, Βέρροια καὶ Ποδενὰ κατέχουν τὰς γωνίας τοῦ τριγώνου, τοῦ ὁποίου ἡ βορρεια καὶ ἡ δυτικὴ πλευρὰ πλατίζουνται ἀπὸ ὑψηλὰ ὄρη, ἡ δὲ νότιος ἀποτελεῖται κατὰ τὸ ἡμισυ εἰς τῆς παραλίας τοῦ κόλπου τῆς Θεσσαλονίκης καὶ κατὰ τὸ ἡμισυ ἐκ τῆς γραμμῆς τῶν ὕψομάτων ἡ ὁποία διήκει ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀλιάκμονος μέχρι Βερροίας.

Μία μεγάλη ὁδὸς ἀγεῖ ἀπὸ τῆς τελευταίας ταύτης πόλεως εἰς τὴν Θεσσαλονίκην. Ἀλλὰ ἡ ὁδὸς αὕτη θαίνει μέσω ἀπεράντων ἐλῶν ἐκτενομένων δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ αὐτῆς. Σχηματίζει τοιοῦτοτρόπως ἓνα εἶδος στενωποῦ δυσκόλου εἰς διάβασιν.

(1) Διάδοχος ἐσκέφθη λοιπὸν νὰ μὴ διέλθῃ ἀπ' ἐκεῖ.

Ἡ ἑβδόμη μεραρχία εἶχεν ἐκδιάσει τὴν 15 (Ὀκτωβρίου) τὸ στενὸν τῆς Πέτρας καὶ καταλάβει τὴν *Αἰκατερίναν*. Τὴν 16 κατεπολέμη τοὺς Τούρκους εἰς τὸ *Κίτρον*. Τὴν 17 ἐβάδιζε πρὸς τὸ *Νίσελ*, διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὸν Ἀλιάκμονα.

Περὶ τὴν μεραρχίαν αὐτὴν ὡς ἄξονα ὁ Διάδοχος ἔδωκε τὰς καταλ-

λήλους διαταγὰς πρὸς ἐκτέλεσιν ὑπὸ τοῦ στρατοῦ του μιᾶς εὐρείας κινήσεως «*σαρωτικῆς*» ὄλης τῆς πεδιάδος.

Ὁ στρατός, κατέχων τὸ πρωὶ τῆς 17 Ὀκτωβρίου εὐθεῖαν γραμμὴν Ἐνατολή - Δύσις ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀλιάκμονος μέχρι Βερροίας ὤφειλε τοιοῦτοτρόπως νὰ ἐκτελέσῃ ἓνα τεράστιον «μέτωπον δεξιᾶ», τοῦ ἄκρου ἀριστεροῦ προπορευομένου κατὰ μῆκος τῶν ὁρέων πρὸς δυσμὰς καὶ πρὸς βορρᾶν τῆς πεδιάδος, διὰ νὰ μεταβῇ καὶ τοποθετηθῇ ἐπὶ γραμμῆς βορρᾶ—νότου κατὰ μῆκος τοῦ ποταμοῦ Ἀξιοῦ (Βαρδάρ). Τὸν ποταμὸν αὐτὸν ὁ στρατός ἠδύνατο νὰ διαβῇ εἰς πολλὰ συγχρόνως σημεῖα. Κατόπιν, ἐξακολουθῶν νὰ στρέφεται περὶ τὸ ἄκρον δεξιὸν του ὡς ἄξονα ὤφειλε νὰ κατέλθῃ πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην, τὴν ὁποίαν τὸ ἄκρον ἀριστερόν του ἔπρεπε νὰ κυκλώσῃ ἀπὸ βορρᾶ.

Τὴν 17 Ὀκτωβρίου λοιπόν, ἐνῶ ἡ ἑβδόμη μεραρχία ὡς ἄξων εἰς τὸ ἄκρον δεξιὸν κατελάμβανε μετὰ μάχην τὸ Νίτζελ καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ Ἀλιάκμονος γέφυράν του, αἱ μεραρχίαι Πρώτη, Δευτέρα, Τρίτη, Τετάρτη καὶ Ἕκτη κατέλειπον τὰ μέρη τῆς Βερροίας καὶ διηυθύνοντο πρὸς βορρᾶν, κατὰ κλιμάκια μὴ συστοιχοῦντα, μετὰ τὸ ἀριστερόν ἐμπρός.

Ὁ Διάδοχος εἶχεν ὀρίσει ὡς ἐξῆς τὴν τάξιν τῆς πορείας των, ἐκ δεξιῶν πρὸς ἀριστερά:

Ἀπόσπασμα Κωνσταντινουπόλου καὶ ταξιαρχία ἵππικου: πρὸς **Καλιάνι** διὰ Νίτζελ, Κορυφῆς, Τρικκάλων.

Μεραρχία 3η Ἁγία Μαρίνα, Πρέσνα, Καρυώτισσα, Γιανιτσᾶ, **Τσακρί**.

Μεραρχία 1η ἐν ἐφεδρεῖᾳ, μετὰ ἐνδεχομένην ἀποστολὴν νὰ τείνῃ τὴν χεῖρα εἰς τὴν ἑβδόμην μεραρχίαν πρὸς τὸ Γιδᾶ, εἰς περιπτώσιν ἐπιθέσεως τῶν Τούρκων ἐκ τοῦ μέρους τούτου.

Μεραρχία 2α Μονόσπιτα, Δίσερι, Βλάχ, Μπουργκάς, Γιανιτσᾶ, **Τσαοπίλι**.

Μεραρχία 4η Κρούσαρι, Καδινόβον, Ἰσκιτζι, **Ράμελ**.

Μεραρχία 6η διεύθυνσις παράλληλος πρὸς τὴν τῆς Τετάρτης, ἀλλὰ βορειότερον.

Εἰς τὰς 17 καὶ 18 Ὀκτωβρίου αἱ μεραρχίαι προελαύνουν. Ἡ κίνησις τῆς ἀλλαγῆς μετώπου δεξιᾶ καθίσταται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐμφανής.

Τὴν ἐμπέραν τῆς 18 ὁ στρατὸς ὀλόκληρος κατέχει γραμμὴν διήκουσαν ἀπὸ τῶν ἑσπεριοδυτικῶν πρὸς τὰ νοτιοανατολικά καὶ σχηματίζουσιν μὲ τὴν ἀρχικὴν γραμμὴν τῆς ἀφειτηρίας γωνίαν 45°. Ἡ ἴκτιν μεραρχία (ἄκρον ἀριστερὸν) εὐρίσκειται πρὸς τὰ χωρία **"Αγιος Ἡλίας** καὶ **Νεδερτιά**.

Ἡ Τετάρτη εὐρίσκειται πρὸς τὸ **Καραχαμζᾶ**· ἡ Δευτέρα πρὸς νότον τοῦ **Καδινόβου**· ἡ Τρίτη ἔμπροσθεν τῆς **Πρόενας**· ἡ Πρώτη εὐρίσκειται ὀπισθεν. Τέλος ἡ Ἰσθόδημη μεραρχία εὐρίσκειται πρὸ τοῦ **Γιδᾶ**, τὸ δὲ ἀπόσπασμα Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἡ ταξιαρχία τοῦ ἵππικοῦ εἰς Καλιάνη.

Τῆς τοῦ μέρους τοῦ **Ὀστρόβου** καὶ τοῦ **Μοναστηρίου** ὁ στρατὸς καλύπτεται ὑπὸ τῆς Πέμπτης μεραρχίας.

Κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας τῆς 18 Ὀκτωβρίου μία ἀναγνωρίσις ἵππικοῦ προσήλασε μέχρι Γιαντισίων. Ἴκει ἐπι κεφαλῆς λοιπὸν ἔσπευτε ν' ἀναφέρῃ περὶ τῆς παρουσίας ἐχθρικών δυνάμεων εἰς τὴν πόλιν. Ἀλλὰ τὰς δυνάμεις αὐτὰς ἐκτιμᾷ ὡς ὄχι σπουδαίας.

Δὲν ἤξεύρω πῶς, ἢ σχετικῆ ἔαλειται, ἀντι νὰ διεθ' ἴσθῃ κατ' εὐθείαν πρὸς τὸ γενικὸν ἐπιτελεῖον, περιεπλανήθη εἰς μίαν μεραρχίαν, ἢ ὅποια πόλιν τὴν παρεπέμψεν εἰς ἄλλην.

Τουτουτρόπως τὸ πρωὶ τῆς 19 Ὀκτωβρίου ὁ στρατὸς ἐκκινεῖ βαδίζων πρὸς τὰ Γιαντισᾶ, μὲ τὰς μεραρχίας παραλλήλως πρὸς ἀλλήλας χωρὶς κοινὴν ἔμπροσθοφυλακίαν, κατὰ τὴν γερμανικὴν μέθοδον. Αἱ μεραρχίαι δὲν ὑποπεδούονται ὅτι οἱ Τούρκοι εὐρίσκονται πρὸ τῆς πόλεως. Ἀλλ' ἡ διάταξις τῆς πορείας εἶνε τοιαύτη, ὥστε καμμίαι μεραρχία δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἀφηνειωσθῇ.

Οἱ Τούρκοι λοιπὸν κατεῖχον ἰσχυρῶς τὰ Γιαντισᾶ εἰς τὸ κατάλληλον μέρος, ἐκεῖ ἔπον ἡ πεδιάς συστρίγγεται μετὰ τῆς λίμνης, τῶν ἐλῶν ποῦ τὴν περιβάλλουν, καὶ τοῦ ὄρους.

Μία νικηφόρος ἀντίστασις εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἔμπροσθε νὰ διασπάσῃ τὴν μεγάλην κυλιωτικὴν κίνησιν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ πρὸς τὴν Μετσαλονίκην.

Διὰ νὰ σώσῃ τὴν πόλιν αὐτὴν ὁ Ταξὺν καττάξ. διοικῶν ὡς ἀρχηγὸς τὸ κεν τῶμα τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, εἶχε καλέσει πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν στρατευμάτων ποῦ διέθετε ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων τὴν στρατιάν τοῦ Σερμιόνοφ καὶ τὴν μεραρχίαν τῶν Σερρών, ὀρισμένας εἰς προστασίαν τῆς

Θεσσαλονίκης ἐναντίον ἐνδεχομένης καθόδου τῶν Βουλγάρων. Ὄφειλε ν' ἀντεπεξέλθῃ κατὰ τοῦ μᾶλλον ἐπιέγοντος. Ἀφέθη λοιπὸν ἀφροῦρητος ἢ παρὰ τὸν Στρυμόνα χώρα...:30000 Τούρκοι εὐρίσκοντο τοιοῦτοτρόπως ὠχυρωμένοι πρὸς δυσμᾶς καὶ ἐπὶ τῶν πρὸς βορρᾶν ὑψωμάτων τῆς πόλεως ἀπέναντι τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ (*)

Πρώτη συναντᾶ τὸν ἐχθρὸν ἢ Δευτέρα μεραρχία τὴν 19τὴν Ὀκτωβρίου. Περὶ τὴν μεσημβρίαν ἢ ἔμπροσθοφυλακὴ τῆς ἐπροχώρει πρὸς τὴν γέφυραν πλησίον τοῦ Μπουργκάς, ὅτε γίνεται δεκτὴ ὑπὸ σφοδροῦ πυρὸς πεζικοῦ προερχομένου ἐκ τοῦ χωρίου.

Τὸ πρῶτον τμήμα τῆς ἔμπροσθοφυλακῆς ἀναπτύσσεται, κατανικᾷ τὴν ἀντίστασιν αὐτὴν καὶ ἐξακολουθεῖ προχωροῦν πρὸς τὴν γέφυραν.

Ἄλλὰ τότε φοβερὸν πῦρ πυροβολικοῦ διευθύνεται κατὰ τῆς γεφύρας ἀπὸ τῶν περὶ τὰ Γιανιτσᾶ ὑψωμάτων. Διάθασις τοῦ ποταμοῦ, πλάτους πλέον τῶν 25 μέτρων, διὰ πόρου εἶνε ἀδύνατος. Ὑλικὸν δὲ γεφυρώσεως δὲν ὑπάρχει.

Ἡ ἔμπροσθοφυλακὴ σταματᾷ λοιπὸν. Τὸ πυροβολικὸν τῆς (ἕνα τμήμα) καταλαμβάνει θέσιν καὶ ἀρχίζει νὰ βάλλῃ ἐναντὶ τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ ἀπὸ ἀποστάσεως 4500 μέτρων.

Δυστυχῶς ὁ μεσολαβὼν ποταμὸς καὶ ἡ φύσις τοῦ ἐδάφους ἀποτελοῦν προσκόμματα εἰς τὴν περαιτέρω προσέγγισιν καὶ τὴν χρησιμοποίησιν μεγαλύτερου ἀριθμοῦ πυροβόλων.

Ἐἰς τὸ δεξιὸν ἐν τούτοις μία πυροβολαρχία τῆς Τρίτης μεραρχίας κατορθώνει νὰ καταλάβῃ θέσιν. Καὶ ἀρχίζει ἀμέσως νὰ βάλλῃ.

Παρ' ὅλα αὐτὰ τὸ ἐχθρικὸν πυροβολικὸν ἐξακολουθεῖ σαφῶν τὴν γέφυραν.

Ἐὐτυχῶς ἐν τῇ μεταξὺ αἱ μεραρχίαι Τετάρτη καὶ Ἑκτὴ ἐπροχώρουν εἰς τὸ ἀριστερὸν, ἀπειλοῦσαι ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὸ ἀριστερὸν πλευρὸν τῶν Τούρκων.

(*) Σημ. Ὁ Τουρκικὸς στρατὸς κατεῖχε τὰ ὑψώματα τῶν Γιανιτσῶν, πρὸ τοῦ Τουρκομαχαλά, ἔχων τὸ πυροβολικὸν του εἰς θαυμάσια προπετάσματα. Ἄλλη δύναμις πυροβολικοῦ κατεῖχε τὸ δεύτερον ἕνωμα τὸ ἀνωθὲν καὶ ἀριστερὰ τοῦ Τουρκομαχαλά, ἔπει ἢ χριστιανικὴ συνοικία. Πρὸ τοῦ λοφίσκου αὐτοῦ εἶναι ὑψώματα τὰ ὅποια κατεῖχε τὸ πεζικὸν μὲ ταχύσκαπτα, ἀλλὰ δι' ὀρθίως πυροβολοῦντας μὲ τάφρους συνδετικὰς τῶν χαρακωμάτων.

Περὶ τὴν 4τὴν ὥραν οἱ τελευταῖοι οὗτοι, στενοχωρηθέντες, πρὸ τοῦ **Πιλορικίου**, ὑπὸ τῆς Τετάρτης μεραρχίας, ἐπεχείρησαν ἀντεπίθεσιν κατὰ τοῦ ἀριστεροῦ τῆς μεραρχίας ταύτης, τὴν ὁποῖαν εἶχαν κατορθώσει νὰ ὑπερφαλαγγίσουν.

Ἄλλ' εἶχον κάμει τὸν λογαριασμὸν χωρὶς τὴν "Ἰκτὴν μεραρχίαν τοῦ συνταγματάρχου Μελιώτη ἢ ὁποῖα κατέφθανε, βεβαιότερον, διὰ **Κρουσαρίου**, καὶ ἡ ὁποῖα τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἐπέπεσεν αἰφνιδίως κατὰ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς καὶ τῶν γότων τῆς ἀντεπιθέσεως, ἡ ὁποῖα συνετρίβη διασκορπισθεῖσα, παρέστρεψε δὲ εἰς τὴν φυγὴν τῆς καὶ τὴν δεξιὰν πτέρυγα τῶν Τούρκων, ἡ ὁποῖα ὠπισθοχώρησε.

Τοῦτο συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ ἐλαττωθῇ ἡ ἔντασις τοῦ κατὰ τῆς γεφύρας διεμβυνομένου πυρός, τῶν ὁαλλόντων πρὸς τὸ μέρους τοῦτο πυροβολῶν ἀναγκασθέντων νὰ στραφῶν πρὸς τὸ δεξιόν.

Ἀμέσως ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ τῆς Δευτέρας μεραρχίας ὄρμηξ καὶ διέρχεται ταχέως τὴν γέφυραν. Κατόπιν προχωρεῖ καὶ ἐγκαθίσταται εἰς 2 χιλιόμετρον ἀπόστασιν διὰ νὰ καλύψῃ τὴν διάβασιν τοῦ ὑπολοίπου τῆς φάλαγγος, ἡ ὁποῖα διάβασις ἐπρόκειτο νὰ γείνη κατὰ τὴν νύκτα. Συγχρόνως ἀξιοματικὸι ἀνεγνώριζον ταχέως θέσεις διὰ τὸ πυροβολικόν.

Νυκτῶνει. Ὑπὸ βροχὴν ραγδαιστάτην τὸ πυροβολικόν διαθαίνει τὴν γέφυραν καὶ μεταβαίνει νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς τὰς ἄδη ἀναγνωρισθεῖσας θέσεις, εἰς ἀπόστασιν 3000 μέτρων ἀπὸ τῶν ἐχθρικών γραμμῶν.

"Ὅλον τὸ πεζικὸν τῆς Δευτέρας μεραρχίας καὶ μέρος τῆς Τρίτης διαθαίνει ἐπίσης τὸν ποταμὸν.

Κατὰ τὸν χρόνον αὐτὸν τὸ κύριον σῆμα τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἰαξίν πασσα, διὰ νὰ μὴ περικυκλωθῇ ἐντὸς τὴν Γιαντισῶν τὴν ἐπομένην πρωΐαν ὑπὸ τῶν μεραρχιῶν Τετάρτης καὶ Ἰκτῆς τοῦ ἀποκοπῆ δὲ ἡ πρὸς τὴν Θεσσαλονικὴν ὑποχώρησις ὑπὸ τῆς 7ης, ἐξεκένωσε τὴν πόλιν ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς νυκτός.

Ἄλλ' ὁ Ἰαξίν πασσα ἀφίνει ἐπὶ τόποι ἰσχυρὰν ὀπισθοφυλακὴν, ἐφωδιασμένην μὲ πυροβολικόν, διὰ νὰ καλύψῃ τὴν ὑποχώρησίν του.

Μὲ τὴν αὐγὴν τῆς ἡμέρας λοιπὸν, 20 Ὀκτωβρίου τὸ Τούρκικόν πυροβολικόν χαιρετίζει μ' ἐξαιρετικῶς ἤσυχρὸν πῦρ τὸ ἀνεπτυγμένον εἰς τὴν κοιλάδα καὶ φοβερὰ ἐκτεθειμένον ἑλληνικὸν πεζικόν, καθύστεν τὸ ἔ-

ντες, πρό του
αντεπίθεσιν
κατορθώσει

μιαρχίαν του
, δια Κρουσα-
κατά της δε-
συνετριβή δια-
ξιάν πτέρυγα

κατά της γε-
τούτο πυροβό-

δριμύ και διέρ-
ίσταται εις 2
ύπολοιπου της
νύκτα. Συγ-
πυροβολικόν.

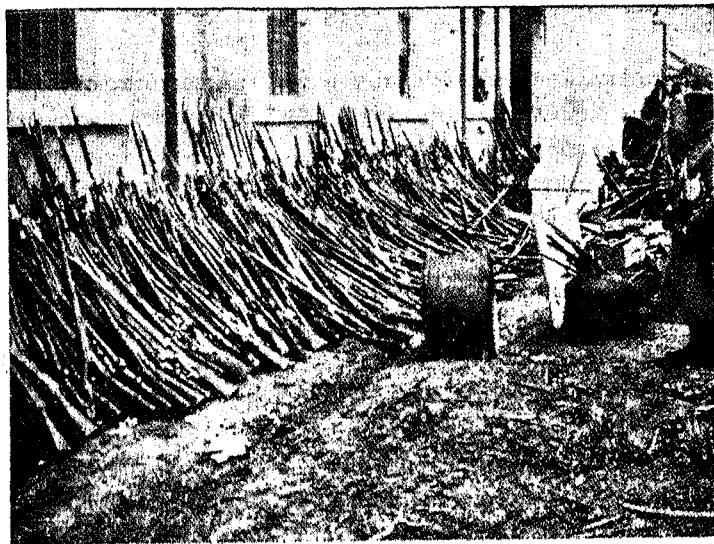
ν διαθάίνει την
αναγνωρισθείσας
ραμιμών.

ς της Τρίτης

ο Ταξίν πασσα,
ην πρωίαν υπό
προς την Ηεσ-
ν υπό την σκέ-

ιστοφιλικήν, έ-
ρησίην του.

Τουρκικόν πυ-
επτυγμένον εις
καθήσεν το ξ-

**ΕΝ ΣΚΟΠΙΟΙΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΦΥΓΗΝ ΤΩΝ ΗΤΤΗΜΕΝΩΝ: ΟΠΛΑ ΔΙΑ-
ΦΟΡΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ, ΕΝΔΥΜΑΤΑ ΔΙΑΦΟΡΑ ΠΟΛΕΜΙΚΑ ΑΝΤΙΚΕΙ-
ΜΕΝΑ ΦΥΡΑΗΝ ΜΙΓΔΗΝ ΕΝ ΤΗ ΑΥΛΗ ΤΗΣ ΣΕΡΒΙΚΗΣ ΑΠΟΘΗΚΗΣ**

δαφος ήτο απολύτως επίπεδον και γυμνόν. Υπό τοιαύτας συνθήκας υπήρ-
χεν ανάγκη σπουδής και παραμονής δια τὸ δυνατόν συντομιωτέρας ὑπὸ
τόσον φονικόν πῦρ.

Δύο συντάγματα τῆς Δευτέρας και ἓνα τῆς Τρίτης μεραρχίας ἀρ-
χιζοῦν τὴν κατὰ μέτωπον ἐπίθεσιν. Ὀκτώ δὲ πυροβολαρχίαι ὑποστηρί-
ζουσι τὴν προέλασίν των.

Πρὸς βορρᾶν κί μεραρχίαι Τετάρτη και ἑκτὴ ἐπροχώρουσι ἀδιαλεί-
πτως. Ὁ κύκλος ήτο ἑτοιμος νὰ κλεισθῆ.

Περὶ τὴν 10ην πρωῶνην λοιπόν, οἱ Τούρκοι ἀρχίζουσι νὰ κάμπτων-
ται και ὑποχωροῦσι πρὸς τὸν Ἄξιόν διὰ τῆς πρὸς τὴν Θεσσαλονικὴν
ὁδοῦ.

Σχεδὸν ταυταχρόνως ὁ στρατὸς τοῦ Διαδόχου εἰσῆρχετο εἰς τὴν πό-
λιν, ὅπου συνέλαβα περὶ τὰς 3000 αἰχμαλώτων...

Ἐπὶ τῶν πρὸ τῶν Γιανιτσῶν θέσεων 24 πυροβόλα Κρούπ ἐκ τῶν τα-
χυβόλων, μετὰ τῶν ἠλητοφόρων των, εἶχον ἐγκαταλειφθῆ ἐπὶ τόπου,
ὅτι οἱ Ἕλληνας εἶχον κατακτῆσαι ταχέως. Ἐπίσης περιῆλθεν εἰς τοὺς
Ἕλληνας μέγας ἀριθμὸς πολυβόλων.

Ἡ διαταγὴ τῆς καταδιώξεως ἐδόθη εἰς τὴν Πρώτην μεραρχίαν, μέ-
νουσαν ἔως τότε ἐν ἐφεδρείᾳ ἐπὶ τῆς μεγάλης ὁδοῦ. Ἀλλὰ μέσα εἰς
τὰς στενάς ὁδούς τῶν Γιανιτσῶν τὰ στρατεύματα, εἰσελθόντα μαχόμενα
εἶχον ἤδη ἀνακαταθῆ ὀλίγον. Διὸ και τοὺς φυγάδας ἠδυνήθη νὰ κατα-
διώξῃ πρὸ πάντων ἡ Δευτέρα μεραρχία τοῦ στρατηγοῦ Καλλάρη. Ἐνα
σύνταγμα πεζικὸν μετὰ τμήματος πυροβολικοῦ ἐπροχώρησε τοιοῦτοτρό-
πως ἔως τὸ **Τσεκρί**, ἐπὶ τῆς πρὸς τὸν Ἄξιόν ὁδοῦ.

Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ εἰς τὸ ἄκρον δεξιόν τοῦ στρατοῦ ἡ Ἐβδόμη
μεραρχία ἐπροχώρει ἐπίσης πρὸς τὸν Ἄξιόν.

Τὴν ἑσπέραν τῆς 18 Ὀκτωβρίου εὐρίσκατο πλησίον τοῦ **Γιῶα**, τῶν
προφυλακῶν τῆς ἐγκατεστημένων πρὸ τοῦ χωρίου **Διανοβέρι**.

Τὴν 19 Ὀκτωβρίου, περὶ τὴν ἑσπέραν, τὸ 8ον εὐζωνικὸν τάγμα με-
ταβαίνει ν' ἀντικαταστήσῃ εἰς τὰς προφυλακὰς τὸ σῆμα τῶν προσκό-
πων, τὸ ὅποιον λαμβάνει τὴν διαταγὴν νὰ μεταβῆ και καταλάβῃ τὴν
ἐυλίαν γέφυραν ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἡ ὁδὸς ἀπὸ Βερροίας πρὸς τὸν Ἄξιόν
διέρχεται τὸν ποταμὸν Λουδίαν (Κιχρά — Ἀσιμάκ).

Τὴν 20 Ὀκτωβρίου εἰς τὰς 8 τὸ πρωῒ, δύο τουρκικὰ τάγματα, τοποθετημένα πρὸ τοῦ χωρίου **Γλατό**, ἐπιτίθενται κατὰ τῶν προφυλακῶν μετὰ τριῶν πυροβόλων καὶ πολλῶν πολυβόλων.

Οἱ Ἕλληνες δὲν ἦσαν παρὰ ἕνας λόχος εὐζώνων μετὰ 70 προσκόπων. Ἐν τούτοις κατέρησαν νὰ συγκρατήσουν τὸν ἐχθρόν. Ἀλλὰ τὰ τουρκικὰ πολυβόλα ἐξηκολούθουν νὰ «δουλεύουν». Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἡ φθορὰ τὴν ὁποίαν ἐπροξένουν εἰς τοὺς Ἕλληνας ἦτο ἀτήμιαντος. Ἐπέτυχαν ἐν τούτοις ἕνα ἀποτελεσματικὸν σπουδαιότατον ἄν καὶ ὅλως ἡθικόν: ὁ διηγετικὸς τριλλισμὸς τῶν ἔκχμε τοιαύτην ἐντύπωσιν εἰς τοὺς εὐζώνους, ὥστε οὗτοι δὲν ἐσηκώνοντο προσκαλούμενοι ὑπὸ τῶν ἀξιωματικῶν τῶν.

Οἱ εὐζῶνοι ἐν τούτοις εἶνε στρατιῶται ἐπιλεκτοὶ, οἱ ὅποιοι δὲν λογαριάζουν τὴν ζωὴν τῶν. Αὐτὸ τὸ ἀπέδειξαν πλέον ἢ ἄπαξ κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐκστρατείας αὐτῆς. Ἦθελον νὰ ὀρμήσουν, καὶ ἐν τούτοις, ἀκουσίως τῶν τρόπων τινά, ἔμμενον κολλημένοι εἰς τὸ ἔδαφος. Δὲν ἦτον ὁ φόβος τοῦ τοῦ ἐκράτει. Ἦτον κατὰ τὸ ἀπροσδιόριστον, τὸ ὅποιον αἰσθάνεται τις κάλλιστα, χωρὶς νὰ ἠμπορῇ νὰ τὸ ἐξηγήσῃ ὅταν, ὅπως ἡμεῖς πρὸ τῶν Γιανιτιῶν, ἠκούστικμεν τὸν ἀπαίσιον τριγμὸν τῶν πολυβόλων.

Ἀλλὰ εἰς τὰς 11 ἔφυγαν τὸ ὑπόλοιπον τοῦ τάγματος μετὰ δύο πολυβόλων. Ἡ θέα δὲ τῶν μικρῶν αὐτῶν ὄπλων ἐπενήργησεν ἀμέσως ὡς θαυμά. Πρὶν ἀκόμη τοποθετηθῶν, καὶ ἐπομένως πολὺ πρὶν ἀρχίσουν νὰ βάλλουν, εὐζῶνοι καὶ πρόσκοποι, ὡτὰν ἕνας μόνος ἄνθρωπος, ἠγέρθησαν καὶ ἀκολούθησαν τὸν λοχαγὸν Μαρζαράκη, ὤρμησαν κατὰ τῶν ἐχθρικῶν θέσεων, χωρὶς πλέον νὰ δίδουν προσηχὴν εἰς τὸ φοβερὸν καὶ ζωνηρὸν πῦρ τῶν τουρκικῶν πυροβόλων.

Τὸ ἐπεισόδιον αὐτὸ εἶνε ἄξιον σημειώσεως ὡς ἄκρως τυπικόν. Ἀποδεικνύει τὴν ἡθικὴν ἐπίδρασιν τοῦ πολυβόλου καὶ παρέχει πολλὰ διδάγματα.

Εὐζῶνοι λοιπὸν καὶ πρόσκοποι ὀρμοῦν, ἠγρομένου τοῦ Μαρζαράκη πληγγομένου. Οἱ Τούρκοι τρέπονται εἰς φυγὴν καὶ μεταβαίνουν νὰ τοποθετηθῶν εἰς δύο χιλιάδων μέτρων ἀπόστασιν ἐκεῖθεν τῆς γεφύρας, τὴν ὁποίαν, ἐν τῇ πανικῇ αὐτῶν, λησιμονοῦν νὰ ἀνατινάξουν.

Οἱ εὐζῶνοι τότε λοξοῦν πρὸς τὰριστερὰ πορευόμενοι πρὸς κατὰ-

ληψιν τῆς ξυλίνης γεφύρας τοῦ Λουδιᾶ, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγκαθίστανται οἱ πρόσκομοι.

Ἐκατέρωθεν τοῦ καταστρώματος τῆς γεφύρας ἔχει τεθῆ δυναμίτις ὑπὸ τὸ πύρτων Τούρκων οἱ πρόσκομοι καταρθίζουσι νὰ κόψουν τὰ σήματα πρὸς τὴν συνδέουσι. Ἐξ τὰς δώδεκα καὶ μισή μετὰ μισημιβρίαν ὄλα εἶναι κοιμημένα. Ἡ γέφυρα ἐσώθη. Ἡ μεραρχία ἔμπορεῖ νὰ διαβῆ.

Ἄλλ' οἱ 3000 Τούρκοι οἱ ὅποιοι εὑρίσκονται ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους λαμβάνουσι θάρρος βλέποντες τόσον ὀλίγους ἀπέναντί των Ἑλληνας. Ἐξέρχονται ἀπὸ τὰ χαρακώματά των καὶ ἐπέρχονται πρὸς τὴν γέφυραν.

Ἐπὶ μίαν ὥρην οἱ Τούρκοι προσπαθοῦσι νὰ ἐκβιάσων τὴν διάβασιν.

Τέλος εἰς τὰς 3 1/2 φθάνει ἐν τάγμα εὐζώνων μετὰ πυροβολικοῦ.

Οἱ Τούρκοι ὑποχωροῦσι καὶ ἡ ἐβδόμη μεραρχία ἀρχίζει νὰ διαβαίη τὴν γέφυραν, διεπινοομένη πρὸς τὸν Ἄξιόν.

Τοιοῦται εἶναι αἱ μάχαι αἱ διανοήσασαι εἰς τὸν Ἑλληνικὸν στρατὸν τὴν διὰ τοῦ Ἄξιο πρὸς τὴν Θεσσαλονικὴν ὁδὸν καὶ τὰς ὁποίας ὁ ἀρχιστρατήγητος Διάδοχος ἀνήγγειλε πρὸς τὸν πρωθυπουργὸν διὰ τοῦ κατωτέρου τηλεγραφήματος:

Γενικὸν Στραταρχεῖον Γενισᾶ, 21 ὥρα 1 μ. μ.

Πρωθυπουργὸν

Ἄθῆνας

«Ὁ ἐχθρὸς ὁ ἀντισταθεὶς κατ' ἡμῶν εἰς Γενισᾶ ἀπετελεῖτο ἐξ ὀλοκλήρου μεραρχίας Σερβῶν καὶ πλείστων ἄλλων τμημάτων ἐν ὄλιγῳ χρόνῳ περὶ τὰς 25 χιλιάδας, μετὰ 24 - 30 πυροβόλων καὶ κατεῖχε ἀσχυρωμένους θέσεις.

«Ἡττηθεὶς καὶ καταδιωχθεὶς ἀπ' εὐθείας διὰ τοῦ κέντρου μου καὶ ἀπ' αὐτῶν διὰ τοῦ ἄκρου δεξιῶ μου ἐκ Πιδᾶ, ἀποσυνετέθη.

«Ἐξ Γενισᾶ ἠλώθησαν περὶ τὰς 24 πυροβόλα καὶ 4 πολυβόλα. Πλήθος ἀγχιμαλώτων. Ὀλόκληρος λόγος κατέπεσε τὰ βπλα του.

«Αἱ ἀπώλειαι τοῦ ἐχθροῦ μεγάλαι· πλήθος νεκρῶν του καλύπτει τὰ σπέρη των Γενισῶν. Ἡ ὁδὸς Γενισῶν πρὸς Θεσσαλονικὴν ἐγκατεσπαρμένη ἐξ ὀλικῶ πυροβολῶν τοῦ ἀτάκτως φεύγοντος ἐχθροῦ. Ἀργυρῶ εἰσέτι ἀποτελέσθη τῆς ἐκ Πιδᾶ διὰ γεφυρῶν τοῦ Καρὰ Ἀσμάκι καταδιώξεως.

»Περὶ ἀπωλειῶν μας τηλεγραφήσω θραδύτερον, ἅμα συγκεντρωθῶσι
»σι πληροφοροίαι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ. Διάδοχος

Ἐν τῇ μεταξῦ, ἐνῆ ἡ στρατιὰ τοῦ Διαδόχου ἐμάχετο ὡς ἀνωτέρω
περιεγράψαμεν, ἡ 5ῃ μεραρχία διεξήγε ἄλλους ἀγῶνας πρὸς δυσμὰς
τοῦς ὁποίους θὰ παρακολουθήσωμεν ἐκ τῆς ἐκθέσεως τοῦ μεράρχου της.

ΜΑΧΗ ΕΝ ΝΑΛΜΠΑΝΚΙΟ·Ι·

«Ἐἰς Κοζάνην ἐλάβομεν τὴν διαταγὴν νὰ προχωρήσωμεν εἰς Ναλ-
»μπάνκιο ὅπου κατὰ τὰς πληροφορίας τοῦ Ἀρχηγείου εὐρίσκοντο περὶ
»τοῦς 1000 ἕως 1500 φυγάδες, νὰ ἐκδιώξωμεν αὐτοὺς ἐκεῖθεν καὶ νὰ
»παραιμειώσωμεν εἰς Ναλμπάνκιο μὴ προχωροῦντες πέραν (αὐτοῦ ἐξασ-
»φαλίζοντες τὸ ἀριστερὸν καὶ τὰ νῶτα τοῦ βλοῦ στρατοῦ θαδίζοντες
»πρὸς Βέρροϊαν.

»Τὴν 15ην Ὀκτωβρίου ἐκκινήσασα ἐκ Κοζάνης ἡ μεραρχία ἠκο-
»λούθησε τὴν ἀμαξιτὴν ὁδὸν Κοζάνης — Καϊλαριῶν, ἔχουσα πρὸς τὸ ἀ-
»ριστερὸν αὐτῆς πλαγιοφυλακὴν ἐξ ἑνὸς τάγματος, ὑπερ ἀπὸ τὸ χωριὸν
»Ἰσμαλὴ ἠκολούθησε τὴν πρὸς τὸ Κάρτοβο καὶ Χασάνκιο ἡμιονικὴν
»ὁδὸν.

»Πρὸ τῆς διαβάσεως ἐκ τῆς στενωποῦ τῆς μεταξῦ Κοιμανοῦ καὶ Καϊ-
»λαριῶν διέταξα τὸ 16ον Σύνταγμα καὶ μίαν πυροβολαρχίαν ὅπως βα-
»δίσῃ πρὸς τὸ χωριὸν Τρέπιστα ὅπου καὶ νὰ παραμείνῃ μέχρι νεωτέ-
»ρης διαταγῆς, ἅπασα δὲ ἡ ὑπολειπομένη δύναμις της Μεραρχίας διελ-
»θοῦσα τὴν στενωπὸν ἐστάθμευσεν ἐκτὸς αὐτῆς καὶ πρὸ τῶν Καϊλα-
»ριῶν ἐνῆ τὸ τάγμα τῆς πλαγιοφυλακῆς παρέμεινεν ὀλίγον βορειότερον
»τοῦ χωρίου Χασάν — Κιόϊ.

»Ἐχθρικὸν ἱππικὸν (ἕλη περίπου) ἀνεφάνη ΒΑ. τῶν Καϊλαριῶν
»κατοπτειν τὰς κινήσεις ἡμῶν.

»Τὸ 23ον Σύνταγμα, ὑπερ ὅν πρωτοπαρεία, ἐσχημάτισε τὰς προ-
»φυλακὰς τῆς Μεραρχίας καὶ προσεκάλεσε τοὺς κατοίκους τῶν Καϊλα-
»ριῶν νὰ παραδώσωσι τὰ ὅπλα των. Ἐπειδὴ ὅμως οὗτοι ἠρνοῦντο νὰ

επαραδώσωσι ταύτα ἔδωκα αὐτοῖς προθεσμίην 20 λεπτῶν τῆς ὥρας ὅπως δηλώσωσι ὅτι θέλουσι τὰ παραδώσει, μετὰ τὴν πάροδον τῆς ὁποίας ἐδιέταξα τὸν κανονισμὸν τοῦ χωρίου, ὃν ἐνήργησεν οὐλακίος τῆς πεδινής πυροβολαρχίας Πετροπούλου ἐκ τῶν ΒΑ. ὑψομάτων τοῦ χωρίου Δουρουτλή. Μετὰ τινος βολῆς κατὰ τῶν οἰκιῶν τῆς μετημιθρινῆς συνοικίας τῆς κοινοπόλεως ταύτης οἱ κάτοικοι ὑψώσαντες λευκὰς σημαίας προσήλθον καὶ παρέδωκαν περὶ τὰ 600 ὄπλα μέχρι τῆς ἑσπέρας.

Ἄλλο περὶ τοῦ ἐγθροῦ συλλεγεῖσθαι πληροφορίαί μας ἦσαν ὅτι οὗτος εὐρίσκετο ἀχωρημένος ἐπὶ τῶν Μετημιθρινῶν ὑψομάτων τοῦ Ναλμπάν κιοῦ, ἅτινα ἐμφαίνονται ἐν τῇ χάρτῃ, ἐντὸς τοῦ ἐπὶ τῆς ἀμικεϊτῆς ὁδοῦ ὑψομέτρου 610 καὶ ὅτι ἡ δόναμις του ἀποτελεῖτο ἐξ 7 ταγματίων ἐκ Δόρυς μετὰ πυροβολικοῦ, ἵππικοῦ καὶ πολλῶν ἀτάκτων. Ὑπελογεῖτο δὲ ἡ δόναμις αὐτοῦ εἶναι 7-8 χιλιάδας, ἐξακριβοῦντος μετὰ τὴν μάχην ὅτι τὴν μὲν διοίκησιν τοῦ ἐκεῖ Τουρκικοῦ Στρατοῦ εἶχεν ὁ Συνταγματάρχης Ἀλή Βέης, Διοικητῆς τοῦ 52 Συντάγματος τῆς Μαρμαρῆς Δόρυς, ὅπου εὐρίσκετο ἐκεῖ, τῶν δὲ ἀτάκτων Ἀλβανῶν ὁ Νιαζή Βέης καὶ ὁ Νιαζήμι Βέης. Οἱ ἀτάκτοι συνεισοδοῦντο εἰς 1500 περίπου.

Τὸ ἑσπέρας τῆς 15ης ἐφέδωκα διαταγὴν ἐπιχειρήσεων ὅπως τὴν κροῖαν τῆς ἐπομένης (16) τὸ μὲν 16ον Σύνταγμα μετὰ τῆς πυροβολαρχίας (πυροβολαρχία Κλαδά) βαδίσει δι' Ἰνελή πρὸς Τσακτζηλάρ καὶ προσπαθήσει ν' ἀποκόψῃ τὴν ὑποχώρησιν τοῦ ἐγθροῦ, τὸ εἰς Χασάν-κιοῦ τάγμα νὰ βαδίσει καὶ καταλάβῃ τὰ ὑψόμενα τοῦ χωρίου Κνοῦφ, ἕνα ἐκεῖθεν προσβάλλῃ τὸν ἐγθρὸν πλευρικῶς, τὸ 23ον πεζικὸν Σύνταγμα νὰ βαδίσει διὰ Καλλαρίων μετὰ τοῦ πυροβολικοῦ (13) πυροτοῦ λοχαγοῦ Ταμπακοπούλου προσβάλλον κατὰ μέτωπον, τὰ δὲ ὑπολειπόμενα δύο τάγματα τοῦ 22ου μετὰ τῶν δύο ὑπολοισκίων πυροβολαρχιῶν (μοίρας Ρουδέλη) ν' ἀποτελέσωσι τὴν ἐφεδρείαν.

Ἐξ τὰ ὑψόμενα τοῦ Δουρουτλή ἀρτίκα ἕνα οὐλακίον πυροβολικοῦ (μοίρας Ταμπακοπούλου) μετὰ δύο λόγων, ἕνα τοῦ μηχανικοῦ καὶ ἕνα τοῦ πεζικοῦ πρὸς ἐπιτήρησιν τῶν εἰς τὰ νῦντα ἡμῶν εὐρισκομένων Καλλαρίων καὶ λοιπῶν Τουρκικῶν πλῆθυσμῶν.

Τὴν διαταγὴν μου ταύτην ἐκοινοποίησα ἀφ' ἑσπέρας καὶ πρὸς τὴν ταξιαρχίαν τοῦ ἵππικοῦ εὐρισκομένην εἰς Κόμανον μὲ τὴν πα-

»ράκλησιν ὅπως ἐνεργήσῃ καὶ αὐτὴ πρὸς τὸ δεξιὸν μας, ἐπιχειροῦσα
»διὰ Τσαλτζηλάρ πρὸς τὴν ἀμαξιτὴν ὁδὸν καὶ πρὸς τὰ νῶτα τοῦ ἐχθροῦ.

»Πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἐν λόγῳ διαταγῆς μου ἤρξαντο τὴν πρῶταν
»τὰς κινήσεις των κατ' ἀρχὰς αἱ δύο τῶν πλευρῶν φάλαγγες. Ἡ κεν-
»τρικὴ κυρία φάλαγξ διεληθούσα τὸ χωρίον Καϊλάρια ἀνέμενε τὴν προ-
»έλασιν τῶν ἐκατέρωθεν αὐτῆς προσελαυνουσῶν, ἐκινήθη δὲ πρὸς τὰ ἐμ-
»πρὸς, ὅταν ἢ μὲν ἀριστερόθεν αὐτῆς ἀνῆλθεν ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων Νο-
»τίως τοῦ Κνουφ, ἢ δὲ δεξιόθεν αὐτῆς κατέλαβε τὸ Ἴνελῆ.

»Ἡ ἀριστερὰ ἀνεληθούσα ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τοῦ Κνουφ ἤλλαξεν, ὡς
»εἶχε διαταγὴν, κατεύθυνσιν πρὸς δεξιὰ καὶ ἐπετέθη ἐναντίον τοῦ δε-
»ξιοῦ τοῦ ἐχθροῦ πλευρικῶς. Ἡ δεξιὰ μας φάλαγξ θελήσασα νὰ ἀφο-
»πλίσῃ τοὺς κατοίκους τοῦ Ἴνελῆ ἐθράδυνεν ἐπ' ὀλίγον τὴν προσέλα-
»σιν τῆς.

»Τὸ κέντρον ὑποστηριζόμενον παρὰ τοῦ πυροβολικοῦ του, ὑπερμέ-
»ρος μὲν αὐτοῦ ἐβάλλε κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ εὐρισκομένον
»ἐπὶ τῶν πρὸς Β. τοῦ Ναλμπάν-κίοι ὑψωμάτων, μέρος δὲ κατὰ τῶν
»ἐχθρικῶν ὄχυρωμάτων, ἤρξατο τῆς προσελάσεως του συμπλακέν πρὸς
»τὸν ἐχθρόν. Κατόπιν δὲ προχωρήσαν ἀπὸ τὸ Ἴνελῆ καὶ τὸ δεξιὸν, ἤρ-
»ξατο διὰ τοῦ πυροβολικοῦ μετὰ β)† τῆς ὥρας περίπου βάλλον κατὰ τοῦ
»ἐχθροῦ.

»Μετὰ δλίωρον περίπου ἀγῶνα καὶ κατόπιν σθεναρᾶς ἐπιθέσεως τῆς
»κεντρικῆς φάλαγγος ὁ ἐχθρὸς, προσβαλλόμενος καὶ ἐκ τοῦ δεξιοῦ του
»πλευρικῶς ἤρξατο ὑποχωρῶν καταπυροβολούμενος ὑπὸ τε τοῦ πυροβο-
»λικοῦ τοῦ κέντρου προχωρήσαντος δι' ἀλμάτων πρὸς τὰ ἐμπρὸς ὡς
»καὶ ὑπὸ τῆς δεξιᾶς μας φάλαγγος.

»Ἡ ἐφεδρεία μας ἠκολούθει μὴ παρουσιασθείσης ἀνάγκης νὰ λάβῃ
»μέρος εἰς τὴν μάχην πλὴν τοῦ πυροβολικοῦ τῆς, ὑπερ ταχθὲν ὀπίσω
»καὶ μεταξὺ τοῦ κέντρου καὶ τοῦ δεξιοῦ ἐβάλλε κατὰ τοῦ ἐχθροῦ.

»Ἐκτὸς τῆς κατὰ μέτωπον ἐπιτιθεμένης φάλαγγος ἐπέδρασε πολὺ
»εἰς τὸ ἀποτέλεσμα τῆς νίκης ἢ πλευρικὴ προσβολὴ τοῦ ἐχθροῦ πρὸς
»τὸ δεξιὸν του.

»Κατὰ τὴν ἐναρξιν τῆς μάχης προσήλθε πρὸς με ἀξιωματικὸς τις
»τοῦ ἵππικοῦ, ὅστις ἐξ ὀνόματος τοῦ διοικητοῦ του μοι εἶπεν ὅτι ἐπι-
»δὴ οἱ Ἴπποι τῆς ταξιαρχίας εἰσὶ κατάκοποι ἔχει ὀρισθῆ ἢ ἡμέρα ἐκεῖνη
»ὡς ἡμέρα ἀναπαύσεως τῆς Ταξιαρχίας. Ἀπήντησα αὐτῷ τὰ ἑξῆς: Ἄ-

ἀκούετε τὸ πυροβόλον κροτοῦν, πράττετε ὅτι ἐπιβάλλει ἡ τιμὴ σας, ἐγὼ οὐδὲν ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ σὰς διατάξω τι, σὰς ἐγνώρισα ἀπὸ χθὲς τὰς προθέσεις μου καὶ τὴν ἐπιθυμίαν μου περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐνεργείας σας. Ἀνεχώρησε τότε ὁ ρηθείης ἀξιωματικὸς δὲν εἶδον δὲ οὔτε ἀντελήφθη τὴν ἐνήργησε τὸ ἱππικόν, διότι οὔτε τὴν γραμμὴν τῆς μάχης ὑπερέβη οὔτε καὶ εἰς καταδίωξιν τινα προέβη.

Ὁ (C) ἐχθρὸς ἐντὸς τῶν ὀχυρωμάτων του ἀφῆκε πληθὺν ὕλικὸν αἷνα καὶ εἶχε συσσωρεύσει ἐκεῖ καὶ ἐξ ὧν ἐμφαίνεται ὅτι οὐδέποτε ἐφραντάζετο ὅτι τόσον ταχέως θὰ ἐξετοπίζετο.

Ἐκυριεύσαμεν κατὰ τὴν μάχην ταύτην πληθὺν ὄπλων, συλλέξαντες ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης μέγαν ἀριθμὸν τοισούτων, αἷτινα ἐφορτώσαμεν εἰς τὸν βοδωμάζαν· ἃς ἀπεστείλαμεν εἰς Κοζάνην, πληθὺν κιβωτίων πυρομαχικῶν πεζικοῦ καὶ πυροβόλικου, σκιηῶν καὶ ἀντίσκινα ἀναρρήματα, συναλέφθησαν 200 καὶ πλέον ἀχιμάλοισι, εἰρήθη σωρὸς διπυρίτου τὸ δὲ 2000 Σόντημα ἤλωσε κατὰ τὴν ἐκίθεσίν του δύο σημαίας Τουρκικῶν Ταγμάτων, ἃς ἀπέστειλα εἰς τὸν ἐν Κοζάνῃ εὐρισκόμενον τότε ἀείμνηστον Βασιλέα δευθέντα ταύτης ἐπισήμως καὶ ὅστις μετ' εὐχαίρωντος ἠκολούθει τὴν μάχην ζήτησιν τηλεγραφικῶς πληροφορίας, μὴ ἀνήγγειλε δὲ καὶ τὰ συγχαρητήρια αὐτοῦ ἐκφράσας καὶ τὴν πρός με ἱψηλὴν αὐτοῦ ἐκτίμησιν.

Διὰ τῆς μάχης ταύτης ἐκαθηρίθη τὸ πλεῖρον τοῦ κυρίου σώματος τοῦ στρατοῦ μας ἀπὸ τῆς εἰς αὐτὸ εὐρισκομένης ἐχθρικής δυνάμεις.

Ὁ (C) ἐχθρὸς ὑποχωρήσας ἐπέβη εἰς Σόροβιτς, ἐκεῖ ἐπέβησε περὶ τοῦ 700 πληρωμένων, ὡς ἐμάθομεν ἐκ τῆς σιδηροδρομικοῦ σιμίου καὶ διηρυθύνθη πρός τὸ Κιρλί-Δερὸν. Ἐκτάλλοις τῶν τεθέντων ἐκτὸς μάχης ὑπεβλήθη τότε.

Ἐπειδὴ δὲ αὐτὴν δὴν διαταγὴν εἶχον νὰ μὴ προχωρήσω πέραν τοῦ Νηλιμπάν-κιοῦ ἠναγκάσθη νὰ παραμείνω ἐκεῖ, προκαλέσας διαταγὰς καὶ ζήτησας ἀπὸ τοῦ Γεν. Στρατηγείου τὴν ἀποστολὴν ἀξιωματικῶν, διότι κατὰ τὰς δύο μάχας τῶν Αὐζαράδων καὶ τοῦ Νηλιμπάν-κιοῦ εἶχον πολλὰς εἰς ἀξιωματικοὺς ἀπολείας καὶ τὸ ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἐπιστρατεύσεως ἄλλειπὰς τῶν στελεχῶν ἤτοι πλεόν λίαν ἀισθητῶν, καθυσταμένης δυσχεροῦς τῆς διοικήσεως τῶν ἀνδρῶν ἀνευ στελεχῶν. Ἐπίσης δὲ ἐξήγησα τὴν ἐνίσχυσιν τῆς Μεραρχικῆς ἡμιλαρχίας, διότι

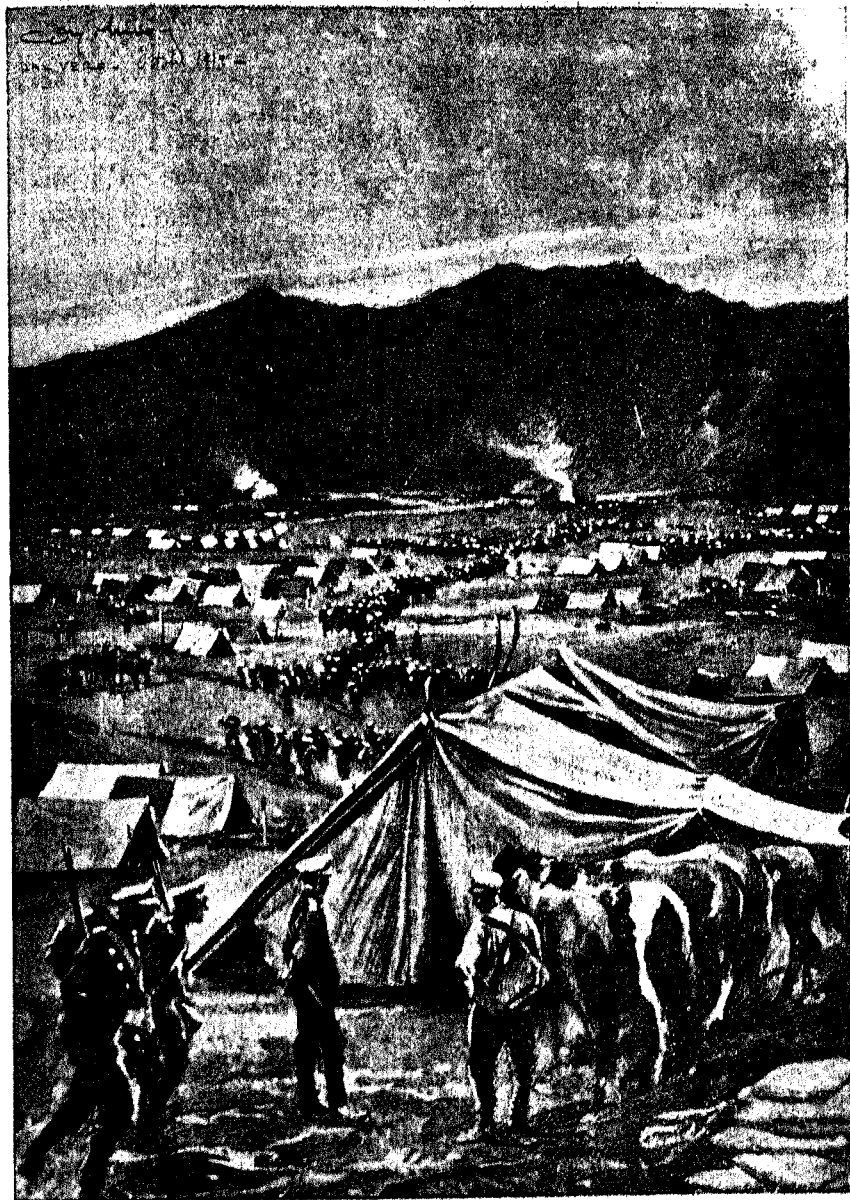
λή σας, ἐγὼ
τὸ χθὲς τὰς
ἐνεργείας
οὔτε ἀντελή-
ψαί μάχης ὁ-

λικῶν ἀτινα
ἐφρατάζετο

συλλέξαντες
ἐρρορτώσαμεν
ὄν κιβωτίων
ἀναρ-
τη σιμὸς δι-
του δὴο ση-
λὸς ἀνή εὐρι-
τωίς καὶ ὄστις
οικῶς πληρο-
κράσας καὶ

λοῦ σήμηκτος
ἀς δυνάμεις
ἐβίθασε περὶ
συρμοῦ καὶ
ἀιέντων ἐκτός

σι πέραν τοῦ
στα; διαττήγας
ἀξιομητικῶν,
ἀπυ-ἀκιοῦ εἰ-
γῆς τῆς ἐπι-
θηγτόν, καθι-
ελεχῶν. Ἐπι-
αρχίας, διότι

ΤΟΥΡΚΟΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΝ ΜΕΤΩΠΟΝ: ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΙΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΩΝ
ΠΡΟΦΥΛΑΚΩΝ.

»πλήν της ἀπωλείας τῶν δύο ἀξιωματικῶν εἶχον ἀρκετὰς τοιαύτας καὶ οὐκ εἰς ἄνδρας καὶ ἵππους.

»Παραμείνας ἐν Ναλμπάν-κιοϊ μέχρι λήψεως διαταγῶν ἔλαβον τὴν 17ην Ὀκτωβρίου διαταγὴν νὰ προχωρήσω καὶ καταλάβω τὰ βόρεια ὄψωμάτω τοῦ Σόροβιτς προχωρῶν, ἐὰν δυναθῶ καὶ μέχρι Μοναστηρίου κ.τ.λ.

»Ὅπως μετριάσω τὴν ἔλλειψιν τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ πεζικοῦ ἀνέβηκα εἰς ἀξιωματικούς Μηχανικοῦ διοικήσεις μονάδων ἐν τῇ πεζικῇ.

ΚΑΤΑΛΗΨΙΣ ΣΟΡΟΒΙΤΣ

»Ἀναχωρήσας δὲ τὴν 18ην ἐκ Ναλμπάν-κιοϊ κατέλαβον αὐθημερὸν τὸ χωρίον Σόροβιτς καὶ τὸ χωρίον Ἐξήσου ἔπειτα ἐστάθμισεν τὸ 23ον Σύνταγμα. Εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν Σόροβιτς εἶρε διαφόρους τροφὰς καὶ διπυρίτην ἐντὸς βαγονίων, ἃς διένειμα εἰς τὰ σώματα. Ἐπειδὴ δὲ μεταξὺ Ἐξήσου καὶ Σόροβιτς ἦν γραμμὴ τοῦ σιδηροδρόμου εἶχεν ὑποστῆ βλάβας ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ διέταξα τὴν ἐπισκευὴν αὐτῆς ἐπιτευχθεῖσαν ἐντὸς τῆς νυκτὸς τῆς βοηθεία καὶ τῶν ὑπαλλήλων τῆς ἐταιρείας.

»Ὁ ἐχθρὸς διὰ μικρῶν δυνάμεων κατείχε τὰ ΒΔ. τοῦ Σόροβιτς ὄψωμάτω δι' ὃν διέρχεται ἡ στενωπὸς τοῦ Κιρλί Δερβέν ἀνταλάσσαν πυροβολισμοὺς μετὰ τῶν ἡμετέρων προφυλακῶν.

»Ὅφειλον νὰ ἐκτελέσω τὴν διαταγὴν τοῦ Γεν. Ἀρχηγείου περὶ καταλήψεως τῶν βορείων ὄψωμάτων τοῦ Σόροβιτς, ἐθεώρησα ὅτι ἦτο ἀπαραίτητος καὶ ἡ κατάληψις τοῦ χωρίου Μπανίτσας ἐν τῇ εἰσόδῳ τῆς στενωποῦ τοῦ Κιρλί Δερβέν, ἵνα κάλλιον ἐπιτηρῶ τὴν διασταύρωσιν τῶν ἀμαξιτῶν ὁδῶν τῶν φερουσῶν ἐκ Μοναστηρίου ἀφ' ἑνὸς μὲν πρὸς Κοζάνην ἀφ' ἑτέρου δὲ πρὸς Γιαννιτσὰ καὶ ὅν ἀνήργει ὁ κύριος ὄγκος τοῦ στρατοῦ μας, ἐμποδίσω δὲ οὕτω πᾶσαν προέλασιν τοῦ ἐχθροῦ καθ' ὅτανδήποτε τῶν ἀνωτέρω διευθύνσεων.

»Ἀποφασίσας τὴν ἐνέργειαν ταύτην διέταξα ἐν τάγμα ὑπὸ τὸν λοχαγὸν τοῦ Μηχανικοῦ Χουδάλην Α. ἐκ τοῦ σταθμευόντος εἰς Ἐξήσου

»23ου όπως μεταβή και καταλάβη τὸν μεταξὺ τῶν χωρίων Ἀετόζι και
 »Νεγκοβάνης αὐχένα, ἵνα προφυλάξῃ τὴν Μεραρχίαν κατὰ πάσης ἐκ
 »Φλωρίνης και διὰ τῆς ἐξ αὐτοῦ διερχομένης ὁδοῦ ἐπιχειρήσεως τοῦ
 »ἐχθροῦ πρὸς τὴν γραμμὴν τῶν συγκοινωνιῶν μας, διότι ἐκτὸς τῆς λόγῳ
 »προνοίας ἀπαραιτήτου λήψεως τοῦ μέτρου τούτου εἶχομεν πληροφορίας
 »ὅτι ἐν Φλωρίνῃ υπήρχον ἀρκετὰ ἐχθρικά δυνάμεις. Δύο τάγματα διέ-
 »ταξα νὰ περκαίψωσιν, ἀπὸ νυκτὸς ἀκόμη, ἐκκτέρωθεν τὴν στενωπὸν
 »τοῦ Κιρλί - Δερβέν ἐξ ἧς και ἡ ἀμειψιὴ ὁδὸς, τὸ μὲν ἐν δυτικῶς διὰ
 »τῆς ἡμιονικῆς ὁδοῦ Ὁρχοβκ, τὸ δὲ ἕτερον διὰ τῆς ἡμιονικῆς ἐπίσης
 »ὁδοῦ Γκορνιτσόβου. Ἡ λοιπὴ Μεραρχία διετάχθη ν' ἀκολουθήσῃ τὴν
 »προῖταν τὴν ἀμειψιὴν ὁδὸν πρὸς Μπάνιτσαν.

ΚΑΤΑΛΗΨΙΣ ΜΠΑΝΙΤΣΗΣ

»Αἱ κινήσεις αὐταὶ ἐγκλίρωσιν και ἐπιτυχῶς γινόμεναί τὴν ἀγκαστὴν
 »τὸν ἐχθρὸν νὰ υποχωρήσῃ, κατελάβομεν δὲ τὴν στενωπὸν και τὴν Μπά-
 »νιτσαν μὲ μικρὰς ἀπολείας, ἦτοι τὸν φόνον τοῦ λοχαγοῦ Μαρκογιάννη,
 »τὸν τραυματισμὸν τοῦ λοχαγοῦ τοῦ πεζικοῦ Μαυρομιχάλη και ὀλίγων
 »ὀπλιτῶν φονευθέντων και πληγωθέντων, ὧν κατάλογος ὑπεβλήθη ἐγ-
 »κεκίρωσ.

»Καταλάβων μ. μ. τῆς 19ης Ὀκτωβρίου τὴν Μπάνιτσαν, ὅπου συ-
 »νεκεντρώθησαν ταῦτοχρόνως και τὰ τάγματα τὰ ἐκδίσαντα δι' Ὁρχο-
 »βκ και Γκορνιτσόβου, ἀπέστειλα ἐν τάγμα και κατέλαβε τὴν Ζιμπέρ-
 »δανην πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ δεξιῦ τῆς Μεραρχίας, ἐνῶ τὸ τοῦ Ἀε-
 »τοζίου Νεγκοβάνης ἀφῆκα ἐν τῇ ἐπιτηρητικῇ θέσει ἐν ᾗ συνάμα
 »σημῆμα πυροβολικοῦ και πεζικοῦ περέμεινεν εἰς τὸ χωρίον Τσέ-
 »ροβον χάριν προφυλάξεως τῶν κτηνῶν τοῦ πυροβολικοῦ ἐκ τοῦ ἐπικρα-
 »τοῦτος τότε δριμυτάτου ψύχου.

»Ἐξ Μπάνιτσαν, χωρίον Βουλγαρόφωνον συνητήθημεν μετὰ τῶν
 »Βουλγάρων ἀτάκτων Τσακαλάρωφ, Πόποφ και τινῶν ἄλλων μετ' ἡμῶν
 »περίπου ὀπαδῶν τῶν οἱ ὅποιοι ἐφθασαν ἐκεῖ συγχρόνως μετὰ τοῦ τάγ-

ματός μας, ὅπερ διήλθε διὰ τοῦ Γκορνιτσόβου, μοι εἶπον δὲ ὅτι καὶ αὐτοὶ ἐβαλλον πλευρικῶς κατὰ τῶν ἐν Κερλή Δερβὲν Τούρκων, τοῦ ὅπερ ἕως ἡμεῖς οὔτε καὶ ἀντελήφθημεν οὔτε καὶ ἐξηκριθώσαμεν.

Ἐκεῖ ἐπληροφορήθημεν ὅτι ὁ Σερβικὸς στρατὸς εὗρισκετο εἰς Περ-
 ολεπέν, ἀλλὰ δὲν ἠδυνάμεθα νὰ μάθωμεν, ἐὰν προῦχώρει πρὸς Μονα-
 στήριον ἢ οὐ. Ἐπληροφορήθημεν ἐπίσης ὅτι μικραὶ ἐχθρικαὶ δυνάμεις
 εὗρίσκοντο εἰς Φλώριναν, Ἀρμενοχωρί καὶ Νεοκάζι.

Τὴν νύκτα τῆς 19ης ἀφίκετο εἰς Μπάνιτσαν ἐκ Μοναστηρίου κάτοι-
 κὸς τις Μπανίτσης ὅστις μᾶς ἐπληροφόρησεν ὅτι οἱ Τούρκοι ἤνοιξαν
 πρὸς Φιλακὰς Μοναστηρίου καὶ ἠλευθέρωσαν περὶ τοῦ 3000 χριστια-
 νοῦς ἐκ τῶν πέριξ, ἐν αἷς καὶ αὐτόν, ἐκ τοῦ φόβου τῆς προσελάσεως τοῦ
 Ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ ὅτι ἐγένοντο συμβούλια περὶ παραδόσεως τῆς
 πόλεως Μοναστηρίου εἰς ἡμᾶς διὰ νὰ μὴ κυριευθῇ ὑπὸ τῶν Σέρβων.

Ἐκείδῃ δὲ ἐστερουμένην ἀκριβῶν πληροφοριῶν περὶ τοῦ ἐχθροῦ
 καὶ τῆς ἐν γένει καταστάσεως ἀπεφάσισα νὰ μείνω εἰς Μπάνιτσαν
 πρὸς λήψιν τῶν ἀπαιτουμένων πληροφοριῶν ἵδία τὴν προχώρησιν τῶν
 Σέρβων ἀφορωσῶν, ἵνα κανονίσω τὴν προέλασιν μου ἀναλόγως τῶν
 κινήσεων αὐτῶν.

ΜΑΧΗ ΕΝ ΜΠΑΝΙΤΣΗ:

Τὴν ἐπομένῃ ἡμέρᾳ (20) τοῦ μηνὸς ἐπληροφορήθημεν ὅτι στρατὸς
 ἑλλήνων εἰς Μοναστήριον κατήρχετο περὶ καὶ σιδηροδρομικῆς πρὸς
 Φλώριναν τοποθετούμενος ἐπὶ τῆς γαρχιμῆς Ἀρμενοχωρίου, Μπορεσί-
 οτσῆς, Νεοκάζι καὶ Βοστράνι, εἰδοποιήθέντων τῶν κατοίκων τῶν ἀνω-
 γνέριω χωρίων νὰ ἐκκενώσῃσι τὰς, ἵνα διακείνη ἐν αὐτοῖς ὁ Τούρκι-
 κὸς στρατὸς.

Ἐπρὸ τῆς τοιαύτης συγκεντρώσεως ἐχθρικών δυνάμεων εὐρεθεὶς ἄφει-
 λον εἴτε ν' ἀμυνθῶ ἐν τῇ ἐξόδῃ στενωποῦ δυνάμενης νὰ κυκλωθῇ, εἴτε
 ν' ἀποσυρθῶ ἀμαχητᾶ εἰς καταλληλότερον πρὸς ἄμυναν χῶρον, εἴτε
 νὰ ἐπιτεθῶ, ὅπερ καὶ προῦτίμησα.

Ὁὕτω δὲ πρὶν ἢ συντελεσθῇ ἡ συγκέντρωσις τῶν ἐχθρικών δυνά-

»μεων ἀπεφάσισα τὴν πρῶταν νὰ ἐπιτεθῶ κατ' αὐτῶν, δι' ὅ καὶ ἐξέδωκα
 »ἀφ' ἐσπέρας διαταγὴν καθ' ἣν ἡ Μεραρχία θὰ ἐβάδιζε τὴν ἐπομένην
 »διὰ δύο παραλλήλων φαλάγγων μὲ τὰ συντάγματα 1ῆον καὶ 2ῆον ἐπὶ
 »κεφαλῆς τηρουμένου τοῦ 22ου ὡς ἐφεδρεία, καὶ ἡ μὲν τοῦ 1ῆου θὰ ἤ-
 »κολούθει τὴν ἀμαξιτὴν ὁδὸν Μπανίτσης Μοναστηρίου, ἡ δὲ τοῦ 2ῆου
 »τὴν πρὸς Ρότναν καὶ Μπορέσνιταν παράλληλον τῆς πρώτης. Διέταξα
 »συγχρόνως τὸ πρὸς τὴν Νεγκοβάνην εὐριτιζόμενον τάγμα νὰ συντρέξῃ
 »τὴν προέλασιν τῆς Μεραρχίας ἐνεργοῦν πρὸς τὸ ἀριστερὸν αὐτῆς.

»Καίτοι δὲ ἀπὸ δύο ἡμερῶν εἶχεν ἐνσκήψει δρυμὸς χειμῶν καὶ ὁ-
 »μίχλη πυκνοτάτη ἐκάλυπτε τὴν ἀτιμόσφαιραν κατὰ τὴν νύκτα καὶ τὴν
 »πρῶταν, τὰ τμήματα τῆς Μεραρχίας ἐγκαίρως εὐρέθησαν ἔτοιμα πρὸς
 »ἐκκίνησιν τὴν πρῶταν. Κατὰ τὴν ὥραν ὅμως ἐκελίγγν τὸ ἐλάχιστον ἱπ-
 »πικὸν ἀσφαλείας, ὑπερ διέθετον, μοι ἀνήγγειλεν ὅτι ἐχθρικοὶ φάλαγγ-
 »γες ἐβάδιζον κατ' ἡμῶν.

Κατόπιν τῆς πληροφορίας ταύτης ἐπιθυμῶν νὰ ἐξακριβώσω τὰς προ-
 »θέσεις καὶ δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ διέταξα τὴν ληψὶν ἀμυντικῶν διατά-
 »ξεων.

»Τότε διεκρίναμεν καὶ ἐπληροφορήθημεν ὅτι μία μὲν φάλαγγ ἐβά-
 »διζε διὰ Βοσταράνης πρὸς Γκορνίτσοβον, ἑτέρα πρὸς Ζαμπέρδανην
 »καὶ ἑτέρα ἐξ Ἀρμενοχωρίου πρὸς Νεγκοβάνην.

»Διέταξα τὸ ἱππικὸν ὑπερ διέθετον ὡς καὶ τὴν ἀφίχθεισαν περὶ τὴν
 »11ην πρὸ Μ. ἡμιλαρχίαν ὑπὸ τὸν ὑπὸ ἀρχον Λούξην νὰ ἐπιτηρῇ τὸ
 »ᾠδεξιὸν μας.

»Ἡ πρὸς Ζαμπέρδανην βαδίζουσα φάλαγγ ἤρξατο μετ' ὀλίγην ὥραν
 »τὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ ἐκεῖ εὐρισκομένου τάγματος ἡμῶν πρὸς ἐνίσχυσιν
 »τοῦ ὀπολοῦ διέθετα καὶ τὰ ὑπόλοιπα τάγματα τοῦ εἰς 8 ἀνῆκε Συντάγ-
 »ματος, κατ' ὅσον τὸ τάγμα τοῦτο κλονισθὲν ἤρξατο ὑποχωροῦν. Ἐνι-
 »σχυθέντος ὅμως τούτου ἐγκαίρως ὑπὸ τῶν δύο ταγμάτων ἄτινα προή-
 »λασαν ἐπετεύχθη ἡ ἀπίσθησις τοῦ ἐχθροῦ.

»Βλέπων διγρηγμέναις τὰς δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἐλπίζων ὅτι τὸ
 »ἕκ Νεγκοβάνης διαταχθὲν νὰ ἐνεργήσῃ τάγμα ἐπωφελοῦμενον τοῦ προ-
 »σφόρου δι' ἄμυναν ἐδάφους θὰ παρεκώλυε τὴν προέλασιν τοῦ πρὸς τὰ
 »ἐκεῖ βαδίζοντος ἐχθρικοῦ τμήματος, διέταξα καὶ τὸ 2ῆον σύνταγμα νὰ
 »ἐπιτεθῇ ἐκ Δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς κατὰ τοῦ πρὸς Ζαμπέρδανην βαδι-
 »ζοντος ἐχθροῦ, ὃν καὶ τελικῶς ἀπωθήσαμεν.

ὅτι καὶ
 κων, τοῦ
 σαμιν.

οὐ εἰς Περ-
 ῶς Μονα-
 δυνάμεις

λοῦ κάποι-
 οὶ ἤνοιξαν
 ὁ) χριστια-
 κάσεως τοῦ
 ὁδοῦ τῆς
 Σέρβων.

τοῦ ἐχθροῦ
 Μπανίτσαν
 ἤρτησαν τῶν
 ὁδοῦ τῶν

τι στρατὸς
 κικῆς πρὸς
 Μπορεσνί-
 τῶν ἀνω-
 ὁ Τουρκι-

ρελλεῖς ἠφει-
 κλωθῆ, εἴτε
 ἄλλορον, εἴτε

ικῶν δυνά-

Ἄλλ' ἐνῆ οὕτω ἐπιτυχῶς διεξήγετο κατὰ μέτωπον ὁ ἀγὼν ἐβλε-
 πον ὅτι αἱ πρὸς Νεγκοβάνην καὶ Γκορνίτσοβον δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ
 ἀκωλύτως ἔδαινον μὲ τὴν προφανῆ πρόθεσιν νὰ καταλάβωσι τὰ νῦτα
 ἡμῶν ἐνῆ ματαίως ἀνέμενον τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐνεργείας τοῦ ἐκ
 Νεγκοβάνης διαταχθέντος νὰ ἐνεργήσῃ τάγματος, εἰς ὃ καὶ ἐπανέλα-
 βον δι' ἀγγελιοφόρου τὴν διαταγὴν νὰ προσπαθήσῃ ν' ἀνακόψῃ τὴν
 προέλασιν τοῦ πρὸς τὴν διεύθυνσιν ἐκεῖνην προσλαύνοντος ἐχθρικοῦ
 τμήματος. Ἐκράτουν δ' ὀλόκληρον τὸ ὕβρον ὡς ἐφεδρεῖαν εἰς τὸ ἀ-
 ριστερόν ἵνα διαθέσῃ τοῦτο ἐν καιρῷ προσηκόντως, προτιθέμενος ὅπως
 διὰ τμήματος αὐτοῦ διευκολύνῃ καὶ τὸ ἔργον τοῦ ἐκ Νεγκοβάνης τάγ-
 ματος· ἐν ἣ περιπτώσει ἔδρα τὸ τάγμα ἐκεῖνο κατὰ τῆς δεξιᾶς φάλαγγος
 τοῦ ἐχθροῦ, ἣς τὴν προέλασιν ἐθεώρουν ὡς λαν ἐπικινδυνον δι' ἡμᾶς
 καὶ ἣν δὲν ἤθουνάμην ὡς ἐκ τοῦ ἐδάφους καὶ τῆς ἀποστάσεως νὰ ἐξου-
 δεωρήσῃ ἀνευ τῆς ἐνεργείας τοῦ τάγματος ἐκεῖνου.

Ἐπειδὴ δὲ περὶ τὴν 4ην μεταμεισημβρινὴν ὥραν παρατήρησα ὅτι
 ὁ ἐχθρὸς ἀνετόχλητος ἀνήλλθε τὰ περὶ τὴν Νεγκοβάνην ὑψώματα καὶ
 ἂν μὴ ὑπεχώρουν ἐγκαίρως ἢ ἀεκυκλούμην ὑπ' αὐτοῦ διασθέντος πο-
 λυαριθμοτάτην δύναμιν σχετικῶς πρὸς τὴν ἡμετέραν, διέταξα τὸ ὕβρον
 ὕβροντάγμα νὰ ἀναλάβῃ τὴν προστασίαν τῆς ὑποχωρήσεως, ἣν καὶ διέ-
 ταξα πρὸς Σόροβιτς καὶ Σωτήρα ὅπως ἀμυνθῶ ἐκεῖ, ἐνθα τὸ ἐδαφος
 ἐθεώρησα προσφορώτερον δι' ἡμῶν.

Ἡ ἕνεκα τοῦ λόγου τούτου διαταχθεῖσα ὑποχώρησις ἐξετελέσθη ὑπὸ
 τῶν τελείως συντεταγμένων σωμάτων ἡμῶν μετὰ παραδειγματικῆς τά-
 ξεως καὶ τοῦτο, διότι ἀπ' ἐνός μὲν οὐδαμῶς εἰς τοῦτο μᾶς ἠνάγκασεν
 ὁ κατὰ μέτωπον ἐχθρὸς, ὃν εἴχομεν ἤδη ἀπωθήσει, ἀπ' ἑτέρου δὲ τὸ
 ὕβρον ὕβροντάγμα ἐνήργησε μετὰ ἀξιολόγου ἐπιτυχίας τὴν προστασίαν
 τῆς ὑποχωρήσεως.

Ἡ ὑποχώρησις ὡς ἤδη ἀνέφερον ἐπεβλήθη ἡμῖν ἕνεκα τῶν πρὸς
 τὰ νῦτα ἡμῶν κινήσεων τοῦ πολυαριθμοτέρου ἐχθροῦ καὶ ἐκ τοῦ ὅτι
 τὸ πρὸς Νεγκοβάνην τάγμα ἡμῶν εἰς λόγους οὕς δὲν ἠθουνήθη νὰ
 ἄγνωρίσω, καθ' ὅσον δὲν μοι ἀντηρέθησαν οὗτοι πρὸς τῆς ἀναχωρή-
 σεως καίτοι ἔδωκα τὰς θεούσας διαταγὰς, δὲν ἐξετέλεσε τὴν ἣν ἀνέ-
 θεσα αὐτῷ ἐντολήν, οὕτω δ' ἠθουνήθη ὁ ἐχθρὸς ἀνετόχλητος νὰ διέλθῃ
 ἐκεῖθεν. Ἐθεώρησα δ' ὅτι μὴ ὑπαρχούσης περιπτώσεως, ἵνα ὁυσιασθῇ
 οὐπὲρ σοβαροῦ τινος σκοποῦ ἡ Μεραρχία μᾶς ἐπεβάλλετο ἣ εἰς Σόρο-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΚΡΗΤΗΣ

»βιτες υποχώρησις, ἔνθα καὶ προσφορώτερον πρὸς ἄμυναν τὸ ἔδαφος ἐ-
 »κριναι καὶ μέρος τῆς ἐντολῆς μου εὐχερέστερον ἢ ἄ ἐξετέλουν προσελ-
 »κύν πρὸς με τὸν ἐχθρὸν καὶ παρκακίωσιν τοῦτον γὰρ βαδίσθη πρὸς ἐ-
 »νίσχυσιν τῶν εἰς Γιαννιτσὰ μαχαμένων δυνάμειν αὐτοῦ ἀναβάλλων δι'
 »εὐθιτώτερον χρόνον τὴν πρὸς Μοναστήριον προέλασιν μου.

»(Ὅτι) δὲ γενομένης τῆς υποχώρησεως, τὰ σώματα περὶ τὴν 8ην
 »εσπερινὴν τῆς ἰδίας ἡμέρας εἶχον καταλάβει τὰς νέας τῶν θέσεις ἦτοι
 »τὴν γραμμὴν Σόροβιτς- Σωτήρος.

»Μετὰ τὴν ἐνέργειαν ταύτην ἀπέστειλα τὸ ἐσπέρας διὰ τοῦ σιδηρο-
 »δρόμου εἰς τὸ Γεν. Ἀρχηγεῖον τὸν ὑπασπιστὴν μου λοχαγὸν Κατσα-
 »ρὸν ὅπως ἀναφέρῃ τὴν κατάστασιν, τὴν συνάντησιν τῶν πολυαριθμίων
 »ἐχθρικών δυνάμειν καὶ τὴν ἀνάγκην ἣτις ἐπέβαλλέ μοι τὴν εἰς τὴν
 »γραμμὴν Σόροβιτς-Σωτήρ υποχώρησιν τῆς Μεραρχίας.

»Λί καὶ ἡμῶν ἐπιτεθεῖσαι δυνάμεις ἀπετελοῦντο ἐκ δύο σωματίων
 »στρατοῦ ἐκ 10 ταγματίων ὑπὸ τοὺς στρατηγούς Τζαβίτ Πασσάν, Μου-
 »σταφά Πασσάν, Μεχμέτ Ἀλή Πασσάν κ.λ.

»Ἀφικόμενος εἰς Σόροβιτς διέταξα τὰ ὑπ' ἐμὲ σώματα ὡς ἀκολού-
 »θως. Τὸ 23ον ἔταξα πρὸ τοῦ χωρίου Σόροβιτς καὶ ΝΔ. αὐτοῦ, τὸ 22ον
 »ΝΔ. τοῦ χωρίου Σωτήρ, ἐκράτησα δὲ τὸ 16ιον ὡς ἐφεδρείαν παρὰ τὸ
 »χωρίον Σωτήρ καὶ ΒΑ. αὐτοῦ. Ὅπισω τοῦ 23ου Συντάγματος ἐτάχθη-
 »σαν δύο πυροβολαρχίαι, ὀπίσω τοῦ 22ου καὶ πρὸς τὸ χωρίον Σωτήρ
 »μία πυροβολαρχία, αἱ δὲ ὑπολειπόμεναι δύο τοιαῦται ἐπὶ τῶν νοτίως
 »τοῦ Σωτήρ εὑρισκομένων ὑψωμάτων. Τὸν λόγον τοῦ μηχανικοῦ διέταξα
 »να παραμείνῃ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην εἰς τὴν νοτίαν ἔξοδον τῆς στενωποῦ
 »τοῦ Κιρλή Δερβέν μετὰ τὴν ἐντολὴν ὅπως τὴν ἐπομένην ἄμα τῇ ἐμφανί-
 »σει τοῦ ἐχθροῦ υποχωρήσῃ μεταβαῖνον εἰς τὸ ἀριστερόν, ἵνα χρησι-
 »μώσῃ ὡς στήριγμα τοῦ ἐκεῖ ταχθέντος πυροβολικοῦ ἐνῷ τέλος ἔταξα
 »τὸ ἑπικικόν μας εἰς τὸ ἄκρον ἀριστερόν καὶ παρὰ τὸ χωρίον Γκιόλουντσι.

ΜΑΧΗ ΕΝ ΣΟΡΟΒΙΤΣ

»Τὴν ἐπομένην 23αν Ὀκτωβρίου ἤρξαντο ἀπὸ πρωίας αἱ ἐχθρικαὶ
 »ἀφάλαγγες ἀναφανίσκειναι ἐκ τε τῆς ἀμαξίτης ὁδοῦ τοῦ Κιρλή Δερβέν

καὶ ἄνωθεν τοῦ Ἰβήητος ὅποτε καὶ ὁλόγος τοῦ μηχανικοῦ ὑποχωρήσας ἐγγλαίμως κατέλαβε τὴν ὀρισθεῖσαν αὐτῇ θέσιν εἰς τὸ ἀριστερόν.

« Ἄμα τῇ ἐμφανίσει τῶν ἐχθρικών φάλαγγων καὶ εὐθὺς ὡς αὐταὶ ἐκέρθησαν ἐν τῷ βολῆς πυροβολικοῦ, ἤρξατο τὸ πυροβολικὸν μας βάλλον κατ' αὐτῶν ἐπιτυγῶς, ἐξαναγκάσαν τὴν ἐκ Νεγκοδάνης πρὸς τὸ Ἰβήητος βαδίζουσαν φάλαγγα νὰ στή προκαλυπτομένη ὑπὸ τῶν Β. τοῦ Ἰβήητος λοφουσιρῶν, ματαιοσημένης πάσης ἀποπειρας αὐτῆς πρὸς προέλασιν ὑπὸ τῶν πυρῶν τοῦ πυροβολικοῦ τοῦ ἀριστεροῦ ἡμῶν. Ἐπὶ τῆς ἀμαξίτης ὅμως ὁδοῦ προελαύνουσα ἐχθρική φάλαγγ ὑποστηριζομένη παρὰ τοῦ πυροβολικοῦ τῆς, ἕπερ ἔταξεν ἐν τῇ ἐξόδῳ τῆς στενωποῦ ἐκβάδιεν ἐπωφελομένη τῶν ἐδαφικῶν ἀνωμαλιῶν πρὸς Ν. τῆς Αἰμνης Πέτερσκον καὶ ἀπεπειράθη νὰ καταλάβῃ τὸ Σόροβιτς. Ἄπαντα τὰ τμήματα ταύτης ἔφερον λευκὰς σιμιάς, ἵνα, ὡς ὑποθέτω, χρησιμεύουν ὡς σημεῖον ἀναγνωρίσεως, ἵνα μὴ βιάζονται ἐκ λάθους παρὰ τοῦ ἰδίου τῶν πυροβολικοῦ.

Πᾶσαι αἱ ἐφοδοὶ, ἧς ἡ φάλαγγ αὕτη ἐνήργησεν ἀπεκρούσθησαν καὶ ὄλην τὴν ἡμέραν ὑπὸ τοῦ ἐκεῖ τεταγμένου πρὸς ἕμουν 23 Συντάγματος καὶ ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ ἡμῶν.

Ἐπίσης δὲ ἐξεμνησθέντη πάσα ἐνέργεια τῶν πρὸς Ἰβήητος εὐρισκομένων ἐχθρικών δυνάμεων ὡς καὶ τοῦ πρὸς τὰ ἐκεῖ ταχθέντος ὀρεινοῦ αὐτῶν πυροβολικοῦ ὑπὸ μόνου τοῦ πυροβολικοῦ τοῦ ἀριστεροῦ ἡμῶν καὶ ὄλην τὴν ἡμέραν μέχρι τῆς ἑσπέρας.

Ἐπειδὴ δὲ περὶ τὸ ἑσπέρας παρατηρήσαμεν ὅτι κατὰ μικρὰς ὁμάδας ἤρξατο ὁ ἐχθρὸς εἰσπερχόμενος εἰς τὸ χωρίον Ἰβήητος συμπεράνας ὅτι ἢ ἀπετραβήμεν ἐν αὐτῇ, ἵνα προφυλαχθῇ ἐκ τῆς καλοκαιρίας, ἢ ἀφῆκα αὐτοὺς νὰ εἰσέλθωσι θώσας διαταγῆν εἰς τὸ πυροβολικὸν νὰ ἐπιστημάνῃ τὸ χωρίον καθὼς καὶ τὰς θέσεις τοῦ ἀριστεροῦ τοῦ ἐχθροῦ πρὸς τὸ Κιρλή Δερβέν, ἵνα ἐνεργήσῃ νυκτερινὴν βολὴν κατ' αὐτῶν. Ἀφοῦ δὲ διέταξα τὰ σώματα νὰ θέσωσι προφυλακὰς μάχης εἰσοποίησα συγχρόνως αὐτὰ περὶ τῆς ἐνεργηθησομένης νυκτερινῆς βολῆς. Τὴν νυκτερινὴν δὲ ταύτην βολὴν ἐνήργησα ὅπως ἐπιμέρω αὐτοὺς σύγχισιν κατὰ τὴν νύκτα, δυσχεράνω δ' οὕτω τὴν κατὰ τὴν πρωΐαν συγκέντρωσιν τῶν ἐχθρικών δυνάμεων καὶ ἐπιεραδύωμ τὴν ἐπίθεσιν αὐτῶν.

Ὅπως τὴν θηρ ἑσπερινὴν ὥραν ἐνηργήθη βολὴ τοῦ πυροβολικοῦ κατὰ τε τῶν εἰς τὸ χωρίον Ἰβήητος καὶ τῶν εἰς Κερλή Δερβέν εὐρι-

ρήσας

αὐται
θάλλ-
ὄς τὸ
B. τοῦ
προ-
τὴ τῆς
οιμένη
τοῦ ἐ-
λίμνης
τα τὰ
μιεύω-
ἀ τοῦ

καὶ
τάγμα-

εὐρι-
ὄρει-
ροῦ ἡ-

ὀμά-
εράνας
αιρίας,
νὰ ἐ-
ἐχθροῦ
αὐτῶν.
πολίτη
ἴην νυ-
ύγχιων
κέντρι-
νι:
ολικῶν
εὐρι-

Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΜΑΧΜΟΥΤ ΜΟΥΧΤΑΡ ΠΑΣΣΑΣ

ΣΟΥΚΡΗ ΠΑΣΣΑΣ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΤΗΣ ΤΗΣ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

σκοπιμένων εθνικῶν δυνάμεων, ἡς ὅμως τὰ ἀποτελέσματα δὲν ἠδυνήθημεν τότε νὰ ἀντιληφθῶμεν καθ' ἃ ὅμως ἐμίθωμεν μετὰ ταῦτα εἰς τὴν δεξιὰν τοῦ ἐχθροῦ φάλαγγα ἐπέφερε μεγάλην σύγχυσιν οὕτως ὥστε μετὰ δυσχερείας τὴν ἄλλην ἡμέραν ἐπετεύχθη ἡ συγκέντρωσις ταύτης.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς 22ας ἔλαβον παρὰ τοῦ Ἀρχηγείου τηλεγράφημα δι' ὃ μοι ἐλέγετο δι' τὴν ἤτταν τῆς Μικανίτισης ἐξουδετέρωσεν ἡ νίκη τῶν Γκαουτσῶν καὶ δι' αἰτίαι τῆς ἤττης ἦσαν αἱ κακαὶ περὶ τοῦ ἐχθροῦ πληροφορίες ἡμῶν καὶ ἡ μεγάλη διασπορὰ τῶν δυνάμεών μας. Πρὸς τὸν τηλεγραφῆματός δὲ τούτου φαίνεται δι' ὃ δοῦς τὰς περὶ τῆς μάχης Μικανίτισης πληροφορίες εἰς τὸ Ἀρχηγεῖον δὲν ἔσχεν ἀκριβοῦς ἀντιλήψιν καὶ γούστῃ τῶν πραγμάτων, διότι ἐνθ' ἅψ' ἐνὸς ἢ ἐκ Μικανίτισης ὑπολόγηται ἦτο ἀποτελεσματικὸν τακτικῆς ἤττης ἀλλὰ στρατηγικῆς ἀνῆργης ἢ ἑτέρου ἅπασαι αἱ δυνάμεις τῆς μεραρχίας ἦσαν συγκεντρωμέναι εἰς τὴν τῶν τόμμων Νεγκοβάνης, οὕτως ἢ ἀπομακρυνσῆς ἦτο ἐπιτελεσθέν, ὡς ἐν ταῖς προσηρομένοις ἐμφαίνεται. Ἀλλὰ καὶ τούτο ἀπὸ τῆς ἐπέρας τῆς 21ης εἶχε διαταχθῆ νὰ συνδράμῃ τὴν μεραρχίαν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τακτικοῦ πεδίου.

Τὴν ἐπομένην 23ην τοῦ μηνὸς ὁ ἐχθρὸς δι' ἰσχυρῶν δυνάμεων ἐπετίθη πρὸς τὸ δεξιὸν μας προσιθέμενος νὰ καταλάβῃ τὸ Σόροβιτς. Ἐνῆλθον διαδοχικῶς εἰς τὴν ἐφεδρείαν μου τὸ ἐκεῖ μαχόμενον 23ον καὶ περὶ τὴν ἑσπέραν ἀντεπιτεθέντες ἠθναρῶς, ἐμοῦ τοῦ ἰδίου τελέντος ἐπὶ κεφαλῆς τῶν μετὰ τὸ Σόροβιτς καὶ Σουτὴρ ἀντεπιτετασθῶν δυνάμεων ὡς ἐκ τῆς ἐπιπέρας ἀπελθόντων, καὶ υποστηριζόμενοι ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ μας ἀποθῆναιμεν εἰς εθνικὰς δυνάμεις πρὸς τὰ ὕψηματα τοῦ Κιρλί-Δερλέν.

Τὸ πυροβολικὸν ἐνήργησε καταδιωκτικὰ πυρὰ μετενεχθείσης καὶ μὲς πυροβολαρχίας ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ εἰς τὸ κέντρον, ἀλλὰ ἐκ τῆς ἐπιπέρας συνηγαρχίας πυρομαχικῶν πυροβολικοῦ τινὲς τῶν πυροβολαρχιῶν εἶχον ἀγγίσαι μ. μ. (πυροβολαρχία Κλαδά κ. τ. λ.) ἐλλείψει πυρομαχικῶν. Τὸ ἀπόγευμα τῆς 23ης ἔλαβον δύο τηλεγραφήματα ἐν παρὰ τοῦ Αρχηγείου τοῦ μηχανικοῦ κυρίου Πάσχου δι' ὃ μοι ἀνηγγέλλετο δι' ἡ βράξαι ἐκαστὸν μου πολὺ ἀριθμὸς στρατῶν, ὅστις ἐπολέμει ἕως τότε ἐκαστὸν τῶν Σέρβων καὶ δεύτερον παρὰ τοῦ Ἀρχηγείου δι' ὃ μοι ἐ-

»γνωρίζετο ότι ή μόνη ένδυσχυσια, ήν ήα μου έδιδε ήτο διάβασις του κυρίου Στρατού δια του Άξιού.

»Ήα του τελευταίου τηλεγραφήματος συνεπέρανα ότι το Γεν. Έπιτελετον αποβλέπον πολυ όρθως εις την επιτυχίαν του κυρίου όγκου του Στρατού δέν ανησυχεί περι της τύχης της 5ης Μεραρχίας οιαδήποτε και αν ήτο αύτη, αφού απησχόλησε τον έχθρον μέχρι της ήμέρας εκείνης, εκπληρώσασα ούτως έπαρκως τον προορισμόν της.

»Έγνωστοποίησα τότε εις το Γεν. Αρχηγείον την απάθησιν του έχθρου κατά την 2ήν, αναφέρων συνάμα αύτή ότι δια την έπομένην νύκτα αποτελέσματα ήα ήσαν άμφίβολα, διότι έδλεπον ότι τούλάχιστον έξεαπλάσιαι των ήμετέρων ήσαν αι έχθρικά δυνάμεις και φυσικόν ήτο νά καταποντήσουν και κάμψουν τας ήμετέρας μετά πολυήμερον άγώνα.

»Έναντίον του άριστερου μας ούδεμιά ένέργεια του έχθρου έγένετο πτήν ήμέραν εκείνην.

»Τό έσπέρας μετά την λήξιν της μάχης έδωκα δια των συνδέσμων των σημείων αξιωματικών διαταγήν όπως τά σώματα σχηματίσωσι προφυλακάς μάχης, ώσι δ' έτοιμα και' οιανδήποτε ήραν ν' αντικρούσωσι τον έχθρον.

»Κατ' αύτην την ήραν παρουσιάσθη πρός με ο Ταγματάρχης του Μηχανικού Άλθανάκης, όστις μου ειπεν ότι ήλλθε μετά δύο λόχων Μηχανικού εύριστομένον όπίσω. Διέταξα τούτον όπως δια των δύο λόχων του ενισχύτη τον εις το άριστερόν μας εύριστόμενον ως στήριγμα του πυροβολικού λόχου του Μηχανικού τοιαυτοτρόπως την νύκτα εκείνην προς ασφάλειαν του άριστερου ήμων διέβλητον εν ύλη τέσσαρας λόχους πεζικού, τρεις λόχους Μηχανικού και τό ίππικόν εις τό χωρίον Γκισόλουτσι, ήτοι δύναμιν πλέον ή έπαρκή σχετικώς με την δύναμιν της Μεραρχίας.

»Αφ' έσπέρας ειχον μεταφερθή άπαντες οι πληγωμένοι δια διάφορων μεταγωγικών μέσων.

»Τήν νύκτα έλάβομεν περι τά 3000 βλήματα πυροβολικού, άποσταλέντα ήμιν ει Κοζάνης, προσεκάλεσα δέ άμέτως τον διοικητήν του πυροβολικού εν διέταξα όπως διανεύμη ταύτα εις τας πυροβολαρχίας. Έπειδή ήμεις μετά τινα ήραν άντελήφθην εξ ύποβληθέντων μοι παραπόνων των μοιράρχων του πυροβολικού δια την έλλειψιν βλημάτων, ότι ο διοικητής του πυροβολικού ειχεν αναβάλει δια την

ἐπιμένειν τὴν διανομὴν ἕνεκα τοῦ ἐπικρατοῦντος σκότους, διέταξα τότε ἐντόνως τούτον ν' ἐνεργήσῃ τὴν διανομὴν αὐτοστιγμει, τοῦθ' ὕπερ καὶ ἤρξατο ἐκτελεῖν.

Η ΥΠΟΧΩΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΣΟΡΟΒΙΤΣ

Καίτοι δὲ πρὸς σιγῆν ἐπέβλην νὰ ἐνεργήσω τὴν νύκτα ἐκείνην διὰ τοῦ πυροβολικοῦ ἀφηνειασμῶν ὅπως διαταράξω τὸν ἐχθρὸν καὶ ἐπιφέρω κατὰ τὴν σήμητιν εἰς αὐτόν, ἡ ἔλλειψις πυρομαχικῶν πυροβολικῶν καὶ αἱ ἀναφοραὶ τῶν μοιφάρων ὅτι δὲν ἴδ᾽ ἔχουσι τοιαῦτα διὰ τὴν ἐπιμένειν ἐπαρκῆ μ' ἠνάγκασαν νὰ παραιτηθῶ τῆς προθέσεώς μου τούτης· μετὰ τὴν ἴσβην ὅλων τῶν ἀνωτέρω μέτρων μετέβην εἰς τὴν σιγὴν μου εὐφρανεμένην ὀπίσω, ὀλίγον καὶ δεξιὰ τοῦ πυροβολικοῦ τοῦ ἀριστεροῦ ἡμῶν.

Ἐπισκόμην δ' ἐν τῇ σιγῇ μου, εἰς ἣν τὴν νύκτα ἐκείνην διενυκτέρευον καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ ἐπιτελείου μου, Ταγματάρχης τοῦ Μηχανικοῦ Ἰωαννῆς Α. καὶ λοχαγὸς τοῦ Μηχανικοῦ Δροσόπουλος Κων. ὅτε περὶ τὴν χαρῶν ἡκούσα πικρῶς πυροβολισμοὺς ἐγγύτατα καὶ πρὸς τὸ ἀριστερὸν τῆς ἡμετέρας παρατάξεως. Ἐβρίβην πάραυτα ἐκτὸς τῆς σιγῆς ὅπως ἀντιληθῆναι τῶν συμβαινόντων, ὑποθέσας ὅτι οἱ πυροβολισμοὶ αὗτοι προήρχοντο ἐκ παρεγγήσειός τινος μὴ δυνάμενος νὰ ὑπολέσῃ ὅτι ἢ ἐξ ἰδύνατο ὁ ἐχθρὸς νὰ εἰσχωρήσῃ τόσον ἐγγύς, ἀφοῦ πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ ἀριστεροῦ μας εἶχον διαλέσει ἐπὶ ὀλοκλήρους λόχους καὶ τὸ ἱππικόν. Δυστυχῶς ἡμῶς τῆς πλάνης μου ταύτης μ' ἐξήγαγεν ὁ κρότος τῶν βαλλόντων πολυπόδων, ἀξ οὗ ἠγνόησα ὅτι ὁ ἐχθρὸς εἶχεν εἰσδύσει εἰς τὰς τάξεις μας, καθότι ἡμεῖς ἔστεροῦμεθα τοιούτων.

Ἐπὶ ἠέλιον ἐσπευσμένως εἰς τὴν σιγὴν μου, ἀφοῦ δὲ παρέλαβον ἀντικείμενά τινα τῆς ἐξαρτήσεώς μου, ἔπευσα καὶ διημιθύνθην πρὸς τὸ κέντρον καὶ τὸ δεξιόν μας μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ μεταφέρω ἐκεῖθεν δύναμεις εἰς τὸ ἀριστερὸν πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ ἐχθροῦ.

Ἀφικόμενος ἡμῶς ὀπίσθεν τοῦ χωρίου Σωτήρ εὗρον τὸ τε κέντρον ἡμῶν καὶ τὸ δεξιόν υποχωροῦντα ἐν ἀταξίᾳ καὶ ὅσον καὶ ταῦτα εἶχον

»προσβλήθη ταυτοχρόνως κατὰ μέτωπον, ἐφοβήθησαν δὲ κύκλωσιν ἐκ
 »τοῦ ἀριστεροῦ τοῦθ' ἕπερ ὄντως ἢ ἀ ἐπευγγάνετο ὑπὸ τῶν ἀπὸ Ἰξήγ-
 »σου βαδίζουσῶν ἐχθρικών φαλάγγων, ἂν μὴ ἡ αὐτοθυσία τοῦ πυρροβο-
 »λικοῦ τοῦ ἀριστεροῦ δὲν κατῴρθου νὰ μεταβάλλῃ τὰ πράγματα.

»Ἦτο δ' ὑπέροχος καὶ παραδειγματικὴ εἰς τὴν ἱστορίαν ἡ δρᾶσις
 »αὕτη τοῦ πυρροβλικοῦ τοῦ ἀριστεροῦ ἡμῶν κατὰ τὴν ἦραν ἐκείνην.
 »Τοῦτο βλέπον ἑαυτὸ ἐγκαταλελειμένον ὑπὸ τῶν ἰδικῶν αὐτοῦ στηριγμά-
 »των καὶ τοῦ πρὸ αὐτοῦ τεταγμένου πεζικοῦ παρέμεινε εἰς τὴν θέσιν του
 »προτιμήσαν νὰ θυσιασθῇ βάλλον κατὰ τῶν προχωρουσῶν φαλάγγων
 »τοῦ ἐχθροῦ, τῶν ὁποίων τὴν πρόοδον πρὸς καιρὸν ἀνέκοψε, οὕτω δ'
 »ἔδωκε τὸν καιρὸν εἰς τὸ κέντρον καὶ τὸ δεξιὸν ν' ἀποσυρθῶσι, ἐνῆ αὐ-
 »τὸ κατεστρέφετο πίπτον εὐγενὲς ἰθὺμα τῆς αὐτοθυσίας του καὶ τῆς πρὸς
 »τὸ λοιπὸν στρατεύμα ἀλληλεγγύης του.

»Ἐν τῇ μεταξὺ δὲ μὴ εὐρὴν συντεταγμένην μονάδα ὅπως ἐκτελέσω
 »τὴν ἀρχικὴν μοι πρόθεσιν τῆς ἐνισχύσεως τοῦ ἀριστεροῦ προσεπάθησα
 »ν' ἀνασυντάξω τοὺς ἀτάκτως ὑποχωροῦντας καὶ κατῴρθωσα ἀκολου-
 »θούμενος ὑπὸ μόνου τοῦ ἀξιωματικοῦ τοῦ ἐπιτελείου μοι, ἐφέδρου
 »τότε ὑπολοχαγοῦ Κανταρτζή Ν. τῇ βοήθειᾳ καὶ τῶν ἀξιωματικῶν τῶν
 »διαφόρων ὑποχωροῦντων τμημάτων ν' ἀνασυντάξω αὐτὸ ἐπὶ τῶν ὑψι-
 »μάτων τῶν Δυτικῶς τοῦ χωρίου Ἰλιεβος κειμένων. Ἴκεῖ δὲ σταθεὶς ἐ-
 »κράτησα τμηματικῶς συντεταγμένον, ἵνα διὰ τούτου ὑποστηρῶ τὴν ὑ-
 »ποχώρησιν τῶν λοιπῶν τμημάτων εἰς ἃ ἔδωκα διαταγὴν νὰ προχωρῶσι
 »συντασσόμενα πρὸς Νότον.

»Ἐύρισχόμενος εἰς τὴν θέσιν ταύτην εἶδον ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων
 »Κιοσελέρ καὶ Τσαλτζηλάρ ἔβαλλον κατὰ τῶν διερχομένων μεταξὺ τῶν
 »χωρίων αὐτῶν ὑποχωροῦντων στρατευμάτων ἡμῶν. Τούτου ἕνεκα ἀπέ-
 »στειλα μίαν διμοιρίαν νοτίως τοῦ Ἰλιεβος ἐπὶ τῶν ὑψιμάτων τῶν ἀνω-
 »θεν τοῦ Τσαλτζηλάρ κειμένων ἥτις καὶ πυρροβόλησασα κατὰ τῶν Τούρ-
 »κικῶν τοῦ Τσαλτζηλάρ, ἠνάγκασε τούτους ν' ἀποσυρθῶσιν ἐκ τῆς κυ-
 »ρρυφῆς τοῦ χωρίου, ἐξ ἧς ἔβαλλον κατὰ τῶν στρατευμάτων μας ἐντὸς
 »τῶν οἰκιῶν αὐτῶν.

»Ἐν τῇ ρηθείᾳ ἠέσει ἀνέμενον μέχρις οὗ διήλλοον ἐκείθεν τὰ τε
 »στρατεύματα καὶ τὸ διασωθῆν πυρροβλικόν, μεθ' ὃ ἠκολούθησα τὴν αὐ-
 »τὴν ὁδὸν διατάξας, ὅτε κατήλλομεν πρὸς τὸ Τσαλτζηλάρ, ἵνα λόχον
 »νὰ βαδίσῃ κατὰ τοῦ χωρίου καὶ ἀρξῆται πρὸς κατὰ τῶν κατοίκων

ἔξα τότε
 ἕπερ καὶ

ἐκείνην
 ν καὶ ἐ-
 ἦν πυρο-
 αὐτὰ διὰ
 πείθῃς μοι
 τὴν σκη-
 κικοῦ τοῦ

ην διενυ-
 τοῦ Μη-
 κος Κων.
 ατατα καὶ
 αὐτὰ ἐκ-
 ὅτι οἱ
 νάμενος
 ὄς, ἀφοῦ
 ἦρους λό-
 ἰ' ἐξήγα-
 ὅ ἐχθρὸς
 τοιοῦτων.

αβὸν ἀν-
 πρὸς τὸ
 εἶλεν δυ-

κέντρον
 ατα εἶχον

αὐτοῦ ἔπως οὕτω προστατεύσῃ τὴν διέλευσιν καὶ τῶν τελευταίων τμημάτων ὡς καὶ τῶν τυχόν μειονομιμένως ὑποχωρούντων.

Ἐπιτευχθείσης δὲ οὕτω κατὰ τὸ πλεῖστον ἡδῆ τῆς ἀνασυντάξεως τῶν δυνάμεων ἡμῶν, ἐσχέθημεν νὰ καταλάβω θέσιν περὶ τὸ Ναλιμπάνκοι, ἵνα ἀνακόψω τυχούταν προέλασιν τοῦ ἐχθροῦ πρὸς Νότον, ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ πληθυσμοὶ τῶν Καζάκων καὶ τῶν λοιπῶν ἐγγὺς χωρίων, Τουρκικοὶ πάντες ὄντες, ἢ ἐδύναντο νὰ προσθάλλωσιν ἡμᾶς ἐκ τῶν ἐνότων, ἀπεφάσισα νὰ ἐξακολουθήσω ὑποχωρῶν μέχρι Δουρουτλή, ἐνθα ἐξέλεξα θέσιν μεταξὺ Δουρουτλή καὶ Τρέπιτσα, ἵνα τάξω νὰ σώματα πρὸς ἄμυναν. Διέταξα δὲ ταῦτα νὰ καταλάβωσι τὰς ἑξ ὄρισα αὐτοῖς θέσεις.

Οὕτως εἶχεν ἡ κατάστασις, ὡς παρουσιασθέντες ἐνώπιόν μου καὶ οἱ τρεῖς διοικηταὶ τῶν Συνταγμάτων τοῦ πεζικοῦ μοὶ ἀνέφερον ὅτι ὡς ἐκ τοῦ ὑπερβολικοῦ ψύχους καὶ τῆς ἐκ τοῦ πολυημέρου ἀγῶνος ὑπερκοπώσεως τῶν ἀνδρῶν ἀκλόυτος παρίσταται ἀνάγκη, ἵνα διὰ μίαν τοῦλάχιστον νύκτα ἀνακλυθῶσι καὶ θερμυθῶσιν οἱ ἄνδρες, μὲ παρεκάλεσαν δέ, ἐὰν ἦτο δυνατόν, νὰ διατάξω ἵνα μετακώσῃτι πρὸς τοῦτο εἰς Κοζάνην. Ἐπειδὴ δὲ ὅπως εὐλόγως ἦτο ἡ περὶ ἀνάγκης θερμάνσεως καὶ ἀναπαύσεως τῶν κατακετονημένων ἀνδρῶν παράκλησις τῶν σωματάρχων, παρετήρησα δ' ὅτι τὸ πέραξ ἔδαφος ἔττερειτο τελείως καυσίμου ὕλης πρὸς χρησιμοποίησιν διὰ τὴν θέρμανσιν τῶν ἀνδρῶν, ἐνέκρινα τὴν αἰτησίαν τῶν καὶ διέταξα τὴν πρὸς Κοζάνην ἐξακολουθήσῃ τῆς ὑποχωρήσεως. Ἀφικόμενος δ' οὕτω πρὸς τὴν Κοζάνην ἐγὼ μὲν μετ' ἐνὸς συντάγματος πεζικοῦ παρέμεινα βραχείως τῆς Κοζάνης εἰς τὸ χωρίον Ἰσλαμίλη, ἐνθ' τὸ πυροβολικὸν καὶ τὰ ἄλλα δύο Συντάγματα πεζικοῦ ἀπέστειλα ἐντὸς τῆς Κοζάνης διατάξας αὐτὰ νὰ τοποθετήσωσι προφυλακὰς καὶ πρὸς τὰ Ν.Δ. τῆς Κοζάνης παρὰ τὸ χωρίον Χοτζᾶ Ἀλκετλή.

Κατὰ τὴν εἰς Κοζάνην μετάστασίν μου, συνηγγίσσαμεν καθ' ὁδὸν ἐριμμένα διεργηγμένα κινήτρια ἀξιωματικῶν, κινήτρια λόγων, εἶδη τῆς ἐφοδιοπομπῆς κ. τ. λ. τὰ ἕποια οἱ ἡμιονηγοὶ τῶν μεταγωγικῶν σώματος διακίοντες, ὃ χιλιόμετρα ὀπίσω τῆς μαχομένης Μεραρχίας καὶ τῶν μεταγωγικῶν τῆς ἐφοδιοπομπῆς, παρακινούσης εἰς Καϊλάρια, εἶχον ἀπορρίψει καταληφθέντες ὑπὸ πανικῶ. Οὕτοι ἐκφορτώσαντες τὰ εἶδη ταῦτα, τὰ ἐπέταξαν ἐν μέτῃ ὁδοῦ, ἰσπεύσαντες δὲ ἐφυγον δρομαίως

»πρὸς Κοζάνην καὶ πέραν ταύτης μετὰ φυγάδων τινῶν ἐκ τοῦ λοιποῦ
»στρατεύματος.

»Ἡρὸ τῆς Κοζάνης καὶ πρὸ τοῦ χωρίου Ἰσλαμιλή συνήντησα τμημά
»τι ἐθνοφρουρῶν καὶ πεζοναυτῶν, ὅπερ ἀγνοῶν παρά τίνος εἶχε διαταχθῆ
»νὰ ἐξέλθῃ καὶ προστατεύσῃ τὴν ὑποχώρησιν τῆς Μερραρχίας. Ἐὐ τμη-
»μα τοῦτο διέταξα νὰ σχηματίσῃ κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην τὰς προφυ-
»λακὰς ὅπως ἀναπαυθῶσιν οἱ ἄνδρες τῆς Μερραρχίας.

»τὴν ἐπομένην δὲ πρωῒαν ἀντικατέστησα τὸ ἐν ταῖς προφυλακαῖς
»τμημα τοῦτο διὰ τμημάτων τῆς μεραρχίας μου, ἐνῶ ταυτοχρόνως ἀ-
»πέστειλα τὸ ἵππικὸν πρὸς ἀναγνώρισιν καὶ λήψιν τῆς μετὰ τοῦ ἐχθροῦ
»ἐπαφῆς, τοῦ ὅπερ, ὡς μοι ἀνέφερον, ἐπραξεν ἐλλοθὸν εἰς ἐκαψὴν μετὰ
»τοῦ ἐχθρικοῦ ἵππικοῦ παρά τὸ χωρίον Ἰνελή.

Μετὰ τὴν λήψιν τῶν μέτρων τούτων μετέβην εἰς Κοζάνην τὸ ἀπό-
»γευμα τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὅπως ἴδω τὰ λοιπὰ σήματα τῆς Μερραρχίας.
»Ἦκει δὲ ἀρκετόμενος ἕμῳν ὅτι οἱ διάφοροι φυγάδες τῶν μεταγωγικῶν
»τῆς ἐφοδιοποιμπῆς κ. λ. π. εἶχον ἐνσικεῖρει τὸν πανικὸν διαδίδοντες ὅτι
»ἢ πανικόβλητος αὐτῶν φαντασία τοῖς ὑπεργόρουσε καὶ ὅτι αἱ διάφοροι
»Ἀρχαὶ καὶ διάφοροι ἄλλοι ἀνεῴθησι, μὴ γνωρίζοντες τὰ λαβόντα χιῶ-
»ραν καὶ τὴν ὑφισταμένην κατάστασιν, χωρὶς νὰ ἔχωσι τὴν ψυχραμίαν
»ἐξετάζοντες νὰ ἐξακριβώσωσι τὰ συμβαίνοντα, ἔμπειρον καὶ ἐπιτηλεγρά-
»φον πρὸς πᾶσαν διεύθυνσιν καὶ Ἀρχὴν ὅσα ἐγέννα ἢ φαντασία αὐτῶν
»ἐγκατέλειπον δὲ τὴν πόλιν τραπέντες πρὸς Νότον, ἐνθα, θέλοντες νὰ δι-
»καιολογήσωσι τὴν φυγὴν των, προσέθετον τὰς ἀπαισιωτέρας φαντασιώ-
»δεις περὶ τῆς τύχης τῆς Μερραρχίας εἰδήσεις, ἢ ἐποία μαχομένη ἐμπρὸς
»ἢ λαμβάνουσα ἐν πάσῃ ψυχραμίᾳ τὰ ἐπιβαλλόμενα ἐκ τῆς καταστά-
»σεως μέτρα, ἠγγνέει τὰ λαμβάνοντα χώραν ὅπισθον αὐτῆς καθὼς καὶ τὰ
»λαμβανόμενα ὑπὸ τῶν διαφόρων Ἀρχῶν τῶν ἐν Κοζάνῃ εὑρισκομένων
»μέτρα.

»Ἡ ἐν Κοζάνῃ δὲ κατάστασις αὕτη εἶχεν ἐπιηρέασιν καὶ πολλοῖς
»ἀξιοματικῶς τοῦ ἐπιτελεῖου μου ὅτινες εἶχον πρὸ ἐμοῦ μεταβῆ εἰς Κο-
»ζάνην καθὼς καὶ ἄλλους, ὅτινες πάντες μὲ παρελθόντων νὰ ἐγκαταλεί-
»ψω τὴν Κοζάνην, μὴ λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὰς σοβαρὰς συνεπειὰς τῆς
»ἐγκαταλείψεως τῆς πόλεως, οὔτε ἀκριβῆ τῆς καταστάσεως ἀντίληψιν
»ἔχοντες.

»τὴν ἐπομένην (26) τοῦ μηνὸς) περὶ τὴν 10 πρωΐαν ἠκούσθησαν πυ-

προβολισμοί εἰς τὰς προφυλακὰς μας. Ἰππεύσα ἀμέτρητος, ἀφοῦ δὲ ἔδωκα τὰς δεούσας διαταγὰς ὅπως συνταχθῶσι τὰ σώμματα ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ ὑπατιστάτου μου μετέβην ἐπὶ τόπου ὅπου καὶ ἀντελήφθημι ὅτι οἱ Τούρκοι τῶν πέριξ χωρίων νομίζοντες ἴσως ὅτι ἀπετήρηθημεν τῆς Κοζάκης προσέδραμον πολυπληθεῖς ὅπως λεηλατήσωσι τὴν πόλιν, εὐρόντες ὁδὸν τὰς προφυλακὰς εἰς τὰς θέσεις τῶν συνεπλάκησαν μετ' αὐτῶν.

Διέταξα τότε νὰ ἐνισχυθῶσιν αἱ προφυλακαὶ δι' ἑνὸς οὐλαμοῦ πυροβολικοῦ εἰς ἕκαστον μέτωπον, ἵνα κανονισθῶσιν καὶ καταστρέψωσι τὰ ἀπέναντι τῶν προφυλακῶν Τουρκικὰ χωρία εἰς ἃ εἶχον συγκεντρωθῆ ὁ ἄτακτος οὗτος καὶ ἐξ ὧν ὀρμώμενοι ἐπειτίθεντο κατὰ τῶν προφυλακῶν μας, ταῦτο χρόνος δ' ἀπέστειλα ἕνα λόχον πεζικοῦ ὅστις θαδύσας ἀπώθησε τοὺς πρὸς τὸ μέρος τοῦτο ἐπιτεθέντας ἀτάκτους.

Ἦν δὲ διέταξα τὸν κανονιστικὸν τῶν χωρίων οἱ παρὰ τῇ Μεραρχίᾳ παραμένοντες ὡς σύνδεσμοι τοῦ Γεν. Ἀρχηγείου ταγματάρχης τοῦ πυροβολικοῦ Βλαχόπουλος Ἄρ. καὶ λοχαγὸς Γαιταράκος Κωνσταντῆν ἐξήντησαν νὰ μὴ πράξωι τοῦτο, ἵνα μὴ, ὡς μοι ἔλεγον, ἐξερεθίσωι τοὺς Τούρκους, ὃ δὲ ταγματάρχης κ. Βλαχόπουλος μοι εἶπεν «ἐν ὀνόματι τοῦ Διαδόχου, οὗτινος σὰς μεταβιβάσω διαταγὴν, ἀναστellaτε κύριε Μερραρχε τὴν διαταγὴν σας περὶ κανονιστικῶν». Διέταξα εἰς ἀπάντησιν τὴν ταχίστην ἐκτέλεσιν τῆς διαταγῆς μου, εἶπον δὲ αὐτοῖς αὐστηρῶς νὰ μὴ ἀναμειγνύονται καὶ θέλων νὰ καθυψώσω αὐτοὺς προσέθησα :

Μὴ νομίζετε ὅτι οἱ Τούρκοι μᾶς ἀφίνουν ἐδῶ διὰ ψυχικὸν δὲν δύνανται νὰ μᾶς ἐκτοπίσουν ἐντεῦθεν καὶ δὲν τὸ πράττουν, ἀλλως ἢ τὸ ἔπραττον. Ὡστε ἡ γνώμη-περὶ ἐρεθισμοῦ αὐτῶν ἢ μὴ εἶνε ἀδοσιεῖα. Ἡ ἐκ μέρους μας, ἀδράνεια ἢ ἢ ἦτο ἔνδειξις ἀδυναμίας,

Μετά τινος ἡμέρας, ὅτε διηκρινίσθη ἡ κατάστασις, οἱ ἴδιοι αξιωματικοὶ ἔλεγον ὅτι πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν πρὸς τιμὴν τοῦ κυρίου Μερραρχοῦ ὅτι ἡ παραμονὴ του εἰς Κοζάικην, ἢ διάσωσις τῆς πόλεως καὶ ἢ ἐν γένει ἐνέργειά του ἦτο τόλμη του, ἢ ὅποια ἀπέληξε εἰς καλόν. Κατ' ἐμὲ δὲν ἦτο τόλμη ἀλλὰ καλὴ ἀντιληψίς καὶ ψύχραιμος καὶ ὀρθὴ ἐκτίμησις τῶν περιστάσεων.

Ἐν ἀνωτέρῳ ὅπως κρῖθησι καὶ ἐκτιμηθῶσι θεόντως αἱ πληροφορίες περὶ τῆς δράσεως καὶ τῆς καταστάσεως τῆς Μεραρχίας, ἂς διεβιβάξων ἰδιαιτέρως ὡς ἐκ τῆς ὑπερηφίας εἰς τὸ Γεν. Ἀρχηγεῖον οἱ ἀνωτέρω.

ἔδωκα
ύμνος
την ὅτι
Κοζά-
ρόντες
ῶν.
σὺ πυ-
τρέψω-
τηγεν-
ον προ-
βαδι-

ἡ Με-
τάρχης
Κωνστ.
ρελλσω
ἐν ὄν-
ατε κύ-
εις ἀ-
οις αὐ-
προσέ-

κὸ δὲν
ἄλλως
ἦ εἶνε
αμίας,
ἡ ἀξιο-
κουργίου
ἡς πό-
πέληξε
ραμιοσ

φορταί
ἰθαζον
ωτέρω.

ΙΤΖΕΤ ΒΕΗΣ ΝΕΟΣ ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΚΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ

Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΝΙΚΗΦΟΡΩΦ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

«Ὅτι τῶν πληροφοριῶν τούτων ἐρμώμενον τὸ Ἀρχηγεῖον μοι ἐτη-
 «λεγράφησεν ὅπως προσπαλήσω ν' ἀνασυντάξω τὴν Μεραρχίαν μου φι-
 «λοτιμῶν τοῦ ἀνδρα ἀπὸ τῆς καὶ τὸν ἑαυτὸν μου. Διὰ τὸ τηλεγράφημα
 «αὐτὸ ὑπέβαλον εὐλαβῶς παράπονα ὅτι Μεραρχία, ἣς τὸ πλεῖστον τῶν
 «ἀξιωματικῶν ὡς καὶ μέγα μέρος τῶν ἀνδρῶν ἐτέθησαν πολεμοῦντες ἐκ-
 «τὸς μάχης καὶ ἣς ὁ Μέραρχος εὕρισκετο πάντοτε ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ
 «ὁσάκις παρίστατο ἀνάγκη, οὐδέποτε ἔχασε τὴν φιλοτιμίαν τῆς.

«Καθόντως ἐκάμφθην μὲν καὶ ἠττήθημεν ὑπὸ πολυαριθμοτάτου
 «ἐχθροῦ καὶ ὑπὸ τῆς φοβερᾶς κακοκαιρίας καὶ τῶν κόπων ἀλλ' ἐτηρή-
 «σαμεν τὴν τιμὴν τῶν ὅπλων μας καὶ τὴν φιλοτιμίαν μας ἀσπικόν, ὅπως
 «καὶ ἔταν εἰμεθα νικηταί, διότι οὐδέν, ὅπερ ἦτο ἀνθρωπίνως δυνατόν νὰ
 «ἄγνη, παρελείφθη.

«Ὡς Κοζάνη ἔλαβον διαφόρους διαταχὰς παρὰ τοῦ Ἰπουργείου ὅ-
 «πως ἀναφέρω περὶ τῆς καταστάσεως τῆς Μεραρχίας καὶ ἀνέφερον ἀ-
 «πλῶς πὺ εὐρυκλίμην, πὺ εἶχον τὰς προφυλακὰς μου καὶ ὅτι ἐτή-
 «ρουν τὴν ἐπαφὴν μετὰ τοῦ ἐχθροῦ.

«Κιδοποιήθη παρὰ τοῦ Ἰπουργείου ὅτι μοι ἐτελλόντο ἐνισχύσεις
 «καὶ ἀπύνητα ὅτι ἡ σπουδαιότερα τῶν ἐνισχύσεων ἢ ἦτο ἡ ἀποστολὴ
 «ἀιματισμοῦ ἐξαρτήσεως καὶ λοιπῶν, μοι ἐγνώσθη δὲ ὅτι διατάχθη καὶ
 «ἡ ἀποστολὴ αὐτῶν.

«Δι' ἐτέρου τηλεγραφήματος διατασσόμεν νὰ ὑποβάλω τὴν ἀτομικὴν
 «ἡμῶν γνώμην περὶ τῶν προθέσεων τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἀπύνητα, ἔχων ὑπ'
 «ὄψιν μου τὸ πρόσφορον τῶν θέσεων μας καὶ τὴν κατάστασιν τῆς Με-
 «ραρχίας, ὅτι ὁ ἐχθρὸς δὲν ἤδυνήθη νὰ ἐνεργήσῃ κατ' ἡμῶν καταδίω-
 «ξιν, ὅτι ἡ ἀτομικὴ μου γνώμη εἶνε ὅτι ὁ ἐχθρὸς δὲν ἢ ἐπιχειρήσῃ νὰ
 «προσβάλλῃ ἡμᾶς καὶ ὅτι πάντως ἤθελον ὑπερασπισθῆ τὴν Κοζάνην. Παρὰ
 «τοῦ Ἰπουργείου ἔλαβον ἐπίσης διάφορα ἐπιτακτικὰ τηλεγραφήματα
 «καὶ πληροφορίας.

«Αὐτὸ εἶνε τὸ μόνον εἶδος ἀλληλογραφίας ὅπερ ἔσχον μετὰ τοῦ Ἰπουρ-
 «γείου καὶ τὰ ἀναφέρω, διότι ἀπεδόθη εἰς τὸν Μέραρχον ἡ μομφὴ ὅτι
 «οὐκ ἐπαινεῖται ἀπ' εὐθείας μετὰ τοῦ Ἰπουργείου ὑπερβαίνων τὴν ἱεραρ-
 «χίαν.

«Τὴν 2αν Νοεμβρίου διατάχθη νὰ παραδώσω τὴν Μεραρχίαν εἰς
 «τὸν Συνταγματάρχην Κύριον Γεννάδη καὶ νὰ παρουσιασθῶ εἰς τὸν Κό-

»ριον Ἴπουργόν τῶν Στρατιωτικῶν, ὅπερ καὶ ἔπραξα ἀναχωρήσας ἐκ
»Κοζάνης τὴν 3ην Νοεμβρίου.

Δημήτρ. Ματθαίουπουλος
* *Μέραρχος*

Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μάχης τῶν Γιαννιτσῶν ὁ ἀρχιστράτηγος Διάδοχος ἐγνώρισε πρὸς τὸν πρωθυπουργὸν διὰ τῶν κάτωθι δύο τηλεγραφημάτων.

Πρωθυπουργὸν Ἀθήνας

Γενικὸν Στρατηγεῖον

Ἐπὶ τοῦ πεδίου μάχης Γιαννιτσῶν. 20 Ὀκτωβρίου, 10η πρὸ μεσημβρίας.

Ἰσχυρὰ ἐχθρική δύναμις ἐκ στρατευμάτων νεοσφιχθέντων, ἐχυρωθεῖσα παρὰ τὴν Β' ἱερὰν τῶν Μωαμεθανῶν πόλιν τῶν Γιαννιτσῶν, ἀντετάχθη πεισματαδέστατα κατὰ τοῦ προελύνοντος στρατοῦ μας. Μετὰ μάχην διαρκέσασαν χ(ὄες καὶ) ἑλληντὴν ἡμέραν καὶ σήμερον ἀπὸ τῆς ὕψης πρωϊνῆς, ὁ ἐχθρὸς ἠττήθη ὑπὸ τοῦ γενναίου στρατοῦ μου, καὶ ὑποχωρεῖ καταδιωκόμενος. Τὰ Γιαννιτσὰ ἠλώθησαν πρὸ τετάρτου τῆς ὄρας.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ (Διάδοχος)

Γενικὸν Στραταρχεῖον

Γιαννιτσά, 21, ὄρα 1 μ. μ.

Πρωθυπουργὸν Ἀθήνας

(Ὁ ἐχθρὸς ὁ ἀντισταθεὶς καὶ) ἡμῶν εἰς Γιαννιτσὰ ἀπετελεῖτο ἐξ ὀλοκλήρου μεραρχίας Σερρῶν καὶ πλείστων ἄλλων τμημάτων, ἐν ὄλῳ δυνάμειος περὶ τὰς 25 χιλιάδας, μετὰ 24 μέχρι 30 πυροβόλων καὶ κατεῖχε ὠχυρωμένας θέσεις.

Ἦττηθεὶς καὶ καταδιωχθεὶς ἀπ' εὐθείας διὰ τοῦ κέντρου μου καὶ πλαγίως διὰ τοῦ ἄκρου δεξιοῦ μου ἐκ Γιδα, ἀποσυνετέθη.

Εἰς Γιαννιτσὰ ἠλώθησαν περὶ τὰ 24 πυροβόλα καὶ 4 ταχυβόλα. Πλήθος αἰχμαλώτων. Ὀλόκληρος λόχος κατέθεσε τὰ ὅπλα του.

Αἱ ἀπώλειαι τοῦ ἐχθροῦ μεγάλαι· πλῆθος νεκρῶν του καλύπτει τὰ πέριξ τῶν Γιαννιτσῶν.

Ἦ ὁδὸς Γιαννιτσῶν πρὸς Θεσσαλονίκην ἐγκατεσπαρμένη ἐξ ὀλικοῦ

παντοδαπού του ατάκτως φεύγοντος ἐχθροῦ. Ἄγνοῦ εἰσέτι ἀποτέλεσμα τῆς ἐκ Γιδᾶ διὰ γεφυρῶν τοῦ Καρᾶ-Ἀσιμάνη καταδιώξεως.

Περὶ ἀπωλειῶν μας τηλεγραφίσει βραδύτερον, ἅμα συγκεντρωθῶσι πληροφοροίαι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ (Διάδοχος)

ΚΑΤΑΒΥΘΙΣΙΣ ΤΟΥΡΚΙΚΟΥ ΘΩΡΗΚΤΟΥ ΕΝ ΤΩ ΛΙΜΕΝΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Καθ' ὃν χρόνον ἡ ἐβδόμη μεραρχία (ἄκρον δεξιὸν τῆς στρατιάς τοῦ Διαδόχου) ἐξηκολούθη τὴν πορείαν τῆς διὰ τῆς παραλιακῆς ὁδοῦ Αἰκατερίνης. Πλατὺ τὸ ὀπλιταγωγὸν «Σφακτηρία» καὶ τὰ τορπιλοβόλα 11 καὶ 15 διατάχθησαν νὰ πλεύσουν εἰς Αἰκατερίνην διὰ νὰ προστατεύσουν τὸν ἐπισιτισμὸν καὶ ἀνεφοδιασμὸν τῆς μεραρχίας ταύτης. Τοιοῦτοτρόπως ἀπὸ τῆς 15ης Ὀκτωβρίου τὰ πλοία ταῦτα ἔδρμον εἰς τὰ παράλια τοῦ Ἡερικαίου ἀπὸ τῆς σκάλας τοῦ Λιτοχωρίου μέχρι τῆς σκάλας τοῦ Ἐλευθεροχωρίου.

Τὸ ὑπουργεῖον τῶν ναυτικῶν ἐγνώριζεν ὅτι εἰς τὸν λιμένα τῆς Θεσσαλονίκης εὕρισκετο τὸ Τουρκικὸν θωρηκτὸν Φετιχ Μπουλέν· πρὸς δὲ ὅτι τρία τῶν τηλεβόλων τοῦ τῶν 15 εἶχον μεταφερθῆ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ πολέμου εἰς Καραμπουρνοῦ πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ὀπλισμοῦ τοῦ φρουρίου τούτου. Ἐπειδὴ ἡμεῖς καὶ μετὰ τὸ ἑλαφρὸν πυροβολικὸν του, τὸ θωρηκτὸν τοῦτο ἠβόνατο νὰ καταδιώξῃ καὶ νὰ καταβυθίσῃ τὰ ἐμπορικὰ πλοία, τὰ ὅποια ἢ ἀνήργουν τὸν ἐφοδιασμὸν τῆς 7ης μεραρχίας, διὰ τοῦτο διατέθησαν ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τὰ τρία ἀνωτέρω σκάφη ἢ «Σφακτηρία» καὶ τὰ τορπιλοβόλα 11 καὶ 15.

Ὡςτὼς εἶχον τὰ πράγματα ὅτε ὁ κυβερνήτης τοῦ τορπιλοβόλου 11 Νικόλαος Βότσης ὑπέβαλε αἰτησὶν τηλεγραφικῶς πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν ζητῶν νὰ τοῦ ἐπιτραπῇ νὰ ἐπιτεθῆ ἐν καιρῷ νυκτός κατὰ τοῦ θωρηκτοῦ τούτου. Πράγματι τὴν 17ην Ὀκτωβρίου ἐδόθη πρὸς αὐτὸν ἡ διαταγὴ τῆς ἐπιθέσεως. Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἐπομένης 18ης Ὀ-

κτωβρίου τὸ τορπιλλοδόλλον 11 ἀπέπλευσεν ἐκ Λιτοχωρίου εἰς Ἐλευθεροχώριον, ἐκεῖθεν δὲ περὶ τὴν 9ην ἐσπερινήν ὥραν διὰ τὸν λιμένα τῆς Θεσσαλονίκης εἰς τὸν ὁποῖον (ὃ ἀφθανε, κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ κυβερνήτου του, ὀλίγον μετὰ τὸ μεσονύκτιον, ἵνα ἔχη ἐπαρκῆ χρόνον πρὸς ἔξοδον ἐκ τοῦ φρουρίου Καραμπουρνοῦ διαρκούσης τῆς νυκτός. (Ὁ εἰσπλους (ὃ ἐγένετο διὰ τῶν παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀξιοῦ ἀδαθῶν ὑδάτων τῶν ἐπιτρεπόντων τὴν διάβασιν εἰς τὸ βύθισμα τοῦ τορπιλλοδόλλου καὶ ὕπου αἱ ἀκτίνες τῶν προβολέων τοῦ Καραμπουρνοῦ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ φθάσῃν.

Περὶ ὥραν 11.20' τῆς νυκτός ἀπὸ τοῦ τορπιλλοδόλλου 11 διέκριναν εὐκρινῶς τὸ τουρκικὸν (θωρηκτὸν ἠγκυροβολημένον ἔξω τοῦ κυματοθραύστου τῆς Θεσσαλονίκης καὶ πρὸς τὸ δυτικὸν αὐτοῦ ἄκρον. Τὰ διαμερίσματα τῶν ἀξιοματικῶν ἦσαν κατάφωτα εἰς τὴν πρύμνην τοῦ πλοίου ὁ σκοπὸς ἐπὶ τῆς γαλίας αὐτοῦ περιεφέρετο μὲ τὴν συνήθη τῶν Τούρκων νοχέλειαν. Τὴν 11.35' τὸ τορπιλλοδόλλον 11 εὗρίσκετο εἰς ἀπόστασιν 150 περίπου μέτρων ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ πλοίου, ἐκ τῆς ἀποστάσεως δὲ ταύτης ὁ κυβερνήτης Βότσης ἐξεσφενδόνισε πρῶτον τὴν πρωαίαν δεξιὰν τορπιλλήν του καὶ μετὰ τινὰς στιγμὰς τὴν πρωαίαν ἀριστεράν. Ἀμφότεραι αἱ ἐκσφενδονισθεῖσαι τορπιλλοὶ διέγραψαν κανονικῶς τὴν ὑπὸ τὸ ὕδωρ τροχίαν αὐτῶν διακρινομένων εὐκρινῶς ἀπὸ τοῦ καταστρώματος τοῦ 11 τῶν ἰχνῶν, ἅτινα αἱ ἐκφεύγουσαι φουσαλίδες τοῦ ἀέρος καὶ ἡ ταχεία ὑπὸ τὸ ὕδωρ κίνησις αὐτῶν ἀφίνει εἰς τὰ φωσφορίζοντα ὑδάτα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γαληνιαίας θαλάσσης. Ἀμφότεραι αἱ ἐκσφενδονισθεῖσαι τορπιλλοὶ ἐπληξάν τὸ τουρκικὸν πλοῖον κατὰ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ πλευρὰν καὶ μικρὸν πρῶραθεν τῆς καπνοδόχου αὐτοῦ μετὰ κρότου ἐκκρηγῆσαι πάραυτα δὲ ἤρξατο τοῦτο θυθιζόμενον. Ἄλλ' ὁ κυβερνήτης Βότσης (θέλων νὰ εἴνε ἐντελῶς θέδαιος περὶ τοῦ ἔργου του, στρέφειν ὅπως ἀπομικρυνθῆ τὸ λιμένος ἔβαλε καὶ τὴν τρίτην αὐτοῦ τορπιλλήν, τὴν ἀπὸ τοῦ καταστρώματος τοῦ σκάφους βαλλομένην, ἥτις ἀστοχίσασα ἐξερράγη ἐπὶ τοῦ κυματοθραύστου τοῦ λιμένος. Ἄμα τῇ πρώτῃ ἐκρήξει παρετηρήθη κίνησις ζωηρὰ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοῦ θυθιζομένου τουρκικοῦ σκάφους· τὸ ὀλιγάριθμον αὐτοῦ πλήρωμα ἀφυπνισθὲν ἐκ τῆς κίφνιδις καὶ ἀπροσδοκῆτου ἐπιθέσεως προσεπάθει νὰ διασωθῆ. Ἰσως δὲ τινες νὰ διεσώθησαν κολυμβῶντες ἢ ἐπὶ λέμβων, διότι μετὰ τινὰ δευτερόλεπτα ἐκ τοῦ τουρκικοῦ πλοίου δὲν ἐφαίνοντο πλέον ἢ

τὰ ἐπίμηλα τῶν ἰσθμῶν αὐτοῦ ἐξέχοντα τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης· δέκα καὶ ἑπτὰ ἄνδρες ἐκ τοῦ πληρώματος καὶ ὁ χότζας τοῦ τουρκικοῦ θωρηκτοῦ εὔρον τὸν θάνατον ἐν τῇ δίνῃ, ἣν τὰ ὕδατα ἐσχημάτισαν ἐκ τῆς καταθυθίσεως τοῦ πλοίου. Τὸ τορπιλλοβόλον II μετὰ τοῦτο ἐξηλλήθεν ἀπρατήρητον ἐκ τοῦ κόλπου τῆς Θεσσαλονίκης διὰ τῆς αὐτῆς περιπόου ὁδοῦ, δι' ἣς διήλλεν εἰσπλέον, κατὰ δὲ τὴν διέλευσίν του ἔναντι τοῦ Καρχιπουρνοῦ, ἔβαλε μίαν βολὴν διὰ τοῦ μικροσκοπικοῦ πρωραίου πυροβόλου του κατὰ τῶν περιψήμιων τουρκικῶν φρουρῶν, οἷον εἰδοποιῶν ὅτι ἐξέρχεται.

Ὁ κυβερνήτης τοῦ II καταπλεύσας τὴν πρῶταν τῆς ἐπιούσης εἰς τὸν ὄριον Βρομερῆ τῆς Αἰκατερίνης ἐτηλεγράφησε τὸ συμβῶν εἰς τὸ Τουρκεῖον ὡς ἑξῆς.

Ἀπέπλευσα ἐκ Αἰτοχωρίου τὴν πρῶταν καὶ κατέπλευσα εἰς Σιάλαν Ἐλευθεροχωρίου, ὅπου παρέμεινα μέχρι 9ης ἑσπέρας, ὅποτε ἀπέπλευσα διὰ τὴν ἐπίθεσιν.

Τὸ Καρχιπουρνοῦ ἐφώτιζε συνεχῶς τὴν θάλασσαν διὰ τῶν προβολέων του, ἀλλὰ διήλλεν ἀπρατήρητος μετὰ τῶν Καραιοφάνου καὶ Βαρδάρι. Κιτόπιν ὀλοταχῶς ἐφθάσα εἰς τὸν λιμένα τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τὴν II καὶ III διέκρινα ἄνευ ἀμφιβολίας τὸ Τουρκικὸν θωρηκτὸν ἀνάπρωρον (ἐστραμμένον) πρὸς τὸν πνέοντα Μῆτην (ΒΑ) εἰς τὴν δυτικὴν ἄκρην τοῦ κυματοθραύτου.

Ἐξ τὴν ἀντίθετον δεξιὰν ἄκρην (συνήθη τόπον ἀγκυροβολίας) ὑπῆρχε Ρωσικὸν πολεμικὸν ὑποθέτω καὶ ἄλλα. Ἐγείρισθα ἡρέμα, πάντοτε ἀπρατήρητος, καὶ κατήρθονα τὴν πρῶταν εἰς τὸ μέσον τοῦ Τουρκικοῦ θωρηκτοῦ. Ἐξεσπενδόνισα πρῶτον τὴν πρωραῖαν τορπιλλὴν τὴν II καὶ III ἀπὸ ἀποστάσεως 150 μέτρων· ἔστρεψα εἰς τὸ ὀλίγον ἀριστερὰ προχωρῶν καὶ ἐξεσπενδόνισα τὴν ἀριστεράν· ἀνεκόνισα τότε ὀλοταχῶς ὅπως ἀπομακρυνθῶ τῆς ἐκκρήψεως. Ἐξ πρῶρας τοῦ πλοίου μου στρεφούσης ἦδη ἀριστερὰ ἐξεσπενδόνισα καὶ τὴν τοῦ κατατρώματος τορπιλλὴν, ἣτις ὁμοίως ἐξέκλινα καὶ ἐξερράγη, μετὰ τὰς πρῶτας ταυτοχρόνους σχεδὸν ἐκρήξεις, ἐπὶ τοῦ κυματοθραύτου μετὰ κρότου μεγάλου, ὃν πρὸς στιγμὴν ἐνομίσαμεν ὡς πυροβολισμὸν ἐκ τῆς ξηρᾶς. Ἄμα τῇ πρώτῃ ἐκρήξει παρετηρήθη κίνησις φώτων ἐπὶ τοῦ ἄγριου πλοίου καὶ σιγῆματα.

Τὰ διαμερίσματα τῶν ἀξιοματικῶν ἦσαν φωτισμένα. Ἡ ἐκρηγξις ἐγένετο ὀλίγον πρόωρον τῆς καπνοδόχου, δεξιά. Καπνὸς ἐξήλλεν ἀφθονοῦς τῆς καπνοδόχου· τὸ πλοῖον καταφανῶς ἐβυθίζετο διὰ τῆς πρόωρας, κλίνον δεξιά. Ὀλοταχῶς πλέον τότε ἐξήλλον ἀνωθεν τῆς γραμμῆς τῶν ἔξω τοῦ λιμένος βυθισμένων τορπιλλῶν, στηριζόμενος εἰς τὸ βύθισμα τοῦ πλοίου μου καὶ διήλλον πρὸ τοῦ Καραμπουρνοῦ, τὸ ὅποτον εἰδοποιηθὲν φαίνεται ἐν τῇ μεταξύ ἐκ Θεσσαλονίκης, ἤναψε πάντας τοὺς προβολεῖς του.

Διήλλον ἐν τούτοις καὶ πάλιν ἀπαρατήρητος καὶ καθ' ἣν στιγμὴν εὐρισκόμεν ἄπέναντι τοῦ Καραμπουρνοῦ, κατὰ προηγουμένην ὑπόσχεσιν πρὸς τοὺς πυροβολητάς μου, διέταξα καὶ ἔρριψαν ἐπ' αὐτοῦ βολὴν διὰ τοῦ ταχυβόλου τῶν 37 ἀπὸ ἀποστάσεως 2500 μέτρων. Ἐκείθεν κατηβύθη τὴν ἡμέραν πρῶτην εἰς Βρωμερὴν τῆς Αἰκατερίνης, πρὸς παρακολούθησιν ἀποδοῦσας τροφίμων διὰ τὸν στρατὸν μας.

Τὸ βυθισθὲν Τουρκικὸν θωρηκτὸν ἐναυπηγῆθη εἰς τὰ Ἀγγλικά ναυπηγεία τοῦ Μπλέκβαλ τῇ 1870—1872 διὰ λογαριασμοῦν τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως ἀντὶ 5,400,000 φράγκων. Ἐφερε δὲ ἀρχικῶς τὸ ὄνομα «Μουκχαντεμιχ-Χαίρ».

Μετασκευάσθη τῇ 1905—1907 ὑπὸ τῶν Ἰταλικῶν ναυπηγείων Ἀνσάλδο ἀντὶ 1,600,000 φράγκων. Ἐγένετο δὲ πλήρης ἀνακαίνισις τῶν λεβήτων, τῶν μηχανῶν καὶ τοῦ ὅπλισμοῦ τοῦ σκάφους. τὸ ὅποτον κατὰ τὰς δοκιμὰς ἔδωκε ταχύτητα 13,4 μιλίων τὴν ὥραν καὶ ἐθεωρήθη ἀνώτερον τοῦ «Λυθάλα», ἕπερ ἐβυθίσθη ἐσχάτως εἰς τὸν λιμένα τῆς Βηρυτοῦ ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν. Τὸ θωρηκτὸν μετωνομάσθη κατὰ τὴν μετασκευὴν εἰς «Φετιχ-μπουλέν».

Ἦτο σκάφος μήκους 72 μέτρων, πλάτους 12, βυθισματος 6 καὶ ἐκτοπίσματος 2,710 τόνων. Αἱ μηχαναὶ τοῦ ἀπέδιδον δύναμιν 3,200 ἵππων. Ὁ ὄρωξ τοῦ «Φετιχ-μπουλέν» ἦτο 229—152 χιλιοστομέτρων, ὃ δὲ ὅπλισμός του ἀπετελεῖτο ἐκ τεσσάρων τηλεβόλων τῶν 15 ἔξ τηλεβόλων τῶν 75, ἔξ τηλεβόλων τῶν 57, καὶ ἑνὸς τορπιλλοβλητικοῦ σωλήνος. Ἐσχάτως τρεῖς τῶν τηλεβόλων τῶν 15 εἶχον μεταφερθῆ ἐκ τοῦ πλοίου εἰς τὸ Καραμπουρνοῦ διὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ πυροβολικοῦ του. Ἐμνεον ὅμως πάντοτε ἀξιόμικρον τὸ ἐλαφρὸν πυροβολικόν του.

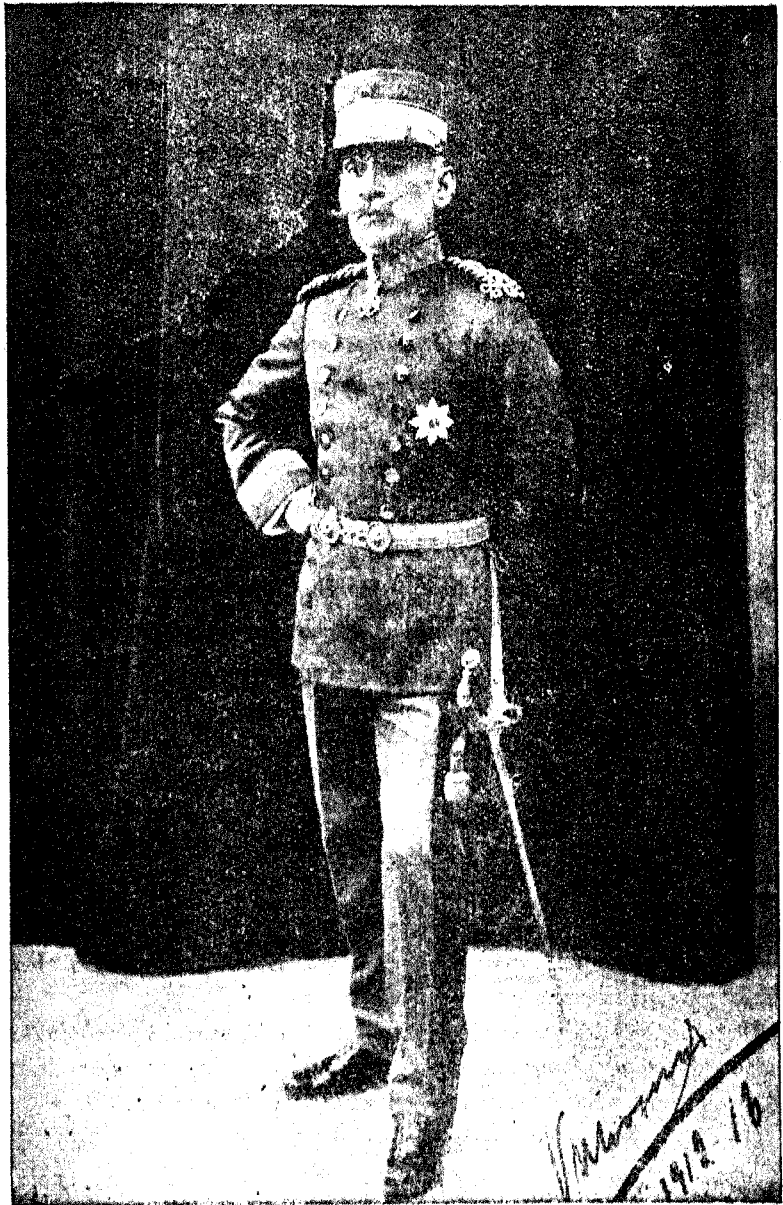
Τὸ βυθισθὲν θωρηκτὸν εἶχε πλήρωμα 220 ἀνδρῶν, τῶν ὁποίων ἡ τύχη ἀγνοεῖται.

Ἡ σημασία τοῦ τολμύματος, ἀνεξαρτήτως τῆς ἀξίας τοῦ βυθισθέντος σκάφους, εἶναι πολὺ μεγαλειότερον ὡς πρὸς τὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὅποیان προῦξένησεν ἐν Θεσσαλονίκῃ. Ἡ καταθύσις τοῦ θωρηκτοῦ καὶ ἡ ἐκκρηξις τῆς τορπίλλης ἐπὶ τοῦ κημιτοθραύστου ἐνέσπειραν τὸν πανικὸν εἰς τοὺς ὑπολοιπομένους ἐν Θεσσαλονίκῃ Τούρκους.

Ἔδωκε πρὸς τούτοις εἰς τοὺς ξένους τὸ τόλμημα τοῦ τορπιλλοδόλου 11, μίαν ἀπόδειξιν τῆς γενναιότητος, ἀλλὰ καὶ τῆς δεξιότητος τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ.

υποθέ-
ν ποίαν
κι ή εκ-
πανικόν

λοβόλου
των α-

ΚΩΝΣΤ. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ
ΥΠΟΣΤΡΑΤΗΓΟΣ
ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ ΤΗΣ 4ΗΣ ΜΕΡΑΡΧΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ.

Ἡ Θεσσαλονίκη ἐντὸς σιδηροῦ κλιοῦ. — Ἡ διάβασις τοῦ Ἀξιοῦ. — Κατάστασις τοῦ ἐν Θεσσαλονίῃ τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ ὁ πανικὸς τῆς πόλεως πρὸ τῆς ἰδέας ἐπικειμένων σφαγῶν. — Κατάπλους πολεμικῶν τῶν Μ. Δυνάμεων εἰς τὸν Διμένα Θεσσαλονίκης. — Προτάσεις τοῦ Ταξιν Πασσᾶ πρὸς παράδοσιν τῆς πόλεως ὑπὸ δρουν. — Δεύτεραι προτάσεις ἀνευ δρουν. — Παράδοσις τῆς πόλεως καὶ τοῦ στρατοῦ. — Τὰ πρωτότυπα κῶν πρωτοκόλλων. — Ὁ Βούλγαρος στρατηγὸς Θεοδωρῶφ πρὸ τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ αἰτησις ξενίας. — Τηλεγράφημά του πρὸς τὸν Βασιλέα Φερδινάνδον. — Ἐκθεσις τοῦ Θεοδωρῶφ περὶ καταλήψεω; τῆς Θεσσαλονίκης. — Ἐκθεσις ἐπιτελάρχου Δαγκλή.

Οἱ Ἕλληνας μετὰ τὴν κατατρόπωσιν τῶν Τούρκων ἐν Γιανιτσᾶ 19 καὶ 20 Ὀκτωβρίου 1912 προήλασαν πρὸς Θεσσαλονίκην. Οὕτω, τὴν 25 Ὀκτωβρίου τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα κατείχον τὴν γραμμὴν Τεκελί-Βαθόλακκος-Γκιόρδονον, ἀπὸ προῖτα; δὲ τῆς 26ῆς εἶχον προελάσει πρὸς τὴν Μπάλτσαν-Δρομύγλαραν-Γιουβέσταν τὰ δὲ ἐκ τοῦ κόλπου Κασάνδρας στρατεύματα κατείχον τὴν Γαλάτσιταν.

Πρὸς βορρᾶν 16 χιλίομετρα ὀπίσθεν τοῦ Ἀποστολᾶρ εὑρίσκετο ἡ ὑπὸ τὸν Θεοδωρῶφ βουλγαρικὴ στρατιὰ καὶ μία ἕλη σερβικοῦ ἵππικοῦ. Οὕτω ἡ Θεσσαλονίκη εὑρίσκετο ἀποκελεισμένη πανταχόθεν.

Ἐπὶ τοιαύται; συνθήκαι; εὑρισκόμενος ὁ Ταξιν-Πασσᾶς, ἀφροῦ ἀπηλπίσθη ἐκ τῆς καταστροφῆς τῶν γεφυρῶν τοῦ Ἀξιοῦ, τὰς ὁποίας τὰ καταπέδαι; ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καταδιωκόμενα πανικὸδύλητα στρατεύματά του δὲν ἐπρόφρασαν νὰ ἀνατινάξουν, ἐκ τῆς ἀνατινάξεω; δὲ τούτων θὰ ἐπερχόμιντο ἐκί 3-4 ἡμέραι; ἢ προέλασι; τῶν Ἑλλήνων κατ' ἄς οὗτος

θὰ ἀνασυνετάσσετε, ἀπεφάσισε νὰ παραδοθῆ. Εἰκόνα τοῦ στρατοῦ τοῦ Ταξίν πασαῖ καὶ τοῦ πανικοῦ ὅστις κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας ἐβάσιλευεν ἐν Θεσσαλονίκῃ μᾶς παρέχει ἢ κατωτέρω ἀνταπόκρισις τῆς Berliner.

«Βγας ἀνθρώπινος χεῖμαρρος στρατιωτῶν καὶ λιποτακτῶν εὕρισκομένων εἰς ἀξιοθρήνητον κατάστασιν, ἐπλημμύρισε τὴν Θεσσαλονίκην. Ὁ
 »Τουρκικὸς στρατὸς ἀναμένει τὸν ἐχθρὸν πρὸ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως,
 »ἀλλὰ δυστυχῶς ἀνεὶ ἀξιωματικῶν ἢ ἐλαχίστων τοιούτων, διότι οἱ
 »πλείστοι ἐφυγον. Ἡ ἀδιάκοπος εἰσοδὸς εἰς τὴν πόλιν στρατιωτῶν καὶ
 »λιποτακτῶν ρακελδύτων καὶ πανικοβλήτων ἐνθυμίζει τὴν ὑποχώρησιν
 »τῆς Ρωσσίας. Χθὲς πενήκοντα στρατιῶται φεύγοντες ἀπέθανον ἐκ
 »τοῦ ψύχους.

«Ἡ Γαλλία, ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Ρωσία ἀπέστειλαν ἐδῶ πλοῖα. Ἡ
 »Γερμανία δυστυχῶς ὄχι. Ἡ ὄψις τῆς πόλεως εἶνε γενικῶς θλιβερὰ:
 »Ἐκτὸς τούτων πλήθος φυγάδων Μουσουλμάνων περὶ τὰς 50,000 ἀφί-
 »χοντο μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των. Ἡ οὕτω κατακλιθεῖσα ὑπὸ τοιούτων
 »Τουρκικῶν σιφῶν Θεσσαλονίκη τρέμει πρὸ μιᾶς σφαγῆς, περιερχόμε-
 »νος δέ τις ὁδοὺς ἀντικλιμάσσεται τοῦ κυριαρχούντος τούτου τρόμου.

Τὴν ἐσπέραν βλέπει κανεὶς καθημένους εἰς τὰ καρφενεῖα καὶ ζυ-
 »θοπολεῖα ἀξιωματικῶς χωρὶς ξίφος, ἐνῆ οἱ πτωχοὶ στρατιῶται, πο-
 »λεμίσσαντες καὶ μὴ ἐπαυτοῦν ὀλίγον ἄρτον. Τὰ προξενεῖα φρουροῦνται.
 »Τέλος ἡ γενεὴ ἐντύπωσης δύναιται νὰ συνοψιθῆ εἰς τοῦτο: **Ἐκεῖνο τὸ**
 »**ὅποσον βλέπει τις ἐδῶ εἶναι ἢ ἀποσύνθεσις τῆς Τουρκίας.**

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα ὅτε αἱ πολιτικαὶ καὶ προξενικαὶ ἀρχαὶ
 τῆς πόλεως ἐξήλθον μέχρι τοῦ Τοψίν διὰ νὰ προλάβουν μίαν μάχην ἐν-
 τὸς τῆς Θεσσαλονίκης. Ἐγνώριζον ὅλοι ὅτι ἡ Θεσσαλονίκη ἦτο παντα-
 χόθεν περικυκλωμένη. Ἡ ἀμύνα τῆς πόλεως δὲν διέθετε οὔτε τηλεβόλα
 ἐπαρκῆ οὔτε πολεμοφόδια. Ἦτο λοιπὸν βέβαιον ἐκ τῶν προτέρων ὅτι
 θὰ ἀπετύγχανε.

Ὁ Ταξίν πασάς ἀπεφάσισε νὰ διαπραγματευθῆ τὴν παράδοσιν.

Αἱ διαπραγματεύσεις ἤρχισαν τὴν 24ην Ὀκτωβρίου μόλις, αἱ ἡλ-
 ληνες διέδησαν τὸν Ἄξιόν, ἐνῆ δὲ οἱ ἕρρι συνεζητοῦντο οἱ ἡλλήνες ἐ-
 ξηκολούθουν κυκλοῦντες τὴν πόλιν. Οὕτω τὸ ἡλληρικὸν ἰπτικὸν κατέ-
 λαβε τὸ Χατζηλάρ τὸ Γράδοβον καὶ τὸ Ἀϊβάτι.

Αἱ διαπραγματεύσεις αὐταὶ ἀρξάμεναι τὴν 24ην Ὀκτωβρίου ἐτελείου-
 σαν τὴν ἐπομένην εἰς τὰς 4 1/2 μ. μ. Ἀμέσως δὲ ὁ ἀρχιστράτηγος τῶν

Ἑλληνικῶν στρατευμάτων ἀπέστειλεν πρὸς τὸν πρωθυπουργὸν Ἑλ. Βενιζέλου τὸ κάτωθι τηλεγράφημα.

Ἐπιτελεῖται ὑποχρεωτικῶς ὑπὸ τῶν ἑλλ. στρατευμάτων

Ἐν Τερελλί, 26 Ὀκτωβρίου 1912

Καθ' ἕλην τὴν χθεςρινὴν ἡμέραν καὶ νύκτα ἐξηκολούθησεν ἡ διέλευσις τῶν στρατευμάτων διὰ τῶν γεφυρῶν τοῦ Ἀξιοῦ ποταμοῦ. Χθὲς τὴν νύκτα παρουσιάσθησαν εἰς τὸ ἐν Τοφιν στρατηγεῖόν μου οἱ Γ'. Πρόξενοι Ἀγγλίας, Γαλλίας, Γερμανίας καὶ Αὐστρίας, μετὰ τοῦ Τούρκου φρουράρχου Θεσσαλονίκης, ὡς ἀντιπρόσωποι τοῦ ἀρχηγροῦ τῶν στρατευμάτων Ταχσίν-πασσά, καὶ μοὶ ὑπέβαλον προτάσεις περὶ παραδόσεως τῆς πόλεως καὶ τοῦ στρατοῦ, ἐπὶ τῷ ὄρει νὰ τηρήσῃ οὗτος τὰ ὅπλα, ἀλλὰ νὰ μείνῃ σὺδότερος μέχρι τέλους τοῦ πολέμου.

Μὴ δεχθεὶς τοῦτο, ἐπεστρώσθη ἀκατάστατος ὅρον τὴν κατάθεσιν τῶν ὅπλων, δεχθεὶς μόνον τὴν ἐπιτροπὴν αὐτὴν μετὰ τὸν πόλεμον, καὶ ἔδωκεν ἀπορῆμα μέχρι τῆς 11ης πρωινῆς ὥρας σήμερον πρὸς ὀριστικὴν ἀπάντησιν. Ὅντως δὲ τὴν 11ην πρωινὴν ὥραν ἐπανήλθεν ὁ φρουράρχος Θεσσαλονίκης μετὰ τινος διπλωματικοῦ ὑπαλλήλου πρὸς διαπραγματεύσιν καθ' ἣν ἐδέχθησαν μὲν τὴν παράδοσιν τῶν ὅπλων, ἀλλ' ἐπέμενον νὰ ἀφεθῶσιν αὐτοῖς 5,000 ὅπλα, πρὸς ἐκγύμνασιν τῶν νεοσυλῆκτων, τούτου δὲ μὴ γενομένου δεκτοῦ, ἀνεχώρησαν. Ζητήσαντες ἔτι διώρον διορίαν πρὸς συνεννόησιν μετὰ τοῦ ἀρχηγροῦ τῶν στρατευμάτων Ταχσίν-πασσά.

Παρελλοῦται ἕμῳ καὶ τῆς διορίας ταύτης χωρὶς νὰ ἐπανέλθωσιν, διέταξα ἀπὸ τῆς 11ης ὥρας καὶ 11' τῆς πρωΐας τὴν προέλασιν τοῦ στρατοῦ μου, ἣτις καὶ ἤρξατο.

Ὅτε ἕμῳ αἱ γραμματεῖαι ἡμῶν ἐπλησίαζον τὰς προφυλακὰς τοῦ ἐχθροῦ περὶ ὥραν 1ην καὶ 11' τῆς ἑσπέρας, ὁ Ταχσίν-πασσάς μοι ἔστειλεν ἐπιστολὴν δι' ἀξιωματικοῦ του, δηλοῦν διὰ δέχεται τὰς προτάσεις μου.

Ὅθεν διέκοψα ἀμέσως τὴν προέλασιν καὶ ἀπέστειλα δύο ἀξιωματικούς πρὸς σύνταξιν τοῦ σχετικοῦ πρωτοκόλλου καταθέσεως τῶν ὅπλων καὶ παραδόσεως τῆς πόλεως, πρὸ τῆς ὅποιας εὑρίσκονται τὰ στρατεύματα ἡμῶν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ (Διάδοχος)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΚΡΗΤΗΣ

Τὰ φρούρια τοῦ Καραμπουργοῦ περιλαμβάνοντο εἰς τὸ πρωτόκολλον.

Διὰ πρώτην φοράν μετὰ 450 ἔτη οἱ Ἕλληγες γίνονται πάλιν κύριοι τῆς Μακεδονίας. Ἀπερίγραπτος εἶνε ὁ ἐνθουσιασμός, ὅστις διαχύνεται εἰς ἕλην τὴν Ἑλλάδα. Αἱ Ἀθήναι φωταγωγοῦνται καὶ ὁ Διάδοχος προάγεται εἰς Ἀρχιστράτηγον.

Ὁ βασιλεὺς Γεώργιος, ὁ ὅποιος, παρακολουθῶν τὸ στράτευμα, εὐρισκόμενος ἐν Γιδα τὴν 29ην Ὀκτωβρίου εἰσέρχεται τὴν 29ην θριαμβευτικῶς εἰς Θεσσαλονίκην.

Ἐν τῇ μεταξὺ βουλγαρικῆς στρατῶς ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Θεοδωρῶφ καὶ τοὺς Πρίγκηπας Βόριν καὶ Κύριλλον, σπεύδων ἵνα φθάσῃ καὶ αὐτὸς εἰς Θεσσαλονίκην καὶ ἀφικόμενος ἀμαχητὶ τὴν ἐπομένην τῆς παραδόσεως τῆς πόλεως εἰς τοὺς Ἕλληνας, εἰσέρχεται ἐν αὐτῇ ὑπὸ τύπον ξενίας καὶ διεκδικεῖ τὴν προτεραιότητα τῆς κατοχῆς. Δύο ἡμέρας πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ εἰς Θεσσαλονίκην, ὁ στρατηγὸς Θεοδωρῶφ ἐτηλεγράφη πρὸς τὸν Βασιλέα Φερδινάνδον εἰς Σόφίαν τὸ κατωτέρω τηλεγράφημα τὸ ὅποιον τὸ βουλγαρικὸν πρακτορεῖον ἐφρόντισε νὰ δημοσιεύῃ ἐγκαίρως εἰς ἕλον τὸν εὐρωπαϊκὸν τύπον: **A.M. Τσάρον Βουλγάρων Σόφίαν. Θέτω ὑπὸ τὸ σκήπτρόν σου βιελαέτιον Θεσσαλονίκης.** Ὀλίγας δὲ ἡμέρας ἑραδύτερον διενέμετο εἰς τὸν εὐρωπαϊκὸν τύπον ἡ κατωτέρω ἐκθεσις τοῦ Ἰδίου Θεοδωρῶφ.

«Ὁ ξένος τύπος δημοσιεύει περὶ τῆς ἀλώσεως τῆς Θεσσαλονίκης, ἀνταποκρίτετε εἰς τὰς ὁποίας ἀναφέρεται ὅτι οἱ Ἕλληγες εἰσῆλθον πρῶτοι εἰς τὴν πόλιν. Πρὸς ἐπικυρόησιν τῆς ἀληθείας εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ ἀνακοινώσω τὰ ἑξῆς:

«Τὴν 29ην Ὀκτωβρίου εἰς τὰς 4 μ. μ. εὐρισκόμενῃ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν στρατειῶν μου μετὰ τῶν χωρῶν Γιουθέσσα καὶ Ἀυδάτι. Καθ' ἕνα χρόνον αἱ προφυλακαὶ μου ἠσυχολοῦντο κατὰ διαταγὴν μου εἰς ἀνεγνωρίσεις τῶν θέσεων τοῦ ἔθρου, μία τουρκικὴ πυροβολαρχία ἤνοιξε πύρ ἐναντιὸν τοῦ ἵππικοῦ μου, τὸ ὅποιον ἀπήντησε. Ἀκριβῶς κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ὁ διοικὼν τὴν ἑλληνικὴν ταξιαρχίαν τοῦ ἵππικοῦ ἤλλε καὶ μοι εἶπεν ὅτι οἱ Ἕλληγες ἠὰ προσέβαλλον τὸν ἔθρον τὴν ἐπομένην καὶ ἐσημειώθημεν τὴν ὥραν καθ' ἣν ἄφειλον ἐπίσης νὰ ἐπιτεθῶ καὶ ἐγώ. Ὁ Ἕλληγιν ἀξιοματικῶς μοι ὑπεσχέθη ὅτι ἠὰ ἀνακοινώσῃ παρευθὺς τὴν ἀπόφασίν μου πρὸς τὸν ἀρχιστράτηγον τῶν Ἑλλήνων Πρίγκηπα Διάδοχον.

Ἦν ἐπομένῃ, λίαν πρῶτῃ, ὁ στρατός μου ἤρξατο προχωρῶν κατὰ τῶν ἐχθρικών θέσεων ἐπὶ τῶν ὑψομάτων τῶν δεσποζόντων εἰς χωρίων Ἀιδάτι καὶ Λαϊνῶ, με πρόθεσιν νὰ προσβάλῃ τοὺς Τούρκους. Ὁ ἐχθρός ἤνοιξε κατὰ τοῦ πεζικοῦ μου προδρόματον πῦρ διὰ τοῦ πυροβολικοῦ του συνεργούτου καὶ τοῦ πεζικοῦ του. Ἐὰ τηρεῖσθα μὲς κατώρθωσαν νὰ σιγήσῃ τὸ ἐχθρικὸν πυροβολικόν, ἐνθὺ τὸ πεζικόν μας ἠγνάγκασε τὸ τουρκικὸν πεζικὸν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς θέσεις του.

Κατεδίωξα τοὺς τούρκους, οἱ ὅποιοι ἐμάχοντο ὑποχωροῦντες, καὶ ἐεπλησίιστα εἰς Θεσσαλονίκην. Κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ὁ βασιλικὸς Πρίγκιψ τῆς Βουλγαρίας μοι ἐγγώριεν ὅτι οἱ τούρκοι παρεδόθησαν εἰς αὐτόν. Καίτοι δὲν ἐπέγραψα μετὰ τῶν Τούρκων τὸ οἰκτεῖον πρωτόκολλον τῆς παραδόσεως των, καίτοι οἱ ἄρσι ὑφ' οὗς οὗτοι παρεδόθησαν μοι ἦσαν ἄγνωστοι, ἐπέκρηξα πρὸ τῆς ἀναγγελίας τὴν ὁποίαν μοι ἀπελήθονεν ὁ σήμερος ἡμῶν Διάσχος, καὶ ἐστειλα τὸν στρατὸν μου εἰς ἀπόστασιν τριῶν χιλιομέτρων ἐξώθη τῆς Θεσσαλονίκης. Οἱ Ἕλληνες εὐρίσκοντο εἰς ἀπόστασιν 17 χιλιομέτρων παρὰ τὸν Ἄξιον καὶ ὅπισθεν τῶν στρατευμάτων μου.

Ἦν ταῦτοις μίξ ἕλη τοῦ ἰσχυροῦ μου εἰσήλθεν εἰς τὴν πόλιν. Ἀπὸ τὴν θέσιν ὅπου εὐρησθήμεν κατώρθωσα νὰ ἴδω τοὺς Τούρκους εἰσερχομένους εἰς τὴν Θεσσαλονίκην μετὰ τοῦ ὀπίσιμου καὶ τῶν ἐξαρτημάτων των. Εἶδον ἐπίσης ὅτι ἀπετελέθητῃ ἐκ Θεσσαλονίκης πρὸς τὸν Ἄξιον ἐμικροστοιχίαι διὰ νὰ μεταφέρου εἰς Θεσσαλονίκην ὅσα τάγματα Ἑλληνικοῦ πεζικοῦ. Ἦν τῶν θέσεων τὰς ὁποίας οἱ Ἕλληνες κατεῖχον δὲν ἠδύναντο νὰ φθάσωσιν εἰς Θεσσαλονίκην διὰ πορείας μίξ ἡμέρας διότι ἄφειλον νὰ διέλθωσιν ἐπὶ τοῦ Ἄξιου διὰ μίξ προχείρου γεφύρου καὶ εἶχον νὰ διενύτουν ὁδὸν τελείως κατεστραμμένην ὑπὸ τῶν ἀδικακόπων βροχῶν.

Μόνον τὰ ἡμέτερα στρατεύματα ἐκολέμενται πρὸ τῆς Θεσσαλονίκης κατ' ὄν δὲ χρόνον ἡμεῖς ἐμάχόμεθα οἱ Ἕλληνες εἰς ἀπόστασιν 17 χιλιομέτρων ἐκ τῆς πόλεως ταύτης ὑπέγραψον μετὰ τοῦ ἐχθροῦ ἐξουτελιστικὰ πρωτόκολλα παραδόσεως. Οἱ Τούρκοι, κινεζόμενοι ὑπὸ τῶν στρατευμάτων μου καὶ συγκαταλιπόμενοι ὑπὸ τοῦ εὐνοϊκοῦ βροῦς οὗς οἱ Ἕλληνες ἔθεταν ὅπως παρεδόθησι, παρεδόθησαν εἰς τοὺς συμμάχους μας. Οἱ ἄρσι τῆς παραδόσεως οὗς εἶνε γνωστοί.

Τούτου πρῶς ἐν τμήμα τῶν βουλγαρικών στρατευμάτων εἰσήλθε πρῶ-

»τον εἰς Θεσσαλονίκην. Τὸ ὑπόλοιπον τῶν στρατευμάτων μας εἰσήλθε
 »τὴν 28ην Ὀκτωβρίου, ταυτοχρόνως μετὰ τῶν Ἑλλήνων. Ἡ Α. Υ. ὁ
 »Πρίγκιψ διάδοχος τοῦ θρόνου Βόρις, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ πρίγκι-
 »πος Κυρίλλου, τοῦ στρατηγοῦ Ράτκο Πετρόφ, τοῦ κ. Στάντσιωφ, πρε-
 »σβευτοῦ ἐν Παρισίοις, καὶ τῆς ἀκολουθίας τῶν ἐπὶ κεφαλῆς δύο ταγ-
 »μάτων πεζικοῦ καὶ μιᾶς ἑλλης ἵππικοῦ εἰσῆλθεν θριαμβευτικῶς εἰς Θεσ-
 »σαλονίκην ὑπὸ τοὺς ἤχους τῆς μουσικῆς, γενόμενος ἐνθουσιωδῶς δε-
 »κτὸς ὑπὸ τῶν κατοίκων. Ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὸν Ἑλληνα Διάδοχον, με-
 »γαλείτερον κατὰ τὴν ἡλικίαν, ὁ πρίγκιψ Βόρις διήλθε διὰ τῆς πόλεως
 »μίαν ἡμέραν ἀργότερον μετὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Διαδόχου Κωνσταντίνου.

»Αὕτῃ εἶνε ἡ ἀλήθεια τῆς ἀλώσεως τῆς Θεσσαλονίκης. Εἰσῆλθομεν
 »διὰ τῶν ἑπλων μας, ἐνῶ οἱ Ἑλληνες εἰσῆλθον χωρὶς νὰ ρίψουν ἑπλον
 »ἐπιωφεληθέντες τοῦ ἀποτελέσματος τῆς μάχης τὴν ὅποιαν συνήψαμεν».

Ἡ ψευδολόγος καὶ ἀσαφής πλὴν διπλωματικωτάτη αὕτη ἔκθεσις τοῦ
 Βουλγάρου στρατηγοῦ Θεοδώρῳ ἢ συνταχθεῖσα ὑπὸ τοῦ διπλωμάτου
 Στάντσιωφ ἀποδεικνύει ἀληθῆ τὴν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ δευτέρου δεκα-
 πενθήμερου τοῦ Ὀκτωβρίου κυκλοφορήσασαν ἐν Ἀθήναις διάδοσιν, καθ'
 ἣν ὁ ἡμέτερος ἐν Σόφια πρεσβευτῆς κ. Δ. Πανάς, εἰδοποιηθεὶς ἐμπι-
 στευτικῶς ὑπὸ πρεσβευτοῦ μεγάλης δυνάμεως, ἐτηλεγράφησεν εἰς Ἀ-
 θήνας ὅτι στρατὸς Βουλγαρικὸς ἐκ 30.000 περίπου ἀνδρῶν, ἀπελθὼν ἐκ
 Βουλγαρίας ἐν πάσῃ μυστικότητι, κατευθύνεται ἐσπευσμένως πρὸς
 Θεσσαλονίκην μετὰ τὴν ἐντολὴν νὰ ἀποφύγῃ διὰ πάσης οὐσίας συνάντη-
 σιν μετὰ τουρκικῶν δυνάμεων.

Καθ' ὃν χρόνον τὰ περὶ τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ τὴν λοιπὴν Θράκην
 δρωῖντα βουλγαρικὰ στρατεύματα εὐρίσκοντο ἐν ἀδυναμίᾳ καὶ ἐπεκα-
 λοῦντο τὴν ἀποστολὴν Σερβικῶν ἐνισχύσεων, ἀπεπέλετο δὴναις 30000
 ἀνδρῶν μετὰ διπλωμάτου εἰς Θεσσαλονίκην! Τοῦτο ἔσχεν ὡς ἀποτελέσμα
 τὴν λοξοδρομίαν τοῦ Ἑλλήνου Διαδόχου, ὁδεύοντος πρὸς Μοναστήριον
 καὶ τὴν σύναψιν τῆς μάχης τῶν Γιανιτσῶν.

Ὡς ἀναίρεσιν τῆς ἐκθέσεως ταύτης τοῦ στρατηγοῦ Θεοδώρῳ ἔρ-
 χεται ἡ εἰς τὸν «Χρόνον» τῶν Παρισίων δημοσιευθεῖσα κατωτέρω ἐκ-
 θεσις τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Ἐπιτελείου τοῦ Διαδόχου Δαγκλή, ἣν οὗτος
 ἀπηύθυνε πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν.

«Τὴν 21 Ὀκτωβρίου ἐλάβομεν ἐν τῇ ἀρχηγείῳ ἐπιστολὴν, προερχο-
 μένην ἐκ τοῦ προξένου Μεγάλης τινὸς Δυνάμεως, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐγράφε-

το, ότι συσκέψεις διεξήχθησαν πρὸς παράδοσιν τῆς πόλεως μεταξὺ τοῦ ἀρχιστρατήγου Ταξίν κατὰ καὶ τῶν προέξοντων τῶν Δυναμίσεων. Αἱ πληροφορίες αὗται συνεφέρθησαν πρὸς ἀπέραντον ἀπραξιστάτης τηγῆς, ἀποδεικνύουσαι μετὰ τούτων, ὅτι συνεκείχθη τῆς ἡττης τῶν Γιαννιτσιῶν κατὰ τὴν 19 καὶ 20 Ὀκτωβρίου, ὁ τουρκικὸς στρατὸς διατέλει ἐν τελείᾳ διοργανωτικῇ ἀποσυνθέσει, ἀδυνατῶν ν' ἀντιτάξῃ τὴν εὐχίστην ἀντίστασιν.

Ἐτὴν 24 καὶ 25 Ὀκτωβρίου ὁ ἐλληνικὸς στρατὸς, συγκαίμενος ἐξ 6 μεραρχιῶν διέηλε τὸν Ἄϊδον καὶ ἐβάδισεν ἐνκντίον τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ τῆς Θεσσαλονίκης. Ἐτὴν 25 κατὰ τὴν ἐσπέραν, ὅποτε οὐδεμία πληροφορία περὶ προεργασίας τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ εἶχε ληφθῆ, οἱ πρόξενοι Γαλλίας, Γερμανίας, Αὐστροουγγαρίας καὶ Ἀγγλίας συνοδευόμενοι ὑπὸ τοῦ Σερβῆ πρεσβ. στρατιωτικοῦ διοικητοῦ τῆς Θεσσαλονίκης, ἀναγκασθῆσαν εἰς τὸ Ἀρχιεπισκοπικὸν καὶ προέτειναν τὴν παράδοσιν τῆς πόλεως καὶ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ διὰ τὴν νύκτα τῆς 25 πρὸς τὴν 26 Ὀκτωβρίου.

Ἡ Ὁ Ταξίν κατὰ, ὑπὸ τὴν ἐπίβλησιν τοῦ ἀρχιστρατήγου, ἀπέστειλε τὸν Σερβῆ πρεσβ. καὶ τὸν Καραϊσκάκη, ὡς εἰδικούς ἀντικροσώπους διὰ τὴν διαπραγματεύσιν τῶν ἔργων τῆς παραδόσεως. Ὁ Διάδοχος μὴ ἀποδεχθεὶς τοὺς ἔργους αὐτῶν, διέταξε τὴν 26 Ὀκτωβρίου, κατὰ τὴν 6 ἡμέραν τῆς προείχθη, γενικὴν ἐπίθεσιν ἐνκντίον τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, κατέχοντος τὰς πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Γαλλικοῦ θέσεις, καθ' ὃν ἐν ταύτῳ χρόνῳ μεραρχία ἱππικοῦ ἐπέβη κίνησιν κοκλωτικὴν διὰ Βαθολάκκου καὶ Νταπατζῆ, πρὸς τὴν Μασλὴν. Ἡ κίνησις αὕτη εἶχε συντελεσθῆ τὴν 26 Ὀκτωβρίου, περὶ τὴν μεσημέριον. Ὁ Ταξίν κατὰ, ἐξηναγκασθῆ τοιοῦτοτρόπως πρὸς τὴν ἐκδίωξιν τῆς μάχης ν' ἀποδελθῇ πάντας τοὺς ἐλληνικοὺς ἔργους περὶ παραδόσεως τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ Καραμπουρνό.

Ἐλίγον κατόπιν ἀφίκατο ἀξιωματικὸς τοῦ ἱππικοῦ, ὅστις ἀνήγγειλε πρὸς τὸν Διάδοχον, ὅτι περὶ τὴν μεσημέριον βουλγαροἱ ἱππικαὶ εἶχον ἐμφανισθῆ ἐν Ἀποστολῆ, τριάκοντα χιλιόμετρα μακρὰν τῆς Θεσσαλονίκης. Ὁ διοικῶν αὐτοῦ ἀξιωματικὸς εἶχεν ἀναγγεῖλῃ πρὸς τὸν Ἑλληνα ἀξιωματικόν, ὅτι ὑπελόγησε νὰ διέλθῃ τὴν νύκτα ἐν Γαιουρντινῷ 25 χιλιόμετρα μακρὰν τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ὅτι 10 χιλιόμετρα ἐπισθεν τοῦ ἱππικοῦ, ἦτοι 45 χιλιόμετρα μακρὰν τῆς Θεσσαλονίκης, εὗρισκετο μία βουλγαρικὴ μεραρχία.

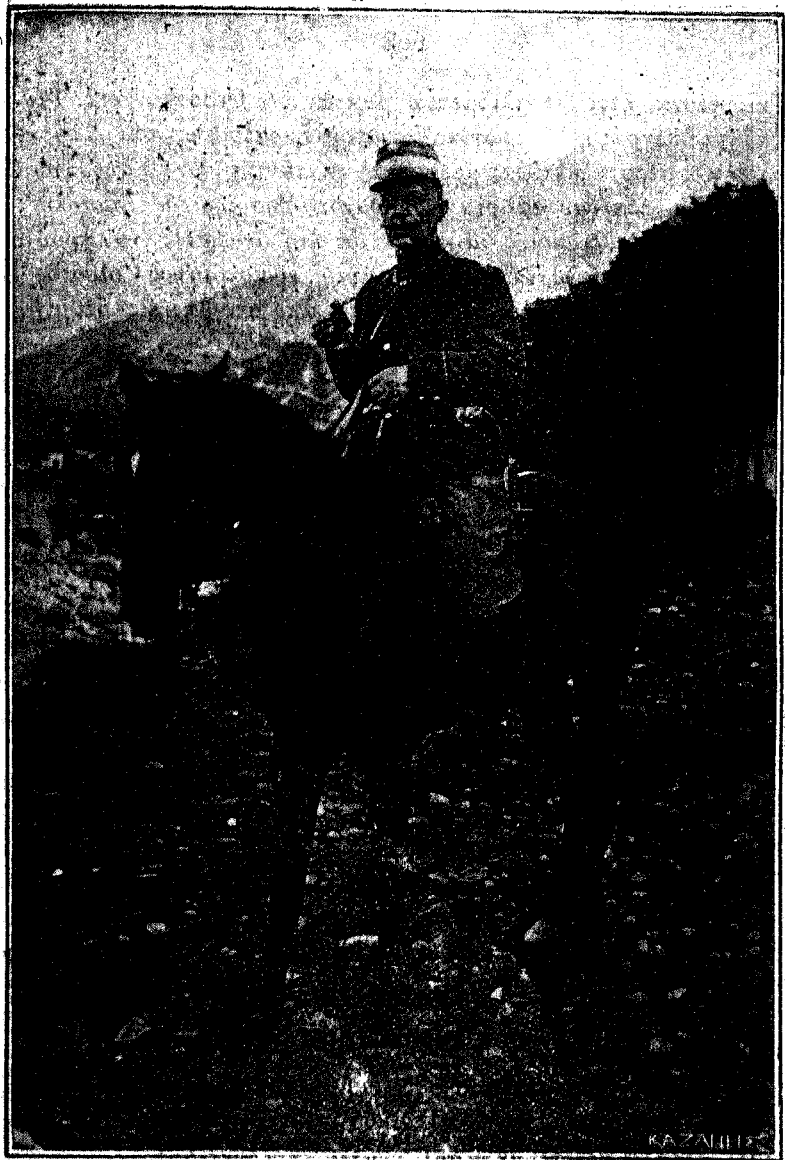
Ἡ τελευταία αὕτη, πράγματι, διήλθε τὴν νύκτα τῆς 26 πρὸς τὴν 27

ταξὶ τοῦ
Αἰ πλῆ-
ἀποδει-
ατὰ τὴν
διοργα-
τικαὶν.
ενοῦ δὲ
συρτικοῦ
οὐδεμία
ληφθῆ,
συνο-
θετταλο-
αράδοσιν
πρὸς τὴν

ἀπέστει-
σώπου
μὴ ἀ-
τὴν ὅ-
στρατοῦ,
ἐν τούτῳ
ἀλάκκου
τελεσθῆ
μνησκά-
πάντα
Καρ-

ἀνήγγει-
εἶχον
εσσαλο-
"Ἡλλη-
τίνου 25
ἐπισθεν
ορβισκετο

τὴν 27

ΔΗΜ. ΜΑΤΘΑΙΟΠΟΥΛΟΣ
ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗΣ
ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ ΤΗΣ 5ΗΣ ΜΕΡΑΡΧΙΑΣ

ἐν Γκιουβέσσα, ἤτοι 30 χιλιόμετρα μακρὰν τῆς Θεσσαλονίκης. Τὴν αὐτὴν νύκτα ὑπεγράφη τὸ πρωτόκολλον τῆς παραδόσεως τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ μέρος ἡμετέρας μεραρχίας κατέλαβε τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν. Τὴν ἐσπέραν μάλιστα ὁ Διάδοχος εἰδοποίησε δι' ἐπιστολῆς τὸν διοικητὴν τῆς Βουλγαρικῆς μεραρχίας ὅτι ἦτο ἀνωφελές νὰ προὔχωρη κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης, καθόσον ὁ ἐν αὐτῇ εὐρισκόμενος στρατὸς εἶχε συνθηκολογήσει παράδοσιν καὶ ἐπρόκειτο ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν νὰ καταθέσῃ τὰ ὅπλα.

»Τὴν 27 Ὀκτωβρίου, κατὰ τὴν πρωΐαν, ἐν ᾗ εἶχεν ἀρχίσει ὁ ἀφοπλισμὸς, ἡ Βουλγαρικὴ μεραρχία προὔχωρει ἐκ Γκιουβέσσας πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην. Ὅταν δ' αὕτη ἔφθικε πλησίον τοῦ Μπόλτζι, ὁ στρατηγὸς Καλάρης, διοικητὴς τῆς δευτέρας μεραρχίας, εἶδε τὸν Βουλγαρικὸν στρατὸν ἀνκπτυσσόμενον πρὸς μάχην. Εἰδοποίησεν ἐγγράφως τὸν στρατηγὸν τῆς μεραρχίας Θεοδωρῶφ, ὅτι ὄφειλε νὰ σταθῇ, καθόσον ὁ Τουρκικὸς στρατὸς εἶχε παρῆδοθῆ.

»Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ στρατηγοῦ Καλάρη παρεδόθη εἰς βούλγαρον ἀξιωματικὸν μεταβιβάσαντα αὐτὴν πρὸς τὸν στρατηγὸν Θεοδωρῶφ. Οὐχ' ἦττον, ὁ βουλγαρικὸς στρατὸς διελθὼν τὰς γραμμὰς τῆς δευτέρας μεραρχίας, ἐβλαβε πάντε ἡ ἑξ ἑσπέραις τηλεβόλου ἐναντίον τῶν ὑπὸ ἀφοπλισμὸν Τούρκων στρατιωτῶν.

»Ὁ Ταξιν πασσάς, εἰδοποιηθεὶς περὶ τοῦ γεγονότος, ἀπήνυθε διαμαρτυρίαν πρὸς τὸν Διάδοχον. Κατόπιν νέας ἀνκοινωνίας ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων, οἱ Βούλγαροι ἐστάθησαν εἰς Ἀϊβάλι.

»Ἐν τούτοις, καθ' ἑλλην τὴν ἡμέραν τῆς 27 ἐξηκολούθησεν ὁ ἀφοπλισμὸς. Ἡ Θεσσαλονίκη εἶχε καταληφθῆ ὑπὸ τοῦ εὐζωνικοῦ συντάγματος τοῦ συνταγματάρχου Κωνταντινοπούλου καὶ ὑπὸ τῆς ἐβδόμης μεραρχίας.

»Τὴν 28 οἱ Βούλγαροι ἐξηκολούθησαν τὴν ἐπὶ τὰ πρόσω πορείαν αὐτῶν καὶ ἐστάθησαν εἰς ἀπόστασιν χιλιομέτρων τινῶν ἀπὸ τῆς πόλεως. Βούλγαρος ἀξιωματικὸς μετέβη εἰς τὸ μέγαρον τοῦ διοικητοῦ καὶ ἐξήγησεν παρὰ τοῦ ὑπαρχηγού τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου τὴν διὰ τὸν Βουλγαρικὸν στρατὸν ἀδειαν, ὅπως εἰσέλθῃ εἰς Θεσσαλονίκην.

»Ὁ ἀντισυνταγματάρχης Δούσιμανης παρετήρησεν, ὅτι ἡ αἰτήσις αὐτῆ ἔπρεπε ν' ἀπευθυνθῆ ὑπὸ τοῦ Βουλγάρου στρατηγοῦ πρὸς τὸν Διάδοχον. Ὁ στρατηγὸς Θεοδωρῶφ, ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις πρέσβειος τῆς Βουλγαρίας κ. Στάντσεφ, ἐπέδρου ἀξιωματικὸς ἐν τῇ

Βουλγαρικῶ στρατῶ, ἀκολουθοῦντος αὐτὸν ὑπὸ τὴν ἰδιότητα διερμηνέως, ἐξήγησε παρὰ τοῦ Διαδόχου ἀκρόασιν ἢ ὅποια καὶ παρεσχέθη. Ἐπὶ τῇ ρητῇ δηλώσει, ὅτι οἱ Βούλγαροι ἀνεγνώριζον τὴν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων κατὰ ληψιν τῆς πόλεως, καὶ ἔτι δὲν ἐπρόκειτο ποσῶς περὶ κοινῆς κατὰ λήψεως, ἀλλ' ἔτι οἱ Βούλγαροι δὲν ἐξήτουν ἢ φιλοξενίαν διὰ δύο τάγματα εἰς ἄκρον δοκιμασιέντα ἐκ τῆς κακοκαιρίας, ὁ Διάδοχος παρέσχεν ὅ,τι ἐπιμόνως ἐξήτουν παρ' αὐτοῦ, ὑπὸ τὸν ὅρον ἐν τούτοις ἔτι θ' ἀνεφέρετο περὶ τούτου πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν.

»Ὁ Στάντσιεφ παρεκάλεσε τὸν Διάδοχον ὅπως εὐδοκίησῃ νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν Βούλγαρον στρατηγόν, ἂν ἢ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις δὲν ἐνέκρινε τὴν παραδοχὴν ταύτην τῆς ἐν τῇ πόλει διαμονῆς δύο Βουλγαρικῶν ταγμάτων, παρέχων συνάμα δεκάωρον προθεσίμην διὰ τὴν ἀνχώρησιν τούτων. Ταῦτοχρόνως ὁ στρατηγὸς Θεοδώρῳφ ἐδήλωσε διὰ τοῦ κ. Στάντσιεφ πρὸς τὸν Διάδοχον, ἔτι τὰ δύο τάγματα, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ διαμονῆς αὐτῶν, ἵα ἐτίθεντο ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἑλληνικοῦ φρουράρχου καὶ ἔτι θ' ἀπέστελλον καθημερινῶς ἀξιωματικόν, ἵνα λαμβάνῃ γνώσιν τῆς ἡμερησίως διατάξεως τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Ἐπιτελείου στρατηγοῦ Δαγκλή».

Ἡδὴ ἄς παρακολουθήσωμεν τὰ γεγονότα ἐν ταῖς λεπτομερείαις των.

Κοιλὰς τοῦ Μποξέκ, Τρίτη 23 Ὀκτωβρίου 1912

Ἡ στρατὸς εὐρίσκειται σήμερον κατὰ μῆκος τοῦ ποταμοῦ Ἀξιου (*)

Οἱ Τούρκοι κατὰ τὴν φυγὴν των πρὸς τὴν Θεσσαλονικὴν ἔκαυσαν τὴν ξυλίνην γέφυραν τοῦ Μεντεσελί ἐκ τῆς ὁποίας διέρχεται ἡ μεγάλη ὁδὸς ἀπὸ Γιαννιτσῶν εἰς Θεσσαλονικὴν. Ἐπροσπάθησαν ν' ἀνατινάξουν καὶ τὴν μεγάλην σιδηρᾶν γέφυραν ἢ ὅποια εὐρίσκειται νοτιώτερον καὶ ἐπὶ τῆς ὁποίας διέρχεται ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ Μοναστηρίου. Ἀλλὰ τὰ φυτίγγια τῆς δυναμίτιδος εἶχον κακῶς τοποθετηθῆ. Πρὸς τούτοις δὲ δὲν ἐξεργάγησαν ἔλα. Ὡς ἐκ τούτου μία μόνον ἀφίς ἐβλάβη ἄλλῃον ἐξωτερικῶς.

Τὸ μηχανικὸν διατάχθη ν' ἀποκταστήσῃ τὴν διάδοσιν εἰς τὴν γέφυραν αὐτὴν ἐνδυναμιῶνον τὰ συντριβέντα ἢ στραβωμένα σιδηρά καὶ

(*) J. Leune, une Revanche, une étape.

ἐγκαθιστῶν κατάστρομα ἐπὶ τῶν δοκῶν καὶ τῶν τροχιῶν.

Ἐπίσης ἐπεδόθη εἰς τὴν κατασκευὴν γεφύρας ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ εἰς Βαρδαρόφσιν ἐτέρας νοτιώτερον εἰς τοὺς Βαλιμάδες καὶ δύο μικροτέρων ἐπὶ δύο διακλαδώσεων τοῦ Ἄξιου, πλησίον εἰς τὰ Κουλάκια... Ἐν ἔλῳ δηλαδὴ τέσσαρες γέφυραι διὰ τὴν αὐριανήν, καὶ μεθαυριανήν διάβασιν τοῦ στρατοῦ.

Δαισιτὰ Πέμπτη 25 Ὀκτωβρίου 1912.

Βρέχει.

Ἐνα μέρος τοῦ στρατοῦ διέβη τὸν ποταμὸν Ἄξιον χθές, χωρὶς ὅτι ἀπαντήσῃ καμμίαν ἀντίστασιν ἐκ μέρους τῶν Τούρκων. Οὗτοι κατέλαβον θέσεις ἐπὶ τῶν ὄψωμάτων τοῦ Γραδομπορί ὀλίγον πρὸ τῆς Θεσσαλονίκης.

Τὸ ἀπομένον μέρος τῶν στρατευμάτων θὰ διέλθῃ τὸν Ἄξιον σήμερον, μὲ τὴν Τετάρτην μεραρχίαν ὡς ἐπισθοφυλακίην.

Ἐτοιμασία πρὸς ἀνάχώρησιν τὸ πρωτὶ. Τὰ ἀντίσκηνα ἡμῶς δὲν ἐδιπλώθησαν διὰ τὰ τεθῶν εἰς τοὺς σάκκους. Ἐκαστος τῶν ἀνδρῶν σχηματίζει μὲ τὸ ἥμισυ τετράγωνον ποῦ τοῦ ἀνήκει, διπλωνόμενον εἰς δύο κατὰ μῆκος, ἓνα «ἀδιάδροχον», τοῦ ὁποῦ τοῦ ἄνω μέρους, ἀποτελοῦν κουκούλαν, σκεπάζει τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ ὅποιον προσδένεται εἰς τὴν μέσην δι' ἐπίτηδες κορδονίων.

Ὁ τοιοῦτοτρόπως προφυλασσόμενος ἀπὸ τὴν βροχίην παρουσιάζει μίαν ἀόριστον ὁμοιότητα πρὸς σκοπιάν. Ἐὰν βεδίξῃ πρὸς τὸν ἀνεμόν, τότε τὸ ἀδιάδροχον φουσκώνει, πολὺ ἐνίοτε, καὶ καθιστᾷ τὸ βάδισμα πολὺ δύσκολον.

Δὲν ὑπάρχει δὲ παραδοξότερον θέμα ἀπὸ τὸ νὰ βλέπῃ τις τοιοῦτοτρόπως παρελαύνοντα ὑπὸ τὴν βροχίην συντάγματα ὀλόκληρα... σκοπιῶν ἀποσταζουσῶν καὶ φουσκωμένων.

Ἀνάγκη νὰ βραχῆς ἢ νὰ λασπωθῆς. Τὸ καλύτερον εἶνε νὰ παίρῃ κανεὶς τὸ πρᾶγμα ὑπὸ τὴν εὐθυμόν ἔψιν του, ἔπως κάμνουν αἱ στρατιῶται.

Διερχόμεθα τὴν μεγάλην ὁδόν, ἔπειτα ἀπὸ τὸ Μεντεσελεῖ, πλησίον εἰς τὸ Χάνι Βαρδάρ. Δεξιᾶ, ἀριστερᾶ, παντοῦ τουρκικῶν ὕλικῶν ἐγκαταλειφθέν, βλητοφόρα, ὀβίδες, κιβώτια φυσιγγίων κλπ.

Καὶ διαρκῶς βροχή, διαρκῶς λάσπη.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΚΡΑΤΟΣ

Φθάνομεν πλησίον τῆς γεφύρας.

Ἐπάνω εἰς τὸ λόφωμα τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς μαύραι σκιαὶ ἀνθρώπων διαγράφονται εἰς τὸ φαῖον καὶ θαμβὸν βάθος τοῦ οὐρανοῦ.

Ἐἰν' ἐκεῖ στρατὸς ποῦ περιμένει τὴν σειρὰν τοῦ διὰ νὰ διέλθῃ τὸν ποταμὸν.

Ἀπὸ ἐπάνω ἕως κάτω εἰς τὴν κοιλάδα ποῦ εὐρισκόμεθα συσσωρεύεται ὄλονεν ὁ καταφθάνων στρατὸς. Τὸ ἔδαφος εἶνε καλυμμένον ἀπὸ νερὸν καὶ λάσπην σεβαστοῦ πάχους. Τὰ φορητὰ ζῶα ἑνὸς συντάγματος καὶ τὰ ζῶα τῶν χειρουργείων εἶνε ἀνακτωμένα μετὰ τοὺς ἄνδρας.

Ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς μίᾳ ἀτμομηχανῇ σύρει μερικὰ βαγόνια φορτωμένα σανίδας. Γίνεται ἡ ἐκφόρτωσις καὶ ὁ συρμὸς ἀπέρχεται.

Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ λαφύματος, εἰς ἕνα εἶδος ἔλους θαμνώδους, ἀναμένει ἐκεῖ μετὰ ὑπομονὴν πυροβολικόν.

Ἐὐτυχῶς μανθάνομεν καὶ μερικὰ νέα, διακόπτοντα τὴν μονοτονίαν τῆς ἀναμονῆς. Οἱ σωματάρχαι ἔλαβον πρὸ ὀλίγου τὰς διαταγὰς τοῦ Διαδόχου διὰ τὴν αὐριον 26 Ὀκτωβρίου.

«Οἱ Τούρκοι κατέχουν τὴν γραμμὴν **Γραδομπόρι** — **Θεσσαλονίκης**. Ἐχουν ὀχυρωθῆ ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τοῦ Γραδομπόρι τὰ ὁποῖα δεσπόζουν τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἀπὸ τοῦ Ἀξιῶ πρὸς τὴν πόλιν.

«Ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς κατέχει τὴν γραμμὴν **Τεκελί-Βαθύλακον-Γκιόρδινον**. Αἱ μεραρχίαι Ἐβδόμη, Τρίτη, Πρώτη καὶ Τετάρτη καὶ τὸ ἀποσπασμα Κωνσταντινοπούλου θὰ προσβάλουν αὐριον τὸν ἐχθρὸν κατὰ μέτωπον, διαβαίνοντα τὴν μεσημβρίαν τὸν ποταμὸν **Γαλλικόν**. Αἱ δὲ μεραρχίαι Δευτέρα καὶ Ἑκτη, καθὼς καὶ ἡ ταξιαρχία τοῦ ἱππικοῦ, διαβαίνουσαι ἐνωρίτερα τὸν ποταμὸν θὰ ἐπιτεθοῦν ἀμέσως τὸ πρῶτ' κατὰ τῶν νότων τοῦ ἐχθροῦ παρὰ τὴν **Μπάλιτσαν** καὶ **Αρμυίλαβα**, τῆς ταξιαρχίας διερχομένης διὰ **Γιουβέσνας**».

Διὰ τῶν κινήσεων αὐτῶν ὁ τουρκικὸς στρατὸς θὰ εὐρεθῇ τελείως κυκλωμένος. Ἡ πρὸς τὰς Σέρρας ὑποχώρησις του θὰ ἔχῃ ἀποκοπήν. Δὴν τοῦ μένει πλέον ἄλλο παρὰ νὰ παραδοθῇ.

Τὸ χειρουργεῖον καὶ μέρος τοῦ στρατεύματος τῆς Τετάρτης μεραρχίας θὰ μεταθοῦν εἰς **Βαθύλακον**. Ὀφειλομεν μάλιστα νὰ εἰμεθα ἐκεῖ ἀπόψε... Ἀλλὰ πρέπει νὰ περάσωμεν πρῶτα τὸν Ἀξιῶν. Ἡ βροχὴ ἐξακολουθεῖ πάντοτε. Νυκτώνει. Εὐρισκόμεθα μέσα εἰς τὰ νερά.

Ἡ διάβασις τοῦ πυροβολικοῦ εἶνε φοβερά δύσκολος, καὶ αὐτὸς εἶνε ὁ λόγος διὰ τὸν ὅποιον περιμένομεν τόσας ὥρας. Τὰ πυροβόλα δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ φθάσουν μέχρι τοῦ λοφώματος τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, ἕψους 3 καὶ 4 μέτρων, εἰμὴ διὰ βραχείας ἀναβάσεως ἀποτόμως ἀνωφερῶς καὶ κλιθεῖτον πρὸς τὰς τροχιάς.

Τὸ ἔδαφος εἶνε φρικωδῶς διάβροχον, τὰ ἄλογα γλιστροῦν καὶ πίπτουν. Οἱ ὄδηγοι φέρουν τὰ ζῆνά των ἀρκετὰ μακρὰν ὀπισθεν τῆς ἀναβάσεως. Κατόπιν, ἐνθαρρύνοντες αὐτὰ διὰ φωνῶν καὶ πλήττοντες μὲ τὰ μαστιγιά των, τὰ παρορμοῦν εἰς κλιπασιόν. Δις ἐπὶ τριῶν ἀποπειρῶν τὸ βάρος τοῦ βλητοφόρου ἢ τοῦ πυροβόλου ἐπαναφέρει τὸ ὄχημα ὀλόκληρον εἰς τὸ σημεῖον τῆς ἀφειρήσεως τοῦ.

Καὶ ἡ προσπάθεια ἐπαναλαμβάνεται. Φωναὶ καὶ πλαταγισμοὶ τῆς μάλιστα σχιζοῦν τὸν ἀέρα τῆς νυκτός. Τὰ ἄλογα ἀσθιμίνουσι. Ὁ χάλυψ τῶν πυροβόλων κωδωνίζει κατὰ τοὺς τιναγμοὺς ἐπὶ τῶν λίθων. Ἀκόμη μία προσπάθεια... Ὁ γλῆγορα μιὰ πέτρα μεγάλης ὀπίσω ἀπὸ τοὺς τροχοὺς... Τὰ ἄλογα δὲν ἔμποροῦν πλέον... Οἱ ὄδηγοὶ ὀυντείνουσι τὴν φωνήν των... Ἐπὶ τέλους ἡ ἀνάβασις μέχρι τοῦ λοφώματος κατορθώθη... Προσυχὴ ζῆμος. Ὀλίγον ἔλειψε νὰ γείνη ἀπότομος στροφή δεξιᾶ, κατ' ὀρθὴν γωνίαν... Φωναὶ καὶ πάλιν καὶ πάντοτε. Αἱ μάλιστα πλαταγῶν. Οἱ περυστῆρες θυθίζονται μέχρις αἰματος εἰς τὰ πλευρὰ τῶν ἁλόγων, τῶν ὁποίων οἱ ρόθινες ἀχνίζουσι, τὸ στόμα ἀφρίζει.

— Μπράβο! Ἐμπρός, παιδιά! Ἄλλη μιὰ ἀκόμη κ' ἐφθάσαμε, φωνάζει ὁ ἀξιωματικός.

Ὁ ὄδηγοὶ καὶ ἵπποι μὲ τεταμένους ὄλους των τοῦ μύς καὶ ὄλην των τὴν θέλησιν καταβάλλουσι μὲν τελευταίαν προσπάθειαν. Μῆσα εἰς τὸν ἀχνὸν ποῦ ἀναδίδεται ἀπὸ τὰ ζῆνά των οἱ πυροβοληταὶ σπογγίζουσι μὲ τὸ ἀνάστροφον τῆς χειρῶς τάποστᾶζοντες μέτωπά των. Καὶ κατόπιν ἐμπρός πρὸς τὴν γέφυραν.

Τὸ πυροβολικὸν ἐπέρασεν ἐπὶ τέλους. Ἡ σειρά τοῦ πεζικοῦ τώρα, τὸ ὅποιον προχωρεῖ.

Ἐνας ἀξιωματικὸς τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου στέκεται ἐριππος εἰς τὴν εἰσοδὸν τῆς γεφύρας. Ἐπιτηρεῖ τὴν διάβασιν, ἐπιβλέπει ὅπως αἱ μονάδες μὴ ἀναμιχθῶσι, ἐνθαρρύνει τοὺς ἀνδρας.

— Ἐμπρός, παιδιά. Προσυχὴ στὴς τραβέρσες, μὴ πέσετε. Μὴ ἀπομακρύνεσθε ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλον γιὰ νὰ μὴ χαθῆτε.

Οι στρατιῶται φωνάζουν τὸν ἀριθμὸν τοῦ λόχου των καὶ ἡ φωνὴ ἐπαναλαμβάνεται ἀπὸ τὸ ἓνα ἄκρον ἕως εἰς τὸ ἄλλο τῆς μονάδος, διὰ νὰ μὴ ἐπέλθῃ ἀποσύνθεσις αὐτῆς.

Ἡ νύξ εἶνε φρικωδῶς ζοφερά. Οἱ στρατιῶται ἐξάγουν ἀπὸ τὰ θυλάκια τῶν ἓνα τεμάχιον κηρίου τὸ ὁποῖον ἀνάπτουν καὶ κρατοῦν μεταξὺ δύο δακτύλων εἰς τὸ κοῖλον τῆς χειρὸς των διὰ νὰ προφυλάξουν τὸ φῶς ἀπὸ τὸν ἄνεμον. Τὰ ἀνήσυχτα πρόσωπά των φωτίζονται πρὸς στιγμὴν μὲ πυρρὰς ἀνταυγείας. Δι' ὀλίγα δευτερόλεπτα βλέπουν ποῦ πρέπει νὰ πατήσουν κ' ἔξαφνα... τὸ κηρίον σβύνει... Προχωροῦν βραδέως, καθενὸς κρατοῦντος διὰ τῆς χειρὸς τὸν μανδύαν ἢ τὸ ἀντίσκηνον τοῦ προπορευομένου.

Προχωροῦμεν τοιοῦτοτρόπως περὶ τὸ ἓνα χιλιόμετρον... Κατόπιν καὶ πάλιν σιδηροδρομικὴ γραμμὴ. Τὸ λόφωμα σχηματίζει καμπήν. Στρεφόμεθα ἀριστερὰ καὶ εὐρισκόμεθα εἰς τὴν κοιλάδα.

Προχωροῦμεν πρὸς τὸ Τοψίν, μέσα εἰς τὴν λάσπην, ἐνῶ ἡ βροχὴ ἐξακολουθεῖ πάντοτε. Ὀλισθαίνομεν, πίπτομεν, λασπωνόμεθα, ἀλλὰ προχωροῦμεν ἐν τούτοις.

Εἰς ἀπόστασίν τινα ἐμπρὸς μας πυραὶ εἰς τὸ χωρίον Τοψίν. Ἐνν σύνταγμα πεζικοῦ βαδίζει παραλλήλως πρὸς ἡμᾶς. Οἱ ἄνδρες ἐνθαρρύνουν ἀλλήλους. Αἱ πυραὶ μᾶς προσελκύουν. Ἐπὶ τέλους θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ στεγνώσωμεν, νὰ ζεσταθῶμεν ὀλίγον. Καὶ τὸ βῆμα γίνεται ζωηρότερον.

Ἐξαφνα, στάσις. Τί συμβαίνει;

Μία εὐρεία ρευματιὰ διασχίζει τὴν κοιλάδα. Τὸ βάθος τοῦ νεροῦ εἶνε ἀγνωστον. Θὰ ἦτο λοιπὸν ἀφροσύνη ν' ἀποτολήσωμεν τὴν διάβασιν μὲ τοιοῦτον σκότος.

Εἰς ὀλίγων μέτρων ἀπόστασιν τὸ σύνταγμα ἔχει ἐπίσης σταματήσει.

Δὲν δυνάμεθα νὰ κάμωμεν τίποτε. Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ περάσωμεν. Πρέπει νὰ μεινωμεν ἐδῶ εἰς διακοσίων μέτρων ἀπόστασιν ἀπὸ τὰς οἰκίας τοῦ Τοψίν αἱ ὅποια ἠμποροῦσαν νὰ μᾶς στεγάσουν, ἀπὸ τὰς πυρρὰς ὄψου θὰ εὐρίσκαμεν ὀλίγην θερμότητα.

Ταχέως λοιπὸν τὰ ζῆα ξεφορτώνονται καὶ στήνονται αἱ σκηναί.

Μέσα εἰς τὴν σκηνην εἰσάγονται ὅσῳ τὸ δυνατόν περισσότεροι στρατιῶται, διὰ νὰ προφυλαχθοῦν ὀλίγον, διότι ἐπάνω εἰς τοιοῦτον ἔδαφος δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ στήσουν τὰ ἀντίσκηνά των. Ἡ βροχὴ τὰς ἔχει

τελείως διαπεράσει. Οί άνδρες λοιπόν κάθηνται καταγής και στρυμύονται δ' ένς πλησίον του άλλου. Άμέσως δέ σχεδόν αποκοιμούνται.

Άλλ' έξαφνα έξω, κάτω από την βροχήν ή όποια δέν έννοει να παύση, μέσα εις τόν άνεμόν, μέσω εις τó μαυρόν και λυγρόν σκότος, ακούονται ήσματα:

*Έσσις τόν Τούρκον σφάξατε, τόν τύραννο σπαράξατε,
Νά ζήση τó σπαθί μου, ν' άναστηθή ή πατρίς μου.
Γιά τού Χριστού την πίστιν την άγιαν, για της πατρίδος την έλευθερίαν.
Γι' αυτά τά δύο πολεμώ...*

Τόψιν Παρασκευή 26 Οκτωβρίου 1918.

Έκοιμήθημεν τήν νύκταν αὐτήν μακαρίως...

Έίνα δξὺ σφύριγμα μᾶς αφύπνιστε. Μία άμαξοστοιχία έφθασε από τήν Θεσσαλονίκην εις τόν σταθμόν του Τόψιν.

Τά ρούχά μας είνε έντελώς βρεγμένα. Άδύνατον να τά στεγνώσωμεν.

Η ρηματιά που μᾶς έτσιμάτητε χθές τó βράδυ μᾶς προκαλει γέλωτα σήμεραν τó πρωί.

Τó βάθος του νερού της είνε ακριβώς όσον άρκει δια να θυβισθη τις όλίγον άνωτέρω τών σφυρών. Τήν διαβαίνουμεν πατώντες επάνω εις ένα όλισθηρόν κορμόν δένδρου.

Έμπρός μας δ' συρμός τόν όποιον είχομεν άκούσει τó πρωί, πριν φέξη άκόμη, πηγαίνει εις τήν Θεσσαλονίκην.

«Θά έσυζητηθήσαν, φαίνεται, οι όροι της παραδόσεως», παρατηροϋν οι άνδρες.

Έντός όλίγου θα τó μάθουμεν. Έφθάσαμεν πλέον εις τόν σταθμόν του Τόψιν, σιάνιν μάλλον παρά σταθμόν. Νά και τά μεγάλα και όρατα οικοδομήματα, στεγασμένα με κεραμύδια κόκκινα, όπου εύρίσκεται δ' Διάδοχος και τó έπιτελειόν του.

Χθές τó βράδυ, 26 Οκτωβρίου εις τά 4 και 30', άφου ή διαταγή τών επιχειρήσεων της σημερινής ήμέρας, 26)8, ειχε σταλή εις όλα τά σώματα του στρατού, άνηγγέλιθη εις τó έπιτελειόν ένταύθα ότι εις τó Τεκελί, όπου εύρίσκετο τó απόσπασμα Κωνσταντινούπουλου, ειχον παρουσιασθη Τούρκοι άπεσταλμένοι. Έξήτησαν όπως δ' Διάδοχος εύρεσθη και δεχθη τούς προξένους τών Μεγάλων Δυνάμεων, έρχομένους

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΚΡΑΤΗΣ

στρῦμῶ-
νται.
ννοεῖ νὰ
σκότος,

θερίαν.

αση ἀπὸ
εγγώσω-
λεῖ γέ-
θυλισθῆ
πάνω εἰς
αὐ, πρὶν
παρατη-
σταθμὸν
αὐ ὄρατα
σκαταὶ δ
διαταγή
εἰς τὰ
εἰς τὸ
χον πα-
εὐαρε-
χομένους

νά μεσολαβήσουν διά τὰς διαπραγματεύσεις τῆς παραδόσεως.

Ὁ Διάδοχος συνήνεσε νά τοὺς δεχθῆ. Οὗτοι (οἱ πρόξενοι τῆς Γαλλίας, Ἀγγλίας, Γερμανίας καὶ Αὐστρίας) παρουσιάσθησαν συνοδευόμενοι ὑπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ διοικητοῦ Θεσσαλονίκης. Ἐδήλωσαν δὲ ὅτι ὁ Ταξιν πασσᾶς, κατ' αἰτησίαν των, ἐδέχετο νά μὴν υπερασπίσῃ τὴν Θεσσαλονίκην ὑπὸ τὸν ὄρον τοῦ ν' ἀφεθῆ ὁ τουρκικὸς στρατὸς ν' ἀποχωρήσῃ μὲ τὰ ὄπλα του εἰς τὸ Καραμπουρνοῦ, ὅπου θὰ ἔμεινε μέχρις ὅτου συνομολογηθῆ εἰρήνη.

Ὁ Διάδοχος ἀπήντησεν ὅτι δὲν ἐδέχετο ἐκ μέρους τοῦ Ταξιν πασσᾶ ἄλλο ἀπὸ πλήρη καὶ τελείαν παράδοσιν τῶν στρατευμάτων του, τὰ ὅποια θὰ κατέθετον τὰ ὄπλα των καὶ κατόπιν θὰ μετεφέροντο εἰς τὸ μέρος τὸ ὅποιον ἤθελεν υποδείξει ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις. Τὰ φρούρια τοῦ Καραμπουρνοῦ ἔπρεπε νά παραδοθῶν καὶ αὐτὰ μαζί μὲ τὴν πόλιν.

Αἱ πρῶται μεραρχίαι τοῦ στρατοῦ ἔχουν διαταγὴν ν' ἀρχίσουν τὴν προέλασιν των ἐναντίον τῶν τουρκικῶν θέσεων τὴν 26ην Ὀκτωβρίου εἰς τὰς 6 τὸ πρωί. Ὁ Διάδοχος παρακαλεῖ λοιπὸν τοὺς προξένους νά εἰδοποιήσουν τὸν Ταξιν πασσᾶν ὅτι ἔχει καιρὸν μέχρι τῆς ὥρας αὐτῆς διὰ ν' ἀπαντήσῃ, διότι ἡ ἐπίθεσις δὲν θ' ἀνασταλῆ ἀνευ προηγουμένης ἀποδοχῆς τῶν ὄρων.

Ἐδηλώθη πρὸς τούτους ὅτι θὰ ἐπιτραπῆ εἰς τοὺς τούρκους ἀξιωματικούς ν' ἀποσυρθῶν μὲ τὰ ξίφη των, ἐὰν δώσουν τὸν λόγον τῆς τιμῆς των ὅτι δὲν θὰ λάβουν πλέον μέρος εἰς τὸν πόλεμον αὐτὸν ἐναντίον οὐδενὸς τῶν συμμάχων.

Σήμερον τὸ πρωί, 26 Ὀκτωβρίου ἡ ἀμαξοστοιχία τοῦ μᾶς ἐξῆυπησε εἰς τὰς 5 καὶ 30' ἔφερεν εἰς τὸ Τοψλὴν τὸν Σερῆφ πασσᾶν καὶ τὸν Καραπιπέρην, ἀντιπροσώπους τοῦ Ταξιν πασσᾶ.

Οὗτος ἐδήλωσεν ὅτι ὁ ἀρχιστράτηγος ἐδέχετο τοὺς ὄρους τοῦ Διαδόχου, ἐκτὸς τοῦ ἀφορῶντος εἰς τὴν παράδοσιν τῶν φρουρῶν τοῦ Καραμπουρνοῦ, τὰ ὅποια ἐνόει νά διατηρήσῃ. Ἐξήτει δ' ἐπίσης ν' ἀφεθῶν τὰ ὄπλα των εἰς 5,000 τούρκους στρατιώτας διὰ φρουρὰν τῶν αἰχμαλώτων.

Ἐνευτεταί ὅτι ὁ Διάδοχος ἠρνήθη νά δεχθῆ μεταβολὴν τῶν ἀρχικῶν του ὄρων, καθὼς καὶ ν' ἀναστειλῆ τὰς δυνάμεις εἰς τὸν στρατὸν του διαταγὰς πρὸς ἐπίθεσιν. Ἐδήλωσεν ἐπομένως εἰς τοὺς τούρκους ἀπεσταλ-

ΠΑΡΕΣΤΑΣΗΜΩΝ ΚΡΗΤΗΣ

μένους ότι δὲν ἔμεινε πλέον καιρὸς δι' ἄλλο τι εἰμὴ νὰ κομίσουν τὴν συναίνεσιν τοῦ ἀρχηγοῦ των πρὶν ἀρχίσῃ ἡ μάχη.

Καὶ ἀμέσως ἡ ἀμαξοστοιχία ἀνεχώρησε διὰ Θεσσαλονίκην, φέρουσα τὸν Σερῆφ πασᾶν καὶ τὸν Καρακιπέργην.

Εἰς τὸ σημεῖον λοιπὸν αὐτὸ ἀκριβῶς εὐρίσκονται τὰ πράγματα τώρα. Ἐγκυαταλείπομεν τὸ Τοφὶν διὰ νὰ ἀκολουθήσωμεν τὸ Χειρουργεῖον καὶ τὰ στρατεύματα τὰ ὅποια μεταβαίνουν εἰς Βαθύλακκον, εἰς τὸν ὅποιον καὶ ἐφθάσαμεν τὴν μεσημβρίαν περίπου.

Ἀπὸ τὸ χωρίον αὐτὸ διέρχεται περὶ τὰς 2 μ. μ. ἀξιωματικὸς καὶ ἵππεις κομίζοντες ἔγγραφα καὶ πληροφορίας εἰς Τοφὶν πρὸς τὸν Διάδοχον. Ἐρχονται ἀπὸ τὸ Ἀποστολᾶρι χωρίον βορειανατολικῶς τοῦ Βαθύλακκου κείμενον καὶ ἀπέχον περὶ τὰς 32 χιλιομέτρα ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκην, ἀπὸ τὸ ὅποιον ἡ ταξιαρχία τοῦ ἱππικοῦ ἐπέρασε κατὰ τὰς 10 τὸ πρωῒ.

Οἱ ἵππεις αὐτοὶ μᾶς λέγουν ὅτι εἰς τὰς 11 ἡ ταξιαρχία των συνήγαγε βορειανατολικῶς τοῦ χωρίου Ἀποστολᾶρι ἕνα ἀπόσπασμα σερβοβουλγαρικῶν ἱππικῶν, ὃ δὲ διοικῶν τὸ ἀπόσπασμα Σέρβος ἐδήλωσεν ὅτι πιστεῖεν αὐτοῦ, εἰς τριῶν ὡρῶν ἀπόσταν, ἤρχοντο καὶ ἄλλα στρατεύματα.

Αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν εἰδήσιν κομίζουσιν οἱ ἵππεις αὐτοὶ εἰς τὸ γενικὸν ἐπιτελεῖον. Δὲν ὑπάρχει κανεὶς λόγος διὰ νὰ μὴ πιστεῦσωμεν εἰς τὴν ἀλήθειαν τῆς εἰδήσεως.

Ἄλλ' ὅπωςδήποτε μᾶς προξενεὶ ἐκπλήξιν. Ἐβάδιζον λοιπὸν καὶ οἱ σύμμαχοι πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην;

Ἡ σούπα μετ' ὀλίγον θὰ εἶνε ἔτοιμη... Ἄλλ' ἔξαφνα βλέπομεν τὸν λατρὸν Παπαδόπουλον, ὃ ὅποιος εἶχεν ἀνχωρήσει πρὸ ὀλίγου διὰ νέα, νὰ ἐκπυρρῆται καλπάζων ἐπὶ τοῦ ἵππου του... Ἀπὸ μακρὰν ἀκόμη φωνάζει καὶ χειρονομεῖ:

Ἐμπρὸς! γλήγορα! Ἐτοιμασθήτε ὅλοι. Σελῶντε τὰ ζῆα. Φεύγομεν. Ἐπρεπε πρὸ πολλοῦ μάλιστα νὰ ἔχωμεν ἀνχωρήσει. Ἐμπρὸς! Γλήγορα! Ἀφήστε τὴ σούπα... Ἀφήτε τὰ ὄλα!

Καθεὶς σπεύδει. Πρέπει νὰ φορηθῶν τὰ κάζακια. Ὅλοι πεινοῦν, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει καιρὸς διὰ νὰ περιμένωμεν νὰ ἐτοιμασθῇ ἡ σούπα. Τὴν χύνουν λοιπὸν, καὶ παρηγοροῦνται γελῶντες.

Καὶ τὸ χειρουργεῖον εἶν' ἔτοιμον. Δρόμιον διὰ τὸ Μπουγιάρουον...

Ποιοι; Πά έτολμοσσε νά μὴν εἶνε εὐχαριστημένους ἀφοῦ πλησιάζομεν πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην;

Ἡ ὁρογὴ ἔπαυσε. Τὸ ἔδαφος ἐπὶ τοῦ ὁποίου βαδίζομεν τὴρα εἶνε σχετικῶς καλὸν καὶ εὐδατόν. Ἡ γῆ εἶνε ὑγρὰ, ἀλλ' ὄχι διάδροχος. Δὲν καλλῶ εἰς τὰ ὑποδήματά. Βαδίζομεν λοιπὸν μὲ εὐκολίαν.

Μπουγιάροβον 27 Ὀκτωβρίου 1912.

Ἐνταῦθα ἔρχεται ὁ ἀξιωματικὸς ὅστις χιῆς, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἱππέων μᾶς εἰδοποιήσε περὶ τῆς ἀφίξεως εἰς Ἀποστολὰρ τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων καὶ μᾶς λέγει τὰ ἑξῆς.

Χιῆς, 26 Ὀκτωβρίου εἰς τὰς 12 καὶ 30' τῆς μεσημέριας, ὁ Διάδοχος ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὸ Ταβίν διὰ τὸ Σιαμιλί, ὅταν ὁ Σερήφ πασᾶς καὶ ὁ Καρακαπέρης, οἱ ἴδιοι ποὺ εἶχον ἔλθει τὸ πρωτὸ εἰς τὰς 5 καὶ 30', παρουσιάζοντο ἐκ νέου. Ὁ συνταγματάρχης Δούσιανης, ὑπαρχηγὸς τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου, ἔμαθες διὰ τὴν τοῦδε δεξιῆς. Οἱ ἀπεσταλμένοι ἐδήλωσαν ὅτι ὁ Ταβίν πασᾶς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ δεξιῆ τῆς ἑρως τοῦ Διαδόχου. Ὁ συνταγματάρχης ἀπήντησεν ὅτι ὁ Διάδοχος δὲν ἄνθει νὰ μεταβάλλῃ διόλου τὰ ὅσα εἶχεν εἰσεῖ εἰς αὐτοῦς προσηγομένους. Καὶ τοῦδε ἀπεγυρεύεσεν.

Ἐς τὰς 3, ἐνθὺ ὁ Διάδοχος ἐπλησιάζεν εἰς τὸ Σιαμιλί, ἔλαθε παρὰ τοῦ ἀξιωματικοῦ τὸν ὁποῖον εἶδομεν διερχόμενον ἀπὸ τὸ Βαθιύλζικον, ἐγγράφον προερχόμενον ἐκ μέρους τοῦ διοικοῦντος τὸ ἱππικὸν καὶ ἀγγέλον ὅτι εἰς τὰς 11 τὸ πρωτὸ συνήντησε βορειοανατολικῶς τοῦ χωρίου Ἀποστολὰρ ἓνα ἀπόσπασμα ἱππικοῦ ἀποτελούμενον ἀπὸ τρεῖς ὄχθας σερβικᾶς καὶ μίαν ὄχθην βουλγαρικὴν τοῦ ὁποῖου ὁ πέρσης διοικητῆς ἐδήλωσεν εἰς αὐτὸν ὅτι εἰς ἀπόστασιν 3 ὥρων ὑπισθὲν του εὗρισκετο μίξ μικτὴ ταξιαρχία, καὶ εἰς ἀπόστασιν ἄλλων τριῶν ὥρων ὑπισθὲν τῆς ταξιαρχίας αὐτῆς ἠκολούθει μίξ βουλγαρικὴ μεραρχία.

Ἡ πληροφορία λοιπὸν ποὺ μᾶς ἐδόθη χιῆς ἦτο ἀκριβής. Καὶ ὅμως ὑπέθετον, ὅτι μόνον εἰς τὰς 3 μετὰ μεσημέριαν ὁ Διάδοχος ἐλάμβανε διὰ πρώτην φοράν γνῶσιν τῆς πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην πορείας τῶν συμμάχων.

Ἀμέσως ὁ Διάδοχος ἔστειλε νὰ εἰδοποιήσῃ τὸ συμμαχικὸν αὐτὸ ἱππικὸν ὅτι ἐλόκληρος ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς εὗρισκετο πρὸ τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ὅτι ἀπὸ τῆς προτεραιᾶς διεβήγοντο διαπραγματεύσεις πρὸς

τήρα εἶνε
διάδροχος.
κν.

τῆς τῶν ἱπ-
πῶν συμμαχι-

ίας, ὁ Διά-
πασσᾶς καὶ
ἦ καὶ 30',
ρχηγός τοῦ
ἔνοιο ἐδήλω-
σε τοῦ Δια-
πασσᾶς γὰρ με-
τὰ. Καὶ τῆς

παρὰ τοῦ ἀξι-
ου, ἔγραψον
ἄγγελον «ὅτι
Ἀποστολάρ-
χου καὶ
ἀγγέλωσαν εἰς
καὶ μικτὴ τα-
ταξιαρχίας

. Καὶ ὁμοί-
αμίβανε διὰ
τῶν συμμα-

ὄν αὐτὸ ἱπ-
πῆς Θεσσαλο-
πέυσει; πρὸς

παράδοσιν τῆς πόλεως, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκοντο εἰς τὸ τέριμα των. Ἀγγέ-
γελλε συγχρόνως εἰς τὸν βουύλακρον στρατηγὸν τὸν διοικοῦντα τὴν φάλαγγα
ὅτι ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς ἢ πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην καθ' ὁδὸς τοῦ κα-
θίστατο ἄσκοπος καὶ τὸν παρεκάλει ἐπιμένως γὰρ «δισυβουλήν» ὅπου ἡ πα-
ρουσία του ἠμποροῦσε γὰρ εἶναι ἐπιωφελῆς διὰ τὰς στρατιωτικὰς ἀνάγκ-
κας...»

Εἰς τὰς 4 ὁ Διάδοχος διέδωκε τὸν Γαλλικὸν ποταμὸν πλησίον τοῦ
Σιαμιλί. Ὁ στρατὸς προήλασεν ἐξ ἄλλων τῶν μερῶν ἐναντίον τῶν τουρ-
κικῶν θέσεων χωρὶς γ' ἀκουσθῆναι ὁ παραιμικρὸς τουρκοβουλιασμός ἐκ μέ-
ρους τοῦ ἐχθροῦ.

Κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην εἰς ἀπεσταλμένος τοῦ Ταξίν πασσᾶ ἐκό-
μιζεν εἰς τὸν Διάδοχον μίαν ἐπιστολὴν ἐκ μέρους τοῦ τούρκου στρατη-
γοῦ, διὰ τῆς ὁποίας οὗτος ἀπεδέχετο τῆς ταχθέντας ὑπὸ τῆς Ἑψηφότη-
τός του ὕψους παραδόσεως.

Ὁ Διάδοχος ἤρρισε ἀμέσως τοὺς ἀξιωματικοὺς τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου
συνταγματάρχην Δούσηκην καὶ λοχαγὸν Μεταξίαν διὰ γὰρ μεταθεῖν παρὰ
τῷ Ταξίν πασσᾶ πρὸς σύνταξιν ἀπὸ συμφώνου καὶ ὑπογραφῆν τοῦ πρωτο-
κόλλου τῆς παραδόσεως.

Συγχρόνως διέταξε τὸν στρατὸν γ' ἀνακόψῃ τὴν προέλασιν του καὶ
σταματήσει εἰς τὰς θέσεις του.

Τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἡ ἑβδόμη μεραρχία καὶ τὸ ἀπόσπασμα Κων-
σταντινοπόλου εἶχον φθάσει εἰς τὸν δυτικὴν εἰσόδον τῆς Θεσσαλονίκης.
Πολλοὶ μάλιστα ἄνδρες τῆς μεραρχίας καὶ εἰζῆνοι εἶχον εἰσέλθει εἰς
τὴν πόλιν.

Ἐνθὺ τὸ στρατηχεῖον ἐγκλιθεῖτο εἰς τὸ Ἐκελί διὰ γὰρ διανυκτε-
ρεύσῃ ἐκεῖ, ὁ συνταγματάρχης Δούσηκης καὶ ὁ λοχαγὸς Μεταξιά; ἔ-
φθανον εἰς Θεσσαλονίκην. Εἰς τὰς 9 δὲ ἐκελήφθησαν μετὰ τοῦ Ταξίν
πασσᾶ τῆς συντάξεως τοῦ πρωτοκόλλου, τὸ ὁποῖον καὶ ὑπεγράφη εἰς τὰς 11.

Σήμερον τὸ πρῶν τὰ στρατεύματα τῆς ἑβδόμης μεραρχίας καὶ τοῦ
ἀποσπάσματος Κωνσταντινοπόλου κατέλαβον ἤδη ἐπισημίως τὴν πόλιν.

Καὶ τοιοῦτοτρόπως ἡ Θεσσαλονίκη ἔγινε πάλιν ἑλληνική... .

Τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἐλέπτομεν στρατιώτας πρέχοντας πρὸς τὸν μικρὸν
δρόμον ποῦ διασχίζει τὸ χωριόν. Ἀκούονται ἐκεῖ κάτω «ζήτω» καὶ «οὐ-
ρά» ἐπίσης. Πηγάζομεν γὰρ ἴδωμεν.

Ἦνε μία Ἰλη σερβικοῦ ἱππικοῦ, προερχομένη ἀπὸ τὸν Βαθύλακκον.

Τὰ πρόσωπα τῶν ἀνδρῶν φαίνονται ἄδολα καὶ χαριεπᾶ· εἶνε συμπαθητικώτατοι. Οἱ Ἕλληνας λοιπὸν τοὺς ἐπειφημιῶν καὶ ἀδελφοποιοῦνται χωρὶς καμμίαν ὀπισθόδοσον σκέψιν... Κατόπιν οἱ ἵππεῖς ἀναχωροῦν διὰ τὴν Θεσσαλονίκην καὶ ἡμεῖς ἐπίσης προχωροῦμεν πρὸς αὐτήν.

Θεσσαλονίκη 27 Ὀκτωβρίου.

Ἐχεν ἤδη νικῶσει ὅτε διερχόμεθα τὰς πρώτας οἰκίας τῆς Θεσσαλονίκης. Τὰ καφφενεῖα ἴσαν ἀνοιχτά καὶ πλήρει κόσμου καὶ Ἑλληνικῶν στρατιωτῶν τῆς 7ης Μεραρχίας, ἧτις εἶχεν ἀπὸ πρώτας εἰσέλθει. Τραγωδοῦν καὶ φωνάζουσιν ζήτη. Ἴδου μίαν ἀμαξάν, τὴν φωνάζομεν, εἰσερχόμεθα καὶ προχωροῦμεν. Κόσμος πολὺς εἰς τὰ πεζοδρόμια.

Οἱμάδες τούρκων ἀστυφυλάκων ὀπλισμένων περιπολοῦν συμφώνως μὲ εἰδικὸν ἄρθρον τοῦ πρωτοκόλλου τῆς παραδόσεως. Ἑλληνικὰ ἀποσιτάσματα ἐπιτηροῦντα τοὺς Ἕλληνας στρατιώτας διασταυροῦνται μετὰ τῶν Τούρκων τούτων ἀστυνομικῶν... Ἐντὸς τῶν καφφενεῶν οἱ Ἕλληνας στρατιώται συναντοῦν τούρκους τοιοῦτους μὴ ἀφελισθέντας εἰσέτι. Ἦναι τόσον ἀνεξίκακοι οἱ Ἕλληνας μετὰ τὴν μάχην, ὥστε θεωροῦν τοὺς Τούρκους στρατιώτας ὡς συναδέλφους τῶν πρὸς τοὺς ὁποίους ἡ τύχη τῶν ἑπὶ τὴν ἐφάνη δυσμενής... ἐδέχοντο δὲ οἱ Τούρκοι πᾶν ὅ,τι προσέφερον πρὸς αὐτοὺς οἱ εὐτυχεῖς νικηταὶ τῶν. Οἱ δυστυχεῖς ἀπέλλυνον τῆς πείνης καὶ δὲν εἶχον οὐδὲ λεπτόν τι διὰ νὰ ἀγοράσων καὶ τὸ παραμικρότερον πράγμα. Ἐπώλουν τὸ ἔπλον τῶν καὶ τὰ ἐξαρτήματά τῶν διὰ ἓν ἢ δύο φράγκα! Ἐξακολουθοῦμεν τὴν πορείαν μας πρὸς τὴν παραλίαν. Αἱ οἰκίαι ὅλαι εἶναι σημεῖοστολισταὶ σημεῖα Γερμανικὰ, Ἀγγλικὰ, Αὐστριακὰ καὶ ἰδίως Ἑλληνικὰ. Οἱ ξένοι κάτοικοι ἐκ προνοίας εἶχον ἀναρτήσει τὰς σημεῖα τῆς ὑπερηκότητός τῶν. Σεῦρε κανεῖς τι ἡμπορεῖ νὰ σημεῖω. Ἴδου ἡ προκυρια... Ἴδου τὰ ἐστιατόρια, τὰ ξενοδοχεῖα, τὸ Σπλέντιτ - Πάλας, τὸ Ὀλυμπος Πάλας, τὸ Ξενοδοχεῖον τῆς Ἀγγλίας κατὰ-φωτα καὶ ὑπερπλήρη κόσμον ἐνθουσιῶντος καὶ ζητωκραυγάζοντος. Ζητοῦμεν θέσιν εἰς ὅλα κατὰ σειράν ἀλλ' ἀδύνατον. (1) ἀμαξὰς μᾶς ὄδηγει εἰς ἓν ἄλλο ξενοδοχεῖον παρακεκλιμένης ὁδοῦ τὸ ὅποιον ἐγνώριζε....

(1) Ὁ ἴδιος συντακτικὸς καὶ ἐδῶ ἐν τούτοις ἐξουκονομεῖται ὅπως ὅπως ἐν ὄματιον! μίαν κλίνην! τί θναῖον. (1) κόσμος μᾶς κυκλῶνει εἶναι ὅλοι καλοενδοθημένοι καὶ μόνον ἡμεῖς εἰμεῖα λαττωμένοι καὶ ἐντροπέμεθα, καλλιχεῖόμεθα καὶ κατερχόμεθα εἰς τὸ ἐστιατόριον. Ἐντὸς αὐτοῦ εἰς κό-

σμος εξάλλος. Ὁ ἐνθουσιασμός του εἶναι ἀπερίγραπτος, εἶναι ἐνθουσιασμός παράφορος... Εἰς ἑλλην στρατιώτης εἰσέρχεται. Ὁλος ὁ κόσμος ἐγείρεται. Τὸν ζητωκραυγάζουν ἐνθουσιωδῶς· τὸν ἐνγκυκαλλίζονται, τὸν καταφιλοῦν «Χριστὸς Ἀνέστη!» Ζήτη ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς μας! Ζήτη ἢ ἐλευθερωθεῖσα πατρίς μας!... καὶ ὁ ἐθνικὸς ὕμνος ἀντηχεῖ «**Γιὰ τῆς πατρίδος τὴν ἐλευθερίαν, γιὰ τοῦ Χριστοῦ τὴν πίστιν τὴν ἀγίαν, γι' αὐτὰ τὰ δύο πολεμῶ κλπ.**» Ἐκ τῆς ἀνοικτῆς θύρας τοῦ ἐστιατορίου ὁ ἐνθουσιασμός μεταδίδεται εἰς τὸ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ πλῆθος. Ἡ συγκίνησις εἶνε ἀπερίγραπτος, ὅλοι δακρῦουν ἐκ χαρᾶς. Ἀκούω ἓνα μονολογοῦντα... «Μήπως ὄνειρεύομαι; Μήπως ἐτρελλάθηκα; Ἡ Θεσσαλονίκη ἑλληνική; Αὐστριακὴ ναί, ἀλλὰ ἑλληνική... καὶ ἐκτύπα μὲ τὸν γρόνον του τὸ κεφάλι του. Ὁχι! Ὁχι! δὲν ὄνειρεύομαι εἰμαι ἔξυπνος... Εἴμεθα ἐλεύθεροι;... Εἴμεθα ἑλληνες;... Ἐτελείωσεν ἡ σκλαβιά;...» καὶ ἐσφόγγιζε τὰ δάκρυά του.

Εἰς ἑλλην ἀξιωματικὸς εἰσέρχεται καὶ ἐνθουσιασμός ἐπαναλαμβάνεται, τὰ φέσια πετῶνται εἰς τὸν ἀέρα, τὰ φέσια σχίζονται.

Εἰς μίαν παρακεμμένην τράπεζαν κάθηνται τρεῖς σιωπηλοί, φαίνονται ὅτι εἶναι ξένοι. Μετ' ὀλίγον εἰς ἐξ αὐτῶν ἐγείρεται καὶ καταλαμβάνόμενος ὑπὸ εἰλικρινοῦς ἐνθουσιασμοῦ ἀναφωνεῖ εἰς παρεφθαρμένην γαλλικὴν: Ζήτη ἢ Ἑλληνικὴ Θεσσαλονίκη! Ζήτη οἱ ἀδελφοί μας Ἑλληνας! Ζήτη ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς καὶ ὁ ἀρχιστράτηγος του Διάδοχος». Εἶνε Σέρβος.

Ἐξερχόμεθα τοῦ ἐστιατορίου καὶ ἐπιχειροῦμεν νὰ διέλθωμεν διὰ τῆς ἐξάλλου ἐκείνης ἀνθρωπομάζης, ἀλλ' ἀδύνατον. Ζήτη, τραγοῦδια κλέφτικα, ὁ ἑλληνικὸς Ἑθνικὸς ὕμνος ἤκούοντο παντοῦ, διότι αἱ περιφερόμεναι τουρκικαὶ περίπολοι τῶν ἀστφυλάκων... ἐπέτρεπον τὴν τοιαύτην ἐκδήλωσιν τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τῶν Ἑλλήνων...

Θεσσαλονίκη 28 Ὀκτωβρίου. Εἶναι πρωτῆ, ἐξερχόμεθα τοῦ ξενοδοχείου. Εἰς μίαν γωνίαν μερικοὶ ἄνθρωποι συνομιλοῦν χαμηλοφῶνως, φαίνονται τοῦρκοι ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ των. Τοὺς πλησιάζομεν. Εἶναι χριστιανοὶ Ἑλληνας, οἱ ὅποιοι ἔχουν λιποτακτῆσαι ἀπὸ τὰς τάξεις τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, διότι δὲν ἠδύναντο νὰ πολεμήσουν «κατὰ τῶν ἀδελφῶν των». Πρὸ πολλῶν ἡμερῶν ἔξων οὕτω κρυπτόμενοι ἐν τῷ ἑλληνικῷ ξενοδοχείῳ.

Μας διηγούνται πόσον υπέφερον εις τὰς τάξεις τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ.

Ἐν πρώτοις μόνῃ ἢ ἐπαφῇ μᾶς ἦτο ἀνυπόφορος μετὰ τοῦ Μουζουλμάνου στρατιώτου, Κούδρου, Ἀνατολίτου καὶ Ἀλβανού, τῶν ὁποίων ἢ ἀποτρόπαιος ἀκλιμαρσία εἶναι κάτι τι ἀφάνταστον, ἀπερίγραπτον... «Φαντάζεσθε, μᾶς λέγει εἰς ἐκ τῶν λιποτακτῶν τούτων, ὅτι ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι φεραὺν τὰ αὐτὰ ἐπώρουχα ἐπὶ ἕξ, ἑπτὰ καὶ ὀκτὴ μῆνας... Δὲν ἐκδύονται ποτέ, ἀκόμη καὶ ὅταν ἐν εἰρήνῃ ζῶν μέσα εἰς τοὺς στρατιῶνάς των... Τὰ πράσινα τοῦ κατατρόγου μέρου τοῦ σημείου ὥστε νὰ τοὺς κάμουν πληγᾶς!... Οἱ δουτυχεῖς ἄζουν φρικωδῶς... Ἐγνωεῖτε τί μικρῦριον ἦτο δι' ὅλους τοὺς χριστιανούς; τὸ νὰ εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ ὑπηρετοῦν ἡμῶς μετ' αὐτοῦ στρατιώτου... Ἐἰς τὸ Σαραντάπορον καὶ εἰς τὰ Γιανιττά, ἐτοποθέτουσθε ὅλους τοὺς Χριστιανούς εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν. Οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ οἱ ὑπαξιωματικοὶ ἐπισπέν μαζ μᾶς; ἐπέβλεπον καὶ ὁ βοῦρδουλας ἐπιπτεν ἐπάνω μας ἀλύπητα διὰ νὰ μᾶς εἰσανγκιάζουσι νὰ πυροβολοῦμεν... Ἐἰς τὸ ἐν Γραδοβόρῳ στρατόπεδον ἐπίβην τῆς Θεσσαλονίκης δὲν εἶχομεν τίποτε νὰ φάγομεν, ἐνῶ ὁ Ταξὶν παρὰς διεκλήρυντεν εἰς τὴν πόλιν ὅτι εἶχε ζῆτροφίαν διὰ πολλὴν χρόνον... Καὶ οἱ ἴδιοι οἱ Τούρκοι ἦσαν κατηγανακτισμένοι. Ἐὰν δὲν εἴσθε εὐχαριστημένοι, μᾶς ἔλεγον οἱ ἀξιωματικοὶ μας γελῶντες, φέγετε... "Ὅ,τι καὶ ἂν κάμετε εἴσθε χαμένοι: ἂν μὲν εὐμενίετε ἐδῶ θὰ ἀποθάνητε τῆς πείνης, ἂν ἐπιχειρήσητε νὰ φύγητε θὰ κλονεῖσθε ἀπὸ τοῦ Ἑλλήνου! Κιομέ! (πεπρωμένον). Πῶς ἦτο δυνατόν, δὲν εἶναι ἀληθές, νὰ ὑπηρετήση καλεῖς εἰς τοιοῦτον στρατόν;

Προχωροῦμεν εἰς ὄρους στενὰς καὶ βορβορώδεις περιβάλλομένας ἀπὸ κατὰστῆματα Ἰσραηλιτῶν καὶ φθάνομεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ ὅπου εἰς τὰς 11 ἡὰ τελεσθῆ ἡ δοξολογία διὰ τὴν εἰσοδὸν τοῦ Διαδόχου. Ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς κατεστράφη ἐν μέρει ὑπὸ πυρκαϊᾶς κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος καὶ δὲν εἶχεν εἰσαίτι ἐπιδιορθωθῆ διὰ τὸν λόγον δὲ τούτον θὰ ἐτελεῖτο κατὰ προτίμησιν ἀνεπίβλη ἡ δοξολογία.

Αἱ στρατιωτικαὶ καὶ πολιτικαὶ ἀρχαὶ ἔχον πλημμυρῆται τὸν νχόν, αἱ κυρία συνιθίζονται εἰς τὸν γυναικονίτην καὶ πλῆθος κόσμου εὐρίσκειται ἐκτὸς τοῦ νχοῦ. Ὁ μητροπολιτὴς εἰς Θεσσαλονίκῃ Γεννάδιος φθάνει. Ἐπειτα ὁ μητροπολιτὴς Ἀθηνῶν Θεόκλητος καὶ ὁ λοιπὸς κληρικός, ὁ γενικὸς πρόξενος τῆς Ρωσίας ἐν μεγάλῃ στολῇ. Ἐπειτα οἱ εὐ-

στρα-
ουσουλ-
δποίων
απτον....
αι αυτοι
κτὴ μῆ-
έσα εἰς
του ση-
κωδῶς...
ναι ὑπο-
τὸ Σα-
στιανούς
κοι θπι-
ας ἀλύ-
Γραδο-
ε νὰ φά-
χε ζησ-
τηγανα-
ωματικοί
ἂν μὲν
ύγητε ἢ
το δυνα-
τόν;
έννας ἀπὸ
τοῦ Ἀγίου
τοῦ Δια-
τυρκαῖδς
ὄν λόγον
ἐν νχόν,
ου εὐρί-
'εννάδιος
πὸς κλη-
τα οἱ εὐ-

ΕΞΟΔΟΣ ΤΗΣ ΜΕΛΟΥΝΑΣ

ζωνοι οι οποιοι εσχημάτισαν δυο γραμμές απο της οδοσ εξω μέχρι του βασιλικου θρόνου εντός του ναου.

Είναι μεσημβρία. Είς την οδόν τὸ πλῆθος συνωθεῖται. Ἐν ἀτελεύτητον «Ζήτω» ἀντιχει. Ζητωκραυγάζουν τὰ προπορευόμενα τοῦ Διαδόχου στρατεύματα διέρχεται πεζικόν, ἔπειτα ἵππικόν, ἀκολουθεῖ μουσική.

Ὁ ἐνθουσιασμός κορυφουται «Ζήτω ὁ στρατός μας! Ζήτω ὁ Ἕλληνισμός! Ζήτω ἡ Πατρις! Ζήτω ὁ Κωνσταντινος ὁ μέλλων βασιλεύς μας!»

Ἴδου φθάνει ὁ Διάδοχος ἐφιππος, ἀκολουθούμενος ἀπὸ τοὺς πρίγκηπας ἀδελφούς του, Νικόλιον, Ἀνδρέαν καὶ Χριστόφορον, καὶ ἀπὸ τὸν ἐπίδοξον Διάδοχον Γεώργιον, ἄπνυται μὲ στολὴν ἐκστρατείας καὶ μακρὴν ἐκ κκουτσούκ μανδύαν. Τὰ Ζήτω διπλασιάζονται, ἀλλ' αἱ φωναὶ ἤδη τρέμουν ἐκ συγκινήσεως. Πολλοὶ κλαίου. Γέροντες γονατίζουν. Αἱ γυναῖκες σταυροκοποῦνται... Ὁ ἔθνικὸς ὕμνος ὅστις ἀντιχει ἀφιπεύοντος τοῦ Διαδόχου, αὐξάνει τὴν συγκίνησιν... Ὁ κλήρος ἐξέρχεται εἰς τὰ προπύλαια πρὸς προῦπάντησιν τοῦ Διαδόχου ἡγουμένων τῶν μητροπολιτῶν τοῦ Γεναδίου φέροντος τὸ ἱερόν Ἑὸρχγγέλιον, τὸ ὅποιον ὁ Διάδοχος ἀσπάζεται συγκεκνηγμένος, καὶ τοῦ Θεοκλήτου.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς δοξολογίας ἐμπνευσμένη προσλαλιὰ τοῦ Γενναδίου πρὸς τὸν Διάδοχον διὰ τὴν ἐλευθερίαν τὴν ὀροῖν τοὺς ἔφερε, «ἀπ' τὰ κώκαλα βγαλιμένη τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά» καὶ ὅτι καὶ αἱ ἄλλαι ὑπόδουλοι Ἑλληνικαὶ γωνίαι ἀνακίμενον ἀπὸ τὴν ὑψηλότητά του τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς προφητείας: «πάλι μὲ χροῖνια μὲ καιροῦς, πάλι δικαί μιν θάνει» αὐξάνει τὴν συγκίνησιν. Ἀκολουθεῖ τὸ πολυχρόνιον. Ἡ δοξολογία τελειώνει. Οἱ ἄνθρωποι ἀσπάζονται ἀλλήλους... «Χριστὸς ἀνέστη» ἀκούεται παντοῦ μεταξὺ των...

Εἶναι 9 μ. μ. Πλανώμεθα εἰς τὰς ὁδοὺς... Ἑλληνικὰ τάγματα διέρχονται, μεταβαίνοντα πρὸς στρατωνισμὸν εἰς τοὺς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐκκενωθέντας στρατώνας καὶ εἰς ἄλλα δημόσια κτίρια... Οἱ ἄνδρες εἶναι ἐκπληκτικῶς καθαρὸι καὶ φρεσκοζωρισμένοι. Ἡ περιβολὴ των, τὸ παράστημά των ἐκπλήσσει... Διέρχεται πεζικόν, εὐζωνικόν. Αἱ γυναῖκες ἀπὸ τὰ παράθυρα καὶ τοὺς ἐξώτας τῶν Ἑλληνικῶν οἰκιῶν τοὺς ραίνουν μὲ ἄνθη καὶ κουφέτα. Καὶ στὴν Πόλι, καὶ στὴν Πόλι, τοὺς φωνάζουν.

Αἱ Ἰσραηλιτικαὶ οἰκίαι εἶναι κλεισταί.

Ἐπὶ τῆς προκουμάδας διασταυροῦνται οἱ νικηταὶ μὲ τοὺς ἡττημένους.

Οι Τούρκοι 200—300 υπό συνοδείαν ελληνικού πεζικού και ολιγών ιππέων, βαδίζουν ως αγέλη. Μεταφέρονται εις Καράμπουρνου.

Ὁ Ἀνεξάρτητος! Ὁ Ἀνεξάρτητος! (L' indépendant) φωνάζουν οἱ ἐφημεριδοπώλαι. Ἔναι ἡ γαλλόφωνος Ἰσραηλιτικὴ Ἐφημερίς, ἡ ὁποία ἐκδίδεται τώρα μετὰ ἐκουσίαν ἡμερησίαν διακοπὴν. Εἰς τὸ κύριον ἄρθρον τῆς, οὕτως ἡ ἐπικεφαλῆ. «Ὁ Ἕλλην. στρατὸς ἐν Θεσσαλονίκῃ» λέγει νὰ σέβωνται οἱ νικητὰι περισσότερον τοὺς ἠττηθέντας, καὶ παρακάτω: «Ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν ἀπελευθερωθέντων ἀδελφῶν Ἑλλήνων εἶναι εὐνόητος, ἀλλὰ κατὰ τὰς θλιβερὰς ταύτας στιγμὰς διὰ τὴν ἠττηθεῖσαν φυλὴν, μίξ μετριωτέρα ἐκδήλωσις τῶν ἐθνικῶν αἰσθημάτων ἐκ μέρους τῶν νικητῶν θὰ ἦτο μᾶλλον προσήκουσα».

Μερικοὶ Ἕλληνες στρατιῶται πλησίον μου ἰστάμενοι καὶ ἀναγινώσκοντες τὸ αὐτὸ ἄρθρον ἀκούει νὰ λέγουν: «Βλέπετε ἐδῶ; Ἄ! ἡμῶς τὰ γράφει. Φαίνεται ὅτι ἡ εἰσοδὸς μας εἰς τὴν Θεσσαλονίκην δυσχερῆσθε τοὺς Ἰσραηλίτας. Ἦλπερε οἱ ἐλευθερωθέντες Ἕλληνες νὰ μὴ διαδιώκουν τὴν χερσὶν τῶν διὰ νὰ μὴ δυσχερῆσθῶσι τοὺς Ἑβραίους...»

Ἐς τὴν δευτέραν σελίδα, ἡ αὐτὴ ἐφημερίς, δι' ἐνδὸς ἀρθριδίου τῆς ἀπήντα ὡς ἕξῃς εἰς μίαν ἑλληνικὴν ἐφημερίδα καταφερομένην κατὰ τῶν Ἑβραίων: «Ἐν Θεσσαλονίκῃ ὑπάρχουν 60.000 Ἰσραηλίται... τί θὰ γίνουσι... Ὁ ὀρίζων δὲν εἶναι αἶθριος...»

Θεσσαλονίκη 29 Ὀκτωβρίου. Σήμερον ἀνχιμένεται ἐκ Γιδα ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος νὰ εἰσέλθῃ θριχίμβευτικῶς εἰς τὴν πόλιν. Ἡ οἰκία τοῦ διευθυντοῦ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἀνατολῆς Χατζῆ-Λαζάρου θὰ χρησιμεύῃ ὡς ἀνάκτορον τοῦ βασιλέως καὶ ἕλλην τὴν ἐνταῦθα διαμονὴν του. Ἔναι θη προὐνή καὶ τὰ στρατεύματα παρατάσσονται παρὰ τὴν προκυμίζην. Διαταγαὶ σύντομοι διατρέχουν τὴν παράταξιν. Ἡ ὥρα 10η. Εἰς τὸ βάθος τῆς ὁδοῦ ἀκούονται: Προσοχή! Παρουσιάσατε ἄρμ!... Ζητωκραυγαὶ οὐρανομήκεις τοῦ παρ' ἕλλην τὴν βραχὴν σινωσιζομένου πληθους ἐπακολουθοῦν. Μία ἕλη ἱππικὸ ἐπιφαίνεται. Μηχαναὶ κινηματογράφου ἐτοιμάζονται καὶ τοποθετοῦνται πρὸ ἡμῶν. Ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς: εἶναι ἐφιππος. Ἀριστερὰ Του ὁ Διάδοχος, ἔπειτα ἀκολουθοῦν κατὰ σειράν οἱ Πρίγκηπες, ἐφιπποὶ. Ὁ Πρίγκηψ Νικόλαος καὶ ἡ Πριγκήπισσα Ἀλίκη εἶναι ἐπ' αὐτοκινήτου. Ζήτω! Ζήτω ὁ βασιλεὺς μας! φωνάζει

δαιμονιωδῶς τὸ πλῆθος ἀποκαλυπτόμενον. Πολλοὶ κλαίουں. Αἱ γυναῖκες στυροκοποῦνται. . . . Ἀπὸ τοῦς ἐξώστας καὶ τὰ παράθυρα τῶν οἰκιῶν ραίνουں τὸν βασιλέα μὲ ἀνθή καὶ ζαχαρωτὰ ἐν ἀφθονίᾳ. Ἐκ τοῦ πεζοδρομίου εἰς τραυματίας ζητωκραυγάζει στεντορίως ὑπὲρ τῆς πριγκηπίσσης Ἀλίκης, ἣτις παρκαλουθοῦσα τὸ στρατεῦμα, ἐγκαθιστᾶ νοσοκομεῖα καὶ περιποιεῖται αἰωνίως τοῦς ἀσθενεῖς καὶ τραυματίας. Τὸ πλῆθος ἀπανλαμβάνει τὴν ζητωκραυγὴν, ἐνῶ ἡ πριγκηπίσσα ὑπομειδιᾷ ἐν συγκινήσει. Ἐξακολουθεῖ νὰ ἐξελίσσεται πρὸ ἡμιῶν ἐν ἐκτάκτῳ τάξει ὁ ἀκολουθῶν τὴν βασιλικὴν πομπὴν στρατὸς ἄδων κλέφτικα ἄσματα. Οἱ ἀξιωματικοὶ εἰς τὴν χεῖρα δι' ἣς κρατοῦν τὰ ἴνλια ἢ εἰς τὴν λαβὴν τοῦ ξίφους τὼν φέρουں ἀνθοδέσμη, οἱ στρατιῶται εἰς τὴν κἀννη τοῦ Μάνιχερ ἔχουں κλάδον Δάφνης.

Εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν διεβιβάσθη παρεπιθῆς τὸ ἐξῆς τηλεγράφημα.

(Ἐπίσημον). Τὴν 8 πρωῒνην χιθὲς ὁ Βασιλεὺς, ὁ πριγκηπ Γεώργιος, ἡ πριγκηπίσσα Ἀλίκη καὶ οἱ ὑπασπισταὶ ἐξεκίνησαν ἐκ τοῦ σταθμοῦ τοῦ Γιδᾶ καὶ κατελθόντες πρὸ τῆς γεφύρας τοῦ Αἰξιοῦ, διήλθον αὐτὴν πεζῇ, ὑπὸ ραγδαίαν βροχὴν. Ἐπεβιβάσθησαν ἐτέρας ἀμαξοστοιχίας ἐλθούσης ἐκ Θεσσαλονίκης, μετὰ τῶν διευθυντῶν τῆς Σιδηροδρομικῆς Ἐταιρείας. Καθ' ὁδὸν ὁ Βασιλεὺς διέταξε νὰ σταματήσῃ ἡ ἀμαξοστοιχία καὶ νὰ παραλάβῃ πεζοὺς τραυματίας, ὀλίγον δὲ μετὰ τὴν 10ην ἡ βασιλικὴ ἀμαξοστοιχία εἰσῆλθεν εἰς Θεσσαλονίκην.

Ὁ στρατὸς καὶ οἱ κάτοικοι ἐκατέρωθεν τῆς γραμμῆς ἐξητωκραυγάζοῡν καὶ ἔσειον Ἑλληνικὰς σημαίας. Εἰς τὸν σταθμὸν ἀνέμενον ὁ Λιάδοχος οἱ πριγκηπες καὶ ὁ Μητροπολίτης. Ὁ Βασιλεὺς ἐνηγκαλίσθη τὸν Λιάδοχον, τείνοντα τὴν χεῖρα εἰς τὸν Σεπτὸν Πατέρα, ὅπως κατέλιθ τοῦ βαγονίου καὶ ἔνα ἕκαστον τῶν πριγκηπῶν καὶ ἐχαίρετῆσε τοὺς ἀξιωματικούς. Ὁ Βασιλεὺς ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ Λιάδοχου, ἐπεθρόρῃσε τὸ παρατεταγμένον τάγμα εὐζώνων. Ὁ Βασιλεὺς καὶ οἱ πριγκηπες ἐφιλιπποὶ ἀνῆλθον εἰς τὴν πόλιν, τοῦ πριγκηπος Νικολαίου καὶ τῆς πριγκηπίσσης Ἀλίκης ἀκολουθησάντων ἐπ' αὐτοκινήτου.

Παρὰ τὴν βροχὴν, χιλιάδες κόσμου ἐξητωκραυγάζοῡν τὸν Βασιλέα ἐν ἀπεργράπτῳ ἐνθουσιασμῷ. Πυροβολισμοὶ ἠκούοντο πανταχόθεν. Ἀπὸ τῶν οἰκιῶν ἐστολισμένων δι' ἑλληνικῶν σημαιῶν καὶ τῶν σημαιῶν τῶν

συμμάχων Κρατῶν, ἡ βασιλικὴ ἀκολουθία ἐρραίνεται δι' ἀνθέων. Ὅταν ὁ Βασιλεὺς εἰσῆλθεν εἰς τὴν παραλιακὴν ὁδόν, ὁ ἐνθουσιασμὸς ἐφθασεν εἰς τὸ κατακόρυφον. Τὸ πλῆθος ἠκολούθησεν ἐν ζητωκραυγαῖς τὴν βασιλικὴν συνοδείαν μέχρι τῆς οἰκίας Χατζηπλαζάρου, ὅπου παρέμεινεν ὁ Βασιλεὺς.

Ἄλλὰ μακρὰν καὶ ὀπισθεν τῶν Ἑλλήνων γέος θόρυβος· βοή, φωναί, ἀκούονται. Προσέχομεν! Διακρίνομεν καθαρά· εἶναι οὐρά. Τι συμβαίνει λοιπόν;

Οἱ Βούλγαροι εἰσέρχονται σήμερον θριαμβευτικῶς εἰς τὴν πόλιν, μᾶς λέγει κάποιος. Ὅπισθεν ἐνός τάγματος εὐζώνων, μία μουσικὴ βουλγαρικὴ κτυπᾷ δαιμονιωδῶς... Ἐτοιμάζω τὸ ἐνσταντανέ μου.

«Μὴ χαλάς μ' αὐτοὺς ἄδικα τίς πλάκες σου, μοῦ λέγει εἰς εὐζωνος. «Ἐάν θέλῃς ἠραίας φωτογραφίας, φωτογράφησον ἡμᾶς!...» Εἶχε δίκαιον. Ἦσαν τόσοι ἀσχημοί...

Τὴν μουσικὴν ἀκολουθεῖ ὄμιλος ἀξιωματικῶν. Τὸ πλῆθος φιθυρίζει:

«Οἱ πρόγκητες!» καὶ χαιρετᾷ... Εἶναι ὁ διάδοχος Βόρις καὶ ὁ ἀδελφός του Κύριλλος.

Ἀκολουθεῖ τὸ πεζικὸν κατὰ διμοιρίας. (Οἱ ἄνδρες φαίνονται ὑπερβολικὰ κουρασμένοι. Μερικοὶ δὲν δύνανται νὰ βαδίσουν. Εἶναι γενικῶς κακοενδεδυμένοι καὶ ρυπαροί. Ἄλλοι μὲν φοροῦν βαρέα ρωσικὰ ὑποδήματα κτεστραχιμένα, τὰ ὅποια δὲν ἤλλαξαν ἢ ἐπισκεύαταν ἀπὸ τῆς ἐκ Βουλγαρίας ἀναχωρήσεώς των, ἄλλοι δὲ γουρουνοτσάρουχα μὲ τὰ πλατεῖὰ λωριὰ τῶν ὁποίων ἔχουν περιτυλιξοῦν τὰς κνήμας των μέχρι τῶν γονάτων. Δὲν ἤμποροῦν νὰ βαδίσουν βήματα καίτοι προηγεῖται αὐτῶν μουσικὴ, ἐνῶ τοῦναντίον οἱ παρελάσαντες Ἕλληνες χωρὶς μουσικὴν ἐβὰδιζαν κανονικώτατα. Ὅλοι οἱ ἄνδρες εἶχον κάποια χάριν κατ' ἀντίθεσιν τῶν Βουλγάρων, οἱ ὅποιοι φαίνονται βαρεῖς καὶ χονδροκοιμημένοι.

Μέγιστα κενὰ μεταξὺ τῶν διμοιριῶν... Μερικοὶ ἀξιωματικοὶ στρέφονται καὶ φωνάζουν, οἱ μένοντες ὀπίσω τρέχουν νὰ καταλάβουν τὰς θέσεις των!

Ἄρκοιδες! Ἄρκοιδες! λέγει κάποιος ὀπισθὲν μου. Μὰ τὴν πίστιν μου, δὲν εἶχε ἄδικον.

Καὶ ἐν τούτοις ὁ στρατός αὐτὸς δὲν εἶχε διόλου πολέμισε... Ἐτρεχε μόνον πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην, διότι ὁ βασιλεὺς Φερδινάνδος

προετίμα, ἔνχ οἱ υἱοὶ τοῦ φιλοξενήσουν εἰς τὴν πόλιν ταύτην τοὺς υἱοὺς τοῦ βασιλέως Γεωργίου, ἀντὶ νὰ φιλοξενηθοῦν ὑπ' αὐτῶν.

Ἐξακολουθοῦν παρελαύνοντες πεζοί, ἵππεις, πάλιν πεζοὶ κλπ. εἶναι ἀτελείωτοι...

Τὸ πλήθος μετὰ τὴν διάβασιν τοῦ βασιλέως διελύθη σχεδόν. Ὅλιγοὶ μένουσιν ἀκόμα καὶ παρατηροῦν τὴν διέλευσιν τῶν Βουλγάρων, ἀλλὰ σιωποῦν. Μερικὰ «ζήτω» ἀπὸ εὐγένειαν πρὸς τοὺς συμμάχους ἀκούονται καὶ τίποτε περισσότερον. Ἀπὸ κειροῦ εἰς κειρὸν εἰς Βούλγαρος ἀξιωματικὸς στρέφεται καὶ φωνάζει μετ' ὅλην τὴν δύναμιν τῶν πνευμόνων του δύο τρία «ούρά», ὁ δημοκρίτης τὰ ἐπικυριασμένα καὶ ὀλόκληρον τὸ στρατεύμα ὠρῆται. Ἐπειτα ἀκολουθεῖ ὁ ἐθνικὸς τῶν ὕμνος μετ' ἰσοκλήνην τῶν ἐν εἰδος ἀγρίου ἐμψυκτηρίου:

«Πηδῆξτε τὸν Μαρτίτσα!

«Μὴ φοβῆσθε τὸ νερό!

«Ἡ Πόλι εἶναι δική σας!

Τραγωδοῦν ἓνα μονότονον, ἀλλὰ ζωνερὸν, λαϊκὸν ἄσμα, διὰ νὰ φωνάζουσι πάλιν «ούρά».

Ἀφοῦ δὲν τοὺς ζήτηκρυγάζει ὁ λαός, ζήτηκρυγάζουσι αὐτοὶ ἐαυτοῦς.

Τὸ πλήθος ἄλλως τε εἶναι ἀδιάφορον, διδοὶ δὲν γνωρίζει τι περὶ τοῦ τρόπου τῆς εἰσόδου των.

Μετ' ἰσοκλήνην δύο-τρεις γνωστοὶ μου Ἕλληνας ἀξιωματικοί. εἶναι καταστενοχωρημένοι. «Ἴδατε ὅλους αὐτοὺς τοὺς Βουλγάρους; μ' ἐρωτοῦν «Ἦτο ὀλόκληρος Μαραρχία. εἶναι ἀκατανόητον. εἶς στρατηγὸς; νὰ ἀθετῆ τὸν λόγον του ὡς ἄπλοῦς στρατιώτης.... Καὶ ἐν τούτοις εἶναι βέβαιον ὅτι χθὲς τὸ πρωτὸ ὁ στρατηγὸς Θεοδωρῶφ ἐξήχηται ἀπὸ τὸν Διάδοχον νὰ ἐπιτραπῇ ἡ εἰσόδος εἰς τὴν πόλιν δύο ταγματῶν μόνον, τὰ ὅποια ἦσαν ὑπερβολικὰ κουρασμένα. ἢ εἰς τήροχοτο ὡς ξένοι χωρὶς ἐπιδείξεις, χωρὶς μουσικὰς καὶ σημαίας. Ἴδατε μόνον σας πῶς ὁ στρατηγὸς Θεοδωρῶφ ἐτήρησε τὸν λόγον του».

Πράγματι τὴν προηγουμένην ἑσπέραν τῆς Κυριακῆς 28 Ὀκτωβρίου ἐκοινοποιήθη πρὸς τὸ Φρουραρχεῖον καὶ τὴν 1ην καὶ 7ην Μεραρχίαν ἡ κάτωθι Διαταγή τοῦ Διαδόχου.

«Πληροφόρῳ ἡμῶς ὅτι κατοῦσιν ἀποφάσεώς μου καὶ κατοῦσιν αὐτήν».

»σεως τῶν Βουλγάρων, ἐπέτρεψα ὅπως αὖριον, 29 λήγοντος μηνός, »εἰσεέλθωσιν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην δύο τάγματα Βουλγαρικοῦ στρατοῦ, »ἄτινα θὰ ἐπισταθμεύσωσιν ἐν τῇ βουλγαρικῇ συνοικίᾳ τῆς πόλεως. Τὰ »δύο ταῦτα τάγματα θὰ στέλλωσι καθεκάστην σύνδεσμον πρὸς τὸ Φρουραρχεῖον ὅπως λαμβάνωσι τὰς ἡμετέρας διαταγὰς».

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Τὰ πράγματα δὲν φαίνονται πολὺ καθυρᾶ. Τί εἶχε λοιπὸν ἀκριβῶς συμβῆ; Διὰ τὴν πληροφορηθῆ ἐπακριβῶς μεταβαίνω εἰς τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον, βλέπω τὸν ἐπιτελάρχην Δαγκλὴν καὶ τὸν ἐπιτελεὴ Δούσμανην. Ἡ Α. Υ. ὁ πρίγκηψ Νικόλαος μὲ ἐδέχθη. Μεταβαίνω εἰς τὸν Μητροπολίτην Γεννάδιον, ἔπειτα εἰς τοὺς ἀρχηγούς τῶν Ἰσραηλιτῶν. Ὁμιλήσα μὲ Ρώσους, Γάλλους, Αὐστριακοὺς· μὲ ἐδέχθη ὁ πρέσβυς τῆς Γαλλίας, συνέλεξα τὰς δικαιολογίας τῶν Βουλγάρων Θεοδωρῶφ, Πιτρῶφ καὶ Στάντισεφ ἄλλοτε πρεσβευτοῦ τῆς Βουλγαρίας ἐν Παρισίοις, ἤδη δὲ προσκεκολλημένου εἰς τὸ ἐπιτελεῖον τοῦ Θεοδωρῶφ, ἀκόμη καὶ πλείστων Τούρκων ἀξιωματικῶν, ὡς τοῦ Ταξίν—Πασσᾶ καὶ Γκαλήπ—Πασσᾶ κλπ. κλπ.

Μὲ αὐτὰς λοιπὸν τὰς πληροφορίας, ἰδοὺ πῶς δύναμαι νὰ ἐκθέσω τὰ τῆς παραδόσεως τῆς Θεσσαλονίκης εἰς τοὺς Ἕλληνας.

Λεπτομέρειαι τῆς παραδόσεως τῆς Θεσσαλονίκης.

Εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου ἡ Θεσσαλονίκη ὑπερησπίζετο ἀπὸ τὸ μέρος μὲν τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τοῦ Ταξίν—Πασσᾶ κατέχοντος τὴν Ἐλασσόνα καὶ τὸ Σαραντάπορον, ἀπὸ μέρους δὲ τῶν Βουλγάρων ὑπὸ τὸν Ναδὶρ πασσᾶν ὑπὸ τῆς στρατιάς τοῦ Στρυμῶνος. Κανεὶς δὲν ἐγνώριζε ποῖος ἐκ τῶν συμμάχων θὰ προήλκυε πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην.

Μετ' ὀλίγον ἐγνώσθη ὅτι ὁ ὑπὸ τὸν Διάδοχον ἑλληγ. στρατὸς διήλθε τὰ σύνορα, κατέλαβε τὴν Ἐλασσόνα καὶ δὲν κατωρθώθη νὰ κρατηθῇ εἰς τὸ Σαραντάπορον. Ἔσχε νίκας περιφανεὶς καὶ ἐπροχώρει μὲ ταχύτητα κεραυνοβόλον.

Πρὸς τὰ βουλγαρικὰ σύνορα ἡ στρατιὰ τοῦ Στρυμῶνος συνεκράτει εὐκόλως τὰ στρατεύματα τοῦ Θεοδωρῶφ. Καὶ κάτω ἀκόμη περισσότερον. Ὁ διοικητὴς τῶν Τούρκικῶν στρατευμάτων Ναδὶρ—πασσᾶς διήλθε τὰ βουλγαρικὰ σύνορα καὶ ἐβάδιζε πρὸς τὴν Δούβνισταν. Ἀπὸ τὸ μέρος τοῦτο λοιπὸν τὰ πράγματα ἦσαν ἄριστα.

Μετά τήν ήτταν τοῦ Σαρκεντιπόρου, ὁ Ταξιν παρῶς, πληροφορηθεὶς ὅτι ὁ Ναδὶρ παρῶς δὲν σιγήντα σοβαρὰν ἀντίστασιν παρὰ τῶν Βουλγάρων, ἐσκέφθη ὅτι μὲ τὰ ήττημένα καὶ πικνικόβλητα στρατεύματα τὰ ὅποια τοῦ ἔμειναν, δὲν ήδύνατο νὰ στρατιήτη τήν πρὸς Θεσσαλονίκην προέλασιν τοῦ Ἑλλήνου Διαδόχου καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ τὸν ἐνισχύσῃ ἢ στρατιὰ αὐτῆ ἀφοῦ ἀφίστη ὀλίγον στρατὸν ἐντὸς τῆς Κοιλᾶδος τοῦ Στριμῶνος διὰ τήν κατὰ τῶν Βουλγάρων ἀμυναν.

Τὴν 12ην Ὀκτωβρίου ὅτε οἱ Ἕλληνες εἰσῆρχοντο εἰς Κοζάνην, ἐξήγγησεν λοιπὸν ὁ Ταξιν παρῶς ἐνίσχυσιν παρὰ τῆς στρατιᾶς τοῦ Στριμῶνος ἐναντίον τῶν κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης προελαυνόντων Ἑλλήνων.

Ἰδὸν πῶς διεγείρεται τὴν ὑπόθεσιν τούτην ὁ Γκαλῆπ παρῶς διοικητῆς μεραρχίας τῆς στρατιᾶς τοῦ Στριμῶνος εἰς ἐπιστολὴν του πρὸς τὸν Διάδοχον Κωνσταντῖνον μετὰ τήν κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης.

Τὴν 11ην Ὀκτωβρίου 1912 ἤλθομεν εἰς διαμῖν μὲ τοὺς Βουλγάρους εἰς Σιμιτλί. Τὴν ἰδίαν ἡμέραν, μετὰ μίσην γενναίαν, ὁ ἐχθρὸς ἀνταρξάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰ ἰσχυρὰ ὑψώματα τὰ ὅποια κατεῖχε εἰς τὸ μέρος τοῦτο. Τὸν κατεδιώξαμεν μὲ πέντε τάγματα.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν τὸ 42ον σύνταγμα τὸ ὁποῖον εἰρήσκατο ἐπὶ τῆς ἀδεξιᾶς ὄχθης τοῦ Στριμῶνος ἤρξατο νὰ προχωρῇ. Οἱ Βούλγαροι εἶχον ἀποσυρθῆ πρὸς τὴν Τουρμαγιάν τὴν ὁλοίαν εἶχον ἐκκενώσει. "Ὅταν ἐγὼ ἐπληροφορήθην τοῦτο ἐξήκολούθησα τὴν πορείαν μου προελαύνων μετὰ τοῦ πυροβολικοῦ μου πρὸς τὸ μέρος τοῦτο.

Τὴν 13ην Ὀκτωβρίου εἰς τὰς 8 τῆς ἑσπέρας τουρκιστὶ (2, 30' μετὰ τὸ μεσονύκτιον) ἔλαβον διαταγὴν τοῦ διοικητοῦ τῆς στασιᾶς Ναδὶρ - παρῶς νὰ σπεύσω παρεπιθὺς νὰ ἀποχωρῶμαι. Ἡ διαταγὴ αὕτη διεβίβασθη πρὸς τὸν Ναδὶρ ἐκ Θεσσαλονίκης τὴν 12ην Ὀκτωβρίου καὶ αὐτὸς τὴν διεβίβασε πρὸς ἐμὲ τὴν 13ην. Ἐπειδὴ ἡ ἀποχώρησις αὕτη θὰ ἐπέδρα κατὰ τὸ ἠθικὸν τοῦ προελαύνοντος νικηφόρου στρατοῦ μου, δὲν ἠθέλησα νὰ ὑπακούσω ἀμέσως. Μετὰ τινὰς ὁμοίας ἔλαβον νέαν διαταγὴν κατεπεύγουσαν ὅτι ὀφείλον νὰ ἀναχωρῶμαι ἐγκαταλείπων τὰς ἀσκητὰς καὶ τὰς ἀποσκευὰς. Ὄθεν τὴν 14ην Ὀκτωβρίου ὑπὸ τὸ σκότος τῆς νυκτὸς ἀναχωρήσα χωρὶς ὁ ἐχθρὸς νὰ ἐννόησῃ τι.

ελληνοφρονη-
παρά των
πρατεύματα
Θεσσαλονί-
ν ένισχύτη
ιλιάδος του

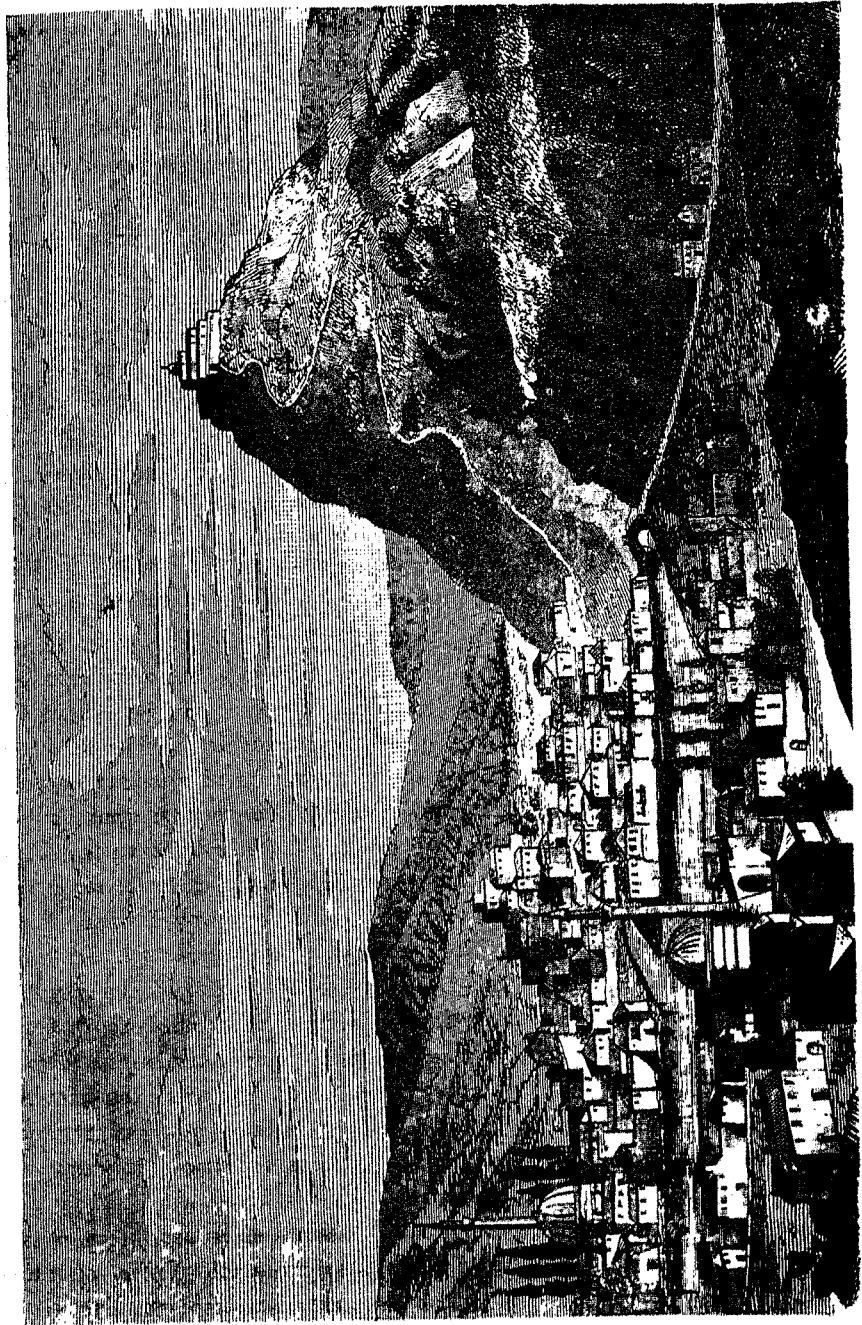
ς Κοζάνην,
πρατιάς του
των Έλλη-

απτάς διοι-
ήν του πρός
λονίκτης.

ής Βουλγά-
ν, ό έχθρος
κατέχε εις

κετο επί της
άγαροι είχαν
όσαι. "Όταν
του προελαύ-

2, 30' μετά
αίς Ναδίε -
αίτη διεβί-
θρίον και αν-
μοις: αίτη θα
ως: στρατού
Έλαβον νέαν
ταλείπον τας
αό τó σκότος

Η ΕΛΑΣΣΩΝ ΚΑΙ Η ΜΟΝΗ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΟΠΟΥ ΗΤΟ ΤΟ ΤΟΥΡΚΙΚΟΝ ΠΥΡΒΟΛΙΚΟΝ

•Τὴν 16ην Ὀκτωβρίου διήλθον τὸ Λεμίρ—Ἰσῶρ μὲ 9,000 ἄνδρας
•κατευθυνόμενος εἰς Θεσσαλονίκην, ὁπόθεν μὲ ἀπέστειλαν παρευθὺς εἰς
•Γιαννιτσά.

ΓΚΑΛΙΗ—ΠΑΣΣΑΣ

Εἰς Γιαννιτσά τὴν 19ην καὶ 20ὴν Ὀκτωβρίου ἡ μεραρχία τοῦ Γκα-
λίη, μεταξὺ ἄλλων διεσκορπίσθη ὀλόκληρος καὶ ἠχμαλωτίσθη ὑπὸ τῶν
νικηφόρων ἑλληνικῶν στρατευμάτων. Ὁ διαφυγὼν στρατὸς τοῦ Ταξίν-
πασσά ὑπαχώρησεν ἀτάκτως ἐκεῖθεν τοῦ Ἄξιου. Κατὰ τὴν ὑποχώρη-
σιν ἐπιυρόλησε τὴν ξυλίνην γέφυραν τοῦ Μεντασελί, ἀνετίναξε μέρος
τῆς σιδηρᾶς σιδηροδρομικῆς γεφύρας, ἀλλὰ δὲν κατόρθωσε νὰ
ἀναχαιτίσῃ τοὺς Ἕλληνας, ἀπὸ τοῦ νὰ τὴν ἐπισκευάσουν καὶ νὰ κα-
τασκευάσουν νέαν γέφυραν.

Τὴν 20ὴν Ὀκτωβρίου, τελευταίαν ἡμέραν τῆς μάχης τῶν Γιαννιτσῶν,
ὁ Βαλής τῆς Θεσσαλονίκης Ναζίμ κατὰ τὴν ἑλθεῖν εἰς Τροφίον διὰ νὰ συ-
ναντήσῃ τὸν Ταξίν πασσάν καὶ λάβῃ ἀκριοῦ γινώσκιν τῆς καταστάσεως.
Ἐπιστρέφων εἰς Θεσσαλονίκην εἰς μὲν τοὺς δημοσιογράφους εἶπεν ὅτι
ἡ καὶ τῆς αἰτίας θὰ καθιέρωσιν αἴθμιον ἢ μεθαιρίων καὶ ὅτι ἡ Θεσσαλονίκη
δὲν ἔχει νὰ φοβηθῆται τίποτε, ὅμως παρευθὺς ἔσπευτε νὰ συναντήσῃ τοὺς
προξένους τῶν Δυνάμεων καὶ ζητήσῃ τὴν βοήθειάν των. Οἱ πρόξενοι εἶ-
χον ἤδη συνέλθει καὶ συσκεψθῆναι περὶ τοῦ τρόπου δι' οὗ θὰ προελάμβαν-
ον τὸν κίνδυνον τῆς πόλεως. Συνεφωνήσαν δὲ ἀμέσως ὅτι: ἀφοῦ τὰ
Εὐρωπαϊκὰ συμπερόντα δὲν διατρέχουν οὐδένα κίνδυνον ἔπρεπε πάση
ἰσχύϊ ἡ πόλις νὰ παραδοθῆ. Ὅτε κὰν ἔλασον πρὸ ὄψιν τὴν ὑπόθεσιν
ὅτι δυνατόν ἢ Τουρκία νὰ εἴχῃ ἄνωγαν ἀντιθέτως πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τῶν
προξένων— συμπερόντα νὰ μὴ παραδοθῆ ἡ Θεσσαλονίκη. Καὶ τοῦτο διότι
ἡ παράδοσις ἦτο ἀλείφουσα, καρίστατος δὲ ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ μετα-
ωθῆ, πᾶσα ἀτάκτις τοῦ ἐμπορίου τῆς πόλεως, ἕπερ ἢ ἀνὰ κίνδυνον νὰ
ἐπιταυχθῆ κηρυσσομένης τῆς πόλις τῆς πόλεως ἢ ἐν περιπτώσει
σινγκρούσεων πρὸ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως, ὁπότε θελόντες τὸ κακὸν θὰ
ἦτο προσωρινόν, ἀλλὰ πάντως ἀπὸ τὸν κίνδυνον.

Ὅθεν ἤρξαντο ἀμέσως αἱ σχετικαὶ διαπραγματεύσεις μεταξὺ τοῦ
Βαλῆ καὶ τῶν Προξένων. Ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Ναζίμ, οὐδεμία
εἰδησις εἶχε καταφθάσει εἰς τὴν πόλιν σχετικῆ μὲ τὰ περὶ τὸν Στριμώνα

ΠΑΡΕΣΤΗΜΙΟΝ ΚΡΗΤΗΣ

λαμβάνοντα χώραν. "Όχι μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλ' οἱ ἐν Θεσσαλονίκη ἐσχημάτισαν τὴν πεπολιθῆσιν ὅτι ὁ περὶ τὸν Στρυμῶνα Βουλγαρικὸς στρατὸς εἶχε κληθῆ ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Ἀνδριανουπόλεως. "Ὅστε ἐκ τοῦ σημείου τούτου, οὐδὲνα φόβον εἶχον οἱ Τοῦρκοι.

Τὴν πρωτῆν τῆς αὐτῆς ἡμέρας καὶ περὶ ὥραν 10 π. μ. συνήλθεν εἰς ἕκτακτον συνεδρίσιν ἐν τῷ Δημαρχεῖῳ καὶ τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον τῆς πόλεως. Τῆς συνεδριάσεως μετέσχον καὶ τὰ Προεδρεῖα τῶν διαφόρων κοινοτήτων τῆς πόλεως. Ἡ τοιαύτη συνεδρίασις ἀπεφασίσθη κατόπιν τῆς συνομιλίας τὴν ὁποίαν ἔσχε τὴν 20 Ὀκτωβρίου ὁ Βαλῆς μετὰ τοῦ Ταξίμι πασσᾶ. Αἱ ἀποφάσεις εἰς τὰς ὁποίας κατέληξε τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον εἶναι αἰ ἐξῆς:

1) Νὰ ἐνεργηθῶσι τὰ δέοντα οὕτως ὥστε ἀρκετὴ δύναμις χωροφυλάκων νὰ διατελῆ ἀποκλειστικῶς πρὸς αὐτηγρᾶν φρουρήσιν τῶν φυλακῶν.

2) Νὰ διπλασιασθῆ εἰ δυνατόν ὁ ἀριθμὸς τῶν φρουρῶν.

3) Νὰ γίνωσι τὰ κατάλληλα διαβήματα ἵνα ἐν περιπτώσει παραδόσεως τῆς πόλεως ἢ χωροφυλακῆ καὶ ἢ ἀτυνομικῆ δύναμις νὰ μὴ θεωρηθῶσιν ὡς ἀποτελούσιν μέρος τοῦ στρατοῦ καὶ ἐτοιμένως νὰ μὴ ἀλχματοποιηθῶσι.

• Οἱ Ἰστρηλιτικὶ ἀποτελοῦν ὡς γνωστὸν τὸ ἐπικρατέστερον καὶ σημαντικώτερον στοιχεῖον τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Θεσσαλονίκης, ὕπερ κυρίως ἐνδιαφέρεται ὑπὲρ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν συμφερόντων του, οὐδόλως δὲ λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τὰ εἰσθνήματα. Τοιοῦτον λοιπὸν τὸ Ἰστρηλιτικὸν στοιχεῖον ἔπρεπε πάντῃ θυσίᾳ νὰ καταρθώσῃ οὕτως ὥστε τὰ ἐμπορικὰ του συμφέροντα οὐδόλως νὰ θιγῶσι, νὰ μὴ διατραχηθῆ οὐδ' ἐπ' εἰλάχιστον ἢ τάξις ἐν τῇ πόλει ἢ δὲ πόλις ἢ νὰ παραμείνῃ τουρκικὴ ἢ νὰ μεταβῆ τυχῶς καλλεστῶς παραδιδιομένη εἰς τοὺς Ἕλληνας.

Ἰσοῦ λοιπὸν ποῖαι σκέψεις ὄθησαν εἰς τὴν λήψιν τῶν ἀνωτέρω ἀποφάσεων.

Αἱ μυστικαὶ αὐταὶ συσκέψεις καὶ διαπραγματεύσεις περιήλθον εἰς γνῶσιν τοῦ λαοῦ. Ἄλλ' ἐκτὸς τούτου κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας κατέφθασεν εἰς τὴν Θεσσαλονικίην μέγας ἀριθμὸς προσφύγων ἐκ Γιαννιτῶν, οἱ ὅποιοι μὲ τὰ μελανώτερα χρώματα ἀφηγοῦντο πῶς ἐσυρπολήθη ἡ πόλις των καὶ πῶς αὕτη κατέληφθη ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Πρὸς πρόληψιν ὁμοῦ πάσης ἀνησυχίας, ἐξεδόθη τὸ κατωτέρω ἐπίσημον ἀναγγε-

νωθέν, ἐπεξηγοῦν τὴν ὑποχώρησιν τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ ἐκ τῆς πόλεως τῶν Γιαντισῶν.

«Ὁ Τουρκικὸς στρατὸς ὑπεχώρησεν ἐκ Γιαντισῶν διὰ στρατηγικοὺς λόγους. Οὕτω θὰ ἀσφαλίσῃ ἰσχυροτέραν ἀμυναν».

Ἄλλ' ὁ λαὸς δὲν ἠπατήθη ἐκ τοῦ ἀνακοινθέντος τούτου. Κατενόησεν ὅτι ὁ Τουρκικὸς στρατὸς εἶχεν ἠττηθῆ κατὰ κράτος. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς λοιπὸν ταύτης ἤρχισε νὰ γίνεται λόγος περὶ παραδόσεως τῆς πόλεως...

Τὸ ἀπόγευμα τῆς 22 Ὀκτωβρίου ὁ Βαλῆς προσεκάλεσε εἰς τὸ Διοικητήριον ἀντιπροσώπους τινὰς τοῦ ἀστικοῦ πληθυσμοῦ τῆς πόλεως καὶ ἀξιωματικοὺς ὡς ἀντιπροσώπους τοῦ στρατοῦ, ὅπως συσκεφθῶσιν ἀπὸ κοινοῦ περὶ τῶν ληπτέων ἀμυντικῶν μέτρων.

Οἱ πολῖται προέτειναν κατὰ τὴν σύσκεψιν ταύτην «νὰ τεθῆ τέρμα εἰς τὰς μεταξὺ τῶν δύο ἀντιπάλων στρατοπέδων ἐχθροπραξίας καὶ μάλιστα πέραν τοῦ Τοψίν, ἵνα οὕτω λυτρωθῆ ὁ πληθυσμὸς τῆς πόλεως τῆς ἀγωνίας τὴν ὁποίαν θὰ δοκιμαίωσιν μανθάνων ὅτι ὁ πόλεμος ἔχει μετατεθῆ ἐντὸς αὐτῆς ταύτης τῆς περιοχῆς τῆς Θεσσαλονίκης».

Οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ γαντίον ἐθεώρησαν τὸ ζήτημα τοῦτο, ὡς ζήτημα φιλοτιμίας καὶ διεκήρυξαν ὅτι θὰ πολεμήσωσι καὶ εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως ἀκόμη, ἐὰν παραστῆ ἀνάγκη.

Ἡ σύσκεψις διήρκεσε ζωηρὰ ἐπὶ 3 ὥρας. Τέλος οἱ ἀξιωματικοὶ συνήνεσαν ὅπως χωρὶς νὰ παραλείψωσι τὰ πρὸς τὴν πατρίδα καθήκοντα νὰ ζητήσωσιν ὁδηγίας παρὰ τοῦ ἀρχηγοῦ ἐδήλωσαν δὲ ὅτι ἢ πρὸς ταύτας τὰς ὁδηγίας συμμορφωθῶσιν, ἢ ἐλλείψει τούτων, πρὸς τὰς ὁδηγίας τῆς Α. Ἐξ. τοῦ Βαλῆ Ναζιμ-πασσᾶ.

Ἀνέθεσαν ἀκολούθως εἰς ἐπιτροπὴν ὅπως ἀναχωροῦσα νύκτωρ ἐκ Θεσσαλονίκης μεταβῆ δι' εἰδικῆς ἀμαξοστοιχίας εἰς Τοψίν καὶ ἀνακοινώσῃ εἰς τὸν Ταχσίν-πασσᾶ τὰς ἀποφάσεις ταύτας. Ἄλλὰ καθ' ἦν στιγμὴν ἡ ἐπιτροπὴ ἠτοιμάζετο πρὸς ἀναχώρησιν, ἐπληροφορήθη ὅτι ὁ Ταχσίν-πασσᾶς δὲν εὕρισκετο εἰς τὸ Τοψίν, δι' ὃ ἡ ἐπιτροπὴ ἐθεώρησε προτιμότερον νὰ παραμείνῃ ἐν Θεσσαλονίκῃ.

Τρίτη 23 Ὀκτωβρίου. Νέα σύσκεψις τοῦ δημοτικοῦ καὶ τοῦ διακητικοῦ συμβουλίου ὑπὸ τὴν Προεδρείαν τοῦ Βαλῆ. Ταύτης μετέσχον καὶ ἀντιπρόσωποι τῶν διαφόρων κοινοτήτων. Αἱ ληφθεῖσαι καὶ κατὰ τὴν σύ-

σκεψιν ταύτην αποφάσεις μὴ διαφέρουσαι σχεδὸν τῶν χθесινῶν, εἶναι αἱ ἐξῆς:

1) Ἀνάγκη, πάσηθυσία, ἢ πόλις τῆς Θεσσαλονίκης νὰ ἀποφύγη τὰς ἀνωφελεῖς βαρυτάτας ζημίας τοῦ βομβαρδισμοῦ.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀπεστάλη πρὸς τὸν Ταχσίν-πασσᾶν ἐπιστολὴ διὰ τῆς ὁποίας παρεκαλεῖτο νὰ μὴ συνάψῃ μάχην ἐντεῦθεν τοῦ Τοψίν. «Ἐλπίζομεν ὅτι ὁ Χασάν-Ταχσίν-πασσᾶς θὰ εἰσακούσῃ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν κατοίκων Θεσσαλονίκης, ἔλεγεν ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, τοσοῦτω μᾶλλον καθ' ὅσον τῷ ἀπομένει ἐξαιρετος γραμμὴ ὑποχωρήσεως ὅπως ἀποφύγη τὸν ἐχθρὸν, ἐν περιπτώσει καθ' ἣν παραστῆ ἀνάγκη...» Ἡ ψυχραιμία αὕτη, μετὰ τῆς ὁποίας ὁμιλοῦν ἀπὸ τοῦδε περὶ παραδόσεως τῆς πόλεως, ἢ ψυχραιμία αὕτη μετὰ τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως δίδουν ὁδηγίαν εἰς τὸν ἀρχιστράτηγον δὲν σᾶς φαίνεται κωμικὴ εἰς τὸν ὕψιστον θαυμῶν;

2) Ἀνάγκη ἢ τάξις ἐν τῇ πόλει νὰ μὴ διαταραχθῆ οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον.

Τὰ ληφθέντα πρὸς διατήρησιν τῆς τάξεως μέτρα εἶναι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τὰς αποφάσεις τῆς χθесινῆς ὁμοίας συσκέψεως. Μόνον προτίθεται εἰς τὰς σημερινὰς αποφάσεις ὅτι «ἐν ἐνδεχομένῃ περιπτώσει ἐπιτρέπεται νὰ ζητηθῆ ἢ συνδρομὴ τῶν ναυτῶν τῶν ἠγγυροβολημένων ἐν τῷ λιμένι ξένων πολεμικῶν πλοίων».

3) Πάση θυσίᾳ πρέπει νὰ ἐξασφαλισθῶσιν εἰς τοὺς πρόσφυγας τροφή καὶ κατοικία, λόγῳ ἀνθρωπισμοῦ κυρίως καὶ λόγῳ δημοσίας τάξεως κατὰ δεύτερον λόγον.

4) Πρέπει τέλος νὰ ἐξασφαλισθῶσιν τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἦδη τεθῆ εἰς ἀσφαλὲς μέρος.

Ὁ πληθυσμὸς ἦδη ἤρχισε νάνησυχῆ. Καὶ δὴ οἱ Ἰσραηλιταὶ ἀπέστειλαν πρεσβείαν πρὸς τὸν Κυβερνήτην ξένου πολεμικοῦ πλοίου, ἐλλομενισμένου ἐν Θεσσαλονίκη καὶ ἐξελιπάρισαν τὴν προστασίαν του, καθ' ἣν περιπτώσειν ὁ ἐλληνικὸς στρατὸς ἤθελεν εἰσελθεῖν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην. Τὴν τοιαύτην ἐξέργεσιν τῆς κοινῆς γνώμης πληροφορηθεὶς ὁ Βαλῆς, ἐδημοσίευσεν εἰς τὸν τύπον ἀνακοινωθὲν διὰ τοῦ ὁποίου ἐβεβαίωσεν ὅτι ἡ πόλις οὐδένα κίνδυνον διατρέχει: «Κατὰ τὴν σύσκεψιν τῶν Συμβουλίων, τὴν διεγείρασαν παρὰ τῷ λαῷ τοιαύτην συγκίνησιν, δὲν ἐγένε-

νετο λόγος περί παραδόσεως τῆς πόλεως, ἀλλ' ἀπλῶς συνεζητήθησαν οἱ ὅροι μιᾶς πιθανῆς παραδόσεως!»

Τετάρτη 24 Ὀκτωβρίου. Ἡ 24η Ὀκτωβρίου εἶναι ἡ πρώτη ἡμέρα καθ' ἣν ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς διήλθε τὸν Ἀξιόν....

Τὴν πρωΐαν ὁ στρατηγὸς Χασάν—Ταχοίν—πασσᾶς ἦλθεν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην ὅπως συνεννοηθῆ μετὰ τοῦ Βαλῆ. Ἐξερχόμενος τῆς αἰθούσης, ἐν ἣ ἐγένετο ἡ συνμιλία, ἠκούσθη λέγων πρὸς δύο ἐγκριτα μέλη τῆς κοινωνίας Θεσσαλονίκης:

«—Κορκαϊνίζι! Ἔψι ἔξ γκιντιόρ!» ἦται: Μὴ φοβεῖσθε καθόλου! ἔλα πηγαίνου καλὰ!

Μετὰ τὴν ἀνωτέρω συνάντησιν, ὁ Βαλῆς ἐδημοσίευσεν εἰς τὰς ἐφημερίδας ἐν εἴδει ἀνακινωθέντος... «ὅτι γενομένης ἀναγνώρισεως χθὲς ὑπὸ ἀποσπασμάτων ἰππικοῦ οὐδὲν ἔχνος εὐρέθη διαβίσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐντεῦθεν τοῦ Ἀξιοῦ ποταμοῦ».

Ἀλλὰ τὸ ἀνακινωθέν, δι' εὐνόητον λόγον, παρέλειψε νὰ καθορίσῃ τὸ μέρος πρὸς τὸ ὅποιον ἐγένετο ἡ ἀναγνώρισις αὕτη. Οἱ κάτοικοι ἕως φαίνεται ὅτι ἐθεώρησαν τὸ ἀνωτέρω ἀνακινωθὲν ἐπαρκὲς πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς περιεργείας των. Ὁ Βαλῆς μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ ἀνακινωθέντος συνεκάλεσε τὸ Συμβούλιον εἰς σύσκεψιν, τῆς ὁποίας θέμα ὄρισθη ἡ ἐξεύρεσις τῶν μέτρων τὰ ὅποια ἔπρεπε νὰ ληφθῶσι εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ὁ Τουρκικὸς στρατὸς ἤθελεν ἐγκαταλείπει τὴν Θεσσαλονίκην. Ἀπεφασίσθη δὲ ὅπως, ἐν ταιαύτῃ περιπτώσει, παραμείνῃ ἐν τῇ πόλει ἡ χωροφυλακὴ πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς τάξεως, τιθεμένη ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν προξένων. Ἀπεφασίσθη ἐπίσης ὅπως ἐν ταιαύτῃ περιπτώσει ἐξασφαλισθῆ ἡ ἀτομικὴ ἀνεξαρτησία τῆς χωροφυλακῆς καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ Ἑλληνικῆς κατοχῆς, ἦτις ἐπιστεύετο προσωρινῇ.

Ἀἴφνης ἕως τὴν σύσκεψιν ταρασσεῖ ἡ εἰδησις ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς προελαύνει ἀκατάσχετος πρὸς τὴν πόλιν, ὅτι εἶναι ἀναπόφευκτος ἡ μάχη ἐπὶ τῶν ὕψωματων τοῦ Γκραδοβορίου....

Διαρκούσης τῆς μάχης ταύτης ἡ πόλις θὰ ὑποφέρῃ ἀπέριως.... Ἐκτὸς τούτου μέγιστοι εἶναι οἱ κίνδυνοι τοὺς ὁποίους θὰ ἑιατρέξῃ, εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ὁ Τουρκικὸς στρατὸς εἰσῆρχετο εἰς τὴν πόλιν ἡττημέ-

νος. Ἀποφασίζεται λοιπὸν τότε ἀμέσως, ὅπως τὰ στρατεύματα τοῦ Ταχσίν—πασσᾶ ἀποσυρθοῦν πρὸς τὸ Καρα—Μπουρνού, ὅπου θὰ δυνηθῶσι γὰρ πεδουθῶσιν εἰς ἀγῶνα, ὅστις οὐδένα κίνδυνον θὰ παρουσιάσῃ διὰ τὴν Θεσσαλονίκην. Ὁ Ταχσίν—πασσᾶς ἔθεν ἠδυνήθη νὰ παραστῇ κατὰ τὴν σύσκεψιν ταύτην. Τῷ ἀπεστάλῃ ἔθεν ἀμέσως τὸ πρακτικὸν τῆς συσκέψεως ταύτης μετὰ τὴν παράκλησιν νὰ τό... ἐγκρίνῃ, τῷ ὠρίσθη δὲ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον προθεσμία πρὸς ἀπάντησιν μέχρι τῆς 7ης πρωϊνῆς ὥρας τῆς ἐπομένης (25 Ὀκτωβρίου).

Αἰφνης, περὶ τὸ ἑσπέρας πλῆθος ἀνησυχητικῶν εἰδήσεων ἤρχισε νὰ κυκλοφορῇ ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκην. Ὁ καϊμακάμης τῆς Δοϊράνης ἀφίχθεις εἰς τὴν Θεσσαλονίκην ἀφηγγεῖτο ὅτι ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἔδραν του, διότι ἐδάδιζε κατ' αὐτῆς Σερβοβουλγαρικὸν στρατιωτικὸν σῶμα.

Ἐσχύτως ἐκυκλοφόρησε διάδοσις καθ' ἣν καὶ ὁ καϊμακάμης Στρωμνίτης ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἔδραν του, διότι κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Σερβοβουλγαρικοῦ στρατοῦ.

Τέλος ἐκυκλοφόρησε καὶ ἡ εἰδησις ὅτι ὁ κομιτατζῆς Σκνδάσκι εἰσῆλθεν εἰς τὰς Σέρρας ἐπὶ κεφαλῆς συμμορίας καὶ ὅτι πρὸς κατάληψιν τῶν Σερρῶν ἐδαινεῖν ἐπίσης ἓν Βουλγαρικὸν σύνταγμα προερχόμενον ἐκ Δράμας.

Ὡστε ἡ Θεσσαλονίκη, κατὰ τὰς εἰδήσεις ταύτας ἠπειλεῖτο ἤδη ἐκ τριῶν σημείων. Τὰς εἰδήσεις ταύτας τὰς ἀνεκοίνωσαν εἰς τὸν στρατηγὸν Ταχσίν—πασσᾶν κάπως ἐξωγκωμένως, διὰ νὰ τῷ ἐμποιήσουν ἐντύπωσιν. Καὶ πράγματι ὁ Ταχσίν—πασσᾶς κατέστρωσεν ἀμέσως τὸ στρατηγικὸν σχέδιον τὸ ὁποῖον ἔμελλε νὰ ἐφαρμόσῃ καθ' ἣν στιγμὴν ἤθελε πιεσθῆ ὑπὸ τῶν συμμάχων στρατῶν. Κατὰ τὸ σχέδιον τοῦτο ὁ Ταχσίν—πασσᾶς θὰ ἀπεσύρετο μετὰ τοῦ στρατοῦ του πρὸς βορρᾶν τῆς Χαλκιδικῆς καὶ ἐκεῖ θὰ ἐξηκολούθει τὴν ἀμυναν. Εἰς τὴν θρениοτάτην χώραν τὴν ἐκτεινομένην νοτιῶς τῶν λιμνῶν τοῦ Λαγκαδά Βόλβης ἠλπίζεν ὅτι θὰ ἠδύνατο νάντιτάξῃ ἀμυναν σοβαρὰν κατὰ τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων.

Τὴν εἰδήσιν τῆς πρὸς νότον προελάσεως τοῦ Σερβοβουλγαρικοῦ στρατοῦ, ἔμαθον πρῶτοι οἱ πρόξενοι τῶν Μεγάλων Δυνάμεων. Κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας ἡμέρας ὁ πρόξενος τῆς Αὐστροουγγαρίας ἰδίως εἶχε περὶ ληθῆ εἰς ἀμηχανίαν καὶ ἐσκέπτετο πῶς θὰ ἦτο δυνατόν, εἰς τὴν τοιαύ-

τὴν τροπὴν τῶν πραγμάτων, νὰ προσεγγίσῃ τὴν Θεσσαλονικίην πρὸς τὴν πατρίδα του. Εἰς πάντας εἶναι ἤδη γνωστὸν, πράγματι, ὅτι ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἡ Αὐστριακὴ πολιτικὴ εἶχεν ὡς κυριώτερον σκοπὸν τὴν κάθοδον τῆς Αὐστρίας μέχρι τοῦ λιμένος τῆς Θεσσαλονίκης.

Οἱ Βούλγαροι, εἶναι γνωστὸν, ὅτι κατέρχονται πρὸς τὴν πόλιν, μετ' ὀλίγον θὰ ἔχωσιν εἰσέλθει εἰς τὰς Σέρρας, μετὰ τῶν Σέρβων δὲ ἀργότερα θὰ προβῶσιν εἰς τὴν κατάληψιν τῆς Δοϊράνης. Ἰδοὺ λοιπὸν ὁ ἀπὸ μηχανῆς Θεὸς διὰ τὸν ἐν ἀμηχανίᾳ εὕρισκόμενον Αὐστριακὸν πρόξενον. Ἀμέσως λοιπὸν συνέλαβε, κατέστρωσε καὶ ἔθετεν εἰς ἐνέργειαν τὸ σχέδιον τῆς δράσεώς του κατὰ τὴν κρισιμωτάτην ταύτην περίστασιν. Καὶ ἐν πρώτοις, διὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἐκυκλοφόρησεν ἐπιτηδεῖως ἀνὰ τὴν πόλιν τὰς διαδόσεις τὰς ὁποίας ἀνεγράψαμεν ἀνωτέρω. Ἐφρόντισε σημειωτέον τὰς διυδόσεις ταύτας νὰ τὰς ποικίλλῃ μὲ διαφόρους φανταστικὰς λεπτομερείας, οὕτως ὥστε νὰ ἐμπούσῃσιν ἐντύπωσιν, τόσον εἰς τοὺς κατοίκους, ὅσον καὶ εἰς τὰς στρατιωτικὰς ἀρχὰς τῆς πόλεως.

Εἰς τῶν προξένων τῶν κεκτημένων μεγάλην, διὰ νὰ μὴ εἴπωμεν τὴν μεγίστην ἐπιρροήν, τυγχάνει φίλος τοῦ ἡγκυροβολημένου ἐν τῷ λιμένι τῆς Θεσσαλονίκης Αὐστριακοῦ θωρηκτοῦ «Μαρία - Θηρεσία». Ὁ Αὐστριακὸς λοιπὸν πρόξενος ἐσκέφθη ὅτι ὁ Κυβερνήτης τοῦ Αὐστριακοῦ τούτου πολεμικοῦ ἡδύνατο νὰ καταπέσῃ τὸν φίλον του καὶ σημαίνοντα πρόξενον νὰ εὐνοήσῃ τὰ σχέδια, τὰ ὁποῖα εἶχε καταστρώσει ὁ Αὐστριακὸς πρόξενος. Θὰ ἐπροτάσσοντο δὲ πρὸς τοῦτο καὶ τὰ ἐπιχειρήματα: ὅτι μόνη ἡ Αὐστρία, κράτος πεπολιτισμένον, εἶναι ἱκανὴ νὰ προστατεύσῃ τὰ συμφέροντα τῶν ξένων ὑπηκόων ἐν Θεσσαλονικίᾳ... Ὅτι τὰ Βαλκανικὰ κράτη ἐγκαθιστάμενα ἐν Θεσσαλονικίᾳ θὰ προσεπάθουσαν νὰ παραβλάψωσι τὰ ξένα συμφέροντα... κτλ.

Θὰ ἐρωτήσετε ἴσως διατί αἱ τσαῦται προσπάθειαι. Διότι, ὡς εἴπομεν, ὁ ἐν λόγῳ πρόξενος ξένης Δυνάμεως ἦτο ἰσχυρότατος καὶ ἐξήσκει μεγάλην ἐπιρροήν ἐπὶ τοῦ διπλωματικοῦ ἐν Θεσσαλονικίᾳ σώματος. Μόνον λοιπὸν αὐτὸς ἦτο ἱκανὸς χάρις εἰς τὴν μεγάλην του ἐπιρροήν νὰ προσελκύσῃ εὐνοϊκὸν πρὸς τὰ Αὐστριακὰ σχέδια ὄχι μόνον τὸ προξενικὸν σῶμα, ἀλλὰ καὶ τὰς πολιτικὰς καὶ στρατιωτικὰς τῆς πόλεως ἀρχὰς.

Ἄφ' ἑτέρου εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ Ἰσραηλιταὶ τῆς Θεσσαλονίκης ἀν καὶ πάντες σχεδὸν ὁμιλοῦν τὴν Γαλλικὴν γλῶσσαν, ἐν τούτοις μόνον μὲ

ς τήν
λλού
οδον

μετ'
τερα
ηχα-
Αμέ-
έδιον
πρώ-
ν τας
ν τας
ομε-
κους,

τήν
μένι
Αδ-
αλοδ
οντα
τρια-
: ότι
εύση
λκα-
αρα-

ίπο-
σχει
Μό-
ν γά
Ξενι-
χάς.
ς αν
ν με

ΤΑ ΣΤΕΝΑ ΤΟΥ ΣΑΡΑΝΤΑΠΟΡΟΥ

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΠΡΟ ΤΗΣ ΕΛΑΣΣΙΩΝΟΣ

τούς ἐν Αὐστρία καὶ Γερμανία Ἰσραηλίτας εὐρίσκονται εἰς παντοίων εἰδῶν σχέσεις. Ὀλόκληρος σχεδὸν ὁ Ἰσραηλιτικὸς πληθυσμὸς τῆς Θεσσαλονίκης εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν Γερμανικὴν ἐπιρροήν· τὴν ἐπιρροήν δὲ ταύτην οἱ Ἰσραηλίται τὴν μεταχειρίζονται διὰ νὰ «συγκρατῆ» ἐν τῇ ἰσχυρῇ τῷ Νεοτουρκικῷ κόμμῳ, τοῦ ὁποῦ ἀρχηγοὶ εἶναι πάλιν ἐξισλαμισθέντες Ἰσραηλίται, ἢτοι οἱ λεγόμενοι «Δουνμέδες». Οἱ πρόξενοι τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Γερμανίας εἶναι φίλοι τῶν «δουνμέδων» τούτων, ἀπὸ τὸ πλευρὸν τῶν ὁποίων ποτὲ δὲν ἀπομακρύνονται. . .

Τὸ Αὐστριακὸν σχέδιον συνίστατο εἰς τὴν διασπορὰν διχονοιῶν μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων, ὁπότε κατ' ἀνάγκην ἢ τάξιν ἐν Θεσσαλονίκῃ θὰ διαταράσσεται. Διαταρασσομένης τῆς τάξεως τὸ προξενικὸν σῶμα ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς προστασίας τῶν ξένων ὑπηκόων ἤθελε προκαλεῖται ἀπόρρασην διεθνῶν ἀγνημάτων ἐν Θεσσαλονίκῃ, τὰ ὁποῖα θὰ κατέλαβαν στρατιωτικῶς τὴν πόλιν. Ἐν τῷ αὐτῷ περιπτώσει, ἢ πόλις δὲν θὰ περιήρχετο εἰς τὰς χεῖρας οὔτε τῶν Ἑλλήνων οὔτε τῶν Βουλγάρων, οὔτε δὲ Τουρκικῇ θὰ παρέμενε, ἀλλὰ θὰ διατελεῖ πλέον ὑπὸ διεθνῇ προστασίῃν διοικήσιν, ἢ ὁποῖα, θὰ εἶναι εὐκόλον νὰ μετατραπῇ εἰς Αὐστριακὴν. ἀφοῦ ἢ πλειοψηφία τῶν προξένων (θὰ συγκατετίθετο εἰς τοῦτο. Ἐκτὸς τούτου ἔθεωρεῖτο βέβαιον ὅτι διαταρασσομένης τῆς τάξεως, ὁ Ἰσραηλιτικὸς πληθυσμὸς τῆς Θεσσαλονίκης θὰ ἐξῆγει βοήθειαν καὶ προστασίαν κατὰ τῶν διαταρασσόντων τὴν τάξιν (ἢτοι Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων) καὶ ὁμοφώνως θὰ ἐξῆγει τὴν αὐστριακὴν ὑπηρεσίαν.

Ἄφ' ἑτέρου τὸ αἰώνιον μῖσος τὸ ὁποῖον χωρίζει τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους θὰ ἀφυπνίζετο καὶ οὕτω ἢ ῥῆξις μεταξὺ τῶν δύο φυλῶν θὰ ἐπεξετινέτο καὶ εἰς τὴν ὑπαιθρον Μακεδονικὴν χώραν. Τὸ τριεὺς θὰ εἶχεν ὡς ἀφευκτὸν συνέπειαν τὴν κήρυξιν τοῦ Ἑλληνοβουλγαρικοῦ πολέμου, τοῦ ὁποῦ ἔπωφελοῦμενοι οἱ Τούρκοι θὰ ἠδύνατο νὰ ἀνακαταλάβωσι τὰς πλείστας τῶν χωρῶν, τὰς ὁποῖας εἶχον ἀπωλέσει. Οὕτω ἢ περίφημος ἱερὰ Βαλκανικὴ συμμαχία ἐξησθηνήμενη πλέον καὶ ἀσυντεθειμένη δὲν θὰ πέτελλε θάρος διὰ τὴν Ἀνατολήν. Ἡ Σερβία, ἀποχωριζομένη τῶν συμμάχων τῆς θὰ εὐρίσκεται εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Αὐστρίας, ἢτις θὰ δυνήθη οὕτω, ἢ συχωτάτα νὰ καταλάβῃ τὰ ἐδάφη τὰ ἀνάγκαια διὰ τὴν ἔνωσιν τῆς Θεσσαλονίκης μετὰ τῆς Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοβίνης. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Εὐρώπην, αὕτη διατελοῦσα ἐκπληκτοῦς πρὸ τῶν ἀλλεπαλλήλων τούτων γεγονότων οὔτε κἀν θὰ λάβῃ καιρὸν νὰ σκεφθῇ. . . .

Τὸ γεγονός οὕτω θὰ εἶναι συντετελεσμένον καὶ πρὸ τοιούτου γεγονότος ἢ Εὐρώπῃ μόνον τὸν κόπον τοῦ νὰ τὸ ἀναγνωρίσῃ θὰ ἐλάμβανε διέτι ἢ Αὐστρία οὐδόλως θὰ ἡγησείτο νὰ ὑποχωρήσῃ ὅπως καὶ κατὰ τὸ 1908.

Ὡς βλέπετε, τὸ σπουδαιότερον σημεῖον τοῦ σχεδίου τούτου τῶν Αὐστριακῶν εἶναι ἡ δισπορὰ διχονοιῶν μεταξύ Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων. Ὁ Ἑλληνικὸς ὅμως στρατὸς εὐρίσκεται πρὸ τῶν πυλῶν τῆς Θεσσαλονίκης, ἐνῶ τοῦναντίον ὁ Βουλγαρικὸς εὐρίσκεται ἀκόμη πολὺ μακρὰν. Πρέπει λοιπὸν πάσῃ θυσίᾳ νὰ ἐπιτευχθῇ οὕτως ὥστε ἀμφότεροι οἱ στρατοὶ νὰ ἔχωσι φθάσει πρὸ αὐτῆς ταυτοχρόνως, ὅποτε ἡ παράδοσις τῆς πόλεως εἰς τὸν ἓνα ἐξ αὐτῶν θὰ διίγχειρε τὸ μίσος τοῦ ἑτέρου...

Πρέπει λοιπὸν πάσῃ θυσίᾳ νὰ ἐμποδισθῇ ἡ προσέλασις τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Τὸ τοιοῦτον θὰ ἐπιτευχθῇ διὰ τῆς ἐνάρξεως ἐπιστήμων περὶ παραδόσεως διαπραγματεύσεων, αἵτινες θὰ ἔθετον τέρμα εἰς τὰς ἐχθροπραξίας. Ἀλλὰ δὲν σταματᾷ ἐδῶ τὸ Αὐστριακὸν σχέδιον. Ὁ Αὐστριακὸς πρόξενος θὰ εἰδοποιήσῃ τοὺς Ἰσραηλίτας ὅτι ἐντὸς βραχυτάτης προθεσμίας θὰ εὐρίσκονται ὑπὸ τὴν Ἑλληνικὴν κυριαρχίαν τὴν ὅποιαν οὗτοι μισοῦν ὅσον οὐδὲν ἄλλο εἰς τὸν κόσμον. Ἐπομένως εὐκολώτατα θὰ κατεπίθοντο οἱ Ἰσραηλίται ὅπως μὴ στέρξουν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν κατοχὴν τῆς Θεσσαλονίκης, ἀλλ' εἰς τὴν Βουλγαρικὴν. Διότι οἱ μὲν Ἕλληνες εἶναι ἡκισταστροφῆ διὰ τοῦς Ἰσραηλίτας, τοὺς ὁποίους θὰ στενοχωρήσουν εἰς τὸ ἐμπόριον διὰ τρομεροῦ συναγωνισμοῦ... Ἐνῶ τοῦναντίον, ἐὰν καταληφθῇ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἡ πόλις, τὸ ἐμπόριον καὶ πάλιν θὰ διετηρεῖτο εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἰσραηλιτῶν, διότι ὁ Βουλγαρικὸς λαὸς, οὔτε ἰδέσθαι κἀν ἔχων τοῦ ἐμπορίου, θὰ περαιοχρήσῃ πᾶσαν εὐκολίαν περὶ τὸ ἐμπόριον εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας.

Ἡμέμητη 25 Ὀκτωβρίου. Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς προσέλασας καταλαμβάνει ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς τοῦ Ἀξιοῦ, τὴν γραμμὴν Τεκελή—Βαθόλακον—Γκιόρδινον. Ἦδη αἱ προφυλακαὶ του εὐρίσκονται εἰς ἀπόστασιν μόνον 6 χιλιόμετρων ἀπὸ τῆς πόλεως. Τοῦναντίον ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς δὲν ἔχει ἀκόμη πλησιάσει τὴν Δοϊράνην πρὸς βορρᾶν, οὔτε τὰς Σέρρας βορειανατολικῶς, ἤτοι ἀπέχει ὑπὲρ τὰ 60 χιλιόμετρα ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης.

Τὴν πρῶταν Ἑλλήνες ἵππεῖς συλλαμβάνουν δύο ἄτομα κατευθυνόμενα διὰ τῆς δημόσιας ὁδοῦ πρὸς τὸ Τοψίν. Τάχιστα υποβάλλονται εἰς

ανάκρισιν, διεξαχθείσαν Γαλλιστί, διότι εἰς ἐκ τῶν ἱσπέων ἦτο κάτοχος τῆς Γαλλικῆς γλώσσης.

Οἱ πρόξενοι τῶν Δυνάμεων καὶ αἱ πολιτικαὶ ἀρχαὶ τῆς πόλεως γνωρίζουν ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς προσελαύνει, καὶ ἐν τούτοις μέχρι τῆς ἴης πρωϊνῆς ὥρας δὲν ἔχει φθάσει ἀκόμη ἢ ἀπάντησις τοῦ Ταχσίν—πασσᾶ εἰς τὰς γνωστὰς προτάσεις, τὰς ὑποβληθείσας χθές. Ἄλλ' αὐτὸ δὲν σημαίνει τίποτε. Οἱ κάτοικοι μιᾶς πόλεως δύνανται κάλλιστα νὰ παραδοθῶσιν εἰς ἀπειλητικώτατον ἐχθρὸν χωρὶς καὶ νὰ ἐρωτήσωνται τὸν στρατηγόν, τὸν ἀναλαβόντα τὴν ὑπεράσπισίν των!

Τὸ διοικητικὸν καὶ δημοτικὸν συμβούλιον συνέρχονται καὶ πάλιν εἰς σύσκεψιν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Βαλῆ.

Διαρκούσης τῆς συνεδριάσεως κατέφθασεν εἰς τὴν πόλιν καὶ ὁ Ταχσίν—πασσᾶς, ὅστις ἔσχε μακρὰν συνομιλίαν μετὰ τοῦ Βαλῆ σχετικῶς μὲ τὴν παράδοσιν τῆς πόλεως. Ὁ Ταχσίν—πασσᾶς συγκατένευσε ὅπως μὴ ὑπερασπισθῆ τὴν πόλιν, ἀπήτησεν ὁμοίως ὅπως τεθῆ ὡς ἄρως τῆς παραδόσεως νὰ ἐπιτραπῆ εἰς αὐτὸν ὅπως μετὰ τοῦ στρατοῦ του ἀποσυρθῆ εἰς τὰ φρούρια τοῦ Καρὰ—Μπουρνουῦ, τὰ ὅποια νὰ παραμεύουν Τουρκικά. Ἐπίσης ἀπήτει ὅπως ὁ στρατὸς ἀποσυρθῆ μετὰ τῶν ὅπλων του καὶ νὰ μὴ θεωρηθῆ αἰχμάλωτος. Ἰπ' αὐτοῦς μόνον τοὺς ἄρως ἠγνόει ὁ Ταχσίν—πασσᾶς νὰ παραδόσῃ τὴν πόλιν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν στρατόν, ἄλλως ἐδήλωσεν, ὅτι θάμυνη....

Κατόπιν τῶν δηλώσεων τούτων τοῦ Ταχσίν—πασσᾶ ἀπεφασίσθη ὅπως ἀνατεθῆ εἰς πρεσβείαν τινα νὰ ἀνακοινώσῃ τὸν ἄρως τούτους πρὸς τὸν Διάδοχον Κωνσταντῖνον, μεταβαίνουσα πρὸς τοῦτο εἰς τὸ Ἑλληνικὸν στρατηγεῖον.

Ὁ πρόξενος τῆς Αὐστρίας, ὁ πάντοτε ἐνεργῶν ὑπὲρ τοῦ γνωστοῦ σχεδίου, ἐπέτυχεν παρὰ τῶν συναδέλφων του, ὅπως εἰς πρῶτος ἄρως τῆς ἐνάρξεως ἐπισήμων περὶ παραδόσεως διαπραγματεύσεων τεθῆ ἢ κατάπαυσις τῶν ἐχθροπραξιῶν.... Συγχρόνως δὲ δὲν παραλείπει νὰ δεύρῃ καὶ τὰς ἀναγκαίας περὶ τῆς πολιτικῆς τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ τηρήσων οἱ Ἰσραηλίται ἐν τῇ ζητήματι τῆς παραδόσεως τῆς πόλεως.

Ἠράγματι οἱ Ἰσραηλίται ἐρχονται εἰς συνεννοήσεις πρὸς ἰσραηλιτικὰς ἀρχὰς τῆς πόλεως, πρὸς τὰς ὁποίας ὑποστηρίζουσι τὴν γνώμην των ὅτι οἱ ἄρως τοὺς ὁποίους θὰ προβάλλῃ ὁ Ἑλληνικὸς Διάδοχος θὰ εἶναι

ἐξευτελιστικοί και ἀπαράδεκτοι δι' ἓνα γενναῖον στρατόν, ὁποῖος ὁ στρατὸς τοῦ Ταχσίν—πασσᾶ.

Προτείνουν λοιπὸν οἱ Ἰσραηλίται ὅπως ἡ πόλις παραδοθῆ εἰς τοὺς Βουλγάρους, οἱ ὅποιοι θὰ εἶναι πολὺ περισσότερον ἀνθρωπινώτεροι τῶν Ἑλλήνων....

Σημειωτέον ὅτι οἱ Τούρκοι στρατηγοὶ οὐδὲν ἐγνώριζον περὶ τῶν διαδημάτων τούτων, διότι οἱ Ἰσραηλίται ἐπροτίμησαν νάνιχνεύσωσι τὸ ἔδαφος ἤτοι νὰ βολιδοσκοπήσωσι πρότερον τὰς κατωτέρας στρατιωτικὰς ἀρχὰς και κατόπιν νὰ γνωστοποιήσωσι τὰς προτάσεις των πρὸς τοὺς στρατηγούς. Οἱ Αὐστριακοὶ οὕτως, γνωρίζοντες κάλλιστα ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς διὰ τῆς ἀκατασχέτου προελάσεώς του ἠδύνατο νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν θέλησίν του ἐπὶ τοῦ Ταχσίν—πασσᾶ, ἄφισαν τοὺς Ἰσραηλίτας νὰ πιστεῖουν ὅτι οἱ Τούρκοι στρατηγοὶ ἐπροτίμων νὰ παραδώσωσι τὴν πόλιν εἰς τοὺς Ἑλληνας, διότι εἶχον ἀγορασθῆ παρὰ τούτων. Ἄφ' ἑτέρου ὁμως γνωρίζοντες ὅτι ὁ Τούρκος δύναται νὰ δεκασθῆ εὐκόλως, ἐσκέφθησαν ὅτι ἐὰν οἱ Ἰσραηλίται προσέφερον σημαντικὸν χρηματικὸν ποσὸν εἰς τοὺς Τούρκους στρατηγούς διὰ νὰ παραδώσωσι τὴν πόλιν εἰς τοὺς Βουλγάρους, ἦτο δυνατόν νὰ θυσιασθῆ ἡ στρατιωτικὴ των ἀξιοπρέπεια μὲ τοιοῦτο δέλεαρ τὸ ὅποῖον ἐνέχει μεγάλη ποσότης χρυσοῦ.

Οἱ Ἰσραηλίται λοιπὸν προσφέρουν 10,000 Τουρκικὰς λίρας (230,000 φράγκα)....

Ἐν τῇ μεταξὺ περὶ τὴν 2αν μ. μ. ὥραν οἱ πρόξενοι τῆς Αὐτρίας, τῆς Ἀγγλίας, τῆς Γερμανίας και τῆς Γαλλίας ἀνεχώρησαν διὰ τὸ Τεκελὴ συνοδευόμενοι ὑπὸ τοῦ Σακίρ—πασσᾶ, ἀρχηγοῦ τοῦ ἐπιτελείου και ἐμπέιστου τοῦ Ταχσίν—πασσᾶ, ὅστις τῇ ἔδωκε πλήρη πληρεξουσιότητα. Τῆς ἀποστολῆς ταύτης ἀπέσχεν ὁ πρόξενος τῆς Ρωσσίας, ἀρνηθεὶς τὴν τελευταίαν σιγμὴν νὰ μεταβῆ μὲ τοιαύτην ἀποστολήν, ἦτις «ἐξήρχετο τῶν ὀρίων τῶν καθηκόντων του».

Ὡρα 4. 30' μ. μ. Εἰς τὸ Τεκελὴ. Ὁ Σακίρ—πασσᾶς ζητεῖ παρὰ τοῦ διοικητοῦ τοῦ ἐκεῖ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἄδειαν διαβάσεως τῆς γραμμῆς διὰ τοὺς προξένους θέλοντας νὰ παρουσιασθοῦν πρὸ τοῦ Διαδόχου. Ὁ Διάδοχος, εἰς τὸν ὅποῖον διεβιβάσθη τηλεγραφικῶς ἡ αἴτησις τοῦ Σακίρ—πασσᾶ παρεχώρησε τὴν ζητηθεῖσαν ἄδειαν, διατάξας ὅπως τοὺς προξένους συνοδεύωσι και δύο Ἑλληνας ἀξιωματικοί, ἵνα οὕτω ἀπροσκόπτως διέλθωσι τὴν γραμμὴν τοῦ στρατοπέδου.

Ἡ ἀμαξοστοιχία ἦτις μετέφερε τοὺς προξένους εἰς Τεκελή, μετὰ τὴν λήψιν τῆς ἀδείας ἐπέστρεψεν εἰς Θεσσαλονίκην, καὶ διὰ τῆς γραμμῆς Σκοπείων ἔφθασε εἰς Τοφίν, ὅπου τὸ Ἑλληνικὸν στρατηγεῖον.

Ἦρα δ. 30' μ. μ. Ὁ Διάδοχος ὑποδέχεται φιλοφρόνως τὴν ἐκ τῶν προξένων πρεσβείαν, ἦτις τῷ ἀνεκοίνωσεν ὅτι παρεκάλεσε τὸν Ταχσίν— πασάν νὰ μὴ ἀμυνθῆ χάριν τῶν συμφερόντων τῆς πόλεως καὶ ὅτι ὁ Ταχσίν—πασσας εἰσακούσας τὴν παράκλησιν ταύτην ἐδέχθη νὰ περὶ—δόσῃ τὴν πόλιν, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως ἡ Τουρκικὴ φρουρὰ μετὰ τῶν ὅπλων τῆς ἀποσυρθῆ εἰς τὸ Καρα—Μπουρνού, ὅπου νὰ παραμείνῃ ἀνεξόχλητος μέχρι τῆς υπογραφῆς τῆς εἰρήνης.

Ὁ Διάδοχος ἀπήντησε τότε ὅτι συμμερίζεται τὰ αἰσθήματα τῶν προξένων, ἔστιν ἀφορὰ τὰ συμφέροντα τῆς Θεσσαλονίκης, ἀλλ' εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀποδεχθῆ τοὺς προτεινομένους ὄρους, διότι καὶ ἄλλην τὴν Μακεδονικὴν ἐκστρατείαν ὡς κύριόν του σκοπὸν ἔσχε νὰ θέσῃ τὸν Τουρκικὸν στρατὸν ἐκτὸς μάχης. Ἀπήντησε λοιπὸν ὁ Διάδοχος τὴν τελείαν παράδοσιν τῆς πόλεως καὶ τῶν φρουρίων τοῦ Καρα—Μπουρνού. Ὁ Τουρκικὸς στρατὸς ὀφείλει νὰ καταθέσῃ τὰ ὅπλα καὶ κατόπιν θὰ μεταφερθῆ, ἀποφάσει τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, εἰς μέρος ἢ πόλιν τὴν ὁποῖαν θὰ ὑποδείξῃ ἡ Ἑλλάς. Προσέθηκεν δὲ ὁ Διάδοχος ὅτι δύναται εἰς τοὺς ἀξιοματικοὺς νὰ ἐπιτραπῆ νὰ φέρωσι τὰ ξίφη των, ἐάν προηγουμένως δόσωσι τὸν λόγον τῆς τιμῆς των ὅτι δὲν θὰ ἀποπειραθοῦν νὰ πολεμήσων ἐναντίον οὐδενὸς τῶν συμμάχων, ἐφ' ὅσον διαρκεῖ ὁ πόλεμος. Τῇ αἰτήσει τῶν προξένων ὁ Διάδοχος συγκατατέθη ἐν τέλει ὅπως ἡ Τουρκικὴ χωροφυλακὴ παραμείνῃ ἐν τῇ πόλει πρὸς τήρησιν τῆς τάξεως, μέχρις ὅτου ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς δυνήθῃ νὰ τὴν ἀντικαταστήσῃ εἰς τὸ ἔργον τῆς τοῦτο.

Ὁ Διάδοχος εἶχεν ὑποβάλει ἤδη τοὺς ὄρους, ὑπὸ τοὺς ὁποίους ἤνυνοι νὰ παραδοθῆ ἡ πόλις. Οἱ πρόξενοι θὰ ἀνακοινώσωσιν τὴν ἀπάντησιν τοῦ Διαδόχου εἰς τὸν Ταχσίν—πασσάν, ὅποτε καὶ ἡ ἀποστολὴ των ὡς μεσιτῶν θὰ λήξῃ, τὰς δὲ μετὰ τῶν δύο ἀρχηγῶν διαπραγματεύσεις θὰν λάβωσιν Τούρκοι ἀξιοματικοί. Πρὶν ὅμως ἀκόμη ἐγκαταλείψωσιν τὸ Τοφίν οἱ πρόξενοι παρεκάλεσαν τὸν Διάδοχον ὅπως διατάξῃ τὴν ἀναστολὴν τῶν ἐχθροπραξιῶν, ἐφ' ὅσον διαρκοῦν αἱ περὶ παραδόσεως τῆς πόλεως διαπραγματεύσεις.

Ὁ Διάδοχος σημειωτέον ἀγνοεῖ ὅτι εἶναι ὁ μόνος ὅστις ἐπιθυμεῖ νὰ

εἰσέλθῃ εἰς τὴν Θεσσαλονίκην. Ἄγνοεὶ δηλονότι ὅτι Σερβικὸς καὶ Βουλγαρικὸς στρατὸς σπεύδει πρὸς τὴν Δοϊράνην καὶ τὰς Σέρρας. Οὐδὲ γὰρ συνέλαβε τὴν ὑποψίαν ὅτι τῇ εἶχε στηθῆ παγίς... Ἀλλὰ πρὸς ἀπαρηγόρητον θλίψιν τοῦ προξένου τῆς Αὐστρίας ἀρνεῖται νὰ εἰσπαύσῃ τὴν τελευταίαν ταύτην παράκλησιν τῶν προξένων, ἂν καὶ οὗτοι ἐπέμενον ἀρκετὰ ὅπως τὸν ρίψουν εἰς τὴν παγίδα. Καὶ διέφυγε τὴν παγίδα ὁ Διάδοχος χάρις εἰς τὸ τολμηρὸν καὶ ἀποφασιστικὸν τοῦ χαρακτήρος του. Τοῦτο ἄλλως τε κατεδείχθη εἰς τὴν ταχύτητά μεθ' ἧς ἤχθη εἰς πέρας ἢ Μακεδονικῆ ἐκστρατείας.

Εἰς τὴν τελευταίαν παράκλησιν ὁ Διάδοχος ἀπῆντησεν ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ τὴν ἀποδεχθῆ προσθέσας ὅτι αἱ μεραρχίαι του ἔλαβον ἤδη διαταγὴν νὰ προελάσουν τὴν ἕτην πρωϊνὴν ὥραν τῆς ἐπομένης (26ης Ὀκτωβρίου).

«Ἐάν λοιπὸν ὁ Ταχσίν-πασσᾶς ἐπιθυμῆ εὐλοκρινῶς νὰ πορεύῃ τὴν σῦραξιν, ἀφείλει μέχρι τῆς ὥρας ταύτης νὰ μοι ἔχη ἀνακοινώσῃ τὴν ἀποδοχὴν τῶν ὅρων μου...» ἦτο ἡ ἀπάντησις τῆς Α. Ὑψηλότητος.

Περὶ τὴν 10ην ἐσπερινὴν ὥραν, οἱ πρόξενοι, ἐπιστρέψαντες εἰς Θεσσαλονίκην κατηυθύνθησαν ἀμέσως εἰς τὸ Διοικητήριον. Ἐκεῖ εὑρον τὰ δύο συμβούλια, τὸ Διοικητικὸν καὶ τὸ Δημοτικόν, συσχεπτόμενα μετὰ τῶν προεδρείων τῶν κοινοτήτων ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Βαλῆ. Οἱ πρόξενοι καλέσαντες ἰδιαίτερος τὸν Ναζίμ-πασσᾶν ἐγνωστοποίησαν αὐτῷ τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐνεργειῶν των, μεθ' ὃ περὶ τὴν 10.20' μ.μ. ἀπεσύρθησαν.

Μετὰ 10 λεπτὰ τῆς ὥρας ὁ Βαλῆς συγκλεῖ καὶ πάλιν τὰ Συμβούλια, πρὸς τὰ ὁποῖα ἀνεκοίνωσε τοὺς ὅρους τῆς παραδόσεως τοὺς ὁποίους προβάλλει ὁ Διάδοχος, προσθέσας τὴν λεπτομέρειν ὅτι μέχρι τῆς 6ης πρωϊνῆς ὥρας τῆς ἐπομένης ἢ ἀπάντησις τοῦ Ταχσίν-πασσᾶ πρέπει νὰ ἔχη φθάσῃ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν στρατηγεῖον. Τὰ συμβούλια συνεσχέθησαν τότε πρὸς ἐξέδρασιν τοῦ τρόπου κατὰ τὸν ὅποιον ἤθελον ἐνεργήσῃ ἀποτελεσματικῶς ἐπὶ τοῦ Ταχσίν-πασσᾶ... Περὶ τὸ μεσονύκτιον ἡ σύσκεψις κηρύσσεται περατωμένη. Ἐνεκὰ τοῦ ἐπείγοντος τῶν περιστάσεων, ἀμέσως μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς συνεδριάσεως ὁ Βαλῆς κατήρτισεν ἐπιτροπὴν ἐκ τοῦ Σερῖφ-πασσᾶ στρατιωτικοῦ διοικητοῦ τῆς πόλεως, ἐκ τοῦ διευθυντοῦ τῆς Ἀστυνομίας καὶ ἐκ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Χωροφυλακῆς,

εις τὴν ὁποίαν ἀνέθηκεν ὅπως ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον μεταβαίνουσα παρὰ τῆ Ταξίν-πασσᾶ, ἀνακοινώσῃ αὐτῇ τὴν ἀπάντησιν τοῦ Διαδόχου.

Παρασκευὴ 26 Ὀκτωβρίου.—Ὁ Ταξίν-πασσᾶς κατ' ἀρχὰς ἀρνεῖται νὰ ἀποδεχθῆ τοὺς Ἑλληνικοὺς ἔρους. Τῷ ἀνακοινούται ὁμως τότε ὅτι ὁ Διάδοχος δὲν ἐδέχθη νὰναστειλῆ τὴν προέλασιν τοῦ στρατοῦ του, καὶ ὅτι πρέπει νὰ δοθῆ ἡ ἀπάντησις ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον. Ἀρνητικὴ ἀπάντησις θὰ διέκοπτε τὰς διαπραγματεύσεις, ἐνῶ τὸναντίον καταφατικὴ ἀπάντησις δύναται νὰ παρασκευάσῃ ἕδαφος συζητήσεως καὶ νὰναβάλῃ τὴν ἔλευσιν τῆς μοιραίας στιγμῆς...

Αἱ παρατηρήσεις αὗται τῆς ἐπιτροπῆς ἔσχον θαυμάσια ἀποτελέσματα ἐπὶ τῶν σκέψεων τοῦ Τούρκου στρατηγοῦ.

Τὴν 5.30 τῆς πρωῆας ὁ Σερῖφ-πασσᾶς καὶ ὁ Καραπιπέρης ἔχουν φθάσει εἰς τὸ Τοφίν, διὰ ν' ἀνακοινώσουν εἰς τὸν Διάδοχον ὅτι ὁ Ταξίν-πασσᾶς ἀποδέχεται μὲν πάντας τοὺς ἔρους, διαφωνεῖ ὁμως ἐπὶ τῶν ἐξῆς σημείων: θέλει νὰ διατηρήσῃ τὸ Καρᾶ-Μπουρνού καὶ ζῆτει ὅπως τῇ ἀφειθῶσι 5000 στρατιῶται ἔνοπλοι, διὰ νὰ τοὺς χρησιμοποιοῦσῃ ὡς φρουρὰ τοῦ ὑπολοίπου αἰχμαλώτου στρατοῦ.

Ἐκτὸς τούτου οἱ Τούρκοι ἀπεσταλμένοι παρεκάλεσαν τὸν Διάδοχον ὅπως ἀναβάλῃ τὴν ἔναρξιν τῆς προσελάσεως.

Ὁ Διάδοχος ἀπορρίπτων πάσας τὰς νέας ταύτας προτάσεις τοῦ Ταξίν-πασσᾶ ἐπιμένει εἰς τοὺς ἔρους τοὺς ὁποίους εἶχε διατυπώσει χθὲς πρὸς τοὺς προξένους τῶν Μεγ. Δυνάμεων. Συνάμα δὲ δηλοῖ κατηγορηματικῶς εἰς τοὺς Τούρκους ἀπεσταλμένους ὅτι ἡ προέλασις δὲν θὰ ἀναδληθῆ οὐδὲ κατὰ ἓν δευτερόλεπτον τῆς ὥρας. Ἐπομένως ὁ Ταξίν-πασσᾶς ὀφείλει νὰ συμμορφωθῆ πρὸς τοὺς ἔρους, ἐὰν θέλῃ νὰ ἀποφύγῃ τὴν μάχην.

Οἱ Τούρκοι ἀπεσταλμένοι ἐπιστρέφουν ἄπρακτοι παρὰ τῆ Ταξίν-πασσᾶ, ὅστις καὶ αὐτὸς ἀρνεῖται νὰ τροποποιήσῃ τοὺς ἔρους του.

Τὴν 6ην πρωῆν ἔραν τῆς 26 Ὀκτωβρίου τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα ἤρχισαν προσελύοντα.

Ἡ 6η καὶ ἡ 2α Μεραρχίαι μετὰ τοῦ ἱππικοῦ διέρχονται τὸν Γαλλικὸν ποταμὸν καὶ τὸ μὲν ἱππικὸν κατευθύνεται πρὸς τὴν Γιουβέσαν, αἱ δὲ Μεραρχίαι πρὸς κατάληψιν τῆς Δρυμιγλάβας καὶ τῆς Μπάλτσας

ουσα
όχου.

είται
δοτι δ
, και
ητική
αφα-
άνα-

εσμα

έχουν
Γαξιν
έξης
τῷ δ-
φρου-

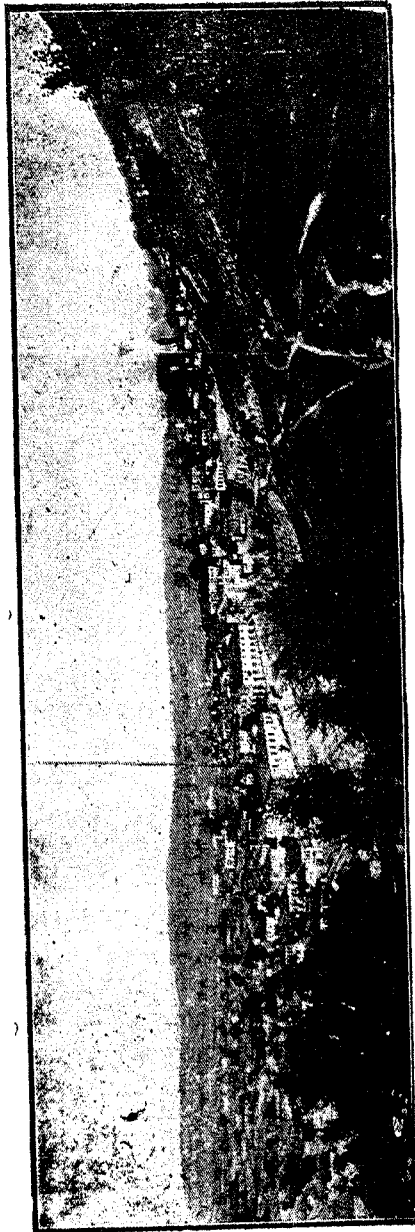
δοχον

Ταχ-
χθές
γορη-
άνα-
σιν—
οφύγη

σιν—

ατεύ-

Γαλ-
έσαν,
λτσάς

ΤΑ ΣΕΡΒΙΑ.

σκοποῦσαι νὰ πολιορκήσωσι τὴν πόλιν ἀπὸ βορρᾶ. καὶ οὕτω νὰ ματαιώσωσι πᾶσιν ὑποχώρησιν τοῦ ἐχθροῦ πρὸς τὰς Σέρρας.

Καὶ αἱ λοιπαὶ ὡσαύτως μεραρχίαι προπαρασκευάζονται ὅπως περὶ τὴν μεσημβρίαν διέλθωσι τὸν Γαλλικὸν ποταμόν. Οὕτω ἡ 7η Μεραρχία καὶ τὸ τάγμα Κωνσταντινοπούλου θὰ εὐρίσκονται εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Θεσσαλονίκης περὶ τὴν 4ην μ. μ. ὥραν· κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ περίπου ὥραν ἡ 3η ἢ 1η, καὶ ἡ 4η Μεραρχία θὰ προσβάλλωσι τὸ μέτωπον τοῦ ἐχθροῦ εὐρισκόμενον ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τοῦ Γραδομπόρι, ἐνῶ ταυτοχρόνως τὸ ἱππικὸν μετὰ τῆς 2ας καὶ 6ης Μεραρχίας θὰ ἔχωσι ἤδη πολιορκήσει ἀπὸ βορρᾶ τὴν πόλιν ἐπιτιθέμεναι κατὰ τῶν νότιων τοῦ ἐχθροῦ.

Ἐντὸς τῆς πόλεως ἐπικρατεῖ ἀγωνία, διότι τὸ πείσμα τοῦ Ταχσίν—κατὰ τὰς παρακλήσεις σύρραξιν πρὸ τῶν θυρῶν τῆς πόλεως. Ὁ Βαλῆς τηλεφωνικῶς παρεκάλεσε τὸν Ταχσίν—πασσάν ὅπως ἐνδόσῃ εἰς τὴν ἀνάγκην τῶν περιστάσεων. Εἰς μάτην ὅμως, διότι ὁ Τούρκος στρατηγὸς δὲν ἐνόησε νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τοὺς ἔρρους τοῦ Διαδόχου.

Ἐν τῇ μεταξύ, οἱ Ἰσραηλίται καὶ τινες ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ κατορθώνουν νὰ ἔλθωσι εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Θεοδωρῶφ. Οἱ Ἰσραηλίται διὰ μίαν ἀκόμη φοράν ἐξεδήλωσαν τὴν συμπιέθειάν των πρὸς τὸν Βουλγαρικὸν λαόν, ἐκφράσαντες κατὰ τὰς διαπραγματεύσεις ταύτας τὴν εὐχὴν των, ὅπως ἐπὶ τῆς Θεσσαλονίκης κυματίσῃ ἡ Βουλγαρικὴ σημαία. Ὁ στρατηγὸς Θεοδωρῶφ ἀποδέχεται (!) ὅπως ἡ πόλις παραδοθῇ εἰς αὐτόν, ἀλλὰ προβάλλει ἔρρους ἐπαχθεστάτους καὶ δρακοντίους. Οὕτω π. χ. ἀπαιτεῖ ὅπως ἡ πόλις τῇ παραδοθῇ τελείως, μετὰ πασῶν τῶν ὑπηρεσιῶν, μετὰ τοῦ φωτκερίου, τῶν σιδηροδρόμων κτλ.!!...

Οἱ ἔρροι τοῦ Θεοδωρῶφ ἀνεκοινώθησαν εἰς τοὺς προξένους, οἱ ὅποιοι ἀνεπήδησαν, διότι ἡ ἀποδοχὴ τῶν ἔρων τούτων ὑπὸ τοῦ Ταχσίν—πασσᾶ ἠδύνατο νὰ παραβλάψῃ τεραστίως τὰ συμφέροντα τῶν εὐρωπαϊκῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ, γνωστοῦ ὄντος ὅτι τὰ πλεῖστα τῶν δημοτικῶν ἔργων, ὡς π. χ. ὁ φωτισμὸς οἱ σιδηροδρομοί, τὰ τράμι, ἐλιμῆν κτλ. ἔχουσι παραχωρηθῆ εἰς Εὐρωπαϊκὰς Ἐταιρείας.

Ἀπέριψαν λοιπόν, ὡς εἰκόσ, τοὺς ἔρρους τούτους. Δὲν ἠρκέστησαν ὅμως μόνον εἰς τοῦτο ἀλλ' ἤρχισαν δραστηρίως ἐνεργοῦντες ὅπως μὴ δυνηθῇ ὁ Ταχσίν—πασσᾶς νὰ ἀποδεχθῇ τοὺς ἔρρους τούτους, καὶ εἰς

περίπτωσιν ἀκόμη καθ' ἣν ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς ἤθελε φθάσῃ πρὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ πρὸ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως.

Τώρα οὐδεὶς πλέον λόγος γίνεται περὶ ἀναβολῆς τῆς παραδόσεως τῆς πόλεως εἰς τὸν Ἑλληνα Διάδοχον. Τοῦναντίον δὲ πολλὰ προσπάθειαι καταβάλλονται ὅπως ἐπισπευσθῇ ἡ παράδοσις. Οἱ Ἕλληνες, πράγματι, καταλαμβάνοντες τὴν Θεσσαλονίκην θὰ σεβασθῶσι τὰ συμφέροντα τῶν ξένων ὑπηκόων... Ἄλλ' ἀφ' ἐτέρου οἱ Βούλγαροι ἀναμφιβόλως θὰ καταληφθῶσιν ὑπὸ λύσσης, διότι δὲν παρεδόθη εἰς αὐτοὺς ἡ πόλις. Ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου θὰ προκληθῇ ρήξις μεταξὺ τῶν δύο φυλῶν. Ἄρα καὶ πάλιν τὰ γεγονότα θὰ ἐκτυλιχθῶσιν συμφώνως πρὸς τὰς Αὐστριακὰς βλέψεις. Ὡστε τώρα πλέον ὁ πρόξενος τῆς Αὐστρίας δὲν ἔχει κινῆνα λόγον νὰ ἀνθίσταται εἰς τὴν παράδοσιν τῆς πόλεως εἰς τὸν Ἑλληνικὸν στρατόν, ἐφ' ὅσον εἶναι ἐκ τῶν προτέρων βέβαιον ὅτι θὰ ἐξυτηρηθῶσιν τὰ Αὐστριακὰ ὄνειρα.

Ὁ Βαλῆς πληροφορηθεὶς τὰ κατὰ τὴν προέλασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἔσπευσεν εἰς συνάντησιν τοῦ Ταχσίν—πασσᾶ εὐρισκομένου εἰς Δαούτιμπαλη. Πρὸ τῆς ἀνχωρήσεώς του ὅμως εἰδοποίησε τοὺς προκρίτους τῶν κοινοτήτων ὅπως εἶναι ἔτοιμοι νὰ μεταδώσι καὶ αὐτοὶ πρὸς τὸν Ταξίν—πασσᾶν καθ' ἣν περίπτωσιν αἱ ἐνέργειαι τοῦ ἤθελον συντριβῇ πρὸ τοῦ ἰσχυροῦ πείσματος τοῦ στρατηγοῦ. Ἀλλὰ καὶ πάλιν τὰ ἐπιχειρήματα τὰ ὅποια ἀνέπτυξαν αἱ ἀνωτέρω πρεσβεῖαι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ μεταπείσωσι τὸν Ταξίν—πασσᾶν, ὅστις κατὰ γελοιωδέστατον τρόπον ὑπερημύνετο τῆς στρατιωτικῆς του τιμῆς καὶ προσεπάθει νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ὁ χαρακτήρ του δὲν εἶνε ἐξ ἐκείνων οἱ ὅποιοι παρασύρονται εὐκόλως ὑπὸ πολιτῶν πανικοβλήτων ἢ συμφεροντολόγων.

Διὰ νὰποδείξῃ δὲ ἐναργέστερον εἰς τὸν Βαλῆν ὅτι δὲν ἐγνοεῖ κατ' οὐδένα τρόπον νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὰς ἀξιώσεις τῶν Ἑλλήνων, ἀποστέλλει ἐκ νέου εἰς τὸ Τοφίν ἀξιωματικούς ὅπως γνωστοποιήσωσιν εἰς τὸν Διάδοχον ὅτι ἀρνεῖται νὰ παραδεχθῇ τοὺς ὅρους του...

Οἱ ἀξιωματικοὶ οὗτοι ἀφικνοῦνται εἰς τὸ Τοφίν τὴν 12, 30' τῆς μεσημέρας καθ' ἣν στιγμήν ὁ Διάδοχος μετὰ τοῦ ἐπιτελείου του ἠτοιμάζετο νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ Τοφίν διὰ νὰ μεταβῇ εἰς τὸ Ἰγγλῆς καὶ τὸ Σιαμλίη. Ὁ συνταγματάρχης Δούσιμνης ὑποδέχεται τοὺς Τούρκους ἀξιωματικούς.... Οὐδεμίαν ὅμως ὑποχώρησιν ἐκατέρωθεν... Ὅθεν αἱ διαπραγματεύσεις περὶ παραδόσεως διακόπτονται....

3η ώρα μ. μ. Ὁ Διάδοχος πλησιάσθη πρὸς τὸ Σιαμλή, τὴν στιγμήν ἐκείνην λαμβάνει παρ' ἀγγελιαφόρου ἀξιωματικοῦ σημείωσιν, ἣτις τῷ ἀνήγγελλεν ὅτι τὴν 11ην ὥραν π. μ. ἡ ταξιαρχία τοῦ ἵππικοῦ συνήντησε βορειοανατολικῶς τοῦ Ἀποστολᾶρ (32 χ. μ. ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης) ταξιαρχίαν ἵππικοῦ περιλαμβάνουσαν 3 Σερβικὰς Ἰλας καὶ 1 Βουλγαρικὴν. Ὁ Σέρβος διοικητὴς τῆς ταξιαρχίας ἀνεκοίνωσε πρὸς τὸν Ἕλληνα ἀξιωματικὸν ὅτι ὅπισθεν αὐτοῦ καὶ εἰς ἀπόστασιν 3 ὥρῶν πορείας ἤκολούθει ἑτέρα μικτὴ ταξιαρχία, ὅπισθεν δὲ ταύτης καὶ εἰς ἴσων πρὸς τὴν προηγουμένην ἀπόστασιν εἶπετο δλόκληρος Βουλγαρικὴ μεραρχία προσερχομένη ἐκ Δοϊράνης.

Διὰ πρώτην φοράν ἤκουεν ὁ Διάδοχος ὅτι Βουλγαρικὸς καὶ Σερβικὸς στρατὸς βαδίζουσι πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην. Ἀμέσως διατάσσει ἐγγράφως νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν διοικητὴν τῆς Μεραρχίας ὅτι ὁ Ἕλληνικὸς στρατὸς εὐρίσκεται ἤδη πρὸ τῆς πόλεως, ὅτι ἀπὸ τῆς προηγουμένης (25 Ὀκτωβρίου) ὥρα 9 π. μ. εἶχον ἀρχίσει ἤδη διαπραγματεύσεις περὶ παραδόσεως τῆς πόλεως καὶ ὅτι ὑπολογίζει νὰ εὐρίσκεται ἐντὸς τῆς Θεσσαλονίκης τὴν ἑσπέραν. Ἐπομένως ἢ πρὸς νότον προσέλασι τῆς Σερβοβουλγαρικῆς δυνάμεως εἶναι ἄσκοπος. Ὁ Διάδοχος παρεκάλει ἐν τέλει τὸν διοικητὴν τῆς Μεραρχίας ὅπως μεταβῇ ἐκεῖ ὅπου αἱ ἀνάγκαι τῆς πατρίδος τοῦ δύνανται νὰ τὸν χρησιμοποιήσωσιν.

Κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμήν ὁ Ταξιν—πασσᾶς πληροφορεῖται ὅτι δύο Ἑλληνικαὶ Μεραρχίαι (ἡ 6η καὶ ἡ 2α) ἔχουν προσελάσει βορείως τῆς πόλεως καὶ ὅτι ἡ μία ἐξ αὐτῶν (ἡ 2α) ἀπειλεῖ τὰ νῶτα τῆς παρατάξεώς του εὐρισκομένη μεταξὺ Μπάλτσας καὶ Ἀϊβάτι ἀποκόπτουσα οὕτω πᾶσαν πρὸς τὰς Σέρρας ὑποχώρησίν του. Ἡ 7η Μεραρχία καὶ τὸ σύνταγμα τοῦ Κωνσταντινοπούλου ἔχουν ἤδη φθάσει εἰς τὰ δυτικὰ πρόθυρα τῆς Θεσσαλονίκης.

Πλείστα σώματα τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἦλθον εἰς ἐπαφήν πρὸς τὴν Τουρκικὴν παράταξιν, ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τοῦ Γραδομπόρι.

Ἡ Τουρκικὴ στρατιὰ εὐρέθη οὕτω ἐν τῇ μέσῃ φοβερᾷ ζώνῃς πολιορκητικῆς, ἀνευ ἐλπίδος διαφυγῆς ἐξ αὐτῆς. Εἶναι στρατηγικῶς ἠττημένη! Ὁ Ταξιν—πασσᾶς ὑποκύπτων ἤδη εἰς τὴν ἀνάγκην, διατηρεῖ ἀμειπτον τὴν στρατιωτικὴν του τιμὴν, διότι οὐδεὶς δύναται νὰ τῷ ἐπιρρίψῃ τὴν εὐθύνην ὅτι ὑπέκυψεν εἰς τὰς συμφεροντολογικὰς ἀπαιτήσεις τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Θεσσαλονίκης.

Ὁ Ταξιν—πασσᾶς ἠττάται ὡς στρατιώτης....

Ὡρα 4 μ. μ. Καθ' ἦν στιγμήν ὁ Διάδοχος διήρχετο μετὰ τοῦ ἐπιτελείου του τὸν Γαλλικὸν ποταμὸν πρὸς τὸ Σιαμλῆ, ἐνῶ ὁ στρατός του εἶχε προσέλθει τόσον ὥστε καθ' ἕλλην τὴν γραμμὴν νὰ εὕρισκεται εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὴν Τουρκικὴν παράταξιν. Καὶ ἐν τούτοις οὐδὲ εἰς πυροβολισμὸς ἐκ μέρους τῶν Τούρκων. Τί συνέβαινε. Ἀπλούστατα ὁ Ταξιν—πασσᾶς εἶχε δόσει ἤδη τὰς διαταγὰς του.

Μετ' ὀλίγον εἰς τὸ Σιαμλῆ Τούρκος ἀξιωματικὸς ἐπέδιδε πρὸς τὸν Διάδοχον τὴν ἐξῆς ἐπιστολήν.

«Πρὸς τὴν Αὐτοῦ Ὑψηλότητα τὸν Διάδοχον Κωνσταντῖνον, ἀρχηγὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ».

«Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ γνωστοποιήσω πρὸς τὴν Ὑμ. Ὑψηλότητα ὅτι ἀποδέχομαι τὴν πρότασιν Ὑμῶν, τὴν γενομένην χθές.

Χασσὸν Ταξιν—πασσᾶς

Διοικητῆς Μεραρχίας καὶ ἀρχηγὸς τοῦ 8ου στρατιωτικοῦ σώματος τοῦ Ὀθωμανικοῦ στρατοῦ.

Τὸ πᾶν ἤδη ἐτελείωσεν. Ἡ Θεσσαλονίκη εἰς τὴν ὁποῖαν εἰσῆλθον ἤδη οἱ εὐζωνοὶ τοῦ συντάγματος τοῦ Κωνσταντινοπούλου καὶ ἡ 7η μεραρχία, παρεδόθη. Ὁ Διάδοχος διαβιβάζει ἀμέσως ἅμα τῇ λήψει τῆς ἐπιστολῆς διαταγὴν ὅπως ὁ στρατός κρατήσῃ τὰς θέσεις του, ἀνακόπτων τὴν προέλασιν. Ταυτοχρόνως ἀναθέτει εἰς τοὺς ἐπιτελεῖς Δούσμανην συνταγματάρχην καὶ Μεταξᾶν λοχαγὸν ὅπως μεταβαλινοντες εἰς Θεσσαλονικὴν συντάξωσι καὶ ὑπογράψωσι τὸ πρωτόκολλον τῆς παραδόσεως. Ἀκολούθως ἐγγράφως ἀναγγέλλει εἰς τοὺς συμμάχους ὅτι ἡ πόλις τῆς Θεσσαλονικῆς παρεδόθη, καὶ τοῦτο διὰ νὰ τοῖς ἀποδώσῃ ἐλευθερίαν δράσεως.

Τὴν ἐσπέραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὁ Ἑλληνικὸς στρατός περικυκλώσας στενώτατα καὶ πανταχόθεν τὴν πόλιν κατέχει τὰς ἐξῆς θέσεις:

7η Μεραρχία καὶ Σύνταγμα Κωνσταντινοπούλου: τὴν δυτικὴν συνοικίαν τῆς πόλεως, τὴν ὀνομαζομένην συνοικίαν τοῦ Βαρδαρίου.

Ἡ 3η, 1η καὶ 4η Μεραρχίαι: τὸ Σιαμλῆ, τὸ Μπουγιάριοθον καὶ τὰ ὑψώματα τοῦ Γραδομπόρι.

6η Μεραρχία: τὰ ὄρεια τῶν αὐτῶν ὄψωμάτων.

2α Μεραρχία βορειοανατολικῶς: τὴν Δρυμιγλάδην, τὴν Μπάλτσαν μέχρι τοῦ Ἀϊδάτι.

Τὸ ἱππικόν: τὴν Γιουδέσναν ἐπὶ τῆς ἑδοῦ Θεσσαλονίκης—Σερρῶν, βορείως τοῦ Ἀϊδάτι καὶ μία ἕλη ἱππικοῦ ὑπὸ τὸν πρίγκηπα Ὑψηλάντην κατέχει τὸ Λαγκαδᾶν.

Ἡ Σερβοβουλγαρικὴ ταξικρχία τοῦ ἱππικοῦ ἢ προσελάνουσα ἐκ Δοϊράνης πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην διήλθε κατὰ τὴν νύκτα τὸ Γκιόλ—Ἄμπασσι (2 χ. μ. νοτίως τοῦ Ἀποστολάρ, 30 χ. μ. ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης).

Ἡ ἑτέρα Βουλγαρικὴ μεραρχία ἢ προσερχομένη ἐκ Σερρῶν συνηγήθη τὴν 5ην μ. μ. ὄρην περὶ τὴν Γιουδέσναν (25 χ. μ. ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης), μετὰ τὸ Ἑλληνικὸν ἱππικὸν ἐρχόμενον κατ' ἀντίθετον διεύθυνσιν ἐκ τοῦ Βακούφ—Γενήκιοῦ.

Ἡ Βουλγαρικὴ αὕτη Μεραρχία τῆς ὁποίας ἤγγεται ὁ στρατηγὸς Πετρώφ διήλθε κατὰ τὴν νύκτα πρὸ τῆς Γιουδέσνας, ἐξαποστῆλασά τας προφυλακὰς τῆς πρὸς τὸ Ἀϊδάτι.

Ὁ διοικητὴς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἱππικοῦ ἀπὸ τῆς 5ης μ. μ. ὥρας εἶχεν ἀποστείλει πρὸς τὸν στρατηγὸν Πετρώφ, τὸν ὑπὸ ἀρχὸν Στάϊκον, ὅπως τοῦ ἀναγγεῖλει ὅτι αἱ μεταξὺ Διαδόχου καὶ Ταξίν—πασσᾶ διαπραγματεύσεις πρὸς παράδοσιν τῆς πόλεως, εὐρίσκονται περὶ τὸ τέρμα.

Ὁ στρατηγὸς Πετρώφ ἐδικαιολογήθη διὰ τὴν προέλασιν δι᾽ ἄσχυρισθῆς ὅτι κατὰ τὴν νύκτα ἐρρίφθησαν κατὰ τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ τρεῖς κανονιοβολισμοὶ ἐκ μέρους τῶν Τούρκων, εἰς τοὺς ὁποίους ὅμως δὲν ἀπήντησαν οὗτοι. Ἐν τούτοις ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς εἶναι βέβαιον ὅτι δὲν ἤκουσεν οὐδένα πυροβολισμὸν εἴτε ὅμως ἐπυροβολήθησαν οἱ Βούλγαροι εἴτε μὴ δὲν ἔχει σημασίαν, διότι καὶ ἂν παραδεχθῶμεν ὅτι ἐπυροβολήθησαν, ἢ ἀεπυροβολήθησαν ἀπὸ στρατὸν ὅστις δὲν εἶχεν εἰδοποιήθῃ περὶ τῆς παραδόσεως. Καὶ ἡ 2α Ἑλληνικὴ Μεραρχία ἢ εὐρισκαμένη τὴν ἑσπέραν ἐκαίνην τῆς 26ης Ὀκτωβρίου πρὸς βορρᾶν τῆς Θεσσαλονίκης, δὲν ἐγνώριζε τίποτε περὶ τῆς παραδόσεως τῆς πόλεως.

Τὸ ἑσπέρας, ὁ συνταγματάρχης Δούσημανης καὶ ὁ λοχαγὸς Μεταξᾶς μετακίνησιν εἰς Δαούτμπαλη ὅπου ἤλπιζον νὰ συναντήσωσι τὸν Ταξίν—πασσᾶν. Μὴ εὐρόντες αὐτὸν ἐκεῖ εἰσέρχονται εἰς τὴν Θεσσαλονίκην καὶ περὶ ὄρην 9 1)2 μ. μ. κατορθώνουσι νὰ συναντήσωσι αὐτόν.

Πρὸς μεγάλην των ὄμως ἐκπληξιν ἤκουσαν τὸν Ταξιν—πασσάν νὰ διακηρύττει ὅτι δὲν ἐννοεῖ νὰ παραδόσῃ τὴν πόλιν ὑπὸ τοὺς ὄρους τοὺς προβληθέντας ὑπὸ τοῦ Διαδόχου καὶ ὅτι ἔχει σκοπὸν νὰ ἀμυνθῇ μέχρι τελευταίας στιγμῆς. Ἀλλὰ τὸ στρατηγικὸν σχέδιον τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐφαρμόσει ἤδη ὁ Διάδοχος τοῦ ἀνέτρεψε τοὺς ὑπολογισμοὺς καὶ τὰς ἐλπιδάς. Ὅταν ἐπληροφόρηθη ὅτι ἡ 2α Ἑλληνικὴ Μεραρχία εὕρισκεται μεταξὺ Μπάλτσας καὶ Ἀϊβάτι κατενόησεν ὅτι τοῦ ἦτο ἀδύνατον πλέον νὰ υποχωρήσῃ ὄχι μόνον πρὸς τὰς Σέρρας, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ ὄρειον μέρος τῆς Χαλκιδικῆς ὅπου ὑπελόγιζεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ ποσυρθῇ καὶ νὰ συνεχίσῃ τὴν ἀμυναν.

Φοβούμενος δὲ ὁ Ταξιν—πασσᾶς μήπως ἡ 2α αὕτη Μεραρχία, μὴ εἰδοποιηθεῖσα περὶ τῆς παραδόσεως τῆς πόλεως, ἀρχίσῃ τὴν ἐπίθεσιν τὴν πρῶταν τῆς ἐπομένης, ἐζήτησεν ἐπιμόνως ὅπως εἰδοποιηθῇ τάχιστα ὅτι ἡ πόλις παρεδόθη ἤδη.

Τὸ πρωτόκολλον τῆς παραδόσεως συνταχθὲν Γαλλιστὶ καὶ ὑπογραφὲν τὴν 11. 30' τῆς νυκτὸς ἔχει ἐπὶ λέξει ὡς ἑξῆς:

«Μεταξὺ τῆς Α. Β. Υ. τοῦ ἀρχιστρατήγου τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ τῆς Α. Ἐξοχότητος στρατηγοῦ τοῦ Ὀθωμανικοῦ στρατοῦ συνεφωνήθησαν καὶ ἀπεφασίσθησαν τὰ ἑξῆς:

Ἄρθρον 1ον). Τὰ ὅπλα τῶν Ὀθωμανῶν στρατιωτῶν θὰ συλλεγῶσι, θὰ ἐναποθηκρευθῶσι καὶ θὰ διαφυλαχθῶσιν ὑπευθύνως ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου θὰ συνταχθῇ ἰδιαίτερον πρωτόκολλον.

Ἄρθρον 2ον). Ἐκ τῶν Ὀθωμανῶν στρατιωτῶν τμημα θὰ ἐγκατασταθῇ εἰς τὸ Καρὰ—Μπουρνοῦ, ἕτερον δὲ τμημα εἰς τοὺς στρατώνας πυροβολικοῦ τοῦ Τόπιζι. Οἱ Ὀθωμανοὶ στρατιῶται θὰ διατραφῶσι ὑπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς Θεσσαλονίκης.

Ἄρθρον 3ον) Ἡ πόλις τῆς Θεσσαλονίκης παραδίδεται εἰς τὸν Ἑλληνικὸν στρατὸν μέχρι τῆς ὑπογραφῆς τῆς εἰρήνης.

Ἄρθρον 4.) Πάντες οἱ ἀνώτεροι στρατιωτικοὶ ὑπάλληλοι καὶ ἀξιωματικοὶ θὰ ἔχωσι τὸ δικαίωμα νὰ διατηρήσωσι τὰ ξίφη των καὶ νὰ μένωσιν ἐλεύθεροι ἐν Θεσσαλονίκῃ. Οὔτοι πάλιν θὰ δώσωσι τὸν λόγον τῆς τιμῆς των ὅτι δὲν θὰ πολεμήσωσι κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἢ κατὰ τινος ἐκ τῶν συμμάχων του, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ παρόντος πολέμου.

Ἄρθρον 5. Πᾶσαι αἱ ἀνώτεραι πολιτικαὶ ἀρχαὶ ὡς καὶ οἱ ὑπάλληλοι τοῦ Βιλαετίου θὰ παραμείνωσιν ἐλεύθεροι.

Ἄρθρον 6. Οἱ χωροφύλακες καὶ αἱ ἀστυνομικαὶ ἀρχαὶ θὰ φέρωσι τὰ ὄπλα των.

Ἄρθρον 7. Τὸ Καρὰ—Μπουρνοῦ θὰ χρησιμεύσῃ ὡς διαμονὴ τῶν ἀόπλων Τούρκων στρατιωτῶν. Τὰ πυροβόλα καὶ τὸ λοιπὸν ὕλικὸν πολέμου τοῦ Καρὰ—Μπουρνοῦ, ἀφοῦ καταστῶσιν ἄχρηστα ὑπὸ τοῦ Ὀθωμανικοῦ στρατοῦ, θὰ παραδοθῶσιν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν στρατόν.

Ἄρθρον 8. Τὸ περιεχόμενον τοῦ 1ου ἄρθρου θέλει ἐκτελεσθῆ ἐν τῷ δύο ἡμερῶν ἀπὸ τῆς αὔριον 27 Ὀκτωβρίου 1912. Ἡ προθεσμία αὕτη δύναται νὰ παραταθῆ τῇ ἐγκρίσει τοῦ ἀρχιστρατήγου τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Ἄρθρον 9. Τὸ καθεστῶς τοῦτο θέλει διατηρηθῆ μέχρι τῆς ὑπογραφῆς τῆς εἰρήνης.

Ἄρθρον 10. Ἡ Τουρκικὴ χωροφυλακὴ μετὰ τῶν ὀργάνων της θέλει ἐξακολουθήσει ἐκτελοῦσα τὰ καθήκοντά της μέχρι νεωτέρας ἀποφάσεως.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ, τῇ 26ῃ Ὀκτωβρίου 1912.

Οἱ πληρεξούσιοι
τῆς Α. Β. Υ. τοῦ Διαδόχου τῆς Ἑλλάδος
(Ὑπογρ.) Μ. ΔΟΥΣΜΑΝΗΣ

I. ΜΕΤΑΞΕΑΣ

Ὁ στρατηγὸς διοικητὴς τοῦ Ὀθωμ. στρατοῦ
(Ὑπογρ. ΧΑΣΑΝ—ΤΑΕΙΝ

Μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ πρωτοκόλλου ὁ συνταγματάρχης Δούσμανης ἀποστέλλει τὸν λοχαγὸν τοῦ πεζικοῦ Γεωργίου νὰ ἀναγγεῖλῃ εἰς τὴν περὶ τὴν Μπάλτσαν εὑρισκομένην 2αν Μεραρχίαν ὅτι ἡ Θεσσαλονικὴ παρεδόθη εἰς τὸν Ἑλληνικὸν στρατόν.

Σάββατον 27 Ὀκτωβρίου. Περὶ τὰς πρώτας πρωινὰς ὥρας ὁ στρατηγὸς Καλλάρης, διοικητὴς τῆς 2ας Μεραρχίας, ἐτοιμάζεται νὰ προσβάλῃ τὰς νῦν ἀνατολικῶς τοῦ Ἀϊβάτι Τούρκικὰς θέσεις ἐκείνην ἡμέραν.

ΤΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΝ
ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Entre Son Altesse Royale le commandant général de l'armée Hellénique et son Excellence le commandant général de l'armée ottomane il a été arrêté d'conclure ce qui suit.

Article 1er Les armes des soldats Ottomans seront prises et mis en dépôt, et gardés sous la responsabilité de l'armée Hellénique. On dressera à ce sujet un procès verbal.

Art. 2. Les soldats ottomans seront logés une partie à Karaboucoum l'autre à la caserne d'artillerie dite (Topdji). ils seront nourris par les autorités de Salonique.

Art. 3. La ville de Salonique est rendue à l'armée Hellénique jusqu'à la conclusion de la paix.

Art. 4. Tous les hauts fonctionnaires militaires et officiers seront autorisés de garder leurs épées et d'être libres à Salonique. Ceux-ci donneront parole de ne plus prendre arme contre l'armée Hellénique et ses alliés pendant la durée de cette guerre.

Art. 5. Tous les hauts fonctionnaires civils
et les employés de Vlayet seront libres.

Art. 6. Les gendarmes et les agents de police
proposeront leurs armes.

Art. 7. Kara-bouroum servira comme logement
des soldats ottomans désarmés. Les caissons
et les engins de guerre de Kara-bouroum
seront mis hors de service par l'armée
Ottomane et remis à la force Hellène.

Art. 8. Le contenu de l'art. 7° sera exécuté
dans l'espace de deux jours à partir de
demain samedi 27 Octobre 1912. Le délai
peut être encore prolongé en ayant
l'assentiment de commandant Gé-
neral de l'armée Hellénique.

Art. 9. Cette situation sera maintenue jusqu'
à la conclusion de la paix.

Art. 10. Les gendarmes et la police ^{ottomane} continueront
leur service jusqu'à nouvelle décision.

Salonique le 26 Octobre 1912.

Le
Commandant en chef
de l'Armée ottomane

[Signature]
5. 10. 12

Les délégués de S. R. R.
Le Prince Royal de Grèce

[Signature]
S. P. Melaxas.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΝ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΝ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Protocole - annexe

Article 1. Deux bataillons de l'armée Hellénique entrèrent cet après-midi en ville et seront logés dans les casernes d'infanterie.

Article 2. Les nourritures des soldats Ottomans des chevaux et des bêtes de somme seront fournies, avec le concours de la municipalité, par l'autorité locale Hellénique. Les frais nécessaires à cet effet seront à la charge du Gouvernement Hellénique. On commencera à fournir des nourritures à partir d'une demande formelle.

Article 3. Trois mille soldats Ottomans seront laissés armés pour effectuer le désarmement des autres; une fois ceux-ci désarmés, ils déposeront eux-mêmes leurs armes. Le nettoyage des armes déposées sera fait par les soins de la troupe Hellénique. Le désarmement ~~sera fait~~ ^{s'effectuera en présence} ~~aux~~ ^{des} délégués de l'armée Hellénique.

Article 4. Le commandant Général de l'armée Hellénique donnera l'ordre strict afin que tant les villageois que les soldats désarmés leurs propriétés et leurs biens ne soient pas attaqués par des

bandes quelconques et soient respectés par les troupes
alliées.

Article 5. On donnera l'ordre strict de prendre
grand soin pour respecter les traditions, les mœurs
et la religion des habitants des ^{religieuses de toute religion} ~~tribunaux~~ ~~tribunaux~~
continueront à fonctionner.

Article 6. le service de la douane pousse, jusqu'à
nouvelle décision, continuer à fonctionner sous le
contrôle de l'autorité Hellénique de même pour
la dette publique et la régie des tabacs.

Fait à Salonique le 27 Octobre 1912

Les délégués de S. M. R.
le Prince Royal de Grèce

H. Doumiani

Jean P. Melax

Le commandant
en chef de l'armée
Ottomane

~~Thessalon.~~
S. M. R.

32

ΣΑΡΑΝΤΑΠΟΡΟΝ: ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΦΥΛΑΣΣΟΝΤΕΣ ΛΑΦΥΡΑ

Ο ΜΟΝΟΣ ΔΙΑΣΩΘΕΙΣ (Ο ΕΚ ΔΕΞΙΩΝ ΜΑΣ) ΕΚ ΤΩΝ 70 ΘΥΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΣΦΑΓΩΝ ΤΩΝ ΣΕΡΒΙΩΝ.

τὴν στιγμὴν ἀφικνεῖται ἐδηγούμενος ὑπὸ ἑνὸς Τούρκου ἀξιωματικοῦ ἐλοχαγὸς Γεωργίου κομίζων τὴν διαταγὴν τῆς ἀνακοπῆς τῆς προελάσεως, διότι ἡ Θεσσαλονίκη εἶχε παραδοθῆ ἤδη ἀπὸ τῆς προτεβρίας εἰς τὸν Ἑλληνικὸν στρατὸν.

Ὀλίγον ἀργότερον καταφθάνει ἐκ Γιουβέσνας ἡ Βουλγαρικὴ Μεραρχία, σκοποῦσα νὰ προσβάλλῃ τὸ Ἀϊβάτι, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπάρχουν Τουρκικὰ στρατεύματα ἀναμένοντα τὴν σειρὰν τῶν ὅπως παραδώσωσι τὰ ὅπλα τῶν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν στρατὸν.

Ὁ στρατηγὸς Καλλάρης βλέπων τὸν Βουλγαρικὸν στρατὸν ἐξελισσόμενον εἰς παράταξιν μάχης, προσκαλεῖ ἀμέσως ἓνα Βούλγαρον ἀξιωματικόν, πρὸς τὸν ὁποῖον μεταφράζει τὸ ἐγγράφον τὸ ἀναγγέλλον τὴν παράδοσιν τῆς πόλεως· κατόπιν ἐπὶ ἑνὸς φύλλου τοῦ σημειωματαρίου τοῦ τῶν διαταγῶν γράφει παράκλησιν πρὸς τὸν Βούλγαρον στρατηγὸν ὅπως σταματήσῃ τὴν παράταξιν τοῦ στρατοῦ, διότι ἡ Τουρκικὴ φρουρὰ τῆς πόλεως παρεδόθη εἰς τὸν Ἑλληνικὸν στρατὸν.

Τὴν μετάφρασιν τοῦ ἐγγράφου καὶ τὴν σημείωσιν περὶ ἀναστολῆς τῆς παρατάξεως παρακαλεῖ τὸν Βούλγαρον ἀξιωματικὸν ὅπως τὰς ἐγχειρίσῃ τάχιστα πρὸς τοὺς ἀρχηγούς του. Ὁ Βούλγαρος ἀξιωματικὸς δόσας ἀποδείξει τῆς παραλαβῆς τῶν ἀνωτέρω ἐγγράφων ἀνεχώρησεν ὅπως ἐκτελέσῃ τὴν παραγγέλαιαν τοῦ στρατηγοῦ Καλλάρη.

Ὁ στρατηγὸς Θεοδωρῶφ ἔλαβε μὲν τὴν σημείωσιν τοῦ στρατηγοῦ Καλλάρη, ἀλλὰ κατὰ τὰς ὁδηγίας τοῦ Στάντσιεφ, ὅστις τὸν συνοδεύει καὶ τὸν συμβουλεύει, δὲν ἔδωκε κχιμμίαν σημασίαν εἰς αὐτὴν ἐκλαθὼν αὐτὴν ὡς ἐκδήλωσιν τῆς πανουργίας τοῦ ἐχθροῦ, διότι ἦτο γεγραμμένη ἐπὶ φύλλου χάρτου. Ἡ κακὴ πίστις τοῦ στρατηγοῦ Θεοδωρῶφ εἶναι προφανῶς εἰς τὸ διάθημά του τοῦτο διότι ὁ Βούλγαρος ἀξιωματικὸς ὁ ἐγχειρίσας εἰς αὐτὸν τὴν σημείωσιν ἐγνώριζε πολὺ καλά πόθεν προέρχεται ἡ σημείωσις, ὑπὸ ποίου συνετάχθη, ὑπὸ ποίου υπεγράφη καὶ παρὰ ποίου τὴν ἔλαβεν...

Ἄλλ' ὁ στρατηγὸς Θεοδωρῶφ ἐπιμένει εἰς τὴν γνώμην του. Θέλει νὰ ἀγνοῇ τὴν παράδοσιν τῆς Θεσσαλονικῆς, διότι προτιθεταί νὰ συνάψῃ μάχην πρὸ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως καὶ οὕτω νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν τοῦλάχιστον μὲ ἰσχ. ἂν ὅχι ἀνώτερα δικαιώματα πρὸς τὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Οἱ Ἕλληνες ἠνάγκασαν τὸν Ταξὶν—πασσᾶν νὰ παραδοθῆ διὰ στρατηγικωτάτης κινήσεως τοῦ στρατοῦ, ἥτις

τοὺς ἀπήλλαξεν τῶν συνεπειῶν τῆς μάχης. Ὁ στρατηγὸς Θεοδωρῶφ λυσσῶν διὰ τὸ ναυάγιον τὸ ἐποίησεν ἔσχον αἱ μετ' αὐτοῦ καὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀρξάμενοι διικπραγματεύσει· ἐπιδιώκει γὺν νὰ ἀποδείξῃ τοῦλάχιστον ὅτι ἐὰν οἱ Ἕλληνας ἐγένοντο κύριοι τῆς Θεσσαλονίκης, τοῦτο τὸ ὀφείλουσαν χάριν εἰς αὐτόν, ὅστις διὰ τῆς ἐκ Σερρῶν καθόδου του εἶχεν ἀπακίψει πᾶσιν πρὸς βορρᾶν ὑποχώρησιν τῶν Τούρκων... κτλ. κτλ.

Εἶδομεν ἕμωι ἀνωτέρω ὅτι ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον συνετέλεσεν εἰς τὴν παράδοσιν τῆς πόλεως, ὁ στρατηγὸς Θεοδωρῶφ ἐκτὸς τῆς σημειώσεως τοῦ στρατηγοῦ Καλλάρη τῆς ἀγγελούσης εἰς αὐτὸν τὴν παράδοσιν τῆς πόλεως, ἔλαβεν ἐπιπροσθέτως παρ' αὐτοῦ τοῦ Ταλίν—πρῶτον ἀντίγραφον τοῦ πρωτοκόλλου τῆς παραδόσεως, τοῦ ὑπογραφέντος τὴν προτεραίαν.

Ἄλλὰ τὸ τοιοῦτον δὲν σημαίνει τίποτε. Ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς ἐξακολουθεῖ τὴν πρὸς τὰ ἑμπρὸς πορείαν του. Ἐξελιχθεὶς ὡς εἵπομεν ἤδη εἰς πρῶτην μάχην, διέβη τὰς Ἑλληνικὰς γραμμὰς. Κατὰ τὰς διαβεβηκίωσαι τοῦ Στάντισεφ κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐκανονιοβολήθη τρίς ἢ τετράκις ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Φαίνεται ἕμωι πράγματι ὅτι δὲν ἤκουσαν οἱ Βούλγαροι κανονιοβολισμοὺς, διότι οὐδεὶς ἤρουνήθη νὰ βεβαιώσῃ τοῦ ἔπεσαν αἱ ὁδοὶ τῶν Τούρκων.

Ἄλλὰ καὶ ἐὰν πράγματι ἐκανονιοβολήθησαν οἱ Βούλγαροι, τὸ τοιοῦτον πάλιν ἐκ λάθους ἰδικοῦ των προήλθε, διότι ἢ ἐν παρατάξει μάχης ἐπιθετικὴ προσέλασις των ἴσως νὰ ἐθορύβησεν τινα ἐκ τῶν Τούρκων ἀξιωματικῶν δυσηρησθημένου διὰ τὴν παράδοσιν τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ θέλοντα διὰ τελευταίαν φοράν νὰ ἀκούσῃ τὸν ἤχον τῶν πυροβόλων του, ἀφοῦ κατ' εὐτυχίαν συγκυρίαν τοῦ ἐδίδοτο ἢ πρὸς τοῦτο ἀφανῆ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων.

Περὶ τὴν 9 1)2 π. μ. τὰ Βουλγαρικὰ πυροβόλα ἀπαντῶσι διὰ τινων κανονιοβολισμῶν εἰς τὴν πρόκλησιν τῶν Τούρκων, ἀνευ ἕμωι ἀπαντήσεως.

Εἰς τὸ Ἀϊβάτι ὅμως ὁ Θεοδωρῶφ λαμβάνει νέαν παράκλησιν ὅπως σταματήσῃ τὴν προσέλασιν. Πράγματι ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς εἰσκαθεῖ τὴν πρῶτην ταύτην.

Ἄλλως τε ἤδη δὲν εἶχε λόγους νὰ παρακούσῃ, ἀφοῦ ἢ μάχη, τῆς ὁποίας μὲ τόσην ἐπιμονὴν ἐπεθύμει ὁ στρατηγὸς Θεοδωρῶφ, ἐδόθη ἤδη.

Ἀπόδειξις ὅτι οἱ Βούλγαροι ἐπίστευον σοβαρῶς ὅτι συνεκρότησαν μάχην πρὸ τῆς Θεσσαλονίκης εἴνε ἢ σημειώσις τὴν ὁποίαν ἐκράτησεν ὁ Σιάντσιεφ, κατὰ τὴν ὁποίαν: «ἐπὶ τῶν ἐχθρικών θέσεων ἀνευρέθη μανθῆας Τούρκου ἀξιωματικοῦ καθημαγμένος, ὅστις κατ' ἀσφαλεῖς πληροφορίας ἀνέφερεν εἰς διοικητὴν πυροβολαρχίας».

Ἄλλ' αὐτὸ ἀκριβῶς ἀποδεικνύει ὅτι ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς φερόμενος ἀνάνδρως ἐκανονοβόλησε στρατεύματα, τὰ ὁποῖα ἐγνώριζεν ὅτι ἔχουσι παραδοθῆ ἤδη εἰς τὸν Ἑλληνικὸν στρατόν.

Μετὰ τὴν μάχην! ταύτην καθ' ἣν «ἡ νίκη ἐμειδίασε πρὸς τοὺς Βουλγάρους»!! ὁ στρατηγὸς Θεοδωρῶφ ὑπὸ τὴν ἰδιότητα τοῦ νικητοῦ καὶ τοῦ τροπαιοῦχοι!! ἀπέστειλεν τοὺς πληρεξουσίου του πρὸς τὴν Ταξὶν πρᾶν παρὰ τοῦ ὁποίου ἐζήτει νὰ ὑπογράψῃ καὶ μετ' αὐτοῦ πρωτόκολλον βρισκόμενον πρὸς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὑπέγραψε μετὰ τῶν πληρεξουσίων τοῦ Διαδόχου, διότι ἡ νίκη, ὑπὸ τῆς ὁποίας ἐστέφθη τῆ δίδει τὸ δικαίωμα νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Θεσσαλονίκην ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς τίτλους, ὑφ' οἷς καὶ ὁ Διάδοχος. Ὁ στρατηγὸς Θεοδωρῶφ φρονεῖ ὅτι ἡ πόλις πρέπει νὰ παραδοθῆ εἰς ἀμφοτέρους τοὺς συμμάχους ἐπ' ἴσους δικαίωμασι ὑπερ μεθερμηνευόμενον ἀπεκάλυπτε τὴν διακαῆ ἐπιθυμίαν τοῦ στρατηγοῦ Θεοδωρῶφ ὅπως ἴδῃ τὴν Θεσσαλονίκην ὑπαγομένην ὑπὸ μίαν Ἑλληνοβουλγαρικὴν συγκυριαρχίαν.

Βεβχίως ὁ Ταξὶν πασσαῆ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀποδεχθῆ τοιαύτας προτάσεις ἐνθ' ὧν δὲ ἀφ' ἐνὸς ἀπέπεμπεν ἀπράκτως τοὺς πληρεξουσίου του στρατηγοῦ Θεοδωρῶφ, ἀφ' ἑτέρου διεμκρτύρητο ἐπισήμως πρὸς τὸν Διάδοχον κατὰ τῆς ἀχαρακτηρίστου διαγωγῆς τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ ἐναντίον τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ, περὶ τοῦ ὁποίου ἐγνώριζον καλῶς ὅτι δὲν ἠδύνατο οὔτε ὄφειλε νὰ ἀμυνθῆ, ἀφοῦ εἶχε πλέον παραδοθῆ.

Ἀμέσως διατάσσεται ἡ 7η Μεραρχία ἣτις ἀπὸ τῆς πρώτης κατέχει τὸ Μπεξινάρ δυτικὸν τμήμα τῆς πόλεως (διότι οἱ ὑπὸ τὸν Κωνσταντινόπουλον εὐζωνοὶ ἔχουσι καταλάβει ἤδη τὸ κέντρον τῆς πόλεως), ὅπως σπεύσῃ πρὸς τὸ ὄρειον τμήμα τῆς Θεσσαλονίκης καὶ προλάβῃ γεγονότα, τὰ ὁποῖα δυνατόν νὰ προεκάλει ἡ ἐπιμονὴ τῶν βουλγάρων ὅπως καταλάβωσι διὰ τῆς βίας πόλιν παραδεδομένην ἤδη εἰς ἄλλους καὶ δὴ συμμάχους των.

Ὁ στρατηγὸς Καλλάρης ἀποστέλει συγχρόνως τὸν ἀνθυπὶλαρχον καὶ μέλος τοῦ ἐπιτελείου του Πικαδιαμαντόπουλον ὅπως ἐπισκοπήσῃ

τὴν ἐν Θεσσαλονίκη κατάστασιν τῶν πραγμάτων. Μετὰ τὴν ἀποστολὴν ταύτην ὁ αὐτὸς ἀξιωματικὸς ἀποστέλλεται δι' αὐτοκινήτου πρὸς τὸν διοικητὴν τῆς Βουλγαρικῆς Μεραρχίας, κομίζων ἐπιστολὴν τοῦ Διαδόχου ἐπεξηγοῦσαν τὰ γεγονότα....

Μεθ' ὅλα ταῦτα ὅμως, ἂν καὶ ἀπὸ πρώτας ἤδη ἡ Ἑλληνικὴ σιμμία κυματίζει ἐφ' ὧλων τῶν δημοσιῶν κτιρίων τῆς πόλεως, ἐν τούτοις ὁ στρατηγὸς Θεοδωρῶφ ἐξακολουθεῖ νὰ ἀγνοῇ τὴν παράδοσιν, διὰ τοῦ ἀσυρμάτου δὲ τηλεγραφεῖ τὰ ἐξῆς πρὸς τὸν Τσάρον Φερδινάνδον.

«Ἀπὸ τῆς σήμερον ἡ Θεσσαλονίκη εὐρίσκεται ὑπὸ τὸ σκήπτρον τῆς Ὑμ. Μεγαλειότητος....

Τοιαῦτα πράξεις εἶναι ἀδύνατον νὰ σχολιασθῶν.

Κυριακὴ 28 Ὀκτωβρίου. Λίαν πρῶτ' ὁ Διάδοχος εἰσέρχεται εἰς Θεσσαλονικὴν μεγαλοπρεπῶς διὰ τῆς συνοικίας τοῦ Βαρδαρίου ἐπὶ κεφαλῆς τῆς 1ης Μεραρχίας. Ταυτοχρόνως πρὸς βορρᾶν ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς ἐγκαταλείπει τὰς νοτίως τοῦ Ἀϊβάτι θέσεις του καὶ ἐπιχειρεῖ νὰ εἰσέλθῃ εἰς Θεσσαλονικὴν. Συναντᾷ ὅμως ὀλίγον πέραν τῶν στρατώνων τὴν 7ην Μεραρχίαν, ἣτις τοῦ ἀπαγορεύει νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν προέλασιν.

Μετ' ὀλίγον ἀφικνεῖται ἐκ τῆς πόλεως εἰς τὸ Βουλγαρικὸν στρατηγεῖον ὁ λοχαγὸς τοῦ πυροβολικοῦ Μαζαράκης ἀποσταλεὶς ὑπὸ τοῦ Διαδόχου. Ὁ Μαζαράκης ἐγένετο δεκτὸς παρὰ τοῦ στρατηγοῦ Πετρώφ, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐπισήμως διὰ πολλοστὴν φορὰν δηλοῖ ὅτι τὴν 26ην Ὀκτωβρίου εἰσῆλθον εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν τὰ πρῶτα Ἑλληνικὰ στρατεύματα καὶ ὅτι τὴν ἐπομένην 27ην Ὀκτωβρίου ἐγένετο ἐπισήμως ἡ παράδοσις τῆς πόλεως εἰς τὴν ὁποίαν ἔχει ἐγκατασταθῆ ἤδη καὶ Ἑλλην διοικητής.

Ὁ λοχαγὸς Μαζαράκης προσέθηκεν ὅτι ὁ Διάδοχος ἐξεπλάγη ἀρκοῦντως, διότι ἂν καὶ εἰδοποιήθη ἐγκαίρως παρ' Αὐτοῦ περὶ τῆς παραδόσεως τῆς πόλεως, ἐν τούτοις ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς ὄχι μόνον δὲν ἠθέλησε νὰ ἀνακόψῃ τὴν προέλασιν του, ἀλλὰ καὶ ἀπέστειλε πληρεξουσίου πρὸς τὸν Ταξίν—πασσᾶν ζητοῦντας τὴν μετ' αὐτῶν ὑπογραφὴν πρωτοκόλλου ὁμοίου πρὸς ἐκεῖνου τὸν ὁποῖον εἶχε ὑπογραφεῖ μετὰ τῶν πληρεξουσίων τοῦ Διαδόχου.

Ὁ στρατηγὸς Πετρώφ εἰς τὰς δηλώσεις ταύτας τοῦ λοχαγοῦ Μαζα-

ράκη ἀπήντησεν ἀναιδῶς ὅτι οὐδεμίαν ἔλαβε γνῶσιν, περὶ τοῦ γεγονότος τῆς πικρῆ δόσεως τῆς πόλεως καὶ ὅτι ἔλαβε μίαν σημείωσιν, τὴν ὁποίαν ἐξέλαβεν ὡς ἀποσταλείσιν δολίως πρὸς αὐτὸν ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Ὡμολόγησεν ὅτι ἀπέστειλαν πληρεξουσίου πρὸς τὸν Ταξιν—πασσάν διὰ τὴν τοῦ ζητήσῃσι τὴν παράδοσιν τῆς πόλεως, ὠμολόγησε δὲ πρὸς τοὺτοις ὅτι κατὰ τὴν πρωίαν τῆς ἡμέρας ταύτης ἐπεχείρησε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ἀλλ' ἠμποδίσθη ὑπὸ τῆς 7ης Μεραρχίας.

(1) συνοδεύων τὸν λοχαγὸν Μαζαράκη Τούρκος ἀξιωματικὸς παρέτηρησε πρὸς τὸν στρατηγὸν Πετρώφ ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ ἐννοήσῃ τὴν τοιζύτην διαγωγὴν του, δεδομένου ὅτι ὁ Ταξιν—πασσᾶς τὴν πρωίαν τῆς 27ης Ὀκτωβρίου εἶχεν ἀποστείλει πρὸς τὸν διοικητὴν τῆς Βουλγαρικῆς Μεραρχίας ἀντίγραφον τοῦ πρωτοκόλλου τῆς παραδόσεως.

Πρὸ τῆς τοιζύτης ἀποκαλύψεως ὁ στρατηγὸς Πετρώφ ὁμολογεῖ ὅτι ἔλαβε γνῶσιν τῆς παραδόσεως τῆς Θεσσαλονίκης, οὐχὶ ὅμως ἐκ τοῦ ἀντιγράφου τοῦ πρωτοκόλλου, ἀλλ' ἐκ τῆς συνοδευούσης αὐτὸ σημειωσεως!...

"Ὅλα τὰνωτέρω ἀποδεικνύουν τὴν ἐπιθυμίαν τῶν Βουλγάρων ὅπως ἐγκαθιδρυθῶσιν ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐπ' ἴσοις τοῦλάχιστον πρὸς τοὺς Ἕλληνας δικαιοῦμασι, διὰ μιᾶς ψευδομάχης τὴν ὅποιον ἐπέμενον νὰ συνάψωσι πρὸ τῶν πυλῶν τῆς παραδοθείσης ἤδη πόλεως.

Ὡς εἴπωμεν ἤδη τὰ Βουλγαρικὰ στρατεύματα ἐπιχειρήσαντα νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην ἠμποδίσθησαν ὑπὸ τῆς 7ης Μεραρχίας. Κατόπιν τούτου ἀπεστάλη εἰς Βούλγαρος ἀξιωματικὸς, ὅστις πρὸς τὸν συνταγματάρχου Δούσημανη ἐζήτησεν νὰ ἐπιτραπῇ εἰς τὰ στρατεύματα τοῦ Θεοδωρῶφ ἢ εἰσοδος εἰς τὴν πόλιν. Ὁ Διάδοχος Κωνσταντῖνος πρὸς τὸν ὅποιον διεβιβάσθη ἡ αἴτησις αὕτη ἀπήντησεν ὅτι πρέπει νὰ συνεννοηθῇ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου μετὰ τοῦ διοικητοῦ τῆς Βουλγαρικῆς μεραρχίας.

Τὴν 11ην π. μ. ὥραν καθ' ἣν στιγμὴν ὁ Διάδοχος εἰσῆρχετο θριαμβευτικῶς εἰς τὴν πόλιν, τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς στιγμὴν κατήρχοντο δι' αὐτοκινήτου πρὸ τοῦ στρατηγείου καὶ ὁ στρατηγὸς Θεοδωρῶφ συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Στάντσιεφ.

Ὁ στρατηγὸς Θεοδωρῶφ ἐγένετο δεκτὸς εἰς ἀκρόασιν παρὰ τῇ Διάδοχῳ παρισταμένων τῶν τοπικῶν ἀρχῶν, τοῦ πρίγκηπος Νικολάου καὶ τῶν λοιπῶν πριγκήπων.

Ἐξ ὀνόματος τοῦ στρατηγοῦ Θεοδωρῶφ ὁμιλεῖ ὁ Στάντσειφ, εἰπὼν κατ' ἀρχάς ὅτι ἀγαγνωρίζει τὴν κατάληψιν τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Κατόπιν ὁ Στάντσειφ λέγει ὅτι «ὡς σύμμαχος καὶ ἐπὶ τῇ βίασει τοῦ δικαίωματος τῆς φιλοξενείας ὁ στρατηγὸς Θεοδωρῶφ παρακαλεῖ τὸν Διάδοχον, ἀρχιστράτηγον τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ὅπως ἐπιτρέψῃ τὴν εἴσοδον εἰς τὴν πόλιν τῆς Θεσσαλονίκης τοῦ ὑπ' αὐτοῦ κεκμηκότος ἐκ τῶν ταλαιπωρειῶν τῆς ἐκστρατείας στρατοῦ.»

Ἀπαντῶν εἰς τὴν παράκλησιν ταύτην ὁ Διάδοχος παρρητεῖ ὅτι ἐν Θεσσαλονίκῃ ἤδη παραμένει ὀλόκληρος πολυαριθμώτατος Ἑλληνικὸς στρατὸς καὶ ὁ μὴ ἀφοπλισθεὶς ἀκόμη Τουρκικὸς στρατὸς. Ἔνεκα τῶν τοιούτων συνθηκῶν λέγει ὁ Διάδοχος, δὲν θὰ ὑνηθῆ νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν εἴσοδον εἰς τὴν πόλιν, εἰμὴ μόνον εἰς δύο τάγματα, τὰ πλέον κεκμηκότα

Ὁ Στάντσειφ ἀφοῦ ἠυχάριστησεν, ἐξ ὀνόματος πάντοτε τοῦ στρατηγοῦ Θεοδωρῶφ, τὸν Διάδοχον ἐδήλωσεν ἀκολούθως εἰς αὐτὸν ὅτι τὰ δύο τάγματα τὰ ὅποια θὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην θὰ εἶναι «φιλοξενούμενα», ὅτι θὰ εἶναι πρόθυμα νὰ ὑπακούωσιν εἰς πάσας ἀνεξαιρέτως τὰς διαταγὰς τῶν Ἑλληνικῶν στρατιωτικῶν ἀρχῶν καὶ ὅτι ἡ παρουσία τῶν δὲν πρέπει νὰ ἐμβάλῃ τὴν ὑποψίαν ὅτι δύναται νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν δημιουργίαν ἐν Θεσσαλονίκῃ Ἑλληνοβουλγαρικοῦ συγκυριαρχικοῦ καθεστώτος.

Περαιτέρων τὰς διαθεβαίψεις τοῦ ὁ Στάντσειφ, ἐξ ὀνόματος τοῦ στρατηγοῦ Θεοδωρῶφ, προσέθηκε διαθεβαιῶν τὸν Διάδοχον ὅτι κατ' ἴσιν περίπτωσιν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐκφράσῃ ἐπιθυμίαν περὶ ἀναχωρήσεως τῶν δύο Βουλγαρικῶν ταγμάτων, ταῦτα προθύμως θὰ ἀπομακρυνθῶσι τῆς πόλεως ἀναχωροῦντα τάχιστα. Παρεκάλεσε μόνον τὸν Διάδοχον ὁ Στάντσειφ ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ ἦτο καλὸν νὰ εἰδοποιούντο τὰ Βουλγαρικὰ τάγματα 10 ὥρας πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς των.

Δευτέρα 28 Ὀκτωβρίου. Τὴν πρωτὴν τῆς Δευτέρας ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ἀφίχθεις εἰς Γιῶν εἰσέρχεται μετὰ πάσης μεγαλοπρεπείας, ἀναλόγως τοῦ μεγάλου θριάμβου, εἰς τὴν πόλιν. Συγχρόνως ὅμως μὲ τὸν Βασιλέα Γεώργιον εἰσῆρχοντο εἰς τὴν Θεσσαλονίκην καὶ οἱ πρίγκηπες Βόρις καὶ Κύριλλος, οἵτινες εἶχον ἀκολουθήσῃ τὸν στρατὸν τοῦ στρατηγοῦ Θεοδωρῶφ.

Ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς διασχίσας τὰς βορείας συνοικίας τῆς πόλεως κατήλθεν πρὸς τὴν παραλίαν ὅπου παρήλασεν ἐπιδεικτικῶς παρακο-

λουθήσας τὸν Ἑλληνικὸν στρατὸν συνοδεύοντα τὸν θριαμβευτὴν Βασιλέα Γεώργιον. Ἀλλὰ πρὸς μεγάλην ἐκπληξιν πάντων ὁ εἰσελθὼν εἰς τὴν πόλιν Βουλγαρικὸς στρατὸς δὲν εἶναι δύο μόνον τάγματα, ἀλλὰ.... ὀλόκληρος μεραρχία. Ἀνέρχεται εἰς 15.000 ἄνδρας!

Ἰδοῦ τὸν τρόπον καθ' ὃν Βούλγαρος στρατηγὸς ἀντιλαμβάνεται τὴν σημασίαν τοῦ λόγου τῆς τιμῆς.

Ἀλλὰ τώρα ὁ στρατηγὸς Θεοδωρῶφ εὐρίσκεται ἐντὸς τῆς πόλεως, ἔχων ὑπὸ τὰς διαταγὰς του 15000 ἄνδρων. Ἀδιάφορον ἂν εἰσῆλθεν εἰς αὐτὴν μεταχειρισθεὶς μέσα, οὐδεμίαν σχέσιν ἔχοντα μὲ τὴν τιμὴν. Ὁ στρατηγὸς Θεοδωρῶφ ἀσπάζεται τὸ Ἰησουϊτικὸν δόγμα «ὁ σκοπὸς ἀγιάζει τὰ μέσα». Καὶ πράγματι ὁ στρατηγὸς Θεοδωρῶφ ὡς ἀληθῆς πατριώτης μετεχειρίσθη πᾶν μέσον ὅπως ἐξασφαλίσῃ εἰς τὸν Βασιλέα του καὶ εἰς τὴν πατρίδα του ἓνα λιμένα τόσο σπουδαίου.

Ἄμα τῇ εἰσόδῳ του εἰς τὴν πόλιν ὁ Θεοδωρῶφ ἐθεώρησεν ὡς πρῶτον του καθήκον ν' ἀποστείλῃ ἐκθέσεις πρὸς τὸν Βασιλέα Φερδινάνδον, εἰς τὰς ὁποίας διεκήρυττεν ὅτι κατόπιν θριαμβευτικῆς νίκης τὴν ὁποίαν κατήγαγε πρὸ τῶν πυλῶν τῆς Θεσσαλονίκης τὴν 27 Ὀκτωβρίου ἠγάγασε τὸν Ἰαζὶν-πασσᾶν νὰ παραδοθῇ. Παραλείπει ὅμως ὁ Θεοδωρῶφ νὰ ἐξηγήσῃ τὸ περιεργον γεγονός τῆς παραδόσεως τῆς πόλεως εἰς τὸν Διάδοχον καὶ μόνον ἐπιμένει λέγων ὅτι ἐὰν ὁ Διάδοχος εἰσῆλθε πρῶτος εἰς τὴν πόλιν καὶ πρὸ τῶν πριγκήπων Βόριδος καὶ Κυρίλλου, τοῦτο τὸ ἐφείλει εἰς τὴν ιδιότητά του ὡς «πρεσβυτέρου».

Εἶναι εὐνόητον ὅτι αἱ ἀλλεπάλληλοι αὗται ἐκθέσεις προωρίζοντο κυρίως πρὸς δημοσίουσιν ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ τύπῳ.

Ἴδιως ὁ στρατηγὸς Θεοδωρῶφ εἰς τὰς ἐκθέσεις του ταύτας ἐφρόντισε νὰ τονίσῃ ὅτι ἡ θέσις του ἐν Θεσσαλονίκῃ εἶναι εἰς ἄκρον ἀσφαλῆ καὶ στερεωμένη, διότι ἔχει ἀμέριστον τὴν ὑποστήριξιν τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ πληθυσμοῦ τῆς πόλεως, μισοῦντος τοὺς Ἕλληνας.

Πράγματι οἱ Ἰσραηλιταὶ εἶχον θέσει εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ ὅλα τὰ κτήριά των, τὰ σχολεῖα των καὶ αὐτὰς τὰς οἰκίας των ἀκόμη, τὰς ὁποίας κατὰ τὴν εἰσόδον τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ εἶχον κλείσει ἐρημητικῶς, πρᾶγμα τὸ ὅποιον δυσηρέστησε τοὺς Ἕλληνας....

Ὁ στρατηγὸς Θεοδωρῶφ βασιζόμενος ἐπὶ τῆς ὑποστηρίξεως ταύτης τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐσκέφθη ὅτι ἡδύνατο ἐπεκτείνων τὴν ὁρᾶσιν τοῦ νὰ

Βασιλέα
των εὐ-
ρώπης...

την ση-

πόλεως,
λθεν εἰς
μὴν. Ὁ
πὸς ἀγι-
της πατρι-
του καὶ

πρῶτον
δινάνδον,
ὅποιαν
ου γνάγ-
εοδωρῶφ
εἰς τὸν
θε πρῶ-
ου, τοῦτο

ωρίζοντο

εφρόντισε
αλγῆς καὶ
αἰλιτικῶς

Βουλγα-
ὰς οἰκίας
τοῦ εἶχον
ας....

ς ταύτης
ν τῶν γὰ

ΧΑΝΙ ΧΑΤΖΗΓΩΓΟΥ. ΟΙ ΤΑΦΟΙ ΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΦΟΝΕΥΘΕΝΤΩΝ ΑΞΙΩΜΑΤΙ-
ΚΩΝ ΑΙΔΙΠΙΔΟΥ ΚΑΙ ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΥ

δικηκρύξη ἐν Θεσσαλονίκῃ ὅ,τι μυστικῶ τῆ τρόπῃ ἔγραφεν εἰς τὴν Σόφραν.

Τὸ σχέδιόν του τοῦτο τὸ ἔθεσεν εἰς ἐνέργειαν. Μεταβὰς συνήνησε τὸν στρατηγὸν Γκαλήπ-πασσά, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐξέφρασε τὰ πικρὰ παρὰ τὸν ἄνδρα του, διότι «οἱ Τούρκοι δὲν ἀνέμενον τοὺς Βουλγάρους, ἀλλὰ προϋτίμησαν νὰ παραδοθῶν εἰς τοὺς Ἕλληνας». Ἐν τῶν λόγων του τούτων ὁ στρατηγὸς Θεοδώρῳ ἀπεδείχθη στεροῦμενος διπλωματικῶ ταλάντου, διότι ἐνῆ διεκήρυττε παντοῦ ὅτι ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς παρουσιάσθη πρὸ τῆς Θεσσαλονίκης πρὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, πρὸς τὸν Γκαλήπ-πασσά ἀφ' ἑτέρου παρεπονείτο διότι οἱ Τούρκοι δὲν ἀνέμεναν τὴν ἄριξιν τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ, διὰ νὰ παραδοθῶν εἰς αὐτόν. Εἰς τὰ Βουλγαρικὰ ταῦτα παράπονα ὁ στρατηγὸς Γκαλήπ-πασσὰς ἀπεάντησεν ὡς ἑξῆς:

Παρεδόσαμεν τὴν Θεσσαλονίκην εἰς τοὺς Ἕλληνας, διότι ποτὲ ἢ πόλις αὕτη δὲν ὑπῆρξε Βουλγαρική. Τὴν παρεδόσαμεν δὲ ἀμαχητῆ, διότι ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ἦτο ἀνώτερος τοῦ ἰδιοῦ μας ἀπὸ πάσης ἀπόψεως.

Ἄλλως τε διατὶ ἔπρεπε νὰ περιμεινωμεν τὸν Βουλγαρικὸν στρατόν; Μήπως ἤρχεσθε διὰ νὰ μᾶς βοηθήσετε;... Οὔτε δὲ ἠδυνάμεθα νὰ ἀμυνθῶμεν κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, διότι ἐκτὸς τοῦ ὅτι ὑπερεῖχεν ἀριθμητικῶς, εἶχε τὸν ἐνθουσιασμόν τὸν ὁποῖον τοῦ ἔδωκαν ἀλλεπάλληλοι νίκαι, καὶ ἄς οἱ ἡμέτεροι ἐτρέποντο εἰς ἄτακτον φουγὴν πανικόβλητοι. Θὰ ἦτο ἡ ἀδικιοτάτη τῶν αἵματοχυσιῶν, εἴαν ἀπεπειρώμεθα ν' ἀμυνθῶμεν, καὶ ἦν στιγμὴν εἴμεθα πανταχόθεν περικυκλωμένοι ὑπὸ τῶν Ἑλληνικῶν μεραρχιῶν.... Ἄλλως τε, μετὰ τὴν ἥτταν τῶν Γενιτσῶν, ἡ Θεσσαλονίκη ἦτο κατ' οὐσίαν παραδομένη εἰς τὸν Ἑλληνικὸν στρατόν!...

Βεβλῆως ἐκ τῶν κατηγορηματικῶν καὶ σαφῶν τούτων δηλώσεων τοῦ στρατηγοῦ Γκαλήπ-πασσὰ, ὁ στρατηγὸς Θεοδώρῳ αὐθόλως ἔμεινεν εὐχαριστιμένος. Ἠλπίζε πᾶν ἄλλο νὰ ἀκούσῃ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ Γκαλήπ, ὅχι ὅμως τῶν ἄνωτέρω...

Οἱ Τούρκοι στρατηγοί, μετ' ἄλλας τὰς προσπάθειάς τὰς ὁποίας κατέβαλλεν ὁ Θεοδώρῳ, ἠρνήθησαν διαρρήδη νὰ ὑποστηρίξουν τὰς Βουλγαρικὰς ἀξιώσεις, διότι ἔκρινον ὅτι αὐτοὶ ἦσαν ἀδικοὶ καὶ ψευδεῖς.

Οἱ Βούλγαροι ὅμως δὲν ἀπελπίζονται τόσον εὐκόλως καὶ πρὸ παντὸς εἰς τὸ ἀνωτέρω ζήτημα δὲν τοὺς ἀπήλπισεν ἡ στάσις τῶν Τούρκων

ἀξιωματικῶν, διότι γνωρίζουν ὅτι οἱ Ἰσραηλῖται, καὶ πρὸ παντὸς οἱ ὀπισθεν αὐτῶν κρυπτόμενοι Αὐστριακοί, θὰ εἶναι πρόθυμοι, ἐν δεδομένῃ στιγμῇ νὰ τοὺς ὑποστηρίξουν...

Ὅτῳ παρεδόθη ἡ Θεσσαλονίκη εἰς τοὺς Ἕλληνας, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἤρχισαν αἱ πρῶται μεταξὺ τῶν συμμάχων προστριβαί. Ὅπως εἶδομεν ἀνωτέρω ἡ Αὐστριακὴ πολιτικὴ μετεχειρίσθη πᾶν θεμιτὸν καὶ ἀθέμιτον ὅπως ἐπιφέρῃ ρήγμα εἰς τὴν Βαλκανικὴν συμμαχίαν, ἣτις τῆς ἐφαίνετο ὡς τεῖχος ἐμποδίζον εἰς αὐτὴν τὴν πραγματοποιήσιν τῶν ὀνειρωγῶν τῆς. Εἶδομεν ἐπίσης ὅτι τοὺς πόθους τῆς Αὐστρίας ἐδοθήθησαν λίαν συντελεστικῶς καὶ τὰ γεγονότα.

Προξενηθείσης τῆς πρώτης ρωγμῆς, τοῦ κατὰ τῆς Αὐστρίας τούτου τεύχους (τῆς Βαλκανικῆς συμμαχίας) τὴν διεύρυνσιν ταύτης ἀνέλαβον οἱ Ἰσραηλῖται—τυφλὰ ὡς εἶπομεν ὄργανα τῆς ἐν Βιέννῃ Κυβερνήσεως.— Ἡ κατεδάφισις τοῦ τεύχους τούτου εἶναι ἤδη εὐχερής. Ἡ Αὐστρία, ἐλευθερά πλέον, εὐκόλως θὰ διανοίξῃ δρόμον διὰ μέσου τῶν ἐρείπιων καὶ θὰ δυνηθῇ ἐπὶ τέλος νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ ὄνειρόν τῆς, τὴν κάθοδον εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν....

ΟΙ ΙΣΡΑΗΛΙΤΑΙ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Τρίτη 30 Ὀκτωβρίου. Περιερχόμεθα τὴν τουρκικὴν συνοικίαν. Δρόμοι στενοί, ἀνωφериκοί, ἐλικοειδεῖς καὶ πολλάκις ἀδιέξοδοι ὅπως ἄλλως τε εἶνε εἰς ἕλην τὴν Ἀγκυρὰν εἰς συνοικισμοὺς ὅπου ὁ πληθυσμὸς εἶναι καθαρὸς Τουρκικὸς. Εἰς ἕνα δρομίσκον λιθόστρωτον ὁ ὁποῖος τέμνει τὸν ἰδικόν μας, ἀκούομεν φωνάς, οὐρλιατά! Σπεύδομεν. Τέσσαρες στρατιῶται βούλγαροι εἶχον κάτω ἕνα ἀράπην καὶ τὸν ἔψαχναν, ἐνῶ ταυτοχρόνως τὸν ἔδερον. Οἱ βούλγαροι μᾶς εἶδον καὶ φεύγουν τρέχοντες, ἀλλ' ὁ Ἀράπης δὲν ἔχει πλέον τὸ ὄρολόγιόν του καὶ τὰς δύο λίρας του (45 δρ.). Κλαίει σὰν μικρὸ παιδί.

Ἡ Ἕλληνικὴ περίπολος ἐφθάσεν ἐπικαιρῶς. Δεικνύομεν πρὸς αὐτὴν τὴν διεύθυνσιν τῶν κλεπτῶν, τοὺς ὁποίους καὶ καταφθάνει τάχιστα. Ἐρχεται εἰς χεῖρας μετ' αὐτῶν. Δύο ἐκ τῶν βουλγάρων κυλῶνται κατὰ γῆς, ἐπιστρέφοντες ὄρολόγιον καὶ χρήματα... Ὁ Ἀράπης τότε εἶνε ὀ-

λος χαρά. Παρά τὴν προκυμαίαν μὲ πλησιάζει εἰς κύριος: (1)

»Εἰσθε ξένος νομίζω, κύριε.

Μάλιστα εἶμαι Γάλλος.

»Μήπως ἀντιπροσωπεύετε καμμίαν ἐφημερίδα;

Εἰς καταφατικὴν ἀπάντησίν μου μὲ πλησιάζει περισσότερο.

»Ἐγὼ εἶμαι Ἰσραηλίτης, κύριε, Πρέπει νὰ μάθητε, πρέπει νὰ μάθη ἢ Εὐρώπῃ, πρέπει νὰ μάθη ὁ κεπολιτισμένος κόσμος τὰ κακὰ τὰ ὁποῖα ὑποφέρομεν ἀπὸ τοῦ Ἑλληνος. Σὰς βεβαιῶ, κύριε, ὅτι εἶνε ἀπερίγραπτα. Στρατιῶται Ἑλληνες μᾶς ληστεύουν εἰς τὰς ὁδοὺς, κλέπτουν τὰ σπύτια μας, διάζουν τὰς γυναῖκας καὶ τὰς θυγατέρας μας... Καὶ ἐπὶ ὀλίγου ἀκόμη ἐν μέσῃ ὁδῷ εἰς τὴν Τουρκικὴν συνοικίαν Ἑλληνες στρατιῶται ἐλῆστευσαν ἕνα Ἀράβην Ἑβραῖον. Εὐτυχῶς ἐφθασαν τέσσαρες βουλγαροὶ στρατιῶται καὶ τὸν ἠλευθέρωσαν, ἄλλως; θὰ τὸν ἐφάνουον!

Τὰ ἴδετε σεις ὁ ἴδιος αὐτὰ ὅπου διηγείσθε;

»Ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι δὲν τὰ εἶδον ὁ ἴδιος, ἀλλὰ δὲν σημαίνει τίποτε ἀφ' οὗ τὸ βεβαιῶν τὸ Μέγα Ραββινάτος, τὰ γραφεῖα τοῦ Ἄνεξαρτήτου (indépendante) καὶ τὸ Αὐστριακὸν Προξενεῖον!

Δὲν εἶπον τίποτε εἰς τὸν Ἰσραηλίτην. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι κλοπαὶ ἀτόμων καὶ καταστημάτων καθὼς καὶ βιζισμοὶ γυναικῶν, ἐγένοντο καθεκάστην σχεδὸν παρὰ τῶν Βουλγάρων στρατιωτῶν, ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς ἐνστίκτου, τὸ ὅποιον ἔχουν πρὸς τὴν ἀρπαγὴν καὶ τὴν κτηνώδη βίαν, ἀφετέρου δὲ ἐξ ὑπολογισμοῦ ἕνα διὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν δυσφημοῦν τοὺς Ἑλληνας.

Ὁ συνομιλητής μου ἐξακολουθεῖ:

»Δὲν παρέρχεται στιγμή ὅπου νὰ μὴ μᾶς πειράξουν οἱ Ἑλληνες. »Νά, ἕνας παληοεβραῖος! Νά ἕνας Τσιφούτης φορεῖ φέσι, λέγουν. Εἶνε ἄπρεπον νὰ πετάξωμεν τὸ φέσι, τὸ ὅποιον δεικνύει τὴν Ὀθωμανικὴν ἐπιτηχοσότητά μας; Ἐπὶ τέλους εἶμεθ' Ὀθωμανοί, κύριε. Δι' αὐτὸ καὶ ὁδὲν ἐσημαιοστολίσωμεν τὰς οἰκίας μας κατὰ τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, διότι ἡ ἡμέρα αὕτη δι' ἡμᾶς ἦτο ἡμέρα πένθους...

Ἄλλὰ διατὶ τότε δὲν ἐκάμετε τὸ ἴδιον καὶ διὰ τοὺς Βουλγάρους;

(*) J. Leunc, une Revanche, une étape.

Διατί ἐσημαιοστολισατε τὰς οἰκίας καὶ τὰ καταστήματά σας, ἐφωνάζετε «οὐρά» κατὰ τὴν διέλευσίν των καὶ προσεφέρατε διὰ νὰ στρατωνισθοῦν τὰ στρατεύματά των ἔλα τὰ οἰκοδομήματα τῆς Κοινοτήτός σας;

»Δὲν ἀγνοεῖτε βεβαίως ὅτι οἱ Βούλγαροι εἰσῆλθον δύο ἡμέρας μετὰ τοῦς Ἑλληνας ὁπότε τὸ πένθος μας εἶχε παρέλθει πλέον... Οἱ Βούλγαροι ἄλλω; τε εἶνε τόσο καλοὶ πρὸς ἡμᾶς!

Ἄλλὰ τὰ οἰκοδομήματα τῆς Κοινοτήτός σας τὰ προσεφέρατε πρὸς αὐτοῦς; πρὶν οὗτοι εἰσέλθουν εἰς Θεσσαλονίκην. Πῶς ἐγνωρίζετε ἐκ τῶν προτέρων ὅτι θὰ εἶχον πρὸς σᾶς καλὰς διαθέσεις;

»Ἡ ἀλήθεια, κύριε, εἶνε ὅτι προτιμῶμεν τοῦς Βουλγάρους ἀπὸ τοῦς Ἑλληνας. Οἱ Ἑλληνες ἐγκαθιστάμενοι ἐν Θεσσαλονίκῃ θὰ μᾶς ἐκτοπιζοῦν, θὰ μᾶς κηχτρῶσιν, θὰ μᾶς ἀναγκάσουν νὰ φύγωμεν, διότι εἶναι λαὸς ἐμπορικός, εἶναι ἢ καταστροφή τοῦ ἐμπορίου μας, ἐνῶ οἱ Βούλγαροι κάθε ἄλλο εἶνε παρὰ ἔμποροι, εἶνε γεωργοί, εἶνε κτηνοτρόφοι, τοῦς ὁποίους θὰ ἐκμεταλλευώμεθα. Πῶς λοιπὸν νὰ μὴ τοῦς προτιμῶμεν. Ἐγραψα εἰς τὸν «Χρόνον» τῶν Παρισίων. Πρέπει νὰ γράψετε καὶ σεῖς εἰς τὴν ἐφημερίδα σας....

Ἐγκαταλείπωμεν τὸν συνομιλητὴν μας καὶ μεταβαίνομεν εἰς τὰ γραφεῖα τοῦ Ἀνεξαρτήτου: Ἄνδρες, γυναικες ἐλευεῖνοι εἶνε συνηθροισμένοι κλαίοντες καὶ ὀδυρόμενοι.

Ἴδου μᾶς λέγει εἰς συντάκτης. Αὐτὰ εἶνε τὰ θύματα τῆς ἑλληνικῆς ἀγριότητος:...

Ἐρωτῶ μερικὸς ἐξ αὐτῶν. «Μοῦ ἐπῆραν οἱ Ἑλληνες εἰς τὸ δεῖνα μέρος τὸ πορτοφόλι μου μὲ τόσα χρήματα. Μοῦ ἔκλεψαν τὸ κατάστημά μου τὴ δεινὰ ὄρα, μοῦ λέγει ἄλλος. Μ' ἐλήστευσαν εἰς τὸ τάδε μέρος, προσθέτει τρίτος...

Βλέπετε; μοῦ λέγει ὁ συντάκτης τοῦ Ἀνεξαρτήτου. Ἐὰν θέλετε περισσοτέρως πληροφορίας πηγαίνετε εἰς τὸ Αὐστριακὸν Προξενεῖον. Ὁ κύριος Πρόξενος εἶνε ἀριστα πληροφορημένος...

Ἐἰπέ μου τὴν ἀλήθειαν λέγω εἰς ἕνα ἐξ αὐτῶν καλῶν αὐτὸν ἰδιαιτέρως. Ἐγὼ εἶμι Γάλλος, ὅπως βλέπεις, δὲν ἔχεις νὰ φοβηθῆς τίποτε.

»Ὅχι... Ὅχι... ἀπαντᾷ μὲ κάποιον δισταγμὸν. Δὲν ἦσαν Ἑλληνες,

»Ἦσαν Βούλγαροι!»

Καὶ διατί δὲν τὸ ἔλεγε ἐξ ἀρχῆς;

«Δὲν εἰξεύρω, οἱ μεγάλοι μας τὸ ξεβρουν. Ἡμεῖς οἱ ἄλλοι γνωρίζομεν ὅτι δὲν πρέπει νὰ κατηγοροῦμεν τοὺς Βουλγάρους.... Ἔπειτα αὐτοὶ εἶνε ἄγριοι. Δέρουν ἀλύπητα καὶ φονεοῦν ἀκόμη».

Ἀφίκαμεν τὰ γραφεῖα τοῦ «Ἀνεξαρτήτου» καὶ μετέβημεν εἰς διάφορα καταστήματα Ἑβραίων. Εἶδομεν πλείστους καταστηματαρχάς, ἀλλ' ὅλοι τὰ αὐτὰ ἐπανελάμβανον: Οἱ Ἕλληνες εἶνε ἡ καταστροφή των, εἶνε ἡ τελεία καταστροφή τοῦ ἐμπορίου μας.

Τὸ ἀνθελληνικὸν μπόϊκοτάξ τὸ διενεργούμενον κατ' ἅπασαν τὴν Τουρκίαν, ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἐνὸς οἰκονομικοῦ γεγονότος, κατὰ τὰ τελευταῖα τῶν ἔτη, ἦτο ἔργον τῶν Ἰσραηλιτῶν, οἱ ὅποιοι ἦσαν κύριοι τοῦ κομιτάτου «Ἐνωσις Πρόοδος». Εἶχον δὲ κατορθώσει διὰ τοῦτου νὰ καταφέρωσι καίριον πλῆγμα εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἐμπόριον.

Ὁ «Ἀνεξάρτητος» τὸ ὄργανον τοῦτο τῆς Ἰσραηλιτικῆς Κοινότητος κατὰ τὰς ἀρχὰς Ὀκτωβρίου ὅτε τὰ πράγματα ἐφάνησαν ὅτι θὰ καταλήξουν εἰς πόλεμον διὰ σειρᾶς πυρίνων ἄρθρων ἤρχισε νὰ καταφέρεται κατὰ τῶν συμμάχων. Εἰς ἓν ἄρθρον τοῦ ἔγραψεν ὅτι: «αἰσθάνεται οἶκτον πρὸς τὰ μικρὰ ταῦτα κρατίδια, τὰ μόλις ἐξελλόντα τῶν σπαργάνων, διότι θὰ κατασυντριβοῦν. Εἶνε φυσικὸς νόμος ὁ ἀδύνατος νὰ ὑποκύπτῃ εἰς τον ἰσχυρόν.... Περιεφρόνει τὴν Ἑλλάδα, προλέγουσα ὅτι ὁ βασιλεὺς Γεώργιος θὰ ἀπολέσῃ τὸ στέμμα του».

Ὁ δὲ Ἀρχιρραβίνος ἐξέδωκεν ἔκκλησιν πρὸς τὸ ποιμνίον του διὰ τῆς ὁποίας ἐπεκαλεῖτο τὴν συνδρομὴν του πρὸς τὴν Ὀθωμανικὴν Κυβέρνησιν. «Δὲν πρέπει οὐδεὶς νὰ λυπηθῇ οἰκονομικῶς ἢ θρησκευτικῶς ἢ ὑλικῶς διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος: ἔλεγεν ἡ ἔκκλησις. «Εἶναι περὶστασις νὰ ἀποδείξωμεν τὸν εἰλικρινῆ πατριωτισμὸν μας». Ἐτελείωνε δέ: «Ἡ ἡσυχία τῆς χώρας εἶνε ἡσυχία μας, ἡ δόξα τῆς δόξα μας καὶ ἡ εὐτυχία τῆς, εὐτυχία μας...»

Ἡ Αὐστρία ἐκαιροφύλαττεν ἄγρυπνος, ἵνα ἐπωφελομένη καὶ τῆς ἐλαχίστης περιπλοκῆς, ἐπέμβῃ. Ἐπίστευε δὲ ὅτι θὰ κατόρθωνε τοῦτο ἡδη ἐκ τῆς ἐριδος τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Βουλγάρων διὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν....

Ἡ Βιέννη εἶνε τὸ κέντρον τῶν Σιωνιστῶν.

Εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν ὑπάρχει εἰς γυμναστικὸς σύλλογος «οἱ Μακαβαιοί», ὁ ὁποῖος ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον κρύπτει τὴν δραστηριωτέραν Σιωνιστικὴν Ἐταιρείαν. «Οἱ Μακαβαιοί» εὗρσκονται εἰς σχέ-

σεις μετὰ τῶν μεγαλυτέρων κεφαλαιούχων τῆς Θεσσαλονίκης, εἶνε δὲ ἔνεκα τούτου παντοδύναμος. Ἀκόμη δὲ ὁ γενικὸς ἀντιπρόσωπος τοῦ ἐν Βιέννῃ Κέντρου τῶν Σιωνιστῶν κ. Ἰάκωβσον εἶνε ὁ σύνδεσμος τοῦ Κέντρου τούτου καὶ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει γυμναστικοῦ Συλλόγου «οἱ Μακαθαῖοι» ταξιδεύων πάντοτε ἀπὸ Βιέννης—Θεσσαλονίκην—Κ)πολιν καὶ τανάπλιν. Ἰδίως μάλιστα ἀπὸ τῆς καταλήψεως τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, τὰ ταξείδια ταῦτα ἦσαν ἀδιάκοπα, ἐκεῖθεν δὲ μετέφερε τὰς δ'ηγγίας τῶν ἐν Βιέννῃ πρὸς τὸν Θεοδωρῶφ καὶ τὰς διαταγὰς τῶν πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας. Μεταξὺ τῶν ἄλλωνδιαταχῶν τοῦ Κέντρου τῶν Σιωνιστῶν τῶν διαβιδασθέντων διὰ τοῦ Ἰάκωβσον ἦσαν καὶ αἱ ἑξῆς: 1ον) νὰ δικηματουρηθοῦν οἱ Ἰσραηλίται Θεσσαλονίκης κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς κατοχῆς πρὸς τοὺς Προξένους τῶν Μ. Δυνάμεων. 2ον) Ἐπειδὴ αὐτοὶ εἶνε Ὀθωμανοὶ ὑπήκοοι, τὴν δὲ προστασίαν τῶν Ὀθωμανῶν ἔχει ἀναλάβει ἡ Γερμανία, νὰ μεταβοῦν πρὸς τὸν Γερμανὸν Πρόξενον καὶ νὰ ζητήσουν τὴν προστασίαν του. 3ον) Ἐνεκκ τῶν διωγμῶν τούτων νὰ ζητήσουν ἐν σώματι τὴν αὐστριακὴν ὑπερηκοῦτητα.

Συνεζητεῖτο δέ, ἵνα μεταβῶσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀντιπρόσωποι τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ ἐκεῖ νὰ ἰδρῦσουν εἰδικὸν Κομιτάτον μὲ παράρτημα ἐν Θεσσαλονίκῃ, τοῦ ὁποίου τὸ πρόγραμμα θὰ ἦτο: «νὰ ἐκδιώξουν τοὺς Ἕλληνας ἐκ Θεσσαλονίκης διὰ παντὸς μέσου». Ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Κομιτάτου τούτου θὰ ἦτο ὁ Καράσσο, ὁ ὀνομαστὸς πικνοδύναμος Ἐβραῖος τοῦ Κομιτάτου «Ἐνωσις—Πρόσδος» ὁ Μισραῖ, ὁ διευθυντὴς τῆς τραπέζης Θεσσαλονίκης καὶ ὁ δικηγόρος τῆς «Ἐνώσεως—Προόδου» Σαλέμ. Ὅπισθεν αὐτῶν ἐπὶ τῶν παρασηγιῶν θὰ ἦσαν οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Αὐστρίας, οἱ ὁποιοὶ θὰ ἐκανόνιζον τὰς πράξεις τοῦ Κομιτάτου. Τὸ Κομιτάτον θὰ ἐξέλεγε τετραμελῆ Ἐπιτροπὴν διὰ τὸν ἀγῶνα καὶ τριμελὲς ἐκτελεστικὸν Συμβούλιον. Καὶ ἡ Ἐπιτροπὴ καὶ τὸ Συμβούλιον θὰ εἶχον ὡς ἔργον τῶν νὰ φέρουν εἰς διένεξιν μὲ κάθε μέσον τοὺς Ἕλληνας μὲ τοὺς Βουλγάρους καὶ τοὺς Ἕλληνας μὲ τοὺς Ἰσραηλίτας. Ἐν ἐκ τῶν μέσων τούτων θὰ ἦτο: νὰ προσελκύσουν πρὸς τὸ μέρος τῶν τοὺς ἐν Θεσσαλονίκῃ κρατούμενους ἐπὶ λόγῳ τιμῆς αἰχμαλώτους Τούρκους ἀξιωματικοὺς καὶ δι' αὐτῶν νὰ ἐξεγείρουν τὸν Τουρκικὸν πληθυσμὸν.

Ἐξηγόρασαν λοιπὸν μερίδα τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ τύπου καὶ διὰ καταλήλων δημοσιευμάτων προσεπάθουν νὰ προσελκύσουν τὴν κοινὴν Γνώμην τῆς Εὐρώπης ὑπὲρ τῶν δεινοπαθημάτων των...

Αί βάσεις τῆς ἰδρύσεως τοῦ Κομιτάτου τούτου ἐτέθησαν εἰς τὰ γραφεῖα τῆς Τραπεζῆς τῆς Θεσσαλονίκης ὅπου συνήρχοντο, καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἀπεστάλη δὲ ἐκκλησιᾷ πρὸς ἕλα τὰ Κέντρα τῶν Σιωνιστῶν τοῦ κόσμου διὰ τῆς ὁποίας ἐξήτουν τὴν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν συνδρομὴν των.

ΟΙ ΒΟΥΛΓΑΡΟΙ ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚῃ

Τετάρτη 31 Ὀκτωβρίου 1912. Λίαν πρῶτ' καταρχόμεθα εἰς τὴν προκυμαίαν. Κόσμος πολὺς ἐν συνωστισμῷ θεᾶται καταπλεύσαντα ἐμπορικὸν στόλον τῆς Ἑλλάδος ἐξ ἐξήκοντα ἀτμοπλοίων διαφόρου χωρητικότητος, προερχόμενον ἐκ Πειραιῶς καὶ Βόλου με ζωτροφίας καὶ πολεμοφόδια διὰ τὸν στρατόν. Καίτοι ἡ κυκλοφορία ἐπὶ τῆς προκυμαίας εἶνε δυσκολωτάτη, ἕνεκα τοῦ συνωστισμοῦ τοῦ πλήθους, ἐν τούτοις τὴν προσοχὴν ὄλων προσελκύει περιπολία Κρητικῆς Χωροφυλακῆς μετὰ τὴν ἐθνικὴν τῶν Κρητῶν στολήν. Ἡ ὑπερηφάνια εἶνε ἐξωγραφισμένη εἰς τὰ πρόσωπα τῶν ἀνδρῶν τούτων οἱ ὅποιοι πρὸ ὀλίγου ἀκόμη ὑπέφερον τόσσα εἰς τὴν πολυπαθὴ νησὸν των ὑπὸ τῶν Τούρκων—ἐπιφορτισμένων τότε νὰ τηροῦν τὴν τάξιν εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν κατοικουμένην ἀπὸ μέγιστον ἀριθμὸν τῶν πρώην κυρίων των!... Τί ὄνειρον!

Ἡ χωροφυλακὴ ὅμως αὕτη, ἣ ὁποία δὲν παίξει, μετεκλήθη χάριν τῶν βουλγάρων στρατιωτῶν, οἱ ὅποιοι μεθύοντες ἐκάστην ἐσπέραν ἔδη μιούργουν παντοῦ σκάνδαλα.

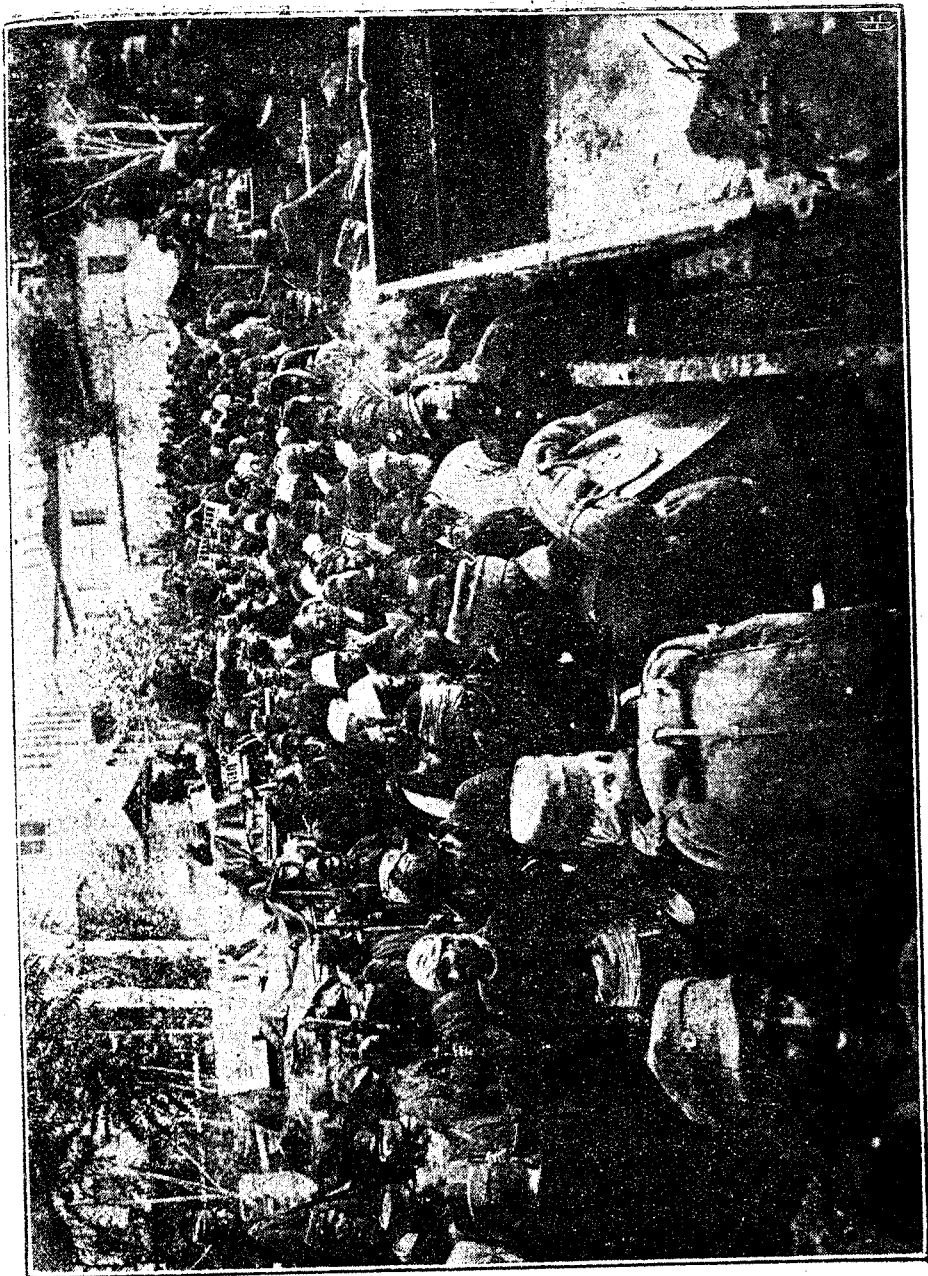
Τὸ Ὀλυμπος—Πάλας εἶνε πλήρες κόσμου· ἡ θύρα του εἶνε στεγὴ καὶ οἱ ἄνθρωποι διὰ νὰ εἰσέλθουν ἢ ἐξέλθουν διαγκωνίζονται. Εἰς λοχαγὸς Βούλγαρος δὲν περιμένει ὅπως ὅλοι μας.... Μετὰ ἀπομακρύνει κατὰ τὴν διάδοχόν του ἀπωθῶν με βιαιῶς ἐκ τοῦ ὄμιου. Τὸ πρὸ ἐμοῦ παιδίον τὸ ἀρπάζει ἀπὸ τὸν λαίμῳ καὶ τὸ πετᾷ μακρὰν. Ὁ νέος κτυπᾷ καὶ κλαίει. Ὀλοὶ ἀπομακρύνονται κατὰ τὴν διάβασιν του.... Ἐθρίζει καὶ ἀπειλεῖ μεγαλοφώνως τοὺς ὑπηρέτας, διότι δὲν τὸν σεβδύρουν ταχέως....

Εἰς τὰς ὁδοὺς οἱ βούλγαροι ἀξιωματικοὶ ἀποφεύγουν νὰ χαιρετοῦν τοὺς Ἑλληνας συναδέλφους των ἔστω καὶ ἀνωτέρους των.

τά γρα-
ν Κω-
ών Σι-
κήν συν-

εις την
τα έμ-
υ χωρη-
ας και
κυμαίας
τους την
με την
ένη εις
υπέφε-
πιφορτι-
ρικουμέ-
υ!
η χάριν
αν έδη

ε στενή
ς λοχα-
ει κατά
υ παι-
ς κτυπά
Γβρίζει
σουν τα-
αιρετου

ΟΙ ΛΙΧΜΑΛΩΤΟΙ ΤΟΥ ΣΑΡΑΝΤΑΠΟΡΟΥ ΕΙΣ ΕΛΑΣΣΩΝΑ

Εἰς τὸ Γαλλικὸν ταχυδρομεῖον ἀγοράζομεν γραμμικτόσημα. Εἰς κούπος ἀπότομος ἐπὶ τοῦ ὄμου μου μὲ ἀπομακρύνει τῆς θυρίδος. Εἶνε βούλγαρος Ταγματάρχης, ὁ ὁποῖος κάτι θέλει νὰ ἀγοράσει... Ζητεῖ ὀλίγα γραμμικτόσημα καὶ πληρώνει μὲ βουλγαρικὸν νόμισμα. Ὁ ὑπάλληλος τοῦ λέγει εὐγενῶς ὅτι δὲν ἔχει ἐντολὴν νὰ δέχεται βουλγαρικὰ νομίσματα... «Τὰ χρήματά μας εἶνε κλυότερα καὶ ἀπὸ τὰ Τουρκικὰ καὶ ἀπὸ τὰ Ἑλληνικὰ» φωνάζει ἕξαλλος ὁ Ταγματάρχης, «θὰ τὰ δεχθῆς θέλεις καὶ δὲν θέλεις» καὶ ἀμέσως ἐξαγχιθὼν τὸ περιστροφὸν τοῦ ἤρχισε πυροβολῶν εἰς τὸν ἀέρα, φωνάζων «ὅτι θὰ τοὺς φονεύσῃ ἔλους ἐὰν ὁ ὑπάλληλος ἐξακολουθῇ νὰ ἀρνήται τὰ βουλγαρικὰ νομίσματα.... Εὐτυχῶς οἱ φρουροῦντες Ἑλληνας στρατιῶται συνεκράτησαν τὸν δεξιόθρονον... ταγματάρχην καὶ τὸν ᾠδήγησαν εἰς τὴν κατοικίαν του....

Ἄλλο σπουδαιότερον: σήμερον τὸ πρωτὶ Ἑλληνας στρατιῶται διερχόμενοι πρὸ τῆς Ἀγ. Σοφίας βλέπουν νὰ κυματίζῃ ἐπὶ τοῦ μινάρου τῆς ἡ βουλγαρικῆς σημαία. Τί εἶχε συμβῆ; Εἰς τὸν ναὸν αὐτοῦ εἶχον ἐγκατασταθῆ οἰκογένειαι τούρκων προσφύγων οὓς οἱ Ἑλληνας ἐξ οἴκτου δὲν ἐξεδίωξαν. Οἱ Βούλγαροι ὁμοῦ παρατηρήσαντες ὅτι εἰς ἀρχαίος ναὸς εἶχε μεταβληθῆ εἰς Τζαμι καὶ ὅτι κατείχεσθ ὑπὸ Τούρκων μετέβησαν ἀμέσως καὶ μὲ τὸ δικλῆμα τοῦ νικητοῦ ἐξεδίωξον πᾶσι καὶ λαῖς τοὺς δυστυχεῖς ἐκεῖνους. Ἐντὸς τοῦ ναοῦ λοιπὸν εὗρον οἱ Ἑλληνας στρατιῶται τὸν ὀνομαστὸν ἀρχικομιτατζήν Σανδάσκην μετὰ τῶν ἀτάκτων ὀπαδῶν του. Οἱ Ἑλληνας ἐξεμάνησαν, μίαν ἰσχυρὰ λογομαχίαν ἤρχισε μετὰ τὸ ἀπῆλθαι καὶ τῶν κομιτατζήδων Βουλγάρων, ἡ ὁποία θὰ κατέληγεν εἰς συμπλοκήν, ἂν δὲν ἐπενέβαινον ἐγκαίρως Ἑλληνας ἀξιωματικοί.

Τὸ πάθημα ἔγεινε μάθημα εἰς τοὺς Ἑλληνας. Διὰ νὰ προλάβουν ὁμοῖα βουλγαρικὰ πραξικοπήματα ἐπὶ τῶν ἄλλων Ἐκκλησιαστικῶν, σπεύδουσι ἀστραπικῶς καὶ τὰς καταλαμβάνουσι πάσας ἤτοι τὸν Ἅγιον Δημήτριον, τὸν Ἅγιον Γεώργιον κ.λ.π. Οἱ Τούρκοι πρόσφυγες μετεφέρθησαν εἰς σχολεῖα καὶ εἰς ἄλλα οἰκίματα. 8η καὶ 1)4 ὥραι τῆς ἐσπέρας. Ἡ πόλις εἶναι ἤσυχος. Ἑλληνικὴ περιτολίτι διασχίζουσι τὰς ἐξόδους. Ἐξίμεθα εἰς τὸ ξενοδοχεῖον. Ἐξαφνὰ ἀκούομεν ἕνα τρομακτικὸν κρότον ὁ ὁποῖος συγκλονεῖ τὸ ξενοδοχεῖον, τοῦ ὁποῦ ἠρπύονται αἱ ὑκλοι τῶν παραθύρων. Στήλαι πυκνοῦ καπνοῦ καὶ λάμψεις κατέρρευον φωτίζουσι τὴν πόλιν.

Οἱ ἄνθρωποι τρέχουν περίτρομοι: Μία βόμβα ἀνετίναξε τὸν Ἅγιον Δημήτριον.

Εἰς ἄλλος προσθέτει: Ὅχι, ἀνετινάχθη τὸ δεῖνα τζαμί.

Εἰς τρίτος προλέγει ὅτι ἔρριψαν βόμβας εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν συνοικίαν κ.λ.π.

Πέμπτη 31 Ὀκτωβρίου 1912. Ὁ κρότος, ὁ ὁποῖος χθὲς τὸ ἑσπέρα· συνεκλόνησε τὴν Θεσσαλονίκην, δὲν προήλθεν ἀπὸ βόμβας, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐκρήξεως τῆς πρὸς βορρᾶν καὶ ἐκτὸς τῆς πόλεως εὐρισκομένης πυριτιδαποθήκης. Μερικοὶ Ἕλληνες ἵππεις καὶ ἄρκετοὶ Τούρκοι αἰχμαλώτοι κατεσκηνωμένοι εἰς τὰ πέριξ αὐτῆς ἐφρονεύθησαν. Ἐπίσης μέγας ἀριθμὸς ἵππων. Καὶ ἡ αἰτία τῆς ἐκρήξεως; Ὀλίγοι βούλγαροι στρατιῶται. Διεδόθη ὅτι ἦσαν πάλιν μεθυσμένοι! ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἐξηκριβώθη. Ἐκεῖνο ἕμως τὸ ὁποῖον ἐγνώσθη εἶναι ὅτι ἐπὶ τῇ βάσει σχεδίου Βούλγαροι στρατιῶται θὰ ἀνετίνασσον τὴν πυριτιδαποθήκην, ἐνῶ ταυτοχρόνως ἄτακτοι Βούλγαροι ἀπὸ συμφώνου μετὰ τῶν Ἑβραίων, μετὰ τὴν ἐκρήξιν θὰ διέτρεχον τὴν νύκτα τὰς συνοικίας ἐνοσπεύροντες τὸν πανικὸν καὶ τὴν σύγχυσιν, φονεύοντες, διαρπάζοντες κ.λ.π. Τοιοῦτοτρόπως ἤλπιζον ὅτι θὰ ἐπετυγχάνετο ἡ κατάλυσις τῆς Ἑλληνικῆς κατοχῆς τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Τὸ σχέδιόν των εὐτυχῶς ἐμταϊώθη ὑπὸ τῆς εὐφυοῦς καὶ συντόμου ἐπεμβάσεως τῶν Ἑλλήνων· οἵτινες οὐ μόνον τοὺς ἐκ τῆς πυριτιδαποθήκης σπεύδοντας νὰ μεταδώσουν τρομικτικὰς εἰδήσεις εἰς τὴν πόλιν ἠμπόδισαν καθὼς καὶ τοὺς ἐκ τῆς πόλεως πρὸς τὰ ἐκεῖ, ἀλλὰ καὶ περιέζωσαν διὰ στρατοῦ ἕλα τὰ ἐπικίνδυνα μέρη οὕτως ὥστε νὰ μὴ δυνηθῇ νὰ κινηθῇ οὐδὲν ἄτακτον στοιχείον.

Οἱ Βούλγαροι τέλος καθ' ἐκάστην δημιουργοῦν ἐπεισόδια, εἰς τὰς ὁδοὺς εἰς τὰ ἐστιατόρια, εἰς τὰ ζυθοπωλεῖα. Καθ' ἐκάστην γίνονται θρασύτεροι. Θέλουν τὴν Θεσσαλονίκην... Τὰ ἐπεισόδια ἕμως ταῦτα, ἀπαρχὴ τῆς διαλύσεως τῆς Βαλκανικῆς συμμαχίας καὶ τοῦ κατὰ τῆς Βουλγαρικῆς ἐπακολουθήσαντος πολέμου ὑπὸ τῶν ἐτέρων συμμάχων Ἑλλάδος, Σερβίας καὶ Μαυροβουνίου θὰ ἐξετάσωμεν εἰς τὴν προσεχῆ ἐκδοσιν τῆς **ἱστορίας τοῦ Συμμαχικοῦ πολέμου**. Ἦδη θὰ παρακολουθῶσιν τὴν πρὸς τὸ Μοναστήριον διευθυνομένην στρατιάν τοῦ Διαδόχου Κωνσταντίνου, διότι ἡ κατὰ τῆς Τουρκίας πόλεμος δὲν ἐτελείωσεν ἀκόμη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΗ΄.

ΔΕΥΤΕΡΑ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

ΤΗΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ ΤΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ ΕΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ,

Μάχη ἐν Ὀστρόβω. Μάχη ἐν Κοράνω. Ἀψιμαχία ἐν Κατρανίτση. Μάχη ἐν Γκορνιτσόβω. Μάχη ἐν Σόροβιτις. Κατάληψις τῆς Φλωρίνης. Κατάληψις τοῦ Μοναστηρίου ὑπὸ τῶν Σέρβων. Ἐπίσκεψις τοῦ Διαδόχου Κωνσταντίνου ἐν Μοναστηρίῳ πρὸς τὸν Σέρβον Διάδοχον Ἀλέξανδρον. Αἰχμαλωσία ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου ἰππικοῦ τῆς ὀπισθοφυλακῆς τῆς ὑποχωρούσης Τουρκικῆς στρατιᾶς τοῦ Τζαβῆτ ἐν Πισοδερίῳ. Κατάληψις τῆς Κασιορίας. Αἰῆξις τῆς Μακεδονικῆς ἐκστρατείας. Συνωμοσία κατὰ τοῦ καθεστῶτος ἐν Θεσσαλονίκῃ. Μεταφορὰ Τούρκων ἀξιωματικῶν ἐκ Θεσσαλονίκης εἰς Φάληρον καὶ αἰχμαλώτων στρατιωτῶν εἰς Παλαιὰν Ἑλλάδα. Μεταφορὰ βουλγαρικοῦ στρατοῦ Θεσσαλονίκης εἰς Δεδαγάτς διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐμπορικοῦ Στόλου.

Ἡ Τουρκικὴ στρατιὰ τοῦ Βαρδάρ, παρὰ τὰς ἤττας ἃς ὑπέστη ὑπὸ τε τῶν Σέρβων, τῶν Μαυροβουνίων καὶ τῶν Ἑλλήνων, διέθετεν ἀκόμη περὶ τὸ Μοναστήριον στρατὸν ὑπὲρ τὰς 50,000. Ὅθεν τὴν 30 Ὀκτωβρίου αἱ Μεραρχίαι 1η, 3η, 4η καὶ 6η ἀνεχώρησαν ἐναντίον τῆς τουρκικῆς ταύτης στρατιᾶς ἐκ Θεσσαλονίκης καὶ τῶν πέριξ αὐτῆς, ὅπου ἦσαν ἐστρατοπεδευμένοι, καὶ ἀκολουθεῖσαι ἢ μὲν κατόπιν τῆς ἄλλης τὴν μόνην ἀμαξητὴν ὁδὸν Θεσσαλονίκης—Βοδενῶν ἐφθασαν εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην πόλιν μετὰ τριήμερον πορείαν.

Ἡ 5η Μεραρχία ἀνασυνταχθεῖσα μετὰ τὴν ὑποχώρησιν αὐτῆς ἐκ Μπανίτσης καὶ ἐνισχυθεῖσα εὕρεσκειται ἐν Κοζάνῃ ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ συνταγματάρχου Στεφάνου Γεννάδη.

Τὴν 3ην Νοεμβρίου ὁ στρατὸς διηρημένος εἰς τρεῖς φάλαγγας προχωρεῖ ἀπὸ Βοδενῶν καὶ Κοζάνης μετὰ τὴν πρόθεσιν νὰ προσβάλλῃ τὸν ἐχθρὸν, ταυτοχρόνως ἀπὸ βορρᾶ καὶ νότου κατέχοντα, τὰ βορειοδυτικῶς τῆς λίμνης τοῦ Ὀστρόβου στενά.

Ὁὕτω ἡ πρώτη φάλαγγς ἀποτελουμένη ἀπὸ τὰς μεραρχίας 6ην καὶ 1ην ἠκολούθησε τὴν ἀμαξιτὴν ὁδὸν Βοδενᾶ—Ὀστρόβου.

Ἡ δευτέρα φάλαγγς ἀποτελουμένη ἐκ τῶν Μεραρχιῶν 3ης καὶ 4ης, ὑπερβάσθη τὸ ἕρος Βέρμιον τὸ ὁποῖον κλείει τὴν πεδιάδα τοῦ Ἀξιοῦ (Βαρδᾶρ) ἐκ δυσμῶν, διηυθύνθη πρὸς Γραμματικόβον, καὶ

Ἡ τρίτη ἐκ μόνης τῆς 5ης Μεραρχίας ἐκ Κοζάνης διὰ Καϊλαρίων καὶ Σόροβιτς.

ΜΑΧΗ ΟΣΤΡΟΒΟΥ

Τὴν 4ην Νοεμβρίου ἡ 6η Μεραρχία βαίνουσα κατὰ τοῦ Ὀστρόβου, συνεκρούσθη μετὰ ἐχθρικῶς δυνάμεις κτεχοῦσας ἰσχυρὰς θέσεις. Ἡ μάχη ἤρξατο περὶ τὴν 3 1)2 ὥραν μ. μ.

Οἱ Τούρκοι κατέχοντες τοὺς πρὸ τοῦ Ὀστρόβου λόφους ἀφήκαν τὰ πρῶτα κλιμάκια τῆς 6ης Μεραρχίας ἀποτελούμενα ἐκ δύο ταγμάτων τοῦ 18ου Πεζικοῦ Συντάγματος καὶ μιᾶς ὀρειβατικῆς πυροβολαρχίας νὰ πλησιάσωσιν ἀνενόχλητα σχεδὸν μέχρι τῶν θέσεών των, ἤρξαντο δὲ αἰφνιδίως ἰσχυροτάτου πυρὸς κατὰ τοῦ πεζικοῦ τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ ὄγκου τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς τῆς Μεραρχίας ταύτης, ἀπὸ ἀποστάσεως 600 περὶπου μέτρων. Ἀποτέλεσμα τῆς αἰφνιδιαστικῆς ταύτης ἐπιθέσεως τῶν Τούρκων ὑπῆρξεν ὁ τραυματισμὸς πλείστων ἀξιωματικῶν καὶ τοῦ διοικητοῦ τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς, ἡ ἀλλόφρων φυγὴ τῶν ἵππων τῶν πληγωθέντων ἀξιωματικῶν καὶ τῶν φυσικογιοφόρων ἡμιόνων καὶ ἐκ τούτων ὁ ἰσχυρὸς κλονισμὸς τῶν ἀνωτέρω δύο ταγμάτων τοῦ 18 πεζικοῦ Συντάγματος.

Ἡ συνοδεύουσα ὅμως εὐτυχῶς τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν μίᾳ ὀρειβατικῇ πυροβολαρχίᾳ ταχθεῖσα ἀμέσως καὶ ἀρχίσασα νὰ βάλλῃ κατὰ τῶν Τουρκικῶν θέσεων δι' ἰσχυροτάτου πυρὸς, τῇ βοήθειᾳ τοῦ πεζικοῦ καὶ τῶν μυδραλλιοδόλων, ἀπὸ ἀποστάσεως 600 μέτρων, ἐξουδετέρωσε τὸν αἰφνιδικισμὸν τοῦ ἐχθροῦ.

Ἐν τῇ μεταξύ ἀνεπτύχθη καὶ ἡ λοιπὴ Μεραρχία, βοηθουμένη δὲ καὶ ὑπὸ τμημάτων τῆς 4ης Μεραρχίας κητώρωσε, διὰ τοῦ πυροβολικοῦ τῆς ἰδίας, ἐντὸς ὀλίγων ὥρων νὰ ἐπιφέρῃ καταστροφὴν πραγματικὴν εἰς τὸν ἐχθρὸν ἀποτελούμενον ἐκ δέκα περίπου ταγμάτων. Ἡ μάχη ἐλήξε περὶ τὴν 5ην μ. μ. ὥραν, ἐστοίχισε δὲ εἰς τοὺς Τούρκους 800 νεκροὺς καὶ 1,000 περίπου πληγωμένους. Αἱ ἡμέτεραι ἀπώλειαι ἦσαν σχετικῶς ὀλίγαι.

ΜΑΧΗ ΕΝ ΚΟΜΑΝΩ ΚΑΙ ΚΑΤΡΑΝΙΤΣΗΙ

Τὴν πρώταν τῆς ἰδίας ἡμέρας, ἡ ἀριστερὰ πτέρυξ τῆς στρατιᾶς τοῦ Διαδόχου, ἀποτελουμένη ὑπὸ τῆς 5ης Μεραρχίας, προσέδρακε τοὺς Τούρκους περὰ τὸ χωρίον Κόμανον, 4 ὥρας πρὸς βορρᾶν τῆς Κοζάνης. Μετὰ μάχην διαρκέσαν περὶ τὰς 5 ὥρας ὁ ἐχθρὸς ἐτράπη εἰς φυγὴν ἐγκαταλείπων εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων δύο τηλεβόλα καὶ βλητοφόρους ἀμάξας πλήρεις θβίδων. Αἱ τουρκικαὶ ἀπώλειαι κατὰ τὴν μάχην ταύτην ἀνέρχονται εἰς 1000 περίπου φονευμένους καὶ πληγωμένους.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν αἱ προφυλακαὶ τοῦ 11ου συντάγματος ἀποτελούμεναι ὑπὸ τοῦ 3ου λόχου συνάπτουν ἀψιμαχίαν μετὰ 500 περίπου Τούρκων χωρικῶν περὰ τὸ χωρίον Κατρανίτσαν. Τούτους τρέπουν παρευθὺς εἰς φυγὴν διασκορπίσασαι καὶ συλλαβοῦσαι πλείστους ἐξ αὐτῶν αἰχμαλώτους.

ΜΑΧΗ ΕΝ ΓΚΟΡΝΙΤΣΟΒΩΙ

Παρὰ τὴν χιόνα καὶ τὴν βροχὴν ἢ ὅποια ἀδιαλείπτως ἐξηκολούθη ἀπὸ τῆς 3ης Νοεμβρίου ἢ 6ης Μεραρχία ἐξακολουθεῖ τὴν προέλασιν τῆς διὰ τῶν στενῶν τοῦ Ὀστρόβου.

Τὴν Τρίτην 6ην Νοεμβρίου αἱ ἐμπροσθοφυλακαὶ τῆς 6ης Μεραρχίας συναντοῦν τὰ ἐχθρικά τμήματα πρὸ τοῦ Γκορνιτσόβου. Οἱ Τούρκοι διαθέτοντες 20 περίπου τάγματα κατέχουν τὰς θέσεις Νεγκόβανη, Μπάνιτσαν καὶ Γκορνιτσοβον. Δύο τουρκικὰ τάγματα ἄνευ πυροβολικοῦ κατέχουν τὴν ὄψιν τῆς βαθείας γραμμῆς τῆς κειμένης πρὸ τοῦ χωρίου Γκορνιτσοβον, δι' ἧς διέρχεται ἡ δημοσιὰ ὁδός, ἕτερα δὲ τρία τάγματα εὑρίσκονται ἐντὸς τοῦ χωρίου Γκορνιτσοβον.

Τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν τῆς 6ης Μεραρχίας ἀποτελοῦν τὰ 8ον καὶ 9ον Εὐζωνικά τάγματα καὶ μία ὀρειβατικὴ πυροβολαρχία. Ἄμα ὡς ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ αὕτη ἐπλησίασε οἱ Τούρκοι ὑπεδέχθησαν αὐτὴν διὰ σφοδρατάτου πυρός. Ὁ διοικῶν τὴν τότε ἐμπροσθοφυλακὴν Ἑλληγ ἀξιωματικός, τὸ μὲν 8ον Εὐζωνικὸν τάγμα, τὸ ἀποτελοῦν τὴν κεφαλὴν τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς, ἐξεκίνησε κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, τὸ δὲ 9ον διέτρεξε νὰ ἐλιχθῆ δεξιόθεν καὶ νὰ προσβάλῃ τὸ ἀριστερὸν αὐτοῦ.

Ἡ προέλασις ὅμως τοῦ 8ου Εὐζων. τάγματος ὑπῆρξε τοσοῦτον ραγδαία, ὥστε εἰς διάστημα ὀλιγώτερον τῆς ὥρας καὶ προτοῦ τὸ πρὸς τὰ δεξιὰ ἐλισσόμενον 9ον προλάβῃ νὰ συμμετάσχῃ τοῦ ἀγώνος, τὰ δύο ἐχθρικά τάγματα ὑπεχώρησαν ὑποστάντα κατὰ τὴν ὑποχώρησίν των ὑπὸ τε τοῦ τάγματος τούτου καὶ λόχου τινὸς τοῦ 9ου ἀναφηνέντος κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν πρὸς τὸ πλευρὸν των, τοσαύτης ζήμιας, ὥστε ἡ ὑποχώρησις, των μεταβληθεῖσα εἰς φθγὴν ἐν πανικῇ παρέσυρε καὶ τὰ ἐντὸς τοῦ χωρίου Γκορνισσόδου ἕτερα τρία τουρκικά τάγματα καὶ μὴ προφθάσαντα νὰ συμμετάσχῃσι τοῦ ἀγώνος.

Ἔτερον χαρακτηριστικὸν τῆς ταχύτητος τῆς ἐπιθέσεως ταύτης εἶνε τὸ ὅτι: ἡ τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν ταύτην ἀκολουθοῦσα ὀρειβατικὴ πυροβολαρχία, σπεύσασα καὶ ταχθεῖσα ἀμέσως ἅμα τῇ ἐνάρξει τοῦ ἐχθρικοῦ πυρός, δὲν ἐπρόφθασε νὰ δάλλῃ πρὸς 1 βω: 2 βολάς, πεσοῦσας καὶ ταύτας κατὰ σφάλμα ἐκτιμήσεως ἀποστάσεως εἰς τὴν γραμμὴν τῶν εὐζωνίων.

Τοιοῦτοτρόπως ἡ εὐζωνικὴ ἐμπροσθοφυλακὴ, ἅμα τῷ ἀκούσματι τῶν πρώτων τυφεκισμῶν τῆς πομπῆς τῆς, μὴ ὑπάρχοντος δι' αὐτὴν ἄλλου παραγγέλματος ἢ τρόπου ἐνεργείας πλὴν τοῦ ἐμπρός, ἐξακονισθεῖσα ἐσάρωσε ἐν ἀκαρεὶ διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν διπλασίαν ἐχθρικὴν δύναμιν ὀχυρωμένην, ἀπαλλάξασα οὕτω τὴν Μεραρχίαν τοῦ κόπου νὰ ἀναπτυχθῆ. (1)

ΜΑΧΗ ΕΝ ΣΟΡΟΒΙΤΣ

Ἡ 4η Μεραρχία, μετὰ τὴν μάχην τοῦ Ὀστρόβου τῆς 4 Νοεμβρίου στραφείσα καὶ ἀκολουθοῦσα πρὸς νότον τὴν ὄχθην τῆς λίμνης τοῦ Ὀ-

(1) Π. Κλάδου Ταγματάρχου: *Ἐκ τῆς κτηθείσης πείρας τακτικά τινα διατάγματα,*

στρόδου, διὰ τῶν χωρίων Κότσανα, Κολλάρτζι καὶ Νοβιγκράτς, κατέλιξε περὶ τὴν 2 μ. μ. ὄραν τῆς 6 Νοεμβρίου εἰς Σόροβιτς.

Περὶ τὴν 2 1)2 μ. μ. ὄραν τῆς ἐπομένης 7ης Νοεμβρίου τὸ 11ον Σύνταγμα ἀποτελοῦν τὴν πρωτοπορείαν τῆς μεραρχίας ταύτης συνεκρούσθη παρὰ τὰ στενὰ τοῦ Κιρλι—Δερβέν μὲ ἐχθρικὴν δύναμιν τριῶν περίπου ταγματῶν. Μετὰ μάχην διαρσέσασαν μέχρι τῆς 5ης μ. μ. ὄρας ὁ ἐχθρὸς ἠττηθεὶς ὑπεχώρησεν ἐγκαταλιπὼν εἰς χεῖρας τῶν ἡμετέρων 2 τίλεβόλα καὶ 2 ταχυβόλα.

Ταῦτοχρόνως ὁ Σερβικὸς στρατὸς πολεμῶν τοὺς Τούρκους βορειανατολικῶς τοῦ Μοναστηρίου ἔτρεπεν αὐτοὺς εἰς φυγὴν πρὸς τὸ Μοναστήριον καὶ τοὺς ἀπέκοπτε τὴν ὑποχώρησιν πρὸς τὴν γραμμὴν Ρέσνα—Δίμνη Πρέσπα.

Ἄνιχνεύσεις Σερβικαὶ κατερχόμεναι ἀπὸ βορρᾶ καὶ Ἑλληνικαὶ ἀνερχόμεναι ἐκ Βοδενῶν ἀπεκατέστησαν τὴν ἐπαφὴν τῶν δύο συμμάχων στρατῶν. Οἱ δύο οὗτοι στρατοὶ ἤδη ἔχουν κυκλώσει τελείως τὸ Μοναστήριον, οἱ δὲ Τούρκοι πλέον οὐδὲ κατ' ὄναρ ἠμποροῦν νὰ ἐλπίζουσι εἰς ἄμυναν, διότι καὶ ἡ ὑποχώρησις τῶν ἔχει ἀποκοπῆ πνυταχόθεν, καὶ δὲν μένει εἰς αὐτοὺς ἄλλη ὁδὸς πλὴν τῆς Φλωρίνης Πισοδερίου πρὸς νότον, πρὸς τὴν ὁποῖαν καὶ ἀποσύρονται ἐσπευσμένως, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἕλληνες σπεύδουσι τὸ ταχύτερον πρὸς τὸ μέρος τοῦτο.

Ἀπὸ τῆς πρωῒας τῆς Κυριακῆς 4 Νοεμβρίου ἤρχισαν οἱ Τούρκοι νὰ ἀποσύρονται ἀπὸ τὰς πρὸ τῶν Σέρβων θέσεις των, ἤρχισαν δηλαδὴ ὑποχωροῦντες.

Ἐνταῦθα πρέπει νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἐὰν οἱ Ἕλληνες δὲν προήλαυον ἀπὸ Θεσσαλονίκης πρὸς τὴν Φλωρίναν ὥστε νὰ ἀναγκάσουσι τοὺς Τούρκους νὰ ἀποστελοῦν ἐναντίον των μεγάλην τιμήματα στρατῶν πρὸς τὰ Καϊλάρια, τὰ πρὸς βορρᾶν τοῦ Σόροβιτς στενὰ Κιρλι—Δερβέν, καὶ πρὸς τὸ Ὀστρόβον πρὸς τὰ ὁποῖα ὡς εἶδομεν συνεπλάκησαν αἱ Μεραρχίαι 5η 4η καὶ 6η, οἱ Τούρκοι ἢ ἀνδύναντο νὰ διαβέσουσι κατὰ τῶν Σέρβων κατὰ τὴν πρὸς τὰ βορειανατολικά τοῦ Μοναστηρίου μάχην πολὺ περισσότερον στρατόν, ὅποτε ἴσως καὶ τὸ ἀποτέλεσμα νὰ ἦτο διάφορον.

Ἡ ὑποχώρησις λοιπὸν αὐτῆ τῶν Τούρκων διήρκησε μέχρι τῆς ἑσπέρας τῆς Δευτέρας 5 Νοεμβρίου. Οἱ Τούρκοι μετέφερον εἰς Φλωρίναν σιδηροδρομικῶς μέγα ποσὸν ὕλικου πολέμου καὶ ἄλλου ὕλικου μὲ τὴν

ράτος, κατέ-

ου τὸ 11ον
αυτῆς συνε-
ναμιν τριῶν
ης μ. μ. ὤ-
των ἡμετέ-

ος βορειανα-
τὸ Μοναστή-
Ρέσνα—Δι-

λληρικὴ ἀ-
σο συμμάχων
τὸ Μοναστή-
λπίζουν εἰς
αχόθεν, καὶ
σδερίου πρὸς
καὶ οἱ Ἑλ-

οἱ Τούρκοι
ασαν δηλαδὴ

ς δὲν προή-
ἀναγκάσουν
κατα στρατοῦ
ρλι—Δερβέν,
ησιν αἱ Με-
ου κατὰ τῶν
ηρίου μάχην
νά ἦτο διά-

έχρι τῆς ἐ-
εἰς Φλωρίαν
ικου μὲ τὴν

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΣΙΩΝΑ.—ΒΑΜΒΑΚΙΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ ΕΙΔΗ

ἐλπίδα ὅτι θὰ ἠδύνατο ἐκείθεν νὰ τὸ μεταφέρουν εἰς Κορυτσάν καὶ Ἰωάννινα. Ἐπίστευον ὅτι τὰ στρατεύματά των κατεῖχον ἀκόμη τὰ στενά τοῦ Ὀσπρόβου (Γκορνίτσοβον) καὶ τὰ τοῦ Σόρροβιτς (Κιρλι—Δερβέν) καὶ ὅτι τοιουτοτρόπως εἶχον ἐπαρκῆ χρόνον νὰ διέλθουν διὰ Φλωρίνη, πρὸς τὴν Κορυτσάν.

Ἐξαφνὴ πληροφοροῦνται ὅτι οἱ Ἕλληνες κατατροπώσαντες τὰ Τούρκικα στρατεύματα εἰς τὰ μέρη ταῦτα, διέβησαν τὰ Στενά καὶ προχωροῦν ραγδαίως. Οἱ Τούρκοι χωρὶς νὰ χάσουν καιρὸν ἐγκαταλείπουν περὶ τὴν Φλωρίνην καὶ ἄπαν τὸ ἐκ Μοναστηρίου μεταφερθὲν ὕλικόν πολέμου καὶ ζωοτροφῶν εἰς 80 καὶ πλέον σιδηροδρομικὰ δελτία χωρὶς νὰ τὸ ἐκφορτώσουν κἄν καὶ τρέπονται πρὸς νότον πρὸς τὸ Πισοδέριον.

ΚΑΤΑΛΗΨΙΣ ΦΛΩΡΙΝΗΣ

Νοεμβρίου 7. Σήμερον ὁ λοχαγὸς Μάνος ἐπιτελεῖ τῆς 4ης Μεραρχίας εἰσέρχεται εἰς Φλωρίνην μετὰ 3 ἡππέων. Εἰς τὴν πόλιν εὐρίσκοντο ἀκόμη ἑκατοντάδες τινὲς Τούρκων στρατιωτῶν μὴ υποχωρησάντων ἀκόμη, τοιουτοτρόπως ὁ Ἕλλην ἀξιωματικὸς εὐρέθη ἐν ἀμηχανίᾳ. Οἱ Τούρκοι ὅμως τοσοῦτον ἐξεπλάγησαν ἐκ τῆς παρουσίας τῶν 4 Ἑλλήνων ἡππέων ὥστε δὲν ἐσκέφθησαν κἄν νὰ πυροβολήσωσι κατ' αὐτῶν.

Ὁ Μάνος ἐν τούτοις εὐρεθεὶς εἰς τὴν δυσχερεστάτην ταύτην θέσιν, δὲν ἀπόλεσε τὴν ψυχραμίαν του, ἀλλὰ τῇ βοήθειᾳ τῶν Ἑλλήνων τῆς Φλωρίνης, ἐκάλεσε τοὺς Τούρκους στρατιώτας νὰ ἀφοπλισθῶσι, πράγμα τὸ ὁποῖον καὶ ἐγένετο ἀμέσως ἀνευ ἀντιστάσεως.

Τὴν πρωτὴν τῆς ἰδίας ἡμέρας ἡ 4η Μεραρχία ἐκκινήσασα ἐκ τοῦ κάταυλισμοῦ τῆς καὶ διελθοῦσα τὰ χωριά Ποτέρσκα καὶ Τέροβον, ἀφίκετο εἰς Μανίτσαν τὴν 5 μ. μ. ὥρην. Ἐκείθεν δὲ τὸ βον σύνταγμα τῆς Μεραρχίας ταύτης, ἐπιβιβασθὲν ἀμαξοστοιχιῶν τὴν 7ην ἐσπερινὴν ὥραν τὸ μετέφερε ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν εἰς τὸν σιδ. σταθμὸν Φλωρίνης ὁποῦθεν πάλιν μετὰ πορείαν 1 1/2 ὥρας ἐφθίχασαν ἐντὸς τῆς πόλεως, ἤτοι περὶ τὴν 9ην ἐσπερινὴν ὥραν τῆς 7 Νοεμβρίου.

Τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως ταύτης ἀνήγγειλεν ὁ Διάδοχος διὰ τοῦ κατωτέρω τηλεγραφήματος.

«Ἐκ Μπανίτσας, 7 Νοεμβρίου.—Ἡ ὑπ' ἐμὲ στρατιὰ, διελθοῦσα τὰ στενὰ τοῦ Γκορνιτσόβου, τοῦ Κιρλι-Δερβὲν ἀνεπτύχθη ἐπὶ τῆς γραμμῆς Ζαμπερδάνη-Φλωρίνης, καταλαβοῦσα τὴν τελευταίαν ταύτην πόλιν.

Ὁ Τουρκικὸς στρατὸς τοῦ Μοναστηρίου προσβλήθεις ὑπὸ Σέρβων καὶ ἀποκοπεῖς τῶν συγκοινωνιῶν του πρὸς Ρέσαναν εἶχεν ὑποχωρήσῃ ἀτάκτως διὰ Φλωρίνης. Σήμερον ἀπέκοψα τοὺς μὴ εἰσέτι ὑποχωρήσαντας εἰς χεῖρας τοῦ στρατοῦ μου ἔπεσε πλῆθος αἰχμαλώτων καὶ πολὺ ὕλικόν. Οἱ διὰ Φλωρίνης ὑποχωρήσαντες ἀνέρχονται εἰς 30 χιλιάδας.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΙΑΔΟΧΟΣ

Ὅλιγον μετὰ τὴν ἀφίξιν τοῦ 8ου Συντάγματος ἐν Φλωρίνῃ ἀφίκετο καὶ ἀπόσπασμα Σερβικοῦ ἵππικοῦ.

ΜΑΧΗ ΕΝ ΠΙΣΟΔΕΡΙΩ

Τὴν ἐπομένην 8 Νοεμβρίου τὸ ἑλληνικὸν ἵππικὸν καταδιώκον κατὰ πόδας τὸν ὑποχωροῦντα ἐκ Φλωρίνης πρὸς νότον ἐκ 30,000 περίπου τουρκικὸν στρατὸν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Τζαθίτ, κατώρθωσε παρὰ τὸ Πισοδέριον νὰ μετατρέψῃ τὴν ὑποχώρησίν του εἰς φυγὴν ἄτακτον, νὰ ἀποκόψῃ καὶ αἰχμαλωτίσῃ τμήμα τῆς ὀπισθοφυλακῆς αὐτοῦ ἐκ 3,000 στρατιωτῶν μετὰ 20 τηλεβόλων καὶ μεγίστης ποσότητος πολεμικοῦ ὕλικου καὶ ζωοτροφῶν.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν οἱ Σέρβοι εἰσῆρχοντο εἰς Μοναστήριον καὶ κατελάμβανον τὴν πόλιν.

Τέλος τὴν 10 Νοεμβρίου ἀπόσπασμα ἑλληνικοῦ ἵππικοῦ πρὸς αὐτὴν πόλιν πρὸ τῆς Καστορίας. Ὁ Τουρκικὸς φρούραρχος τῆς πόλεως ταύτης, καίτοι διέθετε 1,500 ἄνδρας καὶ ἀρκετὰ τηλεβόλα, δὲν ἐχρησιμοποίησε τὴν δύναμίν του ταύτην εἰς ἄμυναν, ἀλλ' ἀμέσως ἐζήτησε νὰ διαπραγματευθῇ περὶ παραδόσεως. Τὴν νύκτα ὅμως, βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ σκίτους, παρέλαβε τοὺς ἀνωτέρω 1500 στρατιώτας του ἔφυγε, ἐγκυκαλείψας τὴν Καστορίαν περιελθοῦσαν οὕτω ἀμαχητὲ εἰς χεῖρας τῶν ἡμετέρων.

Τὴν 12 καὶ 13 ἔφθασε εἰς Καστορίαν καὶ ἡ 5ῃ Μεραρχία ἡ ὁποία ἐστρατωνίσθη ἐντὸς τῆς πόλεως. Τὴν ἐπομένην ὁ Διάδοχος ἀπέστειλε πρὸς τὸν Βασιλέα καὶ τὸν Πρωθυπουργὸν τὸ κατωτέρω τηλεγράφημα.

Α. Μ. Βασιλέα, Θεσσαλονίκην. — Πρωθυπουργόν, Ἀθήνας.

«Φλωρίνα 14 Νοεμβρίου 1912. — Ἡμέτερον σύνταγμα ἱππικοῦ κατέλαβε προχθὲς Καστορίαν, ὅπου ἔφθασεν ἤδη καὶ ὀλόκληρος Μεραρχία, τοῦ ἐκεῖ τουρκικοῦ στρατοῦ τραπέντος εἰς φυγὴν.

Τηλεγραφικὴ συγκοινωνία ἀπεκατέστη μόλις σήμερον.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΙΑΔΟΧΟΣ

Τὴν 12 Νοεμβρίου ὁ Διάδοχος Κωνσταντῖνος μετέβη εἰς Μοναστήριον πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ Σέρβου Διαδόχου, ἐκεῖθεν δὲ ἐπανήλθεν πάλιν εἰς Φλωρίναν. Περὶ τῆς εἰς Μοναστήριον μεταβάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Διαδόχου τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν ἐξέδωκε τὸ κατωτέρω ἀνκοινωνιῆν :

«Ὁ Διάδοχος πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ Διαδόχου τῆς Σερβίας καὶ πρὸς ἰσχυροῦς σχέσεις συναδελφώσεως Ἑλληνικοῦ καὶ Σερβικοῦ στρατοῦ, μετέβη εἰς Μοναστήριον, συνοδουόμενος ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ ἐπιτελείου. Ἡ συνάντησις μεταξὺ τῶν δύο Διαδόχων ὑπῆρξεν ἐγκαρδιωτάτη, τελεία ἐξ ἀδελφώσεως παρετηρήθη μεταξὺ τῶν δύο στρατῶν. Ἡ πόλις τοῦ Μοναστηρίου εἶχε προετοιμάσει εἰς τὸν Ἑλληνα Διάδοχον μεγιστοπρεπῆ ὑποδοχὴν, ἣς συμμετέσχον καὶ πρόκριτοι Τούρκοι, Ἰουδαῖοι καὶ Βούλγαροι. Ἄπασα ἡ πόλις ἦτο σημειοστόλιστος δι' Ἑλληνικῶν καὶ Σερβικῶν σημαϊῶν, κατασκευαστικὴ δὲ ἐτελέσθη δοξολογία ἐν τῇ Μητροπόλει.»

«Ὁ Διάδοχος ἐπέτρεψεν εἰς Φλωρίναν.»

Τοιουτοτρόπως αἱ ἐν Μακεδονίᾳ ἐπιχειρήσεις ἤλθον εἰς πέρας διὰ τῆς καταλήψεως τῆς χώρας ταύτης ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ τῆς ἐκκαθαρίσεως αὐτῆς ἀπὸ πάσης ἐχθρικής δυνάμεως. Αἱ ἐπιχειρήσεις αὗται ἐξελίχθησαν ὑπὸ συνεχῆ βροχῆν καὶ χιόνια μετὰ τοιαύτης ταχύτητος καὶ ἐπιτυχίας ἐν χώρᾳ ὀρεινῇ διὰ μέσου ἀτραπιῶν καὶ μονοπατιῶν, ἀνέδειξαν τὸν Ἑλληνα ὡς στρατιώτην ἀξιθαύμαστον. Εἰς διάστημα 35 ἡμερῶν, ἀπὸ 5ης Ὀκτωβρίου—πρώτην ἡμέραν εἰσβολῆς εἰς τὸ τουρκικὸν ἔδαφος—μέχρι τῆς 10ης Νοεμβρίου—ἡμέραν ἐμφανίσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ἱππικοῦ πρὸ τῆς Καστορίας—διέτρεξεν ὁ στρατὸς οὗτος 500 χιλιόμετρα· ἦτοι, περὶ τὰ 15 περίπου χιλιόμετρα καθ' ἡμέραν, συνάψας πλέον τῶν 25 μαχῶν μικρῶν καὶ μεγάλων, διελευθὼν τρεῖς μεγάλους ποταμούς, συλλαβὼν 45.000 ἀχιμακλώτους καὶ κυριεύσας 120 τηλεβόλα, 75.000 ὄπλα καὶ ἀπειρον ἀριθμὸν ζωότροφῶν καὶ ὕλικον πολέμου.

Οὕτω μετ' ὀλίγων ὁ Διάδοχος ἐπανήρχετο εἰς Θεσσαλονίκην μετ' αὐτοῦ δὲ καὶ αἱ Μερραρχίαι 1η καὶ 4η, ἐνῶ αἱ 3η 5η καὶ 6η ἔμειναν ἐν Μικεδονίᾳ πρὸς καταδίωξιν τῶν διὰ Κορυτσᾶς πρὸς τὴν Ἡπειρον ὑποχωρούντων ὑπολειμμάτων τοῦ στρατοῦ τοῦ Τζαβίτ.

Βραδύτερον θέλομεν ἐξετάσει τὴν καταδίωξιν τοῦ στρατοῦ τούτου, καθὼς καὶ τὰ κατὰ τὴν μεταξὺ Γρεβενῶν—Μετσόβου, ὄρεινὴν χώραν διαδραματισθέντα καὶ παρ' ἄλλων μὲν τουρκικῶν σωμάτων, ἰδίᾳ δὲ παρὰ τοῦ σώματος τοῦ γνωστοῦ Μπεκίρ—Ἀγᾶ, καὶ τῆς καταδιώξεως αὐτῶν ὑπὸ τε τακτικοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ ὑπὸ τὸν ἀντισυνταγματάρχην Ἄντων. Ἡπίτην ἀνεξαρτήτου σώματος. Ἦδη ἐπανερχόμενοι ἐν Θεσσαλονίκῃ, θέλομεν ἐξετάσει δι' ὀλίγων τὰ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ διαδραματιζόμενα.

ΣΥΝΩΜΟΣΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Θεσσαλονίκη 10 Νηβρίου 1912. Σήμερον τὴν νύκτα διατάχθη ἀφινδλίως ἀπαρτὴ ἡ 7η Μερραρχία ἵνα διατελῇ ἐν ἐπιφυλακῇ, συγχρόνως δὲ τμήματα στρατοῦ ἐστάλησαν εἰς ἐνίσχυσιν τῆς φρουρᾶς τῶν αἰχμηλώτων ἀξιωματικῶν καὶ τοῦ πρὸς τὴν Ἀγίαν Πρασκευῆν λόχου, τοῦ ἐπιτηροῦντος τοὺς ἐκεῖ κατεσκηνωμένους πολυαριθμούς στρατιώτας αἰχμηλώτους. Τὴν πρωτὴν ἐγνώσθη ἡ ἀτίτλα τῆς ἐσπευσμένης ταύτης στρατιωτικῆς κινήσεως. Εἶχεν ἀνκαλυφθῆ ἀπόπειρα τῶν Νεοτούρκων, πολιτῶν καὶ ἀξιωματικῶν, πρὸς συνωμοσίαν σκοποῦσαν τὴν ἔκρηξιν ἐνόπλου κινήματος ἐν τῇ πόλει τῇ συνεργασίᾳ τῶν Ἰσραηλιτῶν.

Ἡ προθεσμία πρὸς τοὺς κατοίκους, ἡ ταχθεῖσα παρὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς χωροφυλακῆς, πρὸς παράδοσιν τῶν ὅπλων ἔληξε χθές, δὲν ἤρχισε δὲ εἰσέτι ἡ κατ' οἶκον συστηματικὴ ἔρευνα. Φαίνεται, λοιπόν, ὅτι οἱ Νεοτούρκοι εἶχον κατορθώσει, πρὸ τῆς παραδόσεως τῆς πόλεως, νὰ ἀποκρῦψωσιν εἰς διαφόρους τουρκικὰς καὶ ἑβραϊκὰς οἰκίας ἱκανὸν ἀριθμὸν ὅπλων καὶ δι' αὐτῶν ὑπελόγιζον νὰ δπλίσουν τοὺς χεῖριστους τῶν Τούρκων στρατιωτῶν καὶ πολλοὺς ἐκ τῶν κκοποιῶν πολιτῶν καὶ νὰ πειραθῶσι νὰ τρομοκρατήσωσι τὴν πόλιν, ἐπὶ τῇ σκοπῇ συγχρόνως, ἵνα φανῇ ὅτι οὐδεμία ὑπάρχει ἀσφάλεια ἐν τῇ πόλει.

Ἡ σπεῖρα τῶν Νεοτούρκων εἶχε πρόθεσιν νὰ ρίψη καὶ βόμβας εἰς διάφορα μέρη τῆς πόλεως, ἵνα ἐπιφέρωσι ταχύτερον καὶ ἀσφαλέστερον

τὴν σύγχυσιν. Ἐὐτυχῶς τὰ ἐγκληματικὰ ταῦτα σχέδια περιήλθον ἐγκλί-
 ρως εἰς γνῶσιν τῶν ἀρχῶν. Ἡ ἀνακριτικὴ ἐνέργεια ταχύτατα διεξα-
 χθείσα ἀπεκάλυψε τοὺς πρωτεργάτας τῆς σχεδιασθείσης στάσεως. Καί
 πρῶτος συνελήφθη ὁ περίφημος δόκτωρ Νικητὴμ βέης, τέως διευθυντὴς
 τῆς Ἐρυθρᾶς Ἡμισελήνου ἐν Θεσσαλονίκῃ, ὅστις ἀπὸ τῆς μεταπολιτεύ-
 σεως ὑπῆρξεν ἡ ψυχὴ, ἡ διευθύνουσα καὶ κινῶσα δύναμις τῆς νεοτουρ-
 κικῆς ὀργανώσεως. Μετ' αὐτὸν συνελήφθησαν καὶ τινες ἄλλοι πολῖται
 Νεότουρκοι καὶ ἐλάχιστοι ἔβραιοι, οἵτινες ἐπροθυμοποιήθησαν γὰ πα-
 ράσχουν εἰς τὴν ἀπόπειραν καὶ τὴν συνδρομὴν ἀλητῶν τινων.

Ἄλλ' αἱ ἀνακρίσεις ἀπέδειξαν ἀκταμικχίτως ὅτι καὶ πλεῖστοι τουρ-
 κοὶ ἀξιωματικοὶ δὲν ἦσαν ἀμέτοχοι εἰς τὰ τεκταινόμενα, τοῦναντίον
 μάλιστα ἀνεμίσθησαν ἐν πρωτεργασίᾳ. Ἐκρήθη συνεπῶς ἀπαραίτητον,
 χάριν τῆς ἀσφαλείας τῆς πόλεως, γὰ ἀφαιρεθῆ ἀπ' αὐτοὺς ἡ ἐλευθερία
 τῆς ἀκωλύτου κυκλοφορίας ἐν τῇ πόλει, ἧς εἶχον κάμει καλίστην χρῆ-
 σιν καὶ γὰ ἀπομακρυνθοῦν ἐκ τοῦ κέντρου τῆς σκευωρίας, ἵνα μὴ ἐπα-
 νέλθωσιν εἰς ὅμοια καταχθόνια σχέδια.

Ἐξδοποιήθησαν λοιπὸν πάντες, ὅτι θὰ ἐπεβιάζοντο ἀτμοπλοίου, ὅ-
 περ θὰ μετέφερον αὐτοὺς εἰς Ἑλλάδα. Ὅντως περισυνελέγησαν πάντες
 καὶ ὑπὸ ἰσχυρὰν συνοδείαν ὠδηγήθησαν εἰς τὴν παραλίαν καὶ διὰ μι-
 κροῦ ἀτμοπλοίου μετεφέρθησαν ἕως τοῦ ἀπώτερον ἠγγυροβολημένου ὑ-
 περωκεανίου «Θεμιστοκλῆς», ὅπερ ἀπέπλευσε διὰ Πειριαιᾶ.

Μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν τῶν ἀνωτέρω ὁ Στρατιωτικὸς Διοικητὴς Θεσ-
 σαλονίκης Πρίγκηψ Νικόλαος, ἀπωλέσας τὴν ὑπομονὴν του, ἐκαλεσεν
 εἰς τὸ Διοικητήριον τὸν Ἀρχιρραβδῖνον καὶ τοῦ λέγει:

«Ἐξοχώτατε, ἡ διαγωγὴ τοῦ πομπίου σου δὲν εἶνε ἡ ἀρμόζουσα
 πρὸς τὰς καθεστῆκυίας ἀρχὰς καὶ τὸν κυρίαρχον Λαὸν καὶ ἀπηρίθμησε
 πρὸς αὐτὸν πλεῖστα γεγονότα ἀποδεικνύοντα ἐπισήμως τὴν ἐνοχλὴν τῶν
 Ἰσραηλιτῶν.»

Ὁ Ἀρχιρραβδῖνος διέρρηξε τὰ ἱμάτια του.

Ἦρέπει γὰρ τὰ διαφεύσῃτε ἐγγράφως, ἦτο ἡ ἀπάντησις τοῦ Πρίγκη-
 πος, μὲ τόνον αὐστηρόν.

Τὴν ἐπομένην ἐπεδίδετο πρὸς τὴν Α. Ὑ. τὸν Πρίγκηπα ἡ κατωτέρω
 ἐπιστολή :

Θεσσαλονίκη, 13)26 Νοεμβρίου.

Πρὸς τὴν Α. Γ. τὸν πρίγκηπα Νικόλαον τῆς Ἑλλάδος, στρατιωτικὸν Διοικητὴν Θεσσαλονίκης.

Ἵψηλότατε,

Ἐπληροφόρηθην, ὅτι μερικὰ ὄργανα τοῦ Ἀγγλικοῦ καὶ Γαλλικοῦ τύπου ἐδημοσίευσαν εἰδήσεις ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Θεσσαλονίκης καθ' ἃς ἕλληνες στρατιῶται ἐληλάτησαν καὶ κατέστρεψαν Ἰσραηλιτικὰς Συναγωγὰς τῆς πόλεώς μας, ἐβίβασαν ἐβραίας νεάνιδας καὶ διέσπειραν τὸν τρόμον μεταξὺ τοῦ ποιμνίου μου. Αἱ αὐταὶ ἐφημερίδες προσέθηκαν, ὅτι συνεπέα τῆς ἀνωτέρω καταστάσεως ἀπηυθύνθη ἐπὶ τὰς πρεσβείας τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας ἐν Κωνσταντινουπόλει ζητῶν τὴν προστασίαν αὐτῶν.

Θεωρῶ καθήκόν μου, χάριν τῆς ἀληθείας, νὰ δηλώσω Ἵμῖν, ὅτι ἡ Ἀρχιεραρχία Θεσσαλονίκης, οὔτε πρόβη, οὔδ' ἐσκέφθη καὶ νὰ προβῆ εἰς τὸ ἐλάχιστον διάβημα πρὸς οὐδεμίαν πρεσβείαν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅτι πρὸς τούτοις ἡ ἀρχιεραρχία δὲν ἔγραψε τὸ ἐλάχιστον οὔτε εἰς τὸν Ἀρχιεραρχεῖον, οὔτε εἰς οἰονδήποτε ἄλλον ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπὸ τῆς εἰσόδου τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ εἰς Θεσσαλονίκη. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ παράπονα, τὰ ὁποῖα μοι ἐγένοντο κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς καταλήψεως καὶ μεταξὺ τῶν ὁποίων δὲν περιλαμβάνονται τοιαῦτα, ἀναγόμενα πρὸς καταστροφὰς καὶ λεηλασίας Συναγωγῶν εἴτε ἐναντίον στρατιωτικῶν, εἴτε ἐναντίον πολιτῶν, θεβαιῶ καὶ δηλῶ κατηγορηματικῶς ὅτι διετύπωσα αὐτὰ ἀπ' εὐθείας εἰς τὰς ἑλληνικὰς ἀρχάς, αἵτινες ἐπεδείξαντο τὴν μεγαλειτέραν προθυμίαν καὶ τὴν καλλιτέραν θέλησιν, ὥπως ἀποκαταστήσωσι τὴν τάξιν ἐν τῇ πόλει. Χάρις εἰς τὰς ἀξιεπίνους ἐνεργείας τῶν ἀρχῶν, πρὸς τὰς ὁποίας ἐκφράζω τὰς ἀπείρους εὐχαριστίας μου, ἡ τάξις ἐξησφαλίσθη καὶ μετὰ τινὰς ἡμέρας ἀπὸ τῆς καταχῆς, τὸ ποιμνίον μου οὐδὲν πλέον μοῦ διετύπωσε παράπονον.

Ἐξουσιοδοτῶν τὴν Ἵμετέραν Ἵψηλότητα νὰ κάμη οἰονδήποτε ἤθελεν ἐγκρίνει καταλληλοτέραν χρῆσιν τῆς παρούσης, παρρηκῶ Αὐτὴν νὰ δεχθῆ τὴν ἐκφρασιν τῆς ἐξόχου ὑπολήψεως καὶ ἀφοσιώσεώς μου».

Ὁ Μέγας Ραββίνος Θεσσαλονίκης

P. ME-I-P

ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ

Τέλος ἡ βουλγαρικὴ κυβέρνησις κτιδοῦσα ὅτι τὰ ἐπεισόδια ταῦτα θὰ κατέληγον εἰς σύγκρουσιν τῶν δύο συμμάχων στρατῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ κατὰ συνέπειαν εἰς τὴν πρόωρον διάλυσιν τῆς συμμαχίας, ἀπρησολημένη δὲ αὕτη οὕσα ἤδη ἐν Ἀδριανουπόλει καὶ ἔχουσα ἀνάγκην νὰ διατηρήσῃ τὴν συμμαχίαν τῆς μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ἀπεφάσισε νὰ μεταφέρῃ τὰ στρατεύματά της ταῦτα ἐν Θράκῃ ἐπιφυλασσομένη νὰ διεκδικήσῃ τὰ ἐπὶ τῆς Θεσσαλονίκης δικαίωμάτα της βραδύτερον.

Θεσσαλονίκη 14 Νοεμβρίου. Ἐπὶ τῇ αἰτίσει τῆς Βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως, ζήτησάσης τὴν συνδρομὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ πρὸς μεταφορὰν ὀλοκλήρου τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ 7ης Μεραρχίας τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ, δυνάμει 500 ἀξιωματικῶν, 35,000 ἀνδρῶν, 8,500 ἵππων, 1,500 βοῶν καὶ 1,700 ἀμαξῶν μετὰ 26 πυροβόλων, ἡ ναυτικὴ ὑπηρεσία συνεχέντρωσεν ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐντὸς 48 ὥρῶν πενήτην ἐν μεταγωγικὰ ἀνήκοντα εἰς τὸν ἐμπορικὸν Στόλον τῆς Ἑλλάδος.

Συγχρόνως παρεσκευάσθησαν τὰ μέσα τῆς ἀποβιβάσεως τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ ἐν Δεδεαγάτς.

Προτιμηθείσης δ' ὅμως κατόπιν ὑπὸ τῶν βουλγαρικῶν στρατιωτικῶν ἀρχῶν τῆς διὰ ξηρᾶς μεταφορᾶς μέρους τοῦ στρατοῦ τῶν, ἐπεβιβάσθη ἐπὶ 17 ἀτμοπλοίων (ἐκ τῶν 51) διὰ Δεδεαγάτς μίαν μόνον ταξιαρχίαν δυνάμει 13,000 ἀνδρῶν, 3000 ἵππων μετὰ τοῦ ἀναλόγου πυροβολικοῦ ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Μιτώφ. Ἡ κίνησις αὕτη ἐγένετο ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, φρουροῦντος τὴν εἴσοδον τῶν Δαρδανελλίων διὰ τῆς μοίρας τῶν ἀντιτορπιλικῶν, ἐνῶ συγχρόνως ἔπλεε πρὸς Δεδεαγάτς ἡ θωρηκτὴ μοῖρα μετὰ τῶν ἀνιχνευτικῶν.

Ἡ παραπομπὴ αὕτη ἀπέπλευσεν ἐκ Θεσσαλονίκης ἐπὶ μιᾶς γραμμῆς τὴν 9.20' π. μ. τῆς 14 Νοεμβρίου ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ εὐδρόμου «Μυκάλης» οὗτινος ἐπέβαινεν ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Γεν. Ἐπιτελείου τοῦ Ναυτικοῦ ἀντιπλοίαρχος Μ. Ματθαιόπουλος ἡγούμενος τοῦ πλοῦ.

Ἄμα τῇ παραλάξει τοῦ ἀκρωτηρίου Μεγάλου Ἐμβόλου (Καρὰ Μπουρνό), ἡ παραπομπὴ ἐτάχθη, κατόπιν σήματος τῆς «Μυκάλης» εἰς τρεῖς φάλαγγας: τῆς ἀριστερᾶς ἧς ἡγεῖτο ἡ «Μυκάλης», τῆς μεσαίας ἧς ἡγούντο αἱ «Σπέτσαι» ἐφ' ὧν ἐπέβαινεν ὁ συνταγματάρχης κ. Μιτώφ,

Υ

α ταῦτα
θεσσαλο-
ίας, ἀπ-
ἀνάγκην
σε νὰ με-
νὰ διεκ-

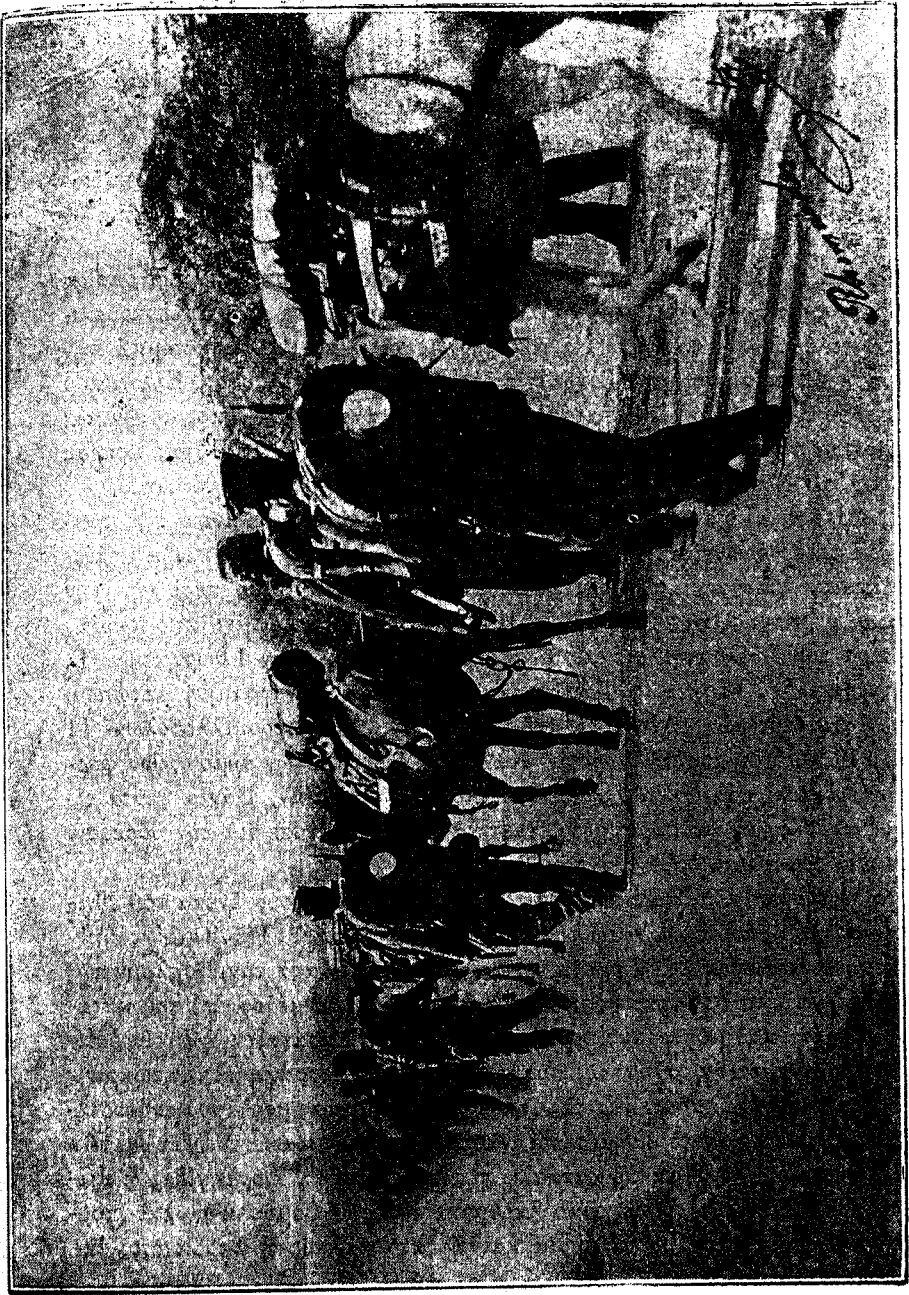
γαρικήs
οὔ πρὸs
Βουλγα-
5,500 ἑπ-
κή ὑπη-
α ἐν με-

οὔ Βουλ-

ιωτικῶν
εὐεβίασθη
ρχία δυ-
κοῦ ὑπὸ
προστα-
αρθανελ-
εε πρὸs

γραμμῆs
ου «Μυ-
αυτικοῦ

ν (Καρά
λης» εἰs
αλαs ἦs
Μιτώφ,

ΤΟ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΝ ΜΑΣ ΒΑΔΙΖΟΝ ΠΡΟΣ ΕΛΑΣΣΙΩΝΑ

καὶ τῆς δεξιᾶς ἤς ἴγγειτο ἡ «Ἀγ. Πελαγία». Ὁ χειρισμὸς οὗτος ἐγένετο μετὰ δεξιότητος ἐπιμαρτυρούσης τὴν παγκοσμίως παραδεδεγμένην ἰκανότητα τοῦ ἑλληνικοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ.

Τὸ θέαμα ἦτο ὄντως μεγαλοπρεπές. Αἱ τρεῖς φάλαγγες ἐν τάξει διέσχισαν τὰ ὕδατα τοῦ Θερμαϊκοῦ. Αἱ δὲ ἀποστάσεις μεταξὺ τῶν πλοίων ἦσαν 400 μέτρα μεταξὺ δὲ τῶν φαλάγγων 800 μέτρα.

Τὴν 6 καὶ 20 ἡ παραπομπὴ παρήλλαξε τὴν Κασσάνδραν τῆς ὁποίας ὁ φάρος ἤφθη διὰ πρώτην φοράν ἀπὸ τῆς κηρύξεως τοῦ Ἰταλοτουρκικοῦ πολέμου καὶ ἀπεδόθη εἰς τὴν διεθνή ναυτιλίαν. Ἡ παραπομπὴ τὴν νύκτα ἐπλεε κατάφωτος λόγῳ τῆς ἀπολύτου κυριαρχίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου ἐν τῇ Αἰγαίῳ, ἡ ἔκτασις δ' αὐτῆς ἐξικνεῖτο εἰς μῆκος τριῶν καὶ ἡμίσεως χιλιομέτρων καὶ πλάτος δύο χιλιομέτρων. Τὴν 1.30' τῆς πρωίας τῆς 15ης Νοεμβρίου παρηλλάχθη ὁ Ἄθως ἐν πλήρει σεληνόφωτι.

Ἡ ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου ἐχρύσιζε τὰς κορυφὰς τῆς Λήμνου, τῆς πρώτης ἀπελευθερωθείσης Ἑλληνικῆς νήσου τοῦ Αἰγαίου. Ἐν πλήρει τάξει ἐπλευσεν ἡ παραπομπὴ πρὸς τὸ Δεδεαγὰς ἔνθα ἀφίκετο περὶ τὴν 1ην ὥραν μ. μ. τῆς 15ης Νοεμβρίου. Πρὸ τοῦ Δεδεαγὰς ὄρμει ἀπὸ πρωίας μοῖρα τοῦ Στόλου τοῦ Αἰγαίου ἀποτελουμένη ἐκ τῶν 4 ὠρηκτῶν «Γ. Ἀβέρωφ», «Υἱόρας», «Ὑαρῶν» καὶ «Σπετσῶν» ἐν γραμμῇ μετώπου, τῶν ἀνιχνευτικῶν «Λέοντος» καὶ «Πάνθηρος» τῶν τορπιλλοβόλων 11 καὶ 14 καὶ τοῦ τορπιλλοφόρου «Κανάρης», ἔτι δὲ τῶν ρυμουλκῶν φορτηγίδων καὶ πάντων τῶν χρειωδῶν διὰ τὴν ἀπόδασιν. Πάντα ταῦτα εἰχον προβλεφθῆ καὶ ὑδροφόρον ἔτι πλοῖον ὄρμει αὐτόσε διὰ τὴν ὑδρευσιν ἐν ἀνάγκῃ τῶν πλοίων τῆς παραπομπῆς.

Ὁ Ἑλληνικὸς Στόλος ἔφερε τὰς σημαίας μεσιτίους ἕνεκα τοῦ ἐθνικοῦ πένθους ἐπὶ τῇ θανάτῳ τοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ Γ'. Ὁμοίως ὑπέστειλαν τὰς Σημαίας τὰ πλοῖα τῆς παραπομπῆς. Κατὰ τὸν εἰσπλουν τῆς παραπομπῆς ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς ἦτο παρατεταγμένος ἐπὶ τοῦ καταστρώματος καὶ μόλις ἀντίκρουσε τὴν ναυτικὴν παράταξιν ἡ ὁποία δεῖκνυε τὴν ναυτικὴν ἰσχὴν τῆς συμμάχου χώρας ἐξερράγη εἰς ζητωκραυγὰς ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος. Εἰς τὰς ζητωκραυγὰς ταύτας μετ' ἴσου ἐνθουσιασμοῦ ἀνταπεκρίνοντο οἱ ἡμέτεροι νηῦται ἀπὸ τῶν καταστρωμάτων τῶν οἰκείων πλοίων. Ἄμια τῷ κατάπλῳ τῆς παραπομπῆς, φορτηγίδες καὶ ἑστιαφόρα ἐγχώρια πλοῖα ρυμουλκούμενα ὑπὸ τῶν ρυμουλκῶν καὶ τορπιλλοβόλων παρέβραλον τὰ πλοῖα καὶ ἤρξατο ἀμέσως ἡ ἀποδίβασις ἐκ-

τελουμένη μετὰ ταχύτητος καὶ τάξεως χάρις εἰς τὰ ληφθέντα ἐκ τῶν προτέρων κατάλληλα μέτρα καὶ τὴν ἐπικρατήσαν τὴν πρώτην ἡμέραν γαλήνην, ἣτις ὅλως ἐξαιρετικῶς διέκοψε τὴν ἐν τῷ Αἰγαιῷ ἀπὸ τεσσαρακονθημέρου διαρκοῦσαν κακοκαιρίαν. Ἡ ἀπόβασις διεκόπη τὴν γύκτα κατ' αἰτήσιν τοῦ Βουλγάρου Ταξίαρχου καὶ ἐπανελήφθη τὴν πρωίαν, ἐξηκολούθησε δὲ μετὰ τῆς αὐτῆς τάξεως παρὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν τὴν ἑσπέραν θαλασσοταραχὴν καὶ ἐπερατώθη τὸ ἑσπέρας. Ἦτοι ὑπὸ περιστάσεις οὐχὶ πάντοτε εὐνοϊκᾶς ἐπετεύχθη ἡ ἀποβίβασις 13.000 ἀνδρῶν, 3,000 ἵππων, μετὰ τοῦ ὕλικου των κλπ., ἐν διαστήματι 18 ὡρῶν κατὰ συντεταγμένας μονάδας εἰς ἀπόστασιν 260 μιλλίων ἀπὸ τοῦ κυριωτέρου λιμένος τοῦ Πειρικῶς τοῦ μόνου διαθέτοντος τοσαῦτα μέσα ἀποβιβάσεως.

Μετὰ τὴν ἀπόβασιν ὁ στόλος ἀπέπλευσεν ἐκ Δεδεαγάτς.

Ὁ Βούλγαρος ταξίαρχος ἐπεσκέφθη τὸν ὑποναύαρχον Ἀρχηγόν, κατὰ δὲ τὴν ἀπόβιβασιν αὐτοῦ ἀπενεμήθησαν αἱ κεκκονισμένοι διὰ κανονισμοῶν βολαί. Πολλοὶ δὲ Βούλγαροι ἀξιωματικοὶ ἐπεσκέφθησαν τὸν «Ἀβέρωφ» καὶ ἐξέφραζον τὰς εὐχαριστίας αὐτῶν διὰ τὰς περιποιήσεις ὧν ἔτυχον καὶ τὴν χαρὰν αὐτῶν διὰ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ Ἑλλην. Ναυτικοῦ.

Ἐνῶ ἐνηργοῦντο αἱ μεταφοραὶ αὐταὶ συγχρόνως τὰ ἐπίλοιπα συγκεντρωθέντα ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐμπορικὰ πλοῖα καταπλεύσαντα καὶ ἐξ ἄλλων Ἑλληνικῶν λιμένων ἠτχολήθησαν εἰς τὴν μεταφορὰν τῶν 30,000 αἰχμαλώτων ἐκ Θεσσαλονίκης εἰς διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος. Διὰ τὴν μεταφορὰν τὴν ἐχρησιμοποιήθησαν 18 ἀτιμόπλοια· ἕτερα δὲ 18 διὰ τὴν μεταφορὰν μιᾶς Ἑλλην. Μεραρχίας εἰς Ἡπειρον· ἀκόμη 14 ἐμπορικὰ πλοῖα ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ στρατοῦ τῆς Ἡπείρου, ἐν ᾗ συνάμα 14 μεγάλα φορτηγὰ πλοῖα κατέπλευσαν εἰς Πειραιᾶ ἢ εὐρίσκονται ἐν πλῆ μεταφέροντα ὕλικα τοῦ Ἑλλ. Στόλου καὶ Στρατοῦ.

ΑΙ ΚΑΤΑ ΘΑΛΑΣΣΑΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΘ'.

Ὁ Ἑλληνικὸς στόλος. Σύνθεσις αὐτοῦ καὶ διαίρεσις εἰς Μοῖρας. Μαχητικὴ ἀξία τοῦ στόλου καὶ προορισμὸς αὐτοῦ. Ἀπόπλους τοῦ Στόλου τοῦ Αἰγαίου. Κατάληψις τῆς Λήμνου, Σαμοθράκης, Ἰμβρου, Θάσου, Ψαρῶν, Ἀγίου Ὄρους. Κατάληψις Μυτιλήνης, Χίου καὶ μάχαι ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ. Πρώτη ναυμαχία πρὸ τοῦ Ἑλλησπόντου τῇ 3 Δεκεμβρίου 1912. Δευτέρα ναυμαχία παρὰ τὴν Λήμνον 5 Ἰανουαρίου 1913.

(Ὀλίγον πρὸ τοῦ πολέμου ὁ Ἑλληνικὸς στόλος διηρέθη εἰς δύο α') εἰς τὸν στόλον τοῦ Αἰγαίου καὶ β') εἰς τὴν Μοῖραν τοῦ Ἴονίου πελάγους.

Ὁ Στόλος τοῦ Αἰγαίου ἀποτελεῖτο ἐκ 4 θωρηκτῶν : « Ἀβέρωφ », « Σπετσῶν », « Ἰῶρας », « Ψαρῶν », 8 ἀντιτορπιλικῶν Θυέλλης, Ἀόγγης, Ἀσπίδος, Βέλους, Ναυκρατούσας, Σφενδόνης, Νίκης, Δόξης. 5 μικρῶν παλαιῶν τορπιλλοβόλων ἑνὸς πλοίου « τοῦ Κανάρη » διὰ τὸν ἀνεφοδιασμὸν τῶν τορπιλικῶν σκαφῶν μὲ γενικὸν ἀρχηγὸν τὸν πλοίαρχον Παύλον Κουντουριώτην φέροντα τὸ σήμα αὐτοῦ ὡς ἀρχηγοῦ ἐπὶ τοῦ ἵσταθ τοῦ θωρηκτοῦ « Ἀβέρωφ ».

(Ὁ στόλος οὗτος διηρέθη εἰς δύο Μοῖρας ὧν ἡ μὲν πρώτη ἀπετελέσθη ἐκ τῶν θωρηκτῶν « Ἀβέρωφ » καὶ « Ψαρὰ » ἡ δὲ δευτέρα ἐκ τῶν θωρηκτῶν « Σπέτσαι » καὶ « Ἰῶρα » μὲ μοῖραρχον τὸν πλοίαρχον Πέτρον Γκίνην, ἔχοντα τὸ μοιραρχικὸν σήμα ἐπὶ τῶν « Σπετσῶν ». Διοικητῆς

τοῦ τορπιλλικοῦ στολίσκου ἦτο ὁ Ἰωάννης Βρατσάνος, ἐπιβαίνων τοῦ «Βέλου».

Προορισμός τοῦ στόλου τούτου ἦτο νὰ καταλάβῃ ἀπάσας τὰς Ἑλληγικωτάτας νήσους πλὴν τῶν Δωδεκνήσων, κατεχομένων δυστυχῶς ὑπὸ τῆς Ἰταλίας, νὰ ἐμποδίσῃ πᾶσαν διὰ θαλάσσης μεταφορὰν τουρκικῶν στρατευμάτων ἐκ Μ. Ἀσίας καὶ νὰ προσβάλλῃ τὸν ἐχθρικὸν στόλον, ἐὰν οὗτος ἐξήρχετο ἐκ τῶν Δαρδανελλίων.

Ἡ Μοῖρα τοῦ Ἰονίου ὑπὸ τὸν πλοίαρχον Ἰωάν. Δαμιανὸν ἀπετελέσθη ἐκ τῶν πεπαλαιωμένων καὶ οὐδεμίαν μαχητικὴν ἀξίαν ἐχόντων πλοίων Ἀκτίου, Ἀμβρακίας, Πηγειοῦ, Ἀχελώου, Εὐρώτα, Ἀλφειοῦ καὶ ἐκ τῶν κανονιοφόρων Α. Β. καὶ Δ. μὲ προορισμὸν νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸν ἐπισιτισμὸν καὶ τὴν συγκοινωνίαν τῶν ἡμετέρων ἐν Ἡπειρῷ στρατευμάτων, διὰ τῆς κυριαρχίας αὐτοῦ ἐντὸς τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου καὶ τῶν λοιπῶν παραλίων τοῦ Ἰονίου πελάγους καὶ τὴν μεταφορὰν τοῦ ἐπιστρατεύομένου εἰσέτι στρατοῦ ἡμῶν καὶ τῶν ἐφοδίων του διὰ Κραδαταρᾶ ἢ Βονίτης εἰς Κόπραϊναν. Ἡ Μοῖρα αὕτη πρὸ τοῦ πολέμου ἦτοι τὴν 2αν Ὀκτωβρίου κατέπλευσεν εἰς Λευκάδα τῆς ὁποίας τὸν λιμένα ἐξέλεξεν ὡς ὀρμητήριον. Τὴν δρᾶσιν τῆς Μοίρας ταύτης θέλομεν ἐξετάσῃ βραδύτερον.

ΣΤΟΛΟΣ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Ἡδὴ θὰ παρακολουθήσωμεν τὸν στόλον τοῦ Αἰγαίου ἀποπλέοντα ἐκ Φαλήρου μετὰ τὴν ἐπιθεώρησιν αὐτοῦ ὑπὸ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως Γεωργίου, τοῦ Πρωθυπουργοῦ καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν στρατιωτικῶν ὡς ἐν σελίδι 404 ἀνεφέρμεν.

Μαχητικὴ ἀξία στόλου. Πρὶν ὅμως ἀκολουθήσωμεν τὴν δρᾶσιν τοῦ στόλου τούτου θεωροῦμεν ἀναγκαστικὸν νὰ ἀναγράψωμεν τινὰ περὶ τῆς μαχητικῆς αὐτοῦ δυνάμεως· οὕτω, ὁ

Γεώργιος Ἀβέρωφ εἶνε τεθωρακισμένον εὐδρομον ἐκτοπίσματος 9.956 τόννων διπλέλικον, κινούμενον ὑπὸ μηχανῶν δυνάμεως 20,000 ἵππων.

Τὴν ἄμυναν τοῦ πλοίου τούτου ἀποτελεῖ ζώνη θώρακος ἐκ χάλυδος

ΕΙΣ

Μοίρας.
πόπλους
αμοθρά-
ψις Μυ-
αυμαχία
ρα ναυ-

ς δύο α')
ελάγους.

ἀβέρωφ»,
ἀβέρωφ»,
ἡ μικρῶν
ἀνεφοδια-
χον Πατ-
οῦ ἴστοῦ

ἀπετελέ-
ἐκ τῶν
ν Πέτρον
οικητῆς

ἀρίστης κατασκευής ἐκτεινομένη καθ' ἅπαν τὸ μῆκος τοῦ σκάφους ἀπὸ πρῶρας μέχρι πρύμνης, καὶ ἔχουσα πάχος (1) κατὰ τὸ μέσον τοῦ πλοίου 8 δακτύλων ἀγγλικῶν, λεπτυνομένη δὲ κανονικῶς καὶ καθισταμένη εἰς πάχος 3 1)2 δακτ. κατὰ τὴν πρῶραν καὶ τὴν πρύμνην τοῦ πλοίου. Ἡ ζώνη αὕτη κατὰ τὸ μέσον τοῦ πλοίου συνεχίζεται ὑπὸ θωρακίσεως κεντρικῆς καὶ περικλείστου, ἐκτεινομένης μέχρι τοῦ ἀνωτάτου καταστρώματος τοῦ σκάφους, καὶ τῆς ὁποίας τὸ πάχος ἀπὸ 8 δακτύλων ἐλαττοῦται κανονικῶς μέχρι τοῦ ἀνωτάτου αὐτῆς σημείου εἰς 6 1)2 δακτύλους.

Ἡ κεντρικὴ αὕτη θωράκισις ἀποτελεῖ τὸ διὰ τὸ πλήρωμα ὄχυρόν κατὰ τὴν μάχην, κλειομένου ἔνδον αὐτῆς οὐ μόνον παντὸς οὐσιώδους κνητηρίου ἢ μαχητικοῦ μέσου τοῦ πλοίου, ἀλλὰ καὶ ὀλοκλήρου τοῦ πληρώματος αὐτοῦ. Ἔνεκα τῆς τοιαύτης διατάξεως τῆς ἀμύνης τοῦ «Ἀβέρωφ» δὲν ἠριθμήθησαν κατὰ τὰς δύο πρὸς τὸν Τουρκικὸν στόλον συρράξεις πολυάριθμα (ὄματα) οἱ ὅ' ἐλάχιστοι πεσόντες καὶ τραυματισθέντες εὑρίσκοντο ἔξω τοῦ ὄχυρου τούτου μέρους.

Ἡ θωρακισία αὕτη πλευρικὴ καὶ διαμήκης θωράκισις τοῦ «Ἀβέρωφ» συμπληροῦται διὰ θωρηκτοῦ καταστρώματος πάχους 1,75 τοῦ δακτύλου, διηρημένου ἰδίως κατὰ τὸ πρῶρα καὶ πρυμναῖον μέρος τοῦ σκάφους εἰς τρία ὑπερκειμενα ἀλλήλων καταστρώματα, ὥστε νὰ περιορίζητε μόνον μεταξὺ τῶν δύο πρώτων ἢ ἐνέργεια τῶν ἔνδον διαρρηγνυμένων βλημάτων.

Τὸν ἐπιθετικὸν ὄπλισμόν τοῦ πλοίου τούτου ἀποτελοῦσι ταχυβόλα Ἄρμωστοργκ νεωτάτου τύπου ὡς ἑξῆς. Τέσσαρα τῶν 234 χιλιοστῶν, ὀκτὼ τῶν 190 χιλιοστῶν καὶ δεκαεῖς τῶν 76 χιλιοστῶν. Τὸ πυροβολικὸν τοῦτο ἰδίως τὸ τῶν 234 χιλ. καὶ τὸ τῶν 190 χιλ. ὄπερ ἀποτελεῖ καὶ τὸν κύριον ὄπλισμόν τοῦ σκάφους διὰ τὴν ἐκ παρατάξεως μάχην εἶνε τεταγμένον κατὰ ζεύγη ἐντὸς πύργων περικλείστων τεθωρακισμένων διὰ θώρακος πάχους 8 δακτύλων διὰ τὰ πυροβόλα τῶν 234, καὶ 6 1)2 δακτύλων διὰ τὰ πυροβόλα τῶν 190. Εἶναι δὲ διατεταγμένοι οἱ πύργοι οὗτοι ἐπὶ τοῦ σκάφους, οἱ μὲν τῶν βαρέων πυροβόλων (234) ἀνὰ εἰς ἐπὶ δίωξιν καὶ ἐπὶ φυγῆν, οἱ δὲ τῶν μέσων πυροβόλων (190) ἀνὰ δύο κατὰ πλευράν τοῦ σκάφους καὶ κατὰ τὰς τέσσαρας οὕτως

(1) «Σκρίπ». Ἱστορία τοῦ Ναυτικοῦ πολέμου 1912—1913

είπειν ἰγωνίας τῆς ἐπικέντρου τοῦ πλοίου θωρακίσεως. Ἐκαστος πύργος εἶνε ἐπομένως ἀνεξάρτητος τῶν λοιπῶν ἔχει ἴδιαν ἀποθήκην πυρομαχικῶν καὶ ἴδιον μέσον ἀνολκῆς αὐτῶν ἀπὸ τοῦ κύτους τοῦ πλοίου μέχρι τοῦ πύργου πρὸς ἀνχρηγίαν τῶν πυροβόλων. Διὰ τῆς τοιαύτης διασποράς τῶν πύργων ἐπεδιώχθη ὑπὸ τοῦ κατασκευαστοῦ τοῦ τύπου τούτου τοῦ πλοίου ἡ κατανομή τοῦ πυροβολικοῦ, λίαν ἐπωφελῆς ἐν μάχῃ καὶ διὰ τὴν περίπτωσιν ἐνδεχομένου ἀτυχήματος βλάβης τινῶν ἐκ τῶν πυροβόλων, ἀλλὰ πρωτίστως διὰ τὰ ἠθικόν τῶν πυροβολητῶν.

Ἐνῶ δύναται ὁ «Ἀβέρωφ» νὰ συγκεντρώνη κατὰ πλευρὰν μὲν ὀκτὼ ταχυβόλα, ἀνὰ τέσσαρα ἐξ ἑκάστου διαμετρήματος, διαθέτει ἐπίσης διὰ τε τὴν δίωξιν καὶ τὴν φυγὴν ἀνὰ ἑξ̄ ταχυβόλα, ὧν τὰ δύο τῶν 234 χιλ. Ἄφ' ἐτέρου, ἀφ' ἧς ἠχῆση τὸ πολεμικόν, τὸ πλήρωμα τάσσεται εἰς τὰς θέσεις μάχης, κεκαλυμμένον καὶ προκλιπόμενον ὑπὸ θωράκων, αἱ δὲ θωρηκταὶ θύραι τοῦ κεντρικοῦ τεθωρακισμένου διαμερίσματος τοῦ σκάφους κλείονται ἐρμητικῶς καὶ οἱ πυροβοληταὶ ἑκάστου πύργου, περιέχοντες ζευγὸς πυροβόλων, μάχονται ἀγνωσοῦντες τὰ διαδραματιζόμενα εἰς τοὺς λοιποὺς πύργους. Ἐὰν ἡ τύχη τῶν ὄπλων εἶνε δυσμενῆς διὰ τὸ ἐν τῶν πυροβολείων, ἐὰν ἐχθρικόν τι βλήμα ἐπιτύχη νὰ ἐπιβάλῃ τὴν σιγὴν διὰ τῆς καταστροφῆς εἰς ζευγὸς τι πυροβόλων, εἰς τοὺς λοιποὺς πύργους ἀγνωεῖται τὸ συμβῆναι τούτου μέχρι πέρατος τῆς μάχης καὶ οἱ ἐντὸς αὐτῶν μαχόμενοι ἄνδρες δὲν ἐπηρεάζονται ἐκ τῆς ἠθικῆς ἐντυπώσεως, ἣν ἀφεύκτως προκαλεῖ καὶ εἰς τοὺς γενναίους ἄνδρας ἢ καταστροφή τῶν ἄλλων τοῦ πλοίου πυροβόλων ἢ ὁ θάνατος τῶν γενναίων συναγωνιστῶν αὐτῶν.

Τὸ σύνολον τοῦ πυροβολικοῦ τούτου διευθύνεται ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν βολὴν καὶ τὰς ἀποστάσεις ἀπὸ ἓνα ἀξίωματικόν, ὅστις κατὰ τὴν μάχην ἀφ' ὑψηλοῦ ὡς ἀπὸ γεφύρας ἐπισκοπῶν διευθύνει διὰ τηλεφώνων καὶ κωδώνων ἠλεκτρικῶν τὴν βολὴν ὅλων τῶν πυροβόλων, ὀρίζων τὸν κεντρικὸν αὐτῶν στόχον, κατὰ τὴν βούλησιν τοῦ ναυάρχου ἢ τοῦ κυβερνήτου καὶ κατὰ τὰς ἀνάγκας τῆς μάχης καὶ καθορίζων τὴν ἀπόστασιν τοῦ στόχου τούτου διὰ τὴν ρύθμισιν τῆς βολῆς. Ἐν ἑκάστῳ πύργῳ ἡ ἐργασία ἐκτελεῖται πλέον μηχανικῶς οὕτως εἰπεῖν. Ἡ μεταβολὴ τῆς ἀποστάσεως τοῦ στόχου, κατὰ τὰς διαταγὰς τοῦ διευθύνοντος τὴν βολὴν ἀξίωματικοῦ, σημειοῦται εὐχερῶς ἐν τῷ κλεισισκοπεῖῳ καὶ παρακολουθεῖται διὰ τῆς τηλεσκοπικῆς διόπτρας αὐτοῦ ὁ στόχος καθ' οὗ ἡ

βολή. Μόνον δὲ τοῦτο, ἢ γέμισις καὶ ἢ πυροβόλησις τοῦ πυροβόλου γίνεται διὰ τῆς χειρός· τὰ λοιπὰ ἐνεργοῦνται μηχανικῶς. Ἡ στροφή ὀλοκλήρου τοῦ πύργου πρὸς τὴν μίξιν ἢ τὴν ἐτέραν διεύθυνσιν, ἢ ὑψοσις ἢ ἡ ὑπόβασις τῆς προτομῆς τῶν πυροβόλων διὰ τὴν σκόπευσιν, ἢ ἀνολκή τῶν πυρομαχικῶν διὰ τὴν ἀναγέμισιν τῶν πυροβόλων, ἐκτελοῦνται διὰ κεντρικῆς ὑδραυλικῆς δυνάμεως. Ἀπλῆ δὲ πίεσις ἐνὸς ἢ ἐτέρου κομβίου ἔχει ὡς συνέπειαν τὴν ἀθύρουσον στροφήν ὀλοκλήρου τοῦ ζυγίζοντος ἑκατοντάδας ὄλας τόννων πύργου, κυλιομένου ἡσυχῶς ἐπὶ τροχίσκων εὐκολώτερον ἀπὸ τὴν σκανδαλίην πιστολίου καὶ ἀρκεῖ ἢ ἐλαφρὰ πίεσις τοῦ λιχάνου τοῦ σκοπευτοῦ ὅπως ἐκφύγη ἀπὸ τοῦ σωλήνος τοῦ πυροβόλου ὁ χάλυψ, ὁ δυνάμενος ἐν τῇ διαρρήξει του νὰ ἐπιφέρῃ τὸν θάνατον εἰς δεκάδας ἢ ἑκατοντάδας ὑπάρξεων ἐὰν ἢ βολὴ εἶνε ἐπιτυχῆς.

(Ὁ ὄλος ὄπλισμός τοῦ «Ἀβέρωφ» συμπληροῦται ὑπὸ τριῶν ὑποβρυχίων ἐκσφενδονιστικῶν σωλήνων τορπιλλῶν, ἐκσφενδονιζόντων τορπιλλὰς αὐτοκινήτους διαμέτρου 4ῆ ἑκατοστῶν, ἐξ ἀποστάσεως μέχρι 3000 μέτρων ἀπὸ τοῦ στόχου.

Ἦρέπει ὅμως νὰ σημειωθῇ καλῶς, ὅτι τὸ πλοῖον τοῦτο δὲν εἶνε πλοῖον ἰσχυρὸν διὰ μάχην ἐκ παρατάξεως. Ἡ θωράκισίς του εἶνε ἀνάλογος πρὸς τὸν ὄπλισμόν του, ἢ μεγάλη μάλιστα ταχύτης αὐτοῦ — 24 μίλια τὴν ὥραν — συνετέλεσεν ἀπὸ κατασκευῆς εἰς τὴν ἀσθενεστέραν αὐτοῦ θωράκισιν· καὶ ἂν ἐπρόκειτο νὰ ἔχη ἀπέναντί του πυροβόλα τῶν 30 ἢ τῶν 36 ἐκ. δι' ὧν ὀπλιζονται σήμερον τὰ μεγάλα πολεμικὰ σκάφη, ἢ θωράκισίς του θὰ ἠδύνατο νὰ δικτηρηθῇ εὐχερῶς ἔτι καὶ ἀπὸ μεγάλων ἀποστάσεων, καθ' ἃς τὰ ταχυβόλα αὐτοῦ ἢ δὲν θὰ ἠδύναντο κἂν νὰ βάλλωσι ἢ καὶ ἂν ἔβαλλον ἢ βολὴ αὐτῶν δὲν θὰ ἦτο δραστική.

Σπέτσαι, Ὑδρα, Ψαρά. Καὶ τὰ τρία ταῦτα θωρηκτὰ εἶνε παλαιὰ καὶ τοῦ αὐτοῦ τύπου, δι' ὃ τὸ ἐν μόνον τούτων περιγράφομεν, τὰς «Σπέτσας»·

Τὸ πλοῖον τοῦτο ἠλικίας εἴκοσι καὶ δύο ἐτῶν ἀπὸ τῆς καθελκύσεώς του, ἔσται πολὺ τοῦ «Ἀβέρωφ».

Τὸ ἐκτόπισμα αὐτοῦ εἶνε μόλις 480δ τόννων, δηλαδὴ μικρόν τι ἔλαττον τοῦ ἡμίσεως τοῦ «Ἀβέρωφ». Ἡ ταχύτης αὐτοῦ ἦτο ἀρχικῶς 17 μίλια καθ' ὥραν, ἀλλ' ἔνεκα τῆς πλαισιότητος τῶν λεβήτων, ἐχόντων ἠλικίαν ἴσην πρὸς τὴν τοῦ πλοίου, μόλις ἠδύνατο νὰ λογισθῇ καθ' ἕλλην τὴν ἐκτρατεῖαν ἴση πρὸς 12 μίλια, παρ' ἕλλην τὴν ὁμολογουμένως

οδόλου γί-
στροφή δ-
ν, ή ύψω-
όπεισιν, ή
εκτελούν-
ς ή έτέρου
του ζυγι-
ς επί τρο-
ή ελαφρά
αλγίγος του
αίφερη τον
επιτυχής.
ων υποδρυ-
ων τορπίλ-
εχρι 3000

είνε πλοτον
λογος προς
μίλια την
του θωρά-
30 ή των
ή θωρά-
άλων απο-
νά βάλω-

είνε πα-
φομεν, τας

θελκύσεως

κρόν τι έ-
αρχικώς
ων, έχόν-
γισθη καθ'
ογούμενως

ΤΑ ΓΙΑΝΝΙΤΣΑ ΔΙΔΟΥΝ ΜΙΑΝ ΙΔΕΑΝ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

φιλότιμον ἐνέργειαν τοῦ μηχανικοῦ προσωπικοῦ ἡμῶν, ὅπερ ἐπέτυχεν ἐν ἀνάγκῃ διὰ τινὰ τῶν πλοίων τούτων ἀλλ' ἐπὶ βραχὺ μόνον διάστημα καὶ ἐπὶ κινδύνῳ τῆς περαιτέρω λειτουργίας τῶν πεπαλαιωμένων λεβήτων, ταχύτητος καὶ μέχρι τῶν 16,5 μιλίων.

Τὸ πλοῖον τοῦ τύπου «Σπέτσαι», εἶνε πρωτογενὴς μὲν, ἀλλ' ἰδιόρρυθμος τύπος θεωρακισμένου εὐδρόμου. Διὰ τὴν ἐποχὴν τῆς δημιουργίας αὐτοῦ, δὲν ἦτο κακὸς ὁ τύπος παρ' ὅλα τὰ μεγάλα αὐτοῦ ἐλαττώματα. Ὁ ναυπηγὸς ὅστις ἐσχεδιάσεν αὐτὰ κατόρθωσε νὰ συγκεντρώσῃ ἐντὸς ἐλαχίστου σχετικῶς ἐκτοπίσματος (4808 τόν.) μεγίστην ἐπιθετικὴν δύναμιν καὶ μεγάλην σχετικῶς διὰ τὴν ἐποχὴν ταχύτητα (17 μ.) Ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκεῖνης αἱ ἀτμομηχαναί, ἡ πυροβολικὴ, ἡ μεταλλουργία καὶ εἰδικώτερον ἡ βιομηχανία τῆς κατασκευῆς τῶν θωράκων προώδευσαν ἀλματικῶς. Ὅ,τι ἔθεωρεῖτο τότε τέλειον, ἀνήκει πλεόν σήμερον εἰς τὸ παρελθόν, εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς πολεμικῆς βιομηχανίας.

Ἡ θωράκισις τῶν πλοίων τοῦ τύπου «Σπέτσαι» ἀποτελεῖται ἐκ ζώνης θωρηκτῆς ἀπὸ χάλυβος ἀπλοῦ, πάχους κατὰ τὴν πλευρὰν τοῦ πλοίου II δακτύλων, λεπτυνομένου κανονικῶς μέχρι πάχους 4 δακτύλων κατὰ τὴν πρῆραν καὶ τὴν πρύμνην. Διὰ νὰ μὴ σχηματίσῃσι δὲ σφαλερὰν οἱ ἀναγκάζονται ἡμῶν ἰδέαν, συγκρίνοντες τυχὸν τοὺς ἀριθμοὺς τούτους πρὸς τοὺς ἀριθμοὺς τοῦ πάχους τῆς θωρηκτῆς ζώνης τοῦ «Ἀβέρωφ», πκρέχοντες τὴν πληροφορίαν ὅτι δὲν πρόκειται περὶ χάλυβος τῆς αὐτῆς ποιότητος. Διότι ὁ χάλυψ τοῦ «Ἀβέρωφ» κατὰ πλευρὰν, ἀν καὶ 8 μόνον δακτύλων πάχους εἶνε ἰσοδύναμος κατὰ τὴν ἀντοχὴν πρὸς θώρακα τῆς ποιότητος τῶν θωρηκτῶν τύπου «Σπέτσαι» ἴσον πρὸς 30 δακτύλους, ἄρα καὶ ἀν λεπτότερος εἶνε τριπλασίως ἀνθεκτικώτερος εἰς τὴν διάτρησιν ἀπὸ τὸν πλευρικὸν θώρακα τοῦ πλοίου τύπου «Σπέτσαι». Ἀλλ' ἡ ζώνη αὕτη καὶ θωρηκτὸν τι κατάστρωμα, ὁμοίας ποιότητος παλαιᾶς κατασκευῆς χάλυβος, πάχους 2 1/2 ἀγγλικῶν δακτύλων, ἀποτελοῦσι τὴν μοναδικὴν ἀμυννὰ τῶν πλοίων τούτων. Δὲν ὑπάρχει εἰς ταῦτα ἰσότοιχος πλευρικὴ καὶ περικλειστὸς θωράκισις ὅπως εἰς τὸν «Ἀβέρωφ».

Τὸ δὲ πλήρωμα ἐπὶ τῶν πλοίων τοῦ τύπου τούτου, οὐδ' αὐτῶν τῶν πυροβολητῶν, τῶν ἐντὸς τοῦ ἀσκεποῦς πυροβολείου μαχομένων, εἶνε ἐκτεθειμένον εἰς τὸ ἐχθρικὸν πῦρ, οὗ ἡ σημερινὴ τῶν πυροβόλων τελειοποίησις δύναται νὰ σπείρῃ πανταχοῦ τὸν θάνατον ἐν εὐστοχίᾳ βολῆς.

Τὸ πυροβολικὸν τῶν πλοίων τούτων ἀποτελεῖται ἐκ παλαιῶν βρα-

δεις βολῆς πυροβόλων Κανέ ως ἐξῆς· δύο πυροβόλα τῶν 27 ἐκ. καὶ 36 δικμετρημάτων καὶ πέντε πυροβόλα τῶν 15 ἐκ. καὶ 36 δικμετρημάτων, συγκεντρωμένα ἐπὶ ἀσκεποῦς κεντρικοῦ κατὰ πρῶταν πυροβολείου, θεωρακισμένου περιφερικῶς διὰ θώρακος χαλυδικοῦ πάχους 13 δακτύλων ἀγγλικῶν καὶ ἐν πυροβόλον ἐπὶ φυγὴν κατὰ τὴν πρῶτην τοῦ πλοίου ἐν τὸς ἀτελῶς περικλείστου πύργου θεωρακισμένου διὰ θώρακος πάχους 12 δακτύλων, ἀποτελοῦσι τὴν κυρίως μηχανικὴν αὐτῶν δύναμιν, συμπληρουμένην δι' ὀκτὼ ταχυβόλων τῶν 65 χιλιοστών Σνάϊντερ-Κανέ, τοποθετηθέντων πολὺ βραδύτερον τῆς ναυπηγίας τῶν πλοίων, διὰ τὴν ἐνκν-τίον τορπιλικῆς ἐπιθέσεως ἄμυναν. Ἀλλὰ τὰ ταχυβόλα ταῦτα δὲν ἀποτελοῦσι ὄπλισμόν μάχιμον τῶν πλοίων διὰ τὴν ἐκ παρατάξεως μάχην.

Ἐξ ἀρχικῆς διατάξεως τὸ πυροβολικὸν τῶν πλοίων τούτων εἶναι πλημμελέστατον. (Ἡ συγκέντρωσις τοῦ γίνεται κατὰ πρῶταν μόνον (3 πυροβόλα τῶν 15 ἐκ. καὶ 2 τῶν 27 ἐκ.), ἐνῶ κατὰ πλευρὰν ὡς ἐκ τῆς διαθέσεως τῶν γωνιῶν βολῆς, τῶν ἀπὸ θυρίδων προεχλωμένων πλευρικῶν πυροβόλων τῶν 15 ἐκ., τὰ πλοῖα τοῦ τύπου τούτου δὲν δύνανται νὰ συγκεντρώσῃσι πλείονα τῶν τριῶν, καὶ διὰ τινὰς γωνίας βολῆς πλείονα τῶν δύο πυροβόλων. Ἀλλ' ἀνεξαρτήτως τοῦ μειονεκτήματος τῆς συγκεντρώσεως καὶ τῆς κακῆς διατάξεως τοῦ πυροβολικοῦ, αὐτὸ τοῦτο ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ νεωτερίζον πυροβολικὸν τοῦ «Ἀβέρωφ», δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ἔμδρουον ἀδιάπλαστον ἔτι.

Ἡ ἀρχικὴ ταχύτης τῶν βλημάτων τοῦ «Ἀβέρωφ» εἶνε 960 μέτρα, ἐναντι ἀρχικῆς ταχύτητος 575 ἕως 665 μέτρων τῶν βλημάτων τοῦ θεωρητικοῦ τύπου «Σπέτσι». Ἡ δὲ ταχυβολία τῶν πυροβόλων τοῦ τύπου τούτου τῶν πλοίων εἶνε ἐντελῶς ὑποτυπώδης. Ἄλλοτε ἀπαιτεῖτο δέκα ὄλων λεπτῶν χρόνος πρὸς ἀναγέμισιν τοῦ πυροβόλου τῶν 27 ἐκ. καὶ 5 λεπτῶν πρὸς ἀναγέμισιν τοῦ πυροβόλου τῶν 15 ἐκ. Ἀλλ' ἡ ἐφρημογὴ τῆς ἀκάπνου περιτιδος ὡς βλητικοῦ γαμίσηματος εἰς τὰ πυροβόλα ταῦτα καὶ μικρὰί τινες τροποποιήσεις εἰς τὸ σύστημα τῆς ἐκ τῶν πυριτιδαποθηκῶν ἀναχορηγίας τῶν πυρομαχικῶν ὀφειλόμεναι εἰς μελέτην τοῦ πλωτάρχου Πελοπίδα Τσουκαλά ἔσχον ὡς ἀποτέλεσμα σημαντικὴν τιχῆ αὐξήσῃ τῆς ταχυβολίας τῶν πυροβόλων τούτων. Εἶνε δὲ βεβαιωμένον ἐξ ἐπισήμων ἐκθέσεων, ὡς θὰ ἴδωμεν ἐν τῇ σειρᾷ τῆς παρούσης ἱστορίας, ὅτι κατὰ τὴν μάχην ἐπέτυχον ταχυβολίαν μιᾶς βολῆς ἀνὰ δύο λεπτά.

Ὁ ὄπλισμός τῶν πλοίων τοῦ τύπου τούτου συμπληροῦται διὰ τριῶν σωλήνων ἐκσφενδονίσεων τορπιλλῶν, ὅπλου ὅμως ἐξ ὀλοκλήρου ἀχρήστου διὰ τὴν κατάστασιν τῶν πλοίων τούτων ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, ἐν σχέσει πρὸς τὰ σημερινὰ μέσα τοῦ πολέμου.

Ἐὰν πλοία τοῦ τύπου «Σπέτσαι», ἐκτὸς τῶν ἀπὸ κατασκευῆς μειονεκτημάτων αὐτῶν, ἀπὸ ἀπόψεως ἀμύνης καὶ πυροβολικοῦ, παρουσιάζουν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐκρήξεως τοῦ πολέμου τὸ ἐπι σοβαρῶτερον μειονέκτημα τῆς ἡλικίας, καὶ οὐχὶ τόσοσιν τῶν σκαφῶν, ὧν ἢ ἐπὶ τόσα ἔτη ἀρίστη συντήρησις ὁμολογουμένως τιμᾷ τὸ προσωπικὸν τοῦ ἡμετέρου στόλου, ἔσον τῶν λεβήτων αὐτῶν.

Διατηρῶσι βεβήτως οἱ ἀναγνώσται τῆς παρούσης ἱστορίας ζωηρὰν ἐπι τὴν ἀνάμνησιν τοῦ αἰωνίου ζητήματος τῆς ἀντικαταστάσεως τῶν λεβήτων τῶν πλοίων τούτων καὶ τὸν ὄπλισμόν αὐτῶν.

Ἐπιτυχῶς ἢ ἐπανάστασις τοῦ 1909 ἔλυσε μὲν τὸ μέγα τοῦτο ζήτημα τοῦ ὄπλισμοῦ τῶν τριῶν θωρηκτῶν, ἀφῆκε ὅμως ὡς εἶχον τοὺς παλαιούς τούτων λέβητας. Οὕτω δὲ τὰ τρία ταῦτα θωρηκτά μας κατὰ τὸν πόλεμον εἶχον ταχύτητα κανονικὴν οὐχὶ ἀνωτέραν τῶν δώδεκα μιλίων, μόνον δὲ ἢ ὑπεράνωτος ἐργασία τοῦ μηχανικοῦ προσωπικοῦ ἡμῶν κητέθησε νὰ συντηρήσῃ τοὺς πεπαλαιωμένους καὶ διαρκῶς διαφρρόντες λέβητας αὐτῶν ἐν τῇ ζωῇ καὶ ἐνίοτε νὰ προσδώσῃ δι' αὐτῶν εἰς τὰ γηραιὰ σκάφη ταχύτητας ἀναμνησκούσας τὰ ἔτη τῆς λησμονηθείσης αὐτῶν νεότητος.

Ὁ ἔλαφρός ἡμῶν στυλίσκος κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ πολέμου ἀπετελεῖτο·

α') ἐξ ὀκτὼ ἀντιτορπιλικῶν τύπου «Θυέλλης» ἐκτοπίσματος 350 τόννων καὶ ταχύτητος 31 μιλίων κατὰ τὰς δοκιμάς. Ἐὰν σκάφη ταῦτα ἔφερον ὄπλισμόν 4 ταχυβόλων τῶν 57 χιλ. καὶ 2 τῶν 76 χιλ. συστήματος Χότσκις, καὶ δύο ἐκσφενδονιστικῶν σωλήνων, βαλλόντων αὐτοκινήτους τορπίλλας τῶν 45 ἐκ.

β') ἐκ πέντε πεπαλαιωμένων μικρῶν τορπιλλοβόλων ταχύτητος 17 μιλ. κατὰ τὰς δοκιμάς τύπου Σιγάου, ἐκτοπίσματος μόλις 85 τόννων, βαλλόντων ἀπὸ στιθερῶν ἐκσφενδονιστικῶν σωλήνων αὐτοκινήτους τορπίλλας τῶν 36 ἑκατοστῶν.

γ') Ἐκ τοῦ Κανάρη πλοίου ἀνεφοδισμοῦ τῶν τορπιλικῶν σκαφῶν, ὅπερ ἀγορασθὲν κατὰ τὴ 1880 ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν, μετε-

τράπη ἀπὸ θαλαμηγού εἰς πλοῖον ἀνεφοδισμοῦ τοῦ τορπιλλικοῦ στολί-
σκου καὶ μετὰ πολυετῆ ὑπηρεσίαν εἰς τὸν στόλον ἡμῶν, ἐπέπρωτο εἰς
τὸ γῆρας του νὰ ὑπηρετήσῃ καὶ τὸν νεωτερίζοντα πλέον στολίσκον τῶν
ἀντιτορπιλλικῶν ἡμῶν, ἀφοῦ κατὰ τὴν νεότητά του ὑπηρετήσε τὰς πρώ-
τας ἐπικοντίους τορπιλλακάτους, αἵτινες κατὰ τὸ ἔτος καθ' ὃ εἰσῆχθη
εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ στόλου ὁ Κανάρης—τότε «Ψαρὰ» ἐπικαλούμενος
—ἀπήρτισαν τὸν πρῶτον ἡμῶν στολίσκον, ἅμα τῇ ἐμφανίσει τῆς τορ-
πιλλῆς ὡς ὄπλου εἰς τοὺς κατὰ θάλασσαν πολέμους.

Ἄπόπλους τοῦ Στόλου τοῦ Αἰγαίου. Περὶ τὴν μεσημβρίαν τῆς 5
᾽Οκτωβρίου ὅτε ἡ ἐπιθεώρησις εἶχε πλέον περαιωθῆ καὶ οἱ ἐπίσημοι εἶ-
χον ἀπέλθῃ τῆς ἀρχηγίδος, ὁ στόλος ἦτο ἔτοιμος πρὸς ἐκκίνησιν. Πρὸ
ταύτης ὅμως ὁ στιθμὸς τοῦ ἀσυρμάτου τοῦ «Ἀβέρωφ», διεβίβαζε πρὸς
τὰ ἀπὸ πρῶτας ἐκπλεύσαντα ἀντιτορπιλλικὰ τὸ ἐπόμενον τηλεγράφημα·

«Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς στέλλει τὰς θερμὰς εὐχὰς ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας
τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος μας· αἱ δάφναι τῶν ἐνδόξων πολέμων τοῦ Ἑλληνισμοῦ
πληροῦσι πόλλας σελίδας τῆς ἱστορίας καὶ ἔχει ἀκράδαντον πεποίθησιν
ὅτι ὁ ἡμέτερος στόλος σήμερον θὰ προσθήσῃ μίαν ἐνδοξὸν σελίδα εἰς
τὴν ἱστορίαν τοῦ κόσμου».

Ἀρχηγὸς Στόλου Αἰγαίου

ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ

Παρεθέσχεμεν τὸ τηλεγράφημα τοῦτο, διότι εἶνε τὸ πρῶτον τὸ ὄποιον
διεβιδάσθη διὰ τοῦ ἀσυρμάτου τηλεγράφου μεταξὺ τῶν πλοίων τοῦ στό-
λου ἅμα τῇ ἐνάρξει τῶν ἐχθροπραξιῶν.

Ἐκτοτε ὁ ἀσύρματος τηλεγράφος δὲν ἔπαυσε οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἐξ-
υπηρετῶν τὸν στόλον. Ἡ ἀνταπόκρισις τοῦ ναυάρχου μετὰ τῶν Ἀθηνῶν
καὶ τῶν ἀποσπωμένων πλοίων διὰ διαφόρους ὑπηρεσίας πρὸς τὴν ναυαρ-
χίδα, ἐξηκολούθησε διαρκῆς καὶ ἀδιάλειπτος καθ' ὅλην τὴν ἐκστρατείαν.
Αἱ δὲ ὑπηρεσίαι αἷ ὁ ἀσύρματος τηλεγράφος προσέφερον εἰς τὸν στόλον
εἶναι ὁμολογουμένως ἀδιαφιλονίκητοι καὶ ἀνεκτίμητοι.

Ὁ τορπιλλικὸς στολίσκος ἐλισσόμενος ἀπὸ πρῶτας μεταξὺ ἀκρωτη-
ρίου Καφηρέως καὶ νήσου Κέας ἀνέμενε τὸν θωρηκτὸν στόλον ὅπως ἐ-
νωθῆ μετ' αὐτοῦ. Ὡς σημεῖον συναντήσεως τῶν Μοιρῶν τοῦ στόλου εἶχεν
ἐκ τῶν προτέρων ὀρισθῆ ἡ ἔναντι τῆς Καρύστου θάλασσα. Ἀλλὰ καίτοι
εἶχεν ἤδη παρέλθει ἡ ἕτη ἑσπερινὴ ὥρα, καθ' ἣν εἶχε προαποφασισθῆ ἡ

συνάντησις, τὰ θωρηκτὰ ἡμῶν δὲν ἐφαίνοντο καταφθάνοντα, τὰ δὲ ἀντιτορπιλικὰ ἐξηκολούθουν διαδρομοῦντα περὶ τὸ σημεῖον τῆς συναντήσεως καὶ ἀναμένοντα. Ἐτέλος περὶ τὴν 7ην καὶ 30', ὅτε πλέον τὸ νυκτερινὸν σκότος εἶχε βαθύτατον ἐπιχυθῆ, ἐφάνησαν ἐν μακρᾷ γραμμῇ, ἡγούμενου τοῦ «Ἀθέριωφ» προσβάλλοντα τὰ θωρηκτὰ ἀπὸ τῆς νοτίας ἀκρας τῆς Μακρονήσου καὶ ἐπέχοντα πρὸς τὸ σημεῖον τῆς συναντήσεως μετὰ τοῦ τορπιλικοῦ στολίσκου. Τὰ θωρηκτὰ μέχρις ἐκείνης τῆς στιγμῆς ἦσαν κατάφωτα. Ἀπὸ τῶν θορίδων καὶ παραφωτίδων αὐτῶν ἐσκοπίζετο τὸ ἔνδον φῶς σχηματίζον διὰ τὸν μακρόθεν θεατὴν ὄρξιαν φωτεινὴν γραμμὴν διαγράφουσαν εὐκρινῶς εἰς τὸ σκότος τῆς νυκτὸς τὸ σχῆμα ἐκάστου πλοίου. (Οἱ κεκανονισμένοι φανοὶ τῶν ἰσθῶν διὰ τὸν πλοῦν καὶ οἱ πλευρικοὶ ἐγχρωμοὶ φανοὶ τῆς γεφύρας, ὁ ἐρυθρὸς καὶ ὁ πράσινος, ἦσαν ἐπίσης ἐν φωτοβολίᾳ.

Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τῶν θωρηκτῶν, ἡ ἔνωσις αὐτῶν μετὰ τοῦ τορπιλικοῦ στολίσκου εἶχε συντελεσθῆ, ἀλλεπάλληλα δὲ σήματα ἀπὸ τοῦ ἰσθοῦ τῆς Νκυχαγίδος παρῆχον εἰς τὰ πλοῖα τὰς διαταγὰς τοῦ Ναυάρχου διὰ τὴν ἐπερχομένην νύκτα καὶ τὸν κατ' αὐτὴν πλοῦν· τὸ τελευταῖον δὲ σήμα αὐτοῦ διατάσσον τὴν ἄμεισον σέβειν πάντων τῶν φῶτων τῶν πλοίων, οὐδ' αὐτῶν τῶν κεκανονισμένων πλοῦκῶν ἐξαιρουμένων, ἐπηκολούθησεν ἡ ταυτόχρονος αὐτοῦ ὑπὸ πάντων τῶν πλοίων ἐκτέλεσις, μετ' ἣν τὰ πρὶν κατάφωτα καὶ καταυγάζοντα πλοῖα ἡμῶν ἐβυθίσθησαν ἀφῆνης εἰς τὸ ἀπόλυτον σκότος. Τίποτε δὲν ἐφαίνετο πλέον μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς διαταγῆς ταύτης· καὶ αὐτοῦ ἀκόμῃ τοῦ σιγάρου ἢ χρῆσις ἦτο ἀπηγορευμένη εἰς μέρος ἀκάλυπτον ἐπὶ τοῦ καταστρώματος. Τὰ πλοῖα διωλίσθησαν εἰς τὸ σκότος βαίνοντα μὲ ταχύτητα δέκα μιλίων κατ' ὥραν πρὸς τὸν πορθμὸν τοῦ Καφηρέως καὶ μόλις ἀπὸ τῆς γεφύρας τοῦ ἐπιπλέοντος ἠδύοντο νὰ διακριθῆ ἀπὸ δευδερκῆ καὶ πεπειραμένον ὀφθαλμὸν ἢ ἀμυδρὰ καὶ χανομένη εἰς τὴν βαθεῖαν τοῦ Ὀκτωβρίου νύκτα σκιά τοῦ προπλέοντος πλοίου. Μικρὸς φανὸς ἀμυδρὸς καὶ κεκαλυμμένος πανταχόθεν, μόνον δὲ κατὰ τὸν ἄξονα τοῦ πλοίου ὄρατός, ἀνηρηγμένος ἀπὸ τῆς πρύμνης, ἐκάστου πλοίου, πλὴν τῶν ἐπ' οὐρᾶς, ἐχρησίμευεν εἰς τὰ πλοῖα διὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ πλοῦ.

Ὁ πλοῦς τοῦ στόλου ἡμῶν ἐξηκολούθησεν οὕτω κατ' ἕλλην τὴν νύκτα τῆς 5ης Ὀκτωβρίου, τὴν δὲ πρῶταν, εὐθύς ὡς αἱ πρῶται ἀκτῖνες τοῦ φωτός διέλυσαν τὴν πρῶτην ὁμίχλην, ἐφάνησαν εὐκρινῶς ἔμπρο-

σθεν τοῦ στόλου τὰ βουνα τῆς νήσου Λύμνου καὶ πρὸς τὰ δεξιὰ τῆς παρατάξεως αὐτοῦ ἡ νήσος Ἁγιος Εὐστράτιος. Ὁ στόλος εὐρίσκετο εἰς ἀπόστασιν δέκα καὶ πέντε περίπου μιλίων ἀπὸ τῆς πρώτης τῶν νήσων τούτων καὶ πέντε περίπου μιλίων ἀπὸ τῆς δευτέρας.

Ἄμα ὡς αἱ πρῶται ἠλιακὰ ἀκτίνες κατέστησαν καιαφανῆ καὶ εὐδιάκριτα τὰ ἀντικείμενα ἐν τῇ θαλάσῃ, μικρὸν ἀκάτιον, κωπηλατούμενον πρὸ ἑνὸς κωπηλάτου καὶ φέρον ἐπιβάτην περιβεβλημένον στολὴν Τούρκου στρατιώτου, εὐρέθη αἴφνης ἐν τῷ μέσῳ ὀλοκλήρου τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου. Ἀπὸ τῆς ναυαρχίδος καὶ ἀπὸ τῶν γεφυρῶν τῶν ἀνακωχευσάντων πλοίων αἱ διόπτραι τῶν ἀξιωματικῶν ἐστράφησαν πᾶσαι πρὸς ἀναγνώρισιν τοῦ παραδόξου, τούτου ἐπιβάτου, ὅστις ἐπεδίδeto εἰς νυκτερινὰς ἐπιλεμβίους ἐκδρομάς.

Λέμβος ἀποσπασθεῖσα τοῦ «Ἀβέρωφ» καὶ φέρουσα φρουρὰν τριῶν ἀνδρῶν ἐκωπηλάτησε ζωνηρῶς πρὸς τὸ ἀναφανέν ἀκάτιον καὶ μετὰ τινὰς στιγμὰς εὐρίσκετο ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοῦ «Ἀβέρωφ» ὁ πρῶτος αἰχμάλωτος τοῦ στόλου ἢ μάλλον ὁ πρῶτος αἰχμάλωτος τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου. Ἦτο οὗτος δεκανεὺς τῆς Τουρκικῆς χωροφυλακῆς, ἀστυνόμος εἰς τὴν νησίδα Ἁγιος Εὐστράτιος, τὸν ὅποιον ὁ ἔρωσ πρὸς ὠραίαν Χριστιανὴν χωρικήν τῆς Λήμνου ἐξηνάγκαζε συχνὰ εἰς τοιαύτας ἐπικινδύνους καὶ ξένας πρὸς τὴν Τουρκικὴν νοχέλειαν θαλασσίας ἐκδρομάς μέχρι τῆς ἑναντι νήσου. Ἀπὸ τοιαύτης δὲ θελκτικῆς ἐκδρομῆς ὁ Μεχμέτ ἐπιστρέφων ἀνύποπτος καὶ τὴν πρῶταν ἐκείνην περιέπεσεν αἰχμάλωτος τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου.

Ἀμέσως δὲ τότε ὁ ναύαρχος Κουντουριώτης καλέσας διὰ σήματος τὸν Κυδερνήτην τοῦ Κανάρη διέταξεν αὐτὸν, ἵνα ἀφοῦ καταπλεύσῃ εἰς Σκιάθον, ἐτοιμάσῃ ἀποβατικὸν ἀγχημα διὰ τὴν κατάληψιν τῆς Λήμνου.

Η ΚΑΤΑΛΗΨΙΣ ΤΗΣ ΛΗΜΝΟΥ

Τὸ σχέδιον τοῦ ναύαρχου Κουντουριώτου ἦτο νὰ καταλάβῃ τὴν Λήμνον καὶ νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸν ὠρσιότατον καὶ ἀσφαλέστατον αὐτῆς λιμένα Μουδρὸν ὡς θάσιν τῶν ναυτικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ δρομητήριον τοῦ ἡμετέρου στόλου, ἐναντίον τῆς γνώμης τοῦ Ἐπουργείου τῶν Ναυτικῶν τὸ ὅποιον ἐξέλεξε τοὺς Ὠραιούς ὡς τοιοῦτο καὶ εἰς τοὺς ὁποίους

είχεν προβή και εις σχετικὰς ἐγκαταστάσεις, διὰ τὰς ἀνάγκας ἐνὸς τοιούτου ὀρμητηρίου. Εἶνε δὲ εὐτύχημα, διότι ἐν ὑπουργικῇ συμβουλίᾳ κατίσχυσεν ἡ γνώμη τοῦ ναυάρχου Κουντουριώτη περὶ τῆς Λήμνου ὡς ὀρμητηρίου.

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἐν τῇ ἑκτασίᾳ στρατηγικῇ ἢ χρησιμοποίησις τῆς κυρίας ναυτικῆς δυνάμεως τοῦ ἐμπολέμου εἰς ἐπιχειρήσεις δευτερευούσας, πρὸ τῆς καταστροφῆς ἢ τοῦλάχιστον τῆς ἥττης τοῦ ἀντιπάλου στόλου κατακρίνεται ὑπὸ πάντων. Ἱστορικὰ δὲ παραδείγματα, ὡς ἡ καταστροφή τοῦ Ἰταλικοῦ στόλου ὑπὸ τοῦ Αὐστριακοῦ, ἔμπροσθεν τῆς νήσου Λίσσης, ἦν ἀπεπειρῶντο νὰ καταλάβωσιν οἱ Ἴταλοι δι' ἀποβάσεως, ὑποστηριζομένης ὑπὸ τοῦ στόλου αὐτῶν κατὰ τὴν 20 Ἰουλίου τοῦ ἔτους 1806, ἐνισχύουσι τὸ δόγμα τοῦτο τῆς στρατηγίας τῶν θαλασσίων πολέμων, ἀλλ' ἐν προκειμένῳ τὰ πράγματα εἶχον ἄλλως.

Ἡ κατάληψις τῆς Λήμνου δὲν ἐπεδιώκετο ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου στόλου ἀπλῶς και μόνον πρὸς ἀπόσπασιν τῆς νήσου ταύτης ἀπὸ τῆς κυριαρχίας τοῦ ἀντιπάλου. Σκοπὸς τῆς καταλήψεως τῆς Λήμνου, ἦτο κυρίως ἡ ἐγκατάστασις ὀρμητηρίου ἐν αὐτῇ και βάσεως ἐπιχειρήσεων τοῦ ἡμετέρου στόλου, ἕνεκα τῶν στρατηγικῶν πλεονεκτημάτων, ἅτινα παρουσίαζεν ὡς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς θέσεως και τοῦ προσφορωτάτου σχήματος τῶν ἀκτῶν αὐτῆς διὰ τὴν συνολικὴν διεξαγωγὴν τοῦ κατὰ θάλασσαν πολέμου. Ἄλλως τε ὁ ναύαρχος Κουντουριώτης ἐνήργησεν, ὡς θὰ ἴδωμεν, μετὰ μεγάλης περισκέψεως και μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος.

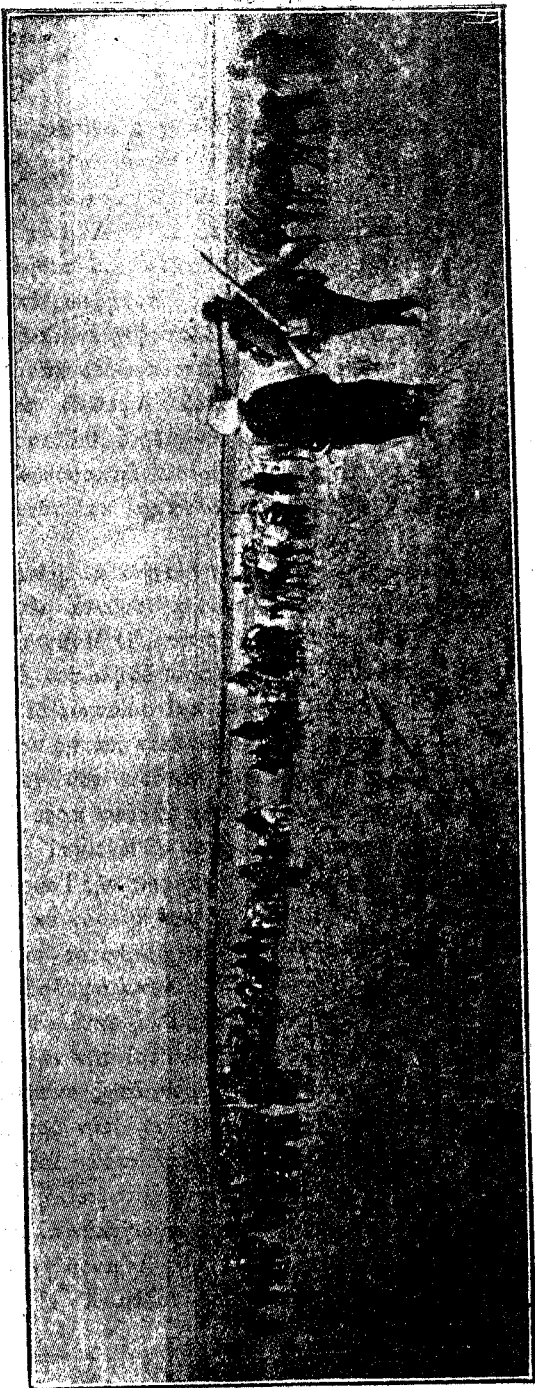
Ὅτε τὴν πρῶταν τῆς ἡμέρας 10 Ὀκτωβρίου ἐνεφανίσθη ὁ ἡμέτερος στόλος ἔμπροσθεν τῆς νήσου Λήμνου, οὐδὲν ἠμπόδιζε τοῦτον νὰ δεχθῇ ἢ νὰ ἐπιβάλῃ τὴν ἀποφασιστικὴν ναυμαχίαν ἐὰν ὁ ἐχθρικός στόλος ἐνεφανίζετο αἰφνης ἐπίσης πρὸ τῆς νήσου. Δὲν παρηκολούθουν τὸν στόλον ἡμῶν ὀπλιταγωγὰ και σκευαγωγὰ ἢ ἀνθρακοφόρα σκάφη, παρέχοντα λόγῳ, τῆς φύσεως αὐτῶν κωλύματα εἰς τοὺς ἐλιγμούς, ἢ παρουσιάζοντα εἰδικὴν ἀνάγκην προασπίσεως ὑπὸ τοῦ μαχίμου στόλου. Ἐὰ ἡμέτερα πλοία, ὡς ἦσαν ἐφωδιασμένα, παρὰ πάσας τῆς παρασκευῆς αὐτῶν τὰς πλημμυελίας, ἠδύναντο νὰ πηραμείνωσιν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας εἰς τὸ πέλαγος, ἀνευ ἀνάγκης ὀρμητηρίου πρὸς ἀνανέωσιν τῶν ἐφοδίων αὐτῶν.

Κατὰ τὸ χρονικὸν δὲ τοῦτο διάστημα, τὸ ὁμολογουμένως βραχύτατον, ἠλπίζεν ὁ ναύαρχος ἡμῶν νὰ ἐπιτύχῃ τὴν κατάληψιν τῆς χρησιμωτάτης νήσου. ἦν προσεδόκα νὰ εὕρῃ ἀνεπαρκῆς φρουρομένην, και νὰ

γκας ἐνὸς τοι-
συμβουλῆ κα-
λήμνου ὡς ὄρ-

μοποιήσις τῆς
δευτερευού-
του ἀντιπάλου
ατα, ὡς ἡ κα-
μπροσθεν τῆς
οὐ δι' ἀποβά-
του Ἰουλίου τοῦ
ὄν θαλασσίω

ετέρου στόλου
τῆς κυριαρ-
ῆτο κυρίως
σεων τοῦ ἡ-
ἄτινα παρου-
τάτου σχήμα-
κατὰ θάλασ-
τησεν, ὡς θά-
τῆς ταχύτητος.
μέτερος στό-
νὰ δεχθῆ ἡ
στόλος ἐνε-
ον τὸν στόλον
, παρέχοντα
αρουσιάζοντα
Ἰὰ ἡμέτερα
ς αὐτῶν τὰς
εἰς τὸ πέλα-
αὐτῶν.
ως βραχύτα-
τῆς χρησιμω-
νην, καὶ νὰ

ΕΞΩΘΙ ΤΩΝ ΓΙΑΝΝΙΤΣΩΝ. - ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΑΛΑΓΞ ΕΝ ΠΟΡΕΙΑ

πρακατάλαβη· οὕτω τὸν ἀντίπαλον διὰ τῆς αἰφνιδίας αὐτοῦ ἐνεργείας. Ἄλλως τε ἀπὸ τῆς πρώτης ἔτι τῆς βῆς Ὀκτωβρίου, καθ' ἣν στιγμὴν ἀπεστέλλετο ὁ «Κανάρης» εἰς Σκιάθον πρὸς παρασκευὴν τοῦ σώματος, ὕπερ ἢ ἀ ἐχρησιμοποιοῖετο εἰς ἀποβίδασιν ἐν τῇ Λήμνῳ δύο ἀντιτορπιλικὰ ἀπεσπασθήσαν ἐπίσης εἰς παραφυλακὴν τοῦ στομίου τοῦ Ἑλλησπόντου, ληφθέντος οὕτω παντὸς ὑπὸ τῆς φρονήσεως ἐπιβαλλομένου μέτρου, ἕπως ὁ στόλος ἡμῶν δυνηθῆ νὰ εἰδοποιηθῆ ἐν καιρῷ καὶ τρεῖς τοῦλάχιστον ὥρας πρὸ τῆς συρράξεως, ἐν περιπτώσει ἀποπειρας τοῦ ἀντιπάλου στόλου πρὸς ἔξοδον εἰς τὸ Αἰγαῖον. Ἀφοῦ δὲ παρέπλευσε κατοπεύων ὁ στόλος ἡμῶν τὴν νῆσον καὶ τὴν πέριξ θάλασσαν, ἐνεφανίσθη μετὰ μετὰ μεσημβρίαν τῆς βῆς Ὀκτωβρίου ἔμπροσθεν τοῦ Κάστρου, πρωτευούσης αὐτῆς, ἐν ἣ ἤδρευον αἱ πολιτικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ ἀρχαὶ τῆς νήσου.

Λέμβος ἀποσταλῆσα ἔξω ὑπὸ λευκὴν σημαίαν μετέφερεν ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος τὸν Μουτσαρίφην τῆς Λήμνου ἀγνοοῦντα μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης καὶ αὐτὴν τοῦ πολέμου τὴν κήρυξεν. Ὁ Μουτσαρίφης, κληθεὶς ὑπὸ τοῦ ναύαρχου εἰς παράδοσιν τῆς νήσου, ἐδήλωσεν ὅτι ἡ στρατιωτικὴ φρουρὰ εἶχεν ἀπόφασιν νὰ ἀμυνθῆ καὶ συνεπῶς δὲν ἠδύνατο οὗτος ν' ἀποφασίσῃ, εἰ καὶ ἀνεγνώριζε τὸ ἀδύνατον πάσης ἀντιστάσεως· ἀπῆλθε δὲ τῆς ναυαρχίδος διὰ τῆς αὐτῆς λέμβου, τοῦ ναύαρχου ἀποφασίσαντος τὴν ἀπόβασιν ἀγνημάτων ἀπὸ τῶν πλοίων πρὸς ἄμεσον κατάληψιν τῆς νήσου ἐντὸς τῆς ἡμέρας, καθ' ὅσον αὐθεντικαὶ πληροφορίαι, ἃς εἶχεν ἤδη λάβει περὶ τῆς ἀριθμητικῆς δυνάμεως τῆς Τουρκικῆς φρουρᾶς, οὐ μόνον ἐπέτρεπον, ἀλλὰ καὶ ἐπέβαλλον τὴν ἄμεσον ἐκτέλεσιν τοῦ ἐγχειρήματος· ἀλλὰ τὸ μὲν ἕνεκα τοῦ προκεχωρηκότος τῆς ἡμέρας—ἦτο ἤδη πέμπτη μεσημεριανὴ ὥρα—τὸ δὲ ἕνεκα σφοδρᾶς βροχῆς ἀρξάμενης μετ' ὀλίγον ἀνεβλήθη διὰ τὴν ἐπαύριον ἢ ἐκτέλεσις, ὁ δὲ στόλος παραμένει καθ' ἑλλην τὴν νύκτα διαδρομῶν περὶ τὴν νῆσον.

Τὴν νύκτα ὅμως ὁ ναύαρχος ὠριμώτερον ἴσως σκεφθεὶς καὶ ἐπιθυμῶν ταχύτερον καὶ ἀσφαλέστερον νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ὀριστικὴν κατοχὴν τῆς ἐπικαίρου νήσου, ἀπέστειλε τὸ ἀντιτορπιλικὸν «Δόξα» εἰς Σκιάθον, διατάσων τὸν κυβερνήτην τοῦ «Κανάρης» νὰ ἀποστείλῃ αὐθωρεὶ εἰς Λήμινον ὑπὸ τὴν συνοδείαν τῆς «Δόξης» τὸ μεταγωγικὸν πλοῖον, ὕπερ ἀφοῦ ἐπεκράτησεν ἡ περὶ ἄμεσον κατάληψιν τῆς Λήμνου γνώμη τοῦ ναύαρχου κατὰ τὴν ἐσπέραν τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου, εἶχεν ἀποφασισθῆ

νά ἀνχωρήσῃ ἐκ Πειραιῶς διὰ Σκιάθου μικρὸν μετὰ τὸν ἔκπλουον τοῦ στόλου, φέρον διλοχίαν πεζικοῦ ὑπὸ τὸν λοχαγὸν Ἰουλιανὸν Κονταράτον.

Αἱ διαταγαὶ αὗται τοῦ ναυάρχου, ἐξετελέσθησαν παράυτα. Ὁ «Πηγεῖος» τῆς Κυκλαδικῆς ἀτμοπλοΐας, οὐ ἐπέβαινεν ἢ διλοχία τοῦ πεζικοῦ, ἀπῆρεν ἐκ Σκιάθου τὸ μεσονύκτιον τῆς ἡμέρας πρὸς τὴν 7ην Ὀκτωβρίου, κατευθυνόμενος πρὸς Ἀθήνον ὑπὸ τὴν συνοδείαν τοῦ ἀντιστορπιλικοῦ «Δόξα», ἐντὸς δὲ τῆς ἡμέρας τῆς 7ης Ὀκτωβρίου, ἢ διλοχία ἀποδιβασθεῖσα εἰς τὴν παρὰ τὸ στόμιον τοῦ λιμένος Μοῦδρου ἀκτῆν, ἐβάδισε πρὸς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Ἀθήνου καὶ μετὰ ἀσήμενον ἀψιμαχίαν ἤχμαλώτισε τὴν ἐκ πεντήκοντα ἀνδρῶν τουρκικὴν φρουρὰν τῆς νήσου.

Ἐν τῇ μεταξὺ ὁ στόλος ἔνεκα τῆς ἐπικρατούσης θαλασσοταραχῆς καὶ τοῦ βροχοεροῦ καιροῦ, εἰσέπλευσεν εἰς Μοῦδρον καὶ ἠγγυροδόλησεν εἰς τὸν ἐξωτερικὸν αὐτοῦ λιμένα.

Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀθήνου, γυναῖκες καὶ γέροντες ἐπὶ τὸ πλεῖστον, κκετσαρμένοι εἰς τὰ διάφορα τῆς νήσου χωρῖα ἠγγόνουν τὰ συμβαίνοντα. Ἡ τουρκικὴ στρατολογία καὶ ἡ τουρκικὴ κακοδιοίκησις εἶχον πρὸ πολλοῦ φυγαδεύσει ἔλους τοὺς νέους ἐκ τῆς νήσου, εἰς Αἴγυπτον ἢ Ἀμερικὴν. Εἰς τοιαύτην δὲ κατάστασιν διετέλει ὁ ἀπομένων πληθυσμός, ὥστε, ἐπὶ τῇ διαδοθείσῃ ἀπὸ τὰ χωρῖα φήμη ὅτι στόλος πολεμικὸς παρέπλεε περὶ τὴν νήσον ἀπὸ τῆς προτεραίας, οἱ ἀγαθοὶ γέροντες Ἀθηνοὶ γεωργοὶ ἢ βοσκοί, συνεζήτουν τὰ συμβαίνοντα, πιστεύοντες ὅτι ὁ περιπλέον τὴν νήσον στόλος ἦτο Ἰταλικός. Οὔτε τὴν παῦσιν τοῦ Ἰταλοτουρκικοῦ πολέμου εἶχον μέχρι τῆς στιγμῆς γνωρίσει, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον τὴν ἔναρξιν τοῦ Βαλκανικοῦ.

Αὐτὸς ἔτι ὁ Μοῦδρινὸς τοῦ Μοῦδρου, ἐπὶ ματαίῳ ἀναμένων τηλεφωνικῶς νέα περὶ τῶν συμβαινόντων ἐκ Καστροῦ, τὴν νύκτα τῆς 7ης Ὀκτωβρίου, κατ' ἣν ὁ στόλος ἡμῶν ἠγγυροδόλησεν εἰς τὸν ἐξωτερικὸν λιμῆνα τοῦ Μοῦδρου, ἐζήτηει πληροφορίας παρὰ τῶν ἀλιέων ἢ τῶν λαθρεμπόρων περὶ τῆς ἐθνικότητος τῶν πλοίων, τὰ ὅποια ἠγγυροδόλησαν ἔξω τοῦ ὑπὸ τὴν διαίχησίν του λιμένος. Ἄλλ' οὐδεὶς ἐτόλμα, διαρκούσης τῆς νυκτός, νὰ ἐξέλθῃ διὰ λέμβου πρὸς ἐξακριβώσιν τῶν συμβαινόντων.

Τέλος τὴν ἐπομένην πρωτὴν Κυδωνιεὺς λαθρέμπορος, ἐγκτεστημένος ἐν Μοῦδρῳ ἀπὸ ἐτῶν, θαρραλεώτερος δὲ τῶν λοιπῶν, ἀνήχθη εἰς τὸν ἐξωτερικὸν λιμένα διὰ τῆς λέμβου του καὶ ἀνελθὼν ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος ἐπληροφόρηθη τὰ συμβαίνοντα. Ἐλαβε μάλιστα μεθ' ἑαυτοῦ καὶ δέσμη

προκηρύξουν τοῦ ναυάρχου Κουντουριώτου περὶ τῆς κατοχῆς τῆς νήσου καὶ πλήρης ἔθνικοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ὃν μάλιστα οἱ Κυθωνεῖς πάντοτε ἐπεδείξαντο ζωηρότερον παντὸς ἄλλου ὑποδοῦλου τοῦ Ἑλληνισμοῦ τμήματος, ἐξήλθεν εἰς Μοῦδρον καὶ ἐπὶ τῇ ἐρωτήσει τοῦ ἀνυπαμονούντος Μουδῖρη περὶ τῶν συμβαινόντων ἐπληροφόρησεν αὐτὸν περὶ τούτων, κολλήσας μάλιστα διὰ χειρονομίας μὴ ἀποτολμωμένης εὐκόλως ὑπὸ χριστιανοῦ εἰς ἄλλας περιστάσεις ἐν Τουρκίᾳ, τὴν προκήρυξιν τοῦ ναυάρχου εἰς τὸ μέτωπον τοῦ καταπλήκτου Μουδῖρη. Ἐντὸς τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὁ στόλος ἡμῶν εἰσέπλευσεν εἰς τὸν ἐσωτερικὸν λιμένα τοῦ Μοῦδρου, χρησιμοποιοῦντάς τε ἕκτοτε ὡς ὀρμητήριο τοῦ ἡμετέρου στόλου καθ' ἅπασαν τὴν διάρκειαν τῶν ἐχθροπραξιῶν.

Τὸ δ' ἑσπέρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας, ὅτε πλέον ἢ ἀπόβασιν τοῦ ὑπὸ τὸν λοχαγὸν Κονταράτον στρατοῦ εἶχε συντελεσθῆ, ὁ ναύαρχος διὰ τηλεγραφίματος συνεπλήρου πρωϊνῆν λακωνικὴν αὐτοῦ ἀναφορὰν πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον οὕτω :

«Σάββατον ἀπόγευμα ἀφικόμεν εἰς τὸν πρὸς ὃν ὄρον· ἐκαλέσαμεν τοπικὰς ἀρχὰς ζητήσαντες παράδοσιν ἀρνηθειῶν ἐκκάλεσαμεν στρατὸν ἀριχθέντα χθὲς ἀπόγευμα Κολοκυθιάν».

Ἡ Λήμνος κατελήφθη οὕτω ἀναιμάκτως καὶ ἐντὸς δύο ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἀπάρσεως τοῦ ἡμετέρου στόλου ἐκ Νέου Φαλήρου. (Ὁ δὲ στόλος ἡμῶν ἀπὸ τῆς 8ης Ὀκτωβρίου ἦτο πλέον ἠγκυροβολημένος ἐντὸς τοῦ εὐρυχώρου, ἀσφαλοῦς καὶ προσφορωτάτου ἀπὸ στρατηγικῆς ἀπόψεως λιμένος τοῦ Μοῦδρου. Τὸ σχέδιον τοῦ ναυάρχου Κουντουριώτου περὶ ἀμέσου καταλήψεως τῆς νήσου Λήμνου, πρὸς ἀπόκτησιν βάσεως πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων, ἐγγύτατα κειμένης πρὸς τὸ στόμιον τοῦ Ἑλλησπόντου, εἶχε συντελεσθῆ μετὰ ταχύτητος τιμώσης καὶ τὸν Ἑλληνα νάυαρχον καὶ τοὺς συνεργάτας αὐτοῦ.

Ἀμα τῇ καταλήψει τῆς νήσου καὶ τῇ αἰχμαλωσίᾳ τῆς φρουρᾶς, ὁ ναύαρχος, συνεπεῖα διαταγῆς τοῦ ὑπουργείου τηλεγραφικῆς, ἐκήρυξε τὴν νήσον εἰς ἀποκλεισμόν, ἀρθέντα μετὰ τινὰς ἡμέρας. Ἀπηύθυνε δὲ πρὸς τοὺς κατοίκους τὴν ἐπομένην προκήρυξιν :

Ἐν ὀνόματι τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ Α'

Ἡμεῖς, ὁ Ὑποναύαρχος Παύλος Κουντουριώτης, Ἀρχηγὸς τοῦ Στόλου

τοῦ Αἰγαίου, πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς νήσου Δήμου,
 Διακηρύσσομεν καὶ διατάσσομεν·

1) Ἡ νήσος Δήμος, μετ' ἔλων τῶν ἐν αὐτῇ πόλεων, κωμῶν καὶ συνοικισμῶν, μετὰ τῶν λιμένων καὶ ἀκτῶν αὐτῆς, κατελήφθη ὑφ' ἡμῶν καὶ διατελεῖ ἀπὸ τοῦδε εἰς τὴν κατοχὴν μας.

2) Αἱ ἐν τῇ νήσῳ Ὀθωμανικαὶ ἀρχαὶ, ἐκτὸς τῶν ὑπαλλήλων τοπικῆς Διοικήσεως, καθαιροῦνται, τὴν ἐξουσίαν δὲ αὐτῶν θὰ ἀσκήσῃ ὁ Διοικητὴς τοῦ ἀγῆματος τῆς Κατοχῆς.

3) Ὁ Διοικητὴς οὗτος ἔχει τὴν ἐξουσίαν νὰ χρησιμοποίησῃ διὰ τὴν διοίκησιν τοὺς ἤδη ὑπάρχοντας Ὀθωμανοὺς ὑπαλλήλους, δύναται ὁμοῦ καὶ νὰντικαθιστᾷ αὐτοὺς κατὰ τὰς ἀνάγκας καὶ τὸ συμφέρον τῆς ὑπερρείας.

4) Αἱ ὑποθέσεις τοπικῆς φύσεως θὰ διεξάγωνται μέχρι νεωτέρας διαταγῆς ἡμῶν, ὅπως καὶ μέχρι τοῦδε καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν ὑπαλλήλων, ἀλλὰ ὑπὸ τὴν ἀνωτέραν ἐποπτεῖαν τοῦ Διοικητοῦ τοῦ ἀγῆματος, ἔχοντας τὸ δικαίωμα ν' ἀντικαθιστᾷ τοὺς κακοὺς ἢ ἀμελεῖς.

5) Οἱ μέχρι τοῦδε ἰσχύοντες νόμοι καὶ τοπικὰ ἔθιμα, εἴτε διοικητικῆς εἴτε ποινικῆς εἴτε ἰδιωτικῆς φύσεως, θὰ ἐξακολουθήσουν νὰ ἐφαρμόζωνται ὑπὸ τῶν διαφόρων ἀρχῶν, διοικητικῶν ἢ δικαστικῶν, ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν τοῦ Διοικητοῦ τοῦ ἀγῆματος, ὅστις ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ λαμβάνῃ γνώσιν πάσης ὑποθέσεως καὶ νὰ διατάσῃ τὴν πρὸς αὐτὸν ὑποβολὴν ἀναφορῶν.

6) Ἐγγυώμεθα τὸν ἀπόλυτον σεβασμὸν καὶ ἀπρόσβλητον διατήρησιν τῶν ἰδιωτικῶν δικαιωμάτων, τῆς θρησκευτικῆς καὶ προσωπικῆς ἐλευθερίας, τῆς ζωῆς, τῆς τιμῆς, τῶν οἰκογενειακῶν σχέσεων καὶ τῆς ἰδιοκτησίας εἰς πάντας τοὺς κατοίκους τῆς καταληφθείσης νήσου, ἀδιακρίτως φυλετικῆς καταγωγῆς ἢ θρησκευματος, θεωροῦντες αὐτοὺς πάντας ἀδιακρίτως ἴσους μετὰ τῶν ὡς πρὸς τὰ δικαιώματα καὶ τὰς ὑποχρεώσεις, ἰδιαιτέραν δ' ἐγγυώμεθα προστασίαν εἰς τὰ ἱερά, εὐχαγῆ καὶ φιλανθρωπικὰ καθιδρύματα, ὧν ἡ περιουσία θὰ μείνῃ ἄθικτος καὶ θὰ διοικῆται ὅπως καὶ μέχρι τοῦδε, ἀνευ παρεμβάσεως τοῦ Διοικητοῦ τοῦ ἀγῆματος.

7) Τὴν προφύλαξιν τῶν ὡς ἄνω ἠγγυημένων δικαιωμάτων κατὰ πάντας τοὺς κινδύνους προσβολῆς αὐτῶν ἀναθέτομεν εἰς τὸν Διοικητὴν τοῦ ἀγῆ-

ματος, ενεργούντα τὴν ἀστυνομίαν τῆς νήσου διὰ τοῦ στρατοῦ τῆς Κατοχής καὶ ἔχοντα τὴν ἐξουσίαν νὰ ἐκδίδῃ ἀστυνομικὰς διαταγὰς οἰουδήποτε περιεχομένου, ἀλλὰ γενικὰς δι' ὅλους τοὺς κατοίκους καὶ ἐπιβαλλούσας ἴσως ὑποχρεώσεις εἰς αὐτοὺς ἀδικικρίτως φυλετικῆς καταγωγῆς ἢ θρησκευματος.

8) Πῆτῳς ἀπαγορεύομεν εἰς πάντας τοὺς κατοίκους τῆς νήσου τὴν ὁπλοφορίαν ὑποχρεοῦνται πάντες ἐντὸς τῆς ὑπὸ τοῦ Διοικητοῦ τοῦ ἀγῆματος ὀρισθησομένης προθεσμίας νὰ παραδώσωσι τὰ ὄπλα των εἰς τὸν στρατὸν τῆς Κατοχῆς.

Πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἀφοπλισμοῦ ἐπιτρέπομεν εἰς τὸν Διοικητὴν τοῦ ἀγῆματος νὰ ἐπιβάλλῃ τὰς αὐστηροτέρας ποινὰς καὶ νὰ λαμβάνῃ τὰ αὐστηρότερα μέτρα ἀκόμη καὶ ἐναντίον ὁλοκληρῶν χωρίων.

9) Οἱ κάτοικοι τῆς καταληφθείσης νήσου εἶναι ὑπόχρεοι νὰ ἐξακολουθήσωσι πληρώνοντες εἰς τοὺς ὑπὸ τοῦ Διοικητοῦ τοῦ ἀγῆματος ὀρισθησομένους εἰσπράκτορας τοὺς μέχρι τοῦδε ὑπὸ τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους κεκανονισμένους φόρους καὶ τέλη, ὅπως ἐξ αὐτῶν πληρώνονται κατὰ κύριον λόγον τὰ ἐξόδα τῆς καλῆς διοικήσεως τῆς νήσου.

Ἐπίσης ὑποχρεοῦνται οἱ κάτοικοι καὶ τὰ χωρία νὰ καταβάλλουν καὶ τὰς ἐκτάκτους εἰς εἶδος ἢ εἰς χρήμικ εἰσφοράς, ὅπως ἤθελε διατάξει ὁ Διοικητὴς τοῦ ἀγῆματος, ὅστις ἔχει καὶ τὸ δικαίωμα τῆς ἐναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως ἐναντι ἀποζημιώσεως.

10) Καλοῦμεν πάντας τοὺς κατοίκους τῆς νήσου νὰ συνεχίσουν ἐν εἰρήνῃ καὶ τάξει τὰς ἰδιωτικὰς αὐτῶν ὑποθέσεις, ὑπακούοντες εἰς τοὺς νόμους καὶ εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ Διοικητοῦ τοῦ ἀγῆματος, ἀποφεύγοντες δὲ πᾶσαν ἐνέργειαν δυναμένην νὰ διαταράξῃ τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν.

11) Πᾶσα πράξις ἢ ἀπόπειρα πράξεως θέτουσα εἰς κίνδυνον τὴν ἀσφάλειαν τοῦ ἀγῆματος τῆς Κατοχῆς, τοῦ Στόλου καὶ τῶν πληρωμάτων αὐτοῦ, ἢ τὰ συμφέροντα τῆς Ἑλλάδος, θὰ δικάζηται στρατιωτικῶς ὡς ἐγκλημα ἐσχάτης προδοσίας καὶ θὰ τιμωρῆται μὲ θάνατον 24 ὥρας μετὰ τὴν ἀπόφασιν.

Ἡ προδουσα θέλει κοινοποιηθῆ εἰς τοὺς κατοίκους τῆς νήσου τῇ μερίμνῃ τοῦ Διοικητοῦ τοῦ ἀγῆματος.

Ἐν Λιμένι Μοῦδρου, τῇ 8ῃ Ὀκτωβρίου 1912.

Ὁ Ὑποναύαρχος Ἀρχηγὸς
ΠΑΥΛΟΣ ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ

Ἰδοὺ ἐν λεπτομερείᾳ ἢ κατάληψις τῆς Λήμνου.

Περὶ τὴν μεσημβρίαν τῆς 6 Ὀκτωβρίου ὁ ναύαρχος Κουντουριώτης διέταξε τὸν ἐφεδρον ἀνθυποπλοίαρχον Βασίλ. Καρμιούζην νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὴν πόλιν καὶ νὰ ζητήσῃ παρὰ τῶν Τουρκικῶν ἀρχῶν τὴν παράδοσιν αὐτῆς καὶ τῆς νήσου. Μία ἀτμάκατος με λευκὴν σημαίαν ἀποβιβάζει μετ' ὀλίγον εἰς τὴν προκυμαίαν τὸν ἀνθυποπλοίαρχον ἐν μεγάλῃ στολῇ ὑπὸ τὰ ἐκπεπληγμένα βλέμματα τῶν Τούρκων καὶ τῶν Χριστιανῶν τῆς προκυμαίας.

Ποῦ εἶναι, παρακαλῶ, τὸ διοικητήριον; ἐρωτᾷ εἰς νύκτες τῆς ἀτμακάτου τὸν πρῶτον ἐπὶ τῆς προκυμαίας τούρκον ἀστυνομικὸν ὃν διακρίνει.

Νά το! λέγει σκαιῶς οὗτος καὶ ἔδειξε ἐν μέγαρον ἐκεῖ πλησίον στρέψας συγχρόνως τὰ ὦτα.

Μετὰ πέντε λεπτὰ τῆς ὥρας, ὁ Ἕλληγ ἀνθυποπλοίαρχος ἀνέρχεται τὰς μαρμαρίνους κλίμακας τοῦ Διοικητηρίου διελθὼν πρὸ τῶν σκοπῶν, χωρὶς νὰ χαιρετισθῇ ὑπ' αὐτῶν.

Ἐξοχώτατε, λέγει πρὸς τὸν σπεύσαντα πρὸς προὔπαντησίν του τούρκον Διοικητὴν, περιστοιχιζόμενον ὑπὸ τῶν ὑπαλλήλων καὶ τινων ἀξιωματικῶν, χαιρετῶν αὐτὸν στρατιωτικῶς. Ἔχω ἐντολὴν ὑπὸ τοῦ ναυάρχου μου νὰ σᾶς ζητήσω τὴν παράδοσιν τῆς πόλεως καὶ τῆς νήσου, καὶ ἐνεχείρισε πρὸς τὸν Διοικητὴν ἐν ἔγγραφον.

Εἰς τὸ ἄκουσμα τῆς προτάσεως ταύτης δύο τούρκοι ἀξιωματικοὶ ἔθεσαν τὰς χεῖρας εἰς τὰ ξίφη των, προφανῶς ἵνα ἐπιτεθοῦν κατὰ τοῦ Ἑλληνος ἀξιωματικοῦ τοῦ ἀποτολήσαντός νὰ ἐκστομίσῃ τοιαύτην πρότασιν, ἀλλ' ὁ ἀξιωματικὸς οὗτος, ἄνθρωπος γνωρίζων αὐτοὺς κατὰ βάθος, ὡς ἀνατραφεὶς καὶ ζῶν ἐν Σμύρνῃ, τοὺς ἀπαντᾷ με ἀταραξίαν, ἥτις τοὺς ἐπάγωσε ἀνασύρων τὸ περιστροφονί σιλικ μπράκ (κάτω τὸ ξίφος). Μπράκ, μπράκ ἐπανάλαβε ὁ Διοικητὴς με τὸ δλέμμα ἀπλανὲς ἐπὶ τοῦ εἰς χεῖρας του ἐγγράφου τοῦ ναυάρχου Κουντουριώτη.

Μετ' ὀλίγον ὁ Διοικητὴς διεκπεραιωθεὶς διὰ τῆς ἀτμακάτου ἐπὶ τοῦ Ἀβέρωφ εὐρίσκατο πρὸ τοῦ Ναυάρχου. Ὁ Κουντουριώτης ὑποδεχθεὶς αὐτὸν φιλοφρονέστατα, καὶ ἀφοῦ τοῦ προσέφερε καφὲ καὶ σιγάρον, τοῦ λέγει: χωρὶς περιστροφᾶς, ἐξοχώτατε, ἐπιθυμῶ νὰ μοῦ παραδώσῃτε τὴν πόλιν καὶ τὴν νήσον!

Παρακαλῶ νὰ μοῦ χορηγήσῃτε 48 ὥρῶν προθεσίαν διὰ νὰ σᾶς ἀπαντήσω ἤτοι ἢ ἀπάντησις τοῦ Μουτσαρίφη.

Τί λέγεις; Εἰς 48 ὥρας ἐγὼ θὰ ἔχω καταλάβει ὅλας τὰς νήσους! Δὲν ἔχω κειρὸν νὰ χάνω! Καὶ προσποιούμενος τὸν θυμωμένον ἀποτείνεται πρὸς τὸν ἀνθυποπλοίαρχον, ὅστις τὸν μετέφερε: Πηγαίνετε τον ἔξω! Εἶτα στρεφόμενος πρὸς τὸν Μουτσαρίφη: Ἔχεις δύο ἡρῶν προθεσίαν, τοῦ λέγει.

Ὁ Μουτσαρίφης μετεφέρθη διὰ τῆς ἰδίας ἀτμακάτου πάλιν ἔξω καὶ μετὰ δύο ὥρας ὁ αὐτὸς ἀνθυποπλοίαρχος ἐξέρχεται διὰ νὰ λάβῃ τὴν ἀπάντησιν. Οὐδεὶς Τοῦρκος τώρα εὑρίσκεται ἐπὶ τῆς προκουμαίας. Ἦτο γεμάτη μόνον ἀπὸ Ἑλλήνας, οἵτινες καὶ συνώδευσαν αὐτὸν μέχρι τοῦ Διοικητηρίου.

Ὁ Μουτσαρίφης περιστοιχιζόμενος ὑπὸ ἀξιωματικῶν καὶ πολιτῶν, ἀδέχθη τὸν ἡμέτερον ἀξιωματικὸν καὶ εἰς τὴν ἐρώτησιν τούτου τί ἀπάντησιν ἔχει νὰ τοῦ δώσῃ, ὁ Μουτσαρίφης ἀπήντησε: Ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου, ἀδυνατῶ νὰ σᾶς παραδώσω τὴν πόλιν ἀμαχητεῖ! Ταυτοχρόνως δὲ εἰς Τοῦρκος ἀξιωματικὸς στρεφόμενος πρὸς τὸν Ἑλληνα ὑποπλοίαρχον, λέγει: Λησμονεῖς, φαίνεται, κύριε συναδέλφε, ὅτι ἔχομεν ἰσχυρότερον στόλον τοῦ ἰδικοῦ σας! Ὅ,τι κάμνετε σήμερον σεῖς ἐδῶ θὰ σᾶς τὸ κάμωμεν ἡμεῖς κῦριον στὸ Φάληρον!

Μετ' ὀλίγον ἀπεβιάσθη ἡ ὑπὸ τὸν Κονταράτον διλοχία καὶ μετ' ἀνταλλαγῆν ὀλίγων πυροβολισμῶν ἡ φρουρὰ παρεδόθη. Ὁ Διοικητὴς τῆς νήσου, β' ἀξιωματικὸν καὶ 42 στρατιῶται συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι.

[Ἡ κατάληψις τῆς Λήμνου ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου στόλου ἐξησφάλισε μέγα μέρος τῆς ἐπιτυχίας τοῦ κατὰ θάλασσαν πολέμου ἡμῶν. Ἐκτὸς τῆς ἠθικῆς ἐπιδράσεως, ἣν θὰ ἴσκει ἐπὶ τῶν πληρωμάτων τοῦ στόλου ἡ ἀδρανῆς αὐτῶν ἐν τῇ ἄρμῃ τῶν Ὁρεῶν παραμονή, κατὰ τὰ σχέδια τοῦ Ναυτικοῦ Ἐπιτελείου, ἡ ἐπιτήρησις τοῦ στομίου τοῦ Ἑλλησπόντου ἀπὸ τοιαύτης μάλιστα ἀποστάσεως τοῦ ὀρμητηρίου, θὰ ἦτο ἀδύνατος διὰ τῆς ἀνεπαρκεστάτης δυνάμεως τοῦ ἐλαφροῦ ἡμῶν στολίσκου, οὐ μόνον ὡς εἶχεν οὗτος κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου, ἀλλὰ καὶ θραδύτερον, ὅτε ἐνισχύθη διὰ τῶν νέων ἐκ Γερμανίας ἀφιχθέντων ἀντιτορπιλικῶν καὶ τῶν ἀγορασθέντων ἐν σπουδῇ κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου ἀνιχνευτικῶν πλοίων.

Ἡ ἀπόστασις τοῦ λιμένος τοῦ Μοῦδρου ἀπὸ τοῦ στομίου τοῦ Ἑλλησπόντου δὲν εἶνε μεγαλειτέρα τῶν πενήτηνonta ναυτικῶν μιλίων. Πολλὰκι δὲ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκστρατείας τὰ περιπολοῦντα εἰς τὸν Ἑλ-

τάς νήσους !
ον αποτελείνε-
νετέ τον ἔξω!
προθεσίαν,

άλιν ἔξω και
λάβη τὴν ἀ-
μαίας. Ἦτο
ν μέχρι τοῦ

και πολιτῶν,
του τί ἀπάν-
ντιπρόσωπος
πόλιν ἀμα-
ρος πρὸς τὸν
ε συναδέλφε,
ετε σήμερον

και μετ' ἀν-
οικητῆς τῆς
μάλωτοι.
σφάλιζε μέ-
Ἐκτός τῆς
στόλου ἢ ἀ-
κ σχέδια τοῦ
σπόντου ἀπὸ
ατος διὰ τῆς
οὔ μόνον ὡς
λά και θρα-
των ἀντιταρ-
ονὰς τῆς κη-

ου τοῦ Ἑλλη-
ίων. Πολλά-
εις τὸν Ἑλ-

Η ΜΕΓΑΛΗ ΓΕΦΥΡΑ ΤΟΥ ΑΞΙΟΥ

27.000 ΤΟΥΡΚΟΙ ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΙ ΦΥΛΑΤΤΟΜΕΝΟΙ ΕΝ ΚΑΡΑΜΠΟΥΡΝΟΥ

λήσποντον ἀντιτορπιλικὰ, τερματίζοντα τὴν περιπολίαν αὐτῶν καὶ μὴ
 δυνάμενα ἔνεκα τῆς τρικυμίας, νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὸ ὀρμητήριο τοῦ
 στόλου καὶ ἠναγκάζοντο ν' ἀνακωχεύωσιν ὑπὸ τὴν Ἰμβρον ἢ ὑπὸ τὴν
 Τένεδον. Τὸ αὐτὸ δὲ συνέβη καὶ εἰς τὰ σκάφη, ἅτινα ἐπρόκειτο νὰ με-
 ταβῶσιν εἰς τὸ στόμιον τοῦ Ἑλλησπόντου πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν ἀπὸ
 τῆς προτεραιᾶς ἢ καὶ πολλᾶκις ἀπὸ δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν περιπολούντων.
 Ἄν ἐπομένως ἦσαν ἠναγκασμένα νὰ ἐκτελέσωσι τὴν ὑπηρεσίαν αὐτῶν
 ταύτην ἀναγόμενα ἐξ Ὁρεῶν, ἐκ σημείου δηλαδὴ ἀπέχοντος τοῦ στομίου
 τοῦ Ἑλλησπόντου κατὰ διάστημα ὑπερτριπλάσιον, αἱ δυσκολίαι θὰ ἦσαν
 πολὺ μεγαλείτεροι. Ἄλλ' ἐκτὸς τούτου, ἡ κόπωσις ἦν θὰ ὑφίσταντο καὶ
 μηχαναὶ καὶ λέβητες καὶ σκάφη καὶ πληρώματα θὰ ἦτο τοιαύτη, ὥστε
 ἀμφιδάλλομεν, ἂν καὶ ἕλλην τὴν μακρὰν διάρκειαν τῆς ναυτικῆς ἐκ-
 στρατείας ἤθελον ἀνθέξει τὰ σκάφη ταῦτα καὶ ἰδίως τὰ παλαιὰ ἡμῶν
 θωρηκτὰ ὡς ἀντέσχον ἀπὸ τοῦ Μούδρου ἀναγόμενα.

Ἔτερος λόγος, ἐπίσης σπουδαῖος, συνηγορῶν ὑπὲρ τοῦ Μούδρου ὡς
 βάσεως τῶν ἐπιχειρήσεων ἡμῶν, ἦτο ἡ ὑπεροχὴ τοῦ ἀντιπάλου στόλου
 εἰς ἐλαφρὰ ἢ ἀθωράκιστα σκάφη. Ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, οἱ ἀντίπα-
 λοι ἡμῶν εἶχον ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ στόλου αὐτῶν δύο εὐδρομα ἀθωρά-
 κιστα τὰ «Χαμηριέ» καὶ «Μετζίτιε». τὰ ὅποια ἔφερον πυροβόλα πολὺ
 ἰσχυρότερα ἀπὸ τὰ πυροβόλα τοῦ ἐλαφροῦ ἡμῶν στολίσκου. Ἄν ἐπομέ-
 νως ἡ βᾶσις τῶν ἐπιχειρήσεων ἡμῶν δὲν παρείχεν εἰς τοὺς ἀντιπάλους
 τὸν κίνδυνον τῆς ἐντὸς τριῶν ὥρῶν ἢ καὶ ταχύτερον ἐμφανίσεως τοῦ ἡ-
 μετέρου στόλου ἐνώπιον τοῦ Ἑλλησπόντου, αἱ παρ' ἡμῶν καταληφθεῖσαι
 βραδύτερον παρὰ τὸν Ἑλλήσποντον νῆσοι, ἡ Τένεδος, ἡ Ἰμβρος, ἡ Σα-
 μοθράκη καὶ αὐτὴ ἡ ἀπώτερόν πως κειμένη Θάσος, θὰ διετέλουσιν ὑπὸ
 τὴν ἄμεσον ἐπιδρομὴν τῶν ἰσχυροτέρων τούτων ἐλαφρῶν τοῦ ἀντιπάλου
 σκαφῶν, ἐνώπιον τῶν πυροβόλων τῶν ὀποίων τὰ ἡμέτερα ἀντιτορπιλι-
 κά ἐμειονέκτουσιν σημαντικῶς. Διότι μέχρις ἔτου καταφθάσουσιν τὰ ἡμέτε-
 ρα πλοῖα εἰς τὸ πεδῖον τῆς ἐπιδρομῆς ἐξ Ὁρεῶν θὰ παρήρχοντο διώδεκα
 ὄλαι ὥραι, αἵτινες ἦσαν πλεόν ἢ ἐπαρκεῖς πρὸς ἐπίθεσιν καταδρομικὴν
 σκοποῦσαν οὐχὶ βεβαίως τὴν ἀνάκτησιν τῶν καταληφθεισῶν νήσων, ἀλλὰ
 τὴν καταστροφὴν τῶν ἐν αὐταῖς χριστιανικῶν συνοικισμῶν καὶ τὴν κα-
 ταπόνησιν τοῦ ἡμετέρου στόλου (1)

(1) Ἡ ἐν τῇ «Σκρίπ» δημοσιευομένη αὕτη κριτικὴ περὶ τοῦ κατὰ θάλασσαν

Ὁ ἐσωτερικὸς λιμὴν τοῦ Μοῦδρου περίκλειστος πανταχόθεν, ἐκτὸς τῶν στρατηγικῶν, παρουσιάζει καὶ ναυτικὰ πλεονεκτήματα λίαν ἀξιόλογα. Εὐρύτατος, δύναται νὰ περιλάβῃ πολυαριθμώτατον στόλον ἐν ἀνέσει καὶ εὐρυχωρίᾳ ἀγκυροβολοῦντα ἐντὸς αὐτοῦ. Τὸ βάθος τῶν ὑδάτων καὶ ἡ ποιότης τοῦ βυθοῦ εἰς τὸν λιμὲνα τοῦτον ἐξασφαλίζουν τὴν ἀγκυροβολίαν τῶν πλοίων μὲ οἰανδήποτε τῆς θυέλλης ἐντασιν. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἡ μεγάλη ἔκτασις αὐτοῦ, μετροῦντος πέντε σχεδὸν ναυτικὰ μίλια κατὰ διάμετρον, προκλεῖ ἐνίστη τοιοῦτον κυματισμὸν, ὥστε νὰ μὴ εἶνε δυνατὴ ἡ πρὸς ἄλληλα συγκοινωνία τῶν πλοίων οὐδὲ διὰ τῶν μεγαλειτέρων καὶ ἀνθεκτικωτέρων ἀτμακάτων, ἀλλὰ τὸ μειονέκτημα τοῦτο εἶνε ἐλάχιστον διὰ πολεμικὸν στόλον. Ἡ ἐν τῇ νήσῳ κτηνοτροφία ἀρκούντως ἀνεπτυγμένη, ἠδύνατο νὰ πληρώσῃ μέχρι τοῦ ὀριστικωτέρου τοῦ στόλου ἐπισιτισμοῦ πᾶσαν πρόχειρον ἀνάγκην.

Ἄν ὁ Τουρκικὸς στόλος δὲν κατεστράφη τελείως κατὰ τὴν δευτέραν ναυμαχίαν, τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς καὶ τῆς προτέρας καὶ ὑτέρας δράσεως τοῦ στόλου ἡμῶν πρᾶγματι ἀπαραμειώτα καὶ καταφθνή. Ἡ κυριαρχία τοῦ Αἰγαίου πελάγους ἀνήκεν εἰς ἡμᾶς ἀναμφισβήτητος ἀπὸ τῆς πρώτης τῆς 6ης Ὀκτωβρίου μέχρι τοῦ πέρατος τοῦ πολέμου. Αἱ δύο κατόπιν ἀποπείραι τοῦ Τουρκικοῦ στόλου πρὸς διεκδίκησιν αὐτῆς ἀπέτυχον. Τὸ σιδηροῦν καὶ οὐχὶ λίθινον φράγμα τοῦ στομίου τοῦ Ἑλλησπόντου ἀπεδείχθη ὅτι ὑπῆρξεν ἀδιάρρηκτον. Καὶ αὐτὴ δ' ἔτι ἡ ἐν τῷ σκότει διολίσθησις τοῦ Τουρκικοῦ εὐδρόμου «Χαμηδιέ» δὲν εἶνε δυνατόν νὰ λογισθῇ ὡς διάρρηξις τοῦ εἰκονικοῦ περι οὐ ἐνταῦθα ὁ λόγος φράγματος, ἕνεκα τῶν λόγων οὓς ἐν δέοντι θέλομεν ἀφηγηθῆ. Ἄλλως τε οὐδὲ ὅπως τὸ γεγονός τοῦτο μετέβαλε τὰ κητολικά ἀποτελέσματα τοῦ κατὰ θάλασσαν πολέμου. Ἡ κυριαρχία τῆς θαλάσσης ἀπέμεινε καὶ πάλιν εἰς ἡμᾶς.

ΚΑΤΑΛΗΨΙΣ ΙΜΒΡΟΥ, ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ ΘΑΣΟΥ

Τὴν 15 Ὀδρίου 1912 ἀφίκετο εἰς Μοῦδρον διὰ τοῦ ἐμπορικοῦ ἀτ-

ἡμῶν πολέμου φαίνεται προερχομένη ἀπὸ ἀξιωματικὸν τοῦ ναυτικοῦ, ὅστις καὶ τὴν πολεμικὴν τέχνην ἀριστα γινώσκει καὶ ὡς ἐκ τῆς θέσεώς του θὰ εἶχεν εἰς τὴν διάθεσίν του τὰ ἡμερολόγια τῶν ἡμετέρων πλοίων.

μοπλοίου «Πέλοψ» ἄγημα ἐξ 800 ἀνδρῶν διὰ νὰ χρησιμοποιηθῆι πρὸς κατάληψιν τῶν παρὰ τὸν Ἑλλάσποντον νήσων, διότι ἤδη εἶχον ἀρχίσῃ αἱ συνεννοήσεις μεταξὺ Υπουργείου καὶ Ἀρχηγοῦ τοῦ στόλου περὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Ταυτοχρόνως ὅμως μὲ τὴν ἀφίξιν ταύτην τοῦ ναυτικοῦ ἀγήματος διετάσσετο κατὰ τηλεγράφημα τοῦ Υπουργείου πρὸς τὸν Ἀρχηγὸν τοῦ Στόλου καὶ ἡ ἀνάκλησις τῆς ὑπὸ τὸν λοχαγὸν Κονταράτον διλοχίας τοῦ πεζικοῦ, ἥτις κατέλαβε τὴν Λήμνον. Ἔνεκα δὲ τοῦ λόγου τούτου τῆς ἀνακλήσεως τῆς διλοχίας τοῦ πεζικοῦ καὶ τῆς ἐλαχίστης ἐμπιστοσύνης, ἣν ἐνέπνεον εἰς τὸν ναύαρχον Κουντουριώτην τὰ ἀποσταλέντα αὐτῷ ναυτικὰ ἀποβατικὰ ἀγήματα, ἡ κατάληψις τῶν νήσων ἀνεβλήθη, τοῦ ναυάρχου τηλεγραφούντος μ. μ. τῆς 16ῆς Ὀκτωβρίου ὡς ἐξῆς πρὸς τὸ Υπουργεῖον.

«Δύναμις φρουρῶν νήσων ἐλαχίστη· εἶχομεν ἀποφασίσῃ κατάληψιν τῶν διὰ σήμερον στρατιωτικῶς, διότι χρησιμοποιοῦνται παρὰ Τούρκων πρὸς συνεννόησιν ὀπτικοῦ τηλεγράφου· ἀλλ' ἀνέβαλον κατόπιν ταχεῖας διαταγῆς ἀνακλήσεως στρατιωτικοῦ ἀγήματος».

Ἄλλ' ἡ ἐπικρατήσασα κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας τρικυμία ἠνάγκασε τὸ ἐμπορικὸν πλοῖον, δι' οὗ ἀπεστέλλετο εἰς Λίκατερνιν ἡ ὑπὸ τὸν Κονταράτον διλοχία τοῦ πεζικοῦ νὰ ἐπαναπλευθῆ εἰς Μοῦδρον, ἀνασταλείσης δὲ προσωρινῶς καὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἀνακλήσεως τῆς δυνάμεως ταύτης, ἀπεφασίσθη τὴν 17ην Ὀκτωβρίου ἢ διὰ τὴν ἐπιούσαν κατάληψις τῶν παρὰ τὸν Ἑλλάσποντον νήσων.

Ἡ κατάληψις τῆς Ἰμβρου, Θάσου καὶ Ἀγίου Εὐστρατίου ἀπεφασίσθη νὰ γίνῃ ταυτοχρόνως, διαιρεθέντος τοῦ στόλου ὡς ἐξῆς πρὸς τὸν σκοπὸν τούτον.

Ὁ «Ἀβέρωφ» μετὰ τῶν «Ψαρῶν», ἀποτελοῦντα τὴν Ἀγν Μοῖραν τοῦ θωρηκτοῦ στόλου καὶ ἡ «Ναυκρατοῦσα» ἐπρόκειτο νὰ καταλάβωσι δι' ἀποσπάσματος τοῦ ναυτικοῦ ἀγήματος τὴν νῆσον Ἰμβρον, τὴν ἐγγύτερον πρὸς τὸ στόμιον τοῦ Ἑλλησπόντου κειμένην, ἕνα ἐν ταύτῃ ἐπιτηρῶσι καὶ τὸ ἐχθρικὸν ὄρηγνῆριον. Ἡ Βα Μοῖρα τοῦ στόλου, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν θωρηκτικῶν «Σπετσῶν» καὶ «Υδρας» καὶ τοῦ ἀντιτορπιλλικοῦ «Λόγγη», ὑπὸ τὸν Μοῖραρχον Π. Γκίνην, διετάχθη νὰ καταλάβῃ τὴν ἀπώτερον κειμένην νῆσον Θάσον διὰ τοῦ ὑπὸ τὸν Κονταράτον στρατιωτικοῦ σώματος, ἐπιβάλλοντος τοῦ ἐμπορικοῦ ἀτμοπλοίου «Πέλοψ». Τέλος δὲ «Κανάρης» μετὰ τοῦ τορπιλλοβόλου 14 διετάχθησαν νὰ κατα-

λάβωσι διὰ μικροῦ ἀποσπάσματος τοῦ ναυτικοῦ ἀγήματος τὴν πρὸς Νότον τῆς Δήμιου κειμένην νῆσον Ἁγίας Εὐστράτιος.

Αἱ κινήσεις αὗται πᾶσαι ἐξετελέσθησαν τὴν πρώτην τῆς 18 Οκτωβρίου, τῶν διαφόρων πλοίων τοῦ στόλου ἀναχωρησάντων ἐκ Μούδρου εἰς κατάλληλον ὥραν, ἀναλόγως τῆς ἀποστάσεως, ὥστε νὰ εὐρεθῶσι πάντα τὴν πρώτην καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν περίπτου ὥραν ἐνώπιον τῶν καταληφθησομένων νήσων.

Αἱ καταλήψεις ἐγένοντο ἀναιμάκτως πᾶσαι καὶ ἄνευ τινὸς ἐπεισοδίου, περὶ δὲ τὴν ἐσπέραν σνναντηθεῖσαι ἡ Αἴ μετὰ τῆς Βασιλίσσης παρήμεναι ἐν διαδρομῇ μεταξὺ Ἰμβρου, Σαμοθράκης καὶ στομίου Ἑλλησπόντου καθ' ὅλην τὴν νύκτα καὶ τὴν πρώτην τῆς ἐπιούσης 19ης Ὀκτωβρίου πλεύσασαι μέχρι Σαμοθράκης ἀπεδίβασαν ἀπόσπασμα ναυτικοῦ ἀγήματος καὶ κατέλαβον καὶ τὴν νῆσον ταύτην ἐπίσης ἀναιμάκτως καὶ ἄνευ τινὸς ἐκτάκτου ἐπεισοδίου.

Τὴν ἐσπέραν τῆς 18ης ὁ ναύαρχος ἐγνωστοποιεῖ πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τὴν μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἐνέργειαν διὰ τοῦ ἐξῆς τηλεγραφήματος τοῦ ἀστυρμάτου.

Ὑπουργεῖον Ναυτικῶν

Ὁρα 6.30'.

«Κατάληψις Θάσου καὶ Ἰμβρου ἐγένετο καὶ ὑψώθη ἡ Ἑλληνικὴ σημαία ἐστᾶλη «Κανάρης» μετ' ἐν τορπιλλοβόλον ἀπὸ πρωίας πρὸς κατάληψιν νήσου Ἁγίου Στράτη. Κατάληψις Σαμοθράκης γενήσεται αὐριον πρῶτ', ἀναβληθεῖσα δι' ἔλλειψιν χρόνου... Ἐδρισκόμεθα πλησίον Σαμοθράκης.

ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ

Τὴν δὲ ἐσπέραν τῆς 19ης, ὅτε πλέον ὄλος ὁ στόλος εἶχεν ἐπανεέλθῃ εἰς Μούδρον, μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς καταλήψεως τῶν νήσων, ὁ ναύαρχος Κουντουριώτης, ἀπαντῶν εἰς τηλεγράφημα τοῦ Ὑπουργείου ἐρωτῶντος λεπτομερείας περὶ τῆς καταλήψεως, ἐτηλεγράφει διὰ τοῦ ἀστυρμάτου λεπτομερέστερον ὡς ἐξῆς:

Ὁρα 9 μ. ἐκ Μούδρου.

Ὑπουργεῖον Ναυτικῶν

Προχθὲς ἐσπέρας διέταξα ἀπόπλουν ἐκ Μούδρου Μοιράρχου μετὰ «Σπετσῶν», «ΥἸδρας» καὶ «Λόγγης», ὅπως μεταφέρωσι διὰ «Πέλοπος»

και συνδράμωσι λόχον υπό Κονταράτον προς κατάληψιν Θάσου· τὴν ὀγδόην πρωϊνὴν χθὲς κατελήφθη ἡ νῆσος καὶ ἠχμαλωτίσθησαν αἱ ἀρχαί. Τὴν 8ην πρωϊνὴν «Κανάρης» μετὰ τορπιλλοβόλου 14 καὶ σῶμα μικροῦ ναυτικοῦ ἀγῆματος ὑπὸ ἔφεδρον ἀνθυποπλοίαρχον Τσατέρην μετέθεσαν καὶ κατέλαβον νῆσον Ἄγ. Στράτη, ἐπίσης χθὲς περὶ μεσημβρίαν ναυαρχίς μετὰ «Ψαρῶν» καὶ «Ναυκρατούσης» κατέπλευσαν εἰς Ἴμβρον καὶ διὰ ναυτικοῦ ἀγῆματος 150 ἀνδρῶν ὑπὸ ὑποπλοίαρχον Χόρν κατέλαβον ταύτην. Τὴν νύκτα ὁ στόλος συνηνώθη καὶ σήμερον πρωΐαν καταπλεύσαντες εἰς Σαμοθράκην κατέλαβον ταύτην διὰ ναυτικοῦ ἀγῆματος ἐξ 69 ἀνδρῶν ὑπὸ ἔφεδρον σημαιοφόρον Παναγιώτου. Διὰ νῆσον Ψαρά ἀποστέλλω αὖριον «Ἰέρακα», πρὸ ὀλίγου μόνον ἐλθόντα εἰς ἐπαφὴν δι' ἄσυριάτου. Σήμερον ἑσπέρας ἐπνεπλεύσαμεν Μοῦδρον, ἐξετάσω διάφορα συλληφθέντα ὑποπτα πλοία, συγκεντρώσω ἐκθέσεις διοικητῶν καταληψιῶν νήσων καὶ τηλεγραφῆσω περισσοτέρας λεπτομερείας· ὁ Στόλος εἶπε κύριος Ἀἰγαίου καὶ περιπολῶν κατὰ τρόπον ὥστε ἐν πάσῃ στιγμῇ εὐρίσκειται συγκεντρωμένους· ἀναζητεῖ πρὸ παντὸς τὸν ἐχθρόν».

Ἀρχηγὸς ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ

Εἰς τὴν ἐκτενεστέραν ταύτην τηλεγραφικὴν ἀναφορὰν τοῦ ναυάρχου, βλέπομεν ὅτι γίνεται λόγος περὶ καταλήψεως τῆς ἱστορικῆς νήσου Ψαρά, περὶ ἧς ἤδη τὸ ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν ὑπουργείον εἶχε διατάξει κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν διὰ τοῦ ἐξῆς τηλεγραφήματος τοῦ ἀνυρμάτου.

Ἦρα 1.10 Ἀθήναι.

Ἀρχηγὸν Στόλου Αἰγαίου.

Διατάξατε κυβερνήτην «Ἰέρακος» καταλάβῃ νῆσον Ψαρά ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων. Ἄν ραδιοτηλεγραφικὴ συνεννόησις ἀποβῇ ἀδύνατος ἀναθέσατε ἐκτέλεσιν διαταγῆς κυβερνήτην «Βέλου» ἐπιτιθάζοντες μικρὰν φρουρὰν ναυτικοῦ ἀγῆματος.

Ἰπουργὸς ΣΤΡΑΤΟΣ

Ὅντως δὲ τὴν 22 Ὀκτωβρίου τὸ ἀνιχνευτικὸν «Ἰέραξ» ἀπεβίβασε καὶ εἰς τὴν ἱστορικὴν ταύτην τοῦ Αἰγαίου πελάγους νῆσον μικρὸν ἐκ ναυτῶν ἀγῆμα καὶ ἀνυφώθη καὶ ἐπ' αὐτῆς ἡ ἑλληνικὴ σημαία. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἱστορικῆς κατὰ τοὺς χρόνους τῆς μεγάλης ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως καταστροφῆς τῆς νήσου, ἦτις ἐνέπνευσε τὸ θαυμασίον ἱ-

πίγραμμα εἰς τὸν ποιητὴν τοῦ ἔθνικοῦ ἡμῶν ὕμνου «Στῶν Ψαρῶν τὴν δόλεμαυρη ράχη περπατῶντας ἢ Δόξα μονάχη» πρώτην ἤδη φοράν οἱ ἑλίγοι ἐναπομείναντες ἐν τῇ ξηρᾷ καὶ ἀγόνῳ νησίδι κάτοικοι ἔβλεπον ἑλληνικὸν πολεμικὸν πλοῖον. Ἡ κατάληψις τῶν Ψαρῶν δὲν ἐγένετο ἀναιμάκτως, ὡς τῶν λοιπῶν νήσων. Ἡ παράταξις ἐνόπλου τῆς μικρᾶς τουρκικῆς φρουρᾶς τῆς νήσου πρὸ τῆς κατοικίας τοῦ τελευταίου Ὀθωμανοῦ Μουδύρη καὶ ὑποπτοὶ τινες κινήσεις αὐτῆς ἠνάγκασαν τὸν κυβερνήτην τοῦ «Ἰέρακος» νὰ κανονοβολήσῃ τὴν οἰκίαν, καθ' ἣν στιγμὴν ἀπεδιβάζετο τὸ μικρὸν ἐκ ναυτῶν ἄγλημα τῆς κατοχῆς. Κκι ὁ ἀτυχῆς Μουδύρης ἀσχολούμενος μάλιστα κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἰς μαγειρικὰς ἀσχολίας ἐν τῇ κατοικίᾳ του διεμελίσθη ὑπὸ τῆς ἐκραγείσης ἐντὸς τοῦ μαγειρείου τοῦ ὀπίδος τοῦ ἡμετέρου ἀνιχνευτικοῦ.

Οἱ ὑπάλληλοι τῶν καταληφθεισῶν νήσων καὶ αἱ μικραὶ αὐτῶν στρατιωτικαὶ φρουραὶ μετήχθησαν εἰς Μουδρόν καὶ ἐφιλοξενήθησαν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας μέχρι τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐπὶ τοῦ «Κανάρη». Ἐν συνόλῳ δὲν ὑπερέβαινον τοὺς τεσσαράκοντα ἀνδρας.

Ὁ λιμενάρχης Σαμοθράκης αἰχμάλωτος ὢν ἐπὶ τοῦ Κανάρη, ἔταν κατὰ πρόϊτον εἶδε τὸ ἡμέτερον καταδύμενον «Δελφίν» ἀπαῖρον ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ «Κανάρη» παρὰ τὴν ὁποίαν ἦτο προσδεδεμένον καὶ ἐξαφανιζόμενον διὰ ταχείας καταδύσεως ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης νὰ ἐλίσσηται ἐντὸς τοῦ λιμένος τοῦ Μουδρόου πρὸς ἐκτέλειον γυμνασίον, ἢ ἐκπληξίς του ἦτο μεγάλη. Οὐδέποτε εἶχεν ἀκοῦσῃ ἢ ἀναγνώσῃ τι περὶ ὑποβρυχίων ἢ καταδυομένων· εἶνε δὲ χαρακτηριστικὴ ἢ ἀπάντησις ἣν ἔδωκε πρὸς τὸν κυβερνήτην τοῦ «Κανάρη» ἐρωτήσαντα αὐτὸν ἐὰν εἶχε τὴν περιέργειαν ἢ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐπιβῇ τοῦ «Δελφίνος» κατὰ τινὰ προσεχῆ αὐτοῦ κατάδυσιν. «Γιὸν Σεῖτὰν θαπούρ» — ὄχι, εἶνε βapόρι τοῦ Σατανᾶ, ἀπήντησεν ὁ ἀφελῆς Ἀγκιάχ ἐφένδης

ΚΑΤΑΛΗΨΙΣ ΤΗΣ ΤΕΝΕΔΟΥ

Ἡ μόνη ἀπομείνασα ὑπὸ τὴν τουρκικὴν κυριαρχίαν ἐκ τῶν περὶ τὸν Ἑλλησποντον νήσων ἦτο ἡ Τένεδος. Ἡ γειτνίασις αὐτῆς πρὸς τὰς ὀχυρώσεις τῶν στενῶν, τὰς ἀποτελοῦσας τὸ ὀρμητήριον τοῦ ἐχθρικοῦ στό-

λου, ἐπέβαλλε περίσκεψιν εἰς τὴν λήψιν ἀποφάσεως πρὸς κατάληψιν καὶ ταύτης. Ἐνεκα δὲ τούτου τοῦ λόγου, δὲν κατελήφθη αὕτη ταῦτε χρόνως μὲ τὰς λοιπὰς νήσους. Ἄλλ' ἤδη ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ πολέμου αἱ ἀκταὶ αὐτῆς ἢ τῶν παρ' αὐτὴν Μαυρονήσων ἐφιλοξένουν τὰ ἡμέτερα περιπολοῦντα ἀντιτορπιλικὰ, ὅσάκις ἢ κκοκαιρία καὶ ὁ κυματισμὸς ἐπέβαλλον εἰς αὐτὰ τὴν ἀνάγκην ν' ἀγκυροβολήσωσι χωρὶς ν' ἀπομακρύνωνται τῆς ἐπιτηρητικῆς αὐτῶν παρὰ τὸ στόμιον τοῦ Ἑλλησπόντου θέσεως. Παρὰ πάσας λοιπὸν τὰς ἀντιρρήσεις, ἃς ἡ ἰδέα τῆς καταλήψεως τῆς νήσου ταύτης παρουσίαζεν ἐκ πρώτης ἀπόψεως, ἀπεφασίσθη ὑπὸ τοῦ ναυάρχου ἢ κατὰλήψις καὶ ταύτης. Ὄντως δὲ τὴν 24ην Ὀκτωβρίου ἢ νυκτῆς «Ἀβέρωφ» παρακολουθουμένη ὑπὸ τοῦ ἀνιχνευτικοῦ «Λέων» καὶ τῶν ἀντιτορπιλικῶν «Θύελλα» καὶ «Ναυκρατοῦσα» κατέπλευσεν εἰς Τένεδον καὶ μικροῦ ἀγῆματος ἀποδιβασθέντος κατελήφθη καὶ ἡ νήσος αὕτη καὶ ἀνυψώθη ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τοῦ παλαιοῦ αὐτῆς φρουρίου ἢ Ἑλληνικῆς σημαία, ὑπὸ τοὺς κρότους τῶν πυροβόλων τοῦ «Ἀβέρωφ». Ἡ ἀπόστασις τῆς νήσου ταύτης ἀπὸ τῆς ἔναντι Ἀσιατικῆς ἀκτῆς εἶνε 6 περίπου χιλιόμετρα ἀπὸ δὲ τῶν φρουρίων τοῦ Ἑλλησπόντου, τῶν φερόντων τὰ ὀνόματα Κομμαλεσι (φρούριον τῆς ἄμμου) καὶ Σεντοῦλ-Μπαχρ (ὀφθαλμὸς τῆς θαλάσσης) δὲν εἶνε ἀνωτέρα τῶν δέκα τεσσάρων ναυτικῶν μιλίων. Ἄλλ' ὁ τουρκικὸς στόλος μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ἔτι βραδύτερον ἀπησχολεῖτο ὡς θὰ ἴδωμεν, εἰς τὸν Ἐξέεινον Πόντον ἐν ἀρχῇ καὶ κατόπιν παρὰ τὴν κινδυνεύουσαν ἐκ τῆς προελάσεως τῶν βουλγαρικῶν στρατευμάτων πρωτεύουσαν τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Κατελήφθη δ' οὕτω καὶ ἡ Τένεδος ἀνευ ἀντιστάσεως καὶ ἀναμιάντως. Ἄξιον χρονολογικῆς τοῦλάχιστον ἀναγραφῆς εἶνε τὸ τηλεγράφημα, ὅπερ ἀπέστειλε γαλλιστὶ ἐκ Τενέδου σχετικῶς πρὸς τὴν κατάληψιν αὐτῆς πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ναυτικῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ ναύαρχος Κουντουριώτης· «ἀποβίβασας τὰ στρατεύματά μου καὶ καταλαβὼν τὴν νῆσον ἀναμιάνω τὸν στόλον ὑμῶν». Εἶνε δὲ τοῦτο τὸ τελευταῖον διαβίβασθὲν διὰ τοῦ καλωδίου τηλεγράφημα ἐκ Τενέδου εἰς τὴν πόλιν τῶν Κωνσταντινῶν. Ὁ τηλεγραφητὴς ἀποπειραθεὶς νὰ ἔλθῃ καὶ πάλιν εἰς συγκοινωνίαν τηλεγραφικὴν πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν μετὰ τὴν διάβιβασιν τοῦ ἀνωτέρω τηλεγραφήματος, εἶδεν ἔτι ἐπὶ τοῦ βολταμέτρου τῆς συσκευῆς αὐτοῦ δὲν διήρχετο πλέον ἤλεκτρικὸν ρεῦμα. Τὸ καλώδιον εἶχε κοπῆ ἐν Κωνσταντινουπόλει.

πρὸς κατάληψιν
αὐτῆ ταύτα-
σεως τοῦ πολέμου
γουν τὰ ἡμέτερα
αὶ ὁ κυματισμὸς
χωρὶς ν' ἀπομα-
τοῦ Ἑλλησπόντου
α τῆς καταλή-
ως, ἀπεφασίσθη
τὴν 24ην Ὀκτω-
οῦ ἀνιχνευτικοῦ
ρατοῦσα» κατέ-
τος κατελήφθη
παλαιῦ αὐτῆς
πυροβόλων τοῦ
αντι Ἀσιατικῆς
ων τοῦ Ἑλλη-
ιον τῆς ἄμμου)
ε ἀνωτέρα τῶν
όλος μέχρι τῆς
ἴδωμεν, εἰς τὸν
εὔουσαν ἐκ τῆς
αν τῆς Ὀθωμ-
ος ἄνευ ἀντιστά-
τον ἀναγραφῆς
μέδου σχεπικῶς
τικῶν εἰς Κων-
ας τὰ στρατεύ-
ον ὑμῶν». Εἶνε
γλιεγράφημα ἐκ
αφητῆς ἀποπει-
ν πρὸς τὴν Κων-
αφήματος, εἶδεν
πλέον ἡλεκτρο-
λει.

ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: 75,000 ΤΟΥΡΚΙΚΑ ΜΑΟΥΖΕΡ ΛΑΦΥΡΑ

ΚΑΤΑΛΗΨΙΣ ΙΚΑΡΙΑΣ

Οὕτω συνεπληρώθη ἡ κατάληψις τῶν παρὰ τὸν Ἑλλάσποντον νήσων τὴν 24 Ὀκτωβρίου. Μετὰ τινὰς ἡμέρας, τὴν 4ην Νοεμβρίου, κατελήφθη ὑπὸ μικροῦ ναυτικοῦ ἀγήματος ἀποβιβασθέντος ὑπὸ τῆς «Θυέλης» καὶ ἡ ἀπώτερον κεμένη νήσος Ἰκαρία, ἥτις ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰταλοτουρκικοῦ πολέμου μὴ περιληφθεῖσα εἰς τὴν Ἰταλικὴν κατοχὴν, ὅτε κατελήφθησαν αἱ ἀποτελοῦσαι τὰ Δωδεκάνησα Ἑλληνικαὶ νῆσοι, καταλύσασα τὴν τουρκοκρατίαν εἶχε κηρύξει τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς καὶ διοικετο ὑπὸ ἰδίᾳς τοπικῆς κυβερνήσεως.

Ἡ κατάληψις αὕτη τῶν παρὰ τὸν Ἑλλάσποντον νήσων δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ ἄν ὡς ἐπιχειρήσις πολεμικῆ. Δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας ἐνεῖχε μόνον τὴν ἔννοιαν τῆς ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ ἀπελευθερώσεως ἀδελφῶν. Πᾶσαι αἱ νῆσοι αὗται ἦσαν σχεδὸν ἀφρούρητοι· ἀντίστασις εἰς τὰς κινήσεις τοῦ στόλου οὐδεμία ἐκ τῶν εὐκριθιμοτάτων φρουρῶν αὐτῶν ἦτο δυνατόν νὰ προσδοκᾶται· ἤρκει δὲ οὐχὶ πολεμικῶν πλοίων, ἀλλὰ καὶ μεταγωγικῶν ἔτι ἐμπορικῶν, μεταφερόντων τὰ ναυτικὰ ἀγήματα τῆς κατοχῆς ἢ ἐμφάνισις πρὸ ἐκάστης νήσου πρὸς πραγματοποιήσιν τῆς κατκλιψῆως. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι ὁ τουρκικὸς στόλος, ἦτο μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἀνέπαφος ἔτι καὶ οὐδ' εἶχε πρὸς τὰ ἡμέτερα πλοῖα ἀντιμετρηθῆ ἠδύνατο δὲ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἐξερχόμενος τοῦ Ἑλλησπόντου νὰ προσπίσῃ τὰς τέως ἀνυπερασπίστους νήσους, ὅσπε ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἢ διασπορὰ τοῦ στόλου κατὰ τὴν 18ην Ὀκτωβρίου, καθ' ἣν ἡ μὲν Βα Μοῖρα ἀπεστάλη πρὸς κατάληψιν τῆς θάσου, ἐγδοῦγκόντα ἕλα μίλια μακρὰν τοῦ στομίου τοῦ Ἑλλησπόντου κειμένης, ἡ δὲ Αἰ Μοῖρα ἐνήργει τὴν κατάληψιν τῆς Ἰμβρου, νὰ μὴ ἦτο ἢ κατὰ τοὺς αὐστηροὺς κανόνας τῆς πολεμικῆς τέχνης ὀρθὴ κίνησις, ἀλλ' ἀφ' ἐτέρου κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐξ ἀσφαλῶν πληροφοριῶν ἦτο βεβιωμένον ὅτι ὁ ἐχθρικὸς στόλος δὲν εὕρισκετο εἰς Δαρδανέλλια· τμημᾶ τι αὐτοῦ παρεσκευάζετο πρὸς ἐκπλουν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἕτερον δ' ἐνήργει εἰς τὰ ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου βουλγαρικὰ παράλια. Πάντως ὅμως εἶχον ληφθῆ καὶ τὰ κατάλληλα μέτρα διὰ πᾶσαν ἐνδεχομένην περίπτωσιν. Τὸ στόμιον τοῦ Ἑλλησπόντου ἐπετηρεῖτο αὐ-

στηρώς ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ἀντιστοριλλικῶν, ἣ δὲ ἰσχυροτέρα τοῦ θωροχτοῦ ἡμῶν στόλου Μοίρα ἢ Ἀνι, ἣ μεταξὺ τῶν πλοίων αὐτῆς λογιζοῦσα τὸν «Ἀβέρωφ», ἐνήργει πλησίον τοῦ στομίου τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ ἠδύνατο ν' ἀντεπεξέλθη κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἐν ἀπολύτῳ ἀνάγκῃ μὲχρις ἀνακλήσεως τῆς ἀπώτερον ἐρώσεως κατὰ τὴν Θάλασσαν Βασιλείας Μοίρας. Ἀναμφισβητήτως ὅμως θὰ ἦτο ὀρθότερον ἢ κατάληψις τῶν νήσων νὰ ἐγίνετο βραδμηδὸν ἐντὸς δύο ἢ καὶ τριῶν ἐν ἀνάγκῃ ἡμερῶν, ὥστε νὰ μὴ διεσπᾶτο οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἡ κυρία δύναμις τοῦ ἡμετέρου στόλου. Ἐν πολέμῳ ἡ πρόνοια ἀποτελεῖ πάντοτε τὸν μείζονα συντελεστήν τῆς ἐπιτυχίας.

ΚΑΤΑΛΗΨΙΣ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

Εἶνε ἤδη γνωσταὶ αἱ περιστάσεις ὑπὸ τὰς ὁποίας σῶμα Βουλγαρικῆς στρατοῦ ἐκ τριάκοντα καὶ πέντε χιλιάδων ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Θεοδωρῶφ, ἐβάδιζε κατεσπευσμένως πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην· πρὸς δὲ καὶ ἔτι εἰσῆλθεν εἰς αὐτὴν δύο ἡμέρας βραδύτερον μετὰ τὴν παράδοσιν εἰς τὸν Διάδοχον Κωνσταντῖνον τοῦ ὑπὸ τὸν Ταξὶν πασοῦν Τουρκικοῦ στρατοῦ.

Περὶ τὸ μεσονύκτιον λοιπὸν τῆς 1ης Νοεμβρίου ὁ σταθμὸς τοῦ ἀτυρμάτου τηλεγράφου Ἀθηνῶν διεβίβαζεν ἐπείγοντως πρὸς τὸν ναύαρχον Κουντουριώτην μακρότατον τηλεγράφημα, διατάσσον τὴν ἐσπευσμένην κατάληψιν τοῦ Ἁγίου Ὄρους ὑπὸ τοῦ Στόλου. «Ἀνάγκη ἐθνικὴ ἀπό-» λυτος ὅπως καταπλεύσητε Ἀθῶν ἀμέσως· πρὸς τοῦτο ἅμια λήπει διατα-» γῆς ποοβῆτε συγκέντρωσιν δύο λόχων ἀγῆματος καὶ μετὰ μοίρας στό-» λου οὐδὲ ὄραν χιόνοντες προβῆτε εἰς κατάληψιν Ἁγίου Ὄρους κτλ.» διελάμβανε τὸ τηλεγράφημα. Ἡ κυβέρνησις εἶχε πληροφορηθῆ ἀσφαλῶς ἔτι τμημᾶ τι ἐκ τῆς ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Θεοδωρῶφ βουλγαρικῆς στρατιᾶς τῆς κατελθούσης εἰς διεκδίκησιν τῆς Θεσσαλονίκης εὐρίσκετο εἰς τὴν Χαλκιδικὴν χερσόνησον καὶ ἔτι ἐβάδιζε συντόμως πρὸς τὴν ἱστορικὴν χερσόνησον, τὴν ὁποίαν μετέβαλε μὲν ὁ Ξέρξης κατὰ τὴν ἀρχαιότητα εἰς νήσον διὰ τῆς γνωστῆς τομῆς τοῦ στενωτάτου ἰσμοῦ αὐτῆς, εἶχε δὲ καταστήσῃ καὶ πάλιν χερσόνησον ὁ χρόνος διὰ τῆς πληρώσεως τοῦ ἀβλακῆ τοῦ Πέρσου βασιλέως. Ὀλίγων ἡρῶν πορεία καὶ ὁ Βουλγαρι-

κός στρατός θα κατελάμβανε τὴν ἑρᾶν χερσονήσον, εἰς τὴν ὁποίαν αἱ ἱστορικαὶ μοναὶ διειτρήσαν ἀναλλοίωτον τὴν ἑρᾶν παράδοσιν καὶ ζωηρὰν τὴν ἐθνικὴν ἰδέαν καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας τῆς τουρκικῆς δουλείας. Ὁ ἡμέτερος ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ περὶ ταύτην στρατός δὲν ἠδύνατο νὰ προλάβῃ τὸν κίνδυνον· ὁ χρόνος δὲν ἐπῆρκει πρὸς τοῦτο, ὡς ἄλλως τε καταφαίνεται καὶ ἐξ αὐτῆς ἔτι τῆς φράσεως τοῦ ἀνωτέρω τηλεγραφήματος. Μόνον ὁ στόλος ἠδύνατο νὰ σώσῃ τὴν περίστασιν καὶ νὰ προλάβῃ τὰ ἐπικείμενα γεγονότα. Ἐνεκα δὲ τοῦτου τοῦ λόγου ἀνετέθη εἰς τὸν ἡμέτερον στόλον ἡ ἐπιχειρήσις αὕτη, ἡ τόσον σοβαρὰ ἀπὸ πολιτικῆς καὶ ἐθνικῆς ἰδέας ἀπόψεως. Τὸ προπύργιον τῶν ἐθνικῶν καὶ θρησκευτικῶν παραδόσεων, εἰς τοὺς ναοὺς τοῦ ὁποίου μέχρι σήμερον ἔτι μνημονεῦνται τὰ ὀνόματα τῶν Βυζαντινῶν βασιλέων, κτητόρων καὶ εὐεργετῶν τῶν ἑρῶν μονῶν, ἐπρόκειτο μετ' ὀλίγας ὥρας νὰ κατακληφθῇ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων. Οἱ ἀμύθητοι θησαυροὶ τῶν μονῶν, οἱ περιέχοντες ἐντὸς τῶν ἀνεκτιμήτου ἀξίας πολυτιμοτάτων ἔργων τῆς μεσαιωνικῆς ἑλληνικῆς τέχνης σπανιωτάτους χειρογράφους κώδικας καὶ μεγίστης ἀξίας ἀρχαῖα καὶ ἔγγραφα, τὰ ὁποία χάρις εἰς τῶν Ἑλλήνων μοναχῶν τὴν πρόνοιαν, ἐσεβάσθησαν καὶ ὁ πανθαμάτωρ χρόνος καὶ αἱ πολιτικαὶ μεταβολαὶ καὶ αὐτὴ ἡ τουρκικὴ δουλεία, ἐκινδύνευον ν' ἀπολεσθῶσι διὰ παντός.

Ὁ ναύαρχος Κουντουριώτης, λαβὼν τὸ τόσον ἔντονον τηλεγράφημα τοῦ Ὑπουργείου περὶ τὸ μεσονύκτιον, ὡς εἴπομεν, τῆς 1ης Νοεμβρίου, δὲν ἀπώλεσεν οὐδὲ στιγμὴν. Ἐντονοὶ διαταγαὶ διὰ σημάνσεων ἀπὸ τοῦ ἐφιστίου φανοῦ τῆς ναυαρχίδος διεβιάσθησαν πρὸς τὰ πλοῖα, ἅτινα ὠρίσθησαν ὅπως μετάσχῃσι τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἐνεκα τοῦ ἐπείγοντος τῆς διαταγῆς δὲν ἐπετρέπετο ἡ συμμετοχὴ πλοίων βραδυκινήτων εἰς αὐτήν· ὁ «Ἀβέρωφ», τὰ ἀνιχνευτικὰ «Πάνθηρ» καὶ «Ἰέραξ» καὶ τὸ ἀντιτορπιλικὸν «Θύελλα» διετάχθησαν νὰ ἐτοιμασθῶσι πρὸς ταχίστην ἀparsin. Ταῦτοχρόνως λέμβοι τοῦ «Ἀβέρωφ» ἀπεστάλησαν πρὸς παραλαβὴν τῆς ἐκ τῆς φρουρᾶς τῆς Λήμνου ἀποσπωμένης δυνάμεως ἐκ τῶν ναυτικῶν ἀγγημάτων, ἥτις ἀφυπνισθεῖσα τὴν 1ην μετὰ τὸ μεσονύκτιον ὥραν τῆς 2ας Νοεμβρίου παρεσκευάζετο ἐπείγοντως πρὸς ἐπιβίβασιν ἐπὶ τοῦ «Ἀβέρωφ».

Τέλος περὶ τὴν 8ην ὥραν τῆς πρωΐας τὸ ἄγγημα διοικούμενον ὑπὸ τοῦ ἀνθυποπλοιαρχοῦ Τηλεμάχου Κουρμούλη καὶ ἀποτελούμενον ἐκ 500

ναυτῶν εἶχεν ἐπιδιδασθῆ ὄλον ἐπὶ τοῦ «Ἀβέρωφ», κατωρθώθη δὲ ὁ ἀπόπλους τῶν πλοίων ἀμέσως.

Τὸ διάστημα ὅπερ χωρίζει τὸ ἐν Λίμνῳ ὀρμητήριον ἀπὸ τὸν ὄρμον τῆς Δάφνης ἐν Ἐθῶ, ἐπίνειον τῶν Καρυῶν, τοῦ κέντρου τῆς ἕλης ἐν Ἁγίῳ Ὁρει πνευματικῆς καὶ διοικητικῆς κινήσεως, εἶνε περίπου ἐβδομήκοντα ναυτικὰ μίλια. Ἡ Μοῖρα τῶν πλοίων, ἣς ἤγειτο ὁ «Ἀβέρωφ», ἐπλευσεν ὀλοταχῶς σχεδόν, διανύσασα τὸ διάστημα τοῦτο ἐντὸς τριῶν καὶ ἡμισείας περίπου ὥρῶν.

Περὶ δὲ τὴν μεσημβριαν τμήμα τι τοῦ ναυτικοῦ ἀγγήματος ἀποβιβάσθην εἰς Δάφνην ὑπὸ τὰς ζητωκραυγὰς τῶν μοναχῶν, οἵτινες ἔζησαν μὲν ὑπὸ τὴν δουλείαν ἐπὶ αἰῶνας, διετήρησαν ὅμως πάντοτε ζωηροτέραν καὶ αὐτῆς τῆς πρὸς τὴν Ὀρθοδοξίαν πίστεως, τὴν ἐλπίδα τῆς ἀναβιώσεως τοῦ ὑποδούλου γένους καὶ τῆς πολιτικῆς αὐτοῦ ἐλευθερίας, ἀνῆλθεν εἰς Καρυὰς, τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ κατέλυσε τὰς ὀθωμανικὰς ἀρχὰς, διακηρῦξαν τὴν κατοχὴν τῆς ἱερᾶς χερσονήσου ὑπὸ τῶν ἐλληνικῶν στρατευμάτων καὶ ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων.

Ἐπὶ τοῦ Διοικητηρίου ἀνυψώθη ἡ Ἑλληνικὴ σημαία χαριετισθεῖσα ὑπὸ χαρμοσύνων κωδωνοκουσιῶν ἀπάντων τῶν κωδῶνων τῶν Μονῶν καὶ πυροβολισμῶν ριπτομένων ὑπὸ τῶν ἐνθουσιῶντων μοναχῶν. Ἡ ὑποδοχή, ἣς ἔτυχε τὸ ἄγγημα, ἦτο ἐνθουσιώδης. Οἱ μοναχοὶ, ἡγουμένων τῶν λαβάρων καὶ τῶν ἐξαπτερύγων, ἐξῆλθον πανταχοῦ πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ ἀγγήματος καὶ προεπορεύοντο αὐτοῦ ψάλλοντες τὸ Δοξαστικὸν «Ἄξιον ἐστὶν . . .»

Κατὰ τὸν παράπλου τῶν πλοίων πρὸ τῆς μεσημβρινοδυτικῆς ἀκτῆς τῆς Χερσονήσου, ἀπὸ τῶν Μονῶν τοῦ Ἁγίου Παύλου, τοῦ Ἁγ. Γρηγορίου, Σίμωνος Πέτρας, Παντελεήμονος, Ξενοφάντος, Δοχειαρίου ὑφούντο αἱ θρησκευτικαὶ αὐτῶν σημαῖαι καὶ οἱ κώδωνες ἤχουν χαρμοσύνως.

Τὸ ἕτερον ἄγγημα ἀπεβίβασεν εἶτα ἡ μοῖρα εἰς τὸν λιμὲνα Ἀμουλιανῆς παρὰ τὸ Λαυρεωτικὸν Μετόχιον, ἐκεῖ ὅπου κατέληγεν ἡ περίφημος διώρυξ τοῦ Ξέρξου. Ἐκειθεν τὸ ἄγγημα κατηυθύνθη πρὸς τὴν Ἱερισσὸν (τὴν ἀρχαίαν Ἄκανθον) ὅπου καὶ κατηλύσθη.

Διὰ τῆς κατοχῆς τούτης τοῦ Ἰσθμοῦ ἐξασφαλίζεται ἡ κατοχὴ ὀλοκλήρου τῆς Ἀθωνίτιδος χερσονήσου.

Διωρίσθη στρατιωτικὸς καὶ πολιτικὸς Διοικητῆς ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ἀγγήματος, ἀντικαταστήσας τὸν Καϊμακάμηγ Καρυῶν.

24 στρατιωτικοί και πολιτικοί αξιωματικοί συνελήφθησαν και αποστέλλονται ενταύθα διὰ Θεσσαλονίκης».

Ὁ ἐκ Θεσσαλονίκης ἀποστελλόμενος ἐπίσης διὰ πλοίων ἐμπορικῶν ἡμέτερος στρατός ἀποτελούμενος ἐξ ἐνὸς τάγματος πεζικοῦ, κατέφθασε και ἀπεβιδάσθη, ἀντικαταστήσας τὸ ναυτικὸν ἄγλημα, εἴκοσι και τέσσαρας ὥρας μετὰ τὰ γεγονότα, ἅτινα ἀφηγγήθημεν, ἀλλ' ἤδη τὰ ἀποσπᾶται τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ, τὰ προελαύνοντα διὰ τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου πρὸς κατάληψιν τοῦ Ἄθω, εἶχον ἀνακόψει τὴν πορείαν αὐτῶν, γνωσθείσης τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου δι' ἀπεσταλμένων τῆς μοναδικῆς ἐν Ἄθῳ βουλγαρικῆς μονῆς τοῦ Ζωγράφου.

Η ΚΑΤΑΛΗΨΙΣ ΤΗΣ ΛΕΣΒΟΥ

Μετὰ τὴν κατάληψιν ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου τῶν πρὸ τοῦ στομίου τῶν Δαρδανελλίων νήσων, τὸ Ὑπουργεῖον ἀπεφάσισε τὴν κατάληψιν και τῶν νήσων Λέσβου και Χίου, ἤρξατο δὲ τὰς μετὰ τοῦ ναυάρχου Κουντουριώτου συνεννοήσεις του διὰ τοῦ ἀσυρμάτου.

Ὅτι μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ Ἀγίου Ὄρους ὁ ναύαρχος Κουντουριώτης ἐτηλεγράφη τῇ 4 Ν)βρίου πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον ὡς ἑξῆς.

«Κάτοικοι Λέσβου δι' ἐπανειλημμένων ἐπιτροπῶν και ἀποστολῶν ἐζητοῦσι μετὰβασιν στόλου ἐκεῖ πρὸς κατάληψιν. Σημερινὴ κατάστασις νήσου εἶνε ἀφόρητος· εἶνε ἔτοιμοι ἅμα ἐμφανίσει ἡμῶν συντρέξωσιν ἡμῶς ἐνόπλιος πρὸς καταστροφὴν ἀντιπάλων».

Τὴν 6 δὲ Ν)βρίου τὸ Ὑπουργεῖον εἰς ἀπάντησιν τοῦ τηλεγραφήματος τούτου τοῦ ναυάρχου ἐπέστειλε πρὸς αὐτὸν τὰ ἑξῆς διὰ τοῦ ἀσυρμάτου.

»Ἀπεφασίσθη κατάληψις Λέσβου και Χίου· ἐξητήθη παρὰ Διαδόχου ἐνίσχυσις ἑμῶν δι' ἐνὸς τάγματος και ἐνὸς συντάγματος πεζικοῦ ἐτοιμάζεται ἐνταύθα μία πυροβολαρχία λυομένη. Ἄμα παροχὴ ἐνίσχυσεως γενήσεται ἀπιστολή ταύτης εἰς Λέσβον· ἐλπίζομεν ἐν εὐχῇ αὐρίον δοθῆ ἐνίσχυσις· ἐν πάσῃ περιπτώσει ἐτοιμάσατε τρεῖς λόχους ἀγῆματος, Δεμέστιχα, Κουρμούλη και Χόρν και ἐστὲ ἔτοιμος ὅπως πρῶταν Τετάρτης (δηλαδὴ τῆς 7ης Νοεμβρίου) ἐμφανισθῆτε ἐνώπιον Λέσβου και ἐνεργήσητε.... Διὰ μεταγενεστέρου τηλεγραφήματος, ἅμα

«λήψει ἀπαντήσεως Διαδόχου, θέλομεν διαγράψει ἡμετέραν Πειραιᾶ ἐ-
»νέργειαν».

Τὴν μεσημβρίαν τῆς 7ης Ν)δρίου ἐστέλλεται πρὸς τὸν ναύαρχον ὑπὸ
τοῦ ὑπουργείου τηλεγράφημα διὰ τοῦ ὁποίου ἀνηγγέλλετο ὅτι ἀπεστέλ-
λετο διὰ τῶν ἀτμοπλοίων «Ἰσμήνη» καὶ «Καλουτᾶς» ἐν τάγμα πεζικοῦ
ὑπὸ τὸν ταγματάρχην Μανουσάκην κατευθυνόμενον πρὸς τὴν πόλιν Μυ-
τιλήνῃν. Πρὸς δὲ ὅτι τὰ ἀνωτέρω δύο πλοῖα ἔπλεον μὲ ταχύτητα 10
μιλίων τὴν ὥραν καὶ ὅτι ὁ στόλος ὄφειλε νὰ συναντήσῃ αὐτὰ πρὸ τῆς
ἀφίξεώς των

Ἀμέσως μετὰ τὴν λήψιν τοῦ τηλεγραφήματος τούτου, τῇ διαταγῇ
τοῦ ναύαρχου, ἤρξαντο ἐπιβιβαζόμενοι τοῦ ἐμπορικοῦ ἀτμοπλοίου «Πέ-
λοψ» δύο λόχοι ἀγγημάτων. Περὶ τὴν 5 μ. μ. ὑψώθη ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος
τὸ σῆμα τῆς ἀπάρσεως καὶ περὶ τὴν 7ην ὥραν ὁλόκληρος ὁ στόλος
ἐξήρχετο τοῦ λιμένος τοῦ Μούδρου.

Τὰ μετέχοντα τῆς πρὸς κατάληψιν τῆς Λέσθου πλοῖα ἐκστρατείας
ἦσαν, «Ἀβέρωφ», «Σπέτσαι», «Υἶδρα», «Ψαρά», «Ἰέραξ», «Νίκη»,
«Ἀσπίς», «Κανάρης» καὶ τὰ τορπιλλοβόλα 12 καὶ 14· τὰ λοιπὰ ἀντι-
τορπιλικὰ καὶ ἀνιχνευτικὰ καὶ τὸ καταδιόμενον «Δελφίν» περιεπόλουν
εἰς τὸ στόμιον τοῦ Ἑλλησπόντου, διαταχθέντα νὰ ἐπιτηρώσι τὰ στενὰ
μετὰ προσοχῆς διὰ τοῦ ἐξῆς τηλεγραφήματος τοῦ ναύαρχου, διαδιδα-
σθέντος μετὰ τὴν ἐκ Μούδρου ἀναχώρησιν τοῦ στόλου διὰ τοῦ ἀσυρμά-
του. Ἐπαγρυπνεῖτε μετὰ προσοχῆς Δαρδανέλλια, τηροῦντες ἡμᾶς
»διαρκῶς διὰ τοῦ ἀσυρμάτου ἐνημέρους· πλέομεν πρὸς κατάληψιν Μυ-
»τιλήνης, γενησομένην αὔριον πρωΐαν».

Οὕτω ὁ στόλος πλέων δι' ὅλης τῆς νυκτὸς μὲ θάλασσαν ἐκτάκτως
γαλινηλαίαν καὶ οὐρανὸν σεληνοφώτιστον ἔφθασε περὶ τὴν 8ην ὥραν τῆς
πρωΐας τῆς πέμπτης 8ης Ν)δρίου πρὸ τῆς πόλεως τῆς Μυτιλήνης,
ἀφυπνισθέντων ἀπὸ τῆς νυκτὸς τῶν χριστιανῶν κατοίκων αὐτῆς ἐπὶ
τῇ διαδόσει ὅτι ἐπικρατεῖ ἡ ἀφίξις τοῦ ἡμετέρου στόλου. Οἱ Μωχαμεθ-
νοὶ ὅμως κάτοικοι τῆς Μυτιλήνης ἐώραζον ἀμέριμνοι καὶ εὐχαριστη-
μένοι κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην τὸ Κουρμπάν-Μπαϊράμ.

Ἡ διοίκησις τῆς νήσου εἶχε τοιχοκαλλήσει ἀπὸ τῆς προτεραίας ἀνα-
καινωθέντα περιέχοντα λίαν εὐχαρίστους εἰδήσεις διὰ τὸν πόλεμον. Κατὰ
ταῦτας ὁ βουλγαρικὸς στρατὸς εἶχεν ἀποκρουσθῆ μὲ μεγίστας ζημίας

πρὸ τῆς Ἰσατάλτζικς, ὁ ἐνδοξὸς αὐτοκρατορικὸς στόλος, ἐνεργῶν παρὰ τὴν λίμνην τῶν Δέρκων καὶ Κιουτσούκ-Ποεκιμετζὲ εἶχε καταστρέψῃ δεκαπέντε βουλγαρικὰ τάγματα, τὰ ὅποια ἐγκατέλειψαν ἐν τῇ πανωλεθρίᾳ ἣν ὑπέστησαν ἐβδομήκοντα τηλεβόλα εἰς χεῖρας τῶν Αὐτοκρατορικῶν στρατευμάτων, καὶ ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς εἶχεν ἠττηθῆ κατα κράτος, ἀνακτηθέντων τῶν Καϊλαριῶν καὶ ἐπικειμένης μάλιστα καὶ τῆς ἀνακτησεως τῆς Κοζάνης. Οὐδεὶς λοιπὸν συνέτρεχε λόγος νὰ μὴ ἐορτασθῆ πρεπόντως τὸ Κουρμπάν Μπαϊράμ ὑπὸ παντὸς πιστοῦ ἐν Μυτιλήνῃ κατὰ τὸ ἀνακοινωθὲν τῆς τουρκικῆς διοικήσεως τοῦ Ἀρχιεπέδου, ἣτις ἀπὸ τῆς καταλήψεως τῆς Ρόδου ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν ἤδρευε πλέον ἐν Μυτιλήνῃ.

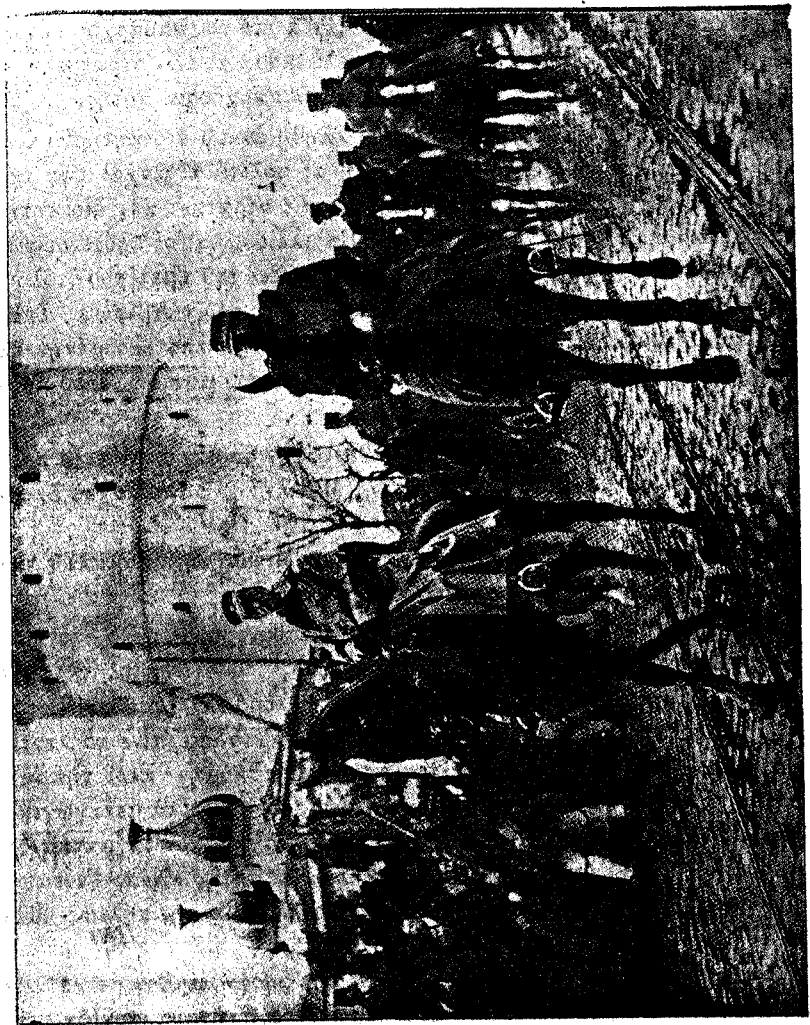
Ἀπὸ τῆς ἑκτης πρωΐνης ὥρας, εὐθύς ὡς τὸ λυκαυγὲς διέλιπε τὸ νυκτερινὸν σκότος, τὰ ἡμέτερα πλοῖα παραλλάξαντα πλέον τὴν ἀνατολικωτέραν τῆς νήσου ἄκρην, παρέπλεον τὴν ὠραίαν καὶ γραφικὴν τῆς Λέσβου παραλίαν, τὴν ἐκτεινομένην ἀπὸ τοῦ στομίου τοῦ κόλπου τῆς Γιέρκς μέχρι τῆς πρωτευούσης τῆς νήσου, ἐφάνησαν δὲ ἀπὸ τῆς πόλεως τῆς Μυτιλήνης δυσδιάκριτα κατ' ἀρχάς, σημεῖα μόλις ἀμυδρῶς διαφαινόμενα εἰς τὸν ὀρίζοντα, πλὴν ταχύτατα μεγαθυνόμενα καὶ πλησιάζοντα πρὸς τὸν λιμένα. Εἶχεν ἤδη ἐνωθῆ ὁ στόλος μετὰ τοῦ «Βέλους», σταλέντος ἐνωρίτερον ὡς προσκόπου, τῆς ἐκ Πειραιῶς ἀφιχθείσης «Νέας Γενεᾶς» καὶ τῶν ἐμπορικῶν πλοίων «Ἰσμήνη» καὶ «Καλουτᾶς», ἅτινα μετέφερον τὸ ὑπὸ τὸν ταγματάρχην Μανουσάκην τάγμα πεζικοῦ. Μικρὸν δὲ πρὸ τῆς 8ης ὥρας τῆς πρωΐας ὁ ἡμέτερος στόλος ἠγκυροβόλησε πρὸ τῆς πόλεως τῆς Μυτιλήνης, κατὰ τὸν νότιον αὐτῆς λιμένα, ἀποσταλέντων τῶν «Ψαρῶν» εἰς τὸν βόρειον λιμένα, ἔνθα ἡ τουρκικὴ συνοικία τῆς πόλεως πρὸς ἐκφοβισμόν καὶ ἀποσόδῃσιν ταραχῶν ἢ ἐκδικήσεων ἐναντίον τῶν χριστιανῶν κατοίκων.

Ἦντε ἀπερίγραπτος ὁ παρὰ χθεῖς ἐνθουσιασμός ἐπὶ τῇ ἀγκυροβολίᾳ τοῦ ἡμετέρου στόλου ἢ πόλις τῆς Μυτιλήνης, ὡς ἐὰν δὲν διετέλει εἰσέτι μέχρις ἐκείνης τῆς στιγμῆς ὑπὸ τὴν τουρκικὴν κατοχὴν καὶ διοίκησιν, ἐσημαιοστολισθῆ πᾶσιν ἐν ἀκαρεῖ δι' ἑλληνικῶν σημειῶν. Οἱ κώδωνες τῶν ἐκκλησιῶν ἤρχισαν χαρμωσύνως, οἱ κάτοικοι ἀπὸ τῶν παραλιακῶν ὁδῶν καὶ τῶν ἐξωστῶν τῶν κατὰ τὸ παράλιον οἰκιῶν ἐζητωκραυγάζον, λέμβοι δὲ πλήρεις κόσμου ἐνθουσιώδους, σείοντος Ἑλληνικὰς σημαίας καὶ ζητωκραυγάζοντος, περιεκύκλωσαν τὰ ἡμέτερα πλοῖα, ἀναχθεῖσαι

παρά
στρέψη
τανωλε-
κρατο-
τά κρά-
της ά-
εορτα-
Μυτι-
χιπελά-
ήδρευε

τό νυ
νατολι-
ήν της
ου της
πόλεως
διαφαι-
άζοντα
», στα-
«Νέας
, άτινα
σ. Μι-
ευροβό-
να, ά-
κή συ-
ή έκδι-

οβολία
είσέτι
έκτησιν,
ώδωνες
λακών
γαζον,
ημαίας
χελισαί

Η Α. Μ. Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΟΣ ΕΙΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΝ

εἰς τὸ πέλγος πολὺ πρὶν ἢ ταῦτα ἀγκυροβολήσωσι.

Μικρὸν μετὰ τὴν ἀγκυροβολίαν τῶν πλοίων, λέμβος ἀπὸ τοῦ «Ἀβέρωφ» μετέφερεν ἔξω ἀξιωματικὸν ἀποσταλέντα ὑπὸ τοῦ ναυάρχου Κουρτουριώτου εἰς πρόσκλισιν ἔνδον τοῦ τε πολιτικοῦ καὶ τοῦ στρατιωτικοῦ διοικητοῦ τῆς νήσου πρὸς συνεννόησιν διὰ τὴν παράδοσιν αὐτῆς.

Ἄλλ' ἤδη ἀπὸ θαθείας πρωΐας εἶχον κληθῆ ἔν τῃ διοικητηρίῳ ὑπὸ τοῦ Βαλι τοῦ Ἀρχιπελάγους Ἐκρέμ βέη αἱ πολιτικαὶ ἀρχαὶ τῆς πόλεως, ὁ Ἕλληγν Μητροπολίτης, ὁ Μουφτής, ὁ στρατιωτικὸς διοικητὴς Ἀμπδούλ-Γκανή, ὁ δήμαρχος Μυτιλήνης Βασιλείου, καὶ οἱ πρόξενοι τῶν ξένων κρατῶν πρὸς λήψιν ἀποφάσεως ἐπὶ τῇ ἀφίξει τοῦ ἡμετέρου στόλου, ὅστις εἶχεν ἤδη φανῆ ἐπερχόμενος. Ἡ δὲ λέμβος τοῦ «Ἀβέρωφ» ἐπανήλθε μεταφέρουσα ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος ἐπιτροπὴν ἀποτελουμένην ἐκ τοῦ Μητροπολίτου, τοῦ Ἑλληγνος δημάρχου καὶ τοῦ μουτεσαρίφου Μυτιλήνης.

Ἄς παρακολουθήσωμεν ἕμως τὴν ἔκθεσιν τὴν ὁποίαν ἀπέστειλε πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον περὶ τῆς καταλήψεως τῆς Μυτιλήνης ὁ ναύαρχος ἔχουσαν οὕτω :

«Σχετικῶς πρὸς τὴν κατάληψιν τῆς νήσου Μυτιλήνης, λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ἀναφέρω εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τὰ ἑξῆς :

«Τῇ 7ῃ τρέχοντος ἀπέπλευσα ἐντεθθεν διευθυνόμενος πρὸς τὴν Μυτιλήνην μετὰ τῶν θωρηκτῶν, τοῦ «Ἰέρακος», τῶν ἀντιτορπιλικῶν «Βέλους», «Νίκης» καὶ «Ἀσπίδος» τῶν τορπιλλοβόλων 12 καὶ 14, τοῦ «Κανάρη» καὶ τοῦ μεταγωγικοῦ «Πέλοπος», ἐφ' οὗ ἐπέβαινε τὸ ναυτικὸν ἄγγμα. Πλεύσας μὲ μικρὰν ταχύτητα εὐρισκόμην περὶ τὴν 8ην πρωϊνὴν ἔξωθεν τῆς Μυτιλήνης, συναντήσας δὲ ἐκεῖ τὰ μεταγωγικὰ «Ἰσμήνην» καὶ «Καλουτᾶν», τὰ μεταφέροντα τὸ ὑπὸ τὸν ταγματάρχην Μανουσακὴν πεζικὸν τάγμα, συνοδευόμενα δὲ ὑπὸ τῆς «Νέας Γενεάς», κατέπλευσα οὕτω περὶ τὴν 7ην π. μ. εἰς τὸν λιμῆνα τῆς πόλεως Μυτιλήνης.

«Ἄμα τῇ ἐκεῖ κατάπλῃ ἀπέστειλα εἰς τὴν ξηρὰν λέμβον μὲ λευκὴν σημαίαν ὑπὸ ἀξιωματικῶν ὅπως μεταφέρωσιν εἰς τὴν ναυαρχίδα τὸν πολιτικὸν καὶ στρατιωτικὸν διοικητὴν τῆς νήσου.

«Οἱ κάτοικοι ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει μας ἐξεδήλωσαν ἀπερίγραπτον ἐνθουσιασμόν, τόσοσιν πρὸς τὴν ἐξελθοῦσιν λέμβον, ὅσον καὶ πρὸς ἡμᾶς ἐν

»τοῖς πλοίοις, διὰ ζητωκραυγῶν, πυροβολισμῶν καὶ ἄλλων συγκινητικῶν ἐκδηλώσεων, χαιρετίζοντες τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος των.

»Διὰ τῆς ἀποσταλείσης λέμβου μετεφέρθη καὶ παρουσιάσθη ἐνώπιόν ἡμῶν ὁ πολιτικὸς μόνον Διοικητὴς τῆς νήσου συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου καὶ τοῦ Δημάρχου.

»Παρὰ τοῦ ἐν λόγῳ Διοικητοῦ ἐζήτησα τὴν παράδοσιν τῆς νήσου. »Εἰς ἀπάντησιν οὗτος μοι ἐδήλωσεν ὅτι ἐκ μέρους μὲν αὐτοῦ δὲν ὑπάρχει ἀντίρρησης, δοθέντος ὅτι περὶ αὐτὸν δὲν ἔχει δύνάμιν ἐπικρῆ, ἀλλ' ὅμως ἀγνοεῖ τί θὰ κάμῃ ὁ στρατός, μοι ἐζήτησε δὲ ἄνωρον προθεσμίαν ὅπως συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ στρατιωτικοῦ Διοικητοῦ καὶ τηλεγραφήσῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ νὰ λάβουν ὁδηγίαν. Ταῦτα δὲν ἐδέχθη, ἐχορήγησα δὲ μόνον προθεσμίαν μέχρι τῆς 11ης π. μ. ὅπως μοι ἀπαντήσῃ ὀριστικῶς περὶ τῆς παραδόσεως τῆς νήσου.

»Συνέστησα ἐπίσης δι' αὐτοῦ εἰς τὸν στρατιωτικὸν Διοικητὴν νὰ μὴ ἐπιχειρήσῃ ἀντίστασιν, διότι εἶνε φανερόν ὅτι ἡ κατὰ συνέπειαν αὐτῆς αἰματοχυσία οὐδὲν ὑπὲρ αὐτοῦ σχετικῶς πρὸς τὴν κατάληψιν τῆς νήσου θὰ εἶχε. Πρὸ τῆς λήξεως τῆς ταχθείσης προθεσμίας, ἐπέδησαν τῆς ναυαρχίδος τὰ αὐτὰ πρόσωπα, πρὸς τοῦτοις δὲ ὁ Βαλῆς τοῦ Ἀιγαίου καὶ τὸ αὐτόθι προξενικὸν σῶμα.

»Ὁ Βαλῆς μοῦ ἐζήτησε νὰ τοῦ χορηγήσω προθεσμίαν ἄνωρον ὅπως ἐπιτραπῇ εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ εἰς τὸν στρατὸν νὰ ἐπιβῶσι ξένου πλοίου καὶ δὴ Αὐστριακοῦ καὶ νὰ μεταφερθῶσιν εἰς Σμύρνην χωρὶς νὰ πρᾶξοσιν, ἐγκαταλείποντες οὕτω εἰς ἡμᾶς τὴν νήσον.

»Εἰς ἀρνητικὴν ἐπὶ τούτῳ ἀπάντησίν μου, μοι ἐζήτησε νὰ τῷ ἐπιτρέψω νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τῆς Κυβερνήσεώς του ἐν Κων)πόλει.

»Ἀπορριφθείσης ὅμως ὑπ' ἐμοῦ καὶ τῆς αἰτήσεώς του ταῦτης, μὲ παρακάλεσεν ὅπως χορηγήσω προθεσμίαν τριῶν ὡρῶν, ὅπως ἐν τῷ μεταξὺ ἀποσυρθῇ τῆς πόλεως ὁ τουρκικὸς στρατός, προληφθῇ δὲ οὕτω αἰματοχυσία ἐντὸς τῆς πόλεως. Εἰς ἀπάντησιν τῷ ἐχορήγησα προθεσμίαν μιᾶς μόνον ὥρας, διότι εἶχον ἀντιληφθῆ ὅτι διὰ τῶν προθεσμιῶν τούτων ἐξίτηται νὰ κερδίσῃ χρόνον.

»Τῇ παρακλήσει ὅμως τῶν Προξένων, οὓς κατόπιν εἶδον, γῆθησα τὴν προθεσμίαν ταύτην κατὰ ἡμίσειαν ὥραν.

»Οὕτω ἀκριβῶς τὴν 12 καὶ 1)2 τὸ πλείστον τοῦ ναυτικοῦ ἀγγήματος

«είχεν αποβιβάσθῃ εἰς πόλιν ἀκολουθούμενον ὑπὸ τοῦ ἀλλόφρονος ἐξ ἐν-
 »θουσιασμοῦ πλήθους καὶ ἐν μέσῳ οὐρανομήκων ζητωκραυγῶν ὑψωσεν
 »ἐπὶ τοῦ Διοικητηρίου τὴν ἐλληνικὴν σημαίαν καὶ ἐχαιρετίσαμεν ταύ-
 »την διὰ τῶν κεκανονισμένων κανονισβολισμῶν.

«Μετ' ὀλίγον ἀπεβιβάσθῃ καὶ τὸ πεζικὸν τάγμα, ἡ δὲ ἀποβίβασις
 »αὐτῶν κατὰ πολὺ γρήγορόν θῃ ὑπὸ πικρῶν τῶν φορτηγίδων καὶ λέμβων
 »τοῦ λιμένος, τὰς ὁποίας αὐθρομήτως οἱ κάτοικοι ὠδήγησαν εἰς τὰ
 »πλοία πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον.

«Μετὰ τὴν ὑψωσιν τῆς σημαίας τὸ ναυτικὸν ἄγλημα ἐξήλθεν ἀμέσως
 »εἰς τὴν πόλιν καὶ κατέλαβε τοὺς πέριξ λόφους ὅπως καταδιώξῃ τοὺς ἐγ-
 »καταλείψαντας τὴν πόλιν στρατιώτας τούρκους· ἐπίσης συνηντήθη με-
 »τὰ τοῦ ναυτικοῦ ἄγλήματος καὶ τὸ πεζικὸν τάγμα καὶ οὕτω ὁλόκληρος
 »ἡ στρατιωτικὴ δύναμις ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ταγματάρχου Μανουσάκη
 »ἤρξατο τῆς καταδιώξεως τοῦ τουρκικοῦ τῆς νήσου στρατοῦ, τὴν 2ην
 »καὶ 1)2 ὥραν».

Ἐν Λιμένι Μούδρου

Εὐπειθέστατος

ΝΑΥΑΡΧΟΣ ΠΑΥΛΟΣ ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ

Ἄξιωματικὸς ὅστις ἀπεστάλῃ ἵνα καλέσῃ ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος
 τὸν Τούρκον Διοικητὴν τοῦ Ἀρχιπελάγους συμπληροῦ ὡς ἐξῆς τὴν κα-
 τάληψιν.

Μόλις ὁ στόλος κατέπλευσεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Μυτιλήνης, διατα-
 χθεὶς ὑπὸ τοῦ ναυάρχου Κουντουριώτη, ἐπέβη ἄτμικάτου, καὶ ἀφοῦ
 προσήγγισα εἰς τὴν προκυμαίαν, ἀπέστειλα τὸν διεριμηγέα τοῦ Ἑλληνι-
 κοῦ Προξενείου Φρειδᾶν νὰ καλέσῃ τὸν Διοικητὴν.

Ἐπὶ τῇ θεᾷ τοῦ στόλου ἡμῶν ὁλόκληρος ὁ Χριστιανικὸς πληθυσμὸς
 τῆς πόλεως εἶχε πλημμυρίσῃ τὴν προκυμαίαν κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην
 ἥτις εἶχεν ἄλλως τε εἰδοποιήθῃ παρ' ἑμοῦ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ὅπου εἶ-
 χον μεταβῆ ἐν καιρῷ νυκτὸς διὰ τοῦ «Βέλους», κομίζων ἐπιστολὰς τοῦ
 ναυάρχου περὶ τῆς ἐπικειμένης καταλήψεως πρὸς ὄρισμένους Ἑλληνας.
 Παρηκολούθει τὸν στόλον ἐν ἄκρᾳ συγκινήσει ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς αὐτοῦ
 χαρᾶς. Πολλοὶ ἐδάκρυσαν, ἄλλοι ἠσπάζοντο ἀλλήλους. ἄλλοι ἐζητωκραύ-
 γαζον : Ζήτω ὁ Στόλος μας ! Λέμβοι κατάφορτοι κόσμου περιεκύκλουν τὰ
 πλοία.

Ὁ Διοικητὴς κατ' ἀρχὰς μὲν παρήγγειλεν ὅτι μᾶς ἀναμένει εἰς τὸ Διοικητήριον, εἶτα δὲ ἐξεληθὼν καὶ σταματήσας εἰς τὸν σταθμὸν τῶν διαβατηρίων μᾶς ἀνέμενεν ἐκεῖ. Κατανοήσας ὅμως ταχέως ἔτι ὤφειλε νὰ σπεύσῃ τὸ ταχύτερον μόνος του ἐφθασε εἰς τὴν προκυμαίαν ἐν μέσῳ κουστωδίας ὑπεκλήλων καὶ τοῦ Ἑλληνοσ Μητροπολίτου καὶ τοῦ Δημάρχου Βασιλείου ἀμέσως δὲ διεκπεριώθη μετὰ τῶν ἀνωτέρω διὰ τῆς ἀτμακάτου ἐπὶ τοῦ «Ἀδέρωφ».

Μετὰ τὰ καθήστε παρακαλῶ κ. τ. λ. τοῦ ναυάρχου, τὰ σιγάρα, τοῦ καφέ ὁ ναύαρχος Κουντουριώτης ἐγερθεῖς—τὸν ἐμιμήθημεν δὲ καὶ ὅλοι οἱ παρευρισκόμενοι ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ «Ἀδέρωφ»—καὶ ἀπευθυνόμενος εὐθύμως πρὸς τὸν Τοῦρκον Διοικητὴν λέγει :

Ἐξοχώτατε, ἐννοήσατε ἐπάνω κάτω διατὶ σᾶς ἔφερα ἐδῶ. Ἐπιθυμῶ νὰ μοῦ παραδώσῃτε τὴν πόλιν χωρὶς ματαίαν αἱματοχυσίαν.

Ὁ Διοικητὴς ἀπήντησε ὅτι ἐπειδὴ δὲν ἔχει ἐπαρκεῖς στρατιωτικὰς δυνάμεις διὰ νὰ ἀμυνθῇ, εἶναι πρόθυμος νὰ παραδώσῃ τὴν πόλιν, ἀλλ' ἐζήτησε 24 ὥρων προθεσμίαν διὰ νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἰς ἄρνησιν δὲ τοῦ ναυάρχου ἐζήτησε νὰ ἐπιτραπῇ εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ τὸν στρατὸν νὰ ἀπέλθουν.

Πλησιᾶστε, παρακαλῶ, λέγει ὄλιγον θυμωμένος ὁ ναύαρχος πρὸς τὸν Διοικητὴν παρασύρων αὐτὸν πρὸς τὸ παράθυρον. Βλέπετε τὰ μεταγωγικὰ κατάφορτα στρατοῦ ; Βλέπετε τὸν στόλον ὅλον ; καὶ εἰς καταφατικὴν ἀπάντησιν τοῦ Διοικητοῦ ὁ ναύαρχος προσέθηκε : Αἶ, ἔχετε μιᾶς ὥρας προθεσμίαν. Σκεφθῆτε καὶ πράξατε !

Παρελάδομεν πάλιν τὸν Διοικητὴν καὶ διὰ τῆς αὐτῆς ἀτμακάτου τὸν ἀπεδιβάσαμεν. Ὁ Μητροπολίτης εἰς ἄκρον συγκεκινημένος καὶ καθήμενος παραπλεύρως τοῦ Διοικητοῦ ἠύλόγει συνεχῶς περιφέρων τὴν χεῖρα του δεξιᾶ καὶ ἀριστερᾶ πολλάκις δὲ ἐν τῇ ἀφηρημάδα του ἔθιξε τὴν μύτη τοῦ Διοικητοῦ.

Ἐξερχόμενοι παρατηρήσαμεν ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος «ἐπιτάξατε φορηγίδας λιμένους».

Μετὰ δύο ὥρας ἀνύψωσα ἐπὶ τοῦ Διοικητηρίου τὴν σημαίαν μας τὴν ὁσίαν ὁ στόλος ἐχαίρησε διὰ τῶν νενομισμένων κανονιοβολισμῶν. Ἡ ἐγκατάλειψις ὑπὸ τῶν φρουρῶν τῶν φυλακῶν τῶν οὐχὶ μακρὰν τοῦ Διοικητηρίου κειμένων ἔφερε θόρυβον, διὸ μεταβάς ἐκεῖ ἤνοιξα αὐτὰς καὶ

ἤλευθέρωσα τοὺς ἐν αὐταῖς κρητουμένους. Οἱ Τούρκοι πολιτικοὶ ὑπάλ-
ληλοι ἠχμηλωτίσθησαν, ἡ χωροφυλακὴ παρεδόθη, ὁ δὲ τουρκικὸς στρα-
τὸς ἀπεσύρθη εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς νήσου πρὸς τὸ ὄρεινόν καὶ ὄχυρόν
χωρίον Κλαπάδο, περὶ τὸ ὅποιον οἱ κάτοικοι εἶνε μᾶλλον μωαμεθανοί,
μετὰ τριημέρους δὲ ἀψιμαχίας παρεδόθη.

Ὁ Δῆμαρχος Βασιλείου κατέκλυσε τὸ Διοικητήριον μὲ γλυκὰ καὶ
ποτά, πλῆθος δὲ Μυτιληναίων δεσποινίδων περιποιεῖτο ὄλον ἐκείνον τὸν
κόσμον τῆς πόλεως τὸν παρελάσαντα διὰ τοῦ Διοικητηρίου.

Ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν Μυτιληναίων τὴν ὄρην ἐκείνην εἶναι ἀπερίγρα-
πτος. Ὅταν ἡ ὑψωθεῖσα σημαία μας εἰς τὸ Διοικητήριον ἐχαιρετίζετο
ὑπὸ τοῦ στόλου διὰ κανονοβολισμῶν, αἱ γυναῖκες ἐξεχύθησαν εἰς τὰς ὀ-
δοὺς καὶ ἐν ἐξᾶλλῳ ἐνθουσιασμῷ διετελοῦσκι ἐνηγκαλίζοντο καὶ κατε-
φίλον πάντα Ἑλληνα ἀξιωματικὸν ἢ στρατιώτην τὸν ὅποιον συνήγτων.

Τὴν νύκτα περὶ τὴν 10ην ὄραν ὁ μάχιμος στόλος ὑπὸ τὸν ναύαρχον
Κουντουριώτην ἀπῆρεν ἐκ τοῦ λιμένος τῆς Μυτιλήνης, ἀνατεθείσης τῆς
περαιτέρω διεξαγωγῆς τῆς κατὰ θάλασσαν ἐνεργείας εἰς τὸν μύραρχον
τῶν εὐδρόμων πλοίαρχον Δαμιανόν.

Καταβύθιαι τουρκικῆς κανονιοφόρου ἐν Κυθωνίαις. Τὸ κατόρ-
θωμικαὸν τοῦτο ἐγένετο ὡς ἐξῆς. Τὸ τορπιλλοβόλον 14 μεταφέρων ταχυ-
δρομειὸν τοῦ στόλου κατέπλευσε τὴν πρωτὴν τῆς 13ης Ὀκτωβρίου εἰς
τὸ ὄρητήριον τοῦ Μούδρου προσερχόμενον ἐκ Πειραιῶς καὶ Σκιάθου· ὁ
δὲ κυβερνήτης αὐτοῦ Περικλῆς Ἀργυρόπουλος ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν
τῆς ἐν Μούδρῳ ἀφίξεώς του ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν ναύαρχον Κουντουριώ-
την νὰ τῷ ἀνατεθῇ ἐπιχειρήσις τις νυκτερινὴ κατὰ τινας τῶν ἐχθρικών
πλοίων. Ἦτο ἤδη γνωστὸν εἰς τὸν στόλον, ὅτι ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐναυλό-
χει τὸ παλαιὸν θωρηκτὸν «Φετιχ-ι-Μπουλένδ» καὶ ὅτι ἐν Σμύρνῃ ἐπί-
σης ἐναυλόχει τὸ ὁμοίον τύπου θωρηκτὸν «Μουέν-ι-Ζαφφέρ» τοῦ ὁποῖου
τὰ ταχυβόλα εἶχον ἐξαχθῆ πρὸς ὀχύρωσιν τοῦ λιμένος τῆς Σμύρνης, ὃν
προστατεύουσιν ἀδελφῆ, ἡ δὲ πλωτὴ ὁδοὸς ἢ ἄγουσα εἰς τὸν λιμένα διή-
κει ἐγγύτατα πρὸς τὰ ὀχυρώματα αὐτοῦ.

Ἐπίσης ἦτο γνωστὸν ὅτι ἐν Σμύρνῃ ἐναυλόχει ἐν ἀντιτορπιλικὸν
τουρκικὸν καὶ παλαιὰ τις τροχίλατος θαλαμηγός. Ὁ ναύαρχος Κουντου-
ριώτης ὑπεσχέθη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰς τὸν ὑποπλοίαρχον Ἀργυρόπουλον,
ὃν συνεγάργη διὰ τὴν προθυμίαν του. Ἔτι θὰ τῷ ἀνέθετε ἐπιχειρήσιν τινα

ἐξ αὐτῶν καὶ μάλιστα τὴν τῆς Θεσσαλονίκης, ἣν ἐθεώρει εὐχερεστέραν καὶ ὀλιγώτερον ἐπικίνδυνον. Μετὰ τινος ὄμως ἡμέρας τὸ ὑπὸ τὸν Βότση τορπιλλοδόλον 11, διαταχθὲν ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου, ἐτορπιλλήσε τὸ ἐν Θεσσαλονίκη παλαιὸν θωρηκτὸν «Φετίχ-Μπουλέντ».

Ἐκ τῆς στιγμῆς ταύτης τὸ κατόρθωμα τοῦ Βότση

Οὐκ ἔα καθεύδειν

οὐδὲ ἄφθυμεῖν

τὸν Ἀργυρόπουλον τοῦ ὁποίου αἱ πρὸς τὸν ναύαρχον παρακλήσεις κατέστησαν ἐπιμονοί.

Κατ' ἐκείνας ἀκριβῶς τὰς ἡμέρας τὰ ἐν Ἑλλησπόντῳ περιπολοῦντα ἡμέτερα ἀντιτορπιλλικὰ ἀνέφερον ὅτι ὑπὸ τὸ φρούριον Κοῦμ-Καλὲ ἦτο ἠγκυροβολημένον μικρὸν ἀτμόπλοιον τῆς Ἀγγλικῆς ναυαρχοσσωτικῆς ἐταιρείας Γκρέγ καὶ ὅτι τὸ πλοῖον τοῦτο ὑπετίθετο ὅτι ἐχρησιμοποιεῖτο ὑπὸ τῶν Τούρκων ὡς τορπιλλοθέτις. Ἐπίσης ἐγνώσθη τότε ἐκ πληροφοριῶν ἀσφαλῶν ὅτι εἰς τὸν λιμένα τῶν Κυθωνιῶν ἐναυλόχει μικρὰ τουρκικὴ κανονιοφόρος, ἣς τὸ ἐκτόπισμα ὑπετίθετο ὅτι ἦτο 213 τόννοι, ὁ δὲ ὀπλιτισμὸς δύο ταχυδόλα τῶν 47 καὶ δύο τῶν 37 χιλιοστῶν. Εἰς τὰς ἐπιμόνους λοιπὸν παρακλήσεις τοῦ ὑποπλοίαρχου Ἀργυροπούλου, ὅπως τῷ ἀνατεθῆ ἢ ἐπιχειρήσῃ τῆς Σμύρνης, ὁ ναύαρχος τῷ ἀπήντησεν ὅτι ἐθεώρει ταύτην ἐπικίνδυνον, δυσχερῆ καὶ ἀσκοπὸν, ὅτι δὲ ἐπρωτίμα νὰ τῷ ἀναθέσῃ τὴν καταστροφὴν τῆς ὑποτιθεμένης τορπιλλοθέτιδος ἢ τινος ἐκ τῶν ἐν Ναγαρά πλοίων τοῦ τουρκικοῦ στόλου, οὐ προσεδοκᾶτο ἢ κάθοδος, ἢ τέλος τὴν αἰχμαλωσίαν τῆς κανονιοφόρου τῶν Κυθωνιῶν, ἀλλ' ὅτι περὶ τούτων μετὰ μελέτην τοῦ ζητήματος θὰ ἀπεφάσιζε.

Τὸν ὑποπλοίαρχον ὄμως Ἀργυρόπουλον ἐβασάνιζε διαρκῶς ἡ εὐγενὴς φιλοδοξία τῆς ἐνεργείας καὶ πρὸς στιγμὴν, ἀπελπισθεὶς ὅτι θὰ ἐπέθετο ὁ ναύαρχος, ἀπεφάσισε νὰ ἐπιχειρήσῃ ἄνευ διαταγῆς τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ ἐν Σμύρνη πλοίου Μουέν-ι-Ζαφφέρ. Πλὴν διὰ τὸν εἰσπλον εἰς τὸν κόλπον τῆς Σμύρνης εἶχεν ἀνάγκην πεπειραμένου πλοηγῶ.

Εἰς τὸν στόλον τοῦ Ἀἰγίου εἶχον τοποθετηθῆ ὡς πλοηγοὶ δύο ἐκ τῶν πλοίαρχων τοῦ ἐμπορικοῦ νηυτικοῦ, θαυματολογηθέντες ὡς ἐπίκουροι ἀνθυποπλοίαρχοι. Ὁ εἰς μάλιστα τούτων Βασίλειος Καραμούζης ἐπιβλίνων τοῦ «Ἀβέρωφ», τῶς πλοίαρχος ἐνὸς ἐκ τῶν πλοίων τῆς ἀτμοπλοίας Χαιτζή—Δαοῦτ ἐθεωρεῖτο ἔχων μεγάλην πείραν τῶν παραλίων

ἰδίᾳ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Πλὴν πρὸς μεγάλην λύπην τοῦ Ἀργυροπούλου, ὁ τελευταῖος οὗτος ἠρνήθη νὰ πλοηγῆσῃ ἄνευ τῆς διαταγῆς τοῦ ναυάρχου.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα ὅτε τὴν ἑσπέραν τὴν 10 Νοεμβρίου ὅτε βλα τὰ πλοῖα διετάχθησαν ν' ἀναχωρήσωσιν ἐκ Μυτιλήνης. Τὸ βαρόμετρον, κατερχόμενον διαρκῶς ἀπὸ τῆς μεσημβρίας, προσημήνυε κακοκαιρίαν, ἧς ἡ ἐμφάνισις δὲν ἐβράδυνε. Ἀκμπρὸς ἄνεμος ἀπὸ νότου ἔπνεεν ἤδη ἀπὸ τῆς 8ης ἑσπερινῆς ὥρας μὲ διαθέσεις ἀγρίας αὐξήσεως τῆς ἐντάσεως αὐτοῦ. Ἔνεκα τούτου τὰ τορπιλλοβόλα 14 καὶ 12 διετάχθησαν ν' ἀποπλεύσωσι διὰ τοῦ στενοῦ τοῦ ἀκρωτηρίου Μπαμπα καὶ νὰ κατευθυνθῶσιν εἰς Μοῦδρον.

Καθ' ὅδον ἐνῶ τὸ τορπιλλοβόλον 14 ἠκολούθει τὸ 12, διήλθον ἀμφότερα ἔμπροσθεν τῶν Μοσχονήσων, αἵτινες σχηματίζουσι τὸν λιμενίσκον τῶν Κυδωνίων. Ἡ θέα τῶν νήσων ἐπανέφερε πάλιν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ κυβερνήτου τοῦ 14 τὴν ἰδέαν του περὶ ἐπιθέσεως ἐναντίον τῆς τουρκικῆς κανονιοφόρου. Αὐξάνει πρὸς στιγμὴν τὴν ταχύτητα τοῦ μικροσκοπικοῦ τορπιλλοβόλου του καὶ πλησιάζει εἰς ἀπόστασιν φωνῆς κατὰ πλευρὰν τὸ προπλέον αὐτοῦ 12, ὅπερ ἐκυβέρνα ὁ πλωτάρχης Κωνσταντῖνος Μαλλικόπουλος. Τῷ προτείνει νὰ μεταβῶσιν ὁμοῦ καὶ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῆς τουρκικῆς κανονιοφόρου· ἀλλ' ὁ πλωτάρχης Μαλλικόπουλος ἀπαντᾷ ὅτι ἄνευ διαταγῶν τοῦ ναυάρχου δὲν δύναται νὰ ἀναλάβῃ, οὐδὲ νὰ ἐπιτρέψῃ τοιαύτην ἐπιχείρησιν.

Ἄλλ' ὅ,τι ἡ ἐπίμονος ἐπιζήτησις δὲν ἐφαίνετο ἐπιτρέπουσα μέχρι στιγμῆς εἰς τὸν Ἀργυρόπουλον ἦρχετο ἐπίκουρος ἡ τρικυμία ὅπως τῷ ἐπιτρέψῃ. Εὐθύς ὡς τὰ δύο μικρὰ σκάφη ἔπαυσαν καλυπτόμενα ὑπὸ τῶν ἄκτων τῆς Λέσβου καὶ ἤρξαντο ἐν τῇ Αἰγαίῳ πλέον πελαγοδρομοῦντα νὰ ἐπιβάλωσι τὴν πρῆραν ἐπὶ τὴν πρὸς Λήμνον πλευρῶν, ὁ κλυδωνισμὸς τῆς ἀπὸ νότου ἐξηγγριωμένης θλάσσος διεχώρισεν ἀπ' ἀλλήλων τὰ τορπιλλοβόλα. Καὶ τὸ μὲν 12 κατάρθωσε μετὰ πολλῶν κινδύνων νὰ προσορμισθῇ τὴν ἐπισύσαν πρῶταν εἰς ὄρμισκον τινὰ τῆς Λήμνου μόλις διασωθὲν τὸ δὲ 14 ὑπὸ οὐχὶ μικροτέρους κινδύνους καταποντισμοῦ ἐπόδισε πρὸς τὰς βορείας τῆς Λέσβου ἄκτας καὶ προσγειωθὲν μετὰ πολλοῦ κόπου κατάρθωσε νὰ ἀγκυροβολήσῃ.

Ἐπῆλθε ἤδη νῆξ καὶ ὁ Ἀργυρόπουλος δὲν ἠκολούθει ἄνωτερον αὐ-

γγυροπούλου,
του ναυάρ-

εμβρίου ὅτε
ης. Τὸ βαρό-
λήγνε κακο-
ὸ νότου ἔ-
ας ἀυξήσεως
καὶ 12 διε-
Μπαμπα καὶ

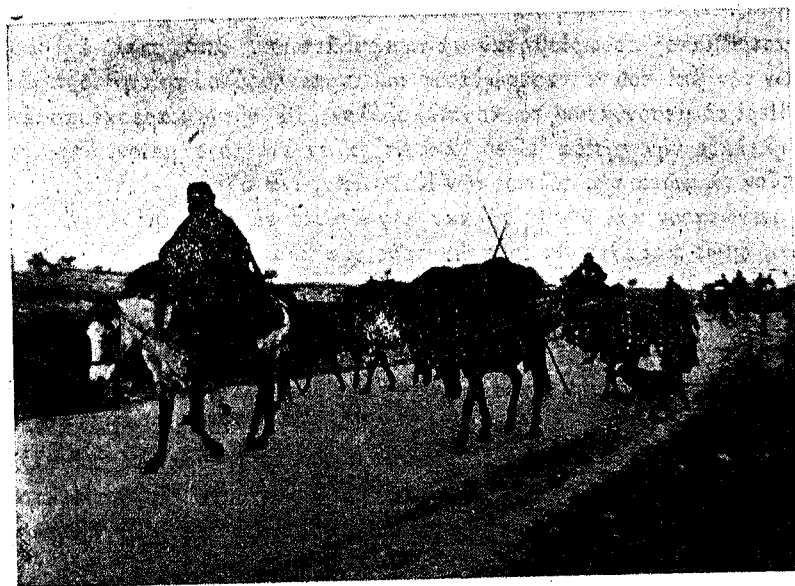
διήλθον ἀμ-
τὸν λιμενί-
ὴν ψυχὴν τοῦ
τῆς τουρκι-
ὸ μικροσκο-
φωνῆς κατὰ
ης Κωνσταν-
ἐπιτεθῶσι
λλικόπουλος
ελάβη, οὐδὲ

τουσα μέχρι
λα ὕπως τῷ
τόμενα ὑπὸ
πελαγοδρο-
πλεῦσιν, ὁ
χώρισεν ἀπ'
τολλῶν κιν-
τῆς Λύμ-
νους κατα-
προσγειωθὲν

νώτερον αὐ-

ΜΑΧΗ ΠΑΡΑ ΤΟ ΣΟΡΟΒΙΤΣ

ΤΟΥΡΚΙΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΙ ΦΕΥΓΟΥΣΑΙ ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΝ

τοῦ κυβερνήτην, ὅπως τὴν προηγουμένην νύκτα, ὥστε νὰ ἐγκυταλείψῃ ἀπειθῶν τὴν ἐν τῇ γραμμῇ τῆς πορείας θέσιν του. Βεβαίως καὶ νῦν ἐπιχειρῶν τὴν ἐπίθεσιν δὲν ἦτο ἐν ἀπολύτῳ τάξει, ἀφοῦ δὲν εἶχε πρὸς τοῦτο διαταχθῆ. Ἄλλ' ὁ πειρασμὸς τῆς παρατόλμου καὶ ἐπικινδύνου ἐνεργείας εἶνε πολὺ ἰσχυρὸς διὰ νέκν καὶ φιλόδοξον ψυχὴν. Ἀπεφάσισε λοιπὸν καὶ μία στροφή τοῦ πηδαλίου ἔφερε τὴν πρῶρον τοῦ 14 πρὸς τὴν πλευρὴν ἣτις ἐπέχει πρὸς τὸν εἰσπλοῦν τοῦ λιμένος τῶν Κυδωνιῶν.

(Ὁ εἰσπλοῦς οὗτος δὲν εἶνε εὐχερής, μάλιστα ἐν νυκτὶ καὶ διὰ ναυτικὸν οὐδέποτε πρότερον εἰσπλεύσαντα· πλοηγὸν δὲν εἶχε φροντίσῃ ἐκ τῶν προτέρων νὰ παραλάβῃ. Παρεσκευάσθη τὴν μίαν τῶν τορπιλλῶν του πρὸς ἐπίθεσιν, ἐτοιμάσας τὴν ρίνα αὐτῆς, δὲν ἐτοποθέτησεν ὁμοίως τὴν τορπιλλὴν ἐπὶ τοῦ ἐκσφενδονιστικοῦ προφραίου σωλήνος, καθόσον σχεδιάζων νὰ παραβάλῃ παρὰ τὴν τουρκικὴν κανονιοφόρον καὶ ν' ἀποπειραθῆ τὴν αἰχμαλωσίαν αὐτῆς, ἐφοδῆθη μὴ ἐκραγῆ ἢ τορπιλλῆ του κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς συγκρούσεως τῶν δύο πλοίων καὶ παρασύρῃ καὶ τὸ ἰδικόν του εἰς τὸν θάνατον. Ἐκ τοῦ πληρώματός του ἀπέσπασεν οὐκ ἄνδρας φέροντας ὅπλα Μάνλιχερ, διὰ τὴν ἐναντίον τοῦ ἐχθρικοῦ πληρώματος ἐπίθεσιν· οἱ λοιποὶ ἀπέμειναν διὰ τὸν χειρισμὸν τῆς μηχανῆς, τῶν τορπιλλῶν, τοῦ πηδαλίου, τοῦ μικροῦ ταχυδύλου καὶ τοῦ πολυβόλου τοῦ σκάφους. Σάκκοι τινὲς γαιανθράκων παρκετχθέντες προχείρως ἐπὶ τοῦ καταστρώματος· προωρίσθησαν νὰ προφυλάττωσιν ἀπὸ τῶν ἐχθρικῶν βολῶν τὴν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοῦ τορπιλλοβόλου τρίτην τορπιλλὴν

Περὶ τὸ μεσονύκτιον τὸ τορπιλλοβόλον 14 οὕτω παρεσκευασμένον παρήλλαξε τὴν νησίδα Ἐλεὸς καὶ ἐπέβαλεν ἐπὶ τὸ σημεῖον ὕπερ καθύριζον τὰ φῶτα τῆς πόλεως τῶν Κυδωνιῶν, ἵνα οὕτως εἰσπλεύσῃ εἰς τὸν στενωτότατον καὶ ἀβαθὴν αὐλάκα τὸν ἄγοντα εἰς τὸν λιμένα· ἢ τύχη ἐφάνη ὁμοίως καὶ ἐνταῦθα εἰμενῆς πρὸς τὸν ὑποπλοίαρχον Ἀργυρόπουλον· ἄνευ πλοηγοῦ εἶνε ζήτημα ἂν θὰ κατάρθου ἀκινδύνως διὰ τὸ πλοῖόν του τὸν εἰσπλοῦν τῆς στενωτάτης εἰσόδου, ἐν ἣ εἶνε κατεσπαρμένοι κτιστοὶ σιμμαντήρες δεικνύοντες τὸ πλωτόν τιμῆμα τοῦ αὐλακος. Ἄλλὰ μικρὸν μετὰ τὴν παράλαξιν τῆς νησίδος Ἐλεὸς συνηντήθη μετὰ λέμβου ἀλιευτικῆς, ἣς ὁ ἰδιοκτήτης Κυδωνιεύς ναυτικὸς ἀνέλαθε νὰ τὸν πλοηγῆσῃ. Περὶ τὴν 1ην δὲ μετὰ τὸ μεσονύκτιον ὄραν τὸ τορπιλλοβόλον εἰσέπλεον διὰ τοῦ αὐλακος εἰς τὸν λιμένα. Ἄλλ' ἡ πανσέληνος τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἐπέδωκε τὸ εἰσπλέον τορπιλλοβόλον. Τὸ πλήρωμα

της τουρκικής κανονιοφόρου ἀντιληφθὲν τὸ εἰσπλέον τουρπιλλοβόλον, ἐγκατέλειψεν ἐν σπουδῇ τὴν κανονιοφόρον, ἀφοῦ ἤνοιξε τοὺς κρουνοὺς τῆς κατακλύσεως, καὶ ἐπιβὰν λέμβου ἐκωπηλάτει πρὸς τὴν ἐγγυὸς ξηράν. Αἱ κινήσεις αὗται τοῦ τουρκικοῦ πληρώματος ἐγένοντο ἀντιληπτὰ ὑπὸ τοῦ πληρώματος τοῦ τουρπιλλοβόλου 14. Ἡ τουρκικὴ κανονιοφόρος διεκρίνετο ἤδη εὐκρινέστατα, ἀνεγνωρίσθη δὲ ὅτι δὲν ἦτο, ὡς ὑπετίθετο, τοῦ τύπου τῶν 213 τόννων, ἀλλὰ 140 περίπου τόννων, ἐγνώσθη δὲ κατόπιν ὅτι ἔφερε τὸ ὄνομα «Τραπεζοῦς» καὶ ὅτι ἦτο ὀπλισμένη δι' ἐνὸς ταχυβόλου τῶν 47 χιλιοστῶν καὶ δύο πυροβόλων. Μετ' ὀλίγα λεπτὰ τὸ τουρπιλλοβόλον 14 ἀνακόψθη τὴν ταχύτητά του ἐπυροβόλησε κατὰ τῶν φευγόντων ἐν τῇ λέμβῳ Τούρκων ναυτῶν καὶ κατόπιν παρέβαλε παρὰ τὴν τουρκικὴν κανονιοφόρον καὶ τὸ πρὸς ἐπιθέσειν εὐάριθμον πλήρωμα τῶν ὀκτὼ ἀνδρῶν ἐπήδησεν ἀπὸ τοῦ ἐνὸς σκάφους εἰς τὸ ἕτερον. Ἡ τουρκικὴ κανονιοφόρος ἦτο ἐγκαταλελειμμένη. Εἰς τὴν αἰθουσαν τοῦ κυβερνήτου ἐπὶ τῆς τραπέζης εὐρίσκετο κύπελλον καφὲ κατὰ τὸ ἥμισυ πλήρες καὶ κυτίον σιγάρων. Ὁ λαμπτήρ τῆς αἰθούσης ἦτο ἀνημμένος. Μετὰ μακρόν, ἀπὸ τινος τῶν παρακειμένων τῇ αἰθούσῃ δωματίων, ὕπερ ἐπίσης ἦτο φωτισμένον, ἀλλὰ κλειστόν, ἐγένετο ἀντιληπτὸς, ὁ ψίθυρος τῆς ἀναπνοῆς ἀνθρώπου. Οἱ ναῦται τοῦ 14 ἀπεπειράθησαν νὰ παραβιάσωσι τὴν θύραν, ἀλλ' ἐστάθη ἀδύνατον. Εἰς τὰς ὠθήσεις των ἀντίστατο ἐκτὸς τοῦ κλείθρου καὶ ἀνθρωπος ρωμαλέος. Τὸν ἐκάλεσθη τουρκιστὶ νὰ ἐξέλθῃ καὶ παραδοθῇ, ὑποσχόμενοι ὅτι ἡ ζωὴ του δὲν ἔτρεχε κίνδυνόν τινι. Ἀλλ' οὐδεμία ἐδόθη ἐνδοθεν ἀπάντησις.

Τὸ πλήρωμα τοῦ τουρπιλλοβόλου ἀπεπειράθη νὰ ἐμφράξῃ τοὺς κρουνοὺς τῆς κατακλύσεως, διὰ τῶν ὁποίων εἰσέρρειεν ἡ θάλασσα εἰς τὸ κύτος τῆς κανονιοφόρου, ματαίως. Οἱ Τούρκοι ἀπὸ τῆς ξηρᾶς ἐννοήσαντες τὴν σκοπούμενην αἰχμαλωσίαν τῆς κανονιοφόρου ἐτουφέκισον τὸ πλήρωμα τοῦ 14 ἀπὸ τῆς ξηρᾶς.

Εἶχον ἤδη παρέλθῃ 20 λεπτὰ τῆς ὥρας. Τὸ ὕδωρ εἰσρέον εἶχεν ὑψωθῆ ἄρκετὰ εἰς τὸ κύτος τοῦ τουρκικοῦ πλοίου, ὅπερ ἤδη ἐβυθίζετο, ὥστε πᾶσα περαιτέρω ἐργασία πρὸς αἰχμαλώτισιν αὐτοῦ ἦτο ματαία. Ἀνεκλήθη ἐπομένως ἔνδον τοῦ 14 τὸ πλήρωμα αὐτοῦ καὶ ἀφοῦ παρελήφθη ἡ σημαία τῆς τουρκικῆς κανονιοφόρου καὶ εὐαποκόμιστά τινι ἀναμνηστικὰ ἀντικείμενα, ὁ κυβερνήτης Ἀργυρόπουλος ἐχείρισεν, ὅπως

ἀπομακρυνθῆ καὶ καταστρέψῃ διὰ τορπίλης τὸ ἤδη βυθιζόμενον τουρκικὸν σκάφος.

Τὴν 2.15' τῆς πρωῆς ἐτορπιλλίσθη ἡ τουρκικὴ κανονιοφόρος βληθεῖσα κάτωθεν τῆς καπνοδόχου. Ἡ ἐπακολουθήσασα ἔκρηξις ὑπῆρξε φοβερὰ· ἡ τορπίλλη φέρουσα ἔναυσμα δυναμίτιδος καὶ ἔχουσα εἰσέτι μεγάλην ποσότητα πεπιεσμένου ἀέρος ἐν τῇ ἀεροδόχῃ, ἔνεκα τῆς μικρᾶς ἀποστάσεως, ἀφ' ἧς ἐδλήθη, ἐξερράγη παταγῶδῶς· ἐπραγέντων δὲ καὶ τῶν λεβήτων τῆς κανονιοφόρου, ἧτις ἦτο ὑπ' ἀτμόν, ἐπῆλθεν ἐν ἀκαρεὶ πλήρης ἡ καταστροφή τοῦ βληθέντος πλοίου.

Τὸ τορπιλλοβόλον 14 μετὰ τὸ συμβῆν πυροβολούμενον σφοδρῶς ὑπὸ τῶν ἐν τῇ ἀκτῇ Τούρκων καὶ ἀντιπυροβολοῦν αὐτοὺς ἀπῆλθε τοῦ λιμένος τῶν Κυθαιῶν, καὶ κατέπλευσεν εἰς τὸ δρμητήριον τοῦ Μουδρου.

Καίτοι δὲν εἶχεν διταχθῆ ὑπὸ τοῦ ναυάρχου Κουντουριώτου ἡ ἐπιτυχὴς αὕτη ἐπιχείρησις, ἀνεγνωρίσθη ὑπ' αὐτοῦ ὡς κίνησις διαταχθεῖσα καὶ τὴν ἐσπέραν τῆς 10ης Νοεμβρίου μετὰ τὸν κατάπλου τοῦ τορπιλλοβόλου 14 εἰς Μουδρον, ὁ ναύαρχος ἐτηλεγράφησε πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον διὰ τοῦ ἀσυρμάτου τὸ γεγονός, ὃ δὲ ὑπουργὸς ἔσπευσε νὰ ἐκφράσῃ τὴν εὐχάρεσκειάν του πρὸς τὸν κυβερνήτην καὶ τὸ πλήρωμα τοῦ 14.

ΚΑΤΑΛΗΨΙΣ ΧΙΟΥ

Τὸ μεσονύκτιον τῆς 10 Νοεμβρίου ἀπέπλευσεν ἐκ Μυτιλήνης διὰ Χίου ἡ Μοῖρα τῶν εὐδρόμων, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ἐπιτάκτων ἐμπορικῶν ἀτμοπλοίων Ἑσπερίας (μοιραρχίς), Μακεδονίας, Ἀρκαδίας καὶ Μυκάλης, συνοδεύουσα ἑπτὰ ἐμπορικά, ὧν ἐπέβαινε σύνταγμα πεζικοῦ ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Δελαγραμιμάτικον προερχόμενον ἐκ Θεσσαλονίκης.

Τὴν ὕην πρωῆν ὄραν, ὃ στόλος οὗτος ἠγκυροβόλησεν ἔμπροσθεν τοῦ λιμένος τῆς Χίου, πάραυτα δὲ λέμβος ἀποσταλεῖσα εἰς τὴν ξηρὰν ἐκ τῆς «Ἑσπερίας» μετέφερον ἀξιωματικὸν ἐντεταλμένον νὰ καλέσῃ ἐξ ὀνόματος τοῦ μοιράρχου Δαμιανοῦ τὰς τουρκικὰς ἀρχὰς εἰς παράδοσιν τῆς πόλεως καὶ τῆς νήσου ἐντὸς τριῶν ὥρῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα, ὅπως ἐν Μυτιλήνῃ, ἡ στρατιωτικὴ φρουρὰ ἠρνήθη νὰ παραδοθῇ, παρασκευα-

ζομένου δὲ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῆς Ζιχνῆ βέη πρὸς ἀπόκρουσιν τῆς ἡμετέρας ἀποβάσεως καὶ ἐπὶ σκοπῇ παρελκύσεως τοῦ ζητήματος, ὅπως παρασχεθῆ αὐτῇ ὁ πρὸς τοῦτο ἀπαιτούμενος ὕλικὸς χρόνος, διεβιβάσθη πρὸς τὸν μοίραρχον Δαμιανὸν διὰ τοῦ Μητροπολίτου καὶ τοῦ Δημάρχου Χίου, ἐπιβάντων τῆς Ἑσπερίας, ἢ ἀντιπρότασις τῆς Τουρκικῆς φρουρᾶς ὅπως ἀπέλθῃ ὑπόσπονδος καὶ ἔνοπλος μετὰ τῶν ἐφοδίων αὐτῆς εἰς Μικρὰν Ἀσίαν, ἣτις καὶ ἀπερρίφθη ἀσυζητητῆ ὑπὸ τοῦ μοιράρχου Δαμιανοῦ, ἀποφασίσαντος νὰ ἀποβιβάσῃ ἀμέσως τὸ μεταφερόμενον στράτευμα εἰς τὴν πρὸς νότον τῆς πόλεως Χίου ἐκτεινομένην ἐπιβόλον παραλίαν Κοντάρι. Ὅντως δὲ ἀπάρασα τοῦ λιμένος τῆς Χίου ἡ μοῖρα τῶν εὐδρόμων καὶ τὰ ὑπ' αὐτῆς συνοδευόμενα ἐμπορικὰ ὀπλιταγωγὰ, μεθωρμίσθη εἰς Κοντάρι καὶ τὴν Ζαν ὄραν μετὰ μεσημβρίαν ἠρξάτο ἡ ἀπόβασις (1)

Ἡ ἀπόβασις τῶν ἡμετέρων στρατευμάτων ἐν Χίῳ δὲν ὑπῆρξεν ἀνάλιματος ὡς αἱ προηγηθεῖσαι αὐτῆς εἰς τὰς λοιπὰς νήσους. Οὐδ' ἦτο εὐχερῆς αὐτῇ. Ὁ στρατιωτικὸς διοικητῆς τῆς Χίου Ζιχνῆ-βέης ἠδυνήθη ἐν σπουδῇ νὰ παρατάξῃ τὴν ἐκ δυσχιλιῶν ἀνδρῶν ὑπ' αὐτὸν στρατιωτικὴν δύναμιν πρὸς ἀπόκρουσιν τῆς ἡμετέρας ἀποβάσεως. Ἐγγύς πρὸς τὴν ἀμμόδῃ παραλίαν Κοντάρι ἐκτείνεται πυκνότετον δάσος ἀποτελούμενον ἐκ τῶν περὶ τὴν πόλιν τῆς Χίου ὀνομαστῶν κήπων. Ἐντὸς τοῦ δάσους τούτου εἰς σημεῖα κητάλληλα εἶχε παρατάξει ὁ Ζιχνῆ-βέης τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἀνδρας κατασκευάσας προχειρῶς προκαλύμματα ἐκ χώματος εἰς ἀσημεῖα δὲν ἠδύνάτο νὰ χρησιμοποιήσῃ τὰς περιβολὰς τῶν κήπων ἢ τὰ δένδρα. Ἀπωτέρω δὲ κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ ὑπερκειμένου βουνοῦ εἶχε τοποθετήσει τὰ δύο ταχυβόλα αὐτοῦ εἰς θέσιν κατάλληλον καὶ δεσπύζουσαν τῆς παραλίας. Ὅταν δὲ αἱ πρῶται λέμβοι τῶν εὐδρόμων ρυμουλκουσάσαι τὰς αὐτοσχεδίως μεταβληθείσας εἰς ἀποβατικὰς ἀκάτους διαρροούσας λέμβους τῶν μεταγωγικῶν ἐμπορικῶν πλοίων, ἐφ' ὧν ἐπέβη ὡς πρῶτον σῶμα ἀποβατικὸν ὁ ὑπὸ τὸν ὑποπλοίαρχον Δεμῆστιχην λόχος τῶν ναυτικῶν ἀγημάτων, ἐφθίχσαν εἰς τὴν παραλίαν, σφοδρότατον πῦρ ὑπεδέχθη τῆς ἐκ τῆς ξηρᾶς, καὶ εἶνε ἀξιοθαύμαστος ἡ ψυχραιμία τῶν Ἑλληνικῶν ναυτῶν τῶν εὐδρόμων, οἵτινες ἐκωπηλάτουν ἐστραμμένα ἔχοντες τὰ νῶτα πρὸς τὸ θερίζον ἐχθρικὸν πῦρ· οὔτε εἰς ναύτης ἔστρεψε ἡ

(1) «Σκριπ» Ἱστορία ναυτικοῦ πολέμου 1912—1913.

ετραράχθη κἄν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς αποβάσεως. Πλὴν τὸ πυροβολικὸν τῶν εὐδρόμων, ἰδίᾳ δὲ τὸ τῆς «Μακεδονίας», παρὰ πάσας τὰς ἀτελείας αὐτοῦ καὶ τὸ μειονέκτημα ὅπερ εἶχε βάλλον οὐχὶ κατ' ἀπροκαλύπτου ἐχθροῦ, ἀλλὰ κατὰ προκαλυμμάτων πυκνοτάτης σειρᾶς δένδρων, ὑπεστήριξε τοὺς ἀποβιβαζομένους, οὕτω δὲ μέχρι τῆς ἐσπέρας κατωρθώθη νὰ συντελεσθῇ ἡ ἀπόβασις ὀλοκλήρου τῆς ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Δελλαγραμμιάτικαν στρατιωτικῆς δυνάμεως, ἣτις ἐστρατοπέδευσεν ἔνεκα τοῦ προκεχωρηκότος τῆς ὥρας ἐπὶ τῆς παραλίας ληφθέντων πάντων τῶν διὰ τὴν περίστασιν ἀπαιτουμένων μέτρων. Ἡ ἐπιτυχὴς αὕτη ἐνέργεια τῆς ἀποβάσεως τοῦ ἡμετέρου στρατεύματος ἐτηλεγραφήθη ὡς ἔξῃς ὑπὸ τοῦ ναυάρχου Κουντουριώτου εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν.

«Λαμβέρουσιν ἐκ Χίου ἐχθρὸς ἀρνηθεὶς παραδῶση πόλιν προσέβαλεν ἀποβατικὸν σῆμα εἰς θέσιν Κοντάρι νοτίως Χίου ἄν 11 Νοεμβρίου. Πυροβολικὸν Μοίρας βάλλον συνεχῶς διεσκόρπισεν ἐχθρὸν καὶ ἐπέτρεψεν ἀποβίβασιν περαιωθείσαν 11ην νυκτός. Χθὲς πρωτῶν στρατὸς κατέλαβε κενωθείσαν πόλιν νύκτα. Ἐχθρὸς ὀχυρωθεὶς εἰς ὑπερκειμένους λόφους, ἔθαλε κατὰ στρατοῦ προχωροῦντος. Πυροβολικὸν «Μακεδονίας» ἔβαλλε κατὰ ἐχθροῦ. ἄν ὥραν μ.μ. λυομένη πυροβολαρχία ἔβαλλε ἐναντίον θέσεων ἐχθροῦ. Ἀπώλειαι ἐχθρῶν μεγάλαι, ἡμέτεραι ὀλίγαι».

Διαρκούσης τῆς νυκτός ὁ διοικῶν τὸν τουρκικὸν στρατὸν, βλέπων ὅτι μετὰ τὴν ἀποβίβασιν τῶν ἡμετέρων δὲν ἠδύνατο πλέον ν' ἀντισταθῇ εἰς τὴν ὑπ' αὐτῶν κατάληψιν τῆς πόλεως καὶ μὴ δυνάμενος νὰ διακείνη ἐπὶ πεδινῷ μέρους βαλλομένου εὐχερῶς ὑπὸ τοῦ ναυτικοῦ πυροβολικοῦ, ἀπεχώρησεν εἰς τὰς κορυφὰς τῆς ὑπερκειμένης ὄροσειρᾶς καταλαβὼν τὰς θέσεις ΑἼψος, Ἅγιοι Πατέρες, Πιτυδς, Καρδαμύλη, Βολυσός. Τὴν δὲ ἐπομένην πρωτῶν ἐκ τοῦ ἡμετέρου στρατεύματος τῆς κατοχῆς, μέρος μὲν κατέλαβεν ὀχυρὰς περὶ τὴν πόλιν θέσεις πρὸς πρόληψιν αἰφνιδιασμοῦ τινος ἐκ μέρους τῶν ἀποσυρθέντων εἰς τὰς κορυφὰς τῆς νήσου Τούρκων, οἱ δὲ λοιποὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν τῆς Χίου.

Ἡ ἀπόβασις ἐν Χίῳ τῶν ἡμετέρων στρατευμάτων ἦτο ἡ πρώτη μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης πολεμικῆ ἐπιχείρησις τοῦ ἡμετέρου στόλου ἐν τῷ Αἰγαίῳ. Μέχρι τοῦδε αἱ καταλήψεις τῶν διαφόρων νήσων ὡς εἶδομεν ἐγένοντο δι' ἀπλῆς ἀποβιβάσεως ἀγγμάτων ἢ στρατευμάτων, αἱ δὲ νῆσοι

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΚΡΑΤΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΤΗΚΗ

λὴν τὸ πυρο-
 ἀ πάσας τὰς
 κατ' ἀπροκα-
 ρᾶς δένδρων,
 τέρας κατωρ-
 συνταγματάρ-
 ρατοπέδευσεν
 φθέντων πάν-
 ὄχης αὐτῆ ἐ-
 γεγραφήθη ὡς
 ὡν Ναυτικῶν.

ὄλιν προσέβα-
 1 Νοεμβρίου.
 καὶ ἐπέτρεψεν
 αὐτὸς κατέλαβε
 ἑνὸς λόφους,
 νίας» ἐβαλλε
 ε ἑναντίον θε-
 ι».

ν, βλέπων ὅτι
 ἀντισταθῆ εἰς
 ἀ διχμείνῃ ἐπὶ
 ῥοβολικοῦ, ἀ-
 καταλαβὸν τὰς
 σσός. Τὴν δὲ
 χῆς, μέρος μὲν
 αἰφνιδιασμοῦ
 ῆσου Τούρκων,

ῆ πρώτη μέχρι
 στόλου ἐν τῷ
 ὡς εἶδομεν
 ὡν, αἱ δὲ νῆσοι

παρεδίδοντο ἄνευ τινος ἀντιστάσεως. Κατὰ τὴν ἀποβίβασιν ταύτην, ἐκ τῶν πυρῶν τοῦ τουρκικοῦ πεζικοῦ, ἐτραυματίσθησαν δὲ καὶ περὶ τοὺς ὀγδοήκοντα ἄνδρες, ἐν οἷς καὶ ὁ λοχαγὸς τοῦ πεζικοῦ Ἀριστείδης Κουβέλης, τραυματισθεὶς εἰς προέλασιν τινα τοῦ ὑπ' αὐτὸν λόχου πρὸς κατάληψιν ἐπικαίρου θέσεως, ἐξ ἧς ἠδύναντο νὰ ὑποστηριχθῶσιν αἱ ἀποβιβαζόμενοι ἔτι ἄνδρες. Καὶ ἐπὶ τῶν εὐδρόμων δὲ ὑπῆρξαν κατὰ τὴν ὑποστήριξιν τῆς ἀποβάσεως τινὲς τραυματῖαι. Οἱ Τούρκοι διὰ τῶν δύο ταχυδόλων αὐτῶν ἔβαλλον βολιδοφόρους δόβιδας κατὰ τῶν ἡμετέρων πλοίων, τῶν ὑποστηριζόντων τὴν ἀπόβασιν καὶ παρακωλύοντων τὴν ἄμυναν αὐτῶν· οὕτω δὲ ἐτραυματίσθησαν ἐκ θραυσμάτων τῶν δβίδων τούτων οἱ μοναδικοὶ δύο ναῦται αὐτοσχέδιοι πυροβοληταὶ τῆς «Μακεδονίας», καὶ ναῦται τινὲς τῶν λοιπῶν εὐδρόμων, πλὴν τοῦ «Κερανοῦ», ὅστις ἠγκυροβολημένος εἰς θέσιν ὥστε νὰ καλύπτεται ὑπὸ τοῦ ἐμπορικοῦ πλοίου «Σαφρῶ» οὐδένα ἔσχε τραυματίαν κατὰ τὴν ἀπόβασιν ἐκ τῶν ἀνδρῶν τοῦ πληρώματός του.

Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως τῆς Χίου, ὁ ἡμέτερος στρατὸς ἀπεπειράθη προέλασιν εἰς καταδίωξιν τῶν ἀποσυρθέντων Τούρκων, πλὴν ἀπὸ τῶν πρώτων συμπλοκῶν κατεδείχθη ὅτι τὸ ἀποσταλὲν σύνταγμα πεζικοῦ δὲν ἦτο ἐπαρκὲς ἀριθμητικῶς πρὸς ἐπίθεσιν ἐφ' ὅσον τὸ ἠθικὸν τοῦ ἀποσυρθέντος εἰς ὄρεινὰς καὶ δυσπρόσιτους ὄχρας θέσεις τῆς νήσου τουρκικοῦ στρατοῦ διετηρεῖτο ἔτι ἀκμαῖον. Ὁ Τούρκος στρατιωτικὸς διοικητὴς ἔτι ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τοῦ Ἰταλοτουρκικοῦ πολέμου ὅτε ἠπειλήθη πρὸς στιγμὴν καὶ κατὰ τῆς Χίου πολεμικῆ ἐνέργεια παρεμφερῆς πρὸς τὴν γενομένην εἰς τὰ Δωδεκάνησα εἶχε λάβει κατάλληλα μέτρα πρὸς τοιαύτην τινα περιπέτειαν. Ποσότητες τροφίμων ἐπαρκεῖς διὰ μηνιαίαν καὶ πλέον ἀντίστασιν εἶχον μεταφερθῆ εἰς τὸ ὄχυρὸν καὶ δυσπρόσιτον χωρίον Πιτύος, τὰ δὲ ὄρεινὰ χωρὶα τῆς νήσου καὶ αἱ ἐπικαίροι πρὸς ἄμυναν θέσεις εἶχον συνδεθῆ διὰ πλήρους δικτύου τηλεφωνικοῦ. Οὕτω δὲ ὅταν τὴν νύκτα τῆς 11ης Νοεμβρίου μετὰ τὴν τόσον ἐπιτυχῶς διεξαχθεῖσαν διαίαν ἀπόβασιν τῶν ἡμετέρων στρατευμάτων εἰς Κοντάρι, ἀποσυρόμενος εἰς τὰ δυσπρόσιτα ὄρεινὰ χωρὶα ὁ Ζιγγὴ βῆς εὗρεν ἔτοιμα πάντα τὰ παρ' αὐτοῦ τούτου παρασκευασθέντα μέσα πρὸς παράτασιν τῆς ἀμύνης τοῦ ὑπ' αὐτὸν στρατεύματος. Ἄλλ' ἐν τούτοις αἱ προφυλακαὶ τῶν ἡμετέρων στρατευμάτων αἱ εὐρισκόμεναι ἀντιμέτωποι πρὸς τὰ ἀποτελοῦντα τὰς προφυλακὰς τῆς τουρκικῆς φρουρᾶς προκεχωρηκότα ἀπο-

σπάσματα αὐτῆς συνεπλέκοντο, πολλάκις δὲ καὶ ἐμάχοντο, τῶν ἡμετέρων ἀξιωματικῶν ἐπιθυμούντων νὰ τερματίσωσι τὸ ταχύτερον τὴν ἐκκρεμῆ ἐν τῇ νήσῳ κατὰστασιν, ἥτις παρετείνετο ἐφ' ὅσον ἐξηκολούθει ἡ ἄμυνα τῆς ἀποσυρθείσης τουρκικῆς φρουρᾶς. Οὕτω δὲ ὀλίγας μετὰ τὴν ἀπόβασιν ἡμέρας ὁ ὑπὸ τὸν ὑποπλοίαρχον Δεμέστιχαν λόχος τῶν ναυτικῶν ἀγχιμάτων, ἐκτελῶν ὑπηρεσίαν προφυλακῆς, συνεπλάκη μετὰ τῶν ἔναντι ὀχυρότατον ὕψωμα κατεχόντων Τούρκων, ὅπως ἐκτοπίσῃ αὐτοὺς δι' ἐφόδου· ἀποτέλεσμα δὲ τῆς θαρραλέας ταύτης ἐπιθέσεως ὑπῆρξεν ὁ θάνατος τοῦ ἀνθυποπλοίαρχου Ρίτσου, τοῦ δοκίμου Παστρικᾶκη καὶ εἰκοσάδος ναυτῶν πεσόντων πάντων ἡρωϊκῶς κατὰ τὴν συμπλοκὴν καὶ ὁ τραυματισμὸς τοῦ διοικητοῦ τοῦ λόχου ὑποπλοίαρχου Δεμέστιχα καὶ πλείστων ἐκ τοῦ λόχου τούτου ἀνδρῶν. Πρέπει δὲ νὰ σημειωθῇ ἰδιαιτέρως ὅτι ὁ λόχος οὗτος ὅπως καὶ οἱ λοιποὶ λόχοι τῶν ναυτικῶν ἀγχιμάτων, ἦτο ὀπλισμένους δι' ὅπλων γκρᾶ, δὲν ἔφερον δὲ οἱ ἄνδρες τὴν συνήθη στολὴν, ἐκστρατείας τοῦ πεζικοῦ, ἀλλὰ τὴν ναυτικὴν αὐτῶν στολὴν, ἥτις ὡς ἐκ τοῦ μέλανος χρώματος, καθίσταται τοὺς ἄνδρας ὀρατοὺς καὶ εὐδιάκριτους ἀπὸ μεγάλων ἀποστάσεων.

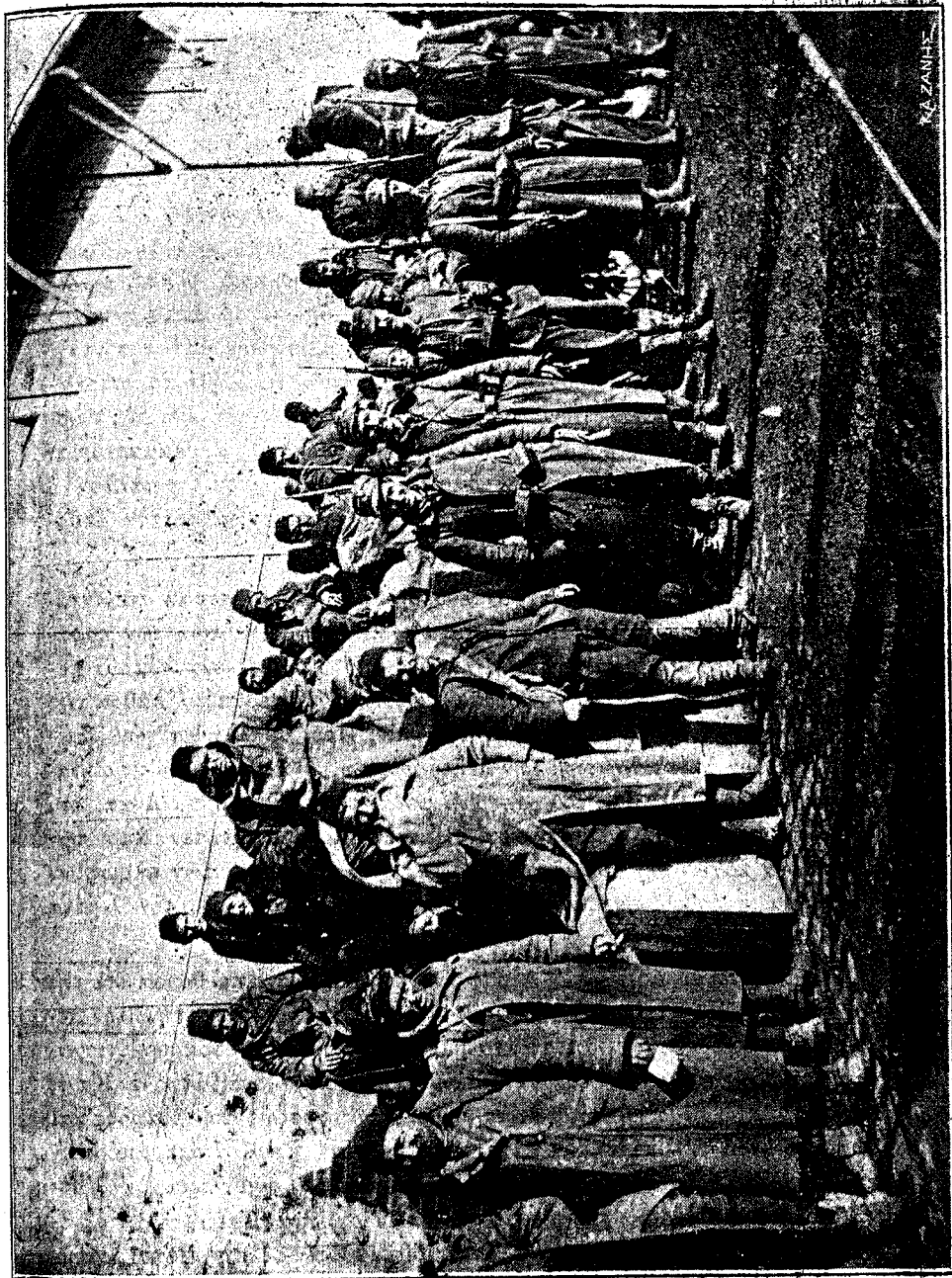
Τὰ αἰματηρὰ ἀποτελέσματα τῶν συμπλοκῶν τούτων, ἔνεκα τῶν ὀπίστων πλείσται οἰκταὶ ἐν Χίῳ μεταβληθεῖσαι εἰς νοσοκομεῖα εἶχον πληρωθῆ τραυματιῶν, ἔπεισαν τὸν ἀρχηγὸν τοῦ ἡμετέρου στρατοῦ τῆς κατοχῆς, ὅτι ἔπρεπε χάριν τῆς ἀσφαλεστέρως ἐπιτυχίας τῆς ἐπιχειρήσεως νὰ ἀναμείνῃ ὅπως τῇ ἀποσταλώσιν ἐνισχύσεις, ἐν τῇ μεταξὺ δὲ νὰ ἐξαντλή διὰ στενωπότητος ἀποκλεισμοῦ τὸν τουρκικὸν στρατόν.

Ὁ ἀποκλεισμὸς ἐνηργεῖτο διὰ τῶν πλοίων τῆς Μοίρας τῶν εὐδρόμων. Διμοιρία στρατοῦ διὰ τινας τῶν πλοίων τῆς Μοίρας ταύτης διαπεραιωθείσα κατέλαβε τὰς μετὰ Χίου καὶ Μικρασιατικῶν παραλλῶν κειμένας νήσους Οἰνούσας, ἵνα μὴ ἐκείθεν διὰ πλοιαρίων ἐπισιτίζεται ἡ τουρκικὴ φρουρὰ ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Διηνεκῶς δὲ τὸ πυρβολικὸν τῆς Μοίρας τῶν εὐδρόμων, ἰδίᾳ δὲ τῆς «Μακεδονίας», ὀπλισμένης διὰ τελείων τχυθόλων, παρηνώχλει τὸν τουρκικὸν στρατόν δι' ἐπιτυχῶς βολῆς ἐναντίον τῶν θέσεων εἰς τὰς ὁποίας οὗτος εἶχεν ἀποσυρθῆ. Παρόσον τὸ ὕψος τῶν θέσεων τούτων ἔνεκα τοῦ ὀπίστου ἢ βολῆ τῶν ναυτικῶν πυροβόλων δὲν ἦτο δυνατὴ κατωρθῶθαι ἐγκλιθεῖσθαι τῆς «Μακεδονίας» πρὸς τὴν μίαν αὐτῆς πλευρὰν νὰ παρενοχλῆται, διηνεκῶς ὁ τουρ-

ο, τῶν ἡμετέρων
ον τὴν ἐκκρεμῆ
ολούθει ἢ ἀμυνα
μετὰ τὴν ἀπό-
ος τῶν ναυτικῶν
μετὰ τῶν ἐναντι
πίση αὐτοὺς δι-
ς ὑπῆρξεν ὁ θά-
κική και εἰκο-
υμπλοκὴν και ὁ
Δεμέστιχα και
ειωθῆ ἰδιαιτέρως
ικῶν ἀγχημάτων,
δρος τὴν συνήθη
τῶν στολὴν, ἥτις
τοῦς και εὐδια-

ον, ἔνεκα τῶν ὁ-
μεῖα εἶχον πλη-
στρατοῦ τῆς κα-
τῆς ἐπιχειρήσεως
ῆ μετὰξὺ δὲ νά
ατόν.

ίρας τῶν εὐδρό-
ρας ταύτης δια-
τικῶν παραλλῶν
ῶν ἐπισιτίζεται
ὲ τὸ πυρροβολικὸν
ὠπλισμένης διὰ
ὸν δι' ἐπιτυχούς
ἀποσυρθῆ. Παρ'
βολή τῶν ναυτι-
ης τῆς «Μακεδο-
διηγεκῶς ὁ τουρ-

ΚΑΖΑΝΗΣ

κικὸς στρατὸς ὑπὸ συνεχοῦς καὶ ἀδιαλείπτου πυρός. Ὅταν δὲ μετὰ πάροδον πολλῶν ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἀποβάσεως καὶ τοῦ ἀποκλεισμοῦ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, κατωρθώθη νὰ βληθῆ τὸ χωρίον Πιτυὸς ἐνθα ὑπῆρχον αἱ ἀποθήκαι τῆς τουρκικῆς φρουρᾶς, διὰ τῶν πυροβόλων τῆς «Μακεδονίας» διευθυνομένης καὶ κανονιζομένης τῆς βολῆς ἀπὸ τῆς ξηρᾶς διὰ παρατηρητῶν σημαινόντων τὰς βραχείας ἢ μακρᾶς βολᾶς, ὁ Ζιχνῆ-βέης ἐπὶ τοσοῦτον ἐστενοχωρήθη ὥστε διετύπωσε δι' ἀπεσταλμένον διαμαρτυρίαν πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τῶν ἡμετέρων στρατευμάτων συνταγματάρχην Δελαγραμιμάτικαν ἐπὶ τῇ λόγῳ δῆθεν ἐτιθέσθῃ τὸ νοσοκομεῖον καὶ ὀγκυνηκωνίτης τῶν ἀπαχθέντων εἰς τὰ ὑψώματα ὑπὸ τῆς τουρκικῆς φρουρᾶς πολιτικῶν ὑπαλλήλων τῆς νήσου. Ἄλλ' αἱ διαμαρτυρίαι αὗται πᾶν ἄλλο ἢ βάσιμοι ἦσαν, διότι ἦτο θεδαιωμένον ὅτι μᾶλλον ἢ καταστροφῇ τῶν ἐφοδίων καὶ τῶν τροφίμων ἐστενοχώρησε τὸν Τούρκον στρατιωτικὸν διοικητῆν.

Ἡ ἐνέργεια τῆς Μαίρας τῶν εὐδρόμων πρὸς ταχύτεραν ἀποκατάστασιν τῶν ἐν Χίῳ πραγμάτων ἐπεξετάθη καὶ μέχρις αὐτῶν τῶν παραλίων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Εἰς τὸν λιμένα τοῦ Τσεσιμέ, ἐγκυλόχουν πλοιαρίθια πλοιαρία περὶ ὧν ὑπῆρχεν ὑπόνοια, ὅτι ἐπεστίζον λάθρα τὴν ἐτι ἀμυνομένην ἐν Χίῳ τουρκικὴν φρουράν. Πρὸς σύλληψιν τῶν πλοιαρίων τούτων ἀπεστάλη τὴν 1ην Δεκεμβρίου ἡ «Μακεδονία» ἣτις καταπλεύσασα εἰς τὸν λιμένα τοῦ Τσεσιμέ μετὰ τῆς κανιοφόρου Δ καὶ τοῦ ἐπιτάκτου ἐμπορικοῦ ἀτμοπλοίου «Πανελλήνιον» ἀπήτησεν ἀπὸ τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν τὴν παράδοσιν πᾶσῶν τῶν λέμβων καὶ τῶν πλοιαρίων καὶ ἄτινα προσδεθέντα διὰ ρυμουλκίων μετηνέχθησαν εἰς τὸν λιμένα Χίου.

Ἡ ἀποπεράτωσις τῶν ἐν Λέσβῳ ἐπιχειρήσεων, ἡ ἐπελθούσα διὰ τῆς τουρκικῆς φρουρᾶς εἰς τὸν ἡμέτερον στρατὸν τῆς κατοχῆς τὴν 1ην Δεκεμβρίου, ἐπέτρεψε τὴν ἀποστολὴν μετὰ τινος ἡμέρας σοβαρῶν ἐνισχύσεων ἐκ δύο ταγματῶν πεζικοῦ καὶ δύο ταχυβόλων ὀρειβατικῶν Κανέ εἰς τὰ ἐν Χίῳ στρατεύματα, ἄτινα ἐνεκα τῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους καὶ τῶν ἀπωλειῶν αἱ ὑπέστησαν κατὰ τε τὴν διαίαν εἰς Κοντάρι ἀπόβασιν καὶ κατὰ τὰς πρώτας πρὸς τὴν τουρκικὴν φρουράν συμπλοκάς, δὲν ἠδύναντο νὰ προελάσωσι πρὸς ἐκπόρθησιν τῶν ὀχυρῶν θέσεων εἰς τὰς ὁποίας ἡ τουρκικὴ φρουρὰ εἶχεν ἀποσυρθῆ. Οὕτω δὲ τὴν 21ην Δεκεμ-

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΝ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΟΣ
 ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΝ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΟΣ

ταν δὲ μετὰ πά-
ποκλεισμοῦ τοῦ
τιδὸς ἔνθα ὑπῆρ-
δύλων τῆς «Μα-
ἀπὸ τῆς ξηρᾶς
ἄς βολᾶς, ὁ Ζι-
ι' ἀπεσταλμένου
ευμάτων συνταγ-
λήθη τὸ νοσοκο-
τα ὑπὸ τῆς τουρ-
αί διαμαρτυρία
ον ὅτι μᾶλλον ἢ
ῶρησε τὸν Τοῦρ-

βρίου διαταχθείσης τῆς προελάσεως τῶν ἡμετέρων στρατευμάτων καὶ διὰ
κυκλωτικῆς κινήσεως ἀπομονωθέντος τοῦ ἀριστεροῦ τῆς παρατάξεως
τῆς τουρκικῆς φρουρᾶς, ὁ Ζιγνή-δέλης ἠναγκάσθη νὰ περαδοθῆ μετὰ
τοῦ ὑπ' αὐτὸν στρατεύματος ἄνευ ὄρων εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῶν ἡμετέρων
ἐν Χίῳ δυνάμεων συνταγματάρχην Δελλαγρκαμάτικαν. Οὕτως ἡ Χίος,
ἡ ὠραία τῆς Ἰωνίας νήσος, ἠλευθερώθη πλέον ἀπὸ τῆς τουρκικῆς κυ-
ριαρχίας.

υτέρα ἀποκατά-
υτῶν τῶν παρα-
ἐνκυλόχου πα-
τιζον λάθρα τὴν
ληψιν τῶν πλοι-
ονία» ἥτις κατα-
φόρου Δ καὶ τοῦ
ιτησεν ἀπὸ τῶν
ι τῶν πλοιαρίων
εἰς τὸν λιμένα

τελλοῦσα διὰ τῆς
χῆς τὴν ἠγν Δε-
σαβάρων ἐνισχύ-
ειβατικῶν Κανέ,
τοῦ ἐδάφους καὶ
οντάρι ἀπόβασιν
πλοκάς, δὲν ἠδύ-
σεων εἰς τὰς δ-
τὴν 21ην Δεκεμ-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ΄.

Τελεία γνώσις τῆς καταστάσεως τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου ὑπὸ τῶν Τούρκων. Παρασκευαὶ τοῦ Τουρκικοῦ στόλου πρὸς ἔξοδον.— Ἐνίσχυσις τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου διὰ δύο νέων ἀντιτορπιλικῶν κατεσσάρων ἀνιχνευτικῶν.— Ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις πιεζομένη ὑπὸ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει κοινῆς γνώμης διατάσσει τὸν στόλον νὰ ἐξέλθῃ τῶν Δαρδανελλίων.— Ναυμαχία πρὸ τοῦ Ἐλλησπόντου τῆς 3ης Δεκεμβρίου 1912 καὶ ἕττα τῶν Τούρκων.— Σιγκρισις ἑλληνικοῦ καὶ Τουρκικοῦ στόλου.— Ἐξοδος τοῦ Χαμηδιέ.— Καταβύθισις ἐν Σύρῳ τοῦ εὐδρόμου «Μακεδονία».— Ὀχύρωσις τοῦ Σαρωνικοῦ διὰ ὑποβρυχίων τορπιλλῶν καὶ ἐπακτίων πυροβολείων.— Ναυμαχία παρὰ τὴν Δῆμνον τῆς 5ῆς Ἰανουαρίου 1913 καὶ ἕττα τοῦ Τουρκικοῦ στόλου.— Τὸ Χαμηδιέ ἀνὰ τὴν Μεσόγειον.— Καταβύθισις ἑλληνικῶν μεταγωγικῶν ἐν γ. Ἰωάννη τῆς Μεδοῦης.— Ἄλλοι ἄθλοι τοῦ Χαμηδιέ. Κατάπλους τοῦ Χαμηδιέ εἰς ἐρυθρὰν θάλασσαν καὶ φρούρησις τῆς διώρυγος Σουεῦς ὑπὸ ἑλληνικοῦ στόλου.— Ἐναυτίλος ὑπεράνω τοῦ Ἐλλησπόντου.— Κατάληψις τῆς Σάμου.— Προσβολὴ τῶν Κυδωνιῶν ὑπὸ ἑλληνικῶν ἀντιτορπιλικῶν.

ΓΝΩΣΙΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ ΥΠΟ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ

Ἡ κατασκοπεῖα τὴν ὁποίαν εἶχεν ὀργανώσῃ ὁ ἐν Ἀθήναις Πρεσβευτῆς τῆς Τουρκίας Μουχτάρ-βέγης, παρεῖχε εἰς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ὑπουργεῖον πᾶσαν ἀναγκαίαν λεπτομέρειαν ὄχι μόνον ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ προσωπικοῦ ἀκόμη ὅπερ ἐπέβαινε τῶν ἡμιτέριων πλοίων. Ὅθεν συνεπεῖχ τῶν ἀσφαλῶν πληροφοριῶν, ὡς τὸ τουρκικὸν Ὑπουργεῖον εἶχε περὶ τοῦ ἡμιτέρου στόλου ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ὁ ὅπου

γὰς Μπαχμουτ Μουκτάρ ἐπέστειλε πρὸς τὸν ἐν Δαρδανελλείοις ναύαρχον τὰ ἐξῆς δι' ἐγγράφου αὐτοῦ ἐκδοθέντος τὴν 17ην Σεπτεμβρίου, δηλαδὴ τὴν παραμονὴν τῆς κηρύξεως τῆς ἐπιστρατεύσεως ὑπὸ τῶν συμμαχῶν Βαλκανικῶν κρατῶν.

«Ὡς γνωρίζετε πρέπει νὰ μεριμνήσητε περὶ τῆς ἀσφαλείας τοῦ ὑπὸ »τὴν διοίκησίν σας στόλου ἀπὸ πάσης ἐπιθέσεως Ἑλληνικῶν ἐλαφρῶν »σκαφῶν. Ἐφωδιάσαμεν ἤδη τὸν ὑπ' ὑμᾶς στόλον μὲ πάντα τὰ χρειώδη, »κατέχετε δ' ἐπίσης καὶ πάσας τὰς ὁδηγίαις καὶ σκέψεις ἡμῶν ἐπὶ τοῦ »προκειμένου· ἀλλὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ σᾶς ἐμποδίση νὰ λάβητε συμ- »πληρωματικῶς καὶ νεώτερα μέτρα θεωρούμενα τυχὸν παρ' ὑμῶν λυσι- »τελῆ, ἐπ' ὅσον ταῦτα δὲν ἀντίκεινται πρὸς τοὺς κανόνας τῆς κατὰ θά- »λασσαν πολεμικῆς τέχνης».

«Σκοπῶ διὰ τῆς παρουσίας διαταγῆς νὰ ἐπιστήσω τὴν ὑμετέραν προ- »σχῆν ἐπὶ τινων ἐνδιαφερόντων θεμάτων ἅτινα δεόν νὰ λάβητε ὑπὸ σο- »βαρὰν ἐποψίν ὡς ἄλλως τε μέχρι τοῦδε ἀνελλιπῶς ἐπράξατε».

«Θετικαὶ πληροφορίες ἐξ Ἀθηνῶν μᾶς καθιστοῦν γνωστὸν ὅτι ἡ Ἑλ- »λὰς δυνατὸν εἶναι ἐπιστρατευθῆ καθ' ἡμῶν καὶ ἐπιτεθῆ ταυτοχρόνως κα- »τὰ τοῦ ἡμετέρου στόλου τῶν Δαρδανελλείων. Ἐν τιαυτῇ περιπτώσει »κατέχετε ἤδη ὠρισμένας καὶ σαφεῖς ὁδηγίας περὶ τοῦ πρακτέου. Ἐτε- »ρον θέμα ὅπερ μὲ ἀπασχολεῖ ἤδη σπουδαιότερον τούτου εἶνε διὰ ἐνδε- »χόμενον νὰ παρουσιασθῶσι περιστάσεις ἐπιβάλλουσαι τὴν ἐν τῷ Αἰγαίῳ »ἕξοδον τοῦ ἡμετέρου στόλου πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ Ἑλληνικοῦ. Ὅθεν »ἀσχολοῦμαι ἤδη ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ἐπιτελείου, εἰς τὴν σύνταξιν »εἰδικῶν ὁδηγιῶν, ἃς θέλω ἐπιστεῖλει ὑμῖν, περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν θὰ »πολεμήσητε ἐν τιαυτῇ τινὶ περιπτώσει. Ἦδη δὲ σᾶς ἀνακοινῶ πρὸς »συμπλήρωσιν ὅσον γνωρίζετε νεωτέρας πληροφορίας ἐκ πηγῆς σοβα- »ρᾶς περὶ τῆς δυνάμεως τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου».

«Ὁ Ἑλληνικὸς στόλος κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην εἶνε σχεδὸν ἕτοι- »μος νὰ ἐκπλεύσῃ εὐθὺς πρὸς πολεμικὴν ἐνέργειαν. Δύο ἡμέραι ἐπαρ- »κοῦσι πρὸς πλήρη αὐτοῦ κινητοποίησιν· ἡ δὲ πραγματικὴ αὐτοῦ δύνα- »μις ἀπὸ τε ἀπόψεως ὕλικου καὶ προσωπικοῦ ἔχει ὡς ἐξῆς·

«Θωρηκτὸν «Ἀβέρωφ» τέλειον καὶ νεότευκτον. Μηχαναί, λέβητες »καὶ πυροβολικὸν δύνανται νὰ λειτουργήσωσιν ἄριστα. Τὸ πλοῖον τοῦτο, »ὅπερ εἶνε μᾶλλον τεθωρακισμένον εὐδρομον, ἀποτελεῖ τὴν κυριωτέραν

στόλου ὑπὸ τῶν
ὁς ἕξοδον.—Ἐ-
ορπιλλικῶν καὶ
πιεζομένη ὑπὸ
τὸν στόλον νὰ
ἀλλοσπόντου τῆς
γκρισίς Ἑλληνι-
—Καταβύθιδις
τοῦ Σαρωνικοῦ
λείων.—Ναυμα-
ῆττα τοῦ Τουρ-
—Καταβύθιδις
ύης.—Ἄλλοι ἄ-
ρυνθρὰν θάλασ-
οῦ στόλου.—Ὁ
ς τῆς Σάμου.—
ορπιλλικῶν.

ΟΛΟΥ

Ἀθῆναις Πρεσ-
Κωνσταντινουπό-
νον ἐπὶ τοῦ ὕλι-
νε τῶν ἡμετέρων
ἃς τὸ τουρκικὸν
ἀπόψεως δ' ὅπουρ-

»δύναμιν τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου ἕνεκα τῆς ταχυβολίας τοῦ πυροβολικοῦ
 »αὐτοῦ. Τὰ βαρέα καὶ τὰ μέσου διαμετρήματος ταχυβόλα τοῦ «Ἀβέρωφ»
 »ἀπέδειξαν ταχυβολίαν μιᾶς βολῆς κατὰ λεπτόν καὶ κατὰ πυροβόλον.
 »Τὰ μικροῦ διαμετρήματος ταχυβόλα αὐτοῦ εἶνε ὅμοια πρὸς τὰ τῶν ἡμε-
 »τέρων ἀντιτορπιλικῶν καὶ ἀποτελοῦσιν ἀμυντικὴν δύναμιν σπουδαίαν
 »ἐναντίον πάσης διὰ τορπιλικῶν σκαφῶν ἐπιθέσεως. Τὸ σπουδαιότερον
 »ὅμως πάντων διὰ τὴν ἀξίαν τοῦ πλοίου τούτου εἶνε ὅτι τὸ προσωπικόν
 »αὐτοῦ ἐσχάτως ἐξησχίθη πολὺ περὶ τὴν χρῆσιν τῶν πυροβόλων καὶ ὅτι
 »ἀξιωματικοὶ καὶ πλήρωμα διατελοῦσιν ἐν πλήρει ἐπιγνώσει τῶν πολε-
 »μικῶν αὐτῶν καθηκόντων. Ἐπὶ τοῦ πλοίου τούτου θὰ ἐπιβαίνει ὁ ἀρ-
 »χιγρός τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου Κουντουριώτης. Εἶνε οὗτος ἀξιωματικὸς
 »κάλιστος, πιστὸς ἐκτελεστής τῶν διαταγῶν τῆς Κυβερνήσεώς του,
 »τολμηρὸς καὶ ἐμπλεὲς ναυτικῶν ἀρετῶν».

«**Θωρηκτὰ** «Σπέτται» καὶ «Ψαρά»· εἶνε εἰσέτι ἱκανὰ πρὸς πλοῦν
 »καὶ ναυμαχίαν με ταχύτητα 12—13 μιλίων, ἀλλὰ δυνατὸν ἢ ταχύ-
 »της αὐτῶν νὰ εἶνε καὶ κατωτέρα ταύτης. Τὸ βαρὺ πυροβολικὸν τῶν
 »πλοίων τούτων, ὡς προκύπτει ἐκ τῶν προσφάτως ληφθεισῶν εἰδήσεων
 »ἐβελτιώθη ἐσχάτως ἐν σπουδαίῳ μέτρῳ διὰ τῆς προμηθείας νέων βλη-
 »μάτων μεγάλης διατηρητικῆς δυνάμεως, θαλλομένων διὰ πυρίτιδος ἀ-
 »κάννου. Ἡ ταχυβολία τῶν βαρέων πυροβόλων τῶν πλοίων τούτων εἶνε
 »σήμερον ἴση πρὸς μίαν βολὴν κατὰ δύο καὶ ἡμισυ λεπτά, ἢ δὲ διατηρη-
 »τικὴ δύναμις τῶν βλημάτων αὐτῶν εἰς ἀπόστασιν 1000 μέτρων εἶνε
 »ἴση πρὸς 23 ἑκατοστὰ χάλυβος. Εἶνε ἐπομένως ἀξία λόγου ἢ τοιαύτη
 »ἐνίσχυσις τοῦ πυροβολικοῦ τῶν πλοίων τούτων».

»Τὰ πληρώματα τῶν δύο τούτων θωρηκτῶν δὲν εἶνε ἡσυχημένα ὡς
 »τὸ τοῦ «Ἀβέρωφ» ὑστεροῦσι τούτων. (Ὁ δὲ κυβερνήται αὐτῶν, οὔτινες
 »ἀπὸ καιροῦ ἤδη διαικοῦσι ταῦτα, ἀντικατασταθῆσονται ἐν ἔργῳ πολέ-
 »μου διὰ λόγους οὓς ἀγνοῶ, ἀλλὰ δὲν θὰ παραλείψω νὰ σὰς πληροφορο-
 »ρήσω περὶ τοῦ ποιοῦ τῶν νέων κυβερνητῶν ἐν καιρῷ)».

«**Θωρηκτὸν** «Υἶδρα». Ἀνέκανον πρὸς πόλεμον· ἢ κακὴ κατάστασις
 »τῶν μηχανῶν καὶ τῶν λεβήτων δὲν δύναται νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐν τῷ
 »στόλῳ κατάταξιν αὐτοῦ».

«Ὁ ἑλαφρὸς στόλος τῆς Ἑλλάδος ἀποτελεῖται ἐκ τῶν ὀκτὼ γνω-
 »στῶν ὕμιν ἀντιτορπιλικῶν, ἅτινα εἶνε πλήρως ἐφωδιασμένα διὰ τορ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ
 ΕΙΣΙΤΗΡΙΟΝ

»πιλλῶν τελείου συστήματος ὁμοίων τῶν ἰδικῶν μας. Ὁ στολίσκος οὐ-
 »τος διοικηθήσεται ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου Βρατσάνου· ἀντιπροσωπεύει δὲ
 »γαμιν σπουδαίαν ἕνεκα τῆς μεγάλης τῶν πλοίων ταχύτητος καὶ τῆς ἰ-
 »κανότητος τοῦ ἀρχηγοῦ, ὅστις ἐπὶ πολὺ ἐκυβέρνησε τοιαῦτα πλοῖα καὶ
 »ἔχει πείραν μεγάλην».

«Ἡ Ἑλλάς ἔχει πρὸς τοῦτοις τορπιλλοβόλα τινα, τέσσαρα, ἄγοντα
 »ἠλικίαν εἴκοσι ἐπὶν, τὰ ὅποια παρ' ἄλλας τὰς ἐπισκευὰς ἄς ὑπέστησαν
 »εἶνε ἀνίκανα πρὸς πόλεμον κατὰ τὸ λέγειν τῶν ἐιδικῶν».

«Τοιαύτη εἶνε ἡ δύναμις, ἣν δύναται νὰ μᾶς ἀντιτάξῃ κατὰ θάλασ-
 »σαν ἡ Ἑλλάς, ἣτις κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους μῆνας ἐφρόντισε
 »διὰ συνεχῶν γυμνασιῶν νὰ παρασκευασθῇ σοβαρῶς».

«Δὲν ἀμφιβάλλω ποσῶς περὶ τῶν πατριωτικῶν αἰσθημάτων, τῆς δρα-
 »στηριότητος καὶ τῆς φιλοπονίας τοῦ προσωπικοῦ τοῦ ὑφ' ὑμᾶς στό-
 »λου, ἀλλ' ἐφιστῶ τὴν προσοχὴν ὑμῶν περὶ τῆς ἀπολύτου ἀνάγκης ἕ-
 »πως ἐκγυμνάσῃτε συνεχῶς καὶ εὐφυῶς τοὺς ἄνδρας τῶν πλοίων καὶ
 »τοὺς ἀξιωματικούς, ἵνα ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἠθέλομεν συγκρουσθῇ
 »μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου τηρηθῶμεν εἰς τὸ ἀρμόζον ἡμῖν ὕψος καὶ
 »κλέος».

«Ἐὰν ὁ ὑφ' ὑμᾶς στόλος παρουσιάξῃ ἔτι ἐλλείψεις κατὰ τὰς μηχανα-
 »νὰς (ὅπερ ἀπίθανον), ἀνακοινώσατέ μου τὴν ἀλήθειαν ἐν πάσῃ λεπτομε-
 »ρεῖᾳ ἵνα σκεφθῶ καὶ ἀποφασίσω ἐὰν δυνάμεθα νὰ καλέσωμεν ξένους
 »μηχανικούς ἐπειγόντως πρὸς τακτοποίησιν καὶ ἐπισκευὴν πάσης βλά-
 »δης».

«Νομίζω ὅτι θ' ἀναγκασθῶμεν νὰ ἀπροσπάσωμεν ἐκ τοῦ στόλου τὸ
 »«Τριμουζικιάν» ὅπως χρησιμοποιήσωμεν αὐτὸ διὰ στρατιωτικὰς μετα-
 »φοράς».

«Δὲν εἶνε ἀπίθανον νὰ χρησιμοποιήσωμεν ὅσον οὐπω ἐλαφρά τινα
 »πλοῖα τοῦ ὑφ' ἡμᾶς στόλου κατὰ τὴν Μαύρην Θάλασσαν, ἵνα ταῦτα
 »παρακολουθῶσι καὶ προστατεύωσι τὰ μεταγωγικά ἡμῶν ἐν περιπτώσει
 »κινητοποιήσεως».

«Ἐχετε ἔτοιμα τὰ καταδρομικά «Μετζιγιτιέ» καὶ «Χαμηδιέ» πρὸς
 »ἐκπλουν συμπληροῦντες διὰ παντὸς τρόπου ταχύτατα τὰς γαιανθρακα-
 »ποθήκας αὐτῶν. Οἱ κυβερνήται τῶν πλοίων τούτων δὲν πρέπει νὰ μά-
 »θωσιν ὅτι ἐπικρατεῖ ὁ ἐκπλους αὐτῶν. Ἄν παραστῇ ἀνάγκη θὰ προορί-
 »σωμεν τὰ πλοῖα ταῦτα διὰ τὴν Μαύρην Θάλασσαν».

«Ἐννοεῖτε ἐκ πάντων τῶν ἀνωτέρω ὅτι αἱ περιστάσεις ἐπέιγουν
 »καὶ πέποιθα ὅτι θὰ ἀνχπυόξητε πάντα ζήλον καὶ πᾶσαν ἰκανότητα

»Ο ὑπουργὸς Μαχμουτ Μουχτάρ».

Ὅσα κατασκόπων τέχνη καὶ ἐπιτηδεύσεις. Τὸ τουρκικὸν Ὑπουργεῖον
 κατεῖχεν ἐν λεπτομερείᾳ πάντα τὰ παρ' ἡμῖν συμβαίνοντα. Ἡ ἀντικα-
 τάστaxis τῶν παλαιῶν βλημάτων τῶν 13 παλαιῶν ἡμῶν θωρηκτῶν καὶ
 ἢ ἐπὶ τῶν πυροβόλων αὐτῶν ἐφαρμογὴ βλητικῶν γεμισμάτων ἐξ ἀκά-
 πνου πυρίτιδος, ἣτις ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν σημαντικὴν αὐξήσιν τῆς
 ταχυβολίας τοῦ πυροβολικοῦ τῶν πλοίων τούτων· ἢ προσπόνησις ἣτις ἐ-
 γένητο εἰς τὸ πλήρωμα τοῦ «Ἀβέρωφ»· αἱ ιδιότητες τῶν ἀρχηγῶν τῶν
 ἡμετέρων ναυτικῶν δυνάμεων· ἢ κακὴ κατάστασις εἰς ἣν διετέλει τὸ
 θωρηκτὸν «Ὑδρα» πρὸ τοῦ πολέμου· αὐταὶ ἔτι αἰ μὴ ἐκδηλωθεῖσαι μέ-
 χρις ἐκείνης τῆς στιγμῆς σκέψεις τοῦ ἡμετέρου ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν ὑ-
 πουργοῦ περὶ μεταθέσεων τῶν κυβερνητῶν τῶν πλοίων κατὰ τὰς πα-
 ραμονὰς τοῦ πολέμου· πάντα ταῦτα ἦσαν μέχρι καὶ τῆς ἐλαχίστης αὐ-
 τῶν λεπτομερείας γνωστὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἄλλ' ὀφείλομεν ἐπί-
 σης νὰ παρατηρήσωμεν καὶ νὰ σημειώσωμεν ἰδιαίτερος τὴν ὀξύτητα τῆς
 ἀντιλήψεως τοῦ Τούρκου ὑπουργοῦ.

Διὰ μέσου τῶν γραμμῶν τοῦ ἀνωτέρω παρατεθέντος ἐν μεταφράσει
 πιστοτάτῃ τουρκικοῦ ἐγγράφου, καταφαίνεται ἡ πλήρης ἀντίληψις ἣν
 εἶχεν ὁ Τούρκος ὑπουργὸς περὶ τοῦ ἀσθενοῦς σημείου τῶν δυνάμεων τοῦ
 τουρκικοῦ στόλου. Τὸ προσωπικὸν καὶ αἰ μηχαναὶ τῶν πλοίων ἀπησχό-
 λουν τὸν Τούρκον ὑπουργὸν κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ πολέμου· αἰ μη-
 χαναὶ τῶν πλοίων, ὧν ἡ συντήρησις καὶ ἡ καλὴ λειτουργία εἶνε ζήτημα
 μόνον πεπειραμένου προσωπικοῦ. Ἡ ὕλικὴ ὑπεροπλία ἀνήκεν ὡς εἶδο-
 μεν ἀνωτέρω ἀνχμφισθητήτως εἰς τὸν τουρκικὸν στόλον· ἐπὶ πλέον εἶ-
 χεν οὗτος τὸ μέγα πλεονέκτημα τοῦ ὀχυρωτάτου ὀρμητηρίου τοῦ Ἐλ-
 λησπόντου, ὅπερ παρεῖχεν εἰς αὐτὸν τὰ μέσα τῆς ἐν ἀνάσει καὶ ἀσφα-
 λείᾳ παρασκευῆς καὶ τῆς ἀναμονῆς πρὸς ἐκλογὴν εὐθέτου δι' ἐπίθεσιν
 περιστάσεως.

Ἐν ᾧ ἡμεῖς εἴμεθα ἠναγκασμένοι νὰ ἐπιτεθῶμεν ἀπὸ τῆς πρώτης
 στιγμῆς καὶ ἔπρεπε κατὰ τὴν τοιαύτην ἐπίθεσιν νὰ παραμεινώμεν νικη-
 ταὶ διότι ἄλλως θὰ ἐτεριματίζετο αὐθωρεὶ ὁ πόλεμος ἐναντίον ἡμῶν, αὐ-
 τῆς ταύτης τῆς πρωτεύουσῆς τοῦ Κράτους καὶ αὐτοῦ τούτου τοῦ ἡμε-
 τέρου ναυστάθμου εὐρισκαμένων ἄνευ ἀμύνης τινος εἰς τὴν διάκρισιν

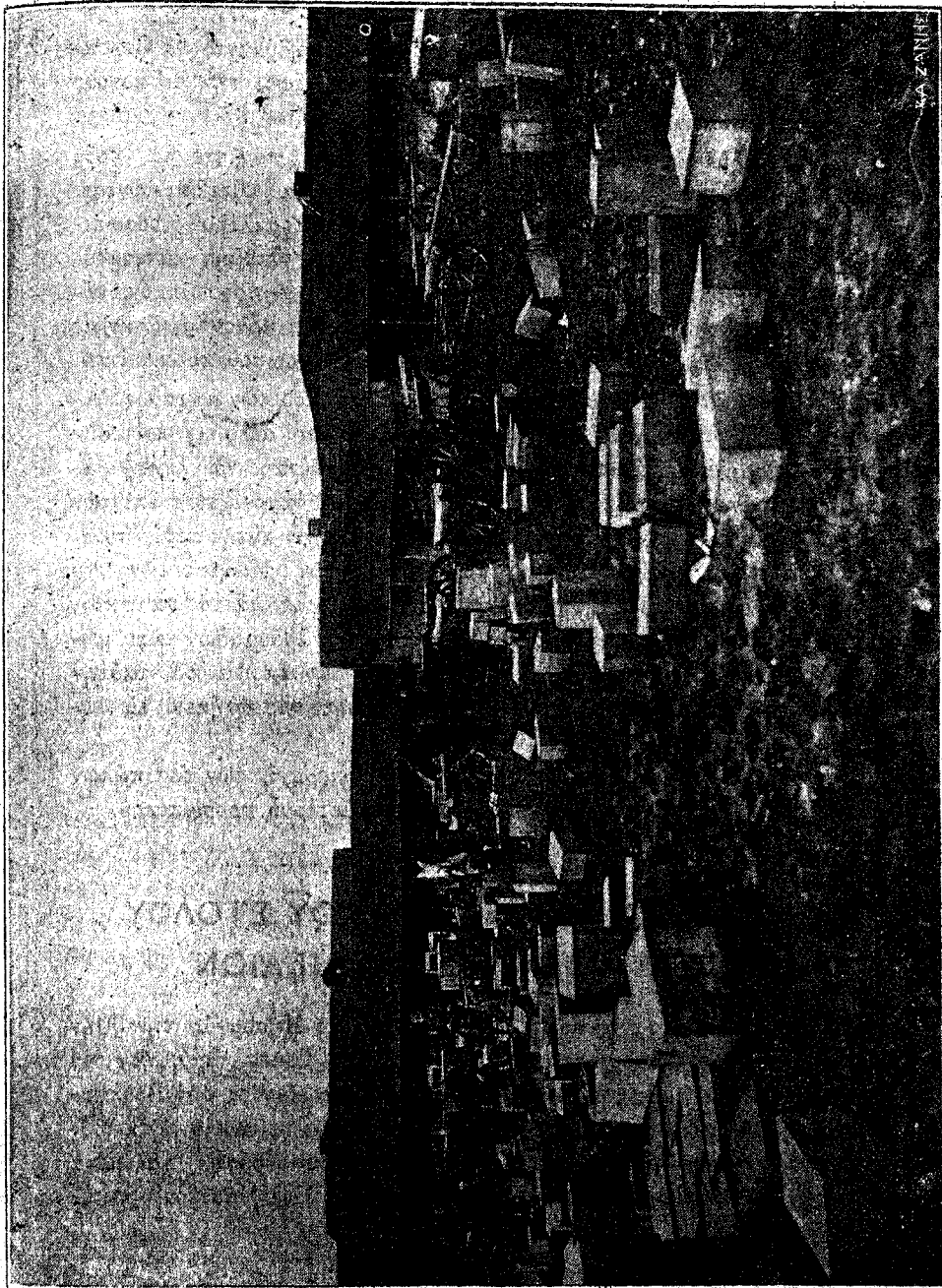
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
 ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

σεις ἐπείγουσι
αν ἱκανότητα.
τάρ».

ὸν Ὑπουργεῖον
α. Ἡ ἀντικα-
θωρηκτῶν καὶ
λάτων ἐξ ἀκά-
ν αὐξήσιν τῆς
νήσις ἥτις ἐ-
ἀρχηγῶν τῶν
ἰγν διατέλει τὸ
σηλωθεῖσαι μέ-
Ναυτικῶν ὑ-
κατὰ τὰς πα-
ἐλαχίστης αὐ-
φειλομεν ἐπί-
ἴην ὁξύτητα τῆς

ἐν μεταφράσει
ἀντίληψις ἦν
δυνάμεων τοῦ
λοίων ἀπησχό-
λέμου· αἱ μη-
α εἶνε ζήτημα
ἦκεν ὡς εἶδο-
ἐπὶ πλέον εἰ-
ίου τοῦ Ἑλ-
ει καὶ ἀσφα-
δι' ἐπίθεσιν

τῆς πρώτης
εἰνώμεν νικη-
εἶον ἡμῶν, αὐ-
του τοῦ ἡμε-
τὴν διάκρισιν

του κατά θάλασσαν νικητοῦ, οἱ Τούρκοι τούναντίον ἠδύναντο νὰ παραμείνωσιν ἐν ἀσφαλείᾳ ἐνδον τῶν στενωῶν καὶ νὰ ἐκλέξωσι τὴν δι' αὐτοὺς εὐνοϊκὴν περίστασιν πρὸς ἔξοδον καὶ ἐπίθεσιν.

Ἡ ἀποφίς δὲ αὕτη καὶ μόνη συνίστα καὶ συνιστᾷ πάντοτε διὰ τοὺς Τούρκους πλεονέκτημα καμμιέγιστον. Ἄλλὰ τὰ πλοῖα οὔτε κινοῦνται, οὔτε μάχονται, οὔτε νικῶσιν ἀνευ ἡσκημένου καὶ θαρραλέου προσωπικοῦ. Ἡ ψυχὴ τῶν ἀψύχων χαλυβδίνων ὄγκων, τοὺς ὁποίους κατεσκευάσεν ἡ ἀνθρωπότης ἐν τῇ ἐξελίξει τῆς τέχνης, εἶνε τὸ προσωπικόν, ἡσκημένον, πεπειραμένον θαρραλέον· ταύτην ἀποτελεῖ μόνον ἡ ἀσκήσις ἢ πείρα καὶ τὸ πρᾶκτολοιοῦν ταύτας πάντοτε θάρρος τοῦ προσωπικοῦ.

Ἡ ἀείπουτε ἀληθῆς ρήσις τοῦ δαμιονίου πολιτικοῦ τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων καθ' ἣν «τὸ ναυτικὸν τέχνης ἐστὶν ὡσπερ καὶ ἄλλο τι, καὶ οὐκ ἐνδέχεται, ὅταν τύχη, ἐκ παρόντος μελετᾶσθαι» ἠδύναντο νὰ λεχθῇ ἀριστερὰ εἰς ἀπάντησιν τῶν ὀδηγητῶν, ἃς τόσοσιν ὀφείμους παρεῖχεν ὁ ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν ὑπουργὸς τῆς Τουρκίας πρὸς τὸν ναύαρχον αὐτῆς περὶ συνεχοῦς καὶ εὐφυοῦς ἐκγυμνάσεως τῶν ναυτῶν καὶ τῶν ἀξιωματικῶν τῶν πλοίων. Δὲν ἀρκεῖ προπόνησις καὶ ἀσκήσις ἐφήμερος διὰ τὸ ναυτικόν. Ἀπαιτεῖται ἐργασίᾳ συνεχῆς καὶ ἀδιάλειπτος οὐχὶ ἐβδομαῶδων καὶ μηνῶν καὶ ἐτῶν, ἀλλὰ γενεῶν ὀλοκλήρων. Ὑπὸ τὴν ἐποψὴν δὲ ταύτην τῆς ἀξίας τοῦ προσωπικοῦ ἢ ὑπεροχῆ ἀνικηφισότητάς ἀνήκεν εἰς ἡμᾶς.

Ἡ εἰς πλοῖα καὶ πυροβόλα καὶ ὀρμητήρια ὑπεροχῆ τῶν ἀντιπάλων ἡμιῶν ἐξεμυθροῦσθη ἕνεκα τῆς ἰκανότητος τοῦ ἡμετέρου προσωπικοῦ.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΙ ΤΟΥ ΤΟΥΡΚΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ ΠΡὸς Ἐξοδὸν εἰς τὸ Αἴγαίον

Ὀλίγον πρὸ τῆς ἡττης τῶν Τούρκων ἐν Λουλέ-Μπουργᾶς τὴν 30ὴν Ὀκτωβρίου καὶ τὴν ὑποχώρησιν αὐτῶν πρὸς τὴν Τσατάλτσαν, ἠρχισεν ἤδη νὰ πιστεύεται καὶ ἐν Ἑλλάδι ἡ προσεχέστατη εἴσοδος τῶν Βουλγάρων εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἕνεκα δὲ τῆς δημιουργηθείσης ἐκ τούτου ἐκρύβου καταστάσεως ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ πρωτεύουσῃ, πολεμικὰ πλοῖα τῶν Ἑυρωπαϊκῶν δυνάμεων, διεκλύοντα τὸν Ἑλλάσποντον, κατέ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΚΡΗΤΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

πλευσαν εἰς Κωνσταντινούπολιν κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην καὶ ἀπεδίδασαν ἀγγήματα πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν ὑπερκίων τῶν καὶ γενικώτερον πάντων τῶν Χριστιανῶν κατοίκων.

Ἐκ τῶν φημῶν τούτων ἐπηρεσθὲν τὸ ἐν Ἀθήναις ὑπουργεῖον, ἐτηλεγράφει πρὸς τὸν ναύαρχον τὴν 26 Ὀβρίου οὕτω :

«Τουρκοὺτ» ἐξήλθε δεξιαμενής. «Μεσουδιὲ» ἀνθρακεύσαν καὶ λοιπὰ
 »ἀνθρακεύσαντα καὶ παραλαβόντα πυρομαχικὰ εὐρίσκονται ὑπ' αἰμῶν.
 »«Χαμηδιὲ» εὐρίσκειτο 21ην εἰς δεξιαμενήν. «Πεϊκ-ι-Σεφκὲτ» ἐπισκευά-
 »ζεται. Διαδίδεται ὅτι στόλος ἐκπλεύσει Αἰγαῖον πέλαγος. Κριεζή (ὁ
 »τέως ἡμέτερος ναυτικός ἀκόλουθος παρὰ τῆ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρε-
 »σβεῖα) φρονεῖ ὅτι τοιαύτη προπαρασκευὴ ἐχθρικών πλοίων σκοπεῖ πα-
 »ρακώλυσιν προελάσεως βουλγαρικοῦ στρατοῦ πρὸς Τσατάλτζαν ἀποδε-
 »χόμενος γνώμην ταύτην προσθέτω γνώμην μου ἔχουσαν ὡς ἀκολούθως·
 »Κωνσταντινούπολις καταληφθήσεται τάχιστα ὑπὸ
 »βουλγαρικοῦ στρατοῦ· στόλος δὲ στερούμενος πλέον ἐρμητηρίου
 »πιθανῶς ἐκπλεύσει πρὸς Σμύρνην ἢ μεταβαίνει πρὸς διάσωσιν στρατοῦ
 »φεύγοντος· ἐντεῦθεν ἐντέλλομαι ὅπως ἀνγκαλέσητε ἀμέσως «Πάνθηρα»
 »«Ἰέρκα» καὶ τορπιλλικὰ καὶ τηρήτε στόλον ἡνωμένον, ἀποφεύγοντες
 »πάντα κόπον τῶν πλοίων πλὴν ἀπαραιτήτων κινήσεων πρὸς τήρησιν ἐ-
 »παφῆς μετὰ Δαρδανελλίων.»

Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν ΣΤΡΑΤΟΣ

Ἡ στρατηγικὴ τοῦ ἡμετέρου ὑπουργοῦ διεφύευσθη ὑπὸ τῶν πραγμά-
 των, ἐπαληθευσάσης τῆς γνώμης τοῦ κ. Κριεζή. Ἡ ὥρα τῆς καταλύσεως
 τῆς Τουρκικῆς αὐτοκρατορίας δὲν εἶχεν ἐπέλθῃ ἀκόμη. Ὁ Τουρκικὸς
 στόλος ἀπέπλευσε μὲν ἐκ Κ)πόλεως, ἀλλὰ διὰ τὴν δρᾶσιν, ὡς ἔχομεν ἴδει
 πρὸς νότον τῆς λίμνης Τσερκιμεντζὲ ἐν Προποντίδι κατὰ τοῦ δεξιοῦ τῶν
 Βουλγάρων τοῦ πρὸ τῆς Τσατάλτσας. Τὸ δὲ «Χαμηδιὲ» μετὰ δύο ἀντι-
 τορπιλλικῶν ἔκαμινε ἀσκόπους ἐπιχειρήσεις βομβαρδίζον τὰ Βουλγαρικὰ
 παραλία τοῦ Εὐξείνου ἐν Βάρνα, Καθάρνα κ.λ.π.

Καὶ μέχρι μὲν τῆς 20 Ν)βρίου ἐδικαιολογεῖτο πρὸς τὸν Τουρκικὸν
 λαὸν τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ὑπουργεῖον μὲ τὰς μικροεπιχειρήσεις
 ταύτας τοῦ τουρκικοῦ στόλου, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης καθ' ἦν ὑπε-
 γράφη μετὰ τῆς Βουλγαρίας-Σερβίας, Μαυροβουνίου ἢ ἀνακωχῆ, ἡ δὲ
 Ἑλλάς ἔμεινεν ἔξω, ἐν Λοιδίνῳ δὲ ἤρξαντο αἱ πρὸς σύναψιν τῆς εἰρή-

νης διαπραγματεύσεις τὰ πράγματα μετεβλήθησαν. Ἐὐ κόμματα τῶν Νεο-
 τούρκων ἐκμεταλλευόμενον τὴν δυσφορίαν τῆς κοινῆς γνώμης διὰ τὰ ἀ-
 τυχήματα, ἅτινα αὐτὸ τοῦτο, διὰ τῆς σωβινιστικῆς καὶ ὑπερφιάλου πο-
 λιτικῆς αὐτοῦ, εἶχε δημιουργήσει, διαρκῶς ἀντέδρα κατὰ τοῦ Ἵπουρ-
 γείου Κιαμιήλ· ἦδη δὲ πρὸ τῆς συνομολογήσεως τῆς ἀνακωχῆς τῆς Ἰσα-
 τάλτζας, ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην ν' ἀντιμετωπί-
 σῃ τὴν ὑποκινουμένην σκοπίμως δημοσίαν γνώμην διὰ συλλήψεων τῶν
 κορυφαίων τοῦ νεοτουρκικοῦ κομιτάτου. Μετὰ τὴν συνομολόγησιν ὅμως
 τῆς ἀνακωχῆς καὶ τὴν ἄρνησιν τῆς Ἑλλάδος ὅπως προσχωρήσῃ εἰς
 ταύτην ἡ κοινὴ γνώμη ἐν Κωνσταντινουπόλει δικαίως ἤξιον τὴν ἔξοδον
 τοῦ τουρκικοῦ στόλου, ἀφ' οὗ πλέον ἡ ἀνάγκη τῆς ἀμύνης τῆς πρωτευ-
 οῦσης τῆς αὐτοκρατορίας εἶχεν ἐκλείψει. Ἄλλως τε ἡ γενικὴ τῶν πραγ-
 μάτων κατάστασις ἐπέβαλλεν εἰς τὴν Τουρκίαν γενναίαν τινὰ ἀπόπειραν
 κατὰ θάλασσαν, ἣς ἡ ἐπιτυχία ἠδύνατο νὰ ἐπιδράσῃ σημαντικῶς ἐπὶ
 τῆς πορείας καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ ἐν Λονδίῳ συνεδρίου τῆς Εὐ-
 ρόπης.

Ἡ Μακεδονία, ἡ Ἡπειρος, ἡ Ἀλβανία κατεῖχοντο ὑπὸ τῶν συμμα-
 χικῶν στρατῶν. Ἐξω δὲ τῆς γραμμῆς τῆς Ἰσατάλτζας δὲν ἀπέμενε πλέον
 εἰς τὴν Τουρκίαν ἐν Εὐρώπῃ εἰμὴ ἡ Θρακικὴ Χερσόνησος καὶ ἡ παρα-
 τεινομένη ἄμυνα τῶν τριῶν πολιορκουμένων πόλεων τῆς Ἀδριανουπό-
 λεως, τῶν Ἰωαννίνων καὶ τῆς Σκόδρας.

Πλὴν τούτων ὅμως ἀνθίσταντο ἀκόμη καὶ αἱ τουρκικαὶ φρουραὶ
 Χίου καὶ Μυτιλήνης. Μία ἐπομένως νίκη κατὰ θάλασσαν ἠδύνατο νὰ
 μεταβάλῃ ἄρδην τὰ πράγματα, ἡ δὲ ἄρνησις τῆς Ἑλλάδος ὅπως προσ-
 χωρήσῃ εἰς τὴν ἀνακωχὴν παρεῖχεν εἰσέτι εἰς τὴν Τουρκίαν τὴν εὐκαι-
 ρίαν ἀποπειρας τινὸς πρὸς τοῦτο. Ἐπὶ τοιαύτας συνθήκας καὶ σκέψεις,
 τὸ Ἵπουργεῖον Κιαμιήλ παρεσκευάζε συντόμως τὸν στόλον, ὅστις ἡμέρας
 τινὰς μετὰ τὴν ἀνακωχὴν τῆς 20ῆς Νοεμβρίου ἤρξατο συγκεντρούμενος
 εἰς Ναγαρᾶν ἐγγυὲς τῆς πόλεως τῶν Δαρδανελλίων ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν
 τοῦ ναυάρχου Χαλήλ-πασσᾶ. Ἡ ὥρα καθ' ἣν θὰ ἀνεμέτρα τὰς δυνάμεις
 αὐτοῦ πρὸς τὸν ἡμέτερον στόλον ἐσήμαινεν ἦδη ἐπιτακτικῶς, κατὰ τὰς
 τελευταίας δὲ ἡμέρας τοῦ Νοεμβρίου, πᾶσαι αἱ πληροφορίαι, ὅτι ὁ ἡμέ-
 τερος ἐν Μυῦδρῳ στόλος ἐλάμβανεν ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου, παρὰ τῶν ἡ-
 μετέρων περιπολούντων ἀντιτορπιλικῶν, ἐξεταζόντων λεπτομερῶς τὰ ἐ-
 ξερχόμενα ἐμπορικὰ ἀτιμόπλοια ἢ ἰστιοφόρα πλοίαρια συνέτεινον εἰς τὸ

νά μορφωθῆ ἢ πεποιθήσις ὅτι ὁ ἔκπλους τοῦ τουρκικοῦ ἐπέκειτο ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν. Τὰ ἐν Ναγαρᾶ πλοῖα ἠνθράκουν πυρετωδῶς ἢ παρελάμβανον ὑλικά καὶ ἐφόδια ἀποστελλόμενα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἀπεβίβαζον δὲ ἐν τῇ ξηρᾷ καὶ τὰ ἐπιπλα καὶ σκεύη αὐτῶν.

ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΠΡὸ ΤΟΥ ΕΛΛΗΣΠΟΝΤΟΥ

Τῆ 3 Δεκεμβρίου 1912

Ἀπὸ τῆς πρωΐας τῆς 1ης Δεκεμβρίου τὴν ἐπικειμένην τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου ἐξόδον προεδήλου ἢ ἀσυνήθης κίνησις τῶν ἐλαφρῶν τουρκικῶν πλοίων, ἐξερχομένων τῶν στενῶν, κατοπτευόντων καὶ ἐπαναπλεόντων ἐν σπουδῇ πάλιν. Ἔνεκα τούτου περὶ τὴν μεσημβρίαν τῆς ἡμέρας ταύτης ὁ ναύαρχος Κουντουριώτης ἐτηλεγράφει εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν·

«Σήμερον πρωΐαν «Σφενδόνη» περιπολοῦσα παρετήρησε σκάφος τα-
»χύπλου κατερχόμενον ἐξ ἀκτῆς Κοῦμ-Καλεσι, ὅπερ ἐσταμάτησε παρὰ
»τὸ φρούριον Σεντούλ-Μπάχρ. Ἄνεγνωρίσθη ὅτι ἦτο ἀντιτορπιλικόν.
»«Σφενδόνη» πλησιάσασα αὐτὸ εἰς 3000 μέτρων ἀπόστασιν ἔβαλε κατ'
»αὐτοῦ τέσσαρας βολὰς καὶ μίαν ἢ συμπεριπολοῦσα «Δόγχη». Φρούρια
»Κοῦμ-Καλεσι καὶ Σεντούλ-Μπάχρ ὡς καὶ πυροβολαρχίαι ἐξ αὐτῶν
»ἔβαλον κατ' ἡμετέρων ἀνευ οὐδενὸς ἀποτελέσματος. Ἐχθρικὸν ἀντι-
»τορπιλικὸν οὐδόλως ἀντιπυροβολῆσαν ἔφυγε».

Περὶ τὴν ἑσπέραν δὲ τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὁ ναύαρχος ἐπέστειλε τηλεγραφικῶς συμπληρωματικὴν ἀναφορὰν πρὸς τὸ ὑπουργεῖον περὶ τῶν κατόπιν συμβάντων τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἔχουσαν οὕτω.

«Μετὰ πρωϊνὴν ἐξόδον ἀντιτορπιλικοῦ τοῦ τουρκικὸν «Μεσουδιέ»
»ἐξήλθε περὶ μεσημβρίαν ἐκ τῶν Δαρδανελλίων πρὸς τὸν σκισπὸν νὰ
»προσβάλλῃ τὰ φυλάσσοντα τὰ στενὰ ἀντιτορπιλικὰ «Σφενδόνην» καὶ
»«Δόγχην κατ' ὧν ἤνοιξε πῦρ. Ἄλλ' ἐμφανισθέντων ἀμέσως ἐξ ἄλλων
»ἡμετέρων ἀντιτορπιλικῶν «Μεσουδιέ» κατέφυγεν ἀμέσως ὑπὸ τὴν
»προστασίαν τῶν φρουρίων. Μετ' ἀνταλλαγῆν δὲ σφοδροῦ πυρὸς πρὸς
»τὸν ἡμέτερον στολίσκον ἐτράπη πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν Δαρδανελλ-
»λίων.—

Κουντουριώτης»

Σκαπὸς ὅμως τῶν συχῶν τούτων ἐξόδων τῶν Τουρκικῶν πλοίων δὲν ἦτο ἡ πρόθεσις νὰ προσβάλλουν τὰ ἡμέτερα ἀντιτορπιλικὰ, ἀλλ' ἡ κατόπτευσις ἢ ἡ καταπόνησις τοῦ ἡμετέρου στόλου. Οὕτω τὴν πρωΐαν τῆς 27ης Δεκεμβρίου καὶ περὶ ὥραν 8ην καὶ 20', ὁ ἡμέτερος στόλος (σημανθέντος ὑπὸ τῶν πρὸ τοῦ Ἑλλησπόντου περιπολούντων ἀνιχνευτικῶν μας Ε. Χ. (ἐμφάνισις ἐχθροῦ), εὐρέθη τεταγμένος ἐπὶ δύο φαλάγγων ὧν ἡ μὲν ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν θωρηκτῶν «Ἀβέρωφ», «Σπέτσαι», «Υἶδρα» καὶ Φ'αρά, ἡ δὲ ἐκ τῶν ἀνιχνευτικῶν Λέων, Πάνθηρο, Ἄετος καὶ Ἰέραι καὶ κατήρχετο κατὰ μήκος τῆς Θρακικῆς χερσονήσου μεταξὺ Ἰμβρου καὶ Ἑλλησπόντου καὶ εἰς ἀπόστασιν ἕξ περίπου ναυτικῶν μιλίων ἀπὸ τῶν ἀκτῶν τῆς χερσονήσου. Ἡ πρωϊνὴ χειμερία ὁμίχλη ἐκάλυπτεν εἰς τὴν ἔναντι τοῦ ἡμετέρου στόλου ξηρὰν κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην. Ἡ θάλασσα ἦτο γαλιγνιαία, οὐδεὶς δὲ ἐφαντάζετο ὅτι τὴν ἀπόλυτον ἐκείνην ἡσυχίαν ἐπρόκειτο νὰ διαδεχθῆ μετ' ὀλίγον ὁ ἐκκωφαντικὸς κρότος τῶν ὁμοθρονιῶν τῶν ναυτικῶν ἡμῶν πυροβόλων, τὰ ὅποια ἐπρόκειτο ν' ἀρχίσουσι τὴν δρᾶσιν αὐτῶν ἀκριβῶς, καθ' ἣν στιγμὴν ἐνεκα τῆς ὑπογραφῆς τῆς ἀνακωχῆς πανταχοῦ πλὴν τῶν Ἰωαννίνων εἶχε συγῆσει τὸ πυροβόλον ἀνὰ τὴν χερσονήσον τοῦ Αἴμου.

Οὕτω πλέον ὁ ἡμέτερος στόλος (1) εὐρίσκετο τὴν 9ην πρωϊνὴν ὥραν περίπου, κατὰ τὴν προέκτασιν τοῦ ἄξονος τοῦ Ἑλλησποντίου πορθμοῦ, ὅτε πρὸς τὸ βᾶθος αὐτοῦ ἐν τῇ μέσῃ τῆς διαλυομένης κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην πρωϊνῆς ὁμίχλης ἐφάνησαν κατ' ἀρχὰς μὲν πυκνοὶ καπνοὶ ἐξερχομένων πλοίων, μετὰ τινος δὲ στιγμῆς διεγράφησαν εὐκρινῶς καὶ τὰ σχήματα αὐτῶν. Ἦτο ὁ τουρκικὸς στόλος ἀποτελούμενος ἐκ πέντε μεγάλων σκαφῶν καὶ τινῶν ἐλαφρῶν καὶ ἐκπλέων ἐν γραμμῇ μετώπου. Τὰ ἀποτελοῦντα αὐτὸν πλοία ἦσαν τὰ ἑξῆς: «Βαρβαρόσας» ναυαρχίς. «Τοργούτ-Ρεῖς», «Μεσουδιέ», «Ἀσάρ-ι-Τεφικ» καὶ τὸ εὐδρομιον «Μετζητιέ» μετὰ τινῶν ἀντιτορπιλικῶν. Ἡ ἀνυπόμονος ἀνακωχὴ τοῦ ἡμετέρου στόλου ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἑτεριματίζετο τέλος πάντων.

Διετάχθησαν τότε πάραυτα τὰ ἡμέτερα πλοία νὰ τεθῶσιν εἰς πολεμικὴν ἔγερσιν, μετὰ τινος δὲ στιγμῆς ὁ ἀσύρματος τηλεγράφος τοῦ «Ἀβέρωφ» διεβίβαζε τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα τοῦ ναυάρχου Κουντουριώτου.

(1) «Σκρίπ» Ἱστορία ναυτικοῦ πολέμου 1912—1913.

«Πλοία Στόλου

» Ἐξοδὸν ἐχθροῦ εἶδομεν ἡμεῖς πρῶτοι καὶ ἀποροῦμεν ποῦ εἶνε τὰ
 » ἄλλα περιπολοῦντα πλοῖα. Συναχθῆτε πάραυτα πρὸς τὴν ναυαρχίδα
 » πλάτος 40ο 02' βόρειον, μῆκος 28ο 59' ἀνατολικόν. Ἐχθρὸς εὗρίσκει-
 » ται ἔξοδον Δαρδανελλίων καὶ ἐξέρχεται· ἔλθετε πρὸς συνάντησίν μας
 πάραυτα.

ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ

Μετὰ πάροδον δὲ λεπτῶν τιῶν τῆς ὥρας ὁ ἀσύρμακτος τοῦ «Ἀδέ-
 ρωφ» συνεχίζων τὸ πρὸς τὰ πλοῖα παράγγελμα τοῦ ναυάρχου διεβίβρι-
 ζε τὸ ἐπόμενον τηλεγράφημα.

«Πλοία Στόλου

» Μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ καὶ τὰς εὐχὰς τοῦ Βασιλέως καὶ ἐν ὄνό-
 » ματι τοῦ δικαίου πλέω μὲ ὀρμὴν ἀκατάσχετον μὲ τὴν πεποίθησιν τῆς
 » νίκης ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ τοῦ γένους.

ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ

Τὸ πολεμικὸν τοῦτο παράγγελμα προὐκάλεσε ρίγη συγκινήσεως οὐ
 μόνον εἰς τὰ πληρώματα τῶν πλοίων τοῦ στόλου, ἄτινα μετ' ὀλίγου
 στιγμῆς θὰ συνεκρούοντο πρὸς τὸν ἐχθρόν, ἀλλ' ἐτι καὶ εἰς τὰ πληρώ-
 ματα τῶν μεμακρυσμένων πλοίων, τῆς μοίρας τῶν εὐδρόμων καὶ τοῦ
 «Κανάρη» ἄτινα ἔδρων ἀλλαχοῦ, ἐν Χίφ καὶ Μυτιλήνῃ, μακρὰν τοῦ πε-
 δίου τῆς ναυμαχίας καὶ εἰς τὰ ὅποια μετεδόθη ἐπίσης διὰ τοῦ ἀσυρμά-
 του τὸ παράγγελμα τοῦ ναυάρχου. Ἀπὸ τῶν ἀγώνων τῆς μεγάλης ἡμῶν
 ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἐπικναστάσεως πρώτην ἡδὴ φοράν τὸ νυκτικὸν ἡμῶν
 ἀντεμετώπιζε τὸ τουρκικόν.

(Ο) ἡμέτερος στόλος κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ἐπὶ τῇ κινήσει τῆς
 ἡγουμένης αὐτοῦ ναυαρχίδος στραφείσης ἀριστερὰ καὶ ἀνκλαδούσης
 πλοῦν κατὰ τὴν ἀντίθετον σχεδὸν πλευσιν, καὶ τῇ σήματι τοῦ ναυάρ-
 χου νὰ ἀκολουθήσωσι τὰ λοιπὰ πλοῖα τὰς κινήσεις αὐτοῦ, ἐστράφη δι-
 αδοχικῶς (Αι) καὶ μετὰ ἡμίσειαν περίπου ὥραν δηλαδή τὴν 9 καὶ 25'
 (ΙΙ) εὗρίσκετο εἰς ἀπόστασιν δώδεκα χιλιάδων μέτρων ἀπὸ τοῦ τουρκι-
 κου στόλου (ΤΙ) Ἡ παρατάξις τῶν ἡμετέρων θωρηκτῶν ἦτο γραμμὴ
 παραγωγῆς ἐν τῇ ἐξῆς σειρᾷ τῶν πλοίων· «Ἀδέρωφ», «Σπέτσαι»,
 «Ἵδρα», «Ψαρά»· τὰ ἀνιχνευτικὰ διὰ τῆς γενομένης διαδοχικῆς στρο-
 φῆς (Αι) εὐρέθησαν δεξιὰ τῆς παρατάξεως τῶν θωρηκτῶν, δηλαδή πρὸς

τήν πλευράν καθ' ἣς ἔβαλεν ὁ τουρκικὸς στόλος καὶ παρέμειναν ἐκεῖ σκεδὸν μέχρι τῆς ἐνάρξεως τοῦ πυρός ὅτε, κατανοηθέντος τοῦ σφάλματος τοιαύτης παρατάξεως, διετάχθησαν νὰ ταχθῶσιν ἀριστερὰ τῶν θωρηκτῶν καὶ εἰς ἀπόστασιν χιλίων μέτρων ἀπ' αὐτῶν. Τὰ ἀντιτορπιλικά συνζυθέντα ἐπίσης ἐπὶ τῇ παραγγέλματι τοῦ ναυάρχου ἐτάχθησαν ἐπ' οὐρᾶς τῶν ἀνιχνευτικῶν. Τὸ δὲ καταδύμενον «Δελφίν» ἀναχθὲν καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ λιμένος τῆς Τενέδου κατεδύθη ἀπὸ τῆς 9 καὶ 12' μέχρι τῆς 12 καὶ 25' τεθὲν εἰς δίωξιν τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, πλὴν ὡς ἐκ τῆς μικρᾶς αὐτοῦ ταχύτητος δὲν ἠδυνήθη νὰ πλησιάσῃ τὰ ἐχθρικά πλοία οὔτε κατὰ τὴν μάχην, οὔτε κατὰ τὴν φυγὴν αὐτῶν πρὸς τὰ στενά.

Αἱ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἀπὸ τῆς 9ης ὥρας τῆς πρωίας μέχρι τῆς 9 καὶ 25' κινήσεις τοῦ τουρκικοῦ στόλου ἦσαν αἱ ἑξῆς. Ἐνεφανίσθη οὗτος ὡς εἶπομεν ἐξερχόμενος τῶν στενῶν καὶ τεταγμένος ἐν γραμμῇ μετώπου (Γ). Μικρὸν δὲ μετὰ τὴν 9ην πρωϊνὴν ὥραν, δι' ἀθρόας πρὸς δεξιὰ στροφῆς, τὰ μὲν θωρηκτὰ «Βαρβαρόσας», «Τουργούτ-Ρεῖς», «Μεσουδιέ» καὶ «Ἀσάρ-Γεφικ», ἐτάχθησαν εἰς γραμμὴν παραγωγῆς ἐπέχοντα πρὸς βορρᾶν καὶ κατὰ πλευρῶν συγκλίνουσαν πρὸς τὴν τοῦ ἡμετέρου στόλου, τὸ δὲ καταδρομικὸν «Μετζιτιέ» μετὰ τοῦ τουρκικοῦ στολίσκου παρέμεινε διαδρομοῦν ὑπὸ τὰ ὄχυράματα τῆς Ἀσιατικῆς ἄκρας τῶν στενῶν Κοῦμ-Καλεσί, καλυπτόμενον ὑπὸ τῶν φρουριακῶν ἐπακτίων πυροβόλων. Τὴν 11ην καὶ 25' ὁ τουρκικὸς στόλος εὗρίσκετο εἰς (Γ1) ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ἡμετέρου στόλου, ὡς εἶπομεν, δώδεκα χιλιάδων μέτρων, ἀπὸ τῆς ἀποστάσεως δὲ ταύτης ἤρξατο τοῦ πυρός. Πυρὸς ταχυτάτου ἀλλ' ἀνεπιτυχοῦς. Ἡ τεραστίαι ἀπόστασις ἀφ' ἣς ἔβαλλον τὰ τουρκικά πλοία δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἔχῃ ἀποτελέσματα ἐπιτυχή καίτοι αἱ συνθήκαι τῆς παρατάξεως τῶν δύο στόλων ὡς πρὸς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου ἦσαν εὐνοϊκώταται διὰ τοὺς Τούρκους, ἦμιστα δὲ εὐνοϊκά, ἵνα μὴ εἴπωμεν δυσμενεῖς δι' ἡμᾶς.

Αἱ πρῶται βολαὶ τῶν Τούρκων ἐγένοντο δεκταὶ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων πληρωμάτων μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἐκδηλωθέντος διὰ ζητωκραυγῶν κατ' ἐκείνην δὲ τὴν στιγμήν, ἐπαυρομένης ἐπὶ τοῦ ἴστου τοῦ «Ἀβέρωφ», κατὰ διαταγὴν τοῦ ναυάρχου, τῆς μεγάλης μεταξίνης σημαίας τοῦ πλοίου ἐφρονέθη ὑπὸ θραυσμάτων τουρκικῶν ὀβλῶν ἐποστρακισθέντων ἐκ τῆς Ηλασσῆς, ὁ κελουστής τῆς πηδαλιουχίας Κατιντζάρης καὶ ἐτραυματίσθησαν δύο ναῦται οὐκισταὶ βοηθοῦντες αὐτὸν εἰς τὴν ἀναπέτασιν τῆς

αρέμειναν εκεί
 ρος του σφάλμα-
 ιστερά των θω-
 Γά αντιτορπιλι-
 ρχου ετάχθησαν
 ν» αναχθέν και
 και 12' μέχρι
 τλήν ως εκ της
 έχθρικά πλοία
 τὰ στενά.
 ρς πρώτας μέχρι
 ξής. Ένεφανί-
 γμένος εν γραμ-
 κν, δι' αθρόας
 Τουργούτ-Ρεϊς»,
 ν παραγωγής έ-
 ρος την του ή-
 του τουρκικού
 'Ασιατικής ά-
 φρουριακῶν έ-
 τόλος εύρίσκειτο
 εν, δώδεκα χι-
 του πυρός. Πυ-
 ρς άφ' ης έβλα-
 έσματα έπιτυχῆ
 ρς προς τὸ φῶς
 α δὲ εύνοικαί,
 τῶν ημετέρων
 κκραυγῶν κατ'
 οῦ «'Αβέρωφ»,
 αίας τοῦ πλοίου
 σθέντων εκ της
 και έτραυματί-
 άναπέτασιν της

Ίστορία του Βαλκανιστουρκικού πολέμου Γερ. Βώλοου

τὴν κίνησιν τοῦ ἑτέρου ἐν τῇ συγχύσει αὐτῶν πρὸς φυγὴν τὰ ἡμερολόγια τῶν ἡμετέρων πλοίων τηροῦσι σιγὴν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Δὲν ἀναγράφεται ἐν αὐτοῖς οὐδεμία ἔπαρσις σήματος ἐπὶ τῶν ἰσθμῶν τῆς τουρκικῆς ναυαρχίδος. Ἡ ἀταξία ὅμως μεθ' ἧς ἐξετελέσθη ἡ κίνησις αὕτη πείθει ὅτι ἦτο μᾶλλον αὐθόρμητον ἀποτέλεσμα συγχύσεως ἕνεκα τῶν βλαβῶν αἱ τὰ τουρκικὰ πλοῖα ὑπέστησαν ἐκ τοῦ πυρός τῶν πυροβόλων τῶν ἡμετέρων πλοίων. Τὴν 10ην καὶ 25' τὰ τουρκικὰ θωρηκτὰ ἐν πληρῆστατῇ ἀταξίᾳ εἰσέπλεον καὶ πάλιν τὸ στόμιον τοῦ Ἑλλησπόντου (T4) ἐνωθέντα καὶ μετὰ τῶν μὴ μετασχόντων τῆς ναυμαχίας ἐλαφρῶν αὐτῶν πλοίων καὶ καταδιωκόμενα ὑπὸ τε τοῦ «Ἀβέρωφ» (Γ2) καὶ τῶν θωρηκτῶν τύπου «Σπέτσαι» (B2).

Τοιοῦτοι ὑπῆρξαν οἱ ἐλιγμοὶ καὶ αἱ κινήσεις τῶν ἀντιπάλων στόλων κατὰ τὴν πρώτην αὐτῶν σύρραξιν.

Ἰδόμεν ἤδη πῶς ἐνήργησε τὸ πυροβολικὸν ἀμφοτέρων τῶν ἀντιπάλων κατὰ τὴν ναυμαχίαν. Τὸ πρῶτον τουρκικὸν πυροβόλον ἐκρότησε τὴν 9ην καὶ 25', ἔπαυσε δὲ τὸ πῦρ τὴν 10ην καὶ 25' ὥστε ἐν ὄλῳ ἡ διάρκεια αὐτοῦ ἦτο ἀκριβοῦς ὥρικία. Πλὴν πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψει ὅτι κυρίως ὁ ἐκ παρατάξεως ἀγὼν τοῦ πυροβολικοῦ, ἀμφοτέρων τῶν στόλων διήρκεσε μόνον μέχρι τῆς 9ης καὶ 55' στιγμῆς καθ' ἣν τὰ τουρκικὰ πλοῖα ἐτράπησαν ἀτάκτως ὑποχωροῦντα πρὸς τὰ στενά. Ὡστε ἡ ἐκ παρατάξεως ναυμαχία διήρκεσε μόλις ἡμίσειον ὥραν, ἐπὶ ἰσόχρονον δὲ χρονικὸν διάστημα παρετάθη ἡ δίωξις τοῦ τουρκικοῦ στόλου ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου.

Ἡ θέσις τῶν τουρκικῶν πλοίων ὡς πρὸς τὸ ἡλικκὸν φῶς ἦτο εὐνοϊκωτάτη, ὡς εἴπομεν, διὰ τὰ πύρα αὐτῶν. Τῶν ἡμετέρων πλοίων ἐφωτίζετο ἡ πρὸς τὸν ἐχθρὸν πλευρὰ ὑπὸ τοῦ ἡλίου εὐρισκομένου εἰς μικρὸν ἔτι ὕψος ἀπὸ τοῦ ὀρίζοντος κατὰ τὴν ὥραν τῆς ναυμαχίας, διεγράφοντο δὲ ἐπομένως λίαν εὐκρινῶς τὰ σχήματα τῶν σκοπευομένων ἡμετέρων πλοίων. Ὅλωι τὸ ἐγκντίον συνέβαιναν ὡς πρὸς ἡμᾶς: ἡ πρωτὴν ἀχλύς, ἡ ἐγγύς καὶ ὀπισθεν τῶν τουρκικῶν πλοίων καμμένη ξηρὰ τῆς Θρακικῆς χερσονήσου, ἐφ' ἧς προεδάλλοντο τεῦτα, καὶ αἱ ἀντιθέτως τῇ ἡμετέρᾳ σκοπεύσει προσπίπτουσαι ἡλικκαὶ ἀκτίνες ὑπῆρξαν λίαν δυσμενεῖς συνθήκαι, ὑφ' αἷς ἦσαν ἠναγκατιμένοι οἱ πυροβοληταὶ τῶν ἡμετέρων πλοίων νὰ σκοπεύωσι. Ἐπὶ πλέον οἱ Τούρκοι ἐλισσόμενοι παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Θρακικῆς χερσονήσου εἶχον ἀνεπίκουρον καὶ τὸ πῦρ τῶν ἐπικτιῶν αὐ-

τῶν πυροβολείων, ὕπερ ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως μέχρι τοῦ πέρατος τῶν κρούσεως συνεκεντροῦτο ἐπίσης ἐναντίον τῶν ἡμετέρων πλοίων κινώτερον τοῦ «'Αβέρωφ», ἀσυνέτως εὐρεθέντος ὑπὸ τὸ συγκεντροῦ πῦρ πλοίων τε καὶ πυροβολείων τουρκικῶν ἐπὶ ἡμίσειαν περίπλοκα κατὰ τὴν δίωξιν τοῦ φεύγοντος τουρκικοῦ στόλου.

Ἡ κίνησις τοῦ «'Αβέρωφ» ἀποχωρισθέντος τῶν λοιπῶν θωπυρῶν πρὶν ἢ ἀκόμη κριθῆ ὁ βραχυχρόνιος ἀγὼν πρὸς τὸν τουρκικὸν στόλον ἴητο διὰ τὴν περίστασιν λίαν ἀτυχῆς τακτικῆς κινήσεως, ἐπιτυχούσας ἕνεκα τῆς ἠθικῆς καταστάσεως εἰς ἣν διετέλει τὸ προσωπικὸν τοῦ ἀρχιστράτηγου πάλου στόλου.

Τὰ ἡμέτερα θωρηκτὰ ἔβαλον κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ναυμαχίας τὸν ἐξῆς ἀριθμὸν βολῶν.

«Σπέτσι» διὰ τῶν πυροβόλων τῶν 15 καὶ 27 ἐκ. βολὰς 63 «Παλαιὸν» διὰ τῶν αὐτῶν πυροβόλων βολὰς 37, «Ψαρά» διὰ τῶν αὐτῶν πυροβόλων βολὰς 75, «'Αβέρωφ» διὰ τεσσάρων πυροβόλων τῶν 190 χιλ. καὶ τεσσάρων ταχυβόλων τῶν 234 χιλ. βολὰς 127.

Πρέπει δὲ νὰ σημειωθῆ ἰδιαιτέρως ὅτι τοῦ μὲν θωρηκτοῦ «Σπέτσι» ἐβλάβη ἀπὸ τῶν πρώτων βολῶν τὸ μηχανήμα ἀνχωρηγέλης τῆς πυροβολείου ἐνῆα τὰ πυροβόλα τῶν 27 ἐκ. ἀντικατεστάθη δὲ διαστήσων τοῦ δὲ θωρηκτοῦ «'Ιῶρα» εἰς τὸ δεξιὸν πυροβόλον τῶν 190 χιλ. καὶ ἀπὸ τῆς ἐπιπέρας βολῆς ἐβλάστη ἡ ἀριστερὴ βολὴ εἰς τὸ ἐν τῶν πρὸς τῶν ἐχθρῶν ἐστραμμένων δύο θαλάσσιων πυροβόλων κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ναυμαχίας ἐθραύσθη τὸ χαλινωτὸν ἐπιπέρας μετὰ τὴν τρίτην βολὴν ἔπαυσε τὸ πῦρ τοῦ πυροβόλου.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ θωρηκτὸν «'Αβέρωφ» ἡ βολὴ αὐτοῦ ἴηται ἐπιπέρας ἐν ἀρχῇ, κατέστη δὲ βραχυτάτη κατὰ τὴν κρίσιμον στιγμήν τῆς ναυμαχίας δηλαδὴ περὶ τὴν 10ην καὶ 05' ὅτε μάλιστα ἡ ἀπόστασις τοῦ ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ στόλου ἴητο μόλις 2850 μέτρων συνεπῶς ἐβλάστη νὰ ἐχθρὸν λίαν δραστικὰ ἀποτελέσματα. Δεδομένου ὅτι ἡ ταχύτης τῶν ταχυβόλων αὐτοῦ ἴητο ἴση τοῦλάχιστον πρὸς μίαν βολὴν κατὰ τὸν πτόν τῆς ὥρας καὶ κατὰ πυροβόλον, διὰ τῶν ὀκτὼ συγκεντρούμενων πυροβόλων τῶν 190 χιλ. βολῶν αὐτοῦ, ἔδει νὰ βάλῃ τὸ πλοῖον 280 βολὰς κατὰ τὸ ἡμίωρον χρονικὸν διάστημα τῆς ἐκ παρατάξεως ναυμαχίας καὶ Ἰσραήλους κατὰ τὸ ἡμίωρον χρονικὸν διάστημα τῆς ἐκ παρατάξεως τοῦ τουρκικοῦ στόλου, ἴητοι ἐν 30' ἔδει νὰ βάλῃ 480. Πραγματικῶς ὅμως δὲν ἔβαλεν εἰμὴ τὸ τέταρτον περίπου τοῦ ἀριθμοῦ τῶν βολῶν.

τοῦ πέρατος τῆς συγ-
 τέρων πλοίων καὶ εἰδι-
 πὸ τὸ συγκεντρούμενον
 ἡμίσειαν περίπου ὄραν

τῶν λοιπῶν θωρηκτῶν
 τὸν τουρκικὸν στόλον,
 ἡσις, ἐπιτυχούσα μόνον
 προσωπικὸν τοῦ ἀντι-

ρκειαν τῆς ναυμαχίας

ἐκ. βολὰς 63 «Ἰδρα»
 τῶν αὐτῶν πυροβόλων
 τῶν 190 χιλ. καὶ τεσ-

θωρηκτοῦ «Σπέτσει»
 ἀναχωρηθεὶς τοῦ ἀνω
 τεστάθη δὲ διὰ συσπα-
 πυροβόλον τῶν 27 ἐκ.
 ἔκων δύο βαρέων πυρο-
 βόλων τὸ χαλινωτήριον,
 τοῦ πυροβόλου τούτου.
 βολὴ αὐτοῦ ἦτο ταχυ-
 κρίσιμον στιγμήν τῆς
 λιστα ἢ ἀπόστασις αὐ-
 μέτρων συνεπὼς ἡδύ-
 μένου ὅτι ἡ ταχυβολία
 μίαν βολὴν κατὰ λε-
 συγκεντρούμενων πρὸς
 βάλῃ τὸ πλοῖον τοῦτο
 ἡς ἐκ παρατάξεως ναυ-
 διάστημα τῆς διά-
 βάλῃ 480. Παραδό-
 τοῦ ἀριθμοῦ τούτου.

Τοῦτο ὀφείλεται εἰς κακὴν ρύθμισιν τῶν κλειστῶν τοῦ «Ἀβέρωφ»
 συνεπεία τῆς ὁποίας μετὰ τὴν ἀρχικὴν ταχυβολίαν τοῦ πλοίου τούτου,
 διαρκέσασαν ὅμως μόνον ἐπὶ δέκα περίπου λεπτὰ τῆς ὥρας, ἔνεκα δι-
 αστολῆς τῶν μετᾶλλων τὰ κλειστὰ τῶν πυροβόλων ἐλειτούργησαν πλημ-
 μελέστατα.

Κατὰ τὴν κρίσιμον μάλιστα στιγμήν τῆς συρράξεως, ὅτε ἡ ἡμετέρα
 ναυαρχίς εὐρέθη εἰς ἀπόστασιν 2850 μέτρων ἀπὸ τῶν τουρκικῶν πλοίων
 καὶ εἰς μικρόν τι ἔλαττον τῶν 6000 μέτρων ἀπὸ τῶν ἐπακτιῶν πυρο-
 βολείων τῆς ἄκρας Ἑλλης, σχεδὸν δὲν ἠδύνατο νὰ θάλῃ εἰμὴ βραδύ-
 τατα. Διέτρεξεν ἐπομένως μέγαν κίνδυνον τὸ πλοῖον τοῦτο κατὰ τὴν
 στιγμήν ταύτην· ἀλλ' εὐτυχῶς τὰ τουρκικὰ πλοῖα σοδαρὰς πιθανῶς ὑ-
 ποστάνατα βλάβασεν τοῦ πυρός τῶν ἡμετέρων πλοίων κατὰ τὴν μέχρις
 ἐκείνης τῆς στιγμῆς πάλιν ἢ μεγάλας σχόντα ἀπωλείας προσωπικοῦ
 ἐτρέποντο ἤδη ἀτάκτως εἰς φυγὴν.

Ἡ κίνησις τοῦ ναυάρχου Κουντουριώτου, ἡ γενομένη τὴν 9ην καὶ
 35' μικρὸν μετὰ τὴν ἔναρξιν τῆς μάχης, δι' ἧς ἀπεμακρύνθη οὗτος τῶν
 λοιπῶν θωρηκτῶν ὑπῆρξε μὲν θαρραλέα καὶ ἀποφασιστικὴ, ἀλλ' ἠδύνατο
 νὰ ἐκθέσῃ εἰς μεγίστους κινδύνους τὸν ἡμέτερον στόλον ἀν' ὃ ἀντίπα-
 λος διηυθύνετο ὑπὸ πεπειραμένου καὶ θαρραλέου ἀρχηγοῦ· καθ' ἣν
 στιγμήν ἀπεχωρίζετο ἡ ναυαρχίς τῶν λοιπῶν ἡμῶν παλαιῶν θωρηκτῶν
 ὁ ἀγὼν δὲν εἶχεν ἔτι κριθῆ. Ἐκ τῶν τουρκικῶν πλοίων τὸ μὲν
 «Βαρβαρόσας», καὶ τὸ «Τουργοῦτ—Ρεῖς» ἐν μέρει, συνεκέντρον τὸ
 πῦρ αὐτῶν κατὰ τοῦ «Ἀβέρωφ» τὰ δὲ «Μεσουδιέ» καὶ «Ἀσάρ-ι-Τε-
 φικ» κατὰ τῶν τριῶν παλαιῶν ἡμετέρων θωρηκτῶν, τὰ ὁποῖα εἰς τὰ
 κατὰ πλευρὰν συγκεντρούμενα ἐναντίον αὐτῶν δύο τῶν 234, τέσσαρα
 τῶν 152, δύο τῶν 150 καὶ τέσσαρα τῶν 120 χιλιοστῶν. ἦτοι ἐν συ-
 νόλῳ 12 ταχυβόλα, δὲν ἀντέτασσαν εἰμὴ ἕξ τῶν 270 καὶ ἕξ τῶν 150 χι-
 λιοστῶν ἦτοι δώδεκα βραδείας βολῆς πυροβόλα· δεδομένου δὲ ὅτι βλάβαι
 τοῦ πυροβολικοῦ τῶν ἡμετέων θωρηκτῶν («Σπέτσει» καὶ «Ἰδρα») ἐ-
 πῆλθον ἔνεκα τῆς παλαιότητος τοῦ ὕλικου ἀπ' αὐτῶν τῶν πρώτων στιγ-
 μῶν τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἀγῶνος, εὐστοχον πῦρ τῶν τουρκικῶν πλοίων ἐν
 συνδυασμῷ πρὸς δεξιὸν χειρισμὸν αὐτῶν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ καταστρεπτι-
 κάς δι' ἡμᾶς συνεπειάς.

Τὸ τουρκικὸν πῦρ ὑπῆρξε ταχύτατον πλὴν ἀστοχον ὅλως καὶ ἀνε-
 πιτύχες. Ὁ «Ἀβέρωφ» ἐθίγη ὑπὸ τριῶν μόνον τουρκικῶν ὀδιδων, ὧν

ἢ μία ἐπέτυχε τὸ σκάφος κατὰ τὴν δίωξιν τῶν τουρκικῶν πλοίων πρὸς τὴν ἀριστερὰν αὐτοῦ πλευρὰν μικρὸν πρόωρον τοῦ μέσου τοῦ πλοίου προσκρούσασα ἐπὶ πλακὸς τῆς πλευρικῆς θωρακίσεως αὐτοῦ, ἦτις οὐ μόνον ἀδιάτρητος ἀλλὰ καὶ ἀρραγῆς ἀποδειχθεῖσα ὑπενέδωκε μόνον κατὰ τινὰ χιλιοστὰ ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς. Θραύσματα ὅμως δίδων ἐκ τῶν ἐκρηγνυμένων ἐν τῇ θαλάσῃ περὶ τὸ πλοῖον ἐποστρακισζόμενα ἐπληξίαν ἐπανειλημμένως τὰ μὴ τεθωρακισμένα μέρη τοῦ σκάφους, τὰς καπνοδόχους καὶ τοὺς ἀνεμιστήρας τοῦ πλοίου, οὓς διέτρησαν κατέστρεψαν καὶ τὰς ἐπὶ τοῦ κεντρικοῦ καταστρώματος ἀτμικάτους αὐτοῦ, ἐν τοιοῦτον ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἐποστρακισθὲν θραύσμα καὶ διὰ τῆς θυρίδος τοῦ πρῶτου δεξιοῦ πύργου τῶν 190 χιλ. εἰσῆλθον ἐν αὐτῷ ἐτραυματίσθη κατὰ τὸν ἀριστερὸν πόδα τὸν ἀνθυποπλοίαρχον Γκούραν Μαμούρ ἀποβίβασαντα μετὰ τινὰς ἡμέρας εἰς Ἄλγινος ἐκ τοῦ τραύματος τοῦ ἐπεμολύνθη.

Τὸ θωρηκτὸν «Σπέτσαι» ἐθίγη, ἐπιπολαίως ὅμως, ὑπὸ τριῶν τουρκικῶν δίδων μικροῦ διαμετρήματος, πιθανῶς ταχυβόλου τῶν 120 τῶν «Ἀσάρ-ι-Γεφίκα» ἢ καὶ μικροτέρου διαμετρήματος ἐτέρου ἢ τοῦ αὐτοῦ πλοίου. Ἐπίσης ἀπαξ ὑπὸ βλήματος μικροῦ διαμετρήματος ἐθίγη θωρηκτὸν «Υἶδρα» τὸ βλήμα τοῦτο διατρήσαν τὴν ἄκατον καὶ τὸ καταστρωμα τοῦ μεσοπέγου ἐξεργάγη ἐν τῇ μικρῇ συνεργείῳ τοῦ θωρηκτοῦ καταστρέψαν ἐργαλεία τινὰ. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ μεταξίγη σημαία τῆς «Υἶδρας», ἦτις εἶχεν ἐπαρθῆ κατὰ τὴν ναυμαχίαν διετρήθη ὑπὸ θραύσμα δβίδου ἐποστρακισθέντος ἀπὸ τῆς θαλάσσης.

Τὰ διαστημιόμετρα τῶν θωρηκτικῶν τύπου «Σπέτσαι» ἀπὸ τῶν πρῶτων βολῶν ἀπερρυθμισθήσαν, ἐκλονίζετο δ' ἔκτοτε ἡ βολὴ διὰ παρατήρησεως τῶν πτώσεων ἐφ' ἧσον αὕτη ἦτο θνητή.

Ἡ ταχυβολία τῶν τουρκικῶν πλοίων καὶ τῶν ἐπακτίων αὐτῶν πρὸς βορείων, εἰ καὶ ἀστοχος καὶ ἀνευ ἀποτελεσμάτων ὡς εἵπομεν, ἐκάπτε τὰ ἡμέτερα πλοία καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἡμῶρου ἀγῶνος διὰ καπνῶν καὶ ὕδατος ὑψυμένου δίκην θαλασσίων μικρῶν σιφῶν ὑπὸ τῶν ἐκρηγνυμένων ἐν τῇ θαλάσῃ δβίδων. Ἡ δὲ ἀτμόσφαιρα ἐπὶ καταστῆ πνιγρῶς θερμῇ ἐκ τῆς θερμοκρασίας τῶν ἀερῶν ἅτινα ἐκνοούμενα κατὰ τὰς ἐκρήξεις τῶν δβίδων εἶχον σχεδὸν κορέσει αὐτῶν. Περὶ τὸ τέλος τῆς ναυμαχίας ἡ ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης ἦτο πλήρως

κιβωτίων πυρομαχικῶν κενῶν καὶ μεταλλικῶν καλύκων τῶν ταχυβόλων ἐπιπλεόντων.

Ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ πυρὸς αἱ συσκευαὶ ἀσυρμάτου τηλεγραφίας πάντων τῶν ἡμετέρων θωρηκτῶν οὐδὲ τῆς νκυρχίδος ἐξαιρουμένης κατέστησαν ἄχρηστοι κοπέντων τῶν συρμάτων τῶν κεραίων αὐτῶν, ἅτινα ἐπεσκευάσθησαν μετὰ τὴν παῦσιν τοῦ πυρὸς.

Μετὰ τὴν παῦσιν τοῦ πυρὸς ὁ «Ἀβέρωφ» ἐπανέλαβε πάλιν τὴν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν θωρηκτῶν τύπου «Σπέτσι» τάξιν αὐτοῦ σύμπας δὲ ὁ στόλος ἡμῶν κύριος παραμείνας ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης διεδρόμει μετὰ ξὺ Μαυρονήσων καὶ Τενέδου μέχρι τῆς 2ας καὶ 30' μ.μ.

Μετὰ τὴν ἄτακτον ὑποχώρησιν τῶν ἐχθρικῶν πλοίων τὸ τουρκικὸν εὐδρομον «Μετζητιέ» ἐν συνοδείᾳ ἀντιτορπιλικῶν τινων ἐνεφανίσθη καὶ πάλιν μέχρι τοῦ στομίου τοῦ Ἑλλησπόντου, τεθέντων ἕμως εἰς δίωξιν αὐτοῦ τῶν ἡμετέρων πλοίων τοῦ ἐλαφροῦ στόλου, ὑπεχώρησε πάραυτα μετὰ μεγάλης ταχύτητος πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ πορθμοῦ. Ἡ ἐξοδος αὕτη ἐσκόπει βεβαίως ἀνίχνευσιν τῶν κινήσεων τῶν ἡμετέρων πλοίων.

Τοιαῦτα ὑπῆρξαν τὰ γεγονότα τῆς 3ης Δεκεμβρίου, καθ' ἣν ὁ τουρκικὸς στόλος ἀπεπειράθη τὴν πρώτην αὐτοῦ ἐμφάνισιν εἰς τὸ Αἶγαίον. Ἡττηθεὶς μετὰ σύρραξιν ἡμιώρου μόλις διαρκείας ἐτρέπη πάλιν ἐντὸς τῶν ὀχυρωμάτων τοῦ Ἑλλησπόντου ἔνθα τῷ ἦτο ἐπιτετραμμένη ἡ κυριαρχία. Ἐξω δὲ τούτων ἀπέμεινε κυρίαρχος ὁ ἡμέτερος στόλος ὡς ἦτο ἀπὸ τῆς πρωΐας τῆς 6ης Ὀκτωβρίου.

Περὶ τὴν ἑσπέραν ὁ ἡμέτερος στόλος ἐπανεπλευσεν εἰς Μοῦδρον, ἦτο καιρὸς νὰ ἐπανεέλθῃ πρὸς ἀνεφοδιασμόν.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΣΤΟΛΟΣ

Αριθ.	είδος πλοίου	Όνομασία	έτος κατασκευής	έτος επιχειρήσεως (ε) ανάκατασκευής (α)	τόνων	Ταχύτης		όπλισμός
						δοκίμων	σημερινή	
1	Ποσειδών	«Γεώργιος Αβέρωφ»	1910		9956	24	20	4 τηλ. 234 χιλ. 8 » 190 » 16 » 76 » 3 τορπιλοβλήτ. σωλήνας
3	Ποσειδών	Σπέτσαι Ύδρα, Ψαρά	1890	1910	4808	17	12	--έκαστον-- 3 τηλ. 27 εκατ. 5 » 15 » 8 » 65 χιλ. 3 τορπιλ. σωλ.
8	άντιτορπι- λικά	Θύελλα, Δόγη, Ασις, Βέλος, Ναυκρατούσα, Σφενδόνη, Δόξα Νίκη.	1907		350	31	28	- έκαστον - 4 ταχ. 57 χιλιοσ. 2 » 76 » 2 τορπιλ. σωλ.
5	Τορπιλλοβ.	11, 12, 13, 14, 15, 16.			85	17	12	3 τορπιλ. σωλ.
1	Ανεφοδιασμού	Κανάρης	1880					
2	άντιτορπιλ.*	Κεραυνός, Νέα Γενεά	1912		530	32.96	30	4 τορπιλ. σωλ.
4	άνιχνευτικ.*	Ίεραξ, Πάνθηρ, Λέων, Αετός	1912		1000	31	29	4 ταχυβ. 10 εκατ. 4 τορπιλ. σωλ.
1	υποβρύχιον.	Δελφίν	1912	1912	300	14	12	5 τορπιλ. σωλ.
				1912	465	9	8	

* Τα πλοία ταυτα κατέπλευσαν εις τα ελληνικά ύδατα κατά τας αρχάς Νοεμβρίου, δλίγον πρό της καταλήψεως της Μυτηλήνης.

ελισμός

234 χιλ.
190 »
76 »
επιλοβλητ.
σωλήνας

αστον—
27 εκατ.
15 »
65 χιλ.
ιλ. σωλ.

αστον—
7 χιλιοσ.
16 »
ιλ. σωλ.

ιλ. σωλ.

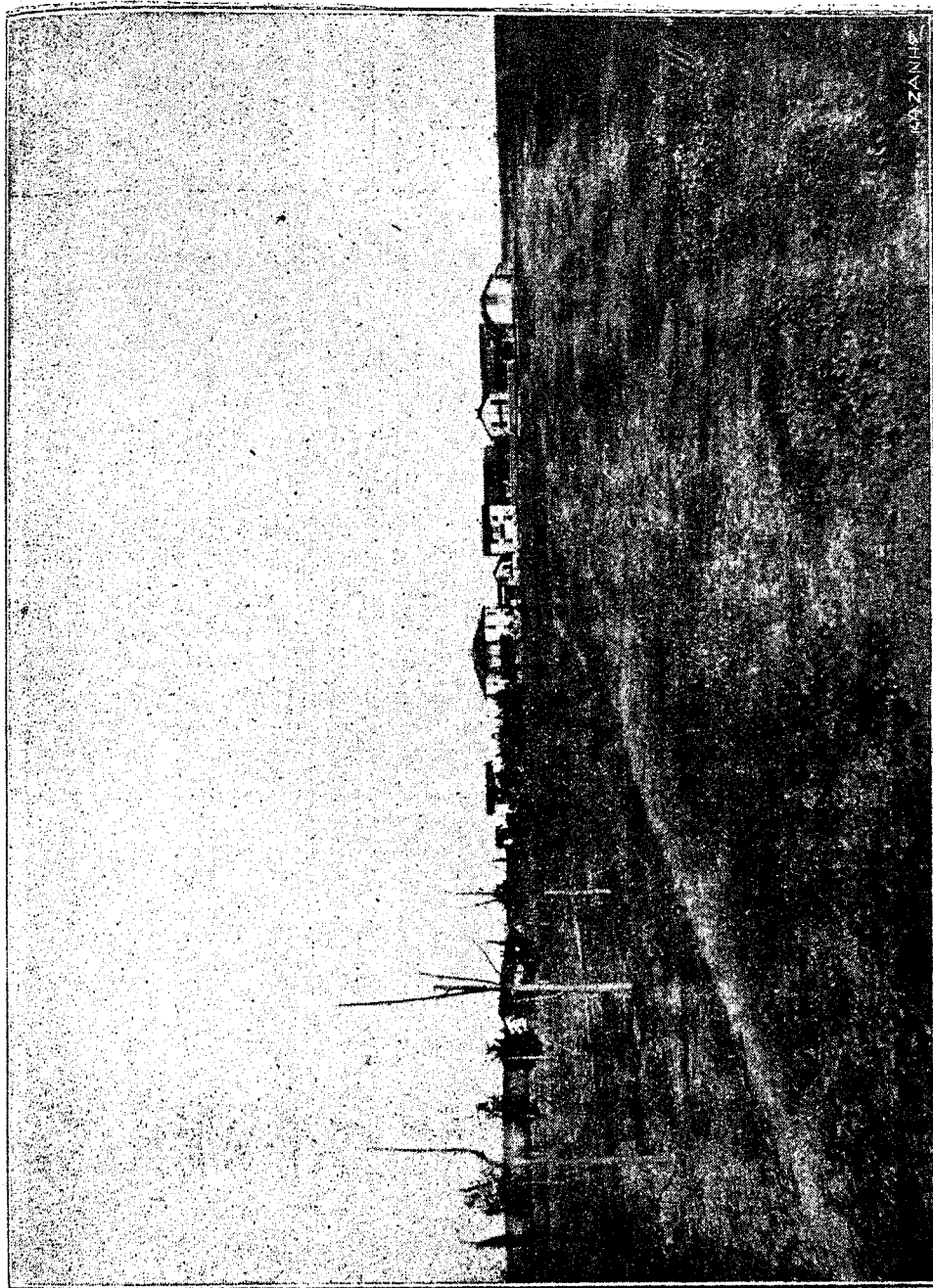
ιλ. σωλ.

3.10 εκατ

ιλ. σωλ.

ιλ. σωλ.

ως άρχάς

ΤΟ ΤΟΨΗΝ ΟΠΟΥ ΚΑΤΗΥΛΙΣΘΕ ΤΟ ΕΛΛ. ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΟΝ ΑΝΑΜΕΝΟΝ ΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΝ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΣΤΟΛΟΣ

Αριθ.	είδος πλοίου	Όνομασία	Έτος ναυπηγήσεως	Έτος 500 επισκευής (ε) ή ανάκατασκευής (Δ)	τόνων	Ταχύτης		όπλισμός
						δοκίμιον	σημερινή	
								— έκαστον —
2	θωρηκτά	Χαϊρεδίν Βαρβα ρόσα, Τουργούν — Φεΐς	1891	1904A	10000			6 τηλ. 280 χιλ. 8 » 105 » 8 » 88 »
1	»	Μεσουδιέ	1876	1895E 1905A	9140			2 τηλ. 234 » 12 » 152 » 14 » 76 χιλ. 10 » 57 »
1		Άσάρ - Τεφίκ	1869	1905A	5000			3 » 152 » 7 » 120 » 6 » 76 » 2 » 47 »
1		Φετιχ-ι-μπουλέρ		1907A	2400			παροπλισμένον ένΘεσσαλον.
1		Μουεν-ι-Ζαφέρ		1907A	2800			» εν Σμύρνη
1	» (καταδρομ.)	Χαμηδιέ		1905A	3830	21	15	2 τηλ. 152 χιλ. 8 » 120 » 6 » 57 » 4 » 47 »
1		Μετζητιέ		1903A	3442	21	15	2 » 152 » 8 » 120 » 6 » 47 » 6 » 47 »
2	άνιχνευτικά	Πεϊκ-ι-Σεφκέτι. Μπερικ.ι.σατβέν	1906		775	23	20	— έκαστον — 2 » 105 » 4 » 57 » 2 » 37 » 2 » 9 »
4	άντιτορπιλ- λικά	Χαμιγιέτ, Τανιέτ Μουαβιλισ, Γα- δικάρ Τάου, Μπάρσα, Σαμφούν, Πα- ρισάρ	1909		620	32	30	2 » 75 » 2 » 57 »
4	»	Γιοννούζ' Ακσάρ Ντράτς, Δοσούλ, Ούρφα, Κιοστά- για, Αττάλεια. Τοκάτ*	1901 1906		165	24	20	1 » 75 » 2 » 47 »
4	»	Χαμιταμπέτ, Δε- μιρ-ισάρ, Σουλτ- ανισάρ, Σιβρισάρ	1906		97	26	23	2 » 37 »

* Τα δύο τελευταία ήχμιλωτίσαμεν εν Ηρεβέζη.

Ἐὰν συγκρίνωμεν τοὺς δύο πίνακας τῶν ἀντιπάλων στόλων θὰ ἴδωμεν ὅτι ὁ Τουρκικὸς ὑπερῆχε τοῦ ἡμετέρου εἰς πλοία καὶ τηλεβόλα καὶ ὅτι μόνον τὸ ἡμέτερον θωρηκτὸν Ἀβέρωφ δὲν εἶχε ἀνάλογον ἀντίπαλον. Τοιοῦτοτρόπως δυνάμεθα νὰ συναχθῶμεν τὸ συμπέρασμα ὅτι οἱ δύο στόλοι ἦσαν ἰσόπαλοι καὶ ὅτι ἡμεῖς ὑπερτεροῦντες κατὰ ἠθικὸν καὶ ποιότητα πληρωμάτων διετηρήσαμεν τὴν κυριότητα τῆς θαλάσσης.

Η ΠΡΟ ΤΗΣ ΛΗΜΝΟΥ ΝΑΥΜΑΧΙΑ

Τῆς 5ης Ἰανουαρίου 1913

Ὁ Τουρκικὸς στόλος μετὰ τὴν καταναυμαγήσιν του πρὸ τοῦ Ἑλληνισπόντου τὴν 3ην Δεκεμβρίου 1912 ἤρξατο πυρετωδῶς ἐπισκευάζομενος ἐν τῇ ἐν Ναγαρά νουστάθμῳ πρὸς νέαν ἐξόδον. Οὕτω κατέφθάνον εἰδήσεις ὅτι ἐπισκευασθέντα τὰ Τουρκικὰ πλοία θὰ ἐξήρχοντο. Ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων ὁμοῦς μία νέα ἐξόδος καὶ τόσον μάλιστα ταχεῖα ἐφαίνετο δύσκολος, ἂν μὴ ἀδύνατος, δι' ἧ καὶ τὰς εἰδήσεις περὶ τῆς ἐξόδου τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου ἐδέχοντο μετὰ τινος δυσπιστίας.

Οἱ Τούρκοι ὁμοῦς ἀποφασίσαντες νὰ ἀναμετρηθοῦν πάλιν μετὰ τῶν Ἑλλήνων κατὰ θάλασσαν κατέστρωσαν νέον σχέδιον ἐκ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ὁποῖου ἠλπίζον ὅτι θὰ ἐπετύγχανον τὴν φορὰν αὐτὴν νὰ ἐξέλθωσιν νικηταί. Τὸ σχέδιόν των τοῦτο συνέκειτο εἰς τὸ νὰ διασπάρωσι τὸν Ἑλληνικὸν στόλον, ἵνα οὕτω κατὰ τμήματα νικήσωσιν αὐτόν. Πρὸς τοῦτο ἐπεδίωξαν καὶ ἐπέτυχον τὴν ἐξόδον λάθρα εἰς τὸ Αἰγαῖον ἐνὸς καταδρομικοῦ αὐτῶν πλοίου τοῦ «Χαμηδιέ» ἵνα προσβάλλῃ τὰ Ἑλληνικὰ παράλια ἐλπίζοντες οὕτω ὅτι ὁ «Ἀβέρωφ» τὸ μόνον ἑλληνικὸν πλοῖον τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ τὸ καταδιώξῃ, θὰ σπεύσῃ κατόπιν τούτου. Τοιοῦτοτρόπος ὁ λοιπὸς ἑλληνικὸς στόλος, ὀδισμένων ἐν Μούδρω εὐκάλως θὰ κατεβάλλετο, ἀκολούθως δὲ θὰ ἐπεδιώκετο καὶ συνάντησις μετὰ τοῦ Ἀβέρωφ ὑπὸ ὀλοκλήρου τοῦ Τουρκικοῦ στόλου ἡγωμένου τοῦ ὁποῖου βεβαίως ἢ ἤττι ἦτο ἀσφαλῆς κατὰ τοὺς τουρκικοὺς ὑπολογισμοὺς.

ΕΞΟΔΟΣ ΤΟΥ «ΧΑΜΗΔΙΕ»

Τὸ ἀπόγευμα λοιπὸν τῆς 1ης Ἰανουαρίου τὰ καταδρομικὰ «Μετζίη-

τιές καὶ «Χαμιδιές» μετὰ 4 ἀντιτορπιλικῶν ἐνεφανίσθησαν πρὸ τοῦ στόμου τοῦ Ἑλλησπόντου. Ἐκ τούτων τὸ μὲν «Μετζητιέ μετὰ τῶν 4 ἀντιτορπιλικῶν ἐπανήλθε κατὰ τὴν νύκτα πάλιν εἰς τὸ ἐν Ναγαρά ὄρμητῆριον τοῦ Τουρκικοῦ στόλου, τὸ δὲ «Χαμιδιές» ἐπωφελήθη τῶν σκότους τῆς νυκτὸς ἐκείνης, τῆς πυκνοτάτης ομίχλης καὶ τῆς ἀπουσίας τῶν περιπολούντων πλοίων ἡμῶν διωλίσθησε περὶ τὴν 8ην ἐσπερινὴν ὥραν ἐκτὸς τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ ἀκολούθησαν τὴν Χερσόνησον τῆς Καλλιπόλεως πρὸς βορρᾶν διήλθε τὸ στενὸν τῆς Ἰμβροῦ καὶ ἐκεῖθεν ἐπλευσεν πρὸς Σαμοθράκην, ἔπειτα κατευθυνθὲν πρὸς νότον μεταξὺ Λήμνου καὶ Ἄθω ἐφθίσε περὶ τὴν μεσημβρίαν τῆς 2 Ἰανουαρίου πρὸ τῆς Σύρου εἰς τὸν λιμένα τῆς ὁποίας εὕρισκετο τὸ εὐδρόμιον Μακεδονία (1) πρὸς ἐπιστευτὴν τοῦ πιθαλίου του καὶ τινῶν ἄλλων μικροεπιστευτῶν διὰ καὶ αἱ μὲν εἶναι τοῦ πλοίου τούτου ἦσαν ἐσθεσιμέναι, αἱ μηχαναὶ ἐν πολλοῖς διακεκομμέναι, τέσσαρες δὲ ἀνθρακοφόροι καὶ δύο ὑδροφόροι φορτηγίδες περὶ τὸ σκάφος ἐχρησίμευσαν εἰς τὴν ὑδρευσιν καὶ ἀνθράκυσιν αὐτοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα ἐπὶ τοῦ εὐδρόμιου «Μακεδονία» ὅτε ὁ κυβερνήτης αὐτοῦ πλωτάρχης Λυκοῦργος Τσουκαλάς, εἰδοποιήθη ὑπὸ τῶν ἐπὶ τῆς φυλακῆς τοῦ πλοίου περὶ τὴν 11ην καὶ 30' περὶ τῆς ἐμφανίσεως πλοίου πολεμικοῦ ἀνευ σημαίας, κατευθυνόμενον εἰς τὸν λιμένα τῆς Σύρου ἀπὸ τοῦ διαύλου τῶν νήσων Ἰήνου καὶ Ἄνδρου. Τὸ σχῆμα τοῦ σκάφους τούτου ἂν καὶ οὐδεὶς ἀνέμενον ἐν Σύρῳ τὴν ἐμφάνισιν ἐχθρικοῦ πλοίου, μετὰ τὴν γενικῶς νομιζομένην ἄγρυπνον φρούρησιν τοῦ Ἑλλησπόντου ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου ἐλαφροῦ στόλου, ἐγέννησεν ἐξ ὑπαρχῆς εἰς τὸν κυβερνήτην τῆς Μακεδονίας τὴν ὑπόνοιαν ὅτι ἦτο ἐν ἐκ τῶν δύο τουρκικῶν καταδρομικῶν. Μετ' ὀλίγον ὅμως τὸ ἐμφανισθὲν πλοῖον μετὰ πάσης αὐτοῦ τῆς ταχύτητος ἐπερχόμενον καὶ ἀνκπετάσαν τὴν σημαίαν αὐτοῦ εἰς πρῶτον μάλιστα μέγεθος, ἀνεγνωρίσθη σαφῶς, ὡς ἐπίσης ἀνεγνωρίσθησαν καὶ αἱ προθέσεις αὐτοῦ ἐκ τοῦ διεθνοῦς σήματος παραδώσατε τὸ πλοῖον, ὅπερ ἔφερον ἐπιγρημένον ἐπὶ τοῦ ἴστοῦ αὐτοῦ καὶ διὰ τοῦ ὁποίου, ἂν καὶ δὲν ἐμερτίκευε διὰ σημίας ἐθνικῆς ἢ ἀριθμοῦ

(1) Ἐμπορικὸν ὑπερωκεάνειον ἐξοπλισθὲν προχειρῶς διὰ 4 ταχυδύλων Μπέτλεμ.

τοῦ πρὸς ὁ ἀπειροῦντο πλοίου, ἦτο πρόδηλον ὅτι ἐκάλει τὴν «Μακεδονίαν» εἰς παράδοσιν.

Ὁ κυβερνήτης τῆς «Μακεδονίας» πλωτάρχης Λυκ. Τσουκαλάς μὴ δυνάμενος οὔτε νὰ ἀπάρῃ καὶ ἐσκέφθη πρὸς στιγμὴν νὰ ἀμυνθῆ διὰ τοῦ ἐνὸς μόνου πολυδόλου, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ χρησιμοποιήσῃ ὡς ἐκ τῆς θέσεως εἰς ἣν εὑρίσκετο τὸ ἐχθρικὸν πλοῖον. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐνέργεια αὐτῆ ἐν ᾗ οὐδεμίαν ἐλπίδα ἐπιτυχίας ἠδύνατο νὰ ἔχῃ, θὰ ἐξέθετεν ἀφ' ἐτέρου εἰς κίνδυνον τὴν πόλιν ἐναντίον τῆς ὁποίας μετὰ τὴν ἀντίστασιν τῶν πυροβόλων τῆς «Μακεδονίας» θὰ ἐδικαιοῦτο κατὰ τὰ διεθνή νόμιμα νὰ βάλῃ ὁ Τούρκος κυβερνήτης, μὴ ὑποχρεούμενος πλέον νὰ σεβασθῆ τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ ἀνυχυρώτου, ἐφ' ὅσον ἀπὸ τοῦ λιμένος τῆς πόλεως πολεμικὸν πλοῖον ἐχρησιμοποίει πρὸς ἀμυννὰ τὰ πυροβόλα αὐτοῦ. Δὲν ἀπέμενεν ἐπομένως ἄλλη διέξοδος εἰς τὸν κυβερνήτην τῆς «Μακεδονίας» ἢ ἡ καταβύθισις τοῦ πλοίου ὅπως μὴ ἀποπειραθῆ νὰ παραλάβῃ αὐτὸ ὁ ἐχθρὸς ἐπὶ ἀπειλῇ τῆς πόλεως. Ὅθεν ἠνεώγησαν οἱ κρουνοὶ τῶν ψυγείων πρὸς κατάκλυσιν τοῦ κύτους τοῦ πλοίου καὶ καταβύθισιν αὐτοῦ, ἀφηρέθησαν καὶ ἀπετάλησαν εἰς τὴν ξηρὰν πρὸς ἐξασφάλισιν τὰ κλειστὰ τῶν πυροβόλων καὶ τὰ μηχανήματα αὐτῶν, τὰ ὄπλα, τὸ ταμειὸν καὶ τὰ ἐμπιστευτικὰ ἔγγραφα τοῦ πλοίου, διατάχθη δὲ ὑπὸ τοῦ κυβερνήτου μετὰ τοῦτο καὶ ἡ ἀποβίβασις τοῦ πληρώματος εἰς τὴν ξηρὰν. Ταῦτα πάντα ἐγένοντο ἐν σπουδῇ κατὰ τὸ ὄραχθ' χρονικὸν διάστημα τὸ διικρεῦσαν ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ τουρκικοῦ καταδρομικοῦ.

Ἦδη ὅμως ἀπὸ τοῦ «Χαμηδιῆ» μὴ λαμβάνοντες οὐδεμίαν ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐπιηρμένον σήμα περὶ παραδόσεως τῆς «Μακεδονίας» ὑπέστειλαν αὐτὸ καὶ μετ' ὀλίγων λεπτῶν ἀνεπέταστον ἕτερον ἀπευθυνόμενον πλέον εἰς τὴν λιμενικὴν ἀρχήν· «παρχειρίσχετε ἀγγλικὸν πλοῖον· βομβαρδισμὸς ἀμετοῦ» ἐσήμαινεν ἤδη ὁ Τούρκος κυβερνήτης, καὶ ὅσον ἀγγλικὸν φορτηγὸν ἠγκυροβολημένον παρὰ τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν τῆς «Μακεδονίας» παρημπόδιζε τὴν βολὴν τοῦ τουρκικοῦ καταδρομικοῦ. Εἰς τὸ σήμα τοῦτο τὸ ἀγγλικὸν φορτηγὸν ἤρξατο ἀπάρων καὶ συρίζων ὅπως δηλώσει ὅτι κατενόησε τὸ σήμα καὶ ὅτι συνεμορφοῦτο πρὸς αὐτό. Ὅντως δὲ μετὰ τινα λεπτὰ ἡ ἀριστερὰ πλευρὰ τῆς «Μακεδονίας» ἦτο ἤδη ἀποκεκαλυμμένη εἰς τὰ πυροβόλα τοῦ «Χαμηδιῆ» ὅπερ ἀμέσως ἤρξατο ταχυτάτου πυρὸς κατ' αὐτῆς, ἀφ' οὗ προηγουμένως ἔβαλε βολὰς τινὰς κατὰ τῆς ἰδιωτικῆς πυριτιδαποθήκης τῆς πόλεως καὶ ἐπυροβόλη-

σεν ἄπαξ κατὰ τοῦ κυματοθραύστου τοῦ λιμένος πρὸς ρύθμισιν τῆς ἐναντίον τῆς «Μακεδονίας» βολῆς αὐτοῦ.

Τὸ πλήρωμα τῆς «Μακεδονίας» εἶχεν ἤδη ἀποβιβασθῆ. Ἄτυχως ὁμοίως ἄμα ἀποβιβάσθην διεσπάρη ἐν πανικῇ ἀνά τὴν πόλιν· οἱ δύο μάχιμοι ἀξιωματικοὶ τῆς «Μακεδονίας» εἶχον ἤδη ἀποσταλῆ εἰς τὴν Ξηρὰν ὑπὸ τοῦ κυβερνήτου πρὸς ἐκτέλεσιν ἐπείγουσας ὑπηρεσίας, οἱ δ' ἐπίτακται ἀξιωματικοὶ τοῦ πλοίου, οἱ ἐκ τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ αὐτοσχεδιασθέντες ἀξιωματικοὶ ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν ὑπουργείου, ἀπῆλθον πρῶτοι ἐκ τοῦ πλοίου, ἀποκομίζοντες μάλιστα τινὰς καὶ τὰ κινῆματα τῶν ἀποσκευῶν, αὐτῶν, περὶ ὧν πλείοτερον ἡμερῶν, ἐγκαταλείψαντες τὸ πλήρωμα, ἄμα ἀποβιβάσθην, ἕρμιον τοῦ ἀναποφεύκτου πανικῆ. Ἐπὶ τοῦ πλοίου παρέμεινε μόνος κατ' ὄλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἐπιβιβασμοῦ ὁ κυβερνήτης αὐτοῦ πλωτάρχης Ἰσοκλαῆς μὴ θελήσας νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἐν αὐτῷ θέσιν του.

Τὸ πῦρ τοῦ τουρκικοῦ καταδρομικοῦ διήρκεσε περὶ τὰ δέκα λεπτὰ τῆς ὥρας· ἐβλήθησαν δὲ κατὰ τῆς «Μακεδονίας» 52 βολαὶ ὧν αἱ 46 μὲν ἐπέτυχον τὸ σκάφος, 6 δὲ ἀπογῆσται ἐξερράγησαν εἰς τὴν πόλιν καὶ ἔσχον ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐκρηξὴν πυρκαϊᾶς εἰς τινὰς οἰκίας, τὸν θάνατον μιᾶς παιδίσκης καὶ τὸν τραυματισμὸν δύο πολιτῶν.

Ἐν τοσούτῳ τὸ «Χαμζιέ» μετὰ τὸ κατὰ τῆς «Μακεδονίας» πῦρ καὶ τὴν ἐπ' αὐτῆς ἐκρηξὴν πυρκαϊᾶς ἀπὸ ἐννέκ διαφόρων σημείων, ἀπῆλθε διὰ πάσης αὐτοῦ τῆς ταχύτητος τραπὲν πρὸς νότον, χωρὶς νὰ θίξῃ τὸ παράπαν τὴν ἀνυπεράσπιστον πόλιν.

Ἡ «Μακεδονία» ἣ ὁποία εἶχε βυθισθῆ ἤδη ἀλλ' ἔνεκα τοῦ βάθους τοῦ πυθμένος εἶχε προσαράξει, κερκισμένοντος ἐξάλου τοῦ ἀνωτέρου αὐτῆς μεσπράγματος. Ἐνθα τὰ θωμάτια καὶ αἱ κίβουσαι τῶν ἐπιβατῶν πρῶτης θέσεως, ἐπυρπολεῖτο ἤδη, τῆς πυρκαϊᾶς ἐκρηγείσης ἐπὶ πλείστων σημείων τοῦ σκάφους. Ὅθεν ἡ πρώτη μέριμνα τοῦ κυβερνήτου τῆς «Μακεδονίας» μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ τουρκικοῦ καταδρομικοῦ ὑπῆρξεν ἡ ἄμεσος ἐνέργεια πρὸς κατάσβесιν τῆς πυρκαϊᾶς. Τμηματι τοῦ ἐκ ναυτῶν τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ πληρώματος περισυλλεγὲν ἀνά τὴν πόλιν ὑπὸ τοῦ ὑπάρχοντος τοῦ πλοίου ἐπεβιβάσθη ἐπὶ τοῦ πυρπολουμένου πλοίου ἐπιληφθὲν ἀμέσως τοῦ ἔργου πρὸς κατάσβесιν τῆς πυρκαϊᾶς, ὁ δὲ κυβερνήτης τῆς «Μακεδονίας» ἐπιβὰς λέμβον παρέλαθε τὸ εἰς τὸν λιμένα ἡγκυροβολημένον ὑπὸ Λακικὴν σημαίαν ναυαγασσοστικὸν πλοῖον

«Δάναμαρ» καὶ παρέβαλεν αὐτὸ παρὰ τὸ καιόμενον πλοῖον τοῦ πρὸς κα-
τάσβεσιν τῆς πυρκαϊᾶς διὰ τῶν ἰσχυρῶν τοῦ ναυαγιστικοῦ πλοίου
ἀντλιῶν. Πρὶν ἢ ὅμως ἀρχίσῃ ἡ λειτουργία τῶν ἀντλιῶν τοῦ ναυαγω-
σωστικοῦ κιβώτιόν τι πυρομαχικῶν ἐκράγεν ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς ἐπὶ τοῦ κα-
ταστρώματος τῆς «Μακεδονίας» προσέκαλεσε τοιοῦτον πανικὸν εἰς τὸ
πλήρωμα τοῦ ναυαγιστικοῦ ὥστε ἀποκοπέντων ὑπὸ τῶν ναυτῶν τῶν
σχοινίων δι' ἃν ἦτο τοῦτο παραβελημένον παρὰ τὸ πυρπολούμενον
πλοῖον ἀπεμακρύνθη ἐν σπουδῇ κατευθυνθὲν εἰς τὸ ἀντίθετον ἄκρον τοῦ
λημένου.

Ἀπέμεινεν ἐπομένως τὸ μικρὸν τμήμα τοῦ πλήρωματος τῆς «Μακε-
δονίας» καταβαλλὸν ἀπεγνωσμένον ἀγωνιᾶ πρὸς περιστολῆν τοῦ πυρός
καὶ ἰδίᾳ πρὸς ἀπόρριψιν εἰς τὴν θάλασσαν τῶν κιβωτίων τῶν πυρομαχι-
κῶν, αἵτινα ἠπειλοῦν ἐκρηγνύμενα νὰ καταστρέψωσι καὶ τὸ πυρπολού-
μενον ἤδη, ἀλλὰ καὶ τὰ παρ' αὐτὸ ἠγκυροβολημένα ἐμπορικὰ πλοῖα.
Ὅντως δὲ τοιαῦται ὑπῆρξαν αἱ φιλότιμοι προσπάθειαι τοῦ πληρώματος
ὥστε κατωρθώθη νὰ μὴ ἐκραγῇ ἄλλο κιβώτιον, πλὴν τοῦ προκαλέσαν-
τος τὸν πανικὸν τοῦ ναυαγιστικοῦ. Μετὰ θάρρους ἀξίου θυμασμοῦ
οἱ ὀλίγοι ναῦται τῆς «Μακεδονίας» ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ κυβερνή-
του αὐτῆς κατώρθωσαν νὰ ἐξαγάγωσι μέσον τῶν φλογῶν τὰ κιβώτια
τῶν πυρομαχικῶν τοῦ πλοίου ἐκ τῶν πυρπολουμένων δωματίων, αἵτινα
εἶχον μεταβληθῆ ἀutosχεδίως εἰς πυρτυτιδαποθήκας καὶ νὰ ρίψωσι ταῦτα
εἰς τὴν θάλασσαν ὁπόθεν ἀνεγκύθησαν τὴν ἐπιούσαν. Ἄλλ' ἤδη τὸ ἀ-
νώτερον μετάφραγμα τοῦ πλοίου, ἡ γέφυρα καὶ τὸ διαμέρισμα ἐνθα τὰ
μηχανήματα τοῦ ἀσυρμάτου τηλέγραφου, εἶχον πυρποληθῆ καθ' ὀλο-
κληρίαν, περιορίσθη δὲ τὸ πῦρ μέγρι τούτου τοῦ μέρους μόνον τοῦ
σκάφους, καθ' ὅσον τὰ λοιπὰ τοῦ πλοίου μεταφράγματα ἦσαν βεβυθι-
σμένα.

Ὁμολογουμένως ἀξιώπαινος εἶνε ἡ κατὰ τὴν περιπέτειαν τῆς ἐ-
νέργεια τοῦ Κυβερνήτου τοῦ πλοίου τούτου πλωτάρχου Λυκ. Τσουκαλᾶ
μὴ πυροβολήσαντος σωφρόνως κατὰ τοῦ «Χαμηδιᾶ» παραμείναντος δὲ
μόνου αὐτοῦ ἐντὸς τοῦ πλοίου καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ βομβαρδι-
σμοῦ. Τοιοῦτότρόπως κατώρθωσε νὰ σώσῃ καὶ τὴν πόλιν τῆς Σύρου ἐκ
τοῦ βομβαρδισμοῦ καὶ τὸ σκάφος του, τὸ ὅποιον μετὰ 10ωρον ἐργασίαν
τῶν νεωρέων Σύρου ἐπισκευασθὲν ἀπέπλευσεν μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰς
Ναύσταθμον.

Τὸ «Χαμηδιέ» μετὰ τὸν βομβαρδισμόν τῆς «Μακεδονίας» ἀπέπλευσεν ἐκ Σύρου καὶ ἐν μεγίστῃ σπουδῇ κατηυθύνθη διὰ Μυκόνου καὶ Ἄμουργοῦ πρὸς Βυρηττὸν ὕπου ἐξήμερώθη τὴν πρώτην τῆς ἐπομένης 3 Ἰανουαρίου 1913. Μετὰ δύο ὥρας ἀπὸ τῆς ἀγκυροβολίας του εἰς τὸν λιμένα τοῦτον καὶ ἐπὶ τῇ θέᾳ Γερμανικοῦ πολεμικοῦ διερχομένου μακρόθεν καὶ προσομοιάζοντος πρὸς τὸ ἡμέτερον θωρηκτὸν «Ἀβέρωφ», ὁ κυβερνήτης τοῦ «Χαμηδιέ» Ρεούφ-βέης διατάζει ἄμεσον ἄπαρσιν καὶ τὸ θραύσιμον τῆς ἀλύσεως τῆς μιᾶς ἀγκύρας, διὰ τὸ ταχύτερον, πλέον ὀλοταχῶς πρὸς Πόρτ-Σάιτ τηλεγραφῶν ἐν ταυτῇ πρὸς τὸν ἐν Ναγαράφ Τουρκικὸν στόλον ὅτι καταδιώκεται ὑπὸ τοῦ «Ἀβέρωφ».

Τὸ σχέδιον οὕτω τοῦ Τούρκου ναυάρχου ἐπέτυχεν καθολοκλήρως! Δι' ὃ διατάσσεται ἡ ταχεῖα προπαρασκευὴ τοῦ Στόλου πρὸς ἐξόδον κατὰ τοῦ ἐν Μούδρῳ ὑπολοίπου Ἑλληνικοῦ Στόλου.

Ἡ Ναυμαχία. Περὶ τὴν 8ην ὥραν τῆς πρώτης τῆς 5 Ἰανουαρίου ὁ ἀρχεκυβερνήτης τῶν περιπολούντων πλοίων ἀντιπλοίαρχος Παπαχρήστου ἐτηλεγράφησεν εἰς τὴν ἡμετέραν ναυαρχίδα τὸ γνωστὸν ἤδη σύνθημα τῆς ἐξόδου τοῦ τουρκικοῦ στόλου ΕΧ. μετ' ὀλίγον δὲ παρεῖχε καὶ τὴν λεπτομέρειαν ὅτι «ὁ ἐχθρικός στόλος πλέει εἰς γραμμὴν παραγωγῆς πρὸς δυσμὰς». Μετὰ τὸ τηλεγράφημα τοῦτο ὁ ναύαρχος Κουντουριώτης διέταξε τὴν ἄπαρσιν τοῦ στόλου ἐκ τοῦ ἐν Μούδρῳ ὀρμητηρίου, ἐτηλεγράφησε δὲ πρὸς τὸ ἐν περιπολίᾳ ἀνιχνευτικὸν «Λέων» νὰ τηρῇ αὐτὸν ἐνήμερον περὶ τῶν κινήσεων τοῦ τουρκικοῦ στόλου (1).

Περὶ τὴν 10ην καὶ 12' τῆς πρώτης ὁ ἡμέτερος στόλος τεταγμένος ἐπὶ τριῶν φαλάγγων ἐξεκολλίετο τοῦ ἐν Μούδρῳ ὀρμητηρίου πρὸς τὰς ἀκριβοῦς τὴν μικρὰν νησίδα Κόμπι τῆς δεξιᾶς ἄκρας τῆς ἐξόδου τοῦ ἐξωτερικοῦ λιμένος. Τὰ θωρηκτὰ «Ἀβέρωφ», «Σπέτσαι», «Ἰδρα» καὶ «Ψαρά» ἐσχημάτιζον ἐν γραμμῇ παραγωγῆς τὴν μέτην φάλαγγα, ἔχοντα ἀριστερὰ μὲν ἐπίσης ἐν γραμμῇ παραγωγῆς τεταγμένα τὰ ἐν Μούδρῳ ναυλοχοῦντα ἀντιτορπιλλικὰ δεξιὰ δὲ κατὰ τὴν αὐτὴν παράταξιν τὰ ἀνιχνευτικὰ. Μετὰ ἡμίσειαν δὲ περίπου ὥραν, ὅτε ὁ ἡμέτερος στόλος ἔφθασεν εἰς τὸ ὕψος τῆς νοτιανατολικῆς ἄκρας τῆς νήσου

(1) Σκριπ: Ἱστορία Ναυτικοῦ πολέμου.

Αγώνου τῆς ἐπικαλουμένης Εἰρήνης⁽¹⁾ ἐθεάθησαν ἐπερχόμενα τὰ πλοῖα «Τουρκοῦτ-Ρεῖς», ναυαρχίς μὲ πελωρίων διαστάσεων ναυαρχικὸν σῆμα ἐπὶ τοῦ ἴστου, «Βαρβαρόσας», «Μεσουδιέ» καὶ «Μετζητιέ» μετὰ ἑξ ἀντιτορπιλικῶν, ἐν γραμμῇ παραγωγῆς τεταγμένα καὶ ἐπέχοντα κατὰ πλεῦσιν περίπου πρὸς νότον. Ἡ ἀπόστασις τῶν ἀντιπάλων στόλων (ΑΤ1) ἦτο τότε 17800 μέτρα περίπου.

Τὰ ἡμέτερα πλοῖα ἐτέθησαν πάραυτα εἰς πολεμικὴν ἔγερσιν τὰ ἀνιχνευτικὰ καὶ τὰ ἀντιτορπιλικὰ διετάχθησαν νὰ ταχθῶσι δεξιὰ τῆς παρατάξεως τῶν ὀρηκτῶν καὶ εἰς θέσιν ὥστε νὰ εὐρίσκωνται ἐκτὸς βολῆς, μετεβλήθη δὲ διὰ μικρᾶς διαδοχικῆς στροφῆς πρὸς δεξιὰ ἢ πλεῦσις, ὥστε νὰ συγκλίνῃ πρὸς τὴν πορείαν τῶν τουρκικῶν πλοίων ἢ τῶν ἡμετέρων, ἵνα ἐλαττωθῇ ἢ σχετικῇ τῶν ἀντιπάλων στόλων ἀπόστασις. Ἀπὸ τῆς 11ης καὶ 05' μέχρι τῆς 11ης καὶ 35' αἱ σχετικαὶ θέσεις τοῦ ἡμετέρου στόλου ἦσαν αἱ Α2, Α3 καὶ Α4, τοῦ δὲ τουρκικοῦ αἱ Τ2, Τ3 καὶ Τ4, τῆς ἀποστάσεως αὐτῶν ἐλαττωμένης βαθμηδὸν ἀπὸ 13600 εἰς 8400 μέτρα.

Ἀπὸ τῆς ἀποστάσεως ταύτης ἡ τουρκικὴ ναυαρχίς ἤρξατο τοῦ πύρρος, τοῦ ναυάρχου Κουντουριώτου τηλεγραφήσαντος μικρὸν πρότερον διὰ τοῦ ἀσυρμάτου πρὸς τὰ ἡμέτερα πλοῖα «ἔχετε ὕψ' ὄψει τὸ παρόγαγμα τῆς 3ης Δεκεμβρίου ἢ σημερινῆ ναυμαχία θὰ κρίνῃ τὴν τύχην τοῦ ὅλου «Ἑλληνισμοῦ» πολεμήσατε ὡς λέοντες» καὶ σημείναντος ταυτοχρόνως «βιάσατε κατὰ τοῦ ἐχθροῦ κειθόσον ἢ ἀπόστασις ἐπιτρέπει τὴν ἀποτελεσματικὴν χοῆσιν τῶν διαφόρων ὄπλων. Νὰ παρακολουθῆτε τὰς ἀδξήσεις καὶ ἐλαττώσεις τῆς ταχύτητος αὐτῶν θὰ γίνωνται ἄνευ σήματος».

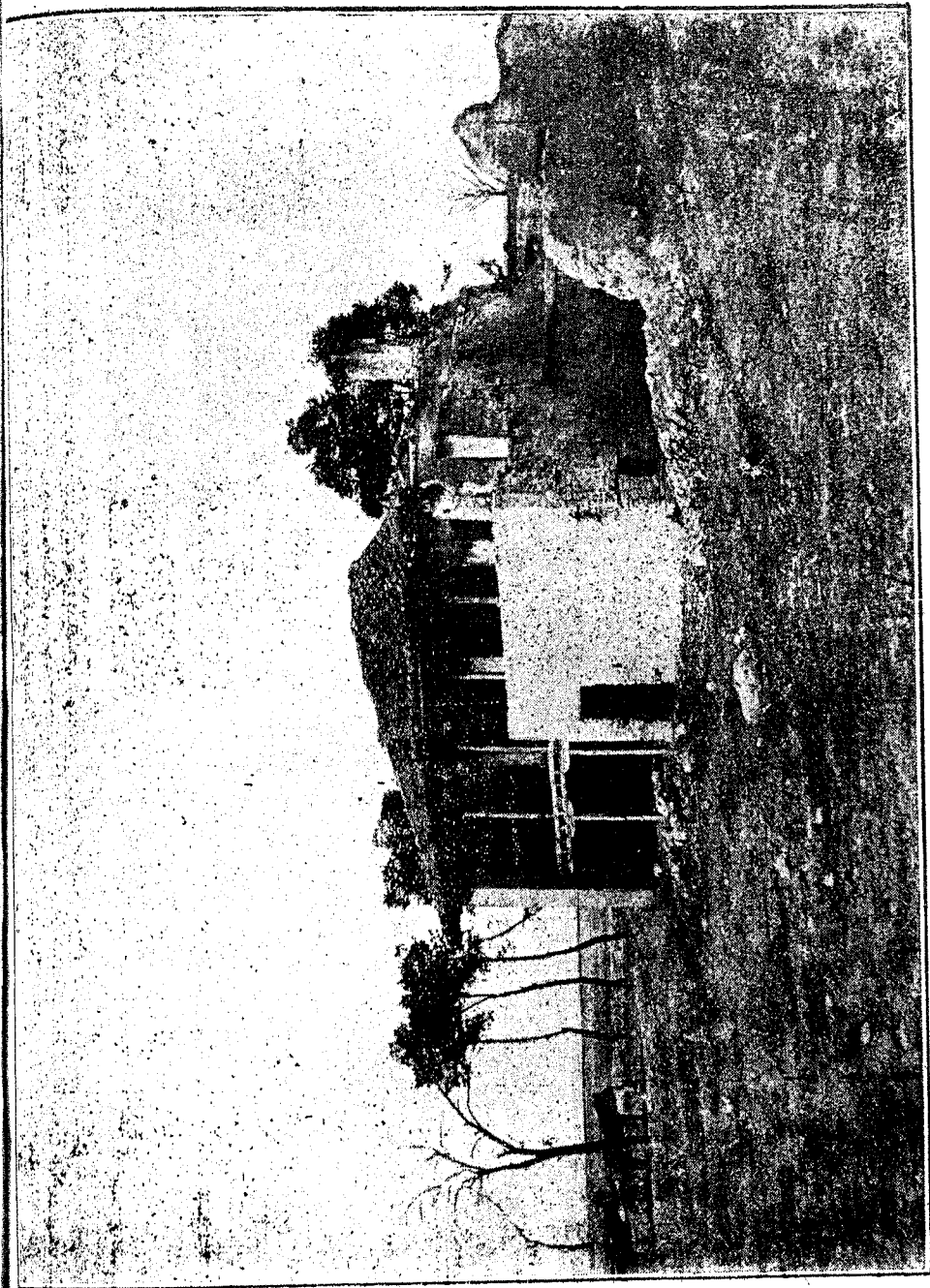
Ἀφ' ἧς στιγμῆς οἱ δύο ἀντίπλοιοι στόλοι εὐρέθησαν ἐν ὄψει ἀλλήλων (ΑΤ1) μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ἐκρότησε τὸ πρῶτον πυροβόλον (Α4 Τ4) παρήλθεν ἡμίσεια ὥρα. Ὁ χειρισμὸς τοῦ ἡμετέρου στόλου συνίστατο κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα εἰς τὴν τήρησιν συγκλινοῦσης πλεύσεως πρὸς ἐλάττωσιν τῆς ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ἀποστάσεως, ἀλλ' ἢ ἀνυπομονησίᾳ πάντων τῶν ἐπιβαινόντων τοῦ ἡμετέρου στόλου ὑπῆρξεν ἀνωτέρα πάσης περιγραφῆς. Ἐπ' ὅσον οἱ πυροβόλα εὐρίσκοντο εἰς τὰς θέσεις αὐτῶν μὲ τὰ πυροβόλα ἑτοιμα πρὸς πυροβόλησιν, ἢ δ' ἀπό-

(1) Ἴδε τὸ σχεδιάσμα τοῦ ναυτικοῦ ἐπιτελείου τῆς ναυμαχίας ταύτης.

έπλευ-
ι 'Α-
νης 3
ς τόν
μα-
ρωφ»,
αρισιν
τερον,
όν έν
.
ήρωσ!
ον κα-

ρίου δ
αχρή-
σύν-
ε και
γωγής
ιότης
ιτηλε-
αυτόν

μένος
αραλ-
ξόδου
'δρα»
αγγα,
ά έν
αυτήν
ήμε-
νήσου

ΤΑ ΤΡΙΑ ΧΑΝΙΑ ΠΡΟ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΟΠΟΥ Ο ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΜΕ ΤΟ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΝ ΤΟΥ
ΣΥΝΕΖΗΤΗΣ ΤΟΥΣ ΟΡΟΥΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

στασις ἀπὸ τοῦ ἀντιπάλου στόλου ἦτο τοιαύτη ὅστε νὰ μὴ εἶνε δυνατὴ εἴτι ἢ ἐναρξίς τοῦ πυρός, φαντάζεται πᾶς τις τὰ φυσικὰ συναισθημάτων τῶν αξιωματικῶν καὶ τῶν ναυτῶν μας, ἀναλογιζομένων εἴτι ἢ σύρραξις τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἔπρεπε νὰ εἶνε ἀποφασιστικὴ καὶ ὅτι αὕτη καὶ μόνη θὰ ἐπέδρα ἐπὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ ὅλου πολέμου. Ἄλλως τε ἡ Βαρραλέα ἔξοδος τῶν Τούρκων, οἵτινες ἐγκατέλιπον κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τοὺς προτέρους δισταγμοὺς αὐτῶν καὶ ἀνήχθησαν πεντήκοντα ὅλα μίλια πρὸς νότον τοῦ ἀπφαλθοῦς αὐτῶν ἐν Ἑλλησπόντῳ ὀρμητηρίου, οἴονει ἀναζητοῦντες τὸν ἡμέτερον στόλον ἐν αὐτῇ τῇ ὀρμητηρίῳ του. ἤγειν εἰς τὴν ἀσφαλὴν σκέψιν ὅτι θὰ ἐπεδίωκον ἐπίσης καὶ οὗτοι ἀποφασιστικὸν τοῦ θαλασσοῦ ἀγῶνος τέριμα. Τέλος τὴν 11ην καὶ 35' ἐκρότησε τὸ πρῶτον πυροβόλον ἀπὸ τῆς τουρκικῆς γκαρχίδος, ἐπιηκολούθησε δὲ πῦρ ταχύ καὶ ἀπὸ τῶν λοιπῶν τουρκικῶν πλοίων· ἀπὸ τῆς στιγμῆς δὲ ταύτης τὸ ἐπ' οὐρᾶς τῆς τουρκικῆς παρατάξεως καταδρομικὸν «Μετζητιε» ἐξελθὼν τῆς γραμμῆς ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῶν τουρκικῶν ἀντιτορπιλικῶν, ἅτινα ἀπεσύρθησαν μακρὰν τοῦ πεδίου τῆς μάχης πρὸς Ἱμῶρον καὶ Ἱένεδον. Τὰ ἡμέτερα πλοία ἐπὶ τινα λεπτὰ δὲν ἀπήντησαν εἰς τὸ ἐχθρικὸν πῦρ, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ὁμοβροντίαν πλευρικὴν τοῦ «Ἀδέρωφ» διελέθησαν παρεμφερεῖς ὁμοβροντίαι τῶν λοιπῶν θωρηκτῶν καὶ ταυτοχρόνως τηλεγράφημα τοῦ γκαρχίου Κουντουριώτου ἀνήγγελλε τὸ γεγονός εἰς τὸ ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν ὑπουργείον διὰ τῶν λέξεων «ἀοχίμοιεν πῦρ»· ὁ δὲ ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν ἀπήντα «ὁ Θεὸς μαζί σας».

Ἡ γκαρχία μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων στόλων συνετάρασε τὴν ἡσυγίαν καὶ τὴν γαλήνην τοῦ Αἰγαίου πελάγους.

Ἀπὸ τῆς ἐναρξέως τοῦ πυρός αἱ διαδοχικαὶ θέσεις τοῦ ἡμετέρου στόλου ἦσαν αἱ Α5, Α6 καὶ Α7. τοῦ τουρκικοῦ στόλου εὐρεσκομένου διαδοχικῶς ἐπίσης εἰς Τ5, Τ6, καὶ Τ7 καὶ εἰς ἀποστάσεις 7600, 6700 καὶ 6000 μέτρων. Τὸ χρονικὸν διάστημα τὸ διαρρεῦσεν κατὰ τὰς ταχύτητας μετατοπίσεις τῶν ἀντιπάλων στόλων ἦτο περίπου ἡμίωρον, δηλαδή ἀπὸ τῆς 11ης καὶ 35' μέχρι τῆς 11ης καὶ 54'. Καθ' ὅλον τοῦτο τὸ χρονικὸν διάστημα ὁ ἀντιπυροβολισμὸς τῶν ἀντιπάλων στόλων ἐξηκολούθησε ταχύ· ἀλλ' ἐνῆν τὸ πῦρ τῶν ἡμετέρων πλοίων ἦτο ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν σύρραξιν τῆς 3ης Δεκεμβρίου ταχύτερον καὶ εὐστοχώτερον, τὸναντιὸν τὸ πῦρ τῶν τουρκικῶν πλοίων ὑπῆρξεν ἄστοχον σχεδὸν καὶ ὀλοκληρίαν καὶ βραδύτατον σχετικῶς πρὸς τὴν ταχυβολίαν ἢν

επεδείξαντο κατά την πρώτην σύρραξιν τῶν ἀντιπάλων στόλων.

Ἐκ τῶν ἡμετέρων πλοίων ἡ μὲν ναυαρχίς «Ἀβέρωφ» ἔβαλλε κατὰ τῆς τουρκικῆς ναυαρχίδος «Τουρκοῦτ-Ρεῖς» τὸ θωρηκτὸν «Σπέτσι» κατὰ τοῦ «Βαρδαρόστα» τὰ δὲ λοιπὰ θωρηκτὰ «Γόρρα» καὶ «Φαρά» συνεκέντρον τὰ πυρὰ αὐτῶν κατὰ τοῦ θωρηκτοῦ «Μεσουδιέ». Ἀπὸ τῶν πρώτων στιγμῶν τῆς ἐνάρξεως τοῦ πυρός τὰ τουρκικὰ πλοία ἐφάνοντο ὑποφέροντα λίαν· ἡ βραδύτης μὲ τὴν ὁποίαν ἀπεκρίνοντο ἢ ἀστοχίαν τοῦ πυρός καὶ κληνοὶ ἀναθρώσκοντες κατὰ διαλείμματα ἀπὸ τῶν καταστρωμάτων αὐτῶν ἤσαν σημεῖα προδίδοντα ὅτι τὸ πῦρ τῶν ἡμετέρων πλοίων ἦτο ἀρχούτως ἐπιτυχές. Οὕτω δὲ ἐξηκολούθησεν ἡ ἐκ παρατάξεως μάχη τῶν ἀντιπάλων στόλων μέχρι τῆς 11ης καὶ 15. Ὀλίγα λεπτὰ ὅμως πρὸ τῆς στιγμῆς ταύτης τὸ «Μεσουδιέ», ἐπ' οὐράς τῆς τουρκικῆς παρατάξεως τετραγμένον, ἐστράφη ἀποτόμως πρὸς ἀριστερὰ καὶ ἐγκυπέλιπε τὴν ἐν τῇ γρημιμῇ τάξιν του τραπὲν εἰς φυγὴν ἐν μέσῳ κληνοῦ πυκνοτάτου ἀναδιδομένου ἀπὸ τοῦ σκάφους αὐτοῦ. Ἐξστοχος βολή των ἡμετέρων θωρηκτῶν διαιτρήσασα τὸ καταστρωμα τοῦ κεντρικοῦ αὐτοῦ πυροβολείου ἐφάρραγη ἐντὸς αὐτοῦ θέσασα ἐκτὸς μάχης δεκάδας ὅλης πυροβολητῶν ἐκ τῶν μαχεμένων ἐν τῇ πυροβολείῳ τούτῳ.

Περὶ τὴν 11ην καὶ 15' τὰ λοιπὰ τουρκικὰ πλοία, «Τουρκοῦτ-Ρεῖς» καὶ «Βαρδαρόστα», ἅτινα παρέμειναν ἐπὶ τινα λεπτὰ μαχόμενα μετὰ τὴν τροπὴν τοῦ «Μεσουδιέ», ἐστράφησαν καὶ ταῦτα εἰς φυγὴν ἀτάκτως στραφέντα ἀριστερὰ, ἐπέχοντα πλέον πρὸς τὴν ἀντίθετον πλευρῶν καὶ προσπαθοῦντα νὰ διασωθῶσι διὰ πάσης αὐτῶν τῆς ταχύτητος πρὸς τὸ ἐν Ἑλλησπόντῳ ὄρμητήριον. Μικρὸν ὅμως πρὸ τῆς τροπῆς αὐτῶν τὸ ναυαρχικὸν σημεῖα τοῦ Γούρκου ναυάρχου ἔπαυσε φαινόμενον ἐπὶ τοῦ ἴσου τοῦ «Τουρκοῦτ Ρεῖς» κοπέτος ἔως τοῦ σηματοσχοίνου αὐτοῦ.

Ἦδη δὲ ἡ ἐκ παρατάξεως ναυμαχία ἔληξεν, ἤρξατο δὲ ἡ δίκωις τοῦ τουρκικοῦ στόλου ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου. Πρὶν ἢ ὅμως περιγραφῶμεν τὰ συμβάντα κατὰ τὴν δίκωιν ταύτην, ἤτις διήρκεσεν ἐπὶ τρίωρον περίπου χρονικὸν διάστημα, εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐξετάσωμεν ἐξήγημά τι προκύπτει ἐκ τῆς μελέτης τοῦ δημοσιευομένου σχεδίου τῆς ναυμαχίας, ὅπερ εἶνε ἀντίγραφον ἀκριβές τοῦ συνταχθέντος ὑπὸ τοῦ ἐπιτελείου τοῦ ναυάρχου Κωνσταντινῶτος σχεδίου καὶ ὑποσληθέντος εἰς τὸ ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν ὑπουργεῖον.

Κατὰ τὰς σχετικὰς τῶν ἀντιπάλων στόλων θέσεις Α7 Τ7 τῆς τε-

λευταίας στιγμῆς τοῦ ἐκ παρατάξεως ἀγώνος, ἀναγράφεται περὶ ὄραν 11ην καὶ 54' ἀπόστασις τῶν δύο στόλων 6000 μέτρων μετὰ ἕξ ἕξ λεπτὰ τῆς ὄρας, ἦτοι περὶ ὄραν 12ην καὶ 02' τῶν τουρκικῶν πλοίων τρεπόμενων. ἀναγράφεται ἐν τῷ σχεδίῳ ἀπόστασις 8400 μέτρων, καὶ μετὰ τινα πάλιν λεπτὰ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ἦτοι περὶ ὄραν 12 καὶ 20' τῶν σχετικῶν θέσεων τῆς ἡμετέρας ναυαρχίδος «Ἀβέρωφ» καὶ τοῦ φεύγοντος τουρκικοῦ στόλου οὐσῶν Α8 Τ8, ἀναγράφεται ἐν τῷ σχεδίῳ ἀπόστασις 9100 μέτρων.

Ρευνάται ἕως ἐκ τούτων ἡ εἰς εὐλόγος ἀπορία πῶς ἡ ἀπόστασις τῶν 6000 μ. ἦις ὑφίστατο μετὰ τῶν ἀντιπάλων στόλων κατὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν τῆς ἐκ παρατάξεως μάχης ἦτοι περὶ ὄραν 11ην καὶ 54' ἠδῆ ἴθι ἀποτόμως εἰς 8400 καὶ εἰς 9100 μέτρα, ἐν ᾧ κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ ἐπιτελείου τοῦ ναυάρχου Κωνσταντινῶτου ὁ «Ἀβέρωφ» πλοῖον ταχυτάτον, ἔχον μάλιστα μεγίστην ὑπεροχὴν ταχύτητος ἀπέναντι τῶν τουρκικῶν πλοίων, εἶχεν ἤδη διὰ στροφῆς ἐπ' ἀριστερὰ τεθῆ εἰς δίωξιν τῶν ἡττηθέντων πλοίων. Ἄν αἱ σχετικαὶ κινήσεις ἐγένοντο ὡς ἀναγράφονται ἐν τῷ σχεδίῳ καὶ ἂν ἀπὸ τῆς ἡμετέρας ναυαρχίδος ἐγένετο ἀμέσως ἀντιληπτὴ ἡ ἦτα καὶ ἡ τροπὴ τῶν τουρκικῶν πλοίων, ὥστε νὰ τεθῆ αὕτη ἀμέσως ὡς σημειοῦται εἰς δίωξιν αὐτῶν, ἡ ἀπόστασις τῶν 6000 μέτρων ἦν οἱ ἀντίπαλοι στόλοι εἶχον κατὰ τὴν τελευταίαν φάσιν τῆς ναυμαχίας ἔπρεπε μᾶλλον νὰ ἐλαττωθῆ καὶ οὐχὶ νὰ αὐξήθῃ ὡς σημειοῦται ἐν τῷ σχεδίῳ.

Ὅτι ἕως ἡ ἀπόστασις τῶν φευγόντων ἐχθρικών πλοίων ἀπὸ τῶν διωκόντων ἡμετέρων κατέστη 9100 μέτρα κατὰ τὴν ἐναρξιν τῆς φυγῆς καὶ ὅτι μάλιστα ἠδῆ ἴθι αὕτη βραδύτερον εἶνε βεβαιωμένον ἐκ τῶν σημειωθεισῶν ἀποστάσεων εἰς τὰ σημειωμὰτα τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ πυροβολικοῦ πάντων τῶν ἡμετέρων πλοίων. Ὡς ὅτι πρὸς τὴν αὐξήσιν ταύτην τῆς ἀποστάσεως τὸ σχέδιον τῆς ναυμαχίας, ὑπερ ἔχομεν ὑπ' ὄψει, εἶνε τελείως ἀκριβές. Δέον ἐπομένως ἀλλαγῆ νὰ ἀναζητήσωμεν τὴν αἰτίαν τῆς τῶν αὐτῆς ἀδήσεως, δεδομένου ὅτι ἡ ταχύτης τοῦ «Ἀβέρωφ» οὐ μόνον δὲν ἠλαττώθη ἀλλὰ καὶ ἠδῆ ἴθι κατὰ τὴν δίωξιν.

Εἶνε βεβαιωμένον ὅτι κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς ἐκ παρατάξεως ναυμαχίας τουρκικὴ βολὴ ἐπέτυχε τὴν ἡμετέραν ναυαρχίδα κατὰ τὴν ἀριστερὰν αὐτῆς πλευρὰν ἐνθι τὸ σύνθημα θεραπευτήριον τοῦ πλοίου· ἡ βολὴ αὕτη διακρήσασα τὴν ἀθωράκιστον κατ' ἐκεῖνο τὸ ση-

μειον πλειραν του πλοίου και διελθούσα κατά πλάτος του θεραπευτηρίου προσέκρουσεν επί του άνω στραφείως της άριστερας προωκίας θύρας της κεντρικής θωρακίσεως του πλοίου και εξερράγη θραύσασα τον στραφέα τούτον και καταρρίψασα την τεθωρακισμένην θύραν. Ήκ των θραυσμάτων της θύρας ταύτης έτροχυματίσθη έλαφρώς ο δίοπος σαλπικτής του «Αδέρωφ» Άγγελής Φιλιγκάτης, εξερράγη δε και μικρά πυρκαϊά περί τὸ θεραπευτήριον του πλοίου. Αναγγελθείσης όμως της πυρκαϊάς ταύτης εις τον ναύαρχον Κουντουριώτην, όστις από της έν τῷ έχθρῷ θέσεως αὐτου δέν ήδύνατο νά εκτιμήσῃ την πραγματικὴν αὐτης έκτασιν διέταξεν οὗτος μικράν προς δεξιὰ στραφήν—μὴ σημειωμένην έν τῷ υπόβληθέντι σχεδίῳ—ένεκα της όποιας άφ' ένός, και της συμπεσούσης τροπής του τουρκικοῦ στόλου κατά την στιγμὴν εκείνην άφ' έτέρου, ή τῶς ήπιστημένη απόστασις των 6000 μέτρων από των έχθρικών πλοίων ηρξήθη αποτόμως εις 8400 και εἶτα εις 9100 μέτρα. Άλλως τε ή έκθεσις του κυβερνήτου της «Υδρας» παρατηρήσαντος και σημειώσαντος την κίνησιν ταύτην της ήμετέρας ναυαρχίδος αποσαφίζει τελείως τὸ ζήτημα τούτο.

Μετά την διακοπήν του ήμετέρου πυρός (κατά του τραπέντος «Μεσουδιέ») λέγει επί λέξει ο κυβερνήτης του θωρηκτου «Υδρα» έν «τῇ εκθέσει αὐτου περί της ναυμαχίας της 5 Ιανουαρίου—τά θωρηκτά «Σπέτσαι» και «Ψικρά» εξηκολούθησαν επί τινα εισέτι λεπτά «βάλλοντα κατά του έχθρου. Την 12 και 12' (ή παρατηρουμένη διαφορά της ώρας οφείλεται εις διαφοράν του ήρολογίου του κυβερνήτου της «Υδρας») τά θωρηκτά «Τουρκοῦτ» και «Βαρβαρόσας» στρέψαντα σχεδόν ταυτόχροπως άριστερά, έτράπησαν και ταῦτα άτάκτως εις φυγήν «προτροπάδην. Την 12ην και 15 ή ήμετέρα ναυαρχίς «Αδέρωφ» αποχωρισθείσα άνευ σήματος του λοιπού στόλου, απέκλινεν επ' όλίγον δεξιά, εἶτα αποκλίνουσα πολύ άριστερά, έν μεγάλῃ ταχύτητι και εξηκολούθησα πάντοτε τὸ σφοδρόν πυρ κατά των δύο γερμανικής κατασκευής θωρηκτων, ετηνάγκασε ταῦτα νά στραφῶσι λίαν άτάκτως άριστερά και έν προφανεί συγχύσει νά τραπήσιν εις φυγήν επέχοντα περίπου προς βορράν».

Εξόθως ώς ναύαρχος Κουντουριώτης άντελήφθη ότι τά τουρκικά πλοια έτράπησαν εις φυγήν τούτο δε συνέθη ώς εἶπομεν άνωτέρω λεπτά τινα μετά την τροπήν έτέθη εις δίωξιν αὐτων, του «Αδέρωφ»

ἀναπτύξαντος πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ταχύτητα καὶ ἀποχωρισθέντος τῶν λοιπῶν θωρηκτῶν, ἅτινα δὲν ἠδύναντο νὰ παρακολουθήσουν αὐτόν. Ὁ ἀποχωρισμὸς ὅμως οὗτος τῆς ἡμετέρας ναυαρχίδος ἀπὸ τῶν λοιπῶν θωρηκτῶν ἐγένετο χωρὶς νὰ ἀνατεθῇ ἡ ἀρχηγεία τοῦ στόλου διὰ σήματος εἰς τὸν μοίραρχον τῆς Βασιλικῆς ναυαρχίδος Γκίνην ὅπως κατὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς 3ης Δεκεμβρίου. Ὁ ναύαρχος Κουντουριώτης ἀπεμακρύνθη τοῦ λοιποῦ στόλου διώκων τὸν Τουρκικὸν χωρὶς νὰ δώσῃ ὁδηγίαν εἰδικὰ εἰς τὰ λοιπὰ θωρηκτὰ, ἅτινα προσεπάθησαν μὲν νὰ παρακολουθήσωσι τὴν κίνησιν ταύτην τοῦ ναυάρχου τιθέμενα καὶ ταῦτα εἰς δίωξιν τοῦ φεύγοντος ἐχθροῦ δι' ὅλης αὐτῶν τῆς ταχύτητος δὲν ἠδυνήθησαν ὅμως ν' ἀνταποκριθῶσιν εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς φάσεως ταύτης τῆς μάχης.

Ὁ «Ἀβέρωφ» διώκων τὰ τουρκικὰ πλοία ἔλαβεν ἀλληλοδιαδόχως τὰς θέσεις Α8, Α9 καὶ Α10, βάλλων διὰ τῶν πυροβόλων τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῦ πλευρᾶς ὀλότοιχα πυρὰ κατὰ τῶν τουρκικῶν πλοίων, εὐρισκομένων εἰς τὰς ἀντιστοιχοῦς θέσεις Τ8, Τ9, καὶ Τ10 καὶ εἰς ἀποστάσεις 9100, 9900 καὶ 9600 μ. Τὰ παλαιὰ ἡμῶν θωρηκτὰ κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα εὐρίσκοντο εἰς τὰς θέσεις Θ8, Θ9 καὶ Θ10 καὶ εἰς ἀποστάσεις 10500, 9000 καὶ 9900 μέτρων ἀπὸ τῶν τουρκικῶν πλοίων ἐξακολουθοῦντα νὰ βάλλωσι ἀραιῶς ἐναντίον αὐτῶν ἕνεκα τῆς μεγίστης ἀποστάσεως εἰς ἣν εὐρέθησαν καὶ ἦν ἡ μικρὰ ταχύτης καὶ ἡ κατάστασις τῶν λεβήτων αὐτῶν καὶ ἰδιαζόντως τῆς «Ἰδρας» δὲν ἐπέτρεπε νὰ ἐλαττώσωσι. Κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα τῆς περιόδου τῆς διώξεως καὶ ἰδίᾳ ἀπὸ τῆς 12ης καὶ 10' μέχρι τῆς 12ης καὶ 40' τὸ μηχανικὸν προσωπικὸν τοῦ θωρηκτοῦ «Σπέτσαι» κατέβηκεν ἀπεγνωσμένας προσπαθεῖας ὅπως ἀναπτύξῃ ταχύτητα καὶ ἐλαττώσῃ τὴν τεραστίαν ἀπόστασιν εἰς ἣν πᾶσα ἡ γραμμὴ τῆς παρατάξεως τῶν ἡμετέρων θωρηκτῶν εὐρέθη αἴφνης ἀπὸ τῶν φευγόντων τουρκικῶν πλοίων συνεπείᾳ τοῦ πλημμυλεστάτου χειρισμοῦ τοῦ ναυάρχου Κουντουριώτου. Αἱ μηχαναὶ τῆς προπορευομένης τῶν λοιπῶν θωρηκτῶν ναυαρχίδος τοῦ μοίραρχου Γκίνην ἐκινήθησαν ἐπὶ ἡμίσειαν περίπου ὥραν διὰ πάσης αἰτῶν τῆς ταχύτητος ἀποδώσασαι 97 στροφὰς κατὰ λεπτόν, ἀντιστοιχοῦσας εἰς ταχύτητα περίπου 16,5 μιλίων ἕνεκα τῆς τοιαύτης μάλιστα ταχύτητος τῶν «Σπετσῶν» τὰ λοιπὰ θωρηκτὰ «Ἰδρα» καὶ «Ψαρά» δὲν ἠδύναντο νὰ παρακολουθήσωσι μὲ τὴν αὐτὴν ταχύτητα καὶ παρέμειναν αἰ-

σθητῶς ὀπίσω (θέσεις Θ9 καὶ Θ10), ὅτε περὶ τὴν 1ην καὶ 25' ἀπὸ τοῦ θωρηκτοῦ «Γῶρα» ἐσημάνθη πρὸς τὸ προπλέον καὶ προτρέχον θωρηκτὸν «Σπέτσαι» ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ παρακολουθήσῃ τοῦτο τὴν δίωξιν μὲ ταχύτητα ἀνωτέραν τῶν 80 στροφῶν, ὁγλαδῆ ἀνωτέραν τῶν 12 περίπου μιλίων καθ' ὥραν. Ἡ ταχύτης μάλιστα αὕτη τοῦ θωρηκτοῦ «Γῶρα» ἠλαττώθη βραδύτερον περὶ τὰς 2 καὶ 15' εἰς 67—70 στροφάς. Οἱ γηριολοὶ καὶ διαρρέοντες λέβητες τοῦ θωρηκτοῦ τούτου δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ ἀποδώσωσι πλείοτερον.

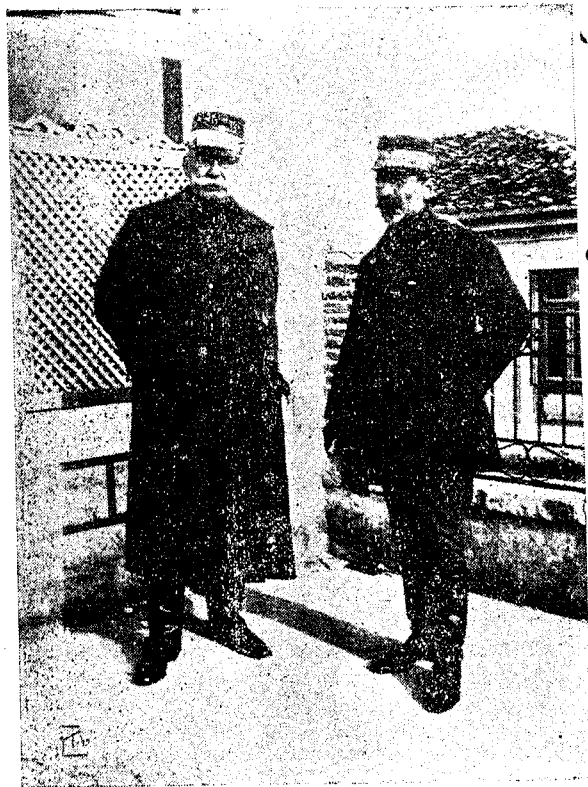
Ἀπὸ τῆς 12ης καὶ 40' τὸ θωρηκτὸν «Ἀβέρωφ» ἐξακολουθοῦν τὴν δίωξιν ἤρχιτε χειρίζον ὥστε νὰ μεταβάλλῃ τὴν πυροβολοῦσαν τὸν διωκόμενον ἐχθρὸν πλευρὰν, περὶ ὥραν δὲ 1 καὶ 20' εὐρισκόμενον (Α11) εἰς ἀπόστασιν 9900 μέτρων ἀπὸ τῶν τουρκικῶν πλοίων (Τ11) ἤρξαιτο δάλλον ἐναντίον αὐτῶν ὀλοστοίχως διὰ τῶν πυροβόλων τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ πλευρᾶς μέχρι τῆς 1ης καὶ 32' (Α12), ὅτε κινήθησε νὰ ἐλαττώσῃ τὴν ἀπὸ τῶν τουρκικῶν θωρηκτῶν (Τ12) ἀπόστασιν αὐτοῦ εἰς 7400 μέτρα. Ἀναστρέψαν δὲ καὶ πάλιν πλευρὰν (Α13), τῶν τουρκικῶν πλοίων (Τ13) εὐρισκόμενων νῦν εἰς ἀπόστασιν 7500 μέτρων, ἐξηκολούθησε τὸν αὐτὸν χειρισμὸν ἀναστρέψαν καὶ πάλιν (Α14) περὶ ὥραν 2αν καὶ 20' καὶ εὐρεθὲν εἰς τὴν ἐλαχίστην σημειωθεῖσαν κατὰ τὴν δίωξιν ἀπὸ τῶν τουρκικῶν πλοίων (Τ14) ἀπόστασιν τῶν 7000 μέτρων. Ἀλλ' ἤδη τὰ τουρκικὰ πλοῖα εὐρίσκοντο (Τ14) περὶ τὰς Μαυρονήσους εἰσέρχοντο δὲ εἰς τὴν ἀκτῖνα τῆς ἐμβελείας τῶν ἐπακτίων τῆς Ἑλληνικῆς πυροβολοῦσας καὶ μετὰ τέταρτον περίπου τῆς ὥρας ἦτοι περὶ ὥραν 2αν καὶ 34' ἐπυρην ἡ δίωξις καὶ τὸ πῦρ. Τὰ τουρκικὰ θωρηκτὰ ἐκ δευτέρου ἠττηθέντα καὶ ὑποσάντα νῦν σημαντικωτέρας πολὺ ζημίας, κατόρθωσαν νὰ διασωθῶσιν ὑπὸ τὰ φρούρια τοῦ Ἑλλησπόντου.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἐξηκολούθησαν τὴν δίωξιν καὶ τὰ παλαιὰ ἡμῶν θωρηκτὰ ἀκολουθήσαντα τὴν γραμμὴν Θ11, Θ12, Θ13 καὶ Θ14, ἧτις ἐξ ἀπλῆς τοῦ διαγραφίματος παρατηρήσεως καταφαίνεται ὅτι ἦγεν εἰς ἐλάττωσιν τῆς ἀποστάσεως πλὴν ἢ ταχύτης αὐτῶν ἦτο τοιαύτη ὥστε ἀφ' οὗ ἀπαξ εὐρέθησαν ταῦτα κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς διώξεως εἰς ἀπόστασιν 10000 μέτρων ἀπὸ τῶν τουρκικῶν πλοίων ἦτο πλέον ἀδύνατον νὰ πλησιάσωσι ταῦτα πλείοτερον τῶν 900 μέτρων. Αἱ σχετικαὶ ἀποστάσεις τῶν ἡμετέρων πλοίων ἀπὸ τῶν διωκόμενων τουρκικῶν κατὰ τὴν περίοδον τῆς διώξεως ἦσαν αἱ ἐξῆς.

ἀπὸ τοῦ
θηρη-
τὴν διω-
τῶν 12
ωρηκτοῦ
στροφάς.
ἡδύναντο

θοῦν τὴν
διωκό-
(Α11) εἰς
αὐτὸ δάλ-
τοῦ πλευ-
τὴν ἀπό
α. Ἀνα-
ων (Τ13)
ὄν αὐτόν
καὶ εὐ-
ῶν τουρ-
τὰ τουρ-
το δὲ εἰς
καὶ με-
τχυρεν ἡ
έντα καὶ
διασωθῶ-

κλαῖα ἡ-
καὶ Θ14,
ἔτι ἦγεν
ῶστη ὥστε
ἀπόστα-
γατον νὰ
στάσεις
γν περίο-

Ο ΕΝ ΗΠΕΙΡΩ ΓΕΝ. ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝ. ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΩΝ
κ. ΣΑΠΟΥΝΤΖΑΚΗΣ ΚΑΙ Ο ΕΠΙΤΕΛΗΣ κ. ΚΑΛΑΡΗΣ (δεξιά)

Ὁραι	«Ἀβέρωφ»	«Σπέτσια»
12ην καὶ 40'	9900 μ.	9900 μ.
1ην καὶ 20'	9900 μ.	
1ην καὶ 30'		10000 μ.
1ην καὶ 50'	7500 μ.	9000 μ.
2ην	7000 μ.	9000 μ.

Μετὰ τὸν εἰσπλουν τῶν τουρκικῶν πλοίων εἰς τὸν Ἑλλησπόντον ἡ ναυαρχίς «Ἀβέρωφ» ἐτέθη καὶ πάλιν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν λοιπῶν θωρηκτικῶν περὶ τὴν ἐσπέραν δὲ πάντα τὰ πλοῖα τοῦ ἡμετέρου στόλου ἐπαγγέλλον εἰς τὸ ἐν Μαύδρωφ ὄρμητήριον, πληρὴν τῶν περιπολοῦντων ἀντιτορπιλικῶν, ἅτινα παρέμειναν ἐν τῇ πυχρᾷ τῷ στόμιον τοῦ Ἑλλησπόντου συγῆθαι αὐτῶν θέσει.

Τοιοῦτοι υπῆρξαν οἱ ἐλιγιμοὶ τῶν ἀντιπάλων στόλων κατὰ τὸ ἐκπονηθὲν ὑπὸ τοῦ ἐπιτελείου τοῦ ναυάρχου Κουντουριώτου σχέδιον τῆς ναυμαχίας τῆς 8ης Ἰανουαρίου.

ΤΟ ΧΑΜΗΔΙΕ ΑΝΑ ΤΗΝ ΜΕΣΟΓΕΙΟΝ

Ἡ ἐξοδος τοῦ Χαμηδιᾶ ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ καταβύθις ἐν Συρῷ τῆς Μακεδονίας ἐπροξένησεν, ὡς ἤτο ἐπόμενον, μεγίστην παρὰ τῇ κοινῇ συγκίνησιν, ἡ δὲ Κυβέρνησις ἐκ μέτρου προνοίας καὶ πρὸς ἀποσάθην πάσης ὑπὸ τοῦ πλοίου τούτου ἀπειρίας κατὰ τοῦ Πειραιῶς ἢ τοῦ ἡμετέρου Ναυστάθμιου ἀγῶρσε τὸν Σαρωνικὸν κόλπον διὰ θυσίσεως τορπιλλῶν ἀπὸ τῶν Φλεβῶν μέχρι τῆς Αἰγίνης καὶ διὰ ἐγκαταστάσεως ἐπακτίων πυροβολείων ἐν Φλέβας, Αἰγίνη, Π. Φαλήρω, Ψιτταλείᾳ κ.λ.π. τὴν 4ην δὲ Ἰανουαρίου ἐκκλονίζετο ὁ εἰσπλους καὶ ἐκπλους τῶν πλοίων εἰς τὸν λιμένα Πειραιῶς διὰ τῆς ἐξῆς διαταγῆς τοῦ Λιμεναρχείου :

«Ἀπὸ σήμερον ἡ εἰσοδος εἰς τὸν λιμένα Πειραιῶς καὶ ἡ ἐξοδος ἀποπλοίων καὶ ἰστιοφόρων ἐπιτρέπεται μόνον ἀπὸ τῆς 7ης προΐνης ὥρας μέχρι τῆς 8ης ἑσπερινῆς διὰ πλοιογῶν, λόγῳ τῆς καταβυθίσεως ὑποβρυχίων τορπιλλῶν.

Τὰ ἀπὸ νότου καὶ ἀνατολῶν ἐρχόμενα πλοῖα δεόν νὰ ἀναμενῶσι τὸν

πλοηγόν πρὸ τῆς νησίδος τῶν Φλεβῶν ὅπου θὰ σταθμεύουν νύκτα καὶ ἡμέραν πλοῖα φέροντα πλοηγούς.

Τὰ ἐκ Δυσιῶν ἐρχόμενα πλοῖα θὰ παραλαμβάνουν πλοηγὸν ἐμπροσθεν τοῦ ἀκρωτηρίου Κώγι (φίρου; περιστέρι).

Ἀπαγορεύεται ἀπολύτως ἡ εἴσοδος καὶ ἔξοδος ἀτμοπλοίων ἐκ τοῦ λιμένος Πειραιῶς ἄνευ πλοηγοῦ ὡς καὶ ἡ ὑπέρβασις πρὸς βορρᾶν τῆς γαλαμῆς Φάρου Φλεβῶν— Φάρου Κώγης».

Τὴν πρωΐαν τῆς 4ης Ἰανουαρίου τὸ Χιμηδίε ἠγκυροδόληται εἰς τὸν λιμένα τοῦ Πορτ—Σαῖτ, φοβούμενον ὅμως καὶ ἐκεῖ τὸ φάσμα τοῦ Ἀβέρωφ, τὸ ὅποιον εἶδεν ἐν Βηρυτῆ, δὲν παρέμεινεν εἰμὴ δύο μόλις ὥρας, μεθ' οὗ ἀπέπλευσεν.

Περὶ τὰ ἐξημερώματα τῆς 6ης Ἰανουαρίου πληροφορηθέν φέρεται τὰ τῆς ναυμαχίας τῆς Ἀήγνου τῆς προτεραίας καὶ πεισθὲν ὅτι δὲν καταδιώκεται ὑπὸ Ἑλληνικοῦ πλοίου ἐπανεπλευσεν εἰς Πορτ—Σαῖτ ὅπου ἤλπιζε νὰ παραμείνῃ ἐκεῖ ἡσυχον. Αἱ Αἰγυπτιακαὶ ὅμως ἀρχαὶ ἐδήλωσαν πρὸς τὸν κυβερνήτην αὐτοῦ Ρεούφ—βέην ὅτι ὤφειλε νὰ ἀνχωρήσῃ ἐντὸς 24 ὥρων. Ὁ Ρεούφ προσέβαλλεν διαφόρους προφάσεις, ὅτι δηλ. καθ' ὁδὸν ναυμαχίσης πρὸς δύο Ἑλληνικὰ καταδρομικὰ τὰ ὅποια ἐδύθησαν ὑπέστη καὶ αὐτὸς βλάβης τὰς ὁποίας εἶχεν ἀνάγκη νὰ διορθώσῃ. Εἰς τὴν ἐπίμονον ὅμως ἀρνήσιν τῶν Αἰγυπτιακῶν ἀρχῶν τὸ καταδρομικὸν Χιμηδίε παραλαβὸν 100 τόνους γαιανθράκων εἰσήλθεν εἰς τὴν διώρυγα καὶ διὰ τοῦ Σουέζ ἐξήλθεν εἰς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν τὴν 7ην Ἰανουαρίου.

Τὴν 28 Ἰανουαρίου ὁ Ρεούφ βέης, ἀνακληρήσας, διήλθε πάλιν τὴν διώρυγα τοῦ Σουέζ καὶ μετὰ βραχείαν διαμονὴν ἐν Πορτ—Σαῖτ, ὅπου τοῦ ἠρηθίσαν αἱ Αἰγυπτιακαὶ ἀρχαὶ τὴν παροχὴν ἐκ νέου γαιανθράκων, ἀπέπλευσεν εἰς Μάλταν εἰς τὴν ὁποίαν ἔφθασε τὴν πρωΐαν τῆς 1 Φεβρουαρίου, ἀφοῦ παρέλαβε τοὺς ἀναγκαίους διὰ τὸ πλοῖόν του γαιάνθρακας περ' ἀνθρακοφόρου ἐκτὸς τῆς αἰγιαλίτιδος ζώνης τοῦ Πορτ—Σαῖτ. Μετὰ πρόχειρον ἐπισκευὴν ἐν Μάλτα μιροζημιῶν, ἅς ἐκ τῆς ἐπικρατούσης τότε τρικυμίας ὑπέστη, ἀπέπλευσεν ἐκ Μάλτας περὶ τὰ ἐξημερώματα τῆς 4ης Φεβρουαρίου κατευθυνθὲν πρὸς τὰ παράλια τῆς Συρίας.

Προκειμένου τότε νὰ μεταφερθῇ δι' ἑλληνικῶν ἀτμοπλοίων μεραρ-

γία Σερβικοῦ στρατοῦ ἐκ Μοναστηρίου εἰς Θεσσαλονίκην καὶ ἐκεῖθεν θαλασσίως εἰς Δυρράχιον καὶ Ἅγιον Ἰωάννην τῆς Μεδούνης, κατ' αἰτησίαν τῆς συμμάχου ἡμῶν Σερβίας πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν πολιορκούντων τὴν Σκόδραν Μαυροβουνίων ἀπεσπάσθη ἐκ τοῦ ἐν Μοῦδρῳ ναυλοχοῦντος ἡμετέρου στόλου μοῖρα ἐκ τοῦ θωρηκτοῦ «Ψαρά», τοῦ ἀνιχνευτικοῦ «Λετὸς» τοῦ ἀντιτορπιλικοῦ «Λόγγη» καὶ τοῦ ἐν Πρεβέζῃ αἰχμαλωτισθέντος τουρκικοῦ τορπιλλοβόλου «Ἀττάλεια», ἀποτελοῦντος ἔκτοτε μονάδα τοῦ ἡμετέρου στόλου. Ἡ μοῖρα αὕτη μὲ θάσιν τὴν Κέρκυραν εἶχε ὡς προορισμὸν νὰ προφυλάξῃ τὰ μεταφέροντα τὸν συμμαχικὸν στρατὸν μεταγωγικὰ εἰς τὰ ἀλβανικὰ παράλια.

Τὴν 11 Φεβρουαρίου τὸ καταδρομικὸν Χαμηγδιὲ κατέπλευσεν εἰς τὸν λιμὲν Κεθάκι ὅπου συνέλαβε διάφορα ἑλληνικὰ ἱστοφόρα, ἐκεῖθεν δὲ εἰς Δαμιέτην, Σύμην καὶ Καστελόριζον.

Περὶ τὰ χαράγματα τῆς 26ης Φεβρουαρίου ἐνεφανίσθη πρὸ τοῦ Δυρραχίου ἐναντίον τοῦ ὁποῦ ἐρριψε περὶ τὰς 15 βολάς, περὶ τὴν 10ην δὲ ὥραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας προσέβαλε 6 ἑλληνικὰ μεταγωγικὰ «Τριφυλία», «Μαίρη», «Ἐλένη», «Δερβενιώτης», «Ζαννῆς Σιφναῖος» καὶ «Χρυσομάλλη Σιφναίου» εἰς Ἅγ. Ἰωάννην τῆς Μεδούνης ὑπὸ τὰς ἐξῆς περιστάσεις.

Περὶ τὴν 10ην πρωΐνην τῆς παρελθούσης Τρίτης, ἔπιπτος Μαυροβούνιος ἔφθικεν ἐν τάχει εἰς Ἅγιον Ἰωάννην τῆς Μεδούνης καὶ εἰδοποιήσας τοὺς πλοίαρχους τῶν ἑλληνικῶν μεταγωγικῶν ὅτι τὸ Τουρκικὸν καταδρομικὸν ἐκανονισθόλησε τὸ Δυρράχιον, ἀπέχον περὶ τὰ 35 μίλλια ἀπὸ τοῦ λιμένος αὐτοῦ. Ταυτοχρόνως σχεδὸν μὲ τὴν ἀγγελίαν τοῦ Μαυροβουνίου διέκριναν οἱ πλοίαρχοι εἰς τὸν ὀρίζοντα ἀναθρώσκοντα τὸν καπνὸν τοῦ «Χαμηγδιέ».

Χωρὶς νὰ χάσουν τὴν ψυχραιμίαν των οἱ πλοίαρχοι συνεννοήθησαν διὰ φωνῶν καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ρίψουν τὰ σκάφη των εἰς ἓνα ξηρὸν κεκαλυμμένον ὄρμισκον εὕρισκόμενον ἐκεῖ πλησίον. Οὕτω κατὰ σειρὰν τὸ ἓνα κατόπιν τοῦ ἄλλου ἐρρίφθησαν ἐπὶ τῆς ἡμῆς καὶ ἀπεβίβαζον τὸν Σερβικὸν στρατὸν τὸν ὁποῖον μετέφερον τρεῖς ἑλληνικὰ μεταγωγικὰ.

Ἔτερα δύο ὅμως μὴ προφθάσαντα νὰ μεθορμισθοῦν ἐκεῖ, ἐγένοντο ἀντιληπτὰ ὑπὸ τοῦ «Χαμηγδιέ» καὶ ἀνεπλέγησαν βληθέντα δι' ὀμοβροντιῶν. Ἐν ἑξ' αὐτῶν ἡ «Χρυσομάλλη Σιφναίου» ἔφερε φορτίον χυρτο-

νομή: εἰς τὴν ὁποίαν τὰ πρῶτα βλήματα τοῦ Χαμηδὶ ἐμετέδωκον πυρ-
κτῆν ἢ ὁποῖα ἀπετέφρωσε τάχιστα τὸ πλοῖον.

Κατὰ τὴν ἀποβίβασιν τοῦ Σερβικοῦ στρατοῦ γενομένην ἐν σπουδῇ ὅθι
Σέρβοι στρατιῶται ἐπνίγησαν, καθὼς καὶ ἐξ ἑκ τοῦ Ἑλληνικοῦ πληρώ-
ματος.

Ἐν τῇ μεταξὺ εἰς τὴν «Τριφυλλίαν», ἢ ὁποῖα εἶχε πυροβόλα Σερβικῆ,
ἐτοποθετήθησαν δύο ἐπὶ τοῦ καταστρώματός της καὶ δι' αὐτῶν ἐρρίφθη-
σαν ἐπὶ τοῦ «Χαμηδὶ» πολλὰ βολαί, αἱ ὁποῖαι ἐκραγεῖται πλησίον
τοῦ τὸ ἔτρεψαν εἰς φυγὴν.

Ἐδύχημα ὑπῆρξεν ὅτι τὸ «Χαμηδὶ» δὲν ἀντελήφθη τὰ ἐξωκείλαν-
τα μεταγωγικὰ, οὔτε τὸν Σερβικὸν στρατὸν τὸν προφθάσαντα νῆ κρυθῆ
ἔπισθεν λοφίσκου.

Οὐδεμίαν ἄλλη καταστροφή, πλην τῶν προαναφερθεισῶν, ἐπλήθυνε εἰς
τοὺς Σέρβους, ὧν οἱ Ἴπποι, αἱ ζωοτροφαὶ καὶ αἱ ἀποσκευαὶ εἶχον ἀπο-
διχασθῆ εἰς τὴν ξηρὰν ἀπὸ τῆς νυκτός.

Ἐξ Ἀγ. Ἰωάννου τῆς Μεδούης τὸ Χαμηδὶ κτηνηθύθη πρὸς τὰς Ἰ-
ταλικὰς ἀκτᾶς. Καθ' ὁδὸν συνήνεγκε τὸ Ἑλληνικὸν ἀτμόπλοῖον «Λέ-
ρος» ἐπίστρέφον κενόν, ἀφοῦ ἀπεβίβασε Σερβικὸν στρατὸν εἰς Δυρράχιον.
Τὸ ἀτμόπλοῖον τοῦτο ἐθύθισεν ἀφοῦ ἠχμαλώτισε τὸ ἐξ 23 ἀνδρῶν πλῆ-
ρωμα αὐτοῦ τὸ ὁποῖον ἀπεβίβασε τὴν 10 Μαρτίου εἰς Κιάραν τῆς Συ-
ρίας.

Τὴν 3 Μαρτίου κατέπλευσεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν ὅπου ἐγένετο ἐνθου-
σιωδῶς δεκτὸν παρὰ τῶν Ἰθαγενῶν, ἀφοῦ δὲ ἐπρομηθεύθη τροφὰς καὶ
γαϊάνθρακας ἀπέπλευσε πάλιν πρὸς τὰ παράλια τῆς Συρίας.

Τὴν 25 Μαρτίου κατέπλευσε πάλιν εἰς Πόρτ-Σαῖτ καὶ ἐκείθεν διὰ
τῆς διώρυγος κατέφυγεν εἰς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν ὅπου διέμεινε μέ-
χρι τῆς υπογραφῆς τῆς εἰρήνης.

Πρὸς πρόληψιν ἐνδεχομένης νέας ἐξόδου τοῦ Τουρκικοῦ τούτου πλοίου
ἢ Ἑλληνικῆ κυβέρνησις ἀπέστειλε εἰς Πόρτ-Σαῖτ τὸ θωρηκτὸν «Ἰδρα»
μετὰ τινῶν ἐλαφρῶν πλοίων τὰ ὁποῖα ἐπὶ πολὺ ἐπατήρουν τὴν ἐξοδὸν
τῆς διώρυγος.

Ο ΝΑΥΤΙΛΟΣ ΥΠΕΡ ΤΑ ΔΑΡΔΑΝΕΛΛΙΑ

Ἐτερον ἀξιωματικώτερον γεγονός εἶναι ἢ ὑπὲρ τὰ Δαρδανέλλια γενομένη ἐπιτυχὴς πτήσις τοῦ ἀεροπόρου ὑπολοχαγοῦ Μουτούση διὰ τοῦ ὕδροπλάνου Ναυτίλος οὕτινος ἐπέβαινε καὶ ὁ σημαιοφόρος Μωραϊτίνης. Τὴν πτήσιν ταύτην ὡς ἐξῆς διηγείται ὁ ἴδιος ὑπολοχαγὸς Μουτούσης. «Τὴν 24 Ἰανουαρίου ἡμέραν γαληνιαίαν καὶ ἡλιόλουστον ἀπεδαφισθεῖς ἐκ Μουδρου καὶ φθάσας ὕψος 4000 περίπου μέτρων κατηυθύνθημ ἡμεῖς πρὸς τὰ Δαρδανέλλια. Τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν ἀπειμακρυνόμεν τῆς Λήμνου εἶχον ὕψος 600 μέτρων. Συνήντησα ἕμεις ἰσχυρὸν ρεῦμα ἀέρος προερχόμενον ἀπὸ τῆν κατεύθυνσιν τῆς Σαμοθράκης, τὸ ὅποιον μὲ προσέβαλεν ἐκ τῶν πλευρῶν καὶ μὲ ἠμπόδιζε νὰ ὑψωθῶ περισσότερον. Ἦναγκάσθη ὡς ἐκ τούτου νὰ μεταβάλλω πορείαν καὶ νὰ λάβω κατεύθυνσιν ἐναντίον τοῦ ρεύματος. Κατόρθωσα τοιούτωτρόπως νὰ ὑψωθῶ καὶ νὰ φθάσω εἰς ἀπόστασιν χιλίων περίπου μέτρων ἀπὸ τῆς Σαμοθράκης, ὅθεν ἔλαβον κατεύθυνσιν πρὸς τὸ Κούμ-Καλεσί.

«Φθάσας πρὸ τῶν Δαρδανελλείων ἔκλινα πρὸς τὰ ἀριστερὰ προχωρήσας ἀνωθεν τῆς Χερσονήσου τῆς Καλλιπόλεως, τὴν ὁποίαν διέσχισα προχωρῶν κατ' ἀρχὰς ἀνωθεν τῆς κοιλάδος καὶ κατόπιν ἀκολουθῶν τὴν γραμμὴν τῶν λόφων. Προυχώρουν μεταβάλλον συνεχῶς πορείαν, ἀκολουθῶν γραμμὴν κημισοειδῆ καὶ διατηρῶν πάντοτε ὕψος 1350 μέτρων μὲ τὸν σκοπὸν ν' ἀποφύγω τοὺς πυροβολισμοὺς καὶ τοὺς κανονισμοὺς τῶν Τούρκων, κίνδυνον τὸν ὅποιον ἐγνώρισα ὅταν ἰπτάμενος ἀνωθεν τοῦ Μπιζανίου ἤκουσα ὀβίδας Τουρκικὰς ἐκρηγνυομένας εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ἀεροπλάνου.

«Διασχίσας τὰ Στενά τῶν Δαρδανελλείων ἐστάθην ἀνωθεν τοῦ Ναγκρᾶ, ὅπου ἦτο συγκεντρωμένος ὁ Τουρκικὸς στόλος καὶ ἔρριψα κατ' αὐτοῦ τέσσαρας βόμβας. Ὁ στόλος διεκρίνετο καθαρότητα.

«Ἐπιστρέφων εἶδον ἐπὶ τῶν σκαφῶν διάφορα νεφίδρια καπνοῦ καὶ λάμψεις ἐξερχόμενας τῶν τηλεβόλων. Ἀντελήφθη ὅτι βάλλον ἐναντίον τοῦ ἀεροπλάνου μου. Διέσχισα πάλιν τὴν χερσόνησον τῆς Καλλιπόλεως ἀκολουθῶν ἄτακτον πορείαν καὶ ἐξήλθον ἀπὸ τὸ μέρος ἀπὸ τὸ ὅποιον εἶχον εἰσέλθῃ.

Ἡ ἡλὸς τὴν ἡμέραν ἦτο ὀπίσθεν καὶ μὲ διευκόλυνε νὰ διακρίνω τὸ Τουρκικὸν στρατόπεδον καὶ τὰ ὀχυρώματα τὰ κατασκευασθέντα διὰ τὸν φό-

βον Ἑλληνικῆς ἀποβάσεως. Οἱ Τούρκοι ἐπυροδόγησαν πολλάκις ἐνκν-
τίον τοῦ ἀεροπλάνου ἀνεπιτυχῶς.

«Διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ ἠδυνήθηγν ν' ἀνγνωρίζω ἀμέσως τὸν «Βαρ-
θαρόσσαν» καὶ νὰ παρατηρήσω τὴν ἀπουσίαν τοῦ «Μετσουδιῆ» καὶ τοῦ
«Μετζητιῆ». Ἐφαίνοντο εὐκρινῶς ἑπτὰ ἀντιτορπιλικὰ καὶ τρία τορπιλ-
λοβόλα. Ἐν ἀντιτορπιλικὸν μοῦ ἐφάνη κεκλιμένον.

Ἡ πτήσις διήρκεσε δύο ὥρας καὶ τριάκοντα πρῶτα λεπτά. Ἐὖ ἀε-
ροπλάνον διέτρεξεν ἐν συνόλῳ διάστημα 180 χιλιομέτρων.

ΚΑΤΑΛΗΨΙΣ ΤΗΣ ΣΑΜΟΥ

Ἐτερον ἀξιοσημείωτον γεγονός εἶνε ἡ κατάληψις τῆς ἠρωϊκῆς νή-
σου Σάμου περὶ τῆς ὁποίας διελάβομεν ἔκτενῶς ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς παρού-
σης Ἱστορίας καὶ ἡ ὁποία εἶχε κηρύξει τὴν ἔνωσιν τῆς ἀπὸ τῆς 11 Νο-
εμβρίου. Εἰς τὸ Ἡγεμονικὸν μέγαρον ἀνεπετάσθη τότε ἡ Ἑλληνικὴ
σημαία ἡ δὲ Ἡγεμὼν ἀπεσύρθη εἰς ἰδιωτικὴν οἰκίαν.

Ἡ ἔνωσις ἐκηρύχθη εἰς τὸ Βαθὺ εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγ. Σπυρίδωνος
ἔπου συνήλθον οἱ πληρεξούσιοι τῆς Συνελεύσεως. Ὁ Μητροπολίτης τῆς
Σάμου Κωνσταντῖνος ἠὺλόγησε τὴν σημαίαν καὶ ἀσπασθεὶς αὐτὴν πρῶ-
τος ἐκάλεσε καὶ τοὺς πληρεξούσιους τῆς Συνελεύσεως, ὅπως τὴν ἀσπα-
σθῶσιν.

Ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν κατοίκων ἦτο ἀπερίγραπτος.

Συγχρόνως ἐστηρικτίσθη καὶ διοικητικὴ προσωρινὴ Ἐπιτροπὴ πρὸς
διεξαγωγήν τῶν ὑποθέσεων τῆς διοικήσεως, ἀρτισθεῖσα ἐκ τῶν κ. κ.
Θεμ. Σοφούλη, προέδρου, Δ. Γεωργιάδου, ἐπιτρόπου ἐπὶ τῶν Ἐσωτερι-
κῶν, Δ. Νικολῆ, τῆς Δικαιοσύνης, Ἐμμ. Ἀδαμίδου, τῆς Ἐθν. Οἰκονο-
μίας, Γ. Χατζηγγιάννη, τῶν Οἰκονομικῶν, καὶ Δ. Δραμῆ, τῆς Παιδείας.

Χάριν τῆς τάξεως ἡ πολιτοφυλακὴ ἐνισχύθη διὰ 200 ἀνδρῶν ἀ-
κόμη.

Ἡ κατάληψις ἐγένετο ὡς ἑξῆς κατ' ἐπίσημον ἀνακοίνωσιν.

Τὴν μεσημβρίαν τῆς 2 Μαρτίου 1913 ἀποδατικὸς στρατὸς ὑπὸ τὴν
προστασίαν τοῦ ὁμηρικτοῦ «Σπέτσκι», κατέλαβε τὴν νῆσον Σάμον. Ὁ
ἐνθουσιασμὸς τοῦ λαοῦ εἶνε ἀπερίγραπτος».

Ἡ ἀπόβασις τοῦ στρατοῦ καὶ ἡ κατοχὴ τῆς πολυπλοῦς νήσου ἐγένετο ὡς ἑξῆς:

Τὴν 10 καὶ 30' π. μ. τῆς σήμερον τὸ ἐπιτεταγμένον ὀπλιταγωγὸν «Θεσσαλία», ὑπὸ τὴν προστασίαν μοίρας τοῦ στόλου, ἀποτελουμένης ἐκ τοῦ θωρηκτοῦ «Σπέτσαι» καὶ τῶν ἀντιτορπιλικῶν «Νίκη» καὶ «Βέλος» κατέπλευσεν εἰς τὸν λιμένα Βαθέος, ὅπου ὁ λαὸς ἐν ἐξάλλῃ ἐνθουσιασμῷ ὑπεδέχθη τὴν ἐμφάνισιν τῶν ἐθνικῶν πλοίων.

Ἄμα τῇ ἀγκυροβολίᾳ ἤρχισεν ἀποβιβαζόμενος τὴν 11 καὶ 30' ὁ στρατὸς τῆς κατοχῆς διὰ λέμβων, ἀναρπαζόμενος εἰς τὰς ἀγκάλας παρὰ τῶν ἐνθουσιῶντων Σαμίων.

Ἡ ἀποβιβάσις ἐτελείωσε τὴν 1 μ. μ., μεθ' ἧς ἡ «Θεσσαλία» μετὰ τῆς μοίρας ἀπέπλευσεν τὴν 2 45'.

Ὁ λαὸς τῆς Σάμου κατ' ἄλλην τὴν ἡμέραν ἐπανηγύρισε τὸ εὐφρόσυνον γεγονός, διὰ τοῦ ὁποῦ ἐτέθη τέριμα εἰς τὴν μακρὰν δουλειάν του.

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΤΙΤΟΡΠΙΛΙΚΑ ΠΡΟ ΤΩΝ ΚΥΔΩΝΙΩΝ

Ὡς τελευταῖον ἱστορικὸν γεγονός τῆς κατὰ θάλασσαν δράσεως τοῦ ἡμετέρου στόλου ἀναφέρομεν τὴν ἀποστολὴν τῶν ἀντιτορπιλικῶν, «Κεραυνοῦ» καὶ «Δόξης» εἰς τὰς ἐναντι τῶν νήσων Λέσβου καὶ Χίου Μικρασιατικὰς ἀκτὰς ἐπὶ τῇ πληροφορίᾳ ὅτι εἶχε παρατηρηθῆ περιπλέον τὴν νήσον Λέσβου ὑποκτον πλοίων καὶ ὅτι ἐνηργουῖτο συγκεντρώσεις τουρκικῶν στρατευμάτων εἰς τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Τὰ ἀντιτορπιλικά ταῦτα ὄντως ἀποσταλέντα τὴν 21 Μαρτίου ἐνήργησαν ἐπὶ τινος ἡμέρας λίαν ἐπιτυχεῖς ἐπιθέσεις διὰ τῶν πυροβόλων αὐτῶν κατὰ τῶν τουρκικῶν κατασκηνώσεων εἰς τὰ παράλια τοῦ κόλπου Σμύρνης καὶ τὸν λιμένα τῶν Κυδωνίων.

ήσου ἀγέ-

ιταγωγόν
υμένης ἐκ
«Βέλος»
ἐνθουσια-

αὶ 30' ὁ
ίλας παρὰ

«λα» μετὰ

τὸ εὐφρό-
δουλείαν

ΑΒΔΟΥΛΑΧ ΠΑΣΣΑΣ ΑΡΧΗΓΟΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΙΑΣ

εως τοῦ ἡ-
κῶν, «Κε-
ου Μικρα-
ιπλέον τήν
σεις τουρ-
ἀ ἀντιτορ-
αχν ἐπὶ τι-
γ κατὰ τῶν
της καὶ τόν

ΠΡΙΓΚΗΨ ΑΛΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ ΜΕΡΑΡΧΙΑΣ

Ἱστορία Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου Γεφ. Βώκο

Η ΣΤΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ

ΜΕΡΟΣ Ι. Συνοπτική αφήγησις τῆς Ἡπειρωτικῆς ἐκστρατείας.

ΜΕΡΟΣ ΙΙ. Αἱ ἐπίσημοι ἐκθέσεις καὶ λεπτομερῆς ἐκ τούτων περιγραφὴ τῶν ἐν Ἡπειρῷ ἐπιχειρήσεων. — Προέλασις ἐξ Ἄρτης. — Κατάληψις τῶν Στενῶν τῶν Καμουζάδων. — Ἄλωσις Πρεβέζης. — Κατάληψις τῶν Στενῶν τῶν Πέντε Πηγαδίων. — Κατάληψις τῆς Πρεβέζης. — Δηώσεις τῶν Ἀλβανῶν ἐν Ἡπειρῷ, πρὸ τοῦ Μπιζανίου. — Γενικὴ ἐπίθεσις 7 Ἰανουαρίου. — Μία εἰκὼν τοῦ στρατοπέδου. — Ἄφιξις τοῦ Διαδόχου. — Σειρὰ ἐπιθέσεων 22, 23, 24, 25, Ἰανουαρίου. — Προπαρασκευὴ διὰ τὴν Γεν. Ἐπίθεσιν. — Στρατηγικὴ τῆς τελικῆς ἐπιθέσεως. — Ὁ ἀγὼν. — Πτώσις τοῦ Μπιζανίου. — Ἡ ἐκθεσις τοῦ Διαδόχου. — Εἴσοδος εἰς Ἰωάννινα. — Αἰχμάλωτοι καὶ λάφυρα. — Ἡ ἐντύπωσις ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν Ἑυρώπῃ.

Ἡ ἀπὸ βορρᾶ κἀνοδος τῆς 3ης καὶ 5ης Μεραρχίας. — Κατάληψις τῆς Κορυτσᾶς. — Μάχη εἰς τὰ στενὰ τοῦ Μοράβα.

ΜΕΡΟΣ Α΄.

ΤΩΝ ΕΝ ΗΠΕΙΡῶ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Ἡ στρατιὰ τῆς Ἡπειροῦ διοικουμένη ὑπὸ τοῦ Ὑποστρατήγου Κ. Σκουπντζάκη ἀπετελεῖτο ἀπὸ δύναμιν μιᾶς Μεραρχίας. Ἡ στρατιὰ αὕτη ἐνισχύθη καὶ ὑπὸ Κρητῶν ἑθελοντῶν καὶ ὑπὸ τὸν Ἄλεξ. Ρώ-

μην σώματος τῶν Γαριβαλδινῶν διέθετε δὲ καὶ βαρὺ πυροβολικὸν ἐκ 4 τηλεβόλων τῶν 100 χ. παλαιῶν Κρούπ.

Αἱ πρῶται Ἑλληνικαὶ πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις εἶχον ὡς σκοπὸν νὰ προστατεύσουν τὴν πεδιάδα τῆς Ἄρτης ἀπὸ Τουρκικᾶς λεηλασίας καὶ νὰ καταλάβουν τὴν Πρέβεζαν, τὴν ὁποίαν οἱ Τούρκοι εἶχον ὡς βάση τοῦ ἀνεφνιδιασμοῦ των.

Ἡ ἐπιθεσις ἤρχισε τὴν 5 Ὀκτωβρίου διὰ τῆς διαβάσεως τῆς ἐπὶ τοῦ Ἀράχθου μεγάλης γεφύρας τῆς Ἄρτης.

Διὰ νὰ προχωρήσῃ πρὸς τὰ Ἰωάννινα ὁ Ἑλληνικὸς στρατός, ὤφειλε νὰ διέλθῃ διὰ τῶν τουρκικῶν ὀχυρωμάτων τῶν εὐρισκομένων παρὰ τὰς δυτικὰς κλιτύας τοῦ Ξεροβουνίου, καὶ τὰ στενὰ τῶν Καμουζάδων μεταξὺ Κιάφρας καὶ Στρεβίνιας καὶ τῶν Πέντε Πηγαδίων ὅπου ὑπάρχει καὶ παλαιὸν φρούριον.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Πρέβεζαν, αὕτη ἀπὸ μὲν τῆς ἀνοικτῆς θαλάσσης ὑπερσπίζεται ὑπὸ τῶν φρουρῶν Χιμηδιέ καὶ Παντοκράτωρ πρὸς τὸ στενὸν δὲ τοῦ κόλπου εὐρίσκονται ἕτερα φρούρια ὡς τοῦ Ἀγ. Γεωργίου, Παλαιοσαράγκας, Διοικητηρίου, Βρυσοῦλας, καὶ Σαφιδακίου.

Ἀπὸ βορρᾶ ἡ πόλις ὑπερσπίζεται ὑπὸ τοῦ βουνοῦ Γριμπόβου, τὸ ὅποιον ὡς ἐκ τῆς τοποθεσίας του εἶναι ἔν εἶδος προχώματος τῆς πόλεως ταύτης.

Ὁ Κ. Σαπουντζάκης διευθύνει σειρὰν συμπλοκῶν πρὸς τε τὸ Γρίμποβον καὶ τοὺς Καμουζάδες μὲ τὸν σκοπὸν νὰ καλύπτῃ τὴν πρὸς βορρᾶν προέλασίν του καὶ νὰ ἀπωθῇ τὸν ἐχθρὸν πρὸς νότον πρὸς τὴν Πρέβεζαν.

Τὴν 6ην Ὀκτωβρίου ἐν σύνταγμα μετὰ δύο ὀρειθικῶν πυροβολαρχιῶν προσβάλλει καὶ καταλαμβάνει τὸ Γρίμποβον, τὸ ὅποιον τὴν ἐπομένην οἱ Τούρκοι ἐνισχυθέντες ἐκ Πρεβέζης ἀνέκτοῦν. Τὴν 10ην Ὀκτωβρίου νέα ἐπιθεσις τῶν Ἑλλήνων εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ὀριστικὴν κατάληψιν τοῦ βουνοῦ τούτου.

Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον διεξήχθησαν καὶ αἱ πρὸς βορρᾶν ἐπιχειρήσεις ὅπου οἱ Ἕλληνες κατώρθωσαν νὰ καταλάβουν παρευθὺς ἀπὸ τῆς 6ης Ὀκτωβρίου τὰ στενὰ τῶν Καμουζάδων. Τὴν νύκτα τῆς 7ης πρὸς τὴν 8ην Ὀκτωβρίου οἱ Τούρκοι ἐπιτίθενται καὶ ἀπωθοῦν τοὺς ἀντιπάλους των καὶ καταλαμβάνουν τὴν Κιάφρην. Ἐπιτυχῶς διεξάγεται ἀγὼν τριακοντα ὥρων ὅστις εἰς τὸ τέλος ἀπολύγει ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων καὶ τὴν 11ην Ὀκτωβρίου οἱ Ἕλληνες μένουσι κύριοι τοῦ πεδίου.

ἐκστρατείας.

ἐκ τούτων

ἐξ Ἄρτης.—

Πρεβέζης.—

τάληψις τῆς

ὀ τοῦ Μπι-

ν τοῦ στρα-

22, 23, 24,

εσιν.—Στρα-

τοῦ Μπιζα-

άννινα.—Αἱ-

ἐν Ἑυρώπῃ.

χίας.—Κατά-

α.

ΕΩΝ

κτῆρου Κ. Σα-

στρατιὰ αὕτη

ὀν Ἀλεξ. Ρώ-

Τὴν 13ην Ὀκτωβρίου καταλαμβάνεται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἢ Φιλιππιάς, ἢ γέφυρα τῆς Παντανάσσης καὶ ὁ Λοῦρις. Οὕτω οἱ Ἑλληνες γίνονται κύριοι ἀμφοτέρων τῶν πρὸς τὰ Ἰωάννινα ὁδῶν (Πρεβέζης—Ἰωαννίνων καὶ Ἄρτης Ἰωαννίνων.)

Ἦδη ἡ ἐπίθεσις περιωρίσθη εἰς μόνον τὸ πρὸς τὴν Πρέβεζαν μέρος. Τὴν 20ην Ὀκτωβρίου οἱ Ἑλληνες προσβάλλουν ὀρμώμενοι ἐκ Γριμπόβου τὰ χαρακώματα τῆς Νικοπόλεως, τὴν ἐποίαν καταλαμβάνουν, ἀνατινάξαντες μὲν μόνιμον τουρκικὴν πυροβολαρχίαν τῇ βοήθειᾳ τῶν μεγάλων τηλεβόλων τῶν κανονιοφόρων των Α καὶ Δ αἱ ὁποῖαι ἐνέργουν ταυτοχρόνως ἀπὸ τῆς πλησιεστέρας ἀκτῆς ἐντὸς τοῦ κόλπου.

Τὴν 21 Ὀκτωβρίου ἡ Πρέβεζα καταλαμβάνεται ἐξ ἐφόδου.

Μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Πρεβέζης ἡ ἐπίθεσις ἐξηκολούθησεν ἀδιακόπως κατὰ τῶν Ἰωαννίνων.

Τὸ φῶσει ἀνώμαλον τῆς Ἠπείρου ἔδαφος καὶ ὁ βροχερὸς καὶ ὀμίχλώδης καιρὸς ἤρξανον τὰς δυσχερεῖας τῆς προελάσεως τῶν Ἑλλήνων σημαντικῶς, ἡ δὲ ἀριθμητικὴ των ὑπεροχὴ ἦτο ἀμφίβολος.

Τὴν 22, 24 καὶ 25 Ὀκτωβρίου ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς τῇ βοήθειᾳ τοῦ σώματος τῶν Κρητῶν προσβάλλει τὰ στενὰ τῶν Πέντε-πιργαδίων. Οἱ Τούρκοι μετὰ γενναίαν ἀνίστασιν ὑπεχώρησαν ἐκκενώσαντες ὅλην τὴν πρὸς νότον τῶν Ἰωαννίνων ὄρεινὴν χώραν μέχρι τῶν πρὸ τοῦ Μπιζανίου λόφων.

Περὶ τὴν 17ην Νοεμβρίου ὁ στρατὸς τοῦ Σαπουντζάκη εὑρίσκειτο ἔμπροσθεν τῶν πρώτων ὀχυρωμάτων τῶν Ἰωαννίνων.

Τὰ Ἰωάννινα εἶνε πόλις ὀχυρωτάτη κατεμένη παρὰ τὴν δυτικὴν ὀχθὴν τῆς θυμαίου λίμνης. Βορειανατολικῶς τῆς λίμνης τούτης ὑψοῦται τὸ ὄρος Τόμαρος (Μητσικέλι) ὕψους 1375 μ., τοῦ ὁποῖου τὸ νοτιότερον μέρος ὀνομαζόμενον «Ἀρῆσκος» ὕψους 1000 περίπου μέτρων, ὑψοῦται παρὰ τὴν ἀνατολικὴν ὀχθὴν τῆς λίμνης. Ἄλλὰ καὶ ἀπὸ νότου καὶ δυσμᾶς ἡ πόλις αὕτη περιβάλλεται ὑπὸ βουνῶν ὧν τὸ ὕψος ποικίλει ἀπὸ 650—1000 μέτρων. Φρούρια ἢ πυροβολαρχαὶ τοποθετημέναι ἐπὶ τῶν διαφόρων κορυφῶν τούτων αἱ ὁποῖαι περιβάλλουν τὴν μικρὰν πεδιάδα τῶν Ἰωαννίνων προσβάλλουν τὴν προέλασιν τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων.

Ἐπὶ τοῦ νοτίου μετώπου τῆς ἀμύνης τῶν Ἰωαννίνων εὑρίσκονται τὰ

ἀμυντικά ἔργα ἐπὶ τῶν κορυφῶν «Δουρούτη» (6 χιλιόμετρα ΝΔ τῶν Ἰωαννίνων), Ἀγ. Νικολάου (4 χιλιόμετρα πρὸς Ν. τοῦ Δουρούτη) καὶ Μπιζάνι πρὸς Ν.Α. τῶν ἀνωτέρω. Τρεῖς πυροβολαρχίαι, ὧν ἡ μία τῶν 120 χιλιοστμ. εὐρίσκονται ἐπὶ τῆς κορυφῆς Δουρούτη, 6 τηλεβόλα τῶν 90 χιλιοστ. ἐπὶ τοῦ Ἀγ. Νικολάου, 6 πυροβολαρχίαι ἐπὶ τοῦ Μπιζανίου, ὧν δύο τῶν 120 χλστ. καὶ μία τῶν 15 ἑκατοστομέτρων ὑπερασπίζουσι τὰ Ἰωάννινα ἀπὸ πάσης εἰσβολῆς διὰ τῶν ὁδῶν Πρεβέζης καὶ Ἄρτης—Ἰωαννίνων.

Τέλος μία πυροβολαρχία ἐπὶ τῆς παρὰ τὴν ΝΑ ὄχθην τῆς λίμνης κορυφῆς τῆς Κκστρίτσης (4 χιλιόμετρα τῶν Ἰωαννίνων), μία πυροβολαρχία βορειότερον τούτης καὶ εἰς ἀπόστασιν 1000 μέτρων παρὰ τὸ χωρίον Μπραμαῖδι συμπληροῦν τὸ ἔλρον τῆς ὀχυρώσεως πρὸς τὸ μέρος τοῦτο τὸ ὁποῖον ἐν τῷ συνόλῳ ὑπερασπίζεται ὑπὸ 130 καὶ πλέον τηλεβόλων ὧν τὰ 16 τῶν 120 χιλιοστμ. καὶ 2 τῶν 15 ἑκατοστομέτρων.

Ἡ 23ῃ Τουρκικῆ Μεραρχία ὑπὸ τὸν Ἐσσατ πασσαῖ, ἐνισχυθεῖσα ὑπὸ μιᾶς Μεραρχίας στρατολογηθείσης ἐπιτοπίως, καθὼς καὶ ὑπὸ τῶν ὑποχωρησάντων στρατευμάτων ἐκ Μοναστηρίου διὰ Φλωρίνης τοῦ Ἰτζέτ πασσαῖ, ὡς εἶδομεν εἰς προγενέστερα κεφάλαια, καὶ ὑπὸ ἀτάκτων Ἀλβανῶν οἱ ὁποῖοι σημαντικῶς ἐνισχύσῃ τὴν ἀμυναν, ἀποτελοῦν τὴν ἑλληνὴν δύναμιν τῆς σημερινῆς (17 Ν)δρίου ἀμύνης τῶν Ἰωαννίνων.

Ὁ στρατὸς τοῦ Σαπουντζάκη δὲν δύναται βεβαίως νὰ ἀναλάβῃ ἤδη ἐπιθεσιν ἐναντίον ἐχθροῦ τετραπλασίας δυνάμεως. Ληξάσης ὅμως τῆς μακεδονικῆς ἐκστρατείας ἐνισχύεται ὑπὸ τῶν Μεραρχιῶν 2ας, 4ης καὶ 6ης.

Οὕτω ἡ μὲν 4ῃ Μεραρχία ἀπετέλεσε τὸ ἀριστερόν, ἡ 2α καὶ 8ῃ (ἡ τῆς Ἠπείρου) τὸ κέντρον καὶ ἡ 6ῃ τὸ δεξιὸν τῆς κατὰ τοῦ ὀχυροῦ ἐπιθέσεως. Δεξιότερον τῆς 6ης Μεραρχίας πρὸς τὸν Δοῖσκον ἔδρα ἡ ὑπὸ τὸν ἀντισυνταγματάρχην Γ. Πιπακυριατζῆν μικτὴ Ταξιαρχία ἀποτελουμένη ἀπὸ τῶν 4ον Πεζ. Σύνταγμα, μίαν διλοχίαν εὐζώνων, ὀλίγων πεζοναυτῶν καὶ τῶν ὑπὸ τὸν ἀντισυντ. Μήτσαν ἀνεξερτήτων σωμάτων ἐκ Κρητῶν ἐθελοντῶν καὶ Γαριβαλδινῶν.

Πρὸς δέ, ἀπὸ βορρᾶ ἐκ Κοριτσᾶς κατήρχοντο αἱ Μεραρχίαι 3ῃ καὶ 5ῃ, ἐνῶ πρὸς τὰ ΝΔ ἀπὸ Φιλιπιάδος πρὸς Παράμυθιαν προχωρεῖ τὸ ὑπὸ τὸν ἀντισυνταγματάρχην Ἀντ. Ἠπίτην μικτὸν ἀπόσπασμα.

ων ἢ Φιλιπ-
Ἑλληνας γί-
εβέζης—Ἰω-

έβεζαν μέρος.
οι ἐκ Γριμ-
ταλαμβάνου,
βοηθεία τῶν
οἱ ἐνέργου
ου.

ρόδου.

γρεν ἀδιακό-

ος καὶ ὀμι-
ὦν Ἑλλήνων

τῆ βοηθεία

τε-πιγαδίων.

ώσαντες ἄλλῃ

πρὸ τοῦ Μπι-

εὐρίσκοτο ἐμ-

δυτικὴν ὀ-

κτύτης ὑψοῦ-

οῦ τὸ νοτιό-

μέτρων, ὑ-

αὶ ἀπὸ ἴσοτου

ὄψος ποικί-

ροποποιημέναι

τὴν μικρὰν

Ἑλληνικῶν

εὐρίσκονται τὰ

Μετά τὴν τοιαύτην ἐνίσχυσιν ὁ ἀντιστράτηγος Κ. Σαπουντζάκης ἀπεφάσισε ὀρημητικὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῶν Τουρκικῶν ὄχρωμάτων. Πρὸς τοῦτο ἐπεχείρησε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀπομόνωσιν τοῦ ἰσχυροτέρου τῶν φρουρίων τῶν Ἰωαννίνων, τοῦ Μπιζανίου.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀποδιβισθεῖσα τὴν 24ην Νοεμβρίου εἰς τὸν λιμένα τῶν Ἀγ. Σαράντα μία πυροβολαρχία μετὰ τῶν ἀναλόγων μυδραλλιοβόλων καὶ ἀρκετῆς δυνάμεως πεζικοῦ στρατοῦ, διηυθύνθη πρὸς κατάληψιν τοῦ Δελβίνου. Εἰς συγκροτηθεῖσαν ὅμως συμπλοκὴν ἠναγκάσθη νὰ ὑπιστοχωρήσῃ καὶ νὰ ἐπιβιβασθῇ καὶ πάλιν τῶν ἀναμενόντων πλοίων. Τὸ συνοδεύσαν ὅμως τὴν ἀνωτέρω δύναμιν σῶμα ἐθελοντῶν εἶχε κατορθώσει νὰ προελάσῃ πρὸς βορρᾶν καὶ νὰ καταλάβῃ τὸ Ἀργυρόκαστρον.

Ἀνατολικῶς, τὴν 26 Νοεμβρίου, ὁ Ἀλέξανδρος Ρώμας ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Ἰαριβαρδινῶν ἐφάνη εὐτυχέστερος. Κατόπιν ἐπανειλημμένων μικροσυμπλοκῶν κατώρθωσε νὰ ἀπωθήσῃ τὰς προφυλακὰς τῶν Τούρκων περὶ τὸν Δρίσκον. Τὸ δεξιὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ πρὸς τὸ μέρος τοῦτο ἐκτείνεται μέχρι τοῦ Συρράκου πρὸς ἀνατολάς, τὸ δὲ ἄκρον ἀριστερὸν ἐκτείνεται μέχρι τῆς περιφερείας τῆς Παραμυθιάς.

Ἄλλ' ἐνῆ εἰς τὰ ἄκρα τῆς ἕλης Ἑλληνικῆς παρατάξεως παρατηροῦνται πρόοδοι, τὸναντίον εἰς τὸ κέντρον τὸ εὐρισκόμενον ἀπέναντι τοῦ ἰσχυροῦ φρουρίου τοῦ Μπιζανίου παρατηρεῖται στασιμότης κινήσεων.

Τὴν 29 καὶ 30 Νοεμβρίου διετάχθη γενικὴ ἐπίθεσις κατὰ τῆς πρώτης ἀμυντικῆς γραμμῆς τῶν Τούρκων, τῆς ἐκτεινομένης ἀνατολικῶς ἐπὶ τῶν ὑψημάτων Κοτόρτζι καὶ ὑποστηριζομένης ὑπὸ 6 πεδινῶν πυροβολαρχιῶν. Πρὸς δυσμὰς ἢ 2α Μεραρχία διενεργεῖ τὴν ἐπίθεσιν ἐπὶ ἐδάφους λίαν ἀνωμαλοῦ, ἐνῆ πρὸς τὰ δεξιὰ, τάγμα εὐζώνων ἐξασφαλίζει τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐπιθέσεώς του δι' ἀπωλείας 200 φονευμένων καὶ τραυματιῶν. Τοιοῦτοτρόπως τὸ Μπιζάνι, περὶ τοῦ ὁποίου οἱ Τούρκοι στρατιωτικοὶ ἔλεγον ὅτι ἔλοι ὀμοῦ οἱ στρατοὶ τῶν Βαλκανικῶν δὲν δύνανται νὰ τὸ κυριεύσῃ ἤρχισε νὰ κλονίζεται.

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης οἱ Τούρκοι ἠαρέως ἔφερον τὴν ἐπιτυχίαν ταύτην τῶν Εὐζώνων, καὶ πολλάκις ἐπειράθησαν ὅπως ἀναγκτήσῃ τὸ ἀπωλεσθὲν ἔδαφος δι' ἐξόδων μὲν κατὰ τὴν ἡμέραν, δι' ἐπιθέσεων δὲ

κατὰ τὴν νύκτα. Ἰδίως ἀξιοσημείωτοι ἦσαν αἱ ἐπιθέσεις τῶν Τούρκων κατὰ τὴν 2, 3 καὶ 9 Δεκεμβρίου.

Ὁ στρατηγὸς Σαπουντζάκης προετοιμάζει νέαν ἐπίθεσιν διὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Ἰανουαρίου ἢ λιποταξία ἑμῶς πρὸς τοὺς Τούρκους κάποιου Ἀλβανοῦ ὑπηρετοῦντος εἰς τὰς τάξεις τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ τὸν ἐμβάλλει εἰς ὑποψίαν ὅτι τὰ σχέδια τῆς ἐπιθέσεως καὶ μάλιστα ἡ νέα κατάτμησις τοῦ πυροβολικοῦ περιήλθοε εἰς γνῶσιν τῶν πολιορκουμένων· ἐθεώρησε λοιπὸν φρόνιμον νὰναδάλλῃ τὴν ἐπίθεσιν διὰ τὴν 7ην Ἰανουαρίου. Κατὰ νεωτέραν δὲ διαταγὴν τὸ μὲν ἀριστερὸν τοῦ στρατοῦ ἔπρεπε νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς Μκνωλιάσας, τὸ δὲ κέντρον κατὰ τοῦ Μπιζανίου.

Ἄλλ' αἱ μέχρι τοῦδε μερικαὶ ἐπιτυχίαι τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ δὲν ἔσχον κανὲν θετικὸν ἀποτέλεσμα. Εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι οἱ Ἕλληνες κατέχουν τὰ μεταξὺ Μπιζανίου καὶ Κοτόρτζι ὑψώματα καὶ τόχωρον Δοξέτσι, ἀλλὰ εἶνε ἀφ' ἑτέρου ἀληθὲς ὅτι αἱ σπουδαιότεραι ἀμυντικαὶ θέσεις τῶν Τούρκων μένουσιν ἀνέπαφοι.

Ὁ Διάδοχος πρὸ τοῦ Μπιζανίου. Καθ' ὃν χρόνον αἱ Μεραρχίαι 3ῆ καὶ 5ῆ ἐξεκαθάριζον τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Μακεδονίας ἀπὸ τὰ λείψανα τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ, ὁ Διάδοχος Κωνσταντῖνος ἀνελάμβανε τὴν 17 Ἰανουαρίου τὴν Γενικὴν ἀρχηγίαν καὶ τοῦ ἐν Ἡπείρῳ στρατοῦ.

Καθ' ἣν ἡμέραν ὁ Διάδοχος ἀνελάμβανε τὴν ἀρχηγίαν ταύτην, ἐκτὸς τῶν ἐφεδρικῶν σωμάτων καὶ τῶν ἀτάκτων οἱ ὅποιοι ἀπετέλουν καὶ τὴν κυρίως δύναμιν τοῦ ἐν Ἡπείρῳ στρατοῦ, ὑπῆρχον ἐν Ἡπείρῳ πλὴν τῆς 8ῆς (Ἡπείρου) καὶ αἱ 2, 4, 6, Μεραρχίαι ἐλθοῦσαι ἐκ Θεσσαλονίκης. Ἄμα δὲ τῇ ἀφίξει τοῦ Διαδόχου, εἰς τὴν μοναδικὴν πυροβολαρχίαν τῶν 105 χμ. προσετέθη καὶ μία πυροβολαρχία τῶν 150 χμ. Ὁσαύτως μετὰ τὴν ἦρταν τοῦ Τζαθῆτ διετάχθησαν ἕπως συμπράξουν ἐμμέσως εἰς τὴν ἄλωσιν τῶν Ἰωαννίνων καὶ ἡ 3ῆ καὶ ἡ 5ῆ Μεραρχία.

Ἐπιτόπιος ἐπισταμένη μελέτη τῆς καταστάσεως ἔπεισε τὸν Διάδοχον νὰ μεταβάλλῃ ἐντελῶς τὰ ἀρχικὰ σχέδια τῆς ἐπιθέσεως καὶ νὰ σχηματίσῃ τὴν γνώμην ὅτι πτώσις μὲν ἐξ ἐφόδου τοῦ Μπιζανίου καὶ τῶν φρουρίων τῆς δεξιᾶς τουρκικῆς πτέρυγος (Μπιζάνι, Καστρίτσα) ἦτο μὲν δυνατὴ, ἀλλὰ θὰ ἐστοίχιζεν ἀκριβώτατα εἰς τὸν Ἑλληνικὸν στρατὸν, τὸναντίον ἢ ἄλωσις τῶν φρουρίων τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος Ἄγ. Νικό-

λαος, Τσοούκα ἦτο εὐκολοτέρα καὶ θὰ συνετέλει ὄχι μόνον εἰς τὴν ἀλωσιν τῶν Ἰωαννίνων, πρὸ τῆς ὁποίας εὐρίσκονται τὰ φρούρια ταῦτα ἀλλὰ καὶ θὰ καθίστα προβληματικὴν τὴν ἐπιπλέον ἄμυναν τοῦ Μπιζανίου, τοῦ ὁποιοῦ τὴν θάσιν ἀποτελοῦν τὰ φρούρια ταῦτα. Πράγματι τὸ σχέδιον τοῦτο τοῦ Διαδόχου ἐτέθη ἀμέσως εἰς ἐφαρμογὴν. Πάραιτα τὰ στόμια τῶν πυροβόλων ἐστράφησαν πρὸς νότον καὶ πρὸς ἀνατολὰς, πρὸς πλήρη ὄμως ἐπιτυχίαν τοῦ στρατηγικοῦ τούτου σχεδίου ἕρος ἀπαραίτητος ὅπως ἢ ἐπίθεσις κατὰ τῆς δεξιᾶς πτέρυγος τῆς τουρκικῆς ἀμύνης διεξαχθῆ κρυφίως καὶ νὰ πικρυσιασθῆ εἰς τοὺς Τούρκους ὡς αἰφνιδιασμοί. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον καὶ μεθ' ὅλας τὰς δυσκολίας τὰς ὁποίας παρείχε τὸ ἔδαφος, ἐνισχύθη ἀρκούντως διὰ πυροβολικοῦ καὶ ἢ δεξιὰ πτέρυξ τῆς Ἑλληνικῆς παρατάξεως.

Παραλλήλως πρὸς τὴν κίνησιν ταύτην τῶν στρατευμάτων τῶν ἐνεργούντων εἰς τὸ κέντρον, ἐνῆργει καὶ ἢ ἐν Μετσόβῳ εὐρισκομένη μικτὴ ταξιαρχία ἣτις ἔλαβε διαταγὴν ὅπως βαδίσῃ κατὰ τοῦ Δρίσκου. Ταυτοχρόνως ἢ μὲν 3ῃ Μεραρχίᾳ κατήρχετο πρὸς τὴν Κόνιτσαν, ἢ δὲ 5ῃ πρὸς Φούρκαν. Ἡ τοιαύτη πρὸς βορρᾶν τῶν Ἰωαννίνων συγκέντρωσις στρατοῦ ἐσκόπει κυρίως νὰ ἐμποδίσῃ ἐνδεχομένην ὑποχώρησιν τῆς φρουρᾶς τῶν Ἰωαννίνων ἀφ' ἑνὸς, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου ἄφηγε νὰ ὑπενοηθῆ **ὅτι δὲν θὰ ἐπεχειρεῖτο ἐπίθεσις κατὰ τῶν Ἰωαννίνων πρὸ τῆς ἀφίξεως τῶν Μεραρχιῶν τούτων, ἦτοι πρὸ τῆς 25 Φεβρουαρίου.** Αἱ διαφοροὶ ὄμως αὐταὶ μετακινήσεις στρατιωτικῶν δυνάμεων πρὸς βορρᾶν, προῦ κάλεσεν συμπλοκάς τινος πρὸς ἀποσπάσματα Τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ ἰδίως εἰς Γρεβεντὶ πλησίον τοῦ Μετσόβου (9 Φεβρουαρίου). Πᾶσι ὄμως αἱ μικροσυμπλοκαὶ αὗται ἀπέβησαν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων.

Ἐπιτηδεύως εἶχεν ἀφεθῆ ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐπιτελείου νὰ κυκλοφορήσῃ μετ' ἐπιτάξεως ἢ διάδοσις ὅτι **πολυέριθμος Ἑλληνικὸς στρατὸς ἀπεβιβάσθη εἰς Ἄγ. Σαράντα,** σκοπῶν ὅπως ἐκεῖθεν ἐπιτεθῆ κατὰ τῶν Τουρκικῶν φρουρῶν. Ἡ τοιαύτη διάδοσις φθάσασα μέχρι τῶν ὄρων τῶν πολιορκουμένων Τούρκων ἀξιωματικῶν ἠνάγκασε τούτους νὰ μὴ μετακινήθῃ τὸ ἐν Δελβίνῳ σῆμα τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ νὰ ἀποσπάσωσι πρὸς ἐνίσχυσιν αὐτοῦ σημαντικὸν τμήμα τῆς ἐν Ἰωαννίνοις φρουρᾶς.

Χάρις εἰς τὰ τοιαῦτα μέτρα καὶ εἰς τὴν ἀφθονίαν πυρομαχικῶν καὶ

ζώνων κατέστη δυνατόν ἐντὸς δύο μόνων ἡμερῶν ἦτοι ἀπὸ τῆς 18ης μέχρι τῆς 20ης Φεβρουαρίου νὰ συγκεντρωθοῦν πρὸς τὸ ἄκρον ἀριστερὸν τῆς Ἑλληνικῆς παρατάξεως 23 τάγματα στρατοῦ μετὰ 6 ὀρειβατικῶν πυροβολαρχιῶν, σημειωτέον ὅτι οἱ Τούρκοι οὐδόλως ἀντελήφθησαν τὴν ταχύτην συγκέντρωσιν πρὸς τὸ ἄκρον ἀριστερὸν τόσο στρατοῦ.

Τοῦ ἀριστεροῦ τῆς Ἑλληνικῆς παρατάξεως τὴν διοίκησιν ἀνέλαθεν ὁ ὑποστράτηγος Κ. Μοσχόπουλος, διήρесе αὐτὸ εἰς *τρεῖς* φάλαγγας οὕτω:

Πρώτη φάλαγξ ὀλόκληρος ἡ 4η Μεραρχία μὲ προορισμὸν νὰ ἐνεργήσῃ κατὰ Βυδοβίστας (ἴδε σχετικὰ σχεδιαγράμματα).

Δευτέρα φάλαγξ· δύο τάγματα εὐζώνων, 3ον καὶ 15ον Πεζ. Σύνταγμα, ἐν τάγμα 17ου Πεζ. Συντάγματος ἀπὸ Μανωλιάσας κατὰ τοῦ ὄχρου τοῦ Ἀγ. Νικολάου.

Τρίτη φάλαγξ· ἐννέα τάγματα, δύο ὀρειβατικαὶ πυροβολαρχίαι θὰ προχωρήσῃ νοτιοδυτικῶς τοῦ βουνοῦ Ὀλύμπια καὶ θὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ ὄχρου Τσοῦκα τοῦ ὁποίου νὰ γίνῃ κυρίᾳ τὴν χαρυγίνην τῆς 20 Φεβρουαρίου.

Ἀμύσιος δὲ μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ταύτης νὰ προσβάλλῃ τὰ φρούρια Λουρούνη καὶ Σαδοβίτσας.

Ἡ δεξιὰ πτέρυξ τοῦ στρατοῦ ἀποτελουμένη ἐκ δύο Μεραρχιῶν (6ης καὶ 8ης) ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατηγοῦ Σαλουντζίκη ὄφειλε νὰ βαδίσῃ κατὰ τῶν Σερβιανῶν ὑποστηριζομένη εἰς τοῦτο ὑπὸ δύο πυροβόλων τῶν 105 χ. μ. καὶ ἑνδεκα πυροβολαρχιῶν τῶν 75 χ. μ.

Μεταξὺ τῆς δεξιᾶς καὶ τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος, ἡ 2α Μεραρχία μεθ' ἑνὸς συντάγματος ἰσπανικοῦ κατεχομένη τὰ ὑψόμενα τῆς Κανέττας ὄφειλε νὰ προελάσῃ κατὰ μῆκος τῆς ὁδοῦ Πρεβέζης Ἰωαννίνων.

Ἐκ τῶν αὐτῶν ὑψομιμάτων, τέσσαρα πυροβόλα τῶν 105 χ. μ., τέσσαρα τῶν 150 χ. μ. καὶ 3 - 4 πυροβολαρχίαι τῶν 75 χ. μ. θὰ ἦνοιγον σφοδρότατον πῦρ κατὰ τοῦ Μπιζανίου.

Ἡ 19η καὶ ἡ 20^η τῆς 19ης πρὸς τὴν 20 Φεβρουαρίου εἶχον ὀρισθῆ ὅπως καταναλώσασιν διὰ τὰς ἀναγκαίαις προπαρασκευαστικὰς κινήσεις καὶ ἐργασίας. Συγχρόνως ὅμως εἶχε δοθῆ διαταγὴ εἰς τὸ *δεξιὸν* καὶ τὸ *κέντρον* ὅπως ταυτοχρόνως ἀνοίξωσι τὸ πῦρ καθ' ἑλπὴν τὴν γραμ-

τήν ἀ-
ταῦτα
οὔ Μπι-
Ιράγμα-
γν. Πά-
πρὸς ἀ-
σχεδίου
ῆς τουρ-
ούρκους
σκολίας
βολικοῦ

ὄν ἐνεργ-
ῆ μικτή
. Ταῦτο-
ῆν πρὸς
εις στρα-
φρουρᾶς
οὐ δὲν
ἀφίξεως
αὐτῶν, προῦ
τοῦ καὶ
Πᾶσι δ-

καὶ κυκλο-
κός στρα-
ἐπιτεθῆ
μέχρι τῶν
τούτους
καὶ νὰ
Ἰωαννί-

ικῶν καὶ

ΜΙΑ ΕΦΟΔΟΣ ΠΡΟ ΤΟΥ ΜΠΙΖΑΝΙΟΥ

μήν. Τὸ μέτρον τοῦτο ἐλήφθη ὅπως ἐπισύρη τὴν προσοχὴν τοῦ ἐχθροῦ καὶ τὸν ἀναγκάσῃ νὰ παρταχθῆ εἰς θέσιν μάχης πρὸς τὸ μέρος τοῦτο. Τὸ πανοῦργον σχέδιον ἐπέτυχε πληρέστατα. Ἀφ' ἑτέρου τὸ πυροβολικὸν διὰ τῶν 15000 ὀβιδίων τὰς ὑποίας ἐξεσφενδόνισε κατὰ τὰς δύο ἀνωτέρω ἡμέρας κατὰ τοῦ φρουρίου τοῦ Μπιζανίου, εἶχεν ἐπιφέρει ἐπ' αὐτοῦ σπουδαιοτάτας βλάβας.

Κατὰ τὸν αὐτὸν σχεδὸν χρόνον ἡ ἐν Μετσόβω μικτὴ ταξιαρχία ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Παπκυριαζῆν προσέβαλλε τὸν Δρίσκον.

Τὴν 20ην Φεβρουαρίου, κατὰ τὴν δοθεῖσαν διαταγὴν διενηργήθη ἡ γενικὴ ἐπίθεσις. Καθ' ὃν χρόνον ἡ **δεξιὰ πτέρυξ καὶ τὸ κέντρον** τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ **ἀπησχόλουν** τὸν ἐχθρὸν μὲ σφοδρότατον πῦρ, ἡ **ἀριστερὰ πτέρυξ μετ'** ἐπιθεξιότητος, ἀκριβείας καὶ ταχύτητος ἀξιοσημειώτου **ἐξετέλει** εἰς τρεῖς φάλαγγας **τὴν δριυθεῖσαν** αὐτῇ **κίνησιν**. ἥτις ἐστέφθη ὑπὸ τῶν ἀναμενομένων ἀποτελεσμάτων. Οὕτω ἡ μὲν τρίτη φάλαγγς κατελάμβανεν ἐξ ἐφόδου τὰς πυροβολαρχίας τῆς Τσοῦκας, ἡ δευτέρα μετὰ λυσσώδη μάχην ἐξεπόρθει τὸν Ἅγιον Νικόλαον καὶ ἡ πρώτη εἰσῆρχετο εἰς τὸ ὄχυρον τῆς Βοδιβίστας. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὀλόκληρος ἡ δεξιὰ πτέρυξ τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ ἠναγκάζετο νὰ ριφθῆ πανικόβλητος εἰς τὴν πεδιάδα τῶν Ἰωαννίνων.—Χωρὶς νὰ δύναται νὰ διευθυνθῆ πρὸς τὴν Ραφίζαν, ἀπέχουσιν περὶ τὰ 3 χ. μ. τῆς Σαβοδίστας, διότι ἠμποδίζετο ὑπὸ τοῦ σφοδροῦ πυρὸς τῶν ὀρειβατικῶν πυροβόλων τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Ὁλόκληρον τὸ περὶ τὸν Ἅγιον Νικόλαον μέτωπον τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ μετὰ 19 πυροβόλων ἔπεσεν εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς τεθεὶς εἰς καταδίωξιν τοῦ φεύγοντος πρὸς τὰ Ἰωάννινα Τουρκικοῦ στρατοῦ μέχρι τῆς πεδιάδος, ἐφρόντισεν ὅπως καταστρέψῃ τὰ τηλεφωνικὰ σύρματα, οὕτως ὥστε νὰ διακοπῆ αἰχμήποτε ἐπικοινωνία μετὰ τοῦ Μπιζανίου καὶ τῶν Ἰωαννίνων. Ἐνῶ ὅμως τὸ πλεῖστον τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ εἶχε τραπῆ εἰς ἀτακτον φυγὴν, μόνον ἡ ἀριστερὰ πτέρυξ αὐτοῦ ἐξηκολούθει νὰ μάχεται σφοδρότατα. Περικυκλωθεῖσα ὅμως πανταχόθεν μετ' ἀπεγνωσμένον ἀγῶνα ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῆ. Μόνον ὁ ἀρχηγὸς Βεχίπ—δῆης μετὰ τινων ἀξιοματικῶν διέφυγον τὴν ἐπὶ τόπου αἰχμαλωσίαν διεπεραιωθέντες διὰ τριῶν λέμβων ἀπὸ τὴν παρὰ τὸ χωρίον Κατσικᾶ ὄχθην τῆς Λίμνης εἰς Ἰωάννινα.

Ὁ Τουρκικὸς στρατὸς οὕτω, διχισθεὶς εἰς δύο τμήματα ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἐν ἐπολιορκεῖτο στενώτατα, τὸ δὲ ἕτερον καταδιώκετο κατὰ πόδας ὑπὸ τῶν εὐζώνων εἰς τὴν πεδιάδα, περιήλθεν εἰς ἀπελπιστικὴν κατάστασιν. Καὶ ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ εὐζώνων, ἃς σγμειωθῆ ἔτι τὸ ἑσπέρας τῆς Τετάρτης εἶχον πλησιάσει τὰ Ἰωάννινα καταδιώκοντες τὰ φεύγοντα Τουρκικὰ στρατεύματα εἰς ἀπόστασιν μόνον 500 μέτρων. Ἡ παράδοσις τῆς πόλεως ἐγένετο τὴν πρωΐαν τῆς Πέμπτης, 21 Φεβρουαρίου ἀποῦ καθόλην τὴν νύκτα τῆς Τετάρτης τὸ πυροβολικὸν διὰ τῆς σφοδρότητος τοῦ πυρός του τὴν εἶχε καταστήσει ἀφρευκτον.

Τὸ πρωτόκολλον τῆς παραδόσεως τοῦ φρουρίου καὶ τῆς πόλεως περιεῖχε τοὺς κατωτέρω κυρίους ὅρους:

1) Ἡ πόλις τῶν Ἰωαννίνων μετὰ τῶν φρουρίων της παραδίδονται εἰς τὸν Ἑλληνικὸν στρατὸν.

2) Τὰ στρατεύματα τὰ ἐφοισκόμενα ἐντὸς τῆς πόλεως θὰ χαρακτηρισθῶσιν ὡς ἀχμάλωτα πολέμου.

3) Τὸ ὄπικόν πολέμου, τὰ ὄπλα, αἱ σημαῖαι καὶ οἱ ἵπποι τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ θὰ παραδοθῶσιν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν στρατὸν ὡς ἔχουσιν.

4) Οἱ ἀξιοματικοί, οἱ στρατιῶται, οἱ τραυματῖαι καὶ οἱ ἀσθενεῖς θὰ ἀπαχθῶσι εἰς τοὺς κανόνας περὶ πολέμου.

Διὰ τοῦ οὕτω συντεταγμένου πρωτοκόλλου περιήρχοντο εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων 105 πυροβόλα, 430 ἀξιοματικοί καὶ 30000 στρατιῶται.

ΚΑΤΑΛΗΨΙΣ ΤΗΣ ΛΟΙΠΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Μετὰ ἐπιβεβλημένην ἀνάγκαν τινων ἡμερῶν τινων ὁ Διάδοχος διατάσσει σειρὰν νέων πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων, αἵτινες ἐσχόπουν ἀφ' ἐνὸς μὲν τὴν κατάληψιν τῆς Βορείου Ἠπείρου, τὴν ὁποῖαν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις θὰ διεξεδίκει κατὰ τὴν μέλλουσαν συζήτησιν περὶ διακκονισμοῦ τῶν Ἠπειροαλβανικῶν συνόρων, ἀφ' ἑτέρου δὲ πρὸς παντελεῖ ἐξόντωσιν τῶν φυγάδων τῶν Ἰωαννίνων καὶ μερικῶν χιλιάδων Τουρκικοῦ στρατοῦ, ὅστις περιεπλανᾶτο τῆδε κακείσε ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Τζαβίτ-πρασά.

Τὴν 24 Φεβρουαρίου δύο ἑκατομμύρια περικυκλώνουσι καὶ ἀγχο-
λωτίζουσι εἰς δεκάωρον ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν Ἰωαννίνων 2300 φυγάδας
Τούρκους στρατιώτας. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἡ 5 Μεραρχία κατε-
λάβηκε τὴν Κόνιτσαν, τρεῖς ἡμέρας ἀργότερον ἡ 3η Μεραρχία εἰσέ-
ρχεται εἰς τὴν Πρεμετῆν.

Πρὸς δυσμάς τῶν Ἰωαννίνων, ἐν μικτὸν ἀπόστασιν ἐκ 3 ταγμάτων
ὑπὸ τὸν ἀντισυνταγματάρχην Ἡπίτην κατελαμβάνει δολοκλήρον τὴν ἐ-
παρχίαν Τσαμουριάς, ἐγκαθιστῶσα φρουράς εἰς τὰς πόλεις Παρμιουλιάν,
Μαργαρίτι, Πάργα, Γουμενίτσαν, Σαγιάδαν καὶ Φιλιάτες.

Βορειοδυτικῶς τῶν Ἰωαννίνων ἡ 8η Μεραρχία μάχεται κατὰ τῶν
στρατιωτικῶν δυνάμεων τὰς ὁποίας ὁ Τζαβήτ—πασσᾶς εἶχεν ὀδηγήσει
κατὰ τοῦ Ἀργυροκάστρου, μόλις ἐπληροφορήθη τὴν παράδοσιν τοῦ
Ἰσοῦτ—πασσᾶ. Κατὰ τὴν πρώτην μάχην τὴν γενομένην κατὰ τὴν δικ-
σταύρωσιν τῶν ὁδῶν τῶν ἀγροσῶν εἰς Δέλθινον καὶ Ἀργυροκάστρον, ὁ
Τζαβήτ ἠττάται κατὰ κράτος καὶ τρέπεται εἰς φυγὴν πρὸς τὸ [Τεπελένι
(2 Μαρτίου), καταδιωκόμενος ὑπὸ τῆς 8ης Μεραρχίας. Συγχρόνως ὁμοίως
προσβάλλεται ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀργυροκάστρῳ καὶ Πρεμετῆ Ἑλληνικοῦ
στρατοῦ καὶ μετὰ κατατρεπτικὰς διὰ τοῦς Τούρκους μάχας περὶ τὴν
Κλεισοῦραν καὶ τὸ Τεπελένι, ὁ Τζαβήτ ἀναγκάζεται νὰ τραπῆ πρὸς τὸ
Βεράτιον. Κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας μάχας ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς
ἡττησάτωσε περὶ τὰς 3000 Τούρκων στρατιωτῶν.

Τὸ Τεπελένι εἶνε καὶ τὸ τελευταῖον σημεῖον μέχρι τοῦ ὁποίου ἐπε-
ξετάθησαν αἱ ἐν τῇ Βορείῳ Ἠπείρῳ ἐπιχειρήσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ στρα-
τοῦ, καὶ τοῦτο, διότι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐθεώρησε καλὸν ὅπως μὴ
προχωρήσουν αἱ ἐπιχειρήσεις ἐπὶ βορειότερων ἐδαφῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων
εἶχε προβάλλει ἀξιώσεις τὸ νεοσύστατον Ἀλβανικὸν κράτος, ἀφ' ἑτέρου
δὲ ὅπως μὴ ταχθῆ ἀντιμέτωπος τῶν ἐπιθυμιῶν τῶν μεγάλων Δυνάμεων
καὶ μάλιστα τῆς Ἰταλίας.

Κατὰ τὴν αὐτὴν σχεδὸν ἡμέραν δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι τὰ Ἑλλη-
νικὰ στρατεύματα ἔρριπτον τὸν τελευταῖον πυροβολισμόν ὅτις ἐθετε
τέρμα εἰς τὸν ἐνδοξότερον τῶν πολέμων, ὁ βασιλεὺς Γεώργιος ἐπιπτε
νεκρὸς πυροβοληθεὶς θανασίμως ἐν Θεσσαλονίκῃ ὑπὸ τινος ἀπιστορροῦ
Σχινᾶ ὀνομαζομένου.

ΜΕΡΟΣ Β. ΤΩΝ ΕΝ ΗΠΕΙΡΩ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Μετὰ τὴν συνοπτικὴν ἐξέτασιν τῶν ἐν Ἡπειρῷ ἐπιχειρήσεων ἄς ἐξετάσωμεν ταύτας ἐν ταῖς λεπτομερείαις των.

Μάχη τῆς Νικοπόλεως Ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐν Ἡπειρῷ στρατιᾶς Κ. Σαπουντζάκης προτιθέμενος νὰ ἐνεργήσῃ ἐπίθεσιν κατὰ τῆς Πρεβέζης ἀλλὰ μὴ δυνάμενος νὰ ἀποσύρῃ ἐκ τοῦ πρὸς τὰ στενὰ τῶν Καμουζάδων μετώπου του ἰσχυρὰν δύναμιν λόγῳ τῶν πολυαριθμοτέρων τουρκικῶν στρατευμάτων τῶν διατιθεμένων ὑπὸ Ἐσάτ—πασσᾶ πρὸς τὸ μέρος τοῦτο, ἐζήτησε τὴν σύμπραξιν τῆς ὑπὸ τὸν Δαμιανὸν μοίρας τοῦ Ἴονίου πελάγους τῆς ναυλοχούσης ἐν Λευκάδι.

Τοιοιτοτρόπως τὴν πρώτῃν τῆς 2ῆς Ὀκτωβρίου μικτὸν ἀπόσπασμα πεζικοῦ ὑπὸ τὴν ταγματάρχην τοῦ μηχανικοῦ Σπηλιδάδην ἐκ 1100 ἀνδρῶν, 300 ἐθελοντῶν Κρητῶν ὑπὸ τὸν ὄπλαρχηγὸν καὶ βουλευτὴν Κων. Μάνον μετὰ δύο πεδινῶν πυροβολαρχιῶν, ἐβάδισε πρὸς τὰ χαρακώματα τῆς Νικοπόλεως, τὰ ὅποια προήσπιζον τὸν ἰσθμὸν τὸν συνδέοντα τὴν Πρέβεζαν πρὸς τὴν λοιπὴν Ἡπειρον. Ταυτοχρόνως ὁ ὑπὸ τὸν Δαμιανὸν ἐλαφρὸς στόλος ἀποτελούμενος ἐκ τῶν «Ἄκτιον, Ἀμβρακία, Πηγεῖς, Ἀχελώης, Ἀλφειὸς, Εὐρώτας καὶ τῆς κανονιοφόρου Β. παρατάσσοτο εἰς ἀπότασιν 500 μέτρων ἐξώθη τῆς Νικοπόλεως πρὸς τὸ Ἴόνιον, ἐνθ' αἱ ἐντὸς τοῦ Ἀμβρακικοῦ κανονιοφόροι Δ καὶ Δ ἐπλευσαν ἐπίσης πρὸς τὸ στενότερον μέρος τοῦ ἰσθμοῦ. Μετὰ 10 ὥρον καὶ πλέον ἀγῶνα ὁ ἐχθρὸς, καίτοι ἀριθμητικῶς ὑπέρτερος θαλλόμενος ὅμως ἀποφασιστικῶς ἀπὸ ἐνθῆς καὶ θαλάσσης κατεβλήθη, ἐπιχειμένης δὲ τῆς ἀλώσεως ὑπὸ τοῦ προελαύνοντος πεζικοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ ὑπὸ τὸν Μάνον σώματος τῶν Κρητῶν, αἱ Τούρκοι πυρπολήσαντες τὰς δύο αὐτῶν κανονιοφόρους ἐπράπησαν εἰς φυγὴν πρὸς τὴν Πρέβεζαν.

Τὰ τουρκικὰ ἀντιτορπιλικὰ Ἀτάλεια καὶ Τοκάτ ναυλοχοῦντα ἐν Πρεβέζῃ ἐβυθίσθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων τὴν ἑσπέραν τῆς ἰδίας ἡμέρας ἵνα μὴ περιέλθωσιν εἰς χεῖρας τῶν ἡμετέρων, ἀνεγκυσθέντα ὅμως βραδύτερον ἀμφότερα καὶ ἐπισκιασθέντα ἀπετέλεσαν ἐνεργοὺς μονάδας τοῦ

στόλου ἡμῶν, τοῦ μὲν πρώτου διατηρήσαντος τὸ ὄνομά του, τοῦ δὲ δευτέρου μετονομασθέντος «Νικόπολις» εἰς ἀνάμνησιν τῆς μάχης, ἧς ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ παράδοσις τῆς Πρεβέζης.

Κατάληψις τῆς Πρεβέζης. Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Νικοπόλεως ἡ ὁδὸς πρὸς τὴν Πρέβεζαν ἦτο πλέον ἐλευθέρα, ἐντὸς δὲ τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἡ τουρκικὴ φρουρὰ τῆς Πρεβέζης προήλθε εἰς διαπραγματεύσεις περὶ παραδόσεως.

Τὰ τῆς παραδόσεως τῆς Πρεβέζης ὡς ἐξῆς περιγράφει ἐν τῇ πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον ἐκθέσει τοῦ ὀρχηγῆος τῆς στρατιᾶς Ἡπειροῦ Σαπουντζάκης:

Τὸ ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ταγματάρχου τοῦ μηχανικοῦ Σπηλιάδου τμήμα στρατοῦ μετὰ τῶν ὑπὸ τὴν διοίκησίν του ἐθελοντῶν Κομητῶν καὶ Ἡπειρωτῶν, ἀρῶν ἐξεπλήρωσε γενναίως τὸ καθήκον του, διεξαγαγὼν ἐν Νικοπόλει ἀγῶνα κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. ἀπεγνωσμένως, πεισιμόνως ἀντιστάντος, εἰσῆλθε σήμερον τὴν 2αν ὄραν μ. μ. εἰς τὴν πόλιν, γενόμενον ἐνθουσιωδέστατα δεκτὸν ὑπὸ τῶν κατοίκων Πρεβέζης. Ὁ ἀγὼν ἤρξατο χθὲς τὴν 7ην καὶ ἡμίσειαν τῆς πρωΐας, ἔληξε δὲ τὴν ἑσπέραν περὶ τὴν 8ην ὄραν, ἐξαναγκασθέντος τοῦ ἐχθροῦ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς ὀχυρὰς αὐτοῦ θέσεις, ἐνισχυμένως διὰ πυροβολείων, καὶ νὰ καταφύγῃ εἰς Πρέβεζαν. Οἱ ἡμέτεροι ἐτήρησαν τὰς θέσεις των, προτιθέμενοι σήμερον τὴν πρωΐαν, καὶ ὅς εἶχον δώσει ὁδηγίαν εἰς τὸν διοικητὴν τοῦ τμήματος στρατοῦ, νὰ ἐκβιάσῃ τὴν φρουρὰν εἰς παράδοσιν, δι' ἐπιθέσεως κατὰ τῆς πόλεως. Σήμερον ὅμως προσῆλθον εἰς τὸ στρατόπεδον περὶ τὴν τετάρτην καὶ ἡμίσειαν π. μ. οἱ ἐν Πρεβέζῃ Προξένοι τῆς Αὐστρίας, Ρωσσίας καὶ Ἀγγλίας, ἀκολουθούμενοι ὑπὸ τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ διοικητοῦ τῆς πόλεως, αἰτούμενοι ὕπως ὑπὸ τὴν ἐγγύτησιν τοῦ διοικητοῦ τοῦ ἡμετέρου τμήματος στρατοῦ γίνωσι δεκτοὶ οἱ ἀκόλουθοι ὅροι παραδόσεως.

1) Παράδοσις τῆς φρουρᾶς εἰς τὸν ἡμέτερον τακτικὸν στρατόν.

2) Προστασία τῶν κατοίκων, ἀξιωματικῶν, ὀπλιτῶν καὶ τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν.

3) Νὰ μὴ θυγῇ ἡ φιλοτιμία τῶν τε κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων καὶ τῶν ἀξιωματικῶν.

Τοὺς ὅρους τούτους ὁ διοικητὴς τῶν ἡμετέρων δυνάμεων ἀπεδέχθη

ἐπ' ὀνόματί του. Παραδόθησαν αἰχμάλωτοι 600 τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ ἀφοῦ κατέθεσαν τὰ ὄπλα των, 58 ἀξιοματικοί, εἰς οὓς ἐπετραπή γὰ φέρωσι τὰ ξίφη των μέχρι τῆς εἰς τὸ πλοῖον ἐπιβιάσεώς των· ἔτι δὲ παρεδόθησαν αἰχμάλωτοι, καταθέσαντες ἐπίσης τὰ ὄπλα, 152 Τουρκαλβανοὶ μετὰ τῶν φυλάρχων των, οἵτινες συνεπολέμησαν μετὰ τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ. Περιῆλθον εἰς χεῖράς μας πυροβόλα καὶ ἄλλο ὑλικὸν πολέμου οὕτινος διέταξα τὴν ἀπογοαρήν.

Ὁ ἐχθρὸς κατὰ τὸν χθεσινὸν ἀγῶνα ὑπέστη μεγάλας ἀπωλείας, ἐκ δὲ τῶν ἡμετέρων ἐφρονεύθησαν περὶ τοῦς 10, ἐπληρώθησαν δὲ 56.

Οἱ αἰχμάλωτοι μεταφέρονται ἀπόψε εἰς Λευκάδα. Ἐν τῷ Ἀμβρακικῷ ὑπῆρχε Τουρκικὸν τορπιλικὸν «Ἀττάλεια», τὸ ὁποῖον ἐβύθισαν χθὲς οἱ Τοῦρκοι, αἱ δὲ δύο ἐν τῷ αὐτῷ κόλπῳ εὐρισκόμεναι βενζινάκατοι ἐπυρπολήθησαν ὀπὸ τοῦ πυροβολείου τοῦ ἡμετέρου στρατοῦ.

Ἄρχηγὸς στρατοῦ Ἡπείρου

Ἄντιστράτηγος Κ. ΣΑΠΟΥΝΤΖΑΚΗΣ

Τὴν εἴσοδον τοῦ ἡμετέρου στρατοῦ εἰς τὴν πόλιν γενομένην περὶ τὴν 2 μ. μ. ὑπεδέχθη ὁ λαὸς ἐν ἐξῆλλῳ ἐνθουσιασμῷ ἐξεληθὼν τῆς πόλεως μετὰ τοῦ Κλήρου, ἐνδεδυμένου τὰ ἱερά ἄμφια, μὲ τὸν Μητροπολίτην ἐπικεφαλῆς, καὶ τὰ Σωματεῖα τῆς πόλεως.

Ἐπίσης ἐξήλθεν ἐπιτροπὴ ἐκ Τοῦρκων καὶ Ἑβραίων.

Ὁ Μητροπολίτης προσεφώνησε τὸν κ. Σπηλιόδη καὶ τὸν στρατὸν ἐξάρας τὴν σημασίαν τῆς νίκης καὶ τῆς καταλήψεως τῆς Πρεβέζης καὶ εὐχόμενος εὐδωσῶν τοῦ ἐθνικοῦ ἀγῶνος.

Ἡ ἐπιτροπὴ τῶν Τοῦρκων ἐδήλωσεν ὑποταγήν.

Ἐκείθεν, ψαλλομένης τῆς δοξολογίας καὶ ἡγουμένου τοῦ Μητροπολίτου, ὁ στρατὸς εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, ἥτις ἦτο σιμαιοστόλιστος. Ἀμέσως ἐπὶ τῶν φρουρίων ὑψώθησαν Ἑλληνικαὶ σημαίαι.

Μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Πρεβέζης οἱ Ἄλβανοὶ στρατιῶται πτοηθέντες ἤρχισαν ἀποχωροῦντες ἐκ τῶν τάξεων τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ μεταβαίνοντες πάνοπλοι ὅπως ὑπερασπισθῶν τὰ χωριά των. Οἱ Τοῦρκοι μυρία εἰς μιάτην μηχανεύονται πρὸς φανατισμὸν τῶν Ἄλβανῶν. Ὁ Διοικητὴς τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων Ἐσσάτ—πασσᾶς ὑπόσχεται ὅτι ἀποκρουο-

κοῦ στρατοῦ
ράπη γὰ φέ-
ἔτι δὲ παρε-
ουρχαλβανοὶ
Τουρκικοῦ
κὸν πολέμου

ἀπωλείας, ἐκ
δὲ 56.

τῶ Ἀμβρα-
ον ἐβύθισαν
βενζινάκα-
ατοῦ.

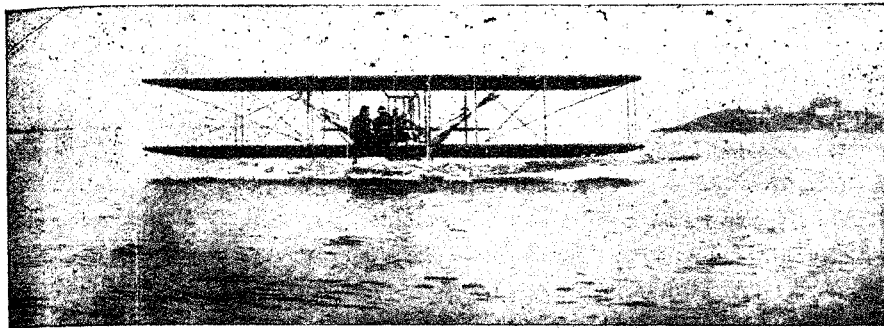
Πείρου
ΝΤΖΑΚΗΣ

ομένην περι-
θῶν τῆς πό-
ν Μητροπο-

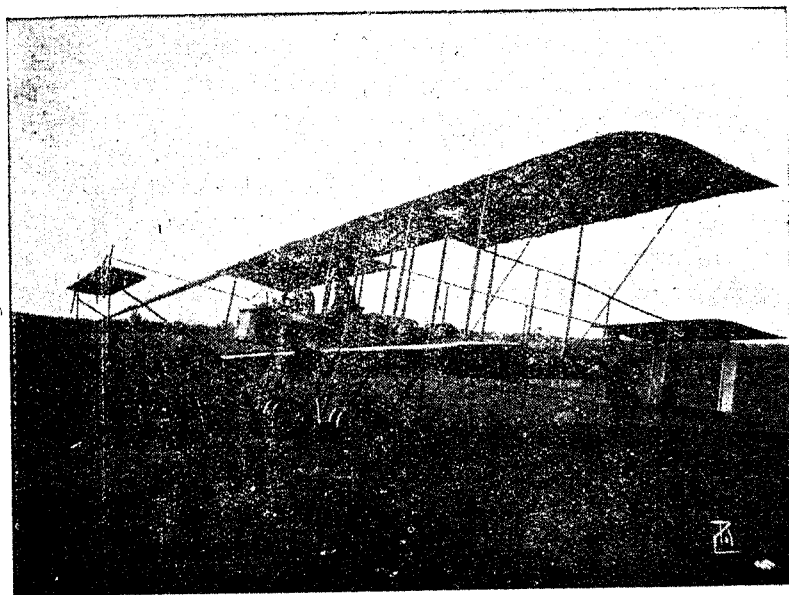
τὸν στρατὸν
Πρεβέζης καὶ

οῦ Μητροπο-
αιιστόλιστος.

αι προηθέντες
του μεταβαλι-
σῆροι μυρία
Ο Διοικητῆς
τι ἀποκρουο-

ΤΟ ΑΕΡΟ-ΥΔΡΟΠΛΑΝΟΝ ΜΑΣ „ΝΑΥΤΙΛΟΣ“ ΤΟΥ ΟΠΟΙΟΥ ΕΠΙΒΑΙΝΩΝ Ο ΥΠΟ-
ΛΟΧΑΓΟΣ ΜΟΥΤΟΥΣΗΣ ΕΠΕΤΑΞΕ ΥΠΕΡΑΝΩ ΤΩΝ ΔΑΡΔΑΝΕΛΛΙΩΝ

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΝ ΑΕΡΟΠΛΑΝΟΝ ΕΤΟΙΜΟΝ ΠΡΟΣ ΠΤΗΣΙΝ ΥΠΕΡ ΤΟ ΠΟΛΙΟΡ-
ΚΟΥΜΕΝΟΝ ΦΡΟΥΡΙΟΝ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΜΠΙΖΑΝΙ

μένων τῶν Ἑλλήνων, ἢ Ἡπειρος (ὅα ἀποδοθῆ εἰς τοὺς Ἀλβανούς τοὺς φυσικοὺς αὐτῆς κατοίκους! Πρὸς δὲ ἐπετρέπη εἰς αὐτοὺς νὰ λειηλατοῦν τὰ Ἑλληνικὰ χωριά καὶ νὰ ἀποκομίσουν τὰ λάφυρα πρὸς ἴδιον αὐτῶν ὄφελος.

Ἡ κατωτέρω πρὸς τὸ ὑπουργεῖον ἐπίσημος ἔκθεσις εἶνε ἀρκετὰ ἐμφαντικὴ περὶ τῶν ἐν Ἡπείρῳ ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν καταστροφῶν.

ΛΡΤΑ, 30 Ὀκτωβρίου.—Τουρκικὸς στρατὸς μετὰ δασιουζούκων Ἀλβανῶν ἐξακολουθεῖ ἐρήμιωσιν Ἡπείρου, διαπράττων τρομερὰ καὶ ἀκατανόμαστα ὄργια.

Ὁὕτω Τουρκικὸς στρατὸς ἐξ 700 πεζῶν, 150 χωροφυλάκων καὶ 300 τουρκαλθανῶν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ διοικητοῦ τῆς χωροφυλακῆς Ἰωαννίνων διέπραξε πρὸ τινῶν ἡμερῶν τὰς ἀκολουθοῦσας φρικταλέωντας:

Φέρων μεθ' ἐκείνου μεγάλην ποσότητα οἶνουσνεύματος εἰσῆρχετο εἰς Ἑλληνικὰ χωριά καὶ ἀφοῦ ἐλειλάτει αὐτὰ τὰ ἐπυρπόλει. Ὁὕτω πλὴν ἄλλων χωρίων, ἅτινα ἐτηλεγράφησα ἤδη, ἐλειλατήθησαν καὶ ἐπυρπολήθησαν καὶ τὰ ἀκόλουθα: Ροδόσιστα, Θυρεκίσιον, Πέτρα Λιάπη καὶ Μπουρνταλένι.

Τὰ πλείστα τῶν χωρίων περιφερείας Ἰωαννίνων πικροσιάζουσιν ἤδη σωρὸν μελανῶν ἐρειπίων. Ὑπάρχουσι καὶ πλείστα χωρία τὰ: Ρότσιστα, Μεγάλη, Γράφη, Συράκον, Λοζέτσιον, Φορτόστα, Κοτόρτσιον, Κοριτσάνι, Πατερὸ, Λαζιανὰ, Βαλιτσῶρα, περιφερείας Μπλακακτίου, ἅτινα διέφυγον μὲν τὴν γενικὴν πυρπόλησιν, ὑπέστησαν ὅμως γενικὴν λειηλασίαν. Οἱ κάτοικοι ὅλων αὐτῶν τῶν χωρίων κατέφυγον ἤδη εἰς τὰ ὄρη καὶ εἰς τὰ δάση.

Ἐντὸς σπηλαίων πλησίον τῶν Ἰωαννίνων ἔχουσι καταφύγει περὶ τὰς 6 χιλιάδας γυναικόπαιδα, μὴ τολμῶντα νὰ ἐξέλθωσιν ἕνεκα τοῦ φόβου τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, τρέφονται δὲ μὲ χόρτον καὶ φύλλα δένδρων, ἀναμένοντα προσέλασιν ἐλληνικοῦ στρατεύματος, ἵνα ἐξέλθωσιν ἐν ἀσφαλεῖα ἐκ τῶν σπηλαίων.

Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἤρχισαν ἤδη ἀποθνήσκοντες.

Ἄλλοι 1600 ψυχαὶ ἔχουσι καταφύγει εἰς χωρίον Χαλίκη ἐπὶ ἐλληνικοῦ ὄρους, στερούμεναι τῶν πάντων.

Εἰς χωρία Μεγάλη Γοτίστα καὶ Μικρὰ Γοτίστα ὅσοι κάτοικοι δὲν ἐπρόφθασαν νὰ καταφύγωσιν εἰς τὰ ὄρη, συνελήφθησαν ὑπὸ τοῦ τουρ-

κικοῦ στρατοῦ. Εἰκοσιπέντε χωρικοὺς ἐκ τῶν ἐγκριτοτέρων, ὡς καὶ δύο ἱερεῖς κατεκρεοῦργησαν.

Κατὰ τῶν ἱερέων δὲ διεπράχθησαν ἀνήκουστοι ἀγριότητες.

Εἰς τὸ χωρίον Δεμάτιον, καταληφθὲν ἐπίσης ἐξ ἀπίνης, ὁ τουρκικὸς στρατὸς καὶ οἱ Τουρκαλθανοὶ συνέλαβον 12 γυναῖκας καὶ κοράσια, ἅτινα ἀφοῦ ὑπέστησαν βιαιοπραγίαις ὑπὸ τῶν Τούρκων, κατόπιν ἀνεσκολοπίσθησαν καὶ ἠκρωτηριάσθησαν φρικωδῶς.

Δέκα γέροντες ἐκ χωρίου Προσγόλι, μὴ δυναθέντες ἕνεκεν γήρατος, νὰ παρακολουθήσωσι τοὺς συγχωρίους των, συνελήφθησαν καὶ ὑπέστησαν μαρτυρικὸν θάνατον.

Εἰς πλείστα χωρία εὐπορα εἰσπράττονται βαρύντα λύτρα, φονεύονται δὲ οἱ ἀρνούμενοι νὰ καταβάλωσι τοιαῦτα.

Οὕτω προὔχοντες Μετσόβου πωλοῦσιν ὑπάρχοντά των καὶ καταδάλοσιν ζητούμενα ποσά.

Πρόκριτος ἐβιάσθη νὰ πληρώσῃ ἑξακοσίας λίρας, ἕτερος δὲ ἐπίσης ἐπλήρωσεν ἑξακοσίας λίρας, ἐκ τοῦ φόβου δὲ κατόπιν ἀπειλῶν κατέφυγεν εἰς τὰ ὄρη.

Πλείστοι ἀξιοματικοὶ ἀνώτεροι καὶ κατώτεροι τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ὡς καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Τουρκαλθανῶν εἰσὶ κατάφοροι χρυσοῦ, ἀποστέλλουσι δὲ εἰς τὰς οἰκογενεῖς των λείας ἐκ τῶν λεηλατουμένων χωρίων. Καὶ αὐτὰ τὰ ποίμνια τῶν ἐλληνικῶν χωρίων ἀρπάζονται καὶ ἀποστέλλοντι εἰς Τσαμοχώρια,

Τὰ ὄργια ταῦτα εἶνε μέρος τῶν διαπραττομένων ἀγριοτήτων, διότι ἕνεκα τῆς διακοπῆς τῶν συγκοινωνιῶν, δὲν κατέχομεν λεπτομερείας ἐπὶ παρομοίῳ θανάδοις, διαπραττομένων εἰς τὰ λοιπὰ διαμερίσματα τῆς Ἠπείρου.

ΑΙ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΟΧΥΡΩΝ ΤΟΥ ΜΠΙΖΑΝΙΟΥ ΕΠΙΘΕΣΕΙΣ

Πλὴν τῶν σφοδρῶν ἐπιθέσεων κατὰ τῶν ὀχυρῶν τοῦ Μπιζανίου τῆς 29, καὶ 30 Νοεμβρίου καὶ 2, 3, καὶ 9 Δεκεμβρίου 1912, καθ' ἃς αἱ ἀπώλειαι ἦσαν μεγαλύτεραι ἐλάμβανον χώραν καθ' ἑκάστην καὶ συμπλοκαὶ μεταξὺ προκεχωρημένων τμημάτων τῶν ἀντιπάλων, οἱ ὁποῖοι ἀπεί-

χον ἀλλήλων ἀπὸ 100 - 300 μέτρκ. Τῶν συμπλοκῶν τούτων μετείχον ἐκτὸς τοῦ πεζικοῦ τῆς πρώτης γραμμῆς ἀπὸ μέρους μὲν τῶν Τούρκων τὸ τε πυροβολικὸν τῶν πυροβολείων Μπιζανίου καὶ τὸ πεδινὸν καὶ ὀρειβατικὸν ταιούτων, ἐκ μέρους δ' ἡμῶν ἀφ' ἑνὸς μὲν ἢ παρὰ τῆ Μεραρχίᾳ Ἡπειροῦ προσκεκολλημένη ὀρειβατικῆ πυροβολαρχία Παπαχρήστου ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ πυροβολικὸν Στρατιάς ἀπὸ Κανέτας καὶ Φουάτ. Ἀποτέλεσμα δὲ τῶν ἀγώνων τούτων καθ' οὗς ἠριθμοῦμεν καθ' ἐκάστην ἀπωλείας κυμαινομένης ἀπὸ 5 μέχρι 30 ἀνδρῶν ἐκτὸς μάχης ἦτο ἡ ἐπίτευξις τῆς ἰσχυρᾶς τηρήσεως τῶν ἡμετέρων θέσεων μέχρι τῆς ἀφίξεως καὶ ἄλλων Μεραρχιῶν ἐκ Θεσσαλονίκης πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἡμετέρων, καὶ ἀκριβέστερον μέχρι τῆς 7 Ἰανουαρίου ὅπου ἤρχισε ἡ γενικὴ κατὰ τοῦ Μπιζανίου ἐπίθεσις ὑπὸ τῶν Μεραρχιῶν 2ας, 4ης, 6ης καὶ 8ης. Τὴν μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης κατάστασιν ἐν Ἡπειρῷ χαρακτηρίζει ἀρκετὰ ἡ κατωτέρω ἀνταπόκρισις:

Ἐπανήλθον ἀπὸ τὸ Ἐμὴν Ἀγά, ἔγραφε τὴν 12 Δεκεμβρίου ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ Παρισιοῦ Χρόνου, διότι αἱ ἡμέραι ἐκεῖ διεδέχοντο ἢ μία τὴν ἄλλην λίαν μονότονοι. Ἴδού μὲ δύο λέξεις τί ἐπαναλαμβάνονται καθ' ἐκάστην σχεδὸν ἐκεῖ. Ἐπιτίθενται οἱ Ἕλληνες καὶ γίνονται κύριοι μᾶς θέσεις· ἀναγκάζονται ὅμως νὰ ποσυρῶσι σχεδὸν ἀμέσως συνεπεῖα τοῦ σφοδροῦ πυρὸς τοῦ Τουρκικοῦ πυροβολικοῦ. Τὴν νύκτα τῆς ἐπομένης ἐπιτίθενται οἱ Τούρκοι, οἱ ὅποιοι ὅμως σχεδὸν πάντοτε εὐποχωροῦν μετὰ μεγάλων ἀπωλείων. Ἔινε εὐνόητον ὅτι αἱ τοιαῦτα ἀλλεπάλληλοι ἀμφοτέρωθεν ἐπιθέσεις αἱ συνοδεύονται σχεδὸν πάντοτε ὑπὸ μεγάλων ἀπωλείων, ἐξασθενίζουσιν ἀριθμητικῶς τὰς ἀντιπάλους δυνάμεις. Τὰ κενὰ ὅμως τὰ προσερχόμενα ἐκ τῶν ἀπωλείων δύνανται εὐκολώτατα οἱ Ἕλληνες νὰ συμπληρώσων, ἐνῆ τούναντίον διὰ τοὺς Τούρκους τὸ τοιοῦτον εἶνε δυσκολώτατον, ἀνμὴ ἀδύνατον. Ὡστε οἱ Τούρκοι παρραυρόμενοι εἰς ἀντεπιθέσεις ὅλον ἐξασθενίζουσιν....»

Ἡ τεχνιτὴ ἄμυνα τῶν Τούρκων εἶνε ἄριστα διοργανωμένη, τὸ δὲ πυροβολικὸν τῶν μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης ἀνεδείχθη ὑπέροχον. Ἐκτὸς τούτου οἱ Τούρκοι ἔχουσιν ἐπισημάνει ὅλα τὰ σημεῖα διὰ τῶν ὀρειβῶν δύναται νὰ προελάσῃ ὁ Ἑλληνικὸς στρατός. Συνέπεια τοῦ πλεονεκτήματος τούτου εἶνε ὅτι μάλιστα ἀντικρῦσων Ἑλληνικὸν στρατὸν προελαύνοντα, ἀρχίζουσιν κανονισμὸν σφοδρότατον τὸν ὅποιον δια-

» κρίνει μαθηματικὴ ἀκρίβεια βολῆς ἄχρις ἀποστάσεως 3000—4000 μέτρων.

» Ἐξ ἐπακριβοῦς ἐπισκοπήσεως τῆς καταστάσεως ταχέως συνήγαγον τὸ συμπέρασμα ὅτι πρὸς τὴν αἰσιοδοξίαν τῶν πρώτων ἡμερῶν αἰσιοδοξίαν τῆς ὁποίας μετέχει καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῶν ἑλληνικῶν στρατευμάτων τὰ Ἰωάννινα μὲ τὰς τροφὰς τὰς ὁποίας ἔχουν ἤδη δύνανται νὰ ὑπομείνουν πολιορκούμενα ἐπὶ μακρότατον χρόνον. Θὰ ἦτο ὅμως δυνατόν νὰ ἐπιταχυνθῇ ἡ πτώσις των, ἐὰν Ἑλληνικὸς στρατὸς κατώρθωνε νὰ ἐπιτεθῇ κατ' αὐτῶν ἀπὸ βορρᾶ ὅπου οὐδὲν μέσον ἀμύνης ὑφίσταται. Βεβαίως τὸ τοιοῦτον δὲν διέλαβε τὴν διορατικότητα τοῦ ἐπιτελείου, φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ πραγματοποίησις μιᾶς τοιαύτης τομηρᾶς κινήσεως τοῦ στρατοῦ συναντᾷ πλείστας ὄσας δυσκολίας καὶ δὴ τὴν δυσκολίαν τοῦ ἐπισιτισμοῦ, περιπτώσει, κατὰ τὴν πικροθυσοῦσαν ἐβδομάδα διήλθεν ἐντεῦθεν στρατὸς 1200 ἀνδρῶν, προσερχόμενος ἐκ Θεσσαλονίκης καὶ Ἀθηνῶν.

» Ἐκτὸς τούτου δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ἐν Ἠπείρῳ ἐστερεῖτο σχεδὸν τελείως ἑαυτοῦ πυροβολικοῦ. Πικροθυσομένη κτωτέρω ἀνταποκρίσιν τῆς «Ἰλλουστρασιόν» ἐξ Ἠπείρου ἐν τῇ ὁποίᾳ μὲ ζωηρὰ χρώματα περιγράφονται αἱ μεγάλαι δυσκολίαι τὰς ὁποίας συνήντα ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς κατὰ τὴν ἐγκατάστασιν καὶ τὴν μεταφορὰν πυρομαχικῶν τῆς μοναδικῆς μοίρας βαρέος πυροβολικοῦ τὴν ὁποίαν διέθετον πρὸς πολιορκίαν τῶν Ἰωαννίνων.

» Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς γράφει ὁ ἀνταποκριτὴς τῆς «Ἰλλουστρασιόν» ἀνεκάλυψαν ἓνα ὄχυρον σημείον πρὸ τοῦ Ἐμίν—Ἀγᾶ, δυσπρόσιτον ὅμως διὰ τὸ πυροβολικόν. Πρὸ τῆς ἀνάγκης, τὸ μηχανικὸν ἀναγκάζεται ὑπὸ συνεχῆ ραγδαίαν βροχὴν νὰ κατασκευάσῃ ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ ὄρους ὁδὸν μετ' ἀπίρων ἐλιγμῶν καὶ πλάτους ἑνὸς μέτρου μόνον. Διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης εἶνε ὑποχρεωμένον νὰ διέλθῃ τὸ πυροβολικόν. Οἱ στρατιῶται μετὰ τὴν κατασκευὴν τῆς ὁδοῦ ἐπιδίδονται εἰς τὴν κατασκευὴν κιβωτιδίων στερεῶν ἐξ σανίδων καὶ δοκῶν. Μετὰ ταῦτα ἔν πρὸς ἔν λύουσι τὰ πυροβόλα, τὰ ὁποία εἰς τεμάχια προσδέδουν ἐπὶ τῶν κωβωτιδίων. Μετὰ τὴν ἐργασίαν αὐτὴν ἀκολουθεῖ τὸ ὄραϊον θέαμα τῶν σκαπανέων καὶ τῶν πυροβολητῶν οἱ ὁποιοὶ φέροντες ἐπὶ τῶν ὤμων των τὰ κωβωτιδία ταῦτα ἀνέρχονται ὁ εἰς κatóπιν τοῦ ἄλλου τὸν ἀνηφορικὸν δρόμον. Καθ' ἕλλην τὴν προηγουμένην νύκτα ἔβρεξε πολὺ. Ὁ δρόμος

διὰ τοῦ ὁποίου ἀναβιάζονται τὰ πυροβόλα εἶνε σκεπασμένοι ἀπὸ γλοιώδη πηλόν.

Φαντασθῆτε λοιπὸν μὲ πότιν προσοχὴν ἔπρεπε νὰ θαδίζουσιν οἱ ἀτυχεῖς στρατιῶτα. Ἐνα ὀλίγημά των θὰ ἐπέφερε τὸν φρικτότερον τῶν θανάτων. Διὰ τοῦτο ἐθαδίζον οἱ φορτωμένοι στρατιῶται πολὺ ἀργά.

Διὰ τὴν μεταφορὰν ἐνὸς καιμόνου πυροβόλου ἀπησχολοῦντο εἰκοσι καὶ πλέον στρατιῶται. Δὲν θὰ σᾶς ἐκπλήξῃ τὸ τοιοῦτον ἐὰν λάβετε ὑπ' ὄψιν ὅτι διὰ τὸν ἕνα μόνον τροχὸν τοῦ λυομένου πυροβόλου ἀπητοῦντο δύο ἄνδρες. Ἄλλ' ἐκεῖνο ὑπερ ἐβράδυνε πολὺ τὰς κινήσεις τοῦ στρατοῦ, ἦτο ἡ μεταφορὰ τῶν πυρομαχικῶν. Κάθε ἄλλο μέσον ἦτο ἀχρηστον εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν ὀβιδων καὶ διὰ τοῦτο ἐχρησιμοποιοεῖτο ὁ πρωτογενέστερος τῶν τρόπων ἦτοι κάθε στρατιώτης ἐλάμβανεν ὑπὸ μάλης ἀπὸ δύο ὀβίδας τὰς ὁποίας μετέφερεν ἀπὸ τοῦ ἐνὸς μέρους εἰς τὸ ἄλλο, τὸ ὅποιον δυνατὸν νὰ πείχε καὶ 2 χιλιόμετρα.

Ἡ τεραστία αὕτη ἀπόστασις δὲν τοὺς ἐτρόμαζε τοὺς Ἑλληνας στρατιώτας, τοῦναντίον ὅλοι ἐπήγγαιναν ἄδοντες πατριωτικὰ καὶ ἄλλα ἄσματα καὶ ἀστειευόμενοι. Ποτὲ τοὺς Ἑλληνας στρατιώτας δὲν τοὺς ἀπέλιπεο ἡ χαρὰ καὶ ἡ αἰσιοδοξία. Καὶ χάρις εἰς τὰ χαρίσματα αὐτὰ ἔδλεπε κανεὶς ἐντὸς ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος νὰ ὑψοῦνται ἀπειλιτικαὶ αἱ κἀναι τῶν ποροβόλων ἐπὶ ἀποκρήμων ὑψωμάτων, τὰ ὁποῖα ἐτρόμαζε μόνον νάντικρύση κανεὶς.

Γενικὴ ἐπίθεσις τῆς 7 Ἰανουαρίου 1913. Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 ἀνετέθη ἡ διοίκησις τοῦ δεξιοῦ τῆς Στρατιᾶς τῆς Ἡπείρου ἀποτελουμένου ἐκ τῶν Μεραρχιῶν 8ης (τέως μεράρχου Ἡπείρου) καὶ τῆς ἀφικομένης 6ης εἰς ὑποστράτηγον Κ. Μοσχόπουλον, ὅστις φθάσας εἰς Κορίτιανην τὴν 2 Ἰανουαρίου 1913 ἐξέδωκε τὴν κατωτέρω διαταγὴν.

Πρὸς τὰς Μεραρχίας 6ην καὶ 8ην.

Κατὰ τὰς προθέσεις μου ἡ πρώτη φάσις τῆς μελλούσης ἐνεργείας ἔσεται ἡ κατάληψις τῆς προκεχωρημένης θέσεως τοῦ ἐχθροῦ ἐν τῇ Ἀετορράχῃ καὶ τῶν ὑψωμάτων Λοζέστη. Συνεπῶς θέλει κατευθυνθῆ ἡ κυρία ἐπίθεσις κατὰ Μπιζανίου χρησιμοποιοῦσα τὴν Ἀετορράχην. Μία ρευτερεύουσα ἐπίθεσις θέλει κατευθυνθῆ ἐκ τῶν ὑψωμάτων Λοζέστη κατὰ τῆς Καστρίτσας.

Ἡ κατάληψις τῶν ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ κατεχομένων θέσεων ἐν τῇ Ἀε-

τορράχη και τῶν ὑψωμάτων Λοζέτσι δέον νὰ ἀπαρχολήσῃ ὁμάς περὶ ἀναγνωρίσεων θέσεων πυροβολικοῦ καὶ τῶν καταλληλοτέρων προστάσεων τοῦ Πεζικοῦ.

Ἡ μελέτη ὑμῶν δέον ἐπίσης νὰ στραφῇ καὶ ἐπὶ τῆς ἀνευρέσεως τῶν καταλλήλων θέσεων τοῦ πυροβολικοῦ διὰ τὴν καταδίωξιν τοῦ ἐχθροῦ ἐν τῇ Ἀετοράχῃ καὶ τὴν ὑποστήριξιν τῆς κυρίας ἐπιθέσεως κατὰ Μπιζάνι ἢ θὰ ἀναλάβῃ ἡ 8ῃ Μεραρχία, ἐφ' ὅσον εἶνε δυνατὸν νὰ φαίνεται τὸ ἔδαφος ἢ συλλεγῶσι πληροφορίες παρὰ τῶν διατρεζάντων αὐτὸ εἰς προγενεστέρως ἐπιχειρήσεις.

Κορίτιανη 2 Ἰανουαρίου 1913 Κ. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

Κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὰ ἡμέτερα στρατεύματα τοῦ δεξιοῦ κατεῖχον τὰς θέσεις:

Ὁγδὴ Μεραρχία, ἣς τὴν διοίκησιν εἶχεν ἀναλάβει ἀπὸ τῆς 22 Δεκεμβρίου ὁ συνταγματάρχης Δ. Μκυθαιόπουλος, γραμμὴν μάχης διηκουσαν ἀπὸ τὰ ἀνατολικά ὑψώματα τοῦ χωρίου Κουρφόβου διὰ τῶν πρὸς Ν. τῶν χωρίων Κοτόρτσι—Λαζίνας μέχρι τοῦ χωρίου Κωστίτσι, εὐρισκομένη εἰς στενωτάτην ἐπαφῆν, μετὰ τοῦ ἐχθροῦ 100—300 μέτρων ἀπὸ τὴν πρώτην γραμμὴν τοῦ ὁποῦ ἐχωρίζετο ὑπὸ ξηροτόχων.

Ἡ ἕκτη Μεραρχία κατεῖχε τὰ χωρία Καλέντζι, Πλέσα, Βαρσόβα

Ἡ 2α καὶ ἡ 4ῃ Μεραρχία ἀπετέλουν τὸ ἀριστερὸν τῆς Στρατιᾶς καὶ ἡ μὲν 2α κατεῖχε τὰ μεταξὺ Βουδιβίτσας καὶ τῶν δυτικῶν κλιτύων τοῦ Μπιζανίου μέρη ἢ δὲ 4ῃ τὸ Χάνι Φτελιᾶς καὶ τὸ χωρίον Θεργιακήσι.

Τὴν πρώτην τῆς ἐπομένης (4 Ἰανουαρίου) ἐξεδόθη ἡ κάτωθι διαταγή:

Ἐμπιστευτικῆ.

Ὁ Διοικητῆς τοῦ δεξιοῦ τῆς Στρατιᾶς. Διαταγὴ ἐπιχειρήσεων.

Πρὸς τὰς Μεραρχίας Ἡπείρου καὶ τὴν καὶ Ταγματάρχην Σπηλιάδην ἀρχηγὸν τοῦ μηχανικοῦ τῆς Στρατιᾶς.

1) Ὁ ἐχθρὸς κατέχει τὰ περιβάλλοντα τὴν πεδιάδα τῶν Ἰωαννίνων ὑψώματα Καστρίτσα, Μπιζάνι, Ἁγίου Νικολάου καὶ Σαδοβίτσαν. Τὰ πρόκεχωρημένα αὐτοῦ τμήματα κατέχουσι τὴν Μανωλιάσαν, Ἀετοράχην καὶ τὰ πρὸς Β. τοῦ Λοζέτσι ὑψώματα. Ἡ ἔλη αὐτοῦ δύναμις ἀνέρχεται εἰς 15 χιλιάδας περίπου, κατὰ θετικὰς δὲ πληροφορίες εὐρίσκειται ἐν οὐχὶ καλῇ καταστάσει.

2) Ἡ Στρατιά Ἡπείρου θὰ προσβάλη τὸν ἐχθρὸν ταυτοχρόνως δι' ἀπασῶν αὐτῆς τῶν δυνάμεων παρασκευάζουσα τὴν κατὰ τὸ Μπιζάνι ἐπιθετικὴν ἐνέργειαν διὰ τοῦ πυροβολικοῦ τῆς Στρατιάς.

3) Ἡ 4η Μεραρχία θὰ ἐπιτεθῆ κατὰ τῶν ὑψωμάτων τῆς Μανωλιάσας ἢ ἀριστερόθεν τῶν ὑπ' ἐμὲ δυνάμεων 2α Μεραρχία θὰ προελάσῃ εἰς τὴν πεδιάδα τῶν Ἰωαννίνων μεταξὺ τῶν δυτικῶν ὑπορειῶν τοῦ Μπιζάνι καὶ τῆς Βοδέβιστας, συνδεομένη μετὰ τῶν ὑπ' ἐμὲ δυνάμεων διὰ τῆς γραμμῆς τῶν δυτικῶν ὑπορειῶν τῆς Ἀετορράχης—Μπιζάνι.

4) Αἱ ὑπ' ἐμὲ δυνάμεις ἔχουσιν ἀποστολὴν νὰ προσβάλωσι τὸ Μπιζάνι. Ἡ ἐμὴ πρόθεσις εἶνε νὰ ἐπιφέρω τὸ τελικὸν κτύπημα κατὰ τοῦ δεξιοῦ τοῦ Μπιζάνι.

5) Πρὸς τοῦτο ἡ Μεραρχία Ἡπείρου μετὰ τριῶν ὀρειβατικῶν πυροβολαρχιῶν θὰ προσβάλη τὸ Μπιζάνι προελαύνουσα ἐπὶ τῆς Ἀετορράχης καὶ συνδεομένη δυτικῶς ἐπὶ τῶν δυτικῶν ὑπορειῶν τῆς Ἀετορράχης συμπεριλαμβανομένων μετὰ τῆς 2ας Μεραρχίας, ἀνατολικῶς δὲ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κοτόρτσι—Κοτσιλιῶ μὴ συμπεριλαμβανομένης μετὰ τοῦ ὑπὸ τὸν ἀντισυν)χηγὴ Παπαδόπουλον ἀποσπάσματος.

6) Ἡ 6η Μεραρχία νὰ σχηματίσῃ μικτὸν ἀπόσπασμα ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ἀντισυν)ρχου Παπαδόπουλου συγχεόμενον ἐκ τοῦ μηχανικοῦ τῆς Μεραρχίας τοῦ 1ου εὐζωνικοῦ συν)τος ἐνὸς τάγματος Πεζικοῦ, μιᾶς καὶ ἡμισείας πυροβολαρχίας ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Μοιράρχου καὶ ἐνὸς χειρουργείου, ὑπερ' ἃς οὐ κατ' ἐξουσίαν τὰ ὑψώματα τοῦ Λοζέτσι θέλει ἐπιτεθῆ κατὰ τῆς Καστρίτσας, συνδεόμενον πρὸς δυσμὰς μετὰ τῆς Μεραρχίας Ἡπείρου ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κοτόρτσι—Κοτσιλιῶ συμπεριλαμβανομένης, ἔχον ὡς ἀποστολὴν τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο νὰ καλύψῃ τὸ δεξιὸν τῆς κυρίας ἐπιθέσεως ἀποτρέπον ἐκ ταύτης τὰ ἐκ Καστρίτσας πρὸς τὸ πυροβολικοῦ.

7) Ὁ Ταγματάρχης τοῦ μηχανικοῦ κ. Σπηλιάδης κρατῶν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ δύο λόχους τοῦ μηχανικοῦ, μετὰ τῆς διλοχίας τοῦ ταγματάρχου Μπέλλου καὶ δύο πυροβόλων τῆς μοίρας τῆς 4ης Μεραρχίας, μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ Λοζέτσι θέλει καλύψῃ τὸ δεξιὸν τοῦ ἔβλου τῶν ὑπ' ἐμὲ δυνάμεων βαδίζων διὰ Μπρουτοβάρι πρὸς Γ'ουλά.

8) Πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν θέλει ἐνεργήσῃ καὶ τὸ ὑπὸ τὸν λοχαγὸν Τρουπογιωργὸν ἀπόσπασμα ἐκ δύο λόχων πεζικοῦ καὶ μιᾶς πυροβολαρχίας εὐρισκόμενον ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἀράχθου καὶ προ-

χρόνος δι'
Μπιζάνι ε-

Μανωλιά-
προελάση
ν του Μπι-
άμειων διά
άνι.

τι τὸ Μπι-
κατὰ τοῦ

κῶν πυρο-
ετορράχης
ετορράχης
δὲ ἐπὶ τῆς
ὑπὸ τόν

τὸ τὴν δι-
μηχανικοῦ
ζικοῦ, μιᾶς
ου καὶ ἐ-
ζέτσι θέλει
τῆς Με-
ιλαμβανο-
τὸ δεξιὸν
πυρὰ τοῦ

ὑπὸ τὰς
οῦ ταγμα-
Ιεραρχίας,
ἔλου τῶν

τὸν λοχα-
πυροβο-
καὶ προ-

ΑΠΟΒΙΒΑΣΙΣ ΤΗΣ 4ης ΜΕΡΑΡΧΙΑΣ ΕΝ ΠΡΕΒΕΖΗ

σπαθῶν νὰ διέλθῃ τοῦτον κατὰ τὰς δοθείσας αὐτῷ ὁδηγίας μου διὰ τῆς γεφύρας Παπαστάθῃ.

Τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο θέλει ἐπιζητήσῃ τὴν ἑνωσίν του μετὰ τοῦ ταγματάρχου Σπηλιάδου ὁλόκληρον δὲ τὸ ὑπὸ τὸν τελευταῖον τοῦτον ἀπόσπασμα μετὰ τὴν ἀπόθῃσιν τῶν πρὸ αὐτοῦ τμημάτων θέλει ἐπιζητήσῃ τὴν συμπλησίαν του πρὸς τὸ ἀπόσπασμα τοῦ ἀντισυν)χου Παπαδοπούλου ἐξακολουθοῦν νὰ καλύπτῃ αὐτὸ καὶ ὑπαγόμενον ὑπὸ τὰς διαταγὰς του.

9) Τὸ ὑπόλοιπον μηχανικὸν συγκεντροῦν καὶ παρασκευάζον ὁλόκληρον τὸ διὰ τὴν καταστροφὴν τῶν ἀμυντικῶν προκαλυμμάτων ὑλικὸν κατὰ τὰς ὁδηγίας τοῦ διοικητοῦ τῆς Μεραρχίας Ἡλείρου θέλει ἐνεργήσῃ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς Μεραρχίας ταύτης.

10) Τὸ ὑπὸ τὸν Ἀρχηγὸν κ. Μᾶνον σῶμα θέλει ἐνεργήσῃ εἰς τὸ δεξιὸν τοῦ ἀποσπάσματος τοῦ ἀντισυν)χου Παπαδοπούλου καὶ ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἀποσπάσματος Σπηλιάδου.

11) Τὸ ὑπόλοιπον τῆς 6ης Μεραρχίας θέλει μείγῃ ὡς γενικὴ ἐφεδρεία συγκεντροῦμενον νοτίως καὶ πρὸς τὴν μονὴν Φανερωμένην.

12) Μέχρι τῆς καταλήψεως τῆς Ἀετορράχης καὶ τοῦ Λοζέτσι θὰ εὐρίσκωμαι ἐπὶ τοῦ ὑψώματος ἀμέσως πρὸς Βορρᾶν τῆς Κορίτιανης εἰτα ἐπὶ τοῦ παρατηρητηρίου ἐνθα τὸ τηλέφωνον.

Τμῆμα Διεύθυνον

1) Οἱ ἄνδρες δέον νὰ ᾄσιν ἐφοδισμένοι διὰ δύο ἡμερῶν τροφῶν.

2) Σταθμὸς ἐφοδισμοῦ Σκλίθων.

Γραμμὴ ἀνεφοδισμοῦ τροφῶν καὶ ἐκκενώσεως τραυματικῶν Κορίτιανη - Σκλίθων.

3) Σταθμὸς ἀνεφοδισμοῦ πυρομαχικῶν Πεστᾶ.

Γραμμὴ ἀνεφοδισμοῦ Κορίτιανη - Ρεβένι - Πεστᾶ.

Σημεῖωσις. Ἡ ἐνκρῆσις τῆς ἐπιχειρήσεως θέλει γίνῃ δι' ἰδιαιτέρως μου πρὸς τοῦτο διαταγῆς.

Δέον ὅμως μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης νὰ ἀναγνωρισθῶσιν αἱ θέσεις τοῦ πυροβολικοῦ καὶ ὁ τρόπος ἐκτελέσεως διὰ τὴν κατάληψιν τῆς Ἀετορράχης ὑπὸ τῆς Μεραρχίας Ἡλείρου καὶ τῶν ὑψωμάτων Λοζέτσι ὑπὸ τοῦ ἀποσπάσματος τῆς 6ης Μεραρχίας.

Νὰ ἐνεργηθῇ ὁ ἀνεφοδιασμὸς τοῦ μεγίστου δυνατοῦ ποσοῦ τροφῶν καὶ πυρομαχικῶν,

Ἡ Μεραρχία Ἠπείρου νὰ ὀργανώσῃ τὴν διοίκησιν τῶν πυροβολαρχιῶν Γαλανοῦ, Παπαχρήστου καὶ Πετμεζᾶ, ἐὰν δὲν ἀποσταλῆ διοικητῆς τοῦ πυροβολικοῦ τούτου ὡς ἡτησάμεν.

Ἡ ἰδία Μεραρχία νὰ παρασκευάσῃ τὰ ἀναγκαιούντα διὰ τὴν καταστροφὴν τῶν συρματοπλεγμάτων.

Ἐν Κορίθῳ τῆ 3 Ἰανουαρίου 1913.

Κ. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

Ταῦτοχρόνως δ' ἐδόθησαν εἰς τὰ σώματα αἱ δέουσαι ὁδηγίαι αἱ ἀφορώσαι τὰς λεπτομερείας τῆς ἐνεργείας ἐκάστου ἐξ αὐτῶν οὕτως ὥστε οἱ πάντες νὰ ὦσιν ἔτοιμοι πρὸς ἔναρξιν τῆς ἐπιθέσεως, ἅμα τῇ πρὸς τοῦτο διαταγῇ.

Περὶ τὴν ἑσπέραν ἕως τῆς αὐτῆς ἡμέρας διατάχθη ὁ διοικητῆς τῆς 6ης Μεραρχίας (συν)χηρῆς κ. Μηλιώτης ὅπως ἀναλάβῃ τὴν διοίκησιν τοῦ δεξιῦ τοῦ Στρατιᾶς τοῦ ὑποστρατήγου κ. Μοσχοπούλου ἀναλαβόντος τὴν διοίκησιν τοῦ στρατοῦ Ἠπείρου προκειμένου νὰ ἀνχωρήσῃ δι' Ἀθήνας ὁ ἀντιστράτηγος κ. Σαπουντζάκης.

Περὶ τὴν ἑσπέραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐπανακάμψαντος τοῦ ὑποστρατήγου κ. Μοσχοπούλου καὶ ἀναλαβόντος καὶ πάλιν τὴν διοίκησιν τοῦ δεξιῦ τῆς Στρατιᾶς ἐξεδόθη διαταγὴ καθ' ἣν αἱ Μεραρχίαι ἔδει νὰ ὦσιν ἔτοιμοι τὴν πρωΐαν τῆς ἐπαύριον 7ης Ἰανουαρίου πρὸς ἔναρξιν τῆς ἐπιθέσεως.

Μικρὸν δὲ μετὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ πυρὸς ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου βαρέως καὶ πεδινῷ πυροβολικῷ, γράφει ἐν τῇ ἐκθέσει του ὁ Διοικητῆς τῆς Μεραρχίας τῆς Ἠπείρου, ἠρξάντο τότε πυροβολεῖα τοῦ Μπιζανίου καὶ τὸ λοιπὸν πυροβολικὸν τῶν Τούρκων, τὸ εὐρισκόμενον ὀπίσω τῶν γραμμῶν τοῦ πεζικοῦ αὐτῶν, βάλλοντα ζωηρῶς τὸ μὲν κατὰ τοῦ κατ' αὐτοῦ βάλλοντος ἡμετέρου πυροβολικοῦ τὸ δὲ κατὰ τοῦ πεζικοῦ ἡμῶν ἄνευ ὅμως ἀποτελέσματος. Ταῦτοχρόνως δὲ καὶ αἱ γραμμὴ μάχης τοῦ ἐχθρικοῦ πεζικοῦ ἠρξάντο σφοδρῶς πρὸς κατὰ τοῦ ἡμετέρου πεζικοῦ, ὅπου ἠρξάτο ἀντιπυροβολοῦν αὐτὰς ἐκ τῶν θέσεων ἃς κατεῖχε, καὶ τοῦτο διότι τὰ ἐπὶ τῆς Ἀετορράχης εὐρισκόμενα εὐζωνικὰ τάγματα ὡς καὶ τὸ πρὸς ἀριστερὰ ἐπεκτείνον τὴν γραμμὴν ταύτην ἀνεξ. Σύμμα τῶν Κρητῶν, εἶχον λάβῃ παρ' ἐμοῦ διαταγὴν ὅπως κατὰ τὴν ἐπίθεσιν τότε μόνον ἐπιτεθῶσιν, ἔταν θὰ ἦσαν ἐμφανῆ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ πυρὸς

τοῦ πυροβολικοῦ ἡμῶν ἐπὶ τοῦ ἐχθρικοῦ πεζικοῦ ὑπερ ἀφεύκτως ἀνέμενον ὅτι θὰ ἐκλονίζετο ὑπ' αὐτῶν. Τὴν διαταγὴν ταύτην ἔδωκα, ἵνα μὴ προώρως τὰ τμήματα ταῦτα ἐπιτιθέμενα ἐκτεθῶσιν εἰς ματαίως ἀπωλείας, ἅς θὰ ἠδύναντο νὰ ἀποφύγωσιν, ἐὰν προέβαινον εἰς τὴν ἔναρξιν τῆς ἐπιθέσεως μετὰ τὰ ἐπὶ τοῦ ἐχθροῦ ἀποτελέσματα τοῦ πυρός τοῦ ἡμετέρου πυροβολικοῦ, ἐφ' ὧν εἶχομεν πλήρη πεποίθησιν, ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ἡμῶν τὰς λίαν πλεονεκτικὰς καὶ καλῶς ἐκλελεγμένας θέσεις τῶν ὀρειβατικῶν πυροβολαρχιῶν μας (καὶ ἰδίᾳ τῆς πυροβολαρχίας Γαλανοῦ) ἐξ ὧν ἐθάλλετο πλευρικῶς ὀλόκληρος ἢ κατὰ βάθος παράταξις τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἅς μετὰ μεγίστης ἐπιμελείας ἀπεκρῦπτομεν ἀπ' αὐτοῦ μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς γενικῆς ἐπιθέσεως.

Τὸ Ἰθὸν πεζικὸν σύν)μα ἀντικατασταθὲν κατὰ τὴν πρωΐαν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῶν προφυλακῶν ὑπὸ τοῦ 18ου πεζικοῦ συν)τος τῆς 6ης Μεραρχίας καὶ διαθέσκειν ἕνα ἐκ τῶν λόχων αὐτοῦ ὡς στήριγμα τῶν πυροβολαρχιῶν Γαλανοῦ καὶ Πετιμεζᾶ συνεκέντρωσε τὴν ὑπόλοιπον αὐτοῦ δύναμιν καὶ κατέλαβε τὴν ὀρισθεῖσαν αὐτῇ θέσιν Β. Δ. τῆς Κορίθιανης ὀπίσω τοῦ δεξιοῦ τῆς παρατάξεως τῆς ἡμετέρας Μεραρχίας, ἣς τὴν ἐφεδρείαν ἀπετέλει, ἔχον ἐντολὴν νὰ παρακολουθήσῃ τὴν προέλασιν ταύτης ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν κλιτύων τῆς Ἀετορράχης.

Τοιαύτη τις ἦτο ἡ τακτικὴ κατάστασις ὅτε κατὰ τὴν 11.30' ἀκριβῶς ἐλήφθη διὰ τοῦ ἐφεδρικοῦ ἀνθυπολ. τοῦ πυροβολικοῦ Βαχίνου ἡ διαταγὴ ἐπιθέσεως ἐκ μέρους τοῦ διοικητοῦ τοῦ δεξιοῦ τῆς Στρατιάς, εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ὁποίας ἀπέστειλε τὴν 11.40 π. μ. πρὸς τὰ ὑπ' ἐμὲ σώματα διαταγὴν νὰ ἀρξῶνται ἐπιτιθέμενα. Οὕτω δὲ ἀφ' ἐνὸς μὲν ἢ παρὰ τοῖς εὐξωνικοῖς τμήμασι προσκεκολλημένη πυροβολαρχία Παπααρχήστου ἤρξατο πάραυτα τοῦ πυρός ἐπὶ τῶν δυτικῶν κλιτύων τῆς Ἀετορράχης. ἀφ' ἑτέρου δ' ἡ πυροβολαρχία Πετιμεζᾶ ἔχουσα εἰδικὴν διαταγὴν μου ὅπως καὶ ἀνευ ἀνωτέρας διαταγῆς ἐπέβη διὰ τῶν πυρῶν τῆς ἐν ἀνάγκῃ καὶ συνδράμῃ τὸν ἀγῶνα τοῦ πεζικοῦ ἤρξατο περὶ τὴν 11.50' βάλλουσα ζωηρῶς κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ πεζικοῦ, ἐν ᾗ ἡ πυροβολαρχία Γαλανοῦ μόλις περὶ τὴν 1 μ. μ. ὥραν ἤρξατο τοῦ πυρός τῆς ἀργὰ ἀφικομένης μέχρις αὐτῆς τῆς σχετικῆς διαταγῆς τοῦ κ. ὑποστρατήγου ἕνεκα τῆς μεγάλης ἀποστάσεως καὶ τοῦ λίαν διακεκομιμένου τοῦ ἐδάφους.

Ἦδη περὶ τὴν 1.30' μ. μ. ὥραν ὁ ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν κλιτύων τῆς Ἀετορράχης ἐχθρὸς κατασυντριβείς κυριελευτικῶς ὑπὸ τοῦ αἰφνιδίου καὶ ριπαίου πυρὸς τοῦ ἡμετέρου πυροβολικοῦ ἤρξατο ὑποχωρῶν ἀτάκτως καταδιωκόμενος ὑπὸ τε τῶν πυρῶν τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τῶν εὐζωνικῶν ἡμῶν ταγματῶν οἱ ἄνδρες τῶν ὁποίων ἐθάδιζον ὄντως ἐκ πτωμάτων ἅτινα ἦσαν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δράσεως τοῦ πυροβολικοῦ ἡμῶν.

Ἄλλ' ἐν ᾧ οὕτως εἶχον τὰ πράγματα εἰς τὸ ἡμέτερον δεξιὸν ἐβλεπον μετ' ἀπορίας μου ὅτι τὸ εἰς τὸ ἀριστερὸν ἡμῶν ἀνεξάρτητον Σύν)μα τῶν Κρητῶν καὶ τοι εἶχεν ἐντολὴν νὰ προχωρήσῃ ταυτοχρόνως μετὰ τῶν εὐζωνικῶν ταγματῶν, εἶχον δ' ἀποστήλει πρὸς αὐτὸ ἀπὸ τῆς 11, 40' π. μ. τὴν διαταγὴν τῆς ἐπιθέσεως, δὲν προήλανε τοῦθ' ἔπειρ μὲ ἠνάγκασε ν' ἀποστείλῃ τὸν ἀξιωματικὸν τοῦ ἐπιτελείου μου ὑπολοχαγὸν Σακελαρόπουλον, ἵνα ἐπαναλάβῃ τὴν διαταγὴν μου καὶ ἀντιληφθῇ τὸν λόγον τῆς τοιαύτης βραδύτητος, οὗτος δ' ἀφικόμενος παρὰ τῇ Κρητικῇ Συν)τι περὶ τὴν 1.40' μ. μ. ἀντελήφθη ὅτι τότε μόνον ὁ σύνδεσμος τοῦ Κρητικοῦ ἐκόμιζε τὴν διαταγὴν μου περὶ προελάσεως ἅμα τῇ λήψει τῆς ὁποίας ἤρξατο τὸ Κρητικὸν προελαύνον πρὸς Λεσσανὰ καὶ ἐπὶ τῶν δυτικῶν κλιτύων τῆς Ἀετορράχης, τοῦ ἐχθροῦ ἀναγκασθέντος νὰ ὑποχωρήσῃ ἀτάκτως πρὸς Β. κατασυντριβέντος ὑπὸ τῶν ἀποτελεσματικῶν πυρῶν τῆς τε πυροβολαρχίας Παπαχρήστου καὶ τοῦ Ν. Δ. τοῦ Φουὰτ εὐρισκομένου πεδινῶ ἡμῶν πυροβολικοῦ, ὅφ' ὧν καὶ ἀποτελεσματικῶς κατεδιώκετο ὑποχωρῶν.

(Ὅτω δὲ περὶ τὴν 2αν μ. μ. ὥραν ἅπαντα τὰ ἡμέτερα τμήματα τῆς πρώτης γραμμῆς προήλκον γοργῶς τὸν ἐχθρὸν καταδιώκοντα χωρὶς εἰς τοῦτο νὰ παρακωλύονται ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ Μπιζανίου ἔπειρ οὐδαμῶς ταῦτα ἠνώγησε, φοβούμενον, ὡς ὑποθέτω, μήπως βλάβῃ καὶ τὰ ἴδια ὑποχωροῦντα τμήματα τὰ κατὰ πόδας ὑπὸ τῶν ἡμετέρων καταδιωκόμενα. Ταυτοχρόνως δὲ καὶ τὸ ὡς ἐφεδρεῖα τηρούμενον 15ον πεζικὸν σύν)μα προὐχώρησε ἀκολουθοῦν τὴν προέλασιν τοῦ δεξιοῦ ἡμῶν.

Μετὰ τὴν τοιαύτην τοῦ ἡμετέρου Πεζικοῦ προέλασιν. διέταξα διὰ διαταγῆς μου σταλείσης τὴν 3.35' μ. μ. ληφθείσης δὲ τὴν 4.10' μ. μ. τὴν πυροβολαρχίαν Πετμεζᾶ νὰ προχωρήσῃ καὶ καταλάβῃ θέσιν ἐν Ἀετορράχῃ καὶ ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων ἅτινα πρότερον κατεῖχεν ὁ ἐχθρὸς

ἐν ᾗ τὴν 3.45' μ. μ. ἐλάμβανον ἀναφορὰν τοῦ διοικητοῦ τῆς εἰρημέ-
νης πυροβολαρχίας δι' ἧς μοι καθίσταντο γνωστὰ ἡ ἐνέργεια αὐτῆς καὶ
ὅτι ἡ πυροβολαρχία Γαλανοῦ εἶχεν ἤδη ἀναχωρήσει, ἵνα καταλάβῃ θέ-
σιν ἐπὶ τῆς Ἀετορράχης.

Ἐπειδὴ δὲ συμφώνως τῇ διαταγῇ τοῦ δεξιοῦ τῆς στρατιᾶς, δι' ἧς
ἠρίζετο ὡς ὄριον τοῦ τοιμέως ἐνεργείας τῆς ὑπ' ἐμὲ Μεραρχίας ἡ ὁδὸς
Κοτόρτσι—Κοτσιλιὸ ἐφ' ἧς ὄφειλον τὰ ὑπ' ἐμὲ εὐζωνικὰ τάγματα νὰ
συνδέωνται μετὰ τοῦ ἀποσπάσματος Παπαδοπούλου, ἠναγκάσθησαν ταῦ-
τα νὰ βαδίσωσι βορειοανατολικῶς ἵνα τηρῶσι τὸν σύνδεσμον τοῦτον προ-
έκυψεν δὲ ὡς ἐκ τούτου ἀρκετὸν κενὸν μεταξὺ τῶν εὐζωνικῶν τού-
των ταγμάτων καὶ τοῦ Κρητικοῦ συν)τος. Διέταξα πρὸς πλήρωσιν
τοῦ οὕτω πραραθέντος κενοῦ τὸ 15ον σύν)μιχ πεζικοῦ, ἵνα ἀποστείλῃ
δύο ἐκ τῶν λόχων του εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐγέ-
νετο περὶ τὸ ἑσπέρας. Εἶχεν ἤδη ἐπέλθῃ νύξ, ἐπειδὴ δὲ λόγῳ τοῦ ἐπι-
κρατοῦντος βαθυτάτου σκότους καὶ λόγῳ τῶν δυσχερειῶν αἵτινες πα-
ρουσιάζοντο περὶ τὴν διοίκησιν ἕνεκα τοῦ λίαν διακεκομμένου τοῦ ἐδά-
φους, ἡ περαιτέρω προχώρησις τῶν τμημάτων καθίστατο δυσχερεστάτη
καὶ ἐπειδὴ ἡ κατὰ τοῦ ὄχιου πλέον, οὔτινος ἡ φρουρὰ ἦτο ἀνέπαφος
ἐπι)σεις ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας διεξαγομένη μικρὰς μοι παρεῖχεν ἐλ-
πίδας ἐπιτυχίας, συνάμα δὲ διὰ τῆς ἀπὸ τῆς 4ης καὶ 45' ὁσθείσης μοι
διαταγῆς τοῦ διοικητοῦ τοῦ δεξιοῦ τῆς Στρατιᾶς διατασσόμενη ὅπως
«μετὰ τὴν λήξιν τοῦ ἀγῶνος λόγῳ τοῦ σκότους θέσω προφυλακὰς μάχης»
διέταξα τὰ τμήματα τῆς πρώτης γραμμῆς νὰ σχηματίσωσι προφυλακὰς
μάχης εἰς τίς ἅς κατεῖχον θέσεις, παραμένοντα εἰς ταύτας μέχρι πρω-
ίας, ὅτε θὰ συνεχίζετο ἡ κατὰ Μπιζανίου ἐπι)σεις.

Κατὰ τὴν προέλασιν ταύτην τῆς 7ης Ἰανουαρίου συμφώνως ταῖς ὑ-
ποβληθεῖσαι μοι ἀναφοραὶς τῶν σωμάτων, 90 περίπου ἐκ τῶν ἡμετέρων
ἐτέθησαν ἐκτὸς μάχης, ἀπώλειαι αἵτινες δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ἐλά-
χιστα, εἰς τὴν ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν ἀφ' ἐνὸς μὲν τὸ ἐπιτευχθὲν ἀποτέλεσμα
ἀφ' ἐτέρου δὲ αἱ ἐπενεχθεῖσαι τῇ ἐχθρῇ μέγιστα ἀπώλειαι. Ὅπως
δ' ὁ ἐχθρὸς καὶ ἂ ἡμεῖς αὐτοὶ διαρκοῦντος τοῦ ἀγῶνος ἠδυνήθημεν νὰ
ἀντιληφθῶμεν ὑπέστη μεγίστας ζημίας οὐδέποτε ὅμως ἐφανταζόμεθα ὅτι
οὗτος τοιαύτην ὑπέστη πικρὴν ἄστυ, εἰς τὴν ἐξηκριώθη ὅτι εἶχεν ὑποστῆ
κατόπιν, ὅτε διαταχθεῖσαι αἱ ἀρμόδιαι ὑπηρεσίαι τῆς Μεραρχίας ὅπως
προβῶσιν εἰς τὸν ἐνταφιασμὸν τῶν πτωμάτων ἐθαψαν καθ' ἃ μοι ἀνέφε-

ρον ὑπὲρ τὰ 1800 ἐχθρικά πτώματα εὐρεθέντα ἐν τῇ τομεῖ τῆς Μεραρχίας, ἐν ᾧ ἀπ' ἑνὸς μὲν τὰ διάφορα σώματα τῆς Μεραρχίας οὐκ ὀλίγα τοιαῦτα παρὰ τοὺς καταλισμοὺς αὐτῶν εὐρισκόμενα ἔθαψαν, ἀπ' ἑτέρου δὲ πλεῖστα ὅσα ἠναγκάσθημεν νὰ ἀφήσωμεν ἄταφα, ὅτε εὐρισκόμενα εἰς μέρη θαλλόμενα ὑπὸ τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ καὶ εἰς ἃ δὲν ἠδύνατο ἀκινδύως νὰ μεταβῶσιν οἱ τὴν ταφὴν τῶν πτωμάτων ἐνταταλμένοι.

Ὡς τὼ δ' ἀσφαλῶς δύναται τις νὰ συμπεράνη ὅτι ὑπὲρ τοὺς δισχιλίους νεκροὺς ἐγκατέλιπεν ὁ ἐχθρὸς ἐν τῇ τομεῖ ἐν ᾧ ἐνήργησεν ἡ ὑπ' ἐμὲ Μεραρχία κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην τοῦθ' ὅπερ ἐγένετο αἰτία νὰ δυναμισθῇ ἔκτοτε ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ ὁ χώρος οὗτος «κανλί—τεμέ», καὶ νὰ θεωρῇ τὴν μάχην ταύτην ὡς τὴν φονικωτέραν ἐκ τῶν κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον λαβουσῶν χώρων.

Μεταξὺ τῶν Τουρκικῶν τούτων πτωμάτων εὐρέθησαν καὶ πολλὰ τοιαῦτα ἀνήκοντα εἰς ἡμετέρους πεσόντας κατὰ τὰς ἀρχὰς Δεκεμβρίου κατὰ τὴν τότε γενομένην προέλασιν τῶν εὐζωνικῶν ταγμάτων καὶ ἅτινα οἱ ἡμέτεροι ὑποχωρήσαντες εἶχον ἀναγκασθῆ νὰ ἐγκαταλείπωσι ἄταφα.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν εἰς ἀῖθρας ἀπωλειῶν τούτων τοῦ ἐχθροῦ, οὗτος ἠναγκάσθη ὑποχωρῶν νὰ ἐγκαταλείπη ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ὄρεινόν πυροβόλον, ἀρκετὰ πολυβόλα ὡν τινὰ ἡμικατεστραμμένα, πληθὺν ὄπλων καὶ πυρομαχικῶν πρὸς δὲ ἐν Λεσσηνοῖς καὶ μίαν Τουρκικὴν σημαίαν ἀνήκουσαν εἰς τὸ 20ον πεζικὸν αὐτοῦ σύν)μα περιελοῦσαν ὃ εἰς χεῖρας τῶν ὀπλιτῶν τοῦ ἀνεξαρτήτου συν)τος τῶν Κρητῶν. Πολλῶ ὅμως μείζονες θὰ ἦσαν αἱ εἰς πολεμικὸν ὄλικόν ἀπώλειαι αὐτοῦ, ἂν ἐγκαίρως μετεδίδοτο εἰς τὸ Κρητικὸν σύν)μα ἢ περὶ προελάσεως τούτου διαταγὴ μου, καθ' ὅσον ἢ ἐκ τῆς καθυστερήσεως ταύτης ἐπελοῦσα ὀρθότης τῆς ἐπιθέσεως τοῦ εἰρημιένου συν)τος ἔδωκε τὸν καιρὸν εἰς τὸν ἐχθρὸν νὰ ἀποσύρῃ τὰ ἐπὶ τῶν ὕψωμάτων τῆς Ἀετορράχης εὐρισκόμενα πεδυνὰ αὐτοῦ πυροβόλα ἅμια ἄλλως ἀφεύκτως θὰ περιήρχοντο εἰς χεῖρας ἡμῶν.

Ἐπειδὴ δὲ συμφώνως τῇ διαταγῇ ἐπιχειρήσεων τοῦ διοικητοῦ τοῦ δεξιοῦ τῆς Στρατιᾶς ὄφειλον νὰ εὐρίσκωμαι ἐν διαρκεῖ συνδέσμῳ διὰ τοῦ ἀριστεροῦ μου μετὰ τῆς 2ης Μεραρχίας ἥτις ἔδει νὰ προελάσῃ διὰ τῆς πεδιάδος μετὰ τὸ Βοδιόβιστας καὶ δυτικῶν ὑπορειῶν Μπιζανίου μετὰ προσοχῆς πᾶρηκολούθου τὴν ἐνέργειαν ταύτης. Μὴ ἀντιληφθεὶς ὅμως προσοχῆς πᾶρηκολούθου τὴν ἐνέργειαν ταύτης. Μὴ ἀντιληφθεὶς ὅμως κατ' ἅπασαν τὴν ἡμέραν ἐπιθετικὴν τινὰ αὐτῆς προέλασιν ἐκείθεν τῶν

θέσεων, ἃς κατείχον ἀρχικῶς, καίτοι ὁ πρὸ αὐτῆς ἐχθρὸς εἶχεν ἀναγκασθῆναι ὑποχωρήσῃ τῶν θέσεων του ἕνεκα τῆς προελάσεως τῆς ὑπ' ἐμὲ Μεραρχίας, ἐκκενώσας τὸν λόφον «Αὐγὸ» καὶ τὸ λοιπὸν ἐν τῇ πεδιάδι καὶ εἰς τὰς δυτικὰς ὑπωρείας τοῦ Μπιζανίου μέρος, ἐπιθυμῶν δ' ὅπως ἔλθω εἰς ἐπαφὴν μετὰ ταύτης, ἥτις ὑπέθετον ὅτι ἅμα τῇ νυκτι θὰ προὐχώρει, καὶ γνωρίσω τὰ συμβάντα ἀπέστειλα τὴν 1 π. μ. ὥραν τῆς 8ης Ἰανουαρίου εἰς τὸν διοικητὴν τοῦ ἀνεξαρτήτου Συν)τος τῶν Κρητῶν τὴν ἀκόλουθον διαταγὴν:

Ἐξετάσατε μέχρι ποίων σημείων προὐχώρησε ἡ 2α Μεραρχία καὶ προχωρήσατε ὥστε νὰ εἴσθε, εἰ δυνατόν, εἰς τὸ αὐτὸ ὕψος καὶ ἐν στενῇ συνδέσμῳ μετ' αὐτῆς. Ἐπίσης διὰ τοῦ δεξιῦ ὕμων νὰ εἴσθε ἐν συνδέσμῳ μετὰ τοῦ ἀποσπασματος Ἰωάννου. Ὅσακις δὲ δύνασθε, νὰ κερδίζητε ἔδαφος ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὰ ἀνωτέρω.

Εἰς ταύτην μετ' ὀλίγον ἔλαβον τὴν ἀπάντησιν τοῦ πρὸς ὃν ἀπευθύνετο αὕτη σωματάρχου ἐπενεγκόντος μοι ὅτι ἡ 2α Μεραρχία οὐδαμῶς ἐκ τῶν θέσεων αὐτῆς εἶχε κινηθῆναι μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης.

Ἐν ᾧ δὲ τοιαύτη τις ἦτο ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ἡ ἐνέργεια τῆς 8ης Μεραρχίας κατὰ τὴν 7ην Ἰανουαρίου ἐν τῇ κυρίῳ τομεῖ τῆς ἐνεργείας αὐτῆς τὰ μέγιστα συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐπιτυχῆ διεξαγωγὴν τῆς προελάσεως τοῦ συνόλου τοῦ δεξιῦ τῆς Στρατιᾶς καὶ ἡ ὑπ' ἐμοῦ ληφθεῖσα πρόνοια ὅπως ἀποστελῶ ἀπὸ ἡμερῶν εἰς Βασταβέτσι τὴν λυομένην πυροβολαρχίαν Κρούπ μετὰ ἐνισχύσεως ἐξ ἑνὸς λόχου ὑπὸ τὸν λοχαγὸν Τρυπογιώργον καὶ δι' αὐτῶν αἰφνιδιάσω τὸν πρὸς Β. τοῦ χωρίου Λοζέτσι ἐχθρόν.

Δ. ΜΑΤΘΑΙΟΠΟΥΛΟΣ

Ἐπίθεσις 9 Ἰανουαρίου. Περὶ τὴν 4ην πρωϊνὴν τῆς 9ης Ἰανουαρίου ἐξεδόθη ἡ ἀκόλουθος διαταγὴ ἐπιχειρήσεων τοῦ κ. Διοικητοῦ τοῦ δεξιῦ τῆς Στρατιᾶς.

Διαταγὴ Ἐπιχειρήσεων διὰ τὴν 9ην Ἰανουαρίου πρὸς τὰς Μεραρχίας Ἡπειροῦ καὶ 6ην.

- 1) Ὁ ἐχθρὸς ὑπέστη ἀπωλείας καθ' ὄλον τὸ μέτωπον.
- 2) Ἡ στρατιὰ σήμερον θὰ προπαρασκευάσῃ διὰ τοῦ πυροβολικοῦ στρατιᾶς καὶ τοῦ τῆς 2ας Μεραρχίας τὴν κυρίαν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ ἀριστεροῦ Μπιζανί ἥτις θὰ ἐκτελεσθῇ ὑπὸ τῆς 2ας Μεραρχίας καὶ τῆς

ἀναγ-
τῆς ὑπ'
τῆ πε-
μῶν δ'
κτι θά
σαν τῆς
Κρη-

γία καὶ
ἐν στε-
θε ἐν
θε, νὰ

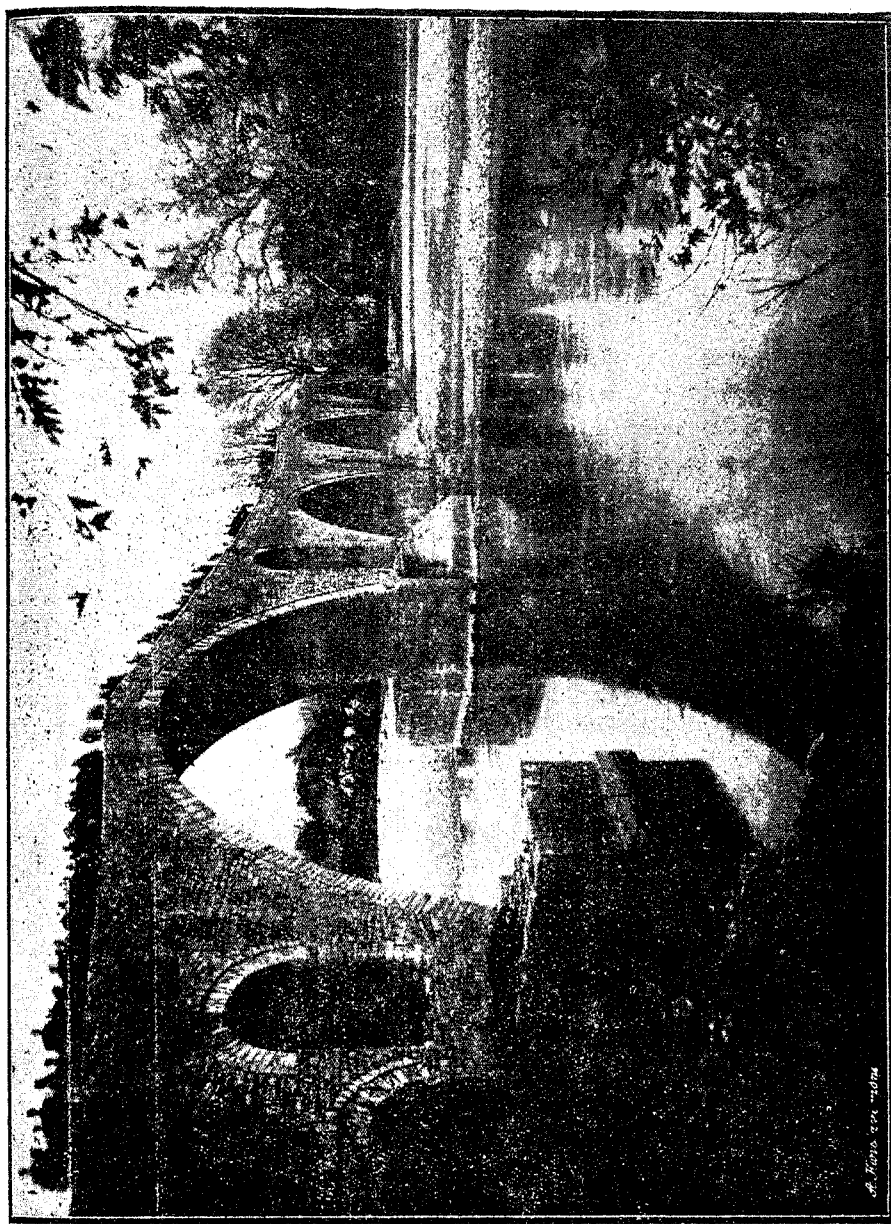
θύγετο
ἐκ τῶν

ῆς 8ης
ργείας
προε-
φθεῖσα
ην πυ-
χαγὸν
ου Δο-

κνουα-
οῦ τοῦ

Γεραρ-

λικοῦ
οῦ ἀ-
λι τῆς

ΕΙΣΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ ΔΙΑ ΤΗΣ ΓΕΦΥΡΑΣ ΤΟΥ ΑΡΑΧΘΟΥ ΤΗΣ ΑΡΤΗΣ ΕΙΣ ΤΟ ΤΟΥΡ-
ΚΙΚΟΝ ΕΔΑΦΟΣ.

γενικῆς ἐφεδρείας συνεργούσης καὶ ἐλοκλήρου τῆς στρατιᾶς.

3) Πρὸς τοῦτο ἡ Μεραρχία Ἠπειροῦ ἀνασυντάσσουσα λίαν πρῶτ' τὰς δυνάμεις τῆς θέλει ἐπιδιώξῃ διὰ τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τοῦ πεζικοῦ αὐτῆς τὴν κατὰ τὸ δυνατόν προχώρησιν ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τῆς ὕτι δέον ἀπαρεγκλήτως, νὰ τηρήσῃ τὰς θέσεις τῆς καθ' ὅλον τὸ μέτωπον συνδεομένη ἀριστερὰ καὶ δεξιὰ μετὰ τῆς 6ης καὶ 2ας Μεραρχιῶν.

Ἡ αὐτὴ Μεραρχία θέλει τηρήσῃ ὡς ἐφεδρείαν τῆς δύο τοῦλάχιστον τάγματα.

4) Ἡ 6η Μεραρχία θέλει ἐνεργήσῃ συμφώνως τῇ σταλείσῃ πρὸς αὐτὴν διαταγῇ τηροῦσα τὰς θέσεις τῆς ἀπαρεγκλήτως καὶ καλύπτουσα τὸ δεξιὸν τῆς Στρατιᾶς ἢ ἀεξακολουθῆ παραμένων εἰς τὸ παρατηρητήριον τοῦ τηλεφώνου.

Κ. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ

Ἄμα τῇ λήψει τῆς διαταγῆς ταύτης, γράφει ἐν τῇ ἐκθέσει τοῦ ὁμοεικοῦ τὴν 8ην Μεραρχίαν Δ. Ματθαίουπουλος ἐκποιήσασα ταύτην πρὸς τὴν ὑπ' ἐμὲ Μεραρχίαν πρὸς δὲ μετακαλεσάμενος παρ' ἐμοῦ τὴν 9ην ὥραν τῆς ἐσπέρας (8ην Ἰανουαρίου) τὸν διοικητὴν τοῦ ἀνεξ. συντος τῶν Κρητῶν διέταξα τοῦτον ὅπως παντὶ τρόπῳ προωθήσῃ κατὰ τὴν διὰ ἀρκείαν τῆς νυκτὸς τμημάτα τοῦ ὑπ' αὐτὸν συντος ὅπως καταλάβωσι τὴν ἀμέσως πρὸς Ν. τῶν νοτίων ὀρυγμάτων τοῦ Μπιζανίου κορυφογραμμὴν ἐν ἣ νὰ ἐγκαταστήσῃσι προφυλακὰς μάχης καλυπτομένας δπίσω προχείρως κατασκευασθησομένῃν ξηροτοίχων κατὰ τὴν αὐτὴν νύκτα περατώσῃ δ' οὕτω τὴν ἀπὸ τῆς 1ης μ. μ. ἀρξαμένην πρὸς τὰ ἐμπρὸς κίνησιν τῶν τμημάτων του, εἰς δὲ τὸ ἀπόσπασμα Ἰωάννου συνέστησα ὅπως καλύψῃ ἐπίσης διὰ ξηροτοίχων τὴν γραμμὴν μάχης αὐτοῦ, ἵνα μειωθῶσιν αἱ ἀπώλειαι αἷς κατὰ τὴν προηγουμένην εἶχεν ὑποστῆ, ἐν ᾧ ταυτοχρόνως ἐνίσχυσαν διὰ μιᾶς διλοχίας τοῦ Ἰθου τὸ ἀνεξ. Σύνταγμα τῶν Κρητῶν. Τούτων δ' ἐκτελεσθέντων εὐρέθη ἅμα τῇ ἡμέρᾳ ἡ γραμμὴ μάχης τῆς ὑπ' ἐμὲ Μεραρχίας στερρῶς κατέχουσα γραμμὴν ἀφισταμένην τῶν προκεχωρημένων ὀρυγμάτων τοῦ ὄχρου Μπιζανίου κατ' ἀποστάσεις κυμαινομένης μεταξύ 250 καὶ 600 μέτρων.

Λίαν δὲ πρῶτ' ἀπέστειλα ἀξιωματικὸν τοῦ ἐπιτελείου μου εἰς τὴν γραμμὴν ταύτην μάχης, ἵνα ἐκ τοῦ σύνεγγυς παρακολουθῶν τὴν κατάστασιν μὲ τυχρὴ ἐνήμερον παντὸς συμβησομένου, ἐγὼ δ' αὐτὸς μετὰ

τοῦ λοιποῦ ἐπιτελείου μου, ὅπως ἐγγύτερον πρὸς τὰ ὑπ' ἐμὲ στρατεύματα καὶ εἰς ἄμμεσον μετ' αὐτῶν ἐπικοινωνίαν εὐρίσκωμαι, μετέβην εἰς τὸ βορειότερον κείμενον παρτηρητήριον τοῦ πυροβολικοῦ τῆς Μεραρχίας εἰδοποιήσας περὶ τούτου καὶ τὰ ὑπ' ἐμὲ σώματα. Περὶ τὴν 9ην δὲ πρωϊνὴν (10ης Ἰανουαρίου) γενομένης ἀντιληπτῆς ὑπὸ τῆς διοικήσεως τοῦ δεξιοῦ τῆς στρατιᾶς τῆς θέσεως ἐν ἣ ἑβρίσκετο ἡ γραμμὴ μάχης τοῦ Κρητικοῦ Σύντορος, ὑποτεθέντος δ' ἔτι τὰ τμήματα ταῦτα προχωροῦντα εὐρίσκοντο ἤδη πρὸ τῶν ὀρυγμάτων τοῦ Μπιζανίου, μοὶ ἐστάλη διαταγὴ ὑπὸ τοῦ δεξιοῦ τῆς Στρατιᾶς ἐν ἣ μοὶ καθίστατο γνωστὸν ἔτι τὰ τμήματά μου κατέλαβον ἤδη τὰ πρῶτα ὀρύγματα τοῦ Μπιζανίου καὶ δι' ἧς προετρεπόμην νὰ ἐέλθω μετὰ τοῦ ἐπιτελείου μου καὶ νὰ προωθήσω καὶ παρακολουθήσω τὰ προελθόντα τμήματά μου. Ἀνέφερον τότε καὶ πάλιν τὰ γενόμενα (τοῦ πρώτου σημειώματός μου μὴ ληφθέντος ὡς φαίνεται ἐγκαίρως) ὡς καὶ τὴν κατάστασιν καθ' ἣν τὰ τμήματά μου εὐρισκόμενα ἤδη εἰς τοιαύτην ἀπὸ τῶν πρώτων ὀρυγμάτων ἀπόστασιν ὥστε δὲν ὑπελείπετο αὐτοῖς ἡ ἢ κατὰ τούτων ἐφοδος ἣσαν ἔτοιμα ὅπως προελάσῃσι τοῦθ' ἕπερ ἔδει νὰ γίνῃ μόνον κατὰ τὴν γενικὴν ὑπ' ὀλοκλήρου τῆς Στρατιᾶς ἐπιθεσίῃ καθ' ὅσον μονομερῆς τοιαύτη δὲν παρεῖχεν ἀρκούντα ἐλέγγυα ἐπιτυχίας.

Δυστυχῶς ἕως καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην οὔτε ἡ 2α Μεραρχία κατώρθωσε νὰ προελάσῃ καὶ ἐπιτεθῇ οὔτε τὸ ἀπόσπασμα Παπαδοπούλου τὸ εἰς τὸ δεξιὸν ἡμῶν ἐνεργοῦν κατώρθωσε νὰ συνεχίσῃ τὴν ἐπιθεσίῃν του ἀναγκασθεὶς λόγῳ τῶν μεγάλων ἐξ ὑπέστη ἀπωλείων νὰ υποχωρήσῃ νοτιώτερον.

Τὴν ἄλλην δὲ κατάστασιν εἶ μάλλον δυσχεραίνει τὸ ἐπικρατοῦν δριμύτατον ψῆχος καὶ ἡ πίπτουσα ραγδαίᾳ βροχῇ ἐξ ὧν οὐ μόνον πλείστας ὄσας ψύξεις ἀνδρῶν εἶχομεν, ἀλλὰ καὶ πολλαὶ ἐγκαταλείψεις θέσεως ἀνδρῶν ἐσημειώθησαν παρὰ τὴν δραστηρίαν τῶν στελεχῶν ἐπέμβασιν. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἔλλειψις τροφίμων προελθοῦσα ἐκ τῶν παρουσιασθεισῶν δυσχερειῶν περὶ τὸν ἀνεφοδιασμένον ἔνεκεν τῆς καταστάσεως τῶν τε συγκοινωνιῶν καὶ τοῦ καιροῦ καὶ τῆς αἰσθητῆς ἐλλείψεως μεταγωγικῶν, ὧν πολλὰ μὲν ἐφρονεῦθησαν οὐκ ὀλίγα δ' ἐκ τοῦ ψύχους ἔθανον, καὶ ἡ δυσχέρεια ὑδρεύσεως τῶν ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ τμημάτων εἶ μάλλον ηῤῥῆσαν τὸ δύσκολον τῆς καταστάσεως. Οὐχ' ἤτιον ἄκασαι αἱ δυσχέρειαι αὐταὶ καὶ αἱ κακουχίαι οὐδαμῶς ἴσχυσαν ὅπως ἔστω καὶ πρὸς

στιγμὴν κλονίσωσι τὸ σύνολον τοῦ στρατεύματος ἡμῶν, ἐτοίμου πάντοτε, ἵνα τὰ πάντα ὑποστῇ διὰ τὴν τιμὴν αὐτοῦ καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς Πατρίδος.

Εἰς τοιαύτην κατάστασιν εὔρεν ἡμᾶς ἡ πρωτὰ τῆς 10ης Ἰανουαρίου καὶ ἦν αἱ τε γραμμαὶ μάχης ἡμῶν καὶ τὸ πυροβολικόν μας ἀρκετὰ ἀντήλλαξαν πυρὰ μετὰ τῶν τοῦ ἐχθροῦ τοιοῦτων. Τοῦτου δ' ἕνεκα καὶ ὅπως ἐκ τοῦ σύνεργου παρακολουθῶ τὴν κατάστασιν ἀπέστειλα, ἅμα τῇ ἡμέρᾳ, εἰς τὴν γραμμὴν μάχης τὸν λοχαγὸν τοῦ ἐπιτελείου μου Κατεχάκη, ἵνα ἀντιληφθῇ καὶ παρακολουθήσῃ τὴν κατάστασιν, ἣς γὰρ μετ' ἐπισημῶν ἐνήμερον, συνάμα δὲ διὰ τοῦ ἀρχιάτρου τῆς Μεραρχίας ἐλάμβανον τὰ προσήκοντα μέτρα πρὸς ἐγκατάστασιν ὑπηρεσίας διακομιδῆς τῶν ἀσθενῶν διὰ Λεσσανῶν ἢ Κουρφόβου πρὸς Φουάτ, παντισθένει ἐπιδιώξας καὶ τὴν διευκόλυνσιν τῆς καλῆς διατροφῆς τῶν ἀνδρῶν τῶν ὑπ' ἐμὲ σωμάτων.

Δ. ΜΑΤΘΑΙΟΠΟΥΛΟΣ

Ἡ 12η Ἰανουαρίου ἔδει κατόπιν διαταγῆς τοῦ Διοικητοῦ τοῦ δεξιοῦ τῆς Στρατιάς νὰ παρέλθῃ ἀνευ τινος πολεμικῆς ἐπιχειρήσεως τοῦ ἔσπερ καὶ ἐγένετο, πυροβολισμῶν τινων μόνον ἀνταλλαγέντων μεταξὺ τῆς ἡμετέρας γραμμῆς μάχης καὶ τῶν Τουρκικῶν δυνάμεων τῶν ἐν τοῖς ὀρύγμασι Μιτζάνλου εὐριστοιμένων.

ΜΙΑ ΕΙΚΩΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟΥ

Κανέτα, 14 Ἰανουαρίου. Ἐξ περίπου χιλιόμετρα πέραν τοῦ Ἰμίν-Ἄγα εὐρίσκειται ἡ γραμμὴ τῆς πικρᾶξέως τοῦ ἀριστεροῦ τῆς στρατιάς τῆς Ἡπείρου.

Εἰς τὸ χάσι τῆς Φτελιάς, ὑγκάδης τετράγωνον οἰκοδόμημα περικυκλούμενον ἀπὸ ζωντανῶν γαλῆ, εὐρίσκειται ὁ ἀκρότατος σταθμὸς τοῦ Ἀρχηγείου. Πέρα-πέρα εὐρίσκει κανεὶς τὸ πυροβολικόν μας. Τὰ μέγιστα τοπομαχικά, μετὰ τοῖς λαμμοῦς προτεταμένους ὑψηλὰ καὶ προκλήητικά· τὰ θαρᾶς πεθινὰ, μετὰ τὸ στόμιον ἀπειλητικά, ὅμοια πρὸς ἀλεκτρούνας νικητὰς ἐτοιμαζόμενος νὰ διακλήσῃσιν τὴν νίκην των. Δεξιᾶ καὶ ἀριστερᾶ καταυλισμοὶ συνταγματικῶν πεζικοῦ καὶ διλοχαί ἀνεξαρτήτων

σωμάτων, ἀποτελοῦσαι στήριγμα πυροβολικοῦ. Ἐνθα ἀξιωματικὸς τοῦ Ναυτικοῦ καὶ ὀλίγοι ναῦται, σκαρφαλωμένοι ἐπὶ θαμνώδους πρανοῦς, ἐκπλήττουν τὴν διαβάτην. Ἦνε οἱ συνοδεύοντες τὰ ναυτικὰ πολυβόλα.

Ἀριστερᾷ τῆς δημοσίας ὁδοῦ, ἣ ὁποία ἐδῶ ἀρχίζει νὰ κατέρχεται πρὸς τὸ πεδῖον τῶν Ἰωαννίνων, ἀφίνουσα ἀριστερᾷ τὴν Ἀετορράχην, ὀπισθεν τῆς ὁποίας ὑφούνται χιονισμένα βουνὰ ὑπερῶψηλα, ἐλίπτεται ἐπὶ λόφου βραχώδους ὁ δρόμος ὁ χαραχθεὶς διὰ τὸ ἀνάδασμα τῶν μεγάλων μας τηλεβόλων ἐπὶ τοῦ βουνοῦ· λέγεται λεωφόρος Πολυλάκου, ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ χαραζάντου καὶ κατασκευάσαντος αὐτὴν ἀξιωματικοῦ.

Αἱ ὀβίδες τοῦ Μπιζανιοῦ] περνοῦν ὑπεράνω τοῦ λόφου αὐτοῦ καὶ διαγράφονται καμπύλην ὑργώνουν τὸ κοκκινόχρωμα τῆς μικρᾶς κοιλάδος ἧπου ἡ δρῦσι τοῦ νεροῦ. Χθὲς ἔπεσαν ἕξ ὀβίδες εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον· ἀλλ' οἱ στρατιῶται ἔχουν τότεν ἐθισθῆ εἰς αὐτὸ τὸ πανηγύρι ὥστε καγεῖς δὲν διέκοψε τὸ συστρίδιόν του—ἔτριωχαν δὲ ζεστήν φασουλάδα κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν.

Ἀπὸ τὸ κοίλωμα αὐτὸ εἶνε ἀφανὲς τὸ Μπιζάνι· ἀλλ' ἀναρριχώμενος κανεὶς ἐπὶ ἑνὸς τῶν παρατηρητηρίων τῆς διευθύνσεως τοῦ πυρὸς βλέπει τὸ θεσπέσιον πανόραμα τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Ἰδοῦ, εἰς ἀπόστασιν 3,500 μέτρων, τὸ Μπιζάνι! Μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν πρὸς τ' ἀριστερᾷ τῆς ὁδοῦ ὑψωμάτων τῆς Μανωλιάσας καὶ τοῦ Ἁγίου Νικολάου καμπυλοῦται κανονικὰ ὄσειδῆς λόφος—τὸ Αὐγὸ—εἰς τὸ πλάϊ τοῦ ὁποίου ὅμοιον πρὸς ὅλον πέτρας κεῖται τὸ Μικρὸ Αὐγὸ. Εἰς τὴν νοτίαν ρίζαν τοῦ πρώτου εἶνε κολλημένα τὰ ἀντισκήγη τῶν προφυλακῶν μας.

Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ δευτέρου εὐρίσκονται οἱ σκοποὶ μας, κατοπτεύοντες τὴν ὄραϊαν περιμάχητον πεδιάδα.

Δεξιᾷ, εἰς τὰς ὑπωρείας τῆς Ἀετορράχης, ἐν μέσῳ πρῶτων ὑψηλῶν, λευκάζουσι τὰ Λεσσιανά, τὰ πρὸ ἡμερῶν κταληφθέντα παρὰ τοῦ στρατοῦ μας. Μέσχα εἰς τὴν χαράδραν, μεταξὺ Ἀετορράχης καὶ Μπιζανίου, κατκυλίεσθαι ὀλόκληρος ἡ Δευτέρα Μερχορία, ἡ Ἀθηγηκὴ, ἀπυρόδλητος· ὑπὸ τὰ πυροβόλα τοῦ Μπιζανίου λόγῳ τῆς κλίσεως τοῦ πρανοῦς.

Καὶ ἐπάνω εἰς τὸ Μπιζάνι, κολλητὰ σχεδὸν εἰς τὸ συρματοπλεγμα καὶ ἀριστερᾷ τῶν ξερολιθίων μερικῶν χωραφιῶν, εὐρίσκειται κολλημένον, ὡς ἐρυθρὰ χαλκομανίχ, ἕνεκα τοῦ χρώματος τῶν ἀντισκήγων, ἀπυρόδλητον ἐπίσης, τὸ ἀνεξάρτητον σύνταγμα τῶν Κρητῶν, εἰς ἀπόστασιν 400--500 μέτρων ἀπὸ τὰ ἐχθρικά πυροβολεῖα. Καὶ ἐνῶ ὑπεράνω τῶν

κεφαλῶν των συρίζουν αἱ κατὰ τοῦ πυροβολικοῦ μας θαλλόμεναι ἔχθρικαὶ δόξεις, οἱ ἄνδρες περιφέρονται ἐλεύθεροι καὶ γίνεται διανομή συσσιτίου καὶ ἀναπύονται, ἀνχιμένοντες τὴν διαταγὴν τῆς γενικῆς ἐπιθέσεως. Ἐδῶ θὰ συντελεσθῇ ἡ μεγάλη καὶ τελικὴ θυσία διὰ τὴν ἐκπόρθησιν τῶν Ἰωαννίνων.

Γύρω ἀπὸ τὸ Αὐγὸ καὶ κολλητὰ εἰς τὴν ρίζαν τοῦ Μπιζανίου περῶν ὁ δημόσιος δρόμος· πέραν τῆς τελευταίας ὑπηρεσίας τοῦ ἀποκρήμνου πρὸς τὴν ὁδὸν Μπιζανίου ὁ δημόσιος δρόμος διασχίζει θάλλον διαμορφούμενον ἀριστερᾶ τῆς ὁδοῦ εἰς λίμνην κιτρίνου λασπίδους νεροῦ. Ἐν χιλιόμετρον μακρότερα βλέπει κανεὶς μὲ τὴν στρατιωτικὴν διόπτραν μίαν μεγάλην τετράγωνον σκηνὴν μὲ παράθυρα ἀπὸ τζελαίνην, περίξ τῆς ὁποίας λευκάζουν πέντε-ἕξ κωνικαὶ σκηναὶ ἀξιωματικῶν. Ἐἶνε τὸ ἀρχηγεῖον τοῦ Ἐσσάτ-πασσᾶ. Ἀπὸ τὰ Γιάννενα φθάνουν κάθε στιγμὴν εἰς τὴν σκηνὴν αὐτὴν οὐλαριοὶ, ἰππέων καὶ συνοδεῖσι πεζῶν. Ἐἴκοσι περίπου ἄλογα ἀξιωματικῶν θόσκουν τριγύρω ἀπὸ τὰς σκηνὰς εἰς τὸ παχὺ χορτάρι ποῦ σκεπάζει τὴν πεδιάδα. Βλέπει κανεὶς τοὺς ἀξιωματικούς χειρονομούντας· τῆρα δεικνύουν τὸ Μπιζάνι, τῆρα τὰς Ἑλληνικὰς θέσεις. Ἐξάφνα εἰς ἕξ αὐτῶν ἰππεύει καὶ καλπάζει πρὸς τὰ Ἰωάννενα. Τί κρῖμα νὰ μὴ φθάνῃ ἕως ἐκεῖ ἡ βολὴ τῶν τοπομαχικῶν μας!

Ἐἰς τὴν πεδιάδα, ἀπὸ τὸ Μπιζάνι ἕως εἰς τὰ Γιάννενα, θόσκουν χιλιάδες ἄρνιων. Καὶ ἔπειτα πιστεύουν εἰς τὰς Ἀθήνας ὅτι τὰ Γιάννενα πεινοῦν!

Ἀριστερᾶ καὶ εἰς τὸ βάθος ἀπλώνεται τὸ χωρίον Ραψίστα, ἕξωθι τοῦ ὁποίου διακρίνονται διὰ τῆς διόπτρας αἱ σκηναὶ Τουρκικοῦ πεζικοῦ, σταθμεύοντος ἐκεῖ κάτω. Σώματα στρατοῦ μετακινοῦνται ἀκαταπαύστως.

Κάτω θαλαῖά, φωτιζόμενα ἀπὸ τὰς ὀριζοντίους ἀκτῖνας τοῦ κλίνοντος πρὸς τὴν δύσιν ἡλίου, φαίνονται καθαρῶτατα τὰ Γιάννενα. Τὰ ἐπισκοπούμεν λαίμαργα μὲ τὴν ἰσχυροτάτην διόπτραν τοῦ πυροβολικοῦ μας. Νὰ ὁ μέγας στρατὸν, περιστοιχιζόμενος ἀπὸ τὰ ὑψηλά του κυπαρίσσια· μετροῦμεν τὰ πρῶθυρά του. Νὰ τὰ σπήλια τῆς πόλεως τῆς ἐθνικῆς ἐπαγγελίας! Νὰ οἱ αὐθάδεις μιναρέδες, ποῦ κεντοῦν τὸν γαλανὸν οὐρανὸν προκλητικῶς, ἰταμοὶ καὶ βελονοειδεῖς! Νὰ ἡ ἐσχατιὰ τοῦ κάστρου, εἰσχωροῦσα τολμηρὰ εἰς τὴν λίμνην, τῆς ὁποίας διακρίνεται στενὴ ἐπιμήκης λωρίς.

Ἄχ, Γιάννενα, Γιάννενα! Μίαν ἀπ' αὐτὰς τὰς ἡμέρας θ' ἀπλώσωμεν ἐπὶ τῆς λεωφόρου ποῦ φέρει εἰς ἐσᾶς τὴν λαμπρὰν πορφύραν τοῦ αἵματός μας διὰ νὰ εἰσέλθωμεν μετὰ τὸ σάλπισμα τῆς Νίκης εἰς τὸ κᾶστρο σας καὶ νὰ στηλώσωμεν εἰς τοὺς ὑπερηφάνους σας μινκρέδες τὴν ἀκριβὴν μας γαλανόλευκον.

Ἡ μονομαχία τοῦ πυροβολικοῦ ἐξέκκολουθεῖ. Ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ παρατηρητηρίου, ὅπου ὁ ἀρχηγὸς τοῦ πυροβολικοῦ συνταγματάρχης κ. Παρασκευόπουλος διευθύνει τὸ πῦρ, μεταβιβάζονται αἱ διαταγαὶ διὰ τριῶν τηλεφώνων πρὸς τὴν ὀπισθὴν μας κοιλάδα, ὅπου τὰ τοπομαχικά μας καὶ τὰ θαρᾶ πεδινά.

Ἀκοῦν τὰς διαταγὰς του καὶ τὸν βλέπω νὰ σκύβῃ κάθε λίγο καὶ νὰ κἀνῃ λογαριασμούς. Μοῖρες, ἡμίτονα καὶ συνημίτονα δίνουν καὶ παίρνουν. Ὁ Θάνατος τοῦ ἐχθροῦ δὲν εἶνε τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ λύσις ἐνὸς μαθηματικοῦ προβλήματος.

Εἰς παρακείμενον θράχον καὶ εἰς τὸν πλαγιὰν τοῦ ἀντικυρνοῦ θουνοῦ εἰς ἀξιωματικὸς παρατηρεῖ μετὰ τὸ τηλεσκόπιον ἐν αἱ βολαὶ πίπτουν καλὰ.

—Μακρά.

—Βραχεῖα· διεύθυνσις καλή.

—Ὀλίγον ἀριστερά.

Ἡ ὕψωσις τῆς σκοπεύσεως μεταβάλλεται κατὰ τινὰ χιλιοστόμετρα.

Γύρω του εὐρίσκονται οἱ λοχαγοὶ διοικηταὶ τῶν διαφόρων πυροβολαρχιῶν. Ὁ Καμπέρος, κρατῶν τὸ σχεδιάγραμμα τοῦ Μπιζανίου, σημειώνει τὸ μέρος ποῦ πίπτει κάθε ὀβελὸς καὶ κανονίζει τὴν κλίσιν.

—Δέκα ἐννέα καὶ δέκα πέντε! Πέμπτον πυροβόλον, πῦρ!

Ὁ τηλεφωνητὴς ὑπαξιωματικὸς μεταβιβάζει τὴν διαταγὴν. Μία βροντὴ ἀπὸ τὴν κοιλάδα· ἓνα δαμιονιῶδες σφύριγμα εἰς τὸν ἀέρα ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς μας, μία τολύπη καπνοῦ ὑπεράνω τῶν ἐχθρικών πυροβολείων καὶ μετὰ τινὰ δευτερόλεπτα ὁ κρότος τῆς ἐκρήξεώς της.

Τὸ Μπιζάνι ἀπαντᾷ ἀραιά. Τὰ πυροβολεῖά του—δέκα καὶ τρία ἐν ἔλῳ—εἶνε ἀφανῆ. Θολωτὰ καὶ κτιστὰ μετὰ τσιμέντο, καλύπτουν τοὺς στρατιώτας πυροβολητάς. Κάπου—κάπου ξεμυτίζει κανεὶς ἀπὸ τὸ φάτνωμα καὶ κρύπτεται ἀμέσως.

Οἱ ἀξιωματικοὶ μας ὅμως ἔχουν ἀνακαλύψει τὰς θέσεις τῶν πυρο-

βολείων του έχθρου και τὰ ἐθάπτισαν μὲ παραδοξότατα ὀνόματα. Ἐν ἀπ' αὐτὰ —τὸ ἰσχυρότατον, κάτω, πρὸς τὰ δεξιὰ—λέγεται «ὁ Σκύλλος». Ἐν ἄλλο «ὁ Μονὸς». Ἄλλο «ὁ Ἀλλοίθωρος». Ἄλλο, ὑπερκείμενον ξερολιθιάς, «ὁ Γουχάκις» καὶ ἔνκ, ἰσχυρότατον ἐπίτης, προχθὲς ἀνακαλυφθὲν «τὸ Νέον». Ἐν ἄλλο, ἀπὸ τὰ ὑψηλότερα, «τὸ Βήτι». Καὶ οὕτω καθεξῆς.

Τὰ πυροβολεῖα αὐτὰ ἀπλώνονται ἐπὶ τῶν νοτιοδυτικῶν πρανῶν τοῦ βουνοῦ, τὸ ὁποῖον καλεῖται Μπιζάνιον. Τὸ βουνὸν αὐτὸ χωρίζεται ἀπὸ πρᾶσινην χαράδραν, εἰς τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν τῆς ὁποίας διακρίνονται τὰ σπιτάκια τοῦ ὁμωνύμου χωριοῦ. Τὸ ἀριστερὰ τῆς κολπώσεως ταύτης μέρος τοῦ βουνοῦ ἐπωνομάσθη Μεγάλο Μπιζάνι, τὸ δὲ πρὸς τὰ δεξιὰ Μικρὸ Μπιζάνι.

(Οἱ Τούρκοι ἔχον) κατασκευάσει ἐπὶ τοῦ βουνοῦ ψεύτικα ἀπτηγλὰ πυροβολεῖα, ἐκ τῶν ὁποίων προβάλλονται οἱ λαίμοι μακρῶν ὁμοιωμάτων τηλεβόλων, διὰ νὰ συγκεντρώνουν πρὸς αὐτὰ τὸ πῦρ τῶν ἰδικῶν μας. Ἄλλ' ἢ ἀπάτη κατενόηθη ἐγκαίρως. Ἐχον ἐπίσης κατασκευάσει ψευδῆ προχώματα ἀπὸ κοκκινόχωμα καὶ πέτρες. Δύο —τρία πέτρινα οἰκοδομήματα ἔχον ἐπίσης ἀνεγερθῆ ἐπίτηδες διὰ νὰ ἐκλαμβάνωνται ὡς ἀποθήκαι πυρομαχικῶν. Ἦ ἀπότομα πρηνῆ χαρακῶνονται ἀπὸ συρματοπλεγμα. Μερικὰ πυροβολεῖα ἔχον σιγήσει, ἄλλα δὲ θάλλουν ἀραιά. Διὰ νὰ πέσῃ τὸ Μπιζάνι, θὰ ὑποστῇ ἐπίθεσιν πεζικοῦ διὰ τῆς λόγχης. Μόνον κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἐκδιωχθοῦν οἱ πυροβοληταὶ τοῦ ἀπὸ τὰ κτιστὰ πυροβολεῖα του.

Ἐν ἢ ἀριστερὰ μας ἐξακολουθεῖ ἡ μάχη τῆς Μανωλιάσας καὶ εἰς κάθε ἐκρηξίν βολιθοφόρου ἰδικῆς μας βλέπομεν τοὺς Τούρκους, οἱ ὁποῖοι εὐρίσκονται ἐπὶ τῆς αὐτῆς κορυφογραμμῆς, ἐπὶ τῆς ὁποίας καὶ οἱ ἰδικοὶ μας, νὰ μετκινούνται, ἔξαφνα μία συμπτωσοκρότησις ἀπὸ τὸ Μπιζάνι μᾶς ἐξαφνίζει.

Αἱ ὀβίδες τοῦ έχθρου ἐκρήγγονται ὀπισθὲν μας. Ὁ ἐχθρὸς εἶχεν ἰδῆ πόμινον μκύρων τραχιῶν, τὸ ὁποῖον φαίνεται ὅτι ἐξέλαβεν ὡς προελκῦνον πεζικὸν καὶ θάλλει κατ' αὐτοῦ. Ὁ ὄσοκὸς μένει ἐνεθὲς καὶ ἐπειτα τρέπεται εἰς φυγὴν, ἐνῆ τὰ τραχιὰ δικταροπίζονται εἰς τὴν πλαγιάν.

Ἀπὸ τὴν πρὸς τὴν δημοσίαν ὁδὸν κλιτὸν τοῦ Μπιζανίου βλέπομεν δεκάδεκα Τούρκων στρατιωτῶν, οἱ ὁποῖοι κατεβαίνουν πρὸς τὸν βάλλον.

δνόματα. Ἐν
«ὁ Σκύλλος».
ερκείμενον ξε-
σθῆς ἀνακα-
Βήτα». Καί

ικῶν πρανῶν
τὸ χωρίζεται
ποίως διακρι-
ης κολπώσεως
ὁ δὲ πρὸς τὰ

ικα ἀπκτιγλά
ῶν ὁμοιωμά-
ο τῶν ἰδικῶν
κατασκευάσει
λά πέτρινα οἰ-
μβάνωνται ὡς
ἀπὸ συρμα-
λλου ἀραιά.
τῆς λόγχης.
κλί του ἀπὸ

άσας κλι εἰς
ρκους, οἱ ὁ-
δοποίας κλι οἱ
σις ἀπὸ τὸ

φρὸς εἶχεν ἰδῆ
εν ὡς προε-
εθὺς καὶ ἔπει-
ς τὴν πλα-

ου βλέπομεν
τὸν βάλλον.

ΥΠΟΓΕΙΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΣ ΚΛΙΒΑΝΟΣ ΕΝ ΦΙΛΙΠΠΙΑΔΙ

ΜΙΑ ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ ΠΡΟ ΤΗΣ ΦΙΛΙΠΠΙΑΔΟΣ

Ἐκεῖ σταματοῦν, βγάζουν τὰ τσαρούχια των καί... κάμνουν ποδόλουτρον εἰς τὰ Ἰθακὰ νερά.

—Νὰ τοὺς ρίξουμε μίαν βολήν, κύριε συνταγματάρχα; ἐρωτᾷ ὁ Καμπέρος.

—"Ὅχι ἀπαντᾷ ὁ κ. Παρασκευόπουλος· γιὰ μιὰ δεκαριά Κονιαρέους μεγάλη ἦ τιμὴ!

Καὶ οἱ Τούρκοι στρατιῶται ἀφίνονται ἀνενόχλητοι νὰ τελειώσουν τὴν τουαλέτταν τῶν κάτω ἄκρων των. Ἀλλὰ τοὺς ἀντιλαμβάνεται ἡ δευτέρα Μεραρχία καὶ ἓνα τῶν πυροβόλων τῆς τοὺς ἀρχίζει.

Ἡ τουαλέττα διακόπτεται διὰ μιᾶς καὶ οἱ λουόμενοι ἐξαφανίζονται εἰς μίαν πτυχὴν τοῦ ἐδάφους.

Σήμερον τὸ πρῶτ' ἀνιχνεύομεν ὅτι ἡ Μανωλιάσσα κατελήφθη παρὰ τῶν ἡμετέρων.

Καὶ μέχρι τῆς στιγμῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ διαταχθῇ ἡ γενικὴ ἐπίθεσις, θὰ ἐξακολουθῇ καθημερινῶς τὸ λιανοτούφεκο εἰς τὰς προφυλακὰς καὶ ἡ μονομαχία τοῦ πυροβολικοῦ.

Τὴν στιγμὴν αὐτὴν τὴν περιμένουν ὅλοι ἐναγωνίως. Εἶνε ἀπερίγραπτος ἡ λύσσα τῶν στρατιωτῶν μας γιὰ τὰ Γιάννενα.

Εἰς τὸ Ἐμὴν Ἀγᾶ ἐδρεύει ἡ ὑπηρεσία τῶν μετόπισθεν. Καραβάκια ὑποζυγίων, κάρρα βαρεῖά, βληματοφόρα, φορτία κουραμάνας, σταφίδος κονιάκ, δημητριακῶν, τσαγιοῦ, τυροῦ, φαρμάκων, ἐπιδέσμων, αὐτοκίνητα κομψὰ μὲ ἀξιωματικοὺς καὶ ἐπιτελεῖς, βαρεῖα καὶ τρίζοντα καὶ ἀσθματικὰ καμμόν, ποδηλάται σοῦστες, τραυματιοφόροι, ἀνεβαίνουν, ἀνεβαίνουν ἀπὸ τὴν Φιλιπιάδα. Τὰ φορτία, ἄλλα ξεφορτώνονται εἰς τὸ χάνι, τὸ μόνον σκευοδόμημα τῆς περιοχῆς, ἄλλα τραβοῦν πρὸς τὴν Μεληᾶ ἢ τὴν Κανέττα.

Ὁ Λαῦρος διχάζεται ἐδῶ εἰς δύο ποταμίους, ρέοντας ἐπὶ λευκῶν χαλίκων ἀνάμεικτο ἀπὸ πλατάνια.

Ἐν τῇ μέσῃ ἀντιστήριξιν ὀρθώνεται ἡ σιδηρᾶ κεραία τοῦ ἀρτιστατάτου ἀσυρμάτου, ἐνῆ τὸ στρατιωτικὸν τηλεφωνεῖον καὶ ταχυδρομεῖον στεγάζονται εἰς ἓνα ἰσόγειον δωμάτιον τοῦ χανιοῦ. Τὰ σύρματα τρέχουν κατὰ μῆκος τῆς ὁδοῦ μέχρι τῆς Φτελιάς κ' ἐκεῖθεν ἀπλώνονται ὡς νεβρα γιγαντίου ριπιδίου πρὸς τὴν Ὀλύττικαν, τὸ Θεριακίσι, τὴν Κανέτταν, τὸ Φουὰτ—Χάνι, τὰ Λεσσανά, τὰ Πεστά, τὸ Ρεβέγι, τὴν Λεζανή καὶ μέχρι τοῦ ἀκροτάτου δεξιοῦ μας, εἰς μέτωπον ἡμικυκλικὸν περισφίγγον τὸ Μπιζάνι.

Πλησίον τοῦ χανιοῦ εὐρίσκονται τρεῖς μεγάλαι τετράγωναι σκηναὶ με πολλὰ παράθυρα καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν ξύλινον παράπηγμα, ἕλα διὰ τὸ Ἐπιτελεῖον τοῦ Διαδόχου.

Δεξιὰ τὸ ἀρχηγεῖον τοῦ Πυρροβολικοῦ μετὴν ἐρυθρόλευκον διακριτικὴν του σημαίαν. Ἐπειτα ἄλλα ἀντίσκηνα καὶ πεντακόσια μέτρα ὑψηλότερα ἐπὶ τῆς κοιλάδος, ἢ συνοικία τῶν σκηνῶν τῶν χειρουργείων. Ἐνὰ διευθύνεται ἀπὸ τὸν ἀκούρατον κ. Σκεῦον Ζερβόν· ἄλλο ἀπὸ τὸν ἐκ Παρσιῶν κ. Κορύλλον, ἄλλο ἀπὸ τὸν κ. Ἀναστασιάδην. Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν κατέφθασε καὶ ὁ Ἑλληνικὸς Ἐρυθρὸς Σταυρὸς, ὁ ὁποῖος ἔστησε βρειότερον μεγάλας σκηνᾶς του καὶ ἀνεπέτασε τὴν σημαίαν του.

Καθημερινῶς ὀδηγοῦνται ἀπὸ τὰς προφυλακὰς μας αἰχμάλωτοι καὶ αὐτομολοῦντες Τούρκοι καὶ Ἄλβανοί. Εἶνε ρακένδυτοι, ψειριασμένοι, πεινασμένοι. Διηγοῦνται στερεοτύπως, ὅτι ἐβαρέθησαν πλέον τὰς κακουχίας καὶ τὸ ξύλο τῶν ἀξιωματικῶν των. Ἄς μπορῆ κανεὶς νὰ κρίνῃ ἀπ' αὐτοῦς. τὸ ἠθικόν, μέρος τοῦλάχιστον, τῶν ὑπερασπιστῶν τοῦ Μπιζανίου, εὐρίσκεται πολὺ χαμηλὰ. Παρατηροῦν με βλέμμα ἀπλανὲς τοὺς κατκυλισμούς μας καὶ τὴν κίνησιν τοῦ στρατοπέδου μας καὶ, μασσῶντες λαίμαργα τὴν κουραμάναν ποὺ τοὺς προσφέρουν οἱ ἀξιωματικοὶ μας, μόλις προφθάνουν ν' ἀπαντοῦν εἰς τὰς ἐρωτήσεις των.

—Πολὺς στρατὸς ἐβαρέθηκε καὶ θέλει νὰ φύγῃ—λέγουν—ἀλλὰ ὁ Ἐσσαὶ πικρῶς καὶ ἀδελφὸς του Βεχίπ-βέης εἶνε σκυλιὰ καὶ τοὺς κρατοῦν μετὸν δούρδουλα στὰ προχώματα.

Σήμερον τὸ πρωὶ ἐπέρασαν καὶ ἄλλους· ἕνας ἀπ' αὐτοὺς ἦτο θεόγυμνος, μετὰ μίαν ποικιλίαν· πελιδὸς ἀπὸ τὸ χρῶμα μὴ γνωρίζων τὰ Ἑλληνικά, δὲν κατόρθωσε νὰ ἐξηγήσῃ πῶς εὐρέθη ἔτσι γυμνός.

ΑΦΙΞΙΣ ΤΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ

Περὶ τὴν μεσημβρίαν τῆς 12 Ἰανουαρίου ἐκοινοποιήθη τῇ Μεραρχίᾳ διαταγὴ τῆς Α. Β. Υ. τοῦ Διαδόχου καθ' ἣν, ἀφικόμενος ἐν Φιλίππιαδι ἀπὸ χθὲς, ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς Στρατιᾶς Ἡπείρου καὶ δι' ἣς ἡ Α. Υψηλότης καθίστα γνωστὸν τῷ στρατεύματι ὅτι μὴ ἐπιθυμοῦσα νὰ διακόψῃ τὴν ἀρξαμένην κατὰ τοῦ Μπιζανίου ἐπιχείρησιν,

διέτασσε τὴν ἐξακολούθησιν ταύτης ὑπὸ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν καὶ βεβαίως ἀπὸ σήμερον θὰ παρίστατο αὐτοπροσώπως ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης.

Τὴν διαταγὴν ταύτην τῆς Α. Β. Ἐπιφλοῦτος κοινοποιῶν ὁ κ. Διοικητὴς τῆς Στρατιᾶς τοῦ δεξιοῦ ἐνετέλλετο εἰς τὰς ὑπ' αὐτὸ Μερραρχίας «ὅπως λάβωσιν ἅπαντα τὰ ὀρυκτῆρια μέτρα περὶ ἀνασυντάξεως τῶν τμημάτων των καὶ νὰ εἶνε ἕτοιμοι διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐκδοθησομένων διαταγῶν».

Ταυτοχρόνως σχεδὸν μὲ τὴν ἀνωτέρω διαταγὴν τοῦ Διοικητοῦ τοῦ Δεξιοῦ τῆς Στρατιᾶς ἐξεδίδοντο δύο ἕτεροι διαταγαὶ τοῦ Γεν. Στρατηγείου Μακεδονίας καὶ Ἡπείρου καὶ ὅς διὰ μὲν τῆς πρώτης ἢ Μερραρχία Ἡπείρου μετωνομάζετο «8η Μερραρχία» διὰ δὲ τῆς ἐτέρας συνεκροτεῖτο τμημα Στρατιᾶς ἐκ τῶν 6ης καὶ 8ης Μερραρχιῶν τιθέμενον ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ἀντιστρατήγου κ. Σκπουνητζῆ καὶ τοῦ ὑποστρατήγου κ. Ματθαιοπούλου ἀναλαμβάνοντος τὴν διοίκησιν τῆς 8ης Μερραρχίας.

Δι' ἐτέρας διαταγῆς διετάχθη ὁ λοχαγὸς τοῦ πυροβολικοῦ Γαλανὸς νὰ ἀναχωρήσῃ διὰ Μοῦλες εἰς Μανωλιάσταν πρὸς ἐπίσχυσιν τῆς 4ης Μερραρχίας, ἀφ' οὗ πρῶτον δώσῃ τὰ στοιχεῖα βολῆς του εἰς τὴν πυροβολαρχίαν Παπακρήστου.

Ἐπειδὴ δ' ὅμως διὰ τῆς τιαύτης ἐξασθενίσσεως τοῦ πυροβολικοῦ τῆς 8ης Μερραρχίας αὕτη μετὰ δυσχερείας θὰ ἴδονατο νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὰ πυρὰ τῶν ἐχθρικών πυροβολείων ἐκρίθη ἀπαραίτητος ἡ κατασκευὴ ὁδοῦ ἐν τῇ χαράδρᾳ Χάνι—Φουὰτ ἵνα δι' αὐτῆς μεταφερθῇ ἐκ Φουὰτ μία Μοῖρα πεδινῶ πυροβολικοῦ. Ἡ ὁδὸς κατασκευάσθη ὑπὸ τοῦ λόχου τοῦ μηχανικοῦ καὶ τοῦ ἐν ἐφεδρείᾳ εὐρισκομένου 15ου συντάγματος.

Συνάμει δὲ κατὰ διαταγὴν τοῦ Γεν. Ἀρχηγείου διετάχθη τὸ ἐν ταῖς προφυλακαῖς διετελοῦν Ἄνεξ. σύνταγμα τῶν Κρητῶν ὅπως τεθῇ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἀντισυνταγματάρχου Ἰωάννου δι' ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ὑπηρεσίαν τῶν προφυλακῶν, τιθεμένων οὕτω ὑπὸ ἐνείκην διεύθυνσιν.

Περὶ τὴν μεσημβρίαν δὲ τῆς αὐτῆς ἡμέρας (16 Ἰανουαρίου) ἐλήφθη ἡ κατωτέρω διαταγὴ τοῦ Γεν. Στρατηγείου:

«Τμημα Στρατιᾶς, 2ον καὶ 4ην Μερραρχίας Πυροβολικόν Στρατιᾶς, 8ην Μερραρχίαν. Ἐκ τοῦ παρατηρητηρίου πυροβολικοῦ, 15 Ἰανουαρίου ὄρα 2 μ. μ.

α'.) Ὁ ἐχθρὸς ἐξακολουθεῖ τηρῶν τὰς κυρίας του δυνάμεις ἐν Μπι-

ζάνι, όπου κατ' ασφαλείς πληροφορίας υπέστη σπουδαίας ζημίας.

Ἡ 4η Μεραρχία ἐξαχολουθεῖ τὸν ἀγῶνα ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τῆς Μανωλιάσας.

β'.) Τὸ πυροβολικὸν τῆς στρατιᾶς θὰ προχωρήσῃ ὅσας δύνανται πεδινὰς πυροβολαρχίας μέχρι τῶν θέσεων τῆς 8ης Μεραρχίας πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ πεζικοῦ.

Διὰ τὴν προχώρησιν ταύτην καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀναγκαίων ἐργων θὰ συνεννοηθῇ ὁ διοικητὴς τοῦ πυροβολικοῦ Στρατιᾶς μετὰ τοῦ διοικητοῦ τῆς 8ης Μεραρχίας.

Τὸ τμήμα τῆς Στρατιᾶς θὰ διαθῆσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερας δυνάμεις πρὸς ἀποπεράτωσιν τῆς ἐργασίας ταύτης.

Πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἡ 2α Μεραρχία θὰ θέσῃ τὸν λόχον τοῦ Μηχανικοῦ τῆς προσωρινῶς εἰς τὴν διάθεσιν τῆς 8ης Μεραρχίας.

γ'.) Ἡ 8η Μεραρχία νὰ καλύψῃ περισσότερον τοὺς καταυλισμοὺς τῆς πρώτης αὐτῆς γραμμῆς καὶ νὰ ληφθῶσι μέτρα ὅπως αἱ πυρκαϊαὶ αὐτῶν μὴ γίνονται πολὺ καταφαιεῖς τὴν νύκτα. Ἐκ τῆς σημερινῆς ἐνεργείας τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ καταφαίνεται ἡ ἀνάγκη τῶν προφυλάξεων τούτων.

δ'.) Ἄμα ἡ 4η Μεραρχία γίνῃ κυρία τῶν ὑψωμάτων Μανωλιάσας τὸ πυροβολικὸν στρατιᾶς θὰ ἀρχίσῃ σύγχρονον βολὴν κατὰ τοῦ Μπιζάνι ἡμέρας καὶ νυκτὸς κατὰ ἀκανόνιστα χρονικὰ διαστήματα διαρκείας ἐκαστοτε ὀλίγων λεπτῶν τῆς ὥρας.

Εἰς τὴν ἐνέργειαν ταύτην θὰ συμμετάσχη καὶ τὸ πυροβολικὸν τῆς 8ης Μεραρχίας, τῇ συνεννοήσει τοῦ διοικητοῦ τοῦ πυροβολικοῦ Στρατιᾶς μετὰ τοῦ διοικητοῦ τῆς 8ης Μεραρχίας. Ἄπαντα τὰ σώματα θὰ εἰδοποιηθῶσι τὰ περὶ τῆς ἐνεργείας ταύτης, διὰ νὰ μὴ καταληφθῶσι ὑπὸ ἀνησυχίας ἰδίως τὴν νύκτα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Διάδοχος

Σειρὰ ἐπιθέσεων 22, 23, 24, 25, Ἰανουαρίου 1913. Μετὰ τὴν τοποθέτησιν τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τὴν διὰ πυροβολείων ποσάκλυψιν τῶν ἡμετέρων πυροβολαρχιῶν, γενομένης διανομῆς μεταξὺ αὐτῶν τῶν ὑπ' ἐκάστης τούτων βλητέων στόχων, κατωρθώθη ὅπως δραστηκῶς πλέον κατὰ τῶν πυροβολείων Μπιζανίου ἀντεπεξερχόμεθα, ἅτινα οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν εἶχον ἀκνήσῃ νὰ ἐπιλαμβάνονται πάσης εὐκαιρίας ὅπως ἄλλοτε

μὲν κατὰ τῶν τμημάτων τῆς πρώτης γραμμῆς ἡμῶν, ἄλλοτε δὲ κατὰ τῶν θέσεων τῶν ἐφεδρειῶν μας καὶ ἄλλοτε τέλος κατὰ τῶν συγκοινωνιῶν μας θάλλοιεν, οὐκ ὀλίγας ἀπωλείας ἐκάστοτε ἐπιφέροντα εἰς ἡμᾶς.

Ἀπὸ δὲ τῆς 22ας Ἰανουαρίου ἤρξατο δάλλον τὸ πυροβολικὸν Στρατιᾶς καὶ κατὰ τὴν νύκτα κατὰ τῶν ὀχυρῶν Μπιζανίου κατ' ἀκονόνιστα χρονικὰ διαστήματα.

Ὅχι' ἦντον παρὰ πάντα ταῦτα σθεναρῶς ὁ ἐχθρὸς ἡμιύνητο τῶν ὀχυρῶν αὐτοῦ πολλάκις δὲ δι' ἀπάντων τῶν πυροβολείων αὐτοῦ ζωνηροτάτοι ἤρχετο ἐναντίον ἡμῶν πυρὸς ὕπερ οὐκ ὀλίγον ἠνόχλει ἡμᾶς, ἰδίᾳ δὲ τὸ ὑπὸ τῶν πυροβολείων Καστρίτης ἐκτελούμενον τοιοῦτο, καθ' ἕσπον ταῦτα δὲν ἦτο δυνατὸν λόγῳ τῆς ἀποστάσεως γὰρ παρακλυθῶσιν ὑπὸ τοῦ ὑψ' ἡμῶν διατεθειμένου πυροβολικοῦ. Τοῦτου δ' ἕνεκα δι' ἀναφορᾶς μου, λέγει ὁ Μέγαρχος Δ. Ματθαίουπουλος, ἐζήτησα ἀπὸ τοῦ Γεν. Στρατηγεῖον κατὰ τὴν 24ην Ἰανουαρίου ὅπως μοι χορηγηθῶσι δύο ὀαρέα πυροβόλα τῶν 10. 5, ἵνα διὰ τούτων θάλλω κατὰ τῆς Καστρίτης. Ἴν ᾧ δ' ὅμως οὕτως εἶχον τὰ πράγματα κατώρθωσεν ὁ ἐχθρὸς γὰρ τοποθετήσῃ δύο πυροβόλα ἐπὶ τῶν Α. κλιτύων τῆς Μκνωλιάσας καὶ ν' ἀρξῆται πλευροκοπιῶν δι' αὐτῶν κατὰ τὴν ἐσπέραν τῆς 24ης Ἰανουαρίου τὰς θέσεις καὶ τοὺς κατευλισμοὺς τοῦ τε ἀνεξαρτ. Συν)τος τῶν Κρητῶν καὶ τῶν εὐζωνικῶν ταγμάτων.

Ἡ τοιαύτη τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ ἐνέργεια ἀπροόπτως γενομένη, οὐκ ὀλίγον κατετάραξε τὰ θαλλόμενα ἡμέτερα τμήματα τῆς πρώτης γραμμῆς, ἠνάγκασε δὲ τὸν διοικητὴν τῶν προσφυλακῶν κ. Ἰωάννου μετὰ τοῦ Γου εὐζωνικοῦ τάγματος γὰρ ἀφήσωσι κατὰ τὴν νύκτα τῆς 24ης πρὸς τὴν 25ην Ἰανουαρίου τὰς θέσεις ἃς κατεῖχον καὶ μετασταθμεύσωσιν εἰς τὴν ὀπίσω καὶ δεξιὰ τῆς πρώτης ἡμῶν γραμμῆς εὐρισκαμένην χαράδραν, πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐχθρικῆς ταύτης βολῆς, ἣτις ὄντως καὶ τὴν ἐπαύριον καθ' ἅλην τὴν ἡμέραν διήρκεσε. Εὐτυχῶς ὅμως καίτοι ὁ κκωνισμὸς τῆς βολῆς τῶν πυροβόλων τοῦ ἐχθροῦ μετ' ἀρχούσης ἐγένετο ἀκριβείας πλείσται δ' ὅσαι ὀβίδες αὐτοῦ ἐν τῇ μέσῳ τῶν κατευλισμῶν τῶν τμημάτων ἡμῶν καὶ ἰδίᾳ τοῦ Συν)τος Κρητῶν ἔπεσαν, ἐλαχίστας ἐξ αὐτῶν ἔτχομεν ἀπωλείας καὶ τοῦτο διότι ἀφ' ἐνός μὲν τὸ πλείστον τῶν ὀβίδων τούτων δὲν ἐξερρήγγυντο ἀφ' ἑτέρου δὲ εὐθὺς ἀπὸ τῆς προῖας τῆς 25ης Ἰανουαρίου διετάχθη ὁ λόχος τοῦ μη-

στε δὲ κατὰ
συγκοινωνία
εἰς ἡ-

βολικὸν Στρα-
τ' ἀκκρόνιστα

νετο τῶν ὁ-
αὐτοῦ ζωηρο-
ει ἡμᾶς, ἰδία
αὐτο, καθ' ἑ-
πρακωλυθῶσιν
νεκα δι' ἀνα-
κὰ πὸ τὸ Γεν.
ηγηθῶσι δύο
Καστρίτης.
χθρὸς γὰ το-
ας καὶ ν' ἀρ-

Ἰανουαρίου
τῶν Κρη-

ως γενομένη,
τῆς πρώτης
Ἰωάννου μετὰ
τῆς 24ης πρὸς
σταθμείωσιν
κακίαν γα-
ταύτης βο-
ετήρησε. Εὐ-
ον τοῦ ἐχθροῦ
αὐτοῦ ἐν τῇ
Συν)τος Κρη-
αὐτο διότι ἀφ'
αφ' ἑτέρου
λόγος τοῦ μη-

χανικοῦ ὅπως βοηθήσῃ τὰ τμήματα ταῦτα εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν ἀ-
παιτουμένων ὀρυγμάτων καὶ ξηροτοίχων, οἵτινες καθέτως πρὸς τὴν δι-
εὐθύνσιν τῆς βολῆς τῶν ἐχθρικών πυροβόλων κατασκευασθέντες, οὐκ ὀ-
λίγον συνέτεινον εἰς τὴν μείωσιν τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ ἐχθρικοῦ πυρο-
βολικοῦ καὶ εἰς τὴν ἐπαύξεισιν τῆς ἐγκαταρτήσεως τῶν ἡμετέρων τμη-
μάτων. Ταῦτοχρόνως δ' ἀρμοδίως διαταχθὲν καὶ τὸ ἐν Φουὰτ πυροβολι-
κὸν ἡμῶν οὐκ ὀλίγας ἔρριψε βολὰς κατὰ τῶν πυροβόλων τούτων εἰς ἃ
ὅμως καὶ λόγῳ τῆς ἀποστάσεως καὶ λόγῳ τῶν δυσχερειῶν αἵτινες ὑφί-
σταντο περὶ τὸν κανονισμόν τῆς βολῆς οὐδεμίαν ἐπήνεγκεν δλάβην.

Μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν εἰς καταλλήλους θέσεις τοῦ τε πεδινοῦ καὶ
ὀρειβατικοῦ πυροβολικοῦ ἡμῶν καὶ τὴν γενομένην προκάλυψιν τῶν τμη-
μάτων ἡμῶν τῆς πρώτης γραμμῆς κατείχομεν στερῶς πλέον τὰς θέσεις
ἡμῶν, τοῦθ' ὕπερ ἔτι μᾶλλον ἐξησφαλίσθη διὰ τῆς χαράξεως καὶ δευτέ-
ρας γραμμῆς ἀμύνης, παραλλήλως τῆς πρώτης διεκρούσης καὶ διερχο-
μένης πρὸ τῶν ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ ἡμῶν κατεχομένων θέσεων καὶ ἦν
ἐνίσχυσε τὸ ἐν ἐφεδρεῖα διατελοῦν Ἰθον πεζικὸν σύν)μα, διὰ τῆς ἀνε-
γέρσεως ξηροτοίχων.

Πρὸς δὲ τούτοις μετὰ μεγάλης δραστηριότητος τὸ τε μηχανικὸν καὶ
τὸ πεζικὸν τῆς 8ης Μεραρχίας εἰργάζετο πρὸς βελτίωσιν τῶν μετὰ τῶν
ὀπισθεν συγκοινωνιῶν ἡμῶν, ἵνα οὕτω μειωθῶσιν αἱ μέγιστα δυσχέρειαι
αἵτινες περὶ τὴν διατροφὴν ἡμῶν καθ' ἑκάστην παρουσιάζοντο καὶ ἐξ'
ἧν οὐκ ὀλίγας τὰ τμήματα ἡμῶν ὑφίσταντο ταλαιπωρείας. Πάντα δὲ
ταῦτα σχεδὸν πάντοτε ὑπὸ τὰ πυρὰ τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ συνετε-
λοῦντο, εἰς ὃ μετὰ εὐστοχίας καὶ μεγάλης δραστηριότητος ἀείποτε ἀπήν-
τα τὸ ἡμέτερον πυροβολικὸν, συναπτομένων οὕτω σχεδὸν καθ' ἑκάστην
ἀγώνων πυροβολικοῦ ζωηρῶν, εἰς οὓς ἐπὶ τὸ πολὺ ἔθετο τέρμα τὸ ἐπερ-
χόμενον σκότος τῆς νυκτός.

Κατὰ ἕνα δ' ἐκ τῶν ἀγώνων τούτων τοῦ πυροβολικοῦ γεγόμενον τὸ
ἀπόγευμα τῆς 28ης Ἰανουαρίου ὅβρις ἐχθρική ἐν αὐτῇ τῇ σκινηῇ τοῦ
Μεράρχου Δ. Μιχθαλοπούλου ἐκρηγείσα ἐτραυματίσε σοβαρῶς τοῦτον
εἰς τὴν πόδα.

Ἄλλὰ καὶ ὁ ἀπέναντι ἡμῶν ἐχθρὸς διῆδὸν ὅτι ἐνδελεχῶς ὑφ' ἡμῶν
παρεσκευάζετο ἢ κατὰ Μπιζανίου ἐπιθεσις μετὰ πολλῆς δραστηριότητος
συναπλήρου τὸν ἀμυντικὸν τοῦ ὄχρου κατάρτισμόν, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐν
ὄρα νυκτὸς ἐπεκτείνων τὰς ζώνας τῶν συρμητοπλεγμάτων αὐτοῦ, ἀφ'

ἐτέρου δὲ νέε πυροβολεῖα διευθετῶν καὶ ὀρύγματα πεζικοῦ ὀρύσων, καίτοι ὡς ἐκ τῶν καθ' ἑκάστην σχεδὸν προτερομένων παρ' ἡμῖν αὐτομόλων, ἐπληροφοροῦμεθα ὅτι τὰ ἐχθρικά στρατεύματα εὐρίσκοντο εἰς ἀθλίαν κατάστασιν καὶ ὑπὸ ἔποψιν ἡθικοῦ καὶ δι' ἔλλειψιν πυρομαχικῶν καὶ τροφῶν, ἦν ἔτι μᾶλλον καλλίστα κρίσιμον ὁ θάρυτατος χειμῶν, ἐξ' οὗ καὶ οὗτοι ὑφίσταντο τὰ πάνδεινα.

Κατὰ τὴν 1ην Φεβρουαρίου διαταγῇ τοῦ Γεν. Στροτηγγίου ἀνετέθη μέχρι τῆς θεραπείας τοῦ τραυματισθέντος μεράρχου Μαθθαιοπούλου (19 Φεβρουαρίου) ἡ διοίκησις τῆς 8ης Μεραρχίας εἰς τὸν ἀντισυνταγματάρχην Ἰωάννου Δ., ἐν ᾧ ἐξ ἄλλου ὁ λόχος τοῦ μηχανικοῦ ἐπεράτωσε τὴν ζιεύρυσιν τῆς πρὸς Ἀετοράχην γενομένης ἐκ Φουὰτ ὁδοῦ διὰ τὴν ἀνάδωσιν τοῦ πεδινοῦ πυροβολικοῦ κατὰ τῆς Καστρίτης ἤτις μέχρι τοῦδε οὐδὲν εἶχεν ἐνοχληθῆ ὑφ' ἡμῶν λόγῳ τῆς ἀπὸ τῶν θέσεών μας μεγάλης αὐτῆς ἀποστάσεως.

Κατὰ τὴν μεθεπομένην (3 Φεβρουαρίου) ληφθείσης ὑπ' ὄψιν τῆς ἀπὸ 17 Ἰανουαρίου ἀναφορᾶς τοῦ Ἀνεξ. Συντος τῶν Κρητῶν δι' ἧς ἡ διοίκησις τούτου ἐξίτηι τὴν ἐν ταῖς προφυλακαῖς ἀντικατάστασιν αὐτοῦ λόγῳ τῆς ἐξυγλήσεως καὶ καταπονήσεως εἰς ἣν εἶχον περιέλθῃ οἱ ἄνδρες τούτου ἐκ τῆς συνεχοῦς αὐτῶν ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ ὑπηρεσίας, διετάχθη ὑπὸ τῆς 8ης Μεραρχίας ἡ ἐν ταῖς προφυλακαῖς ἀντικατάστασις τοῦ συντος τούτου ὑπὸ τοῦ 15ου συντος ὕπερ ὧφειλε νὰ συγκεντρώσῃ ἐν ταῖς προφυλακαῖς πάντα αὐτοῦ τὰ τμήματα ἀντικαθιστάμενον ἐν τε ταῖς θέσεσι τῆς ἐφεδρείας καὶ ἐν τῇ φρουρῇ τοῦ δεξιοῦ τῆς Μεραρχίας ὑπὸ τοῦ Κρητικοῦ συντος, ἐν ᾧ συνάμα διετάσσετο ὁ λοχαγὸς Ὀρφανίδης ὅπως, ἀφοῦ παραλάβῃ τὰ ἀπαιτούμενα πρὸς κατὰστροφὴν τῶν συρματοπλεγματίων ἐργαλεῖα, ἐξασκήσῃ εἰς τὴν χρησιμοποιήσιν τούτων οὐ μόνον τοὺς καταλλήλους διὰ ταύτην ἄνδρας τοῦ ὑπ' αὐτὸν λόχου, ἀλλὰ καὶ 15 ἄνδρας ἐξ ἑκάστου τῶν ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ ἡμῶν εὐρισκομένων λόχων τοῦ πεζικοῦ καὶ τῶν εὐζώνων.

ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΘΕΣΙΝ

Ἀκολούθως δι' ἄλλων διαταγῶν μετεφέρθη ἐκ Πέντε πηγαδίων ξυλία δι' ἧς κατεσκευάσθησαν σκέπαστρα πρὸς στέγασιν τῶν πυρομαχικῶν, προσεκολλήθη ἡ ὑπὸ τὸν λοχαγὸν Ἐδιπίδην πολυβολαρχία εἰς τὸ

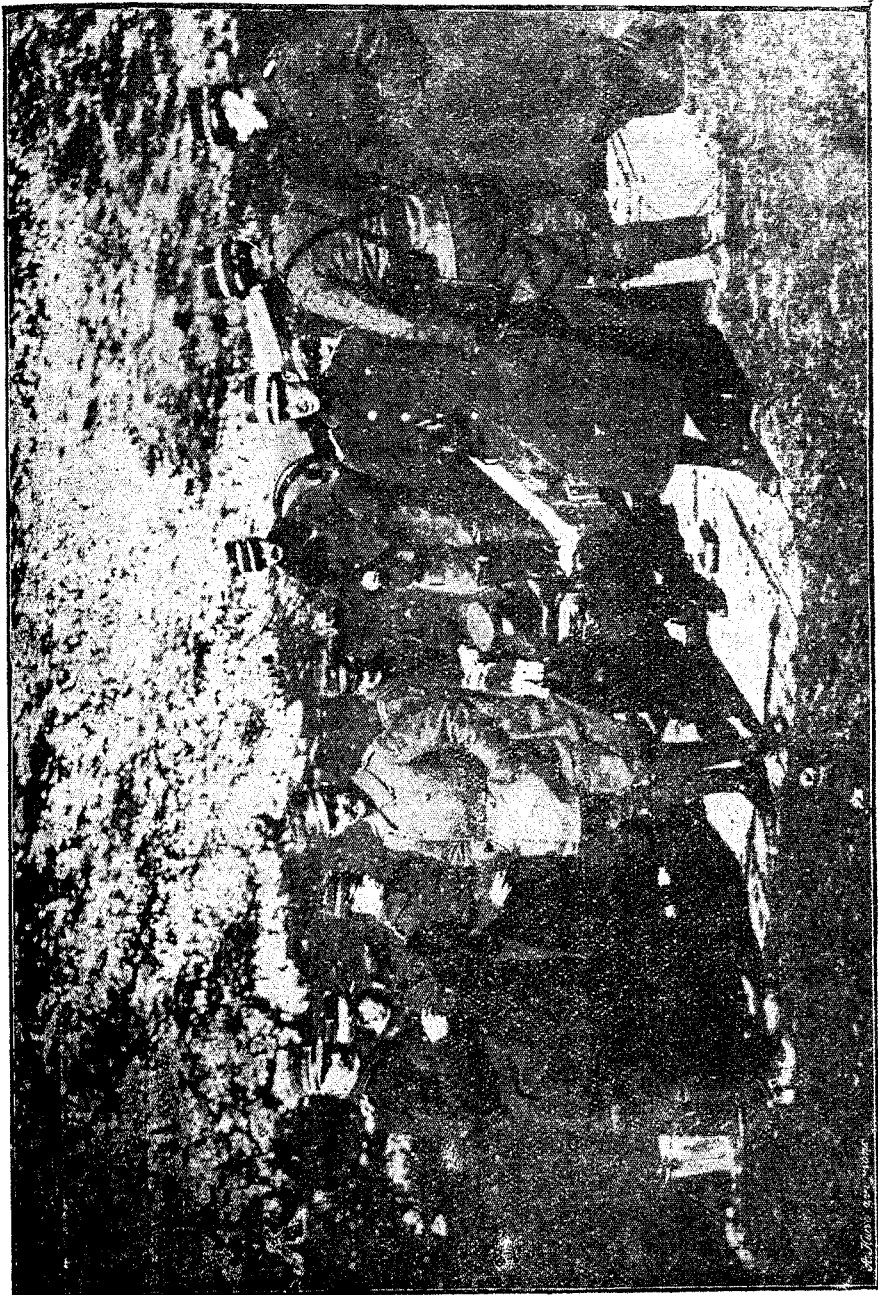
δρύσσω,
ήμιν αὐτο-
ντο εἰς ἀ-
ρομαχικῶν
ῶν, ἐξ' οὗ

ἀνετέθη
θαιοπούλου
συσταγμα-
ἐπεράτωσε
διὰ τὴν
ἴτις μέχρι
ἡμερῶν μας

ἄψιν τῆς
ῶν δι' ἧς
στασιν αὐ-
περιέλθη
ἡ ὑπηρε-
καὶς ἀντι-
ῆφιλε νὰ
ἀντικαθι-
οῦ τοῦ δε-
διετάσσε-
μενα πρὸς
τὴν χρη-
νῆδρας τοῦ
τῆ πρώτῃ
ων.

ΣΙΝ

αδίων ξυ-
πυρομαχι-
χία εἰς τὸ

ΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΟΝ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ ΕΝ ΚΑΝΕΤΑ.

Ἴσον σύνταγμα ἐτοποιηθήσαν τὰ κατὰ τῆς Καστρύτσης δύο τηλεβόλων 10,5 ἀφοῦ συνετελέσθη ἡ διὰ τὴν μεταφορὰν αὐτῶν ὁδὸς διὰ τῆς ἀνωτέρω ρηθείσης χαράδρας. Ἐτέρα ἐπίσης ὁδὸς κατεσκευάσθη ἐν τῷ τριημέρῳ πρὸς μεταφορὰν πεδινοῦ πυροβολικοῦ πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς Ἰσῆς Μεραρχίας ἀπὸ τῆς χαράδρας Φουὰτ διὰ τῶν Ἀνατολ. κλυτίων τῆς Ἀετορράχης μέχρι τοῦ Ἀρχένος Ἀγ. Γεωργίου (μεταξὺ Ἀετορράχης-Δοξέτσι), ὑπὸ τὸ πῦρ τοῦ ἐγθροῦ ἀπὸ Κοντοβρακίου καὶ τὴν συνεχῶς πηλοῦσαν χιόνα.

Κατόπιν διαφόρων ὁδηγιῶν τοῦ Γεν. Στρατηγείου πρὸς τὰς Μεραρχίας, ἀπεστάλη πρὸς αὐτάς τῇ 11 Φεβρουαρίου καὶ ἡ κάτωθι διαταγή.

11 Φεβρουαρίου 1914.

Δίαν ἐπείγουσα

Πρὸς τὰς Μεραρχίας 8ην, 6ην, 2αν, 4ην,

Ἐν τῇ ἀπὸ Ἰσῆς τρέχοντος διαταγῇ μου ἐξήγησα νὰ μοι ὑποβληθῶν σχεδιάγραμμα ἐμπρὶν τοῖς τομεῖς ἐνεργείας καὶ τοῖς ἐντὸς τῶν τομέων μονίμοις στόχοις τοῖς βλητέοις ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ Στρατιῶν ὡς καὶ τοῖς ὑπὸ τῶν Μεραρχιῶν. Ἡ ὑποβληθεῖσα μοι ἐργασία κατέκαλλή κατ' ἀρχὴν δεῖται τροποποιήσεών τινων διὰ τοῖς ἐξῆς λόγους.

Πρῶτον. Λόγῳ τοῦ ἐδάφους τὸ ὄρειθ. πυροβολικὸν εἶνε τὸ μόνον τοῦ ὁποίου ἡ πρὸς τὰ ἐμπρὸς κίνησις δύναται δὴ θεωρηθῆν ἐξησφαλισμένη. Ἰνα ἐπιτευχθῆ ὅλλεν προέλασις πεζικοῦ ἐν συνοδείᾳ πυροβολικοῦ φυσικὸν εἶνε νὰ θεωρηθῆν τὸ ὄρειθ. πυροβολικὸν ὡς μὴ διαθέσιμον διὰ τὴν βολὴν κατὰ τῶν γνωστῶν μονίμων στόχων. Δυνατὸν ἄλλοτε νὰ ἐμπρυσθῶσιν ἐξ ἀπροόπτου πυροβολεῖα ἄγνωστα τὴν σήμερον καὶ εἰς θέσεις τοιαύτας ὥστε μόνον ὄρειθ. πυροβολικὸν μετακινούμενον νὰ δύναται νὰ θάλῃ κατ' αὐτῶν. Δευτερεύουσαι ἐπιχειρήσεις ὡς αἱ ἐνδοχομένως κατὰ Δρίσκου καὶ Κοντοβράκι δυνατὸν νὰ ἐπιβάλλωσιν ἀπόττασ τοῦ ἐν λόγῳ πυροβολικοῦ. Συνεπῶς οἱ ὑπολογισμοὶ διανομῆς τῶν μονίμων στόχων ἔσον νὰ γίνωσιν ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι τὸ ὄρειθ. πυροβολικὸν δὲν ὑπάρχει τοῦ ἀποκλεισμοῦ τούτου μὴ ἐμφαίνοντος οὐδαμῶς μὴ συμμετοχῆν αὐτοῦ ἐν τῇ μάχῃ.

Δεύτερον. Ἡ Ἰσῆ Μεραρχία παρ' ὅλην τὴν εὐλογοφανῆ αἰτίαν τῆς

μη ἐγκαταστάσεως εἰσέτι τοῦ πυροβολικοῦ τῆς δέον νὰ συμμετάσχη εἰς τὴν διανομὴν τῶν στόχων ὅπως τὸ ἔργον τοῦ πυροβολικοῦ ἦ ἐντελῶς καθορισμένον. Ὁδηγίαι ἐπτάληπτου ἦβη αὐτῆ πρὸς τοῦτο.

Τρίτον. Οἱ μόνιμοι στόχοι δέον νὰ διαιρεθῶσιν εἰς δύο διακεκριμένους κατηγορίας: 1η Κατηγορία, πάντα τὰ ἐν ἐνεργείᾳ πυροβολεῖα τὰ ὀπλισμένα διὰ γνωστοῦ ἢ μὴ ἀριθμοῦ καὶ εἶδους πυροβόλων καὶ τὰ ἐγγύς εἰς τὴν 8ην Μεραρχίαν χαρακτηώματα τοῦ πεζικοῦ. 2α Κατηγορία πάντα τὰ λοιπὰ χαρακτηώματα καὶ ἔργα.

Γενικὴ παρατήρησις. Ὡς εἰκὸς οὐδεμία βολὴ ἐνεργηθήσεται κατ' οὐδενὸς πυροβολείου ἢ χαρακτηώματος ὅπερ δὲν ἤθελε καταφανῶς κίττειται ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, ἐξίρεισις δύναται μόνον νὰ γίνῃ διὰ τὰ συρματοπλέγματα ἐκεῖνα ἅτινα λόγῳ τῆς πλευρικῆς θέσεως καὶ τῆς μικρᾶς ἀποστάσεως πυροβολαρχίας τινὸς δύνανται νὰ βληθῶσι δραστηκῶς ὑπ' αὐτῆς. Σκόπιμον ἐπίσης κρίνω νὰ ὑπομνήσω δύο τιὰ, ἐν πρώτοις ὅτι ἐξουδετερουμένοι ἢ τυχὸν μὴ ἐμφανιζόμενοι μόνιμοι τινὸς στόχου ἢ κατὰ τοῦτου ὠρισμένη νὰ βάλῃ πυροβολαρχία δὲν θὰ μείνῃ ἀργὴ ἀλλὰ θὰ μεταφέρῃ τὰ πυρὰ τῆς ἐπὶ ἄλλου στόχου ὅστις θὰ ἔχη δοθῆ εἰς ἄλλην πυροβολαρχίαν ἐν ἐξουδετερωθῆ οὕτω τὸ ταχύτερον.

Δεύτερον. Ὅτι ἐν περιπτώσει ἐπιθέσεως ἢ ἀντιθέσεως τοῦ ἐχθροῦ παύει ὑπάρχων πᾶς μόνιμος στόχος καὶ τὰ πυρὰ συγκεντρωθήσονται κατὰ τοῦ κινουμένου ἐχθρικοῦ στρατεύματος, ὅταν τοῦτο φθάσῃ εἰς καλὴν ἀπόστασιν βολῆς.

Συμπέρασμα. Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω τεθέντων συνοψίζω τὸ ζήτημα ὡς ἑξῆς:

Δέον νὰ γίνῃ κατανομὴ τῆς βολῆς τοῦ πεδικοῦ καὶ τοπομαχικοῦ ἡμῶν πυροβολικοῦ μετὰ τῶν μόνιμων στόχων τῆς α' κατηγορίας εἰς τρεῖς ὅστε νὰ μὴ ὑπάρῃ οὐδαμῶς περισσεῖα δραστηκότητος ἥτις ἤθελε φέρει ἀλλαγὴν τὴν ἐλλειψίν. Πάντες οἱ μόνιμοι στόχοι τῆς α' κατηγορίας δέον ὅθεν νὰ βληθῶσιν ἐξ ἴσου καὶ οὕτω τὸ ἀφέλιμον ἔργον ἔσται τὸ μᾶλλον δυνατόν. Πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ κυρίου αὐτοῦ σκοποῦ αὐριοι 12ην τρέχοντος οἱ διοικηταὶ τῶν Μεραρχιῶν 2ας, 8ης καὶ 6ης θέλουσιν ἀποστείλῃ εἰς τὸν διοικητὴν τοῦ πυροβολικοῦ στρατιᾶς ἀνὰ ἓνα ἀξιωματικὸν τοῦ πυροβολικοῦ ἢ τοῦ ἐπιτελείου αὐτῶν. Οἱ ἀξιωματικοὶ οὗτοι τελείως ἐν γνώσει τοῦ ἐπιτελικέου κατὰ τὰ ἀνωτέρω κυ-

ρίου σκοποῦ θὰ ἐφρεθῶσιν ἐν Κανέτα τῇ 11ῃ π. μ. καὶ θὰ συνεργασθῶσιν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ διοικητοῦ τοῦ πυροβολικοῦ καὶ μετ' αὐτοῦ ὡς καὶ μετ' ἀντιπροσώπων τοῦ πεδίου πυροβολικοῦ στρατιάς καὶ τῆς τοπομαχικῆς μοίρας ὀριζομένων ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ τοῦ πυροβολικοῦ πρὸς σαφῆ καθορισμὸν τῶν μονίμων στόχων τῆς 1ης κατηγορίας καὶ ὃν θέλει δάλλη ἐκάστη πυροβολαρχία.

Μετὰ τὴν κυρίαν ταύτην ἐργασίαν οἱ ἀξιωματικοὶ ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὰς τε πιθανὰς ὀδεύσεις τοῦ πεζικοῦ ἡμῶν ὡς καὶ τὰς τοῦ ἐχθροῦ, ἐν ἣ περιπτώσει οὗτος ἤθελεν ἐπιτεθῆ ἢ ἀντεπιτεθῆ, θέλουσι καθορισθῆ ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰ κατὰ προτίμησιν βλητέα χαρακτηρισμὰ τῆς δευτέρας κατηγορίας καὶ τὴν κατανομήν αὐτῶν, ἀφ' ἑτέρου τοὺς τομεις ἐνεργείας τῶν πυροβολαρχιῶν, ἀλλὰ τομεις συγκεκριμένῃς καὶ ἀναλογούσης πρὸς τὴν ἰσχὴν τῶν πυροβολαρχιῶν ἐκτάσεως, ἥτις δεόν νὰ μὴ συγχέηται μετὰ τοῦ ὀρίζοντος βολῆς αὐτῶν.

Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς συνεργασίας τῶν ἀξιωματικῶν διὰ τὰ ἀνωτέρω δύο θέματα ἐπιθυμῶ νὰ μοι ὑποβληθῆ ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ τοῦ πυροβολικοῦ στρατιάς τὸ βραδύτερον μέχρι τῆς μεσημβρίας τῆς 13ης τρέχοντος οὐχὶ ἐν σχεδὶ γραμμῇ καὶ ὅσον τὸ ὑπαβληθὲν εἶνε ἐπαρκές, ἀλλ' ἐν πίνακι ἐμφαίνοντι κατὰ στήλας καὶ κατὰ σειρὰν ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ πρὸς τὸ δεξιὸν τῆς παρατάξεως: 1ον) Τὸ ὄνομα τοῦ πυροβολάρχου 2ον) Τοὺς ὑπ' αὐτοῦ βλητέους μονίμους στόχους τῆς πρώτης κατηγορίας (δι' ἐνδείξεων ἀνταποκρινομένων εἰς τὸ ὑποβληθὲν σχεδιάγραμμα μετὰ περιγραφῆς πιθανοῦ εἴδους καὶ ἀριθμοῦ τῶν ἐχθρικών πυροβόλων 3ον) Τὰς ἀποστάσεις βολῆς ἀπ' αὐτῶν 4ον) Πᾶσαν ἄλλην ἐνδεχομένως χρήσιμον πληροφορίαν.

Ἐν δευτέρῃ πίνακι διηρημένῃ ἐπίσης εἰς στήλας θὰ ἐμφαίνηται ἡ κατανομή τῶν μονίμων στόχων τῆς δευτέρας κατηγορίας ὡς καὶ οἱ τομεις ἐνεργείας ἐπὶ τῇ βάσει τῶν αὐτῶν καὶ ἐν τῇ πρώτῃ πίνακι ἐνδείξεων, ἐὰν τοῦτο εἶνε δυνατὸν.

Ἐκαστος τῶν ἀξιωματικῶν θὰ ἐφοδισθῆ δι' ἀντιγράφου τῶν δύο πινάκων τούτων πρὸς χρῆσιν τῆς Μεραρχίας του ὅπως δυναθῆ νὰ ἐπιφέρω οἰανδήποτε τροποποίησιν, ἥτις ἤθελε μοι φανεῖ ἀναγκαία.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Διάδοχος

Τὴν νύκτα τῆς 13ης πρὸς τὴν 14 Φεβρουαρίου ἐγένοντο μετακινή-

σεις τινές εις τὸ δεξιὸν ὡς τὸ 15ον σύνταγμα συνεκεντρώθη παρὰ τὸ χωρίον Κοτόρτσι τὸ δὲ σύνταγμα τῶν Κρητῶν κατέλαβε τὰς θέσεις τοῦ 15ου Συντάγματος ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ.

Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΤΕΛΙΚΗΣ ΕΠΙΘΕΣΕΩΣ

Τὴν 18ην Φεβρουαρίου ἡ κατωτέρω διαταγή τοῦ Γεν. Στρατηγείου καθορίζει τὴν θέσιν καὶ τὴν ὁράσιν ἐκάστου σώματος.

16 Φεβρουαρίου 1913.

Ἐμπιστευτική. Πρὸς τὰς Μεραρχίας 8ης 6ης, 2ας, 4ης καὶ τὸ Πυροβολικὸν Στρατιάς.

Διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς γενικῆς κατὰ τοῦ φρουρίου τῶν Ἰωαννίνων ἐπιθέσεως κατανέμω τὴν Στρατιὰν τῆς Ἠπείρου ὡς ἑξῆς:

1) **1ον Τμήμα Στρατιάς** ὑπὸ τὸν ἀντιστράτηγον Σαπουντζάκην εἰς ὃ περιλαμβάνεται. α') Ἡ μικτὴ ταξιαρχία (Παπακυριαζῆ) εὐθὺς ὡς κατασταθῆ δύνατος ὁ μεταξὺ ταύτης καὶ τοῦ Τμήματος Στρατιάς σύνδεσμος. β') Ἡ 6η Μεραρχία πλὴν τῶν διὰ προγενεστέρων διαταγῶν μου ἀποσπασθέντων ἀπ' αὐτῆς τμημάτων πεζικοῦ, εὐζώνων καὶ ὀρειβατικοῦ πυροβολικοῦ καὶ σὺν τῇ προσθήκῃ τοῦ οὐλαμοῦ βαρέων πυροβόλων (τῶν 10,5) καὶ τῆς ἐκ δύο πυροβολαρχιῶν πεδινῆς μοίρας (Κορομηλᾶ) γ') Ἡ 8η Μεραρχία μετὰ τῆς ὑπ' αὐτὴν πεδινῆς μοίρας πυροβολικοῦ (Μπαζαίου) καὶ ἀνευ τῶν διὰ προγενεστέρας διαταγῆς μου ἀποσπασθέντων ἀπ' αὐτῆς τμημάτων πεζικοῦ καὶ ὀρειβατικοῦ πυροβολικοῦ.

2) **2α Μεραρχία.** Ἀποτελουμένη προσωρινῶς ἐκ τῶν ὑπολειπομένων αὐτῇ τμημάτων πεζικοῦ καὶ πυροβολικοῦ καὶ ἐκ δύο ταγμάτων τοῦ 9ου συν)τος πεζικοῦ τῆς 4ης Μεραρχίας, ἅτινα θέτω προσωρινῶς ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς 2ας Μεραρχίας.

Ἡ Μεραρχία αὕτη θὰ συνδεθῇ μετὰ τῶν δύο ταγμάτων τοῦ 9ου συν)τος καὶ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὰ διαταγὰς καὶ ὁδηγίας ἀπὸ τῆς πρώτας τῆς 19ης τρέχοντος ἀφ' ἧς ὑπάγονται ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς.

3) **2ον Τμήμα Στρατιάς** ὑπὸ τὸν ὑποστράτηγον Μοσχόπουλον,

βοηθούμενον ὑπὸ τοῦ ἐπιτελείου τῆς 4ης Μεραρχίας καὶ περιλαμβάνον τὰ δι' εἰδικῆς διαταγῆς μου ὀρισθέντα σώματα.

4) *Τὸ Πυροβολικὸν Στρατιᾶς* ὑπὸ τὸν Συν)χηγν Παρσκευόπουλον.

δ) *Γενικὴ ἐφεδρεία* ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς μου ἀποσελουμένη ἐκ τοῦ Συν)τος ἵππικου, ἐκ τμημάτων πεζικοῦ μὴ ἀνηκόντων εἰς τὰ ἀνωτέρω σχηματιζόμενα τμήματα Στρατιᾶς εἰς τὴν 2αν Μεραρχίαν, ὀρισμένων δὲ δι' εἰδικῶν διαταγῶν μου, καὶ ἐκ τῆς μοίρας πεδινοῦ πυροβολικοῦ (Πάλλη).

β) *Ζώνην ἐνεργείας* τῶν τμημάτων Στρατιᾶς ὀρίζω:

Διὰ τὸ πρῶτον τμήμα Στρατιᾶς τὴν περιλαμβανομένην μεταξὺ τῶν γραμμῶν Δρίσκο—Κατσιᾶ ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀριστερὸν 8ης Μεραρχίας. Πυροβολεῖον 6 (συμπεριλαμβανόμενον)—Πυροβολεῖον 1 ἐπὶ ὑψηλῆς κορυφῆς Μπιζάνι (συμπεριλαμβανόμενον) — Ἀγία Παρασκευὴ (ἀνατολικῶς Χάνι—Μπιζάνι) ἀφ' ἑτέρου.

Διὰ τὴν 2αν Μεραρχίαν τὴν ζώνην τὴν περιλαμβανομένην μεταξὺ τῆς ἀνωτέρου γραμμῆς καὶ τῆς γραμμῆς βραχῶδης ράχης (Μανωλιάσας) πετρώδης—λόφος (Σαρὶ—Τεπέ). Β. Δ. τοῦ Χάνι—Μπιζάνι.

Διὰ τὸ 2ον τμήμα Στρατιᾶς τὴν δι' εἰδικῆς διαταγῆς μου ὀρισθεῖσαν.

7) Τὰ τμήματα Στρατιᾶς ἢ 2α Μεραρχία τὸ πυροβολικὸν Στρατιᾶς νὰ μερμνήσωσι περὶ ἐξασφάλσεως τοῦ μεταξὺ τῶν Στρατηγείων αὐτῶν συνδέσμου ὡς καὶ περὶ τοῦ συνδέσμου μετὰ τῶν Μεραρχιῶν.

Τὰ τοῦ συνδέσμου μετὰ τοῦ Στρατηγείου μου κανονίζονται δι' εἰδικῶν διαταγῶν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΙΑΔΟΧΟΣ

Εἰς ἐκτέλεσιν τῆς διαταγῆς ταύτης ὡς καὶ τῶν ὀδηγητικῶν ἄς τὸ Γεν. Στρατηγείον διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 280 16)2)1913 διαταγῆς αὐτοῦ ἔδωκε εἰς τὰ σώματα τῆς Στρατιᾶς τὸ πρῶτον τμήμα Στρατιᾶς ἀπέστειλε τῇ Μεραρχίᾳ αὐθημερὸν (18 Φεβρουαρίου) τὴν ὑπ' ἀριθ. 278 18)2)1913 διαταγὴν αὐτοῦ ἔχουσαν ὡς ἑξῆς:

1ον Τμήμα Στρατιᾶς Διαταγὴ πρὸς τὴν 6ην καὶ 8ην Μεραρχίας καὶ τὴν μικτὴν Ταξιάρχίαν Μετσόβου (Παπακυριαζῆ)

1ον) Ὁ ἐχθρὸς ἀμύνεται τῶν ὀχυρῶν του. Ἀποσπάσματα τούτου κατέχουσι τὸ Κοντοβράκι, τὴν Βίγλαν καὶ τὸ Μάξι ἐπὶ τοῦ Δρίσκο.

2ον) Τὴν 20ην ὀδεύοντος ἄρχεται ἡ γενικὴ ἐπίθεσις κατὰ τῶν φρου-

ρίων Ἰωαννίνων ἤς θὰ προηγηθῆ ἀπὸ τῆς αὐγῆς τῆς 19ης πρὸς τὴν 20ην βολῆ καταστροφῆς ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ Στρατιᾶς.

3ον) Αἱ γενικαὶ ὁδηγίαι τοῦ Γεν. Στρατηγεῖου ὡς πρὸς τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ τρόπον ἐκτελέσεως αὐτῆς ὡς πρὸς τὴν κατανομήν τῆς Στρατιᾶς, καὶ ὡς πρὸς τὰς ζώνας ἐνεργείας τῶν τμημάτων αὐτῆς ἐπισυνάπτονται εἰς τὴν παροῦσαν ἐν ἀντιγράφῳ διὰ τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν καὶ ἐκτέλεσιν αὐτῶν.

4ον) Τὸ ὑπ' ἐμὲ 1ον τμήμα Στρατιᾶς καὶ ἡ 2α Μεραρχία θὰ συν-
**τρέξωσιν ἐμμέσως τὴν ἐνέργειαν τοῦ 2ου τμήματος Στρατιᾶς δι' ἐπι-
 δεικτικῆς ἐνεργείας.** Ἔχει δὲ ἔργον α') Τὴν συγκράτησιν καὶ ἀπα-
 σχόλησιν τῶν ἐχθρικών δυνάμεων ἐπὶ τοῦ νοτίου καὶ ἀνατολικοῦ μετώ-
 που καθ' ὃν χρόνον θὰ ἐκτελήται ἢ κατὰ τοῦ **δυτικοῦ ἐχθρικοῦ με-
 τώπου κυρία ἐπίθεσις** ὑπὸ τοῦ 2ου Τμήματος Στρατιᾶς. β') Ἡ ἀπό-
 κρουσις πάσης ἐχθρικῆς ἀντεπιθέσεως. γ') Ἡ ἀποφασιστικὴ προέλασις
 καὶ καταδίωξις εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ὁ ἐχθρὸς ἤθελεν ἐγκαταλείψῃ
 τὰ χαρακώματα αὐτοῦ καὶ τραπῆ πρὸς ὑποχώρησιν.

Πρὸς τοῦτο:

5ον) Ἡ Μικτὴ Ταξιαρχία Μετσόβου θέλει ἐπιζητήσῃ τὴν αὐγὴν
 τῆς 20ης ὀδεύοντος τὴν κατοχὴν τῆς γραμμῆς τοῦ Δρίσκου ἤτοι Μάξι-
 Κοντοβράκι. Ἀκολουθῶς δὲ συνδεομένη διὰ Κουτινῶν πρὸς Μουζακίους
 μετὰ τῆς 6ης Μεραρχίας θὰ καλύπτῃ τὸ δεξιὸν τῆς Στρατιᾶς ἀπὸ πά-
 σης βορειόθεν ἐπιχειρήσεως τοῦ ἀντιπάλου καὶ θὰ συντρέχῃ τὴν ἐνέρ-
 γειαν τῆς 6ης Μεραρχίας.

6ον) Ἡ 8η Μεραρχία διατηροῦσα σύνδεσμον διὰ τοῦ ἀριστεροῦ τῆς
 πρὸς τὴν 2αν Μεραρχίαν θέλει ἐνεργήσῃ:

α') Ἐπιδεικτικῶς πρὸς Μικρό—Μπιζάνι, Σερβιανὰ, Ἀγίαν Παρα-
 σκευὴν συμπεριλαμβανομένην.

β') Ἐν περιπτώσει ἀντιπιθέσεως τοῦ ἐχθροῦ θὰ ἀμυνθῆ ἐκ τῶν θέ-
 σεων αὗς ἤδη κατέχει μέχρι τοῦ ἀχένου τοῦ Ἀγίου Γεωργίου ἐπὶ τῆς
 ὁδοῦ Κοτόρτσι-Κοτσιλιὸ συμπεριλαμβανομένης.

Ἐπὶ τῇ προβλέψει ταύτῃ αἱ εἰδικαὶ ἐφεδρεῖαι τῆς Μεραρχίας νὰ ὦσι
 τοποθετημέναι καταλλήλως.

γ') Εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ὁ ἐχθρὸς ἐγκαταλείψῃ τὰ χαρακώματα
 αὐτοῦ καὶ τραπῆ πρὸς ὑποχώρησιν θὰ προέλσῃ ἡ Μεραρχία, τότε μὲ-

νον ἀπορρασιστικῶς καὶ θὰ καταδιώξῃ πρὸς Σερβιανὰ-Κατσικὰ ἀνατρέπουσα ἐκατέρωθεν τῆς κατευθύνσεως ταύτης τὴν τυχὸν ὑπάρχουσαν ἐπιαντίστανσιν τοῦ ἀντιπάλου.

δ') Ἐν ἐκ τῶν εὐζωνικῶν αὐτῆς ταγμάτων θέλει συνταχθῆ ἀπὸ τῆς αὐγῆς τῆς 19ης ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς του παρὰ τὸ Κοτόρτσι καὶ βορείως αὐτοῦ ὡς γενικὴ ἐφεδρεία τοῦ 1ου τμήματος Στρατιάς.

Εον) Ἡ 6η Μεραρχία ἐν πάσῃ περιπτώσει διατηροῦσα στενὸν σύνδεσμον πρὸς τὴν 8ην θέλει ἐνεργήσῃ.

α') Ἐπιδεικτικῶς πρὸς Ἀγίαν Παρασκευὴν μὴ συμπεριλαμβανομένην μέχρι Κοτσιλιού καὶ Αὐγὸ ἀπὸ προκεχωρημένων θέσεων ἐπὶ τῶν πρὸς τὴν πεδιάδα καὶ χαράδραν Ἀγίας Παρασκευῆς κλιτύων ἐν ἀνάγκῃ καὶ ἐκ μεγάλων ἀποστάσεων διὰ τὰ μᾶλλον μειμακρυσμένα σημεῖα τοῦ ἐχθρικοῦ μετώπου.

β') Ἐν περιπτώσει ἀντεπιθέσεως τοῦ ἐχθροῦ θὰ τηρήσῃ τὰ ὑψώματα βορείως Λοζέτσι μέχρι Τσουκάς.

Ἐπὶ τῇ προβλέψει ταύτῃ ἢ εἰδικὴ ἐφεδρεία αὐτῆς νὰ καθέξῃ θέσιν κεντρικὴν ὡς πρὸς τὸ μέτωπον αὐτῆς.

γ') Βίς περίπτωσιν καθ' ἣν προελάσῃ λόγῳ ὑποχωρήσεως τοῦ ἀντιπάλου θὰ καταδιώξῃ πρὸς Κατσικῶν καταλαμβάνουσα διὰ τμήματός τινος αὐτῆς τὴν Καστρίτσαν.

Ἐν ἡ περιπτώσει δὲν ἀποκατασταθῇ ὁ σύνδεσμος αὐτῆς πρὸς τὴν Ταξιρχίαν Μετσόβου, θὰ προκαλυφθῇ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν Κοντοβράκι-Μάζι.

δον) Τὸ πυροβολικὸν τῶν Μεραρχιῶν θέλει ἐνεργήσῃ συμφώνως πρὸς τὰς συνημιένας ὁδηγίαις τοῦ Γεν. Στρατηγείου.

Εον) Κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ πυροβολικοῦ Στρατιάς τῆς 19ης πρὸς τὴν 20ην τὸ πεζικὸν τῶν Μεραρχιῶν ἐκ τῶν θέσεων ἃς ἤδη κατέχει θὰ ὑποδομηθῆσῃ ταύτην διὰ τῶν τμημάτων του ἅτινα εὐρίσκονται εἰς ἀπόστασιν βολῆς ἕστω καὶ μὴ δραστηκῆς ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ οὕτως ὥστε νὰ ἀναγκάσῃ τὸ ἀντίπαλον πεζικὸν νὰ παρουσιάξῃ στόχον βλητὸν εἰς τὸ ριμια τοῦ ἡμετέρου πυροβολικοῦ.

Ιον) Ἀπὸ τῆς πρωίας τῆς 19ης σύνδεσμοι, ἀναφορὰί, καὶ πληροφοροίαι εἰς Κοτόρτσι ἐνθα τὸ Στρατηγεῖον μου.

Κ. ΣΑΠΟΥΝΤΖΑΚΗΣ

α ανατρέ-
χουσαν έτι

ή από τής
τόρτσι και
ς.

τενόν σύν-

αμβανομέ-
των προς
νάγκη και
τα του έχ-

τά ύψώ-

καθέξη θέ-

του αντι-
ματός τι-

προς τήν
εν Κοντο-

συμφώνως

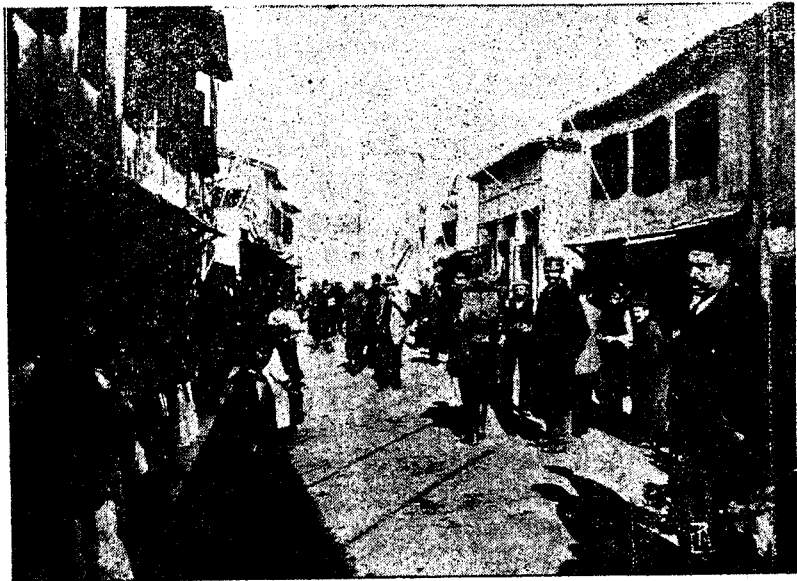
19ης προς
η κατέχει
ται εις ά-
ώστε να
όν εις τό

ι πληρο-

Σ

Ο κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΡΩΜΑΣ (ο έν δεξιών) ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΓΑΡΙΒΑΛΔΙΝΩΝ ΠΛΗΓΩΘΕΙΣ ΕΝ ΔΡΙΣΚΩ.

ΜΙΑ ΟΔΟΣ ΤΗΣ ΠΡΕΒΕΖΗΣ

Ὁμοίαν διαταγὴν ἐξέδωκε καὶ ἡ 2^α Μεραρχία καὶ τὸ ἀριστερόν τῆς Ἑλλ. παρατάξεως, αἱ Μεραρχίαι ὄρισαν τὰς θέσεις καὶ τὰς ἐνεργείας τῶν σωμάτων των.

Ἀπασαι αἱ διὰ τῆς διαταγῆς ταύτης διατασσόμεναι μετακινήσεις καὶ τοποθετήσεις τῶν σωμάτων ἐξετελέσθησαν μετὰ πλήρους ἀκριβείας καὶ μυστικότητος κατὰ τὴν νύκτα οὕτως ὥστε ἅπαντα τὰ τμήματα κατὰ τὴν πρωίαν τῆς 19ης εὐρίσκοντο εἰς τὰς ὀρισθείσας αὐτοῖς θέσεις, χωρὶς τὸ παράπαν νὰ ἀντιληφθῇ τῶν γενομένων μετακινήσεων ὁ ἐγγύτατα ἡμῶν εὐρισκόμενος ἐχθρός. Τὸ δὲ μηχανικὸν βοηθούμενον καὶ ὑπὸ τμημάτων πεζικοῦ, καθ' ἕλλην τὴν νύκτα ἐργασθέν, ἐνίσχυσε τοὺς ξηροσίχτους γραμμῆς μάχης χρησιμοποιήσαν πρὸς τοῦτο γαιοςάκκους οἴτινες ἐπρόκειτο νὰ χρησιμοποιηθοῦν πρὸς κατασκευὴν ὁδῶν, ἵνα δι' αὐτῶν πλησιάσωμεν ἔτι μᾶλλον πρὸς τὰ χαρκώματα τοῦ ἐχθροῦ. Ἐπειδὴ ἕμως ἡ ταχύτης, ἐνέργεια ἐθεωρήθη εἶτα ὅτι οὐχὶ μεγάλης ὠφελείας θὰ ἀπέβαινε πρὸξενος καὶ ἐν μέρει μόνον ἐξετελέσθη, οἱ σάκκοι οὗτοι ἔμμενον ἀχρησιμοποιοῦνται.

Ἡ διεξαγωγή τοῦ ἀγῶνος. Ἄμα τῇ ἡμέρᾳ τῆς 19ης Φεβρουαρίου διαταγῇ τοῦ Γεν. Στρατηγείου σφοδρότατος ἤρξατο ὁ ἀγὼν τοῦ ἡμετέρου πυροβολικοῦ κατὰ τε τῶν πυροβολείων καὶ τῶν χαρακωμάτων τοῦ τε Μπιζανίου καὶ Κοτσελίου εἰς ὃν διὰ ζωηροτάτου πυρὸς ἀπῆντησε τὸ ἐχθρικὸν πυροβολικόν. Ταυτοχρόνως δὲ καὶ ἅπαντες οἱ λόχοι τῆς γραμμῆς μάχης ἡμῶν ζωηροτάτου ἤρξαντο πυρὸς διαταγῇ τοῦ γ. διοικητοῦ τῆς Μεραρχίας (1) κατὰ τῶν χαρακωμάτων τοῦ πεζικοῦ τοῦ ἐχθροῦ. Ἐπερ' ἐπίσης ζωηρότατα ἀπῆντησε. Οὕτω δὲ ἤρξατο καὶ καθ' ἕλλην τὴν ἡμέραν ἐξηκολούθησε τὸ πῦρ τοῦ πεζικοῦ τῆς γραμμῆς τῆς Μεραρχίας κατὰ τοιοῦτον τρόπον ἐκτελούμενον ὥστε ἀσφαλῶς (ὡς ἐκ τῶν ὑστέρων ἄλλως τε ἀπεδείχθη) **παρήχθη εἰς τὸν ἐχθρὸν ἡ ἐντύπωσις ὅτι παρεσκευάζετο ἡ τελικὴ κατὰ τοῦ ὄχρου τοῦ Μπιζανίου ἐπίθεσις τῆς ἡμετέρας Μεραρχίας τοῦδ' ὁπερ' ἠνάγκασε τοῦτοι νὰ τηρῇ καθηλωμένας τὰς δυνάμεις αὐτοῦ πρὸς ἄμυναν τοῦ ἀνατολικοῦ καὶ νοτίου αὐτοῦ μετώπων, τελείως οὕτω ἐκπληρωθέντος τοῦ ἀ-**

(1) Ἐκθέσις 8ης Μεραρχίας διευθυνομένης μετὰ τὸν τραυματισμὸν τοῦ διοικητοῦ αὐτῆς Δ. Ματθαίουπόλλου ὑπὸ τοῦ Συνταγματάρχου Δ. Ἰωάννου.

νατεθέντος τῇ Μεραρχίᾳ ἔργου ὅπερ ὁμοῦς ἱκανῶς ἐπίνεγκεν αὐτῇ ἀπωλείας ἰδίως ἐκ τῶν δλημάτων τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ ἐπενεχθείσας.

Περὶ τὴν ἐσπέραν δὲ ληφθεῖσθαι τῆς κατωτέρω διαταγῆς τοῦ Γεν. Ἀρχηγοῦ· «Πρὸς τὴν 2αν Μεραρχίαν. 1ον Τμήμα Στρατιάς, 2ον Τμήμα Στρατιάς, καὶ Πυροβολικὴν Στρατιάς.

Αὔριον 20 Φεβρουαρίου θὰ γίνῃ γενικὴ ἐπίθεσις κατὰ τῶν φρουρῶν τῶν Ἰωαννίνων συμφώνως πρὸς τὰς ἐκδοθείσας ὁδηγίας μου ἡδη. Κοινοποιήσατε εἰς πάντας τοὺς ἀξιωματικούς, ὑπαξιωματικούς καὶ στρατιώτας ὅτι ἀπὸ ὅλων ὁμοῦ καὶ ἀπὸ ἕνα ἕκαστον ἰδίᾳ περιμένω ὅτι θὰ καταβάλωσι πᾶσαν τὴν δύναμίν των ὅπως δώσωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν πρὸ πολλοῦ ἀναμενομένην Νίκην.

Τὸ γενικὸν σύνθημα ἔστω ἔξόντως τοῦ ἐχθροῦ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Διάδοχος

Ἡ Μεραρχία ἐξέδοτο τὴν κάτωθι διαταγὴν:

Ἡ 3η Μεραρχία πρὸς τὰ ὑπ' αὐτὴν τμήματα.

Υψώματα Ν. Μπιζάνι 19 Φεβρουαρίου.

Συμπληρῶν τὴν ὑπὸ χθεσινὴν ἡμερομηνίαν διαταγὴν ἐπιχειρήσεων τῆς Μεραρχίας ἐντέλλομαι τὰ ἀκόλουθα:

Τὰ τμήματα τῆς πρώτης γραμμῆς θὰ τηρήσωσι καὶ πάλιν αὔριον ὀπίσω τῶν ξηροτοίχων μάχης τὰς αὐτὰς δυνάμεις οἶας καὶ σήμερον. Πρὸς ἐκτέλεσιν δὲ τῆς ἀπὸ 16 τ. μ. διαταγῆς τοῦ Γεν. Ἀρχηγείου καθ' ἣν «τὰ τμήματα πεζικοῦ, ἅτινα εὐρίσκονται εἰς ἀπόστασιν βολῆς πεζικοῦ ἀπὸ τῶν ἐχθρικών χαρακωμάτων θὰ ἀρξωνται ἀπὸ πρωίας σφοδροῦ πυρὸς κατ' αὐτῶν». Αἱ διλοχαίαι αἱ ὀπίσω τῶν ξηροτοίχων τοποθετημέναι θέλουσιν ἐκτελέσῃ εὐθὺς ὡς δεσθῇ τὸ αὐτὸ συνθηματικὸν σημεῖον (πῦρ πυροβόλου) ὅπερ ἐδόθη καὶ σήμερον πῦρ ταχὺ 30 φουσιγγίων κατ' ἀνδρα κατὰ τῶν χαρακωμάτων τοῦ ἐχθροῦ.

Τὸ πῦρ τοῦ πεζικοῦ θέλει συνεχισθῇ εἰτα ἀρζιότερον μέχρι νεωτέρας διαταγῆς μου λαμβανομένης τῆς μερίμνης ὅπως μετὰ τὸ ταχὺ πῦρ γίνῃται φειδῶ τῶν πυρομαχικῶν ὅπως καὶ προφορικῶς χθὲς συνέστησα.

Δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἀπόψε θὰ συνεχισθῇ τὸ πῦρ πεζικοῦ εἰς τρῆπον ὥστε ἕκαστος τῶν ἀνδρῶν νὰ μὴ βάλλῃ πλείονα τῶν 10 φουσιγγίων μέχρι

τῆς 6ης πρωϊνῆς ὥρας. Οἱ διοικηταὶ τῶν ἐπὶ τῆς γρημμῆς μάχης λόχων νὰ δικιρέσωσι τὰς ὥρας τῆς νυκτὸς εἰς τρόπον ὥστε ἀνὰ μίαν διμοιρία κατὰ λόχον νὰ ᾗ ἐπιφορτισμένη τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ πυρὸς ἐπὶ μίαν καὶ ἡμίσειαν περίπου ὥραν, ἀρχομένου τοῦ πυρὸς ἀπὸ τοῦ μεσονυκτίου ἐκτὸς ἂν ἤθελε κριθῆ ἄναγκαῖον νὰ γίνῃ ἔναρξις αὐτοῦ καὶ πρότερον. Νὰ συστηθῆ εἰς τοὺς ἄνδρας νὰ μὴ παρασυρθῶσι κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ πυρὸς καὶ καταναλώσωσιν ἀσκόπως πυρομαχικά.

Δ. ΙΩΑΝΝΟΙ

Μὲ τὴν διαταγὴν ταύτην ἐκοινοποιήθη καὶ ἡ ἀνωτέρω μνησθεῖσα διαταγὴ τῆς Α. Β. Ἐψηλότητος.

Ἐκτὸς ὅμως τῶν οὕτω διατασσομένων ὅπως ἐκτελεσθῶσι κατὰ τὴν νύκτα πυρῶν, καὶ τὸ πυροβολικὸν διαταγῆ τοῦ διοικητοῦ τοῦ πυροβολικοῦ Στρατιᾶς, ἔβαλλε κατ' ἑλγὴν τὴν νύκτα ἀρχαῖον πῦρ ἐκάστου πυροβόλου ρίψαντος περὶ τὰ 10 βλήματα.

Οὕτω εὗρεν ἡμᾶς ἡ πρωῖα τῆς 20ῆς Φεβρουαρίου κατ' ἣν καὶ πάλιν ἡ Μεραρχία ἤρξατο τοῦ δι' αὐτὴν ὀριθέντος **ἀγῶνος κατατριβῆς** μετὰ τῆς αὐτῆς ὡς καὶ τὴν προηγουμένην ἐπιτυχίαις τοῦ ἐχθροῦ μετὰ ζωηρότητος μεγίστης ἀπαντῶντος εἰς τε τὰ πυρὰ τοῦ πεζικοῦ ὡς καὶ εἰς τὰ τοῦ πυροβολικοῦ ἡμῶν. **Περὶ δὲ τὴν 10ην π. μ. ὥραν ἐγένοντο ἤδη ἀντιληπτὰ ὑφ' ἡμῶν τὰ πρὸς τὰ ὑψώματα Μανωλιάσας προχωροῦντα τμήματα τοῦ 2ου Τμήματος Στρατιᾶς καὶ περὶ τὴν μεσημβρίαν ἐφαίνοντο πλέον καταφανῶς ἐκ τῶν ἄς κατείχομεν θέσεις μεγάλα τμήματα ἐχθρικών φαλάγγων ἀτάκτως πρὸς τὴν πεδιάδα τῶν Ἰωαννίνων ὑποχωροῦν.α.**

Οὐχ' ἦπτον αἱ πρὸ ἡμῶν ἐχθρικοὶ δυνάμεις στερρῶς εἶχοντο τῶν ἐκυτῶν θέσεων ἐρρωμένως πάντοτε ἀπαντῶσαι εἰς τὰ ἡμέτερα πυρὰ.

Περὶ τὴν ἐσπέραν ἐξεδόθη ἡ κάτωθι διαταγὴ:

Διαταγὴ ἐπιχειρήσεων Γενικοῦ Στρατηγεῖου 20 Φεβρουαρίου 10 π. μ. Πρὸς τὰ 1ον καὶ 2ον τμήματα Στρατιᾶς, 2αν Μεραρχίαν καὶ πυροβολικὸν Στρατιᾶς.

1ον) Μετὰ τὴν σημερινὴν ἐπίθεσιν τοῦ 2ου Τμήματος Στρατιᾶς κατὰ τοῦ δυτικοῦ μετώπου τοῦ φρουρίου ἠλώθησαν τὰ ὀχυρώματα τῆς Τσοῦκας, Ἀγίου Νικολάου, Μονῆς Δουρούτη καὶ τὰ ὑψώματα Μανωλι

άσας, μεθ' ὧ δ' ἐχθρὸς ὑπεχώρησε πρὸς τὴν διεύθυνσιν Ἰωαννίνων.

Τὰ ὀχυρώματα Μπιζανίου-Κοτσελιοῦ καὶ Καστριτσῆς κατέχονται ἀκόμη ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ.

2ον) Ἡ μικτὴ Ταξιαρχία Παπκυριαζῆ κατέλαβε τὸν Δρίσκον καὶ τὸ Κοντοβράκι, τὸ 1ον Τμήμα Στρατιᾶς ἐτήρησε τὰς θέσεις του μὲ μικρὰν προχώρησιν τοῦ δεξιῦ τῆς 6ης Μεραρχίας. Ἡ 2α Μεραρχία προώθησε τὸ ἀριστερόν της ἐκ τῶν ὑψωμάτων πρὸς τὴν πεδιάδα. Τὸ 2ον Τμήμα Στρατιᾶς κατέχει τὴν γραμμὴν Β. ὑψώματα Μανωλιάσας-Ραφίστα καὶ Δουρούτη.

3ον) Ἡ ἐπιθεσις θὰ ἐξηκολουθήσῃ αὔριον πρὸς **πλήρη κύκλωσιν καὶ καταστροφήν τοῦ ἐχθροῦ.**

4ον) **Τὸ 1ον Τμήμα Στρατιᾶς μετὰ τῆς μικτῆς Ταξιαρχίας νὰ ἐκτελέσῃ ἀγῶνα κατατριβῆς** τοῦ ἐχθροῦ καὶ νὰ παραδοκῇ τὴν περιστάσιν ὅπως καταλάβῃ τὰ ὀχυρώματα Μπιζανίου, Κοτσελιοῦ, Καστριτσῆς ἐκτελοῦν τὰς περὶ ἐπιθέσεως ὁδηγίας μου. Ἡ μικτὴ Ταξιαρχία νὰ λάβῃ ἐπαφὴν μετὰ τοῦ δεξιῦ τῆς 6ης Μεραρχίας.

5ον) **Ἡ 2α Μεραρχία νὰ ἐκτελέσῃ ἐπισης ἀγῶνα κατατριβῆς** συντρέχουσα τὴν ἐνδεχομένην ἐπίθεσιν τοῦ 2ου τμήματος Στρατιᾶς κατὰ τῶν δυτικῶν κλιτύων Μπιζανίου.

6ον) **Τὸ 2ον Τμήμα Στρατιᾶς νὰ καταλάβῃ πρωτίστως τὰ ὀχυρώματα Σαδοβίτσης** κανονίζον τὴν ἐνέργειάν του οὕτως ὥστε νὰ ᾔδυνάτῃ μετὰ τὴν κατάληψιν ταύτην ἢ ἐξασφάλις τοῦ ἀριστεροῦ τοῦ Τμήματος Στρατιᾶς καὶ ἢ ὑπ' αὐτοῦ ἐκτελέσει ἐπιθέσεως συγχρόνως κατὰ **Καιρικὰ καὶ κατὰ τῶν νότιων τοῦ Μπιζανίου.**

7ον) Τὸ σύνταγμα ἵππικὸν ἐκτὸς μᾶς ἕλης ἀποσταλείσης εἰς Πεδί-βισταν, καὶ ἢ μοῖρα πεδινῶ πυροβολικοῦ, θὰ εὑρίσκονται εἰς θέσιν ἀναμονῆς πρὸς τὸ Χάνι Φτελιάς εἰς τὴν διάθεσίν μου.

Ἐναφοραὶ ἀποστέλλονται ἀπὸ τῆς 6ης πρωῆς τῆς αὔριον εἰς Χάνι Φτελιάς ἐνθὺ τὸ Στρατηγεῖον μου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Διάδοχος

Αἴτησις περὶ παραδόσεως. Μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐπιθέσεως τοῦ ἀριστεροῦ, ἦτις ἀπεμόνωσε πλέον τὸ Μπιζάνι καὶ τὴν Καστριτσάν καὶ κατέστησεν ἐλευθέρην τὴν πρὸς τὰ Ἰωάννινα ὁδὸν εἰς τὸν στρατὸν μας, ὁ Ἰεσσαὶ πρῶτος ἀντελήφθη ὅτι πᾶσα περαιτέρω ἀντίστασις ἦτο πᾶ

ριττή. Ἐσπευσε δὲ νὰ καλέσῃ τοὺς ἀξιωματικοὺς τοῦ ἐπιτελείου του καὶ ἐν συσκέψει μετ' αὐτῶν ἀπεφάσισε τὴν ἄμεσον παράδοσιν τῆς πόλεως εἰς τὴν Α. Γ. τὸν Διάδοχον. Θέλων δὲ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν εὐνοίαν τοῦ νικητοῦ, ὁ Ἐσπὰτ πασσᾶς ἐπεκαλέσθη τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἰωαννίνων, ὅστις ἔδωκε τὸν Πρωτοσύγγελλον του, ὅπως συνοδεύσῃ τὴν πρεσβείαν, ἣν ὁ ἡττηθεὶς στρατηγὸς ἀπεφάσισε νὰ στείλῃ πρὸς τὸν Διάδοχον—Ἀρχηγόν.

Πράγματι περὶ τὴν 2 πρῶν ἡρᾶν δύο Τούρκοι Ἀξιωματικοί. οἱ Ρεσὺφ πασσᾶς καὶ Ταλαὰτ βέης, συνοδευόμενοι ὑπὸ τοῦ Πρωτοσυγγέλου τῆς Μητροπόλεως Ἰωαννίνων, ἔφθασαν εἰς τὰς ἡμετέρας πρὸς τὸ Αὐγὸ θέσει, ὁπόθεν εἰς ἀξιωματικὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ὠδήγησεν αὐτοὺς δι' αὐτοκίτητον εἰς Ἐμὶν — Ἀγὰ τὸ στρατρχεῖον τῆς Α. Ὑψηλότητος τοῦ Διαδόχου.

Οἱ Τούρκοι ἀξιωματικοὶ παρουσιασθέντες εἰς τὸν Διάδοχον, ἐπέδωκαν Αὐτῷ ἐπιστολὴν τοῦ Ἐσπὰτ-πασσᾶ, δηλοῦντος ὅτι ἀπεφάσισε νὰ παραδοθῇ ἄνευ ὅρων, βέβαιος ὄν ὅτι ἡ ζωή, ἡ τιμὴ καὶ ἡ περιουσία τῶν Ὀθωμανῶν ἦταν ἐξησφαλισμένα.

Οἱ ἀπεσταλμένοι προσέθεσαν ὅτι ἡ κατάστασις τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ ἀπέδη τελείως ἀπελπιστικὴ μετὰ τὴν ἐφοδον τῶν ἡμετέρων καὶ ὅτι ἡ παράδοσις εἶνε ἡ μόνη εὐκαταία λύσις διὰ τὸν στρατὸν τοῦ Ἐσπὰτ πασσᾶ.

Ἡ Α. Γ. ὁ Διάδοχος ἀπεδέχθη τὴν παράδοσιν καὶ ὥρισεν ὅπως ἕκαστον τμήμα Τουρκικοῦ στρατοῦ ὑψώνη λευκὴν σημαίαν καὶ παραδί-
δεται εἰς τοὺς ἡμετέρους.

Τελευταῖος αἰφνυδιασμός. Ἐὰν περὶ τῆς παραδόσεως πληροφοροῦμενοι διὰ τοῦ τηλεφώνου ἀπὸ τοῦ μετρονικίτου ἐξοκλουθεὶ ἢ ἔκθεσις—διεταξαίμεν νὰ μὴ ἐκτελεσθῇ ὁ κατ' αἰτησίν μινς ἐπιτραπεὶς αἰφνυδιασμός ὑπὸ τῆς Α. Γ. τοῦ Διαδόχου διὰ τὴν 2ην πρῶν ἡρᾶν.

Τοῦτ' αὐτὸ ὅμως δὲν ἐγένετο καὶ ὅταν ἀφρᾶ τὸν διὰ τὴν 5ην πρῶν ἡρᾶν διατρυχθέντα τοιοῦτον παρὰ τὰς ζωηρὰς διαμικτυρίας τοῦ Ἐπιτελάρχου τῆς Μεραρχίας ταγματάρχου Σπηλιάδου περὶ τοῦ ἀνωφελοῦς τοῦ τοιοῦτου αἰφνυδιασμοῦ κατόπιν τῶν κατὰ τὴν νύκτα συμβάντων

Ὅπως δὲ κατὰ τὴν ὀρισθεῖσαν ἡρᾶν οἱ τε λόχοι ἡμῶν οἱ ἐν τῇ γραμμῇ μάχης ἐθιζόμενοι καὶ τὸ πυροβολικὸν τῆς Μεραρχίας σφοδρῶς ἤρξατο πυρὸς κατὰ τῶν πυροβολείων καὶ χαρακωμάτων Μπιζα-

νίου εις ὃ ὁ ἐχθρὸς μετὰ ζωηρότητος ἀπήντησε θάλλων κατὰ τῶν θέσεων ἡμῶν μέχρι τῆς ὄρας καὶ 30' π. μ. ὅτε κατέκλυσε τὸ πύρ.

“**Υφώσεις λευκῶν σημαίων.** Μετ’ ὀλίγην δ’ ὥραν τὸ μὲν ἰσχυρὸν τοῦ Μπιζάνι ὑφωνεν εἰς ἀπάσας τὰς κορυφὰς αὐτοῦ λευκὰς σημαίας ἣ δὲ Μεραρχία ἐλάμβανεν (6. 30' π. μ.) τηλεφωνικῶς τὴν ἀκόλουθον διαταγὴν τοῦ Γεν. Στρατηγείου.

«Γενικὸν Στρατηγείον. Χάνι Ἐμὶν—Ἁγᾶ 21 Φεβρουαρίου ὥρα 5. 50' πρωΐας.

Πρὸς τὸ 1ον καὶ 2ον τμήματα Στρατιᾶς, 2ον Μεραρχίαν Σύνταγμα ἵππικου καὶ μοῖραν πυροβολικοῦ.

1) Ὁ Τυρκικὸς στρατὸς ἐδήλωσεν ὅτι **παραδίδεται** αἰχμάλωτος πολέμου **ἄνευ ὄρων.**

2) Συνεφώνησα ὅπως πάντα τὰ τμήματα ὑψώσωσι λευκὴν σημαίαν, ἅμα δὲ τῇ προσεγγίσει τῶν ἡμετέρων νὰ καταθέτωσι τὰ ὅπλα καὶ παραδίδωνται.

3) Τὸ 2ον Τμήμα Στρατιᾶς νὰ ἀποστείλῃ ἀμέσως ἰσχυρὸν τμήμα στρατοῦ ὅπως φράξῃ τὰς πρὸς βορρᾶν τῆς πόλεως Ἰωαννίνων ὁδοὺς εἰς ἀπόστασιν 5 τοῦλάχιστον χιλιομέτρων πρὸς Βορρᾶν τῆς πόλεως.

Τὸ τμήμα τοῦτο νὰ μὴ διέλθῃ ἐντὸς τῆς πόλεως.

4) Τὰ λοιπὰ τμήματα νὰ διέλθωσι τὴν γραμμὴν Κατσικᾶ—Α

5) Τὰ τμήματα τῆς δευτέρας Μεραρχίας μέχρι τῆς Βοδίβιστας—Πετρώδης λόφος—Ἁγία Παρασκευὴ ἀνατολικῶς ἄνω Μπιζάνι.

6) 1ον Τμήμα Στρατιᾶς νὰ προχωρήσῃ μέχρι τῆς γραμμῆς Κατσικᾶ—Ἁγία Παρασκευὴ ἀνατολικῶς Μπιζάνι.

Στρατιωτικὸν διοικητὴν τῆς πόλεως Ἰωαννίνων διορίζω τὸν ὑποστράτηγον Σούτσου.

7) Τὸ σύνταγμα ἵππικου νὰ ἀνχωρήσῃ ἀμέσως παραλαμβάνον δὲ καὶ τὴν εἰς Βοδίβισταν ἔλθῃ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἰωαννίνων καὶ τεθῇ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ὑποστρατήγου Σούτσου, διὰ τὴν φρούρησιν τῆς πόλεως.

8) Οὐδὲν ἕτερον τμήμα ἢ μεμονωμένον ἄνδρες ἢ αξιωματικοὶ θὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν ἄνευ εἰδικῆς διαταγῆς μου.

9) Ὁ διοικητὴς τοῦ 2ου Τμήματος Στρατιᾶς νὰ θέτῃ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ διοικητοῦ ὑποστρατήγου Σούτσου.

10) Αἱ Μεραρχίαι νὰ συναθροίζωσι παρ’ αὐταῖς τοὺς παρ’ αὐτῶν

συλλαμβανόμενους αιχμαλώτους και κταυλιζωσιν υπόφρουρησιν μέχρις εκδόσεως γενικῶν διαταγῶν μου κνονιζουσῶν τὰ τῆς μεταφορᾶς αὐτῶν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Διάδοχος

Ἡ εἶδησις διαδοθεῖσα ἀστραπιαίως εἰς τὸ στρατόπεδον, προεκάλεσε μέθην ἐνθουσιασμοῦ, ἐκδηλωθεῖσαν διὰ ζητωκραυγῶν ὑπὲρ τοῦ Δικδόχου και διὰ χαρμωσύνων ἀναφωνήσεων «χριστὸς Ἄνέστη».

Περὶ τὴν 7ην δὲ πρωῖνῆν ὥραν ἀπεστάλη δι' ἀξιωματικοῦ τῆς φρουρᾶς Μπιζανίου ἔγγραφον τοῦ διοικητοῦ τῆς φρουρᾶς τοῦ ὄχυροῦ ἀντισυνήγου Φουὰτ-μπέη πρὸς τὸν διοικητὴν τῆς Μεραρχίας δι' οὗ οὗτος κωθίστα γνωστὸν εἰς τὸν Μέραρχον κ. Ἰωάννου ὅτι ἐκτελῶν διαταγὰς τοῦ ἀρχηγοῦ του θέλει νὰ παραδώσῃ τὸ ὄχυρόν, παρεκάλει δ' ὅπως τῇ ἀποσταλῆ ἀξιωματικὸς πρὸς παράδοσιν.

Ἐπειδὴ ὁμως οὐδεμία εἰσέτι σχετικὴ διαταγὴ εἶχε ληφθῆ ὑπὸ τῆς Μεραρχίας ἐδόθη αὐτῇ ἔγγραφος ἀπάντησις ὅτι ἐν καιρῷ θέλει διαταχθῆ ἐπιτροπὴ ἐξ ἀξιωματικῶν, ἵνα μεταβῆ εἰς Μπιζάνι πρὸς παραλαβὴν τοῦ ὄχυροῦ.

Ἡ παράδοσις τοῦ Μπιζανίου. Ὅντως δ' ἀφικνουμένου μετ' ὀλίγον τοῦ θεραπευθέντος ἐκ τοῦ τραύματος του Μεράρχου Δ. Μαθθαίου-πούλου και ἀναλαβόντος τὴν διοίκησιν, ληφθείσης δὲ διαταγῆς δι' ἧς ὀρίζετο ὅτι ἡ Μεραρχία θὰ παρελάβῃ τὴν φρουρὰν Μπιζανίου ἀπεστάλη ἐπιτροπὴ ἐκ τοῦ ταγματάρχου κ. Σπηλιάδου και τῶν λοχαγῶν Ὀρφανίδου Ἰωάν. και Κατεχάκη Γεωρ. ἧτις μεταβάσα εἰς Μπιζάνι παρέλαβε τὴν 3 μ. μ. τῆς Πέμπτης 21 Φεβρουαρίου 1913 παρὰ τοῦ διοικητοῦ αὐτοῦ τὸ ὄχυρόν τουτο, παραδοθέντων αὐτῇ ἐκτὸς τοῦ ὑπάρχοντος πολεμικοῦ ὕλικου και ὑπὲρ τοῦς τετρασχιλίους αιχμαλῶται μετὰ τῶν στελεχῶν αὐτῶν, οὓς παρέλαβε και ἀφώπλισε τὸ 10ον εὐζωνικὸν τάγμα.

Μετ' ὀλίγον δ' ἐκοινοποιήτο τηλεφωνικῶς τῇ Μεραρχίᾳ ἡ κάτωθι διαταγὴ τοῦ 1ου Τμήματος Στρατιᾶς:

Πρὸς τὴν 6ην και 8ην Μεραρχίαν και Ταξιαρχίαν Μετσόβου.

Κατωτέρω κοινοποιῶ ὡς ἔχει τὴν γενικὴν διαταγὴν τοῦ Στρατιγείου πρὸς γῶσιν.

Τὴν παραδοθεῖσαν φρουρὰν Ἄνω Μπιζανίου μετὰ τὴν παράδοσιν

εν μέχρις
αυτῶν.
χος

σεκάλεσε
Διχδό-

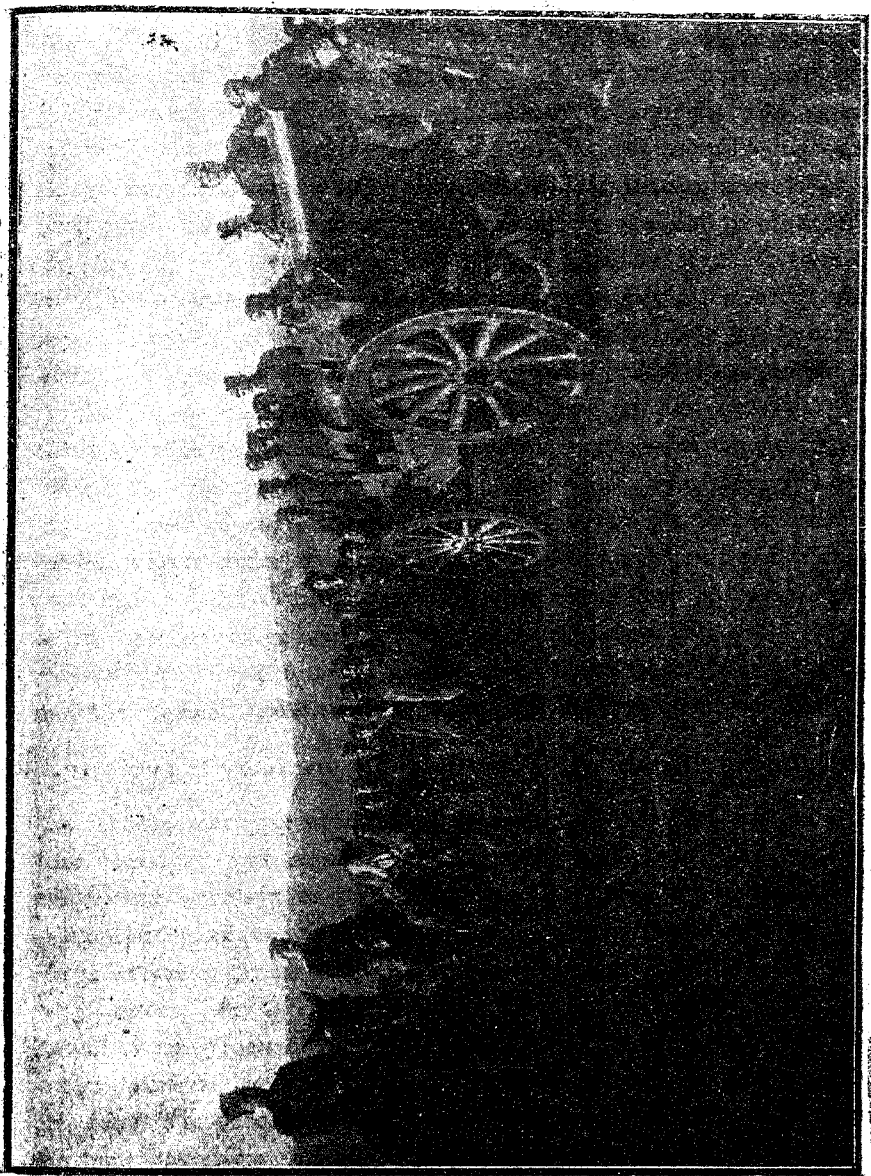
ἦς φρου-
αυῶ ἀντι-
αυῶ οὗτος
διαταγὰς
ὅπως τῷ

ὕπὸ τῆς
αὐτῆς διατα-
παρᾶλα-

μετ' ὀλί-
Ματθαιο-
δι' ἧς
αὐτοῦ ἀπε-
λοχαγῶν
ζάνι πα-
αυτοῦ διοι-
σπάρχον-
αι μετὰ
Ὑζωνικὸν

κάτωθι

αὐτοῦ.
Στρατη-
αὐτοῦ

Μεταφορὰ τοπομαχικῶν κατὰ τοῦ Μπιζανίου

τῶν ὅπλων τῆς θέλει συγκεντρώσῃ ὑπὸ τὴν φύλαξιν τῆς παρὰ τὰ Φράστανα.

Τὰς παραδοθείσας αὐτῇ φρουρὰς Κοτσιλιοῦ, Γαρίτσῆς, Καστριτσῆς, Κατσικᾶ μετὰ τὴν παράδοσιν τῶν ὅπλων τῆς θέλει συγκεντρώσῃ παρὰ τὴν Γιάννισαν.

Ἡ ταξιαρχία Μετσόβου (Παπακυριαζῆ) θὰ παραλάβῃ τὰ χωρία Ἰαδαρμίστα, Μάξι ἐν εἰς θὰ παραμείνῃ ἐκτὸς τῶν σωμάτων τῆς αἰτίας διατίθενται πρὸς κάλυψιν πρὸς Β. τῶν συγκοινωνιῶν τῆς καὶ τοῦ Μετσόβου. Οἱ αἰχμάλωτοι τοῦ Δρίσκου θὰ συγκεντρωθῶσι εἰς Γιάννισταν, τὴν φύλαξιν δὲ τούτων θὰ ἀναλάβωσιν ἡ ὁμη Μεραρχία καὶ ἡ ταξιαρχία Μετσόβου κατόπιν συνεννοήσεως τῶν διοικητῶν αὐτῶν.

Ὁ λόχος τοῦ μηχανικοῦ τῆς ὁμῆς Μεραρχίας ἀμα τῇ λήψει τῆς παρουσίας νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν ὁδὸν τῶν πυροβόλων πρὸς κάθοδον αὐτῶν εἰς τὴν πεδιάδα μέχρι Κοτσιλιό.

Συστήσατε εἰς πάντας τοὺς βαθμοφόρους νὰ ὑπομνήσωσι τοὺς ὑπ' αὐτοὺς τὰς συνεπείας τὰς ποινικὰς, ἅς ἐπιφέρει πᾶσα τυχὸν λαφυραγωγία καὶ ἡ παραβίασις ἢ φθορὰ ἰδιοκτησίας.

Ἐπίσης ἐντέλλομαι ὅπως εἰς τοὺς ἠττημένους πάντες ὡσι φιλόφρονες, ὡς ἀρμόζει, καὶ δὴ εἰς πολεμήσαντας ὑπὲρ ὑψηλοῦ ἰδανικοῦ.

Ὁ Διοικητῆς τοῦ 1ου Τμήματος Στρατιάς Κ. Σαπουντζάκης.

Ἐκθεσις τῆς Α. Β. Υ. τοῦ Διαδόχου Κωνσταντίνου.

Τὸ φρούριον τῶν Ἰωαννίνων ἀποτελεῖ μέγα κεχαρακωμένον στρατόπεδον περιμέτρου ὡς ἔγγιστα 50 χιλιομέτρων. Τὴν περίμετρον ταύτην ἀποτελοῦσιν ὑψώματα φύσει ὄχυρὰ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπόκρημα ἐφ' ὧν ἐπικάθηται συγκροτήματα πυροβολείων χαρακωμάτων πεζικοῦ, ἀποκλείοντα πάσας τὰς ἐκ τῶν ἐξωθεν πρὸς τὰ Ἰωάννινα ἀγούσας ὁδοὺς, καὶ ὑποστηριζόμενα ἀμοιβαίως.

Τὰ ὀχυρότερα καὶ πολυπληθέστερα τῶν συγκροτημάτων τούτων εὐρίσκονται ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων Μπιζάνι, τοῦ νοτίου μετώπου φράττουσι δὲ ταῦτα τὴν ἐκ Ἰρεβέζης πρὸς Ἰωάννινα ὁδόν. Τὸ μετὰ τὸ Μπιζάνι ἀμέσως ἰσχυρότερον μέτωπον εἶνε τὸ ἀνατολικόν, ἀπὸ τῆς λμνης Ἰωαννίνων μέχρι τῶν Σεργικανῶν.

Καὶ θὰ ἐπέφερε πλήρη καταστροφὴν τῶν ἀμυνομένων αὐτῆς ἢ ἀπικοπή τῆς μετὰ τῶν Ἰωαννίνων συγκοινωνίας καὶ θὰ ἐξηνάγκαζε

τὸν ἐχθρὸν εἰς ἄμεσον παράδοσιν ἐκ τῆς πείνης. Πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς αἰφνυδιαστικῆς ἐπιθέσεως ἔκρινα ἐπιβαλλόμενον :

α'.) Νὰ ἐνισχύσω εἰς τὸν ἐχθρὸν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἡ κυρία ἐπιθεσις θὰ γίνῃ κατὰ τοῦ Ἀνατολικοῦ μετώπου τοῦ φρουρίου, πρὸς τοῦτο δὲ παρ' ἕλας τὰς ἐδαφικὰς δυσχερείας ἐνίσχυσά τὴν δεξιὰν πτέρυγα διὰ βαρέος καὶ πεδινοῦ πυροβολικοῦ, διέταξα δὲ καὶ τὴν ἐκ Μετσόδου προέλασιν τῆς μικτῆς ταξιαρχίας πρὸς κατάληψιν τοῦ Δρίσκου.

β'.) Νὰ συγκεντρώσω εἰς τὸ ἀριστερόν μου μετὰ ταχύτητος περισσοτέρας δυνάμεις καὶ χωρὶς νὰ ἀντιληφθῇ τοῦτο ὁ ἐχθρικός. Πρὸς τοῦτο οὐδὲν τῶν ἀπέναντι τοῦ ἐχθροῦ ἐν ἐπαφῇ μετ' αὐτοῦ τμημάτων μετεκίνησα, ἐσχημάτισα δὲ ἐφεδρείας ἐν ἐκάστη μεραρχίᾳ ἃς ἐν μέρει μὲν διὰ νυκτερινῶν πορειῶν, ἐν μέρει δὲ διὰ κεκαλυμμένου ἐδάφους ἤγαγον πρὸς τὸ ἀριστερόν μου.

γ'.) Νὰ ἰδρῶσω εἰς μέρος κατάλληλον τοῦ Ἐμίν-Ἀγᾶ μεγάλην ἀποθήκην τροφίμων πυρομαχικῶν, χειρουργείων, ἐφεδρείαν κτηνῶν καὶ παντοειδῶς ὑλικῶν, ὥστε τὰ ἐκεῖθεν διερχόμενα τμήματα πρὸς σχηματισμὸν τῶν φαλαγγῶν προσβολῆς νὰ ἐφοδιάζονται καὶ πληρῶσι τὰς ἐλλείψεις των.

δ'.) *Νὰ καθηλώσω ἐπὶ τόπου τὰς μακρὰν τοῦ φρουρίου εὐρισκομένας ἐχθρὶκὰς δυνάμεις ὥπως μὴ σπεύσωσιν αὐταὶ πρὸς βοήθειαν τοῦ φρουρίου κατὰ τὴν γενικὴν ἐπίθεσιν, ταυτοχρόνως δὲ νὰ κάμω τὸν ἐχθρὸν νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἡ ἡμέρα αὕτη εἶνε εἰσέτι μακράν.*

Πρὸς τοῦτο διέταξα ἐπίδειξιν ἀποβάσεως εἰς Ἀγίους Σαράντα διαδόσας ὅτι ἐπρόκειτο περὶ ὀλοκλήρου μεραρχίας, τὸ δὲ τοιοῦτον οὐ μόνον ἀπησχόλησε τὰς παρὰ τὸ Δέλθινον ἐχθρὶκὰς δυνάμεις, ἀλλὰ καὶ ἀπεμάκρυνα τοιαύτας καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν Ἰωαννίνων *Διέταξα ἐπίσης προέλασιν τῆς τρίτης Μεραρχίας τῆς Κορυθαῖς καὶ ἀποσπάσματος τῆς πέμπτης μεραρχίας ἐκ Φούρκας. Τὴν ἐναρξιν τῶν κινήσεων τούτων διέταξα εἰς τρόπον ὥστε ὁ ἐχθρὸς ὅστις θὰ ὑπελόγιζεν ἴσως ὅτι θὰ ἀγόμενον τὴν συμπλήρωσιν τῶν στρατευμάτων τούτων πρὸς τὰ Ἰωάννινα ἵνα διατάξω τὴν ἐπίθεσιν, νὰ ἀπαιτηθῇ ὡς πρὸς τὸν χρόνον, καθ' ὅσον πρὸς τοῦτο ἀπηγοῦντο ὀκτὼ ἡμέραι, ἐνῶ αὕτη ἐξετελέσθη μετὰ δύο ἕως τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν ἐκδήλωσιν τῶν κινήσεων τούτων.*

Πράγματι κατορθώθη ὥστε ἅπασαι αἱ προπαρασκευαστικαὶ αὐταὶ κινήσεις νὰ ἐκτελεσθῶσιν ἐν μεγίστη μυστικότητι παρ' ἕλλην τὴν ἐπικρατήσασαν χινοθύελλαν καὶ τὸ δύσβατον τοῦ ἐδάφους μετ' ἀκριβείας καὶ τάξεως παραδειγματικῆς. Οὕτω κατόρθωσα νὰ συγκεντρώσω ἀπὸ τῆς ἐσπέρας τῆς 19 Φεβρουαρίου εἰς τὸ ἀριστερόν μου δύναμιν ἐξ 25 ταγμάτων καὶ 6 ὀρειβατικῶν πυροβολαρχιῶν, ἣν κατένειμα εἰς τρεῖς φάλαγγας, ὑπὸ τὴν ἀνωτέραν διοίκησιν τοῦ ὑποστρατήγου Μοσχοπούλου. Αἱ δύο τῶν φαλάγγων τούτων συνεκεντρώθησαν ἐντὸς τῆς στενωποῦ τῆς Μανωλιάσας, ἡ δὲ τρίτη ἀριστερὰ φάλαγγξ παρακίμψασα νοτιοδυτικῶς τοῦ ὄρους Ὀλύτεια, συνηθροίσθη παρὰ τὴν Πλέσσαν. Ἐνῶ ἐξετελεῖτο ἡ κίνησις αὕτη, **διέταξα** ἀπὸ τῆς πρωίας τῆς 19 **ὅπως ἀποτρέψω** ἀπὸ ταύτης τὴν **προσοχὴν τοῦ ἐχθροῦ** καὶ ἀπασχολήσω αὐτὸν μὲ **σφοδρὸν βομβαρδισμόν** διὰ πασῶν τῶν πυροβολαρχιῶν **κατὰ τε τοῦ νοτίου καὶ τοῦ ἀνατολικοῦ μετώπου** ἐν συνδιασμῇ μετὰ πυρῶν πεζικοῦ ἅτινα ἐσχόπουν νὰ προκαλέσωσι τὸν ἐχθρὸν, ἵνα καταλάβῃ τὰς θέσεις μάχης αὐτῶν καὶ ὑποστῇ μεγαλειτέρας φθοράς. Ἐὸ τοιοῦτον ἐπετεύχθη πράγματι, τὸ δὲ πυροβολικὸν κατέσπειρεν ἐπὶ τῆς τοποθεσίας τοῦ Μπιζανίου κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην περὶ τὰς 15 χιλιάδας δίδας, αἵτινες ὡς ἐκ τῶν ὑστέρων δι' αὐτοφίας ἐπὶ τοῦ Μπιζανίου ἐβεβαιώθη, ἐπήνεγκον εἰς τὸν ἐχθρὸν μεγάλας καταστροφάς.

Ταῦτοχρόνως δὲ **διέταξα** καὶ ἐπίθεσιν τῆς μικτῆς ταξιαρχίας πρὸς κατάληψιν τοῦ Ἀρίσκου καὶ Κοντοβράκι. Ἐὸ πῦρ τοῦ πυροβολικοῦ ἐξηκολούθησεν ἀραιότερον καὶ κατὰ τὴν νύκτα πρὸς καταπίεσιν τοῦ ἐχθροῦ.

Τὴν ἐπομένην 20 Φεβρουαρίου **διέταξα** τὸ μὲν **δεξιὸν ἤδη νὰ ἐκτελέσῃ ἀγῶνα κατατριβῆς** προχωροῦν βραδέως κατὰ τοῦ ἀνατολικοῦ μετώπου τὸ κέντρον ἔδει νὰ ἀπασχολῇ τὸν ἐχθρὸν διὰ τῶν πυρῶν, **τὸ δὲ ἀριστερὸν ἔδει νὰ ἐκτελέσῃ αἰφνιδιαστικῶς κατὰ τοῦ δυτικοῦ μετώπου πρὸς διάσπασιν αὐτοῦ.** Ἐὸ πυροβολικὸν ἔδει νὰ ἐξακολουθήσῃ σφοδρότατον βομβαρδισμόν. Πάντα τὰ διαταχθέντα ἐξετελέσθησαν ἀκριβέστατα.

Τὴν 21ν τῆς πρωίας ἡ ἀριστερὰ φάλαγγξ, κατελάμβανεν αἰφνιδιαστικῶς δυτικῶς, τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἕτερον δὲ τμήμα αὐτῆς τὰ ὄρυγματα τῆς Λουρούτης. Ταῦτοχρόνως δὲ ἡ δεξιὰ

φάλαγξ ἐξετόπισε τὸν ἐχθρὸν ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τῆς Μανωλιάσας.

Περὶ τὴν 5ην μ. μ. ὥραν πυκναὶ ἐχθρικαὶ φάλαγγες κατήρχοντο ἐξ ὄλων τῶν ὑψωμάτων τοῦ δυτικοῦ μετώπου παρὰ τὴν πεδιάδα καταδιωκόμεναι κατὰ πόδας ὑπὸ τῶν ἡμετέρων. Ἀπόπειρα τοῦ ἐχθροῦ πρὸς συνάντησιν τῶν υποχωρούντων παρὰ τὴν Ραφίτσαν ἐματαιώθη, ὑπὸ τῶν πυρῶν τοῦ ἡμετέρου ὀρειβατικοῦ, ὅπερ διεσκόρπισεν αὐτοὺς μετὰ πολλῶν ἀπωλειῶν καὶ τοὺς ἐξηγάγκασε νὰ φύγωσι ἀτάκτως πρὸς τὰ Ἰωάννινα. Οὕτω τὸ δυτικὸν μέτωπον τοῦ φρουρίου διεσπάσθη μεταξὺ Σαδοβίτσης καὶ ἀγίου Νικολάου τὰ δὲ προστατεύοντα αὐτὸ 20 πυροβόλα ἠλώθησαν ὑπὸ τῶν ἡμετέρων.

Μεταξὺ 3ης—5ης πρωϊνῆς ὥρας τμήματα τῶν τριῶν ἡμῶν φάλαγγων εἶχον κατέλθει εἰς τὴν πεδιάδα καταδιώκοντα τὸν ἐχθρὸν, ἕτερα δὲ τμήματα διηρθύνοντο ἐναντίον τῶν πρὸς βορρᾶν ὀρυγμάτων τῆς Σαδοβίτσης. Ὀλίγον πρὸ τῆς ἑσπέρας οἱ εὐζωνοὶ ἡμῶν ἔτασσον προφυλακὰς 300 μέτρα πρὸ τῆς πόλεως Ἰωαννίνων, ἀπέκοπτον τὴν τηλεφωνικὴν συγκοινωνίαν τοῦ Μπιζανίου μετὰ τῆς πόλεως καὶ ἀπέκλειον τελείως τὴν μετὰ τούτου καὶ ἐκείνης συγκοινωνίαν.

Αὐτὸς ὁ διοικητὴς τοῦ φρουρίου Βεχίπ βέης, ὡς ὠμολόγησεν ὁ ἴδιος, θελήσας νὰ εἰσέλθῃ πρὸς τὸ ἑσπέρας εἰς τὴν πόλιν, εὐρέθη πρὸ τοῦ ἀδυνατοῦ καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ νὰ παρακάμψῃ τὴν λίμνην καὶ νὰ εἰσέλθῃ διὰ λέμβου εἰς Ἰωάννινα. Ἡ δὲ τὴν ἐπομένην 21ην Φεβρουαρίου ἐκδοθεῖσα πρὸς τὸ στρατεύμα διαταγὴ μου ὠρίζεν ἐξακολούθησιν τῆς ἐπιθέσεως κατὰ τῶν βορειοδυτικῶν κλιτύων τοῦ Μπιζανίου ὅπως καταληφθῶσι ἐκ τῶν ὀπισθεν τὰ ἀμυντικὰ αὐτοῦ ἔργα. Πρὸ τῆς τοιαύτης τακτικῆς καταστάσεως ὁ ἀρχιστράτηγος τῶν Τουρκικῶν στρατευμάτων βλέπων τὸ ἄσκοπον καὶ μάταιον πάσης περαιτέρω ἀντιστάσεως, ἔστειλε πρὸς με ἀπεσταλμένους προτείνων παράδοσιν τοῦ τε φρουρίου καὶ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ *ἀνευ ὄρων*. Κατόπιν τούτου διέταξα περὶ τὴν 5ην πρωϊνῆν ὥραν τῆς 21ης Φεβρουαρίου τὴν παῦσιν τοῦ πυρὸς τοῦ πυροβολικοῦ, ὅπερ ἐξηκολούθει καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς νυκτός ἢ δὲ παράδοσις ἤρξατο ἅμα τῇ ἡμέρᾳ.

Τὸ ἐπίσημον πρωτόκολλον τῆς παραδόσεως ἀπέστειλα ὑμῖν ὡς ὑπεγράφη τὴν 2αν μ. μ. 21 Φεβρουαρίου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΙΑΔΟΧΟΣ

Ἡ ἐντύπωσις ἐν Ἑλλάδι ἐκ τῆς πτώσεως τοῦ Μπιζανίου. Οἱ ὄροι τοῦ πρωτοκόλλου τηλεγραφηθέντες ἀμέσως ὑπὸ τοῦ Διαδόχου ἀνεγνώσθησαν εἰς τὴν Βουλὴν ὑπὸ τοῦ Πρωθυπουργοῦ Ἐλευθ. Βενιζέλου ἦσαν δὲ οἱ ἑξῆς :

Τὰ φρούρια τῶν Ἰωαννίνων παραδίδονται εἰς τὸν Ἑλληνικὸν στρατόν.

Ἡ φρουρὰ ἐκ 33,000 ἀνδρῶν παραδίδεται αἰχμάλωτος πολέμου, Πολεμοφόδια, σημαῖαι καὶ ἵπποι παραδίδονται ὡς εἶναι καὶ εὐρίσκονται.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ τηλεγραφήματος τούτου ἡ Βουλὴ σύστημα μετέβη εἰς τὴν Μητρόπολιν ὅπου ἐψάλη ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου, περιστιχιζομένου ὀλοκλήρου τοῦ Κλήρου, ἐπινίκιος δοξολογία.

Μία πυροβολαρχία παραταχθεῖσα εἰς τὴν πλατείαν τῆς Μητροπόλεως ἀνήγγειλε τὸ εὐφρόσυνον γεγονός δι' 101 κανονιοβολισμῶν ριπτομένων κατὰ ἀραιὰ διαστήματα.

Ἀπερίγραπτος εἶναι ἡ καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα προξενηθεῖσα χαρὰ ἐκ τῆς πτώσεως τῶν Ἰωαννίνων.

Εἰς τὰς Ἀθήνας ἔλαι αἱ ἐργασίαι ἐσταμάτησαν ἀπὸ τῆς 9ης προΐνῃς ὥρας τῆ 22 Φεβρουαρίου 1913. -Απὸ ἔλαι τὰ σημεῖα τῆς πόλεως χιλιάδες λαοῦ συνέρρευσαν εἰς τὴν ὁδὸν Σταδίου. Ταυτοχρόνως ἀπὸ ἔλαι τοὺς ἐξώστας ὑψοῦντο σημαῖαι πυκνοὶ δὲ πυροβολισμοὶ μετὰ χαρμωσύνων κωδωνοκρουσιῶν τῶν κωδῶνων ἔλων τῶν ναῶν ἀντήχουν καθ' ἅλην τὴν πόλιν μέχρι νυκτός. Μαθηταὶ τῶν γυμνασίων παρήλασαν διὰ τῶν κεντρικωτέρων ὁδῶν μετὰ μουσικῶν φάλλοντες ἔθνικὰ ἄσματα.

Παρομοίαι ἦτο ἡ ἐκδήλωσις τῆς χαρᾶς καὶ εἰς τὰς λοιπὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος,

Ἡ ἐντύπωσις τῶν ξένων. Ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐν Ἑλλάδι πρὸς ὀργάνωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ στρατ. ἀπαστολῆς στρατηγὸς Ἐν-τοῦ λέγει :

«Μοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐκφράσω τὴν χαρὰν μου ὡς Γάλλου καὶ ὡς θετοῦ τέκνου τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῇ Ἑλληνικῇ θριάμβῳ. Ἡ κατάληψις τῶν Ἰωαννίνων ἀποτελεῖ κεφαλαιῶδες γεγονός τοῦ ἔλαι Βαλκανικοῦ πολέμου καὶ λόγῳ τῆς σπουδαιότητος αὐτῆς καὶ λόγῳ συνεπειῶν τῆς. Ἐκ τῶν τριῶν πολιορκουμένων πόλεων ὑπὸ τῶν συμμάχων

στρατῶν τὰ Ἰωάννινα ἔπεσαν πρῶτα καὶ ὅμως εἶχαν τὴν καλλιτέραν φυσικὴν ἀμυναν καὶ ἀπὸ τεσσάρων ἐτῶν εἶχον τεραστίως ὀχυρωθῆ ὑπὸ Γερμανῶν ἀξιωματικῶν, οἵτινες θεώρησαν τὰ ὀχυρώματα ὡς ἀπόρητα.

«Δὲν ἐκτείνομαι ἐπὶ τῆς σημασίας τῶν Ἰωαννίνων, διότι ὁλόκληρος ὁ τύπος ἐμνημόνευσεν ἤδη τὴν ἐξαιρετοὺν στρατηγικὴν θέσιν τῶν Τούρκων· δύναμαι ὅμως σήμερον νὰ εἶπω ὅποια ἀσθενῆ μέσα διέθετεν ὁ Ἑλληνικὸς στρατός. Διέθετε 48 πεδινὰ τηλεβόλα, 24 ὄρεινὰ Κανὲ-Σνάϊδερ καὶ μόνον τρία τοπομαχικὰ τοῦ ἐνὸς ὄντος παλαιοῦ Κρούπ. Ὅλα ταῦτα μετεφέρθησαν βαθμηδὸν πρὸ τοῦ πολιορκουμένου φρουρίου. Ἡ ἐξαιρετος ἔμως σκόπευσις καὶ ἡ ἀξιοσημείωτος συγκέντρωσις τῶν πυρῶν ἠδυνήθησαν νὰ ἀναπληρώσωσι τὴν καταπληκτικὴν μειονεξίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ πυροβολικοῦ ἀπέναντι τοῦ Τουρκικοῦ ἀνωτέρου εἰς ἀριθμὸν, εἰς διαμέτρημα καὶ εἰς θέσεις.

Ὁ στρατηγὸς Ἐντοῦ ἐξῆρε κατόπιν τὴν θαυμασίαν ἀντοχὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατιώτου. Ἄγνοοσιν εἶπεν ἐν Εὐρώπῃ, καὶ ἐν Ἑλλάδι ἀκόμη, τὰς στερήσεις καὶ τὰ μαρτύρια τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν λόγῳ τοῦ ἐκτάκτως δομιέως χειμῶνος καὶ ἐν τῷ μέσῳ ἀναριθμητῶν παθολογικῶν περιπτώσεων· δύναμαι νὰ βεβαιώσω ὅτι 800 στρατιῶται ἔπαθον φύξιν τῶν ποδῶν καὶ ἐξ αὐτῶν οἱ πλείστοι θ' ἀκρωτηριασθῶσιν.»

Ὁ στρατηγὸς Ἐντοῦ προσέθεσεν ὅτι ἀγνοεῖ τὸν ἀκριθεῖ ἀριθμὸν τῶν ἀπωλειῶν «ἐν τούτοις, εἶπεν, ὅσον δῆποτε μέγας καὶ ἂν εἶνε, ὅν ἐν πρέπει νὰ λυπεῖται τις, διότι τὰ ἀποτελέσματα ὑπερβαίνουν πάσας τὰς ἐλπίδας· τριάκοντα τρεῖς χιλιάδες αἰχμάλωτοι, 150 τηλεβόλα, ὁ ἑστὰ ὁ τιτλοφορηθεὶς Γαζῆς καὶ τέσσαρες ἄλλοι στρατηγοὶ αἰχμάλωτοι ἀποτελοῦν ἀπολογισμὸν, ἐπὶ τῷ ὁποίῳ καὶ μεγάλη Δύναμις θὰ ἠδύνατο νὰ ὑπερηφανεύεται.

«Γνωρίζετε, ὅτι ἡ Ἑλλάς ἔχει ἤδη 84,000 αἰχμαλώτους, ἐξ ὧν 18 στρατηγούς. ἐνῷ εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου ἡ Εὐρώπη ὑπελόγιζε τὸν ἕλρον στρατὸν τῆς Ἑλλάδος εἰς 80,000 ἀνδρῶν. Ἡ Ἑλλάς ἤδη ἔχει 100,000 ἀνδρῶν τῆς πρώτης γραμμῆς διαθεσίμους εἰς πρώτην διαταγὴν.

Ὁ στρατηγὸς ἐξῆρε κατόπιν τὸν Διάδοχον. εἰπὼν ὅτι ἐπιβάλλεται

ν^ο ἀποδοθῆ δικαία τιμὴ εἰς τὰς στρατηγικὰς ἀρετὰς τῆς Ὑψηλότη-
τός του, αἵτινες ὁσημέραι περισσύτερον διαπιστοῦνται.

Ὁ ἀνταποκλιτῆς τοῦ Ἡμερησίου Τηλεγράφου τοῦ Λοιδίνου κ.
Στήθεος λέγει ὅτι ἡ ἄλωσις τοῦ Μπιζανίου τοῦ ὁποῦ τοὶ ὀχυρώματα
ἐστοίχησαν εἰς τὴν Τουρκίαν 25 ἑκτομμύρια φράγκων ἀποτελεῖ μέ-
γιστον πολεμικὸν κατῶρθωμα, ἢ ἀνδρία τῶν Ἑλλήνων ὑπῆρξε μυθική,
ἢ δὲ στρατηγική τοῦ Ἑλλήνος Διαδόχου μεγαλοφυΐας. Ὁ δὲ πολε-
μικὸς ἀπεσταλμένος τοῦ ἴδιου φύλλου λοχαγὸς Τράμπμαν ἔγραφε :

«Τὸ ἀδύνατον ἐπετελέσθη. Τὰ Ἰωάννινα, μία ἐκ τῶν πέντε ὀχυ-
ρωμάτων θέσεων τοῦ κόσμου, παρεδόθησαν εἰς τὸν Διάδοχον τῆς Ἑλ-
λάδος καὶ τὸν Ἑλληνικὸν στρατόν.»

Ἄλλαι δὲ ἐφημερίδες τοῦ παγκοσμίου τύπου :

«Οἷοσθήπατε καὶ πρὸ ἔτους ἀκόμη ἐτόλμα νὰ προφητεύσῃ ὅτι αἱ
Ἑλληνες θὰ κατελάμβανον διὰ τῆς λόγχης τὸ ἀπόρθητον τῶν Ἰω-
αννίνων φρούριον ὑπερασπιζόμενον ὑπὸ τῶν Τούρκων, θὰ ἐξελαμδά-
νετο ὡς τρελλός.»

Εἶσοδος τοῦ Διαδόχου εἰς Ἰωάννινα.

ΙΩΑΝΝΙΝΑ, ἑσπέρα Παρασκευῆς.—Ἡ αὐγή, εὔρε σήμερον τὰ
Ἰωάννινα ἐπὶ ποδός, Στρατὸς καὶ λαὸς συνηγμένοι εἰς τὴν πλατείαν
τοῦ Λοικητηρίου ἀνέμενον ἐναγωνίως τὴν εἶσοδον τῆς Α. Β. Υ. τοῦ
Διαδόχου εἰς τὴν κατακτιθεῖσαν πόλιν.

Ἀπὸ σημαιοστολιστοὺς ἐξώστας καὶ δρόμους ἀνθρωποβριθεῖς ἀνε-
πέμποντο κραυγαὶ χαρᾶς. Ὅταν δὲ ἀλλεπάλληλοι κανονιστολισμοὶ
ἐσήμαναν ὀλίγον μετὰ τὴν μεσημβρίαν τὴν ἀφίξιν τοῦ Διαδόχου, ἐ-
ὄνθουσιασμός τοῦ πλήθους μετεβλήθη εἰς φρενιτιδα.

Προηγούνται οἱ ποδηλάται τοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου κατὰ τε-
τράδα ἀμέμπτους. Ἀκολουθεῖ εἰς οὐλαμὸς—ὁ οὐλαμὸς τοῦ Στρατη-
γοῦ. Καὶ μετὰ τινὰς ἵππεις ὁ σημαιοφόρος τῆς Α. Βασιλικῆς Ὑψη-
λότητος, πρίγκιψ Ὑψηλάντης, ὑπηρετῶν ὡς ἐθελοντῆς ἀπὸ τῆς ἀρ-
χῆς τῆς ἐκστρατείας.

Εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ὀπισθεν ἀκολουθοῦσιν ἐπιπποὶ ἐπίσης οἱ
πρίγκιπες Ἀνδρέας καὶ Χριστόφορος, ὁ Ἐπίδοξος Διάδοχος καὶ ὁ δευ-
τερότοκος ἀδελφός του Ἀλέξανδρος, ὁ στρατηγὸς Δαγκλῆς καὶ οἱ
ἐξιοματικοὶ τοῦ Ἐπιτελείου.

Φύλλα και κλωνάρια Δάφνης ρίπτονται από παντού εις τὸ πέ-
ρασμα τοῦ «Κωνσταντίνου», ὅπως ἀρέσκονται νὰ τὸν ὀνομάζουν οἱ
οἱ Γιαννιώται.

Οὕτως ἡ ἐπίσημος συνοδεία κατηυθύνθη πρὸς τὸν Μητροπολιτικὸν
ναὸν ὅπου ἐτελέσθη δοξολογία ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Ἰωαννίνων Γερ-
βασίου, παρισταμένων και τῶν Μητροπολιτῶν Περιστερᾶς και Δωδῶ-
νης. Μετὰ τὸ πέρας τῆς δοξολογίας ἡ Α. Υ. μετέβη εἰς τὸ Δικαστ.
Μέγαρον, ἔνθα ἀδεξιῶθη τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν θρησκευμάτων και τοὺς
προὔχοντας τῆς πόλεως. Εἰς τὰ Ἰωάννινα ἔφθασαν ἐπίσης τὴν
πρωτάν αἰ-πριγκήπισσαι Ἐλένη, Μαρία και Ἀλίκη.

Αἰ-πριγκήπισσαι Ἐλένη και Ἀλίκη, ἐμφανισθεῖσαι εἰς ἓν παρά-
θυρον τοῦ Διοικητηρίου, προκαλοῦν πραγματικὴν φρενίτιδα ἐνθου-
σιασμοῦ.

Περὶ τὸ ἑσπέρως τῆς 23 Φεβρουαρίου ἐκοινοποιήθη τῇ Μεραρχίᾳ
ἡ περὶ ἀνασυγκροτήσεως τῶν Μεραρχιῶν διαταγὴ τοῦ Γεν. Στρα-
τηγείου ἔχουσα οὕτω :

Γενικὸν στρατηγεῖον Ἰωάννινα 25 Φεβρουαρίου 1913.

Πρὸς τὰς 2αν 4ην 6ην και 8ην Μεραρχίαν, 2ον τμήμα Στρατιᾶς
Πυροβολικὸν Στρατιᾶς και ὑπηρεσίαν Μετόπισθεν.

Πρὸς συγκρότησιν τοῦ Στρατοῦ διὰ περαιτέρω ἐπιχειρήσεις δια-
τάσσω :

- 1) Αἱ Μεραρχίαι ἀνασυγκροτοῦνται ὡς ἦσαν ἐξ ἀρχῆς ὀργανικῶς.
- 2) Ἡ δευτέρα Μεραρχία νὰ συγκροτηθῇ περὶ τὸ Μπεδοῦνι (ἔξ
χιλιόμετρα Β. Δ. τῶν Ἰωαννίνων, ὅπου θὰ εἶναι τὸ Στρατηγεῖον τῆς.
- 3) Ἡ 2α Μεραρχία νὰ ἀνασυγκροτηθῇ δύο χιλιόμετρα πρὸς Ν.
τῶν Ἰωαννίνων. Τὸ Στρατηγεῖον τῆς εἰς Ἰωάννινα. Ἐν τῶν συν-
ταγμάτων τῆς θὰ μείνῃ φρουρὰ ἐντὸς τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων.
Ἡ 2α Μεραρχία θὰ ἔχῃ ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῆς ὀλόκληρον τὸ πε-
ρικεχαραγμένον στρατόπεδον τῶν Ἰωαννίνων. Νὰ ἀποστείλῃ μικρὰς
φρουρὰς πρὸς ἀπλὴν κατοχὴν τῶν ὀχυρωμάτων και φύλαξιν τοῦ ἐν
αὐταῖς ὀλικοῦ.

Ἐπὸ τὴν 2αν Μεραρχίαν ὑπάγεται τοῦ λοιποῦ και τὸ πυροβολι-
κὸν Στρατιᾶς πλὴν ἐκείνων ἐκ τῶν πεδινῶν αἵτινες θὰ ἐπιστρέψωσιν
εἰς τὰς Μεραρχίας των.

4) Ἡ 4η Μεραρχία θὰ ἀνασυγκροτηθῆ εἰς Ἑμίν-Ἀγᾶ ὅπου καὶ τὸ Στρατηγεῖον της.

5) Ἡ 6η Μεραρχία θὰ ἀνασυγκροτηθῆ εἰς Ἑμίν-Ἀγᾶ ὅπου καὶ τὸ Στρατηγεῖον της.

Οἱ Μέραρχοι ἐντὸς τῆς 25ης Φεβρουαρίου νὰ μοι ἀναφέρωσι τὰς ἐλλείψεις τῶν Μεραρχιῶν των ὅπως εἶναι ἕτοιμοι εἰς ἐκστρατεῖαν.

6) Τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον θὰ εἶναι εἰς Ἰωάννινα.

Κωνσταντῖνος Διάδοχος.

Τὴν 24ην Φεβρουαρίου ἀνεγινώσκετο πρὸς ἅπαντα τὰ σώματα ἢ κατωτέρω διαταγή.

Ἐν τῷ Γενικῷ Στρατηγεῖον. Πρὸς τὰς Μεραρχίας 2αν, 4ην, 8ην καὶ 9ην τὴν μικτὴν ταξιαρχίαν Μετσόβου, τὸ ἀπόσπασμα Μαλάμου καὶ τὸ πυροβολικὸν Στρατιᾶς.

Ἰωάννινα 25 Φεβρουαρίου 1913.

ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΙ, ΥΠΟΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΙ καὶ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ

Ἡ ἄλωση τοῦ φρουρίου τῶν Ἰωαννίνων προσέθεσε μίαν ἀκόμη περιλαμβρον νίκην εἰς τὰ ἐνδοξα τατορθώματά Σας.

Ἐποὶ διεσχίσατε τὴν Μακεδονίαν ὀλόκληρον καὶ συνετρίψατε δύο ἐχθρικός στρατιάς ἠλώσατε εἰς ἐπισφράγησιν τῶν κατορθωμάτων τούτων καὶ φρούριον ἀπόρθητον. Αἱ μεγάλοι στερήσεις καὶ αἱ κακουχίαι τὰς ὁποίας μετὰ τοσαύτης καρτερίας υπέστητε, ἀμιλλῶνται πρὸς τὴν ἀνδρείαν Σας. Εἰς τὰ Μακεδονικὰ τρόπαια προσεθέσατε νέα ταιαυτα.

Πλέον τῶν 100 πυροβόλων καὶ μία ἀκόμη ἐχθρική στρατιὰ μετὰ τοὺς στρατηγούς της καὶ τὰ ἐπιτελεῖα της τὰς σημαίας της καὶ ὅλα τὰ ἐφόδιά της εὐρίσκονται αἰχμάλωτοι ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν Σας.

Αἱ σημαῖαι σας ἐκαλύφθησαν μετὰ νέαν δόξαν.

Ἐλόκληρον τὸ ἔθνος θαυμάζει τὸ νέον τοῦτο κατόρθωμά Σας. Ἐγὼ δὲ εἶμαι υπερήφανος διότι ἠγγοῦμαι τοιοῦτου Στρατοῦ. Σᾶς ἐκπράξω τὴν πλήρη εὐαρέσκειάν μου.

Κωνσταντῖνος Διάδοχος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ'.

Ἡ ἀπὸ Βορρᾶ προέλασις.

Κατάληψις τῆς Κορυτσᾶς.

Ἐνῷ ἡ ὑπὸ τὸν Σαπουτζᾶκην στρατιὰ τῆς Ἡπείρου ἐνισχυθεῖσα ὑπὸ τῆς 2ας Μεραρχίας ἐνησχολεῖτο εἰς τὰς πρὸ τοῦ Μπιζανίου ἐπιχειρήσεις τῆς, ἐνῷ ἡ 3η καὶ ἡ 6η ἔσπευδον ὅπως τὸ ταχύτερον φθάσωσι καὶ αὐταὶ εἰς Ἡπειρον, αἱ Μεραρχίαι 3η 5η καὶ 6η ἐξηκολούθουν τὴν ἀπὸ Βορρᾶ κάθοδον αὐτῶν πρὸς τὰ Ἰωάννινα ἀποκαθαίρουσαι τὴν βόρειον Ἡπειρον ἀπὸ τὰ ἐκ Φλωρίνης καταδιωχθέντα ὑπολείμματα τῆς τουρκικῆς στρατιᾶς τὰ φεύγοντα πρὸς τὴν Κορυτσᾶν.

Τὴν 6ην Δεκεμβρίου μέρος στρατοῦ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατηγοῦ Λαμιανοῦ κατέλαβε κατόπιν μάχης τὴν Κορυτσᾶν.

Ὁ στρατὸς προήλασε διὰ τριῶν ὁδῶν,

Ἡ 6η Μεραρχία ἠκολούθει τὴν μεγάλην ἀμαξιτὴν ὁδόν, ἡ 5η τὴν ἐξ Ἰδίου Βρανίτσας-Πλιάστας καὶ ἡ 3η τὴν ὁδὸν Μπαμάν-Καλύβια.

Ὁ Τουρκικὸς στρατὸς φεύγει ἐν πανικῷ πρὸς νότον.

Ἡ σημασία τῆς νέας ταύτης νίκης οὐδένα διαφεύγει. Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς περατῶν τὴν νικηφόρον προέλασίν του, καταδιώκει ἤδη τοὺς ὑπολειφθέντας ἐκ τῶν φυγάδων τοῦ Μοναστηρίου, οἵτινες ἐπρόφθασαν νὰ καταφύγουν εἰς τὰ ἐκείθεν τῆς Καστορίας ὄρεινά μέρη καὶ ν' ἀνασυναχθοῦν ἐν μέρει εἰς Κορυτσᾶν. Σημαίνει δὲ τὰ μέγιστα ἡ νίκη αὕτη καὶ διὰ τὴν δρᾶσιν τοῦ στρατοῦ τῆς Ἡπείρου, καθόσον ὁ ἐχθρὸς καταδιώκεται πανταχόθεν καὶ ὁ ἀποκλεισμὸς τῶν Ἰωαννίνων συντελεῖται στενωτάτος.

Ἀπὸ τοῦ δευτέρου δεκαπενθημέρου τοῦ Δεκεμβρίου κυρίως ἀρχίζει ἡ δρᾶσις τῶν δύο τούτων μεραρχιῶν 3ης καὶ 5ης, τῆς ὕψι μεταβάσης εἰς Μπιζάνι, αἱ ὁποῖαι ἀναγκάζουν τὸν ὑπὸ τὸν Ἰζαβήτ-πασᾶν στρατὸν νὰ καταφύγῃ εἰς τὰ πέριξ τῆς Κορυτσᾶς.

Ὡς ὀρμητήρια εἰς τὴν νέαν των δρᾶσιν αἱ δύο ἀνωτέρω μεραρχίαι ἐχρησιμοποίησαν ἡ μὲν 5η μεραρχία τὴν Φλώριναν, ἡ δὲ 3η τὴν Καστορίαν. Ἡ 5η Μεραρχία ἐσημείωσε τὴν ἑναρξιν τῆς δράσεώς της μὲ λαμπρὰν ἐπιτυχίαν· τρέψασα εἰς φυγὴν ἐκ Βιγλίστης τὰς τουρκικὰς προφυλακὰς, καταλαμβάνει τὰς διόδους τοῦ ὄρους Τσαγ-

γὰν καὶ προσβάλλει τὴν κυρίως δύναμιν τοῦ Ἰζαβήτ, παρὰ τὸ Πλέξ-
βορείως τῆς Κορυτσᾶς. Ἄν καὶ προσεβλήθη ὑπὸ τῆς 5ης Μεραρχίας
καὶ ἐκ τοῦ μετώπου καὶ ἐκ τῶν δεξιῶν πλευρῶν, ἐν τούτοις ὁ Ἰζα-
βήτ-πασᾶς παρουσιάζει ἐρρωμένην ἀντίστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν θέτει
τέρμα ἢ ἀφίξις τῆς 3ης Μεραρχίας. Αὕτη ἅμα τῇ ἀφίξει τῆς ἐπιτί-
θεται κατὰ τῶν νότων τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ διελθοῦσαι τὰς χιο-
νοσκεπεῖς φάραγγας τοῦ Μοράβα.

Ὁ Ἰζαβήτ πασσᾶς εὐρεθεὶς οὕτω περικυκλωμένος ἀναγκάζεται νὰ
ὑποχωρήσῃ, ἀπωλέσας 3 πυροβόλα, 200 αἰχμαλώτους καὶ 1000
φονευμένους καὶ τραυματισμένους.

Αἱ Ἑλληνικαὶ ἀπώλειαι κατὰ τὴν μάχην ταύτην ἀνήλθον εἰς
800 ἢ 900 τραυματίας καὶ φονευμένους.

Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς τεθεὶς εἰς καταδίωξιν τοῦ φεύγοντος Τουρ-
κικοῦ στρατοῦ συγκρούεται μὲ τὰς Τουρκικὰς ὀπισθοφυλακὰς πρὸς
τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Κιάρι. Ἦδη ἡ ἡττα τῶν Τούρκων εἶναι πλή-
ρης. Τὰ τουρκικὰ στρατεύματα ὑποχωροῦντα πρὸς τὸ Λιασκοβίκι
προσπαθοῦν πάντοτε νὰ φράσσουν τὴν δίοδον πρὸς τὰ Ἰωάννινα, ὅπου
ἂπὸ τοῦ Νοεμβρίου ἤδη εἶχον ἀρχίσει νὰ καταφεύγουν τὰ διαφυγόντα
τὴν αἰχμαλωσίαν ἐν Μοναστηρίῳ καὶ μὴ ἐνωθέντα μετὰ τοῦ Ἰζαβήτ
λείψανα τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ καθὼς καὶ πλῆθος ἄλλων πανηγχο-
ελλήτων Ἀλβανῶν.

Αἱ περὶ τὸ Μέτσοβον ἐπιχειρήσεις.

1ον Τὸ ὑπὸ συνταγματάρχην Σιαμ. Πάτσαν μικτὸν σῶμα.

*2ον Τὸ ὑπὸ συνταγματάρχην Ἄντ. Ἡπίτην ἀνεξάρτητον
μικτὸν σῶμα.*

*3ον Τὸ 4ον πεζ. Σύνταγμα καὶ ὑπὸ τὸν Συνταγματάρχην
Ἰ. Παπακυριαζῆν ταξιαρχία Μετσόβου. Ὁ τοῦρκος ταγματάρ-
χης Μπενήρ. Μάχαι ἐν Συράκω, Δρίσκω, Δρεστενίω καὶ Γρε-
βενίτι, ἐν Σιατίστῃ. Ἀνεκδιήγητοι τολαιπωρεῖαι τῆς ἀπὸ Σια-
τίστης εἰς Μέτσοβον πορείας διὰ μέσου χιονοσκεποῦς ἐδάφους.
Ἐπιχειρήσεις ἐπὶ χιονοφόρων κορυφογραμμῶν 1500 μέτρων
ὑψους καὶ ψύξεις ἀνδρῶν.*

Τὸ ἐν Ἀθήναις ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν μὴ δυνάμενον νὰ
διαθέσῃ ἐπαρκῆ δύναμιν τακτικοῦ στρατοῦ ὅπως δι' αὐτοῦ καταδιώξῃ

τὰ εἰς τὴν περὶ τὸ Μέτσοβον ὄρεινὴν χώραν ἄτακτα ἀλδανικὰ στίφη, ἄπινα ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τουρκικῶν ἀξιωματικῶν καὶ εὐαριθμοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ ἐδίηκον τὰ ἑλληνικὰ χωρία τῆς περιφερείας ταύτης, ἀπεφάσισε νὰ ἀποστείλῃ κατ' αὐτοῦ ἐθελοντικὰ σώματα ἐκ Κρητῶν ἰδίᾳ ἀποτελούμενα καὶ Ἑλλήνων Γαριβαλδινῶν.

Τὴν δυσχέρειαν τῆς διοικήσεως τῶν δυσπειθαρχήτων τούτων σωμάτων, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἤρριθμει 20—150 ἄνδρας ὑπὸ ἴδιον ἀρχηγόν, κατανοοῦν τὸ ὑπουργεῖον, ὅμως ἔχον τὴν σφαλερὰν γνώμην ὅτι ταῦτα εἶναι κατάλληλα καὶ ἱκανὰ εἰς τὴν διεξαγωγὴν κλεπτοπολέμου, ἀπέστειλε πολυάριθμα τοιαῦτα εἰς Καλαρρῦτας, ἀναθέσαν τὴν διοίκησιν 32 τοιοῦτων Κρητικῶν σωμάτων, δυνάμει 1000 περίπου ἀνδρῶν καὶ ἐνὸς λόχου εὐζώνων ὑπὸ τὸν λοχαγὸν Τρυπογιώργον, εἰς τὸν συνταγματάρχην Ἄ. Κόρακον, ἐπιφανῆ Κρήτη καὶ μεγάλην ἐπ' αὐτῶν ἐπιρροὴν ἐξασκούντα. Τοῦτον δὲ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Συνταγματάρχου Σταμ. Μήτσα διαμένοντες ἐν Μετσόβῳ μετ' ἐνὸς τάγματος καὶ 4 ὀρειβατικῶν πυροβόλων.

Σκοπὸς τοῦ ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Σταμ. Μήτσαν μικροῦ τούτου σώματος ἦτο νὰ ἐκκαθαρίσῃ τὰ μεταξὺ Μετσόβου—Δρίσκου μέρη μέχρι τοῦ Συράκου πρὸς νότον ἀπὸ ἐχθρικά ἀποσπάσματα καὶ νὰ ἀπασχολήσῃ τὸν εἰς Κοντοβράκι καὶ Καστρίτσαν Τουρκικὸν στρατόν, ἔταν ἢ ὑπὸ τὸν ὑποστράτηγον Κ. Σακουντζάκηνη στρατιὰ τῆς Ἡπείρου θὰ ἐπεχείρῃ προέλασιν μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐκ Πέντε Πηγαδιῶν πρὸς Πεστά.

Μάχη ἐν Δεβρενίτση. Ἐν ἐκ τῶν σωμάτων τούτων τὴν 9ην Νοεμβρίου, ἐξ 150 ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν ὀπλαρχηγὸν Ἀριστείδην Κριάρην συγκρουσθὲν ὀλίγον ἔξωθι τοῦ Μετσόβου παρὰ τὸ χωρίον Δεβρενίτσα μετὰ τουρκικῶν ἀποσπασμάτων, ἐνισχυθὲν δὲ ὑπὸ διμοιρίας τακτικοῦ στρατοῦ καὶ δύο ἐτέρων μικρῶν ἐθελοντικῶν σωμάτων, διεσκόρπισεν τὸ τουρκικὸν τοῦτο ἀπόσπασμα φονεῦσαν περὶ τοὺς 155 τούρκους καὶ ἠχμαλώτισαν 40 ἵππους καὶ 30 κιβώτια φυσίγγια Μάουζερ.

Τὸ σῶμα τοῦτο προώθησεν ἐκείθεν τοῦ Μετσόβου ὁ Συνταγματάρχης Μήτσας κατόπιν πληροφοριῶν, ἃς εἶχεν, ὅτι 2 Τουρκικὰ τάγματα βαδίζουσιν ἐναντίον τοῦ Μετσόβου. Ἀποτέλεσμα τῶν πληροφοριῶν τούτων ἦτο καὶ ἡ κατ' αἴτησιν τοῦ Συνταγματάρχου Μήτσα διαταγὴ τοῦ Γεν. Ἀρχηγείου πρὸς τὸν Ἀντισυνταγματάρχην Ἀντ.

Ἡπίτην ὅπως σπεύσῃ ἐκ Βογασιῶν (μεταξὺ Χρουπίστης—Ἀνσταλίτσης πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἐν Μετσόβῳ ὑπὸ τοῦ Μήτσα ἐνὸς τάγματος, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω.

Ἄλλα ἐθελοντικὰ σώματα ἐτέθησαν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἀντισυνταγματάρχου Ἄντ. Ἡπίτη διοικητοῦ ἀνεξαρτήτου μικτοῦ ἀποσπάσματος, ἀλλὰ ἐστάλησαν εἰς Χειμάραν ὑπὸ τὸν Σπυρομήλιον καὶ ἄλλα ἀλλαχοῦ. Πάντων τούτων τὴν δρᾶσιν θὰ συναντήσωμεν ἐν τοῖς ἐφεξῆς.

Ἀψιμαχία καὶ κατάληψις Συρράκου. Τὴν 23ην Νοεμβρίου τμήμα τῶν ὑπὸ Α. Κόρακαν Κρητικῶν σωμάτων μετὰ τοῦ ὑπὸ τὸν λοχαγὸν Τρυπογιωρῶν εὐζώνων λαβὸν ἐντολὴν νὰ ἐκκαθαρίσῃ ἀπὸ τυχόντος ἐχθροῦ τὰ μεταξὺ τῶν ποταμῶν Καλαρρυτινοῦ καὶ Ἀράχθου (Μετσόβιτικου) καὶ ἀφοῦ διέληθῇ τὴν πρὸ τοῦ Κοντοβρακίου Γέφυραν Παπαστάθῃ νὰ καταλάβῃ ὀχυρὰς θέσεις, ἐδάδιζε κατὰ τοῦ Συρράκου, ἐν ᾗ ἄλλο τμήμα ἐπροχώρει ΝΑ πρὸς τὸ παλαισχώριον. Μετὰ πάλην ἐντὸς τοῦ Συρράκου διαρκέσασαν 2 περίπου ὥρας, τῶν Τούρκων ἀμυνομένων ἐκ τῶν οἰκιῶν, οἱ εὐζῶνοι ἐγένοντο κύριοι τοῦ Συρράκου. Λέκκα Τούρκοι ἐφονεύθησαν, εἰς ἐτραυματίστη καὶ 37 συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι, ὧν εἰς ἀξιωματικὸς. Ἐκ τῶν ἡμετέρων ἐτραυματίστησαν 2.

Μάχαι παρὰ τὸ Κοντοβράκι. Ἐκ Συρράκου οἱ εὐζῶνοι τὴν 24ην Νοεμβρίου διηυθύνθησαν πρὸς τὸ Παλαισχώριον, τὸ ὁποῖον κατὰ τὰς πληροφορίας, ἃς εἶχον κατεῖχετο ὑπὸ ἐνὸς τάγματος τουρκικοῦ στρατοῦ. Μετὰ ἀψιμαχίαν, τῶν εὐζώνων βοηθουμένων ὑπὸ σωμάτων ἐθελοντῶν, παρὰ τὰ γάνια Παλαισχωρίου οἱ Τούρκοι ὑπεχώρησαν πρὸς Κοντοβράκι διὰ τῆς Γεφύρας Παπαστάθῃ. Οἱ ἡμέτεροι παρακολουθήσαντες τοὺς Τούρκους διέβησαν τὴν Γέφυραν Παπαστάθῃ, καὶ καταλαβόντες θέσεις ἔμπροσθεν τοῦ Κοντοβρακίου, ἐξετόπισαν καὶ ἐκεῖθεν τοὺς Τούρκους ὑποχωρήσαντας πρὸς Ν. Α. πρὸς τὴν Ἀγίαν Παρασκευήν, εὐρεθέντες ὅμως πρὸ ὑπερτέρων ἐχθρικῶν δυνάμεων οἱ ἡμέτεροι ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσουν εἰς Παλαισχώριον.

Ταυτοχρόνως τὴν 27ην Νοεμβρίου ἐξετοπίζοντο καὶ ἐκ τοῦ Ἀρίσκου (Βίγλας) οἱ Γαριβαλδῖνοι, οἵτινες τὴν προτεραίαν εἶχον ἐκδιώξει ἐκεῖθεν τὰς κατεχούσας τὴν θέσιν ταύτην 300 Τούρκους στρατιώτας.

Ἀνεξάρτητον μικτὸν Ἀπόσπασμα Ἡπίτη. Τὴν δρᾶσιν τοῦ ὑπὸ τὸν ἀντισυνταγματάρχην Ἄντ. Ἡπίτη ἀνεξαρτήτου μικτοῦ

ἀποσπάσματος θέλομεν παρακαλουθήσει ἐκ τῆς πρὸς τὸ ὑπουργεῖον ἐκθέσεως τοῦ ἴδιου ἐχόντως ἐν συνόψει οὕτω.

«Διὰ διαταγῆς τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν μοι ἀνετέθη ἡ διοίκησις μικτοῦ ἀποσπάσματος, διατασσόμενη δὲ ἀναχωρήσῃ πάραυτα διὰ Σέρβια εἰς Κοζάνην καὶ νὰ τεθῶ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Διοικητοῦ τῆς 5ης Μεραρχίας συνταγματάρχου Σ. Γεννάδη.

Ἀναχωρήσας διὰ Λάρισσαν τὴν 26 Ὀκτωβρίου 1912 ἀφικόμενος εἰς Κοζάνην τὴν 1 Νοεμβρίου. Ἐκεῖ τεθεὶς ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ κ. Γεννάδη καὶ διαταχθεὶς παρ' αὐτοῦ ἀνεχώρησα διὰ Σιάτισταν μὲ κατεύθυνσιν ἐπιχειρήσεων κατὰ τῶν πρὸς τὰ ἐκεῖ εὕρισκομένων ἐχθρικῶν στρατευμάτων καὶ τῶν ὑπὸ τὸν Μπεκῆρ τοιοῦτων.

Εἰς Σιάτισταν ἔφθασα τὴν 3 Νοεμβρίου, συνεκέντρωσα δὲ ἕλλην τὴν ὑπ' ἐμὲ δύναμιν—τὸ πλεῖστον τῆς ὁποίας παρέλαβον ἐν Λαρίσση, —ἀποτελουμένων ἐκ τῶν ἐξῆς σωματίων.

1) Ἀπὸ τὰ τάγματα Μπέλλου, Φιλικοῦ, Παπαδάκη ἄνδρες	[2.800
2) Ἀπὸ τὸ ὑπὸ τὸν Ἄλεξ. Ρώμαν σῶμα Καριβαλδινῶν	1.000
3) Ἀπὸ σῶμα Κρητῶν ἐθελοντῶν ὑπὸ τὸν λοχαγὸν Κατεχάκην ἄνδρες	580
4) Ἀπὸ σῶμα Κρητῶν ἐθελοντῶν ὑπὸ τοὺς ὀπλαρχηγούς Γ. Παπαδόπετρον, Π. Φωτάκην, Μ. Τσοῦτον, Ν. Κουεθάκην καὶ ἑτέρους 6 ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ὑπολοχαγοῦ Κ. Καπιτοίνη	»
»
»
»
450

ἴται ἐν ἕλλη ἄνδρας περίπου 4.800

μετὰ δύο διμοιριῶν πολυβόλων καὶ μιᾶς πεδινήσ πυροβολαρχίας¹ (Κλαδᾶ) ἐκ τριῶν πυροβόλων.

Κατὰ τὰς ληφθεισὰς πληροφορίας παρὰ τοῦ λοχαγοῦ Κατεχάκη, ὁ τουρκικὸς στρατὸς μετ' Ἄλβανῶν δυνάμει 3500—4000 ἐνέσπειρε τὸν πανικὸν μέχρι Γρεβενῶν, πυρπολεῖ τὰ χριστιανικὰ χωρία καὶ σφάζει τοὺς κατοίκους.

Μάχη ἐν Σιατίστῃ. Τὴν 4ην Νοεμβρίου προσεβλήθημεν ἐν Σιατίστῃ ὑπὸ ἐχθροῦ. Μετὰ μάχην πεισματώδη διαρκέσασαν μέχρι τῆς 4ης μ. μ. ὥρας, καθ' ἣν ἔλαβον μέρος πάντα τὰ σώματα, πλὴν τῶν Γαριβαλδινῶν, ἀφικόμενων μετὰ μίαν ὥραν (5 μ.μ.) ἐν Σιατίστῃ, ὁ ἐχθρὸς ἠττήθη. Προσῆλθε λιποτακτίσας χριστιανὸς στρατιώτης ἐκ

Βαρροίας εἰπὼν ἡμῖν ὅτι διοικητὴς τουρκικοῦ στρατοῦ ἦτο ὁ Ἄμπας Βέης ἡγούμενος 2000 περίπου ἀνδρῶν μετὰ δύο ὄρειβατικῶν πυροβόλων. Εἰς τὸ τμήμα τοῦ εἰρημένου λιποτάκτου ἐπληρώθησαν καὶ ἐφρονεύθησαν περίπου 30 ἐν οἷς καὶ δύο ἀξιωματικοί. Ἄγνοῦ τὰς ἀπωλείας τῶν Τούρκων εἰς τὰ ἄλλα τμήματα. Ἐκ τῶν ἡμετέρων ἐφρονεύθησαν ὁ ὑπολοχαγὸς Γ. Καπιτσίνης, οἱ ἀνθυπολοχαγοὶ Κ. Σακαλῆς, καὶ Ι. Ἰωάννου, 13 ὀπλίται καὶ 6 Κρητὲς ἐθελονταί. Ἐτραυματίσθησαν 62 ὀπλίται καὶ 11 Κρητὲς.

Εἰδοποιήθη πρὸς τοῦ Φρουράρχου Κοζάνης ὅτι τὰ Γρεβενὰ κατελήφθησαν ὑπὸ 1000 περίπου Τούρκων πυροπολούντων τὰ χριστιανικὰ χωρία. Οἱ κάτοικοι πανυκόβλητοι ἀφίκοντο εἰς Σιάτισταν. Κατελήφθη ἐπίσης ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ἡ Ἀνασελίτσα (Λειψίστα).

Λαβὼν διαταγὴν τοῦ Στρατηγεῖου νὰ βαδίσω κατὰ τοῦ ἐχθροῦ εἰς Γρεβενὰ ἢ ὅπου εὐρίσκειται οὗτος διέταξα τὸν ἀρχηγὸν τῶν Γαριβαλδινῶν Ἀλέξ. Ρώμην ἵνα διερχόμενος μετὰ τοῦ σώματός του τὴν γέφυραν Πασσᾶ κατευθυνθῆ πρὸς τὰ χωρία Σούμπινον καὶ Κρίφτσι καὶ νὰ κεταλάβῃ ταῦτα διὰ πάσης θυσίας ἀποκόπτων οὕτω τὴν ἀποστολὴν ἐνισχύσεων ἐξ Ἀνατελίτσης πρὸς τὰς ἐν Γρεβενοῖς τουρκικὰς δυνάμεις. Τὴν ἐσπέραν τῆς 5 Νοεμβρίου κἀνωθεν τῆς Μητροπόλεως ἐφρονεύθησαν ἀκαριαίως ὑπὸ τῶν Κρητῶν 30 Ὀθωμανοὶ ἄσπλοι. Τὴν 7ην Νοεμβρίου τὰ ἐθελοντικὰ σώματα τῶν Κρητῶν ἐνέπρησαν τὰ περὶ τὴν Σιάτισταν Ὀθωμανικὰ χωρία.

Τὴν 7ην Νοεμβρίου προσήλασα μετὰ τοῦ κυρίου σώματός μου— τῶν Γαριβαλδινῶν εὐρισκομένων εἰς τὰ χωρία Σούμπινον καὶ Κρίφτσι — καὶ περὶ τὴν 8ην ἐσπερινὴν ὥραν κατέλαβον τὴν Ἀνασελίτσαν, τὴν ὁποίαν τῶ ἐθελοντικὰ σώματα ἐπυρπόλησαν.

Ἐντεῦθεν εἰς τηλεγράφημα τοῦ ὑπουργείου ζητοῦντος πληροφορίας, ἐὰν ὁ Μεκέρ διηυθύνθη διὰ Τίτσας—Περβολίου—Βωδούσης εἰς Μέτσοβον ἀπήντησα! Μπεκὴρ εὐρισκόμενος εἰς Γρεβενὰ 4ην τρέχοντος μετὰ 300 χωρικῶν καὶ χωροφυλάκων, δρμηθεὶς ἐξ Ἀνατελίτσης καὶ εἰδοποιηθεὶς τὴν ἐπαύριον περὶ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς μάχης τῆς Σιατίστης καὶ τῆς ὑποχωρήσεως τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ εἰς Κατωρίαν ἀνεχώρησεν εἰς Τρόπισταν συναποκομιζων ἀπὸ Τσοῦρχλι τὴν μητέρα καὶ τὴν γυναικαδέλφην του. Ἐν Τσοῦρχλι καλέσας τοὺς χριστιανοὺς καὶ τοὺς Μουσουλμάνους ἐδήλωσεν αὐτοῖς ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς

ο δ' Ἀμπάς
κῶν πυρο-
θήσαν καὶ
Ἀγνοῦ τὰς
ἡμετέρων
λοχαγοὶ Κ.
ἐθελονταί.

εθενὰ κ-
χριστι-
σταν. Κκ-
ίστα).

ἐχθροῦ εἰς
Γαριβαλ-
τὴν γέ-
ρίφτσι καὶ
ἀποστο-
τουρκικὰς
ροπόλεως
πλοι. Τὴν
ἡσχυν τὰ

ός μου—
καὶ Κρί-
Ἀνασε-

πληροφο-
οῦσης εἰς
τρέχον-
σελίτσης
μάχης
εἰς Κα-
Γουδρχλι:
σας τοὺς
τὸ ἐξῆς

*Πῶς γίνεται ἡ Στρατιωτικὴ συγκοινωνία μεταξὺ
Πρεβέξης Φιλιπιάδος.*

*Ὑπαίθριος στρατιωτικὸς κλίβανος ἐν Φιλιπιάδι. Οἱ στρα-
τιῶται μας παρασκευάζοντες τὴν κουραμάναν των.*

πλέον δὲν θὰ εἶνε αὐτὸς ἡ Κυβέρνησις τῶν συνέστησε δὲ ἡσυχίαν καὶ πρόετρεψε νὰ εἰδοποιηθῇ ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς νὰ μὴ καίῃ τὰ τουρκικὰ χωρία. κρυφίως ὅμως ἐδήλωσεν εἰς τοὺς Μουσουλμάνους ὅτι θὰ τοὺς ὑπερασπισθῇ διὰ σωμάτων. Ἐντεῦθεν κατηρθύθη εἰς Βίγλιτσαν ἔκτοτε δὲ οὐδαμοῦ ἐφάνη.

Πληροφοροῦμαι ὅτι 150 ρουμανίζοντες καὶ Ἄλβανοι ἐξ Ἀβδέλας καὶ Περιβολίου ὑπὸ τὸν ρουμανίζοντα ἀνθυπολοχαγὸν τουρκικοῦ στρατοῦ Τρογιάνωφ ἀπεπειράθησαν νὰ πυρπολήσωσιν τὴν Τίτσαν καὶ τὴν Βαβούταν ἀποκρουσθέντες ὅμως ὑπὸ τῶν χωρικῶν ἀπεσύρθησαν εἰς Ἀβδέλαν. Οὐδεὶς ἄλλος ἔνοπλος ἀνεφάνη εἰς τὴν ἐπαρχίαν Γρεβενῶν, ἤς πάντες οἱ κάτοικοι παραδώσαντες τὰ ὅπλα ἐφύσηχάζουν.

Ἴσως ἐξ ἐσφαλμένων πληροφοριῶν διετάχθη νὰ συγκεντρώσω τὴν ὑπ' ἐμὲ δύναμιν καὶ βαδίσω πρὸς Μέτσοβον ὅπου ὑπάρχει ἀρκούσα ἄλλη δύναμις ἡμετέρου στρατοῦ.

Μετὰ τὸ ἀνωτέρω τηλεγράφημά μου ἔλαβον τὴν 14ην Νοεμβρίου διαταγὴν παρὰ τοῦ Γεν. Ἀρχηγείου καὶ τὴν 16ην παρὰ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν νὰ ἀνακόψω τὴν πρὸς τὴν Καστορίαν προέλασίν μου, διότι ἐφθασεν πρὸς αὐτὴν ἡ 3η Μεραρχία καὶ νὰ μεταβῶ μεθ' ὄλης μου τῆς δυνάμεως εἰς Μέτσοβον ὅπου συνεννοούμενος μετὰ τοῦ ἐκεῖ συνταγματάρχου Σταμ. Μήτσα, ἐναντίον τοῦ ὁποῦοι βαδίζουσι 2 τουρκικὰ τάγματα, νὰ τεθῶ μετὰ τοῦ Μήτσα ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ συνταγματάρχου Δημ. Ματθαιοπούλου μεταβαίνοντος ἡδῆ εἰς Μέτσοβον καὶ διατελούντος ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς στρατιᾶς τῆς Ἠπείρου Κ. Σαπουντζάκη· πρὸς δὲ νὰ ἀποστείλω εἰς Καλαμπάκαν τοὺς μὲν ὑποτασσομένους Κρήτας ὡς διὰ προγενεστέρως αἰτήσεώς μου ἡτησάμην.

Συμφώνως μὲ τὰς διαταγὰς ταύτας ἀνέκοψα τὴν πρὸς βορρᾶν πορείαν καὶ κατήλθον εἰς Γρεβενά.

Τὴν 24ην ἀνεχώρησα ἐκ Γρεβενῶν διὰ Μέτσοβον μετὰ δυνάμει ἀξιωματικῶν καὶ ὀπλιτῶν 2344. καὶ τοῦ σώματος Κατεχάκη, τῶν λοιπῶν Κρητῶν τοῦ σώματός μου ἀναχωρησάντων δι' Ἀθήνας. Ἡ κατάστασις τοῦ σώματός μου εἶναι ἀθλιεστάτη ἐκ τῶν κακουχιῶν καὶ τῆς χιόνος. Ἀφίνω εἰς Γρεβενά 1068 ἀσθενεῖς καὶ ἀνυποδήτους παραλαβὼν μετ' ἐμοῦ τοὺς στερουμένους χλαϊνῶν καὶ κλινოსκεπασμάτων.»

Ὁ δὲ ἀναλαβὼν ἐν Κηπουριῷ ἐπὶ τριήμερον τὴν διοίκησιν τοῦ στρατοῦ τούτου, ἀντὶ τοῦ κ. Ἡπίτη συνταγματάρχης Σταύρος Ζυγούρης (23—26 Νοβρίου) ἐτηλεφώνει ἀπὸ τὸ χωρίον Μηλιά πρὸς τὸν ἐν Μετσόβῳ συνταγματάρχην Δ. Ματθαίουπόυλον διατάσσοντα νὰ μὴ μεταβοῦν εἰς Μέτσοβον, ἀλλὰ νὰ διευθυνθοῦν ἀπὸ Μηλιάς διὰ Πολιτισίς διὰ τὸ χωρίον Γρεβενίτι οὕτω :

« Ἐβαδίσσαμεν διὰ Γρεβενὰ μέχρι Μηλιάς εἰς χιόνα πεντήκοντα ἑκατοστῶν. Οἱ ἄνδρες μου εἶναι ἀνυπόδητοι. Εὐρίσκομαι εἰς στενόχωρον θέσιν φοβούμενος ὅτι δὲν θὰ δυνηθῶ νὰ ἐξακολουθήσω τὴν πρὸς τὸ Γρεβενίτι πορείαν. Στεροῦμαι ἄρτου. Παρακαλῶ ἀποστειλαιτέ μας ἀμέσως εἰς Μηλιάν 2.000 τοῦλάχιστον μερίδας ἄρτου, διότι ἀπὸ σήμερον οἱ ἄνδρες μου δὲν ἔχουσι τοιοῦτον. Ἡ ἐκ τῶν χωρίων προμήθεια ἄρτου ἀδύνατος, διότι ταῦτα στεροῦνται. Ἀναμένω τὴν ἀποστολὴν του ἀπόψε ἀφεύκτως. Ἐχω ἀνάγκην ἀπόλυτον 2000 ζευγῶν ἀρβιλῶν καὶ 150 τσαρουχιῶν. Βαδίζομεν ἐπὶ ὁρέων πετρωδῶν καὶ χιονοσκεπῶν. Στεροῦμαι ἐντελῶς χρημάτων.

Ἐν Μηλιά τῆς 25 Νοεμβρίου 1912. **Στ. Ζυγούρης** ἀντισυνταγματάρχης. Ὁ Ἄντ. Ἡπίτης ἀναλαβὼν πάλιν τὴν 26 Νοεμβρίου τὴν διοίκησιν τοῦ στρατοῦ τούτου ἀνέφερον : « Ἡ ἐκ Γρεβενῶν εἰς Μέτσοβον πορεία μας ἐγένετο δι' ὁδοῦ ἐν μέρει κεχαραγμένης πληρῶς ἀφορήτως λασπώδους. Διάβαιον διὰ τῶν ποταμῶν Γρεβενιώτικου καὶ Βελωνιά ἀνευ γεφυρῶν. Ἡμιωνικὴ ὁδὸς μὲ ἀπατόμους κλίσεις καὶ φοβεράς ἀνωμαλίας τοῦ ἐδάφους. Διάβασις χειμάρρων καὶ πετρωδῶν μερῶν ἐντὸς ἀφορήτου λάσπης ἐκ τῶν συνεχῶν βροχῶν καὶ χιόνος μέχρι ἡμίσεως μέτρου. Ἐπεξοπόρουν διότι πολλάκις ἄνδρες καὶ ἡμίονοι μὴ δυνάμενοι νὰ διακρίνωσι ἐκ τῆς χιόνος τὸ μονοπάτι ἐνέπεσαν ἐντὸς κοιλωμάτων πεπληρωμένων χιόνος. Ἐφθάσαμεν ἐντελῶς παγωμένοι.

Ἐκ Μετσόβου ἀνεχώρησα τὴν 27 Νοβρίου διὰ Γρεβενίτι εἰς τὸ ὁποῖον ἐφθασα μετὰ τῶν 4 ταγμάτων μου, ὧν πλέον ἦμην διοικητής, τῶν Γαριβαλδινῶν διοικουμένων ὑπὸ τοῦ Συνταγματάρχου Δ. Ματθαίουπόυλου, τὴν ἐπομένην περὶ τὴν 10ην πρωϊνὴν ὥραν. Κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ἤκουσα κανονισμοὺς πρὸς τὸν Δρίσκον διὸ διέταξα δύο ἐκ τῶν ταγμάτων μου νὰ βαδίσωσι ταχέως πρὸς τὸ μέρος τῶν κανονισθολισμῶν μὲ κατεῦθυσιν τὸ χωρίον Γοβριτσᾶν. Καθ'

ὁδὸν συναντήσας ἐμάδας Κρητῶν καὶ Γαριβαλδινῶν ἐπληροφορήθην παρ' αὐτῶν ὅτι τὰ ἐν Δρίσκῳ στρατεύματα ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσι. Τοῦτου ἕνεκα ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθω πάλιν εἰς Γρεβενίτι.

Τέλος τὴν 30 Νοεμβρίου κατὰ διαταγὴν τοῦ συνταγματάρχου Δ. Ματθαιοπούλου μετεστάθμευσεν εἰς Γόντικαν ὅπου εὕρισκοντο καὶ οἱ ὑπὸ τὸν Κριάρην καὶ ἄλλους ὀπλαρχηγούς 200 περίπου Κρήτες, ἐκείθεν δὲ συνεπέλα ἄλλης διαταγῆς ἀνεχώρησα μετὰ δύο ἐκ τῶν ταγματῶν μου ἀκολουθῶν τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἀράχθου ἔφθασα εἰς Πραμάντια, ἐκείθεν δὲ διὰ Κουσοβίτης-Καλέντζι εἰς Χάνι Φτελιάς ἐπὶ τῆς ἀμαξιτῆς ὁδοῦ Ἰωαννίνων ὅπου ἐφθάσαμεν τὴν 15 Δεκεμβρίου, μετὰ ἐξαντλητικὴν πορείαν καθ' ἣν οἱ ἡμίονοι ἔπιπτον συνεχῶς ἐκ τῆς ἀδυναμίας λόγῳ ἐλλείψεως τροφῆς καὶ νομῆς. Πολλάκις διενυκτερεύσαμεν ἐν ὑπαίθρῳ νύσταις καὶ ὑπὸ ψυχῆς ἀφόρητον. Ἐφθάσαμεν εἰς Χάνι Φτελιάς νύσταις πρὸ τριῶν ἡμερῶν.

Ἀντώνιος Ἡπίτης ἀντισυνταγματάρχης.

Ἡ περὶ τὸν Δρίσκον ἀτυχὴς αὕτη μάχη ἦτο συνέχεια τῆς προηγουμένης ἡμέρας καθ' ἣν οἱ ὑπὸ τὸν Ρώμαν Γαριβαλδῖνοι ἐξετόπισαν ἐκ τῆς ἐν Δρίσκῳ ἰσχυρᾶς θέσεως Βίγλας 300 Τούρκους φρουροῦντας τὸ μέρος τοῦτο.

Τὴν ἐπομένην ἕμως οἱ Τούρκοι ἐπελθόντες πολυπληθεῖς μετὰ πυροβολικοῦ ἐπετέθησαν κατὰ τῶν Γαριβαλδινῶν, ἐνισχυθέντων διὰ ἢ ὀρειβατικῶν πυροβόλων, δύο δὲ λόχων πρὸς τὸ δεξιόν, καὶ ἐθελοντικῶν σωμάτων πρὸς τὸ ἀριστερὸν αὐτῶν κατάρθρωσαν νὰ ἐκδιώξουν τούτους ἀπὸ τὰς θέσεις ἃς τὴν προτεραιάν εἶχον καταλάβει.

Οἱ Γαριβαλδῖνοι, ὑποστηριζόμενοι ὑπὸ τῆς διλοχίας τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ καὶ τῶν ἢ ὀρειβ. πυροβόλων ὑπεχώρησαν πρὸς Β πρὸς τὸ χωρίον Λιάπη ὅπου ἀνασυνταχθέντες ἐπέστρεψαν εἰς Μέτσοβον. Ἡ φθορὰ ἕμως τὴν ὁποίαν κατὰ τὴν μάχην ταύτην ὑπέστησαν — 400 περίπου νεκροὶ καὶ τραυματαῖαι—ἐσήμανε καὶ τὸ τέλος τῆς δράσεως τοῦ σώματος τοῦτου. Πλείστοι ἐκ τῶν ἀνδρῶν λαβόντες φύλλα πορείας ἀνεχώρησαν, οἱ δὲ λοιποί, περὶ τοὺς 250, λαβόντες μέρος εἰς τὴν κατὰ τοῦ Ντρεστενίκου καὶ Γρεβενιτίου ἀτυχῆ ἐπιχείρησιν γενομένην τῇ 24ῃ Δεκεμβρίου ὑπὸ 160 περίπου ἀνδρῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ συνταγ. Στ. Μήτσα, ἐπανελθόντες εἰς Μέτσοβον ἀπεφάσισαν τὴν

διάλυσιν τοῦ σώματός των. Οὕτω ἀναχωρήσαντες τὴν 2αν Ἰανουαρίου ἐκ Μετσόδου ἐφθασαν τὴν 4ην εἰς Καλαμπάκαν ἔπου παραδώσαντες τὸν ὄπλισμόν των εἰς τὸ ἐκεῖ Φρουραρχεῖον ἀνεχώρησαν δι' ἐκτάκτου ἀμαξοστοιχίας εἰς Βόλον καὶ ἐντεύθεν ἀτμοπλοῦκῶς εἰς Πειραιᾶ καὶ Ἀθήνας.

Ἡ μικτὴ ταξιαρχία Μετσόδου.

Τὴν 9ην Φεβρουαρίου 1913 τὸ 4ον σύνταγμα ὑπὸ τὸν Συνταγματάρχην Ἰ. Παπακυριαζῆν ἀνεχώρησεν ἐκ Καλαμπάκας προερχόμενον ἐκ Θεσσαλονίκης. Ἐφθασεν εἰς Μέτσοβον διὰ Μαλακασίου τὴν 12ην ἰδίου μηνὸς μετὰ κοπιωδεστάτην πορείαν διὰ χιονοσκεποῦς ἡμιονικῆς ὁδοῦ ἐξελισσομένης ἐπὶ ὄρεινῶν καὶ λίαν ἀνωμάλου ἐδάφους κατὰ τὴν διάβασιν τῆς ὁποίας οἱ τε ἄνδρες καὶ τὰ κτήνη ὑπέφερον τὰ πάνδεινα.

Ἀφικόμενον ἐν Μετσόδῳ τὸ 4ον Σύνταγμα ἠνώθη μετὰ τοῦ ὑπὸ τὸν Συνταγματάρχην Σταμ. Μήτσαν τμήματος στρατοῦ ἀποτελουμένου ἐκ πεζοναυτῶν, διλοχίας εὐζώνων, καὶ ὄπλαμοῦ πυροβολικῆς, ἀπετέλεσε δὲ μετ' αὐτοῦ τὴν μικτὴν **Μεραρχίαν Μετσόδου** ὑπὸ τὴν Διοίκησιν τοῦ Συνταγ. Ἰ Παπακυριαζῆ.

Ἡ Ἐντολὴ τῆς Μικτῆς Ταξιαρχίας ταύτης εἶναι νὰ ἐκκαθαρίσῃ τὰ μεταξὺ Δρίσκου καὶ Μετσόδου μέρη ἀπὸ τυχόντος ἐχθροῦ καὶ νὰ ἐνωθῆ ἀκολούθως μετὰ τοῦ ἄκρου δεξιοῦ τοῦ πολιορκουμένου τὰ Ἰωάννινα στρατοῦ ἀποτελουμένου ὑπὸ τῆς ὕψης Μεραρχίας, ἐνισχύσῃ δὲ τὸν κατὰ τῆς Καστριτσης ἀγῶνα τῆς Μεραρχίας ταύτης ἐξετελέσθη ὡς ἐξῆς :

Μάχη ἐν Ντρεσενίκῳ-Γρεβινίτι. Κατόπιν πληροφορίας ἔτι ἐχθρικοὶ δυνάμεις κατέχουν τὴν γραμμὴν Δεμάτι-Πέτρα-Λιάπη-Ντρεσενίκο-Γρεβενίτι, τὸ 4ον Σύνταγμα προαπέστειλεν ἐκ Μετσόδου τὴν 15 Φεβρουαρίου τὸ 1ον τάγμα, ἕπερ τὴν 3ην ὥραν μετὰ μεσημέριαν τῆς ἐπομένης ἐπετέθη κατὰ τοῦ ἐν Ντρεσενίκῳ ἐχθροῦ ἐνισχυθὲν ὑπὸ δύο λόχων πεζοναυτῶν. Μετὰ ἀγῶνα, τὸ 1ον τάγμα ἀπώθησεν τὸν ἐχθρὸν ἐκ πολλῶν θέσεων καὶ διενυκτέρευσεν ἐν προφυλακτικῆς μάχης ἐπὶ κορυφογραμμῶν ὕψους 1500 μέτρων καὶ ἐπὶ χιόνος ἀνερχομένης εἰς μέτρον. Τὴν νύκτα φοβερὰ χιονοθύελλα μετὰ ψυχροτάτου ἀνέμου ἠπειλήσεν νὰ ἀνακόψῃ τὴν συγκοινωνίαν, τῆς χιόνος ἀνελθούσης εἰς

ἡμισυ μέτρον. ἐπὶ πλέον καὶ πολλῶν ἀνδρῶν παθόντων ὑπὸ φύξεως.

Τὴν πρώτην τῆς 17ης λόγῃ τοῦ ἀδυνατοῦ τῆς συνεχίσεως τοῦ ἀγῶνος ἐκ τῆς χιονοθύελλης ἀπειλούσης νὰ ἀποκόψῃ πᾶσαν συγκοινωνίαν ἐγένετο ἀναστροφή καὶ ἐπισταθμία ἐν Κοσοβίτση ἐν ἣ συνεκεντρώθη ἅπασα ἡ ταξιαρχία.

Τὴν 18ην ἐπανελήφθησαν αἱ ἐπιχειρήσεις κατὰ Ντρεστίνικου-Γρεβενίτι ὑπὸ τοῦ ἰδίου τάγματος.

Ὁ ἐχθρὸς ἠττηθεὶς ὑπεχώρησεν.

Τὴν 19ην ἐπικειμένης μάχης ἐν Δρίσκῳ ἡ ταξιαρχία διηυθύνθη πρὸς τὰ ἐκεῖ, ἀνατρέψασα τὰς καθ' ὁδὸν παρεμβληθείσας μικρὰς τοῦ ἐχθροῦ ἀντιστάσεις.

Ἡ πορεία αὕτη γενομένη κατόπιν διημέρου ἀγῶνος καὶ ἐντελοῦς ἀγρυπνίας τῶν ἀνδρῶν πρὸς ἀποφυγὴν φύξεως ἐπὶ ἀνωμάλου καὶ χιονοσκεποῦς ἐδάφους, εἶναι ἀξία ἰδιαιτέρας μνείας.

Τὴν 20ην ἡμέραν γενικῆς κατὰ Μπιζανίου ἐφόδου, ἡ Μικτὴ Ταξιαρχία ἔδρασεν ἐν Δρίσκῳ, τὴν δὲ 21 ἐν Κοντοβρακίῳ καὶ Καστρίτση, ὡς εἶδομεν εἰς τὴν ἐν ταῖς ἔμπροσθεν περιγραφῇ τῶν κατὰ τοῦ Μπιζανίου ἐπιχειρήσεων.

Μάχη ἐν Ντρεστένικῳ. Ἡ ἀνωτέρω κατὰ τοῦ ἐν Ντρεστένικῳ ἐχθροῦ μάχη διεξήχθη οὕτω : Ὁ ἐχθρὸς ὑπὸ τὸν ταγματάρχην Μπεκῆρ δυνάμει 800—1000 ἀνδρῶν 2 ὀρειβατικῶν πυροβόλων καὶ 2 πολυβόλων κατέτεχε ὡς εἴπωμεν τὴν γραμμὴν Δεμάτι-Λιάπη (Προφ, Ἡλίας)-Ντρεστένικο-Γρεβενίτι.

Τὸ 1ον τάγμα τοῦ 4ου Πεζ. Συντάγματος δυνάμει 800 ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν ταγματάρχην Δ. Βασακάρων μετὰ δύο λόχων ἐξ 130 πεζοναυτῶν ὀπλισμένων διὰ γκρᾶ ἐπετέθη κατὰ τοῦ Ντρεστένικοῦ διὰ νὰ καταλάβῃ τὸ Γρεβενίτι καὶ ἀποκόψῃ τὴν πρὸς Β. ὑποχώρησιν τοῦ ἐχθροῦ. Τὴν πρὸς τὸν Δρίσκον ὑποχώρησιν τοῦ ἐχθροῦ καὶ τὴν εἰσοδὸν του εἰς τὴν ὑπὸ τῶν πυροβόλων τοῦ Κοντοβρακίου καὶ τῆς Καστρίτσας ὑπερασπιζομένην ζώνην θὰ ἐκώλυε τὸ ὑπὸ τὸν ἀντισυνταγ. Κρομμύδαν τμημα ἐκ 3 λόχων (400 ἀνδρῶν) τὸ ὅποιον θὰ ἔδρα κατὰ τοῦ Πρ. Ἡλία (χ. Λιάπη).

Ἡ μάχη ἤρξατο τὴν 3ην μ.μ. τῆς 16ης Φεβρουαρίου ἐπὶ ὀρεινοῦ ἐδάφους κεκαλυμμένου ὑπὸ χιόνος ὑπὲρ τὸ μέτρον διὰ τῶν 1ου, 2ου καὶ 3ου λόχων, μέρους τοῦ 4ου λόχου, καὶ τῶν πεζοναυτῶν ἀποτελε-

σάντων τὴν ἐφεδρείαν. Μετὰ πάλιν πλεόν τῆς ὥρας ἐπετεύχθη ἡ ἐκδιώξις τοῦ ἐχθροῦ ἐκ τῶν ἐπὶ τῶν κορυφογραμμῶν ὄρυγμάτων τοῦ καιτοῦ ἢ τοῦ ὑπὸ τὸν ἀντισυντ. Κρομμύδαν τμήματος ἐπίθεσις ἐβράδυνεν ἐπ' ὀλίγον. Ἡ νύξ ἐπῆλθε. Τρομερὸς βορρᾶς μετὰ χιονοθύελλης καθίστα ἀδύνατον τὴν παραμονὴν τῶν ἀνδρῶν ἐπὶ τῶν κορυφογραμμῶν ὕψους 1000—1500 μέτρων ἀνευ ὑπόστέγων καὶ θερμαντικῶν μέσων. Τὸ ψυχρὸς ἦτο τοιοῦτο ὥστε πάντες ἠγγρύπνουν, τὰ δὲ κλινοσκεπάσματα δι' ὧν ἦσαν περιβελημένοι οἱ ἄνδρες ἐστερεοποιήθησαν λαβόντα τὸ σχῆμα τοῦ σώματος τῶν ἀνδρῶν· οἱ μύστακες καὶ αἱ ὀφρεῖς αὐτῶν ἀπεκρυσταλλώθησαν, οἱ δὲ τραυματῆται μας ἔμενον ἐπὶ τῆς χιόνος ἔλλειψει ἐπαρκῶν φορεῶν.

Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας εὐρεθὲν τὸ τάγμα, τῶν τυφεκίων μὴ λειτουργούντων καὶ τοῦ ὁδηγοῦ βεβαιοῦντος ὅτι ἡ χιὼν κατὰ τὴν νύκτα θὰ ὑπερβῇ τὸ 1¹/₂ μέτρον καὶ θὰ ἀποκόψῃ τὴν πρὸς τὴν Κοσοδίτσαν συγκοινωνίαν ἐξηγκυκᾶσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Κοσοδίτσαν.

Τὴν ἐπομένην ἐπανελήφθη ἡ ἐπίθεσις ὑπὸ τοῦ ἰδίου τάγματος ἐνισχυθέντος μόνον δι' ἑνὸς λόχου ἐξ 80 ἀνδρῶν καὶ διὰ μιᾶς διμοιρίας πολυβόλων, ἐνῶ χρόνῳ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ταξιαρχίας διὰ Δεμάτι κατευθύνετο πρὸς χάνι Μπαλτούμας.

Ἡ μάχη ἀρξαμένη κατὰ τὴν 3ην μ. μ. ὑπὸ τῶν λόχων 3ου καὶ μέρους τοῦ 2ου κατὰ μέτωπον διεκόπη κατὰ τὴν νύκτα, ἐνῶ χρόνῳ ὁ 1ος λόχος καὶ μέρος τοῦ 2ου ἐκτελοῦντες ἐλιγμὸν διὰ καταλλήλου ἐνεργείας καὶ μετὰ καπιώδη πορείαν, ἐξεδίωξαν τὸν ἐχθρὸν, ἅμα τῇ ἐπελεύσει τοῦ σκότους, γενόμενοι κύριοι τοῦ Γρεβενιτίου καὶ ἀποκόψαντες οὕτω τὴν πρὸς βορρᾶν ὑποχώρησιν τοῦ ἐχθροῦ, ἕστις περὶ τὸ μεσονύκτιον ἔσπευσε νὰ ἀποσυρθῇ ἐξ ὀλοκλήρου τῶν θέσεών του κατευθυνθεὶς πρὸς Καμπέραγα διὰ τῆς μόνης ἐναπομεινάσης ὁδοῦ ὑποχωρήσεως, ἣν ἀποκοπτομένην διὰ προελάσεως ἐκ Πρ. Ἡλία δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴν ἐπομένην.

Ἐν Δρεστενίῳ ὁ ἐχθρὸς ἐγκατέλειψε πολλὰ λάφυρα καὶ τινὰς ἀσθενεῖς καὶ τραυματίας.

Κατὰ τὰς μάχας ταύτας αἱ ἀπώλειαι τοῦ τάγματος ἀνῆλθον εἰς 9 νεκροὺς καὶ 28 τραυματίας. Ἐπαθον δὲ ἐκ τῶν κρουοπαγημάτων ὑπὲρ τοὺς 150, ὧν τινες ὑπέστησαν ἀκρωτηριασμούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΘ'

Κατάληψις τῆς Νοτιοδυτικῆς Ἡπείρου ὑπὸ τῶν ἀνεξαρτήτων μικτῶν ἀποσπασμάτων Ἡπίτου. Μάχη παρὰ τὸ Γλυκὺ. Ἡ μάχη τῆς Χόικας. Μάχαι Γαρδικίου-Καστρὶ Κατάληψις Μαργαριταρίου, Παραμυθιάς, Ἁγ. Σαράντα.

Πρὸς Ἀργυρόκαστρον. Καταδίωξις τοῦ διαφυγόντος τὴν ἐν Ἰωαννίνοις αἰχμαλωσίαν τουρκικοῦ στρατοῦ. Μάχη ἐν Χρυσοδάνῃ. Μάχη ἐν Γράζι. Κατάληψις Δελβίνου. Συμπλοκὴ ἐν Γκορέτζι Καταδίωξις πρὸς Τεπελένι. Κατάληψις Ἀργυροκάστρου. Ἀψιμαχίαι ἐν Παλαιοκάστρῳ καὶ Λουζάτι. Κατάληψις Τεπελενίου. Φυγὴ τοῦ ἐχθροῦ πρὸς Βεράτιον.

«Μετὰ τὴν ἀφίξίν μου ἐκ Μετσόβου εἰς Φτελιᾶν ἐξακολουθεῖ ἐν τῇ ἐπιθέσει τοῦ ὁ Ἀντισυνταγματάρχης Ἄντ. Ἡπίτης, ἔλαβον διαταγὴν παρὰ τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Ἡπείρου Κ. Σαπουντζάκη, τὴν 26ην Δ) ὅριον ἔνα μεταβῶ μετὰ τῶν δύο ταγμάτων μου εἰς Φιλιππιάδα ὅπου μοι ἀνετέθη ἡ διοίκησις ἀνεξαρτήτου μικτοῦ ἀποδπάσματος περιλαμβάνοντος.

- 1) Τὰ δύο τάγματά μου
- 2) Τὸ ἀνεξάρτητον τάγμα Μαντζούκη
- 3) Τὸν λόχον Τερεικίδη
- 4) Τὰ ὑπὸ τὸν μοίραρχον Ἀναστασόπουλον ἐθελοντικά σώματα
- 5) Τοὺς υἱὸς τὰς διαταγὰς τῶν Π. Σακελλαρίου, Μ. Σκουντρῆ, Π. Δηλιγιαννάκη, Π. Γύπαρη 94 ἐθελοντάς.
- 6) Τρία λυόμενα πυροβόλα τῆς πυροβολαρχίας Τ. Καρακάλου
- 7) Ἐνα οὐλαμόν ἵππικοῦ.
- 8) Ἀπαντα τὰ τμήματα ἢ ἐθελοντικά σώματα τὰ ἀπὸ τῶν χωρίων Λούρου-Γρατσινὰ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἀντισυνταγματάρχου Μαλάμου.

Σκοπὸς τοῦ σώματός μου ἦτο ἡ προκαλούσις τῆς γραμμῆς τῶν συγκοινωνιῶν τῆς στρατιᾶς τῆς Ἡπείρου ἀπὸ δυσμῶν.

Μάχη παρὰ τὸ Γλυκὺ. Προελάσας ἐκ Λούρου τὴν 28 Δεκεμβρίου πρὸς κατάληψιν ἐπικαίρων θέσεων κατέλαβον τὴν 30 τοῦ ἰδίου μηνὸς κατόπιν ἀψιμαχίας ὑπὸ ραγδαίαν βροχὴν τὸ χωρίον Γλυκὺ.

Ἡ πολεμικὴ αὕτη ἐπιχείρησις συνετελέσθη ὑπὸ τὰς ἀκολούθους

περιστάσεις. Τὴν 29ην Δεκεμβρίου εἰς τὰς 4. μ.μ. ὁ κ. Ἡπίτης διέταξε νὰ ἐνεργηθῇ ἀναγνώρισις ἐπὶ τῆς γεφύρας τοῦ Ἀχέρωνος, ἣ ὁποία ἐνώνει τὴν Νεμίτσαν πρὸς τὸ Γλυκὺ. Μόλις ὅμως οἱ Τούρκοι ἀντελήφθησαν τοὺς ὀλιγαριθμούς Ἑλληνας ἱππεῖς, ἐπυρβόλησαν ἐπανεπιλημμένως καὶ οἱ ἡμέτεροι καθ' ἃς εἶχον διαταγὰς, ὑπεχώρησαν ἀμέσως.

Ὁ κ. Ἡπίτης γνωρίζων πλέον ἀκριβῶς τὰς θέσεις τοῦ ἐχθροῦ διέθεσε τὰ κατὰ τὴν ἐπίθεσιν ὡς ἑξῆς : Οἱ μὲν ὀπλαρχηγοὶ Ζαχαράκης, Γύκαρης, Σκουμπρῆς καὶ Δαμιανὸς μὲ 120 ἄνδρας διετάχθησαν νὰ προχωρήσουν εἰς τὰς ὀκτῶ τὸ πρῶν ἐναντίον τῆς θέσεως « Προφήτης Ἡλίας », ἐνῶ ἐξ ἄλλης διευθύνσεως ἡμιπυροβολαρχία ὑπὸ τὸν κ. Γαρέζον καὶ εἰς λόχος πεζικοῦ προσεπάθουν νὰ περικλείουν τὸν ἐχθρὸν μεταξὺ δύο πυρῶν. Μετ' ὀλίγων ὀλόκληρον τὸ τάγμα ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ κ. Ἡπίτου ἐβάδιζε πρὸς τὸ Γλυκὺ.

Μὲ προτεταμένας τὰς λόγχας ὑπὸ βροχὴν ραγδαισιότατην καὶ βυθιζόμενοι ἐντὸς ἐδάφους τελματώδους ἢ μέσα εἰς τὰ νερὰ τοῦ ποταμοῦ, οἱ ἰδιόκι μας προήλασαν σταθερὰ καὶ κατῶρθωσαν νὰ ἐκτοπίσουν τοὺς Τούρκους ἀπὸ τὸ Γλυκὺ. Ὁ ἐχθρὸς κατέφυγεν εἰς δευτέρων ἀντρείσμη, ὑψούμενον ὑπεράνω τοῦ χωρίου.

Ἡ μάχη τῆς Χόϊκας. Μετὰ τὴν ἤτταν ἦν οὗτος, 30 Δεκεμβρίου, ὑπέστη χθὲς παρὰ τὸ Γλυκὺ ὑπεχώρησεν καὶ ὠχυρώθη εἰς τὰ παρὰ τὴν Χόϊκαν ὑψώματα. Ἐναντίον τούτου ἀπέστειλα πρὸς μὲν τὴν δεσπόζουσαν θέσιν Προφήτης Ἡλίας τὰ ὑπὸ τοὺς Ζαχαράκην, Δαμιανόν, Γρυπάρην καὶ Σκουμπουρδῆν ἐθελοντικὰ σώματα, τὸν δὲ ταγματάρχην Φιλιακὸν διέταξα, ἵνα μὲ τοὺς 4 λόχους του καὶ μὲ τοὺς ταγματάρχας Παπαδάκην καὶ Μαντζούκη — ἐκάστου ἔχοντος ἐνὸς λόχου — ἐπιτεθῶσι κατὰ μέτωπον. Ἡ προέλασις τούτων ὑπεστηρίζετο ὑπὸ τοῦ ὑπὸ τὸν Γαρέζον πυροβολικοῦ. Ταιουτοτρόπως ὁ ἐχθρὸς τεθεῖς ἐντὸς ὀλίγου μεταξὺ δύο πυρῶν ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς θέσεις του καταφυγὸν εἰς τὸ χωρίον Γαρδικίον.

Μάχαι Γαρδικίου καὶ Καστροί. Τὴν 10ην ὥραν τῆς 2ας Ἰανουαρίου 1913 ὁ ταγματάρχης Φιλιακὸς τεθεῖς ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ὑπ' αὐτὸν τμήματος κατὰ διαταγὴν μου καὶ καθορίσας τελείως ἀπὸ τακτικῆς ἀπόψεως τὴν ἐνέργειαν ἐκάστου σώματος προήλασε κατὰ τῶν πρὸ τοῦ Γαρδικίου ὠχυρωμένων ἐχρικῶν δυνάμεων. Ἐτερον τμήμα

ὑπὸ τὸν Ἐφεδρον ἀνθυπ. Ἀνδ. Φραγκιᾶν μετὰ τοῦ ὑπὸ τὸν Τσα-
ραπλῆν Εὐζωνικοῦ λόγου τῆ συνδρομῆ καὶ τῶν ἐθελοντικῶν σωμά-
των προσέβαλλον ἐπιτυχῶς ἐκ τῶν πλαγίων τὸν ἐχθρόν, ἢ ἀντίστα-
σις τοῦ ὁποίου δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ. Οὕτω ἐγενόμεθα κύριοι τοῦ
χωρίου τούτου τὸ ὁποῖον κατελάβωμεν καιόμενον ἀπ' ἄκρου εἰς ἄ-
κρον. Ἔσχομεν 2 νεκροὺς καὶ 6 τραυματίας.

Ὁ ὑποφαινόμενος μεταβάς εἰς τὸ χωρίον Διαννοῦσι διέταξα τὰ εἰς
τὸ χωρίον τοῦτο καὶ τὰ πέριξ τοιαῦτα εὐρισκόμενα ἐθελοντικά σώ-
ματα ὑπὸ τοὺς Μπάσκαν, Παπαγιαννάκη, Μπιλίην, Δοβατσιδάκιν
καὶ Τσίμαν νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τοῦ ἐν τῇ χωρίῳ Καστρὶ τακτικοῦ Τουρ-
κικοῦ στρατοῦ, ὑποστηριζόμενα ἀπὸ ἀποστάσεως 1800 μέτρων ὑπὸ τῶν
ὑπὸ τὸν Δαρέζον δύο πυροβόλων, ἐνῶ ὁ ὑπομείραρχος Ἀναστασόπου-
λος δι' ἄλλων τμημάτων θὰ ἐπετίθετο ἐκ τῆς ἐτέρας πλευρᾶς. Ἡ ἐπι-
θεσις καίτοι γενομένη εἰς ἔδαφος ἐντελῶς λασπῶδες διεξήχθη ἐπιτυ-
χῶς, μεσολαβοῦντος τοῦ ποταμοῦ Ἀχέρωντος ὅν διήλθον οἱ ἄνδρες
εἰσπερχόμενοι εἰς τὸ ὕδωρ ἐμοῦ δὲ διελθόντος ἐπὶ τῶν ὤμων χωρικοῦ.
Ὁ ἐχθρὸς ὑποστὰς σημαντικὰς ἀπωλείας ὑπεχώρησε τὸ δὲ χωρίον
Καστρὶ κατελήφθη ὑφ' ἡμῶν. Ἐντὸς τοῦ χωρίου εὗρομεν 30 ἐχ-
θροὺς νεκροὺς καὶ μίαν σημαίαν, ὑπολογίζομεν δὲ πολλὰς τὰς
εἰς τραυματίας ἀπωλείας του. Ἡμεῖς ἔχομεν 2 ἐθελοντὰς νεκροὺς
καὶ 4 τραυματίας.

Ὁ ἐχθρὸς καταδιωκόμενος ἐξεδιώχθη ἀλληλοδιαδόχως ἐκ τῶν
χωρίων Γορύτζας, Κορωνοπούλου, Κορῶνι. Τοιοῦτοτρόπως ἐγενόμεθα
κύριοι τῶν 24 χωρίων τῆς ὑποδιοικήσεως Φαυαρίου.

Φέρω εἰς γνῶσιν ὑμῶν, γράφει ὁ κ. Ἱπότης πρὸς τὸ ἀρχηγεῖον,
ὅτι τὰ στρατεύματά μου εἶναι ἐντελῶς ἐξηγνημένα ἐκ τῶν συνεχῶν
προφυλακῶν κατὰ τὴν νύκτα καὶ τῆς ὁράσεως κατὰ τὴν ἡμέραν, μὴ
ἐπαρκούσης τῆς δυνάμεως ὅπως συναλλάσσονται. Διὰ μέλλουσαν
ὁράσιν πρὸς Παραμυθιᾶν ἔχω ἀνάγκην τάγματος ἀκμαίου.

Τὴν 10ην Ἰανουαρίου ἐχθρικοὶ δυνάμεις ἄς οἱ χωρικοὶ ἀνεβίβα-
ζαν εἰς 1000—1800 ἄνδρας μετὰ δύο πυροβόλων (τοῦ ἐνὸς ταχυ-
βόλου) προσέβαλλον τὰ μεταξὺ τῶν δύο χωρίων Γαρδίκι καὶ Πραγου-
μὴν ἡμέτερα ἐθελοντικὰ σώματα, τὰ ὁποῖα διεσκόρπισαν, ἀφοῦ ἐφό-
νευσαν τὸν ὀπλαρχηγὸν Βαχαράκη καὶ ἐτραυμάτισαν ἐλαφρῶς τοὺς
Γύπαρη καὶ Βάρτην. Ἱπίσης καὶ τὰ παρὰ τὸ Καστρὶ ὑπὸ τὸν

υπομοίραρχ. Ἀναστασόπουλον Ἡπειρωτικά ἐθελοντικά σώματα καὶ λόχου πεζικοῦ.

Ἀναγκασθεὶς οὕτω νὰ ἀφήσω τὸ Γαρδικί: ἔπεμψα νύκτωρ 1¹/₂ λόχον πρὸς κατάληψιν τῆς ἀνωθεν τοῦ Γλυκοῦ διαβάσεως Προφήτου Ἡλίας καὶ τῶν ὑψωμάτων Χοϊκας καὶ Γλυκοῦ.

Ἡ κατάστασις τοῦ στρατοῦ μου χειρίστη. Στερούμεθα ἄρτου καὶ ἄλατος. Οἱ ἄνδρες εἶναι καταυλισμένοι ὑπὸ βρογῆν ἄνευ ἀντισκήνων. Οἱ ὄπλαρχηγοὶ Κρήτες ἀνεχώρησαν μετὰ τῶν ἀνδρῶν των ἐλλείψει ἄρτου. Τὰ περίε χωρία πυρποληθέντα πρὸ τῆς ἀφίξεώς μου ὑπὸ Τουρκαλβανῶν, δὲν παρέχουσιν ἡμῖν τὰ ἀναγκαῖα πρὸς διατροφήν. Ἐλλείψις βαθμοφόρων εἰς λόχους τάγματος Μαντζούρης, οἱ δὲ πλείστοι τῶν ἀνδρῶν μου μόλις γνωρίζουν τὸν χειρισμὸν τοῦ ἔπλου. Ἐχω μέτωπον 8 ὥρῶν μὲ 1800 ἀπειροπολέμους καὶ πεινῶντας ἄνδρας. Διατρέχω ὅλα τὰ τμήματα συκρατῶν καὶ ἐνθαυρνῶν αὐτοὺς ἀγωνιζομένους ἐναντίον πολυαριθμοτέρων καὶ ἐμπειροπολέμων εἰς κλεπτοπόλεμον Τουρκαλβανῶν.

Τὴν 11ην Ἰανουαρίου ἐπανήλθομεν ἐκ Γαρδικίου εἰς Χοϊκαν-Γλυκοῦ, Νεμίτσαν εἰς ἣν καὶ κατηλύσθημεν. Κατόπιν ἰσχυρᾶς ἐνισχύσεως τῶν Τουρκαλβανῶν, ὁ ταγματάρχης Πλατῆς ὑπεχώρησεν ἄνευ διαταγῆς ἐκ τῶν ὑψωμάτων Χοϊκας καταστρέψας καὶ τὴν ξυλίνην γέφυραν τοῦ ποταμοῦ Ἀχέρωντος. Δὲν ἔχω ἐπιτελάρχην. Ὁ ἔφεδρος ἀνθυπολ. Καρακουλάκης ὅστις ἔμεινε παρ' ἐμοὶ νοσηλεύεται ἀπὸ 8 ἡμερῶν ἐν Φιλιππιάδι. Ἐκτελῶν ἤδη καὶ αὐτὸν τὸν γραφέα ἐργάζομαι τὴν νύκτα μὲ λόχον ὅπως συντάξω τὴν ἀλληλογραφίαν. Παρακαλῶ νὰ μοὶ σταλῇ ἐνίσχυσις.

Τὴν 16ην Ἰανουαρίου διὰ διαταγῆς τῆς Α. Β. Υ. τοῦ Διαδόχου ὀρίζετο ὡς σκοπὸς τοῦ ὑπ' ἐμὲ στρατοῦ «**ἡ προσταδία τῶν γραμμῶν συγκοινωνιῶν τῆς Στρατιᾶς τῆς Ἡπείρου μεταξὺ Πρεβέζης Φιλιππιάδος ἄνευ προκλήσεως τοῦ ἐχθροῦ**» κατερχομένου κυρίως κατὰ μικρὰ τμήματα πρὸς λαφυραγωγίαν τῶν ἐφοδιοπομπῶν.

Τὴν 24ην Ἰανουαρίου ἀφίκετο ὡς ἐπιτελῆς ὁ ὑπολοχαγὸς Πάσσαργης, τὴν δὲ 3ην Φεβρ. ὁ ὑπὸ τὸν λοχαγὸν Τρυπογιώργον εὐζωνικός λόχος, ὡς ἐνίσχυσις.

Τὴν 22αν Φεβρουαρίου, μετὰ τὴν πτώσιν τῶν Ἰωαννίνων κατό-

πιν διαταγῆς τοῦ Διαδόχου προήλασα καὶ κατέλαβα τὴν Παραμουθιάν εἰς ἣν εὗρον 400 ὄπλα καὶ 91 ἀσθενεῖς. Ἐνταῦθα παρουσιασθέντες τὴν 26ην Φεβρουαρίου οἱ Μπέηδες καὶ Ἀγάδες τῆς Τσαμουργιάς (ἀπὸ Ἀχέρωντος μέχρι Καλαμᾶ) μοὶ ἐδήλωσαν ὑποταγὴν. Ἀλληλοδιαδόχως κατελήφθη καὶ ἅπασα ἡ πρὸς Β. χώρα ἡ μεταξὺ Ἀχέρωντος-Δελβίνου-Ἀγίων Σαράντα εἰς οὓς ἔφθασα τὴν 4ην Μαρτίου, ἐνεργουμένου μεθοδικῶς τοῦ καὶ ἀφοπλισμοῦ τῶν κατοίκων διὰ τριῶν ταγματῶν ἐδρευόντων εἰς Μαργαρίτιον, Φιλιάταις, Ἀγίους Σαράντα».

Ἄντωνιος Ἡπίτης ἀντισυνταγματάρχης πυροβολικοῦ.

ΠΡΟΣ ΤΟ ΑΡΓΥΡΟΚΑΣΤΡΟΝ

Προκειμένης τῆς συνεχίσεως τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων πρὸς τὸ Ἀργυρόκαστρον ὑπὸ τῆς 8ης Μεραρχίας πρὸς καταδίωξιν τοῦ ὑπὸ τοῦ Τζαβῆτ διαφυγάντος ἐξ Ἰωαννίνων 6000 περίπου τουρκικοῦ στρατοῦ, ἐξεδόθη ἡ κατωτέρω διαταγὴ τοῦ Διαδόχου,

Γενικὸν Ἀρχηγεῖον Μακεδονίας καὶ Ἡπείρου

Ἰωάννινα 27)2)1913.

1) Τὰ λήψανα τοῦ ἐν Ἡπείρῳ ἐχθρικοῦ στρατοῦ ὑποχωροῦσιν ἀποσυντεθειμένα πρὸς Δελβίνον καὶ Ἀργυρόκαστρον. Οἱ εἰς Πρεμετὴν υποχωρήσαντες ἀπεσφύθησαν πρὸς Βεράτιον.

2) Ἡ 3η Μεραρχία κατέλαβε διὰ τοῦ ἵππικοῦ τῆς τὴν Πρεμετὴν. Θὰ πορευθῆ διὰ Πρεμετῆς εἰς Κλεισοῦραν. Τὸ ἀπόσπασμα Ἡπίτου θὰ πορευθῆ ἐκ Φιλιατῶν πρὸς Ἀγίους Σαράντα.

3) Ἡ 8η Μεραρχία θὰ καταδιώξῃ τὸν ἐχθρὸν διὰ Δολιανῶν πρὸς Ἀργυρόκαστρον. Θὰ ἐκκινήσῃ ἐκ Μπεσδοῦνι αὔριον.

Τὸ σύνταγμα ἵππικοῦ εὐρισκόμενον ἐν Καλπᾶκι τίθεται ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς. Ἡ 8η Μεραρχία νὰ τηρῆ σύνδεσμον μετὰ τῆς 3ης Μεραρχίας καὶ μετὰ τοῦ ἀποσπάσματος Ἡπίτου ἕμα προσεγγίσει τοῦτο.

Κωνσταντῖνος Διάδοχος.

Συμφώνως τῇ διαταγῇ ταύτῃ, ἡ 8η Μεραρχία ἐβάδισεν τὴν πρωίαν τῆς ἐπαύριον 28 Φεβρουαρίου πρὸς Χάνι-Καλπᾶκι ἔνθα

ἀφίκετο περί τήν 4 μ. μ. τῆς αὐτῆς ἡμέρας. Περὶ τήν μεσημβρίαν εὐρισκόμενος εἰς Χάνι-Δοβρᾶς ἔλαβον ἀναφορὰν τοῦ ἵππικοῦ συντάγματος δι' ἧς μοι καθίστα γνωστὸν ὅτι ἐχθρικοὶ δυνάμεις περὶ τὰς 2—3 χιλιάδες ὑπεχώρησαν τὴν νύκτα τῆς 26ης πρὸς τὴν 27ην λήγοντος, εἰς Ἀργυρόκαστρον, Ἀρίνισταν καὶ Κακαβιὰν ἐγκατεστήσασαι προφυλακὰς δυνάμεις λόχου εἰς Ἀρίνισταν, καὶ ὅτι τὸ ἡμέτερον σύνταγμα ἵππικοῦ ἐτήρει δι' ἀναγνωρίσεως τὴν μετὰ τοῦ ἐχθροῦ ἐπαφὴν ἔχον μίαν μὲν ἕλην εἰς Χάνι-Δελθινάκι τὰς δὲ ὑπολειπομένας δύο εἰς Χάνι-Καλπάκι.

Ἄλλὰ καὶ ἐκ τῶν κατοίκων τῶν ἐκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ Ἑλληνικωτάτων χωρίων αἵτινες σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις κατελθόντες εἰς τὴν δημοσίαν ὁδὸν μετ' ἐξάλλου ἐνθουσιασμοῦ ὑπεδέχοντο τὸν Ἑλληνικὸν Στρατὸν ἢ διὰ τοῦ ὁποῖου ἀπελευθέρωσίν των ὑπῆρξε δι' αὐτὰς τὸ γλυκύτερον τῶν ἀνείρων καὶ ἡ ἀναζωογονοῦσα ἐλπίς κατὰ τοὺς χρόνους τῆς μακρᾶς τυραννίας, τὰς αὐτὰς σχεδὸν περὶ τοῦ ἐχθροῦ λαμβάνομεν πληροφορίας.

Ἀφικόμενοι δ' οὕτω τὴν μεσημβρίαν εἰς Χάνι-Δελθινάκι κατηλίσθημεν κατὰ μῆκος τῆς στενωποῦ τοῦ πυροβολικοῦ παραμεινάντος παρὰ τὴν λίμνην Ζαροβίνας.

Χάνι Δελθινάκι 1 Μαρτίου 1913

Διαταγὴ Ἐπιχειρήσεων διὰ τὴν 2αν Μαρτίου

1) Ὁ ἐχθρὸς κατέχων μέχρι σήμερον εἰσέτι τὴν περιοχὴν Ἀρίνιστας Κακαβιάς Ἀγίου Νικολάου φαίνεται κατὰ πληροφορίας χωρικῶν ὅτι ἤρξατο γενικῆς υποχωρητικῆς κινήσεως ἐπὶ τῆς πρὸς Ἀργυρόκαστρον ὁδοῦ. Μικρότεραι δυνάμεις αὐτοῦ κατέχουσι τὰ χωρία χρυσοδόλη καὶ Ἐπισκοπή.

2) Ἡ ὑπ' ἐμὲ Μεραρχία θὰ βαδίσῃ αὐριον τὴν πρωίαν ἕως προσβάλλῃ τὸν ἐχθρὸν ὅπου καὶ ἂν συναντήσῃ τοῦτον.

Πρὸς τοῦτο :

3) Τὸ σύνταγμα ἵππικοῦ θέλει αὐριον λίαν πρῶτ' προχωρήσῃ πρὸς λῆψιν τῆς μετὰ τοῦ ἐχθροῦ ἐπαφῆς.

4) Ἡ λοιπὴ δύναμις τῆς Μεραρχίας θὰ βαδίσῃ διὰ δύο φαλάγγων ὡς ἐξῆς :

α') Ἡ δεξιὰ φάλαγξ ὑπὸ τὸν ἀντισυνταγματάρχην Πολυμενάκων Γ. ἀποτελουμένη ἐκ τοῦ 15ου πεζ. Συντάγματος, ἐνὸς οὐλαμοῦ ἱππικοῦ, ἐνὸς οὐλαμοῦ μηχανικοῦ, δύο ὀρειβατικῶν πυροβολαρχιῶν τοῦ 15. Α χειρουργείου καὶ τμήματος μοίρας τραυματισφορέων, θέλει ἐκκινήσει ἐκ τοῦ καταυλισμοῦ τὴν 4ην πρωϊνὴν ὥραν καὶ διὰ τῆς ἀμαξητῆς ὁδοῦ Βοστίνης πρὸς Χάνι-Γκούβαρη καὶ ἐκεῖθεν διὰ τῆς ἡμιονικῆς ὁδοῦ κατ'εὐθείαν εἰς Ἐπισκοπὴν ὅπως προσβάλλῃ τὸν ἐκεῖ εὐρισκόμενον ἐχθρὸν ἢ ἀνακόψῃ πᾶσαν κίνισιν τοῦ ἐχθροῦ ἐν τῇ κοιλάδι τῆς Δρυϊνουπόλεως.

β') Ἀριστερὰ φάλαγξ. Ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ ὑπὸ τὸν ἀντισυνταγματάρχην Ἰωάννου συνισταμένη ἐκ 2 ταγμάτων τοῦ 2ου εὐζωνικοῦ συντάγματος μιᾶς ὀρειβατικῆς πυροβολαρχίας, ἐνὸς οὐλαμοῦ ἱππικοῦ, ἐνὸς οὐλαμοῦ μηχανικοῦ θέλει ἐκκινήσῃ καὶ ὑπερβῆ διὰ τῆς κεφαλῆς του τὴν γραμμὴν τῶν προφυλακῶν αὐριὸν τὴν 7.30' πρωϊνὴν ὥραν βαδίζουσα ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ Ἀργυροκάστρου. Ἄμα τῇ πρὸς τὸν ἐχθρὸν ἐπαφῇ ἢ ἐμπροσθοφυλακῇ θὰ ἀναπτυχθῇ, ὁ δὲ ἀντισυνταγματάρχης Ἰωάννου θέλει διὰ τῶν στρατευμάτων τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς καὶ τῶν ὑπολοίπων ταγμάτων τοῦ 2ου εὐζωνικοῦ συντάγματος ἐπιτεθῆ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ.

Δ. Ματθαϊόπουλος

Ἀψιμαχία ἐν Χρυσοδάλλῳ. Ὅντως δὲ τὴν 4ην πρωϊνὴν ὥραν τῆς ἐπαύριον ἐξεκίνησεν ἢ ὑπὸ τὸν ἀντισυνταγματάρχην Πολυμενάκων φάλαγξ ἣτις ἀκολουθήσασα τὸ ὀρισθὲν αὐτῇ δρομολόγιον καὶ ἐκδιώξασα δι' ἐνὸς λόχου πεζικοῦ μετὰ μικρὰν ἀντίστασιν τὸν ἐν Χρυσοδάλλῳ ἐχθρὸν κατηθύνθη εἰς Ἐπισκοπὴν ἣν ἀμαχητῆ ἐξεκένωσεν ὁ ἐχθρὸς τραπεὶς πρὸς τὴν πεδιάδα, ἅμα τῇ ἐμφανίσει τῆς φάλαγγος, ἣτις οὕτως δὲν κατέρθρωσε νὰ ἀποκόψῃ ἢ καὶ καταδιώξῃ τοῦτον εἰ μὴ διὰ τινων βολῶν πυροβολικοῦ, ἅς κατ' αὐτοῦ ἔβαλε.

Ἐξ ἄλλου τὸ ἡμέτερον ἱππικὸν ἐκκινήσαν, ἅμα τῇ πρωΐᾳ, καὶ διελθὸν τὴν γραμμὴν τῶν προφυλακῶν μοὶ ἀνέφερεν περὶ τὴν 7ην πρωϊνὴν ὥραν ὅτι ὁ ἐχθρὸς κατέχει εἰσέτι τὸν λόφον τὸν πρὸς Ν. τοῦ χωρίου Κακαβίτσα εὐρισκόμενον καὶ ὅτι αἱ ἀναγνωρίσεις αὐτοῦ βληθεῖσαι ὑπὸ τοῦ ἐχθρικοῦ πεζικοῦ δὲν κατέρθρωσαν, νὰ ἐξακριβώσωσιν ἐὰν καὶ τὸ χωρίον Ἀρνίτσα κατέχεται ἀκόμη.

Κατόπιν τῶν πληροφοριῶν τούτων διέταξα τὴν κατὰ τὴν ὠρισμένην ὥραν ἐκκίνησιν τῆς δεξιᾶς φάλαγγος. Ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ τῆς φάλαγγος ταύτης προελάσασα διήλθεν διὰ τοῦ Χάνι-Ἀρίνιστας ὕπερ ἧδη εἶχεν ἐγκαταλειφθῆ καὶ κατηρθύνετο εἰς Χάνι-Κακαβιάς ὅτε ἐπληροφορήθη παρὰ τοῦ ἱππικοῦ ὅτι ὁ ἐχθρὸς διὰ τμήματός τινος αὐτοῦ ἠνάγκασε μίαν ὕλην τοῦ ἱππικοῦ ἡμῶν, ἣτις εἶχεν προχωρήσῃ καὶ καθ' ἧς τοῦτο ἔδραλε νὰ ἀποσυρθῆ καὶ ἐνωθῆ μετὰ τοῦ λοιποῦ συντάγματος, παραμένοντος ἧδη εἰς θέσιν ἀναμονῆς, καὶ ὅτι ἐχθρικοὶ δυνάμεις κατέχουσιν εἰσέτι τοὺς λόφους καὶ τὸ Χάνι-Κακαβίτσας. Ἐὰν τῆ λήψει τῶν πληροφοριῶν τούτων διέταξα τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν νὰ προχωρήσῃ γοργῶς καὶ ἀναπτυσσομένη νὰ ἐκτεθῆ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἐξαναγκάζουσα τοῦτον νὰ ἀποκαλύψῃ ἡμῖν τὰς ἀς κατεῖχε θέσεις, ἐνῶ συνάμα διέταξα ἐν τῶν εὐζωνικῶν ταγμάτων ὅπως κάμπτον πρὸς δεξιὰ βαδίσῃ πρὸς τὸ χωρίον Μαβρόπουλον ὕπερ κατὰ πληροφορίας τὴν στιγμὴν ἐκείνην ληφθεῖσας κατεῖχετο ὑπὸ ἐχθροῦ, μὲ τὴν ἐντολὴν ὅπως ἐκδιώκον ἐκεῖθεν τὰς τυχόν ὑπαρχούσας ἐχθρικοὺς δυνάμεις αἰτινες πλευρικῶς ἠδύναντο νὰ βάλωσι καθ' ἡμῶν κατέλθει εἶτα εἰς τὴν πεδιάδα καὶ προσπαθήσῃ νὰ ἐπιτεθῆ ἐκ τοῦ πλευροῦ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἢ ἀποκόψῃ τὴν ὑποχώρησιν αὐτοῦ εἰς τοῦτο δυνατόν καθίστατο. Ἀναγνωρισθέντος δ' εἶτα καὶ τοῦ πρὸς ἀριστερὰ ἡμῶν ἐδάφους διέταξα τὸ τάγμα Κονταράτου ὅπως συγκεντρούμενον κεκαλυμμένως παρὰ τὸ χωρίον Ἀρίνιστα ἢ ἔτοιμον νὰ βαδίσῃ ἐκεῖθεν πρὸς τὸ χωρίον Κατοῦνα ἐνθα ἀναπτυσσόμενον μὲ μέτωπον πρὸς Β. θὰ ἐπετίθετο κατὰ τῆς θέσεως Ἁγ. Νικολάου προσβάλλον οὕτω τὸ ἀριστερὸν τῆς παρατάξεως τοῦ ἐχθροῦ ὕπερ θὰ ἠπεῖλει διὰ κυκλωτικῆς κινήσεως.

Εὐρισκόμενος ἐπὶ τοῦ πρὸς Ἀρίνισταν λόφου ἐξ' οὗ ὁλόκληρον τὸ πέραξ ἔδαφος ἐπεσκοπεῖτο ματαίως ἐπὶ πολὺ ἀνέμενον τὴν ἔναρξιν τῆς δράσεως τῆς ἡμετέρας ἐμπροσθοφυλακῆς, ἣς τμήματα πεζικοῦ οὐδαμοῦ ἔβλεπον ἀναπτυσσόμενα. Τούτου ἕνεκα διεδίχασα καὶ πάλιν δι' ἀξιωματικοῦ τοῦ ἐπιτελείου μου τὴν ἐντολὴν ὅπως ὡς τάχιστα ἀναπτυσσόμενον τὸ πεζικὸν ἐπιτεθῆ κατὰ τῶν ὑπερκειμένων λόφων, ὅτε καὶ μόνον τμήματά τινά αὐτῆς πεζικοῦ ἀνεπτύχθησαν καὶ ἤρξαντο προελαύνοντα κατὰ τῶν ἐχθρικών θέσεων.

Ἄλλ' ἧδη αἱ θέσεις αὗται ἦσαν κεναὶ καθ' ὅσον ὁ ἐχθρὸς ἅμα

τῇ ἐμφανίσει τῆς ἡμετέρας φάλαγγος ἤρξατο ὑποχωρῶν πρὸς Ἄργυροκάστρον ἠδυνήθη δὲ νὰ διαφύγῃ ἐπωφελούμενος τῆς βραδύτητος μεθ' ἧς ἐνήργησεν ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ ἡμῶν ἥτις ἀντι ὡς ὤφειλε νὰ ἀρξῆται ἀμέσως διὰ τοῦ πεζικοῦ τῆς ἐπιτειθεμένης, νὰ διευκολύνη δ' εἶτα ἐν ἀνάγκῃ διὰ τῶν πυρῶν τοῦ πυροβολικοῦ τῆς τὴν πρόελασιν τοῦ πεζικοῦ ἠθέλησε νὰ ἀρξῆται πρῶτον τοῦ πυρὸς τοῦ πυροβολικοῦ (ἀνιχνευτικῶς καθ' ὅσον αἱ θέσεις τοῦ ἐχθροῦ δὲν ἦσαν ἐπακριβῶς γνωσταί) καὶ εἶτα νὰ ἐπιτεθῇ διὰ τοῦ πεζικοῦ.

Ταῦτοχρόνως ἐξ ἀναφορᾶς ἀναγνωρίσεως τοῦ ἵππικοῦ συντάγματος καθίστατο γνωστὸν ὅτι ὁ ἐχθρὸς ὑπεχώρει ἀτάκτως πρὸς τὸ Ἄργυροκάστρον.

Ἐν τῇ πληροφορίᾳ ταύτῃ ἀφ' ἐνὸς μὲν διέταξα τὸ σύνταγμα ἵππικοῦ ὅπως προβῇ εἰς ταχεῖαν τοῦ ἐχθροῦ καταδίωξιν ἀφ' ἐτέρου δὲ τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν ὅπως ἐσπευσμένως ἀνασυντασσόμενη ἐξακολουθήσῃ τὴν πορείαν τῆς καὶ κατερχομένη πρὸς τὴν πεδιάδα ὑποστηρίξῃ ἐν ἀνάγκῃ τὸ καταδιώκον τὸν ἐχθρὸν ἡμέτερον ἵππικόν, ἐνῆ συνάμα καὶ ἡ λοιπὴ φάλαγξ ἤρξατο συνεχίζουσα τὴν πορείαν αὐτῆς.

Μάχη ἐν Γράζι. Σύλληψις 480 αἰχμαλώτων ὑπὸ τοῦ ἑλαρχοῦ Γ. Λιναροῦ.

Τὸ σύνταγμα ἵππικοῦ κατελθὼν εἰς τὴν πεδιάδα ἤρξατο καταδιώκον τὸν ἐχθρὸν βληθὲν ὅμως ὑπ' αὐτοῦ δι' ἀρκούντως ζωηροῦ πυρὸς πυροβολικοῦ ὑπερ ἐπροστάτευε τὴν ὑποχώρησίν του, ἠναγκάσθη ἀνασυντασσόμενον ὀπίσω ἐδαφικοῦ τινος κωλύματος, πρὸς στιγμὴν νὰ ἀνακόψῃ τὴν καταδίωξιν του, ἦν μετ' ὀλίγον καὶ ἐπανέλαβεν.

Κατὰ τὴν καταδίωξιν ταύτην εἰς καὶ ἡμῖς οὐλαμὸς ὑπὸ τὸν ὑπὲλαρχον Λελαγραμμιάτην Γεώργ. μεθ' οὗ ἐβάδιζε καὶ ὁ ἑλαρχος τῆς ὡς ἐμπροσθοφυλακῆς τοῦ συντάγματος χρησιμοποιοῦσθαι εἰς (εἰς ἦν ὁ εἰρημνός οὐλαμὸς ἀνήκε) Λιναροῦ Γεωρ. κατώρθωσε, καίτοι βαλλόμενος ὑπὸ τε τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ καὶ πεζικοῦ, νὰ αἰχμαλωτίσῃ ὀλόκληρον ἐχθρικὸν τάγμα δυνάμεως 17 ἀξιωματικῶν καὶ 460 ἀνδρῶν, μετ' ἀξιεπαίνου ζωηρότητος καὶ ἀποφασιστικότητος κατ' αὐτοῦ ἐξαπίνης καταλειφθέντος, ἐπελάσας παρὰ τὸ χωρίον Γράζι.

Ἄργυ-
αδύτητος
ρειλε νὰ
ολύνη δ'
ροέλασιν
οβολικοῦ
πακριβῶς

οντάγμα-
τὸ Ἄρ-

ύνταγμα
τέρου δὲ
ἀκολου-
πεδιάδα
ἔπικιν,
πορείαν

ὑπὸ

ο κατα-
τροῦ πυ-
αγκάσθη
γμῆν νὰ
ν.

ὑπὸ τὸν
ἐλαφρὸς
της ἑλγης
σε, καί-
κοῦ, νὰ
ματικῶν
στικτότη-
χωρίον

*Ὁ λιμὴν τῆς Πρεβέζης κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς καταλήψεώς της
ὑπὸ τοῦ Ἑλλην. Στρατοῦ.*

Ἐξαγωγή σφαίρας ἐν τῷ Νοσοκομείῳ Πρεβέζης.

Τὸ θέαμα ἴτο ἀστεῖον. Οἱ ἑπτακόσιοι ἐκείνοι πανικόβλητοι περι-
κυκλωμένοι ἀπὸ ὄχι περισσοτέρους τῶν τριάντα ἱππέων, ἀπέρι-
πτον τὰ ὄπλα των καὶ γονατίζοντες ὕφωναν τὰ χέρια ἱκετευτικὰ πρὸς
τοὺς ἱππεῖς, κράζοντες ἑναγωνίως :

Ἄμάν! Γεσλήμ! Ἄμάν!

Εἰς Τούρκος ἀξιωματικός, πελιδὸνὸς καὶ περιρρυτος ἐξ ἰδρώτος, μὲ
τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔξω ἀπὸ τὰς κόγχας των, κατεφίλει τὸ στήθος τοῦ
ἵππου τοῦ ἱλάρχου, ἐκλιπαρῶν αὐτὸν νὰ τοῦ χαρίσῃ τὴν ζωὴν!

Οἱ αἰχμάλωτοι ἀφωπλίσθησαν καὶ ἐκρατήθησαν εἰς ἓνα παρόδιον
χάνι, ἐπὶθεν τὴν ἐπισύσαν ἀπεστάλησαν εἰς τὰ Γιάννενα ὑπὸ κουστω-
δίαν δέκα εὐζώνων.

Ἦδη ὀλόκληρος ἡ φάλαγξ κατελθοῦσα εἰς τὴν πεδιάδα ἐξηκολού-
θει ἐσπευσμένως τὴν πορείαν τῆς. Ἡ πεδιάς αὕτη ἐκτεινομένη ἀπὸ νο-
τιοανατολικῶν πρὸς τὰ βορειοανατολικά εἰς μῆκος πεντήκοντα χιλιο-
μέτρων καὶ ἔχουσα εὖρος πέντε ἕως ἑπτὰ χιλιομέτρων, περιβάλλεται
ἀριστερόθεν μὲν ἀπὸ μίαν γραφικωτάτην προέκτασιν τῶν Ἀκροκεραυ-
νίων ὄρέων, δεξιόθεν δὲ ἀπὸ δύο ὑψηλὰ καὶ εὐγγραμμα βουνά, πέραν
τῶν ὁποίων ὀρθοῦνται πάλλευκοὶ βράχεις τῶν βουνῶν τῆς Κονίτης.
Εἰς τὸ μέσον τῆς κοιλάδος βέει βαθυγάλανος καὶ σιγγιλὸς ὁ ὑπερήφα-
νος Δρίνος, τοὺς μεγαλοπρεπεῖς μαιάνδρους τοῦ ὁποίου δις διέρχεται
εἰς ὀρεαίων γεφυρῶν ἢ δημοσία ὁδός. Ὁ Δρίνος εἶνε βαθύτατος εἰς
πολλὰ σημεῖα, καὶ ἐνοῦται παρὰ τὸ Τεπελένι μὲ τὸν Ἄφον.

Ἡ μοναδική-αὐτὴ εἰς ὅλην τὴν Νέαν Ἑλλάδα πεδιάς ὁμοιάζει
πρὸς ἀπέραντον Στάδιον, τοῦ ὁποίου κερκίδες εἶνε τὰ ὄρατα πάλλευ-
κα χωριά, εἰς 500—800 μέτρων ἀπόστασιν ἀπ' ἀλλήλων, τὰ ὁποῖα
διήκουν μέχρι τοῦ Ἀργυροκάστρου.

Ἐξὼ δ' ὁρῶμος διχάζεται· ἀριστερᾶ, ἀναρριχώμενος ἐπὶ τοῦ βου-
νοῦ εἰς ταινίας μεγαλοπρεπεῖς, ἄγει πρὸς τὸ Λέθβινον κ' ἐκεῖθεν πρὸς
τοὺς Ἀγίους Σαράντα. Λεξιᾶ ἐξακολουθεῖ πρὸς τὸ Ἀργυροκάστρον.

Ἰσοῦ συνεχῶς ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς πλαγίᾳς τοῦ ἀμφιθεάτρου τὰ χω-
ρία Γράψη, ἢ Λούγαρη, ἢ Φράστανη, ἢ Γκορτσά, ἢ Γ'όδανη, τὸ
Χάσκοβο, ἢ Βιάνιστα, ἢ Λερβίτσανη καὶ τόσα καὶ τόσα ἄλλα Ἑλλη-
νικώτατα χωριά, ποῦ ἀντικρύζουν τὰ χωριά τῆς ἀντίπεραν πλαγίᾳς,
τὴν Βλαχογκοραντσιά, τὴν Νεπράβιστα, τὸ Λιμπόχοβο.

Εἰς τῆς πλαγιᾶς τῆς ὑπερόχου αὐτῆς κοιλάδος ἔχει ἐνθρονισθῆ μία.

υπερήφανος, ἀγνή και υπέρλαμπρος Ἑλλάς, τὴν ὁποίαν δὲν ἐγνωρίζομεν ἕως τώρα. Καὶ ἦτο συγκινητικώτατον τὸ θέαμα τῆς συναντήσεως τῆς πανόπλου Ἑλλάδος, ποῦ ἤρχετο, μετὰ μόχθους και μάχας τιμίας, φέρουσα τὴν ἀκοίμητον λαμπάδα τῆς Ἐλευθερίας εἰς τὸν Δρίνον τὸν μεγαλοπρεπῆ, μετὰ τῆς ἄλλης αὐτῆς Ἑλλάδος, τῆς μὴ δουλωθείσης τὸ φρόνημα, παρὰ τὴν κατάθλιψιν πεντακοσίων ἐνιαυτῶν σκότους και πόνου και στεναγμῶν.

Ὅταν ἐφθάσαμεν, στεφανωμένοι τοὺς κροτάφους μετὰ τὴν δάφνην τῆς νίκης εἰς τὰ Γιάννενα και μᾶς συνήρπαζεν ἡ δίνη τοῦ ξεχειλίματος τῆς μεγάλης Γιαννιώτικης Ἑλληνικῆς ψυχῆς, εἶπομεν ὅλοι :

— Ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ Ἑλληνικώτερον μέρος ἀπὸ τὰ Γιάννενα!

Ἦσσαν ὀλίγον ἐγνωρίζαμεν ἀκόμη τὴν Μεγάλην Ἑλλάδα μας! Ὅταν κ τήρχοντο ἀπὸ τὰ ἄλση τὰ ἱερά τῶν χωριῶν τοῦ Πογονίου αἱ πομπαὶ τῶν σεμνῶν και πανελευθέρων Ἑλληνίδων, προσαγορεύουσαι τοὺς ἐλευθερωτάς, εἶπομεν και πάλιν :

— Ἀδύνατον νὰ φαντασθῇ κανεὶς θερμότερον Ἑλληνισμόν ἀπὸ τοῦτον ἐδῶ!

Ἄλλ' ὅταν ἡ κεφαλὴ τῆς φάλαγγος ἤρχισε νὰ προελαύνη ἀπὸ τοὺς Γεωργουτσάτες πρὸς τὸ Ἀργυροκάστρον και τὰ υπερόχως Ἑλληνικὰ χωρία τοῦ Δρίνου κατήρχοντο ἀπὸ τοὺς θρόνους τῶν και παρετάσσοντο εἰς ἀτελεύτητον γραμμὴν εἰς τὸν δρόμον, υπερήφανα και πυριφλεγῆ ἀπὸ τὸν ἀκοίμητο, ἔρωτα τῆς ἱερᾶς Ἐλευθερίας ἔταν ἠναψεν ἐκεῖνος ὁ τεράστιος ἡλεκτρικὸς σπινθήρ τῆς ἐθνικῆς ἀγαλλιᾶσεως εἰς τὰς ὄχθας τοῦ γαλανοῦ ποταμοῦ, εἶπομεν ὅλοι μετὰ μέτωπα ὑψωμένα πρὸς τὸν οὐρανόν :

— Ἦνε ἀνεξερεύνητον τὸ Μεγαλεῖον Σου, Μητέρα Ἑλλάς! Εὐλογημένη ἡ στιγμή ποῦ μᾶς ἐδόθη νὰ τὸ γνωρίσωμεν! Διότι ἐδῶ μέσα, εἰς μέρος τὸ ὁποῖον ὁ φθόνος και ἡ συκοφαντία ἠθέλησαν νὰ παραστήσουν ὡς Ἀλβανίαν, ἀνευρίσκομεν ἀτάραχον, μεγάλην, ἀδιάφθορον, ἀσπίλον, υπερήφανον, πανελευθέραν, βασιλικὴν τὴν ἀθάνατον μορφήν Σου.

Κοριτσᾶκια μετὰ κυανολεύκους ταινίας εἰς τὰ στήθη τῶν, γρηῆς μετὰ πάλλευκα μαλλιά, νέες Ἑλληνοπούλες, αἰδῆμονες και φεύγουσαι τὰ βλέμματα και τὸν ἥλιον», ἀγοράκια μετὰ μάτια φλογερὰ και τὸ ξάναμμα ἐνὸς ἀπεριγράπτου ἐνθουσιασμοῦ εἰς μάγουλα χνουδάτα, γέ-

φοι ἀσπρομάλληδες γιγάντιοι καὶ εὐσταλαῖς κρατοῦντες κλάδους δάφνης καὶ μυρτιάς, σημαίας Ἑλληνικάς, λάβαρα ἐκκλησιαστικά, παπάδες κλαίοντες ἀπὸ χαρὰν καὶ φοροῦντες ἄμφια ἀναστάσιμα, ἀρχιμανδρίται ἀνατείνοντες μὲ κίνημα προφητικὸν τὸν σταυρόν, ἔπεφταν γονατιστοὶ μόλις ἐνεφανίζετο ὁ στρατός μας καὶ ἀπὸ μύρια στόματα ἀνέβλυζεν ἓνας παντοδύναμος ὕμνος χαρᾶς :

— Χριστὸς ἀνέστη ! Χριστὸς ἀνέστη !

Οἱ δάφνες καὶ οἱ μυρτιᾶς ἐσεύοντο εἰς τὸν ἀέρα, καὶ ἄλλαι ἐρρίπτογτο εἰς τὸν δρόμον διὰ νὰ περάσουν οἱ ἐλευθερωταί, ἄλλαι δὲ ἐτοπιθετοῦντο εἰς τὰ στήθη τῶν μαχητῶν.

— Χριστὸς ἀνέστη ! Χριστὸς ἀνέστη !

Ἐκυμάτιζον αἱ σημαῖαι καὶ τὰ λάβαρα. Ἐκλαιον ἀπὸ χαρὰν οἱ στρατιῶται καὶ ἐπνίγοντο τὰ λόγια τῶν ἀξιωματικῶν εἰς τὰ στήθη των... Ἀντηλλάσσοντο ἀδιάκοποι οἱ ἀδελφικοὶ ἀσπασμοὶ τῆς Ἀναστάσεως. Χέρια μητρικὰ ἐχάιδευαν τὰ ἡλιοκαμιμένα μάγουλα τῶν στρατιωτῶν καὶ τὰ κοριτσάκια ἐφιλοῦσαν τὰ χέρια των...

Περὶ τὴν 3ην μ. μ. ὤραν εἰδοποιούμην παρὰ τοῦ διοικητοῦ τῆς δεξιᾶς φάλαγγος Πολυμενάκου—ἐξακολουθεῖ ὁ κ. Μέραρχος ἐν τῇ ἐκθέσει του—ὅτι εἶχε καταλάβει τὴν Ἐπισκοπὴν καὶ ὅτι εἶχεν ἐγκαταστήσει τὰς προφυλακὰς του βορείως τοῦ χωρίου τούτου.

Διέταξα πάραυτα τοῦτον ὅπως συνεχίσῃ τὴν πορείαν του διὰ τῆς ὁδοῦ Ἐπισκοπῆς-Γλίνιας-Λιμποχώδου καὶ προχωρήσῃ ὅσον ἡδύνατο περισσότερον, τοῦθ' ὕπερ καὶ ἐγένετο τῆς φάλαγγος ταύτης ἀφικομένης περὶ τὴν 6ην ἑσπερινὴν ὥραν μεταξὺ τῶν χωρίων Νεπραβίστα καὶ Βλαχοκαρουτζῆ, ἔνθα κατηυλίσθη προκαλυφθεῖσα διὰ προφυλακῶν.

Οὕτω βαδίσασα ἡ Μεραρχία ἀφίκετο περὶ τὴν ἑσπέραν παρὰ τὸ Χάνι Γεωργουτσάτες. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἐχθρὸς εἶχεν ἤδη ὑποχωρήσῃ καὶ εἰς μεγάλην εὐρίσκετο ἀπόστασιν καὶ τούτου ἕνεκα δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐξακολουθήσωμεν καταδιώκοντες αὐτὸν ἐν νυκτί, διέταξα ὅπως καταυλισθῶσιν ἐκεῖ τὰ σώματα ἡμῶν καλυπτόμενα ὑπὸ προφυλακῶν, τὰς ὁποίας ἐγκαταστήσαμεν βορείως τοῦ χωρίου Γράζι, ἐν ᾧ ταυτοχρόνως ἀπέστειλα ἐν εὐζωνικὸν τάγμα, ἵνα βαδίζον πρὸς δυσμὰς ἐπὶ τῆς πρὸς τὸ Δέλιδιον ὁδοῦ καταλάβῃ τὰ στεγὰ τῆς Μουζίνιας καὶ ἐξασφαλίσῃ οὕτω τὰς ἡμετέρας δυνάμεις ἀπὸ πάσης τυχὸν ἀποπειρας τοῦ

ἐν Δελβίνῳ ἐχθροῦ, ὅστις, καθ' ὅς εἶχομεν πληροφορίας, ἀνῆρχετο εἰς τρεῖς καὶ πλέον χιλιάδας ὑπὸ τον Γκαλιπ-Πασσάν.

Κατάληψις τοῦ Δελβίνου.— Περὶ τὸ μεσονύκτιον δὲ τῆς 2ας πρὸς τὴν 3ην Μαρτίου διεβιβάσθη μοι διὰ τοῦ ἐν Μουζίνα τάγματος τῶν προφυλακῶν μου ἔγγραφον τῶν τροκρίτων τοῦ Δελβίνου χριστιανῶν καὶ μουσουλμάνων δι' ἐπίτηδες ἀπεσταλμένων κομισθέν, δι' οὗ οὗτοι μοι καθίστων γνωστὸν ὅτι ὁ ἐν τῇ πόλει των ὑπὸ τον Γκαλιπ-Πασσάν στρατὸς ἀνεχώρησε περὶ τὴν ἑσπέραν ἐκεῖθεν, παρεκάλουν δὲ ὅπως ἀποστείλω τμήμα στρατοῦ, ἵνα καταλάβῃ τὴν πόλιν καὶ τηρήσῃ τὴν τάξιν καὶ ἡσυχίαν.

Δ. Ματθαίόπουλος».

Μετὰ τὴν λήψιν τῶν ἐγγράφων τῶν προκρίτων Δελβίνου διέταξα τὸν διοικητὴν τοῦ 3ου τάγματος τῶν Κρητῶν λοχαγὸν Κονταράτον Ζ. ὅπως ἀφοῦ καταλάβῃ τὴν στενωπὸν Μουζίνας, νὰ ἐξετάσῃ ἂν ἐγκατελείφθῃ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ τὸ Δέλβινον καὶ νὰ καταλάβῃ τοῦτο.

Περὶ τὸ μεσονύκτιον δὲ ἔλαβον ἀναφορὰν τοῦ διοικητοῦ πρὸς Δέλβινον μικτοῦ ἀποσπάσματος λοχαγοῦ Κονταράτου δι' ἧς οὗτος μοι καθίστα γνωστὸν ὅτι κατέλαβε τὸ Δέλβινον ὅπερ εἶχεν ἀπὸ τῆς προηγουμένης κενωθῆ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ ὑποχωρήσαντος διὰ Γαρδικίου πρὸς Τεπελένι, καὶ ὅτι ἐν Δελβίνῳ παρεδόθησαν περὶ τοὺς 640 ἀσθενεῖς τραυματῆαι καὶ νοσοκόμοι ὡς καὶ 6 ἀξιωματικοί, πρὸς δὲ 22 ἀξιωματικοὶ τοῦ ἵππικοῦ μετὰ τοῦ ἀντισυνταγματάρχου διοικητοῦ των καὶ 100 ἵππέων, καὶ ὅτι ἐν Δελβίνῳ εἶχεν ἐγκαταλείπη ὁ ἐχθρὸς ἐν πεδινὸν ταχυβόλον πυροβόλου Κρούπ ἐν κακῇ καταστάσει μετὰ 4 βλητοφόρων καὶ πυρομαχικῶν.

Συμπλοκὴ παρὰ τὸ χωρίον Γκορετζί. Οὕτω τὴν πρωίαν τῆς 3ης Μαρτίου συμφώνως τῇ διαταγῇ μου ἡ Μεραρχία ἤρξατο τῆς προχωρητικῆς αὐτῆς πορείας. καὶ τὸ μὲν ἵππικὸν ὅπερ δι' ἀναγνωρίσεων αὐτοῦ ἐτήρει τὴν μετὰ τοῦ ἐχθροῦ ἐπαφὴν ἐκκινήσαν τὴν 6ην πρωϊνὴν ὥραν καὶ βαδίσαν μέχρι τοῦ χωρίου Γκορετζί ἐβλήθη ὑπὸ τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ ὅπερ ἦτο τοποθετημένον ἐπὶ τοῦ ἀντερείσματος, ἐφ' οὗ κεῖται τὸ χωρίον Λιαζαράτι ἀναγκασθὲν οὕτω νὰ συγκεντρωθῇ εἰς θέσιν ἀναμονῆς παρὰ τὸ Γκορετζή, ἢ δ' ἐμ-ροσθοφυ-

λακή της φάλαγγος κατά την όρισθείσαν αυτή ἄραν ἀναχωρήσασα ἐβάδισεν ἐπὶ τῆς ἑμαξίτης ὁδοῦ Ἀργυροκάστρου.

Καταδίωξις τοῦ ἐχθροῦ πρὸς Τεπελένι. Πληροφορηθεῖσα δὲ παρὰ τοῦ ἵππικου τας θέσεις ἃς κατεῖχεν ὁ ἐχθρὸς κατηύθιθη πρὸς ταύτας. Καίτοι ὅμως οὐδαμῶς ἐβλήθη ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, ὅστις εἶχεν ἤδη ἀρχίσει νὰ υποχωρῇ, αὐτὴ ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τοῦ πυροβολικοῦ τῆς ἤρξατο βάλλουσα κατὰ τῶν θέσεων ἐν αἷς πρότερον εὑρίσκετο ὁ ἐχθρὸς ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐκ λίαν μεγάλων ἀποστάσεων προέβη εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πεζικοῦ τῆς, ἐπιβραδυνθείσης οὕτω τὰ μέγιστα τῆς προχωρήσεώς τῆς δοθέντος δὲ τούτου ἕνεκα τοῦ καιροῦ εἰς τὴν ἐχθρὸν νὰ υποχωρήσῃ πρὸς Τεπελένι ἀνενόχλητος σχεδὸν τῆς οὐρᾶς τῆς φάλαγγος αὐτοῦ εὑρισκομένης κατ' ἀναφορὰν τοῦ λοχαγοῦ Ζαφειρίου περὶ τὴν 11.30' ἐπὶ τῆς πρὸς Β.Α. τοῦ Ἀργυροκάστρου μεγάλης γεφύρας.

Κατάληξις Ἀργυροκάστρου. Οὐδ' αὐτὸ δὲ τὸ ἵππικὸν κατήρρωσε τελειοφόρως νὰ καταδιώξῃ τὸν ἐχθρὸν καθ' ὅσον καίτοι ἐγκλίρως συνταχθὲν καὶ λαθὼν διαταγὴν τοῦ διοικητοῦ του ὅπως προεβλήθη, παρεκωλύθη ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς εἰπόντος εἰς τὸν ὀδηγούντα τὸ Σύνταγμα τοῦτο ὑποδιοικητὴν αὐτοῦ ἐπίλαρχον Ζυμπρακάκη «νὰ σταθῇ τὸ ἵππικὸν, ἵνα προηγηθῇ τὸ πεζικὸν τὸ ὅποιον ἢ ἀναλάβῃ τὴν καταδίωξιν». Μέχρις οὗ δ' ἄρθῃ ἡ διαταγὴ αὐτὴ κατήρρωσεν ὁ ἐχθρὸς νὰ ἀπομακρυνθῇ οὕτως ὥστε νὰ ἀποφύγῃ πιεστικὴν τοῦ ἵππικοῦ ἡμῶν καταδίωξιν ὕπερ οὕτω ἠρξέσθη νὰ καταλάβῃ δι' ἀναγνωρίσεώς του τὴν πόλιν τοῦ Ἀργυροκάστρου προωθεῖσαν εἰτα πρὸς βορρᾶν τῆς πόλεως ἀναγνωρίσεις ἐξ ὧν ἐπληροφορεῖτο περὶ τὴν ἐσπέραν ὅτι ὁ ἐχθρὸς ὑπεχώρησε πρὸς Τεπελένι καὶ ὅτι καίτοι αὐταὶ προὐχώρησαν πέραν τοῦ Παλαιοκάστρου ὑπὲρ τὰ 10 χιλιόμετρα οὐδαμῶς συνήντησαν ἐχθρὸν.

Περὶ τὴν 2αν ἐσπερινὴν ἄραν κατέφθασεν ἡ ἀριστερὰ φάλαγξ ἐξῆλθεν τοῦ Ἀργυροκάστρου ὀλίγον δὲ βραδύτερον ἀφίκετο καὶ ἡ δεξιὰ τοιαύτη ἣς ἐν τάγμα διέταξα ὅπως εἰσέλθῃ εἰς τὴν πόλιν ὅπως ἀναλάβῃ τὴν φρούρησιν αὐτῆς ἐν ἣ ἑξὺ τάγματα τοῦ 2ου εὐζωνικοῦ συν/τος διέταξα ὅπως προχωροῦντα πρὸς βορρᾶν τῆς πόλεως σχηματίσωσιν ἐπὶ θέσεων ὑποδειχθέντων αὐτοῖς προφυλακὰς πρὸς ἐξοφάλισιν τῶν καταυλισμῶν τῆς Μεραρχίας.

Τὴν οὕτω γενομένην κατάληψιν τοῦ Ἀργυροκάστρου ἀνέφερον τῷ Γεν. Στρατηγείῳ ὑπερ καθ' ἐκάστην ἐτήρου ἐνήμερον ἀπὸ τῆς ἐκ Μπεσοῦνι ἀναχωρήσεως τῆς Μεραρχίας· περὶ τε τοῦ τύπου τῆς παραμονῆς τῆς καὶ περὶ τῶν καθ' ἐκάστην συμβαδινόντων πρὸς δὲ τούτοις διὰ τηλεγραφήματός μου ἀνεκοίνωσα τὰ γεγόμενα εἰς τὴν ἐν Κλεισοῦρα εὐρισκομένην 3ην Μεραρχίαν.

Κατόπιν πάντων τούτων ἀπηύθυνα τρεῖς ὑπ' ἐμὲ σώμασιν τὴν ἀκόλουθον διαταγὴν.

Ἡ 8η Μεραρχία

Πρὸς τὰ ὑπ' αὐτὴν Σώματα.

Ἀργυροκάστρον 3 Μαρτίου.

1) Ὁ ἐχθρὸς ὑπεχώρησεν ἀτάκτως πρὸς Τεπελένι.

2) Ἡ Μεραρχία ἡμῶν θὰ καταυλισθῇ παρὰ τὸ Ἀργυροκάστρον εἰς θέσεις ὑποδειχθείσας εἰς ἕκαστον τῶν σωμάτων.

Τὸ 2ον σύνταγμα τῶν εὐζώνων θὰ ἐγκαταστήσῃ προφυλακὰς εἰς ἀπόστασιν 5 χιλ. ἀπὸ τῆς πόλεως καὶ πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐχθροῦ.

Τὸ 15ον σύνταγμα πεζικοῦ θὰ ἀποσπάσῃ μίαν προφυλακὴν πρὸς τὸν λόφον Λεθέντη ἐφ' οὗ ἡ Ἁγία Τριάς. Ἐν τάγμα τοῦ αὐτοῦ συντάγματος θὰ ἀναλάβῃ τὴν φρούρησιν τῆς πόλεως εἰσερχόμενον εἰς αὐτὴν ἐντὸς τῆς σήμερον. Ὑπομιμνήσκω τὴν λῆψιν τῶν κανονισμένων μέτρων ἀσφαλείας ἐν τοῖς καταυλισμοῖς (λόχοι ἐπιφυλακῆς κλπ.) καὶ τὴν συμφώνως τῷ κανονισμῷ ἐγκατάστασιν τούτων (μαγειρεία, ἀπότατοι κλπ.) Φρούραρχον τῆς πόλεως διορίζω τὸν ἀντισυνταγματάρχην Πολυμενᾶκον.

Τὴν εἰσοδὸν εἰς τὴν πόλιν ἐπιτρέπω αὔριον κατὰ τὴν ἡμέραν μόνον εἰς μὲν τοὺς ἀξιωματικούς κατόπιν προφορικῆς ἀδείας τῶν σωματάρχων ἀπὸ τῆς 6ης πρωϊνῆς μέχρι τῆς 10ης μ.μ. εἰς δὲ τοὺς ὀπλίτας κατόπιν ἐγγράφου ἀδείας τοῦ λόχου (ἑλγῆς ἢ πυροβολαρχίας) αὐτῶν ἀπὸ τῆς 6ης πρωϊνῆς μέχρι τῆς 7ης μ.μ. Αἱ ἀδειαὶ αὗται δὲν δύνανται νὰ ὑπερβαίνωσι τὸ 1) 5 τῆς δυνάμεώς των. Προσκλητήρια θὰ γίνωνται τρεῖς τῆς ἡμέρας ἦτοι τὴν 8ην π.μ. τὴν 2 μ.μ. καὶ τὴν 8ην μ.μ. καὶ ἀτάκτως ὁσάκις οἱ σωματάρχαι κρίνωσι τοῦτο ἀναγκαῖον.

Α. Ματθαῖόπουλος.

Ταυτοχρόνως δ' ἐλαμβίνοντο τὰ ἀπαιτούμενα μέτρα πρὸς ἀπολύμανσιν τῶν ἐν τῇ πόλει Νεσοκομείων, ἅτινα ἦσαν ὑπερπλήρεις τούρκων ἀσθενῶν, πρὸς ταφήν τῶν πτωμάτων ἅτινα καθ' ὄλον τὸ μῆκος τῆς ὁδοῦ ἦσαν ἐγκατεσπαρμένα καὶ πρὸς μεταφορὰν τῶν αἰχμαλωτισθέντων ἐν Ἀργυροκάστρῳ καὶ τοῖς περίξ ὄτινες μετὰ τῶν ἀσθενῶν ὑπερέβαινον τοὺς 800 μετὰ 7 ἀξιωματικῶν.

Ἀψιμαχίαι ἐν Παλαιοκάστρῳ καὶ Λιουζάτι.

Μετ' ὀλίγον δὲ ἐξ ἀναφορᾶς τοῦ εἰς Παλαιόκαστρον ἀφικομένου ἀποσπάσματος Πιερράκου Μαυρομιχάλη ἐπληροφορούμην ὅτι λόχος εὐζώνων μετ' ἀναγνωρίσεως ἵππικοῦ κατόπιν μικρᾶς ἀψιμαχίας συνέλαβεν 83 τούρκους ὀπλίτας αἰχμαλώτους συνελέγησαν δὲ ἕτεροι 18 οἵτινες πάντες ἀπεστάλησαν εἰς Ἀργυροκαστρον.

Τὴν πρωΐαν τῆς ἐπαύριον (5 Μαρτίου) ἡ Μερραρχία συμφώνως τῇ ἐκδοθείσῃ διαταγῇ ἐπιχειρήσεων ἀνεχώρησεν ἐξ Ἀργυροκάστρου κατευθυνομένη εἰς Χάνι-Σούμπασι.

Τὸ σύνταγμα τοῦ ἵππικοῦ μετὰ τὴν διάλυσιν τοῦ ἀποσπάσματος ἀποστειλαν ἀναγνωρίσεις ἵνα λάβωσι τὴν μετὰ τοῦ ἐχθροῦ ἐπαφήν ἐξεκίνησεν ἐκ Παλαιοκάστρου κατευθυνόμενον πρὸς Χάνι-Σούμπασι καὶ ἐρευνῶν τὰ ἐκατέρωθεν τοῦ Δρίνου μέρη.

Ἡ ἀποσταλεῖσα ἀναγνώρισις προχωρήσασα μέχρις ἀποστάσεώς τινος ἀπὸ τοῦ χωρίου Λιουζάτι ἐδλήθη ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, ὅστις δι' ἀρκετῆς δυνάμεως μετὰ δύο πυροβόλων κατεῖχε τὸ πρὸς Ν. χωρίον Λιουζάτσι ἀντέρεισμα καὶ ὅστις διὰ σφοδροῦ πυρὸς πυροβολικοῦ ὑπεδέξατο καὶ τὸ σύνταγμα ὀλόκληρον εὐθὺς ὡς τοῦτο προχωρήσαν εὐρέθη ἐντὸς βολῆς. Τοῦτου δ' ἕνεκα ἠναγκάσθη τὸ ἡμέτερον σύνταγμα ἵππικοῦ νὰ ἀφήσῃ μίαν ἀναγνώρισιν ἀξιωματικοῦ, ἵνα τηρῇ τὴν μετὰ τοῦ ἐχθροῦ ἐπαφήν καὶ νὰ ἐπανακάμψῃ εἰς Χάνι-Σούμπαση.

Ἦδη περὶ τὴν 2.30' ἑσπερινὴν ὥραν τὰ πρῶτα τμήματα τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς τῆς Μερραρχίας ἤρξαντο ἀφικνούμενα εἰς Χάνι-Σούμπαση, ἔνθα συνηγήθησαν μετὰ τοῦ συν)τος ἵππικοῦ.

Κατάληψις Τεπελενίου.—Μετὰ τῶν πρώτων δὲ τούτων τμημάτων εἶχον διατάξῃ τὸν λοχαγὸν τοῦ ἐπιτελείου μου Κατεχάκην νὰ βαδίσῃ μὲ τὴν ἐντολὴν ὅπως προχωρήσῃ εἰτα μέχρι τῶν ἀναγνω-

ρίσεων τοῦ ἵππικου, ἵνα ἐξετάσῃ τὸ τε ἔδαφος καὶ τὴν ἐν γένει κατάστασηιν.

Μόλις ὅμως ὁ εἰρημένος λοχαγὸς προῦχώρησε πέραν τοῦ Χάνι-Σούμπαση περί τὰ 3 χιλ. συνήντησε χωρικόν τινα ἔφιππον ἐκ Τεπελενίου ἐρχόμενον καὶ ἀπὸ ρητῆρος ἐλαύνοντα, ὅστις καὶ ἀνήγγειλεν αὐτῷ ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἀπὸ 2 καὶ πλέον ὠρῶν ἐγκατέλειπε τὸ Τεπελένι καὶ ὅτι αὐτὸς ἤρχετο ὅπως ἀναγγείλῃ ἡμῖν τὴν εἶδυσιν ταύτην.

Κατόπιν τῆς πληροφορίας ταύτης ἐπανελθὼν μετὰ τοῦ χωρικοῦ εἰς Χάνι-Σούμπαση ἀνήγγειλε ταύτην εἰς τὸ ἐκεῖ εὑρισκόμενον ἵππικόν, ἕπερ ἐκκινήσαν ἀμέσως κατηυθύνθη πρὸς Τεπελένι καὶ κατέλαβε τοῦτο περί τὴν 4.30' μ.μ. λαθὼν τὰ προσήκοντα μέτρα ἀσφαλείας.

Πρὸς ἐξασφάλισιν δὲ τῆς κατοχῆς τοῦ χωρίου τούτου διέταξα τὸ 2ον εὐζωνικὸν σύν)μα ὅπως συνεχίσει συντόμως τὴν πορείαν αὐτοῦ, καὶ ἀφικνούμενον αὐθημερὸν εἰς Τεπελένι τοποθετήσῃ ἰσχυρὰς προφυλακάς, ἐν ᾗ τὰ λοιπὰ τμήματα τῆς Μεραρχίας κατηυθίσθησαν παρὰ τὸ Χάνι-Σούμπαση.

Περὶ τὴν ἐσπέραν δὲ τὸ ὡς πλαγιοφυλακὴ παρὰ τὴν μονὴν Τσέπο παραμεῖναν τάγμα μοὶ ἀνέφερον ὅτι παρουσιασθέντες οἱ κάτοικοι διαφόρων πρὸς δυσμὰς εὑρισκομένων ὀθωμανικῶν χωρίων μετὰ λευκῶν σημαίων ἐδήλωσαν ὑποταγὴν καὶ ὅτι εἶνε πρόθυμοι νὰ καταθέσωσι τὰ ὅπλα των.

Περὶ πάντων τούτων ἀνέφερον περὶ τὴν ἐσπέραν εἰς τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον εἰδοποιήσας συνάμα τηλεγραφικῶς καὶ τὴν 3ην Μεραρχίαν εἰς Κλεισοβραν.

Ἐποχωρῶν ἐσπευσμένως ὁ ἐχθρὸς ἐγκατέλειπε ὃ πεδινὰ τηλεβόλα Κρούπ ἡμικατεστραμμένα. Ἡ καταδίωξις, τοῦ ἐχθροῦ ὑποχωροῦντος πρὸς Φιέρι, ἐγένετο μέχρι τοῦ χωρίου Σινανάϊ ὁπότε ἀνεστάλη κατόπιν διαταγῆς τοῦ Γεν. Ἀρχηγείου τῆ 5 Μαρτίου, ληξάσης τῆς ἐκστρατείας ταύτης τῆς Ἡπείρου.

Δ. Ματθαϊόπουλος.

Η ΑΝΑΚΟΧΗ

Ὁ Κιαμήλ πασσᾶς προσπαθεῖ νὰ ἀνακόψῃ τὴν προέλασιν δι' ἀνακωχῆς. Προσπάθειαι τῆς Υ. Πύλης πρὸς διάσπασιν τῆς Ἑλλάδος. Μυστικὴ ἀποστολὴ εἰς Ἀθήνας τοῦ βουλευτοῦ Θεσσαλονίκης Χωναίου. Προσπάθειαι τῆς Βουλγαρίας πρὸς καταστολὴν τοῦ ἐν Εὐρώπῃ ἀρξαμένου φιλληλικικοῦ ῥεύματος διὰ τῆς μειώσεως τῶν Ἑλληνικῶν ἐπιτυχιῶν. Ἡ Βουλγαρία σπειροῦσα ζιζάνια μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ρουμανίας ἐκμεταλλευσόμενῃ τὸ ζήτημα τῶν Κουτσοβλάχων. Ἡ Βουλγαρία ἐπιτυγχάνουσα τοῦ σκοποῦ τῆς δὲν ὑπολογίζει τὴν Ἑλλάδα. Συζητήσεις τῶν ἔρων τῆς ἀνακωχῆς ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας ὡς ἐντολοδόχου καὶ τῆς Σερβίας καὶ Μαυροβουνίου. Ὑπογραφή τῆς ἀνακωχῆς ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας. Ἡ Ἑλλὰς μὴ ὑπογράψασα τὴν ἀνακωχὴν συνεχίζει τὰς ἐχθροπραξίας μόνη. Δυσαρέσκεια ἐν Μαυροβουνίῳ διὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς ἀνακωχῆς.— Ἀνατροπὴ τοῦ Ὑπουργείου Κιαμήλ ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ δολοφονία τοῦ Ναζιμ-πασσᾶ ὑπὸ τοῦ Ἐμβέρ-βέη.

Ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου ἤδη, μετὰ τὰς πρώτας μεγάλας νίκας τῶν συμμάχων καὶ τῆς κεραυνοβόλου προελάσεως τῶν στρατιῶν αὐτῶν, ὁ Μέγας Βεζύρης Κιαμήλ Πασσᾶς ἐσκέφθη νὰ ἀνακόψῃ τὴν προέλασιν τούτων διὰ ἀνακωχῆς, ἀφοῦ ὁ στρατός του δὲν κατόρθωνε τοῦτο διὰ τῶν ὀπλων.

Τὴν 20 ἔθεν Ὀκτωβρίου ἐπεσκέφθη τὸν ἐν Κων)πόλει πρεσβευτὴν τῆς Ρωσσίας, τὸν ὁποῖον παρεκάλεσεν ὕπως δεχθῆ νὰ μεσολαβήσῃ πρὸς σύναψιν ἀνακωχῆς μεταξὺ τῶν ἐμπολέμων κρατῶν.

Ἡ Ρωσικὴ ὁμῶς Κυβέρνησις δὲν ἠδύνατο μόνη νὰ ἐπέμβῃ καὶ τὸ τοιοῦτον ἠνάγκασε τὸν Κιαμήλ-πασσᾶν νὰ ἀπευθύνῃ ἔκκλησιν καὶ πρὸς τὰς ἕξ Μεγάλας Δυνάμεις.

Τὴν 23 Ὀκτωβρίου, κατόπιν σχετικῶν ὁδηγιῶν τὰς ὁποίας ἔλα-

δεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ὁ ἐν Παρισίοις πρεσβευτὴς τῆς Τουρκίας ἐπέδωκε πρὸς τὸν Πουανκαρὲ ἐκ μέρους τῆς Ὑψηλῆς Πύλης ἔκκλησιν ἐπίσημον πρὸς τὰς Μεγάλας Δυνάμεις ἐξαίτουμένη τὴν ἐπέμβασιν αὐτῶν πρὸς σύναψιν ἀνακωχῆς. Μετὰ τὸ διάδημα τοῦτο τοῦ Τούρκου πρεσβευτοῦ ὁ Πουανκαρὲ προέβη τότε εἰς τὰς περιφύμους προτάσεις καὶ δηλώσεις του, διὰ τῶν ὁποίων, πρῶτος αὐτὸς ἐκ τῶν Εὐρωπαϊῶν πολιτικῶν, προσεκάλει τὰς Μεγάλας Δυνάμεις νομίμως εἰς ἀναγνώρισιν τῶν ἑδαφικῶν μεταβολῶν τῶν ἐπελθουσῶν ἐν τῇ Βαλκανικῇ Χερσονήσῳ καὶ προέτρπεν αὐτάς ἕπως μὴ ἀποστερήσωσι τὰ Βαλκανικὰ κράτη τῶν καρπῶν τῶν νικῶν, τὰς ὁποίας εἶχον πληρώσει ταῦτα ἀκριβιώτατα....

Τὸ ἀποτέλεσμα ὄλων τούτων τῶν διαδημάτων δὲν ἦτο ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀνέμενεν ὁ Κιαμήλ-πασσᾶς.

Ὁ κ. Λοππῶφ, πρῶτος διερμηνεὺς τῆς Βουλγαρικῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβείας εἶχε παραμείνει ἐν τῇ Τουρκικῇ πρωτεύουσῃ. Οὗτος λοιπὸν συναντήσας τὸν υἱὸν τοῦ Μεγάλου Βεζύρου τῷ ὑπέδειξεν, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐπιφυλάξεως, ὅτι ἡ Τουρκία δὲν ἔπρεπε νὰ στηρίξῃ καμμίαν ἐλπίδα ἐπὶ τῶν Μ. Δυνάμεων καὶ τὸν προέτρειβε νὰ πείσῃ τὸν πατέρα αὐτοῦ ὅτι θὰ ἦτο προτιμώτερον ἐὰν ἀπηυθύνετο ἀπ' εὐθείας πρὸς τὰ Βαλκανικὰ κράτη καὶ μάλιστα πρὸς τὸν φυσικὸν ἀντιπρόσωπον αὐτῶν, τὸν τσάρον Φερδινάνδον.

Πράγματι ὁ Κιαμήλ-πασσᾶς τὴν 1ην Νοεμβρίου ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Βασιλέα Φερδινάνδον τηλεγράφημα, παρακαλῶν αὐτὸν νὰ ἐπέμβῃ παρὰ τοῖς συμμάχοις αὐτοῦ ἕπως ἐπιτύχῃ τὴν παρ' αὐτῶν ὑπογραφὴν ἀνακωχῆς μετὰ τῆς Τουρκίας ἀπ' εὐθείας καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀναμίξεως τῶν Μ. Δυνάμεων.

Ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Βουλγαρίας ἀνακινῶν τὸ τηλεγράφημα τοῦτο παρεκάλει ἐν ταύτῃ τὰς συμμάχους Κυβερνήσεις ἕπως ἔσον τὸ δυνατόν ταχύτερον τῷ ἀνακινώσῳσι τοὺς ἄλλους τοὺς ὁποίους προτεινουν πρὸς σύναψιν τῆς ἀνακωχῆς.

Ἄλλ' οἱ Βούλγαροι ὀνειρεύονται νὰ ὑπογράψουν τὴν εἰρήνην ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ Κωνσταντινουπόλει. Ἡ ὑπογραφὴ τῆς ἀνακωχῆς θὰ ἔχῃ ὡς συνέπειαν τὴν ὀλίγον βραδύτερον ὑπογραφὴν τῆς εἰρήνης. Οἱ Βούλγαροι δὲν θέλουν ἢ εἰρήνη νὰ εὕρῃ τὰ στρατεύματά των πρὸ τῆς Τζατάλτζας, ἀλλ' ἐντὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Αἱ σκέψεις

αὐται ὑπηγόρευσαν εἰς τὸν Τσάρον Φερδινάνδον τὴν ἀπόφασιν, ὅπως τὸν χρόνον τὸν ὁποῖον θὰ καταναλώσουν αἱ περὶ ἀνακωχῆς διαπραγματεύσεις τὸν μεταχειρισθῆ πρὸς ἐκβίασιν τῆς ἀμυντικῆς γραμμῆς τῆς Τσατάλτζας. Τὸ ὄνειρον τοῦ Φερδινάνδου ἦτο ἡ στέψις του ὡς αὐτοκράτορος ἐν τῷ ναῶ τῆς Ἁγίας Σοφίας.

Ἡ διαταγὴ τῆς ἐπιθέσεως ἐδόθη. Ὁ πρὸ τῆς Τζατάλτζας Βουλγαρικὸς στρατὸς, ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, ἐπιχειρεῖ λυσιώδεις ἐφόδους πρὸς ἄλυσιν τῆς ἀμυντικῆς γραμμῆς. Πᾶσαι ὁμως αἱ ἐφοδοὶ αὐταὶ οὐδὲν κατώρθωσαν. Ἡ Τσατάλτζα δὲν εἶναι εὐάλωτος.

7 Νοεμβρίου. Ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Βουλγαρίας Γκέσωφ παραλείπων ν' ἀναφέρῃ τι διὰ τὰς ἐπανειλημμένας ταύτας ἤττας τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ πρὸ τῆς Τσατάλτζας, δηλοῖ τότε, ὅτι «Ἡ Βουλγαρία δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, διότι μία τοιαύτη εἰσοδὸς εἰς τὴν Τουρκικὴν πρωτεύουσαν συνεπάγεται σπουδαϊστάτας συνεπειὰς καὶ δύναται νὰ δημιουργήσῃ ἀπειρίαν ζητημάτων εἰς τὰς Μ. Δυνάμεις».

9 Νοεμβρίου.

Ὅρισθέντων τῶν πληρεξουσίων διὰ τὰς περὶ ἀνακωχῆς διαπραγματεύσεις, ἡ μὲν Σερβία καὶ τὸ Μαυροβούνιον ἀναθέτουσιν τὴν ἀντιπροσωπεΐαν των καὶ τὴν υπεράσπισιν τῶν συμφερόντων των εἰς τοὺς πληρεξουσίους τῆς Βουλγαρίας, οἵτινες εἶναι ὁ πρόεδρος τῆς Βουλῆς Λάτση, ὁ κ. Ποππώφ καὶ ὁ στρατηγὸς Φίτσεφ ἀρχηγὸς τοῦ Ἐπιτελείου τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ.

Ἡ Ἑλλάς ὑπέδειξεν ἰδίους πληρεξουσίους, τοὺς κ.κ. Πανᾶ πρέσβυν ἐν Σόφια καὶ Φραντζήν, στρατιωτικὸν ἀκόλουθον παρὰ τῇ αὐτῇ πρεσβεΐᾳ.

Ἐκ μέρους τῆς Τουρκίας ὑπεδείχθησαν ὡς πληρεξούσιοι ὁ ἀρχιστράτηγος Ναζιμ-πασσᾶς, ὁ στρατηγὸς Ἰτζέτ-πασσᾶς, ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιτελείου τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ ὁ Ἐκδιπ-βέης.

Ἡ συνάντησις τῶν ἀνωτέρω πληρεξουσίων ἀπεφασίσθη νὰ γίνῃ ἐν Τσατάλτζα τὴν 13 Νοεμβρίου.

Ἄλλὰ πρὸ τῆς συναντήσεως ταύτης, ὁ Κιαμήλ-πασσᾶς προσεπάθει νὰ «προεταιμάσῃ τὸ ἔδαφος» ἐλθὼν εἰς ἰδιαιτέρας διαπραγματεύσεις πρὸς τὴν Βουλγαρίαν ἀφ' ἑνός, διὰ τοῦ κ. Ποππώφ, καὶ πρὸς τῆς Ἑλλάδα ἀφ' ἑτέρου, διὰ τοῦ τέως βουλευτοῦ Θεσσαλονίκης κ.

Χωναίου, ἐλθόντος εἰς Ἀθήνας τὴν 8 Νοεμβρίου μὲ μυστικὴν ἀποστολὴν ἐκ μέρους τῆς Ὑψηλῆς Πύλης.

Ὁ Μέγας Βεζύρης ἀνεγνώριζεν ὅτι ἡ συμμετοχὴ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν πόλεμον, συνετέλεσεν ὑπὲρ πᾶν ἄλλο, εἰς τὰς στρατιωτικὰς ἐπιτυχίας τῶν συμμάχων. Κατὰ τὴν γνώμην του ἡ Ἑλλάς ἀπετέλει ἐν τῇ Βαλκανικῇ συμμαχίᾳ τὸ ἥμισυ τοῦ ἔλου. Εἶχε πεισθῆ ἤδη ὅτι ἡ ἴτρια τῆς Τουρκίας ἀφείλετο κυρίως εἰς τὴν δρᾶσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, ὅστις παρημποδισε, διὰ τῆς κυριαρχίας του ἐν τῷ Αἰγαίῳ τὴν ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας καὶ Συρίας μεταφορὰν εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν 250000 τοῦλάχιστον στρατοῦ, ὅστις ἠδύνατο νὰ καταστήσῃ τελείως ἀντίθετον τῆς σημερινῆς τὴν ἔκβασιν τοῦ πολέμου.

Ἦτο διατεθειμένος ὁ Κιαμήλ-πασσᾶς νὰ ἔλθῃ μετὰ τῆς Ἑλλάδος εἰς εὐρείαν συνεννόησιν, ἥτις ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὸ ἀπώτερον μέλλον ὡς βάσις κοινῆς δράσεως, καὶ συμμαχίας ἀκόμη. Ὡς ἀντάλλαγμα τῶν τοιούτων φιλικῶν διαθέσεων ὁ Κιαμήλ-πασσᾶς ἐξήγει νὰποσυρθῇ ἀμέσως ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἐκ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἦτο δὲ διατεθειμένος, ἐὰν ἐπραγματοποιεῖτο ἡ ἐπιθυμία του αὕτη, νὰ προσφέρῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅ,τι καὶ ἂν αὕτη ἐξήγῃ. ἦτοι : ἠθικὰς καὶ ἐδαφικὰς παραχωρήσεις καὶ προνόμια διὰ τοὺς Ἑλληνικοὺς πληθυσμοὺς τῆς Τουρκίας. Βεβαίως τοιαύτας γενναίας παραχωρήσεις δὲν τὰς ἀποκρούει τις εὐκόλως καὶ ἠδύνατο, διὰ μίαν χώρην, νὰ ἀποτελέσουν ἰσχυρὸν πειρασμόν.

Ἄλλ' ὁ Ἐλευθ. Βενιζέλος εἶναι πολιτικὸς τίμιος· δὲν ἐγκαταλείπει τοὺς συμμάχους του.

Ἡ Βουλγαρικὴ Κυβέρνησις πληροφορηθεῖσα τὰς πρὸς τὴν Ἑλλάδα προτάσεις ταύτας καὶ φοβηθεῖσα μήπως ἡ μέχρι τοῦδε παραγνωρισμένη αὕτη γωνία μεταβληθῇ εἰς ἐπικίνδυνον καὶ ἰσχυρὰν δύναμιν, ἀποδεχόμενη τὰς προτάσεις τῆς Τουρκίας, μετέβαλεν ἐξ ὀλοκλήρου στάσιν ἀπέναντι τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀπεδέχθη νὰ ὑποστηρίξῃ τὰς ἀξιώσεις τῆς συμμάχου τῆς κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν περὶ ἀνακωχῆς διαπραγματεύσεων.

Ἄλλ' ἐνῶν ἐκ συμφέροντος καὶ φόβου Τουρκία καὶ Βουλγαρία τόσον ἐπισήμως ὅσον καὶ ἐν τῷ κρυπτῷ ἐνῆργουν ὅπως προσελκύσωσι τὴν φιλίαν τῆς Ἑλλάδος ἡ προσεπάθουν νὰ δίδωσι συχνάκις δείγματα τῶν φιλικῶν τῶν πρὸς αὐτὴν διαθέσεων, ἀφ' ἑτέρου, πάσῃ θυσίᾳ,

προσεπάθουν ὅπως προξενήσωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα ζημίας ἠθικὰς καὶ ὕλικας, αἵτινες θὰ τὴν ἠνάγκασον νὰ διατηρηθῇ εἰς τὸν ἀσήμαντον ὡς μέχρι τοῦ πολέμου ρόλον της...

Ἡ Ρουμανία πολλάκις κατηγορήσῃ τὸν Ἑλληνικὸν στρατὸν διὰ βιαιοπραγίας ἐναντίον τῶν Κουτσοβλάχων τῶν μερῶν τὰ ὁποῖα περιήλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ κατηγορία αὕτη, καίτοι ψευδής, ἦτο ἔξοχον πρόσχημα, ἰκανὸν νὰ προξενήσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα ζημίας ἠθικὰς καὶ νὰ δημιουργήσῃ εἰς αὐτὴν θέσιν ἤμιστα εὐνοϊκὴν ὄχι μόνον ἐν τῇ Βαλκανικῇ, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Εὐρώπῃ, ὅπου εἶχεν ἀρχίσῃ νὰ ἀναζωογονηθῆται κάποιον φιλελληνικὸν ρεῦμα. Τὸ τοιοῦτον δὲν συνέφερον εἰς τὴν Βουλγαρίαν, διότι οὕτω διεκινδύνευεν αὕτη, καθ' ἣν ἡμέραν ἤθελεν ἐγείρει ἀξιώσεις ἐπὶ τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἐφ' ὀλοκλήρου τῆς Μακεδονίας, νὰ εὕρῃ ἀντίπαλον εἰς τὰς ἀξιώσεις ταύτας ὄχι μόνον τὴν Ἑλλάδα, τὴν ὁποῖαν οὐδόλως ὑπελόγιζεν, ἀλλὰ τοὺς Εὐρωπαίους ὑπερμάχους τῶν δικαίων της.

Ὑπεδεικνύετο λοιπὸν εἰς τὴν Βουλγαρίαν ὡς ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη ἢ μείωσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐν Εὐρώπῃ Φιλελλήνων. Κάλλιστον πρὸς τοῦτο μέσον εὐρέθη ἢ κατάλληλος ἐκμετάλλευσις τῶν κατηγοριῶν τὰς ὁποίας εἶχεν ἐκτοξεύσει ἡ Ρουμανία κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Τὸ τοιοῦτον θὰ εἶχε καὶ ἕτερον εὐχάριστον διὰ τὴν Βουλγαρίαν ἀποτέλεσμα· θὰ συνετέλῃ δηλονότι εἰς στενωτέραν Ρουμανοβουλγαρικὴν προσέγγισιν, γνωστοῦ ὄντος ὅτι αἱ ἀνέκαθεν βλέψεις τῆς Ρουμανίας ἐπὶ τῆς Σιλιστρίας, τῆς Δοβρουτσᾶς κτλ. εἶχον καταστῆ τελευταίως ἐμφαντικώτεραι καὶ ἐπιτακτικώτεραι. Ὡστε διὰ τοῦ αὐτοῦ μέσου θὰ ἐπετυγχάνοντο δύο σκοποί.

Ἡ σκέψις τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν Ρουμανικῶν συκοφαντιῶν ἐτέθη εἰς ἐνέργειαν ἀμέσως. Βούλγαροι πράκτορες ἤρχισαν ἐνεργούντες καταλλήλως ἐν Κων)πόλει. Συγχρόνως μετὰ τὰς ἐνεργείας ταύτας, ἀναφαίνεται καὶ ἡ συγκίνησις τοῦ τουρκικοῦ τύπου ἀνησυχούντος διὰ τὴν τύχην τῶν Κουτσοβλάχων, αἵτινες ὑπήχθησαν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Βαλκανικῶν κρατῶν καὶ ἰδίως τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Δάνεφ ὀλίγον ἀργότερον προέβαινεν εἰς ἐπισήμους δηλώσεις, καθ' ἃς ὀλίγοι εἶναι οἱ Κουτσόβλαχοι οἱ κατοικοῦντες εἰς τὰς Βουλγαρικὰς κτήσεις, καὶ ὅτι οἱ περισσότεροι Κουτσόβλαχοι ζῶσιν ἐν Ἡπείρῃ καὶ Ἀλβανίᾳ.

Ἡ ἐφημερίς «Νεότουρκος» ἰκέτευε τὴν Εὐρώπην νὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς τοὺς δυστυχεῖς Κουτσοβλάχους τοῦλάχιστον τὸ δικαίωμα τοῦ ... ζῆν !! Παρὰλλήλως πρὸς τὸν «Νεότουρκον» ὁ λοιπὸς Τουρκικὸς τύπος καὶ ὁ Βουλγαρικὸς ἤρχισαν διὰ μελανῶν χρωμάτων νὰ περιγράφουν τὰ ὄργια καὶ τὰς βιαιότητας ! τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Βλάχων τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ἡπείρου.

Μεθ' ὅλας τὰς διαμαρτυρίας εἰς τὰς ὁποίας προέβησαν οἱ Κουτσοβλάχοι τῶν Γρεβθενῶν καὶ τῆς Βερροίας, ἀποκρούσαντες τὰ ἀποδιδόμενα εἰς αὐτοὺς παθήματα, ἐν τούτοις ἡ κοινὴ γνώμη ἐν Ρουμανίᾳ, καὶ ὅπισθεν αὐτῆς ἡ Αὐστριακὴ κοινὴ γνώμη ἐπέμενον νὰ συγκινῶνται διὰ τὰ δεινοπαθήματα τῶν Κουτσοβλάχων ! Ἐκτὸς τούτου κατεβάλλοντο ἐνέργειαι πρὸς δημιουργίαν ἀνθελληνικοῦ ρεύματος εἰς τὰς δύο ταύτας χώρας. Τὰ σφοδρὰ ἀνθελληνικὰ ἄρθρα τοῦ Ρουμανικοῦ τύπου εἶχον ὡς συνέπειαν τὴν συγκρότησιν ἀνθελληνικῶν συλλαλητηρίων καὶ τὴν λεηλασίαν μερικῶν ἐμπορικῶν ἑλληνικῶν καταστημάτων ἐν Βουκουρεστίῳ.

Ὡς ἦτο ἐπόμενον αἱ τοιαῦται ἐνέργειαι προσεῖλκυσαν διὰ τῆς βίας τὴν προσοχὴν τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἰδίως τὴν προσοχὴν τῶν Κυβερνήσεων τῆς τριπλῆς Συμμαχίας.

Ὁ σκοπὸς τῶν Βουλγάρων ἐπέτυχε. Ἡ Βουλγαρία δύναται τώρα νὰ συμπεριφέρηται πρὸς τὴν Ἑλλάδα ὑπεροπτικῶς, ὅπως καὶ πρότερον, βεβαίᾳ ὅτι οὐδεὶς πλέον θὰ ἀναλάβῃ τὴν προστασίαν τῶν ἑλληνικῶν δικαίων.

Τὰ σχετικὰ μὲ τὴν ἀναχωρὴν καὶ τὴν εἰρήνην ζητήματα κανονίζονται ἤδη ἀνευ τῆς συμμετοχῆς τῆς Ἑλλάδος, ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Βουλγαρίας.

Τὴν 13 Νοεμβρίου κηρύσσεται ἐν Τσατάλτζα ἡ ἐναρξίς τῶν περὶ ἀναχωρῆς διαπραγματεύσεων, χωρὶς νὰ παρίσταται κατ' αὐτὴν καὶ ὁ Ἑλληὴν πληρεξούσιος κ. Πανᾶς, τὸν ὁποῖον τυχαῖον γεγονός ἐκράτησεν ἐν Σόφιᾳ.

Παρίσταται μόνον ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλλάδος ὁ στρατιωτικὸς ἀκόλουθος τῆς ἐν Σόφιᾳ πρεσβείας κ. Φραντζῆς.

Ἡ πρώτη αὕτη συνάντησις τῶν πληρεξουσίων, κατηναλώθη εἰς τὴν ἀμοιβαίαν ἐκατέρωθεν ἀνταλλαγὴν τῶν τυπικῶν φιλοφρονήσεων.

Τὴν ἐπομένην, 14 Νοεμβρίου, οἱ Βούλγαροι πληρεξούσιοι παρα-

καλοῦν τοὺς Τούρκους συναδέλφους των νὰ διατυπώσωσι τοὺς ἔρους τῆς Κυβερνήσεώς των.

Τὴν ἐπομένην, 15 Νοεμβρίου, ἐγένετο τρίτη συνάντησις τῶν πληρεξουσίων κατὰ τὴν ὁποίαν ἀνεκοινώθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων πληρεξουσίων οἱ ἔροι τῆς ὑψηλῆς Πύλης, αἵτινες εἶναι ἐν Συνόψει οἱ ἑξῆς :

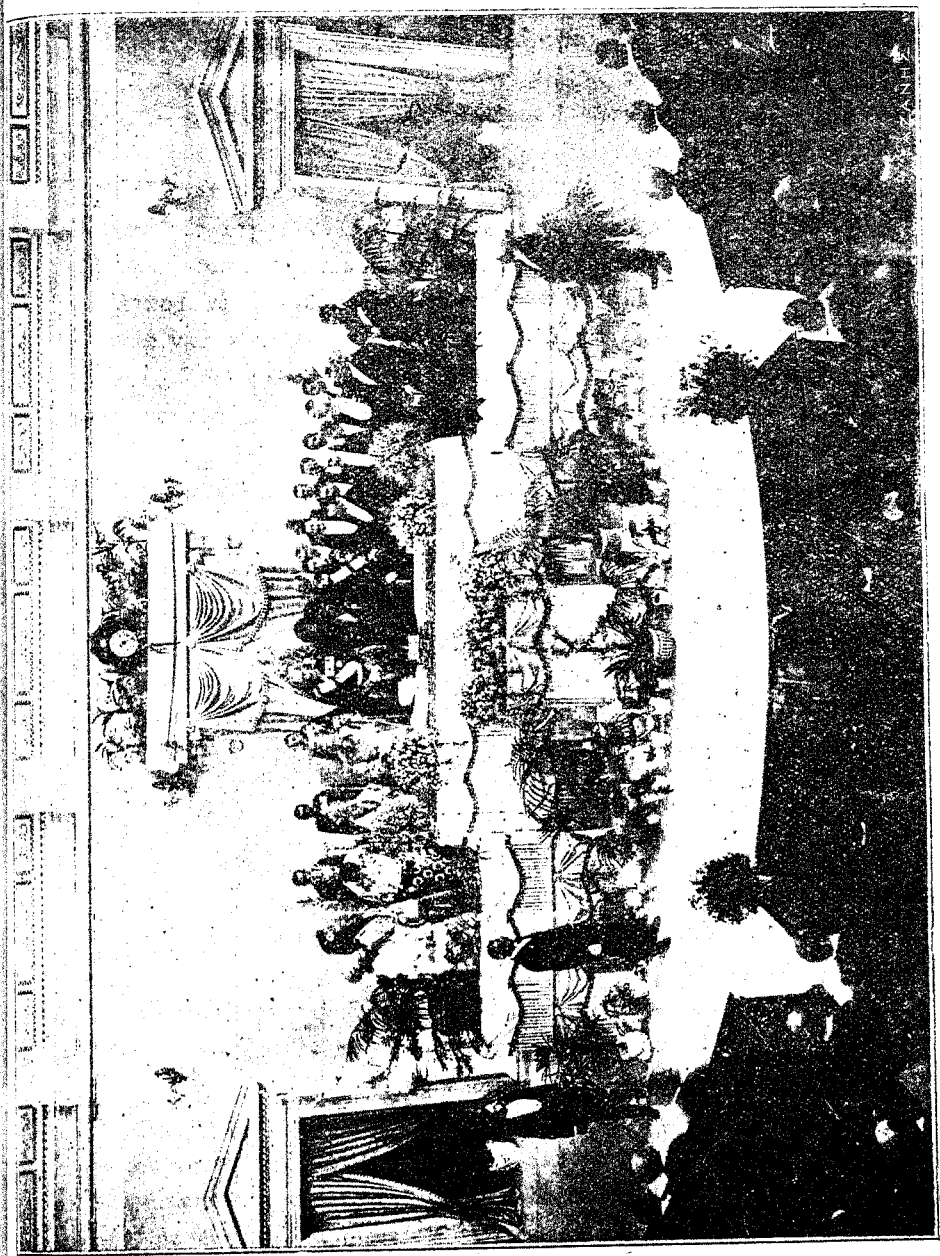
1) Ἡ ἀνακωχὴ θὰ ἰσχύσῃ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν περὶ εἰρήνης διαπραγματεύσεων. 2) Καθ' ἣν περίπτωσιν αἱ περὶ εἰρήνης διαπραγματεύσεις ᾗθελον ναυαγήσει, ἑκάτερον τῶν συμβαλλομένων ἐμπολέμων μερῶν ὑποχρεοῦται νὰ καταγγεῖλῃ τὴν ἀνακωχὴν 48 ὥρας πρότερον. 3) Τὰ ἀντίπαλα στρατεύματα θὰ παραμείνουν εἰς τὰς σημερινὰς θέσεις, ἑκατέρωθεν τῆς ὀρισθησομένης οὐδετέρας ζώνης. 4) Ὁ ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου ἀποκλεισμός τῶν ἀκτῶν καὶ λιμένων τοῦ Αἰγαίου θέλει ἀρθῆ καθὼς καὶ ὁ διενεργούμενος ὑπὸ τοῦ Τουρκοῦ στόλου τοιοῦτος τῶν ἀκτῶν καὶ τῶν λιμένων τῆς Μαύρης Θαλάσσης. 5) Ὁ ἐπισιτισμός τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ θὰ διενεργεῖται διὰ τοῦ Ἐδξείνου Πόντου. Ἡ Τουρκία θὰ δύναται νὰ ἐπισιτίξῃ τὰς δυτικὰς στρατιάς τῆς διὰ τοῦ Ἰονίου πελάγους καὶ τῆς Ἀδριατικῆς. Ὡσαύτως θὰ δύναται νὰ ἐπισιτίξῃ τὰ ἀπομεμονωμένα τμήματα τοῦ στρατοῦ τῆς διὰ μέσου τῶν συμμαχικῶν στρατιωτικῶν γραμμῶν. Ἐξ ἴσου ἡ Τουρκία θὰ δικαιούται νὰ ἐπισιτίξῃ τὴν Ἀδριανούπολιν, τὰ Ἰωάννινα καὶ τὴν Σκόδραν, ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τῶν φρουρῶν καὶ τῶν κατοίκων. Αἱ πρὸς τοῦτο τουρκοικαὶ ἐφοδιοπομπαὶ θὰ διέρχονται διὰ τῶν ἐδαφῶν τῶν συμμάχων ἀκολουθοῦσαι ὅμως τὴν συντομωτέραν ὁδόν.

Τὴν ἐπομένην 16 Νοεμβρίου ἐγένετο νέα συνάντησις τῶν πληρεξουσίων καθ' ἣν παρέστη καὶ ὁ ἕτερος τῶν Ἑλλήνων πληρεξουσίων κ. Παναῆς, ὑποβαλὼν τοὺς ἑξῆς ἔρους τῆς Ἑλλάδος :

1) Παράδοσις τῶν Ἰωαννίνων.

2) Διατήρησις τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῶν ἐχθρικῶν παραλίων ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου.

3) Ἀπελευθέρωσις τῶν Ἑλληνικῶν ἐμπορικῶν πλοίων τῶν αἰχμαλωτισθέντων πρὸ τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου ἐν Ἡροποντίδι. Ἐλευθέρα ὁδοὸς διὰ τοῦ Βοσπόρου καὶ τῶν Δαρδανελλίων τῶν ἀποκεκλεισμένων ἐν τῇ Ἐδξείνῃ Πόντῃ Ἑλληνικῶν ἀτμοπλοίων.

• Σπί του προεδρείου της Βουλής εστολισμένης καταλήλιος Η Α. Μ. δ Βασιλεύς Κωνσταντίνος
 δίδει τόν όρκον του συνταγματικού βασιλέως ενώπιον της Εθνευφής άντιπροβουλίας .

Ἡ Βουλγαρία ἔμως ἀφ' ἑτέρου ἀρχίζει ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ μὴ ἐπιμένῃ εἰς τὴν παράδοσιν τῆς Ἀδριανουπόλεως. Ἐπίσης ὁ πληρεξούσιος ἀντιπρόσωπος τῆς Σερβίας καὶ τοῦ Μαυροβουνίου ἀρνείται νὰ ὑποστηρίξῃ τὰς ἀξιώσεις τῶν Κρατῶν τούτων περὶ παραδόσεως τῆς Σκόδρας, τῆς Δίβρας καὶ τοῦ Δυρραχίου.

Ὅλιγον κατ' ὀλίγον ἡ Βουλγαρία ὑποχωρεῖ καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἀξιώσεις τῆς Τουρκίας, δι' εὐνοήτους λόγους. Ὁ ἐν Τσατάλτζα στρατός τῆς εὐρίσκεται εἰς οἰκτροτάτην κατάστασιν καὶ ἔχει ἀποδεκατισθῆναι ὑπὸ τῆς χολέρας. Ἡ τελευταία ἤττα τοῦ στρατοῦ τῆς ἐν Τσατάλτζα, τὴν ἔπεισε τελείως, ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐκδιάσῃ τὴν ἀμυντικὴν γραμμὴν τῆς Τσατάλτζας. Ταῦτα πάντα ἔχουσα ὑπ' ὄψιν ἡ Βουλγαρία παραδέχεται τέλος τοὺς ἔρους τῆς Τουρκίας, τροποποιηθέντας ἐλαφρῶς.

Ἀφ' ἑτέρου ἀρνείται νὰ ὑποστηρίξῃ τοὺς ἔρους τῆς Ἑλλάδος καὶ ἰδίως τὸν σχετικὸν μὲ τὴν παράδοσιν τῶν Ἰωαννίνων.

Οἱ Τούρκοι κατενόησαν τὴν ἀδυναμίαν καὶ τὴν οἰκτρὰν κατάστασιν τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ, καὶ φυσικὰ ἐπωφελήθησαν ταύτης ὅπως ἐνσπείρωσι τὴν διχόνοιαν μεταξὺ τῶν συμμάχων.

Ἀφ' ἑτέρου ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Βουλγαρίας Γκέσωφ προσπαθεῖ νὰ ἀποκρύψῃ ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν τὰς σκέψεις του, ἐπὶ τῶν ἔρων τῆς Τουρκίας, ἐὰν δηλαδὴ τοὺς κρίνει ἀποδεκτοὺς ἢ ὀχι. Ἦτοι ἐνεργεῖ αὐτοβούλως ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς συνάψεως τῆς ἀνακωχῆς καὶ περιμένει ὅπως καὶ ἡ Ἑλλὰς τὸν μιμηθῆ. Τὸ τοιοῦτον ἀντίκειται ἐξ ὀλοκλήρου πρὸς τὴν μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν ὑπάρχουσαν συνθήκην. Εἶναι δὲ δυνατόν νὰ ἐπιφέρῃ τὴν γενικὴν ἢ μερικὴν διάσπασιν τῆς Βαλκανικῆς συμμαχίας, τῆς ὁποίας ὑπεύθυνος θὰ εἶναι ἡ τοιαύτη ὑστερόβουλος Βουλγαρικὴ πολιτικὴ.

Ἡ Ἑλλὰς, αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀποδεχθῆ τοὺς ἔρους τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, διότι παραδεχομένη τούτους ἐκινδύνευε ν' ἀπωλέσῃ τοὺς καρποὺς τοῦ πολέμου.

Ἡ Τουρκία συντριβείσα καὶ ἡττηθεῖσα ζητεῖ πρώτη τὴν σύναψιν ἀνακωχῆς. Καὶ ἐν τούτοις προβάλλει ἔρους τοὺς ὁποίους μόνον νικητῆς θὰ εἶχε τὴν τόλμην νὰ προβάλλῃ. Οὐχὶ μόνον δὲν συγκατατίθεται εἰς τὴν παράδοσιν τῶν πολιορκουμένων πόλεων, ἀλλ' ἀξιοὶ νὰ τὰς τροφοδοτῆ, διὰ νὰ δυνηθῆ οὕτω νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὰς πολιορκουμένας.

φρουράς τὸ ἠθικόν, τὸ ὅποιον εἶχον ἀπωλέσει ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἡττῶν.

Ἡ Τουρκία ἀξιοῖ ἀκόμη νὰ τροφοδοτήσῃ τὰ ἀπομεμονωμένα τμήματα τοῦ στρατοῦ της.

Ἄξιοι ἐν τέλει ἡ Τουρκία νὰ ἀποσυρθῇ ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἐκ τοῦ Αἰγαίου πελάγους διὰ νὰ δυνηθῇ οὕτω ἐλευθέρως πλέον καὶ ἀκωλύτως νὰ μεταφέρῃ εἰς τὴν Καλλιπόλιν ἢ τὴν Τσατάλτζαν 250000 ἀκμαιστάτου τὸ φρόνημα καὶ τὰς σωματικὰς δυνάμεις στρατοῦ ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Συρίας.

Θὰ ἔχωσι πρὸς τοῦτοις οἱ Τούρκοι τὸ δικαίωμα νὰ ἐπισιτιζῶσι τὰ στρατεύματά των διὰ θαλάσσης καὶ νὰ ἐφοδιάζωσιν αὐτὰ μὲ πυρομαχικά.

Ἦτοι ἡ Τουρκία δὲν ζητεῖ τίποτε ἄλλο εἰμὴ μόνον ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ἀνακωχῆς νὰ τῆς ἐπιτραπῇ νὰ προπαρασκευάσῃ τὰ κεκμηκότα ἤδη στρατεύματά της εἰς νέαν ἐπανάληψιν τῶν ἐχθροπραξιῶν ἀγριωτέραν, τὴν ὁποίαν ἀναμφιβόλως θὰ ἐκήρυσσε ἅμα ἐφίστατο ἡ στιγμή, καταγγέλλουσα τὴν ἀνακωχήν.

Ἡ Ἑλλὰς λοιπόν, ὡς ἦτο ἐπόμενονον, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀποδεχθῇ ταιούτους ἔρους. Δηλοῖ δὲ πρὸς τοὺς συμμαχοὺς της ὅτι εἶναι πρόθυμος χάριν τῆς συμμαχίας νὰ προβῇ καὶ εἰς νέας θυσίας.... Ἀπευθύνει πρὸς τὴν Βουλγαρίαν συγκινητικὴν ἔκκλησιν, διὰ τῆς ὁποίας τὴν ἐξώρριζε ἐν ὀνόματι τῆς Ἰδέας τῆς Βαλκανικῆς συμμαχίας καὶ ἐν ὀνόματι τῶν λαῶν τοὺς ὁποίους προέθετο αὕτη νὰ ἀπελευθερώσῃ, ἔπως μὴ ἀποδεχθῇ τοὺς ἔρους τῆς Ὑψηλῆς Πύλης. Συγχρόνως ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐδήλου ἐπισήμως ὅτι εἶναι διατεθειμένη νὰ τὴν βοηθήσῃ, ἀποπέλλουσα εἰς τὴν Τσατάλτζαν τρεῖς μεραρχίας Ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ ρίπτουσα τὸν στόλον της εἰς τὴν ἐπικινδυνωδεστάτην ἐπιχείρησιν τῆς ἐκδιάσεως τῶν Δαρδανελλίων.

Μὲ τὴν ἑλληνικὴν ταύτην ἐνίσχυσιν, μὲ ἀποστολὴν ὀλίγου σερβικοῦ στρατοῦ, τὸν ὅποιον ἡ Σερβία εὐχαρίστως ἀπέστειλε, καὶ μὲ τὴν μεταφορὰν εἰς Τσατάλτζαν τῆς ἐν Θεσσαλονικῇ στρατιᾶς τοῦ Θεοδωρῶφ ἢ Τσατάλτζα θὰ διεσπᾶτο ἀσφαλῶς καὶ οἱ σύμμαχοι θὰ εἰσῆρχοντο εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐπιβάλλοντες ἐκεῖ τοὺς ἔρους των.

Με τὸν ἤδη πρὸ τῆς Τσατάλτζας Βουλγαρικὸν στρατόν, μὲ τὰς 60,000 Βουλγαρικῶν στρατῶν τὰς παραμενοῦσας ἐν Θεσσαλονίκῃ, μὲ τὰς στρατιωτικὰς ἐνισχύσεις τὰς ὁποίας ἠδύνατο νὰ ἀποστείλῃ ἢ Σερβία καὶ μὲ τὴν νέαν ταύτην θυσίαν τῆς Ἑλλάδος, οὐδεμία ἀμφιβολία ἔτι οἱ Σύμμαχοι ἐκδιάζοντες τὴν ἀμυντικὴν γραμμὴν τῆς Τσατάλτζας θὰ εἰσέρχοντο εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, διὰ νὰ ἐπιβάλλουν ἐκεῖ τοὺς ἔθρους τῆς εἰρήνης....

Ἡ νέα αὕτη υπερτάτη θυσία τῆς Ἑλλάδος, ἣτις δὲν διστάζει χάριν τῆς τελικῆς πραγματοποιήσεως τοῦ σκοποῦ δι' ὃν συνετάχθη ἡ Βαλκανικὴ συμμαχία, ν' ἀποστείλῃ εἰς τὴν Τσατάλτζαν 3 μεραρχίας καὶ νὰ διακινδυνεύσῃ ὀλόκληρον τὸν στόλον τῆς, διὰ τὴν ἐκθίασιν τῶν Δαρδανελίων, ἡ τοιαύτη υπερτάτη θυσία, λέγομεν, πρέπει νὰ ἐξηκρήσῃ διότι ἀποτελεῖ πρωτοφανὲς εἰς τὰ πολεμικὰ χρονικὰ γεγονότα αὐτοθύσιας εἰς τὸν βοιωτὸν μιᾶς ἱερᾶς ἰδέας. Τὴν ἐκκλησίαν ταύτην ἀπηύθυνεν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις.

Ἡ ἐκκλησίαις τῆς Ἑλλάδος ἐφθασεν εἰς τὴν Σόφιαν τὸ Σάββατον 17 Νοεμβρίου, ἀλλὰ παράγαγεν ἀποτελέσματα ἐντελῶς ἀντίθετα τῶν προσδοκωμένων ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

Ἦνάν οἱ Βούλγαροι ἀπεδέχοντο τὴν βοήθειαν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου, οὐδεμία ἀμφιβολία ἔτι θὰ ἐξεδιάζετο ἡ γραμμὴ τῆς Τσατάλτζας, μὲ τὴν διαφορὰν ὅμως ὅτι εἰς τὴν Κων(πο)λιν θὲν θὰ εἰσέρχοντο μόνον αὐτοὶ ἤδη, ἀλλὰ καὶ οἱ τρεῖς σύμμαχοι. Ἐξ ἄλλου οἱ Βούλγαροι εἰσερχόμενοι εἰς τὴν Κων(πο)λιν θὰ παρίσταντο πρὸ τοῦ φοβεροῦ δι' αὐτοὺς θεάματος τοῦ ναυλοχοῦντος ἐν τῇ Κερκτιῇ κόλπῳ Ἑλληνικοῦ στόλου...

Δὲν ἐδίστασαν λοιπὸν οἱ Βούλγαροι νὰ θυσιάσωσι τὸν σκοπὸν τοῦ πολέμου πρὸ τῆς ἀνοήτου ἀλαζονείας των.

Τὴν Λευτέραν 19 Νοεμβρίου, ὁ Γκέσωφ ἀπήντα ὅτι εἶχεν ἄδικον ἢ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις νὰ εὐρίσκη τοὺς ἔθρους τῆς Ὑψηλῆς Πύλης ἀπαραδέκτους καὶ μάλιστα καθ' ἣν στιγμὴν ὁ ἔθρος τοῦ ἐπισιτισμοῦ τῶν ἀπομεμονωμένων Τουρκικῶν στρατιωτικῶν σωμάτων εἶχεν ἀποριφθῆ. Σημειωτέον ὅτι ἡ τελευταία αὕτη λεπτομέρεια δὲν εἶχε περιέλθει μέχρι τότε εἰς γνῶσιν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Ἡ Ἑλλάς ἀνταπαντήσα εἰς τὴν Βουλγαρικὴν Κυβέρνησιν ἐξέφρασε τὴν

γνώμην της ἔτι καὶ μετὰ τὴν ἀπόρριψιν τοῦ ἔρου τούτου, θὰ ἦτο προτιμώτερον νὰ διεξαχθοῦν αἱ περὶ εἰρήνης διαπραγματεύσεις ἀνευστάφως προηγουμένης ἀνακωχῆς, ἀφοῦ ἄλλως τε καὶ αὐτὴ ἡ Βουλγαρικὴ Κυβέρνησις ἐπεθύμει νὰ μὴ ἴδῃ τὸν Ἑλληνικὸν στόλον ἀποσυρόμενον ἐκ τοῦ Αἰγαίου.

Τὴν τρίτην, 20 Νοεμβρίου, εἰς νέαν συνάντησιν τῶν πληρεξουσίων, ἡ Ὑψηλὴ Πύλη ἤρνεϊτο νὰ ἀποδεχθῆ τοὺς ἔρους τῆς Ἑλλάδος, τοὺς ἀφορῶντας τὴν διατήρησιν τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῶν Ἀσιατικῶν παραλίων καὶ τὴν παράδοσιν τῶν Ἰωαννίνων. Οἱ Βούλγαροι ἔμως πληρεξούσιοι δὲν ἠθέλησαν νὰ ἀφήσωσι καιρὸν εἰς τοὺς Ἕλληνας πληρεξούσιους νὰ γνωστοποιήσωσι εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῶν τὴν ἔμμονὴν τῆς Ὑψηλῆς Πύλης εἰς τὴν μὴ ἀποδοχὴν τῶν ἔρων τῆς Ἑλλάδος. Καὶ τὸ κατώρθωσαν σπεύσαντες νὰ υπογράψωσι αὐθιμερὸν περὶ ὄρον δην μ.μ. τὸ πρωτόκολλον τῆς ἀνακωχῆς, καταπατοῦντες οὕτω ἀναφανδὸν τοὺς ἔρους τῆς Ἑλληνοβουλγαρικῆς συμμαχίας. Τὸ πρωτόκολλον τοῦτο συνταχθὲν ἐπὶ τῇ βῆσει σχεδίου ἕπερ ἔδωκεν ὁ κ. Λάνεφ, ὑπεγράφη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἀντιπροσώπων καὶ διὰ λογαριασμὸν τῆς Σερβίας καὶ Μαυροβουνίου.

Οἱ Βούλγαροι υπογράψαντες τὸ πρωτόκολλον τῆς ἀνακωχῆς ἀνευ τῆς συγκαταθέσεως τῆς Ἑλλάδος, καταπάτησαν τὴν Ἑλληνοβουλγαρικὴν συμμαχίαν, καὶ Ἑλληνοβουλγαρικὴν στρατιωτικὴν συνθήκην αἰτινες ἀνέφερον ἔτι οὔτε ἡ Βουλγαρία οὔτε ἡ Ἑλλὰς ἠδύνατο νὰ υπογράψωσιν εἰρήνην μετὰ τῆς Τουρκίας ἀνευ ἀμοιβαίας τῶν συμμάχων συγκαταθέσεως.

Ἦδη ἀπὸ τῆς 2 Νοεμβρίου, ἡ Ὑψηλὴ Πύλη εἶχεν υποβάλλει προτάσεις πρὸς τοὺς ἐν Τσατάλτζα εὐρισκομένους Βουλγάρους στρατηγούς, περὶ συνάψεως ἀνακωχῆς.

Αἱ προτάσεις αὗται ἀπεστάλησαν εἰς Σόφίαν, ὁπότεν ἀνεκοινώθησαν πρὸς τὰς κυβερνήσεις τῶν συμμάχων Βαλκανικῶν κρατῶν. Δὲ ἐγένοντο ἔμως δεκταὶ αἱ προτάσεις αὗται καθ' ἓν τρόπον εἶχον διτυπωθῆ ὑπὸ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης. Διὰ τοῦτο ἡ Βουλγαρικὴ Κυβέρνησις ἐνεργήσασα ὡς ἀντιπρόσωπος τῶν λοιπῶν συμμάχων κρατῶν πλὴν τῆς Ἑλλάδος ὑπέβαλε προτάσεις ἀνακωχῆς ἐπὶ νέας βάσεως. Αἱ νέαι αὗται προτάσεις ἀφοῦ συνεζητήθησαν καὶ ἐτροποποιήθησαν ὑπὸ τῶν

πληρεξουσίων υπεγράφησαν ἐν τέλει πρὸ τῆς Τσατάλτζας τῇ 20 Νοεμβρίου.

Τὸ μεταξὺ τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Βουλγαρίας ὑπογραφέν πρωτόκολλον ἀνακωχῆς ἔχει οὕτω :

ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΝ

Κατόπιν προτάσεως τῆς Α. Ε. τοῦ Μεγάλου Βεζύρου Κιαμήλ-Πασσᾶ πρὸς σύναψιν ἀνακωχῆς, οἱ ὑπογεγραμμένοι, ὁ δόκτωρ Στογιάν Δάνεφφ, πρόεδρος τῆς Βουλγαρικῆς Βουλῆς, Μεγαλόσταυρος τοῦ Ἁγίου Ἀλεξάνδρου, ὁ στρατηγὸς Μιχαήλ Σαβῶφ βοήθος ἀρχιστρατήγος τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ, μεγαλόσταυρος τοῦ τάγματος τῆς Στρατιωτικῆς ἀξίας, ὁ στρατηγὸς Ἰβάν Φίτσεφφ ἀρχηγὸς τοῦ γενικοῦ Ἐπιτελείου τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ μεγαλόσταυρος τοῦ τάγματος τῆς στρατιωτικῆς ἀξίας, λαβόντες πρὸς τοῦτο πλήρη πληρεξουσιότητα ἐκ μέρους τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῶν Βουλγάρων, ἀρχιστρατήγου τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ καὶ ἐνεργούντες ὡς ἀντιπρόσωποι Σερβικοῦ καὶ Μαυροβουνιωτικοῦ στρατοῦ, ἀφ' ἑνός,

Καὶ ὁ στρατηγὸς Ναζιμ-Πασσᾶς, Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν τῆς Τουρκίας, ἀρχιστρατήγος τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ, τιμημένος διὰ τῆς μεγάλης ταινίας τάξεως Μετζηδιέ, ὁ Ρεσιδ-Πασσᾶς, Ὑπουργὸς τοῦ Ἐμπορίου τῆς Τουρκίας, φέρων τὴν μεγάλην ταινίαν Ὄσμανιέ ἀδαμαντοκόλλητον, καὶ ὁ συνταγματάρχης Ἀλῆ-Ρεζᾶ-μπέης, ἀξιωματικὸς τοῦ Γενικοῦ Ὄθωμανικοῦ ἐπιτελείου, μέγας τιλοῦχος τοῦ Ὄσμανιέ, λαβόντες πλήρη πληρεξουσιότητα ἐκ μέρους τῆς Α. Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος τοῦ Σουλτάνου, ἀφ' ἑτέρου,

συνωμολόγησαν τὰ ἑξῆς :

1) Συνάπτεται ἀνακωχὴ μεταξὺ τῶν στρατευμάτων τῆς Βουλγαρίας, Σερβίας καὶ Μαυροβουνίου ἀφ' ἑνός καὶ τῶν στρατευμάτων τῆς Ὄθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ἀφ' ἑτέρου, ὅπως διὰ ταύτης τὰ ἐμπόλεμα μέρη δυνθῶσι νὰ εἰσέλθωσιν εἰς διαπραγματεύσεις πρὸς σύναψιν εἰρήνης.

2) Ἡ ἀνακωχὴ αὕτη συνομολογεῖται δι' ἄλλην τὴν διάρκειαν τῶν περὶ εἰρήνης διαπραγματεύσεων, καὶ μέχρι τῆς αἰσίας λήξεως αὐτῶν ἢ τῆς διακοπῆς των.

3) Αἰ πρὸς συνομολόγησιν εἰρήνης διαπραγματεύσεις θὰ διεξα-

χθῶσιν ἐν Λονδίῳ, ἡ δὲ ἔναρξις αὐτῶν θὰ γίνῃ δέκα ἡμέρας ἀπὸ τῆς ὑπογραφῆς τοῦ παρόντος πρωτοκόλλου.

4) Καθ' ἣν περίπτωσιν αἱ περὶ εἰρήνης διαπραγματεύσεις ἤθελον ναυαγήσει, ἕκαστον τῶν ἐμπολέμων μερῶν ὑποχρεοῦται ὅπως καταγγεῖλῃ τὴν ἀνακωχὴν αὐτὴν πρὸ τεσσάρων ἡμερῶν, ὀρίζον συγχρόνως τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ὥραν τῆς ἐπαναλήψεως τῶν ἐχθροπραξιῶν. Αἱ τέσσαρες αὗται ἡμέραι ἄρχονται ὑπολογιζόμεναι ἀπὸ τῆς 7ης ἑσπερινῆς ὥρας, ἣτις ἀκολουθεῖ τὴν στιγμήν τῆς ἀναγγελίας. Ἡ ἀναγγελία αὕτη γίνεται ὑπὸ τοῦ ἀρχιστρατήγου τοῦ ἐνὸς ἀντιπάλου στρατοπέδου πρὸς τὸν ἀρχιστράτηγον τοῦ ἐτέρου.

5) Τὰ ἐμπόλεμα στρατεύματα θὰ ἐξακολουθοῦν νὰ κατέχουν ἀμοιβαίως, τὰς θέσεις τὰς ὁποίας κατέχουν ἤδη, θὰ ὀρισθῇ δὲ ἐλευθέρως ἀπὸ κοινοῦ ὑπὸ ἀξιωματικῶν, τοὺς ὁποίους εἰδικῶς πρὸς τοῦτο θὰ ὑποδείξουν οἱ ἀρχιστράτηγοι τῶν ἐμπολέμων.

6) Ἡ ἰσχύς τῆς ἀνακωχῆς ἄρχεται ἀπὸ τῆς ὑπογραφῆς τοῦ παρόντος πρωτοκόλλου. Ἐὰν τὰ στρατεύματα ἐνὸς τῶν ἐμπολέμων μερῶν ὑπερβῶσι τὴν ὀρισθησομένην μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς ἀνακωχῆς αὐτῆς ὀρθοτικὴν γραμμὴν, ὑποχρεοῦνται ὀπισθοχωροῦντα νὰ ἐπαέλθωσιν εἰς τὰς προτέρας αὐτῶν θέσεις.

7) Ἡ Αὐτοκρατορικὴ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις ὑποχρεοῦται νὰ ἄρῃ τὸν ἀποκλεισμόν τῶν λιμένων τῆς Μαύρης Θαλάσσης, ν' ἀφίση ἐλεύθερον τὸν εἰσπλουν τῶν πλοίων εἰς τοὺς λιμένας τούτους καὶ νὰ μὴ παρεμποδίσῃ τὸν διὰ τῆς Μαύρης Θαλάσσης ἐπισιτισμὸν τῶν Βουλγαρικῶν στρατευμάτων. Ὡσαύτως ὑποχρεοῦται ὅπως ἀφίση ἐλευθέραν τὴν κυκλοφορίαν τῶν ἀμαξοστοιχιῶν ἐπὶ τοῦ τμήματος τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, τοῦ περιλαμβανομένου ἐντὸς τῆς ἀμυντικῆς ζώνης τῆς Ἀδριανουπόλεως, εἴτε αἱ ἀμαξοστοιχίαι αὗται προέρχονται ἐκ Βουλγαρίας εἴτε κατευθύνονται πρὸς αὐτήν.

8) Ἡ ἀνακωχὴ ἄρχεται ἰσχύουσα ἀπὸ τῆς 7ης ἑσπερινῆς ὥρας τῆς 20 Νοεμβρίου (παλαιοῦ ἡμερολογίου) τοῦ χιλιοστοῦ ἐνεακαστοῦ δωδεκάτου ἔτους.

Εἰς πίστῳσιν τῶν ἀνωτέρω συντάγῃ καὶ ὑπεγράφη εἰς 4 ἀντίγραφα τὸ παρὸν πρωτόκολλον, τὴν 20 Νοεμβρίου 1912.

ΣΗΜ. Ὁ ἐπισιτισμὸς τῶν Βουλγαρικῶν στρατευμάτων, περὶ οὗ γίνεται μνεῖα ἐν τῇ ἐβδόμῃ παραγράφῳ τοῦ παρόντος πρωτοκόλλου,

θάρχισή ἀφ' ἧς ἡμέρας γίνῃ ἔναρξις τῶν περὶ εἰρήνης διαπραγματεύσεων.

Σ. ΔΑΝΕΦ
Στρατηγὸς ΣΑΒΩΦ
N. NAZIM

Στρατηγὸς ΦΙΤΣΕΦ
M. ΡΕΣΗΔ
ΑΛΗ-ΡΙΖ

Ὅτω αἱ ἐχθροπραξίαι θὰ ἐξακολουθήσουν μόνον μεταξύ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας... Ἀλλὰ οἱ Βούλγαροι ὑπογράφοντες τὴν ἀνακωχὴν ἐγνώριζον ὅτι δὲν διακινδυνεύουν. Ἡ μὴ συμμετοχὴ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν ἀνακωχὴν, θὰ ἔχη ὡς ἀναγκαίαν συνέπειαν τὴν διατήρησιν τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῶν Ἀσιατικῶν παραλίων. Ἐπομένως οὐδεὶς φόβος ὑπῆρχεν ἐνισχύσεως τοῦ ἐν Τσατάλτζα Τουρκικοῦ στρατοῦ.

Οἱ Βούλγαροι ἐγνώριζον τί ἔκαμνον. Καὶ ἐὰν ὑπέγραψαν τόσον ταχέως τὴν ἀνακωχὴν, ἠναγκάσθησαν εἰς τοῦτο, διότι ἐφοβούντο μήπως κατὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν ὑπεχώρει ἡ Ἑλλάς εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἄρσεως τοῦ ἀποκλεισμοῦ.

Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς διανομῆς τῶν κτήσεων πρέπει νὰ ἐξετασθῶσι τόσον ἡ διαγωγὴ τῆς Βουλγαρίας, ὅσον καὶ ἡ τῆς Ἑλλάδος, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν περὶ ἀνακωχῆς διαπραγματεύσεων. Ὑστερόβουλος καὶ κακόπιστος ἡ διαγωγὴ τῆς μὲν, νόμιμος, δικαία, πιστὴ ἡ διαγωγὴ τῆς Ἑλλάδος.

Τοιαύτη ὑστερόβουλος καὶ κακόβουλος ὑπῆρξεν ἡ διαγωγὴ τῆς Βουλγαρίας πρὸς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὰς περὶ ἀνακωχῆς διαπραγματεύσεις.

Αἱματηραὶ θκιναὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Οἱ ἔροι τῆς εἰρήνης τοὺς ὁμοίους προέβαλον τὰ σύμμαχα Βαλκανικὰ κράτη πρὸς τὴν Τουρκίαν συνεζητήθησαν ἐπὶ πολὺ ἐκ μέρους τῶν Τούρκων, οἱ ὅποιοι τοὺς ἔδρον ὑπερβολικοὺς καὶ ἰδίως τὸν περὶ Ἀδριανουπόλεως ἔδρον. Ὡς γνωστὸν οἱ Βούλγαροι ἀπῆλθον τὴν παράδοσιν τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Τὸ Ὑπουργεῖον τοῦ Κιαμήλ-Πασσᾶ ἐδίστασε νὰ ἐγκρίνῃ μίαν τοιαύτην θυσίαν ἐκ μέρους τῆς Τουρκίας πρὸς τὴν Βουλγαρίαν. Συνεκλήθη ἕθεν μέγα Διδάκμιον, τοῦ ὁποίου συμμετέσχον αἱ πλέον περιδοξοὶ πολιτικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ προσωπικότητες τῆς Τουρκίας. Τὸ

Διδάνιον τοῦτο συνεκλήθη ἔπως ἀποφανθῆ ἂν εἶναι συμφέρον εἰς τὴν Τουρκίαν νὰ ἐξακολουθήσῃ μετ' εἰσῆμα τὸν πόλεμον ἢ νὰ δεχθῆ τὴν σύναψιν εἰρήνης ὑποκύπτουσα εἰς τοὺς ἔρους τοὺς ἐποίους προέβαλλον αἱ νικηταί.

Τὸ Διδάνιον μετὰ συνεδριάσεις τινὰς ἐτάχθη πρὸς τὸ μέρος τῆς Κυβερνήσεως, ἣ ὁποία, ὡς εἶπομεν, εἶχε κηρυχθῆ ὑπὲρ τῆς εἰρήνης, ἀλλ' ἐδίσταζε μόνη αὐτὴ νὰ ἀναλάβῃ τὴν εὐθύνην.

Τὸ τοιοῦτον ἔμως, ἦτοι ἡ ὑπὸ τοιοῦτους ἔρους σύναψις τῆς εἰρήνης ἐθεωρήθη ὡς ἐξευτελιστικώτατον διὰ τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς Τουρκίας ὑπὸ τοῦ κόμματος τῶν Νεοτούρκων, τὸ ὁποῖον ἀπεφάτισεν. Ἐπως διὰ παντὸς μέσου ἀποτρέψῃ τὴν Τουρκίαν ἀπὸ τοιοῦτου ἐξευτελισμοῦ.

Τὸ ἀπόγευμα ἔθεν τῆς 10ης Ἰανουαρίου καὶ καθ' ἣν ὥραν αἱ ὑπουργοὶ ἔμελλον νὰ συνέλθουν ἐν τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ πρὸς διατύπωσιν τῆς ἀπαντήσεως, τὴν ὁποίαν θὰ ἐπέδιδον πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, ὁ Συνταγματάρχης Ἐμβέρ βέης, εἰς ἐκ τῶν ἡρώων τῶν ἐν Τριπολίτιδι μαχῶν, ἀκολουθούμενος ὑπὸ δύο μόνων ἀξιωματικῶν καὶ δεκάδος διαδηλωτῶν, ἐκδιάζει τὰς θύρας τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, φονεύει τὸν ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν Ναζιμ-πασσάν. δι' ἐνὸς πυροβολισμοῦ, προκαλεῖ τὴν παραίτησιν ὀλοκλήρου τοῦ Ὑπουργείου Κιαμήλ-πασσά, ἐπιβάλλει δὲ εἰς τὸν Σουλτάνον τὴν ἀποδοχὴν τῆς παραίτησεως ταύτης.

Μετὰ τὰ αἰματηρὰ ταῦτα γεγονότα καὶ τὴν πτώσιν τοῦ Κιαμήλ-πασσά σχηματίζεται ἑτέρα κυβέρνησις ὑπὸ τὸν Μαχμούτ-Σεφικ-πασσάν. Ἡ νέα αὕτη νεοτουρκικὴ Κυβέρνησις ὡς πρῶτον μέλημά της ἐθεώρησε τὴν ἀπόρριψιν τῶν περὶ εἰρήνης ἔρων τῶν συμμάχων καὶ τὴν ἐπανάληψιν τῶν ἐχθροπραξιῶν, αἱ ὁποῖαι ἤρξαντο τὴν 21ὴν Ἰανουαρίου.

Ἦδη ἡ ἀρχιστρατηγία τῶν Τουρκικῶν στρατευμάτων ἀνατέθη εἰς τὸν τέως ἀρχηγὸν τοῦ Ἐπιτελείου Ἰτζέτ-πασσάν, ἀντικαταστήσαντα τὸν φονευθέντα Ναζιμ-πασσάν.

* *

Πρὸς περιγραφὴν καὶ τῆς δευτέρας ταύτης περιόδου τῶν ἐχθροπραξιῶν θὰ ἀκολουθήσωμεν τὴν μέθοδον τὴν ὁποίαν ἠκολούθησαμεν περιγράφοντες τὰς ἐχθροπραξίας τῆς πρώτης περιόδου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄
ΠΟΛΕΜΙΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ
ΤΟΥ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΩΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΣΕΡΒΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ

- 1) *Επιχειρήσεις κατά τὴν διάρκειαν τῆς ἀνακωχῆς.—2) *Επιανάληψις τῶν ἐχθροπραξιῶν καὶ παραδόσις τῆς Σκόδρας.—
 3) *Επιχειρήσεις τοῦ Σερβικοῦ στρατοῦ.

*Αναμφιβόλως ἡ ἀνακωχή ἢ ὑπογραφεῖσα τὴν 20 Νοεμβρίου ἐγένετο δεκτὴ μετὰ χαρᾶς καὶ ἀγαλλιᾶσεως ὑπὸ τοῦ Μαυροβουνιωτικοῦ στρατοῦ τοῦ ἐνεργούντος περὶ τὴν Σκόδραν, ὅστις ὁμολογουμένως εἶχεν ὑποστῆ τὰ πάνδεινα ἀγωνιζόμενος ἐπὶ 3 μῆνας πρὸς ἄλωσιν αὐτῆς, ἣν μετὰ τόσης αὐτοθυσίας προήσπιζον οἱ Τοῦρκοι. Μόνον οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ Μαυροβουνιωτικοῦ στρατοῦ δὲν ὑπεδέχθησαν μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὴν ἀνακωχὴν ταύτην, διότι κἄπως τοὺς ἐξητελείζεν, ἀφοῦ ἀκόμη δὲν εἶχον κατορθώσει νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν Σκόδραν.

Δὲν ἦσαν ὅμως μόνον οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ στρατοῦ οἱ ὅποιοι βαρέως ἔφερον τὴν ὑπογραφὴν τῆς ἀνακωχῆς. Εὐρύτατα ἐκυκλοφόρει ἡ φήμη ὅτι καὶ ὁ Μαυροβουνιωτικὸς λαὸς ἤρχισε νὰ παραπονηταὶ διότι ὑπεβλήθη εἰς ἀνωφελεῖς καὶ βραχυτάτας θυσίας χάριν τῶν φιλοδοξιῶν τοῦ Βασιλέως του. Διεδίδετο πρὸς τούτοις ὅτι ὁ θρόνος τοῦ γηραιοῦ Μιλάνου δὲν ἦτο καὶ τόνον ἀσφαλῆς.

*Ἀλλὰ καὶ ὁ φρούραρχος τῆς πόλεως Χασσάν-Ριζᾶ πασσᾶς, τίς οἶδε ἐπὶ ποίων ἐλπίδων στηριζόμενος, ἠρνήθη ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀνακωχὴν καὶ ἀποπέμψας τοὺς ἀποσταλέντας αὐτῷ πληρεξουσίου πρὸς ὑπογραφὴν τῆς ἀνακωχῆς ἐξηκολούθησε τὸν ἀγῶνα.

Μάχαι περὶ τὴν Σκόδααν.

Μετὰ τὸ ναυάγιον τῶν περὶ ἀνακωχῆς διαπραγματεύσεων ὁ Χασσάν-Ριζᾶ πασσᾶς, τὴν 25, 27 καὶ 28 Νοεμβρίου διατάσσει ἐκ νέου γενικὴν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ Σιρόνα καὶ Ὀμλικά, τῶν ὁποίων τὴν ἄλωσιν ἀνέκαθεν ἤλπισεν. Τὴν ἐπίθεσιν ταύτην ὑπεστήριξαν καὶ τὰ φρούρια τοῦ Ταραμπὸς καὶ Βρεδίτσας. Καὶ εἶπε μὲν ἀληθὲς ὅτι ἀνε-

κόπη ή ὀρμή τοῦ τουρκικοῦ πεζικοῦ πρὸ τῆς ἰσχυρᾶς ἀμύνης τὴν ὁποίαν παρουσίασαν τὰ Μαυροβουνιωτικὰ στρατεύματα, ὀχρωμένα ὀπιθθεν ἰσχυροτάτων χαρακωμάτων, ἀλλ' εἶναι ἀληθές ἀφ' ἑτέρου ὅτι οἱ Μαυροβούνιοι κατὰ τὴν ἐπίθεσιν ταύτην ὑπέστησαν μεγάλας ἀπωλείας, ἰδίως δὲ τὸ πυροβολικόν των εἶχεν ἐξασθενήσει πολὺ.

Τὴν 5ην Δεκεμβρίου ἡ φρουρὰ τῆς Σκόδρας ἐπιχειρεῖ νέαν ἐξοδὸν πρὸς νότον, καθ' ἣν τρέψασα εἰς φυγὴν τὰς πρὸς τὸ μέρος τοῦτο Σερβικὰς προφυλακὰς ἐλεηλάτησε καὶ ἐπυρπόλησε κατόπιν τὰ ἐπιτῶν ὀχθῶν τοῦ Δρίνου καθολικὰ χωρὶα Σταίκα, Κοῦλσι, Χαϊμελί, καὶ Πίστουλι. Ἐν τῷ μεταξὺ κατέφθασαν Σερβικαὶ ἐνισχύσεις ἐξ Ἀλεππίου.

Τὴν 8 Δεκεμβρίου συγκροτεῖται βορείως τοῦ Μπαρμπαλοῦτσι νέα μάχη διαρκέσασα ἐπὶ διήμερον. Κατὰ τὴν μάχην ταύτην ἡ Τουρκικὴ φρουρὰ ἤττηθεῖσα ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πόλιν. Αἱ ἀπώλειαι τῶν Σέρβων κατὰ τὴν ἀνωτέρω πεισματώδη μάχην ἀνῆλθον εἰς 200 στρατιώτας καὶ 6 ἀξιωματικοὺς φονευθέντας ἢ τραυματισθέντας.

Τὴν μὲν ἐπομένην τῆς μάχης ἦτοι τὴν 11 Δεκεμβρίου οἱ Τοῦρκοι ἐπεχείρησαν νέαν ἔφοδον, ἣτις διέσπειρε τὸν πανικὸν εἰς τὸ στρατόπεδον τῆς 2ας Μεραρχίας, ἐστρατοπεδευμένης βορείως τοῦ Γκολέμι.

Τὴν 19 καὶ 29 Δεκεμβρίου ἐγένοντο μικραὶ τινες ἔφοδοι τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ κατὰ τοῦ φρουρίου Ὀμπλικα, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος. Αἱ ἔφοδοι αὗται ὑπῆρξαν καὶ αἱ τελευταῖαι, διότι τῇ ἐπεμβάσει τῶν προξένων τῶν Μεγ. Δυνάμεων ἐτέθη προσωρινὸν τέρμα εἰς τὰς ἐχθροπραξίας διὰ τῆς συνάψεως ἀνακωχῆς τὴν ὁποίαν ἀνεγνώρισαν ἀμφότερα τὰ ἐμπόλεμα μέρη.

**Επανάληψις τῶν ἐχθροπραξιῶν καὶ παράδοσις τῆς Σκόδρας.*

Διαρκούσης τῆς ἀνακωχῆς ὁ Μαυροβουνιωτικὸς στρατὸς ἐνισχύθη σημαντικώτατα διὰ Σερβικοῦ στρατοῦ ἐξ 20000 ἀνδρῶν, ὅστις ἀνέλαβε τὴν πολιορκίαν τῆς νοτίας πλευρᾶς τοῦ φρουρίου τῆς Σκόδρας. Μετὰ τὴν ἐνίσχυσιν ταύτην ὁ Μαυροβουνιωτικὸς στρατὸς περιωρίσθη νὰ πολιορκῇ στενώτατα τὴν πόλιν ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν. Οὕτω ἡ Σκόδρα, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐπαναλήψεως τῶν ἐχθροπραξιῶν εὐ-

ρέθη πολιορκημένη στενώτατα υπό στρατού σχεδόν διπλασίου ἢ πρότερον.

Τὴν 21 Ἰανουαρίου ὁ συμμαχικὸς στρατὸς ἐπεχείρησε λυσσώδη ἐφοδὸν πρὸς ἄλωσιν τῆς πόλεως. Ἐπὶ δύο ὁλόκληρα ἡμερονύκτια πολιορκούμενοι καὶ πολιορκούντες ἐμάχοντο λυσσωδέστατα τὸν ἀγῶνα τῆς ἐπικρατήσεως. Ἦτο εἰς ἓκ τῶν πεισματωδεστάτων ἀγῶνων, οἱ ὅποιοι διεξήχθησαν ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Σκόδρας. Ἀποτέλεσμα τοῦ θληθρίου τούτου ἀγῶνος ὑπῆρξεν ἡ ὑπὸ τοῦ πολιορκούντος συμμαχικοῦ στρατοῦ ἄλωσις πολλῶν σημαντικωτάτων φρουρίων ἐν οἷς τοῦ Βαρδάντζολι, τοῦ Μουσελίμι, τοῦ Γαϊτάνι, τοῦ Ζοῦς κειμένων εἰς αὐτοὺς τοὺς πρόποδας τοῦ τρομεροῦ Ἰαραμπός· ἐπίσης πλεῖστα ὅσα χαρᾶκώματα τῶν Τούρκων περιήλθον εἰς χεῖρας τῶν Μαυροβουίνων. Ἐπληρῶθησαν ὅμως πολὺ πολὺ ἀκριβὰ εἰς αἶμα αἱ ἐπιτυχίαι αὗται τῶν Μαυροβουίνων. Τὸ πεδῖον τῆς μάχης ἐκάλυψεν 3500 σώματα Μαυροβουίνων στρατιωτῶν καὶ 670 Σέρβων.

Ὀλίγας ἡμέρας κατόπιν ὁ φρούραρχος τῆς Σκόδρας Χασάν-Ριζά πασσάς ἐδολοφονεῖτο ὑπὸ μυστηριώδεις συνθήκας, ἡ δὲ ἀρχηγία τῆς φρουρᾶς τῆς πόλεως ἀνετίθετο ταύτοχρόνως εἰς τὸν Ἐσσάτ-πασσάν, τοῦ ὅποιου ἡ σκιαγραφία εἶναι πολὺ ἐνδιαφέρουσα καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν κρίνομεν ἄσκοπον νὰ τὴν ἐκθέσωμεν κατωτέρω.

Ὁ Ἐσσάτ-πασσάς ἄγει κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τῆς πολιορκίας τῆς Σκόδρας ἡλικίαν 50 ἐτῶν. Ἀρχηγὸς ὢν τῆς ἰσχυρᾶς τῶν Τυράνων φεουδαρχικῆς δυναστείας τῶν Τοπτάνιδων, ἦτο συγχρόνως στρατηγὸς εὐφύεστατος καὶ βουλευτὴς τῆς ἐπαρχίας Δυρραχίου ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ Κοινοβουλίᾳ.

Ὡὰ διηγηθῶμεν ἐν χαρακτηριστικῶν ἐπεισόδιων τῆς περιπετειώδους ζωῆς τοῦ Ἀλθανού τούτου φυλάρχου διὰ νὰ κατανοηθῇ πλήρως ποῖος ὁ χαρακτὴρ τοῦ ἀνδρός. Ὡς γνωστὸν ὁ ἔκπτωτος Σουλτάνος Ἀβδούλ Χαμίτ ἐρεψε μεγάλην συμπάθειαν πρὸς τοὺς Ἀλθανούς καὶ εἰς ἐκδήλωσιν τῆς ἰσχυρᾶς του ταύτης συμπαθείας ἐτίμα δι' ἰδιαιτέρας φιλίας καὶ ἐκτιμῆσεως τὸν παρ' αὐτῇ ἀντιπρόσωπον οὕτως εἰπεῖν τῶν Ἀλθανῶν, Ἐσσάτ-πασσάν. Ἡμέραν τινα ὅμως ὁ Ἀβδούλ-Χαμίτ διέτασσε τὴν δολοφονίαν τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἐσσάτ-πασσά ἐνοχοποιηθέντος διὰ κάποιαν συνωμοσίαν. Δὲν παρήλθον ὅμως ὀκτὼ ἡμέραι ἀπὸ τοῦ γεγονότος τούτου καὶ ὁ δολοφονήσας τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἐσσάτ

εὐνοούμενος τοῦ Σουλτάνου, ἐδολοφονεῖτο ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ ἐπὶ τῆς γεφύρας τοῦ Γαλατᾶ. Οἱ σπεύσαντες ὅπως τὸν σώσουν μὲ μεγάλην ἐκπληξιν ἀνετίγνωνσκον τὴν φράσιν « Ἐδολοφονήθη ὑπὸ τοῦ Ἐσσάτ-πασσᾶ », γεγραμμένην μὲ μεγάλα γράμματα ἐπὶ μιᾷ κάρτας, ἣτις ἦτο καρφωμένη ἐπὶ τῶν χειλέων τοῦ θανατηφόρου τραύματος.

Τοιοῦτος ὁ ἀνὴρ, ὅστις ἐπὶ κεφαλῆς μιᾷς μεραρχίας ρετίφθων ἤρχετο ἀρχομένης τῆς πολιορκίας τῆς Σκόδρας, ὅπως τεθῆ ὑπὸ τῆς διαταγᾶς τοῦ φρουράχου τῆς Σκόδρας Χασάν-Ριζᾶ-πασσᾶ.

Βεβαίως μεταξὺ τοῦ πειθαρχικωτάτου στρατιώτου, ὁποῖος ὁ Χασάν-Ριζᾶ-πασσᾶς, καὶ τοῦ φιλοδόξου καὶ ἀπολυταρχικοῦ Ἐσσάτ-πασσᾶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπικρατήσῃ φιλία καὶ ταυτότης σκέψεων καὶ ἐν-εργειῶν.

Μόλις ὁ Ἐσσάτ πασσᾶς ἐπληροφόρηθη τὴν ἀπόφασιν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, ὅπως ἰδρῦσουν αὐτόνομον Ἀλβανίαν ὑπὸ ξένον ἡγεμόνα, ἀμέσως ὕψωσεν ἐπὶ τῆς πολιορκουμένης πόλεως τὴν Ἀλβανικὴν σημαίαν. Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης αἱ σχέσεις μεταξὺ τῶν δύο ἀρχηγῶν ἐνετάθησαν μέχρις σημείου ἐμβάλλοντος εἰς ἀνησυχίαν διὰ τὴν τύχην ἐνὸς ἐξ αὐτῶν. Ἡ τοιαύτη ὑπερβολικὴ ἐντασις τῶν σχέσεων τῶν δύο τούτων ἀνδρῶν ἔσχεν ἀντίκτυπον καὶ ἐπὶ τῆς Σκόδρας, τῆς ὁποίας ἡ τύχη ἐξηρτάτο ἐκ τῶν χειρῶν των. Ἐδημιουργήθη οὕτως ἐν Σκόδρᾳ κατάστασις σκοτεινὴ, περιπεπλεγμένη, τῆς ὁποίας ἡ λύσις πούθεν δὲν διεφαίνετο. Αἴφνης ὅμως μίαν ἡμέραν ἡ λύσις ἐπῆλθε τραγικὴ καὶ ἀπρόοπτος διὰ τῆς δολοφονίας τοῦ Χασάν-Ριζᾶ-πασσᾶ, δολοφονίας λαθούτης χώραν ὑπὸ συνθήκας αἱ ὁποῖαι ἀκόμῃ μέχρι σήμερον ἐξακολουθοῦν νὰ παραμένουν μυστηριώδεις.

Διὰ τῆς δολοφονίας τοῦ Χασάν-Ριζᾶ-πασσᾶ καταστὰς ἀπόλυτος κύριος τῆς τύχης τῆς πόλεως ὁ Ἐσσάτ-πασσᾶς ἀνέλαβε τὴν ἄμυναν αὐτῆς, τὴν ὁποίαν διεξήγαγε μετὰ θαυμαστῆς ὄντως ἐνεργητικότητος καὶ ἐπιδεξιότητος.

Οἱ δύο ἐπακολουθήσαντες τὰ γεγονότα ταῦτα μῆνες Φεβρουάριος καὶ Μάρτιος διήλθον ἡσυχῇ. Αἱ φοβεραὶ χιονοθύελλαι αἱ ἐπικρατήσασαι κατὰ τοὺς δύο ἀνωτέρω μῆνας ἀνέστειλαν σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου τὰς ἐχθροπραξίας, αἱ ὁποῖαι περιωρίσθησαν εἰς μικροσυμπλοκὰς περὶ τὰ διάφορα διαμφισβητούμενα ὄχυρά σημεῖα τῆς πολιορκουμένης πόλεως.

Ἐκ παραλλήλου ὅμως πρὸς τὸν πάντοτε θολωμένον φυσικὸν ὄριζοντα ἤρχισε νὰ θολώνεται καὶ ὁ ἐν Μαυροβουνίῳ πολιτικὸς ὄριζων. Οἱ Μαυροβούνιοι γνωρίζουν ἤδη καλῶς ὅτι αἱ Μ. Δυνάμεις ἀπὸ κοινοῦ ἔμειναν σύμφωνοι, ὅπως εἰς τὸ νεοσύστατον Ἀλβανικὸν κράτος προσαρτηθῆ ἡ πόλις τῆς Σκόδρας, ἔστω καὶ ἂν αὕτη ἤθελεν ἀλωθῆ ὑπὸ τοῦ Μαυροβουνιωτικοῦ στρατοῦ. Καὶ ἀκόμη καλλίτερον γνωρίζουν οἱ Μαυροβούνιοι, ὅτι ἡ μᾶλλον ἐπιμείνασα ἐπὶ τῆς ἀποφάσεως ταύτης Δύναμις εἶναι ἡ Αὐστρία, ἡ ὁποία πρὸς τούτοις ἐπιμένει, ὅπως ἡ πολιτορξία τῆς Σκόδρας λυθῆ ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον. Καὶ ἰδοῦ ἔτι τὴν 6ην Μαρτίου λαμβάνουν χώραν γεγονότα τινά, τὰ ὁποῖα παρ' ὀλίγον νὰ ἀναγκάσουν τὴν Αὐστρίαν ὅπως ἐπιχειρήσῃ μονομερῆ στρατιωτικὴν ἐπέμβασιν ἐν Σκόδρᾳ ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ἐπανορθώσεως τῶν ζημιῶν αἱ ὁποῖαι προσεγένοντο εἰς τοὺς Αὐστριακοὺς ἢ εἰς τοὺς ὑπηκόους τῆς. Τὰ ἐν λόγῳ γεγονότα εἶναι τὰ ἑξῆς :

1) Τουφεκισμὸς καθολικοῦ ἱερέως εἰς Διάκοβαν ἐκτελεσθεὶς ὑπὸ τῶν Μαυροβουνιωτικῶν ἀρχῶν ἄνευ πολλῶν διατυπώσεων.

2) Ὁ διὰ τῆς ἀπειλῆς τῶν ὅπλων ἐξαναγκασμὸς 300 Ἀλβανῶν Μωαμεθανῶν ὅπως ἀσπασθοῦν τὸν Χριστιανισμὸν.

3) Ἡ ἐν τῇ λιμένι τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τῆς Μεδοῦης σύλληψις ἐμπορικοῦ Αὐστριακοῦ ἀτμοπλοίου, ἡ δήμευσις τῶν ἐμπορευμάτων αὐτοῦ, ἀφ' οὗ προηγουμένως τὸ πλήρωμα αὐτοῦ ἠπειλήθη διὰ θανάτου.

Καὶ τὰ μὲν δευτερεύοντα ταῦτα ζητήματα εὐρέθῃ τρόπος ὅπως διευθετηθῶσιν εἰρηνικῶς. Παρέμενεν ὅμως τὸ ζήτημα τῆς τύχης τῆς Σκόδρας. Ἡ Εὐρώπη, ἐκπροσωπούμενη ὑπὸ τῆς ἐν Λονδίῳ Πρεσβευτικῆς Διασκέψεως παρέμενε ἀκαμπτος εἰς τὴν ἀπόφασίν τῆς διακηρύττουσα ἐκάστοτε ὅτι ἡ Σκόδρα οὐδέποτε θὰ χρησιμεύσῃ ὡς πρωτεύουσα τοῦ Μαυροβουνίου.

Σημεῖον τῆς τοιαύτης σταθερᾶς ἐμμονῆς τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν γνωστὴν μὲ τὸ ζήτημα τῆς τύχης τῆς Σκόδρας ἀπόφασίν τῆς, εἶνε ἡ ἐκδοθεῖσα τὴν 13 Μαρτίου διακοίνωσις τῶν Μ. Δυνάμεων πρὸς τὸν βασιλεῖα Νικόλαον, ἡ ἐντελλομένη τὴν λύσιν τῆς πολιτορξίας τῆς Σκόδρας. Εἰς τὴν τοιαύτην διακοίνωσιν τῆς Εὐρώπης ἡ Κυβέρνησις τοῦ Μαυροβουνίου ἐπέδωκεν ἀπάντησιν διὰ τῆς ὁποίας ἔτασσε μικρὰν προθεσμίαν πρὸς πραγματοποιήσιν τῆς ἐπιθυμίας τῆς Εὐρώπης. Συγχρόνως μὲ τὴν ἐπίδοσιν τῆς ἀναβλητικῆς ταύτης ἀπαντήσεως, ὁ Μαυ-

ροβουνιωτικὸς στρατὸς ἐπεχειρεῖ νέαν λυσσώδη ἔφοδον κατὰ τῆς Σκόδρας (15 Μαρτίου), ταύτην δὲ διεδέχετο ἑτέρα λυσσωδεστέρα (18 Μαρτίου). Ἀμφότεραι ὅμως αἱ διαδοχικαὶ αὗται ἔφοδοι ἀπέβησαν ἄκαρποι.

Εἰς ἀπάντησιν τῆς τριαύτης στάσεως τοῦ Μαυροβουνίου ἦτις οὐδὲν ἀνεβιδάζετο μὲ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς Εὐρώπης ἢ τελευταία αὕτη ἐκίνητοποίησε διεθνή στόλον, ὅστις ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἄγγλου Ναυάρχου Καικιλίου Βόρνεϋ κατέπλευσε εἰς τὴν Ἀδριατικὴν (27 Μαρτίου). Ἄμα τῷ κατάπλω ὁ Ναύαρχος Βόρνεϋ ἐκήρυξεν ἀμέσως εἰς ἀποκλεισμόν τὸ τμήμα τῆς Ἀδριατικῆς παραλίας τῆς περιλαμβανομένης μεταξὺ τοῦ λιμένος τοῦ Ἀντιβάρεως καὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Δρίνου.

Ἡ Σερβία, σεδομένη τὰς ἀποφάσεις τῶν Μ. Δυνάμεων ἐκοινοποίησε διαταγὴν πρὸς τὰ πρὸ τῆς Σκόδρας στρατεύματα αὐτῆς νὰ μὴ μετέχωσι τοῦ λοιποῦ εἰς τὰς κατὰ τῆς πόλεως ἐπιθέσεις, ἀλλὰ νὰ περιωρίσῃ τὴν δράσιν των εἰς προστασίαν τῶν θέσεων τὰς ὁποίας κατέχουν κατὰ πάσης ἐνδεχομένης προσβολῆς εἴτε ἐκ μέρους τῶν Τούρκων εἴτε ἐκ μέρους τῶν Ἀλβανῶν. Ἡ διαταγὴ αὕτη ἐκινητοποιήθη πρὸς τὸν Σερβικὸν στρατὸν τὴν 29 Μαρτίου.

Ποῖται ὅμως συνεννοήσεις μεταξὺ τοῦ Βασιλέως Νικολάου καὶ τοῦ Ἑσσατ-πασσᾶ ἐπηκολούθησαν τὴν διαταγὴν ταύτην πρὸς τὸν Σερβικὸν στρατὸν ; Τὶ συμφωνίαι ἐκλείσθησαν ; Ἄρα γε θὰ γνωσθῶσιν ποτέ : Ἄγνωστον.

Τὸ γεγονός εἶναι ὅτι ὁ πρίγκηψ Δανήλος, ἀρχηγὸς τοῦ πολιορκουμένου Μαυροβουνιωτικοῦ στρατοῦ ἐδέχετο τὴν 8ην Ἀπριλίου Τούρκων πληρεξούσιον κομίζοντα προτάσεις τοῦ Ἑσσατ-πασσᾶ πρὸς παράδοσιν τῆς πόλεως εἰς τοὺς Μαυροβουνίους μεθ' ἔλου τοῦ εὐρισκομένου ἐν αὐτῇ ὕλικου πολέμου.

Ἐκ μέρους τοῦ Μαυροβουνίου ἀπεστάλη ὡς πληρεξούσιος εἰς τὴν Σκόδραν ὁ στρατηγὸς Βούκοβιτς. Αἱ περὶ παραδόσεως τῆς πόλεως διεξαχθεῖσαι διαπραγματεύσεις διήρκεσαν καθ' ἑλλην τὴν ἡμέραν, ἀλλ' εἰς οὐδὲν θετικὸν ἀποτέλεσμα κατέληξαν.

Τὴν νύκτα οἱ Μαυροβούνιοι ἐπετέθησαν ἐκ νέου κατὰ τῆς πόλεως.

Τὴν ἐπομένην (9 Ἀπριλίου) ἔφθασεν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Μαυροβουνίων νέος πληρεξούσιος ἐκ μέρους τοῦ Ἑσσατ-πασσᾶ προ-

τείνων τὴν ἐπανάληψιν τῶν περὶ παραδόσεως τῆς πόλεως διαπραγμα-
τεύσεων:

Ὁ στρατηγὸς Βούκοβιτς ἀπεστάλη ἐκ νέου εἰς τὴν Σκόδραν. Τὴν
φορὰν ὅμως ταύτην εἶχε λάβει ὁδηγίας ὅπως κατὰ τὰς διαπραγμα-
τεύσεις ἐπιδείξῃ ἕσον τὸ δυνατὸν μεγαλυτέραν γενναιοφροσύνην πρὸς
ἐχθρὸν ὅστις τοσαῦτα δείγματα ἀνδρείας εἶχεν ἐπιδείξει καὶ ἰδίως
ὅπως ἐπιτρέψῃ τὴν ἐκ τῆς πόλεως ἐξέδον τῆς φρουρᾶς μεθ' ὧν
τῶν στρατιωτικῶν τιμῶν καὶ μετὰ τῶν ὅπλων, ἐν ἀνάγκῃ δὲ νὰ ἐ-
πιτρέψῃ ὅπως ἢ φρουρὰ ἀπερχομένη τῆς πόλεως συμπαραλάβῃ μεθ'
ἐαυτῆς καὶ τὸ ἐλαφρὸν πυροβολικὸν αὐτῆς.

Τὸ πρωτόκολλον συνταχθέν ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω βάσεων τῆς παρα-
δόσεως τῆς πόλεως ὑπεγράφη τὸ ἑσπέρας (6 ὥρα μ. μ.) τῆς 9ης
Ἀπριλίου ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Βούκοβιτς ἀφ' ἑνὸς καὶ τοῦ Ἐσσάτ-
πασσᾶ ἀφ' ἑτέρου, ἣ δὲ ἐκκένωσις τῆς πόλεως ἤρξατο ἀμέσως ἅμα
τῇ ὑπογραφῇ τοῦ πρωτοκόλλου.

Ὁ πρίγκιψ διάδοχος Δανήλος εἰσήλθε πανηγυρικῶς εἰς τὴν πό-
λιν τὴν μεσημβρίαν τῆς 11 Μαρτίου.

Μετὰ τὴν παράδοσιν τῆς Σκόδρας ὁ Ἐσσάτ-πασσᾶς ἀπεσύρετο
ἐλευθέρως μεθ' ὀλοκλήρου τῆς φρουρᾶς τῆς πόλεως φεροῦσης τὸν
ὀπλισμὸν τῆς εἰς Ἵβραννα, εἰς τὴν καρδίαν δηλαδῆ τῆς Ἀλβανίας,
τῆς ὁποίας ἀνεκηρύσσεται μετὰ πέντε ἡμέρας ἀνεξάρτητος ἡγεμὼν.

Εἰς τὰς χεῖρας τῶν Μαυροβουνίων ἐκ τῆς παραδοθείσης πόλεως
περιήλθε μόνον τὸ ὕλικόν πολέμου, ἧτοι 120 πυροβόλα, ἐκ τῶν
ὁποίων 40 ταχυβόλα καὶ 12 ὀβιδοβόλα.

Τὴν 14 Μαρτίου αἱ Μ. Δυνάμεις προέδθησαν εἰς νέον συλλογικὸν
διάδημα παρὰ τῇ Κυβερνήσει τοῦ Μαυροβουνίου ἀπαιτοῦσαι τὴν πα-
ράδοσιν τῆς Σκόδρας εἰς διεθνή στρατόν, ὃ ὁποῖος ἀπεφασίσθη νὰ
κατέχῃ τὴν πόλιν μέχρι τοῦ καθορισμοῦ τοῦ ὀριστικοῦ πολιτεύματος
τοῦ νέου Ἀλβανικοῦ Κράτους.

Τὴν 23 Μαρτίου ὁ βασιλεὺς Νικόλαος ἐνέδωκεν εἰς τὴν πρόσ-
κλησιν ταύτην τῶν Μεγ. Δυνάμεων. Τὸ Μαυροβούνιον κατὰ τοὺς 7
μῆνας τοῦ πολέμου εἶχε θυσιάσει πᾶν ὅ,τι εἶχεν εἰς τρόφιμα, εἰς
κτήνη, εἰς χρῆμα: ἐπὶ πληθυσμοῦ 200.000 κατοίκων εἶχεν ἐπιστρα-
τεύσει, διοργανώσει καὶ διατηρήσει ἐπὶ 7 ὀλοκλήρους μῆνας στρατόν
30.000 ἀνδρῶν, ἐκ τῶν ὁποίων 10000 ἐφονεύθησαν ἢ ἐτραυματί-

ΕΜΒΕΡ-ΒΕΗΣ

*Ὁ δολοφονήσας τὴν 10 Ἰανουαρίου 1913 τὸν ὑπουργὸν
τῶν στρατιωτικῶν Ναζιμ-Πασσᾶν.*

σθησαν ὑπὸ τὰ τείχη τῆς πόλεως ἐκείνης, πρὸς τὴν ὁποίαν ἀνέκαθεν εἶχε στρέψει τὰς βλέψεις του.

Ἐπιχειρήσεις τοῦ Σερβικοῦ στρατοῦ.

Κατὰ τὴν δευτέραν περίοδον τοῦ Βαλκανοτουρκικοῦ πολέμου, ἡ Σερβία μὴ ἐνοχλουμένη πλέον ὑπὸ συστηματικῶς διωργανωμένου ἐχθρικοῦ στρατοῦ, ἀπέστειλε τμήματα τοῦ στρατοῦ τῆς πρὸς βοήθειαν τῶν Βουλγάρων ἀφ' ἑνός, πολιορκούντων τὴν Ἀδριανούπολιν, καὶ τῶν Μαυροβουνίων ἀφ' ἑτέρου πολιορκούντων τὴν Σκόδραν.

Ὁ Σερβικὸς στρατὸς ὁ ἀποσταλεὶς πρὸς ὑποστήριξιν τῶν Μαυροβουνίων ἐπεδιδόσθη ἐν Θεσσαλονίκῃ περὶ τὰ μέσα Φεβρουαρίου, μετὰ δύο ἐβδομάδων τῶν 120 χ.μ., μιᾶς πυροβολαρχίας τῶν 150 χ.μ., πέντε πολιορκητικῶν τηλεβόλων τῶν 120 χ.μ. τύπου 1897, πέντε προβόλων καὶ 18 μυδραλλιοβόλων.

Τὴν 28 Φεβρουαρίου ἤρχιζεν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Μεδούης ἡ ἀποβίβασις τοῦ στρατοῦ τούτου. Τὴν ἀποβίβασιν ταύτην προσεπάθησε νὰ ματαιώσῃ τὸ ἀπροόπτως ἐμφανισθὲν ἐκεῖ Τουρκικὸν καταδρομικὸν «Χαμηδιέ», ὡς εἶδομεν ἥδη.

Τὴν δράσιν τοῦ Σερβομαυροβουνιωτικοῦ στρατοῦ πρὸς ἄλωσιν τῆς Σκόδρας τὴν εἶδομεν ἀνωτέρω. Τώρα θὰ ἐκθέσωμεν τὴν δράσιν τοῦ Σερβοβουλγαρικοῦ στρατοῦ πρὸς ἄλωσιν τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Εἶπομεν ἀνωτέρω ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς μετὰ τὴν πτώσιν τῶν Ἰωαννίνων προήλασε πρὸς βορρᾶν πρὸς συνάντησιν καὶ ἐξόντωσιν τῶν λειψάνων τῶν διαφόρων τουρκικῶν στρατιῶν. Εἶπομεν ἐπίσης ὅτι ἡ 8η Μεραρχία συνέτριψεν ἐν Χρυσοδάλῃ, Γράτζι, Γκορέτζι τὸν ὑπὸ τὸν Τζαβήτ-πασσᾶν Τουρκικὸν στρατόν, ὅστις ἠττηθεὶς καὶ κατασυντριβείς ἐτράπη πρὸς τὸ Βεράτιον.

Ἄλλὰ καὶ ἐκεῖ δὲν εὔρε ἡσηχίαν ὁ Τζαβήτ, διότι ἐπῆλθεν ἐναντίον αὐτοῦ μία ὀλόκληρος Σερβικὴ μεραρχία μετὰ τοῦ ἀναλόγου πυροβολικοῦ.

Κατὰ τὴν συγκροτηθεῖσαν παρὰ τὴν Λιούσνιαν τρομερὰν μάχην (11 Μαρτίου) ὁ τουρκικὸς στρατὸς μετ' ἀπεγνωσμένον ἀγῶνα ἠττήθη καὶ ἐτράπη εἰς φυγὴν πρὸς τὸ Φιέρι, ἀπέχον περὶ τὰ 30 χιλιομέτρα

νατιοδουτικῶς τῆς Λιθουανίας. Ὁ Σερβικὸς στρατὸς ἐγένετο κύριος τῆς Λιθουανίας καὶ ἠγκυλώθη περὶ τοὺς 1000 Τούρκους στρατιώταις.

Μετὰ τὴν ἀνακωχὴν τῆς 30 Μαρτίου τὰ στρατεύματα τοῦ Τζαβὴτ ἐπεβιάσθησαν πλοίων ἐν Αὐλώνι καὶ μετεφερέθησαν εἰς τὴν Βηρυττόν.

ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΤΗΣ ΑΝΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

1) Μεταβολὴ τοῦ σχεδίου τῆς ἐπιθέσεως 2) Ἐπιθέσις τῆς πόλεως.

1) Μεταβολὴ τοῦ σχεδίου τῆς ἐπιθέσεως.

Τὴν 21 Ἰανουαρίου καὶ καθ' ἣν στιγμὴν ἔληγεν ἡ ἐπιθέσις τῆς ἀνακωχῆς ἦτοι τὴν 7 μ.μ. ὥραν, ἐπανελαμβάνετο ὁ βομβαρδισμὸς τῆς Ἀδριανουπόλεως. Ἐν τῷ μεταξύ διεξάγονται διαπραγματεύσεις μεταξὺ τῶν ἐν Σόφια καὶ τῶν ἐν Βελιγραδίῳ. Ἡ Βουλγαρικὴ Κυβέρνησις κατέπεισε τὸν Βασιλέα Πέτρον ὅπως ὑποστῇ νέαν θυσίαν χάριν τοῦ συμμάχου τοῦ Βασιλέως, ἀποστέλλων νέα Σερβικὰ συντάγματα μετὰ τοῦ ἀναλόγου πυροβολικοῦ πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν Βουλγάρων. Πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἀπεσπάρθησαν ἐκ τῆς 1ης καὶ 3ης Βουλγαρικῆς στρατιάς 3 ταξιαρχαὶ ἐπικουρικοί. Ἡδὴ τὸ σχέδιον τῆς ἐπιθέσεως μετεβλήθη. Ἀπεφασίσθη ὅπως διὰ πάσης θυσίας ἀλωθῇ ἡ πόλις τὴν ὁποίαν τόσον οἱ Τούρκοι ὄσον καὶ ἡ Εὐρωπαϊκὴ διπλωματία ἀρνούνται νὰ παραδόσουν ἐκουσίως εἰς τὸν Τσάρον Φερδινάνδον. Ἐξῆθέσκαμεν ἤδη, εἰς τὰς πρὸ τῆς ἀνακωχῆς ἐπιχειρήσεις κατὰ τῆς Ἀδριανουπόλεως τοὺς λόγους οἱ ὅποιοι εἶχον ὠθήσει τὸ Βουλγαρικὸν ἐπιτελετὸν νὰ ἐκλέξῃ, ἀρχομένης τῆς πολιορκίας, ὡς τομέα ἐπιθέσεως τὴν ἐδαφικὴν ζώνην τὴν ἐκτεινομένην βορειοδουτικῶς τοῦ Σαϊτάν-τεπέ καὶ τοῦ Καζάλ-τεπέ.

Κατὰ τοὺς τρεῖς διαρρυσαντας ἤδη μῆνας τὸ Βουλγαρικὸν Ἐπιτελετὸν ἐφρόντισε νὰ τριπλασιάσῃ τὰς διενεργουμένας ἀναγνωρίσεις τῶν ἐχθρικῶν θέσεων. Ἀπεδείχθη δὲ ἐκ τῶν ἀναγνωρίσεων τούτων ἐπιαιθέσεις, τὰς ὁποίας κατεῖχε τὸ Βουλγαρικὸν πυροβολικόν, τὸ ὅποιον ἐμελλε νὰ βάλλῃ κατὰ τὴν γενικὴν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ βορειοανατολικοῦ μετώπου τῆς ἀμόνης, ἦσαν ἄρισται. Ἐκτὸς τούτου τὸ

Βουλγαρικὸν ἐπιτελεῖον ἐγνώριζεν ἤδη καλῶς ὅτι τὴν ἄμυναν πρὸς τὸ μέτωπον τοῦτο ἀπετέλουν παλαιότατα μικρὰ φρούρια, τῶν ὁποίων τὰ τοιχίσματα κατερειπωμένα σχεδὸν μόλις συνεκρατοῦντο ὄρθια διὰ διαφόρων τεχνητῶν μέσων. Τὸ σύνολον τῶν φρουρίων τούτων ἐγειρόμενον εἰς ἄρκετὸν ὕψος παρὰ τὸ Ἄϊβάς-Ταμπιὲ διεκρίνετο εἰς ἄρκετὴν ἀπίστασιν.

Τὸ Βουλγαρικὸν Ἐπιτελεῖον λαμβάνον ὑπ' ὄψιν τὰς δυσκολίας τὰς ἐποίας ἠπαρουσιάζει ἢ μεταφορὰ πυρομαχικῶν εἰς τὴν ἀρχικῶς ὀρισθεῖσαν ζώνην τῆς ἐπιθέσεως, ζώνην ἀπέχουσαν πολὺ ἀπὸ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, ἀπεφάσισε νὰ συγκεντρώσῃ τὴν δύναμιν τοῦ στρατοῦ του εἰς τὴν ζώνην ταύτην.

Ὁ νέος αὐτός τομεὺς εἰς τὸν ὅποιον ἀπεφασίσθη νὰ διενεργηθῇ ἢ κυρίως ἐπίθεσις τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ εὐρίσκετο ἀπέναντι τοῦ βραιοἀνατολικοῦ μετώπου τῆς ἀμυντικῆς ζώνης, μετώπου δηλονότι τοῦ ὁποίου ἡ ἄμυνα ἦτο ἀσθενεστάτη, ὡς εἶχον ἀποδείξει αἱ διενεργηθεῖσαι ἀναγνωρίσεις. Ἄρα δὲν παρίστατο ἀνάγκη ὅπως γίνῃ μεταφορὰ βαρέων πυροβόλων ἢ ὀβιδοβόλων, ἢ ὅποια βεβαίως μεταφορὰ θὰ ἀπῆται πρὸ παντὸς χρόνον πολύν.

Μεταφέρθησαν ἔθεν μόνον 12 πυροβόλα μεγάλης ὀγκῆς. Αἱ ὀβιδες τούτων μεταφέρθησαν εἰς τὴν νέαν ζώνην ἀνὰ τέσσαρες ἐπὶ μεταγωγικῶν ἄμαξῶν καὶ ἐναποθηκεύθησαν εἰς τὰς ἐκ τοῦ προχείρου ἀνεγερθεῖσας ἀποθήκας ὑλικοῦ. Ὡσαύτως συνεκεντρώθησαν ἀπέναντι τοῦ αὐτοῦ μετώπου τῆς ἀμύνης 88 πυροβόλα πεδινά. Δι' ἑλθῆν αὐτὴν τὴν προπαρασκευαστικὴν ἐργασίαν ἐχρειάσθη εἰς ὀλόκληρος μῆν, κατὰ τὸν ὅποιον ἐσημειώθησαν δύο ἀπόπειραι ἐξόδου τῆς φρουρᾶς (26 καὶ 28 Ἰανουαρίου) σκοπούσας τὴν παρεμπόδισιν τῆς μετακινήσεως ταύτης τῶν Βουλγαρικῶν δυνάμεων.

Τὴν 10ην Μαρτίου τὰ πάντα ἦσαν ἔτοιμα.

Ἦδη αἱ στρατιωτικαὶ δυνάμεις τῶν Βουλγάρων ἔχουσι καταναμνηθῆ ὡς ἐξῆς περίξ τῆς πολιορκουμένης πόλεως :

Ἀπὸ τοῦ Τούνιζα μέχρι τοῦ Μαρίτζα ἔχουσι τοποθετηθῆ τὸ ἕβον Βουλγαρικὸν πεζικὸν σύνταγμα, ἢ Σερβικὴ μεραρχία τοῦ Τιμόκ, 4 πεδινὰ πυροβόλα καὶ τὰ τηλεβόλα πολιορκίας τὰ εὐρισκόμενα ἐκεῖ

ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐχθροπραξιῶν. Αἱ δυνάμεις αὗται ἔχουσιν ἀπέναντί των τὴν μεραρχίαν τῶν ρεδίφηδων Ἀδριανουπόλεως.

Μεταξὺ τῶν ποταμῶν Μαρίτζα καὶ Ἄρδα ἔχει τοποθετηθῆ ἡ Σερβικὴ μεραρχία τοῦ Δουνάβεως ἔχουσα ἐναντι αὐτῆς τὴν 10ην μεραρχίαν τῶν νιζάμηδων,

Μεταξὺ Ἄρδα καὶ Μαρίτζα εὐρίσκονται τὰ ἐξῆς Βουλγαρικὰ πεζικὰ συντάγματα : τὸ 12ον, 30όν, 51ον καὶ 52ον μετὰ 12 Βουλγαρικῶν πεδινῶν πυροβολαρχιῶν καὶ 28 Σερβικῶν πυροβόλων, ἔχοντα νὰ παλαίσωσι πρὸς τὴν μεραρχίαν τῶν ρεδίφηδων Γκιουμουλτζίνας.

Μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ Μαρίτζα καὶ τῆς ὁδοῦ τοῦ Γκεμπελέρ εὐρίσκονται τὸ 31ον, 53ον, 54ον καὶ 57ον Βουλγαρικὰ συντάγματα.

Τέλος εἰς τὸν τομέα τῆς ἐπιθέσεως, μεταξὺ τῆς ἀνωτέρω μνημονευθείσης ὁδοῦ καὶ τοῦ Τούντζα, ἔχουν συγκεντρωθῆ ἡ 11η Βουλγαρικὴ μεραρχία, τὸ 10ον καὶ 23ον Βουλγαρικὰ συντάγματα, 12 πυροβόλα πολιορκίας καὶ 88 πεδινά, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατηγοῦ Βασσώφ. Τὸ ἡμισυ τῶν πυροβολαρχιῶν τούτων ἔχει ἀναπτυχθῆ πρὸς νότον καὶ ἀπέναντι τῆς ἀμυντικῆς γραμμῆς Καγιαλικ-Ἀϊδάς, τὸ δὲ ἕτερον ἡμισυ δυτικῶς καὶ ἀπέναντι τῆς γραμμῆς Ἀϊδάς-Κεστανλικ αὕτως, ὥστε νὰ σχηματίζη ὀρθὴν γωνίαν μετὰ τοῦ πρώτου τμήματος τῶν πυροβολαρχιῶν.

Ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ὀχθῆς τοῦ Τούντζα καὶ τοῦ Μαρίτζα εἰς Τοῦρκαὶ δὲν διαθέτουν πρὸς ἀμυναν εἰμὴ μόνον τὴν μεραρχίαν τῶν ρεδίφηδων τοῦ Ἐσκι-μπαμπᾶ.

Ὁ στρατηγὸς Ἰβάνωφ ἔχει τοποθετήσει τὸ στρατηγεῖον του εἰς τὸ Καραγιουσούφ, ὀπισθεν τοῦ μετώπου τῆς ἐπιθέσεως.

Ἄλωδις τῆς Ἀδριανουπόλεως

«Τὴν 1ην ὥραν μ. μ. τῆς 11ης Μαρτίου, γράφει ὁ ἀνταποκριτὴς τῆς «Ζουρνάλ», ὁ στρατηγὸς Ἰβάνωφ, διὰ νὰ κρατήσῃ τὸν ἐχθρὸν ἐν ἀγνοίᾳ τῶν σημαντικῶν μεταβολῶν, τὰς ὁποίας εἶχεν ἐπιφέρει εἰς τὴν παράταξιν τοῦ στρατοῦ του, διεβίβασε διαταγὴν πρὸς πάντα τὰ σώματα καὶ πρὸς πάσας τὰς πυροβολαρχίας ἕπως ἀρχίσουν γενικὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῆς πόλεως. Μόνον πρὸ τῆς γωνίας τοῦ Ἀϊδάς-Ταμπιέ ὁ κανονισβολισμὸς τῶν ἐπιτιθεμένων δὲν ἦτο τοσοῦτον σφοδρὸς

ἔσαν πρὸ τῶν λοιπῶν σημείων τῆς ἀμυντικῆς ζώνης. Ὁ στρατηγὸς Ἰβάνωφ, οὐχὶ μακρὰν τῶν δύο πυροβολαρχιῶν μεγάλης ὀκλήης, τὰς ὁποίας εἶχεν ἐγκαταστήσει κρυφίως πρὸ τοῦ Ἀϊθὰς-Ταμπιέ, συνεκέντρωσε συγχρόνως μὲ τὴν ἐναρξιν τῆς ἐπιθέσεως, 25,000 ἀνδρῶν.

Ἀπὸ τοῦ στρατοῦ τούτου ὁ Ἰβάνωφ ἐσκόπευε νὰ ἐπιχειρήσῃ ἰδιαιτέρην ἐφοδὸν κατὰ τοῦ μικροῦ μετώπου τοῦ Ἀϊθὰς-Τεπέ, μῆκους 2-3 χιλιομέτρων.

« Κατὰ τὴν νύκτα 11-12 Μαρτίου ὁ στρατὸς οὗτος διετάχθη νὰ προβῇ εἰς τὴν διὰ πάσης θυσίας ἄλωσιν ὀχυρᾶς θέσεως προασπιζομένης διὰ τάφρων καὶ ἄλλων ὀχυρωματικῶν ἔργων. Ἡ θέσις αὕτη, κάπως μεμικρισμένη ἀπὸ τῆς λοιπῆς ἀμυντικῆς ζώνης, εὑρίσκετο ἐπὶ τοῦ ὑψώματος Μασχάκ, περὶ τὰ δύο χιλιόμετρα νοτιοανατολικῶς τοῦ Ἀϊθὰς-Ταμπιέ. Ἄμα τῇ διαταγῇ τὸ 23ον πεζικὸν σύνταγμα προήλασεν κρυφίως καὶ ἐν σιγῇ μέχρι ἀποστάσεως 300 μέτρων ἀπὸ τοῦ Μασχάκ, ὁπότε αἰφνιδίως ἐφόρησε μ' ἐφ' ὄπλου λόγχην κατὰ τοῦ ὀχυρώματος ἐνθουσιωδῶς ζητωκραυγάζον. Οἱ Τούρκοι, προσβληθέντες αἰφνιδίως καὶ καταβληθέντες ὑπὸ πανικοῦ ἐτρέπησαν εἰς φυγὴν χωρὶς νὰ προφθάσωσι νὰ ἀντιτάξωσιν οὐδὲ τὴν παραμικροτέραν ἀμυναν.

Ταῦτοχρόνως σχεδὸν καὶ τὸ 10ον πεζικὸν Βουλγαρικὸν σύνταγμα προελήσεν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον κατελάμβανε δι' αἰφνιδιασμοῦ ἕτερον ὀχυρὸν σημεῖον τοῦ αὐτοῦ ὑψώματος. Ἀλλὰ περὶ τὰ ἐξημερήματα τῆς 12 Μαρτίου τὸ φρούριον τοῦ Ἀϊθὰς-Ταμπιέ ἤνοιγε σφοδρότατον πῦρ κατὰ τῶν προελαυνόντων βουλγαρικῶν στρατευμάτων, ἀποτελέσμα τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν ἡ παντελής καταστροφή τριῶν Βουλγαρικῶν πυροβολαρχιῶν ταχείας βολῆς. Εὐτυχῶς ὁμως διὰ τοῦς Βουλγάρους ἐπῆλθεν ἐγκαίρως ἡ ἐνέργεια τῶν δύο μεγάλων τηλεβολοστοιχιῶν καὶ τῶν 80 πυροβόλων τῶν τοποθετημένων ἀπέναντι τοῦ Ἀϊθὰς-Τεπέ.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης δύναται νὰ θεωρηθῇ ἀρχίσας ὁ ἀγών. Ἐκ τῶν τεραστίων στομιῶν τῶν Βουλγαρικῶν τηλεβόλων ἐξήρχετο βροχὴ δειδῶν, αἱ ὁποῖαι μετὰ πρωτοφανοῦς ἐπιτυχίας πίπτουσαι ἐντὸς τοῦ φρουρίου τοῦ Ἀϊθὰς-Ταμπιέ, ἐπέφερον ἐπ' αὐτοῦ πλείστας ἔσας καταστροφάς. Εἰς μάτην οἱ δυστυχεῖς Τούρκοι πυροβοληταὶ ἠγωνίζοντο νὰ ἀντεπεξέλθουν κατὰ τοῦ ὀλέθρου τούτου. Ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον ἐπιπτον νεκροί, κατακερματιζόμενοι ὑπὸ τὰ πυροβόλα των

καθ' ἣν στιγμήν προσεπάθουν νὰ τὰ γερύσουν. Αἱ Βουλγαρικαὶ δόξιδες μὲ πρωτοφανῆ λύσαν μετέβαλον εἰς ἄμορφον ὄγκον χρώματος τὰς κρύπτας τῶν Τούρκων πυροβολιτῶν. Αἱ ἐκκρήξεις τῶν ὑπονόμων διεδέχοντο ἢ μία τὴν ἄλλην, πληροῦσαι τὴν ἀτμόσφαιραν ὁσμῆς πυρίτιδος καὶ πυριφλεγούς χρώματος. Τὸ Ἄτδὰς-Ταμπιέ ὥσάν νὰ εἶχε πληγῆ καιρίως ἀπὸ ἓνα τεράστιον κριόν (1) τῶν παλαιῶν πολεμικῶν χρόνων, ἤρχισε νὰ μεταβάλλῃ ἐξ ὀλοκλήρου μορφὴν· ἢ μία μετὰ τὴν ἄλλην αἱ γωνίαι του κατέπιπτον θρυμματιζόμεναι καὶ εἰς ὀλίγας στιγμὰς τὸ περίφημον Χάρτζολοῦ εἶχε μεταβληθῆ εἰς σωρὸν ἐρειπίων. Καθ' ὃν χρόνον συνετελεῖτο τὸ ὀλέθριον αὐτὸ ἔργον, τὸ Βουλγαρικὸν πεζικὸν ἐν τῇ μεταξύ προήλαυε ἀνασυντασσόμενον ἐκάστοτε, ὄχουρούμενον ἀνὰ ἕκαστον βῆμα εἰς χαρακώματα ἐκ τοῦ προχείρου κατασκευαζόμενα.

«Περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, τὰ φρούρα τοῦ Ἄτδὰς-Ταμπιέ καὶ τοῦ Χάρτζολοῦ μετὰ ὀλοήμερον ἀγῶνα ἐδουθίζοντο εἰς ἀπόλυτον σιγήν. Οἱ Τούρκοι ἀπηλπισμένοι προσεπάθουν ἤδη νὰ ἀπομακρύνουν ἀπὸ τοῦ τόπου τῆς καταστροφῆς καὶ νὰ μεταφέρουν πρὸς τὰ ἐσώτερα τῆς ἀμυντικῆς ζώνης μέρος τοῦ βαρέος πυροβολικοῦ των πρὸς ἐξακολούθησιν τῆς ἀμύνης. Παντοῦ, ἐμπρὸς καὶ ὀπισθεν τοῦ Ἄτδὰς-Ταμπιέ, τὸ ἔδαφος εἶναι ἐσκαμμένον ὡς καλλιεργημένον, ἀπὸ τὰς ὀδίδας. Διήλθον διὰ τοῦ μέρους τούτου. Παρουσιάζει τὴν μορφὴν τὴν ὁποίαν παρουσιάζει ἔδαφος ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐκτίετο ἐπὶ ἡμέρας πυρκαϊὰ καὶ κατόπιν συνεκλονίσθη καὶ ἀνεστράφη ὑπὸ φοβερωτάτου σεισμοῦ.

» Ἐν τούτοις, εἶχεν ἐπιστῆ ἤδη ἢ υπερτάτῃ στιγμή. Ὁ στρατηγὸς Ἰβάνωφ εἶχε διατάξει τὸ 23ον, 56ον καὶ 53ον πεζικὰ συντάγματα καὶ ἓνα τάγμα τοῦ 6ου συντάγματος νὰ ἐφορηήσωσι κατὰ τοῦ Ἄτδὰς-Ταμπιέ. Τὸ 23ον σύνταγμα, ὅπερ προηγείτο, ἐπεχείρησε νὰ πλησιάσῃ τὰ συρματοπλέγματα τοῦ φρουρίου. Δὲν τὰ κωλύθησεν ὅμως, διότι τὸ ὑπεδέχθη χάλαζα ὀδίδων, ἥτις ἐντὸς ὀλίγων στιγμῶν τὸ ἀπεδεκάτισεν. Δὲν δειλιάσῃς ὅμως τὸ 23ον σύνταγμα. Πρὸ τῆς

(1) Κριὸς = πολιορκητικὸν μηχανήμα ἀποτελούμενον ἀπὸ τεραστίαν δοκὴν ἔχουσα κεφαλὴν σιδηρᾶν κριοῦ, δι' οὗ οἱ ἀρχαῖοι ἔτυπτον τὰς θύρας καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ τεῖχη τῶν φρουρίων.

νοιαύτης ἀμύνης, τάχιστα κατασκευάζει προχώματα και διὰ πηδύ-
 ρμάτων ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὑπὸ χάλαζαν σφαιρῶν κατορθώνει νὰ
 πλησιάσῃ τὰ συρματοπλέγματα, τὰ ὁποῖα ἀρχίζει νὰ καταστρέφῃ
 ἐν τῇ βοήθειᾳ δικελλῶν, φαλλίδων και ἄλλων τοιοῦτου εἶδους ἐργαλείων.
 Ἄλλ' ἀντιληφθέντες οἱ Τούρκοι τὸ τοιοῦτον ἐξεμάνησαν και προσε-
 πάθησαν διὰ πυκνοτάτου πυρὸς νὰ ἐμποδίσουν τοὺς Βουλγάρους νὰ
 ἀποτελειώσουν τὸ ἀρξάμενον ἔργον των. Καὶ πράγματι ἦτο τόσο
 πυκνόν, τόσο εὔστοχον και τόσο σφοδρὸν τὸ πῦρ τῶν Τουρκικῶν
 φρουρίων ὥστε τὸ 23ον σύνταγμα εὐρεθὲν πρὸ ἀμύνης τὴν ὁποίαν δὲν
 προσεδόκα, ἤρχισε νὰ χάνῃ τὸ ἠθικόν του και μετ' ἀμφιταλάντευσιν
 ὀλίγων στιγμῶν ἤρχισε νὰ ὑποχωρῇ. Εἶχεν ἤδη ἀπωλέσει 2000 ἄν-
 δρας. Κατὰ τὴν κρίσιμόν ἐκείνην ἀκριδῶς στιγμὴν ὁ συνταγματάρ-
 χης ἀρπάζει εἰς τὰς χεῖράς του τὴν σημαίαν τοῦ Συντάγματος και
 ἔβρησεν ἀκάθεκτος συμπαρασύρων και τοὺς στρατιώτας. Ταυτοχρό-
 νως πυροβολαρχίαι τινὲς πεδινὰ ὑποστηρίζουσαι τὴν ἐπίθεσιν ἔρχον-
 ται, παρ' ἔλην τὴν σφοδρότητα τοῦ πυρὸς και καταλαμβάνουν θέσιν
 πλησίον τοῦ 23ου συντάγματος, ἅπερ ἀναλαβόν τὸ ἠθικόν του, ὁρμᾷ
 ἐκ νέου εἰς ἐπίθεσιν μετὰ τὸν συνταγματάρχην ἐπὶ κεφαλῆς. Εἶναι ἡ
 5η πρωϊνὴ ὥρα. Τὸ 23ον σύνταγμα μετὰ λυσσαλέον ἀγῶνα κατορ-
 θώνει και ἀνοίγει μίαν μικρὰν δίοδον μεταξὺ τῶν συρματοπλεγμάτων.
 Οἱ ἄνδρες τοῦ συντάγματος τότε πετοῦν ἐνθουσιασμένοι τοὺς μανδύας
 των ἐπὶ τῶν συρματοπλεγμάτων και οὕτω ὀλίγον κατ' ὀλίγον κατορ-
 θώνουν νὰ πλησιάξουν τὸ φρούριον. Οἱ Τούρκοι εὐρεθέντες πρὸ τοιαύ-
 τῆς ἀποφασιστικότητος τῶν Βουλγάρων στρατιωτῶν τοὺς ὁποίους οὐδὲν
 ἀναχαιτίζει, ἤρχισαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ χάνουν τὸ ἠθικόν των και
 αἰφνης καταληφθέντες ὑπὸ πανικοῦ, ἐγκαταλείπουσι τὰς θέσεις των
 και τρέπονται εἰς φυγὴν πρὸς τὴν πόλιν.

«Μετὰ τὴν φυγὴν τῶν Τούρκων, οἱ ἐπιζῶντες ἐκ τοῦ 23ου συν-
 τάγματος ρίπτονται ἐντὸς τῶν χαρακωμάτων. Εὐρίσκονται ἐντὸς τοῦ
 φρουρίου, τὸ ὁποῖον οὐδὲν πλέον ὑπερασπίζει. Ταυτοχρόνως τὸ
 Βουλγαρικὸν πυροβολικὸν (ὄχι μόνον αἱ πεδινὰ πυροβολαρχίαι, ἀλλὰ
 και τὰ ὀβιδοβόλα) καταφθάνει και καταλαμβάνει ταχέως θέσεις ἐν-
 τὸς τοῦ φρουρίου. Ταχέως καταφθάνει ἡ εἰδησις, ὅτι περὶ τὴν 3ην
 πρωϊνὴν ὥραν ἠλώθη και τὸ φρούριον τοῦ Χαρτζολοῦ.» Ἡδὴ ἡ πτώσις
 τῆς πόλεως θεωρεῖται ἐξησφαλισμένη. Ὅλη ἡ γραμμὴ τῶν ἀνατολι-

κῶν φρουρίων, προσβληθεῖσα ἐκ τῶν πλευρῶν, παραδίδεται ἄνευ οὐδεμιᾶς σχεδὸν ἀντιστάσεως. Οὐδεμία ἀντεπιθέσις, οὐδεμία προσπάθεια πρὸς ἀνακατάληψιν τῶν ἀλωθέντων φρουρίων σημειώνεται. Ἡ φρουρά ἐκάστου φρουρίου μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Ἀϊβάς-Ταμπιὲ καὶ τοῦ Χαρτζολοῦ, καταληφθεῖσα ὑπὸ πανικοῦ, ἢ τρέπεται εἰς φυγὴν πρὸς τὴν πόλιν ἢ σπεύδει νὰ καταφύγῃ εἰς ἄλλους τομεῖς τῆς ἀμυντικῆς ζώνης. Οἱ ὑπερασπισταὶ τῶν φρουρίων πανικόβλητοι ἐγκαταλείπουν τὴν ἀμυναν καὶ ρίπτοντες τὰ ὅπλα τῶν τρέπονται εἰς φυγὴν, τρελλοὶ ἀπὸ τὸν φόβον, πρὸς τὴν πόλιν, ὅπου διὰ τῆς βίας εἰσέρχονται εἰς τὰς οἰκίας τῶν κατοίκων προσπαθοῦντες νὰ εὕρωσιν πολιτικᾶς ἐνδυμασίας.

Καθ' ὃν χρόνον ἐξελλίσσονται αἱ οἰκτρόταται αὗται σκηναί, δύο Βουλγαρικὰ συντάγματα μὲ ἀναπεπταμένας τὰς σημαίας τῶν εἰσέρχονται ἡσυχῶς εἰς τὴν πόλιν. Ὁ φρούραρχος τῆς Ἀνδριανουπόλεως Σουκρη-πασσᾶς προιδὼν τὸ μοιραῖον τέλος τοῦ ἀγῶνος, εἶχεν ἀνυψώσει ἐπὶ τῆς πόλεως λευκὴν σημαίαν, συγχρόνως δὲ εἶχεν ἀποστείλλει, ὡς φαίνεται, πληρεξουσίους εἰς τὰ διάφορα σημεῖα τῆς ἀμύνης μὲ ἐντολὴν νὰ ζητήσουν ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους κατάπαυσιν τῶν ἐχθροπραξιῶν. Δὲν ἐπρόφθασεν ὅμως νὰ ἴδῃ ἐπιστρέφοντας τοὺς ἀπεσταλμένους, διότι ἀπλούστατα συνελήφθη περὶ τὴν 10ην πρωϊνῆν ὥραν ὑπὸ τῶν δύο ἐν λόγῳ Βουλγαρικῶν συνταγμάτων ἐν τῇ φρουρίῳ Ἀδιρλίκ, ὅπου εἶχε καταφύγει».

Ἐφ' ὅλης τῆς περιμέτρου, αἱ ἔφοδοι τοῦ στρατοῦ τοῦ ἀνεργούντος εἰς τοὺς λοιποὺς τομεῖς διεξήχθησαν μετὰ τῆς αὐτῆς ὀρμῆς καὶ ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἐπιτυχίας ἐστέφθησαν.

Εἰς τὸν βορειοδυτικὸν τομέα, ἡ δεξιὰ πτέρυξ (20ον σύνταγμα) τῆς Σερβικῆς μεραρχίας τοῦ τιμὸν ἤλωσε τὸ Καζάλ-τεπέ, ἐνῶ ταυτοχρόνως ἡ ἀριστερὰ πτέρυξ τῆς αὐτῆς μεραρχίας εἰσῆρχετο εἰς τὸ Σεϊτάν-τεπέ. Πρὸς δυσμᾶς, ἡ μεραρχία τοῦ Δουνάβεως ἠγωνίσθη μετὰ γενναιότητος πρὸς ἄλωσιν τοῦ Παπᾶς-τεπέ, τὰ δὲ ἐν τῇ νοτίῳ τομῇ στρατεύματα εἶχον κατορθώσει νὰ πλησιάσωσι μόλις εἰς ἀπόστασιν ἑκατοντάδων τινων μέτρων, τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν.

« Αὐτὸ ἦτο ὅλο, ἐπιλέγει ὁ κ. Νοδῶ ἐν τῇ πρὸς τὴν Ἀνδριανούπολιν ἀνταπόκρισίν του. Ἰδὸν πῶς ἐπέσθη, κατὰ τὴν πλῆθύν δηλαδὴ οἰκτρόν τῶν τρόπων καὶ μετὰ ταχύτητος, ἡ ὀκρία ἐξέπληξε αὐτοὺς ἐν τῷ

τοὺς θριαμβευτάς. Ἰδόν, λέγω, πῶς ἔπεσε τὸ περίφημον τουρκικὸν φρούριον, τοῦ ὁποίου ἡ φήμη εἶχε διασπαρῆ καθ' ὅλον τὸν κόσμον. Οἱ Βούλγαροι κατὰ δὲν ἤλπιζον τοσοῦτον ταχέϊαν τὴν πτώσιν τῆς Ἀδριανουπόλεως. Ὑπελόγιζον δὲ ἐκ τῶν προτέρων ὅτι ἀφεύκτως θὰ ὑφίσταντο ἀπώλειας τοῦλάχιστον 15,000 ἀνδρῶν κατὰ τὴν γενικὴν ἐπίθεσιν, τὴν ὁποίαν ἀνέμενον διαρκείας 6 ἢ 7 ἡμερῶν. Καὶ ἐν τοῦτοις αἱ ἔλαι-ἔλαι ἀπώλειαι τῶν Βουλγάρων κατὰ τὴν γενικὴν ἐπίθεσιν ἀνῆλθον μόνον εἰς 7,000 ἀνδρῶν φονευθέντων ἢ τραυματισθέντων, αἱ δὲ τῶν Σέρβων εἰς ὀλιγωτέρας τῶν 1000 ἀνδρῶν».

Αὗται ἐν τῷ συνόλῳ αἱ ἀπώλειαι τῶν συμμάχων στρατευμάτων. Ἐν ταῦτοις παρατηρήθη ὅτι ἰδιαιτέρως στρατιωτικῶν τινῶν μονάδων αἱ ἀπώλειαι προκαλοῦν πράγματι τὸν τρόμον. Οὕτω ἡ ταξιαρχία τοῦ Κάρτζεφ, ἰδίως, συγκειμένη ἐκ τοῦ 10ου καὶ 23 πεζικοῦ συντάγματός, ἔσχεν ἀπώλειας μόνη αὐτὴ 310 φονευμένου καὶ 2000 τραυματίας, ἧτοι ἀπώλεσε τὸ ἡμισυ τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν ἀνδρῶν τῆς.

Διὰ τοῦ συναφθέντος πρωτοκόλλου τῆς παραδόσεως τῆς πόλεως περιτλήθον εἰς χεῖρας τῶν νικητῶν 600 πυροβόλα, 50 μυδραλλισθόλα καὶ 10 σημαῖαι. Ὡσαύτως ὀλόκληρος ἡ φρουρὰ τῆς πόλεως συγκειμένη ἐκ 50000 ἀνδρῶν, ἐξ ὧν 813 ἀξιωματικοὶ καὶ στρατηγοί, ἐγένοντο αἰχμάλωτοι πολέμου. Σημειωτέον ὅτι ὁ φρούραρχος τῆς πόλεως Σουκρή-Πασσᾶς πρὶν παραδοθῆ εἶχε διατάξει τὸν ἐμπρησιμὸν τῶν τρεφίμων, τοῦ ὑλικοῦ πολέμου καὶ τῶν ἄλλων ἐν γένει πολεμοφοδίων τῶν εὐρισκομένων ἐν τῇ πόλει.

ΕΧΘΡΟΠΡΑΞΙΑΙ ΕΝ ΘΡΑΚῃ:

1) Κατανομὴ τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων.

2) Μάχη τοῦ Μπουλαϊῶ.

3) Τελευταῖαι ἐχθροπραξίαι περὶ τὴν Τσατάλτζαν.

1) Κατανομὴ τῶν δυνάμεων. Καθ' ἣν στιγμὴν ἐπαναλαμβάνονται αἱ ἐχθροπραξίαι ἐν Θράκῃ οἱ Τούρκοι διαθέτουν ἤδη ἐν Τσατάλτζα ἀναδιωργανωμένας τὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις τὰς ὁποίας ἐμνημονεύσαμεν περιγράφοντες τὰς μάχας τοῦ Νοεμβρίου. Διοικητῆς τῶν νέων τούτων δυνάμεων ἔχει διορισθῆ ἤδη ὁ Ἀχμέτ - Ἀμπούκ. Ὁ Ἐμβέρ-πασσᾶς ἔχει ἀναλάβει ἐκτὸς τῆς διοικήσεως τοῦ 10ου

στρατιωτικῶ σώματος καὶ τὰ καθήκοντα τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου. Ἐκ τοῦ 10ου στρατιωτικοῦ σώματος μία μεραρχία ἢ 31η ἔχει ἐγκαταστῆθῆ εἰς Ἴσμιδ βορειοανατολικῶς τῆς Προύσσης, ἑτέρα μεραρχία, ἢ 30ῆ, εἰς τὸ Καρτάλ, αἱ δὲ μεραρχίαι τοῦ Libas καὶ τοῦ Καρπὸν ἔχουν τοποθετηθῆ εἰς Πάνδεσμα. Εἰς τὴν Καλλιπόλιν εὐρίσκεται στρατιωτικὴ δύναμις ἐκ 40000 ἀνδρῶν περίπου ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Φακρῆ-πασσά.

Καὶ οἱ Βούλγαροι ἕμως ἀφ' ἑτέρου ἔχουν προδῆ εἰς μετακίνησιν τῶν δυνάμεών των. Οὕτω ἢ 1η καὶ ἢ 3η Βουλγαρικὴ στρατιά ἔχουν ἀποσυρθῆ πρὸς τὸ τεῖχος τοῦ Ἀναστασίου, οὕτως ὥστε μόνον αἱ προφυλακαὶ των νὰ εὐρίσκωνται ἐν ἐπαφῇ πρὸς τοὺς ὑπερασπιστὰς τῆς Τσατάλτζας. Νοτίως τοῦ Λιδυμοτείχου ἀφ' ἑτέρου ἔχουν ἐνισχύσει τὰς ἐκεῖ ἐγκατεστημένας στρατιωτικὰς δυνάμεις διὰ τῆς 2ας καὶ 7ης Μεραρχίας τῆς 4ης στρατιάς.

Αἱ συνεχεῖς καὶ ραγδαίως τὰ βρογαὶ τοῦ Ἰανουαρίου ἔχουν μεταβάλλει εἰς ἀληθῆ λασπόδη λιμνοθάλασσαν τὴν κοιλάδα τοῦ Καταρτοῦ-τὸ τοιοῦτον βεβαίως παρουσίασε μεγάλας δυσχερείας ὅσον ἀφορᾷ τὴν πρόσδον τῶν ἐχθροπραξιῶν δι' ἀμφοτέρω τὰ ἐμπόλεμα μέρη.

Τὸ ἐπιτελεῖον τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ θέλον νὰ ἀναπτύξῃ δράσιν δικαιολογούσαν τὰ τελευταῖα αἱματηρὰ ἐν Κων/πόλει γεγονότα, ἐθεώρησε δυνατὴν μίαν ἐπιθετικὴν δράσιν τοῦ ἐν Καλλιπόλει συγκεντρωμένου στρατοῦ. Πρὸς μεγαλητέραν μάλιστα ἐπιτυχίαν ἀπεφασίσθη ὅπως ἢ τοιαύτη δράσις τοῦ ἐν Καλλιπόλει στρατοῦ συνδυασθῆ μετ' ἀποβάσεως εἰς τὴν Θράκην ὀλοκλήρου ἢ μέρους μόνον τοῦ 10ου στρατιωτικοῦ σώματος.

Διὰ τοῦ τοιοῦτου, ἤλπιζεν τὸ Τουρκικὸν ἐπιτελεῖον ὅτι θὰ ἠδύνατο νὰ παρασύρῃ τὴν κυρίως δύναμιν τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ πρὸς δυσμὰς καὶ οὕτω νὰ καταστῆ ἐλευθέρα ἢ προέλασις τοῦ ἐν Τσατάλτζα ἀποκεκλεισμένου στρατοῦ, ὥστις διετάχθη συγχρόνως μὲ τὴν προέλασιν τοῦ ἐν Καλλιπόλει στρατοῦ νὰ προσβάλλῃ τὰς πέραν τοῦ Καταρχιερέδ δυνάμεις τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ.

Ἐν τούτοις ἄς ἐκθέσωμεν ἐν πρώτοις περιληπτικῶς τὰς ἐν τῇ χερσονήσῳ τῆς Καλλιπόλεως ἐχθροπραξίας.

II. ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΜΠΟΥΛΑΪΡ

Τὴν 22αν Ἰανουαρίου ἐσημειώθησαν αἱ πρῶται συγκρούσεις μεταξύ τῶν Τουρικῶν καὶ τῶν Βουλγαρικῶν προφυλακῶν, εἰς τὰ περίχωρα τοῦ Καβάκ. Ἡ πρώτη αὕτη ἀπόπειρα τοῦ Φακρῆ-πασσᾶ ἔπως καταλάβῃ τὰς ἀνατολικὰς διόδους τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Μπουλαΐρ, ἀπέτυγεν.

Τὴν 26 Ἰανουαρίου ὁ ἀγὼν ἐπαναλαμβάνεται. Οἱ Βούλγαροι ἔχουν ἤδη ὀχυρωθῆ ἐπὶ τῶν δύο ὄχθων τοῦ Καβάκδερέ.

Οἱ Τούρκοι, γράφει ὁ ἀνταποκριτὴς τῆς ἐφημερίδος τῶν «Συζητήσεων», διὰ νὰ ἐκδιώξουν τοὺς Βουλγάρους ἐκ τῶν ὀχυρωμάτων, μετὰ χαλαρὰν ἐπίθεσιν ἐναντίον αὐτῶν, ἀποσύρονται πρὸς τὸ Ἐξάμυλιον. Οἱ Βούλγαροι παρεσύρθησαν εἰς τὴν τσιαυτὴν τακτικὴν τῶν Τούρκων, καὶ ἐτέθησαν εἰς καταδίωξιν αὐτῶν. Οἱ Τούρκοι ἔμως πράγματι εἶχον κάποιον σκοπὸν. Διὰ τῆς τσιαυτῆς ἐπιτηδεύει ὑποχωρήσεώς των, ἐπεδίωκον νὰ παρασύρωσι τὸν Βουλγαρικὸν στρατὸν πρὸς τὸ βόρειον μέρος τῆς χερσονήσου τῆς Καλλιπόλεως καὶ ἐκεῖ αἰφνηδῶς νὰ ἐπιτεθῶσι κατ' αὐτοῦ διὰ τῶν ἐν Μπουλαΐρ δυνάμεών των, καθ' ὃν χρόνον ἑτέρα τουρκικὴ στρατιά, ἀποδιβασθεῖσα κρυφίως εἰς Σάρκοϊ, θὰ προσέβαλε τὸν Βουλγαρικὸν στρατὸν ἐκ τῶν νώτων. Τὸ πρῶτον μέρος τοῦ στρατηγικοῦ τούτου σχεδίου ἐπέτυχε πληρέστατα, ἐν τούτοις ἔμως δὲν παρουσιάθησαν τὰ εὐχάριστα ἀποτελέσματα τὰ ὅποια οἱ Τούρκοι ἀνέμενον.

«Ἡ μάχη εἶχε ἀρχίσει τὴν πρωΐαν τοῦ Σαββάτου, ὁ δὲ Φακρῆ-πασσᾶς εἶχεν εἰδοποιηθῆ προηγουμένως ὅτι περὶ τὰς πρῶτας πρωϊνὰς ὥρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἔμελλε νὰ ἀποδιβασθῆ σημαντικὴ δύναμις Τουρικοῦ στρατοῦ εἰς τὸ Σάρκοϊ, ἔπως προσβάλλῃ τὸν Βουλγαρικὸν στρατὸν ἐκ τῶν νώτων. Πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς μάχης ὁ Φακρῆ-πασσᾶς ἐκαρὰδόχησε τὴν κατάλληλον ὥραν ἔπως ἐπιτεθῆ κατὰ τοῦ ἀντιπάλου του καὶ ἀνέμεινε τοὺς ἀποσταλέντας πρὸς ἀναγνώρισιν τῶν θέσεων τὰς ὁποίας κατεῖχεν ὁ Βουλγαρικὸς στρατός. Ἐγένετο ἔμως ἓνα λάθος, τὸ ὅποσον ἔσχε πολὺ δυσάρεστα ἀποτελέσματα διὰ τοὺς Τούρκους. Τάγμα ἐθελοντῶν εὕρισκόμενον εἰς τὰς προφυλακὰς, ἐπετέθη αἰφνηδῶς κατὰ τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ, χωρὶς κὰν νὰ προειδοποιηθῆ ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ. Ἠπατήθησαν ἄραγε κατὰ τὴν

διαβίβασιν ἐτέρας διαταγῆς, οἱ ἐθελονταὶ οὗτοι ἢ μήπως οἱ ἀξιωματικοὶ των δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐπιβληθῶσι ἐπὶ των εὐεξάπτων ἐνστικτων τῆς θρασείας τῆς πολεμοχαροῦς ταύτης φυλῆς; Ἐν πάσῃ περιπτώσει τὸ γεγονός αὐτὸ τῆς βεδισασμένης καὶ προώρου ἐπιθέσεως κατὰ τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν οἰκτρὰν ἀποτυχίαν τοῦ γνωστοῦ στρατηγικοῦ σχεδίου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου τόσας ἐλπίδας εἶχον στηρίξει οἱ Τούρκοι. Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ πληροφορηθεὶς ἐπίθεσιν εὐρέθη εἰς τὴν σκληρὰν ἀνάγκη νὰ ὑποστηρίξῃ ταύτην καὶ οὕτω ἐγενικεύθη ἡ μάχῃ πρὶν ἀκόμη ἐπιστρέψουν τὰ ἀποσταλέντα πρὸς ἀναγνώρισιν των Βουλγαρικῶν θέσεων στρατιωτικὰ ἀπεσπάσματα.

Ἡ μάχῃ διήρκεσε καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ταῦ Σαββάτου, διεξήχθη δὲ ἀμφοτέρωθεν μετὰ πρωτοφανοῦς λύσεως. Ἄλλ' οἱ Βούλγαροι ἦσαν ἀπείρωσ πολυαριθμότεροι, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον οὐδέποτε ἐφαντάζετο ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ. Ὅταν δὲ τὸ ἀντελήφθη, κατενόησε πλεόν ὅτι τὸ μόνον ὃ τοῦ ἀπέμενε πρὸς σωτηρίαν ἦτο ἡ ὑποχώρησις πρὸς τὸ Μπουλαῖρ, ἕπερ καὶ ἤρχισε νὰ κάμνη. Οἱ Βούλγαροι κατέβαλον πᾶσαν προσπάθειαν ἕπως δυνήθουν νὰ ἀποκόψουν τὴν ὑποχώρησιν ταύτην των Τούρκων, ἀλλ' εἰς μάτην. Πλείσται Βουλγαρικαὶ πυροβολαρχίαι, τοποθετημένα: ἐπὶ των γύρω ὕψωμάτων ἀδιακόπως ἐξεσφενδόνιζον τὴν καταστροφὴν κατὰ των ὑποχωρούντων Τούρκων, ἀλλὰ δὲν κατάρθωσαν νὰ ἐμποδίσουν τὴν ὑποχώρησίν των. Πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι αἱ ὀπισθοφυλακαὶ των Τούρκων ἐπέδειξαν τὸν πλεόν ὡραιότερον ἠρωϊσμόν καὶ πολλάκις αὐτὴ μόνη ἐπεξεδύθη εἰς ἀγῶνα μετ' ὅπλου λόγχην καθ' ὄλοκλήρου τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ, ἕπως ἀνακόψῃ τὴν ραγδαίαν προέλασίν του καὶ νὰ διευκολύνῃ οὕτω τὴν ὑποχώρησιν τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ. Ἐκτὸς τούτου καὶ αἱ Τουρκικαὶ πυροβολαρχίαι ὑπεστήριξαν ἀρκετὰ ἐπιτυχῶς τὴν ὑποχώρησιν των Τούρκων σιγήσασαι πλείστας των Βουλγαρικῶν πυροβολαρχιῶν. Τέλος μετὰ ὑπερανθρώπους ἀγῶνας κατάρθωσεν ὁ Τουρκικὸς στρατὸς νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ Μπουλαῖρ, ἕπου οἱ Βούλγαροι ἐδίστασαν νὰ τὸν καταδιώξουν.

Καθ' ἓν χρόνον διεξήγετο ἡ μάχῃ τοῦ Μπουλαῖρ, οἱ Τούρκοι κατὰ τὸ ἐκδοθὲν Βουλγαρικὸν ἀνακοινωθὲν, εἶχον ἐπιτύχει ἀπόδασιν

ἀρκετοῦ στρατοῦ ἀποσπασθέντες ἐκ τῆς 10ης Μεραρχίας, πλησίον τοῦ Σάρκιου, εἰς ἀπόστασιν 3 χιλιομέτρων ἀπ' αὐτοῦ.

Πράγματι τὴν 26ην Ἰανουαρίου τεσσαράκοντα μεταγωγικὰ ἀρμύπλοια καὶ πλείστα ἰστιφόρα ἀπεβίβασαν στρατὸν εἰς τὸ Σάρκιον, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν τηλεβόλων 8 θωρηκτῶν καὶ καταδρομικῶν. Ἡ ἀπόδασις διενεργήθη ὡς ἐξῆς. Τὰ μεταγωγικὰ τὰ φέροντα τὸν στρατὸν παραταχθέντα εἰς τρεῖς σειρὰς ὀπισθεν τῶν Τουρκικῶν πολεμικῶν κατώρθωσαν νὰ πλησιάσουν τὴν παραλίαν· τούτου ἐπιτευχθέντος ἀμέσως διὰ τῶν κατασκευασθεισῶν ἐκ τοῦ προχείρου γεφυρῶν, ἤρχισαν ἡ ἀπόδασις τοῦ στρατοῦ.

Ὁ κατέχων ὅμως τὸ Σάρκιον Βουλγαρικὸς στρατὸς δὲν ἐμεινεν ἀπρακτος καὶ προσεπάθησε διὰ σφοδροτάτου κανονισμοῦ νὰ ματαιώσῃ τὴν ἀπόδασιν, τὴν ὁποίαν ὅμως ὑπεστήριζον τὰ Τουρκικὰ πολεμικὰ, βάλλοντα διαρκῶς κατὰ τῶν Βουλγάρων, ἀνεπαρκῶς ὅμως.

Ἡ ἀπόδασις ἐξηκολούθησε καὶ τὴν ἐπομένην 27ην Ἰανουαρίου. Οἱ Τούρκοι κατώρθωσαν νὰ ἀποβιδάσουν εἰς τὴν ξηρὰν μόνον 8 τάγματα στρατοῦ ἐνῶ ἕτεροι 15—20000 στρατοῦ παρέμεναν ἀκόμῃ ἐπὶ τῶν μεταγωγικῶν.

Ὁ ἀποβιβάσθεις Τουρκικὸς στρατὸς παρετάχθη εἰς ἀπόστασιν 3 χιλιομέτρων ἀπὸ τοῦ Σάρκιου.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς 27 Ἰανουαρίου ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς διαιρεθεὶς εἰς τρεῖς φάλαγγας κατώρθωσε διὰ δεξιωτάτων κινήσεων νὰ ὑπερφαλαγγίσῃ ἐκ τῶν πλευρῶν τὸν ἐχθρὸν, τὸν ὁποῖον ἠνάγκασεν νὰ ὑποχωρήσῃ πρὸς τὴν παραλίαν.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μάχης, τὰ Τουρκικὰ μεταγωγικὰ ἐπωφεληθέντα τῆς εὐκαιρίας ταύτης ἐπεχείρησαν δις νὰ πλησιάσουν τὴν ἀκτὴν, ὥπως ἀποβιδάσουν καὶ τὸν λοιπὸν στρατὸν, ἀλλ' ἠναγκάσθησαν ὑπὸ τοῦ σφοδροῦ πυρὸς τοῦ Βουλγαρικοῦ πυροβολικοῦ νὰ ἀναχθῶσι καὶ πάλιν εἰς τὸ πέλαγος.

Κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τῶν Βουλγάρων, οἱ Τούρκοι κατὰ τὴν μάχην τοῦ Μπουλαῖρ ἔσχον 6000 φονευμένους καὶ περὶ τοὺς 1000 ἐν Σάρκιον, οἱ δὲ Βούλγαροι 2000 φονευμένους καὶ τραυματίας.

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΙ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΤΣΑΤΑΛΤΖΑΝ ΕΧΘΡΟΠΡΑΞΙΑΙ

Ἡ ἐπιθεσις τοῦ στρατοῦ τῆς Καλλιπόλεως εἶχεν ὀρισθῆ ἕπως γίνῃ συγχρόνως μὲ ἐτέραν ἐπιθεσιν τοῦ ἐν Τσατάλτζα στρατοῦ. Συγχρόνως πρὸς τὴν ἐνέργειαν τοῦ στρατοῦ τῆς ξηρᾶς εἶχεν ὀρισθῆ ἕπως γίνῃ καὶ ἀπόβασις Τουρκικοῦ στρατοῦ εἰς Πόδιμα τῆς Μαύρης θαλάσσης, σκοποῦντος νὰ προσβάλῃ τὸν Βουλγαρικὸν στρατὸν ἐκ τῶν νώτων.

Πράγματι τὴν 26 Ἰανουαρίου ὁ Τουρκικὸς στρατὸς ἐξέρχεται ἐκ τοῦ Βουϊ-Τσερμεντζέ, Βασέσκιοῖ, Νακάσκιοῖ καὶ Λαζάρκιοῖ καὶ ἀρχίζει νὰ προελαύνῃ πρὸς δυσμᾶς· ἠναγκάσθη ὅμως νὰ ἀνακόψῃ τὴν προέλασίν του ὡς ἐκ τῆς ἐπιθέσεως τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ. Ἡ πρώτη φάλαγξ κατέλαβε μίαν θέσιν δυτικῶς τῆς Καλλικρατείας, αἱ δὲ λοιπαὶ ὠχυρώθησαν ἀνακαταλαδοῦσαι μερικὰς θέσεις ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ἔχθης τοῦ Καταρσί. Ὁ ἐχθρὸς φαίνεται νὰ μὴ ἔχῃ τὴν διάθεσιν νὰ τὰς ἐκτοπίσῃ ἐντεῦθεν.

Ἡ ἀπόβασις ἐπεχειρήθη τὴν 27 Ἰανουαρίου, ὑπὸ τὴν προστασίαν δύο θωρηκτῶν καὶ δύο ἀντιτορπιλικῶν, τὰ ὅποια ὅμως δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀποτρέψωσι τὴν ἀποτυχίαν τῆς.

Μόνον τὸ 10ον Βουλγαρικὸν σύνταγμα τὸ προφυλάσσει τὰς ἀκτὰς ἤρκεσεν ἕπως ἀναγκάσῃ τὰ Τουρκικὰ στρατεύματα νὰ παραμείνουν ἐπὶ τῶν πλοίων.

Ὁ ἐπελθὼν Φεβρουάριος ὑπῆρξεν λίαν δυσμενῆς διὰ τὴν πρόσδον τῶν ἐχθροπραξιῶν, αἵτινες ἐπανελήφθησαν κατὰ τὸ πρῶτον δεκαπενθήμερον τοῦ Μαρτίου. Τὰ κατὰ τὴν ἐπανάληψιν τῶν ἐχθροπραξιῶν γεγονότα περιέγραψεν ἀρκετὰ σαφῶς ὁ εἰδικὸς πολεμικὸς ἀνταποκριτῆς τῆς «Ζουρνάλ» τῶν Παρισίων.

«Οἱ Τούρκοι διὰ νὰ εὐρίσκωνται ἐν γνώσει τῶν δυνάμεων καὶ τῶν διαθέσεων τοῦ ἐχθροῦ, ἀπέστειλαν ἀνυχνευτικὰ ἀποσπάσματα τὰ ὅποια κατὰ τὴν 5 καὶ 6 Μαρτίου εἶχον διασπαρῆ καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν, ἀπὸ τοῦ Ὁρμανλή, πλησίον τῆς Μαύρης Θαλάσσης μέχρι τοῦ Μπογιαντός, ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τοῦ Μαρμαρᾶ· ἡ γραμμὴ αὕτη διέρχεται διὰ τοῦ Καλφάκιοῖ, - Ἀκαλάν, Ἰντζεζίγκ, Καδίκιοῖ καὶ Σουργακούνκιοῖ.

Τὰ Τουρκικὰ ταῦτα ἀνιχνευτικὰ ἀποσπάματα τὰ ἀποτελούμενα ἐκ 16 μόνον ταγματῶν εἶχον λάθει διαταγὴν νὰ καταδιώξωσι μὲν τὴν ἐχθρὸν, ἐὰν ἐτρέπετο εἰς φυγὴν, νὰ ὑποχωρήσωσι δὲ ἐὰν προσεβέλλοντο ὑπὸ ἐχθρικοῦ στρατοῦ ὑπερέχοντος κατ' ἀριθμὸν. Ἐκ τῶν διαταγῶν τούτων καταφαίνεται ὅτι οἱ Τούρκοι ἀπέφευγον νὰ συνάψωσι μάχην μεγάλην εἰς τὰς πρώτας ἀμυντικὰς γραμμάς, αἵτινες δὲν ἦσαν ἱκανῶς ὀχυρωμέναι.

Τὰ Τουρκικὰ ἀποσπάματα ἐξετέλεσαν τὴν ἀποστολὴν των μετ' αὐστηρᾶς ἀκριθείας, κατώρθωσαν δὲ νὰ φθάσωσιν εἰς τὸ Καλφάκιον καὶ εἰς τὸ Καδίκιον δύο σημεῖα ὀχυρώτατα, ὅπου ἤρχισαν μετὰ σπουδῆς νὰ ἀνεγείρωσι χαρακώματα μέχρι τῆς 11 Μαρτίου, ὅποτε ἐλάληρος ἡ γραμμὴ τῶν Τουρκικῶν προφυλακῶν ἐδέχθη τὴν ἐπίθεσιν τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ.

Ἡ ἐχθρὸς κυρίως ἐπετέθη κατὰ τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος τῆς Τουρκικῆς παρατάξεως. Καθ' ὃν χρόνον τρεῖς φάλαγγες προήλαυον κατὰ τοῦ Σουργκούκιου, ἑτέρα φάλαγγς ὠδεύε προὸς τὸ Καδίκιον, ὅπου εὐρίσκοντο ἤδη δύο Βουλγαρικαὶ μεραρχίαι. Μέχρι τῆς 4ης ἀπογευματινῆς ὥρας, οὐδεμία σοβαρὰ σύγκρουσις εἶχε λάθει χώραν. Ἀλλὰ περὶ τὴν 5ην ἀπογευματινὴν τὸ Βουλγαρικὸν πυροβολικὸν ἤρχισε νὰ βάλῃ αἰφνιδίως, ὅπως προστατεύσῃ τὴν δρᾶσιν τοῦ πεζικοῦ. Αἱ προφυλακαὶ τῶν Τούρκων ἀντισταθεῖσαι ἐπὶ μικρὸν, ἀπεσύρθησαν κατόπιν εἰς τὴν κυρίαν ἀμυντικὴν γραμμὴν. Ἡ νύξ διήλθεν ἡσυχος. Τὴν πρωΐαν τῆς ἐπομένης τὸ Βουλγαρικὸν πυροβολικὸν ἤρχισε βάλλον καθ' ἕλλην μὲν τὴν πρωΐαν ἀραιῶς, τὸ ἀπόγευμα δὲ πυκνότερα. Κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἔρριψεν περισσοτέρας τῶν 150 βολῶν, χάρις δὲ εἰς τὴν σφοδρότητα ταύτην τοῦ Βουλγαρικοῦ πυρός, ἠδυνήθη τὸ πεζικὸν νὰ πλησιάσῃ τοὺς Τούρκους εἰς ἀπόστασιν ἐνὸς χιλιομέτρου. Αἱ βολαὶ τοῦ Βουλγαρικοῦ πυροβολικοῦ συνεκεντροῦντο ἰδίως κατὰ τοῦ ὀχυρώματος Ἀλθαζάν, χωρὶς ὅμως νὰ δυνηθῶσι νὰ συγῆσωσι τὴν ὑπερασπίζουσαν αὐτὸ μοναδικὴν Τουρκικὴν πυροβολαρχίαν, ἣτις σημειωτέον εἶχεν ἐπιφέρει πλείστας ὕσας ἀπωλείας εἰς τὸ προελαῦνον Βουλγαρικὸν πεζικόν.

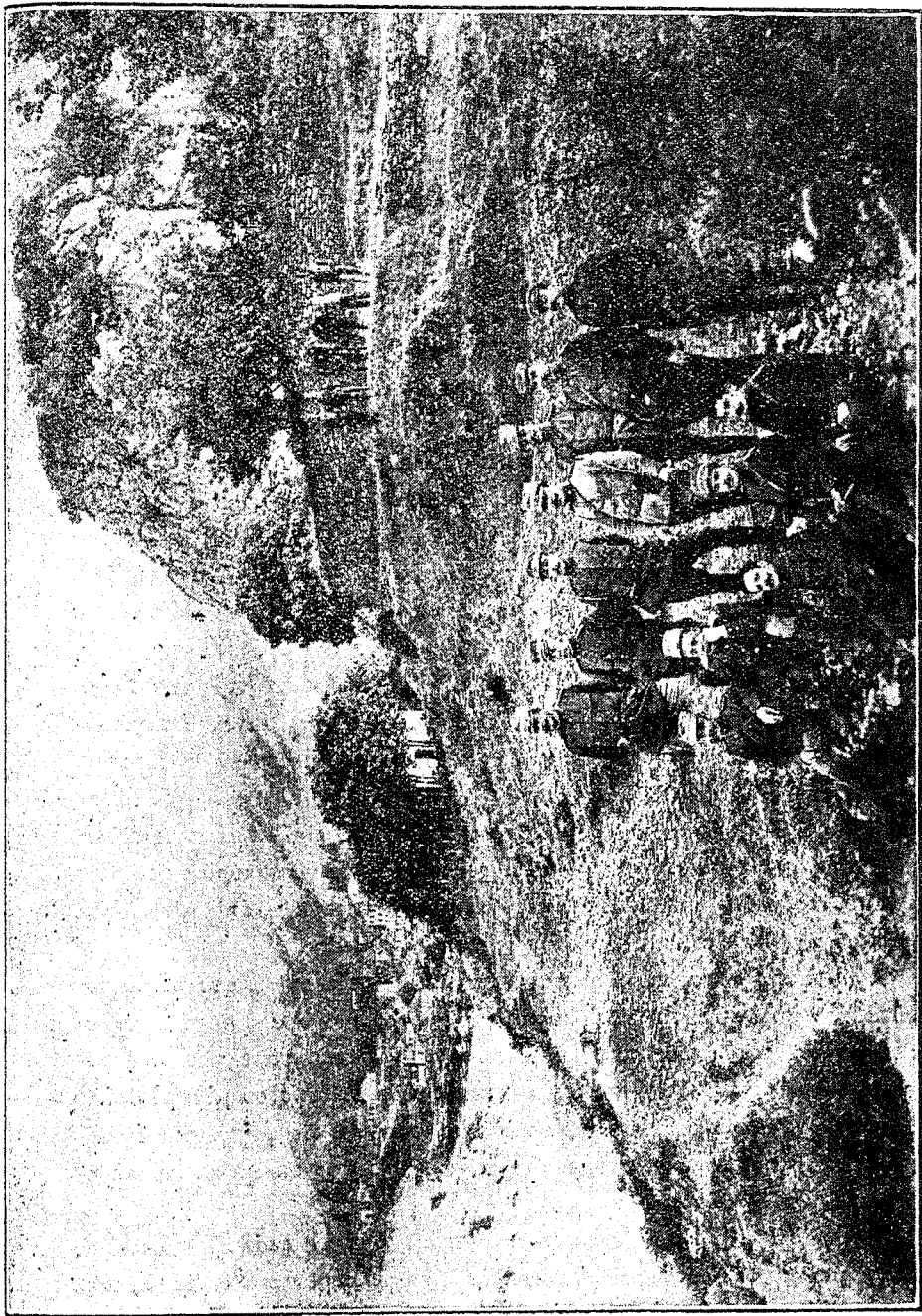
Ἡ μονομαχία τοῦ πυροβολικοῦ ἐξηκολούθησε μέχρι τῶν πρώτων ὥρῶν τῆς νυκτός, ὅποτε τὰ Τουρκικὰ στρατεύματα, συμφώνως πρὸς

ενχ
μὲν
σε-
τῶν
νά-
δὲν

εστ'
κοῦ
ετῶ
ότε
θε-

τῆς
νον
κοῦ,
4ης
αν.
ῖο-
ζι-
πε-
ῆλ-
κὸν
δὲ
50
ός,
νός
τα
νά
ρ-
τὸ

ων
ός

ΕΝ ΠΡΕΜΕΤΗ. Ὁ ἀρχηγὸς τῆς Μεραρχίας Ἡπειρώτας Ἡπειρώτου μετὰ τοῦ Ἐπιτελείου του

τὴν διαταγὴν τὴν ὁποίαν εἶχον λάβει, ἀπεσύρθησαν τεθέντα ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν φρουρίων.

Καθ' ὃν χρόνον ἐλάμβανον χώραν τὰ ἀνωτέρω γεγονότα, δύο Βουλγαρικαὶ μεραρχίαι προσέβαλλον συγχρόνως τὰς Τουρκικὰς προφυλακὰς τοῦ Κολφάκισι καὶ τοῦ Ἀκαλάν.

Τὸ γεγονός εἶναι ὅτι ὁ Τουρκικὸς στρατὸς ἠναγκάσθη νὰ ἀποσυρθῆ καὶ πάλιν εἰς τὰς θέσεις, τὰς ὁποίας κατεῖχε πρὸ τῆς ἐπαναλήψεως τῶν ἐχθροπραξιῶν, ἐξηκολούθησαν ὅμως νὰ παραμένουν κύριοι τοῦ τομέως, τοῦ ἐκτεινομένου δυτικῶς τοῦ ἔρμου Βουγιούκ-Τσερμεντζέ. Κατὰ τὰς διαφόρους αὐτὰς συμπλοκὰς αἱ ἀπώλειαι ἐκατέρωθεν ὑπῆρξαν ἀρκετὰ σημαντικαί.

Τὴν 15 Μαρτίου, 8 Βουλγαρικὰ πεζικὰ συντάγματα τῆς 10ης Μεραρχίας, ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Τόπτσεφ ὑποστηριζόμενα ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ ἐπεχείρησαν αἰφνιδισμὸν κατὰ τῶν Τουρκικῶν θέσεων, τῶν κειμένων μεταξὺ Κούμ-Μπουργκὰς καὶ τοῦ χωρίου Τσαλτάτζας.

Εἶναι προφανές ὁ σκοπὸς τὸν ὁποῖον ἐπεδίωκον οἱ Βούλγαροι διὰ τοῦ αἰφνιδισμοῦ τούτου.

Ἐπεχείρησαν νὰ παραβιάσωσι τὴν γραμμὴν ταύτην τῶν Τούρκων, ἵνα οὕτω δυνηθῶσι νὰ ἀνοίξωσι βορείως τῆς λίμνης Βουγιούκ-Τσεκμετζέ δίοδον ἐπιτρέπουσαν εἰς αὐτοὺς τὴν εἴσοδον ἐν τῇ Χερσοννήσῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ὁ ἀγὼν, πεισματώδης, διήρκεσε καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν. Περὶ τὸ μεσονύκτιον ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς ἠδυνήθη νὰ γίνῃ κύριος τοῦ κεντρικοῦ φρουρίου τοῦ Γκεστίκισι. Ἡ μάχη παρετάθη ἐπὶ μίαν ὥραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον, μεθ' ὃ περιήλθεν εἰς ὕφεσιν.

Περὶ τὴν 7ην πρωϊνὴν τὸ Τουρκικὸν πεζικὸν ὑποστηριζόμενον ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ τῶν κυριωτέρων φρουρίων καὶ ὑπὸ τῶν τηλεβόλων τοῦ ναυλοχοῦντος ἐν τῇ Μαρμαρᾷ στόλου, ἐπανάλαβε τὴν ἐπιθεσιν. Περὶ τὴν 10ην πρωϊνὴν κατέρωθε δι' ἐφόδου μὲ ἐφ' ὄπλου λόγχην νὰ ἀνακαταλάβῃ τὸ Γκεστίκισι τρέψαν εἰς φυγὴν τὸν Βουλγαρικὸν στρατόν, τοῦ ὁποίου τὴν πανωλεθρίαν συνεπλήρωσε τὸ πυροβολικὸν τῶν θωρηκτῶν.

Τὴν στιγμὴν ὅμως ἐκείνην πυκνοτάτη δμίχλη ἐκάλυψε τὸ πεδῖον τῆς μάχης, ὁ Βούλγαρος στρατηγὸς ἐπωφελοῦμενος ταύτης διέταξε μίαν ἡμιμεραρχίαν μὴ συμμετασχούσαν τῆς προηγουμένης μάχης

ὅπως ἀκολουθοῦσα τὴν ὁδὸν Τσατάλτζας - Φανασακρὶς προσβάλλῃ τὸν Τουρκικὸν στρατὸν ἐκ τῶν νότιων καὶ ἐκ τῶν πλευρῶν. Περὶ τὴν μεσημβρίαν ὅμως ἡ ὁμίχλη διελύθη καὶ ἀπεκαλύφθη ἡ Βουλγαρικὴ ἡμιμεραρχία, ἣτις ὑπέστη σφοδρότατον κανονικοβολισμὸν ἐκ μέρους τῶν Τουρκικῶν φρουρῶν.

Ἡ ἡμιμεραρχία κατελήφθη ἀμέσως ὑπὸ πανικοῦ καὶ ἐτράπη εἰς ἀτακτον φυγὴν, τὴν ὁποίαν οὐδὲὼς διηκολόυε τὸ ὄρεινόν τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Αἱ Τουρκικαὶ δὲιδες ἐξερρήγνυντο ἐν τῷ μέσῳ τῶν φευγόντων Βουλγάρων στρατιωτῶν, σημειώνουσαι ἄπειρα θύματα. Ἦτο ἀξιοθρήνητον τὸ θέαμα τῶν Βουλγάρων στρατιωτῶν προσπαθούντων καθ' ὁμάδας διὰ μέσου τῶν χαραδρῶν νὰ διαφύγῃσι τὸν ὄλεθρον. Τέλος ἡ 4ῃ ἀπογευματινὴ ὥρα εὔρε τὰ πάντα διατελοῦντα ἐν σιγῇ.

Οἱ Βούλγαροι κατὰ τὴν πανωθρίαν ταύτην ἀφήκαν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης 1100 νεκρούς, 400 ὅπλα καὶ πάντα τὰ μεταγωγικά των. Οἱ Τούρκοι ἀνεκατέλαβον κατόπιν τοῦ θριάμβου των τοῦτου πάσας τὰς θέσεις των.

Τὴν 23 Μαρτίου ἔλαβον χώραν μόνον ἀψιμαχίαι τινες, μετὰ β δὲ ἡμέρας ὑπεγράφη ἀναστολή τῶν ἐχθροπραξιῶν ὑπὸ τοὺς κατωτέρω ὅρους.

Ἄρθρον πρῶτον. Αἱ ἐχθροπραξίαι ἀναστέλλονται ἐν Τσατάλτζα καὶ Μπουλατρ μέχρι τῆς 10ῆς Ἀπριλίου.

Ἄρθρον δεύτερον. Ἐὰν αἱ περὶ εἰρήνης διαπραγματεύσεις δὲν λήξουσιν ἐντὸς τοῦ χρονικοῦ τούτου διαστήματος, δύναται νὰ παραταθῇ ἡ ἄνω προθεσμία κατόπιν συμφωνίας.

Ἄρθρον τρίτον. Ἐπιτροπὴ τὴν ὁποίαν θὰ ὑποδείξουσιν ἀμφότερα τὰ ἐμπόλεμα μέρη θὰ καθορίσῃ οὐδετέραν ζώνην μεταξὺ τῶν δύο στρατοπέδων.

Ἄρθρον τέταρτον. Ἐν περιπτώσει ἐπαναλήψεως τῶν ἐχθροπραξιῶν ἐκάτερον τῶν ἐμπολέμων μερῶν ὀφείλει νὰ προειδοποιήσῃ περὶ τούτου τὸ ἕτερον πρὸ 48 ὥρων. Τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα θὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ τῆς 8ῆς πρωϊνῆς ὥρας τῆς ἡμέρας καθ' ἣν θὰ κοινοποιηθῇ ἡ προειδοποίησις.

Ἄρθρον πέμπτον. Καθ' ἑλγὴν τὴν διάρκειαν τῆς ἀναστολῆς

τῶν ἐχθροπραξιῶν, ὁ Τουργικὸς στόλος δὲν δικαιούται νὰ παρεμπο-
δίσῃ τὴν τροφοδοσίαν τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ, τὴν γενησομένην
διὰ τοῦ κόλπου Ἄρου καὶ διὰ τῶν ἀκτῶν τοῦ Εὐξείνου Πόντου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΑΑ'

*Δολοφονία τοῦ Βασιλέως Γεωργίου ἐν Θεσσαλονίκῃ. Μετα-
φορὰ τῆς σωροῦ τῆς Α. Μ. εἰς Ἀθήνας. Κηδεία. Ὁρκωμοσία
τοῦ νέου Βασιλέως Κωνσταντίνου.*

Τὴν ἡγὴν Μαρτίου καθ' ὃν χρόνον ἤρχοντο εἰς αἴσιον πέρασ καὶ
αἱ ἐν Ἠπειρῷ ἐπιχειρήσεις διὰ τῆς καταλήψεως τοῦ Τεπελενίου,
λυπηρὸν ἄγγελμα ἤρχετο ἐκ Θεσσαλονίκης, ἵνα βυθίσῃ εἰς πένθος
ἐλόκληρον τὸ Πανελλήνιον.

*Θεσσαλονίκη 6.20 μ.μ. Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὑπέστη δολο-
φονικὴν ἐπίθεσιν πρὸ ἡμισείας ὥρας. Πρὸ ὀλίγων λεπτῶν ἐξέ-
πνευσεν.*

Νικόλαος.

Ἐτηλεγράφη ὁ Στρατιωτικὸς διοικητὴς τῆς Θεσσαλονίκης Πρίγκ-
κιψ Νικόλαος πρὸς τὴν Κυβέρνησιν.

Τὸ τριμερὸν τοῦτο γεγονός ἐγένετο ὑπὸ τὰς ἐξῆς περιστάσεις.

Ὁ βασιλεὺς Γεώργιος τὸ ἀπόγευμα τῆς 5ης Μαρτίου 1913 εἶχεν
ἐξέλθῃ πεζῇ, εἰς περίπατον συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ ὑπασπιστοῦ του
Π. Φραγκοῦδη. Περὶ τὴν ἡγὴν μ. μ. ἐνῶ ἐπέστρεφεν εἰς τὰ ἀνάκτο-
ρα, διερχόμενος τὴν διασταύρωσιν τῶν ὁδῶν Ἀγ. Τριάδος καὶ Κεν-
τρικῆς ὁδοῦ ἐξοχῆς, νῦν λεωφόρος Βασιλέως Γεωργίου Α', ὑπέστη
δολοφονικὴν ἐπίθεσιν. Ὁ δολοφόνος κρυπτόμενος εἰς τὴν γωνίαν τῆς
διασταυρώσεως τῶν ὁδῶν τούτων ἐπυροβόλησε τὸν βασιλέα ἐξ ἀπο-
στάσεως δύο βημάτων διὰ περιστρόφου Μαυροβουνιωτικοῦ συστήμα-
τος. Ταυτοχρόνως ἐτράβηξε καὶ κατὰ τοῦ ὑπασπιστοῦ, ἀλλὰ τὸ βε-
βόλβερ ἔπαθεν ἀφλογιστίαν.

Ὁ δολοφόνος συνελλήφθη ἀνευ σχεδὸν ἀντιστάσεως ὑπὸ τοῦ ὑπασπιστοῦ τοῦ βασιλέως καὶ δύο Κρητῶν χωροφυλάκων· ἀνακρινόμενος δὲ εἰς τὸ ἀστυνομικὸν τμήμα εἶπεν, ὅτι ὀνομάζεται Ἀλέξανδρος Σχινᾶς· εἶναι ἡλικίας 45 ἐτῶν περίπου καὶ κατάγεται ἐξ Ἀσβεστοχωρίου τῆς Μακεδονίας, υἱὸς ἱατροῦ ἐξασκούντος τὸ ἐπάγγελμα ἐν Θεσσαλονίκῃ.

Ἄλλοτε ὁ Σχινᾶς ἐγγραμμάτισεν διδάσκαλος, πρὸς δὲ παρρηκολούθησεν ἐπὶ τινα χρόνον μαθήματα εἰς τὴν ἱατρικὴν σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου εἰς ἣν εἶχεν ἐγγραφῆ, μεταγραφεὶς εἶτα εἰς τὴν Φαρμακευτικὴν· μετὰ 10ετίαν ἔλην ἕμως δὲν κατόρθωσε νὰ λάβῃ δίπλωμα οὔτε τῆς μιᾶς οὔτε τῆς ἐτέρας Σχολῆς. Ἐν Ἀθήναις ἔζη ἐπαιτῶν.⁽¹⁾

Ὁ Βασιλεὺς δὲν ἐπρόφερε οὔτε λέξιν, ἀλλὰ λυποθυμήσας ἀμέσως, ἔπεσε παρὰ τὴν τράπεζαν παρακειμένου παντοπωλείου, οὔτινος ἐκαταστηματάρχης ἔσπευσε καὶ ἤμικανέγειρε αὐτόν. Ἐκεῖθεν μετεφέρθη ὑπὸ στρατιωτῶν εἰς τὸ Θεαγένειον Νοσοκομεῖον ὅπου, μετὰ ἐξέτασιν τοῦ τραύματος ἐξεδόθη ἡ κατωτέρω ἐπίσημος ἔκθεσις.

Μετὰ προσοχῆς ἐξετασθέντος τοῦ πτώματος τοῦ δειμνήστου Βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α΄. εὐρέθη ὅτι ἔφερε τραῦμα διαμπερῆς τοῦ θώρακος διὰ πυροβόλου ὄπλου.

Τὸ στόμιον τῆς εἰσόδου τῆς σφαιρας εὐρίσκειτο ὀπισθεν δεξιᾶ, κατὰ τὸ θοῦν μεσοπλευρίον διάστημα, παρὰ τὴν κάτω γωνίαν τῆς δεξιᾶς ὠμοπλάτης, περιφερείας ὅσον διλέπτου, μὲ χεῖλη κεκαυμένα ἔστραμμένα πρὸς τὰ ἔσω, στόμιον δ' ἐξόδου ἀκριβῶς τρεῖς δακτύλους ἄνωθεν τῆς κορυφῆς τῆς ξιφοειδοῦς ἀποφύσεως, κατὰ τὸ μέσον τοῦ στέρονου, ἐπίμηκες ὀριζόντιον, μῆκους τριῶν περίπου ὑφεικατοστομέτρων, μὲ χεῖλη ἀπεσχισμένα.

Κατὰ τὴν γενομένην πρὸς ταρίχευσιν διάνοιξιν τοῦ θώρακος, εὐρέθη ὅτι ἐκτὸς τοῦ τραύματος τοῦ δεξιοῦ πνεύμονος, ὄντος διαμπερῶς τετραωμένου κατὰ τὴν πύλην, ὁ δεξιὸς κόλπος

(1) Ὁ δολοφόνος Σχινᾶς ἠτύοκτόνησε τὴν 23 Ἀπριλίου 1913 ῥιφθεὶς ἐκ τοῦ παραθύρου τοῦ Διοικητηρίου Θεσσαλονίκης, ὅπου εἶχε μεταφερθῆ ὅπως ἀνακριθῆ.

τῆς καρδίας ἦτο διατετηγμένος εἰς ἕκτασιν δεκαλέπτου. Τό τε περικάρδιον καὶ τὸ κῦτος τοῦ θώρακος ἦσαν πλήρη θρόμβων καὶ αἵματος.

Κατὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ἐσωτερικῶν ἐνδυνάτων ἀνευρέθη τὸ βλῆμα, ὅπερ ἦτο σφαῖρα περιστροφου μεγάλου διαμετρήματος, ἐκ μολύβδου, ὀλίγον παραμεμορφωμένη κατὰ τὴν κορυφήν.

Ὁ θάνατος, ὡς ἐκ τοῦ τραύματος τῆς καρδίας ἐπῆλθεν ἀκαριαῶς.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 5 Μαρτίου, ὥρα 7 μ.μ. 1913.

Ὁ Διευθυντῆς
(Τ. Σ.) **ΕΜΜ. ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗΣ**
Ἐπίατρος

Παρευρεθεῖς εἰς τὴν αὐτοψίαν ἐπικυρῶ τὰ ἀνωτέρω.

Ὁ Γενικὸς Ἀρχίατρος, Ἐπόπτης τῶν Νοσοκομείων

Π. ΜΑΝΟΥΣΟΣ

Γενικὸς Ἀρχίατρος

Ὁ νεκρὸς τοῦ βασιλέως ταριχευθεὶς περὶ τὴν 9 1/2 μ.μ. μετεκομίσθη εἰς τὸ ἀνάκτορον.

Ἡ ἐκτύπωσις ἐκ τῆς δολοφονίας τοῦ Βασιλέως Γεωργίου ὑπῆρξε τεραστία. Ἡ Θεσσαλονίκη εἶχεν ἀρχίσει ἤδη νὰ γινεταί φανερά τὸ μῆλον τῆς ἔριδος μεταξὺ τῶν συμμάχων Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας. Ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς εἶχε μὲν ἀπέλθει ἀπὸ τοῦ Ν)βρίου, ἐντὸς τῆς πόλεως ἕμως ἕμενον ἕκτοτε, ὡς ἐν συγκατοχῇ μετὰ τῶν Ἑλλήνων, τμήμα βουλγαρικοῦ στρατοῦ ἐκ 1000 καὶ πλέον ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν Χεσαπσίεφ. Οἱ ἐν Σόφια δὲν ἀπέκρυπτον πλέον τὰς περὶ Θεσσαλονίκης διαθέσεις των. Ὁ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν τῆς Βουλγαρίας ἔκαμε δηλώσεις ἐπισήμως ὅτι ὁ λιμὴν τῆς Θεσσαλονίκης τοῖς εἶναι ἀπαραίτητος· αὐτὸς δὲ ὁ πρωθυπουργὸς ἀνεκοίνου «ἐλπίζω ὅτι τὸ ζήτημα τῆς Θεσσαλονίκης θὰ λυθῇ φιλικῶς μετὰ τῆς Ἑλλάδος». Ὁ δὲ τύπος Ἀθηνῶν καὶ Σόφιας ἔκαμνεν ἔναρξιν τῶν ἐχθροπραξιῶν τοῦ κατ' ἄλλήλων πολέμου διὰ φλογερῶν ἄρθρων.

Τοιαύτη τις ἦτο ἡ κατάστασις καθ' ἣν στιγμὴν ὁ τηλέγραφος μετέδιδε εἰς κάθε ἐλληνικὴν γωνίαν τὴν περὶ δολοφονίας ἐν Θεσσα-

λονίκη τοῦ βασιλέως Γεωργίου εἶδῃσιν. Ἐὰν προσθέσωμεν μάλιστα καὶ τὴν διάδοσιν ὅτι ὁ Σχινᾶς ὑπῆρξε ὄργανον τοῦ ἐν Θεσσαλονίκη βουλγάρου στρατηγοῦ Χεσαπσίεφ, ἡ ἐντύπωσις εἶναι δικαιολογημένη.

Μετά τινος δ' ἡμέρας ὅτε ὁ νέος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος προσέθετεν εἰς τὸ τέλος τῆς ὑπογραφῆς του ἐν Β, ἐνῶ ὁλόκληρος ὁ Ἑλληνικὸς τύπος συνεζήτει, ἂν ἔπρεπε νὰ ὀνομασθῇ 11ος ἢ 12ος, ὁ λαὸς εἰρμήνευσε τὸ γράμμα τοῦτο ὡς ἀρκτικὸν τῆς λέξεως **Βουλγαροκτόνος**. Ὅτι μάλιστα ὁ Στρατηλάτης ἐν τῇ καταλαβούσῃ αὐτὸν ὄργῃ ἐκ τοῦ πόνου, ὃν ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς του ἠθάνθη, εἶπεν : «δὲν θέλω νὰ ὑπάρχω, ἐὰν δὲν γίνω Βουλγαροκτόνος» ! καὶ ὑπέγραψε, Κωνσταντῖνος Β(1).

Τὴν 12ην Μαρτίου ἐγένετο ἡ μεταφορὰ τῆς σωροῦ τοῦ ὑψηλοῦ νεκροῦ εἰς Ἀθήνας διὰ τῆς θαλαμηγοῦ Ἀμφιτρίτης συνοδευομένης ὑπὸ 6 θωρηκτῶν, ἐνὸς ἐξ ἐκάστης Μ. Δυνάμεως, κατετέθη δὲ εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν ναὸν εἰς καινὸν ἐπὶ τριήμερον προσκύνημα.

Ἡ κηδεῖα τοῦ βασιλέως ἐγένετο τὴν 20ὴν Μαρτίου. Ὁ νεκρὸς ἐπὶ κλιβάντος τηλεβόλου συρομένου ὑπὸ πεντηκοντάδος ναυτῶν μετεφέρθη ἐκ τοῦ Ναοῦ τῆς Μητροπόλεως, ὅστις εἶχεν ὑπερπληρωθῆ ἀπὸ ὑπερχιλίους πολυτελεῖς στεφάνους εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ Λαρισσαϊκοῦ, καὶ ἐκειθεν εἰς Τατόιον ὅπου καὶ ἐτάφη.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀνεγνώσθη ἡ διαθήκη τοῦ ἀειμνήστου βασιλέως, ἧς τὸ πολιτικὸν μέρος ἔχει ὡς ἑξῆς :

«... Τώρα μοῦ φαίνεται ὅτι εἶπα κάθε τι, ποῦ ἤθελα νὰ εἶπω, καὶ ὅτι ἔλαβα ὅσας ἀποφάσεις ἐπεθύμουν ἐν σχέσει μὲ τὴν περιουσίαν μου. Μοῦ ὑπολείπεται μόνον νὰ παρακαλέσω, νὰ ἱκετεύσω τὰ ἀγαπημένα μου παιδιὰ νὰ εἶνε πάντοτε ἠνωμένα ἐν παντί, ν' ἀγαπῶνται μεταξὺ των, νὰ εἶνε στήριγμα καὶ ν' ἀγαπῶσι τὴν λατρευτὴν καὶ εὐλογημένην των Μητέρα.

«Εἰς τὸν προσφιλεῖ μου Ντίνον λέγω : **Ἀγάπα τὴν ἀγαπητὴν μικρὰν Πατρίδα σου** ἐξ ὅλης καρδίας· ὑπῆρέτησέ την καὶ τὸν ἀγα-

(1) Ὀλίγον βραδύτερον καὶ διὰ νὰ μὴ ἐπιτείνῃ τὰς ἀρχετὰ ἤδη τεταμένας μετὰ τῆς Συμμαχου Βουλγαρίας ὑφισταμένας φιλικὰς σχέσεις, εἶδιδετο καταλλήλως ἡ ἐρμηνεία ὅτι τὸ Β τοῦτο σημαίνει Βασιλεὺς.

πητόν σου λαόν με ἀγάπην εἰλικρινῆ καὶ πίστιν ἀσάλευτον· τὸ αὐτὸ δὲ ἄς κάμουν καὶ ἔλοι οἱ ἀγαπητοὶ σου ἀδελφοί.

«Ἐχε θάρρος, ἀλλ' ἔχε καὶ ὑπομονήν· μὴ σπεύδῃς ποτὲ ὑπὲρ τὸ μέτρον. Ἄφησε καλλίτερα νὰ περάσῃ ἡ νύκτα πρὶν πάρῃς τὴν ἀπόφασίν σου· μὴν ὀργίζεσαι καὶ μὴν ἀφήσῃς τὸν ἥλιον νὰ δύσῃ ἐπὶ τῆς ὀργῆς σου.

«Ἔσο ἡρεμὸς τὴν σκέψιν καὶ τὸν νοῦν· καὶ μὴ λησμονῆς τοτὲ ἔτι βασιλεύεις λαοῦ μεσημβρινοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ ὀργὴ καὶ τὸ εὐέξαπτον στιγμιαίως ἀναφλέγονται, καὶ εἰς μίαν τοιαύτην στιγμὴν ἤμπορεῖ νὰ εἴπῃ καὶ νὰ πράξῃ πολλά, τὰ ὅποια μετὰ μίαν στιγμὴν ἴσως τὰ λησμονεῖ πάλιν. Διὰ τοῦτο μὴ θυμώνῃς ποτέ, καὶ μὴ λησμονῆς ἔτι συχνὰ εἶνε προτιμότερον νὰ ὑποφέρῃ ὁ Βασιλεὺς ὁ ἴδιος, ἔστω καὶ ἡθικῶς, παρὰ νὰ ὑποφέρῃ ὁ λαὸς καὶ ὁ τόπος.

«Ἐπίσης, τὰ συμφέροντα τοῦ Λαοῦ καὶ τοῦ Τόπου πρέπει νὰ προηγούνται παντὸς ἄλλου συμφέροντος. Ἐνθυμοῦ τοῦτο πάντοτε, ἀγαπητέ μου Ντίνο, καὶ ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἀπεράντῃ του χάριτι καὶ ἀγαθότητι θὰ σ' εὐλογῆσῃ καὶ θὰ σὲ βοιθήσῃ εἰς τὸ βαρὺ σου ἔργον καὶ τὸ πλήρες εὐθυνῶν ἀξίωμά σου.

«Ἀγάπα καὶ προστάτευε τὴν εὐλογημένην σου Μητέρα, νὰ εἶσαι δι' αὐτὴν πάντοτε τρυφερὸς καὶ ἀφωσιωμένος υἱός.

«Δῶσε εἰς τὰ παιδιὰ σου καλὴν, ὑγιᾶ καὶ Ἑλληνικὴν ἀνατροφὴν.
***Οφείλουν νὰ εἶνε Ἕλληνες καὶ τίποτε ἄλλο.**

«Ἀγάπα τ' ἀδέλφια σου· νὰ εἶσαι πάντοτε δι' αὐτὰ καλὸς ἀδελφός.

«Ἐάν ποτε ἠδίκησα κανένα ἀπὸ σᾶς, τ' ἀγαπημένα μου παιδιά, συγχωρήσετέ με.

«Τὴν προσφιλὴ μου Ὀλγαν ἀγαπῶ μέχρι τελευταίας μου πνοῆς.

«Καὶ τώρα σᾶς εὐλογῶ ἔλους. Ὁ Θεὸς νὰ σᾶς εὐλογῇ καὶ νὰ σᾶς φυλάττῃ μαζὶ· μετὰ τὴν ἀγαπητὴν μου μικρὰν Ἑλλάδα.

«Μὴ με λησμονήσετε. Ἀμήν».

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α΄

***Ὁρκομωδία τοῦ νέου Βασιλέως Κωνσταντίνου.**

Ὁ Διάδοχος Κωνσταντῖνος εὐρισκόμενος εἰς Ἰωάννινα καὶ λαβῶν γνώσιν ἐκ τηλεγραφήματος τοῦ πρίγκηπος Νικολάου τοῦ θανά-

του τοῦ βασιλέως πατρός του ἐξέδωκε τὸ κατωτέρω πρὸς τὸν στρατὸν διάγγελλμα :

« Πρὸς τὸν στρατὸν Μου.

Ἐπαίσιον ἀνοσιούργημα κατὰ τοῦ ἱεροῦ προσώπου τῆς Α. Μ. τοῦ ἀειμνήστου βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α΄ ἐστέρησε πάντας ἡμᾶς τοῦ ἀρχηγοῦ μας, εἰς στιγμὰς κρισιμωτάτας δι' ὀλόκληρον τὸ ἑλληνικὸν Γένος.

Καλούμενος ἤδη ὑπὸ τῆς Θείας Προνοίας νὰ διαδεχθῶ τὸν Βασιλέα Πατέρα Μου ἐπὶ τοῦ χειρεύσαντος Θρόνου, τὸν ὁποῖον ἐπὶ μακρὰ ἔτη ἐδόξασεν καὶ ἐτίμησεν, ἀγγέλλω τοῦτο πρὸς τὸν στρατὸν μου, εἰς τὸν ὁποῖον ἀφιέρωσα ὀλόκληρον τὸν βίον Μου, μὲ τὸν ὁποῖον ἀτυχῆς καὶ εὐτυχῆς ⁽¹⁾ πόλεμος μὲ συνέδεσε ἀρρήκτως.

Ἀρθείσης ἀπὸ πολλοῦ πάσης παρεξήγησεως ⁽²⁾ τοῦ παρελθόντος, δηλῶ πρὸς τὸν στρατὸν ἐτι γηγούμενος πάντοτε αὐτοῦ, δὲν θὰ παύσω μεριμῶν περὶ τῆς προόδου αὐτοῦ τε καὶ τοῦ στόλου, τοῦ ὁποῖου τὰ ἔνδοξα κατορθώματα ἐμεγάλυναν καὶ ἐλάμπρυναν τὴν Πατρίδα μας.

Κωνσταντῖνος Β.

Ἀναχωρήσας δὲ δι' αὐτοκινήτου ἀμέσως ἐξ Ἰωαννίνων ἔφθανεν δι' Ἄρτης καὶ Μεσολογγίου εἰς Κριονέρι ἐκαΐθεν δὲ ἐπιβασθεὶς τῆς Σφακτηρίας ἀπεβιβάσθη εἰς Φάληρον τὴν πρωίαν τῆς 7ης Μαρτίου. Ἡ μεθεπομένη 8η Μαρτίου ὤρισθη ὡς ἡμέρα ὀρκωμοσίας τοῦ νέου βασιλέως ἐνώπιον τῆς Ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας. Ἡ Βουλὴ διεκοσμήθη καταλλήλως δι' ἑλληνικῶν χρωμάτων καὶ θυρεῶν μὲ τὰ ἀρχικὰ γράμματα τῶν νέων βασιλέων Κ.Σ., (Κωνσταντῖνος-Σοφία).

(1) Ἐνοεῖ τὸν ἀτυχῆ πόλεμον τοῦ 1897 κατὰ τὸν ὁποῖον, ἀρχηγὸς ὢν καὶ τότε τοῦ εὐαρίθμου καὶ κακῶς συντεταγμένου ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἠττήθη ὑπὸ τῶν Τούρκων.

(2) Παρεξήγησιν ἐνταῦθα ἔνοεῖ τὴν εἰρηνικὴν ἐπανάστασιν τῆς 15 Αὐγούστου 1909 τὴν γενομένην ὑπὸ τοῦ στρατοῦ εἰς τὸ ἔξωθεν τῶν Ἀθηνῶν Γουδί ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Συνταγματάρχου κ. Ν. Ζορμπᾶ. Ἡ ἐπανάστασις αὕτη ὑπετέθη ἀρχικῶς ὅτι ἐστρέφετο κατὰ τῆς βασιλείας, διὰ τοῦτο ἅπανα ἡ Βασ. Οἰκογένεια, πλὴν τοῦ Βασιλέως Γεωργίου, εἶχεν ἀπέλθει τῆς Ἑλλάδος μὴδὲ τοῦ διαδόχου Κωνσταντῖνου ἐξαίρουμένου.

πλήθος δὲ κόσμου κατεπλημμύρισε τὸν περίβολον τῆς Βουλῆς καὶ τὰς ἐδοῦς μέχρι τοῦ ὀπισθεν τοῦ βασιλικοῦ κήπου ἀνακτόρου τοῦ Διαδόχου.

Εἰς τὰς 10.25' π. μ. ἤγει ὁ πρῶτος κανονισμὸς χαιρετίζων τὴν ἐκ τῶν ἀνακτόρων ἐκκίνησιν τῶν βασιλέων, ἀκολουθοῦν δὲ ἔτεροι 100.

Κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ ἀνακτόρου μέχρι τῆς Βουλῆς διέλευσίν των οἱ βασιλεῖς γίνονται πρόξενοι ἀκρατήτου καὶ εἰλικρινοῦς ἐνθουσιασμοῦ τοῦ πλήθους, τὸ ὁποῖον ζητῶκραυγάζει αὐτοὺς φρενιτειωδῶς.

Τὴν 10.50' ὁ κλητὴρ τῆς Βουλῆς ἀναφωνεῖ:

«Κύριοι Βουλευταί, οἱ βασιλεῖς ἔρχονται».

Τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον μετὰ τοῦ Προεδρείου τῆς Βουλῆς ἐξέρχονται εἰς τὰ προπύλαια πρὸς προὔπαντησιν τῶν βασιλέων, οἱ δὲ βουλευταὶ ἐντὸς τῆς αἰθούσης ἴστανται ὄρθιοι.

Τὴν εἴσοδον τῶν βασιλέων εἰς τὴν αἴθουσαν ἀκολουθοῦν βροντώδεις ζητῶκραυγαὶ τῶν βουλευτῶν «Ζήτω ὁ Κωνσταντῖνος ὁ δωδέκατος» μεθ' ὧ αἱ Α. Μ. κἀθηνται ἐπὶ χρυσοπορφύρων θρόνων. Μετὰ ταῦτα ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς στραφείς πρὸς τὸν Βασιλέα εἶπε:

«Βασιλεῦ! Σκοπὸς τῆς παρούσης συνεδρίας εἶναι ὅπως ἡ Μεγαλειότης Σου δώσῃ τὸν ὄρκον τοῦ Συνταγματικοῦ Βασιλέως».

Ἡ ἱεροτελεστία ἤρχισεν ἀμέσως καὶ μετὰ τὸ τέλος αὐτῆς ὁ Μητροπολίτης ἀπήγγειλε τὸν ὄρκον τοῦ συνταγματικοῦ βασιλέως τοῦ ὁποῖου ἐκάστην πρότασιν ἐπανελάμβανεν ὁ Βασιλεὺς·

Προσαχθὲν δέ, πρὸς τὴν Α. Μ. τὸ ἐπὶ μεμβράνης καλλιγραφικῶς γεγραμμένον πρωτόκολλον, υπεγράφη ὑπὸ τοῦ βασιλέως, μεθ' ὧ ἔληξεν ἡ τελετή.

Τὸ πρωτόκολλον τοῦτο τῆς ὀρκωμοσίας τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου ἔχει ὡς ἐξῆς:

«Σήμερον τὴν 8ην Μαρτίου τοῦ χιλιοστοῦ ἐνεαεκοσιοστοῦ δεκάτου τρίτου ἔτους καὶ ὥραν 10 ὧ)4 π. μ. ἡ Α. Μ. ὁ βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων Κωνσταντῖνος, ὀδηγούμενος ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς καὶ τῶν λοιπῶν μελῶν τοῦ Προεδρείου αὐτῆς καὶ παρακολουθούμενος ὑπὸ τοῦ Προέδρου τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ τῶν Ὑπουργῶν Αὐτοῦ, προσῆλθεν εἰς τὸν ἐπὶ τούτῳ παρεσκευασμένον ἐν τῇ Βουλῇ θρόνον καὶ ἔδωκεν ἐνώπιον αὐτῆς, δημοσίᾳ συνεδρια-

»ζούσης, ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, τὸν ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 43 τοῦ Συντάγματος ὄρον, ἔχοντα ὡς ἑξῆς·

Ἐμὴν εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας καὶ Ὁμοουσίου καὶ Ἀδιαιρέτου Τριάδος νὰ προστατεύσω τὴν ἐπικρατοῦσαν θρησκείαν τῶν Ἑλλήνων, νὰ φυλάττω τὸ Σύνταγμα καὶ τοὺς Νόμους τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους καὶ νὰ διατηρῶ καὶ υπερασπίζω τὴν Ἐθνικὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ ἀκεραιότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους».

»Δι' ὃ συνετάχθη τὸ παρόν, ἕπερ υπεγράφη παρὰ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως, τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς, τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν καὶ Προέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, τῶν γραμματέων τῆς Βουλῆς καὶ τῶν Ὑπουργῶν τοῦ Κράτους».

Ἡ Μοῖρα ἠθέλησε νὰ καλύψῃ τὴν χαρὰν τῆς ἀναρρήσεως τοῦ Κωνσταντίνου μὲ τὸ πένθος τοῦ τόσον ἀδίκου ὅσον καὶ τραγικοῦ θανάτου τοῦ Σεπτοῦ Πατρός Του. Ἀλλ' ἡ Μοῖρα ἠθέλησε καὶ νὰ στρώσῃ δάφνας νίκης εἰς τὸν δρόμον τοῦ Θρόνου.

Σφυγμομετροῦσα τὴν Ἐθνικὴν ψυχὴν καὶ ἀμείβουσα τοὺς εὐγενεῖς παλμούς καὶ τὰ ἰδανικά της καὶ ἱκανοποιούσα τοὺς πόθους της, ἠθέλησε καὶ δαφνοστεφῆ τὸν πρῶτον Ἑλληνα Βασιλέα τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος, ὡς διὰ ν' ἀποδώσῃ, εἰς τὸν ἀνδρῶντα θρόνον ἐκ τῶν συντριμμάτων τοῦ παλαιοῦ ἐκείνου, ἔνδοξον καὶ πάλιν Κωνσταντῖνον.

Σπανίως βασιλεὺς ἐβάδισε πρὸς τὸν θρόνον, ἀπὸ τόσον ὠραίαν ὁδόν. Ἐστεμμένος τὸ ἀναφαίρετον στέμμα, τὸν προκίωνιον στέφανον τῆς δάφνης, τὴν ὁποίαν ἔδρεψε μὲ τὰς ἰδίας Του χεῖρας, ἦλθε νὰ στεφθῆ τὸ ἐπαμειβόμενον χρυσοῦν στέμμα, ποῦ Του προσφέρει ἡ Πατρίς εὐγνωμονούσα.

Ἦρως καὶ ἐλευθερωτῆς καὶ σωτὴρ ἦλθε νὰ διαδεχθῆ τὸν ἥρωα Πατέρα Του, πίπτοντα ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων, ὡς ὁ τελευταῖος τῶν στρατιωτῶν του! . . . Ὁρισμένως ἡ Μοῖρα ἐφιλοτέχνησεν ἓνα ὑπέροχον διάκοσμον καὶ μίαν ἐπιβλητικὴν σκηνοθεσίαν διὰ τὸ ἔργον της. Καί, ἂν μέσα εἰς τὸ φῶς τοῦ θριάμβου ἠθέλησε νὰ σύρῃ τὴν μελανὴν γραμμὴν τοῦ πένθους, πρὸ τοῦ ὁποῖου κύπτουν εὐλαβῶς, αὐτὴν τὴν στιγμὴν, αἱ δοξασμένοι σημαῖαι καὶ τὰ νικητήρια ὄπλα, ἦτο ἴσως διὰ νὰ γιγαντώσῃ τὴν θυσίαν καὶ ν' ἀσφαλίσῃ εἰς τὸ διηνεκὲς τὴν εὐμένειαν

τῶν Θεῶν, τῶν πωλούντων τὰ ἀγαθὰ ὄχι μόνον ἀντὶ τῶν πόνων, ἀλλὰ καὶ ἀντὶ τοῦ αἵματος.

Τὴν νύκτα τῆς ἰδίας ἡμέρας ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἀπῆλθεν εἰς Θεσσαλονίκην πλησίον τοῦ νεκροῦ τοῦ Πατρὸς Του, ἔπου εἶχον ἦδη μεταβῆ καὶ ἅπαντα τὰ λοιπὰ μέλη τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας μετὰ τῆς Βασιλισσῆς μητρὸς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΑΒ

ΑΙ ΠΕΡΙ ΕΙΡΗΝΗΣ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ

Ὑπογραφή τῆς Προκατορκτικῆς Συνθήκης τῆς Ειρήνης μεταξὺ τῶν Συμμάχων καὶ τῆς Τουρκίας ἐν Λονδίῳ. Τὸ ἐπίσημον κείμενον τῆς Συνθήκης ταύτης. Ὑπογραφή τῆς Συνθήκης τῆς Ειρήνης μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας ἐν Ἀθήναις. Τὸ ἐπίσημον κείμενον τῆς Συνθήκης ταύτης τῶν Ἀθηναίων. Ἡ πολιτικὴ καὶ ἀστάσις κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην. Ἡ Πρεσβευτικὴ Διάσκεψις τοῦ Λονδίνου.

Ἡ βαγδαία συντριβὴ τῆς Τουρκίας καὶ ἡ κεραυνοβόλος πανταχόθεν προέλασις τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων εἰς τουρκικὰ ἐδάφη εἰς τὰ ὅποια αἱ δύο Ἀδριατικαὶ Δυνάμεις Ἰταλία καὶ Αὐστρία εἶχον συμφέροντα ἠπείλιξε πρὸς στιγμὴν εὐρωπαϊκὴν περιπλοκὴν.

Οὕτω ἡ μὲν Αὐστρία ἠτοιμάσθη νὰ ἐπιτεθῆ τῆς Σερβίας, ἐὰν ἡ τελευταία δὲν ἐξεκένου ἀμέσως τὴν Ἀλβανίαν καὶ ἰδίᾳ τὴν ἀπὸ Δυραχίου μέχρι τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου τῆς Μεδοῦης παραλίαν τῆς Ἀδριατικῆς καὶ ἠπείλιξε δι' εἰσβολῆς τὸ Μαυροβούνιον, ἐὰν δὲν παύσῃ τὴν κατὰ τῆς Σκόδρας πολιορκίαν. Καὶ τοῦτο μὲν δὲν ὑπήκουσεν ἐν ἀρχῇ ἠναγκάσθη ὅμως νὰ ἐκκενώσῃ τὴν Σκόδραν μετὰ τὴν πτώσιν τῆς. Ἡ Σερβία ὅμως ἀπέσυρε ἀμέσως τὰ στρατεύματά της ἐξ ὅλης τῆς σημερινῆς Ἀλβανίας.

Ἡ δὲ Ἰταλία ἐσταμάτησε τὰ ἐλλγνικὰ στρατεύματα εἰς Τεπελένιον, δηλώσασα ὅτι ἡ προέλασις τούτων πρὸς τὴν Λυλωνὰ δὲν θὰ τὴν ἄφινεν ἀδιάφορον.

Κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην στιγμήν ἡ ἀγγλικὴ διπλωματία ἐφάνη ὑπέροχος προλαθοῦσα διὰ τῆς ἐτοιμότητος τοῦ πνεύματος αὐτῆς ἀφευκτον εὐρωπαϊκῆν σύρραξιν. Ὁ Σέρ Ἐδουαρδ Γρέϋ ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Ἀγγλίας προέτεινεν ἀμέσως πρὸς τὰς Μεγάλαις Δυνάμεις τὴν ἄμεσον συγκρότησιν Πρεσβευτικῆς Διασκέψεως ἐν Λονδίῳ ὑπὸ τῶν ἐν Λονδίῳ Πρεσβευτῶν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, ἧς σκοπὸς θὰ ἦτο τὸ νέον ἐν τῇ Βαλκανικῇ καθεστῶς μὲ τὰ ἐξῆς δύο θέματα ὡς βάσιν συζητήσεως.

1) Νὰ μὴ στερηθοῦν οἱ σύμμαχοι τῶν καρπῶν τῶν νικῶν των ἐκ παραλλήλου μὲ τὰ ἐν τῇ Βαλκανικῇ συμφέροντα τῶν Μεγάλων Δυνάμεων.

2) Νὰ μὴ κερδίσῃ οὐδεμία Μεγάλη Δύναμις ἐδαφικὰ ὠφελήματα. Οὕτω ἡ Πρεσβευτικὴ αὕτη Συνδιάσκεψις, ἐν ἣ συνεζήτει τὰ διάφορα οἰκονομικὰ ζητήματα διὰ τὰ ὁποῖα αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις ἐνδιέφεροντο, ὡς τὸ χρέος τῆς Τουρκίας διὰ τὰς Εὐρωπαϊκὰς Κτήσεις τῆς, αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου, οἱ ἐν τῇ Εὐρῳπ. Τουρκία Σιδηρόδρομοι ἀνήκοντες εἰς Εὐρωπαϊκὰς Ἐταιρείας καὶ ἄλλα διάφορα ἐν αὐτῇ ὑπὸ Εὐρωπαϊκῶν ἔργα, τὰ ὄρια, τὸ πολίτευμα καὶ ὁ ἡγεμῶν τῆς ὑπ' αὐτῆς δημιουργηθείσης εἰς ἀνεξάρτητον Κράτος Ἀλβανίας¹⁾ κ.τ.λ. ἐπελάβετο καὶ τοῦ ζητήματος τῆς μεσολαβήσεως μεταξὺ τῶν ἐμπολέμων πρὸς εἰρήνευσιν.

1) Πρὸς διακανονισμὸν τῶν ὁρίων τῆς Ἀλβανίας συνεστάθησαν δύο Εὐρωπαϊκαὶ Ἐπιτροπαί. Ἡ μία καθώρισε τὰ μετὰ τῆς Σερβίας καὶ Μαυροβουνίου ὄρια τῆς Ἀλβανίας ὡς ταῦτα ἔχουσιν σήμερον, ἡ δὲ ἄλλη κατὰ ἐπίμονον ἐμμονὴν τῆς Ἰταλίας, ἀξιούσης ὑπὲρ τῆς Ἀλβανίας ἀπασαν τὴν Ἠπειρον, ὥρισε τὰ ὄρια ταύτης ἀρχόμενα ἀπὸ τῆς ἔννευ τῆς Κερκύρας Κοινοπόλεως καὶ περικλείοντα εἰς τὴν Ἀλβανίαν τὸ Δέλινον, Ἀργυρόκαστρον, Λασκοβίκι, Κοριτσάν, κατέληγον τὰ δὲ εἰς τὴν λίμνην τῆς Ὀχρίδος. Ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς, κατόπιν τούτων ἐξεκένωσε τὸ εἰς τὴν Ἀλβανίαν ἐκχωρηθὲν τμήμα τοῦτο ἀποσυρθεὶς εἰς τὰ νέα σύνορα τὰ χαραχθέντα ὑπὸ τῆς Διεθνoῦς ταύτης Ἐπιτροπῆς. Τὸ τμήμα ὅμως τοῦτο τῆς Ἠπέρου, μὴ ἀνεχόμενον νὰ γίνῃ ἀλβανικόν, ἐπανεστάτησε ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Γεωρ. Ζωγράφου καὶ ἀφοῦ ἀνεκήρυξε ἑαυτὸ αὐτόνομον, διφκεῖτο ὑπὸ ἰδίαν Κυβέρνησιν, ἧς πρόεδρος ἦτο ὁ ἴδιος Γ. Ζωγράφος. Τέλος μετὰ ἔτος καὶ πλέον καὶ κατόπιν ματαίων ἀγῶνων τῶν Ἀλβανῶν πρὸς εἰσβολὴν καὶ καθυπόταξιν τοῦ τμήματος τούτου, τῇ συγκαταθέσει ἀπασῶν τῶν Μεγ. Δυνάμεων προήλασεν πάλιν ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς μέχρι τῶν προτέρων συνόρων καὶ κατέλαβε

Τοιουτοτρόπως, ἀφού προηγουμένως ἀπήντησαν οἱ ἐμπόλεμοι ὅτι ἀποδέχονται τὴν τοιαύτην μεσολάβησιν τῶν Μεγ. Δυνάμεων ἐπεδόθη τὴν 9ην Μαρτίου πρὸς τὰς Κυβερνήσεις τῶν συμμάχων Βαλκανικῶν κρατῶν ἢ κατωτέρω νότα, ὀλίγον διαφέρουσα τῆς ἐπιδοθείσης πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην τοιαύτης.

Νότα τῶν Δυνάμεων.

«Αἱ Κυβερνήσεις τῶν Μεγάλων Δυνάμεων λαβοῦσαι ὑπὸ σημείω-
»σιν τὴν ἐκ μέρους τῶν συμμάχων Βαλκανικῶν κρατῶν ἀποδοχὴν τῆς
»μεσολαβήσεως αὐτῶν, παρατηροῦσιν ὅτι πρὸ τῆς ἐνάρξεως συζητή-
»σεων ἐπὶ τῶν ἔρων τῆς εἰρήνης, ἐπιφυλάσσουσιν εἰς ἑαυτὰς τὸ δι-
»καίωμα τῆς διατυπώσεως τῶν ἐπὶ τῶν διαπραγματεύσεων βλέψεων
»των, αἵτινες ὀφείλουσι νὰ γίνουσι ἀποδεκταί.

Αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις ἔλαβον ὑπὸ σημείωσιν τὴν παρὰ τῶν Συμ-
μάχων Βαλκ. Κρατῶν ἀποδοχὴν τῶν βάσεων τῆς εἰρήνης καὶ προσκα-
λοῦσιν αὐτὰ νὰ καταπαύσουσι τὰς ἐχθροπραξίας, νὰ ὑποδείξωσι τοὺς
πληρεξουσίους των καθὼς καὶ τὸ μέρος εἰς ὃ θὰ διεξαχθῶσιν αἱ περὶ
εἰρήνης διαπραγματεύσεις.

»Αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις φρονοῦσιν ὅτι ὡς βάσεις τῶν διαπραγμα-
»τεύσεων πρέπει νὰ χρησιμεύσωσιν τὰ ἑξῆς:

«1ον) Τὰ σύνορα τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ἔχοντα ἀφετη-
ρίαν τὸν Αἶνον, θὰ ἀκολουθήσουσι τὸν ροῦν τοῦ ποταμοῦ Ἐβρου
ἀκολουθῶν τὸν ροῦν τοῦ Ἐργίνη, θὰ καταλήγουν εἰς Μήδειαν. Πάντα
τὰ ἐδάφη τὰ κείμενα δυτικῶς τῆς γραμμῆς ταύτης παραχωροῦνται
ὑπὸ τῆς Τουρκίας εἰς τὰ σύμμαχα Βαλκανικὰ κράτη, πλὴν τῆς Ἀλ-
βανίας, τῆς ὁποίας τὸ πολίτευμα καὶ τὰ ἔρια θὰ καθορισθῶσιν ὑπὸ
τῶν Μεγάλων Δυνάμεων.

»2) Τὸ ζήτημα τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου θὰ διακανονισθῆ ὑπὸ τῶν
Μεγάλων Δυνάμεων.

τὴν χώραν ταύτην διὰ νὰ ἐπιφέρῃ τὴν εἰρήνην ὑπὸ τὸν τύπον τῆς προσωρινότητος.
Ὡς ἀντιστάθμισμα ἴσως τῆς τοιαύτης συγκαταθέσεως τῆς Ἰταλίας ἐπετράπη
κατὰ τὴν ἑναρξίν τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολέμου, ὑπὸ τῶν Μεγ. Δυνάμεων ἢ ὑπ' αὐτῆς
κατάληψις τοῦ Αὐλώϊνος.

»3) Ἡ Τουρκία παραιτεῖται ὑπὲρ τῶν συμμάχων Βαλ. Κρατῶν παντὸς ἐπὶ τῆς νήσου Κρήτης δικαϊώματος.

»4) Αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις δὲν δύνανται νὰ εὐνοήσωσι τὴν ἀπαίτησιν τῶν Συμμάχων περὶ παροχῆς πολεμικῆς ἀποζημιώσεως ἐκ μέρους τῆς Τουρκίας, ἀλλ' ἐπιτρέπουν εἰς τὰ σύμμαχα Βαλκανικὰ Κράτη νὰ συμμετάσχωσι τῶν ἐργασιῶν τῆς Διεθνoῦς Οἰκονομικῆς Διασκέψεως τῆς συγκληθησομένης ἐν Παρισίοις, ἵνα καθορίσῃ τὴν δικαίαν συμμετοχὴν των εἰς τὸ Δημόσιον Ὀθωμανικὸν χρέος καὶ εἰς τὰς οἰκονομικὰς ὑποχρεώσεις τῶν παραχωρηθησομένων αὐτοῖς χωρῶν. Τῆς Διασκέψεως θὰ κληθῆ ἕπως μετὰσχῃ καὶ ἡ Τουρκία ὡσαύτως.

Αἱ Κυβερνήσεις τῶν συμμάχων Βαλκανικῶν κρατῶν ἀπεδέχθησαν κατ' ἀνάγκην τὰς ρητὰς προτάσεις ταύτας, ἀλλ' ἐπέμειναν συγχρόνως ἐπὶ τῶν ἐξῆς ζητημάτων :

1) Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς παροχῆς πολεμικῆς ἀποζημιώσεως.

2) Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς διαρρυθμίσεως τῶν συνόρων τῆς Τουρκίας, οὕτως ὥστε ταῦτα νὰ περιορίζωνται εἰς τὴν γραμμὴν Μηδείας-Σαράϊ-Μαλγάρων-Κόλπου Ἐηροῦ.

3) Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς παραχωρήσεως πασῶν τῶν νήσων.

Αἱ ἐπὶ τῶν ζητημάτων τούτων συζητήσεις παρετάθησαν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας.

Τὴν 30 τέλος Ἀπριλίου οἱ σύμμαχοι ἀπηύθυναν πρὸς τὰς Μεγάλας Δυνάμεις τὴν ἐξῆς ἀπάντησιν :

Ἀπάντησις εἰς τὴν Νότιαν τῶν Δυνάμεων.

«Αἱ σύμμαχοι Κυβερνήσεις ἔσχον τὴν τιμὴν νὰ λάβωσι τὴν διακοίνωσιν τῆς 18 Ἀπριλίου (1 Μαΐου) διὰ τῆς ἑποίας αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις λαμβάνουν ὑπὸ σημεῖωσιν τὴν παρὰ τῶν συμμάχων Βαλκανικῶν κρατῶν ἀποδοχὴν τῶν βάσεων τῆς εἰρήνης τῶν διατυπωθεισῶν ἐν τῇ συλλογικῇ νότᾳ αὐτῶν καὶ προσκαλοῦσιν αὐτὰ νὰ καταπαύσουν τὰς ἐχθροπραξίας, νὰ ὑποδείξωσι τοὺς πληρεξουσίους των ὡς καὶ τὸ μέρος ὅπου θὰ διεξαχθῶσιν αἱ περὶ εἰρήνης διαπραγματεύσεις.

«Αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις ἐπαναλαμβάνουν ἐν τῇ ἀνακοινώσει ταύτῃ ὅτι δὲν ἐπιτρέπουν ἐπιφυλάξεις ἔσον ἀφορᾷ τὸν καθορισμὸν τῶν Ἀλβανικῶν ὁρίων καὶ τὸ Ἰησιωτικὸν ζήτημα. Ἐν τούτοις οἱ σύμ-

μαχοι δὲν δύνανται νὰ πιστεύσωσιν ὅτι αἱ Μεγ. Δυνάμεις προσενεγκούσαι τὴν μεσολάβησίν των, ἔχουσι τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἀρνηθῶσιν εἰς τοὺς συμμάχους δικαίωμα συζητήσεως ἐπὶ ζητημάτων συνδεδεμένων μετὰ τῶν ζωτικωτέρων των συμφερόντων καὶ προκυφάντων ἐκ τοῦ νικηφόρου ἀπελευθερωτικοῦ πολέμου, τὸν ὁποῖον διεξήγαγον.

«Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἢ διαφορᾷ αὕτη, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀποφιν τῶν ζητημάτων δὲν εἶναι πρέπον νὰ ἐπιφέρῃ ἐπιβράδυνσιν τῆς ἐνάρξεως τῶν περὶ εἰρήνης διαπραγματεύσεων, δι' ἃ αἱ σύμμαχοι Κυβερνήσεις ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ των ὅπως συμμορφωθῶσι πρὸς τὰς ἀποφάσεις τὰς ληφθείσας ὑπὸ τῶν Μεγ. Δυνάμεων, διακηρύττουσιν ὅτι εἶναι πρόθυμοι νὰ καταπαύσουν τὰς ἐχθροπραξίας καὶ ὑποδεικνύουν τὸ Λονδῖνον ὡς τόπον τῆς διεξαγωγῆς τῶν περὶ εἰρήνης διαπραγματεύσεων, διὰ τὰς ἑποίας ὀρίζουν ὡς πληρεξουσίουσ τὰ ἴδια πρόσωπα τὰ ὁποῖα ἐνόμασαν πρὸ ἡμερῶν».

Ἡ Ὑψηλὴ Πύλη, πρὸ πολλοῦ ἤδη, εἶχεν ἀποδεχθῆ ἄνευ ἀντιρρήσεως τὰς προτάσεις τῶν Μ. Δυνάμεων καὶ εἶχεν ἐκλέξει τὸ Λονδῖνον ὡς τόπον διεξαγωγῆς τῶν περὶ εἰρήνης διαπραγματεύσεων.

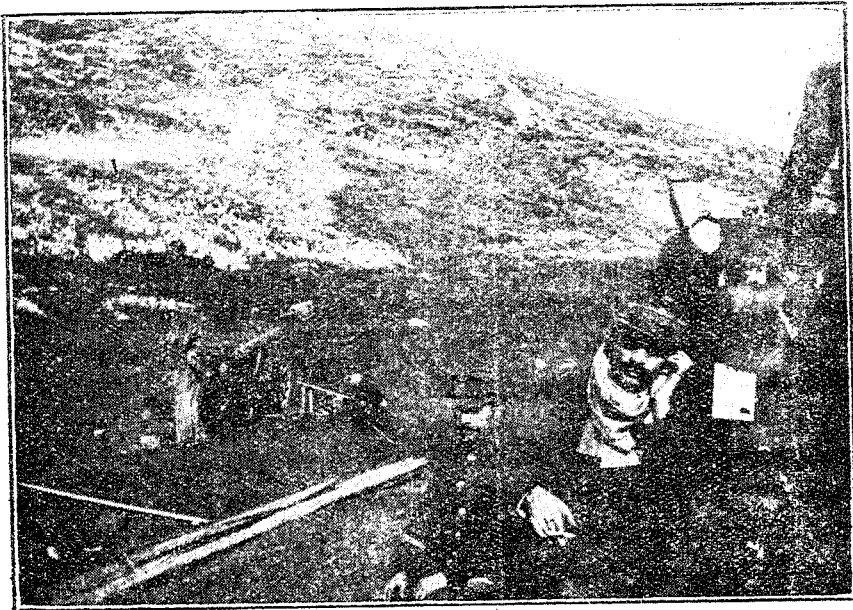
Οὕτω μετ' ὀλίγον οἱ ἀντρόσωποι τῶν ἐμπολέμων συνεκεντρώθησαν ἐν Λονδίνῳ ὅπου ἐξηκολούθησαν τὰς περὶ τῆς Προκαταρκτικῆς Εἰρήνης συνεδριάσεις των εἰς τὸ Ἀνάκτορον τοῦ Ἀγίου Ἰακώβου.

Ἄλλ' ἐνῶ οἱ πληρεξούσιοι εἰς τοιαῦτα ἡσυχολοῦντο ἐν Λονδίνῳ, ἐν τῇ Βαλκανικῇ ἐξετυλίσσοντο γεγονότα τείνοντα νὰ διαλύσουν τὴν συμμαχίαν.

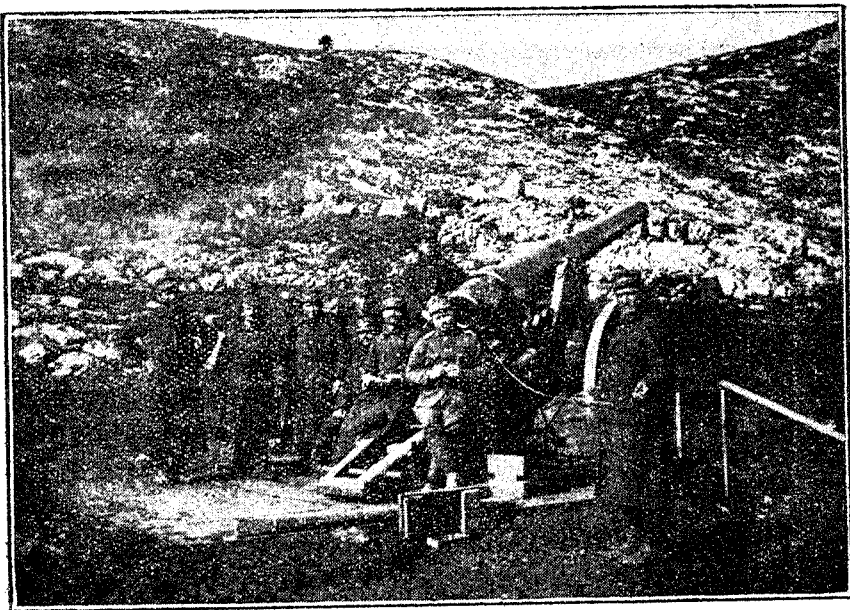
Τοιαύτη τις δὲ ἦτο ἡ ἐν αὐτῇ κατάστασις :

Ἡ Βουλγαρία ἠξίου παρὰ μὲν τῆς Σερβίας νὰ λάβῃ δυνάμει τῆς μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν ἰδιαιτέρας πρὸ τοῦ πολέμου συνθήκης· ἅπασαν τὴν ὑπὸ τῆς Σερβίας κατεχομένην Μακεδονίαν, παρὰ δὲ τῆς Ἑλλάδος τὴν Φλώριναν, τὴν Καστορίαν καὶ αὐτὴν τὴν Θεσσαλονίκην, εἰς ἣν διετήρει σῶμα στρατοῦ ἐκ 1000 καὶ πλέον ἀνδρῶν. Διέδιδε δὲ ἡ Βουλγαρία διὰ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ τύπου ὅτι μόνῃ αὐτῇ διέθεσε 500 χιλιάδας καὶ πλέον στρατοῦ ὅσας οἱ λοιποὶ σύμμαχοι ἔλοι ὁμοῦ δὲν διέθεσαν καὶ ὅτι μόνῃ αὕτη διεξήγαγε τὰς κυριωτέρας μάχας, αἵτινες συνέτριψαν τὴν Τουρκίαν¹⁾.

1) Τὰς ἑλληνικὰς δυνάμεις ἡ Βουλγαρία δὲν ἀνεβίβαζε οὔτε εἰς 100,000, τὰς δὲ σερβικὰς μόνις εἰς 150,000, ἐνῶ εἶναι ἀληθές ὅτι ὁ σερβικὸς στρατὸς ἔφθασε τὰς 300,000. Πρὸς δὲ ὅτι ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἔβλαψε τὴν Βουλγαρίαν!

Πρὸ τοῦ Αὐγοῦ. Κατὰ τὴν ὥραν τῆς μάχης ὁ Διγενὴς
λαμβάνων διαταγὰς

Πρὸ τοῦ Αὐγοῦ. Πύρ!

Ἡ Ἑλλάς ἐξ ἄλλου ἀντιτάσσει ὅτι ὑπεστήριξε τὸν κοινὸν ἀγῶνα πολὺ πλειότερον ἢ ἔσον αἱ μεταξὺ αὐτῶν συμφωνίαι ὄριζον. Καὶ διὰ μὲν τὸν κατὰ ξηρὰν ἀγῶνα διέθεσε 225,000 στρατοῦ, ἀντὶ τῶν 100 χιλιάδων ἃς εἶχον ζητήσῃ παρ' αὐτῆς οἱ σύμμαχοι, διὰ δὲ τοῦ στόλου τῆς, κυριαρχήσασα τῆς θαλάσσης παρέλυσε τὴν τουρικὴν δρασίν, τῆς Τουρκίας μὴ δυνηθείσης νὰ χρησιμοποίησῃ 500 χιλιάδας στρατοῦ τῆς Μ. Ἀσίας, ὧν 200 χιλιάδες ἦσαν συγκεντρωμέναι ἐν Βηρυτῷ.

Πρὸς δὲ ἔτι τὰς χώρας ταύτας, καθαρῶς ἑλληνικὰς, κατεῖχε διὰ τῆς σπάθης τῆς καὶ ὅτι δὲν ἦτο δίκαιον νὰ παραδώσῃ ταύτας εἰς τὴν Βουλγαρίαν, ἀφοῦ ὁ ἐν αὐταῖς βουλγαρικὸς πληθυσμὸς δὲν ὑπερέβαινε τὰς 80 χιλιάδας, ἐνῶ ἀπεναντίας εἰς τὴν ΒΑ τῆς Θεσσαλονίκης Μακεδονίαν τὴν περιερχομένην εἰς τὴν Βουλγαρίαν ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς ὑπερέβαινε τὰς 400 χιλιάδας μὴ συνυπολογιζομένου καὶ τοῦ καθαρῶς ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Θράκης, περιερχομένου ἐπίσης εἰς τὴν Βουλγαρίαν.

Ἡ Σερβία ἐξ ἄλλου ἐπιμένει εἰς τὴν ἀναθεώρησιν τῆς μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Βουλγαρίας Συνθήκης προτάσσουσα τὰς εὐλόγους δικαιολογίας α) ὅτι ἡ Βουλγαρία δὲν συνέδραμε αὐτὴν δι' 100 χιλ. ἀνδρῶν, ὡς ὄριζεν ἡ Συνθήκη αὕτη, ἀλλὰ τοῦναντίον αὐτὴ συνέδραμε τὴν Βουλγαρίαν εἰς τὰς κατὰ τῆς Ἀνδριανουπόλεως ἐπιχειρήσεις, β) ὅτι ἡ πρὸς τὴν Ἀδριατικὴν ἔξοδος αὐτῆς, τὴν ὁποίαν προϋπέθετεν ἡ αὐτὴ Συνθήκη, ἐματαιώθη κατόπιν τῆς διὰ τῆς ἐπιμονῆς τῆς Αὐστρίας καὶ Ἰταλίας ἀνεξαρτησίας τῆς Ἀλβανίας. Τοιοῦτοτρόπως πραγματοποιουμένης τῆς διανομῆς τῶν κατακτηθέντων ἡ Σερβία οὐδὲν σχεδὸν θὰ ἐλάμβανε, ἐν ᾧ τοῦναντίον ἡ Βουλγαρία ἐτριπλασιάζετο¹⁾.

Συγκλητρώσεις συμμαχικῶν στρατευμάτων κατ' ἀλλήλων ἐσπευσμέναι ἐλάμβανον χώραν καὶ ἀναβρασμὸς ἐπεκράτει ἐκατέρωθεν. Ὁ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν τῆς Βουλγαρίας προέβαιεν εἰς δηλώσεις ὅτι ἡ Θεσσαλονικὴ τοῖς εἶναι ἀπαραίτητος καὶ ὁ πρόεδρος τῆς Σο-

1) Κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῆς Βουλγαρίας ἡ διανομὴ ἔδει νὰ γίνῃ οὕτω : Ἡ Βουλγαρία νὰ λάβῃ τὰ 6/10 τῶν κατακτηθέντων, ἡ Ἑλλάς τὰ 2/10 (Κρήτην, Ἡπειρον καὶ τὰ πρὸς Ν. τοῦ Ἀλιζκμονος) καὶ τὰ ἄλλα 2/10 ἡ Σερβία καὶ τὸ Μαυροβούνιον (Νοβίπαζάρ καὶ μέρη τῆς βορειοτάτης Μακεδονίας καὶ Ἀλβανίας).

θράνιε Δάνεφ προέβαινεν εἰς τὰς κάτωθι δηλώσεις πρὸς τὴν συνέλευσιν τῶν βουλευτῶν τοῦ προοδευτικοῦ κόμματος :

« Ἐλπίζω ἔτι μεταξὺ τῶν Κυβερνήσεων τῶν δύο συμμάχων μας θὰ «ὑπερσχύσῃ ἢ τάσῃ τῆς ἀποφυγῆς τῆς μοιραίας συρράξεως, ἢ ὅποια «ἀποφυγὴ εἶναι δυνατὴ μόνον ὑπὸ τὸν ἕρον τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὰς «συναφθείσας συμφωνίας. Ἄλλως ἔχομεν συνθήκην μετὰ τῆς Σερ- «βίας ἐπὶ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ὁποίας θὰ ἐπιμείνωμεν δραστικῶς. Ὅσον «ἀφορᾷ τὴν Ἑλλάδα, ἢ συμφωνία μας μετ' αὐτῆς, ἐπιτρέπει τὴν χά- «ραξιν ὀρίων ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀρχῆς τῆς ἀναλογίας τῶν προσπαθειῶν καὶ τῶν θυσιῶν».

Ὅλα ἐδείκνυον ἔτι τὰ πράγματα ἔβαινον ταχέως πρὸς τὸν πόλεμον.

Ἐπιτροπαὶ Ἑβραίων καὶ Τούρκων περιήρχοντο τὴν Εὐρώπην ζη- τοῦσαι τὴν αὐτονομίαν τῆς Μακεδονίας.

Ἀντισερβικὰ συλλαλητήρια ἐλάμβανον χώραν ἐν Σόφια καὶ Βουλ- γαρικὸν ὑπόμνημα ὑπεβάλλετο πρὸς τὰς Μ. Δυνάμεις καταγγέλλον τὴν Σερβίαν ὡς ἀθετοῦσαν τὰ συμπεφωνημένα, ἐνῶ ἐπανειλημμέναι καὶ πολυήμεραι ἐπιθέσεις μετὰ μεγάλων στρατιωτικῶν δυνάμεων καὶ πυροβολικοῦ ἐγένοντο ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κατὰ τῶν Ἑλλήνων παρὰ τὸ Παγγαῖον ὄρος.

Ἐπακολουθοῦν διαμαρτυρίαι ἐν Σόφια τῆς Ἑλλην. Κυβερνήσεως.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς Μαΐου ἤρχισαν διαδιδόμεναι αἱ πρῶται φήμαι περὶ Ἑλληνοσερβικῆς συμφωνίας στρεφομένης κατὰ τῆς Βουλγαρίας.

Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἀναχωρεῖ διὰ τοῦ ἀντιτορπιλικοῦ «Πάν- θηρ» εἰς Θεσσαλονίκην.

Τὴν 13 Μαΐου μοῖρα τοῦ Ἑλλην. Στόλου ἀποτελουμένη ἐκ τοῦ Ἀβέρωφ καὶ τῶν Ψαρῶν πλέουσα πρὸς τὰς Ἐλευθεράς διὰ τοῦ στε- νοῦ τῆς Θάσου ἐπυροβολήθη ὑπὸ τῶν Βουλγαρικῶν πυροβολείων τῆς Καβάλλας. Ἐπηκολούθησε σφοδρὰ διαμαρτυρία τῆς Ἑλλην. Κυβερ- νήσεως ἐν Σόφια.

Τὴν 15ην Μαΐου πρὸ τῶν Ἐλευθερῶν ἐπυροβολήθησαν ἐπίσης ὑπὸ τῶν Βουλγάρων τὸ θωρηκτὸν Σπέτσαι. Ἐπηκολούθησε δὲ ἐτέρα ἐντο- νωτάτη διαμαρτυρία τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Βουλγαρία, εἶναι φανερόν, σπεύδει νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν συμ- μάχων τῆς.

Ούτως είχαν τὰ συμμαχικά ὅτε ἐν Λονδίῳ συνεζητοῦντο οἱ ὅροι τῆς Προκαταρκτικῆς Εἰρήνης.

Ἡ Τουρκία, ἐπικειμένης πλέον συρράξεως μεταξὺ τῶν συμμάχων, προσέβαλλεν, ὡς ἦτο ἐπόμενον κατὰ τὴν συζήτησιν διαφόρους ἀντιρρήσεις, ἐλπίζουσα ὅτι διὰ τούτων θὰ παρέτεινε τὴν συζήτησιν μέχρις οὗ οἱ σύμμαχοι συμπλακῶσι, δυνηθῆ δὲ αὕτη τότε νὰ ἀνακτήσῃ τὰ ἀπωλεσθέντα¹).

Ἐξ ἄλλου ἡ Βουλγαρία σπεύδουσα νὰ μεταφέρῃ ἔναντι τῶν συμμάχων τῆς τὸν ἐν Θράκῃ πρὸ τῶν Τούρκων παρατεταγμένον ἐκ 300,000 ἀνδρῶν στρατόν τῆς, ἐτηλεγράφει πρὸς τὸν ἐν Λονδίῳ πληρεξούσιόν τῆς νὰ ὑπογράψῃ καὶ μόνῃ μετὰ τῶν Τούρκων τὴν Συνθήκην τῆς Εἰρήνης.

Πρὸ τῆς τοιαύτης ἀσυμφωνίας τῶν πληρεξουσίων εὐρεθεὶς ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἀγγλίας Σέρ Ἐδουαρδ Γρέυ ἐπέβαλλε τὴν 17 Μαΐου τὴν ὑπογραφὴν τῆς κάτωθι συνθήκης.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην οἱ πληρεξούσιοι εἶχον συγκεντρωθῆ εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦ ἀγίου Ἰακώβου ὅπου ἀνέμενε τούτους ὁ Σέρ Ἐδουαρδ Γρέυ, ὅστις ἔλαβε πρῶτος τὸν λόγον καὶ ἐξέφρασε τὴν εὐχαρίστησιν τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως διὰ τὸ αἰσιον πέρας τῶν διαπραγματεύσεων, καὶ συγχρόνως τὴν ἐλπίδα ὅτι καὶ τὰ ἀπομένοντα ἄλυτα ἀκόμη ζητήματα θέλουν τερματισθῆ αἰσίως.

Εἰς τὸν κ. Γρέυ ἀπήντησεν ὁ Σκουλούδης εὐχαριστῶν, ἐνῶ ὁ Ἀγ-

1) Τῆς περὶ εἰρήνης συνδιασκέψεως ταύτης εἶχε προηγηθῆ, ἅμα τῇ ἀνακωχῇ, ἄλλη ἐν Λονδίῳ. Τῆς Ἑλλην. ἀποστολῆς τότε ἡγεῖτο αὐτὸς ὁ Πρωθυπουργὸς Ἐλευθ. Βενιζέλος (30 Νοεμβρίου 1912). Ἡ Συνδιάσκεψις ὅμως αὕτη εἰς οὐδὲν ἀπέληξε καὶ αἱ ἐπιτροπαὶ ἐκάστου Κράτους ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια, διότι ἡ Τουρκία ἐθαρρυνομένη καὶ ὑπὸ διαφορᾶς ἀναφυῆτος μεταξὺ Ρουμανίας καὶ Βουλγαρίας καὶ ἐλπίζουσα ὅτι αὕτη θὰ ἀπολήξῃ εἰς σύρραξιν, ἤννοει νὰ συζητήσῃ ἐπὶ τῇ βᾶσει αὐτονομου Ἀλβανίας ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου καὶ αὐτονόμου Μακεδονίας. Εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι πεισθεῖσα ὑπὸ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων ὑπεχώρησεν ἡ Τουρκία ὡς πρὸς τὴν Μακεδονίαν καὶ Ἀλβανίαν, ἀλλ' ἔμμενεν ἀνένδοτος ὡς πρὸς τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ τὰς νήσους. Ἐπανελήφθησαν αἱ ἐχθροπραξίαι, ἔπесαν αἱ πολιορκούμεναι πόλεις Ἰωάννινα, Σκόδρα, Ἀδριανούπολις, κατελήφθησαν ἅπασαι αἱ νῆσοι, καὶ τῇ ἐπεμβάσει τῆς Εὐρώπης, κατ' αἰτήσιν τῆς Τουρκίας, συνῆλθεν ἐν Λονδίῳ ἡ παροῦσα συνδιάσκεψις τῆς Προκαταρκτικῆς Εἰρήνης τὸν Μάρτιον 1913.

γλος ὑπουργός μειδιῶν συνέστησεν ὅπως πρὸς τῶν ἀντιφωνήσεων ὑπογραφή ἢ προκαταρκτικὴ κατὰ τὸ σχέδιον τὸ ἐγκριθέν ὑπὸ τῆς πρεσβευτικῆς διασκέψεως, ἔπερ καὶ ἐγένετο.

ΣΥΝΘΗΚΗ ΠΕΡΙ ΕΙΡΗΝΗΣ (ἐπίσημον)

Συνομολογηθεῖσα ἐν Λονδίῳ τῇ 17 Μαΐου 1913 μεταξὺ τῶν συμμάχων βασιλείων τῆς Ἑλλάδος, Βουλγαρίας, Μαυροβουνίου καὶ Σερβίας ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ἀφ' ἑτέρου.

Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων, ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῶν Βουλγάρων, ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τοῦ Μαυροβουνίου καὶ ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῆς Σερβίας, (οἱ ἐφεξῆς ἀναγραφόμενοι διὰ τῶν λέξεων «οἱ σύμμαχοι Ἡγεμόνες) ἀφ' ἑνός,

καὶ ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ τῶν Ὀθωμανῶν ἀφ' ἑτέρου,

Ἐπιθυμοῦντες νὰ δώσωσι πέρας εἰς τὴν κρατοῦσαν ἐμπόλεμον κατάστασιν καὶ ν' ἀποκαταστήσωσι σχέσεις εἰρήνης καὶ φιλίας μεταξὺ τῶν Ἐαυτῶν Κυβερνήσεων καὶ τῶν οἰκείων Αὐτῶν ὑπηκόων, ἀπεφάσισαν νὰ συνομολογήσωσι Συνθήκην περὶ Εἰρήνης καὶ ἐξελέξαντο πρὸς τοῦτο τοὺς Πληρεξουσίους Αὐτῶν ὡς ἔπεται :

Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων : τὴν Α. Ε. τὸν κ. Στέφ. Σκουλούδην πρῶην ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν, τὴν Α. Ε. τὸν κ. Ἰωάν. Γεννάδιον Ἑκτακτον Ἀπεσταλμένον καὶ πληρεξούσιον Ὑπουργὸν ἐν Λονδίῳ, τὴν Α. Ε. τὸν κ. Γεώργιον Στρέϊτ Ἑκτακτον Ἀπεσταλμένον καὶ πληρεξούσιον Ὑπουργὸν ἐν Βιέννῃ.

Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῶν Βουλγάρων : τὴν Α. Ε. τὸν δόκτορα κ. Στογιάν Δάνεφ, Πρόεδρον τῆς Σομπράνιε, τὴν Α. Ε. τὸν κ. Μιχαήλ Ματζάρωφ Ἑκτακτον Ἀπεσταλμένον καὶ πληρεξούσιον Ὑπουργὸν ἐν Λονδίῳ.

Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τοῦ Μαυροβουνίου : τὴν Α. Ε. τὸν κ. Ἰωάν. Πόποβιτς πρῶην ἐπιτετραμμένον ἐν Κωνσταντινουπόλει, τὴν

Α. Ε. τὸν κόμητα Λουδοβίκον γτὲ Βοΐνοβιτς, πρῶην ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ὑπουργόν.

Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῆς Σερβίας : τὴν Α. Ε. τὸν κ. Στογιάν Νοβάκοβιτς πρῶην Πρόεδρον Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, τὴν Α. Ε. τὸν κ. Ἀνδρέαν Νίκολιτς, Πρόεδρον τῆς Σκουψίνας, τὴν Α. Ε. τὸν κ. Μιλένκο Βέσινιτς Ἐκτακτον Ὑπουργόν ἐν Παρισίοις, τὴν Α. Ε. τὸν κ. Ἰωάν, Παύλοβιτς, πρῶην Πρεσβευτὴν ἐν Σόφια.

Ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ τῶν Ὀθωμανῶν : τὴν Α. Ε. τὸν Ὀσρὴν Νιζαμὴ Πασσᾶν, Ἀντιστράτηγον πρῶην Πρεσβευτὴν ἐν Βερολίνῳ, τὴν Α. Ε. τὸν Μπατσαρίαν Ἐφφένδην Γερουσιαστήν Ὑπουργὸν τῶν Δημοσίων Ἔργων, τὴν Α. Ε. τὸν Ἀχμέτ Ρεσσὴτ Μπέην, Νομικὸν Σύμβουλον τῆς Ὑ. Πύλης,

Ὅτινες ἀνακοινώσαντες ἀλλήλοις τὰ πληρεξούσια αὐτῶν ἐγγράφα καὶ εὐρόντες ταῦτα ἐν τάξει, συνέθεντο τὰ ἐπόμενα :

Ἄρθρον 1. Ἀπὸ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν ἐπικυρώσεων τῆς παρουσίας συνθήκης θέλει ὑπάρξει διαρκῶς εἰρήνη καὶ φιλία μεταξὺ τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος τῶν Ὀθωμανῶν ἀφ' ἐνὸς καὶ τῶν Α. Μ. τῶν Συμμάχων Ἡγεμόνων ἀφ' ἑτέρου καθὼς καὶ μεταξὺ τῶν Ἐαυτῶν Διαδόχων κληρονόμων καὶ ὑπηκόων.

Ἄρθρον 2. Ἡ Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ τῶν Ὀθωμανῶν ἐκχωρεῖ πρὸς τὰς Α. Μ. τοὺς Συμμάχους Ἡγεμόνας πάσας τὰς ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἠπείρου ἐδαφικὰς ἐκτάσεις τῆς Αὐτοκρατορίας Του πρὸς δυσμὰς γραμμῆς ἀρχομένης ἀπὸ τοῦ ἐπὶ τοῦ Αἰγαίου Πελάγους ΑἼνου μέχρι τῆς ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου Μηδείας, ἐξαιρουμένης τῆς Ἀλβανίας.

Τὸ ἀκριβὲς διάγραμμα τῆς ἀπὸ ΑἼνου εἰς Μήδειαν μεθόριου θέλει προσδιορισθῆ ὑπὸ Διεθνούς Ἐπιτροπῆς.

Ἄρθρον 3. Ἡ Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ τῶν Ὀθωμανῶν καὶ αἱ Α. Μ. οἱ Σύμμαχοι Ἡγεμόνες δηλοῦσιν ὅτι ἀναθέτουσιν εἰς τὴν Α. Μ. τὸν Αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας, εἰς τὴν Α. Μ. τὸν Αὐτοκράτορα τῆς Αὐστρίας, Βασιλέα τῆς Βοημίας κ. λ. π. καὶ Ἀποστολικὸν Βασιλέα τῆς Οὐγγαρίας εἰς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα τῆς Μεγάλης Βρετανίας καὶ Ἰρλανδίας καὶ τῶν Βρετανικῶν Ἐδαφικῶν Ἐκτάσεων τῶν πέ-

ραν τῶν θαλασσῶν, Αὐτοκράτορα τῶν Ἰνδιῶν, εἰς τὸν κύριον πρό-
εδρον τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, εἰς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα τῆς
Ἰταλίας καὶ εἰς τὴν Α. Μ. τὸν Αὐτοκράτορα πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν,
τὴν φροντίδα τοῦ διακανονισμοῦ τῶν συνόρων τῆς Ἀλβανίας καὶ πάν-
των τῶν ἀφορώντων τὴν Ἀλβανίαν ζητημάτων.

Ἄρθρον 4. Ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ τῶν Ὀθωμανῶν δηλοῖ ὅτι
ἐκχωρεῖ εἰς τὰς Α.Μ. τοὺς Συμμάχους Ἡγεμόνας τὴν νῆσον Κρήτην
καὶ ὅτι παραιτεῖται ὑπὲρ αὐτῶν πάντων τῶν ὧν κέκτηται ἐπὶ τῆς νή-
σου ταύτης κυριαρχικῶν καὶ ἄλλων δικαιωμάτων.

Ἄρθρον 5. Ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ τῶν Ὀθωμανῶν καὶ αἱ
Α. Μ. οἱ Σύμμαχοι Ἡγεμόνες δηλοῦσιν ὅτι ἐμπιστεύονται εἰς τὴν
Α. Μ. τὸν Αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας, εἰς τὴν Α. Μ. τὸν Αὐτο-
κράτορα τῆς Αὐστρίας, Βασιλέα τῆς Βοημίας κ. λ. π. καὶ Ἀποστο-
λικὸν Βασιλέα τῆς Οὐγγαρίας, εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Γαλλικῆς Δημο-
κρατίας, εἰς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα τῆς Μεγάλης Βρετανίας, καὶ
Ἰρλανδίας καὶ τῶν Βρεττανικῶν Ἑδαφικῶν Ἐκτάσεων τῶν πέραν
τῶν θαλασσῶν, Αὐτοκράτορα τῶν Ἰνδιῶν, εἰς τὴν Α. Μ. τὸν Βασι-
λέα τῆς Ἰταλίας καὶ εἰς τὴν Α. Μ. τὸν Αὐτοκράτορα πασῶν τῶν
Ῥωσσιῶν, τὴν φροντίδα νὰ ἀποφασίσωσι περὶ τῆς τύχης πασῶν τῶν
Ὀθωμανικῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους ἐκτὸς τῆς Κρήτης καὶ
περὶ τῆς Χερσονήσου τοῦ Ἄθωνος.

Ἄρθρον 6. Ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ τῶν Ὀθωμανῶν καὶ αἱ
Α. Μ. οἱ Σύμμαχοι Ἡγεμόνες δηλοῦσιν ὅτι ἀναθέτουσι τὴν φροντίδα
τοῦ διακανονισμοῦ τὴν ἐκ τῆς περαιουμένης ἐμπολέμου καταστάσεως
καὶ τῶν προειρημένων ἐδαφικῶν ἐκχωρήσεων προκυπτόντων ζητημά-
των οἰκονομικῆς φύσεως εἰς τὴν ἐν Παρισίοις συνεληθῆσαν Διεθνῇ
Ἐπιτροπῇ, εἰς ἣν ἀπέστειλαν τοὺς ἑαυτῶν Ἀντιπροσώπους.

Ἄρθρον 7. Τὰ ἀφορῶντα τοὺς αἰχμαλώτους, δικαστικὴν δικαιο-
δοσίαν, ἐθνικότητα καὶ ἐμπόριον ζητήματα κανονισθήσονται δι' εἰδικῶν
Συμβάσεων.

Ἄρθρον ἀκροτελεύτιον. Ἡ παρούσα Συνθήκη κυρωθήσεται καὶ
αἱ ἐπικυρώσεις ἀντάλλαγῆσονται ἐν Λονδίῳ τὸ ταχύτερον.

Εἰς πίστωσιν οἱ πληρεξούσιοι τῶν Ὑψηλῶν συμβαλλομένων Με-

ρῶν υπέγραψαν τὴν παρούσαν Συνθήκην καὶ ἐπέθηκαν τὰς ἑαυτῶν σφραγίδας.

Ἐγένετο ἐν Λονδίῳ τῇ 17]30 Μαΐου 1913, μεσημβρίαν 35 (ᾧραν Γκρήνουϊτς).

Στέφανος Σκουλούδης
Ἰωάννης Γεννάδιος
Γεωργιος Στέιτ

Δ. Στογιάν Δάνεφ
Μιχ. Ἰβ. Ματζάρωφ

Ι. Πόποβιτς
Α. ντὲ Βοϊνοβιτς
Στογιάν Νοβάκοβιτς
Ἄνδ. Νίκολιτς
Μιλ. Ρ. Βέσνιτς
Ἰβάν Παύλοβιτς
Ὅσμάν Νιζαμῆ
Ν. Μπατσαρῖα
Ἀχμέτ Ρεσσήτ

Μετὰ τὸ πέρασ τῆς υπογραφῆς ὁ κ. Σκουλούδης ἀνέγνωσε τὴν ἀκόλουθον δήλωσιν.

«Οἱ Ἕλληνες πληρεξούσιοι ἐπιθυμοῦσιν, ὅπως ἐγγραφῆ εἰς τὰ «πρακτικὰ ἔτι: κατὰ τὰς μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν πληρεξουσίων διαμει- «φθείσας δηλώσεις συνεφωνήθη ὅπως αἱ συνθήκαι, συμβάσεις καὶ συμ- «φωναί, αἱ ἐν ἰσχύϊ μεταξὺ τῶν δύο Κυβερνήσεων κατὰ τὴν κήρυξιν «τοῦ πολέμου ἐπανέρχοντο ἐν πλήρει ἰσχύϊ μετὰ τὴν ἐπανάληψιν τῶν «διπλωματικῶν σχέσεων».

Ἡ δήλωσις αὕτη τοῦ Σ. Σκουλούδη ἐκρίθη ἀναγκαία, καθ' ὅσον οἱ Τούρκοι πληρεξούσιοι τὴν τελευταίαν στιγμὴν ἠρνήθησαν νὰ δηλώ- σουν ἔτι πᾶσαι αἱ συμβάσεις περὶ προνομίων κ.τ.λ. ἐπανέρχονται ἐν ἰσχύϊ μέχρι τῆς κυρώσεως τῆς τελικῆς συνθήκης, καίτοι προηγουμέ- νως εἶχον υποσχεθῆ τοῦτο, ἀνακοινωθὲν μάλιστα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων πληρεξουσίων καὶ εἰς τὸν κ. Γρέυ. Ὁ Τούρκος πληρεξούσιος Νιζαμῆ- πασσᾶς ἀπαντῶν δὲν ἠρνήθη τὴν ἀνανέωσιν τῶν συμβάσεων, ἀλλ' εἶ- πεν ἔτι στερεῖται ὁδηγιῶν ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεώς του, τὰς ὁποίας ἀνέμενεν ἐντὸς τῆς ἡμέρας.

Ὁ Σκουλούδης ἐ ἀνέλαβε τότε ὅτι μόνον ὑπὸ τὸν ἕρον αὐτὸν ἐδέ-

χθησαν να υπογράψωσιν οί Έλληνες πληρεξούσιοι. Ἀκολούθως ὁ Βούλγαρος πληρεξούσιος Δάνεφ ἔκαμε δήλωσιν σχετικὴν μετὰ τὰ σύνορα Αἴνου-Μηδείας καὶ ἀπήτησεν ὅπως συνυπογραφῆ καὶ τὸ πρωτόκολλον περὶ ἀμέσου ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος τῆς προκαταρκτικῆς εἰρήνης.

Τὴν ἀπαίτησιν ταύτην τοῦ Βουλγάρου πληρεξουσίου Δάνεφ, κατόπιν προσυνηνογήσεως, ἀπεδέχθησαν οἱ Τούρκοι πληρεξούσιοι, ἐνῶ οἱ λοιποὶ σύμμαχοι ἤρνήθησαν.

Ὅριστικὴ εἰρήνη.

Μετὰ τὴν υπογραφὴν ἐν Λονδίῳ τῆς Προκαταρκτικῆς ταύτης Συνθήκης τῆς Εἰρήνης ἐπηκολούθησεν ὁ Συμμαχικὸς πόλεμος (16 Ἰουνίου 1913) καὶ ἡ ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ κατασυντριψίς τῆς Βουλγαρίας ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος καὶ Σερβίας. Διὰ τῆς Συνθήκης δὲ τοῦ Βουκουρεστίου ἐκανονίσθησαν τὰ ἔρια τῶν τριῶν τούτων Κρατῶν ὡς ἔχουσι ταῦτα σήμερον. Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον προελάσασα ἀναιμῶτως καὶ ἡ Ῥουμανία ἀπὸ Β ἀπέσπασεν ἀπὸ τῆς Βουλγαρίας τὴν Δόδρουτσαν διὰ τὴν ὁποίαν αἱ σχέσεις αὐτῶν εἶχον ἐνταθῆ ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου 1912 ὅτε διεξήγοντο ἐν Λονδίῳ αἱ κατὰ τὴν μετὰ τῆς Τουρκίας ἀνακωχὴν διαπραγματεύσεις περὶ εἰρήνης.

Ὅλίγον μετὰ τὴν λήξιν τοῦ συμμαχικοῦ τούτου πολέμου ἡ Τουρκία προελάσασα κατέλαβε τὴν Ἀδριανούπολιν ἀναιμῶτως, ἡ δὲ Βουλγαρία ἐδέχθη κατὰ τὰ τέλη Αὐγούστου 1913 διαπραγματεύσεις μετὰ τῆς Τουρκίας, ἐλθούσας ἐν τάχει εἰς αἴσιον πέρας, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐγκαταλείψεως τῆς Ἀδριανουπόλεως, διαδίδουσα ἐπιτηδεῖως, διὰ νὰ καλύψῃ ἴσως τὴν ἀδυναμίαν τῆς, ὅτι ἡ ἐγκατάλειψις αὕτη τῆς Ἀδριανουπόλεως ἐγένετο ἐπὶ ἀνταλλάγμασι, τῆς Τουρκίας συνδεθείσης μετ' αὐτῆς διὰ συμφωνίας στρεφομένης κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ Σερβίας. Ὅτι δὲ κατὰ τὴν συμφωνίαν ταύτην ἡ μὲν Βουλγαρία βοηθημένη καὶ ὑπὸ τῆς Τουρκίας θὰ λάβῃ τὴν Μακεδονίαν, ἡ δὲ Τουρκία τὰς νήσους.

Ἐπιτροπὴ τῶν Βουλγαρικῶν κομητῶν περιέρχεται τὴν Εὐρώπην ζητοῦσα τὴν αὐτονομίαν τῆς Μακεδονίας, ἡ δὲ Βουλγαρικὴ Κυβέρνησις ὠθουμένη ὑπὸ τῶν δύο Ἀδριατικῶν Δυνάμεων, τῆς Ἰταλίας φεβουμένης τὴν αὔξησιν τῆς Ἑλλάδος, καὶ τῆς Αὐστρίας τὴν ἰσχυροποίη-

σιν τῆς Σερβίας καὶ τοῦ Μαυροβουνίου, ζητεῖ τὴν ἀναθεώρησιν τῆς Συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου πρὸς ὄφελος τῆς Βουλγαρίας, τῆς Αὐστρίας μάλιστα ἀναλαβούσης νὰ μεταπέσῃ καὶ τὰς λοιπὰς δυνάμεις ὥστε νὰ εὐνοήσωσι τὴν Βουλγαρικὴν περὶ ἀναθεωρήσεως αἰτησιν.

Μετ' ὀλίγον ὑπεγράφετο ἡ Ὅριστικὴ Συνθήκη τῆς Εἰρήνης καὶ μεταξὺ Σερβίας καὶ Μαυροβουνίου ἀφ' ἑνὸς καὶ Τουρκίας ἀφ' ἑτέρου.

Ἡ μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας εἰρήνη, καίτοι ἀρξαμένων διαπραγματεύσεων ἐν Ἀθήναις ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου, παρουσίασε πολλὰς δυσκολίας μέχρι οὗ ὑπογραφῆ. Ἡ Τουρκία κωλυσιεργοῦσα ἀνέβαλλε συνεχῶς τὰς συζητήσεις διὰ τῶν ἐν Ἀθήναις ἀντιπροσώπων τῆς, προφασίζομένων ὅτε μὲν ὅτι αἱ ὁδηγίαι ὅς ἔχουν παρὰ τῆς Κυβερνήσεως τῶν δὲν εἶναι σαφεῖς, ὅτε δὲ ὅτι ἐτηλεγραφήθησαν αὐταὶ ἐσφαλμένοι, ἄλλοτε πάλιν ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ μεταβῇ ὁ ἕτερος τῶν ἀντιπροσώπων εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἵνα συνεννοηθῇ προφορικῶς μετὰ τῆς Ὑ. Πύλης καὶ ἄλλοτε ἄλλας, ἐνίοτε κωμικὰς, προφάσεις προβάλλοντες, ὡς ἔτι ἐκόπη τὸ καλλῶδιον καὶ δὲν δύνανται νὰ συνεννοηθοῦν μετὰ τῆς Κυβερνήσεώς των, ἐξήτουν προφανῶς νὰ παρελκύσουν τὰς διαπραγματεύσεις μέχρι οὗ ἐτοιμασθῇ τὸ ἐν Ἀγγλίᾳ ναυπηγούμενον θωρηκτὸν αὐτῶν τύπου ὑπερτρῆνωτ Ρεσσαδηνῆ, ἢ εὔρουν ἄλλο ἔτοιμον νὰ ἀγοράσουν.

Ἐὰν ἡ Τουρκία καθισταμένη δι' ἀπροόπτου τινὸς ἐνισχύσεως κυρία τῆς θαλάσσης κατελάμβανε δὲ αἰφνιδίως τὴν Χίον καὶ τὴν Μυτιλήνην, τί θὰ ἠδύνατο νὰ ἀντιτάξῃ ἡ Εὐρώπη; Ἡ Ἀδριανούπολις περιελθοῦσα ὀριστικῶς εἰς τὴν Βουλγαρίαν καὶ τοὺς Συμμάχους διὰ τῆς (Προκαταρκτικῆς) Συνθήκης τῆς Εἰρήνης τοῦ Λονδίνου, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Τουρκίαν εὐθὺς ὡς ὁ Τουρκικὸς στρατὸς κατέλαβεν αὐτήν. Διατί ἄρα γε καὶ ἡ Χίος καὶ ἡ Μυτιλήνη περὶ τῆς ὀριστικῆς τύχης τῶν ὀπείων δὲν ἀπεφάσισαν ἀκόμη αἱ Μ. Δυνάμεις δὲν ἠδύνατο νὰ γίνουσι πάλιν Τουρκικαί, ἐὰν κατάρθου ὁ Τουρκικὸς στρατὸς νὰ τὰς καταλάβῃ;

Κατὰ τέλη Σεβρίου ἡ Τουρκία ἀπέστειλε πρὸς τὰς Δυνάμεις διακοίνωσιν δι' ἧς ἐδήλου ὅτι θεωρεῖ τὰς νήσους Χίον καὶ Μυτιλήνην καὶ τὰς ἐγγὺς τῆς Μ. Ἀσίας κειμένας ὡς ἀπαραιτήτους διὰ τὴν ἀσφάλειαν αὐτῆς. Τοιοῦτοτρόπως ἐγεννήθη μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας νέον ζήτημα «τὸ νησιωτικόν».

Αἱ Ἑλληνοτουρκικαὶ σχέσεις ὡς ἐκ τούτου ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἐντείνονται.

Ἡ Τουρκία παρασύρουσα τὴν Ἑλλάδα εἰς πόλεμον καὶ ἐπιτυγ-

χάνουσα εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις τῆς ἀνακτᾶ πολλὰ ἐκ τῶν ὄσων ἀπώλεσεν. Ἡ Ἑλλάς τὸνναντίον οὐδὲν εἶχε νὰ κερδίσῃ καὶ νικῶσα, διότι δὲν θὰ τῆς ἐπιτραπῆ νὰ αὐξήθῃ εἰς βάρος τῆς βαλκανικῆς ἰσορροπίας! Θὰ ἐπισύρῃ ὅθεν ἐναντίον τῆς πάντας τοὺς ἄλλους γείτονας αὐτῆς Σερβίαν, Βουλγαρίαν, Ῥουμανίαν καὶ ἴσως καὶ τὴν Ἰταλίαν.

Ἡ Τουρκία καὶ ἡ Βουλγαρία κύπτουσαι ἤδη ὑπὸ τὴν ταπείνωσιν τῆς ἡττης τῶν ἀποβλέπουσιν εἰς ἕνα πόλεμον κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ὅστις θὰ ἀνέτρεπε τὰ ἀποτελέσματα τῶν Συνθηκῶν Λονδίνου καὶ Βουκουρεστίου.

Ἡ ταχύτης τῆς υπογραφῆς τῆς Τουρκοβουλγαρικῆς Συνθήκης, ἡ παράτασις τῆς κατοχῆς τῶν παρὰ τῆς Τουρκίας καταλειφθέντων μερῶν τῆς Θράκης¹⁾, ἡ ἐμπιστοσύνη τῆς Βουλγαρίας εἰς τὴν εἰλικρίνειαν τῶν Τούρκων καὶ ἡ μακρὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει παραμονὴ τοῦ Βουλγάρου στρατηγοῦ Σαβῶφ εἶναι χαρακτηριστικὰ τῆς μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν συμφωνίας.

Μετὰ 10 μῆνας τὸ ναυπηγούμενον Τουρκικὸν ντρέντωντ Ῥεσσαδῆθὲ θὰ παράσχη ἀδιαφιλονίκητον ὑπεροχὴν κατὰ θάλασσαν εἰς τὴν Τουρκίαν. Πρὸς δὲ ἡ Τουρκία γνωρίζει ὅτι ἡ Ἑλλάς ἴσταται μακρὰν πάσης βλέψεως ἢ ἐπιθυμίας δυναμένης νὰ προσκαλέσῃ πόλεμον μετ' αὐτῆς.

Ἡ Τουρκία πλέον, φαίνεται καθαρά, ὅτι τὴν Συνθήκην τοῦ Λονδίνου θεωρεῖ χάρτιν ἄγραφον καὶ θὰ ἐξορμήσῃ κατὰ τῆς Ἑλλάδος εὐθὺς ὡς καταστῆ ναυτικῶς ὑπερτέρα. Ἡ κατὰ θάλασσαν τωρινὴ ἀδυναμία τῆς Τουρκίας καὶ ὁ ἰσχυρὸς σύνδεσμος τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν Σερβίαν καὶ Ῥουμανίαν κρατοῦν τὰς δύο ταύτας δυνάμεις Τουρκίαν καὶ Βουλγαρίαν ἐν ἐπιφυλακῇ. Διακεκριμένος μάλιστα πολιτικὸς τῆς Ῥουμανίας ὁ Τάκε Ἰωνέσκο ἐπισκεφθεὶς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὰς Ἀθήνας προσεπάθησεν ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως τῆς Χώρας του νὰ συμβιβάσῃ τὴν Ἑλληνοτουρκικὴν διαφοράν.

1) Ἡ Ἑλλάς κατὰ τὸν συμμαχικὸν πόλεμον εἶχε καταλάβει ἅπασαν τὴν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Νέστου μέχρι τοῦ Δεδαγαῆτος παραλιακὴν ἕκτασιν μέχρι σχεδὸν τοῦ Ἄρδα πρὸς Β. Τὴν λοιπὴν Θράκην μετὰ τῆς Ἀδριανουπόλεως μέχρι τῶν παλαιῶν Βουλγαρικῶν συνόρων κατεῖχεν ὁ προελάσας τότε Τουρκ.στρατὸς. Εἰς τὴν χώραν ταύτην καίτοι κατὰ τὴν ἀνωτέρω Τουρκοβουλγαρικὴν Συνθήκην παραχωρηθεῖσαν εἰς τὴν Βουλγαρίαν, ἔμεινεν ἐπ' ἀρκετὸν ὁ Τουρκικὸς στρατὸς.

Ἄλλὰ καὶ ἡ Ἑλλάς ἀποβλέπουσα εἰς ἓνα ἐνδεχόμενον νέον μετὰ τῆς Τουρκίας ναυτικὸν πόλεμον καὶ μὴ ἐπιθυμοῦσα νὰ ἀπωλέσῃ τὰ κεκτημένα, προσεπάθει νὰ μὴ εὐρεθῇ μειονεκτοῦσα ναυτικῶς τῆς Τουρκίας. Οὕτω πλὴν τοῦ παραγγελθέντος, ὀλίγον μετὰ τὴν ὑπὸ τῆς Τουρκίας παραγγελίαν τοῦ Ῥεσσαδῆ, ντρέτνωτ *Σαλαμίς*, παρηκολούθει ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰς Τουρκικὰς περὶ ἐνισχύσεως κατὰ θάλασσαν ἐνεργείας.

Ὅτε δὲ διὰ παραγγελθεῖσαν μετασκευὴν πρὸς αὐξήσιν τῆς χωρητικότητος τῆς *Σαλαμίνο*ς ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν Ν. Στράτου, κατὰ τὴν εἰς Λονδῖνον διαμονὴν τοῦ Πρωθυπουργοῦ Ἐλευθ. Βενιζέλου (Ν)θρίου 1912), ἐπρόκειτο νὰ ἐπέλθῃ βραδύτης μὴνῶν εἰς τὴν παραλαβὴν τοῦ πλοίου τούτου, προεβλέπετο δὲ ὅτι ἡ Τουρκία θὰ ἐδρίσκετο ἐπὶ τι χρονικὸν διάστημα ναυτικῶς ὑπερτέρα ἡμῶν ἐκ τῆς ἐγκαιροτέρου παραλαβῆς τοῦ Ῥεσσαδιέ, προεκλήθη ἡ παραίτησις τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν.

Τοιαύτη ἦτο ἡ πολιτικὴ κατάστασις κατ' Αὐγούστον, Σ)θριον καὶ Ὅ)θριον 1913. ὅτε διεξήγοντο ἐν Ἀθήναις αἱ μετὰ τῆς Τουρκίας διαπραγματεύσεις περὶ εἰρήνης, ὁπότε ἡ Ἑλλάς πιεζομένη ὑπὸ τῶν περιστάσεων καὶ διὰ νὰ τερματίσῃ ταύτας ὤρισε 48ωρον προθεσμίαν πρὸς τοὺς Τούρκους πληρεξουσίους νὰ ὑπογράψουν τὴν Συνθήκην ἢ νὰ διακόψουν τὰς διαπραγματεύσεις.

Τοιοῦτοτρόπως ὑπεγράφη ἐν Ἀθήναις τῇ 1 Ν)θρίου 1913 ἡ κατωτέρω Συνθήκη τῆς Ὀριστικῆς Εἰρήνης.

ΣΥΝΘΗΚΗ ΑΘΗΝΩΝ (ἐπίσημον)

Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης, ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ Αὐτοκράτωρ τῶν Ὀθωμανῶν, διαπνεόμενοι ἐξ ἴσου ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ παγιώσωσι τοὺς δεσμοὺς τῆς εἰρήνης καὶ τῆς φιλίας αἰσίως ἀποκαταστάντας μεταξὺ Αὐτῶν, καὶ νὰ διευκολύνωσι τὴν ἐπανάληψιν κανονικῶν μεταξὺ τῶν δύο Χωρῶν σχέσεων, ἀπεφάσισαν νὰ συνομολογήσωσι πρὸς τοῦτο Σύμβασιν καὶ διώρισαν πληρεξουσίους Αὐτῶν ὡς ἔπεται :

Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα τὸν κ. Δημήτριον Πικάν, Ὑπουργὸν ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν.

Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ Αὐτοκράτωρ τῶν Ὀθωμανῶν τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα τὸν Γκαλήπ Κεμαλή Μπέην, Ὀθωμανὸν Πληρεξούσιον.

Ὅτινες ἀνκοινώσαντες ἀλλήλοις τὰ πληρεξούσια αὐτῶν ἔγγραφα εὐρεθέντα ἐν τάξει συνεβάλλοντο τὰ ἐπόμενα :

Ἄρθρον 1. Ἀπὸ τῆς ὑπογραφῆς τῆς παρούσης πράξεως κί μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ἑλλάδος διπλωματικαὶ σχέσεις θέλουσιν ἐπανηληφθῆ καὶ τὰ οἰκεία Προξενεῖα θ' ἀποκαταστῶσι καὶ θὰ λειτουργήσωσιν ἐν ταῖς δύο Χώραις.

Ἡ Αὐτοκρατορικὴ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις θὰ δύναται νὰ ἰδρῶσῃ Προξενεῖα ὅπου τῶν ἐκχωρηθεισῶν χωρῶν εὐρηναὶ ἤδη Πράκτορες ξένων Δυνάμεων, καθὼς καὶ παντοῦ ὅπου ἡ Βασιλικὴ Κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος δὲν ἤθελεν εὑρεῖ κώλυμά τι πρὸς παραδοχὴν αὐτῶν.

Ἄρθρον 2. Αἱ Συνθήκαι, αἱ Συμβάσεις καὶ Πράξεις αἱ συνωμολογημέναι ἢ διατελοῦσαι ἐν ἰσχύϊ μεταξὺ τῶν δύο Χωρῶν κατὰ τὴν διακοπὴν τῶν διπλωματικῶν σχέσεων, θέλουσιν ἐπανέλθει ἀκεραίως ἐν ἰσχύϊ ἀπὸ τῆς ὑπογραφῆς τῆς προκειμένης Συμβάσεως, αἱ δὲ δύο Κυβερνήσεις πρὸς ἀλλήλας, ὡς καὶ οἱ ὑπήκοοι αὐτῶν, τίθενται ἐν τῇ αὐτῇ ἐν ἣ εὐρίσκοντο πρὸ τῶν ἐχθροπραξιῶν καταστάσει.

Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 3 συνημμένον τῇ παρουσίᾳ συμβάσει πρωτόκολλον ἐφαρμοσθήσεται ἐν πάσαις ταῖς χώραις τῆς Ἑλλάδος.

Ἄρθρον 3. Τὰ δύο Ὑψηλὰ συμβαλλόμενα Μέρη χορηγοῦσι πλήρη καὶ τελείαν ἀμνηστειάν εἰς πάντα τὰ πρόσωπα τὰ ἐνοχοιούμενα κατὰ τὰ πρὸ τῆς Συνθήκης πολιτικὰ γεγονότα.

Συνεπῶς οὐδεὶς δύναται νὰ καταδιωχθῆ, νὰ ἐνοχληθῆ ἢ νὰ διαταραχθῆ προσωπικῶς ἢ ὡς πρὸς τὴν ἰδιοκτησίαν αὐτοῦ λόγῳ πράξεων ἐχουστῶν οἰανδῆποτε σχέσιν πρὸς τὸν πόλεμον, πᾶσαι δὲ αἱ ἐπὶ γεγονότων τοιαύτης φύσεως στηριζόμεναι καταδικαστικαὶ ἀποφάσεις καὶ πάντα τὰ διοικητικὰ μέτρα ἔσονταὶ αὐτοδικαίως ἄκυρα.

Ἄρθρον 4. Οἱ κατοικοῦντες ἐν ταῖς ὀθωμανικαῖς χώραις ταῖς περιερχομέναις εἰς τὴν κυριαρχίαν τῆς Ἑλλάδος καθίστανται ὑπήκοοι Ἑλληνες.

Θὰ ἔχωσι τὸ δικαίωμα τῆς ἐπιλογῆς ὑπὲρ τῆς ὀθωμανικῆς ἰθαγενείας διὰ δηλώσεως, γιγνομένης πρὸς τὴν ἀρμοδίαν ἐλληνικὴν ἀρχὴν

ἐν διαστήματι 3 ἐτῶν ἀπὸ σήμερον, δηλώσεως, ἣν θέλει ἐπακολουθεῖ ἐγγραφῇ ἐν τοῖς Αὐτοκρατορικοῖς Ὄθωμανικοῖς Προξενείοις. Ἡ δῆλωσις αὕτη θὰ ἐπιδίδεται ἐν τῷ ἐξωτερικῷ εἰς τὰ γραφεῖα τῶν Ἑλληνικῶν Προξενείων. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἢ ἀσκησις τοῦ δικαιώματος τούτου τῆς ἐπιλογῆς προϋτίθησι τὴν ὑποχρέωσιν τῆς μεταφορᾶς τῆς κατοικίας τῶν ἐνδιαφερομένων καὶ τὴν ἐγκατάστασιν αὐτῶν ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος.

Τὰ πρόσωπα ἅτινα, διαρκούσης τῆς προθεσμίας ταύτης ἤθελον μεταναστεύσει ἐν τῇ Ὄθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ ἢ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἢ ἤθελον ἐγκαταστῆ μονίμως ἐν αὐταῖς θὰ παραμείνωσιν Ὄθωμανοί. Θέλουσι δὲ ἀπολαύει ἀτελείας ἐξαγωγῆς διὰ τὴν κινήτην αὐτῶν περιουσίαν.

Ἡ ἐπιλογή ἔσται προσωπική.

Κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα τῶν 3 ἐτῶν οἱ Μουσουλμᾶνοι δὲν θὰ ὑπεβάλλωνται εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν οὐδὲ θέλωσιν ἀποτίνειν στρατιωτικὸν τινα φόρον.

Ὅσον ἀφορᾶ εἰς τὰ ἀνήλικα τέκνα ἢ προθεσμία τῆς ἐπιλογῆς ἀρξεται ὑπολογιζομένη ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἐνηλικιώσεως αὐτῶν.

Ἄρθρον 5. Τὰ μέχρι τῆς καταλήψεως τῶν ἐκχωρηθειῶν χωρῶν κεκτημένα δικαιώματα καθὼς καὶ αἱ δικαστικαὶ πράξεις καὶ οἱ ἐπίσημοι τίτλοι οἱ ἐκδοθέντες παρὰ τῶν ἀρμοδίων Ὄθωμανικῶν Ἀρχῶν ἔσονται σεβαστὰ καὶ ἀπαραβίαστα μέχρις ἐνόμου περὶ τοῦ ἐναντίου ἀποδείξεως.

Τὸ ἄρθρον τοῦτο οὐδαμῶς προδικάζει τὰς ἀποφάσεις, ἃς ἤθελον τυχὸν λάβει ἢ ἐν Παρισίοις ἐδρεύουσα οἰκονομικὴ ἐπὶ τῶν Βαλκανικῶν Ὑποθέσεων Ἐπιτροπή.

Ἄρθρον 6. Οἱ κάτοικοι τῶν ἐκχωρηθειῶν χωρῶν, οἵτινες συμμορφωμένοι ταῖς διατάξεις τοῦ ἄρθ. 4 τῆς παρούσης Συμβάσεως καὶ διατηροῦντες τὴν ὀθωμανικὴν ἰθαγένειαν ἤθελον μεταναστεύσει εἰς τὴν Ὄθωμαν. Αὐτοκρατορίαν, ἢ εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἢ οἵτινες μονίμως ἤθελον ἐγκαταστῆ ἐν αὐταῖς, θὰ ἐξακολουθήσωσι διατηροῦντες τὰς ἀκινήτους αὐτῶν ἰδιοκτησίας, τὰς κειμένας ἐν ταῖς ἐκχωρηθείσαις ταύταις χώραις, ἐκμισθοῦντες ἢ διὰ τρίτων διαχειριζόμενοι αὐτάς.

Τὰ ἐν ταῖς ἐκχωρουμέναις τῇ Ἑλλάδι χώραις δικαιώματα ἰδιοκτησίας ἐπὶ ἀστικῶν καὶ ἀγροτικῶν ἀκινήτων κατεχομένων ὑπὸ ἰδιω-

τῶν δυνάμει τίτλων ἐκδιδομένων παρὰ τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους ἢ συμφώνως πρὸς τὸν ὀθωμανικὸν νόμον, καὶ προγενεστέρων τῆς καταλήψεως, θέλουσιν ἀναγνωρισθῆ ὑπὸ τῆς Ἑλλην. Κυβερνήσεως.

Τὰ αὐτὰ κρατοῦσιν ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ δικαιώματα ἰδιοκτησίας ἐπὶ τῶν ὡς ἄνω κτημάτων, τῶν ἐγγεγραμμένων ἐπ' ὀνόματι νομικῶν προσώπων ἢ κατεχομένων ὑπ' αὐτῶν δυνάμει τῶν ὀθωμανικῶν νόμων τῶν προγενεστέρων τῆς εἰρημένης καταλήψεως.

Οὐδεὶς δύναται νὰ στερηθῆ τῆς ἰδιοκτησίας του, ἐν μέρει ἢ ἐν ὅλῳ, ἐμμέσως ἢ ἀμέσως, εἰμὴ διὰ λόγους δεόντως βεβαιουμένης δημοσίας ἀσφαλείας, μετὰ προηγουμένην δικαίαν ἀποζημίωσιν

Ἄρθρον 7. Τὰ ἰδιαιτέρα κτήματα τῆς Α. Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου, ὡς καὶ τὰ τῶν μελῶν τῆς Αὐτοκρατορικῆς Δυναστείας θὰ παραμείνωσιν αὐτοῖς καὶ ἔσονται σεβαστά. Ἡ Α. Α. Μ. καὶ τὰ μέλη τῆς Δυναστείας δύνανται νὰ ἐκποιῶσιν ἢ νὰ ἐκμισθῶσιν αὐτὰ διὰ πληρεξουσίων.

Πᾶσαι αἱ διαφοραὶ ἢ ἀμφισβητήσεις, αἵτινες τυχὼν θέλουσιν ἐπέλθει ὡς πρὸς τὴν ἐρμηνείαν ἢ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ παρόντος ἄρθρου κανονισθήσονται διὰ διαιτησίας ἐν Χάγῃ, δυνάμει συνομολογηθησομένου συνυποσχετικοῦ.

Ἄρθρον 8. Οἱ αἰχμάλωτοι πολέμου καὶ πάντα τὰ ἄλλα πρόσωπα τὰ συλλεφθέντα συνεπείᾳ στρατιωτικῶν μέτρων ἢ ἕνεκα δημοσίας τάξεως, ἀνταλλαγῆσονται ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς ὑπογραφῆς τῆς παρούσης ἢ καὶ τάχιον, ἂν τοῦτο ἦ δυνατόν.

Ἡ ἀνταλλαγή αὕτη γεννήσεται τῇ φροντίδι εἰδικῶν Ἐπιτροπῶν διοριζομένων ἐκατέρωθεν.

Αἱ ἀμειψαῖαι ἀπαιτήσεις τῶν δύο Ὑψηλῶν συμβαλλομένων Μερῶν αἱ σχετικαὶ πρὸς τοὺς αἰχμαλώτους, παραπεμφθήσονται εἰς Διαιτησίαν ἐν Χάγῃ δυνάμει συνομολογηθησομένου συνυποσχετικοῦ.

Ὅπωςδήποτε ἢ ἀντιμισθία τῶν ἀξιωματικῶν, ἢ καταβληθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, θέλει ἀποδοθῆ παρὰ τοῦ εἰς ὃ ἀνήκουσι Κράτους.

Ἄρθρον 9. Ἄμα τῇ ὑπογραφῇ τῆς παρουσίας συμβάσεως ἢ Αὐτοκρατορικῇ Ὀθωμ. Κυβέρνησις θέλει ἀπολύσει πάντα τὰ ὑπὸ ἑλλη-

νικήν σημαίαν ἀτιμώλεια καὶ πλοία, ἅτινα κρατηθέντα πρὸ τῆς κη-
ρύξεως τοῦ πολέμου κατακρατοῦνται ὑπ' αὐτῆς.

Αἱ πρὸς ἐπανάρθωσιν τῶν ζημιῶν ἀπαιτήσεις καὶ αἱ ἀπώλειαι τῶν
ἐνδιαφερομένων αἱ προκύψασαι ἐκ τοῦ εἰργμοῦ (embargo) καὶ τῆς
ἐπιβληθείσης κατασχέσεως ἐπὶ τῶν ἐλληνικῶν πλοίων καὶ φορτίων
θέλουσιν υποβληθῆ, συμφώνως πρὸς κοινῇ συμφωνίᾳ καταρτισθησό-
μενον συνυποσχετικόν, εἰς Διαιτητικὸν Δικαστήριον, ἀποτελούμενον
ἐκ 4 διαιτητῶν, διοριζομένων παρ' ἑκατέρου τῶν Μερῶν καὶ τριῶν
ἄλλων διαιτητικῶν ἐκλεγχομένων μεταξὺ τῶν ὑπηκόων ναυτικῶν
Ἑθῶν ὑπὸ τῶν δύο Μερῶν, ἢ ἐν περιπτώσει διαφωνίας ὑπὸ τοῦ
Ὁμοσπονδιακοῦ Ἑλβετικοῦ Συμβουλίου.

Ἄρθρον 10. Αἱ δύο Κυβερνήσεις ὑποχρεοῦνται ἐπίσης νὰ ἀπο-
ταῦθαι δυνάμει συνομολογηθησομένου συνυποσχετικοῦ εἰς Διαιτητικὸν
ἐν Κάτῃ Δικαστήριον πρὸς ἐπίλυσιν τῆς διαφορᾶς τῆς ἀναφύσεως
ἐπὶ τῆς ἐρμηνείας τῶν ὅρων τοῦ ἀπὸ 26 Ὀκτωβρίου 1912 Πρωτο-
κόλλου παραδόσεως τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τοῦ Ἡερητημένου Πρω-
τοκόλλου τοῦ ὑπογραφέντος τὴν ἐπιούσαν, Πρωτοκόλλων σχετικῶν
πρὸς τὰ ὅπλα τῶν Ὀθωμανῶν σαρατιωτῶν τῆς φρουρᾶς τῆς πόλεως,
ὅν τὴν ἀπόδοσιν ἀξιοῖ ἡ Αὐτοκρατορικὴ Ὀθωμαν. Κυβέρνησις.

Ἄρθρον 11. Ἡ ζωὴ, ἡ περιουσία, ἡ τιμὴ, ἡ θρησκεία καὶ
τὰ ἔθνη τῶν κατοίκων τῶν ἐκχωρουμένων τῇ Ἑλλάδι χωρῶν, οἷτι-
νες ἤθελον μείνει ὑπὸ τὴν ἐλληνικὴν διοίκησιν, ἔσονται ἐπακριδῶς
σεβαστά.

Θέλουσιν ἀπολαύει τελείως τῶν αὐτῶν ἀστικῶν καὶ πολιτικῶν δι-
καιωμάτων, ὅσα οἱ ἐκ καταγωγῆς Ἑλλῆνες ὑπήκοοι. Ἡ ἐλευθερία, ἡ
ἐξωτερικὴ λατρεία τῆς θρησκείας ἐξασφαλισθήσονται τοῖς Μουσουλ-
μάνοις.

Τὸ ὄνομα τῆς Α. Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου, ὡς Χαλύφου ἐξακολου-
θήσει μνημονευόμενον ἐν ταῖς δημοσίαις προσευχαῖς τῶν Μουσουλμάνων.

Οὐδαμῶς δύνανται νὰ θιγῶσιν ἡ αὐτονομία καὶ ἡ ἱεραρχικὴ ὀρ-
γάνωσις τῶν Μουσουλμανικῶν Κοινοτήτων, τῶν ὑφισταμένων, ἢ τυχόν
σχηματισθησομένων, ὡς καὶ ἡ διοίκησις τῆς ἀνγκούσης αὐταῖς κινή-
της καὶ ἀκινήτου περιουσίας.

Ἐπίσης οὐδὲν κώλυμα δύναται νὰ παρεμβληθῆ εἰς τὰς τῶν ἰδιο-
τῶν καὶ Μουσουλμανικῶν Κοινοτήτων σχέσεις πρὸς τοὺς πνευματικοὺς

αυτῶν ἀρχηγούς, οἵτινες θέλουσι τελεῖ ὑπὸ τὴν ἐξάρτησιν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Σεῖχ-ούλ-Ίσλαμάτου, περιβάλλοντος τὸν Ἀρχιμουφτὴν διὰ τῆς πρὸς ἐνάσκησιν τῶν καθηκόντων του πνευματικῆς ἐγκρίσεως.

Οἱ Μουφτήδες, ἕκαστος ἐν τῇ περιφερείᾳ του, θέλουσιν ἐκλέγεσθαι ὑπὸ ἐκλογέων Μουσουλμάνων.

Ὁ Ἀρχιμουφτὴς διερίζεται ὑπὸ τῆς Α. Μ. τοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων, ἐκ τριῶν ὑποψηφίων, ἐκλεγομένων καὶ ὑποδεικνυομένων ὑπὸ ἐκλογικῆς συνελεύσεως, συγκροτουμένης ἐκ πάντων τῶν ἐν Ἑλλάδι Μουφτήδων.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις θέλει ἀνακινῶν τὴν ἐκλογὴν τοῦ Ἀρχιμουφτῆ διὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Β. Πρεσβείας τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ Σεῖχ-ούλ-Ίσλαμάτον, ὅπερ θέλει ἀποστέλλει αὐτῷ «Μανσοῦριον» καὶ «Μουρασελὲν» ἐπιτρέποντα αὐτῷ νὰ ἀσκῇ τὰ καθήκοντα αὐτοῦ καὶ νὰ χορηγῇ πρὸς τοὺς ἄλλους ἐν Ἑλλάδι Μουφτήδες τὸ δικαίωμα τῆς δικαιοδοσίας καὶ τῆς ἐκδόσεως φεφτάδων.

Οἱ Μουφτήδες ἐκτὸς τῆς ἀρμοδιότητος αὐτῶν ἐπὶ τῶν καθαρῶς θρησκευτικῶν ὑποθέσεων καὶ τῆς ἐποπτείας αὐτῶν ἐπὶ τῆς διοικήσεως τῶν βακουφικῶν κτημάτων, ἀσκοῦσι τὴν ἑαυτῶν δικαιοδοσίαν μεταξὺ Μουσουλμάνων ἐπὶ γάμων, διαζυγίων, διατροφῶν (νεφακά), ἐπιτροπειῶν, κηδεμονιῶν, χειραφεσίας ἀνηλίκων, ἰσλαμικῶν διαθηκῶν καὶ διαδοχῆς εἰς θέσιν Μουτεβελλῆ (τεβλιέτ).

Αἱ παρὰ τῶν Μουφτήδων ἐκδιδόμεναι ἀποφάσεις ἐκτελοῦνται ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων Ἑλληνικῶν Ἀρχῶν.

Ὡς πρὸς τὰς κληρονομίας οἱ ἐνδιαφερόμενοι Μουσουλμάνοι δύνανται μετὰ προηγουμένην συμφωνίαν, νὰ προσφεύγῃσι τῷ Μουφτῇ ὡς διαιτητῇ. Κατὰ τῆς οὕτω ἐκδοθείσης διαιτητικῆς ἀποφάσεως, ἔσονται δεκτὰ πάντα τὰ ἐνώπιον τῶν Δικαστηρίων τῆς Χώρας ἔνδικα μέσα, ἐκτὸς ἂν ὑπάρχῃ διάταξις περὶ τοῦ ἐναντίου ρητῶς διατετυπωμένη.

Ἄρθρον 12. Ἐν ταῖς ἐκχωρουμέναις χώραις Βακούφια, Ἰδζαρέι-Βαχιδέ, Ἰδζαρετέϊν, Μουκαταᾶ, κἄν τε ὡσι Μαζμπουτᾶ, Μουλχακᾶ ἢ Μουστεσαᾶ, ἔσονται σεβαστά, οἷα διετέλουν κατὰ τὴν στρατιωτικὴν κατάληψιν δυνάμει τῶν ὀθωμανικῶν νόμων.

Θέλουσι διοικεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἐν ταῖς ἐκχωρηθείσαις χώραις Μουσουλμανικῶν κοινοτήτων, αἵτινες θέλουσι σεβασθῆ τὰ δικαιώματα τῶν Μουτεβελήδων καὶ Γαλλεδάρηδων.

Πάντων τῶν ἀκινήτων βακουφικῶν κτημάτων, ἀστικῶν καὶ ἀγροτικῶν Μαζμπουτᾶ ἢ Μουλχακᾶ, τῶν κειμένων ἐν ταῖς ἐκχωρηθείσαις τῇ Ἑλλάδι χώραις, καὶ ὧν αἱ πρόσοδοι ἀνήκουσιν εἰς εὐαγῆ καὶ φιλανθρωπικὰ καθιδρύματα εὐρισκόμενα ἐν Τουρκίᾳ, τὴν διαχείρισιν θέλουσιν ἔχει ὡσαύτως αἱ ρηθείσαι Μουσουλ. Κοινότητες μέχρις οὗ ταῦτα ἐκποιηθῶσιν ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τοῦ Ἐβκαφίου.

Ἐννοεῖται ὅτι τὸ ρηθὲν Ὑπουργεῖον θέλει σεβασθῆ τὰ ἐπὶ τῶν εἰρημένων Βακουφίων δικαιώματα τῶν Γαλλεδάρηδων

Τὸ βακουφικὸν καθεστῶς δὲν δύναται νὰ τροποποιηθῆ εἰμὴ μετὰ προηγουμένην δικαίαν ἀποζημίωσιν.

Τῆς βακουφικῆς δεκάτης καταργουμένης, ἐὰν συνεπεῖα τῆς καταργήσεως ταύτης, Τεκέδες τινές, Τεμένη, Μενδρεςέδες, Σχολεῖα, Νοσοκομεῖα καὶ ἄλλα θρησκευτικὰ καὶ φιλανθρωπικὰ καθιδρύματα τῶν ἐκχωρηθεισῶν τῇ Ἑλλάδι χωρῶν δὲν ἔχουσιν ἐν τῇ μέλλοντι ἐπαρκούσας πρὸς συντήρησίν των προσόδους, ἢ Ἑλληνικῆ Κυβέρνησις θέλει τοῖς χορηγῆ τὰς ἀναγκαίας πρὸς ταύτην ἐπιχορηγήσεις.

Πᾶσα ἀμφισβήτησις ὡς πρὸς τὴν ἐρμηνείαν ἢ ἐφαρμογὴν τῶν διατάξεων τοῦ παρόντος ἀρθροῦ ἐπιλυθήσεται διαιτητικῶς ἐν Χάγῃ.

Ἄρθρον 13. Τὰ ὑψηλὰ συμβαλλόμενα μέρη ὑποχρεοῦνται νὰ παράσχωσι ταῖς ἐπαρχιακαῖς Αὐτῶν Ἀρχαῖς διαταγὰς πρὸς ἐπιβολὴν σεβασμοῦ τῶν Νεκροταφείων καὶ ἰδία τῶν τάφων τῶν στρατιωτῶν τῶν πεσόντων ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς τιμῆς.

Αἱ ἀρχαὶ δὲν θέλουσι παρεμποδίζει τὴν παρὰ τῶν συγγενῶν καὶ φίλων ἀνακομιδὴν τῶν ὀστέων τῶν ἐν τῇ ξένη γῇ ταφέντων θυμάτων.

Ἄρθρον 14. Τῆς Ἑλληνικῆς Βασιλικῆς Κυβερνήσεως ὑποκαθισταμένης εἰς τὰ δικαιώματα, βάρη καὶ ὑποχρεώσεις τῆς Αὐτοκρατορικῆς Ὀθωμαν. Κυβερνήσεως ἔναντι τῶν Ἑταιρειῶν τῶν Σιδηροδρόμων Θεσσαλονίκης-Μοναστηρίου τῶν Ἀνατολικῶν Σιδηροδρόμων καὶ τοῦ ἐνωτικοῦ Θεσσαλονίκης-Δεδαγατός, πάντα τὰ ζητήματα, τὰ ἔχοντα σχέσιν πρὸς τὰ ἐν ταῖς ἐκχωρηθείσαις τῇ Ἑλλάδι χώραις τμήματα τῶν Σιδηροδρόμων τούτων θέλουσι παραπεμφθῆ εἰς τὴν ἐν

Παρισίους ἐδρεύουσιν Οἰκονομικὴν ἐπὶ τῶν βαλκανικῶν ὑποθέσεων Ἐπιτροπὴν.

Ἄρθρον 15. Τὰ δύο Ὑψηλὰ συμβαλλόμενα Μέρη ὑποχρεοῦνται νὰ τηρήσωσι τὰς ἀφορώσας εἰς αὐτὰ διατάξεις τῆς Λονδίνῳ Συνθήκης τῆς 30 Μαΐου 1913 συμπεριλαμβανομένων τῶν διατάξεων τοῦ ἄρθρου 5 τῆς ρηθείσης Συνθήκης.

Ἄρθρον 16. Ἡ παρούσα Συνθήκη τεθήσεται ἐν ἰσχύϊ ἅμα τῇ ὑπογραφῇ αὐτῆς.

Αἱ ἐπικυρώσεις αὐτῆς ἀνταλλαγῆσονται ἐντὸς 15ημέρου ἀπὸ τῆς σήμερον¹⁾).

Εἰς πίστωσιν οἱ οἰκετοὶ Πληρεξούσιοι ὑπέγραψαν ταύτην καὶ ἐπέθηκαν τὰς ἑαυτῶν σφραγίδας.

Ἐγένετο εἰς διπλοῦν ἐν Ἀθήναις τῇ 1/14 Νοεμβρίου 1913.

Δημ. Πανᾶς

Γκαλῆπ Κεμαλῆ.

1) Αἱ ἐπικυρώσεις ἀντηλλάγησαν ἐν Ἀθήναις τῇ 14/27 Νοεμβρίου 1913.

Τῆς Συνθήκης ταύτης προσηρτήθησαν τρία πρωτόκολλα καὶ μία δήλωσις.

Πρωτόκολλον 1ον. Τοῖς ἐκ τῶν ἐκχωρουμένων χωρῶν καταγομμένοις, τοῖς κατοικοῦσιν ἐκτὸς τοῦ Ὄθ. Κράτους δίδεται προθεσμία 6 μηνῶν πρὸς ἐπιλογὴν ὑπὲρ τῆς Ἑλλ. ἰθαγενείας. (ἄρθρον 4).

Πρωτόκολλον 2ον. Τῆς Αὐτοκρ. Ὄθ. Κυβερνήσεως ἰσχυρισμένης ὅτι τὰ ἰδιωτικὴν περιουσίαν τοῦ Κράτους ἀποτελοῦντα κτήματα ἐν ταῖς ἐκχωρουμέναις χώραις δέον νὰ παραμείνωσιν εἰς αὐτό, καὶ τῆς Βασιλ. Ἑλλ. Κυβερνήσεως μὴ δεχομένης, συνεφωνήθη νὰ ὑποβληθῇ τὸ ζήτημα τοῦτο εἰς Διαιτητικὸν Δικαστήριον ἐν Χάγγη. (ἔπεται ὁ κατάλογος τῶν κτημάτων : μεταλλεῖα, ἰχθυοτροφεῖα, τσιφιλίγια, οἰκόπεδα ἐν Θ)νίκῃ καὶ Ἰωαννίνοις).

Πρωτόκολλον 3ον ἐκ 15 ἄρθρων. Ἀναφέρεται εἰς τὸ ὅτι ἡ Τουρκία δὲν δύναται νὰ ἔχη ἀπαιτήσεις διὰ τὰς Ἑκκλησίας, ἅς ἄλλοτε εἶχε μετατρέψει εἰς Τζαμιά· εἰς τὰ βακούφικα καὶ τὰς Τουρκοκoinότητας, τὰ Σχολεῖα κλπ.

Δήλωσις. Ὁ ἐπιτετραμμένος Ὄθωμανὸς ἀντιπρόσωπος ἔχει τὴν

τιμήν νά δηλώσῃ ὅτι οὐδέν τῶν ὑπὸ Ἑλληνικὴν σημαίαν πλοίων, τῶν κρατηθέντων πρὸ τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου ἔχει δημευθῆ.

Γκαλιπ Κεμαλῆ.

Ἡ συνθήκη αὕτη τυπικῶς μὲν ἐπέφερε τὴν εἰρήνην μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν πραγματικῶς ὅμως εἰς οὐδέν συνέβαλε. Ὁ ναυτικὸς ἀνταγωνισμὸς ἐξηκολούθησε δραστηριώτερος, ἐπικολούθησε δὲ ἄγριος διωγμὸς τῶν Ἑλλήνων τῆς Μ. Ἀσίας, ἰδίως ὅταν μετ' ὀλίγον ἡ Τουρκία ἐνισχύθη διὰ τῆς ἀγορᾶς τοῦ Βραζιλιανοῦ ντρίντνωτ Ἴριον Ἰανέιρον. οὗτινος ἡ παράδοσις θὰ ἐγένετο κατὰ Αὐγούστον 1914¹⁾.

Τ Ε Λ Ο Σ

1) Ἡ Ἑλλάς διὰ νά ἀνταπεξέλθῃ κατὰ τοῦ Ἴριου καὶ τοῦ Ἰρσαδηέ ἠγόρασεν τὸν Ἰούλιον τοῦ 1914 τὰ δύο Ἀμερικανικὰ θωρηκτὰ Λῆμνος καὶ Κιλκίς. Τὰ Τουρκικὰ πλοῖα Ἴριον καὶ Ἰρσαδηέ, ἐνῶ ἦσαν ἔτοιμα νά ἀναχωρήσουν διὰ τὰ Τουρκικὰ ὕδατα κατεσχέθησαν ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας κατὰ τὴν ἐναρξιν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου (Ὀβριον 1914).

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ

τῶν ἐν Μακεδονίᾳ Χριστιανικῶν Σχολείων

Βιλαετίου Θεσσαλονίκης καὶ Μοναστηρίου (πλὴν τῶν Ἀλβανικῶν Καζάδων τοῦ Βιλαετίου τούτου).

	Ἑλλάς	Βουλγαρία	Ρουμανία	Σερβία
Σχολεῖα	998	561	59	53
Διδάσκαλοι	1.463	873	145	112
Μαθηταὶ	59.640	18.311	2.002	1.074

Μαθηταὶ Διδάσκαλοι

Εἰς ἕκαστον Ἑλληνικῶν Σχολείων ἀναλογοῦν κατὰ μέσον ἔρον	60	καὶ	1,4
» Βουλγαρικῶν » » »	33		1,5
» Ρουμανικῶν » » »	40		2,9
» Σερβικῶν » » »	31		2,1

Βιλαίτιον Θεσσαλονίκης.

Σχολεῖα	521 Σχολεῖα	32.534 μαθηταὶ	23
—	—		
Ἑλληνες	319	9.544	17
Βούλγαροι	4	383	—
Ρουμάνοι	6	532	—
Σέρβοι	—		

25 Καζάδες ἡ 26ος περιέχει μόνον μὴνὰς ("Ἄγ. Ὄρος)

Βιλαίτιον Μοναστηρίου (πλὴν τῶν Ἀλβανικῶν Καζάδων)

Ἑλληνες	26.106 μαθητ.	14
Βούλγαροι	8.767 μαθηταὶ	8
Ρουμάνοι	7	1.619 μ.
Σέρβοι	4	1.142 —

15 Καζάδες

Ἐξέλεξις τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων ἐν Μακεδονίᾳ,

Τῷ 1877	256 Σχολεῖα	μετὰ	10.918 μαθητῶν
Τῷ 1896	907 »	»	53.633 »
Τῷ 1903	998 »	»	59.640 »

ΣΥΓΧΡΟΝΙΣΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ

		ΕΛΛΗΝΕΣ			ΜΑΥΡΟ	
		Στρατιά Διαδόχου		Ἐπιχειρ. ἐν Ἠπειρῷ	Ἐπιχειρ. Στόλου	Ἐπιγ. πρὸς Α. Μαυροβ.
		κύριον Σώμα	ἤθη Μεραρχία			
Σεπτ.						
18—23	Κινητοποίησης στρατ.					
24—	4 Συγκέντρωσις στρατευμάτων					μ. Βεράνας
Ὀκτ. 3	Διάβασις συνόρων					ἄλωσις Πλάβας
6	Μάχη Ἐλασσῶνος Μεραρχ. (1η, Ἀποσκ. 2ας)			κατάληψις Γριμπόβου		
7	Μάχη Δεσκάτης (Ἀπίσπασμα Γεννάδη)			κατάληψις Κουμζάδων	κατάλ. Λήμνου	
9—10	Μάχη Σαραντοπόρου (Μερ. 1η, 2α, 3η, 4η)	μάχη Λαζαράδων				
11	Κατάληψις Σερβίων			μ. Κιάφας		
12	» Κοζάνης			κατ. Φιλιππ.		
13	Ἀψμ. Καϊλαριῶν (ἰπ.)			μ. 5 Πηγαδ.		
15	» ἐν Κατερίνῃ (Μ. 7)				κ. Ἀγ' Ὄρους	
16	» ἐν Τριποτάμῳ	μ. Ναλπάκιοι			καταλ. Θάσου	ἄλ. Πλέθλιε
17	» ἐν Γρεβενοῖς					ἄλωσις Ἰπέκ
18					κ. Σαμοθράκ.	
19—20	Μάχη Γιαννιτσῶν, Γεφυρώας Κορά-Ἀσμὰκ			μάχη Νικοπόλεως	τορπιλοβόλ. 11 βυθίζει ἐν Θ/νίκ. τὸ Φετιγ. Μπουλέντ	
21		ὑποχώρησις Μπανίτσης		ἄλωσις Πρεβέζης		
22—23		μάχη Σόροβιτς		κατάληψις Χειμάρας	κατάληψις Ψαρῶν	
24—25	Ἡρετὰ π. παραδ. Θ/νίκης					ἄλ. Διάκοβας
26	Κατάλ. Δ. συνοικ. »					
27	Ἐξ. Ἑλλ. στρ εἰς Θ/νίκ.				ἀπόβ. ἐν Χίφ	
Νῆφρ. 1	Η Α Υ. ὁ Διδόχος πρὸς Μοναστήριον					
3	Ἀψ. Κατσανίκ-Βλαδόβ.	μ. Κομάνου				
4	Μάχη Ὀστρόβου					
6	» Γκορνιτσόβου (Μ. 6)					
7	Κ/εἰωξίς Πισοδερίου (ἰπ.)					
9					τορπιλοβ 14 βυθ. ἐν Κιδων. κανονισφόρον	
15						
19						
Δῆφρ. 3					κατ. Χίου ναυμ. Ἑλλης	
20						α ν α
Ἰαν. 5					ναυμ. Λήμνου	
Φεβ. 20				ἄλ. Ἰωαννί.		
Μαρ. 12						

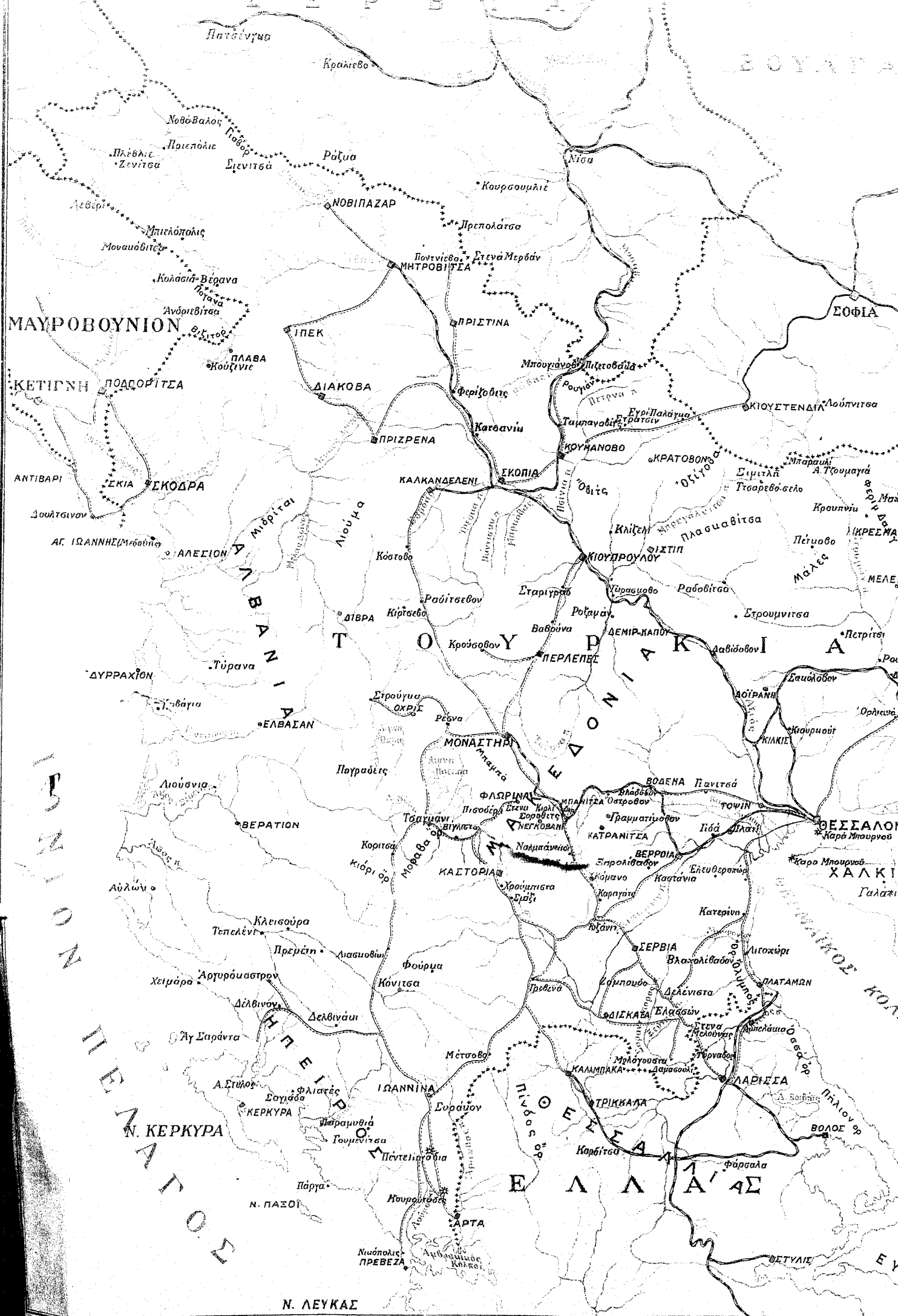
ΕΠΙΧΕΙΡΙΣΕΩΝ ΤΩΝ ΣΥΜΜΑΧΩΝ

ΒΟΥΝΙΟΙ	ΣΕΡΒΟΙ		ΒΟΥΛΓΑΡΟΙ		
Ἐπιχειρήσεις ἐν Σκόδρα	Ἐπιχειρ. κω- ρίου σώματος	Ἐπιχειρήσι- μου σώματος	Ἐπιχειρήσεις ἐν Μακεδονία	Ἐπιγ. ἐν Ἀ- δριανουπόλει	Ἴον καὶ Βον Σώμα
κατάληψ Ρογ κίης, Βράνιας		μάχη Νοβι παζάρ	μ. Τσαρεβασέ- λο, Μπαρκαλί	μάχ. Μουστα- φᾶ-Πασσᾶ	
	μ. Ποδογιέθου Παλάγκας				
	μάχη Πρι- στίνης		κατ. Κερτζαλί καὶ Δοβλέν	ἐναρξ πολιορκ. Ἀδριανουπόλ.	
		μ. Γιαβόρου		μάχ. Γιουρούς	μάχ. Σελιολού
ἄλωσ. Χιρόκας » Ὀμπλικας	μάχη Κου- μανόβου	μ. Σιενίτσης	κατάληψ. Πε- τσόβου		μάχη 40 Ἐκ- κλησιῶν
	κατ. Σκοπίων	κ. Μητροβίτσ μ. Πριεπόλις			μ. Μποναρχίτ » Λ. Μπουργκάς
		μάχη Πρις- ρένης			» »
			κατάληψις Νευροκοπίου		
	μάχ. Κοτσό- βου, Περλεπέ				
		κ. Διάκωβας		κατάληψις Καρταλτεπέ	μάχ. Τσορλεῦ
			κ. Γεφ. Ὀρλι- ακοῦ (Στρυμ.) Ἐῖς εἰς Θ/νίκ.		
	μάχη Μονα- στηρίου				
μάχ Γκολέμι ἄλωσις Ἀλε- σίου	»	κατάλ. Ἀλε- σίου, ἁγίου Ἰωάννου Με- Μεδούης			ἐναρξ μαζῶν Τσατάλτσας
	κατάληψις Λίθρης	κατάληψις Δυρραχίου	αἰχμαλωσία Γιαβέρ-πασᾶ ἐν Φερετζιζ		
κ ω χ ἦ	ἀνακωχῆ		ἀ ν α κ ω χ ἦ		
				ἄλωσ. Ἀδρια-	

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ

ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Σαντζακία	Έλληνες	Βιάλοι	Τούρκοι	Βούλγαροι	Έβραίοι	Σέρβοι	Όλκως
Βιλαέτιον Θεσσαλονίκης							
Θεσσαλονίκη . . .	283.508	3.928	189.600	70.096	65.730	2.314	565.176
Σέρροι . . .	96.513	980	122.303	98.586	3.005	"	321.282
Λαμία . . .	47.852	"	124.100	2.120	"	"	174.172
Όλκως . . .	377.873	4.918	436.003	170.802	68.735	2.314	1.060.635
Βιλαέτιον Μοναστηρίου (πληρ 2 σαντζακίων Άλβανίας Έλβασών και Δίβρης.							
Μοναστήριον . . .	110.836	2.268	107.162	89.958	4.557	"	338.355
Κορυτζά . . .	90.826	2.063	89.388	3.176	1.091	"	186.602
Σέρβια . . .	119.466	1.460	80.702	"	43	"	201.671
Όλκως . . .	321.128	5.791	277.251	102.134	5.691	"	726.628
Βιλαέτιον Άδριανουπόλεως							
Άδριανούπολις	116.834	Αρμέν.					
Σαράντα Έκκλ.	79.562	3.650	127.386	30.850	9.010	600	287.880
Ρεδαιστού . . .	67.580	"	53.189	25.655	910	"	159.314
Καλλιπόλεως . . .	67.580	13.800	60.725	1.980	2.800	396	147.281
Καλλιπόλεως . . .	78.631	1.280	31.613	"	850	"	112.374
Δεδεαγάτς . . .	29.951	380	45.400	12.738	250	100	88.819
Γουμουλτζίνας	25.855	900	185.090	23.620	1.080	"	236.455
Όλκως . . .	397.962	20.010	403.311	94.843	14.900	1.096	1.032.123

ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΝ

ΚΕΤΙΓΝΗ ΠΟΔΟΡΓΙΤΣΑ

ΑΝΤΙΒΑΡΙ ΣΚΙΑ ΣΚΟΔΡΑ

ΑΓ. ΙΩΑΝΝΗΣ (Μεθόβη) ΑΛΕΞΙΟΝ

ΔΥΡΡΑΧΙΟΝ Τύρανα

ΕΛΒΑΣΙΑΝ

ΒΕΡΑΤΙΟΝ

Κλεισούρα Τεπελένι

Χειμάρα Αογυρούαστρον

Δελβινον Δελβιάνη

Α. Στόλος Σογιάδα ΚΕΡΚΥΡΑ

Ν. ΚΕΡΚΥΡΑ

Πάργα Ν. ΠΑΣΟΙ

ΠΕΛΑΓΟΣ

Ν. ΛΕΥΚΑΣ

ΝΟΒΙΠΑΖΑΡ

ΜΗΤΡΟΒΙΤΣΑ

ΙΠΕΚ

ΔΙΑΚΟΒΑ

ΠΡΙΖΡΕΝΑ

ΚΑΛΚΑΝΔΕΛΕΝΙ

Κόστοβο

Κιρτσεβο

ΔΙΒΡΑ

Κρούσοβον

Στρούγιο ΟΧΡΣ

Ρεβνα

ΜΟΝΑΣΤΗΡΑ

ΦΛΩΡΙΝΑ

Κοριτσα

Καστοριά

Κλεισούρα

Πρεμύτι

Κονίτσα

Δελβινον

Α. Στόλος

ΚΕΡΚΥΡΑ

Πάργα

Ν. ΠΑΣΟΙ

Ν. ΛΕΥΚΑΣ

Κουρσουμίε

Πρεπολάτσα

Ποντινίτσα

ΠΡΙΣΤΙΝΑ

Φερίζοβιτς

Κατσανί

ΚΟΥΜΑΝΟΒΟ

ΕΣΚΟΠΙΑ

Κλιτσα

ΚΙΟΥΠΡΟΥΛΟΥ

Σταρίγρσ

Ροζαί

Βαβρόνα

Κρούσοβον

ΜΟΝΑΣΤΗΡΑ

ΦΛΩΡΙΝΑ

Κοριτσα

Καστοριά

Κλεισούρα

Πρεμύτι

Κονίτσα

Δελβινον

Α. Στόλος

ΚΕΡΚΥΡΑ

Πάργα

Ν. ΠΑΣΟΙ

Ν. ΛΕΥΚΑΣ

Νίτσα

Μπουγιανόβιτς

Ρουζάν

Πετρου

Ευρ. Παλιόμο

Τσιμπανόβιτς

ΚΟΥΜΑΝΟΒΟ

Οβίτς

Κλιτσα

ΚΙΟΥΠΡΟΥΛΟΥ

Υρασμοβο

Ραβοβίτσα

Στρομνίτσα

ΔΕΜΙΡ-ΚΑΠΟΥ

Ροζαί

Βαβρόνα

Κρούσοβον

ΜΟΝΑΣΤΗΡΑ

ΦΛΩΡΙΝΑ

Κοριτσα

Καστοριά

Κλεισούρα

Πρεμύτι

Κονίτσα

Δελβινον

Α. Στόλος

ΚΕΡΚΥΡΑ

Πάργα

Ν. ΠΑΣΟΙ

Ν. ΛΕΥΚΑΣ

Κουρσουμίε

Πρεπολάτσα

Ποντινίτσα

ΠΡΙΣΤΙΝΑ

Φερίζοβιτς

Κατσανί

ΚΟΥΜΑΝΟΒΟ

ΕΣΚΟΠΙΑ

Κλιτσα

ΚΙΟΥΠΡΟΥΛΟΥ

Σταρίγρσ

Ροζαί

Βαβρόνα

Κρούσοβον

ΜΟΝΑΣΤΗΡΑ

ΦΛΩΡΙΝΑ

Κοριτσα

Καστοριά

Κλεισούρα

Πρεμύτι

Κονίτσα

Δελβινον

Α. Στόλος

ΚΕΡΚΥΡΑ

Πάργα

Ν. ΠΑΣΟΙ

Ν. ΛΕΥΚΑΣ

Ν. ΛΕΥΚΑΣ

Ν. ΛΕΥΚΑΣ

ΣΟΦΙΑ

Α. Τζουμαγά

Μπαρανί

Σιμιλί

Κρουπνί

Πέτιμοβο

ΜΑΛΕΣ

ΜΕΛΕ

Πετρίτσα

Λαβίσσον

ΑΟΪΡΑΝΗ

Κιαριμού

ΚΙΛΚΙΣ

Κιαριμού

Κιαριμού

Κιαριμού

Κιαριμού

Κιαριμού

Κιαριμού

Κιαριμού

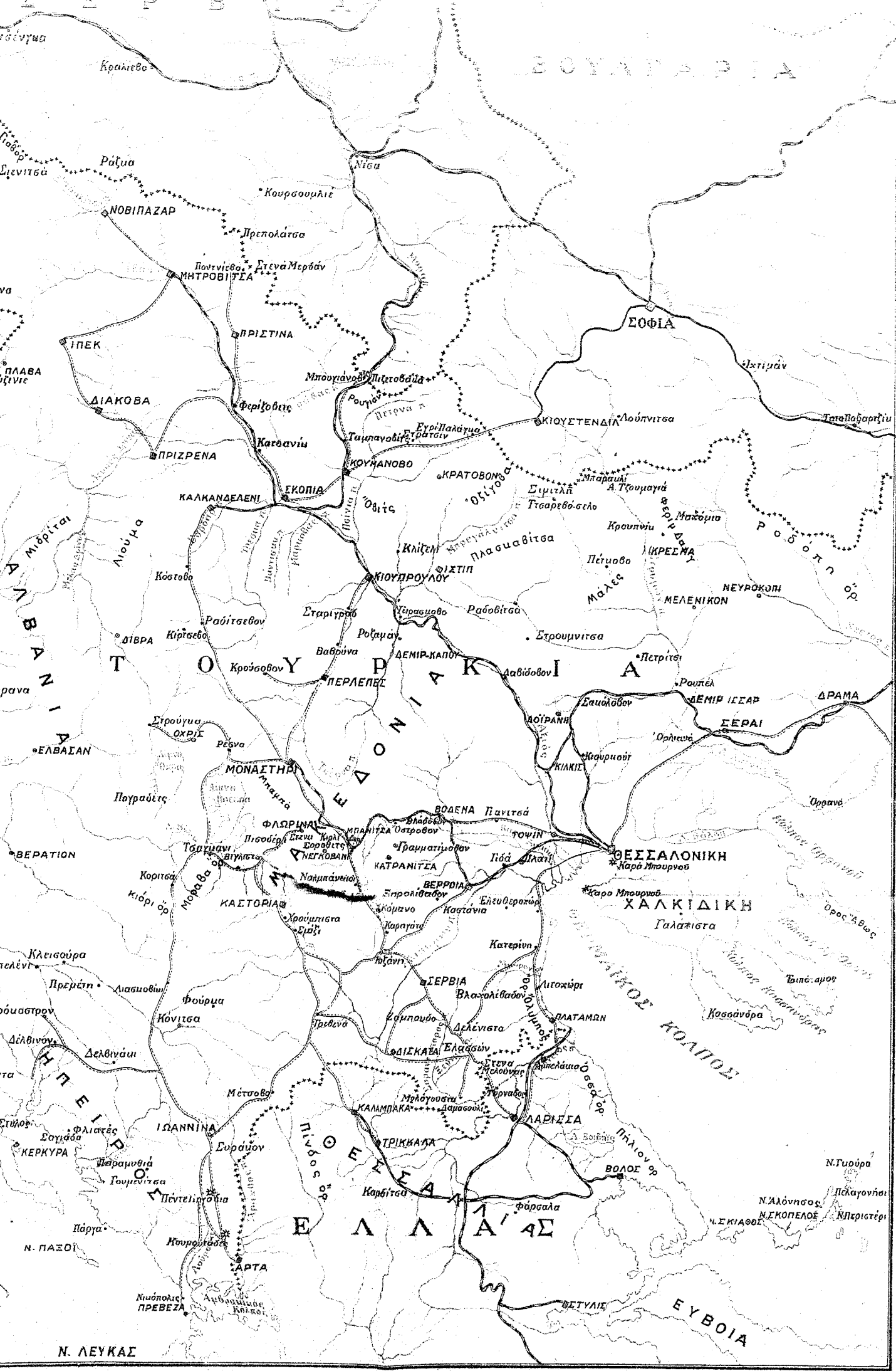
Κιαριμού

Κιαριμού

Κιαριμού

Κιαριμού

Κιαριμού

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

ΑΛΒΑΝΙΑ

Η ΠΕΙΡΟΣ

ΕΛΛΑΔΑΣ

Ν. ΛΕΥΚΑΣ

ΕΥΒΟΙΑ

ΕΘΦΙΑ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ

ΛΑΡΙΣΣΑ

ΒΟΛΟΣ

ΝΟΒΙΠΑΖΑΡ

ΔΙΑΚΟΒΑ

ΠΡΙΖΡΕΝΑ

ΚΑΛΚΑΝΔΕΛΕΝΙ

ΔΙΒΡΑ

ΕΛΒΑΣΑΝ

ΒΕΡΑΤΙΟΝ

ΠΡΕΜΕΤΗ

ΚΕΡΚΥΡΑ

ΠΑΡΓΑ

ΠΡΕΒΕΖΑ

Κουρσουμλιε

Πρεπολατσα

Ποτεινίτσα

ΜΗΤΡΟΒΙΤΣΑ

ΠΡΙΣΤΙΝΑ

Φερίζοβιτς

Καθάνι

ΕΚΟΠΙΑ

Κιρτσεβο

Κρούσοβον

ΜΟΝΑΣΤΗΡΑ

ΦΛΩΡΙΝΑ

Πισοδέρ

ΚΑΣΤΟΡΙΑ

Κόνιτσα

ΙΩΑΝΝΙΝΑ

Ευράμιον

Πεντελινόβια

Κουρσάνοβ

ΑΡΤΑ

Νιόπολις

ΠΡΕΒΕΖΑ

Νίτσα

Μπουχάνοβ

Πιτεροβόδα

Ρουγιάν

Πιτρονα

ΚΟΥΜΑΝΟΒΟ

Οβίτς

ΚΙΟΥΠΡΟΥΛΟΥ

Σταρίγρσ

Βαβρίνα

Ροζαμάν

ΔΕΜΙΡ-ΚΑΠΟΥ

ΠΕΡΛΕΠΕΣ

ΒΟΔΕΝΑ

Πανιτσα

ΚΑΤΡΑΝΙΤΣΑ

ΒΕΡΡΟΙΑ

Επρωλιτσάν

Κασάνια

Καταγάνη

Κατερίνη

ΣΕΡΒΙΑ

Βλαχολιτσάν

Ζημπουδο

Δελνίτσα

ΑΔΙΣΚΑΕΑ

Ελασσών

ΚΡΑΤΟΒΟΝΣ

ΟΣΙΓΟ

Κλιζεν

Πλασιανίτσα

ΦΙΣΤΙΠ

Ραδβίτσα

Στρουμνίτσα

ΑΔΙΔΟΒΟΝ

ΑΔΙΡΑΝΗ

ΚΙΛΙΚΙ

ΚΑΤΡΑΝΙΤΣΑ

ΒΕΡΡΟΙΑ

Ελευθερσκή

Κασάνια

Κατερίνη

ΣΕΡΒΙΑ

Βλαχολιτσάν

Ζημπουδο

Δελνίτσα

ΑΔΙΣΚΑΕΑ

Ελασσών

ΚΑΛΑΜΠΑΚΑ

Μηλόγουστα

Εγρί Παλάγιο

Τσιμανοβίτσα

ΚΡΑΤΟΒΟΝΣ

ΟΣΙΓΟ

Κλιζεν

Πλασιανίτσα

ΦΙΣΤΙΠ

Ραδβίτσα

Στρουμνίτσα

ΑΔΙΔΟΒΟΝ

ΑΔΙΡΑΝΗ

ΚΙΛΙΚΙ

ΚΑΤΡΑΝΙΤΣΑ

ΒΕΡΡΟΙΑ

Ελευθερσκή

Κασάνια

Κατερίνη

ΣΕΡΒΙΑ

Βλαχολιτσάν

Ζημπουδο

Δελνίτσα

ΑΔΙΣΚΑΕΑ

Ελασσών

ΚΑΛΑΜΠΑΚΑ

ΚΙΟΥΣΤΕΝΔΙΚ

Μπαρσκι

Α. Τζουμαγά

Κρουννι

Πέτινοβο

Μαλετ

Στρουμνίτσα

ΑΔΙΔΟΒΟΝ

ΑΔΙΡΑΝΗ

ΚΙΛΙΚΙ

ΚΑΤΡΑΝΙΤΣΑ

ΒΕΡΡΟΙΑ

Ελευθερσκή

Κασάνια

Κατερίνη

ΣΕΡΒΙΑ

Βλαχολιτσάν

Ζημπουδο

Δελνίτσα

ΑΔΙΣΚΑΕΑ

Ελασσών

ΚΑΛΑΜΠΑΚΑ

Μηλόγουστα

Δαμασκού

Λούπνιτσα

Α. Τζουμαγά

Κρουννι

Πέτινοβο

Μαλετ

Στρουμνίτσα

ΑΔΙΔΟΒΟΝ

ΑΔΙΡΑΝΗ

ΚΙΛΙΚΙ

ΚΑΤΡΑΝΙΤΣΑ

ΒΕΡΡΟΙΑ

Ελευθερσκή

Κασάνια

Κατερίνη

ΣΕΡΒΙΑ

Βλαχολιτσάν

Ζημπουδο

Δελνίτσα

ΑΔΙΣΚΑΕΑ

Ελασσών

ΚΑΛΑΜΠΑΚΑ

Μηλόγουστα

Δαμασκού

ΚΑΛΑΜΠΑΚΑ

Μηλόγουστα

Δαμασκού

Μπαρσκι

Α. Τζουμαγά

Κρουννι

Πέτινοβο

Μαλετ

Στρουμνίτσα

ΑΔΙΔΟΒΟΝ

ΑΔΙΡΑΝΗ

ΚΙΛΙΚΙ

ΚΑΤΡΑΝΙΤΣΑ

ΒΕΡΡΟΙΑ

Ελευθερσκή

Κασάνια

Κατερίνη

ΣΕΡΒΙΑ

Βλαχολιτσάν

Ζημπουδο

Δελνίτσα

ΑΔΙΣΚΑΕΑ

Ελασσών

ΚΑΛΑΜΠΑΚΑ

Μηλόγουστα

Δαμασκού

Αχτίμάν

Λούπνιτσα

Α. Τζουμαγά

Κρουννι

Πέτινοβο

Μαλετ

Στρουμνίτσα

ΑΔΙΔΟΒΟΝ

ΑΔΙΡΑΝΗ

ΚΙΛΙΚΙ

ΚΑΤΡΑΝΙΤΣΑ

ΒΕΡΡΟΙΑ

Ελευθερσκή

Κασάνια

Κατερίνη

ΣΕΡΒΙΑ

Βλαχολιτσάν

Ζημπουδο

Δελνίτσα

ΑΔΙΣΚΑΕΑ

Ελασσών

ΚΑΛΑΜΠΑΚΑ

Μηλόγουστα

Δαμασκού

ΚΑΛΑΜΠΑΚΑ

Αχτίμάν

Λούπνιτσα

Α. Τζουμαγά

Κρουννι

Πέτινοβο

Μαλετ

Στρουμνίτσα

ΑΔΙΔΟΒΟΝ

ΑΔΙΡΑΝΗ

ΚΙΛΙΚΙ

ΚΑΤΡΑΝΙΤΣΑ

ΒΕΡΡΟΙΑ

Ελευθερσκή

Κασάνια

Κατερίνη

ΣΕΡΒΙΑ

Βλαχολιτσάν

Ζημπουδο

Δελνίτσα

ΑΔΙΣΚΑΕΑ

Ελασσών

ΚΑΛΑΜΠΑΚΑ

Μηλόγουστα

Δαμασκού

ΚΑΛΑΜΠΑΚΑ

Ταταβαρσκι

Α. Τζουμαγά

Κρουννι

Πέτινοβο

Μαλετ

Στρουμνίτσα

ΑΔΙΔΟΒΟΝ

ΑΔΙΡΑΝΗ

ΚΙΛΙΚΙ

ΚΑΤΡΑΝΙΤΣΑ

ΒΕΡΡΟΙΑ

Ελευθερσκή

Κασάνια

Κατερίνη

ΣΕΡΒΙΑ

Βλαχολιτσάν

Ζημπουδο

Δελνίτσα

ΑΔΙΣΚΑΕΑ

Ελασσών

ΚΑΛΑΜΠΑΚΑ

Μηλόγουστα

Δαμασκού

ΚΑΛΑΜΠΑΚΑ

Μπαρσκι

Α. Τζουμαγά

Κρουννι

Πέτινοβο

Μαλετ

Στρουμνίτσα

ΑΔΙΔΟΒΟΝ

ΑΔΙΡΑΝΗ

ΚΙΛΙΚΙ

ΚΑΤΡΑΝΙΤΣΑ

ΒΕΡΡΟΙΑ

Ελευθερσκή

Κασάνια

Κατερίνη

ΣΕΡΒΙΑ

Βλαχολιτσάν

Ζημπουδο

Δελνίτσα

ΑΔΙΣΚΑΕΑ

Ελασσών

ΚΑΛΑΜΠΑΚΑ

Μηλόγουστα

Δαμασκού

Μπαρσκι

Α. Τζουμαγά

Κρουννι

Πέτινοβο

Μαλετ

Στρουμνίτσα

ΑΔΙΔΟΒΟΝ

ΑΔΙΡΑΝΗ

ΚΙΛΙΚΙ

ΚΑΤΡΑΝΙΤΣΑ

ΒΕΡΡΟΙΑ

Ελευθερσκή

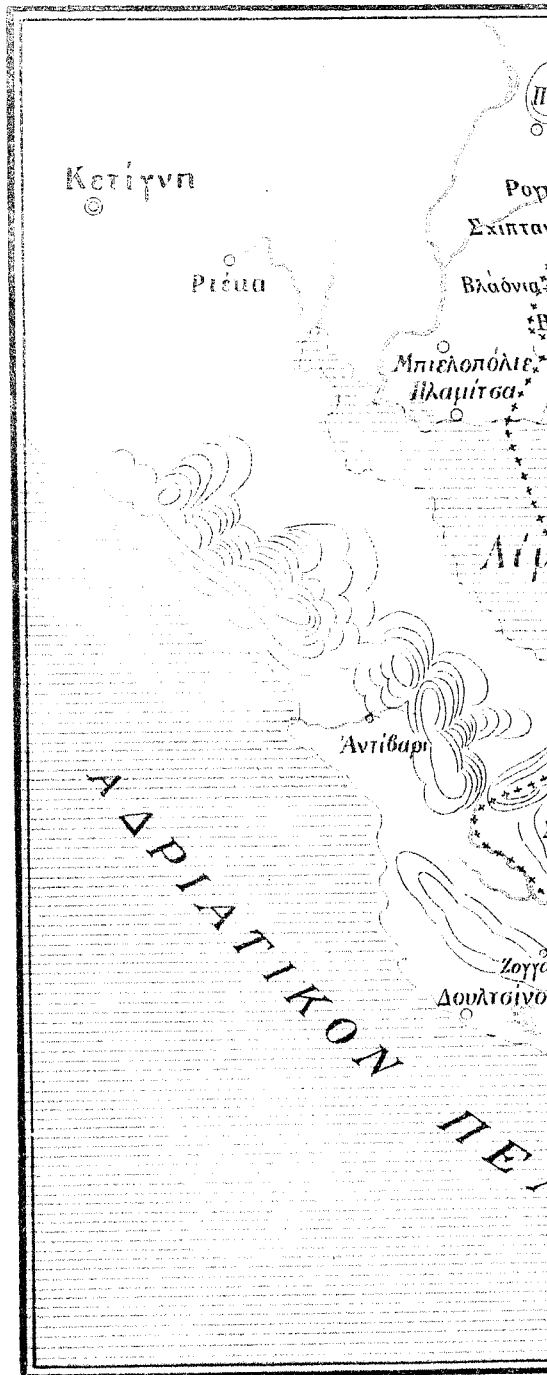
Κασάνια

Κατερίνη

ΣΕΡΒΙΑ

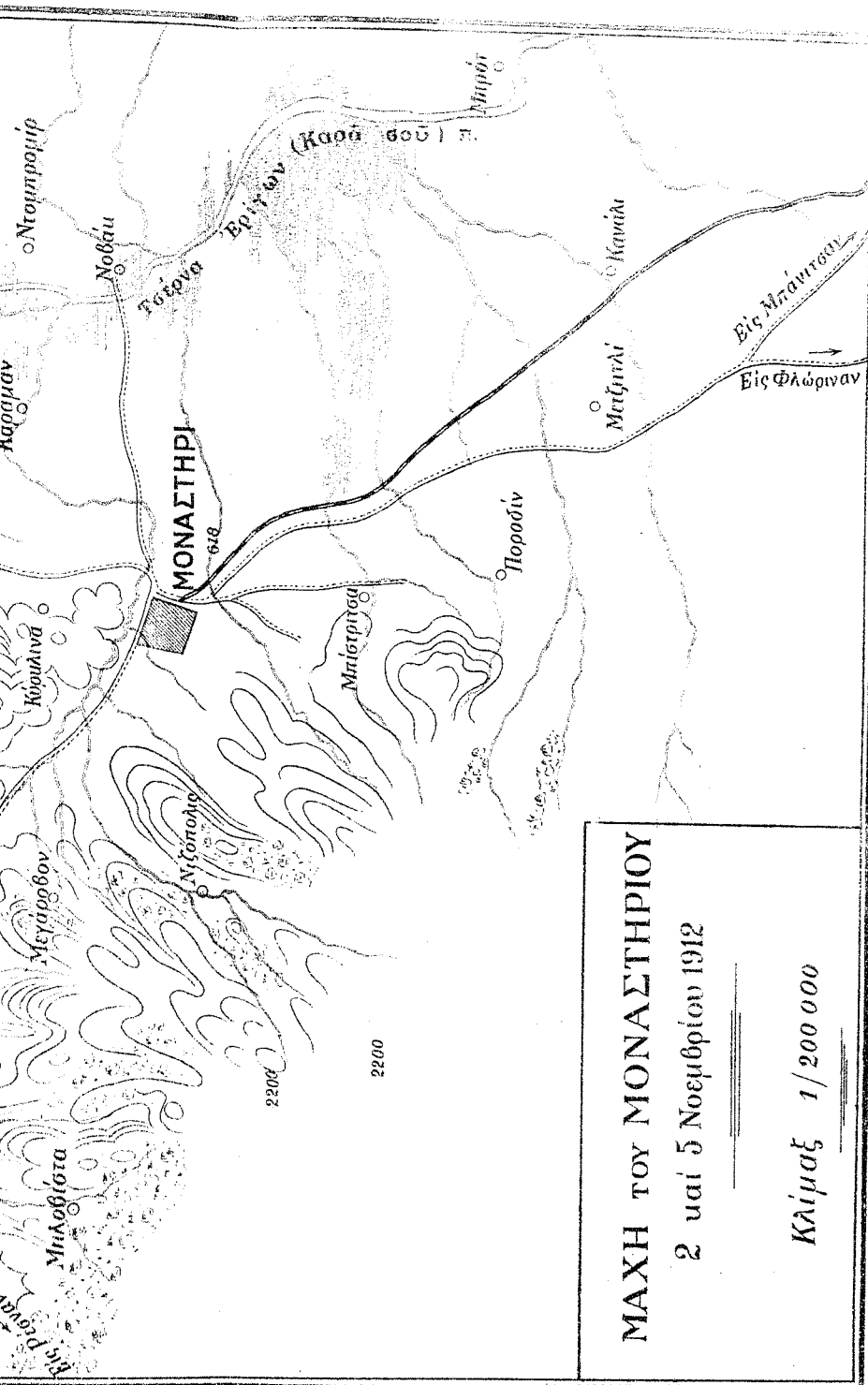
Βλαχολιτσάν

Ζημπου

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ
 Πέριξ
 τῆς Λίμνης Σιόδρας
 καὶ
 Ἐλώσεως τῆς ΣΚΟΔΡΑΣ
 Κλίμαξ 1/5000 000

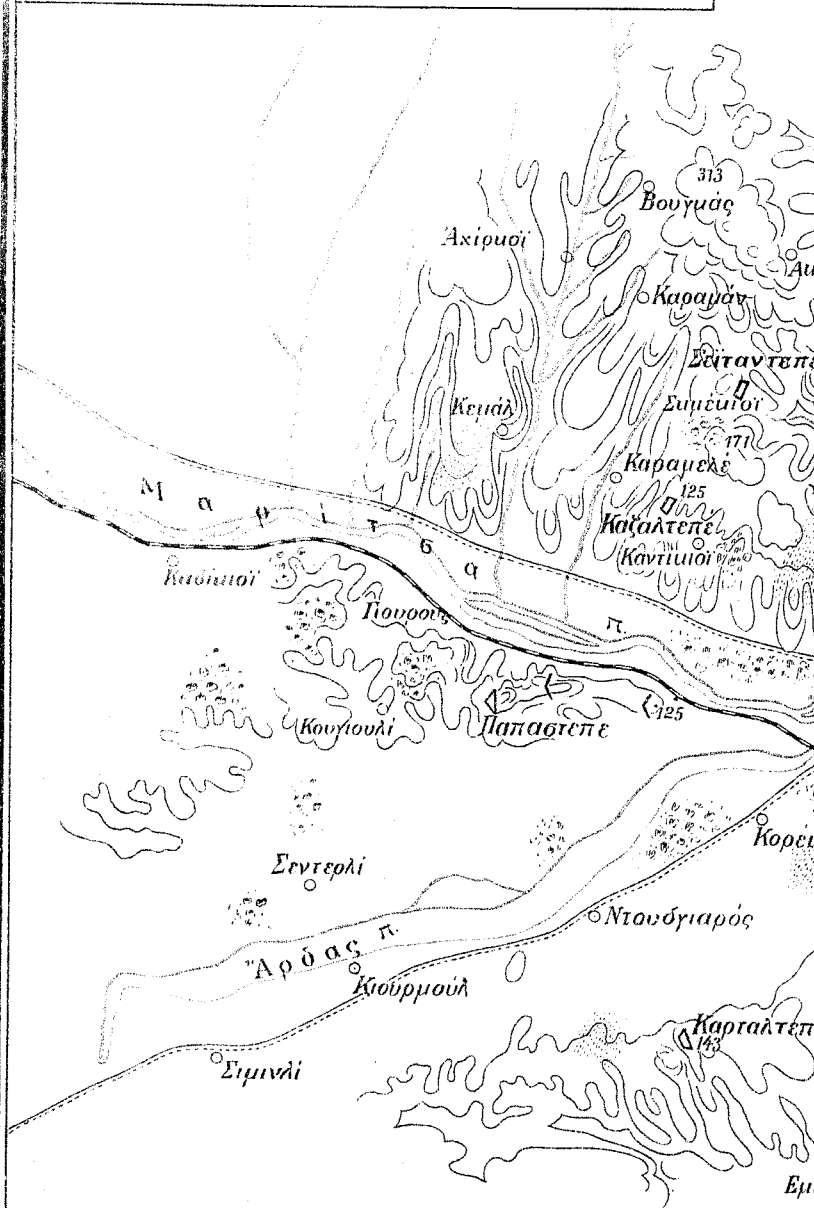
ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ

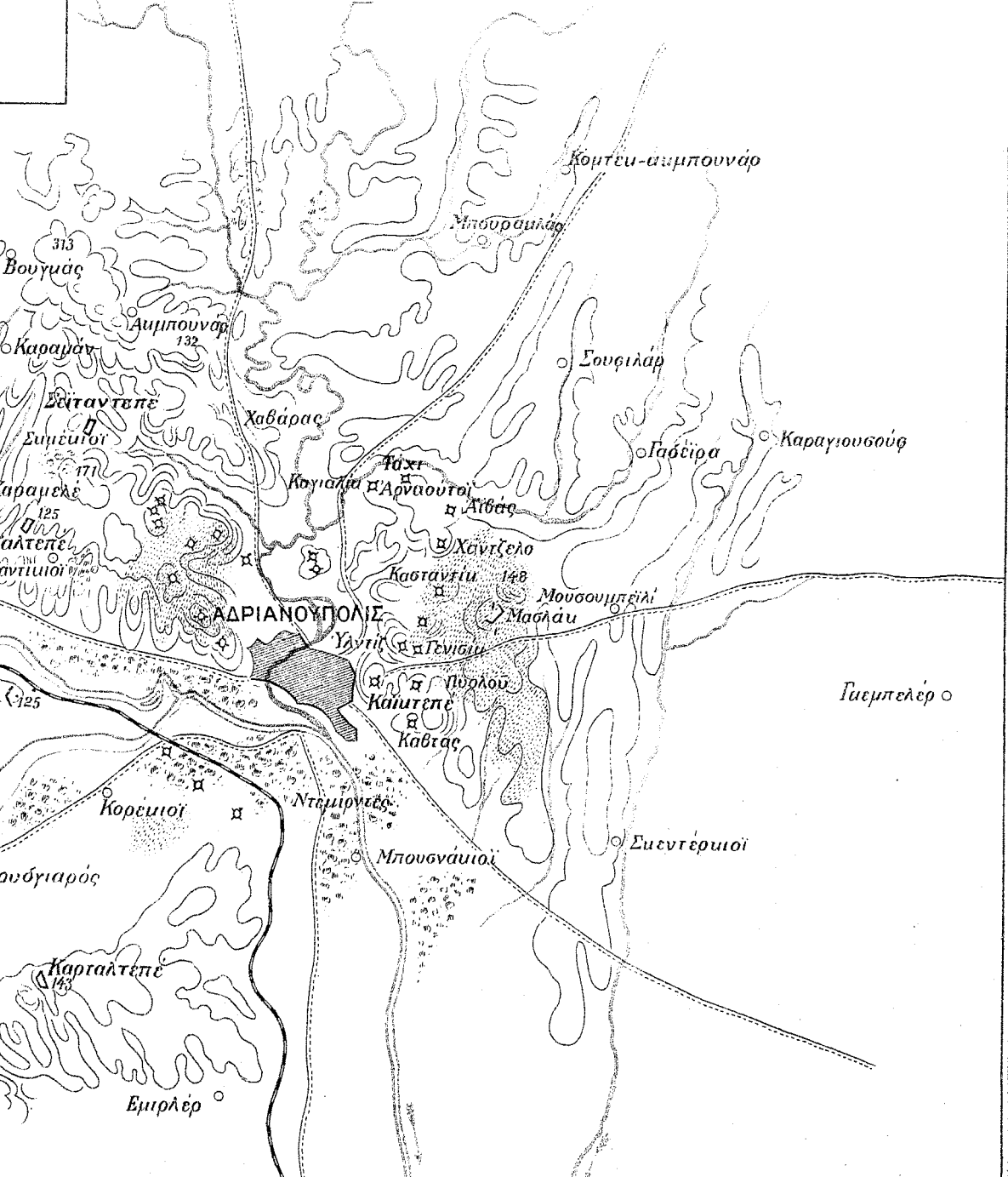
2 υαί 5 Νοεμβρίου 1912

Κλίμαξ 1/200000

ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΤΗΣ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

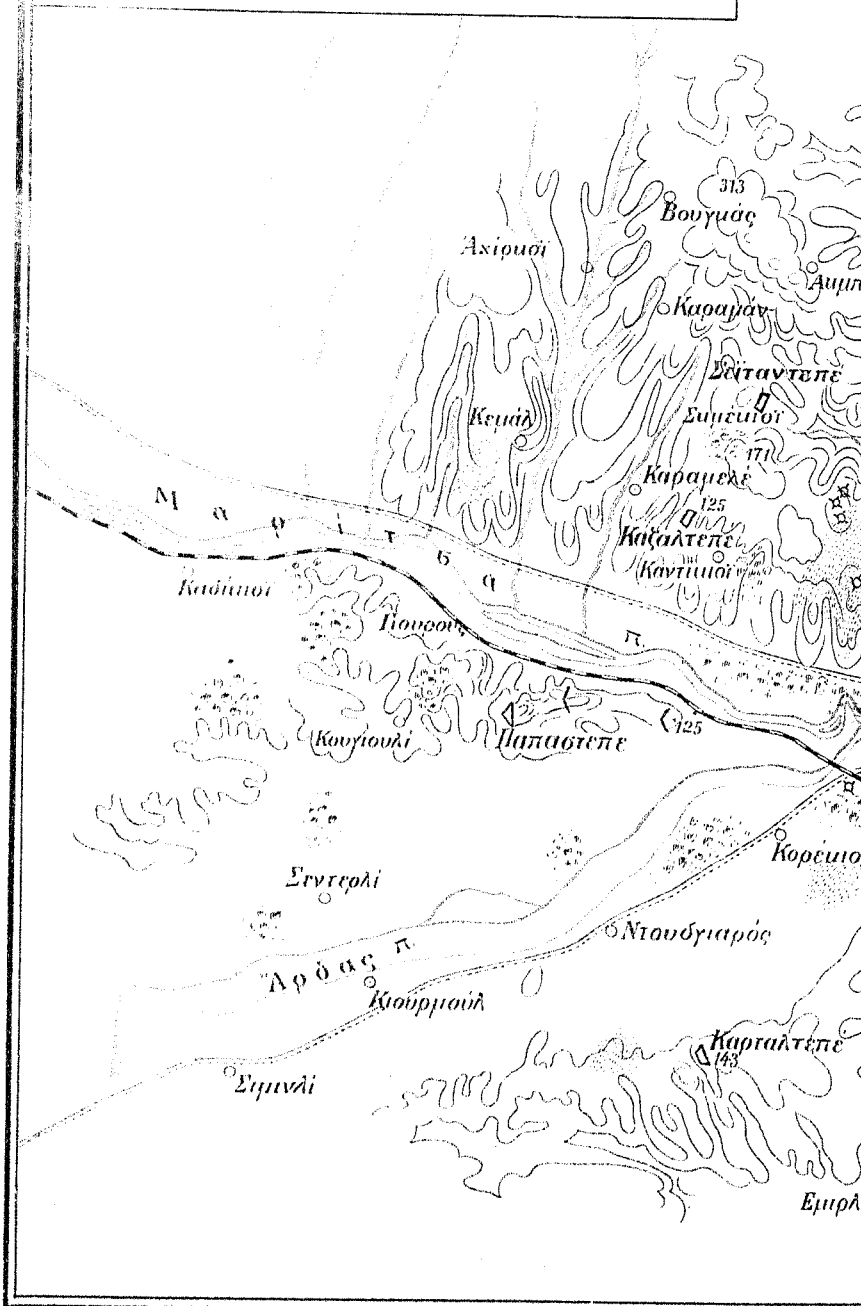
Κλίμαξ 1/200 000

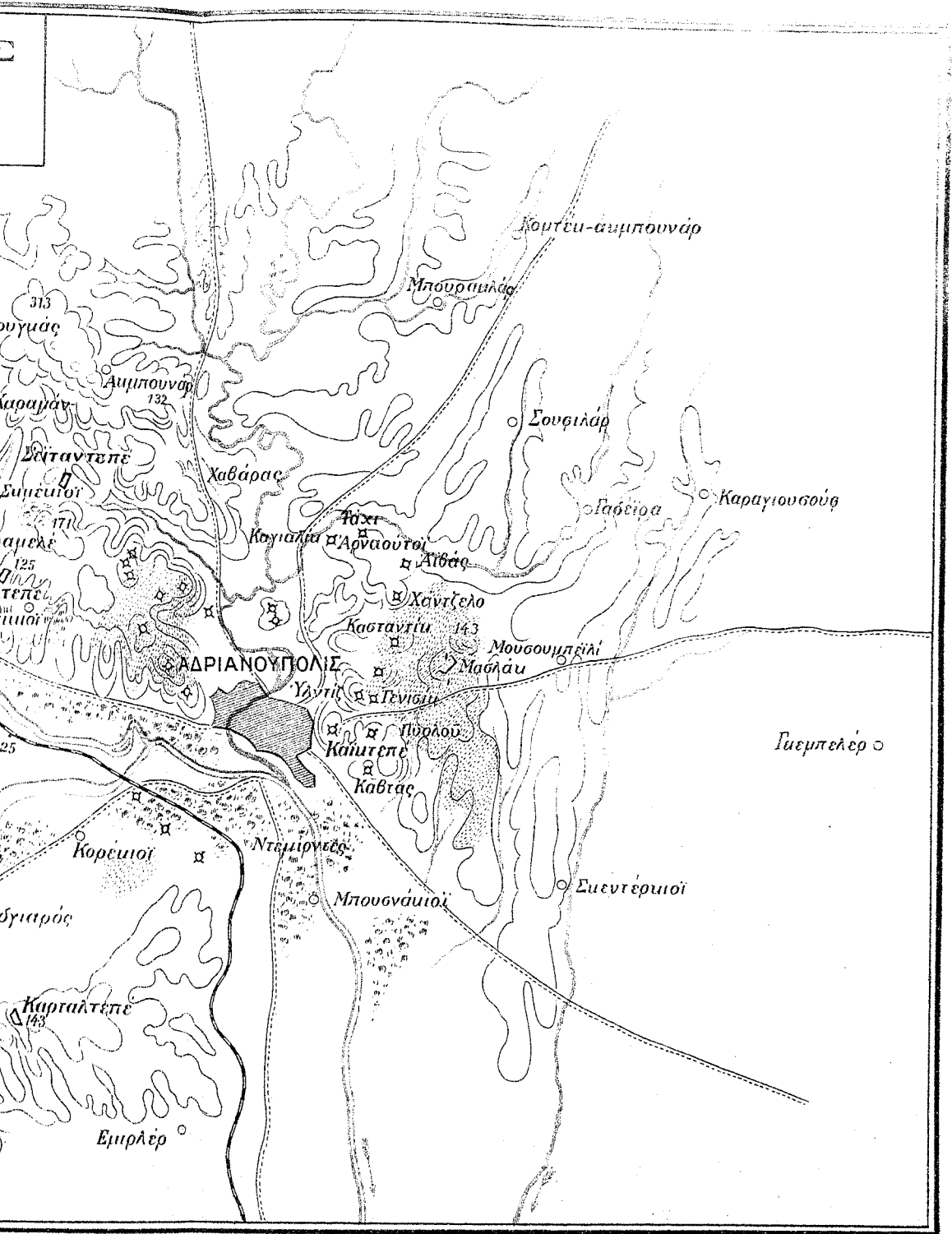

ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΤΗΣ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Κλίμαξ 1/200 000

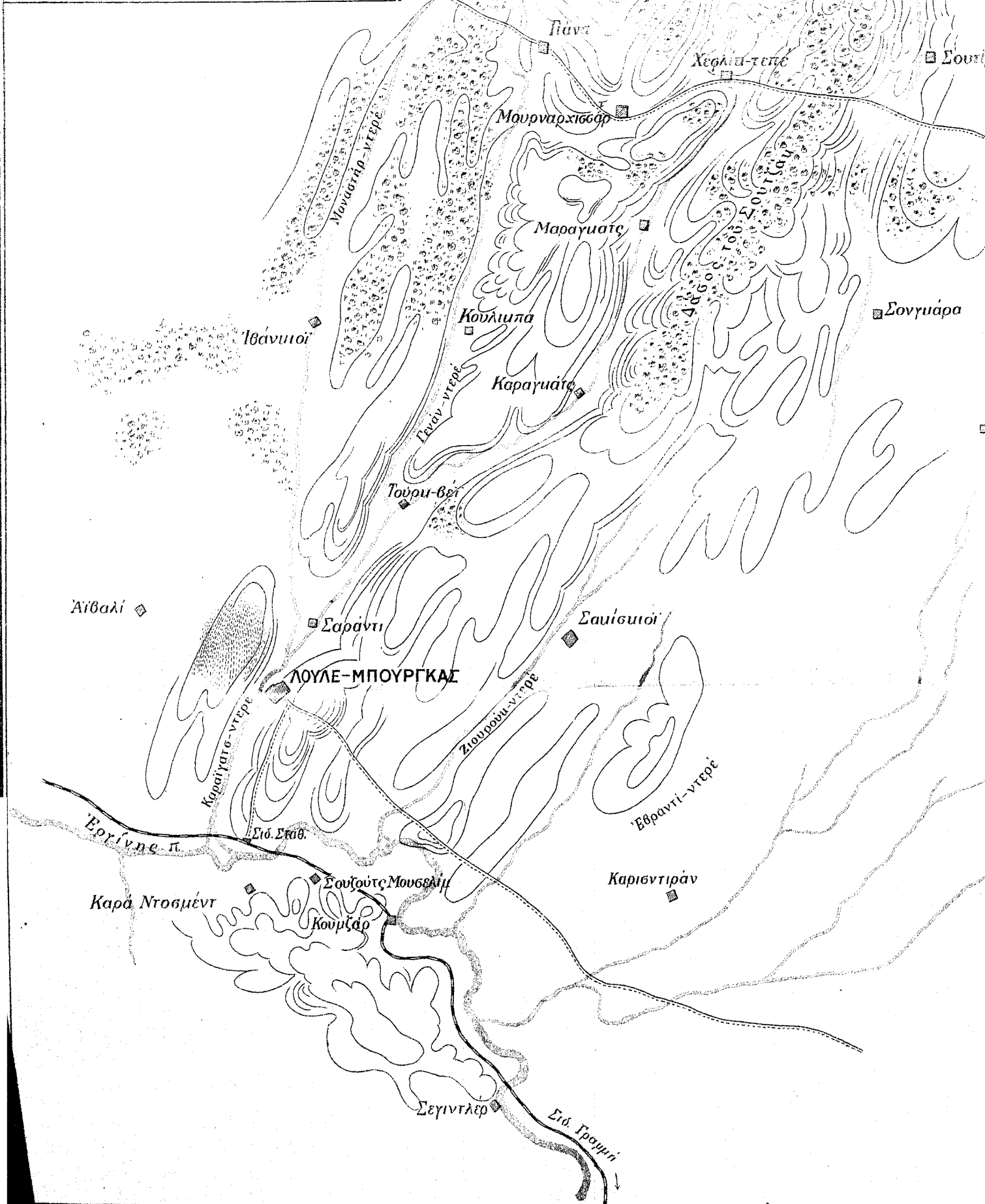

ΜΑΧΗ του ΛΟΥΛΕ-ΜΠΟΥΡΓΚΑΣ

16-18 Ουαυβρίου

Κλίμαα 1/200000

Είς Σερβία
Ειμπαλοία

ΛΟΥΛΕ-ΜΠΟΥΡΓΚΑΣ

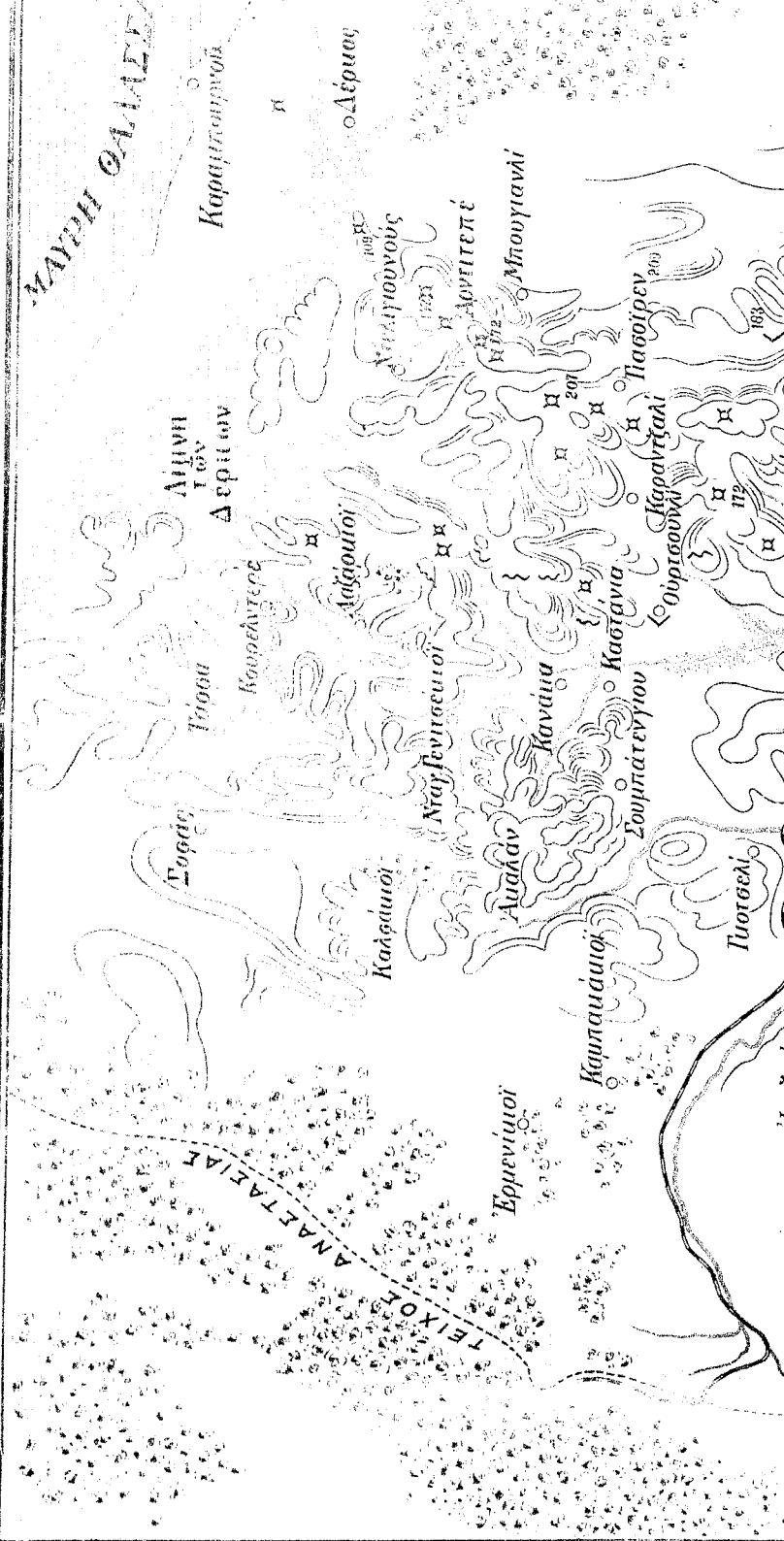
1:200000

Είς Σερβία

Εις Μακεδονία

ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΤΣΑΤΑΝΤΣΑΣ 4-6 Νοεμβρίου — Κλίμας 1:200 000

ΜΑΥΡΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

ΛΕΙΧΟΛΟΦΟΣ
ΑΝΑΤΤΑΛΙΑΣ

ΛΙΜΝΗ
ΤΩΝ
ΔΕΡΜΙΩΝ

Κορμακιοπούς

ο Δέρμας

Τόσσα

Γοράς

Κορσέυτερε

Χιλιγιονούς

ΑΡΧΙΤΕΠΕ

Μπουγανλί

Πασοίρεν

Καραντζαλί

Ορτασανλί

Νέα Ξηροβούνια

Κανάια

Καστανιά

Σουμπάτεγγιου

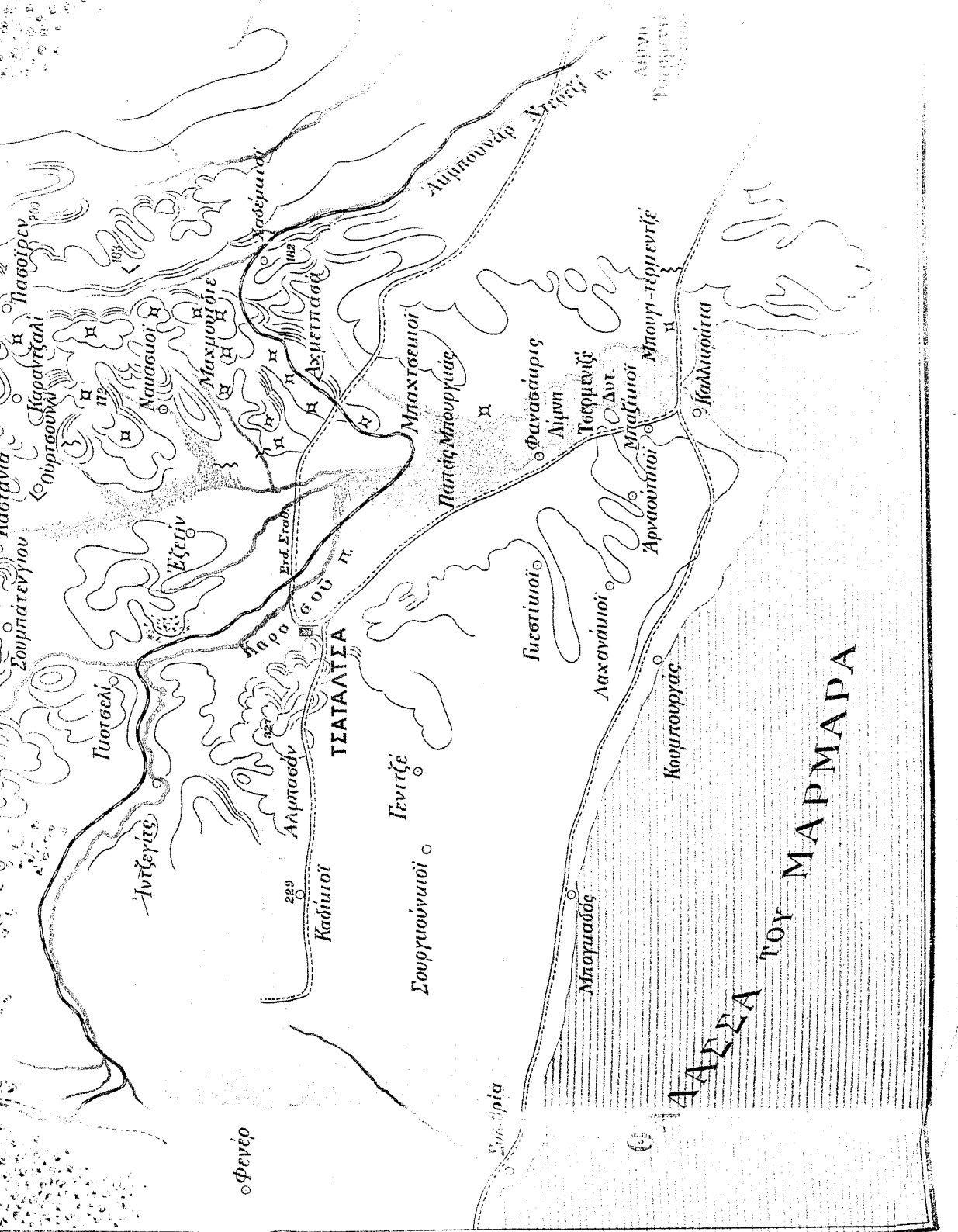
Καλαμίτσι

Αϊσάλαν

Καλαμίτσι

Τιοτσέλι

Ερρενίτσι

1637

1729

2229

Αιφρονιάς

Αχμετλαρά

Αρναούτιοι

Καράσου

Τσαταλίσσα

Γενιτζέ

Μπαχτσέμιοι

Καράσου

Μαχμοιότι

Αχμετλαρά

Μπαχτσέμιοι

Παπάς Μπουργιάς

Φανασάιρις

Αίψη

Ταφμενιτζέ

Μπαχτσέμιοι

Μπουγι-Τέρμεντζέ

Καράσου

Μπαχτσέμιοι

Παπάς Μπουργιάς

Φανασάιρις

Αίψη

Ταφμενιτζέ

Μπαχτσέμιοι

Μπουγι-Τέρμεντζέ

Καλλιφωρία

Κουμπουράς

Καράσου

Μπαχτσέμιοι

Παπάς Μπουργιάς

Φανασάιρις

Αίψη

Ταφμενιτζέ

Μπαχτσέμιοι

Μπουγι-Τέρμεντζέ

Καλλιφωρία

Κουμπουράς

Καράσου

Μπαχτσέμιοι

Παπάς Μπουργιάς

Φανασάιρις

Αίψη

Ταφμενιτζέ

Μπαχτσέμιοι

Μπουγι-Τέρμεντζέ

Καλλιφωρία

Κουμπουράς

Καράσου

Μπαχτσέμιοι

Παπάς Μπουργιάς

Φανασάιρις

Αίψη

Ταφμενιτζέ

Μπαχτσέμιοι

Μπουγι-Τέρμεντζέ

Καλλιφωρία

Κουμπουράς

Καράσου

Μπαχτσέμιοι

Παπάς Μπουργιάς

Φανασάιρις

Αίψη

Ταφμενιτζέ

Μπαχτσέμιοι

Μπουγι-Τέρμεντζέ

Καλλιφωρία

Κουμπουράς

Καράσου

Μπαχτσέμιοι

Παπάς Μπουργιάς

Φανασάιρις

Αίψη

Ταφμενιτζέ

Μπαχτσέμιοι

Μπουγι-Τέρμεντζέ

Καλλιφωρία

Κουμπουράς

Καράσου

Μπαχτσέμιοι

Παπάς Μπουργιάς

Φανασάιρις

Αίψη

Ταφμενιτζέ

Μπαχτσέμιοι

Μπουγι-Τέρμεντζέ

Καλλιφωρία

Κουμπουράς

Καράσου

Μπαχτσέμιοι

Παπάς Μπουργιάς

Φανασάιρις

Αίψη

Ταφμενιτζέ

Μπαχτσέμιοι

Μπουγι-Τέρμεντζέ

Καλλιφωρία

Κουμπουράς

Φενέρ

Ευκλ. Αρ. 1

Ευκλ. Αρ. 2

Ευκλ. Αρ. 3

Ευκλ. Αρ. 4

Ευκλ. Αρ. 5

Ευκλ. Αρ. 6

Ευκλ. Αρ. 7

Ευκλ. Αρ. 8

Ευκλ. Αρ. 9

Ευκλ. Αρ. 10

Ευκλ. Αρ. 11

Ευκλ. Αρ. 12

Ευκλ. Αρ. 13

Ευκλ. Αρ. 14

Ευκλ. Αρ. 15

Ευκλ. Αρ. 16

Ευκλ. Αρ. 17

Ευκλ. Αρ. 18

Ευκλ. Αρ. 19

Ευκλ. Αρ. 20

Ευκλ. Αρ. 21

Ευκλ. Αρ. 22

Ευκλ. Αρ. 23

Ευκλ. Αρ. 24

Ευκλ. Αρ. 25

Ευκλ. Αρ. 26

Ευκλ. Αρ. 27

Ευκλ. Αρ. 28

Ευκλ. Αρ. 29

Ευκλ. Αρ. 30

Ευκλ. Αρ. 31

Ευκλ. Αρ. 32

Ευκλ. Αρ. 33

Ευκλ. Αρ. 34

Ευκλ. Αρ. 35

Ευκλ. Αρ. 36

Ευκλ. Αρ. 37

Ευκλ. Αρ. 38

Ευκλ. Αρ. 39

Ευκλ. Αρ. 40

Ευκλ. Αρ. 41

Ευκλ. Αρ. 42

Ευκλ. Αρ. 43

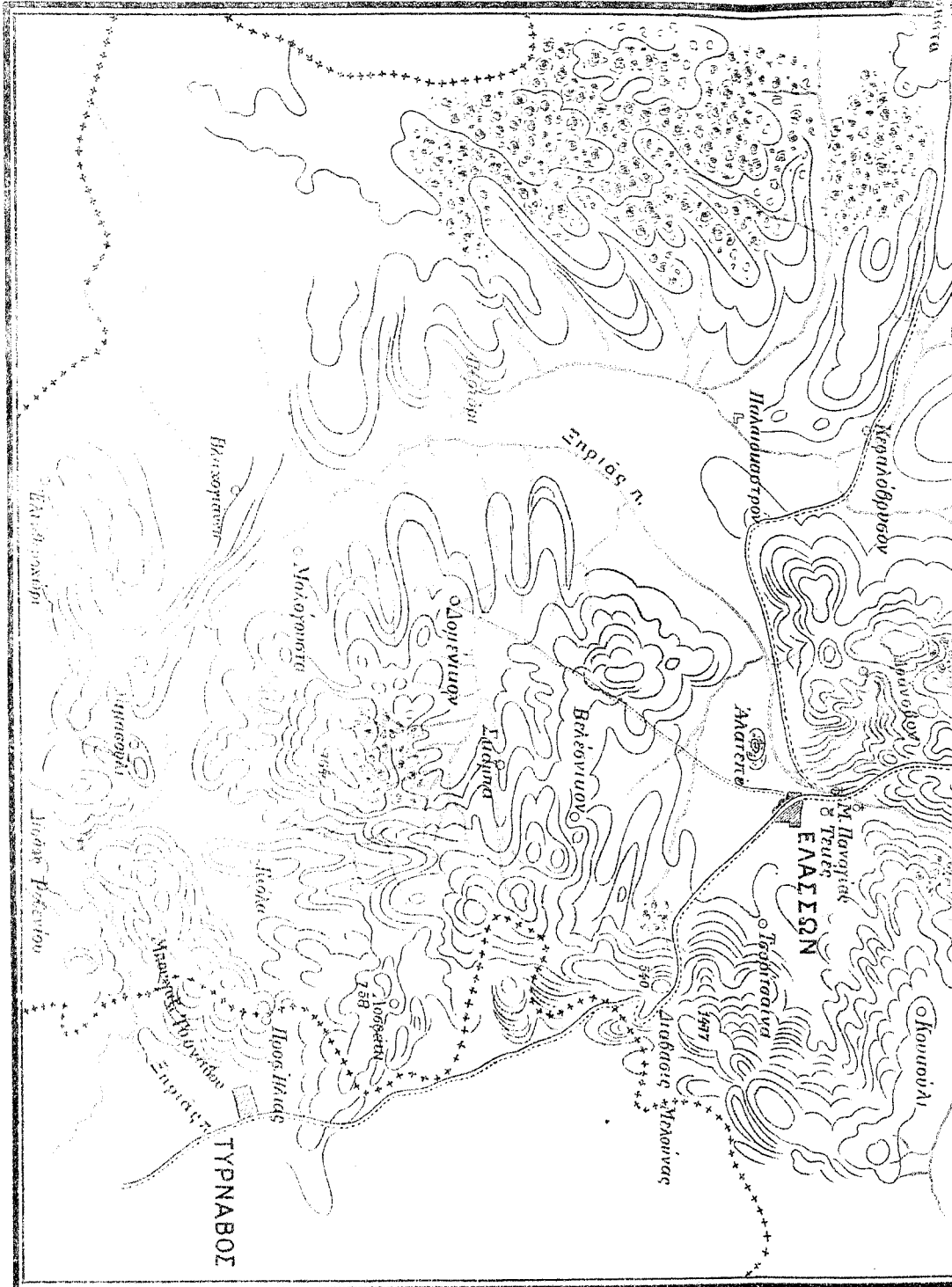
Ευκλ. Αρ. 44

Ευκλ. Αρ. 45

Ευκλ. Αρ. 46

Ευκλ. Αρ. 47

ΑΕΓΑΙΑ ΤΟΥ ΜΑΡΜΑΡΑ

Αγία

Κρηναβρυσην

St. Pavlos
& Teues
EVASSON

Κουτουλι

Παλιμυστρον

Αδερτε

Διαβρισις Μελαντας

Ενδρις π.

Βελεβιουον

Ηρακλιν

Ολοβενιουον

Λυδινια

Μακαρνοτι

Ποος Ηλιας

Παυσοπιαντι

Αγριασφα

Αγριασφα

Επιδημοσφιν

Μελας Πελαιον

ΤΥΡΝΑΒΟΙ

597

550

788

Μαβίτιν

Λαγυρὸν Κανόν

1573

Παυλοῦ

1573

Μαβίτιν

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1618

1493

1336

1336

1336

1336

1336

1336

1336

1336

1336

1336

1336

1336

1336

1336

1336

1336

1336

1336

1336

1336

1336

1336

1336

1336

1336

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

1573

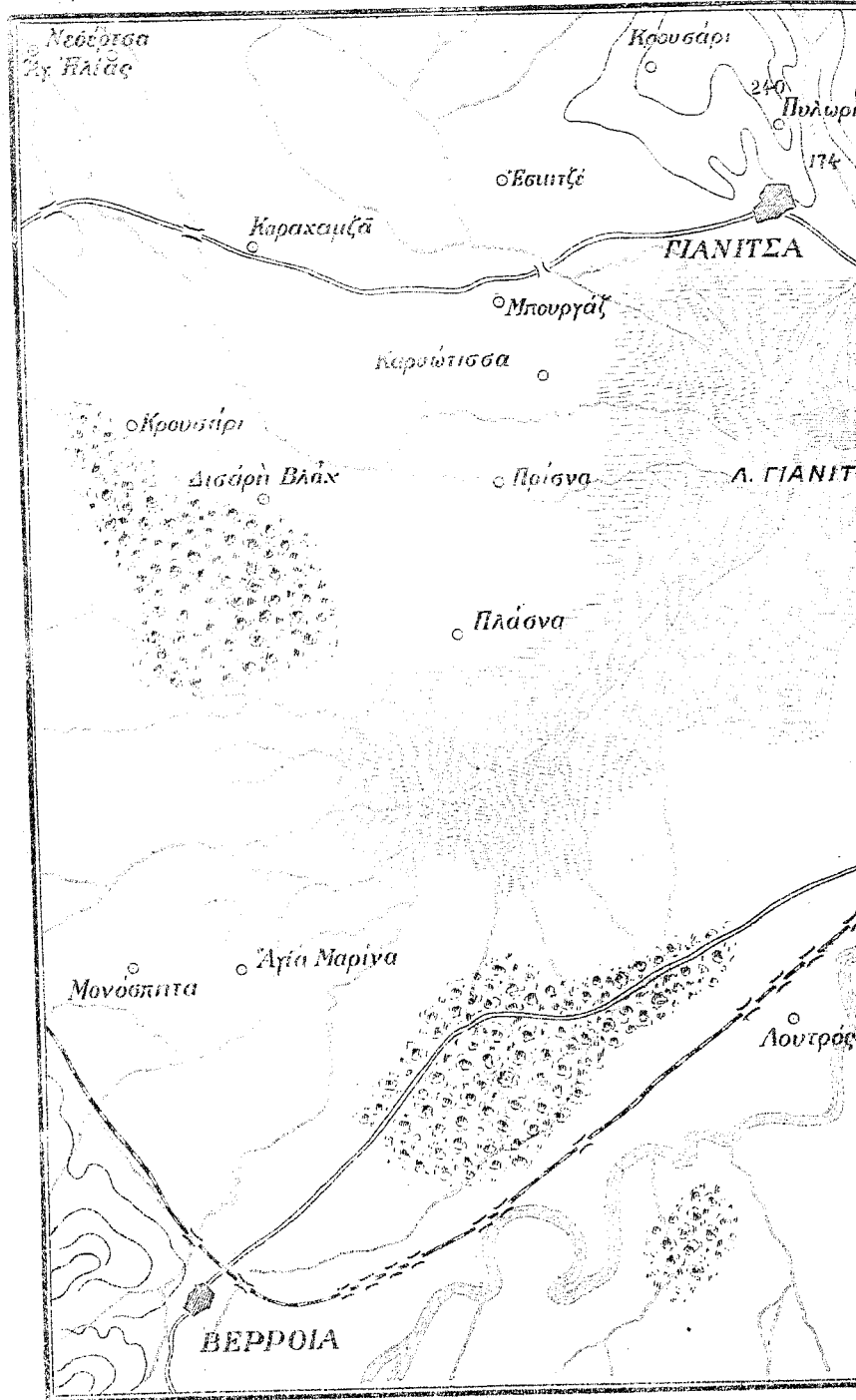
1573

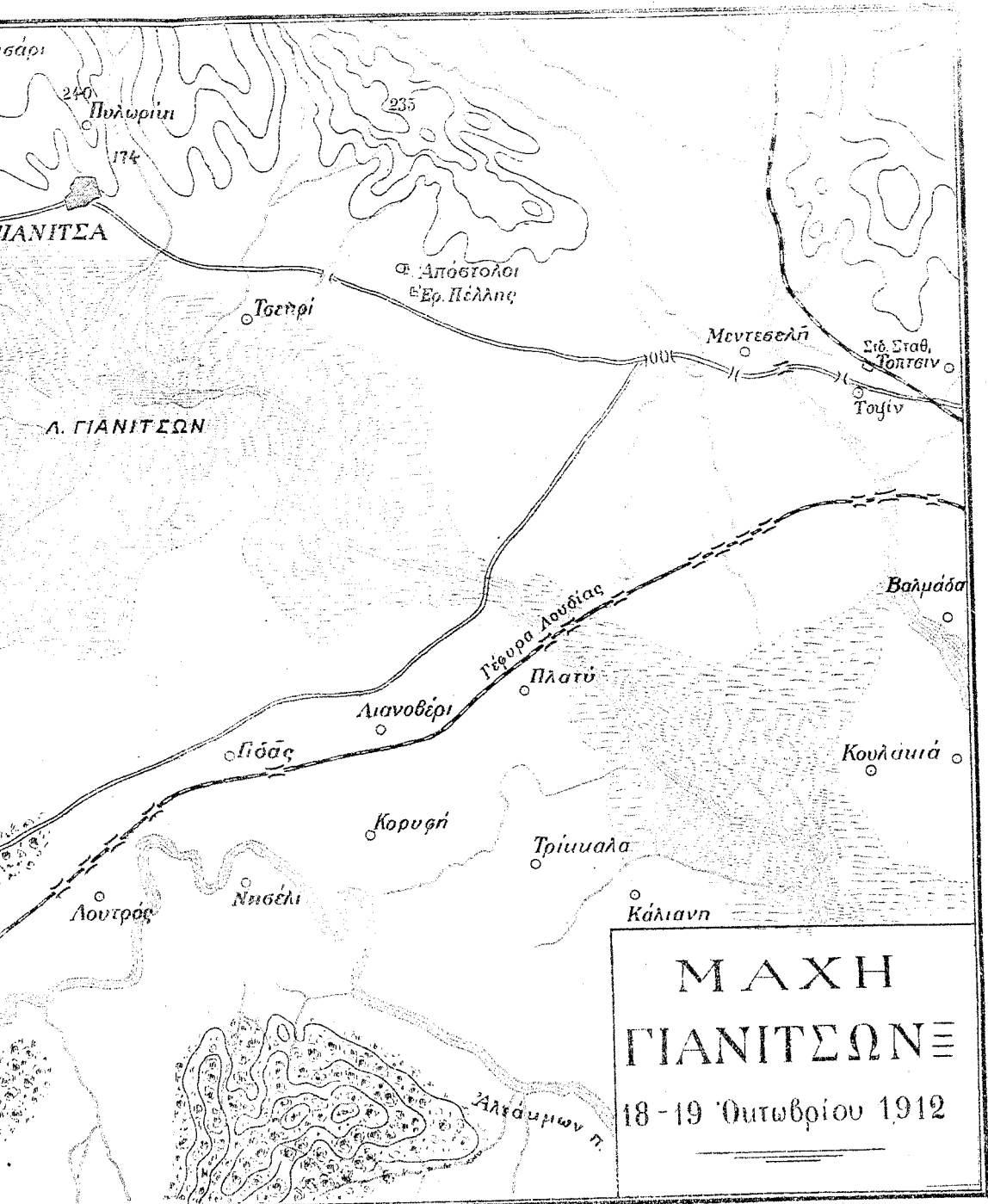
1573

1573

1573

1573

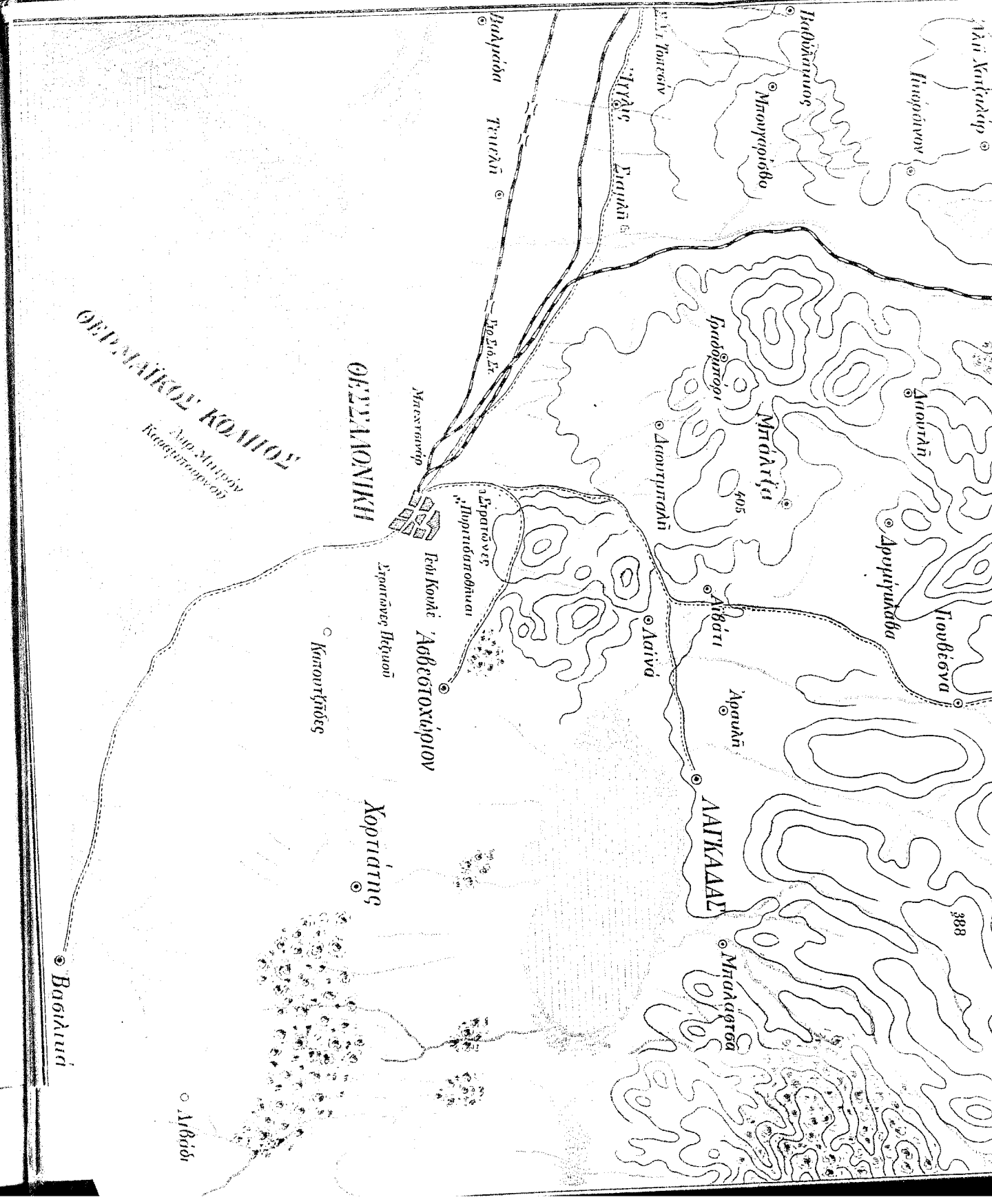

ΜΑΧΗ
ΓΙΑΝΙΤΣΩΝ
 18-19 Οκτωβρίου 1912

ΚΑΪΛΑΡΙ - ΟΣΤΡΟΒΟΝ

Ἰανὶ Κατάκωρ
Κατακόων

Παθάνιος
Μπουρζιόβο

Ἰγγαί
Σαρκιάν

Βαλκίδια
Τσαρζάν

Αουράν

Αουριγιάδα

Τουβέσσα

Μηδάρτζι
405

Δουρμπαλή

Αβάρι

Άρακλή

ΑΓΓΚΑΔΑΣ

Μακάσσα

388

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Μεντινιόρ

Στρατώνες
Πορτοκαροθιάται

Ρεσι Κοκλή
Αββεγιοχίριον

Στρατώνες
Πέτσιου

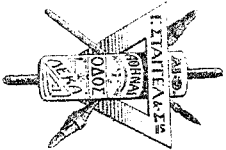
Κιουρτζιόες

Χορτιάτης

Βασιλίου

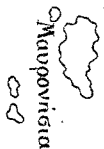
Αβρίσι

ΘΕΣΣΑΛΙΚΟΣ ΚΟΜΗΤΗΣ
Από Σουλτάνο
Καδούμπαση

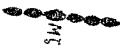

TENEΔΟΣ

ἀπὸ τοῦ
ἰστανόου

Μαυρονισία

ΜΙΚΡΑ

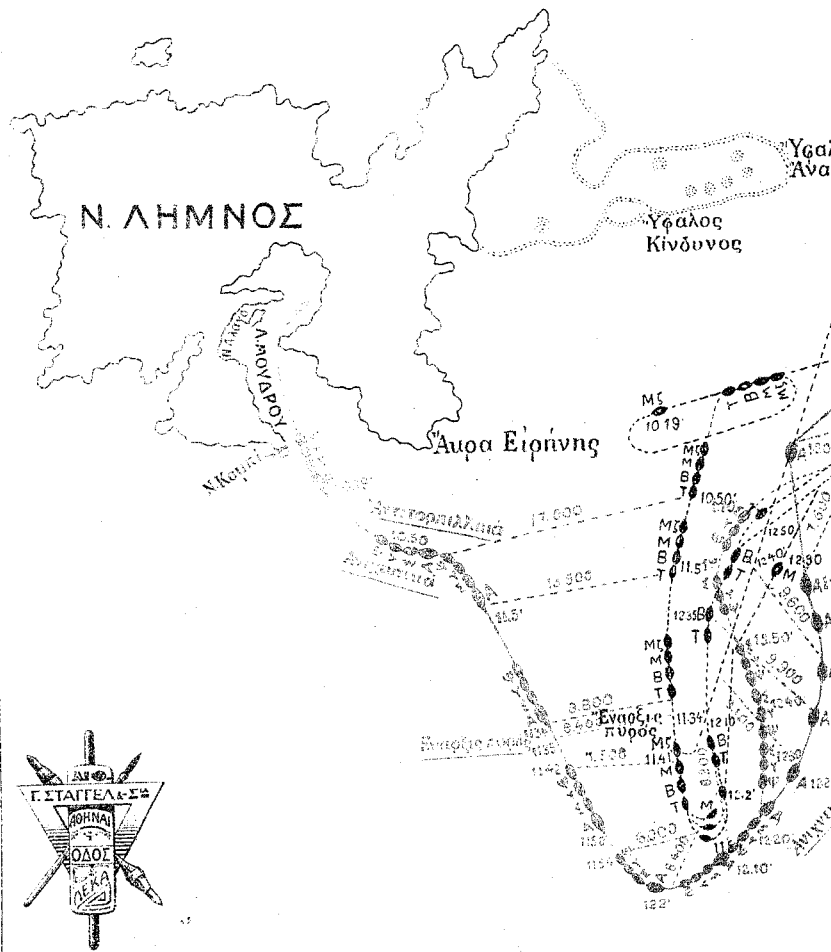
Η ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΑΚΡΑΝ ΕΛΛΗΣ
NAYMAXIA
 τῆς 3ης Δεκεμβρίου 1912

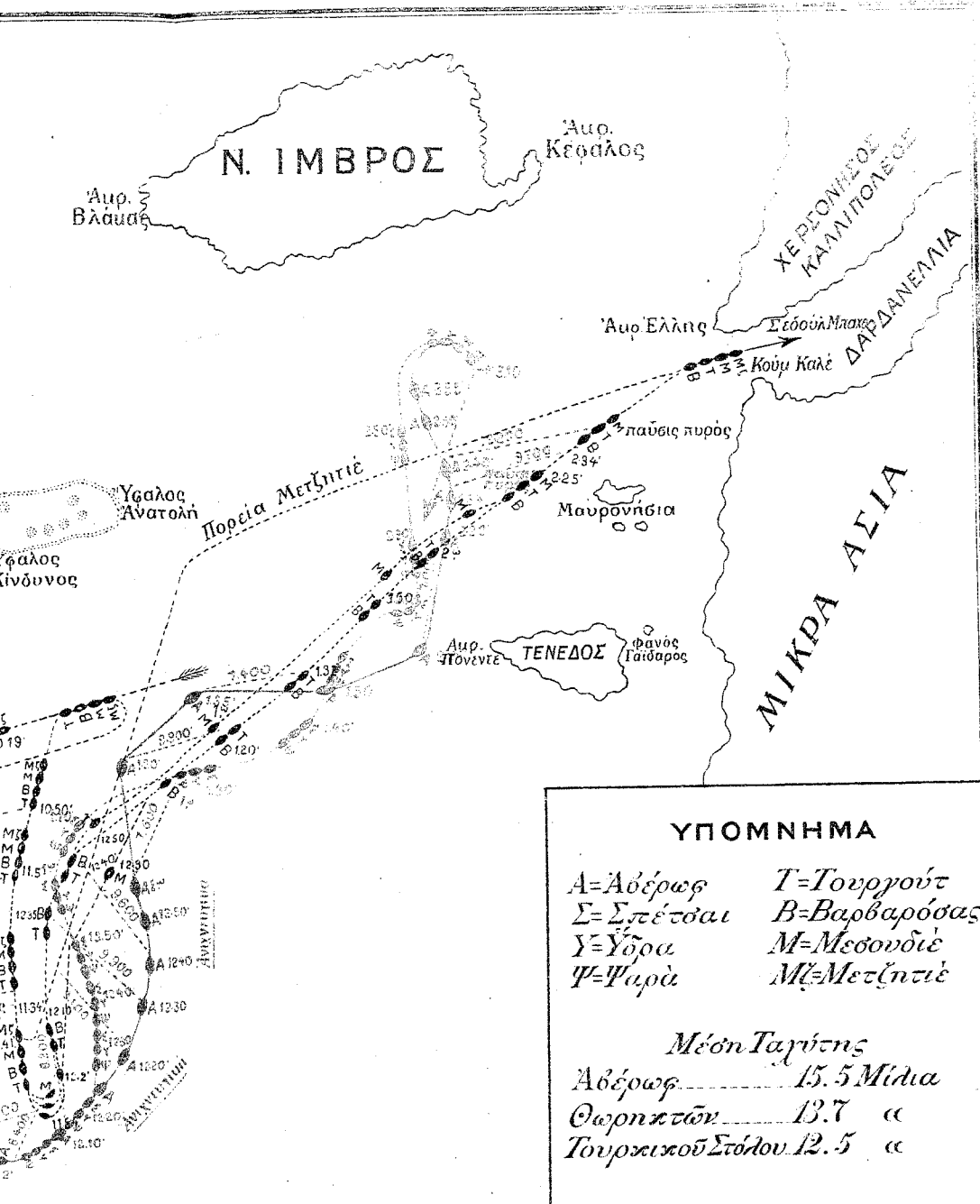
ΥΠΟΜΝΗΜΑ

A=Αδελφός	B=Βασιλευπόδης
Λ=Λίττερόου	T=Τοργρονιέρ
Υ=Υόρου	Με=Μετζίτιέ
Ψ=Ψαρά	Μ=Μεσανοιέ
A=Άκουρ	A=Αόδορ Τεγιε.
H=Ηαρίθηνρ	
A=Άετός	
I=Ίγρὰξ.	

Η ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΛΗΜΝΟΝ
 ΝΑΥΜΑΧΙΑ
 τῆς 5^{ης} Ἰανουαρίου 1913

Αυρ. Σ.
 Βλαύαδ.

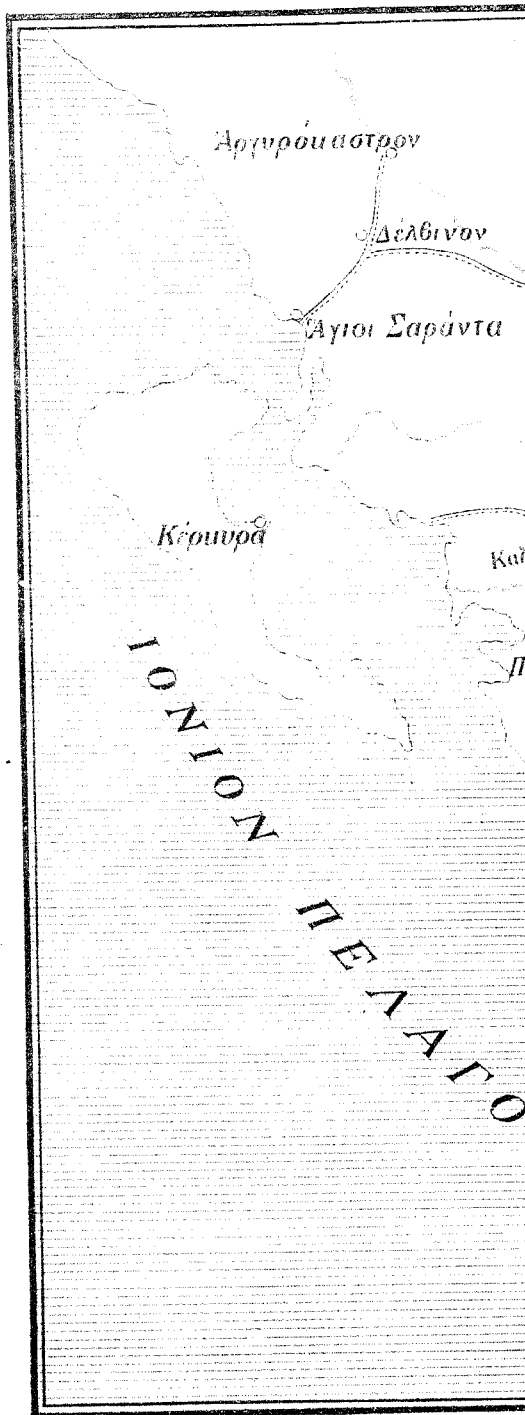

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

A=Αδέρωφ	T=Τουρρούτ
Σ=Σπέτσαι	B=Βαρβαρόσας
Υ=Υδρα	M=Μεσονδιέ
Ψ=Ψαρά	Μξ=Μετζιτιέ

Μέση Ταχύτης

Αδέρωφ.....	15.5 Μίλια
Θωρηκτών.....	13.7 α
Τουρκικού Στόλου.....	12.5 α

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΕΝ ΗΠΕΙΡΩ.

Κλίμαξ 1/1000.000.

Η ΑΛΩΣΙΣ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

19-20 Φεβρουαρίου 1918

Δεξιά Πύλη	19-20 Φεβρ.	
από 2 Νεραχίου	19 Φεβρ	
από 2 Τεσσαχίου	20 Φεβρ.	
από 2 "	"	
από 2 "	"	
από 2 "	"	

